

1991

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMÎNE

ECOUL FESTIVITĂȚILOR RELIGIOASE
ALE BISERICII ORTODOXE ROMÎNE
DIN OCTOMBRIE 1955

ANUL LXXIV

1-2

IANUARIE - FEBRUARIE 1956

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXA

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMINE

APARE LUNAR / ABONAMENTUL 17,50 LEI ANUAL

COMITETUL DE REDACȚIE

PREȘEDINTE:

P.F. JUSTINIAN, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

MEMBRI:

P.C. Pr. ALEXANDRU IONESCU, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor.

P.C. Pr. CONSTANTIN NONEA, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Iașilor.

P.C. Pr. TRAIAN BELĂȘCU, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Sibiului.

P.C. Pr. N. NICOLAESCU, Consilier al Sfintei Arhiepiscopii a Craiovei.

P.C. Pr. N. CORNEANU, Consilier al Sf. Arhiepiscopii a Timișoarei.

REDACTOR RESPONSABIL:

P.C. Pr. I. GAGIU, Director al Administrației Patriarhale.

COLABORATORI:

Inalt Prea Sfințiții Mitropoliți, Prea Sfințiții Episcopi;
Profesorii Institutelor Teologice, Seminarilor Monahale și
Școlilor de cântăreți bisericești;

Prea Cucernicii Consilieri administrativi patriarhali și eparhiali;
Protopopii, preoții, candidații la titlul de magistru
și doctor în Teologie, etc.

*MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE RESTITUE.
COLABORATORII SÎNT RUGAȚI SĂ-ȘI PĂSTREZE
COPIE DUPĂ MANUSCRISELE PE CARE LE TRIMIT
REDACȚIEI REVISTEI „BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ”*

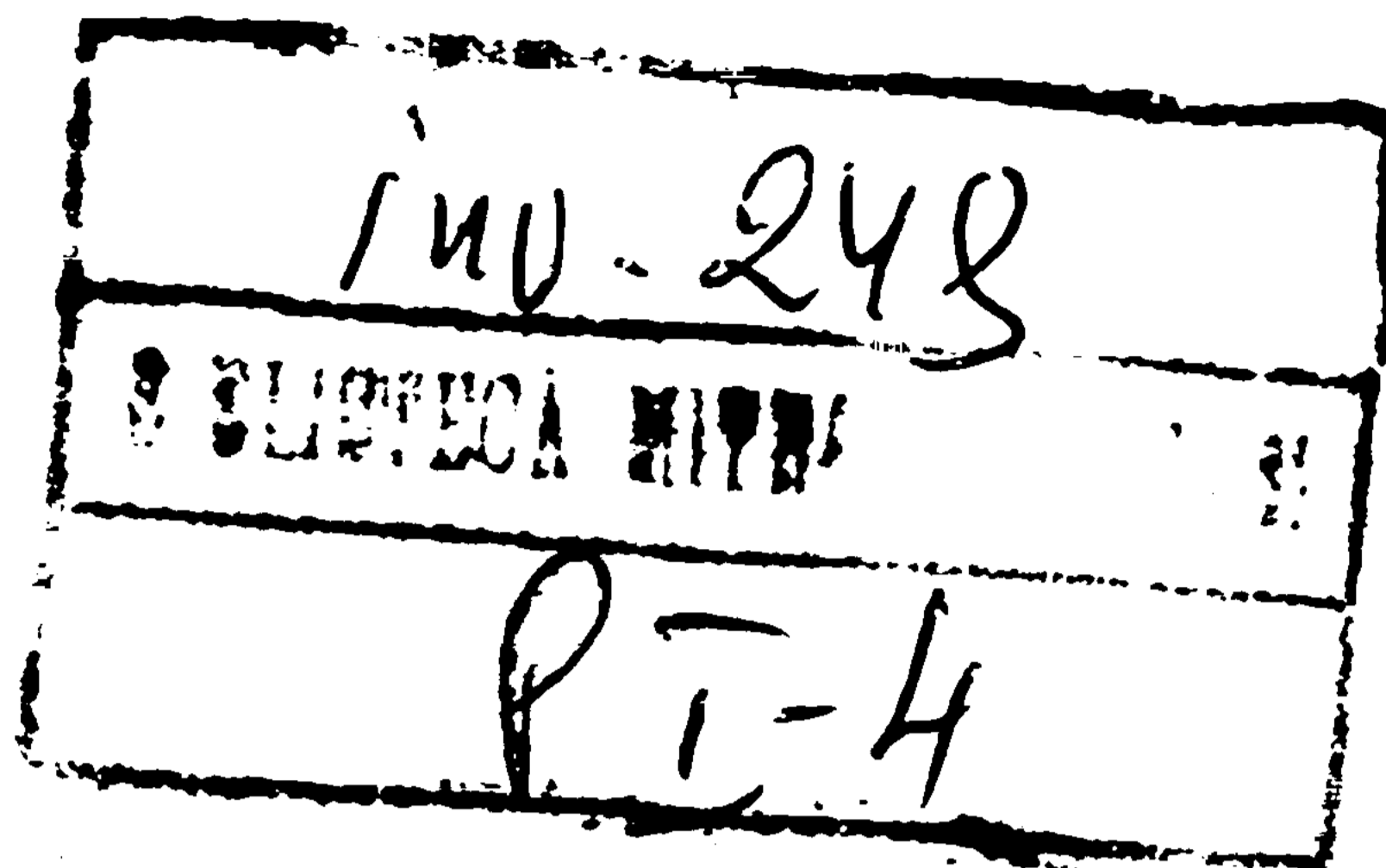

MANUSCRISELE, CĂRȚILE, COMUNICĂRILE OFICIALE ALE
EPARHIILOR, REVISTELE PERIODICE, ABONAMENTELE ȘI ORI
CE FEL DE CORESPONDENȚĂ PRIVITOARE LA REVISTA SE
TRIMIT PE ADRESĂ: EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MI-
SIUNE ORTODOXĂ, — STR. ANTIM Nr. 29, RAIONUL N. BĂLCESCU,
BUCUREȘTI, CU MENȚIUNEA: PENTRU «BISERICA ORTODOXĂ
ROMÂNĂ» — BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMINE.

P A T R I A R H I A R O M Î N Ă
INSTITUTUL BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXA

BISERICA
ORTODOXĂ ROMÂNĂ

:: BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMINE ::

A N U L L X X I V

Nr. 1-2

IANUARIE-FEBRUARIE 1956

REDACȚIA ȘI ADMINISTRATIA:
BUCUREȘTI — STRADA ANTIM Nr. 29 — RAIONUL N PĂLCESCU

C U P R I N S U L

PASTORALE, SCRISORI IRENICE, MESAGII

Scrisoare irenică trimisă de Prea Fericitul Patriarh Justinian, cu prilejul Sfințelor Sărbători ale Nașterii Domnului și Anului Nou	3
Scrisori irenice primite de Prea Fericitul Patriarh Justinian, cu prilejul Sfințelor Sărbători ale Nașterii Domnului	5
Telegrame și scrisori de felicitări primite de Prea Fericitul Patriarh Justinian, cu prilejul Sfințelor Sărbători ale Nașterii Domnului 1955 și Anul Nou 1956	11
Răspunsul D-lui Dr. Petru Groza, Președintele Marii Adunări Naționale a R.P.R. la telegrama trimisă de Adunarea Națională Bisericească în octombrie 1955	22
Telegrama de felicitări trimisă de Prea Fericitul Patriarh Justinian D-lui Dr. Petru Groza cu prilejul aniversării a 71 de ani	23
Răspunsul D-lui Dr. Petru Groza la telegrama de felicitări trimisă de Prea Fericitul Patriarh Justinian	24
Telegrama trimisă de Prea Fericitul Patriarh Justinian D-lui Dr. Petru Groza, Președintele Marii Adunări Naționale a R.P.R., cu prilejul zilei de 30 decembrie și Anului Nou	25
Răspunsul D-lui Dr. Petru Groza, Președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale a R.P.R., la telegrama trimisă de Prea Fericitul Patriarh Justinian	26
Sărbătorirea maestrului Mihail Sadoveanu, cu prilejul împlinirii a 75 de ani	27

VIATA BISERICESCA

Ecoul festivităților religioase ale Bisericii Ortodoxe Române din octombrie 1955	28
Slujbe săvârșite de Prea Fericitul Patriarh Justinian, de Benedict Monahul Deschiderea cursurilor de îndrumare misionară pentru cea de a XXIII-a serie de preoți	53
Sărbătorirea patronului Institutului Teologic din București	62
Patriarhul Timotheos al Ierusalimului a încetat din viață	73
Incetarea din viață a Mitropolitului Grigorie al Leningradului	77

IN APARAREA PACII

Spre triumful deplin al cauzei păcii	84
Vizita I.P.S. Mitropolit Nicolae Krutički în țara noastră	89
Mărturii ale păcii confesionale în țara noastră: sărbătorirea Eminenței Sale Dr. Kiss Alexa, Episcopul unitarian	110

INDRUMARI PASTORALE

Povățuiri și îndrumări părintești, de Diac. Prof. N. I. Nicolaescu	113
Viața lăuntrică a preotului, de Pr. Prof. Ene Braniște	123

RECENZII

Studiul Vechiului Testament, de Prof. N. Chițescu	131
Calendare de perete, îndrumătoare bisericești, tipiconale și almanahuri pentru credincioșii Bisericii Ortodoxe Române, de Pr. N. Popescu-Dobriceni	143

DOCUMENTAR

CALENDAR cu toți sfinții din an, întocmit după Viețile Sfinților, scrise de Arhip. Dimitrie al Rostovului, după Minee și alte lucrări, de Pr. Grigore N. Popescu	151
--	-----

PASTORALE, SCRISORI IRENICE, MESAGII

SCRISOARE IRENICĂ
TRIMISĂ DE PREA FERICITUL PATRIARH JUSTINIAN
CU PRILEJUL SFINTELOR SĂRBĂTORI ALE NAȘTERII
DOMNULUI ȘI ANULUI NOU

Cu prilejul Sfințelor Sărbători ale Nașterii Domnului, Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian — păstrînd rînduiala îndătinată în Biserica Ortodoxă — a trimis tuturor celor opt Patriarhi ai Bisericilor Ortodoxe Autocefale din lume, următoarea scrisoare irenică de frățești și creștinești urări:

Sanctitatea Voastră,
Prea Iubite Frate întru Hristos,

Cu inima plină de bucurie duhovnicească, venim, cu dragoste frățească, să Vă salutăm de Praznicul Nașterii minunate a lui Hristos, cu imnul cîntat odinioară de corurile îngerești deasupra staulului din Betleemul Iudeii: «Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace, între oameni bunăvoire» (Luca II, 14).

Cu ochii sufletului privim dumnezeescul Prunc, înfășat și culcat în ieslea cea săracă și plini de recunoștință vedem în El chipul cel nevăzut al lui Dumnezeu Părintele ceresc, care «atît de mult a iubit lumea, încît pe unicul Său Fiu L-a dat, pentru ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică» (Ioan III, 14).

Cuceriți de această bunătate nemărginită și iubire nesfîrșită a lui Dumnezeu, de a ni se fi descoperit prin Fiul Său, pentru a-L cunoaște, a-L mări și a-L iubi ca izvor a tot binele exclamăm cu Sfîntul Apostol Pavel: «Cu adevărat, mare este taina creștinătății! Dumnezeu s-a arătat în trup, s-a îndreptat în Duhul, a fost văzut de îngeri, s-a propovedit întru neamuri, a fost crezut în lume și s-a înălțat întru mărire» (I Timotei III, 16).

Contemplarea acestei nemărginite bunătăți și nesfîrșite iubiri a lui Dumnezeu, care s-a manifestat la Nașterea lui Hristos, ne prilejuiește înalte și generoase gînduri.

Unul dintre acestea este datoria ce ne incumbă nouă de a ne arăta vrednici de bunătatea și iubirea lui Dumnezeu, manifestând aceeași bunătate și iubire față de semenii noștri, oamenii de pe toată fața pământului, oricare ar fi culoarea pielii lor și oricare le-ar fi credința religioasă, căci — așa cum spune Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan — «dacă Dumnezeu astfel ne-a iubit pe noi și noi datori sîntem să ne iubim unul pe altul» (I. Ioan IV, 11).

Roadele unei astfel de iubiri sînt pacea și bunăvoirea între oameni. Spre această pace și bunăvoire își îndreaptă dorințele, năzuințele și speranțele, omenirea întreagă.

Cu durere însă trebuie să constatăm că alături de mulțimea nenumărată a celor ce voiesc pacea a toată lumea, sînt în țările apusene și America un mănunchi de oameni, care «nu grăiesc de pace, ci răutăți plănuesc în inima lor» (Ps. XXXIV, 20). El seamănă neîncrederea, vrajba și neînțelegerea în lume, dar sîntem pe deplin încredințați că se vor împlini cu ei cuvintele cîntării sfinte: «Orice sfat vor sfătui risipi-l-va Domnul».

Creștinii de pretutindeni sînt datori să lupte pentru instaurarea în lume a păcii și a buneivoini între toți oamenii. În vremea noastră, nu este cu puțință ca legăturile dintre oameni și popoare să fie stăpînite de dreptul forței. Creștinii nu pot avea nicio părtașie cu cei ce plănuesc să stăpînească lumea prin forță. Creștinul adevărat se roagă cu psalmistul: «Doamne iubesc aleanul casei Tale și locul unde sălășluiește slava Ta. Nu pune sufletul meu laolaltă cu al păcătoșilor, nici viața mea cu a vărsătorilor de sînge, în ale căror mîini este nelegiuirea» (Ps. XXV, 8-9).

Nu putem să trecem sub tăcere constatarea îmbucurătoare făcută de toate popoarele lumii, că anul ce se încheie în curînd a fost bogat în realizări dătătoare de nădejdi pentru buna și pașnică așezare a vieții omenești.

Aceste realizări sînt privite cu multă încredere pentru «Noul An 1956», ca să încununeze încercările și eforturile generoase, ce se depun, pentru așezarea și întărirea păcii în lumea întreagă, cu convingerea că «fiecare pas pe această cale va apropia ceasul cînd în locul neîncrederii și temerii va veni colaborarea pașnică între toate țările, frăția între toate popoarele» (Apelul Biroului Consiliului Mondial al Păcii din 13 decembrie 1955).

Cu astfel de gînduri și constatări dătătoare de nădejdi însoțim Noi această frățească salutare cu prilejul Nașterii Domnului și Anul Nou 1956.

Din toată inima deci urăm Sanctității Voastre, clericilor și credincioșilor de sub păstoria Sanctității Voastre ca bucuria și pacea aduse de Nașterea lui Hristos să se sălășluiască pe deplin în mijlocul Bisericii surori ce păstoriți, iar în anul ce vom începe să fie învrednicite Sfintele Biserici Ortodoxe de pretutindenea și toate popoarele lumii de binefacerile păcii și buneivoini între oameni, putînd grăi cu Psalmistul: «Veniți de

vedeți faptele mărețe ale Domnului, minunile pe care le-a făcut El pe pământ: El a stăvilit războaiele pînă la capătul pămîntului» (Ps. XLV, 8).

Al Sanctității Voastre de tot binele rugător, împreună slujitor și frate iubitor întru Hristos Domnul păcii,

† JUSTINIAN

PATRIARHUL ROMÂNIEI

**SCRISORI IRENICE
PRIMITE DE PREA FERICITUL PATRIARH JUSTINIAN
CU PRILEJUL SFINTELOR SĂRBĂTORI
ALE NAȘTERII DOMNULUI**

De Sfintele Sărbători ale Nașterii Domnului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, Prea Fericitul Patriarh Justinian a primit din partea Patriarhilor ortodocși scrisori irenice—mărturii ale frăției și dragostei creștine, care unește pe Înalții Intîistătători ai scaunelor patriarhicești din întreaga Biserică dreptslăvitoare a Răsăritului.

Iată cuprinsul scrisorilor irenice primite de Prea Fericitul Patriarh Justinian:

Din partea Sanctității Sale ATHENAGORAS, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului:

PATRIARHIA ECUMENICA

Constantinople

Nr. 3117.

Prea Fericite și Înalt Prea Sfințite Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Ungro-Vlahiei și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Autocefale a României, Prea Iubite frate în Hristos și împreună slujitor al Smereniei noastre D. D. Justinian îmbrățișînd în Domnul pe Venerabila Prea Fericirea Voastră, prea plăcut Vă salutăm.

În sfîntă reculegere și cu multă emoție binecuvîntînd împreună cu evlavioșii noștri credincioși Prea Sîntul nume al Tatălui din ceruri, cu prilejul mării și Sfintei Sărbători a Nașterii după trup a Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, pentru întru tot înțeleapta purtare de grijă a mîntuirii neamului omenesc, și multă mîngîiere și sprijin luînd totodată în vremile grele de acum din nădejdea acestei prea alese sărbători, bucuroși am primit și cu plăcere am citit personal și în adunarea Sfîntului nostru Sinod cinstita scrisoare a venerabilei Prea Fericirii Voastre mie prea iubite și prea dorite, trimisă cu prilejul mării sărbători, după sacrul obicei în vigoare, adresîndu-ne prin ea frățeste felicitările și urările Prea Fericirii Voastre și ale Bisericii Voastre.

Răspunzându-Vă acum, Vă mulțumim călduros pentru felicitările și urările de bine, și urăm la rîndul nostru din inimă Dragostei Voastre, ca Domnul și Mîntuitorul nostru, cel care a luat trup din Prea Curata Fecioara Maria și care prin smerenia Sa ne-a ridicat pe noi la mare înălțime, să dăruiască Prea Fericirii Voastre și turmei încredințată înțelepciunii Voastre, îmbelșugatul Său har și binecuvîntarea Sa, iar anul nou, care începe, să Vi-l dăruiască Prea Fericirii Voastre și tuturor fericit, cu sănătate și plin de daruri cerești.

Îmbrățișindu-Vă iarăși în Hristos cel născut, rămînem cu dragoste frățească și cu deosebită cinste.

Al Venerabilei Prea Fericirii Voastre iubit frate în Hristos,

† *ATHENAGORAS*
AL CONSTANTINOPOLEI

1955, decembrie 31.

Din partea Prea Fericitului Patriarh Timotei al Ierusalimului s-a primit următoarea telegramă.

PREA FERICIRII SALE
PATRIARHULUI JUSTINIAN AL ROMÂNIEI

BUCUREȘTI

Vă trimit frățești urări de Crăciun. Fie ca Domnul să dăruiască Prea Fericirii Voastre sănătate, zile îndelungate și un an nou plin de binecuvîntări cerești.

† *TIMOTHEOS*
PATRIARHUL IERUSALIMULUI

Din partea Prea Fericitului HRISTOFOR, Patriarh al Alexandriei și a toată Africa:

HRISTOFOR

Papă și Patriarh al Alexandriei și a toată Africa, către
JUSTINIAN,

Prea Fericitul Patriarh al Romîniei, Locțiitor al Cezareei Capadociei, Mîtropolit al Ungro-Vlahiei și Arhiepiscop al Bucureștilor,

Iubit frate în Hristos, îmbrățișare sfîntă în Hristos cel născut.

„Iată vă binevestesc lucruri mare, care va fi la tot poporul, că vi s-a născut Mîntuitor, care este Hristos Domnul, în cetatea lui David“
(Luca I', 10-11).

Această știre a dat-o marele nostru Dumnezeu, născut spre aceasta, în ceas de noapte adîncă, păstorilor poposiți în jurul Betleemului, unde

s-a născut Domnul nostru, acum aproape douăzeci de secole. Aceiași păstori au văzut apoi îndată după aceasta mulțime de oaste cerească lăudînd pe Dumnezeu și zicînd: «Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace, între oameni bunăvoire».

Această pace, «care covîrșește toată mintea», ne-a trimis-o din cer bogată și nouă tuturor, marele nostru Dumnezeu, Prea Fericite Frate și împreună slujitor al Nostru, dar prin Fiul Său cel Unul născut, care, pentru iubirea Sa față de noi, nu numai a primit, Dumnezeu fiind să se întrupeze pentru noi, ci s-a și botezat ca orice om, închinarea Sfintei Treimi arătînd, a fost ispitit de diavol și a trăit între noi, a fost prigonit «pînă la moarte, și încă moarte de cruce» și a înviat a treia zi, călcînd moarta, iar după patruzeci de zile s-a înălțat la ceruri și a șezut de-a dreapta Scaunului măririi în ceruri și «iarăși va să vină, să judece viii și morții», așa cum ne-a încredințat.

Iară noi, cei care totdeauna avem în vedere această pace după Dumnezeu, despre care păstori poposiți în cîmp au auzit cei dintîi și s-au grăbit după aceea să meargă și să se închine mișcați Pruncului dumnezeesc și să mulțumească Marelui Dumnezeu pentru toate acestea, sîntem oare și noi mișcați, fie și cît de puțin în aceste zile și ne rugăm oare îndelung după aceasta, ca să avem totdeauna această pace din cer?

Sau n-au început oare să se întîmple la noi evenimentele pe care Domnul nostru le-a profețit în capitolul XXIV al Evangheliei după Matei, că se vor întîmpla înainte de a doua sa venire pe pămînt? Care sînt aceste evenimente? «Veți auzi — zice Domnul nostru Iisus Hristos — despre războaie și svonuri de războaie, vedeți să nu vă spăimîntați... căci se va ridica neam peste neam și împărăție peste împărăție și va fi foamete și ciumă și cutremure pe alocuri. Toate acestea sînt începutul durerilor. Atunci vă vor da pe voi spre asuprire și vă vor ucide și veți fi urîți de toate neamurile».

Socotind acestea toate ca și fiind la noi și ca început al durerilor, gîndim noi și toți cei din jurul nostru, cîți din mila lui Dumnezeu conducem Biserica, că trebuie ca toate popoarele ortodoxe să fie cu totul mișcate în aceste zile și să aruncăm slăbiciunea noastră pentru disprețul datoriiilor noastre religioase, cum din nefericire se întîmplă, și să revenim la credința părinților noștri și la nădejdea în marele nostru Dumnezeu, care, cum se dovedește din toată istoria n-a încetat niciodată să ne iubească și să ușureze intrarea păcii cerești la noi.

Spre toate cele de mai sus, îmbrățișînd călduros pe frățeasca Voastră Dragoste, Vă felicităm întîi pe Voi pe toți, că ne-a învrednicit Domnul să ajungem la aceste sfinte zile și să le sărbătorim, iar apoi urăm ca toți să ne învrednicim să sărbătorim în lung șir de ani aceste zile mîntuitoare de lume.

Cu acestea rămînem,

† HRISTOFOR
AL ALEXANDRIEI,

Iubitor frate în Hristos și cu totul devotat

Din partea Prea Fericitului ALEXANDRU al III-lea, Patriarhul Antiohiei și întregului Orient:

PATRIARHATUL GREC ORTODOX
al ANTIOHIEI ȘI ÎNTREGULUI ORIENT
DAMASC (Siria)

Prea Fericirea Voastră,
Prea Fericite Părinte, iubite frate întru Hristos,

Cu frățească sărutare întru Hristos Vă salutăm și felicităm pe Prea Fericirea Voastră cu prilejul mărețelor și dătătoarelor de bucurii Sărbători ale Nașterii lui Hristos, Noului An și Arătarea Domnului.

Cu rugăciuni fierbinți ne îndreptăm către noul născut în Betleem, Dumnezeu și om, ca El să dăruiască lumii chinuită torturată și sfîșiata de tulburări neîncetate și războaie, — pentru a cărei mîntuire s-a pogorît din ceruri, — pacea statornică, adevărată, generală și bunăstare și pe noi împreună cu D-voastră să ne învrednicească a ne împărtăși din această mare binefacere.

Din toată inima mea plină de iubire, Vă doresc Prea Fericirii Voastre să trăiți ani mulți, în deplină sănătate, spre bucuria noastră și spre binele și slava Sfintei Biserici Ortodoxe Romîne.

Cu frățească dragoste întru Hristos,

† *ALEXANDRU III,*
PATRIARHUL ANTIOHIEI ȘI ÎNTREGULUI ORIENT

Din partea Sanctității Sale ALEXEI, Patriarhul Moscovei și a toată Rusia:

PATRIARHUL MOSCOVEI ȘI A TOATA RUSIA

Prea Fericirea Voastră,
Prea Iubite în Domnul,
Prea Fericite Vlădică,

Cu sentiment de dragoste duhovnicească salut pe Prea Iubita Voastră Fericire cu marea sărbătoare a Nașterii Domnului Hristos.

Primiți-mă și pe mine ca părtaș la bucuria Voastră întru Domnul, Carele prin Nașterea Sa a aduș pe pămîntul nostru pace și bunăvoire între oameni, după cum au vestit aceasta îngerii lui Dumnezeu și adevărata viață, după cum El singur zice: «Am venit ca viață să aibă».

Să rămînă deci în voi și în noi toți după credința noastră viața Lui cea plină de daruri, pentru ca ea, cu puterea cea de sus să păzească și să întărească și viața noastră pămîntească, spre a ni se adăuga și celelate bune și folositoare.

Cerînd sfintele Voastre rugăciuni, cu dragoste frățească rămîn al Prea Fericirii Voastre întru Hristos devotat.

† *ALEXEI,*

PATRIARHUL MOSCOVEI ȘI A TOATĂ RUSIA

Moscova, 25 decembrie 1955.

Din partea Prea Fericitului MELCHISEDEC, Patriarhul Catolicos al întregii Gruzii:

SANCTITAȚII SALE

*PREA FERICITULUI PATRIARH JUSTINIAN AL ROMÂNIEI
BUCUREȘTI*

Din nou ne-a învrednicit pe noi Intrutotmilostivul Domn a întâmpina îmbucurătoarea zi a Nașterii lui Hristos.

Din nou aude sufletul credincios al creștinului vestirea făcută păstorilor de către Înger: «Eu vă vestesc vouă bucurie mare, care va fi pentru toți oamenii, fiindcă acum vi s-a născut vouă Mîntuitor în cetatea lui David, care este Hristos Domnul» (Luca II, 10-11).

Felicit pe Sanctitatea Voastră cu această mare bucurie precum și cu înnoirea anului și doresc ca Domnul în anul ce vine să bucure întreaga lume cu pacea a toată lumea și cu o consolidare a înfrățirii și conlucrării pașnice a tuturor popoarelor lumii.

Cu dragoste întru Iisus Hristos confrate și coliturghisitor.

† *MELCHISEDEC,*

PATRIARHUL CATOLICOS AL ÎNTREGII GRUZII

Din partea Prea Fericitului VICHENTIE, Patriarhul Serbiei:

PATRIARHUL SERBIEI

Prea Fericite Patriarh al Romîniei, Locțiitor al Cezareei Capadochiei, Mitropolit al Ungro-Vlahiei și Arhiepiscop al Bucureștilor, prea dorite și prea iubite întru Hristos frate și împreună slujitor al Smereniei Noastre, D. D. Justinian, îmbrățișîndu-vă frățește în Domnul, salutăm pe Prea Fericirea Voastră.

În așteptarea praznicului bucuriei celei mari (Luca 2, 10), pe care îngerii au vestit-o păstorilor din Betleem, cu frățească dragoste și cu adîncă prețuire, cu cele mai bune doriri de sănătate, pace și liniște sufletească salutăm pe Prea Fericirea Voastră cu străvechea salutare creștinească:

Hristos s-a născut!

Salutîndu-vă cu prilejul marelui praznic al păcii și al dragostei, în aceste zile și hotărîtoare pentru omenirea întreagă, înălțăm rugăciunile

noastre către «Cel care a vestit pace peste poporul său» (Ps. 84, 8) și care a binevestit celor de departe și celor de aproape (Ef. 2, 17), pentru ca pacea lui Dumnezeu să domnească în inimile oamenilor (Colos. 3, 15) și pentru ca pacea să aibă cei ce iubesc legea lui Dumnezeu (Ps 118, 65).

Unind rugăciunile Noastre cu rugăciunile Prea Fericirii Voastre, dorim din toată inima Prea Fericirii Voastre și întregii Voastre Biserici tot binele de la Dumnezeu și vă rugăm să binevoiți a primi salutarea Noastră frățească și sărutarea evanghelică.

Al Prea Fericirii Voastre întru Hristos frate și rugător osîrdnic către Dumnezeu.

† VICHENTIE
PATRIARHUL SERBIEI

Belgrad, în ajunul Crăciunului anul 1955.

Din partea Prea Fericitului CHIRIL, Patriarhul Bulgariei:

PATRIARHIA BULGARĂ

Sfîntul Sinod

Prea Fericirea Voastră,

În aceste zile sfinte ale Nașterii lui Hristos, gândurile tuturor creștinilor, răspîndiți pe întinderea imensă a globului, se îndreaptă către umila peșteră din împrejurimile Betleemului, devenită fără asemănare prin faptul că în întunecimea ei a strălucit lumina cea nespūsă a lumii, Mîntuitorul nostru Iisus Hristos.

Și noi, călăuziți de stea, parcurgem cu duhul de-a-lungul veacurilor calea care duce la ieslea păstorilor unde s-a născut Păstorul cel bun (Ioann X, 11), al oilor Domnului. Ca unii ce am primit de la Dumnezeu însuși misiunea de a avea grijă de oile duhovnicești, noi solicităm de la Dumnezeu Omul întrupat, Conducătorul tuturor preoților creștini, un sprijin pentru destinul nostru omenesc atît de greu, întărindu-ne din exemplul Său nemuritor.

El a binevoit a coborî pe pămînt spre a ne ridica la ceruri! El s-a făcut sărac pe El însuși, pentru a îmbogăți pe cei care cred în El! El a luat chipul unui copil fără apărare, pentru a face tari pe toți cei care îl vor urma! Ce înțelepciune înaltă și ce încredințare mișcătoare se desprind din evenimentele sfinte ale Nașterii!

Văzîndu-ne cu Duhul împreună cu Prea Fericirea Voastră în peșterea din Betleem și îngenunchind într-o adîncă smerenie în fața lui Dumnezeu întrupat, Vă îmbrățișăm frățește și Vă urăm, în numele Sfîntului Sinod și în numele nostru, Prea Fericirii Voastre personal, Sfintei Voastre Ierarhii și la toți credincioșii Voștri, în cursul anului nou, pace sănătate, prosperitate, bucurie în Domnul nostru și în împlinirea dorinței adînci a omnirii — pacea lumii.

PREȘEDINTELE SFINTULUI SINOD,

† CHIRIL

PATRIARHUL BULGARIEI

**TELEGRAME ȘI SCRISORI DE FELICITĂRI
PRIMITE DE PREA FERICITUL PATRIARH JUSTINIAN
CU PRILEJUL SFINTELOR SĂRBĂTORI
ALE NAȘTERII DOMNULUI 1955 ȘI ANUL NOU 1956**

Pe lângă scrisorile irenice ale Patriarhilor ortodocși, Prea Fericitul Patriarh Justinian a primit, cu prilejul Sfințelor Sărbători ale Nașterii Domnului și Anului Nou, numeroase scrisori și telegrame de felicitări, din partea Înfiistătorilor unor Biserici naționale, a unor Ierarhi și clerici ortodocși de peste hotare și a altor personalități din viața religioasă.

Publicăm în aceste pagini câteva din scrisorile și telegramele primite:

Din partea Înalt Prea Sfințitului MACARIE, Mitropolitul Varșoviei și a toată Polonia:

Prea Fericea Voastră,
Prea Iubite Frate în Iisus Hristos,
Înalt Prea Sfințite Părinte,

Vă felicit sincer, Prea Ferice, Prea Iubite Frate în Iisus Hristos și împreună slujitor al lui Dumnezeu, cu prilejul marelui praznic al Nașterii lui Iisus Hristos.

Fiul cel Unul născut al lui Dumnezeu S-a pogorât din cer pe pământ. «Fiind chipul lui Dumnezeu, S-a micșorat pe sine însuși, și a luat chip de rob, făcându-se asemenea oamenilor și apărînd ca un simplu om» (Filipeni II, 6-7). «Pentru noi El s-a făcut sărac, din bogat cum era. pentru ca prin sărăcia Lui noi să ne îmbogățim» (II Cor. VIII, 9). «El s-a născut sub lege, ca pre cei de sub lege să-i răscumpere» (Galateni IV, 4-5), «Hristos ne-a răscumpărat din blestemul legii, făcându-se blestem pentru noi» (Galateni III, 13), și ne-a dat nouă «legea duhului vieții», care ne-a liberat «de sub legea păcatului și a morții» (Romani VIII, 2). Fiul întrupat al lui Dumnezeu se dă de bună voie jertfă de răscumpărare adevărului dumnezeiesc pentru păcatele neamului omenesc, de la ieslea din Betleem pînă la moartea Sa pe Golgota «pentru ca noi să primim înfierea» (Galateni IV, 5). precum și «puterea de a deveni fii ai lui Dumnezeu» (Ioan I, 12) și pentru ca noi să redobîndim starea cea dintîi a primilor noștri părinți din Paradis, de dinainte de căderea lor.

Ziua venirii Răscumpărătorului pe pământ umple inimile credincioșilor sfintei Biserici a lui Hristos de o bucurie fără margini și de recunoștință către Domnul, și cu veselie duhovnicească ei preamăresc în Bisericile și casele lor pe Dumnezeiescul Prunc întrupat.

Vă rugăm să primiți, Prea Fericea Voastră, sincerele urări pe care le fac pentru Voi cu prilejul Anului Nou. Fiul întrupat al lui Dumnezeu să binecuvînteze în acest nou an pe toți oamenii și toate popoarele și să le dăruiască pace și bunăsporire.

Cu dragoste frățească statornică în Iisus Hristos pentru Prea Fericea Voastră,

† MACARIE
MITROPOLITUL VARȘOVIEI ȘI A TOATA POLONIA

Din partea Prea Sfințitului CLEMENT, Episcop de Olomanț și Brnensc, locțiitor al Mitropolitului Pragăi și a toată Cehoslovacia:

Prea Fericirea Voastră,

Cu profundă dragoste felicităm pe Prea Fericirea Voastră cu prilejul prealuminatei și sfintei Nașteri a lui Hristos, Domnul și Mîntuitorul nostru, care ne-a chemat spre pace (I Cor. VII, 15) și ne-a adus El însuși prin nașterea Sa trupească în Betleem, bucuria acestei păci.

Bucuriile Nașterii Sale dătătoare de viață și puteri cerești, numai dragostea lui Dumnezeu a putut să le aducă printre noi. Aceste bucurii dătătoare de viață și noi tindem a le împărtăși și dori tuturor, pentru ca pacea să domnească între popoare și pentru ca pacea lui Dumnezeu, pe care Domnul ne-a lăsat-o să umple neliniștitele noastre inimi.

Fie ca bunătatea Domnului să dăruiască din plin cu toate milele sale cele bogate pe Prea Fericirea Voastră și pe Sfînta Voastră Biserică.

În anul nou ce vine, ne rugăm ca milele și dragostea lui Dumnezeu să ne prisosească, iar Domnul Păcii să rămîna cu noi pururea (II Cor. XIII, 11).

Rugăm pe Prea Fericirea Voastră să nu ne uite în sfintele Voastre rugăciuni.

LOCTIITOR AL MITROPOLIEI DE PRAGA
ȘI INTREAGA CEHOSLOVACIE,

† CLIMENT

EPISCOP DE OLOMANȚ ȘI BRNENSC

Praga, 19 decembrie 1955.

Din partea Înalt Prea Sfințitului MACARIE, Arhiepiscopul Ciprului:

Prea Fericite Patriarh al Romîniei, Mitropolit al Ungro-Vlahiei și Arhiepiscop al Bucureștilor, nouă prea iubite și prea dorite frate și împreună slujitor, Domn Domn JUSTINIAN, îmbrățișînd frățeste în Domnul pe Prea Fericirea Voastră, prea plăcut o salutăm.

Hristos Mîntuitorul se naște în Betleem din Fecioară. Din multă bunătate și nespūsă iubire de oameni, Dumnezeu Cuvîntul cel mai înainte de veci Se naște ca prunc tînăr și se culcă în iesle, ca să slobozească pe om din robia păcatului și să-l aducă iarăși la vechea strălucire și fericire, ca să mîntuiască lumea din stricăciune și să o arate iarăși părtașe a vechii slave. Puterile cerurilor și oamenii pe pămînt împreună se bucură și se veselesc pentru aceasta.

Binevoind Dumnezeu să sărbătorim iarăși prea sfînta amintire a tainei celei mai presus de fire și de înțelegere, ne bucurăm împreună cu toată lumea creștină și venim bucuroși, din sfînt obicei, în vizită duhovnicească la venerabila Prea Fericirea Voastră, îmbrățișîndu-Vă și salutîndu-Vă frățeste, Vă felicităm din tot sufletul și înălțăm prea călduroase rugăciuni către Mîntuitorul născut nouă, implorînd atotpternicul Său har dumnezeesc, ca să păzească totdeauna în bună stare și înflorire Prea Sfînta Biserică pe care o conduceți, dărîndu-Vă în statornică sănătate Bisericii și poporului timp cît mai îndelungat, păstorind totdeauna cu iubire de Dumnezeu și spre folos, îndrumînd sigur spre mîntuire și lucrînd din plin spre slava lui Dumnezeu.

Rugându-ne încă Tatălui Ceresc, în puterea căruia stau timpul și vremele, ca să dăruiască plin de cele bune și pașnic noul an care răsare Prea Fericirii Voastre și Prea Sfintei Biserici a Prea Fericirii Voastre, întregii Sfinte Biserici Ortodoxe și la toată lumea, Vă rugăm să transmiteți urările noastre de Sărbători și de Noul An al mântuirii venerabililor Ierarhi și iubiților frați în Hristos din jurul Prea Fericirii Voastre. Imbrățișându-Vă iarăși cu îmbrățișare frățească în Hristos cel născut, rămân al Venerabilei Prea Fericirii Voastre iubit și cu totul devotat frate în Hristos.

† MACARIE
AL CIPRULUI

Arhiepiscopia Ciprului,
Nașterea Domnului, 1955.

Din partea Inalt Prea Sfințitului PAISIE, Arhiepiscopul întregii Albanii:

TELEGRAMĂ

PREA FERICITULUI JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÂNIEI

BUCUREȘTI

Sincere urări cu prilejul Nașterii Domnului și Anul Nou: Iubire, fericire și pace lumii întregi. Salutări frățești.

PAISIE
ARHIEPISCOPUL ÎNTREGII ALBANII

Din partea Inalt Prea Sfințitului GHERMAN, Arhiepiscopul Careliei și a toată Finlanda:

Prea Fericirea Voastră,

Cu multă dragoste felicit pe Prea Fericirea Voastră cu prilejul praznicului Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos și urez ca prin harul binefăcător și lumina nespusă «a lui Hristos Dumnezeuul nostru, Soarele dreptății», să puteți face în așa fel ca «lumina lui Hristos» să fie tot mai strălucitoare și să aprindă inimile credincioșilor încredințați înțeleptei păstoriri a Prea Fericirii Voastre și care doresc să dobândească fericirea sufletelor lor.

Incredințându-mă sfintelor rugăciuni ale Sanctității Voastre, rămân al Prea Fericirii Voastre,

† GHERMAN
ARHIEPISCOPUL CARELIEI
ȘI A TOATA FINLANDA

Kuopio, 25 decembrie 1955.

Din partea Inalt Prea Sfințitului NICOLAE, Mitropolitul Krutiței și Colomnei:

Prea Fericirea Voastră,
Prea Fericite Vlădică,

«Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace între oameni bunăvoire» (Luca II, 14).

Aproape două mii de ani s-au scurs de atunci de când aceste minunate cuvinte au răsunat în glasurile cetelor îngerești, care au vestit oamenilor venirea Mîntuitorului în lume.

Duhovniceasca și minunata melodie a acestor graiuri îngerești a trăit și va trăi veșnic în inimile omenești.

Și noi acum, prin mila lui Dumnezeu, vom auzi în Bisericile noastre această salvoslovie îngerească, în binecuvîntata zi a sărbătorii Nașterii lui Hristos. Inima noastră și mintea vor primi această slavoslovie tot așa după cum cîndva au primit-o și păstorii Betleemului.

Cu cel mai mare respect și cea mai mare bucurie felicit pe Prea Fericirea Voastră cu prilejul sărbătorii Nașterii lui Hristos și Anul Nou.

În rugăciuni doresc Prea Fericirii Voastre sănătate, trăire duhovnicească și puteri fizice pentru multă preapreocupare pentru slava lui Dumnezeu spre binele Bisericii Ortodoxe și spre întemeierea mult doritei păci între oameni.

Cu fiiască și devotată dragoste,

NICOLAE

MITROPOLIT AL KRUTIȚELOR ȘI KOLOMENSULUI

Moscova, Nașterea Domnului 1955/1956.

Din partea Înalt Prea Sfințitului ELEFTERIE, Mitropolitul Leningradului și Novgorodului:

TELEGRAMĂ

*PREA FERICITULUI JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMINIEI*

BUCUREȘTI

Felicităm pe Prea Fericirea Voastră cu prilejul mării sărbători a Nașterii lui Hristos și Anul Nou, dorindu-Vă milele lui Dumnezeu cele bogate. Cer sfintele Voastre rugăciuni.

† *ELEFTERIE*

MITROPOLITUL LENINGRADULUI
ȘI NOVGORODULUI

Din partea Înalt Prea Sfințitului IOAN, Mitropolitul Chievului și Exarhul Ucrainei:

TELEGRAMĂ

*PREA FERICITULUI JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMINIEI*

BUCUREȘTI

Din tot sufletul felicit pe Prea Fericirea Voastră cu prilejul marelui praznic al Nașterii lui Hristos și Anul Nou.

† *IOAN*

MITROPOLITUL CHIEVULUI
ȘI EXARHUL UCRAINEI

Din partea Inalt Prea Sfințitului MIHAIL, Mitropolitul Durostorului și Cerveniei:

TELEGRAMĂ

**PREA FERICITULUI JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMINIEI**

Respectuos trimit Prea Fericirii Voastre felicitări și urări de bine din tot sufletul cu prilejul Anului Nou 1956 și al luminoaselor Sărbători ale Domnului. Dumnezeescul Prunc din Betleem, să păstreze în pace și bună fericire poporul român frate și pe sfânta Biserică Română care e sub păstoria înțeleaptă a Vrednicului ei Prim Ierarh și să îndeplinească cu succes misiunea ca cea folositoare pentru popor și mântuitoare pentru suflete. Intru Mulți Ani Prea Fericite Vlădică.

† MIHAIL

MITROPOLITUL DUROSTORULUI
ȘI CERVENIEI

Din partea Inalt Prea Sfințitului PIMEN, Mitropolitul Nevrocopolului:

Prea Fericite Părinte Patriarh,

Respectuos și din toată inima Vă felicit de sărbătoarea cea mare a Nașteri lui Hristos și de Anul Nou 1956.

Din tot sufletul rog pe Dumnezeu prunc, cel născut la Betleem, să întărească puterile Voastre sufletesti și fizice pentru binele sfintei Biserici Române și dreptcredinciosul ei popor, precum și pentru propășirea sfintei Ortodoxii.

Fie ca Domnul Dumnezeu să binecuvînteze și Anul 1956 în care pășim, pentru ca să dăinuiască pacea pe pământ și bunăvoirea între oameni.

Cerînd sfintele Voastre rugăciuni pentru mine și pentru de Dumnezeu păzita mea turmă credincioasă, rămîn al Prea Fericirii Voastre cu dragoste întru Hristos smerit frate.

† PIMEN

MITROPOLITUL NEVROCOPULUI

Nevrocopol, 23 decembrie 1955.

Din Partea Inalt Prea Sfințitului SOFRONIE, Mitropolitul Tîrnovei:

TELEGRAMĂ

**PREA FERICITULUI JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMINIEI**

BUCUREȘTI

Felicitări cordiale pentru Noul An,
Mulți ani Prea Fericite Stăpîne,

† SOFRONIE

MITROPOLITUL TÎRNOVEI

Din partea Inalt Prea Sfințitului NICODIM, Mitropolitul Slivenului:

Prea Fericirea Voastră,

Respectuos rog pe Prea Fericirea Voastră să primească cele mai cordiale urări de bine cu ocazia sărbătorilor care ne stau înaintea ale Crăciunului și Anului Nou 1956. Dumnezeu-Cuvîntul cel întrupat să dea Prea Fericirii Voastre și colaboratorilor Voștri sănătate și puteri de a vă continua strădania cu și mai mare succes în opera cea divină, — instaurarea dreptății și păcii pe pămînt.

Intru mulți ani, Prea Fericite Vlădică!

Mă încredințez sfintelor Voastre rugăciuni și rămîn al Prea Fericirii Voastre cel mai mic întru Hristos frate.

† NICODIM
MITROPOLITUL SLIVENULUI

Din partea Inalt Prea Sfințitului ELIE KARAM, Mitropolitul Libanului:

TELEGRAMĂ

PREA FERICITULUI JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMINIEI

BUCUREȘTI

Vă urez Crăciunul cu voie bună și Anul Nou cu fericire.

† ELIE KARAM
MITROPOLITUL LIBANULUI

Din partea Inalt Prea Sfințitului ATHENAGORAS, Arhiepiscopul Thyatirelor:

TELEGRAMĂ

Salutări frățești de Nașterea Domnului. Cele mai bune urări pentru un an nou binecuvîntat.

† ATHENAGORAS
ARHIEPISCOPUL THYATIRELOR

Din partea Inalt Prea Sfințitului FLAVIAN, Arhiepiscopul Rostovului:

TELEGRAMĂ

PREA FERICITULUI JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMINIEI

BUCUREȘTI

Salut pe Sanctitatea Voastră cu prilejul praznicului Nașterii Domnului și Anul Nou.

† FLAVIAN
ARHIEPISCOPUL ROSTOVULUI

Din partea Inalt Prea Sfințitului DAMASCHIN, Mitropolit al Trifyliei și Olimpiei.

Prea Fericite Arhiepiscop al Bucureștilor,
Mitropolit al Ungro-Vlahiei și Patriarh al
României, Domn JUSTINIAN,

Iarăși răsare steaua de la Betleem. Ea va urma iarăși același drum, ca și în noaptea sfântă. Ca și atunci, așa și în noaptea din acest an a Nașterii Domnului, va îndrepta frica. Va răspîndi propovăduirea nădejdiei. Un val de optimism va umple pieptul ce suflă din greu al călătorului vieții. Clopotul va face să răsunе sunetul lui dulce în jurul nostru, și cu toții însuflețiți ne vom grăbi să aducem tămîia adorării noastre lui Dumnezeu Celui înfășat în scutece. Hristos în iesle! Hristos se naște! Ne vom înălța deci, după porunca Sfintei noastre Biserici; Hristos pe pămînt, înălțați-vă! După aceeași poruncă a Bisericii, îndeplinind o datorie, ne grăbim cu evlavie și cu multă dragoste să ajungem la Prea Fericirea Voastră. Și avînd în urechi imnul îngerilor, să repetăm în cor sfînt: «Să cînte bucurîndu-se împărățiile întregului pămînt! Neamurile să se bucure! Munți și dealuri și văi, rîuri, marea și toată făptura, măriți pe Domnul născut acum!».

† DAMASCHIN
AL TRIFYLIEI ȘI OLIMPIEI

Din partea Prea Sfințitului IACOB, Episcop de Malta:

TELEGRAMĂ

PREA FERICITULUI JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMINIEI

BUCUREȘTI

Vă rog să primiți cele mai bune urări pentru Nașterea Domnului și Noul An.

† IACOB
DE MALTA

Din partea Prea Sfințitului METODIE, Episcop de Trebișovsc:

Prea Fericirea Voastră,
Prea Fericite și Milostive Părinte,

Cu fiască dragoste și supunere felicit pe Prea Fericirea Voastră cu prilejul îmbucurătoarelor și mîntuitoarelor sărbători ale Nașterii lui Hristos și ale Anului Nou ce vine.

Rog în rugăciuni pe Mîntuitorul Intrupat să binecuvinteze strădaniile Prea Fericirii Voastre pentru binele și slava Bisericii Ortodoxe și bucuria noastră a tuturor întru mulți și mulți ani,

Cerînd rugăciunile și binecuvîntările Prea Fericirii Voastre, rămîn smerit și credincios fiu întru Hristos.

† METODIE
EPISCOP DE TREBIȘOVSC

Mihailovț, 29.XII.1955.

Din partea Prea Sfințitului SIMEON, Episcopul de Shanghai:

Sanctitatea Voastră,
Prea Fericite și scump Vlădică,

Personal și în numele clerului rusesesc, chinezesc și al păstoriților din Shanghai, am cinstea a felicita pe Prea Fericirea Voastră, pe PP. SS. Arhipăstori dimpreună cu de Dumnezeu păziții frați păstoriți din România de sărbătoarea Nașterii lui Hristos și a Anului Nou 1956, sincer dorindu-Vă bucurii întru Hristos, cel ce pentru a noastră mîntuire s-a născut, puteri și izbînzi în truda și grijile Voastre pentru folosul Sfintei Biserici Ortodoxe Romîne și bun spor în lupta pentru pace a toată lumea.

Să știe toți cei ce se împotrivesc păcii că «cu noi este Dumnezeu» și că «de frica lor nu ne vom teme și nici ne vom turbura».

Cer sfintele Voastre rugăciuni,
Al Sanctității Voastre nevrednic rugător,

† SIMEON
EPISCOP DE SHANGHAI

Din partea Prea Cuviosului Arhimandrit IOSIF DICOV, din Republica Populară Bulgaria:

TELEGRAMĂ

PREA FERICITULUI JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÂNIEI

BUCUREȘTI

Cu smerenie felicit pe Prea Fericirea Voastră de Nașterea Domnului Hristos și Anul Nou cu cele mai cordiale urări. La mulți ani și succes în misiunea Sfintei Biserici Ortodoxe Romîne.

† IOSIF DICOV
ARHIMANDRIT

De asemenea Prea Fericitul Patriarh Justinian a primit scrisori și telegrame de felicitări și din partea conducătorilor și reprezentanților altor culte creștine.

Astfel, Prea Fericirea Sa a primit din partea Patriarhului Catolicos al Bisericii Armeano-Gregoriene, VASKEN, următoarea telegramă:

TELEGRAMĂ

PREA FERICITULUI JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÂNIEI

BUCUREȘTI

Stăpînit de sentimentul profund al îmbucurătoarei vești a Nașterii lui Hristos, Vă trimitem felicitări fierbinți de frate. Din suflet Vă dorim ani mulți, arhipăstorie pașnică și fericită spre slava Bisericii Noastre Creștine și a credincioșilor.

Dumnezeului păcii și fericirii din toată lumea, toate mulțumirile.

Fratele vostru întru Hristos

† VASCHEN
PRIMUL ȘI CEL MAI MARE CATOLICOS,
PATRIARH AL TUTUROR ARMENILOR

Din partea Eminenței Sale JOHANNES JOS. DEMMEL, Episcop catolic al Vechilor Catolici din Germania:

PREA FERICITULUI JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÂNIEI

BUCUREȘTI

*„Pacea lui Dumnezeu care întrece toată
mintea să păzească inimile și gândurile Voastre
în Hristos Iisus“. (Fil. IV. 7).*

Sărbătorile Nașterii lui Hristos cu adevărat binecuvântate și un An Nou plin de pace creștină în unitatea Sfântului Duh,
Vă dorește,

† JOHANNES JOS. DEMMEL
EPISCOP CATOLIC AL VECHILOR CATOLICI
DIN GERMANIA

*Din partea Oficiului Bisericesc pentru Afaceri Externe al Bisericii
Evangelice din Germania:*

OFICIUL BISERICESC PENTRU AFACERI EXTERNE
AL
BISERICII EVANGHELICE DIN GERMANIA

PREA FERICITULUI JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÂNIEI

BUCUREȘTI

De sfintele sărbători ale Nașterii lui Hristos și de Anul Nou, Vă salutăm în legătura credinței și a dragostei și cerem pentru Bisericile și popoarele noastre pace și unire în Domnul nostru Iisus Hristos, care s-a arătat acestei lumi lipsite de pace spre mântuirea ei.

Dr. H. KRÜGER

Frankfurt a. M. decembrie 1955.

*Cu prilejul Anului Nou, Prea Fericitul Patriarh JUSTINIAN a trimis
D-lui G. KARPOV, președintele Consiliului pentru Afacerile Bisericești de
pe lângă Consiliul de Miniștri al U.R.S.S., următoarea telegramă de felicitări:*

TELEGRAMĂ

DOMNULUI G. KARPOV,
PREȘDINTELE CONSILIULUI PENTRU
AFĂCERILE BISERICEȘTI DE PE LÎNGĂ
CONSILIUL DE MINIȘTRI AL U. R. S. S.,

MOSCOVA

Cu prilejul Anului Nou, vă felicit din toată inima, pe Dvs. și pe colaboratorii Dvs., dorindu-vă sănătate, pace și deplină izbândă în activitatea Dvs.

† J U S T I N I A N
PATRIARHUL ROMÂNIEI

București, 30 decembrie 1955.

D-l G. KARPOV a mulțumit Prea Fericitului Patriarh JUSTINIAN prin telegrama următoare:

TELEGRAMĂ

PATRIARHULUI ROMÂNIEI JUSTINIAN

BUCUREȘTI

Vă mulțumesc pentru salutările de Anul Nou și pentru urările de bine. În numele tuturor colaboratorilor mei și în numele meu Vă salut din inimă și Vă adresez cele mai frumoase doriri.

KARPOV

De asemenea D-l M. CHIUCIUCOV, președintele Consiliului pentru problemele Bisericii Ortodoxe Bulgare și ale altor culte, de pe lângă Președinția Consiliului de Miniștri al R.P. Bulgaria, a trimis Prea Fericitului nostru Patriarh JUSTINIAN următoarele urări:

TELEGRAMĂ

*PREA FERICITULUI JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÂNIEI*

BUCUREȘTI

Primiți felicitări cu prilejul Anului Nou și urări de bine pentru sănătatea personală, pentru prietenia între Biserica Ortodoxă Bulgară și Biserica Ortodoxă Română și pentru fericirea celor două popoare înfrățite ale noastre, unite întru același nobil scop.

MIHAIL CHIUCIUCOV

**PREȘEDINTELE CONSILIULUI DE PE
LÎNGĂ PREȘEDENȚIA CONSILIULUI
DE MINIȘTRI PENTRU PROBLEMELE
BISERICII ORTODOXE BULGARE ȘI
ALE CELORLALTE CULTE.**

La aceste urări, Prea Fericitul Patriarh JUSTINIAN a răspuns prin următoarea telegramă:

TELEGRAMA

*DOMNULUI MIHAIL CHIUCIUCOV, PREȘEDINTELE COMITETULUI DE PE
LÎNGĂ PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI PENTRU PROBLEMELE BISE-
RICII ORTODOXE BULGARE ȘI ALE CELORLALTE CULTE.*

SOFIA-BULGARIA

Mulțumesc călduros pentru felicitările exprimate și din toată inima vă urez sănătate, pace și succes deplin în misiunea ce îndepliniți, pentru dezvoltarea și întărirea prieteniei între Bisericile noastre surori, și între popoarele noastre înfrățite.

La mult ani!

**† JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÂNIEI**

Pe lângă scrisorile și telegramele redată mai sus, Prea Fericirea Sa Patriarhul Justinian a mai primit telegrame și scrisori de felicitare de la toți Înalt Prea Sfinții Mitropoliți și Prea Sfinții Episcopi, membri ai Sfințului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, de la P. S. Episcop Paladie ai Voliniei — U.R.S.S., de la P.S. Andrei Moldovanu, Episcopul românilor ortodocși din cele două Americi, de la P. C. Arhimandrit Iosiț Dicoș — R.P. Bulgaria, de la P.C. Prot. Pavel Statov, protoiereul bisericilor ruse din Germania, PP. CC. Arhimandriți Antonie și Maxim din R. P. Bulgaria, P. C. Prot. Ștefan Țancov din Sofia, reverendul Stanley Evans din Anglia, reverendul Dr. W. Bryn Thomas din Londra, P. C. Pr. Iconom Stavrofor Athanasie Madjarov din R. P. Bulgaria, P. C. Prot. Ioan Cristea, parohul Bisericii Ortodoxe Române din Sofia, P. C. Pr. Ilie Iliev din R. P. Bulgaria, de la Șefii Cultelor religioase din țara noastră, de la Rectorii și Profesorii celor două Institute Teologice Universitare, de la Protopopii și Preoții diferitelor raioane și parohii, de la stareții și starețele mănăstirilor, precum și de la mare număr de credincioși ai Bisericii noastre, dându-le la toți răspunsuri de mulțumire.

**RĂSPUNSUL D-LUI DR. PETRU GROZA,
PREȘEDINTELE PRZIDIULUI MARI ADUNĂRI
NAȚIONALE A R.P.R. LA TELEGRAMA TRIMISĂ
DE ADUNAREA NAȚIONALĂ BISERICESCĂ,
IN OCTOMBRIE 1955**

In numărul trecut al revistei noastre am publicat telegrama trimisă D-lui Dr. Petru Groza, Președintele Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române de Adunarea Națională Bisericească, cu prilejul ședinței festive pentru aniversarea a 70 de ani de autocefalie a Bisericii Ortodoxe Române.

La această telegramă, Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian, Președintele Adunării Naționale Bisericești, a primit din partea D-lui Dr. Petru Groza următorul răspuns:

*PREA FERICITUL JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMINIEI*

BUCUREȘTI

Primind mesajul trimis cu ocazia sărbătoririi a 70 de ani de la proclamarea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române, pentru care vă mulțumesc din toată inima, trimit din partea Prezidiului Marii Adunări Naționale și a mea personală, Prea Fericirii Voastre, membrilor Sfântului Sinod și Adunării Naționale Bisericești, precum și înalților Ierarhi din țările străine, cele mai bune urări de muncă rodnică în slujba întăririi păcii în lume.

Dr. PETRU GROZA

**PREȘEDINTELE PREZIDIULUI MARI ADUNĂRI NAȚIONALE
A REPUBLICII POPULARE ROMINE**

**TELEGRAMA DE FELICITĂRI TRIMISĂ DE PREA
FERICITUL PATRIARH JUSTINIAN DOMNULUI
DR. PETRU GROZA CU PRILEJUL ANIVERSĂRII
A 71 DE ANI**

Cu prilejul aniversării a 71 de ani de la nașterea D-lui Dr. Petru Groza, Președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române, Prea Fericitul Patriarh Justinian a trimis înaltului sărbătorit următoarea telegramă de felicitări:

TELEGRAMA

DOMNULUI DR. PETRU GROZA
PREȘEDINTLELE PREZIDIULUI MARI ADUNARI NAȚIONALE
A REPUBLICII POPULARE ROMÂNE
BUCUREȘTI

Cu sentimente de sinceră dragoste și aleasă prețuire, Vă felicităm de ziua nașterii Domniei-Voastre, dorindu-Vă viață îndelungată și plină de mulțumiri în slujba Patriei și poporului român.

† *JUSTINIAN*
PATRIARHUL ROMÂNIEI

7 noiembrie 1955.

**RĂSPUNSUL DOMNULUI DR. PETRU GROZA LA
TELEGRAMA DE FELICITĂRI TRIMISĂ DE
FERICITUL PATRIARH JUSTINIAN**

La telegrama de felicitări trimisă de Prea Fericitul Patriarh Justinian, D-l Dr. Petru Groza, Președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Romîne, a răspuns prin următoarea scrisoare:

Prea Fericite,

Mulțumesc din inimă bunelor gânduri de ziua nașterii mele și trimit și din partea mea aceleași bune urări de sănătate și putere de muncă, spre binele celor dragi Prea Fericirii Voastre și al țării, pe care o slujim cu toții, muncind, împreună, pentru pacea ei.

Cu veche considerațiune,

Dr. PETRU GROZA

PREȘEDINTELE PREZIDIULUI MARI ADUNĂRI NAȚIONALE
A REPUBLICII POPULARE ROMÎNE

15 decembrie, 1955.

**TELEGRAMA TRIMISĂ DE PREA FERICITUL
PATRIARH JUSTINIAN DOMNULUI DR. PETRU GROZA
PREȘEDINTELE PREZIDIULUI MARI ADUNĂRI
NAȚIONALE A R.P.R. CU PRILEJUL ZILEI
DE 30 DECEMBRIE ȘI ANULUI NOU**

Cu prilejul zilei de 30 decembrie și Anul Nou, Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian a trimis Domnului Dr. Petru Groza, Președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române, următoarea telegramă:

DOMNULUI DR. PETRU GROZA
PREȘEDINTELE PREZIDIULUI MARI ADUNARI NAȚIONALE
A REPUBLICII POPULARE ROMÎNE
BUCUREȘTI

Cu prilejul celei de a 8-a aniversări a Republicii Populare Române și sosirii Noului An 1956, Vă rugăm să primiți din partea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și a noastră personal cele mai alese urări de sănătate, pace și prosperitate, odată cu încredințarea atașamentului Nostru devotat față de Patria noastră, Republica Populară Română și Conducătorii săi.

† *JUSTINIAN*
PATRIARHUL ROMÂNIEI

**RĂSPUNSUL D-LUI DR. PETRU GROZA PREȘEDINTELE
PREZIDIULUI MARIİ ADUNĂRI NAȚIONALE
LA TELEGRAMA TRIMISĂ DE PEA FERICITUL
PATRIARH JUSTINIAN**

Domnul Dr. Petru Groza, Președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române a trimis Prea Fericitului Patriarh Justinian următorul răspuns la telegrama de urări trimisă cu prilejul celei de a 8-a aniversare a proclamării Republicii Populare Române:

*PREA FERICIRII SALE JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMINIEI*

BUCUREȘTI

Mulțumind pentru felicitările legate de ziua de 30 decembrie și de Anul Nou, trimit cele mai sincere urări pentru noul an, de sănătate și putere de muncă, în slujba păcii între popoare.

Dr. PETRU GROZA
**PREȘEDINTELE PREZIDIULUI MARIİ ADUNARI NAȚIONALE
A REPUBLICII POPULARE ROMINE**

SĂRBĂTORIREA MAESTRULUI MIHAIL SADOVEANU CU PRILEJUL IMPLINIRII A 75 DE ANI

Cu prilejul împlinirii a 75 de ani, Academicianul Mihail Sadoveanu a fost sărbătorit de întregul popor român, care acordă o înaltă prețuire creației literare a marelui nostru scriitor, care a înzestrat cultura românească cu multe și valoroase lucrări.

Exprimînd sentimentele pe care fiii Bisericii noastre le păstrează marelui povestitor, Prea Fericitul Patriarh Justinian a trimis maestrului Mihail Sadoveanu următoarea telegramă.

TELEGRAMA

Maestrului MIHAIL SADOVEANU

BUCUREȘTI

Din toată inima vă felicit cu prilejul celei de a șaptezeci și cincea aniversări, urîndu-vă încă mulți ani în deplină sănătate, spre a putea îmbogăți literatura română cu noi și valoroase opere.

† JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÂNIEI

TELEGRAMA

PREA FERICITUL JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÂNIEI

Maestrul Mihail Sadoveanu a mulțumit Prea Fericitului nostru Patriarh Justinian, trimițînd următoarea telegramă:

Vă mulțumesc din toată inima pentru bunele urări.

MIHAIL SADOVEANU

V I A Ţ A B I S E R I C E A S C A

ECOUL FESTIVITĂŢILOR RELIGIOASE ALE BISERICII ORTODOXE ROMINE DIN OCTOMBRIE 1955

**SCRISORI, IMPRESII, SPICUIRI DIN PRESA BISERICIASCĂ
DE PESTE HOTARE.**

Marile festivităţi religioase ale Bisericii Ortodoxe Române din octombrie 1955, — prilejuate de aniversarea a 70 de ani de autocefalie, de generalizarea cultului unor sfinţi cu moaşte în ţara noastră şi de canonizarea celor dintâi sfinţi români — a avut un puternic ecou în întreaga Ortodoxie. Participarea la aceste înălţătoare festivităţi a Prea Fericitului Patriarh Chiril al Bulgariei şi a unor distinşi reprezentanţi ai Patriarhiei Ecumenice din Constantinopol, ai Patriarhiei din Moscova şi ai Bisericii Ortodoxe a Greciei au făcut ca marele praznic al Bisericii noastre să se desfăşoare sub semnul ecumenicităţii ortodoxe şi cu consensul întregii Bisericii dreptslăvitore a Răsăritului. De asemenea, ele au oferit înalţilor oaspeţi posibilitatea cunoaşterii nemijlocite a organizării Bisericii Ortodoxe Române, a comorilor sale duhovniceşti, a evlaviei curate care stăpâneşte sufletele clericilor şi credincioşilor săi.

Aceste bogate impresii culese de înalţii oaspeţi, care au fost părtaşi cu noi la marile festivităţi religioase din octombrie 1955, şi-au găsit expresia în entuziastele scrisori pe care vrednicii soli ai Bisericilor Ortodoxe surori le-au trimis, după plecarea lor din ţară, Prea Fericitului nostru Patriarh Justinian, în mărturiile pe care le-au făcut traducătorilor ce i-au însoţit prin ţară, în dările de seamă prezentate cîrmuitorilor Bisericilor pe care le-au reprezentat şi în articolele publicate de unele reviste bisericeşti de peste hotare.

În numărul trecut al revistei noastre am publicat unele din scrisorile primite de Prea Fericitul Patriarh Justinian din partea înalţilor soli ai Bisericii Ortodoxe surori. Publicăm, în continuare, în paginile de faţă alte scrisori primite de Întîistătătorul Bisericii noastre.

Din partea Sanctităţii Sale ATHENAGORAS, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului, — ai cărui reprezentanţi au luat parte la festivităţile noastre religioase din octombrie 1955 — Prea Fericitul Patriarh Justinian a primit următoarea scrisoare:

Prea Fericite și Înalt Prea Sfințite.

Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Ungro-Vlahiei și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Autocefale a României, în Hristos Dumnezeu prea iubite frate și împreună slujitor al Smereniei noastre, D. D. Justinian, îmbrățișând frățeste în Domnul pe Prea Fericirea Voastră venerabilă, prea plăcut o salutăm.

Reprezentanții Prea Sfântului Scaun Apostolic și Patriarhal Ecumenic, Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop de Thyatira și Exarh al Europei Apusene și Centrale, Domnul Athenagoras și Prea Sfințitul Episcop de Malta Iacob, la ceremoniile săvârșite acolo cu prilejul împlinirii a șaptezeci de ani de la proclamarea autocefaliei Sfintei Biserici a României, încredințate acum înțelepciunii venerabilei Prea Fericirii Voastre, cu sfântă emoție ne-au raportat nouă și Sfântului nostru Sinod despre cordiala primire și ospitalitate de care s-au bucurat din partea venerabilei și mult doritei Prea Fericirii Voastre, despre strălucirea ceremoniilor care au avut loc, cu participarea Onoratului Guvern și a tot evlaviosului popor român, care cu bucurie și cu îndreptățită mândrie a salutată în numărarea între sfinți a unor bărbați care au suferit și au bineplăcut lui Dumnezeu pe pământul părinților lor, și despre via dorință a Prea Fericirii Voastre pentru cultivarea și promovarea sfintelor legături ale celor două Biserici ale noastre, între altele și prin schimb de studenți, început făcându-se cu Diaconul Iacob Hagiignatie, recomandat deja Prea Fericirii Voastre, dintre absolvenții din acest an ai Sfintei noastre Școli Teologice de la Halki.

Mulțumind călduros și pentru toate acestea, după hotărârea Sfântului Sinod, cu venerație doritei Prea Fericirii Voastre și totodată felicitându-Vă din inimă pentru organizarea și viața Bisericii Prea Fericirii Voastre și a vieți monahale, ne rugăm ca Domnul Dumnezeul nostru, Intemeietorul și Cîrmuitorul Sfintei Biserici, să dăruiască totdeauna Sfintei și iubitei Biserici a României, cu rugăciunile noilor sfinți, darurile Sale bogate, întărind pe Prea Fericirea Voastră în slujirea protoierarhică cea cu multe răspun-deri, spre slava Sfântului Său Nume.

Vă îmbrățișăm iarăși în Domnul și rămînem cu dragoste frățească și cu deosebită cinste,

Al venerabilei Prea Fericirii Voastre iubit frate în Hristos,

† *ATHENAGORAS*
AL CONSTANTINOPOLEI

1955, decembrie 15.

După cum s-a arătat în numărul trecut, membrii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și Înălții Ierarhi străini — la propunerea Prea Fericitului Patriarh Chiril al Bulgariei — au întocmit și trimis Sanctității Sale Patriarhului Ecumenic Athenagoras o scrisoare de frățească participare la durerea încercată de Patriarhia Ecumenică în urma regretabilelor evenimente care au avut loc la Constantinopol și Smirna în luna septembrie 1955. Primind această scrisoare, Sanctitatea Sa Patriarhul Ecumenic a răspuns Prea Fericitului Justinian următoarele:

Prea Fericite și Inalt Prea Sfințite Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Ungro-Vlahiei și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Autocefale a României, în Hristos Dumnezeu prea iubite și prea dorite frate și împreună slujitor al Smereniei noastre, D. D. Justinian, pe Prea Fericirea Voastră venerabilă, îmbrățișându-o frățeste în Domnul, prea plăcut o salutăm.

Cu plăcere primindu-o, am citit cu multă emoție, și personal și în ședința Sfântului nostru Sinod, onorata scrisoare cu nr. 995 din 23 octombrie a. c., pe care venerabila și nouă prea iubită respectabilă Prea Fericirea Voastră și Venerabilii reprezentanți ai Bisericii surori, care au participat la ceremoniile săvârșite acolo cu prilejul împlinirii a șaptezeci de ani de la declarația oficială a autocefaliei Sfintei Biserici a României ne-ați tris-o, făcându-ne cunoscute sfintele Voastre sentimente, prilejuite de strălucita sărbătoare și comunicându-ne și interpretând întristarea pe care toți ați simțit-o profund, cu prilejul ultimelor evenimente dureroase întâmplate la noi.

Călduros mulțumim cu respect doritei Prea Fericirii Voastre și tuturor pentru sentimentele de dragoste și de cinste față de Prea Sfântul nostru Scaun Ecumenic, pe care, cum ne-au înștiințat Reprezentanții noștri, le-au manifestat și mărturisit din belșug toți cu orice prilej dat, și pentru simpatia exprimată, ne rugăm Domnului să păzească Sfânta Sa Biserică de tot protivnicul și de tot atacul, trimițând bogatele mile și mângâierea Sa celor încercați din binecredinciosul popor.

Dorind ca Prea Fericirea Voastră, nouă mult dorită să întâmpine și să sărbătorească în pace, împreună cu evlaviosul cler și cu iubitorii de Hristos, credincioși ai Sfintei Voastre Biserici, sfintele și marile sărbători ale credinței noastre, Vă îmbrățișăm iarăși cu sărutare sfântă și rămânem cu dragoste frățescă și cu deosebită cinste,

Al venerabilei Prea Fericirii Voastre iubit frate în Hristos,

† *ATHENAGORAS*
AL CONSTANTINOPOLEI

Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Hrisostom de Filippi, Niapolis și Thasos, conducătorul delegației Bisericii Ortodoxe a Greciei, după reîntoarcerea în patrie, a trimis Prea Fericitului Patriarh Justinian următoarea scrisoare:

*Prea Fericite Patriarh al Creștinilor
Ortodocși ai României,
Domn Domn JUSTINIAN*

Cu respect viu să fac cunoscut de Dumnezeu cinstitei Prea Fericirii Voastre, că după vizita noastră la Viena, unde, cu harul Sfântului și de sfințire săvârșitorului Duh, am procedat la hirotonia celui ales de Sfânta Mamă, Marea Biserică a lui Hristos, Episcop de Therme Domnul Hrisostomos Tsiter, ne-am întors, binevoind Dumnezeu, în țara noastră. Fără întârziere, și ca șef al delegației, și ca vicepreședinte prezident al Sfântului nostru Sinod, am făcut o expunere verbală despre misiunea noastră și ne-am rezervat să formulăm în scris impresiile noastre.

În primul rînd, desigur, datoria și obligația mea era manifestarea și în scris a viei mele recunoștințe față de Dumnezeu cinstita Prea Fericirea Voastră, pentru cele de care, împreună cu fratele în Hristos Înalt Prea Sfințitul Iacob Mitropolit al Aticeii și însoțitorul nostru Prea Cuviosul Arhimandrit Panteleimon, ne-am învrednicit de la Prea Fericirea Voastră, pentru onorurile patriarhale și multele atențiuni și evidente mărturii de dragoste frățească.

Totuși, îndeplinirea din partea mea a acestei datorii de la sine impuse a întârziat din nefericire din cauza unor piedici ivite independent de voința mea.

Dar acum, cînd, împreună cu toată lumea creștină ne pregătim să slăvim pe Domnul cu frică pentru nespusa și necuprinsa bunătate dumnezeiască, și cu bucurie pentru răsărirea sfintei zile celei de veacuri așteptate a strălucitei Nașteri a Domnului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, celei umile după înfățișarea ei omenească, dar înalte după taina economiei întrupării, și a arătării în lume a marelui taine a credinței, după care, Dumnezeu S-a arătat în trup, în această zi de Dumnezeu trimisă, inima mea nu trebuie să întârzie și buzele mele să tacă, iar condeiul să stea.

Pentru aceea mai întîi aduc cu pietate de Dumnezeu întăritei Prea Fericirii Voastre vestea de bucurie, pe care îngerii din cer au anunțat-o și întru slăviri au primit-o păstorii, au binevestit-o și magii din Răsărit, călăuziți de stea strălucită s-au închinat, vestea de bucurie, zic, după care, «ni s-a născut astăzi Mîntuitor, care este Hristos Domnul, în cetatea lui David».

Cu această veste de bucurie, rog pe cînstita Prea Fericirea Voastră să primească felicitările frățești și umililele mele urări de a sărbători împreună cu Prea Sfințitii Arhieriei colaboratorii Săi, cu sfințitul cler și cu iubitor de Hristos popor, în chip convenit și plăcut lui Dumnezeu și de a se bucura împreună cu Prea Fericirea Voastră toți de dumnezeiască binecuvîntare și de harul cel trimis din sfînta peșteră.

Ca expresie a recunoștinței și a mulțumirilor pentru cele ce am văzut, am auzit, am pipăit și de care m-am bucurat în sfînta și de Dumnezeu păzita Voastră Biserică, întorc cuvîntul meu spre un adevărat și îndreptățit elogiul al Prea Fericirii Voastre și al Prea Sfintei și de Dumnezeu păzitei Bisericii Sale.

Am văzut, Prea Fericite, de la Dumnezeu binecuvîntata Voastră Curte Patriarhală și în toată țara, reflexul și fulgerele frumuseții dumnezeiești, care, după Marele Vasile sînt «cu totul de nespus și de nedescris, fulgere pe care cuvîntul nu le înfățișează, auzul nu le primește, cu ochii trupești nu se văd, ci se privesc numai cu sufletul și cu mintea».

Am văzut și am apreciat după vrednicie credința nefățarnică, evlavia care mîntuiește, ordinea, disciplina și cumințenia, care după Vasile cel pînă la cer strălucind, «arată vrednice de laudă și de virtute toate cele făcute după ea», cumințenia care este «cuprinderea virtuților», după cel mai înțelept decît toți oamenii, Socrate.

Cu entuziasm am înțeles grija neadormită și lucrarea neobosită și metodică a Prea Fericirii Voastre, potrivită cu îndemnul lui Grigorie Teologul, după care «Timpul de acum este al lucrării, iar cel viitor este al răsplătirii». Se lărgea gura mea spre tainică slăvire de bucuria duhovnicească a inimii mele, privind cele arătate mie și cele descoperite de

fiecare dată de mine, lucrări de Dumnezeu prea iubite ale Prea Fericirii Voastre.

Toate acestea le vedeam și le socoteam ca strălucirea și realizările unor munci și realizări și lupte materiale și duhovnicești și ale perspicacității, deoarece după omonimul meu Hrisostom, «preotul trebuie să fie veghetor și perspicace și să aibă mii de ochi în toate părțile, ca trăind nu numai pentru el, ci și pentru mulțime», cu atât mai mult cu cât «mai multe valuri agită sufletul preotului decât valurile care agită marea».

Pe scurt vorbind, am găsit la Prea Fericirea Voastră — vorbesc sincer și nu pentru plăcerea omenească — pe Păstorul cel bun, pe cel, după Hrisostom, «cuvios și modest și de temut și binevoitor și autoritar și sociabil și incoruptibil și tămăduitor și smerit și nerobit și impetuos și blînd, un singur lucru văzînd și avînd în vedere, zidirea bisericească».

Am înțeles că Prea Fericirea Voastră merge victorioasă pe căile tămăduirii prin sfintele taine și prin predicarea cuvîntului dumnezeesc. Nu numai Prea Fericirea Voastră învățați și predicați și vorbiți și nu tăceți, ci și sfințitul vostru cler învață și exercită și cereți de la ei în chip imperios această slujire plăcută lui Dumnezeu, avînd desigur în vedere, pe lîngă învățătura Domnului, și cuvintele apostolului neamurilor: «Ia aminte la citit, la îndemnat la învățătură... Ia scama la tine însuși și la învățătură, stăruie în acestea, pentru că făcînd acestea, te vei mîntui și pe tine și pe cei care te ascultă» (I. Timotei 4, 13, 16), precum și cele ale dumnezeescului părinte mai sus pomenit: «Un singur mijloc și o singură cale de tămăduire există după fapte, cea a învățaturii prin cuvînt. Acesta este instrument, acesta este hrană, acesta este temperatura cea mai bună a aerului, acesta ține loc de medicament, acesta ține loc de foc, acesta ține loc de fier,... și dacă acesta nu va putea nimic, toate celelalte se vor duce».

Și toate acestea le-am constatat făcute nu pentru reclama și satisfacția egoistă a Prea Fericirii Vostre, ci «spre un singur țel privind toate, spre slava lui Dumnezeu și zidirea Bisericii».

Noblețea născută a sufletului și dragostea frățească a respectatei și mie iubitei Prea Fericirii Voastre m-a condus personal și la alte lucrări și realizări spirituale, vrednice de sfînta noastră Biserică, astfel ca și pentru acestea să slăvesc pe Dumnezeu. Sînt cele ale silinței și ale protecției vieții monahale și îngerești vrednice de Prea Fericirea Voastră spre desăvîrșiera celor care au ales sfînta asceză cea de Dumnezeu iubită.

În acest scop plăcut lui Dumnezeu s-au ridicat și se ridică, ca niște oaze în pustia uscată, locașurile vieții monahale. Ca niște stupi în zumzet de albine lucrătoare se aud rugăciunile și sfintele psalmodii de Dumnezeu primite, cele care bucură și mișcă inimile credincioșilor, ale călugărilor și călugărițelor.

Aceste imnuri și psalmodii, efect al bucuriei celei după Hristos, cum zice Iacob Apostolul: «Este cineva voios? Să cînte», nasc, după Sfîntul Hrisostom, evlavia sufletului nutresc o conștiință bună și le primește Dumnezeu în comorile cerului». Dar este și marea și de suflete mîntuitoarea asigurare a vieții monahale: «Căci maica rugăciunii este liniștea, după cel întru sfinți teologhisind Ioan Damaschin, iar rugăciunea este arătarea slavei dumnezeiești. Căci atunci cînd urîm simțurile și ne alăturăm lui Dumnezeu și eliberîndu-ne de împresurarea lumii din afară sîntem în noi înșine, atunci vom vedea clar în noi împărăția lui Dumnezeu; căci împărăția cerurilor, care este împărăția lui Dumnezeu, este înăuntrul vostru,

a zis Iisus». Iar pregătirea monahilor, cum cu satisfacție am înțeles, se face cu toată atenția și grija în școli speciale în sfintele mănăstiri. Iar lucrările mâinilor acestor monahi, la care se dedau cu succes, sînt lucruri asemănătoare cu cele ale Talitei sau Căprioarei din Faptele Apostolilor; ele aduc ușurarea și mîngîierea și binecuvîntarea celor săraci și nevoiași.

Și ce să mai adaug? Nu este oare vrednică de mulțumiri și de laudă și osteneala frățească a Prea Fericirii Voastre, manifestată în prea nobila dorință a Prea Fericirii Voastre, a vizitării de către noi în timpul păstoririi Prea Fericirii Voastre, a atîtor instituții sfinte, care ca niște flori de diferite culori și bine mirositoare împodobesc biserica și binecuvîntata voastră țară și dau aroma lor de viață dătătoare la tot sufletul creștin?

Domnul nostru învață și prin cuvînt și prin exemplu să dăm cele ale Cezarului Cezarului și cele ale lui Dumnezeu lui Dumnezeu. Urmînd acestei porunci și Apostolii îndeamnă pe creștini și zic: «Tot sufletul să se supună stăpînirilor celor înalte, căci nu este stăpînire decît de la Dumnezeu, și cele care sînt, de Dumnezeu sînt puse».

Acestor porunci urmînd și Prea Fericirea Voastră, păstrați raporturi armonice și pașnice cu Statul, obținînd de la el tot folosul posibil și protecția pentru promovarea lucrului Evangheliei lui Hristos.

Nu pot prelungi cuvîntul, pentru că e risc să se socotească și judece continuarea ca manifestare a unei adulări cu păcat. Numai un singur lucru este necesar să se adauge, că Smerenia Mea și frații care au fost cu mine vom păstra ca pe o binecuvîntare a lui Dumnezeu amintirea rodnicei întîlniri de cîteva zile cu Sfînta Voastră Biserică.

Și acum felicitîndu-Vă frățește din inimă, cu prilejul Sfintelor zile ale evlaviei noastre, urez cu smerenie iubitei Prea Fericirii Voastre și Sfintei Bisericii Ortodoxe Romîne, harul de viață dătător al Mîntuitorului nostru celui născut în peșteră și botezat în Iordan. Fie anii Prea Fericirii Voastre cît mai mulți, sănătoși și plini de toată bucuria.

Al doritei Prea Fericirii Voastre smerit și devotat frate în Hristos,
† *IRISOSTOMOS*

DE FILIPPI, NEAPOLE ȘI THASOS

Cavala, 16 decembrie 1955.

De asemenea, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Iacob al Atticei și Megaridei, care a făcut parte din delegația Bisericii Ortodoxe a Greciei, a trimis Prea Fericitului nostru Patriarh Justinian, cu prilejul Sfintelor Sărbători ale Nașterii Domnului, următoarea scrisoare:

Prea Fericite Patriarh al Romîniei, Locțiitor al Cezareei Capadociei, Mitropolit al Ungro-Vlahiei și Arhiepiscop al Bucureștilor, Domn Domn JUSTINIAN, cu respect și în dragostea Domnului îmbrățișez pe Prea Fericirea Voastră,

Cu prilejul Marii și de bucurie aducătoarei sărbători a Nașterii după Trup al Domnului nostru, aducînd cu respect smeritele mele urări Prea Fericirii Voastre mie prea iubite, mă rog din tot sufletul ca Mîntuitorul, care coboară din cer și se arată în lume, să dăruiască Prea Fericirii Voastre harul bogat și binecuvîntarea Sa, aducîndu-Vă purtător de tot binele și de îndeplinirea a toată dorința și anul nou care răsare, al Bunătății Lui.

Folosesc acest prilej al supunerii urărilor noastre, ca să exprim Prea Fericirii Voastre cea mai adâncă a mea recunoaștință pentru bogata dragoste ce s-a revărsat din partea Prea Fericirii Voastre și a Inalt Prea Sfințiților Arhieriei în neuitatele zile ale vieții noastre în România.

Mă simt profund îndatorat față de creștineasca și binevoitoarea noblețe a Prea Fericirii Voastre și mă rog lui Dumnezeu ca să învrednicească să o întorc măcar în parte Prea Fericirii Voastre și Inalt Prea Sfințiților și Prea Sfințiților frați din jurul Prea Fericirii Voastre.

Al Prea Fericirii Voastre, mie prea iubite, iubit frate în Hristos,

† IACOB

AL ATTICEI ȘI AL MEGARIDEI

Inalții soli ai Bisericilor Ortodoxe surori au împărtășit multe din impresiile culese în timpul cât au fost oaspeții Bisericii Ortodoxe Române, în primul rând traducătorilor care i-au însoțit. Redacția noastră a socotit că asemenea mărturii pot interesa pe cititori și a solicitat celor ce au îndeplinit misiunea de traducători, pe lângă delegațiile străine, să ni le încredințeze spre a le publica în paginile acestei reviste.

Iată câteva din impresiile împărtășite de membrii delegației Patriarhiei Ecumenice, notate de D-l Prof. Justin Moisescu.

După o lungă călătorie de la Londra pînă la București, Inalt Prea Sfințitul Athenagoras, Arhiepiscopul și Exarhul Europei Centrale și Apusene, trimis speciale al Patriarhiei Ecumenice din Constantinopole la sărbătorirea împlinirii celor 70 de an de autocefalie a Bisericii Ortodoxe Române și la canonizarea unor sfinți români, — în dimineața zilei de 9 octombrie a. c., coboară sprinten din tren în gara de nord. Urările de bun sosît pe care reprezentanții Patriarhiei și ai Ministerului Cultelor le-au făcut înaltului oaspete, au fost urmate de obișnuitele întrebări: «Cînd ați plecat de la Londra? Cum ați călătorit? Fără îndoială, vă simțiți obosit...»: Auzind cuvîntul obosit, I. P. S. Athenagora, plin de voieșie tinerească și senin la chip se încruntă o clipă, în semn de împotrivire și adaugă: «Obosit? ce înseamnă obosit? acest cuvînt nu face parte din vocabularul meu. Am muncit toată viața și încă muncesc mult. De vreme îndelungată pe umerii mei apasă sarcini grele bisericești. Cercetez problemele teologice. Am alcătuit și am publicat diferite scrieri. Călătoresc 7 luni pe an, mergînd din localitate în localitate, pentru a-mi vedea credincioșii și a îndruma preoții din parohiile pe care le păstoresc. Am 71 ani, dar n-am fost niciodată obosit».

Datorită sarcinilor pe care le-a îndeplinit, în cursul îndelungatei sale activități bisericești, I. P. S. Athenagora a călătorit în cele mai multe țări din lume. Europa Răsăriteană îi rămăsese încă necunoscută. De aceea, cînd a primit însărcinarea de a reprezenta Patriarhia Ecumenică la solemnitățile religioase din țara noastră, împreună cu P. S. Episcop Iacob de Malta, a plecat spre București cu multă bucurie.

Venind pe calea aerului de la Geneva P. S. Episcop Iacob de Malta a sosit la București în ziua de 11 octombrie.

Alături de celelalte delegații bisericești de peste hotare, delegația Patriarhiei Ecumenice a rămas în țara noastră vreme de aproape 4 săptămîni.

I. P. S. Athenagora și P. S. Iacob au participat la solemnitățile religioase de la București, Cernica, Curtea de Argeș și Râmnicul Vîlcii; au vizitat apoi diferite localități și mînăstiri din țară: Snagov, Țigănești, Samurcăsești, Dragoslavele, Orașul Stalin, Sinaia, Tîrgoviște, Mînăstirea Dealul, Mînăstirea Ghighiu, Iași, Mînăstirea Neamțu, Mînăstirea Agapia, Mînăstirea Văratec, Roman, etc. Pretutindeni Înălții oaspeți au împărtășit clericilor și credincioșilor Bisericii noastre binecuvîntările și urările de bine din partea Înalt Prea Sfințitului Patriarh Ecumenic Athenagora.

La cîteva zile după sosire în țara noastră, Înălții oaspeți au fost primiți în audiență de Ministrul Cultelor Acad. Petre Constantinescu-Iași, și apoi de Președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale Dr. Petru Groza. În cursul acestor audiențe li s-au dat lămuriri asupra raporturilor dintre Stat și Biserică, precum și asupra vieții cultelor religioase în țara noastră.

La București I. P. S. Athenagora și P. S. Iacob au cunoscut pe toți Ierarhii Bisericii noastre, apoi, în călătoriile lor prin țară, au avut prilejul să viziteze și unele centre eparhiale.

Din convorbirile pe care le-au avut cu Înălții noștri Ierarhi și cu Profesorii Institutelor Teologice, precum și din constatările lor personale, reprezentanții Patriarhiei Ecumenice și-au putut da seama de organizarea și de viața Bisericii noastre. Cu multă bucurie ei au declarat că Biserica Ortodoxă Romînă se găsește într-o stare înfloritoare și trebuie luată ca pildă de alte Bisericii Ortodoxe Autocefale.

După ce au luat cunoștință de activitatea pe care o desfășoară Înălții Ierarhi în Eparhiile lor, I. P. S. Athenagora și P. S. Iacob au exprimat cuvinte de frățească și caldă prețuire față de întreaga ierarhie a Bisericii Ortodoxe Romîne. În mod cu totul deosebit ei au rămas adînc impresionați de chipul și lucrarea Prea Fericitului Patriarh Justinian.

În cuvîntările pe care I.P.S. Athenagora și P.S. Iacob le-au rostit în diferite împrejurări ori în convorbirile lor cu ceilalți Ierarhi, numele Prea Fericitului Patriarh Justinian a fost prezent fără încetare. El era pomenit cînd se vorbea de păstrarea dreptei credințe și a vechilor tradiții de către Biserica Ortodoxă Romînă; venea pe buzele lor de fiecare dată cînd vedeau mulțimi de credincioși la slujbele bisericesti sau cînd ascultau un concert religios; îl aminteau cînd vedeau ridicîndu-se un nou locaș de rugăciune sau cînd intrau într-un atelier de mînăstire; îl rosteau cînd vizitau un seminar ori institut teologic sau cînd luau în mînă o revistă ori o carte religioasă proaspătă tipărită.

Din convorbirile pe care le-au avut cu unii slujitori bisericesti, cu monahi și credincioși, I. P. S. Athenagora și P. S. Iacob au înțeles că Prea Fericitul Patriarh Justinian este înconjurat de toți cu aleasă prețuire și adînc respect. Pe de altă parte, ei și-au putut da seama că Prea Fericitul Patriarh muncește cu dragoste pentru propășirea Bisericii încredințată lui de Dumnezeu spre păstorire. De aceea fără contenire înălții oaspeți și-au exprimat admirația lor față de Prea Fericitul Patriarh Justinian.

Deopotrivă, reprezentanții Patriarhiei Ecumenice au fost foarte bucuroși cînd au aflat că preoții noștri au o frumoasă cultură teologică, cei mai mulți, în deosebi tinerii, fiind licențiați în teologie, iar ceilalți, mai ales cei în vîrstă, absolvenți de seminar. Atît I. P. S. Athenagora cît și P. S. Iacob au adus cuvinte de laudă clerului nostru pentru modul în care acesta își îndeplinește îndatoririle sale. Frumusețea slujbelor reli-

gioase și mai ales cîntările noastre bisericești au mișcat adînc pe înalții oaspeți. La Iași spre pildă, nu se mai săturau ascultînd o mică formație corală, în Biserica Golia. La București, în sala de festivități a Institutului Teologic, după ce a asistat la un concert dat de Corala Patriarhiei, I. P. S. Athenagora a declarat: «De foarte multă vreme n-am auzit un concert atît de frumos. Cel mai mare dar pe care ar putea să mi-l facă cineva astăzi este o colecție de discuri cu cîntările pe care le-am ascultat în seara aceasta...».

O impresie cu totul deosebită a făcut oaspeților de peste hotare starea mînăstirilor noastre de călugări și de călugărițe. După ce au vizitat cîteva mînăstiri, interesîndu-se amănunțit de viața lor, I. P. S. Athenagora și P. S. Iacob au declarat că în nici o altă țară cu credincioși ortodocși nu se mai întîlnesc mînăstiri cu număr atît de mare de monahi și atît de bine organizate. Ei au rămas adînc impresionăți de viața călugărițelor și călugărilor noștri care își petrec timpul în **cucernicie, studiu și muncă manuală.**

În călătoriile pe care le-au făcut în diferite părți ale țării, reprezentanții Patriarhiei Ecumenice au vizitat numeroase biserici-monumente istorice. La Curtea de Argeș au admirat Biserica lui Neagoe Vodă, la mînăstirea Hurez — una din bisericile lui Constantin Brîncoveanu, la Iași—Sfinții Trei Ierarhi, Golia, Biserica Domnească, la Cîmpulung-Muscel — biserica lui Nicolae Alexandru Basarab, la Tîrgoviște—Biserica Domnească etc. Pretutindeni ei au putut constata grija deosebită pe care Statul și conducerea bisericească o acordă monumentelor istorice.

În același timp, străbătînd o bună parte din întinsul patriei noastre, înalții oaspeți au putut admira imensele bogății ale pămîntului românesc: nesfîrșite lanuri mănoase, nesecate izvoare de petrol, păduri seculare, etc. Curînd și-au dat seama că în această țară fericită, cum o numeau ei, poporul nostru muncitor construște o viață nouă întemeiată pe înalte principii morale.

În apropiere de Curtea de Argeș, spre pildă, cu prilejul vizitei la Sanatoriul din Valea Iașului, P. S. Iacob și-a exprimat admirația sa față de grija regimului nostru pentru sănătatea poporului și în deosebi pentru sănătatea tineretului și a copiilor. În urmă, după ce au vizitat fabrica de tractoare din Orașul Stalin — o fabrică nouă zidită pe locul fabricii în care se construiau altădată avioane de bombardament — reprezentanții Patriarhiei ecumenice entuziasmați de munca pașnică a poporului nostru, au consemnat în cartea de aur a fabricii cuvinte de laudă pentru străduințele clasei muncitoare de ridicare a nivelului de trai al poporului român. Apoi, la Roman, într-o frumoasă cuvîntare rostită în catedrala episcopală, I. P. S. Athenagora a împărtășit binecuvîntările Patriarhului ecumenic, în chip cu totul deosebit oamenilor muncii. «Sînt fericit, a spus I. P. S. Sa, că voi avea prilejul, la ieșirea din Biserică, să strîng, în această seară, mîini puternice de muncitor... Mîini cinstite de muncitor...».

Reprezentanții Patriarhiei Ecumenice la solemnitățile religioase din octombrie a. c., au părăsit țara noastră, după aproape patru săptămîni, declarînd că au petrecut zile de neuitat în mijlocul ierarhilor și credincioșilor Bisericii Ortodoxe Romîne, sub privirile pline de dragoste părintească ale Prea Fericitului Patriarh Justinian.

Entuziaste au fost mărturiile făcute de I. P. S. Mitropolit Grigorie al Leningradului și de ceilalți membri ai delegației Bisericii Ortodoxe Ruse. Iată-le notate de P. C. Pr. Simion Neaga, care a însoțit pe înalții oaspeți în calitate de traducător:

Mărturisesc de la început că tot ce va urma în această dare de seamă nu va fi decât expresia fidelă a gândurilor, aprecierilor și impresiilor, mărturisite în intimitatea de care am avut fericirea să fiu onorat, de către I. P. S. Mitropolit Grigorie al Leningradului și Novgorodului, împărtășite și susținute de ceilalți membri ai delegației: P. S. Episcop Paladie al Voliniei și Rovenului și P. C. Preot Constantin Neceaev — Docent al Academiei din Moscova.

Ca unul ce am însoțit delegația de mai sus de la sosire — 7 octombrie — și pînă la plecare — 28 octombrie — am înregistrat cu toată atenția, toate mărturisirile, mai ales ale I. P. S. Mitropolit Grigorie, care rareori exterioriza ceea ce se petrecea în sufletul lui.

Cine a avut fericirea să-l cunoască mai de aproape s-a putut convinge că I. P. S. Mitropolit Grigorie a fost o personalitate marcantă în ierarhia Bisericii Ortodoxe Ruse.

Om ales de Dumnezeu, cu darul pătrunderii, cu minte luminată și ageră, cu spirit de profundă analiză, extrem de sever cu el însuși, drept cu alții, dar foarte rezervat în aprecieri atunci însă cînd le făcea și mai ales le și destăinuia, — acestea nu mai erau vorbe de circumstanță, ci erau mărturisiri profunde, care purtau pecetea unei sincerități adînci și marcau acțiuni și fapte istorice de netăgăduit.

Iată de ce aprecierile și impresiile ce urmează le consider de mare însemnătate, cu atît mai mult că cei care le-au făcut au fost complet dezbrăcați de orice interes personal.

Încă odată afirm că mie nu-mi aparține decât sistematizarea materialului, restul sînt gânduri, impresii și aprecieri, exact cum au fost împărtășite de cei în drept.

«Țara voastră România, pe care o revăd a doua oară», spunea I. P. S. Mitropolit Grigorie, — «este o țară minunată și extrem de frumoasă; mică, dar îmbelșugată cu de toate, dăruită de Dumnezeu cu toate bogățiile pămîntului. Tot ce-i trebuie omului pe acest pămînt, pentru realizarea unei vieți fericite, găsește în țara voastră romînească.

Ea are și un popor bun, harnic, eroic, viteaz, iubitor de Patrie și temător de Dumnezeu, atît de credincios, încît într-adevăr: «poate muta și munții din loc». «Credința poporului vostru și stăruința în această credință ne-a uimit», spunea I. P. S. Mitropolit Grigorie în seara zilei de 14 octombrie, petrecută la Iași într-un entuziasm religios de proporții rare, cînd zeci de mii de credincioși se grăbeau să îngenunche la racla cu moaștele Prea Cuvioasei Parascheva.

«Țara voastră are conducători vrednici de toată admirația și prețuirea. Conștienți de marele rol pe care-l au, identificați în totul cu interesele și aspirațiunile poporului, doctrinari de mari proporții pe plan internațional, înflăcărați luptători pentru pace și înfrățire între popoare și convinși sprijinitori ai relațiilor de bună vecinătate și sinceră prietenie cu poporul nostru rus. Aceasta constituie o garanție nezdruincinată a progresului asigurat pe toate tărîmurile».

Domnul Dr. Petru Groza, Președintele Prezidiului, în audiența acordată la 9 octombrie și care a durat aproape o oră și jumătate, a impresionat în chip deosebit pe toți membrii delegației, care mi-au mărturisit:

«Doctorul Petru Groza este un om cu totul excepțional pentru timpurile de mari prefaceri sociale. Bărbat de stat, el însuși fiind conducător efectiv al Statutului, cu concepții extrem de interesante, clare și sănătoase despre posibilitatea coexistenței celor două sisteme filozofice: materialism și spiritualism, — nu numai un teoretician ci și practicant, personal făcând parte din toate corporațiunile bisericești, — este pe de-a dreptul o raritate.

Dacă toți oamenii de înaltă gândire și înzestrați și cu darul conducerii ar ajunge la asemenea concepții cu privire la coexistența pașnică a sistemelor materialiste și spiritualiste, în chip magistral expusă de D-l Dr. Groza, socotim că multe frământări și neînțelegeri inutile ar înceta, iar în locul lor s-ar întrona colaborarea armonioasă și folositoare fiecărui stat în parte, cât și tuturor statelor la un loc. Și Statul și Biserica din țara românească n-au decît să se mîndrească și să sprijine asemenea elemente în pornirile lor nobile.

Element de rară valoare etică este și D-l Acad. Petre Constantinescu-Iași, Ministrul Cultelor, om de deosebită delicateță, nobil, fin și cunoscător adînc al istoriei și legăturilor de prietenie între Bisericile surori, Rusă, Romîna și Bulgară. Prin cultura lui superioară și interesul permanent pe care-l pune în promovarea intereselor deopotrivă ale Statului și ale Bisericii, din înălțimea postului pe care-l ocupă, contribuie în largă măsură la consolidarea legăturilor de adîncire a prieteniei între popoarele și Bisericile noastre. Manierat și superior în manifestări, atitudini și acțiuni, statornicește în deplină colaborare cu conducătorii Bisericii și alți factori responsabili lupta pentru pace, antrenînd în această luptă pe toți oamenii conștienți și de bună credință».

Vorbînd despre Biserica Ortodoxă Romîna, I. P. S. Mitropolit Grigorie al Leningradului și ceilalți membri ai delegației Bisericii Ortodoxe Ruse au declarat:

«În nici o parte a lumii n-am întîlnit o Biserică mai bine organizată, mai temeinic așezată pe albia celei mai curate Ortodoxii ca în țara romînească, unde se simte mireasma dîhului sfinților părinți bisericești, stîlpi ai Ortodoxiei, ca Vasile cel Mare, Grigorie Cuvîntătorul de Dumnezeu și Ioan Gură de Aur.

Ierarhia superioară împreună cu clerul de mîr și cel călugăresc și cu credincioșii strîns uniți în jurul Prea Fericitului Patriarh Justinian desfășură cea mai intensă activitate cu roadele cele mai frumoase, atît pentru Biserică, cît și pentru Statul romîn.

Din călătoria pe care am făcut-o prin Moldova cum și din observațiile noastre am constatat o colaborare sinceră între Biserică și autoritatea de Stat, fapt ce creează condiții prielnice pentru desfășurarea unei activități rodnice și folositoare pentru cei peste 12.000 preoți și 10.000 călugări și călugărițe dintr-o țară relativ mică.

Nimeni nu poate tăgădui, nici chiar dușmanii care n-ar vrea să priceapă și să înțeleagă, că epocalele realizări ale Bisericii Ortodoxe Romîne se dotoresc în primul rînd marelui patriarh al Ortodoxiei, Prea Fericitului Justinian.

Prea Fericirea Sa, chiar din primul an, încă la Conferința din Moscova 1948, a demonstrat tuturor că n-are nici o asemănare cu portretul

pe care i l-au făcut răuvoitorii și dușmanii prin acțiuni de pură calomnie și minciuni. Dimpotrivă, s-a dovedit a fi ierarhul cel mai pătruns de duhul ortodoxiei, convins mărturisitor al credinței, înzestrat de Dumnezeu cu prețiosul dar al înțelepciunii, smerit și evlavios. De unde la început era privit de unii ierarhi cu oarecare răceală și rezerve, nu după mult timp a căpătat simpatia tuturor, făcându-se apreciat, stimat și chiar iubit de toată lumea încă de atunci.

Nici nu se putea altfel. Cel mai tânăr dintre toți patriarhii, înzestrat de Dumnezeu cu multă înțelepciune, organizator neîntrecut, vorbitor talentat, adânc psiholog, mare realist, suflet generos, duh blînd, cu conștiință teologică profundă, cu spirit de pătrundere și analiză adîncă, Prea Fericitul Patriarh Justinian are atîtea calități care-l situează pe linia marilor ierarhi-părinți bisericești, care au depășit timpurile în care au trăit și au format epocă.

Actul reîntregirii Ortodoxiei romînești, formînd unitatea religioasă a poporului român, reformele în viața monahală, atît de bine organizată, unde munca se împletește cu rugăciunea, tiparnițele bisericești, unde se tipăresc și se difuzează izvoarele de învățătură, școlile de învățămînt teologic, unde se pregătesc cadre noi, vastele șantiere de construcții și reparații, atelierile mînăstirești, — toate acestea și altele asemenea acestora, pe care nu le-am putut cuprinde într-o vizită relativ scurtă de 3 săptămîni, — sînt mărturii necontestate de înaltă înțelepciune, de deosebit gust artistic, de mare spirit de organizator, de pronunțat talent gospodăresc, dar și de adîncă trăire în Hristos și duhul sfițeniei, ce caracterizează pe înaltul ierarh al vremurilor noi — Prea Fericitul Patriarh Justinian, — care în perspectiva viitorului se conturează ca figură proeminentă de mare ierarh bisericesc, ce va străluci peste veacuri și neamuri făcînd cinste nu numai Bisericii Ortodoxe Romîne, — ci întregii Ortodoxii.

Figura Mitropolitului Sebastian al Moldovei se proiectează în culori vii alături de marii ierarhi înaintași pe scaunul vlădicesc al Moldovei. Alături de popor și de aspirațiile lui, Vlădica Sebastian se bucură de toată cinstea și dragostea curată a fiilor săi duhovnicești. Cuvîntul I. P. S. Sale electrizează pe credincioși, îi entuziasmează și îi face să trăiască momente de adevărată înălțare sufletească. Am constatat că desfășoară o activitate arhipăstorească din cele mai rodnice pentru mîntuirea sufletelor și în interesul poporului. În el poporul moldovenesc simte și vede un exemplul viu de slujitor demn al lui Dumnezeu și al poporului, de muncă și perseverență, de credință și dragoste, de rîvnă și cinste, de vrednic luptător și apărător al păcii. Toate aceste îl situează pe linia marilor înaintași, iar contemporanii din toate clasele sociale îl apreciază, îl stimează și cu cinstea cuvenită îl cinstesc.

Impresionant a fost și faptul că în toată perioada vizitei în Moldova reprezentanții diferitelor autorități au fost alături de Chiriarhul lor, iar la masa de la palatul mitropolitan din 14 octombrie a luat parte un numeros grup de profesori universitari, în frunte cu rectorul.

Dezvoltarea vieții religioase în condițiuni absolut normale și înflorirea Bisericii romînești ca în epoca de aur sînt dovezi concludente de reală libertate religioasă, iar prestigiul și autoritatea de care se bucură slujitorii Bisericii în fața poporului mărturisesc că aceștia au intuit și înțeles chemările vremurilor, identificîndu-se cu aspirațiile poporului, susținînd, odată

cu activitatea lor pastorală pe cîmp sufletesc, și interesele legitime ale credincioșilor pe plan social.

Asemenea cler, care merge neșovăielnic alături de popor și împreună cu el poartă sarcina tuturor greutăților și bucuriilor vieții, nu se va lipsi niciodată de recunoștința și dragostea adîncă a fiilor săi sufletești.

Ne-au impresionat slujbele solemne, dar mai ales cîntarea omofonă, atît de duioasă, care te predispune la rugăciune și aprinde sentimentul de înălțare duhovnicească.

Canonizarea sfinților și generalizarea cultului unor sfinți cu moaște în țara romînească, este un act de valoare istorică în viața Bisericii, care a fost cu putință pentru prima oară în istoria Bisericii noastre, sub glorioasa păstorire a Prea Fericitului Patriarh Justinian, adăogînd astfel încă o verigă la lanțul de aur al înfăptuirilor Intîistătorului Bisericii Ortodoxe Romîne.

Ne-a impresionat în chip deosebit corala Sfintei Patriarhii de sub conducerea maestrului N. Lungu. Noi apreciem în general muzica corala și o iubim, pentru că acest gen al artei a fost răspîndit la noi încă de mult, dar felul cum s-a prezentat corala Patriarhiei, atît la serviciul divin, cît și la cele două concerte, a întrecut cu mult așteptările noastre. Mărturisim că n-am întîlnit un cor mai încheșat și organizat decît corul Patriarhiei, cu o tehnică desăvîrșită, cu o execuție impecabilă și o ținută ireproșabilă. De asemenea s-a prezentat în chip admirabil corala clerului din Capitală, cu elemente ce pot face cinste oricărei opere. Cu această ocazie am constatat valoarea muzicală a clerului din Capitală, precum și arta valoroșilor compozitori romîni, care fac cinste muzicii universale.

Insfîrșit ne-a impresionat, chiar din ziua sosirii, largă ospitalitate a Prea Fericitului Patriarh Justinian, care după primirea protocolară și oficială ne-a invitat «să ne simțim ca acasă». Intr-adevăr ne-am simțit foarte bine în această atmosferă de sinceră prietenie și frățietate, înconjurați de toată dragostea și căldura părintească; ne-am simțit chiar «ca acasă», într-un cămin cald și scump, pe care cu greu și regret l-am părăsit dar cu nădejdea fermă că-l vom mai revedea».

Acestea sînt în rezumat impresiile și mărturisirile pe care le-au făcut membrii delegației Bisericii Ortodoxe Ruse și pe care le-am reprodus în aceste rînduri.

*

Iată și impresiile membrilor delegației Bisericii Ortodoxe Bulgare, notate de P. C. Diacon I. Iufu:

La serbările religioase din luna octombrie 1955, au luat parte și înalte solii ale Bisericilor Ortodoxe surori, între care și solia Bisericii Ortodoxe Bulgare, condusă de însuși Intîistătorul ei, — Prea Fericitul Patriarh Chiril. Prea Fericitul Patriarh Justinian a binevoit a mă însărcina cu plăcuta misiune de interpret pentru limba bulgară. Plăcută, pentru că subsemnatul am cunoscut pe Intîistătorul Bisericii Bulgare de acum 25 ani, pe cînd urmam Facultatea de Teologie din Sofia, în care timp, Prea Fericitul Sa, ca Arhimandrit, era secretarul general al Sfîntului Sinod Bulgar. Am avut de asemenea prilejul să particip la înscăunarea celui de al doilea delegat al Bisericii Ortodoxe Bulgare — Inalt Prea Sfințitul Sofronie — ca Mitropolit al Tîrnovei; să fiu studentul cunoscutului canonist al ortodoxiei P. C. Acad. Protopresbiter Dr. Ștefan Țancov — al treilea oaspete

scump al Bisericii noastre și să fiu coleg de Facultate cu ceilalți membri ai delegației — P. Cuv. Arhimandrit Iosif, P. Cuv. Arhim. Atanasie Boncev și P. C. Diac. Vasile Veleanov.

O parte din impresiile Inalților oaspeți pot fi citite în numărul trecut al acestei reviste. În cele ce urmează voi încerca să redau unele impresii nepublicate și câteva impresii personale.

Impresiile vor fi redată cronologic, așa cum au fost culese.

8 octombrie 1955, Dimineața, la aeroportul Băneasa. Avionul Soc. Sovietice «Aeroflot» apare în zare. Peste câteva clipe aterizează. Din salonul oficial al aerogării ies în întâmpinarea oaspeților Prea Fericitul Patriarh Justinian, D-l Acad. Prof. P. Constantinescu-Iași, Ministru Cultelor D-l Stoian Pavlov, ambasadorul R. P. Bulgaria la București, ierarhi, consilieri, preoți și reprezentanți ai comunității credincioșilor bulgari din București. Primul coboară din avion Intâistătătorul Bisericii Bulgare, cu chipul blînd, senin și veșnic surîzător. Cei doi Intâistătători se îmbrățișează cu căldură, ca doi frați întru Hristos. Frații întru credință de pe cele două maluri ale Dunării se revăd, se îmbrățișează. Prea Fericitul Patriarh Justinian își întâmpină oaspeții dragi cu salutul «Dobro utro» (bună dimineața); Prea Fericitul Patriarh Chiril răspunde în romînește «Bine v-am găsit», iar ceilalți oaspeți rostesc în cor, tot în romînește, «sărut mîna». Prea Fericitul Patriarh Chiril și Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Sofronie al Tîrnovei se întrețin cu gazdele în limba romînă.

Așa a decurs primul contact: într-o plăcută atmosferă de sinceră prietenie și frățietate.

Și cum în ziua de 7 octombrie, dimineața sosise delegația Bisericii Ortodoxe Ruse, în frunte cu Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Grigore al Leningradului, iar azi dimineața a venit din apus cu trenul, Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Athenagoras al Thyatirelor, în holul Palatului Patriarhiei este animație mare: se vorbește acum în limba romînă, rusă, greacă, bulgară, engleză, franceză și italiană.

Pentru fiecare oaspete s-au amenajat în Palatul Patriarhal apartamente și camere împodobite cu icoane vechi, cu mobilă nouă sculptată artistic și confecționată în atelierele Institutului Biblic. Pereții culoarelor și sălilor sînt împodobiți cu o minunată colecție de tablouri ale lui Keindl, de schituri, mînăstiri, biserici și troițe, pe care oaspeții le admiră îndelung. Ca o gazdă desăvîrșită, Prea Fericitul Patriarh Justinian a reușit să le creeze Inalților oaspeți condițiunile cele mai bune pentru o ședere confortabilă și plăcută.

Seara, la cina intimă, oaspeții își mărturisesc primele lor impresii despre țara noastră, culese din avion, sau de la geamul vagonului de tren.

9 octombrie 1955. Cu prilejul procesiunii impunătoare pînă la biserica Sf. Spiridon, unde s-a săvîrșit comemorarea a 70 ani de autocefalie a Bisericii Ortodoxe Romîne, Inalții oaspeți au mărturisit că sînt adînc impresionati de frumusețea slujbei religioase, de evlavia credincioșilor, de participarea lor la cîntările Sfintei Liturghii. La cină, Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Athenagoras al Thyatirelor încearcă să cînte în romînește «Sfinte Dumnezeu», pe care-l auzise la Sfînta Liturghie de dimineața. Delegații bulgari îl secundează. Peste puțin și Venerabilul Ierarh Grigorie al Leningradului, cu toți cei 86 de ani, se alătură întregului grup de cîntăreți,

împreună cu ceilalți membri ai delegației ruse. Apoi Vlădica Athenagoras execută o melodie bisericească grecească, cu modulații specifice cântării bisericești din Grecia.

Delegații slavi cântă după aceea un heruvic în limba slavonă, iar ceilalți comeseni țin isonul respectiv. O atmosferă de cea mai înaltă trăire ortodoxă îi cuprinde pe toți cei de față. Greci, ruși, bulgari și români dau slavă lui Dumnezeu prin imnuri și cântări bisericești.

10 octombrie 1955. După ședința Sfântului Sinod, în care s-au citit și aprobat actele oficiale de canonizarea pentru prima oară la noi a unor sfinți români și pentru generalizarea cultului unor sfinți cu moaște în țara noastră, Înalții oaspeți au mărturisit că sînt stăpîniți de simțăminte de adîncă trăire duhovnicească.

Seara, la masă, oaspeți și gazde ascultă într-o tăcere apăsătoare și cu multă durere află amănunte în legătură cu nenorocirea ce s-a abătut asupra Bisericii Ecumenice din Constantinopol, la 6 septembrie 1955 și în zilele următoare. S-au petrecut lucruri nemaiauzite de sute de ani, au fost distruse biserici și case, preoți au fost arși de vii, au fost profanate mormintele patriarhilor ecumenici, iar osemintele lor au fost asvîrlite, călcate în picioare și apoi aruncate în foc.

Nenorocirile, ca și bucuriile, unesc pe frați. Pe fețele tuturor Ierarhilor și a celorlalți delegați se puteau citi aceleași simțăminte de adîncă tulburare, ce exprimau totodată și grija comună față de viitorul Bisericii Mame — Patriarhia din Constantinopol.

13 octombrie 1955. Delegații Bisericii Ecumenice pleacă împreună cu Prea Fericitul Patriarh Justinian spre Curtea de Argeș. Înalții oaspeți sînt însoțiți de D-l Ministrul al Cultelor, Acad, Prof. Constantinescu-Iași. Din delegația bulgară pleacă deocamdată numai P. C. Protopresbiter Ștefan Țancov.

După amiază, la Curtea de Argeș, delegațiilor străine le-a fost dat să vadă o procesiune rară. Mii de credincioși, cu făclii aprinse, pășeau pioși în urma raclii care aducea din nou în această veche cetate de scaun, moaștele Sfintei Filofteia. În sunetele clopotelor din tot orașul, alaiul de credincioși se aproia tot mai mult de catedrală.

Prea Fericitul Patriarh Justinian și Înalții oaspeți sînt adînc emoționați. Pe obrazii venerabilului Părinte Profesor Țancov picură lacrimi de bucurie duhovnicească. Își face cîte o cruce mare și-l aud rostind în șoaptă «Doamne, îți mulțumesc».

Pe margirile aleii principale care duce spre Catedrală, țărani în straie de sărbătoare din părțile locului, stau îngenunchiați cu făclii aprinse și cu ochii ațintiți la raclă. Și nu numai țărani. Unul din Vlădicii oaspeți greci își împărtășește impresiile față de Prea Fericitul Patriarh Justinian, mărturisind că la această procesiune a văzut oameni din toate părțile și de toate vîrstele, cum greu se poate vedea chiar în țările de unde a venit. Rezerva ce o avuseseră unii din oaspeți în primele zile, față de evlavlia poporului și față de libertatea de exprimare a acesteia, a dispărut la vederea șirului nesfîrșit de credincioși care pînă noaptea tîrziu continuă să se închine la moaștele Sfintei Filofteia.

14. octombrie 1955. După slujba înălțătoare în Catedrala de la Curtea de Argeș și desfășurarea ceremonialului generalizării cultului Sfintei Filofteia, la amiază Părintele Profesor Țancov îmi arată un caiet în care

înșirase în noaptea trecută peste 200 de întrebători cu privire la Biserica Ortodoxă Română. P. C. Sa mi-a spus că intenționează să scrie un studiu asupra organizării și funcționării Bisericii Ortodoxe Române sub cel de al treilea Patriarh. Se știe că Părintele Țancov a mai scris o carte asemănătoare din anul 1925. M-am străduit să răspund la întrebările puse de fostul meu profesor, cât mai documentat.

15 octombrie 1955. Sosește la Curtea de Argeș Prea Fericitul Patriarh Chiril. După câteva clipe Prea Fericirea Sa se îndreaptă spre Catedrală, unde se închină cu multă smerenie în fața raclei cu moaștele Sfintel Filofteia.

Și anul trecut, și de data aceasta, delegații Bisericii Ortodoxe Bulgare se simt cuprinși de simțăminte deosebit de puternice când se află în fața sfinților ale căror moaște au fost adăpostite în trecut pe pământul patriei lor. De aceleași simțăminte a fost stăpînit și Prea Fericirea Sa când vărsa parfumul de trandafiri peste sfintele moaște ale Prea Cuvioasei Filofteia.

17 octombrie 1955. Zi rezervată pentru odihnă la Mînăstirea Horezu. Încă de la orele 6 dimineața vlădicii se aflau pe cerdacurile Mînăstirii, admirînd frumusețea naturii în această minunată zi de toamnă!

Prea Fericitul Patriarh Chiril își deapănă firul impresiilor din călătoria făcută în toamna anului 1954, când vizitase împreună cu o delegație bulgară această mînăstire istorică, trezind curiozitatea Vlădicilor greci care-l ascultau. Deodată răsună minunatele clopote ale Mînăstirii. În aceeași clipă viețuitoarele mînăstirii au pornit din chiliile lor spre Biserică. Înalții oaspeți urmăresc această scenă, în timp ce Prea Fericitul Patriarh Chiril se adresează stenografului său, cerîndu-i să noteze următoarele impresii: «De pe unul din vestitele cerdacuri ale istoricei mînăstiri Horezu, privim cu multă desfătare duhovnicească Biserica cea mare, scaldată în razele puternice ale acestei minunate zi de toamnă. Deodată răsună melodios clopotele Brîncovenești. Suntele lor asemenea talazurilor se poartă peste această vale minunată, se izbesc de dealurile din apropiere și se întorc din nou pătrunzînd cu vești bune în inimile noastre. Bat clopotele Brîncovenești chemînd la Biserică pe maicile și surorile mînăstirii. Pe aripile cîntării clopotelor, viețuitoarele Sfîntului Locaș se înalță duhovnicește în rugă fierbinte către Hristos-Mirele lor. Dar vechile clopote Brîncovenești bat de sute de ani ca să vestească porunca lăsată de Dumnezeu: credincioșie față de Hristos, credincioșie față de Biserică, credincioșie față de bunul și iubitorul de muncă popor român...».

Oaspeții intră în biserică și ocupă loc în strane. Călugărițe și Vlădici se roagă lui Dumnezeu smeriți, cu căldură, fiecare în limba lui. Cîntarea plăcută a călugărițelor produce o adîncă impresie Înalților oaspeți, care au luat parte la toate slujbele religioase în timpul șederii în această mînăstire. De fiecare dată la ieșirea din biserică oaspeții mărturisesc că le-a fost dat rar să trăiască într-o atmosferă religioasă atît de adîncă și atît de înălțătoare cum au trăit în această mînăstire.

Seara maicile și surorile mînăstirii execută un program de cîntece religioase și populare, iar la cererea unuia din vlădicii greci, ele cîntă și frumoasele colinde de Crăciun. La rîndul lor, oaspeții execută, fiecare în limba lui, diferite cîntări bisericesti.

Serile sînt folosite de Vlădici pentru convorbiri. Atîtea lucruri au de povestit fiecare despre viața religioasă din patria lor și multe lucruri ar vrea să afle din viața religioasă a celorlalți oaspeți. Acest schimb de cunoștințe și de păreri va da cu siguranță și în foarte scurt timp roade binefăcătoare. Cunoașterea reciprocă va contribui la cunoașterea vieții religioase a popoarelor, ceea ce va înlesni înfrățirea între popoare.

18 octombrie 1955. Dimineata, delegațiile se înapoiază la Rîmnicul Vîlcea și vizitează pînă în prînz Mînăstirea Cozia, ctitoria lui Mircea cel Bătrîn. La înapoierea de la Mînăstire oaspeții se opresc cîteva clipe la izvoarele de apă sulfuroasă de la Căciulata și apoi, timp de o oră vizitează sanatoriul de la Călimănești, unde medicul Șef dă explicații asupra diferitelor tratamente medicale de care acum pot beneficia oamenii muncii în timpul șederii lor în această plăcută stațiune.

La prînz, P. S. Episcop Iosif al Rîmnicului și Argeșului oferă Inalților oaspeți diferite daruri și albume cu mînăstirile din eparhie.

Seara poposim la Dragoslavele, reședința de vară a Patriarhilor romîni, în care se află amenajată și o casă de odihnă pentru salariații Patriarhiei Romîne.

19-20 octombrie. Dimineata, pe o ploaie mărunță, oaspeții vizitează orașul Cîmpulung și se opresc la Mînăstirea Negru Vodă, — Aci funcționează unul din șantierul de pictură ale Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor. Pictori — călugări și mireni — dau explicațiile trebuincioase asupra frescelor lucrate de ei și asupra tehnicii pe care o folosesc. Prea Fericitul Patriarh Justinian dă amănunte asupra rostului șantierelor de pictură bisericească și a rezultatelor obținute. Oaspeții vizitează apoi muzeul de obiecte bisericești din curtea mînăstirii, amenajat de Sfatul Popular Orășnesc.

După amiază sosește la Dragoslavele și delegația Bisericii Ortodoxe din Grecia, compusă din Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Hrisostom și Iacob și P. C. Arhimandrit Panteleimon Karanicolas.

Atmosfera de frățietate care domnește produce o impresie plăcută și oaspeților nou sosiți.

20 octombrie. La orele 9 dimineata «caravana» de autoturisme părăsește frumoasa localitate Dragoslavele și se îndreaptă spre Ardeal, prin pasul Bran. Frumusețile naturii patriei noastre atrag atenția Inalților oaspeți, și, la cererea lor, mașinile opresc în cîteva locuri pentru a admira peisagiile. Se fac multe fotografii. Tot la cererea oaspeților, oprim cîteva ore în Orașul Stalin, pentru a vizita uzinele de tractoare. Vlădicii sînt primiți cu căldură de muncitori și au posibilitatea să urmărească întregul proces de producție din uzină. În corpul de clădiri de la intrarea în fabrică, oaspeții vizitează diferite săli de lectură, de concerte, de conferințe și biblioteca, toate amenajate pentru oamenii muncii, și-și exprimă în scris, în cartea de aur a uzinei, impresiile și satisfacția despre cele văzute. Din Orașul Stalin intrăm în pitoreasca vale a Prahovei și poposim la Mînăstirea Sinaia. După amiază se vizitează castelul Peleş. Oaspeții rămîn încîntați de cele văzute. Părintele Profesor Țancov, care a colindat toată Europa, explică Vlădicilor greci că nicăieri nu a putut vedea strînsele la un loc și aranjate cu gust atîtea frumuseți, într-o clădire, care și ea reprezintă un obiect de artă de mare valoare.

21 octombrie 1955. Favorizați de același timp frumos, străbătem muntele Păduchiosul și ne îndreptăm spre vechea capitală a Țării Românești—Tîrgoviște, unde Înălții oaspeți vizitează câteva biserici și ruinele Palatului Domnesc.

La amiază — vizităm Mînăstirea Dealul. Aci se construiesc din temelie chiliile în care vor locui călugărițe pricepute în arta broderiei. După amiază se vizitează al doilea șantier: Mînăstirea Ghighiu de lîngă Ploești. Prea Fericitul Patriarh Justinian dă explicații amănunțite asupra rostului acestor așezăminte de călugărițe, în care se vor confecționa obiecte de artă bisericească — broderie artistică și pictură bisericească. Înălții oaspeți au rămas impresionați de planurile de viitor ale Intîistătorului Bisericii Ortodoxe Romîne. Vlădici greci și bulgari și însoțitorii lor au admirat multiplele cunoștințe ale Prea Fericitului Patriarh al Romîniei în materie de construcții și îndrumările prețioase pe care le dădea la fiecare pas inginerilor și constructorilor. Prea Fericitul Patriarh Chiril dictează fără încetare stenografului explicațiile date de Prea Fericitul Patriarh Justinian. Același lucru îl face și P. Cuv. Arhimandrit Panteleimon Karanicolas.

26 octombrie 1955. Prea Fericitul Patriarh Chiril își continuă lucrările la Biblioteca Academiei R. P. R., iar P. C. Prof. Dr. Ștefan Țancov studiază problema codului familiei în R. P. R.

Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Sofronie al Tîrnovei și ceilalți membri ai delegației bulgare, împreună cu o parte din membrii delegațiilor ruse și grecești au luat parte la Craiova la ceremonialul generalizării cultului Sfinților Nicodim de la Tismana și Ioan Valahul. Și aici oaspeții au fost impresionați de evlavie credincioșilor, de frumusețea slujbelor religioase, de colaborarea dintre organele puterii de stat și Biserică.

27 octombrie. Generalizarea cultului Sfîntului Dimitrie Basarabov. Slujbă mareață la Catedrală. O mare mulțime de credincioși ascultă Sfînta Liturghie în afara bisericii, transmisă prin megafoane. După slujbă, Înălții oaspeți se retrag în Palatul Patriarhal, de unde privesc ore în șir coloana de credincioși care cu adîncă evlavie continuă să sărute moaștele Sfîntului Dimitrie Basarabov, așezate în fața Catedralei. Reprezentanții Bisericii Ortodoxe Bulgare ca și ceilalți Înălți oaspeți — au fost profund mișcați de adîncă evlavie și de dragostea cu care credincioșii romîni înconjoară pe Ierarhii lor.

Gîndul Prea Fericitului Patriarh Justinian de a invita la aceste serbări religioase și delegațiile Bisericilor Ortodoxe surori a avut rezultate bogate pentru întărirea legăturilor frățești dintre Bisericile Ortodoxe.

Eram obișnuiți să primim în anii din urmă pe solii Bisericilor Ortodoxe din țările de democrație populară. De data aceasta am avut oaspeți și din alte țări ortodoxe. Cu reprezentanții scumpi ai Bisericii Ortodoxe Ruse și ai Bisericii Ortodoxe Bulgare, cu frați de aceeași credință din Albania, Cehoslovacia sau din Polonia, — Biserica Ortodoxă Romîna a avut în câteva rînduri prilejul să se cunoască în de aproape și să adîncească bunele raporturi de societate. Cu celelalte Biserici Ortodoxe însă acest contact a fost minim.

De aceea socotesc să dau și unele păreri exprimate în timpul acestei vizite însemnate și de alți membri decît cei ai delegației bulgare, pe lîngă care am fost atașat cu interpret.

Se știe că Biserica Ortodoxă Bulgară și-a restabilit demnitatea patriarhală la 10 mai 1953. Nici atunci și nici pînă astăzi Patriarhia Ecumenică nu a recunoscut Patriarhia Bulgară și nici pe noul Patriarh Bulgar. În revistele grecești, Prea Fericitul Patriarh Chiril apare întotdeauna cu titulatura de Mitropolit al Sofiei. Cunoscînd acest lucru, eram nerăbdător să văd care va fi comportarea oaspeților greci față de Înțîistătătorul Bisericii Bulgare, ținînd seama că sînt reprezentanți oficiali, cu împuterniciri scrise, ai Bisericilor lor. Atît în discursurile rostite, cît și în alte ocazii, delegații celor două Biserici Grecești, au recunoscut fără nici cea mai mică rezervă, în persoana Prea Fericitului Chiril, pe Patriarhul Bisericii Ortodoxe Bulgare. Personalitatea Prea Fericitului Chiril, preocupările cărturărești ale Prea Fericirii Sale, constatate nemijlocit de ierarhii greci, vor spulbera desigur și ultimele obstacole în calea recunoașterii oficiale a Patriarhiei Bulgare de către Biserica Ecumenică. Este o bucurie pentru noi, credincioșii romîni, că primul contact între Biserica Mamă—Patriarhia Ecumenică, prin reprezentanții ei legali, și fiica ajunsă la maturitate duhovnicească — Biserica Ortodoxă Bulgară, — a avut loc în țara noastră. Vitorul va aprecia, în această privință, contribuția Prea Fericitului Patriarh Justinian.

Cînd serbările religioase se apropiau de sfîrșit, după ce delegații Patriarhiei Ecumenice și ai Bisericii Eladei au putut vedea destule lucruri în țara noastră, am avut prilejul să stau de vorbă, și nu numai eu, cu unul din oaspeții greci care, impresionat adînc de cele ce văzuse, spunea următoarele: am venit în România cu un sentiment de curiozitate. Din cele ce citisem și auzisem, eram convins că vin într-o țară în care Biserica este adînc zdruncinată de prefacerile politice din ultimul timp. Mai bine zis — mărturisirea interlocutorului nostru — mă așteptam să văd o Biserică abătută de la rosturile ei firești. De aceea și primele manifestări religioase pe care le-am văzut în România, mi le-am explicat sub această prizmă, ca fiind reușit regizate. Dar, cînd în dimineața zilei de 23 octombrie, am văzut pe drumul spre Mînăstirea Cernica, mii de credincioși, printre care cu greu ne puteam face loc, cînd am aflat prin compatrioții noștri că un mare număr din acești credincioși au stat la Mînăstire două-trei zile, și mai ales cînd printr-o întîmplare, în timpul slujbei, am ieșit prin ușa altarului, la «Tatăl nostru», pe care-l cîntau în incinta Mînăstirii mii de credincioși îngenunchiați, cu făclii aprinse în mînă, mi-am dat seama că tot ce auzisem noi nu era decît o născocire. Și am început a privi cu alți ochi realitățile din țara voastră. Ne-am dat seama că credința poporului român a rămas neștirbită, că evlavia lui este tot mai mare, că cinstirea sfinților este izvorîtă din inimă, că Ierarhii păstoresc cu osîrdie turma de credincioși, că Patriarhul Romîniei împreună cu Sfîntul Sinod, zidesc în deplină libertate viitorul Bisericii Ortodoxe Romîne, că între Biserică și Stat, deși cu concepții diferite, sînt stabilite raporturi de adevărată stimă reciprocă. Și ne-am bucurat. Ne-am bucurat pentru voi, și ne-am întristat pentru noi. Ceea ce Biserica Ortodoxă Romînă a putut realiza în anii din urmă, întrece cu mult realizările noastre. La voi se zidesc biserici și mînăstiri din temelie. Și la noi se zidesc. Dar ne întreceți cu numărul lor. Îmi dau seama că avem de învățat multe de la voi: atelierele mînăstirești sînt un lucru necunoscut la noi; pictura bisericească a luat în Biserica Ortodoxă Romînă proporțiile neatînse la noi; literatura

teologică Ortodoxă Română este în plină înflorire; cîntarea omofonă este introdusă pe o scară largă. Aici Ortodoxia este cu adevărat Ortodoxie. Ortodoxia Ecumenică va spori simțitor prin talantul înmulțit cu Biserica Ortodoxă Română. Și mai e un lucru pe care l-am constatat aici: deplina frățietate între Bisericile Ortodoxe surori. Într-adevăr, aici ne-am simțit în casa noastră ortodoxă.

În ajunul plecării delegației Biserici Ortodoxe Bulgare, am avut prilejul să cunosc părerile fiecărui delegat asupra serbărilor religioase la care am luat parte. Iată, în rezumat, aceste păreri:

Prea Fericitul Patriarh Chiril: «Din desele mele vizite în România, mi-am putut face o idee clară despre religiozitatea credincioșilor români. Evlavia adîncă a poporului român este o realitate pe care o respectă actualul regim din Republica Populară Română. Constat cu bucurie că raporturile dintre Stat și Biserică sînt din ce în ce mai strînse, mai ales în jurul năzuințelor comune — instaurarea unei adevărate păci în lumea întreagă.

Biserica Ortodoxă Română este fericită să fie cîrmuită de un Intîistătător înțelept, întreprinzător, plin de energie, un om care știe ce vrea, un om al realității. De cîte ori vin în țara voastră, de atîtea ori știu că voi învăța ceva nou de la Prea Fericitul Patriarh Justinian. Mulțumita Patriarhului vostru Biserica Ortodoxă Română ocupă astăzi un loc de frunte în Ortodoxie.

Serbările religioase la care am luat parte confirmă întru totul propășirea tot mai mare a Ortodoxiei în țara voastră. Pînă acum nu mi-a fost dat să iau parte la slujbe atît de înălțătoare ca acelea care au avut loc aici».

Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Sofronie al Tîrnovei: «Dau slavă lui Dumnezeu că m-a învrednicit să particip la serbările religioase din scumpa voastră Patrie. Am trăit aici unele din cele mai frumoase zile din viața mea. Sînt adînc impresionat de evlavia credincioșilor români. Prezența unui număr atît de mare de oameni care au luat parte la slujbele religioase de la biserica Sf. Spiridon din București, Catedrala din Iași, Roman și Craiova, mi-a întărit credința. Ceea ce nu voi uita niciodată este șirul de credincioși care, cu făclii aprinse în mîini, s-au perindat timp de trei zile pînă-n miezul nopții în fața raclei cu moaștele Sfîntului Dumitru Basarabov, cîntînd în șoaptă «Sfinte Dumnezeule».

Am vizitat mînaștirile din Moldova. Cît de multe avem de învățat noi din realizările monahismului ortodox român.

Mulțumesc din toată inima Prea Fericitului Patriarh Justinian și Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne că mi-au dat prilejul fericit să văd toate acestea».

P. C. Protopresbiter Acad. Prof. Dr. Ștefan Țancov: «Am vizitat Biserica Ortodoxă Română, cu diferite prilejuri, sub cei trei Patriarhi. Dar vizitele de anul trecut și de acum, mi-au produs atîta desfătare duhovnicească încît nu m-am putut opri să nu strig cu glas tare, așa cum am făcut la mînaștirile Agapia și Curtea de Argeș; Doamne, îți mulțumesc că în ani cei din urmă ai vieții mele m-ai învrednicit pe mine, nevrednicul, să văd aici slava Ta.

Am colindat multe țări, am văzut multe lucruri minunate dar aici, la voi, am găsit ceea ce căutasem peste tot dar nu aflasem: o adevărată atmosferă ortodoxă, temeluită pe evlavie și întărită de o credință puternică.

De la catedră, în scrieri și peste tot locul am propovăduit această atmosferă și abia acum, la bătrînețe, mi-a fost dat să o gust din plin, aici la voi.

Serbările religioase care au avut loc, au o însemnătate nu numai locală, ci ecumenică. Ele vor contribui la o înviore a ortodoxiei și la sporirea credinței în toate Bisericile Ortodoxe».

P. Cuv. Arhim. Dr. Atanasie Boncev: «Nu găsesc cuvinte cu care să pot exprima simțămintele de care sînt stăpînit după cele ce am văzut în țara voastră, în timpul celor trei săptămîni. Ceea ce am văzut aici sînt pentru mine lucruri cu totul noi. Intensitatea evlaviei, credința tare, frumusețea slujbelor și a cîntărilor bisericești, cîntarea omofonă cu toți credincioșii, mînăstirile cu rînduiala lor, atelierele mînăstirești, pregătirea clerului prin cursurile de îndrumare misionară, cultul față de sfinți și sfintele lor moaște, grija față de sfintele locașuri — iată atîtea lucruri care au întrecut toate așteptările mele. Credința mea a sporit mult în aceste zile».

Iată cu ce fel de simțăminte s-au înapoiat în Patria lor membrii delegației Bisericii Ortodoxe Bulgare. Este greu și pentru mine să redau în întregime aceste simțăminte ale lor, pentru care nici ei nu găseau cuvinte să le exprime. Rămîne totuși mulțumirea sufletească a fiecăruia dintre noi, mici și mari, că Biserica noastră strămoșească merge pe calea cea adevărată rînduită de Mîntuitorul nostru Iisus Hristos.

Și membrii delegației Bisericii Ortodoxe din Grecia au ținut să împărtășească impresiile puternice pe care le-au produs festivitățile religioase și cele văzute în timpul vizitei făcute în țara noastră. D-l Prof. Teodor M. Popescu, traducătorul atașat delegației, a notat o serie din aceste interesante delegații

«Delegația Bisericii Ortodoxe a Greciei la serbările aniversării autocefaliei Bisericii noastre și canonizării unor sfinți romîni, compusă din II. PP. SS. Mitropoliți Hrysostomos de Filippi și Iacob al Atticei, însoțiți de Arhimandritul Panteleimon Karanikolas, a venit în țară în urma celorlalte delegații, la 19 octombrie 1955.

Prin cuvîntul de răspuns al I. P. S. Mitropolit Hrysostomos la salutul și la urarea de bun venit a Prea Sfințitului Episcop, Vicar Patriarhal Antim, precum și prin cele neoficiale ale membrilor delegațiilor grecești, aceștia s-au declarat mișcați și încîntați de buna primire ce li s-a făcut și la aeroportul Băneasa și la Palatul Sfintei Patriarhii.

În drumul de la aeroport spre Sfînta Patriarhie, delegații greci au făcut bune aprecieri asupra orașului, spunînd că este mare, frumos și animat și remarcînd îndeosebi multă verdeață și clădiri mari. În drumul spre Dragoslavele, unde se găsea Prea Fericitul Patriarh Justinian și delegații Bisericii Ortodoxe Bulgare și ai Patriarhiei ecumenice, delegații greci au făcut repetate constatări asupra bogăției și frumuseții țării noastre. Le-a plăcut mult stilul caselor țărănești din regiunea de deal și de munte, cu prispă și cerdacuri, cu stîlpi sau coloane, ornamentate cu gust.

La Cîmpulung-Muscel, au fost plăcut impresionați că la zugrăvirea Mînăstirii lucrau tineri monahi cu studii de pictură și că lucrul lor era frumos. Primirea cordială făcută delegației grecești la Dragoslavele de către Prea Fericitul Patriarh Justinian, precum și de celelalte delegații,

a încântat-o și apropiat-o sufletește de Prea Fericitul Patriarh Justinian, de ierarhii noștri și de toți delegații străini. Delegația Bisericii Grecești a admirat reședința patriarhală de vară, localitatea și munții împăduși. De altfel, pe tot drumul prin munți spre Orașul Stalin și de acolo spre Sinaia, iar de la Sinaia spre Tîrgoviște, delegația greacă a admirat continuu frumusețea și bogăția munților noștri împăduși, al căror colorit de toamnă îi făcea încântători.

Vizitarea uzinei de tractoare Ernest Thälmann din Orașul Stalin a făcut o deosebită impresie asupra delegației, prin mulțimea și mărimea clădirilor, prin marele număr de lucrători, prin condițiunile de viață ce li s-au creat (cantină, spital, creșă, orchestră, sală de spectacole, premii pentru inventatori, etc.).

Primirea făcută delegațiilor peste tot (Sinaia, Tîrgoviște, Mînăstirea Dealului, Mînăstirea Ghighiu) a plăcut mult. În urma celor văzute la cele două mînăstiri cu șantiere în plin lucru, delegația greacă aprecia faptul că Biserica este ajutată de Stat.

Ca toate delegațiile bisericești străine, delegația Bisericii Ortodoxe a Greciei a fost mișcată de evlavia credincioșilor noștri, manifestată spontan peste tot pe unde a trecut. La aceasta a contribuit și mai mult prezența unor credincioși greci la București, Tîrgoviște și Craiova, a căror vedere a înduioșat-o. Mulțimea credincioșilor la biserica Sf. Spiridon, la catedrala Patriarhală, la Mînăstirea Cernica, la Craiova, respectul și dragostea manifestate față de ierarhii noștri și de cei străini, căroro le sărutau mîinile și veștmintele, a impresionat mult.

Delegația Bisericii Greciei a apreciat elogios felul în care sau săvîrșit serviciile religioase: buna pregătire a slujitorilor, ordinea, cîntarea bisericească. A plăcut îndeosebi Arhidiaconul Anton Uncu, lăudat de toate delegațiile. Despre slujba de seară din catedrala de la Craiova, I. P. S. Mitropolit Iacob al Aticeii a zis că s-a săvîrșit în chip perfect, totul mergînd «ca un ceasornic». Infățișarea interioară a reședinței mitropolitane din Craiova a făcut asupra Mitropolitului Iacob o impresie neașteptată prin ornamentație și spațiu. Cele văzute la Craiova (Mitropolia, parcul, Casa Copilului, muzeele) au interesat și plăcut, ca și orașul în general. Delegația greacă a fost măgulită de participarea clerului și autorităților civile locale la primirea și la plecarea delegațiilor, la slujba din Catedrală, la masa de la reședința mitropolitană din ziua de 26 octombrie.

Concertele date de Corala Patriarhiei au plăcut mult, fiind foarte elogios apreciate și muzica noastră bisericească și populară și execuția. Au plăcut de asemenea concertul dat de Corala preoților din București la Institutul Teologic precum și cîntările preoților tîrgovișteni și maicilor de la Mînăstirea Dealului.

Pe delegații Bisericii Ortodoxe a Greciei i-a interesat mult încă de la venirea lor, organizația Bisericii noastre și a monahismului, căutînd stăruitor s-o cunoască, cerînd și statut, regulamente, cărți în legătură cu acestea. Numărul mare de monahi și monahii i-a surprins, construcțiile bisericești și mînăstirești în curs, atelierele, școlile, activitatea mînăstirilor i-au impresionat și edificat asupra situației Bisericii noastre.

Bunele raporturi cu Statul și concursul dat de Stat Bisericii au interesat de asemenea mult și au fost apreciate de delegația greacă.

Primirea și ospitalitatea de care s-au bucurat delegațiile străine, cinstea și atenția ce li s-au dat, activitatea de tot felul a Bisericii noastre, manifestarea credinței poporului, buna pregătire și înfățișare a preoților noștri, frumoasa săvârșire a serviciilor religioase, au lăsat delegaților greci cele mai bune impresii, pe care de multe ori le-au mărturisit și în cursul șederii la noi și în momentul plecării. Delegația Bisericii Ortodoxe a Greciei a plecat odată cu delegația Patriarhiei Ecumenice; Mitropolitul Athenagora al Thyatirei a declarat la Gara de Nord, în momentul plecării, că delegații greci sînt «și mișcați și entuziasmați» de vizita lor în țara noastră și a exprimat, ca de mai multe ori în timpul șederii la noi, dorința de a mai veni.

Delegația greacă a mărturisit de repetate ori că personalitatea ierarhilor noștri care au primit, găzduit și condus pe delegații străini, și în chip deosebit personalitatea și calitățile de ierarh și de amfitrion ale Prea Fericitului Patriarh Justinian i-au cucerit sufletește și i-au îndatorat foarte mult».

*

Revista «Apostolul Andrei» editată de Patriarhia Ecumenică din Constantinopol, publică, în numărul 227 din 9 noiembrie 1955, următoarea telegramă adresat la 27 octombrie 1955, din București de Prea Sfințitul Episcop Iacob de Malta, către Sanctitatea Sa Patriarhul Ecumenic:

TELEGRAMA

SANCTITĂȚII SALE PATRIARHUL ECUMENIC ATHENAGORAS

FANAR

Sanctitate!

Astăzi s-au terminat prin Liturghie Patriarhicească serbările aniversării a 70 de ani de autocefalie și ale proclamării noilor sfinți ai Bisericii Ortodoxe române și peste câteva zile plecăm toți (și Inalt Prea Sfințitul de Filippi și Attica) la Viena, unde vom hirotoni pe Episcopul de Therme, Domnul Hrysostomos.

Plecăm totuși toți cu regret, pentru că părăsim un Patriarh, o Ierarhie, un cler și un popor cu adîncă dragoste față de întru tot respectatul centru al Ortodoxiei și de Sanctitatea Voastră personal, precum și cu prea sincer devotament față de învățătura și de tradițiile sfintei noastre credințe și Bisericii Ortodoxe. Șederea noastră între toți aici a fost o continuă bucurie și mulțumire, precum și însuflețire.

Mulțumind iarăși Sanctității Voastre pentru marea afecțiune și bunăvoință și pentru părinteștile urări cu prilejul zilei mele onomastice, rămîn, sărutînd respectata dreaptă a Sanctității Voastre.

Cu totul prea mic și devotat

† IACOB
EPISCOP DE MALTA

București, 27 octombrie 1955.

SLUJBE SĂVIRȘITE DE PREA FERICITUL PATRIARH JUSTINIAN

După neuitatele festivități ortodoxe din octombrie, marile sărbători creștinești, de la Nașterea Domnului și pînă la prăznuirea Botezătorului, au dat ca de obicei și anul acesta, credincioșilor așlători în Capitală, un nou prilej de întâlniri duhovnicești cu Intîistătătorul Sfintei noastre Biserici în funcțiunea Sa cea mai înaltă: în funcțiunea de Arhiereu slujind la altarul Domnului.

Negreșit, nicăieri ca în fața sfîntului altar nu se vedește mai profund omul cel adevărat din fiecare slujitor al lui Dumnezeu după cum, nicăieri, ca în fața sfîntului altar, nu se descoperă mai complect înalta armonie a rînduielilor ierarhiei ortodoxe. Dar, marea primejdie a indiscrețiilor mai ales într-un domeniu ca acesta, ne impune să ne mulțumim cu evocarea cîtorva impresii de ansamblu.

Una din marile bucurii ale slujirii la altar cu Prea Fericitul Patriarh Justinian este atmosfera de liniște, de reculegere nesilită, de simplitate firească, pe care o transmite în jurul său, acest mare om de acțiune care este Intîistătătorul Sfintei noastre Biserici. O simte atmosfera aceasta poporul dornic să ia parte la slujbele Prea Fericirii Sale, o simte și clerul împreună-slujitor. Firește, atmosfera de care vorbim e tot ce poate fi mai normal. Dar cînd cunoști anumite realități, nu-i oare cazul să reținem această înaltă lecție de atmosferă liturgică de la un mare om de acțiune? În Biserică, întocmai ca și aiurea, exemplele cu cît pornesc mai de sus, cu atît au o mai mare putere de înrîurire.

O admirabilă orînduire a Prea Fericitului nostru Patriarh e și introducerea Colindelor în locul concertului, la liturghia din zilele de Crăciun. Cristale de credință creștină adunate din sușletul frămîntat al poporului, colindele, prin nevinovăția și prospețimea lor, învie întotdeauna o lume întreagă. În corul și sub bagheta maestrului Nicolae Lungu de la Patriarhie, ele ating însă adesea o putere de perfecțiune inexprimabilă prin cuvînt. Am văzut cu ochii mulțimea de credincioși din Catedrala Sfintei Patriarhii, plină pînă la refuz, ascultîndu-le nu numai cu religioasă încordare, dar am văzut oameni în toată firea plîngînd de emoție, de încîntare și de frumusețe. Splendor Veritatis!...

Experiența arată așa dar, că măsura e bună și merită să rămînă.

După exemplul Mîntuitorului care-i deapururi și Dumnezeu adevărat dar și om adevărat, a rămas rînduit că în inima Ierarhului ortodox trebuie să aște loc totdeauna nevoile, nu numai cele pur spirituale, ci și cele profund umane ale contemporanilor.

În ordinea valorilor dumnezeesti, cum era firesc, sfintele sărbători ne-au adus odată cu harul liturghiilor patriarhale și cuvînt sfințit cu rugăciune. «Vă urez un suflet sănătos ca să puteți avea și un trup sănătos și o viață sănătoasă», așa a fost urarea duhovnicească a Prea Fericitului Patriarh de Anul Nou 1956, către binecredincioșii care umpleau

biserica Sf. Patriarhii, îndemnându-i astfel să păstreze dreapta credință din părinți și să asculte de Biserică.

Cît privește ordinea valorilor vieții contemporane, — lângă și în imediată relație cu opera profund patriotică și umană de promovare a păcii, operă organizată în Biserica Ortodoxă Română din inițiativa Prea Fericirii Sale, susținută cu înflăcărare de apostol și în Pastorală de sărbători ca și în Cuvîntul către preoți la recepția de Anul Nou, — Sfințele Sărbători au inspirat Intîistătătorului Bisericii noastre și un alt cuvînt de nu mai puțină vibrație umană și creștină. «Nu sînteți niște simpli funcționari ai Bisericii; fiecare din Dvs. trebuie să se considere aici un misionar al lui Hristos. Nu tolerați la nimeni duhul autocrat și lipsa de omenie care nu sînt creștine. Hristos ne-a învățat că toți sîntem egali și frați între noi, ca fii ai aceluiasi Părinte Cereșc», — așa a vorbit Prea Fericitul nostru Patriarh la recepția funcționarilor Sfintei Patriarhii, după liturghia din ziua Sfîntului Ioan Botezătorul, cînd Intîistătătorul Bisericii noastre își sărbătorește ziua numelui.

Fidelitatea față de cele dumnezeiești și fidelitatea față de cele omenești după exemplul Mîntuitorului, iată așa dar confirmată încăodată condiția de viață a Ierarhului ca și a creștinului ortodox.

Totuși trăsătura unică a liturghiilor patriarhale nu stă aici, ci în fiorul de ecumenicitate pe care-l transmite. În adevăr, de două ori în cursul sfintei Liturghii, (odată la ieșirea cu Cinstitele Daruri și altădată, după sfințirea Darurilor) Prea Fericitul Patriarh se roagă pentru «Patriarhul Ecumenic, pentru Patriarhii Apostolici și pentru ceilalți Patriarhi și Intîistătători ai Bisericilor Ortodoxe surori» La nici o altă liturghie arhierescă nu se întîmplă acest lucru. E privilegiul liturgic rezervat exclusiv Intîistătătorului Bisericii. Ca și semnalele sentinelor din vechime tot așa legătura dintre Bisericile surori în Ortodoxie, se face din piscurile cele mai înalte...

E respirația ecumenică necesară care lipsea pînă acum Bisericii Autocefale Romîne și credinciosul atent nu o descoperă fără o explicabilă și îndreptățită emoție. Aici să fie pricina afluenței credincioșilor la liturghiile patriarhale? Ceea ce e mai presus de îndoială e că orînduirea aceasta liturgică e de bună seamă un semn al acestor timpuri de intense relații interortodoxe între Bisericile surori.

Restituirea simțului ecumenic în liturghia Bisericii Ortodoxe Romîne, iată încă unul din darurile sfintelor liturghii săvîrșite împreună cu Prea Fericitul nostru Patriarh.

Incheind, ni se pare de la sine înțeles că aceste cîteva însemnări fugare nu pretind să epuizeze ceva. Dar, așa cum sînt, nu ascund nici un tîlc, nici un învățămînt, nu ne descoperă nimic? — Din cele de mai sus, un lucru ni se pare evident: activitatea Prea Fericitului nostru Patriarh, în funcția Sa de Arhieru la altarul Domnului, se desfășoară sub același semn incontestabil de întărire a Ortodoxiei, ca și cealaltă activitate a Prea Fericirii Sale.

Să-l înconjurăm de aceea și cu stima dar și cu dragostea noastră și să-l asistăm, pe cît ne ajută puterile, cu rugăciunile noastre, în grelele poveri și în grelele răspunderi pe care zilnic le poartă și în fața lui Dumnezeu și în fața oamenilor.

BENEDICT MONAHUL

DESCHIDEREA CURSURILOR DE INDRUMARE MISIONARĂ PENTRU CEA DE A 23-a SERIE DE PREOȚI

Vineri 13 ianuarie 1956 a avut loc la Institutul Teologic Universitar din București, deschiderea cursurilor de îndrumare misionară pentru cea de a 23-a serie de preoți.

Festivitatea a fost cinstită cu prezența Înalt Prea Sfințitului Sebastian, Mitropolitul Moldovei și Sucevei, delegat al Prea Fericitului Patriarh Justinian. Au luat parte: P. C. Pr. Ioan Găgiu, directorul Administrației Patriarhale, P. C. Pr. Vasile Ștefan, consilier administrativ patriarhal, Pr. Z. Mîntulescu, inspector general bisericesc, P. C. Pr. Alexandru Ionescu, vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, P. C. Pr. Alexandru Petre, consilier eparhial. corpul profesoral al Institutului Teologic Universitar din București, în frunte cu P. C. Pr. Prof. Ioan Coman, rectorul Institutului și preoții cursiști. Din partea Ministerului Cultelor au participat Domnii: director Ioan Rodeanu și împuternicit C. Coman.

După intonarea «Imnului Arhieresc», P. C. Pr. Prof. Ioan Coman, rectorul Institutului Teologic Universitar din București, a rostit următoarea cuvîntare:

Inalt Prea Sfințite,
Domnule Director Ministerial,
Prea Cucernici Părinți și
Domnilor Profesori,
Prea Cucernici Părinți Cursiști,

Institutul Teologic din București își deschide azi porțile pentru a primi o nouă serie de preoți cursiști, seria a XXIII-a, care inaugurează a doua etapă a cursurilor de îndrumare organizate de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne. Și acestei serii îi spunem cu inimă bună și frățească: «Bine ați venit în mijlocul nostru».

Cele 22 de serii anterioare au început și au încheiat primul ciclu al cursurilor de îndrumare preoțească inițiate în ianuarie 1949. Inaugurate acum 7 ani și supravegheate de aproape de Insuși Prea Fericitul Patriarh Justinian, aceste cursuri au insuflat un duh de viață nouă preoțimii ortodoxe a țării noastre. Preoți de toate vârstele, cu titluri universitare sau numai secundare, învățați sau mai puțin învățați, transfigurați de evlavie sau mai căldicei, doritori de cunoștințe noi sau mulțumiți cu ceea ce erau au ascultat cursurile, au gîndit, au adîncit problemele, s-au rugat, și-au deschis inima unii altora și au plecat alți oameni de aci. Alți oameni cînd au plecat de aci, dar mai ales cînd au purces din nou la lucru în parohiile lor. Reîmprospătarea și aprofundarea principiilor capitale de credință și de

practică a evlaviei și a vieții creștine, au trezit, au luminat și au întărit multe cunoștințe și capacități preoțești, au oferit prilej de verificare a anumitor principii sau atitudini, au înlăturat atâtea nedumeriri și incertitudini. Cu un cuvânt, cursurile de îndrumare ale primului ciclu au contribuit la punerea la punct a pregătirii profesionale și la controlul vocației preoțești, lucru fundamental și decisiv pentru un slujitor al Mântuitorului nostru Iisus Hristos. În al doilea rând, cursurile de îndrumare au pus la curent preoțimea ortodoxă cu întreaga orientare socială, economică și politică a țării noastre, de la 1944 încoace și mai ales de la înscăunarea regimului de democrație populară, în 1947. S-a arătat documentat procesul prefacerilor radicale prin care a trecut și trece țara noastră, rezultatele acestor prefaceri și consolidarea lor progresivă. S-a stăruit asupra sensului democrat — popular al cuceririlor clasei muncitoare, asupra vieții celei noi care răsare și crește în satele și orașele noastre și asupra importanței decisive a luptei pentru pace. Tema păcii a fost tratată amplu, sub toate aspectele posibile și cu toate implicațiile, sublinindu-se rolul ei covârșitor pentru viața creștină și pentru înțelegerea și apropierea dintre oameni și popoare.

Absolvenții acestor cursuri s-au integrat în mod firesc și cu folos în viața cea nouă a țării aducând aportul lor la propășirea Patriei, sprijinind acțiunile de folos obștesc și în special lupta pentru pace. Impletindu-și misiunea lor sfântă, de slujitori ai lui Hristos pentru aducerea împărăției lui Dumnezeu pe pământ, cu datoriile lor față de poporul din care s-au ridicat, preoții realizează o sinteză practică cerută de duhul veșnic viu și lucrător al Bisericii. Creștinismul nu e o teorie, ci viață sfântă și sfințitoare pretutindeni unde împlință plugul cu brazda adâncă a dragostei de om și de lume. Nimeni nu e mai îndreptățit și mai dator să iubească pe oameni, ca preotul. Preoția fiind iubire, ea nu se concepe în afara lucrării iubirii. Nimic nu înalță și nu sfințește pe preot ca dragostea sa fără rezervă și fără condiții față de om. Este aplicarea cuvântului Mântuitorului: «Poruncă nouă vă dau: Să vă iubiți unul pe altul».

Ciclul al doilea al cursurilor de îndrumare care începe astăzi, aduce și desăvârșește rezultatele primului ciclu. Programa analitică și metoda de predare a acestor cursuri s-au îmbunătățit substanțial din 1949 pînă azi. Multe din conferințele ținute la aceste cursuri s-au publicat și au constituit obiect de dezbateri la conferințele protopopești. Profesorii au reținut criticile juste care s-au făcut cu aceste prilejuri și s-au străduit să îmbunătățească procesul de învățămînt. Părinții cursiști ai seriei XXIII-a au, cei mai mulți, la rîndul lor, o experiență deja cîștigată de la cursurile primului ciclu de îndrumare. E necesar ca Prea Cucerniciile Voastre să folosiți această experiență acum, în sensul de a vă lumina definitiv asupra marilor adevăruri ale credinței, vieții și evlaviei creștine și asupra îndatoririlor preoțești față de Biserică, față de credincioși, față de Țara noastră, față de întreaga lume. E bine să faceți lucrul acesta metodic, cu rîvnă, concentrat și mai ales neîntîrziat, pentru că aceste cursuri durînd acum numai o lună — prima lor parte — nu puteți beneficia de o amîinare a eventualelor nedumeriri în cursul lunii următoare. Faceți imediat, ceea ce puteți să faceți, nelăsînd nimic de la o zi la alta. Sînteți, în deobște, generații tinere și e de așteptat ca și tinerețea frățiilor voastre să se împodobească cu un entuziasm cald și luminos pentru muncă, pentru evlavie, pentru prietenie, pentru spor duhovnicesc. Dorim ca ședințele de

seminar să fie adevărate areopage, în care discuțiile să se impună prin căutarea metodică a soluțiilor, într-o ținută strict academică. Slujba în sobor să fie un spor de întărire și înălțare pentru cei ce o săvârșesc și pentru cei ce asistă. Să fiți model continuu pentru studenții noștri care văd în frățiile voastre înainte-mergători pe calea Domnului. Respectați cu sfințenie pravila vieții preoțești și împodobiți-vă cu virtuți. Virtuțile sînt cea mai frumoasă ofrandă pe care un preot o poate oferi Bisericii și lui Dumnezeu.

Cursurile acestea se deschid într-o atmosferă de biruință a duhului păcii în lume. Anul 1955, care a văzut desăvîrșindu-se pacea cu Austria și reluarea legăturilor între U.R.S.S. și Jugoslavia precum și stabilirea de relații diplomatice între U.R.S.S. și Republica Federală Germană, apoi Conferința de la Geneva a șefilor de guvern a celor patru Mari Puteri, primirea în O.N.U. a unui număr de 16 state, printre care și țara noastră, vizitele unor delegații guvernamentale din unele țări în alte țări în vederea creerii sau întăririi legăturilor de prietenie și promovare a spiritului păcii, a fost anul unei cotituri de seamă în viața internațională, în care s-au făcut pași însemnați pentru apropierea și pacea între popoare. Astăzi, cînd țara noastră pășește cu avînt sporit la înfăptuirea celui de al doilea plan cincinal, toți fiii patriei au datoria sfîntă de a aduce întreaga lor contribuție la realizarea acestui plan, strîns legați de poporul lor, preoții au datoria să îndrumeze pe credincioșii lor să-și îndeplinească cu toată dragostea sarcinile lor cetățenești.

Pe teren bisericesc inter-ortodox și ortodox românesc s-au întărit și se întăresc mereu legăturile între diferitele biserici Ortodoxe autocefale prin vizite reciproce aproape anuale, din inițiativa, mai ales a Bisericii Ortodoxe Ruse și a Bisericii Ortodoxe Romîne. Marele misionar teolog și luptător pentru pace, I.P.S. Mitropolit Nicolae Krutițki, cutreeră întreaga lume creștină, ducînd cu cuvîntul său cald și vibrant țăriile unui apostolat pe care nici o greutate nu-l stingherește. Cuvîntul său e greu în marile sau micile soboare ale Partizanilor Păcii. I. P. S. Sa a vizitat țara noastră în septembrie 1954, cînd Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne i-a conferit titlul de Doctor în Teologie, și în decembrie 1955, cînd Institutul teologic universitar protestant din Cluj i-a conferit titlul de «Doctor Honoris Causa». Prea Fericitul Patriarh Justinian a vizitat pînă acum de 5 ori Marea Biserică Ortodoxă Rusă și Statul Sovietic, unde a fost primit cu multă dragoste și tratat cu multă prețuire. Apoape toți membrii Sf. Sinod al Bisericii noastre au vizitat această Biserică. Prea Fericitul Patriarh Justinian, însoțit de o numeroasă delegație a vizitat și Biserica Ortodoxă Bulgară, în 1953, cu prilejul înscăunării ca Patriarh a Prea Fericitului Patriarh Chiril. În 1954, Prea Fericitul Patriarh Chiril, însoțit de numeroși membri ai Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Bulgare a întors această vizită Bisericii noastre. Tot în 1954, o delegație a Bisericii Ortodoxe Romîne, condusă de I. P. S. Mitropolit Sebastian, a vizitat, la Damasc, pe Prea Fericitul Patriarh Alexandru III al Antiohiei și al Intregului Orient, cu prilejul împlinirii acestuia a 50 de ani de preoție. Venerabilul patriarh antiohian a vizitat Biserica și țara noastră de trei ori, în ultimii cinci ani. Biserica noastră trimite regulat delegații la Congresele Partizanilor Păcii. Dar cel mai mare și înălțător eveniment bisericesc din țara noastră în cursul anului 1955, au fost serbările jubiliare de 70 de ani de autocefalie a Bisericii Ortodoxe Romîne și festivitățile

primelor canonizări de sfinți români. Desfășurarea acestor festivități, unice în analele Bisericii noastre, a fost împodobită cu participarea delegațiilor Bisericilor Ortodoxe a Patriarhiei ecumenice din Constantinopol, a Patriarhiei Moscovei, a Patriarhiei Bulgare, a Bisericii Grecești. A fost un praznic luminos la a cărui reușită preoțimea noastră a contribuit foarte mult, după însăși aprecierea delegațiilor străine.

Iată sub ce auspicii frumoase se deschid aceste cursuri. Meritul principal în crearea acestei atmosfere înălțătoare și a acestui prestigiu deosebit de care se bucură Biserica noastră în soborul celorlalte Biserici Ortodoxe, revine Prea Fericitului Patriarh Justinian, care nu cruță nici un efort pentru sperul și slava Bisericii noastre. Dacă prin cursurile de îndrumare ale ciclului I și ciclului II, preoțimea noastră a putut și poate să dea autoritate Bisericii și colaborare leală Statutului, lucrul se datorește tot Prea Fericitului Patriarh Justinian și membrilor Sfântului Sinod al Bisericii noastre, care au organizat și îndrumază neîncetat aceste cursuri.

Dar este și meritul Domnului Ministru al Cultelor, Acad. Prof. Petre Constantinescu-Iași, care ne-a dat și ne dă un prețios sprijin în întregul proces de învățămînt la Institutul nostru, inclusiv cursurile de îndrumare, lucru pentru care îi mulțumim călduros și cu recunoștință.

Vă mulțumim din inimă. Înalt Prea Sfințite Stăpîne, pentru cinstea și bucuria pe care ni le-ați făcut prezidînd această ședință de deschidere și Vă rugăm să prezentați Prea Fericitului Patriarh Justinian expresia întregii noastre recunoștințe pentru dragostea părintească și grija pe care ne-o poartă și-l asigurăm că ne vom face datoria cu rîvnă și mai sporită ca pînă aci.

Corul studenților, sub conducerea D-lui Prof. N. Lungu, a executat hucata «Mare este taina creștinătății». A luat apoi cuvîntul P. C. Pr. Nicolae Popescu din Găești, care — vorbind în numele preoților cursiști — a spus următoarele:

Înalt Prea Sfințite,
Domnule Director Ministerial,
Prea Cucernice Părinte Director,
Prea Cucernici Părinți Consilieri,
P. C. Părinte Rector,
PP. CC. Părinți și Domnilor Profesori,
Frați preoți cursiști,

S-au împlinit șase ani de cînd am pășit, pragul seriei I-a de cursuri. De atunci aproape opt mii de preoți au pășit ca și mine, sfioși, peste pragul celor 22 serii din Ciclul I-ii.

Intrăm acum cu deplină încredere, pe porțile ciclului II. Sîntem astăzi alți oameni, cu altă orientare, cu altă pregătire.

Cursurile misionare sînt de-acum pentru noi școala în care ne împodobim sufletele și ne îmbogățim mintea cu cunoștințele necesare misiunii noastre în mijlocul enoriașilor noștri.

Dacă aruncăm privirile peste cei șase ani de muncă scurși de la începutul ciclului I, vom constata cu deplină satisfacție că în însăși structura Bisericii noastre străbune, s-a produs un fenomen înviorător, desgropînd de sub praful uitării marile opere de educație religioasă, morală și so-

cială, ale celor mai străluciți luminători ai Ortodoxiei, cum a fost de pildă patronii Institutului nostru: Sf. Vasile cel Mare, Sf. Grigore de Nazianz și Sf. Ioan Gură de Aur.

Preoții care ani și ani de-arîndul, furați de alte griji lăturalnice, nu mai simțiseră fiorul cărților sfinte, le-au cunoscut din nou mireasma binefăcătoare cu prilejul Cursurilor misionare prin care am trecut.

Clerul Bisericii Ortodoxe Române este astăzi un corp select și avem nădejdea că la sfârșitul celui de al II-lea ciclu, întreaga operă de educare a noastră se va încheia cu roade și mai bogate.

Analizînd frumoasele rezultate ale cursurilor misionare ținute pînă în prezent, cu cele 22 serii, vom face constatarea, plină de speranțe, că odată cu transformarea structurală a conștiinței preoțești, s-a transformat — în egală măsură — și s-a trezit la viață nouă, — însăși ființa parohiilor noastre. La cursuri, am aflat metoda pastorației noi. Aci am înțeles just rostul Bisericii lui Hristos. Stimulînd pe credincioșii Bisericii noastre spre marile realizări patriotice din patria noastră, ne-am făcut noi înșine părtași bucuriei generale pe care o încearcă de 10 ani înapoi toți oamenii de bine din țara noastră.

Sîntem cu toții luptători pentru pace. Aci, la cursuri ni s-a trezit conștiința pentru apărarea vieții și pentru condamnarea războaielor ca arme ale întunericului. Lîngă noi, am antrenat pe păstoriții noștri și sîntem mîndri de a fi contribuit cu o clipă din viața noastră, la marile izbînzii ale frontului păcii.

Lămurindu-ne noi înșine problemele sociale care stau la baza transformărilor structurale din patria noastră, am antrenat pe credincioși să colaboreze activ pentru construirea vieții noi, în patria noastră.

În biserică, am făcut să se aude cuvîntarea ortodoxă curată, organizîndu-ne credincioșii în coruri liturgice, sau stimulînd cîntarea omofonă, minunata metodă prin care se mobilizează, se antrenează și se fac păstoriții noștri părtași la slujbele religioase.

A apărut iarăși predica în Biserică, ca instrument de educație, a celor credincioși și de lămurire temeinică a adevărurilor ce stau la baza credinței curate. Lîngă ea, cu aceeași importanță, s-a introdus cateheza ca instrument de formare a conștiințelor vii, a adevăratului creștin.

Cîte lucruri noi, n-au apărut în sprijinul pastorației noastre, temeuri și criterii pentru apostolatul social!... Acestea toate, au fost inițiate de vrednicul nostru Arhipăstor, Prea Fericitul Patriarh Justinian și de distinșii noștri ierarhi, care au știut cu dibăcie să orienteze și să conducă barca sfintei noastre Biserici spre rosturile ei firești și veșnice.

Recunoștința noastră se îndreaptă în aceeași măsură către distinșii noștri profesori de la acest Institut Teologic, care, conștienți de marea misiune ce le-a revenit în apăsarea de refacere spirituală a bisericii, și-au pus fără odihnă toate rezervele de energie în slujba acestei mărețe opere educative.

Păstrăm recunoștință Domnului Ministru Academician Prof. Petre Constantinescu-Iași care soluționează cu largă înțelegere problemele mari în legătură cu viața religioasă în statul nostru.

În numele fraților cursiști ai seriei 23-a, făgăduim ascultare fiiască în timpul cursurilor și asigurăm înalta conducere că vom căuta să cristalizăm în fapte, în pastorația noastră de mîine, toată învățătura nouă pe care o vom primi aici.

Rugăm pe Bunul Dumnezeu să dea conducătorilor noștri îndelungă înziliră, putere și spor în propovăduirea cuvintului celui adevărat!

Iar pe noi să ne-vestimînteze cu înțelepciune și pricepere, cu lumina cunoștinței și a dreptei credințe.

Intru Mulți ani I. P. S. Stăpîne!

După ce corul studenților a cîntat «Nădejdea mea este Tatăl!», Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Sebastian al Moldovei și Sucevei a rostit următoarea cuvîntare:

Cucernici preoți cursiști,

Cu cîteva zile în urmă, noi toți cei învestiți cu taina hirotoniei și cu puterile adînc neajunse și nepătrunse ale harului proslăveam, în fața sfintelor altare, Nașterea Domnului nostru Iisus Hristos din pururea Fecioara Maria și mai pe urmă Botezul Domnului. În intervalul dintre cele două mari praznice împărătești, Biserica Ortodoxă a mai sărbătorit chipuri de sfinți care, fie prin felul lor de viețuire, fie prin pecetea martiriului, au mărturisit public, credința în Cel ce s-a născut din pururea Fecioară și a primit să fie botezat în apele Iordanului de către Înaintemergătorul Ioan. Am oficiat slujba de venerație Sfîntului Arhidiacon Ștefan, primul deschizător al căii mîntuirii prin cununa muceniciei; Sfîntului Vasilie cel Mare, Arhiepiscop al Cezareei Capadochiei, ctitor de așezăminte spitalicești și organizator al vieții monahale și lui Nicodim cel Sfințit, «un sfînt al muncii, al organizării și binefacerilor culturale» așa cum l-a numit un mare istoric al nostru¹).

Din aceste vistierii sărbătorești cu toții ne-am sporit puterea credinței religioase, în duhul păcii adus în lume prin Nașterea Domnului Hristos în modestul și sărăcăciosul staul din Betleem, iar ochii minții au privit la viețile pilduitoare ale sfinților venerați cu aleasă evlavie și rîvnă de urmare.

După această înălțătoare trăire a simțirii religioase, iată-ne acum adunați, o parte din slujitorii Bisericii noastre, sub cupola celui mai înalt așezămînt de cultură ortodoxă din țara noastră: Institutul Teologic de grad universitar din București. Sîntem adunați aici membri ai Sfîntului Sinod, corpul profesoral universitar, preoți de enorii și studenți teologi, să sărbătorim inaugurarea unui alt ciclu de cursuri de îndrumări misionare. Ciclul acesta începe cu o serie de preoți care au prestat deja examenul de definitivare iar acum s-au prezentat să-și însușească cunoștințele și metodele de pastorație ce le dau dreptul să susțină și examenul de promovare, avînd fiecare cel puțin 10 ani împliniți în cultivarea semințelor evanghelice pe vastul cîmp al pastorației sufletelor omenești.

Cursurile de îndrumări misionare, orînduite de Sfîntul Sinod și supravegheate de ochiul ager și inima plină de grijă pentru cadrele preoțești ale Prea Fericitului Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Romîne, au o cetățenie de aproape șapte ani. Rostul acestor cursuri reiese din însăși noțiunile îndrumări misionare. Atît misiunea, cît și îndrumarea, nu reprezintă atitudini statice, petrificate în metode scolastice, ce duc la anchilozarea vieții religioase.

1. Iorga N., *Istoria Bisericii Romînești*, Vol. I, ed. II, București 1929.

Dimpotrivă, misiunea înseamnă lesvoltarea permanentă a unui apostolat creștin, cu determinări precizate de însuși Mîntuitorul Hristos, cînd a spus învățăceilor Săi:

«Mergeți dar și învățați toate popoarele, botezîndu-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh, povățuindu-le să păzească toate cîte v-am poruncit vouă. Și iată Eu sînt cu voi în toate zilele pînă la sfîrșitul veacului». (Mat. XXVI, 19-20).

«Păzirea» învățaturii creștine ortodoxe și «propovăduirea» ei, în curăția lăsată de sfintele soboare ecumenice, reclamă anumite îndrumări date păstorilor de suflete din partea celor competenți și autorizați să dea aceste îndrumări misionare. Cei autorizați de Sfîntul Sinod și competenți a da aceste îndrumări misionare sînt distinși membri ai corpului didactic universitar de la institutele noastre teologice.

În primul rînd aceste îndrumări misionare caută să țină trează în mintea preoțimii noastre datoria de a cunoaște, de a tălmăci și folosi cu îndemînare învățăturile Sfintei Scripturi în desfășurarea cu succes a apostolatului creștin ortodox.

Voi aminti aici cît temei pune pe cunoașterea Sfintei Scripturi, folosirea și trăirea învățăturilor ei, marele dogmatist al ortodoxiei, Sfîntul Ioan Damaschin, care spune și avertizează pe slujitorii altarelor, după cum urmează:

«Toată Scriptura este inspirată de Dumnezeu și negreșit și folositoare. Încît este un lucru foarte bun și foarte folositor sufletului ca să cercetăm dumnezeieștile Scripturi. Întocmai ca un copac sădit la izvoarele apelor, tot astfel și sufletul udat cu dumnezeiasca Scriptură se îngrașă și dă rod copt, credința ortodoxă: se împodobește cu frunze, adică cu fapte bineplăcute lui Dumnezeu. Prin Sfintele Scripturi sîntem îndreptați spre virtute și contemplație netulburată. În ele găsim îndemn spre orice fel de virtute și îndepărtare de la toată răutatea. Dacă sîntem iubitori de învățătură vom fi și cu multă învățătură, căci prin silință, prin osteneală și prin harul lui Dumnezeu, care dă, se duc toate la bun sfîrșit. **«Cel care cere primește, cel care caută găsește, și celui care bate i se va deschide».** Să batem deci, la paradisul prea frumos al Scripturilor, la paradisul cel cu bun miros, cel prea dulce, cel prea luminos, cel ce răsună la urechile noastre cu tot felul de cîntări ale pasărilor spirituale purtătoare de Dumnezeu, cel care se atinge de inima noastră, care o mîngîie cînd este întristată, o potolesc cînd este mîniată și o umple de bucurie veșnică; care ne înalță mintea noastră pe spatele strălucitor ca aurul și prea luminat al porumbiței dumnezeiești și o suie cu aripile ei prea strălucitoare către Fiul Unul Născut și moștenitorul săditorului viei celei spirituale și prin El o aduce la Tatăl luminilor.

Să nu batem superficial, ci mai de grabă cu osîrdie și cu stăruință. Să nu trîndăvim a bate. Căci în chipul acesta ni se va deschide. Dacă citim odată, de două ori și nu înțelegem ceea ce citim, să nu ne trîndăvim, ci să stăruim, să medităm, să întrebăm. Căci spune Scriptura: **«Întrebă pe tatăl tău și-ți va vesti și pe bătrînii tăi și-ți vor spune».** Cunoștința nu este a tuturor. Să scoatem din izvorul paradisului apă veșnică curgătoare și prea curată, care saltă spre viața veșnică»²⁾.

2. Sf. Ioan Damaschin: **Dogmatica**, pag. 285 urm. trad. pr. D. Fecioru, București 1938.

V-am prezentat această pagină scrisă de Sf. Ioan Damaschin pentru că socotim că în ea veți vedea oglindit, din punct de vedere al verificării cunoștințelor teologice, rostul și ființa Cursurilor de Indrumări Misionare pe care le inaugurăm astăzi.

Prea Onorată asistență,
Cucernici preoți cursiști,
Dragi studenți,

Pe câmpul pastorației sociale nu se aruncă numai semințe evanghelice, ci cresc și se cultivă și alte plante și flori. Acestea fac parte din ceea ce se numește «cultura generală». Această cultură generală reprezintă strădaniile minții omenești de multe milenii. Este o cultură câștigată prin eforturi și sudoare și nu descoperită prin glasul trimișilor de Dumnezeu în lume.

Această cultură generală preoțimea trebuie să și-o însușească și să o lărgească, ca să nu se găsească străini între oameni care gustă alt parfum decît al florilor cultivate de Biserică. Libertatea de conștiință și libertatea religioasă garantează fiecărui om facultatea de a crede ceea ce lui îi este folositor. Învățătura și cultul ortodox se practică de cei care cred în Dumnezeu cel în trei ipostasuri și se află în comuniune unii cu alții prin Sfintele Taine administrate de Biserică. Dar alături de învățătura ortodoxă mai sînt și alte credințe religioase sau laice în țara noastră. Au și aceste învățături grădinari, care le cultivă.

Intre toate credințele și confesiunile trebuie să domnească spiritul de respect reciproc, al păcii și armoniei.

Aici la Cursurile de Indrumări Misionare, preoțimea ia cunoștință și de multe alte feluri de învățături laice, pentru a-și fundamenta o cultură generală solidă. Adunarea învățăturilor bune, de ori unde ele ar proveni, este recomandată tuturor păstorilor de suflete. Căci tot Sfîntul Ioan Damaschin spune, referitor la această problemă:

«Dacă putem să culegem ceva folositor din literatura laică nu este oprit. Să fim însă meșteri încercați ca să adunăm aurul cel bun și curat și să înlăturăm pe cel falsificat. Să luăm învățăturile cele bune, iar pe idolii cei ridicoli și poveștile neroade să le aruncăm cîinilor»³⁾.

Deci se recomandă adunarea tuturor învățăturilor bune iar superstițiile și vrăjitoriile idolești trebuiesc combătute și nimicite pentru a nu putea să pună stăpînire pe mințile neluminate și aplecate să creadă în fantasma și naivități.

Acest discernămînt vi-l pun la îndemînă, aici la Institutul nostru Teologic, mințile luminate ale emeriților noștri profesori, de la toate disciplinele.

Vă înarmați, cucernici preoți și dragi studenți, cu armura științei teologice și celei profane, ca să sluiți deopotrivă Bisericii și Patriei.

Biserica Ortodoxă și Patria noastră sînt îngemănate una cu alta ca două ramuri crescute din aceeași tulpină, care este poporul. Fără de popor nici una nici cealaltă n-ar exista, nici ca simple ficțiuni.

De aici rezultă și necesitatea ca pe credincioșii pe care-i păstoriți sau îi veți păstori să-i formați astfel, ca să fie bine credincioși ai Bisericii dar și cetățeni devotați ai Patriei noastre, Republicii Pîpulare Romîne, care

3. Sf. Ioan Damaschin, op. cit., pag. 286.

ne hrănește, ne apără de dușmani și poartă grija de viitorul fiilor noștri.

Omenirea întreagă este însetată de pace și liniște după cele două războaie mondiale ce au secerat zeci de milioane de vieți nevinovate numai în decursul unui sfert de veac.

Acestui glas de pace al omenirii întregi, slujitorii altarelor bisericilor și credincioșilor lor trebuie să-i slujească, prin cuvânt și faptă, zi și noapte.

Am fost martori, în vara anului trecut, ai unor mari nădejdi, că la Geneva «spiritul coexistenței pașnice și prieteniei între popoare» va triumfa.

Acel spirit al Genevei de liniște și prosperare în lume, unii reprezentanți de guvern interesați în menținerea nesiguranței și a fricei de războiul atomic caută să-l înmormânteze tocmai ca să nu fie pace și bună înțelegere.

Voi care ați venit la cursurile de Indrumări Misionare ca să cercetați și să ispitiți Scripturile, să fiți înțelegători și ai tălmăcirilor sociale, și să vă înarmați cu duhul luptei pentru apărarea păcii, alături de toate popoarele iubitoare de pace dintre care face parte și poporul nostru, ca astfel triumful păcii să biruie împotriva ațîțătorilor la război.

În scurtul timp cît vor dura aceste cursuri de Indrumări Misionare să aveți pururea în minte povața dată de Sfîntul Apostol Pavel:

«Ascultați pe învățătorii voștri și vă supuneți lor, fiindcă ei priveghează pentru sufletele Voastre, avînd să dea de ele seama ca să facă aceasta cu bucurie și nu suspinînd, lucru care n-ar fi spre folosul vostru», (Evrei, XIII, 17).

Să culegeți tot ce vă învață bunii voștri profesori, ca plecînd de aici, să ajungeți mai întăriți în misiunea voastră pastorală și alături de arhierii voștri și de conducătorii țării și de toți credincioșii, să întărim și să sporim toate înfăptuirile mari și bune, ce urmăresc luminarea și sănătatea poporului, creșterea economiei naționale care ne garantează belșugul traiului și al fericirii vieții pămîntești.

În lumina îndeplinirii acestor comandamente, voi preoții cursiști, veți dovedi că v-ați însușit învățăturile de la Cursurile de Indrumări Misionare și v-ați făcut indispensabili în mijlocul societății în care trăiți și păstoriți sufletele pe calea mîntuirii.

În numele Sfîntului Sinod și al Prea Fericitului Patriarh Justinian vă binecuvîntez munca pe care o începeți, cu urări de bună sporire pentru voi cei care învățați de la magistrii voștri și cu răsplătiri morale pentru Corpul profesoral care își va face datoria.

Harul Domnului nostru Iisus Hristos să fie cu voi cu toți, cei ce osteniți în cîmpul pastorației bisericești și sînteți încălziți de dragostea de scumpa voastră Patrie și de conducătorii ei».

Festivitatea a luat sfîrșit prin intonarea «Imnului Arhieresc» de către toți cei prezenți.

SĂRBĂTORIREA PATRONULUI INSTITUTULUI TEOLOGIC DIN BUCUREȘTI

Luni 30 ianuarie 1956, Institutul Teologic Universitar din București a sărbătorit, cu tradiționalul fast și însuflețire pe Sfinții Trei Ierarhi: Vasile cel Mare, Grigore de Dumnezeu cuvântătorul sau Teologul și Ioan Gură de Aur, sfinți pe care îi are drept patroni, ocrotitori și îndrumători ai întregii sale activități de formare a viitorilor slujitori ai altarelor ortodoxe.

În ajunul praznicului s-a oficiat, în Paraclisul Institutului, slujba privigherii după rînduială mînăstirească, la sfîrșitul căreia P. C. Pr. Profesor Ioan G. Coman, Rectorul Institutului, a rosiit un cald cuvînt în cinstea celor trei mari «dascăli ai lumii și ierarhi».

În ziua patronului, după săvîrșirea Sf. Liturghii de către un sobor de preoți și diaconi alcătuit din profesori, preoți cursiști și studenți în frunte cu P. C. Rector, s-a oficiat un parastas pentru ctitorii, profesorii și studenții adormiți în Domnul. Panegiricul zilei a fost rostit de studentul Dragulin Gheorghe din anul IV. Răspunsurile la Sf. Liturghie au fost date de corul studenților, sub conducerea D-lui Sîrbu Constantin din anul IV.

La orele 12, în sala de festivități a Institutului, într-o atmosferă aleasă și înălțătoare s-a desfășurat programul cultural-artistic al serbării.

Serbarea patronului acestei înalte școli de cultură teologică a fost onorată de prezența Prea Fericitului Patriarh Justinian, ctitorul și îndrumătorul de fiecare zi al Institutului.

Domnul Ministru al Cultelor Acad. Profesor Petre Constantinescu-Iași a fost reprezentat prin Domnul Director Dumitru Dogaru.

Au fost de față, de asemeni: Prea Sfințiții Episcopi Antim Tîrgovișteanul și Theoctist Botoșăneanul, Vicari Patriarhali, P. C. Pr. Al. Ionescu, Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, P. C. Ioan Gagi, Directorul Administrației Patriarhale; PP. CC. Părinți Profesori-onorari: Nicolae M. Popescu, Valeriu Iordăchescu și Petre Vintilescu; PP. CC. Părinți Consilieri patriarhali: Vasile Ștefan, Atanasie Preda, Zaharia Bîlbîie, P. C. Pr. Zaharia Mîntulescu, inspector general bisericesc, P. C. Secretar patriarhal N. Cazacu, PP. CC. părinți Consilieri arhiepiscopali: Stan Dimancea, Petre F. Alexandru, Al. Petcu, D. Stancu și Marcel Mihăescu, apoi corpul didactic, personalul administrativ, preoții de la cursurile de îndrumare misionară și socială seria a XXIII-a, precum și studenții Institutului.

Corul Institutului de sub conducerea d-lui profesor Nicolae Lungu, intonează: «Iată ziua de serbare» de Alex. Podoleanu, după care P. C. Pr. Prof. Ioan G. Coman, Rectorul Institutului rostește următorul cuvînt de deschidere:

Prea Fericite Părinte,
 Domnule Ministru,
 Prea Sfințiți,
 Prea Cucernici Părinți Consilieri,
 Prea Cucernici Părinți Profesori și Domnilor Profesori,
 Iubiți oaspeți, Prea Cucernici Părinți cursiști,
 Dragi studenți,

Institutul nostru e astăzi în mare sărbătoare. El își prăznuiește pe sfinții săi patroni, mari dascăli ai lumii și ierarhi: Vasile cel Mare, Grigore Teologul și Ioan Gură de Aur.

Patronii noștri au sprijinit încă din timpul vieții lor culturale, pe oamenii de cultură și școlile înființate de alții sau de ei. Ei apreciau cel mai înalt centru de cultură al lumii vechi, Atena, cu calificativul «cea de aur» — «Atena cea de aur» și socoteau cultura drept una dintre cele mai frumoase podoabe ale spiritului omenesc. În numeroase scrieri ei recomandă călduros pe tinerii studioși, marilor profesori ai timpului și nu încetează de a se interesa de ei și după aceea.

Dar patronii noștri sînt mai ales creatori și sprijinitori de cultură creștină în general și de cultură teologică în special. Sub îndrumarea evlaviei și a geniului lor teologic, Institutul nostru lucrează și se roagă de dimineață și pînă noaptea tîrziu. Dascăli, îndrumători, ostenitori de tot felul și ucenici ne silim zilnic să ne înfățișăm cuviincios în fața Sfîntului Vasile cel Mare prin disciplină și energie duhovnicească, în fața Sfîntului Grigore Teologul prin teologhisirea sistematică a adevărurilor dumnezeiești, în fața Sfîntului Ioan Gură de Aur prin măestria cuvîntului și focul dragostei de oameni, iar în fața cîtor trei prin dorința noastră de a fi din ce în ce mai buni urcînd încet dar cu nădejde treptele virtuții.

Nu uităm o clipă că menirea principală a Institutului nostru este să pregătim pentru sfînta preoție pe tinerii cari ni se încredințează de către scumpa noastră Biserică, iar în frații preoți cursiști să trezim și să întărim conștiința acestor taine dumnezeiești și a îndatoririlor legate de ea. Misiune pe cît de sfîntă, pe atît de grea. Nu putem spune că avem izbîndi pe toată linia; mai sînt și opriri sau chiar întoarceri înapoi în procesul educației pentru preoție. Dar nu ne dăm bătăuți. Muncim cu rîvnă și cu nădejdea că vom birui. Dorim să dăm sfîntei noastre Biserici preoți cu chip biblic și patristic, după modelul sfinților noștri patroni.

Praznicul de astăzi a adunat în casa noastră prieteni scumpi și dragi care ne onorează și ne bucură în chip deosebit. Prietenia inimilor alese ne înconjoară și ne întărește. Această prietenie de veche tradiție în Institutul nostru urcă în linie dreaptă pînă la Sfinții Trei Ierarhi. Se știe cît de adînc și frumos au cultivat ei această virtute. Studiile superioare implică prietenie între cei care le fac și cei care le-au făcut sau le vor face, căci nimic nu înlesnește mai mult asimilarea științei, ca prietenia și dragostea între dascăli și ucenici și între școală și aceia asupra cărora se revarsă roadele școlii. Prieteni de față și mulți dintre cei care nu sînt de față iubesc pe Sfinții Trei Ierarhi, Institutul nostru, munca noastră, rugăciunea noastră, năzuințele noastre.

Mulțumim cu recunoștință Prea Fericitului Părintelui nostru Justinian, Patriarhul Romîniei, ctitorul și îndrumătorul Institutului nostru, pentru grija, ajutorul și dragostea cu care ne înconjoară neîncetat. Mulțumim

călduros Domnului Ministru al Cultelor Acad. Prof. Petre Constantinescu-Iași și colaboratorilor Domniei Sale, pentru sprijinul efectiv pe care ni-l acordă sub atâtea forme. Mulțumim Prea Sfinților Episcop Antim și Theoctist, Vicari Patriarhali și tuturor Părinților Consilieri, pentru tot sprijinul și dragostea pe care le arată Institutului Teologic în orice împrejurare. Mulțumim Părinților profesori onorari și pentru focul pe care l-au ținut mereu aprins în această vatră de lumină și pentru gândurile bune cu care ne îmbrățișează acum. Mulțumim tuturor pentru participarea la bucuria noastră. Mai presus de toate mulțumim Sf. Trei Ierarhi pentru praznicul de astăzi și rugăm să ne lumineze și de aici înainte și să ducă cu bunătate cererile noastre la Părintele îndurărilor cel mai presus de ceruri.

Apoi, studentele monahiei au executat «Troparul Sfinților Trei Ierarhi» pe muzică omofonă. P. C. Conferențiar Al. I. Ciurea, Spiritualul Institutului, a rostit următoarea cuvântare:

Prea Fericirea Voastră,
Domnule Delegat Ministerial,
Prea Sfințiile Voastre,
Prea Cucernici Părinți Profesori Onorari,
Prea Cucernici Părinți și Domnilor Profesori,
Prea Cucernici Părinți Consilieri,
Prea Cucernici Părinți Cursiști,
Domnilor studenți,

Biserica Ortodoxă a înscris, de multe veacuri, în calendarul prăznuirilor Sale, în cea dintâi lună a anului, după ce în cuprinsul aceleiași unități de timp, i-a sărbătorit pe fiecare în parte, pomenirea aleșilor Ei dascăli și ierarhi: Vasile cel Mare, Grigore de Dumnezeu Cuvântătorul și Ioan Gură de Aur.

Prin aceasta, cei trei mari și luminoși luceferi, de pe firmamentul Bisericii, sînt așezați în fața trăirii duhovnicești a credincioșilor, la fiecare început de an, diriguind pașii lor spirituali către Hristos, țelul ultim și binele nostru suprem, așa cum în vremurile de altă dată, anumite constelații călăuzeau drumul navigatorilor, ce se afundau în largul mărilor și al oceanelor, către porturi de odihnă, tihnă și pace, după împlinirea călătoriei.

Cuvios, fericit și înviorător a fost gândul acesta al Sfintei noastre Biserici, căci astfel drumul către Împărăția de lumină neînserată și de pace veșnică a lui Hristos-Domnul, calea către mîntuire, credinciosul nu o străbate singur, lipsit de pildă și ajutor, ci cu icoana vieții lor în suflet, sub oblăduirea încurajarea și sprijinul sfinților.

Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian, însuflețit de aceste înălțătoare gânduri pășind la o mai adîncă, mai largă și mai dreaptă așezare a învățămîntului teologic, de la noi, a orînduit, printre multe altele ca patronul Institutului nostru teologic să nu mai fie numai Sf. Grigore de Nazianz, ca la fosta Facultate de Teologie din București, ci ziua de 30 ianuarie, cînd întreaga Ortodoxie ecumenică își pleacă genunchiul credinței, își ațintește cugetele și cere smerită sprijinul în silințele ei mîntuitoare, celor trei neasemuiți ierarhi:

Sf. Vasilie, Sf. Grigore și Sf. Ioan, supranumiți de contemporani și urmași cel Mare, de Dumnezeu Cuvîntătorul sau Teologul, și cel cu Gură de Aur.

Înțeleaptă, vrednică de toată ascultarea și plină de adîncă semnificație este această hotărîre a Prea Fericitului nostru Patriarh și a Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne.

Aceasta, nu numai fiindcă ne place tuturor să credem, că Institutul Teologic, în forma lui actuală, reprezintă în structura și înfățișările sale, din multe puncte de vedere, mai mult decît facultatea de teologie din trecut și este mai aproape de ceea ce trebuie să fie el.

Nu numai, pentru că la Congresul panortodox de la Atena, din 1936, s-a stabilit ca școlile teologice, de toate gradele, să aibă drept patroni și îndrumători pe cei Trei Ierarhi.

Și nu numai fiindcă, Sf. Grigore de Nazianz, Teologul consumat și admirabil dotat, poetul de fină sensibilitate, oratorul de talent, admiratorul frumuseților pure și senine, omul cu o gîndire cristalină exprimată în viguroase forme de plenitudine și concizie uimitoare, sufletul de mare noblețe, plin de generozitate dezinteresată și de o candoare serafică, a fost mai mult un speculativ, un distins teoretician și doctrinar, un pătrunzător mistic, un pasionat de libertatea singurătății, în care să-și cînte în versuri nostalgia după lucrurile înalte și sfinte, un detașat și rupt, într-o însemnată măsură, de problemele concrete ale vieții cotidiene și ale societății contemporane sie-și.

Nu, numai pentru aceasta avem astăzi loc de unul singur, trei sfinți patroni și aceștia sărbătoriți într-o singură zi.

Ci, pentru că acest glorios triumvirat alcătuește un suprem și unitar tot, de ceea ce omul poate realiza în ființa sa, ca personalitate, prin neadormite strădanii individuale și asistența harului dumnezeesc.

Pentru că, înmănuncherea Sf. Vasile cu Sf. Ioan și Sf. Grigorie, într-un singur buchet, însemnează o triadă și o trilogie sfințită de podoabe ale duhului, care au înrîurit, însuflețit și format mulțime mare de creștini, în veacul lor de aur, veac denumit astfel, în primul rînd, din cauza lor.

Pentru că toți trei așezați la un loc formează chintezența ideală de oameni, de cetățeni, de creștini, de preoți, de ierarhi, de sfinți și din această plenitudine pot picura în toate sufletele ce se inspiră din traiul, munca și destoinicia lor, picături de rouă înviorătoare, pulsații și cadențe vii în îndeplinirea idealurilor noastre.

Pentru că sub protecția, ajutorul și îmbietorul lor exemplu, cei ce se ostenesc, aici în Institut, pentru formarea, creșterea și desăvîrșirea lor intelectuală, morală și sacerdotală, studenți, monahi și monahii, preoți, îndrumători și dascăli, au permanent în cele trei mari coloane ale Ortodoxiei, în cele trei fluvii ale evlaviei, în cei trei corifei ai acțiunii sfințitoare din lume, pilde nedesmintite, izvoare nescicate de inspirație, busele de orientare pe marea vieții, răspunsuri și îndemnuri calde în lupta pe care omenirea o dă pentru un trai mai bun, pentru restabilirea demnității de om, pentru o mai justă repartiție a bunurilor, pentru belșug și prosperitate materială și morală a tuturor oamenilor, pentru bună conviețuire și pace a toată lumea.

Iată pentru ce Intîistătorul Bisericii noastre și Sfîntul Sinod au însemnat pe frontispiciul înaltei noastre școli numele lor; iată pentru ce toate osîrduitoarele noastre misturi trebuie puse de acord, cu simfonia

trăirii și a operilor nemuritoare ce ne-au lăsat ei; iată pentru ce noi putem să fim, ceea ce dorim și trebuie să fim, numai în comuniune cu ei, înaltele noastre unități de măsură, sub azurul cupolei acestei sfinte treimi de dascăli, ierarhi și sfinți.

Am trasat sumar, rapid și succint doar liniile caracterului și suflul ce-l degajează personalitatea Sf. Grigore Teologul. Să facem același lucru și pentru ceilalți doi, în aceleași condițiuni, pentru a ne da mai bine seama de conținutul unității lor, de imensele lor valori spirituale, precum și de radiațiile de lumină și căldură ce ne vin de la ei și care trebuie să înrîurească, să îmbunătățească și să transforme lăcașul pe care-l protejuează și pe toți ostenitorii din el.

Sf. Vasile, slăvit chiar de trăitori veacului său, cu denumirea de «Cel Mare» și pe bună dreptate, este reunirea unui ansamblu armonios de calități și daruri foarte variate. Biserica a avut puțini oameni așa de compleți și totodată așa de echilibrați, ca Sf. Vasile. Pentru aceea el este una din gloriile Ei cele mai curate.

Reflectînd o profundă cultură filozofică profană și o adîncă cunoaștere a Sfintei Scripturi, Sf. Vasile este un om de doctrină a cărei gândire dirijează o întregă generație și totodată un om de acțiune cu pregnantă fermitate de caracter, care știe bine ce dorește și cum să înfăptuiască ceea ce vrea. Credincios și iubitor de cultură, filozof, cînd este vorba să restabilească un adevăr și să combată o eroare, dar și orator iscusit, care antrenează și conduce masele. Ordonat sufletește și în toate manifestațiile sale, în această trăsătură găsindu-și geneza «regulele» sale mari și mici, care au deschis și asigurat monahismului, din timpul său, un drum ferm, serios și duhovnicesc. Detașat sincer de bunurile materiale, pe care le împarte celor lipsiți, curajos în atitudini, luptător neobosit împotriva ar:anismului, veșnic preocupat de nevoile, lipsurile și suferințele credincioșilor săi, el este creatorul unui complex uriaș de așezăminte, pentru epoca sa, încît acesta formează un întreg oraș în apropierea Capadociei. Ce nu găsim aici? Școli de artă și meserii, spitale, orfelinate, azile, leprozerie etc.

La abecedarul vieții duhovnicești, care pînă la dînsul era munca manuală și rugăciunea, el adaugă și studiul, alcătuiind prin aceasta o triadă perfectă, armonioasă și satisfăcătoare.

Sfîntul Ioan Hrisostomul, preotul din orașul în care s-a rostit pentru prima dată numele de creștin și ierarh al scaunului din Constantinopole, a fost un mare episcop și un mare preot. Un adevărat apostol entuziast și plin de zel evanghelic, cel mai mare predicator al tuturor timpurilor. Cuvîntul său înaripat așezat în forme impecabile, sugestive și seducătoare s-a făcut auzit în bisericile și capelele Antiohiei și Constantinopolului, ca și în împrejurimile lor, duminica, în sărbători, în post sau împrejurări excepționale, adresîndu-se credincioșilor, de toate categoriile sociale, sau catehumenilor, copiii săi duhovnicești, de care nu era separat nici o zi și care-l așteptau, după propria-i expresie, «ca puii de rîndunică cu ciocurile deschise», spre a-i hrăni, a-i moraliza și a da sens evanghelic vieții lor.

Cuceritor prin predica sa de analiză și strîns legată de viață a sufletului omenesc, fărămă cu fărămă, pînă la totalitate, făcîndu-l una cu el, reformator al casei sale episcopale, căreia îi înlătură în favoarea săracilor, tot luxul inutil, evanghelizator de întinse teritorii, al gotilor, reformator al clerului, luptător îndârjit contra ereziilor, a superstițiilor și slăbiciu-

nilor contemporane, a rapacității și avariției bogaților a sclavajului inuman, pe care-l consideră creat de viciile omenești, tatăl și ocrotitorul sărmanilor, văduvelor și asupriților, ascetul auster, caracterul hotărât și energie care i-au adus imense suferințe, pînă la exil și moarte, subtilul doctrinar al sublimității preoției, cel mai fecund scriitor bisericesc, după Origen, în cea ce privește operele scrise sau transcrise după vorbire, adevăratul păstor de suflete, care stă în mijlocul turmei în vremuri de necazuri și obidă și de care este legat printr-o adîncă simpatie reciprocă, iată, în puține cuvinte, esențialele trăsături ale uriașei sale personalități.

Institutul nostru avîndu-i, pe acești trei mari sfinți părinți, drept călăuzitori, pilde și protectori, el trebuie să-și potrivească pasul, să-și însușească spiritul lor și să le urmeze pilda, împreună cu toți cei ce ostenesec între zidurile lui, dascăli și ucenici, astfel ca să facem una cu aceste coloane sfinte ale Bisericii.

Pentru aceea, școala noastră trebuie să fie o școală a ordinii și disciplinei liber consimțite, căci ea este casă creștinească de rugăciune și studiu, în care se făuresc sufletele generoase și dornice de apostolat creștin. Numai prin rugăciune și studiu constant, patronii noștri s-au putut ridica la ceea ce au fost în timpul lor și la ceea ce a făcut Biserica din ei. Incontestabil, ei au avut multe calități sufletești native; pe toate acestea însă, ei le-au cultivat zi de zi și ceas de ceas, dezvoltîndu-le și perfecționîndu-le neîncetat, pentru a se face «vase alese» ale lui Hristos, ale Bisericii și turmei Sale.

Institutul nostru, sub oblăduirea lor, vrea să formeze personalități religioase echilibrate și lipsite de exagerări dăunătoare. El își dă osteneala cu întreg corpul didactic, în frunte cu Rectorul său, să formeze oameni de cultură, dar și oameni de piozitate, căci așa au făcut și cei trei mari dascăli, care n-au disprețuit luminile culturale ale epocii lor, ci le-au folosit punîndu-le în serviciul ridicării lor sufletești și a credincioșilor lor și care pentru a putea contempla adevărurile pure ale Dumnezeuirii s-au purificat pe ei înșiși de toată zgura păcatului.

Sfinții Trei Ierarhi nu au privit educația lor ca ceva ce trebuie întreprins și îndeplinit doar de anumiți factori exteriori. Ei au purces singuri, cu bărbăție și elan la înnobilarea sufletelor, la întărirea voinței în fața binelui moral, la aflarea echilibrului interior, între diferite tendințe antagoniste, cu un cuvînt la realizarea personalității lor. Meritul le este cu atît mai împodobitor cu cît au săvîrșit aceste lucruri, în medii opuse tendințelor lor, în orașele cosmopolite în care și-au desăvîrșit cultura împletind-o cu virtutea.

Hrana lor zilnică a fost Sfînta Scriptură. În ea s-au regăsit. Pe paginile ei au aflat explicațiile problemelor ce-i frămîntau. Lectura ei stăruitoare i-a detașat de bunurile materiale și i-a convins de fragilitatea lucrurilor omenești. Sfînta Scriptură i-a întărit, le-a îmbogățit sufletele, ea le-a dat entuziasmul și înaltul lor zel apostolic.

Viața studentească de la Atena a Sfinților Vasile și Grigore, căci ei au fost prieteni și colegi calzi și devotați, poate servi de exemplu ideal studenților Institutului nostru. Aici ei n-au cunoscut decît două drumuri, cel al bisericii și al școalei. Ei au cultivat adevăratele și superioarele prietenii, au avut mare rîvnă pentru cultură, din care au ales cu grijă, numai ce le era de folos pentru scopul lor. Ei și-au păstrat născută curăția lor trupească și sufletească sporind neîncetat în virtute și impunîndu-se

astfel, în mod strălucit, în fața profesorilor, colegilor și a tuturor celor ce i-au cunoscut.

Viața studențească, după patronii noștri, nu este deci «viață de plăceri, de distracții, de hoinăreli, de dormitare, de angajări în alte direcții», ci muncă, sete de lumină, dăruire, modelare, sufletească, legătură cu oamenii evaluați sufletește, cărți bune, idei generoase.

Despre prieteniile lor, Sf. Grigore scrie: «Nu aveam nici o legătură cu colegii cu purtările rele, cu colegii care grăiau necuviințe, cu colegii iubitori de ceartă. Făceam legături numai cu acei colegi, care aveau o viață ordonată, o viață curată, de la care puteam avea vreun folos». (Trad. Pr. D. Fecioru, în Bis. Ort. Rom. nr. 2-3/1953, p. 193).

Teologia, după sfinții noștri dascăli, nu este numai știință abstractă, numai instrucție și cultură, numai o înșirare goală de principii, reguli și porunci, ci viață aleasă în curăție, seninătate și bună rânduială, care implică înlăturarea deficiențelor morale și întronarea virtuților creștinești, cu ajutorul mijloacelor de care Biserica dispune în acest scop.

Numai o astfel de studenție a putut să-i ducă la sfânta preoție, la cele mai înalte trepte ale ei, pe sfinții noștri și numai o astfel de înțelegere a studenției poate să-i ducă și pe ucenicii Institutului de astăzi, pe ucenicii Sfinților Trei Ierarhi, la adevăratul sacerdoțiu.

Preoția lor a fost înaltă și sfântă, generoasă și plină de abnegație, zeloasă și dezinteresată, plină de jertfă și devotament, pentru păstoriții lor. Cu ei au făcut una în toate împrejurările bune sau rele. Ochiul lor i-a privegheat, urechea lor i-a ascultat, gura lor i-a povățuit, mâinile lor i-a binecuvîntat și mîngîiat, mintea lor i-a luminat, inima lor i-a iubit, cu dragoste de părinte și frate în Domnul.

Ei au făcut din preoția lor «arta artelor și știința științelor», cum zice Sf. Grigore de Nazians, căci după același: «preotul stă alături de îngeri, preamărește pe Dumnezeu alături de arhangheli, aduce jertfă la altarul cel de Sus, luînd parte la slujbă împreună cu Iisus Hristos, înoind făptura, restabilind chipul lui Dumnezeu în om, slujind lumii celei de sus, ba ceva mai mult, devenind întrucîtva Dumnezeu și făcînd și pe alții Dumnezeii». (Sf. Grigore, Cuvînt despre Fugă, par. 73).

Ei ne învață, ca nimeni alții, cum să fim vrednici preoți, atît prin viața lor în care au cinstit și înălțat preoția pe cele mai înalte culmi, cît și prin scrierile ce ni le-au lăsat, în această privință, cărți de căpătii pentru fiecare actual sau viitor preot al Mîntuitorului Hristos.

Dar, preoția lor — cum era și firesc pentru că era adevărată preoție — n-a fost străină nici de viață, de sbuciumul și de clocotul ei, de efervescențele și năzuințele ei spre mai multă dreptate. Nu avem decît să citim paginile scrise de ei și vom afla lucruri uimitoare, de adîncă pătrundere, de sinceră rîvnă, pentru binele social.

Iată-l pe Sf. Vasile analizînd în Omilia despre lăcomie, tragedia tatălui care este pus în situația de a-și vinde pe unul din copiii săi, pentru a-și împlini lipsa de hrană, spunînd bogaților: «Oare nu ești hoț, odată ce ți-ai însușit cele ce ți-au fost date în administrarea ta? Cel ce desbracă pe cel îmbrăcat, se numește borfaș. Merită oare alt nume cel ce nu îmbracă pe cel gol, odată ce poate să facă aceasta? Pîinea, pe care o ții, tu, este a celui flămînd. Haina pe care o păstrezi în dulapurile tale este a celui dezbrăcat. Încălțămîntea care se strică în casele tale este a celui desculț.

Argintul pe care-l ții îngropat este al celui nevoiaș. Prin urmare, pe atîția oameni nedreptățești, cîtor ai putea să le dai din avuțiile tale».

Iată-l pe sfîntul Ioan rostind, cu putere, din amvonul său și stabilind originea bogăției: Dumnezeu cînd a creiat lumea, n-a făcut pe unii bogați, iar pe alții săraci... El ne-a dat soarele, cerul, stelele, apele și toate stihiiile firii, de care toți ne folosim deopotrivă, căci nimic din ele n-a fost pus sub cheie. Iată chipul și legea firii. Căci Dumnezeu le-a făcut pe acestea de obște, ca să ne învețe să stăpînim și restul de obște... Intr-adevăr, Dumnezeu a dat pămîntul în stăpînire tuturor oamenilor. Iar dacă pămîntul este al tuturor, de ce tu, bogatul, ai atîtea prăjini, în timp ce semenul tău n-are nici o brazdă? Mi le-a lăsat tata moștenire, zici tu. Dar el de la cine le-a primit? De la înaintași, desigur. Urcînd însă pe firul moștenirii, totdeauna se găsește, în chip necesar, un început unde nedreptatea este izvorul oricărei proprietăți... Numai cuvintele «al meu» și «al tău» împarte ceea ce Dumnezeu a pus la îndemîna tuturor. De aici vin toate neînțelegerile dintre oameni și toate nesfîrșitele lor necazuri. «(Rev. Bis. Ort. Rom. nr. 1/1954, p. 37)».

Iată-i pe Sfinții Vasile și Ioan clădind spitale, azile, școli, case de odihnă, leprozerii și alte instituții pentru alinarea suferinței, pentru îndepărtarea ignoranței, pentru refacerea sănătății semenilor lor.

Iată-i, pe toți trei, aplicînd cuvintele Domnului adresate tînărului bogat doritor al desăvîrșirii, consecvenți cu predica lor, dăruindu-și toate averile moștenite sau dobîndite, pentru îndestularea celor lipsiți.

La toți trei vom afla alese preocupări și pagini închinată păcii, ideal după care rîvnea cu înfrigurare și lumea din vremea lor, nu numai cea a noastră. Ne vom mulțumi însă să dăm în această privință, doar cîteva cuvinte ale Sf. Grigore Teologul. «Scumpă pace! — exclamă el — cît de dulce este numele tău! Iubită pace, pe care o dau poporului meu și pe care poporul mi-o dă mie! Scumpă pace, obiectul tuturor dorințelor mele, cel mai frumos titlu de glorie al meu. Tu pace, ești pacea lui Dumnezeu, esența proprie a dumnezeirii, pentru că Dumnezeu în Sfintele Sale scripturi se numește Dumnezeul păcii. Pace încîntătoare, bun neprețuit pe care toată lumea îl laudă și pe care din nefericire atît de puțini știu să-l păstreze» (Cuvîntul al XIII-lea, trad. Pr. D. Fecioru, rev. Bis. Ort. Rom. nr. 2-3/1953, p. 198).

Dar, ce nu găsim în operele lor nemuritoare? Tot ceea ce are nevoie ființa unui adevărat păstor de suflete pătruns de dragoste și grijă pentru sfînta și greaua lui misiune, tot ceea ce oamenii cer și pretind de la el, tot ceea ce trebuie să împodobească mintea, inima și ființa lui.

Scrierile lor ascetice, oratorice, dogmatice, literare sau poetice, ca și corespondența lor, s-au bucurat de-alungul veacurilor, pînă la noi, de o mare apreciere, fiind considerată drept izvoare de primă calitate și importanță, deoarece ele au influențat nu numai lumea creștină a Răsăritului, ci și pe cea a Apusului, asigurîndu-le pentru veșnicie, admirația posterității.

Pentru aceea, așa cum datori sîntem să cunoaștem viața sfinților al căror nume îl purtăm, de la sfînta luminare a botezului, tot așa și nu mai puțin, datori sînt toți cei ce merg către harul dumnezeesc al preoției, ca și cei asupra cărora s-a coborît această copleșitoare putere de învățătură, Ortodoxiei, să le adîncească scrierile și eforturile lor pentru a face mai buni pe oamenii ce le-au fost dați în grijă, să-și însușească duhul lor evanghelic, suflul lor autentic creștinesc.

Pentru aceea, din învățăturile lor pure, din trudirile lor sfinte, din măreția lor îndumnezeită să alcătuim perlele mătăniilor noastre duhovnicești, pe care să le picurăm neîncetat câte una, încet câte una, pentru a ne asemana, înrudi și face una cu patronii noștri, întru preoție, cu ocrotitorii și inspiratorii școlii noastre.

Să ne rugăm lor, cu smerenie, în ceasurile noastre de reculegere, în cele de cumpănă, ca și la sfintele lor liturghii, ce se săvârșesc în fiecare zi în Paraclisul școlii lor, ca ei să binecuvinteze ostenele noastre ale tuturor, ca să pășim cu vrednicie, cu putere și cu bucurie, pe drumul lor, drumul adevăratei preoții a Domnului Hristos.

În continuare, corul a executat bucata: «Pe a binelui cărare», de Al. Podoleanu, după care studentul Roșu Alexandru, din anul IV, a citit un fragment despre: «Felurile de slujire ale cuvîntului Evangheliei», din Sf. Vasile cel Mare, în traducerea părintelui Rector Ioan Coman, ce urmează:

«In marea casă, care e Biserica, sînt nu numai vase de tot felul: de aur, de argint, de lemn și de pămînt, ci și meșteșuguri de tot felul. Casa lui Dumnezeu are vînători, călători, arhitecți, constructori, agricultori, păstori, atleți, ostași.

Ești vînător trimis de Domnul care zice: «Iată, Eu trimit mulți vînători, care îi vor vîna pe ei deasupra oricărui munte». Ia seama deci, cu grijă, ca nu cumva să-ți scape vînatul, ci prinzîndu-l cu cuvîntul adevărului, să aduci la Mintuitorul pe cei sălbăticiți de răutate.

Ești călător, asemenea celui ce se roagă: «Condu pașii mei!»! Ia seama, să nu te abați din drum, să nu apuci la dreapta sau la stînga, ci mergi pe calea împărătească!

Arhitectul să pună temelia sigură a credinții, care este Iisus Hristos.

Constructorul să ia seama cum construște pe această temelie, punînd nu lemn, nu iarbă, nu paie, ci aur, argint, pietre prețioase.

Tu, cel care ești păstor, ia seama să nu-ți scape nimic din cele ce aparțin meșteșugului și artei pastorale. Și ce aparține acestei arte? Să readuci oaia rătăcită, să rețaci pe cea sdrobotită, să vindeci pe cea bolnavă!

Dacă ești oștean, îndură, pentru Evanghelie, luptă lupta cea bună împotriva duhurilor răului, împotriva patimilor trupului, i-ați toată panoplia lui Dumnezeu; nu te amesteca în treburile din afară ale vieții: numai așa vei plăcea Celui ce te-a înrolat în armată.

Ca atlet, ia seama să nu calci vreuna din legile atletice. Nimeni nu e încununat, dacă nu lupta după lege. Urmează pe Sf. Pavel și la mers și la luptă dreaptă. Aleargă în așa chip ca să capeti premiul. În luptă, împotrivesc-te vrăjmașului. Scriptura vrea ca tu să nu cazi, nici să dormi, ci să fii mereu treaz!»

A urmat apoi «Stihira de la Vecernie», glasul 8, intonată de corul studenților armonizată de D-1 Prof. N. Lungu, după care studentul Zamfirescu Dan din anul IV a citit următorul fragment din Sf. Grigore Teologul, în legătură cu preoția, în traducerea Părintelui Nicolae Donos:

«Cine ar putea îndrăzni să se facă preot cîtă vreme inima lui nu arde în el la cuvintele cele curate și fierbinți ale lui Dumnezeu și la tîlcuirea Scripturilor, cîtă vreme nu le întipărește, întreit, pe placa inimii sale, ca să aibă gîndul la Hristos, cîtă vreme nu pătrunde nîcă la comorile cele ascunse, pen^tru ca să privească bogăția lor și apoi să-mboghătească din ele și pe alții, oferind cele duhovnicești oamenilor celor duhovnicești?

Cine ar îndrăzni așa ceva, mai înainte de a privi — așa cum se cuvine — slava Domnului și a vizita templul lui?, — ba ceva mai mult, — mai înainte de a se face însuși un templu viu al Dumnezeului celui viu și o locuință duhovnicească a lui Hristos? Cine ar îndrăzni să se facă preot, câtă vreme încă nu cunoaște raporturile și deosebirea dintre umbră și adevăr, depărtându-se de cea difuză și apropiindu-se de cel din urmă, adică depărtându-se de litera cea veche și slujind înnoirii Duhului, trecînd de la legea, care se împlinește prin mortificarea trupului, direct la harul lui Dumnezeu?

Cine apoi, poate primi bucuros și cu inimă ușoară să fie cap al unei adunări creștine, mai înainte de a studia și a învăța să vestească «înțelepciunea lui Dumnezeu cea învăluită în taină», câtă vreme este încă prunc și are nevoie de a fi hrănit, cu lapte, câtă vreme încă nu poate fi numărat între fiii lui Israel, câtă vreme încă nu poate purta cu bărbăție crucea lui Hristos și nici nu poate fi socotit în rîndul membrilor mai importante?

După a mea părere, acest lucru, firește, este cu neputință. Căci oricine își dă seama de mărimea sarcinilor și de pericolul la care se expune din cauza neîndeplinirii ei, se-nfricoșează și vede-n primirea sarcinii de păstor una din cele mai mari răspunderi.

A urmat corul «Clopotele de seară», din folclorul muzical rus, și lectura unui pasaj, de către studentul Bucescu Dragoș din anul IV, din Sf. Ioan Gură de Aur în legătură cu pacea, în traducerea Părintelui Conferențiar D. Fecioru:

«Noi, creștinii, în tot locul și în toată vremea cerem pace și ne rugăm să ne dea Domnul, înger de pace. Nimic nu este egal păcii! Pretutindeni și mereu, ne rugăm pentru pace și cerem pace! În biserici, în rugăciuni, la slujbe și în salutările noastre. Preotul în timpul slujbei, nu odată, nici de două ori, nici de trei ori, ci de mai multe ori ne dă pace, spunîndu-ne: «Pace vouă!».

— Dece?

— *Pentru că pacea este mama tuturor bunătăților, pentru că pacea este pricina bucuriei. De aceea și Hristos a poruncit apostolilor Săi, ca la intrarea lor în casele oamenilor, să le spună îndată: «Pace», care-i temelul bunătăților: «Iar cînd intrați în case, le zice Domnul, spuneți: «Pace vouă»(Mt. X, 12).*

Dacă nu-i pace, toate-s de prisos. Și le-a mai spus Domnul ucenicilor Săi: «Pace las vouă, pacea mea dau vouă» (In. XIV, 27). Pacea este aceea care deschide drumul dragostei.

Preotul în Biserică nu spune numai: «pace», ci «Pace tuturor». Ce folos am avea, dacă am avea pace cu unul, dar ne-am bate și ne-am război cu ceilalți? Ce câștig am avea? În trupul nostru nu poate fi sănătate dacă unele mădulare sînt liniștite, iar altele răzvrătite; numai atunci ni-i sănătos trupul, cînd toate mădularele lui sînt în bună rînduială, în înțelegere și în pace. Totul se răstoarnă, dacă mădularele nu stau liniștite, dacă nu rămîn în hotarele lor. La fel și cu sufletul nostru. Nu este pace în sufletul nostru, dacă nu ne sînt liniștite gîndurile.

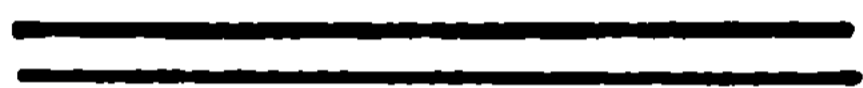
Atît de mare bun este pacea, încît Domnul a numit pe izvoditorii și făcătorii de pace, fii ai lui Dumnezeu. Și pe bună dreptate! Pentru că și

Fiul lui Dumnezeu pentru aceasta a venit pe pământ ca să împace cele de pe pământ, cu cele din ceruri.

Prin urmare, dacă făcătorii de pace sînt fii ai lui Dumnezeu, atunci tulburătorii păcii sînt fii ai diavolului»

După această ultimă lectură corul studenților a mai executat următoarele bucăți: «Cîntecul tineretului pentru pace» de Tulicov-Buniv, «Mama» de compozitorul român Ioan Chirescu, «Doina» și «Hora cu strigături» de Nicolae Lungu, «Marșul gloriei din opera Aida» de Giuseppe Verdi și «Gaudeamus igitur» de Kindleben, cu care programul cultural-artistic a luat sfîrșit.

La orele 14, oaspeții în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian, împreună cu membrii Corpului didactic și administrativ, cu preoții cursiști și studenții, au luat parte la agapa orînduită în cinstea Sfinților Trei Ierarhi patronii, ocrotitorii și îndrumătorii duhovnicești ai Institutului Teologic din București — (Prof. A. C.).

PATRIARHUL TIMOTHEOS AL IERUSALIMULUI A INCETAT DIN VIAȚĂ

Prea Fericitul nostru Patriarh a primit din Ierusalim următoarea telegramă, care anunță dureorasa veste a încetării din viață a Patriarhului Timotheos:

T E L E G R A M Ă

*Prea Fericitului Patriarh
JUSTINIAN
Patriarhul României
BUCUREȘTI*

Adînc îndurerat anunțăm Prea Fericirii voastre trecerea la cele veșnice a Venerabilului Părinte Patriarh Timotheos al Ierusalimului.

LOȚIITOR
† ATHENAGORAS
ARHIEPISCOPUL DE SEVASTIA

La această telegramă, Prea Fericitul Patriarh Justinian a trimis I. P. S. Arhiepiscop Athenagoras de Sevastia, următorul răspuns.

T E L E G R A M Ă

*Arhiepiscopului ATHENAGORAS
de Sevastia, Locțiitor al scaunului
Patriarhatului Grec Ortodox
IERUSALIM*

Cu tot sufletul luăm parte la durerea Bisericii Apostolice din Ierusalim pentru trecerea la cele veșnice a Venerabilului său Patriarh Timotheos și rugăm pe Dumnezeu pentru odihna sufletului său.

† JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÂNIEI

Patriarhul Ierusalimului Timothei P. Themelis a fost fiul unui preot din insula Samos. S-a născut în anul 1878. A urmat cursurile gimnaziale în patria sa și apoi a plecat la Ierusalim, unde s-a înscris la Școala teologică de la Mînăstirea Sfintei Cruci, pe care a absolvit-o cu

succes. În urma frumoaselor rezultate obținute la învățătura teologică, Patriarhul Damianos († 1931) l-a trimis în Anglia pentru a studia la Universitatea din Oxford.

După terminarea cursurilor universitare s-a întors la Ierusalim unde, în anul 1906, a fost hirotonisit ierodiacon, activînd și în cadrul Frăției Sfîntului Mormînt.

În anul 1914 ierodiaconul Timothei P. Themelis a fost hirotonisit ieromonah și un an mai tîrziu a fost numit secretar al Frăției Sfîntului Mormînt. În acest post rămîne aproape 7 ani. Cîțva timp a îndeplinit și funcțiunea de secretar al Patriarhiei Ierusalimului și mai tîrziu pe aceea de Consilier Patriarhal.

În septembrie 1921, tînărul ieromonah Timothei a fost ales și sfințit Arhiepiscop al Iordanului cu reședința în orașelul biblic Betleem. Rămîne în acest post pînă la alegerea sa în scaunul patriarhal din Ierusalim. În anul 1925 a luat parte la Conferința mondială de creștinism practic ținut la Stockholm între 19-29 august, ca reprezentant al Patriarhiei Ierusalimului. În iulie 1930, din partea aceleiași Biserici a mers la Londra spre a o reprezenta la Conferința de la Lambeth Palace, unde s-a discutat apropierea dintre Biserica ortodoxă și cea anglicană.

Un an mai tîrziu, în august 1931, se stîngea în Cetatea Sfîntă nonagenarul Patriarh Damianos, binefăcătorul arhiepiscopului Timothei. Din pricina neînțelegerilor dintre Frăția Sfîntului Mormînt și arabii ortodocși, cu privire la alegerea noului Patriarh, scaunul Sf. Apostol Iacob, fratele Domnului, rămîne neocupat timp de mai mulți ani. În acest timp Biserica Mamă a fost condusă de locșitorii de Patriarh: Kelladion al Ptolemaidei (1931-1934) și Meliton al Madavelor (1934-1939).

În anul 1935 s-a putut păși la alegerea noului Patriarh. S-a alcătuit mai întîi o listă de candidați care cuprindea opt persoane, între care figura și Patriarhul Meletie al Alexandriei (mort în 1935) și Arhiepiscopul Hrisostom Papadopulos al Atenei († 1934).

În ziua de 22 iulie 1935 s-a făcut alegerea de Patriarh, «păzindu-se cu strictețe orînduirile canonice». Majoritatea voturilor s-a oprit asupra Arhiepiscopului Iordanului, Timothei. Dintru început alegerea sa a fost contestată de grupul ortodox arab din Țara Sfîntă, însă pînă la urmă a fost recunoscută ca legală (1937).

Anglia care la acea dată era puterea mandatară în Palestina nu a recunoscut alegerea. În această situație Biserica Ierusalimului era reprezentată față de autoritățile engleze mandatare tot de locșitorul de Patriarh. Cu toate stăruințele depuse atît de la Ierusalim cît și de aiurea, guvernul Marelui Britanii nu a dat decretul de recunoaștere a alegerii decît în vara anului 1939. Cu această ocazie și Biserica Ortodoxă Română a dat tributul său pentru recunoașterea alegerii Patriarhului Timothei. La 31 iulie 1939, Patriarhul Nicodim ruga pe Arhiepiscopul de Canterbury Dr. Cosmo Lang, Primatul Angliei, să «folosească influența sa considerabilă pe lîngă guvernul și Coroana Marelui Britanii spre a se acorda cu un moment mai de vreme cuvenitul act legal de recunoaștere a alegerii Prea Fericitului Timothei ca Patriarh al Ierusalimului».

La începutul toamnei anului 1939 Suveranul și Guvernul englez și-au dat «agrementul» cuvenit și astfel a fost recunoscută alegerea Arhiepiscopului Iordanului Timothei Themelis, în scaunul de Patriarh al Bisericii Ierusalimului.

P.F. Patriarh Timotheos al Ierusalimului

Patriarhul Timothei a fost un admirator al Bisericii noastre. În scrisorile sale către Prea Fericitul Patriarh Justinian și-a arătat întotdeauna satisfacția pentru realizările înregistrate de Biserica noastră sub toate aspectele, realizări de care a luat cunoștință din cuprinsul revistelor Patriarhiei Române și din mărturiile celor ce au trecut pe la noi.

Regretatul Patriarh a fost un păstrător al vechilor tradiții ortodoxe. De multe ori a chemat la Biserica Sfântului Mormânt pe ceilalți doi Patriarhi Apostolici ai Orientului, slujind împreună Sfânta Liturghie.

Cu câțiva ani în urmă Prea Fericitul Timothei a primit la Ierusalim vizita Sanctității Sale Patriarhului Alexe al Moscovei și al întregii Rusii. A stăruit pentru ridicarea schismei Bisericii Ortodoxe Bulgare. A stat în legătură cu Bisericile Ortodoxe, lucrând pentru buna lor înțelegere.

Amintim de asemenea că Patriarhul Timothei a fost și un bun mînuitor al condeiului. Deși a fost destul de ocupat întru buna chiverniseală a treburilor Frăției Sfântului Mormânt și ale Bisericii Sionului, totuși el a găsit timp să aștearnă în scris unele din rezultatele stăruitoarelor sale cercetări.

Lucrările lui privesc mai ales locurile Sfinte și Frăția Sfântului Mormânt și au fost publicate în mare parte în Revista Patriarhiei din Ierusalim, «Nea Sion = Noul Sion».

Iată titlurile câtorva din lucrările sale:

1. Sinoadele Bisericii Ierusalimului (1924)
2. Vithesda (1926)
3. Ghetsimani (1926)
4. Porțile și turnurile Ierusalimului (1926)
5. Biserica Iudeilor (1926)
6. Biserica Sfânta Ana (1926)
7. Cum vedea Sf. Constantin cel Mare locurile sfinte (1927)
8. Drumul martiriului (1927)
9. Locurile sfinte înainte de Sf. Constantin cel Mare (1927)
10. Biserica Sf. Invieri în timpul Sf. Constantin cel Mare (1928)
11. Cinstitul lemn (1929)
12. Biserica Sfintei Invieri pînă la anul 614 (1929)
13. Biserica de la 1517-1671 (1929)
14. Tablouri aghiotaficești (1935) și altele.

Cu Patriarhul Timothei al Ierusalimului Ortodoxia pierde pe unul din aleșii săi ierarhi.

N. I. Ș.

INCETAREA DIN VIAȚĂ A MITROPOLITULUI GRIGORIE AL Leningradului

La 5 noiembrie 1955, a încetat din viață Mitropolitul Grigorie al Leningradului și Novgorodului.

După primirea tristei vești, Prea Fericitul Patriarh Justinian a trimis Sanctității Sale Alexei, Patriarhul Moscovei și a toată Rusia, următoarea:

TELEGRAMĂ

*Sanctității Sale ALEXEI
Patriarhul Moscovei și a toată Rusia
Președintele Sfântului Sinod*

MOSCOVA

Membrii Sfântului Sinod al Bisericii Române și Noi înșine, adânc impresionați de neașteptata încetare din viață a Mitropolitului Grigorie, venerabilul păstor al Mitropoliei Leningradului și Novgorodului, cu inimile îndurerate luăm parte la doliul Sfântului Sinod al Bisericii Ruse surori și rugăm pe Milostivul Dumnezeu să odihnească în rîndurile dreptilor pe marele Mitropolit Grigorie.

† JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÂNIEI

9 noiembrie 1955.

Sanctitatea Sa Patriarhul Alexei a răspuns Prea Fericitului nostru Patriarh Justinian prin următoarea scrisoare:

PATRIARHUL MOSCOVEI ȘI
A TOATA RUSIA

FREA FERICIREA VOASTRĂ
PREA FERICITE VLĂDICA

Din inimă mulțumesc Prea Fericirii Voastre pentru condoleanțele exprimate cu prilejul morții Mitropolitului Grigorie.

Noi cu durere îndurăm această pierdere grea pentru Biserica noastră. Vă mulțumim pentru ale Voastre rugăciuni pentru cel răposat.

PATRIARHUL ALEXEI

11.XI.1955.

Deasemenea, Prea Fericitul Patriarh Justinian a trimis clericilor și credincioșilor Mitropoliei din Leningrad următoarea telegramă de condoleanțe:

T E L E G R A M Ă

*Mitropoliei Ortodoxe Ruse din
Leningrad*

U. R. S. S.

Adânc impresionati de neașteptata încetare din viață a Mitropolitului Grigorie, vrednicul păstor al Mitropoliei Leningradului și sincer prieten al poporului român, Ierarhii, clerul și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române cu inimile îndurerate iau parte la doliul clerului și credincioșilor Mitropoliei Leningradului și roagă pe Milostivul Dumnezeu să odihnească în rîndul dreptilor pe marele Mitropolit Grigorie.

† JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMINIEI

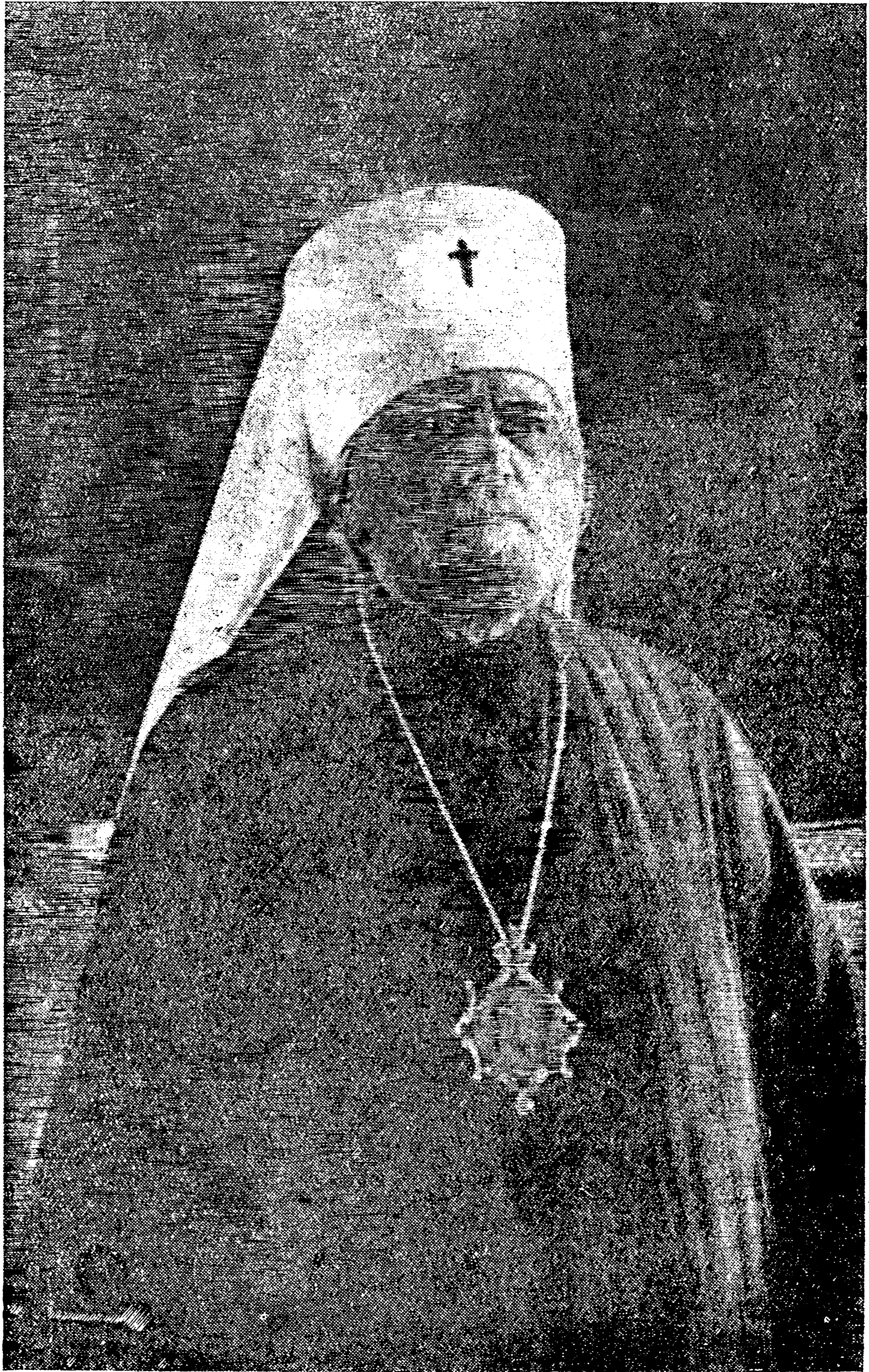
Pentru a reaminti cititorilor noștri figura venerabilului Ierarh al Bisericii Ortodoxe Ruse, reproducem mai jos necrologul publicat în nr. 12 din decembrie 1955 de «Revista Patriarhiei din Moscova»:

«La 5 noembrie 1955, a încetat din viață la Moscova, în clădirea Patriarhiei, în urma unei congestii cerebrale, la vârsta de 85 de ani, doctorul în Teologie Inalt Prea Sfințitul Grigorie, Mitropolitul Leningradului și al Novgorodului.

Mitropolitul Grigorie — cu numele de mirean Nicolae Chirilovici Ciucov, s-a născut la Petrozavodsc, dintr-o familie de țărani, la 1 februarie 1870. Mai târziu tatăl său a fost înregistrat în clasa burghezilor din orașul Petrozavodsc. Mitropolitul Grigorie scria despre părinții săi, într-un manuscris intitulat «Amintirile mele»: «Tata a fost un om întreprinzător, cu inițiativă și entuziast. Mama, era aceea care-l mai tempera. Totuși, firea largă a tatei biruia, așa încît, cu toată delicatețea și tactul folosit de mama, ei nu o prea scoteau la capăt întotdeauna». Moștenind mintea luminată a tatei, energia lui clocotitoare și o largă comunicativitate, iar de la mamă o excepțională dragoste de muncă și un tact admirabil față de oameni, viitorul mitropolit avea multe trăsături și de la bunicul său, un povestitor talentat de basme. De la acesta a învățat să-și iubească patria, sentiment care i-a trezit un mare interes pentru istoria neamului său. Educația religioasă a copilului Nicolae se făcea ca-n orice familie evlavioasă rusească. Părinții n-aveau intenția să-l pregătească pentru cariera duhovnicească și cînd copilul a atîns vârsta de 8 ani jumătate, l-au dat la liceu.

Anii studiilor liceale ai lui Nicolae Ciucov se scurgeau în bune condiții, sub toate raporturile. El învăța bine și fără îndoială, după isprăvirea liceului ar fi intrat la Universitate, ca și ceilalți absolvenți înzestrați. Pronia dumnezeiască a rînduit însă altfel. La 10 martie 1882, a sosit la Petrozavodsc înlocuitorul fostului episcop răposat, care prin chipul său senin și prin slujbele sale evlavioase a produs asupra ado-

I.P.S. Mitropolit Grigorie al Leningradului

lescentului care îndeplinea funcțiunea de pălămar la biserică o impresie puternică. Noul Episcop Pavel Dobrohotov a hotărât viitorul lui Nicolae: în 1884 părăsește liceul și trece la Seminarul Teologic.

Anii studiilor seminariale au trecut în goană. În iunie 1889 absolventul de seminar N. C. Ciucov este numit pedagog și econom al școlii spirituale (Seminarul inferior) din Petrozavodsc. A funcționat în această calitate doi ani, câștigând o bogată experiență administrativă. Totodată condițiile de muncă îngăduindu-i, a putut să-și continue studiile. Cu toate că prin moartea tatălui său — în 1889, pierduse un important sprijin material, mama sa rămânând fără mijloace prea mari, tânărul energic și plin de încredere în ajutorul lui Dumnezeu intră, cu binecuvîntarea maternă, la Academia din Petersburg.

Și anii studiilor academice s-au scurs repede. În primăvara lui 1895 N. C. Ciucov termină Academia Teologică, se întoarce în orașul natal și cu sprijinul episcopului Pavel ocupă postul de inspector eparhial al școlilor bisericești. Acest post se bucura de mare cinste, dar era anevoios, mai ales într-o eparhie ca aceea din Oloneț, în care parohiile se întindeau pe un teritoriu cu o rază de 50-60 km. Nu se poate reda întreaga activitate a energicului inspector, pentru luminarea poporului în cei 15 ani de muncă. Inzestrat cu un temperament vioi, detestând apucăturile birocratice el căuta să vadă realitatea cu proprii săi ochi, îmbunătățind simțitor opera de luminare a maselor. Vara cu vapoarele și luntrele, iarna cu trăsura și sania, iar acolo unde lipseau drumurile, umblînd călare pe potecile pădurilor, uneori chiar pe jos, iarna în cojoc și pîslari, iar vara în cizme de iuft. N. C. Ciucov, din aprilie 1897 devenit preotul Niculae Ciucov, a stărbătut în lung și lat întreaga Oloneț. Ca rezultat al acestei activități neobosite, numărul școlilor și elevilor s-a dublat, corpul învățătoresc aproape s-a triplat, iar mijloacele de întreținere s-au înmulțit de șase ori. În cotloanele guvernământului au fost înființate prin energia părintelui Nicolae 308 biblioteci pentru adulți, cu un număr de 55.000 de volume. Pe lângă școli au fost înființate casele de citire duminicale. Pentru învățători părintele Nicolae a organizat conferințe, congrese, excursii și cursuri de perfecționare.

Pe lângă rodnică activitate desfășurată în postul de inspector eparhial al școlilor parohiale, Nicolae Ciucov participa activ la diferitele organizații culturale și de binefacere. Această activitate multilaterală l-a ridicat pe părintele Nicolae în 1907 la rangul de protoiereu, creindu-i o mare popularitate și stimă. Atunci cînd, în 1911, la Petrozavodsc a devenit vacant locul de rector al Seminarului Teologic, postul a fost încredințat părintelui N. Ciucov.

Noul rector a pătruns cu un viu interes în toate laturile vieții școlare, educative și gospodărești a seminarului. Viața elevilor, aspirațiile și toate nevoile lor constituiau o grijă permanentă a părintelui Nicolae. El acorda exemplului viu o însemnătate deosebită în opera de formare a personalității viitorilor clerici. Deosebit de delicat în relațiile cu colaboratorii, arătîndu-se ca un părinte față de elevi, exemplul său a înrîurit în bine pe toți viețuitorii seminarului.

În 1918 protoiereul N. C. Ciucov s-a mutat la Petrograd. Activitatea sa pastorală în acest oraș s-a desfășurat în perioada curentului de

«obnovlenți» și mai târziu de «iosifleani»¹⁾ În aceste vremuri părintele Nicolae Ciucov era atent la păza rînduielilor bisericești. Credința lui față de căpetenia canonică a Bisericii era drept pildă pentru toți păstorii Leningradului și datorită acestui fapt mulți din ei n-au căzut în ispita smintelii. Dar nu numai ca păstor și prin grija de aplanare a devierilor bisericești trăia în această vreme părintele protoiereu N. Ciucov. Dinamismul lui a jucat un mare rol și într-o altă operă istorică. În urma separării Bisericii de Stat, efectuată în 1918, și a lichidării ce a urmat a scoalelor duhovnicești, întreținute pînă atunci de Stat, s-a pus în fața Bisericii Ortodoxe Rusești problema organizării unei instituții de cultură teologică, care avea menirea pregătirii cadrelor de clerici și teologi luminați, lucrători pentru Domnul. Opera era și nouă și anevoioasă. Trebuia conceput un regulament, care ar fi pus definitiv ordine în activitatea unei asemenea instituții de învățămînt, planul de studii, programe, etc. Trebuia asigurat corpul profesoral, biblioteca, localul, inventarul și, în sfîrșit, pentru toate acestea trebuiau găsite mijloacele materiale.

Toată această muncă a luat-o asupra sa parohul Catedralei Cazani, protoiereul N. Ciucov. Datorită bogatei sale experiențe administrative și didactice, precum și talentului înăscut, el a dat viață unui Institut Teologic la Petrograd, pe care l-a și condus ani îndelungați în calitate de rector.

Atunci cînd în 1923 Institutul Teologic s-a văzut silit să se auto-lichideze, spre a nu cădea pe mîna dizidenților obnavlenți sau iosifleni, protoiereul N. C. Ciucov organizează un nou învățămînt teologic superior. Crează cursuri teologice raionale pe lîngă cercurile protopopești, introducînd în corpul profesoral al acestor cursuri pe profesorii fostului Institut Teologic, și primește în numărul auditorilor pe foștii studenți ai Institutului, cu care a deschis o nouă instituție de învățămînt superior teologic, cu denumirea «Înaltele cursuri de Teologie» care nu erau altceva decît o continuare directă a fostului Institut Teologic de la Petrograd.

Deși jertfa multă energie pentru organizarea și conducerea acestei înalte școli teologice, Prot. N. Ciucov a găsit totuși timpul necesar pentru elaborarea de lucrări științifice, așa încît în 1926 și-a tipărit mult apreciată lucrare, «Conceptia mesianică la iudei, după Targumul lui Ionafan, fiul lui Uziel».

Marele război pentru apărarea patriei l-a găsit pe părintele N. Ciucov la Saratov, în calitate de superior al Catedralei. Cu puțină vreme înainte el rămăsese văduv. În timpul blocadei Leningradului i-au murit și cei doi fii și fiica, rămași acolo.

Locșitorul Patriarhului de atunci, I. P. S. Mitropolit Serghie, văzînd în nenorocirea părintelui Nicolae un semn al lui Dumnezeu, l-a determinat să primească monahismul și să ia asupra sa noua nevointă a slujirii episcopale. La 13 octombrie 1942, în ziua Sf. Mucenic Grigorie luminătorul Armeniei, părintele Nicolae a fost tuns în monahism la Uli-

1) Curente reformiste, astăzi dispărute.

novsc, luîndu-și numele de Grigorie. La 14 octombrie a fost hirotonisit episcop, iar la 15 octombrie fu ridicat la treapta de Arhiepiscop al Saratovului.

În 1944 Arhiepiscopul Grigorie al Saratovului a fost transferat la Arhiepiscopia din Pscov primind și însărcinarea temporară de a suplini eparhiile Leningrad, Novgorod și Olonețc. La 7 septembrie 1945 fu numit Mitropolit al Leningradului și Novgorodului.

Scaunul de Mitropolit al Leningradului i-a dat mult de muncă Mitropolitului Grigorie. Eparhiile Leningradului, Novgorodului, Pscovului și Olonețcului, precum și bisericile Pribalticei care i-au fost încredințate arhipăstoriei sale, suferiseră mult de pe urma războiului și unelor rățări religioase. Bisericile erau pustiite, clericii fugiți. Pe drumuri distruse încă de război Mitropolitul Grigorie și-a început cercetarea eparhiilor, pentru a vedea cu ochi proprii rănile războiului de pe trupul însîngerat al Bisericii ruse, pentru a le vindeca prin înțeleapta sa păstorire.

Grijilor duhovnicești s-au adăugat și acelea privitoare la instruirea teologică și pregătirea cadrelor clericale. Încă din 1943 Patriarhul Serghie îl însărcinase să-i redacteze un proiect de Statut pentru înființarea scolilor teologice în Biserica Ortodoxă Rusă. În anul 1946 Sanctitatea Sa Patriarhul Alexei însărcinează pe Mitropolitul Grigorie și cu conducerea Comitetului Școlar de pe lângă Sfîntul Sinod. Astfel, pe umerii bătrînului Mitropolit apăsă marea răspundere a pregătirii păstorilor și teologilor nu numai pentru o mitropolie sau eparhie, ci pentru întreaga Biserică Ortodoxă Rusă. Pentru meritele sale neasemănate și munca sa constructivă în domeniul instrucției teologice din perioada postbelică, s-a decernat Mitropolitului Grigorie cel mai înalt titlu academic, de doctor în teologie honoris causa.

Începînd din luna aprilie 1945, Mitropolitul Grigorie a primit din partea Patriarhului Moscovei și întregii Rusii și o serie de alte însărcinări de răspundere, cu caracter general bisericesc. Astfel el a fost trimis în Bulgaria pentru restatornicirea comunității canonice cu Biserica Bulgară. În același an vizitează Finlanda, unde erau dezbinări canonicești în sînul Bisericii Ortodoxe Finlandeze, care persistau de mai mulți ani. În 1946 reprezintă Patriarhia Moscovei la înmormîntarea Mitropolitului Evloghie, exarh Patriarhal la Paris. În același an Mitropolitul Grigorie vizitează Locurile Sfinte și țările orientului apropiat unde se întîlnește cu Intîistătătorii Patriarhiilor Antiohiei, Alexandriei și Ierusalimului. În mai-iunie 1947 însoțește pe Sanctitatea Sa Patriarhul Alexei în călătoria sa prin România, iar către sfîrșitul anului se găsește în America, unde depune multă stăruință în buna orînduire a parohiilor ortodoxe ruse de acolo. În 1950 Mitropolitul Grigorie vizitează Antiohia pentru a doua oară, iar în 1952 participă la întronizarea Prea Fericitului Chiril, primul patriarh al bulgarilor.

Bisericile de peste hotare, drept recunoștință și apreciere a strălucitei lui activități, i-au decernat diferite ordine și medalii ca ordinul Antiohian Petru și Pavel cl. I, ordinul Alexandrin Sf. Apostol Marcu cl. I, medalii jubiliare Antiohiene și Ierusalimitene, ordinul Cedrul Libanez cl. I, ordinul bulgăresc Pentru merite cetățenești cl. I.

Vorbînd despre vrednicia și personalitatea Mitropolitului Grigorie, cunoscută nu numai în patrie dar și peste hotare, nu putem trece sub tăcere o altă trăsătură a sufletului său, datorită căreia și-a cîștigat dra-

gostea tuturor celor ce l-au cunoscut. Nu era zi în care, credincioșii să nu i se adreseze, unii pentru un cuvânt de mângâiere, alții pentru ajutor material. În sala de așteptare a biroului său întâlneau clerici căzuți în abateri, seminariști certați cu disciplina. Fără să fie îndemnați de cineva, acești oameni veneau din proprie inițiativă să se căiască în fața Mitropolitului. Îi asculta pe toți cu luare aminte și potrivit cuvintelor Mîntuitorului: «nu cei sănătoși au nevoie de doctor, ci cei bolnavi» (Luca V, 31), îi aducea pe toți la calea cea dreaptă cu multă dulceață duhovnicească și compătimire pentru cei suferinzi.

Pentru aceste rîvnitoare servicii către Biserica lui Hristos Sanctitatea Sa Alexei Patriarhul Moscovei și a întregii Rusii, îl învrednicește, în 1948, cu cinstea de a i se purta înaintea la slujbe Sfînta Cruce, iar în 1950, cu ocazia aniversării vîrstei de 80 ani, îi acordă dreptul de a purta la Sfintele Slujbe două engolpioane.

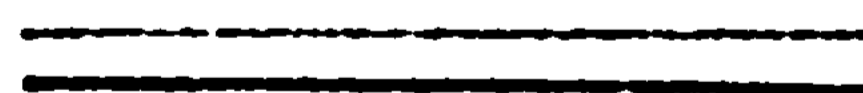
În luna octombrie 1955, Mitropolitul Grigorie a participat la canoizarea sfinților care au strălucit în sînul Bisericii Ortodoxe Romîne. Aceasta i-a fost ultima călătorie. Întorcîndu-se la Moscova la 28 octombrie, el s-a simțit obosit și a fost imobilizat la pat. Mulțumită măsurilor luate, starea sa parcă să se fi îmbunătățit, dar în noaptea de 31 octombrie i-a paralizat subit mîna dreaptă și a pierdut graiul. Boala progresa. La 3 și 4 noiembrie Mitropolitul Grigorie a fost împărtășit cu Sfintele Taine, iar la 5 noiembrie, într-o sîmbătă, pe la orele 2 și jumătate ziua, și-a dat duhul în mîinile Domnului.

Biserica Ortodoxă Rusă a suferit o mare pierdere în persoana Mitropolitului Grigorie. A dispărut un mare arhipăstor, un bun și credincios rob al lui Hristos.

Îl deplîng fiii orfani ai Bisericii, care nu se întristează însă «ca și cei ce n-au nădejde» (1 Tesaloniceni IV, 13), fiindcă păstorul cel bun al oilor lui Hristos n-a murit, ci doar se odihnește, cu odihna pe care văzătorul dumnezeștilor descoperiri o spune: «Fericiti cei morți, cei ce de acum mor întru Domnul. Da, grăiește duhul, ei se vor odihni și faptele lor vor urma după ei» (Apoc. 14, 13).

N. USPENSCHI

*Prof. la Acad. din Leningrad
(traducere de Pr. PAVEL GROSU)*

Î N A P Ă R A R E A P Ă C I I

SPRE TRIUMFUL DEPLIN AL CAUZEI PĂCII

Spre deosebire de alte religii, creștinismul are o doctrină profund optimistă, o doctrină a înfinitei desăvârșiri a lumii și a vieții, pînă la transfigurare și îndumnezeire. Finalitatea doctrinei creștine, în ordinea pămîntească și în cea cerească, este Impărăția lui Dumnezeu, împărăție a dreptății, a iubirii și a păcii. Pe linia acestei finalități optimiste, pe linia înfinitei desăvârșiri treptate a lumii și a vieții, reprezentanții autentici ai creștinismului au dus totdeauna un adevărat «război nevăzut» cu răul din om și din lume, entuziasmîndu-se de orice biruință a binelui, ca de o treaptă suitoare spre Impărăția lui Dumnezeu .

Anul ce s-a încheiat, 1955, a fost un an de înalte bucurii duhovnicești pentru reprezentanții autentici ai creștinismului. Ei au văzut cum omenirea, îngrozită de amenințările tot mai cumplite ale dezlănțuirii unui nou măcel mondial, a făcut apel la principiile umanitare, pentru care militează toate marile religii actuale ale lumii și în deosebi Biserica Creștină, întemeiată de Domnul nostru Iisus Hristos. Și astfel a început acea splendidă serie de manifestări ale bunăvoinței, care au făcut ca anul 1955 să fie socotit ca un an de «cotitură» în situația internațională, umplînd de bucurie sufletele adevăraților creștini de pretutindeni.

Ar fi desigur prea lungă înșiruirea tuturor acestor manifestări ale bunăvoinței, cu care s-a încununat anul 1955. Ele sînt de altfel încă destul de proaspete în amintirea fiecăruia, căci omul ține minte și binele, mai ales binele, nu numai răul, cum se spune. Privite însă ca trepte suitoare pe scara realizării binelui în lume, aceste manifestări merită să fie reamintite măcar și numai foarte sumar.

Așa a fost, de pildă, conferința de la Geneva (18-23 iulie) a șefilor guvernelor celor patru mari puteri, conferință care a creat aceea ce s-a numit «spiritul Genevei», spiritul de destindere internațională, de voință de pace și de rezolvare a problemelor litigioase pe calea tratativelor. Creștinii de pretutindeni și cei ortodocși îndeosebi au avut atunci motive să tresalte de bucurie, văzînd cum își face drum duhul înțelegerii în complicatele relații internaționale.

«Spiritul Genevei», spiritul slăbirii încordării internaționale, care formează caracteristica anului 1955, a fost pregătit de nenumărate con-

ferințe, rezoluții, apeluri, semnături date de milioane de oameni de pe tot globul pămîntesc, care au condamnat și condamnă războiul ca mijloc de lichidare a conflictelor internaționale. Milioane de oameni, aparținînd tuturor raselor și credințelor, au înfierat cu ultimă energie folosirea mijloacelor criminale de distrugere în masă a oamenilor și au cerut să se ducă tratative pentru rezolvarea problemelor litigioase. Conferințele mondiale pentru pace, ca aceea de la Helsinki din anul trecut, au avut darul să pregătească și după aceea să mențină și să adîncească «spiritul Genevei».

Unele state, în frunte cu Uniunea Sovietică, au trecut chiar la importante acțiuni concrete de traducere în fapt a «spiritului Genevei». Astfel, Uniunea Sovietică și-a redus armata cu 640.000 de oameni, a predat Republicii Populare Chineze baza maritimă militară Port-Arthur, a predat înainte de termen guvernului finlandez teritoriul Porkkala-Udd, a redus cu aproape 10 milioane ruble cheltuelile pentru apărare în anul 1956. Toate acestea sînt dovezi viu grăitoare ale voinței de pace și de slăbire a încordării internaționale, de care sînt călăuziți conducătorii Uniunii Sovietice.

Uniunea Sovietică a dat însă și alte dovezi concrete ale voinței sale de destindere internațională. Între acestea sînt vrednice de menționat mai ales: încheierea tratatului de pace cu Austria, normalizarea deplină a relațiilor sovieto-iugoslave, stabilirea de relații diplomatice între U.R.S.S. și R. F. Germană și dezvoltarea extraordinară pe care a dat-o Uniunea Sovietică relațiilor culturale cu străinătatea. Ar fi suficient să amintim numai că în anul 1955 Consiliul Central al Sindicatelor din Uniunea Sovietică a primit 123 de delegații sindicale din diferite țări. V.O.K.S.-ul, la rîndul său, a primit 59 de delegații din 44 de țări. Ministerul Culturii al U.R.S.S., a făcut și el să vină în turneu în Uniunea Sovietică 2180 de artiști și muzicieni din 30 de țări, iar 2377 artiști și muzicieni sovietici au vizitat 38 de țări. Circa 2000 de sportivi străini au mers în Uniunea Sovietică în anul trecut și 2186 de sportivi sovietici au mers în diferite alte țări. Numai în răstimp de cîteva luni, 16 delegații parlamentare străine au vizitat Uniunea Sovietică, iar o singură editură sovietică, aceea de literatură beletristică, a editat aproape 19 milioane de exemplare de cărți ale scriitorilor străini.

Sînt acestea cifre care impresionează și care arată cît de fermă este hotărîrea conducătorilor Uniunii Sovietice de a concretiza în fapte «spiritul Genevei». Trebuie să amintim că și țările cu regim de democrație populară, între care și țara noastră, au urmat pilda Uniunii Sovietice, reducîndu-și și ele efectivele armatelor și întreprinzînd și alte acțiuni menite să contribuie la destinderea încordării internaționale.

În afară de conferința de la Geneva a șefilor guvernelor celor patru mari puteri, un alt eveniment al anului trecut, de cea mai mare importanță pentru cauza păcii și a destinderii internaționale, a fost desigur conferința de la Bandung a țărilor Asiei și Africii. La această conferință a răsunit glasul popoarelor celor două mari continente împotriva pregătirii unui nou război mondial, împotriva colonialismului înrobitor de ponoare și pentru prietenia și colaborarea între toate popoarele lumii.

Conferința de la Bandung a arătat mai ales că sistemul nedrept al colonialismului este în plină lichidare, fiind respins de conștiința popoarelor și socotit ca degradant și profund păgubitor pentru economia

și cultura națiunilor supuse regimului colonial. Una după alta, țările supuse colonialismului se eliberează, după lungi și eroice lupte de rezistență împotriva stăpînitorilor lor. Pakistanul, de pildă, țară cu circa 65 de milioane de locuitori și care pînă acum a fost dominion englez, a devenit «republică independentă musulmană», iar proiectul de constituție a Pakistanului, care s-a publicat de curînd, arată că noul stat, urmărește să «contribuie la pacea și securitatea internațională, ca și la stabilirea de relații de prietenie cu toate țările și reglementarea tuturor problemelor internaționale litigioase prin mijloace pașnice». Sudanul, de asemenea, fostă colonie engleză și unul dintre cele mai mari state din Africa, a cărei suprafață este de două ori mai mare decît aceea a Angliei, Franței, Germaniei și Italiei la un loc, s-a proclamat oficial republică independentă și suverană, hotărîtă să urmeze exemplul Egiptului și să-și păstreze neutralitatea, neaderînd la nici un pact agresiv, așa cum se străduiește să facă și micul popor al Iordaniei, care refuză includerea sa în pactul de la Bagdad.

Dar se poate spune că evenimentul cel mai de seamă al anului trecut și care se înscrie pe aceeași linie a prieteniei și colaborării loiale dintre popoarele lumii, este călătoria istorică a conducătorilor sovietici N. A. Bulganin și N. S. Hrușciov în India, Birmania și Afganistan. Prin această călătorie s-a afirmat cu o putere deosebită valabilitatea principiului egalității în drepturi a tuturor popoarelor, al coexistenței pașnice a țărilor cu orînduiri sociale diferite și acela al prieteniei și colaborării economice și culturale ce trebuie să existe între toate țările lumii.

Această trecere în revistă a rezultatelor pozitive pe care anul 1955 le-a adus în lupta pentru pace și pentru slăbirea încordării internaționale ar fi însă mult prea sumară dacă n-am aminti și de admiterea în Organizația Națiunilor Unite a celor 16 state — Albania, Iordania, Irlanda, Portugalia, Ungaria, Italia, Austria, România, Bulgaria, Finlanda, Ceylon, Nepal, Libia, Cambodgia, Laos și Spania. Se știe că această importantă hotărîre a Consiliului de Securitate și a Adunării Generale a O.N.U., hotărîre care constituie o mare victorie a politicii de colaborare pașnică a popoarelor și care duce la realizarea principiului universalității O.N.U., a fost adoptată datorită inițiativei și stăruinței Uniunii Sovietice.

Este adevărat că anul 1955 a înregistrat și unele insuccese, ca cel de la conferința de la Geneva a Miniștrilor Afacerilor Externe și a celor patru mari puteri. De asemenea este adevărat că în Occident nu a fost părăsită cu totul nefericita idee a «războiului rece» și a tratării problemelor internaționale «de pe poziții de forță». Astfel Consiliul N.A.T.O. s-a pronunțat recent pentru înarmarea armatelor N.A.T.O. cu arma nucleară, pentru grăbirea reînarmării Germaniei occidentale și intensificarea pregătirilor militare în Orientul Apropiat și Mijlociu, pentru sporirea cu o treime a forțelor aeriene militare ale N.A.T.O. în Europa Occidentală. Punerea în aplicare a acestor măsuri înseamnă însă o nouă împovărare a popoarelor occidentale cu cheltueli militare inutile și face să sporească primejdia unui nou război, pe care popoarele occidentale nu-l doresc, — așa cum nu-l doresc popoarele din întreaga lume.

Nici «mesajele de Crăciun», adresate de președintele Eisenhower și alte personalități de vază din S.U.A., popoarelor din țările cu regim

de democrație populară, nu sînt de natură a contribui la destinderea internațională. Ele constituie un amestec neîngăduit în treburile unor țări libere și nu au alt scop decît să ațîțe pasiuni și să provoace zizanie. Aceste «mesaje de Crăciun» au fost de altfel respinse de opinia publică din țările cu regim de democrație populară. În schimb, a fost apreciat după cuviință în aceste țări optimismul robust ce se degajează din mesajele de Anul Nou ale conducătorilor Uniunii Sovietice, ca și din acela al D-lui Dr. Petru Groza, Președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale a R.P.R. Nu mai puțin au produs o admirabilă impresie de sănătos optimism răspunsurile date de N. A. Bulganin, președintele Consiliului de Miniștri al U.R.S.S., la întrebările ce i-au fost puse cu prilejul Anului Nou de conducătorul unui birou american de televiziune și de directorul ziarului iugoslav «Nedelne Informativne Novine».

Mai înțelegător, în momentul de față, pentru situația reală internațională sau mai degrabă simțind cum se ridică valul de indignare a popoarelor lumii împotriva prelungirii amenințărilor unui nou război mondial, Papa Pius al XII-lea, în mesajul său de Crăciun adresat credincioșilor catolici, s-a declarat împotriva armei nucleare și a experimentărilor atomice. Propunerea Papei Pius al XII-lea, de a se renunța la arma nucleară și de a se institui un control eficient asupra respectării acordului cu privire la renunțarea la arma nucleară, are o importanță deosebită, — după cum important este și faptul că, în același mesaj de Crăciun, Papa Pius al XII-lea s-a referit și la problema coexistenței statelor cu regimuri politice diferite și la problema slăbirii încordării internaționale. Cu toate acestea, numai venind la pastoralele adresate credincioșilor de Chiriarii Bisericii noastre Ortodoxe, descoperim optimismul creștin autentic, acela care se inspiră din credința fermă în venirea Împărăției lui Dumnezeu pe pămînt. «Ridicați-vă ochii și priviți bolta înstelată a cerului» — spune Prea Fericitul Patriarh Justinian în pastorală de Crăciun 1955. «Oricît de numeroase sînt stelele de pe el, oricare e mărimea și depărtarea dintre ele, ele se înlănțuie, se armonizează în imensitatea cerului, dîndu-ne priveliștea unei unități desăvîrșite în varietatea cea mai felurită. Nu s-ar putea oglindi aceeași priveliște și în viața oamenilor și a popoarelor ca să se înțeleagă, oricît de îndepărtați ar fi unul de altul prin distanță, stare materială și orînduire socială? Bunăvoirea între oameni, cîntată de îngeri la Nașterea Domnului, e calea ce duce la o asemenea așezare în lume. În ciuda tuturor aparențelor, omenirea pășește pe această cale, iar noi creștinii ne amintim de cuvîntul Sfintei Scripturi care spune că: «Mila și adevărul se vor întîmpina, dreptatea și pacea se vor săruta» (Ps. LXXXIV, 11).

Pătrunși de acest cald optimism creștin, chiriarii, preoții și credincioșii Bisericii noastre Ortodoxe Romîne, în frățească și armonioasă colaborare cu chiriarii, preoții și credincioșii celorlalte Biserici Ortodoxe surori și cu aceia ai celorlalte culte, au desjășurat în cursul anului trecut o intensă activitate pentru statornicirea păcii și a bunei învoiri între popoarele lumii, activitate care a fost oglindită, la vreme, în paginile revistelor noastre bisericești. Este o cinste și un merit deosebit al Bisericii Ortodoxe, care, cea dintîi în sînul creștinismului, s-a avîntat în lupta binecuvîntată împotriva războiului și pentru stabilirea păcii pe pămînt. De aceea Biserica Ortodoxă a fost cea dintîi și în a se bucura de roadele bogate ale anului 1955, în lupta pentru triumful binelui în lume.

Ce se poate aștepta însă de la anul 1956? Optimismul nostru creștin ne îndeamnă să credem că anul 1956 va fi încă mai bogat în roadele păcii și ale buneii învoiri între oameni decât a fost anul trecut. Glasul conștiinței popoarelor, «cea mai mare forță morală a veacului nostru» — după expresia pregnantă a Prea Fericitului Patriarh Justinian — se va auzi tot mai puternic și va dărâma ultimele rezistențe din calea stabilirii păcii. Anul trecut a lăsat anului acestuia sarcini destul de grele: reducerea armamentelor și a forțelor armate, interzicerea necondiționată a armelor atomice și termonucleare, instituirea unui control internațional eficace asupra îndeplinirii hotărârii corespunzătoare în această problemă, crearea unui sistem de securitate colectivă în Europa, rezolvarea problemei unificării Germaniei, etc. Sîntem încredințați că aceste probleme — de care depinde pacea lumii — pot și trebuie să fie grabnic soluționate. Încredințarea noastră izvorăște din faptul că noi credem în triumful binelui asupra răului, în conștiința morală a popoarelor, care nu se vor lăsa tirite într-un nou măcel mondial. De aceea, noi credem că anul 1956 va marca noi trepte suitoare spre mult dorita Impărăție a lui Dumnezeu pe pămînt, pentru a cărei venire ne rugăm în fiecare zi, așa cum ne-a învățat însuși Domnul nostru Iisus Hristos: «Vie Impărăția Ta, făcă-se voia Ta, precum în cer, așa și pe pămînt!».

REDAȚIA

VIZITA I. P. S. MITROPOLIT NICOLAE KRUTIȚHI IN ȚARA NOASTRĂ

CONFERIREA TITLULUI DE «DOCTOR HONORIS CAUSA» MITROPOLITULUI NICOLAE KRUTIȚKI DE CĂTRE INSTITUTUL TEOLOGIC PROTESTANT DE GRAD UNIVERSITAR DIN CLUJ

I. P. S. Nicolae Mitropolit de Krutița și Kolomna, membru al Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Ruse, este una dintre figurile cele mai impozante ale creștinismului contemporan și o personalitate de relief ecumenic a Bisericii Ortodoxe. Vlădică învățat, versat ca puțin alții în administrația bisericească, predicator de ținută hrisostomică, luptător convins și cald pentru instaurarea definitivă a păcii în lume, Înalt Prea Sfinția Sa e invitat deseori în străinătate de către Bisericile Ortodoxe și protestante sau e chemat să lucreze în Consiliul Mondial al Păcii al cărui membru permanent este. Înalt Prea Sfinția Sa a vizitat pînă acum 24 de țări și e invitat să viziteze în primăvară Republica Federală Germană, Norvegia, India etc. Date fiind proporțiile și farmecul personalității Înalt Prea Sfinției Sale, vizitele pe care le face Bisericii creștine sînt adevărate sărbători. Aceste vizite sînt determinate uneori de anumite împrejurări speciale în care se află Bisericile gazde, dar sînt programate și din dorința vie de a încununa fruntea marelui prelat și subtilului teolog cu înaltul titlu de «Doctor în Teologie» sau «Doctor honoris causa». Prilej de alese praznice duhovnicești în care Marea Biserică Ortodoxă Rusă e Întîistătătoarea dragostei și științei teologice prin inima ei cea mai caldă și prin mintea ei cea mai pătrunzătoare: Vlădica Nicolae. Înalt Prea Sfințitul Nicolae are pînă acum șapte doctorate, dintre care unele pline, altele de onoare. Însăși Biserica Ortodoxă Romînă i-a conferit în septembrie 1954, Doctoratul în Teologie prin mîna Prea Fericitului Patriarh Justinian pe baza propunerii celor două Institute Teologice de grad Universitar din București și Sibiu.

Teologia protestantă a ținut și ea, la rîndul ei, să-și facă cinstea și plăcerea de a conferi Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae titlul academic de «Doctor în Teologie». Institutul Teologic Protestant de grad universitar din Cluj a organizat cu concursul Bisericii protestante din țară, festivități de o deosebită amploare în care s-au împletit armonios spiritul academic, evlavia caldă și ospeția aleasă.

Au fost invitați la aceste festivități Prea Fericitul Patriarh Justinian, reprezentat prin I. P. S. Mitropolit Vasile Lăzărescu al Timișoarei, P. S. Episcop Nicolae al Clujului, D-l Director General al Cultelor I. Bărbulescu

și D-1 Inspector pentru Culte Neicov, rectorii universităților din Cluj și Tg. Mureș, rectorii Institutelor Teologice de grad Universitar din București și Sibiu, profesori universitari din Cluj și Tg. Mureș, autoritățile de Stat ale orașului Cluj, reprezentanți ai cultului catolic și mozaic, pastori, profesori din învățământul mediu, directorul Seminarului Ortodox din Cluj, numeroși credincioși.

11 decembrie.

Înaltul oaspete e așteptat în gara Cluj de Episcopii: Ioan Vasarhelyi, F. Müller, Arday, Argay și Kiss Alexa, înconjurați de rectorul, profesorii și o delegație de studenți ai Institutului Teologic protestant. Erau de față și P. S. Episcop Nicolae Colan, Consilieri Episcopali, Președintele Sfatului Popular al Orașului Cluj, rectorii Institutelor Teologice Ortodoxe, D-1 Prof. Constantin Daicoviciu, Președintele Comitetului de Luptă pentru Pace, preoți și profesori ortodocși și protestanți, I. P. S. Mitropolit Nicolae Krutițki sosește însoțit de I. P. S. Mitropolit Vasile Lăzărescu, de Protoiereu S. Neaga interpret, de delegatul episcopului Ioan Vasarhelyi și de delegatul Ministerului Cultelor D-1 Inspector Neicov. Episcopul I. Vasarhelyi rostește cuvântul de bun sosit din partea Bisericii Protestante; P. S. Episcop Nicolae Colan salută pe distinsul oaspete în numele Bisericii Ortodoxe și-i face invitația ca pe parcurs, în oraș, să se oprească la Catedrala Ortodoxă spre a se rugă împreună și a binecuvînta pe credincioșii care-l așteptau. I. P. S. Nicolae Krutițki mulțumește tuturor călduros pentru primire. Se fac prezentările celor de față. Convoiul pornește în oraș.

Se face oprire la frumoasa Catedrală Ortodoxă, unde o mare mulțime de credincioși așteptau pe I. P. S. Nicolae Krutițki. După Te-Deum, P. S. Episcop Nicolae al Clujului rostește o frumoasă alocuție în care spune, printre altele: «Ne bucurăm pentru venirea I. P. S. Mitropolit Nicolae, a I. P. S. Mitropolit Vasile și a celorlalți Episcopi (protestanți). Ne bucurăm că ne-am rugat împreună în această Catedrală unde s-a rugat și Patriarhul Alexei. Noi cunoaștem pe I. P. S. Mitropolit Nicolae prin densele sale volume de predici și prin lupta sa pentru pace. L-am cunoscut mai de aproape la Moscova. Il rog să dea arhierasca binecuvîntare norodului de față și credincioșilor eparhiei mele. Mă rog pentru sănătatea și bucuriile duhovnicești de tot felul ale I. P. S. Sale.»

I. P. S. Mitropolit Nicolae răspunde: «Mulțumesc călduros P. S. Episcop Nicolae pentru frumoasele și călduroasele cuvinte de felicitare pe care mi le-a adresat. Biserica Ortodoxă Rusă iubește fierbinte pe sora sa Biserica Ortodoxă Română. Sanctitatea Sa Patriarhul Alexei al Moscovei și al întregii Rusii transmite prin mine călduroase și iubitoare salutări Prea Fericitului Patriarh Justinian, I. P. S. Mitropolit Vasile și P. S. Episcop Nicolae al Clujului. Biserica noastră Ortodoxă Rusă prin persoana Patriarhului Alexei și prin mine smeritul Păstor vă transmite calde salutări, sărutări și sentimente de prețuire. Înainte de plecarea mea din țară, am slujit Sfinta Liturghie la Moscova; cu acest prilej poporul drept credincios al Moscovei m-a rugat să vă transmit sentimentele sale de dragoste și de respect față de Țara românească. Noi sîntem frați cu Dvs. și mărturisim aceeași credință în același Dumnezeu adevărat. Această credință săvîrșește apropieri scumpe inimilor noastre. Mărturisirea noastră

de credință ne învață spre nașterea lumii pe care Dumnezeu a creiat-o prin dragoste și cum Fiul Său și-a vărsat sîngele pentru mîntuirea noastră. Toți împreună să căutăm pragul mîntuirii; noi trăim, îmbătrî-

Inalt Prea Sfintitul Mitropolit Nicolae Krutički.

șim și ajungem la pragul prin care trecem în altă viață. Viața nu se termină pe acest pămînt. Să păstrăm credința, căci ea ne duce spre mîntuire. Să trăiască și să se întărească credința care ne unește în

nădejdea unei vieți mai bune aici pe pământ și în ceruri. Domnul Dumnezeu să binecuvînteze viața voastră, căminurile voastre, munca voastră și să vă ajute. Primiți și dragostea mea sinceră către voi. Dumnezeu să vă binecuvînteze și să vă țină întru mulți ani!» Cuvintele acestea au fost ascultate de numeroșii credincioși cu multă atenție și evlavie. La ieșirea din Biserică, o mare de capete aștepta trecerea Înaltului oaspete. Acesta îi binecuvîntează pe toți și se îndreaptă spre reședința Episcopului Ioan Vasarhelyi unde este găzduit.

La ora 18 are loc în cinstea Înaltului oaspete o reușită serbare la Institutul Teologic protestant, cu un program ales și bine executat, alcătuit dintr-o frumoasă alocuție în limba franceză rostită de Prof. Nagy I., o conferință interesantă ținută de prof. Maksay Albert despre: **Legături literare ruso-maghiare**, declamări în limba rusă, maghiară și germană și coruri executate de corul studenților teologi sub conducerea profesorului Benedek Kalman. Serbarea a avut un succes deplin. La sfîrșit, I. P. S. Mitropolit Nicolae mulțumește episcopului Vasarhelyi, profesorilor și studenților pentru frumoasele ore petrecute împreună și se adresează direct studenților: «Tineret, tineret! Voi vă sfințiți viața voastră închinată lui Dumnezeu. Calea voastră să fie spre binele poporului. În mijlocul vostru, privind în ochii voștri, mi-aduc aminte de calea slujirii lui Dumnezeu și poporului timp de 41 de ani. Am trăit viață îndelungată spre binele și fericirea poporului meu. Pe temeiul experienței mele vă spun, cu toată credința, că cea mai mare fericire e aceea de a sluji lui Dumnezeu. Vă urez nu numai 41 de ani, ci mai mult, ca să slujiți lui Dumnezeu. Dumnezeu să vă binecuvînteze!»

La orele 20 are loc, tot la Institut, o masă intimă, într-o sală ai cărei pereți sînt împodobiți cu tablourile foștilor episcopi protestanți din Cluj, ale profesorilor înaintași, binefăcătorilor și sprijinitorilor. Episcopul Unitarian Kiss Alexa dă explicații amănunțite asupra fiecărui tablou.

Spre sfîrșitul mesii toastează Episcopul Ioan Vasarhelyi.

I. P. S. Mitropolit răspunde că a predicat pînă acum în 24 de țări; dar mai sînt multe țări de văzut. Republica Populară Română luptă pentru pace. Trebuie ca fiecare să lupte pentru pace și pacea va birui și această misiune se va îndeplini.

Vorbește apoi Profesorul Iuckas despre luptele pentru libertatea religioasă în Ardeal.

Toastează pe urmă I. P. S. Mitropolit Vāsile Lăzărescu, spunînd printre altele: «Pentru mine este totdeauna impresionant să asist la o solemnitate în cadru universitar, deoarece cu asemenea prilejuri se redeșteaptă în sufletul meu sentimente de pe vremea cînd am funcționat la o catedră de școală teologică. Prilejul de astăzi este cu atît mai impresionant cu cît el este cinstit de unul din Întîistătătorii Bisericii Ortodoxe Ruse. Este mare cinste pentru generația actuală de profesori și studenți ai acestui Institut să-și arate prețuirea pentru marii ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Ruse. Generația aceasta va rămîne o generație istorică pentru că e pentru prima dată cînd în țara noastră o școală teologică protestantă oferă o diplomă de Doctor honoris causa unui Vlădică Ortodox. Această stare de lucruri se înșirue în rîndul momentelor de legături între Biserica Ortodoxă și Bisericile Protestante din trecut. E cunoscut că Biserica Ortodoxă Română a găsit la protestanți sprijin în momentele cînd ea era amenințată de cutropire. Chiar dacă nu s-a ajuns la înțelegere doctri-

nară între ortodocși și protestanți, totuși de la protestanți ne-a venit sprijin frățesc. Nu se cunoaște iarăși ca studenții noștri să fi primit diplome, ci ei au luat titluri în școlile protestante. Au existat deci legături între ortodocși și protestanți. Bisericele noastre n-au fost în situația de a crea atmosferă și posibilități de afirmare împreună. Anumite condiții au împiedecat uneori raporturile dintre aceste biserici, dar n-au făcut imposibilă conlucrarea noastră. Popoarele noastre cer de la noi altceva decât pînă acum. Vremurile sub care stăm ne impun datorii speciale. Democrațiile populare oferă prilejul să ne apropiem de popor și altfel decât pînă acum. Deși se spune că sub democrațiile populare Bisericele nu pot lucra, totuși noi facem astăzi ce n-am putut face pînă acum. Democrația populară a înlesnit apropierea între ortodocși și protestanți. Facem ceea ce facem în spiritul democrației populare. Aceste condiții favorabile au făcut ca toate confesiunile să salutăm în mijlocul nostru pe I. P. S. Mitropolit Nicolae. Prilejul de astăzi a sporit condițiile de colaborare între noi.»

În cuvîntul său Episcopul Fr. Müller de la Sibiu analizînd specificul celor trei mari biserici creștine, precizează că ortodoxia e Biserica rugăciunii, și că Dumnezeu dă fiecărei Biserici o anumită temă, așa cum spune și teologul ortodox Ștefan Țancov în cartea sa despre ortodoxie. Mulțumește Mitropolitului Nicolae pentru cuvintele de frumos îndemn adresate studenților. Mulțumește deasemeni I. P. S. Mitropolit Vasile pentru cuvintele: «Să lucrăm umăr la umăr».

Vorbesc după aceea Episcopii Kiss Elek, Argay, György și Arday Aladar, salutînd călduros pe I. P.S. Mitropolit Nicolae și mulțumindu-i pentru dragostea care cimentează noile legături între Biserica Ortodoxă și Bisericele Protestante.

Înaltul oaspe mulțumește tuturor, cu osebire D-lui Episcop Ioan Vasarhelyi, care a contribuit atît de mult la această întîlnire ce se va încununa cu serbarea de a doua zi. «E puțin să spunem că ne strîngem mîna; evenimentul de mîine e mai mare și mai semnificativ decât atît, și nu e nici numai o prietenie; e mai mult și decât atît: e focul dragostei dintre noi și Bisericele noastre».

12 decembrie.

Ziua marilor festivități de decernare a titlului de «Doctor honoris causa». Solemnitatea se desfășoară în încăpătoarea și frumoasa capelă a Institutului Teologic, unde cu o seară înainte avusese loc serbarea de care am vorbit mai sus. Sînt prezenți 8 episcopi: dintre care trei ortodocși: II. PP. SS. Mitropoliți Nicolae Krutički și Vasile Lăzărescu și P. S. Episcop Nicolae Colan, 22 profesori, apoi mulți invitați printre care remarcăm pe D-l Profesor Em. Petrovici, Președintele Academiei R.P.R. Secția Cluj, rectorii Institutelor Teologice din București și Sibiu, Președintele Sfatului Popular local, profesori universitari de la Cluj și Tg. Mureș, D-l I. Bărbulescu, Director General în Ministerul Cultelor, Domnul Neicov Inspector General al Cultelor, reprezentanți ai cultelor catolic și mozaic, P. Zăgrean Directorul Seminarului Teologic din localitate, Consilieri Episcopali, Prim Curatori Episcopali, Protopopi ai Bisericilor Protestante, membri ai Consiliilor Eparhiale, studenți în teologie, public protestant și ortodox.

Ceremonia se deschide printr-o parte liturgică alcătuită din cântări bisericesti executate la orgă, o invocație impresionantă tratînd despre unirea tuturor în Hristos rostită de episcopul Ioan Vașarhelyi, diferite rugăciuni, printre care Tatăl Nostru, spus pe rînd de diferiți profesori în limbile: greacă, latină, rusă, germană, romînă, maghiară.

Urmează cuvîntarea de deschidere a D-lui Prof. Dr. Nagy Andraș, rectorul Institutului Teologic protestant, cuvîntare spusă în limbile maghiară și latină și prin care Senatul Institutului Teologic Universitar al Bisericilor Protestante din Republica Populară Romînă salută pe toți cei de față în frunte cu I. P. S. Mitropolit Nicolae de Krutița și Kolomna. D-l rector stăruie asupra binefăcătorului duh de unitate care apropie bisericile protestante de Biserica Ortodoxă: «în Domnul nostru Iisus Hristos răstignit și înviat, în lupta cu puterea păcatului și a morții. Bisericile noastre și sferile lor de activitate, munca lor de propovăduire a Cuvîntului și Institutele lor, prin mărturisitori credincioși, se întîlnesc, recunosc pe Domnul lor și se recunosc între ele».

D-l Prof. Dr. Binder Hermann dă lectură **Raportului despre viața și activitatea Mitropolitului Nicolae**, în care după partea biografică se stăruie asupra frumosului profil de teolog și predicator bisericesc al Inaltului Oaspete. Volumele sale de predici au fost traduse în limba maghiară și prelucrate de studenții Institutului în orele de seminar. Prin aceste calități deosebite, dar mai ales prin aceea de luptător pentru pace, Mitropolitul Nicolae s-a înscris cu mari și alese merite în considerația Institutului. De aceea Senatul a hotărît să-l proclame «Doctor honoris causa», al Institutului Teologic Protestant de grad universitar din Cluj. «Senatul Institutului, cu hotărîrea sa de față, își exprimă convingerea că susține și pe mai departe între cele trei biserici protestante din R.P.R. și Biserica Ortodoxă acele tradiții prețioase, care în trecut s-au manifestat în faptul că protestantismul german din Ardeal, în sec. XVI-lea a întemeiat tipografie în limba greacă și romînă, în slujba fraților noștri ortodocși, iar protestantismul maghiar ardelean, în secolul XVII-lea, a tipărit Biblia pentru poporul romîn de religie ortodoxă».

La întrebarea făcută de Conferința Episcopală protestantă, prin episcopul Ioan Vașarhelyi, Mitropolitului Nicolae, de a se pronunța asupra acceptării titlului de «Doctor honoris causa» oferit de Institutul Teologic Protestant din Cluj, Inalt Prea Sfinția Sa a răspuns că este dispus a accepta acest titlu, ca «dovadă a unității noastre în Domnul nostru Iisus Hristos.»

Urmează discursul de proclamare rostit de D-l Dr. Nagy Andras, rectorul Institutului; în partea întîi, discursul se adresează asistenței aducîndu-i la cunoștință că, pentru merite deosebite și marea reputație de teolog de care se bucură în mijlocul bisericilor și al popoarelor din sînul acestora, Mitropolitul Nicolae al Krutiței și Kolomnei va fi promovat «primul Doctor honoris causa» al Institutului Teologic de grad Universitar al Bisericilor Protestante din Republica Populară Romînă, dînd aceasta de știre tuturor universităților și Institutelor superioare competente; în partea a doua discursul se adresează direct I. P. S. Mitropolit Nicolae, întrebîndu-l după ce acesta a declarat în prealabil că acceptă titlul ce i se oferă: «împlinind serviciul încredințat nouă în această sesiune, cu o înaltă considerație și stimă vă întrebăm pe Eminența Voastră: sînteți dispus de a accepta și de a purta titlul de Doctor honoris causa al Institutului

nostru Teologic Protestant de grad Universitar? Promiteți și făgăduiți că și de acum înainte veți propovădui cuvîntul Domnului în temeiul științei creștine revelate pentru mărirea Domnului întru binele și mîntuirea bisericilor și a neamurilor, slujind și în viitor cauza reconcilierii și mărind reputația Institutului Teologic al Bisericilor noastre? O promiteți, o făgăduiți? Sînteți dispus? Sînteți gata de aceasta?» La aceste întrebări I. P. S. Mitropolit Nicolae răspunde: «Sînt gata! O promit și o făgăduiesc!»

După aceasta D-l Dr. Nagy Andraș, rectorul Institutului, continuă făcînd proclamația propriu zisă.

«Fratele nostru în Iisus Hristos,
Mitropolitul Nicolae,

Noi, Rectorul și Senatul Institutului Teologic Protestant de grad Universitar, conform împuternicirii primite din partea autorităților noastre superioare bisericești, luînd act de asentimentul, de promisiunea și de făgăduința sinceră și publică a Eminenței Voastre, Fratele nostru creștin, dată în fața lui Dumnezeu și auzită de noi, pe Eminența Voastră.

Vă primim, Vă declarăm, și Vă promovăm «Doctor honoris causa» al Institutului nostru Teologic Protestant de grad Universitar.

Întru amintirea acestui eveniment de o deosebită importanță și drept mărturie pentru posteritate, în prezența ierarhilor bisericești, a membrilor Senatului și a fraților creștini de față, Vă conferim Eminenței Voastre, Fratelui nostru în Iisus Hristos, Doctorului Teologiei noastre, Dascălului Bisericii, această Diplomă de «Doctor honoris causa», confirmată cu sigiliul nostru și cu semnăturile celor în drept».

În timpul lecturii acestui text, Diploma de «Doctor honoris causa», scrisă în limba latină și pictată cu personajii biblice și simboluri, de o rară frumusețe, ale celor trei Biserici Protestante. (Luterană, Reformată și Unitariană), e înmînată de d-l rector Înalt Prea Sfințitului Nicolae, care o ține deschisă.

După proclamare, orga intonează cîteva versete biblice: «Voi sînteți martorii mei», (Isaia 43, 10); «Dar voi ați primit ungerea din partea Celui sfînt și știți orice lucru» (Ioan 2, 20); «Noi am cunoscut dragostea Lui prin aceea că El și-a dat viața pentru noi; și noi deci trebuie să ne dăm viața pentru frați (1 Ioan 3, 16); «Prietenul adevărat iubește oricînd și în nenorocire ajunge ca un frate» (Prov. 17, 17).

D-l rector se adresează noului Doctor: «Ca Doctor al Institutului nostru, cu deosebită stimă Vă invit ca în fața Episcopilor, a membrilor Senatului, a tineretului studentesc și a oaspeților, să binevoiți a face mărturisire de credință despre știința creștină!»

I. P. S. Mitropolit Nicolae răspunde: «Primul meu cuvînt de recunoștință se adresează Dvs. Episcopilor și Profesorilor pentru cinstea ce mi s-a făcut astăzi. Primesc fapta Dvs. ca semn de stimă și dragoste adîncă față de Biserica Ortodoxă Rusă, pe care o reprezintă aici. Vă mărturisesc că Biserica Ortodoxă Rusă de la Sanctitatea Sa Patriarhul Alexei pînă la ultimele credincios trăiește sentimente de adîncă bucurie. Cred și rog pe Dumnezeu ca întîlnirea noastră să întărească legăturile de prietenie dintre Bisericile noastre. Mulțumesc lui Dumnezeu că m-a ales tocmai pe mine pentru adîncirea legăturilor de prietenie între Bisericile

noastre. Dacă în potirul prieteniei și al dragostei voi putea turna și eu câteva picături, voi fi fericit. Trăiască și să înflorească Institutul Teologic Protestant din Cluj! Din an în an să pregătească tineri, tot mai activi, pentru a răspîndi cuvîntul lui Dumnezeu. Binecuvîntarea Domnului să fie peste toți cei ce se trudesă pentru răspîndirea și semănarea cuvîntului lui Dumnezeu pretutîndeni. Îmi permiteți să vă prezint lucrarea pentru obținerea titlului de «Doctor honoris causa».

Pentru frumusețea și interesul ei deosebit, redăm în întregime această lucrare în traducerea Părintelui Simion Neaga:

IUBIREA, DUPĂ ÎNVĂȚATURA NOULUI TESTAMENT

I.

Iubirea este proprie tuturor căminilor; de aceea cuvintele care exprimă înțelesul iubirii există la toate popoarele, în toate limbile și graiurile. La multe popoare înțelesul iubirii are mai multe aspecte. Astfel în limba veche greacă erau opt cuvinte care exprimau înțelesul iubirii, din care **Trifileo**, **Agapao** și **Eros** au trecut în dicționarul internațional devenind părți a multor cuvinte compuse și au născut termenii filosofiei ai dragostei înalte ori agapice, sentimentale — erotice, prietenești — frățești. Filosofia tuturor popoarelor în general a cugetat mult asupra conținutului acestei noțiuni atît în relațiile omenești, cît și în relațiile cu puterile înalte.

În nici o limbă și la nici un popor, s-au în vreun sistem filosofic, înțelesul dragostei n-a atins adîncimea atot cuprinzătoare și plinătatea iubirii, ca în revelația divină a Noului Testament și prin aceasta în Biserica lui Hristos.

Revelația noastră creștină prin gura Apostolului iubirii, Ioan Teologul, învață că însuși «Dumnezeu este iubire», (I. Ioan, IV, 8), că iubirea constituie însăși ființa dumnezeiască, apare ca proprietate — însușire nedespărțită a Ființei Dumnezești. Aceasta este cu puțință pentru că Dumnezeu, după învățătura noastră creștină, este unul în ființă, dar în trei fețe (Matei XXVIII, 19; Ioan X, 30-38; XIV, 26). Această învățătură despre Sfînta Treime, proprie numai creștinismului, este dogma care permite de la început și pînă la sfîrșit să înțelegem posibilitatea iubirii lui Dumnezeu și necesitatea existenței ei în lume. Numai aici, în Revelația Noului Testament, se descoperă limpede existența unui singur Dumnezeu, în care cele trei ipostase transpiră iubire curată, înaltă, adevărată și care nu are nici o contingentă cu egoismul ori personalitatea, cu capriciul sau iubirea de sine.

Sfînta Scriptură afirmă că «Tatăl iubește pe Fiul și le-a dat toate pe mîna lui», (Ioan III, 35). Fiul cu dragoste se supune voii Tatălui și mărturisește: «Nu caut voia Mea, ci voia Tatălui .Celui ce M-a trimis» (Ioan V, 30). Duhul Sfînt întărind Biserica înființată de Fiul, după voia Tatălui, colaborează cu Fiul, dar nimic nu caută dintr-ale sale, ci ajută cu dragoste la opera Fiului. «Iar Mîngîietorul, Duhul cel Sfînt, pe care-l va trimite Tatăl în numele Meu, acela vă va învăța toate și vă va aduce aminte de toate cele ce v-am grăit» (Ioan XIV, 26).

Aici, iubirea în toată plinătatea apare într-adevăr ca o lege a vieții, o virtute nedespărțită a Dumnezeirii însăși.

Această iubire atotcuprinzătoare, care «niciodată nu încetează», (I Cor. XIII, 8) a creat și lumea văzută ca obiect al său. În iubirea reciprocă a persoanelor Sfintei Treimi, Fiul lui Dumnezeu, înțelepciunea ipostasă dumnezeiască a colaborat cu iubirea Tatălui, «cînd a întocmit Domnul cerurile» (Pilde VIII, 27), cînd a creat lumea din «fărîmă și pulberea lumii» (Pilde VIII, 26). Atunci înțelepciunea ipostasă, «era pe lîngă El Meșterul»... «desfătîndu-se neîncetat în fața Lui» (Pilde VIII, 30). Iar cînd Tatăl-Creatorul, Pictorul și Arhitectul universului, întărea viața și ființa creaturii sale și a creat omul după chipul lui Dumnezeu, înțelepciunea cu iubirea a îmbrățișat această nouă creatură: «veselindu-se pe rotocolul pămîntului său și bucuria Mea fiind cu fiii oamenilor» (Pilde VIII, 31). Nu în zădar Apostolul Ioan Teologul vede în această iubire divină temelia necesității iubirii și în noi: «să-L iubim pe El, pentru că El mai întîi ne-a iubit pe noi» (I. Ioan IV, 19). Despre aceasta vorbește și însuși Domnul nostru Iisus Hristos: «Precum M-a iubit pe Mine Tatăl, așa v-am iubit și Eu pe voi; rămîneți în dragostea Mea» (Ioan XV, 9). «Căci Tatăl însuși vă iubește, pentru că și voi M-ați iubit pe Mine» (Ioan XVI, 27). Această revărsare a iubirii divine este într-adevăr grandioasă și fără margini. «În aceasta s-a descoperit dragostea lui Dumnezeu către noi, că pe Fiul Său cel unul născut Dumnezeu L-a trimis în lume jertfă de ispășire pentru păcatele noastre» (I. Ioan IV, 10). «Tatăl a trimis pe Fiul Mîntuitor al lumii» (I. Ioan IV, 14).

Crearea omului după chipul lui Dumnezeu deasemeni descoperă necesitatea existenței în noua iubire. Dacă Dumnezeu este iubire, apoi și fiecare om purtător al chipului lui Dumnezeu, trebuie să trăiască în iubire. «Vedeți cîtă iubire ne-a dăruit nouă Tatăl, ca noi să ne numim și să fim fii ai lui Dumnezeu» (I. Ioan III, 1), scrie Apostolul și continuă: «Iubirea este de la Dumnezeu» (I. Ioan IV, 7) iar fii lui Dumnezeu și fii diavolului se cunosc astfel: oricine nu face dreptate nu este din Dumnezeu, precum nici cel ce nu iubește pe fratele său».

Și dacă noi purtăm în noi această iubire ca pe una din trăsăturile esențiale ale chipului lui Dumnezeu, apoi această iubire trebuie să se afirme și să domnească în toate relațiile noastre cu Dumnezeu și cu cei asemenea nouă. De aici și reiese învățătura lui Hristos despre cea mai mare poruncă a Legii, adică despre iubirea lui Dumnezeu și a aproapelui. (Marcu XII, 30-31).

II.

Iubirea către Dumnezeu și aproapele nostru a fost așezată în capul unghiului de însuși Domnul nostru Iisus Hristos. Să restabilim cum s-a întîmplat aceasta. Într-una din convorbirile Mîntuitorului cu cărturarii și fariseii, «Unul din ei fiind legiuitor, ispitindu-L pe El l-a întrebat: învățătorule! care este cea mai mare învățătură din Lege? și Iisus i-a răspuns lui: «să iubești pe Domnul Dumnezeul tău cu toată inima ta, cu tot sufletul tău și cu toată ființa ta»; aceasta este prima și cea mai mare poruncă. A doua asemenea ei: «Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși. Pe aceste două porunci se bazează toată legea și proorociei». (Matei XXII, 35-40).

Mai întîi de toate ce trebuie să accentuăm în aceste cîteva cuvinte care conțin după însuși cuvîntul Domnului, toată înțelepciunea și revela-

ția Vechiului Testament și întregul program de activitate a omului Noului Testament, este legătura reciprocă absolută a poruncilor: nu se poate împlini una din porunci fără a fi împlinită și cealaltă. De multe ori se crede că prima poruncă vădit prevalează asupra celei de a doua și într-adevăr ierarhia valorilor cere aceasta și fiind vorba de dragoste către Dumnezeu, aceasta trebuie să fie cea mai înaltă și devotată. De aceea Hristos spune: «Cel ce iubește pe tatăl sau pe mamă mai mult decât pe Mine, acela nu este vrednic de Mine» (Matei X, 37).

Dar în același timp dependența neîntreruptă a acestor două porunci una de alta nu poate fi discutată sau contestată. Să ne amintim afirmația Sfântului Apostol Ioan unde spune: «Dacă zice cineva: iubesc pe Dumnezeu, iar pe fratele său îl urăște, mincinos este, căci cel ce nu iubește pe fratele său pe care-l vede, cum poate să iubească pe Dumnezeu pe care nu-l vede? Iar noi avem această poruncă de la El: «cine iubește pe Dumnezeu să iubească și pe fratele său». (I. Ioan IV, 20-21). Prin urmare, porunca întâia nu se poate împlini fără a se împlini cea de a doua. Iar dependența reciprocă a poruncii a doua de împlinirea celei dintâi a exprimat în chip genial vechiul bărbat înțelept, avva Doroftei, care a prezentat lumea în chipul unui cerc, iar pe Dumnezeu așezat în centrul acestui cerc. Atîta timp cît trăim numai cu lumea și cele lumești, spune el, ne învîrtim în jurul acestui cerc și niciodată nu ne vom putea strînge toți la un loc. Apropiindu-ne de un frate, ne depărtăm de celălalt.

Așa este totdeauna și în toate. Să încercăm însă să ne îndreptăm spre centru, spre Dumnezeu, ce se va întîmpla? Cei ce se îndreaptă spre centru în curînd vor observa, că ei se apropie și unul către altul. Prin urmare, în dragoste și apropiere către Dumnezeu ceresc noi obținem dragostea și apropierea către frații de pe pămînt.

A doua deosebire a poruncilor dragostei este legătura lor adîncă cu necesitatea înțelepciunii, a plinătății vieții omenești, a curățeniei gândurilor și purtării lui. Pe Dumnezeu îl poți iubi numai cu toată inima, cu tot sufletul, cu toată ființa și nu i se poate rezerva Lui numai o parte din ființa ta. Nu poți sluji la doi domni, lui Dumnezeu și lui Mamona (Matei VI, 24). Nu poți opri ceva pentru tine, fără ca să-i dai lui Dumnezeu. Numai în totală și în nedespărțită dăruire lui Dumnezeu omul dobîndești mărețul tezaur al vieții, luminii și bucuriei. Cel ce-și cruță sufletul său îl va pierde, iar cel ce-și pierde sufletul său pentru Mine îl va afla.» (Matei X, 39). «Dragostea nu caută ale sale» (I. Corinteni XIII, 5), adaugă la aceste cuvinte Apostolul Pavel. Și oare nu despre această plinătate vorbește Apostolul Ioan în Apocalips, cînd scrie despre Biserica din Laodiceea: «Știu faptele tale; că nu ești nici rece, nici fierbinte. O, de-ai fi rece sau fierbinte! astfel fiindcă ești căldicel, nici fierbinte nici rece, am să te vărs în gura mea». (Apoc. III, 15-16). Aceasta înseamnă că dragostea în răceală nu se naște, iar în stare căldicică moare; iubirea cere totalitatea, fierbințeala inimii necheltuită.

A treia caracteristică a poruncii despre dragoste este realismul profund. Se recomandă a iubi pe aproapele ca însuși pe tine. Cu alte cuvinte în fața omului nu se pune o problemă supranaturală de a înceta de a mai fi el însuși, ori a renunța cu desăvîrșire la sine însuși; nu, ci se recomandă a lărgi sentimentele de autoconservare, înrudire, apropiere, pe care le simte față de sine și trupul său și spre rudele sale după trup și spre toți cei ce-l înconjoară și spre toată lumea.

Aceasta înseamnă că în lumea sentimentelor obișnuite de înrudire sîntem datori pe toți oamenii să-i considerăm frați, iar în lumina iubirii frățești să-l recunoaștem pe Dumnezeu ca Tatăl și Biserica ca Mamă. Atunci omul va atinge triumful iubirii mărețe și va deveni capabil de cea mai înaltă a ei manifestare, despre care știm din chemarea Domnului nostru Iisus Hristos: «Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvîntați pe cei ce vă blestăamă, faceți bine celor ce vă urăsc și vă rugați pentru cei ce vă nedreptățesc și vă prigonesc, ca să fiți fii Tatălui vostru care este în Ceruri.» (Matei V, 44-45). Atunci vom înțelege că «Nu este dragoste mai mare decît aceea ca cineva să-și pună sufletul său pentru prietenii săi.» (Ioan XV, 13).

Acestea sînt însușirile minunate ale iubirii adevărate, lăsate ca regulă testamentară pentru viața noastră de Domnul Iisus Hristos. Ele vorbesc despre aceea că în capacitatea și înclinarea inimii omenești de a iubi se cuprinde temelia veșnică pentru deosebirea binelui de rău. Dar și aceste însușiri nici pe departe nu epuizează caracteristicile iubirii evanghelice, a cărei profunzime se descoperă și în alte texte ale Sfintei Scripturi.

III.

În ordinea importanței, descoperirea următoare a Noului Testament despre iubire, trebuie s-o considerăm în cuvintele Sfîntului Ioan Teologul, spuse în prima lui epistolă sobornicească: «În iubire nu este frică, ci iubirea desăvîrșită alungă frica» (I. Ioan IV, 18). În aceste cuvinte ale Apostolului iubirii se descoperă iubirea răscumpărătoare, iubirea care sfarmă lanțurile mari și grele, iubirea care ne descătușează. Vechiul împărat al iudeilor, păcătosul ce s-a pocăit și criminalul Manase, în rugăciunea sa de pocăință care caracterizează astfel starea omului căzut în păcat: «Eu sînt gîrbovit de lanțurile multiple de fier, astfel că nici nu-mi pot ridica capul meu și nu am odihnă, pentru că te-am mîniat pe tine și rele am făcut înaintea ta: n-am împlinit voia Ta, n'am păstrat poruncile Tale, am săvîrșit rele și am înmulțit fărădelegile.» (II. Paral. XXXVI).

Intr-adevăr păcatul îl robește pe om, îl face neputincios, îl lipsește de voință, îl prezintă în fața lui Dumnezeu ca pe un criminal. Dar e suficient omului să capete dragostea și chiar în cădere de s-ar afla, începe să zîmte pe Dumnezeu tată al iubirii și se trezește în el sentimentul fiesc de bucurie și din criminalul ce stă în fața judecătorului se transformă în fiu, fie și rătăcit deocamdată, dar întîmpinat de dragoste de milostivul Părinte.

În măsura înrădăcinării iubiri senzația ei se întărește în om și omul începe să se recunoască tot mai strîns legat de Dumnezeu. «Cel ce rămîne în iubire, rămîne în Dumnezeu și Dumnezeu rămîne întru el.» (I. Ioan, IV, 16). Iar unde este Dumnezeu, acolo nu este loc pentru păcat și iată că de pe omul care-l iubește pe Dumnezeu, cad lanțurile pasiunilor și viciilor, răutatea se îndepărtează de el și omul redobîndește libertatea pierdută prin căderea în păcat, căci dragostea nu cunoaște constrîngere. Criminalul de ieri începe să viețuiască după legea iubirii Dumnezeiești și «iubirea ajunge la așa desăvîrșire, că avem îndrăzneală în ziua judecății, fiindcă precum este Acela așa sîntem și noi, în lumea aceasta.» (I. Ioan IV, 17).

Asemenea îndrăzneală a iubirii de fiu l-a înălțat cândva pe Iov, cel mult pătimator, asupra prietenilor săi, care-l recunoșteau pe Dumnezeu juridic, dar nu ca fii, nu în spiritul dragostei și s-a rușinat satana, care l-a bănuț pe Iov a fi în legătură interesată, egoistă față de Dumnezeu.

Eliberându-ne din robia păcatului, iubirea ne face liberi și de sinea noastră. Sinea, egoismul, trufia, sînt cele mai grozave subjugări ale omului. Însuși satana, după învățătura Sfinților Părinți bisericești, cândva a căzut de la Dumnezeu, de la iubirea dumnezeiască, pentru că s-a trufit, considerîndu-se centrul lumii. Mîndria îngustează orizonturile duhovnicești ale omului, nimicește obiectivitatea lui, se închide în sine și-l condamnă la singurătate.

În autoafirmație «eul» nostru umbrește și întunecă lumea din fața noastră și pe Creatorul ei. În această stare, chiar dacă am împlini toate poruncile și am săvîrși toate virtuțile, totuși rămînem executori trufași, pomi fără roade, străini Tatălui Ceresc, căci faptele noastre vor fi roadele «Eului» egoist ci nu roadele dragostei. Despre aceasta și vorbește Apostolul Pavel în cap. XIII, a epistolei I către Corinteni: «De ași grăi în limbile omenești și îngerești, iar dragoste nu am, făcutu-m-am aramă sunătoare și chimval răsunător. Și de aș avea darul proorociei și tainele toate le-aș cunoaște și orice știință, și de aș avea atîta credință încît să mut și munții, dacă nu am dragoste, nimic nu sînt. Și toată averea mea de aș face-o milostenie și trupul mi l-aș da să fie ars, dacă nu am dragoste nu-mi folosește.» (I. Corinteni XIII, 1-3).

Dar de îndată ce vom voi să luminăm viața noastră prin împlinirea legii dragostei, viața noastră va începe treptat să se schimbe odată cu noi. Apostolul Pavel zugrăvește astfel însușirile iubirii desăvîrșite: «Dragostea îndelung rabdă; dragostea este plină de bunătate; dragostea nu pismuește, nu se laudă, nu se trufește. Dragostea nu se poartă cu necuviință, nu caută ale sale, nu se aprinde de mînie, nu pune la socoteală răul. Nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr. Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă». (I. Cor. XIII, 3-7). De aici, din această caracterizare a iubirii se desprinde limpede și calea transformării omului și a vieții lui. «Eul» trufaș încercuiește realitățile omului cu lumea înconjurătoare. În virtutea unei conștiinți exclusiviste un asemenea om totdeauna este stăpînit de frică, ca nu cumva să-i fie atinsă ambiția, să-i fie știrbită personalitatea, să nu i se dea locul ce-l merită în lume. El nu poate fi liber și cu bucurie să se înfrățească cu aproapele, căci întotdeauna presupune că aproapele intenționează să-i pricinuiască un rău oarecare. Dar, «iubirea îndelung rabdă», ea nu cunoaște frica, ea nu se teme de nimic, ci-l compătimeste pe acela, care nu cunoaște căile binelui și de aceea totdeauna este gata la orice jertfă pentru îndreptarea lui. Căci și Hristos răstignit pe cruce n-a cunoscut frica, nici nu s-a supărat, dar numai se ruga pentru cei ce-l răstigneau.

Adevărata iubire totdeauna «se milostivește» (I. Cor. XIII, 4) adică la orice nevoie și neacaz al aproapelui răspunde cu mîngîiere și ajutor. «cu smerenie se apropie de mînia aprinsă, ca s-o smerească și s-o stingă și nu numai cu nerăbdarea curagioasă, ci și prin împlinire și liniștire tămăduiește rana și vindecă plaga mîniei». (Ioan Gură de Aur). Acesta înseamnă că milostivirea este o virtute a inimii, fără de care nu poate avea preț în fața lui Dumnezeu nici o binefacere. În privința aceasta

Ioan Gură de Aur spune că Mîntuitorul în zugrăvirea Infricoșătorului Județ: «de nici o virtute nu amintește, afară de faptele milostivirii, cu toate că ar fi putut spune : «veniți la mine cei binecuvîntați, pentru că ați trăit o viață curată, pentru că ați păstrat fecioria, ați ales viața evanghelică, dar le trece sub tăcere toate acestea, nu pentru că n-ar fi fost vrednice de amintit, dar pentru că aceste virtuți sînt mai puțin însemnate ca milostivirea».

Omului trufaș îi vine greu să înțeleagă și să suporte bunăstarea, fericirea și mai ales superioritatea în orice ar fi a aproapelui său. Mai curînd el este gata să învrăjbească, să pizmuiască și chiar să dăuneze. «Dragostea însă, nu pizmuieste, dragostea nu se trufește, nu se înalță, nu se poartă necuviincios, nu caută folosul său, nu se minie, nu se gîndește la rău». (I. Cor. XIII, 4-5), de aceea și învinge orice rău în relațiile noastre cu lumea înconjurătoare, făcîndu-i pe toți liberi și fericiți.

Omul mărginit de mîndria sa este capabil cu răutate a se bucura de rătăcirea aproapelui său, necăuțînd la daunele vădite ce se pricinuesc oamenilor prin aceste rătăciri. «Dragostea însă, nu se bucură de nelegiuire, ci se bucură de adevăr». (I. Cor. XIII, 6) și de aceea învinge orice minciună în relațiile omenești.

Sub expresia «se bucură de adevăr», Apostolul, probabil, înțelege bucuria binelui, care bucură pe alții, iar pe noi nu ne atinge. «A plînge cu cei ce plîng nu este greu, a te bucura cu cei ce se bucură nu este ușor: mai ușor compătimim pe cei ce se află în nenorociri, decît ne bucurăm cu cei ce au vreo bucurie. Acolo însăși esența nenorocirii este suficientă pentru ca să dispună spre compătîmire și piatra, iar aici, în bunăstarea și fericirea altuia, pe om îl cuprinde invidia și răutatea, care nu-i permit și celui mai înțelept să participe la plăcerea aproapelui:», spune un vechi părinte bisericesc.

Fiecare cunoaște cît de greu este a ierta pe acel care atentează la demnitatea noastră, la proprietatea noastră, la viața noastră, cînd însă va pătrunde în inimile noastre dragostea, ea «toate le acoperă», (I. Cor. XIII, 7), dînd uitării păcatele aproapelor noștri.

«Fiecare, uitînd păcatele sale proprii, de multe ori mari și grele și care nu merită a fi iertate, judecă greșalele aproapelui mult mai mici și mai ușoare și vrednice de iertare: cu ușurință se gîndește la ale sale și sare în sus de bucurie, cînd vorbește de ale aproapelui și pentru ca să judece și să aprecieze faptele altora, pierde aproape tot timpul». (Isidor Pelusiot).

Adevăratul om însă, care-i bun și iubește pe toți oamenii, pe toți îi vede deopotrivă de buni.

Atîta timp cît nu vom simți înrîurirea binefăcătoare a iubirii, fiecare din noi va veghea ziua și noaptea la straja propriilor sale calități închipuite sau reale și la păstrarea autorității sale, neavînd nici o încredere în aproapele său. Iubirea numai «toate le crede» (I. Cor. XIII, 7) și toate le învinge, atît frica cît și neîncrederea din relațiile omenești.

Cînd omul se încrede numai în sine, greu suportă necazurile inevitabile din viață, care-l duc de la încrederea în sine la descurajare. Dragostea însă «toate le suferă» (I. Cor XIII, 7) și chiar cînd întîmpină în acțiunea sa bună nereușită, nu se oprește ci caută noi metode pentru atingerea scopului, însuflețindu-se de nădejdea că Dumnezeu va binecuvînta acțiunea dragostei cu succes.

Astfel, dacă omul se pătrunde cu duhul dragostei lui Hristos el se eliberează de păcat și nu va cunoaște frica morții, căci, «dragostea niciodată nu cade, chiar proorociile de se vor sfârși și limbile vor înceta și știința se va desființa»... (I. Cor. XIII, 8).

Așa dar iubirea este mama libertății, desrobește de robia păcatului și mai întâi de toate de cel mai greu păcat, al mândriei.

În această iubire față de Dumnezeu se cuprind și toate obligațiile morale ale creștinului.

IV.

Amintind cuvintele Mântuitorului adresate fariseului Simon, cu prilejul apariției femeii păcătoase, care a uns picioarele lui Iisus cu mir de mare preț, apostolii lui Hristos nu conteneau a chema pe fiii Bisericii lui Hristos spre desăvârșire în dragoste. «Fii mei! să nu iubim cu vorba numai, din gură, ci cu fapta și cu adevărul» (I. Ioan III, 18) cheamă Ioan Teologul, subliniind totodată că iubirii dumnezeiești îi sînt proprii, în chip necesar, acțiunea și adevărul. Și apoi adaugă: «cine iubește pe fratele său rămîne în lumină» (I. Ioan, II, 10), atunci cînd «Cine nu iubește pe fratele său rămîne în moarte». (I. Ioan III, 14). Această purtătoare de lumină și dătătoare de viață iubire este strîns legată cu însăși ființa dumnezească, fiindcă iubirea, mai mult decît oricare altă virtute, ne înrudește pe noi cu Dumnezeul dragostei și luminii.

Apostolul Petru mai adaugă că, «dragostea acoperă mulțime de păcate» (I. Petru IV, 8). Și această acțiune față de noi este pe deplin înțeleasă, dacă ne amintim că dragostea ne înalță pînă la demnitatea de fii ai lui Dumnezeu. Calitatea de fii este garanția milostivirii și a iertării Tatălui nostru fiilor Săi.

Deosebită atenție, în descoperirea fondului iubirii evanghelice, îi rezervă Apostolul Pavel. În afară de minunatul imn al dragostei din I-a epistolă către Corinteni, cap. XIII, noi și în alte epistole ale lui descoperim aceleași chemări și idei de dragoste. «Străduiți-vă să aveți dragoste» (I. Cor. XIV, 1). «Toate ale voastre într-o dragoste să se petreacă» (I. Cor. XVI, 14), îndeamnă Apostolul, lămurind că dragostea, «este legătura desăvârșirii» (Coloseni III, 14). Într-adevăr, dacă dragostea este una din însușirile fundamentale ale lui Dumnezeu, prin credința noastră în Dumnezeu, ca cea mai înaltă Desăvârșire, apoi ea trebuie să fie și singură desăvârșirea desăvârșirilor... Insuși Domnul Iisus Hristos a zis, că într-însa se cuprinde «toată legea și profeții!» (Matei XXII, 40). Și Apostolul confirmă aceasta, spunînd că «iubirea este împlinirea legii» (Romani XIII, 10).

Astfel iubirea cuprinzînd în sine toată legea și proorocii, este într-adevăr totalitatea desăvârșirii». Cu alte cuvinte, cine a reușit să aibă dragoste acela are tot, căci avînd dragoste, are pe Dumnezeu.

Apostolul Pavel a cărui dragoste către fii săi duhovnicești, era atît de înaltă și desăvârșită, încît el spunea: «doresc eu însumi să fiu despărșit de Hristos pentru frații mei» (Romani IX, 3) dorește tuturor fraților creștini: «ca să se mîngîie inimile lor să fie strîns uniți în iubire și bogați să fie în deplina încredințare a priceperii și a cunoștinții tainei lui Dumnezeu Tatăl și a lui Hristos, întru care sînt ascunse toate visteriile înțelepciunii și ale științei». (Coloseni II, 2-3).

«Apostolul dorește, zice Ioan Gură de Aur, ca nimeni și nimic să nu se îndoiască, ci în toate să fie convinși. El vorbește despre acea convingere, care izvorăște din credință. Sînt convingeri izvorîte și din rațiune dar ele nu au nici un preț.

Eu știu zice el că voi credeți, dar vreau ca voi să fiți și convinși, convingere cît mai profundă, convinși în toate și cît mai tare. Voi știți cîtă grijă port eu ca voi să fiți convinși iar convingerea voastră să fie cît mai rațională, nu inconștientă».

Aceasta este puterea dragostei din cunoașterea tainelor dumnezeiești în adîncirea înțelepciunii și a cunoștințelor.

Aceeași putere lucrează și în transformarea și crearea omului nou. Pe cît iubirea adevărată către aproapele nostru constituie aspirația noastră, atracția spre chipul lui Dumnezeu, cuprins în aproapele nostru, căci fiecare om poartă chipul lui Dumnezeu în el pe atît tot ce e rău nedesăvîrșit și care desfigurează în om chipul lui Dumnezeu, noi nu trebuie să iubim, nu putem și nici nu trebuie să dorim, dacă n-am pierdut dragostea lui Hristos.

Prin urmare această dragoste nu este numai miluitoare, ea trebuie să fie și pretențioasă față de obiectul său, în numele renașterii și ridicării lui, căci și însuși «Dumnezeu pe cine-l iubește îl și ceartă» (Evrei XII, 6).

Despre felul cum să cultivăm această dragoste se tratează la un vestit episcop compatriot — cuviosul Ignatie Beancianinov: «Dă-i spune el, aproapelui cinste, ca chipului lui Dumnezeu, fără deosebire de vîrstă, de sex, de stare socială și treptat va apare în inima ta iubirea sfîntă». Dar cum să ne comportăm cu aceia care zac în păcate și în care este greu să mai descoperi vre-o scîlpire de origine divină? «Lipsiți de slava și po-doaba creștinească, spune cu acest prilej Episcopul Ignatie, nu sînt lipsiți de altă slavă, cu care au fost investiți la creare: ei sînt chipul lui Dumnezeu. Și chipul lui Dumnezeu chiar de va fi aruncat în flacăra înfricoșată a iadului și acolo eu sînt dator să-l cinstesc. Ce am eu cu flacăra, cu iadul! Acolo va fi aruncat chipul lui Dumnezeu după judecata lui Dumnezeu: iar datoria mea este de a respecta și cinsti după cuviință chipul lui Dumnezeu și astfel a mă apăra pe mine de iad. Și celui orb și celui lepros și celui stricat la minte și copilului sugaci și criminalului și păgînului dă-i cinstea cuvenită ca chipului lui Dumnezeu. Ce ai tu cu neputințele și neajunsurile lor! Caută-ți de tine, ca tu să nu ai vreun neajuns în dragoste! Creștinului dă-i cinste în Hristos, care a spus spre povățuirea noastră și va mai spune la hotărîrea definitivă a soartei noastre: «Intru-cît ați făcut acestea unuia din acești frați ai mei mai mici, Mie le-ați făcut» (Matei XXV, 40).

În puterea ta cu aproapele ține minte acest testament al Evangheliei și te vei face purtător de dragoste față de aproapele tău.

Iar cel ce iubește pe aproapele său îl iubește pe Dumnezeu.

Această iubire este așa, că atunci cînd omul o cunoaște și se pătrunde, ea se transformă pentru el în «coiful nădejdiei de mîntuire», (I. Tes. V, 8), «îl zidește», (I. Cor. VIII, 1) și face să prisosească tot mai mult și mai mult întru cunoștință și orice pricepere îl îmbracă în harul Sfîntului Duh și din nou ea însăși devine în om fructul cel dintîi. «Roadele duhului sînt: dragostea, bucuria, pacea, îndelunga răbdare, bunătatea, facerea de bine, credințioșia, blîndețea, înfrînarea; împotriva unora ca acestea nu este lege. (Gal. V, 22).

Precum razele care pornesc de la izvorul luminii, tot așa virtuțile omului creștin se întrunesc și pornesc din dragoste, despre care Toma da Kempis spune: «Mare lucru este dragostea, într-adevăr mare binefacere este ea; ea singură transformă povara grea în sarcină ușoară și toată nedreptatea o îndreaptă. Povara grea o poartă fără greutate și toată amărăciunea o preface în dulceață plăcută. Dragoste curată îndeamnă spre lucruri mari și aprinde în suflet dorinți una mai desăvârșită ca alta, dragostea totdeauna tinde spre înălțime și nu poate fi oprită de lucrurile mici, mărunte.

Dragostea vrea să fie descătușată, liberă și străină de orice legătură lumească, prin nimic să nu se întunece privirea ei interioară, ca nimic să nu o lege de ceea ce-i vremelnic, iar pierderea vremelnică a vreunui bun trecător să nu o slăbească. Nimic nu e mai dulce ca dragostea, nimic mai tare, nimic mai presus, nimic mai larg, nimic mai plăcut, nimic mai plin, nimic nu e mai bine nici pe pământ nici în cer. Căci dragostea este născută din Dumnezeu și numai în singurul Dumnezeu se poate liniști, mai presus de orice făptură».

Astfel învață Sfânta Scriptură a Noului Testament despre dragoste.

După rostirea disertației inaugurale, urmează alocuții de felicitare ținute întâi de toți episcopii protestanți în frunte cu Ioan Vasarhelyi.

I. P. S. Vasile Lăzărescu felicită pe I. P. S. Nicolae spunând printre altele: «Intr-un organism toate părțile sînt deopotrivă». Ați zis: bucuria unui membru e bucuria tuturor și tristețea unuia este tristețea tuturor. Bucuria I. P. S. Voastre e și bucuria noastră a tuturor a celor care facem parte din aceeași Biserică. Seva de viață care străbate Ortodoxia noastră este iubirea. N-am știut că I. P. S. Voastră veți vorbi aci despre iubirea pe care o trăiește și o propovăduiește Apostolul Neamurilor. Nu putea fi ales un subiect mai potrivit pentru disertație în vederea doctoratului. De obicei doctoratele se iau la o disciplină anumită. Am observat că n-ați discutat în domeniul niciunei secții teologice. Ați vorbit despre iubire ați fost promovat Doctor în iubire. Ați transmis emoții de iubire. În numele Sfîntului nostru Sinod și al Prea Fericitului Patriarh Justinian vă exprim bucuria pentru gradul de Doctor pe care l-ați primit. Vă rugăm să vă faceți interpretul iubirii noastre pentru toată Biserica Ortodoxă Rusă și pentru Sanctitatea Sa Patriarhul Rusiei Alexei. Darul Domnului nostru Iisus Hristos să sporească darul iubirii I. P. S. Voastre!».

Păr. Prof. Ioan G. Coman, rectorul Institutului teologic universitar din București, felicită în numele celor două Institute teologice ortodoxe din București și Sibiu pe I. P. S. Mitropolit Nicolae, spunînd:

«Institutele teologice ortodoxe de grad universitar din București și Sibiu sînt fericite să participe la această frumoasă solemnitate academică, cu prilejul conferirii titlului de Doctor honoris causa, Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae Krutički, unul din cei mai străluciți reprezentanți ai Bisericii Ortodoxe Ruse și ai Mișcării Mondiale pentru Pace din zilele noastre. Institutele noastre mulțumesc călduros și colegial Onoratului Institut teologic protestant de grad universitar din Cluj, pentru cinstea și bucuria ce le-a făcut, invitîndu-le la această manifestare cu caracter intercreștin și într-un anumit sens, ecumenic. Institutele teologice din București și Sibiu mulțumesc de asemenea Înalt Prea Sfințitului Mitropolit

Nicolae Krutițki, care prilejuiește o apropiere și o înfrățire așa de caldă între Institutele Ortodoxe și Protestante din țara noastră.

Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae Krutițki are multe doctorate pline și doctorate de onoare. Înalt Prea Sfinția Sa a primit în septembrie 1954, un doctorat în teologie din partea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române prin însăși mâna Prea Fericitului Patriarh Justinian, pe baza referatelor Institutelor teologice ortodoxe de grad universitar din București și Sibiu. Cu trei ani înainte, în august 1951, Institutul nostru conferise titlul de Doctor honoris causa P. F. Patriarh Alexandru al III-lea al Antiohiei și al Intregului Orient. I. P. S. Mitropolit Nicolae primește al doilea doctorat în țara noastră într-un interval de numai 15 luni de la primul doctorat. E o cinste prea bine meritată pe care savantul teolog și Mitropolit al Krutiței și Kolomnei a primit-o atât din partea Bisericii Ortodoxe Române cât și din partea Bisericilor Protestante din țara noastră.

Această cinstită subliniază înalta prețuire pe care teologia ortodoxă și protestantă din țara noastră o acordă științei teologice și înțelepciunii bisericesti a celei mai puternice personalități ortodoxe contemporane. Știința teologică a I. P. S. Mitropolit Nicolae a depășit de mult stadiul cormorilor de cunoștință și al speculațiilor subtile sau al controverselor erudite. Ea s-a transformat în viață și jertfă în Hristos, pentru Hristos și pentru oameni. Teologhisirea I. P. S. Sale s-a prefăcut în duh, duhul în viață reală și viața în luptă pentru a schimba pământul într-o tindă a împărăției cerurilor.

Primirea celor două doctorate de către I.P.S. Mitropolit Nicolae Krutițki în țara noastră este și coeficientul admirației pe care poporul nostru credincios i-o poartă ca ambasador neobosit al ecumenicității și al păcii. Puțini sînt oamenii bisericesti ai vremii noastre care să fi străbătut atîtea distanțe și țări pentru a apropia și a înfrăți pe oameni prin dumnezeescul mesagiu al păcii și al dragostei evanghelice, ca I.P.S. Mitropolit Nicolae. Membru în Consiliul Mondial al Păcii și predicator neobosit al înțelegerii între oameni și popoare, I.P.S. Sa este pretutindeni prezent și activ în cuvînt și faptă la marea lucrare a păcii. Așa cum marele Ierarh Nicolae al Mirelor Lichiei lupta împotriva mizeriei și sărăciei, ajutînd tineretul pentru o viață cinstită și creatoare, tot așa I.P.S. Nicolae Krutițki luptă împotriva sărăciei și morții, pe care le-ar aduce un război în zilele noastre, ajutînd tineretul prin dragostea pentru Hristos și pentru oameni.

Ca Ierarh de proporții ecumenice și neclătinat luptător pentru pace, I.P.S. Mitropolit realizează o operă de apropiere și înțelegere pretutindeni pe unde trece. Conferirea titlului de Doctor honoris causa, ce i se face astăzi în acest așezămînt de înaltă cultură creștină, apropiere și mai mult Bisericile protestante de Biserica Ortodoxă și Institutul teologic protestant de Institutele teologice ortodoxe din țara noastră. Între Institutul Dvs. și Institutele teologice ortodoxe din București și Sibiu sînt legături de prietenie și de stimă reciprocă. Mulți dintre profesorii acestor Institute se cunosc și se apreciază pozitiv unii pe alții. Ei își citesc studiile, articolele și cărțile pe care le publică. Grație inițiativei Prea Fericitului Patriarh Justinian, care încă de acum 6 ani a organizat conferințe interconfesionale, grație chemării laolaltă pe care ne-o face adesea Domnul Ministrul al Cultelor, Acad. Prof. Petre Constantinescu-Iași și grație drepturilor democratice acordate deopotrivă tuturor naționalităților

conlocuitoare din țara noastră, de către regimul de democrație populară, protestanții și ortodocșii am început să ne cunoaștem mai bine și să ducem o lucrare de apropiere mai susținută între noi. Unii dintre profesorii ortodocși am făcut studii la Facultăți de teologice protestantă, iar unii dintre studenții Dvs. sînt trimiși să se specializeze și să ia titluri universitare la noi, cum a fost cazul cu Dl. Dohy Arpad. Solemnitatea de astăzi întărește și mai mult legăturile noastre.

Dar această solemnitate întărește și legăturile frățești și de colaborare în lupta pentru pace, între credincioșii din țara noastră și marea Biserică Ortodoxă Rusă, ca și între ortodocșii de pretutindeni și creștinii din celelalte confesiuni.

Trăiască I.P.S. Mitropolit Nicolae Krutički!

Trăiască duhul dragostei între Bisericile și școlile noastre!

Trăiască pacea în toată lumea!».

La sfîrșit, noul Doctor mulțumește tuturor vorbitorilor: «Mulțumesc călduros vorbitorilor care în cuvinte așa de frumoase și-au exprimat dragostea, pentru care sufletul meu este adînc mișcat. Asemăn inima mea cu marea care s-a turburat din ce în ce. Valurile din sufletul meu adună valurile dragostei din sufletele Dvs. Voi termina strigînd: Trăiască dragostea în oameni și între oameni!».

Festivitatea se încheie printr-o cîntare bisericească executată de orgă și prin binecuvîntarea liturgică dată de Episcopul Ioan Vasarhelyi

Cu aceasta a luat sfîrșit solemnitatea propriu zisă a decernării titlului de Doctor honoris causa acordat I.P.S. Mitropolit Nicolae.

La orele 14 se servește masa la restaurantul «Pescăruș». S-au ținut numeroase toasturi, dintre care relevăm pe acela al Episcopului Vasarhelyi, al D-lui rector Dr. Nagy Andraș și al P.S. Nicolae Colan, care spune printre altele: «Unde sînt doi sau trei adunați în numele Mău, acolo sînt și Eu în mijlocul lor».

Noi reprezentăm aici mii de credincioși. Sîntem deci adunați aici mii de oameni. Cum să nu fie Hristos în mijlocul nostru? Hristos este în mijlocul nostru. Această bucurie a fost prilejuită de I.P.S. Mitropolit Nicolae, doctorul iubirii. Prăznuim iubirea cea fără margini a Domnului nostru Iisus Hristos. Aducem cu aceasta omagii Prea Fericitului Patriarh Alexei. Prăznuim în același timp și pe I.P.S. Mitropolit Vasile și pe I.P.S. Sa pe Prea Fericitul Patriarh Justinian. Doctorul iubirii, I.P.S. Mitropolit Nicolae e rugat să ducă dragostea noastră clerului și poporului rus. I.P.S. Mitropolit Vasile e rugat să ducă omagiile și recunoștința noastră Prea Fericitul Patriarh Justinian, pentru tot ce face în interiorul Bisericii Ortodoxe Romîne».

Vorbește apoi Rabinul, în numele populației evreești din Cluj, mulțumind gloriosului popor rus pentru a fi redat evreilor viața și demnitatea umană.

I.P.S. Mitropolit Nicolae încheie seria toasturilor, spunînd: «Fiind oaspetele Bisericilor Protestante din R.P.R., îmi voi permite să arăt calea relațiilor dintre Biserica Ortodoxă Rusă și Bisericile Protestante. Biserica Ortodoxă Rusă în decursul timpului a stimat și a arătat considerație Bisericilor Protestante. Astăzi, cînd spiritul înfrățirii între popoarele noastre s-a realizat într-o oarecare măsură și se pun problemele păcii, Biserica Ortodoxă Rusă și-a precizat atitudinea. Prin mine, Biserica Orto-

doxă Rusă a stabilit relații de prietenie cu Biserica Luterană Finlandeză, de asemenea cu Biserica Suedeză. Mă voi duce în Norvegia pentru același lucru. Am fost în Germania apuseană și am stabilit legătura cu Luteranii și ceilalți protestanți de acolo. De curînd se fac schimburi de profesori și studenți între Moscova și Bonn și Wülpertal. Mă voi duce și în Danemarca. În vara trecută, Facultățile de teologie din Praga și Debretin m-au onorat cu același titlu de Doctor honoris causa. Am pomenit de toate aceste lucruri pentru a arăta în ele veriga de aur care leagă Biserica Ortodoxă și Bisericile Protestante. Pentru ce s-au înmulțit relațiile dintre Biserica Ortodoxă Rusă și Bisericile Protestante? Pentru că țara mea păstrează cu sfințenie pacea și dorește pacea cu toți, pentru că popoarele din U.R.S.S. și cele din R.P.R. păstrează și doresc să se întroneze pacea în toată lumea. Adunarea și înfrățirea de față sînt posibile pentru că și la noi și la voi libertatea este asigurată, iar conducătorii U.R.S.S. și ai R.P.R. fac totul pentru apropierea popoarelor noastre. Ridic paharul în cinstea Guvernului R.P.R. și a D-lui Ministru al Cultelor. Guvernul R.P.R. a admis intrarea mea în țară și a făcut posibilă adunarea noastră de astăzi. Ridic paharul și în cinstea Prea Fericitului Patriarh Justinian, de asemenea pentru toți scumpii musafiri care au împodobit cu prezența lor această solemnitate. Ridic paharul pentru toate popoarele de pe pămîntul R.P.R. Să trăiască în veci prietenia Bisericilor și a popoarelor noastre! În veci să ne unească pacea și prietenia!».

La orele 18 a avut loc un concert religios în biserica protestantă din Cluj, din str. Kogălniceanu, pentru masele credincioșilor. Programul e alcătuit din Liturghie, cu citire din Sf. Scriptură, de către Arday Aladar, Episcopul reformat din Oradea, cîntare bisericească și cuvîntul I.P.S. Mitropolit Nicolae către credincioșii participanți. E un cuvînt vibrant, cald și pătrunzător. Reținem următoarele:

«Hristos e nădejdea noastră. În El au nădăjduit Apostolii cu prilejul furtunii de pe mare, au nădăjduit și nu s-au afundat. Viața omenească e cuprinsă de valurile necazurilor. Cîte suferințe și nenorociri se abat asupra vieții omului pe pămînt! Dar noi, credincioșii creștini nădăjduim și credem în Domnul nostru Iisus Hristos. În mijlocul celor mai grele suferințe, inima aude cuvintele mîngîietoare ale lui Hristos: «Nu vă temeți! Eu sînt cu voi!». Aceste cuvinte de autoritate divină ne pot inspira credință, nădejdea că noi nu sîntem singuri în suferință. Cîte boli nu ne pîndesc în trecerea noastră pe pămînt! Știința a învins multe din boli, dar e încă departe de a le învinge pe toate. Ce ar spune omul suferind dacă n-ar avea credință în Dumnezeu? Ce-am spune noi, credincioșii, cînd ne-ar năpădi asemenea suferință? Am deznădăjduit? Nu! Noi, în toate împrejurările vieții, avem tezaurul credinței și al nădejzii în Iisus Hristos. Dacă conștiința ne mustră pentru păcate și crime pe care le-am săvîrșit, în sufletele noastre apare acea luminoasă nădejde prin cuvintele: «Fiule, ți se iartă păcatele dacă crezi în Mine». Vom spune și despre popoare: nu totdeauna popoarele trăiesc momente pașnice. După războiul ce a trecut, noi trăim vremuri de pace. Totuși, nu s-a terminat șirul oamenilor care doresc războiul. Noi luptăm pentru pacea lumii și popoarele iubitoare de pace fac eforturi pentru instaurarea păcii în lume. În această

luptă noi nădăjduim și în Acela care este însăși pacea. Acela care a fost numit Împăratul păcii, va împiedeca mâna care ține sabia pentru război. De aceea poporul credincios crede cu toată puterea în pace, pentru că Dumnezeuul păcii ne-a binecuvîntat pacea. Nădejdea noastră se întărește prin credința că Dumnezeu este Dumnezeuul dragostei și ține mâna ocrotitoare asupra celor ce I se roagă. Dacă fiul va cere pîine, tatăl oare îi va da piatră, sau dacă îi va cere pește, îi va da șarpe? Cu atît mai mult Tatăl va da tot ce-I cer oamenii care cred în El. În aceasta constă credința noastră nezdruncinată în Domnul nostru Iisus Hristos. El e Tatăl nostru și noi sîntem copiii Lui. Toți împreună sîntem fiii Tatălui Ceresc. Noi trăim în diferite țări și Biserici, dar pentru toți e același Dumnezeu de la care cerem toate. Mulțumesc lui Dumnezeu că m-a întărit să fiu în mijlocul Dvs. Și noi și voi credem în aceeași Sf. Evanghelie și vrem să trăim după Evanghelie, ca să fim fii ai lui Dumnezeu în veci. Din adîncul sufletului cu dragoste rog pe Bunul Dumnezeu să vă binecuvînteze și să vă dea puterea păcii pînă la sfîrșitul vieții voastre. Domnul Iisus Hristos să vă binecuvînteze în binecuvîntarea Lui pe voi, căminurile voastre, munca voastră, și să vă dea sănătate. Mulțumesc D-lui Episcop Vasarhelyi și celorlalți pentru că mi-au prilejuit aceste fericite momente de rugăciune aci. Primiți salutări de la credincioșii ruși. Binecuvîntarea Domnului să fie cu voi toți!».

După acest cuvînt tradus în limbile maghiară și romînă și ascultat cu multă atenție de credincioși, urmează o cîntare religioasă, alocuția de închidere și o binecuvîntare liturgică dată de Episcopul Vasarhelyi.

13 decembrie.

Înaltul oaspete vizitează cîteva Biserici protestante și monumente mai de seamă ale orașului. P.S. Episcop Nicolae Colan oferă masa de despărțire în cinstea I.P.S. Mitropolit Nicolae, însoțit de I.P.S. Mitropolit Vasile, de Episcopii protestanți, de rectorul Institutului teologic protestant și de un număr dintre participanții la solemnitate.

Cu această ocazie, P.S. Episcop Nicolae spune printre altele: «De două zile sîntem în sărbătoare. E o sărbătoare în care «nu mai este nici iudeu, nici elin, nici rob, nici slobod, nici parte bărbătească, nici parte femeiască, pentru că voi toți una sînteți întru Hristos Iisus» (Galateni III, 28 și paralele). Suntem aici o adunare ecumenică, în miniatură, grație I.P.S. Nicolae. Nu ne putem apropia unii de alții decît prin Hristos. Orice mișcare de pace de la dragoste trebuie să pornească, de la unire în Hristos. Sîntem aici diferite nații, limbi, profesii. Urcăm pe drumul pe calea celui mai înalt munte: Negoitul; noi urcăm pe diferite căi, dar toți spre același țel. Dacă am ajuns pînă la jumătate, e o priveliște admirabilă; dacă ajungem în vîrf, e ca și cum am avea jumătate din Împărăția Cerurilor. Noi ne rugăm și luptăm pentru pace. Nu e ușor, pentru că preotul, dacă e preot adevărat, se roagă și luptă pentru pace. În această lumină, am văzut pe I.P.S. Mitropolit Nicolae care, ca Apostolul Pavel, merge de la o margine la alta a pămîntului pentru a vesti tuturor pacea».

La aceste cuvinte, I.P.S. Mitropolit Nicolae răspunde spunînd: «În prezența Dvs. vreau să mulțumesc în chip deosebit P.S. Episcop Nicolae al Clujului. De-abia am descins la Cluj și P.S. Sa a deschis larg ușile

Catedralei spre a ne ruga împreună. Ne-a cinstit la solemnitatea zilelor de ieri, vorbind frumos. Astăzi a deschis ușile reședinței sale, arătându-mi dragostea sa».

La orele 17,30, I.P.S. Mitropolit Nicolae, însoțit de I.P.S. Mitropolit Vasile și ceilalți oaspeți de la București, petrecuți la gară de amabilele și neuitatele gazde clujene, în frunte cu P.S. Episcop Nicolae Colan, Dl. Episcop Vasarhelyi, Dl. rector Nagy Andras și studenții teologi protestanți, a plecat cu trenul spre Capitala țării.

La sosirea trenului în Gara de Nord, I.P.S. Sa a fost întâmpinat de P. S. Episcop Theoctist, Vicar Patriarhal, Pr. Alexandru Ionescu, Vicar al Sf. Arhiepiscopii a Bucureștilor, și Pr. Ioan Gagiu, Directorul Administrației Patriarhale. La 15 decembrie, I.P.S. Mitropolit Nicolae Krutițki a plecat spre Moscova cu trenul. A fost însoțit la gară de Prea Fericitul Patriarh Justinian și de Dl. Acad. Prof. Petre Constantinescu-Iași, Ministrul Cultelor.

MARTURII ALE PĂCII CONFESIONALE DIN ȚARA NOASTRĂ.

**ȘĂRBĂTORIREA EMINENȚEI SALE
DR. KISS ALEXA, EPISCOP UNITARIAN**

Sînt în deobște cunoscute armonia și respectul reciproc care stau la baza raporturilor dintre Biserica noastră și celelalte culte religioase din Republica Populară Romîna. Întemeiată pe principiile libertății religioase și deplinei egalități între culte — înscrise în legea pentru regimul general al cultelor — pacea confesională care domnește azi în țara noastră este rezultatul acțiunilor înțelepte, întreprinse de Prea Fericitul Patriarh Justinian. Consfăturile interconfesionale, inițiate de Întîistătorul Bisericii noastre, au fost deosebit de utile și pentru relațiile dintre culte, dar și pentru contribuția pe care laolaltă, cultele religioase din Republica Populară Romîna au adus-o pe tărîmul sprijinirii luptei pentru apărarea păcii și a muncii însuflețite dusă de poporul nostru pentru înflorirea patriei.

O nouă mărturie a acestor bune raporturi dintre cultele din țara noastră o constituie și participarea unora la bucuriile duhovnicești ale altora. Un exemplu în acest sens îl constituie și recenta sărbătorire a Eminenței Sale Dr. Kiss Alexa, Episcop Unitarian, cu prilejul împlinirii a patruzeci de ani de slujire preoțească. Evenimentul a fost adus la cunoștința Prea Fericitului Patriarh Justinian prin următoarea scrisoare :

CONSISTORIUL BISERICII UNITARE DIN R.P.R.

Nr. 837/1955.

Prea Fericite Patriarh Justinian al Romîniei,

Avem onoare a vă aduce la cunoștință pe această cale că în cadrul Sedinței Consistoriului Suprem al Bisericii noastre, care va avea loc în ziua de 20 noiembrie a. c., se va organiza în biserica unitară din Cluj, str. Kossuth nr. 9, în ziua de 20 noiembrie a. c., orele 19 o serbare jubiliară cu ocazia aniversării a 40 de ani de slujire preoțească a P.S.S. Dr. Kiss Alexa, episcop Unitarian.

Cu profund respect Vă invităm la această serbare jubiliară.

Primiți Vă rugăm, Prea Fericite Patriarh, asigurarea deosebitei noastre considerațiuni.

**CURATOR GENERAL
FERENCȘ IOSIF**

Cluj, 10 noiembrie 1955.

La această scrisoare, Prea Fericitul Patriarh Justinian a răspuns prin următoarea:

TELEGRAMA

*Eminentei Sale,
Dr. KISS ALEXA, Episcop Unitarian*

CLUJ

Cu multă bucurie am luat cunoștință de sărbătorirea Eminenței Voastre, de către Consistoriul Suprem al Bisericii Unitariene din R.P.R., pentru împlinirea a 40 de ani de slujire preoțească, în ziua de 20 noiembrie 1955, Stop.

Am rugat pe Prea Sfinția Sa Episcopul Dr. Nicolae Colan al Clujului să mă reprezinte la această sărbătoare. Stop.

Cu amintirea colaborării noastre frățești, din ultimii șase ani, în cadrul deplinei libertăți religioase garantată de Constituția Republicii noastre și cu sentimente de dragoste și aleasă prețuire. Vă felicit din toată inima cu prilejul acestei aniversări a apostolatului Eminenței Voastre, dorindu-Vă încă mulți ani de rodnică și pașnică activitate.

† JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÂNIEI

INDRUMĂRI PASTORALE

POVĂTUIRI ȘI INDRUMĂRI PĂRINTEȘTI

SPICUIRI DIN PASTORALELE DE CRĂCIUN ALE ÎNALȚILOR CHIRIARHI AI BISERICII ORTODOXE ROMINE.

Sfântul Sinod — cel mai înalt for de conducere în Biserica Ortodoxă Română — și în deosebi vrednicul său președinte, Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian, au arătat, în repetate rânduri, care sînt principalele îndatoriri religioase, morale și sociale ale clerului și credincioșilor ortodocși din satele și orașele noastre. Sub îndrumarea înaltei ierarhii, întreaga noastră preoțime și-a revizuit cu grijă pregătirea teologică și orientarea socială, și-a îmbunătățit formele de activitate pastorală și misionară și s-a dăruit cu totul împlinirii marilor postulate ale adevăratei vocații sacerdotale: slujirea lui Dumnezeu și slujirea binelui obștesc.

Datorită cursurilor speciale de îndrumare, conferințelor periodice de orientare, publicațiilor bisericești și îndrumărilor chiriarhale, toți preoții noștri s-au încredințat că, pentru a răspunde pe deplin misiunii lor de păstori de suflete, ei trebuie să se dovedească slujitori devotați nu numai ai altarelor străbune, ci și ai patriei și poporului din care fac parte. Această încredințare rezultă din însăși cuvintele Sfintei Evanghelii, deoarece chiar Mîntuitorul Hristos ne-a spus că toată legea dumnezeiască se cuprinde în iubirea de Dumnezeu și în iubirea aproapelui. Preoțimea știe că iubirea de Dumnezeu se arată prin păstrarea dreptei credințe, prin lupta împotriva păcatului, prin cultivarea virtuților specifice vieții creștine, prin păstrarea legăturii neînterupte cu harul divin și prin grija pentru buna chivernisire a locașului de închinăciune și a bunurilor parohiale. Ea știe, de asemenea, că porunca iubirii de aproapele se împlinește în lupta pentru apărarea păcii, în cultivarea dragostei și devotamentului față de patrie, în munca rodnică pentru făurirea unei vieți obștești din ce în ce mai drepte, mai bune și mai fericite, în cultivarea legăturilor de încredere, de prietenie și de colaborare între oameni, popoare și state. Vorbind drept, nu există tărîm de activitate închinată binelui obștesc, în care slujitorii altarelor să nu-și poată oferi cu mult folos contribuția personală, spre împlinirea misiunii lor și spre luminarea credincioșilor. Așa se explică sporul de evlavie semnalat, în ultimii ani, în viața credincioșilor din majoritatea parohiilor noastre și acesta este, de fapt, tîlcul adînc al nenumăratelor

vrednicii cetățenești cultivate, cu rîvnă și iscusință, în ogorul duhovnicesc al ortodoxiei românești, sub înțeleapta arhipăstorie a Prea Fericitului Patriarh Justinian.

În mod obișnuit, organul de legătură dintre chiriarhi și preoții fiecărui raion din cuprinsul eparhiei este protopopul, iar veriga de legătură dintre chiriarh și credincioșii fiecărei parohii o alcătuiește preotul. Pentru asigurarea legăturii cu clerul, chiriarhii au la îndemînă fie mijloace directe, fie mijloace indirecte. Între mijloacele directe — limitate, în practică, la un redus număr de cazuri —, se numără vizitele canonice în parohii primirea preoților în audiențe de serviciu, conferințele administrative și de orientare prezidate de chiriarh și corespondența personală. Între mijloacele indirecte, se numără sfaturile, îndrumările, îndemnul și poruncile comunicate clerului fie pe cale orală, prin intermediul organelor de inspecție, control și administrație de la centrul eparhial sau prin protopopul locului, fie în scris, pe calea corespondenței oficiale și a publicațiilor periodice. Un loc deosebit între aceste mijloace ocupă, din cele mai vechi timpuri, Pastoralele, adică scrisorile solemne adresate de chiriarhi clerului și credincioșilor din eparhia respectivă, cu prilejul marilor praznice din calendarul închinării creștine: Nașterea și Învierea Domnului, sau cu ocazia evenimentelor mai de seamă din viața Bisericii și a Patriei. Din slova lor, destinată a fi citită cu glas tare în fața tuturor credincioșilor, la adunările de cult, cuvintele arhieresti de învățătură, de îndemn și de dragoste răsună cu căldură în toate bisericile noastre, hrănind evlavia ascultătorilor și îndrumînd-o pe calea desăvîșirii sufletești și trupești, pe calea adevăratei slujiri a lui Dumnezeu și a apropielii. Pastoralele adresate clerului și credincioșilor de către I.P.S. și P. S. Membri ai Sf. Sinod și mai ales cele izvorîte din condeiul înaripat al P. F. Patriarh Justinian alcătuiesc astfel o prețioasă comoară pentru orientarea, misiunea și pastorația ortodoxă în lumea contemporană.

Intr-adevăr, în **Pastorală adresată de Prea Fericitul Patriarh Justinian, cu prilejul sărbătorii Nașterii Domnului din anul 1955, către clerul și credincioșii din cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor — pe care-i păstorește cu neîntrecută rîvnă și înțelepciune din primăvara anului 1948 — și către clerul și credincioșii din cuprinsul Arhiepiscopiei Sibiului — pe care-i păstorește în calitate provizorie de locțiitor de arhiepiscop și mitropolit — grija pentru mîntuirea sufletelor și înflorirea continuă a Patriei se împletește cu năzuința sinceră și arzătoare pentru statornicirea conviețuirii pașnice a tuturor popoarelor, adică pentru triumful celui mai înalt sens moral al întrupării Fiului lui Dumnezeu și al întemeierii Bisericii pe pămînt. Evanghelia ne spune că Mîntuitorul s-a întrupat spre a ne învăța să dăm lui Dumnezeu slava care i se cuvine din partea noastră și spre a aduce omenirii pacea și buna înțelegere, atît de mult așteptate.** «Adevărata slavă a lui Dumnezeu — scrie Prea Fericitul Patriarh Justinian — ne cere însă nu numai iubire față de Dumnezeu, ci și iubire pentru fiii săi pămîntești, pentru semenii noștri, oamenii de pe toată fața pămîntului, oricare ar fi culoarea pielii lor și oricare le-ar fi credința religioasă... Roadele unei astfel de iubiri sînt pacea și iubirea între oameni, cîntate de îngeri la Nașterea Domnului, odată cu slava lui Dumnezeu. Spre această pace și bunăvoire își îndreaptă dorințele, năzuințele și speranțele omenirea întreagă, care însetează după ele cum însetează cerbul după apa limpede a izvoarelor... Durerea noastră însă este că alături de mulțimea

nenumerată a celor ce voiesc pacea a toată lumea, sînt în țările apusene și America un mănunchi de oameni care «nu grăiesc de pace, ci răutăți plănuiesc în inima lor»... Oamenii pot avea păreri deosebite, năzuințe felurite, înțelegeri deosebite a anumitelor treburi și lucruri. Popoarele au feluri de trai deosebite și cele mai multe țin la obiceiurile lor, la ceea ce au. Dacă este bunăvoință însă, dacă este mereu vie dorința de a trăi în pace și în înțelegere, ele se împacă, trăiesc unele alături de altele, în pace și înțelegere și nu se gîndesc să ajungă la încăierări războinice care nu pot aduce decît ruină și distrugere pentru toți... Starea firească dintre oameni și dintre popoare trebuie să fie de bună înțelegere, de ajutorare și de pace... Creștinii de pretutindeni sînt datori să lupte pentru instaurarea în lume a acestor sfinte învățături... Creștinii nu pot avea nici o părtașie cu cei ce plănuiesc să stăpînească lumea prin forță... Agresiunea, folosirea forței, nu mai poate constitui astăzi un mijloc potrivit demnității și valorii morale a omului, pentru rezolvarea neînțelegerilor ce se pot ivi între popoare».

Credincios acestor înalte principii religioase și morale, Prea Fericitul Patriarh Justinian îndeamnă deci clerul și credincioșii din cele două eparhii ortodoxe să-și continue, cu nestrămătată hotărîre, lupta pentru asigurarea coexistenței pașnice a popoarelor, pentru respectarea dreptului fiecărui popor de a-și hotărî singur soarta, pentru interzicerea amestecului unor state în treburile interne ale altora, pentru respectarea reciprocă a integrității teritoriale și suveranității naționale și pentru dezvoltarea unor relații culturale și economice din ce în ce mai largi între popoare. «Mari sau mici — declară răspicat Arhipăstorul nostru —, popoarele sînt egale în drepturi, iar relațiile dintre ele trebuie să le asigure avantaje reciproce». De aceea, locul adevăraților creștini trebuie să rămîină, și pe viitor, în rîndul acelor oameni de bine, care se străduiesc din toate puterile pentru salvarea omenirii de un nou război, pentru consolidarea păcii și buneii înțelegeri între popoare, pentru înmulțirea dragostei și frăției în lume. În cursul anului trecut, au fost rezolvate în pace multe probleme de importanță mondială. Pe cele rămase deschise, omenirea le-a trecut, cu nădejde, pe seama anului 1956. Calea rezolvării lor fericite este arătată creștinilor de însuși principii morale ale Evangheliei și de învățămintele slăvitei sărbători a Nașterii Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, este arătată omenirii întregi de însuși glasul popoarelor, care a răsunat cu putere în Adunarea Mondială a Păcii de la Helsinki și care se face auzit în Apelul lansat la 13 decembrie 1955 de Biroul Consiliului Mondial al Păcii. E datoria noastră — conchide Prea Fericitul Patriarh Justinian — să deschidem cu încredere porțile anului 1956 și să nădăjduim că, pentru rugăciunile noastre și prin lupta unită a tuturor, Domnul Dumnezeu va stăvili războaiele pînă la capătul pămîntului.

Deosebit de miscătoare și de instructivă este și **Pastorală** adresată de **I. P. S. Mitropolit Sebastian al Moldovei și Sucevei**, la aceleasi sărbătorești popas, clerului și credincioșilor din cuprinsul Arhiepiscopiei Iașilor. Subliniind roadele Intrupării Domnului și temelul bucuriei creștinilor la praznicul Nașterii lui Hristos, I. P. S. Sa spune, printre altele: «De această sfîntă bucurie și inima mea de păstor sufletesc al vostru este copleșită și gîndul meu se îndreaptă cu dragoste spre voi toți, fiii mei sufletești, împraștiați pe frumoasele și mănoasele plaiuri ale Moldovei

și Sucevei. Ce bucurie aș avea dacă v-ași putea vedea «față către față» și dacă v-ași putea binecuvînta și mîngîia pe fiecare în parte. Aceasta însă fiind cu neputință, prin păstorii voștri sufletești, preoții, care trăiesc în mijlocul vostru, ca îndreptători ai credinței voastre, vă trimit această Pastorală, izvorită din inima caldă și din dragostea ce am față de voi...». Apoi, după ce proslăvește, în grai de rugăciune, milostivirea, dragostea și darurile lui Dumnezeu față de neamul omenesc, I. P. S. Sa își îndeamnă păstoriții să-și împodobească sufletele nu numai cu rugăciuni de mulțumită față de Părintele ceresc, cu fapte bune față de cei bolnavi și neputincioși și cu cîntări duhovnicești — cum sînt frumoasele și minunatele colinde tradiționale de Crăciun —, ci și cu munca stăruitoare pentru bunăstarea sfintelor biserici, pentru fericirea semenilor noștri, pentru înflorirea Patriei și pentru realizarea cît mai grabnică a păcii și a bunei înțelegeri între toate popoarele lumii. Intre faptele cele cu adevărat creștinești, lupta pentru apărarea păcii ocupă totdeauna un loc de mare și aleasă cinste, căci pace a propovăduit Domnul Hristos în toată lucrarea Sa mîntuitoare și la pace ne-a chemat și pe noi, oamenii, prin dumnezeiasca sa învățătură. De aceea, în cuvintele de încheiere, vrednicul arhipăstor al bisericii moldovene spune: «Biserica dorește și propovăduiește pace, pentru că neînțelegerile din care izvorăsc războaie, aducătoare de jale și durere, strică pacea dintre oameni și ne îndepărtează de Dumnezeu, ceea ce noi nu dărim... Toate aceste cuvinte, pe care vi le împărtășesc cu dragoste de adevărat părinte sufletesc, să le puneți în inimile voastre iubitoare, căci numai atunci Domnul Iisus cel născut în Vifleem va fi cu voi, cu familiile voastre, cu poporul nostru iubit... Doresc din tot sufletul ca praznicul Nașterii Domnului, Anului Nou și al Bobotezei să le petreceți în pace și deplină sănătate, împăcați cu Dumnezeu și cu deapropapele și să le ajungeți la mulți ani».

Pastorală adresată de I. P. S. Mitropolit Firmilian al Olteniei clerului parohial, cinului călugăresc și tuturor binecredincioșilor creștini din Arhiepiscopia Craiovei, spre a fi citită de preoți în prima zi de Crăciun, la Sf. Liturghie, constituie un luminos dreptar al gândurilor, simțirilor și năzuințelor care trebuie desprinse din însemnătatea acestui mare praznic. Ca un vrednic urmaș al lui Hristos și asemenea marilor ierarhi din trecutul bisericii strămoșești, înțeleptul cărturar de pe scaunul vlădicesc din inima Olteniei vede în sărbătoarea Nașterii Domnului praznicul cel mai apropiat de inima și de înțelegerea noastră: «Afară de semnele și de scopul ei dumnezeesc, Nașterea Domnului este nașterea omului sărac, umilit, din totdeauna și de pretutindeni. În ea se recunosc toți trucidatorii pămîntului, toată suflarea cea multă și necăjită... Intruparea Domnului în trup omenesc a dat preț acestui chip de lut și a înnobilit ființa umană... De aceea insul și mulțimea iubesc praznicul Nașterii ca pe un fapt apropiat plin de duiosie și de veselie sufletească, ca pe un fapt aproape uman... Am fi vrut să scoatem din scrisoarea pe care v-o trimitem, măcar de aceste sărbători, neliniștea care bîntuie în lume de aproape 17 ani. Am fi vrut ca sufletele noastre să întîmpine acest Crăciun și anul care vine cu o copleșitoare bucurie: așezarea păcii în lume. Se vede însă că sărmanul om are încă de luptat, pînă la dobîndirea acestui bun obștesc. Este adevărat că moartea năpraznică și zadarnicul flagel al lumii — războiul — s-au îndepărtat. Dar omenirea n-a ieșit din crugul sîngeros și din primejdia svîrcolirilor... Neamurile pămîntului au început

să-și dea seama că izvorul neînțelegerilor nu se va curma niciodată prin sabie și foc. Cîteva mii de ani de războaie și prăpăd au învățat omenirea că lanțul sîngelui nu se curmă prin sînge. Aceste spăimîntătoare silnicii au hrănit dorul de pace al omenirii și de stingere a pricinilor prin înțelegere și bunăvoină. Conștiința acesta a coborît în păturile uriașe ale popoarelor și ca un vuiet cere bărbaților de stat să găsească neapărat punțile înțelegerii... Ea va învinge, fără îndoială, fiindcă are de partea ei adevărul, viața și binele de obște al întregii omeniri. Acest glas este mîndria veacului nostru. Este, poate, deslegarea pentru totdeauna a nodului care a oprit lumea în loc și a prefăcut globul pămîntesc într-un ținut al desnădejdiei, pieirii și chinului fără de sfîrșit». Apoi, adresîndu-se minții și inimii tuturor creștinilor, scrie, ca un adevărat apostol «Ce greu cade, în acest clocot, cuvîntul Mîntuitorului: «Eu am venit în lume ca lumea viață să aibă». Creștinismul numără astăzi sute de milioane de credincioși. Numai aceștia de s-ar uni, lumea ar avea viață. Numai cei adunați astăzi la praznicul Nașterii Domnului, dacă ar striga într-un cuget și într-un suflet: «și pe pămînt pace, între oameni bună voină» (Luca II, 3), s-ar topi războaiele vremelnice care ne despart și s-ar așeza între neamurile noastre duhul dragostei... Numai un pic de credință în pacea lumii, și voința noastră ar putea să mute munții din loc». Cît adevăr și cîtă putere cuprind aceste cuvinte! Căci ce poate fi mai dureros, pentru conștiința creștină de pretutindeni, decît spectacolul unei creștinătăți divizate, învrăjbite și inactive în fața primejdiei generale, și ce forță poate pune capăt războaielor nimicitoare, decît voința comună a oamenilor de bine și a creștinilor în deosebi? De aceea, în cuvinte rupte din inimă, I. P. S. Firmilian cere păstoriților, în încheiere, să lupte laolaltă pentru ca duhul lui Dumnezeu să învingă și ultimele umbre, să muncească pentru înflorirea și întărirea patriei, să-și strîngă rîndurile în jurul conducătorilor vieții obștești, să-și lumineze mintea cu citirea cărților folositoare și să alunge dintre ei «toată svoana cea rea, cugetul viclean și șoapta aducătoare de învrăjpire».

De aceleași profunde convingeri și alese simțiri este străbătută și substanțiala Pastorală trimisă, cu același sfînt prilej, de către I. P. S. Mitropolit Vasile al Banatului și Aradului, clerului și credincioșilor din Arhiepiscopia Timișorii și Caransebeșului. În această frumoasă scrisoare duhovnicească, Nașterea Domnului este zugrăvită ca un «dar de pace» din partea Părintelui ceresc, care a trimis în lume pe Fiul Său cel iubit, ca să desființeze păcatul și învrăjbirea și să ne dăruiască pace cu Dumnezeu-Tatăl, pace cu semenii noștri și pace cu noi înșine. «Dar — scrie I. P. S. Mitropolit Vasile —, pentru ca acest dar de pace, adus nouă de Iisus Domnul prin întruparea Sa, să fie de folos pentru noi și pentru mîntuirea noastră, se cere și de la noi să primim acest mare dar cu mințile înțelegătoare și cu inimile larg deschise, gata de a îndepărta din calea revărsării lui în lăuntrul nostru toate piedicile păcatelor de împotrivire și răzvrătire a minții și inimii noastre față de chemările Domnului către noi... Pentru noi, creștinii credincioși, conștiința împăcării noastre cu Dumnezeu, este izvorul păcii din sufletele noastre, temelia păcii noastre cu semenii noștri. Această conștiință ne dă putere și pentru a lucra cu credință și stăruință și pentru sălășluirea în lume a păcii statornice și neturburate între oameni, țări și popoare... Legea noastră creștinească, legea lui Hristos Domnul este legea păcii. Noi, cei ce ținem

de această lege, sîntem fii ai păcii, dornici de a avea pace cu toată lumea, cu toți semenii noștri... Fiind și cetățeni ai patriei noastre, care este alătura de toate țările mari și mici care urmăresc sălășluirea în lume a unei păci trainice, noi și în această stare ne simțim datori să urmărim și să înfăptuim între toți oamenii o stare de pace. Aceasta și pentru că fără pace nu poate fi vorba de muncă rodnică, pentru binele și mulțumirea tuturor fiilor poporului nostru». Pentru înfăptuirea păcii, îndatoririle credincioșilor sînt așadar și de natură religioasă, și de natură socială, ele antrenîndu-le întreaga ființă. Dintre îndatoririle sociale, bunul și înțeleptul Vlădică de la Timișoara recomandă păstoriților — în cea mai mare parte plugari — îndeplinirea conștiincioasă a muncilor agricole, conc lucrarea frățească a satului cu orașul, participarea regulată la ședințele organizate de căminele culturale și rîvna neobosită spre realizări de înaltă vrednicie creștinească și patriotică.

P. S. Antim al Buzăului, în Pastorală trimisă clerului și norodului credincios din eparhie, la Nașterea Domnului din 1955, descrie, mai întâi, minunea petrecută în Betleemul Iudeii acum aproape două milenii, amintește, după aceea, însemnătatea prăznuirii ei cu vrednicie și stăruie, în concluzie, asupra celor mai de seamă îndatoriri ale creștinilor din zilele noastre. Un suflu cald de sinceritate, de smerenie și de evlavie străbate cuvintele bunului Vlădică de la cîrma străvechei episcopii a Buzăului: «Aici, în peștera Vitleemului, dreptatea și pacea s-au îmbrățișat. În planul mîntuirii era rînduită această întrupare a Fiului lui Dumnezeu și ca El să devină fratele nostru... Domnul s-a născut într-o peșteră, pentru că nu i s-a deschis nici o ușă. Să ne mirăm oare de una ca aceasta? Nicidecum. Dacă Domnul nostru Iisus Hristos ar veni, în chip văzut, printre noi creștinii și ar bate la ușa noastră, care ușă i s-ar deschide?... La Vitleem, Domnul Iisus ne îndeamnă să ne agonisim smerenie; la Nazaret, ascultare și muncă; iar în cîmpiile Iudeei, pocăință și dragoste de suflete... Sfintele slujbe de Crăciun ne pricinuesc dulci emoții... Sîntem deplini îndreptățiți să zicem că acest praznic al Nașterii Domnului este și o sărbătoare a păcii și a bunei conviețuirii între oameni și popoare... Credem în pace și sîntem plini de nădejde că ea este sigură ca și ivirea zorilor. Tot un gînd al Crăciunului este sprijinirea vieții celei noi printr-o transformare a societății omenești. Unsul Domnului a fost trimis în lume să aducă veștea cea bună săracilor, să vindece inimile zdrobite de suferință, să vestească pe orbi că vor vedea, să sfarme lanțurile celor încătușați, să libereze pe cei robiți de frații lor și să vestească Anul Domnului. Mîntuitorul vine să ne învețe legea iubirii și a muncii, temelia vieții... Voința lui Dumnezeu este ca să nu înceținim silințele în folosul fraților, iar buna rînduială să domnească în toate». Astfel de cuvinte, izvorîte din dragostea cea mai curată față de Hristos și din rîvnă sfîntă pentru binele întregii omeniri, poartă într-însele focul sacru al apostolatului evanghelic și vădesc o inimă de înflăcărat misionar al dreptății, al păcii și al propășirii sociale. Trei pricini întristează încă sufletul P. S. Antim: fățarnicia unora dintre creștinii zilelor noastre, setea de jaf și de sînge a învrăjbitorilor de noroadă și turburarea disciplinară provocată, în cîteva parohii din eparhia Buzăului, de cei ce-și zic «stiliști». De aceea, toți slujitorii altarelor și toți credncioșii sînt îndemnați, cu părintească povață, să ia pildă de viețuire de la însăși Domnul nostru Iisus Hristos, să se încadreze cu tot sufletul în mișcarea universală pentru

apărarea păcii și să păstreze, în sînul sfintei noastre Biserici «unirea duhului prin legătura păcii».

Plină de bogate învățături ziditoare de suflet este și **Pastorala trimisă de P. S. Episcop Iosif** — cu prilejul Sfintelor sărbători ale Nașterii Domnului din anul 1955, — **clerului și credincioșilor ortodocși din cuprinsul eparhiei Rîmnicului și Argeșului**. Amintind păstoriților că sărbătoarea Crăciunului este cel mai popular praznic creștinesc și totodată acela care deșteaptă în om cele mai înalte aspirațiuni sufletești, neobositul misionar de pe scaunul vlădicesc de la R. Vlcea expune mai întâi, pe înțelesul tuturor, adevărurile de credință în legătură cu Nașterea Domnului, îndeamnă după aceea pe ascultători să primească cu toată vrednicia pe Mîntuitorul Hristos, care bate la ușa fiecăruia dintre noi și ne cere să-I dovedim, prin acte de binefacere, că sîntem în adevăr creștini: «**În chip de copil fără sprijin sau de orfan 'amărit, de om bolnav, de bătrîn fără putere, de văduvă îndoliată, de om nevoiaș și necăjit, de orb, de schilod, Iisus vine și întreabă: Ce faci tu pentru mine? Ești sănătos și în putere, este tînăr și voinic, ai în gospodăria ta tot ce-ți trebuie pentru muncă... Ți-ai muncit la timp și cum se cuvine ogorul?... Ți-ai îndeplinit toate îndatoririle?**» Și, dintre îndatoririle religioase și sociale ale creștinului, P. S. Iosif amintește pe cele mai de seamă, pe cele de care va depinde, la Judecata din urmă, starea veșnică a fiecăruia dintre noi: sprijinul generos și neîntîrziat cuvenit din partea noastră spitalelor, școlilor, căminelor de bătrîni, instituțiilor de ajutoare a văduvelor și orfanilor, așezămintelor de cultură și de binefacere din orașe și sate, locașurilor de închinăciune, tuturor celor necăjiți și lipsiți. Dintre aceste sfinte îndatoriri, nu trebuie să lipsească lupta pentru curățirea pămîntului, «**de fărădelegile și răutățile puse la cale de cîțiva corbi profitori și învrăjbitori, înconștienți și iresponsabili băutori de sînge omenesc, care întunecă cu planurile lor războinice cerul senin al bunei înțelegeri între popoare și întristează lumea cu dorințele lor nelegiuite**». Dintre aceste îndatoriri, nu trebuie să lipsească nici munca stăruitoare pentru înflorirea patriei, căci numai cei ce-și îndeplinesc îndatoririle de creștini și de buni cetățeni pot gusta cu adevărat bucuria și binecuvîntarea cerească a praznicului care vestește începutul mîntuirii neamului omenesc.

Expresie a unei inimi mistuite de rîvna pentru mîntuirea păstoriților este și **Pastorala trimisă de P. S. Teofil**, cu același prilej, **clerului și credincioșilor din cuprinsul eparhiei Romanului și Hușilor**, Pentru bunul și înțeleptul vlădică de la Roman, Nașterea Domnului în smerenie și sărăcie vestește vrednicia stării oamenilor truditori și fără viclesug, iar la praznicul ei creștinii trebuie să fie stăpîniți deopotrivă de două sentimente opuse: al bucuriei și al temerei, căci, după cuvîntul dreptului Simeon și după învățătura Sf. Ioan Gură de Aur, Iisus Hristos este hărăzit să fie în același timp și Mîntuitor și Pierzător, adică Mîntuitor pentru cei buni și Pierzător pentru cei păcătoși. «**Iată pentru ce trebuie să ne bucurăm: în nădejdea că Pruncul din iesle ne va sluji spre scularea din păcate. Iată pentru ce, pe de altă parte, se cuvine să ne temem: ca nu cumva să fim din numărul celor ce le va sluji spre cădere, spre prăbușirea în osînda veșnică**». Așadar, pentru ca Nașterea Domnului să ne aducă bucuria mîntuirii veșnice, noi, creștinii, sîntem datori să luptăm împotriva robiei păcatului, să ne jertfim împreună cu Hristos, să conlucrăm cu harul divin pentru propria noastră mîntuire. Mulți credincioși,

nesocotind această lege, nădăjduiesc însă că vor dobândi mîntuirea fără nici o sforțare morală din partea lor, fără înfrînarea poftelor rele, fără să urmeze pe Hristos pe poarta cea strîmtă a virtuții și răstignirii. Pentru unii ca aceștia, Nașterea Mîntuitorului nu le-a fost de nici un folos. Numai «cei ce se căiesc de vătămările aduse lui Dumnezeu și își plîng păcatele în spovedanie, aceia au drept asigurat la mîngîierea și la bucuria adusă pe pămînt de Mîntuitorul. Ei se înșiruiesc în ceata celor mîntuiți de El». Numai cei ce urmează pe Hristos pe calea smereniei și a ascultării, numai cei ce-și recunosc păcatele și se eliberează de ele prin mărturisire, numai cei ce păzesc poruncile lui Dumnezeu, numai cei ce luptă pentru pacea a toată lumea și pentru unirea tuturor popoarelor, aceia sînt vrednici să întîmpine cu cîntări de laudă și veselie dumnezeescul praznic al întrupării Domnului nostru Iisus Hristos.

Pentru clerul și credincioșii din eparhia Dunării de Jos, Pastorală P. S. Episcop Chesarie, care s-a citit în bisericile parohiale în prima zi de Crăciun, iar în bisericile filiale în ziua a doua, constituie o luminoasă călăuză pe drumul propășirii religioase, morale și cetățenești. Frumusețea, valoarea și actualitatea acestei scrisori duhovnicești stau mai cu seamă în dreapta tîlcuire a sensului dogmatic al Întrupării Fiului lui Dumnezeu și în accentul pe care alesul cîrmuitor al treburilor bisericești din ținutul Galașilor și Constanței îl pune pe folosul și necesitatea luptei pentru pace în actul mînuirii. Cînd enumără urmările păcatului strămoșesc, mulți dogmatiști accentuiază doar înstrăinarea omului de Dumnezeu, slăbirea echilibrului moral din ființa noastră și nimicirea armoniei cu natura înconjurătoare. P. S. Chesarie, adînc cunoscător al revelației dumnezeiești, subliniază însă și alte urmări, mult mai dezastruoase, ale păcatului originar, urmările sociale: «De atunci, de îndată ce omul nu mai avea harul lui Dumnezeu cu el... mulțimile erau stăpînite de păcate grele, de cruzime, de vrajbă, de dezbinări și de eresuri, uitînd de adevăratul Dumnezeu și abătîndu-se din calea cea dreaptă a vieții. Cei mari asuprau pe cei mici, cei puternici înrobeau pe cei slabi... De aceea Dumnezeu, în adîncul înțelepciunii Sale, a hotărît să izbăvească omenirea din legătura păcatului în care era ținută și să o cheme la părinteasca dragoste, ca pe fiul cel pierdut». Nu fără temei, așadar, cuvintele rostite de corul îngeresc la Nașterea Domnului au fost un mesaj de pace pe pămînt și bunăvoire între oameni. «Propovăduind aceste cuvinte, îngerii au arătat atunci că mîntuirea pentru care venise pruncul Iisus Hristos se poate îndeplini pornind mai întîi de la pace pe pămînt și bunăvoire între oameni... Nu poate fi mîntuire și nici fericire în viață, dacă nu este pace între oameni și pace între oameni și Dumnezeu. Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, ca și urmașii Lui, ne-au arătat de nenumărate ori că la această pace se ajunge numai prin înlăturarea dintre oameni a pricinilor de vrajbă și de dezbinare». De aceea, în concluzie, destinatarii Pastoralii sînt sfătuiți părintește să se ajute în tot ce contribuie la binele obștesc; să dea ascultare conducătorilor Patriei și ai Bisericii, să-și îndeplinească la timp îndatoririle cetățenești, respectînd întocmirile, așezămintele și legiuirile pe care le are acum poporul nostru și să lucreze pentru înmulțirea dragostei de aproapele și a prieteniei între oameni și popoare, pentru eliminarea războaielor din viața omenirii, pentru pace și progres.

O adîncă evlavie și o nemăsurată iubire de oameni însuflețește și cuvintele P. S. Episcop Nicolae, din Pastorală citită în zilele Crăciunului din

anul trecut, în toate bisericile parohiale și mînăstirești din episcopia Vadului, Feleacului și Clujului. Citind ori ascultînd aceste cuvinte arhieresti de învățătură, nu știm ce se cuvine să admirăm mai întîi: profunzimea cugetării, noblețea sentimentelor, rîvna misionară, frumusețea limbii, arta retorică. Valoarea teologică a acestei nespuse de frumoase Pastorale stă însă în deosebi în recomandarea atitudinii de adîncă smerenie și de cucernică adorare, pe care trebuie s-o avem totdeauna față de minunea cea mai presus de fire din staulul de la Betleem, față de nemărginita dragoste a Părintelui ceresc pentru fiii săi cei rătăciți, față de jertfa lui Iisus Hristos pentru mîntuirea noastră. Dar ea stă și în căldura și puterea de convingere, cu care bunul și înțeleptul conducător de suflete de pe scaunul vlădicesc din inima Ardealului își îndeamnă pe păstoriți să urmeze lui Hristos pe drumul păcii, al dragostei și al înfrățirii. Căci iată ce sfaturi dă P. S. Episcop Nicolae, la acest praznic împărătesc, clerului și credincioșilor de sub ascultarea sa: «Minunat este drumul dreptății lui Hristos, drumul iubirii lui Hristos, drumul păcii lui Hristos... El ne-a arătat neprețuita valoare a sufletului și neasemănata dulceață a vieții de veci, pe care n-o putem dobîndi decît prin dragostea de Dumnezeu și prin rodul acesteia, care este pacea. El ne povățuește și astăzi să ne înfrățim în dragoste, ca să fim tot mai mult o turmă și un păstor... La această viețuire în pace și bunăvoire ne cheamă Domnul prin cîntarea îngerilor Săi; la ea ne cheamă Patria în frunte cu ocîrmuitorii ei, ca și țările lumii povățuite de oameni înțelepți și cinstiți, iubitori ai vieții și nu negustori ai morții. Pentru pace ne rugăm, pentru pace muncim și pentru pace luptăm în toate zilele vieții noastre. Pacea în dreptate și libertate pe seama tuturor popoarelor lumii: aceasta e nădejdea noastră și a tuturor celor ce slăvesc astăzi pe Impăratul păcii. Cu răbdare și luptă, cu nevoință dusă pînă la mucenicie, ea, pacea sfîntă, va veni. Impărăția ei se va întinde odată peste tot pămîntul... Vrăjmașii ei se vor ascunde atunci de rușine, văzîndu-și uneltele ucigătoare adunate grămadă fără de folos. Iar «fiii lui Dumnezeu, făcători de pace» de pe întreaga față a pămîntului, vor cînta atunci împreună cu îngerii cerului cea mai măreață colindă de la cel mai fericit Crăciun...».

De mare folos pentru întărirea convingerilor și a vieții creștinești este și Pastorală trimisă de P. S. Episcop Andrei, de sărbătorile Nașterii Domnului, clerului și credincioșilor din eparhia Aradului, Ienopolei, Hălmaگیului și Hunedoarei. În partea introductivă a acestei frumoase scrisori duhovnicești, P. S. Andrei descrie, după Sf. Scriptură, înfrigurarea și nădejdea cu care neamul omenesc a așteptat veacuri de-a-rîndul trimiterea Mîntuitorului făgăduit de Dumnezeu și amintește, în graiul Sf. Apostol Petru și al Sf. Atanasie cel Mare, că «Hristos s-a făcut om pentru ca omul să se facă Dumnezeu», adică să facă pe om «părtaș la firea cea dumnezeiască». În cuprinsul propriu zis al Pastoralei, P. S. Andrei răspunde, în grai biblic și patristic, la cele două mari întrebări ale minții omenești în legătură cu Intruparea Domnului: 1. Cum a fost cu puțință coborîrea Fiului lui Dumnezeu, ca om, pe pămînt? și 2. Cum se cuvine să ne urcăm și noi la cer, pe scara pe care ne-a întins-o El, spre a dobîndi înfierea? Această coborîre a fost cu puțință, datorită nemăsuratei iubiri a Părintelui ceresc față de noi oamenii, fapăturile sale cele mai alese, iar scopul ei este ridicarea credincioșilor la demnitatea supranaturală a înfierii divine. Prin întrupare, Fiul lui Dumnezeu ne-a redeschis cerul și ne-a întins puntea

pe care să ne putem urca și noi la cer. «Calea spre cer — spune înțeleptul și vrednicul vlădică de la Arad — o aflăm prin pocăință... Dacă vrem să urcăm scara cerului, noi trebuie să urmăm în viața noastră — cu ajutorul mijloacelor pe care Biserica ni le pune la îndemână: Sf. Taine—chipul lui Hristos, adică viața și virtuțile Lui... Dar Iisus Hristos nu este numai o punte de legătură cu cerul, nu e numai un model îndepărtat ce ni se propune să-l urmăm în viața noastră spre a ne urca la cer. El este însuși izvorul vieții, puterea sfințitoare care ne-a adus harul Duhului Sfânt spre a ne putea face fii și moștenitori ai împărăției lui Dumnezeu. Biserica, mireasa lui Hristos (Ef. V, 27), mama fiilor lui Dumnezeu, este așezământul văzut prin care Hristos petrece cu oamenii, precum s-a făgăduit, pînă la sfîrșitul veacurilor. (Matei XXVIII, 19). În ea lucrează, în chip nevăzut, Dumnezeu, prin Duhul Sfânt, și înfierea, și creșterea noastră întru Iisus Hristos. Ea singură ne dă putința de a urca scara cerului». Prin Domnul nostru Iisus Hristos s-a împlinit așadar și coborîrea lui Dumnezeu la om, și înălțarea omului la Dumnezeu. De aceea — spune, în încheiere, autorul acestei substanțiale și frumoase Pastorale — Crăciunul este atît praznicul bucuriei, ce izvorăște din dobîndirea calității noastre de fii și moștenitori ai împărăției lui Dumnezeu și cetățeni ai cerului, cît și praznicul împăcării omului cu Dumnezeu, cu sine însuși și cu semenii săi, precum și praznicul încrederii desăvîrșite în Dumnezeu, care-și îndeplinește cu fidelitate toate făgăduințele și care fiecăruia dintre noi ne va aduce «plinirea vremii», adică vremea potrivită pentru mîntuirea sufletească și pentru înfăptuirea mesajului îngeresc de pace cîntat de întreaga creștinătate la praznicul Crăciunului.

Buchetul tradiționalelor scrisori duhovnicești întocmite de către I.P.S și P.S. membri ai Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne, cu prilejul recentelor sărbători creștinești ale Crăciunului, Anului Nou și Bobotezei, se încheie cu Pastorală pe care P. S. Episcop Valerian a trimis-o de Crăciun clerului și credincioșilor ortodocși din cuprinsul de Dumnezeu păzitei eparhii a Oradiei. Această pastorală — mult mai lungă, ca întindere, decît cele amintite mai sus — este împărțită de autor în trei părți distincte, care s-au citit, cîte una, în prima și a doua zi de Crăciun și în ziua de 1 ianuarie. În partea întâia: «Harurile Betleemului» (pag. 3-12), P. S. Valerian, pornind de la adîncă semnificație a frumoaselor noastre colinde de Crăciun, descrie, pe înțelesul tuturor credincioșilor, urmările nefaste ale păcatului strămoșesc, amintește făgăduințele și nădejile mesianice, istorisește faptul istoric al Nașterii Domnului, arată rolul soteriologic al Întrupării Fiului lui Dumnezeu și recomandă păstoriților să-și agonisească viața cea veșnică prin urmarea drumului de sfințenie și jertfă străbătut de Domnul nostru Iisus Hristos de la Betleem la Golgota. «Să fim trezi și să ne amintim — spune P. S. Valerian — că pacea omului cu Dumnezeu, pacea omului cu sine însuși, pacea ca dar omenirii din partea lui Dumnezeu, la Nașterea de la Betleem a fost numai cîntată și făgăduită, dar primirea ei a venit prin durere și suferință, prin cutremurătoarea jertfă pe Cruce a Domnului nostru Iisus Hristos. Pacea s-a cîntat la Betleem, dar împăcarea omului cu Dumnezeu s-a plinit pe Golgota... Să prăznuim deci cu Betleemul, dar să nu uităm Golgota... Și nu numai să nu uităm de patimile Mîntuitorului nostru, dar să și pătimim cu sufletele noastre, dimpreună cu El, dacă vrem să fim mîntuiți...». În partea a doua, care poate fi intitulată: «Îndatoririle credincioșilor față de Biserica sfrămoșească și față

de Patrie» (pag. 12-19), P. S. Valerian expune pe scurt dogma eclesiologică; analizează critic cauzele și împrejurările istorice care au provocat, la 1700, dezbinarea bisericească din Ardeal; salută, cu bucurie și recunoștință, era de libertate și propășire socială în care s-a făcut, în 1948, reîntregirea Biserici străbune; evocă pildă vieții sfinților români ardeleni, care s-au jertfit pentru păstrarea dreptei credințe: Ilie Iorest, Sava Brancovici, Visarion Sarai, Sofronie de la Cioara și Oprea de la Săliștea Sibului. În încheiere, autorul adresează păstoriților îndemnul de a rămîne pe veci «una în credința și legea noastră, în Biserica și Patria noastră, în înfrățirea și iubirea noastră» și de a cultiva «tot mai mult și mai frumos, ca o jertfă bine plăcută Domnului, florile bunei înțelegeri, florile păcii, florile prieteniei cu toate noroadele, în frunte cu noroadele din țările în care se zidește o viață nouă, dreaptă și luminoasă și în care se apără pacea, ca bunul pămîntesc cel mai de preț din zilele noastre». Partea a treia este intitulată «Pacea lumii» (pagina 19-23) și are ca motto textul evanghelic referitor la uciderea pruncilor din ținutul Betleemului, de către ostașii călăului Irod Idumeul, vrășmașul lui Hristos (Matei II, 16). P. S. Valerian osîndește aci atît masacrul săvîrșit de Irod din dorința de a nu-și pierde tronul, cît și nemăsurata poftă de stăpînire și sete de sînge a Iro-zilor din zilele noastre, care ar dori să arunce omenirea în noi războaie pustiitoare. Pe unii ca aceștia, P. S. Valerian îi asemănă, pe bună dreptate, cu ucigașul Cain, care n-a mai încăput pe lume de fratele său Abel și cu nelegiuitul Irod, care n-a mai încăput pe lume de Pruncul Iisus. Pastorală se încheie cu o afirmare a convingerii nestrămătate în biruința finală a luptei pentru pace și cu îndemnul călduros ca toți creștinii să rămîna pînă la sfîrșit în slujba păcii și a bunei înțelegeri între oameni și popoare.

Acestea sînt, în putine cuvinte, bogatele învățături creștinești și înțeleptele îndrumări sociale, pe care ocîrmuitorii vieții noastre bisericești le-au semănat, cu încredere și nădejde, în sufletele clerului și credincioșilor ortodocși din scumpa noastră Patrie. Ele au izvorît, cum s-a arătat, din cea mai curată rîvnă pentru mîntuirea sufletelor și pentru slava sfintei noastre Biserici, din cel mai profund devotament cetățenesc față de Patria și Poporul nostru și din iubirea mistuitoare pentru pacea și fericirea a toată lumea. E datoria noastră, a slujitorilor altarelor strămoșești, de a face dintr-însele dreptarul activității noastre zilnice și de a purta grijă ca ele să rodească la vreme și cît mai îmbelșugat în toate parohiile noastre.

Prof. Diac. N. I. NICOLAESCU

Prorectorul Institutului Teologic din București

VIATA LĂUNTRICĂ A PREOTULUI

IMPORTANȚA EI ÎN PASTORAȚIE ȘI MIJLOACE PENTRU CULTIVAREA EI.

Vrînd să atragă luarea aminte asupra însemnătății vieții interioare (lăuntrice) în trăirea religioasă-morală, Mîntuitorul spunea Sfinților Săi Apostoli: «...Iată, împărăția lui Dumnezeu este înlăuntru vostru» (Luca XVII, 21). Mergînd pe aceeași cale, Sfîntul Apostol Pavel scria Efesenilor că el se ruga lui Dumnezeu ca Acesta să întărească, prin Duhul Lui, «omul cel dinlăuntru» (Efes. III, 16), iar Corintenilor le scria că suferințele îndurate pentru Hristos nu-l descurajează, pentru că, dacă acestea slăbesc uneori chipul cel din afară al omului, totuși, avem mîngîierea că, prin ele, «omul nostru cel dinlăuntru se înnoiește din zi în zi» (II Cor. IV, 16).

Despre acest «om dinlăuntru» al preotului, despre importanța lui în slujirea preoțească și despre datoria noastră de a-l înnoi și a-l întări — așa precum vedem că ne povățuiește Sfîntul Apostol Pavel — vom vorbi fraților noștri întru preoție, în cele ce urmează.

I. Despre viața lăuntrică, în general.

Orice om trăiește o viață interioară, lăuntrică, deosebită de cea pur vegetativă a trupului și superioară ei. Această viață a duhului, adică a părții celei mai intime din ființa omului, oricît ar fi ea de rudimentară și de redusă, constituie o prerogativă a omului și semnul superiorității lui asupra tuturor celorlalte viețuitoare. În esență, ea constă dintr-o anumită concepție, judecată sau părere despre lume și viață, dintr-o sumă de idei, gînduri și simțăminte moștenite prin naștere sau dobîndite și cultivate prin educație și prin contactul cu mediul înconjurător, dintr-o anumită dispoziție sufletească sau afectivă, care se vede în felul cum ne purtăm față de semenii noștri sau cum reacționăm la lumea înconjurătoare, și așa mai departe. La unii oameni această viață este mai bogată, mai profundă și mai intensă, la alții ea este mai redusă, mai slabă și mai săracă, dacă nu cu totul ștearsă. De aci izvorăsc, în mare parte, multiplele deosebiri calitative dintre oameni, căci fiecare ins are viața sa lăuntrică proprie, care îi imprimă un anumit fel de a fi și de a se comporta în societate și care este deosebit de al celorlalți.

La orice om, viața sa interioară constituie rezervorul și laboratorul în care se adună, se cern ca printr-o sită și se selecționează toate impresiile, bucuriile și durerile venite din afară, prefăcîndu-se apoi în acțiuni, în atitudini și fapte, a cărora calitate atîrnă de aceea a izvorului din care au purces, așa cum dulceața sunetului unei viori atîrnă de calitatea și

sensibilitatea sau forța vibratorie a materialului din care este făcută cutia sa de rezonanță. Viața lăuntrică este camera de taină a sufletului, de unde omul cel bun scoate cele bune ale sale, precum scrie la Sfânta Carte (Matei XII, 35, și Luca VI, 45). Cu alte cuvinte, factorul lăuntric al personalității fiecăruia generează sau determină și manifestările sale exterioare, după cum felul seminței îngropate în pământ ne spune mai dinainte ce fel de plantă va încolți dintr-însa. Echilibrul și armonia dintre fondul lăuntric și manifestările exterioare fac pe omul de fond, cumpănit și stăpîn pe sine.

Așa dar, la orice om, calitatea manifestărilor sale exterioare se va resimți de aceea a fondului lăuntric din care ele răsar, căci orice acțiune poartă fidel pecetea factorului lăuntric care a produs-o; sau, cum spune Marcu Ascetul, faptele văzute sînt puii celor nevăzute¹). O viață interioară intensă, bogată și profundă, se revarsă în chip firesc și necesar în afară, așa cum seva pămîntului izbucnește în muguri și în flori; căci, după cuvîntul Mîntuitorului, «din prisosul inimii grăiește gura» (Matei XII, 34, și Luca VI, 45).

II. Viața lăuntrică a preotului și importanța ei în pastorație.

Ca reprezentant și propovăduitor al unei doctrine religioase care afirmă primatul spiritului asupra materiei și întîietatea sufletului față de trup, preotul trebuie să se distingă față de credincioșii săi printr-o intensă viață lăuntrică, duhovnicească. El trebuie să fie un campion al spiritului, al acelei părți intime și superioare din ființa noastră, care constituie «chipul lui Dumnezeu în om» și prin care sîntem orientați către Dumnezeu și către cer.

După învățătura marilor teologi ai Bisericii creștine, spiritul sau duhul (τὸ πνεῦμα) adică esența cea mai lăuntrică, mai intimă și mai nobilă a ființei noastre, este sediul sau altarul Harului divin, care se dă oricărui creștin prin botez, precum și al Harului special, care se dă sfințiților slujitori, prin hirotonie. De altfel, Mîntuitorul însuși accentua că «duhul este cel ce dă viață...» (Ioan VI, 63; comp. și II Cor. III, 6). El este cel care însuflețește toată activitatea slujitorilor lui Dumnezeu în lume, cel care alimentează tot entuziasmul, devotamentul și zelul preotului și care întreține în acesta tot focul sacru al iubirii de Dumnezeu și de oameni.

Această scînteie, sădită de Dumnezeu în ființa omului, este izvorul din care iriază toată puterea preoției. Viața lăuntrică, trăirea în duh, este absolut indispensabilă pentru preot, căci prin ea se întreține legătura lui sufletească cu Dumnezeu, de unde îi vine și chemarea și autoritatea și puterea, și spre care preotul este dator să îndrepteze nu numai privirea lui ci și pe aceea a păstoriților săi. Ea este «împărăția lui Dumnezeu cea dinlăuntru nostru», de care ne vorbește Mîntuitorul (Luca XVII, 21) și în care preotul află sursa și rezimul energiei sale creatoare, pentru că ea îl face să vadă totul prin prisma înaltei chemări preoțești. Ea constituie seva de viață care circulă prin toată ființa preotului și din care odrăslesc florile virtuților și roadele faptelor bune. În laboratorul sufletesc al preotului se plămdesc, rodesc și se prelungesc apoi în viața exterioară, ca niște lăstari încărcăți de rod, toate manifes-

1. Citat la Pr. M. Branîște, *Viața lăuntrică a preotului, cheia succesului în pastorație*, art. în rev. *Buletinul Eparhiei Argeșului*, martie 1947, p. 20.

tările sale particulare și publice; de aci izvorăște conduita sa în familie, între prieteni și cunoscuți, în societate²).

În afară, o viață spirituală intensă se manifestă mai întâi prin pietate sau religiozitate. La temelia acesteia stau în primul rând cele trei virtuți creștine de căpetenie: credința, nădejdea și dragostea, virtuți care trebuie să împodobească sufletul preotului într-o măsură mai mare decât la orice creștin. Un preot adevărat se distinge deci printr-o credință tare și neșovăelnică în Dumnezeu, printr-o nădejde neclintită în puterea, dreptatea și bunătatea Lui, prin iubirea sa nemărginită față de Dumnezeu și de oameni.

În al doilea rând, bogăția vieții lăuntrice a preotului se vădește în interesul său pentru tot ceea ce este înalt și superior în viață, ca și în preocuparea sa pentru tot ce poate purifica, îmbunătăți și înnobila ființa sa proprie și pe a altora. Preotului se adresează în primul rând sfatul Mîntuitorului: «Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate celelalte se vor adăuga vouă...» (Matei VI, 33). Fără îndoială, în calitatea sa de cetățean și membru al societății în mijlocul căreia trăiește, preotul nu se poate dezinteresa, ci, dimpotrivă, este obligat să se îngrijească de tot ce ar putea spori și îmbunătăți condițiile materiale de trai ale sale proprii și ale credincioșilor săi. Dar în calitatea lui de model și îndrumător al credincioșilor pe calea virtuților creștine, preotul trebuie să însoțească și să tempereze alergarea și frământarea lui pentru cele pămîntești, printr-o neconținută preocupare pentru înfrîngerea și dominarea pornirilor inferioare ale trupului, prin interesul său nedemințit pentru mîntuirea sufletelor încredințate lui, pentru luminarea minții sale și a lor, pentru moralizarea vieții sale și a lor. Plăcerea lecturii unei cărți bune și ziditoare de suflet, interesul pentru orice manifestare de cultură și de artă, bucuria pricinuită de întoarcerea unui suflet de pe calea rătăcirii, sentimentul de mulțumire pe care ți-l dă orice izbîndă asupra slăbiciunilor proprii: iată bucuriile și desfătările curate și înalte pe care le caută și le gustă preotul înzestrat cu o bogată și profundă trăire lăuntrică.

Despre rolul covîrșitor al vieții lăuntrice a preotului în iconomia Bisericii vorbea de curînd unul dintre Inalții noștri Ierahi, spunînd, între altele:

«Statul preotului adevărat pretinde o așezare lăuntrică, din care izvorăsc înfățișările lui în afară. Așezarea, sau forul lăuntric, se întemeiază pe credință, jertfelnicie și tărie în încercări. Ar părea fără înțeles spusă că un preot trebuie să fie credincios, dacă n-am ști că abaterile și clătînările noastre preoțești se datoresc, în cea mai mare parte, îndeplătării de cercetarea Sfintelor Scripturi, de lecturile ziditoare de suflet, de meditație religioasă, de rugăciune și mai ales de deasa spovedanie la duhovnic. Fără aceste unelte, sufletul preotului se descumpănește. Cu ele, preotul se află în puterea Duhului, care «suflă de unde voiește», se ridică deasupra tuturor încercărilor și răspunde, cu liniște, cumpătate, scumpete de cuvînt, înțelepciune și hotărîre, tuturor ispitirilor cugetului, șovăielilor voinței, amăgirilor sau atacurilor din lăuntru sau din afară. Dispune de ceea ce se cheamă echilibru sufletesc. Numai un asemenea preot capătă însușirea de a se impune și jertfi pentru adevărurile fun-

damentale ale credinței sale, probînd ființa lor în cele mai grele împrejurări. El stă, precum zice un mare scriitor, cu fruntea în furtuna vremelniciilor și cu rădăcinile în mîzga vieții din aîunduri. El liniștește pe credinciosul de toate zilele. Stîmpără șerpuirile lui sufletești. Cumpănește silniciile dintr-însul și întetește puterile sănătății morale. Lăuntru echilibrat al preotului mărturisește dumnezeiasca sa trimitere și înlesnește creștinului înfîia pipăire a credinței.

Din această piatră unghiulară se despletesc, apoi, înfățișările preotului în afară: viața în familie, legăturile cu frații întru preoție, purtarea față de păstoriți, raportul cu cîrmuirile bisericești și laice, împlinirea îndatoririlor sacerdotale și sociale» (I.P.S. Mitropolit Firmilian al Olteniei, artic. **Preotul**, în rev. **Mitropolia Olteniei**, an. 1955, nr. 1-2, p. 6-7).

Cu oît viața interioară a preotului este mai bogată, mai intensă și mai profundă, cu atîta posibilitățile de care dispune el vor fi mai multiple și mai variate, cu atîta puterea lui de rezistență față de greutăți și de piedici va fi mai mare, iar strădania și activitatea lui mai bogată în roade și în succese. Cu adevărat se poate spune despre inîma unui astfel de preot că «rîuri de apă vie curg dintr-însa», precum zice Mîntuitorul (Ioan VII, 38). Fără un asemenea suport lăuntric al faptelor noastre, preoția rămîne dimpotrivă neproductivă, ca un pom uscat. Neglijarea sau lăsarea în paragină a vieții interioare echivalează cu secarea izvorului de unde decurge puterea slujirii preoțești. Sărăcirea sau amorțirea ei aduce după sine anchilozarea puterilor sufletești ale preotului: legătura lui cu cerul slăbește, dragostea se răcește, entuziasmul și zelul sacerdotal scade sau se stinge cu totul.

De aci decurge datoria preotului de a-și cultiva, adică de a spori, a îmbogăți și a adînci neconținut viața sa duhovnicească și de a întreține veșnic vie și nestinsă această flacără interioară, care iluminează și încălzește întreaga sa ființă și care fecundează întreaga sa activitate și manifestare exterioară.

Fără îndoială, temeliile sau începuturile vieții lăuntrice a preotului trebuie să le căutăm în acea înclinație firească spre meditație și interiorizare, care se poate constata de timpuriu, ca una dintre formele de manifestare ale vocației pentru preoție. Intr-o măsură oarecare, ea se cultivă apoi în școală, unde deprinderile de pietate, religiozitatea și iubirea de meditație constituiesc una din preocupările de căpetenie în educarea și formarea personalității viitorilor preoți. Dar viața duhului se poate sufoca sau stinge mai tîrziu, din lipsă de exercițiu, ca orice putere sufletească rămasă în nelucrare³). De aceea, ea trebuie neconținut cultivată, adîncită și dezvoltată, pentru a nu întrerupe în noi izvorul Harului și al puterii de sus, care ne susține în împlinirea misiunii noastre. Ea această datorie a noastră se referea, desigur, Sfîntul Apostol Pavel, cînd scria discipolului său Timotei: ați aduc aminte să reaprinzi (să ții neconținut aprins) harul lui Dumnezeu care e în tine, prin punerea mîinilor

3. După învățătura marilor teologi ai Bisericii Ortodoxe, chiar harul comun primit la botez rămîne nelucrător în om, adică nu își arată efectele decît dacă e pus în lucrare, prin colaborarea sau voința personală a omului, prin fapte bune sau exerciții de pietate. Vezi mai ales la Nicolae Cabasila, **Despre viața în Hristos**, cărțile II și III, trad. rom. de Prof. T. Bodogae, Sibiu 1946, pp. 77, 173 și urm. Comp. și Marcu Ascetul, **Răspuns acelor care se îndoiesc despre dumnezeiescul botez**, în **Filocalia**, trad. rom. de D. Stăniloae, vol. I, Sibiu 1946, pp. 293-294.

mele» (II Tim. I, 6). Căci «pentru viața duhovnicească, lipsa de progres înseamnă sărăcire, superficializare, alunecare înapoi, destrămare. Dacă nu e alimentat continuu prin învățătură și faptă mereu îmbunătățite, sufletul creștin și deci și al preotului, se închircește sau își caută compensație în altceva, în altă direcție»⁴).

Eforturile spre desăvârșire ale preotului trebuie îndreptate deci mai întâi spre interiorul ființei sale: «Podoaba voastră să nu fie cea din afară... ci omul cel tainic al inimii, în nesticăcioasa podoabă a duhului blînd și liniștit, care e de mare preț înaintea lui Dumnezeu» (I Petru III, 3-4).

III. Mijloace pentru cultivarea vieții noastre lăuntrice (duhovnicești).

Care este deci hrana cu care putem alimenta izvorul lăuntric de energie al ființei noastre, sau — cu alte cuvinte — care sînt mijloacele pentru întreținerea și promovarea trăirii noastre lăuntrice și duhovnicești? — Sînt acelea pe care le-a indicat Inaltul Ierarh citat ceva mai înainte și pe care noi le vom enumera aici în altă ordine, adică: rugăciunea, reculegerea (meditația și examenul de conștiință), mărturisirea (și împărtășirea), lectura religioasă; la acestea noi adăugăm relațiile și conversațiile cu persoane avansate în viața duhovnicească, precum și exerciții ascetice, sau mijloace menite să modeleze chipul nostru duhovnicesc după cel desăvârșit, al Mîntuitorului, care este modelul nostru suprem, în această privință.

Să vorbim, pe scurt, despre fiecare în parte.

1. **Rugăciunea.** Rugăciunea este o convorbire cu Dumnezeu, prin înălțarea gîndului și a inimii noastre spre El. Ea este hrana și respirația sufletului creștin, fără de care nu se poate concepe viață spirituală, pentru că prin ea se întreține legătura noastră cu cerul. Este de la sine înțeles că orice bun creștin trebuie să se roage. Dar cu deosebire preotul este și trebuie să fie prin excelență un om al rugăciunii. Nimeni nu este îndatorat să se roage mai des, mai mult și mai cu căldură decît el. Ca reprezentant și slujitor al lui Dumnezeu, el e dator, prin însăși natura misiunii sale, să se aplece și să se mențină în necurmată și trainică legătură cu Dumnezeu, Căruia îi slujește. Și aceasta o poate face preotul mai ales prin rugăciune. În rugăciune el poate mărturisi lui Dumnezeu, ca unui tată și stăpîn, adorația, respectul și iubirea sa față de El, proiectele și năzuințele sale pentru mîntuirea credincioșilor, slăbiciunile, lipsurile și căderile sale, nevoile, durerile și necazurile sale în împlinirea misiunii preoțești.

a) Ca iconom al Harului dumnezeiesc și ca instrument de sfințire a lumii, preotul este dator să se roage nu numai pentru sine, ci și pentru credincioșii săi, al căror mijlocitor și reprezentant este în fața lui Dumnezeu. Ca preot, funcția și menirea lui de căpetenie este să se roage pentru Biserică, să transmită lui Dumnezeu rugăciunile și mulțumițiile Bisericii, ale enoriei păstorite, după regulile și rînduielile sacre fixate de tradițiile de cult și scrise în Tipic și în diferitele cărți de slujbă. În această calitate, el este crainicul, purtătorul de cuvînt, glasul comunității sau al obștei pe care o păstorește, exprimat prin formulele sacre de rugăciune, consfințite de tradiție și de Biserică. Aceasta este datoria și slujba lui de căpetenie din toate zilele: să se roage pentru credincioși;

4. D. I. Eelu, **Predica prin exemplul personal**, în rev. **Biserica Ortodoxă Română**, an. 1954, nr. 5, p. 568.

ea trebuie să rămână în centrul preocupărilor și al activității sale și să primeze asupra tuturor celorlalte laturi ale misiunii preoțești (activitatea învățătoarească și cea de conducere, lucrarea socială, culturală, gospodărească, etc.).

Ca slujitor de cele sfinte, preotul se cade să fie pildă și model credincioșilor săi în ceea ce privește râvna sa pentru rugăciune, pietatea și căldura cu care se roagă, motivele sau obiectul rugăciunii sale. Rugăciunea făcută de preot în cadrul slujbelor săvârșite în biserică, sau în afară de biserică, alcătuiește deci o funcție esențială a preoției. Dar preotul nu trebuie să coboare această sfântă și capitală datorie sacerdotală la nivelul unei simple obligații profesionale, îndeplinită în chip mecanic, din obișnuință, ori din dorința de câștig material. El e dator să se comporte în slujbă ca unul care se află în permanență în fața lui Dumnezeu și să-I slujească cu cuviință și pătrundere, cu evlavie și credință, cu căldură și demnitate. să pună suflet și convingere în tot ceea ce rostește și face în timpul slujirii, pentru ca să îndemne și pe alții la rugăciune, prin exemplul său. «Datoria preotului este nu numai de a se ruga el, ci și de a învăța pe alții să se roage, dându-le deprinderea rugăciunii... Starea de har și de religiozitate a unei parohii o decide preotul. El trebuie să fie și să se arate ca un om al rugăciunii prin excelență, atât pentru a mijloci transmiterea harului dumnezeiesc, cât și pentru a infiltra gustul, necesitatea și felul de a se ruga, păstoriților săi»⁵). De aceea, unul din țelurile pe care trebuie să le urmărească preotul în activitatea sa sacramentală este să antreneze pe credincioși la rugăciune, asociindu-i mai ales la rugăciunea Bisericii, adică făcându-i să participe în mod activ la rugăciunea liturgică a bisericii, să se roage și să cânte împreună cu preotul și cu cîntăreții de profesie⁶).

E de la sine înțeles că preotul de enorie nu poate îndeplini zilnic, cu strictețe, întreaga rînduială de rugăciune și de slujbă impusă viețuitorilor din mînaștiri, a cărora menire și îndatorire de căpetenie este tocmai să se roage în tot timpul. Totuși el e obligat la mai mult decît minimul de rugăciune impus oricărui credincios laic, seara și dimineața. El e dator să facă mai des apel la Ceaslov, acel cod al rugăciunii sacre a Bisericii, care nu trebuie lăsat numai pe seama cîntăreților de strană în biserici, ci să fie un dreptar indispensabil de rugăciune, un *vade-mecum* al preotului, nelipsit din mîna, din casa și din viața lui religioasă.

Îndeplinirea la timp, cu râvnă și cu conștiințiozitate, a tuturor îndatoririlor și a pravilelor impuse oricărui slujitor de cele sfinte, caracterizează pe preotul adevărat, însuflețit de o înaltă conștiință pentru misiunea și răspunderea lui. În deosebi să se silească preotul a-și respecta rînduita pravilă de pregătire trupească și sufletească pentru slujirea Sfintei Liturghii; să facă din întreaga lui ființă locaș vrednic al Harului dumnezeiesc, care i s-a dat prin hirotonie și care sfințește și preface, prin buzele și mîinile preotului, cinstitele Daruri în Sfîntul Trup și Sînge al Domnului⁷).

5. Pr. P. Vintilescu, *Preotul în fața chemării sale de păstor al sufletelor*, București 1934, pp. 277, 279.

6. Despre aceasta a se vedea mai pe larg studiul nostru *Participarea la liturghie și metode pentru realizarea ei*, în rev. *Studii Teologice*, an. 1949, nr. 7-8.

7. Vezi articolul nostru *Despre pregătirea preotului pentru slujirea Sfintei Liturghii*, în rev. *Mitropolia Moldovei*, an. 1954, nr. 11-12.

b) Fără îndoială, îndeplinirea cu sfințenie și cu pătrundere a rugăciunii oficiale a Bisericii contribuie mult la sporirea pietății personale a preotului, la îmbogățirea și aprofundarea vieții sale lăuntrice și duhovnicești. Dar, precum am spus, ea constituie o obligație impusă de însăși natura și misiunea preoției în lume. De aceea, preotul care vrea să progreseze în evlavie și în trăire duhovnicească, nu se poate mulțumi doar cu atîta. El trebuie să cultive într-o largă măsură și rugăciunea personală, extra-liturgică. El este adică dator să se roage nu numai în biserică, în timpul sfintelor slujbe, împreună cu credincioșii lui, în zilele de sărbătoare sau cu prilejul oficierei diferitelor servicii religioase, ci și în afară de biserică: acasă, pe drum, la lucru, la masă, sau cu un cuvînt, în orice moment și în orice împrejurare. Mîntuitorul însuși se ruga nu numai în fața poporului și pentru popor, ci deseori și pentru Sine, retrăgîndu-se pentru aceasta în singurătate și rugîndu-se uneori cu lacrimi de sînge, așa cum a făcut în grădina Ghetsimani, în noaptea dinaintea patimii și morții Sale (Luca XXII, 44). Preotului se adresează în primul rînd porunca Mîntuitorului: «Priveghiați, rugîndu-vă în toată vremea...» (Luca XXI, 36), repetată de Sfîntul Apostol Pavel în cuvintele: «Rugați-vă neîncetat!» (I Tes. V, 17).

Nimic de seamă nu trebuie să întreprindă preotul fără a cere mai întîi lui Dumnezeu, prin rugăciune, ajutorul și binecuvîntarea Sa. «Orice întreprindere pastorală trebuie să pornească de la rugăciunea de cerere, ca să se încheie cu rugăciunea de mulțumire»⁸⁾. Dar mai ales în momentele și în împrejurările grele ale vieții și ale misiunii sale, în clipele de durere, de frămîntare, de ispite și de îndoială, de furtună și de cumpană sufletească, el are nevoie să recurgă la mîngîierile rugăciunii; în ea va afla liniștea și pacea la vreme de furtună și de neazuri; ea îi va da tăria trebuitoare pentru suportarea și înfruntarea insucceselor, a decepțiilor și a durerilor sale de om și de preot; în ea să caute și să ceară preotul ajutorul cel de sus pentru refacerea energiei și a rîvnei sale sacerdotale, hrană pentru reîmprospătarea puterilor sale de muncă și de luptă împotriva slăbiciunilor sale, împotriva păcatului și a răului material și moral din lume.

Numai prin rugăciune necontenită și stăruitoare se poate susține caracterul sacerdotal al preoției, ferindu-l pe preot de laicizare și ajutîndu-l să se ridice deasupra preocupărilor și a grijilor pămîntești, pentru a rămîne un adevărat îndrumător spiritual al credincioșilor săi. Cînd rugăciunea va deveni pentru preot nu numai o datorie impusă de menirea sa, ci chiar o nevoie sufletească adînc și permanent simțită, așa cum trupul simte nevoie de hrana zilnică, atunci el va putea spune, împreună cu Sfîntul Apostol Pavel: «Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine» (Gal. II, 20).

2. Reculegerea (meditația și examenul de conștiință).

Un al doilea mijloc de promovare și dezvoltare a «omului nostru lăuntric» este recurgerea, adică retragerea în noi înșine prin meditație și examenul de conștiință.

Clipele de reculegere sînt ca niște oaze de singurătate interioară și de liniște în mijlocul lumii și al zgomotului ei. În timpul lor, ne smulgem pentru scurtă vreme din vîltoarea și din frămîntarea neostoită a vieții de

8. Pr. P. Vintilescu, op. cit., p. 289.

toate zilele, pentru a ne retrage în «cămara noastră de taină», cum spune Mântuitorul (Mat. VI, 6), adică în limanul de singurătate și de liniște din lăuntrul propriului nostru suflet, unde sîntem numai noi înșine. Este ca o evadare momentană din lume, o izolare de gălăgia și de forfota ei veșnică, pentru a ne regăsi pe noi înșine.

În timpul reculegerii, atît mintea cît și inima și voința noastră sînt întoarse din afară înlăuntru: mintea se concentrează asupra adevărilor divine, simțirea se umple de iubirea lui Dumnezeu și de rîvna pentru slujirea Lui, iar voința se încordează în urmărirea și în realizarea binelui. «Astfel interiorizată și sporită, lucrarea sufletului produce o încălzire a inimii, o dilatare a perspectiveilor, o deosebită înțelegere a lucrurilor superioare, o fericită înălțare a duhului. Lăuntrul sufletului capătă starea unei cetăți străjuite de îngeri, care nu lasă să intre decît impresii neturburătoare și ziditoare, cămara în care intrînd într-ascuns, insul se desface de realitățile imediat înconjurătoare și contemplă pe cele mai înalte, în vîrfurile cărora ochiul tihnit al sufletului vede pe Dumnezeu»⁹⁾. Omul recules este ca «cel ce își astupă urechile cînd aude de fără-de-legi și și pune vâl pe ochi ca să nu mai vadă răul; acela va locui pe înălțime și stîncile cele tari vor fi cetatea lui...; ochii lui vor privi pe Impărat în toată frumusețea Lui și o țară îndepărtată va vedea» (Isaia XXXIII, 15-17).

Fără îndoială, practicarea frecventă a reculegerii este proprie și posibilă în primul rînd viețuitorilor din mînăstiri sau pustnicilor, care caută și pot afla singurătatea și isihia. Dar ea nu e mai puțin necesară preotului de enorie, care trăiește în mijlocul societății și în zbućiumul vieții de toate zilele. Obligat să fie necontenit prezent în lume și să păstreze contactul strîns și permanent cu viața reală a credincioșilor săi, pentru ca să o poată cunoaște și influența în bine, preotul de enorie nu poate deveni un ins rupt de societate, un singuratic sau un meditativ, așa cum pot fi cei care caută isihia pustiei sau a schiturilor depărtate de larma vieții. Totuși, tocmai prin această situație a sa, preotul de enorie are nevoie de mai multe momente de reculegere, așa cum luptătorii din primele linii au mai multă nevoie de refacere decît cei din spatele frontului. De ce? — Pentru că aceste clipe de retragere în noi înșine, oricît ar fi de scurte, au asupra sufletului nostru același efect întăritor pe care îl are o baie sau o cură de aer curat și de liniște asupra trupului nostru: ele liniștesc patimile, amuțesc instinctele rele, potolesc dorințele păcătoase, înlătură din suflet orice turburare și aduc în loc liniște. În urma lor ne simțim înviorați și primeniți sufletește, mai întăriți, mai conștienți de sublimitatea și de responsabilitatea misiunii noastre, mai curați și mai pregătiți pentru a reîncepe lupta și a o duce cu succes pînă la capăt. Din ele pot izvorî îndemnuri și hotărîri bune și determinante pentru tot restul vieții și al activității noastre spre binele Bisericii și al Patriei, așa cum scafandrul coborît în adîncul liniștit al oceanului se întoarce la suprafață cu agonisită bogată de mărgăear și mărgăritare de mult preț.

Reculegerea îmbracă de obicei două forme mai frecvente: cea de meditație și cea de examinare a conștiinței.

a) **Meditația (reflecția)** este concentrarea gîndului și a minții noastre asupra unor anumite lucruri sau idei, care merită o deosebită și atență cercetare sau examinare. În tratatele de teologie mistică și ascetică, bazate

9. Pr. M. Branîște, art. și loc. cit.

pe învățătura marilor reprezentanți ai spiritualității creștine, meditația e socotită ca unul din mijloacele de progres în calea spre desăvârșire, mult utilizat mai ales în viața monahală¹⁰).

Clipele de meditație sînt consacrate de obicei unor idei religioase sau adevăruri de credință asupra cărora vrem să ne concentrăm, pentru aprofundarea sau examinarea lor amănunțită și din care rezultă îndemnuri sau hotărîri pentru orientarea purtării și a activității noastre.

Meditația se poate face în orice moment de răgaz sau în orice prilej, potrivit din timpul zilei, dar mai ales dimineața, cînd spiritul e mai odihnit, sau seara, cînd avem mai multă liniște. Ea poate însoți, de exemplu, lectura Sfintei Scripturi și a cărților de pietate, cînd avem de pregătit o predică sau o cuvîntare religioasă, sau înainte de rostirea acesteia, ș.a.m.d.

b) Cît privește examenul de conștiință, el constituie o condiție a dezvoltării vieții sufletești și a personalității noastre. E un mijloc de control și de auto-educație, bazat pe străvechiul principiu al filozofiei și pedagogiei clasice: «cunoaște-te pe tine însuși» și recomandat cu stăruință de către toți maeștrii desăvîrșirii morale creștine. Mare lucru e cunoașterea de sine, căci «cine se cunoaște pe sine, acela cunoaște și pe Dumnezeu», spune, de exemplu, Clement Alexandrinul.

Dacă rugăciunea însemnează de fapt o convorbire cu Dumnezeu, examenul de conștiință constituie o convorbire făcută cu noi înșine. Farul luminos al atenției și al conștiinței noastre, îndreptat de obicei spre lumea din afară, se întoarce în aceste clipe și se concentrează asupra noastră înșine. În lumina lui, ne examinăm cu luare aminte pe noi înșine, persoana noastră, cu toate realizările și insuccesele ei. Cînd ne facem controlul conștiinței, sîntem singuri, avînd în fața ochilor noștri sufletești numai pe Dumnezeu însuși, pe care îl luăm ca martor și judecător al faptelor, al cugetelor și al simțirilor noastre și căruia îi putem spune, ca Psalmistul: «...Toate căile mele înaintea Ta sînt, Doamne» (Ps. CXVIII, 168).

În asemenea clipe facem socoteala activității noastre de pînă atunci, recapitulînd, de exemplu, tot ce am făcut într-o anumită zi sau într-o perioadă oarecare de timp. Este un fel de dare de seamă față de noi înșine și față de Dumnezeu, asupra a ceea ce am făcut și ce n-am făcut pînă atunci. Cînd ne facem examenul de conștiință, e bine să ne punem întrebări ca acestea: sînt eu pe deplin conștient de gravitatea și de responsabilitatea înaltei sarcini ce mi-am luat? Mă străduiesc din toată puterile să fiu la înălțimea ei? Am făcut tot ce eram dator sau puteam să fac pentru îndeplinirea ei și pentru mîntuirea credincioșilor mei? Pentru ce n-am izbutit în cutare împrejurare? Ce îmi mai lipsește pentru asta? Incheierea examenului de conștiință se face de obicei cu luarea de hotărîri pentru viitor, cu rugăciune pentru împlinirea bunelor intenții și a proiectelor de îndreptare, de îmbunătățire a activității noastre, de perfecționare a mijloacelor noastre de lucru.

10. Vezi de ex. A. Tanqueray, *Précis de Théologie ascétique et mystique*, VIII-e éd., Paris-Tournai-Rome 1928. O mare importanță se acordă meditației în deosebi în Biserica Romano-Catolică, unde e privită ca baza oricărei vieți spirituale; ea este practică acolo după o anumită tehnică, prin care se reglementează amănunțit vremea și durata ei, materia, rînduiala sau componența ei, și așa mai departe.

O astfel de mărturie în fața lui Dumnezeu și a conștiinței proprii trebuie să facă preotul cât mai des, dacă se poate chiar zilnic. Vremea cea mai potrivită din zi pentru acest lucru este seara, odată cu rugăciunea de dinainte de culcare, când putem avea răgazul și liniștea necesare pentru concentrarea sau reculegerea sufletească. Fiecare întreprindere sau realizare mai importantă din domeniul pastorației este bine să fie precedată și urmată de clipe de reculegere și auto-examen. E de la sine înțeles că preotul dă neconținut seama de lucrarea lui în fața autorității bisericesti aici pe pământ; el va da seama mai ales în fața lui Dumnezeu, la dreapta și nemitarnica Judecată. Ca slujitor al Domnului, el e însă dator să-I prezinte cât mai des socoteala felului în care a întrebuințat talanții ce i s-au încredințat. Preotului conștiincios, care se străduiește să-și facă pe deplin datoria, nu-i va fi niciodată teamă de o astfel de socoteală periodică, făcută în clipele de reculegere și de auto-examen, pe care el le dorește, le caută. Un astfel de preot va aștepta, cu încredere și fără teamă, socoteala cea mare și ultimă, pe care fiecare din noi o va da în fața tronului Judecății din urmă. Căci, după cuvântul Sfântului Apostol Pavel, «de ne vom judeca noi singuri, nu vom mai fi judecați» (I Cor. II, 51).

3. Mărturisirea și împărtășirea.

Oricât de curată viață ar duce preotul, totuși nici el nu e scutit de slăbiciuni, de căderi, greșeli și păcate, inerente firii omenești: «Dacă pretindem că nu avem păcat, ne amăgim pe noi înșine și adevărul nu este întru noi. Dar dacă ne mărturisim păcatele, El (Dumnezeu) este credincios și drept, ca să ne ierte păcatele și să ne curățească de orice nedreptate» (I Ioan I, 8-9). E de la sine înțeles că preotul e dator să se ridice mai presus de ceilalți prin perseverența în bine, prin voința dîrză de a lupta împotriva păcatului și de a se păstra cât mai curat. Dacă, totuși, nici el nu se deosebește de ceilalți oameni în ceea ce privește predispoziția și posibilitatea de a păcătuți, el trebuie să alunge măcar, din suflet, efectele eventualelor păcate, folosindu-se pentru aceasta de același divin mijloc de curățire, pe care Biserica îl pune la îndemîna tuturor creștinilor: spovedania sau mărturisirea.

Intr-adevăr, preotul trebuie să se spovedească și el, atît ca om cît și ca preot. Mai întîi pentru că și el e supus greșelii și al doilea pentru că lui, ca slujitor de cele sfinte, i se cere un grad mai mare de curăție trupească și sufletească, pe care dacă nu o poate menține în permanență, o poate redobîndi prin mărturisirea deasă și prin pocăință. El este totodată și duhovnicul păstoriților săi. Dar cum va putea sta el în scaunul de duhovnicie, ca judecător al altora, de nu se va judeca mai întîi pe sine însuși? Poate cineva să spele pe altul, înainte de a-și fi curățit el însuși mîinile? Cum va putea deci preotul să lege și să deslege păcatele oamenilor și să le fie povățuitor spre virtute, cînd propria sa conștiință va fi împovărată de păcate neiertate?

De aceea, Simeon, arhiepiscopul Tesalonicului (sec. XIV-XV) îndeamnă atît pe preoți, cît și pe arhierei, precum și pe cei din clerul monahal, să se spovedească des, mai ales înainte de a liturghisi¹¹). El sfătuiește pe

11. **Despre Pocăință**, cap. 252, în trad. rom. cu titlul **Tractat asupra tuturor dogmelor credinței noastre ortodoxe**, tip. de T. Teodorescu, Buc. 1866, pp. 166-167 (reprodus și în **Invățătura pentru spovedanie**, din **Molitfelnic**, vezi de ex. editia București 1937, p. 47); Același, **Despre preoție în aceeași trad. rom.**, p. 366. Comp. și **Carte folositoare de suflet**, Buc. 1899, p. 183.

preoți să-și mărturisească îndeosebi păcatele și neglijențele comise în exercițiul funcțiunii lor de liturghisitori, spunându-le arhierelui, căci păcatele de acest fel sînt specifice misiunii preoțești și ele se canonisesc numai de către arhieru¹²⁾. **Povăturile** din Liturghier prescriu preotului obligația de a se spovedi duhovnicului său, înainte de slujire, nu numai în cazul că s-a făcut vinovat de vreunul din cele șapte păcate de moarte (trufia, iubirea de argint, desfrînarea, mînia, lăcomia, zavistia și trîndăvia la faptele cele bune)¹³⁾, ci chiar ori de cîte ori își simte cugetul împovărat de păcate mai mici, care l-ar putea împiedeca de a sluji cu vrednicie, ca de exemplu atunci cînd e ispitit noaptea în vis din vina lui, adică din pricina gîndurilor sau a vorbelor necurate de cu seara, a mîncării și a băuturii peste măsură, a prelungiri somnului, și așa mai departe¹⁴⁾.

b) Culmea și coroana vieții spirituale a creștinului ortodox o reprezintă unirea deplină cu Hristos-Domnul, prin împărtășirea cu **Sfîntul Său Trup și Sînge**. De fapt, aceasta reprezintă, în forme concrete, unirea de taină cu Dumnezeu, la care aspiră, de veacuri, marile personalități religioase ale creștinismului. Împărtășirea constituie, aici pe pămînt, gradul suprem al vieții în Hristos, adică al trăirii în curentul de har care izvorăște și curge din jertfa Mîntuitorului și care circulă, ca o sevă dătătoare de viață, prin toate mădulele trupului mistic al Bisericii, însuflețindu-le și alimentîndu-le necontenit.

Sfînta Împărtășanie reprezintă totodată o recompensă sau o cunună, care se cere cîștigată prin luptă. Cînd primim un oaspete de seamă în casa noastră, ne străduim să-i facem o primire cît mai plăcută, curățind și înfrumusețînd casa. Ca să putem primi cum se cuvine pe Hristos, Împăratul sufletelor noastre, trebuie să transformăm întreaga noastră ființă — trup și suflet — într-un locaș vrednic de sfințenia și majestatea dumnezeiescului nostru Oaspete. Înainte de a ne împărtăși cu Sfîntul Trup și Sînge al Domnului, ni se cere deci o serioasă pregătire și strădanie personală de purificare, prin post, rugăciune, meditație, mărturisire și fapte bune¹⁵⁾.

Pentru credincioșii laici, care se împărtășesc de obicei destul de rar, această pregătire se realizează de fapt prin taina pocăinței, adică prin mărturisirea care precede în chip obligatoriu împărtășirea și prin care li se acordă ertarea păcatelor (atunci cînd e cazul). Dar preotul, în calitate sa de săvîrșitor al Sfintei Liturghii, este obligat să se împărtășească mult mai des, adică ori de cîte ori slujește Sfînta Liturghie. Atît canoanele cît și legile și regulamentele bisericești pedepsesc pe preotul care ar îndrăzni să liturghisească fără să se împărtășească¹⁶⁾. Deoarece

12. Despre sfîntul maslu, cap. 293, în trad. rom. cit., p. 190.

13. Vezi de ex. **Dumnezeieștile Liturghii**, Buc. 1937, p. 364.

14. Vezi tot acolo, p. 366: «Unul ca acela nicidecum să nu îndrăznească a liturghisi pînă ce nu se va mărturisi la părintele său duhovnicesc și va lua de la el canon și dezlegare». Comp. și Diac. Gr. Marcu, **Atitudini. Și fețele bisericești trebuie să se mărturisească**, în **Revista Teologică** (Sibiu), an. 1938, nr. 11-12, pp. 506-508. În Biserica Romano-Catolică, teologii (candidații la preoție) sînt obligați să se spovedească în fiecare săptămînă, iar preoții cel puțin odată pe lună (vezi **Codex Juris Canonici**, can. 1367).

15. Vezi mai ales la Nicolae Cabasila, **op. cit.**

16. Vezi, de ex., **Pravila de la Govora**, cap. 51, 131 (ed. I. M. Bujoreanu, Buc. 1885, p. 104, 123); **Povăturile din Liturghier** (ed. 1937, p. 365); art. 41, alin. 3 din **Regulamentul de procedură al instanțelor disciplinare și de judecată ale Bisericii Ortodoxe Romîne**.

nu se poate spovedi de fiecare dată, el trebuie să se păstreze și să se afie în necurmată stare de curăție, ca un vas sau instrument totdeauna nespurcat al Harului dumnezeiesc, pentru a putea sluji cu vrednicie și a se împărtăși fără de osîndă cu Sfintele Taine.

Dar prin deasa ei repetare, împărtășirea cu Sfântul Trup și Sînge nu trebuie să se transforme într-o simplă obligație profesională sau rituală îndeplinită mecanic, pentru că e impusă de Tipic sau de regulamentele disciplinare. Să se terească preotul, ca de moarte, de acea rutină care îl face uneori nepăsător față de sfințenia acestei mari taine și pe care o deplînge autorul celebrei cărți de spiritualitate creștină, **Imitatio Christi**: «O, orbire și împietrire a inimii omului, că ne purtăm cu atîta nesimțire față de acest dar nespus și ne facem cu atît mai nebăgători de seamă față de marea cuviință a Lui, cu cît se întrebuițează mai des!»¹⁷). Oricît de des s-ar împărtăși, preotul trebuie să o facă, de fiecare dată, pe deplin conștient de adevărata și profunda semnificație religioasă a acestei mari taine. Înainte de Liturghie, el își va cîli cu atenție, cu pătrundere și cu evlavie, rugăciunile pregătitoare pentru împărtășire, din Liturghier sau din Ceaslov. În cursul Liturghiei va sluji cu toată dragostea și pietatea, citind cu îndoită băgare de seamă mai ales acele rugăciuni în taină din rînduiala slujbei, în care ne rugăm pentru slujirea și împărtășirea cu vrednicie a noastră și a credincioșilor noștri (ca de exemplu, rugăciunea din timpul Trisaghionului, Rugăciunea punerii-înainte a Darurilor de după vohodul cel mare, Rugăciunea dinainte de împărtășire, etc.). Împărtășirea însăși se va face cu frică și cutremur. Iar după împărtășire sau după sfîrșitul slujbei, preotul își va citi, cu toată cuviința necesară, rugăciunile de mulțumire din rînduiala Împărtășirii. Cel puțin o zi și o noapte după aceea se va feri de tot ceea ce l-ar putea ispiti trupește sau sufletește.

Zilele în care ne împărtășim trebuie să fie considerate și trăite ca prilejuri și motive de neîncetată pregătire, curățire și de progres în viața noastră spirituală, ca momente de adevărată întîlnire și conviețuire cu Hristos-Mîntuitorul. În acele zile, inimile noastre ar trebui să ardă de iubire și de evlavie, așa cum ardeau inimile celor doi ucenici ai Domnului în drumul spre Emaus împreună cu Mîntuitorul (Luca XXIV, 32). «Adevărații credincioși, care s-au hotărît a petrece toată viața lor îndreptîndu-se pe sine, nu se întorc niciodată deșerti de la Prea Sfînta Ta Masă, ci vin de acolo cu nouă putere spre evlavie și dragostea de fapte bune», zice autorul cărții **Imitatio Christi**¹⁸). Iar în alt loc: «Ori de cîte ori ne apropiem de această Sfîntă Taină, primim întru noi înțelepciunea, lumina necreată, cuvîntul lui Dumnezeu, cuvîntul cel viu; primim pe Intemeietorul Harului, pe Săvîrșitorul credinței, amanetul nemuritor al nădejzii noastre; trupul răstignit pentru noi se întrupează cu trupul nostru, Sîngele care a mîntuit lumea se amestecă cu sîngele nostru, o sfîntă sărutare unește sufletul nostru cu sufletul Răscumpărătorului. Dumnezeuia Sa ne pătrunde și mistuie în noi tot ce sîricase păcatul; prietenul credincios se reazimă pe sînul nostru; el ne vorbește, ne spune: Pune-mă ca o pecete pe inima

17. Tomas a Kempis, **Urmarea lui Iisus Hristos**, trad. rom. de G. Munteanu, ed. II, Neamțu 1927, p. 345. Comp. și Pr. V. Popescu, **Sufletul preotului în luptă cu ispitele**, Buc. 1943, p. 12 și urm.

18. Trad. rom. cit., p. 344.

ta; că dragostea e mai tare ca moartea (Cînt. VIII, 6). Și atunci, înflăcărați de acea dragoste arzătoare ca și focul, nu vedem decît pe Cel mult iubit, nu avem altă viață decît pe a Sa și întristarea călătoriei noastre se pierde în bucuriile cerului»¹⁹).

Ca unul care poartă și mînuiește atît de des Sfînta Împărtășanie, consumînd-o el însuși și împărșind-o și celor vrednici de ea, preotul este și trebuie să fie un adevărat hristofor, adică purtător de Hristos; el trebuie să poarte încontinuu pe Hristos nu numai în mîinile sale ci mai ales în inima sa, în gîndurile, simțămintele și faptele sale, în întreaga sa viață. Cine crede cu adevărat în realitatea prezenței Mîntuitorului în Sfintele Daruri, cu care se împărtășește așa de des, va duce neapărat și o viață hristoformă, adică își va modela chipul trăirii sale după acela al lui Hristos, făcîndu-se prin aceasta pildă vie credincioșilor săi.

4. Lectura religioasă.

Un alt mijloc pentru îmbogățirea și îmbunătățirea vieții noastre duhovnicești este lectura religioasă și în deosebi lectura cărților de pietate, adică a acelor cărți merite să hrănească pietatea sau religiozitatea noastră.

E cunoscută în general puternica înrîurire pe care o exercită lectura asupra spiritului nostru și marea ei contribuție la formarea caracterului și personalității noastre. Omul este în parte, sau tînde să devină ceea ce citește. După cum trupul nostru se resimte de calitatea hranei pe care o consumăm, tot așa și sufletul nostru — sub întreitul său aspect de intelect, simțire și voință — se va resimți de calitatea lucrurilor cu care îl hrănim. Lectura cărților rele, proaste sau mediocre din punct de vedere al conținutului și al formei va forma suflete mediocre și meschine. Dimpotrivă, cărțile bune inspiră idei înalte, simțăminte alese și atitudini nobile. Ele dirijează mințea, inima și voința cititorilor spre scopul sau țelul voit de autor. Lectura preferată a preotului trebuie să fie deci aceea care îl poate ține în permanentă legătură cu Dumnezeu, aceea care îi stimulează sau îi menține veșnic treaz entuziasmul și zelul pastoral, aceea care îl poate apropia cît mai mult de perfecțiunea morală. O asemenea literatură nu poate fi decît fructul sau expresia vieții interioare a marilor personalități creștine, în năzuința și lupta lor spre desăvîrșire.

Citirea cărților de pietate sau ziditoare de suflet nu se face cu interesul cerebral cu care citim de obicei cărțile științifice sau de studiu. Intîmplător și parțial, ele ne pot îmbogăți și mințea cu cunoștințe folositoare pentru practica vieții preoțești. Dar nu aceasta e esențialul într-o astfel de lectură. Ceea ce trebuie să urmărim în primul rînd atunci cînd citim cărți cu conținut religios-moral, este profitul spiritual; asemenea cărți sînt menite mai înainte de toate să ne hrănescă și să ne cultive spiritul, inima și voința, înclinîndu-le spre bine, virtute și desăvîrșire. În ele găsim îndemnuri spre o viață pioasă și morală, pilde de adevărată trăire religioasă, care ne stimulează spre imitarea lor prin încordarea voinței și atîtea alte lucruri care vorbesc inimilor noastre cu graiul Sfinților și al marilor personalități religioase ale istoriei creștine.

Momentele de lectură sînt în general prilejuri de convorbire cu spiritele alese ale omenirii. În cărțile acestora găsim zugrăvit sufletul marilor personalități religioase ale creștinismului, care ne vorbesc de dincolo de

19. *Ibidem*, pp. 391-392.

mormînt, prin opera lor scrisă, insuflîndu-ne astfel măreția caracterului lor, noblețea simțămintelor lor, înălțimea idealurilor lor, rîvna lor spre desăvîrșire, și așa mai departe, îndemnîndu-ne să le călcăm pe urme. În această privință, Sfînta Scriptură se cuvine să fie «cartea de căpătii a preotului»²⁰⁾, căci ea e opera Sfîntului Duh însuși, scrisă de mîini omenești. Citind-o, în ea nu trebuie să căutăm însă numai texte și argumente pentru predică sau pentru combaterea celor rătăciți de la dreapta credință, ci mai ales forțe, virtuți, inspirație pentru activitatea noastră²¹⁾.

În al doilea rînd, nu trebuie să lipsească din bibliotecă niciunui preot operele Sfinților Părinți, care se ocupă cu zugrăvirea misiunii preoțești, a sublimității, a responsabilității și a necazurilor ei, începînd cu cele trei lucrări clasice despre preoție, ale Sfinților Ioan Gură de Aur²²⁾, Grigorie Teologul²³⁾ și Grigorie cel Mare²⁴⁾. La acestea se adaugă regulile și îndemnurile scrise de marii maestri și îndrumători ai perfecțiunii creștine, ca de exemplu **Cuvintele și Invățăturile Sfîntului Efrem Sirul**²⁵⁾, sau **Cuvintele Sfîntului Teodor Studitul**²⁶⁾.

În al treilea rînd, mintea și inima preotului trebuie să fie hrănite cu lectura cărților de pietate propriu zise. Între acestea, locul cel dintîi îl ocupă **Viețile Sfinților**, cu minunatele lor exemple de eroism creștin. S-ar putea planifica lectura zilnică a Vieților de Sfinți, citindu-se în fiecare zi viața (viețile) Sfîntului (Sfinților) respectiv(i), din sinaaxrele Mineiilor sau din diferite colecții ale Vieților Sfinților, ca acelea tipărite mai de mult, în cărțile mici, de către Iorgu Dumitrescu din Podenii Dîmboviței.

Nu mai puțin folositoare și recomandabile sînt viețile pilduitoare ale marilor misionari și preoți creștini, indiferent de ce confesiune au fost, ca de exemplu viața preotului rus Ioan din Kronstadt²⁷⁾, viața preotului catolic din Ars (Fericitul Ioan de Vianney)²⁸⁾, viața marelui misionar Charles de Foucault²⁹⁾, ș.a.

În al patrulea rînd, preotul poate citi cu folos acele cărți de origine monahală, specifice vieții călugărești, dar utile tuturor celor ce aspiră la desăvîrșirea creștină, ca de exemplu **Patericul** (Cuvinte folositoare ale Sfinților bătrîni) cu înțelepte sfaturi și maxime duhovnicești ale marilor călugări și pustnici³⁰⁾, **Filocalia**, acel minunat cod al vieții ascetice, cu

20. Vezi Arhim. I. Scriban, **Biblia**, «Cartea Cărților», Buc. 1937; Pr. Prof. Vl. Prelipceanu, **Sfînta Scriptură, cartea de căpetenie a preotului**, în rev. **Studii Teologice**, an. 1949, nr. 7-8; Pr. Gr. T. Marcu, **Cunoașterea aprofundată a Sfintei Scripturi, îndatorire de căpetenie a preotului zilelor noastre**, în aceeași revistă, an. 1952, nr. 3-4.

21. Comp. A. Vinet, **Théologie pastorale**, III-e éd., Paris 1889, p. 118.

22. **Despre preoție**. Trad. rom. mai nouă, de Pr. Ar. Geamănu, Craiova 1941.

23. **Cuvîntarea apologetică: Despre fugă**, trad. rom. mai nouă, de Pr. N. Donos, Huși 1931.

24. **Liber regulae pastoralis**. Text latin în Migne, P.L., t. LXXVII, col. 13-128.

25. Trad. rom. de Isaac Schimonahul și Iosif Ieromonahul, 3 vol., Neamțu 1819, 1823 (retip. parțial pe slovă nouă, Buc. 1926).

26. Trad. rom. de Filaret al Rîmnicului, Rîmnic 1784, retip. pe grai îndreptat, de Arhim. At. Dincă, Buc. 1940.

27. Vezi Pr. N. Nicov, **Părintele Ioan Kronstadtski. — Un chip de păstor misionar ortodox**, 1935.

28. G. Sepiétér. **Viața și doctrina spirituală a Sf. Ioan Vianney, parohul din Ars**, în rom. de Pr. I. Vultur. Blaj 1935 (Col. «Eroii vieții creștine»).

29. Vezi R. Bazin, **Pustnicul din Sahara**, în Bibl. «Energia».

30. Trad. rom. de Pafnutie Dascălul și alții, Buc. 1828, retip. de Arh. Antim Petrescu-Botoșeneanu, Iași 1913.

indrumările și regulile ei privitoare la progresul și desăvârșirea în virtute și în viața duhovnicească³¹⁾, precum și alte scrieri de origine monahală, care formau pînă nu de mult lectura preferată a călugărilor noștri, ca de exemplu **Războiul nevăzut**, operă a cunoscutului cărturar atonit Nicodim Aghioritul³²⁾, **Hristoitia** (un fel de manual popular de etică creștină) de același autor³³⁾ și altele.

La loc de cinste în lectura preotului trebuie să figureze cărțile de spiritualitate în care marii teologi sau reprezentanți ai trăirii autentic creștine ne-au transmis experiența și diferitele forme ale vieții lor religioase, ca de exemplu **Despre viața în Hristos**, scrisă de marele teolog tesalonician Nicolae Cabasila din sec. XIV³⁴⁾, **Viața mea în Hristos**, opera Părintelui Ioan din Kronstadt³⁵⁾ și altele. De mult folos ne pot fi și cărțile de meditații religioase, scrise de marii gînditori și maestri ai vieții spirituale din Apus, care de altfel sînt lipsite de pecete confesională, ca de exemplu celebra carte de pietate intitulată **Imitatio Christi** (**Urmarea lui Hristos**), atribuită lui Toma din Kempis și socotită de unii ca «cea mai populară și mai răspîndită carte după Biblie»³⁶⁾, apoi cunoscuta **Introduction à la vie dévote** a Sf. François de Salles (1608)³⁷⁾, **Retraites spirituelles** de cunoscutul predicator Bourdaloue³⁸⁾, ce'ebrele **Pensées** (Cugetări) ale lui Blaise Pascal, **Paroles d'un croyant** de Lamennais, **Meditații pentru preoți** de P. Chaignon³⁹⁾, **Meditații religioase**, traduse de Gavriil Munteanu din limba germană (Buzău, 1840), și altele⁴⁰⁾.

Cît privește tehnica sau modalitatea lecturii cărților de pietate, astfel de cărți trebuiesc citite încet, în liniște și cu multă atenție, adăugînd uneori și meditația personală asupra celor citite. Precum ploaia lină hrănește pămîntul, așa citirea liniștită nutrește sufletul.

5. În sfîrșit, mijloace recomandabile pentru îmbogățirea vieții religioase a preotului sînt și **relațiunile și convorbirile**, întîmplătoare ori sistematice și programate, cu persoane experimentate și avansate în viața duhovnicească: preoți mai în vîrstă, cu experiență și trăire religioasă pilduitoare, călugări și duhovnici bătrîni și încercați în tainele vieții lăuntrice, ba chiar și laici cu viață curată. Astfel de personalități ne pot servi ca pilde, modele și călăuze în progresul spre virtute, așa cum erau

31. Trad. rom. de Pr. Prof. D. Stăniloae, apărute pînă acum 4 volume, Sibiu 1946-1948.

32. Trad. rom. de smeriții monahi Iona și Antonie, cu titlul **Hristoitia** (**Bunul moral al creștinilor**), care cuprinde 13 cuvinte..., Buc. 1937.

33. Trad. rom., Neamțu 1826; ed. mai nouă publicată de Nicodim Ioniță, 1937.

34. Trad. rom. de Prof. T. Bodogae, Sibiu 1946.

35. Ediție franceză: Le Père Jean de Cronstadt, **Ma vie en Jésus-Christ**, trad. par Ant. Staerk, II-e éd. critique, Paris 1901.

36. Trad. rom. de G. Munteanu, Buc. 1845. Ed. mai nouă, Neamțu 1927, cu titlul **Urmarea lui Iisus Hristos**. Trad. mai nouă, de Pr. D. Vișan, **Urmînd pe Domnul**, Buc. 1927.

37. Trad. rom. cu titlul **Indrumări la viața evlavioasă**, Iași 1930 (Bibl. «Presa Bună»).

38. Trad. rom. de Ierom. Gherman Ionescu, cu titlul **Spirituala fugire de lume**, Iași 1864.

39. Trad. rom. de Pr. S. Chișiu, vol. I, Cluj 1943.

40. Vezi pentru paragraful privitor la lectura religioasă: Arhim. I. Scriban, **Literatura pioasă în limba romînească**, în rev. **Biserica Ortodoxă Romînă**, an. 1923, aprilie și urm.; Pr. J. Zugrav, **Literatura pioasă**. 1943 (extras din rev. **Candela**, an. 1942/1943).

vechi: **Părinți** (ava) din mînăstiri pentru ucenicii lor de călugărie sau pentru fiii de duhovnicie. Tovărășia, sfatul și povața lor, ori chiar numai exemplul vieții lor îmbunătățite, care erau așa de mult căutate odinioară, pot exercita influențe determinante mai ales asupra personalității preoților tineri; admirația și respectul firesc pe care le nutrim față de ei ne împing spontan spre imitarea lor, spre modelarea chipului nostru sufletesc după al lor.

6. Preotul de enorie nu este și nici nu poate fi un călugăr. Totuși, pentru dezvoltarea vieții sale religioase, el poate folosi orice **practici și exerciții ascetice**, specifice vieții monahale, dar recomandabile oricui vrea să progreseze în virtute și viață evlavioasă. Așa, de exemplu, preotul își poate impune de bună voie anumite abțineri și înfrînări, vremelnice sau permanente, de la plăcerile obișnuite sau în general îngăduite, precum și posturi și ajunări în afară de cele prevăzute în disciplina bisericească; acestea pot fi practicate, bine înțeles, numai în măsura în care ele ajută la fortificarea voinței, la temperarea sau anihilarea instinctelor, a patimilor și a înclinațiilor păcătoase precum și la dominarea trupului de către spirit și rațiune. Utile în acest scop sînt și **voturile** sau **făgăduințele** făcute lui Dumnezeu sau Sfinților, cu condiția ca ele să fie respectate ⁴¹).

Pe scurt, pentru înnoirea și întărirea «omului nostru cel dinlăuntru», recomandată de către Sfîntul Apostol Pavel, puterile sufletești ale preotului trebuie alimentate necontenit, prin luminarea minții și întărirea credinței, prin înnobilarea inimii și înmulțirea dragostei de Dumnezeu și de oameni, prin încordarea voinței și a necurmății rîvne spre desăvîrșirea religioasă-morală. Rugăciunea deasă și fierbînte, reculegerea prin meditație și examenul frecvent de conștiință, mărturisirea și împărtășirea cu vrednicie, lectura cărților ziditoare de suflet, relațiunile și convorbirile cu personalitățile care se disting prin pilduitoare trăire duhovnicească, precum și orice fel de practici și exerciții ascetice, ajută la atingerea acestui scop. Prin astfel de mijloace și metode, preotul progresează și se perfecționează în îndeplinirea misiunii sale pe pămînt, devenind instrument din ce în ce mai potrivit al lucrării lui Dumnezeu pentru mîntuirea sufletelor.

Pr. Prof. ENE BRANIȘTE

---

41. Pentru promovarea vieții religioase a preoților ei, și mai ales pentru a le da posibilitatea unor condiții externe favorabile reculegerii, Biserica Romano-Catolică utilizează așa numitele **Exerciții** sau **Retrageri spirituale** (retraites) periodice, adică pe perioade anumite de timp, în care preoții chemați în serie în anumite mînăstiri sau locuri de retragere favorabile reculegerii se consacră unor practici de pietate ca de exemplu: meditații organizate în serie, după anumite sisteme și împreunate cu reflexii, rugăciuni, examen de conștiință, conferințe religioase, împărtășire în comun și alte diferite acte de devoțiune, încheindu-se totdeauna cu mărturisirea și împărtășirea în comun. S-au făcut, sporadic, și la noi, încercări de a se organiza asemenea retrageri, cu caracter ortodox, adaptate nivelului și cerințelor vieții religioase specifice preoțimii noastre, dar ele au dat în general roade slabe. Astăzi, exerciții similare de pietate s-ar putea introduce în cadrul conferințelor preoțești raionale, în al cărora program ar trebui să se vadă o mai accentuată preocupare pentru perfecționarea clerului nostru în această direcție.

R E C E N Z I I

STUDIUL VECHIULUI TESTAMENT

MANUAL PENTRU UZUL STUDENȚILOR INSTITUTELOR TEOLOGICE, tipărit cu aprobarea Sfântului Sinod și cu binecuvântarea Prea Fericitului JUSTINIAN, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. (Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1955, 288 pp. în 8°).

La scurt timp după manualul unic pentru studiul Noului Testament vede lumina tiparului manualul pe care-l înfățișăm cititorilor acestei reviste. Pregătire din timp prin purtarea de grijă a Întâistătătorului Bisericii noastre, Prea Fericitul Patriarh Justinian, ele sînt puse la îndemîna studenților teologi și preoțimii ortodoxe, umplînd un gol de mult simțit în Teologia noastră.

Vremea noastră n-a fost lipsită de ostenitori ortodocși pe tărîmul Scripturilor Vechiului Testament. Cărțile Sfinte au stîrnit nu numai un interes constant al specialiștilor de talia Profesorului Academician Gala Galaction, Prof. Pr. I. Popescu-Mălăești, Prof. Pr. V. Radu, Prof. Pr. Constantin Popescu și alții, de pildă, ci și pe al specialiștilor în alte domenii, ca Prof. C. Chiricescu și alții.

Totuși lucrările de sinteză, proprii pentru studenți și teologi, au fost rare, în general.

S-a epuizat de mult, de pildă, tratatul celui care a fost dascăl unora dintre actualii profesori, alcătuitori ai prezentului Manual: am numit pe Prof. Dr. V. Tarnavschi cu a sa «Introducere în Sfintele Cărți ale Testamentului Vechiu», pe care un ucenic îl prezintă ca «o lucrare de proporții și la nivelul introducerilor clasice», adăugînd motivarea: «Tratează cu multă erudiție și cu bogat material, documentar toate problemele de introducere generală și specială în Vechiul Testament, în spirit autentic ortodox» (p. 14).

Autorii prezentului manual — P.C. Pr. Vladimir Prelipcean, profesor la Institutul Teologic din București, P.C. Pr. Nicolae Neaga, profesor la Institutul Teologic din Sibiu și P.C. Pr. Prof. Gh. Barna — și-au propus să dea nu un manual care să strălucească mai ales prin erudiție, ci unul care să provoace interesul, să atragă, să îmbie la cunoașterea și studiul cărților acestora, monumente unice ale pietății credincioșilor creștini și precreștini, între care strălucesc Profețiile și Psaltirea. Și au reușit să dea o carte plină de viață, care să ducă la citirea operelor inspirate, prezentate, care arată și actualitatea lor și de ce «Verbum Dei manet in aeternum».

Cu aceasta nu vrem să insinuăm în nici un fel că lucrarea ar fi lipsită de caracterul științific, necesar nivelului celor cărora le e destinată: aspectul chestiunilor tratate, informația bogată și răspunsul pe care-l dă unor probleme recente în știința Vechiului Testament, ca aceea ridicată de descoperirea de numai trei decenii și ceva a papirusului lui Amen-em-ope (și care după o bună parte dintre specialiștii vechi-testamentariști ar fi originalul pericopei din Proverbe, cap. XXI, 17 sq., care se intitulează ele însele, vag, «Proverbele înțelepților»), (la p. 227), ca și alte probleme, dau o dezmințire categorică oricărei bănuieli de acest fel.

Centrul de gravitate s-a deplasat însă de la erudiție spre trăire și spre actualitate.

*

O scurtă prezentare a cuprinsului ne va arăta în ce fel s-a realizat aceasta cu privire la Vechiul Testament, «pedagogul către Hristos», după Apostolul Neamurilor.

(Trebuie precizat de la început că acest manual cuprinde materialul Introducerii în Vechiul Testament, cu unele adăogiri de Teologie Biblică propriu zisă).

Manualul se împarte în două părți mari: partea întâia cuprinde Introducerea generală (pp. 1-63); iar partea a doua cuprinde o Introducere specială în cărțile Vechiului Testament (pp. 64-281). În partea a II-a sînt cuprinse trei capitole, tratînd «despre cărțile necanonice», «despre cărțile apocrife» și «despre unele probleme speciale» (pp. 242-281).

Introducerea generală se împarte la rîndul ei în 4 capitole: Chestiuni preliminare (pp. 1-14); canonul cărților Vechiului Testament (pp. 14-28); inspirația Sfintei Scripturi (pp. 28-36); și istoria textului biblic (pp. 37-63).

Chestiunile preliminare tratează «despre Sf. Scriptură în general» (Noțiunea, denumirea, împărțirea), despre «studiul Introducerii în Sf. Scriptură», (obiect, necesitate, scop, metodă, împărțire) și despre «Izvoarele Introducerii în Vechiul Testament» (pp. 1-14).

Din aceste «chestiuni preliminare», scrise într-un stil curgător, concis și cuprinzător, notăm două puncte deosebite. Mai întii, faptul că autorii își însușesc metoda istorico-critică (pp. 7-8). Acest fapt asigură obiectivitatea deplină studiului și certifică și calitatea lui științifică. În al doilea rînd menționăm bogata bibliografie dată în ultima parte a ultimei subdiviziuni, care cuprinde studiile cele mai reprezentative ale criticii negative ale romano-catolicilor și ale teologilor tuturor Bisericilor Ortodoxe, sfîrșind cu cea romînească (pp. 12-14).

După aceea se expun cele trei probleme proprii Introducerii generale cu subdiviziunile următoare: «Noțiunea canonului»; «Canonul Vechiului Testament în Noul Testament»; «Originea canonului iudaic»; «Canonul Vechiului Testament în Biserica creștină» (cu trei subdiviziuni: Canonul Vechiului Testament la începutul Bisericii; Istoria canonului Vechiului Testament în secolul al IV-lea și următoarele; și Istoria canonului Vechiului Testament în timpurile noastre).

După cum s-a putut observa, accentul se pune pe însemnătatea pe care o au cărțile canonului în Biserica creștină chiar de la întemeierea ei pînă azi.

Din precizarea atitudinii tuturor confesiunilor creștine se poate vedea că romano-catolicii consideră «canonice» (deși le numesc canonice de a doua treaptă, adică «devero-canonice»), cărțile pe care protestanții le confundă cu apocrifele și, în general le-au scos din Bibliile publicate de un veac încoace, ele aflîndu-se numai în canonul iudeilor din Alexandria, nu și în cel original, de la Ierusalim.

În această privință, cu bucurie constatăm claritatea, precizia și modul cel mai categoric în care autorii iau atitudine față de problema, nerezolvată pînă azi de autoritatea Bisericii, privitoare la canonul «palestinian» și cel «alexandrin» și pe care o pun cărțile amintite, denumite în antichitatea creștină «bune de citit», iar de romano-catolici, devtero-canonice. Această atitudine e un merit al manualului. Pe baza datelor istorice și autorității canoanelor 59 și 60 ale sinodului de la Laodiceea (din anul 360) ca și a consensului relativ al Sfinților Părinți (cu excepția Fericitului Augustin), și continuînd venerabila tradiție a vechi-testamentariștilor ortodocși din toate timpurile, autorii le mențin în Biblie ca «necanonice», dar bune și folositoare de citit pentru începători în ale credinței, după cele «canonice».

La cap. «**Inspirația Sfintei Scripturi**» găsim următoarele subdiviziuni: «caracterul inspirat al Sfintei Scripturi»; «noțiunea de inspirație»; «despre natura inspirației biblice»; «extensiunea inspirației»; și «adevărul Sfintei Scripturi». Pe lîngă sforțările pe care le depun autorii ca să lămurească misteriosul proces al inspirației, se constată introducerea paragrafului nou despre «adevărul Sfintei Scripturi», care este un corolar al insuflării dumnezeiești.

Urmează cap. «**Istoria textului biblic**» cu următoarele împărțiri: «Despre integritatea textului biblic»; «Limba originală a cărților Vechiului Testament»; «Istoria și autoritatea critică a textului ebraic»; «Cele mai vechi traduceri ale Vechiului Testament»; «Alte traduceri grecești ale Vechiului Testament»; «Targumele sau parafrazele aramaice»; «Traducerile latine»; «Traducerile siriene ale Vechiului Testament»; «Alte traduceri vechi: (traduceri coptice sau egiptene; traducerea armeană; cea georgiană sau gruzină; cea gotică; cea etiopeană); «Despre folosul și uzul tra-

ducerilor»; «Citațiunile scriitorilor bisericești»; «Traducerile mai noi ale Sf. Scripturi»; «Vechiul Testament în românește». (Ca urmare a tendinței de a stîrni cît mai mult interesul, autorii au adăugat la capitolele obișnuite în Introduceri, ultimele paragrafe: «Despre folosul și uzul traducerilor», «Despre citațiunile scriitorilor bisericești», dezvoltînd pe larg paragraful despre Vechiul Testament în românește).

Partea II-a dă după o schemă (aproape stereotipă, pentru ușurința cercetătorilor), a principalelor învățături privitoare la fiecare dintre cele treizeci și nouă cărți canonice ale Vechiului Testament, catalogate după cuprinsul lor (istorice, profetice, sau poetice). Cărțile canonice, care au o valoare excepțională din punct de vedere doctrinar sau teologic, sînt cercetate în cîte un paragraf special, din acest punct de vedere (Isaia, Ieremia, Ezechiel, Ioil, Iona, Miheea, Avacum, Sofronie, Agheu, Zaharia...); s-a menținut de asemenea paragraful tradițional al autorității (divine, sau istorice), la unele dintre ele, ca și caracterizarea stilistică, etc.

În grupa cărților canonic-istorice problema principală care încă domină studiile de Introducere la Vechiul Testament rămîne aceea a originii mozaice a Pentateuhului și izvoarelor lui. (Se știe că în privința izvoarelor Pentateuhului, comisia biblică pontificală nu și-a dat avizul definitiv). Manualul face o expunere istorico-sintetică a problemei, așa cum este ea prezentată de la școala wellhauseniană pînă astăzi, arătînd că temelile ei au fost puse de «memoriul» doctorului Astruc la mijlocul veacului al XVIII-lea.

Apoi arată, într-o combatere dezvoltată, că argumentele criticii negative nu sînt suficiente pentru a impune teoria aceasta, necunoscută în Tradiția Sinagogii și a Bisericii primare (pp. 73-84).

Manualul completează capitolele mai obișnuite ale problemei Pentateuhului cu un studiu privitor la «Valoarea socială a legilor din Pentateuh» (pp. 85-89), extrem de interesant.

Problemele privitoare la Cărțile canonice, profetice, sînt dezvoltate cu o grijă deosebită, ținîndu-se seama de însemnătatea excepțională pe care o au aceste cărți pentru cult și pietate. O introducere specială familiarizează pe cititor cu climatul înalt al acțiunii religioase și morale a profeților și al misiunii lor. Se descriu, printre altele, «vocațiunea și misiunea profeților», «scrierile profetice și stilul lor», și «poziția criticii moderne față de profetismul lui Israel». Chemarea profeților, între toate, constituie un moment înălțător, care face să vibreze conștiința credincioșilor. De asemenea, s-au introdus cîteva paragrafe care adîncesc mai bine unele aspecte ale Descoperirii profetice. Astfel, privitor la Isaia, se insistă asupra integrității textului, împotriva teoriei pluralității autorilor susținută de critica negativă, care o sprijină pe caracteristicile principalelor secțiuni ale cărții (pp. 134-136) și se dă apoi o succintă descriere a profețiilor mesianice (p. 137); se dezvoltă în sfîrșit «interpretarea ideilor eshatologice» din profeția lui Ioil (pp. 160-161).

Dar profeții n-au avut numai un rol religios, ci și unul social în mijlocul poporului ales; specialiștii sînt unanimi în recunoașterea acestui adevăr.

Studiul despre valoarea religioasă și socială a profeților Vechiului Testament este unul dintre cele mai interesante, mai actuale ale cărții. El descrie clasele sociale în luptă și participarea la ea a profeților, care iau partea celor de jos, săraci și exploatați nemilos de cei avuți — dînd astfel un tablou sumbru al mediului social în care și-au împlinit profeții misiunea lor (pp. 195-200) și imbinînd astfel într-un tot ceea ce fragmentar s-a expus lămurit privitor la fiecare profet.

Manualul prezintă o vedere de ansamblu asupra cărților canonice poetice, exprimînd «caracteristicile principale ale poeziei ebraice» (pp. 201-205), care deschid orizonturi largi cercetătorilor Vechiului Testament.

La această categorie de cărți, autorii au simțit nevoia — și pe drept cuvînt — să dea răspuns pe larg criticilor care s-au adus Ecclesiastului (pp. 232-235), precum și expunere dezvoltată asupra interpretării atît de viariată a mult discutatei «Cîntarea Cîntărilor» (p. 236 sq.).

Trecînd la «Cărțile necanonice», manualul arată prețuirea de care se bucură ele în Biserica Ortodoxă. Și anume se precizează că «potrivit decretelor Sinoadelor și Sf. Părinți, după cum s-a văzut în capitolul despre istoria canonului, următoarele momente sînt normative pentru aceste cărți: a) ele nu sînt inspirate; b) ele sînt folositoare și edificatoare; c) ele sînt superioare producțiilor literaturii profane; ele trebuie să facă parte din textul Bibliei; e) ele trebuiesc destinate ca lectură pentru catehumeni (v. Tarnavschi). Ele pot fi citite cu folos de oricare credincios pentru sporirea pietății. De aceea unele părți din aceste cărți s-au introdus și în cultul dumnezeesc al Bisericii Ortodoxe». Dar nu pot fi folosite pentru confirmarea autorității dogmatice. Totuși, autorii constată că nu există o poziție unitară de apre-

ciere și denumire a acestor cărți. Marea majoritate a dogmatiştilor și a exegeților ruși și români sînt de această părere; profesorul grec Brattiotis, însă, le recunoaște un oarecare grad de inspirație, numindu-le și el «devtero-canonice» ca și romano-catolicii. De aci nevoia unei hotărîri a unui sinod pan-ortodox în această problemă (p. 243).

Cărțile acestea sînt împărțite în manual în aceleași categorii ca și cele canonice, după cuprins, adică în cărți istorice, profetice și poetice (pp. 242-257):

Ultimele cărți ale Vechiului Testament sînt împărțite după origină (iudaică sau creștină) și după cuprins (profetic, istoric, poetic și în «cele lipsite de orice suport real») (pp. 257- 257-264).

Sub titlul «Probleme speciale», autorii au adăugat ca un fel de «apendice» trei studii excepțional de însemnate și de întindere neegală: 1) «Fabula și parabola în Vechiul Testament» (cu subdiviziunile: Considerațiuni generale; Deosebirea dintre fabulă și parabolă; Exemplificări); 2. «Idei despre nemurire și viața viitoare în Vechiul Testament», și 3. «Raportul dintre Vechiul și Noul Testament» (pp. 264-281).

Explicarea pe larg a fabulei și a parabolei în Vechiul Testament este un preambul necesar studiului parabolilor în Noul Testament, rostite de Mîntuitorul și unice în felul lor. Atît cele din Vechiul Testament cît și cele rostite de Mîntuitorul nu trebuiesc interpretate în amănunte, ci trebuiesc alicate global la realitățile la care se referă (p. 268).

În studiul privitor la «nemurirea și viața viitoare în Vechiul Testament» se pornește de la premisa că nici adevărurile religioase, nici cele din domeniul științelor profane, nu se expun acolo științific, metodic și complet, ci în forma potrivită cu concepția primitivă a autorilor, deși nu sînt scrise numai pentru contemporanii lor.

De aceea nu este de așteptat de la Vechiul Testament o învățătură teologică, — lămurită și amănunțită despre problemele de mai sus. Dar în liniile lor mari, aceste învățături sînt cuprinse în multe texte, care vorbesc despre locul de petrecere al sufletelor după moarte, despre înviere și judecata obștească — pe care manualul le expune în toată amploarea lor.

Mîntuitorul însuși n-a fost acuzat niciodată de dușmanii săi că învață ceva împotriva acestor învățături descoperite; dimpotrivă, reușește să înfrunte pe saduchei, tîlcuind textul din Exod III, 6, în sensul existenței sufletului și învierii morților (Mat. XXII, 23 și urm.).

În sfîrșit, cu privire la raportul dintre Vechiul și Noul Testament autorii amintesc că el este fixat de însăși Sfînta Scriptură (Gal. III, 24; I Cor. X, 11; Col. II, 17, etc.). Vechiul Testament cuprinde istoria pregătirii mîntuirii, iar cel Nou, realizarea ei. Partea aceasta de pregătire și umbră a celor viitoare încetează (după Evrei X, 9; Gal. III, 25), căci încetează și izolarea poporului ales, de Neamuri, din moment ce Mesia cel prevestit a venit aducînd mîntuirea pentru toți. Dar Legea morală și cea religioasă, cu caracter veșnic și universal nu dispăre. Astfel, monoteismul Vechiului Testament, învățătura despre atributele lui Dumnezeu, în general, angeologia, păcatul strămoșesc, nevoia pocăinței, nemurirea sufletului, judecata particulară și cea universală răsplata și pedeapsa veșnică, etc., își au temeliile puternică în Vechiul Testament.

De asemenea învățătura lui morală, pe care o laudă Mîntuitorul (Mat. XXIII, 2-3), este bună și valabilă, în esență, pentru totdeauna. Mîntuitorul o va desăvîrși. Această antinomie a stării ei o explică pe larg și în amănunte autorii, cu subtilurile ei.

Dispozițiile de orînduire socială, politică și religioasă, ca legi civile și legi ceremoniale, au avut caracter trecător și sînt astăzi perimate.

Legătura dintre Vechiul Testament și Noul Testament este organică și indestructibilă.

Dacă am face cu totul abstracție de Vechiul Testament, Noul Testament nici nu s-ar putea măcar înțelege; dovadă sînt cele peste 200 citații și peste 3000 aluzii la cel Vechi, în cel Nou.

Implinirea profețiilor din Vechiul Testament în cel Nou, face ca acela să fie un document de o autoritate dumnezească veșnică pentru dovedirea mesianității Mîntuitorului, căci «începînd de la Moise și de la toți proorocii...» (Luca XXIV, 27), precum spun cei doi Ucenici în drum spre Emaus, tot Vechiul Testament propovăduiește pe Mîntuitorul.

Savantul ebraist Adolphe Lods, membru al Institutului Franței, combătînd tendințele rasiale ale unora dintre teologii germani, în 1939, care mergeau pînă la a cere să nu se mai mențină alături de cărțile creștine pe cele ebraice, se ridică într-o

conferință de o rară erudiție și claritate împotriva acestor idei contra cărora luptă, indirect, și acest studiu din manualul prezentat aici¹⁾.

*

Manualul de Studiul Vechiului Testament, pe care l-am înfățișat, are calitățile cele mai potrivite scopului urmărit.

Materialul expus cuprinde minimum-ul necesar formării unui bun teolog. Părțile care îngreuiiau fără folos cercetările, fiind destinate specialiștilor, au fost neglijate. Iar ceea ce este expus e prezentat cu grija de a justifica totul și de a-l fundamenta temeinic.

O bibliografie redusă, dar bine aleasă, formată din lucrări mai ales din izvor ortodox și accesibilă tuturor, e adăugată spre completare, după principalele capitole.

Suprimarea citațiilor bibliografice lăuntrice au dat cărții forma specifică de manual; ea are avantajul ei și anume, acela de a face lectura mai cursivă și mai ușoară.

Nu ocolește greutățile — așa cum am văzut în cazul împumuturilor sapiențiale (de la Amen-em-ope ș.a.), în cazul cărților necanonice și în cazul altora, de pildă în problema distincției «Cuvîntului lui Dumnezeu», de «Sfînta Scriptură» ș.a. — și tuturor le dă soluția cea mai potrivită cu tradiția Sfintei noastre Biserici.

Preocuparea de a sistematiza în cadrul unui paragraf de Teologie Biblică, propriu zisă, însemnătatea cuprinsului descoperit al fiecărei cărți, ca și discutarea și lămurirea punctelor de vedere controversate, cu expunerea părerilor tuturor curentelor, ortodoxe și eterodoxe și adăugarea cîtorva capitole privitoare la stările sociale, la repercutarea învățaturii revelate asupra lor, în teocrația evreiască, în sfîrșit, stabilirea unei legături strînse între învățătura Vechiului Testament cu cea a Noului, fac din acest manual o carte care deșteaptă interesul pentru obiectul studiului ei, ațîță curiozitatea de a-l aprofunda, ne transpune în stările și în ambianța care i-au dat naștere, ne face să-l iubim —, o carte vie în adevăratul sens al cuvîntului.

Este un manual care-și îndeplinește cu prisosință scopul pentru care a fost conceput, împlinind un gol simțit de mult în literatura noastră teologică.

În felul acesta autorii și-au însușit punctul de vedere patristic, exprimat de Sfîntul Ioan Damaschinul, care înfățișînd Scripturile în Dogmatica sa, face o pleoară caldă în favoarea citirii lor necurmăte de către creștini, amintindu-ne, printre altele: «Prin Sfintele Scripturi, sîntem îndreptățiți spre virtute și contemplație neturburată. În ele găsim îndemn spre orice fel de virtute și îndepărtare de la toată răutatea. Dacă sîntem iubitori de învățatură vom fi și cu multă învățatură, căci prin silință, prin osteneală și prin harul lui Dumnezeu, care dă, se duc la bun sfîrșit toate. Cel care cere, primește; cel care caută, găsește; cel care bate i se va deschide (Luca XI, 10). Să batem deci la paradisul prea frumos al Scripturilor, la paradisul cel cu bun miros, cel prea dulce, prea frumos..., cel care se atinge de inima noastră, care o mîngîie, cînd este întristată, o potolește cînd este mîniată și o umple de o bucurie veșnică... Să nu batem superficial, ci mai degrabă cu osîrdie, și cu stăruință. Să nu trîndăvim a bate, căci în chipul acesta ni se va deschide. Dacă citim odată, de două ori și nu înțelegem ceea ce citim, să nu ne trîndăvim, ci să stăruim, să medităm, să întrebăm...»²⁾.

Autorul celei mai prețuite Introduceri protestante la Vechiul Testament, în limba franceză, profesorul L. Gauthier își începe așa Prefața la ed. I-a: «Să fac să fie cunoscut mai bine, înțeles mai bine Vechiul Testament, să-l fac prin urmare de asemenea prețuit și iubit mai mult — aceste este scopul pe care l-am urmărit compunînd lucrarea prezentă³⁾.

Autorii manualului de Studiul Vechiului Testament au împlinit năzuința aceasta.

Pentru care se cade să fim recunoscători Sfîntului Sinod și Intîistătătorului Bisericii Ortodoxe Romîne, Prea Fericitului Patriarh Justinian, fiindcă a luat inițiativa și purtarea de grijă a publicării lui — ca și dîntinșilor ostenitori — pentru acest manual, care se înfățișează, din toate punctele de vedere, în condițiile cele mai bune cu putință.

Prof N. CHIȚESCU

1. Adolphe Lods, membru al Institutului, *L'Ancien Testament a-t-il sa place dans la Bible chrétienne?* Conferință ținută la 26 martie 1939, la o adunare a monitoarelor și monitoarelor; publicată în «Bulletin de la Faculté de Théologie Protestante de Paris», anul V, nr. 19, iulie 1939.

2. Sfîntul Ioan Damaschinul, *Dogmatica*, trad. de Pr. Dumitru Fecioru, col. «Izvoarele Ortodoxiei», nr. 1 (București 1938), pp. 285-286.

3. Lucian Gauthier, *Introduction à l'Ancien Testament*, ed. III-a, cu o notă de Antoine Baumgarten (Lausanne, 1939), t. I, prefață la ed. I-a, p. VIII-a,

CALENDARE DE PERETE, INDRUMĂTOARE BISERICESTI TIPICONALE ȘI ALMANAHURI PENTRU CREDINCIOȘII BISERICII ORTODOXE ROMINE

Alături de cărțile de rugăciune tipărite de Biserica Ortodoxă Română pentru folosul sufletesc al credincioșilor ei, s-au tipărit și se tipărește și astăzi calendare foi, de perete, calendare de masă, format carte, îndrumătoare bisericești, cărți de îndrumări tipiconale și almanahuri. Aceste îndrumătoare bisericești, tipărite de către Centrele Eparhiale cu prilejul începerii noului an civil, sînt cărțile cu învățături bisericești cele mai des folosite în lectura religioasă zilnică a credincioșilor Sfintei noastre Biserici.

Tipăriturile acestea periodice bisericești, care în Ardeal au o vechime de peste 100 de ani, au avut și au și astăzi un rol însemnat în viața duhovnicească și socială a credincioșilor. În afară de faptul că aduc credincioșilor ortodocși o aleasă și bogată hrană duhovnicească, prezentînd învățături de credință ale Bisericii lui Hristos, explicate pe înțelesul tuturor, care contribuie la întărirea unificării sufletești a turmei dreptcredincioase, — ele aduc în fiecare an, îndrumări, îndemnuri, povățuiri și învățături din domeniul vieții practice, a muncii și îndeletnicirilor gospodărești.

Aceste cărți de învățătură bisericească, nu sînt folositoare numai pentru anul respectiv, nu-și pierd actualitatea și valoarea odată cu încheierea anului; ele au o valoare permanentă. Ele sînt cărțile de continuă îndrumare creștinească și socială a credincioșilor noștri, ca și a preoților de altfel, tuturor celor care le păstrează an de an și le răsfoiesc din cînd în cînd.

Biserica Ortodoxă Română — ca și celelalte confesiuni și culte religioase — are în condițiunile actuale de libertate a credinței, posibilitatea să se preocupe de instruirea credincioșilor prin tipărirea cărților de cult, a revistelor și a cărților de catehizare obștească. Între aceste cărți, de un real folos credincioșilor noștri, sînt și îndrumătoarele bisericești și tipiconale.

Pentru anul bisect 1956, s-au tipărit asemenea îndrumătoare de Mitropolia Sibiului, Mitropolia Timișoarei, Episcopia Aradului, Episcopia Clujului și Episcopia Oradiei.

Despre aeste tipărițiuri de îndrumări bisericești și despre calendarele de perete, înfățișăm cititorilor revistei noastre cîteva însemnări.

Calendare de perete.

Fiecare Eparhie a tipărit și anul acesta calendare de perete, pentru trebuințele duhovnicești ale credincioșilor. Aceste calendare sînt imprimate în cele trei culori tradiționale: roșu, negru și albastru și sînt împodobite cu chenare bine executate de pictori bisericești recunoscuți și apreciați; la mijlocul calendarului se găsește chipul Mîntuitorului Hristos, al Maicii Domnului, icoana Nașterii, sau portretul Chiriarhului.

Pe lîngă numele sfinților de pe fiecare zi, cititorii găsesc în aceste calendare de perete, multe îndrumări liturgice relative la marii sfinți cu cinstire și pomenire obștească în Biserică, sau la sfinții romîni canonizați de către Sfîntul Sinod, îndrumări referitoare la duminicile anului bisericesc, la citirea Apostolului și a Evangheliei atît la rînduiala utreniei cît și la slujba Sf. Liturghii, îndrumări privitoare la sărbătorile bisericești, precum și la cele speciale și civile,

cu privire la zilele de post de peste an, posturile mari, zile în care nu se fac nunți, date istorice, etc.

Toate calendarele foi sînt importante și pentru catehizare. Credincioșii trebuie să fie învățați de preoți cum să caute în aceste calendare Apostolul și Evanghelia duminicală respectivă și să e citească în Noul Testament pe care-l au. În felul acesta, predica va fi mai bine înțeleasă.

1. Calendarul ortodox tipărit de Arhiepiscopia Bucureștilor pentru anul 1956, este foarte frumos împodobit cu chenare în roșu și albastru, avînd la mijloc portretul Prea Fericitului Justinian, Patriarhul Romîniei. Indeamnă pe credincioși la viețuirea în pace, cu cuvinte desprinse din cuvîntările Prea Fericitului Patriarh: «Munciiți pentru pace, luptați pentru pace, rugați-vă «pentru pace» și «Dumnezeu a făcut pe semeni să fie fericiți în pace».

2. Calendarul creștin ortodox pe anul bisect 1956, editat de Mitropolia Moldovei și Sucevei este bine conceput și realizat, avînd la mijloc o frumoasă icoană a Maicii Domnului, încadrată în culoare roșie. Are îndemnuri creștine culese din Sfînta Scriptură: «Căutați pacea în toată lumea și sfințenia fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul» (Evrei 12, 14) și «Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu, pe pămînt pace, între oameni bună învoire» (Lc. 2, 14) și cele patru semne ale fazelor lunare, care n-ar trebui să lipsească din nici un calendar bisericesc.

3. «Calendarul Bunului Creștin» pe anul 1956, al Arhiepiscopiei ortodoxe romîne de Alba Iulia și Sibiu, este unul dintre cele mai frumoase foi care s-au tipărit anul acesta. Deși într-un format mai mic cel obișnuit, e tipărit în frumoase culori roșii și galben, cu icoana Domnului Hristos la mijloc, în chenar măiestrit, avînd la colțurile calendarului, pe cei patru evangheliști. Credincioșii sînt îndemnați la pace, prin cuvintele Sf. Apostol Pavel «să urmăm cele ale păcii și cele spre zidirea unuia de către altul» (Rom. 14, 19) și «Pacea lui Dumnezeu să se dăruiască întru inimile voastre» (Colos, 3, 15).

4. Arhiepiscopia Timișoarei și Caransebeșului a tipărit și în anul acesta calendarul său, în roșu și albastru, cu chenare frumoase și cu icoana Mîntuitorului și Catedrala din Timișoara face îndemnuri la muncă și pace: «Cine nu vrea să lucreze, acela să nu mănînce» (II. Tes, 3, 10), «Pentru că Dumnezeu nu este al neorînduiei, ci al păcii» (I. Cor. 14, 33).

5. Arhiepiscopia Craiovei a editat într-un format mai mic decît cel obișnuit, calendarul ortodox pe 1956. Este, ca și în trecut, cu frumoase flori mari bisericesti margine, în culoare roșu închis. La mijloc are chipul sfînt al Cuviosului Părintelui nostru Nicodim cel sfîntit de la Tismana, căruia i s-a orînduit cult și cinstire obștească în Biserica noastră, prin Enciclica Sfîntului Sinod, adresată clerului și credincioșilor noștri pentru venerarea obștească a sfinților cu moaște afătoare în țara noastră. Acest calendar are și cele patru semne ale fazelor lunare. Cuprinde și următoarele îndemnuri: «Dumnezeu ne-a chemat spre pace»; «Roada dreptății se seamănă în pace la cei care lucrează pacea» cuvinte din epistolele apostolice: I. Cor. 7, 15 și Iacob 3, 18.

6. Calendarul Episcopiei Rîmnicului și Argeșului este realizat la fel cu cel al Arhiepiscopiei Craiovei.

7. Episcopia Buzăului a tipărit un calendar de perete în două culori: roșu și albastru, avînd la mijloc portretul P. S. Episcop Antim al Buzăului. Aduce credincioșilor din Eparhie aceleași îndemnuri, prin cuvintele nepieritoare ale Prea Fericitului Patriarh Justinian, ca și calendarul Arhiepiscopiei Bucureștilor.

8. Episcopia Dunării de Jos a tipărit anul acesta un calendar în culoare albastră, cu chenare foarte atrăgătoare, avînd în mijloc icoana Nașterii. Calendarul ne aduce salutul și mesajul ceresc al îngerilor din noaptea Crăciunului: «Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace și între oameni bună învoire» (Lc. 2, 14).

9. Calendarul Episcopiei Romanului și Hușilor este la fel cu cel al Arhiepiscopiei Iașilor.

10. Episcopia Aradului a tipărit «Calendarul ortodox romîn», în două culori, roșu și albastru, cu icoana Maicii Domnului, aducînd credincioșilor salutul Mîntuitorului: «Pace vou».

11. Calendarul Episcopiei Clujului este la fel cu calendarul Arhiepiscopiei Craiovei.

12. Episcopia ortodoxă romînă a Oradiei a tipărit «Calendarul creștinului dreptcredincios» în două culori, albastru și roșu; e împodobit cu chenare mari

în motive vechi, și are la mijloc chipul P. S. Valerian. Pentru ca în viitor aceste calendare de perete să corespundă întru totul scopului pentru care sînt tipărite și pentru a se evita diversitatea notărilor ajungîndu-se la uniformizare, facem cîteva sugestii:

a) Să se treacă în aceste calendare numele bisericesc al sărbătorilor mari ca: Nașterea Domnului Iisus Hristos, Invierea Domnului Iisus Hristos, Pogorîrea Duhului Sfînt și în paranteze numai denumirile populare (Crăciunul, Sf. Paști, Rusaliile).

b) Să se însemneze cu roșu, numele sfinților cu moaște existente în țara noastră și să se officieze Sf. Liturghie în toate bisericile ortodoxe în zilele de pomenire a acestor sfinți.

c) Alături de icoanele care împodobesc aceste calendare să se tipărească, sub icoană, și portretul Ierarhului eparhiot, dîndu-se astfel credincioșilor posibilitatea să cunoască pe arhipăstorii Bisericii, al căror nume îl aud pomenindu-se la Sfintele Slujbe.

d) Să se treacă în toate aceste calendare cele patru semne al fazelor lunare.

e) Să se facă schimburi de calendare între eparhii, care să se vîndă prin librăriile bisericești eparhiale. În felul acesta, pe lângă faptul că și credincioșii vor cunoaște pe marii ocîrmuitori duhovnicești, pe membrii Sfîntului Sinod, ale căror chipuri le vor vedea pe calendare, mulți dintre ei, mutați în diferite orașe, vor putea păstra o legătură sufletească cu eparhia în care s-au născut, ori au trăit multă vreme.

«Indrumător bisericesc pe anul bisect de la Hristos 1956», Sibiu Tiparul Tipografiei Reîntregirea.

Mitropolia Ardealului a alcătuit și tipărit și în anul acesta un «Indrumător Bisericesc», în 160 de pagini, cu un cuprins bogat și variat. Acest îndrumător este destinat slujitorilor bisericești, preoților și cîntăreșilor, dar mai cu seamă binecredincioșilor creștini din eparhie, acum cu toții în sinul aceleiași Biserici Ortodoxe, precum și tuturor cititorilor iubitori de carte și învățătură bisericească. Cartea are fotografia Prea Fericitului Patriarh Justinian, care este și actualul ocîrmuitor duhovnicesc al eparhiei vacante a Sibiului. Urmează apoi scurte noțiuni calendaristice și elemente de natură liturgică și tipiconală, trebuitoare și folositoare pentru credincioșii noștri: cronologie ortodoxă, semnele fazelor lunare, eclipse, posturile mari în Biserica Ortodoxă, zilele de post de peste an, deslegări de post (harți), zilele cînd nu se fac nunți, sărbători legale, zile nelucrătoare, date istorice din viața patriei noastre și a mării noastre vecine și prietene U.R.S.S., comemorări de evenimente din viața Bisericii noastre, slujbe deosebite (Denii, Acatiste, Sf. Taină a Maslului), pomenirea morților. Urmează partea calendaristică a «Indrumătorului», cu sărbătorile și numele sfinților din fiecare zi a lunii, în partea stîngă calendarul pe fiecare lună, cu scurte însemnări liturgice pe margine, iar partea dreaptă, o pagină liberă pentru însemnări. Pagina cu însemnări a calendarului aduce texte biblice bine alese, de ex: «Cel ce zice: «Iubesc pe Dumnezeu», dar pe fratele său îl urăște acela-i mincinos»... (I. Ioan 4, 20-21); «Iubiți-vă unul pe altul ca niște frați»... (Rom. 12, 9-11); «Purtați sarcinile unul altuia, și așa împliniți legea lui Hristos»... (Galat. 6, 1-2); «Să nu ne îngreuiem a face binele»... (Galat. 6, 8-9); «Urmați... pilda lui Dumnezeu, ca niște copii iubiți și trăiți în dragoste»... Efes 5, 1-2).

De la pag. 32-36, «Indrumătorul» prezintă organizarea Bisericii Ortodoxe Romîne pe Mitropolii și Eparhii sufragane, precum și organizarea Centrului Mitropolitan Sibiu, împreună cu Institutul său Teologic Universitar.

Urmează un capitol intitulat: Probleme generale, Fapte, Comemorări. Aici se vorbește despre răposatul Mitropolit al Ardealului, Dr. Nicolae Bălan, despre personalitatea și bogata lui activitate bisericească, depusă vreme de 50 de ani în slujba Bisericii, (15 ani ca profesor teologic la Sibiu și 35 ani ca Mitropolit), cît și despre activitatea sa patriotică.

În articolul reproduș din ziarul bisericesc «Telegraful Romîn» din Sibiu, intitulat: «Lauda arhieriei, — Zece ani de arhierie ai Prea Fericitului Patriarh Justinian», ni se arată realizările excepționale, mai ales cele de natură socială

(asistență socială), ale Intîistătătorului Bisericii noastre, din timpul cît era Arhiepiscop-Vicar al Mitropoliei Moldovei, precum și legăturile pe care le-a avut în acest timp cu Ardealul.

P. C. Pr. Dr. Șt. Lupșa semnează un articol despre Autocefalia Bisericii Ortodoxe Romîne, de la a cărei recunoaștere de către Patriarhia din Constantinopol s-au împlinit anul trecut 70 de ani, iar P. C. Pr. Prof. Dr. Milan Șesan scrie un articol comemorativ intitulat «Patriarhia Ortodoxă Romînă a împlinit 30 de ani», în care înfățișează temeurile acestei înălțări a Bisericii noastre la treapta de Patriarhie și activitatea celor 3 Patriarhi.

Volumul cuprinde o bogată parte intitulată: «Din învățăturile dreptei noastre credințe». Sînt publicate aci articole scrise de profesorii de teologie de la Sibiu și de alți preoți, care tratează pe înțelesul poporului 26 teme religioase de natură dogmatică, liturgică și morală, ca acestea: Tilcuirea Sfintei Scripturi, Sfintele Soboare Ecumenice, semnele după care se cunosc adevăratele minuni și profeții, Virtutea credinței, — necesitatea și mijloacele pentru întărirea ei, Cunoașterea lui Dumnezeu și căile ei, Invățătura Bisericii noastre despre Ingeri, Cîte ceva din învățătura Sfintei noastre Biserici despre menirea omului, Mîntuirea întru Hristos Iisus Domnul, Sf. Ioan Gură de Aur: Cuvînt la Nașterea Domnului, Invierea Domnului, Sf. Ioan Gură de Aur: Cuvînt la Invierea Domnului; Judecata particulară și Judecata Universală, Virtutea nădejzii, Păcatele împotriva nădejzii creștine, Rugăciunea obștească sau a Bisericii Cele șapte laude bisericesti, Purtarea credincioșilor la sfintele slujbe, Cîntarea bisericască în comun, Sfintele Ierurgii, Taina preoției, Despre Sfînta Fecioară, Ce fel de jertfă se cade să aducă creștinul ortodox la biserică? Datini și rugăciuni pentru cei morți, etc. La unele din aceste articole sînt adăugate și scurte pilde care ajută și mai mult la lămurirea chestiunii tratate.

Partea ultimă a cărții se intitulează: «Indrumări tipiconale pe anul 1956», Capitolul acesta — întocmit de P. C. Pr. Gh. Maior —, este scris exclusiv pentru preoții și cîntăreții bisericesti, care găsesc aici îndrumarea trebuitoare pentru săvîrșirea sfintelor slujbe bisericesti, în special rînduiala Vecerniei, Utreniei, și a Sfintelor Liturghii din duminicile și sărbătorile anului bisericesc.

Indrumătorul bisericesc al Mitropoliei Ardealului, este o carte de mare folos pentru credincioșii noștri, în strădaniile de instruirea lor religioasă, asupra învățăturilor Sfintei noastre Biserici.

«Indrumări tipiconale pe anul 1956» Editura Mitropoliei Banatului.

acesta o carte de «Indrumări Tipiconale» pentru cler și pentru binecredincioșii creștini. «Cartea de îndrumări tipiconale de la Mitropolia Timișoarei, pe anul bisect 1956», are 136 pagini și este foarte atrăgătoare prin aspectul ei.

Anul acesta partea literară și științifică religioasă a acestui Indrumător Bisericesc al credincioșilor, o formează materialul de istorie bisericască universală. Aci preoții au un interesant material de istorie bisericască pentru lecțiile catehetice, iar credincioșii au pe masa lor o instructivă lectură și găsesc interesante cunoștințe religioase.

Cartea — care cuprinde 136 pagini îngrijit tipărite — cuprinde mai întîi obișnuitele date liturgice și istorice și calendarul propriu zis pe fiecare lună, avînd și explicațiile liturgice asupra marilor sărbători și a slujbelor și rînduierilor bisericesti ce se săvîrșesc. La explicațiile rînduierilor liturgice din 16 septembrie, găsim pomenirea Sfîntului Ierarh Iosif cel Nou de la Partoș, Mitropolitul Timișoarei, canonizat de Sfîntul Sinod, odată cu alți sfinți romîni în 1950. Tot aci găsim și o succintă expunere hagiografică asupra Sfîntului Ierarh Iosif cel Nou.

Un capitol nou, interesant și foarte folositor pentru creștinii care sînt muncitori pe ogoare îl formează «Calendarul agricol», în paginile căruia aflăm texte alese din Sfînta Scriptură, în legătură cu muncile agricole și sfaturi practice orînduite pe fiecare lună a anului.

Sub titlul «Din înțelepciunea sfinților scriitori» sînt publicate mai multe texte din Sfînta Scriptură și Sfinții Părinți, privitoare la zilele, anul și timpul vieții omului. Urmează o pagină care înfățișează pe Mitropolitul Banatului, I.P.S. Dr. Vasile Lăzărescu.

Cea mai bogată parte a «Indrumărilor tipiconale» o formează rubrica intitulată: «Tilcuirea sărbătorilor», care începe cu «Povește ale Sfinților Părinți și scriitorilor bisericești», tratează probleme de istorie bisericească universală și patristică, scrise succint și pe înțelesul poporului. Sunt alese și expuse pe fiecare lună, din istoria Bisericii universale, anumite pilde ale Sfinților Părinți, ale sfinților și cuvioșilor, care și-au dăruit viața pentru temeluirea noii vieți creștine.

În tilcuirea din 17 ianuarie cu titlul «Sf. Antonie cel Mare, Monahismul creștin», credincioșii află sumare cunoștințe istorice despre ivirea monahismului creștin, despre cel mai renumit călugăr din vechime, Sf. Antonie cel Mare, și despre ucenicul acestuia Pahomie, punându-ni-se în față pilda îmbunătățitei lor vieți. «Sfântul Vasile cel Mare, a adus mînăstirile lîngă orașe și sate, făcînd din ele locuri de alinare a suferințelor sufletești și trupești». Se scrie despre Sfântul Simeon Stilpnicul, despre Sfântul Ioan Scărarul, despre serviciile pe care le-a adus Bisericii monahismul și despre rolul social al mînăstirilor ca «locașuri de ospitalitate, așezăminte de binefacere, școli, în special pentru viitorii preoți».

În tilcuirea despre Sfinții Părinți și scriitorii bisericești, vedem cum «ei s-au străduit să stîrpească racilele exploatării, urii, războaielor, nedreptății... și să povățuiască pe creștini în vederea temeluirii unei vieți noi, fericite. Cu multă înverșunare au condamnat ei războiul, și niciodată n-au conțenit a înălța imnuri de mărire păcii și «făcătorilor de pace».

Deasemenea din tilcuirea despre Sfântul Ioan cel Milostiv, vedem că acest sfînt este unul din mulții ierarhi, care au strălucit prin dragostea față de om, prin ajutorul pe care l-au dat celor bolnavi, lipsiți necăjiți, viața sa fiind o pildă de jertfelnicie pusă în slujba aproapelui, a obștii. În aceeași tilcuire găsim amintirea unor adevăruri ce nu trebuie uitate: «De altfel creștinii de odinioară, ca și cei de astăzi au năzuit cu toții spre folosul semenilor lor, a-i sprijini în strădaniile lor de a înlătura racilele sociale, de a-și face viața mai bună, îmbelșugată, mai fericită».

Vorbindu-se despre rolul umanitar al creștinismului, se subliniază în această tilcuire faptul că «de la început religia creștină a apărut ca osînditoarea acelor bogați care exploatau mulțimile de săraci, dușmana puternicilor cruzi și nedreptăți, care asupreau pe cei slabi și neajutorați... Spre deosebire de păgîni și năravurile lor, creștinii au încercat să facă să domnească legea dragostei într-o lume în care să nu mai existe iudeu și elin, rob și slobod, slugă și stăpîn (Galat. 3, 28) și toți să fie egali și împreună să se împărtășească din fericirea de a trăi. Viața nouă care au început s-o ducă creștinii în comunitățile pe care le-au înființat, a fost însoțită de strădania lor de a înlătura nedreptățile vremii aceleia. De aceea ei vor ajuta pe săraci, vor ocroti pe nedreptățiți, vor îngriji de bolnavi, vor da adăpost celor ce nu aveau unde-și pleca capul, vor împăca pe cei ce se războiau».

«Sf. Vasile cel Mare ne-a lăsat o minunată pildă de viață ideală creștină prin protejarea celor lipsiți de cele trebuitoare existenței materiale... înființînd ospătării pentru săraci, cămine pentru găzduirea străinilor, institute pentru ocrotirea fetelor. În timpul foametei din anul 367 îi adună la un loc pe cei lihniți de foame, dintre care unii deabia tîrîndu-și sufletul, bărbați, femei, copii, bătrîni; el strînge tot felul de alimente, așează cazane pline de legume și cu sărătură, hrana săracului... Fapta ierarhului din Cezareea este lucru obișnuit în istoria Bisericii. Sfântul Ciprian, episcopul Cartaginei (210-258), Sf. Ioan Gură de Aur, Fericitul Augustin, Sfântul Efrem Sirul și mulți alții, au făcut la fel».

«Așa au fost creștinii. Nu erau străini de nimic ce se petrecea în jurul lor. Cu un fel vrednic de admirație ei căutau să îndrepte urmările nedreptăților sociale din vremea lor. Astăzi în multe țări ale lumii, printre care și Patria noastră, exploatarea omului de către om a fost desființată, iar duhul de viață nouă care se manifestă în toate sectoarele, înlătură rînd pe rînd urmările lăsate de regimurile nedrepte din trecut. Datoria bunilor creștini este de a sprijini eforturile de temeluire solidă a acestei vieți noi, în care nu vor mai exista năpăstuiți; săraci și cerșetori».

Indrumătorul de la Timișoara se încheie cu îndrumări tipiconale pe anul 1956, pentru orientarea preoților și a cîntăreților.

Scris pe înțelesul tuturor, tipărit pe o hîrtie bună, împodobit cu frumoase ilustrații, acest îndrumător aduce bune servicii clericilor și mai ales credincioșilor, cărora el ajută să-și înmulțească cunoștințele religioase.

«Indrumări bisericești pe anul 1956».
Tipografia Dieceza Arad.

Episcopia Aradului a tipărit, ca în fiecare an, o bună carte de îndrumări bisericești pentru credincioșii din Eparhie. După datele calendaristice și liturgice, obișnuite în orice lucrare de natura aceasta, cartea cu îndrumări de la Arad aduce pentru fiecare lună a anului, o multime de sfaturi practice de mare folos și învățătură pentru săteni și gospodine.

Partea de învățătură bisericească este intitulată «Tîlcuirea sărbătorilor sau despre viața omului în rai, în păcat și în har». Temele tratate pentru fiecare duminică și sărbătoare cuprind numeroase temeuri din Sfînta Scriptură și din învățăturile Sfinților Părinți. Infățișînd omul cum a fost înainte de păcătuire în rai și ce a ajuns prin păcătuire, ce este raiul, după ce fel de legi trăia omul în rai, cum s-a întîmplat căderea omului din rai în starea de păcat, ce este și ce urmări are păcatul, — articolele cuprinse în această rubrică traird în continuare despre așteptarea mîntuirii, despre prorocii din Vechiul Testament, ajungînd pînă la jertfa de răscumpărare a Mîntuitorului nostru Iisus Hristos.

Indrumătorul bisericesc de la Arad cuprinde 76 meditații religioase și tîlcuiri duhovnicești, care, într-o expunere populară, infățișează texte din Sf. Scriptură, învățături ale Sfinților, precum și cîntări din slujbele bisericești care arată și justifică adevărul și învățătura de credință ortodoxă, păstrată și propoveduită de Sfînta noastră Biserică. Scopul urmărit de Indrumătorul bisericesc de la Arad este pe deplin ajuns: el izbutește să arate cetitorului starea de fericire nemuritoare, în care se află omul în rai, «îmbrăcat în haina luminoasă a harului dumnezeesc», starea de mizerie și nefericire în păcat și ridicarea din nou a omului, după ce a peregrinat în păcat, cu puterea harului la fericirea pierdută, la Dumnezeu, sau cum zice Indrumătorul, «întoarcerea sufletelor din starea de păcat, în starea de rai, de fericire, în unire de viață cu Dumnezeu». Dar pentru atingerea acestei stări, este necesară unirea cu Hristos, căci numai cu «Hristos, prin Religia și Biserica Lui, regăsim matca părăsită și fericirea pierdută; prin El refacem legătura morală și religioasă dintre Dumnezeu și om, slăbită, pierdută, sau ruptă prin păcătuire, prin El se ridică pînă la desăvîrșire firea omenească, prin El se înnoiește și se sfințește sufletul, prin El trăim în stare de har, de fericire, de rai. El e singurul nume sub cer, sub care ne mîntuim, (Fapte 4, 12) Crezul, Tainele, poruncile, virtuțile, făgăduințele, cuprinse toate în cultul lui Iisus Hristos, au darul și puterea să ne ajute să înlăturăm și să stingem păcatul cu toate urmările lui, ca să trăim în Hristos, să zidim omul nou, creștinul, după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, omul după chipul lui Hristos; rodul vieții cu Hristos e mîntuirea din suferință, din păcat, din blestem, din moarte. Cu Hristos Mîntuitorul ajungem acool unde am fost la început: la starea de rai, la fericirea veșnică, în unire de iubire cu Dumnezeu. Călăuziți de Hristos Domnul atingem culmea cea mai înaltă de lumină și bucurie la care se poate ridica sufletul omului doritor de împărția cerurilor».

Indrumătorul se încheie cu date și știri referitoare la Eparhia Aradului: Aniversarea Episcopiei Aradului, 250 de ani de cînd s-a pus bazele materiale ale episcopiei; Știri despre viața bisericească ortodoxă în părțile ardelenne pînă la 1706, Mînăstirile monumente istorice din Eparhia Aradului.

Cu un conținut identic a apărut și lucrarea «Indrumători bisericești» editat de Episcopia Clujului.

«Almanahul creștin ortodox 1956».
Editura Episcopiei Ortodoxe Romîne,
Oradia.

Episcopia Oradiei a tipărit anul acesta un voluminos «Almanah creștin ortodox», care cuprinde — în cele 26 pagini ale sale — un adevărat manual de învățătură bisericească pentru credincioșii din eparhie. Cuprinsul acestei cărți instructive este alcătuit cu grijă și pricepere, oferind atît credincioșilor cărora în primul rînd le este destinat, cît și preoților Bisericii noastre, un prețios material documentar.

Primele pagini ale Almanahului înfățișează stema R.P.R. și portretele D-lor Dr. Petru Groza, Președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale a R.P.R. și Chivu Stoica, Președintele Consiliului de Miniștri al R.P.R. După partea calendaristică obișnuită în asemenea cărți, urmează un «îndreptar tipiconal pe anul 1956». În continuare P.S. Episcop Valerian publică un amplu articol intitulat: «Creștine! Cunoști mărturisirea de credință a Bisericii strămoșești?» în care face o tâlcuire a Crezului Bisericii Răsăritului. Credincioșii găsesc aici, ca într-un catehism, toate cunoștințele necesare privitoare la învățătura noastră de credință. După poezia «Biserița veche din Ardeal», urmează articolul: «Mănăstiri Ardelene», de Arhim. Varahiil, Starețul Mănăstirii Bicsad, în care se arată rostul sufletesc religios și practic social al mănăstirilor în viața credincioșilor.

Almanahul mai cuprinde cuvîntul rostit de P. S. Valerian, în ședința Sf. Sinod din 26 septembrie 1955: «Mitropolitul Nicolae a trecut la cele veșnice» și un articol omagial intitulat: «Popas la jumătate de veac ce-o împlinește Vlădica Valerian». Sînt publicate apoi numeroase articole de zidire duhovnicească și de lămurire a învățăturilor de credință ale Bisericii Ortodoxe. De asemenea, de un real folos pentru cititori este articolul P. S. Episcop Valerian, intitulat «Impresii din țara păcii și progresului», în care prezintă o scurtă dare de seamă asupra vizitei făcute, în iulie 1955, Bisericii Ortodoxe Ruse, cu prilejul prăznuirii Sfîntului Serghie de Radonej. Găsim aici, între altele, mărturii grăitoare despre viața nouă a poporului sovietic, despre libertatea religioasă din Uniunea Sovietică cît și despre politica ei consecvent îndreptată spre întărirea păcii între toate popoarele pămîntului.

Almanahul se încheie cu: «Sfaturi gospodărești» pentru cele 12 luni ale anului, versificate de P. C. Preot Const. Olariu.

Almanahul editat de Episcopia Oradiei se arată a fi pentru credincioșii ortodocși din acea eparhie, o bună și folositoare călăuză atît în ce privește îndrumarea lor pe căile credinței și ale mîntuirii sufletești, cît și în ce privește purtarea lor ca adevărați cetățeni ai patriei și vrednici apărători ai păcii.

Asemenea cărți creștinești, îndrumătoare și almanahuri, alături de cultul divin și de predica preoților, împlinesc și o necesitate catehetică, ajutînd pe credincioși să cunoască temeiurile dumnezești ale învățaturii lor de credință.

Pr. NIC. POPESCU-DOBRICENI

CALENDAR

CU TOȚI SFINȚII DIN AN PRĂZNUȚII IN BISEERICA ORTODOXĂ A RĂSĂRITULUI

Intocmit după Viețile Sfinților scrise de Arhiepiscopul Dimitrie
al Rostovului, după Minee și alte lucrări.

A

- ABDA, episcopul Persiei, († 424), mucenic, 31 martie.
ABROSIM, preot. Persia, († 341), mucenic, 10 noiembrie.
ACACHIE cel de la Scară, (sec. VI), cuvios, 7 iulie.
ACACHIE cel Nou, († 321), mucenic, 28 iulie.
ACACHIE cel Nou din Athos, († 1730), cuvios, 12 aprilie.
ACACHIE din Eptasiala, (—), mucenic, 21 iulie.
ACACHIE din Fenicia, († 274), mucenic, 1 martie.
ACACHIE din Nicomidia, († 303), mucenic, 7 mai.
ACACHIE din Sevastia, († 320), mucenic, 9 martie.
ACACHIE din Tesalonic, († 815), noul mucenic, 1 mai.
ACACHIE, episcopul Antiohiei, († 250), mărturisitor, 31 martie.
ACACHIE episcopul Meletinei, (sec. V), cuvios, 17 aprilie.
ACACHIE preotul, (—), mucenic, 24 octombrie.
ACHEPSIMA, (—), cuvios, 29 ianuarie.
ACHEPSIMA episcopul Persiei, († 380), mucenic, 3 noiembrie.
ACHEPSIMA preotul, (sec. IV), cuvios, 3 noiembrie.
ACHILA (—), mucenic, 14 iulie.
ACHILA, apostol din cei 70, (sec. I), mucenic, 13 februarie.
ACHILA eparhul, (—), mucenic, 20 martie.
ACHILINA din Fenicia, († 303), muceniță, 13 iunie.
ACHILINA din Sinope, († 310), muceniță, 7 aprilie.
ACHINDIN din Nicomidia, († 303), mucenic, 20 aprilie.
ACHINDIN din Nicomidia, († 303-305), mucenic, 22 august.
ACHINDIN din Persia, († 341-345), mucenic, 2 noiembrie.
ACOLOT, (—), mucenic, 19 mai.
ACOLUT, (—), mucenic, 14 mai.
ACUTION din Italia, († 305), mucenic, 21 aprilie.
ADRIAN din Cezareea Palestinei, († 309), mucenic, 3 februarie.
ADRIAN din Corint, († 304), mucenic, 17 aprilie.
ADRIAN din Nicomidia, († 303-305), mucenic, 26 august.
ADRIAN, fiul împăratului Probus, (sec. III), mucenic, 26 august.
AETIU din Sevastia, († 320), mucenic, 9 martie.
AFRAAT din Persia, (sec. IV), cuvios, 29 ianuarie.
AFRICAN din Africa, (sec. III), mucenic, 10 aprilie.
AFRODISIE din Cilicia, (—), mucenic, 21 iunie.
AFRODISIE din Schitopolis-Palestina, (—), mucenic, 4 mai.
AFTONIE din Persia († 341-345), mucenic, 2 noiembrie.
AGAPI, fiica Sofiei din Roma, († 137), muceniță, 17 septembrie.

- AGAPIA din Tesalonic, († 304), muceniță, 16 aprilie.
 AGAPIE, (—), mucenic, 3 noiembrie.
 AGAPIE, (—), mucenic, 19 noiembrie.
 AGAPIE, (—), mucenic, 22 noiembrie.
 AGAPIE din Cezareea Palestinei, († 304), mucenic, 19 august.
 AGAPIE din Gaza, († 303-305), mucenic, 15 martie.
 AGAPIE din Plachidiane, (—), cuvios, 11 ianuarie.
 AGAPIE din Sevastia Capadochiei, (sec. IV), mucenic, 2 noiembrie.
 AGAPIE din Vatepedi, (—), cuvios, 1 martie.
 AGAPIE, fiul muceniței Vassa, († 303-305), mucenic, 21 august.
 AGAPIE, fiul Sf. mucenic Eustafie, († 120), mucenic, 20 septembrie.
 AGAPIE, ucenicul Sf. Vavila, (—), mucenic, 24 ianuarie.
 AGAPION, (—), 22 noiembrie.
 AGAPIT, doctorul din Pecersca, (sec. XI), cuvios, 1 iunie.
 AGAPIT, episcopul Sinadei-Frigia, (sec. IV), 18 februarie.
 AGAPIT, papa Romei, († 536), cuvios, 17 aprilie.
 AGATA din Sicilia, († 251), muceniță, 5 februarie.
 AGATANGHEL, (—), mucenic, 5 noiembrie.
 AGATANGHEL din Roma, († 303-305), mucenic, 23 ianuarie.
 AGATOCLIA, (—), muceniță, 17 septembrie.
 AGATADOR din Cherson, († încep. sec. IV), mucenic, 7 martie.
 AGATADOR din Tiana, (—), mucenic, 2 februarie.
 AGATODOR din Tiatira, († 251), mucenic, 13 octombrie.
 AGATON, papa Romei, († 681), 20 februarie.
 AGATONIC din Nicomidia, († 303-305), mucenic, 22 august.
 AGATONICA, sora Sf. Papil, († 250), muceniță, 15 octombrie.
 AGATOPOD, diac. din Tesalonic, († 303-305), mucenic, 5 aprilie.
 AGATOPUS din Sicilia, († 250), mucenic, 23 decembrie.
 AGAV, apostol din cei 70, (sec. I), mucenic, 8 aprilie.
 AGHEU proorocul, († 485 în. Hristos), 16 decembrie.
 AGHIU din Sevastia, († 320), mucenic, 9 martie.
 AGLAIE din Sevastia, († 320), mucenic, 9 martie.
 AGN din Goția, (sec. IV), mucenic, 26 martie.
 AGNI, (—), muceniță, 14 ianuarie.
 AGNI romana, († 304-305), muceniță, 21 ianuarie.
 AGRIPINA din Roma, (sec. III), muceniță, 23 iunie.
 AGVILA din Trebizonda, (sec. III), mucenic, 21 ianuarie.
 AHAIC, apostol din cei 70, (sec. I), mucenic, 15 iunie.
 AHAZ dreptul, († 728 în. Hr.), 1 aprilie.
 AHIA proorocul, (sec. X în. Hr.), 12 noiembrie.
 AHILIE, episcopul Larissei († 330), cuvios, 15 mai.
 AHMED din Constantinopol, († 1682), noul mucenic, 24 decembrie.
 AITALA din Adrianopol, (—), mucenic, 2 septembrie.
 AITALA, diaconul din Persia, († 380), mucenic, 3 noiembrie.
 AKEMENID persul, (sec. V), mărturisitor, 3 noiembrie.
 ALCIBIAD, (—), mucenic, 16 august.
 ALEVGHINA din Egipt, († 308), mucenic, 16 iulie.
 ALEXANDRA împărăteasa, († 303), muceniță, 21 aprilie.
 ALEXANDRA din Amiso, († 310), muceniță, 20 martie.
 ALEXANDRA din Ancira-Galatia, († 303), muceniță, 18 mai.
 ALEXANDRION, (—), mucenic, 6 iulie.
 ALEXANDRU, (—), mucenic, 14 mai.
 ALEXANDRU, (—), mucenic, 28 septembrie.
 ALEXANDRU, arhiepiscop Ierusalim, († 251), mucenic, 16 mai.
 ALEXANDRU Cărbunaru, (sec. III), mucenic, 12 august.
 ALEXANDRU din Alexandria, (sec. III), mucenic, 30 octombrie.
 ALEXANDRU din Cartagina, (sec. IV), mucenic, 25 februarie.
 ALEXANDRU din Conducheli, (—), mucenic, 14 iunie.
 ALEXANDRU din Cordam, († 303-305), mucenic, 10 iunie.
 ALEXANDRU din Corint, (—), mucenic, 26 noiembrie.
 ALEXANDRU din Egipt, († 303-305), mucenic, 15 martie.
 ALEXANDRU din Lyon († 177, mucenic, 25 iulie.
 ALEXANDRU din Perga Pamfiliei, († 303-305), mucenic, 1 august.

- ALEXANDRU din Pidna, († 311), mucenic, 14 martie.
 ALEXANDRU din Pisidia, († 303-305), mucenic, 28 septembrie.
 ALEXANDRU din Sevastia, († 320), mucenic, 9 martie.
 ALEXANDRU din Tesalonic, († 303-305), mucenic, 7 noiembrie.
 ALEXANDRU din Tesalonic († 1794), noul mucenic, 26 mai.
 ALEXANDRU episcopul, (sec. III), mucenic, 22 octombrie.
 ALEXANDRU, episcopul Prusei, (—), mucenic, 9 iunie.
 ALEXANDRU Nevski, († 1263), binecredincios, 30 august.
 ALEXANDRU, papa Romei, († 119), mucenic, 16 martie.
 ALEXANDRU, patriarhul Constantinopolului, († 340), mucenic, 30 august.
 ALEXANDRU Romanul (303-305), mucenic, 13 mai.
 ALEXIE din Constantinopol, (sec. VIII), mucenic, 9 august.
 ALEXIE, episcopul Bitiniei, (—), cuvios, 10 iunie.
 ALEXIE, mitropolitul Kievului, († 1378), cuvios, 12 februarie.
 ALEXIE, omul lui Dumnezeu, († 411), cuvios, 17 martie.
 ALFEU, (—), mucenic, 18 noiembrie.
 ALFEU, apostol din cei 70. (sec. I), mucenic, 26 mai.
 ALFIE din Pisidia, († 303-305), mucenic, 28 septembrie.
 ALFIOS din Italia, († 310), mucenic, 10 mai.
 ALIMPIE, (—), mucenic, 27 mai.
 ALIMPIE din Pecersca, († 1114), cuvios, 17 august.
 ALIPIE Stâlpnicul din Paflagonia, (sec. VII), cuvios, 26 noiembrie.
 ALLA din Goția, (sec. IV), muceniță, 26 martie.
 ALONIE, (—), cuvios, 4 iunie.
 AMANDIN din Roma, (sec. III), mucenic, 30 ianuarie.
 AMBROZIE, episcopul Mediolanului, († 397), cuvios, 7 decembrie.
 AMFIAN din Patara-Licia, († 306), mucenic, 2 aprilie.
 AMFILOHIE, episcopul Iconiei, († 395), cuvios, 23 noiembrie.
 AMFILOHIE, guvernatorul Iliriei, (sec. II), mucenic, 28 martie.
 AMMIAN, († 303-305), mucenic, 4 septembrie.
 AMMON, (—), cuvios, 10 ianuarie.
 AMONA, (—), cuvios, 26 ianuarie.
 AMMUN, diaconul din Adrianopol, (sec. IV), mucenic, 1 septembrie.
 AMMUN din Adrianopol, (—), mucenic, 2 septembrie.
 AMMUN egipteanul, episcopul Nitriei-Egipt, († c. 350), cuvios, 4 octombrie.
 AMOS proorocul, (sec. VIII în. Hr.), (—), 15 iunie.
 AMPLIE, apostol din cei 70, (sec. I), cuvios, 31 octombrie.
 ANA (—), cuvioasă, 13 iunie.
 ANA, (sec. III), muceniță, 22 octombrie.
 ANA, (—), muceniță, 28 noiembrie.
 ANA ce s-a numit Evfimian, (sec. VIII), cuvioasă, 29 octombrie.
 ANA din Goția, (sec. IV), muceniță, 26 martie.
 ANA din Levcudia Ciprului, (—), cuvioasă, 23 iulie.
 ANA, mama Maicii Domnului, (sec. I în. Hr.), 25, iulie, 9 sept., 9 decembrie.
 ANA, mama proorocului Samuel, (sec. XII în. Hr.), 20 august, 9 decembrie.
 ANA, mama Sf. Chiriac, (sec. IV), muceniță, 28 octombrie.
 ANA proorocița, (sec. I), muceniță, 28 august, 3 februarie.
 ANANIA, (—), mucenic, 9 iunie.
 ANANIA, apostol din cei 70, (sec. I), mucenic, 1 octombrie.
 ANANIA, arhiepiscopul Efesului, (sec. IV), cuvios, 1 decembrie.
 ANANIA persul, (—), mucenic, 1 decembrie.
 ANANIA preotul, († 303-305), mucenic, 26 ianuarie.
 ANANIA, prietenul proorocului Daniel, (sec. VI în. Hr.), mucenic, 17 dec.
 ANASTASIA din Egina, (—), cuvioasă, 18 aprilie.
 ANASTASIA din Roma, (sec. I), muceniță, 15 aprilie.
 ANASTASIA fecioara, (sec. III), muceniță, 12 octombrie.
 ANASTASIA izbăv. de otravă, († 304), muceniță, 22 decembrie.
 ANASTASIA patriciana, († 567), cuvioasă, 10 martie.
 ANASTASIA romana, (sec. III), muceniță, 29 octombrie.
 ANASTASIE, (—), mucenic, 25 octombrie.
 ANASTASIE, (—), mucenic, 5 decembrie.
 ANASTASIE, arhiepiscopul Constantinopolului, (—), cuvios, 10 februarie.
 ANASTASIE bulgarul, († 1794), noul mucenic, 8 august.

- ANASTASIE din Egipt, († 303), mucenic, 21 iunie.
 ANASTASIE din Ianina, († 1743), noul mucenic, 8 iulie.
 ANASTASIE navpliotul, († 1655), noul mucenic, 1 februarie.
 ANASTASIE, patriarhul Antiohiei, († 601), cuvios, 20 aprilie.
 ANASTASIE persul, († 628), mucenic, 22 ianuarie.
 ANASTASIE sinaitul, († 686), cuvios, 21 aprilie.
 ANATOLI, sora Fotiniei Samarineanca, († 66), muceniță, 26 februarie.
 ANATOLIE din Galatia, († 304), mucenic, 20 noiembrie.
 ANATOLIE, patriarhul Constantinopolului, († 458), 3 iulie.
 ANATOLIE stratilatul, († 303), mucenic, 23 aprilie.
 ANDREI, (—), mucenic, 9 iulie.
 ANDREI, (—), mucenic, 31 august.
 ANDREI, (sec. III), mucenic, 6 septembrie.
 ANDREI, (—), mucenic, 21 octombrie.
 ANDREI, (—), mucenic, 28 noiembrie.
 ANDREI apostolul, († 69), mucenic, 30 noiembrie.
 ANDREI, arhiepiscopul Critului, († 723), cuvios, 4 iulie.
 ANDREI cel din Crit., († 767), mucenic, 17 octombrie.
 ANDREI cel nebun pentru Hristos, († c. 936), 2 octombrie.
 ANDREI din Mesopotamia, († 250), mucenic, 18 mai.
 ANDREI din Siracuza, (sec. IX), mucenic, 23 septembrie.
 ANDREI, preotul din Lidia, (sec. VIII), mucenic, 20 septembrie.
 ANDREI pustnicul din Egipt, (—), cuvios, 2 decembrie.
 ANDREI stratilatul, († 303-305), mucenic, 19 august.
 ANDREIAN armeanul, († 309), mucenic, 3 februarie.
 ANDROMAH, (—), mucenic, 12 octombrie.
 ANDRONIC, (sec. III), mucenic, 6 septembrie.
 ANDRONIC, (—), mucenic, 3 noiembrie.
 ANDRONIC din Antiohia-Siria, († sec. V), cuvios, 9 octombrie.
 ANDRONIC din Efes, († 304), mucenic, 12 octombrie.
 ANDRONIC, episcopul Panormului, (sec. I), 30 iulie.
 ANDROPELAGHIA, (sec. III), muceniță, 6 septembrie.
 ANECT din Cezareea Capadochiei, († 303), mucenic, 27 iunie.
 ANECTON din Corint, (sec. III), mucenic, 10 martie.
 ANEMPODIST din Persia, († 341-345), mucenic, 2 noiembrie.
 ANGHEL din Chios, († 1813), noul mucenic, 3 decembrie.
 ANGHEL din Constantinopol, († 1680), noul mucenic, 1 septembrie.
 ANICHIT din Nicomidia, († 305), mucenic, 12 august.
 ANIMAIȘ din Goția, (sec. IV), muceniță, 26 martie.
 ANIN din Calcedon, (—), cuvios, 16 martie.
 ANISIA din Tesalonic, († 298), muceniță, 30 decembrie.
 ANTHIA, (—), muceniță, 12 octombrie.
 ANTIGON, (—), mucenic, 13 octombrie.
 ANTIM, (—), cuvios, 7 iunie.
 ANTIM, (—), mucenic, 19 noiembrie.
 ANTIM din Arabia, († 303), mucenic, 17 octombrie.
 ANTIM, episcopul Nicomidiei, († 303), mucenic, 3 septembrie.
 ANTIOH, (—), mucenic, 8 iulie.
 ANTIOH din Sevastia Capadochiei, (sec. IX), mucenic, 16 iulie.
 ANTIOH din Targal-Siria, (sec. V), cuvios, 23 februarie.
 ANTION, (—), cuvios, 26 iunie.
 ANTIPA, episcopul Pergamului, († 84), mucenic, 11 aprilie.
 ANTIPATRU din Cizic, († 303-305), mucenic, 29 aprilie.
 ANTIPATRU, episcopul Bostrelor, (—), cuvios, 13 iunie.
 ANTONIE, (—), mucenic, 25 februarie.
 ANTONIE, (—), mucenic, 1 martie.
 ANTONIE, arhiepiscopul Constantinopolului, (893-901), cuvios, 12 februarie.
 ANTONIE atenianul, († 1674), noul mucenic, 5 februarie.
 ANTONIE cel Mare, († 356), cuvios, 17 ianuarie.
 ANTONIE cel nou din Veria, (—), cuvios, 17 ianuarie.
 ANTONIE din Ancira, (sec. IV), mucenic, 7 noiembrie.
 ANTONIE din Apamia-Siria, (—), mucenic, 9 noiembrie.
 ANTONIE din Campania-Italia, (—), mucenic, 6 iulie.

- ANTONIE din Cezareea-Palestinei, († 304), mucenic, 12 noiembrie.
 ANTONIE din Nicopoli, (sec. IV), mucenic, 10 iulie.
 ANTONIE din Novgorod, († 1147), cuvios, 3 august.
 ANTONIE din Schitopolis-Palestina, (—), mucenic, 4 mai.
 ANTONIE din Siracuza, (sec. IX), mucenic, 23 septembrie.
 ANTONIE din Vilna-Lituania, († 1347), mucenic, 14 aprilie.
 ANTONIE preotul, egipteanul, († 303), mucenic, 8 ianuarie.
 ANTONIN, (—), mucenic, 20 octombrie.
 ANTONIN Alexandrinul, (—), mucenic, 9 august.
 ANTONIN din Nicomidia, († 303), mucenic, 20 aprilie.
 ANTONIN din Targal-Siria, (sec. V), cuvios, 23 februarie.
 ANTONINA din Cordam, († 303-305), muceniță, 10 iunie.
 ANTONINA din Niceea, († 303-305), muceniță, 12 iunie.
 ANTUZA, (—), muceniță, 22 februarie.
 ANTUZA cea nouă, (—), muceniță, 27 august.
 ANTUZA din Constantinopol, († 811), binecredincioasă, 12 aprilie.
 ANTUZA din Seleucia, (sec. III), binecredincioasă, 22 august.
 ANTUZA mărturisitoarea, (sec. VIII), cuvioasă, 27 iulie.
 ANUV, purtătorul de semne, (—), cuvios, 6 iunie.
 ANUVIE mărturisitorul, (sec. IV), cuvios, 5 iunie.
 APELIE episcopul Heracleei, apostol din cei 70, (sec. I), 31 octombrie.
 APFIA, apostol din cei 70, (sec. I), 22 noiembrie.
 APION, (—), mucenic, 26 iulie.
 APOLINARIA din Constantinopol, († 470), cuvioasă, 5 ianuarie.
 APOLINARIE, episcopul Ravenei, (sec. I), cuvios, 23 iulie.
 APOLO, († 303), mucenic, 21 aprilie.
 APOLO, episcopul Smirnei, (sec. I), apostol din cei 70, 29 martie.
 APOLON din Bitinia, (—), cuvios, 10 iunie.
 APOLON din Egipt, (—), mucenic, 5 iunie.
 APOLONIE, (—), mucenic, 6 iulie.
 APOLONIE din Antinoe-Egipt, († 303), mucenic, 14 decembrie.
 APOLONIE din Sardia, († 250), mucenic, 10 iulie.
 APOLONIE, episcopul Romei, (—), mucenic, 28 iulie.
 APOLONIE, ucenicul Sf. Vavila din Antiohia, († 250), mucenic, 4 septembrie.
 APOLLOS din Heliopolis-Egipt, († 393), cuvios, 25 ianuarie.
 APRION, episcopul Ciprului, (—), cuvios, 7 februarie.
 ARCADIE din Cipru, († 361), mucenic, 6 martie.
 ARCADIE, episcopul Trimitundei-Cipru, (—), cuvios, 7 martie.
 ARCADIE, fiul lui Xenofont, (sec. VI), cuvios, 26 ianuarie.
 ARDALION († 311), mucenic, 14 aprilie.
 ARETA din Negrin-Arabia, († 523), mucenic, 24 octombrie.
 ARETA din Pecerska, († 1190), cuvios, 24 octombrie.
 ARGHIRA din Constantinopol, († 1720), muceniță, 30 aprilie.
 ARGHIROS din Tesalonic, († 1806), noul mucenic, 11 mai.
 ARHELAIA, fecioara din Italia, († 303-305), muceniță, 6 iunie.
 ARHELAOS, episcopul Cascarului-Mesopotamia, (sec. III), mucenic, 5 martie.
 ARHILAI, diaconul din Roma, (sec. III), mucenic, 30 ianuarie.
 ARHIP arhontiul, (—), mucenic, 3 septembrie.
 ARHIP, ucenicul Sf. Pavel, (sec. I), mucenic, 22 noiembrie.
 ARIADNA din Frigia, (sec. II), muceniță, 18 septembrie.
 ARIAN din Antinoe-Egipt, († 303), mucenic, 14 decembrie.
 ARISTARH, episcopul Apamiei, († 65), mucenic, 27 septembrie.
 ARIE din Egipt, (—), mucenic, 5 iunie.
 ARIS din Egipt, († 308), mucenic, 19 decembrie.
 ARISTION, episcopul Alexandriei, (—), mucenic, 3 septembrie.
 ARISTOBUL, episcopul Bretaniei, (sec. I), (—), 31 octombrie.
 ARISTOCLIE, preot din Cipru, († 306), mucenic, 23 iunie.
 AROA, (—), muceniță, 4 iulie.
 ARPIL din Goția, (sec. IV), mucenic, 26 martie.
 ARSACHIE, (—), mucenic, 12 noiembrie.
 ARSACHIE, patriarhul Constantinopolului, (—), cuvios, 11 octombrie.

- ARSENIE cel Mare. († 449), cuvios, 8 mai.
 ARSENIE din Latro, (sec. IX), cuvios, 13 noiembrie.
 ARSENIE, episcopul Chercirei-Corfu, (sec. VIII), cuvios, 19 ianuarie
 ARTEMIDOR, (—), mucenic, 20 septembrie.
 ARTEMIE, († 362), mucenic, 20 octombrie.
 ARTEMON din Cizic, († 303-305), mucenic, 29 aprilie.
 ARTEMON, episcopul Listrei, (sec. I), apostol din cei 70, 30 octombrie.
 ARTEMON, pr. Laodiceei, († 303), mucenic, 13 aprilie.
 ASCALON din Egipt, († 287), mucenic, 20 mai.
 ASCLAN din Antinoe, († 303), mucenic, 14 decembrie.
 ASCLIPIA, făcătoarea de minune, (—), (—), 4 iulie.
 ASCLIPIE, (—), cuvios, 27 februarie.
 ASCLIPIODOT, († 108), mucenic, 3 iulie.
 ASCLIPIODOTA, († 363), muceniță, 19 februarie.
 ASCLIPIODOTA, (—), muceniță, 17 septembrie.
 ASINCRIT, (—), mucenic, 19 iunie.
 ASINCRIT, apostol din cei 70, (sec. I), (—), 8 aprilie.
 ASTERIE din Egeea-Cilicia, († 285), mucenic, 30 octombrie.
 ASTERIE din Roma, († 270), mucenic, 6 iulie.
 ASTERIE, mitropolitul Amasiei, (înc. sec. V), mucenic, 7 august.
 ASTIE, episcopul Dirahiei (Durazzo), (sec. II), mucenic, 6 iulie.
 ASTION, monahul din Almirida, († 303), mucenic, 7 iulie.
 ATAL din Lion, († 177), mucenic, 25 iulie.
 ATANASIA-Canope-Alexandria, († 292), muceniță, 31 ianuarie.
 ATANASIA din Egipt, († 860), cuvioasă, 18 aprilie.
 ATANASIA, soția Sfintului Andronic, (sec. V), cuvioasă, 9 octombrie.
 ATANASIE, (—), mucenic, 13 ianuarie.
 ATANASIE cel din Aton, († 1000), cuvios, 5 iulie.
 ATANASIE cel din Hies, († 1670), noul mucenic, 24 iulie.
 ATANASIE cel dintre vrăjitori, († 303), mucenic, 23 aprilie.
 ATANASIE cel Mare, († 373), cuvios, 18 ianuarie.
 ATANASIE citețul, († 306), mucenic, 23 iunie.
 ATANASIE, ctitorul mănăstirii Meteor, (—), cuvios, 20 aprilie.
 ATANASIE din Atalia Pamfiliei, († 1700), noul mucenic, 7 ianuarie.
 ATANASIE din Pavlopetra, († 821), mărturisitor, 22 februarie.
 ATANASIE din Pecersca, († 1176), cuvios, 2 decembrie.
 ATANASIE din Sevastia, († 320), mucenic, 9 martie.
 ATANASIE din Sparta, († 1653), noul mucenic, 29 octombrie.
 ATANASIE din Tesalonic, († 1774), noul mucenic, 8 septembrie.
 ATANASIE, episcopul Corintului, († 957), cuvios, 4 mai.
 ATANASIE, episcopul Seleuciei-Siria, (sec. III), mucenic, 22 august.
 ATANASIE făcătorul de minuni, (—), cuvios, 3 iunie.
 ATANASIE, patriarhul Constantinopolului, (sec. X), cuvios, 28 oct.
 ATINODOR, (—), cuvios, 29 decembrie.
 ATINODOR din Siria, (—), mucenic, 7 decembrie.
 ATINOUGHEN, († 311), mucenic, 16 iulie.
 ATINOUGHEN din Sevastia, († 303), mucenic, 16 iulie.
 ATRE, (—), cuvios, 8 iulie.
 ATTIC, (—), mucenic, 26 august.
 ATTIC, (—), mucenic, 3 noiembrie.
 ATTIC, patriarhul Constantinopolului, († 425), cuvios, 8 ianuarie.
 AUGUSTIN, episcopul Iponiei, († 430), fericit, 15 iunie.
 AUXENTIE din Constantinopol, († 1720), noul mucenic, 25 ianuarie.
 AUXIVIE, episcopul Solunului, (—), cuvios, 17 februarie.
 AVACUM din Persia, († 270), mucenic, 6 iulie.
 AVACUM proorocul, (sec. VII în Hr.), 2 decembrie.
 AVDA, (—), mucenic, 8 iulie.
 AVDA, episcopul Persiei, (—), mucenic, 16 mai.
 AVDACT din Efes, (sec. IV), mucenic, 4 octombrie.
 AVDEU, episcopul Persiei, († 412), mucenic, 5 septembrie.
 AVDIE (OBADIA) proorocul, (c. 880 în Hr.), 19 noiembrie.
 AVDIFAX din Persia, († 270), mucenic, 6 iulie.
 AVDIIS, episcopul Persiei, (—), mucenic, 16 mai.

AVDIISUS din Persia, († 364), mucenic, 9 aprilie.
 AVDON din Persia, (sec. III), mucenic, 30 iulie.
 AVERCHIE, (—), mucenic, 5 decembrie.
 AVERCHIE din Palestina, (sec. I), mucenic, 26 mai.
 AVERCHIE, episcopul Ierapolei, (—), cuvios, 22 octombrie.
 AVET din Amfilopolis-Macedonia, (—), mucenic, 7 noiembrie.
 AVIP din Goția, (sec. IV), mucenic, 26 martie.
 AVIV, diaconul din Edessa-Mesopotamia, († 303-305), mucenic, 15 noiembrie.
 AVIV din Ermupolis-Egipt, (—), mucenic, 13 martie.
 AVIV din Samosata-Siria, († 297), mucenic, 29 ianuarie.
 AVRAAM din Smolensk, (sec. XII), cuvios, 21 august.
 AVRAAM dreptul, († c. 1821 în. Hr.), 9 octombrie.
 AVRAMIE din Mesopotamia, (sec. IV), cuvios, 14 februarie.
 AVRAMIE din Palestina, (—), mucenic, 31 octombrie.
 AVRAMIE din Rostov, (sec. XII), cuvios, 29 octombrie.
 AVRAMIE, episcopul Arviriei (Arbela)-Persia, († c. 353), mucenic, 4 febr.
 AVRICHIE, (—), mucenic, 28 februarie.
 AVTONOM, episcop în Italia, († 298), mucenic, 12 septembrie.
 AVUDIM, († 303-305), mucenic, 16 iulie.
 AVVA ismaeliteanul, (sec. V), cuvios, 22 noiembrie.
 AVXENTIE cel din munte, († 470), cuvios, 14 februarie.
 AVXENTIE din Aravachia, († 304), mucenic, 13 decembrie.
 AZA, diaconul din Persia, († 380), mucenic, 10 aprilie.
 AZARIA, prietenul proorocului Daniel, (sec. VI în. Hr.), 17 decembrie.
 AZARIA proorocul, (—); (—), 3 februarie.
 AZI făcătorul de minuni, († 303), mucenic, 19 noiembrie.
 AZIS, (—), mucenic, 21 octombrie.

B

BARADAT din Siria, (—), cuvios, 22 februarie.
 BARNABA din Palestina, (—), mucenic, 31 octombrie.
 BARNABA sau VARNAVA, (sec. I), mucenic; apostol din cei 70, 11 iunie.
 BARSAMEU, episcopul Edesei, (încep. sec. II), mărturisitor, 29 ianuarie.
 BARSANUFIE, (—), cuvios, 6 februarie.
 BARUH proorocul, († 583 în. Hr.), (—), 28 septembrie.
 BAS din Palestina, mucenic, 31 octombrie.
 BENEDICT din Nursia-Italia, († 543), cuvios, 14 martie.
 BLANDINA din Lyon, († 177), muceniță, 25 iulie.
 BONIFATIE din Roma, († 307), mucenic, 19 decembrie.

C

CALINIC, (—), mucenic, 28 septembrie.
 CALINIC de la Cernica, episcopul Rîmnicului, († 1868), cuvios, 11 aprilie.
 CALINIC din Bitinia, († 250), mucenic, 14 decembrie.
 CALINIC din Cilicia, († 290), mucenic, 29 iulie.
 CALINIC, patriarhul Constantinopolului, (697-705), 23 august.
 CALINIC vrăjitorul, (sec. II), mucenic, 24 mai.
 CALIOPI, (sec. III), muceniță, 8 iunie.
 CALIOPIE, (—), mucenic, 10 noiembrie.
 CALIOPIE din Perga Pamfiliei, († 304), mucenic, 7 aprilie.
 CALISA din Elada, († 304), muceniță, 16 aprilie.
 CALIST din Amorea, († 845-847), mucenic, 6 martie.
 CALIST, patriarhul Constantinopolului, (—), cuvios, 20 iunie.
 CALISTENA, fiica Sf. Avdact din Efes, (sec. IV), binecredincioasă, 4 oct.
 CALISTRAT din Cartagena, († 304), mucenic, 27 septembrie.
 CALLISTA din Nicomidia, († 309), muceniță, 1 septembrie.
 CALODOTI, (—), muceniță, 6 septembrie.
 CALUF Egipteanul, (sec. III), mucenic, 19 mai.
 CANDID din Sevastia, († 320), mucenic, 9 martie.

- CANDID din Trebizonda, († 292), mucenic, 21 ianuarie.
 CANID din Capadochia, (sec. IV), cuvios, 10 iunie.
 CANTIDIAN, (—), mucenic, 5 august.
 CANTIDIE, (—), mucenic, 5 august.
 CAPITOLINA din Capadochia, († 304), muceniță, 27 octombrie.
 CAPITON, (—), mucenic, 24 iulie.
 CAPITON, (—), mucenic, 12 august.
 CAPITON din Cherson, († înc. sec. IV), mucenic, 7 martie.
 CARION, (—), cuvios, 1 februarie.
 CARION din Acagrandia-Sicilia, (—), cuvios, 24 noiembrie.
 CARP, episcopul Tiatirei, († 250), mucenic, 13 octombrie.
 CARP, episcopul Veriei-Tracia, († 66), apostol din cei 70, 26 mai.
 CARTERIE din Cezareea Capadochiei, († 304), mucenic, 8 ianuarie.
 CARTERIE din Palestina, († 303-305), mucenic, 5 noiembrie.
 CASDOAS din Persia, (sec. IV), muceniță, 29 septembrie.
 CASDOU din Persia, (sec. IV), mucenic, 29 septembrie.
 CASINA din Ancira, (sec. IV), muceniță, 7 noiembrie.
 CASSIAN romanul, († 439), cuvios, 29 februarie.
 CASTIN, episcopul Bizanțului, (—), cuvios, 25 ianuarie.
 CASTOR, (—), cuvios, 12 august.
 CASTOR, (—), mucenic, 18 septembrie.
 CASTOR, (—), mucenic, 5 noiembrie.
 CASTORIE din Roma, († 288), mucenic, 18 decembrie.
 CASTU din Roma, († 288), mucenic, 18 decembrie.
 CECILIA din Roma, († 232), muceniță, 22 noiembrie.
 CELESTIN, (—), mucenic, 25 mai.
 CELESTIN I, papa Romei, († 432), cuvios, 8 aprilie.
 CHELSIE din Egipt, († 303), mucenic, 8 ianuarie.
 CHELSIE din Melia-Italia, (sec. I), mucenic, 14 octombrie.
 CHENSORIN din Roma, († 269), mucenic, 30 ianuarie.
 CHENTIRION, († 303-305), mucenic, 4 septembrie.
 CHERCHIRA, (—), muceniță, 28 aprilie.
 CHESARIE, diaconul din Africa, († 303-305), mucenic, 7 octombrie.
 CHESARIE din Damasc, (sec. IV), mucenic, 1 noiembrie.
 CHESARIE din Nicomidia, († 303), mucenic, 20 aprilie.
 CHESARIE, fratele Sf. Grigore, († 369), binecredincios, 9 martie.
 CHINDEAS (CINDEA) din Durostorum, († 303), mucenic, 20 noiembrie.
 CHINDEU din Perga Pamfiliei, († 303-305), cuvios, 1 august.
 CHINDEU, episcopul Pisidiei, (—), cuvios, 20 februarie.
 CHINDEU presviterul, († 303), mucenic, 11 iulie.
 CHIPRIE din Roma, (sec. III), mucenic, 30 ianuarie.
 CHIR, († 311), mucenic, 31 ianuarie.
 CHIR, (—), cuvios, 9 iunie.
 CHIR, patriarhul Constantinopolului, (—), cuvios, 8 ianuarie.
 CHIRA din Beria-Siria, († 450), cuvioasă, 28 februarie.
 CHIRANA din Tesalonic, († 1651), noua muceniță, 28 februarie.
 CHIRIAC, (sec. III), mucenic, 6 septembrie.
 CHIRIAC Dimotul, (sec. III), mucenic, 6 septembrie.
 CHIRIAC din Perga Pamfiliei, († 303-305), mucenic, 1 august.
 CHIRIAC, fiul lui Esper, (sec. II), mucenic, 2 mai.
 CHIRIAC, fratele Sf. Orentie, († 303-305), mucenic, 25 iunie.
 CHIRIAC, patriarhul Ierusalimului, (sec. IV), mucenic, 28 octombrie.
 CHIRIAC pruncul, (sec. II), mucenic, 24 mai.
 CHIRIAC, sihastrul din Corint, († 408), cuvios, 29 septembrie.
 CHIRIACHI, (—), muceniță, 19 mai.
 CHIRIACHI, († 303), muceniță, 7 iulie.
 CHIRIACHI, (—), muceniță, 2 noiembrie.
 CHIRIACHI, sora Fotiniei, († 66), 26 februarie.
 CHIRIC, (—), mucenic, 1 august.
 CHIRIC din Apro, (—), cuvios, 27 martie.
 CHIRIC, pruncul din Licaonia, († 304), mucenic, 15 iulie.
 CHIRIENA din Tars, († 303-305), muceniță, 1 noiembrie.

- CHIRIL, apostolul slavilor, († 869), cuvios, 11 mai.
CHIRIL de la Iezerul Alb, († 1427), cuvios, 9 iunie.
CHIRIL, diaconul din Iliopolis, (sec. IV), mucenic, 29 martie.
CHIRIL din Durostorum, († 303), mucenic, 20 noiembrie.
CHIRIL, episcopul Gortinei-Creta, († 303-305), mucenic, 14 iunie.
CHIRIL fileotul, (sec. XI), cuvios, 2 decembrie.
CHIRIL, patriarhul Alexandriei, († 444), cuvios, 18 ianuarie, 9 iunie.
CHIRIL, patriarhul Ierusalimului, († 386), cuvios, 18 martie.
CHIRIN din Roma, († 270), mucenic, 6 iulie.
CHIRIN, episcopul din Roma, (sec. III), mucenic, 30 ianuarie.
CHRISOGON, (—), mucenic, 24 noiembrie.
CIPRIAN din Cartagena, († 304), mucenic, 2 octombrie.
CIPRIAN din Constantinopol, († 1679), noul mucenic, 5 iulie.
CIPRIAN din Corint, (sec. III), mucenic, 10 martie.
CIPRIAN din Italia, († 310), mucenic, 10 mai.
CIPRIAN din Nicomidia, († 303), mucenic, 17 august.
CIPRIAN, episcopul Cartaginei, († 258), mucenic, 31 august.
CIPRILA, (—), muceniță, 4 iulie.
CIRMIDOL din Egipt, († 1522), noul mucenic, 18 octombrie.
CLAUDIA din Aminso, († 310), muceniță, 20 martie.
CLAUDIA din Ancira-Galatia, († 303), 18 mai.
CLAUDIA Procula, soția lui Pilat, (sec. I), (—), 27 octombrie.
CLAUDIAN, (—), mucenic, 25 octombrie.
CLAUDIE, (sec. III), mucenic, 3 iunie.
CLAUDIE din Corint, († 251), 31 ianuarie.
CLAUDIE din Egeea-Cilicia, († 285), mucenic, 30 octombrie.
CLAUDIE din Roma, († 288), mucenic, 18 decembrie.
CLAUDIE din Sevastia, († 320), mucenic, 9 martie.
CLAUDIE, tribunul din Roma, († 283), mucenic, 19 martie.
CLAVDIAN din Pamfilia, († 250), mucenic, 3 februarie.
CLAVDIN, (—), cuvios, 27 ianuarie.
CLEONIC din Amasia-Pont, († 304), mucenic, 3 martie.
CLEOPA, apostol din cei 70, (sec. I), (—), 4 ianuarie.
CLIMENT, (—), mucenic, 23 februarie.
CLIMENT, episcopul Anghirei (Ancira), († 296), mucenic, 23 ianuarie.
CLIMENT, episcop în Sardes, (sec. I), apostol din cei 70), 10 septembrie.
CLIMENT, episcopul Ohridei, (—), (—), 22 noiembrie.
CLIMENT, papa Romei, († 101), mucenic, 24 noiembrie.
CODRAT, († 274), mucenic, 4 martie.
CODRAT, (—), mucenic, 26 martie.
CODRAT, († 303), mucenic, 21 aprilie.
CODRAT, apostol din cei 70, (sec. II), mucenic, 21 septembrie.
CODRAT din Corint, (sec. III), mucenic, 10 martie.
CODRAT din Nicomidia, (sec. III), mucenic, 7 mai.
CODRU, (—), mucenic, 22 mai.
COINT din Frigia, († 427), mucenic, 2 martie.
COMASIE monahul, (—), mucenic, 28 noiembrie.
COMOD din Roma, (sec. III), mucenic, 30 ianuarie.
CONCORDIE din Roma, (sec. II), mucenic, 4 iunie.
CONON din Iconia, († 275), mucenic, 6 martie.
CONON din Isauria, (sec. I), mucenic, 5 martie.
CONON din Pentucla, (—), cuvios, 19 februarie.
CONON din Roma, (—), mucenic, 5 iunie.
CONON, fiul Sf. Conon din Iconia, († 275), mucenic, 6 martie.
CONON grădinarul, († 250), mucenic, 5 martie.
CONSTANTIN cel din Iudei, (sec. VIII), cuvios, 26 decembrie.
CONSTANTIN cel Mare († 337), binecredincios, 21 mai.
CONSTANTIN din Amoreea, († 845-847), mucenic, 6 martie.
CONSTANTIN din Efes, († 250), mucenic, 4 august.
CONSTANTIN din Idra-Rodos, († 1800), noul mucenic, 14 noiembrie.
CONSTANTIN, patriarhul Constantinopolului, (—), (—), 29 iulie.
CONSTANTIN rusul, († 1743), noul mucenic, 26 decembrie.
COPRIE din Egipt, (sec. IV), mucenic, 9 iulie.

COPRIE (altul) din Egipt, (sec. IV), cuvios, 9 iulie.
 CORNELIE sutașul, (sec. I), apostol din cei 70, 13 septembrie.
 CORNUT, episcopul Iconiei, (sec. III), mucenic, 12 septembrie.
 CORONAT, (—), mucenic, 13 august.
 COSMA din Albania, († 1779), noul mucenic, 4 august.
 COSMA din Arabia, († 303), mucenic, 17 octombrie.
 COSMA din Asia, (—), (—), 1 noiembrie.
 COSMA din Palestina, (—), cuvios, 31 octombrie.
 COSMA din Roma, († 284), mucenic, 1 iulie.
 COSMA, episcopul Calcedonului, (sec. IX), cuvios, 18 aprilie.
 COSMA, episcopul Maiumei, († 787), cuvios, 12 octombrie.
 COSMA, sihastrul din Faran, (sec. IV), cuvios, 3 august.
 COSMA zografitul din Aton, († 1323), cuvios-mucenic, 22 septembrie.
 CRESCENT, (—), mucenic, 28 mai.
 CRESCENT din Corint, (sec. III), mucenic, 10 martie.
 CRESCENT din Mira (Licia), (—), mucenic, 15 aprilie.
 CRESCENT, episcopul Vienei din Galia, (sec. I), (—), 30 iulie.
 CRESCENTIA, mama Sf. Vit., († 303), muceniță, 15 iunie.
 CRISP, episcopul Egrinei, (sec. I), apostol din cei 70, 4 ianuarie.
 CRISTINA prunca, (sec. II), muceniță, 24 mai.
 CRISTODUL, (—), mucenic, 22 februarie.
 CRISTODUL din Tesalonic, († 1777), noul mucenic, 27 iulie.
 CRISTOFOR, (—), mucenic, 19 noiembrie.
 CRISTOFOR, (—), mucenic, 24 noiembrie.
 CRISTOFOR din Nicomidia, († 303), mucenic, 20 aprilie.
 CRONID Comentarisiu, (sec. II), mucenic, 28 martie.
 CRONID din Alexandria, (sec. IV), mucenic, 13 septembrie.
 CRONION din Alexandria, (sec. III), mucenic, 30 octombrie.
 CUART, episcop în Berit (Beyrut), sec. I, apostol din cei 70, 4 ianuarie.
 CUCȘA din Pecersca, (sec. XII), mucenic, 27 august.
 CUPRIE din Palestina, († c. 530), cuvios, 24 septembrie.

D

DADA din Durostorum, († 303-304), mucenic, 28 aprilie.
 DADA din Persia, (sec. IV), mucenic, 29 septembrie.
 DALMAT, (sec. IV), cuvios, 3 august.
 DAMASCHIN din Constantinopol, († 1681), noul mucenic, 13 noiembrie.
 DAMASCHIN din Gabrova, († 1771), noul mucenic, 16 ianuarie.
 DAMIAN din Arabia, († 303), mucenic, 17 octombrie.
 DAMIAN din Asia, (—), (—), 1 noiembrie.
 DAMIAN din Esfigmen-Athos, († 1568), cuvios, 23 februarie.
 DAMIAN din Filoteiu-Athos, († 1568), noul mucenic, 23 februarie.
 DAMIAN din Palestina, mucenic, 31 octombrie.
 DAMIAN din Pecersca, († 1071), cuvios, 5 octombrie.
 DAMIAN din Roma, († 284), mucenic, 1 Iulie.
 DAMIAN din Siria, (sec. V), cuvios, 23 februarie.
 DANACT citețul din Iliria, (sec. II), mucenic, 16 ianuarie.
 DANAX, (—), mucenic, 6 mai.
 DANIIL din Egipt, († 309-310), mucenic, 16 februarie.
 DANIIL din Nicopole, (sec. VI), mucenic, 10 iulie.
 DANIIL din Tasios, (—), cuvios, 12 septembrie.
 DANIIL proorocul, (sec. VI în Hr.), (—), 17 decembrie.
 DANIIL Stîlpnicul din Mescopotamia, († 490), cuvios, 11 decembrie.
 DARIA, soția lui Hrisant, († 283), muceniță, 19 martie.
 DARIE din Damasc, (sec. IV), mucenic, 1 noiembrie.
 DASIE, (—), mucenic, 18 iulie.
 DASIE din Durostorum, († 303), mucenic, 20 noiembrie.
 DASIE din Nicomidia, († 303), mucenic, 21 octombrie.
 DAVID din Palestina, († 636), mucenic, 12 aprilie.
 DAVID din Tesalonic, († 548), cuvios, 26 iunie.
 DAVID proorocul, († c. 1000 în Hr.), (—), 26 decembrie.

- DAVID din Palestina, (sec. VI), cuvios, 6 septembrie.
 DENAHIDA fecioara, († 343), muceniță, 20 noiembrie.
 DESIDERIU, citețul din Italia, († 305), mucenic, 21 aprilie.
 DIA din Antiohia-Siria, († 430), cuvios, 19 iulie.
 DIADOH, (—), mucenic, 31 august.
 DIDIM din Alexandria, († 304), mucenic, 5 aprilie.
 DIDIM din Siria, (—), mucenic, 11 septembrie.
 DIMA din Smirna, († 1363), noul mucenic, 10 aprilie.
 DIMITRIAN, diaconul din Cipru, († 306), mucenic, 23 iunie.
 DIMITRIAN din Schepsia, (sec. I), mucenic, 11 septembrie.
 DIMITRIE, († 1784), noul mucenic, 27 ianuarie.
 DIMITRIE, († 1790), noul mucenic, 28 mai.
 DIMITRIE, († 303), mucenic, 15 noiembrie.
 DIMITRIE Basarabov, (sec. XIII), cuvios, 27 octombrie.
 DIMITRIE din Constantinopol, (sec. VIII), mucenic, 9 august.
 DIMITRIE din Filadelfia-Asia Mică, († 1657), noul mucenic, 2 iunie.
 DIMITRIE din Schepsia, (sec. I), mucenic, 10 septembrie.
 DIMITRIE, fiul lui Ivan cel groaznic, († 1591), noul mucenic, 2 iunie.
 DIMITRIE Hiotul, († 1802), noul mucenic, 29 ianuarie.
 DIMITRIE, izvoritorul de mir, († 303), mucenic, 26 octombrie.
 DIMITRIE al Rostovului, († 1709), cuvios, 31 august.
 DIMITRIE Peloponisiul, († 1803), noul mucenic, 13 aprilie.
 DIMITRIE schevofilaxul, (—), cuvios, 25 ianuarie.
 DIMITRIE Tornara, († 1564), noul mucenic, 19 martie.
 DIMITRION, (—), mucenic, 6 mai.
 DINDOR din Campania-Italia, (—), mucenic, 6 iulie.
 DIODOR, (—), (—), 12 octombrie.
 DIODOR din Pamfilia, († 250), mucenic, 3 februarie.
 DIODOR, (—), (—), 25 octombrie.
 DIODOR din Caria, († 303-305), mucenic, 3 mai.
 DIODOR din Corint, († 251), mucenic, 31 ianuarie.
 DIODOR din Emesa, (—), mucenic, 13 iunie.
 DIODOR din Laodiceea-Siria, (—), mucenic, 11 septembrie.
 DIODOR preotul, († 283), mucenic, 19 martie.
 DIOGEN, (—), mucenic, 5 decembrie.
 DIOMID, († 108), mucenic, 3 iulie.
 DIOMID, (—), mucenic, 28 august.
 DIOMID, (—), mucenic, 2 septembrie.
 DIOMID din Laodiceea-Siria, (—), mucenic, 11 septembrie.
 DIOMID din Tars-Cilicia, († 304), mucenic, 16 august.
 DION, (—), mucenic, 8 martie.
 DION din Campania-Italia, (—), mucenic, 6 iulie.
 DIONISIE, (—), mucenic, 19 aprilie.
 DIONISIE, (sec. III), mucenic, 3 iunie.
 DIONISIE, (sec. III), mucenic, 6 septembrie.
 DIONISIE, (sec. III), mucenic, 3 octombrie.
 DIONISIE areopaghitul din Atena, (sec. I), mucenic, 3 octombrie.
 DIONISIE cel din Olimp, (—), cuvios, 24 ianuarie.
 DIONISIE din Athcs, († 1370), 25 iunie.
 DIONISIE din Corint, (sec. III), mucenic, 10 martie.
 DIONISIE din Efes, († 250), (—), 4 august.
 DIONISIE din Fenicia, († 303-305), mucenic, 15 martie.
 DIONISIE din Lampsac, († 250), mucenic, 18 mai.
 DIONISIE, episcopul Alexandriei, († 265), mucenic, 5 octombrie.
 DIONISIE, episcopul Corintului, (sec. II), mucenic, 29 noiembrie.
 DIONISIE monahul, († 1520), noul mucenic, 1 noiembrie.
 DIOSCOR cel Nou din Smirna, (—), mucenic, 11 mai.
 DIOSCOR din Schitopolis, († 303-305), mucenic, 13 octombrie.
 DIOSCORID, (—), mucenic, 28 mai.
 DIU, (—), mucenic, 3 aprilie.
 DOAMNA, (—), muceniță, 5 aprilie.
 DOAMNA, fecioara din Nicomidia, († 827), muceniță, 28 decembrie.
 DOMETIAN din Sevastia, († 320), mucenic, 9 martie.

DOMETIAN, episcopul Meletinei, († 601), cuvios, 10 ianuarie .
 DOMETIE, (—), mucenic, 8 martie.
 DOMETIE, (—), mucenic, 23 martie.
 DOMETIE, (—), mucenic, 16 octombrie.
 DOMETIE, (—), mucenic, 30 octombrie.
 DOMETIE, (—), mucenic, 7 decembrie.
 DOMETIE din Athos, (—), cuvios, 7 august.
 DOMETIE persul, († 363), mucenic, 7 august.
 DOMETIE, sihastrul din Athos, († 1370), cuvios, 25 iunie.
 DOMNICA din Cartagina, († c. 474), cuvioasă, 8 ianuarie.
 DOMNICA din Cir, (sec. V), binecredincioasă, 1 martie.
 DOMNIN din Palestina, († 303-305), mucenic, 5 noiembrie.
 DOMNIN din Roma, (—), mucenic, 21 martie.
 DOMNIN din Tesalonic, (sec. IV), mucenic, 1 octombrie.
 DOMNIN și alții, (—), mucenici, 16 octombrie.
 DOMNINA, (—), muceniță, 2 noiembrie.
 DOMNINA din Edesa, († 305-306), muceniță, 4 octombrie.
 DOMNOS din Sevastia, († 320), mucenic, 9 martie.
 DONAT, citețul din Avlon, (—), mucenic, 16 ianuarie.
 DONAG, episcopul Libiei, (—), mucenic, 28 iunie.
 DONAT, (—), mucenic, 23 aprilie.
 DONAT (—), mucenic, 6 mai.
 DONAT, episcopul Evriei-Epir, († 387), cuvios, 30 aprilie.
 DONAT, episcopul Leviei, († 108), mucenic, 4 iulie.
 DORIMEDONT din Palestina, († 278), mucenic, 19 septembrie.
 DORIMEDONT din Palestina, (—), mucenic, 29 septembrie.
 DROTEI, episcopul Tirului, (sec. IV), mucenic, 5 iunie.
 DROTEI, preot din Palestina, († 303-305), mucenic, 5 noiembrie.
 DROTEI din Nicomidia, († 287), mucenic, 28 decembrie.
 DROTEI, pustnicul din Tebaida, (sec. IV), cuvios, 16 septembrie.
 DROTEIA din Capadochia, († 303-305), muceniță, 6 februarie.
 DOSITEI din Gaza, (—), cuvios, 13 august.
 DOSITEI, ucenicul cuviosului Dorotei, (sec. VII), 19 februarie.
 DROSIDA, fiica împăratului Traian, (încep. sec. II), binecred., **22 martie**.
 DROSIS, (—), muceniță, 28 iulie.
 DUCA, croitorul din Mitilena, († 1564), noul mucenic, 24 aprilie.
 DULA din Cilicia, (sec. IV), mucenic, 15 iunie.
 DULĂ din Egipt, (—), mucenic, 15 iunie.
 DUNALE mărturisitorul, (sec. X), cuvios, 17 decembrie.

E

ECATERINA din Alexandria, († 305), muceniță, 25 noiembrie.
 ECDIT din Sevastia, († 320), mucenic, 9 martie.
 EDESSIE din Patara-Licia, († 310), mucenic, 2 aprilie.
 EFIMIA, (—), cuvioasă, 16 mai.
 EFIV din Roma, (sec. III), mucenic, 30 iulie.
 EFRASIE, episcopul Ianopolei, (—), cuvios, 17 iulie.
 EFREM din Borisoglebsca, († 1053), cuvios, 28 ianuarie.
 EFREM, episcop în Cherson, (încep. sec. IV), mucenic, 7 martie.
 EFREM episcopul Periaslavului, († 1098), cuvios, 28 ianuarie.
 EFREM, patriarhul Antiohiei, (sec. VI), cuvios, 7 martie.
 EFREM Sirul, († 379), cuvios, 28 ianuarie.
 ELADIE episcopul, († 615), mucenic, 28 mai.
 ELADIE din Libia-Africa, (sec. IV), mucenic, 8 ianuarie.
 ELASIP, nepotul Neonilei, (sec. II), mucenic, 16 ianuarie.
 ELCONIDA din Tesalonic, (sec. III), muceniță, 28 mai.
 ELEAZAR, (—), mucenic, 1 august.
 ELEAZAR, fiul lui Aaron, (sec. XIV în Hr.), (—), 2 septembrie.
 ELEFTERIE, (—), mucenic, 8 august.
 ELEFTERIE cubicularul, († 304), mucenic, 4 august.
 ELEFTERIE cubicularul, (—), mucenic, 15 decembrie.
 ELFFTERIE de lângă Zirolof, (—), mucenic, 21 iulie.

- ELEFTERIE diaconul, (sec. I), mucenic, 3 octombrie.
ELEFTERIE, episcopul Iliriei, (sec. II), mucenic, 15 decembrie.
ELERTERIE persul, (—), mucenic, 13 aprilie.
ELEN episcopul, (—), cuvios, 23 noiembrie.
ELENA împărăteasa, (247-327), binecredincioasă, 21 mai.
ELENA, sora Sf. Averchie, (sec. I), muceniță, 26 mai.
ELIE (ILIE) monahul din Egipt, (sec. IV), cuvios, 14 iulie.
ELIODOR din Pisidia, († 303-305), mucenic, 28 septembrie.
ELISABETA, (sec. III), muceniță, 22 octombrie.
ELISABETA din Constantinopol, (sec. IX), cuvioasă, 24 aprilie.
ELISEI proorocul, († 840 în. Hr.), 14 iunie.
ELPIȘ, fiica Sofiei din Roma, († 137), muceniță, 17 septembrie.
ELPIDIE, (sec. IV), mucenic, 15 noiembrie.
ELPIDIE din Cherson, episcop, († încep. sec. IV), mucenic, 7 martie.
ELPIDIFOR, mucenic, 3 aprilie.
ELPIDIFOR din Persia, († 341-345), mucenic, 2 noiembrie.
EMILIAN din Durostorum, († 362), mucenic, 18 iulie.
EMILIAN, episcopul Cizicului, (sec. IX), cuvios, 8 august.
EMILIAN, episcopul Trebiei, († 303), mucenic, 18 august.
EMILIAN, monahul din Roma, (—), cuvios, 7 martie.
ENATA din Gaza, († între 235-238), muceniță, 10 februarie.
ENATA din Persia, († 346), muceniță, 9 iunie.
EPAFRAS, (sec. I), apostol din cei 70, 4 ianuarie.
EPAFRODIT, episcopul Adrianiei, (sec. I), apost. din cei 70, 29 mart., 8 dec.
EPENET, episcop în Cartagina, (sec. I), apostol din cei 70, 30 iulie.
EPICTET preotul, († 303), mucenic, 7 iulie.
EPIFANIE, episcopul Constantiei-Cipru, († 403), (—), 12 mai.
EPIHARIA din Roma, († 303), muceniță, 27 septembrie.
EPIMAH, (—), mucenic, 9 mai.
EPIMAH, (—), mucenic, 6 iulie.
APIMAH din Alexandria, († 250), mucenic, 31 octombrie.
EPIMAH romanul, (—), mucenic, 31 octombrie.
EPISTIMI, soția lui Galaction. († 250), muceniță, 5 noiembrie.
ERASM, (—), mucenic, 2 iunie.
ERASM, (—), cuvios, 18 iunie.
ERASM din Pecersca, († 1160), cuvios, 24 februarie.
ERAST, episcop în Paneada Galileii, († 66), apostol din cei 70, 10 noiembrie.
ERCULIN din Roma. (sec. III), mucenic, 30 ianuarie.
ERMAN, episcop în Filipopoli, (sec. I), apostol din cei 70, 8 apr., 5 nov.
ERMI din Roma, (sec. III), mucenic, 30 ianuarie.
ERMIA din Atena, (—), mucenic, 17 iunie.
ERMIA (ERMIN) din Comani, (sec. II), mucenic, 31 mai.
ERMIA din Roma, (sec. I), mucenic, 18 august.
ERMIA, preotul din Mira-Licie, (sec. I), mucenic, 4 noiembrie.
ERMIE, (sec. II), mucenic, 31 mai.
ERMIL diaconul, († 314), mucenic, 13 ianuarie.
ERMIN. (sec. I), apostol din cei 70, 8 martie.
ERMINIGHELD gotul, († 585), mucenic, 1 noiembrie.
ERMIONA, fiica Sf. Ap. Filip, (sec. II), muceniță, 4 septembrie.
ERMIP din Nicomidia, (sec. IV), mucenic, 26 iulie.
ERMOCRAT din Nicomidia, (sec. IV), mucenic, 26 iulie.
ERMOGHEN, (—), mucenic, 24 ianuarie.
ERMOGHEN, (—), mucenic, 24 iulie.
ERMOGHEN atenianul, († 313), mucenic, 10 decembrie.
ERMOGHEN din Nicomidia, († 309), mucenic, 1 septembrie.
ERMOGHEN, episcopul Acragandei-Sicilia, (—), cuvios, 24 noiembrie.
ERMOLAE, preotul din Nicomidia, (sec. IV), mucenic, 26 iulie.
EROS din Anatolia, († 303-305), mucenic, 25 iunie.
EROTIIDA, (—), muceniță, 6 octombrie.
EROTIIDA din Capadochia, († 304), muceniță, 27 octombrie.
ESIA din Sicilia, (sec. I), muceniță, 7 iunie.
ESPER din Pamfilia, (sec. II), mucenic, 2 mai.
ETERIE, (sec. IV), mucenic, 18 iunie.

- ETERIE, episcop în Cherson, († înc. sec. IV), cuvios, 7 martie.
 ETIMASIE monahul, (—), mucenic, 23 noiembrie.
 EUBUL, (—), cuvios, 28 februarie.
 EUBUL, (—), mucenic, 6 martie.
 EUDOXIA, fiica Atanasiei, († 292), muceniță, 31 ianuarie.
 EUDOXIE din Sevastia Capadochiei, (sec. IV), mucenic, 2 noiembrie.
 EUDOXIE, (sec. III), mucenic, 3 noiembrie.
 EUFIMIA, (—), muceniță, 19 noiembrie.
 EUFIMIA din Aminso-Pont, († 310), muceniță, 20 martie.
 EUFIMIA (EVFIMIA) din Calcedon, († 307), muceniță, 11 iunie.
 EUFIMIA din Aminso-Pont, († 310), muceniță, 20 martie.
 EUFRASIA din Ancira-Galatia, († 303), muceniță, 18 mai.
 EUFRASIA din Nicomidia, (sec. IV), muceniță, 19 ianuarie.
 EUFROSIN, (—), mucenic, 6 martie.
 EUFROSIN bucătarul, (sec. IX), cuvios, 11 septembrie.
 EUFROSINA din Alexandria, (sec. V), 25 septembrie.
 EUFROSINA din Cernigov, († 1250), cuvioasă, 25 septembrie.
 EUFROSINA din Poloțka, († 1173), cuvioasă, 23 mai.
 EUTASIA (EUSTATIA), (—), muceniță, 12 ianuarie.
 EUTROPIA, (—), muceniță, 25 iunie.
 EUTROPIA, († 250), muceniță, 30 octombrie.
 EUTROPIU din Amasia-Pont, († 304), mucenic, 3 martie.
 EUTROPIU, citetul din Constantinopol, (sec. V), mucenic, 16 iunie.
 EUVIOT, (sec. IV), mucenic, 18 decembrie.
 EUVUL, (—), mucenic, 6 martie.
 EUVUL din Armenia, († 309), mucenic, 3 februarie.
 EUVULI, mama Sf. Pantelimon, († 305), (—), 30 martie.
 EVAGRIE, prietenul Sf. Sinesie, (—), (—), 27 iunie.
 EVANGHEL, (—), mucenic, 7 iulie.
 EVANTIA, (—), cuvioasă, 1 septembrie.
 EVANTIA din Schepsia, (sec. I), muceniță, 11 septembrie.
 EVAREST din Galatia, (sec. IX), cuvios, 26 decembrie.
 EVAREST din Heracleea, († 250), mucenic, 23 decembrie.
 EVCARPION din Nicomidia, († 300), mucenic, 18 martie.
 EVCLIE din Perga Pamfiliei, († 203-205), mucenic, 1 august.
 EVCRAT, (—), mucenic, 21 octombrie.
 EVDOCHIA, (sec. IV), muceniță, 4 august.
 EVDOCHIA Samarineanca, (sec. II), muceniță, 1 martie.
 EVDOCHIA, soția împăratului Teodosie II, († 460), binecredincioasă, 13 aug.
 EVDOCHIM dreptul din Capadochia, (sec. IX), (—), 31 iulie.
 EVDOXIE, († 303), mucenic, 6 septembrie.
 EVELPIST din Roma, († 167), mucenic, 1 iunie.
 EVENTIE din Antiohia-Siria, (sec. IV), mucenic, 9 octombrie.
 EVGHENIA (EUGENIA) din Egipt, († 262), muceniță, 24 decembrie.
 EVGHENIE, (—), mucenic, 21 iulie.
 EVGHENIE, (—), mucenic, 24 noiembrie.
 EVGHENIE, (—), mucenic, 10 decembrie.
 EVGHENIE din Aravachia, († 304), mucenic, 13 decembrie.
 EVGHENIE din Damasc-Siria, (—), mucenic, 25 septembrie.
 EVGHENIE din Trebizonda, († 292), mucenic, 21 ianuarie.
 EVGHENIE, episcop în Cherson, († încep. sec. IV), mucenic, 7 martie.
 EVGHENIE mărturisitorul, († 363), cuvios, 19 februarie.
 EVGRAF din Alexandria-Egipt, († 313), mucenic, 10 decembrie.
 EVILASIE, († 305), mucenic, 6 februarie.
 EVLALIA, fecioara din Spania, († 295), muceniță, 22 august.
 EVLALIE ierarhul, (—), cuvios, 30 august.
 EVLAMPPIA din Nicomidia, († 303), muceniță, 10 octombrie.
 EVLAMPPIE, (—), mucenic, 5 martie.
 EVLAMPPIE, († 108), mucenic, 3 iulie.
 EVLAMPPIE din Nicomidia, († 303), mucenic, 10 octombrie.
 EVLOGHIE, arhiepiscopul Alexandriei, († 607), cuvios, 13 februarie.
 EVLOGHIE, arhiepiscopul Antiohiei, (—), cuvios, 13 iunie.
 EVLOGHIE din Palestina, (—), mucenic, 5 martie.

- EVLOGHIE, episcopul Edesei, (—), cuvios, 25 august.
 EVLOGHIE primitorul de străini, (—), cuvios, 27 aprilie.
 EVMENIE, episcopul Gortinei-Creta, (sec. VII), 18 septembrie.
 EVNICHIAN din Creta, († 250), mucenic, 23 decembrie.
 EVNICHIE din Sevastia, († 320), mucenic, 9 martie.
 EVNICHIE, fiul Sf. Terentie, († 303-305), mucenic, 28 octombrie.
 EVNOIN, (—), mucenic, 20 octombrie.
 EVOD din Nicomidia, († 309), mucenic, 1 septembrie.
 EVOD, episcopul Antiohiei, (sec. I), apostol din cei 70, 28 aprilie, 7 sept.
 EVOR, (—), mucenic, 20 octombrie.
 EVPLU, (—), mucenic, 30 mai.
 EVPLU, diaconul din Catana-Sicilia, († 304), mucenic, 11 august.
 EVPOR din Creta, († 250), mucenic, 23 decembrie.
 EVPRAXIA din Constantinopol, (sec. IV), cuvioasă, 25 iulie.
 EVPREPIE din Arabia, († 303), mucenic, 17 octombrie.
 EVPSIHIE din Cezareea, († 362), mucenic, 9 aprilie, 7 septembrie.
 EVPSIHIE din Palestina, (303-305†), mucenic, 5 noiembrie.
 EVSEVIE, († 303), mucenic, 20 ianuarie.
 EVSEVIE, († 304), mucenic, 24 aprilie.
 EVSEVIE, (—), mucenic, 31 mai.
 EVSEVIE, diaconul din Alexandria-Egipt. (sec. III), mucenic, 4 octombrie.
 EVSEVIE din Corcira, (—), mucenic, 28 aprilie.
 EVSEVIE din Fenicia, (—), mucenic, 21 septembrie.
 EVSEVIE din Gaza, († 361), mucenic, 21 septembrie.
 EVSEVIE din Roma, (sec. III), mucenic, 30 ianuarie.
 EVSEVIE, episcopul Samosatelor, († 379), mucenic, 22 iunie.
 EVSEVIE preotul, († 303), mucenic, 7 octombrie.
 EVSEVIE, pustnicul din Siria, († c. 400), cuvios, 15 februarie.
 EVSEVIOT, (—), mucenic, 27 mai.
 EVSHIMON, episcopul Lampsacului, (sec. VIII), mărturisitor, 14 martie.
 EVSIGNIE din Antiohia Siriei, († 362), mucenic, 5 august.
 EVSTAFIE, arhiepiscopul Serbiei, (sec. XIII), cuvios, 4 ianuarie.
 EVSTATIE, (—), mucenic, 7 iulie.
 EVSTATIE din Ancira, († 303-305), mucenic, 28 iulie.
 EVSTATIE din Galatia, († 304), mucenic, 20 noiembrie.
 EVSTATIE din Vilna-Lituania, († 1347), mucenic, 14 aprilie.
 EVSTATIE, episcop în Chiul-Bitinia (sec. III), mărturisitor, 29 martie.
 EVSTATIE Placida, († 120), mucenic, 29 septembrie.
 EVSTATIE romeul. (—), mucenic, 28 septembrie.
 EVSTOHIE, (sec. IV), mucenic, 15 noiembrie.
 EVSTOHIE preotul, († 304), mucenic, 23 iunie.
 EVSTOLIA din Roma, (sec. VII), cuvioasă, 9 noiembrie.
 EVSTRATIE din Aravachia, († 304), mucenic, 13 decembrie.
 EVSTRATIE din Pecersca, († 1097), mucenic, 28 martie.
 EVSTRATIE din Tars, († 846), cuvios, 9 ianuarie.
 EVTALIA din Sicilia, († 257), mucenită, 2 martie.
 EVTIIHAN, (—), mucenic, 2 septembrie.
 EVTIIHAN din Nicomidia, († 303), mucenic, 17 august.
 EVTIIHAN ostasul, (—), mucenic, 19 august.
 EVTIIHIE (EUTIIHIE), († 303), mucenic, 20 ianuarie.
 EVTIIHIE, (—), cuvios, 27 martie.
 EVTIIHIE, (—), mucenic, 2 septembrie.
 EVTIIHIE din Italia, († 305), mucenic, 21 aprilie.
 EVTIIHIE din Nursia-Italia, († 540), cuvios, 23 august.
 EVTIIHIE din Palestina, (sec. I), mucenic, 24 august.
 EVTIIHIE din Sevastia, († 320), mucenic, 9 martie.
 EVTIIHIE, patriarhul Constantinopolului, († 552-582), cuvios, 6 aprilie.
 EVTIMIE (EFTIMIE) cel Mare († 473), cuvios, 20 ianuarie.
 EVTIMIE cel Nou Iviritul, († 980), cuvios, 13 mai.
 EVTIMIE de la Susdal, († 1404), cuvios, 1 aprilie.
 EVTIMIE din Athos, (—), cuvios, 9 noiembrie.
 EVTIMIE din Constantinopol, († 1814), noul mucenic, 22 martie.
 EVTIMIE din Peloponez, († 1814), noul mucenic, 1 mai.

EVTIMIE, episcopul Sardelor, (sec. IX), mucenic, 26 decembrie.
 EZECHIA dreptul, († c. 649 în. Hr.), (—), 28 august.
 EXACUSTODIAN din Efes, († 250), mucenic, 4 august.

F

FABIE, episcopul Romei, († 250), mucenic, 5 august.
 FAINIA din Ancira-Galatia, († 303), muceniță, 18 mai.
 FAMEN etiopianul, (sec. I), (—), 4 ianuarie.
 FANTIN din Calabria-Italia, (sec. X), cuvios, 30 august.
 FANURIE cel nou arătat din Grecia, († c. 1500), mucenic, 27 august.
 FARMACHIE din Anatolia, († 303-305), mucenic, 25 iunie.
 FAUST, († 303-305), mucenic, 12 iulie.
 FAUST, (sec. III), mucenic, 16 iulie.
 FAUST, (sec. IV), cuvios, 3 august.
 FAUST, (—), mucenic, 31 august.
 FAUST, (—), mucenic, 25 octombrie.
 FAUST, diaconul din Italia, († 305), mucenic, 21 aprilie.
 FAUST preotul, (sec. III), mucenic, 6 septembrie.
 FAUST, preotul din Alexandria-Egipt, (sec. III), mucenic, 4 octombrie.
 FAUSTA din Cizic, († 305), muceniță, 6 februarie.
 FEDROS, (—), mucenic, 29 noiembrie.
 FELICIA (FELICITATE) din Cartagena, († 203), muceniță, 1 februarie.
 FELIX, († 303), mucenic, 7 octombrie.
 FELIX din Atena, (—), mucenic, 17 iunie.
 FELIX preotul, (—), mucenic, 30 august.
 FERVUTA din Persia, (sec. IV), muceniță, 4 aprilie.
 FEVRONIA, fiica împăratului Heraclius, (sec. VII), 28 octombrie.
 FEVRONIA din Nisibi, († 304), muceniță, 25 iunie.
 FIL din Goția, (sec. IV), mucenic, 26 martie.
 FILADELF, (—), mucenic, 2 septembrie.
 FILADELF din Italia, († 310), mucenic, 10 mai.
 FILAGRIE, episcopul Tavromenei-Sicilia, (sec. I), cuvios, 9 februarie.
 FILARET cel milostiv din Galatia, († 792), cuvios, 1 decembrie.
 FILEORT, (—), mucenic, 31 august.
 FILETER din Nicomidia, († 288), mucenic, 30 decembrie.
 FILIC episcopul, († 304), mucenic, 16 aprilie.
 FILICOS din Roma, (sec. III), mucenic, 30 ianuarie.
 FILIMON din Antinoe-Egipt, († 303), mucenic, 14 decembrie.
 FILIMON din Cizic, († 303-305), mucenic, 29 aprilie.
 FILIMON din Roma, (—), mucenic, 21 martie.
 FILIMON, episcopul Fortunianei, (—), mucenic, 27 septembrie.
 FILIMON, episcopul Gazei, (sec. I), apostol din cei 70, 19 februarie.
 FILIP, mitropolitul Moscovei, († 1569), mucenic, 9 ianuarie.
 FILIP, (—), mucenic, 2 septembrie.
 FILIP, apostolul din Galileia, (sec. I), mucenic, 14 noiembrie.
 FILIP, diaconul din Ierusalim, (sec. I), apostol din cei 70, 11 octombrie.
 FILIP din Nicomidia, († 303), mucenic, 17 august.
 FILIP, tatăl Sf. Eugenia din Egipt, († 262), mucenic, 24 decembrie.
 FILIPIA de Perga Pamfiliei, (sec. II), muceniță, 21 aprilie.
 FILIPIE preotul, (—), cuvios, 24 ianuarie.
 FILIT, singliticul din Roma, (sec. II), mucenic, 23 martie.
 FILOCTIMON din Sevastia, († 320), mucenic, 9 martie.
 FILOFTEIA din Tîrnova-Bulgaria, (sec. XII), 7 decembrie.
 FILOGONIE, episcopul Antiohiei, († 323), mărturisitor, 20 decembrie.
 FILOLOG, episcop în Sinopi, (sec. I), apostol din cei 70, 5 noiembrie.
 FILON, episcopul Calpasiei, (—), cuvios, 24 ianuarie.
 FILONID, episcopul Cariei, (—), mucenic, 17 iunie.
 FILONIDA din Tars, (sec. I), muceniță, 11 octombrie.
 FILOTEI careotul din Athos, (—), cuvios, 5 decembrie.
 FILOTEI cel din Athos, (—), cuvios, 21 octombrie.
 FILOTEI din Samosata-Siria, († 297), mucenic, 29 ianuarie.
 FILOTEI, preotul din Mirmicos, (—), 15 septembrie.

FILUMEN, (—), mucenic, 24 noiembrie.
FILUMEN din Licaonia, († 274), mucenic, 29 noiembrie.
FINEAS dreptul, († c. 1500 în. Hr.), (—), 2 septembrie.
FIRM, († 303-305), mucenic, 1 iunie.
FIRM din Anatolia, († 303-305), mucenic, 25 iunie.
FIRMILIAN, episcopul Cezareei, (sec. III), cuvios, 28 octombrie.
FIVA, diaconița de lângă Corint, (sec. I), (—), 3 septembrie.
FLAVIAN, (—), cuvios, 16 februarie.
FLAVIAN, arhiepiscopul Constantinopolului, († 447-449), cuvios, 16 febr
FLAVIU din Sevastia, († 320), mucenic, 9 martie.
FLEGONT, episcopul Traciei, (sec. I), apostol din cei 70, 8 aprilie.
FLOR, (sec. II), mucenic, 18 august.
FLOR, episcopul Aminsului, (sec. VII), mucenic, 18 decembrie.
FLORENTIE din Nursia-Italia, († 540), cuvios, 23 august.
FLORENTIE din Tesalonic, († înc. sec. III), mucenic, 13 octombrie.
FOCA, (sec. II), mucenic, 23 iulie.
FOCA, grădinarul din Sinope-Pont, († 303-305), mucenic, 22 septembrie.
FOCA, episcopul Sinopiei, († 117), mucenic, 22 septembrie.
FORTUNAT, († 304), mucenic, 16 aprilie.
FORTUNAT, (—), mucenic, 15 iunie.
FORTUNAT, (sec. I), apostol din cei 70, 4 ianuarie.
FORVIN, (—), cuvios, 4 aprilie.
FOSTIRIE, (—), cuvios, 5 ianuarie.
FOTA, fiul Sf. Terentie, († 303-305), mucenic, 28 octombrie.
FOTAS, (—), cuvios, 6 iunie.
FOTIE din Constantinopol, (sec. VIII), mucenic, 9 august.
FOTIE din Nicomidia, († 305), mucenic, 12 august.
FOTINIA samarineanca, († 66), muceniță, 26 februarie.
FOTINOS zis Victor, fiul Fotiniei, († 66), mucenic, 26 februarie.
FOTIS (FOTIDA), sora Fotiniei, († 66), muceniță, 26 februarie.
FOTO, sora Fotiniei, († 66), muceniță, 26 februarie.
FRONTASIE, (sec. I), mucenic, 4 iunie.
FRUMENTIU, episcopul Abisiniei, († 380), cuvios, 30 noiembrie.
FURTINIAN, (—), mucenic, 30 august.

G

GAIAN, (—), mucenic, 11 august.
GAIANI, (—), muceniță, 27 septembrie.
GAIANI din Roma, († 303-305), muceniță, 30 septembrie.
GAIE, (—), mucenic, 11 august.
GAIE, (—), cuvios, 31 decembrie.
GAIE din Nicomidia, († 303), mucenic, 21 octombrie.
GAIE, episcopul Efesului, (sec. I), apostol din cei 70, 4 ianuarie.
GAIE din Sevastia, († 320), mucenic, 9 martie.
GAIE, nepotul lui Evstohie, († 304), mucenic, 23 iunie.
GAIE preotul din Alexandria-Egipt, (sec. III), mucenic, 4 octombrie.
GALACTION, († 250), mucenic, 5 noiembrie.
GALACTION, (—), mucenic, 22 iunie.
GALIC, (—), mucenic, 3 aprilie.
GALINI din Elada, († 304), muceniță, 16 aprilie.
GAMALIEL din Ierusalim, (sec. I), (—), 4 ianuarie.
GATRAX din Goția, (sec. IV), mucenic, 26 martie.
GAUDENTIE, (—), mucenic, 31 decembrie.
GAVRIIL, († 836), mucenic, 22 ianuarie.
GAVRIIL, (—), cuvios, 26 ianuarie.
GAVRIIL, († 1676), noul mucenic, 2 februarie.
GAVRIIL, arhiepiscopul Serbiei, († 1659), noul mucenic, 13 decembrie.
GAVRIIL din Egipt, († 1522), noul mucenic, 18 octombrie.
GAVRIIL, episcopul Ganului, († 1659), noul mucenic, 3 decembrie.
GAVRIIL iviritul din Athos, (sec. X), cuvios, 13 mai.
GAVRIIL, (Sf. Arhanghel), (—), (—), 26 martie, 8 noiembrie.
GELASIE din Creta, († 250), mucenic, 23 decembrie.

- GEMELL din Ancira, (sec. IV), mucenic, 10 decembrie.
 GEMINIAN din Roma, (—), mucenic, 17 septembrie.
 GHEITAZET, († 343), mucenic, 20 noiembrie.
 GHELASIE, (—), mucenic, 6 iunie.
 GHELASIE, (—), cuvios, 31 decembrie.
 GHELASIE din Mimi (—), mucenic, 27 februarie.
 GHENADIE din Vatoped-Athos, (—), cuvios, 17 noiembrie.
 GHENADIE, patriarhul Constantinopolului, (458-471), cuvios, 31 august.
 GHEORGHE, († 1792), noul mucenic, 23 aprilie.
 GHEORGHE, (—), mucenic, 21 iulie.
 GHEORGHE, († 1794), noul mucenic, 2 octombrie.
 GHEORGHE arhierul, (—), mucenic, 22 ianuarie.
 GHEORGHE cel Nou, (—), cuvios, 23 martie.
 GHEORGHE, croitorul din Mitilena, († 1693), noul mucenic, 14 februarie.
 GHEORGHE din Capadochia, († 303), mucenic, 23 aprilie.
 GHEORGHE din Efes, († 1801), noul mucenic, 5 aprilie.
 GHEORGHE din Egipt, (—), mucenic, 5 iunie.
 GHEORGHE din Maleon, (—), cuvios, 4 aprilie.
 GHEORGHE din Sredța-Bulgaria, († 1514), noul mucenic, 26 mai.
 GHEORGHE, episcopul Amastridei, († 802-811), cuvios, 21 februarie.
 GHEORGHE, episcopul Antiohiei Pisidiei, (sec. IX), mărturisitor, 19 aprilie.
 GHEORGHE, episcopul Mitilenei-Lesbos, (sec. IX), cuvios, 7 aprilie.
 GHEORGHE, episcopul Nicomidiei, (—), cuvios, 29 decembrie.
 GHEORGHE Hiotul, († 1807), noul mucenic, 26 noiembrie.
 GHEORGHE Hozevitul, (sec. VII), cuvios, 8 ianuarie.
 GHEORGHE Iviritul, (sec. X), cuvios, 13 mai.
 GHEORGHE Limniotul, (sec. VIII), mărturisitor, 24 august.
 GHEORGHE, patriarhul Constantinopolului, (—), cuvios, 18 august.
 GHEORGHE purtătorul de Dumnezeu, (—), cuvios, 11 martie.
 GHEORGHE, servul din Bulgaria, († 1515), noul mucenic, 11 februarie.
 GHERASIM de la Iordan, († 475), cuvios, 4 martie.
 GHERASIM din Athos, (—), cuvios, 15 septembrie.
 GHERASIM din Peloponez, (—), cuvios, 20 octombrie.
 GHERMANO, (sec. II), mucenic, 7 iulie.
 GHERMANO, (—), mucenic, 20 octombrie.
 GHERMANO din Cezareea-Palestina, († 304), mucenic, 12 noiembrie.
 GHERMANO, patriarhul Constantinopolului, († 740), cuvios, 12 mai.
 GHERONTIE, (—), mucenic, 1 aprilie.
 GHERVASIE din Placentia-Italia, (sec. I), mucenic, 14 octombrie.
 GLAFIRA din Italia, († 322), muceniță, 26 aprilie.
 GLICHERIA, (sec. III), muceniță, 22 octombrie.
 GLICHERIA din Roma, († 141), muceniță, 13 mai.
 GLICHERIE, plugarul din Capadochia, († 303), mucenic, 23 aprilie.
 GLICHERIE, preotul din Nicomidia, († 287), mucenic, 28 decembrie.
 GOLINDUH, († 108), mucenic, 3 iulie.
 GOLINDUHIA (Maria) din Persia, (sec. VI), muceniță, 13 iulie.
 GORDIAN, (—), mucenic, 9 mai.
 GORDIAN, (—), mucenic, 31 octombrie.
 GORDIAN din Galatia, (sec. IV), mucenic, 13 septembrie.
 GORDIE din Cezareea Capadochiei, († 314), mucenic, 3 ianuarie.
 GORGONIA, sora Sf. Grigorie teologul, (sec. IV), bincered., 23 februarie.
 GORGONIE din Nicomidia, († 287), mucenic, 28 decembrie.
 GORGONIE din Sevastia, († 320), mucenic, 9 martie.
 GOVDELA din Persia, (sec. IV), mucenic, 29 septembrie.
 GRAUS, (—), muceniță, 15 iunie.
 GRIGHENTIE, episcopul Etiopiei, (sec. VI), 19 decembrie.
 GRIGORE, arhiepiscopul Alexandriei, (sec. IX), cuvios, 5 noiembrie.
 GRIGORE Decapolitul, (sec. IX), cuvios, 20 noiembrie.
 GRIGORE de Nazianz — Teologul, († 389), cuvios, 25 ianuarie.
 GRIGORE Dialogul, papa Romei, († 604), cuvios, 12 martie.
 GRIGORE din Athos, († 1308), cuvios, 6 aprilie.
 GRIGORE din Athos, (—), cuvios, 7 decembrie.
 GRIGORE din Creta, († 820), cuvios, 5 ianuarie.

GRIGORE din Legataria, († 766), mucenic, 28 noiembrie.
 GRIGORE din Pecersca, († 1093), mucenic, 8 ianuarie.
 GRIGORE din Piatra de Aur, (—), cuvios, 24 noiembrie.
 GRIGORE domesticul din Athos, (—), cuvios, 1 octombrie.
 GRIGORE, egumenul Vologodschi, (sec. XV), cuvios, 30 septembrie.
 GRIGORE, episcopul Acragandei-Sicilia, († încep. sec. VIII), cuvios, 23 nov.
 GRIGORE, episcopul Asului din Anatol, († 1150), cuvios, 4 martie.
 GRIGORE, episcop de Nisis, († 396), cuvios, 10 ianuarie.
 GRIGORE, episcopul din Cipru, (—), cuvios, 4 martie.
 GRIGORE iluminătorul, episcopul Armeniei, († 325), mărturisitor, 30 sept.
 GRIGORE Palama, episcopul Tesalonicului, († 1362), cuvios, 14 noiembrie.
 GRIGORE sihastrul din Nicomidia, († 1240), cuvios, 2 aprilie.
 GRIGORE Sinaitul, († 1310), cuvios, 6 aprilie.
 GRIGORE Taumaturgul al Neocezareei, († 270), cuvios, 17 noiembrie.
 GUDELIA din Persia, (sec. IV), muceniță, 29 septembrie.
 GURIE, arhiepiscopul Cazanului, († 1564), cuvios, 4 octombrie.
 GURIE din Edessa-Mesopotamia, († 303-305), mucenic, 15 noiembrie.

H

HARALAMBIE, (—), mucenic, 31 mai.
 HARALAMBIE, (—), mucenic, 17 septembrie.
 HARALAMBIE, preot în Magnezia, († 202), mucenic, 10 februarie.
 HARSIS, (—), mucenic, 28 ianuarie.
 HĂRIESA din Elada, († 304), muceniță, 16 aprilie.
 HARSISIM din Seleucia, (sec. III), mucenic, 22 august.
 HARITA, fecioara din Roma, († 167), muceniță, 1 iunie.
 HARITINA, (sec. II), muceniță, 4 septembrie.
 HARITINA, († 304), muceniță, 5 octombrie.
 HARITON, (—), mucenic, 9 septembrie.
 HARITON din Roma, († 167), mucenic, 1 iunie.
 HARITON mărturisitorul, († 274), cuvios, 28 septembrie.
 HARITON monahul, (—), mucenic, 28 noiembrie.
 HERACLIE din Sevastia, († 320), mucenic, 9 martie.
 HERIMON, diacon din Alexandria, (sec. III), mucenic, 4 octombrie.
 HERIMON monahul, (—), cuvios, 16 august.
 HERMA, episcopul Dalmației, (sec. I), (—), 31 mai, 5 noiembrie.
 HIONIA din Egipt, († 308), muceniță, 16 iulie.
 HIONIA din Tesalonic, († 304), muceniță, 16 aprilie.
 HIRĂ, (—), muceniță, 26 septembrie.
 HRISAF, (—), mucenic, 25 octombrie.
 HRISANT din Alexandria-Egipt, († 283), mucenic, 19 martie.
 HRISI, († 1795), noua muceniță, 13 octombrie.
 HRISIA fecioara din Roma, († 269), muceniță, 30 ianuarie.
 HRISOGON, dascălul din Roma, († 304), mucenic, 22 decembrie.
 HRISTEA grădinarul, († 1748), noul mucenic, 12 februarie.
 HRISTINA din Fenicia, († 300), muceniță, 24 iulie.
 HRISTINA din Persia, (sec. IV), muceniță, 13 martie.
 HRISTINA, fecioara din Lampsac, († 250), muceniță, 18 mai.
 HRISTODUL, (—), mucenic, 26 februarie.
 HRISTODUL, (—), cuvios, 16 martie.
 HRISTODUL, (—), mucenic, 4 decembrie.
 HRISTODULA fecioara, (—), muceniță, 4 decembrie.
 HRISTOFOR, († 250), mucenic, 9 mai.
 HRISTOFOR cel din Roma, (—), mucenic, 5 iunie.
 HUDION din Sevastia, († 320), mucenic, 9 martie.

I

IA, (—), muceniță, 10 septembrie.
 IA cea bătrână din Persia, (sec. IV), muceniță, 11 septembrie.
 IACHINT din Amastrida, (sec. IV), mucenic, 18 iulie.
 IACHINT din Cezareea, († 108), (—), 3 iulie.
 IACHINT din Egipt, († 262), (—), 24 decembrie.

- IACOV, (—), cuvios, 27 februarie.
 IACOV, (—), cuvios, 13 iunie.
 IACOV al Earovchiței, († 1540), cuvios, 23 octombrie.
 IACOV cel Nou, († 1520), mucenic, 1 noiembrie.
 IACOV diaconul, († 1520), mucenic, 1 noiembrie.
 IACOV din Samasata-Siria, († 297), mucenic, 29 ianuarie.
 IACOV, episcop de Nisibi-Mesopotamia, († 358), cuvios, 31 octombrie.
 IACOB, fratele Domnului, († 62), apostol, 9 octombrie.
 IACOV mărturisitorul, (sec. VIII), cuvios, 21 martie.
 IACOV persul, († 421), mucenic, 27 noiembrie.
 IACOV, preotul din Persia, († 380), mucenic, 10 aprilie.
 IACOV, preotul din Persia, († 345), mucenic, 1 noiembrie.
 IACOV, pustnicul din Cyr, († 457), cuvios, 26 noiembrie.
 IACOV sihastrul, (—), cuvios, 28 ianuarie.
 IACOV Zevedeul din Betsaida-Palestina, († 42), apostol, 30 aprilie.
 IAMBLIC din Efes, († 250), (—), 4 august.
 IANUARIE, (—), mucenic, 30 august.
 IANUARIE, episcop din Neapoli-Italia, († 305), mucenic, 21 aprilie.
 IANUARIE preotul, († 304), mucenic, 16 aprilie.
 IASIM, făcătorul de minuni, (—), cuvios, 4 februarie.
 IASON, episcopul Damascului, (—), cuvios, 12 octombrie.
 IASON, episcopul Tarsului, (sec. I), apostol din cei 70, 28 aprilie.
 IASON, fiul lui Claudie tribunul, († 233), mucenic, 19 martie.
 IEGUDIIL (Sf. Arhanghel), (—), (—), 26 martie.
 IERACLIE ostașul, (—), mucenic, 22 octombrie.
 IERAZ, fiul Sf. Terentie, († 303-305), mucenic, 28 octombrie.
 IERAX din Roma, († 167), mucenic, 1 iunie.
 IEREMIA din Egipt, († 309-310), mucenic, 16 februarie.
 IEREMIA din Pecersca, († 1070), cuvios, 5 octombrie.
 IEREMIA proorocul, (sec. VI în. Hr.), 1 mai.
 IERIA, (—), cuvioasă, 3 iunie.
 IERON din Tiana-Capadochia, († 303-305), mucenic, 7 noiembrie.
 IERONIM, (—), cuvios, 15 iunie.
 IEROTEI, episcop în Atena, (sec. I), apostol din cei 70, 4 ianuarie, 4 oct.
 IEROTEI iviritul, (sec. XVIII), cuvios, 13 septembrie.
 IEROTEI monahul, (—), mucenic, 28 noiembrie.
 IERUSALIMA, (—), muceniță, 26 iulie.
 IEZECHIL proorocul, (sec. VI în. Hr.), (—), 21 iulie.
 IGNATIE din Capadochia, (sec. IX), cuvios, 27 septembrie.
 IGNATIE din Zagora Veche-Tracia, († 1814), mucenic, 1 mai.
 IGNATIE, episcopul Rostovului, († 1288), cuvios, 28 mai.
 IGNATIE, patriarhul Constantinopolului, († 878), cuvios, 23 octombrie.
 IGNATIE Stironitul, (—), mucenic, 26 iulie.
 IGNATIE Teoforul, episcopul Antiohiei, († 107), mucenic, 20 decembrie.
 ILARIA, soția tribunului Claudie, († 283), muceniță, 19 martie.
 ILARIE, (—), mucenic, 14 iulie.
 ILARIE din Galatia, († 100), mucenic, 12 iulie.
 ILARION, (—), cuvios, 6 mai.
 ILARION cel Mare din Tanata-Palestina, († 372), cuvios, 21 octombrie.
 ILARION cel Nou din Pelechit-Helespont, (sec. IX), cuvios, 28 martie.
 ILARION criteanul, († 1804), noul mucenic, 20 septembrie.
 ILARION, egumenul Dalmatului, (sec. IX), cuvios, 6 iunie.
 ILARION preotul, (—), cuvios, 4 mai.
 ILARIAN din Sevastia, († 320), mucenic, 9 martie.
 ILIE, (—), cuvios, 3 noiembrie.
 ILIE Ardul din Calamata-Peloponez, († 1686), noul mucenic, 31 ianuarie.
 ILIE din Egipt, († 309-310), mucenic, 16 februarie.
 ILIE din Galatia, (sec. IV), cuvios, 13 septembrie.
 ILIE din Sevastia, († 320), mucenic, 9 martie.
 ILIE egipteanul, († 310), mucenic, 17 septembrie.
 ILIE egipteanul, († 308), mucenic, 19 decembrie.
 ILIE, făcătorul de minuni, (—), cuvios, 12 ianuarie.
 ILIE Iorest, mitropolitul Ardealului, († 1657), mărturisitor, 24 aprilie.

- ILIE pustnicul, egipteanul, (sec. IV), cuvios, 8 ianuarie.
 ILIE 'tesviteanul, († 895 în. Hr.), prooroc, 20 iunie.
 ILIODOR, (—), mucenic, 20 august.
 ILIODOR din Maghidio, († 272), mucenic, 19 noiembrie.
 ILIRIE din Mirsiona, (—), cuvios, 3 aprilie.
 IMENEU, (—), mucenic, 24 iulie.
 IN din Sciția Mică, (sec. II), mucenic, 20 ianuarie.
 INDIS din Nicomidia, († 287), mucenic, 28 decembrie.
 INOCHENTIE din Atena, (—), mucenic, 17 iunie.
 INUL, ucenicul Sf. Andrei, (sec. I), mucenic, 20 iunie.
 ICACHIM dreptul, (sec. I în. Hr.), (—), 9 septembrie.
 IOAD proorocul, (sec. IX), 30 martie.
 IOAN, († 836), mucenic, 22 ianuarie.
 IOAN, (—), mucenic, 7 iunie.
 IOAN, ajunătorul patriarhul Constantinopolului († 595), 2 septembrie.
 IOAN al Monembasiei, († 1773), noul mucenic, 21 octombrie.
 IOAN al III-lea, arhiepiscopul Constantinopolului, (565-577), 25 august.
 IOAN, arhiepiscopul Novgorodului, († 1186), cuvios, 7 septembrie.
 IOAN Botezătorul, († 31), prooroc, înaintemergător, 7 ianuarie.
 IOAN bulgarul, († 1802), noul mucenic, 5 martie.
 IOAN Calfa, († 1575), noul mucenic, 26 februarie.
 IOAN Cassian romanul, († 439), cuvios, 29 februarie.
 IOAN cel de la puț, (—), cuvios, 30 martie.
 IOAN cel Nou de la Suceava, († 1332), mucenic, 2 iunie.
 IOAN colibașul din Constantinopol, († 450), cuvios, 15 ianuarie.
 IOAN Colovul din Sceta-Egipt, (sec. V), cuvios, 8 noiembrie.
 IOAN corăbierul, († 1669), noul mucenic, 8 aprilie.
 IOAN Criteanul, († 1811), noul mucenic, 15 septembrie.
 IOAN Cucuzel din Durazzo-Albania, (sec. XII), cuvios, 1 octombrie.
 IOAN cuviosul din Palestina, († 636), mucenic, 12 aprilie.
 IOAN Damaschin din Damasc-Siria, († 749), cuvios, 4 decembrie.
 IOAN din Conița, (—), noul mucenic, 23 septembrie.
 IOAN din Constantinopol, (sec. VIII), mucenic, 9 august.
 IOAN din Ianina-Epir, († 1527), noul mucenic, 18 aprilie.
 IOAN din Lavra Veche-Palestina, (sec. VIII), cuvios, 19 aprilie.
 IOAN din Legataria, († 764), mucenic, 28 noiembrie.
 IOAN din Lico-Egipt, (—), cuvios, 6 februarie.
 IOAN din Mănăstirea Patalaria, (—), mărturisitor, 3 august.
 IOAN din Mănăstirea Sf. Sava, Palestina, (sec. VII), mucenic, 20 martie.
 IOAN din Mesopotamia, († 311), mucenic, 31 ianuarie.
 IOAN din Persia, († sec. II), mucenic, 29 noiembrie.
 IOAN din Targal-Siria, (sec. V), cuvios, 23 februarie.
 IOAN din Sevastia, († 320), mucenic, 9 martie.
 IOAN din Tasos, († 1652), noul mucenic, 20 decembrie.
 IOAN din Vilna-Lituania, († 1347), mucenic, 14 aprilie.
 IOAN Egipteanul, († 303-305), mucenic, 20 septembrie.
 IOAN, egumenul Monagriei, (—), mucenic, 4 iunie.
 IOAN, episcopul din Persia, († 345), mucenic, 1 noiembrie.
 IOAN, episcopul Goției, (sec. VIII), cuvios, 26 iunie.
 IOAN, episcopul Irinopolei, (sec. IV), cuvios, 4 februarie.
 IOAN, episcopul Polivotului-Asia Mică, (sec. VIII), cuvios, 4 decembrie.
 IOAN Evanghelistul, († 101-106), apostol, 8 mai, 26 septembrie.
 IOAN, fiul cuvioasei Ana, (—), cuvios, 13 iunie.
 IOAN, fiul lui Xenofont din Constantinopol, (sec. VI), cuvios, 26 ianuarie.
 IOAN Gură de Aur din Antiohia, († 407), cuvios, 13 noiembrie.
 IOAN hozevitul, (sec. VI), cuvios, 3 octombrie.
 IOAN din Irinopolis-Decapolia, (sec. IX), mărturisitor, 27 aprilie.
 IOAN milostivul, patriarhul Alexandriei, († 619), cuvios, 12 noiembrie.
 IOAN, mitropolitul Calcedonului, (—), cuvios, 18 iulie.
 IOAN, mult pătimitorul din Pecersca, (sec. XI), cuvios, 18 iulie.
 IOAN neamtu din Kiev, († 983), mucenic, 12 iulie.
 IOAN ostasul, (sec. IV), mucenic, 30 iulie.
 IOAN, (sec. VIII), (—), 7 mai.

- IOAN, patriarh în Constantinopol, (sec. VI), cuvios, 30 august.
 IOAN, patriarhului Ierusalimului, (—), cuvios, 30 martie.
 IOAN preotul, (—), mucenic, 28 noiembrie.
 IOAN, pustnicul din Egipt, (—), cuvios, 2 decembrie.
 IOAN, pustnicul din Emesa-Siria, (sec. VII), cuvios, 21 iulie.
 IOAN Rilski-Bulgaria, († 946), cuvios, 19 octombrie.
 IOAN scărarul din Constantinopol, († 605), cuvios, 30 martie.
 IOAN sihastrul din Palestina, (sec. VI), cuvios, 19 iunie.
 IOAN Siracuzanul, (sec. IX), mucenic, 23 septembrie.
 IOAN, ucenicul lui Varsanufie, (—), cuvios, 6 februarie.
 IOAN, ucenicul Sf. Grigore Decapolitul, († 820), cuvios, 18 aprilie.
 IOAN Varsanufie, episcopul Damascului, (sec. V), cuvios, 28 februarie.
 IOANA, mironosița din Palestina, (sec. I), binecredincioasă, 27 iunie.
 IOANICHIE cel Mare din Bitinia, († 846), cuvios, 4 noiembrie.
 IOIL proorocul, († c. 850 în. Hr.), (—), 19 octombrie.
 ION, (—), mucenic, 27 martie.
 ION, († 343), mucenic, 20 noiembrie.
 ION din Hio, (—), cuvios, 20 mai.
 ION iviritul, (—), cuvios, 13 mai.
 ION Nan Tesaloniceanul, († 1808), noul mucenic, 29 mai.
 ION Olteanul, († 1662), mucenic, 12 mai.
 ION ostașul, (—), (—), 12 iunie.
 ION pustnicul din Licopolis, (sec. IV), cuvios, 27 martie.
 ION stratilatul, (sec. II), mucenic, 24 mai.
 ION tăcutul, episcopul Coloniei-Armenia, († 558), cuvios, 3 decembrie.
 IONĂ, arhiepiscopul Novgorodului, (—), cuvios, 26 noiembrie.
 IONĂ din Persia, († 327), mucenic, 29 martie.
 IONĂ, mitropolitul Kievului, († 1461), cuvios, 31 martie.
 IONA proorocul, († 800 în. Hr.), 21 septembrie.
 IONĂ Savaitul din Palestina, (sec. IX), cuvios, 21 septembrie.
 IORDAN, făcătorul de minuni, (—), cuvios, 2 mai.
 IORDAN Trapezunteanul, († 1650), noul mucenic, 2 februarie.
 IOASAF, (—), noul mucenic, 26 octombrie.
 IOSIF anahoretul, (—), cuvios, 17 iunie.
 IOSIF, arhiepiscopul Tesalonicului, (sec. IX), cuvios, 15 iulie.
 IOSIF din Arimateia, (sec. I), apostol din cei 70, 4 ianuarie, 31 iulie.
 IOSIF din Halep, († 1685), noul mucenic, 4 februarie.
 IOSIF din Hio, (—), cuvios, 20 mai.
 IOSIF din Persia, (sec. IV), mucenic, 20 noiembrie.
 IOSIF dreptul, (sec. I), (—), 26 decembrie.
 IOSIF, preotul din Persia, († 380), mucenic, 3 noiembrie.
 IOSIF sau IOSIE, numit Varsava. (Just), episcopul cetății Elefteropolis din Iudeea, (sec. I), apostol, 30 octombrie.
 IOSIF, scriitorul de cîntări din Sicilia, († 883), cuvios, 4 aprilie.
 IOSIF, sihastrul din Meteor, (—), cuvios, 20 aprilie.
 IOSUA Navi, († sec. XIV în. Hr.), (—), 1 septembrie.
 IOV dreptul, (c. 2000-1500 în. Hr.), (—), 6 mai.
 IPATIE, (sec. III), mucenic, 3 iunie.
 IPATIE, († 73), mucenic, 18 iunie.
 IPATIE, episcop în Rufinian, († 446), cuvios, 25 februarie.
 IPATIE, episcopul Gangrelor, (sec. IV), mucenic, 31 martie.
 IPATIE, episcopul Lidiei, (sec. VIII), mucenic, 20 septembrie.
 IPERHCIE din Egipt, (—), mucenic, 5 iunie.
 IPERCHIE din Samosata-Siria, († 297), mucenic, 29 ianuarie.
 IPOLIT din Roma, († 258), mucenic, 10 august.
 IPOLIT, papa Romei, († 269), mucenic, 30 ianuarie.
 IRACLEMON, pustnicul din Egipt, (—), cuvios, 2 decembrie.
 IRACLUD, episcopul Tamasului-Cipru, († 250), mucenic, 17 septembrie.
 IRACLIE, (—), mucenic, 14 iulie.
 IRACULIE din Lampsac, († 250), mucenic, 18 mai.
 IRACLIE, (—), mucenic, 31 august.
 IRACLIE ostașul, (sec. III), mucenic, 22 octombrie.

- IRAIDA din Palestina, (—), muceniță, 5 martie.
 IRINA, († 304), muceniță, 16 aprilie.
 IRINA, (—), muceniță, 18 septembrie.
 IRINA din Capadochia, (—), cuvioasă, 28 iulie.
 IRINA din Tesalonic, († 304), muceniță, 16 aprilie.
 IRINA din Tracia, (sec. I), muceniță, 5 mai.
 IRINA, împărăteasa Bizanțului, (sec. IX), binecredincioasă, 13 august.
 IRINA, stareța din Capadochia, (sec. IX), cuvioasă, 28 august.
 IRINARH din Sevastia, († 303), mucenic, 29 noiembrie.
 IRINEU diaconul, († 304), mucenic, 22 august.
 IRINEU, episcopul Lugdunului (Lionului), († 202), mucenic, 23 august.
 IRINEU, episcopul Sirmiumului, († 304), mucenic, 26 martie.
 IRODION, († 67), apostol din cei 70), mucenic, 8 aprilie.
 IRON filozoful, (—), (—), 10 august.
 ISAAC, (—), mucenic, 9 decembrie.
 ISAAC Sirul din Siria, († 522), cuvios, 12 aprilie.
 ISAACHIE, († 303), mucenic, 21 aprilie.
 ISAACHIE, (sec. IV), cuvios, 3 august.
 ISAACHIE, († 343), mucenic, 20 noiembrie.
 ISAACHIE din Pecersca, (sec. XII), cuvios, 14 februarie.
 ISĂACHIE din Persia, (sec. IV), mucenic, 16 mai.
 ISAACHIE, episcopul Ciprului, (—), cuvios, 21 septembrie.
 ISAACHIE mărturisitorul, (sec. IV), cuvios, 30 mai.
 ISAIA din Egipt, († 309-310), mucenic, 16 februarie.
 ISAIA din Sinai, († 288), mucenic, 14 ianuarie.
 ISAIA, episcopul Rostovului, († 1090), cuvios, 15 mai.
 ISAIA proorocul, († c. 700 în. Hr.), 9 mai.
 ISAVRU, diaconul din Atena, (—), mucenic, 17 iunie.
 ISCHIRION episcopul, (—), cuvios, 23 noiembrie.
 ISCON din Goția, (sec. IV), mucenic, 26 martie.
 ISIDOR, (—), mucenic, 7 decembrie.
 ISIDOR din Campania-Italia, (—), mucenic, 6 iulie.
 ISIDOR din Hios, († 251), mucenic, 14 mai.
 ISIDOR din Rostov, († 1474), cuvios, 14 mai.
 ISIDOR pilusiotul preotul, († 440), cuvios, 4 februarie.
 ISIDOR starețul, Egipteanul, († 400), mucenic, 10 iulie.
 ISIDORA, (—), cuvioasă, 1 mai.
 ISIDORA din Tebaida-Egipt. (—), cuvioasă, 10 mai.
 ISIHIE, († 363), mucenic, 19 februarie.
 ISIHIE, († 790), cuvios, 6 martie.
 ISIHIE, (sec. II), mucenic, 7 iulie.
 ISIHIE, (—), mucenic, 2 septembrie.
 ISIHIE din Sevastia, († 320), mucenic, 9 martie.
 ISIHIE horivitul, (sec. VI), cuvios, 3 octombrie.
 ISIHIE mărturisitorul din Adramitt-Misia, (—), cuvios, 10 mai.
 ISIHIE singliticul, († 303-305), mucenic, 2 martie.
 ISMAIL din Persia, († 362), mucenic, 17 iunie.
 ISTUCARIE, (sec. III), mucenic, 3 noiembrie.
 IUDA Tadeul sau Lebeul, († 80), apostol, 19 iunie.
 IULIA din Ancira-Galatia, († 303), muceniță, 18 mai.
 IULIA fecioara din Cartagina, (sec. V), muceniță, 16 iulie.
 IULIAN, (—), mucenic, 6 martie.
 IULIAN, (—), mucenic, 18 mai.
 IULIAN,, (—), mucenic 2 septembrie.
 IULIAN, († 304), mucenic, 4 septembrie.
 IULIAN, diacon din Mirmidonia-Grecia, (—), cuvios, 21 iunie.
 IULIAN din Antinopolis-Egipt, († 303), mucenic, 21 iunie, 8 ianuarie.
 IULIAN din Capadochia, († 309-310), mucenic, 16 februarie.
 IULIAN din Constantinopol, (sec. VIII), mucenic, 9 august.
 IULIAN din Dalmația, (sec. II), mucenic, 28 iulie.
 IULIAN din Emesa, († 312), mucenic, 6 februarie.
 IULIAN din Egipt, (sec. III), mucenic, 30 octombrie.

IULIAN din Galatia, († 303-305), mucenic, 12 septembrie.
 IULIAN din Galia, (sec. I), cuvios, 13 iulie.
 IULIAN din Samosata-Siria, († 297), mucenic, 29 ianuarie.
 IULIAN din Tars-Cilicia, († 303), mucenic, 21 iunie.
 IULIAN, preotul din Italia, († 303-305), mucenic, 7 octombrie.
 IULIAN pustnicul din Mesopotamia, (sec. IV), cuvios, 18 octombrie.
 IULIANA din Aminso, († 310), muceniță, 20 martie.
 IULIANA din Cilicia, († 303-305), muceniță, 1 noiembrie.
 IULIANA din Heliopolis-Egipt, († 306), 4 decembrie.
 IULIANA din Nicomidia, († 304), muceniță, 21 decembrie.
 IULIANA din Pecersca, († 1540), muceniță, 5 iulie.
 IULIANA din Ptolemaida, († 274), muceniță, 4 martie.
 IULIANI, (—), muceniță, 22 iunie.
 IULIANI, (—), muceniță, 18 august.
 IULIE, preotul din Mirmidonia-Grecia, (—), cuvios, 21 iunie.
 IULITA, (—), cuvioasă, 14 iunie.
 IULITA din Cezareea, († 303), muceniță, 30 iulie.
 IULITA din Licaonia, († 304), muceniță, 15 iulie.
 IUNIA, soția Sf. Andronic, (sec. I), (—), 17 mai.
 IUST, (—), mucenic, 21 iulie.
 IUST din Roma, († 167), mucenic, 1 iunie.
 IUST din Roma, (sec. IV), mucenic, 14 iulie.
 IUSTA, (—), cuvioasă, 26 aprilie.
 IVISTION, (—), mucenic, 26 august.

J

JUSTIN, († 167), mucenic, 1 iunie.
 JUSTIN martirul și filozoful din Palestina, († 163 sau 167, mucenic, 1 iunie.
 JUSTIN din Vatoped-Athos, (—), cuvios, 17 noiembrie.
 JUSTINA, fecioara din Cartagena, († 304), muceniță, 2 octombrie.
 JUSTINIAN, împăratul Bizanțului, († 565), binecredincios, 2 august.
 JUVENALIE, patriarhul Ierusalimului, († 458), (—), 2 iulie.
 JUVENTIN, (—), mucenic, 12 octombrie.

K

KALERIA din Cezareea Palestinei, (—), muceniță, 7 iunie.
 KARION din Tebaida-Egipt, (sec. IV), cuvios, 5 decembrie.
 KELIDONIE, (sec. I), apostol din cei 70, 4 ianuarie.
 KIRIACHIA din Cezareea Palestinei, (—), muceniță, 7 iunie.
 KIRIL din Sevastia, († 320), mucenic, 9 martie.
 KIRION din Sevastia, († 320), mucenic, 9 martie.

L

LAMPADIE din Irinopolis, (sec. X), cuvios, 5 iulie.
 LARISA din Goția, (sec. IV), muceniță, 26 martie.
 LAVRENTIE, (—), cuvios, 10 mai.
 LAVRENTIE, (—), mucenic, 28 august.
 LAVRENTIE (LAURENȚIU), arhidiacon din Roma, († 258), mucenic, 10 aug.
 LAVRENTIE închisul din Pecersca, (sec. XII), cuvios, 29 ianuarie.
 LAVRU, (sec. II), mucenic, 18 august.
 LAZAR bulgarul, († 1802), noul mucenic, 23 aprilie.
 LAZAR «cel mort de 4 zile», (sec. I), apostol din cei 70, 17 oct., 4 ianuarie.
 LAZAR din muntele Galisiul († 1053), cuvios, 7 noiembrie.
 LAZAR, zugravul din Caucaz, († 857), mărturisitor, 17 noiembrie.
 LEON, (—), mucenic, 18 august.
 LEON, (—), mucenic, 7 decembrie.
 LEON cel din staul, (—), cuvios, 11 iulie.
 LEON cel Mare, († 474), binecredincios, 20 ianuarie.
 LEON cel Mare, papa Romei, († 461), cuvios, 18 februarie.
 LEON din Licia, (—), mucenic, 18 februarie.
 LEON, episcopul Cataniei-Sicilia, (sec. VIII), cuvios, 20 februarie.

- LEON, episcopul Niceei, († 836), mucenic, 22 ianuarie.
LEON pustnicul, (—), cuvios, 1 iulie.
LEONID, (—), mucenic, 8 august.
LEONID, (—), mucenic, 2 septembrie.
LEONID din Egipt, (—), mucenic, 5 iunie.
LEONID din Elada, († 304), mucenic, 10 aprilie.
LEONIDA, (—), muceniță, 25 iunie.
LEONTIE, († 303), mucenic, 24 aprilie.
LEONTIE, (sec. IV), mucenic, 13 septembrie.
LEONTIE, (—), mucenic, 16 octombrie.
LEONTIE, arhiepiscopul Ierusalimului, († 175), cuvios, 14 mai.
LEONTIE din Arabia, († 303), mucenic, 17 octombrie.
LEONTIE din Aton, (—), cuvios, 18 iunie.
LEONTIE din Sevastia, († 320), mucenic, 9 martie.
LEONTIE din Constantinopol, (sec. VIII), mucenic, 9 august.
LEONTIE din Nicopolis, (sec. IV), mucenic, 10 iulie.
LEONTIE din Perga Pamfiliei, († 303-305), mucenic, 1 august.
LEONTIE din Schitopolis-Palestina, (—), mucenic, 4 mai.
LEONTIE din Tripolis-Fenicia, († 73), mucenic, 18 iunie.
LEONTIE păstorul, (—), cuvios, 18 iunie.
LEVCHIE din Alexandria-Egipt, (sec. II), mărturisitor, 20 iunie.
LEVCHIE din Bitinia, († 250), mucenic, 14 decembrie.
LIBERIE, papa Romei, († 358), cuvios, 27 august.
LICARION din Hermopolis-Egipt, (—), mucenic, 7 iunie.
LICARION, fratele Martei și Mariei, (—), mucenic, 6 februarie.
LIDIA, soția lui Filit din Roma, (sec. II), muceniță, 28 martie.
LIN, episcopul Romei, († 76), apostol din cei 70, 5 noiembrie.
LISIMAH din Sevastia, († 320), mucenic, 9 martie.
LIVIA, (—), muceniță, 25 iunie.
LOLIA, († 304), muceniță, 23 iunie.
LALIAN, (—), mucenic, 15 iulie.
LOLION, (—), mucenic, 20 martie.
LOLION cel Nou, (—), mucenic, 27 aprilie.
LONGHIN, († 304), mucenic, 24 aprilie.
LONGHIN din Vatopedi-Athos, (—), cuvios, 17 noiembrie.
LONGHIN din Anatolia, († 303-305), mucenic, 25 iunie.
LONGHIN sutașul, (sec. I), mucenic, 16 octombrie.
LOT, (—), cuvios, 22 octombrie.
LUCA, diaconul din Emesa-Siria, (sec. III), mucenic, 29 ianuarie.
LUCA din Mitilene-Lesbos, († 1802), noul mucenic, 23 martie.
LUCA din Muntele Stiru-Focida-Elada, († c. 946), cuvios, 7 februarie.
LUCA din Tavromena-Sicilia, († 820), cuvios, 6 noiembrie.
LUCA evanghelistul, (sec. I), apostol din cei 70, 18 octombrie.
LUCA stâlpnicul din Anatolia, (sec. X), cuvios, 11 decembrie.
LUCA tringlinul, (—), cuvios, 27 decembrie.
LUCHIAN din Roma, (sec. I), mucenic, 3 iunie.
LUCHILIAN din Nicomidia, (sec. III), mucenic, 3 iunie.
LUCIA, (—), muceniță, 4 iulie.
LUCIA din Roma, († 303-305), muceniță, 17 septembrie.
LUCIA, fecioara din Campania, († 301), muceniță, 6 iulie.
LUCIA, fecioara din Siracusa, († 304), muceniță, 13 decembrie.
LUCIAN, (sec. II), mucenic, 7 iulie.
LUCIAN, (—), mucenic, 25 octombrie.
LUCIAN din Campania-Italia, (—), mucenic, 6 iulie.
LUCIAN din Galatia, (sec. IV), mucenic, 13 septembrie.
LUCIAN, preotul din Antiohia, († 312), mucenic, 15 octombrie.
LUCIE, sfetnicul din Libia, (—), mucenic, 20 august.
LUCIE ostașul, (—), mucenic, 14 august.
LUCIU, episcopul Laodiceei-Siria, (sec. I), apostol din cei 70, 4 ianuarie.
LUDMILA din Boemia, († 927), muceniță, 16 septembrie.
LUP, (sec. III), mucenic, 23 august.

M

- MACARIE, († 363), cuvios, 19 februarie.
MACARIE, (—), mucenic, 11 august.
MACARIE, (sec. III), mucenic, 6 septembrie.
MACARIE, († 303), mucenic, 6 septembrie.
MACARIE din Tesalonic, († 1527), noul mucenic, 14 septembrie.
MACARIE Alexandrinul, († 395), cuvios, 19 ianuarie.
MACARIE de la apele galbene, († 1530), cuvios, 25 iulie.
MACARIE din Chiul Bitiniei, (—), noul mucenic, 6 octombrie.
MACARIE din Cipru, episcopul Pafei, (—), cuvios, 8 februarie.
MACARIE din Egipt, (sec. III), mucenic, 30 octombrie.
MACARIE egipteanul, († 390), cuvios, 19 ianuarie.
MACARIE din Constantinopol, († 830), mărturisitor, 1 aprilie.
MACARIE romanul, (—), cuvios, 23 octombrie.
MACEDON, fiul lui Filit, (sec. II), mucenic, 28 martie.
MACEDONIE, (—), mucenic, 12 septembrie.
MACEDONIE din Galatia, (—), mucenic, 28 iunie.
MACEDONIE, preot din Fenicia, († 430), cuvios, 24 ianuarie.
MACRINA, sora Sf. Vasile, († 388), cuvioasă, 19 iulie.
MACROVIE din Galatia, (sec. IV), mucenic, 13 septembrie.
MACROVIE din Schitopolis-Palestina, (—), mucenic, 4 mai.
MAGNU din Cizic, († 303-305), mucenic, 29 aprilie.
MAIOR, (sec. IV), mucenic, 15 februarie.
MAIRE, (—), mucenic, 11 ianuarie.
MAL, (—), cuvios, 16 octombrie.
MALEAHI proorocul, († c. 450 în. Hr.), (—), 8 ianuarie.
MALFETA, (—), muceniță, 12 octombrie.
MALH, (—), cuvios, 24 noiembrie.
MAMANT, (—), mucenic, 24 ianuarie.
MAMANT, (—), cuvios, 6 mai.
MAMANT, (—), mucenic, 29 iulie.
MAMANT din Gangra-Paflagonia, († 275), mucenic, 2 septembrie.
MAMANT din Sigmata, (—), mucenic, 12 iulie.
MAMELTA din Persia, († 344), muceniță, 5 octombrie.
MAMINA din Goția, (sec. IV), muceniță, 26 martie.
MANATO fecioara, (—), muceniță, 20 octombrie.
MANUIL, (—), mucenic, 20 martie.
MANUIL, (—), mucenic, 26 martie.
MANUIL, (—), mucenic, 30 octombrie.
MANUIL criteanul, († 1792), noul mucenic, 15 martie.
MANUIL din Persia, († 362), mucenic, 17 iunie.
MANUIL, episcopul Adrianopolului, († 836), mucenic, 22 ianuarie.
MARATO din Schitopolis-Palestina, († 304), muceniță, 12 noiembrie.
MARCEL, (—), mucenic, 1 martie.
MARCEL, (—), mucenic, 22 mai.
MARCEL, (—), mucenic, 18 iulie.
MARCEL, (sec. IV), mucenic, 15 noiembrie.
MARCEL din Apamia Siriei, (—), mucenic, 14 august.
MARCEL, egumenul din Apamia-Siria, († 485), cuvios, 29 decembrie.
MARCEL, episcop în Sicilia, (sec. I), mucenic, 9 februarie.
MARCEL, episcopul Apamiei, (—), mucenic, 25 februarie.
MARCEL, episcopul Romei, († 310), (—), 7 iunie.
MARCEL monahul, (—), cuvios, 5 martie.
MARCELIA, (—), muceniță, 22 iulie.
MARCELIN din Roma, († 288), mucenic, 18 decembrie.
MARCELIN, episcopul Romei, († 304), mucenic, 7 iunie.
MARCHIE, (—), mucenic, 27 iunie.
MARCIA, (—), muceniță, 27 iunie.
MARCIAN, (—), mucenic, 10 martie.
MARCIAN din Iliria, († 303-305), mucenic, 8 iunie.
MARCIAN, (—), mucenic, 11 iulie.
MARCIAN, împăratul Bizanțului, († 457), binecredincios, 17 februarie.

- MARCIAN din Cir, († 387), cuvios, 2 noiembrie.
 MARCIAN din Constantinopol, (sec. VIII), mucenic, 9 august.
 MARCIAN din Constantinopol, († 355), mucenic, 25 octombrie.
 MARCIAN, episcopul Siracuzei, (sec. I), cuvios, 30 octombrie.
 MARCIAN, preotul din Constantinopol, († 474), cuvios, 10 ianuarie.
 MARCIANA, (sec. II), muceniță, 24 mai.
 MARCIANA împărăteasa, (—), binecredincioasă, 27 ianuarie.
 MARCO, (—), mucenic, 24 octombrie.
 MARCO din Antiohia-Pisidia, († 303-305), mucenic, 22 noiembrie.
 MARCO (altul) din Antiohia-Pisidia, († 303-305), mucenic, 22 noiembrie.
 MARCO trigleanul, (—), cuvios, 24 noiembrie.
 MARCU, (—), mucenic, 8 iunie.
 MARCU, († 303-305), mucenic, 3 iulie.
 MARCU, (—), mucenic, 11 august.
 MARCU criteanul, († 1643), noul mucenic, 14 mai.
 MARCU de la Peștera Pecersca, († încep. sec. XII), cuvios, 29 decembrie.
 MARCU din Atena, († c. 400), cuvios, 5 aprilie.
 MARCU din Chios, († 1801), noul mucenic, 5 iunie.
 MARCU din Roma, († 288), mucenic, 18 decembrie.
 MARCU, episcopul Apoloniadei, (—), mucenic, 16 iunie.
 MARCU, episcopul Aretusiilor, (sec. IV), mucenic, 29 martie.
 MARCU evanghelistul, († 68), apostol din cei 70, 25 aprilie.
 MARCU, mitropolitul Efesului, (sec. XV), cuvios, 19 ianuarie.
 MARCU, păstorul din Pisidia, († 303-305), mucenic, 28 septembrie.
 MARCU pustnicul, (—), cuvios, 20 mai.
 MARDARIE din Aravachia, († 304), mucenic, 13 decembrie.
 MARDONIE, (—), mucenic, 30 septembrie.
 MARDONIE din Nicomidia, († 287), mucenic, 28 decembrie.
 MARIA din Bitinia, (sec. VI), muceniță, 6 februarie.
 MARIA din Bitinia, (—), cuvioasă, 12 februarie.
 MARIA din Cezareea Palestinei, (—), muceniță, 7 iunie.
 MARIA din Persia, († 346), muceniță, 9 iunie.
 MARIA egipteanca, († 522), cuvioasă, 1 aprilie.
 MARIA Magdalena, (sec. I), cuvioasă, 22 iulie.
 MARIA, patricia din Constantinopol, (sec. VIII), muceniță, 9 august.
 MARIA, Maica Domnului, († 48), (—), 8 septembrie, 15 august.
 MARIA, sora lui Lazăr, (sec. I), (—), 4 iunie.
 MARIA, soția lui Xenofont, (sec. VI), (—), 26 ianuarie.
 MARIAMNA, sora Sf. Filip, (sec. I), mărturisitoare, 17 februarie.
 MARIAMNI din Persia, († 346), muceniță, 9 iunie.
 MARIAN, (—), mucenic, 10 decembrie.
 MARIAN diaconul, († 283), mucenic, 19 martie.
 MARIN bătrînul, Cilicia, († 303-305), mucenic, 18 octombrie.
 MARIN diaconul din Muntele Titan-Italia, (sec. IV), cuvios, 17 martie.
 MARIN numit Maris, fiul Maromei din Persia, († 270), mucenic, 6 iulie.
 MARIN romanul, (sec. III), mucenic, 16 decembrie.
 MARINA din Antiohia Pisidiei, († 270), muceniță, 17 iulie.
 MARINA din Bereea-Siria, († 450), cuvioasă, 28 februarie.
 MARIONILA, († 303), muceniță, 21 iunie.
 MARON, († c. 430), cuvios, 25 ianuarie.
 MARON, (—), mucenic, 18 iulie.
 MARON din Siria, († 433), cuvios, 14 februarie.
 MARTA din Antiohia-Siria, (sec. VI), cuvioasă, 4 iulie.
 MARTA din Persia, († 346), muceniță, 9 iunie.
 MARTA din Sisan-Cilicia, (—), cuvioasă, 1 septembrie.
 MARTA, sora lui Lazăr, (sec. I), (—), 4 iunie.
 MARTA, sora Sf. Licarion, (—), muceniță, 6 februarie.
 MARTA din Persia, († 270), muceniță, 6 iulie.
 MARTIN, (—), mucenic, 22 septembrie.
 MARTIN, episcopul Galiei, († 400), cuvios, 12 noiembrie.
 MARTIN, episcopul Terachinului, (—), cuvios, 12 noiembrie.
 MARTIN, napa Romei, († 655), mărturisitor, 14 aprilie.
 MARTIN Tebeul, (—), cuvios, 24 martie.

- MARTINIAN, (—), cuvios, 18 mai.
 MARTINIAN din Efes, († 250), cuvios, 4 august.
 MARTINIAN din Palestina, (sec. V), cuvios, 13 februarie.
 MARTINIAN din Roma, (sec. I), mucenic, 11 aprilie.
 MARTIRIE, ipodiatonul din Constantinopol, († 355), mucenic, 25 octombrie.
 MARTIROCLIS, (—), mucenic, 11 iulie.
 MARUT, episcopul Tagritului Mesopotamiei, († 499), cuvios, 16 februarie.
 MATEI, (—), mucenic, 21 iulie.
 MATEI evanghelistul, († c. 60), apostol, 16 noiembrie.
 MATEI din Pecersca, († 1085), cuvios, 5 octombrie.
 MATIA din Betleem, († 63), apostol, 9 august.
 MATRONA din Hio, (—), cuvioasă, 20 octombrie.
 MATRONA din Pamfilia, († 492), cuvioasă, 9 noiembrie.
 MATRONA din Aminso, († 310), muceniță, 20 martie.
 MATRONA din Tesalonic, (sec. III-IV), muceniță, 27 martie.
 MATRONA din Ancira-Galatia, († 303), muceniță, 18 mai.
 MATUR din Lyon, († 177), mucenic, 25 iulie.
 MAVRA din Tebaida, († 295), muceniță, 3 mai.
 MAVRICHIE (Mauriciu), (—), mucenic, 1 iulie.
 MAVRICHIE din Apamia Siriei, († 303-305), mucenic, 21 februarie.
 MAVRICHIE din Nicopoli, (sec. IV), mucenic, 10 iulie.
 MAVROS, fiul lui Claudie, († 283), mucenic, 19 martie.
 MAVRU din Roma, (sec. III), mucenic, 30 ianuarie.
 MAVRUDIS, († 1544), noul mucenic, 10 martie.
 MAVSIMA sirul, († finele sec. IV), cuvios, 23 ianuarie.
 MAXIM, († 305), mucenic, 6 februarie.
 MAXIM, († 363), mucenic, 19 februarie.
 MAXIM din Efes, († 250), mucenic, 7 mai.
 MAXIM, (—), mucenic, 15 septembrie.
 MAXIM, († 363), mucenic, 17 septembrie.
 MAXIM, (—), mucenic, 12 octombrie.
 MAXIM Cavsoçalivitul din Athos, (sec. XIV), cuvios, 13 ianuarie.
 MAXIM din Africa, (sec. III), mucenic, 10 aprilie.
 MAXIM din Antiohia Siriei, (sec. IV), mucenic, 9 octombrie.
 MAXIM din Constantinopol, († 662), mărturisitor, 21 ianuarie.
 MAXIM din Damasc-Siria, (—), mucenic, 25 septembrie.
 MAXIM din Ozovia-Durostor, († 303), mucenic, 28 aprilie.
 MAXIM din Persia, (sec. III), mucenic, 30 iulie.
 MAXIM din Roma, (sec. III), mucenic, 30 ianuarie.
 MAXIM, patriarhul Constantinopolului, (—), cuvios, 17 noiembrie.
 MAXIM, patriarhul Ierusalimului, († 350), mărturisitor, 6 martie.
 MAXIMA din Singidunum, († 304), muceniță, 26 martie.
 MAXIMIAN, patriarhul Constantinopolului, (431-437), (—), 21 aprilie.
 MAXIMILIAN din Efes, († 250), (—), 4 august.
 MAXIMIN, episcopul Galiei, (sec. I), apostol din cei 70, 4 ianuarie.
 MEDIMN din Constantinopol, (sec. IV), mucenic, 5 septembrie.
 MEDULA, (—), muceniță, 25 ianuarie.
 MEL din Schitopolis-Palestina, (—), mucenic, 4 mai.
 MELANIA din Roma, († 410), cuvioasă, 8 iunie.
 MELANIA romana, († 439), cuvioasă, 31 decembrie.
 MELANIP, (—), mucenic, 2 septembrie.
 MELASIP din Galia, (sec. II), mucenic, 16 ianuarie.
 MELASIP din Ancira, (sec. IV), mucenic, 7 noiembrie.
 MELETIE, arhiepiscopul Antiohiei, († 381), cuvios, 12 februarie.
 MELETIE cel Nou, (—), cuvios, 1 septembrie.
 MELETIE, episcopul Ciprului, (—), cuvios, 21 septembrie.
 MELETIE mărturisitorul, (sec. XIII), cuvios, 9 februarie.
 MELETIE stratilatul, (sec. II), mucenic, 24 mai.
 MELETIE vasiliotul, († 1203), cuvios, 19 ianuarie.
 MELHION din Marcianopolis-Tracia, (sec. II), muceniță, 16 septembrie.
 MELION, preotul din Antiohia, (sec. III), cuvios, 28 octombrie.
 MELITINA, (—), muceniță, 29 octombrie.

- MELITON din Sevastia, († 320), mucenic, 9 martie.
MELITON, episcop din Sardes-Lidia, († 195), cuvios, 30 iunie.
MEMNON din Tracia, († 304), mucenic, 20 august.
MEMNON mărturisitorul, (—), cuvios, 29 aprilie.
MENANDRU din Persia, († 424), mucenic, 31 martie.
MENIGHI din Paria-Helespont, († 250), mucenic, 22 noiembrie.
MERCURIE, (sec. III), mucenic, 25 noiembrie.
MERTIE, († 303), mucenic, 12 ianuarie.
MESIP din Galia, (sec. II), mucenic, 16 ianuarie.
MESIR, (—), mucenic, 6 mai.
METODIE, apostolul slavilor, († 885), cuvios, 11 mai.
METODIE, episcopul Patarelor-Licia, († 311), mucenic, 20 iunie.
METODIE, patriarhul Constantinopolului, († 846), cuvios, 14 iunie.
MIGDONIE din Nicomidia, († 287), mucenic, 28 decembrie.
MIHAIL burliotul, († 1772), noul mucenic, 16 aprilie.
MIHAIL din Zobia-Asia Mică, (sec. VIII), mucenic, 1 octombrie.
MIHAIL, episcopul Sinadelor, († 821), mărturisitor, 23 mai.
MIHAIL din Atena, († 1770), noul mucenic, 30 iunie.
MIHAIL Malein din Harsian-Capadochia, († 962), cuvios, 12 iulie.
MIHAIL monahul din Edesa-Mesopotamia, (sec. IX), mucenic, 23 mai.
MHAIL (Sf. Arhanghel), 8 noiembrie.
MIHAIL, singelul din Ierusalim, († 845), mărturisitor, 18 decembrie.
MIHAIL, voevodul Cernigovului, († 1244), mucenic, 20 septembrie.
MIHEEA proorocul, (sec. VIII în. Hr.), prooroc, 14 august.
MIL, episcopul Suzei-Persia, († 341), mucenic, 10 noiembrie.
MIL, făcătorul de cîntări, (—), cuvios, 8 mai.
MIN din Perga Pamfiliei, († 303-305), mucenic, 1 august.
MINA, († 303-305), mucenic, 12 iulie.
MINA, (—), mucenic, 31 august.
MINA atenianul, († 315), mucenic, 10 decembrie.
MINA Caliceladul din Constantinopol, († 313), cuvios, 17 februarie.
MINA din Egipt, († 304), mucenic, 11 noiembrie.
MINA din Roma, (sec. III), mucenic, 30 ianuarie.
MINA, monahul din Palestina, († 636), mucenic, 12 aprilie.
MINA monahul din Sinai, (sec. VI), cuvios, 5 ianuarie.
MINA, patriarhul Constantinopolului (536-552), cuvios, 25 august.
MINEU, (—), mucenic, 1 august.
MINEU din Perga Pamfiliei, († 303-305), mucenic, 1 august.
MINODORA din Bitinia, († 304), muceniță, 10 septembrie.
MIRAX din Tenesi-Egipt, (—), mucenic, 11 decembrie.
MIRŌN criteanul, († 1793), noul mucenic, 20 mai.
MIRON, episcopul Critului, (sec. III), 8 august.
MIRON, episcopul Tamasului-Cipru, (—), mucenic, 17 septembrie.
MIRON, preotul din Perga Pamfiliei, (—), mucenic, 17 august.
MIROPI din Efes, (—), muceniță, 2 decembrie.
MISAIL, prietenul proorocului Daniil, (sec. VI în. Hr.), (—), 17 decembrie.
MITRODORA din Bitinia, († 304), muceniță, 10 septembrie.
MITROFAN, patriarhul Constantinopolului, († 315-325), cuvios, 4 iunie.
MNASON, episcopul Ciprului, (—), mucenic, 18 octombrie.
MNISTEIU din Perga Pamfiliei, († 303-305), mucenic, 1 august.
MOCHIAN, († 303-305), mucenic, 3 iulie.
MOCHIE, citețul din Emesa-Siria, (sec. III), mucenic, 29 ianuarie.
MOCHIE, preotul din Amfipolis-Macedonia, († 303-305), mucenic, 11 mai.
MODEST din Sicilia, († 303), mucenic, 15 iunie.
MODEST, patriarhul Ierusalimului, († 634), cuvios, 18 decembrie.
MOICO din Goția, (sec. IV), muceniță, 26 martie.
MOISE arapul din Etiopia, († 400), cuvios 28 august.
MOISE din Targal-Siria, (sec. V), cuvios, 23 februarie.
MOISE proorocul († c. 1572-1452) în. Hr.), 4 septembrie.
MOISI ungurul, († 1043), cuvios, 26 iulie.
MONAGRIE din Roma, (sec. III), mucenic, 30 ianuarie.
MONTAN, preot din Singidunum, († 304), mucenic, 26 martie.
MUZA fecioara, (sec. VI), (—), 16 mai.

N

- NAN (ION) Tesaloniceanul, († 1802), noul mucenic, 29 mai.
 NANU din Bulgaria, (—), cuvios, 23 decembrie.
 NARCIS, arhiepiscopul Ierusalimului, (sec. II), 7 august.
 NARCIS, episcopul Atenei, (sec. I), apostol din cei 70, 4 ianuarie.
 NARSI, (—), mucenic, 15 iunie.
 NARSI, (—), mucenic, 9 decembrie.
 NATALIA din Nicomidia-Bitinia, († 303-305), muceniță, 26 august.
 NATALIE, (—), mucenic, 30 mai.
 NAUCRATIE studitul, († 848), mărturisitor, 8 iunie.
 NATANAIL, (—), cuvios, 27 noiembrie.
 NAUM prorocul, (sec. VII în. Hr.), 1 decembrie.
 NAZARIE din Roma, (sec. I), mucenic, 14 octombrie.
 NEANISC, (—), mucenic, 11 iunie.
 NEARH din Meletina-Armenia Mică. († 255), mucenic, 9 ianuarie.
 NECTARIE din Bitolia, († 1500), cuvios, 5 decembrie.
 NECTARIE din Meteora-Tesalia, (—), cuvios, 17 mai.
 NECTARIE, patriarhul Constantinopolului, (—), cuvios, 11 octombrie.
 NEMI, (—), muceniță, 31 decembrie.
 NEOFIT, (—), mucenic, 11 august.
 NEOFIT, (—), mucenic, 7 decembrie.
 NEOFIT, ctitorul Dochiarului-Athos, (—), cuvios, 9 noiembrie.
 NEOFIT din Niceea, († 290), mucenic, 21 ianuarie.
 NEOFIT din Seleucia, (sec. III), mucenic, 22 august.
 NEOFIT din Vătopedi-Athos, (—), mucenic, 21 ianuarie.
 NEON, († 303), mucenic, 24 aprilie.
 NEON, (—), mucenic, 28 aprilie.
 NEON din Egeea-Cilicia, († 285), mucenic, 30 octombrie.
 NEON din Pisidia, († 303-305), mucenic, 28 septembrie.
 NEONILA din Galia, (sec. II), muceniță, 16 ianuarie.
 NEONILA, sora Sf. Neon, († 285), muceniță, 30 octombrie.
 NEONILA, soția Sf. Terentie, († 303-305), muceniță, 28 octombrie.
 NERDON, (—), mucenic, 24 octombrie.
 NESTAVIE din Gaza, († 361), mucenic, 21 septembrie.
 NESTOR, (—), cuvios, 26 aprilie.
 NESTOR din Perga Pamfiliei, († 250), mucenic, 2 martie.
 NESTOR, episcopul Maghidisiei-Pamfilia, († 250), mucenic, 28 februarie.
 NESTOR, episcopul Trimitundeii-Cipru, (—), cuvios, 7 martie.
 NESTOR, prietenul Sf. Dumitru-Tesalonic, († 303), mucenic, 27 octombrie.
 NESTOR, scriitorul de ani, Pecersca, († 1114), cuvios, 27 octombrie.
 NESTORIAN, (—), mucenic, 1 martie.
 NICANDRU, (—), mucenic, 8 iunie.
 NICANDRU din Egipt, († 302), mucenic, 15 martie.
 NICANDRU din Iliria, († 303-305), mucenic, 8 iunie.
 NICANDRU, episcopul Mirelor, (sec. I), mucenic, 4 noiembrie.
 NICANDRU din Egipt, (—), mucenic, 5 iunie.
 NICANOR diaconul, (sec. I), apostol din cei 70, 28 iulie.
 NICANOR, făcătorul de minuni, (—), cuvios, 7 august.
 NICHII, (—), muceniță, 25 aprilie.
 NICHII din Elada, († 304), muceniță, 16 aprilie.
 NICHIFOR, (—), mucenic, 8 februarie.
 NICHIFOR, (—), mucenic, 20 octombrie.
 NICHIFOR, mucenic, (—), 25 octombrie.
 NICHIFOR din Antiohia-Siria, († 260), mucenic, 9 februarie.
 NICHIFOR din Athos, (—), cuvios, 4 mai.
 NICHIFOR din Bitinia, (—), cuvios, 4 mai.
 NICHIFOR din Cezareea Palestinei, († 304), mucenic, 12 noiembrie.
 NICHIFOR din Constantinopol, (—), cuvios, 19 aprilie.
 NICHIFOR din Corint, († 251), mucenic, 31 ianuarie.
 NICHIFOR din Harisian-Capadochia, (—), cuvios, 23 octombrie.
 NICHIFOR, patriarhul Constantinopolului, († 828), cuvios, 2 iunie.

- NICHIFOR preotul, (—), mucenic, 28 noiembrie.
 NICHITA din Cezareea, (—), mărturisitor, 3 aprilie.
 NICHITA din Hio, (—), cuvios, 20 mai.
 NICHITA din Pecersca, († 1108), cuvios, 31 ianuarie.
 NICHITA, episcopul Apoloniadei, (sec. IX), mărturisitor, 20 martie.
 NICHITA, episcopul Calcedonului, (sec. IX), mărturisitor, 28 mai.
 NICHITA Hartularie din Constantinopol, (sec. XII), cuvios, 9 septembrie.
 NICHITA patriciul din Paflagonia, (sec. IX), cuvios, 13 octombrie.
 NICHITA romanul, († 414), mucenic, 15 septembrie.
 NICODIM de la Tismana, († 1406), cuvios, 26 decembrie.
 NICODIM din Alpasania-Albania, († 1722), noul mucenic, 11 iulie.
 NICODIM din Meteora-Tesalia, († 1551), noul mucenic, 16 august.
 NICODIM din Pecersca, (sec. XII), cuvios, 31 octombrie.
 NICODIM din Vaptopedi-Athos, (—), cuvios, 11 iulie.
 NICODIM din Palestina, (sec. I), apostol din cei 70, 4 ianuarie.
 NICOLAE, († 1754), noul mucenic, 31 octombrie.
 NICOLAE, arhiepiscopul Mirelor, († 340), cuvios, 6 decembrie.
 NICOLAE Caraman din Smirna, († 1657), noul mucenic, 6 decembrie.
 NICOLAE cel Nou din Vunena, (—), mucenic, 9 mai.
 NICOLAE Constantinopolitul, († 1732), noul mucenic, 12 noiembrie.
 NICOLAE din Magnezia, († 1766), noul mucenic, 24 aprilie.
 NICOLAE din Mețov, († 1676), mucenic, 16 mai.
 NICOLAE din Sevastia, († 320), mucenic, 9 martie.
 NICOLAE, episcopul Tesalonicului, (—), cuvios, 29 noiembrie.
 NICOLAE monahul, (sec. IX), cuvios, 24 decembrie.
 NICOLAE pantopolitul, († 1672), noul mucenic, 23 septembrie.
 NICOLAE, patriarhul Constantinopolului, (—), cuvios, 16 mai.
 NICOLAE Studitul, († 868), mărturisitor, 4 februarie.
 NICOLI SVIATOȘA din Cernigov, (sec. XII), cuvios, 14 octombrie.
 NICON din Neapole, († 251), mucenic, 23 martie.
 NICON din Pecersca, (încep. sec. XII), cuvios, 11 decembrie.
 NICON din Pisidia, († 303-305), mucenic, 28 septembrie.
 NICON din Radonej, († 1426), cuvios, 26 noiembrie.
 NICON zis «pocăiți-vă» din Armenia, (—), cuvios, 26 noiembrie.
 NICOSTRAT, (—), mucenic, 8 iulie.
 NICOSTRAT din Roma, († 288), mucenic, 18 decembrie.
 NICTOPOLION, (sec. III), mucenic, 3 noiembrie.
 NIFON din Athos, († 1330), cuvios, 14 iunie.
 NIFON, episcopul Novgorodului, († 1156), cuvios, 8 aprilie.
 NIFON, patriarhul Constantinopolului, († 1508), 11 august.
 NIL din Athos, (—), cuvios, 12 noiembrie.
 NIL, episcop în Egipt, († 310), mucenic, 17 septembrie.
 NIL pustnicul din Constantinopol, (sec. V), cuvios, 14 ianuarie.
 NIL Stolovenschi-Rusia, († 1554), cuvios, 7 decembrie.
 NIMFA, (—), cuvioasă, 28 februarie.
 NIMFODORA din Bitinia, († 304), muceniță, 10 septembrie.
 NIN, (—), mucenic, 10 noiembrie.
 NINA, luminătoarea Georgiei, († 335), 14 ianuarie.
 NIRSA, episcopul Persiei, (sec. IV), mucenic, 20 noiembrie.
 NISIE, (—), mucenic, 27 februarie.
 NITA, fiul Sf. Terentie, († 303-305), mucenic, 28 octombrie.
 NON, (—), cuvios, 5 decembrie.
 NONA, maica Sf. Grigore de Nazianz, († 374), binecredincioasă, 5 august.
 NUNCHIA din Elada, († 304), muceniță, 16 aprilie.

O

- OCHEAN, († 303-305), mucenic, 4 septembrie.
 OLGA a Rusiei, († 969), binecredincioasă, 11 iulie.
 OLIMP, († 66), apostol din cei 70, 10 noiembrie.
 OLIMPIADA, diaconița din Constantinopol, († 410), cuvioasă, 25 iulie.
 OLIMPIE, din Persia, (sec. III), mucenic, 30 iulie.
 OLIMPIE din Roma, (sec. III), mucenic, 30 ianuarie.

OLIMPIODORA, (—), muceniță, 31 decembrie.
 OLIVIAN, (—), cuvios, 25 mai.
 OLIVIAN, episcopul cetății Aneu, († 303-305), mucenic, 29 mai.
 ONISIFOR, († 303-305), mucenic, 9 noiembrie.
 ONISIFOR, episcop în Corfu, (sec. I), apostol din cei 70, 28 aprilie, 7 sept.
 ONISIM, (—), mucenic, 6 iulie.
 ONISIM din Cezareea, (sec. IV), cuvios, 14 iulie.
 ONISIM, episcop în Efes, († 95), apostol din cei 70, 22 noiembrie.
 ONUFRIE cel Mare egipteanul, († 400), cuvios, 12 iunie.
 OPREA din Săliște, († c. 1780), mărturisitor, 21 octombrie.
 OR, († 304), mucenic, 22 august.
 OR, monahul din Tebaida, († 390), cuvios, 7 august.
 ORENTIE din Anatolia, († 303-305), mucenic, 25 iunie.
 OREOZILA, (—), muceniță, 26 iulie.
 OREST din Aravachia, († 304), mucenic, 13 decembrie.
 OREST din Tiana, († 304), mucenic, 10 noiembrie.
 ORION, (—), mucenic, 10 noiembrie.
 ORION din Rait, († 288), cuvios, 14 ianuarie.
 OROPSIS, († 304), mucenic, 22 august.
 ORTISIE, (—), cuvios, 15 iunie.
 OSIE, episcopul Cordobei-Spania, (256-357), cuvios, 27 august.
 OSIE proorocul, (c. 810-720 în. Hr.), 17 octombrie.

P

PACTOBIE, (sec. III), mucenic, 3 noiembrie.
 PAFNUTIE din Borob, († 1477), cuvios, 1 mai.
 PAFNUTIE din Egipt, (sec. IV), mărturisitor, 25 septembrie.
 PAFNUTIE, tatăl cuv. Eufrosina, (sec. V), cuvios, 25 septembrie.
 PAGARIE (PANHARIE), ucis în Nicomidia, († 302), mucenic, 19 martie
 PAHOMIE, (—), cuvios, 6 mai.
 PAHOMIE, († 1730), noul mucenic, 21 mai.
 PAHOMIE, (—), mucenic, 13 ianuarie.
 PAHOMIE cel Mare egipteanul, († 346), cuvios, 15 mai.
 PAISIE cel Mare din Egipt, († 370), cuvios, 19 iunie.
 PALADIA, (sec. II), muceniță, 24 mai.
 PALADIE din Galatia, († 425), cuvios, 28 ianuarie.
 PALAMON, (—), cuvios, 12 august.
 PAMFIL, (—), mucenic, 12 august.
 PAMFIL din Palestina, († 303-305), mucenic, 5 noiembrie.
 PAMFIL preotul din Berit-Fenicia, († 309-310), mucenic, 16 februarie.
 PAMFILION, († 303-305), mucenic, 17 mai.
 PAMVO egipteanul, († 385), cuvios, 18 iulie.
 PAMVON din Egipt, (—), mucenic, 5 iunie.
 PANAGHIOT chesarineanul, († 1765), noul mucenic, 25 iunie.
 PANCOSMIE, (—), cuvios, 29 noiembrie.
 PANDOLEON, (—), mucenic, 17 septembrie.
 PANFAMIR, († 303-305), mucenic, 17 mai.
 PANGRATIE, episcopul Tavromeniei-Sicilia, (sec. I), mucenic, 9 iulie.
 PANHARIE, (—), mucenic, 19 noiembrie.
 PANSEMNI din Antiohia, († 369), cuviosoasă, 10 iunie.
 PANSIRION, († 303-305), mucenic, 24 ianuarie.
 PANSOFIE din Alexandria-Egipt, († 250), mucenic, 15 ianuarie.
 PANTELEIMON din Nicomidia, († 303), mucenic, 27 iulie.
 PAPA cel tânăr, (—), mucenic, 1 august.
 PAPA din Laranda-Laodiceea, († 304), mucenic, 16 martie.
 PAPA din Licaonia, († 303-305), mucenic, 14 septembrie.
 PAPIA din Pamfilia, († 250), mucenic, 3 februarie.
 PAPIA, († 303-305), mucenic, 28 iunie.
 PAPIA, (sec. II), mucenic, 7 iulie.
 PAPIA, (—), mucenic, 25 octombrie.
 PAPIE din Corint, († 251), mucenic, 31 ianuarie.
 PAPIL diconul din Tiatira-Asia Mică, († 250), mucenic, 13 octombrie.

- PAPILIN, (—), mucenic, 13 mai.
PAPIRIN, (—), mucenic, 13 ianuarie.
PAPOS, (—), cuvios, 3 iunie.
PARAMON din Nicomidia, († 250), mucenic, 29 noiembrie.
PARASCHEVI, sora Fotiniei, († 66), muceniță, 26 februarie.
PARASCHIVA cea veche din Iconia-Asia Mică, († 303-305), muceniță, 28 oct.
PARASCHIVA din Epivatele-Tracia, († 1050), cuvioasă, 14 octombrie.
PARASCHIVA din Roma, († 140), muceniță, 26 iulie.
PARIGORIE din Licia, (—), mucenic, 18 februarie.
PARIGORIE din Siria, (—), mucenic, 29 ianuarie.
PARMENA diaconul, (sec. I), apostol din cei 70, 28 iulie.
PAROD preotul, († 836), mucenic, 22 ianuarie.
PARTAGAPI, (—), muceniță, 2 septembrie.
PARTENIE, episcopul Lampsacului, († 318, cuvios. 7 februarie.
PARTENIE, patriarhul Constantinopolului, († 1657), mucenic, 24 martie.
PASARION, (—), cuvios, 11 august.
PASICRAT din Misia, († 302), mucenic, 24 aprilie.
PATAPIE din Teba-Egipt, (sec. VII), cuvios, 8 decembrie.
PATERMUTIE (altul) din Egipt, (sec. IV), cuvios, 9 iulie.
PATERMUTIE egipteanul, († 310), mucenic, 17 septembrie.
PATERMUTIE din Tebaida-Egipt, (sec. IV), mucenic, 9 iulie.
PARICHIE din Mînăstirea Sf. Sava, (sec. VIII), mucenic, 20 martie.
PATRICHE, episcopul Prusei, († 363), mucenic, 19 mai.
PATROCLU din Galia, (sec. III), mucenic, 17 august.
PATROVA, episcop în Neapole, (sec. I), apostol din cei 70, 5 noiembrie.
PAULIN, episcopul Nolei-Italia, († 431), cuvios, 23 ianuarie.
PAVEL, († 303-305), mucenic, 24 ianuarie.
PAVEL, (—), mucenic, 3 februarie.
PAVEL, (—), mucenic, 28 mai.
PAVEL, (—), mucenic, 21 octombrie.
PAVEL, arhiepiscopul Neocezareei, (sec. IV), cuvios, 23 decembrie.
PAVEL cel smerit. (—), cuvios, 4 octombrie.
PAVEL din Corint, (sec. III), mucenic, 10 martie.
PAVEL din Damasc, (—), mucenic, 25 septembrie.
PAVEL din Gaza. († 308). mucenic, 18 iulie.
PAVEL din Iamnia, († 309), mucenic, 16 februarie.
PAVEL din Latron, († 956). cuvios, 15 decembrie.
PAVEL din Mesopotamia, († 250), mucenic, 18 mai.
PAVEL din Nicomidia, (sec. III), mucenic, 3 iunie.
PAVEL doctorul din Corint, (—), sec. III), (—), 28 iunie.
PAVEL din Egipt, († 308). mucenic, 16 iulie.
PAVEL, episcopul Constantinopolului, († 351), mucenic, 6 noiembrie.
PAVEL, episcopul Corintului, (—), cuvios, 27 martie.
PAVEL, episcopul Plusiadei-Bitinia, († 850), mărturisitor, 8 martie.
PAVEL, patriarhul Constantinopolului, (780-784), cuvios, 30 august.
PAVEL, († 330), cuvios, 7 martie.
PAVEL din Ptolemaida-Fenicia, († 274), mucenic, 4 martie.
PAVEL rusul, († 1683), noul mucenic, 3 aprilie.
PAVEL din Tars-Cilicia. († 67), apostol, 29 iunie.
PAVEL tebeul (Tebaida), (227-341), cuvios, 15 ianuarie.
PAVEL Xiropotameanul, (sec. IX), cuvios, 28 iulie.
PAVSICACHIE, episcopul Sinadei, († 606), cuvios, 13 mai.
PAVSILIP din Tracia, (sec. II), mucenic, 8 aprilie.
PEON din Roma, († 167), mucenic, 1 iunie.
PELAGHIA, (—). muceniță, 25 martie.
PELAGHIA din Antiohia, († 457), cuvioasă, 8 octombrie.
PELAGHIA din Tars, († 303-305), muceniță, 4 mai.
PELAGHIA fecioara din Antiohia-Siria, († 311), muceniță, 8 octombrie.
PEREGRIN, (sec. II), mucenic, 7 iulie.
PEREGRIN din Atena, (—), mucenic, 17 iunie.
PERGET. (—), cuvios, 8 februarie.
PERPETUA din Cartagina, († 203), muceniță, 1 februarie.
PERS, (—), mucenic, 31 octombrie.

- PETRONIA din Palestina, (—), muceniță, 29 septembrie.
 PETRONIE, (sec. II), mucenic, 24 septembrie.
 PETRONIE, (—), cuvios, 23 octombrie.
 PETRU, († 108), mucenic, 3 iulie.
 PETRU, (—), mucenic, 21 octombrie.
 PETRU, (—), mucenic, 28 noiembrie.
 PETRU din Betsaida-Galileia, († 67), apostol, 29 iunie.
 PETRU cel Nou, (—), mucenic, 14 iunie.
 PETRU DAMASCHIN, (—), mucenic, 9 februarie.
 PETRU din Agreea, (—), cuvios, 13 septembrie.
 PETRU Avesalomitul din Ania-Palestina, († 309), mucenic, 12 ianuarie.
 PETRU din Athos, († 734), cuvios, 12 iunie.
 PETRU din Capitoliu, (—), mucenic, 4 octombrie.
 PETRU din Constantinopol, (sec. VIII), mucenic, 9 august.
 PETRU din Galatia, († 429), cuvios, 1 februarie.
 PETRU din Ierapoli, (—), mucenic, 13 ianuarie.
 PETRU din Lampsac, († 250), mucenic, 18 mai.
 PETRU din Monovate, (—), mucenic, 7 februarie.
 PETRU din Nicomidia, († 287), mucenic, 28 decembrie.
 PETRU din Rostov, († 1290), cuvios, 30 iunie.
 PETRU din Sinopi, (—), mucenic, 30 iunie.
 PETRU din Vlaherna, (—), mucenic, 16 mai.
 PETRU egipteanul, (—), cuvios, 27 ianuarie.
 PETRU, episcopul Alexandriei, († 312), mucenic, 24 noiembrie.
 PETRU, episcopul Niceei, († 823), cuvios, 10 septembrie.
 PETRU, făcătorul de minuni, (—), cuvios, 3 mai.
 PETRU, episcopul Sevastiei, († 387), cuvios, 9 ianuarie.
 PETRU din Galatia, (sec. IX), cuvios, 9 octombrie.
 PETRE Patriciul, (—), cuvios, 1 iulie.
 PETRU preotul, (—), cuvios, 28 noiembrie.
 PETRU sihastrul, (—), cuvios, 25 noiembrie.
 PETRU temnicerul, († 303-305), mucenic, 26 ianuarie.
 PETRU vameșul, (sec. VI), binecredincios, 22 septembrie.
 PEVSIP din Galia, (sec. II), mucenic, 16 ianuarie.
 PLAMA, fecioara din Egipt, († 337), cuvioasă, 3 martie.
 PIERIE, preotul din Antiohia, (—), mucenic, 27 iunie.
 PIGASIE din Persia, († 341-345), mucenic, 2 noiembrie.
 PILEVS, episcopul Egiptului, († 310), mucenic, 17 septembrie.
 PIMEN cel cu multe dureri din Pecersca, († 1110), cuvios, 7 august.
 PIMEN cel Mare egipteanul, († 454), cuvios, 27 august.
 PIMEN din Galatia, († 600), cuvios, 27 august.
 PIMEN din Pecersca, (—), cuvios, 27 august.
 PIMEN din Pisidia, († 303-305), mucenic, 28 septembrie.
 PIN din Sciția Mică, (sec. II), mucenic, 20 ianuarie.
 PINUFRIE, (—), cuvios, 27 noiembrie.
 PINUL, ucenicul Sf. Andrei, (sec. I), mucenic, 20 iunie.
 PIONIE, preotul din Smirna, († 250), mucenic, 11 martie.
 PIOR, (—), cuvios, 17 iunie.
 PISTIS, fiica Sofiei din Roma, († 137), muceniță, 17 septembrie.
 PISTOS, fiul muceniței Vasa, († 303-305), mucenic, 21 august.
 PITIRUN, (—), cuvios, 29 noiembrie.
 PIULIE, (—), mucenic, 18 februarie.
 PLACILLA (FLACILLA) din Bizanț, (sec. IV), binecredincioasă, 14 sept.
 PLATON din Ancira, († 302), mucenic, 18 noiembrie.
 PLATON studitul din Constantinopol, († 813), cuvios, 4 aprilie.
 PLATONIDA, diaconită din Mesopotamia, († 308), cuvioasă, 6 aprilie.
 PLISIE din Egipt, († 303-305), mucenic, 15 martie.
 PLUTIN, (—), mucenic, 12 februarie.
 POLICARP cel Nou, (—), mucenic, 7 iulie.
 POLICARP din Alexandria, (sec. IV), mucenic, 2 aprilie.
 POLICARP din Pecersca, († 1182), cuvios, 24 iulie.
 POLICARP, episcopul Smirnei, († 156), 23 februarie.

- POLIDOR din Efes, († 1794), noul mucenic, **3 septembrie**.
 POLIEN din Roma, (sec. I), mucenic, **18 august**.
 POLIEUCT, (—), mucenic, **1 august**.
 POLIEUCT din Cezareea, (sec. IV), mucenic, **19 decembrie**.
 POLIEUCT din Meletina-Armenia Mică, († 255), mucenic, **9 ianuarie**.
 POLIEUCT, patriarhul Constantinopolului, (—), cuvios, **5 februarie**.
 POLIHRONIE din Siria, (sec. V), mucenic, **23 februarie**.
 POLIHRONIE, episcopul Babilonului, (sec. III), mucenic, **30 iulie**.
 POLIHRONIE, preotul din Ganifavita, (sec. IV), mucenic, **7 octombrie**.
 POLIVIE, episcopul Rinocerului, (sec. V), cuvios, **12 mai**.
 POLIXENIA din Spania, (sec. I), binecredincioasă, **23 septembrie**.
 POMBIAN, (—), mucenic, **22 iunie**.
 POMBIE, (sec. II), mucenic, **7 iulie**.
 POMPIE, (sec. IV), mucenic, **5 aprilie**.
 POMPIE din Africa, (sec. III), mucenic, **10 aprilie**.
 POMPIE din Heracleea, († 250), mucenic, **23 decembrie**.
 PONTICUS din Lion, († 177), mucenic, **25 iulie**.
 PONTIE, senatorul din Roma, († 257), mucenic, **5 august**.
 POPLIA, diaconiță din Antiohia-Siria, (sec. IV), muceniță, **9 octombrie**.
 POPLIE din Zeugma-Eufrat, († c. 380), cuvios, **25 ianuarie**.
 PORFIRIE, mucenic, **10 februarie**.
 PORFIRIE, († 309), mucenic, **16 februarie**.
 PORFIRIE, († 303-305), mucenic, **9 noiembrie**.
 PORFIRIE din Efes,, (sec. III), mucenic, **4 noiembrie**.
 PORFIRIE cel din Mimi, († 361), mucenic, **15 septembrie**.
 PORFIRIE, episcopul Gazei, († 420), cuvios, **26 februarie**.
 PORFIRIE stratilatul, († 305), mucenic, **25 noiembrie**.
 POTAMIA, (—), muceniță, **7 august**.
 POTAMIANI din Alexandria, († 302), muceniță, **7 iunie**.
 POTAMON, episcopul Heracleei-Egipt, († 341), mucenic, **16 mai**.
 POTIN, episcopul Lionului, († 177), mucenic, **25 iulie**.
 PRILIDIAN din Antiohia, († 250), mucenic, **4 septembrie**.
 PRISC, (—), mucenic, **21 septembrie**.
 PRISC din Sevastia, († 320), mucenic, **9 martie**.
 PROCLU din Calipta-Galătia, († 100), mucenic, **12 iulie**.
 PROCLU, patriarhul Constantinopolului, († 447), cuvios, **20 noiembrie**.
 PROCOPIE, († 1811), noul mucenic, **25 iunie**.
 PROCOPIE, (—), mucenic, **24 noiembrie**.
 PROCOPIE Decapolitul, († 750), mărturisitor, **27 februarie**.
 PROCOPIE din Ustiog, († 1303), cuvios, **8 iulie**.
 PROCOPIE din Ierusalim, († 303), mucenic, **8 iulie**.
 PROCUL, diaconul din Italia, († 305), mucenic, **21 aprilie**.
 PROHOR diaconul, (sec. I), apostol din cei 70, **28 iulie**.
 PROHOR din Pecersca, († 1107), cuvios, **10 februarie**.
 PROKES (PROCESS) din Roma, (sec. I), mucenic, **11 aprilie**.
 PROTAN din Egipt, († 262), mucenic, **24 decembrie**.
 PROTASIE din Placentia-Italia, (sec. I), mucenic, **14 octombrie**.
 PROTERIE, patriarhul Alexandriei, († 457), mucenic, **28 februarie**.
 PROTOGHEN, episcopul Cariei, (—), cuvios, **25 august**.
 PROTOLEON stratilatul, († 303), mucenic, **23 aprilie**.
 PROV, († 304), mucenic, **23 iunie**.
 PROV, (—), mucenic, **9 iulie**.
 PROV din Egipt, († 308), mucenic, **19 decembrie**.
 PROV din Pamfilia, († 304), mucenic, **12 octombrie**.
 PROZDOCA din Edesa, (305-306), muceniță, **4 octombrie**.
 PUD din Roma, († 65), apostol din cei 70, **15 aprilie**.
 PULCHERIA din Constantinopol, († 453), binecredincioasă, **10 septembrie**.
 PUPLIE, (—), cuvios, **4 aprilie**.
 PUPLIE, mucenic, **27 aprilie**.

Q

- QUART, episcop în Fenicia, († 66), apcstol din cei 70, 10 noiembrie.
 QUINTILIAN din Ozovia-Durostor, († 303), mucenic, 28 aprilie.
 QUIRIN, episcopul Sisciei-Panonia, († 304), mucenic, 4 iunie.

R

- RAFAIL (Sf. Arhanghel), 26 martie.
 RAIDĂ, fecioara din Egipt, († 308), muceniță, 23 septembrie.
 RAVULA din Samosata-Siria, († 530), cuvios, 19 februarie.
 REVOCAT din Cartagena, († 203), mucenic, 1 februarie.
 RIGHIN, episcop în Scopelon-Elada, (—), mucenic, 25 februarie.
 RIL din Goția, (sec. IV), mucenic, 26 martie.
 RIM din Sciția Mică, (sec. II), mucenic, 30 ianuarie.
 RIPSIMIA din Roma, († 303-305), muceniță, 30 septembrie.
 RIX, vicarul din Campania, († 301), mucenic, 6 iulie.
 RODION, (—), mucenic, 20 martie.
 RODION, ucenicul Sf. Petru, († 66), apostol din cei 70, 10 noiembrie.
 RODOPIAN, diaconul din Caria, († 303-305), mucenic, 3 mai.
 ROMAN ciliceanul, (—), cuvios, 9 februarie.
 ROMAN, făcătorul de condace (Emesa-Siria), (sec. VI), cuvios, 1 oct.
 ROMANO, (—), mucenic, 30 mai.
 ROMANO din Carpenisia-Bizanț, († 1695), noul mucenic, 6 ianuarie.
 ROMANO din Carpenisia, († 1794), noul mucenic, 5 ianuarie.
 ROMANO din Palestina, († 303), mucenic, 18 noiembrie.
 ROMIL, († 303), mucenic, 6 septembrie.
 ROMUL, ipodiaconul din Diospolis-Egipt, († 303-305), mucenic, 15 martie.
 RUF, (—), mucenic, 8 septembrie.
 RUF, (—), mucenic, 22 octombrie.
 RUF din Cizic, († 303-305), mucenic, 29 aprilie.
 RUF din Damasc, (—), mucenic, 25 septembrie.
 RUF, eppicopul Tebei-Grecia, (sec. I), apostol din cei 70, 8 aprilie.
 RUFIAN, (—), mucenic, 8 septembrie.
 RUFIN, diaconul din Sinope, († 310), mucenic, 7 aprilie.
 RUSTIC din Roma, (sec. III), mucenic, 30 ianuarie.
 RUSTIC preotul, (sec. I), mucenic, 3 octombrie.

S

- SADOC (SADOT), episcopul Persiei, († 342), mucenic, 20 februarie.
 SAIE, (—), mucenic, 5 ianuarie.
 SAKERDON din Sevastia, († 320), mucenic, 9 martie.
 SALAMAN, sihastrul de pe Eufrat, († 400), cuvios, 23 ianuarie.
 SALOMIEA mironosița, (sec. I), binecredincioasă, 3 august.
 SALONA romanul, (—), mucenic, 23 mai.
 SAMEU elamiteanul, (—), prooroc, 9 ianuarie.
 SAMONA din Edessa-Mesopotamia, († 303-305), mucenic, 15 noiembrie.
 SAMSON din Roma, primitorul de străini, († 530), cuvios, 27 iunie.
 SAMUIL, (1155-1075 în. Hr.), prooroc, 20 august.
 SAMUIL din Egipt, († 309-310), mucenic, 16 februarie.
 SANCT, diaconul din Lion, († 177), mucenic, 25 iulie.
 SARA, (—), cuvioasă, 13 iulie.
 SARAPAVON senatorul, (—), mucenic, 6 septembrie.
 SARAMATA, (—), cuvios, 30 august.
 SARVIL, fiul Sf. Terentie, († 303-305), mucenic, 28 octombrie.
 SARVIL din Mesopotamia, (sec. II), mucenic, 29 ianuarie.
 SATORMIN, fiul Iulianei, (—), mucenic, 22 iunie.
 SATORNIC din Creta, († 250), mucenic, 23 decembrie.
 SATURNIN, (—), mucenic, 12 februarie.
 SATURNIN, (sec. II), mucenic, 7 iulie.
 SATURNIN din Cartagena, († 203), mucenic, 1 februarie.
 SATURUS din Cartagena, († 203), mucenic, 1 februarie.

- SAVA, (—), mucenic, 1 mai.
SAVA, arhiepiscopul Serbiei, († 1237), cuvios, 14 ianuarie.
SAVA din Palestina, (—), mucenic, 31 octombrie.
SAVA din Sinai, († 288), cuvios, 14 ianuarie.
SAVA Gotul, († 372), mucenic, 18 aprilie.
SAVA, mitropolitul Ardealului, († 1683), mărturisitor, 24 aprilie.
SAVA Nigdeli, († 1732), noul mucenic, 12 noiembrie.
SAVA rusul, egumenul, († 1407), cuvios, 3 decembrie.
SAVA sfințitul din Mutalasc-Capadochia, (439-533), cuvios, 5 decembrie.
SAVA Stratilatul (gotul), († 272), mucenic, 24 aprilie.
SAVATIE, († 278), mucenic, 19 septembrie.
SEVATIE din Solovăț-Carelia, (sec. XV), cuvios, 17 aprilie.
SAVEL din Persia, († 362), mucenic, 17 iunie.
SAVIN, (—), mucenic, 25 octombrie.
SAVIN din Roma, († 269), mucenic, 30 ianuarie.
SAVIN egipteanul, († 287), mucenic, 16 martie.
SAVIN episcopul, (—), cuvios, 15 octombrie.
SAVINIAN din Damasc, (—), mucenic, 25 septembrie.
SAVORIE, († 343), mucenic, 20 noiembrie.
SEBASTIAN din Roma, († 288), mucenic, 18 decembrie.
SEBASTIAN stratilatul din Roma, (—), mucenic, 26 februarie.
SEBASTIANA din Tracia, (sec. I), muceniță, 16 septembrie.
SEBASTIANI din Marcianopolis, (sec. I), muceniță, 24 octombrie.
SECUND din Cartagena, († 203), mucenic, 1 februarie.
SEIMUL din Goția, (sec. IV), mucenic, 26 martie.
SELATIL (Sf. Arhanghel), 26 martie.
SELEUC din Egipt, († 309-310), mucenic, 16 februarie.
SELEUC, (—), mucenic, 23 mai.
SELEUC, (sec. IV), mucenic, 13 septembrie.
SELEUC, (—), mucenic, 31 octombrie.
SELINIAD din Egipt, (—), mucenic, 5 iunie.
SENIS din Persia, (sec. III), 30 iulie.
SENUFIE, (—), cuvios, 25 martie.
SEPTEMIN, († 304), mucenic, 16 aprilie.
SEPTIMIN, (—), mucenic, 30 august.
SERAFIM de la Sarov, († 1833), cuvios, 2 ianuarie.
SERAFIM, episcopul Fanarului, († 1601), noul mucenic, 4 decembrie.
SERAFIMA din Antiohia, (sec. II), muceniță, 29 iulie.
SERAPION cel Nou, († 205), mucenic, 12 iulie.
SERAPION din Egipt, (sec. IV), mucenic, 13 septembrie.
SERAPION din Roma, (sec. I), mucenic, 18 august.
SERAPION din Sidon, († 388), cuvios, 14 mai, 21 martie.
SERAPION egipteanul, (sec. II), mucenic, 24 mai.
SERAPION, episcopul cetății Tmuis-Egipt, († 362), cuvios, 5 aprilie.
SERGHIE, (—), (—), 2 ianuarie.
SERGHIE, (—), cuvios, 12 august.
SERGHIE, († 303-305), mucenic, 7 octombrie.
SERGHIE de la Radonej, († 1392), cuvios, 25 septembrie.
SERGHIE din mînăstirea Sf. Sava, (—), mucenic, 20 martie.
SERGHIE magistrul, (—), (—), 28 iunie.
SERGHIE mărturisitorul, (sec. IX), cuvios, 13 mai.
SERGHIE preotul, (—), mucenic, 28 noiembrie.
SERIDA din Gaza, (—), cuvios, 13 august.
SEVER, (—), mucenic, 8 septembrie.
SEVER din Tracia, († 304), mucenic, 20 august.
SEVERIAN, (sec. I), mucenic, 4 iunie.
SEVERIAN, († 320), mucenic, 9 septembrie.
SEVERIAN din Sevastia, († 320), mucenic, 9 martie.
SEVERIN, (sec. I), mucenic, 4 iulie.
SEVERIN din Nicomidia, († 303-305), mucenic, 22 august.
SEVIR, preotul din Tuderia, († 530), (—), 27 iunie.
SHINON, (—), mucenic, 23 decembrie.

SONIRIL din Goția, (sec. IV), mucenic, 26 martie.
 SOPATRA din Constantinopol, (sec. VII), cuvioasă, 9 noiembrie.
 SOSANA, (sec. II), muceniță, 24 mai.
 SOSANA din Palestina, († 303-305), muceniță, 15 decembrie.
 SOSANA din Tavromena-Sicilia, (sec. I), muceniță, 7 iunie.
 SOSIPATRU, episcopul Iconiei, († 66), apostol din cei 70, 10 noiembrie.
 SOSITEU, (—), mucenic, 9 decembrie.
 SOSON, diaconul din Italia, († 305), mucenic, 21 aprilie.
 SOSTEN, (sec. I), apostol din cei 70, 29 martie.
 SOSTEN, († 766), mucenic, 28 noiembrie.
 SOTIRIH, (—), mucenic, 24 octombrie.
 SOZONT din Nicomidia, (—), (—), 7 august.
 SOZONT din Licaonia-Asia Mică, († 288), mucenic, 7 septembrie.
 SPERAT, (—), mucenic, 17 iulie.
 SPIRIDON, episcopul Trimitundeii-Cipru, († 347), cuvios, 12 decembrie.
 SPIRIDON, prescurarul din Pecersca, (sec. XII), cuvios, 31 octombrie.
 SPOE, (—), cuvios, 9 august.
 STAHIE, episcop în Arghiropolis, (sec. I), apostol din cei 70, 31 octombrie.
 STAMATE din Volo-Grecia, († 1680), noul mucenic, 16 august.
 ȘTEFAN, (—), mucenic, 8 februarie.
 ȘTEFAN, (—), cuvios, 7 iunie.
 ȘTEFAN, (—), cuvios, 12 august.
 ȘTEFAN, (—), mucenic, 21 octombrie.
 ȘTEFAN, (—), mucenic, 25 octombrie.
 ȘTEFAN arhidiaconul, († 33), mucenic, 27 decembrie.
 ȘTEFAN, arhiepiscopul Constantinopolului, (—), cuvios, 18 iulie.
 ȘTEFAN cel Nou, († 912), cuvios, 9 decembrie.
 ȘTEFAN cel Nou mărturisitorul din Constantinopol, († 766), cuvios, 28 nov.
 ȘTEFAN cel Nou din Constantinopol, († 893), cuvios, 18 mai.
 ȘTEFAN, ctitorul mănăstirii Hinolacul-Athos, (sec. VIII), cuvios, 14 ian.
 ȘTEFAN din Antiohia-Pisidia, († 303-305), mucenic, 22 noiembrie.
 ȘTEFAN din Athos, (—), cuvios, 27 februarie.
 ȘTEFAN din mănăstirea Triglia, (sec. IX), mărturisitor, 28 martie.
 ȘTEFAN din Palestina, (—), mucenic, 31 octombrie.
 ȘTEFAN din Plachidiane, (—), cuvios, 11 ianuarie.
 ȘTEFAN, episcopul Surojiei, (sec. VIII), mărturisitor, 15 decembrie.
 ȘTEFAN, episcopul Vladimirului, († 1094), cuvios, 27 aprilie.
 ȘTEFAN, făcătorul de minuni, cuvios, 31 martie.
 ȘTEFAN, papa Romei, († 257), mucenic, 3 august.
 ȘTEFAN savaitul, († 794), cuvios, 13 iulie.
 ȘTEFAN stratilatul, (sec. II), mucenic, 24 mai.
 ȘTEFANA, (sec. I), apostol din cei 70, 15 iunie.
 ȘTEFANIDA din Italia, († 303), muceniță, 11 noiembrie.
 STELIAN paflagonul, (—), cuvios, 26 noiembrie.
 STIRACHIE, (—), mucenic, 8 august.
 STIRACHIN din Roma, (sec. III), mucenic, 30 ianuarie.
 STRATIGHIE, (—), mucenic, 19 august.
 STRATON, (—), mucenic, 13 septembrie.
 STRATON din Nicomidia, († 303), mucenic, 17 august.
 STRATONIC, († 314); mucenic, 13 ianuarie.
 STRATONIC, († 274), mucenic, 4 martie.
 STRATONIC, (—), mucenic, 30 septembrie.
 STRATONIC, (—), mucenic, 31 octombrie.
 SUZANA fecioara din Italia, († (303-305), muceniță, 6 iunie.
 SUZANA fecioara din Roma, († 295), muceniță, 11 august.

T

TADEU, (—), mucenic, 22 noiembrie.
 TADEU din Edesa, (sec. I), apostol, 21 august.
 TADEU studitul din Constantinopol, (sec. IX), mărturisitor, 29 decembrie.
 TAISIA din Alexandria-Egipt, († 340), cuvioasă, 8 octombrie.
 TALALEU, (—), mucenic, 19 noiembrie.

- TALALEU din Cilicia, (sec. V), mărturisitor, 27 februarie.
 TALALEU din Fenicia, († 284), mucenic, 20 mai.
 TALASIE, (—), cuvios, 20 mai.
 TALASIE din Siria, (sec. V), cuvios, 22 februarie.
 TALU, (—), mucenic, 20 septembrie.
 TALU, preotul din Laodiceea, († 300), mucenic, 16 martie.
 TARAHI, († 304), mucenic, 12 octombrie.
 TARASIE, (—), mucenic, 7 iunie.
 TĂRASIE, patriarhul Constantinopolului, († 806), cuvios, 25 februarie.
 TAȚIAN, (—), mucenic, 12 septembrie.
 TAȚIANA, (—), cuvioasă, 5 ianuarie.
 TAȚIANA fecioara din Roma, († 235), muceniță, 12 ianuarie.
 TAȚION din Mantinea, († 305), mucenic, 25 august.
 TATTIS din Damasc, (—), muceniță, 25 septembrie.
 TATUIL, (—), mucenic, 4 august.
 TATUIL, (sec. II), mucenic, 4 septembrie.
 TAVITA fecioara din Iope, (sec. I), muceniță, 25 octombrie.
 TAVMASIE din Cizic, († 303-305), mucenic, 29 aprilie.
 TAVRION din Amfipolis-Macedonia, (—), mucenic, 7 noiembrie.
 TECLA, (sec. III), muceniță, 6 septembrie.
 TECLA din Cezareea Palestinei, († 304), muceniță, 19 august.
 TECLA din Iconia Licaonia-Asia Mică, (sec. I), muceniță, 24 septembrie.
 TECLA din Persia, († 346), muceniță, 9 iunie.
 TECLA fecioara, († 343), muceniță, 20 noiembrie.
 TECLA fecioara din Italia, († 303-305), muceniță, 6 iunie.
 TECUSA din Ancira-Galatia, († 303), muceniță, 18 mai.
 TEI, (—), mucenic, 23 februarie.
 TEIS sau TEA din Gaza, († 308), muceniță, 18 iulie.
 TELESFOR, papa Romei, († 127), mucenic, 22 februarie.
 TELETIE, (—), mucenic, 30 mai.
 TEMISTOCLE din Mira Liciei, (sec. III), mucenic, 21 decembrie.
 TEOCLIT, (—), mucenic, 14 septembrie.
 TEOCLITA, făcătoarea de minuni, (sec. IX), binecredincioasă, 21 august.
 TEOCTIST, (—), mucenic, 4 februarie.
 TEOCTIST, (sec. V), cuvios, 3 septembrie.
 TEOCTIST corăbierul, (sec. III), mucenic, 6 septembrie.
 TEOCTIST din minăstirea Cucumi-Sicilia, († 800), cuvios, 4 ianuarie.
 TEOCTIST, patriarhul Constantinopolului, (sec. IX), mărturisitor, 20 nov.-
 TEOCTISTA, fiica Atanasiei, († 292), muceniță, 31 ianuarie.
 TEOCTISTA din Metimna-Lesbos, († 881), cuvioasă, 9 noiembrie.
 TEODOR, (—), mucenic, 1 august.
 TEODOR bizantiul, († 1795), noul mucenic, 17 februarie.
 TEODOR cel nebun pentru Hristos, (—), cuvios, 25 februarie.
 TEODOR cel sfințit din Tebaida-Egipt, († 368), cuvios, 16 mai.
 TEODOR din Amoreea, († 845-847), mucenic, 6 martie.
 TEODOR din Antiohia, (sec. IV), mucenic, 24 noiembrie.
 TEODOR din Cernigov, († 1244), mucenic, 20 septembrie.
 TEODOR din Constantinopol, (sec. IV), mucenic, 5 septembrie.
 TEODOR din Pecensca, († 1098), cuvios, 11 august.
 TEODOR din Perga Pamfiliei, (sec. II), mucenic, 21 aprilie.
 TEODOR din Plachidiane, (—), cuvios, 11 ianuarie.
 TEODOR din Roma, (sec. III), mucenic, 30 ianuarie.
 TEODOR, egumenul de la Ornon-Athōs, (—), cuvios, 8 august.
 TEODOR episcopul, (—), mucenic, 28 noiembrie.
 TEODOR, episcopul Alexandriei, (—), mucenic, 12 septembrie.
 TEODOR, episcopul Anghirei, (—), mucenic, 3 noiembrie.
 TEODOR, episcopul Cirinei, († 303), mucenic, 4 iulie.
 TEODOR, episcopul Edesei, (—), cuvios, 19 iulie.
 TEODOR mitilineanul, († 1704), noul mucenic, 30 ianuarie.
 TEODOR neamțul din Kiev, († 983), mucenic, 12 iulie.
 TEODOR, patriarhul Constantinopolului, (677-679), cuvios, 27 decembrie.
 TEODOR preotul, (—), mucenic, 28 noiembrie.

- TEODOR pustnicul de la Iordan, (sec. V), cuvios, 5 iunie.
 TEODOR scrisul din Palestina, († 850), mucenic, 27 decembrie.
 TEODOR sicheotul din Galatia, († 613), cuvios, 22 aprilie.
 TEODOR stratilat din Evhaita-Pont, († 320), mucenic, 8 februarie.
 TEODOR studitul din Constantinopol, († 826), mărturisitor, 11 noiembrie.
 TEODOR TIRON din Evhaita-Pont, († 304), mucenic, 17 februarie.
 TEODOR trihina din Constantinopol, (sec. IX), cuvios, 20 aprilie.
 TEODORA din Alexandria, († 304), muceniță, 5 aprilie.
 TEODORA din Alexandria, († 472), cuvioasă, 11 septembrie.
 TEODORA din Cezareea, († 755), cuvioasă, 30 decembrie.
 TEODORA din Elada, († 304), muceniță, 16 aprilie.
 TEODORA din Tesalonic, (sec. IX), cuvioasă, 29 august.
 TEODORA, soția împăratului Teofil, († 817), binecredincioasă, 11 februarie.
 TEODORIT presviterul din Antiohia, († 362), mucenic, 8 martie.
 TEODOSIA, (—), muceniță, 25 martie.
 TEODOSIA țarigrădeanca, (sec. VIII), muceniță, 29 mai.
 TEODOSIE, (—), mucenic, 26 martie.
 TEODOSIE, (—), mucenic, 13 aprilie.
 TEODOSIE cel Mare din Constantinopol, († 395), binecredincios, 17 ianuarie.
 TEODOSIE cel Tânăr din Constantinopol, († 450), binecredincios, 29 iulie.
 TEODOSIE chinoviarhul din Megarion-Capadochia, († 529), cuvios, 11 ianuarie.
 TEODOSIE din Antiohia, († 412), cuvios, 11 ianuarie.
 TEODOSIE din Athos, (—), cuvios, 11 ianuarie.
 TEODOSIE din Scopelo-Grecia, (—), cuvios, 5 februarie.
 TEODOSIE egumenul din Pecersca, († 1074), cuvios, 3 mai.
 TEODOSIE, noul doctor, (sec. IX), 7 august.
 TEODOSIA din Aminso-Pont, († 310), muceniță, 20 martie.
 TEODOSIA fecioara din Tir-Fenicia, († 308), muceniță, 29 mai
 TEODOSIA, mama Sf. Procopie, († 303), muceniță, 8 iulie
 TEODOT, († 363), mucenic, 19 februarie.
 TEODOT, († 108), mucenic, 3 iulie.
 TEODOT, († 108), mucenic, 4 iulie.
 TEODOT, (—), mucenic, 17 septembrie.
 TEODOT din Ancira-Galatia, († 303), mucenic, 18 mai.
 TEODOT din Cizic, († 303-305), mucenic, 29 aprilie.
 TEODOT, episcopul Chirinei-Cipru, († 320), mucenic, 2 martie.
 TEODOT, episcopul Efesului, (—), cuvios, 12 octombrie.
 TEODOT, papa Romei, (—), mucenic, 18 mai.
 TEODOTA, († 108), muceniță, 3 iulie.
 TEODOTA, (sec. III), muceniță, 22 octombrie.
 TEODOTA, (—), muceniță, 3 noiembrie.
 TEODOTA din Bitinia, († 304), muceniță, 29 iulie, 22 decembrie.
 TEODOTA din Pont, († 230), muceniță, 17 septembrie.
 TEODOTA din Pont, (sec. III), muceniță, 21 octombrie.
 TEODOTIA, († 108), muceniță, 4 iulie.
 TEODOTIA, fiica Atanasiei, († 292), muceniță, 31 ianuarie.
 TEODOTION, (—), mucenic, 24 ianuarie.
 TEODUL, († 309-310), mucenic, 16 februarie.
 TEODUL, († 73), mucenic, 18 iunie.
 TEODUL, (—), mucenic, 4 septembrie.
 TEODUL, (—), mucenic, 12 septembrie.
 TEODUL cipriotel, (sec. IV), cuvios, 3 decembrie.
 TEODUL citetel din Tesalonic, († c. 300), mucenic, 5 aprilie.
 TEODUL din Creta, († 250), mucenic, 23 decembrie.
 TEODUL din Sevastia, († 320), mucenic, 9 martie.
 TEODUL, fiul lui Esper, (sec. II), mucenic, 2 mai.
 TEODUL, fiul Sf. Terentie, († 303-305), mucenic, 28 octombrie.
 TEODUL, fecelul eparh din Constantinopol, (sec. IV), cuvios, 3 decembrie.
 TEODUL, preotul din Constantinopol, (sec. V), cuvios, 14 ianuarie.
 TEODULA din Cilicia, († 304), muceniță, 5 februarie.
 TEOFAN, († 1559), noul mucenic, 8 iunie.
 TEOFAN cel Nou din Macedonia, (—), cuvios, 19 august.

- TEOFAN din Antiohia, († 369), cuvios, 10 iunie.
 TEOFAN din Meteora, (—), cuvios, 17 mai.
 TEOFAN din Palestina, († 850), mărturisitor, 11 octombrie.
 TEOFAN mărturisitorul, (sec. III), cuvios, 9 septembrie.
 TEOFAN mărturisitorul din Constantinopol, († 814), cuvios, 12 martie.
 TEOFANA din Constantinopol, († 893), binecredincioasă, 16 decembrie.
 TEOFIL, († 108), mucenic, 4 iulie.
 TEOFIL, († 303), mucenic, 23 iulie.
 TEOFIL de lângă Tiberiopolis, (sec. VIII), mărturisitor, 10 octombrie.
 TEOFIL diaconul din Libia, (sec. IV), mucenic, 8 ianuarie.
 TEOFIL, diaconul din Nicomidia, († 287), mucenic, 28 decembrie.
 TEOFIL din Amoreea, († 845-847), mucenic, 6 martie.
 TEOFIL din Athos, († 1548), cuvios, 8 iulie.
 TEOFIL din Bizanț, (sec. VIII), mucenic, 30 ianuarie.
 TEOFIL din Cilicia, (—), cuvios, 23 iunie.
 TEOFIL din Palestina, († 303-305), mucenic, 5 noiembrie.
 TEOFIL din Sevastia, († 320), mucenic, 9 martie.
 TEOFIL din Zachint-Dalmația, († 1635), noul mucenic, 24 iulie.
 TEOFIL, episcopul Nicomidiei, (sec. IX), mărturisitor, 8 martie.
 TEOFIL mărturisitorul, (sec. VIII), cuvios, 2 octombrie.
 TEOFIL plîngătorul din Pecersca, († începutul sec. XII), cuvios, 29 decembrie.
 TEOFIL pustnicul din Egipt, (—), cuvios, 2 decembrie.
 TEOGHEN, episcopul Pariei, († 320), mucenic, 2 ianuarie.
 TEOGNIE, fiul muceniței Vasa, († 303-305), mucenic, 21 august.
 TEOGNIS din Cizic, († 303-305), mucenic, 29 aprilie.
 TEOID, (—), mucenic, 5 ianuarie.
 TEONA, (—), cuvios, 4 aprilie.
 TEONA din Nicomidia, († 303), mucenic, 20 aprilie.
 TEONA, episcopul Tesalonicului, (—), cuvios, 4 aprilie.
 TEONA din Egipt, († 290), mucenic, 5 ianuarie.
 TEOPEMPT, (—), mucenic, 11 iunie.
 TEOPEMPT, episcopul Nicomidiei, († 290), mucenic, 5 ianuarie.
 TEOPIST, fiul Sf. Eustație, († 120), mucenic, 20 septembrie.
 TEOPISTI, soția Sf. Eustațiu, († 120), muceniță, 20 septembrie.
 TEOPREPIE din Nicomidia, († 303-305), mucenic, 22 august.
 TEOPREPIE, fiul lui Filit, (sec. II), mucenic, 28 martie.
 TEOTECHI, (—), mucenic, 10 decembrie.
 TEOTEGN din Antiohia, († încep. sec. IV), mucenic, 10 octombrie.
 TEOTIM, (—), mucenic, 4 septembrie.
 TEOTIM din Palestina, († 303-305), mucenic, 5 noiembrie.
 TEOTIMI, (—), muceniță, 19 mai.
 TEOSTIH din Cizic, († 303-305), mucenic, 29 aprilie.
 TEOSTIRICT mărturisitorul, (—), cuvios, 17 martie.
 TERAPONT, episcop în Cipru, (sec. VIII), mucenic, 14 mai.
 TERAPONT, episcopul Sardelor, († 259), mucenic, 27 mai.
 TERENCE, (—), mucenic, 5 aprilie.
 TERENCE, (—), mucenic, 16 octombrie.
 TERENCE († 303-305), mucenic, 28 octombrie.
 TERENCE din Africa, (sec. III), mucenic, 10 aprilie.
 TERENCE, episcopul Iconiei, (—), mucenic, 21 iunie.
 TERINOS, (—), mucenic, 23 aprilie.
 TERM din Goția, (sec. IV), 26 martie.
 TERMU, (—), mucenic, 5 aprilie.
 TERȚIE, episcopul Iconiei, († 66), apostol din cei 70, 30 octombrie.
 TESALONICHI din Amfipolis-Macedonia, (—), muceniță, 7 noiembrie.
 TESPESE din Capadochia, (sec. III), mucenic, 1 iunie.
 TESPESE din Galatia, († 304), mucenic, 20 noiembrie.
 TEUDOTION, († 303), mucenic, 24 ianuarie.
 TIBURTIE din Roma, († 232), mucenic, 22 noiembrie.
 TIBURTIE din Roma, († 288), mucenic, 18 decembrie.
 TIGRIE preotul din Constantinopol, (sec. V), mucenic, 16 iunie.
 TIHIC, episcop în Colofoni, (sec. I), apostol din cei 70, 8 decembrie.
 TIHON, episcopul Amatundei, († 424), cuvios, 16 iunie.

TIMOLAE din Pont, († 303-305), mucenic, 15 martie.
 TIMON diaconul, (sec. I), mucenic, 28 iulie.
 TIMOTEI, (—), cuvios, 1 februarie.
 TIMOTEI anagnostul din Tebaida, († 295), mucenic, 3 mai.
 TIMOTEI din Cezareea, (—), cuvios, 27 februarie.
 TIMOTEI din Gaza, († 304), mucenic, 19 august.
 TIMOTEI din Mauretania, (sec. IV), mucenic, 19 decembrie.
 TIMOTEI din Palestina, († 303-305), mucenic, 5 noiembrie.
 TIMOTEI din Simvoli-Asia Mică, (incep. sec. IX), cuvios, 21 februarie.
 TIMOTEI, episcop în Efes, († 109), apostol din cei 70, 22 ianuarie.
 TIMOTEI episcopul, (—), mucenic, 28 noiembrie.
 TIMOTEI, episcopul Prusei, (sec. IV), mucenic, 10 iunie.
 TIMOTEI, ucenicul Sf. Vavila, (sec. III), mucenic, 24 ianuarie .
 TION cu 2 copii, (—), mucenic, 1 februarie.
 TIRS din Bitinia, († 250), mucenic, 14 decembrie.
 TIT din Pecersca, († 1190), cuvios, 27 februarie.
 TIT, episcopul din Creta, († 101), apostol din cei 70, 25 august.
 TIT, făcătorul de minuni, (sec. IX), cuvios, 2 aprilie.
 TITOS, (—), cuvios, 26 august.
 TOMA apostolul, (sec. I), 6 octombrie.
 TOMA Defurchin, (sec. X), cuvios, 10 decembrie.
 TOMA diaconul, (—), mucenic, 28 noiembrie.
 TOMA din Maleo-Grecia, (sec. X), cuvios, 7 iulie.
 TOMA, patriarhul Constantinopolului, († 610), cuvios, 21 martie.
 TOMAIDA din Alexandria, (—), muceniță, 14 aprilie.
 TRANQUILIN, preot din Roma, († 288), mucenic, 18 decembrie.
 TRIANDAFIL Zagoreul, († 1680), noul mucenic, 8 august.
 TRIBUN din Roma, (sec. III), mucenic, 30 ianuarie.
 TRIFILIE, episcopul Levcusiei-Cipru, († 370), cuvios, 13 iunie.
 TRIFINA din Cizic, (—), muceniță, 31 ianuarie.
 TRIFON, arhiepiscopul Constantinopolului, († 931), cuvios, 19 aprilie.
 TRIFON din Palestina, (—), mucenic, 29 septembrie.
 TRIFON din Lampsac-Frigia, († 250), mucenic, 1 februarie.
 TRIFONIA din Cizic, (—), cuvioasă, 11 aprilie.
 TRIVIMIU din Perga Pamfiliei, († 250), mucenic, 2 martie.
 TROADIE din Neocezareea-Pont, († 250), mucenic, 2 martie.
 TROFIM, († 65), apostol din cei 70, 15 aprilie.
 TROFIM, († 303), mucenic, 23 iulie.
 TROFIM, († 278), mucenic, 19 septembrie.
 TROFIM din Nicomidia, († 300), mucenic, 18 martie.
 TROFIM din Palestina, (—), mucenic, 29 septembrie.
 TROFIM, preotul din Laodiceea, († 300), mucenic, 16 martie.

U

UAR din Egipt, († 304), mucenic, 19 octombrie.
 ULPIAN din Corint, (—), cuvios, 28 iunie.
 URBAN, († 304), mucenic, 23 iunie.
 URBAN din Antiohia, († 250), mucenic, 4 septembrie.
 URBAN din Constantinopol, (sec. IV), mucenic, 5 septembrie.
 URBAN, episcop în Macedonia, (sec. I), apostol din cei 70, 31 octombrie.
 URBAN, episcop în Macedonia, (—), cuvios, 29 noiembrie.
 URIIL (Sf. Arhanghel), 26 martie.
 URPASIAN din Nicomidia, († 295), mucenic, 9 martie.
 URSICHIE, (sec. III), mucenic, 14 august.

V

VACH, († 303-305), mucenic, 7 octombrie.
 VACH cel Nou din Palestina, (sec. VIII), mucenic, 15 decembrie.
 VADIM din Persia, († 376), mucenic, 9 aprilie.
 VAHTISOIU din Persia, (sec. IV), mucenic, 16 mai.

- VALENT, diaconul din Ierusalim, († 309), mucenic, 16 februarie.
 VALENT din Sevastia, († 320), mucenic, 9 martie.
 VALENTIN, (—), mucenic, 24 octombrie.
 VALENTIN din Misia, († 302), mucenic, 24 aprilie.
 VALENTIN, episcopul Umbriei, (sec. III), mucenic, 30 iulie.
 VALENTIN, preotul din Roma, († 270), mucenic, 6 iulie.
 VALENTINA din Cezareea, (—), muceniță, 10 februarie.
 VALENTINA din Gaza, († 308), muceniță, 18 iulie.
 VALERIAN din Galatia, (sec. IV), mucenic, 13 septembrie.
 VALERIAN din Roma, († 167), mucenic, 1 iunie.
 VALERIAN din Roma, († 232), mucenic, 22 noiembrie.
 VALERIAN din Schitopolis, (—), mucenic, 4 mai.
 VALERIAN din Trapezunda, († 292), mucenic, 21 ianuarie.
 VALERIAN pruncul, (—), mucenic, 14 septembrie.
 VALERIE, (—), mucenic, 23 aprilie.
 VALERIE, (—), mucenic, 25 octombrie.
 VALERIN, (—), mucenic, 25 octombrie.
 VALERIU, (sec. II), mucenic, 29 noiembrie.
 VALERIU din Sevastia, († 320), mucenic, 9 martie.
 VAPTOS, (—), mucenic, 10 februarie.
 VARAHIL (Sf. Arhanghel), 26 martie.
 VARAHISIE din Persia, (—), mucenic, 29 martie.
 VARIPSAVA, (sec. II), mucenic, 10 septembrie.
 VARIS din Goția, (sec. IV), muceniță, 26 martie.
 VARLAAM, (—), cuvios, 30 mai.
 VARLAAM din jurul Antiohiei, († 304), mucenic, 19 noiembrie.
 VARLAAM din Novgorod, († 1192), cuvios, 6 noiembrie.
 VARLAAM din Pecersca, (sec. XI), cuvios, 26 noiembrie.
 VARS, episcopul Edesei, (sec. IV), cuvios, 15 octombrie.
 VARSANUFIE, episcopul Damascului, (sec. V), cuvios, 29 februarie.
 VARSANUFIE, episcop în Tver-Rusia, († 1756), cuvios, 4 octombrie.
 VARSAVA (Just), (sec. I), apostol din cei 70, 4 ianuarie.
 VARSIM, (—), mucenic, 24 ianuarie.
 VARTOLOMEU (BARTOLOMEU), (sec. I), apostol, 11 iunie.
 VARUH, (—), cuvios, 21 octombrie.
 VARULA copilul din Antiohia-Siria, († 303), mucenic, 18 noiembrie.
 VARVAR, (—), mucenic, 14 mai.
 VARVAR din Lucania, (—), mucenic, 6 mai.
 VARVAR ostașul, (sec. IV), mucenic, 6 mai.
 VARVARA din Heliopolis-Egipt, († 306), muceniță, 4 decembrie.
 VAS, († 303), mucenic, 20 ianuarie.
 VASIAN, episcopul Lavdiei-Italia, († 409), cuvios, 10 iunie.
 VASIAN din Siria, (sec. V), cuvios, 10 octombrie.
 VASILISA din Egipt, († 262), muceniță, 24 decembrie.
 VASILE, (—), cuvios, 1 iulie.
 VASILE, (—), mucenic, 25 octombrie.
 VASILE, († 766), mucenic, 28 noiembrie.
 VASILE, arhiepiscopul Tesalonicului, (—), cuvios, 1 februarie.
 VASILE Cel Mare din Capadochia, († 379), cuvios, 1 ianuarie.
 VASILE cel Nou din Asia Mică, (sec. X), cuvios, 26 martie.
 VASILE diaconul, (—), mucenic, 28 noiembrie.
 VASILE din Ancira, († 362), mucenic, 1 ianuarie.
 VASILE din Pecersca, († 1098), cuvios, 11 august.
 VASILE din Schitopolis, (—), mucenic, 5 iulie.
 VASILE, episcopul Amasiei, († 322), mucenic, 26 aprilie.
 VASILE, episcopul Pariei-Misia, († 750), mărturisitor, 12 aprilie.
 VASILE preotul din Ancira, († 362), mucenic, 22 martie.
 VASILEVS, episcop în Cherson, († încep. sec. IV), mucenic, 7 martie.
 VASILID, († 303), mucenic, 20 ianuarie.
 VASILID din Alexandria, († 202), mucenic, 1 aprilie.
 VASILID din Creta, († 250), mucenic, 23 decembrie.
 VASILISA din Egipt, († 262), muceniță, 24 decembrie.

- VASILISA din Elada, († 304), muceniță, 16 aprilie.
 VASILISA din Roma, (sec. I), 15 aprilie.
 VASILISA din Nicomidia, († 303), muceniță, 3 septembrie.
 VASILISC bătrînul, (—), mucenic, 29 iulie.
 VASILISC, nepotul Sf. Teodor Tiron, († 304), 22 mai.
 VASOIU din Amoreea, († 845-847), mucenic, 6 martie.
 VAȘSA, († 303-305), muceniță, 21 august.
 VATA persul, († 364), mucenic, 1 mai.
 VATUS, preotul din Goția, (sec. IV), mucenic, 26 martie.
 VAUTHA fecioara, († 343), muceniță, 20 noiembrie.
 VAVILA, arhiepiscopul Antiohiei, († 250), mucenic, 4 septembrie.
 VAVILA dascălul, († 303-305), mucenic, 4 septembrie.
 VAVILA din Nicomidia, (—), cuvios, 28 decembrie.
 VAVILA preotul din Teopoli, (sec. III), mucenic, 24 ianuarie.
 VENDIMIAN din Misia, († 512), cuvios, 1 februarie.
 VENEDIM din Lampsac, († 250), mucenic, 18 mai.
 VENERIE din Roma, (sec. III), mucenic, 30 ianuarie.
 VENIAMIN, (—), cuvios, 29 decembrie.
 VENIAMIN diaconul din Persia, († 424), mucenic, 31 martie.
 VERINA din Edesa-Siria, († 305-306), muceniță, 4 octombrie.
 VERONICA din Palestina, (sec. I), 12 iulie.
 VERONICHIE, (—), cuvios, 17 iulie.
 VETRANIO (Bretanio), episcopul cetății Tomis, (sec. IV), cuvios, 25 ian.
 VEVEA, sora lui Sarvil, (încep. sec. II), muceniță, 29 ianuarie.
 VEVEA, sora lui Tatuil, (sec. II), muceniță, 4 septembrie.
 VIANOR din Pisidia-Asia Mică, (încep. sec. IV), mucenic, 10 iulie.
 VICHENTIE diaconul din Spania, († 303), mucenic, 11 noiembrie.
 VICTOR din Corint, († 251), mucenic, 5 aprilie.
 VICTOR din Italia, († 160), mucenic, 11 noiembrie.
 VICTOR din Nicomidia, († 303), mucenic, 20 aprilie.
 VICTORIN din Corint, († 251), mucenic, 5 aprilie.
 VICTORIN din Roma, († 304), mucenic, 18 decembrie.
 VIL, fiul Sf. Terentie, († 303-305), mucenic, 28 octombrie.
 VIRCA din Goția, (sec. IV), muceniță, 26 martie.
 VIRCO din Goția, (sec. IV), mucenic, 26 martie.
 VIRIE, (—), mucenic, 29 iulie.
 VIRIL (CHIRIL), episcopul Cataniei, (sec. I), cuvios, 21 martie.
 VISARION din Egipt, (sec. V), cuvios, 6 iunie.
 VISARION, episcopul Larissei-Grecia, (—), cuvios, 15 septembrie.
 VISARION Sarai, († c. 1750), mărturisitor, 21 octombrie.
 VIT din Sicilia, († 303), mucenic, 15 iunie.
 VITALIE, (—), cuvios, 11 ianuarie.
 VITALIE, (—), mucenic, 28 aprilie.
 VITALIE, episcopul Ravenei-Italia, (sec. I), mucenic, 23 iulie.
 VITALIE monahul din Egipt, (sec. VII), cuvios, 22 aprilie.
 VIV monahul, (sec. III), mucenic, 6 septembrie.
 VIVIAN din Sevastia, († 320), mucenic, 9 martie.
 VLADIMIR întocmai cu apostolii-Kiev, († 1015), binecredincios, 15 iulie.
 VLASIE din Amoreea, (—), cuvios, 31 martie.
 VLASIE, episcopul Sevastiei-Capadochia, († 316), mucenic, 11 februarie.
 VLASIE, papa Romei, (—), cuvios, 22 februarie.
 VLASIE boariul din Cezareea Capadochiei, (sec. III), mărturisitor, 3 febr.
 VRIENA, (—), cuvioasă, 30 august.
 VRUHIE, (—), mucenic, 27 martie.
 VUCOL, episcopul Smirnei, († 100), (—), 6 februarie.
 VUSIRIS, (—), mucenic, 31 decembrie.

Z

- ZAHARIA, († 1782), noul mucenic, 20 ianuarie.
 ZAHARIA, (—), mucenic, 21 octombrie.
 ZAHARIA din Corint, († 1684), noul mucenic, 30 martie.
 ZAHARIA din Kiev, († sec. XI), cuvios, 24 martie.

- ZAHARIA din Prusa, († 1802), noul mucenic, 22 mai.
 ZAHARIA egipteanul, (sec. IV), cuvios, 5 decembrie.
 ZAHARIA, patriarhul Ierusalimului, (—), cuvios, 21 februarie.
 ZAHARIA proorocul, († 520 în. Hr.), (—), 8 februarie.
 ZAHEU vameșul, (sec. I), apostol din cei 70, 20 aprilie.
 ZARVIL, (sec. II), mucenic, 4 septembrie.
 ZENAIDA din Tars-Cilicia, (sec. I), muceniță, 11 octombrie.
 ZENAIDA din Sicilia, (sec. I), muceniță, 7 iunie.
 ZEVIN din Siria, (sec. V), cuvios, 23 februarie.
 ZEVINA, (—), muceniță, 20 octombrie.
 ZEVINA din Cezareea-Palestina, († 304), muceniță, 12 noiembrie.
 ZINA din Arabia, († 304), mucenic, 22 iunie.
 ZINA, episcop în Diospolis, (sec. I), apostol din cei 70, 4 ianuarie.
 ZINON, (—), cuvios, 3 martie.
 ZINON, (—), mucenic, 5 aprilie.
 ZINON, (—), mucenic, 28 aprilie.
 ZINON, (—), cuvios, 12 iunie.
 ZINON, (—), mucenic, 11 august.
 ZINON, († 303-305), mucenic, 22 august.
 ZINON, (—), mucenic, 3 septembrie.
 ZINON, († 303), mucenic, 6 septembrie.
 ZINON, apostol din cei 70, (sec. I), mucenic, 27 septembrie.
 ZINON din Cezareea Capadochiei, (sec. IV), cuvios, 10 februarie.
 ZINON din Arabia, († 304), mucenic, 22 iunie.
 ZINON din Gaza, († 361), mucenic, 21 septembrie.
 ZINON din Nicomidia, († 303), mucenic, 20 aprilie.
 ZINON, episcopul Veronei, († 380), mucenic, 12 aprilie.
 ZINON, ucenicul cuv. Silvan, (—), cuvios, 19 iunie.
 ZINON, ucenicul Sf. Vasile, (încep. sec. V), cuvios, 30 ianuarie.
 ZINOVIA, sora episcopului Zinovie, († 303-305), muceniță, 30 octombrie.
 ZINOVIE, episcopul Egeilor, († 303-305), mucenic, 30 octombrie.
 ZOE din Roma, († 288), muceniță, 18 decembrie.
 ZOI, soția lui Esper, (sec. II), muceniță, 2 mai.
 ZOIL, (—), cuvios, 3 martie.
 ZOIL, (—), mucenic, 13 aprilie.
 ZOSIMA, (—), cuvios, 24 ianuarie.
 ZOSIMA din Cilicia, (sec. VI), cuvios, 4 ianuarie.
 ZOSIMA din Palestina, (sec. VI), cuvios, 4 aprilie.
 ZOSIMA din Pisidia, († 303-305), mucenic, 28 septembrie.
 ZOSIMA din Solovăț-Carelia, († 1478), cuvios, 17 aprilie.
 ZOSIMA, episcopul Babilonului din Egipt, (—), cuvios, 4 iunie.
 ZOSIMA, episcopul Siracuzei, († 660), cuvios, 21 ianuarie.
 ZOSIMA fenicianul, († sec. VI), cuvios, 8 iunie.
 ZOSIMA din Antiohia-Pisidia, (sec. II), mucenic, 19 iunie.
 ZOSIMA pustnicul din Cilicia (—), mucenic, 19 septembrie.
 ZOTIC din Constantinopol, (sec. IV), mucenic, 31 decembrie.
 ZOTIC din Creta, († 250), mucenic, 23 decembrie.
 ZOTIC din Galatia (sec. IV), mucenic, 23 decembrie.
 ZOTIC din Nicomidia, († 303), mucenic, 20 aprilie.
 ZOTIC din Nicomidia, († 303-305), mucenic, 22 august.
 ZOTIC din Nicomidia, († 303), mucenic, 21 octombrie.

X

- XANTIE din Sevastia, († 320), mucenic, 9 martie.
 XANTIPPI din Spania, (sec. I), binecredincioasă, 23 septembrie.
 XENI, (—), muceniță, 18 ianuarie.
 XENIA (EVSEVIA) din Roma, (a II-a jumătate a sec. V), cuvioasă, 24 ian.
 XENOFONT din Constantinopol, (sec. VI), cuvios, 26 ianuarie.

de Preotul GRIGORE POPESCU
Biserica Hagiu

COSTUL REVISTEI

<u>IN ȚARĂ</u>		<u>PESTE HOTARE</u>	
Pe un an	17,50 lei	Pe un an	35 lei
Un număr	5 „	Un număr	10 „
Un număr dublu	10 „	Un număr dublu	20 „

In București, revista «Biserica Ortodoxă Română» se poate cumpăra de la Magazinul de obiecte bisericești al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, str. 30 decembrie nr. 9.

IN DORINȚA DE A ÎMBUNĂȚĂȚI NEÎNCETAT EXECUȚIA TEHNICĂ A TIPĂRITURILOR SALE, EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ROAGĂ PE P.P. C.C. PREOȚI ȘI PE TOȚI CEILALȚI ABONAȚI AI REVISTELOR SFINTEI PATRIARHII SĂ RESTITUE TIPOGRAFIEI INSTITUTULUI BIBLIC, BUCUREȘTI STR. PRINCIPATELE UNITE Nr. 60 RAION N. BALCESCU, TOATE EXEMPLARELE DIN REVISTE ȘI CĂRȚI CU DEFECT, PENTRU A LI SE TRIMITE ALTELE BUNE ÎN SCHIMB.

TIPOGRAFIA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNĂ ORTODOXĂ PRIMEȘTE — CU ÎMPLINIREA FORMELOR LEGALE — COMENZI DE ÎMPRIMATE (ANUNȚURI, STATE DE SALARII, FORMULARE, CĂRȚI DE VIZITĂ, INVITAȚII ETC.) ȘI STĂ LA DISPOZIȚIA PAROHILOR ȘI P.P. C.C. PREOȚI PENTRU LUCRĂRI DE LEGATORIE DE TOT FELUL (LEGAT ÎN PINZĂ, PIELE, METAL, CATIFEA ETC.).

BIROUL DE REDACȚIE

BUCUREȘTI
TIPOGRAFIA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXA
1956

726

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMÎNE

LUCRĂRILE SFÎNTULUI SINOD
ȘI ALE ADUNĂRII NAȚIONALE BISERICESTI
INSCĂUNAREA NOULUI MITROPOLIT AL ARDEALULUI

ANUL LXXIV

3-4

MARTIE-APRILIE 1956

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXA

BISERICA ORTODOXĂ ROMINĂ

BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMINE

APARE LUNAR / ABONAMENTUL 17,50 LEI ANUAL

COMITETUL DE REDACȚIE

PREȘEDINTE:

P.F. JUSTINIAN, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

MEMBRI:

P.C. Pr. ALEXANDRU IONESCU, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor.

P.C. Pr. CONSTANTIN NONEA, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Iașilor.

P.C. Pr. TRAIAN BELAȘCU, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Sibiului.

P.C. Pr. N. NICOLAESCU, Consilier al Sfintei Arhiepiscopii a Craiovei.

P.C. Pr. N. CORNEANU, Consilier al Sf. Arhiepiscopii a Timișoarei.

REDACTOR RESPONSABIL:

P.C. Pr. I. GAGIU, Director al Administrației Patriarhale.

COLABORATORI:

Inalt Prea Sfinții Mitropoliți, Prea Sfinții Episcopi;
Profesorii Institutelor Teologice, Seminarilor Monahale și
Școlilor de cântăreți bisericești;
Prea Cucernicii Consilieri administrativi patriarhali și eparhiali;
Protopopii, preoții, candidații la titlul de magistru
și doctor în Teologie, etc.

*MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE RESTITUE.
COLABORATORII SÎNT RUGAȚI SĂ-ȘI PĂSTREZE
COPIE DUPĂ MANUSCRISELE PE CARE LE TRIMIT
REDACȚIEI REVISTEI „BISERICA ORTODOXĂ ROMINĂ”*

MANUSCRISELE, CARȚILE, COMUNICARILE OFICIALE ALE
EPARHIILOR, REVISTELE PERIODICE, ABONAMENTELE ȘI ORI
CE FEL DE CORESPONDENȚA PRIVITOARE LA REVISTA SE
TRIMIT PE ADRESA: EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MI-
SIUNE ORTODOXĂ, — STR. ANTIM Nr. 29, RAIONUL N. BALCESOU,
BUOUREȘTI, CU MENȚIUNEA: PENTRU «BISERICA ORTODOXĂ
ROMINĂ» — BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMINE.

P A T R I A R H I A R O M Î N Ă
I N S T I T U T U L B I B L I C Ș I D E M I S I U N E O R T O D O X A

B I S E R I C A
O R T O D O X Ă R O M Î N Ă

: : B U L E T I N U L O F I C I A L A L P A T R I A R H I E I R O M Î N E : :

A N U L L X X I V

Nr. 3-4

M A R T I E - A P R I L I E 1 9 5 6 .

R E D A C Ț I A Ș I A D M I N I S T R A Ț I A :
B U C U R E Ș T I — S T R A D A A N T I M N r . 2 9 — R A I O N U L N B Ă L C E S C U

C U P R I N S U L

Pag.

I. PASTORALE — SCRISORI IRENICE, MESAGII

Indemnurile Sinodului Permanent către clerul Bisericii Ortodoxe Române	199
Schimb de telegrame cu prilejul împlinirii a 25 de ani de patriarhicească păstorire a Prea Fericitului Patriarh Alexandru al III-lea	204
Schimb de telegrame cu prilejul împlinirii a 11 ani de slujire patriarhicească a Sanctității Sale Patriarhului Alexei	205
Schimb de telegrame cu prilejul sărbătoririi zilei numelui Sanctității Sale Patriarhului Alexei	206
Schimb de telegrame cu prilejul zilei de naștere a Prea Fericitului Patriarh Chiril	207

II. VIAȚA BISERICESCĂ

A 55-a aniversare a Prea Fericitului Patriarh Justinian	208
Alegerea, hirotonia, investitura și înscăunarea I. P. S. Mitropolit Justin al Ardealului, de Diac. Prof. Gh. I. Moiescu și Pr. Prof. Grigore T. Marcu	215
Scrisoarea de mulțumire trimisă Prea Fericitului Patriarh Justinian de I.P.S. Mitropolit Justin al Ardealului	265
Oaspeți străini la Patriarhia Română	266
În legătură cu arestarea și deportarea Arhiepiscopului Makarios al Ciprului	267
Încetarea din viață a Arhiepiscopului Spiridon al Atenei	271

III. ÎN APĂRAREA PĂCII

Sesiunea extraordinară a Consiliului Mondial al Păcii	277
Documente adoptate la sesiunea extraordinară a Consiliului Mondial al Păcii	282
Scrisoarea Conducerii Bisericii Ortodoxe Ruse către Conducătorii Consiliului Mondial al Bisericilor, traducere de Pr. Pavel Grosu	284

IV. RECENZII

Revistele Centrelor Mitropolitane din Patriarhia Română	287
---	-----

V. PARTEA OFICIALĂ

Modificarea și completarea unor articole din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române	300
Lucrările Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în sesiunea ordinară din februarie 1956	302
Lucrările Colegiului Electoral pentru alegerea Episcopilor și Arhiepiscopilor-Mitropoliți	309
Lucrările Adunării Naționale Bisericești în sesiunea ordinară a anului 1956	311
Dare de seamă asupra activității Administrației Patriarhale pe anul 1955	318
Referatul Comisiunii Bisericești a Adunării Naționale Bisericești asupra Dării de seamă a Sectorului Administrativ-Bisericesc al Administrației Patriarhale	335
Dare de seamă asupra activității Sectorului de Editură și Tipografie al Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă pe anul 1955	338
Referatul Comisiunii Culturale a Adunării Naționale Bisericești asupra Dării de seamă a Sectorului de Editură și Tipografie al Institutului Biblic pe anul 1955	351
Dare de seamă asupra activității Sectorului Ateliere I al Institutului Biblic pe anul 1955	353
Referatul Comisiunii Economice-Financiare a Adunării Naționale Bisericești asupra Dării de seamă a Sectorului Ateliere I al Institutului Biblic pe anul 1955	360
Dare de seamă asupra activității Sectorului Ateliere II al Institutului Biblic pe anul 1955	362
Referatul Comisiunii Bisericești a Adunării Naționale Bisericești asupra Dării de seamă a Institutului Biblic — Sectorul Ateliere II pe anul 1955	367
Referatul Comisiunii Economice-Financiare a Adunării Naționale Bisericești asupra Dării de seamă a Institutului Biblic — Sectorul Ateliere II pe anul 1955	368
Înștiințare pentru pictorii bisericești autorizați	369
Tablou nominal de pictorii și zugravii bisericești autorizați de Sf. Patriarhie	370

PASTORALE, SCRISORI IRENICE, MESAGII

INDEMNURILE SINODULUI PERMANENT CĂTRE CLERUL BISERICII ORTODOXE ROMINE

În ședința sa din 17 martie 1956, Sinodul Permanent al Bisericii Ortodoxe Române a îndreptat către clerul ortodox din țara noastră, următoarele părintești îndemnuri:

PENTRU ÎMBUNĂTĂȚIREA FELULUI DE VIAȚĂ AL ȚĂRĂNIMII NOASTRE

Îmbunătățirea condițiilor de viață a țărănimii muncitoare constituie o preocupare din cele mai înalte ale Cîrmuirii de astăzi a Statului nostru. Problema aceasta nu trebuie să ne rămînă străină nici nouă, cîrmuitorilor sufletești ai obștei dreptcredincioase din țara noastră.

În anii din urmă, noi am trimis atît clerului, cît și credincioșilor noștri plugari, îndemnuri părintești pentru buna întocmire a muncilor agricole din toate anotimpurile, astfel ca ostenele lor să fie încununat de bucuria unor roade îndestulătoare, care să le asigure toate cele de trebuință pentru traiul de toate zilele. De astă dată, problema asupra căreia vrem să atragem atenția Cucernicilor Voastre privește hrana țaranului român, și sîntem datori să venim cu îndrumările și dezlegările noastre în această problemă, pentru mai multe motive.

În primul rînd, pentru că țărănimea alcătuiește marea majoritate a credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române, — și dacă misiunea noastră esențială este aceea de a călăuzi pașii acestor credincioși pe cărările ce duc la dobîndirea împărăției cerurilor, nu ne este totuși iertat să nu ne preocupăm și de viața lor materială pe acest pămînt, în numele Celui care a venit în lume, ca «lumea să aibă viață și să aibă belșug» (Ioan X, 10).

În al doilea rînd, pentru că țaranul român nu cunoaște în deajuns cum să se gospodărească pentru a-și asigura o hrană substanțială, care să-i dea energia trebuitoare în vederea muncilor agricole la care este chemat în anumite timpuri ale anului.

În al treilea rînd, pentru că obîrșia noastră țărănească ne îndatorează să nu dăm uitării pe milioanele de credincioși țărani care trudesc pe

ogoarele scumpei noastre patrii, ci să-i ajutăm în năzuințele lor spre o viață mai bună, de rodnicie și bunăstare.

În sfârșit, pentru că trebuie să dăm credincioșilor noștri de la sate puțința să se hrănească îndestulător, chiar atunci când simțirea lor religioasă îi îndeamnă să împlinescă pravila grea a postului, — mai ales în timpul muncilor agricole de primăvară, când rezervele de iarnă sînt pe sfîrșite, iar pămîntul negru n-a început încă să producă nimic.

Munca educativă a clerului, în vederea îmbunătățirii hranei credincioșilor din rîndurile țaranilor, trebuie să prindă în obiectivele ei, următoarele:

1. Mămăliga e departe de a fi hrana cea mai potrivită pentru omul muncitor. E dovedit științificește, că numeroasele îmbolnăviri de pelagră, constatate în mediul rural, se datoresc hrănirii îndelungate numai cu mămăligă. Aceasta nu înseamnă că țaranul român trebuie să renunțe la cultivarea porumbului. Porumbul va continua să fie cultivat și în viitor — și încă pe suprafețe din ce în ce mai mari, — dar țaranul român va crește cu el vite și păsări, de pe urma cărora hrana sa se va îmbunătăți simțitor cu cele mai substanțiale alimente: carne, lapte, brînză și ouă;

2. Pe lângă fiecare casă de țară trebuie organizată o grădină de zarzavaturi, în care să se semene: ridichi de lună, ceapă și usturoi, spanac, dovlecei, mărar și pătrunjel, — toate legume timpurii, care pot intra în hrana omului în primele luni ale primăverii, cînd se simte lipsa cea mai mare de alimente;

3. În afară de această grădină din preajma casei, țaranul român va fi îndemnat să cultive și pe suprafețe mai întinse legumele de care are nevoie pe timpul verii, toamna, și pentru proviziile de iarnă: pătlăgele roșii și vinete, ardei, ceapă, cartofi, morcovi și varză. El va fi instruit cu privire la importanța vitaminelor în procesul de alimentație și dezvoltare a organismului uman, — vitamine care se găsesc din belșug în legumele ce pot fi recoltate din grădina fiecăruia;

4. O atențiune deosebită trebuiește acordată creșterii pomilor roditori. În această privință, trebuie înlăturată prejudecata că pomii roditori pot să crească numai în ținuturile de deal, — după cum trebuie înlăturată obișnuința de a sădi, mai ales la șes, numai pomi cu fructe acre, atît de dăunătoare sănătății omului.

Pomii cei mai indicați, pentru toate regiunile țării, sînt: cireșul, piersicul, gutuiul și nucul. Și aceasta, ținînd seama de faptul că cireșile se coc foarte devreme, cînd nu sînt alte fructe; gutuile se coc foarte tîrziu, toamna, cînd celelalte fructe încep să lipsească; piersicul este indicat contra anemiei, iar nucul produce fructe pentru iarnă, bogate în vitamine și materii grase. Gropile pentru plantatul pomilor se fac din iarnă. Organele pomicole ale Statului pot pune la îndemîna țaranilor muncitori puieții necesari, dacă sînt sesizate la vreme și cunosc nevoile locale de aprovizionare;

5. Un aliment hrănitor, care pe timpul postului poate înlocui carnea, laptele, brînză și ouăle, dacă pregătirea lui se face cu pricepere, este orezul. Alimentul acesta trebuie să pătrundă cît mai mult în sistemul de hrană al populației noastre rurale —, și dacă el poate fi cultivat în fiecare gospodărie, aceasta nu înseamnă că, suprimînd anumite cheltuieli

inutile — ca acelea pentru tutun sau alcool —, el nu s-ar putea găsi totuși în orice casă;

6. În lipsa orezului — sau pentru a înmulți numărul felurilor de mâncare —, poate fi folosit grâul pisat, fiert, îndulcit cu zahăr și amestecat cu nuci. Este foarte mare valoarea nutritivă a grâului pregătit astfel și el se poate afla la îndemîna oricui;

7. Oameni de toate vîrstele, dar mai ales copiii și bătrînii, au nevoie de mult zahăr în alimentația lor de fiecare zi. Dar nu trebuie să ne închipuim că numai zahărul de fabrică este trebuitor organismului omenesc. Toate fructele conțin zahăr, astfel că cei care au pe lîngă casă cît mai mulți pomi roditori, au prin aceasta și zahărul necesar unei hrăniri raționale.

Fructele își au însă vremea lor. Ele se trec repede, dar pot fi înlocuite, pentru vreme de iarnă, prin marmeladă sau magiun de fructe, care pot fi pregătite în orice gospodărie cu multă ușurință;

8. Țăranul român trebuie obișnuit să-și organizeze ceea ce se cheamă «cămara» cu proviziile de iarnă. Aceasta cu atît mai mult, cu cît el nu poate alerga în piață, ca orășeanul, pentru a se alimenta de acolo. Fiind cultivator de produse alimentare, țăranul român trebuie să aibă și în gospodăria sa personală alimente din care să-și poată pregăti hrana sa de fiecare zi, substanțială și variată. Pe lîngă alimentele despre care s-a amintit pînă aci, din cămara lui nu pot lipsi: fasolea, lîntea și cartoful — mai ales cartoful, a cărui pregătire variată poate îmbunătăți atît de mult alimentația țăranului nostru muncitor;

9. Preotul-duhovnic este dator să nu piardă din vedere faptul că alimentația omului trebuie adaptată vîrstei și sănătății acestuia. Copiii și bătrînii trebuie hrăniți cu o grijă deosebită, iar celor bolnavi nu li se poate pune pe umeri pravila anevoioasă a postului. Credința noastră religioasă nu așează piedici în dezvoltarea firească a organismului omenesc și nu înnăbușe năzuința spre deplina trăire a vieții, potrivit întocmirilor moralei creștine. Să cumpănească, deci, bine, preotul duhovnic, cu privire la pogorămintele ce are de făcut pentru fiecare din credincioșii săi în problema alimentației lor, căci nu toți oamenii se pot hrăni la fel;

10. Ca în toate acțiunile educative, rolul decisiv în această operă patriotică la care sînteți chemați, îl va îndeplini exemplul personal. Pentru aceea, luați de îndată cuvenitele măsuri și pregătiți curțile bisericilor și ale caselor parohiale pentru a putea fi plantate cu pomi fructiferi. Adresați-vă organelor pomicole locale pentru a vă aproviziona cu pomii de care aveți nevoie. În locurile rămase libere și printre pomii încă nedezvoltați, cultivați legume și zarzavaturi.

Cu prilejul vizitelor pe care le faceți enoriașilor voștri, însoțiți de soțiile voăstre sau de gospodinele mai cu experiență din Comitetul Parohial, învățați pe cei neștiutori cum să-și pregătească mai bine hrana, folosind resursele de care dispune fiecare.

Sîntem în pragul muncilor agricole de primăvară. Pentru ca acestea să poată fi făcute în cît mai bune condițiuni, este nevoie ca țărani muncitori să fie bine hrăniți. Chiar dacă au tot ce le trebuie, ei nu fac aceasta, din neștiință. În această privință, rolul educativ al preoțimii este nelimitat.

PREȘEDINTELE SINODULUI PERMANENT

† *J U S T I N I A N*
PATRIARHUL ROMINIEI

MEMBRII SINODULUI PERMANENT

† *SEBASTIAN*, Mitropolitul Moldovei și Sucevei
† *JUSTIN*, Mitropolitul Ardealului
† *FIRMILIAN*, Mitropolitul Olteniei

PENTRU BUNĂ CHIVERNISIRE A CELOR AĞONISITE PRIN MUNCA.

În aceeași ședință, Sinodul Permanent a aprobat, de asemenea, următorul indemn către clericii Bisericii Ortodoxe Române:

Prin măsurile pe care Conducătorii Patriei noastre le iau în sprijinirea țărănimii muncitoare și în scopul sporirii producției agricole și, deci, a veniturilor ei și al ridicării nivelului de trai material și cultural al oamenilor muncii de la orașe și sate, este și aceea de a se constitui cooperative de credit și economie.

De aceea, prin Decretul nr. 455 1955, al Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române, țărănimea noastră este îndrumată să se organizeze și să se încadreze în aceste cooperative.

Ca și celelalte forme de cooperație sătească, cum sînt cooperativele de consum și gospodăriile agricole colective, cooperativele de credit și economie sînt izvorite din dorința de a sprijini nevoile țărănimii muncitoare și sînt constituite prin asocierea de bună voie a cetățenilor.

Intemeiate pe spiritul de asociere de bună voie și de solidaritate dintre oameni, aceste cooperative aplică și dezvoltă principiul ajutorului reciproc și, în același timp, simțul de prevedere și economie, după vechiul proverb românesc: «Stringe bani albi pentru zile negre».

Scopul cooperativelor de credit și economie este de a păstra, de a valorifica și fructifica depunerile membrilor cooperatori, care constituiesc economiile existente în mediul rural și — după aceea— să acorde împrumuturi țăranilor muncitori, contribuind prin aceasta la ridicarea nivelului de trai material și cultural al țărănimii muncitoare.

Statul — garantînd depunerile spre fructificare și asigurînd secretul lor prin lege — vine apoi și cu alte avantaje în sprijinul membrilor acestor cooperative, prin faptul că din fondurile strînse prin depuneri și din credite din partea Statului — prin Băncile agricole —, se acordă membrilor cooperatori împrumuturi cu dobînzii mici, pe termen lung, de la unul pînă la trei ani, și pe termen scurt pînă la un an, pentru diferitele nevoi ale țăranului, cum sînt: procurarea de vite de muncă și de prăsilă, unelte agricole, semințe selecționate, butași de viță de vie, puieți de pomi

roditori, repararea și construirea de clădiri gospodărești, procurarea de obiecte de uz casnic sau chiar pentru nevoi familiare, în cazuri de nașteri, nunți, boală, moarte, etc.

Și în trecut au existat la noi cooperative de credit și economie, cunoscute sub denumirea de «Bănci populare», atât la orașe cât și mai ales la sate. Dar, în noile condiții sociale de astăzi, rolul cooperației este cu totul diferit sub toate formele ei variate; așa încît, și aceste cooperative de credit și economie prezintă un progres vădit, sub aspectul organizării lor și, mai ales, din punct de vedere al avantajelor ce se oferă țărănimii muncitoare.

De aceea, cunoscînd rolul îndrumător pe care îl are preoțimea noastră, prin pidiura ei în viața satelor, Sinodul Permanent, în ședința din 17 martie a.c., a hotărît ca Centrele Eparhiale să arate preoților șoloasele acestor cooperative de credit și economie și să-i îndemne să contribuie la constituirea lor în satele noastre și să dea exemplu, prin înscrierea ca membri în cooperativele înființate, știind că prin aceasta își îndeplinesc o îndatorire pastorală de buni chivernisitori nu numai în cele duhovnicești, dar și în cele gospodărești ale credincioșilor.

PREȘEDINTELE SINODULUI PERMANENT

† J U S T I N I A N
PATRIARHUL ROMINIEI

MEMBRII SINODULUI PERMANENT:

- † SEBASTIAN, Mitropolitul Moldovei și Sucevei
  - † JUSTIN, Mitropolitul Ardealului
  - † FIRMILIAN, Mitropolitul Olteniei
-

**SCHIMB DE TELEGRAME
CU PRILEJUL IMPLINIRII A 25 DE ANI
DE PATRIARHICEASCĂ ARHIPĂSTORIRE
A PREA FERICITULUI PATRIARH ALEXANDRU
AL III-LEA**

Cu prilejul aniversării a 25 de ani de la înscăunarea Prea Fericitului Patriarh Alexandru al III-lea al Antiohiei și Intregului Orient, Prea Fericitul Patriarh Justinian a trimis următoarea telegramă:

TELEGRAMĂ

*PREA FERICITULUI PATRIARH ALEXANDRU AL III-LEA
AL ANTIOHIEI ȘI INTREGULUI ORIENT*

DAMASC-SIRIA

*Primiți frățești felicitări și cele mai bune urări cu prilejul aniversării
intronizării ca Patriarh Apostolic al Antiohiei și Intregului Orient.*

† JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMINIEI

Prea Fericitul Patriarh Alexandru al III-lea a mulțumit Prea Fericitului nostru Patriarh Justinian pentru urările exprimate, trimițând următoarea telegramă:

TELEGRAMĂ

*PREA FERICITULUI JUSTINIAN,
PATRIARHUL ROMINIEI*

BUCUREȘTI

*Profund mișcat de felicitările frățești și bunele urări cu prilejul celei
de a 25-a aniversări a intronizării Noastre, Vă mulțumim din inimă și Vă
dorim sănătate și viață îndelungată.*

† ALEXANDRU
PATRIARHUL ANTIOHIEI
ȘI AL INTREGULUI ORIENT

**SCHIMB DE TELEGRAME
CU PRILEJUL IMPLINIRII A 11 ANI DE SLUJIRE
PATRIARHICEASCĂ A SANCTITĂȚII SALE
PATRIARHULUI ALEXEI**

Prea Fericitul Patriarh Justinian al României a trimis Sanctității Sale Patriarhului Alexei al Moscovei și a toată Rusia, următoarea telegramă de felicitări, cu prilejul celei de a 11-a aniversări a înscăunării Sanctității Sale:

TELEGRAMĂ

*SANCTITĂȚII SALE PATRIARHULUI ALEXEI
AL MOSCOVEI ȘI A TOATĂ RUSIA*

MOSCOVA

Cu dragoste frățească Vă felicit la împlinirea a unsprezece ani de slujire patriarhicească și rog pe Dumnezeu să Vă hărăzească încă mulți ani cu sănătate și pace pentru păstoria credincioșilor Bisericii Ruse surori.

† **J U S T I N I A N**
PATRIARHUL ROMÂNIEI

București, 4 februarie 1956.

Sanctitatea Sa Patriarhul Alexei a mulțumit Prea Fericitului Patriarh Justinian, trimițând următoarea telegramă de răspuns:

TELEGRAMĂ

*PREA FERICITULUI JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÂNIEI*

BUCUREȘTI

Mulțumesc din inimă Prea Fericirii Voastre pentru atenta felicitare frățească.

† **PATRIARHUL ALEXEI**

Moscova, 6 februarie 1956.

**SCHIMB DE TELEGRAME
CU PRILEJUL SĂRBĂTORIRII ZILEI NUMELUI
SANCTITĂȚII SALE PATRIARHULUI ALEXEI**

Cu prilejul sărbătoririi zilei onomastice a Sanctității Sale Alexei, Patriarhul Moscovei și a toată Rusia, Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian a trimis Intîistătorului Bisericii Ortodoxe Ruse, următoarea telegramă:

TELEGRAMĂ

*SANCTITĂȚII SALE PATRIARHULUI ALEXEI
AL MOSCOVEI ȘI A TOATĂ RUSIA*

MOSCOVA

Cu multă dragoste Vă felicităm de ziua numelui Sanctității Voastre și din inimă Vă urăm sănătate deplină, pace și alese bucurii duhovnicești.

† JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÂNIEI

București, 24 februarie 1956.

Sanctitatea Sa Patriarhul Alexei a răspuns Prea Fericitului Patriarh Justinian al României prin următoarea scrisoare:

PATRIARHUL MOSCOVEI
ȘI A TOATĂ RUSIA

*Prea Fericirea Voastră,
Prea Fericite Părinte!*

Adînc mișcat, mulțumesc din inimă Prea Fericirii Voastre pentru aducerea aminte.

Cu frățească întru Hristos dragoste,

† ALEXEI
PATRIARHUL MOSCOVEI

Moscova, 2 martie 1956.

**SCHIMB DE TELEGRAME
CU PRILEJUL ZILEI DE NAȘTERE
A PREA FERICITULUI PATRIARH CHIRIL**

Cu prilejul sărbătoririi zilei de naștere a Prea Fericitului Patriarh Chiril al Bulgariei, Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian a trimis Intâistătorului Bisericii Ortodoxe Bulgare, următoarea telegramă de felicitări:

TELEGRAMĂ

PREA FERICITULUI PATRIARH CHIRIL AL BULGARIEI
SOFIA

Cu dragoste frățească Vă felicit de ziua nașterii Prea Fericitii Voastre și din toată inima Vă urez viață lungă, în deplină sănătate, pace și putere de muncă, spre a duce Biserica soră a Bulgariei la deplină înflorire și strălucire spirituală.

† JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMINIEI

Prea Fericitul Patriarh Chiril al Bulgariei a trimis Prea Fericitului Patriarh Justinian următoarea telegramă de răspuns:

TELEGRAMĂ

PREA FERICIRII SALE
PREA FERICITULUI JUSTINIAN, PATRIARHUL ROMINIEI
BUCUREȘTI

Din toată inima mulțumesc Prea Fericitii Voastre pentru bunele urări cu ocazia zilei mele de naștere și eu, la rîndul meu, Vă urez viață îndelungată și fericită pentru o păstorie tot așa de vrednică a Sfintei Biserici Ortodoxe Romine.

† CHIRIL
PATRIARHUL BULGARIEI

V I A Ţ A B I S E R I C E A S C A

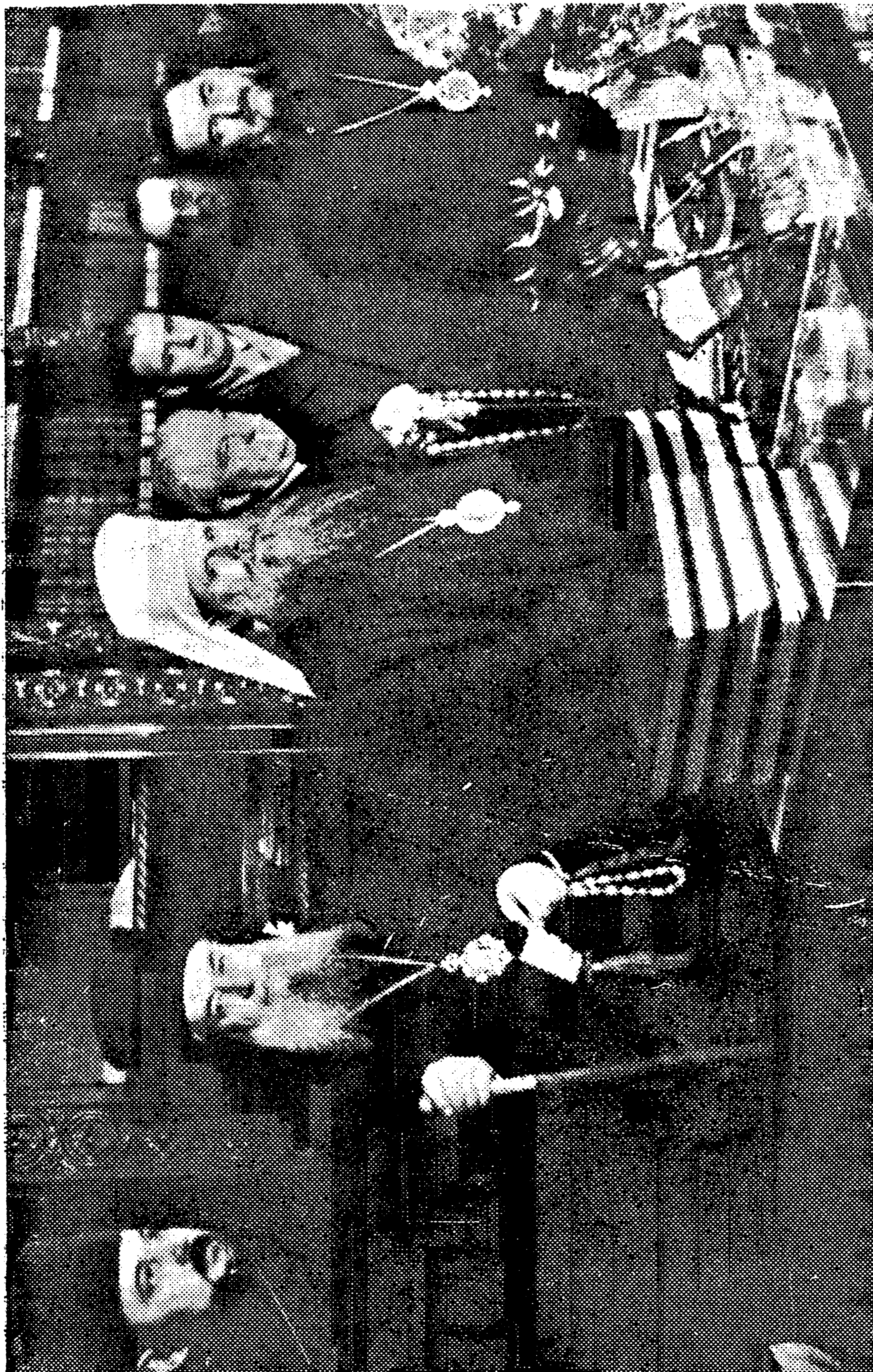
A 55-A ANIVERSARE A PREA FERICITULUI PATRIARH JUSTINIAN

La 22 februarie 1956, Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian a împlinit vârsta de 55 de ani. Cu acest prilej, în Paraclisul Patriarhiei Române s-a oficiat un Te-Deum de mulţumire, la care au luat parte: Prea Fericitul Patriarh Justinian, I.P.S. Mitropolit Firmilian al Olteniei, PP. SS. Episcopii Antim Tîrgovişteanu şi Theoctist Botoşăneanu, Vicari Patriarhali, Prea Cucericii Preoţi Alexandru Ionescu, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureştilor; I. Gagiu, directorul Administraţiei Patriarhale; Vasile Ştefan, Atanasie Preda, Gh. Soare şi Zaharia Bîlbîie, Consilieri Administrativi ai Patriarhiei Române; Alex. Zamfirescu, Alex. Petcu, Petre Alexandru, Stan Dimancea, Marcel Mihăiescu şi D. Stancu, Consilieri ai Arhiepiscopiei Bucureştilor; corpul profesoral al Institutului Teologic Universitar din Bucureşti, în frunte cu P.C. Pr. Prof. Ioan G. Coman, protoierei şi preoţi din Capitală, salariaţi ai Centrelor patriarhal şi mitropolitan.

După săvîrşirea Te-Deum-ului, I.P.S. Mitropolit Firmilian al Olteniei a rostit o cuvîntare, omagiind în numele membrilor Sfîntului Sinod personalitatea Intîistătătorului Bisericii noastre şi activitatea deosebită desfăşurată de Prea Fericitul Patriarh Justinian pentru propăşirea sfintelor altare ortodoxe. Amintind condiţiile în care se găsea Biserica noastră şi problemele ce se cereau grabnic rezolvate la data urcării Prea Fericitului Justinian în scaunul de Patriarh, I.P.S. Mitropolit Firmilian a subliniat încredinţarea fermă a Sfîntului Sinod, că Providenţa divină, voinţa credincioşilor şi bunele intenţii ale puterii populare au găsit în persoana Intîistătătorului nostru omul nou, care să placă lui Dumnezeu şi care să armonizeze năzuinţele eterne ale Bisericii, cu năzuinţele poporului nostru. Toată activitatea desfăşurată de Biserica Ortodoxă Română sub arhipăstoria Prea Fericitului Patriarh Justinian şi toate realizările obţinute — a spus vorbitorul — poartă semnul înţelepciunii şi al râvnei neostenite pentru Casa Domnului, pe care Intîistătătorul Bisericii noastre le-a vădit în munca sa. I.P.S. Mitropolit Firmilian şi-a încheiat cuvîntarea, aducînd Prea Fericitului Patriarh Justinian calde urări de viaţă lungă şi sănătate şi asigurîndu-l de tot sprijinul Înălţilor Ierarhi, al clericilor şi al tuturor ostenitorilor din ogorul Bisericii.

În numele clericilor a luat cuvîntul P.C. Pr. Alexandru Ionescu, Vicarul Arhiepiscopiei Bucureştilor, care a mulţumit Prea Fericitului Patriarh

Justinian pentru înțelepciunea și dragostea părintească cu care a știut să călăuzească pașii slujitorilor sfintelor noastre altare spre împlinirea misiunii lor de păstori ai turmei lui Hristos și spre sprijinirea strădaniilor

Prea Fericitul Patriarh Justinian, primind urările membrilor Sfântului Sinod și ai Adunării Naționale Bisericești, ale clerului și credincioșilor, cu prilejul celei de a 55-a aniversări.

întregului nostru popor pentru propășirea obștească. După ce a amintit că participarea clerului ortodox la marea acțiune de apărare a păcii reprezintă o îndatorire statornică de însuși Mântuitorul pentru toți cei ce se închină

și slujesc Lui, vorbitorul a subliniat faptul că, fără îndemnurile și pilda permanentă a Prea Fericitului Patriarh Justinian, preoțimea noastră nu ar fi adus în această acțiune sfântă contribuția de mare preț pe care a adus-o, dobândind astfel și mulțumirea sufletească a datoriei împlinite, dar și prețuirea oamenilor și a popoarelor pentru forța morală pe care o reprezintă creștinismul.

Prea Fericitului Patriarh Justinian i s-au înmînat cu acest prilej buchete de flori și daruri care mărturisesc dragostea cu care cei ce oslenesc în slujba Bisericii, sub îndrumarea Prea Fericirii Sale, înconjoară pe Întîistătătorul și Părintele lor duhovnicesc.

Tuturor le-a răspuns Prea Fericitul Patriarh Justinian, mulțumindu-le pentru rugăciunile pe care laolaltă le-au înălțat către Cel Atotputernic pentru sănătate și pentru urările pornite din inimi curate, ce i s-au făcut. Prea Fericirea Sa a subliniat apoi sprijinul pe care întotdeauna l-a găsit la membrii Sfîntului Sinod, pentru toate bunele inițative menite să asigure desfășurarea lucrării mîntuitoare a Sfintei noastre Biserici, precum și unitatea de gîndire și de rîvnă întru propășirea dreptei credințe străbune, care a caracterizat conlucrarea de pînă acum a membrilor Sfîntului Sinod.

Vorbînd despre realizările obținute de Biserica noastră în ultimii ani, Prea Fericitul Patriarh Justinian a rostit cuvinte de laudă pentru înțelegerea și zelul cu care clerul ortodox și toți cei ce slujesc Biserica, prin munca și devotamentul lor, au răspuns chemării la adevăratul apostolat, rostite de Întîistătătorul lor. Ei au înțeles că drumul cel nou pe care-i călăuzește acum Sfîntul Sinod este în realitate drumul autentic al slujirii lui Hristos, drum de la care, în trecut, s-au înregistrat uneori abateri primejdioase. Ei au înțeles că slujirea lui Dumnezeu implică slujirea semenilor, după cum iubirea lui Dumnezeu este reală numai dacă se manifestă printr-o iubire nețarmurită față de semenii noștri. Sprijinirea strădaniilor constructive ale poporului nostru și participarea directă la uriașa acțiune mondială de apărare a păcii, spre care au fost îndrumați preoții ortodocși, a reprezentat o formă înaltă de manifestare a poruncilor evanghelice de iubire și de slujire a semenilor, adică de iubire și slujire a lui Dumnezeu.

Prea Fericitul Patriarh Justinian a adus apoi mulțumiri lucrătorilor și funcționarilor de la Centrul patriarhal, care prin muncă neșovăitoare au făurit atîtea valori artistice și culturale, în atelierile și în tiparnița Patriarhiei Romîne. Felicitîndu-i pentru roadele obținute, Prea Fericirea Sa i-a îndemnat părintește să depună în viitor o rîvnă mereu sporită în slujba Bisericii lui Hristos.

Întîistătătorul nostru și-a încheiat cuvîntul mulțumind încă odată pentru simțămintele de dragoste și devotament ce i-au fost exprimate cu acest prilej și a împărtășit tuturor patriarhicești binecuvîntări.

Toți cei de față au intonat cu însuflețire «Mulți ani trăiască». Prea Fericitul Patriarh s-a întreținut apoi cu cei prezenți, stînd de vorbă cu fiecare dintre lucrătorii și funcționarii Centrelor patriarhal și mitropolitan.

*

Cu acest sărbătorec prilej, Prea Fericitul Patriarh Justinian a primit numeroase telegrame de felicitări din partea conducătorilor statului nostru, din partea unor Înalți Ierarhi de peste hotare, a membrilor Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne și conducătorilor unor culte religioase din țară și din străinătate. Iată cîteva din aceste telegrame:

Din partea D-lui Dr. Petru Groza, Președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Romîne:

TELEGRAMĂ

*Prea Fericitului JUSTINIAN MARINA
Patriarhul Romîniei*

BUCUREȘTI

De ziua nașterii trimit din toată inima cele mai călduroase urări de sănătate și putere de muncă pentru a desfășura activitatea în slujba păcii și a întăririi Patriei noastre.

Dr. PETRU GROZA

Prea Fericitul Patriarh Justinian a mulțumit D-lui Dr. Petru Groza pentru urările exprimate, trimițînd următoarea telegramă:

TELEGRAMĂ

*Domnului Dr. PÉTRU GROZA
Președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale a R.P.R.*

BUCUREȘTI

Din toată inima. Vă mulțumesc pentru urările trimise de Domnia Voastră, atât de prețioase muncii mele în slujba Bisericii și a Patriei noastre scumpe.

† JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÎNIEI

Din partea D-lui Emil Bodnăraș, Prim Vicepreședinte al Consiliului de Miniștri al Republicii Populare Romîne:

TELEGRAMĂ

*Inalt Prea Sfințitului JUSTINIAN MARINA
Patriarh al Bisericii Ortodoxe Romîne*

L O C O

Cele mai calde urări la a 55-a aniversare a zilei de naștere.

EMIL BODNĂRAȘ
PRIM VICEPREȘEDINTE-AL CONSILIULUI
DE MINIȘTRI AL R.P.R.

Prea Fericitul Patriarh Justinian a răspuns prin următoarea telegramă:

TELEGRAMĂ

*Domnului EMIL BODNĂRAȘ,
Prim Vicepreședinte al Consiliului de Miniștri al R.P.R.*

Vă mulțumesc din toată inima pentru urările Domniei Voastre.

† *J U S T I N I A N*
PATRIARHUL ROMINIEI

Din partea D-lui *I. Bărbulescu*, director general în Ministerul Cultelor:

TELEGRAMĂ

Prea Fericitului *J U S T I N I A N M A R I N A*
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

În numele Ministrului Cultelor, Petre Constantinescu-Iași, Vă transmit, cu prilejul zilei de naștere cele mai bune urări de sănătate și de succes în îndeplinirea înaltei Dvs. funcțiuni.

DIRECTOR GENERAL
IONIȚĂ BĂRBULESCU

Prea Fericitul Patriarh Justinian a trimis următorul răspuns:

TELEGRAMĂ

*Domnului IONIȚĂ BĂRBULESCU,
Director General în Ministerul Cultelor*

L O C O

Vă rog să primiți și să transmiteți Domnului Ministru Petre Constantinescu-Iași cele mai calde mulțumiri pentru urările exprimate.

† *J U S T I N I A N*
PATRIARHUL ROMINIEI

Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian a primit din partea Prea Fericitului Patriarh *Chiril* al Bulgariei, următoarea frățească telegramă de felicitări:

TELEGRAMĂ

*Prea Fericitului JUSTINIAN,
Patriarhul României*

BUCUREȘTI

Cu ocazia zilei de naștere a Prea Fericirii Voastre, în numele meu și al Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Bulgare Vă trimit cele mai cordiale felicitări și urări de sănătate îndelungată și de o slujire lui Dumnezeu și poporului tot atât de frumoasă.

Intru mulți ani!

† *CHIRIL*
PATRIARHUL BULGARIEI

Prea Fericitul Patriarh Justinian a mulțumit Prea Fericitului Patriarh Chiril al Bulgariei prin următoarea telegramă:

TELEGRAMĂ

*Prea Fericitului CHIRIL,
Patriarhul Bulgariei*

S O F I A

Cu multă dragoste mulțumesc Prea Fericirii Voastre și Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Bulgare pentru felicitările și urările frățești, exprimate de ziua nașterii mele și în rugăciune cer har și pace de la Dumnezeu pentru Bisericile noastre surori.

† *JUSTINIAN*
PATRIARHUL ROMÂNIEI

Din partea *Comitetului Național pentru Apărarea Păcii din Republica Populară Română*, Prea Fericitul Patriarh Justinian a primit următoarea telegramă:

TELEGRAMĂ

*Prea Fericitului Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române
JUSTINIAN MARINA*

BUCUREȘTI

Cu prilejul împlinirii a 55 ani, Vă dorim mulți ani de sănătate și activitate rodnică în slujba cauzei păcii și a prieteniei între popoare.

COMITETUL NAȚIONAL PENTRU APĂRAREA
PĂCII DIN R.P.R.

Prea Fericitul Patriarh Justinian a răspuns prin următoarea telegramă:

TELEGRAMĂ

Comitetului Național pentru Apărarea Păcii din R.P.R.

BUCUREȘTI

Mulțumesc călduros pentru felicitările exprimate și doresc din toată inima triumful păcii și prieteniei între popoare.

† *J U S T I N I A N*
Patriarhul României

Intiistătorul Bisericii noastre a primit din partea Domnului *Dr. Moses Rosen*, Șef-Rabinul cultului mozaic din Republica Populară Română, următoarea telegramă:

Prea Fericitului J U S T I N I A N,
Patriarhul României

BUCUREȘTI

Cu prilejul zilei Dvs. de naștere, vă rog să primiți, atât în numele meu cii și în acela al Eminenței Sale *Dr. Kurth Wilhelm*, Șef-Rabinul Suediei, cele mai sincere felicitări și urări de sănătate și succes în sfânta Dvs. misiune.

Dr. MOSES ROSEN
ȘEF-RABINUL CULTULUI MOZAIC
DIN R.P.R.

Prea Fericitul Patriarh Justinian a trimis următoarea telegramă de răspuns:

TELEGRAMĂ

Eminenței Sale Dr. MOSES ROSEN,
Șef-Rabinul Cultului Mozaic din R.P.R.

BUCUREȘTI

Vă rog să primiți și să transmiteți și Eminenței Sale *Dr. Kurth Wilhelm*, Șef Rabinul Suediei, cele mai calde mulțumiri pentru felicitările și urările exprimate.

† *J U S T I N I A N*
Patriarhul României

S-au primit de asemenea numeroase alte telegrame de calde felicitări și urări, cărora Prea Fericitul Patriarh Justinian le-a răspuns, mulțumind și binecuvîntînd pe cei ce și-au îndreptat gîndul și cu acest prilej către Prea Fericirea Sa.

REDACTIA

ALEGEREA, HIROTONIA, INVESTITURA ȘI INSCĂUNAREA I.P.S. MITROPOLIT JUSTIN AL ARDEALULUI

Se împliniseră șase luni de când pururea-pomenitul Mitropolit Nicolae Bălan își dăduse obștescul sfârșit și trecuse dincolo de tărîmul acestei vieții, după 50 de ani de binecuvîntată lucrare în slujba Ortodoxiei românești și 35 de ani de rodnică păstorie a Bisericii ardelene.

Așa dar, scaunul de Arhiepiscop și Mitropolit de la Sibiu se cerea să fie împlinit, iar gîndurile tuturor căutau și cumpăneau să afle pe cel mai înzestrat și pe cel mai de nădejde dintre fiii Sfintei noastre Biserici, care să fie trimis urmaș și să nu dezmință întru nimic pe marii săi înaintași.

Alegerea noului Mitropolit

Este adevărat că răstimpul trecut de la fericita adormire a Mitropolitului Nicolae a putut să fie un sfătuitor drept și nepărtinitor pentru toți cei chemați să aleagă pe cîrmuitorul duhovnicesc al Bisericii ardelene, merit să întruchipeze aceleași pilduitoare însușiri de dragoste și de jertfă pentru turma cea cuvîntătoare și să poarte cu aceeași vrednicie cîrja lăsată de Șaguna, drept o scumpă moștenire. De aceea, Colegiul Electoral Bisericesc pentru alegerea noului Mitropolit al Ardealului a fost convocat pe ziua de 26 februarie 1956, în sala sinodală a Palatului Patriarhiei din București. Potrivit datinei, la ora 10 dim. s-a săvîrșit, în paraclisul Sf. Patriarhii, slujba Doxologiei, de către P.S. Valerian, Episcopul Oradiei, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi, de față fiind: Prea Fericitul Patriarh Justinian, Inalt Prea Sfințitii și Prea Sfințitii membri ai Sfîntului Sinod, dl. Director I. Bărbulescu, Director general în Ministerul Cultelor, membrii Adunării Naționale Bisericești, Rectorii Institutelor Teologice din București și Sibiu, și membrii Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei de Alba Iulia și Sibiu.

După terminarea sfintei slujbe, la ora 11 dimineața s-a deschis în sala sinodală ședința Colegiului Electoral Bisericesc, sub președinția Prea Fericitului Patriarh Justinian, de față fiind: Dl. Dr. Petru Groza, Președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Romîne și Dl. Ministru Bălan din partea Președinției Consiliului de Miniștri. S-a dat cuvîntul mai întîi d-lui I. Bărbulescu, Director general al Ministerului Cultelor, care a citit decretul Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Romîne de deschidere a ședinței Colegiului Electoral Bisericesc pentru alegerea noului Arhiepiscop de Alba Iulia și Sibiu și Mitropolit al Ardealului. S-a purces apoi la facerea apelului nominal și, constatîndu-se prezența unui număr legal de membri ai Colegiului Electoral, Prea

Fericitul Patriarh Justinian a rostit următoarea cuvîntare pentru pomenirea fericitului întru adormire Mitropolitul Nicolae Bălan, arătînd meritele sale de Ierarh luminat, de păstor și îndrumător al credincioșilor și slujitorilor din Biserica Ardealului, subliniind marea răspundere ce revine Colegiului Electoral de a-i alege un vrednic urmaș:

Mărit Colegiu Electoral Bisericesc,

La 27 februarie 1920, Congresul Național Bisericesc al romînilor ortodocși de peste munți hotăra, în unanimitate de glasuri, urcarea Părintelui Profesor de Teologie Dr. Nicolae Bălan, pe tronul arhipăstoresc de la Sibiu al Ardealului eliberat. Publicațiile bisericești și presa cotidiană a vremii au salutat această alegere ca pe un eveniment de excepțională însemnătate istorică. Arhiepiscopia Ortodoxă Romînă de Alba Iulia și Sibiu își avea, în sfîrșit, un conducător de mare prestigiu cărturăresc, dublat de temperamentul de luptător încercat pentru triumful cauzei întregirii neamului nostru romînesc.

Au trecut de atunci treizeci și șase de ani. În tot răstimpul acesta, Mitropolitul Nicolae a liturghisit, a propovăduit și a condus Ortodoxia ardeleană cu înțelepciune de mare conducător, cîștigîndu-și dintru începuturile activităților sale sacerdotale un loc de frunte în ierarhia bisericească a țării noastre, din ultimele decenii. Contemporanii au văzut în el personificarea vie a marelui Șaguna, — și este neîndoielnic că lui se datorește, în mare măsură, rezolvarea problemei uniificării bisericești a Romîniei întregite în spiritul Statutului Organic șagunian.

Dar sînt șase luni de cînd Arhipăstorul de la Sibiu a trecut dincolo de pragul acestei vieți, împăcat cu sine însuși pentru tot ceea ce Providența Divină a înșăptuit în Biserica strămoșilor săi prin cugetul și brațul său viguros. Scaunul mitropolitan al Ardealului se cere acum ocupat, iar rostul întîlnirii noastre de astăzi este acela de a trimite acolo pe cel mai bun, pe cel mai înzestrat și pe cel mai de nădejde dintre fiii scumpei noastre Biserici. Și pentru ca hotărîrea noastră să fie fără de greș, iar moștenirea spirituală a Ortodoxiei transilvănene să fie continuată și îmbogățită cu noi realizări, îngăduiți-mi să facem împreună un scurt popas la umbra marii personalități a celui ce a fost pînă ieri Arhiepiscopul și Mitropolitul Dr. Nicolae Bălan.

Mărit Colegiu Electoral Bisericesc,

Mitropolitul Nicolae Bălan a fost chemat să conducă destinele Bisericii Ortodoxe Romîne din Ardeal, după ce vreme de cincisprezece ani ilustrase catedra de Dogmatică, Morală și Apologetică a Academiei Teologice din Sibiu. Faptul acesta a fost decisiv pentru toată desfășurarea ulterioară a vieții marelui dispărut, căruia îi plăcea să spună despre sine cu o bucurie oarecum nostalgică: «Eu tot profesor am rămas!». Profesora-tul teologic al tînărului Nicolae Bălan a constituit, pentru Mitropolitul de mai tirziu, o ucenicie consumată în studiu și gînduri adînci cu privire la chipul lăuntric al adevăratului preot al veacului nostru, care trebuie să fie mai mult un «apostol al progresului în credință și în cultură, în credință prin cultură și în cultură prin darul credinței», decît un liturg între zidurile reci ale unei biserici sau un virtuos al molitfelnicului. Așa

a conturat el, ca dascăl de teologie, fizionomia morală a preotului ortodox și, pentru întruparea în mii și mii de exemplare a acestui ideal de slujire a Divinității printre oameni, a militat Mitropolitul-profesor al Ardealului.

Ca păstrător și continuator al unor tradiții bisericești, verificate ca perfect valabile timp de o jumătate de secol, Mitropolitul Nicolae Bălan

Prea Fericitul Patriarh Justinian deschizând ședința Colegiului Electoral Bisericesc pentru alegerea Mitropolitului Ardealului.

a fost campionul luptei pentru organizarea Ortodoxiei românești — după primul război mondial — pe baza principiilor Statutului Organic șagunian, Statut care acordă elementului mirean dreptul de a participa efectiv la conducerea Bisericii, în colaborare cu Episcopatul. Profesorul, care

dubla neconținut pe Mitropolitul vizionar, a precizat atunci autenticitatea ortodoxă a acestor principii, afirmând: «Mitropolitul Șaguna n-a fost un protestantizant când și-a chemat poporul, prin frunțașii lui, la colaborare cu ierarhia, și organizațiunea pe care ne-a lăsat-o nu este pe alături de făgașele Ortodoxiei. Căci Duhul Sfânt e cu Biserica în totalitatea ei, povăluind-o și inspirind-o. Harisma Lui nu se oprește la barierele ierarhiei, ci trece tot atât de vie și de binefăcătoare dincolo de ele, revărsându-se în unde sfinte și asupra dreptcredinciosului popor al Bisericii lui Dumnezeu». Lupta Mitropolitului Nicolae pentru statornicirea unificării bisericesti a României întregite pe temelii șaguniene a triumfat, și astăzi — după treizeci de ani de la înfăptuirea ei, — noi putem măsura, în perspectiva timpului, binefacerile și bogatele ei roduri pentru spiritualitatea ortodoxă a neamului nostru.

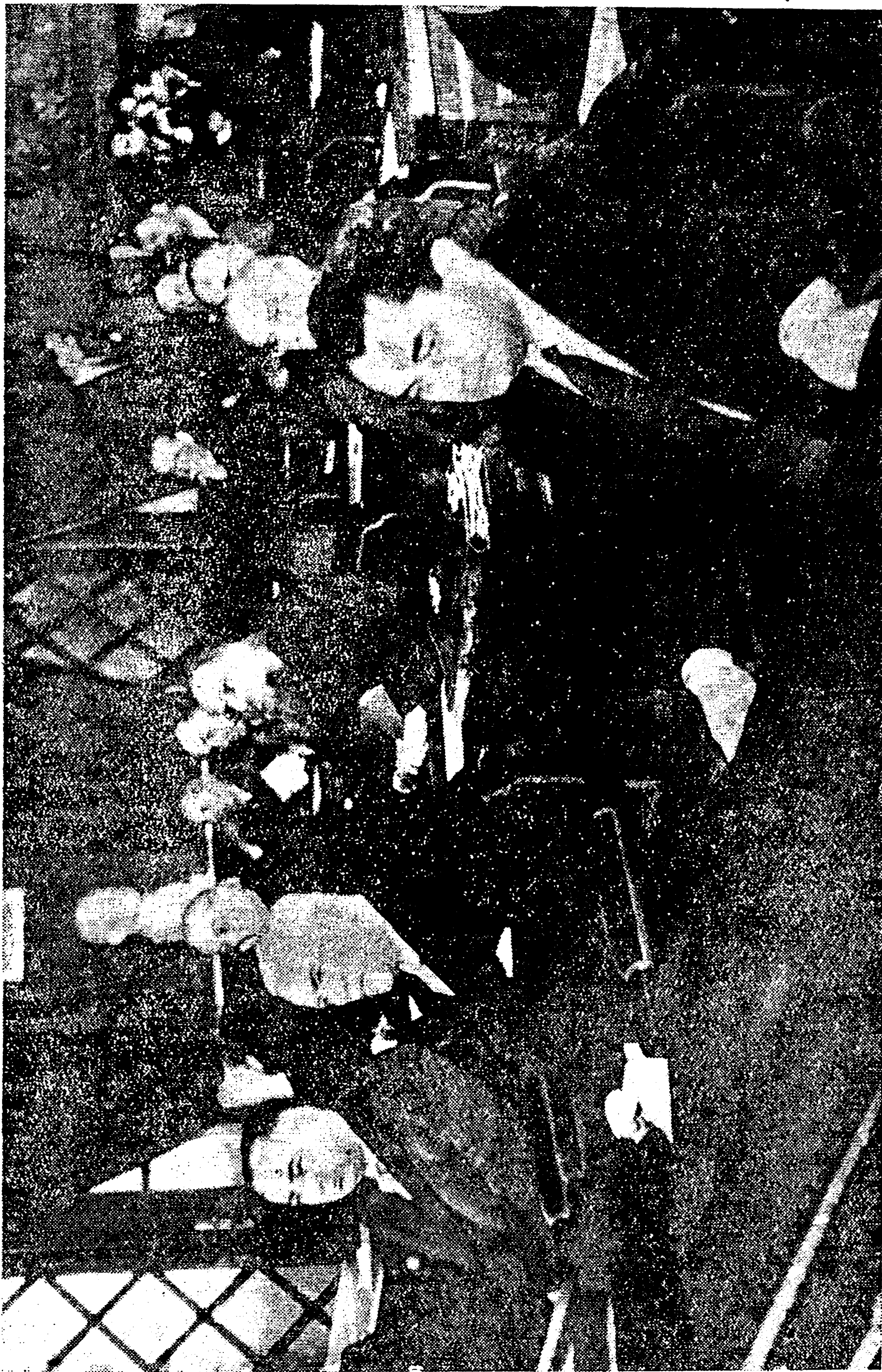
Adincind și prelungind această concepție despre Biserică în sens ortodox, marele Arhiepiscop de la Sibiu a inițiat organizarea unei «Frății», care să adune tot ce este valoare intelectuală a Ardealului în jurul străvechilor noastre altare, creînd prin aceasta un puternic curent de adeziune cărturărească la sistemul doctrinal și idealul moral de viață al creștinismului. Pe omul de catedră, care își clădise edificiul vieții sale sufletești pe stinca unor convingeri de nezdruccinat, nu-l putea mulțumi participarea elementului mirean numai la festivitățile electivale ale Bisericii neamului său. Incredințat că doctrina creștină are de spus un cuvânt greu în ceea ce privește formarea caracterului și sigur pe adevărul că Ortodoxia constituie fermentul care a prezidat la încheierea istorică a neamului nostru, Mitropolitul Nicolae Bălan a chemat lângă vatra de lumină a Bisericii pe toți oamenii de cultură ai provinciei păstorită de ei, îngemănînd astfel munca preoțimii ardelenice pentru îmbunătățirea vieții materiale și cultural-spirituale a norodului dreptcredincios, cu aceea a elitelor intelectuale de dincolo de Carpați.

El a slujit acest crez de viață cu înțelepciune și tenacitate. Astfel au luat ființă cunoscutele publicații: «Revista Teologică», «Biblioteca Bunului Păstor», «Gazeta Poporului», «Lumina Satelor», «Popasuri Duhovnicești», «Veniți la Hristos», — toate culminînd cu colecțiile științifice: «Seria Didactică» și «Seria Teologică». În paginile acestor publicații și-au dat întâlnire teologi și literați, oameni de știință pozitivă, istorici și filologi, — o pleiadă întreagă de vîrstare autentic românești, cărora le era scumpă ideea înălțării culturale a neamului și a afirmării specificului său pe arena internațională. Mitropolitul Bălan însuși a presărat peste aceste pagini slovele de aur ale inimii și gîndurilor sale, publicînd aci aproape o mie de titluri de lucrări.

O notă cu totul proprie a personalității Arhiepiscopului de la Sibiu este aceea pe care am putea-o numi: iubirea și prețuirea Bisericii în totalitatea ei. Căci pentru Mitropolitul Bălan, Biserica Ortodoxă Română nu era numai instituția străveche, al cărei rol și importanță trebuiau căutate în trecutul îndepărtat, când ea fusese — după cuvîntul marelui Eminescu — «Maica neamului românesc». Tot astfel, ar însemna să-i îngustăm cu desăvîrșire ființa și misiunea, dacă am privi-o ca pe o instituție

necesară doar prezentului, fără să ne întrebăm de începuturile și istoria ei, și fără să ne preocupe destinele ei în viitor. Iubirea și prețuirea Bise-

Membri ai Colegiului Electoral Bisericesc, ascultînd cuvîntarea Prea Fericitului Patriarh Justinian.

ricii, pe dimensiunile trecutului, prezentului și viitorului — iată un alt crez de viață, care a călăuzit activitatea de o jumătate de veac a ilustrului nostru dispărut. În ceea ce privește iubirea, prețuirea și grija pentru

viitorul acestei sacre instituții, stau înaintea noastră drept mărturie ostenele și dăruirile sale în a-și crea ucenici și colaboratori, oameni de nădejde, pregătiți la Universitățile din țară și de peste hotare, care să țină mereu aprinsă făclia credinței, a științei teologice, a zelului pastoral și misionar. Pe drumul acesta, Mitropolitul Nicolae Bălan a făcut mai mult decât toți Ierarhii din trecut ai Bisericii noastre, — din «școala» lui ridicându-se Vlădici, profesori universitari, duhovnici, predicatori și misionari cu reputație bine stabilită în tot cuprinsul țării.

Două dureri au sfîșiat inima Ierarhului ardelean, pînă către cei din urmă ani ai strălucitei sale arhipăstorii: una, de dată oarecum recentă, — Concordatul Statului Român cu Vaticanul, încheiat în 1927; alta, veche de două secole și jumătate, — dezbinarea religioasă a Transilvaniei, ca o consecință a unirii cu Roma papală din 1698-1700.

Impotriva celei dintîi, care acorda Romei catolice drepturi și privilegii de natură să știrbească suveranitatea națională a Statului, iar Bisericii Ortodoxe — Biserica mării majorități a poporului — îi crea o poziție de inferioritate, Mitropolitul Nicolae Bălan a susținut o luptă de principii și de idei, care i-au adus faima unui polemist redutabil, în cuvîntul și scrisul lui de atunci, dîndu-și întîlnire erudiția teologică, stringența argumentărilor logice și eleganța de stil a unui literat de mare clasă. Dar lupta lui n-a cunoscut atunci triumful victoriei. Ușurarea durerii i-a adus-o regimul nostru democrat-popular, instaurat în țara noastră de un deceniu încoace, regim care, printr-un act de guvernămînt, a abrogat Concordatul cu Roma în anul 1948.

Dezbinarea religioasă a romînilor transilvăneni a fost totdeauna în atențiunea Mitropolitului Nicolae și cu atît mai mult în ziua Rusaliilor din anul 1920, cînd primea hirotonia întru Arhiepiscop. El a rostit atunci: «Dacă turma nu ne este întregă, aceasta nu-i din vina noastră. Năpăstuirile dușmanului ne-au spart rîndurile, ca să ne slăbească împotrivi-rea... Brațele Mamei, pururea pline de căldură, sînt și astăzi deschise pentru toți fiii ei înstrăinați, și cu dinadinsul rugăm pe Dumnezeu milostivirii să coboare atîta văpaie a inspirației și iubirii peste noi, încît cum pierе fumul să piară toată vrajba, precum se topește ceara de fața focului, așa să se topească toate deschilinirile dintre frați, ca iarăși una să fim în Casa sufletelor noastre, în Biserica cea sfîntă a părinților noștri». Pentru Arhiepiscopul ortodox al Ardealului — el însuși ardelean prin naștere, — Ierarhii și credincioșii greco-catolici au fost socotiți totdeauna «frați din strana stîngă»; dar aproape treizeci de ani au trebuit să treacă peste arhieria lui, pînă ce să-i fie dat să trăiască ziua fericită a revenirii celor plecați «în brațele Mamei»: buna, milostiva și mult-îndurătoarea Biserică Ortodoxă a Transilvaniei. Precum se știe, «revenirea» din 1948 a fost posibilă datorită unor factori de ordin obiectiv, pe care nici o forță din lume n-ar fi fost în stare s-o înăbușe la înfînit: pe de o parte, caracterul de silnicie al dezbinării din 1698-1700; iar pe de alta, fidelitatea romînilor greco-catolici către vechea lege ortodoxă.

DI. Dr. Petru Groza, Președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale a R.P.R., depunând votul în urnă.

Prea Fericitul Patriarh Justinian anunțând rezultatul scrutinului

Primul din cei opt copii ai preotului ortodox Vasile Bălan din Blașfalăul Năsăudului; profesorul și Arhiereul care tălmăcise slova Sfințelor Scripturi pentru zidirea sufletească a norodului dreptcredincios în duhul justiției sociale și al dragostei de muncă; patriotul, care știuse a lupta pentru unitatea politică și religioasă a tuturor românilor, s-a dovedit a fi un vizionar și atunci când a trebuit să citească în cartea cea nouă a vieții, pe care lumea începea s-o scrie după încheierea celui de al doilea război mondial. Încă din 1944, el adresa Adunării Eparhiale de la Sibiu cuvinte ca acestea: «Nu se poate recunoaște — ca valabilă — acea teorie în care s-a codificat egoismul și orgoliul rasist... Toate neamurile, mari sau mici, vor trebui să primească ceea ce li se cuvine în baza drepturilor lor sfinite și să se bucure de aceleași drepturi la existență, la onoare și la bunurile materiale ale lumii... Munca va trebui așezată în drepturile ei și în cinstea ei deplină, ca factor determinant esențial în repartizarea bunurilor dintre indivizi». O nouă floare de preț se așeza astfel în cununa de gânduri, de idei și de preocupări a Ierarhului ardelean, floare crescută în grădina luptătorilor pentru progres și dreptate socială, pentru pacea și bunăstarea tuturor oamenilor. Ultimii ani ai vieții, Ierarhul de la Sibiu și i-a închinat luptei pentru apărarea păcii, socotită de el a fi un comandament divin și condiția esențială a progresului material și cultural în această lume.

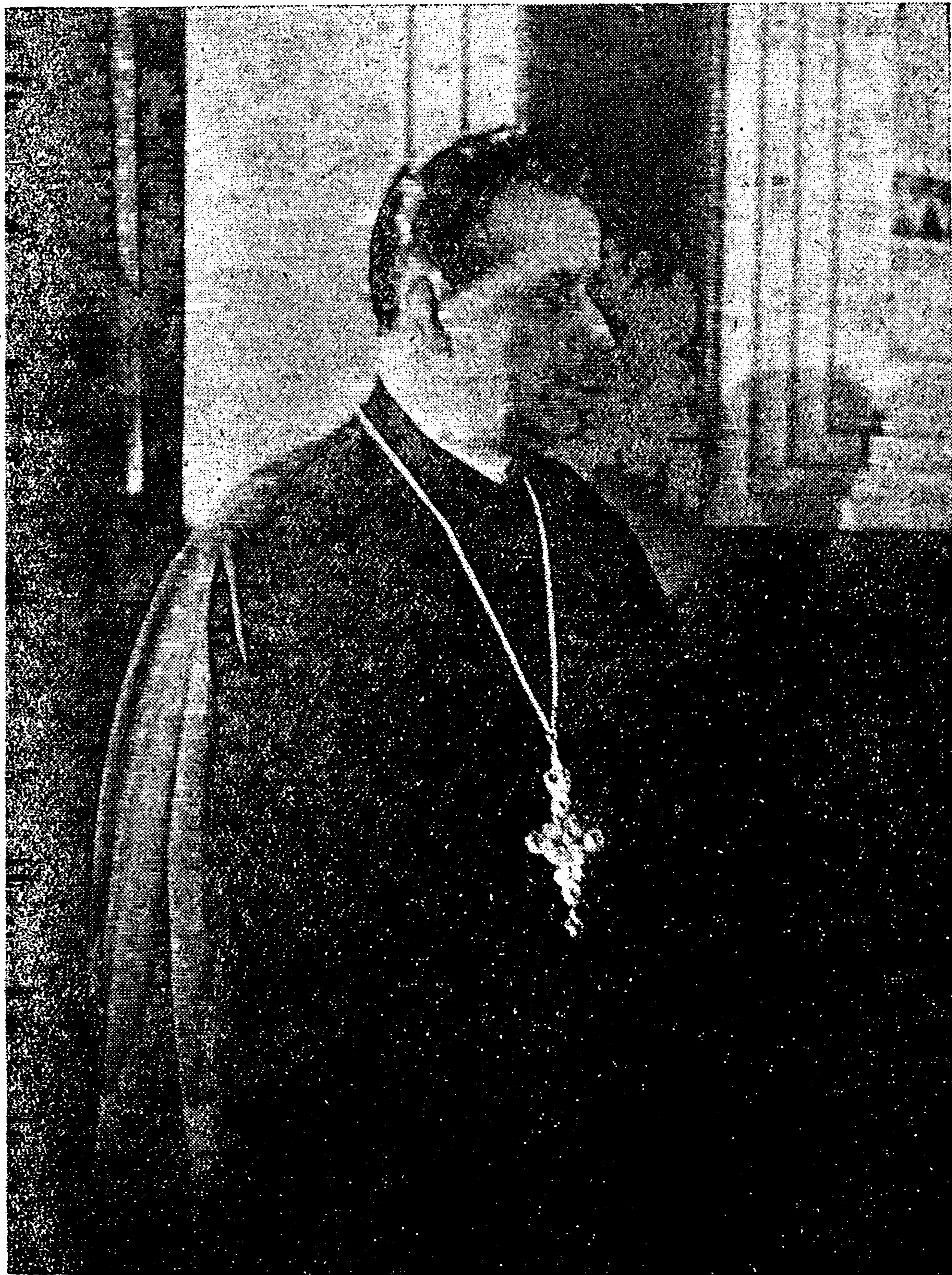
Mărit Colegiu Electoral Bisericesc,

Am arătat câteva din trăsăturile dominante ale personalității Mitropolitului Nicolae Bălan al Ardealului. Fiind încă aproape de el, ne este greu să putem prinde în formulări atotcuprinzătoare marea luptă și truda vieții lui publice din ultimii cincizeci de ani.

Problema grea, care se cere acum dezlegată, este aceea de a face ca «lucrarea din Biserica lui dragă să fie continuată de mâini curate și rona sfință a unui succesor, care să nu dezmintă întru nimic pe marii săi înaintași». Condițiunile actualității cer din partea tuturor spirit obiectiv și cumpănire dreaptă în aprecierea celui care va trebui să urmeze Mitropolitului Nicolae Bălan în scaunul arhipăstoresc al Ardealului.

Ocuparea oricărei vacanțe episcopale constituie o problemă grea pentru Biserica noastră, dar cu atât mai mult când este vorba de cea dintâi Eparhie a provinciilor românești de peste munți. În Ardealul Patriei noastre trăiesc alături de noi minorități naționale și confesionale. Aci se află mai toate căpeteniile bisericesti ale celorlalte confesiuni și culte religioase, cu așezămintele lor de cultură, cu toată pulsația vieții lor spirituale proprii. Consolidarea reîntregirii Bisericii ardelenice își așteaptă constructorul ei desăvârșit. Iată pentru ce, succesiunea de la Sibiu cere din partea noastră o matură chibzuință și despovărare de orice patimă. Va trebui să trimitem acolo pe cel mai bun dintre clericii de astăzi ai Bisericii noastre, o personalitate viguros conturată, cu aleasă pregătire teologică, temeinic orientată în toate problemele pe care le ridică lumea noastră contemporană, căci «la vremuri noi ne trebuiesc oameni noi».

Sîntem încredințați că Pronia dumnezească va călăuzi cugetele noastre pe singurul drum al unei alegeri jericite, care să cinstească memoria vrednicilor Mitropoliți înaintași de la Sibiu și să deschidă noi porți de lumină pentru Biserica Ortodoxă a Ardealului. Așa să ne ajute Dumnezeu!».

Noul ales, P.C. Pr. Prof. Justin Moiescu, rostindu-și cuvîntarea.

La ora 12, după o întrerupere a ședinței în vederea unei consfătuiri dintre Ierarhii ardeleni și membrii Colegiului Electoral Bisericesc, s-a început votarea cu buletine. După numărătoarea buletinelor și după des-puierea scrutinului, Prea Fericitul Patriarh Justinian a anunțat rezultatul

votului: au votat 71 membri ai Colegiului Electoral Bisericesc și toate voturile au fost întrunite de P.C. Econom Stavrofor Dr. Justin Moisescu, Profesor la Institutul Teologic Universitar din București.

După vestirea acestui rezultat, Prea Fericitul Patriarh Justinian a proclamat ales ca Arhiepiscop de Alba Iulia și Sibiu, și Mitropolit al Ardealului, cu unanimitate de voturi, pe P.C. Econom Stavrofor Prof. Dr. Justin Moisescu. Apoi Prea Fericirea Sa a rostit acest cuvânt de bună urare și rodnică păstorire către noul ales:

Părinte, Profesor,

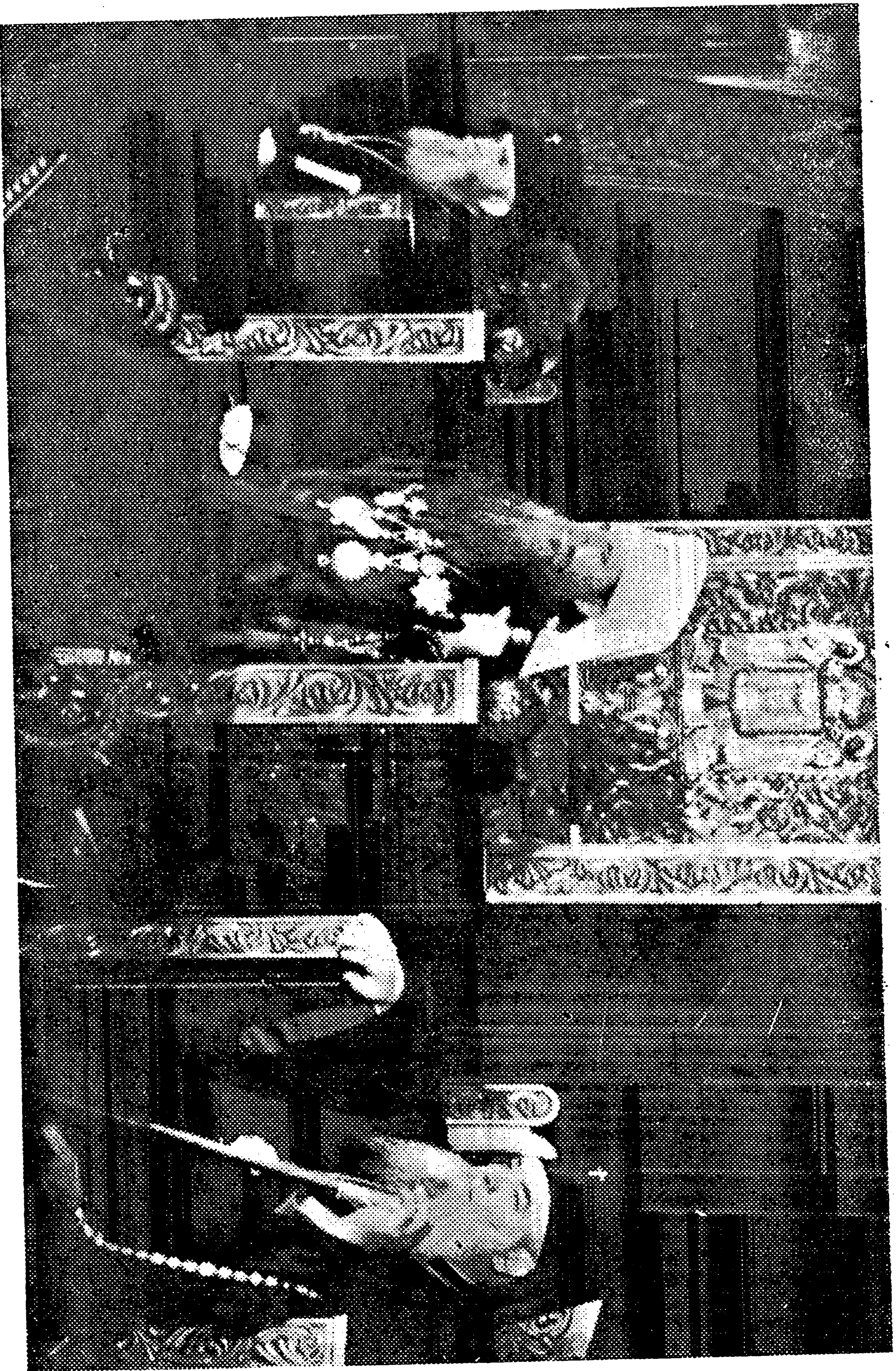
«Am plăcuta sarcină de a-ți aduce una din cele mai mari vești: aceea, că Colegiul Electoral Bisericesc al Bisericii Ortodoxe Române, în unanimitate de voturi, te-a desemnat ca Mitropolit al Ardealului.

Activitatea Prea Cucerniciei Tale, timp de aproape 20 de ani, atât la catedra Facultății de Teologie din Varșovia, cât și la catedra de studiu al Noului Testament de la Facultatea de Teologie din Suceava și apoi la București, te îndreptățesc și ne îndreptățesc pe noi toți să credem că într-adevăr am ales pe succesorul dorit de răposatul Mitropolit Nicolae Bălan și așteptat de clerul și credincioșii din Ardealul nostru drag.

După reîntregirea Bisericii noastre Ortodoxe din Transilvania, ești primul Mitropolit ales de exponenții Bisericii noastre Ortodoxe, în care se află laolaltă și frații foști greco-catolici, pe care răposatul Mitropolit Bălan îi numea «frații de la strana stîngă», și vechi ortodocși. Deopotrivă, deci, și unii și alții, cunoscînd lucrările Prea Cucerniciei Tale, atât cele tipărite în volume, cât și cele publicate în revistele noastre, și-au îndreptat o mare nădejde spre Cucernicia Ta — să rezolvi una dintre cele mai de seamă probleme care-și așteaptă rezolvarea: consolidarea reîntregirii Bisericii noastre din Transilvania. Atît de frumos a fost exprimată, prin votul unanim de astăzi, această dorință a fraților noștri din Ardeal, de a le fi Înalt Prea Cucernicia Ta păstorul lor sufletesc, ca unul care de la început îți iei slujirea aceasta apostolică, fără nici un fel de reminiscențe, fără nici un fel de rezerve cu privire la viața religioasă care se deapănă de la 1948 încoace în Transilvania. Ne punem cu toții nădejdea în simțămîntul Înalt Prea Cucerniciei Tale de imparțialitate, în puterea de a trata deopotrivă și pe unii și pe alții, ca fii a Bisericii Ortodoxe transilvănene, ducînd astfel la lichidarea acelu «noi și voi» care încă mai dăinuia și mai dăinuiește în unele Eparhii, din cauza unui trecut de lupte și de multe ori de neînțelegeri.

Pentru noi, membrii Sfîntului Sinod, ziua de azi este o zi de mare bucurie, nu numai pentru faptul că noi vedem în Înalt Prea Cucernicia Ta un element care să consolideze, cu cei mai mari sorți de izbîndă, reîntregirea Bisericii noastre din Transilvania, — problemă care stă la inima conducerii Bisericii noastre, la inima Sfîntului Sinod —, dar și pentru faptul că în rîndurile lui va intra un element care va putea contribui cu luminile lui științifice, teologice, canonice și dogmatice, la rezolvarea problemelor generale bisericești ale Ortodoxiei românești; că va intra în mijlocul Sfîntului Sinod un element care să aducă un spor în viața Bise-

ricii noastre și care să ocupe, cu tot prestigiul și toată demnitatea, scaunul care era vacant în Sfântul Sinod, al răposatului Mitropolit Nicolae.

Prea Fericitul Patriarh Justinian și Inalt Prea Sfințiii Mitropoliți Sebastian al Moldovei și Sucevei și Firmilian al Otteniei, ascultând făgăduințele noului ales.

Dar noi mai încercăm și o altă bucurie: aceea că Inalt Prea Cucer-nicia Ta, care li-ai făcut studiile în Grecia, cunoscut și apreciat atât de

mult de Ierarhii din lumea ortodoxa grecească, în urma reluării legăturilor noastre cu aceste Biserici, ne vei fi de foarte mare folos.

Cu această nădejde te primim și-ți urăm din toată inima: sănătate deplină, vigoare și putere de muncă, ca să poți să rezolvi toate problemele care te așteaptă în viața Bisericii Ardealului, cât și în viața Bisericii noastre. Iți urăm din toată inima: bine ai venit în mijlocul nostru și spor la muncă!

Intîmpinat cu aplauze, P.C. Econ. Stavrofor Dr. Justin Moiescu a răspuns prin această cuvîntare, mulțumind pentru marea cinste ce i se încredințează și mărturisind deschis gîndurile care-l stăpînesc în clipa cînd este chemat să ia pe umerii săi greaua sarcină de Arhipăstor al Bisericii ardelenе:

Mărit Colegiu,

Au trecut peste 30 de ani din ziua în care am intrat pe poarta Seminarului Teologic, înființat de fericitul întru adormire Patriarhul Miron, în vatra străvechii așezări monahale din Cîmplung-Mușcel — mînăstirea Negru Vodă. De atunci, toată truda mea cărturărească la Seminar, în țară, și la Facultăți de Teologie de peste hotare, a fost strîns legată de viața Sîntei noastre Biserici.

Zi de zi m-am străduit, cu rîvnă statornică și sîntă, să pătrund cît mai adînc în marea taină a învățaturii Domnului nostru Iisus Hristos. De cunoștințele mele teologice am făcut apoi părtași pe ucenicii mei, în cadrul prelegerilor mele de Studiul Noului Testament la Facultățile de Teologie, întii la Varșovia, în Polonia, apoi în țară, din anul 1938 și pînă astăzi. Rod al trudei mele pe tărîmul cercetării Sîntei Scripturi a fost, de asemenea, tipărirea unor cărți și publicarea unor studii în revistele bisericești.

Ostenind în ogorul Sîntei noastre Biserici, nu m-am desprins niciodată de realitățile vieții, izolîndu-mă în atmosfera atît de ispititoare a cărții, ci mi-am rotit mereu privirile în jurul meu, în mediul de la țară din care am pornit, și mai tîrziu în mediul orașelor. Din contactul cu cei asupra și necăjiți mi-am dat seama de îndreptățirea luptei lor pentru crearea unei lumi noi. De aceea, față de oamenii muncii, de care mă simt strîns legat prin suferințele comune din trecut și prin împărtășirea năzuinței spre progres, am socotit că trebuie să-mi împlinesc o înaltă datorie patriotică, dînd obolul meu pentru construirea vieții celei noi, întemeiată pe dreptate socială.

Cu slujirea Bisericii, ca profesor în învățămîntul teologic universitar, am fost totdeauna deplin împăcat în sufletul meu.

Rîvnă de mărire n-am avut; de dorința de a purta pe umeri sarcini care depășesc puterile mele n-a fost cuprins sufletul meu.

Dar hotăririle lui Dumnezeu sînt mai presus de vrerile noastre. Prin votul Dvs., cu emoție vădită mă văd, astăzi, purtat de mîna cerească spre treapta de păstor al Bisericii Ardealului, ca urmaș al marelui Mitropolit Nicolae care, vreme de aproape o jumătate de veac, a îndrumat viața Bisericii de peste Carpați cu puternica sa personalitate.

Biserica din Ardeal — una din cele mai viguroase ramuri ale Ortodoxiei noastre — și-a dăruit ființa în condițiile grele de existență ale locuitorilor Ardealului sub stăpînirea principilor feudali, a imperiului Habsburgic și a nedreptelor orînduiri dintre cele două războaie mondiale. Deseori prigonită în trecutul mai îndepărtat, ori frămîntată în vremurile mai noi de unele curente nesănătoase și chiar antrenată, uneori, în lupte interconfesionale sau national-șovine, ea și-a păstrat totuși ființa ei curată, înfățișîndu-se, mai mult decît în alte părți ale țării, ca instituție sirîns legată de popor și ca făclie a Ortodoxiei.

Identificîndu-se cu năzuințele înalte ale țărilor ei, Biserica Ardealului a prins rădăcini în popor; ea a fost sprijinitoarea luptelor lui pentru libertate și propășire. Pentru a-și apăra credința în fața prozelitismului

Prea Fericitul Patriarh Justinian, felicitînd pe nou-alesul Mitropolit al Ardealului

confeșiunilor creștine ale Apusului, Biserica Ardealului a dezvoltat Teologia și și-a desăvîrșit organizarea, făcîndu-se pildă pentru întreaga Biserică din țara noastră.

Pe aceste căi, ierarhia și credincioșii ortodocși din Ardeal au înaintat, cu puteri înnoite, după eliberarea patriei noastre de sub jugul fascist, la 23 August 1944. Tresăltînd de bucurie, Biserica Ortodoxă din Ardeal, prin glasul Părintelui Bisericii noastre, Prea Fericitul Patriarh Justinian, și al marelui păstor, Mitropolitul Nicolae Bălan, a întins apoi mîna frățească Bisericii Greco-Catolice, și prăpastia săpată de Vatican în preajma anului 1700 s-a netezit în anul 1948. Credincioși al căror sufler nu se înstrăinase de vechea lege romînească, clerici temeinic pregătiți și cărturari de seamă, animați de un cald patriotism, au venit din cealaltă strană să întărească Biserica Ortodoxă și să strîngă unitatea

poporului în mijlocul căruia își desfășoară Sfânta noastră Biserică lucrarea ei mîntuitoare.

Astăzi, în fața altarelor Bisericii din Ardeal se închină toți fiii ei. Viața ei s-a îmbogățit. În plin avînt, ea pășește înainte, alături de popor, pe calea care duce la o trăire religioasă mai înaltă, la o viață mai bună, mai fericită, în minunata noastră patrie.

Credincioșii din Ardeal au avut, în cursul istoriei, Ierarhi vrednici de marile lor virtuți. De aceea, cu multă sfială îndrăznesc să primesc poștirea ce mi se face de a păstori această Eparhie, fiind încredințat că îmi va sta în ajutor harul lui Dumnezeu, «care pe cele neputincioase le întărește și pe cele în lipsă le împlinește», și că mă voi bucura de sprijinul Înălților noștri Ierarhi, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian, de înțelegerea și dragostea încercaților credincioși și clerici din Arhiepiscopia Sibiului și în deosebi de înțeleapta povățuire a Înălților Prelați ardeleni.

Nădăjduiesc de a mă arăta vrednic de încrederea pe care mi-ați acordat-o astăzi, gîndindu-mă în chip cu totul deosebit la împrejurările prietnice de desfășurare a vieții religioase în statul nostru de democrație populară. Deplina libertate a tuturor cultelor religioase, consfințită prin Constituția țării, sprijinul larg acordat Bisericii de către Stat și respectul cu care cetățenii educați în spiritul înnoitor al veacului nostru îl arată față de credințele religioase, constituiesc climatul favorabil al desfășurării lucrării de Ierarh în Biserică.

La rîndul nostru, încadrați deplin în adevăratul spirit al Ortodoxiei, care structural este favorabilă progresului, vom îndruma pe clericii și credincioșii noștri să sprijine, alături de clericii și credincioșii celorlalte culte religioase, zidirea vieții celei noi în scumpa noastră patrie.

Pentru trimiterea mea la această lucrare în slujba Bisericii și a Patriei, aduc mulțumire Prea Fericitului Patriarh Justinian, Înalt Prea Sfințiților Mitropoliți, Prea Sfințiților Episcopi, Prea Cucernicilor Preoți și domnilor membri ai Colegiului Electoral Bisericesc, rugîndu-i să-mi fie mereu îndrumători și sfătuitoari în toate.

Cu făgăduința că mă voi încadra în tradițiile frumoase ale Bisericii din Ardeal, că mă voi identifica cu vrerile drepte ale clerului și credincioșilor de peste munți, stînd neîncetat alături de poporul muncitor în făurirea vieții celei noi, îmi plec fruntea înaintea Milostivului Dumnezeu și, la chemarea ce mi-a făcut prin glasul Dvs. astăzi, răspund: «Iată, Doamne, viu să fac voia Ta!».

La orele 14 a avut loc o agapă în Palatul Sfintei Patriarhii, la care au luat parte toți membrii Colegiului Electoral Bisericesc, în frunte cu Dl. Dr. Petru Groza, Președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Romîne. Cu acest prilej, Domnia Sa a rostit un cuvînt de bună urare pentru noul ales, mărturisind bucuria ce simte, ca vechi membru al Adunării Naționale Bisericești, reprezentant al Ardealului, văzînd că în scaunul de Arhiepiscop și Mitropolit de la Sibiu a fost ales un profesor de Teologie care, prin pregătirea și însușirile sale, este o cheazăsie că va fi un vrednic urmaș al străluciților Ierarhi ce au păstorit în acest scaun.

Personalitatea noului Mitropolit al Ardealului.

Născut la 5 martie 1910, în satul Cîndești din județul Muscel, Vlădica Justin Moiescu a rămas orfan la vârsta de șapte ani, căci tatăl său — învățătorul Ioan Moiescu — și-a jertfit viața pe câmpul de luptă, în războiul din 1916-1918. Între anii 1917-1922 a urmat cursurile școlii primare în satul natal. În toamna anului 1922 a intrat ca bursier la Seminarul orfanilor de război din Cîmpulung-Muscel, unde a absolvit cursurile ca șef de promoție, în iunie 1930. Ascultarea nemărginită și nestăvilita dragoste de carte a tânărului absolvent de Seminar l-au îndemnat pe fericitul întru pomenire Patriarhul Miron să-l prețuiască în chip deosebit, trimițându-l pentru desăvârșirea studiilor la Facultatea de Teologie din Atena. În Grecia, tânărul bursier al Arhiepiscopiei Bucureștilor și-a vădit destoinicia și silința la învățătură printr-o muncă nepregetată, fiind lăudat de pro-

Dr. Dr. Petru Groza felicitînd pe noul ales

fesori și proclamat, în iunie 1934, licențiat în Teologie, cu mențiunea «*exceptional*».

Înapoiindu-se în țară, în toamna aceluiași an i s-a dat, tot de către Arhiepiscopia Bucureștilor, o bursă pentru studii de specializare și deprinderea limbilor moderne, la Facultatea de Teologie romano-catolică din Strassbourg-Franța, unde în răstimp de doi ani și-a adunat o parte din materialul trebuincios în vederea întocmirii tezei de doctorat în Teologie. În septembrie 1936, din îndemnul și cu sprijinul Patriarhului Miron, a plecat din nou la Atena, unde a urmat timp de un an cursurile de specializare, sub îndrumarea cunoscutului academician și profesor de Patrologie, D. S. Balanos. Apoi, în vara anului 1937 și-a susținut teza de doctorat în Teologie, cu subiectul **Evagrie din Pont**, lucrare admisă cu calificativul «*exceptional*» și premiată de Academia de Științe din Atena.

După întoarcerea sa în țară, în toamna anului 1937 a trecut examenele pentru echivalarea licenței și doctoratului la Facultatea de Teologie din București, încredințându-i-se totodată și catedra de limba latină la Seminarul Nifon. În primăvara anului 1938, la cererea Bisericii Ortodoxe din Polonia și a guvernului polon, a fost recomandat de către Sfântul nostru Sinod profesor de Studiul Noului Testament la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității din Varșovia.

Din pricina izbucnirii războiului, în septembrie 1939 a fost nevoit să vină în țară, unde a făcut stagiul militar la Școala ofițerilor de rezervă din Ploești. În octombrie 1940, pe baza titlurilor din țară și de peste hotare, a fost utilizat ca profesor de Exegeza Noului Testament la Facultatea de Teologie din Suceava, pînă la 1 ianuarie 1942, cînd a fost numit profesor titular. La 1 decembrie 1946, după moartea Pr. Prof. Haralambie Roventă, a fost mutat la catedra de Exegeza Noului Testament de la Facultatea de Teologie din București, iar în ianuarie 1949, prin trecerea învățămîntului teologic în grija Bisericii, a fost încadrat profesor titular la catedra de Studiul Noului Testament la Institutul Teologic Universitar din București. Aici, dorind să-și desăvîrșească rostul de dascăl și îndrumător al slujitorilor bisericești, prin încununarea cu darul sfînt al preoției, a cerut, și Prea Fericitul Patriarh Justinian a aprobat hirotonia sa în preot celibatar, pe seama bisericii Sfintei Patriarhii. Ca atare, în ziua de 23 februarie 1956, a fost hirotonit diacon de către Prea Sfințitul Episcop Vicar Theoctist Botoșăneanu, iar a doua zi, 24 februarie, Prea Sfințitul Episcop Vicar Antim Tîrgovișteanū l-a hirotonit într-un preot și l-a hirotosit econom stavrofor, în biserica Sfintei Patriarhii.

Rodul muncii cărturărești în ogorul Teologiei și al literaturii noastre bisericești, depuse de P.C. Pr. Prof. Dr. Justin Moiescu este consemnat în revistele: **Biserica Ortodoxă Română**, dintre anii 1937-1948; **Studii Teologice**, 1951-1953; **Ortodoxia**, 1953, și **Mitropolia Olteniei**, 1954-55, precum și în lucrările de adînc teme: **Evagrie din Pont** (în grecește), Atena 1937; **Sînta Scriptură și interpretarea ei în opera Sf. Ioan Hrisostom**, 1942; **Originalitatea parabolilor Mîntuitorului**, Rîmnicul Vălcii 1944; **Activitatea Sf. Apostol Pavel în Atena**, Iași 1946; **Simbolica**, — traducere din grecește —, Craiova 1955; **Ierarhia bisericească**, București 1955.

Pe lîngă cursurile și seminariile ținute cu studenții și doctoranzii în cei 15 ani de profesorat universitar, noul Arhipăstor al Mitropoliei Ardealului a mai desfășurat o bogată activitate la cursurile de îndrumare misionară a preoților, la Institutul Teologic din București. De asemenea, în anii 1948-49, a făcut parte din Comitetul de conducere al Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, și din Comitetul de redacție al revistei «Biserica Ortodoxă Română».

Inmănușchiera tuturor strădaniilor cărturărești și a zelului întru îndeplinirea unor sarcini pline de răspundere, adăugate la mintea sa ageră și cumpănită, l-au arătat pe P.C. Pr. Prof. Dr. Justin Moiescu drept cel mai vrednic pentru alegerea în treapta înaltă de Arhiepiscop și Mitropolit al Ardealului.

Insemnăm aici și cuvîntul de obștească bucurie, că vrednicia către care s-a ridicat prin alegere P.C. Pr. Prof. Justin Moiescu, cinstește în chip deosebit și tagma profesorilor de Teologie, căci de la începutul învățămîntului teologic universitar din București, din anul 1881 și pînă azi, P.C. Sa este al optulea profesor care se înalță de la catedră către tronul sfințit de Arhipăstor.

Hirotonia în Arhieriu

În ședința sa din 27 februarie 1956, Sfântul Sinod, urmînd rînduiala pravilei, a purces la cercetarea actelor de alegere în scaunul de Arhiepiscop și Mitropolit al Ardealului, și constatînd că ele s-au împlinit cu paza tuturor prevederilor cuprinse în lege, a aprobat alegerea făcută de Colegiul Electoral Bisericesc, iar după examinarea canonică, a conferit P.C. Econ. Stavrofor Prof. Dr. Justin Moiescu rangul ierarhic de Arhieriu.

După tunderea în cinul monahal, săvîrșită la Sf. Mînăstire Cernica de lîngă București, în ziua de 8 martie 1956, P.C. Econ. Stavrofor Prof. Dr.

După hirotonia în arhieriu a noului Mitropolit al Ardealului, soborul arhieresc, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian, a fost condus în sala de ședințe a Sfîntului Sinod.

Justin Moiescu a fost hirotesit în treapta de arhimandrit, potrivit hotărîrii Sfîntului Sinod.

În ziua de miercuri 14 martie 1956, la slujba Vecerniei, s-a săvîrșit în Catedrala Sfintei Patriarhii și rînduiala ipopsifierii P.C. Sale în vederea pășirii către sfințita treaptă a arhieriei, de față fiind: PP. SS. Episcopi Nicolae al Clujului, Valerian al Oradiei, Antim Țîrgovișteanu și Theoctist Botoșăneanu; Rectorii și Profesorii Institutului Teologic Universitar din București și o delegație din partea Arhiepiscopiei de Alba Iulia și Sibiu, și alta din partea Institutului Teologic Universitar din Sibiu; Consilieri Administrativi Patriarhali și ai Arhiepiscopiei Bucureștilor, protopopii Capitalei, preoți, credincioși și studenți teologi.

Chemările la arhierie s-au citit de către P.C. Econom Gh. Soare, Consilier Administrativ Patriarhal pentru Cancelaria Sfîntului Sinod, iar răspunsurile ipopsifiului Arhim. Dr. Justin Moiescu, au fost făcute în

fața PP. SS. Episcopi Nicolae al Clujului și Antim Tîrgovișteanu, care au iscălit în Condica Sfîntă.

A doua zi, joi 15 martie 1956, tot în catedrala Patriarhiei P. C. Arhim. Dr. Justin Moiescu a fost hirotonit Arhiepiscop de către Prea Fericitul Patriarh Justinian, I.P.S. Mitropolit Firmilian al Olteniei și P.S. Episcop Nicolae al Clujului, înconjurați de un sobor de preoți și diaconi, de față fiind PP. SS. Episcopi: Valerian al Oradiei, Antim Tîrgovișteanu și Theoctist Botoșăneanu; P.C. Pr. Alexandru Ionescu, Vicarul Arhiepiscopiei Bucureștilor; Rectorul și Profesorii Institutului Teologic Universitar din București; o delegație de preoți și profesori de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu; Consilierii Administrativi Patrarhali și ai Arhiepiscopiei Bucureștilor, protopopii Capitalei, mulți preoți și credincioși.

La sfîrșitul Sfintei Liturghii, P.S. Arhiepiscop Justin a rostit următoarea cuvîntare:

Stă scris în Cartea Sfîntă că Moisi, în vremea cînd păstora o turmă de oi în pustiul din jurul muntelui Horeb, a văzut un desîș de mărăcini cuprins de o flacără puternică. Atras de strălucirea focului, el a încercat să se apropie. Dar s-a oprit la auzul unui glas ceresc, care-i spunea: «Nu te apropia, descalță-te de încălțămîntea ta, fiindcă locul pe care stai tu, în fața Mea este pămînt sfînt».

Stăpînit de imaginea aceluia rug de foc, care atrăgea pe Moisi, dar de care el nu s-a putut apropia fără a dezlega cureaua încălțămîntei sale, am intrat eu, astăzi, în sfîntul altar, copleșit de două simțăminte protivnice.

De o parte, sufletul meu era zbuciumat, cugetînd la marea răspundere care este legată de slujirea arhierescă, spre care îngerii privesc neîncetat cu uimire și de care se înfricoșau cei mai mari Sfinți ai creștinătății.

De altă parte, însă, glasul tainic, care m-a îndemnat să iau jugul lui Hristos, a revărsat în întreaga mea ființă o liniște desăvîrșită. Pătruns de convingerea că puterea nesfîrșită a lui Dumnezeu va împlini lipsurile mele și mă va face vrednic slujitor al Fiului Său, mi-am plecat genunchii pentru a primi sublimul har al arhieriei.

De daruri multe ne învrednicim fiecare din partea lui Dumnezeu, clipă de clipă, în toate zilele vieții noastre. Darul arhieriei covîrșește, însă, tot ceea ce mintea omenească, în marginile ei firești, poate bănuși. Deși în trup, slujitorii bisericești, în frunte cu Arhiepiscopul împlinesc lucrare cerească. Totdeauna, cînd sfințesc pe credincioși, ei săvîrșesc luctul lui Dumnezeu; cînd propovăduiesc Evanghelia Domnului nostru Iisus Hristos, ei vestesc adevăruri religioase veșnice; cînd păstoresc turma, cu puterea Sfîntului Duh, ei arată calea pe care trebuie să meargă credincioșii pentru a dobîndi fericirea, în împărăția lui Dumnezeu.

Slujitorul bisericesc este vistiernic al comorilor cerești. În el sălășluiește puterea lui Dumnezeu; el împărtășește credincioșilor hrana duhovnicească; prin el se revarsă pe pămînt rîurile de apă vie care potolească setea omului după bunurile nevăzute.

Dar, pē cît de înaltă este chemarea Arhiepiscopului, pe atît de mare este și răspunderea sa, fiindcă «celui ce i s-a dat mult, i se va cere mult».

Înainte de tronul Dreptului Judecător, omul va fi cîntărit după faptele săvîrșite în raport cu darurile primite. Credinciosul, avînd datoria să se îngrijească de sufletul său, va da seamă numai de faptele sale.

Arhiereul însă, fiind dator să vegheze asupra întregii sale turme, va fi chemat să dea socoteală de sufletele tuturor păstoriților săi.

Pentru a putea câștiga în împărăția cerurilor pe toți fiii săi duhovnicești, Arhiereul trebuie să trăiască în inimile tuturor celor păstoriți de el, să se facă tuturor toate, să se dăruiască tuturor, să se aducă pe sine jertfă pentru toți, asemenea Mântuitorului care s-a răstignit pe Cruce pentru toată făptura omenească.

Pentru a putea ridica lângă tronul ceresc pe toți păstoriții săi, Arhiereul trebuie să meargă în fruntea turmei sale, făcându-se tuturor pildă «cu cuvîntul, cu purtarea, cu dragostea, cu credința, cu curăția» (I Tim. IV, 12).

Pentru a putea el însuși să stea în locul cel sfînt, mai mult decît Moisi, care a trebuit să arunce încălțăminte, înainte de a se apropia de rugul de foc, Arhiereul trebuie să se lepede de sine, să ia crucea sa și să urmeze pe Hristos.

Descătușat de tot ceea ce ar putea întina ființa sa, Arhiereul, ca mădular rodnic al trupului Domnului, trebuie să-și unească întreaga sa ființă cu Mântuitorul, pentru a putea grăi, împreună cu Apostolul Pavel: «De acum nu mai trăiesc eu, trăiește în mine Hristos».

Prin învățătura pe care o propovăduiește în Biserică, prin sfințirea pe care o împărtășește credincioșilor și prin păstoriarea turmei sale, asemenea lui Iisus-Profet, asemenea lui Iisus-Arhieru și asemenea lui Iisus-împărat, Arhiereul împlinește pe pămînt însăși lucrarea pe care Mântuitorul a săvîrșit-o, venind în lume, și pe care o săvîrșește neîncetat în ceruri — unirea de negrăit a credincioșilor cu Dumnezeu.

Păcatul primilor oameni săpase prăpastie între om și Dumnezeu, turburare în suflete, vrajbă între oameni și popoare. Pentru a ridica făptua Sa din această stare și a coborî iarăși cerul pe pămînt, din nemărginită dragoste față de om, Fiul lui Dumnezeu s-a deșertat de slava Sa cerească și a venit în lume spre a aduce pace între om și Dumnezeu, liniște în suflete, bună înțelegere între oameni și popoare.

Dîndu-și seama de înțelesul adînc al supremei descoperiri a lui Dumnezeu în lume, prin întruparea Fiului Său, în noaptea liniștită a Nașterii Mântuitorului, puterile îngerești, vestind bucuria cea mare, au început să cînte: «Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace, între oameni bună voire» (Lc. II, 10-14).

Apoi, din ziua începerii activității Sale mîntuitoare în lume pînă în clipa înălțării Sale la ceruri, Domnul nostru Iisus Hristos n-a conținut să propovăduiască buna înțelegere între oameni, să sădească pacea în suflete și să apropie pe om de Dumnezeu, întreaga Sa lucrare mîntuitoare concentrîndu-se în jurul strălucitoarei Cruci de pe Golgota, care a topit zăgazurile ridicate de păcat între creatură și Creator.

Astfel, dacă mîntuirea însăși este împăcarea omului căzut cu Dumnezeu și, ca urmare, înscăunarea liniștei în sufletele credincioșilor și staționarea bunei înțelegeri între oameni, Mântuitorul însuși — ca săvîrșitor al acestei lucrări — pe drept cuvînt a fost numit de prooroci «Domnul păcii», iar slujitorii Lui, ca săvîrșitori ai aceleiași lucrări, sînt slujitori ai păcii.

În acest chip, punînd la temelie lucrării mele arhieresti însăși lucrarea săvîrșită de Marele Arhieru, nu voi conține în strădaniile mele de a împăca pe păstoriții mei cu Dumnezeu, de a revărsa liniște și seninătate

în sufletele lor și de a sădi pacea între oameni, — cu cuvântul meu, cu fapta mea.

În această zi de sfântă bucurie pentru mine, rog pe Bunul Dumnezeu să-mi dea putere pentru împlinirea acestei lucrări, spre a mă arăta vrednic de nădejdele puse în mine de fiii mei duhovnicești.

Totodată, mulțumită aduc lui Dumnezeu că mi-a hărăzit bucuria de a primi darul sfânt al Arhieriei prin rugăciunile Prea Fericitului Patriarh Justinian, împreunate cu rugăciunile Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Firmilian al Olteniei și ale Prea Sfințitului Nicolae, Episcopul Clujului, precum și ale întregului sobor care a liturghisit astăzi, făgăduind să-i pomenesc pururea în rugăciunile mele.

Iar vouă, iubiților credincioși, vă împărtășesc harul Domnului nostru Iisus Hristos, prin arhierescă binecuvântare.

Investitura

După săvârșirea hirotoniei întru Arhieriu, în aceeași zi, la ora 12,30 a avut loc, în sala sinodală din Palatul Sfintei Patriarhii, solemnitatea investirii I.P.S. Justin în scaunul de Arhiepiscop de Alba Iulia și Sibiu și Mitropolit al Ardealului.

Au fost de față: I.P.S. Firmilian, Mitropolitul Olteniei, PP. SS. Episcopi Nicolae al Clujului, Valerian al Oradiei, Antim Tîrgovișteanu, Theoctist Botoșăneanu, D-nii D. Dogaru, I. Onțanu și Rodeanu, directori în Ministerul Cultelor, Pr. Alex. Ionescu, Vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor și Pr. Traian Belasçu, Vicarul Arhiepiscopiei Sibiului, Rectorul și Profesorii Institutului Teologic-Universitar din București, o delegație de profesori de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, o delegație din partea Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei de Alba Iulia și Sibiu, Consilieri Administrativi Patriarhali și Consilierii Administrativi ai Arhiepiscopiei Bucureștilor, membrii familiei I.P.S. Justin, preoți din Capitală și studenți în Teologie.

La orele 12,30, Prea Fericitul Patriarh Justinian, împreună cu Dl. I. Bărbulescu, Director general în Ministerul Cultelor, au intrat în sala sinodală, în timp ce corul studenților în Teologie intona Imnul Patriarhal. După ce Prea Fericitul Patriarh Justinian a ocupat scaunul prezidial, a intrat în sală Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Justin, îmbrăcat în mantie și camilafcă, condus de P.C. Secretar Patriarhal Pr. N. Cazacu și de doi diaconi înveșmîntați purtînd dichero-trichere și cădelnițe.

Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Justin s-a oprit la locul rînduit în fața Prea Fericitului Patriarh Justinian, iar P.S. Secretar Patriarhal rostește: «*Prea Fericirea Voastră! Înalt Prea Sfințitul Justin Moiescu vine în fața Prea Fericirii Voastre pentru a primi cîrja de păstorire a Sfintei Arhiepiscopii de Alba Iulia și Sibiu și a Sfintei Mitropolii a Ardealului.*»

Prea Fericitul Patriarh Justinian invită pe Dl. I. Bărbulescu, director general al Ministerului Cultelor, să citească decretul Prezidiului Marii Adunări Naționale a R.P.R. de confirmare a alegerii noului Mitropolit al Ardealului.

După citirea decretului de confirmare, P.S. Episcop Antim Tîrgovișteanu, Secretarului Sfîntului Sinod a prezentat Prea Fericitului Patriarh Justinian cîrja mitropolitană, spunînd: «*Prezint Prea Fericirii Voastre cîrja de păstorire a Arhiepiscopiei de Alba Iulia și Sibiu și a Mitropoliei Ardealului.*»

Prea Fericitul Patriarh Justinian, primind cîrja, a înminat-o Inalt Prea Sfințitului Mitropolit Justin, rostind următoarele cuvinte: «*Primește cîrja aceasta, ca să păstorești turma lui Hristos cea încredințată ție. Celor ascultători să le fie, prin tine, toiag de reazim și întărire, iar pentru cei nestatornici să o folosești ca toiag de certare, toiag de îndreptare*».

După aceea, Prea Fericirea Sa a rostit această cuvîntare de investitură:

Inalt Prea Sfințite Mitropolit Justin,

«Prin voia lui Dumnezeu, Colegiul Electoral Bisericesc din 26 februarie a.c. te-o ales și chemat să păstorești Arhiepiscopia de Alba Iulia și Sibiu și Mitropolia Ardealului.

Prea Fericitul Patriarh Justinian, înmînînd noului Mitropolit al Ardealului cîrja de arhipăstorire

Sfîntul Sinod, în urma ispitirii canonice, te-a găsit vrednic de această chemare înaltă și te-a hirotonit azi Arhieru.

Prezidiul Marii Adunări Naționale, prin Decretul ce s-a citit aici, recunoaște și confirmă alegerea făcută.

Noi ți-am încredințat acum cîrja de Arhipăstor, simbolul puterii și dreptului de conducere al credincioșilor de sub păstoria Inalt Prea Sfinției Tale.

Pornește de azi înainte la îndeplinirea înaltei îndatoriri de a fi «vas ales Domnului» și stîlp de susținere al Sfintei noastre Biserici. Aceste titluri, care te înalță peste alții, îți impun îndatoriri și sarcini grele. Ne-o spune aceasta Apostolul Neamurilor tuturor Ierarhilor, cînd zice: «Nu mai sînteți ai voștri», ci ai Bisericii, ai «turmei, întru care Duhul

Sfânt v-a pus pe voi Episcopi, ca să păstoriți Biserica Domnului» (Fapte XX, 28).

Biserica te cheamă să fii «povățuitor orbilor, lumină celor din întuneric, îndreptător celor fără de minte, învățător poruncilor, avînd în lege dreptarul științei și al adevărului», cum spune același Apostol (Rom. II, 12-20).

Toate darurile cu care te-a înzestrat Dumnezeu aparțin Bisericii și turmei ce ți s-a încredințat. Al lor este și timpul și puterea de muncă și înțelepciunea și purtarea de grijă, pînă la ultima bătaie de inimă. Fiecărui Ierarh i se adresează de Domnul aceeași chemare ca lui Avraam: «leși din pămîntul tău și din rudenia ta și din casa tatălui tău și vino în pămîntul care voi arăta ție» (Facere XII, 1); iar marele Pavel ni-l arată pe adevăratul păstor de suflete «fără tată, fără mamă, fără spiță de neam» (Evrei VII, 3) în persoana lui Melchisedec, carele preînchipuia pe Păstorul cel desăvîrșit, Domnul nostru Iisus Hristos, care ne-a învățat că «mama mea și frații mei sînt aceia care ascultă cuvîntul lui Dumnezeu și-l fac» (Luca VIII, 21). Turma ce ți s-a încredințat spre arhipăstorie îți este de azi înainte marea familie, căreia trebuie să-i jertfești totul.

Pentru această misiune înaltă, ți s-a dat azi, prin hirotonia în Arhiepiscop, puterea de sus, iar Sfîntul Apostol Pavel te îndeamnă, ca odinioară pe ucenicul său Timotei, «să-ți aprinzi darul lui Dumnezeu, cel ce este în tine prin punerea mîinilor» (II Tim. I, 6).

Inalt Prea Sfințite Mitropolit Justin,

Ești chemat să conduci o Eparhie în care predecesorii Inalt Prea Sfinției Tale au creat o puternică tradiție de afirmare ortodoxă: prin slova scrisă, prin învățămînt teologic, prin organizare bisericească potrivită împrejurărilor chiar celor mai puțin prielnice, prin tenacitate în urmărirea înaltelor țeluri creștine sau patriotice, prin fermitate în conducere și mai ales printr-o înțelegere a momentelor istorice pe care le-au trăit. Două nume ilustrează această tradiție: Mitropolitul Andrei Șaguna, și predecesorul Inalt Prea Sfinției Tale, Mitropolitul Nicolae Bălan, pe care l-a încrednicit Dumnezeu să vadă roadele acestei îndelungate strădanii: poporul român liber și stăpîn în țara lui pe de o parte, iar pe de alta, reșterea unității Bisericii strămoșești, prin revenirea la Biserica mamă a fraților pe care vitregia vremurilor îi depărtase.

Intri acum în această tradiție, pentru a continua tot ce are ea permanent valabil, tot ce poartă pecetea unei autentice Ortodoxii, călăuzindu-te întotdeauna de grija de a asigura unitatea cea mai desăvîrșită a Bisericii Ortodoxe Române nu numai în dogmă, ci și în cult, organizare și disciplină, «pentru ca toți să fie una», și în felul acesta sfînta noastră Biserică să-și poată îndeplini înalta ei misiune față de Hristos și față de poporul român.

In deosebi, îți revine sarcina istorică de a întări, adînci și consolida marele act al reșterii unității Bisericii din Ardeal, printr-o înțeleaptă conducere, prin găsirea și aplicarea măsurilor celor mai potrivite, înlăturînd piedicile ce ar sta în calea deplinei uniri religioase.

Prea Fericitul Patriarh Justinian rostind cuvîntarea de bune urări,
cu prilejul investiturii Inalt Prea Sfințitului Mitropolit
Justin al Ardealului.

Pentru aceasta vei avea nevoie de toată fermitatea în hotărîri și de toată puterea de muncă și înțelegere a realităților, cunoscînd că «Dumnezeu nu ne-a dat duhul fricii, ci al puterii» (II Tim. 1, 7).

Vei găsi alături de Inalt Prea Sfinția Ta, în ostenele pentru lucrul Domnului, nu numai pe Noi, ci și pe toți membrii Sfântului Sinod și întreaga Biserică Ortodoxă. Îți dăm același sfat pe care proorocul David l-a dat fiului său Solomon: «Tu te întărește și fii barbat» (III Regi II, 2).

Inalt Prea Sfințite Mitropolit Justin,

Sfintul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române îți încredințează astăzi spre păstorie credincioșii din Sfânta Arhiepiscopie de Alba Iulia și Sibiu și Mitropolia Ardealului, cu încrederea deplină că vei fi la înălțimea acestei chemări și a nădejdelor ce și-au pus în Inalt Prea Sfinția Ta toți cei care te-au ales.

Sarcinile ce ai de îndeplinit nu sînt nici mici, nici puține, nici ușoare, dar Biserica noastră așteaptă cu încredere fapte mari de la Inalt Prea Sfinția Ta.

Noi rugăm pe Bunul Dumnezeu să-ți ajute să le implinești, spre slava Bisericii Romine și binele poporului nostru iubit.

Așa să-ți ajute Dumnezeu!».

Inalt Prea Sfințitul Arhiepiscop și Mitropolit Justin a răspuns prin următoarea cuvîntare:

Prea Fericite Părinte Patriarh,

Cîrja pastorală a Sfintei și de Dumnezeu păzitei Arhiepiscopii de Alba Iulia și Sibiu, și a Mitropoliei Ardealului, pe care mi-o încredințați, o primesc cu mulțumire, dar și cu nespusă grijă pentru înalta vrednicie la care am fost chemat.

Odată cu ridicarea mea în treapta Arhieriei s-a apropiat clipa plecării mele spre Ardealul suferințelor seculare, conținute astăzi în epoca puterii populare, spre Ardealul celor două strane — unite astăzi —, în vremea de propășire a Bisericii, spre Ardealul stilului românesc de viață sobră și de luptă pentru libertate, spre Ardealul Sfinților Ierarhi Mărturisitori Iorest și Sava, al Cuvioșilor Visarion Sarai și Sojronie de la Cioara, al Sfântului Mucenic Oprea din Săliștea Sibiului, spre Ardealul lui Simion Ștefan, al lui Andrei Șaguna, al lui Nicolae Bălan.

Mă duc acolo unde voia lui Dumnezeu și încrederea Marelui Colegiu Electoral Bisericesc m-a trimis, pentru a fi păstor al turmei dreptcredincioase și slujitor al slujitoriilor lui Hristos.

Mă desprind astăzi din rostul meu de profesor la Institutul Teologic Universitar din București, cu părere de rău, fiindcă îndeletnicirea aceasta, căreia i-am închinat viața, în slujba Bisericii, mi-a hărăzit multe bucurii sufletești. Dar mă mîngîi cu gîndul, că și de acum înainte voi fi învățătorul păstoriților mei, cu harul și puterea Sfântului Duh, care este asupra mea.

Pornesc la lucru în ogorul duhovnicesc dintr-un așezămînt al luminii teologice, unde am deprins să învăț cu nesațiu, ca la rîndul meu să pot aprinde în suflete dragostea de adevăr, de muncă și de dreptate. Duc cu

mine aceste năzuințe sfinte și mă voi sîrgui să fac din ele crezul meu de viață, ca Ierarh și cîrmuitor bisericesc.

Inalt Prea Sfîntul Justin ascultînd cuvîntul
Prea Fericitului Patriarh Justinian.

Simt, însă, că nu stau singur în fața Prea Fericirii Voastre, ci cu ochii minții, mă văd înconjurat de toată ceata strălucișilor Vlădici care, în decursul veacurilor, au păstorit în scaunul Mitropoliei Ardealului și au că-

lăuzit poporul pe cărările credinței, și-au iubit țara, au făurit o literatură teologică temeinică, dând istoriei noastre bisericești: cărturari, Mucenici și Sfinți.

Imi dau seama de înalta chemare, dar mai ales de marea răspundere care de astăzi înainte mă așteaptă în acest scaun de Mitropolit al Ardealului. Căci din acele timpuri îndepărtate, când Mihai Viteazul a statornicit Mitropolia la Alba Iulia, legînd-o de Țara Românească, și pînă în zilele noastre, întîlnim aici urme neîntrerupte și pilde neuitate, care au revărsat o adevărată strălucire asupra Ortodoxiei românești. Chipuri de Ierarhi ca: Eftimie de la Neamțu, ca luminatul Ghenadie, ca Ioan de la Prislop, ca Sfîntul Iorest, ca harnicul cărturar Simion Ștefan, de la a cărui moarte se împlinesc 300 de ani, ca Mărturisitorul Mucenic Sava Brancovici, apoi ca Vasile Moga, întîiul Episcop român în scaunul de la Sibiu, Andrei Șaguna, reîntemeietorul Mitropoliei Ardealului și ca vrednicul meu înaintaș Nicolae Bălan, vor rămîne de-a pururea ca făclii scumpe, care în sfințita lor viață au lucrat cu atîta rîvnă la înălțarea Bisericii și s-au luptat cu atîta voinicie întru păstrarea tezaurului drepte credințe.

Urmîndu-le îndemnul, voi păstori țurma ce mi se încredințează, cu dragoste și înțelegere; voi căuta să fiu pentru toți pildă vie de credință și de fapte bune; o voi strînge în jurul meu ca un părinte adevărat, spre a o îndulci cu hrană duhovnicească; voi înconjura cu o aleasă grijă acele odoare neprețuite, care sînt monumentele noastre istorice; voi păstra tradițiile de muncă și de evlavie ce împodobesc acest jalnic Scaun și voi propovădui, fără șovăire, cuvîntul Domnului, întărind credința și sădind dragostea de muncă, așa cum au făcut, cu atîta sîrguință, înaintașii mei.

Voi avea aceeași necurmată grijă de pregătirea viitorilor păstori și slujitori bisericești; voi priveghea asupra preoșimii, de la care așteptăm cea strajă neadormită, pentru apărarea drepte credințe, pentru săvîrșirea de fapte bune, pentru întărirea și apărarea păcii, pe care se reazimă lucrarea noastră obștească.

De aceea, îmi fac o datorie amintind aici de rîvna deosebită pe care voi căuta să o am pentru buna îndrumare a preoșimii întru îndeplinirea cu prisosință a îndatoririlor ei, către Biserică și Patrie. Voi urmări ca roadele lucrării preoșimii să se vadă din buna chivernisire a lăcașurilor dumnezeiești, din propovăduirea dragostei între toți fiii Patriei, din țerirea de nedreptăți, din înălțarea inimilor spre jertfe cît mai mari pentru binele obștesc, din iubirea aproapelui prin bună înțelegere, prin unire spre tot lucrul bun și pașnică viețuire, din respectul către cîrmuirea Statului nostru, Republica Populară Romînă. Numai prin păstrarea și întărirea acestor simțăminte, putem avea cheazășia unei vieți religioase înalte și a unei Patrii puternice.

In lumina acestor gînduri, îmi văd eu rostul de Ierarh și călăuzitor ai preoșilor și credincioșilor încredințați azi, prin acest toiag, spre suslețescă pază și ocrotire. Urmînd cuvîntul Sfîntului Apostol Pavel, mă voi strădui să-i povățuiesc spre tot lucrul bun și de folos, făcînd «cîte sînt adevărate, cîte sînt cinstite, cîte sînt drepte, cîte sînt curate, cîte sînt cu nume bun și lăudate».

Prea Fericirea Voastră,

Dumnezeu V-a hărăzit să cîrmuiți Sfînta noastră Biserică, în vremuri cînd viața întregii țări zvîcnește într-un iureș de muncă și de bunăstare. În vîietul acesta de clocotitor avînt, se aprinde focul unor nădejdi de mai bine, de progres și de pace.

În această epocă de pîrfaceri obștești, cînd se înfiripează un suflet nou, cînd și Biserica este chemată să semene mai din belșug sămînța dumnezeștilor porunci ale păcii și dragostei în inimile credincioșilor, pentru a

Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Justin al Ardealului rostindu-și cuvîntarea, după primirea cîrjei de arhipăstor.

rodi din veșnicia lor un nou crez de viață, sînteți o chezășie pentru noi, slujitorii din toate tagmele — Ierarhi, preoți și monahi —, că s-a deschis o zare nouă de lumină și în Biserica noastră. Atotputernicul Dumnezeu să Vă păzească «în pace, întreg, cinstit, sănătos, îndelung înzilit, drept îndreptînd cuvîntul adevărului» Său.

Cu acest prilej, țin să mulțumesc cu recunoștință Domnului Prof. Academician P. Constantinescu-Iași, Ministrul Cultelor, care, în urma votului Colegiului Electoral Bisericesc, m-a recomandat Guvernului Republicii Populare Romîne, care m-a propus și Domnului Președinte al Prezidiului Marii Adunări Naționale — Dl. Dr. Petru Groza, acest distins fiu al Ardealului — care m-a confirmat în vrednicia de Arhiepiscop de Alba Iulia și Sibiu și Mitropolit al Ardealului, Crișanei și Maramureșului, șagăduindu-le loialita-

tea mea față de scumpa noastră Patrie, Republica Populară Română, și deplin devotament față de interesele poporului nostru drag.

Făgăduind: credință, ascultare și dragoste Sfântului Sinod și Prea Fericirii Voastre, mă leg să-mi fac din păstorie o cunună cu care să-mi împodobesc viața și să-mi slujesc Biserica și Patria, spre slava și înălțarea lor, după porunca dată nouă de Domnul Hristos, cind zice: «Așa să lumineze lumina voastră, înaintea oamenilor, ca să vadă faptele voastre cele bune și să preamărească pe Tatăl vostru cel din Ceruri».

Așa să-mi ajute Dumnezeu!».

După solemnitățile investiturii s-a săvârșit un Polihronion, urmînd apoi felicitările din partea Prea Fericitului Patriarh Justinian și a celorlalți membri ai Sfîntului Sinod, a d-lor directori din Ministerul Cultelor, a profesorilor și a celorlalți invitați, în care timp corul a cîntat: «Mulți ani trăiască» și apoi «Imnul Patriarhal».

La orele 14 a avut loc o agapă oficială, la care au luat parte toți cei de față la investitură.

Inscăunarea

Duminică 18 martie 1956 a avut loc la Sibiu solemnitățile înscăunării înalt Prea Sfințitului Mitropolit Justin al Ardealului.

La Catedrala Mitropolitană, dis-de-dimineață au apărut numeroși credincioși, zorind să-și asigure din vreme un loc cît mai bun, spre a urmări în tihnă sfînta slujbă și festivitățile anunțate. La orele 7, numeroși preoți cu patrafire, și studenți teologi, s-au așezat în șirag des în curtea și în interiorul Catedralei, așteptînd pe Înălții Ierarhi și rezervînd locurile destinate invitaților. În mulțimea credincioșilor, al căror val se îngroașe văzînd cu ochii, se disting delegațiile din parohiile Rășinari, Săliștea Sibiului, Poiana Sibiului, Drăguș, Păcoș și Blăjeș, în renumitele costume naționale ale locurilor respective.

În catedrală, după Utrenie, la ora 9³⁰ începe Sfînta Liturghie Arhierescă, săvârșită de I.P.S. Mitropolit Vasile al Banatului și Prea Sfințiile Lor Episcopii Nicolae al Clujului și Valerian al Oradei, înconjurați de un sobor de slujitori alcătuit din I.P.C. Arhim Vicar Dr. Aug. Paul (Oradea), PP CC. Prot. Stavr. Gh. Maior și Mihail Neagu, P.C. Prot. Em. Stoica și Prof. Dr. Isidor Todoran, CC. Preoți I. Boțocan și N. Bîrsan, CC. Diaconi Prof. Dr. I. Zăgreanu (Cluj), Iosif Bolog, Ioan Botău (Timișoara), Vasile Gîrbu și C. Voicu, — cărora li s-a adăugat la Polihroniu P.C. Protodiacon patriarhal Anton Uncu.

Răspunsurile liturgice au fost date de corul mixt al Catedralei, dirijat de P.C. Preot Conf. Univ. Gheorghe Soima.

În vreme ce se săvârșea Sfînta Liturghie Arhierescă, la gară se făcea primirea Înălților oaspeți și a noului Mitropolit, care sosiseră cu trenul de la București. Pe peron se aflau slujitorii bisericești ieșiți întru întîmpinare, reprezentanții organelor locale ale puterii de Stat, corul studenților teologi și numeroși cetățeni ai orașului Sibiu.

Din tren coboară: Dl. Dr. Petru Groza, Președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Romîne; Prea Fericitul Patriarh Justinian; reprezentantul Guvernului Dl. I. Bărbulescu, Director General în

Ministerul Cultelor; II. PP. SS. Mitropoliți Sebastian al Moldovei și Sucevei, Justin al Ardealului și Firmilian al Olteniei; PP. SS. Episcopi-Vicari

Imbrățișare și sărutare frățească în Domnul Hristos.

Patriarhali Antim și Theoctist, Consilieri Patriarhali, delegația Institutului Teologic Universitar din București, etc.

Ropote de apluaze salută apariția Inalților oaspeți. Corul cântă «Pre Stăpînul....».

Președintele Comitetului Executiv al Sfatului Popular orășenesc, Dl. Constantin Nicolăiasa, prezintă Inalților oaspeți tradiționala piine și sare și îi salută cordial în numele cetățenilor orașului Sibiu, exprimând speranța că noul Mitropolit ar Ardealului va sprijini lupta pe care o duc oamenii muncii din țara noastră pentru pace și pentru înflorirea scumpei noastre Patrii.

În numele clerului și credincioșilor din Arhiepiscopia ortodoxă română de Alba Iulia și Sibiu, P.C. Prot. Stavr. Traian Belășcu, Vicar Arhiepiscopesc, a rostit următorul cuvânt de bun venit:

Prea distinși și Inalți Oaspeți,

Mitropolia Ardealului a îmbrăcat haina luminată a bucuriei curate. În straie de mare sărbătoare sufletească, Consiliul Arhiepiscopesc, clerul și credincioșii vin să întâmpine pe noul lor Arhipăstor, Mitropolitul Dr. Justin Meisescu, în clipa când descinde în orașul de reședință.

Încă de mult — în cele trecute vremi — țara mamă ne trimitea prin modești călugări, pe potecile fără vămi ale Carpaților, comori de cărți bisericești în grai românesc, bogăție de hrană sufletească, pînă în satele noastre îndepărtate. Ei veneau în numele unui ideal de credință în Dumnezeu și în numele iubirii de neam.

Astăzi, țara mamă, prin votul unanim al Colegiului Electoral, trimite Ardealului pe cel dintîi Mitropolit născut dincolo de creasta Carpaților. El vine în numele aceluiași ideal înalt de credință mîntuitoare și iubire de popor, ca și acești modești precursori. El vine să poarte cîrja arhierescă pe care au purtat-o cu atîta vrednicie Mitropoliții Andrei Șaguna și Nicolae Bălan — cîrje despre care un Ierarh ardelean a spus că este grea și la propriu și la figurat.

Cunoscător al idealurilor pentru care poporul nostru a luptat și suferit, sîntem siguri că veți ține Biserica în curent cu nevoile de viață nouă ale poporului, pentru că, după cuvîntul Apostolului: «Tot Arhierul care se ia din popor, pentru popor se pune, spre cele ce sînt către Dumnezeu» (Evrei I, V, 1).

Primul război mondial V-a răpit un tată scump. Acest lucru va fi un motiv în plus pentru Inalt Prea Sfinția Voastră de a lupta în numele păcii lui Hristos, în numele păcii evanghelice, ca nici un război să nu mai răpească părinți și să lase mulțime de orfani.

Și mai avem, Inalt Prea Sfințite, o nădejde de exprimat: dacă Mitropolitul Nicolae Bălan a avut un rol de făuritor în actul de unificare bisericească, apoi noi Vă dorim ca Inalt Prea Sfinția Voastră să fiți consolidatorul definitiv al acestui act istoric din Ardeal.

Prezența Prea Fericitului Patriarh Justinian, care timp de aproape opt luni a condus Mitropolia văduvită a Ardealului, îndrumîndu-ne și ferindu-ne de greșeli, prezența Domnului Președinte al Prezidiului Marii Adunări Naționale, a reprezentantului Ministrului Cultelor ca și a celorlalți Inalți oaspeți este semnificativă. Ea vrea să ne arate însemnătatea excepțională a zilei, cînd pe scaunul Mitropoliților Andrei Șaguna și Nicolae Bălan, se instalează sărbătorește un urmaș de deosebită vrednicie, care să poată continua marile tradiții bisericești și culturale ale celor doi mari înaintași.

Inalt Prea Sfințite, cu această ocazie sărbătorească, în numele Consiliului Arhiepiscopesc, al preoțimii și poporului, Vă încredințăm de devo-

tamentul nostru nețărnut, de ascultarea noastră necondiționată și dragoste filială, spunându-vă din toată inima: «Bine ați venit», și urîndu-Vă să înscriveți pagini de glorie în istoria Bisericii Ardealului.

Intru mulți ani, Stăpîne!».

Un grup de studenți în Teologie oferă splendide buchete de garoafe D-lui Dr. Petru Groza, Prea Fericitului Patriarh Justinian, reprezentantului Ministerului Cultelor, Dl. Director general I. Bărbulescu și I.P.S. Mitropolit Justin.

I.P.S. Mitropolit Justin exprimă bucuria ce-i stăpînește sufletul și gândurile cu care pășește în cetatea de scaun a Mitropoliei Ardealului. Adresându-se celor prezenți, I.P.S. Sa a spus:

In gara Sibiu, Înalții oaspeți și noul Mitropolit al Ardealului au fost întâmpinați după datină, cu pâine și sare.

Domnilor reprezentanți ai autorităților locale,
P.C. Părinte Vicar,
Iubiți credincioși,

Intrînd în cetatea de reședință a Mitropoliei Ardealului, vă aduc cuvîntul Evangheliei, cuvîntul dragostei și al păcii. Viu aici cu inimă de părinte, cu voința fermă de a săvîrși numai binele, cu hotărîrea de a sluji necondiționat Sfînta noastră Biserică și scumpa noastră Patrie.

Cunosc trecutul frumos al acestei metropole a Ortodoxiei ardelen. Imi sînt scumpe numele marilor mei înaintași. Din pildele frumoase ale trecutului, voi făuri o temelie pentru călăuzirea faptelor mele în lumina prezentului și în perspectiva viitorului, pentru binele Bisericii și al Patriei noastre.

Convins de marea chemare ce mi s-a încredințat, convins că lucrarea noastră va fi rodnică în ogorul Bisericii și al Patriei, vă îmbrățișez pe toți, cu toată dragostea și vă împărtășesc arhieresti binecuvântări.

Se formează convoiul de mașini. Înălții oaspeți străbat străzile orașului, înțesate de cetățeni cari îi salută cu însuflețire.

La orele 11, Înălții oaspeți suie scările Catedralei. Sînt întâmpinați la intrare de soborul liturghisitorilor, cu Sfînta Evanghelie și cu Sfînta Cruce. Corul intonează Imnul Patriarhal și Imnul Mitropolitan, în vreme ce cortegiul pătrunde pînă în fața Sfîntului Altar.

Pe lîngă cei amintiți mai sus, sînt prezenți: PP. SS. Episcopi: Andrei al Aradului, Policarp și Veniamin, și P.S. Arhiepiscop Teodor; P.C. Director al Administrației Patriarhale, Pr. Ioan Gagi; PP. CC. Consilieri Patriarhali Gh. Soare, Vasile Ștefan, Atanasie Preda, Zaharia Bîlbîie, Stan Dimancea și Zaharia Mîntulescu; delegația Institutului Teologic Universitar din București, alcătuită din P.C. Rector Ioan G. Coman, Prorector N. I. Nicolaescu, P.C. Prof. D. Stăniloae, O. Bucevschi, Vl. Prelipceanu, Liviu Stan, N. Chișescu, Gh. I. Moiescu, N. Balcă, D. Fecioru, Al. Ciurea și M. Chialda; delegații Eparhiilor din Ardeal și Banat: PP. CC. Vicari Dr. Gh. Lițiu (Arad) și S. Truția (Cluj), PP. CC. Consilieri Eparhiali Dr. Marcu Bănescu și Iacob Crețiu (Timișoara), Iuliu Goșescu (Cluj), C. Oros (Arad), și alții.

Ministerul Cultelor este reprezentat de dl. director general I. Bărbulescu, d-nii directori D. Dogaru, I. Onțan și I. Rodeanu, dl. inspector general șef Mircea Neicov, dl. inspector general Florin Boboșca și împuternicitii regional și raional.

Din partea autorităților locale sînt prezenți: dl. Nicolae Iorga, președintele Sfatului Popular al Regiunii Stalin și C. Nicolăiasa, președintele Sfatului Popular Orășenesc, însoțiți de d-nii: Prof. Dr. Popovici, președintele Comitetului regional de luptă pentru pace, V. Roban, președintele Comitetului orășenesc de luptă pentru pace, ș.a.

Celelalte culte sînt reprezentate prin: Eminențele lor Dr. Friedrich Müller, Episcopul Bisericii Evanghelice C.A. din R.P.R., Kiss Alexa, Episcopul unitarian din Cluj; Gh. Argay, Episcopul luteran maghiar din Cluj; precum și prin: locșitorul Eminenței Sale Episcopului János Vasarhelyi al Bisericii Reformate, dl. David Gyula (Cluj); delegatul Episcopiei Rom. Cat. de Alba Iulia și al Episcopului Marton Aron, canonic Francisc Farago; delegatul Arhiepiscopiei Rom. Cat. din București, Arhidecan Kreis Emanuil; Dr. Nagy Andras, rectorul Institutului Teologic Protestant din Cluj; Dr. H. Binder, decanul secției evanghelice a Institutului Teologic Universitar Protestant din Cluj, la Sibiu, ș. a.

Din partea familiei participă la solemnități: d-na Maria Moiescu, mama I.P.S. Mitropolit Justin și surorile I.P.S. Sale, D-nele Lucreția Brătulescu și Maria Stoica.

*

Prea Fericitul Patriarh Justinian și I.P.S. Mitropolit Justin, îmbrăcați în mantii arhieresti, pășesc în sfîntul altar și se închină în fața sfîntului Prestol.

După aceea, Prea Fericitul Patriarh Justinian conduce pe I.P.S. Mitropolit Justin la jețul mitropolitan.

Soborul liturghisitorilor, în frunte cu I.P.S. Mitropolit Vasile al Banatului, săvârșește o Doxologie.

După otpust, P.S. Episcop Antim, Vicar Patriarhal, dă citire Gramatei Patriarhale de înscăunare a I.P.S. Mitropolit Justin al Ardealului.

Ia cuvîntul Prea Fericitul Patriarh Justinian. Cu voce solemnă și pătrunzătoare, ascultat în cea mai desăvîrșită liniște de miile de preoți și credincioși, Prea Fericirea Sa a spus:

Înălții oaspeți și noul Mitropolit al Ardealului ascultînd cuvîntul de bun venit, rostit de reprezentantul cetățenilor Sibiului.

*Domnule Președinte al Prezidiului Marii Adunări Naționale,
Prea Venerați Membri ai Sfîntului Sinod,
Domnule Director General al Ministerului Cultelor,
Onorată Asistență,*

Biserica Ortodoxă a Transilvaniei: Ierarhii, preoții și credincioșii ei trăiesc în această zi momente solenne și sărbătorești de excepțională însemnătate istorică. De treizeci și șase de ani, Ortodoxia ardeleană n-a mai cunoscut o zi de importanța și strălucirea acesteia care ne-a unit acum sub cupolele minunatei Catedrale a Sibiului, în jurul scaunului mitropolitan al romînilor ardeleni, pe treptele căruia a urcat astăzi noul Arhipăstor, Înalt Prea Sfinția Sa Justin Moiescu. Atunci, pe scaunul acesta a fost întărit născădeanul Nicolae Bălan, tînăr profesor de Teologie, cunoscut în toată Transilvania pentru cultura sa teologică; acum, în locul aceluia pe care Dumnezeu l-a chemat la Sine vara trecută, am împuternicit ca Mitropolit al acestor ținuturi pe musceleanul Justin Moiescu, el însuși, pînă ieri, pro-

șesor de Teologie, prețuit pentru pregătirea, onestitatea științifică și valoarea lucrărilor sale din domeniul patristic și biblic. Conducerea supremă a Bisericii noastre strămoșești este încredințată că Pronia divină a chemat la cîrma Ortodoxiei ardelene pe cel mai potrivit și mai de nădejde dintre clericii de astăzi ai Bisericii noastre. Cu astfel de convingeri întîmpinăm, acum, așezarea Arhiepiscopului Justin pe jețul mitropolitan al marilor lui înaintași: Andrei Șaguna și Nicolae Bălan.

Intr-o zi ca aceasta, atît de potrivită mărturisirilor, nu pot ascunde strîmtorarea în care ne-am aflat, cînd Mitropolitul Nicolae Bălan, vrednicul păstor al Bisericii din Ardeal, trecea pe neașteptate dincolo de pragul acestei vieți, căci Ierarhul acesta păstorise Biserica Transilvaniei, timp de trei decenii și jumătate, cu atîta înțelepciune și vigoare, încît plecarea lui dintre noi a pus la grea încercare factorii bisericești de răspundere cu privire la aflarea succesorului său. Am lăsat să treacă de atunci mai bine de șapte luni. În dezlegarea problemelor mari, timpul este totdeauna un bun sfătuitor; iar dreapta și nepărtinitoarea lui povățuire ne-a dus la alegerea Părintelui Profesor universitar Justin Moiescu, personalitate cu aleasă pregătire teologică, temeinic orientat în toate problemele pe care le ridică lumea noastră contemporană.

De obîrșie țărănească, fiului învățătorului din Cîndeștii Muscelului i-a fost dat să lupte cu asprimile vieții, din frageda vîrstă a copilăriei; nu avea decît șapte ani, cînd tatăl său a murit eroic pe unul din cîmpurile de luptă ale primului război mondial.

Lipsit de oblăduirea tatălui, tînărul Justin Moiescu și-a început pregătirea teologică în Seminarul de orfani de la Cîmplung — ctitorie a Patriarhului ardelean Miron Cristea —, și toată formațiunea sa ulterioară pe tărîmul științific al disciplinelor teologice o datorește atenței vegheri a acestui mare suflet. Este licențiat în Teologie al Facultății din Atena; urmează cursurile de specializare la Universitatea din Strassbourg; se reîntoarce la Atena pentru a-și susține teza de doctorat; este numit profesor la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Varșovia, de unde a trecut apoi în învățămîntul teologic universitar din țară.

Onorată Asistență,

Biserica Ortodoxă a Transilvaniei s-a dezvoltat în condițiuni de vitregie istorică, necunoscute decît în parte de Biserica din Principate; dar tot ceea ce a fost aici organizare bisericească și puls de viață religioasă și-a avut izvorul în sudul și răsăritul Carpaților. Cea dintîi Episcopie ortodoxă a romînilor ardeleni este întemeiată de voevodul Moldovei Ștefan cel Mare, la Vad, unde el construiește o biserică existentă și astăzi, iar hirotonia întru Arhiereu a noului Vlădică este săvîrșită de Mitropolitul din Suceava. Și cea dintîi Mitropolie ortodoxă a romînilor de peste munți este întemeiată de voevodul muntean Mihai Viteazul. După cucerirea Ardealului, hirotonia întru Arhiereu a Vlădicăi Ioan de la Prislop, întîiul Mitropolit, se săvîrșește în Catedrala Mitropolitană a Țării Romînești. Soarta Bisericii Ortodoxe a Transilvaniei nici nu poate fi desprinsă de aceea a Bisericii-Mame din sudul și răsăritul Carpaților, căci munții aceștia n-au fost niciodată zid despărțitor între frați, ci coloana vertebrală a neamului romînesc.

Biserica Ortodoxă Romînă și-a împletit soarta cu aceea a poporului nostru, fiind un factor esențial al încheșării și structurii noastre etnice.

Aceasta explică taina pentru care «unirea» cu Roma papală n-a fost acceptată niciodată integral de norodul ortodox al Ardealului. El și-a păstrat, de-a lungul celor două sute cincizeci de ani, aceeași rînduială liturgică și aceeași «Mărturisire de credință» cu Biserica Ortodoxă a Răsăritului.

Onorată Asistență,

N-am spus cu aceasta totul despre Biserica Ortodoxă ardeleană, în ceasul în care frînele ei trec în mîinile tinere ale noului Mitropolit, Justin Moisescu. Pentru aceea, vom aminti din trecutul ei de luptă și de suferințe cîteva sfințe icoane care au strălucit în cununa ei, pilde vii care vor inspira activitatea de mîine a Inalt Prea Sfinției Sale.

Soborul arhieresc și Inalții oaspeți, întrînd în catedrala mitropolitană din Sibiu

Mă gîndesc în primul rînd la Ilie Iorest, călugărul putnean, și la Sava Brancovici, bănățeanul închinoviat la mînăstirea Comana din Vlașca, amîndoi primind harul Arhieriei din mîinile Mitropolitului Țării Romînești, păstorind cu vrednicie în cetatea Albei-Iulia, dar pătîmind pentru «legea ortodoxă». Ei se numără acum în cetele Sfinților biruitori și în toamna trecută le-au fost închinat zile de prăznuire obștească, în cadrul proclamării solemne a canonizării lor.

Mă gîndesc apoi la arhimandriții Visarion Sarai și Sofronie de la Cioara, la țăranul Oprea Miclăuș și alți pătimitori, organizatori iscusiți ai unor puternice curente de opinie împotriva «unirii» silnice cu Roma, numărîndu-se și ei în cetele Sfinților biruitori.

Mă gîndesc la marele Andrei Șaguna, ctitorul reînființatei Mitropolii de Alba Iulia și Sibiu și autorul «Statutului Organic», prin care s-a păstrat vie credința strămoșilor.

Și nu pot uita pe ultimul Mitropolit, Ierarhul cărturar Nicolae Bălan, mare om de știință teologică, organizator al Bisericii în spiritul înnoitor al vremii și patriot luminat.

Inalt Prea Sfințite Mitropolit Justin,

Bunul Dumnezeu și-a unit vrerea cu aceea a măritului Colegiu Electoral Bisericesc și te-au ales să ocupi tronul de conducător spiritual al Ardealului. Sfântul Sinod și Conducerea Supremă a Statului au întărit această alegere, iar mie îmi revine plăcuta misiune să-ți încredințez toate împuternicirile ce se cuvin rangului ierarhic al Inalt Prea Sfinției Tale în aceste locuri.

Incepînd de astăzi, ești păstorul direct al Arhiepiscopiei Sibiului și Mitropolit peste încă două Episcopii sufragane: Clujul și Oradea. Ți este dat să fii conducător de suflete peste un popor evlavios prin temperament, care a știut să probeze credința sa religioasă chiar în focul unor lupte din cele mai grele. Fii «păstorul cel bun, care sufletul său își pune pentru oi» — după pilda Bunului Păstor, Iisus Hristos.

Pînă acum, în «tinda Bisericii», ai fost profesor la catedră, stăpînit de pasiunea Studiului Biblic al Noului Testament. Astăzi intri în «Sfînta Sfîntelor» acestei Mitropolii ardelene, și ca mare Arhiereu al lui Iisus Hristos îți este dat nu numai să cultivi sufletele oamenilor ca pînă acum, dar să le și mîntuiești. Apropie-te de toți cu înțelegere de părinte și caută de te identifică cu durerile și aspirațiile fiecăruia, căci «ai fost uns să binevestești săracilor și trimis ai fost să tămăduiești pe cei zdrobiți cu inima».

Ca Mitropolit al Ardealului, ești primul Ierarh al Bisericii noastre, care îți vei întretăia drumurile cu căpeteniile bisericesti ale celor mai multe din cultele religioase existente în cuprinsul patriei noastre comune. Intinde fiecăruia o mîină caldă și frățească, de înțelegere și prietenie, de respect pentru credința religioasă a altora, în spiritul străvechii înțelepciuni a poporului nostru, care spune: «Fiecare cu legea lui».

Ridicat din rindurile țărănimii muncitoare, cunoști obida din trecut a neamului și nu-ți sînt străine vrerile lui pentru ziua de astăzi. Apleacă-ți urechea spre bătăile inimii acestui popor și ajută-l să-și făurească o viață mai bună, îndrumînd pe clericii Mitropoliei pe care o păstorești, să fie vrednici purtători de lumină pe drumurile noi ce se croiesc acum pentru cei mulți și trudnici.

Ți-ai pierdut tatăl în primul război mondial, iar amintirea mamei cernite din casa copilăriei și suferințele proprii ce a trebuit să înduri ca orfan, îți vor da tăria trebuitoare de a lupta pentru triumful păcii în lume, în numele Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, «Domnul Păcii».

Iar eu, păstorind vremelnice Mitropolia Ardealului, străduindu-mă să nu pierd pe nici unul din cei ce au fost sub ascultarea mea, și acum îi încredințez pe toți rugăciunilor Inalt Prea Sfinției Tale, «ca toți să fie una, precum și noi una sîntem».

Ești chemat să desăvîrșești reîntregirea Bisericii ardelene, vis împlinit în toamna anului 1948, prin vrerea liber manifestată a clerului și credincioșilor foști greco-catolici. Inima Inalt Prea Sfinției Tale să se alipească de această sfîntă misiune și rîvna pentru împlinirea ei să nu te părăsească niciodată.

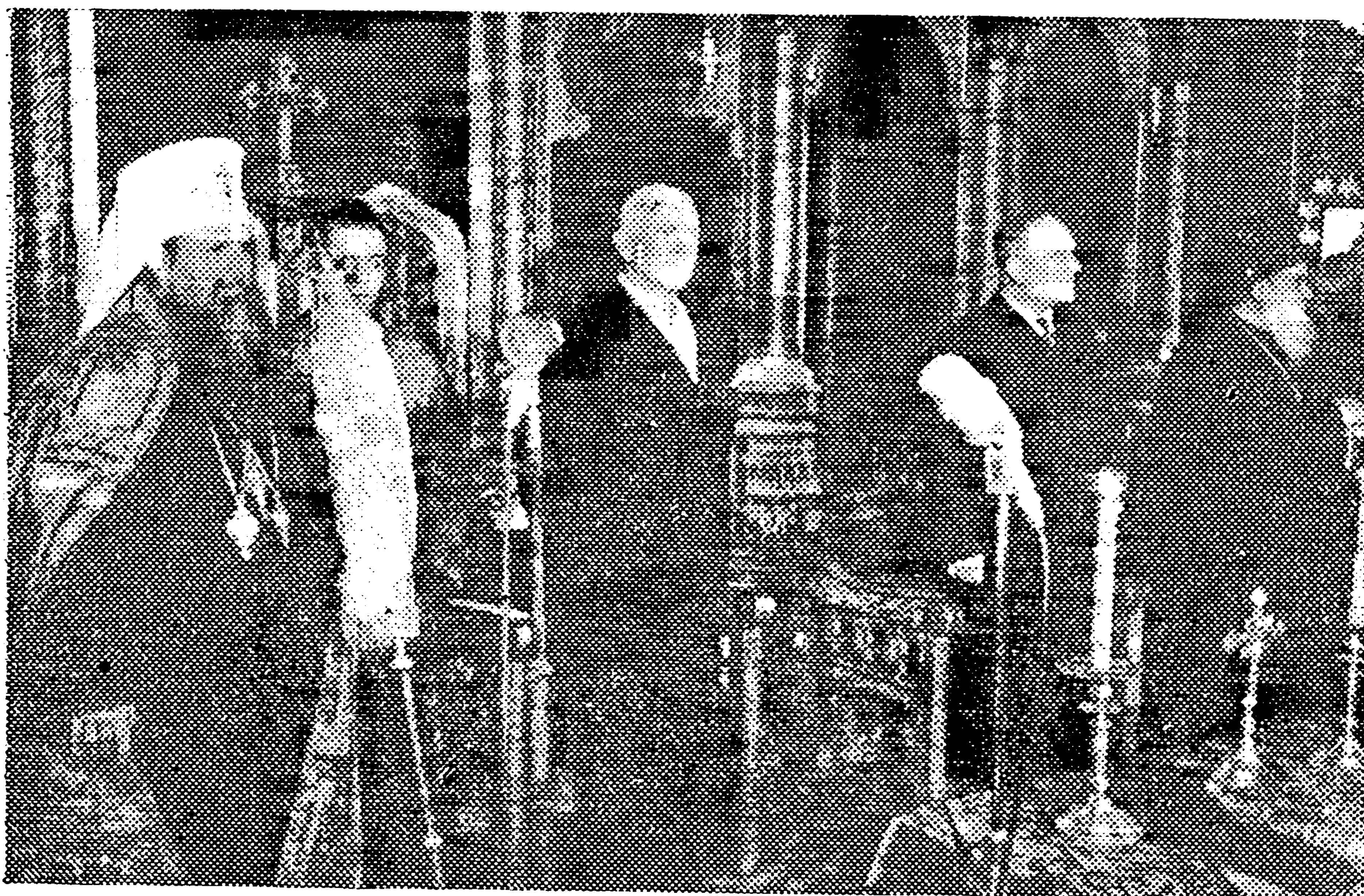

In numele Sfântului Sinod și al meu personal, îți doresc păstorire pașnică, într-o îndelungare de zile, încărcată de frumoase roade duhovnicești, sub oblăduirea Atotmilostivului Dumnezeu.

Intru mulți ani, Înalt Prea Sfințite Mitropolit Justin!».

Caracterizarea făcută de Prea Fericitul Patriarh Justinian Bisericii Ortodoxe din Ardeal și îndemnul date noului ei Arhipăstor de a păși pe urmele vrednicilor săi înaintași de scaun, au făcut o impresie adâncă asupra tuturor ascultătorilor.

Dl. Director general I. Bărbulescu, din Ministerul Cultelor, a evidențiat libertatea și egalitatea de tratament de care cultele religioase se bucură

Prea Fericitul Patriarh Justinian, D-l Dr. Petru Groza și D-l I. Bărbulescu, director general în Ministerul Cultelor, asistând la solemnitatea instalării noului Mitropolit al Ardealului.

în Republica Populară Română și a urat noului Mitropolit al Ardealului să continue și să dezvolte colaborarea frățească a tuturor cultelor în lupta pentru apărarea și consolidarea păcii, sprijinind strădaniile conducerii de Stat și munca poporului pentru construirea unei vieți din ce în ce mai bune și mai îmbelșugate. D-sa a spus următoarele:

*Prea Fericite Patriarh,
Înalt Prea Sfințiți Mitropoliți,
Prea Sfințiți Episcopi,
Onorată Asistență,*

In numele Guvernului Republicii Populare Române, felicit Biserica Ortodoxă Română cu prilejul instalării Înalt Prea Sfinției Sale Justin Moisescu, în scaunul de Arhiepiscop de Alba Iulia și Sibiu și de Mitropolit al Ardealului.

Alegerea cu unanimitate de către Colegiul Electoral Bisericesc a Inalt Prea Sfinției Sale, dovedește încrederea și aprecierea de care se bucură; dovedește grija forurilor conducătoare ale Bisericii Ortodoxe Române de a așeza în scaunul Mitropoliei Ardealului, care a fost cinstit de răposatul Mitropolit Nicolae Bălan și de alți Ierarhi de seamă, un cărturar cu o aleasă pregătire culturală și teologică.

Gîndurile exprimate de către Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Justin Moiescu, în ziua cînd a fost ales, dovedesc înțelegerea deplină din partea Inalt Prea Sfinției Sale, a răspunderii care i s-a încredințat, de a păstori cu dragoste și grije, pe toți credincioșii, azi contopiți într-o singură Biserică Ortodoxă ardeleană.

Situația în care Inalt Prea Sfinția Sa Justin Moiescu își începe azi păstorirea în Ardeal, se deosebește fundamental de cea din trecutul nu prea îndepărtat.

În trecut, regimurile de exploatare au provocat fricțiuni religioase și ură între naționalitățile conlocuitoare, prin cultivarea naționalismului șovin.

Astăzi, în regimul nostru de democrație populară, s-a statornicit un climat nou de egalitate și libertate pentru toți fiii poporului muncitor, indiferent de rasă, naționalitate sau credință religioasă.

În acest regim de egalitate și deplină libertate, cultele din țara noastră au pornit pe drumul bune înțelegeri interconfesionale și al respectului reciproc. Nu ne îndoim că Inalt Prea Sfinția Sa, Mitropolitul Justin Moiescu, se va strădui să aducă o nouă și prețioasă contribuție pe această cale.

Toți fiii patriei noastre, romîni și minorități naționale, depun astăzi o muncă susținută pentru construirea unei vieți mai bune și a unui viitor jericit. Cu aceeași hotărîre ei sînt încadrați în marele front al apărătorilor păcii din lumea întreagă.

Biserica Ortodoxă romînă, ca și celelalte culte din patria noastră, s-a încadrat de la început în rîndurile luptătorilor pentru pace.

Ne exprimăm speranța că și pe această latură, a apărării păcii, Inalt Prea Sfinția Sa Mitropolitul Justin Moiescu, împreună cu întreg clerul ortodox ardelean, va depune noi și fructuoase strădanii și va merge astfel pe drumul adevărațelor interese ale poporului nostru muncitor, identificîndu-se cu înaltele sale aspirațiuni, așa cum de multe ori în trecut Biserica Ortodoxă ardeleană a făcut-o.

Inalt Prea Sfințite Mitropolit, astăzi cînd primiți acest post de înaltă răspundere, în numele Guvernului vă felicit, vă urez viață îndelungată și vă doresc să stringeți în jurul Inalt Prea Sfinției Voastre pe toți slujitorii altarelor, îndrumîndu-i să sprijine năzuința spre progres a poporului nostru.

Vă urez să aveți bucuria unor roade îmbelșugate, în activitatea Inalt Prea Sfinției Voastre, în slujba credincioșilor Bisericii Ortodoxe ardelene și a scumpei noastre Patrii.

Prea Sfințitul Episcop Nicolae al Clujului, în numele Eparhiilor sufragane ale Mitropoliei Ardealului, a spus următoarele:

*Domnule Președinte al Prezidiului Marii Adunări Naționale,
Prea Fericite Părinte Patriarh,
Inalt Prea Sfințiți și Prea Sfințiți Membri ai Sfântului Sinod,
Iubiții mei frați în Hristos,*

Cei ce am fost de față la alegerea noului Mitropolit al Ardealului, am simțit că ne tresaltă inimile de bucurie, când am văzut că această alegere s-a făcut cu unanimitatea voturilor exprimate.

Bucuria acestei alegeri unanime, ajunsă în mijlocul clerului și a poporului dreptcredincios din Mitropolia Ardealului, a stîrnit la rîndul ei un val de justificată bucurie.

După ce alegerii i s-au dat legiuitele încuviințări și aprobări, noul ales, Părintele Profesor Dr. Justin Moiescu a primit în 15 ale lunii acesteia și darul arhieriei, iar azi, Bunul Dumnezeu ne-a învrednicit să se împlinească bucuria Noastră, a clerului și a poporului dreptcredincios din Arhiepiscopia Ortodoxă Romînă de la Alba Iulia și Sibiu — și a întregii obști ortodoxe din Mitropolia Ardealului — de a-l vedea aici pe noul Arhipăstor, în cetatea de scaun a Mitropoliei Ardealului, pentru a fi așezat în jețul de Intîistătător al Bisericii noastre din aceste părți ale țării romînești, de către însuși Prea Fericitul Patriarh Justinian.

Obîrșia obșteștii bucurii pe care o simțim cu toții, o găsi în împrejurarea că Bunul Dumnezeu a înzestrat pe Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Justin al Ardealului cu o cunună de însușiri care-i va îmbia putința de a cîrmui cu vrednicie deplină Biserica Ortodoxă Romînă din Mitropolia Ardealului, către scopurile ei firești: fericirea pămîntească și veșnică a poporului credincios, slujirea devotată a Sfintei noastre Biserici și înălțarea patriei noastre iubite.

Din această cunună de însușiri, desprindem două, deosebite:

Mitropolitul nostru este tînăr, iar tinerețea cheamă la luptă și duce la izbîndă. Insușlețirea — cu care sîntem încredințați că va vesti cuvîntul Domnului, cu vreme și fără vreme, — va aprinde în inima clerului și poporului credincios focul iubirii de Dumnezeu și al dragostei de frate, virtute în care se adună toate poruncile Evangheliei lui Hristos.

În al doilea rînd, Mitropolitul nostru este un om învățat. Are învățatură multă, adunată cu nu puțină osteneală la înalte școli din țară și de peste hotare, împrejurare care îi va fi iarăși de neprețuit folos în lucrarea arhipăstorească, spre care purcede astăzi, ca Mitropolit al Ardealului.

Va veni cu vremea, în ajutorul celor două însușiri de pînă acum, experiența pe care nu i-o poate da nici tinerețea, nici învățătura cărților, ci numai izbeliștile vieții.

Inalt Prea Sfințite Părinte Mitropolit Justin,

Veniți în Ardeal, în mijlocul unui popor cu tradiții de luptă pentru dreptate și libertate.

Poporul nostru a fost un popor iubitor de pace din naștere. El nu a dorit nici în trecut să se bate cu nimeni. Dacă s-a bătut, totuși, a făcut-o silit de alții. El nu voiește să se bată nici azi cu nimeni — și dacă se va bate vreodată, n-o va face decît pentru apărarea păcii, zidite pe dreptate și libertatea sa și a tuturor popoarelor pămîntului deopotrivă.

In duhul acestui fel de luptă și-a trăit neamul nostru viața sa de veacuri și tot așa, creștinește, dorește să și-o trăiască și de aici înainte. O mai deplină mângiere decât conștiința acestui adevăr și un mai puternic ajutor decât cel izvorât din această conștiință, nu puteți găsi, Inalt Prea Sfințite Părinte, decât la Bunul Dumnezeu.

Știm că Lui I Vă veți adresa în rugăciunile I.P.S. Voastre, ori de câte ori Vă veți găsi la o cumpănă mare.

Noi, frații mai mici, din rîndurile clerului și ale poporului deopotrivă, Vă vom înconjura cu dragoste desăvîrșită și Vă vom îmbia neputinciosul nostru ajutor totdeauna.

Vă asigur de acest lucru în numele Eparhiilor sufragane ale Vadului, Feleacului și Clujului, și Oradiei.

A urmat apoi la cuvînt I.P.S. Mitropolit Justin al Ardealului. I.P.S. Sa a spus:

*Domnule Președinte al Prezidiului Marii Adunări Naționale,
Prea Fericite Părinte Patriarh,
Inalt Prea Sfințiți și Prea Sfințiți membrii ai Sfîntului Sinod,
Onorată Asistență și iubiți credincioși,*

Urcînd treptele scaunului de Arhiepiscop de Alba Iulia și Sibiu și de Mitropolit al Ardealului, Crișanei și Maramureșului, cu adîncă smerenie îmi îndrept primul meu gînd către Prea Milostivul Dumnezeu, cerîndu-l putere și înțelepciune pentru păstoria dreptmăritorilor creștini din această Eparhie și rugîndu-l, cu cea mai adîncă vibrație a inimii pe care am simțit-o vreodată, să binecuvînteze înfierea pe care mi-o dă astăzi Biserica Ortodoxă din Ardeal.

Venind aici de dincolo de munți, aș vrea să pot aduce cu mine omagiul și recunoștința plaiurilor mele natale, pentru toată acea falangă strălucită de prelați, de cărturari și de luptători, pe care veac după veac, Ardealul i-a dat istoriei, Bisericii și Patriei noastre.

Aș vrea, deopotrivă, să pot aduce un semn al acelei iubiri și prețuiri unanime, pe care suflarea romînească de pretutindeni o are pentru vrednicul și înțeleptul popor ardelean.

Nimic nu-mi face atît de scumpă răspunderea cu care din această clipă îmi contopesc viața pentru totdeauna, ca gîndul de a fi și eu un grăunte de nisip în acel meterez al istoriei care a cimentat și a păstrat neîntințată credința ortodoxă și dragostea de patrie în această parte a țării noastre.

Veacuri în șir, din scaunul Mitropoliei Ardealului, Vlădici harnici și luminați au sădit în sufletele credincioșilor cucernicia și patriotismul, dragostea de carte și de ogoare, năzuința spre libertate și propășire. Chipuri de Ierarhi ca Eftimie de la Neamțu, ca înțeleptul Ghenadie, ca Ioan de la Prislop, ca Sfîntul Iorest, ca marele cărturar Simion Ștefan, de la a cărui moarte se împlinesc 300 de ani, ca Mărturisitorul Mucenic Sava Brancovici, apoi ca Vasile Moga, ca Andrei Șaguna, reîntemeietorul Mitropoliei Ardealului, și ca vrednicul meu înaintaș, Nicolae Bălan, vor rămîne pururea făclii scumpe, care au lucrat cu rîvnă la înălțarea Ortodoxiei romînești.

Va fi pentru mine o înaltă datorie de conștiință de a cinsti această moștenire, luînd pildă din gîndurile curate și din faptele drepte ale marilor mei înaintași.

Biserica din Ardeal — una din cele mai viguroase ramuri ale Ortodoxiei noastre — și-a dăruit ființa în condițiile grele de viață ale poporului

Noul Mitropolit Justin al Ardealului, în strana arhierescă din Catedrala Mitropolitană.

sub stăpînirea principilor feudali, a imperiului habsburgic și a regimului de nedreaptă orînduire socială dintre cele două războaie mondiale. Deseori

prigonită în trecutul mai îndepărtat ori frământată în vremurile mai noi, ea și-a păstrat totuși ființa ei curată, înfățișându-se ca instituție strâns legată de popor și ca făclie a Ortodoxiei.

Identificându-se cu năzuințele înalte ale Ții ei, Biserica Ardealului a sprijinit luptele lor pentru libertate și propășire. Iar pentru a-și pregăti clerul și pentru a lumina pe credincioși, Biserica Ardealului a creat așezăminte de lumină, făcându-se pildă pentru întreaga Biserică din țara noastră.

Pe aceste căi ne vom strădui neîncetat să îndrumăm mai departe Biserica Ardealului.

Cu un sentiment de supremă împăcare exprim aici bucuria de a găsi în Ardeal, în momentul urcării mele pe acest scaun arhiepiscopesc, o Biserică întregită, prin înțelepciunea clerului și credincioșilor ei. De fapt unitatea sufletească a rominilor din Ardeal n-a fost niciodată frântă, iar duhul Ortodoxiei n-a fost aici întunecat de infiltrații substanțiale eterodoxe. Despărțirea ortodocșilor în așa numitele două strane, determinată de condițiile istorice ale veacurilor trecute, n-a afectat glasul adânc al conștiinței ortodoxe. Din această pricină, de îndată ce suflul unei reale libertăți a adiat peste plaiurile patriei noastre — ascultînd chemarea Prea Fericitului Patriarh Justinian și a fericitului întru adormire Mitropolitul Nicolae Bălan, în anul 1948 —, credincioși al căror suflet nu se înstrăinase de vechea lege strămoșească, clerici temeinic pregătiți și cărturari de seamă, animați de un fierbinte patriotism, au venit să întărească Biserica Ortodoxă și să strîngă unitatea poporului în mijlocul căruia Sfînta noastră Biserică își desfășoară lucrarea ei mintuitoare.

Astăzi, în fața altarelor Bisericii din Ardeal, se închină toți Ții ei. Amintirea celor 250 de ani de despărțire se șterge treptat, pe măsură ce poporul nostru pășește înainte pe calea care duce la viață mai bună, mai fericită, în minunata noastră patrie.

Pentru a izbîndi în lucrarea mea, mă voi strădui să aud din mine însumi, ca și din afară, glasul adevărului și al dreptății, să-mi supun voința legilor lui Dumnezeu și legilor vieții. Cu tradițiile frumoase și cu vrerile drepte ale clerului și credincioșilor din Ardeal mă voi identifica în întregime, străduindu-mă să păstrez pe cele dintii și să dau viață celorlalte. Imbrățișîndu-mi Ții duhovnicești cu toată căldura sufletului meu, voi sta în mijlocul turmei mele binecredincioase cu inima deschisă, pentru a simți cît mai aproape bătăile inimii lor. Mă voi face tuturoră toate, în bucurii și necazuri, pentru a putea grăi într-un glas cu marele Apostol Pavel: «Cine este slab și eu să nu mă simt slab cu el? Cine se zdruncină în credință și eu să nu mă aprind de focul lui?» (II Cor. XI, 29).

Nădăjduiesc să mă arăt vrednic de încrederea ce mi s-a acordat, gîndindu-mă în chip cu totul deosebit la împrejurările prielnice în care se desfășoară viața religioasă din patria noastră. Deplina libertate religioasă a tuturor cultelor, — consfințită prin Constituția țării —, constituie climatul favorabil desfășurării lucrării de păstor în Biserică.

La rîndul Nostru, încadrat deplin în adevăratul spirit al Ortodoxiei, care structural este favorabilă progresului, împreună cu clericii și cu credincioșii Noștri, alături de clericii și credincioșii celorlalte culte religioase, vom sprijini din toate puterile Noastre zidirea vieții celei noi în scumpă noastră patrie.

Totodată, ca Ierarh al Bisericii Ortodoxe din Ardeal, înțeleg să respect învățăturile de credință ale celorlalte culte religioase.

Prețuiesc deopotrivă comorile de cultură pe care națiunile conlocuitoare le-au acumulat, în cursul vremii, prin capacitatea lor de creație, precum și contribuția pe care o aduc ele în desfășurarea vieții noastre obștești.

De aceea, fiind gata spre tot lucrul bun, după cuvântul Sfântului Apostol Pavel, întind mâna frățească tuturor cultelor religioase din Ardeal, pentru colaborare în tot ceea ce poate constitui un bun comun al credincioșilor noștri, al poporului nostru, al patriei noastre.

P. S. Episcop Antim Tirgovișteanu, secretarul Sfântului Sinod, citind gramata patriarhicească pentru înscăunarea noului Mitropolit al Ardealului

Pe toți ne stăpânește dorința de a trăi într-o lume pașnică, eliberată de obsesia războaielor și a distrugerilor. Nimic nu este mai folositor, nimic nu este mai adevărat, nimic nu este mai drept, mai aproape de sufletul omului, ca năzuința spre pace. Totodată, nimic nu este mai înalt și mai sfânt, în învățătura creștină, ca porunca păcii. Fiindcă, dacă mîntuirea însăși nu este decît împăcarea omului căzut cu Dumnezeu, prin Jertfa lui Hristos și, ca urmare, înscăunarea liniștei în sufletele credincioșilor și statornicirea bunei înțelegeri între oameni și popoare, iar Mîntuitorul însuși ca săvîrșitor al acestei lucrări, a fost înfățișat de prorocii Vechiului Testament ca Domn al Păcii, slujitorii Bisericii Ortodoxe, împlinind lucrul Domnului nostru Iisus Hristos sînt slujitori și ziditori ai păcii.

De aceea, ascultînd chemarea Mîntuitorului și mergînd pe urmele marilor dascăli ai creștinătății, nu voi conțeni să propovăduiesc pacea, strîngînd în jurul meu pe toți clericii și credincioșii, pentru a aduce obolul nostru curat la înfăptuirea unei păci trainice în lume.

Cu aceste gânduri începînd păstorirea mea, în acest strălucit scaun:

Aduc mulțumire Ministerului Cultelor, care a recomandat Guvernului Republicii noastre Populare să propună Prezidiului Marii Adunări Naționale confirmarea alegerii și numirii mele în scaunul de Arhiepiscop de Alba Iulia și Sibiu, și Mitropolit al Ardealului, Crișanei și Maramureșului.

Aduc mulțumire Guvernului pentru larga înțelegere pe care o arată vieții noastre religioase.

Aduc mulțumire Prezidiului Marii Adunări Naționale pentru încrederea pe care mi-a acordat-o prin confirmarea ridicării mele în înalta treaptă de păstor al Ardealului.

Aduc mulțumire Inalt Prea Sfințiților și Prea Sfințiților membri ai Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian, care m-au primit cu dragoste în mijlocul lor, și-i asigur de toată dragostea și rîvna mea, spre binele Sîntei noastre Biserici Ortodoxe.

Cuvînt deosebit de mulțumire aduc Inalților Ierarhi ardeleni, care mi-au dat îmbrățișare frățească, la ridicarea mea pe acest scaun, și-i asigur de toată colaborarea mea, rugîndu-i stăruitor să nu mă lipsească de înțeleapta lor povățuire.

Iar fiilor mei duhovnicești, care m-au primit cu atîta clădură, le împărtășesc arhierească binecuvîntare, rugînd pe Dumnezeu să trimită harul Său peste ei, în toate zilele vieții lor.

In acordurile puternice ale Imnului Patriarhal și Mitropolitan, și în dangăt prelung de clopote, străbătînd mulțimea credincioșilor, corțegiul se înapoiază la reședința mitropolitană.

*

La orele 13,30, Inalții oaspeți și alți participanți la festivități s-au întrunit în aula Institutului Teologic Universitar, la masa oficială oferită cu prilejul instalării Inalt Prea Sfințitului Mitropolit Justin, de către Sfînta Arhiepiscopie de Alba Iulia și Sibiu.

In fruntea mesei iau loc Dl. Dr. Petru Groza, Prea Fericitul Patriarh Justinian și I.P.S. Mitropolit Justin, membri ai Sfîntului Sinod, reprezentantul Guvernului, șefi ai cultelor și membri ai familiei Arhipăstorului nostru.

Cu acest prilej, numeroși oaspeți au tostat pentru noul Mitropolit al Ardealului.

Cel dintîi a luat cuvîntul Eminența Sa Dr. Friedrich Müller, Episcopul Bisericii Evanghelice C.A. din R.P.R. Prezentînd felicitări Arhipăstorului Mitropoliei din partea Bisericii pe care o conduce, Eminența Sa i-a urat I.P.S. Mitropolit Justin să continue opera binecuvîntată a înaintașilor săi de scaun, cu spirit de răspundere față de lumea nouă ce se făurește din epocalele transformări ale timpului nostru. După ce a amintit că reședința Mitropoliei Ortodoxe a Ardealului și reședința Episcopiei Evanghelice C. A. din Transilvania au fost stabilite la Sibiu cam în același timp, și că între credincioșii și conductorii acestor două Biserici s-au încheșat dintru început raporturi de cinstire reciprocă și de înfrățire creștinească, vorbitorul a subliniat faptul că roadele acestei binecuvîntate conviețuiri le arată starea înfloritoare a comunelor cu credincioși păstoriți de preoții Bisericilor Ortodoxă și Evanghelică C. A. De pe această bază trainică — a spus în continuare Dl. Dr. Fr. Müller — pornim colaborarea noastră viitoare, în toate acțiunile

folositoare Bisericilor noastre și Patriei noastre iubite, Republica Populară Română, iar faptul că I.P.S. Mitropolit Justin a fost profesor de Studiul Noului Testament și posedă o orientare clară în problemele vremii, este cheazășie despre roadele ce le putem aștepta și de acum înainte de la colaborarea Bisericilor noastre.

Eminența Sa Dl. Dr. Kiss Alexa, Episcopul cultului unitarian, a rostit în limba maghiară o scurtă și însuflețită alocuțiune, dând expresie simțămintelor de frățietate și prietenie, care îl leagă de toți slujitorii Bisericii Ortodoxe Române din R.P.R. și de slujitorii celorlalte culte. Mitropolia Ardealului — a spus Eminența Sa — este o instituție istorică de mare însemnătate nu numai pentru Biserica Ortodoxă Română, ci și pentru celelalte confesiuni și naționalități conlocuitoare. Ca și înaintașii săi de scaun, I.P.S.

Prea Fericitul Patriarh Justinian, D-l Dr. Petru Groza și Inalt Prea Sfințitul Sebastian, Mitropolitul Moldovei și Sucevei, ascultând cuvântarea Inalt Prea Sfințitului Justin, Mitropolitul Ardealului.

Mitropolit Justin are numeroase și variabile posibilități de acțiune pentru adâncirea înțelegerii și pentru cimentarea înfrățirii confesiunilor religioase și a naționalităților conlocuitoare de pe cuprinsul Transilvaniei. Dl. Dr. Kiss Alexa și-a încheiat cuvântarea felicitând pe I.P.S. Sa și urîndu-i spor deplin în exercitarea înaltei sale misiuni arhipăstorești.

Eminența Sa Domnul Episcop Argay Gheorghe (Cluj) a salutat pe noul Mitropolit ortodox al Ardealului din partea Bisericii Evanghelice Sinodo-Presbiteriene din R.P.R., urîndu-i păstorire îndelungată și pașnică, aducătoare de roade alese pentru adâncirea înțelegerii și înfrățirii cultelor și naționalităților conlocuitoare din Ardeal.

În numele Eminenței Sale Domnul János Vásárhely și al Bisericii Reformate din R.P.R., Domnul locțiitor de Episcop, Dr. David Gyula a adus un cordial salut noului Mitropolit al Ardealului, arătând că trei sînt elemen-

tele care apropie și înfrățesc cele două Biserici: comunitatea propovăduirii Evangheliei Domnului nostru Iisus Hristos, comunitatea pământului locuit și muncit de credincioșii lor, și comunitatea de năzuință și de luptă pentru apărarea și consolidarea păcii popoarelor și pentru întărirea patriei noastre.

În numele P.S. Episcop romano-catolic de Alba Iulia, Márton Aron, Părintele Canonic și Prof. Univ. Francisc Farago, a felicitat pe I.P.S. Mitropolit Justin.

În numele Arhiepiscopiei Romano-Catolice de București și a Vicarului ei general, Monsegniorul Canonic Dr. Stanislau Traian Iovanelli, Părintele Arhidecan Emanoil Kreis, prim protopop romano-catolic de București, a exprimat bucuria de a putea saluta așezarea în scaunul mitropolitan de la Sibiu a unui Ierarh care, pe lângă erudiția teologică, a înțeles sensul vremurilor noi și aspirațiunile credincioșilor spre un viitor mai fericit și pașnic. Arătând apoi că atmosfera de libertate religioasă, statornică în patria noastră sub regimul democrat-popular, se manifestă și prin aceea că astăzi toate cultele arată înțelegere reciprocă și colaborează spre binele credincioșilor lor și pentru înălțarea scumpei noastre patrii, — Părintele Arhidecan Emanoil Kreis și-a exprimat convingerea că arhipăstoria I.P.S. Mitropolit Justin va contribui la înflorirea tradițiilor de înțelegere reciprocă între Bisericile străvechi din țara noastră.

P.C. Prot. Stav. Sabin Truția, Vicarul Episcopiei Vadului, Feleacului și Clujului, a vorbit în numele clerului Eparhiilor sufragane ale Mitropoliei Ardealului, dând expresie bucuriei pe care preoțimea revenită o simte, cu prilejul așezării la cîrma Bisericii Ortodoxe din Ardeal a unui Arhipăstor capabil să ridice pe culmi de lumină învățătura de credință, să păstreze disciplina clerului și să călăuzească turma dreptcredincioasă pe căile mîntuirii veșnice și ale propășirii. Darul arhieriei, pogorît asupra I.P.S. Sale, înalta cultură teologică pe care și-a agonisit-o și greutățile cu care a luptat din copilărie, sînt cheazășie despre reușita ostanelilor ce le va desfășura în slujba Bisericii noastre și a poporului dreptcredincios.

Referindu-se la actul unificării bisericești a romînilor din Ardeal, P.C. Sa a arătat că visul marelui Mitropolit Nicolae Bălan, de a fi toți frații împreună, s-a împlinit. Acum nu mai sîntem «noi» și «voi», ci o turmă și un păstor. Dacă pe alocuri se mai manifestă unele nemulțumiri, aceasta nu trebuie să ne neliniștească, bine știind că ele pîrcesc din lipsa de înțelegere a unora față de marile porunci ale istoriei și ale progresului. Creanga uscată nu poate împiedeca codrul să înfrunzească. Noul Arhipăstor al Bisericii Ortodoxe din Ardeal va adînci și consolida actul istoric al reîntregirii noastre bisericești, chivernisind talanții primiți cu cea mai caldă trageră de inimă față de Biserică și Patrie.

P.C. Prot. Stavrotor Prof. Dr. Ioan G. Coman, rectorul Institutului Teologic Universitar din București, în numele delegației acestui Institut a exprimat simțămintele de prețuire și dragoste pe care colegii de pînă acum ai I.P.S. Mitropolit Justin le nutresc față de Arhipăstorul Bisericii Ortodoxe din Ardeal, precum și nădejdele ce le leagă ei de misiunea ce o va desfășura I. P. S. Sa.

P.C. Prof. Dr. Sofron Vlad, rectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu, a dat expresie bucuriei pe care o simt ostentorii acestui Institut, de a putea saluta în mijlocul lor pe Dl. Președinte al Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Romîne Dr. Petru Groza, pe Prea Fericitul Patriarh Justinian și toată cununa de Înalți oaspeți, veniți la Sibiu

să cinstească prin prezența lor Biserica Ortodoxă ardeleană și pe noul ei Arhipăstor, cu prilejul înscăunării sale. Institutul Teologic Universitar din

După solemnitatea înscăunării, Prea Fericitul Patriarh Justinian, Dl. Dr. Petru Groza, Dl. I. Bărbulescu, I.P.S. Mitropolit Justin, împreună cu membrii Sfintului Sinod și cu reprezentanții alter culte ereștine, părăsind Catedrala Mitropolitană.

Sibiu întâmpină pe I.P.S. Mitropolit Justin cu dragoste fiiască și cu justificate nădejdi în reușita deplină a înaltei sale misiuni arhipăstorești, pentru că cunoaște și prețuiește distincția sa sufletească și aleasa pregătire aposto-

lească ce și-a agonisit-o și dovedit-o strălucit și pînă acum. Sub păstoria I.P.S. Sale, Institutul Teologic Universitar din Sibiu va deveni centrul de întâlnire și colaborare al PP. SS. Chiriarhi din Ardeal și Banat, pentru că el este fiul drag al tuturor celor cinci Eparhii din aceste părți ale țării noastre. În Încheiere, vorbitorul a urat I.P.S. Mitropolit Justin putere multă și viață îndelungată, ca să îndrumeze Institutul Teologic Universitar din Sibiu pe căile drepte deschise de înaintașii în scaun ai I.P.S. Sale.

P.S. Episcop Andrei al Aradului evocă în cuvinte așezate momente din luptele clerului și mirenilor dreptcredincioși din Ardeal, purtate pentru triumful constituționalismului bisericesc, conceput de marele Mitropolit Andrei Șaguna și codificat în Statutul Organic. Datorită spiritului democratic al acestui constituționalism bisericesc, — cum afirmă teologi ortodocși de faimă mondială, ca învățatul profesor de Teologie de la Sofia (R.P. Bulgaria), Prot. Dr. Ștefan Țancofi —, vremurile noi ce le trăim nu au găsit nepregătiți pe oamenii Bisericii noastre pentru a se asocia la opera de construcție progresistă ce o îndeplinește statul democrat-popular. Biserica noastră — a spus P.S. Episcop Andrei — se îngrijește de mîntuirea sufletească a credincioșilor ei; ea colaborează loial cu Statul democrat-popular; se supune legilor lui și îl respectă. Clerul și credincioșii Bisericii noastre duc în viața de obște spiritul creștinesc, care transfigurează viața și o înalță pe culmi de lumină și frumusețe morală.

Întîmpinat cu aplauze furtunoase și cu ovații îndelungi, a luat cuvîntul Dl. Dr. Petru Groza.

Remarcînd cu simpatie declarația I.P.S. Mitropolit Justin, că se va strădui să asigure o colaborare frățească între Biserica Ortodoxă din Ardeal și celelalte culte, Dl. Dr. Petru Groza a amintit că istoria Ardealului descoperă cercetătorului obiectiv multe izbînzi, dar și destule greșeli. Cea mai mare dintre aceste greșeli o constituie faptul că naționalitățile conlocuitoare din Ardealul de altădată s-au lăsat îndușmănite întreolaltă, de cei ce urmăreau să le subjuge, să le stăpînească și să le exploateze, după principiul odios: «Divide et impera». Acest cîntec al învrăjbirii dintre naționalități s-a isprăvit și la noi în țară, și este pe cale să se isprăvească în toată lumea. Arătînd apoi că în trecutul ei, Biserica Ortodoxă ardeleană a luat atitudine justă în multe probleme importante, Dl. Dr. Petru Groza și-a exprimat încrederea că participarea ei actuală la lupta pentru apărarea și consolidarea păcii și pentru întărirea patriei noastre iubite, Republica Populară Română, sub conducerea I.P.S. Mitropolit Justin, va fi din ce în ce mai vie și mai bogată în roade.

Tuturor vorbitorilor le-a răspuns I.P.S. Mitropolit Justin al Ardealului, care a spus:

*Domnule Președinte al Prezidiului Marii Adunări Naționale,
Prea Fericite Părinte Patriarh,
Înalt Prea Sfințiți Mitropoliți și Prea Sfințiți Episcopi membri ai Sfîntului Sinod,
Onorați reprezentanți ai cultelor,
Iubiți ascultători,*

Iau cuvîntul pentru a doua oară în cursul zilei de azi. De dimineață am vorbit în fața altarului, unde adeseori marele meu înaintaș și-a plecat genunchii, rugîndu-se lui Dumnezeu. Vorbesc acum din celălalt altar, căruia

i-a închinat o mare parte din strădania sa marele Mitropolit-cărturar Nicolae Bălan. Lucrarea de sfințire a slujirii arhieresti a fost împerechiată de Mitropolitul Nicolae cu lucrarea învățătoarească. Pentru a fi completă slujirea arhierescă la aceste două lucrări, se adaugă și latura de păstor. Se înțelege că nu voi neglija nici una din aceste laturi ale slujirii arhieresti și voi continua pe calea pe care au mers înaintașii mei, ținând pas cu vremea și cu nevoile poporului ardelean.

Am rămas adinc impresionat de frumoasa manifestare pe care credincioșii din această parte a țării mi-au făcut-o astăzi. Imi dau seama, însă, că nu mi-au făcut-o mie, ci Mitropolitului Ardealului. Aceasta mă obligă și mai mult a-mi întezi puterile pentru a corespunde marilor nădejdi, pe care credincioșii acestei Eparhii le pun în conducătorul lor spiritual.

Mulțumesc tuturor celor ce mi-au închinat astăzi un gând bun; mulțumesc în chip deosebit reprezentanților cultelor religioase, care au ținut să salute înscăunarea mea ca Mitropolit al Ardealului.

Vom avea prilejul să ne întâlnim în lucrarea noastră religioasă, în deosebi în activitatea pe tărîmul sprijinirii poporului nostru, care își făurește o viață nouă și pe tărîmul luptei sfinte pentru pace.

Mulțumesc prea Fericitului Patriarh Justinian, I. P. S. Mitropoliți și P. S. Episcopi, membri ai Sfîntului Sinod, care au ținut să cinstească această sărbătoare cu prezența lor.

Mulțumesc în chip deosebit Domnului Dr. Petru Groza, unul din cei mai vrednici fii ai Ardealului, asigurîndu-l de toată recunoștința și grațierea mea.

Mulțumindu-vă tuturor pentru calda manifestare de simpatie pe care ați făcut-o cu acest prilej, vă binecuvintez și vă urez spor în toate.

La orele 17,30, Înălții oaspeți au participat la concertul religios dat în catedrala mitropolitană de către corul mixt al catedralei și de corul bărbătesc al studenților Institutului Teologic Universitar din Sibiu, ambele dirijate de P.C. Preot Gheorge Soima, conferențiar universitar.

În prima parte a programului, corul mixt al catedralei — cu concursul soliștilor: D-na Silvia Radu (soprană), Dl. Prof. I. Arsin (bas) și C. Diacon Prof. Vasile Gîrbu (bas) — a executat următoarele bucăți: «Aceasta este ziua», de Bortnianschi; «Nu pricep, Curată...», de G. Cucu; «În tot pămîntul» și «Paharul mîntuirii», de G. Dima; «Cine se va sui în muntele Domnului», de G. Muzicescu; «Sfîntă Marie», de Franz Schubert; «De Tine se bucură», și «Cu trupul lui Hrisfós», de G. Dima; «Concert la Invierea Domnului», de G. Muzicescu; «Pe pămînt pace», de Gh. Soima.

În partea doua a concertului, corul bărbătesc al studenților Institutului Teologic Universitar din Sibiu a executat compozițiile: «Miluiește-mă, Dumnezeu», de G. Cucu; «Cerurile spun», de Davidoff; «Psalm», de G. Soima; «Sfînt e Domnul Savaot», de G. Dima; «Și era la ora a șasea», de E. Mandicevschi; «Tatăl nostru», de C. Porumbescu; «Sfînt, Sfînt, Sfînt», de Gh. Cucu.

O mulțime de credincioși umpluse Catedrala Mitropolitană, ascultând în reculegere concertul.

*

În seara aceleiași zile, Înalții oaspeți — în frunte cu Dl. Dr. Petru Groza — au părăsit orașul Sibiu, îndreptându-se cu trenul spre București.

A doua zi, Prea Fericitul Patriarh Justinian a plecat spre Dragoslavele.

Mărți 20 martie a.c., I.P.S. Mitropolit Justin a plecat la Sf. Mănăstire Brâncoveanu de la Sîmbăta de Sus, spre a se ruga pentru odihna sufletului marelui său înaintaș de scaun, Mitropolitul adormit întru Domnul Dr. Nicolae Bălan.

Diac. Prof. GH. MOISESCU

Pr. Prof. GR. T. MARCU

**SCRISOAREA DE MULȚUMIRE
TRIMISĂ PREA FERICITULUI PATRIARH JUSTINIAN
DE I.P.S. MITROPOLIT JUSTIN AL ARDEALULUI**

După încheierea festivităților prilejuite de investitura și înscăunarea I.P.S. Mitropolit Justin al Ardealului, Prea Fericitul Patriarh Justinian a primit din partea noului Ierarh al Bisericii noastre din Ardeal următoarea scrisoare de mulțumire:

Prea Fericirea Voastră,

Vă mulțumesc călduros, pentru că ați binevoit a săvârși toate actele premergătoare instalării mele în scaunul istoricei Mitropolii a Ardealului și apoi ați făcut personal intronizarea mea în fruntea acestei Mitropolii.

Prezența Prea Fericirii Voastre la solemnitatea instalării și cuvântarea cuprinzătoare ținută cu acel prilej au subliniat încă odată interesul și dragostea cu care urmăriți desfășurarea vieții religioase a credincioșilor Bisericii noastre din Transilvania.

Prea Fericirea Voastră,

Nutresc convingerea că interesul deosebit arătat chemării și instalării mele în fruntea Mitropoliei ardelenne va contribui la o cât mai strânsă și mai fericită împreună-lucrare pentru slava Sfintei noastre Biserici și mântuirea sufletească a fiilor ei.

Primiți, Vă rog, Prea Fericirea Voastră, încredințări de înaltă considerațiune și de dragoste întru Hristos Domnul.

† J U S T I N
ARHIEPISCOP ȘI MITROPOLIT

Sibiu, 29 martie 1956.

OASPEȚI STRĂINI LA PATRIARHIA ROMÂNĂ

În cursul lunii februarie a.c., Dl. Dr. Kurth Wilhelm, Șef-Rabinul cultului mozaic din Suedia, a făcut o vizită în țara noastră. Cu acest prilej, în ziua de 13 februarie a.c., Eminența Sa Domnul Kurt Wilhelm, însoțit de Eminența Sa Dr. Moses Rosen, Șef-Rabinul Cultului Mozaic din Republica Populară Română, au fost primiți de Prea Fericitul Patriarh Justinian. În cursul convorbirii avute, distinsul oaspe și-a exprimat admirația pentru legăturile frățesti care există între Biserica Ortodoxă Română și cultele religioase din Republica Populară Română. De asemenea, D-sa a subliniat faptul că a avut posibilitatea să admire în țara noastră, pe de o parte frumusețile naturii și ale artei noastre populare, iar pe de altă parte marile realizări ale regimului de democrație populară.

Prea Fericitul Patriarh Justinian a dat explicațiuni prețioase distinsului vizitator asupra activității Bisericii Ortodoxe Române și asupra legăturilor pe care le-a stabilit și le-a dezvoltat cu toate Bisericile și cultele religioase din țara noastră și de peste hotare. Întâistătorul Bisericii noastre a amintit, totodată, despre vizitele primite de Prea Fericirea Sa în cursul anului 1955, printre care se numără și vizita profesorului musulman Mohamed Habib din India.

La întrebările Prea Fericitului Patriarh, Șef-Rabinul Suediei a explicat că în Suedia sînt în total circa 13.000 evrei și circa 25.000 catolici, iar marea majoritate sînt protestanți-luterani, astfel că Biserica de Stat este cea protestantă-luterană.

La plecare, Prea Fericitul Patriarh Justinian a oferit Înaltului oaspe ultimul volum din «Apostolat Social» și mai multe numere din revistele oficiale ale Patriarhiei Române, însoțindu-le de aceste cuvinte: «Fiindcă sînteți un apostol al păcii, sînt încredințat că veți citi cu plăcere relatările despre munca susținută depusă de Biserica Ortodoxă Română, alături de Guvernul Republicii Populare Române, pentru crearea unei atmosfere de pace, încredere și destindere între toți oamenii».

Distinsul oaspe a mulțumit Prea Fericitului Patriarh și a declarat că va pleca din România cu cele mai plăcute impresii.

Pr. N. CAZACU

IN LEGĂTURĂ CU ARESTAREA ȘI DEPORTAREA ARHIEPISCOPULUI MAKARIOS AL CIPRULUI

În întreaga lume este cunoscută lupta dreaptă și sfântă pe care o duc de ani de zile populația insulei Cipru pentru a se elibera de sub jug străin și a-și hotărî singură soarta. Unul dintre cei mai remarcabili conducători ai acestei lupte a fost și este I.P.S. Arhiepiscop Makarios, Întâistătorul Bisericii Ortodoxe din Cipru. Înaltul Ierarh ortodox constituie o pildă vie de patriotism și de devotament față de poporul său; de aceea, I.P.S. Sa se bucură de dragostea și prețuirea tuturor ciprioților, care i-au încredințat mandatul de a purta tratative cu guvernul britanic, în vederea obținerii dreptului de autodeterminare.

În cursul lunilor februarie și martie 1956, I.P.S. Arhiepiscop Makarios a refuzat să accepte propunerile guvernului britanic, care — pentru a stăvili lupta dîrză a ciprioților — oferea insulei Cipru, în mod formal, dreptul de autoguvernare, menținîndu-i-se însă în realitate situația de colonie engleză. La începutul lunii martie a.c., Înaltul Ierarh a discutat aceste propuneri cu reprezentanți ai guvernului britanic și le-a respins; acceptarea unor asemenea propuneri ar fi constituit o trădare a năzuințelor populației cipriote, pe care I.P.S. Arhiepiscop Makarios nu o putea săvîrși.

La 9 martie, I.P.S. Sa urma să plece la Atena, unde trebuia să aibă întrevederi cu reprezentanții guvernului grec. De pe aeroport, chiar în clipa în care se pregătea să se urce în avion, I.P.S. Arhiepiscop Makarios a fost arestat de agenți ai autorităților militare britanice. Odată cu Întâistătorul Bisericii Ortodoxe din Cipru a mai fost arestat și I.P.S. Mitropolit Ciprian al Kiriniei, precum și alți fruntași ai Mișcării cipriote pentru eliberare. Toți cei arestați au fost deportați de autoritățile britanice în insula Șeișele din Oceanul Indian.

Vestea arestării Arhiepiscopului Makarios și a celorlalți conducători ai Mișcării populației cipriote pentru recunoașterea dreptului ei la autodeterminare a stîrnit indignarea opiniei publice mondiale. În Cipru și în Grecia au avut loc mari greve de protest, iar guvernul grec a cerut Organizației Națiunilor Unite să intervină cu toată hotărîrea în problema acordării dreptului de autodeterminare pentru ciprioți. Chiar în Anglia, numeroși reprezentanți de frunte ai opiniei publice au condamnat acțiunea samavolnică a guvernului britanic și au cerut eliberarea Arhiepiscopului Makarios și a celorlalți ciprioți arestați. În toate țările, eminenți oameni de cultură au formulat proteste împotriva măsurilor de represiune aplicate de autoritățile britanice în Cipru și, în special, împotriva Înaltului Ierarh al Bisericii Ortodoxe.

Clerul și credincioșii Bisericii noastre — care au privit cu înțelegere și cu simpatie lupta sfântă a I.P.S. Arhiepiscop Makarios pentru eliberarea poporului său —, au primit cu multă indignare știrea arestării și deportării Înaltului Ierarh. Alături de întregul nostru popor, ei și-au manifestat această indignare sporindu-și și mai mult strădaniile lor în slujba apărării păcii și a triumfului principiului rezolvării tuturor problemelor litigioase din lume, pe calea tratativelor pașnice.

Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian a fost încunoștințat imediat despre gravele evenimente din Cipru, prin următoarea telegramă trimisă de Întâistătorul Bisericii Ortodoxe din Grecia:

T E L E G R A M Ă

*Prea Fericitii Sale JUSTINIAN,
Patriarhul României*

BUCUREȘTI

Sfântul Sinod al Bisericii Greciei, stăpînit de dureroasă uimire și de sfântă indignare pentru nelegiuitul act îndrăzneț al arestării și deportării Arhiepiscopului și Etnarhului Ciprului, Makarios, și a Mitropolitului Ciprian al Kiriniei, precum și a celor împreună cu ei, protestează energic împotriva acestei fapte nelegiuite, prin care se distruge și se calcă în picioare orice noțiune de libertate personală și de dreptate, și face călduros apel către Bisericile Ortodoxe surori ca să exercite autoritatea și puterea lor spirituală pentru repararea faptei comise împotriva Ierarhilor Bisericii Ortodoxe a Ciprului, care luptă pentru cel mai înalt ideal omenesc.

† SPIRIDON AL ATENEI
PREȘEDINTELE SFÎNTULUI SINOD

Exprimînd simțămintele Ierarhilor, clericilor și credincioșilor ortodocși din țara noastră, Prea Fericitul Patriarh Justinian a răspuns prin următoarea telegramă:

T E L E G R A M Ă

Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe a Eladei

ATENA

Sinodul Permanent al Bisericii Ortodoxe Române și Noi înșine am luat cunoștință cu dureroasă surprindere, din telegrama Prea Fericitului Președinte al Sfîntului Sinod Elen, de arestarea și deportarea Arhiepiscopului Makarios, Întâistătorul Bisericii Ortodoxe a Ciprului și a Mitropolitului Kiprian al Kiriniei.

Alături de toate Bisericile Ortodoxe din lume, regretăm încercările care s-au abătut asupra Bisericii surori a Ciprului și, împărtășind cu toată inima suferințele ei, rugăm pe Bunul Dumnezeu să ocrotească Biserica Ortodoxă a Ciprului și să ajute poporului dreptcredincios cipriot în năzuințele sale legitime.

† JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÂNIEI

De asemenea, Prea Fericitul Patriarh Justinian a mai primit din Nicosia — capitala insulei Cipru — următoarea telegramă trimisă de I.P.S. Mitropolit Anthim de Kition:

TELEGRAMĂ

*Prea Fericirii Sale
Patriarhului JUSTINIAN al României*

BUCUREȘTI

Cu durere anunțăm Prea Sfințelor Biserici Ortodoxe, nemai pomenita expulzare violentă a Prea Fericitului Arhiepiscopului nostru Makarios al Ciprului și a Mitropolitului Ciprian al Kiriniei.

Strîmtorată și persecutată, Biserica Autocefală a Ciprului roagă Bisericile surori să-i dea tot ajutorul.

Mitropolitul ANTHIM DE KITION

La această telegramă, Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian a răspuns următoarele:

TELEGRAMĂ

*Înalt Prea Sfinției Sale
Mitropolitului ANTHIM DE KITION*

NICOSIA-CIPRU

Sfîntul Sinod și credincioșii Bisericii Ortodoxe Romîne au luat cunoștință cu mare surprindere de arestarea și expulzarea Arhiepiscopului Makarios, Întîistătorul Bisericii Ortodoxe a Ciprului și a Mitropolitului Ciprian al Kiriniei.

Regretăm din tot sufletul încercările care s-au abătut asupra Bisericii surori din Cipru și, împărtășind sincer suferințele ei, rugăm pe Bunul Dumnezeu să ocrotească Biserica Ortodoxă a Ciprului și să ajute poporul dreptcredincios cipriot în năzuințele sale legitime.

† JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÂNIEI

Tot cu încuviințarea Prea Fericitului Patriarh Justinian, P.S. Episcop Antim Tîrgovișteanu, Vicar Patriarhal și Secretar al Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne, a făcut la posturile de radio romînești următoarea declarație:

«Slujitorii și credincioșii Bisericii Ortodoxe Romîne au luat cunoștință cu durere de arestarea și deportarea Arhiepiscopului Makarios al Ciprului, împreună cu Episcopul Ciprian din Kirinia și alți luptători pentru libertatea poporului cipriot.

Arhiepiscopul Makarios — Intîistătătorul Bisericii Ortodoxe surori a Cipriului — este bine cunoscut în rîndul clericilor și credincioșilor Bisericii noastre, atît prin vredniciile sale ca păstor de suflete, cît și prin dragostea nelărmurită pe care o arată patriei și poporului său.

Noi am urmărit cu viu interes activitatea și strădaniile conducătorilor spirituali ai poporului cipriot, hotărît să rupă lanțurile stăpînirii străine, știind că Apostolul Pavel ne spune: «Voi ați fost chemați la libertate» (Galateni V, 13); «Hristos ne-a făcut pe noi liberi și nu trebuie să ne lăsăm prinși în jugul robiei» (Galateni V, 1).

De aceea, slujitorii și credincioșii Bisericii noastre, surprinși de aceste măsuri lipsite de omenie și de înțelegere față de justele năzuințe ale cipriților, își exprimă cu tărie indignarea lor față de actul nedrept al arestării și deportării Arhiepiscopului Makarios, săvîrșit în scopul de a lipsi poporul cipriot de unul din conducătorii de seamă ai luptei sale pentru libertate».

Toți fiii Bisericii Ortodoxe Romîne, încredințați că nedreptatea și samavolnicia sînt neplăcute lui Dumnezeu și că ele vor fi înlăturate din viața popoarelor, sprijină din toată inima dreptele revendicări ale cipriților și sînt alături de ei în grelele încercări prin care trec.

REDACTIA

**INCETAREA DIN VIAȚĂ
A ARHIEPISCOPULUI SPIRIDON AL ATENEI
INTIISTĂTORUL BISERICII ORTODOXE DIN GRECIA**

La 21 martie 1956 a încetat din viață Arhiepiscopul Spiridon al Atenei, Intîistătătorul Bisericii Ortodoxe din Grecia. Trista știre a fost adusă la cunoștința Prea Fericitului Patriarh Justinian de I.P.S. Mitropolit Alexandru al Beriei și Nausiei, prin următoarea telegramă:

TELEGRAMĂ

Prea Fericitului JUSTINIAN, Patriarhul Romîniei

BUCUREȘTI

Cu durere Vă vestim că Intîistătătorul Sfintei Biserici a Eladei, Arhiepiscopul Atenei, Spiridon, s-a mutat la Domnul în dimineața zilei de 21 martie.

Biserica Eladei, îndurerată de pierderea Primului ei Ierarh, se roagă Domnului pentru odihna sufletului său.

Slujba înmormîntării va fi sîmbătă 24 martie.

LOȚIITOR,

† ALEXANDRU

MITROPOLITUL BERIEI ȘI NAUSIEI

Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian a trimis Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe din Grecia următoarea telegramă de condoleanțe:

TELEGRAMĂ

Sfîntului Sinod al Bisericii Eladei

ATENA

În numele Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne și al Nostru personal, exprimăm frățești condoleanțe Sfîntului Sinod al Bisericii Autocefale a Greciei pentru mutarea la Domnul a venerabilului său Intîistătător, Prea Fericirea Sa Arhiepiscopul Spiridon al Atenei, și cu evlavie rugăm pe Bunul Dumnezeu să odihnească sufletul său în rîndurile dreptilor.

† JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMINIEI

Locțiitorul președintelui Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe din Grecia a mulțumit Prea Fericitului nostru Patriarh Justinian pentru condoleanțele exprimate, prin următoarea telegramă:

TELEGRAMĂ

Prea Fericitului JUSTINIAN, Patriarhul României

BUCUREȘTI

Sfântul Sinod al Bisericii Eladei mulțumește Prea Fericirii Voastre pentru participarea Voastră și a Bisericii Române surori la doliul Bisericii Eladei cu prilejul morții Intâistătorului său adormit întru fericire, Spiridon.

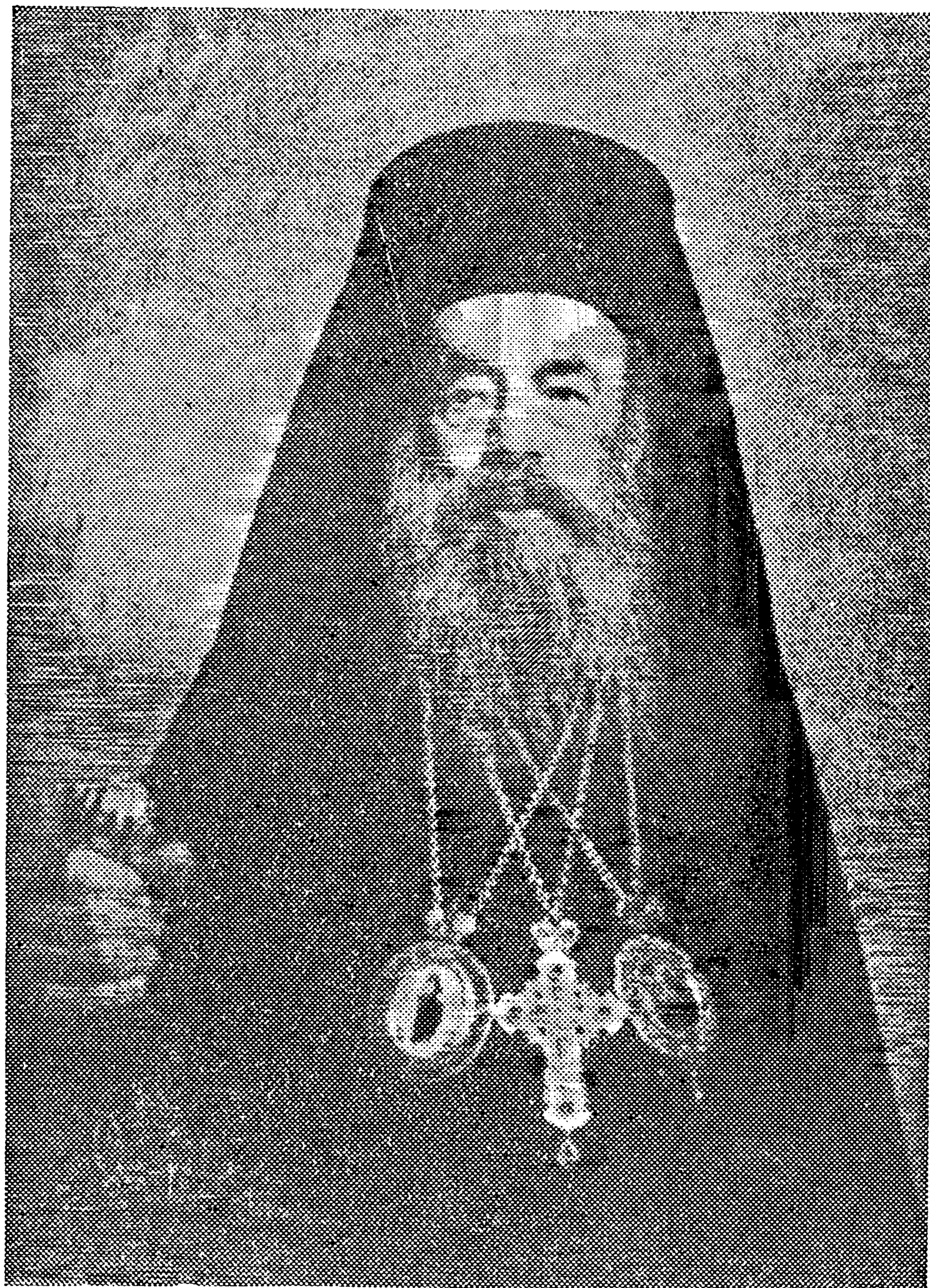
LOCTIITOR,

Mitropolitul ALEXANDRU al Beriei

*

În dimineața zilei de 21 martie 1956, clopotele Bisericii Ortodoxe surori din Grecia vesteau, în dangăt trist de clopot, tuturor credincioșilor eleni încetarea din viață a vajnicului Intâistător al Bisericii elene, I.P.S. Spiridon, arhiepiscopul Atenei și a toată Grecia. Postul de radio atenian răspîndea veste aceasta tristă pe undele văzduhului, pînă la marginile lumii, iar Sfântul Sinod al Bisericii Greciei, întrunit în ședință extraordinară hotărâ ca Biserica Greciei, să îmbrace haină de doliu, pînă la alegerea unui nou Arhipăstor și însărcina cu locotenența scaunului arhiepiscopal vacant pe I.P.S. Mitropolit Alexandru al Beriei și Nausei, care de îndată a încunoștiințat, pe cale telegrafică, Patriarhia ecumenică și toate celelalte Biserici Ortodoxe surori despre marea pierdere suferită de Biserica Greciei, prin moartea arhiepiscopului său.

Pe cît a fost de scurtă suferința cea mai de pe urmă a marelui ierarh al Bisericii Greciei, pe atît de lungă, de plină de zbucium, de strădanii nobile și de realizări însemnate i-a fost viața pe care și-a consacrat-o și pe care și-a consumat-o în întregime în slujba Bisericii creștine și a patriei sale. Ajunsesse în vîrstă de 83 ani, dar era încă viguros și se ținea întocmai ca un stejar falnic pe care furtunile, oricît de mari, nu-l pot doborî. Doar cu cîteva zile înainte de moartea sa, la 13 martie 1956, alcătuiuse o lungă și documentată scrisoare către Președintele Statelor Unite ale Americi, în legătură cu problema Ciprului. Scrisoarea se încheia cu cuvintele: «În numele credinței creștine, în numele principiilor pe baza cărora, în urmă cu două secole, s-au întemeiat Statele unite ale Americii, în numele singelui scump al martirilor și luptătorilor din cele două războaie din urmă, exercitați puterea Voastră morală și influența Voastră și cereți îndreptarea nedreptății săvîrșite, rechemîndu-se din exil arhiepiscopul Macarie și cei împreună cu dînsul și proclamați drept sfînt și inalienabil autodeterminarea grecilor din Cipru, pentru întărirea ideii de dreptate, pentru consolidarea indestructibilă a libertății popoarelor, pentru justificarea marilor jertfe ale războiului, în fine pentru lauda Bisericii și pentru slava lui Dumnezeu».

Arhiiepiscopul SPIRIDON al Atenei.

Scrisoarea aceasta nu a putut fi însă trimisă, deoarece în timp ce se făcea traducerea ei, marele ierarh a încetat din viață, nemai putînd să o semneze.

La 14 martie 1956, medicii au diagnosticat un flegmon la piciorul drept al arhiepiscopului Spiridon. După o îngrijire de patru zile la locuința sa, la sfatul medicilor a fost internat în spitalul «Bunavestire» din Atena, unde, cu toate îngrijirile medicale ce i s-au dat de cei mai de seamă medici, după patru zile și-a dat obștescul sfîrșit. Pentru serviciile mari și numeroase pe care le-a adus Bisericii și patriei sale, în decursul îndelungatei sale vieți, statul elen a dispus să i se facă funeralii naționale, socotindu-l vrednic de cinstirea ce trebuie să i se dea unui luptător.

Inmormîntarea arhiepiscopului Spiridon s-a făcut în ziua de 24 martie 1956. Prohodirea a avut loc în catedrala mitropolitană unde, timp de patru zile, trupul neînsuflețit al marelui ierarh a primit omagiul de respect și de evlavie al mulțimii nesfîrșite de credincioși. Panegiricul a fost rostit, într-o aleasă limbă bisericească, ce ne amintește de marile cuvîntări funebre ale sfîntului Grigore al Nisei, de către I. P. S. Mitropolit Hrisostom al Neapolei, Filipilor și Thasosului. Din partea guvernului elen a vorbit d-l Levantis, ministrul culturii. Amîndoi vorbitorii au relevat personalitatea masivă a marelui dispărut, credința lui puternică, patriotismul lui fierbinte și minunatele înfăptuiri dealungul celor cincizeci de ani de episcopat. Cortegiul funebru, din care făceau parte: casa regală, membrii Sfîntului Sinod al Bisericii Greciei, clerul, reprezentanții mînăstirilor, delegațiile bisericești venite de peste hotare, reprezentanții cultelor din Grecia, guvernul, autoritățile de stat, etc., s-a îndreptat către cimitirul principal din Atena, unde sicriul cu rămășițele pămîntești ale distinsului ierarh a fost îngropat alături de mormintele marilor săi înaintași: Theoclit, Hrisostom, Damaschin și Hrisant.

Atît presa bisericească, cît și cea laică au publicat întinse dări de seamă despre viața și activitatea arhiepiscopului Spiridon, evidențiind figura lui legendară ca om al Bisericii și ca patriot desăvîrșit. Din cele publicate cu această ocazie spicuim următoarele date cu privire la viața și activitatea marelui ierarh.

Arhiepiscopul Atenei și a toată Grecia, Spiridon Vlahos, s-a născut în anul 1873 în satul Hilè de pe țărmul Mării Negre, în apropiere de Bosfor. Părinții săi, oameni evlavioși și plini de rîvnă față de Sfînta Biserică, se trăgeau din Macedonia. A urmat școala primară în satul natal și și-a continuat apoi învățătura la școala din Fanar a Patriarhiei ecumenice. În anul 1895 a intrat în școala teologică de la Halki, pe care a terminat-o în chip strălucit în anul 1899, tratînd în teza de licență «Despre posibilitatea minunilor». Indată după terminarea studiilor a intrat în monahism, păstrîndu-și același nume de mai înainte și a fost hirotonit ierodiacon, încredințîndu-i-se un post de predicator la biserica comunității grecești din Galata și îndeplinind și funcțiunea de profesor la școlile grecești de acolo. În anul 1900 este hirotonit ieromonah și i se conferă titlul onorific de arhimandrit.

Pe vremea aceea Macedonia, Tracia și Epirul gemeau sub sclavia jugului otoman. Lupta de eliberare națională începea să înflăcăreze din ce în ce mai mult capetele luminate ale celor din Grecia liberă. Tellos Agras, Căpitan Nichifor (Demestihas), Paraschiv Zerveas, Nicos Mantovulos și

alții, stegari ai luptei de eliberare de sub jugul otoman, începeau să se facă din ce în ce mai auziți. Arhimandritul și predicatorul Spiridon Vlahos spune cel dintâi «prezent» la chemarea de eliberare națională a Macedoniei.

Mitropolitul Xantei îi încredințează postul de consilier și de predicator mitropolitan la catedrala din Cavalla. «Ce inimă de oțel se ascundea în pieptul tânărului pe atunci predicator din Cavalla, avea să se vadă doar peste câțiva ani, când rasa înflăcărată a lui Spiridon Vlahos avea să fîlfîie în vînt la Conitsa, în iarna anului 1912-1913, în timpul războiului greco-turc». În 1906 Spiridon Vlahos este ales ca mitropolit al Vellei și Conitsei. Inchis și condamnat la moarte de turci, în timpul războiului din 1912-1913, el este salvat în ultima clipă prin intervenția lui Esat Pașa de la Iannina.

În anul 1916, a fost ales mitropolit al Ianninei. Luînd în primire noua sarcină el s-a devotat din tot sufletul problemelor bisericești ca și problemelor de orice natură care priveau mai binele credincioșilor din eparhia sa. S-a îngrijit de îmbunătățirea stării culturale a clerului și a poporului și de asistența socială. Prin strădaniile sale s-au ridicat peste 600 școli primare și a contribuit la înființarea seminarului teologic din orașul Vella. Aici mitropolitul Spiridon Vlahos a pus la cale și a început editarea revistei «Cronice epirotice», care în scurtă vreme s-a făcut cunoscută în toată lumea prin seriozitatea problemelor pe care le dezbătea și prin documentarea istorică.

Cel de-al doilea război mondial l-a găsit mitropolit la Iannina, lucrînd din toate puterile la ridicarea culturală, religioasă, sanitară și socială a eparhiei sale. Din cauza legăturilor pe care le-a avut în timpul ocupației naziste cu mișcarea de rezistență, comandamentul militar german i-a fixat domiciliu obligatoriu, împiedecîndu-l astfel în exercitarea misiunii lui de părinte sufletesc al unui popor care se zbătea în mizerie.

La 9 iunie 1949, prin votul unanim al membrilor Sfîntului Sinod al Bisericii Greciei și pentru prima oară fără nici un amestec pe față sau în ascuns al factorului politic, mitropolitul Spiridon Vlahos este ales arhiepiscop al Atenei și al întregii Grecii. În cuvîntarea ținută cu ocazia alegerii sale, cu un ochi clarvăzător și cu experiența vastă a celor 43 ani de arhipăstorie, înaltul ierarh a schițat un program larg de ridicare culturală și economică a clerului, în dorința ca acest cler să poată corespunde îndatoririlor vremurilor de față și încrederii pe care binecredincioșii creștini o pun în el: «Clerul bisericesc a decăzut; el este lipsit de calitățile duhovnicești trebuitoare; epuizat economic este devenit incapabil să facă față crizei... Ridicarea spirituală și morală a acestui cler și inevitabil, odată cu ea, și ridicarea lui economică sînt lucruri cerute cu stăruință de poporul grec». Cît privește poziția Bisericii în statul grec, în timpurile de față, distinsul ierarh spunea tot atunci: «Biserica nu cere altceva decît înțelegere și dreptate pentru ridicarea ei economică, înțelegere și dreptate atît în ce privește chestiunea unității ei lăuntrice, cît și în ceea ce privește poziția ei față de celelalte culte. Biserica Greciei nu este fanatică, nu este neprimitoare, nu încetează să fie iubitoare de semeni, dar este îndreptățită să ceară să i se dea respectul cuvenit, care este întărit și de constituție, iar din punctul acesta de vedere ea trebuie să fie neînduplecată».

Am înfățișat aceste rînduri din cuvîntarea inaugurală a marelui ierarh dispărut, pentru că ele înfățișează mai bine decît orice pe bărbatul hotărît care, punînd mîna sa puternică pe cîrma corăbiei Bisericii, pri-

vește înainte cu încredere și pornește la drum cu pricepere, îmblinzind valurile, despiciînd ceața și îndrumînd corabia Bisericii către limanul cel însoțit al voinței Domnului. Intr-adevăr, activitatea arhiepiscopului Spiridon Vlahos dealungul celor șapte ani de arhipăstorie a însemnat un drum ascendent pentru Biserica elenă soră. S-a străduit din răputeri pentru buna păstrare a averii Bisericii și a încheiat cu statul elen o convenție în ceea ce privește averea bisericească, a îmbunătățit starea culturală și materială a clerului grec, a înființat nenumărate școli catehetice și a ajutat cu toată dragostea să părintească Misiunea Apostolică Greacă, această formație relativ tânără de misiune a Bisericii Greciei. Sub arhipăstoria sa Biserica Ortodoxă Greacă a sărbătorit cu doi ani în urmă o mie nouă sute de ani de la pășirea marelui Apostol al neamurilor, Pavel, la Atena și de la înființarea aici a Bisericii creștine. A primit vizita Patriarhului Bisericii Ortodoxe Sîrbe, cu care s-a întreținut asupra problemelor arzătoare ale Ortodoxiei și a păstrat în tot timpul legături frățești cu Bisericile Ortodoxe surori.

Lupta pentru eliberarea poporului grec din Cipru de sub jugul colonialist britanic a găsit în arhiepiscopul Spiridon Vlahos un înflăcărat susținător, care, cu toată vârsta înaintată nu a pregetat să primească președinția Comitetului Panelenic pentru unirea Ciprului la patria mamă. În această calitate a alcătuit el și scrisoarea către președintele Eisenhower, despre care am amintit mai sus, dar pe care, din nefericire nu a mai putut să o trimită.

Rezumînd toată strădania vieții marelui ierarh al Bisericii Greciei, ziarul «Le Messenger d'Athènes» din 22 martie 1955 scria următoarele: «Un luptător. Șeful Bisericii Greciei n-a încetat nici măcar o clipă să fie decît așa. El moare deținînd pe lîngă celelalte atribuțiuni pe aceea de președinte al Comitetului Panelenic pentru unirea Ciprului la Grecia. La vârsta de optzeci și doi de ani el întindea mîna unui alt continuator al tradiției naționale, arhiepiscopului Macarie, pe care mareșalul Harding nu a îndrăznit să-l trimită la spînzurătoare, pentru a completa procedeele de pedeapsă ale predecesorilor săi turci din Cipru... Epirot prin curaj, el este epirot și prin spirit, făcînd din Iannina unul dintre izvoarele intelectuale ale elenismului subjugat. Instrucțiunea, în ochii lui, a fost o armă națională. Pe cînd se găsea ca episcop la Vella în Conitsa el a înființat școli și un seminar în dioceza sa de la Vella. Chemat ca mitropolit la Iannina, prin votul unanim al populației și-a înmulțit activitatea în domeniul bisericesc, școlar și social. Alegerea sa în 1949 în primul scaun al Bisericii Grecești, i-a dat prilejul să îmbrățișeze cercurile cele mai largi ale activității bisericești și religioase... Soldat al lui Dumnezeu și al Greciei, arhiepiscopul Spiridon al Atenei a binemeritat de la patrie».

Figura marelui ierarh grec rămîne deapururea pildă de urmat pentru toți aceia care dintr-un simțămînt de înaltă datorie morală, socială și patriotică înțeleg să se dedice cu tot sufletul și cu toate puterile lor de muncă slujirii aproapelui și slujirii lui Dumnezeu.

Veșnică să-i fie amintirea!

Preotul OLIMP N. CACIULA

Î N A P Ă R A R E A P Ă C I I

SESIUNEA EXTRAORDINARĂ A CONSILIULUI MONDIAL AL PĂCII

Între 5 și 9 aprilie 1956 s-au desfășurat la Stockholm lucrările sesiunii extraordinare a Consiliului Mondial al Păcii, la care au participat delegați din peste 30 de țări de pe tot întinsul pământului.

În cursul ședințelor sau în comisiuni au luat cuvântul zeci de personalități din lumea întreagă: oameni de știință, scriitori, juriști, deputați și senatori, scriitori și ziariști, muncitori, etc. Toți au arătat voința fermă a popoarelor de a se pune capăt cursei înarmărilor, prin imediata realizare a unui acord între marile puteri în problema dezarmării și a intezericii armelor atomice. Această problemă este într-adevăr cea mai importantă dintre chestiunile internaționale, care — în actuala atmosferă de destindere a încordării dintre state — trebuie să-și găsească rezolvarea fără întârziere.

Cursa înarmărilor, continuată cu înverșunare de cercurile agresive, reprezintă nu numai o continuă sporire a primejdiei dezlănțuirii unui cumplit și nimicitor război, ci și un permanent generator de mizerie, de lipsuri, de suferințe fizice și morale pentru sute de milioane de oameni. Reprezentantul Mișcării pentru pace din Canada, pastorul J. Endicott, a înfățișat participanților la sesiunea extraordinară a Consiliului Mondial al Păcii, cifre edificatoare în acest sens. Folosind date oficiale, el a arătat că între anii 1949 și 1956, numai în țările europene care fac parte din Pactul Atlantic au fost cheltuite pentru înarmare 68.884 milioane de dolari; iar America de Nord — inclusiv Canada — a cheltuit, în aceeași perioadă și pentru același scop, 294.493 milioane de dolari. Aceste uriașe cheltuieli pentru înarmare constituie o povară grea pentru oamenii simpli, pentru aceia care muncesc din greu spre a-și asigura traiul lor și al familiilor lor. Eliberarea sumelor destinate înarmărilor putea duce la scăderea impozitelor, la construirea de locuințe, la dezvoltarea învățământului, la ajutorarea țărilor slab dezvoltate, — cu alte cuvinte la îmbunătățirea și înfrumusețarea vieții oamenilor.

Iată explicația limpede a hotărârii cu care toate popoarele dornice de pace s-au ridicat și cer să se pună capăt cursei înarmărilor: iată explicația fermității cu care participanții la sesiunea extraordinară a Consiliului Mondial al Păcii au subliniat datorită sfântă ce revine tuturor forțelor păcii de a

lupta fără șovăire pentru realizarea unui acord între marile puteri -- și între toate statele — cu privire la dezarmare.

Reprezentantul partizanilor păcii din țara noastră, Dl. Acad. Prof. Mihail Ralea, a amintit în cuvîntarea rostită la Stockholm că țările care au dus și duc o constantă politică de pace au și trecut la acțiuni menite să asigure calea spre dezarmare. «Printre țările care au luat măsuri de reducere a cheltuielilor și efectivelor militare, confirmînd astfel încrederea lor în posibilitatea coexistenței pașnice și salvărdării păcii — a spus conducătorul delegației romîne — figurează, după cum se știe, și țara noastră, Republica Populară Romînă. Efectivele forțelor noastre armate au fost reduse, cheltuielile militare prevăzute în bugetul adoptat recent de către Marea Adunare Națională au fost reduse cu 476 milioane lei, în raport cu suma aprobată în bugetul anului precedent, reprezentînd astfel jumătate din totalul cheltuielilor de acest gen votate în buget pe anul 1953».

Asemenea măsuri, dacă ar fi luate de toate statele, pe baza unui acord general, ar putea duce la înlăturarea poverilor care apasă pe bugetele multor state din lume și ar contribui la instaurarea unei atmosfere de încredere, îndepărtînd teama care stăpînește astăzi inimile a milioane de oameni.

Unitatea de vederi ce s-a manifestat între toți participanții la sesiune, în problema dezarmării, este oglindită în documentele adoptate cu acest prilej de Consiliul Mondial al Păcii. Atît apelul către opinia publică mondială, cît și telegrama adresată subcomitetului Comisiei Organizației Națiunilor Unite pentru dezarmare, exprimă convingerea popoarelor că «actuala slăbire a încordării internaționale determină opinia publică să considere că un acord, cel puțin asupra unor probleme, poate și trebuie să fie realizat încă la actuala sesiune a subcomitetului Comisiei O.N.U. pentru dezarmare», și că primele măsuri ce se vor lua în domeniul dezarmării «vor contribui la întărirea încrederii între popoare și guverne, vor face cu putință o adevărată colaborare internațională». Totodată, documentele sesiunii de la Stockholm a Consiliului Mondial al Păcii, — ridicîndu-se împotriva acelor cercuri care încearcă să împiedice realizarea unui acord în domeniul dezarmării, sub pretextul rezolvării simultane a tuturor problemelor litigioase —, exprimă opinia întregii omeniri iubitoare de pace, care este convinsă că «orice progres în domeniul dezarmării va contribui la reglementarea nu numai a problemelor care nu și-au găsit încă o rezolvare pașnică, ci și a tuturor divergențelor care amenință pacea într-o serie de regiuni ale globului pămîntesc» va ușura «povara bugetelor militare care apasă asupra economiei statelor», va ridica nivelul general de trai și «va ajuta la rezolvarea problemelor de importanță vitală de care depind bunăstarea și demnitatea popoarelor mari și mici».

Acest prim acord în problema dezarmării — cerut cu insistență de opinia publică mondială — ar putea fi realizat fără întîrziere, datorită faptului că s-a obținut în ultima vreme o considerabilă apropiere a pozițiilor marilor puteri în această chestiune. Un pas însemnat s-ar face dacă marile puteri ar porni la o reducere controlată a nivelului armamentelor clasice și a forțelor armate, dacă ar pune sub controlul Organizației Națiunilor Unite comerțul cu armament și dacă ar înceta experimentarea armelor nucleare. Desigur că aceasta ar reprezenta numai începutul unei serii de măsuri menite să ducă la dezarmarea generală și la interzicerea totală a fabricării și folosirii armelor atomice și termo-nucleare, care ră-

mîn țelurile finale ale tuturor oamenilor iubitori de pace și ale întregii omeniri.

Ținînd seama de aceste năzuințe sfinte ale popoarelor de pretutindeni, Consiliul Mondial al Păcii a formulat la sesiunea sa extraordinară de la Stockholm o «declarație în problemele energiei atomice», în care se subliniază primejdia pe care o reprezintă pentru omenire continuarea experimentării și fabricării armelor atomice. «Atît timp — se spune în Declarație — cît continuă cursa înarmărilor atomice, orice eforturi spre colaborarea în domeniul cercetărilor pentru folosirea pașnică a energiei atomice vor fi îngreunate, deoarece întotdeauna vor exista suspiciuni că energia atomică poate fi folosită în scopuri militare și politice». Cerînd cu hotărîre încetarea experimentării și producției de arme atomice și termonucleare, Consiliul Mondial al Păcii luptă pentru eliberarea omenirii de teama izbucnirii unui război atomic, pentru deschiderea unei ere de rapidă propășire a omenirii întregi. Așa cum au arătat mulți dintre participanții la lucrările sesiunii extraordinare de la Stockholm, o asemenea măsură «ar deschide posibilități nemărginite utilizării energiei atomice în scopuri pașnice, în folosul unui vertiginos și neconținut progres al tehnicii puse în slujba omului și a fericirii sale».

Pentru atingerea acestui nobil scop, Consiliul Mondial al Păcii a socotit necesar să cheme la luptă neșovăitoare toate forțele iubitoare de pace din lume, spre a-și aduce contribuția lor prețioasă la triumful cauzei comune.

În cursul lucrărilor sesiunii de la Stockholm, mulți dintre participanți au ridicat problema găsirii unor noi forme de conlucrare între Mișcarea mondială a partizanilor păcii și alte forțe iubitoare de pace, spre a obține o mai mare eficacitate a luptei popoarelor pentru înlăturarea războaielor din viața omenirii. Astfel, senatorul italian Achile Corona a amintit că atunci cînd lumea era strict împărțită în două tabere, cînd încordarea internațională dusesse omenirea la un pas de război, partizanii păcii înclinau să judece forța Mișcării lor mai de grabă după numărul de adeziuni directe la această Mișcare, decît după numărul celor ce luptau pentru același obiectiv ca și ei, adică pentru pace, însă în afara rîndurilor Mișcării propriu zisă a partizanilor păcii. Vorbitorul a arătat că astăzi situația generală s-a schimbat și că, din clipa în care obiectivul principal al partizanilor păcii a devenit realizarea dezarmării, se impune o schimbare în acțiunea tuturor forțelor iubitoare de pace: «partizanii păcii trebuie să recunoască deschis că lupta pentru pace este comună astăzi și altor forțe politice și sociale din afara lor, chiar dacă unele din obiectivele acestor forțe sînt diferite de ale Mișcării pentru pace». Senatorul italian a subliniat necesitatea realizării unei mai strînse conlucrări a Mișcării partizanilor păcii cu forțele social-democrate și cu cele religioase, în acțiunea de apărare a păcii.

În același sens a vorbit și cunoscutul scriitor sovietic Ilya Ehrenburg, care a spus: «Mișcarea partizanilor păcii s-a lărgit considerabil și cuprinde acum, în anumite țări, păturile sociale cele mai diferite. Ar fi naiv să credem că această Mișcare grupează pe toți cei care năzuiesc la întărirea încrederii între stăte și la colaborarea lor și că partizanii păcii au vreun monopol în acest domeniu. Nu! Există în lume mari partide politice, mișcări, organizații culturale sau religioase care nu fac parte din Mișcarea noastră, care manifestă adesea față de ea o neîncredere netă, dar care apără cu mereu mai multă energie principiile care ne sînt scumpe».

Năzuința unanimă a participanților la sesiunea extraordinară de la Stockholm, de a găsi mijloace noi pentru intensificarea luptei pentru pace, prin conlucrarea tuturor forțelor politice, culturale, religioase care urmăresc acest scop, și-a găsit expresia și în Declarația Consiliului Mondial al Păcii cu privire la colaborarea cu toate forțele iubitoare de pace, în care — după ce arată că încetarea cursei înarmărilor este socotită în toate țările drept un prim pas pe calea restabilirii încrederii și colaborării între toate statele, — se spune: «Consiliul Mondial al Păcii nu consideră că numai ei exprimă această revendicare a opiniei publice. Alte mari forțe organizate, partide politice, organizații sindicale, culturale și de altă natură, precum și toate cultele religioase, se pronunță pentru dezarmare». Amintind apoi că activitatea coordonată a tuturor acestor forțe ar putea grăbi realizarea primelor acorduri cu privire la dezarmare, declarația Consiliului Mondial al Păcii spune: «Această activitate necesită o legătură efectivă între Mișcarea noastră pentru apărarea păcii și toate organizațiile pacifiste, partidele politice, sindicatele, Bisericile, organizațiile și Mișcările religioase, toate forțele morale, reprezentanții celor mai diferite curente». În încheiere, Declarația arată sarcina ce revine Prezidiului Consiliului Mondial al Păcii: de a căuta «să stabilească contactele necesare ca activitatea comună, pe baza egalității în drepturi și respectului reciproc, să aducă în sfârșit lumii încrederea, dezarmarea și colaborarea internațională».

Pentru împlinirea acestei sarcini de mare răspundere, sesiunea Consiliului Mondial al Păcii a adresat o serie de recomandări Mișcărilor naționale ale partizanilor păcii. În aceste recomandări, care pornesc de la faptul că astăzi scopul comun al tuturor popoarelor este lupta pentru dezarmare, se arată limpede că «importante forțe organizate din diferite țări, partide politice, organizații religioase, sindicale, culturale și alte organizații, au o atitudine favorabilă față de această problemă centrală și actuală. Consiliul Mondial al Păcii subliniază rolul acestor forțe iubitoare de pace în lupta pentru dezarmare și contribuția lor la cauza comună. Succesul acestei cauze depinde în momentul de față de colaborarea dintre toți aceia care o apără pe plan național și internațional. În ceea ce îl privește, Consiliul Mondial al Păcii dorește să colaboreze cu toate forțele care se pronunță pentru dezarmare, indiferent de divergențele care pot exista în alte domenii. În acest scop, Consiliul Mondial al Păcii recomandă tuturor Mișcărilor naționale ale partizanilor păcii să studieze cu atenție posibilitățile pe care le deschid noile condiții, să caute metodele și mijloacele corespunzătoare de activitate, să manifeste inițiativă în scopul de a asigura colaborarea cu toate forțele iubitoare de pace».

*

Popoarele iubitoare de pace din întreaga lume au primit cu entuziasm și au salutat din inimă Documentele sesiunii extraordinare de la Stockholm a Consiliului Mondial al Păcii, care reprezintă o nouă chemare înflăcărată la sporirea strădaniilor pentru zidirea păcii. Poporul nostru — care s-a înrolat cu toate forțele sale în Mișcarea mondială pentru apărarea păcii — depune toate eforturile pentru a aduce noi și noi contribuții în lupta sfântă pentru statornicirea unei păci trainice în întreaga lume.

Biserica Ortodoxă Română este, la rândul ei, fericită să constate că înalțul for de conducere al Mișcării partizanilor păcii subliniază în mod public aportul prețios pe care Bisericile și organizațiile religioase l-au adus și continuă să-l aducă la cauza apărării păcii. Ca una care dintru început s-a

alăturat Mișcării mondiale pentru pace, Biserica noastră Ortodoxă salută cu bucurie inițiativa Consiliului Mondial al Păcii de a extinde și întări colaborarea dintre partizanii păcii și orice organizații și mișcări religioase care urmăresc același scop comun tuturor popoarelor: pacea.

Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian — care a organizat și îndrumat permanent activitatea clerului ortodox român în acțiunea de salvagardare a păcii —, a arătat în repetate rânduri, prin cuvântări, pastorale și chemări adresate tuturor fiilor Bisericii noastre, că datoria oricărei Biserici creștine, datoria oricărui credincios creștin este de a împlini porunca Mântuitorului și învățătura Sfintei Scripturi, căutând pacea și păzind-o ca pe cel mai scump oar pe care Dumnezeu l-a dat oamenilor. Nedisputînd întîietății pe acest plan, Biserica Ortodoxă Română a sprijinit și sprijină cu toate forțele sale ideea conlucrării tuturor creștinilor din lume, alături de toți oamenii iubitori de pace, în vederea înlăturării primejdiei și poverii aduse de continuarea cursei înarmărilor și a războaielor din viața popoarelor. Realizarea unei unități de acțiune pentru pace, între feluritele confesiuni creștine, pe lângă că ar spori eficacitatea luptei în vederea statornicirii păcii pe pămînt, ar putea constitui un îndemn și un exemplu în continuarea eforturilor pentru refacerea unității creștinismului, care rămîne țelul final și încrederea nezdruncinată a Bisericii Ortodoxe.

Pentru toate acestea, Ierarhii, clerul și credincioșii Bisericii Ortodoxe Romîne vor munci cu și mai multă însuflețire spre a traduce în viață chemările pornite către toate colțurile pămîntului, de la Stockholm, și pentru împlinirea cît mai neîntîrziată a mesagiului divin care a însoțit întruparea Mântuitorului: «Pe pămînt pace și între oameni bună voire».

REDACTIA

DOCUMENTE ADOPTATE LA SESIUNEA EXTRA-ORDINARĂ A CONSILIULUI MONDIAL AL PĂCII

APELUL CĂTRE OPINIA PUBLICĂ MONDIALĂ

Intreaga omenire dorește dezarmarea.

Cursa înarmărilor nu a generat niciodată altceva decât mizerie și nesiguranță; ea a dus întotdeauna numai la război.

În prezent, existența armelor de exterminare în masă agravează și mai mult această primejdie, menține suspiciunea în relațiile internaționale.

Totuși, după încordarea care a durat mulți ani, în relațiile dintre marile puteri s-a stabilit o atmosferă nouă. Pozițiile lor în problema dezarmării s-au apropiat. De acum înainte realizarea unui acord între marile puteri depinde de efortul comun de a ajunge la conciliere.

Opinia publică mondială își va ascuți vigilența și își va intensifica lupta pînă cînd va obține dezarmarea generală și interzicerea totală a producției și folosirii armelor atomice și termonucleare. Măsurile convenite de control trebuie să intre în vigoare simultan și în fiecare etapă. Nici un fel de dificultăți de ordin tehnic nu pot să împiedice aceasta. Pe această cale trebuie încheiate primele acorduri care vor favoriza tratativele cu privire la o convenție internațională pentru dezarmare.

Armamentele și forțele armate ale tuturor țărilor, începînd cu marile puteri, trebuie reduse în baza unui acord general la nivelul stabilit.

Comerțul cu armamente trebuie pus sub controlul riguros al Organizației Națiunilor Unite.

Trebuie să înceteze experimentarea armei nucleare, care provoacă o adîncă îngrijorare în conștiința omenirii.

Orice progres în domeniul dezarmării va contribui la reglementarea nu numai a problemelor care nu și-au găsit încă o rezolvare pașnică, ca de pildă problema germană, ci și a tuturor divergențelor care amenință pacea într-o serie de regiuni ale globului pămîntesc.

Orice progres în domeniul dezarmării va ușura povara bugetelor militare care apasă asupra economiei statelor și va ridica nivelul general de trai. Acest progres va ajuta la rezolvarea problemelor de importanță vitală de care depind bunăstarea și demnitatea popoarelor mari și mici.

Opinia publică din toate țările a contribuit în mod hotărîtor la evoluția în direcția păcii și slăbirii încordării internaționale. În prezent apar indicii care prevestesc o adevărată colaborare pașnică între state.

Popoarele pot să transforme în realitate aceste speranțe de viitor.

Ele au dreptul să se adreseze guvernelor lor și să le ceară acțiuni concrete în domeniul dezarmării.

Astfel, ele vor apropia clipa cînd omenirea, eliberată de amenințare și teamă, se va dedica în întregime unor mărețe creații pașnice.

Stockholm, 9 aprilie 1956.

TELEGRAMA ADRESATĂ SUBCOMITETULUI O.N.U.

In numele membrilor săi și al invitaților la sesiunea extraordinară de la Stockholm, Consiliul Mondial al Păcii salută subcomitetul Comisiei O.N.U. pentru dezarmare și își exprimă ferma convingere că un acord în domeniul dezarmării poate fi realizat.

Planurile prezentate și speranțele trezite de Conferința de la Geneva a șefilor guvernelor au reînviat încrederea sutelor de milioane de oameni.

Actuala slăbire a încordării internaționale determină opinia publică să considere că un acord, cel puțin asupra unor probleme, poate și trebuie să fie realizat încă la actuala sesiune a subcomitetului Comisiei O.N.U. pentru dezarmare.

Consiliul Mondial al Păcii face apel la subcomitetul pentru dezarmare să îndreptățească aceste mărețe speranțe.

Intreaga lume așteaptă primele măsuri în domeniul dezarmării. Aceste măsuri vor contribui la întărirea încrederii între popoare și guverne, vor face cu puțință o adevărată colaborare internațională.

Stockholm, 9 aprilie 1956.

DECLARAȚIA SESIUNII EXTRAORDINARE A CONSILIULUI
MONDIAL AL PĂCII CU PRIVIRE LA COLABORAREA CU TOATE
FORȚELE IUBITOARE DE PACE

Situația internațională se caracterizează prin progrese în domeniul slăbirii încordării.

In toate țările și în diferitele părți ale opiniei publice se constată, în unanimitate, că încetarea cursei înarmărilor trebuie să reprezinte un prim pas pe calea restabilirii încrederii și colaborării între toate statele.

Consiliul Mondial al Păcii nu consideră că numai el exprimă această revendicare a opiniei publice. Alte mari forțe organizate, partide politice, organizații sindicale, culturale și de altă natură, precum și toate cultele religioase, se pronunță pentru dezarmare. Activitatea coordonată a tuturor este aceea care va permite să se risipească, atât în Vest cât și în Est, neîncrederea care mai influențează asupra acțiunilor și atitudinii tuturor guvernelor și va duce la realizarea primelor acorduri cu privire la dezarmare.

Această activitate necesită o legătură efectivă între Mișcarea noastră pentru apărarea păcii și toate organizațiile pacifiste, partidele politice, sindicatele, Bisericile, organizațiile și Mișcările religioase, toate forțele morale, reprezentanții celor mai diferite curente.

Anii războiului rece au făcut imposibilă, pînă în prezent, această legătură cu unele dintre ele; slăbirea încordării deschide astăzi perspectiva acțiunilor comune.

Consiliului Mondial al Păcii trasează ca sarcină Prezidiului să stabilească contactele necesare pentru ca activitatea comună, pe baza egalității în drepturi și respectului reciproc, să aducă în sfîrșit lumii încrederea, dezarmarea și colaborarea internațională.

Stockholm, 9 aprilie 1956.

SCRISOAREA CONDUCERII BISERICII ORTODOXE RUSE CĂTRE CONDUCĂTORII CONSILIULUI MONDIAL AL BISERICILOR

După cum se știe, pe temeiul unui acord încheiat între Sanctitatea Sa Patriarhul Alexei al Moscovei și a toată Rusia și Prea Fericitul Patriarh Justinian, de ani de zile Bisericele Ortodoxe Rusă și Română păstrează o strînsă legătură, informîndu-se reciproc asupra tuturor acțiunilor pe care le întreprind în slujba cauzei sfinte a apărării și consolidării păcii.

Pe temeiul acestei pilduitoare comuniuni de credință și de sirădanii, închinată împlinirii poruncii evanghelice a păzirii păcii la care ne-a chemat Hristos, I.P.S. Mitropolit Nicolae al Crutițelor și Colomnei a trimis Prea Fericitului nostru Patriarh Justinian, următoarea scrisoare:

PATRIARHIA MOSCOVEI
SFINTUL SINOD AL BISERICII
ORTODOXE RUSE

Prea Fericirea Voastră,

Am cinstea a trimite, alăturat, spre înformarea Prea Fericirii Voastre, copia scrisorii noastre către conducătorii Consiliului Mondial al Bisericilor din 30 decembrie 1955.

Cu fiiască dragoste,

† N I C O L A E
MITROPOLIT AL CRUTITELOR ȘI COLOMNEI
MEMERU AL SFINTULUI SINOD

Iată cuprinsul scrisorii adresate de conducerea Bisericii Ortodoxe Ruse conducătorilor Consiliului Mondial al Bisericilor, la sfîrșitul anului trecut:

*Președintelui Consiliului Mondial al Bisericilor, Episcopului
OTTO DIBELIUS;*

*Președintelui Comitetului Central al Consiliului Mondial al
Bisericilor, Dr. FRANKLIN CLARK FRY;*

*Secretarului General al Consiliului Mondial al Bisericilor,
Dr. WILLIAM ADOLF WISSERT HOOFT,*

GENEVA

Mult Stimat Domnule Președinte,
Domnule Președinte și Domnule Secretar General,

Salut creștinește, în persoanele Dvs., pe vrednicii conducători ai Mișcării Ecumenice și ai organizațiilor ei centrale. Mai întîi de toate socotesc

de a mea datorie să Vă exprim Dvs. personal și Comitetului Central al Consiliului Mondial al Bisericilor, recunoștința cordială a Sanctității Sale Patriarhului Moscovei și a întregii Rusii, Alexei, și a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Ruse, pentru scrisoarea din 5 august 1955, trimisă nouă ca răspuns la scrisoarea noastră din februarie, care conținea părerile Bisericii Ortodoxe Ruse asupra unor hotărâri ale Adunării Generale a Consiliului Mondial al Bisericilor.

Vremurile trăite de noi sînt potrivite pentru comuniunea creștinilor. Răspunzînd la scrisoarea Dvs., în primul rînd mărturisesc dorința realizării acestei comuniuni și voiesc să spun ceva despre datoria pe care o avem de a folosi aceste timpuri cu o rîvnă apostolică, spre slava Domnului, pentru ca să ne cunoaștem cît mai bine unul pe altul, nu numai în cele ce ne deosebim, ci mai ales în cele ce ne asemănăm, în înrîndirea noastră duhovnicească, și că încredințîndu-ne de năzuința noastră comună către Hristos, Mîntuitorul lumii, am căutat să îndeplinim tot ce ne-a poruncit El nouă.

În direcția aceasta, Biserica Ortodoxă Rusă nu încetează a depune stăruință, printr-un viu schimb de corespondență cu comunitățile creștine din multe țări și prin vizite reciproce. În felul acesta noi discutăm problema lărgirii acestor legături dintre diferitele Biserici și comunități creștine, precum și problema participării și rolului creștinilor în opera apărării păcii, ceea ce în întregime corespunde cu ideile expuse în scrisoarea Dvs.

Cum putem dar privi conlucrarea noastră pentru o uniune creștină? Eu cred că în acest sens ar putea avea urmări binefăcătoare comuniunea dintre creștinii diferitelor rituri, printre care și a participanților la Mișcarea Ecu-menică, cu Biserica Ortodoxă Rusă pe tărîmul apărării păcii. Noi sîntem convinși că în eforturile comune îndreptate spre atingerea mărețului țel — o pace trainică pe pămînt, — ne vine mult mai ușor să introducem în viață crezul nostru creștin și să ajungem la o unitate de gîndire. Și avem o temei-uică nădejde că Consiliul Mondial al Bisericilor, urmînd poruncile Domnului și Mîntuitorului nostru, va contribui la realizarea unei uniuni creștine în această sfîntă operă.

Scrisoarea la care răspund vorbește despre găsirea căilor pentru o acțiune creștină a Consiliului Mondial al Bisericilor în scopul intronării păcii, dreptății și libertății. În legătură cu aceasta, toată atenția o merită și hotărârile care cheamă guvernele marilor puteri să realizeze un acord pentru dezarmare, interzicerea armei atomice, folosirea pașnică a energiei atomice și pentru intensificarea schimbului de valori materiale și spirituale. Biserica Ortodoxă Rusă, de asemenea, nu-și slăbește strădaniile în această direcție. De aceea noi ne bucurăm văzînd roadele cele bune ale eforturilor comune: slăbirea încordării în relațiile internaționale, care s-a realizat în «Spiritul Genevei».

Dar, cu toate succesele, țelul acțiunilor noastre comune rămîne deocamdată neatins, fiindcă goana înarmărilor continuă, rezervele armelor atomice cresc, Germania și Coreea rămîn încă neunite. Aceasta înseamnă că neîncrederea continuă să frîneze buna intenție a acelor oameni de stat, de care depinde pașnica rezolvare a problemelor indicate. Prin urmare, pentru consolidarea păcii nu este făcut încă totul, și de aceea noi, creștinii, n-avem voie

să dăm înapoi de la această mare problemă și nici să ne slăbim eforturile în această direcție.

Noi credem că în problema cea mai actuală azi — păstrarea și consolidarea păcii — ne vom apropia de rezultatul binecuvântat, stînd pe temelia dragostei creștine, care ne îndeamnă spre comuniune, iar dorința Consiliului Mondial al Păcii de a avea cu Biserica Ortodoxă Rusă relații mai călduroase, pe noi ne bucură.

În ce privește dezvoltarea—după cum scrieți Dvs.—a «unei prietenii creștine active», noi salutăm propunerea Consiliului Mondial al Bisericilor despre o personală întîlnire cu reprezentanții și oamenii de acțiune ai Bisericii Ortodoxe Ruse, fiindcă prietenia noastră în lucrările dragostei și păcii, promițe să ne aducă la o înțelegere reciprocă.

Am primit și un exemplar din raportul general al Adunării Generale a Consiliului Mondial al Bisericilor din Ewaston; Vă mulțumim pentru aceea și-l vom studia cu cuvenita atenție, iar la timpul cuvenit intenționăm a Vă scrie și asupra problemelor atinse acolo.

Cu dragoste în Hristos,

Din încredințarea Prea Fericitului Patriarh și a Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Rusești,

† N I C O L A E
MITROPOLIT AL CRUTIȚELOR ȘI COLOMNEI
MEMBRU AL SFÎNTULUI SINOD

30 decembrie 1955.

(Traducere de Pr. PAVEL GROSU)

R E C E N Z I I

REVISTELE CENTRELOR MITROPOLITANE DIN PATRIARHIA ROMINĂ

GLASUL BISERICII — revista oficială a
Sfintei Mitropolii a Ungro-Vlahiei, anul
XIV, nr. 7-8, 9, 10-11 și 12/1955.

În nr. 7-8 al revistei «Glasul Bisericii», Prea Sfințitul Chesarie, Episcopul Dunării de Jos, înseamnă — sub titlul «Marele nostru Arhieru» — înfăptuirile Prea Fericitului Patriarh Justinian în cei zece ani de la ridicarea sa pe treapta arhieriei. Urmează un reportaj despre sărbătorirea acestei aniversări de către Sfântul Sinod.

P.C. Pr. V. Constantinescu publică o notă asupra Congresului Mamelor, care a avut loc în iulie 1955, la Lausanne, arătând că problemele care s-au dezbătut la congres au fost: apărarea sănătății copiilor, cultura și arta în slujba păcii, educația copiilor și învățămîntul, și ocrotirea mamei și copilului, și subliniind că unitatea de voință a femeilor din lumea întreagă s-a cristalizat în cele trei documente ale Congresului: Manifestul Congresului mondial al mamelor, Mesajul către Conferința șefilor guvernelor celor patru mari puteri și Apelul adresat de Congres O.N.U.-ului.

La rubrica «Studii și recenzii» este succint prezentată lucrarea d-lui Acad. Prof. P. Constantinescu-Iași: «Relațiile culturale romîno-ruse din trecut».

P.C. Pr. Prof. Liviu Stan recenzează mai departe volumul al V-lea din lucrarea Prea Fericitului Patriarh Justinian — **Apostolat Social**.

Dl. I. D. Ștefănescu semnează studiul: Un monument de artă: icoana Sfântului Antonie cel Mare din biserica Sfântul Gheorghe-Vechi. După considerațiuni generale asupra icoanelor în cultul creștin și asupra icoanelor vechi romînești, autorul descrie biserica Sfântul Gheorghe Vechi, unde, în stînga tîmplei, într-un iconostas de gen baroc, se află icoana Sfântului Antonie cel Mare. Din amănunțita descriere a icoanei reținem: îmbrăcămintea de argint, din 1811, nu lasă să se vadă decît chipul. Icoana de argint — turnată în tipar și cizelată, reprezintă un important document pentru istoria orfăurării de țară de la începutul secolului al XIX-lea. Icoana propriu zisă datează din 1467; e pictată pe lemn — azi ruinat și căptușit cu tăblii încă de acum un veac. Sfântul e înfățișat pe jîlt — ca și în icoana de argint, care a copiat fidel icoana originală. Mina dreaptă, poziția corpului și fizionomia dovedesc excepționalele însușiri ale artistului, care a reușit să sugereze învățătura Sfântului, așa cum a fost transmisă de tradiție și de Sfinții Părinți.

După o scurtă biografie a Sfântului Antonie cel Mare, Dl. I. D. Ștefănescu face o incursiune în istoricul bisericii Sfântul Gheorghe-Vechi, clădită în 1492 de Nedelcu Bălăceanu vel vornic și soția sa Ana. Se pare totuși că anul zidirii să fie 1562, nu 1492. De la 1628-1658 a slujit ca Mitropolie a Țării Romînești. Refăcută la 1732, distrusă de foc în 1847, a fost reînnoită și reclădită apoi de protopopul Tudor Economu.

Autorul semnalează scurta notită istorică redactată de P.C. Pr. Posmoșeanu, rezumind datele culese din *Magnum Etymologicum Romaniae* a lui B.P. Hașdeu, ca și din *Istoria Bucureștilor* de G. Ionescu-Gion și din cronica lui V. A. Ureche, care amintește că la biserica Sfântul Gheorghe-Vechi a fost școală vestită de carte românească și slavonească.

La rubrica «Viața bisericească în cuprinsul Mitropoliei» aflăm știri despre noua vizită la Moscova a Prea Fericitului Patriarh Justinian, reportaje despre punerea pietrei fundamentale la mănăstirile Dealul, Ghighiu și Schitul Maicilor, precum și despre ședințele interconfesionale din Capitală și Ploești.

Impresionant necrologul preotului Ioan Georgescu — ctitorul bisericii Popa Nan din București. Activitatea acestui preot recent plecat dintre noi pare o pagină veche de istorie, care face cinste preoțimii românești.

Din nr. 9 al revistei reținem articolul «Organizația Națiunilor Unite», în care P.C. Pr. Al. Ionescu reamintește, cu ocazia a 10 ani de la constituire, principiile care au condus la crearea acestei organizații — și anume: principiul coexistenței pașnice și colaborării între popoare și state, egalitatea în drepturi a popoarelor, dreptul lor de a dispune singure de propria lor soartă, neamestecul în treburile interne ale altor state și abținerea de la folosirea forței în relațiile internaționale.

În același număr, P.C. Pr. Teodor Moldoveanu face o amplă recenzie asupra lucrării D-lui Ovidiu Marina, **Insemnări din Bulgaria**.

În primele pagini ale nr. 10-11/1955, redacția face o succintă expunere a bucuriilor pe care Biserica noastră le-a trăit în luna octombrie: aniversarea autocefaliei, canonizarea unor Mucenici și Cuvioși români, venerarea locală a unor Sfinți, generalizarea cultului altora, și vizitele delegațiilor bisericești de peste hotare cu prilejul acestor sărbători și bucurii.

P.C. Pr. P. F. Alexandru publică un amplu reportaj asupra serbărilor aniversării celor 70 de ani de autocefalie și ale canonizării unor Sfinți români.

P.C. Pr. Olimp Căciulă publică articolul «Sfântul Ierarh Calinic de la Cernica», P.C. Pr. Grigore N. Popescu, articolul «Sfântul Calinic, episcop la Râmnic», iar P. C. Pr. Nicolae Șerbănescu semnează articolul «O ctitorie a Sfântului Calinic: Schitul Frăsinei». Revista cuprinde și articolul «Viața Sfântului Calinic, dreptar al vieții noastre», semnat de Dimitrie Preotul.

P.C. Arhid. Iordan Niculescu publică un articol despre «Sfântul Cuvios Părinte Dimitrie cel Nou Basarabov», ale cărui moaște făcătoare de minuni se află de aproape două veacuri în catedrala Patriarhiei noastre.

La rubrica «Studii și recenzii» e publicat studiul D-lui Prof. I. D. Ștefănescu despre mănăstirea Plumbuita.

Înălțată de Radu Paisie la mijlocul sec. al XVI-lea, restaurată și adăogită de Alexandru — tatăl Domnitorului Mihnea — și apoi de Matei Basarab, iar după cutremurul din 1802 de către protopopul Dionisie, — și, recent, de Comisia Monumentelor Istorice, Plumbuita păstrează în ansamblu înfățișarea ei inițială de mănăstire fortificată, cu aspectul caracteristic oriental și românesc. Lucrările din sec. XVII n-au înlăturat elementele din secolul precedent și întreaga arhitectură prezintă un deosebit interes.

Din punct de vedere al picturii, Plumbuita nu mai este azi o operă de artă; din punct de vedere iconografic merită totuși tot interesul, prin vestigiile pe care le păstrează. Pe acestea le relevă și le explică Dl. Prof. I. D. Ștefănescu.

Tot la această rubrică e publicată ampla recenzie făcută de P.C. Pr. Al. Ionescu asupra ultimei lucrări a D-lui Dr. Petru Groza: «Am văzut cu ochii țara păcii». Cartea cuprinde însemnări despre cele văzute în primele zile ale călătoriei sale din 1951 în U.R.R.S. și constituie, așa cum a dorit autorul, un imbold pentru lupta dusă de întregul nostru popor în apărarea cauzei păcii și a cuceririlor democratice.

Semnalăm de asemenea recenzia semnată de P.C. Pr. Alexandru Delcea asupra nr. 1-2/1955 al «Revistei de studii și cercetări de Istoria Artei», editura Academiei R.P.R.

Rubrica «Viața bisericească în cuprinsul Mitropoliei» cuprinde reportaje despre: deschiderea cursurilor la Institutul Teologic din București, Conferințele de orientare a clerului, Conferințele interconfesionale și sfințirea schitului de la Crivina. De asemenea despre conferințele administrative din Episcopia Buzăului și despre sfințirea și redeschiderea bisericilor de la Purcelești-Ivănești și Găgești, ambele din raionul Panciu.

Rubrica «Documentar» cuprinde articolul P.C. Pr. Gabriel Cocora, intitulat «Episcopul Dionisie Romano și problema monahismului», și articolul P.C. Pr. Prof. Emilian Vasilescu: «Locașuri de cult în creștinism și în celelalte religii».

Vestitul episcop Dionisie Romano e prezentat de P.C. Pr. Cocora ca o figură luminoasă, plin de energie, de inițiativă și dragoste de cultură și de țară, o minte cu orizont larg. A participat activ, pe vremea când era numai director al Seminarului Central, la Revoluția din 1848. Toată viața a luptat pentru luminarea poporului în general și pentru a monahilor și preoților în special. A înființat în mănăstiri școli pentru fete și băieți, a înființat seminarii. Pătruns de rolul social al monahismului, pe care-l consideră «dator societății, pentru cele primite pentru trebuințele trupului, face o adevărată operă de educare și reformă a monahismului. Monahul nu trebuie să ducă numai o viață contemplativă și «a se mărgini numai la practicarea unor reguli luate din tradiții», ci trebuie să muncească, să devină producător.

Episcopul Dionisie înființează bîlnițe și farmacii, precum și biblioteci, în mănăstiri. Înființează de asemenea ateliere meșteșugărești monahale.

A avut de înfruntat multe piedici, din partea călugărilor și a oamenilor politici retrograzi, dar nu s-a descurajat, ci a înscris în istoria învățămîntului și a monahismului românesc înfăptuiri temeinice și de durată, organizînd un monahism luminat și de folos societății.

Remarcînd că în pregătirea clerului nostru lipsesc în general informațiile despre arta celorlalte religii, P.C. Pr. Prof. Emilian Vasilescu face o scurtă «prezentare a locurilor și locașurilor de cult ale diferitelor religii»: vechii mexicani și peruvieni, chinezii și japonezii, popoarele din Orientul apropiat antic și cele din familia indo-europeană, precum și marile religii actuale: budismul, islamismul, iudaismul și creștinismul. Subliniem în deosebi informațiile despre locurile de cult ale getodacilor.

Articolul e bazat pe o bogată documentare bibliografică și prezintă un deosebit interes.

Ultimul număr al revistei pe anul 1955 cuprinde în primele pagini pastorale adresate credincioșilor, cu ocazia Nașterii Domnului, de Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian, de P.S. Antim al Buzăului și de P.S. Chesarie al Dunării de Jos.

Rubrica «Indrumări pastorale» cuprinde următoarele predici: «La Duminica înaintea Nașterii Domnului», «Cu gîndurile noastre la Betleem», «La Sfîntul Arhidiacon Ștefan».

La aceeași rubrică, Dl. Prof. Teodor M. Popescu — în articolul intitulat «Respect și grijă pentru casa Domnului», dă preoților îndrumări pentru grija care trebuie acordată lăcașului și obiectelor bisericii. De asemenea D-sa dă îndrumări practice în vederea respectării spiritului de ordine și disciplină în timpul slujbelor și a educării credincioșilor în acest spirit.

La rubrica «Pentru apărarea păcii» menționăm articolul «1955: un an al păcii», în care D. V. Sădeanu examinează momentele importante petrecute în cursul anului în campania luptei pentru pace.

La rubrica «Viața bisericească în cuprinsul Mitropoliei», citim reportaje despre sfîntirea bisericii Sfînta Maria-Ghencea din București și a bisericii de la Afumați, precum și a bisericilor din Dumbrava și Vitănești (raionul Panciu), Gohor I (raionul Tecuci), Berești (raionul Adjud), Niculești (raionul Rîmnicul Sărat), Rușețu și Jirlău (raionul Filimon Sîrbu) și Cernavodă (raionul Medgidia).

Tot la această rubrică, sub titlul «Constatarea unor realități», sînt publicate constatările P.C. Pr. Al. Ionescu asupra activității pastorale, culturale și sociale a preoților din raionul Cricov.

P.C. Pr. I. Berbecanu face o scurtă prezentare a activității coralei preoților din București în semestrul al II-lea al anului 1956.

MITROPOLIA MOLDOVEI ȘI SUCEVEI

— organ oficial al Arhiepiscopiei Iașilor
și Episcopiei Romanului și Hușilor, anul
XXXI, nr. 9, 10-11 și 12/1955.

Numărul 9 al revistei se deschide cu un «cuvînt» adresat credincioșilor de către I.P.S. Mitropolit Sebastian. I.P.S. Sebastian lămurește cum trebuie înțeleasă măsurătoarea timpului, cine a alcătuit calendarul, concordanța între anul ceresc și anul calendaristic, rectificările făcute calendarului iulian de către Papa Grigore al XIII-lea în anul 1582 și îndreptarea hotărîtă la Conferința interortodoxă de la Constantinopole în anul 1923. După această îndreptare, anul calendaristic este numai cu

dcuă secunde mai lung decît anul ceresc, astfel că abia la 40.000 de ani apare o diferență de o zi, pe cînd la calendarul gregorian diferența aceasta se ivește la fiecare 4000 ani.

In concluzie, I.P.S. Sa arată că măsurarea timpului prin calendar a fost făcută de un învățat păgîn — Sosigene — în timpul lui Iuliu Cezar, deci înainte de apariția creștinismului. Calendarul nu are nici o legătură cu dogma credinței; numai ignoranța și reaua credință au putut determina rătăcirile stilștilor, care s-au răzvrătit împotriva conducătorilor Bisericii și s-au rput din trupul ei, atrăgînd și pe alți neștiutori în rătăcirea aceasta. Deosebirea de calendar n-a dezbinat ecumenicitatea Ortodoxiei — dovadă legăturile frățești mereu dovedite din 1924 pînă azi cu celelalte Biserici Ortodoxe surori, care n-au aplicat încă îndreptarea calendarului. Cu atît mai puțin justificată apare dezbinarea în sînul aceleiași Biserici.

I.P.S. Sa amintește cuvintele Mîntuitorului: «Toată împărăția care se dezbină înlăuntrul său, se pustiește; și toată cetatea sau casa, care se dezbină înlăuntrul său, se pustiește» (Matei XII, 25).

P. C. Pr. Prof. Petru Rezuș semnează articolul intitulat: «In legătură cu Academia duhovnicească de la mînăstirea Putna».

Inceputurile învățămîntului teologic în Moldova — spune P.C. Sa — sînt strîns legate de pravoslavnică Rusie și de Chievlul Ucrainei — socotite ca adevărate locuri sfinte ale Ortodoxiei. Acolo s-au format și o serie de cărturari romîni, printre care e indicat ca un precursor Arhimandritul Vartolomei Măzăreanu, originar din Cîmpulungul Moldovenesc și care a studiat la Academia Teologică din Chiev. După întoarcerea în țară, a început o susținută muncă culturală, traducînd din rusește multe cărți de valoare și menținînd legăturile cu Răsăritul. Ales egumen la Solca, apoi la Putna, întemeiază la Putna, în 1774, o Academie duhovnicească după modelul celei de la Chiev, «pregătind preoți și logofeți». Academia a fost desființată însă de austriaci în 1778. Profesorii sînt denumiți «vătăji» de către Arhimandrit, în interesanta scrisoare prin care cheamă un elev la școala cea nouă, «ca să învețe, dar mai cu seamă a-i sta cu priință întru ajutoriu la tipărnicitu cetaniile»; ei erau călugări învățați, printre care ieromonahul Ilarion din Patmos — care preda psaltichia —, proinmitropolitul Iacov și însuși învățatul Arhimandrit Vartolomei.

După desființarea Academiei, el trece la Roman, unde moare în 1805 ca egumen al mînăstirii Precista.

P. C. Ierod. Nestor Vornicescu semnează studiul «Munca manuală în monahism, după Sfîntul Vasile cel Mare (329-379)».

Autorul examinează următoarele probleme: munca în general, felurile muncii, munca manuală la iudei și greco-romani, concepția Sfîntului Vasile despre munca manuală, temeierile scripturistice ale acestei concepții, caracterul economic al muncii manuale în concepția Sfîntului Vasile cel Mare, caracterul ei spiritual și moral și răspîndirea concepției vasiliene. Cercetează apoi aplicarea acestei concepții, organizarea muncii manuale în mînăstiri, felurile de muncă din mînăstire, ordinea în atelier și împletirea teoriei cu practica.

In concluzie, P.C. Sa arată că Sfîntul Vasile cel Mare consideră munca manuală drept o poruncă dumnezeiască, naturală și morală, îndemnînd pe toți creștinii s-o pună în practică după pilda sa. In lumina învățaturii Sfîntului Vasile, oricine trebuie să muncească pentru întreținerea vieții proprii, pentru ajutorarea celor nevoiași și neputincioși și pentru urcarea grabnică pe scara virtuților. Munca manuală este o condiție esențială a vieții pămîntești și un mijloc de mîntuire.

Monahismul romînesc, organizat de Nicodim de la Tismana și reorganizat de Paisie Velicicovschi de la Neamțu, respectă regulile muncii manuale prescrise de Sf Vasile cel Mare. In cursul veacurilor s-au mai adăugat meserii noi, ca tipografia, pictura, sculptura, țesătoria, ceramica, etc. Munca manuală e azi stabilită pentru monahi prin legile bisericești; este predată la seminariile monahale prin cadre practice și organizată în atelierele și cooperativele meșteșugărești din mînăstiri. Legămîntul de călugărie nu este acceptat înainte de însușirea unei meserii.

Situația materială a monahismului nostru, viața duhovnicească și misiunea lui socială sînt asigurate prin atelierele mînăstirești. «Munca agricolă, care în cele mai multe cazuri a dus pe monahi la o adevărată robie față de pămînt, trebuie cu totul evitată» (pag. 517). Fiecare mînăstire ar trebui să se specializeze în anumite meserii, după natura locului și posibilitățile existente. Fiecare conducător de monahi să aibă cel puțin o meserie însușită.

P.C. Pr. Scarlat Porcescu semnează articolul intitulat: «Știri noi privind învățămîntul religios din Moldova în prima jumătate a secolului al XIX-lea».

La începutul sec. al XIX-lea influența grecească și franceză provoacă, în viața Bisericii și a învățămîntului, o puternică reacțiune națională, în fruntea căreia, în Moldova, se află Mitropolitul Veniamin Costachi și Gheorghe Asachi. Învățămîntul se făcea în mare parte în particular. Școlile care existau la Iași și în alte orașe aveau, în majoritatea lor, dascăli greci. Existau atunci: școala din minăstirea Mavromol din Galați, reînființată în 1803 de Alexandru Constantin Moruzzi, Școala domnească din Iași, școlile episcopale din Huși și Roman, școlile minăstirești de la Neamțu și Secu, școala «normalicească» de la biserica Sf. Nicolae Domnesc de la Iași și școlile ținutale de limbă elinească și moldovenească de la Focșani, Bîrlad, Galați și Botoșani. În 1813 Gheorghe Asachi începe la Școala domnească predarea în limba română a unui curs de inginerie și hotărnicie. În 1803, Mitropolitul Veniamin Costachi întemeiază Seminarul de la Socola, numit mai multă vreme «Școala de catehesie» sau «Școala pentru învățătura feciorilor de preoți».

P.C. Pr. Scarlat Porcescu publică două documente în legătură cu funcționarea acestui Seminar: un program de examen («ispîtire») de sfîrșit de an și o hotărîre din 26 octombrie 1833 a Epitropiei Seminarului.

P.C. Sa este de părere că examenul respectiv trebuie să fi fost la seminarul de la Socola și să fi avut loc după anul 1808 — dar nu mai tîrziu de 1812 — răstimp în care Mitropolitul Veniamin se retrăsese din scaun iar Mitropolia era condusă de Exarhul Gavriil Bănulescu. Examenul se ținea în preajma praznicului Pogorîrea Sfîntului Duh. De asemenea P.C. Sa conchide că nu exista pe atunci o programă analitică — deși materiile erau bogate — și că erau trei clase (despărțituri). În primii ani se predau cunoștințe menite să dezvolte funcțiile sufletești ale elevilor și după aceea obiectele care cereau o oarecare pregătire aperceptivă. Între anii 1812—1820 Mitropolitul Veniamin Costachi a reorganizat seminarul, îmbunătățind programa de studii și aducînd din Ardeal profesori cu aleasă pregătire — ca Radu Tempea de pildă.

Hotărîrea din 26 octombrie 1833 a Epitropiei Seminarului rînduiește programa de învățămînt în conformitate cu prevederile generale ale Regulamentului Organic, stabilind și condițiile de admitere, obligațiunile și drepturile elevilor. Seminarul continuă a fi destinat numai pentru fii de preoți, diaconi și dascăli.

Revista publică predica P.C. Pr. Nicolai Donos la Duminica după înălțarea Sfintei Cruci.

I.P.S. Mitropolit Sebastian închină un pios omagiu memoriei Mitropolitului Bălan, fostul său profesor și mitropolit.

Ca profesor, Nicolae Bălan s-a impus prin bunătate, seriozitate, iubire de oameni și superioare concepții teologice. În 1907 înființează «Revista Teologică».

Ca mitropolit, și-a formulat un vast program — pe care l-a îndeplinit. Preocupat în deosebi de promovarea culturii teologice a clerului ardelean, a trimis numeroși tineri să studieze în străinătate. Cu ajutorul acestor tineri bine pregătiți a început tipărirea cărților teologice de specialitate — care au impus Mitropolia Ardealului în atenția Ortodoxiei întregi —, și a făcut din Institutul Teologic de la Sibiu un așezămînt de înaltă cultură.

«Prin pregătirea sa intelectuală temeinică, prin fermitatea caracterului său, prin hărnicia sa și prin bogatele sale realizări bisericesti, culturale și gospodărești, s-a înscris alături de marile figuri ale Bisericii din Ardeal» — încheie I.P.S. Sebastian portretul Mitropolitului Nicolae Bălan.

Rubrica «Știri și fapte din cuprinsul Arhiepiscopiei Iașilor» cuprinde un reportaj de la punerea pietrei fundamentale la casa de odihnă din Bălțătești a clerului și salariaților Sf. Arhiepiscopii a Iașilor — la 21 august 1955, — precum și de la târnosirea bisericii din Horodnicul de Sus, raionul Rădăuți, care a avut loc la 31 iulie 1955; de asemenea citim reportajul de la Liturghia arhierescă de la minăstirea Secu, de la biserica Sf. Ioan Botezătorul din comuna Vînători II, Tîrgul Neamț, și de la prăznuirea hramului minăstirii Sucevița, la 6 august 1955.

La «Știri și fapte din eparhia Romanului și Hușilor» găsim ample informații despre inspecțiile de îndrumare ale P.S. Episcop Teofil, despre vizitele arhieresti în eparhie și despre noile acțiuni duse în lupta pentru apărarea păcii.

Numărul 10-11 al revistei «Mitropolia Moldovei și Sucevei», din octombrie-noiembrie 1955, cuprinde un amplu reportaj semnat de PP. CC. Pr. C. Nonea și Sc. Porcescu asupra festivităților religioase care au avut loc în Moldova cu prilejul generalizării cultului Prea Cuvioasei Parascheva în toată Biserica Ortodoxă și a vizitelor făcute de delegații Bisericilor Ortodoxe Rusă, Bulgară și Greacă în cuprinsul eparhiei.

Remarcăm mai departe un articol al P.S. Episcop Teofil al Romanului, cu titlul: «Spovedania clericilor».

P.S. Episcop Teofil spune că prima însușire pe care o așteaptă credincioșii de la preot este cucernicia, evlavia. Despre necesitatea evlaviei și binefacerile ei, pe pământ și în cer, vorbesc și Psalmistul (Ps. CXII-1, 3, XXXIV, 10, XXXIV, 15), și Sfântul Apostol Pavel (I Tim. 1, 10, IV, 8-9) și Mântuitorul însuși (Matei VI, 33; Luca XVIII, 30; Matei XIX, 29; Marcu X, 30).

Unii preoți nu se spovedesc din cauza a două grave prejudecăți: una — că preotul se poate dezlega de păcate și pe sine, prin rugăciune și în special prin molifta de la împărtășanie — fiind totodată și parte, și judecător; alta, că, neputînd pierde harul dumnezeiesc, nu au nevoie să-l recîștige prin Taina pocăinței, confundînd harul preoției, care nu se poate pierde, cu harul care îndreptează —, și care se poate pierde și se și pierde prin orice păcat greu.

Oricine poate pierde harul mîntuirii, deci și preotul. Aceasta este poziția Bisericii și aceasta o confirmă și marele dogmatist Andrusos în cap. «Harul dumnezeesc» al Manualului său de Dogmatică. Preotului care, ca delegat al lui Dumnezeu, îngrijește de mîntuirea altora și le dezleagă păcatele, nu-i este iertat să-și lase propriul suflet în paragină. Și preotul trebuie să se smerească, să se spovedească și să nu se trufească, fiindcă trufia este calea pierzării.

P.C. Diac. Prof. O. Bucevschi semnează articolul: «Elementul personal și material în religia creștină». Spre deosebire de Vechiul Testament, caracterizat prin legalitate exterioară, Noul Testament se caracterizează prin «duhul adevărului, prin spiritualizarea și interiorizarea credinței. Aceasta nu însemnează însă că în religia creștină elementul material nu contează. «Religia creștină are specific personal, dar în corespondență cu personalitatea umană — și deci nu exclude mijlocirea ei materială. Religia creștină este religia interiorului sufletesc, dar nu în sensul că ar fi fără dogme, fără Biserică, fără Sfinte Taine, fără cult extern», «Un creștinism adogmatic, un Dumnezeu apersonal, un suflet fără nemurire personală, o concepție de viață fără credința în viața viitoare... nu sînt învățături componente ale religiei propovăduite de Mîntuitorul». Elementul material este un auxiliar necesar al religiei creștine. Ceremoniile și practica exterioară alcătuiesc influența exterioară, fără de care viața lăuntrică ar lîncezi și s-ar altera.

P.C. Pr. Conf. Al. I. Ciurea publică o «Scurtă contribuție la istoria Mitropoliei Moldovei (1504-1632)».

La sfîrșitul secolului al XVI-lea, Mitropolia Moldovei, cu scaunul mitropolitan la Suceava, avea sufragane Episcopiile de Roman, Rădăuți și Huși. În legătură cu mutarea scaunului mitropolitan la Iași, ca și despre strămutarea scaunului domnesc pe timpul lui Lăpușneanu, nu există documente din care să putem deduce măcar că aceasta a fost definitivă. Dimpotrivă, titulatura Mitropoliei, de «a Sucevei» sau «a Sucevei și Moldovei», arată că în 1677 Suceava mai era încă reședința canonică. Definitiva stabilire la Iași a Mitropoliei se face într-a doua jumătate a secolului al XVII-lea.

În legătură cu jurisdicția teritorială, de asemenea lipsesc documente din acel timp (1504-1632). Se poate totuși stabili că în preajma anului 1600, Episcopia Romanului avea jurisdicție asupra ținuturilor (județelor) Roman, Troțuș, Bacău, Adjud, Vaslui, Tutova, Tecuci, Putna și Covurlui; Episcopia de Rădăuți cuprindea: o parte din Suceava, Dorohoiul, Țețina și Hotinul. Episcopia de Huși, Fălciul și stînga Prutului, iar Arhiepiscopia cuprindea mijlocul țării: Suceava, Cîrligătura, Neamțul și Hîrlăul.

P.C. Pr. Al. I. Ciurea publică apoi șirul cronologic al mitropoliților, cu interesante știri despre activitatea lor politică, culturală și pastorală.

Un studiu despre mînăstirea Dobrovăț publică, în același număr, P.C. Pr. Gheorghe Mihoci.

Clădită de Ștefan cel Mare către sfîrșitul domniei, la mîrginea satului Dobrovăț Ruși, în ținutul Vasluiului, mînăstirea este înconjurată de ziduri crenelate. În 1743, monahul Macarie Hrisoverghi i-a înălțat pentru clopotniță și un turn cu un paraclis, cameră pentru clopotari și o hrubă tainică.

Biserica lui Ștefan cel Mare are planul longitudinal, fără turlă și absidă, cu colonade în naos și cu pronaosul boltit; contraforți la pereții exteriori. Zidurile, din piatră de regiune, sînt împodobite cu două rînduri de ocnite și un rînd de firide în cărămidă. Ferestrele, ogivale, sînt împodobite cu sculpturi în piatră. Printre ctitori se adaugă și Bogdan cel Orb, Petru Rareș și familia hatmanului Racoviță. Pictura interioară e făcută de Petru Rareș și e minunat conservată. Zugravul a

folosit observațiile asupra mediului înconjurător și ne-a păstrat astfel plastic imagini din epoca respectivă.

Mănăstirea Dobrovăț a fost bogat dăruită și înzestrată de ctitorii ei. În 1651 Vasile Lupu a închinat-o mănăstirii Zografului din Athos. După secularizare, o parte din avere a trecut la stat, alta a fost dată țăranilor, iar biserica a devenit biserică parohială. Averele mobile, documentele și majoritatea manuscriselor au fost duse de călugării bulgari în 1860 la Athos. La muzeul național se păstrează totuși un epitaf «început de Ștefan Vodă» și «săvârșit și dăruit unde și făgăduit fusese» de fiul său Bogdan și de Maria Doamna; de asemenea se mai păstrează un epitrahil care poartă chipul marelui Ștefan și al Mariei Doamna.

Alături de mănăstirea lui Ștefan se află «o biserică mai mică — făcută în două etape: prima, un paraclis înălțat de Simeon Movilă și doamna sa Melania, în 1667, întru pomenirea fiului lor Pavel...; iar a doua parte a bisericii — ridicată de arhimandritul Acachie în 1851», are o frumoasă catapeteză (pag. 728).

La rubrica «Predici», P.C. Pr. Petre Manole semnează «Predica la Sfântul Martir Dimitrie», iar P.C. Pr. Laurențiu Popovici-Iași, «Predica la Duminica 21-a după Rusalii».

La rubrica «Note culturale, recenzii», P.C. Pr. Ilie Gheorghită scrie despre una «Din cărțile rare și prețioase ale Bibliotecii Centrale N. Bălcescu a Universității din Iași» — și anume «Snidas: Bărbații înțelepți». Această carte a aparținut Mitropolitului Veniamin Costachi.

P.C. Pr. Justin Gașpar recenzează romanul «Un om între oameni» de Camil Petrescu, iar Z. Paul următoarele volume: Gala Galaction, «Nuvele alese», și «Istoria literaturii române», editată de Institutul de istorie literară și folclor al Academiei, București 1955.

La «Știri și fapte din Arhiepiscopia Iașilor» se publică reportajul despre solemnitatea deschiderii cursurilor pe anul școlar 1955-1956 la Seminarul Teologic de la mănăstirea Neamțu.

• Ultimul număr al revistei «Mitropolia Moldovei și Sucevei» pe anul 1955 cuprinde în primele pagini pastoralele I.P.S. Mitropolit Sebastian și P.S. Episcop Teofil cu ocazia sărbătoririi Nașterii Domnului.

Semnalăm din același număr articolul intitulat «Pace prin moralitate», semnat de P.C. Pr. Dr. Dimitrie Iordache-Bacău. P.C. Sa arată că pacea creștină este bazată pe «prietenie, adevăr (sinceritate, încredere) și justiție, — o pace prin iubire — supremul principiu normativ al considerațiunii umane și imperativ al legii morale divine (Matei XXII, 36-40)». «Prietenia este o formă de iubire, o stare de spirit, o legătură sufletească, o relație morală între persoane sau între națiuni educate — și unele și altele — în spiritul iubirii de oameni, care exclude orice formă de egoism individual sau național». Prietenia poate astfel asigura pacea lumii, tocmai pentru că este un mod și o treaptă a iubirii, purtând semnele iubirii și îndeplinind lucrarea iubirii, care este plină de bunătate, nu poruncește, nu se trufește, nu caută ale sale, nu se mînie, nu gîndește răul, nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr (I Cor. XIII, 4-6). Insufletește de spiritul prieteniei, popoarele își vor respecta drepturile, își vor face concesii reciproce, vor trata pe baza egalității de drepturi și a echității; ele se vor ajuta între ele și-și vor asigura împreună pacea și continuul progres multilateral. Morala, prin valorile ei — altruism, prietenie, dreptate, onestitate, sinceritate, — zidește astfel și liniștea și fericirea popoarelor.

P.C. Pr. Dr. M. Sfichi scrie despre «Iisus printre cei mici, săraci și truditori».

Dr. Al. Bardier semnează o caldă evocare a Crăciunului copilăriei sale.

P.C. Prof. Conf. Al. I. Ciurea publică o «Prădică despre bucuria creștină». «Creștinismul este religia bucuriei, iar creștinul nu poate fi decît omul bucuriei». «Bucuria este o stare de suflet superioară, de plenitudine, ce se naște din raporturi corecte cu Dumnezeu, cu aproapele, cu firea înconjurătoare». «Bucuria e necesară, ca un important factor al vieții...; ea este o putere de necontestat, o binecuvîntare și un adevărat tonic al vieții. E necesară sănătății fizice — căci favorizează respirația și circulația, alimentarea celulelor nervoase, și are efectul aerului de munte asupra organismului slăbit. Bucuria întărește și sănătatea morală, dispune spre bunătate și îndatorire, înobilează sufletul, făcîndu-l să tindă spre înalt, bun, adevărat și frumos; dublează energia și capacitatea de muncă, dă elan voinței, face spiritul întreprinzător. Bucuria conservă și hrănește optimismul, face energia durabilă și munca atrăgătoare». «Fără bucurie omul nu poate trăi, căci se ofilește și moare».

În planul divin, întristarea este numai un accident; forma propriu zisă și adevărată a vieții este bucuria. Suferința și bucuria se armonizează în viața omului iar creștinul poate birui suferința cu înțelegerea sa și să o transforme și pe ea în

motiv de bucurie. Lupta pentru stîrpirea răului din ființa sa transfigurează sufletul și-l duce la superioară bucurie. Păcatul și întristarea merg împreună și nu radiază nimic folositor celor din jur. Creștinul adevărat rămîne deschis și bun la suflet și nu atinge culmile deznădejdi.

Iisus ne-a spus: «Acestea vi le-am spus vouă, pentru ca bucuria Mea să rămîină întru voi și ca bucuria voastră să fie deplină» (Ioan V, 11). «Aceasta înseamnă că Dumnezeu se bucură de ridicarea morală a omului și totodată că rețeta bucuriei este împlinirea legii Lui, care dă sfințenia».

Pentru a găsi bucuria, trebuie s-o căutăm acolo unde poate fi găsită: nu în scurte sau false satisfacții trupești, în ambiție, egoism sau vanitate, ci pe înălțimi și în trăirea vieții noastre în armonie cu Dumnezeu. Bucuria înalță și aceasta este o problemă de voință: bucuria trebuie cucerită și cultivată. Nimic nu trebuie să ne tulbure pacea lăuntrică. Suferințele trebuie privite ca un mijloc de mîntuire — și să nu le lăsăm să ne întunece.

P.C. Pr. Constantin Nonea publică o amplă recenzie a lucrării «Apostolat Social — Pentru pacea a toată lumea», a Prea Fericitului Patriarh Justinian.

Tot P.C. Sa recenzează «Oameni și gânduri din veacul meu» de Gala Galaction — E.S.P.L.A., București 1955, arătînd că Eminescu, Creangă, Caragiale, Coșbuc, Vlahuță, Iulia Hajdeu, Sadoveanu, Arghezi, Rodion, M. Codreanu, Em. Gîrleanu, Jean Bart, Traian Demetrescu, priviți prin inima și gîndul luminos al lui Gala Galaction, «se întrunesc în cartea lui, ca într-un suprem areopag al înțelepciunii și al umanității».

P.C. Pr. M. Brumă recenzează «Revista Patriarhiei Moscovei» nr. 8/1955.

La rubrica «Note, însemnări» semnalăm articolul P.C. Diacon Ioan Ivan, «La 100 ani de la moartea Mitropolitului Veniamin Costachi». Autorul prezintă cu această ocazie traducerea din grecește a lucrării «Prea Fericitului și cu adevărat Prea Sfințitului Patriarhului Sfintei cetăți Ierusalim, D.D. Nectarie...», privind problema primatului papal, manuscris rămas netipărit de traducătorul Veniamin Costachi.

Ne mai prezintă de asemenea trei manuscrise scrise de un caligraf neamțan, aflate în biblioteca fostului Seminar Veniamin, iar azi la Seminarul de la Mînăstirea Neamțu. Scrise într-o corectă limbă românească și într-o caligrafie artistică, au fost transcrise la mînăstirea Neamțu între anii 1816-1817. Este vorba de Catehismurile Sfîntului Kiril Arhiepiscopul Ierusalimului, de Sfîntu Catehism și de Exaimeron — copiate de Platon monahul Munteanul Olteanul — respectiv Platon Kraioveanul.

La rubrica «Știri și fapte din Arhiepiscopia Iașilor», citim reportajul despre sărbătorirea zilei numelui Înalt Prea Sfințitului Sebastian. Menționăm de asemenea o știre despre redeschiderea bisericii din parohia Buda — raionul Pașcani — și sfințirea bisericii din parohia Fîntînele, același raion.

În Eparhia Romanului și Hușilor a fost tîrnosită biserica din satul Bălanu, raionul Buhuși.

P.S. Episcop Teofil aduce preoților și credincioșilor care s-au distins prin activitatea și faptele lor creștinești, laude și binecuvîntări arhieresti.

MITROPOLIA OLTENIEI — revista oficială a Arhiepiscopiei Craiovei și Episcopiei Rîmnicului și Argeșului, anul VII, nr. 7-9 și 10-12/1955.

Revista se deschide cu scrisoarea nr. 177/1955, prin care Prea Fericitul Patriarh Justinian felicită pe I.P.S. Mitropolit al Olteniei pentru felul în care se prezintă — ca fond și ca formă — revista oficială a Mitropoliei pe anul 1954.

Redacționalul «23 August — marea sărbătoare a poporului nostru» sintetizează într-o succintă expunere realizările obținute de poporul nostru în ultimii 11 ani în diverse domenii de activitate; se subliniază în deosebi împlinirile de care s-a bucurat Biserica în acest răstimp: Reîntregirea Bisericii din Ardeal, noul cod de legiuiri bisericești, noua orînduire a învățămîntului bisericesc și teologic, avîntul luat de literatura teologică, dinamizarea vieții monahale, înălțarea și restaurarea a numeroase lăcașuri de închinare, reînchegarea legăturilor cu Patriarhiile Apostolice și Bisericile Autocefale Ortodoxe, realizarea unei armonioase colaborări între cultele din patria noastră și mobilizarea activă în slujba apărării păcii.

I.P.S. Tit Sîmedrea publică judicioase «Insemnări despre împărtășanie și duhovnic». Pornind de la remarcarea faptului că numărul credincioșilor care se spo-

vedesc este mult mai mare decât al celor care se împărtășesc, autorul constată că pricina este — pe de o parte, prea aspra înțelegere a Sfintei Cuminecături, iar pe de altă parte, o credință deșartă despre această Taină. Deasa împărtășire cu Sfântul Trup și Sânge al Mîntuitorului nu este un păcat, cum crede majoritatea creștinilor de la noi, — nici o chemare a morții.

Autorul cercetează problema numărului de împărtășiri îngăduit pe an unui creștin de către Biserica Ortodoxă Română, în lumina textelor de literatură bisericească apărute în limba noastră, ca: Liturghierul, Pravila Mică cu Indreptarea Legii (unde se află și pravila Soborului Antiohiei), Pidalionul, Mărturisirea Ortodoxă, Voroava... preafericitului Simeon al Tesalonicului, Nevăzutul război, Catehismele și Invățătura de credință ortodoxă creștină. Concluzia este următoarea: creștinul se poate împărtăși cît de des, chiar în fiecare Duminică, însă cu o anumită pregătire prealabilă, după spovedanie și cu dezlegare de la duhovnic. Împărtășania trebuie luată măcar odată pe an. Pe de altă parte, duhovnicul nu trebuie să lase la alegerea credincioșilor împărtășania, ci să-i îndemne la aceasta, să facă educația credincioșilor în acest sens.

Problema deseii împărtășiri — încheie autorul — este de mult limpezită; problema care-și cere dezlegarea este aceea a duhovnicului, «care să nu fie numai încercat, evlavios, cucernic, harnic, etc., ci să și simtă și să trăiască în comunitate cu Biserica; care nu se ispitește, nu greșește, nu se amăgește».

P.C. Arhim. Benedict Ghiuș semnează articolul «Ortodoxia așa cum o trăim», în care amintește că: «Ortodoxia nu e numai o confesiune creștină, ci substanța creștinismului întreg ajuns pînă la noi». «Ortodoxia este așezămîntul duhovnicesc în care se dezbate drama întîlnirii și viețuirii omului viu cu Dumnezeu și drama întîlnirii Dumnezeului celui viu cu noi și cu toate problemele vieții noastre de oameni». «Ortodoxia nu e numai prelungirea, moștenitoarea lucrării lui Hristos în lume. În esența ei, Ortodoxia nu-i altceva decât prezența între noi a lui Hristos însuși». Autorul încheie cu o rugăciune către Dumnezeu, ca să trimită în cîmpul Ortodoxiei lucrători destoinici, ca toți creștinii să se mîntuie și să se unească într-o singură turma a singurului Păstor, Iisus Hristos.

P.C. Prof. Liviu Stan semnează un studiu «Despre rînduiala canonizării solemne a sfinților în Ortodoxie». P.C. Sa afirmă dintru început că în acest sens nu există în cadrul Ortodoxiei nici o hotărîre sinodală panortodoxă, nici consensul expres al tuturor Bisericilor Ortodoxe. Există însă un consens tacit și o unitate de fapt. Adoptarea unei rînduiei ceremoniale unitare este necesară pentru o mai pregnantă expresie a unității ecumenice a Ortodoxiei și în acest domeniu.

Pe baza materialului documentar — pe care-l indică — autorul schițează cele două rînduiei de bază și anume: rînduiala pentru canonizarea solemnă a sfinților cu moaște, și rînduiala pentru canonizarea solemnă a sfinților fără moaște.

Astfel se arată rînduiala premergătoare canonizării și rînduiala de după canonizare, anume: pregătirea, dezgroparea moaștelor, transportarea lor, primirea moaștelor în biserică unde se va face canonizarea, ungerea moaștelor cu mir și slujba canonizării: în ajun, în ziua respectivă, în ajunul așezării sau transportării moaștelor și în ziua așezării sau transportării lor. De asemenea, pentru sfinții fără moaște, se examinează: pregătirea și slujba canonizării — în ajun, în ziua respectivă — dimineața și seara — și în ziua următoare.

Dr. Prof. Teodor M. Popescu semnează articolul «Familia Preotului». Autorul arată că preotul trebuie să-și justifice căsătoria și viața de familie nu numai prin dreptul firesc, ci și moral, printr-o viață de familie exemplară și edificatoare. Familia creștină — și mai ales familia preotului —, este celula Bisericii. Creștinește, familia este nu numai o unitate socială, ci o persoană religioasă-morală, formînd ea însăși o mică biserică, o «ecclesiola». În familia lui începe apostolatul preotului și acolo se verifică întîi capacitatea lui pentru misiunea preoțească. Preotul ortodox trebuie să facă din familia lui o școală duhovnicească, alcătuiind un sector de viață și de activitatea care să-l pregătească mai bine pentru misiunea lui în parohie.

Se vedește astfel cît de atent trebuie să fie preotul în alegerea soției, care trebuie să fie principalul lui colaborator.

La rubrica «Aniversări», redacția înseamnă zece ani de arhierie a Prea Fericitului Patriarh Justinian, scoțînd în relief înfăptuirile sale și adîncă dragoste de Hristos, de oameni și de țară care le caracterizează.

La rubrica «Comemorări» citim un scurt reportaj despre sărbătorirea a 170 ani de la zidirea bisericii din Tînțaru, raionul Filiași.

La «Cronica bisericească», P.C. Diac. I. Iufu scrie reportajul despre sărbătorirea hramului bisericii bulgare din București (Sfîntul Ilie-Hanul Colței sau Kalin-

deru), iar P.C. Pr. . Nicolaescu, reportajul «Popas la Școala de cîntăreți bisericești» de la Mofleni-Craiova.

Vartolomeu Diacul scrie despre «O lucrare istorică — restaurarea picturii din mînăstirea Tismana». La vechea ctitorie a Sfîntului Nicodim s-a descoperit, sub pictura din epoca lui Brîncoveanu, o frescă de acum 400 de ani, opera zugravului Dobromir din Tîrgoviște, care a zugrăvit și mînăstirea Argeșului și Snagovul. Fresca mai nouă urmează să fie ridicată și fixată în panouri de ghips, iar fresca cea veche va fi scoasă la lumină și restaurată de un colectiv de pictori, sub conducerea maestrului George Rusu.

P.C. Pr. Prof. Nicolae M. Popescu semnează știrile despre Biserica Ortodoxă Rusă și viața acestei Biserici în 1954.

P.C. Diac. I. Iufu ne informează despre canonizarea — de către Patriarhia din Constantinopol — a Sfîntului Nicodim Aghioritul — prăznuit la 14 iulie. Sfîntul Nicodim Aghioritul s-a născut la Nașos în 1748 și a trăit la Sfîntul Munte, unde a murit în 1809. Este cunoscut prin numeroasele sale lucrări, în deosebi prin antologia părinților bisericești (Filocalia), tipărită la Veneția în 1872.

P.C. Pr. Nicolae Șerbănescu semnează «Două știri din vremea Regulamentului Organic privitoare la mînăstirea Sadova», zidită de Matei Basarab la 1633 după lupta de la Schela Ciobanului. La arhiva Sfintei Mitropolii a Ungro-Vlahiei se află două dosare privind această mînăstire. Unul cuprinde jurnalul din 16 februarie 1838, prin care Sfatul Administrativ Extraordinar al Țării Românești hotărăște ca mînăstirea să rămîna slobodă, precum și obligațiile pe care domnitorul Alexandru Dimitrie Ghica le impune mînăstirii, prin ofisul domnesc de aprobare a hotărîrii Sfatului. E interesantă contribuția de 180.000 lei pe care mînăstirea «e ținută» s-o aducă pentru «clădirea din temelie a temniții vinovaților» din București.

În același dosar se află corespondența referitoare la lipsurile de inventar constatate cu ocazia schimbării egumenului precum și cea referitoare la sineturile de acareturile mînăstirii.

Al doilea dosar cuprinde documente privind judecarea pricinii dintre starețul Nicanor de la mînăstirea Strehăia și monahul Teofil de la Sadova.

Dl. Teodor N. Manolache semnează interesante «Insemnări critice pe marginea Dicționarului limbii romîne literare contemporane, vol. I, literele A-C».

Subliniind caracterul explicativ și normativ care pune dicționarul actual la îndemîna maselor, Dl. T. N. Manolache aduce, prin observațiile sale critice, o prețioasă contribuție la desăvîrșirea, în viitoarea ediție, a acestei opere.

«Spicuirile din presă» — semnate tot de Dl. T. N. Manolache — cuprind date despre George Enescu, culese din articole și publicații apărute de la 1928 pînă după moartea genialului compozitor.

În legătură cu articolul publicat în «Romînia Liberă» din 17.VI.1955 de A. Stanciu, referitor la călătoria de studii a unui savant iugoslav în vederea cercetării operei călugărului tipograf Macarie, Dl. T. N. Manolache ne împărtășește concluzia cercetătorilor de specialitate, care au identificat pe tipograful Macarie de la Cetinie cu tipograful Macarie din Țara Romînească, identitate semnalată mai întîi de către Al. Odobescu.

Pe marginea articolului «Pentru o mai bună îngrijire a monumentelor noastre de cultură», publicat de Marin Mihalache în nr. 24/1955 al săptămînalului «Contemporanul», Dl. T. N. Manolache subliniază datoria ce revine slujitorilor Bisericii Ortodoxe Romîne în acțiunea de îngrijire și popularizare a monumentelor de cultură — majoritatea biserici, întreprinsă de Consiliul de Miniștri.

P.C. Diacon Prof. Gh. I. Moiescu face o amplă recenzie a studiului «Relațiile culturale romîno-ruse din trecut», publicat în 1954 de Dl. Acad. Prof. P. Constantinescu-Iași în Ed. Academiei R.P.R.

În primele pagini ale nr. 10-12/1955 e publicat mesajul «Temeiurile unei vechi prietenii», semnat de Prea Fericitul Patriarh Justinian, apărut în nr. 40/1955 al gazetei «Veac Nou», cu prilejul deschiderii Lunii Prieteniei Romîno-Sovietice și produs în nr. 10 din 1955 al revistei noastre.

I.P.S. Mitropolit Firmilian semnează un articol în memoria Mitropolitului Nicolae al Ardealului, subliniind alesele însușiri ale Mitropolitului Nicolae Bălan: serioasă pregătire științifică, hotărîre, fermitate, demnitate, stăpînire de sine, cumpătare, dragoste de oameni, mărinimie, spirit de organizator, de educător și de luptător. Opera scrisă de Mitropolitul Nicolae Bălan îmbrățișează problemele capitale ale vremii, raportul dintre Biserică și Stat și problema unirii Bisericilor, deschizînd perspective dintre care unele s-au și împlinit.

I.P.S. Tit Simedrea semnează studiul «Filotei Monahul de la Cozia — data, locul și limba în care s-au alcătuit pripealele». Studiul este continuarea celui publicat în nr. 1-3 și 4-6/1954 ale revistei, în care se arătase că pripealele lui Filotei Monahul — fost logofăt al lui Mircea cel Bătrîn —, au fost tipărite în Țara Românească întâia oară în Psaltirea Slavonă, ed. Govora 1637.

Autorul lămurește mai întâi ce sînt **veliceaniile**, stabilind că sînt niște mici tropare care se cîntă la polieleu însoțite de stihuri și de psalmi aleși. Apărute în Biserica noastră românească la 1637, apoi reapărute în 1817 după o dispariție de 150 ani, fac astăzi dublă întrebuintare cu pripealele lui Filotei Monahul.

Intr-o strînsă argumentare, autorul demonstrează apoi că **Pripealele face-rea lui Filotei Monahul**, au fost alcătuite între anii 1400 și 1437. Pentru prima oară apar în românește în Psaltirea ed. Buzău, 1703. Aceste pripeale au fost copiate la Cozia în 1437, copia ajungînd la lavra Sergheev Troița — la nord de Moscova, răspîndindu-se cu mare repeziciune în Țara Românească și în alte Biserici cu limbă slavonă. Copia din 1437 este cea mai veche cunoscută pînă azi. Manuscrisul original nu se cunoaște. Cele mai vechi copii cunoscute sînt copii slavonești în medio-bulgară — limba liturgică din Țara Românească în vremea aceea. În ceea ce privește limba în care au fost scrise pripealele, autorul demonstrează ca mai plauzibilă ipoteza că au fost scrise în grecește (autorul, după numele mirean Filos, grec de neam, probabil logofăt de limbă greacă la cancelaria domnească), traducerea lor în slavonește făcîndu-se imediat.

P.C. Pr. Prof. **Nicolae M. Popescu** semnează articolul «Arhieriei-Vicari ai Craicvei — Timotei Evdoxiados», completînd astfel, pe baza unor date culese din Con-dica Sfîntă a doua a Ungro-Vlahiei, informațiile publicate de P.C. Pr. Ioan Popescu-Çilieni în nr. 5/1954 al revistei «Mitropolia Olteniei». La sfîrșitul comunicării, P.C. Pr. Nicolae M. Popescu publică traducerea din grecește a Decretului Patriar-hiei Ecumenice din 20 octombrie 1836 și a actului de alegere a lui Timotei Evdo-xiados.

P.C. Diac. Prof. **Orest Bucevschi** semnează articolul intitulat «Viața lăuntrică a preotului și lucrarea lui pastorală». Reușita misiunii preotului depinde de reali-zarea sintezei, armoniei și unității între viața sa lăuntrică și lucrarea sa pastorală. «Preotul trebuie să aibă o viață lăuntrică intensă, moralmente echilibrată și conținut alimentată duhovnicește prin adîncirea învățaturii și pildei vieții Mîntuitorului, prin însușirea și practicarea virtuților creștine». Preotul «uscăt duhovnicește», superficial, blazat, indiferent, rămas la periferia vieții religioase lăuntrice, rămîne și la periferia lucrării pastorale.

În articolul «În legătură cu biserica Domnăscă de la Argeș», Dl. Virgil Drăghiceanu analizează critic ipotezele publicate de Dl. Aurelian Sacerdoțeanu în arti-colul «Mormîntul de la Argeș și zidirea bisericii Dòmnești» (Vălenii de Munte, 1936, extras din «Bul. Com. Monumentelor Istorice», XXVIII, fasc. 84/1935). D-sa demonstrează că substrucția trapezoidală de sub biserica Domnească are rostul de a asigura stabilitatea pămîntului din jurul temeliiilor.

În studiul «Biserica din Baia de Aramă», dl. Radu Crețeanu face un scurt istoric al bisericii, urmat de amănunțita descriere a portretelor ctitorilor, a zugră-velii, icoanelor, cărților vechi și a mormintelor, precum și a arhitecturii mînăstirii.

P.C. Pr. Vasile Ionescu publică în acest număr «Noi orientări omiletice», atrăgînd luarea aminte asupra bogatului material omiletic pe care-l oferă pericopele Noului Testament.

Rubrica «Cronica bisericească» ne informează despre redeschiderea bisericilor din: Lupșa de Jos, Slivilești, Gemeni-Cujmir, Negomir-Curtișoara, Magherești, Plopșor, Salcia, Lăcrița, Bulbuceni, Tălpași și Drăghești.

P.C. Pr. Nicolae Șerbănescu publică cîteva documente din sec. al XIX-lea privitoare la mînăstirea Sadova, ctitoria lui Matei Basarab. Documentele sînt din timpul Regulamentului Organic și privesc scoaterea mînăstirii de sub oblăduirea Sfintei Mitropolii și trecerea ei în rîndul mînăstirilor slobode.

Dl. Teodor N. Manolache semnează spîcurile din presă. Menționăm comple-tările pe care le aduce datelor din reportajul documentar «Craiova» al d-lui Virgil Dănciulescu, publicat în ziarul «Romînia Liberă» nr. 3403/1955 în legătură cu cate-drala mitropolitană.

De asemenea se semnaleză din «Ocrotirea naturii» — Buletinul Comisiei pentru ocrotirea monumentelor naturii, ed. Academiei R.P.R., nr. 1/1955, articolul d-lui Valeriu Pușcariu: «Peșterile din țara noastră — însemnătatea științifică și

ocrotirea lor». Numeroase peșteri din Oltenia au fost declarate monumente ale naturii. Dl. T. N. Manolache subliniază rolul preoților din regiunile respective în legătură cu această importantă acțiune a protecției naturii.

Nr. 10-12 se încheie cu un bogat material informativ, cules din diverse ziare și publicații ale Academiei R.P.R., care au contingență cu istoria și viața Bisericii.

MITROPOLIA BANATULUI — organul oficial al Arseiepiscopiei Timișoarei și Caransebeșului și al Episcopiei Aradului, anul V, nr. 10-12/1955.

Sub titlul «Mai multă preocupare pentru activitatea noastră omiletică», redacția atrage atențiunea asupra nevoii de a se îmbunătăți activitatea predicatorială a preotului. Predicatorul trebuie să urmărească scopul de a produce în mintea și în sufletul fiecărui ascultător în parte o transformare care să determine un progres. Atât tematica, cât și mijloacele oratorice, trebuie să corespundă acestui scop, oferind o adevărată hrană spirituală și fructificând mereu viața credinciosului. De aici, obligația preotului de a fi în permanență în mijlocul credincioșilor și de a se integra intens în viață. Și tot de aici rezultă îndatorirea ca între cuvântul și între activitatea preotului predicator să existe o perfectă armonie.

La rubrica «Indrumări omiletice» e publicată predică din 25 decembrie 380 a Sfântului Grigore de Nazianz, — «La Nașterea Domnului» — în traducerea Dr. Oct. Crișmariu, după versiunea germană a lui F. C. Trippe.

Tot la această rubrică, P.C. Pr. N. Sebeșanul ne înfățișează figura vestitului predicator Petru Hrisologul, episcopul Ravenei în sec. al V-lea, care poate fi socotit, alături de Fericitul Augustin și de Leon cel Mare, drept unul dintre cei mai reprezentativi predicatori lătini.

Fiu de creștini din Forum Corneli (azi Imola), Petru primește o serioasă educație și este un om de aleasă cultură. Insuși Cornelius, episcopul locului, s-a ocupat de educația lui. La vârsta de 27 de ani este ales episcop al Ravenei.

Luptător pentru menținerea unității Bisericii și a Ortodoxiei, prin activitatea sa omiletică și pastorală, Petru este un demn urmaș al Sfinților Apostoli. El acordă o deosebită luare aminte educației clerului și înălțării de sfinte locașuri. A fost însă vestit mai ales ca predicator. Ținea predici scurte, în graiul poporului, concise și avântate, care cucereau pe auditori. Subiectele erau de obicei teme biblice, pe care le interpreta în sens literal și spiritual, făcând exegeza din punctul de vedere al moralei precum și în legătură cu viața lor. Numai rare ori a ținut cuvântări dogmatice. A murit la 45 de ani, după 18 ani de episcopat.

Tot în acest număr se reproduce articolul P.C. Pr. Gnedici, docent la Academia Teologică din Leningrad, intitulat «Despre modul de a teologhisi al Sf. Părinți» (trad. P.C. Pr. B. Țurcanu-Lugoj), — articol apărut în nr. 3/1955 al «Revistei Patriarhiei Moscovei».

P.C. Pr. P. Bogdan semnează articolul «Contribuția Bisericii Ortodoxe Ruse în lupta pentru pace».

Diaconul Nicolae semnează articolul «Icoana ortodoxă rusă», arătând că arta icoanei a ajuns în Rusia la apogeul în sec. al XV-lea, la Moscova și Novgorod, fiind legată de numele a doi mari iconografi: Cuviosul Andrei Rublev și Maistrul Dionisie.

Rublev are o influență imensă. — și la 160 de ani după moartea sa, stilul lui e considerat ca ideal al picturii bisericești. În 1551 un ucaz al lui Ivan cel Groaznic porunca ca «icoanele să fie pictate în stilul lui Andrei Rublev și al altor pictori renumiți».

Aceleași tradiții le păstrează școala lui Dionisie. «Icoana rusă — lipsită de naturalismul și impresionismul iconografiei occidentale —, lasă mai liberă acțiunea elementului duhovnicesc, stabilește o mai directă legătură între sufletul credinciosului și obiectul pietății sale. Icoana rusă n-a devenit idol sau fetiș, ci a rămas vehicolul — minor dar comun — al descoperirii Dumnezeirii sau sfințeniei înaintea omului duhovnicesc».

În Biserica Ortodoxă Rusă, icoana s-a bucurat de o cinstire generală. Prin grija Statului Sovietic pentru operele de artă, frescele și icoanele au fost curățate de straturile de pictură suprapuse, aflându-se din nou vechea icoană rusă din epoca de înflorire a acestei arte.

Pe marginea poemului «Demonul» de Lermontov, sînt publicate interesante însemnări asupra funcțiunii katarctice, purificatoare, a iubirii, — idee perfect evanghelică. Iubirea profundă și pură nu se naște decît într-un suflet pur sau care tinde spre curăție. Adevărata iubire purifică. «Iubire este, pînă la un punct, motorul întregului proces soteriologic. Ca să realizezi binele trebuie să iubești, iubirea îți dă puterea necesară. Iubind, te mîntuiești și pe tine însuși, și persoana asupra căreia îți îndrepti iubirea». Aceeași temă a fost abordată și de Alfred de Vigny în *Eloa*, și de Eminescu în *Luceafărul*.

N. C. semnează interesante note intitulate «Spătarul Nicolae Milescu în Teologia ortodoxă».

De la învățatul spătar ne-au rămas numeroase scrieri cu conținut religios. Traducerea făcută de el e folosită în Biblia din 1688. Dar vrednică de o mai în de aproape cercetare din partea teologilor este mai ales «Enchiridion sive Stella, Orientalis Occidentale splendens». Acest Enchiridion este un mic catehism ortodox, cu explicații amănunțite asupra Euharistiei și prefacerii Sfintelor Daruri în deosebi, arătînd poziția ortodoxă asupra acestei probleme, în opoziție cu poziția catolică și cu cea protestantă.

În plină epocă de controversă asupra prefacerii, Milescu, care se afla la Stettin, e poftit de ambasadorul Franței la Stockholm — marchizul de Pomponne —, să ia parte la discuțiile asupra transsubstanțierii. Pentru a lămuri concepția ortodoxă (despre care pastorul protestant Jean Claude afirmase că e identică cu cea protestantă), Milescu scrie în latinește, apoi în grecește, în 1667, luna februarie, la Stockholm, Enchiridionul. Scrierea a fost trimisă de marchizul de Pomponne călugărilor de la Port-Royal, împreună cu o interesantă scrisoare în care înfățișa evenimentele politice din țările noastre, precum și aprecieri asupra lui Nicolae Milescu. Opusculul lui Milescu a fost publicat — în versiunea latinească — în lucrarea «La perpétuité de la foi de l'Eglise catholique touchant l'Eucharistie, deffendue contre le livre du Seigneur Claude, ministre de Charenton», t. IV, Paris, 1669. Cartea se găsește și în Biblioteca Națională din Paris. Este singura lucrare a lui Milescu tipărită în timpul vieții lui.

«Enchiridion»-ul cuprinde expunerea credinței și obiceiurilor ortodoxe la ruși, greci și romîni, demonstrînd că între ortodoxism și protestantism nu este nici o asemănare. Nu este un tratat sec de teologie, ci o lucrare plină de vioiciune și imagini, constîtuind un important document al vremii, extrem de interesant și din punct de vedere dogmatic.

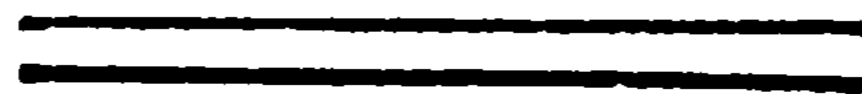
Interesantă este și nota despre «Călătoriile în Rusia ale preotului bănățean Mihail Popovici». Manuscrisul acestor note de călătorie a fost publicat în 1901 la Arad de N. Iorga. Amintim că preotul Mihail Popovici s-a născut la Silbaci-Bacica în 1731. În 1756 ajunge paroh la Sînnicolaul Mare. Între anii 1770-1771 a călătorit în Rusia.

La rubrica «Insemnări» este publicată traducerea articolului lui V. Popov despre Biblioteca Academiei Teologice și a Seminarului din Leningrad, apărut în «Revista Patriarhiei din Moscova» nr. 5/1955.

Menționăm de asemenea însemnarea «Cultura veche slavă, păstrătoare a comorilor literaturii patristice», precum și pe cea «Despre valoarea scrierilor teologice rusești».

La rubrica «Aniversări și Comemorări» menționăm articolul «70 de ani de la proclamarea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Romîne» precum și «Un mare povestitor: Hans Christian Andersen».

Din rubrica «Știri și fapte din cuprinsul Mitropoliei Banatului» aflăm despre tîrnosirea bisericilor din Bolvașnița și Gladna Romîna, recent reparate, și despre lucrările de reparare făcute la Lăpușnicel, Verendin, Plugova, Cornea, Orșova, Chizătău, Ohaba, Forgaci, Răcăștia, etc.

P A R T E A O F I C I A L Ă

**MODIFICAREA ȘI COMPLETAREA UNOR ARTICOLE
DIN STATUTUL PENTRU ORGANIZAREA ȘI FUNCȚIO-
NAREA BISERICII ORTODOXE ROMÎNE**

Prezidiul Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Romîne a emis următorul Decret nr. 68 pentru aprobarea unor modificări și completări ale Statutului pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Romîne:

**PREZIDIUL MARII ADUNĂRI NAȚIONALE
A
REPUBLICII POPULARE ROMÎNE**

D E C R E T

**pentru aprobarea unor modificări și completări ale Statutului
Bisericii Ortodoxe Romîne**

Prezidiul Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Romîne, decretează:

Art. 1.—Se aprobă modificările și completările art. 115, 120, 122, 123 al. II, și art. 124 al. I din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Romîne, votate în Adunarea Națională Bisericească în ședința din 9 octombrie 1955 și înregistrate la Ministerul Cultelor sub nr. 26.680 din 19 octombrie 1955.

Art. 2. — Două exemplare din textele modificate și completate, vizate de Ministerul Cultelor, unul în păstrarea Ministerului Cultelor, iar al doilea în păstrarea Administrației Patriarhale, constituie exemplarele autentice ale Statutului modificat.

**PREȘEDINTELE PREZIDIULUI
MARI ADUNĂRI NAȚIONALE**

Dr. Petru Groza

București, 3 februarie 1956.
Nr. 68.

**SECRETARUL PREZIDIULUI
MARI ADUNĂRI NAȚIONALE**
A. BUNACIU

Publicăm în continuare textul modificărilor și completărilor aprobate prin Decretul de mai sus al Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Romîne:

MODIFICĂRI ȘI COMPLETĂRI

ale art. 115, 120, 122, 123, alin. 2, și art. 124, alin. 1 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, votate de Adunarea Națională Bisericească în ședința din 9 octombrie 1955, înregistrate la Ministerul Cultelor sub nr. 26680 din 19 octombrie 1955 și aprobate prin

Decretul Prezidial nr. 68 din 3 februarie 1956.

Art. 115. — Pregătirea personalului bisericesc se face în:

- a) Școli de cântăreți și seminarii teologice;
- b) Seminarii monahale;
- c) Institute teologice de grad universitar.

Art. 120. — Diaconii și preoții slujitori se recrutează dintre licențiații sau doctorii în teologie și absolvenții seminariilor teologice, care au depus examenul de capacitate preoțească, la propunerea Consiliului Eparhial sau la propunerea Adunării Parohiale, în cazurile când Chiriarhul va cere.

Art. 122. — La parohiile de categoria I-a se numesc sau se aleg doctorii în teologie și licențiații în teologie, care au obținut diploma de capacitate preoțească cu nota «foarte bine».

La parohiile de categoria II-a se numesc sau se aleg cu precădere, cei de la aliniatul precedent și cei cu diplome de capacitate preoțească cu nota «bine».

La parohiile de categoria III-a se numesc sau se aleg cu precădere, cei de la aliniatul precedent, și cei cu diplome de capacitate preoțească cu nota «suficient».

La parohiile de categoria II-a, când nu sînt solicitanți licențiați în teologie, se numesc absolvenți ai seminarului teologic cu media generală peste 9 obținută la examenul de capacitate preoțească, iar la parohiile de categoria III-a, nesolicitate de candidații prevăzuți la aliniatele precedente, se numesc absolvenți ai seminariilor teologice.

Art. 123. — Aliniatul 2.

După cinci ani de activitate și după audierea unor cursuri speciale, clericilor provizorii vor depune examenul de definitivare în fața comisiunilor instituite de Sf. Sinod pe lângă fiecare Institut Teologic de grad universitar (Centru de îndrumare respectiv), pentru preoții licențiați în teologie și pe lângă fiecare Seminar teologic pentru preoții nelicențiați în teologie.

Art. 124. — Aliniatul 1.

După un nou termen de cinci ani de la examenul de definitivare și după audierea unor cursuri speciale, clericii vor depune examenul de promovare în fața comisiunilor instituite de Sf. Sinod pe lângă Institutele Teologice de grad universitar, pentru preoții licențiați în teologie și pe lângă fiecare Seminar Teologic pentru preoții nelicențiați în teologie.

LUCRĂRILE SFÎNTULUI SINOD AL BISERICII ORTODOXE ROMÎNE ÎN SESIUNEA ORDINARĂ DIN FEBRUARIE 1956

SUMARUL ȘEDINȚEI DIN 25 FEBRUARIE 1956

La orele 10 dimineața s-a săvârșit Doxologia în paraclisul din palatul patriarhal, în prezența Prea Fericitului Patriarh Justinian și a membrilor Sfântului Sinod, după care II. PP. SS. și PP. SS. Chiriarhi au intrat în sala de ședințe a Sfântului Sinod.

Prea Fericitul Patriarh, Președintele Sfântului Sinod invită pe P.S. Episcop Antim Țirgovișteanu să citească apelul nominal. Sînt prezenți: II. PP. SS. Mitropoliți: Sebastian al Moldovei și Sucevei, Firmilian al Olteniei, Vasile al Banatului și PP. SS. Episcopi: Iosif al Rîmnicului și Argeșului, Antim al Buzăului, Teofil al Romanului și Hușilor, Chesarie al Dunării de Jos, Nicolae al Clujului, Andrei al Aradului, Valerian al Oradiei și PP. SS. Episcopi Vicari Patriarhali Antim Țirgovișteanu și Theoctist Botoșăneanu.

Constatîndu-se că la ședință sînt prezenți toți II. PP. SS. și PP. SS. membri, Prea Fericitul Patriarh Justinian roagă pe dl. Ion Bărbulescu, director general în Ministerul Cultelor, să citească decizia ministerială de deschidere a sesiunii ordinare a Sfântului Sinod pe anul 1955.

Dl. Ion Onțanu, directorul secretariatului citește deciziunea nr. 4587/956 a Ministerului Cultelor.

În continuare, Prea Fericitul Patriarh Justinian aduce la cunoștința Sfântului Sinod că Dl. Acad. Prof. Petre Constantinescu-Iași, Ministrul Cultelor, nu poate lua parte la ședință, fiind bolnav, și propune să i se trimită următoarea

TELEGRAMĂ

*Domnului Acad. Prof. P. CONSTANTINESCU-IAȘI
Ministrul Cultelor*

BUCUREȘTI

«În numele Sfântului Sinod și al Nostru personal, vă exprimăm regretul de a nu fi fost în mijlocul nostru la deschiderea sesiunii din anul acesta și vă facem urări calde de grabnică și deplină însănătoșire».

Sfântul Sinod aprobă textul telegramei.

Prea Fericitul Patriarh Justinian arată principalele probleme pe care Sfântul Sinod le va avea de examinat și rezolvat în această sesiune și propune Sfântului Sinod constituirea comisiunilor sinodale pe anul 1956.

Sfântul Sinod aprobă următoarele comisiuni:

I. Comisiunea afacerilor străine

Președinte: I.P.S. Mitropolit Sebastian al Moldovei și Sucevei,
Membri: P.S. Episcop Valerian al Oradiei,
Raportor: P.S. Episcop Antim Țirgovișteanu, Vicar Patriarhal.

II. Comisiunea pentru doctrină, viață religioasă și pentru minăstiri

Președinte I.P.S. Mitropolit Vasile al Banatului,
 Membri: P. S. Episcop Iosif al Rîmnicului și Argeșului,
 P. S. Episcop Andrei al Aradului,
 Raportor: P.S. Episcop Teofil al Romanului și Hușilor.

III. Comisiunea canonică-juridică și pentru disciplină

Președinte: I.P.S. Mitropolit Firmilian al Olteniei,
 Membri: P.S. Episcop Nicolae al Clujului,
 Raportor: P.S. Episcop Antim al Buzăului.

IV. Comisiunea pentru pregătirea personalului bisericesc

Președinte: I.P.S. Mitropolit al Ardealului,
 Membri: P.S. Episcop Chesarie al Dunării de Jos,
 Raportor: P.S. Episcop Theoctist Botoșăneanu, Vicar Patriarhal.

In continuare, P.S. Secretar prezintă Sfîntului Sinod următoarele lucrări:

1. Tem. nr. 413/956. Adresa Sf. Arhiepiscopii a Timișoarei cu privire la proclamarea canonizării Sfîntului Iosif cel Nou de la Partoș.

2. Tem. nr. 1233/956. Fixarea datei Sf. Paști și proiectul de calendar pe anul 1957.

3. Tem. nr. 8863, 8970, 8971, 9815, 10130, 10318, 11132, 11381/1955 și 280, 353/956. Situația mișcării stiliste în urma măsurilor luate de Sfîntul Sinod, după datele primite de la Eparhii și de la Comisiunea specială a Sfîntului Sinod.

4. Tem. nr. 63, 205, 279, 714, 1000, 1035, 1107, 1228/1956. Dări de seamă, itinerarii pastorale ale II. PP. SS. și PP. SS. Chiriarii.

Se trimit spre studiere și referire Comisiunii pentru doctrină, viață religioasă și pentru minăstiri.

5. Tem. nr. 411/956. Cererea de recurs a monahului Teofan Vintilă de la Sf. Minăstire Ciolanu, Eparhia Buzăului, împotriva sentinței de excludere din monahism.

6. Tem. nr. 11452/955. Cazul preotului Al. B. Ionescu din Eparhia Oradiei, care cere eliberarea cărții canonice pentru ieșirea din Eparhie.

7. Tem. nr. 8682/955. Cererea de recurs a preotului Virgil Popescu de la parohia Redea de Apus I din Eparhia Craiovei, împotriva sentinței de caterisire.

8. Tem. nr. 9818/955. Referat privind parohiile sărace din cuprinsul Eparhiilor din Ardeal, în vederea creării unui fond de ajutorare.

9. Tem. nr. 8064/956. Adresa Mitropoliei Banatului pentru confirmarea unui membru în Consistoriul Central Monahal.

10. Tem. nr. 1113/956. Adresa Sf. Arhiepiscopii a Timișoarei în legătură cu delimitarea Eparhiilor Timișoarei și Aradului.

11. Tem. nr. 1425/956. Recursul preotului Constantin Chiorpec de la parohia T. Vladimirescu, Eparhia Dunării de Jos, împotriva sentinței de caterisire.

12. Tem. nr. 1630/956. Cererea de iertare a monahiei Amfilohia Popescu de la Sfînta Minăstire Pasărea, Eparhia Bucureștilor.

13. Examinarea canonică a celui ales de Colegiul Electoral pentru scaunul vacant de Arhiepiscop de Alba Iulia și Sibiu și Mitropolit al Ardealului.

Se trimit spre studiere și referire Comisiunii canonică-juridică și pentru disciplină.

Prea Fericitul Patriarh Justinian aduce la cunoștința Sfîntului Sinod că la Birou s-au primit, pînă în prezent, următoarele comunicări scrise:

1. In legătură cu obligativitatea posturilor pentru copii și bolnavi.
2. Propunere pentru completarea salarizării clerului de la catedrale.
3. Protocolul înscăunării și instalării episcopilor și mitropoliților.
4. Propunere pentru acordarea rangurilor de arhimandrit Protosincelilor Grigore Băbuș și Gherasim Cristea, din cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Sfîntul Sinod hotărăște:

Comunicările de mai sus să fie trecute la Comisiuni pentru studiere și examinare, respectiv: primele două la Comisiunea pentru doctrină, viață religioasă și pentru minăstiri, iar ultimele două la Comisiunea canonică-juridică și pentru disciplină.

La orele 11,30, Prea Fericitul Patriarh Justinian suspendă ședința pînă la orele 17, pentru ca membrii Comisiilor să poată studia și referi asupra lucrărilor ce le-au fost repartizate.

*

Ședința se redeschide la orele 17 sub președinția Prea Fericitului Patriarh Justinian, de față fiind și dl. Director General Ioan Bărbulescu din Ministerul Cultelor.

P.S. Episcop Antim al Buzăului, raportorul Comisiunii canonică-juridică și pentru disciplină, prezintă Sfîntului Sinod referatele Comisiunii asupra:

1. Tem. nr. 411/1956. Cererea de recurs a monahului Teofan Vintilă de la Sf. Mînaștire Ciolanu, Eparhia Buzăului, împotriva sentinței de excludere din monahism.

Cercetînd dosarul în cauză, Comisiunea constată că nu sînt motive canonice și legale pentru admiterea recursului fostului monah Teofan Vintilă, și propune Sfîntului Sinod respingerea recursului.

Sfîntul Sinod aprobă propunerea de mai sus a Comisiunii.

2. Tem. 11452/1955. Cazul preotului Alexandru B. Ionescu din Eparhia Oradiei, care cere eliberarea cărții canonice pentru ieșirea din eparhie.

Cercetînd dosarul, Comisiunea socotește că preotul în cauză stă sub învinuirea de a-și fi părăsit postul fără încuviințarea Chiriarhului său și propune ca Sfîntul Sinod să respingă cererea nămitului preot, care rămîne destituit.

În urma discuțiilor la care iau parte Prea Fericitul Patriarh Justinian, I.P.S. Mitropolit Firmilian și PP. SS. Episcopi Nicolae al Clujului și Valerian al Oradiei, Sfîntul Sinod hotărăște:

Dosarul cu cauza preotului Alexandru B. Ionescu se va trimite P.S. Episcop Valerian al Oradiei pentru reexaminare și găsirea unei soluții drepte.

3. Tem. nr. 8682/1955. Cererea de recurs a preotului Virgil Popescu de la parohia Redea de Apus I din Eparhia Craiovei, împotriva sentinței de caterisire.

Examinînd dosarul, Comisiunea constată vinovăția preotului în cauză și propune ca Sfîntul Sinod să respingă recursul, preotul Virgil Popescu rămînînd definitiv caterisit.

În urma discuțiilor care au avut loc și la propunerea I.P.S. Mitropolit Firmilian al Olteniei, Sfîntul Sinod hotărăște:

Se admite recursul preotului Virgil Popescu de la parohia Redea de Apus I, Eparhia Craiovei, se casează sentința de caterisire și se trimite dosarul spre rejudecare în fond la Consistoriul Central Bisericesc.

4. Tem. nr. 1425/1956. Recursul preotului Constantin Chiorpec de la parohia T. Vladimirescu, Eparhia Dunării de Jos, împotriva sentinței de caterisire.

Studiind dosarul și țînînd seama și de referatul Inspectorului general bisericesc, Comisiunea propune Sfîntului Sinod să admită recursul nămitului preot, cu rejudecarea de către Consistoriul Central Bisericesc.

Sfîntul Sinod hotărăște:

Se admite recursul preotului Constantin Chiorpec de la parohia T. Vladimirescu, raionul Bujor, Eparhia Dunării de Jos, se casează sentința de caterisire și se trimite dosarul spre rejudecare în fond la Consistoriul Central Bisericesc.

5. Tem. nr. 1620/1956. Cererea de iertare a monahiei Amfilohia Popescu de la Sf. Mînaștire Pasărea, Eparhia Bucureștilor.

Constatînd, pe de o parte, că numita a dat toate asigurările că înțelege să intre în ascultarea și ordină vieții monahale și dovedește căință sinceră pentru neascultarea care a dus la depunerea ei din treapta monahală, iar pe de altă parte, văzînd că are aviz favorabil din partea Chiriarhului ei, Prea Fericitul Patriarh Justinian, Comisiunea propune Sfîntului Sinod să-i acorde iertarea solicitată și să fie repusă în treapta de monahie.

Sfîntul Sinod aprobă propunerea de mai sus a Comisiunii.

6. Tem. nr. 1064/1956. Adresa Sf. Mitropolii a Banatului pentru confirmarea unui membru în Consistoriul Central Monahal.

Prin adresa Sf. Arhiepiscopii a Timișoarei se aduce la cunoștința Sfîntului Sinod că P.C. Arhim. Iulian Nicoară, membru în Consistoriul Central Monahal din partea acestei Mitropolii, a trecut în Eparhia Oradiei din cuprinsul Sf. Mitropolii a Ardealului. Prin această trecere, Sf. Mitropolie a Banatului nu-și mai are delegat în Consistoriul Central Monahal. Neavînd în cuprinsul ei un alt arhimandrit cu pregătirea teologică cerută de art. 246 din Regulamentul de procedură bisericească,

Sf. Mitropolie a Banatului roagă Sfântul Sinod să confirme delegația P.C. Arhim. Iulian Nicoară în Consistoriul Central Monahal, avînd și avizul favorabil al P.S. Episcop Valerian al Oradiei, comunicat cu adresa nr. 365/1956.

La propunerea Comisiunii,

Sfântul Sinod aprobă ca P.C. Arhim. Iulian Nicoară să funcționeze mai departe ca membru al Consistoriului Central Monahal, în calitate de delegat al Sf. Mitropolii a Banatului.

7. Tem. nr. 1315/1956. Adresa Sf. Arhiepiscopii a Timișoarei cu privire la împărțirea raionului Lipova între această eparhie și Sf. Episcopie a Aradului.

In urma discuțiilor la care iau parte Prea Fericitul Patriarh Justinian, I.P.S. Mitropolit Vasile al Banatului și P.S. Episcop Andrei al Aradului, Sfântul Sinod hotărăște:

Cele două Eparhii în cauză vor stabili un acord nou, ținînd seamă că unitatea administrativă de bază în delimitarea teritorială a Eparhiilor o constituie raionul, potrivit hotărîrii Sfântului Sinod din anul 1952. Cei doi Chiriarhi vor comunica rezultatul acordului la care au ajuns, în ședința Sfântului Sinod de luni 27 februarie a.c.

8. Tem. nr. 10565 1955. Situația parohiilor sărace din Transilvania.

Examinînd dosarul în cauză cu privire la ajutorarea unor parohii sărace din Ardeal și constatînd că numai Sf. Arhiepiscopie a Sibiului și Sf. Episcopie a Oradiei au prezentat tablourile de parohiile sărace din cuprinsul Eparhiilor lor, cerute de Sfântul Sinod, la propunerea Comisiunii, Sfântul Sinod hotărăște:

Soluționarea situației parohiilor sărace din Ardeal se amînă pînă după alegerea noului Mitropolit al Ardealului, care, împreună cu ceilalți Ierarhi ardeleni va studia această problemă, prezentînd propuneri concrete.

9. Tem. nr. 1622/1956. Adresa nr. 3141/1956 a Sf. Arhiepiscopii a Bucureștilor, prin care propune ridicarea la rangul de arhimandrit a protosincelilor Grigore Băbuș și Gherasim Cristea.

Apreciînd că cei doi protosinceli sînt vrednici de această distincție și îndeplinesc întru totul condițiile statutare și regulamentare, Comisiunea propune să se acorde celor doi protosinceli rangul de arhimandrit.

Sfântul Sinod aprobă propunerea de mai sus a Comisiunii.

10. Tem. nr. 1623/1956. Referatul Prea Fericitului Patriarh Justinian asupra protocolului înscăunării și instalării Episcopilor și Mitropoliților în Biserica Ortodoxă Romînă.

Comisiunea ia act de referatul Prea Fericitului Patriarh Justinian și propune Sfântului Sinod ca investitura Episcopilor și Mitropoliților să fie făcută de Intîistătorul Bisericii noastre, iar intronizarea Episcopilor să se facă de către Mitropolitul respectiv, iar intronizarea Mitropoliților de către Patriarhul țării, după datinile în vigoare.

Sfântul Sinod aprobă propunerea de mai sus a Comisiunii.

Inainte de închiderea ședinței, I.P.S. Mitropolit Sebastian al Moldovei și Sucevei prezintă Sfântului Sinod un referat în scris cu privire la acordarea unei doțaii Bisericii Ortodoxe Siriene pentru susținerea liceului confesional ortodox din Damasc.

Se trimite spre studiere și referire Comisiunii afacerilor externe.

Prea Fericitul Patriarh Justinian ridică ședința la orele 21, anunțînd pe cea viitoare pentru luni 27 februarie a.c., orele 10 dimineața.

PREȘEDINTE,

† JUSTINIAN

PATRIARHUL ROMÎNIEI

SECRETAR,

† ANTIM TIRGOVIȘTEANU

VICAR PATRIARHAL

SUMARUL ȘEDINȚEI DIN 27 FEBRUARIE 1956.

Ședința se deschide la orele 10 dimineața sub președinția Prea Fericitului Patriarh Justinian, de față fiind toți II. PP. SS. și PP. SS. membri ai Sfântului Sinod. Se rostește rugăciunea «Impărate Ceresc».

La ședință ia parte și Dl. Ioan Bărbulescu, Director General în Ministerul Cultelor.

P.S. Secretar citește sumarul ședinței Sfântului Sinod din 25 februarie a.c., care, pus la vot, se aprobă nemodificat.

Prea Fericitul Patriarh Justinian aduce la cunoștința Sfântului Sinod că din partea Colegiului Electoral Bisericesc s-a depus la Biroul Sfântului Sinod întregul dosar ale alegerii P. C. Pr. Econom Stavrofor Dr. Justin Moiescu ca Arhiepiscop de Alba Iulia și Sibiu și Mitropolit al Ardealului, alegere care a avut loc în ziua de 26 februarie a. c.

Se dă spre studiere și referire Comisiei canonică-juridică și pentru disciplină,

Prea Fericitul Patriarh Justinian suspendă ședința pentru ca membrii Comisiunii canonică-juridică și pentru disciplină să facă verificarea actelor și cercetarea canonică a noului ales.

După redeschiderea ședinței, la invitația Prea Fericitului Patriarh Justinian, P.S. Episcop Antim al Buzăului, raportorul Comisiunii canonică-juridică și pentru disciplină, citește referatul asupra:

1. Tem. nr. 1595/1956. Adresa Colegiului Electoral Bisericesc din 26 februarie a.c., prin care înaintează Sfântului Sinod dosarul alegerii noului Arhiepiscop de Alba Iulia și Sibiu, și Mitropolit al Ardealului, pentru cercetare și examinare canonică.

Comisiunea constată că alegerea săvârșită de Colegiul Electoral Bisericesc în ziua de 26 februarie a.c., în persoana P.C. Pr. Econom Stavrofor Dr. Justin Moiescu, ca Arhiepiscop de Alba Iulia și Sibiu, și Mitropolit al Ardealului, s-a făcut în condițiunile canonice și legale prevăzute de Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române și de Regulamentul în vigoare.

După aceasta, Comisiunea a procedat la examinarea canonică a noului ales, în conformitate cu prevederile art. 131 din Statut și constată că din acest punct de vedere noul ales întrunește toate condițiunile cerute pentru a fi hirotonit ca Arhiepiscop.

In consecință, Comisiunea propune plenului Sfântului Sinod:

1. Să aprobe alegerea P.C. Pr. Econom Stavrofor Prof. Dr. Justin Moiescu ca Arhiepiscop de Alba Iulia și Sibiu, și Mitropolit al Ardealului, și ridicarea P.C. Sale la treapta de Arhiepiscop.

2. Hirotonirea întru Arhiepiscop să se facă după tunderea în monahism și trecerea prin rangurile monahale respective.

3. Dosarul alegerii să se trimită spre confirmare Prezidiului Marii Adunări Naționale, prin Ministerul Cultelor, conform art. 131 din Statut.

Sfântul Sinod aprobă cu unanimitate de voturi propunerile de mai sus ale Comisiunii, și hotărște ca actul alegerii să fie trimis Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române, prin Ministerul Cultelor, pentru obținerea Decretului respectiv.

2. Tem. nr. 1315/1956. Asupra delimitării teritoriale a Eparhiilor Timișoarei și Aradului.

Potrivit hotărârii Sfântului Sinod din 25 februarie a.c., I.P.S. Mitropolit Vasile al Banatului și P.S. Episcop Andrei al Aradului aduc la cunoștința Sfântului Sinod, printr-o declarație scrisă, că sînt de acord să rămînă în vigoare hotărîrea luată de Sfântul Sinod în ședința din 26 septembrie 1955 și rectificată de Adunarea Națională Bisericească în ședința din 9 octombrie 1955, cu privire la delimitarea teritorială a Eparhiilor Timișoarei și Aradului, cu rugămîntea ca aplicarea ei să înceapă de la data de 1.III.1956.

Sfântul Sinod ia act cu aprobare de acordul ultim intervenit între cele două Eparhii.

P.S. Episcop Teofil al Romanului și Hușilor, raportorul Comisiunii pentru doctrină, viață religioasă și pentru minăstiri, citește referatele asupra:

1. Tem. nr. 413/1956. Adresa Sf. Arhiepiscopii a Timișoarei cu privire la proclamarea canonizării Sfântului Iosif cel Nou de la Partoș.

Data canonizării Sfântului Ioan cel Nou de la Partoș se va fixa de Mitropolia Banatului, de comun acord cu autoritățile locale, făcându-se cunoscut Cancelariei Sfântului Sinod din timp, data definitivă și invitațiile pe care Sf. Mitropolie a Banatului înțelege să le facă în legătură cu această solemnitate.

2. Tem. nr. 1233/1956. Fixarea datei Sf. Paști și proiectul de calendar pe anul 1957.

În urma discuțiilor care au avut loc și la propunerea Prea Fericitului Patriarh Justinian, Sfântul Sinod hotărăște:

1. Sf. Paști se fixează în anul 1957, la 21 aprilie.

2. Intocmirea calendarelor se lasă la latitudinea fiecărui Centru Eparhial.

3. Tem. nr. 1426/1956. Referatul Prea Fericitului Patriarh Justinian în legătură cu obligativitatea posturilor pentru copii și bolnavi.

Comisiunea este de acord cu considerațiunile teoretice și constatările practice din referatul Prea Fericitului Patriarh Justinian și propune Sfântului Sinod să acorde dezlegările menționate în referat.

Sfântul Sinod hotărăște:

Se aprobă referatul Prea Fericitului Patriarh Justinian asupra unor dezlegări privind postul la copii și bolnavi, care se va trimite tuturor II. PP. SS. și PP. SS. Chiriarhi pentru a face recomandări duhovnicilor în spiritul acestor îndrumări.

4. Tem. nr. 1094/1956. Propunerea pentru completarea salarizării clerului din catedralele eparhiale.

Cu cererea înregistrată la nr. 1094/1956, preotul Victor Gh. Popescu, deservent la catedrala Sf. Episcopii a Rîmnicului și Argeșului, pune problema reglementării situației deservenților de la catedralele episcopale, sub raportul salarizării, care nu primesc întregire de salariu, dar sînt încadrați în schimb în funcții administrative la cancelariile Centrelor Eparhiale respective. Aceștia primesc din bugetul Statului salariul de preot, iar din fonduri proprii salariul funcțiunii ce îndeplinesc în administrația eparhială. Acest fel de salarizare prezintă două inconveniente:

— în caz de pensionare, salariul de funcționar nu cumulează cu cel de preot;

— în caz de boală și concediu medical, primește ajutor numai în funcție de unul dintre salarii.

În urma propunerilor formulate de Comisie și a discuțiilor ce au avut loc, Sfântul Sinod hotărăște:

Diaconii și preoții de mir și din cinul monahal, slujitori la catedralele eparhiale, plătiți din bugetul Statului, pot fi folosiți la cerere în cancelariile eparhiale, prestînd în total o muncă de 8 ore zilnic, urmînd ca pentru munca prestată în cancelarie să primească, cu titlul de întregire la salariu, ținîndu-se seama de studii și vechime, diferența pînă la cuantumul stabilit prin hotărîrea Sfântului Sinod din anul 1955.

5. Tem. nr. 63, 205, 279, 714, 1000, 1035, 1107, 1228/1956. Rapoarte — itinerarii pastorale ale II. PP. SS. și PP. SS. Chiriarhi.

Din rapoartele primite de la toți II. PP. SS. și PP. SS. membri ai Sfântului Sinod, Comisiunea constată că toți Chiriarii s-au străduit să desfășoare o cît mai intensă activitate pastorală în îndrumarea clerului și a credincioșilor, în cursul anului 1955.

Cu ocazia vizitelor pastorale, a sfințirilor de biserici, a conferințelor proto-popești și cu alte prilejuri, Chiriarii, coborînd în mijlocul clerului și credincioșilor, au liturghisit, au predicat și au îndrumat pe toți păstoriții să păstreze credința adevărată, să sporească în viața cea bună după Evanghelie, îndemnîndu-i în același timp să ia parte activă la acțiunea pentru pace și să contribuie cît mai rodnic la eforturile poporului nostru pentru o viață mai bună.

Sfântul Sinod ia act cu aprobare de activitatea rodnică a II. PP. SS. și PP. SS. Chiriarii, în cursul anului 1955.

6. Tem. nr. 8863, 8970, 8971, 9815, 10130, 10318, 11132, 11381/955 și 280, 353/956. Situația mișcării stiliste în urma măsurilor luate de Sfântul Sinod, după datele primite de la Eparhii și de la Comisiunea specială a Sfântului Sinod.

În urma discuțiilor la care iau parte II. PP. SS. și PP. SS. Chiriarii, Sfântul Sinod hotărăște:

1. Se ia act de activitatea desfășurată de Centrele Eparhiale prin echipele misionare respective, pentru readucerea stilistilor la Biserica Ortodoxă Romînă.

2. În parohiile care au stilști, preoții găsiți necorespunzători, — prin derogare de la dispozițiunile Regulamentelor bisericești în vigoare, — vor fi mutați de Chi-

riarhul locului, la propunerea Consiliului Eparhial, aducându-se în locul lor alții mai vrednici.

7. Tem. nr. 1674/1956. Adresa Sf. Arhiepiscopii a Bucureștilor prin care solicită să se lămurească situația canonică a ieromonahului Macarie Neacșu, starețul schiturilor stiliste din comunele Ileana, raionul Lehliu, și Copăceni, raionul Vidra, Eparhia Bucureștilor, revenite sub ascultarea Bisericii Ortodoxe Române.

Cercetînd actele din dosar, Comisiunea constată că susnumitul ieromonah a fost hirotonit de fostul arhiereu Galaction Cordun, după ce acesta din urmă a fost caterisit de Sfîntul Sinod pentru aderarea la Mișcarea stilistă, care s-a dovedit, la noi, schismatică și eretică.

Potrivit dispozițiilor canonului 1^{al} Sf. Vasile cel Mare și canonului 4 al Sinodului II Ecumenic, efectul caterisirii celor ce îmbrățișează o învățătură eretică este pierderea harului și căderea din succesiunea apostolică.

Pe temeiul acestor considerațiuni, Comisiunea propune să fie declarate nule toate hirotoniile, hirotesile și actele sacerdotale săvîrșite de fostul arhiereu Galaction Cordun după caterisirea lui de către Sfîntul Sinod, la data de 14 aprilie 1955.

În consecință, Comisiunea apreciază că și hirotonia lui Macarie Neacșu, întrucît este săvîrșită în condițiunile de mai sus, trebuie să fie socotită nulă, iar primirea acestuia în cler se poate face, după cuvenita pocăință, prin hirotonie canonică.

Sfîntul Sinod aprobă propunerea de mai sus a Comisiunii.

P.S. Episcop Antim Tîrgovișteanu, Vicar Patriarhal, raportorul Comisiunii afacerilor străine, citește referatul asupra:

1. Tem. nr. 1670/1956. Referatul I.P.S. Mitropolit Sebastian al Moldovei și Sucevei cu privire la acordarea unei dotații Bisericii Ortodoxe Siriene, pentru susținerea liceului confesional mixt ortodox din Damasc.

Comisiunea apreciînd situația materială precară a Bisericii Ortodoxe din Siria, expusă prozelitismului romano-catolic și protestant — prin misiunile respective —, și avînd în vedere relațiile de prietenie strînsă stabilite între Patriarhia Romîna și Patriarhia Apostolică a Antiohiei, propune a se acorda Bisericii Siriene o subvenție de 12.000 lire siriene din fondurile Patriarhiei Romîne, pentru susținerea liceului ortodox confesional mixt din Damasc.

Sfîntul Sinod aprobă propunerea de mai sus a Comisiunii.

Terminîndu-se ordinea de zi, Prea Fericitul Patriarh Justinian mulțumește II. PP. SS. și PP. SS. membri ai Sfîntului Sinod pentru felul cum s-au dezbătut și rezolvat problemele de pe ordinea de zi. Prea Fericirea Sa mulțumește și D-lui Director General Ioan Bărbulescu pentru participarea sa la ședințele Sfîntului Sinod din această sesiune.

I.P.S. Mitropolit Sebastian al Moldovei și Sucevei, în numele membrilor Sfîntului Sinod, mulțumește Prea Fericitului Patriarh Justinian pentru înțelepciunea cu care a condus dezbaterile în timpul acestei sesiuni.

La invitarea Prea Fericitului Patriarh Justinian, reprezentantul Ministerului Cultelor citește Decizia Ministerială nr. 4727/1956 pentru închiderea sesiunii ordinare a Sfîntului Sinod pe anul 1956.

Ședința se ridică la orele 14

PREȘEDINTE,
† JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÂNIEI

SECRETAR,
† ANTIM TIRGOVIȘTEANU
VICAR PATRIARHAL

LUCRĂRILE COLEGIULUI ELECTORAL PENTRU ALEGEREA EPISCOPIOR ȘI ARHIEPISCO- PILOR-MITOPOLIȚI

PROCESUL VERBAL AL ȘEDINȚEI DIN 26 FEBRUARIE 1956.

În baza convocării nr. 1125/1956 a Consiliului Național Bisericesc, membrii Adunării Naționale Bisericești, membrii de drept și membrii Adunării Eparhiale a Sf. Arhiepiscopii de Alba Iulia și Sibiu, s-au întrunit conform art. 130 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, în Colegiu Electoral pentru alegerea Episcopilor și Arhiepiscopilor-Mitropoliți, în sala de ședințe a Adunării Naționale Bisericești din Palatul Patriarhal, pentru a alege Arhiepiscop al Sfintei și de Dumnezeu păzitei Eparhii de Alba Iulia și Sibiu, și Mitropolit al Ardealului, devenită vacantă prin decesul I.P.S. Mitropolit Nicolae Bălan.

La orele 10 dimineața s-a oficiat slujba Doxologiei în paraclisul din Palatul Patriarhal. După Doxologie, membrii Colegiului Electoral au trecut în sala de ședințe, iar o delegație compusă din membrii Colegiului Electoral s-a prezentat Prea Fericitului Patriarh Justinian invitându-l, împreună cu II. PP. SS. Mitropoliți să ia parte la lucrările Colegiului Electoral.

Prea Fericitul Patriarh Justinian a intrat în sala de ședințe împreună cu Dl. Dr. Petru Groza, Președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române, Dl. Ing. Bălan, Ministrul Adjunct, delegatul D-lui Președinte al Consiliului de Miniștri, și Dl. Ministru Bucur Șchiopu, — membri de drept ai Colegiului, însoțit de asemenea de II. PP. SS. Mitropoliți.

Membrii Colegiului Electoral se ridică în picioare, aplaudind pe Prea Fericitul Patriarh Justinian și Înălți însoțitori.

Prea Fericitul Patriarh invită la birou pe P.C. Arhim. Dr. Laurențiu Busuioc și dl. Dr. Aurel Botiș pentru a îndeplini funcția de secretari.

P.C. Arhim. Dr. Laurențiu Busuioc citește apelul nominal al membrilor din Colegiul Electoral, compus din membrii Adunării Naționale Bisericești, din membrii de drept conform art. 130 din Statut și din membrii Adunării Eparhiale ai Sf. Arhiepiscopii de Alba Iulia și Sibiu, în total 84 membri, din care se scad cei cu mai multe mandate în număr de 5 și rămân votanți 79 membri.

Se constată că din numărul de 84 de membri îndreptățiți a-și da votul la această alegere, sînt prezenți 71 membri, deci Colegiul Electoral poate proceda la alegere.

Prea Fericitul Patriarh Justinian roagă pe dl. Director General Ioan Bărbulescu, din Ministerul Cultelor, să citească Decretul Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române pentru deschiderea Colegiului Electoral, spre alegerea în scaunul de Arhiepiscop de Alba Iulia și Sibiu, și Mitropolit al Ardealului. Dl. I. Bărbulescu citește următorul Decret nr. 94/1956:

Prezidiul Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române,

1. Declară deschis Colegiul Electoral pentru alegerea titularului scaunului vacant de Arhiepiscop de Alba Iulia și Sibiu și Mitropolit al Ardealului, convocat pentru data de 26 februarie 1956.

PREȘEDINTELE PREZIDIULUI
MARI ADUNĂRI NAȚIONALE,
Dr. P. GROZA

SECRETARUL PREZIDIULUI
MARI ADUNĂRI NAȚIONALE,
A. BUNACIU

București, 22 februarie 1956 nr. 94.

În continuare, Prea Fericitul Patriarh Justinian rostește o cuvîntare, în care arată scopul convocării Colegiului Electoral. Prea Fericirea Sa evocă personalitatea marelui Mitropolit Nicolae Bălan, decedat, și subliniază calitățile pe care trebuie să le aibă urmașul fostului Mitropolit al Ardealului.

Prea Fericitul Patriarh Justinian suspendă ședința timp de jumătate de oră, pentru consfătuiri.

La redeschiderea ședinței, Prea Fericitul Patriarh Justinian invită ca bărbați de încredere, din partea Adunării Eparhiale a Sf. Arhiepiscopii de Alba Iulia și Sibiu, pe P.C. Vicar Traian Belășcu și dl. Titus Spătaru.

Colegiul Electoral aprobă numirile făcute. Cei doi bărbați de încredere distribuie buletinele de vot.

Prea Fericitul Patriarh Justinian citește apelul nominal și fiecare membru al Colegiului Electoral depune buletinul în urnă, în văzul tuturor.

După ce au votat toți membrii prezenți, Biroul, împreună cu bărbații de încredere, constată că au votat 71 membri și că numărul buletinelor corespunde cu numărul votanților.

Colegiul ia act de constatările Biroului.

Despuindu-se scrutinul, se constată:

P.C. Pr. Econom Stavrofor Justin Moiescu, 71 voturi.

În urma rezultatului votării, Prea Fericitul Patriarh Justinian proclamă ales pe P.C. Pr. Econom Stavrofor Dr. Justin Moiescu, care a întrunit unanimitatea de voturi, ca Arhiepiscop de Alba Iulia și Sibiu, și Mitropolit al Ardealului.

Prea Fericitul Patriarh Justinian felicită pe noul ales, făcîndu-i urări pentru o cît mai aleasă și rodnică păstorire.

Noul ales mulțumește pentru încrederea cu care a fost cinstit de Colegiul Electoral și rostește o cuvîntare, care se anexează la prezentul proces verbal. (Textul cuvîntării este publicat în numărul de față al revistei noastre.

Terminîndu-se lucrările alegerii, Prea Fericitul Patriarh Justinian roagă pe dl. Director General Ioan Bărbulescu să citească Decretul Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Romîne pentru închiderea Colegiului Electoral. Dl. I. Bărbulescu citește Decretul nr. 99 1956:

PREZIDIUL MARI ADUNARI NAȚIONALE

A

REPUBLICII POPULARE ROMÎNE

DECRET

privind închiderea Colegiului Electoral pentru alegerea Arhiepiscopului de Alba Iulia și Sibiu și Mitropolit al Ardealului.

Prezidiul Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Romîne,

1. Declară închis Colegiul Electoral pentru alegerea titularului scaunului vacant de Arhiepiscop de Alba Iulia și Sibiu și Mitropolit al Ardealului, convocat pentru data de 26 februarie 1956.

PREȘEDINTELE PREZIDIULUI
MARI ADUNARI NAȚIONALE,

Dr. P. GROZA

SECRETARUL PREZIDIULUI
MARI ADUNARI NAȚIONALE,
A. BUNACIU

București, 25 februarie 1956.

Nr. 99.

La orele 13, Prea Fericitul Patriarh Justinian declară ședința închisă.

PREȘEDINTELE COLEGIULUI ELECTORAL,

† *J U S T I N I A N*
PATRIARHUL ROMÎNIEI

SECRETARI:
Arhim. L. Busuioc
Dr. Aurel Botiș

BARBAȚI DE ÎNCREDERE:

Pr. Traian Belășcu
Dr. Titus Spătaru

LUCRĂRILE ADUNĂRII NAȚIONALE BISERICEȘTI IN SESIUNEA ORDINARĂ DIN ANUL 1956

PROCESUL VERBAL AL ȘEDINȚELOR DIN 26 FEBRUARIE 1956.

1. In ziua de duminică 26 februarie 1956, membrii clerici și mireni ai Adunării Naționale Bisericești, convocați în termenul prevăzut de Statutul Bisericii Ortodoxe Române, în sesiunea ordinară de lucru pentru anul 1956, s-au întrunit la Reședința Patriarhală din București, participând, la orele 9,30 dim., împreună cu membrii colegiului Electoral Bisericesc, convocat în scopul alegerii Arhiepiscopului de Alba Iulia și Sibiu și Mitropolit al Ardealului, tot în această zi, la Doxologia rînduită în Paraclisul Patriarhal.

2. După terminarea lucrărilor Colegiului Electoral Bisericesc, au rămas în sala de ședință numai membrii Adunării Naționale Bisericești, pentru a lucra în sesiune ordinară anuală.

3. La orele 12,30, o delegație de membri ai Adunării Naționale Bisericești a invitat pe Prea Fericitul Patriarh Justinian să ia parte și să prezideze Adunarea Națională Bisericească.

4. Prea Fericitul Patriarh Justinian a intrat în sala de ședință însoțit de Inalt Prea Sfințitii Mitropoliți membri, dl. Dr. Petru Groza, d-nii Director General Ioniță Bărbulescu și Director Ioan Onțanu din Ministerul Cultelor, și de delegația Adunării Naționale Bisericești, fiind întâmpinat cu căldură de întreaga Adunare, intonîndu-se Imnul Patriarhal.

5. Prea Fericitul Patriarh-Președinte a anunțat Adunării pe cei trei secretari de ședință, pe care i-a invitat să vină la Birou.

6. P.C. Arhim. Laurențiu Busuioc, prim secretar de ședință a citit apelul nominal și s-a constatat că sînt prezenți aproape unanimitatea membrilor.

7. Prea Fericitul Patriarh-Președinte a anunțat că Adunarea este în număr și poate lucra legal, după care a rugat pe dl. Director General I. Bărbulescu să dea citire Decretului de deschidere emis de Prezidiul Marii Adunări Naționale a R.P.R.

8. Dl. Director General I. Bărbulescu a dat citire Decretului de deschidere nr. 93/1956:

PREZIDIUL MARII ADUNĂRI NAȚIONALE A REPUBLICII POPULARE ROMINE

DECRET

pentru deschiderea sesiunii ordinare 1956 a Adunării Naționale Bisericești
a Bisericii Ortodoxe Romine.

Prezidiul Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Romine,

1. Declară deschisă sesiunea ordinară 1956 a Adunării Naționale Bisericești a Bisericii Ortodoxe Romine, convocată pentru data de 26 februarie 1956.

PREȘEDINTELE PREZIDIULUI
MARII ADUNĂRI NAȚIONALE,
Dr. P. GROZA

SECRETARUL PREZIDIULUI
MARII ADUNĂRI NAȚIONALE,
A. BUNACIU

București, 22 februarie 1956.
Nr. 93.

9. Prea Fericitul Patriarh-Președinte, într-un cuvânt de deschidere, a arătat scopul convocării Adunării Naționale Bisericești, întrunită în sesiune ordinară pentru anul 1956.

10. Prea Fericitul Patriarh-Președinte a propus Adunării textul a patru telegrame, care să fie expediate: D-lui Dr. Petru Groza, Președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale a R.P.R., D-lui Chivu Stoica, Președintele Consiliului de Miniștri, Comitetului Național pentru apărarea păcii din R.P.R. și D-lui Ministru al Căltelor, Acad. Prof. Petre Constantinescu-Iași.

Adunarea a aprobat, prin aplauze, textul următoarelor telegrame, care s-au și expedit:

TELEGRAMĂ

*Domnului Dr. PETRU GROZA,
Președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale a R.P.R.*

L O C O

Membrii Adunării Naționale Bisericești, întruniți în sesiune ordinară, exprimă Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române și Domniei — Voastre personal, sentimentele lor de loialitate și Vă încredințează că slujitorii și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române vor sprijini cu aceeași însuflețire toate acțiunile menite să asigure propășirea Patriei și consolidarea păcii în lumea întreagă.

PREȘEDINTELE
ADUNĂRII NAȚIONALE BISERICESTI,
† J U S T I N I A N
PATRIARHUL ROMÂNIEI

TELEGRAMĂ

*Domnului CHIVU STOICA,
Președintele Consiliului de Miniștri al Republicii Populare Române*

L O C O

Membrii Adunării Naționale Bisericești întruniți în sesiune ordinară, exprimă Guvernului Republicii Populare Române și Domniei — Voastre personal, sentimentele lor de devotament, încredințându-Vă că vor aduce și în viitor contribuția lor la munca pașnică a poporului nostru, pentru înflorirea patriei și propășirea obștească și vor spori lupta lor întru biruința deplină a cauzei sfinte a păcii.

PREȘEDINTELE
ADUNĂRII NAȚIONALE BISERICESTI,
† J U S T I N I A N
PATRIARHUL ROMÂNIEI

TELEGRAMĂ

*COMITETULUI NAȚIONAL PENTRU APĂRAREA PĂCII
din R. P. R.*

L O C O

Membrii Adunării Naționale Bisericești, întruniți în sesiune ordinară, Vă exprimă bucuria lor pentru succesele hotărâtoare obținute de partizanii păcii și Vă încredințează că toți slujitorii și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române vor fi și în viitor aceiași însuflețiți sprijinitori ai cauzei sfinte a păcii și înfrățirii între poame, pentru deplina ei biruință în lumea întreagă.

PREȘEDINTELE
ADUNĂRII NAȚIONALE BISERICESTI,
† J U S T I N I A N
PATRIARHUL ROMÂNIEI

TELEGRAMĂ

*Domnului Acad. Prof. P. CONSTANTINESCU-IAȘI
Ministrul Cultelor*

L O C O

Membrii Adunării Naționale Bisericești, întruniți în sesiune ordinară, Vă reînnoiesc sentimentele lor de dragoste și aleasă prețuire și Vă fac cele mai calde urări de grabnică și deplină însănătoșire.

**PREȘEDINTELE
ADUNĂRII NAȚIONALE BISERICESTI.**

**† J U S T I N I A N
PATRIARHUL ROMÂNIEI**

11. Prea Fericitul Patriarh-Președinte a dispus completarea Comisiunilor permanente ale Adunării și împărțirea lucrărilor de pe Ordinea de zi către fiecare din ele, astfel:

I. Comisiunea de validare și petițiuni:

— Adresa nr. 2.594/1956 a Sfintei Arieepiscopii a Bucureștilor — Mitropolia Ungro-Vlahiei, pentru delegarea P.C. Preot Alexandru Ionescu ca membru în Adunarea Națională Bisericească, în locul P.C. Preot Prof. Acad. Gala Galaction. boinav.

II. Comisiunea Bisericescă:

— Darea de seamă asupra activității bisericești a Administrației Patriarhale, pe anul 1955.

— Darea de seamă asupra capitolului «Invățămîntul teologic», pe anul 1955.

III. Comisiunea Culturală:

— Darea de seamă asupra situației și activității sectorului de Editură și Tipografie al Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, pe anul 1955.

IV. Comisiunea Economică-Financiară:

— Darea de seamă asupra executării Planului financiar pe anul 1955, al Administrației Patriarhale și instituțiilor sale anexe:

- a) Contul de execuție bugetară;
- b) Contul de Profit și Pierdere;
- c) Bilanțul.

— Darea de seamă asupra activității Sectorului Ateliere I al Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, pe anul 1955.

— Darea de seamă asupra activității Sectorului Ateliere II al Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, pe anul 1955.

V. Comisiunea Bugetară:

— Proiectul de Plan Financiar al Administrației Patriarhale și Instituțiilor anexe, pe anul 1956.

12. După împărțirea lucrărilor la comisiuni, Prea Fericitul Patriarh-Președinte a suspendat ședința, invitînd pe membrii Adunării Naționale Bisericești să ia parte la agapa frățească împreună cu membrii Colegiului Electoral Bisericesc și noul ales pentru scaunul de Mitropolit al Ardealului, Prea Cucernicul Pr. Iconom Stavrofor Prof. Dr. Justin Moisescu, și anunțînd continuarea lucrărilor Adunării Naționale Bisericești pentru orele 17.

Ș E D I N Ț A II-A

13. Ședința s-a deschis la orele 17, sub președinția Prea Fericirii Sale Patriarhului Justinian.

14. Pe ordinea de zi sînt referatele Comisiunilor Adunării asupra lucrărilor ce le-au fost repartizate spre studiere și referire.

15. Prea Fericitul Patriarh-Președinte a dat cuvîntul Prea Cucernicului Preot Visarion Petculescu, raportorul Comisiunii de Validare și Petițiuni, pentru a citi referatul cu privire la delegarea de către Adunarea Eparhială a Arhiepiscopiei Bucureștilor a P.C. Preot Vicar Alexandru Ionescu ca membru în Adunarea Națională Bisericească, în locul P.C. Pr. Acad. Gala Galaction, al cărui mandat a fost retras pentru cauză de boală grea.

Comisiunea constată că actele dosarului sînt în ordine și, în conformitate cu dispozițiile art. 67 din Regulamentul organelor centrale ale Patriarhiei Romîne, propune validarea mandatului.

Adunarea Națională Bisericească validează mandatul prin care P.C. Pr. Vicar Alexandru Ionescu este delegat membru al său.

16. Prea Fericitul Patriarh-Președinte aduce la cunoștința Adunării Naționale Bisericești că P.C. Pr. Prof. Acad. Gala Galaction avea și calitatea de membru în Consiliul Național Bisericesc și, pe temeiul art. 25 din Statut și art. 59, lit. f, din Regulamentul organelor centrale ale Patriarhiei Romîne, propune alegerea P.C. Pr. Vicar Alexandru Ionescu ca membru în Consiliul Național Bisericesc, în locul P.C. Pr. Prof. Acad. Gala Galaction.

Adunarea Națională Bisericească aprobă propunerea și alege pe P.C. Pr. Vicar Alexandru Ionescu ca membru în Consiliul Național Bisericesc.

17. La invitarea Prea Fericirii Sale Patriarhului-Președinte, P.C. Pr. Vicar Sabin Truția, raportorul Comisiunii Bisericești, citește referatul asupra Dării de seamă a Sectorului Administrativ Bisericesc al Administrației Patriarhale despre activitatea desfășurată în cursul anului 1955.

Adunarea Națională Bisericească hotărăște:

1. Ia act cu aprobare de Darea de seamă asupra activității Sectorului Administrativ Bisericesc al Administrației Patriarhale, desfășurată în cursul anului 1955.

2. Exprimă respectuoase mulțumiri Prea Fericitului Patriarh Justinian pentru îndrumarea, supravegherea și controlul exercitat în permanență pentru bunul mers și buna desfășurare a activității acestui Sector.

3. Aduce mulțumiri onoratului Guvern al Republicii Populare Romîne și Ministerului Cultelor pentru sprijinul acordat în orice moment Administrației Patriarhale și în general Bisericii Ortodoxe Romîne în împlinirea misiunii ei.

18. Același raportor al Comisiunii Bisericești citește referatul asupra Dării de seamă a Institutului Eiblic — Ateliere II, cu privire la învățămîntul teologic, în cursul anului 1955.

Pe baza constatărilor și propunerilor făcute de Comisiunea Bisericească prin referatul citit,

Adunarea Națională Bisericească hotărăște:

1. Ia act cu aprobare de Darea de seamă asupra învățămîntului teologic.

2. Exprimă călduroase mulțumiri Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian pentru îndrumarea, supravegherea și controlul permanent al activității învățămîntului teologic de toate gradele.

3. Aduce mulțumiri onoratului Guvern al Republicii Populare Romîne și Ministerului Cultelor pentru sprijinul acordat.

19. La invitarea Prea Fericitului Patriarh-Președinte, P.C. Pr. Vicar Traian Belașcu, în calitate de raportor al Comisiunii Culturale, citește referatul asupra Dării de seamă a Sectorului Institutului Biblic — Editură și Tipografie, despre activitatea desfășurată în cursul anului 1955.

La propunerea Comisiunii Culturale, făcută prin referatul citit în ședință,

Adunarea Națională Bisericească hotărăște:

1. Aprobă Darea de seamă a Sectorului Institutului Biblic — Editură și Tipografie asupra activității din anul 1955.

2. Aprobă contul de execuție financiară și bilanțul pe 1955, pentru cifrele prezentate, totalizînd la «Venituri» lei 2.096.864,04, iar la «Cheltuieli» lei 2.160.442,31, dînd descărcare de gestiune P. C. Pr. Consilier Administrativ Patriarhal Zaharia Bilbiie, conducătorul acestui Sector.

3. Aprobă planul de producție și planul financiar pe 1956, cu prevederi la «Venituri» și «Cheltuieli» de lei 2.300.000 în total.

4. Exprimă Prea Fericitului Patriarh Justinian mulțumiri și recunoștință pentru îndrumarea și purtarea de grijă acordate acestui Sector.

5. Exprimă mulțumiri Onoratului Guvern și Ministerului Cultelor pentru sprijinul dat bunelor realizări prin repartiții de materiale, etc.

20. La invitarea Prea Fericitului Patriarh-Președinte, P. C. Preot Carol Pop, în calitate de raportor al Comisiunii Economice-Financiară, dă citire referatului Comisiunii asupra Dării de Seamă despre executarea planului financiar al Administrației Patriarhale pe anul 1955.

Față de constatările și propunerile Comisiunii Economice-Financiară,
Adunarea Națională Bisericească hotărăște:

1. Aprobă contul de gestiune, Contul de Profit și Pierdere și Bilanțul Administrației Patriarhale pe anul 1955.

2. Aprobă Contul de gestiune, Contul de Profit și Pierdere și Bilanțul Institutului Biblic, dînd cuvenita descărcare gestionarilor răspectivi.

3. Exprimă respectuoase mulțumiri Prea Fericitului Patriarh Justinian pentru îndrumarea, grija și munca ce depune în sujba Bisericil Ortodoxe Romîne și pentru frumoasele rezultate obținute în cei 8 ani de păstorire.

4. Aduce mulțumiri Onoratului Guvern al Republicii Populare Romîne și Ministerului Cultelor pentru sprijinul acordat în toate împrejurările Bisericii Ortodoxe Romîne.

21. Acelaș raportor P. C. Pr. Dr. Carol Pop, din partea Comisiunii Economice-Financiare, dă citire referatului asupra Dări de seamă a Sectorului I. B.—Ateliere I, despre activitatea desfășurată în cursul anului 1955, precum și asupra contului de execuție a planului financiar, Contul de Profit și Pierdere și Bilanțul pe anul 1955 și asupra planului financiar și industrial pentru anul 1956.

Pe baza propunerilor Comisiunii Economice-Financiare,

Adunarea Națională Bisericească ia act cu aprobare de activitatea Sectorului I. B.—Ateliere I pe anul 1955 și Contul său de execuție bugetară, Contul de Profit și Pierdere și Bilanțul încheiat, dîndu-se cuvenita descărcare.

2. Ia act cu mulțumire de străduințele depuse de personalul acestei instituții: muncitori, tehnicieni, funcționari și conducători, aducîndu-le felicitări odată cu indemnul de a continua munca și spori rîvna spre a obține rezultate tot mai îmbucurătoare la acest Sector.

3. Aduce mulțumiri Inalt Prea Sfințiților și Prea Sfințiților Chiriarhi, ostentorilor Centrelor Eparhiale, pentru sprijinul acordat acestei instituții în împlinirea rostului ei în slujba sfintei Biserici.

4. Adresează vii mulțumiri Onoratului Guvern și Ministerului Cultelor și tuturor organizațiilor de Stat, care prin ajutorul și concursul ce l-au dat pentru procurări de materiale, utilaje, aparate și mașini, au făcut posibil acest rezultat în activitatea Sectorului I. B.—Ateliere I.

5. Exprimă Prea Fericitului Patriarh Justinian mulțumiri pline de recunoștință pentru îndrumarea rodnică și conducerea fermă acordate acestei instituții, spre a deveni instrument de puternică activitate în dezvoltarea Bisericii Ortodoxe Romîne.

6. Aprobă Planul Financiar și Industrial pe anul 1956 al Sectorului I. B. Ateliere I cu prevederi la «Venituri» și la «Cheltueli» în valoare totală de lei 3 600.000,00.—

22. Prea Fericirea Sa Patriarhul-Președinte invită pe același raportor: P. C. Pr. Dr. Carol Pop, să dea citire referatului Comisiunii Economice-Financiare asupra Dării de seamă despre activitatea desfășurată de Sectorul I. B.-Ateliere II, în cursul anului 1955 și asupra Planului Financiar al aceluiaș Sector pe anul 1956.

Față de constatările și propunerile cuprinse în referatul citit,

1. Adunarea Națională Bisericească ia act cu aprobare de Darea de Seamă pe anul 1955, a Sectorului I. B.-Ateliere II.

2. Aprobă Planul Financiar al acestui Sector, pentru anul 1956, cu prevederi la «Venituri» și «Cheltueli» în valoare de lei 2.900.000,00.—, cu o rezervă bugetară de lei 51.000,00.—

3. Exprimă respectuoase mulțumiri Prea Fericitului Patriarh Justinian pentru îndrumarea dată activității Sectorului I. B.-Ateliere II.

4. Aduce mulțumiri Onoratului Guvern al Republicii Populare Romîne și Ministerului Cultelor pentru sprijinul acordat.

23. Prea Fericitul Patriarh-Președinte dă cuvîntul Domnului Prof. Dr. Coriolan Tătaru, raportorul Comisiunii Bugetare, spre a citi referatul asupra Planului Financiar al Administrației Patriarhale și Instituțiilor sale anexe — I. B.-Ateliere I, I. B.-Ateliere II, I. B.-Editură și Tipografie — pe anul 1956.

Din referatul citit, rezultă că Proiectul de Plan Financiar pe anul 1956 s-a întocmit cu toată grija, în cece privește posibilitatea de realizare a veniturilor, cheltuelile sînt limitate la necesitățile reale, corespunzătoare unei bune administrații și că s-au respectat normele legale și instrucțiunile în vigoare.

Pe baza propunerilor Comisiunii Bugetare și în conformitate cu art. 20, al. i din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române,

Adunarea Națională Bisericească aprobă Planul Financiar al Administrației Patriarhale și Instituțiilor sale anexe, pe anul 1956, cu cifra totală atît la «Venituri» cît și la «Cheltueli» de lei 11.852.000,00, respectiv:

— Administrația Patriarhală	3.052.000,00 lei
— I. B. Ateliere I	3.600.000,00 »
— I. B. Ateliere II	2.900.000,00 »
— I. B. Editură și Tipografie	2.300.000,00 »

24. Prea Fericirea Sa Patriarhul Justinian ia cuvîntul și constată că toate lucrările de pe Ordinea de zi a Adunării Naționale Bisericești din sesiunea ordinară din 26 februarie 1956 au fost cercetate și rezolvate.

Prea Fericirea Sa mulțumește pentru rezultatele evidențiate cu prilejul expunerii dărilor de seamă ale Sectoarelor Administrației Patriarhale și își exprimă nădejdea ca și în anul 1956 să se realizeze același spor în lucrarea duhovnicească a Bisericii Ortodoxe Române.

Mulțumește membrilor Adunării Naționale Bisericești, care și-au lăsat ocupațiile personale și au luat parte la ședință, dovedind prin aceasta dragostea lor statornică pentru treburile Bisericii.

În numele său personal și al Sfîntului Sîncd, Prea Fericirea Sa roagă pe membrii Adunării Naționale Bisericești să fie și mai departe sprijinitori ai Bisericii și ai preoților în lucrarea lor.

Călăuziți de aceste sentimente să pășească cu toți mai departe, acordînd toată încrederea Conducătorilor Bisericii și ai Patriei noastre, Republica Populară Română.

Mulțumește apoi delegaților Ministerului Cultelor pentru participarea la ședințele Adunării Naționale Bisericești din anul acesta.

25. Domnul Academician Profesor Dr. N. Gh. Lupu a cerut cuvîntul și a rostit următoarele: «Am asistat la două manifestări deosebite — alegerea noului Mitropolit al Ardealului și lucrările anuale ale Adunării Naționale Bisericești. În aceste ședințe s-a văzut legătura strînsă între Biserică, popor și Guvern.» În continuare, vorbitorul a făcut urări pentru noul ales în scaunul Mitropoliei Ardealului și a accentuat deplinul acord ce există între conducătorii Bisericii și cei ai Guvernului, precum și capacitatea Bisericii Ortodoxe Române, ca instituție de bază în Patria noastră, de a-și păstra rădăcinile adînc înfipte în trecut și de a desluși cu înțelepciune viitorul, îndrumînd viața credincioșilor săi pe calea unor realizări bune și folositoare. În încheiere, a adus mulțumiri, în numele întregii Adunări Naționale Bisericești, Prea Fericitului Patriarh Justinian pentru activitatea bogată a Bisericii din cursul anului 1955.

26. Potrivit dispozițiilor art. 80 din Regulamentul organelor centrale din Patriarhia Română, Prea Fericitul Patriarh Președinte a propus Adunării Naționale Bisericești o comisiune pentru verificarea și aprobarea procesului verbal al ședințelor Adunării din sesiunea anului 1956, comisiune care va lucra sub președinția Prea Fericirii Sale, alcătuită din următorii membrii:

1. P. C. Pr. Vicar Alexandru Ionescu;
2. P. C. Pr. Vicar Traian Belășcu;
3. P. C. Pr. Vicar Marin Bogoiu;
4. Domnul Acad. Prof. Dr. Nicolae Gh. Lupu;
5. Domnul Acad. Prof. Dr. Vasile Rășcanu;

Adunarea Națională Bisericească aprobă Comisiunea propusă mai sus.

27. Prea Fericitul Patriarh-Președinte a rugat pe d-l Director General I. Bărbulescu, delegatul Ministrului Cultelor, să citească Decretul de închidere.

28. D-l Director General I. Bărbulescu a citit Decretul Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române nr. 98/1956:

PREZIDIUL MARII ADUNĂRI NAȚIONALE
A
REPUBLICII POPULARE ROMÎNE

DECRET

pentru închiderea sesiunii ordinare 1956 a Adunării Naționale Bisericești
a Bisericii Ortodoxe Române.

Prezidiul Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române,
1. Declară închisă sesiunea ordinară 1956 (a Adunării Naționale Bisericești
a Bisericii Ortodoxe Române, convocată pentru data de 26 februarie 1956.

PREȘEDINTELE PREZIDIULUI
MARII ADUNĂRI NAȚIONALE,
Dr. P. GROZA

SECRETARUL PREZIDIULUI
MARII ADUNĂRI NAȚIONALE,
A. BUNACIU

București, 25.II.1956.
Nr. 98.

Prea Fericitul Patriarh Justinian a declarat închisă cea de a doua ședință din
sesiunea ordinară 1956 a Adunării Naționale Bisericești.

PREȘEDINTE,
† JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÎNIEI

SECRETAR GENERAL,
Arhim. Dr. L. Busuioc

PROCES-VERBAL

Astăzi, 14 martie 1956

Subsemnații membri ai Adunării Naționale Bisericești, conformându-ne hotărârii Adunării, înscrisă la punctul 26 de mai sus, ne-am întrunit în Comisiune, sub președinția Prea Fericirii Sale Patriarhul Justinian și am verificat și aprobat procesul verbal al ședințelor Adunării Naționale Bisericești din sesiunea ordinară din ziua de duminică 26 februarie 1956.

PREȘEDINTE
† JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÎNIEI

MEMBRII COMISIUNII:

Pr. Alex. Ionescu
Pr. Tr. Belășcu
Pr. Marin Bogoiu
Prof. Dr. Nicolae Gh. Lupu
Prof. Dr. Vasile Rășcanu

DARE DE SEAMĂ ASUPRA ACTIVITĂȚII ADMINISTRAȚIEI PATRIARHALE PE ANUL 1955

Pe temeiul dispozițiilor prevăzute în art. 120, lit. h, din Regulamentul organelor centrale din Patriarhia Română, prezentăm — în cele ce urmează — Darea de seamă asupra activității bisericești a Administrației Patriarhale, urmînd a fi supusă Adunării Naționale Bisericești, în conformitate cu dispozițiunile art. 59, lit. g, din același Regulament, spre examinare și aprobare.

Menționăm că — în cadrul acestei Dări de seamă — vor fi înfățișate realizările, în următoarele capitole, cu subdiviziunile respective:

- A. Legăturile externe ale Bisericii Ortodoxe Romîne cu celelalte Biserici Ortodoxe și eterodoxe din lume;
- B. Situația comunităților ortodoxe romîne de peste hotare;
- C. Activitatea internă a Bisericii Ortodoxe Romîne;
- D. Realizări administrative și gospodărești la Centrul Patriarhal.

A. LEGĂTURILE EXTERNE ALE BISERICII ORTODOXE ROMINE IN CURSUL ANULUI 1955.

Legăturile cu celelalte Biserici Ortodoxe surori și cu diferitele Biserici și culte ortodoxe din lume constituie un capitol de o importanță deosebită al activității Bisericii Ortodoxe Romîne, pentru următoarele considerente:

1. Aceste legături reflectă preocuparea Bisericii noastre de a întreține totdeauna vie comuniunea duhovnicească dintre toate Bisericile Ortodoxe surori, pentru înălțarea unității Ortodoxiei și stabilirea unei colaborări între toate Bisericile creștine și chiar între toate cultele religioase de pe pămînt.

2. Ele mărturisesc despre prețuirea și prestigiul de care se bucură Biserica Ortodoxă Romînă în concertul tuturor Bisericii Ortodoxe și al tuturor celorlalte Biserici și culte din lume, pentru organizarea ei pe temelia pusă de Mîntuitorul Hristos și Sfinții Apostoli, pentru viața ei religioasă, care păstrează nealterat și neștirbit patrimoniul dogmatic, moral și canonic al Ortodoxiei Ecumenice, pentru dezvoltarea ei continuă, sub înriurirea Duhului Sfînt, și realizările ei fericite cu privire la înmulțirea și înflorirea așezămintelor ei de trăire și împlinire a principiilor Evangheliei lui Hristos, la instituțiile ei de învățămînt teologic, la literatura teologică și religioasă, la arta și muzica religioasă-bisericească.

3. Ele indică aportul Bisericii noastre la marea și nobila acțiune de destindere internațională, pace și înfrățire, la care sînt angajate toate popoarele lumii.

Ca și în trecut, legăturile externe ale Bisericii noastre s-au întreținut, și în cursul anului 1955, pe următoarele trei căi:

I. Schimbul de scrisori irenice, telegrame și felicitări, cu prilejul marilor praznice ale Ortodoxiei și ale creștinătății întregi: Nașterea Domnului și Invierea Domnului.

II. Felicitări și scrisori cu prilejul unor aniversări și evenimente din viața Bisericii și a Intîistătătorilor lor.

III. Corespondență pentru comunicarea unor acte și hotărîri, interesînd bunele relații între Bisericile surori.

IV. Vizite frățești ale Intîistătătorilor Bisericii Ortodoxe, sau ale unor delegații bisericești.

În cele de mai jos, arătăm pe scurt desfășurarea acestor legături în cursul anului 1955.

I. Cu prilejul praznicelor Invierii Domnului și Nașterii Domnului, din anul 1955, Prea Fericirea Sa Patriarhul Justinian a schimbat scrisori irenice și telegrame de felicitări și urări frățești cu cei opt Prea Fericți Patriarhi ai Bisericii Ortodoxe surori ca și cu o seamă de Inalți Ierarhi ortodocși și de conducători și prelați ai diferitelor culte și Biserici eterodoxe din toate părțile lumii, precum urmează:

- Sanctitatea Sa Athenagoras, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolei.
- Prea Fericirea Sa Hristofor, Papă și Patriarh al Alexandriei și a toată Africa.
- Prea Fericirea Sa Alexandru III, Patriarhul Antiohiei și a tot Orientul.
- Prea Fericirea Sa Timotei, Patriarhul Ierusalimului și a toată Palestina.
- Sanctitatea Sa Alexei, Patriarhul Moscovei și a toată Rusia.
- Prea Fericirea Sa Melchisedec, Patriarhul Catolicos al Tiflisului și a toată Georgia.
- Prea Fericirea sa Vichentie, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Sârbe.
- Prea Fericirea Sa Chiril, Patriarhul Bulgariei.
- I.P.S. Sa Macarie, Mitropolitul Varșoviei și a toată Polonia.
- I.P.S. Sa Elefterie, Mitropolitul Pragăi și a toată Cehoslovacia.
- I.P.S. Sa Macarie, Arhiepiscopul Ciprului.
- I.P.S. Sa Paisie, Arhiepiscopul Tiranei și a toată Albania.
- I.P.S. Sa Gherman, Arhiepiscopul Careliei și a toată Finlanda.
- I.P.S. Sa Nicolae, Mitropolitul Krutiței și Colomnei.
- I.P.S. Sa Grigorie, Mitropolitul Leningradului.
- I.P.S. Sa Ioan Mitropolitul Kievului și Exarh al Ucrainei.
- I.P.S. Sa Mihail, Mitropolitul Durostorului și Cerveniei.
- I.P.S. Sa Pimen, Mitropolitul Nevrocopolui, Bulgaria.
- I.P.S. Sa Nicodim, Mitropolitul Slivenului, Bulgaria.
- I.P.S. Sa Kliment, Mitropolitul de Stara-Zagora, Bulgaria.
- I.P.S. Sa Elie Karam, Mitropolitul Muntelui Liban.
- I.P.S. Sa Athenagoras, Arhiepiscopul Tyatirelor, Londra.
- I.P.S. Sa Sofronie, Mitropolitul Tirnovei, Bulgaria.
- I.P.S. Sa Flavian, Arhiepiscopul Rostovului, U.R.S.S.
- I.P.S. Sa Hrisostomos, Mitropolitul de Filippi, Neapolis și Thasos, Grecia.
- I.P.S. Sa Iacob, Mitropolit al Atticei și Megaridei, Grecia.
- I.P.S. Sa Damaschin, Mitropolitul Trifiliei și Olimpiei, Grecia.
- P.S. Sa Jacob Coucouzes, Episcop de Malta, Geneva.
- P.S. Sa Metodie, Episcop de Trebisov și Mihailov, Cehoslovacia.
- P.S. Sa Palladie, Episcopul Volhiniei, U.R.S.S.
- P.S. Sa Simion, Episcopul Bisericii Ortodoxe din Shanghai.
- P.S. Sa Andrei Moldovanu, Episcopul românilor ortodocși din cele două Americi.
- P.S. Sa Episcopul Nicolae Macariopolschi, Rectorul Academiei Teologice din Sofia.
- P.S. Sa Episcopul Vasile Samaha, reprezentantul Patriarhiei Antiohiei pe lângă Patriarhiile Rusă și Română.
- P.C. Sa Arhim. Policarp, Conducătorul Misiunii Bisericii Ortodoxe Ruse în Palestina.
- P.C. Sa Arhim. Maxim, reprezentantul Patriarhiei Bulgare pe lângă Patriarhia Moscovei.
- P.C. Sa Arhim. Iosif Dicov de la Academia Teologică din Sofia.
- P.C. Sa Arhim. Antonie, duhovnicul Academiei Teologice din Sofia.
- P.C. Sa Protopresbiterul Profesor Dr. Ștefan Tancov, Bulgaria.
- P.C. Sa Protoiereul Pavel Statov, Protopopul bisericilor ortodoxe ruse din Germania.
- P.C. Preot Emil Murcade, de la Catedrala Ortodoxă din Damasc, Siria.
- P.C. Protopop Dimitrie Petrov, de la Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Bulgare.
- Eminentă Sa Geoffrey, Arhiepiscop de Canterbury și Mitropolit Primat a toată Anglia.
- Eminentă Sa Henry Knox Sherrill, Episcopul Președinte al Bisericii Protestante Episcopale din New-York.
- Eminentă Sa Vasken I, Catolicos Suprem și Patriarh al tuturor Armenilor, Etchmiadzin, Armenia Sovietică.
- Excelența Sa Johannes Jos. Demmel, Episcop al Vechilor Catolici din Germania, Bon.

— Eminentă Sa Dr. Niemöller, Președintele Consiliului Bisericesc Evanghelic din Germania, Frankfurt a. M.

— Dl. Karpov, Președintele Consiliului Bisericii din U.R.S.S., Moscova.

— Dl. Mihail Kiutchoukov, Președintele Comitetului de pe lângă Președinția Consiliului de Miniștri pentru problemele Bisericii Ortodoxe Bulgare și ale celorlalte culte, Bulgaria.

— Reverendul Stanley Eivăns, Londra.

— Reverendul Dr. W. Bryn Thomas, 22 Malwood Road, Londra.

— Eminentă Sa Episcopul Reformat Vasarhelyi Ioan, Cluj.

— Eminentă Sa Gheorghe Argay, Superintendentul Bisericii Evanghelice Sinodo-Presbiterială din R.P.R., Cluj.

— Monseigneur Canonic Traian St. Iovanelly, Vicar General al Arhiepiscopiei Romano-Catolice, București.

— Eminentă Sa Dr. Moses Rosen, Șef Rabin al cultului mozaic din R.P.R.

— Prea Cucernicia Sa Ștefan Tomici, Vicarul preoțimii ortodoxe sârbe din Banat, Timișoara.

II. Felicitări și scrisori cu prilejul unor aniversări și evenimente din viața Bisericii și Intiistătorilor lor.

Sub acest titlu, amintim schimbul de felicitări cu prilejul următoarelor aniversări și evenimente:

— 16 ianuarie, ziua de naștere a Prea Fericirii Sale Patriarhului Chiril al Bulgariei.

— 30 ianuarie, aniversarea intronizării Prea Fericirii Sale Patriarhului Alexandru III al Antiohiei și a tot Orientul.

— 4 februarie, sărbătorirea a 10 ani de la alegerea Sanctității Sale Alexei ca Patriarh al Moscovei și a toată Rusia.

— 22 februarie, ziua de naștere a Prea Fericirii Sale Patriarhului Justinian al României, cu care prilej s-au primit numeroase telegrame de felicitare de la Intiistătorii Bisericii Ortodoxe.

— 25 februarie, ziua numelui Sanctității Sale Patriarhului Alexei al Moscovei și a toată Rusia.

— 10 mai, intronizarea Prea Fericirii Sale Patriarhului Chiril al Bulgariei, săvârșită în 1953.

— 24 mai, ziua numelui Prea Fericirii Sale Patriarhului Chiril al Bulgariei.

— 6 iunie, aniversarea intronizării Prea Fericirii Sale Patriarhului Justițian al României.

— 2 august, ziua numelui Prea Fericirii Sale Patriarhului Justițian al României, sărbătorită la Odesa, Prea Fericitul Patriarh Justinian găsindu-se în vizită frățască în țara vecină, ca invitat al Prea Fericirii Sale Patriarhului Alexei.

— 12 august, sărbătorirea Prea Fericirii Sale Patriarhului Justinian pentru împlinirea a 10 ani de slujire arhierescă, când de asemenea s-au primit telegrame de felicitare din partea Intiistătorilor Bisericii surori.

— 9 octombrie, sărbătorirea a 70 ani de autocefalie a Bisericii Ortodoxe Române, eveniment care a prilejuit serbările din cursul lunii octombrie, pline de strălucire religioasă, cinstite cu prezența delegațiilor Bisericii Ortodoxe surori. Despre aceste serbări, revista oficială «Biserica Ortodoxă Română» nr. 11-12/1955 dau amănunte de mare interes pentru viața Ortodoxiei.

— 19 decembrie, ziua numelui Înalt Prea Sfinției Sale Mitropolitului Nicolae al Krutiței și Colomnei.

III. Corespondență pentru comunicarea unor acte și hotăriri interesând bunele relații între Bisericele surori.

1. Menționăm aici telegrama prin care Înalt Prea Fericirea Sa Patriarhul Alexandru III al Antiohiei și a tot Orientul a comunicat Prea Fericirii Sale Patriarhului Justinian hirotonirea, pe ziua de duminică 13 februarie 1955, a Prea Cuvioșiei Sale Arhimandritului Vasile Samaha în Arhieru, cu titlul de Sergiopol. Telegrama se încheie astfel: «Vă comunicăm această bucurie a Noastră, care credem că este și a Voastră» Se știe că fostul Arhimandrit îndeplinește de mai mulți ani misiunea de reprezentant al Patriarhiei Antiohiei pe lângă Patriarhiile Rusă și Română. Telegrama de răspuns a Prea Fericitului Patriarh Justinian al României se încheie astfel:

«...La binecuvîntarea dată de Prea Fericirea Voastră, adăugăm pe a Noastră, dorindu-i să ajungă un strălucit Ierarh al Ortodoxiei» («Biserica Ortodoxă Română», nr. 1-2, ianuarie februarie 1955, p. 114).

2. La începutul Postului Mare din 1955, Prea Fericitul Patriarh Justinian a trimis Prea Fericitor Patriarhi Apostolici: Athenagoras al Constantinopolei, Hristofor al Alexandriei, Alexandru III al Antiohiei și Timotei al Ierusalimului, o scrisoare frățească în care, amintind de pregătirea rînduită pentru toți creștinii cu post și rugăciune, în vederea primirii cu vrednicie a praznicului Invierii Domnului, a rugat pe cei patru Intiistătători să îndemne părintește pe toți păstorii lor din țările din Apusul Europei, din Africa și cu deosebire din America să semneze Apelul Consiliului Mondial al Păcii și să lupte fără șovăire împotriva războiului atomic. Scrisoarea a arătat că, în ce privește pe credincioșii de origine română din America, ei au primit un îndemn asemănător din partea Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne prin glasul Inalt Prea Sfîntului Mitropolit Nicolae Bălan al Ardealului («Biserica Ortodoxă Romînă», nr. 1-2 și 3-4 din 1955).

3. Amintim aci adresa Patriarhiei Moscovei, cu nr. 86 din 4 martie 1955, prin care Inalt Prea Sfîntul Mitropolit Nicolae al Krutiței și Colomnei a comunicat Prea Fericitului Patriarh Justinian răspunsul dat de Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Ruse la scrisoarea conducătorilor Consiliului Mondial al Bisericilor din Geneva cu privire la interzicerea oricărei arme de distrugere în masă, precum și a bombe atomice și cu hidrogen, și asigurarea deplină că nici o țară nu va provoca și nu va susține acțiuni agresive și de distrugere în alte țări.

Acest răspuns al Sfîntului Sinod al Bisericii Ruse a fost publicat în revista «Biserica Ortodoxă Romînă» nr. 3-4 din 1955, pp. 206-211.

4. Socotim potrivit să amintim și de schimbul de felicitări, cu prilejul decorării Inalt Prea Sfîntului Mitropolit Nicolae al Krutiței și Colomnei cu Ordinul «Steagul Roșu al Muncii» de către Guvernul Uniunii Sovietice, pentru îndelungata activitate patriotică și participarea activă la lupta pentru pace («Bis. Ort. Rom.», nr. 8-9/1955).

5. Tot la acest punct, ținem să facem mențiune despre comunicarea telegrafică făcută Prea Fericitului Patriarh Justinian de către Prea Fericitul Arhiepiscop Spiridon al Atenei și a toată Grecia, cu privire la «Vandalismele gloătelor turcești de la Constantinopole și Smirna, incendierea și distrugerea sfîntelor biserici, desconsiderarea și profanarea fără precedent a tot ce e sfînt credinței creștine», care au adus «în întristare și sfîntă indignare întreaga Biserică Ortodoxă» și au determinat ierarhia Bisericii Grecești să considere Marea Britanie responsabilă morală și să denunțe metodele politice și diplomatice ale ei ca inacceptabile din punct de vedere moral, constituind trădarea idealului creștin și rănind cea mai adîncă simțire a credincioșilor Bisericii lui Hristos.

Telegrama a încheiat cu afirmarea că ierarhia Bisericii Grecești «denunță în fața creștinătății întîmplările necivilizate și barbare, și cere ajutorul și protecția tuturor Bisericilor surori».

Față de această comunicare și față de știrile publicate în ziare, Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne, în sesiunea sa de lucru de la 26 septembrie a dat o declarație de înfierare a actelor săvîrșite față de bisericile și slujitorii lor din Constantinopole și Smirna și de asigurarea că «Biserica Ortodoxă Romînă este pe de-a întregul alături de Biserica mamă Ecumenică și de poporul dreptcredincios grec, în încercările grele prin care au trecut».

O declarație asemănătoare a fost dată și de Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Ruse, declarație trimisă oficial și Bisericii noastre.

Declarația Sfîntului Sinod Romîn, trimisă Patriarhiei Ecumenice din Constantinopole și Conducerii Bisericii Grecești din Atena, a fost prețuită mult de Ierarhii și clericii celor două Biserici surori, după cum ne-au arătat prin scrisorile de mulțumire ce ne-au trimis.

6. Menționăm, cu deosebită bucurie, vestea primită din Armenia Sovietică, Etchmiadzin, că în ziua de 30 septembrie, Adunarea Națională Bisericească a ales cu mare majoritate de voturi ca Suprem Patriarh și Catolicos al tuturor armenilor pe Episcopul Diocezan al armenilor din România și Bulgaria, Prea Sfîntul Vasken Balgian, iar la 2 octombrie a avut loc «Sfînta ceremonie a ungerii noului ales Catolicos, Vasken I, în prezența tuturor clericilor delegați și a unei mari mulțimi de credincioși».

Prea Fericirea Sa Patriarhul Justinian a exprimat calde felicitări noului ales, Catolicos Vasken I, amintind că îl leagă de Prea Sfîntia Sa amintirea unei vechi și frățești colaborări.

7. Amintim, în sfîrșit, tot la acest punct, comunicarea făcută de Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne tuturor Bisericilor Ortodoxe surori, pentru sărbătorirea a 70 ani de autocefalie a Bisericii Ortodoxe Romîne și de actul ca-

nonizării unor Sfinți și Mucenici de pe pământul României, făcându-le poftire frățească să ia parte, prin Intiistătătorii lor, sau prin delegați, la solemnitățile ce vor avea loc între 7-29 octombrie 1955, cu lămurirea că actul religios al canonicizării este cel dintâi de acest fel săvârșit de Biserica Ortodoxă Română, iar aniversarea autocefaliei este prilej de bucurie duhovnicească pentru întreaga Ortodoxie.

Adăugăm că această comunicare a fost primită cu multă dragoste frățească de toate Bisericile Ortodoxe, care au participat în număr mare, precum se știe și precum se găsește relatat pe larg în revista «Biserica Ortodoxă Română» nr. 11-12/1955.

IV. Vizite frățești ale Intiistătătorilor Bisericilor Ortodoxe, sau ale unor delegații bisericești.

1. La acest titlu se cuvine să amintim în primul rând, cu deosebită bucurie, vizita frățească făcută de Prea Fericirea Sa Patriarhul Justinian la Moscova, la invitația plină de dragoste a Sanctității Sale Patriarhului Alexei al Moscovei și a toată Rusia, între 16 iulie și 4 august 1955.

Această vizită constituie o continuare fericită a legăturilor de strînsă și frățească colaborare ale cărei rezultate aduc un spor de prestigiu întregii Ortodoxii.

De altfel, la Moscova s-au întîlnit, de data aceasta, mai mulți Intiistătători și reprezentanți ai Bisericilor Ortodoxe, dintre care menționăm la loc de cinste pe Venerabilul Patriarh Apostolic Hristofor al Alexandriei și a toată Africa.

O dare de seamă amănunțită despre această întîlnire, de la Moscova, a Inalților oaspeți ai Sanctității Sale Patriarhului Alexei, se găsește în revista «Biserica Ortodoxă Română» nr. 8-9/1955, pp. 814-852.

2. În al doilea rând, menționăm — cu o neuitată înălțare sufletească — impunătoarea participare a delegațiilor Bisericilor Ortodoxe la solemnitățile din octombrie 1955, cu prilejul sărbătoririi a 70 ani de autocefalie a Bisericii Ortodoxe Române și a generalizării cultului unor Sfinți ale căror moaște odihnesc pe pământul țării noastre și a proclamării, spre cinstire locală, a unor Sfinți Ierarhi și Mucenici români.

Chipul înălțător în care s-au desfășurat solemnitățile amintite mai sus este redat pe larg în revista «Biserica Ortodoxă Română» nr. 11-12/1955.

3. Amintim aici și vizita frățească făcută de Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Krutiței și Colomnei în țara noastră, între 10-15 decembrie 1955, ca invitat al Institutului Teologic Protestant din Cluj, pentru decernarea titlului de Doctor Honoris Causa al acestui Institut. Biserica Ortodoxă Română și Prea Fericitul Patriarh Justinian au fost reprezentați la solemnitatea de la Cluj, prin Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Vasile Lăzărescu al Banatului și Prea Sfințitul Episcop Nicolae Colan al Clujului. La întoarcerea de la Cluj, Inaltul Prelat a fost oaspetele Prea Fericitului Patriarh Justinian pînă la plecarea spre Moscova.

4. Deși cu un caracter deosebit de al celor arătate pînă aci, socotim potrivit să amintim și de participarea la Adunarea Mondială pentru Pace, de la Helsinki — 22-29 iunie 1955 — a unei delegații române, din care au făcut parte și Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Sebastian al Moldovei și Sucevei și Prea Cucernicul Părinte Vicar Alexandru Ionescu de la Arhiepiscopia Bucureștilor. Este de subliniat faptul că la această Adunare au participat foarte mulți reprezentanți ai diferitelor Biserici și culte din lumea întreagă, printre care și Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Krutiței și Colomnei, așa cum se arată pe larg în revista «Biserica Ortodoxă Română» nr. 6/1955.

5. Amintim, în sfîrșit, vizitele făcute în țara noastră din partea unor personalități eclesiastice și culturale, cum au fost:

a) Vizita profesorului Mohammad Haib și a conferențierei Afzar Afzaluddin, de la Universitatea musulmană din Aligarh-India, în mai 1955 (revista «Biserica Ortodoxă Română», nr. 5/1955, pp. 427/431);

b) Vizita delegației Țărilor Arabe, avînd în frunte pe Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Nifon Saba al Heliopolei Zahle-Liban, în drum spre Adunarea Mondială a Păcii de la Helsinki, și a delegației braziliene, avînd printre membrii săi pe pastorul protestant al Bisericii Sinodale Presbiteriene, Eudaldo Silva Lima, la întoarcerea de la Helsinki (revista «Biserica Ortodoxă Română», nr. 6/1955, pp. 527-532);

c) Vizita reverendului Bryn Thomas, anglican, însoțit de un reprezentant al cultului baptist din Anglia, făcută Prea Fericitului Patriarh Justinian în luna septembrie 1955.

Cu acestea încheiem capitolul despre legăturile externe ale Bisericii Ortodoxe Române în cursul anului 1955.

B. SITUAȚIA COMUNITĂȚILOR ORTODOXE ROMINE DE PESTE HOTARE.

După datele culese în cursul anului 1955 și evidențele aflate la Cancelaria Sfintului Sinod, situația comunităților ortodoxe romine de peste hotare se prezintă astfel:

I. Episcopia Ortodoxă Romină din cele două Americi.

Episcopia Ortodoxă Romină autonomă a Americilor de Nord și de Sud, cu adresa nr. 140 din 14 mai 1955 înaintează raportul general de activitate al acelei Eparhii, din care desprindem următoarele:

1. Eparhia numără circa 60 parohii în Statele Unite și Canada, având circa 60.000 credincioși.

2. Sediul Episcopiei se află în statul Michigan, orașul Detroit 3, în strada Riopelle 19959.

3. Eparhia este condusă de P.S. Episcop Andrei Moldovanu, ajutat de P.C. Vicar S. Mihălțeanu și de organele eparhiale (Consiliu, Consistoriu și Adunarea Eparhială) statutare, formate din clerici și mireni, așa cum se arată în calendarul Episcopiei «Credința», publicat în anul 1955.

Adunarea Eparhială se compune din preoții parohi și câte doi membri mireni din fiecare parohie, aleși pe termen de 3 ani, iar Consiliul Eparhial din 4 clerici și 3 mireni, cu supleanții respectivi.

4. Comunitățile sînt grupate în 6 protopopiate.

Menționăm, de asemenea, că produsele atelierelor Institutului Biblic al Patriarhiei au ajuns să fie cunoscute și peste Ocean, așa cum rezultă din scrisorile primite și comenzile ce ni se fac.

II. Eparhia ortodoxă romină din Ungaria.

În Ungaria sînt un număr de 19 parohii cu 22 posturi de preoți, dintre care 4 vacante din lipsă de candidați; fiecare parohie are și câte un cîntăreț și un paracliser.

Autoritatea superioară este Adunarea Eparhială, avînd 30 deputați dintre care 10 clerici și 20 mireni. Organul executiv al Adunării Eparhiale este Consistoriul Eparhial, avînd două secțiuni: cea bisericească și cea epitropească, adică «Senatul episcopesc».

Conducerea Eparhiei o are P.C. Preot Petru Mîndruțai, cu titlul de Vicar episcopesc, ajutat de doi «asesori-referenți», unul pentru chestiunile bisericești și altul pentru cele epitropești.

III. Protopopiatele ortodoxe romine din Jugoslavia.

1. Rominii din Banatul sîrbesc sînt organizați, în prezent, din punct de vedere bisericesc, în 42 parohii, încadrate în 3 protopopiate:

a) Protopopiatul Vîrșeț, cu 19 parohii și circa 22.037 suflete.

b) Protopopiatul Panciova, cu 15 parohii și circa 26.105 suflete;

c) Protopopiatul Sarcia (Sutjeska), cu 8 parohii și circa 12.089 suflete.

Parohiile din cele trei protopopiate se conduc și în prezent după Statutul Hagunian, stînd sub următoarea jurisdicție canonică și administrativă:

— parohiile din protopopiatele Vîrșeț și Panciova, sub jurisdicția Arhiepiscopiei Timișoarei și Caransebeșului;

— parohiile din protopopiatul Sarcia, sub jurisdicția Sf. Episcopii a Aradului.

În ultimul timp, centrele protopopești ortodoxe romine din Banatul sîrbesc au intrat în corespondență cu Patriarhia Romină, dîndu-ne știri despre situația bisericească din acele părți și cerîndu-ne să le trimitem revistele noastre bisericești și cărți de ritual, și exprimîndu-și dorința de a se crea un organ central administrativ pentru cele trei protopopiate ortodoxe romine și de a relua legăturile canonică cu Biserica mamă.

Menționăm că tuturor parohiilor din cele trei protopopiate din Banatul sîrbesc și din Republica macedoneană, potrivit hotărîrii Sfintului Sinod din iunie 1954, se trimit regulat toate revistele Patriarhiei Romine.

De asemenea, în cursul lunii iunie 1955, potrivit dispozițiilor Prea Fericitului Patriarh, s-au trimis 15 exemplare din «Legiuirile Bisericii Ortodoxe Romine», și cărți de ritual, pentru cele 3 protopopiate din Banatul sîrbesc.

IV. Credincioșii români din Bulgaria.

Comunitatea ortodoxă română din Sofia este mai bine organizată decât a altor comunități române de peste hotare. Credincioșii români sînt constituiți în adunare parohială, cu un comitet parohial, consiliu și epitropie. Organele parohiale depun multă rîvnă alături de preotul paroh P.C. Protoiereu Ioan Cristea.

Cu subvențiile ce se dau de Patriarhia Română și de Ministerul Cultelor, care achită salariile personalului bisericesc și cu contribuția modestă a credincioșilor, biserica parohială a fost reparată și înfrumusețată, fiind în prezent foarte frecventată atît de credincioșii români, cît și de credincioșii bulgari.

V. Așezămintele românești de la Locurile Sfinte și Muntele Athos.

1. In Israel.

La Ierusalim, în str. Sf. Gheorghe nr. 59, Patriarhia Română posedă un teren în suprafață de 1208,32 m.p., pe care în anii 1936-1938 s-a construit o frumoasă biserică și un cămin în stil românesc.

În urma stricăciunilor pricinuite de război, clădirile acestea au fost grav avariate.

Patriarhia posedă, de asemenea, din anul 1938, ca donație, un lot de teren în suprafață de 3769,72 m.p., situat în localitatea Affula, lângă Nazaret, unde sînt 7 maici romînce, care au un metoc al lor.

2. In Iordania.

Patriarhia Română mai posedă un paraclis la Ierihon. Atît P.C. Arhim. Policarp, cît și P.C. Arhim. Victorin li se trimit regulat revistele Patriarhiei Romîne.

În cursul anului 1955 s-a purtat corespondență cu P. Cuv. Arhim. Victorin Ursache, care inițial a funcționat ca preot la biserica din Ierusalim, dar care în prezent locuiește pe teritoriul Iordaniei, ca slujitor la biserica română Sf. Ioan Botezătorul, Via Iordan.

3. In Sfintul Munte Athos.

Avem următoarele așezăminte monahale:

- a) Schitul chinovial «Prodromul», cu un număr de circa 40-50 călugări.
- b) Schitul «Lacu», cu 24 chilii, avînd în centru o catedrală numită Kiriako și un număr de circa 70-80 călugări. Acest schit este dependent de mînăstirea grecească «Sf. Pavel».
- c) Un număr de circa 80 călugări români viețuiesc în 19 chilii, care se află pe teritoriul altor mînăstiri.
- d) În afară de acestea, un număr de circa 50 călugări viețuiesc în «Colibe» (case pustnicești), fără biserică, dar cu oarecare întindere de pămînt cultivabil, pentru întreținerea viețuitorilor.

VI. Alte comunități ortodoxe romîne peste hotare.

1. In Austria.

În Austria avem o comunitate ortodoxă română cu biserică, la Viena. Această biserică parohială este subvenționată de Ministerul Cultelor.

Numărul credincioșilor ortodocși români din Viena este de 750, iar în celelalte orașe și în provincii, de circa 2.000.

Organele parohiale — Adunarea și Comitetul Parohial — funcționează în mod regulat.

Personalul bisericesc este compus din păroh, cîntăreț și paracliser, salariați din subvenția acordată anual de Ministerul Cultelor.

Activitatea parohială pe tărîm liturgic, pastoral, cultural, social și economic se desfășoară în mod regulat, potrivit tradiției ortodoxe și dispozițiilor legale în vigoare.

La cererea parohiei, Prea Fericitul Patriarh Justinian a aprobat să se trimită gratuit bisericii romîne din Viena 700 cruciulițe și medalioane lucrate în atelierele Institutului Biblic, tămîie, lumînări și antimis. Cruciulițe și medalioanele

au fost primite de către parohie și distribuite credincioșilor români din Viena. Celelalte obiecte, precum și un număr de cărți de cult se vor expedia prin parohul nou-numit.

În ceea ce privește comunitățile ortodoxe române din Albania, Macedonia, Valea Timocului, Franța, Germania și Italia, nu a intervenit nimic nou față de situația cunoscută din dările de seamă ale anilor precedenți. Prea Fericitul Patriarh Justinian, în calitate de președinte al Sfântului Sinod, se îngrijește de rezolvarea problemelor legate de buna funcționare a acestor biserici.

C. ACTIVITATEA INTERNA A BISERICII ORTODOXE ROMINE.

I. Organele centrale.

În cursul anului 1955, organele centrale ale Bisericii Ortodoxe Române au ținut ședințe, după cum urmează:

1. Sfântul Sinod plenar — patru ședințe ordinare la: 12, 13 aprilie, 26 septembrie și 10 octombrie.
2. Sinodul Permanent — două ședințe: 23 mai și 12 august.
3. Adunarea Națională Bisericească — o ședință ordinară la 9 octombrie.
4. Consiliul Național Bisericesc — o ședință ordinară la 24 aprilie.
5. Permanența Consiliului Național Bisericesc — 13 ședințe la: 11, 15 martie; 20, 21 aprilie; 9, 24, 28 iunie; 14 iulie; 13 octombrie; 2, 19 noiembrie; 7 și 28 decembrie.

Permanența Consiliului Național Bisericesc, în ședințele menționate, a dezbătut probleme privind:

1. Schema și atribuțiile personalului;
2. Devize pentru lucrări și recepționarea lor;
3. Vânzări de bunuri și scoateri din inventar;
4. Verificarea inventarelor pe sectoare;
5. Planificări de materiale pe sectoare;
6. Distribuirea materialelor de protecție;
7. Intocmirea proiectelor pentru: Dările de seamă anuale ale sectoarelor, Contul de gestiune, Bilanțul și Plănu financiar.

Problemele dezbătute de organele centrale ale Bisericii Ortodoxe Române, în cursul anului 1955, au fost de o mare importanță, iar participarea membrilor acestor foruri centrale a fost aproape în unanimitate, cu toții dovedind un interes deosebit pentru bunul mers al treburilor bisericești.

Ca o încununare a manifestărilor organelor centrale ale Bisericii noastre, în cursul anului 1955, socotim a înscrie solemnitățile care au avut loc în luna octombrie, cu prilejul aniversării a șaptezeci de ani de autocefalie a Bisericii Ortodoxe Române, a generalizării cultului unor Sfinți cu moaște în țara noastră, și a canonizării Sfinților români, despre care se cuvine a face aci mențiune:

În urma poftirii Prea Fericitului Patriarh Justinian, au luat parte la aceste solemnități:

— **Din partea Patriarhiei Ecumenice:** Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Athanagoras al Thyatirelor, însoțit de Prea Sfințitul Episcop Iacob al Maltei.

— **Din partea Patriarhiei Moscovei și a toată Rusia:** Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Grigorie al Leningradului și Novgorodului, însoțit de Prea Sfințitul Episcop Paladie al Voliniei și P.C. Pr. Constantin Naceaev, docent la Academia Teologică din Moscova.

— **Din partea Patriarhiei Bulgare:** Prea Fericitul Patriarh Chiril, însoțit de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Sofronie al Tîrnovei, P.C. Arhim. Iosif Dicov și P.C. Protodiacon Dr. Vasile Veleanov.

— **Din partea Bisericii Ortodoxe a Eladei:** Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Hrisostomos al Filippilor, Neapolei și Tassosului, însoțit de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Iacob al Atticei, Salaminei și Megarei, și P.C. Arhimandrit Caranicolas.

Drept aceea, în dimineața zilei de duminică 9 octombrie 1955, mers-au cu mare alai bisericesc de la Palatul Patriarhal spre biserica Sfântul Spiridon-Nou din București, membrii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian al României, însoțit de solii Bisericilor Ortodoxe surori de peste hotare; Dl. Ministru al Cultelor, Acad. Prof. Petre Constantinescu-Iași; membrii Adunării Naționale Bisericești; dregătorii bisericești ai Sfintei Patriarhii și ai Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor; profesorii Institutelor Teologice

și ai Seminariilor Teologice; protoiereii din Eparhie; clerul Capitalei; monahi și monahii și mare mulțime de credincioși.

Apoi, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian, s-a săvârșit Sfânta Liturghie de un mare sobor arhieresc, la care au luat parte și soliile Bisericilor Ortodoxe de peste hotare, împărțându-se din potirul dragostei și al unității frățesti și împreună rugându-se pentru sporirea întru toate a Bisericii Ortodoxe Române și întărirea Ortodoxiei de pretutindeni.

Cu acest prilej s-au înălțat rugăciuni pentru odihna sufletelor fericitorilor ctitori ai autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române: Ioachim al IV-lea, Patriarhul Ecumenic, membrii Sinodului Marii Biserici din Constantinopol și Calinic Miclescu, Mitropolitul Primat al Ungro-Vlahiei.

La sfârșitul Sfintei Liturghii, s-a citit actul sinodal întocmit cu acest prilej, după care Prea Fericitul Patriarh Justinian a rostit un cuvânt de evocare a acestui măreț fapt din viața Bisericii noastre. Cu această ocazie, în numele guvernului Republicii Populare Române, Dl. Ministru al Cultelor, Prof. Petre Constantinescu-Iași, a adus felicitări Bisericii Ortodoxe Române.

Apoi căpeteniile soliilor de peste hotare: I.P.S. Arhiepiscop Athenagoras al Thyatirelor, I.P.S. Mitropolit Grigorie al Leningradului și Novgorodului, Prea Fericitul Patriarh Chiril al Bulgariei au adus mesagii și urări din partea Bisericilor Ortodoxe surori.

În după amiaza aceleiași zile, delegațiile străine au participat la ședința Adunării Naționale Bisericești, întrunită în sesiune ordinară în palatul patriarhal.

A doua zi, luni 10 octombrie 1955, în cadrul unei ședințe solemne a Sfântului Sinod, la care au luat parte și oaspeți de peste hotare, a avut loc proclamarea generalizării cultului Sfinților cu moaște în țara noastră și proclamarea canonizării Sfântului Calinic de la Cernica, precum și a Sfinților Mărturisitori și Mucenicii ai drepte credințe din Ardeal: Sfinții Ierarhi Iorest și Sava, Sfinții Cuvioși Visarion și Sofronie, precum și Sfântul Mucenic Oprea.

Prea Fericitul Patriarh Justinian a rostit un cuvânt despre însemnătatea acestui moment, săvârșit pentru prima dată în Biserica noastră, după care s-au citit Enciclica și Tomos-urile date de Sfântul Sinod cu acest prilej. Într-o atmosferă de adâncă evlavie, au fost prezentate icoanele Sfinților, cîntîndu-se, totodată, troparele și condacele lor.

Au luat cuvîntul apoi conducătorii delegațiilor străine, astfel: Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Athenagoras al Thyatirelor și Exarh al Patriarhiei Ecumenice, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Grigorie al Leningradului și Novgorodului și Prea Fericitul Patriarh Chiril al Bulgariei, după care s-au semnat documentele sinodale de către Ierarhii prezenți.

Cele de mai sus orînduite de Sfântul Sinod au fost aduse la îndeplinire în chip sărbătoresc, astfel:

La 14 octombrie s-a săvârșit solemnitatea generalizării cultului Sfintei Cuvioase Parascheva, în Catedrala Mitropolitană din Iași.

La aceeași dată, a avut loc la mînăstirea Curtea de Argeș slujba pentru generalizarea cultului Sfintei Mucenițe Filofteia.

Duminică 16 octombrie, în catedrala Rîmnicului Vîlcii, s-a săvârșit slujba pentru cinstirea de obște a Sfântului Grigorie Decapolitul.

La 21 octombrie precum și în ajun și în ziua următoare, s-au desfășurat solemnitățile pentru canonizarea Sfinților Mucenici și Mărturisitori ai drepte credințe din Ardeal.

Duminică 23 octombrie, precum și în ajun și în ziua următoare, s-au săvârșit, la mînăstirea Cernica, solemnitățile pentru canonizarea Sfântului Ierarh Calinic.

La 26 octombrie a avut loc generalizarea cultului sfinților Nicodim cel Sfințit și Ioan Valahul, în catedrala mitropolitană din Craiova.

În ziua de 27 octombrie s-a săvârșit în catedrala Sfintei Patriarhii, slujba pentru generalizarea cultului Sfântului Dimitrie Basarabov.

II. Apeluri la Consiliul Național Bisericesc.

În baza dispozițiilor art. 5, lit. o și art. 121 și 123 din Regulamentul organelor centrale din Patriarhia Română și a dispozițiilor art. 51 din Regulamentul de numiri și transferări, în cursul anului 1955 s-au primit la Administrația Patriarhală diferite apeluri și întîmpinări din partea unor preoți care se considerau nedreptățiți prin măsurile luate de organele eparhiale.

Cererile care sau găsit întemeiate, în urma avizului P. C. Inspector general bisericesc, au fost rezolvate favorabil, făcându-se aplicația art. 121 și 123 din Regulament, adică aducându-se la cunoștința Chiriarhului respectiv, pentru a lua măsurile convenite ca ordinea legală să fie respectată de către organele convenite.

În acest sens au fost rezolvate următoarele temeuri :

Tem. nr. 4477/1955. Cererea preotului I. Barbu — Eparhia Romanului și Hușilor.

Tem. nr. 6849/1955. Cererea Pr. Gh. Tîrnoveanu — Eparhia Romanului și Hușilor.

Tem. nr. 6992/1955. Cererea Pr. D. Grecu, Eparhia Rîmnicului și Argeșului.

Tem. nr. 7021/1955. Cererea Consiliului parohiei Filimon Sîrbu, Eparhia Dunării de Jos.

Tem. nr. 7681/1955. Cererea parohiei Predești, Eparhia Craiovei.

Tem. nr. 8388/1955. Cererea preotului Brătășanu, Eparhia Dunării de Jos.

Tem. nr. 8512/1955. Cererea Pr. N. Comănescu, Eparhia Romanului și Hușilor.

Tem. nr. 8655/1955. Cazul Pr. I. Teohari, Eparhia Dunării de Jos.

Tem. nr. 8933/1955. Cererea Consiliului parohiei Sighet, Eparhia Oradiei.

Tem. nr. 9769/1955. Cererea parohiei Obedeianu, Eparhia Craiovei.

Tem. nr. 10224/1955. Cererea Pr. G. Bratoveanu, Eparhia Buzăului.

Iar cele care s-au găsit neîntemeiate au fost respinse, comunicînd celor în cauză să se supună dispozițiilor luate de organele eparhiale.

În acest sens au fost rezolvate următoarele temeuri :

Tem. nr. 6501/1955. Cererea Pr. A. Costea, Eparhia Dunării de Jos.

Tem. nr. 8268/1955. Cererea Pr. A. Băjan, Eparhia București.

Tem. nr. 10128/1955. Cererea Pr. V. Gănescu, Eparhia Buzăului.

Tem. nr. 11223/1955. Cererea Pr. N. Ciocoiu, Eparhia Romanului.

Tem. nr. 11193/1955. Cererea Pr. I. Albu, Eparhia Sibiului.

Tem. nr. 11292/1955. Cererea Pr. L. Frangu, Eparhia Sibiului.

III. Aniversarea a șapte ani de la reîntregirea Bisericii Ortodoxe Romîne.

În ziua de 21 octombrie 1955, cu prilejul proclamării canonizării sfinților ardeleni Ilie Iorest, Sava Brancovici, Visarion Sarai, Sofronie de la Cioara, Oprea Miclăuș, s-a făcut aniversarea a 7 ani de la reîntregirea Bisericii Ortodoxe Romîne din Ardeal prin revenirea la vatra credinții strămoșești a fraților rupti de la sinul Bisericii mame cu două veacuri și jumătate în urmă.

Solemnitățile s-au desfășurat sub președinția I. P. S. Mitropolit Vasile Lăzărescu al Banatului, potrivit hotărîrii Sfîntului Sinod din 10 octombrie 1955, fiind de față: P. S. Episcop Antim al Buzăului, ca delegat din partea Sf. Sinod, PP. SS. Ierarhi ardeleni Andrei al Aradului, Nicolae al Clujului, Valerian al Oradiei, Policarp Morușca, Teodor Scorobet, Veniamin Nistor și Emilian Antal, reprezentantul Ministerului Cultelor, PP. CC. Vicari eparhiali și consilieri administrativi ai eparhiilor din Ardeal și alți reprezentanți ai organelor locale, clerici și credincioși.

Cu acest prilej, s-au reînnoit sentimentele de bucurie izvorîte din acest act istoric, care a fost cu puțință acum 7 ani, în cadrul libertăților democratice cucerite de poporul nostru și în special pe temeiul libertății de conștiință și libertății religioase, asigurate prin Constituția Republicii Populare Romîne.

Această a șaptea aniversare a reîntregirii Bisericii noastre a constituit un nou prilej pentru ierarhii, clericii și credincioșii noștri ca să mărturisească hotărîrea puternică de a spori strădaniile în lupta sfîntă pentru apărarea păcii și de a face totul pentru ca fiecare închinător al altarelor noastre să devină luptător conștient pentru cel mai prețios lucru al omenirii: Pacea.

Dar, acest popas sărbătorec este menit să unească mai strîns toate conștiințele ortodoxe pentru consolidarea cît mai trainică a mărețului act al reîntregirii Bisericii Ortodoxe Romîne și să sporească veghea împotriva eventualelor încercări de a sdruncina această unitate dobîndită.

În cursul anului, s-au semnalat — în discuțiile Sf. Sinod și uneori prin diferite plîngerii primite de la Administrația Patriarhală — și unele doleanțe în special din partea PP. SS. Chiriarhi din Ardeal pentru sprijinirea mai simțită a acțiunilor menite să asigure consolidarea actului de reîntregire a Bisericii Ortodoxe Romîne din Ardeal și să înlăture odată pentru totdeauna uneltirile acelor dușmani ai poporului și Bisericii noastre, care caută să turbure pacea sufletească a credincioșilor noștri.

IV. Noua salarizare a clerului.

La stăruințele depuse de Prea Fericitul Patriarh Justinian și prin înalta înțelegere a Guvernului Republicii Populare Române, clerul ortodox român a primit în cursul anului 1955 o salarizare nouă.

Paralel cu noua salarizare acordată din fondurile Statului Sfântul Sinod în ședința sa din 12 august 1955 a făcut o nouă salarizare a clerului, asimilându-l în drepturi cu corpul didactic din învățământul public, urmînd ca diferența de la salariul primit de la Stat și pînă la salariul la care are dreptul preotul respectiv, să fie completat din bugetul parohiei.

Astfel, salariile actuale ale preoților variază între 400 și 1.100 lei lunar, în raport cu studiile și vechimea în preoție.

V. Viața religioasă a credincioșilor

Din dările de seamă de la toate eparhiile din cuprinsul Patriarhiei Române, putem să arătăm că viața religioasă și morală a credincioșilor ortodocși din Republica Populară Română se desfășoară cu multă rodnicie.

Slujirea sfintelor altare a fost îndeplinită de clerul Bisericii noastre, fără știrbire, după rînduiala tradițională a Bisericii Ortodoxe, sub caldă și permanentă înțelegere și supraveghere a II. PP. SS. și PP. SS. Chiriarhi, cu aceeași preocupare pentru uniformizarea slujbelor, potrivit indicațiilor primite la cursurile de îndrumare misionară și socială.

Predicarea cuvîntului Sf. Evanghelii și catehizarea s-a făcut cu rîvnă sporită de către toți slujitorii Bisericii, în cadrul Sf. Liturghii și a celorlalte servicii religioase. Cîntarea omofonă a devenit un real mijloc de a face cît mai activă participarea credincioșilor la cultul divin, iar colportajul religios cu obiecte de la Institutul Biblic și de Misiune ortodoxă a fost din ce în ce mai mult folosit și cu frumoase rezultate în toate parohiile.

În lucrarea de îndrumare duhovnicească, pastorală și socială, preoții au fost ajutați de consiliile și comitetele parohiale în vederea organizării corurilor parohiale a cîntării omofone, a milei creștine, distribuirea obiectelor de colportaj religios, obținerea de contribuții pentru reparația și întreținerea sfintelor locașuri etc.

Participarea credincioșilor la biserică în cursul anului 1955 a fost îmbucurătoare, iar cazurile de prozelitism din partea altor culte, prezintă o situație staționară, asemănătoare anului trecut.

Pentru îndrumarea religioasă a credincioșilor, Centrele Eparhiale, în frunte cu Chiriarhii respectivi, au activat prin: pastorale cu prilejul sfintelor sărbători sau în legătură cu diferite momente importante din țară, ordine circulare, vizite cano-nice și administrative etc.

În general, viața religioasă a credincioșilor s-a desfășurat în cursul anului 1955, bine față de anii precedenți, învățătura și gîndirea creștină fiind înfățișate cu rîvnă de preoțimea ortodoxă și îmbinată cu marile adevăruri și realități ale vieții: dreptatea socială, pacea și buna înțelegere între oameni.

După cum rezultă din rapoartele unor eparhii — București, Iași, Buzău, Arad, Roman, Galați — propaganda sectară a fost destul de insistentă, mai ales a celor care lucrează fără a fi recunoscute de Ministerul Cultelor, în conformitate cu dispozițiunile art. 56 din Legea pentru regimul general al Cultelor.

«Prozelitismul sectar — spunea P. S. Episcop Andrei al Aradului — deși nu reprezintă o primejdie de defecțiune în masă de la credința noastră, este totuși destul de activ. În unele parohii, «misionari» ai unor confesiuni neoprotestante încă tot mai cercetează casele credincioșilor noștri, invitîndu-i să participe la adunările lor».

Ținînd seama de noua orientare a regimului cultelor, potrivit căreia se urmărește apropierea și înțelegerea, iar nu ura și vrajba din trecut, Biserica ortodoxă a înțeles, — prin reprezentanții ei, — să respecte acest spirit de armonie. Neplăceri s-au ivit mai ales din partea unor secte sau asociațiuni nerecunoscute de Stat.

VI. Problema stiliștilor

Una din problemele care au făcut obiectul debaterilor Sfîntului Sinod în cursul anului 1955, a fost problema stiliștilor.

Astfel, în ședința din 14 aprilie 1955, Sf. Sinod a sancționat cu pedeapsa caterisirii pe fostul arhieru Galaction Cordun, care prin scrisoarea notificată a

Tribunalului Capitalei R.P.R. aduce la cunoștință că a fost proclamat la 5 aprilie 1955, conducătorul mișcării stiliste, cu titlul de «Arhiepiscop și Mitropolit al Bisericii dreptslăvitoare de stil vechi din R. P. R.».

Sinodul permanent în ședința din 23 mai 1955, luând în deliberare din nou problema stilștilor și a măsurilor luate de eparhii pentru lămurirea credincioșilor și readucerea lor la dreapta credință, a hotărât a se cere de la eparhii să comunice măsurile luate. În urma răspunsurilor primite Sf. Sinod plenar, în ședința din 26 septembrie 1955, a luat cunoștință în mod amănunțit de activitatea desfășurată de II. PP. SS. și PP. SS. Chiriarh¹, în vederea aducerii la îndeplinire a hotărârii de mai sus și de rezultatele comunicate și a hotărât ca eparhiile să țină în curent cancelaria Sf. Sinod cu date precise asupra revenirilor stilștilor în sînul Bisericii Ortodoxe.

b) O altă problemă pe care o ridică Sf. Arhiepiscopie a Iașilor, la cererea credincioșilor, este aceea de a se interveni pentru trecerea în patrimoniul Bisericii Ortodoxe Române a bisericilor stiliste, construite pe pămîntul lor, odată cu revenirea în sînul Bisericii, potrivit dispozițiilor art. 37 din Legea pentru regimul general al Cultelor.

VII. Revistele și publicațiile bisericești.

Ca și în trecut, un mijloc permanent de legătură între conducerea centrală a Patriarhiei, centrele eparhiale și oficiile parohiale, cu slujitorii Bisericii Ortodoxe Române, îl formează cele trei reviste ale Patriarhiei, împreună cu revistele mitropolitane în vederea orientării, îndrumării și lămuririi preoților.

Revista «Biserica Ortodoxă Română» buletinul oficial al Patriarhiei Române, a informat în mod regulat preoțimea asupra celor mai importante evenimente din Biserica noastră și Bisericile ortodoxe surori și asupra știrilor de interes general; revista «Studii Teologice» a Institutelor Teologice din Patriarhia Română a continuat aceeași linie de ridicare a nivelului teologic și de orientare a clerului în problemele teologice, pastoral-misionare și sociale, iar revista «Ortodoxia» a publicat articole în legătură cu problemele mari ale ortodoxiei, în legătură cu problemele interconfesionale, în vederea stabilirii legăturilor ortodoxiei cu viața și în general cu problemele păcii.

Revistele mitropolitane «Glasul Bisericii», «Mitropolia Moldovei», «Mitropolia Olteniei», «Telegraful Român», «Mitropolia Banatului», au informat clerul din eparhiile respective asupra evenimentelor mai importante și asupra vieții pastorale și sociale; iar «Calendarele» și alte publicații ale centrelor mitropolitane au constituit alături de «Cartea de rugăciuni» și de «Invățătura de credință creștină ortodoxă», prețioase izvoare din care s-au adăpat credincioșii în setea lor duhovnicească.

VIII. Disciplina clerului.

Pe aceeași linie de ordine și disciplină a clerului instaurată de Prea Fericitul Patriarh Justinian, preoțimea a fost îndrumată spre o comportare mai demnă, fapt care a contribuit la împuținarea numărului celor abătuți de la rînduiriile canonice și la reducerea pricinilor venite în fața instanțelor de judecată bisericească.

Comparînd situația din anii precedenți, la Consistoriul Central Bisericesc, constatăm că de unde în anul 1950 se găseau pe rol 125 procese, în anul 1955 au mai rămas pe rol 8 procese, ceea ce denotă o împuținare a cazurilor disciplinare și o simțitoare scădere a numărului clericilor cu abateri și delictе disciplinare, deci o întronare a ordinii în rîndul clerului ortodox român.

Dăm mai jos situația proceselor la Consistoriul Central Bisericesc :

Procese rămase pe rol din anul 1954	8
Procese intrate în anul 1955	19

	Total 27 procese
Din acestea s-au soluționat	19 »

Rămînînd pe rol pentru anul 1956 . .	8 procese

IX. Viața în minăstiri

În cuprinsul Patriarhiei Române funcționează un număr de 188 minăstiri și schituri, dintre care 115 minăstiri de călugări și 73 de călugărițe, cu un total de 6156 viețuitori, din care 1245 monahi, 432 frați, 2610 monahii și 1869 surori.

În fruntea tuturor minăstirilor din cuprinsul Patriarhiei Române și pe linia îndrumărilor date de Sfântul Sinod și a Prea Fericitului Patriarh se situează minăstirile stavropighiale Agapia și Hurezi, în care funcționează și cele două seminarii monahale de călugărițe.

1. Viața spirituală se desfășoară în minăstiri potrivit sfintelor juruințe ale vieții monahale, viețuitorii de astăzi, în special tineretul nevoindu-se să creeze tipul călugărului desăvârșit prin ridicarea nivelului cultural și pătrunderea adâncă în sensul vieții monahale. Se observă o afluență de tineret la minăstirile de maici, mai ales la cele din Moldova, pe când numărul tinerilor din minăstirile de călugări și a celor ce solicită intrarea în monahism este mult mai redus.

2. Ocupațiile viețuitoarelor din minăstiri sînt rugăciunea și munca.

a) Programul de rugăciune se îmbină armonios și alternează cu cel de muncă, fără să sufere unul în folosul celuilalt și se respectă prevederile regulamentare.

b) Munca este altă îndeletnicire de frunte a viețuitorilor din minăstiri, este o realitate în toate minăstirile și se efectuează sub mai multe aspecte: meșteșugăresc, agricol și intelectual.

În minăstirile mari de călugărițe sînt organizate cooperative meșteșugărești de producție, cu secții și în alte minăstiri mai mici, iar în minăstirile mici și în cele de călugări funcționează atelierele minăstirești pentru nevoile proprii și de producție. Sînt organizate un număr de 16 cooperative cu 13 secții în alte minăstiri și 53 ateliere minăstirești. În atelierele cooperativelor meșteșugărești din minăstirile de călugărițe se execută artistic: covoare, țesături și broderii, nu numai pentru consumul interior, ci și pentru export. Planul de lucru a fost realizat și depășit la cele mai multe din aceste unități.

3. Viața de obște. Din totalul așezămintelor monahale sînt organizate în viață de obște un număr de 164 minăstiri, iar în viața de sine mai mult de 24 minăstiri, cele mai multe de călugărițe. Și în aceste minăstiri însă este făcut începutul, fie prin cantinele ce funcționează în cadrul cooperativelor, fie în jurul stăreției și, din zi în zi, se tinde spre generalizarea vieții de obște în toate minăstirile din cuprinsul Patriarhiei Române.

4. Invățămîntul. În toate minăstirile a fost lichidat analfabetismul; iar în învățămîntul elementar e în curs de lichidare, mai ales dacă nu se vor mai primi la nevoie elemente care nu au absolvă ciclului II elementar.

Școli monahale au luat ființă în toate minăstirile cu un număr mai mare de viețuitori. Sînt organizate și funcționează pînă acum 56 școli monahale, cu 1332 elevi și eleve.

5. Ședințe de îndrumare duhovnicească s-au ținut, dar nu cu regularitate și nu peste tot s-a respectat programul întocmit de Cancelaria Sf. Sinod, fie din lipsă de elemente cu pregătire pentru tratarea temelor, fie neînțelegerea conducătorilor. Toate lipsurile și abaterile constatate cu prilejul inspecțiilor au fost semnalate la timp și s-au luat măsuri de îndreptare.

În cursul anului 1955 s-au tratat teme tot din Regulamentul de organizare a vieții monahale, indicîndu-se pentru fiecare subiect materiale bibliografice de consultare. Din ce în ce aceste ședințe au început a fi prețuite de viețuitori și organizate în condițiuni multumitoare de conducerea minăstirilor.

O abatere de la disciplina Bisericii și rînduialile monahale, s-a accentuat în cursul anului 1955, în obștea minăstirii Vladimirești din eparhia Buzăului.

Aici, s-au semnalat o serie de abateri de la practica Bisericii Ortodoxe, în legătură cu administrarea Sfintelor Taine, a mărturisirii și împărtășirii cum și conducerea obștei după unele vedenii ale Maicii Veronica Gurău, stareța minăstirii; iar după caterisirea și excluderea din monahism a Ieromonahului Ioan Iovan, duhovnicul minăstirii, care a inițiat și promovat aceste abateri, s-a produs o totală și stăruitoare nesupunere din partea obștiei, față de dispozițiunile Patriarhului și față de hotărîrile Sfîntului Sinod.

Abaterile de la Minăstirea Vladimirești au făcut obiectul unor amănunțite examinări și hotărîri ale Sfîntului Sinod, în ședințele din cursul anului 1955, iar în cele din urmă au fost sancționate printr-o hotărîre a Sfîntului Sinod din 12 ianuarie a. c.

X. Construiți și restaurări de biserici.

În cursul anului 1955 acțiunea de construcții, restaurări și amenajări de biserici, monumentate istorice religioase, sau case parohiale, a continuat cu același avânt, mărturie fiind despre aceasta șantierele Patriarhiei Române, ale centrelor eparhiale, protoierilor, mănăstirilor și parohiilor de pe întinsul patriei noastre.

Pentru strângerea fondurilor necesare acestor construcții și restaurări de biserici, clopotnițe și case parohiale, s-a dus o acțiune organizată din partea centrelor eparhiale, a protoierilor și a parohiilor respective, prin consiliile și comitetele parohiale. Prin acestea inventarul bisericesc a sporit, atât cu valoarea construcțiilor și restaurărilor făcute, cât și prin importante înzestrări cu obiecte de cult, necesare funcționării sfintelor locașuri.

Dăm mai jos tabloul subvențiilor acordate de Administrația Patriarhală pe anul 1955:

1. Parohia Cibin—Sibiu	9.000
2. M-rea Sf. Ilie Proorocul—Toplița	13.000
3. M-rea Sf. Treime—Alba Iulia	30.000
4. Schitul Tărița—Iasi	2.000
5. Parohia Cluj—Mănăstur I.	25.000
6. Parohia Răchiți—Botoșani	10.000
7. M-rea Antim—București	20.000
9. M-rea Prislop—Hațeg	10.000
9. Parohia Tg. Mureș II	10.000
10. Catedrala revenită Baia Mare	25.000
11. Parohia Sf. Gheorghe R. Vâlcea	2.500
12. M-rea Putna	5.000
13. Schitul Iezer	7.000
14. Parohia Fratelia—Timișoara	10.000
15. Parohia Tîrnăveni	10.000
16. Mănăstirea Brîncoveni	5.000
17. Parohia Sutești—raion Drăgășani	3.000
18. Par. Sf. Ioan Botezătorul—Botoșani	3.000
19. Parohia Vaideeni II, Raion Loviștea	5.000
20. Parohia Tătirlău—Raion Tîrnăveni	10.000
21. Parohia Aiud	10.000
22. M-rea Clocociovu—Raion Slatina	20.000
23. Parohia Rodna I—Năsăud	20.000
24. M-rea Sucevița—Rădăuți	5.000
25. Parohia Popești—Căteasca—Topoloveni	5.000
26. Mănăstirea Horezu	33.247,26
27. M-rea Sf. Spiridon—Iasi	10.000
28. Schitul Jghiaburi	5.000
29. Parohia Olănești—Băi	5.000
30. Mănăstirea Agapia	30.000
31. Parohia Hîrtoapele—Pașcani	1.259
32. Sf. Arhiepiscopie a Bucureștilor (icoana din palat)	38.380,40
33. Mănăstirea Giurgeni	10.000
34. Mănăstirea Ciorogîrla	12.027,59
35. Mănăstirea Schitul Maicilor	616.056,07
Total lei	<u>785.471,32</u>

În afară de aceste sume, Administrația Patriarhală a mai acordat din bugetul său următoarele:

36. Subvenții școlilor de inv. religios	109.127,83
37. Cheltueli pentru canonizarea sfinților și relații externe.	343.701,75
Total lei	<u>1.238.300,90</u>

XI. Colaborarea preoțimii în lupta pentru apărarea păcii.

Problema păcii a fost și în cursul anului 1955 ideea de temelie în jurul căreia s-a concentrat acțiunea socială a Bisericii Ortodoxe Române, în orientarea clerului și îndrumarea credincioșilor.

Anul 1955 a fost un an bogat în acțiuni ale partizanilor Păcii și mai ales în roade culese în urma acestei acțiuni de înfrățire a popoarelor, împotriva tuturor acțiunilor dăunătoare păcii.

Pentru exemplificare — după datele primite de la eparhii, prezentăm o situație a numărului de preoți încadrați în comitetele de luptă pentru pace.

În Arhiepiscopia Bucureștilor activează 1416 preoți încadrați astfel: 1 în Comitetul Național pentru apărarea păcii, 1 în Comitetul orășenesc București, 3 în comitetele regionale, 20 în comitetele raionale, iar 1391 în comitetele locale; în Arhiepiscopia Iașilor activează 566 preoți, dintre care: 5 în comitetele regionale, 561 în comitetele orășenești comunale și sătești, 27 președinți de comitete, 18 vicepreședinți și 62 secretari; în Arhiepiscopia Sibiului 600 preoți, dintre care: 2 în comitetele regionale, 16 în comitetele raionale, 50 în comitetele orășenești, 26 în comitetele de cartier și 506 în cele comunale; în Arhiepiscopia Craiovei, 537 preoți din care: 1 în comitetul regional, 18 în comitetele raionale, 15 în comitetele de cartier și 503 în cele comunale; în Arhiepiscopia Timișoarei, în total 453 preoți în comitetele de pace; în Eparhia Buzăului, 374 preoți, astfel: 29 în comitetele raionale și 345 în cele locale; în Eparhia Râmnicului 614 preoți din care: 3 în comitetul regional, 19 în comitetele raionale și 592 în cele raionale și de cartier; în Eparhia Dunării de Jos, 438 preoți din care: 2 în comitetele regionale, 10 în comitetele raionale, iar restul în cele de cartier și comunale; în Eparhia Romanului și Hușilor, 518 preoți, dintre care: 5 în comitetele regionale, 18 în comitetele raionale și 495 în cele comunale și de cartier; în Eparhia Clujului peste 200 preoți; în diferite comitete de luptă pentru pace; în Eparhia Aradului 212 preoți, dintre care 12 în comitetele raionale și 200 în cele de cartier și comunale; în Eparhia Oradiei un număr de 330 preoți în diferite comitete de luptă pentru pace.

În total, după datele primite de la eparhii — activează în comitetele de luptă pentru pace un număr de 6.258 preoți.

XII. Colaborarea cu celelalte culte religioase.

Pe baza dispozițiilor cuprinse în Constituția Republicii Populare Române, prin care se asigură deplina libertate a conștiinței, a exercitării cultului și a dispozițiilor cuprinse în Legea pentru regimul general al cultelor, s-a creat în patria noastră o situație nouă în ceea ce privește raporturile dintre culte, rezultând pe de o parte o atitudine corespunzătoare din partea cultelor față de Stat, iar pe de altă parte, între ele înșile, impunându-se respectul reciproc și înfrățirea confesiunilor în lupta pentru cauza comună a păcii și a vieții.

Această colaborare este exemplificată prin conferințele interconfesionale care au avut loc în toate eparhiile din Patriarhia Română.

Aceste consfătuiri s-au dovedit a fi de un real folos întrucât întăresc prietenia și colaborarea între culte în problemele care privesc lupta pentru pace și acțiunile care urmăresc întărirea patriei noastre.

D. REALIZĂRI ADMINISTRATIVE ȘI GOSPODĂREȘTI LA CENTRUL PATRIARHAL.

După cum s-a arătat și cu prilejul dărilor de seamă trimestriale, sectorul Administrației Patriarhale a desfășurat următoarea activitate de ordin administrativ și gospodăresc:

1. Serviciul Contabilității.

Întrucât situația generală a bilanțului la 31 decembrie 1955, privind contul de execuție bugetară este prezentată în darea de seamă aparte, ținem să înfățișăm aici situația încasării debitelor din anii precedenți 1950-1954, cum și aceea a încasărilor pentru contribuția către Patriarhie de la abonamente pe anul 1955.

a) Situația debitelor din anii 1950-1954.

La 31 decembrie 1954 situația debitelor din contribuții și abonamente se prezintă astfel:

Restanțe din anii 1950-1953	Lei	52.882,30
Restanțe din anul 1954	„	235.278,59
	Total	Lei 288.160,89
Din aceste restanțe s-au încasat în cursul anului 1955 suma de . .	Lei	203.695,74
Rămânând un debit de	„	84.465,15
La care se adaugă rămășițe de plată din 1955	„	104.033,95
Insumând la 31.XII.1955 restanță în sumă de	Lei	188.499,10

b) Situația încasărilor pe anul 1955.

Prevederi bugetare pentru contribuție	Lei	900.000.—
Din aceste prevederi pînă la data de 31.XII.1955 s-au realizat în-		
casări în sumă de	„	892.465,97
Rămânând un debit în sumă de lei	Lei	7.534,03

Comparînd mersul încasărilor din acest an cu încasările din anii anteriori, rezultă următoarea situație:

La 31 decembrie 1953, debitele erau de	Lei	452.782,93
La 31 decembrie 1954, debitele erau de	„	288.090,89
La 31 decembrie 1955, debitele erau de	„	188.499,10

Deci mai puțin cu 264.283 lei față de anul 1953, și cu 99.591 lei față de anul 1954.

2. Serviciul Bunurilor.

În cursul anului 1955, pe lângă activitatea legată de întreținerea imobilului Administrației Patriarhale, munca Serviciului Bunuri se poate concretiza prin următoarele realizări mai importante:

a) Au fost puse la dispoziția șantierului pentru instalarea gazelor materialele necesare, în așa fel încît lucrarea a putut fi terminată și gazele au fost deschise în cursul lunii februarie 1955.

b) S-au procurat plante medicinale și celelalte ingrediente necesare pentru pregătirea Sfîntului și Marelui Mir.

c) Au fost separate inventarele Administrației Patriarhale de cele ale instituțiilor anexe și s-au definitivat lucrările de predare a inventarelor către Sf. Arhiepiscopie a Bucureștilor, privind palatul patriarhal, casele de odihnă, etc. În ce privește inventarul Administrației Patriarhale, menționăm că a fost retranscris, dîndu-se numere noi obiectelor (opt sute de numere).

d) Au fost efectuate lucrări în regie pentru repararea mobilierului A.P. O bună parte din obiectele de inventar reformate au fost refăcute și date spre folosință serviciilor, ca de exemplu cele 12 scaune-fotolii din hall tapisate din nou, birouri, cartoteci, etc.

e) Căminul preoțesc din str. Maria Rosetti a fost zugrăvit în întregime, reparîndu-se și timplăria unde era nevoie și făcîndu-se curățenie radicală în tot imobilul.

f) La imobilul din str. Culmea Vecie s-a refăcut zidul de la calcan dărîmat în urma cutremurului, s-au efectuat reparații de tinichigerie luîndu-se măsuri și pentru refacerea betonului din curtea interioară.

g) S-au făcut mici reparații de întreținere curentă la imobilul din str. Odobescu nr. 17 A.

h) Au fost reparate toate burlanele de la imobilul din str. Antim și înlocuite geamurile sparte de la unele luminatoare.

i) Au fost achiziționate la vreme toate materialele repartizate pe bază de planificare, ca: ciment, lemn, cărbuni, carburanți, lubrefianți, vopsele, etc., precum și alte materiale din plafonul valoric și fondul pieții.

j) S-au urmărit debitele din chirii, care au fost încasate în proporție de 90%.

k) În timp util, în colaborare cu Serviciul Contabilității au fost făcute declarațiile necesare cerute de legile fiscale privind imobilele, chiriile și auto-turismele Administrației Patriarhale și au fost achitate impozitele restante.

1. Pentru chiriașii noi au fost încheiate, cu avizul Serv. Juridic, contracte de închiriere.

m) Serviciul a făcut față cererilor suplimentare de carburanți și rechizite cum și necesităților de găzduire la Căminul preoțesc cu prilejul festivităților ce au avut loc în luna octombrie 1955.

3. Serviciul Juridic.

În cursul anului 1955, Serviciul Juridic a executat:

- a) Avize și referate — 307.
- b) Termene la diverse procese — 42.
- c) A redactat o parte din deciziile date de conducerea instituției.
- d) A redactat acțiunile, motivele de recurs, concluziile scrise, întâmpinările, etc., în procesele pendinte.
- e) A ținut evidența proceselor și avizelor date.
- f) A redactat sau avizat contractele economice ale Administrației Patriarhale și instituțiilor anexe.
- g) A comunicat serviciilor interesate și care nu au abonamente la Buletinul Oficial, dispozițiunile normative apărute în cursul anului.

4. Cantina salariaților.

Cantina Administrației Patriarhale a servit în cursul anului 1955 un număr de 78.745 mese. Activitatea cea mai redusă a fost în luna februarie, când s-au servit 4.216 mese, iar cea mai mare în luna septembrie, când s-au servit 8.688 mese.

Cantina nu s-a putut dezvolta în raport cu necesitățile reale, date fiind mijloacele restrinse pe care le-a avut la dispoziție.

Cantina a procurat, cu mijloace proprii, obiecte de inventar în valoare de 2.220,03 lei, și îmbrăcăminte de protecție în valoare de 1.415,66 lei. În afară de aceasta, atât inventarul vechi al cantinei, cât și cel procurat în anul 1955 a fost amortizat în proporție de 50%, creîndu-se în creditul contului 170 un disponibil de 3.878,46 lei.

Personalul de serviciu și-a făcut datoria în mod conștiincios.

5. Cabinetul medical.

Cabinetul medical al Patriarhiei, în cursul anului 1955 a efectuat următoarele lucrări:

a) Consultații	1.916
b) Tratamente	1.472
c) Vizite la domiciliul salariaților	320
d) Microradiografii	410
e) Vaccinări	205
f) Internări în spitale și sanatorii	55
g) Vizite la ateliere	86
h) Vizite la cantină	120

CONCLUZIUNI

Din expunerea făcută în prezenta dare de seamă, s-au putut vedea cu prisosință strînsele legături canonice ale Bisericii Ortodoxe Române cu Bisericile Ortodoxe surori și raporturile cu Bisericile eterodoxe din străinătate, situația comunităților ortodoxe române de peste hotare, activitatea internă a Bisericii Ortodoxe Române prin îndrumarea clerului, viața în mănăstiri, construcții și restaurări de biserici, contribuția clerului în lupta pentru pace, colaborarea preoțimii cu celelalte culte, raporturile preoțimii cu autoritățile locale și, în sfîrșit, realizările administrative și gospodărești la Centrul Patriarhal.

Pentru documentare mai temeinică și soluționare cât mai justă a unor lipsuri semnalate în cursul anului 1955, socotim a face următoarele propuneri:

1. Instituirea unor comisiuni alcătuite din membri ai Sfîntului Sinod și ai Consiliului Național Bisericesc, care să examineze unele probleme înainte de a fi supuse Sfîntului Sinod sau Adunării Naționale Bisericești, și să vină cu propuneri concrete

2. Organizarea actualului serviciu contencios într-un oficiu juridic cu un număr de avocați pledanți, potrivit necesităților, avînd precădere problemele de seamă ale Bisericii.

Față de cele expuse mai sus, rugăm Onorata Adunare Națională Bisericească să aprobe:

1. A se lua act cu aprobare de această Dare de seamă.

2. A se exprima respectuoase mulțumiri Prea Fericitului Patriarh Justinian pentru îndrumarea, supravegherea și controlul permanent spre bunul mers și buna desfășurare a activității acestui sector.

3. A se aduce mulțumiri onoratului Guvern al Republicii Populare Romîne și Ministerului Cultelor pentru sprijinul acordat Administrației Patriarhale și Bisericii Ortodoxe Romîne în general, în împlinirea misiunii ei.

Consilier Administrativ,
Pr. Gh. Soare

12. februarie 1956.

Aprobat de Consiliul Național Bisericesc:

PREȘEDINTE,

† JUSTINIAN

PATRIARHUL ROMINIEI

Membri:

Prof. C. Tătaru

Prof. Dr. V. Rășcanu

Pr. C. Nonea

Dr. N. Lupu

I. Tăbircă

Pr. Tr. Belasçu

REFERATUL COMISIUNII BISERICESTI A ADUNĂRII NAȚIONALE BISERICESTI ASUPRA DĂRII DE SEAMĂ A SECTORULUI ADMINIS- TRATIV-BISERICESC AL ADMINISTRAȚIEI PATRIARHALE.

Prea Fericite Părinte Președinte,
Onorată Adunare Națională Bisericească,

Comisiunea Bisericească luînd în examinare cuprinsul Dării de seamă a Sectorului administrativ-bisericesc al Administrației Patriarhale pe anul 1955, constată următoarele:

Darea de seamă expune problemele de ordin administrativ bisericesc în 4 mari capitole, cu subdiviziunile respective și anume:

A. Legăturile externe ale Bisericii Ortodoxe Romîne cu celelalte Biserici ortodoxe și eterodoxe din lume;

B. Situația comunităților ortodoxe romîne de peste hotare;

C. Activitatea internă a Bisericii Ortodoxe Romîne;

D. Realizări administrative și gospodărești la Centrul Patriarhal.

I. În capitolul întâi, intitulat «Legăturile externe ale Bisericii Ortodoxe Romîne cu celelalte Biserici ortodoxe și eterodoxe din lume» se prezintă:

1. Schimbul de scrisori irenice, telegrame și felicitări cu prilejul marilor praznice ale Ortodoxiei și ale creștinătății întregi: Nașterea Domnului și Învierea Domnului.

2. Felicitări și scrisori cu prilejul unor aniversări și evenimente din viața Bisericii și a Intîistătorilor lor.

3. Corespondență pentru comunicarea unor acte și hotărîri interesînd bunele relații între Bisericele surori.

Aceste legături constituie un capitol de o importanță deosebită al activității Bisericii Ortodoxe Romîne, întrucît ele reflectă preocuparea Bisericii noastre de a

întreține vie comuniunea duhovnicească dintre Bisericile Ortodoxe surori, pentru întărirea ortodoxiei și indică aportul Bisericii noastre la marea și nobilă acțiune de des-tindere internațională, pace și înfrățire la care sînt angajate toate popoarele lumii.

II. In capitolul al II-lea intitulat: «**Situația comunităților ortodoxe romine de peste hotare**» este prezentată în mod sistematic situația acestor comunități, completată cu datele noi, culese din actele Cancelariei Sfîntului Sinod sau din informațiunile luate de la diferiți clerici care au slujit în acele părți, și anume: 1. Episcopia ortodoxă romină din cele două Americi; 2. Eparhia ortodoxă romină din Ungaria; 3. Protopopiatele din Jugoslavia; 4. Credincioșii romini din Bulgaria; 5. Comunitățile rominești din Albania; 6. Comunitățile rominești din Grecia; 7. Așezămintele rominești de la Locurile sfinte și Muntele Athos; 8. apoi Comunitățile ortodoxe romine din Austria, Franța, Italia și Germania.

Se menționează că — începînd cu anul 1955, tuturor acestor comunități li se trimit regulat cele trei reviste ale Patriarhiei Romine.

III. In capitolul al treilea intitulat: «**Activitatea internă a Bisericii Ortodoxe Romine**», se înfățișează într-o expunere cuprinzătoare și documentată realizările practice și evenimentele mai importante din viața internă a Bisericii noastre, în cursul anului 1955, astfel:

1. Activitatea organelor centrale ale Bisericii Ortodoxe Romine. Problemele desbătute de organele centrale ale Bisericii Ortodoxe Romine, în cursul anului 1955, au fost de o mare importanță, iar participarea membrilor acestor foruri centrale a fost aproape în unanimitate, cu toții dovedind un interes deosebit pentru bunul mers al treburilor bisericești.

Ca o încununare a manifestărilor organelor centrale ale Bisericii noastre, în cursul anului 1955, socotim a înscrie solemnitățile care au avut loc în luna octombrie, cu prilejul aniversării a șaptezeci de ani de autocefalie a Bisericii Ortodoxe Romine, a generalizării cultului unor sfinți cu moaște în țara noastră și a canonizării sfinților romini, despre care s-a arătat la timpul cuvenit în revistele Patriarhiei Romine.

2. Se menționează că în cursul anului 1955, s-au rezolvat 17 apeluri la Consiliul Național Bisericesc, din care 11 au fost rezolvate favorabil, făcîndu-se aplicația art. 121, 123 din Regulamentul organelor centrale, iar 6 au fost respinse găsindu-se neîntemeiate, comunicîndu-se celor în cauză să se supună dispozițiilor luate de organele eparhiale respective.

3. In paragraful 3 se înfățișează solemnitățile ce au avut loc la Alba-Iulia, în ziua de 12 octombrie 1955, cu prilejul aniversării a 7 ani de la reîntregirea Bisericii Ortodoxe Romine.

4. In legătură cu noua încadrare a clerului, se prezintă un tabel cu date statistice primite de la eparhii, în care se arată numărul preoților plătiți din bugetul statului și al celor plătiți din fondurile parohiilor.

5. Viața religioasă a credincioșilor s-a desfășurat cu rezultate frumoase sub îndrumările II. PP. SS. și PP. SS. Chiriarhi și datorită clerului ortodox român, prin: slujirea altarelor, predicarea Evangheliei, catehizarea, cîntarea omofonă, etc.

6. Un paragraf special înfățișează problema stiliștilor care a făcut obiectul dezbaterilor Sfîntului Sinod în cursul anului 1955.

7-8. Paragrafele 7 și 8 din acest capitol înfățișează grija autorității conducătoare a Bisericii Ortodoxe Romine pentru îndrumarea clerului prin revistele și publicațiile bisericești și disciplina clerului.

9. In paragraful intitulat «**Viața în mînăstiri**» se arată organizarea și funcționarea vieții mînăstirești, în cele 3 laturi: viața spirituală, ocupațiunile viețitorilor din mînăstiri, viața de obște, învățămîntul și ședințele de îndrumare duhovnicească, în conformitate cu dispozițiunile regulamentului și îndrumărilor Sfîntului Sinod.

10. Urmează un interesant paragraf, cuprinzînd acțiunea de construcții și restaurări de biserici, mînăstiri și monumente religioase, case parohiale, clopotnițe și cimitire, cu arătarea pe eparhii a muncii desfășurate de centrele eparhiale, protoierii, mînăstiri și parohii, prin consiliile și comitetele parohiale și un tabel cu subvențiile acordate de Administrația Patriarhală.

11. Un documentat paragraf intitulat: «**Colaborarea preoțimii în lupta pentru apărarea păcii**» ne înfățișează lucrarea Bisericii Ortodoxe Romine în legătură cu lupta pentru pace, exprimînd cronologic îndrumările Prea Fericitului Patriarh, ale Sfîntului Sinod și ale II. PP. SS. și PP. SS. Chiriarhi date clerului în această privință și cuprinzînd o situație statistică pe eparhii, a numărului preoților încadrați

în comitetele de luptă pentru pace, rezultând — după datele primite de la eparhii — în total, un număr de 6258 preoți, în cuprinsul Patriarhiei Române.

12. În ultimele două paragrafe se prezintă acțiunea de colaborare a preoțimii ortodoxe române cu celelalte culte religioase, așa cum rezultă din consfăturile inter-confesionale ce au avut loc în toate eparhiile și — raporturile slujitorilor Bisericii cu autoritățile de Stat și organele locale, în vederea realizării progresului cultural, social și material al poporului.

IV. În capitolul IV, este înfățișată activitatea administrativă și gospodărească a celorlalte servicii din Administrația Patriarhală și anume: Serviciul Contabilității, Serviciul Bunurilor, Serviciul Juridic, Cantina salariaților și Cabinetul medical.

Din această scurtă prezentare a dării de seamă a Sectorului administrativ bisericesc al Administrației Patriarhale, se poate constata cu prisosință că, în anul 1955, s-a realizat un progres vădit sub toate raporturile.

Comisiunea bisericească, pe deplin mulțumită de realizările constatate în acest sector, în cursul anului 1955, propune Adunării Naționale Bisericești următoarele:

1. Să se ia act cu aprobare de această Dare de seamă;
2. Să se exprime respectuoase mulțumiri Prea Fericitului Patriarh Justinian pentru îndrumarea, supravegherea și controlul exercitat în permanență pentru bunul mers și buna desfășurare a activității acestui sector;
3. Să se aducă mulțumiri Onoratului Guvern al Republicii Populare Române și Ministerului Cultelor pentru sprijinul acordat în orice moment Administrației Patriarhale și, în general, Bisericii Ortodoxe Române, în împlinirea misiunii ei.

PREȘEDINTE,

Arhim. Dr. L. Busuioc

MEMBRI,

Prof. Dr. N. Lupu
D. Vicol
I. Gaston

RAPORTOR,

Pr. Sabin Truția

DARE DE SEAMĂ ASUPRA SITUAȚIEI ȘI ACTIVITĂȚII SECTORULUI DE EDITURĂ ȘI TIPOGRAFIE AL INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXĂ PE ANUL 1955

Pe linia de acțiune fixată de Prea Fericitul Patriarh Justinian pentru toate sectoarele de activitate ale Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Române, Sectorul de Editură și Tipografie a marcat an de an, succese din ce în ce mai mari, punând la îndemâna slujitorilor Bisericii, armele duhului celui nou, merit să ajute pe omul păcii, pe omul unei societăți pașnice și pline de iubire, să respire ozonul duhovnicesc ce se degajează din toate tipăriturile inițiate de sector.

Cărțile de cult, cărțile de literatură religioasă și orientare socială, manualele didactice și revistele Sfintei Patriarhii pregătite și lucrate în acest arsenal de misiune, au contribuit nu numai la «îndrumarea clerului de mir și monahal, ci și la luminarea poporului dreptcredincios pe calea vieții celei noi», precum și la afirmarea Bisericii ortodoxe și a științei teologice românești, între Bisericile ortodoxe surori.

Revistele și publicațiile teologice române sînt din ce în ce mai mult cerute și apreciate elogios atît în interior, cît și peste hotare.

Ele sînt un factor de seamă în stabilirea de raporturi frățești și de colaborare între diferitele comunități ortodoxe sau numai creștine, în problemele religioase, culturale și sociale, dar mai ales în nobila luptă pentru apărarea Păcii și întronarea armoniei între popoarele pămîntului.

Făuritori de arme cu care prin excelență se luptă pentru apărarea Păcii, muncitorii, tehnicienii și personalul administrativ al Sectorului de Editură și Tipografie, au dat tot concursul conducerii la îndeplinirea planului editorial pe anul 1955, precum și pentru îmbunătățirea calității produselor, întreținerea utilajului și realizarea de economii.

Sub ocrotirea și îndrumarea permanentă a Prea Fericitului Patriarh Justinian, care, cu grijă părintească a creiat condiții din ce în ce mai bune pentru desfășurarea procesului de producție, a dat sugestii și dispoziții menite să îmbunătățească nu numai calitatea produselor, dar și regulata apariție și expediție la parohii și instituții a tuturor publicațiilor, conducerea sectorului, ajutată de personalul tehnico-administrativ și muncitorii fiecărei secții s-a străduit să asigure îndeplinirea planului de producție și să ridice cît mai mult nivelul calității produselor, ceea ce, ne îngăduim a aprecia că în cea mai mare parte s-a și îndeplinit.

În cele ce urmează, expunem sumar, realizările Sectorului de Editură și Tipografie al Institutului Biblic, în cursul anului 1955.

I. TIPARITURI.

a) Cărți de ritual.

Pentru îndeplinirea nevoilor pe care le au bisericile în ceea ce privește cartea de cult, s-au continuat eforturile din anii trecuți, pe de o parte printr-o atentă djortosire, făcută cu scopul de a reda în limba noastră cît mai fidel ideia cuprinsă în textul original, iar pe de alta de a înveșmînta textul românesc în graiul înmiresmat al «vechilor cazanii», — ținînd seamă și de evoluția limbii.

În acest scop comisia instituită de Sf. Sinod, pentru revizuirea și djortosirea cărților de cult, compusă din I. P. S. Mitropolit Tit Sîmedrea și P. C. Prof. Onorar Niculae M. Popescu, a djortosit încă din anii trecuți, Penticostarul, Mineele pe lunile Ianuarie, Februarie și o bună parte din Mineiul pe luna Decembrie.

Această comisie a fost completată în cursul anului 1955, cu următoarele persoane: P. C. Pr. Prof. onorar Petre Vintilescu, pentru probleme liturgice și tipiconale, P. C. Pr. Prof. conferențiar D. Fecioru și P. C. Pr. Dr. Olimp Căciulă pentru limba greacă, P. C. Pr. Pavel Grosu, pentru limba slavă și d-l prof. Nicolae Lungu, pentru probleme de muzică psaltică.

Prea Fericitul Patriarh Justinian s-a ocupat în mod special de diortosirea Liturghierului, care va apare în primul trimestru al anului 1956 — și care prin preciziunile pe care le aduce în ceea ce privesc rînduelile și regulile tipiconale, cît și textul rugăciunilor și ecteniilor — va fi o carte de epocă.

Pentru diortosirea textului «Evangheliei» — Sfîntul Sinod a dat însărcinare I. P. S. Mitropolit Firmilian al Olteniei.

În pregătire mai sînt: Apostolul și Cazania, amîndouă epuizate și mult cerute de parohii și credincioși.

În cursul anului 1955, au intrat în lucru sau au fost finisate următoarele cărți de cult:

1. — **Penticostarul**, din care se imprimaseră în anul 1954, 14 coale, a fost complet imprimat, avînd în total 30 coale. Cartea a apărut într-un tiraj de 3.000 exemplare, pe hîrtie velină satinată. Pînă la sfîrșitul anului au fost legate 2.587 exemplare și pe măsura cererii a fost expedit la depozitele eparhiale, iar restul depozitat la magazie.

2. — **Mineii pe luna Ianuarie**, din care s-au imprimat, la sfîrșitul anului 1954, două coale, a fost complet imprimat la sfîrșitul lunii octombrie 1955 și cuprinde în total 34 coale.

Imprimat într-un tiraj de 3.000 exemplare pe hîrtie velină satinată, pînă la sfîrșitul anului au fost legate 290 exemplare și expediate depozitelor eparhiale, în prezent continuîndu-se legatul restului de exemplare.

3. — **Mineele pe lunile februarie și decembrie** au fost diortosite, dactilografiate, urmînd a intra în lucru, în cursul anului 1956.

4. — **Liturghierul** — diortosit prin osîrdia Prea Fericitului Patriarh Justinian și P. C. Pr. Prof. onorar Petre Vintilescu — intrat în lucru, la începutul lunii decembrie 1955, și din care s-au cules și paginat cinci coale, urmează a fi imprimat și finisat în primul trimestru al anului 1956.

5. — **Utrenierul Uniformizat** — a doua parte a Anastasimatarului Uniformizat, imprimat în cursul anului 1954, a fost finisat în ceea ce privește legătoria, în cursul anului 1955. Apărut în 12.000 exemplare — din el s-au expedit, la cerere, numai școlilor de învățămînt și unor depozite eparhiale — urmînd a fi trimis în abonament la toate parohiile din țară în primul trimestru al anului 1956.

b). Cărți de orientare socială și studiu — manuale didactice.

În planul editorial pe anul 1955, s-a prevăzut tipărirea a trei manuale pentru învățămîntul teologic superior.

1. — Din acestea, s-a tipărit în întregime «**Studiul Vechiului Testament**».

Alcătuit de un colectiv de profesori de specialitate de la Institutele Teologice, are 288 pagini și a fost imprimat într-un tiraj de 5.000 exemplare.

S-a expedit la cerere atît Institutelor Teologice, cît și școlilor medii de cîntăreți și depozitelor eparhiale.

2. — **Istoria Bisericii Universale**, vol. I, cuprinzînd materia pînă la 1054 — s-au imprimat pînă la 31 decembrie 1955, 12 coale (192 pagini).

Lucrarea va fi sfîrșită în primul trimestru al anului 1956, după care va urma «**Patrologia**» și apoi al doilea volum din Istoria Bisericii Universale. Materialul este intrat în tipografie — toate formalitățile pentru tipărirea lor, fiind îndeplinite.

Lucrările sînt planificate la un tiraj de 5.000 exemplare fiecare.

3. În locul «**Almanahului**», la cererea unui mare număr de clerici și pentru a cinsti în mod deosebit împlinirea la 12 august 1955 a zece ani de la hirotonia întru Arhiereu a Prea Fericitului Patriarh Justinian, editura Institutului Biblic a pus la îndemîna păstorilor sufletești și a credincioșilor al V-lea volum din valoaroasa colecție: «**Apostolat Social**» — intitulat atît de sugestiv: «**Pentru pacea a toată lumea**» —, pilde și îndemnuri pentru cler —, opera Prea Fericitului Patriarh Justinian.

Oglindind rîvna sfîntă a Prea Fericitului Patriarh Justinian pentru binele Bisericii, pentru propășirea patriei și pentru apărarea păcii, în slujba cărora se mistuie cu pilduitoare dăruire de sine, cartea cuprinde, ca și volumele anterioare, în ordine cronologică: cuvîntări, alocuții, pastorale, chemări, îndrumări, îndemnuri,

povățuirii, scrisori irenice, articole și studii — din ultimii trei ani de Arhipăstorie ai Prea Fericitului autor.

Data în lucru la 8 iulie, avînd bun de tipar la 22 iulie, apare la 10 august, iar la 12 august este oferită Prea Fericitului autor și sărbătorit, în cadrul solemnităților din Catedrala Sfintei Patriarhii.

Cartea s-a tipărit în 11.000 exemplare, dintre care 10.800 exemplare pe hîrtie semi-velină și 200 exemplare pe hîrtie velină, avînd 372 pagini + XVI + 1 planșă tricromie — portretul Prea Fericitului Patriarh Justinian — executată tot în atelierele Tipografiei noastre. Lucrătorii și tehnicienii s-au străduit cu multă dragoste să înveșmînteze și să prezinte gîndurile, dorințele și povățuirile Intîistătătorului Bisericii Ortodoxe Romîne, în haină cît mai potrivită cu conținutul ei. Cartea a fost complet finisată și trimisă în abonament la parohii, odată cu revistele pe luna octombrie 1955.

4. Cu ocazia festivităților religioase din luna octombrie 1955, Sectorul de Editură și Tipografie a contribuit la reușita lor, prin prezentarea la vreme și în condiții mulțumitoare a următoarelor lucrări:

a) Viața și faptele Sfîntului Ierarh Calinic de la Cernica, Episcopul Rîmnicului, editată de Sf. Arhiepiscopie a Bucureștilor — 24 pagini, format 1/16, în două ediții —, prima în 10.000 și a doua în 5.000 exemplare.

b) Icoana Sf. Ierarh Calinic, policromie după icoana executată de pictorul D. Stoica, în 10.000 exemplare.

c) Icoana Sf. Dimitrie Basarabov, după pictura aflată pe zidul interior al Catedralei Sf. Patriarhii, în dreptul raclei Sfîntului, în 15.000 exemplare.

d) Tomosurile de canonizare a Sfinților romîni, în 12.5000 exemplare.

e) Enciclica Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne, pentru cinstirea obștească a Sfinților cu moaște în țara noastră, în 25.000 exemplare.

c) Revistele Sfintei Patriarhii.

Toate cele trei reviste ale Sfintei Patriarhii au apărut în anul 1955 cu absolută regularitate, cu excepția ultimului număr al revistei «Biserica Ortodoxă Romînă», închinat festivităților religioase din luna octombrie 1955, ocazionate de aniversarea a 70 ani de la proclamarea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Romîne, precum și de canonizarea, pentru prima dată, a unor Sfinți romîni, număr care, atît prin volumul său, cît și prin varietatea materialului a fost lăsat să apară în primele zile ale anului 1956.

1. Revista «Biserica Ortodoxă Romînă», — buletinul oficial al Patriarhiei Romîne —, ajunsă la al 73-lea an de existență, demonstrează în chip strălucit că Biserica noastră este angajată cu toate forțele ei morale în slujba poporului, a vieții și a păcii și că făcînd acestea, ea lucrează la împlinirea voii lui Dumnezeu.

Fiecare număr din această revistă a fost închinat unei probleme sau unui eveniment — înscris pe coperta revistei.

Menționăm că nr. 8-9 a fost închinat «Prea Fericitului Patriarh Justinian cu prilejul împlinirii a zece ani de slujire arhierescă».

2. Revista «Ortodoxia» tratează—după linia trasată inițial de ctitorul ei, Prea Fericitul Patriarh Justinian—pe de o parte teme cu privire la temeiurile credinței noastre ortodoxe, iar pe de altă parte diferențele interconfesionale și consecințele practice ce decurg din abaterile de la învățătura adevărată a Mîntuitorului.

Avînd colaborarea profesorilor Institutelor Teologice, revista «Ortodoxia», pe lângă contribuția ei prețioasă la lămurirea problemelor și raporturilor interconfesionale, ea contribuie și determină consecințe practice cît mai favorabile pentru înțelegerea dintre oameni și pentru pacea și bunăvoirea între popoare.

Cele patru numere — apărute cu punctualitate —, au atras atenția, în mod special, asupra următoarelor probleme și evenimente înscrise pe coperta lor:

Nr. 1 — Hristos în viața socială.

Nr. 2 — Problema unificării calendarului liturgic în bisericile ortodoxe.

Nr. 3 — Sfînta Scriptură și literatura sacră a celorlalte popoare.

Nr. 4 — Biserica și cult în dreptul internațional.

3. «Studii Teologice» — revista Institutelor Teologice ale Bisericii Ortodoxe Romîne — demonstrează, prin studiile documentate și de reală valoare științifică teologică ce cuprind număr cu număr, că-și merită cu prisosință numele.

Profesorii Institutelor, magistranzii și orice cleric au acces la paginile acestei reviste. Problemele ce se tratează sînt în legătură cu viața Bisericii, cu viața socială, sînt probleme frămîntate de cele mai pregătite competențe în scopul

orientării și documentării preoțimii ortodoxe române, în activitatea sa misionară, socială și pastorală.

Ca și celelalte reviste, a apărut cu regularitate și este așteptată cu interes și mult apreciată de preoțime.

4. În afară de revistele Sfintei Patriarhii, Sectorul de Editură și Tipografie al Institutului Biblic tipărește în atelierele sale și revista «Glasul Bisericii», a Centrului Mitropolitan al Ungro-Vlahiei.

În cifre, numărul tirajelor și paginilor în care au apărut revistele Sfintei Patriarhii în anul 1955, este următorul:

1. Biserica Ortodoxă Română nr. 11-12/1954 și 1-10/1955 = 208+989 = 1.197 pagini, într-un tiraj de 10.750 exemplare lunar. Numărul 11-12/1955 apărut în ianuarie 1956, în același tiraj, are 255 pagini. Totalul paginilor anului 1955 este deci de 1.244 pagini, iar totalul paginilor real imprimate este de 1197 pagini în 1955.

2. «Studii Teologice» numerele 1-10/1955—apare în 10 numere anual, într-un tiraj de 10.750 exemplare. Totalul paginilor imprimate în 1955 este de 660.

3. «Ortodoxia» numerele 1-4/1955, apare trimestrial, în același tiraj de 10.750 exemplare pentru fiecare număr. Totalul paginilor imprimate în 1955 = 640.

4. «Glasul Bisericii» nr. 11-12/1954 și n-rele 1-11/1955, apare lunar, într-un tiraj de 3.850 exemplare. Totalul paginilor imprimate = 820.

În total, în anul 1955 s-au tipărit 3.317 pagini, din care 2.497 pagini în 10.500 exemplare, respectiv 3.700, anul 1955 aduce un spor atât în ce privește revista Centrului Mitropolitan al Ungro-Vlahiei.

În comparație cu anul 1954, în care s-au tipărit 2768 pagini în tiraje de 10.500 exemplare, respectiv 3.700, anul 1955 aduce un spor atât în ce privește numărul exemplarelor — 10.750 — respectiv 3.850 —, cât și numărul paginilor tipărite, iar planul este îndeplinit 100 la sută la revistele Sfintei Patriarhii și depășit în ce privește revista «Glasul Bisericii».

O mențiune specială facem aici, în privința abonamentelor externe la revistele Sfintei Patriarhii.

Din inițiativa Prea Fericitului Patriarh Justinian și cu concursul organelor de Stat, revistele Sfintei Patriarhii se trimit în abonament gratuit tuturor comunităților ortodoxe din afara granițelor țării, precum și unor personalități religioase de diferite confesiuni creștine, luptători sinceri pentru pace și admiratori ai Bisericii noastre.

De asemenea se trimit, în schimb, altor reviste și publicațiuni din țară și străinătate.

Numărul abonaților externi — în schimb sau gratuit — este în plin progres, la sfârșitul anului 1955 fiind de 330. Ele fac cunoscută activitatea publicistică a Bisericii noastre peste hotare, întăresc și mențin legăturile sufletești cu fiii Bisericii și Patriei și aduc un spor de prestigiu Bisericii Ortodoxe Române, Întâistătătorului ei, Prea Fericitul Patriarh Justinian și colaboratorilor Prea Fericirii Sale.

Scrisorile care sosesc la redacție din partea revistelor din țară și străinătate, sînt o dovadă peremptorie a modului de prețuire de care se bucură revistele noastre, precum și a libertății religioase din patria noastră, datorită căreia Biserica este organizată și-și desfășoară activitatea ei, nu numai nestingherită, dar și ajutată de organele de Stat.

De aceea, în anul 1955 a crescut și numărul tirajelor.

II. BIBLIOTECA.

1. **Achiziții.** Ca și în anii trecuți, a fost continuată activitatea de înzestrare a Bibliotecii cu opere de importanță teologică, bibliofilică, documentară și de artă bisericească. Achizițiile au fost făcute atât prin Anticariatul General, cât mai ales de la persoane particulare. Fiecare ofertă a fost cu grije considerată, iar căr-

țile prezentate au fost cercetate minuțios asupra conținutului, importanței, vechimii, rarității exemplarelor, razei de circulație și valorii. Pe baza referatelor întocmite de șeful bibliotecar, Comisia de evaluare a cercetat, la rindu-i, cărțile oferite, dând avize cât mai judicioase cu putință.

Printre piesele achiziționate în cursul acestui an, merită să fie amintite următoarele:

- Un Antologhion, manuscris din a doua jumătate a secolului XVII;
- Un Evangheliar slavon, manuscris de la începutul secolului XVI
- Un manuscris grecesc cu Omilii ale Sf. Ioan Hrisostom, din 1576;
- Un manuscris miscelaneu, românesc, din sec. XVIII;
- Un manuscris românesc din 1714;
- Un document slavon cu pecetea și semnătura lui Radu cel Mare din 1503.

De asemenea, demne de amintit sînt și operele complete ale lui Soloviev, o lucrare a lui Muratoff, o tipăritură de Veneția din 1555, precum și o seamă de vechi tipărituri din sec. XVII și XVIII.

Un deosebit succes îl constituie achiziționarea a 116 piese de bibliofilie veche românească, operată cu ajutorul Administrației Patriarhale. Astfel, fondul nostru a fost sporit cu prețioase exemplare apărute în vechile tiparnițe românești; foarte multe exemplare cuprind inscripții manuscrise ce vor interesa pe cercetătorii de specialitate.

Fondul periodicelor a fost îmbogățit cu 53 colecții de publicații românești și 16 colecții de publicații străine, la care se adaugă corpul special documentar cu 32 titluri de reviste teologice primite din Apus.

Valoarea achizițiilor operate în cursul anului 1955 însumează un total aproximativ de 44.000 (patruzeci și patru mii lei).

2. Legat. Principala muncă depusă în cursul acestui an în sectorul Bibliotecii, a fost aceea a legării cărților aflate în stare de broșură și destinate să fie catalogate în corpul B. Depistarea broșurilor s-a făcut cu grija respectării formatului, conținutului, economiei, broșurile mici de același format au fost grupate în volume «Varia». Astfel au fost legate în pînză peste tot, cu titlurile imprimare pe etichete aplicate, un număr de 1700 volume.

Totodată a fost înfăptuit și proiectul de ocrotire a pieselor de bibliofilie veche românească, destinate corpului C, din sala Sfîntului Sinod, prin confecționarea unor scoarțe de pînză, cu titlurile imprimare pe cotor; în acest fel, fiecare carte veche e complet apărată, fără a se strica nimic din starea ei originală. Pînă la 31 decembrie 1955 au fost copertate 1416 asemenea cărți.

Valoarea cărților legate se ridică la suma de lei 31.332,43, iar aceea a cărților copertate la suma de lei 18.337,85, însumîndu-se într-un total de lei 49.670,28.

3. Catalogare. Punîndu-se accentul principal pe operațiile de legare și achiziții, catalogarea cuprinde un număr de titluri mai mic decît cel obișnuit, cu atît mai mult cu cît această operație a fost condiționată de livrarea volumelor date la legat. Totuși, în cursul acestui an s-a izbutit catalogarea a 1147 titluri din corpul B, fiecare carte trecînd prin obișnuitele șaseprezece operațiuni succesive, necesare inventarierii complete. Deoarece fondul de bibliofilie veche este aproape în întregime copertat, iar cărțile rămase în stare de broșură sînt relativ puține, operațiunile de catalogare vor fi reluate într-un ritm mai accentuat în cursul anului 1956.

III. BIROUL COMERCIAL ȘI DE EXPEDIȚIE.

Publicațiile Sfintei Patriarhii: reviste și lucrări care se trimit în abonament, au fost difuzate la vreme cu poșta, prin cele 182 protoierii raionale, de către Biroul Comercial și de Expediție.

În afară de reviste, în anul 1955 au fost expediate, în contul abonamentului, două lucrări:

- «Insemnări din Bulgaria», și
- «Pentru pacea a toată lumea» — Apostolat Social, volumul V.

Cărțile de ritual și toate celelalte lucrări și produse ale tipografiei au fost puse la dispoziția depozitelor eparhiale, la cerere.

În anul 1955 s-au expediat următoarele reviste și publicații în abonament:

1. Reviste	168.038 ex.
2. «Insemnări din Bulgaria»	9.377 ex.
3. «Pentru pacea a toată lumea»	9.400 ex.
	<u> </u>
Total	186.815 ex.

S-au mai expediat:

1. Revista oficială a Sfintei Mitropolii a Ungro-Vlahiei, «Glasul Bisericii»	20.286 ex.
2. «Cuvînt de lămurire în legătură cu rătăcirile stiliștilor»	4.900 ex.
3. Pastorală cu privire la rătăcirile stiliștilor	5.000 ex.
4. Enciclica Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne către cler și credincioși, pentru cinstirea obștească a unor Sfinți cu moaște în țara noastră	25.000 ex.
5. Tomosul pentru canonizarea Sfîntului Ierarh Calinic de la Cernica	7.500 ex.
6. Tomosul pentru canonizarea Sfinților: Ilie Iorest, Sava Brancovici, Visarion Sarai, Sofronie de la Cioara și Oprea Miclăuș	5.000 ex.
	<u> </u>
Total	67.686 ex.
Total general reviste și publicațiuni	254.501 ex.

Situația abonamentelor la publicațiile Sfintei Patirarhii pe 1955, a fost următoarea:

1. Abonamente cu plată:

a) Pentru parohii	8.535 ex.
b) Pentru preoți, cf. circularei Sf. Sinod nr. 9868/952	1.284 ex.
c) Abonamente cu plată la particulari	101 ex.
d) Abonamente cu plată Institutul Teologic Sibiu	21 ex.
	<u> </u>
Total abonați cu plată	9.941 ex.

2. Abonamente fără plată:

a) Protoieriile raionale	182 ex.
b) Onorifice interne	81 ex.
c) Camera cărții și E.P.D.	21 ex.
d) Abonați externi	330 ex.
	<u> </u>
Total abonați fără plată	614 ex.
Total general exemplare expediate din fiecare revistă și publicațiune ce intră în abonament	10.555 ex.

În ce privește facturarea și expedierea produselor comandate de diferite Centre și depozite eparhiale sau alte instituții și întreprinderi de Stat, Biroul Comercial și de Expediție a facturat și expediat în cursul anului 1955, produse după cum urmează:

1. Pentru Administrația Patriarhală, comenzi în valoare de	Lei 845.228,46
2. Pentru Eparhii și parohii	„ 684.577,72
3. Pentru particulari	„ 201.518,32
	<u> </u>
Total lei	1.731.324,50

IV. EXECUTAREA PLANULUI FINANCIAR IN 1955.

Veniturile și cheltuielile planului financiar al anului 1955, prin bilanțul încheiat la 31 decembrie 1955, s-au realizat față de prevederi, după cum urmează:

Nr. art.	Felul venitului	Prevederi lei	Realizări lei	Față de prevederi		Cota realizată
				Plus	Minus	
1	Abonamentele la reviste și publicații	953.425	960.768,—	7.343	—	100,77
2	Vînzarea imprimatelor și a cărților de ritual :					
a)	Din inventarul de la 31. XII. 1954	500.000	484.581,89	—	15.418,11	96,91
b)	Din noi tipărituri	146.575	132.663,01	—	13.911,99	90,51
3	Lucrări tipărite pentru :					
a)	Alte instituții bisericești	150 000	67 332,82	—	82.667,18	44,88
b)	Particulari și alte întreprinderi	150.000	201.518,32	51.518,32	—	134,35
4	Contribuția Administrației Patriarhale, pentru construirea localului Tipografiei	250.000	250.000,—	—	—	100,—
TOTAL VENITURI :		2.150.000	2.096.864,03	58.861,32	111.997,28	97,52

Prin interpretarea cifrelor de mai sus, din tabele se constată:

La venituri: Abonamentele la reviste, cifra realizată de lei 960.768 reprezintă debitul constatat la începutul anului, care trebuia acoperit prin vărsarea sumelor din partea abonaților. Între 1 ianuarie și 31 decembrie 1955 s-a încasat efectiv suma de lei 901.038,15, adică 93,78%, procent neatins pînă acum niciodată. Printr-o circulară dată protoierilor în toamna anului 1955, în care se cerea depunerea neîntîrziată a costului abonamentelor, s-a răspuns prompt prin vărsarea lor, astfel că pentru 1956 a mai rămas de încasat numai lei 59.729,85.

În contul încasărilor din abonamente, Tipografia a imprimat și expedit revistele: «Biserica Ortodoxă Română», n-rele 11-12/954 și 1-9/955, «Studii Teologice» n-rele 1-10/955, «Ortodoxia» nr. 1-4/955, și volumele: «Insemnări din Bulgaria» și «Apostolat Social», vol. V, în valoare totală de facturat de lei 803.793,30, încît soldul contului «Abonamente» de lei 155.919,70 este un plus al activului editorial.

Vînzarea imprimatelor și a cărților de ritual. În 1955, prevederile acestui articol de venituri n-au fost realizate integral, cotele fiind de 96,91% la vînzarea cărților din inventarul de la 31.XII.1954 și 90,51% la vînzarea noilor tipărituri. Minusul se explică prin reducerea progresivă a stocului de cărți și imprimate din depozit și reducerea aproape totală a sortimentelor depozitului.

Mișcarea contului «Produse» ne evidențiază cele arătate mai sus, fiindcă:

La 1 ianuarie 1955, inventarul produselor în depozit se ridică la Lei 718.909,10
Intrări din fabricație 1.I-31.XII.1955 produse, fără valoarea
revistelor din abonament în valoare de . . . . . „ 798.357,52

Total lei 1.517.266,62

Eșiri prin vînzări, între 1.I-31.XII.1955, produse preț de cost Lei 476.700,78.
Sold în magazie la 31.XII.1955, produse în valoare de . . . Lei 1.040.565,84

Față de începutul anului, stocul de produse crește cu suma de lei 321.656,74, justificată cu valoarea «Utrenierului» (lei 284.576,60), valoarea «Studiului Vechiului Testament» (lei 31.496), precum și altele mărunte.

La vânzarea cărților din stocul de la începutul anului realizându-se suma de lei 484.581,89, adică 96,91%, avem o situație mulțumitoare, tot astfel și la noile tipăriri cu încasarea sumei de lei 132.663,01, procent 90.51% din prevedere, unde s-ar fi putut încasa mai mult, dacă produsele noi imprimate le-am fi avut în magazie mai din vreme. Astfel s-au vândut:

— 795 volume Penticostare, facturate	Lei 56.842,50
— 1.058 volume Studiul Vechiului Testament, facturate	„ 14.924.—
— 278 volume Mineiul pe ianuarie, facturat	„ 19.460.—
— diverse imp	„ 41.436,51
	Total lei 132.663,01

Lucrări tipărite pentru alte instituții bisericesti

Realizarea a fost numai de 44,88% față de prevederi, adică lei 67.332,82 prin imprimarea și facturarea pe contul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor a revistei «Glasul Bisericii» n-rele 11-12/954 și 1-9/955.

Prevederea de lei 150.000 nu s-a putut realiza integral, întrucât în anul 1955 nu s-a mai imprimat la Tipografia Institutului Biblic «Calendarul ortodox pe anul 1956», operație care a adus după sine și o lipsă echivalentă la încasări.

Contribuția A.P. la construirea localului Tipografiei.

La întocmirea planului financiar pe 1955 s-a avut în vedere o subvenție de lei 250.000 din bugetul Administrației Patriarhale, pentru construirea noului local al Tipografiei, sumă care s-a realizat total prin înregistrarea subvenției acordate.

CHELTUELI:

Nr. art.	Felul cheltuelilor	Prevederi lei	Realizări în 1955	Față de prevederi		Cota realizată
				Plus	Minus	
1	Regie fabricație	1.068.377	1.051.362,12	—	17.014,85	98,40
2	Regie atelier	231.623	358.607,79	126.986,79	—	154,82
3	Regie generală	300.000	343.156,96	43.156,96	—	114,38
4	Regie vânzare	50.000	54.847,72	4.847,72	—	109,69
5	Investiții : localul Tipografiei	500.000	352.467,75	—	147.532,25	70,49
TOTAL CHELTUELI:		2.150.000	2.160.442,37	174.989,47	164.547,10	100,48

La cheltuieli: Regie fabricație. La acest cont s-au înregistrat cheltuielile făcute cu salariile producției și asigurările sociale, aferente . . . . Lei 350.587,22

— Drepturi de autor . . . . . „ 187.646,73

— Costul materiilor prime și materialelor, lei 294.786,96, semi-fabricatelor din 1954, finisate în 1955, lei 218.341,24 „ 513.128,20

Total lei 1.051.362,15

Salariile prevăzute în schema de încadrare pe 1 ianuarie 1955, au suferit în cursul anului două modificări serioase: au fost înființate pe data de 1 iulie 1955 trei posturi tehnice, iar la 1 septembrie 1955 s-au modificat și sporit salariile tuturor muncitorilor Tipografiei, aplicându-li-se dispozițiunile H.C.M. nr. 1565/955.

S-a putut face față plății noilor salarii grație anulării unor credite din unele aliniate ale articolului de cheltuieli «Regie fabricație» și adăogirilor la aliniatul «salarii». Totuși, această sarcină financiară a noilor salarii, față de prevederile planului financiar de la începutul anului, care este de ordinul a circa 10.000 lei lunar, de la 1 septembrie—31 decembrie 1955, prin reamenajarea creditelor de cheltuieli nu s-au depășit fondurile alocate.

Drepturile de autor plătite pentru colaborarea la revistele Sfintei Patriarhii și autorilor diortositori ai lucrărilor imprimate în anul 1954, au totalizat suma de lei 187.464,73, față de prevederea planului financiar, de lei 250.000.

Materiile prime și materialele necesare fabricației și inventarului Tipografiei Institutului Biblic, care provin din planificarea de Stat, sînt plătite din contul A.P., de la Banca de Stat, unde se centralizează și veniturile Tipografiei.

Hîrtia de tipar, cernelurile tipografice, cleiul de legătorie, sfoara, amidonul, pînza de legătorie, mucavaua, cartonul, au imprimat magaziei noastre următoarea mișcare:

— Materiale în depozit la 1 ianuarie 1955	Lei 342.092,12
— Intrări materiale noi, cumpărate între 1.I.—31.XII.1955	„ 521.663,48
	<u>Total Lei 863.755,60</u>

— Eșiri de materiale pentru fabricație și regie atelier între 1.I.1955.—31.XII.1955	Lei 372.537,35
— Sold în magazie la 31.XII.1955, materiale	Lei 491.218,25

Comparativ cu anul 1954, la sfîrșitul anului 1955, depozitul de materiale prezintă un plus de 149.126,13 lei, echivalentul stocului de materiale mai mare. În general, aprovizionarea cu materii prime din 1955 a fost abundentă și totodată potrivit planificării.

Între 1.I.1955—31.XII.1955, din fabricație au rezultat produse care s-au înmagazinat cu prețul de cost — după normele E.P.D., — în afară de revistele din abonament, în valoare totală de lei 768.477,62.

Diferența între debitul contului «Regie Fabricație» de lei 1.051.362,15 și creditul acestui cont de lei 768.477,62, reprezintă valoarea comenzilor în lucru, adică cheltuielă făcută în contul anului următor, cînd vor fi trecute la produse lei 153.159,25 și o diferență de lei 129.725,28, cheltuieli nerepartizate pe cont fabricație.

Cota cheltuielilor față de prevederi, la acest cont, s-a ridicat la 98,43%, realizîndu-se o mică diferență, transmisă pe contul «Regie Atelier», de unde prin înregistrările de sfîrșit de an revine, împreună cu întreg soldul articolului «Regie Atelier», pe debitul articolului «Regie Fabricație».

Regie Atelier. Soldul acestui cont reprezintă suma de lei 358.607,79, și se descompune în următoarele cheltuieli:

— Salariile și asigurările sociale ale personalului administrativ și tehnic	Lei 144.437,95
— Salariile și asigurările sociale ale personalului zilier (lucrători)	„ 31.161,75
— Compensația de cartee muncitori și funcționari	„ 64.483,73
— Cheltuieli de întreținere, apă: lei 4.161; electrică, lei 25.131,90; telefon, lei 1.338,30; lapte muncitori, lei 7.848,85; reparații inventar și scule, lei 6.593,78; cheltuieli transport materiale și deplasare, lei 10.041,92; reparație local lei 7.987,33; gaze, lei 8.200;	„ 71.313,08
— Cost materiale întreținere ateliere	„ 47.211,28
	<u>Total lei 358.607,79</u>

La acest cont, creditele inițiale prevăzute au fost de lei 231.623,— și s-a realizat prin cheltuieli lei 358.607,79, ceea ce ne dă o depășire de 52,08%. Depășirea respectivă se justifică încă, prin cheltuielile extraordinare făcute cu transportul materialelor, în lipsa unui camion propriu al Tipografiei, lei 10.041,92; cu plata lucrătorilor întrebuințați la reparația capitală a unor mașini, lei 31.161,75, precum și cu cheltuielile de întreținere.

Necesitatea imperioasă a renovării și a reparării unor mașini, pentru bunul mers al întreprinderii, a făcut ca aceste cheltuieli să se efectueze obligatoriu. Toate cheltuielile s-au făcut cu aprobările legale, după ce s-au făcut referatele de necesitate, la rîndul lor și acestea aprobate în prealabil.

Regie generală, a avut o prevedere de lei 300.000,— și din veniturile brute ale Tipografiei s-a preluat pînă la 30 noiembrie 1955, la acest cont lei 343.156,96.

Regie Vînzare, cu prevederea de lei 50.000,— pentru toate cheltuielile de materiale care se suportă cu biroul expediție din Tipografie, ca: hîrtie, sfoară, taxele P.T.T., pentru transport, expedierile în străinătate, produsele distribuite gratuit și altele efectiv o cheltuielă de lei 54.847,72.

Sporul de cheltuială de 9,69% se datorește măririi cheltuielilor cu expedițiile în străinătate.

Investiții — construirea localului Tipografiei.

La acest articol (5) situația lucrărilor executate ne arată că cheltuielile de materiale, personal și proiectare, s-au ridicat din septembrie pînă la 31 decembrie 1955 la lei 352.467,75, cheltuindu-se numai 70,49% din creditul prevăzut.

Suma cheltuită se distribuie astfel:

— Materiale	Lei	222.612,92
— Manoperă	„	81.551,30
— C. R. B.	„	21.455,76
— Sarcini sociale	„	17.728,—
— Utilaj	„	2.622,88
— Proiectare	„	6.496,89
	Total lei	352.467,75

Aprovizionarea cu materiale s-a făcut de către Secția Construcții din A.P., care a înregistrat materialele cumpărate și a trecut la cheltuielile de construcție numai materialele efectiv consumate în lucrare.

Materialele rămase pe șantier au fost inventariate, verificate cu evidențele contabile ale Contabilității Centrale și înregistrate în activul acesteia. Furnizorii rămași neachitați, printre care și Sf. Arhiepiscopie a Bucureștilor, figurează în conturile de creditori ai Administrației Patriarhale.

Luat în totalitatea lui, planul financiar la cheltuieli pe 1955 ne dă o depășire a acestor cheltuieli, de 0,48% față de prevederi, adică a sumei de lei 10.442,37, suportată de veniturile anului precedent din abonamente la reviste (lei 111.153,17) și altele.

Concluzia ce se degajează din expunerea cifrelor planului de execuție financiară pe anul 1955, este aceea că anul financiar 1955 a fost un an de realizări ferme, fără salturi impresionante în plus sau în minus, la nici un articol de la venituri și cheltuieli, ci cu depășiri sau minusuri rezonabile, determinate de împrejurări precise și justificate, care a permis instituției să facă față tuturor nevoilor sale de producție și investiții, precum și să investească o sumă remarcabilă pentru noile construcții atât de necesare bunei mers și progresului instituției.

Execuția planului financiar al Tipografiei Institutului Biblic pe 1955 atât la venituri cât și la cheltuieli, legată de planul financiar al Administrației Patriarhale și contului «Exploatarea I.B.», pe baza cifrelor arătate de Bilanțul încheiat la 31 decembrie 1955, a dat următoarea situație financiară:

Venituri din:

1. Vânzări și realizări brute	Lei	1.847.665,40
din care se scad cheltuielile de fabricație, regia de atelier și prețul de cost al mărfurilor vândute	„	903.811,65
Total beneficiu brut 1955	„	943.853,75

Se scad:

— Cheltuielile de regie generală,	Lei	343.156,96
— Cheltuielile de:		
— Regie vânzare,		54.827,72
— Amortismentele calculate		55.360,—
— Impozit pe venit		122.647,70
	Lei	575.992,38
Total beneficiu net 1955	Lei	367.861,37

Comparînd cifra beneficiului net față de cifra afacerilor Tipografiei pe anul 1955, de lei 1.847.665,40, avem la fiecare 100 lei cifra de afaceri 19,90 lei beneficiu netto.

V. REALIZĂRI GOSPODĂREȘTI ȘI ADMINISTRATIVE.

A. Realizări gospodărești.

Urmărind cu perseverență pe de o parte crearea de condiții din ce în ce mai bune pentru desfășurarea procesului de producție în scopul unui mai bun fundament, conducerea Sectorului de Editură și Tipografie și-a îndreptat preocupările spre factorii: om, materiale, mașini și unelte.

1. In ce privește oamenii, li s-au asigurat, prin purtarea de grijă permanentă și deosebită a Prea Fericitului Patriarh Justinian condiții din ce în ce mai bune

pentru îndeplinirea procesului de muncă: ateliere spațioase și luminoase, instalații, dotarea muncitorilor cu echipament de protecție, acordarea cu promptitudine a antidoturilor prescrise de Ccdul Muncii, aplicarea normelor și a tuturor drepturilor acordate prin legi, regulamente și H.C.M., ajutoare pentru studii copiilor muncitorilor, primirea și a membrilor de familie la casele de odihnă ale Sf. Patriarhii, etc., iar prin ncile construcții și îmbunătățiri ce se aduc întregului imobil al Tipografiei Institutului Biblic, se crează condiții optime de ordin sanitar, social și cultural pentru salariații noștri.

2. Pe aceeași linie de atenție față de om, s-au avut în vedere și ceilalți doi factori: mașini, unelte și materiale, puse în slujba omului, spre a scoate din ele și cu ajutorul lor cât mai multe produse și de cât mai bună calitate.

Astfel, obținând prin Ministerul Cultelor planificare pentru aproape toate materialele necesare bunului mers al instituției, am urmărit și am aprovizionat prin cote repartizate, lunar sau trimestrial, hîrtia necesară tipăririi revistelor, cărților de cult și celorlalte publicații, cernelurile pentru imprimare, pînza de legătorie, cleiul, mucavaua, cartonul, sfoara pentru împachetat, sîrma pentru broșat revistele și cărțile, etc. Valoarea acestor materiale aprovizionate prin repartiții a fost de lei 520.862,48.

3. Reparații de mașini, piese și unelte și achiziții noi.

În cursul anului 1955, s-au adus următoarele îmbunătățiri mașinilor și utilajului Tipografiei:

a) Mașina de cuies mecanic Linotype (Intertype), veche și avariata în timpul bombardamentelor, a fost reparată aproape în fiecare an. În anul 1955 a fost reparată de 2 ori: în luna ianuarie i s-au făcut reparații în valoare de lei 3.648,26, iar în luna august, de lei 1.240,50.	
Total	4.888,76
b) Mașinii plane de imprimat nr. 12 (Cluj) i s-au făcut reparații în luna aprilie în valoare de	Lei 6.985,16
c) Mașinii de tăiat mucava, în luna iulie	„ 1.151,12
d) Mașinii de cusut cu șiret, în august	„ 1.296,00
e) Mașinii Phönix-Victoria și mașinii de tăiat nr. 2 în luna noiembrie 1955	„ 2.362,15
f) Mașinii nr. 14	„ 1.836,68
g) S-au rebobinat 2 motoare necesare mașinii nr. 14	„ 1.813,45
h) S-au procurat 2 cazane pentru topit clei la atelierul de legătorie.	
i) S-au procurat prin repartiție, două casete matrițe corp 8 și 10 drepte și cursive pentru Linotyp, care ne lipseau, în valoare de	„ 19.356,78
l) S-a returnat cantitatea de 3.577 kgr. literă nouă care era absolut necesară, deoarece cantitatea existentă era descompletată și foarte uzată. Prin aceasta s-a asigurat producția pentru 8—10 ani. Valoarea lucrării a fost de	„ 111.203,—
m) S-au executat în atelierele I.B.A. ferestre exterioare noi la corpul vechi al Tipografiei în valoare de	„ 10.000,—
n) S-a procurat o cutie de viteză nouă pentru auto-turismul «Chevrolet» din serviciul Tipografiei și s-a dat motorul spre reparație generală la Atelierele C.F.R., pentru suma de	„ 4.500,—
o) Toți muncitorii au îmbrăcăminte de protecție — halate noi din partea Instituției.	

Angajarea de personal necesar

În cursul anului 1955, Tipografia Institutului Biblic a fost reorganizată, introducîndu-se în schemă noi funcțiuni și făcîndu-se noi angajări de tehnicieni și muncitori în scopul stimulării activității Tipografiei și a îmbunătățirii calității produselor ei. Astfel, s-au prevăzut în schemă și au fost angajați:

- 1) Un șef de producție;
- 2) Un calculator;
- 3) Un șef de atelier la legătorie;
- 4) Doi manipulanți de materiale, unul la legătorie și altul la magazie.
- 5) O îngrijitoare.

B. Realizări administrative.

— S-au introdus, în ceea ce privește primirea, înregistrarea, evidența și calculația comenzilor toate instrumentele necesare, introducându-se și urmărindu-se cu rigurozitate aplicarea normelor din Poligrafia de Stat.

Orice comandă, după primirea ei, se înregistrează, iar biroul calculației întocmește punga de comandă, în care se înregistrează toate fazele manoperei după normativ, materialele folosite și valoarea lor, anexându-se fișa ante-calcul și fișele tehnologice pentru manoperă.

S-a introdus fișa de salarizare și toate instrumentele și normele din poligrafia de stat, odată cu mărirea salariilor muncitorilor pe 1 septembrie 1955, conform H.C.M. nr. 1565/955.

S-a instituit și funcționează comisia de calificare și încadrare a muncitorilor, în fața căreia s-au prezentat toți muncitorii pentru examinare, calificare și încadrare, pe data de 1 septembrie 1955.

C. Construcțiile noi.

Actualul imobil în care funcționează Tipografia Institutului Biblic devenise de multă vreme neîncăpător, insuficient dotat și necorespunzător din punct de vedere al obligațiilor minime cerute pe de o parte de amplasarea mai rațională a mașinilor tipografice existente și a altora ce sînt necesare și de lipsa de spațiu pentru depozitarea de materii prime și fabricate, iar pe de altă parte, de insuficiența de condiții pentru îndeplinirea obligațiilor minime cerute de igienă (spălătorie, closete, gaderobe), precum și de alte lipsuri, din inițiativa Prea Fericitului Patriarh Justinian, s-a hotărît să se remedieze această situație prin extinderea clădirii actuale a Tipografiei pînă în clădirea legăturii, prin construcția unui corp nou de clădire, cuprinzînd: grupul social, depozitul de materiale și sala Coralei Sfintei Patriarhii, precum și prin înlocuirea planșeului de lemn al clădirii tipografiei, revizuirea tuturor lucrărilor de instalații, canalizarea curții și executarea unui alt drum de acces în curtea Tipografiei din strada actuală ce deservește dependențele Sfintei Arhiepiscopii.

Proiectele și devizele au fost întocmite de serviciul Tehnic al Sfintei Patriarhii, s-au obținut toate aprobările dela forurile legale, iar Prea Fericitul Patriarh Justinian, a aprobat ca în anul 1955, să se execute din valoarea totală a lucrărilor proiectate în sumă de 855.000 lei, lucrări în valoare de lei 451.000 lei, urmînd a se plăti din suma de lei 500.000 prevăzută în planul financiar al I. B. Tipografie pe anul 1955, din care 250.000 lei din fonduri proprii și 250.000 lei subvenție dela Administrația Patriarhală.

Din suma aprobată, s-au cheltuit 352.467,75 lei în modul descris mai înainte.

Lucrarea s-a executat în regie sub conducerea Serviciului Construcțiilor din Administrația Patriarhală, executîndu-se în 1955, în scurtul timp dela 1 septembrie—31 decembrie 1955, zidăria corpului de legătură între cele două corpuri vechi pînă la planșeu, iar corpul nou, compus din demi-sol și parter, zidăria de roșu pînă la al doilea planșeu.

În anul 1956 se continuă cu lucrările de învelitoare din materialele existente, urmînd ca la deschiderea sezonului de lucru să se înceapă execuția restului de lucrări.

Lucrarea s-a executat în bune condițiuni, în conformitate cu proiectele și devizele anterior întocmite de serviciul tehnic și aprobate de Prea Fericitul Patriarh, a fost recepționată provizoriu, iar dosarul cuprinzînd actele de gestiune sînt înglobate în planul de execuție financiară al Sectorului de Editură și Tipografie.

VI. Lipsuri și greutăți întîmpinate.

Cu toate realizările îmbucurătoare ale Sectorului de Editură și Tipografie, s-au întîmpinat o serie de lipsuri și greutăți, care au avut și au repercusiuni asupra bunului mers al Instituției.

1. Problema nr. 1 este grăbirea ritmului lucrărilor de finisaj ale noilor construcții, pentru a se asigura spațiul necesar volumului de lucrări în plin progres și dezvoltare, precum și pentru a se crea condițiile cerute de o rațională organizare în vederea măririi producției și randamentului, precum și condițiile cerute de igienă.

2. Problema nr. 2 o constituie punerea în stare de perfectă funcționare a mașinilor tipografice, lucru, care ar urma să se efectueze odată cu intrarea în folosință a sălii mărite a mașinilor.

Aceste mașini au fost reparate în fiecare an, dar, cele mai multe sînt vechi, au suferit multe reparații, le lipsesc piese originale și de aceea nu pot fi folosite la maximum și nici nu pot da lucru de cea mai bună calitate.

Odată cu instalarea lor în noua sală, ar urma să li se facă și reparațiile necesare. Acest lucru e și cu puțință, deoarece acum Tipografia are mecanic permanent în noul post creat pe data de 10 decembrie 1955, care se poate ocupa cu aceste reparații, dacă i se vor pune la dispoziție piesele necesare.

În privința culegerii — mașina Linotype este veche, îi lipsesc multe piese originale, se defectează foarte des, iar în ipoteza că s-ar putea defecta mai grav, ar crea Tipografiei o situație, care nu știm cum s-ar putea rezolva. Din această pricină, pe de o parte, iar pe de altă parte, pentru a se asigura lucru permanent la mașini și a se putea întocmi și urmări realizarea unui plan de producție în condiții precise, este necesară achiziționarea unui Linotype, fie prin planificare și comandă în străinătate, fie vreunul de ocazie, căruia să i se facă amenajările necesare.

Lipsuri am întâmpinat mai ales în privința procurării unor materiale necesare producției și mai ales pentru o producție de calitate superioară.

Prezentînd activitatea Sectorului de Editură și Tipografie al Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă pe anul 1955, ne îndeplinim o datorie de conștiință subliniind faptul că nu ar fi fost cu puțință aceste rezultate fără munca însuflețită a tuturor truditorilor: muncitori, tehnicieni și funcționari administrativi, care au adus aportul lor de muncă și dragoste față de Instituție, cu elan și rivnă sporită.

De aceea, încheind raportul nostru, ne îngăduim a propune:

1. — Să se ia act cu aprobare de prezenta dare de seamă și de rezultatele obținute de acest sector în anul 1955, dîndu-se cuvenita descărcare, pe baza prezentului raport și a verificărilor făcute de organele de control și verificare ale Centrului Patriarhal.

2. — Să se exprime Prea Fericitului Patriarh Justinian, adîncă recunoștință și mulțumire a întregului presonal al acestui sector, pentru îndrumarea și grija părintească ce poartă acestui sector și pentru creierea condițiilor din ce în ce mai bune în care să se desfășoare munca.

3. — Să se aducă mulțumiri Onoratului Guvern, Ministerului Cultelor și tuturor organizațiilor de stat, care, prin concursul ce l-au dat la procurarea materialelor au făcut cu puțință aceste rezultate în activitatea Sectorului de Editură și Tipografie.

4. — Să se aprobe noul plan de producție și noul plan financiar pentru anul 1956, al Sectorului de Editură și Tipografie, care prevede atît la venituri cît și la cheltueli, suma de lei 2.300.000.

Consilier Administrativ Patriarhal,
Pr. Zaharia Bilbîie

Aprobată de Consiliul Național Bisericesc
12 februarie 1956.

PREȘEDINTE,
† JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMINIEI

Membri:

Dr. N. Lupu
Prof. Dr. V. Rîșcanu
Prof. C. Tătăru
Pr. Tr. Belășcu
Pr. C. Nonea
I. Tăbîrcă

**REFERATUL COMISIUNII CULTURALE A ADUNĂRII NAȚIONALE
BISERICEȘTI ASUPRA DĂRII DE SEAMĂ A SECTORULUI DE
EDITURĂ ȘI TIPOGRAFIE
AL INSTITUTULUI BIBLIC PE ANUL 1955**

Prea Fericite Părinte Președinte,
Onorată Adunare Națională Bisericească,

Cercetînd darea de seamă a Sectorului de Editură și Tipografie întocmită de P. C. Pr. Zaharia Bilbîie, Consilier Administrativ Patriarhal, constatăm următoarele:

Sectorul de Editură și Tipografie al Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă și-a desfășurat activitatea potrivit planului editorial și de producție, aprobat de Adunarea Națională Bisericească în sesiunea din 1955:

Sub ocrotirea și îndrumarea permanentă a Prea Fericitului Patriarh Justinian, conducerea sectorului, ajutată de personalul tehnico-administrativ și muncitorii fiecărei secții, s-a străduit să asigure îndeplinirea planului de producție și să ridice cît mai mult nivelul calității produselor, încheind activitatea anului 1955, cu următoarele realizări.

I. TIPARITURI.

a) Cărți de cult.

1. — Penticostarul, într-un tiraj de 3.000 exemplare, cu 472 pagini.
2. — Mineiul pe luna Ianuarie, într-un tiraj de 3.000 ex., cu 548 pagini.
3. — Utrenierul uniformizat, într-un tiraj de 12.000 ex., cu 576 pagini, imprimat în 1954, finisat în ceea ce privește legătoria în anul 1955.

b) Cărți de orientare creștină și socială — manuale didactice.

4. — Studiul Vechiului Testament, manual pentru Institutele Teologice, într-un tiraj de 5.000 ex., cu 288 pagini.
5. — Istoria Bisericii Universale, vol. I, idem, din care s-au imprimat 192 pagini. Tirajul 5.000 ex.
6. — Apostolat Social — vol. V, Pentru Pacea a toată lumea, — opera P. F. Patriarh Justinian, — în 11.000 ex., cu 372 pagini + XVI + 1 planșă tricromie, portretul P. F. Patriarh.
7. — Viața și faptele Sf. Ierarh Calinic dela Cernica, — episcopul Rîmnîcului — în 2 ediții: 10.000 + 5.000 tiraje, cu 24 pagini.

c) Revistele Sfintei Patriarhii și a Centrului metropolitan București.

1. — Biserica Ortodoxă Romînă, no. 11—12/954 și 1—10/955, în tiraj de 10.750 ex. lunar, 1197 pagini total.
2. — Studii Teologice nr. 1—10/955, într-un tiraj de 10.750 ex. lunar. Totalul paginilor imprimate = 660.
3. — Ortodoxia nr. 1—4/955, într-un tiraj de 10.750 ex., trimestrial, însumînd 640 pagini.
4. — Glasul Bisericii nr. 11—12/954 și nr. 1—11/955, într-un tiraj de 3.850 exemplare lunar, însumînd 820 pagini.

d) Lucrări executate pentru Instituțiile de Stat.

- 1) Comunicările sesiunii științifice 1955 ale Institutului de Igienă a Muncii și Boli profesionale din R.P.R. — într-un tiraj de 5.000 ex. cu 286 pagini.
- 2) Elemente de Balneo-Fizioterapie Generală — în 5.000 ex. cu 384 pag. 6 planșe și multe clișee în text.
- 3) Direcția Arhivelor Statului, Catalogul Documentelor Moldovenești — vol. I, 1387—1620, din care s-au imprimat 64 pagini, lucrarea fiind în curs de tipărire în 1956.
- 4) Alte lucrări pentru Administrația Patriarhală, instituții publice și particulare, în valoare de lei 886.096,04 lei, din totalul facturărilor pe 1955, de lei 1.731.324,50.

S-au executat comenzi pentru depozitele eparhiale și parohii în valoare de lei 684.577,72.

Abonamentele la reviste:

a) Cu plată	9.941 ex.
b) Fără plată — interne	284 „
c) Fără plată — externe	330 „
Total: 10.555 exemplare	

Biblioteca Centrală a achiziționat în cursul anului 1955, opere de importanță teologică, bibliofilică, documentară și artă bisericească, în valoare de 44.000 lei.

Au fost legate în pânză peste tot 1700 volume, iar pentru 1416 piese de bibliofilie veche românească s-au confecționat scoarțe de pânză cu titlurile imprimare pe cotor.

Valoarea acestor lucrări este de lei 49.670,28.

S-a continuat catalogarea a 1.147 titluri din corpul B.

Investiții:

În afară de investițiile efectuate în interesul producției, reparații de mașini, achiziții de literă nouă, linii, matrițe pentru Linotype, etc., în valoare de 150.893/10 lei. Sectorul de Editură și Tipografie a investit în noile construcții menite să lichideze lipsa de spațiu pentru mașini, depozit și grup social, suma de lei 352.467,75 — lucrările fiind în continuare.

Planul financiar a fost executat la venituri cu un minus de 53.135,96 lei, iar la cheltueli cu un plus de 10.442,31 lei față de prevederi.

Din totalul de realizări brute pe anul 1955, de lei 1.847.665,40, beneficiul brut este de lei 943.853,75. Scăzându-se cheltuelile de regie generală: 343.156,96 lei, cheltuelile de regie vânzare de lei 54.827,72, amortismente: 55.360 lei, — impozite pe venit: lei 122.647,70, în total 575.992,38 lei, rezultă un beneficiu nett pe anul 1955, de lei 367.861,37.

Față de aceste constatări, Comisiunea Culturală, propune:

1. — Să se aprobe darea de seamă a Sectorului de Editură și Tipografie.
2. — Să se aprobe contul de execuție financiară și bilanțul pe 1955, pentru cifrele prezentate, totalizând la venituri lei 2.096.864,04, iar la cheltueli, lei 2.160.442,31 dându-se descărcare de gestiune P. C. Pr. Consilier Administrativ Patriarhal, conducătorul acestui Sector.
3. — Să se aprobe planul de producție și planul financiar pe 1956, cu prevederi la venituri și cheltueli de lei 2.300.000 în total.
4. — Să se exprime Prea Fericitului Patriarh Justinian, mulțumiri și recunoștință, pentru îndrumarea și purtarea de grijă acordată acestui Sector.
5. — Să se exprime mulțumiri Onoratului Guvern și Ministerului Cultelor, care au dat un sprijin prețios bunelor realizări prin repartiții de materiale și altele.

PREȘEDINTE,
Pr. Al. IONESCU

RAPORTOR
Pr. Tr. Belășcu

MEMBRI:
Dr. A. Botis
B. Dumitrescu

DARE DE SEAMĂ ASUPRA ACTIVITĂȚII SECTORULUI ATELIERE I, AL INSTITUTULUI BIBLIC PE ANUL 1955

Pe linia de dezvoltare continuă, ca instituție creiată în anul 1949, Sectorului Ateliere al Institutului Biblic i s-a stabilit pentru anul 1955 un plan de activitate mai mare decât în anii anteriori, în scopul de a putea satisface cât mai mult posibil cererile tot mai mari de produse și lucrări de obiecte și fabricate bisericesti, care îi sînt solicitate de către depozitele eparhiale, de preoți și de credincioși.

Astfel, planul de producție, care fusese fixat pentru anul 1954 la 2.000.000. pentru anul 1955 a fost majorat la 2.550.000 lei, adică cu 27,50% mai mare, iar planul financiar de venituri care fusese stabilit pentru anul 1954 la 2.300.000 lei a fost majorat pentru anul 1955 la 3.100.000 lei, adică cu 28,75% mai mare.

Pentru realizarea acestor sarcini, schema de personal a fost majorată în proporție, de la 140 posturi în anul 1954 la 164 posturi în 1955, raportul de productivitate fiind planificat în funcție de noile sarcini ale sectorului.

De asemenea, la cheltuieli s-au prevăzut sarcini sporite de procurări de materiale și materii prime, în valoare totală de lei 800.000 față de 750.000 lei prevederi în anul anterior și cheltuieli de întreținere și augumentare a utilajului tehnic și industrial de 280.000 lei, sumă egală cu a anului anterior, cînd însă s-au executat mai mult lucrări de reparații și amenajări de imobile pentru atelierele de la Minăstirea Plumbuita.

În executarea acestui program, Sectorul ateliere a reușit să obțină următoarele rezultate:

I. SITUAȚIA MIJLOACELOR DE PRODUCȚIE

1. Personalul. Față de existentul de 126 salariați în funcțiune la 31 decembrie 1954, situația schemei anului 1955 prezintă următorul raport la 31 decembrie 1955:

Specialitatea	Existent la 31. XII. 1954	Schema 1955	Existent la 31. XII. 1955		
			mitreni	monahi	total
Pers. activ :	14	16	13	2	15
Tehnicienii	16	16	14	2	16
<i>Muncitori :</i>					
Obiecte bisericesti	24	41	29	8	37
Croitorie	8	10	4	6	10
Pictură ceramică	10	13	—	7	7
Bolangerie-apretură	8	12	9	5	14
Țesătorie	27	32	1	31	32
Țimplărie-sculptură	17	21	12	9	21
Tămplărie	2	3	—	3	3
Total . . .	126	164	82	73	155

Din tabelul de mai sus se constată că schema de personal a fost ocupată în proporție de 95% și componența acestui personal este de cca. 48% personal monahal și 52% mireni și preoți de mir.

Situația salariilor plătite acestui personal este următoarea:

Prevederi		Plăți efectuate	Depășiri	Economii
Personal activ	68.153	60.485	—	7.668
Tehnicienii	192.718	182.900	—	9.818
Muncitorii	729.092	729.849	757	—
Total	989.963	973.234	757	17.486

Deci, față de prevederile de 989.963 lei s-au plătit efectiv drepturi de salarii și sarcini, în total lei 973.234, realizându-se o economie la articolul salarii de 16.729 lei, fapt care dovedește concordanța aproape absolută a prevederilor cu plățile efectuate.

2. — **Aprovizionarea cu materiale.** Prevăzut la un total de 800.000 lei, contul materialelor necesare producției pe anul 1955 a fost realizat la suma de lei 1.070.106, prin repartii de Stat obținute de la Ministerul Cultelor în cadrul planificării anuale, cumpărări prin plafonul valorific, și într-o proporție de cca. 10% din supranormative ale fabricilor producătoare. Depășirea cu 270.106 lei pentru materiale, mai mult decât previziunea bugetară, se explică prin necesitățile izvorâte din depășirea planului de producție, cum se va vedea la capitolul respectiv.

Față de existentul de materiale în depozite la începutul anului 1955, mișcarea acestui cont și situația depozitului la 31 decembrie 1955 prezintă următoarea poziție:

Stoc de materiale și materii prime la 1 ianuarie 1955	lei 654.185,49
Aprovizionări făcute în anul 1955	„ 1.070.106,—
	<u>1.724.291,49</u>
Consum de materiale în 1955	„ 908.282,82
Materiale existente la 31.XII.1955. Total	„ 816.008,67

din care, materialele în valoare de lei 150.631,89 fiind în starea intermediară de semifabricate, soldul net de materiale și materii prime la sfârșitul anului 1955, de lei 665.376,78 arată o cifră ușor superioară celeia de la începutul anului, fapt care dovedește o bună aprovizionare cu materiale și îndeplinirea planului în acest compartiment.

3. — **Lucrări de investiții și procurări de utilaj.** — Potrivit planului de investiții prevăzut la 280.000 lei, în anul 1955 s-au realizat următoarele lucrări:

1. — La Secția de apretură s-au executat lucrări pentru repararea, instalarea și punerea în funcțiune a două mașini: mașina de întins și uscat și mașina de călcat, executându-se și lucrările de dotare cu motoare electrice, instalarea coloanei electrice, alimentarea cu aburi, etc., iar pentru cea de a treia mașină, mașina de tuns, s-a realizat montarea și completarea ei, în afară de cuțitele spirale, plătindu-se în total suma de lei 108.068,30.

2. — La boiangerie, pentru reparația mașinei centrifuge, reparațiuni la căzi, etc. s-au plătit lei 11.162,75.

3. — La atelierul de țesătorie s-au executat lucrări de revizuire și reparare a războaielor și mașinilor, confecționarea unui model nou de stofe de odăjdii, reparațiuni de acoperiș, etc. în valoare totală de 26.692,62 lei.

4. — La atelierul de obiecte bisericești s-au cumpărat 2 bormașini, s-a reparat presa de 5 T., s-au reșamotat două cuptoare și s-au procurat anexe și utilaje la turnătorie pentru suma de lei 26.934,77.

Tot pentru atelierul de obiecte s-a construit un bordei special pentru păstrarea acizilor și substanțelor inflamabile, pentru care s-a plătit suma de lei 7.912.

5. — La atelierul de tâmplărie s-au făcut reparații și lucrări de întreținere la mașini și utilaje, în valoare de 4.383 lei.

6. — În sfârșit, pentru necesitățile de aprovizionare, pentru transportarea mărfurilor și legătura între sediile sale I.B.A. a obținut repartitia unui autocamion «Zis» de 4 tone, pentru care a achitat suma de 42.500.

Deci în total s-a cheltuit 227.953,44 lei pentru contul de instalații industriale și întreținere de utilaj, realizându-se o economie de 52.046,56 lei.

II. PRODUCȚIA

Planul de producție pe anul 1955 al atelierelor Institutului Biblic a fost stabilit la un total de lei 2.550.000 la preț de cost.

El a fost realizat la un total de 2.847.867,75 lei, adică cu o depășire de 12% astfel:

Nr. crt.	Atelierul	Sarcini de plan	Realizări	Procent de îndeplinit
1	Obiecte bisericesti	850.000	884.227,54	104%
2	Țesături	550.000	381.671,41	70%
3	Boiangerie	550.000	728.158,94	132%
4	Tâmplărie-sculptură	300.000	267.817,26	89%
5	Confecții croitorie	100.000	356.393,64	356%
6	Tămie	105.000	114.910,96	109%
7	Pictură-cicancă-cer.	95.000	114.684,—	120%
	Total . . .	2.550.000	2.847.868,75	112%

Față de realizările anului 1954 de lei 1.866.280,69 producția anului 1955 reprezintă un plus de rezultate de lei 981.588,07 adică o realizare cu 50% mai mare, ceea ce vădește efortul productiv deosebit de mare al acestui an și rezultatele sale îmbucurătoare.

Pentru a aprecia și mai bine proporția acestor realizări, prezentăm mai jos situația producției I.B.A. în ultimii 6 ani:

Anul 1950	lei 20.104.544	sau lei noi	1.005.007,20
Anul 1951	„ 23.539.339	„ „ „	1.176.966,90.
Anul 1952	„ —		1.178.706,80
Anul 1953	„ —		1.271.579,62
Anul 1954	„ —		1.866.280,69
Anul 1955	„ —		2.847.868,75.

Producția cea mai importantă a fost realizată în anul 1955 de atelierul de obiecte bisericesti și cel de boiangerie, care împreună au realizat peste 50% din valoarea producției întregii instituții, cu mențiune specială pentru boiangerie care având plan de producție exclusiv de executări de lucrări, la 31 decembrie 1955 a realizat și livrarea întregii sale producții.

Sub plafonul stabilit în planul de producție apar rezultatele atelierului de țesătorie și ale celui de tâmplărie, cu circumstanțe de justificare, la primul în legătură cu întreruperile de producție necesitate de reparațiile utilajului, iar la cel de al doilea prin planul oarecum prea mare stabilit.

Ca și în anii trecuți, calitatea producției atelierelor a fost în continuă creștere, în special la atelierul de obiecte bisericesti, care a realizat produse de calitate superioară, în special pentru darurile oferite delegaților Bisericilor Ortodoxe

de peste hotare care au vizitat Biserica Ortodoxă Română, noua icoană cu chipul Mântuitorului în email, executată pentru Cabinetul patriarhal, și altele.

Mai evidențiem pe această latură rezultatele atelierului de boiangerie care a obținut o vopsire în condițiuni superioare a 112.000 kgr. fire textile, adică cca. 9.500 kgr. lunar sau aproape 400 kgr. zilnic, ceea ce reprezintă efortul maxim posibil față de capacitatea atelierului.

În sfârșit, realizările atelierului de tâmplărie-sculptură la lucrarea în curs a bibliotecii sinodale, unde se depun străduințe pentru realizarea celor mai alese modele de sculpturi inspirate din valoroasele prototipuri de catapetesme din vremea domnitorilor Brîncoveanu, Șerban Cantacuzino și Matei Basarab, vădesc aceiași preocupare de ridicare a calității tehnice și artistice a producției.

În aceste condițiuni, rezultatele activității productive ale acestui sector, marchează, pe lângă cele mai mari valori realizate de la înființarea sa, și cele mai bune realizări din punct de vedere artistic și tehnic.

III. — VÎNZAREA PRODUSELOR

Veniturile Sectorului Ateliere au fost prevăzute în planul financiar pe anul 1955, pentru executări de lucrări și vânzări de produse de depozit, la totalul de lei 3.100.000, din care 3.060.000 lei pentru activitatea proprie și 40.000 lei pentru Comisia de pictură bisericească.

Aceste venituri au fost realizate la un total de lei 3.199.994,13, din care 3.122.894,63 pentru veniturile proprii, și lei 77.099,50 pentru ale Comisiei de pictură bisericească, ceea ce reprezintă o realizare a planului financiar în proporție de 103%.

Analizînd pe articole de plan aceste realizări, găsim următoarea situație a veniturilor anului 1955:

Nr. crt.	Sarcina de plan, sursa veniturilor pe ateliere			Realizări obținute pe ateliere	
1	Vinzări de produse și fabricate	Obiecte bis.	950.000	Obiecte bis.	819.427,09
		Țesături	850.000	Țesături	549.720,14
		Tămîie	110.000	Tămîie	198.021,—
			1.910.000	Diverse	134.998,77
					1.602.167,—
2	Executări de lucrări și comenzi	Boiangerie	600.000	Boiangerie	885.110,36
		Mobilier bisericesc	300.000	Mobilier bisericesc	219.752,90
		Confecțiuni croitorie	150.000	Confecțiuni croitorie	296.436,96
		Pictură Ceramică	100.000	Pictură ceramică	119.427,41
		1.150.000			1.520.727,63
3	Veniturile Com. Pictură		40.000	Comisia pictură	77.099,50
		Total lei	3.100.000		3.199.994,13

După cum se constată din tabelul de mai sus, pe articole bugetare, cele mai bune realizări au fost obținute la art. 2: executări de comenzi, primul loc ocupîndu-l și aci tot boiangeria cu realizările de venituri în proporție de 147% față de prevederi, în al doilea rînd vînzarea de confecțiuni, în special costume de odăjdii bisericești, a depășit cu 96% prevederile de plan, fapt explicabil prin aceea că aci s-a facturat și valoarea ștofelor realizate de țesătorie, căreia i s-au diminuat evidențele la vânzări din această cauză. În sfârșit vînzările de icoane pictate, epitafe, steaguri, etc., au depășit prevederile bugetare cu 19%.

În compartimentul vânzări de produse de depozit, veniturile s-au realizat la un coeficient de 85%, fapt explicabil prin aceea că o parte din aceste produse și anume obiectele de cult și ștofele pentru darurile făcute Bisericii Ortodoxe de peste hotare, în valoare de 182.000 lei, precum și costul icoanei în email a Mântuitorului, biblioteca sinodală, etc., în valoare de 95.000 lei, au fost socotite la preț de cost.

În această situație, sarcina generală la venituri a fost realizată și depășită, realizându-se planul de venituri în proporție de 103% față de prevederi, Comisia de Pictură bisericească de asemenea realizând în cursul acestui an venituri de lei 77.099,50 față de prevederile de lei 40.000.

Față de anii anteriori, rezultatele obținute la venituri în anul 1955 prezintă următoarea proporție:

Anul 1950	lei 25.848.755 sau lei noi	1.292.437,—
Anul 1951	„ 37.046.557 „ „ „	1.850.827,—
Anul 1952	—	1.508.532,—
Anul 1953	—	2.318.954,—
Anul 1954	—	2.792.630,—
Anul 1955	—	3.199.994,13.

Deci realizările anului 1955 la venituri reprezintă cifra cea mai mare obținută, și ea este mai mare cu 15% decât în anul 1954 și cu 33% decât în anul 1953, cu 112% decât în anul 1952, etc.

Ca urmare a celor arătate atât la capitolul producției cât și la cel al vânzărilor, este necesar să examinăm și situația inventarelor depozitelor I.B.A. I la 31 decembrie 1955, care reprezintă următoarele cifre totale:

Existență în depozite la:	1 ian. 1955	31 dec. 1955
Materii prime și materiale	677.897,09	816.008,67
Produse și fabricate	571.837,74	820.460,75
Total	1.249.734,83	1.636.469,42

Deci, stocurile de materiale și fabricate din depozit au crescut în anul 1955 cu valoarea totală de lei 386.734,59 deși s-a realizat și depășit atât planul de producție, cât și cel de vânzări. Acest fapt dovedește că I.B.A. pe lângă aceste două sarcini bugetare a realizat scopul general de lărgire și creștere a instituției, în pas cu sarcinile de rulare a numerarului și obținerea de beneficiu, ceea ce dovedește un rezultat final din cele mai bune. În adevăr, dacă, așa cum am arătat, în realitate materialele se păstrează al o cifră aproximativ egală cu cea a anului anterior, dacă scădem valoarea semifabricatelor care le este inclusă, depozitul de mărfuri fabricate a crescut simțitor, adică aproximativ cu valoarea de 386.734,59 lei arătată mai sus. Acest fapt, departe de a constitui un dezavantaj, reprezintă în realitate începutul realizării unui stoc minim de mărfuri pentru un depozit ce trebuie să fie gata oricând a satisface nevoile tuturor bisericilor din țară, mai ales că în cele 11 ramuri de activitate ale sale, I.B.A. produce peste 200 sorturi de mărfuri variate, din care încă nu are în depozit un minim necesar. În anul ce a trecut s-a ajuns să avem în depozit, spre exemplu, costume de odăjdii gata, steaguri, epitafe, etc. pe care nu le aveam înainte. Nu avem încă engolpioane, cruci, icoane de toate genurile, truse de botez, purtătoare sf. taine, etc., așa că încă nu putem satisface toate comenzile de depozit ce ne vin și de aceea compartimentul executărilor de lucrări «la comandă» este mai mare decât al celor din depozit.

Subliniem acest început de realizare a unui stoc necesar de produse, peste realizările bugetare realizate, ca un rezultat deosebit bun al anului financiar expirat.

IV. REZULTATE FINANCIARE

Rezultatele financiare ale acestei rodnice activități se oglindesc în Contul de profit și pierderi, încheiat la 31 decembrie 1955, cu următoarea situație:

CONT DE PROFIT ȘI PIERDERE

VENITURI		CHELTUELI			
1	Vinzări și realizări bruto lei	3.098.154,44	1	Regie generală	397.000,—
2	Se scad cheltuielile de fabricație, de regie de atelier și prețul de cost al lucrărilor pre- state . . . . . lei .	1.923.292,75	2	Regie vânzare	6.659,96
			3	Amortismente	39.169,—
			4	Impozit pe venit	183.008,18
3	Beneficiul brut . lei .	1.174.861,69		Total lei .	625.837,14
			5	Beneficiu net . . lei .	549.024,55
					1.174.861,69

Din analiza contului de profit și pierderi de mai sus se vede că din vânzările și realizările totale de 3.098.154,44, scăzând costurile directe de fabricație, materiale și manoperă și regie de atelier, în total 1.923.293,75, obținem un beneficiu brut de lei 1.174.861,69.

Din aceasta, scăzând valoarea cheltuielilor restituite Administrației Patriarhale, pentru cheltuieli comune, regie de vânzare, amortismentul utilajului și sculelor, cum și impozitul pe venit, toate în sumă de lei 625.837,14, obținem un beneficiu net de 549.024,55 lei pentru activitatea anului 1955, care reprezintă un rezultat destul de mulțumitor.

V. — ACTIVITATEA COMISIUNII DE PICTURA BISERICIASCA

Ca și în anii anteriori, Comisiunea de pictură bisericească a dezvoltat o activitate deosebit de rodnică sub președenția P. S. Vicar Patriarhal Antim Tîrgovișteanul, în cadrul deciziilor și regulamentelor de funcționare ale Comisiei și în strînsă colaborare cu Comitetul de Stat pentru Arhitectură și Construcții, în chestiunile de preocupare comună, adică în legătură cu lucrările de pictură ale monumentelor istorice.

În linii mari, activitatea Comisiunii s-a orientat în anii ce au trecut asupra următoarelor probleme:

a) Indrumarea și supravegherea lucrărilor de pictură bisericească.

— S-au cercetat, verificat și aprobat devizele iconografice pentru pictări, restaurări și spălări de biserici, la 187 lucrări din care:

Devize iconografice: 12 Iași, 23 Buzău, 12 Sibiu, 4 Timișoara, 1 Cluj, 11 Roman, 1 Oradia, 2 Arad, 16 Craiova, 9 Dunărea de Jos, 63 București, 33 Rîmnic; în total 187 de devize iconografice.

S-au executat și aprobat devizele de prețuri, licitațiile și concursurile pentru pictarea bisericilor din întreaga țară în număr de 96 din care:

Șantiere: 32 București, 12 Buzău, 5 Dunărea de Jos, 5 Iași, 4 Roman, 10 Craiova, 22 Rîmnic și Argeș, 5 Sibiu, 1 Arad; în total 96,

Din acest fapt rezultă că în anul 1955 s-au executat lucrări de pictură la 96 biserici din țară.

— S-au făcut verificări și cercetări la fața locului, anchete, recepții parțiale și recepții definitive la un număr de 30 parohii.

b) Activitatea în legătură cu pregătirea, calificarea și autorizarea pictorilor bisericești.

— Din examinarea condițiilor reale în ceea ce privește pictura bisericească și pregătirea pictorilor autorizați, Comisia de pictură a instrumentat în cursul acestui an o reclasificare a pictorilor bisericești, desființînd categoria pictorilor notați cu «excepțional» și creînd o nouă categorie de pictori notați cu «foarte bine», compusă din cei mai buni pictori, cărora li s-a dat posibilitatea de a obține lucrări în centrele urbane și la mînăstiri, lucrări ce erau rezervate pînă acum numai pușinilor pictori din categoria excepțional.

— De asemenea, în categoriile de pictori cu «bine» și «foarte bine» s-a făcut o selecțiune pe baza lucrărilor executate în ultimii ani, lăsînd la treapta minimă de pictori cu «suficient», aceia care nu au realizat pînă în prezent lucrări superioare acestei categorii.

— Și în acest an, Comisiunea a îndrumat, a instruit, și examinat pe candidați la titlul de pictor și zugrav la șantierul de practică pentru pictură, organizat de Sf. Arhiepiscopie a Bucureștilor la mînăstirea Plumbuita, autorizînd 8 pictori și 7 zugravi.

— Tot pe această linie și în preocuparea de conservare a monumentelor de artă bisericească, Comisiunea a cercetat și autorizat un număr de 7 pictori care să poată executa lucrări de reparațiuni, spălări, completări, etc., de pictură la monumentele istorice.

— În sfîrșit, cu preocuparea de calificare a elevilor monahi veniți de la seminarul monahal Neamțu la practică în atelierul de pictură și sculptură ale I.B.A. de la Plumbuita și cu crearea posibilității ca acești elevi, după ce au fost calificați pentru activitatea depusă în atelier, să ia parte la șantierul de pictură murală, organizat de Sf. Arhiepiscopie a Bucureștilor la mînăstirea Negru Vodă

din Cîmpulung. Comisiunea a stăruit în mod deosebit, pentru crearea de noi cadre în pictura bisericească și cu elemente recrutate dintre monahi.

— Amintind și de activitatea Comisiei în legătură cu lucrările de ceramică a I.B.A. pe care le-a îndrumat din punct de vedere artistic, de avizele pe care le-a dat la orice chestiune s-a ivit în legătură cu activitatea sa, se poate conchide asupra acestei activități a Comisiunii de pictură bisericească, ca vădind o muncă laborioasă, preocupări de înalt nivel în concertul necesităților bisericești și de realizări din cele mai eficiente.

c) Situația financiară a Comisiunii.

În sfârșit, tot ca un rezultat al activității sale, consemnăm realizarea planului de venituri și cheltuieli al anului 1955, din care încasarea sumei de lei 33.260,87 pentru cota de 2% cuvenită Comisiei de pictură la lucrările de pictură executate de pictorii din țară, ceea ce reprezintă un volum de lucrări de picturi de biserici de peste 1.600.000 lei, taxe de examen lei 1.776,40, și întâmplătoare lei 410,28. Din acest total de venituri, Comisiunea a plătit salariul secretarului 9.250,44, jetoane pentru ședințele Comisiei, lei 2.948,94 membrilor săi care nu fac parte din instituțiile Sf. Patriarhii, cheltuieli de materiale lei 410,28, rezultând un excedent al anului 1955 de lei 18.485, din care urmează a se suporta cheltuielile de recepții și verificări ale Comisiei pentru lucrările de la bisericile ce au depus sume anticipate.

VI. CONCLUZIUNI

Infățișind toată această activitate a Sectorului Ateliere din Institutul Biblic, cu aspectele ei îmbucurătoare și cu lipsurile ce s-au constatat, amintim că în special problema greutăților în producție la unele secții urmează a fi lichidată prin măsurile ce s-au propus în legătură cu planul de producție pe anul 1956.

Astfel în anul 1956 urmează a se îmbunătăți situația atelierelor de țesătorie și tâmplărie, printr-o dotare mai completă cu utilaj și printr-o organizare din ce în ce mai bună cu personal de specialitate.

Deasemenea, unele greutăți în aprovizionarea locurilor de producție, dat fiind că acest sector are trei sedii, sînt pe cale de a dispărea, datorită faptului că în prezent acest sector a fost dotat cu un autocamion și un turism, cu care să se poată face transporturile și aprovizionarea în timp util.

În sfârșit, prin măsurile luate la îndemnul Prea Fericitului Patriarh, de a ține regulat ședințe de producție cu întregul personal și în special cu muncitorii, s-a obținut o mai strînsă colaborare în muncă și rezultatele n-au întîrziat să se arate, așa cum au fost analizate mai sus și cîm nădăjduim că vor spori și mai mult în anul ce vine.

De aceea, avînd în vedere că acest sector al Institutului Biblic și-a realizat sarcinile productive și pe cele financiare, că a obținut deosebite succese pe linia realizărilor tehnice și artistice și că și-a îndeplinit cu conștiinciozitate îndatoririle, propun:

— A se lua act cu aprobare de prezenta dare de seamă și de rezultatele obținute de acest sector în anul 1955, dîndu-se cuvenita descărcare, pe baza prezentului raport și a verificărilor făcute de organele de control ale Statului și de organele de verificare ale centrului patriarhal.

— A se aprecia străduințele depuse de personalul acestei instituții: muncitori, — monahi și mireni — funcționari, tehnicieni și conducători și a li se aduce binemeritabilele mulțumiri, cu îndemnul de a continua munca și devotamentul lor față de acest sector al Sf. Patriarhii, spre a obține rezultate mereu mai bune și mai îmbucurătoare.

— A se adresa vii mulțumiri Onoratului Guvern, Ministerului Cuitelor și tuturor organizațiilor de Stat, care prin ajutorul și concursul ce l-au dat pentru procurări de materiale, utilaje, aparate și mașini, au făcut posibil acest rezultat în activitatea Institutului Biblic.

— A se exprima Prea Fericitului Patriarh Justinian toată recunoștința și mulțumirea întregului personal al acestei instituții, pentru îndrumarea, supravegherea și grija părintească ce o poartă acestui sector și personalului său, întru realizarea îndatoririlor ce revin fiecăruia, în strânsă colaborare, înțelegere pașnică și comuniune duhovnicească, pentru slava lui Dumnezeu și propășirea Sfintei sale Biserici.

Consilier administrativ
Pr. Atanasie M. Preda

Aprobat de Consiliul Național Bisericesc
PREȘEDINTE
† JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÂNIEI

Membri :
Pr. C. Nonea
Dr. N. Lupu
Pr. Traian Belășcu
Prof. C. Tătaru
I. Tăbîrcă
Prof. Dr. V. Rășcanu

REFERATUL COMISIUNII ECONOMICE-FINANCIARE A ADUNĂRII NAȚIONALE BISERICEȘTI ASUPRA DĂRII DE SEAMĂ A SECTORULUI ATELIERE I AL INSTITUTULUI BIBLIC, PE ANUL 1955.

Prea Fericite Părinte Președinte.
Onorată Adunare Națională Bisericească.

Subsemnații membri ai Comisiunii economice financiare am luat în cercetare Darea de seamă pentru activitatea Sectorului Ateliere I al Institutului Biblic pe anul 1955, întocmită de P. C. Consilier Pr. Atanasie M. Preda, Consilier Administrativ Patriarhal și aprobată de Consiliul Național Bisericesc în ședința de la 12 februarie a. c.

Verificînd Contul de execuție a planului financiar, Contul de Profit și Pierdere și Bilanțul încheiate la data de 31 decembrie 1955, am constatat că realizările anului expirat au fost obținute în conformitate cu Planul financiar și creditele aprobate de Adunarea Națională Bisericească și potrivit dispozițiilor legale în vigoare.

Din cuprinsul Dării de seamă amintite, se constată că în anul 1955, cel de al 7-lea an de activitate și de realizări ale acestui Sector, Atelierele Sfintei Patriarhii au luat o dezvoltare și mai mare, căutînd să satisfacă toate necesitățile de obiecte trebuitoare cultului bisericesc și evlaviei credincioșilor, această activitate realizîndu-se tot mai mult prin monahi, monahii și personal bisericesc, Institutul Biblic fiind totodată școală practică de inițiere, calificare și perfecționare în aceste meșteșuguri a personalului bisericesc.

Ca și în anii anteriori, producția obiectelor de cult s-a realizat cu materialele și materii prime planificate și repartizate de Stat prin Ministerul Cultelor, planul de aprovizionare fiind realizat în acest an la valoarea totală de 1.070.106 lei față de 786.675 lei în anul trecut.

Producția Ateliereleor, planificată la un total de lei 2.550.000 a fost realizată și depășită, obținîndu-se în total produse de lei 2.847.868,75 deci o realizare de plan de 112% și un rezultat cu 981.588 lei mai multe produse decît în 1954.

Realizarea veniturilor, din vînzarea produselor și din executări de lucrări, prevăzută în planul financiar la lei 3.100.00 a fost obținută la lei 3.199.994, 13 deci la un coeficient de realizare de 103%, aceste rezultate fiind cu 15% adică cu lei 407.364,13 mai mari decît în anul 1954 și cu mult mai mare decît în ceilalți ani anteriori.

Instrumentul principal prin care s-au vîndut produsele au fost, ca și în anii anteriori depozitele eparhiale, care prin activitatea de distribuire către preoți și credincioși a acestor produse au absorbit fabricate în valoare totală mai mult de jumătate din întreaga activitate a Ateliereleor. Restul producției a rezultat din

comenzile de lucrări de mobilier, picturi, obiecte, etc. ale parohiilor, instituțiilor bisericești și în special ale Centrului Patriarhal.

Se cuvine să menționăm aci, că la fel ca și în anii anteriori producția obiectelor de cult a fost realizată la un nivel tehnic și artistic din ce în ce mai ridicat, mai ales la lucrările cerute de Centrul Patriarhal pentru interese superioare bisericești din care putem cita:

Obiectele bisericești trimise în dar Patriarhiei Ecumenice din Constantinopol pentru înzestrarea a 30 biserici aflate în suferință în urma evenimentelor din toamna anului 1955;

Darurile făcute Delegațiilor bisericești ale Bisericilor Ortodoxe Rusă, Bulgară, Greacă și Ecumenică care au luat parte la sărbătorile religioase din luna octombrie 1955 ale Bisericii Ortodoxe Române;

Darurile trimise Bisericii Ortodoxe Române din Viena, etc.

Menționăm tot aci lucrările proprii ale Sf. Patriarhii: noua icoană cu chipul Mântuitorului în email, două panouri ale bibliotecii sinodale, etc.

Verificând Contul de Profit și Pierdere și Bilanțul pe 1955 am constatat realizarea unui beneficiu net de lei 549.024,55 și existența unui activ de lei 2.698.927,91 din care 1.818.866,87 lei valoarea mijloacelor de bază și a materialelor și fabricatelor aflate în depozit iar lei 141.027,42 debitori din clienți și lucrări în curs. Pasivul Bilanțului de aceeași valoare este compus din fondurile acestei instituții de lei 1.607.508,84 diverși creditori: Administrația Patriarhală și Comisiunea de Pictură Bisericească, fondul acestei Comisiuni administrându-se tot de acest sector și în sfârșit beneficiul net arătat mai sus.

Față de aceste constatări, care dovedesc realizări deosebit de rodnice din punct de vedere financiar, industrial și artistic în activitatea acestui Sector în anul expirat.

Având în vedere că această gestiune a fost cercetată și verificată și de controlul economic de Stat, propunem:

1. — Să se aprobe activitatea Sectorului Ateliere al Institutului Biblic pe anul 1955 și Contul său de execuție bugetară, Contul de Profit și Pierdere și Bilanțul încheiat, dându-se cuvenita descărcare.

2. — Să se aprecieze străduințele depuse de personalul acestei instituții: muncitori, tehnicieni, funcționari și conducători și să li se aducă binemeritate mulțumiri, cu îndemnul de a continua munca și devotamentul lor față de acest sector al Sfintei Patriarhii, spre a obține rezultate mereu mai bune și mai îmbucurătoare.

3. — Să se aducă mulțumiri II. PP. SS. și PP. SS. Chiriarhi, ostenitorilor Centrelor Eparhiale pentru sprijinul acordat acestei instituții în împlinirea rostului ei în slujba Sfintei Biserici.

4. — A se adresa vii mulțumiri Onoratului Guvern, Ministerului Cultelor și tuturor organizațiilor de Stat, care prin ajutorul și concursul ce l-au dat pentru procurări de materiale, utilaje, aparate și mașini au făcut posibil acest rezultat în activitatea Institutului Biblic.

5. — Să se exprime Prea Fericitului Patriarh Justinian mulțumiri pline de recunoștință pentru îndrumarea rodnică și conducerea fermă acordate acestei instituții spre a deveni instrument de puternică activitate în dezvoltarea Bisericii Ortodoxe Române.

PREȘEDINTE,
Pr. C. Nonea

RAPORTOR,
Pr. Carol Pop

MEMBRI:

N. Todea
I. Tăbîrcă
Dr. T. Spătaru
I. Rădulescu

DARE DE SEAMĂ ASUPRA ACTIVITĂȚII SECTORULUI ATELIERE II AL INSTITUTULUI BIBLIC PE ANUL 1955

Sectorul I.B.A. II a luat ființă la 1 iulie 1955, în baza Hotărîrii Consiliului Național Bisericesc din 24 aprilie 1955, ratificată de Adunarea Națională Bisericească la 9 octombrie 1955. Sarcinile acestui sector sînt:

1. Conducerea Serviciului Studii și Invățămînt;
2. Conducerea Serviciului Tehnic și de Construcții;
3. Inițierea și organizarea atelierelor: de mozaic, de ceramică, de broderie artistică și pictură, de țesături și cusături de artă națională, precum și de alte obiecte de artă religioasă și națională, necesare Bisericii și Statului.

Darea de seamă de față, în datele ei esențiale, va fi compartimentată pe activitățile menționate mai sus, precum urmează:

I. INVAȚĂMINTUL TEOLOGIC

Numărul școlilor de învățămînt teologic a rămas același ca în anul precedent și anume: șase școli de cîntăreți bisericești, două seminarii monahale și două institute teologice de grad universitar. Invățămîntul în aceste școli s-a desfășurat pînă la 1 octombrie 1955 în conformitate cu dispozițiunile Regulamentului școlar de învățămînt teologic, din 1952, cu modificările ce i-au fost aduse în 1954 de către Sfîntul Sinod, iar de la 1 octombrie pînă la 31 decembrie 1955, potrivit aceluiași regulament, modificat însă de Sfîntul Sinod la 9 octombrie 1955.

Considerente de ordin didactic, precum și necesități de ordin superior bisericesc au făcut necesare noile modificări. Astfel, din punct de vedere didactic, s-au constatat lipsuri serioase în pregătirea școlară a candidaților la institutele teologice, proveniți dintre absolvenții școlilor noastre de cîntăreți bisericești și anume: insuficiență cultură generală, insuficiență cultură pregătitoare teologică, datorită prea scurtei durate de școlaritate, și mai ales lipsa totală de cunoștințe din limbile latină și greacă, fără de care e aproape cu neputință să se poată face studii temeinice de teologie. Este adevărat că aceste cunoștințe se predau, pînă la începutul actualului an școlar, prin lectoratele respective de la institutele teologice, însă această situație prezenta neajunsuri serioase.

În primul rînd, se încărca prea mult programa institutelor. În al doilea rînd, cunoștințele din aceste limbi puteau fi folosite de studenți abia în ultimii ani de studii, lipsindu-le însă cu desăvîrșire în primii ani, cînd aveau nevoie absolută de ele la unele studii și mai ales la studiul exegezei Noului Testament și la patrologie. În sfîrșit, din punct de vedere pedagogic privită problema, e notoriu că, în anii mai fragezi se pot însuși cu mai multă ușurință cunoștințele din limbi străine decît la maturitate.

În afară de aceste temeuri de ordin didactic, a pledat pentru modificarea regulamentului și situația specială pe care o au unele eparhii din Ardeal, care nu-și puteau completa posturile vacante de preoți cu candidați care să aibă titluri academice. În ultimii ani, Sfîntul Sinod a primit numeroase cereri din partea unor Episcopii, prin care se solicita încuviințarea hirotonirii de candidați cu pregătire teologică necompletă.

Pentru aceste considerente, Sfîntul Sinod a procedat la modificarea regulamentului școlilor de învățămînt teologic, reorganizînd învățămîntul astfel:

Școlile de cîntăreți bisericești s-au transformat în școli de cîntăreți bisericești și seminarii teologice, cu durata de școlaritate de cinci ani. Primele două

clase sînt de școală de cîntăreți propriu zis, absolvenții lor putînd fi numiți în posturi de cîntăreți de strană. Ultimele trei clase sînt de seminar teologic, absolvenții lor putînd să fie hirotoniți preoți la parohii de categoria II-a sau a III-a, ori să se prezinte la concursul de admitere în institutele teologice.

În ce privește programa școlară, s-a înființat, pentru cele trei clase de seminar teologic, o catedră nouă de limbile latină și greacă, cîte trei ore pe săptămînă pentru fiecare clasă, atît pentru limba latină, cît și pentru limba greacă. Parte din celelalte catedre, au fost reconsiderate și restructurate, introducîndu-se materii noi de studii, ca istoria universală, îndrumări misionare, pastorale, etc.

Seminariile monahale au aceeași programă de studiu ca și școlile de cîntăreți bisericești și seminariile teologice. Din această cauză s-a socotit că nu mai este necesară funcționarea unei secții monahale în cadrul școlii de cîntăreți și seminarului teologic de la sfînta mănăstire Neamțu, monahii urmînd să-și facă pregătirea lor școlară în seminariile teologice ale mitropoliilor din care fac parte.

În învățămîntul teologic superior s-au produs următoarele modificări:

S-au desființat lectoratele, cu excepția celui de limba rusă și slavonă, iar la institutul teologic de grad universitar din București, catedra rămasă vacantă prin ieșirea la pensie a P. C. Pr. Prof. Grigore Cristescu a fost transformată în catedră de Bizantinologie și conferința rămasă vacantă prin ieșirea la pensie a d-lui Bartolomeu Popescu a fost transformată în conferință de Istoria Artelor Creștine. Catedra n-a fost încă ocupată de un titular, iar conferința a fost dată în suplinire P. C. Diac. I. Barnea. S-au făcut însă publicațiile de ocuparea lor fie prin concurs, fie prin chemare.

În cele șase școli de cîntăreți bisericești și seminarii teologice au frecvențat în anul 1955 un număr de 623 elevi, iar în seminariile monahale un număr de 149 elevi. Cele două institute teologice de grad universitar au avut un număr de 528 studenți, din care 302 la Sibiu, iar 226 la București.

Din punct de vedere material, școlile de învățămînt teologic, de toate gradele, au fost sprijinite atît de Ministerul Cultelor, care asigură plata salariilor corpului didactic și a unei părți din personalul administrativ, cît și de Biserică, care acordă prin eparhii burse de întreținere a elevilor și studenților, precum și dotații însemnate, din care se suportă celelalte cheltuieli.

Și în cursul anului 1955, școlile noastre de învățămînt teologic s-au bucurat de solitudine deosebită, atît din partea Prea Fericitului Patriarh, care urmărește îndeaproape propășirea lor din toate punctele de vedere, cît și din partea Înalt Prea Sfințiților Mitropoliți și Prea Sfințiților Episcopi, care controlează aceste școli și le asigură mijloacele de întreținere.

E locul să menționăm aici că, Ministerul Cultelor a dat curs intervențiilor făcute de P. F. Părinte Patriarh, pentru salarizarea membrilor corpului didactic al celor două institute teologice de grad universitar și al școlilor medii bisericești, după aceleași norme ca și profesorii din învățămîntul de stat de grad corespunzător, acordînd salariile respective începînd cu luna iulie 1955 pentru învățămîntul universitar și iunie 1955 pentru cel mediu.

Ținem să aducem la cunoștință apoi, că în urma vizitei făcute în U.R.S.S., de o delegație a Bisericii Ortodoxe Romîne, în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, Sanctitatea Sa Alexei, Patriarhul întregii Rusii a binevoit să facă invitarea ca un număr de trei studenți teologi romîni să-și facă studiile teologice la institutele teologice din U.R.S.S. Întreținerea acestora urmează să fie suportată de către Patriarhia Moscovei. Invitația a fost primită cu mulțumiri de Sfîntul Sinod, care a designat pe cei trei studenți care urmează să plece la studii în U.R.S.S. Plecarea lor se va face în septembrie 1956.

Cursurile de îndrumare misionară a clerului. Pentru asigurarea unei îndrumări corecte, a unei înviorări a entuziasmului pastoral și a orientării clerului, Conducerea Bisericii Ortodoxe Romîne a arătat o deosebită grijă pentru continuarea cursurilor de îndrumare misionară și socială. Aceste cursuri s-au ținut potrivit programei analitice întocmite și aprobate de Sfîntul Sinod și de Ministerul Cultelor.

Institutul teologic de grad universitar din București a avut organizate cursurile de îndrumare misionară într-un singur ciclu, cu durata de două luni fiecare. În anul 1955, au urmat ultimele două serii, seria XXI-a și XXII-a, după această programă.

La Institutul teologic universitar din Sibiu, cursurile de îndrumare misionară sînt organizate pe două cicluri de cîte una lună fiecare ciclu. Ciclul I a fost încheiat în 1953, în anul următor au urmat ciclul II trei serii, iar în anul 1955 au urmat patru serii (5-8).

În ședința sa din 12 august 1955, Sfântul Sinod, luând în considerare faptul că toți preoții din Mitropoliile Ungro-Vlahiei, Moldovei și Sucevei, precum și ai Olteniei, au urmat cursurile potrivit programei mai sus amintite, a hotărât ca pe viitor aceste cursuri să se reorganizeze pe o durată de pregătire de 30 zile, la care să se adauge cinci zile pentru examen. La aceste cursuri, vor urma preoții care au împlinit cinci ani de pastorație, în vederea depunerii examenelor de definitivare, precum și preoții care au depus aceste examene, dar care între timp au împlinit zece ani de pastorație și urmează să depună examenele de promoavare.

Programa acestor cursuri a fost întocmită și aprobată de Sfântul Sinod și de Ministerul Cultelor. Aplicarea ei se va face începând cu anul 1956. Programarea seriilor la cursuri se va face numai între Anul Nou și Sfintele Paști, pentru ca preoții să nu fie sustrași de la îndeplinirea sarcinilor lor sociale pe care le au în perioada muncilor agricole.

Aplicarea noilor dispozițiuni ale regulamentului, ca și rezolvarea a numeroase probleme rezultate de pe urma trecerii de la vechile dispozițiuni la cele noi, au format sarcina de căpetenie a Serviciului Studii și Invățămînt, care a reușit să le rezolve la timp, datorită înțeleptei conduceri a Prea Fericitului Părinte Patriarh.

II. SERVICIUL TEHNIC ȘI CONSTRUCȚII

În anul 1955, în cadrul acestui serviciu s-a înființat la 1 Mai prin decizia Prea Fericitului Părinte Patriarh nr. 548, o secție de construcții. Ca urmare, activitatea acestui serviciu s-a desfășurat pe două planuri și anume:

1. Lucrări de proiectare și
2. Lucrări de construcții.

Lucrările de proiectare. S-au întocmit următoarele proiecte:

1. Proiectul Așezămîntului «Schitul Maicilor». S-a executat sarcina de proiectare, în cadrul căreia s-au cuprins consultările la C.S.A.C., la Sfatul Popular și apoi prezentarea spre autorizare a următoarelor piese:

- a) Memoriu istoric,
- b) Memoriu tehnic,
- c) Plan de situație,
- d) Plan de parter,
- e) Plan de subsol,
- f) Plan etaj,
- g) Fațada laterală și principală,
- h) Secțiune.

Proiectul tehnic, la scara de 1/2, cuprinzînd toate planșele mari pentru execuție, în plus planșa colorată care s-a expus la punerea pietrei fundamentale.

2. Proiectul lucrărilor de la Tipografia Cărților Bisericești. S-a executat deasemenea tema de proiectare, care a format obiectul discuțiilor la Sfatul Popular și apoi proiectul pentru autorizare. S-a dat proiectul de execuție. S-a urmărit îndeaproape lucrarea în timpul execuției, cînd s-au întocmit și proiectele de detalii și planșele necesare lucrului.

3. Curtea interioară a Palatului patriarhal. S-au întocmit proiectele necesare, s-au verificat scriptele pentru proiectare, s-au dat schițele și consultațiile necesare și s-au supravegheat lucrările în timpul execuției.

4. Căminul arhieresc din Palatul Patriarhal. S-au întocmit proiectele și s-au supravegheat lucrările la amenajerile făcute în căminul de lingă holul mare și la apartamentele din curtea interioară a palatului.

5. Amenajarea bisericii mari a mînăstirii Negru Vodă din Cîmpulung. În vederea pictării interioare făcute din înaltul ordin al Prea Fericitului Părinte Patriarh, s-au făcut proiectele amănunțite cu releveurile necesare transformărilor interioare ale bisericii. S-au prezentat proiectele și s-au susținut la C.S.A.C., s-au supravegheat lucrările și s-au făcut măsurătorile suprafețelor pictate.

6. Proiect pentru biserica din Olănești-Băi. S-a amenajat pe fundațiile existente un proiect nou, mai mic. S-au executat toate planșele scrise (plan, situație, fundații, subsol, parter, bolți, acoperiș, două fațade și două secții, etc.). La această lucrare s-a renunțat, căci s-a transportat în acea localitate o biserică de lemn.

7. Biserica din Borsec. S-a întocmit proiectul complet (piese desenate, planuri, fațade și secții, devize, măsurători, etc.).

8. Catedrala patriarhală. S-au făcut studii și relevee preliminare pentru amenajările interioare proiectate de Prea Fericitul Părinte Patriarh.

9. Proiectele pentru dependințele mînăstirii Antim. S-au executat primele proiecte cuprinse în tema de proiectare și s-au obținut de la C.S.A.C. și de la Sfatul Popular aprobările legale. S-au întocmit toate piesele scrise și desenate pentru proiect, iar în timpul execuției s-a urmărit lucrarea și s-au dat detalii la timp (desene, ornamente, tâmplărie, scară, etc.).

10. S-au întocmit proiectele pentru garajul din curtea bisericii Antim.

11. S-au întocmit proiectele pentru împrejmuirea cu zid a mînăstirii Antim.

Proiecte de decorație.

12. Proiectele bibliotecii din sala sinodală. S-au întocmit proiectele complete la scară mică, detaliile la scară de 1/20, detaliile la mărime naturală pentru următoarele panouri, fiecare panou avînd cîte opt detalii: panoul Arnota, panoul Biserica Albă, panoul Cotroceni și panoul Sf. Gheorghe-Nou.

13. Curtea interioară la palat. S-au desenat în mărime naturală modelele celor opt coloane, s-a urmărit la sculptor modelul, precum și executarea și montarea lor.

14. Proiectele și detaliile pentru placajul în marmoră la holul scării de marmoră din palatul patriarhal.

15. Anteproiectul colorat pentru placajul în ceramică la biserica «Schitul Maicilor».

16. Proiectul pentru lucrările de piatră la Schitul Maicilor.

17. Proiect și detaliu pentru suportul și rama icoanei Sfîntului Calinic de la Cernica.

18. Proiectul pentru ușa altarului și masa de ofrande de la biserica mînăstirii Plumbuita.

II. LUCRARI DE CONSTRUCȚII

La 12 iulie 1955, în prezența Prea Fericitului Părinte Patriarh, a Domnului Ministru al Cultelor și a Domnului Președinte al C.S.A.C.-ului, s-a pus piatra fundamentală a «Așezămîntului Schitului Maicilor».

Potrivit planurilor întocmite și temei de proiectare, construcția este destinată înființării unei școli, cu ateliere, în care să se perfecționeze și să se pregătească maicile venind din diferite mînăstiri, pentru producția de cusături naționale, broderie artistică, pictură bisericească și ceramică artistică.

Construcția se ridică pe terenul din jurul bisericii Schitul Maicilor, teren care are o suprafață de circa 2.700 m. p. Sîntem în tratative pentru achiziționarea unei fișii de teren de circa 100 m. p., care să permită legătura terenului nostru cu strada Constantin Moroiu, în afară de accesul actual prin strada Schitul Maicilor.

S-au obținut toate aprobările necesare executării construcției. Construcția ce se execută are parter și etaj, fără subsol, suprafața construită fiind de 1.200 m. p. parter și 1.200 m. p. etaj. În linii mari, construcția are următoarea împărțire:

Un cămin cu o capacitate de cazare pentru 70 maici, situat la parterul și etajul aripei răsărit și sud.

Administrația, sala de expoziție, trapeza pentru 100 persoane, bucătărie și dependințele necesare, situate la parterul aripei nord.

Atelier pentru ceramică, situat în partea dinspre stradă a aripei nord.

Atelier pentru cusături, broderie și pictură, situate în etajul aripei nord.

Construcția va fi dotată cu spațiile și toate instalațiile necesare asigurării normelor de igienă și confortul pentru locuit și lucru.

Potrivit devizelor, valoarea totală a lucrărilor este de lei 2.400.000, pentru construcție, lei 684.000, pentru instalații. Total 3.084.000 lei.

În această sumă nu sînt cuprinse cheltuielile pentru mobilatul și decoratul în interior al construcției.

În campania de lucru 1955, între 12 iulie și 20 decembrie, s-au executat lucrări de construcție în valoare de lei 650.000, cuprinzînd parterul de roșu și zidăria etajului la aripa răsărit și sud.

Pentru campania de lucru 1956, ne propunem să terminăm construcția. Ar fi de investit:

lei . . .	1.750.000,—	pentru construcție
	684.000,—	„ instalații
Total lei . . .	2.434.000,—	

Realizarea acestui volum de lucrări este posibilă, rămâne însă în funcție de posibilitățile financiare ale instituției, întrucât sectorul nu are un fond al său propriu și este avizat să-și întemeieze planul de lucru pe subvențiile ce-i vor fi acordate.

În afară de executarea construcției noi, descrisă mai sus, mai este de restaurat și clădirea bisericii vechi, Schitul Maicilor, monument istoric.

În ceea ce privește proiectarea, ea este luată în studiu de către ISPROR, prin C.S.A.C.

Intrucât proiectul de restaurare prevede ca în exterior biserica să fie pictată, Prea Fericitul Părinte Patriarh a dispus ca atelierul de ceramică să execute plăcile de ceramică pictată cu care să fie îmbrăcată biserica.

III. ATELIERE

Inițierea și organizarea atelierelor sectorului rămâne încă o sarcină de viitor, inițierea celor mai multe din ele fiind condiționată de terminarea clădirii «Așezământul Schitul Maicilor», unde urmează să funcționeze. În cursul anului 1955, s-a procedat doar la achiziționarea unor modele de cusături artistice, ce vor servi ca atare atelierelor ce urmează să fie inițiate. Aceste modele provin din diferite regiuni ale țării, iar selecționarea lor s-a făcut de către o comisie de specialiști instituită de Prea Fericitul Părinte Patriarh, care a lucrat în cadrul sectorului. Valoarea obiectelor achiziționate este de lei 13.220.

Pe lângă aceste modele achiziționate, sectorul a preluat cu titlul gratuit, un număr însemnat de costume naționale de la muzeul Sf. Patriarhii. Aceste costume provin din toate părțile țării și constau din: ii, fote, mahrame, ceapce (pentru cap) oprege, bete, etc., alcătuind o colecție prețioasă pentru studiul costumelor din toate regiunile. Pot fi urmărite asemănările și deosebirile costumelor din aceste regiuni, înriuririle reciproce, țesătura, alesăturile coloritul și desemnul motivelor care au circulat pe o arie mai întinsă sau mai restrânsă. Prin ele înșile, aceste costume pot servi ca modele pentru creații în acest sector de artă populară.

Atelierul de ceramică a rămas în tot timpul anului 1955 în cadrul sectorului I.B.A. I, pentru a executa comenzile primite de acesta. Trecerea lui la Sectorul I.B.A. II, se va face la începutul anului 1956, când va avea ca primă sarcină de lucru executarea plăcilor de ceramică, necesare placării pereților exteriori ai bisericii Schitul Maicilor.

Organizarea atelierului de fabricare a pietrei de mozaic, necesară picturii bisericesti a format obiectul unei preocupări stăruitoare din partea Prea Fericitului Părinte Patriarh. Problema a fost dată în studiu unui colectiv de specialiști, care, după stăruitoare experiențe, au ajuns la fabricarea unei game de pietre de mozaic, cu o paletă bogată de culori și nuanțe. Asupra rezultatelor obținute. Comisia de pictură bisericască a avizat favorabil pentru gama de culori realizată, dar nefavorabil pentru dimensiunile prea mici ale pietrelor, conchizînd că acestea n-ar putea face priză în tencuială.

În urma acestui aviz, specialiștii au procedat la experimentarea unor noi metode, care le-a dat posibilitatea fabricării pieselor de mozaic mai groase, așa cum cerea Comisiunea de pictură. Deasemenea, au executat o serie de experiențe de aderarea mozaicului în beton, care în cele din urmă au dovedit că într-un dozaj specific al mortarului, mozaicul rezistă la schimbări de temperatură de la +60° pînă la -18°.

În urma acestor rezultate, s-a cerut în mod oficial expertizarea lor de către Institutul de Cercetări și încercări pentru materiale de construcții (I.C.I.M.C.), sector betoane. Acesta a supus eprubetele unor cicluri alternative de îngheț și degheț, prin umiditate și uscare forțată excesive, care s-au repetat de 20 de ori. Avizul Institutului a fost favorabil în ce privește aderența mozaicului la stratul de beton, dar nefavorabil pentru alte două aspecte și anume: 1. nu s-a menținut aspectul cerat inițial al plăcilor de mozaic, și 2. apariția unor fisuri superficiale pe unele plăcuțe.

În urma acestui aviz, Prea Fericitul Părinte Patriarh a dispus să se ceară specialiștilor care studiau problema, să încerce să execute mozaic tip Murano. În același timp s-a cerut și d-lui Traian Pîrvu, care realizase în atelierul nostru de ceramică un mozaic foarte apropiat de tipul Murano, să prezinte o gamă mai bogată de culori.

Ne găsim deci, în materie de fabricare a pietrei de mozaic, încă în faza de experimentare, urmînd ca numai după ce vom avea rezultate satisfăcătoare, să procedăm la organizarea atelierului respectiv.

C O N C L U Z I I

Din expunerea celor de mai sus, rezultă că învățămîntul nostru teologic se îmbunătățește continuu pe fiecare an, datorită stăruințelor depuse de Prea Fericitul Părintele Patriarh în această direcție, a înțelegerii și sprijinului pe care îl găsește Prea Fericirea Sa atît din partea membrilor Sfîntului Sinod cît și din partea Onor. Guvern.

În același timp, activitatea de proiectare și de construcție a serviciului nostru tehnic, în anul 1955, a fost din cele mai bogate.

În ce privește atelierele pentru obiecte de artă religioasă care se vor organiza de către I.B.A. II, ne găsim în faza de pregătire, creînd deocamdată premisele unei bune funcționări a lor.

Pentru cele de mai sus, propunem următoarele:

1. Să se ia act cu aprobare de această dare de seamă.
2. Să se exprime respectuoase mulțumiri Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, pentru îndrumarea permanentă a activității acestui sector.
3. Să se aducă mulțumiri Onor. Guvern al Republicii Populare Romîne și Ministerului Cultelor pentru sprijinul acordat.

Consilier Administrativ
Pr. Vasile Ștefan

Aprobată de Consiliul Național Bisericesc

PREȘEDINTE
† JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÂNIEI

MEMBRI:
I. Tăbîrcă
Pr. C. Pop
N. Todea
I. Rădulescu
Dr. Titus Spătaru

REFERATUL COMISIUNII BISERICESTI A ADUNĂRII NAȚIONALE BISERICESTI, ASUPRA DĂRII DE SEAMĂ A INSTITUTULUI BIBLIC, SECTORUL ATELIERE II, PE ANUL 1955.

Prea Fericite Părinte Președinte,
Onorată Adunare Națională Bisericească,

Comisiunea Economică Financiară, luînd în examinare cuprinsul dării de seamă a Institutului Biblic-Ateliere, sectorul II, pe anul 1955, constată următoarele:

Sectorul a luat ființă la 1 iulie 1955, avînd următoarele sarcini:

1. Conducerea Serviciului Studii și Invățămînt.
2. Conducerea Serviciului Tehnic și de Construcții.
3. Înființarea și organizarea atelierelor de mozaic, de ceramică, de broderie artistică și pictură, de țesături și cusături de artă națională, precum și de alte obiecte de artă religioasă și națională, necesare Bisericii Ortodoxe și Statului.

Darea de seamă pe anul 1955, întocmită de P. C. Pr. Vasile Ștefan, Consilier, administrativ patriarhal și aprobată de Consiliul Național Bisericesc la 12 februarie 1956, expune realizările din anul 1955 în trei capitole, potrivit celor trei sarcini principale, menționate mai sus. Examinarea primului capitol fiind de competența Comisiunii Bisericești, Comisiunea Economică Financiară a cercetat ultimele două capitole, constatînd următoarele:

I. În capitolul intitulat «Serviciul Tehnic și de Construcții» se expun realizările sarcinilor de proiectare și de construcție ale sectorului astfel:

1. S-au executat un număr de 11 lucrări de proiectare complete, constând din proiecte de ansamblu, proiecte de detaliu, devize și toată documentația tehnică. Proiectele privesc biserici din diferite eparhii, construcții ale Administrației Patriarhale, și amenajări ale construcțiilor existente.

În același timp, s-au întocmit 7 proiecte de decorație, privind lucrările din palatul patriarhal, restaurarea bisericii Schitul Maicelor, construcția Așezământului Schitul Maicelor și altele.

2. — Sectorul a început construcția Așezământului Schitul Maicelor, potrivit unui deviz în valoare totală de 3.084.000, din care a executat lucrări de lei 650.000 și anume parterul de roșu și zidăria a două părți din etaj.

Construcția ce se execută are parter și etaj, fără subsol, suprafața construită fiind de 1.200 m. p. parter și 1.200 m. p. etaj. Potrivit planurilor întocmite și temei de proiectare, construcția este destinată, înființării unei școli cu atelierele, în care să se perfecționeze și să se pregătească maicile venind din diferite mănăstiri, pentru producția de cusături naționale, broderie artistică, pictură bisericească și ceramică artistică.

II. În capitolul intitulat «Ateliere», se arată că înființarea și organizarea atelierelor acestui sector este condiționată, în mare parte, de terminarea construcției Așezământului Schitul Maicelor, în care vor funcționa aceste ateliere.

În 1955, sectorul a achiziționat cusături de artă în valoare de 13.220 lei, ce vor servi de model atelierelor ce se vor înființa.

Pe lângă aceste obiecte achiziționate, sectorul a preluat de la muzeul Sf. Patriarhii o bogată colecție de cusături, broderii și covoare artistice, tot în scopul de a servi de modele atelierelor.

S-au făcut în cursul anului 1955 experiențe stăruitoare pentru fabricarea pietrei de mozaic, necesară picturii bisericești. În urma acestor experiențe, s-a ajuns să se execute în atelierul de ceramică un mozaic foarte apropiat de tipul Murano, urmînd să se continue experiențele în vederea obținerii unei game mai bogate de culori.

În concluzia dării de seamă, se precizează că în materie de organizare a sectoarelor sale, sectorul Institutul Biblic-Ateliere II se găsește în faza de pregătire.

Față de constatările arătate în prezentul referat, Comisiunea Economică Financiară propune Adunării Naționale Bisericești următoarele:

1. Să se ia act cu aprobare de această dare de seamă.
2. Să se exprime respectuoase mulțumiri Prea Fericitului Patriarh Justinian pentru îndrumarea dată activității sectorului II al Institutului Biblic-Ateliere.
3. Să se aducă mulțumiri onoratului guvern al Republicii Populare Romîne și Ministerului Cultelor, pentru sprijinul acordat.

PREȘEDINTE,
Pr. C. Nonea

MEMBRI:
I. Tăbîrcă
I. Rădulescu
N. Todea
Dr. Titus Spătaru

RAPORTOR,
Pr. Carol Pop

REFERATUL COMISIUNII ECONOMICE-FINANCIARE A ADUNĂRII NAȚIONALE BISERICEȘTI ASUPRA DĂRII DE SEAMĂ A INSTITUTULUI BIBLIC, — SECTORUL ATELIERE II PE ANUL 1955

Prea Fericite Părinte Președinte,
Onorată Adunare Națională Bisericească,

Comisiunea Bisericească luînd în examinare cuprinsul dării de seamă a Institutului Biblic, Ateliere, sectorul II, pe anul 1955, întocmit de P. C. Pr. Vasile Ștefan, consilier administrativ patriarhal, și aprobată de Consiliul Național Bisericesc în ședința din 12 februarie 1956, constată că numai un capitol din aceasta este de resortul Comisiunii și anume capitolul intitulat «Invățămîntul teologic».

În acest capitol, darea de seamă expune următoarele realizări în anul 1955:

1. Menținerea aceluiași număr de școli de învățămînt teologic ca și în anul precedent.

2. Reorganizarea acestui învățămînt în anul 1955, prin modificările aduse Regulamentului școlilor de învățămînt teologic și anume, transformarea școlilor de cîntăreți bisericești în școli de cîntăreți bisericești și seminarii teologice, cu durata de școlaritate de cinci ani, cu introducerea unei catedre noi, catedra de limba latină și greacă, cu restructurarea celorlalte cadre, în care s-au introdus materii noi de studii și cu acordarea dreptului absolvenților acestor seminarii teologice de a fi hirotoniți preoți la parohii de categoria II și III.

3. Secția monahală dela Seminarul Teologic Neamțu a fost desființată, elevii monahi urmînd să se prezinte în seminariile teologice ale mitropoliilor de care aparțin.

4. La Institutele Teologice de grad universitar au fost desființate lectoratele, iar la Institutul Teologic din București au fost transformate o catedră și o conferință.

5. În 1955 au frecventat la școlile de cîntăreți bisericești și seminariile teologice 623 elevi, la seminariile monahale 149 elevi, iar la Institutele Teologice 528 studenți.

6. Profesorii dela catedrele nou înființate au primit salariile din dotații acordate în acest scop de către Ministerul Cultelor, pînă la recunoașterea lor.

7. Începînd din iunie 1955, Ministerul Cultelor a salarizat pe profesorii din învățămîntul nostru teologic potrivit normelor după care sînt salarizați profesorii din învățămîntul mediu de Stat, iar pe profesorii Institutelor Teologice, începînd dela 1 iulie 1955, după normele din învățămîntul universitar de Stat.

8. Școlile teologice de toate gradele se întretin din mijloacele ce le pune la dispoziție Statul prin Ministerul Cultelor — plata salariilor corpului didactic și a unei părți din personalul administrativ — și din mijloacele acordate de Biserică, prin eparhii, constînd din burse și dotații.

9. Sanctitatea Sa Patriarhul Alexie a acordat burse pentru trei studenți teologi ce vor pleca la studii în U.R.S.S. în septembrie 1956.

10. Cursurile de îndrumare misionară a clerului au fost reorganizate pe o durată de pregătire de o lună, după o nouă programă.

Față de aceste constatări, care dovedesc realizări însemnate în învățămîntul nostru teologic pe anul 1955, Comisiunea Bisericească propune Adunării Naționale Bisericești următoarele:

1. Să se ia act cu aprobare de această dare de seamă.

2. Să se exprime călduroase mulțumiri Prea Fericitului Părinte Patriarh pentru îndrumarea, supravegherea și controlul permanent al activității învățămîntului teologic de toate gradele.

3. Să se aducă mulțumiri Onoratului Guvern al Republicii Populare Romîne și Ministerului Cultelor, pentru sprijinul acordat.

PREȘEDINTE,

Arh. L. Busuioc

MEMBRI:

Acad. Prof. Dr. N. Lupu

I. Gaston

RAPORTOR,

Dr. Titus Spătaru

INȘTIINȚARE

Se aduce la cunoștința pictorilor bisericești autorizați și ca restauratori pentru biserici monumente istorice, cum și celor îndreptățiți să întocmească devize pentru astfel de monumente, că, potrivit hotărîrii luate în ședința din 11 aprilie a. c. de Comisia de pictură bisericească, care a fost sesizată de C.S.A.C., devizele respective trebuie să fie însoțite de proiecte și desene colorate, înfățișînd toate suprafețele desfășurate, releveu, etc., atunci cînd este vorba de repictarea unor atari biserici.

T A B L O U N O M I N A L DE PICTORII ȘI ZUGRAVII BISERICEȘTI AUTORIZAȚI DE SF. PATRIARHIE

În urma completării tabloului pictorilor și zugravilor bisericești autorizați, publicat în revista «Biserica Ortodoxă Română» nr. 7-9 din 1951 și nr. 2-3 din 1953, cu noi pictori și zugravi bisericești, se publică din nou mai jos tabloul întregit al acestora.

A. PICTURĂ MURALĂ — FRESCĂ ȘI TEMPERA

I. Pictori autorizați cu calificativul «Foarte bine», care pot să angajeze orice lucrări de pictură bisericească.

1. CONSTANTINESCU ȘTEFAN, str. Filipescu nr. 16, București.
Procesul verbal nr. 39 din 24 noiembrie 1951.
2. DEMIAN ANASTASIE, str. Pușkin nr. 8, Cluj.
Procesul verbal nr. 24 din 25 aprilie 1951.
3. KEBER IOSIF, str. Sf. Nicolae nr. 19, Tg. Jiu.
Procesul verbal nr. 29 din 24 noiembrie 1951.
4. NOROCEA DUMITRU, Curtea de Argeș.
Procesul verbal nr. 50 din 27 noiembrie 1952.
5. POPESCU GHEORGHE, str. Tunari nr. 17, București.
Procesul verbal nr. 17 din 20 martie 1951.
6. STOICA NICOLAE, str. Izvor nr. 3, et. I, raionul Lenin, București.
Procesul verbal nr. 19 din 7 aprilie 1951.
7. AVACHIAN ARUTIUN, str. Av. Iliescu nr. 59, București.
Procesul verbal nr. 26 din 29 mai 1951.
8. BENEĂ TITEL, str. Transilvaniei nr. 73, Buzău.
Procesul verbal nr. 22 din 16 aprilie 1951.
- 8 bis. BISCU DUMITRU, str. Sofia nr. 1, București.
Procesul verbal nr. 8 din 29 aprilie 1956.
9. BOGHIU SOFIAN, Arhim. mânăst. Plumbuita, București.
Procesul verbal nr. 25 din 29 mai 1951.
10. CĂLINESCU CONSTANTIN, com. Breaza de Jos, str. Gurgan nr. 250, raionul Cîmpina, regiunea Ploești.
Procesul verbal nr. 21 din 13 aprilie 1951.
11. CALOPĂREANU ȘTEFAN, Craiova, str. Ilie Pintilie nr. 55.
Procesul verbal nr. 51 din 12 martie 1952.
12. DIMITRIU NICOLAIDE D., str. Progresului nr. 9 A, București.
Procesul verbal nr. 18 din 20 martie 1951.

13. DONA NICULINA, str. Mihail Eminescu nr. 151, București.
Procesul verbal nr. 9 din 19 decembrie 1950.
14. IVĂNESCU EMIL, str. Sînnicoară nr. 17, Curtea de Argeș.
Procesul verbal nr. 22 din 16 aprilie 1951.
15. MUNTEANU CORIOLAN, str. Văcărescu nr. 24, Cluj.
Procesul verbal nr. 22 din 16 aprilie 1951.
16. MUSCELEANU IOAN, str. Turbinei nr. 35, București.
Procesul verbal nr. 26 din 29 mai 1951.
17. PĂSCU VASILE, str. Stupilor nr. 2, Focșani.
Procesele verbale nr. 21 din 9 aprilie, și nr. 2 din 12 ian. 1955.
18. POPA NICOLAE, str. Friedrich Engels nr. 34, Iași,
Procesul verbal nr. 22 din 16 aprilie 1951.
19. PRECUP VENIAMIN, str. Comandor Aviator D. Darian nr. 50,
raionul I. V. Stalin, București.
Procesul verbal nr. 17 din 17 mai 1954.
20. PROFETA IEREMIA, Bl. Hristo Botev nr. 3, București.
Procesul verbal nr. 22 din 16 aprilie 1951.
21. ROBEA VASILE, str. Dumitru Chicș nr. 57, Galați.
Procesul verbal nr. 41 din 8 octombrie 1951.
22. TAFLAN IOAN, str. Barbu Văcărescu nr. 97, București.
Procesul verbal nr. 21 din 9 aprilie 1951.
23. VINĂTORU GH., str. Libertății nr. 4, București.
Procesul verbal nr. 48 din 18 decembrie 1951.
24. VASILESCU C., str. 11 Iunie nr. 68, București.
Procesul verbal nr. 54 din 9 martie 1952.

II. **Pictori autorizați cu calificativul «Bine»,** care pot să angajeze lucrări de pictură numai la bisericile din categoriile a II-a și a III-a.

1. ARDELEANU ECATERINA, str. Biserica Amzei nr. 26, București.
Procesul verbal nr. 21 din 9 aprilie 1951.
2. BIJU AL. LEON, Calea Griviței nr. 81, București.
Proc. verb. nr. 31 din 21 iunie 1951, și nr. 20 din 14 iunie 1955.
3. BLENDEA VASILE, com. Văleni, raionul Muscel, reg. Pitești
Procesul verbal nr. 26 din 29 mai 1951.
4. BLENDEA VASILE, str. 23 August nr. 6, Tîrgoviște.
Procesul verbal nr. 61 din 12 iunie 1952.
5. BUBURUZAN GH., str. Mîn. Humorului nr. 118, Gura Humorului
Procesul verbal nr. 22 din 16 aprilie 1951.
6. BRANA NICOLAE, str. Miciurin nr. 7, București.
Procesul verbal nr. 23 din 25 aprilie 1951.
7. CANTARAGIU ANETA, str. I.C. Frimu nr. 8, Cîmpulung-Muscel.
Procesul verbal nr. 21 din 9 aprilie 1951.
8. CANTINI ADOLF, str. Lt. Țanu nr. 15, Focșani.
Procesul verbal nr. 7 din 29 noiembrie 1950.
9. CARAMAN VASILE, str. Popeia nr. 3, raionul Lenin, București.
Procesul verbal nr. 16 din 13 martie 1951.
10. CAZILA IOAN, Bd. Victoriei nr. 24, Sibiu.
Procesul verbal nr. 40, din 26 sept. 1951.
11. CHELSOIU-CRISTEA MARIA, str. Agricultori nr. 16, Băneasa.
Procesul verbal nr. 56 din 5 mai 1952.
12. CHIDŪ ILIE, str. Molotov nr. 12, Sibiu.
Procesul verbal nr. 22 din 16 aprilie 1951.

13. CUDINOV ANATOL, str. Băteriilor nr. 37, București.
Procesul verbal nr. 41 din 8 octombrie 1951.
14. DOGĂRESCU ION, str. Matei Voievod nr. 99, București.
Proc. verb. nr. 24 din 12 mai 1951 și nr. 20 din 14 iunie 1955.
15. DUBNEAC FELIX, ieromonah, mânăstirea Plumbuita, București.
Procesul verbal nr. 26 din 26 mai 1951.
16. DUMITRESCU-STREJEȘTI V., str. Strihareț nr. 30, Slatina.
Procesul verbal nr. 22 din 16 aprilie 1951.
17. EFTIMIU GH., str. Bobului nr. 24, București.
Proc. verb. nr. 31 din 21 iunie 1951 și nr. 20 din 14 iunie 1955.
18. FLEȘARU ION, str. I. C. Frimu nr. 57, Cîmpulung-Muscel.
Procesul verbal nr. 26 din 22 mai 1951.
19. GEORGESCU VASILE, str. Brîndușilor nr. 3, București.
Procesul verbal nr. 26 din 29 mai 1951.
20. GHEORGHE VASILICA (NEDIU IOSEFINA), str. Grădinari nr. 21, București.
Procesul verbal nr. 56 din 5 mai 1952.
21. GHÎTESCU GH., dr., str. General Manu nr. 20, București.
Procesul verbal nr. 48 din 18 decembrie 1951.
22. HERMENEANU STAN, Govora-Băi, regiunea Pitești.
Procesul verbal nr. 46 din 30 noiembrie 1951.
22. bis. HORNUNG DIMITRIE, Șos. Cotroceni nr. 8, București.
Procesul verbal nr. 8 din 28 aprilie 1956.
23. IOANID P. COSTIN, str. Traian nr. 54 A, București.
Procesul verbal nr. 48 din 18 decembrie 1951.
24. IOANID P. LUCIA, str. Franklin nr. 9, et. II, apart. 6, București.
Procesul verbal nr. 48 din 18 decembrie 1951.
25. IRIMESCU DIMITRIE, str. Maxim Gorki nr. 36, Piatra Neamț.
Proces verbal nr. 16 din 13 martie 1951.
26. JURCA VICTOR, str. Făget nr. 9, Lugoj.
Proces verbal nr. 33 din 24 decembrie 1955.
27. LEMBRAU CONSTANTIN, preot, parohia bisericii Sf. Gheorghe-Constanța.
Proces verbal nr. 31 din 21 iunie 1951.
28. LIȘTEVEANU-LIȘTEAVA P., str. Sf. Apostoli nr. 41, Craiova.
Proces verbal nr. 16 din 13 martie 1951.
29. MINULESCU IOAN, str. Dr. Lister nr. 7 A, București.
Proces verbal nr. 16 din 13 martie 1951.
30. MITESCU MIHAIL, com. Chiselet, raionul Oltenița.
Proces verbal nr. 49 din 8 ianuarie 1952.
31. MITROI ANDREI, preot, comuna Mustești, raionul Gurahonț, regiunea Arad.
Proces verbal nr. 48 din 18 decembrie 1951.
32. MORARU VARAHIL, Arhimandrit, mîn. Neamțu, reg. Bacău.
Proces verbal nr. 22 din 16 aprilie 1951.
33. NĂCHESCU CONSTANTIN, B-dul Schitu Măgureanu nr. 53 A, et. II, ap. 2, București.
Proces verbal nr. 16 din 13 martie 1951.
34. NIȚULESCU CONSTANTIN, str. Nedeia nr. 19, București.
Proces verbal nr. 22 din 16 aprilie 1951.
35. PROFETA EUGEN, Piața Sf. Ștefan nr. 9, et. I, București.
Proces verbal nr. 25 din 14 iulie 1954.

36. RĂDUCANU GHEORGHE, str. Bobului nr. 12, București.
Proces verbal nr. 22 din 16 aprilie 1951.
37. RADULESCU VICTORIA, str. Traian nr. 30, București.
Proces verbal nr. 22 din 16 aprilie 1951.
38. RĂILEANU ANDREI, str. 13 decembrie nr. 8, Focșani.
Proces verbal nr. 41 din 8 octombrie 1951.
39. SFECLĂ M. STAN, com. Bivolița, raionul Vîrtoapele.
Proces verbal nr. 17 din 17 mai 1954.
40. STAN M. IOAN, com. Bivolița, raionul Vîrtoapele.
Proces verbal nr. 17 din 17 mai 1954.
41. SANDU PETRE, preot, str. Pictorian nr. 1, București.
Proces verbal nr. 128 din 29 dec. 1953.
41. bis. STOENESCU GRIGORE, str. Brezoianu nr. 44, București.
Procesul verbal nr. 11 din 17 mai 1956.
42. STĂNESCU MARINCEA, str. Videlor nr. 22, București.
Proces verbal nr. 9 din 19 decembrie 1950.
43. TAFLAN FLORICA, str. Barbu Văcărescu nr. 91, București.
Proces verbal nr. 21 din 9 aprilie 1951.
44. TEODORESCU-ROMANAȚI GH., str. Fluierului nr. 32, București.
Proces verbal nr. 19 din 7 aprilie 1951.
45. TOADER IULIAN, Calea Victoriei nr. 30, Arad.
Proces verbal nr. 44 din 1 noiembrie 1951.
46. TRASCULESCU GH., str. Mătășari nr. 40, București.
Proces verbal nr. 22 din 16 aprilie 1951.
47. TRESTIOREANU TRAIAN, str. Arhitect Blanc nr. 17, București, raionul Stalin.
Proces verbal nr. 33 din 24 decembrie 1955.
48. ULEA SOFRONIA, monahie, mîn. Sărăcinești, raionul R. Vîlcea.
Proces verbal nr. 56 din 5 mai 1952.
49. VASILESCU-POPA GH., str. Canalul Argeș nr. 4, com. Militari, București.
Proces verbal nr. 40 din 26 septembrie 1951.
50. VASU IOSIF, str. Leonte Filipescu nr. 51, București.
Proces verbal nr. 21 din 13 aprilie 1951.

III. Pictori autorizați cu calificativul «Suficient», care pot angaja lucrări de pictură la bisericile de categoria III-a.

1. BARDAUNE ELENA, str. Constantin David nr. 94, raionul Cîrvița Roșie, București.
Proces verbal nr. 33 din 24 decembrie 1955.
2. BLENDEA CONSTANTIN, str. Ecoului nr. 56, București.
Proces verbal nr. 26 din 29 mai 1951.
3. BIRT GHEORGHE, str. Transilvaniei nr. 6, Orașul Stalin.
Proces verbal nr. 56 din 5 mai 1952.
4. BOBULEANU GH., str. Maria Rosetti nr. 42, București.
Proces verbal nr. 26 din 29 mai 1951.
5. BRATULESCU VERONICA, str. Arhitect Blanc nr. 17, raionul Stalin, București.
Proces verbal nr. 33 din 24 decembrie 1955.
6. BUCĂTARU AURELIAN, str. Dr. Sion nr. 7, raionul Gheorghe Gheorghiu-Dej, București.
Proces verbal nr. 33 din 24 decembrie 1955.

7. BUDIȘ FLORICA, bd. Dacia nr. 52 A, București.
Proc. verb. nr. 16 din 13 martie 1951 și nr. 20 din 14 iunie 1955.
8. BORINĂ PANDELE, str. Seneslav Voevod nr. 43, raionul 23 August, București.
Procesul verbal nr. 2 din 12 ianuarie 1955.
9. CIOBANU FIRMILIAN, ieromonah, Mitropolia Olteniei, Craiova.
Proces verbal nr. 82 din 3 ianuarie 1953.
10. DOLHAN VARTOLOMEU, Arhim., Str. Ștefan cel Mare nr. 46, Iași.
Proces verbal nr. 33 din 24 decembrie 1955.
11. GAVRILĂ IOAN, str. Kossuth nr. 46, Cluj.
Proces verbal nr. 74 din 20 octombrie 1952.
12. GEORGESCU MARIN, preot, com. Bolintinul din Deal, regiunea București.
Proces verbal nr. 48 din 18 decembrie 1951.
13. GEORGESCU VICTOR, str. Parfumului nr. 28, București.
Proc. verb. nr. 17 din 17 mai 1954 și nr. 20 din 14 iunie 1955.
14. GLAVAN ION, com. Novaci, raionul Gilort, reg. Craiova.
Proces verbal nr. 22 din 16 aprilie 1951.
15. GÖLLER IULIUS, str. Sf. Vasile Tei nr. 82, București.
Proces verbal nr. 23 din 25 aprilie 1951.
16. HLIHOR DUMITRU, str. Haga nr. 1, București.
Proc. verb. nr. 9 din 19 dec. 1950 și nr. 20 din 14 iunie 1955.
17. HULUBARU GHERVASIE, protos. mănăstirea Agapia.
Proces verbal nr. 106 din 13 iunie 1953.
18. ILIESCĂ GHEORGHE, str. Smîrdan nr. 5, Roman.
Proces verbal nr. 82 din 3 ianuarie 1953.
19. ILIONIU IOAN, preot, com. Peștișani, satul Hobița, raionul Tg. Jiu, regiunea Craiova.
Proces verbal nr. 23 din 25 aprilie 1951.
20. IVĂNESCU VASILE, str. Sînnicoară nr. 17, Curtea de Argeș.
Proces verbal nr. 40 din 26 septembrie 1931.
21. LĂSCOIU TOMA, str. Caporal Ruică nr. 15, raionul T. Vladimirescu, București.
Proces verbal nr. 33 din 24 decembrie 1955.
22. MAVROMATI FORTUNA, str. Transilvaniei nr. 12, et. II, Buc.
Proces verbal nr. 48 din 18 decembrie 1951.
23. MIHAIL GH., preot, str. Ștefan Gheorghiu nr. 48, R. Vâlcea.
Proces verbal nr. 17 din 28 mai 1955.
24. MIHĂILESCU MIRON, preot, Ocna Sibiului.
Proces verbal nr. 128 din 29 decembrie 1953.
25. PATROIU MIHAIL, com. Ciofrîngeni, raionul Curtea de Argeș.
Proces verbal nr. 16 din 13 martie 1951.
26. PETRESCU TEODOR, com. Tătana, raionul Curtea de Argeș, regiunea Pitești.
Proces verbal nr. 9 din 19 decembrie 1950.
27. PODEANU MIMI, str. Fonteriei nr. 6, București.
Proces verbal nr. 82 din 3 ianuarie 1953.
28. POPESCU MARIUS, str. Tugomir Voevod nr. 46, București.
Proces verbal nr. 23 din 25 aprilie 1951.
29. RUDEANU VASILE, Bd. Gh. Dimitrov nr. 19, București.
Proces verbal nr. 16 din 13 martie 1951.

30. TABACU AUREL, str. I. L. Caragiale nr. 17, Bîrlad.
Proces verbal nr. 16 din 13 martie 1951.

31. TRESTIOREANU OLGA, str. Arhitect Blanc, nr. 17, raion Stalin, București.

Proces verbal nr. 33 din 24 decembrie 1956.

32. TULCAN LIVIU, preot, com. Cladova, raion. Lipova, reg. Arad.
Proces verbal nr. 128 din 29 decembrie 1953.

IV. **Zugravi bisericesti** care pot angaja lucrări de pictură numai la bisericile parohiale rurale de categoria III-a.

1. ARNAUTU NICOLAE, preot, comuna Stănilești, raionul Huși, regiunea Bîrlad.

Proces verbal nr. 23 din 25 aprilie 1951.

2. BĂLĂȘESCU MIHAIL, str. Gabriel Peri nr. 12, Craiova .
Proces verbal nr. 23 din 25 aprilie 1951.

3. BĂLEANU GHEORGHE, comuna Miculești, regiunea Craiova.
Proces verbal nr. 22 din 16 aprilie 1951.

4. BĂRBULESCU BARBU GH., com. Tismana, raionul Tg. Jiu.
Proces verbal nr. 56 din 5 mai 1952.

5. BELGUN ILIE, str. România Muncitoare nr. 131, Craiova.
Proces verbal nr. 17 din 17 mai 1954.

6. BORINA ELENA, str. Seneslav Voevod nr. 43, raionul 23 August, București.

Proces verbal nr. 2 din 12 ianuarie 1955.

7. BOSTAN NECTARIE, Protos. Institutul Teologic, str. Sf. Ecaterina nr. 2, București.

Proces verbal nr. 82 din 3 ianuarie 1953.

7 bis. BUHUȘ CONSTANTIN, str. N. Iorga nr. 15, Bîrlad.
Proces verbal nr. 12 din 24 mai 1956.

8. BUBANOVICI CRISTEA N., str. 13 Decembrie nr. 2, P. Neamț.
Proces verbal nr. 82 din 3 ianuarie 1953.

9. BUCESCU ALEXANDRU, str. România Muncitoare nr. 45, raionul Grivița Roșie, București.

Proces verbal nr. 33 din 24 decembrie 1955.

10. BUIESCU IOAN, mînăstirea Ghighiu, raionul și reg. Ploești.
Proces verbal nr. 23 din 25 aprilie 1951.

11. CARP TINCA, com. Todirești, raionul Negrești, reg. Iași.
Proces verbal nr. din 12 ianuarie 1955.

11 bis. CEPOIU GH., com. Izvoarele, raionul Vălenii de Munte, reg. Ploești.

Proces verbal nr. 13 din 7 iunie 1956.

12. CERĂCEANU CONSTANTIN, str. Molotov nr. 110, Craiova.
Proces verbal nr. 40 din 26 septembrie 1951.

13. CONDREA TOMA, com. Fundata, raionul și regiunea Stalin.
Procesul verbal nr. 2 din 12 ianuarie 1955.

14. CONSTANTINESCU IANCU, Calea Dezrobirii nr. 99, Craiova.
Proces verbal nr. 56 din 5 mai 1952.

15. CONSTANTINESCU NICOLAE, com. Gornetu-Cuib, raionul Teleajen, regiunea Ploești.

Procesul verbal nr. 82 din 3 ianuarie 1953.

16. DIACONU CONSTANTIN, str. Horei nr. 20, raionul 23 August, București.

Procesul verbal nr. 33 din 24 decembrie 1955.

17. DIMA SANDU, str. Eliade Rădulescu nr. 50, Buzău.

Procesul verbal nr. 21 din 9 aprilie 1951.

17 bis. DUMITRESCU ION, str. C. Oituz nr. 74, Bacău.

Procesul verbal nr. 12 din 24 mai 1956.

18. GANEA IOAN, com. Munteni, raionul Slobozia, reg. București

Procesul verbal nr. 40 din 26 septembrie 1951.

19. GIDEA IOSIF, str. Elena Pavel nr. 10 B, Craiova.

Procesul verbal nr. 23 din 25 aprilie 1951.

20. GRIGORESCU TEMISTOCLE, com. Ciocănești, raionul Călărași

Procesul verbal nr. 17 din 28 mai 1955.

21. GUGUIANU HRISTEA, str. Polizu nr. 18, București.

Procesul verbal nr. 57 din 6 mai 1952.

22. HANGANU ȘTEFAN, com. Cernătești-Mălăești, raionul Buzău.

Procesul verbal nr. 26 din 29 mai 1951.

23. IOANA M. NICOLAE, com. Vâlcele, raionul Curtea de Argeș.

Procesul verbal nr. 33 din 24 decembrie 1955.

24. IONESCU PAVEL, com. Ungureni-Rîncăcirov, raion. Tîrgoviște.

Procesul verbal nr. 61 din 12 iunie 1952.

25. JURGEA IOANA, str. Henri Barbusse nr. 4, Sibiu.

Procesul verbal nr. 48 din 18 decembrie 1951.

26. LIȘTEVEANU GH., str. Stalingrad nr. 35, Craiova.

Procesul verbal nr. 23 din 25 aprilie 1951.

27. LIȘTEVEANU JEAN, str. Molotov nr. 111, Craiova.

Procesul verbal nr. 23 din 25 aprilie 1951.

28. MACRIN MIOARA, str. Spătarul N. Milescu nr. 6, București.

Procesul verbal nr. 128 din 29 decembrie 1953.

29. MANU GHEORGHE, com. Godăni, raionul Muscel, reg. Pitești.

Procesul verbal nr. 40 din 26 septembrie 1951.

30. MARINESCU GH., com. Ghioroiu-Poenari, raionul Bălcești.

Procesul verbal nr. 22 din 16 aprilie 1951.

31. MIHALCEA NICOLAE, com. Gornetu-Cuib, raionul Teleajen.

Procesul verbal nr. 82 din 3 ianuarie 1953.

32. MORARU VASILE, str. V. Alexandri nr. 28, Tg. Neamț.

Procesul verbal nr. 40 din 26 septembrie 1951.

33. NEGRESCU CONSTANTIN, str. T. Vladimirescu nr. 9, Roman

Procesul verbal nr. 26 din 29 mai 1951.

34. OANCA IOAN, com. Corod, raionul Tecuci, reg. Bîrlad.

Procesul verbal nr. 22 din 16 aprilie 1951.

35. PANTEL ȘTEFAN, str. Mihail Enescu nr. 25, R. Vâlcea.

Procesul verbal nr. 17 din 17 mai 1954.

36. PIRCIU CONSTANTIN, comuna Perieți, raionul Slatina.

Procesul verbal nr. 48 din 18 decembrie 1951.

37. PLĂMĂDEALĂ NICOLAE, preot, com. Prăjești, raionul Sebeș, regiunea Arad.

Procesul verbal nr. 33 din 24 decembrie 1955.

38. PRUTEANU MARIOARA, str. Traian nr. 4, Roman.

Procesul verbal nr. 33 din 24 decembrie 1955.

39. ROȘU ANGELA, Gura Humorului, raionul Gura Humorului.

Procesul verbal nr. 48 din 18 decembrie 1951.

40. SAVA PETRE, str. Lt. M. P. Dumitriu nr. 64, Focșani.
Procesul verbal nr. 23 din 25 aprilie 1951.
41. TEODORESCU OCTAVIAN, str. Filimon Sîrbu nr. 105, Buzău.
Procesul verbal nr. 33 din 24 decembrie 1955.
42. VĂRARU PETRE, str. Generalissimul Stalin nr. 34, Tulcea.
Procesul verbal nr. 23 din 25 aprilie 1951.
43. VELICI DUMITRU, com. Bolovănești, satul Băsești, raionul Turnu Severin.
Procesul verbal nr. 22 din 16 aprilie 1951.
44. VLĂDUȚ ANDREI, str. Școala Herăstrău nr. 62, raionul Stalin, București.
Procesul verbal nr. 33 din 24 decembrie 1955.
45. ZEMLIȘCA VICTOR, str. Ostrovschi nr. 26, Buzău.
Procesul verbal nr. 21 din 9 aprilie 1951.

B. PICTURĂ DE ICOANE PORTATIVE — TEMPERA ȘI ULEI.

I. Pictori.

1. RUSSU GEORGE, str. Coșbuc nr. 2, București.
Procesul verbal nr. 17 din 23 martie 1951.
Autorizat cu calificativul «Foarte bine», putînd executa icoană la toate bisericile din țară și ilustrațiunii în cărțile de ritual.
2. FÎRTĂȚESCU MARIA, str. Matei Basarab nr. 1, București.
Procesul verbal nr. 10 din 26 martie 1955.
3. PAVLOV VASILE, str. Gh. Coșbuc nr. 42, Galați.
Procesul verbal nr. 20 din 19 iunie 1954.
4. STELNICEANU ALEXANDRESCU-ALEXANDRINA, str. Ilie Poniște nr. 62, raionul Stalin, București.
Procesul verbal nr. 17 din 28 mai 1955.

II. Zugravi.

1. BORDEI ALEXANDRU, com. Corbeasca, raion. Adjud, reg. Bacău.
Procesul verbal nr. 48 din 18 decembrie 1951.
2. NICHITA NIFONA, monahie, mînăstirea Ciorogîrla, raionul Mîhlești, regiunea București.
Procesul verbal nr. 26 din 29 mai 1951.
3. NICULESCU ARISTIDE, com. Hăbud, satul Brăești, raion. Ploești.
Procesul verbal nr. 40 din 26 septembrie 1951.
4. SAMOILĂ NICOLAE, str. Emigrantului nr. 2, București.
Procesul verbal nr. 40 din 26 septembrie 1951.
5. SIMON DUMITRU, comuna Cristești, raionul Botoșani.
Procesul verbal nr. 26 din 22 mai 1951.
6. TUDORACHE IOAN, str. Matei Basarab nr. 58, mînăstirea Plumbești, București.
Procesul verbal nr. 4 din 18 februarie 1956.

C. PICTURĂ IN MOZAIC.

1. MINULESCU MIOARA, pictor, bd. Dr. Marinescu nr. 19, București.
Procesul verbal nr. 58 din 8 mai 1952.

D. PICTORI RESTAURATORI

I. Cu dreptul de a întocmi devize și de a angaja orice fel de lucrări la biserici-monumente istorice.

1. CONSTANTINESCU ȘTEFAN, str. Filipescu nr. 16, București.
Procesul verbal nr. 10 din 26 martie 1955.
2. NOROCEA DUMITRU, Curtea de Argeș.
Procesul verbal nr. 4 din 28 ianuarie 1954.
3. POPESCU GHEORGHE, str. Tunari nr. 17, București.
Procesul verbal nr. 10 din 26 martie 1955.
4. RUSSU GEORGE, str. Coșbuc nr. 2, București.
Procesul verbal nr. 4 din 28 ianuarie 1954.
5. STOICA NICOLAE, str. Mihail Eminescu nr. 89, București.
Procesul verbal nr. 4 din 28 ianuarie 1954.
6. AVACHIAN ARUTIUN, str. Aviator Iliescu nr. 59, București.
Procesul verbal nr. 10 din 26 martie 1955.
7. IVĂNESCU EMIL, str. Sînicoară nr. 17, Curtea de Argeș.
Procesul verbal nr. 10 din 26 martie 1955.

II. Pictori cu dreptul de a întocmi devize la biserici-monumente istorice de interes regional și local, nepictate.

1. BENEĂ TITEL, str. Transilvaniei nr. 73, Buzău.
Procesul verbal nr. 3 din 29 ianuarie 1956.
2. BOGHIU SOFIAN, Arhim. mînăstirea Plumbuita, București.
Procesul verbal nr. 3 din 29 ianuarie 1956.
3. DIMITRIU NICOLAIDE D., str. Progresului nr. 9 a, București.
Procesul verbal nr. 3 din 29 ianuarie 1956.
4. KEBER IOSIF, str. Sf. Nicolae nr. 19, Tg. Jiu.
Procesul verbal nr. 3 din 29 ianuarie 1956.
5. MUȘCELEANU ION, str. Turbinei nr. 35, București.
Procesul verbal nr. 3 din 29 ianuarie 1956.
6. TAFLAN IOAN, str. Barbu Văcărescu nr. 91, București.
Procesul verbal nr. 3 din 29 ianuarie 1956.

III. Pictori cu dreptul de a întocmi devize la biserici-monumente istorice de interes local, nepictate.

1. DUBNEAC FELIX, ierom., mînăstirea Plumbuita, București.
Procesul verbal nr. 6 din 16 martie 1956.
2. JURCA VICTOR, str. Făget nr. 9, Lugoj.
Procesul verbal nr. 6 din 16 martie 1956.
3. PASCU VASILE, str. Stupilor nr. 2, Focșani.
Procesul verbal nr. 6 din 16 martie 1956.
4. TRESTIOREANU TRAIAN, str. Arh. Louis Blanc nr. 17, Buc
Procesul verbal nr. 6 din 16 martie 1956.
5. VASU IOSIF, str. Leonte Filipescu nr. 51, București.
Procesul verbal nr. 6 din 16 martie 1956.

A p ă r u t :

LITURGHIERUL

CUPRINZÎND:

DUMNEZEEȘTILE LITURGHII ALE SFINȚILOR
NOȘTRI PĂRIȚI: IOAN GURĂ DE AUR,
VASILE CEL MARE ȘI LITURGHIA CELOR
MAI ÎNAINTE SFINȚITE

PRECUM ȘI

RÎNDUIALA VECERNIEI, UTRENIEI ȘI DUMNEZEEȘTII
PROSCOMIDII ȘI ALTELE DE TREBUINȚĂ LA SFÎNTA
SLUJBĂ ÎN BISERICĂ

TIPĂRIT CU APROBAREA SFÎNTULUI SINOD ȘI CU
BINECUVÎNTAREA ȘI OSÎRDIA PEA FERICITULUI

† JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÎNIEI

BUCUREȘTI
TIPOGRAFIA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXĂ
1956

A APĂRUT:

PATROLOGIE

Manual pentru uzul studenților
INSTITUTELOR TEOLOGICE

Tipărit cu aprobarea Sfântului Sinod
și cu binecuvântarea Prea Fericitului
† JUSTINIAN
Patriarhul României

BUCUREȘTI
EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXA
1956

COSTUL REVISTEI

<u>IN ȚARA</u>		<u>PESTE HOTARE</u>	
Pe un an	17,50 lei	Pe un an	35 lei
Un număr	5 „	Un număr	10 „
Un număr dublu .	10 „	Un număr dublu . .	20 „

In București, revista «Biserica Ortodoxă Română» se poate cumpăra de la Magazinul de obiecte bisericești al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, str. 30 decembrie nr. 9.

IN DORINȚA DE A ÎMBUNĂȚI NEÎNCETĂ EXECUȚIA TEHNICĂ A TIPĂRIȚURILOR SALE, EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ROAGĂ PE P.P. C.O. PREGOI ȘI PE TOȚI CEILALȚI ABONAȚI AI REVISTELOR SFINTEI PATRIARHII SĂ RESTITUE TIPOGRAFIEI INSTITUTULUI BIBLIC, BUCUREȘTI STR. PRINCIPATELE UNITE Nr. 60 RAION N. BALCESCU, TOATE EXEMPLARELE DIN REVISTE ȘI CĂRȚI CU DEFECT, PENTRU A LI SE TRIMITE ALTELE BUNE ÎN SCHIMB.

TIPOGRAFIA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXA PRIMEȘTE — CU ÎMPLINIREA FORMELOR LEGALE — COMENZI DE ÎMPRIMATE (ANUNȚURI, STATE DE SALARII, FORMULARE, CĂRȚI DE VIZITA, INVITAȚII ETC.) ȘI STA LA DISPOZIȚIA PAROHILOR ȘI P.P. C.C. PREGOI PENTRU LUCRARI DE LEGATORIE DE TOT FELUL (LEGAT ÎN PINZA, PIELE, METAL, CATIFEA ETC.).

REVISTA BUCUREȘTI

BUCUREȘTI
TIPOGRAFIA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXA
1956

726
179

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMÎNE

ÎNDRUMĂRILE DATE CLERULUI
DE PREA FERICITUL PATRIARH JUSTINIAN
CU PRILEJUL SFINTELOR PAȘTI

ANUL LXXIV

5

M A I 1956

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXA

BISERICA ORTODOXĂ ROMINĂ

BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMINE

APARE LUNAR / ABONAMENTUL 17,50 LEI ANUAL

COMITETUL DE REDACȚIE

PREȘEDINTE:

P.F. JUSTINIAN, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

MEMBRI:

P.C. Pr. ALEXANDRU IONESCU, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor.

P.C. Pr. CONSTANTIN NONEA, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Iașilor.

P.C. Pr. TRAIAN BELAȘCU, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Sibiului.

P.C. Pr. N. NICOLAESCU, Consilier al Sfintei Arhiepiscopii a Craiovei.

P.C. Pr. N. CORNEANU, Consilier al Sf. Arhiepiscopii a Timișoarei.

REDACTOR RESPONSABIL:

P.C. Pr. I. GAGIU, Director al Administrației Patriarhale.

COLABORATORI:

Inalt Prea Sfințiții Mitropoliți, Prea Sfințiții Episcopi;
Profesorii Institutelor Teologice, Seminariilor Monahale și
Școlilor de cîntăreți bisericești;

Prea Cucernicii Consilieri administrativi patriarhali și eparhiali;
Protopopii, preoții, candidații la titlul de magistru
și doctor în Teologie, etc.

*MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE RESTITUE.
COLABORATORII SÎNT RUGAȚI SĂ ȘI PĂSTREZE
COPIE DUPĂ MANUSCRISELE PE CARE LE TRIMIT
REDACȚIEI REVISTEI „BISERICA ORTODOXĂ ROMINĂ”*

MANUSCRISELE, CARTILE, COMUNICĂRILE OFICIALE ALE
EPARHIILOR, REVISTELE PERIODICE, ABONAMENTELE ȘI ORI
CE FEL DE CORESPONDENȚĂ PRIVITOARE LA REVISTĂ SE
TRIMIT PE ADRESA: EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MI-
SIUNE ORTODOXĂ,—STR. ANTIM Nr. 29, RAIONUL N. BALCESCU,
BUCUREȘTI, CU MENȚIUNEA: PENTRU «BISERICA ORTODOXA
ROMINA» — BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMINE

P A T R I A R H I A R O M I N Ă
I N S T I T U T U L B I B L I C Ș I D E M I S I U N E O R T O D O X A

B I S E R I C A
O R T O D O X Ă R O M I N Ă

B U L E T I N U L O F I C I A L A L P A T R I A R H I E I R O M I N E ::

A N U L L X X I V

Nr. 5

M A I 1 9 5 6

R E D A C Ț I A Ș I A D M I N I S T R A Ț I A :
B U C U R E Ș T I — S T R A D A A N T I M N r . 2 9 — R A I O N U L N B Ă L C E S C U

CUPRINSUL

I. PASTORALE, SCRISORI IRENICE, MESAGII

Scrisoarea irenică trimisă de Prea Fericitul Patriarh Justinian cu prilejul Sfintelor Sărbători ale Invierii Domnului	383
Scrisori irenice primite de Prea Fericitul Patriarh Justinian cu prilejul Sfintelor Paști 1956	385
Telegrame și scrisori de felicitări primite de Prea Fericitul Patriarh Justinian cu prilejul Sfintelor Sărbători ale Invierii Domnului	389
Schimb de telegrame între Prea Fericii Patriarhi Justinian al României și Chiril al Bulgariei	402

II. VIAȚA BISERICESCĂ

Mărturii de peste hotare despre Biserica Ortodoxă Română	404
Deschiderea cursurilor de îndrumare misionară pentru cea de a 26-a serie de preoți la Institutul Teologic Universitar din București	412
Noul Arhiepiscop al Bisericii Ortodoxe din Grecia	418
Canonizarea Sfântului Nicodim Aghioritul, de Pr. Olimp N. Căciulă	424
Inființarea Episcopiei Ortodoxe Autonome din China, de P. S. Episcop Antim Nica-Tîrgovișteanul	431
În jurul deportării Arhiepiscopului Macarie al Ciprului, de Arhid. V. Anania	434

III. ÎN APĂRAREA PĂCII

Increderea și prietenia între oameni și popoare, condiții pentru coexistența pașnică între state și porunci ale învățaturii creștine, de Pr. Prof. D. Stăniloae	438
---	-----

IV. ÎNDRUMĂRI PASTORALE

Îndrumările date clerului de Prea Fericitul Patriarh Justinian, cu prilejul Sfintelor Sărbători ale Invierii Domnului	451
Spicuri din Pastoralele de Sfintele Paști ale Înălților Chiriarhi ai Bisericii Ortodoxe Române	459

V. PARTEA OFICIALĂ

Înștiințare de la Comisia de Pictură Bisericească	472
---	-----

PASTORALE, SCRISORI IRENICE, MESAGII

SCRISOAREA IRENICĂ TRIMISĂ DE PREA FERICITUL PATRIARH JUSTINIAN CU PRILEJUL SFINTELOR SĂRBĂTORI ALE INVIERII DOMNULUI

Potrivit rînduieiilor de veacuri îndătinat în Biserica Ortodoxă, Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian a trimis tuturor celor opt patriarhi ai Bisericilor Ortodoxe Autocefale din lume următoarea scrisoare de frățești și creștinești urări, cu prilejul Sfințelor Sărbători ale Invierii Domnului:

*Prea Fericită Voastră,
Prea Iubite Frate întru Hristos,*

Cu sufletul plind de simțăminte înalte, cu bucurie și dragoste frățească Vă trimitem, de praznicul luminat al Invierii lui Hristos, creștineasca salutare: «Hristos a Inviat».

Nu este pe pămînt bucurie și nu este în lumea aceasta biruință, care să covîrșească bucuria Invierii lui Hristos și biruința Lui asupra morții.

«El s-a împovărat cu durerile noastre, a fost străpuns pentru păcatele noastre și zdrobit pentru fărădelegile noastre; a fost pedepsit pentru mîntuirea noastră și prin rănile Lui noi toți ne-am vindecat...; a fost voia Domnului să-L zdrobească prin suferință» (Isaia LIII, 4-10).

«Dar Dumnezeu L-a înviat, dezlegînd durerile morții..., căci n-a îngăduit ca Sfîntul Său să vadă putreziciunea» (Faptele Apostolilor, II, 24 și 27).

Prin faptele istorice ale invierii Sale din morți, Iisus Hristos — Fiul Omului ne-a încredințat pe deplin de dumnezeirea Sa.

Prin jertfa Sa pe Golgota, a împăcat pe om cu Dumnezeu, aducînd pacea și mîntuirea omului, «căci pacea noastră este El, care a făcut din două feluri de oameni unul și a dărîmat zidul care-i despărțea, desființînd orajba cu trupul Său, iar legea poruncilor cu învățătura, ca astfel din două feluri de oameni să zidească în sine un singur om nou, făcînd pace și ca într-un singur trup să-i împăce pe amîndoi cu Dumnezeu prin cruce, ucigînd dușmănia pe dînsa» (Efeseni, II, 14-16).

Popoarele lumii din vremea noastră au căpătat tot mai mult conștiința trăirii în pace și bună înțelegere. «Intreaga omenire — prin glasul Consiliului Mondial al Păcii — dorește dezarmarea. Cursa înarmărilor nu a generat niciodată altceva decât mizerie și nesiguranță: ea a dus întotdeauna numai la război» (Stockholm, 1956).

Bisericile noastre propovăduiesc neîncetat pacea, urmînd în totul învățătura Mîntuitorului Iisus Hristos, care a fericit pe făcătorii de pace (Matei V, 9) și a condamnat cu hotărîre războiul, cînd a zis: «Toți cei ce scot sabia, de sabia vor pieri» (Matei, XXVI, 52).

Cu aceste gînduri însoțim salutarea noastră frățească de praznicul Învierii Domnului nostru Iisus Hristos.

Din toată inima urăm Prea Fericirii Voastre, clericilor și credincioșilor Sfintei Voastre Biserici bucurie deplină, sănătate, pace și îmbelșugate daruri de la Hristos «Domnul Păcii», pe care îl rugăm fierbinte să ocrotească Sfintele Sale Biserici de orice fel de încercări și suferințe.

Al Prea Fericirii Voastre de tot binele rugător, împreună liturghisitor și iubitor frate întru Hristos cel Inviat.

† JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÂNIEI

SCRISORI IRENICE PRIMATE DE PREA FERICITUL PATRIARH JUSTINIAN CU PRILEJUL SFINTELOR PASTI 1956

Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian a primit, cu prilejul Sfințelor Sărbători ale Invierii Domnului din acest an, scrisori irenice din partea Patriarhilor ortodocși. Iată cuprinsul acestor mărturii ale frăției și dragostei creștine, care unește pe Intâistătătorii scaunelor patriarhicești din întreaga dreptslăvitoare Biserică a Răsăritului.

Scrisoarea primită din partea Sanctității Sale ATHENAGORAS, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului:

PATRIARHIA ECUMENICA
CONSTANTINOPOLE

Prea Fericite și Înalt Prea Sfințite Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Ungro-Vlahiei și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Autocefale a României, prea iubite frate în Hristos Domnul și împreună slujitor al Smereniei Noastre, Domn Domn Justinian, îmbrățișind frățeste în Domnul pe Venerabila Prea Fericirea Voastră, prea plecat o salutăm.

Cu dragoste am primit onorata scrisoare, pe care Ne-a trimis-o de curînd Prea Fericirea Voastră, mult iubită și dorită Nouă, salutul Prea Fericirii Voastre și al Sfintei Voastre Biserici, cu prilejul sfintei și marii Sărbători a strălucitei Ridicări din morți a Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, după sacrul obicei adresîndu-ne Nouă și marii noastre Biserici a lui Hristos și urări cordiale și frățesti.

Am citit acestea cu plăcere, și personal și în adunarea Sfîntului nostru Sinod, și multă bucurie am simțit iarăși, în nesiguranța și în nedumerirea generală în care trăim, ca expresie a unității și armoniei și dragostei care există și se manifestă în Sfînta noastră Biserică, cu toată dezbinarea și dezacordul aflat în lume, după cum și dragostea Voastră ne-a scris nouă.

Răspunzînd deci cu plăcere salutării și îmbrățișării celei de bucurie a Prea Fericirii Voastre Venerabile și salutîndu-Vă la rîndul nostru cu «Adevărat a Inviat», ne rugăm biruitorului morții și Mîntuitorului nostru Hristos ca să învrednicească pe Prea Fericirea Voastră și pe credincioșii ortodocși încredințați înțelepciunii Voastre păstorești a-i cînta încă

mulți ani imnul de biruință și a slăvi numele Lui cel prea cinstit și măreț, și ca să redea lumii liniștea și calmul, fără de care nimic înalt și mare nu se realizează între oameni.

Imbrățișându-Vă iarăși în Hristos cel înviat, rămânem cu dragoste frățească și cu deosebită cinste,

Al Prea Fericirii Voastre Venerabile, iubit frate în Hristos,

† ATHENAGORAS
AL CONSTANTINOPOLEI

1956, mai 22.

Din partea Prea Fericitului ALEXANDRU al III-lea al Antiohiei și întregului Orient:

PATRIARHATUL GRECO-ORTODOX
AL ANTIOHIEI ȘI AL ÎNTREGULUI ORIENT

*Prea Fericirea Voastră, Prea Fericite Vlădică
și Prea iubite întru Domnul Frate,*

Cu o deplină bucurie și cu un sentiment de profundă mulțumire pentru felicitările și bunele Voastre urări, transmise Nouă cu prilejul marelui și prealuminatului Praznic al Învierii lui Hristos, răspund, salutându-vă cu

«Adevărat a Inviat Hristos!»

Doresc Prea Fericirii Voastre, Arhipăstorilor, păstorilor și tuturor fiilor credincioși ai Bisericii Ortodoxe Române, sănătate, îndelungă înzilire și o neturburată propășire.

Cu frățească întru Hristos Iisus dragoste,

† ALEXANDRU al III-lea
PATRIARHUL ANTIOHIEI
ȘI AL ÎNTREGULUI ORIENT

Din Partea Sanctității Sale ALEXEI, Patriarhul Moscovei și a toată Rusia:

*Prea Fericirea Voastră,
Prea iubit întru Domnul Prea Fericite Vlădică,*

HRISTOS A ÎNVIAT!

Binevoiți a primi din partea mea o salutare plină de bucurie, însoțită și de o sărutare întru Domnul cel înviat pentru fericita noastră înviere.

Rog pe Domnul cel înviat, ca El totdeauna să se apropie de noi cu Harul Său, care fiind un izvor al luminii și al vieții, cu lumina adevărului Său neconținut să lumineze înțelepciunea noastră, iar cu focul dragostei Sale să încălzească inimile noastre, pentru ca și în noi și întru credinciosul nostru popor, incredințat nouă, să se răspîndească și să dăinuiască credința curată, iubirea și dragostea cea duhovnicească întru Hristos.

Domnul să dăruiască Prea iubitei Voastre Fericiri mulți ani întru vestirea slavei și puterii Învierii Lui și întru propoveduirea vieții Lui, spre binele mării Biserici și poporului vostru.

Al Prea Iubitei Voastre Fericiri devotat întru Domnul,

† ALEXEI,

PATRIARH AL MOSCOVEI ȘI AL ÎNTREGEI RUSII

Paștele lui Hristos 1956, Moscova.

Din partea Prea Fericitului MELCHISEDEC, Patriarhul Catolicos al întregii Gruzii:

Prea Fericirea Voastră,
Prea Fericite Vlădică,

Primiți întru toate îmbucurătorul și cordialul salut

HRISTOS A INVIAT!

Biruința aceasta cu bucurie o cîntă și Biserica: «Astăzi toate s-au umplut de lumină — cerul și pămîntul și cele de dedesubt», «să prăznuiască lumea cea văzută toată și cea nevăzută, Hristos, doar, s-a sculat, veselia cea veșnică». Deși «draconul înfuriat» (Apoc. XII, 17) stăruie să întunece bucuria noastră, producînd turburări și neînțelegeri în lume, — între noi, însă, să nu se turbure inimile noastre și să nu se înfricoșeze, fiindcă pacea însuși Domnul Iisus Hristos a făgăduit-o ucenicilor Săi (Ioan XIV, 1, 17), iar după Învierea Sa din morți, de trei ori Pacea Sa le-a dăruit-o lor. (Ioan XX, 19, 21, 26).

Și așa «să ne bucurăm și să ne veselim» fiindcă:

«ADEVĂRAT HRISTOS A INVIAT!»

Felicitînd pe Prea Fericirea Voastră și întreaga Biserică încredințată vouă cu «această veselie veșnică», Vă cer și pentru mine sfintele Voastre rugăciuni, îmbrățișez și sărut pe Prea Feriricea Voastră cu o sfîntă sărutare pascală și rămîn întru Hristos iubitor frate și împreună liturghisitor.

† MELCHISEDEC,

PATRIARHUL CATOLICOS AL ÎNTREGEI GRUZII

Din partea Prea Fericitului VICHENTIE, Patriarhul Serbiei:

Prea Fericite Patriarh al Romîniei, locțiitor al Cezareei Capadochiei, Mitropolit al Ungro-Vlahiei și Arhiepiscop al Bucureștilor, prea dorate și prea iubite frate întru Hristos și împreună slujitor al smereniei noastre, D. D. Justinian, îmbrățișîndu-Vă frățește întru Domnul trimitem Prea Fericirii Voastre salutările noastre cele mai sincere

Străduindu-ne să păstrăm unitatea Duhului prin legătura păcii (Efeseni IV, 3), cu frățească dragoste și cu adîncă prețuire trimitem Prea Fericirii Voastre și păstoriților Prea Fericirii Voastre, cu prilejul luminatului praznic al Învierii lui Hristos, străvechea salutare creștinească și de bucurie:

HRISTOS A INVIAT!

Felicitînd din inimă pe Prea Fericirea Voastră cu prilejul praznicului celui mare și prețuind «vremea, că zilele sînt rele» (Efeseni 5, 16) să unim rugăciunile noastre cu ale Prea Fericirii Voastre ca Hristos cel înviat să curețe prin singele Său cugetul nostru de faptele cele moarte (Evrei 9, 14), ca trupul cel înjosit să fie asemenea trupului Lui celui slăvit (Filipeni 3, 21-22) și pentru ca pe pămînt să se așeze împărăția păcii și a dragostei și o viață nouă în Domnul Iisus Hristos.

Rugînd pe Domnul Dumnezeu să dăruiască Prea Fericirii Voastre și de Dumnezeu păzitei Voastre turme tot binele și propășirea, rămîn ai Prea Fericirii Voastre frate întru Hristos.

† VICHENTIE
PATRIARHUL SERBIEI

In ajunul Invierii, 1956, Belgrad.

Din partea Prea Fericitului CHIRIL, Patriarhul Bulgariei:

PATRIARHIA BULGARA
SFINTUL SINOD

Prea Fericite,

Ne facem plăcuta datorie de a vă exprima felicitările noastre și împărtășirea gândurilor duiosase care ne însușeșesc laolaltă, în ziua praznicului Sărbătorii Sărbătorilor, care este învierea din morți a lui Iisus Hristos.

Pe bună dreptate Sfînta Biserică Ortodoxă numește Paștele «Impărăteasa Sărbătorilor». Evenimentul luminos prăznuit în această zi face să se reverse izvoare de bucurie. «Hristos cel înviat, Impăratul vieții (Fapt. Ap. 3, 15) a învins moartea».

El a spus femeilor venite la mormînt: «Bucurați-vă!» (Matei XXIX-9), iar Apostolilor: «Pace Vouă!» (Ioan XX, 19).

Cîtă bucurie a umplut atunci sufletele credincioșilor și cîtă pace stăpînește inimile celor care se închină Domnului!

Învierea lui Iisus este pentru noi chezașia cea mai luminoasă a biruinței binelui asupra răului...

Intăriți de această credință, noi sperăm că Hristos cel înviat, dînd ucenicilor săi legămîntul «Păcii», va aduce pacea pe lume, pentru ca omenirea să strălucească în El, iar dreptatea, încrederea reciprocă și respectul frățesc să domnească între popoare.

Imbrățișîndu-vă cu dragoste în Domnul nostru, sîntem fericiți să vă felicităm în numele Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Bulgare și în numele nostru, cu prilejul Invierii lui Hristos și vă urăm, împreună cu sfințitul cler și binecredinciosul popor, bucurie și pace în Hristos cel înviat din morți.

Hristos a Inviat!

PREȘEDINTELE SFINTULUI SINOD
† CHIRIL
PATRIARHUL BULGARIEI

25 aprilie 1956, Sofia.

**TELEGRAME ȘI SCRISORI DE FELICITĂRI
PRIMATE DE PREA FERICITUL PATRIARH JUSTINIAN
CU PRILEJUL SFINTELOR SĂRBĂTORI
ALE INVIERII DOMNULUI**

Cu prilejul Sfințelor Sărbători ale Invierii Domnului, Prea Fericitu! Patriarh Justinian a mai primit — pe lângă scrisorile irenice ale Patriarhilor ortodocși — și alte numeroase scrisori și telegrame de felicitări, din partea Intâistătorilor Bisericii Ortodoxe naționale, a unor Ierarhi și clerici ortodocși de peste hotare și a multor personalități din viața religioasă.

In aceste pagini publicăm câteva din scrisorile și telegramele primite de Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian.

Din partea Inalt Prea Sfințitului DROTEI, Arhiepiscop al Atenei și Intâistător al Bisericii Ortodoxe din Grecia:

SFINTUL SINOD AL GRECIEI
Nr. 1.097

Prea Fericite Patriarh al României, Locțiitor al Cezareei Capadociei, Mitropolit al Ungro-Vlahiei și Arhiepiscop al Bucureștilor, Iubite Frate în Hristos Dumnezeu și împreună Liturghisitor, Domn Domn Justinian, îmbrățișind pe Prea Fericirea Voastră în Domnul, prea plăcut Vă salutăm.

Sărbătorind de curînd cinstitele Patimi ale Domnului celui întrupat pentru noi și gîndind iarăși, în reculegerea sufletului, la marea Lui smerenie și la nemăsurata Lui iubire de oameni, și închinîndu-ne cu evlavie Mielului celui nevinovat al lui Dumnezeu, care prin cruce și moarte a săvîrșit mîntuirea noastră, am ajuns, prin iubirea Celui prea Inalt, la sărbătoarea sărbătorilor și praznicul praznicelor, la Paștile cele sfinte și întru totul respectate.

In această strălucită sărbătoare, am văzut pe Biruitorul morții ieșind din mormîntul primitor de Dumnezeu ca dintr-o cameră de mire și dăruind viață veșnică tuturor oamenilor care chiamă numele Lui și nădăjduiesc în Dumnezeul cel viu.

S-a umplut deci gura noastră de bucurie cîntînd «Hristos a Inviat» și sufletul nostru s-a veselit, iar gîndul nostru a alergat la cerul cel nou și la pămîntul cel nou și la împărăția cea veșnică a lui Dumnezeu cu aleșii Lui.

Bucurându-ne cu așa bucurie pentru învierea lui Hristos cea aducătoare de veselie, comunicăm cu bun prilej, prin această scrisoare sărbătorească, cu iubită în Domnul, Prea Fericirea Voastră și trimițându-i salutul plin de bucurie «Hristos a Inviat», rugăm pe Iisus Mîntuitorul nostru, cel care a biruit iadul și a călcat cu moartea pre moarte, ca să păzească în sănătate și să țină mulți ani în viață pe iubirea Voastră, spre binele Bisericii Sale, și ca să o întărească în grija Sa cea veghetoare pentru poporul cel numit cu numele lui Hristos.

Totodată Vă rugăm ca să faceți părtași la salutul nostru pascal pe Inalt Prea Sfințitii și Prea Sfințitii frați care formează ierarhia Sfintei Voastre Biserici, precum și pe toți credincioși ei, pentru ca bucuria noastră să fie deplină.

«Învierea lui Hristos văzînd să ne închinăm Domnului Iisus Hristos, Unuia celui fără de păcat». Spre Domnul Iisus cel singur fără de păcat dintru început și acum și pînă în veac, se întoarce Biserica cea zidită din coasta Lui, rugîndu-L neîncetat ca în lupta ei cea înverșunată împotriva răului să-i dea puterea ce izvorăște din judecata Lui, cea biruitoare prin învierea Sa asupra stăpînului lumii acesteia.

În adevăr, mult har și nemăsurată bucurie s-a dăruit oamenilor din toată lumea prin învierea lui Hristos. Această realitate Biserica lui Dumnezeu o propovăduiește prin veacuri la toate neamurile, conducîndu-se după porunca: «Propoveduiți Evanghelia la toată făptura», învățînd bucurie și libertate în Domnul tuturor celor de departe și de aproape.

Sîntem încredințați că propovăduirea învierii lui Hristos are putere unică nu numai de a transforma sufletește pe indivizi în fii fără pată ai lui Dumnezeu, ci să schimbe și viața comunităților în total într-o viață adevărată, într-o bucurie necurmată și într-o pace continuă, deoarece lumina vieții și calea și adevărul este Dumnezeu—Omul, Domnul cel răstignit și înviat pentru noi.

Drept aceea ne-am și rugat Răscumpărătorului celui Inviat ca fără poticnire și cu roadă să fie propovedit de către Sfintele Sale Biserici Hristos cel răstignit, care este «Dreptatea, sfințirea și răscumpărarea» noastră, «Puterea și înțelepciunea lui Dumnezeu».

Cu asemenea sfinte gânduri și dorințe prăznuim marele fapt al Învierii, îmbrățișînd iarăși sărbătorește pe Prea Fericirea Voastră cu prilejul numitei mari sărbători aducătoare de bucurie.

Al Prea Fericirii Voastre iubite și mult dorite nouă cu totul devotat și iubitor frate în Hristos,

† *DOROTHEI al Atenei*

Atena, 6 mai, 1956.

Din partea Inalt Prea Sfințitului MACARIE, Mitropolitul Varșoviei și a toată Polonia:

**MITROPOLITUL VARȘOVIEI
ȘI A TOATĂ POLONIA**

Prea Fericite și mult iubite Părinte
și împreună liturghisitor al lui Dumnezeu!

Hristos a Inviat!

Rog pe Prea Fericirea Voastră să binevoiască a primi sincerele mele felicitări cu prilejul Sărbătorii minunate și pline de bucurie a Învierii lui Iisus Hristos.

Această mare sărbătoare ne reamintește de fiecare dată, că noi înșine vom învia cândva din morți, spre o viață pururi fericită și veșnică. «Dacă încă Duhul Celui ce a Inviat din morți pe Iisus locuiește în voi, scria Sfântul Apostol Pavel romanilor, atunci Hristos cel ce a Inviat din morți va învia și trupurile voastre cele muritoare, prin Duhul său, cel ce locuiește în voi» (Romani 8-11). Iisus Hristos cel înviat este «Jertfa de răspumpărare pentru păcatul noastre» (I. Ioan, 2, 2). El ne-a dat tot ceea ce am pierdut prin greșeala strămoșilor. Iisus Hristos cel înviat a dăruit «celor ce cred în numele Lui, putere să se facă fiii lui Dumnezeu» (Ioan 1, 12). Prin învierea lui Hristos, noi am primit «Duhul înfierii, prin care strigăm: Avva, Tată!» (Romani 8, 15). Iar împărăția cerurilor a devenit patria noastră.

Facă-se, ca bucuria strălucitoare a Invierii lui Hristos să reverse asupra Prea Fericirii Voastre puteri depline, pentru a preamări pe Domnul cel înviat, întru lungime de zile.

Cu devotată dragoste frățească,

† MACARIE
MITROPOLIT AL VARȘOVIEI ȘI A
TOATĂ POLONIA.

De Sfintele Paști, 1956
Varșovia

*Din partea Prea Sfințitului CLEMENT, Episcop de Olomouț și
Brnensc, locțiitor al Mitropolitului Pragăi și a toată Cehoslovacia:*

MITROPOLITUL DE PRAGA
ȘI AL
INTREGEI CEHOSLOVACII

Prea Fericirea Voastră,
Hristos a Inviat din morți!

În «această luminată și sfântă zi», când întreaga lume se bucură și preamărește «sărbătoarea sărbătorilor» — Invierea lui Hristos — sărut cu bucurie duhovnicească pe Prea Fericirea Voastră, urîndu-vă din inimă sănătate multă și tot binele cu prilejul Sfintei și luminatei Invieri a lui Hristos.

«Aceasta-i ziua pe care a făcut-o Domnul, să ne bucurăm și să ne veselim întru dînsa, fiindcă Hristos s-a sculat — bucuria noastră cea veșnică!»

Toată lumea cea văzută și cea nevăzută se bucură «fiindcă pentru noi toți a răsărit viața cea veșnică» în această într-adevăr «sfântă, de toți slăvită și mîntuitoare sărbătoare a Invierii!»

Astăzi «mila și adevărul s-au întîmpinat, dreptatea și pacea s-au sărutat» (Ps. 84, 11).

Să preaslăvim «bucuria care peste întreaga lume a strălucit». Prin Invierea Sa, Domnul nostru Iisus Hristos a îndemnat omenirea liberă la luptă cu răutatea lumii, atunci când a spus ucenicilor săi: «îndrăzniți, căci Eu am biruit lumea!» (Ioan 16, 33).

Slăvim Invierea lui Hristos — «să ne închinăm Domnului Iisus, fiindcă El a adus bucurie la toată lumea!»

Domnul cel prea bun să sădească în inimile noastre iubirea sa divină, să ne miluiască pe noi cu mila sa cea întru tot bună și să ne binecuvînteze pe noi cu pacea Sa cea dumnezeiască.

LOCTIITORUL MITROPOLITULUI
PRAGAI ȘI AL INTREGEI CEHOSLOVACII
† CLEMENT
EPISCOP DE OLOMOUȚ ȘI BRNENSC

Din partea Inalt Prea Sfințitului Arhiepiscop GHERMAN al Careliei și a toată Finlanda:

ARHIEPISCOPIA ORTODOXA A FINLANDEI

*Prea Fericirii Sale,
Prea Fericitului JUSTINIAN,
Patriarhul Romîniei,*

BUCUREȘTI — ROMINIA

Hristos a Inviat!

ARHIEPISCOP
† GHERMAN al Careliei și a
toată Finlanda.

Knopio, 2 mai 1956.

Din partea Prea Sfințitului SIMEON, Episcop al Șanghaiului, cîrmuitorul Bisericii Ortodoxe din China:

Prea Fericirea Voastră, Milostivule
Arhipăstor și Prea Fericite Părinte,

Hristos a Inviat!

Din partea creștinilor ortodocși, a clerului și a administrației Eparhiei Șanghaiului și din partea mea, aduc Prea Fericirii Voastre o respectuoasă salutare cu prilejul marelui Sărbători a luminatei Invieri a lui Hristos.

Vă transmit cele mai bune urări și rog pe Dumnezeu să Vă învrednicească încă mulți ani a Vă ruga pentru noi și a ne călăuzi pașii spre limanul mîntuirii.

Al Prea Fericirii Voastre prea plecat.

† SIMEON
EPISCOP AL ȘANHAIULUI

Din partea Inalt Prea Sfințitului NICOLAE, Mitropolitul Crutișelor și Colomnei:

Prea Fericirea Voastră,
Prea Fericite Vlădică,

Hristos a Inviat!

Binevoiți a primi din partea mea o cordială și fierbinte felicitare de sărbătoarea Sfințelor Paști.

Salutîndu-Vă cu prilejul luminatei zile a învierii lui Hristos, înalt Mintuitorului Celui înviat o rugă mulțumitoare pentru că El după ne-grăita Sa milă, ne-a învrednicit pe noi încă odată în viață să gustăm din marea bucurie, cu care odinioară au fost dăruite din belșug, — la primirea vestei îngeresti că Domnul a înviat, — sfintele femei mironosițe (Matei 28, 6) și Sfinții Apostoli, atunci cînd Mintuitorul cel înviat a venit în mijlocul lor și le-a zis: «Pace vouă! (Luca 24, 36).

Această bucurie binecuvîntată este o cheazășie a fericirii noastre celei veșnice, pe care Domnul a pregătit-o celor ce-L iubesc pe El. «Prăznuim omorîrea morții, sfărîmarea iadului și începutul unei alte vieți veșnice» (Canonul Paștelui).

Fie ca întreaga noastră viață aici pe pămînt să fie luminată de lumina neînserată a creștineștei bucurii, pentru ca să se îmbogățească numai cu lucruri vrednice de poruncile dumnezeiescului nostru Invățător.

Rog pe Atotțiitorul să păzească pe Prea Fericirea Voastră în bună sănătate și mult spor în lucrările Voastre de Intîistătător.

Cu dragoste și devotament fiesc,

MEMBRU AL SFINTULUI SINOD

† NICOLAE

MITROPOLITUL CRUTIȚELOR ȘI COLOMNEI

Din partea Înalt Prea Sfințitului ELEFTERIE, Mitropolitul Leningradului și Novgorodului:

TELEGRAMA

*Prea Fericitului JUSTINIAN,
Patriarhul Romîniei,*

BUCUREȘTI

Hristos a Inviat!

Vă felicit cu prilejul luminatei sărbători a Paștelor.

† ELEFTERIE

MITROPOLITUL LENINGRADULUI

Din partea Înalt Prea Sfințitului IOAN, Mitropolitul Chieșului și Exarhul Ucrainei:

TELEGRAMA

*Prea Fericitului JUSTINIAN,
Patriarhul Romîniei,*

BUCUREȘTI

Cu simțăminte de mare bucurie felicit pe Prea Fericirea Voastră cu prilejul praznicului Paștilor.

† IOAN

MITROPOLITUL CHIEȘULUI ȘI EXARHUL
UCRAINEI

Din partea Inalt Prea Sfințitului ELIE KARAM, Mitropolitul Libanului:

BISERICA ORTODOXA DIN ANTIOHIA
Mitropolitul Libanului

Prea Fericirea Voastră,
Iubite Frate în Domnul,

Marea sărbătoare a luminatei Invieri a lui Hristos se apropie. Se apropie și sfânta săptămână a Sfințelor Patimi ale Domnului, care ne pregătește pentru întâmpinarea acestei Sărbători Mari. Să ne ducem cu gândurile la Sfânta Cetate a Ierusalimului, pentru ca în amintiri să re-trăim calea Crucii Domnului, care a primit răstignirea și prin ea ne-a dăruit nouă păcătoșilor mîntuirea și credință în viața veșnică.

Vă rog să primiți, Prea Fericite Vlădică, cele mai bune urări și felicitări, care pornesc dintr-o inimă sinceră, cu prilejul bucuriei ce ne vine prin Praznicul Luminat.

Frate duhovnicesc întru Hristos,
Smeritul Mitropolit al Munților Liban,

† ELIE KARAM

12. aprilie 1956.

Din partea Inalt Prea Sfințitului MIHAIL, Mitropolitul Durostorului și Cerveniei:

TELEGRAMĂ

Prea Fericitului JUSTINIAN,
Patriarhul României,

BUCUREȘTI

Hristos a Inviat!

Respectuos prezint Prea Fericirii Voastre din toată inima, felicitări și urări de bine de Paștele Domnului. Dătătorul de viață cel înviat să Vă țină într-o slujire patriarhală binecuvîntată și cu bune roade pentru propășirea și înălțarea sfintei Biserici Ortodoxe Române.

† MIHAIL

MITROPOLITUL DUROSTORULUI ȘI
CERVENIEI

Din partea Inalt Prea Sfințitului SOFRONIE, Mitropolitul Tîrnovei:

TELEGRAMĂ

Prea Fericitului JUSTINIAN,
Patriarhul României,

ROMINIA — BUCUREȘTI

Cu multă prețuire și frățească iubire Vă salut cu prilejul Paștelui.
Hristos a Inviat!

La mulți ani!

† SOFRONIE
MITROPOLITUL TÎRNOVEI.

Din partea Inalt Prea Sfințitului CLIMENT, Mitropolitul de Stara Zagora:

TELEGRAMĂ

*Prea Fericitului JUSTINIAN,
Patriarhul României,*

BUCUREȘTI

Hristos a Inviat!

Cu neschimbată întru Domnul dragoste și cu respect, Vă rog să primiți urările mele cele mai sincere, cu prilejul Sfințelor Paști. Dătătorul de viață, Domnul cel Inviat din morți, să dăruiască Prea Fericirii Voastre noi puteri harice, pentru o slujire îndelungată și plină de roade, a sfintei Sale Biserici.

† CLIMENT
MITROPOLIT DE STARA ZAGORA

Din partea Inalt Prea Sfințitului NICODIM, Mitropolit de Sliven:

Prea Fericirea Voastră,

Hristos a Inviat!

Respectuos prezint Prea Fericirii Voastre salutarea pascală și mă rog lui Hristos cel Inviat din morți să Vă țină în sănătate și să Vă ajute cu puterile Sale harice ca să continuați tot așa de neobosit activitatea Voastră arhipăstorească, spre slava lui Dumnezeu și pentru binele și prosperitatea Sfintei Biserici Române surori.

Nu mă îndoiesc că atitudinea Voastră plină de dragoste frățească față de Biserica noastră bulgară va continua să stimuleze și în viitor viața noastră bisericească.

Mă încredințez sfintelor Voastre rugăciuni arhipăstorești și rămân, cu sărutare pascală, al Prea Fericirii Voastre smerit întru Hristos cel mai mic frate și împreună slujitor,

† NICODIM
MITROPOLIT DE SLIVEN

Sliven, 30 aprilie 1956.

Din partea Inalt Prea Sfințitului PIMEN, Mitropolitul Neurocopolei:

Prea Fericirea Voastră,

Hristos a Inviat!

Această luminoasă cîntare și frumoasă salutare este o bucurie veșnică pentru toți aceia care-L iubesc pe Domnul Iisus. E bucurie și în cer și pe pămînt. Se bucură cerurile și îngerii, se bucură toți oamenii buni de pe pămînt.

Hristos a înviat! Aceasta e biruința dragostei, biruința păcii și a vieții veșnice.

Din tot sufletul rog pe Hristos — Domnul Cel Inviat, ca în orice casă și inimă să răsară bucuria Paștilor și credința în pace și bine.

Prea Fericirii Voastre Părinte Patriarh, minunatei Voastre Biserici și fiilor ei, Biruitorul iadului și al morții să Vă dăruiască tot ceea ce e mai îmbucurător și mai frumos!

Hristos a Inviat!

Cu sărutare pascală mă încredințez Sfintelor Voastre rugăciuni și rămân al Prea Fericirii Voastre cu dragoste întru Hristos frate.

† PIMEN

MITROPOLITUL NEVROCOPELEI

Nevrocopole, 30 aprilie 1956.

Din partea Inalt Prea Sfințitului HRISOSTOM, Mitropolit de Filippi, Neapole și Thasos:

Prea Fericite,

Sfintele zile ale curatelor Patimi și ale slăvitei Invieri din morți a Domnului nostru, care a bucurat lumea, îmi dau prilej ca să exprim Prea Fericirii Voastre omagiile mele pioase și smeritele mele urări, ca Domnul Dumnezeu să Vă dea viață lungă și să o întărească prin Prea Sfintul Său Duh în slujba Sfintei Biserici Ortodoxe Române.

Imbrățișindu-Vă în Domnul, rămân cu respectul cuvenit,

Al Prea Fericirii Voastre mie iubite, smerit și devotat frate în Hristos,

† HRISOSTOMOS de Filippi

Cavala, 25 aprilie 1956.

Din partea Inalt Prea Sfințitului IACOB, Mitropolitul Aticei și Megaridei:

Prea Fericite,

Salutind pe Prea Fericirea Voastră mult iubită și pe Inalt Prea Sfințitii și Prea Sfințitii Mitropoliți și Episcopi din jurul Prea Fericirii Voastre cu salutul de bucurie al mironosițelor «A inviat Domnul», ne rugăm cu smerenie ca Mîntuitorul cel inviat din moți să împace lumea, s-o îndrumeze spre lumina cea neînserată a Sfintei Lui învățături și să dăruiască Prea Fericirii Voastre, — căreia îi datorăm multe mulțumiri pentru frățesca ospitalitate la venirea noastră în România cu prilejul serbărilor bisericești, sănătate neclintită, lungime de zile și întărire în străduințele Sale stăruitoare pentru credința noastră cea dreaptă și pentru Sfînta noastră Biserică Ortodoxă.

Ai Prea Fericirii Voastre iubit frate în Hristos, cu totul devotat,

† IACOB al Aticei și Megaridei.

Kifisia, 24 aprilie 1956.

Din partea Inalt Prea Sfințitului PARTENIE, Mitropolitul Pelusiului:

Prea Fericite Arhiepiscop al Bucureștilor,
Mitropolit al Ungro-Vlahiei și
Patriarh al României JUSTINIAN,
Iubite frate în Hristos, îmbrățișare sfântă în
Hristos care a înviat!

Cu bucurie cîntăm imnul de biruință Răscumpărătorului:
«Hristos a înviat din morți cu moartea pre moarte călcînd».
A răsărit viața din mormînt.

Cu această cîntare ne adresăm Prea Fericirii Voastre cu prilejul In-
vierii Mîntuitorului nostru și dorim din tot sufletul ca Domnul să Vă
dăruiască Bisericii cît mai mulți ani în sănătate și pace, serbînd cu
bucurie Sîntele Paști și lucrînd spre lauda slavei numelui Lui.

Imbrățișînd pe Prea Fericirea Voastră cu sărutare sfântă, rămînem
al Prea Fericirii Voastre frate iubit în Hristos,

† PARTENIE de Pelusiu.

Alexandria, Paști 1956.

Din partea Inalt Prea Sfințitului FLAVIAN, Arhiepiscop al Rostovului:

TELEGRAMĂ

*Prea Fericitului JUSTINIAN,
Patriarhul României,*

BUCUREȘTI

Hristos a Inviat!
Felicit pe Prea Fericirea Voastră cu prilejul luminatei zile a Invierii
lui Hristos.

† FLAVIAN
ARHIEPISCOP AL ROSTOVULUI

Din partea Prea Sfințitului METODIE, Episcop de Mihailovsc (Cehoslovacia):

Prea Fericirea Voastră
Prea Fericite și Milostive Părinte Patriarh,

Cu dragoste și fiască plecăciune felicit pe Prea Fericirea Voastră,
cu prilejul luminatei zile a Invierii.

Să Vă dăruiască Iisus, Hristosul cel înviat, cu milele Sale cele bo-
gate în toate nevoițele Voastre depuse pentru Biserica noastră Orto-
doxă și să binecuvînteze truda Voastră în luptă pentru pacea a toată
lumea, spre slava lui Dumnezeu și bucuria Bisericii noastre.

Cerîndu-Vă sfintele Voastre rugăciuni și binecuvîntări, — rămîn al
Prea Fericirii Voastre, supus fiu întru Hristos.

Hristos a Inviat!

† METODIE
EPISCOP DE MIHAILOVSC

Mihailovsc, 2 mai 1956.

Din partea Prea Sfințitului ANDREI, Episcopul românilor ortodocși din cele două Americi:

TELEGRAMĂ

*Prea Fericitului JUSTINIAN,
Patriarhul României,*

BUCUREȘTI

Hristos a Inviat!

Invierea Domnului la mulți ani fericiți.

† ANDREI

EPIS COP AL ROMÎNILOR ORTODOCȘI
DIN CELE DOUA AMERICI

Din partea Prea Sfințitului Episcop NICOLAE MACARIOPOLSCHI (Sofia):

TELEGRAMĂ

*Prea Fericitului JUSTINIAN,
Patriarhul României,*

BUCUREȘTI

Aduc Prea Fericii Voastre călduroase urări de bine cu prilejul Sfințelor Paști, sănătate, pace și dragoste în Domnul.

Hristos a Inviat!

Episcopul NICOLAE MAKARIOPOLSKI

Din partea Prea Cuviosului Arhimandrit MAXIM, secretar general al Sfințitului Sinod al Bisericii Ortodoxe Bulgare:

TELEGRAMĂ

*Prea Fericitului JUSTINIAN,
Patriarhul României,*

BUCUREȘTI

Hristos a Inviat!

Vă rog să primiți felicitările mele fiești cu prilejul Sărbătorilor Sfințelor Paști.

Prea smerit,

Arhimandrit MAXIM

SECRETAR GENERAL AL SFÎNTULUI SINOD
AL BISERICII ORTODOXE BULGARE

Din partea Prea Cuviosului ANTONIE, directorul Internatului Teologic din Sofia:

*Prea Fericitului JUSTINIAN,
Patriarhul Romîniei,*

BUCUREȘTI

Hristos a Inviat!

Cu prilejul luminosului praznic al Invierii Domnului, respectuos prezint Prea Fericirii Voastre cele mai sincere urări de sănătate și tot așa de vrednică arhipăstorire a sfintei Biserici Romîne, spre slava lui Dumnezeu și întărirea păcii în toată lumea.

Intru mulți ani, Prea Fericite Stăpîne.

Arhimandrit ANTONIE

DIECTORUL INTERNATULUI TEOLOGIC — SOFIA

Din partea P. C. Protoiereu IOAN CRISTEA, parohul Bisericii Romîne din Sofia:

TELEGRAMĂ

*Prea Fericitului JUSTINIAN,
Patriarhul Romîniei,*

BUCUREȘTI

Hristos a Inviat!

De Sfintele Sărbători ale Invierii Domnului, eu și credincioșii bisericii romîne din Sofia, respectuos exprimăm Prea Fericirii Voastre cele mai sincere urări de sănătate și rodnică arhipăstorire a Sfintei Biserici Ortodoxe Romîne, pentru slava sfintei Ortodoxii și intronarea păcii și dreptății creștine în lume.

Intru mulți ani, Stăpîne!

Protoiereu IOAN CRISTEA

PAROHUL BISERICII ROMÎNE DIN SOFIA

Din partea Consiliului Eparhial al Bisericii Armene din țara noastră:

TELEGRAMĂ

*Prea Fericitului JUSTINIAN,
Patriarhul Romîniei,*

L O C O

În numele bisericii armene din Republica Populară Romînă, cu prilejul Sîntelor Sărbători ale Paștelui, Vă rugăm respectuos să binevoiți a primi cele mai fierbinți urări de sănătate și fericită arhipăstorire în pace, a Bisericii Ortodoxe Romîne.

CONSILIUL EPARHIAL ARMEAN

Din partea Cuviosului Ieromonah TECOV, parohul bisericii bulgare din București:

TELEGRAMĂ

*Prea Fericitului JUSTINIAN,
Patriarhul României,*

BUCUREȘTI

Din partea tuturor bulgarilor credincioși care trăiesc în România, din partea Comitetului bisericii noastre, cât și din partea mea personal, cu adincă smerenie și dragoste nețărmurită sărutându-Vă mâinile Prea Fericii Voastre cu un sentiment profund și fiesc, simtem fericiți să Vă felicităm cu prilejul Sfintelor Sărbători ale Invierii Domnului și să Vă urăm din toată inima multă sănătate și putere, spre a putea duce mai departe lumina sfintei Biserici Ortodoxe, pentru triumful păcii lui Hristos, pentru pace între popoare și pentru binele omenirii.

Al Prea Fericii Voastre prea plecat și supus fiu duhovnicesc și serv întru Domnul,

Ieromonahul TECOV

De asemenea, Prea Fericitul Patriarh Justinian a primit din partea Arhiepiscopului de Canterbury, GEOFFREY, Primat al întregii Anglii, următoarea scrisoare:

LAMBETH PALACE, S.E.I.

Prea Fericea Voastră,
Iubite Frate în Hristos,

Har și pace de la Dumnezeu Tatăl nostru și de la Domnul Iisus Hristos.

Odată mai mult, slăvita biruință a Invierii Domnului nostru al tuturor vine să înveselească inimile noastre, adunându-ne pe toți laolaltă în adorarea Fiului lui Dumnezeu. Așa cum Sf. Pavel scria: «Este un Domn, o credință, un bolez, un Dumnezeu și Tată al tuturor, care este peste toate și prin toate și întru voi toți». În marile sărbători ale anului creștinesc, adevărul unității noastre în Domnul nostru unic revine în inimile și mințile noastre, întrucât pătrundem noi înșine în El, pentru a găsi acolo dumnezeiasca noastră înfiere și comuniunea noastră unul cu altul.

Domnul nostru cel înviat vestește lumii o solie de mîntuire, chemînd pe bărbați și pe femei să-și părăsească egoistele lor griji, nădejdi și temeri și să răspundă iubirii Sale, care singură poate să mulțumească nevoile lor și să îplinească țelurile lor creatoare. Acestor credincioși următori ai Săi El le aduce încredințarea biruinței în ciuda celor ce pot să le facă cei mai răi dușmani ai lor sau lumea. Invierea pune pecetea lui Dumnezeu asupra biruinței care fusese cîștigată pe lemnul Golgoței. Tot astfel, asupra acelor creștini care suferă pentru credința lor, Domnul cel înviat revarsă lumina nepămîntească a biruinței cerești.

Vă trimit, Iubite frate, salutările mele sincere și pline de iubire în Hristos Domnul nostru, rugându-L să binecuvînteze această sărbătoare a Paștilor pentru Voi, pentru clerul Vostru și pentru tot poporul Vostru credincios.

Rămîn al Vostru iubitor frate în Hristos,

GEOFFREY
ARHIEPISCOP DE CANTERBURY
PRIMAT AL INTREGII ANGLII ȘI MITROPOLIT

Din partea Consiliului Duhovnesc Superior al Bisericii Armene din Egimiadzin (U.R.S.S.) s-a primit următoarea telegramă:

TELEGRAMĂ

*Prea Fericitului JUSTINIAN,
Patriarhul Romîniei,*

BUCUREȘTI

Hristos a Inviat!

Felicităm pe Prea Fericirea Voastră, Părinte Patriarh, cu prilejul Sărbătorilor Sfintelor Paști, cu urări călduroase de bucurie și mîngiere duhovnicească, în toate aceste zile mari și luminoase.

CONSILIUL DUHOVNICESC SUPERIOR

Pe lângă scrisorile și telegramele de mai sus, Prea Fericitul Patriarh Justinian a mai primit mesagii de felicitări de la toți Înalt Prea Sfințiii și Prea Sfințiii Episcopi, membri ai Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne, șefi ai Cultelor religioase din țara noastră, Rectorii și profesorii Institutelor Teologice Universitare, numeroși Protopopi și Preoți din dișerite raioane și parohii, stareții și starețele mînăstirilor, precum și un mare număr de credincioși, care au ținut să exprime Intîistătorului Bisericii noastre calde urări de viață lungă și rodnică păstorire patriarhicească. Tuturor li s-a răspuns la timp, după cuviință.

**SCHIMB DE TELEGRAME
INTRE PREA FERICITII PATRIARHI
JUSTINIAN AL ROMINIEI ȘI CHIRIL AL BULGARIEI**

Cu prilejul împlinirii a trei ani de la înscăunarea Prea Fericitului Patriarh Chiril al Bulgariei, Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian a trimis Intiistătorului Bisericii Ortodoxe Bulgare următoarea telegramă de felicitări :

TELEGRAMĂ

*Prea Fericitului CHIRIL,
Patriarhul Bulgariei*

SOFIA

Cu sinceră bucurie evocăm fericitul eveniment istoric al înscăunării Prea Fericirii Voastre ca prim Patriarh al reînviatului Patriarhat Bulgar și cu dragoste frățească Vă urăm arhipăstorire îndelungată și rodnică, spre înflorirea Bisericii vecine surori și întărirea Ortodoxiei.

† JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMINIEI

Prea Fericitul Patriarh Chiril al Bulgariei a mulțumit Prea Fericitului Patriarh Justinian pentru urările exprimate, trimițând următoarea telegramă de răspuns :

TELEGRAMĂ

*Prea Fericitului JUSTINIAN,
Patriarhul României*

BUCUREȘTI

Mulțumesc Prea Fericirii Voastre pentru felicitările și urările de bine cu prilejul aniversării a trei ani de la înscăunarea smereniei mele ca Patriarh al Bulgariei. Cer sîrguitor în rugăciune milele cele bogate ale Mîniuitorului celui înviat din morți, pentru Fericirea Voastră.

† CHIRIL
PATRIARHUL BULGARIEI

De asemenea, cu prilejul prăznuirii Sfântului Chiril, apostolul slavilor, — ziua numelui Prea Fericitului Patriarh Chiril al Bulgariei, — Prea Fericitul Patriarh Justinian a trimis următoarea telegramă de frățești urări :

TELEGRAMĂ

*Prea Fericitului CHIRIL,
Patriarhul Bulgariei*

SOFIA

Cu bucurie folosesc și acest prilej al prăznuirii zilei numelui Prea Fericitii Voastre, spre a Vă reînnoi sentimentele mele de dragoste frățească și aleasă prețuire, urîndu-Vă din toată inima sănătate și fericită arhipăstorire.

† JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÂNIEI

La această telegramă, Prea Fericitul Patriarh Chiril a trimis Intîistătătorului Bisericii Ortodoxe Romîne următorul răspuns :

TELEGRAMĂ

*Prea Fericitului JUSTINIAN,
Patriarhul Romîniei*

BUCUREȘTI

Mulțumesc din toată inima Prea Fericitii Voastre pentru felicitările și urările de bine cu ocazia zilei mele onomastice. Rog pe prea Bunul Dumnezeu să revêrse asupra Înalt Prea Fericitii Voastre și Sfintei Biserici Romîne mila Sa neșarmurită.

† CHIRIL
PATRIARHUL BULGARIEI

Telegramele schimbate de Prea Fericiții Patriarhi Justinian al Romîniei și Chiril al Bulgariei dovedesc încăodată dragostea frățească și prietenia trainică, ce unește Bisericile noastre și pe Intîistătătorii lor.

V I A Ţ A B I S E R I C E A S C A

MĂRTURII DE PESTE HOTARE DESPRE BISERICA ORTODOXĂ ROMINĂ

Călătoriile făcute peste hotarele țării noastre de Prea Fericitul Patriarh Justinian și de alți Inalți Ierarhi ai Bisericii noastre, ca și vizitele în România ale feluritelor delegații bisericești din străinătate au avut — printre alte rezultate de mare însemnătate pentru întreaga Ortodoxie — și urmarea firească de a li contribuit la cunoașterea mai temeinică a vieții noastre bisericești, a muncii fără de preget ce se desfășoară la altarele noastre și a roadelor bogate care au încununat activitatea Bisericii noastre în vremea din urmă. Asemenea întâlniri directe dintre Inalții Arhipăstori ai Bisericii Ortodoxe Române și ai altor Biserici Ortodoxe de peste hotare au întărit legătura dragostei dintre Ierarhii ortodocși de pretutindeni, au spulberat unele greșite păreri ce fuseseră formulate în străinătate asupra realităților religioase din țara noastră și au sporit prestigiul Bisericii noastre în lumea întreagă.

Cu multă bucurie aflăm cuvintele de prețuire pe care le rostesc asupra Ierarhilor, clerului și credincioșilor români, cei ce au cunoscut intensă viață religioasă a fiilor Bisericii noastre; cu mulțumire sufletească luăm cunoștință de mărturia dragostei frățești cu care personalități de seamă ale Bisericilor Ortodoxe surori înconjuoară pe Intâistătorul și pe Ierarhii noștri. Toate acestea reprezintă contribuții de seamă la întărirea legăturilor dintre Bisericile autocefale ale sfintei noastre Ortodoxii.

În numărul 1-2, ianuarie-februarie 1956 — al revistei noastre am publicat câteva spicuri din scrisorile trimise de Inalții Ierarhi străini, Prea Fericitului Patriarh Justinian, și din impresiile publicate în presa bisericească de peste hotare, de membrii delegațiilor bisericești, care au participat la festivitățile religioase ale Bisericii Ortodoxe Române din octombrie 1955. În aceste pagini publicăm, în continuare, spicuri din raportul întocmit de delegația Patriarhiei Ecumenice asupra celor văzute în țara noastră, în timpul celor trei săptămâni petrecute pe pământul românesc, precum și alte mărturii asupra felului în care este cunoscută în lumea ortodoxă personalitatea Intâistătorului Bisericii noastre.

Darea de seamă a reprezentanților Patriarhiei Ecumenice din Constantinopol la festivitățile Bisericii noastre din octombrie anul trecut, a fost trimisă din Viena direct Sanctității Sale Patriarhului Athenagoras și

Sfântului Sinod al Patriarhiei Ecumenice; textul acestei dări de seamă a fost publicat în câteva numere (232-240) ale gazetei «Apostolul Andrei», — publicația oficială a Patriarhiei din Constantinopol, — din care o reproducem și noi, în traducerea D-lui Prof. Teodor M. Popescu:

«Sanctitate,

Intorcându-ne din România, unde ne-am dus potrivit venerabilei însărcinări primite din partea Sanctității Voastre și a Sfântului Sinod, ca să reprezentăm marea Biserică a lui Hristos la serbările celei de a 70-a aniversări a Autocefaliei și ale proclamării solemne a canonizării unor sfinți, considerăm ca prima noastră datorie să Vă exprimăm profunđa noastră recunoștință pentru cinstea cu atîta bunăvoință făcută nouă.

Am sosit la timp ca să putem lua parte la toate ceremoniile, care au început duminică 9 octombrie și s-au terminat joi 27 octombrie.

Pe lîngă delegația noastră erau și altele: ale Bisericilor Rusiei, Greciei și Bulgariei».

După ce arată din cine au fost alcătuite delegațiile celorlalte Biserici Ortodoxe surori, precum și persoanele ce au slujit ca interpreți pe lîngă fiecare delegație, — I.P.S. Arhiepiscop Athenagoras al Thyatirei și P.S. Episcop Iacob de Malta spun în continuare:

«Primirea care ni s-a rezervat la sosirea noastră a fost primul indiciu al cinstei cu totul deosebite, arătate apoi cu orice alt prilej, față de Biserica Mamă, Patriarhia Ecumenică. Am fost de exemplu întâmpinați de doi Mitropoliți sinodali, primii în rang, Vlădica Sebastian al Moldovei și Vlădica Firmilian al Olteniei, de Episcopii Vicari ai Patriarhiei, Antim și Theoctist, de delegația Facultății de Teologie din București, sub conducerea rectorului, protoiereul Ioan G. Coman, de reprezentanți ai Ministerului Cultelor și Ministerului de Externe și de Consilieri ai Patriarhiei.

Nu putem să descriem prin cuvînt prețuirea adîncă și sinceră precum și afecțiunea de necrezut și dragostea, atît a Prea Fericitului Patriarh al Romîniei și a clerului, cît și — fără nici o exagerare — a foarte evlaviosului popor al Romîniei, față de prea Venerabilul Centru al Ortodoxiei. Am simțit foarte adîncă emoție de cîte ori vedeam poporul romîn închinîndu-se și făcînd semnul sfintei cruci la auzul cuvintelor: «Vă aducem ca singur, însă prețios dar, mîndria Bisericii Mame de fiica ei, Biserica Romîniei, precum și urările și binecuvîntările cu totul părintești ale Sanctității Sale Patriarhului Ecumenic, Athenagoras și ale Sfântului Sinod al Patriarhiei».

Înalt Prea Sfințitului conducător al Delegației Patriarhiei Ecumenice i se da totdeauna loc la dreapta Patriarhului, atît la Sfintele Liturghii, cît și la recepțiile zilnice, reprezentații sau ieșiri. Lui de asemenea i se da și cuvîntul după Patriarh, ceea ce s-a făcut de douăzeci și una de ori în cele douăzeci de zile ale șederii noastre în România.

Dacă trimiterea noastră ca reprezentanți ai Sanctității Voastre și ai Sfântului Sinod era o manifestare a afecțiunii materne din partea Marii Biserici a lui Hristos față de Biserica Ortodoxă Romînă, totuși — fie-ne îngăduit în chip prietenesc de către Sanctitatea Voastră — a spune că era și un serviciu față de Patriarhia Ecumenică, pentru care dragostea clerului și poporului romîn devenea mai caldă, iar credința și dragostea mai puternice».

Raportul delegației Patriarhiei Ecumenice cuprinde apoi o amplă expunere a festivităților și slujbelor religioase ce s-au desfășurat în țara noastră între 9 și 27 octombrie 1955, — despre care s-a scris amănunțit în nr. 11-12 din 1955 al revistei «Biserica Ortodoxă Română». Demn de remarcat este faptul că reprezentanții Patriarhiei Ecumenice au ținut să sublinieze mărețul cortegiu de clerici, monahi, monahii și credincioși, care a condus pe Înalții Ierarhi de la palatul Patriarhiei Române pînă la biserica Sf. Spiridon-Nou, precum și marele număr al credincioșilor care, cu multă evlavie, au luat parte la sfintele slujbe ce s-au săvîrșit cu acest prilej. Cuvinte de aleasă prețuire și de admirație profundă au cei doi Ierarhi — pentru strălucirea slujbelor oficiate în Biserica Ortodoxă Română, pentru dragostea cu care sînt înconjurați Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian și ceilalți membri ai Sfîntului Sinod de către păstoriții lor, precum și pentru credința curată a bunului și vrednicului popor român. Semnificativă în acest sens este descrierea pe care reprezentanții Patriarhiei Ecumenice o fac, în raportul lor, asupra slujbei cu care s-au încheiat festivitățile religioase prilejuite de aniversarea a 70 de ani de autocefalie a Bisericii Ortodoxe Române:

«Serbările s-au încheiat la 27 octombrie, printr-o Liturghie săvîrșită în biserica patriarhală a sfinților și de Dumnezeu încoronărilor Împărați Constantin și Elena, fiind Întîistătător Prea Fericirea Sa Patriarhul Justinian și împreună slujind Înalt Prea Sfințiții Conducători ai Delegațiilor Patriarhiei Ecumenice, Rusiei, Bulgariei și Greciei. La această solemnitate s-a făcut generalizarea cultului cuviosului Dimitrie Basarabov, ale cărui sfinte moaște se găsesc depuse în Biserica patriarhală din București. După apolis, s-a făcut procesiunea cu sfintele moaște, racla fiind purtată de arhimandriți și ieromonahi și depusă apoi sub baldachin împodobit cu flori, lângă scara de intrare la palatul patriarhal. Ierarhii slujitori, după ce s-au închinat înaintea sfintelor moaște, s-au suit pe scara de la intrarea palatului patriarhal și au luat loc pe balconul din fața intrării, în timp ce mulțimea credincioșilor, inundînd vestibulul și curtea bisericii, piața și aleele, își rețineau respirația, ca și cum regreta că se sfîrșesc serbările, care au fost pentru ei un fel de îmbărbătare și de întărire sufletească. De la locul lor, au vorbit evlavioșilor închinători Patriarhul Justinian, precum și fiecare din conducătorii delegațiilor. Conducătorul Delegației Patriarhiei Ecumenice, cu vădită emoție și cu glas vibrînd, așa cum ar vorbi Biserica Mamă, a felicitat pe Patriarh, Ierarhia, clerul și poporul Romîniei, pentru vitalitatea și vigoarea lui religioasă și spirituală, pe care o prezintă Biserica Ortodoxă Română după 70 de ani de la emanciparea ei, a adresat tuturor recomandări și urări ca să continue viața lor cu același ritm și puls, în cadrul credinței și nădejdei creștine, mulțumind Guvernului Român pentru ocrotirea acordată Bisericii și, adresînd tuturor urările și binecuvîntările Venerabilului Întîistătător al Bisericii Ortodoxe din Răsărit și al Sfîntului Său Sinod, a rugat mulțimea de credincioși ca să se roage pentru o apropiată întoarcere a noastră în Romînia.

La auzul acestor ultime cuvinte, unii au ingenunchiat, alții făceau semnul sfintei cruci, alții și-au ridicat ochii și mîinile spre Dumnezeu. Fiind neobișnuite manifestările zgomotoase, lăsau buzele să grăiască în șoaptă. Și șopteau buzele tuturor, pentru că inimile tuturor caută pe adevărata lor Mamă Biserica și dragostea ei. Astfel, în mijlocul unui

entuziasm evident, dar reținut, s-au terminat serbările emancipării Bisericii Române».

Cei doi Ierarhi ai Patriarhiei Ecumenice notează, în continuare, o serie de impresii culese în țara noastră:

«În răstimpul serbărilor, adică de la 9 pînă la 30 octombrie, cînd am plecat pentru întoarcere, au avut loc și alte evenimente, pe care le vom menționa mai departe, interesîndu-Vă atît pe Sanctitatea Voastră, cît și pe venerabilii Ierarhi din jurul scaunului Sanctității Voastre. Acestea sînt, mai întîi, manifestările față de Biserica Mamă ale monahilor și monahiilor din sfintele mînăstiri pe care le-am vizitat, prin purtarea de grijă a Prea Fericitului Patriarh Justinian. Al doilea, cele spuse pentru Patriarhia Ecumenică la banchetele date în cinstea Delegațiilor, de către Ministrul Cultelor și Ambasadorul bulgar în România. Al treilea, schimburile de păreri în întîlniri speciale, neoficiale, dar totuși serioase cu Delegațiile Bisericii Rusiei și Bulgariei. Al patrulea, chestiunile discutate între Prea Fericitul Patriarh Justinian și noi, și al cincilea manifestările de respect ale conaționalilor și celor de credința noastră din România.

Mînăstirile — de bărbați și femei — sînt în adevăr stupi de viață religioasă și de muncă. Inscripția că munca este rugăciune se întîlnește în fiecare cameră, în fiecare atelier. În totalul lor, mînăstirile și schiturile trec de două sute. Cele mai multe dintre ele au fost zidite de domnitorii Moldovei și ai Țării Românești. Numele de ctitori ale lui Constantin Brîncoveanu și ale domnitorilor Alexanru cel Bun și Ștefan cel Mare, sînt înscrise în tindele celor mai multe mînăstiri pe care le-am vizitat. În multe din ele funcționează Seminarii, precum și școli profesionale. De asemenea, școli de cîntăreți, în care muzica se învață cu notația bizantină».

După ce fac o enumerare a mînăstirilor pe care le-au văzut, dînd informații asupra numărului monahilor și monahiilor ce viețuiesc în aceste lăcașuri mînăstirești, — cei doi reprezentanți ai Patriarhiei din Constantinopol continuă astfel:

«În toate mînăstirile pe care le-am vizitat, ni s-au ținut cuvîntări mai ales informative, avînd ca puncte principale: istoricul mînăstirii, interesul Patriarhului Justinian pentru ele, purtarea de grijă a Guvernului, faptul că lucrează și se roagă în pace și că pentru aceasta cer și binecuvîntarea Întîistătătorului Mamei Bisericilor Ortodoxe.

În răspunsurile ei, delegația Patriarhiei Ecumenice n-a trecut cu vederea să accentueze legăturile istorice ale mînăstirilor cu Patriarhia Ecumenică și asigurarea că aceasta ia, cu adevărată mîndrie de mamă, cunoștință de opera lor, și se roagă pentru buna lor înaintare duhovnicească și pentru sporul lor».

Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Athenagoras al Thyatirelor și Prea Sfințitul Episcop Iacob de Malta menționează în raportul lor atenția deosebită ce s-a arătat reprezentanților Bisericilor Ortodoxe, de către D-l Acad. P. Constantinescu-Iași, Ministrul Cultelor, precum și faptul că la dejunul oferit de ambasadorul Republicii Populare Bulgaria în cinstea delegațiilor bisericești, D-l Stoian Pavlov a spus următoarele:

«Respectăm Patriarhia Ecumenică, pentru că a contribuit la independența Bisericilor noastre. Numai contribuția la capitolul libertății bisericești este cea care întărește în inima popoarelor noastre respectul nostru față de Patriarhia Ecumenică».

Raportul celor doi Inalți Ierarhi relatează în continuare convorbirile neoficiale avute cu Prea Fericitul Patriarh Chiril al Bulgariei și cu Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Grigorie al Leningradului. În cursul convorbirilor cu Întâistătorul Bisericii Ortodoxe Bulgare s-a discutat în amănunțime problema urmărilor neplăcute pe care le-a avut pentru întreaga Ortodoxie faptul că Patriarhia Ecumenică din Constantinopol nu a recunoscut încă reînființarea Patriarhiei Bulgare. În urma discuțiilor s-a căzut de acord ca Sfântul Sinod al Bisericii Bulgare să se adreseze Sfântul Sinod al Patriarhiei Ecumenice, în vederea recunoașterii noului scaun patriarhal bulgar.

În ce privește convorbirile dintre conducătorii delegațiilor Patriarhiilor din Constantinopol și Moscova, Inalții Ierarhi Athenagoras al Thyatierei și Grigorie al Leningradului au avut un schimb de păreri asupra unor chestiuni nesoluționate și au convenit asupra «oportunității unor discuții oficiale» între factorii de răspundere ai celor două mari Biserici Ortodoxe, exprimând speranța unei apropiate întâlniri între Sanctitățile Lor Patriarhii Athenagoras și Alexei. Demne de subliniat sînt cuvintele prin care conducătorul delegației Patriarhiei Ecumenice a încheiat convorbirea frățească cu reprezentantul Bisericii Ortodoxe Ruse. «Providența divină — a spus Inalt Prea Sfinția Sa — a făcut cu puțință această întâlnire a noastră și schimbul de păreri asupra atîtor chestiuni. Sîntem siguri că asemenea întâlniri în viitor ar deschide o nouă eră în raporturile dintre patriarhiile noastre. Problemele despre care am vorbit nu se pot rezolva prin corespondență, Este însă absolută nevoie ca ele să fie rezolvate, spre a face astfel posibilă unirea tuturor Bisericilor Ortodoxe într-o mare forță morală, pe care o cere Dumnezeu și o cer și împrejurările de azi. Transmiteți aceste gânduri împreună cu omagiile noastre, Prea Fericitului Patriarh Alexei».

Vorbind apoi despre convorbirile avute cu Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian, cei doi reprezentanți ai Patriarhiei Ecumenice spun următoarele:

«Ca introducere trebuie să spunem însă cîte ceva despre personalitatea Patriarhului Justinian. Este un Ierarh în adevăr ales, în smerenie, simț, dulceață, cu nemărginit respect față de Biserica Mamă, Patriarhia Ecumenică, și față de persoana Patriarhului Ecumenic, cu înțelegere, cu capacitate administrativă, cu puternică influență asupra poporului și în adevăr un admirabil spirit organizator și creator. Acestor virtuți ale Sale se datorește toată vigoarea, progresul și prosperitatea Bisericii Romîne care este într-adevăr incomparabilă.»

În general reorganizarea întregii Biserici Romîne și în special reparațiile, modificările, renovarea și reconstruirea de sfinte biserici și mînăstiri, precum și funcționarea atelierelor și tipografiilor Patriarhiei, îi lasă puțin timp de răgaz.

Preferința și afecțiunea Sa specială față de Delegația Patriarhiei Ecumenice, precum și absoluta Sa sinceritate în întrebările noastre, ne-a convins că este un Ierarh și un om în adevăr creștin.

Convorbirile noastre s-au purtat în jurul următoarelor puncte:

1) Posibilitatea trimiterii unui absolvent cleric al Școlii Teologice de la Halki, care să îndeplinească și datoriile de preot pentru conașionalii noștri ortodocși de cetățenie greacă sau română, rămași acolo. Ne-a asigurat că nimic nu-l va mulțumi atît, cit trimiterea unui asemenea tînăr teolog cleric pentru studii mai departe și pentru slujire. Oferă cheltuieli de întreținere în internatul Institutului de Teologie din București care este așezat foarte aproape de Patriarhie. Și a adăugat:

«Aștept numele lui și datele lui, ca să procedez la intervențiile necesare pentru cuvenita invitație».

2) Posibilitatea trimiterii de ajutoare pentru parohiile mai crud încercate din Constantinopole. A și îndeplinit formalitățile necesare ca să trimită la treizeci de parohii stoțe de odăjdii din țesăturile patriarhale, precum și alte sîinte vase din atelierele patriarhale. Emoția noastră abia ne-a îngăduit să articulăm cîteva cuvinte de mulțumire.

3) Posibilitatea unei vizite personale a Patriarhului Ecumenic. A accentuat în chip special importanța pe care ar avea-o în deasebi pentru poporul român o asemenea vizită, și pentru Bisericele Ortodoxe în general.

4) Posibilitatea ca Ierarhii Conducători ai Bisericilor Ortodoxe să se roage pentru ele și să înlesnească atît de mult doritele contacte cu Patriarhia Ecumenică și cu celelalte Biserici.

5) Posibilitatea strîngerii legăturilor dintre Patriarhia Ecumenică și celelalte Biserici Ortodoxe.

Noi am promis să supunem gîndurile Sale Sanctității Voastre și Sfîntului Sinod al Ierarhilor. Prea Fericirea Sa a adăugat invitația ca Biserica Mamă să fie prezentă, după cuviință, și la serbările anului viitor».

După ce arată bunăvoința cu care Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian a încuviințat delegației Patriarhiei Ecumenice să săvîrșească Sfînta Liturghie în limba greacă, în catedrala patriarhală, — raportul se încheie cu următoarele cuvinte:

«Nu putem să punem semnătura noastră, fără a repeta mulțumirile noastre cele mai călduroase pentru multa bunăvoință din partea Bisericii Mame față de smerenia noastră și fără a-i exprima și mai puternic de data aceasta devotamentul nostru față de Sanctitatea Voastră și de Sfîntul Sinod, precum și rîvna noastră de a servi Marea Biserică a lui Hristos pretutindeni și în orice moment, mandat și misiune».

Raportul este semnat de Inalt Prea Sfințitul Arhiepiscop ATHENAGORAS al Thyatirei și de Prea Sfințitul Episcop Iacob al Maltei. Menționăm, de asemenea, că Patriarhia Ecumenică — dispunînd publicarea acestui raport în gazeta «Apostolul Andrei», a tipărit și următorul fragment din enciclică patriarhală adresat Mitropoliților din Dodecanez:

«Urmărind raportul delegației patriarhale la serbările din București, publicat în foaia noastră «Apostolul Andrei», cu multă emoție veți admira și voi organizația Bisericii Romîne, în cunoscutele ei condițiuni și împrejurări, și mai ales funcționarea și randamentul sîintelor ei mînăstiri. Ni s-au trimis de acolo probe excelente de argintărie, țesături, tipografie, legătură de cărți, sculptură în lemn și alte arte».

Intre persoanele care au însoțit în vara anului 1955 pe Prea Fericitul Patriarh Hristofor al Alexandriei, în călătoria făcută la Moscova, s-a aflat și P. C. Arhimadrit Ciprian Papadopoulos, un evlavios și talentat slujitor al altarului. Impresionat de personalitatea Prea Fericitului nostru Patriarh Justinian, distinsul delegat al Patriarhiei din Alexandria, fiind și un harnic mînuitor al condeiului, a scris trei articole intitulate: «Justinian al Romîniei», în care subliniază marile daruri de Arhiereu și cîrmuitor ale Intîistătătorului Bisericii noastre.

Din aceste articole, spicuim următoarele:

«La marile serbări ale Sfîntului Serghie de la 18 iulie pînă la 5 august 1955, în afară de Patriarhul Alexandriei, care a ilustrat cu înalta sa prezență aceste sărbători, s-a distins și figura biblică a unui alt Înalt oaspete al Bisericii Rusești, Arhiepiscopul Bucureștilor și Patriarhul Romîniei, JUSTINIAN.

Tînărul Patriarh al Romînilor poartă vădit pe chipul său urmele unei vieți de lupte și încercări, întreșute cu talazurile și destinele unui popor prin excelență ortodoxă și iubitor de libertate a patriei și a credinței. Patriarhul JUSTINIAN poartă pe chipul său sfînta lumină care este semn deosebit, dar și har unic al cîrmuitorilor religioși ortodocși. Sfîntia noastră Ortodoxie este Biserica Martirilor, Chivotul însuflețit al Celui Prea Înalt, scara cerească și Cetatea vie a lui Dumnezeu și Conducătorii Ortodoxiei, avînd conștiința înaltei misiuni a Bisericii lor, participă activ la destinele și la amarurile credincioșilor ortodocși. JUSTINIAN, «pătîmind mai de grabă împreună cu poporul lui Dumnezeu, decît să ia asupra-și jugul păcatului, a urmat destinele poporului romîn, luptînd ca să scape patria sa de stihia ocupației și robiei hitleriste; un rezultat al luptelor lui a fost faptul că evlaviosul popor romîn l-a ridicat pe scara dragostei, pînă la scaunul patriarhal.

Actualul Patriarh al Romîniei, cu numele de familie Marina, s-a născut la 22 februarie 1901, la Cerneghești, din părinți țărani, iar la 24 mai 1948 s-a ridicat pe scaunul patriarhilor Romîniei, fiind chemat la aceasta de la Mitropolia din Iași. Multe valuri a cunoscut viața lui. Cîntăreț bisericesc, învățător și apoi preot, a lucrat în tot chipul și peste tot a lăsat urmele trecerii lui. Foarte evlavios, accesibil tuturor, iubitor de oameni și-a atras dragostea și admirația credincioșilor, încît pînă azi, prezența lui mîngîietoare și chipul lui părintesc sînt călduros căutate de oamenii care au cunoscut de aproape viața și binefacerile acestui Arhipăstor. Nu numai poporul, ci și clerul a gustat virtuțile tînărului, dar capabilului director din 1932 al Seminarului «Sf. Nicolae» din Rîmnicul Vîlcii cînd, cu dragoste de Dumnezeu lucrînd, a pregătit noi cadre dinamice și folositoare pentru Biserică. În anul 1945 a devenit Episcop-Vicar al Iașilor, cu titlul de Vasluianul, fiind hirotonit de Mitropolitul Iașilor Irineu și luînd atunci numele de JUSTINIAN, în cinstea omonimului cunosător de canoane și mare împărat al Bizanțului. Este adevărat că tînărul Episcop JUSTINIAN a cinstit cum se cuvine amintirea și numele fericitului împărat, pentru că anii următori ai episcopatului lui au fost închinați cu totul aplicării legilor și canoanelor Bisericii. Lucrările și preocupările canonice ale Prea Fericitului Patriarh JUSTINIAN sînt suficient cunoscute întregii lumi ortodoxe și autoritatea și vederile înțelepte ale Patriarhului cu privire la canoanele Bisericii l-au făcut o personalitate distinsă.

La strălucitele solemnități religioase de la Moscova, Leningrad, Kiew și Odesa, Prea Fericitul Patriarh al României a participat împreună cu ceilalți Intâistătători de Biserici; prin excelenta lui slujire preotească și prin cuvântările lui vibrând de entuziasm religios a însuflețit poporul rus care sărbătorea biruința viețuirii lui religioase; transmițând salutul Bisericii Române surori a accentuat valoarea participării reprezentanților Ortodoxiei, asigurând că nu poate lipsi din aceste adunări *Harul divin și Darul Sfântului Duh*, întrucât s-au adunat laolaltă atîția bărbați apostolici».

Asemenea mărturii vădesc încăodată prețuirea și dragostea de care se bucură Biserica Ortodoxă Română și Intâistătătorul ei, Prea Fericitul Patriarh JUSTINIAN, în rîndurile Ierarhilor și clericilor din întreaga lume ortodoxă.

REDAȚIA

**DESCHIDEREA
CURSURILOR DE INDRUMARE MISIONARĂ
PENTRU CEA DE A 26-a SESIUNE DE PREOȚI
LA INSTITUTUL TEOLOGIC UNIVERSITAR
DIN BUCUREȘTI**

La 15 mai 1956, a avut loc la Institutul Teologic Universitar din București deschiderea festivă a cursurilor de îndrumare misionară, pentru cea de a 26-a serie de preoți. Festivitatea s-a desfășurat în prezența Prea Sfințitului Episcop Theoctist Botoșăneanul, vicar patriarhal, delegat al Prea Fericitului nostru Patriarh Justinian. Au fost deasemenea de față: P. C. Pr. Petre F. Alexandru, consilier al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, D-l E. Saghin, reprezentantul Ministerului Cultelor, corpul didactic al Institutului Teologic, în frunte cu P. C. Pr. Prof. Ioan G. Coman, rectorul Institutului, protopopi, preoți și studenți.

După ce s-a intonat imnul arhieresc și «Hristos a Inviat» de către corpul preoților cursiști, sub conducerea P. C. Pr. Traian Ghica, a luat cuvîntul P. C. Pr. Prof. Ioan G. Coman, rectorul Institutului Teologic Universitar, care a subliniat importanța celui de al doilea ciclu al cursurilor de îndrumare misionară. Vorbind apoi despre experiența pe care au dobîndit-o preoții cursiști, prin frecventarea primului ciclu al acestor cursuri, P. C. Sa a amintit datoria ce revine tinerei generații de preoți de a se împoșobi «cu un entuziasm cald și luminos pentru muncă, pentru evlavie, pentru prietenie, pentru spor duhovnicesc».

«Sînteți toți preoți ai Capitalei — a spus, în continuare, P. C. Pr. Prof. I. G. Coman — și reprezentați prin aceasta, nivelul cel mai ridicat al preoțimii ortodoxe a Țării. E de dorit ca rîvna Frățiilor Voastre în muncă, în evlavie, în disciplină și în virtuți să depășească pe aceea a tuturor celorlalți preoți ai Bisericii noastre.

Preoții din Capitala Țării se cuvine să fie exemple de muncă și conștiinciozitate. În vremea noastră, cînd munca e un principiu și o lozincă sfîntă, ea e prima forță a misiunii și înălțării preoțești. Nici odată n-a fost mai actual ca astăzi vechiul îndemn pornit din mediul apostolic și monahal: «Roagă-te și muncește» (ora et labora). Dumnezeu Tatăl muncește, Mîntuitorul muncește, Sf. Duh muncește, Biserica muncește pentru a transforma lumea într-o tîndă a împărăției cerurilor. Preotul nu poate duce la mîntuire sufletele care i s-au încredințat, dacă nu le adapă cu apa vie a adevărurilor dumnezeesti și omenești care formează scara ce leagă pămîntul de cer. Preoțimea din Capitala Țării muncește realizînd opere de înaltă ținută duhovnicească și gospodărească. Această preoțime

e prima din perlele care împodobesc grumazul Patriarhiei Române. Dar, cei harnici trebuie să fie și mai harnici. După un cuvânt al Sf. Ioan Gură de Aur nu celor răi, ci celor buni li se cere să se depășească pe sine.

Dorim ca evlavia preoțimii Capitalei să fie mai caldă, mai pătrunzătoare, mai comunicativă. Revărsarea credinței preoțești în efluvii calde e o binefacere pe care credincioșii o apreciază atîta.

Disciplina și ținuta generală a preoțimii bucureștene au fost apreciate frumos de delegațiile Bisericilor ortodoxe surori cu prilejul festivităților aniversării autocefaliei și a primelor canonizări de Sfinți români în toamna trecută. Dar disciplina trebuie să se încadreze din ce în ce mai bine în simfonia generală a personalității preotului. Un preot e în ansamblul Bisericii, cum e o notă pe portativ. Un preot nedisciplinat e ca o nota falsă, sau ca un țipăt într-o simfonie».

În continuarea cuvîntării sale, P. C. Pr. Prof. Ioan G. Coman a subliniat bunele auspicii sub care se deschid aceste cursuri, amintind întărirea legăturilor dintre diferitele Biserici Ortodoxe autocefale, prin vizite reciproce, și scoțînd în evidență însemnătatea «celui mai înălțător eveniment bisericesc din țara noastră»: serbările jubiliare prilejuite de împlinirea a 70 de ani de autocefalie a Bisericii noastre, precum și marile festivități ale celor dintîi canonizări solemne de sfinți români. «Meritul principal — a spus P. C. Sa — în crearea acestei atmosfere înălțătoare și a acestui prestigiu deosebit de care se bucură Biserica noastră în soborul celorlalte Biserici Ortodoxe revine Prea Fericitului Patriarh Justinian, care nu cruță nici un efort pentru sporul și slava Bisericii noastre».

P. C. Părinte Rector și-a încheiat cuvîntarea exprimînd recunoștința corpului profesoral față de Prea Fericitul Patriarh Justinian, pentru dragostea părintească și grija permanentă ce poartă instituțiilor de cultură ale Bisericii, precum și față de D-l Acad. Prof. P. Constantinescu-Iași, Ministrul Cultelor, pentru prețiosul sprijin acordat școlilor Bisericii Ortodoxe Române.

În numele preoților cursiști a vorbit P. C. Pr. I. Brătulescu, care a subliniat bucuria și interesul cu care preoții din Capitală au răspuns chemării ce li s-a făcut de conducerea bisericească de a veni să urmeze acest al doilea ciclu al cursurilor de îndrumare misionară. Arătînd foloasele pe care le-au avut în activitatea lor pastorală toți cei care au urmat întîiul ciclu al acestor cursuri, vorbitorul a amintit bogăția de cunoștințe dobîndite și dreapta lor aplicare la viața cea de toate zilele. «Dacă adăugăm la cunoștințele transmise nouă de la catedră — a spus P. C. Sa — comunicarea de la unul la altul a experienței personale, atît de variată și totuși atît de unitară în Duh, ca și cimentarea colegialității și frăției, amenințate de izolarea pe care o aduc anii, — atunci vom înțelege că membrii Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian, au fost nu numai bine inspirați, ci au săvîrșit o lucrare unică în Ortodoxie prin aceste cursuri și prin chemarea noastră la izvorul din care ne-am adăpat tinerețea. Ne simțim din nou tineri și acesta este supremul omagiu pe care — omenește vorbind — îl putem aduce acestor reîntîlniri printre profesori și colegi, animați toți de același scop: reîmprospătarea cunoștințelor vechi, cîștigarea de cunoștințe noi, dobîndirea de elan sporit în propoveduire, prin cuvînt și faptă, a adevărurilor întru care am fost inițiați, — adevăruri care ne feresc de căderea în rutină și formalism neconvîngător».

A luat apoi cuvîntul P. S. Episcop Theoctist Botoșăneanul, vicar patriarhal, delegat al Prea Fericitului Patriarh Justinian, care a spus următoarele :

*Prea Cucernice Părinte Rector,
Domnule reprezentant al Ministerului Cultelor,
Prea Cucernici Părinți,*

Iată-vă poposind pentru a doua oară lângă această vatră de cultură teologică, spre a urma cursurile de îndrumare misionară statornicite de legiurile noastre bisericești. Sîntem pe deplin încredințați că chemarea la aceste cursuri, ce vi s-a făcut de către autoritatea bisericească, răspunde totodată și unui puternic îndemn al inimilor Cucerniciilor Voastre, care năzuiau către îmborspătarea și sporirea agonisitei intelectuale, trebuitoare împlinirii marii chemări de slujitori și preoți a lui Hristos. Sîntem, de asemenea, bucuroși să auzim, din cuvîntul rostit de P. C. Părinte Rector al Institutului Teologic, ca și din mărturia reprezentantului Cucerniciilor Voastre, că preoțimea noastră este stăpînită de dorința sinceră de a reveni cît mai des lângă această «Alma mater», care este cea mai înaltă instituție de cultură teologică a Bisericii Ortodoxe Romîne. O astfel de dorință vădește faptul că slujitorii altarelor dreptei-credințe din țara noastră sînt stăpîniți de rîvna sfîntă de a sluji lui Hristos după nepieritoarea pildă a apostolilor Săi, — și de adevărul nedesmințit că Teologia nu este o simplă îngrămădire de cunoștințe, ci este viață, trăire în duhul învățaturii Mîntuitorului nostru Iisus Hristos. Dar și viața presupune o permanentă înnoire, o neîncetată schimbare; pentru a răspunde tuturor acelor înnoiri ale vieții, fără să ne abatem de pe calea pe care ne călăuzesc dumnezeieștile învățături ale credinței noastre, noi sîntem datori să venim mereu la izvorul luminii celei adevărate, să aflăm răspunsul cel fără greșală și să ne îmbelșugăm sufletele cu lumină din lumină, spre a o împărtăși apoi păstoriților noștri.

Misiunea pe care o are de împlinit preotul cere o pregătire temeinică, minuțioasă, prisositoare, spre a putea răspunde cu cinste și îndatoririlor sale sacerdotale și misionare, dar și rostului său în viața socială. Noi nu trebuie să uităm nici o clipă cuvintele pline de înțelepciune și de dragoste, în care Prea Fericitul nostru Părinte Patriarh Justinian a înmănușchiat înalta concepție ortodoxă asupra preoției și chemarea părintească la realizarea adevăratei slujiri preoțești: «Preotul — a spus Intîistătătorul Bisericii noastre — slujește pe Hristos, slujind pe semenii săi, luminîndu-i, călăuzindu-i pe calea cea dreaptă și ajutîndu-i din toate puterile sale, în strădaniile lor spre lumină și fericire. Acesta este sensul preoției ortodoxe, al preoției adevărate: slujirea lui Dumnezeu și a poporului. Pe această cale trebuie să învățați a merge cu toții, spre a împlini poruncile Evangheliei lui Hristos» (Pentru pacea a toată lumea, p. 20). Dar, pentru a putea răspunde cu cinste acestei chemări patriarhicești, care izvorăște din însuși cuvîntul Sfintei Scripturi și din predaniile Sfintei noastre Biserici, slujitorii altarelor au datoria să învețe fără încetare, să-și sporească neîncetat comoara cunoștințelor teologice — sporindu-și în acest fel zelul apostolic al slujirii preoțești — și să nu rămînă străini de nici una dintre cuceririle științei, care îi poate ajuta în osîrdia lor de propovăduitori ai Evangheliei lui Hristos. Pilda marilor noștri dascăli, Sfinții Părinți, trebuie să însuflețească rîvna preoțimii ortodoxe întru agonisirea fără de preget a buneii învățaturi, care se poate dobîndi cu mai multă ușurință și

mai îmbelșugat, aici, în această înaltă instituție de cultură teologică. De aceea, noi sintem stăpîniți de nădejdea că, după terminarea acestor cursuri de îndrumare misionară, vă veți întoarce la parohiile Cucerniciilor Voastre cu sufletele pline de lumină nouă și cu inimile înflăcărâte de râvnă împlinirii misiunii sfinte ce vă revine, cu mai multă dragoste, cu mai multă înțelegere, cu mai multă demnitate.

Dar cursurile pe care le începeți astăzi mai au și alt rost, deopotrivă de important ca și cel al îmbogățirii cunoștințelor teologice. Noi toți sintem pătrunși de adevărul cuprins în cuvintele Prea Fericitului Patriarh Justinian, care a atras luarea aminte a preoșimii noastre că întotdeauna «credincioșii așteaptă de la preot o trăire a vieții cu adevărat creștină» și că «doresc să vadă în preotul lor întruparea adevăratei vieți evanghelice» (Ibidem, p. 183). Aici, prin slujirea Cucerniciilor Voastre la același altar, prin strădaniile unite la învățătură, prin însușirea bunelor povățuiri ce vi se dau de către distinșii profesori ai Institutului Teologic, nădăjduim să deprindeți o mai intensă trăire creștină și să cunoașteți bogăția de daruri duhovnicești pe care le aduce adevărata viață evanghelică. Sintem încredințați că în acest chip, din simfonia vieții noastre bisericești — despre care a amintit și Părintele Rector în cuvîntarea Sa — vor dispărea și acele puține note stridente, ce se mai aud uneori. Încredințarea noastră este întemeiată pe bunele rezultate înregistrate pînă acum, în urma acestor foșositoare cursuri de îndrumare misionară, de marea majoritate a preoșimii ortodoxe, care și-a sporit zelul pastoral, căpătînd o mai clară conștiință sacerdotală.

Cu atît mai triste, cu atît mai dureroase sînt acele cazuri în care administrația bisericească este obligată uneori să înregistreze și să sancționeze neînțelegeri și certuri între slujitorii aceluiași sfînt altar, sau fapte de indisciplină, nedemne de rolul și de chemarea preotului. Ce pildă poate da păstorișilor săi un preot care se ceartă, se dușmănește cu fratele său care s-a împărtășit din același potir cu el? Care este viața cu adevărat pătrunsă de fiorul poruncilor evanghelice, pe care credincioșii o pot vedea la păstorul lor duhovnicesc, — dacă acesta a smuls din inima lui floarea înmiresmată a dragostei creștine, pentru a lăsa să-i năpădească sufletul buruiana blestemată a urei, a egoismului și a vrajbei? Neînțelegerile dintre preoși sînt deopotrivă de păgubitoare și pentru slujitorii altarului, și pentru sporirea duhovnicească a obștei credincioșilor, dar și pentru întreaga noastră Biserică. Asemenea cazuri dovedesc că unii dintre preoșii noștri nu au izbutit încă să se scuture de toată zgura păcatelor trecute și să-și înnoiască sufletul prin flacăra învățăturii și a iubirii evanghelice.

Prea Cucerniciile Voastre sînteți cea dintîi serie de preoși din Capitală, chemați la al doilea ciclu de cursuri. Cred că nu ați uitat că Prea Fericitul Părinte Patriarh consideră preoșimea Capitalei drept unitatea de elită în marea oaste a preoșimii ortodoxe romîne. Această înaltă prețuire a Intîistătorului Sfintei noastre Biserici, este pentru Prea Cucerniciile Voastre, o cinste deosebită, care vă impune însă și îndatoriri deosebite. Aveți datoria să fiți exemplu de viață curată, de ținută preoțească demnă, de ascultare și slujire a lui Hristos. Și dacă cei mai mulți dintre preoșii Capitalei se străduiesc să răspundă cu vrednicie prețuirii ce li s-a adus, nu putem să trecem cu vederea gravele lipsuri ale unora, care pun mai presus interesele lor personale, decît prestigiul Bisericii. Păcatele și greșelile noastre nu trebuie ascunse, fiindcă năzuința noastră firească este să

înlăturăm păcatele și să îndreptăm greșelile; și câtă vreme ele rămân ascunse, câtă vreme ele sînt acoperite, fie de fățarnicie, fie dintr-o greșit înțeleasă confundare a preotului cu însăși Biserica, îndreptarea nu poate veni cu repeziciunea cu care este necesară. Preotul neînarmat cu armura de neînvoins a credinții și a învățaturii evanghelice poate fi ispitit de uneltirile viclene, poate fi întinat de păcat. Biserica lui Hristos, ca instituție divină, nu poate suferi întinăciune! Pentru a fi vrednici slujitori ai Bisericii pe care nici diavolul nu o poate clinti, fiindcă este zidită pe piatră trainică a jertfei Mintuitorului, — preoții sînt datori să lupte neconținut cu ispitirile, cu pornirile spre păcat, să înăbușe sămînța egoismului, a urei și să năzuiască pururea spre curățenia sufletească, spre desăvîrșire duhovnicească și spre trăirea în lumina caldă și binecuvîntată a dragostei creștine. Ei trebuie să-și desfășoare lucrarea lor sfîntă și să trăiască într-o caldă frăție și în dragoste, pentru a putea fi cu adevărat apostoli ai frăției și dragostei între toți oamenii de pe pămînt. Nici un slujitor al altarului dreptei credințe nu trebuie să uite cuvîntul Scripturii, care zice: «Dumnezeu este iubire și cel ce rămîne în iubire rămîne în Dumnezeu și Dumnezeu rămîne întru el» (I. Ioan IV, 16); dar «dacă zice cineva: iubesc pe Dumnezeu, iar pe fratele său îl urăște, mincinos este. Pentru că cel ce nu iubește pe fratele său pe care l-a văzut, — pe Dumnezeu pe care nu l-a văzut nu poate să-L iubească» (I. Ioan IV, 20). De aceea, să nu uităm nici unul dintre noi că «dragostea de Dumnezeu această este: să păzim poruncile Lui» (I Ioan V, 3); și de la Domnul nostru Iisus Hristos avem această poruncă mai mare de cît toate: «cine iubește pe Dumnezeu să iubească și pe fratele său» (I. Ioan IV, 21).

Cursurile pe care le începeți astăzi tind să vă ajute să împliniți aceste sfinte porunci, pe care Biserica noastră le propovăduiește fără încetare, de aproape două mii de ani, și pe care Cucerniciile Voastre sînteți cei dintîi îndatorați să le puneți la temelie vieții Cucerniciilor Voastre.

În țara noastră se desfășoară sub ochii noștri, o muncă plină de avînt, pentru propășirea obștească. În știință se fac cercetări imense, se obțin noi descoperiri menite să facă viața oamenilor mai ușoară, mai fericită. În uzine și pe ogoare se muncește cu însuflețire, pentru a produce cît mai multe bunuri trebuitoare unui trai îmbelșugat. Pretutindeni, pe întinsul țării noastre, răsună în aceste zile, primăvăratac imn al muncii. În toate inimile arde puternică flacăra încrederii într-o viață mai bună, mai liniștită, mai senină.

Foarte oare preotul — care este păstorul sufletesc al enoriașilor săi, să rămîna străin de acest freamăt creator, de aceste strădării și de aceste năzuințe sfinte ale fiilor săi duhovnicești? Răspunsul este limpede și se află în însăși învățătura noastră de credință: păstorul creștin trebuie să fie pururea lîngă oile sale, să le călăuzească neîncetat pe căile bine plătute lui Dumnezeu și să le ajute atunci cînd au nevoie de ajutorul lui. Preotul ortodox trebuie să se aște acolo unde prezența lui este necesară; sprijinul său trebuie să se îndrepte grabnic oriunde este cerut; sfatul și îndemnul lui trebuie să picure încredere și lumină în orice suflet în care s-au strecurat umbrele îndoielii.

Aceste îndatoriri ale preotului izvorăsc din însăși misiunea de slujitor al lui Hristos, care a trimis pe apostolii Săi în lume, ca să slujească semenilor lor, nu ca să li se slujească; ele decurg însă și din dragostea fierbinte pentru țara și poporul în mijlocul căruia își desfășoară lucrarea sa mintuitoare de suflete. În cadrul acestor cursuri, Cucerniciile Voastre

ceți desprinde — din adîncirea dumnezeștilor învățături ale Evangheliei lui Hristos — lămuririle trebuitoare pentru a răspunde acestor îndatoriri, păstrînd calea cea dreaptă a credinței noastre creștine. În acest chip veți dobîndi cea mai frumoasă răsplată pe care o poate năzui un preot: dragostea, încrederea și prețuirea credincioșilor, pe care le veți aduce, ca pe o neprihănită ofrandă, la altarul Domnului nostru Iisus Hristos. În acest chip veți dovedi Prea Fericitului nostru Patriarh Justinian că Biserica Ortodoxă Romînă — pe care o călăuzește cu înțelepciune apostolică și cu dragoste părintească Prea Fericirea Sa — are preoți vrednici, stăpîniți de conștiința înaltei lor misiuni și însufleșiți de rîvna împlinirii chemării evanghelice a slujirii lui Hristos și a semenilor.

Un indemn în plus pentru sporirea lucrării noastre găsim în înseniarea care a cuprins în ultima vreme cerul lumii întregi. Strădaniile unite ale tuturor popoarelor și oamenilor care iubesc pacea au dus la micșorarea încordării dintre state, la sporirea încrederii omenirii în apropiata instaurare a unei păci generale. Conducătorii de popoare se întîlnesc și discută cu sinceritate mijloacele de înlăturare a războaielor dintre state: În locul dușmăniei și amenințărilor, se face auzit glasul prietenesc al năzuinței spre înțelegere, spre conviețuire pașnică, spre într-ajutorare frățească. Fără îndoială că drumul acesta abia început este încă lung și poate greu de străbătut pînă la triumful deplin al păcii, — pe care Biserica lui Hristos este datoare pururea să o slujească. Așa cum preoțimea noastră a adus strădania ei vrednică de laudă la cucerirea biruințelor de pînă acum, — tot astfel ea trebuie să ajute și de acum înainte la zidirea păcii după care insetează omenirea. Să ne amintim mereu cuvintele Prea Fericitului nostru Părinte Patriarh Justinian, care ne-a arătat că «prin lupta pentru sădirea păcii între noi, în mijlocul poporului nostru și pretutindeni în lume, noi nu facem decît să îndeplinim misiunea noastră sfîntă de propovăduitori ai păcii, ca ucenici ai Domnului păcii». (Ibidem, p. 185). Și pentru împlinirea acestei îndatoriri, vom cîștiga puteri noi și nouă însuflețire din comoara de învățături pe care le vom agonisi în acest scurt popas lîngă Iocarul culturii noastre teologice.

Deschizînd aceste cursuri de îndrumare misionară pentru cea de a 26-a serie de preoți, vă aduc tuturor binecuvîntarea Prea Fericitului Patriarh, asigurînd pe Profesori de același binevoitor sprijin din partea Institutătorului Bisericii Ortodoxe Romîne, care prețuiește strădaniile cărturărăști ce se depun aici, și îndemnînd cu părintească dragoste pe Prea Cucernicii Preoți cursiști să folosească fiecare clipă spre îmbogățirea cunoștințelor și spre sporirea lor duhovnicească.

De asemenea, în numele Prea Fericitului Părinte Justinian, Patriarhul nostru, aducem mulțumiri Ministerului Cultelor pentru sprijinul acordat școlii noastre și-l asigurăm că în inimile preoțimii ortodoxe arde flacăra celui mai curat patriotism și dorința puternică de a sprijini toate inițiativele menite să asigure propășirea poporului și înălțarea patriei.

Vă urez tuturor spor la muncă și rog pe «Dumnezeul păcii, cel ce prin sîngele veșnicului legămînt a sculat din morți pe Păstorul cel mare al oilor, pe Domnul nostru Iisus, să vă întărească în orice lucru bun, ca să faceți voia Lui și să lucreze în noi ceea ce este bine plăcut în fața Lui, prin Iisus Hristos, căruia fie mărire în vecii vecilor. Amin!» (Eвреї XIII, 20—21).

NOUL ARHIEPISCOP AL BISERICII ORTODOXE DIN GRECIA

În amintirea creștinilor din lumea întreagă și cu deosebire în aceea a ortodocșilor e încă proaspătă durerea Bisericii Ortodoxe din Grecia de a fi pierdut, prin trecerea la cele veșnice, pe Întâistătorul ei, Arhiepiscopul Spiridon. Personalitate distinsă, cu deosebite calități de conducător, Arhiepiscopul Spiridon a lăsat un gol care se cerea împlinit cu un Ierarh de cel puțin egală valoare, pentru promovarea vieții bisericești din Grecia.

Revista «Apostolos Pavlos» din aprilie 1956 ne-a adus îmbucurătoarea veste că sfânta mîhnire a Ierarhilor, clerului și credincioșilor din Biserica Greciei s-a preschimbat într-o tot atît de sfîntă bucurie, prin alegerea și înscăunarea Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Dorotei, ca Arhiepiscop al Atenei și a toată Grecia.

Festivitatea intronizării a avut loc la 1 aprilie 1956, în Catedrala din Atena, păstrătoarea moaștelor Sfîntului Grigorie al VI-lea, Patriarhul Constantinopolului. În fața unei mulțimi impresionante de credincioși, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Desisaniu a săvîrșit slujba Sfintei Liturghii și Te-Deum-ul, la care au participat, pe lîngă noul ales, reprezentanții de seamă ai statului grec, șefii cultelor din Grecia și Exarhul Sfîntului Mormînt. După citirea actului sinodal de alegere și a Decretului de recunoaștere, înaltul prelat a primit cîrja arhipăstorească și a fost salutat de credincioși cu tradiționalul strigăt: axios, axios!

Vestea alegerii noului Arhiepiscop al Atenei și a toată Grecia a fost adusă la cunoștința Prea Fericitului nostru Patriarh Justinian de însuși Înalt Prea Sfințitul Dorotei, prin următoarea scrisoare irenică:

SFINTUL SINOD AL GRECIEI

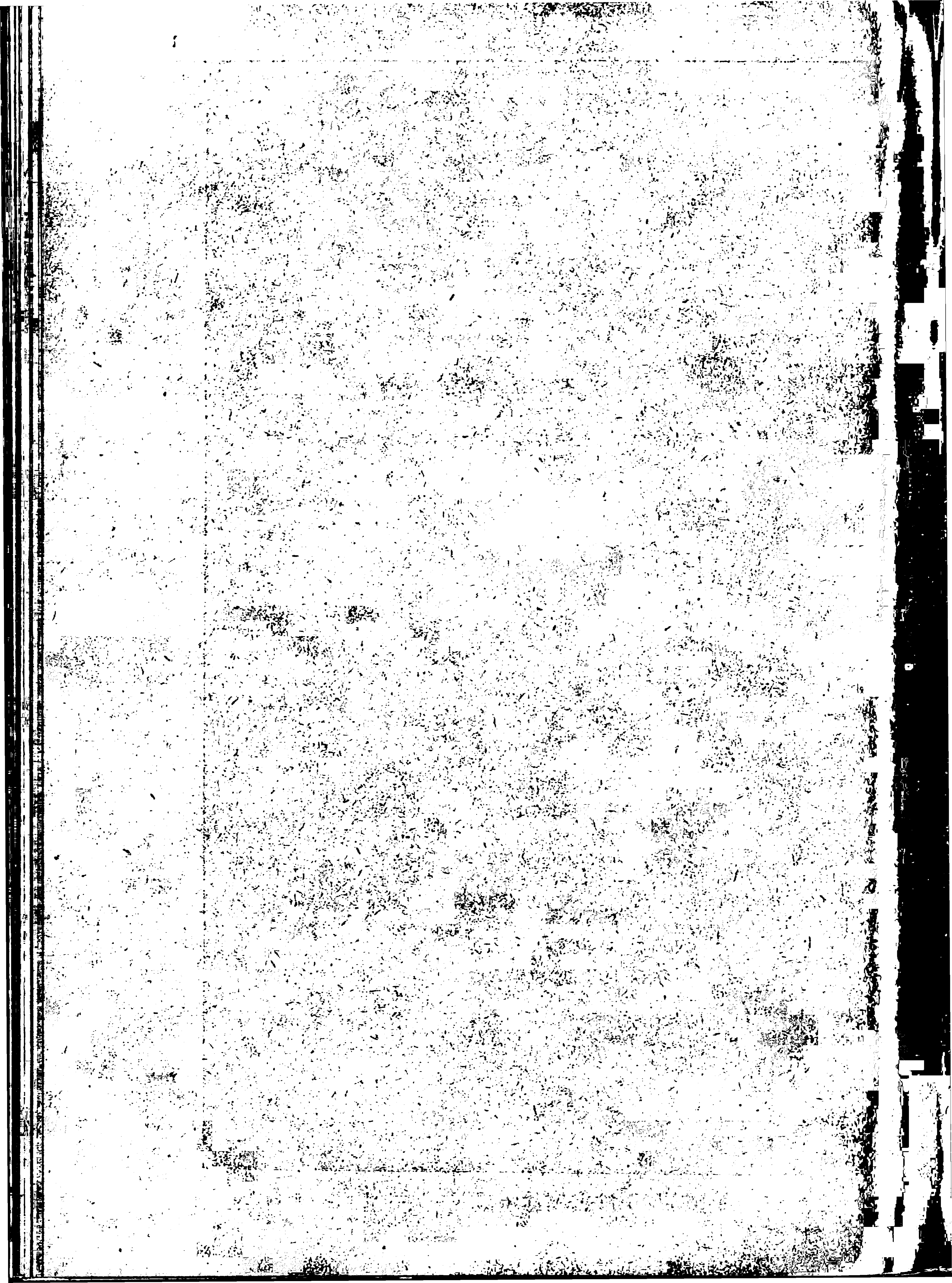
Nr. 873

Prea Fericite Patriarh al Romîniei, Locțiitor al Cezareii Capadociei, Mitropolit al Ungro-Vlahiei și Arhiepiscop al Bucureștilor, iubit frate în Hristos și împreună slujitor, Părinte Justinian, îmbrățișînd pe Prea Fericirea Voastră în Domnul prea plăcut vă salutăm.

Intemeietorul și Conducătorul Bisericii, Domnul nostru Iisus Hristos, zidind-o pe piatra cea neclintită a credinței, a lăsat sfinților Săi ucenici și apostoli puterea de a așeza urmași ai lor la conducerea ei, arătate în întreta Lui vrednicie, adică de Arhieru, de Rege și de Invățător, pentru ca în chip sigur și în veci să se săvîrșească sfințirea și mîntuirea credin-

I. P. S. Dorotheos, noul Arhiepiscop al Atenei și a toată Grecia.

cioșilor, iar Biserica, pe care a mîntuit-o cu însuși sîngele Său, să rămînă în veac stîlp și întărire a adevărului.

Acestei rîndueli a succesiunii fericiților urmași ai Sfinților Apostoli urmînd, Biserica cea Una, Sfîntă, Sobornicească și Apostolească din lume, cea împărțită în părți de sine stătătoare, dar păstrînd întreagă credința, învățătura și cultul și neschimbînd nici o cirtă sau iotă din sfîntul depozit încredințat ei, de cîte ori era lipsită de Intîistătătorii ei, fie din cauza trecerii la locașurile cele veșnice, fie din cauza demisiei lor sau altfel, proceda la succesiunea lor canonică, punînd păstori turmei și lumină în sfeșnic.

Acestei reguli comune și sfinte a urmat și Sfînta Biserică Autocefală a Greciei. Aceasta a fost lipsită de curînd de Intîistătătorul ei, în veci pomenitul arhiepiscop al Atenei și a toată Grecia, D. D. Spiridon, cel din Ianina, chemat la Dătătorul vieții și al morții în viața cealaltă, la 21 martie din acest an.

Drept aceea s-a întrunit Sfîntul Sinod al Inalt Prea Sfințiților și iubiților în Hristos frați Mitropoliți, așa cum poruncește Statutul acestei Biserici.

Invocînd acest Sfînt Sinod al Ierarhiei Bisericii Greciei luminarea Prea Sfîntului Duh, ne-a ales pe noi, la 29 a numitei luni, cu voturi canonice, Arhiepiscop al Atenei și a toată Grecia și Președinte al său; făcîndu-se în aceeași zi și înștiințarea noastră, iar înscăunarea noastră făcîndu-se după confirmarea noastră legală înaintea Regelui, cu bucurie și în cîntări către Dătătorul a tot binele, la 1 ale acestei luni, în biserica catedrală a Atenei.

Înălțînd neîntreput slavă Binefăcătorului Dumnezeu Celui care a binevoit așa cu noi, și plecînd cu smerenie înaintea Proniei Lui grumazul suiletului și al trupului, Vă facem comunicare canonică prin această scrisoare a noastră și dorim a vă aduce la cunoștință cele de mai sus făcute la noi și a Vă spune cu iubire frățească, că vom depune toată rîvna și puterea spre a păstra neclintită legătura dragostei în Hristos cu Sfînta Voastră Biserică și cu celelalte Biserici, bine știind că nimic nu este mai tare pe pămînt decît dragostea Bisericilor și mai mîntuitor pentru ele și pentru popoarele creștine.

Vă înștiințăm mai departe, că nu vom cruța nici o osteneală întru a promova drepturile Bisericii noastre și a ținti la propășirea creștinească a credincioșilor ei și la toată îmbunătățirea și propășirea sfințitului cler, privind la Mîntuitorul Hristos cel care întărește slăbiciunea omenească și invocînd puterea Lui dumnezeiască pentru lucrul cel greu ce ne-a încredințat.

Iar Dumnezeuul dragostei și al păcii să dea la toată Sfînta Sa Biserică cea din lume sfîntă binecuvîntare și putere și har, spre binele tuturor celor ce locuiesc pe fața pămîntului.

Al Prea Fericii Voastre Iubit Frate în Hristos și cu totul devotat,

† *DOROTHEOS al Atenei*

Atena, 12 aprilie 1965.

Prea Fericitul Patriarh Justinian a trimis noului Intîistătător al Bisericii Ortodoxe din Grecia următoarea scrisoare de răspuns :

PATRIARHIA ROMINA

-Nr. 355

Prea Fericirea Voastră, Prea Fericite Arhiepiscop al Atenei și a toată Grecia, Președinte al Sfîntului Sinod al Bisericii Autocefale a Eladei, Iubite Frate întru Hristos și împreună slujitor, Părinte Dorothee, îmbrățișînd cu dragoste pe Prea Fericirea Voastră, din inimă Vă salutăm.

Am primit scrisoarea cu nr. 873 din 12 aprilie 1956, prin care ne faceți comunicare canonică de alegerea Prea Fericirii Voastre — de către Sfîntul Sinod al ierarhiei Bisericii Greciei, cu voturi canonice, în ziua de 29 martie a. c. — ca Arhiepiscop al Atenei și a toată Grecia și Președinte al Sfîntului Sinod, precum și de înscăunarea săvîrșită cu rînduiala cuvenită, în ziua de 1 aprilie, în catedrala Atenei.

Luînd act de comunicarea frățească făcută și dînd expresie bucuriei noastre pentru vestea bună ce ne-ați împărtășit, Noi și Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne, preamărim, împreună cu Prea Fericirea Voastră și Sfîntul Sinod Elen, pe Mîntuitorul Hristos pentru deosebita purtare de grijă ce a arătat Bisericii surori a Eladei, că nu a lăsat-o să simtă vreme îndelungată greutatea văduviei, ci la numai opt zile de la stingerea din viață a Fericitului întru pomenire, Venerabilul Arhiepiscop Spiridon, a îngăduit să se aprindă o nouă lumină în sfeșnicul elen al Ortodoxiei și să rînduiască un vrednic urmaș pe istoricul tron arhiepiscopal al Atenei.

Bucuria noastră este sporită de plăcutele mărturii, cu care însoțiți comunicarea frățească a Prea Fericirii Voastre, că veți depune toată rîvna și puterea, spre a păstra neclintită legătura dragostei în Hristos cu Sfînta noastră Biserică și cu celelalte Biserici și că nu veți cruța nici o osteneală întru promovarea drepturilor Bisericii Voastre, întru propășirea creștinească a credincioșilor ei și întru îmbunătățirea și prosperarea sfințitului ei cler.

De aceea, în numele Nostru personal și în numele Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne, exprimăm Prea Fericirii Voastre frățești felicitări pentru revărsarea aceasta de har peste har ce s-a făcut de Mîntuitorul Iisus Hristos asupra persoanei Prea Fericirii Voastre și în rugăciunile Noastre vom pomeni cu dragoste numele Prea Fericirii Voastre în rîndul marilor ierarhi ai Bisericilor Ortodoxe surori de pretutindeni, ca să fiți întărit cu putere sufletească și trupească și cu viață îndelungată pentru împlinirea înaltei chemări de părinte sufletesc și conducător al clérului și credincioșilor Sfintei Biserici a Eladei, pentru sporul lor duhovnicesc și pentru întărirea Sfintei Ortodoxii.

Iar la dragostea Prea Fericirii Voastre și la hotărîrea de a păstra și întări legătura frățească cu Biserica noastră Ortodoxă Romînă, răspundem din tot sufletul cu aceeași dragoste și hotărîre, de a folosi în viitor toate mijloacele și toate prilejurile ce ne vor fi inspirate de Mîntuitorul Hristos pentru a face să fie tot mai rodnice legăturile frățești dintre Bisericile

noastre surori, ca astfel în unire desăvârșită, toate la un loc, să-și poată împlini sfânta misiune încredințată de Intemeietorul Bisericii creștine.

Imbrățișându-Vă cu dragoste frățescă, rămînem al Prea Fericirii Voastre iubitor frate și împreună liturghisitor întru Hristos cel Inviat.

† JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÂNIEI

30 mai 1956

*

Bucuria exprimată de Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian este întemciată și pe faptul că această alegere reprezintă un real câștig pentru Biserica Ortodoxă din Grecia. La vîrsta respectabilă de 68 de ani, Inalt Prea Sfințitul Dorothei se înfățișează întregii lumi ortodoxe ca o personalitate viguroasă și bine definită în cîmpul administrației și culturii bisericești.

Născut la 1888, în insula Hydra, ca fiu al unui marinar de modestă condiție materială, tînărul Dorothei Cottaras a răzbătut greu către biruințele de mai tîrziu, luptîndu-se cu sărăcia, înstrăinarea și nevoițele vieții călugărești. Vădind însușiri deosebite în slujire și studiu, a primit de foarte tînăr hirotonia în diacon, după care a plecat la Leipzig, în Germania, unde a studiat filozofia. Pentru a-și termina aceste studii, a fost nevoit să muncească din greu, în afara orelor de studiu, ca unul ce nu avea îndestulătoare mijloace pentru întreținere.

Diplomat al Facultăților de Teologie și Drept din Atena, înzestrat cu o cultură bogată și variată, Dorothei Cottaras a fost hirotonit ca Mitropolit de Kytira în anul 1922, deci în vîrstă de numai 34 de ani. Aci a păstorit pînă în 1936 cînd a devenit Mitropolit de Larisa și Platamon, demnitate din care, în primăvara acestui an, a fost chemat pe cea mai înaltă treaptă a ierarhiei grecești.

Intîiul stătător al Bisericii Ortodoxe din Grecia vine cu o zestre sufletească din cele mai bogate. Orator distins, este și un puternic apologet al Ortodoxiei. În administrația bisericească e mult ajutat de perfecta cunoaștere a legilor bisericești și civile. Desfășurînd o intensă activitate publicistică, e cunoscut drept cel mai fecund cărturar dintre mitropoliții greci; studiile sale tipărite, în număr de peste patruzeci, se caracterizează prin profunzimea gîndirii și claritatea stilului.

Inalt Prea Sfințitul Dorothei întrupează și un strălucit exemplu al iubirii de oameni. Activitatea sa filantropică, izvorîată din fondul convingerilor creștine, a aliniat multe suferințe, uneori implicînd chiar riscuri personale. Mitropolitul Damaschin mărturisește că, în 1942, pe cînd se găsea internat în lagărul german din Larisa, a fost obiectul unui impresionant gest din partea Inalt Prea Sfințitului Dorothei, care, bolnav fiind și neputînd să-l cerceteze personal, i-a trimis un rînd de odăjdii, obiectele necesare săvîrșirii cultului divin, precum și hrană.

Cu un asemenea Ierarh în fruntea ei, Biserica Ortodoxă din Grecia are toate motivele să se bucure și să militeze pentru o efectivă iubire între toți oamenii de pe glob.

Revista noastră împărtășește din plin bucuria credincioșilor ortodocși din Grecia și urează noului Arhipăstor bună sporire în lucrarea sa duhovnicească, întru îndelungare de zile.

REDACTIA

CANONIZAREA SFINTULUI NICODIM AGHIORITUL

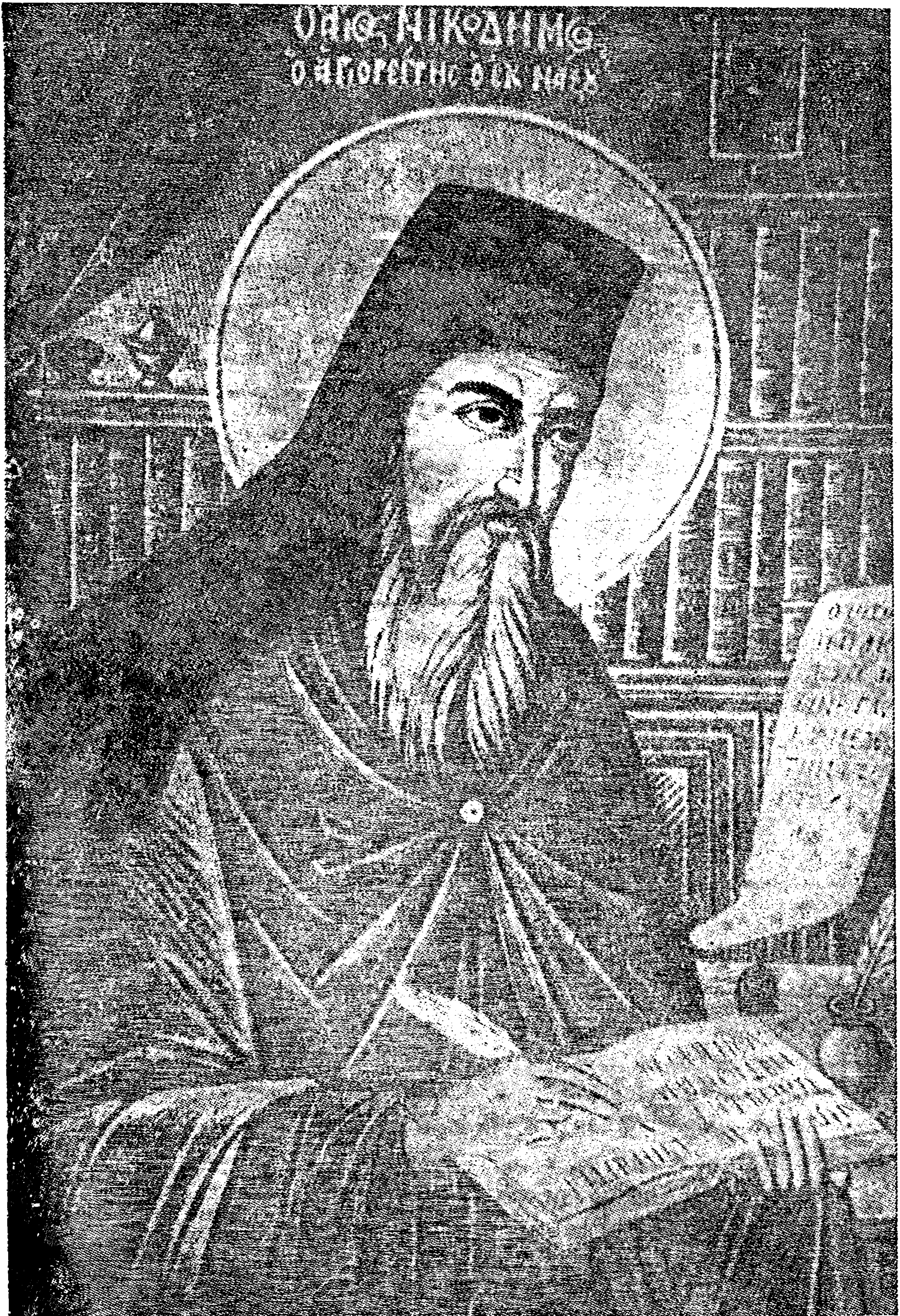
Izvorul sfințeniei, care se revarsă în valuri abundente din harul cel a toate sfințitor al Prea Sfântului Duh, a adăpat încă de la începutul Bisericii creștine și va adăpa pînă la sfîrșitul veacurilor, cu apele sale sfințitoare mădularele trupului Bisericii, făcîndu-le să se arate, după cum zice Psalmistul, ca niște copaci sădiți la izvoarele apelor, care dau la vreme roada lor. Setea după sfințenie este o sete nepotolită: cu cît se adapă cineva mai mult din ea, cu atît însetează și mai tare. Hrana aceasta duhovnicească a credinciosului îl face să capete încetul cu încetul «asemănarea cu Dumnezeu» și să ajungă pînă la «măsura staturii lui Hristo», cu gîndirea, cu simțirea și cu fapta.

Biserica a deosebit încă de la început din marea masă a credinciosilor săi pe aceia care, în dorul lor după Dumnezeu, au strălucit întocmai ca niște luceferi pe firmamentul său și i-a așezat ca exemple vii înaintea tuturor, arătînd cu aceasta că învățătura Dumnezeescului său Intemeietor este o învățătură care poate fi trăită cu adevărat de oricine voiește să o trăiască și că drumul către împărăția cerurilor este un drum deschis, pe care se poate înainta sigur și hotărît, cu toate piedecile, cu toate ispitele și cu toate valurile vieții.

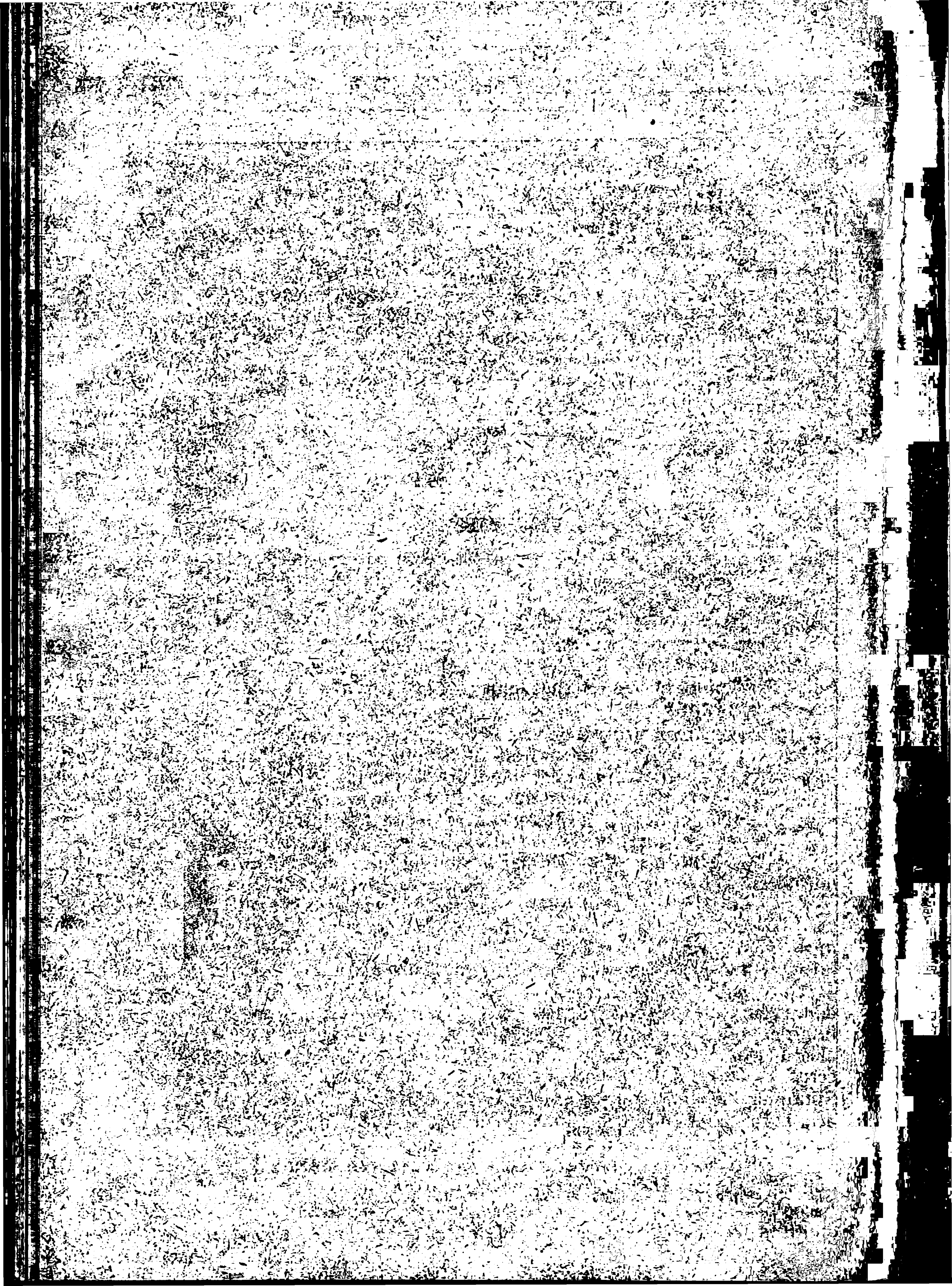
Considerată din punctul acesta de vedere canonizarea sfinților, adică trecerea lor în ceata celor aleși ai Bisericii și a celor bineplăcuți lui Dumnezeu, îndeplinește în Biserică un rol pedagogic dintre cele mai de seamă. Biserica nu creiază sfinți; ea doar îi recunoaște, după o cercetare prealabilă și atentă a vieții lor și a harului dumnezeesc de care s-au învrednicit în această viață, a faptelor minunate pe care le-au făcut în mijlocul semenilor lor, a morții lor și a faptelor minunate pe care de multe ori moaștele lor le-au săvîrșit după pristăvirea lor din viață, ca o mărturie a buneivoințe dumnezeesti de care s-au învrednicit.

Dreptul Bisericii de a «arăta» pe sfinți, de a trece deci numele lor în catalogul sfinților săi, de a-i pune înaintea credincioșilor ca pilde vrednice de urmat și ca purtători plini de îndrăzneală ai rugăciunilor lor către Dumnezeu, de a le alcătui cîntări de laudă, de a le hotărî zile de pomenire, de a introduce slujbele lor în cărțile de cult și de a trece viețile lor în sinaxarele Bisericii este un drept pe care nici o minte cu judecată nu-l poate tăgădui. Biserica face acest lucru prin autoritatea ei canonică cea mai înaltă — sinodul —, iar hotărîrile Bisericii sînt obligatorii pentru toți fiii săi adevărați.

Sînt cunoscute împrejurările în care Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne a hotărît înscrierea în catalogul sfinților a unui număr de mucenici, mărturisitori și cuvioși romîni, care s-au pristăvit într-un miros de bună mireasmă duhovnicească. Sînt încă vii în amintirea cle-

Sfântul Nicodim Aghioritul.

ricilor și credincioșilor noștri, slujbele religioase ale proclamării solemne a canonizării lor, care au avut loc în toamna anului trecut. Dar, pentru a sublinia unitatea care există în întreaga Biserică Ortodoxă și din punctul de vedere al canonizării sfinților și pentru a aduce, în același timp, la cunoștința cititorilor noștri și faptul că una dintre figurile cele mai de seamă ale monahismului ortodox de la sfârșitul sec. XVIII-lea și începutul sec. XIX-lea, Nicodim Aghioritul a fost trecut nu de mult de către Patriarhia Ecumenică în catalogul sfinților Bisericii Ortodoxe a Răsăritului, fiind așezat în felul acesta în locul bine meritat și prin viața și prin strădaniile și prin osîrdia dar și prin realizările sale, — publicăm mai jos actul sinodal prin care s-a făcut trecerea lui în ceata sfinților, cum și solemnitățile care au avut loc cu prilejul celei dintîi prăsnuirii a amintirii lui.

La 31 mai 1955 Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Athenagoras, împreună cu ierarhii care alcătuiesc Sfîntul Sinod din jurul său, au dat următorul act sinodal:

«Athenagoras, din mila lui Dumnezeu Arhiepiscop al Constantinopolului — Roma cea Nouă — și Patriarh ecumenic.

Este un lucru cuvios și plin de folos pentru credincioșii Bisericii de a se arăta plini de evlavie, a cinsti și a comemora prin slujbe anuale și prin imne de laudă pe cei ce s-au distins în viața lor trupească prin fapte virtuozose: pe deoparte pentru că lauda care se dă celor ce trăiesc în chip virtuos se îndreaptă către Insuși Dumnezeu, de la care se revarsă toată virtutea asupra oamenilor, așa cum grăiește undeva Grigorie cel supranumit cu numele Teologiei, iar pe de altă parte pentru că lauda celor bune înflăcărează și îndeamnă pe cei ușurateci și zăbavnici spre săvîrșirea virtuții.

Deci, deoarece prin asemenea fapte virtuozose de seamă se distinge și Nicodim Aghioritul, care a trăit în Sfîntul Munte, mai întîi în sfînta împărătească și stavropighială minăstire Dionisiu, în care a și primit schima monahală, iar mai tîrziu în sfînta împărătească, patriarhală și stavropighială minăstire a Marei Lavre și în alte părți, care prin cuvioșia și sfințenia vieții s-a arătat chip al viețuirii celei după Hristos și imagine a virtuții celei vii, iar prin mulțimea de scrieri ortodoxe și folositoare de suflet s-a arătat și a slujit ca învățător al Bisericii și al credincioșilor creștini, Smerenia noastră, împreună cu Inalt Prea Sfințitii și Prea Venerații Mitropoliți din jurul nostru, iubiții noștri frați intru Duhul Sfînt și împreună slujitori, privind la viețuirea lui cea bine plăcută lui Dumnezeu și la faptele și la realizările lui și purtînd grijă de folosul comun al credincioșilor, iar pe de altă parte ținînd seamă și de cele arătate în referatul său către Marea Biserică, pe care în numele tuturor prea cuvioșilor monahi care se nevoiesc în Sfîntul Munte, l-a alcătuit lavriotul gheronte Anania, de la Chilia din Caryes, și care a cerut ca ziua de comemorare a morții lui să fie așezată în cinstea Sfîntului; urmînd potrivit cu obiceiul comun al Bisericii, de comun acord cu dumnezeestii părinți dinaintea noastră, făcut-am cunoscut ca sa se atribue lui cinstirea cuvenită bărbaților celor sfinți.

Pentru aceasta hotărîm în chip sinodal și dispunem și poruncim în duh ca de acum înainte și pînă la sfîrșitul veacurilor și în Sfîntul Munte Nicodim Aghioritul să fie numărat laolaltă cu bărbații cei cuvioși și sfinți ai Bisericii, cinstindu-se cu slujbe și pomeniri anuale și să fie

sărbătorit cu imne de laudă în ziua de 14 iulie, întru care în fericire s-a mutat către Domnul.

Spre dovadă și încredințare despre aceasta s-a făcut și acest act patriarhal și sinodal trecut și semnat în această condică a Sfintei lui Hristos Mari Biserici, trimițându-se la fel și neschimbat către Sfântul Sobor al Sfântului Munte, pentru a fi așezat în arhiva de acolo.

În anul mîntuirii 1955 luna mai, 31 zile.

Athenagoras, Patriarhul Constantinopolului

Thomas al Chalcedonului

Dorotei al Prinkiponisului

Constantin al Irinupolei

Iacob al Iconiului

Ieronim al Rodopolei

Iacob al Decrelor

Leontios al Theodoropolei

Maxim al Sardelor

Meliton al Imbrului și Tenedosului

Iacob al Filadelfiei.

Hotărîrea Sfîntului Sinod al Patriarhiei Ecumenice a fost întîmpinată cu vie recunoștință de întreaga creștinătate ortodoxă, care timp de peste 150 ani s-a hrănit cu scrierile ziditoare de suflet ale acestui cuvios Părinte. În ziua de 14 iulie 1955 pomenirea sfîntului a fost sărbătorită pretutindeni în bisericile de limbă greacă, dar ea s-a sărbătorit cu solemnitate deosebită la Caryes, capitala Sfîntului Munte.

Încă din ziua de 2 iulie 1955 Sfîntul Sobor de la Caryes a luat hotărîrea de a chema toate minăstirile și schiturile din Sfîntul Munte să ia parte la cea dintîi sărbătorire a sfîntului, fixată prin hotărîrea sinodală patriarhală pentru ziua de 14 iulie.

Cu începere din ziua de 12 iulie mulțime de oaspeți au sosit la Caryes: stareți și întîistătători ai minăstirilor din Sfîntul Munte, delegații de monahi din partea schiturilor, cum și clerici și credincioși nenumărați din afară de Sfîntul Munte. Din partea Patriarhiei Ecumenice a participat o delegație formată din II. PP. SS. Mitropoliți Iacob al Decrelor și Ieronim al Rodopolei.

Delegația patriarhală a fost întîmpinată în Caryes în ziua de 13 iulie la orele 8 dimineața de toți cei de față, în sunetul tuturor clopotelor din capitala Sfîntului Munte, în fața metocului minăstirii Ivion, de unde s-au îndreptat cu toții către casa Sfîntului Sobor, unde I. P. S. Mitropolit al Decrelor a îmbrăcat mantia arhierescă și intrînd în sala cea mare a Sfîntului Sobor, delegația patriarhală a luat loc deoparte și de alta a renumitei icoane a Maicii Domnului «Axion Estin», lîngă care se găsea și capul Sfîntului Nicodim Aghioritul.

A urmat o scurtă slujbă religioasă, la sfîrșitul căreia primul secretar al Sfîntului Sobor a dat citire scrisorii de împuternicire cu care fusese încredințată delegația patriarhală de a reprezenta Patriarhia Ecumenică la sărbătorirea celei dintîi prăznuiri a amintirii sfîntului. După aceasta delegația patriarhală a fost salutată în numele Sfîntului Sobor de către reprezentantul Marei Lavre, proigumenul Nicandru, căruia i-a răspuns în cuvinte mișcătoare I. P. S. Mitropolit al Decrelor.

Slujba propriu zisă a prăznuirii Sfîntului Nicodim Aghioritul a început la orele trei după amiază. S-a format o procesiune care în sunetul clopotelor și în melodiile armonioase ale cîntăreților a pornit de la casa Sfîntului Sobor către metocul minăstirii Vatoped, unde se găsea loc mai larg, deoarece biserica principală a Sfîntului Sobor se afla în reparație. În fața bisericii Sfîntului Sobor procesiunea se oprește pentru prima

oară, iar I. P. S. Mitropolit al Decrelor se roagă: «pentru Arhiepiscopul nostru Athenagora...», «pentru pururea pomeniții împărații noștri Nichifor și Ioan... ctitorii bisericii Sfântului Sobor», în care dealungul veacurilor s-au înălțat atâtea slujbe către Dumnezeu, în care s-au îmbisericit atîția monahi și însuși Sfântul Nicodim fusese tuns ca monah.

Procesiunea se oprește în fața bisericii metocului mînăstirii Vatoped, unde se face slujba Vecerniei celei Mari, iar mai tîrziu, la orele două din noapte slujba Utreniei, după obiceiul bizantin îndătinat în Sfântul Munte.

A doua zi, la Sfînta Liturghie, după citirea Sfintei Evanghelii, cel dintîi dintre preoți dă citire actului sinodal patriarhal de canonizare a Sfîntului Nicodim Aghioritul. Sfînta Liturghie continuă după aceea, iar la terminarea ei procesiunea se înapoiază la casa Sfîntului Sobor, unde a avut loc o recepție, în timpul căreia I. P. S. Mitropolit al Decrelor, într-o înălțătoare cuvîntare a subliniat însemnătatea pentru Ortodoxie a Sfîntului Munte ca centru de cultură și ca chivot de valori morale universale.

Cea dintîi prăznuire solemnă a amintirii Sfîntului Nicodim Aghioritul a fost încheiată printr-o lungă și documentată cuvîntare de către arhimandritul Gavriil, igumenul mînăstirii Dionisiu și raportorul Sfîntului Sobor. Vorbitorul a căutat printre altele, să explice de ce abia acum s-a făcut de către autoritatea bisericească trecerea Sfîntului Nicodim Aghioritul în catalogul sfinților: «Este spre cinstea cea mare și spre slava cea neveștejită a Bisericii noastre, că ea nu se grăbește să treacă la acte de canonizare și de sfințire, ci lasă cu îndelungă răbdare în seama timpului care pe toate le lămurește, ca acela să clarifice negura unor eventuale prejudecăți și ca el să limpezească atmosfera de sentimentalități personale. Sfînta noastră Biserică știe să aștepte în chip evanghelic vremea cuvenită, pentru ca să cunoască arborele după roadă și ține seamă de judecățile gîndirii comune, ca și odinioară Domnul, cînd întreba pe ucenicii Săi: «cine zic oamenii că sînt?» Aceasta este poziția cea vrednică de laudă a Bisericii noastre, aceasta este măsura cea exactă și infailibilă a judecăților sale, acesta este motivul întîrzierii întru totul justificată a orînduirii bisericești a amintirii Cuviosului Părintelui nostru Nicodim».

Arhimandritul Gavriil a vorbit apoi pe larg despre viața, activitatea și însemnătatea sfîntului Nicodim Aghioritul din punctul de vedere al trăirii monahale, punctîndu-și cuvîntarea sa cu accente de profund lirism. Desprindem dintre altele, tot atît de frumoase și de înălțătoare, următorul pasagiu: «Nicodim Aghioritul este monahul virtuos, marele învățător, săracul, ascetul, cel bogat întru înțelepciune, cel sever întru nevoie și dulce întru învățătură, marele filozof al trăirii noastre monahale, înțeleptul învățător și conducător al vieții celei după Dumnezeu, cel ce a stărui în chip deosebit în ceea ce privește viețuirea noastră și s-a cufundat mai mult decît toți în înțelegere și în viziune, în pătrunderea în cele mai dinlăuntru ale sufletului aghioritic și care cu harul lui Hristos a recomandat cele trebuitoare pentru vindecarea celor bolnavi sufletește, și cele cuvenite celor ce se luptă pe calea nevoițelor monahicești. Nicodim, adîncul vizionar al exercițiilor spirituale în lupta cu trupul, cu lumea și cu diavolul, este dintre ostașii lui Hristos, luptătorul cel neînvins, marele tîlcuitor și scriitor, noul dascăl ecumenic.

«Scrierile tuturor Părinților noștri, iubiți frați, au influență asupra societății creștine, dar scrierile duhovnicești ale învățătorului acestuia: Războiul cel nevăzut, Scara cea nouă și altele pe cât de multe pe atât de folositoare, cu simplitatea lor, cu dulceața lor, cu adînca lor cugetare și cu analiza lor minuțioasă întocmai ca niște scrieri actuale vorbesc îndată și de-a dreptul sufletului poporului nostru, cel atât de ostenit duhovnicește azi».

Sfântul Nicodim Aghioritul, numit mai înainte de primirea shimei monahale Nicolae Callivurțis, s-a născut în insula Naxos, în anul 1748. A învățat mai întâi în Naxos, apoi, la vârsta de 16 ani a fost dus la Școala Evanghelică din Smirna. Intors în patria lui, el a venit în contact cu o seamă de călugări de la Sfântul Munte, care i-au aprins în suflet dragostea de viață monahală. Dorul lui după acest fel de viață i l-a dezvoltat și mai mult bătrînul Silvestru, din insula Ydra. Către anul 1775 Nicodim s-a dus la Sfântul Munte, la mînăstirea Dionisiu, unde a fost tuns în monahism și unde a fost numit anagnost și secretar al mînăstirii. La anul 1777 a început revizuirea și cercetarea unor scrieri de zidire sufletească, după care a început el însuși să scrie lucrări ziditoare de suflet. A revizuit *Filocalia*, *Everghetions*, *Despre sînta și dumnezeiască cuminecare cea neîntreruptă* și a transcris cartea în versuri *Codice Alfabitos* a sfîntului Meletie Mărturisitorul. Mai tîrziu a compus *Symvoulitikonul*, *Războiul nevăzut*, *Exomologhitariul*, *Exerciții Spirituale și Hristoitia*. A corectat și înfrumusețat cartea *Sf. Simeon Noul Teolog*, a înfrumusețat *Cîntările Prohodului* și *Evhologiul*. A îmbogățit *Culegerea de sinaxare* și a tilcuit *Regulele sărbătorilor împărătești și ale Sfintei Născătoare de Dumnezeu*. A alcătuit *Slujba și viața Sf. Fanurie*, etc., etc.

A suferit multe neazuri de pe urma unor monahi plini de invidie și de rea voință. A fost învinuit de erezie, dar s-a apărat printr-o *Mărturisire de credință* și apoi printr-o *Apologie*. Pînă în cele din urmă dreapta credință a Sf. Nicodim a triumfat. La 13 aprilie 1807 egumenii celor douăzeci de mînăstiri din Sfântul Munte au recunoscut în scris curăția credinței Sfîntului Nicodim.

Secătuit de vlagă în urma ascezei aspre, obosit de munca intelectuală pe care a desfășurat-o cu atîta vigoare și mai ales cu sufletul mîhnit de răutatea unora dintre frații monahi din Sfîntul Munte, dar cu încredințarea că «lupta cea bună a luptat», Sfîntul Nicodim Aghioritul și-a dat obștescul sfîrșit, în pace, ca un ales al Domnului, numai în vîrstă de 60 ani, la 14 iulie 1809, în chilia din Caryes, numită Scurti.

Viața și nevoițele Sfîntului Nicodim au fost scrise de fratele său întru Hristos, Eftimie Ieromonahul. Un studiu asupra Sfîntului Nicodim Aghioritul s-a publicat în Revista «Biserica Ortodoxă Română» an LIX (1941) nr. 1—2 (ian.-febr.), de D. V. Economidis.

Preotul OLIMP N. CACIULA

INFIINȚAREA EPISCOPIEI ORTODOXE AUTONOME DIN CHINA

Cu privire la starea și dezvoltarea vieții ortodoxe în țările din extremul orient, s-a scris în paginile revistei «Ortodoxia».*) În cele ce urmează ne propunem a prezenta câteva noi date asupra situației bisericești ortodoxe din China, unde de curînd au avut loc însemnate prefaceri bisericești.

După relatările organului oficial «Tzerkovnîi Listok» (nr. 188/1955, nr. 191/1955 și nr. 193/1956), al eparhiei ortodoxe din Shanghai, editat în limba rusă, în cursul anului trecut, Patriarhia Moscovei, ținînd seamă de noile condiții ale vieții sociale și de stat din Republica Populară Chineză, a hotărît și a luat măsuri pentru lichidarea Misiunii Bisericii Ruse din China și reorganizarea conducerii bisericești ortodoxe din R.P. Chineză, pe alte baze.

În urma acestui fapt, Exarhatul Patriarhal pentru Asia Răsăriteană, cu sediul la Pekin, a fost desființat, iar întreaga activitate a Bisericii ortodoxe din R. P. Chineză a fost unificată într-o eparhie ortodoxă autonomă chineză. Conducerea eparhiei ortodoxe chineze a fost încredințată unui episcop ortodox de naționalitate chineză, în persoana P. S. Simeon Du, episcop de Shanghai.

În scrisoarea sa din 20 aprilie 1956 către Prea Fericitul Patriarh Justinian al Romîniei, vlădica Simeon Du, arată că hirotonia unui episcop chinez, săvîrșită cîteva ani în urmă de Patriarhul Alexei al Moscovei, s-a făcut cu gîndul de a întări Biserica din China și a se da acesteia o mai bună îndrumare misionară. «Săvîrșirea acestei fapte, scrie P. S. Sa — este fără precedent în trecutul Bisericii ortodoxe din China. O asemenea înțeleaptă măsură este nu numai în avantajul lucrării viitoare a Bisericii din China, dar este și o expresie a relațiilor prietenești cu noua Chină».

De-asemenea, arată P. S. Sa, libertatea religioasă este asigurată pentru toate cultele în R. P. Chineză. Noul centru bisericesc își desfășoară activitatea în orașul Shanghai, (str. Sin Lo Lu, 55) unde se află reședința episcopală și sediul consiliului eparhial. În Shanghai sînt trei biserici ortodoxe, dintre care una servește de catedrală. Credincioșii ortodocși sînt chinezi și ruși. În ultimul timp, în urma repatrierii în U.R.S.S. a unei părți din credincioșii ruși, activitatea centrului bisericesc se îndreaptă și mai mult spre evanghelizarea chinezilor.

În scopul răspîndirii Evangheliei între chinezi, vlădica Simeon Du a inițiat din 1954 editarea, în chinezește, a unor broșuri creștine și a

*) A se vedea «Ortodoxia», revista Patriarhiei Romîne, ianuarie-martie 1951, București, pp. 101-105.

revistei «Lumina Ortodoxiei». Revista publică articole, povestiri și cronică de îndrumare creștină și sporire duhovnicească. În cursul anului 1954, au apărut 27 numere de revistă, iar în anul trecut 13 numere. Deși de proporții modeste, acest periodic misionar, neîntâlnit în activitatea ortodoxă de până acum în China, reprezintă o speranță, de care P. S. Sa se exprimă astfel :

«Să nădăjduim că mica noastră publicație ne va ajuta să răspîndim Cuvîntul Domnului și să ținem legătura cu cei ce caută adevărul și că

P. S. Episcop Simeon Du,
conducătorul eparhiei ortodoxe autonome din China

această scînteie se va întinde și va aprinde farul reabilitării noastre în China».

Pentru credincioșii de limba rusă se tipărește, bilunar, în rusește, «Tzerkovnii Listok» («Foaie Bisericească»), în editura eparhiei de Shanghai și sub îngrijirea aceluiași ierarh, cuprinzînd îndrumări catehetice și liturgice și știri din viața bisericească.

Din aceste periodice și din corespondența ierarhului chinez, se desprinde rîvna mare a P. S. Episcop Simeon Du pentru răspîndirea Evangheliei între cei din neamul său. De aceea îi scapă accente de indignare față

de delăsarea pe care o vede în activitatea misionară din trecut și față de rezultatele modeste obținute pînă acum în China, de Biserica Ortodoxă, în raport cu realizările altor confesiuni. «Deși sînt trei sute de ani de cînd Biserica Ortodoxă a intrat în hotarele Chinei, lucrarea ei misionară n-a putut să se dezvolte satisfăcător» — scrie el în epistola amintită.

Reamintim că P. S. Sa a fost hirotonit în treapta arhieriei, la Moscova, în 30 iulie 1950, după o îndelungată pregătire și experiență în activitatea catehetică și misionară și de slujitor al altarului, în diferite centre ale Chinei. Au rămas memorabile cuvintele rostite de el, cu prilejul hirotoniei: «Eu, smerit rob al lui Dumnezeu, dîndu-mi seama de slabele mele puteri, sînt gata să-mi dau cele din urmă puteri ale bătrînețelor mele și rămășița zilelor mele pentru sporirea lucrării Domnului în țara mea» (după art. cit. din «Ortodoxia»).

Neobosit și arzător de rîvnă, el a lucrat mai întîi ca episcop misionar de Tien-Tsin și apoi în fruntea eparhiei de Shanhai, justificînd pe deplin speranțele puse în el de Patriarhia Moscovei.

Iată că, după cinci ani de rodnică activitate ca ierarh misionar, i se încredințează acum sarcina conducerii întregii turme duhovnicești din China și răspunderea întregii lucrări misionare de acolo. Conștient de răspunderea sa apostolică și înflăcărat de dorința de a spori lucrul Evangheliei printre ai săi, el este preocupat și îngrijorat de puțînătatea cadrelor sale misionare și de greutățile mari materiale, pe care le întîmpină. Desigur, în aceste împrejurări, orice gest de dragoste, încurajare și solidarizare creștinească, venit din afară, merit a stimula și a aduce un sprijin moral, este primit cu recunoștință.

Vlădica Simeon Du se află în prezent în corespondență și în relații prietenești cu celelalte Biserici ortodoxe și cu Patriarhia Romîna. Nu ne lăudăm că legăturile noastre cu această Episcopie autonomă vor deveni tot mai strînse. Biserica noastră urmărește cu atenție și simpatie desfășurarea activității ei și dorește ca osteneala încercatului ierarh chinez, în fruntea tinerei eparhii autonome, să se acopere de izbîndă și să deschidă calea înfăptuirii unei Biserici puternice și de sine stătătoare.

Episcop ANTIM NICA-TIRGOVIȘTEANUL
VICAR PATRIARHAL

IN JURUL DEPORTĂRII ARHIEPISCOPULUI MACARIE AL CIPRULUI

Intreaga noastră presă a relatat la vreme faptele că Înalt Prea Sfințitul Macarie, Arhiepiscopul Ciprului și unul din fruntașii luptei cipriote de eliberare, a fost deportat de autoritățile militare engleze într-o insulă din Oceanul Indian, împreună cu Mitropolitul Ciprian al Kiriniei și cu un preot ortodox cipriot. De asemenea, din numărul trecut al revistei noastre, cititorii au putut cunoaște atitudinea Bisericii Ortodoxe Române, față de această problemă, precum și schimbul de telegrame intervenit între conducătorii Bisericilor din Grecia și Cipru, pe de o parte, și Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian, pe de alta.

Dar exilarea Arhiepiscopului Macarie reprezintă un abuz atât de flagrant, încât condamnarea ei n-a putut fi ocolită de reprezentanții confesiunilor din Occident și de dincolo de Ocean; iar formulele justificative au fost atât de transparente, încât pentru nimeni n-a fost greu să recunoască în spatele lor dezaprobarea intimă pentru încălcarea drepturilor elementare ale omului și ale poporului cipriot.

Revista «The Living Church», în numerele sale din 25 martie și 1 aprilie 1956, rezumă ecourile exprimate prin scrisorile, declarațiile sau articolele celor mai importanți capi ai Bisericilor sau organizațiilor creștine. Astfel, la vestea deportării Arhiepiscopului Macarie, secretarul general al Consiliului Mondial al Bisericilor Dr. W. A. Wisser't Hooft a făcut la Geneva o declarație în sensul că acest act reprezintă o reală primădie în eforturile pe care Consiliul le pune întru apropierea Bisericilor din Vest cu cele din Est. Secretarul Consiliului Mondial al Bisericilor a trimis Bisericii Ortodoxe din Cipru, — membră a Consiliului începând din 1948, — o telegramă în care își exprimă neliniștea față de tristul eveniment.

Arhiepiscopul Mihail, conducătorul Arhiepiscopiei Ortodoxe grecești din America de Nord și Sud, a cerut Secretarului de Stat Dulles și mai multor șefi ai religiilor din lume să intervină pentru întoarcerea Arhiepiscopului Macarie și a celor împreună cu dînsul. Această cerere a fost trimisă Arhiepiscopului din Canterbury, precum și Secretariatului general al Consiliului Mondial al Bisericilor.

Mai înainte de aceasta însă, Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe din Grecia, a trimis telegrame către toate Patriarhiile Ortodoxe, către Bisericile Autocefale, către Consiliul Mondial și conducătorii Bisericilor Luterane din Suedia și Norvegia. În telegrama către Sanctitatea Sa Patriarhul Alexei al Moscovei — relatează aceeași revistă — Sfîntul Sinod Grec se referă la sprijinul dat de Biserica Rusă în vremea cînd Grecia se afla

sub dominația turcă. El a cerut Bisericii Ruse «să-și arate tradiționala ei protecție plină de vigoare și să exercite orice binevoitoare influență pentru repararea acestei nedreptăți — după cum relatează revista «The Living Church.»

De altfel, Arhiepiscopul Macarie e bine cunoscut în Statele Unite, ca unul ce și-a făcut studiile acolo. Tot atât de bine cunoscut este și patriotismul său, căruia ziarul «New York Times» încearcă să-i dea un alt înțeles; un reporter al acestui ziar scria că puterea reacției stîrnite în Grecia, ca și în Cipru, față de măsurile luate împotriva Arhiepiscopului Macarie, se datorește, în parte, rolului pe care oamenii Bisericii și l-au luat în lupta pentru independență și în conducerea politică.

E vrednic de reținut că această opinie nu e singulară. Arhiepiscopul de Canterbury a vorbit în Camera Lorzilor despre deportarea ierarhului cipriot. După ce a declarat că acest eveniment a prădus «o mare perplexitate și durere în națiunile creștine», după ce a cerut întoarcerea prelatului exilat și după ce a amintit că cele mai multe păreri străine califică această deportare drept un «sacrilegiu», Primatul anglican a criticat, totuși, pe Arhiepiscopul Macarie pentru greșeala de a se fi amestecat în treburile politice. El a cerut «fraților ortodocși» să înțeleagă tradiționala credință a britanicilor, ca nici un om să nu amestece funcțiunea sa religioasă cu cea politică. Dacă cineva încearcă să facă acest lucru, a spus prelatul, el trebuie să fie judecat pentru atitudinile și metodele sale politice și să suporte consecințele.

Aceste declarații au provocat o seamă de replici puțin măgulitoare pentru Eminența Sa Dr. Fisher, atât din partea unor clerici ai Angliei, cât și din partea ciprioților. Cea mai pregnantă observație a fost aceea că Înaltul prelat critica amestecul în politică a oamenilor Bisericii, vorbind el însuși din tribuna Camerei Lorzilor.

Într-o adresă către Parlamentul englez, Arhiepiscopul de Canterbury a făcut trei propuneri pentru soluționarea problemei Ciprului:

1. Guvernul britanic să numească un expert care să întocmească o Constituție a Ciprului pe baza înțelegerilor realizate pînă acum cu Arhiepiscopul Macarie.

2. Guvernele grec și turc să fie solicitate a se uni cu Marea Britanie într-o chemare care să pună capăt terorismului din Cipru.

3. Arhiepiscopului Macarie să i se spună că exilul său este temporar, că el se va întoarce în Cipru de îndată ce ordinea va fi restabilită; el să fie, deasemenea, încredințat despre viitorul său rol în trasarea unei înțelegeri asupra Constituției.

Odată cu acestea, Primatul Angliei a făcut cunoscut Lorzilor că a primit numeroase mesagii de la conducătorii bisericești din întreaga lume, privitoare la deportarea Arhiepiscopului Macarie.

Opiniile din presa bisericească engleză au fost, pe cît de numeroase, pe atît de prudente. Episcopul anglican de Chichester, Dr. George K. A. Bell, a prezentat deportarea drept «una din marile greșeli ale politicii actuale, care este în dezacord cu realitățile lumii moderne». Dar el nu s-a putut reține, totuși, să asocieze această acuză împotriva Guvernului cu condamnarea «violențelor și barbariilor cipriote», căutînd astfel să scuze măsurile de represiune luate de autoritățile engleze împotriva patrioților din Cipru.

Săptămînalul protestant din Londra «The Christian World» în timp ce critică pe Arhiepiscopul Macarie, precizează că se îndoiește de «înțelepciunea» deportării lui.

«The Methodist Recorder» găsește greșeala principală în faptul că, prin exilarea lui, Arhiepiscopul Macarie poate trece drept martir în ochii urmașilor săi.

E ușor de observat că toate aceste înfierări se adresează mai puțin deportării în sine și stării de ocupație a Ciprului, cît lipsei de tact într-o problemă atît de dificilă. Tot așa de ambiguă este și rezoluția formulată de Consiliul Britanic al Bisericilor în Congresul său din 24 și 25 aprilie trecut, rezoluție pe care Buletinul «Ecumenical Press Service» din Geneva, în numărul din 4 mai 1956, o reproduce în întregime. În această rezoluție se spune:

1. «Consiliul, recunoscînd dorința națiunilor de a-și determina în mod liber conducerea, regretă adînc, deopotrivă, violența și terorismul care au fost întrebuintate în Cipru în timpul desfășurării negocierilor, și întrebuintarea forței pe care, inevitabil, a reclamat-o violența. Consiliul regretă în deosebi greșala conducătorilor creștini din Cipru de a nu fi condamnat activitățile teroriste.

2. Consiliul recunoaște rațiunile profundeii tulburări a fraților din Bisericile Ortodoxe Grecești, în această problemă și cu deosebire în aceea a deportării Arhiepiscopului Macarie. El apelează totuși nu numai la o încetare a violenței, ci și la o recunoaștere a datoriei creștine de înțelegere, în așa fel ca toți creștinii să poată fi călăuziți spre un ton mai temperat în discuțiile asupra întregii probleme a Ciprului.

3. Consiliul, în dorința sa de a lua parte la această operă de reconciliere, recomandă propunerile făcute de Arhiepiscopul de Canterbury, și în special prezintă Guvernului necesitatea alcătuirii unei Constituții care să ducă, prin pași progresivi, la autodeterminarea cipriotă. Consiliul recunoaște că e de trebuință ca unele chestiuni, cum ar fi înțelesul expresiei «o majoritate aleasă», să fie limpezită. Consiliul e de părere că urmarea acestor măsuri trebuie să fie însoțită de restaurarea ordinii în insulă și, mai mult decît atît, recunoaște că Statul Ciprului trebuie să fie privit cu dreaptă luare aminte față de cerințele păcii și ordinii internaționale.

4. În sfîrșit, Consiliul își îndoiește puternica sa hotărîre de a-i face tot ce-i stă în putință pentru ca să mențină comuniunea dintre Bisericile din Britania și cele din Cipru, Grecia și Turcia».

E evidentă, deci, deosebirea dintre protestele discrete, prudente, ale ierarhilor din Anglia și cele limpezi, angajate, ale celor din alte țări, în special din cele ortodoxe. Din acest punct de vedere e demn de subliniat mesagiul pe care Eminentă Sa Otto Dibelius, Episcopul Evanghelic al Berlinului, l-a trimis, după moartea Arhiepiscopului Spiridon, Profesorului Hamilcar Alivizatos de la Facultatea de Teologie din Atena, mesagiu publicat de același buletin genevez în numărul din 13 aprilie 1956. Printre altele, Episcopul Dibelius spune: «Am citit raportul oficial al debaterilor din Camera Lorzilor. Pot spune că împărtășesc cu sinceritate propunerile Arhiepiscopului de Canterbury, dar cu presupunerea că atunci cînd noua Constituție va fi acordată, populația Ciprului va intra în plina posesiune a drepturilor sale. Mi-a plăcut să citesc cuvintele Arhiepiscopului de Chichester. El demonstrează profunda înțelegere asupra poziției dificile a unui Arhiepiscop care este și Etnarh și, deci, cu răspunderi

politice; cînd are de a face cu o mișcare populară sensibil pasionată, și mai ales cînd obiectivele finale ale acestei mișcări nu sînt lipsite de îndreptățire. Eu nădăjduiesc că nu e departe ceasul cînd Biserica Ortodoxă din Cipru își va primi înapoi conducătorul, iar pacea și liniștea se vor întoarce în insulă. Pentru aceasta, cu deosebire în vreme de tulburare, toate Bisericile noastre au datoria să înalțe rugăciuni zilnice. Pot pretinde că, exprimînd această nădejde, mă adresez în numele totalității Bisericii Protestante din Germania».

Revista «The Living Church» citează mesagiul Prea Fericitului Alexei, Patriarhul Moscovei și a toată Rusia, trimis Arhiepiscopului Spiridon al Greciei. «Noi suferim din toată inima împreună cu voi și cu Biserica Ciprului... E cu puțință ca Domnul în care ne punem toate nădejtile să facă ceva pentru binele Bisericii Ciprului și pentru credinciosul popor cipriot». Aceeași revistă citează și mesagiul pe care Prea Fericitul Vichentie, Patriarhul Serbiei, l-a trimis Bisericii grecești și în care, condamînd deportarea Arhiepiscopului Macarie de către britanici, califică acest act drept «un atac împotriva conștiinței lumii civilizate» săvîrșit într-o vreme cînd «întreaga lume luptă pentru omînie temeinică și drepturi naționale, pentru pace universală, solidaritate și fraternitate».

La toate cele relatate mai sus, se cuvine să amintim că Biserica noastră a fost printre cele dintîi care au luat atitudine fermă în această problemă, prin telegramele trimise, în numele Sfîntului Sinod și al credincioșilor, Bisericilor din Grecia și Cipru, de către Prea Fericitul Patriarh Justinian. În aceste telegrame a fost exprimat nu numai regretul pentru deportarea Arhiepiscopului Macarie, ci și rugăciunea ca «Dumnezeu să ocrotească Biserica Ortodoxă a Ciprului și să ajute poporului dreptcredincios cipriot în năzuințele sale legitime».

Arhid. V. ANANIA

I N A P Ă R A R E A P Ă C I I

INCREDEREA ȘI PRIETENIA INTRE OAMENI ȘI POPOARE, CONDIȚII PENTRU COEXISTENȚA PAȘNICĂ INTRE STATE ȘI PORUNCI ALE INVĂȚĂTURII CREȘTINE

De ani de zile omenirea stă sub amenințarea unui nou război, care, datorită armelor de distrugere în masă ce s-au inventat în urma progresului științei atomice, ar fi neasemănat mai crâncen și mai pustitor decât cele anterioare. În fața acestei amenințări oamenii însă n-au stat pasivi, ci au inițiat o mișcare de apărare a vieții lor. Această mișcare de apărare a vieții, care s-a numit la început mișcarea partizanilor păcii, s-a extins tot mai mult, devenind o mișcare cu adevărat mondială și cuprinzând sute de milioane de oameni. Pe cât de înspăimântătoare e primejdia unui război în aceste timpuri, pe atât de mare și de hotărâtă e lupta uriașei mișcări pentru pace, care a cuprins pături largi din toate popoarele.

Mișcarea aceasta a ținut congrese numeroase și cu participări de delegați din toate unghiurile lumii, reprezentând toate popoarele, toate credințele religioase, toate ideologiile și sistemele sociale; a formulat soluții pentru problemele litigioase între state; a lansat apeluri impresionante către factorii de conducere ai Statelor, care au fost semnate de sute de milioane de oameni.

Biserica Ortodoxă Română, împreună cu celelalte Biserici Ortodoxe Autocefale și cu alte multe culte și personalități religioase din toată lumea, a aderat de la început la această luptă pentru pace și și-a adus contribuția ei prin participarea largă a clerului, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian, la propovăduirea ideii de pace în rîndurile credincioșilor ei.

Sub presiunea uriașei voințe de pace, care s-a trezit, datorită în bună parte acestei mișcări, în sînul tuturor popoarelor, șefii guvernelor celor patru mari Puteri: U.R.S.S., S.U.A., Marea Britanie și Franța, s-au întrunit în iulie 1955 la Geneva și prin hotărîrile ce le-au luat acolo au pus premisele unor tratative care să ducă cu vremea la rezolvarea pașnică a tuturor problemelor litigioase. Conferința aceasta a produs o mare destindere în relațiile dintre State; ea a dat naștere așa numitului «spirit al Genevei» care constă în încrederea ce s-a născut între State, în înlăturarea temerii în raporturile dintre ele, în baza declarațiilor reciproce

ce și le-au făcut șefii celor patru mari Puteri de a nu recurge niciodată la forță în rezolvarea diferendelor dintre Statele lor.

Conferința miniștrilor de externe ai celor patru mari puteri, care, ca urmare a hotărîrii șefilor de guverne din iulie 1955, s-a ținut în octombrie-noiembrie 1955 tot la Geneva, n-a dus din păcate, la niște rezultate concrete. Dar «spiritul Genevei» continuă să persiste și persistența lui va constitui un impuls pentru noi eforturi ale Statelor de a rezolva problemele lor pe calea păcii.

Spiritul acesta va continua să persiste, pentru că, așa cum am amintit, reprezintă începutul încrederii între State, iar acest început de încredere încoronează încrederea care s-a creat între oameni și popoare, prin străduința îndelungată a mișcării mondiale pentru pace. Și încrederea între popoare nu mai poate fi nimicită cu ușurință.

Desigur, vor fi cercuri care vor căuta să slăbească această încredere între oameni și popoare, dîndu-și seama că menținerea și dezvoltarea ei constituie forța care va impune și în viitor menținerea și dezvoltarea începutului de încredere între conducătorii de State. Înțelegînd acest lucru, mișcarea partizanilor păcii, împreună cu toate organizațiile care o susțin, socotește ca o primă datorie a ei să susțină și să dezvolte necontenit prietenia și încrederea între oameni și popoare, ca arma cea mai puternică a întăririi spiritului de pace între State, a sporirii destinderii încordării internaționale, a dezvoltării între State a acelei încrederi, care s-a inițiat la Geneva și care e forța ce va sta în calea războiului și va duce pînă la urmă la instaurarea unei păci trainice. Unul dintre participanții la conferința de la Geneva, d. Edgar Faure, a formulat un mare adevăr, cînd a spus: «Dacă este adevărat că viața se întemeiază pe încordare, că ea este împinsă înainte întotdeauna de forță, fie ca de acum înainte această încordare și această forță să fie înțelegerea reciprocă și prietenia, și nu ostilitatea și neîncrederea».

Dar ca tot ce e bun, așa și prietenia și încrederea, aceste mari forțe ale binelui și ale păcii, trebuie să fie susținute prin eforturi neostenite. Și mișcarea mondială pentru pace are ca punct principal, în programul ei, tocmai susținerea și dezvoltarea prieteniei și încrederii între oameni și popoare ca metodă pentru apărarea și consolidarea păcii. Precum s-a străduit pînă acum să le nască, așa se va strădui de aci înainte să le întărească.

Dar dacă se ocupă de ele atît de mult mișcarea mondială pentru pace, cu atît mai mult trebuie să se preocupe Biserica și grupările creștine. Căci prietenia și încrederea sînt, la urma urmei, niște forțe morale. Și nimenea nu are mai multă datorie de a promova forțele morale în viața omenirii ca Biserica și orice fel de organizații creștine. Biserica se află, în promovarea acestor virtuți, pe terenul cel mai propriu al misiunii ei.

De mult s-a observat că milioanele de oameni care s-au angajat în lupta pentru apărarea păcii, s-au angajat în fond pentru o idee morală, scumpă și creștinismului. Dar iată că acum constatăm că popoarele s-au angajat nu numai pentru o țintă morală, cum e pacea, ci și pentru niște mijloace morale în apărarea și promovarea păcii. Se dovedește astfel că pacea este o idee morală nu numai în ea însăși, ci în toate premisele și consecințele legate de ea. Pacea se dobîndește pe căi morale și are consecințe morale. Drumul spre pace și viețuirea în pace este un drum al creșterii morale. Pe acest drum s-a angajat implicit să meargă cea

mai mare parte a omenirii, alăturându-se luptei pentru pace. Dar atunci cum să nu se bucure Biserica și cum să nu ajute pe oamenii porniți pe acest drum?

Vorbind de caracterul moral al încrederii ca mijloc ce duce spre pace și susține pacea, I. P. S. Mitropolit Nicolae al Crutiței spune: «Increderea reciprocă, atât de necesară în relațiile internaționale, este tot de natură morală. Ea are rădăcina în înclinarea morală a omului de a vedea în aproapele său nu părțile cele mai rele, ci pe cele mai bune, pe care trebuie să se construiască raporturile dintre oameni și națiuni». Increderea izvorăște în definitiv din dragoste, iar dragostea presupune unitatea spirituală între oameni și o sporește. Dar dacă e așa, sînt evidente premisele sau «temeiurile morale ale păcii» și datoria creștinilor de a îmbrățișa și propovădui virtuțile încrederii și prieteniei, pe care se reazimă, ca pe niște stâlpi trainici, pacea. «Punînd astfel în evidență temeierile morale ale coexistenței pașnice — spune tot I. P. S. Mitropolit Nicolae al Crutiței --- noi creștinii sîntem datori să chemăm în ajutorul nostru toată forța dragostei creștine, pentru a se naște o nouă înțelegere morală, care să îmbrățișeze omenirea întreagă și să o conducă la conștiința unității ei spirituale». «Mai mult chiar, virtuțile încrederii și prieteniei, izvorînd din puterea dragostei și presupunînd și sporind unitatea spirituală a omenirii, dovedesc că pacea se zidește pe o temelie spirituală și evanghelică. Aceasta evidențiază și mai mult datoria creștinilor de a porni pe calea acestor virtuți spre ținta unei păci durabile, aceasia fiind un adevărat «program de acțiune creștină». Cităm iarăși din I. P. S. Mitropolit Nicolae al Crutiței, ilustrul talmăcitor al caracterului creștin al virtuților prieteniei și încrederii: «In ce constă datoria noastră, se întrebă I. P. S. Sa, pe lângă unitatea care ne-a fost poruncită de Evanghelie? Ca unii care credem în Dumnezeu, este clar că trebuie să avem încredere în oameni; ca unii care predicăm dragostea, să o nutrim pentru aproapele nostru; și ca unii care avem pacea lui Hristos, să dăm exemplu de spirit pașnic. Aplicat la nevoile urgente ale vremii noastre, acest program de acțiune creștină se dovedește a fi temeliea spirituală a coexistenței pașnice».

Dar cea mai dezvoltată pledoarie pentru încredere, ca temelie a păcii și ca datorie ce o au în primul rînd creștinii, de a se strădui pentru ea, a făcut-o I. P. S. Mitropolit Nicolae în cuvîntarea rostită la sesiunea Comitetului Mondial al Păcii din noiembrie 1954, la Stockholm. Cuvîntarea aceasta e dedicată în întregime acestei teme și I. P. S. Mitropolit Nicolae susține că conținutul acestei cuvîntări reprezintă punctul de vedere creștin asupra problemei păcii și a mijloacelor de a o realiza. E o cuvîntare programatică. Mai întîi autorul afirmă că încordarea de pînă de curînd în relațiile internaționale a avut drept cauză lipsa de încredere între oameni. Cităm cuvintele I. P. S. Sale: «Astăzi, cînd inimile noastre sînt neliniștite din cauza pericolului furtunilor ce amenință să distrugă lumea, adevărurile religiei sînt mai mult decît folositoare. Mișcat de puterea credinței, încotro trebuie să-mi întorc privirile pentru a chema la unitatea aspirațiilor noastre pe cei care nu lucrează pentru pace? Ce trebuie să spună un creștin despre puțința de a face să dureze și să se întărească pacea între popoare? Sînt de părere că trebuie să înfățișez mai întîi cauza care împiedecă omenirea de a rupe cercul vicios al dușmăniei și care se prezintă ca dușmanul esențial al păcii. Este vorba de neîncredere față de oameni. Cine ar putea să spună că o familie poate să trăiască fără ca membrii ei să aibă încredere unii în alții? Și viața paș-

nică a omenirii este de asemenea imposibilă fără această încredere, mai ales cind fiecare biruință nouă a tehnicii asupra timpului și spațiului, face din omenire o mare familie unită. Iată de ce, din punctul de vedere creștin — după care fiecare om este chipul lui Dumnezeu — încrederea între popoare și guvernele lor trebuie să fie condiția primordială a coexistenței pașnice». In anii din urmă s-au luat unele măsuri pentru restabilirea încrederii între popoare. Legăturile economice și comerciale, schimbul de delegații, contactele personale între oameni, «au întărit în mod simțitor prietenia între popoare și au sporit înțelegerea reciprocă». Dar «aceste legături între popoare trebuie să sporească și mai mult, căci ele ajută încrederea reciprocă și pregătesc terenul pentru întâlniri internaționale între guverne. Și dacă aceste întâlniri ar fi mai dese și mai largi, ar permite guvernelor marilor Puteri să se înțeleagă pe cale pașnică asupra tuturor diferendelor și problemelor internaționale și prin aceasta ar face inutilă politica creerii de blocuri militare. Încrederea trebuie să fie temelia spirituală a apropierii dintre popoare, a coexistenței lor pașnice; a reglementării problemelor internaționale litigioase».

Avînd un caracter moral-spiritual, un rol hotărîtor în crearea și sporirea încrederii revine Bisericii creștine. «Bisericile creștine trebuie să influențeze asupra guvernelor pentru a întări acest spirit de încredere reciprocă». Rolul Bisericilor creștine este de neînlocuit, datorită faptului că încrederea are ca izvor dragostea, iar dragostea a adus-o în lume creștinismul. De sigur, pentru a crea încrederea între oameni, Bisericile creștine trebuie să-și reînvioreze conștiința unității și solidarității lor în Hristos. Iată ce implicații largi și binefăcătoare antrenează străduința contemporană a omenirii pentru pace.

«Revenind asupra adevăratei surse a neîncrederii, spune în continuare I. P. S. Mitropolit Nicolae al Crutiției, mă adresez fraților mei creștini, pentru a le reaminti că una din cele mai mari posibilități de apropiere între popoare se leagă de solidaritatea lumii creștine. Noi știm că Roma păgînă nu admitea altă lege decît legea celui mai puternic. Dar dragostea creștină s-a dovedit mai trainică și mai puternică decît moartea. Această dragoste, această putere a credinței creștine, această unitate a creștinilor cu scopul de a apăra pacea, trebuie să devină acum una din sursele acestei încrederi între oameni și popoare, fără de care biruirea politicii imperialiste de forță și dușmănie este cu neputință».

I. P. S. Mitropolit Nicolae constată că această idee a încrederii se găsește și în apelul Adunării Mondiale a Consiliului Ecumenic, ținută la Evanston în august 1954, în care se arată intenția «de a contribui la crearea unei noi atmosfere spirituale», pentru a trece peste «neîncrederea și teama» care domnește pretutindeni. Dar găsește că Bisericile creștine din Apus n-au făcut totul pentru a colabora cu alte Biserici, în vederea creerii acestei atmosfere de încredere. «Comparînd ceea ce a fost făcut pînă acum de creștini pentru a salva pacea, cu tot ceea ce pot ei să facă, trebuie să recunoaștem că ei au partea lor de răspundere în criza actuală». De aci rezultă necesitatea ca toți creștinii să se angajeze serios într-o acțiune, al cărei rezultat depinde în mare măsură de ei. «Acest lucru ne obligă pe toți laolaltă, nu numai să căutăm pacea, dar și să găsim o dezlegare justă a diferitelor probleme actuale de ordin social și să lucrăm în așa fel, încît omenirea credincioasă să nu înceteze niciodată de a găsi în Bisericile creștine o binecuvîntare și o speranță».

Și I.P.S. Mitropolit Nicolae zugrăvește uriașele consecințe binefăcătoare pe care le-ar putea avea o înrolare a întregii creștinătăți în această operă de o măreție pe care nu o egalează decât măreția misiunii creștinismului în lume. «Unirea tuturor eforturilor creștine pentru apărarea păcii poate să dea rezultate foarte mari. De aceea, frații mei creștini, sîntem datori să facem mai mult decît oricare altul pentru a ajunge la concepția creștină a marelui acțiunii pentru pace și să-i închinăm toate eforturile noastre. Participarea noastră comună la această cauză sfîntă trebuie să arate omenirii că acțiunea aceasta are nevoie înainte de orice, de încredere în om, încredere care, fiind un izvor de dragoste și de bunăvoință, este în stare să curețe legăturile dintre oameni de ură, de neîncredere și de alte neînțelegeri care împiedecă acum apropierea dintre oameni și popoare». «S-ar putea face un mare pas înainte pe calea spre pace pe baza încrederii creștine, dacă toate Bisericile creștine din Apus, de comun acord cu Bisericile Ortodoxe, împreună cu toți oamenii dornici de pace, ar interveni în interesul acestei cauze, al cărei succes este hotărîtor pentru bunăstarea Europei și a omenirii întregi».

Că promovarea încrederii și prieteniei între oameni este pentru creștini o poruncă dumnezeiască, o vedem din Sf. Scriptură și din Sf. Tradiție. Ele sînt izvoarele din care I. P. S. Mitropolit Nicolae al Cruțiței a scos concepția că prietenia promovează unitatea spirituală dintre oameni. De fapt, după Sfînta Scriptură, prietenia este o legătură specială dintre om și om, în cadrul comunității generale susținută prin iubirea celor care o constituie. Ca creștin trebuie să iubești pe toți membrii Bisericii și chiar pe toți oamenii. Dar în cadrul comunității generale, prietenul este legat de tine printr-o intimitate deosebită. Prietenul îți este nu sumai o ființă omenească, pe care o iubești și al cărui bine îl vrei, ci părtăș la bucuriile și la durerile tale, un intim al tainelor vieții tale. Prietenia are și o latură utilitaristă, de ajutor reciproc, în viață. Această latură o pune în relief mai ales Vechiul Testament. «Mai ușor le este la doi decît unuia, căci au o plată bună pentru osteneala lor. Că de va cădea unul, va ridica celălalt pe soțul său. Și vai celui ce este singur cînd va cădea, și nu este un altul care să-l ridice. La fel, de vor dormi doi, le va fi mai cald lor; iar unul, cum se va încălzi? Și de se va scula asupra unuia cineva, doi îi vor sta împotriva. Și funia cea întreit împletită nu curînd se va rupe» (Ecl. 4, 9-12). Dar prin contactul și acomodarea dintre ei, prietenii se educă unul pe altul, devin una în cuget și simțiri tot mai curate: «Fier pe fier se ascute și omul ascute fața prietenului său» (Prov. Sol. 27, 17).

Insăși apropierea prietenului îți produce bucurie, pentru că îți încălzește și îmbogățește viața. «Untdelemnul și buna mireasmă veselesc inima, dar cuvîntul dulce al prietenului e mai bun decît pomul înmiresmat» (Prov. 27, 9). Prietenul este reazim și acoperămînt în viață. «Prietenul credincios este apărător tare; cine l-a aflat pe el, a aflat o comoară. Prietenul credincios e neprețuit și nu este măsură bunății lui. Prietenul credincios este leac vieții». (I. Sirach 6, 14-16). Prietenia este pusă, așa dar, mai presus de orice. Ea deschide în oamenii pe care îi unește izvorul celei mai curate și mai neistovite bunății. Dacă viața de singurătate și egoism este o viață bolnavă, prietenia este leacul care o însănătoșește și o întărește.

Precum se vede, prin ideea utilitaristă practică despre prietenie, ca legătură avantajoasă și favorabilă, se străvede temelia ei spirituală. Și aceasta iese tot mai mult în relief, dacă amintim de obligațiile care se cer împlinite în relațiile cu prietenul. Prietenul adevărat se cunoaște la necaz. «Prietenul iubește în tot timpul, dar se face frate la vreme de nevoie» (Prov. 17, 18). Prietenia se vădește ca o comuniune, prin sinceritatea ce o au prietenii unii față de alții; de sigur, e vorba de o sinceritate iubitoare, prin care se ajută, se îndreaptă, nu de sinceritatea urii. «Mai bune sînt rănile prietenului decît sărutările dușmanului» (Prov. 27, 5).

Alături de sinceritate, între prieteni trebuie să domnească cea mai deplină fidelitate. «Pe prietenul tău să nu-l părăsești», spune înțeleptul Solomon (Prov. 17, 17). Prietenul trebuie ajutat. «Înainte de a muri, fă bine prietenului și, după puterea ta, întinde mîna ta și dă-i lui». (Sirach, 14. 13). Să nu căutăm prietenul numai cînd sîntem la strîmtoare, ci și cînd ne aflăm la larg. «Nu uita pe prietenul tău în sufletul tău și nu-l uita pe el întru averile tale» (Sirach 37, 6).

Prietenii alcătuiesc cea mai strînsă unitate. «Prietenul îți este mai legat decît un frate» (Prov. 18, 24) și de aceea prietenia nu poate fi darîmată de nimic, decît de ceea ce e îndreptat direct împotriva unității sau intimității prietenilor, de lovitura care se folosește chiar de mărturisirile prietenului ca prieten, de ceea ce abuzează de prietenia însuși, de sfințenia ei. Prietenii se pot certa, pot avea între ei fricțiuni, dar ceea ce o desființează e lovitura vicleană a unuia din prieteni și trădarea celor aflate de la prieten în baza prieteniei, exploatarea slăbiciunilor aflate de la prietenul ce s-a încrezut în el. «Cel ce aruncă piatra asupra zburătoarelor, le gonește pe ele, și cel ce bîrfește pe prieten strică prietenia. De vei scoate și sabia asupra prietenului, să nu deznădăjduiești, pentru că e cu puțință restabilirea prieteniei. De ți-ai deschis gura asupra prietenului, nu te teme; pentru că e cu puțință împăcarea. Numai batjocura, aroganța, descoperirea tainei și lovitura vicleană pot să alunge orice prieten» (Sirach 22, 21-25). Prietenia e o completare și întărire reciprocă, un leac tămăduitor al imperfecțiunilor care sînt legate de toți oamenii. Prietenii și le descoperă, pentru că au încredere că nu vor fi trădate și pentru că aceasta e condiția ca să afle ajutor unul la altul. Prietenii au astfel «taine» lor, ca semn al unității lor reale, al faptului că cei doi au devenit una, ca o condiție a înălțării și perfecționării umanității din ei. E ceva cu adevărat sfînt în încrederea prietenului, în prieten. În ea se învinge omul pe sine, teama sa de om, ca de dușman, ea deschide pe om omului, ea stabilește o unitate firească și binefăcătoare. Dar cel ce trădează, folosește tocmai această încredere pe care, cu mare greutate, un om a căpătat-o în altul, și prin aceasta îl aruncă în prăpastia descurajatoare a unei și mai mari singurătăți, într-un regret pentru încrederea cu care s-a bizuit într-un om. De aceea nimic nu e mai păgubitor prieteniei și peste tot încrederea între oameni, ca această folosire vicleană a tainei prietenului. Ea e asemenea terfelirii a ceva sfînt. Cel ce descoperă slăbiciunile prietenului și rîde de ele, a pierdut încrederea lui. Și prietenia se bazează pe încredere. Cine a pierdut odată încrederea prietenului l-a pierdut definitiv pe prietenul însuși. «Cel ce descoperă tainele, a pierdut credința și nu va afla prieten după inima lui. Iubește pe prieten și fii credincios lui, iar de descoperi tainele lui, nu mai alerga după el. Căci precum

pierde omul pe semenul său, așa ai pierdut tu prietenia aproapelui tău. și precum ai slobozit pasărea din mâinile tale, așa ai lăsat pe prietenul tău și nu-l vei mai prinde pe el. Nu mai alerga după el, pentru că a fugit și a plecat departe, ca o căprioară din laț. Că rana se poate lega și după ceartă e cu puțință împăcarea. Dar cine a descoperit tainele, acela a pierdut nădejdea de împăcare» (Sirach 27, 16-21).

Dar legea prieteniei cere nu numai să nu vorbești pe prieten de rău, ci nici să nu primești vorba rea împotriva lui. Trebuie să ai în el desăvârșită încredere. Prietenii își sînt unul altuia acoperămînt; ei alcătuiesc, prin încrederea ce o au unul în altul, o unitate închisă față de toate atacurile dinafară. Auzind o vorbă despre prietenul tău, «dezvinovățește-l, poate n-a făcut el aceasta, și dacă a făcut-o, n-o va mai face. Dezvinovățește pe prieten, poate n-a spus-o el aceasta, și dacă a spus-o, n-o va mai repeta. Dezvinovățește pe prieten, pentru că adeseori se întîmplă clevetiri. Nu crede fiecarui cuvînt» (Sirach. 19, 13-16).

Cea mai înaltă încredere ce se poate arăta unui prieten e ca, cu toate aprecierile urite ce se fac asupra lui, cu toate faptele evidente ce mărturisesc împotriva lui, să te încrezi totuși în el, adică să iei în considerare numai judecata propriei lui conștiințe, cuvintele lui. Prin aceasta întemeiezi și susții prietenia, prin aceasta înalți pe om peste neputințele lui la nivelul unui adevărat prieten. Iar cea mai deplină iertare stă în aceea că, primind mărturisirea lui despre o faptă rea, să te porți ca și cum n-ar fi fost nimic, uitînd ce s-a întîmplat. O astfel de încredere și o astfel de iertare trebuie arătate prietenului.

Prietenul se dovedește astfel ca ființa cea mai apropiată de inima cuiva. Iată de ce Sfînta Scriptură vrînd să indice apropierea intimă a lui Moise de Dumnezeu, îl numește prietenul lui Dumnezeu, cu care Dumnezeu vorbește «față către față» (Ieș. 33, 11). Tot așa e numit Avraam (Iac. 2, 23). La fel îi numește Mîntuitorul pe Apostoli la sfîrșitul petrecerii Lui cu ei, înainte de a se despărți de ei, prieteni, tocmai pentru a le arăta afecțiunea deosebită ce o are față de ei (Ioan 17, 15).

Sfînta Scriptură înfățișează și un model real de prietenie ideală. E mișcătoarea prietenie dintre David și Ionatan, exprimată în cuvinte puține, dar așa de autentice, încît oricine auzindu-le parcă simte că exprimă legătura lui cu prietenul propriu. **«Și sufletul lui Ionatan s-a lipit de sufletul lui David și l-a iubit pe el Ionatan ca pe sufletul său... Și s-a dezbrăcat Ionatan de vestmîntul său cel de deasupra, cu care era îmbrăcat, și l-a dat lui David, asemenea și celelalte vestminte ale sale și sabia sa și arcul său și brîul său»** (I. Imp. 13, 1, 3, 4).

Gemetele psalmului 87 sînt întrerupte de strigătul după prieten. Pentru toate tristețile se găsesc cuvinte, dar tristețea pierderii prietenului e mai presus de orice cuvînt. Aceasta e culmea tristeții. Singurătatea e un cuvînt îngrozitor. E o stare asemănătoare morții. Omul o simte ca pe un blestem de la Dumnezeu. «Socotit am fost cu cei ce se pogoară în groapă; sînt ca un om fără vlagă. Intins sînt printre cei morți... Pu-su-m-ai în groapa cea mai adîncă, în împărăția morții și în prăpastie... Depărtat-ai de la mine pe toți prietenii mei și m-ai făcut să le fiu urît» (Ps. 87, 5, 6, 7, 9).

Dar dacă lipsa de prietenie e un blestem de la Dumnezeu, unitatea și încrederea minunată între prieteni își primește desăvîrșirea numai prin darul lui Dumnezeu. Numai Dumnezeu poate apropia așa de mult două suflete, încît să fie ca unul, poate da omului puterea să biruiască

desăvârșit egoismul său și să împlinească fără reproș datoriile prieteniei. «Cei ce se tem de Domnul, vor afla un prieten credincios» și «vor ține bine prieteșugul» (Sirach 6, 16-17). Iar David și Ionatan fac întreolaltă «legătura Domnului» (I, Imp. 20, 8).

Înălțimea desăvârșită a unei uniri în Dumnezeu o atinge însă prietenia numai în Noul Testament. Proorocul David reprezintă și în privința aceasta puntea între Vechiul și Noul Testament. El tinde de la prietenia pământească la prietenia în Dumnezeu, neasemănat mai adâncă, mai dulce, fără să o poată însă realiza. De aci tragismul din psalmul 87.

În creștinism crește iubirea generală (agape) față de toți oamenii. Dar corespunzător cu ea crește și prietenia față de cei apropiați (filia). «Asemenea cristalului, comunitatea creștină nu se constituie din unități amorse, uniforme, care nu mai sînt cristalizate. Limita divizării nu e omul-atom, care se raportează din sine față de comunitate, ci molecula comunitară, perechea de prieteni... așa cum societatea naturală se divizează în familii» (P. Florensch, Stolp i utverjdenie istinî, p. 419). Coeziunea și iubirea generală a comunității se susține prin prietenia membrilor din comunitate. În prietenie se concretizează, se întrupează iubirea generală, precum iubirea generală dumnezeiască, spiritualizează prietenia. Altfel iubirea creștină ar rămîne abstractă, teoretică. Pe cît de mult prețuiește creștinismul persoana umană, tot pe atît de mult își dă seama că persoana e deplin reală numai acolo, «unde sînt doi sau trei». «Doi sau trei e o realitate mai înaltă decît unul, deși creștinismul a adus ideea valorii absolute a persoanei... Viața spirituală a persoanei e nedespărțită de comuniunea cu ceilalți, dar comuniunea însăși e de neînțeles în afară de viața spirituală. Această legătură dintre comuniune și viața spirituală, e arătată expresiv în Sfînta Scriptură» (Ibid.).

Mîntuitorul trimite cîte doi ucenici la propovăduire (Marcu 6, 7, Luca 10, 1). Doi ucenici trimite și Ioan Botezătorul la Iisus. Doi în unire dau o realitate mai bogată decît cea care ar rezulta din suma puterilor lor: lor li se deschid alte orizonturi și au un curaj și o forță minunată. Puterile cerului înșiși coboară în ei. Aceasta o spune Domnul apriat în Matei cap. 18, care e în general un capitol închinat puterii minunate a unității prietenești dintre doi sau trei. «Și iarăși, amin grăesc vouă, că dacă doi din voi se vor uni pe pămînt pentru tot lucrul ce-l vor cere, va fi lor de la Tatăl meu care este în ceruri. Că unde sînt doi sau trei adunați întru numele meu, acolo sînt și eu în mijlocul lor» (Mt. 18, 19-20). Iar aceasta a spus-o Domnul după ce le-a dat ucenicilor puterea de a lega și dezlega. De aceea spune Florensch pe marginea acestor versete: «Cunoașterea tainelor, sau, mai special, puterea de a lega și dezlega, este o împreună-rugăciune a doi ce conglăsuiesc în orice lucru pe pămînt, adică a doi ce se smeresc deplin unul în fața altuia, ce au învins opoziția în cuvinte, în gînduri și în simțiri pînă la unitatea de ființă a unuia cu altul. O astfel de împreună-rugăciune totdeauna se împlinește, zice Mîntuitorul. Pentru ce? Pentru că adunarea a doi sau trei în numele lui Hristos, împreună pătrundere a unor oameni în atmosfera duhovnicească din preajma lui Hristos, împărtășirea de puterea Lui harică, îi prefăce pe ei într-o ființă nouă duhovnicească, îi face din doi o singură pîrticică a Trupului lui Hristos, o întrupare vie a Bisericii, îi îmbisericește. Se înțelege că atunci e și

Hristos în mijlocul lor» (op. cit., 422). Ei se pot ierta la nesfârșit, nu de șapte ori, ci de șaptezeci de ori câte șapte, cum îi spune Mântuitorul lui Petru, care întreabă îndată după cuvintele de mai înainte: «De câte ori va păcătui fratele meu și voi ierta lui?» (Matei 18, 21).

Că prietenia specială a doi câte doi s-a realizat între Apostoli și că în unirea aceasta s-au bucurat ei de darurile dumnezeiești, se vede din faptul că Apostolii sînt indicați în perechi (Luca 6, 14-16). În legătură cu aceasta, Fericitul Ieronim zice: «Ucenicii lui Hristos sînt chemați și trimiși câte doi, pentru că iubirea nu petrece cu unul. De aceea se și spune: vai celui singur» (Coment. la Marcu 2). Iar Fericitul Augustin observă: «În ce privește faptul că se trimit câte doi, aceasta este taina iubirii (sacramentum caritatis), fie pentru că sînt două poruncile iubirii, fie pentru că nici o iubire nu poate fi între mai puțini ca între doi». (Ev., Interr. 2, 14). Taina iubirii, iată motivul cel mai înalt care atrage și susține pe oameni în prietenie și care se susține ea însăși prin prietenie și înnobilează pe om prin prietenie. Dar este și un motiv mai de jos: acela că oamenii fiind slabi, au trebuință de a se susține exterior unul pe altul în problemele vieții și în fața ispitelor de a face răul. Așa au judecat Sfinții Ioan Gură de Aur (Coment. la Gen., cap. 14) și Grigorie Teologul (Cuv. 17). Însăși prezența altui om e în stare să alunge asaltul gândului rău.

Aceste unități duale între oameni, întinse în toată omenirea, creiază condiția venirii Împărăției lui Dumnezeu pe pămînt (Florenschii, op. cit., p. 430). În a doua epistolă a lui Clement Romanul s-a păstrat prin tradiție orală următorul cuvînt al Mântuitorului: «Domnul, întrebat de oarecare: cînd va veni împărăția Lui, a răspuns la această întrebare: «Cînd vor fi doi unul și ceea ce e în afară ca ceea ce e înlăuntru și bărbătescul împreună cu femeescul, nici bărbătesc nici femeesc». Clement tâlcuiește partea de la început a acestui graf astfel: «Cei doi vor fi unul, cînd vor vorbi unul către altul adevărul și în două trupuri va fi în chip nefățarnic, un singur suflet». Avem aci o indicație a prieteniei desăvîrșit sincere, întinsă peste tot.

La Sfinții Părinți se repetă de multe ori ideea că alătura de iubirea universală (agape) e necesară și prietenia specială între om și om, nutrindu-se din aceea și întrupînd-o pe aceea.

Sfîntul Grigorie Teologul închină prieteniei cele mai calde cuvinte. «Prietenul credincios nu poate fi înlocuit cu nimic și nu e măsură bunătății lui. Prietenul credincios e acoperămînt tare (Șirach 6, 14-15) și cetate întărită (Prov. 18, 12). Prietenul credincios e o comoară însuflețită. Prietenul credincios e mai scump decît aurul și decît mulțimea pietrelor scumpe... Prietenul credincios e refugiu de odihnă» (Cuv. II către Grigore de Nisa, P. G. 35, 831). Odată ce prietenul a fost ales, prietenia cu el trebuie să fie necondiționată. «Măsor, zice el, cu rațiunea ura, dar nu prietenia; cea dintîi trebuie măsurată, iar celei de a doua nu trebuie să i se cunoască nici un hotar» (Despre pace I; P.G., 35, 728). În ce se arată această lipsă de hotar a prieteniei? Cu deosebire în purtarea neputințelor prietenului dincolo de orice limită, în îngăduința reciprocă, în iertarea reciprocă. (Către Grig, de Nisa, Ibid. col. 883). Interesele prietenilor se contopesc. Cinstea unuia devine cinstea celuilalt și fericirea unuia fericirea celuilalt. După pilda Sfintei Treimi, între prieteni e o unitate de cuget, de simțiri, de voință.

Sfântul Vasile cel Mare vede în comuniunea dintre oameni realizată cea mai adâncă nevoie organică a lor: «Cine nu știe că omul e o ființă socială și nu una singuratică? Căci nimic nu e așa de propriu firii noastre, decît să fie în comuniune unii cu alții și să aibă nevoie unii de alții și să se iubească unii cu alții» (Regulae fusius tract. P. G. 32, 917).

Cuvîntul slav prieten (de la priati-a primi) arată că prietenul e cel primit de mine în sufletul meu. Primirea în suflet a prietenului adună într-o unitate două rîuri de viață, fără ca să se robească o persoană celeilalte, ci crescîndu-i fiecareia puterile. Unul simte, cugetă și grăiește identic cu celălalt, nu pentru că așa a vorbit, a gîndit, a dorit sau a simțit celălalt, ci pentru că amîndoi simt cu o simțire, doresc cu o voință, gîndesc cu o minte, grăiesc cu un glas. Viața fiecăruia curge dintr-un centru unic, comun. După Minuciu Felix, prietenul său Octavius îl iubea pe el atît de fierbinte, pentru că în toate lucrurile mari și mici, dorințele lor conglăsuiau, încît ai fi crezut că o singură minte era împărțită în ei (Crederes unam mentem in duobus fuisse divisam. Octavius, I₂, P. L., 3, col. 233). Și de fapt numai așa se poate explica prietenia, cum zice Lactanțiu («Nec enim possunt in amicitia tam cohaerere, nisi esset in utroque mens una, eadem cogitatio, par voluntas, aequa sententia»). Opera Omnia, ed. Halae, 1765, tom. 2, p. 234).

Viața comună a prietenilor e o bucurie comună și o sufeință comună. Sfântul Maxim Mărturisitorul spune: «Prietenul credincios socotește nefericirile prietenului drept nefericirile sale și le suportă împreună cu acela, suferind pînă la moarte». (Despre dragoste, P. G., 90, col. 1072). După Nil Sinaitul, iubirea îi unește pe toți și în baza acestei unificări fiecare comunică suferințele sale tuturor celorlalți și el primește de la ei suferințele lor. Toți răspund pentru toți și toți suferă pentru toți (La Florensi, Op. cit., 435).

Unitatea aceasta nu anulează personalitățile, căci fiecare se găsește în prieten pe sine însuși, o întărire a sa. «Cel ce are un prieten, spune Sf. Ioan Gură de Aur, are o altă sine» (Hom. II, la I. Tes., P. G., 62, col. 406). «Cel iubit pentru cel ce iubește, spune același părinte, e ceea ce este el însuși pentru sine. Insușirea iubirii e de așa natură că cel ce iubește și cel iubit nu mai fac doi inși despărțiți, ci un singur om» (Hom. III, la I. Cor., P. G., 41, col. 280).

Despărțirea între prieteni e numai fizică, numai pentru vedere. Stihira de la Slujba Sfinților Trei Ierarhi spune de ei că «despărțiți fiind trupește, erau uniți duhovnicește».

De aceea prietenii se cunosc lăuntric, nu dinafară. Pentru aceasta, chiar cînd unul din ei vede insuficiența faptelor și cuvintelor celuilalt, nu se smintește, pentru că îi știe sufletul și-l înțelege. De aceea prietenul iubește pe prieten, cu toată insuficiența manifestărilor lui.

Omul se poate înșela în cunoașterea de sine. Dar prietenul te cunoaște și prin mijlocirea lui, în fața lui, te cunoști și tu pe tine. În fața prietenului nu te mai poți ascunde, cum te ascunzi adeseori chiar în fața ta însuși. Proba autenticității tale se face prin viața comună, în atmosfera iubirii prietenești. Atunci vezi cu adevărat de ceea ce ești și nu ești capabil. Poți să spui mari minciuni despre tine în multe tomuri. Dar nu poți spune nici cele mai mici în comuniunea cu prietenul. «Precum e fața către față în apă, așa e inima omului către inima omului». (Prov 27, 19). În raporturile întîmplătoare și trecătoare ale unui om

cu altul, acela poate afecta însușiri, sentimente pe care nu le are. În prietenie însă se arată omul adevărat, lepădînd masca unui fals eroism. «Scoate din om eroismul lui de suprafață și rămîne omul așa cum este. Încearcă însă cu gîndul să depărtezi de la el sfințenia lui adîncă și iubirea lui adîncă, viața lui ascunsă și păcatul lui ascuns care se străvede prin fiecare gest și nu mai rămîne nimic din om, așa cum ai scoate din apă hidrogenul ei» (Florensi, op. cit., p. 438). Această eliminare a ceea ce e neadevărat în om, se va realiza la sfîrșitul veacului deplin prin Duhul Sfînt. Dar ea poate să se realizeze și acum, într-o anumită măsură, prin prietenul iubitor, pentru că numai el ne desvăluie ceea ce e ascuns în noi (Florensi, op. cit., p. 438).

Prietenia dă omului cunoașterea de sine. Ea îi descopere unde și cum trebuie să lucreze asupra sa. Dar puterea de a lucra asupra sa se obține din acțiunea prietenilor unul asupra altuia. Sfîntul Ignatie Teoforul spune: «Astfel, străduiți-vă să vă adunați trupește pentru a mulțumi lui Dumnezeu și a-l slăvi. Căci cînd vă aflați trupește la un loc, se alungă puterea Satanei și se înlătură pierzarea de la el în unitatea de cuget a credinții voastre» (Ep. c. Efes, 13, 1-2).

Prin aceasta se arată că nu ajunge o iubire în sens abstract, ea trebuie să se vădească în manifestările concrete. Prietenul nu trebuie numai «să iubească pe prieten, ci să fie cu el la un loc, strîns unul lîngă altul (πικνωσ)». Trebuie să ducă o viață comună, viața de toate zilele trebuie luminată, străbătută de apropierea exterioară, și atunci în oameni se arată puterile noi, care alungă pe Satana și toate puterile răului. Iată de ce același Părinte scrie Sfîntului Policarp, adică întregii Biserici: «Munciți împreună unul cu altul, străduiți-vă împreună, priveghiați împreună, ca niște iconomi, oaspeți și slugi ale lui Dumnezeu». Aceste cuvinte, la care s-ar putea adăuga multe altele, dezvoltă ideea Scripturii: «Bine este și frumos a fi frații împreună». Viața împreună este idealul prieteniei, e nostalgia ei, e o culme a umanității. Pînă ce omul rămîne om, el caută prietenia. Iar prietenia caută viața comună.

Sfîntul Ioan Gură de Aur înțelege toată iubirea creștină ca prietenie. În dorința Sfîntului Apostol Pavel de a se jertfi, de a-și da sufletul chiar și gheenii pentru cei iubiți, el vede «iubirea înflăcărată» a prieteniei. «Eu vreau, zice el, să vă înfățișez o pildă de prietenie. Prietenii sînt mai scumpi decît părinții și copiii, prietenii în Hristos». Apoi dă pilda comunității din Ierusalim a primilor creștini. «Iată prietenie, zice el, cînd cineva nu socotește ce e al său ca al său, ci ca aparținînd aproapelui, iar ce e propriu al aproapelui socotește ca al său. cînd unul cruță viața celuilalt, ca pe a sa proprie și acela îi plătește lui reciproc cu aceeași afecțiune» (Hom. II, 8, la I. Tes., P. G., 57, col. 404).

În absența unei astfel de prietenii Sfîntul Ioan Gură de Aur vede păcatul omenirii și izvorul tuturor neajunsurilor și chiar al ereziilor. «Dar unde, întrebă unii, se poate găsi un astfel de prieten? De sigur nu se poate găsi nicăieri. Dar aceasta pentru că nu vrem să fim astfel, și dacă am voi, ar fi cu putință. Căci dacă în realitatea însăși ar fi cu neputință, n-ar fi poruncit Hristos aceasta și n-ar fi vorbit așa de mult de iubire. Mare lucru e prietenia și cît de mare e nu o poate înțelege mîntea omului și nu o poate exprima nici un cuvînt, decît cel ce o cunoaște din experiență. Neînțelegerea ei a produs ereziile; ea face ca păgîinii să fie pînă azi păgîini» (la Florensi, op. cit., p. 444).

Prietenia dă cea mai înaltă bucurie, dar ea are lipsă și de o aspră nevoie morală, de autobiruire. În fiecare zi, ceas și minut, punându-și cu durere sufletul pentru prieten, eul îl regăsește în acela. Cea mai mare iubire se întrupează numai în relația cu prietenii, nu cu toți oamenii «în general». Cine vrea să-și mântuiască sufletul său, trebuie să și-l pună pentru prieteni. Prietenia e neapărat necesară pentru o viață de nevoie morale, de biruință asupra egoismului, de desăvârșire, precum acestea sînt neapărat necesare pentru susținerea prieteniei (Florenski, op. cit., p. 456-7).

Să rezumăm acum, în cîteva puncte, învățătura Sfintei Scripturi și a Sfinților Părinți despre importanța prieteniei și concluziile care rezultă din această importanță a ei pentru problema actuală a păcii și coexistenței pașnice între popoare.

1. În prietenie se verifică sinceritatea creștinismului nostru și se concretizează dragostea creștină. Numai în măsura în care realizăm prietenia, realizăm dragostea, realizăm creștinismul. Pe măsură ce omenirea progresează în trăirea creștinismului, prietenia trebuie să lege tot mai mult și tot mai extins pe oameni între ei. De sigur, creștinii nu socotesc că împărăția lui Dumnezeu se va realiza pe pămînt în chip desăvârșit. Dar nu e mai puțin adevărat, că numai în măsura în care năzuiesc pe pămînt spre realizarea ei și fac tot ce depinde de ei în acest scop, li se adaugă în viața de veci o perfecțiune pe care nu o pot atinge aici. Ei trebuie să tindă aiori și trebuie să se apropie, în mișcarea spre desăvârșirea vieții creștine, de aceea țintă în care în toată omenirea să domnească starea în care «doi sînt unul». Dar iată că năzuința aceasta spre realizarea prieteniei între oamenii de pe tot pămîntul a devenit o preocupare generală a omenirii. Creștinismul, cu lucrarea lui ascunsă în suflete, le-a făcut după două mii de ani să dea acest rod minunat. Aceasta trebuie să constituie o mare bucurie pentru toți creștinii. Rodul acesta încă nu e consolidat, nu e copt. De aceea trebuie ajutat, prin noi eforturi, să se perfecționeze. Dar apariția lui e un semn bun, un motiv de nădejde că acest mare ideal creștin a intrat în faza de realizare, deci și un imbold de luptă nouă pentru definitivă lui realizare. Tema prieteniei ca izvor al păcii între popoare e în primul rînd o temă a creștinismului și cum să nu se bucure creștinii și să nu-și dea tot concursul cînd văd masele largi ale omenirii înrolîndu-se în lupta pentru o cauză atît de măreață, atît de evanghelică? Creștinii trebuie să aducă aportul lor neprecupețit, pentru ca să însuflețească și să spiritualizeze neconștient această luptă înălțînd năzuințele oamenilor spre un înțeles tot mai curat și mai nobil al păcii și al prieteniei.

2. Dar năzuința omenirii spre realizarea prieteniei ca izvor de pace, corespunde și prin metodele ce le folosește, învățăturii creștine despre ea. De fapt, am văzut că prietenia se realizează pentru Sfinții Părinți prin legătura văzută, concretă, între oameni și în formele ei cele mai desăvârșite duce la o viață comună. Condiția aceasta a realizării prieteniei constatăm că au descoperit-o, prin lucrarea ascunsă a creștinismului în suflete și prin instinctul firesc al naturii umane, masele omenirii astăzi, dorind contacte personale tot mai frecvente și pe o scară tot mai largă între reprezentanții diferitelor popoare. Dacă iubirea generală se susține prin prietenii de la om la om, apoi de sigur, prieteniiile tot mai multe între reprezentanții diferitelor popoare, realizate prin contacte între ei, va crea o iubire generală între popoarele înseși. Și

această prietenie generală, bazată pe multiple prietenii personale, va fi factorul cel mai puternic în menținerea unei coexistențe pașnice între ele, va constitui piedica cea mai eficace în calea celor ce ar vrea să ațite un popor împotriva altuia. Cum a spus N. S. Hrușciiov în Sovietul Suprem al U.R.S.S, la 29 decembrie 1955: «Prietenia și înțelegerea între popoarele diferitelor țări, sînt izvor al coexistenții pașnice între Statele cu sisteme sociale diferite».

Pilde de asemenea prietenii chiar între popoare avem și în trecut destule. Amintim numai de prietenia statornică ce a existat între poporul român și poporul rus. E o prietenie care s-a exprimat și încălzit prin prietenii personale ca între Ștefan cel Mare, Domnul Moldovei, și Țarul Ivan al III-lea, între Dimitrie Cantemir și Țarul Petru I, între vlădicii ardeleni din veac. XVII și vlădici ruși, sau s-a manifestat atît de viu în războiul comun din 1877 pentru eliberarea popoarelor balcanice de sub jugul otoman, apoi de la 1944 și pînă azi în ajutorul neprecupețit ce-l acordă Marea Uniune Sovietică poporului nostru în opera de construire a unei vieți mai bune.

Dar am putea spune că în timpul din urmă ideea prieteniei între popoare a devenit și ea o preocupare mai puternică și mai generală și a căpătat un caracter de poruncă morală, care pentru creștini înseamnă iarăși un început de realizare a unui ideal prevestit de Sfînta Scriptură și, deci, un îndemn de a se angaja, întăriți de o nădejde bine întemeiată, în lupta pentru realizarea ei.

E idealul de unire a tuturor popoarelor într-o viață de pace, de dreptate, într-o viață din care să lipsească ura și războiul, inegalitatea și disprețul, în care să domnească dragostea și buna înțelegere și colaborarea spre tot ce e bun, viață care se descrie la Isaia 62, 2 astfel: «Și vor vedea neamurile dreptatea Ta și toți împărații slava Ta și Te vor chema pe Tine cu nume nou, pe care-l va da Domnul».

Pr. Prof. D. STANILOAE

INDRUMĂRI PASTORALE

INDRUMĂRILE DATE CLERULUI DE PREA FERICITUL PATRIARH JUSTINIAN CU PRILEJUL SFINTELOR SĂRBĂTORI ALE INVIERII DOMNULUI

Urmînd o bună tradiție de multă vreme statornică în viața noastră bisericească, preoțimea din Capitală, împreună cu salariații centrelor patriarhal și mitropolitan, avînd în frunte pe PP. SS. Episcopi Antim Tîrgovișteanul și Theoctist Botoșăneanul, Vicari Patriarhali, au fost primiți în prima zi de Paști, după amiază, de Prea Fericitul Patriarh Justinian, căruia i-au adus creștineasca urare «Hristos a înviat!» și i-au făcut calde urări de viață lungă, sănătate și rodnică arhipastorire.

În numele tuturor celor prezenți, a luat cuvîntul P. C. Preot Pompiliu Ispas, care a exprimat sentimentele de dragoste fiiască și de profund devotament, cu care clerul înconjoară pe Prea Fericitul Părinte Justinian, Întîistătătorul Bisericii Ortodoxe Romîne.

Răspunzînd cuvintelor de respectuos omagiu ce s-au rostit de reprezentantul preoțimii, Prea Fericitul Patriarh Justinian a rostit următoarea cuvîntare:

**Prea Sfințiți Părinți Episcopi,
Prea Cucernici Părinți Consilieri,
Cucernici Părinți,**

Ne sînt încă proaspete în amintire ecurile serviciilor divine din aceste ultime zile, cînd ne-a fost dat să retrăim întreaga dramă a răscumpărării neamului omenesc, participînd în duh — ca niște martori oculari — judecarea și osîndirea Mîntuitorului și descoperindu-I mormîntul gol, precum femeile purtătoare de mir, în dimineața Invierii.

Pentru conștiința și sensibilitatea ortodoxă, momentele culminante ale acestei drame: răstignirea, prohodirea și învierea din morți a Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, nu sînt simple momente comemorative, nu sînt numai popasuri de reculegere adîncă pe marginea unor solem-

nități de ordin liturgic sau ritualistic. Când, în Vinerea Mare, norodul binecredincios ocolește sfintele noastre biserici în cîntări de jale pentru Cel pironit pe cruce, care și-a încredințat duhul în mîinile Tatălui ceresc, —faptul acesta constituie pentru credincioșii noștri nu o comemorare de ordin formal, ci trăirea adevărată a unui episod real din viața Mîntuitorului. Și cînd, în noaptea Învierii, mii și mii de glasuri trimit spre bolta înstelată a cerului cîntarea lor de bucurie pentru Cel înviat, — cîntarea aceasta nu este închinată doar faptului istoric petrecut în urmă cu aproape douăzeci de veacuri, ci unui fapt din actualitate, petrecut sub ochii spirituali ai fiecăruia dintre noi. Nu greșim, deci, cînd mărturisim că rețrăim în fiecare an, cu prilejul acestor sfinte sărbători, întreaga dramă a mîntuirii neamului omenesc, întocmai ca niște martori oculari.

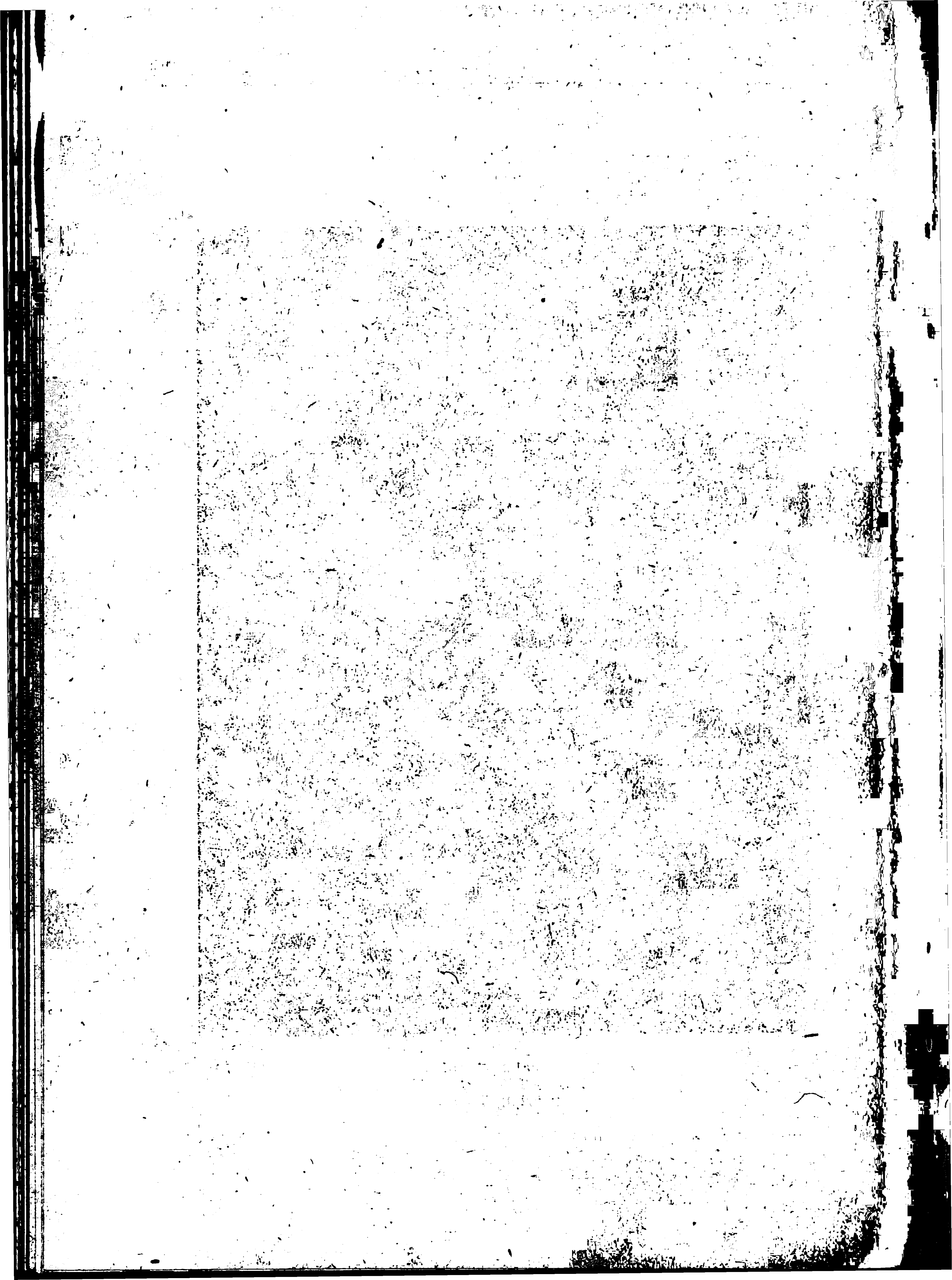
Mă bucur aflînd că participarea credincioșilor noștri la prohodirea Domnului și la cîntările din noaptea sfintei Sale Invieri a fost atît de activă. Mă bucur, nu atît pentru mine, cît pentru Cucerniciile Voastre, care ați putut culege aceste frumoase roade numai de pe urma unei lucrări catehetice, la care v-a chemat în ultimii ani conducerea supremă a Bisericii noastre. Căci participarea activă a credincioșilor la săvîrșirea serviciilor divine din sfintele noastre biserici este pentru noi măsura evlaviei unei comunități parohiale și dovada cea mai grăitoare a zelului pastoral de care pîot fi însuflețiți preoții noștri de enorie. Zidirea catehetică a preotului — acțiunea sa propriu zisă de evanghelizare — nu se va putea înălța fructuoasă, decît pe temeliile cîntării comune a Sfintei Liturghii. Acolo unde preotul a izbutit să cucerească sufletește pe enoriașii săi pentru această lucrare, ușor va fi împlinită și cealaltă latură a misiunii lui, cea învățătoarească. Stăruind să lucrați pe drumul acesta cu rîvnă sporită, este neîndoielnic că roade și mai bogate nu vor întîrzia să fie culese de fiecare dintre Cucerniciile Voastre. Vă îndemn să săvîrșiți această lucrare cu toată însuflețirea, pentru binele și înflorirea Sfintei noastre Biserici.

Dar preoțimea noastră de mir n-a încercat în aceste zile numai bucuria prilejuită de participarea activă a credincioșilor la serviciile divine din săptămîna Patimilor, din noaptea Invierii sau din alte zile liturgice. Mai mare decît aceasta, a fost bucuria pe care ați putut-o trăi ca PĂRINȚI SUFLETEȘTI ai norodului dreptcredincios, în acele fericite întîlniri duhovnicești cu enoriașii de toate vîrstele ai Cucerniciilor Voastre, veniți să caute împăcarea cu Dumnezeuul tuturor îndurărilor, sub epitrahilele slujitorilor Bisericii.

Nici un timp al anului nostru liturgic nu este mai potrivit pentru aceste întîlniri duhovnicești între PĂRINȚII și FIII aceleiași comunități creștine, precum este timpul Săptămîinii Patimilor. Gîndul că Mîntuitorul nostru Iisus Hristos — întruparea sublimă a curăteniei trupești și sufletești, a nevinovăției desăvîrșite, simbolizată prin mielul care se jertfește de bună voie — gîndul că El pătimizește pentru păcatele noastre și fiecare păcat nou al nostru înseamnă o nouă răstignire a Lui, tot așa de crudă și dureroasă ca răsîgnirea de pe Golgota, gîndul acesta răscolește puternic orice suflet creștin și-l aduce sub epitrahilul preotului, trezind în el nevoia nestăpînită a mărturisirii și a iertării. Preotul trăiește numai în ipostaza de adevărat PĂRINTE al parohiei sale, născînd — prin harul lui Dumnezeu — făpturi sufletești noi, vrednice de împărăția cerurilor.

Prea Fericitul
J U S T I N I A N
Patriarhul României

Acolo unde credincioșii văd în preot pe PĂRINTELE lor, iar în soția preotului pe MAICA PREOTEASĂ, se zidește o cetate spirituală, pe care nimic nu o poate clătina. Căci nimic nu poate egala în frumusețe morală rolul preotului ca PĂRINTE în lupta credincioșilor săi, a FIILOR săi duhovnicești, pentru realizarea vieții lor spirituale. Preotul care trăiește drama fiului pierdut din Evanghelie, cu sentimentul de adîncă sfîșiere sufletească a părintelui părăsit, dar mereu iubitor, care așteaptă și caută pe cel rătăcit; preotul care știe să asculte mărturisirea unei inimi zdrobite sub povara păcatelor și poate afla în sine cheia renașterii acestuia spre viață nouă, în care se descoperă iubirea nemărginită a lui Dumnezeu pentru orice făptură omenească, — a devenit prin aceea PĂRINTELE sufletesc al unei ființe înnoite prin har, iar fapta lui se poate asemana cu aceea a Creatorului însuși, care a zidit pe om din țărîna pămîntului și i-a dat viață din izvorul supranatural al ori cărei existențe. «Fiul Meu ești Tu, Eu astăzi Te-am născut», scria cîndva psalmistul, încercînd să dea grai sentimentului de bucurie al Tatălui Ceresc pentru nașterea cea mai înainte de toți vecii a Fiului Său și Mîntuitorului nostru; iar Sfîntul Apostol Pavel, stăpînit de aceeași bucurie pe care și-o poate da numai gîndul că ai prilejuit în această lume renașteri sufletești spre o viață nouă, scria și el către creștinii din Corint: «Căci de ați avea mii de învățători în Hristos, însă PĂRINȚI nu aveți mulți, căci în Hristos Iisus eu v-am născut prin Evanghelie» (I, Cor. IV, 15).

Intre preot și enoriașii săi trebuie, prin urmare, să se stabilească singurul raport valabil din punct de vedere creștin: raportul dintre PĂRINTE și COPII. Poporul credincios a concretizat simțirea sa în această privință, în modul său de adresare către slujitorul Bisericii. El se rostește simplu, în duh autentic evanghelic: PĂRINTE — sau TAICA PĂRINTE! Este o afirmare a rolului și poziției preotului față de credincioșii săi: părinte sau tată sufletesc al tuturor celor născuți de el spre adevărata viață creștină, înfiați prin botez, renăscuți prin pocăință și binecuvîntați prin taina nunții. Și precum nimeni dintre oameni, tată fiind, de-i va cere fiul său pîne nu-i va da piatră — și de-i va cere pește nu-i va da șarpe — și de-i va cere ou nu-i va da scorpie (cf. Matei, 9-11; Luca XI, 11-12), — tot astfel preotul, PĂRINTE al păstoriților săi, trebuie să poarte o grijă deosebită pentru viața sufletească a acestora, călăuzindu-i cu iubire de tată pe drumul binelui, al luminii și al adevărului, bucurîndu-se împreună cu ei cînd vor spori în virtute și întristîndu-se alături de ei — și încă mai mult decît ei — cînd vor cădea sub loviturile păcatului.

Preotul este dator să nu piardă niciodată din vedere că este PĂRINTELE parohiei sale, iar prin conduita, faptele și toată lucrarea sa preotească trebuie să se străduiască a merita acest înalt titlu. Mulțimile credincioase au o sensibilitate foarte ascuțită cînd este vorba să aprecieze și să pună în cumpăna dreptei judecări persoana morală a preotului lor. Acestea cer de la preot un stil de viață fără pată, fără umbre și alunecări, o înveștmîntare luminoasă în virtute, în înțelepciune și în dragoste. Ca PĂRINTE, preotul este dator să iubească și să se jertfească din iubire pentru COPIII săi spirituali, precum Tatăl ceresc «așa a iubit lumea, încît a dat pe Fiul Său Cel Unul născut, ca tot cel ce crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică» (Ioan III, 16).

Nu mă pot reține să menționez, în această ordine de idei, câteva denumiri nepotrivite și total străine duhului creștin, care s-au strecurat în graiul nostru bisericesc, — în unele părți ale țării, în legătură cu modul de adresare către preoți, — în altele, în legătură cu modul de adresare către Arhieri, Episcopi, Mitropoliți și Patriarh. Pentru cei dinții, și-a făcut loc în obișnuința credincioșilor apelativul «DOMNULE PĂRINTE»; pentru cei din urmă: «Prea Sfințite STĂPINE, sau Inalt Prea Sfințite STĂPINE», Logica omenească leagă însă de noțiunile «domn» și «stăpîn», pe acelea de «rob» și «slugă», — și noi știm că nimic nu poate fi mai străin de spiritul creștinismului decât ideea de sclavie sau de robie, oricare ar fi denumirile sau modurile ei de existență.

Cît de limpede se exprimă în această privință Sfîntul Apostol Pavel, cînd scrie Galatenilor: «Stați tari în libertatea cu care Hristos ne-a făcut liberi și nu vă încurcați iarăși în jugul robiei» (Galateni V, 1). Creștinismul este religia libertății în care nimeni nu mai este slugă, «căci voi toți sînteți una în Hristos Iisus», cum glăsuște acelaș Sfînt Apostol (Galateni III, 11). Preoții, Episcopii și Mitropoliții Bisericii noastre, Patriarhul însuși, n-a trăit în aceste zile sentimente religioase din cele mai înalte pentru că au fost «DOMNI și STĂPINI», ci pentru că au putut să fie PĂRINȚI ai păstoriților lor. Deșertăciunile omenești n-au ce să caute sub sutanele noastre preoțești. Mai frumos și mai creștinește sună: TAICĂ PĂRINTE EPISCOP, PĂRINTE MITROPOLIT sau PĂRINTE PATRIARH, decât: DOMNULE părinte, Domnule Episcop sau Inalt Prea Sfințite STĂPINE. Titulaturile acestea n-au ce căuta în terminologia noastră curentă și dacă, în trecut, ele s-au strecurat în graiul de toate zilele și în actele noastre oficiale, ca un pogorîmînt făcut vanității omenești, astăzi se impune îndepărtarea lor de pretutindeni.

Dar nu va fi de ajuns numai îndepărtarea termenilor. Zadarnic vor fi îndepărtați aceștia, dacă va rămîne să sălășluiască în noi spiritul care le-a dat naștere. Este necesar să fie înlăturată orice distanță dintre preoți și credincioșii lor, precum este necesar să fie înlăturată orice distanță dintre arhieri și preoți, — între unii și alții stabilindu-se acea mireasmă de pașnică așezare familiară, în care părinții își ajută copiii din dragoste firească pentru odraslele lor, iar copiii ascultă de îndemnurile părinților și le poartă o stimă neprețuită, izvorîta din sentimentul curat al dragostei filiale peste care s-au revărsat luminile unei rațiuni sănătoase.

Din an în an, clerul Capitalei îmi procură tot mai multe prilejuri de aleasă bucurie duhovnicească. Pe zi ce trece, în bisericile Capitalei pătrunde un duh de viață nouă, preoțimea înțelegîndu-și misiunea și dîndu-și toate silințele pentru împlinirea ei în chip onorabil.

În afară de cîteva excepții regretabile, vești tot așa de bune avem și despre clerul din restul Eparhiei noastre care muncește cu însuflețire pe toate tărîmurile activităților preoțești; zidind sau restaurînd biserici și case parohiale, plantînd curțile bisericilor cu pomi roditori, îngrijind cimitirele, săvîrșind servicii divine însoțite de predici și cateheze și înfrumusețîndu-le prin cîntarea în comun a răspunsurilor liturgice, dînd sprijin conducerii de Stat și locale în toate strădaniile acestora pentru instaurarea unei vieți mai bune și mai fericite pentru cei mulți și trudnici. Tuturor acestor preoți care cinstesc prin activitatea lor Biserica Ortodoxă a neamului nostru, din acest loc și în această

zi de bucurie, pentru bucuriile spirituale ce-mi prilejuiesc, eu le trimit mulțumirile și binecuvântările mele arhieresti și-i asigur de toată prețuirea mea. Dar pentru aceia care nesocotesc dispozițiunile autorității superioare bisericesti, manifestând lipsă de interes pentru împlinirea rosturilor esențiale ale misiunii lor, neglijând predica și cateheza, nedându-și nici o osteneală pentru instruirea credincioșilor în cîntarea imnelor liturgice, uitînd de îndatorirea de a țilcui sistemul nostru dogmatic și moral sub aspect confesional, pentru a preciza punctul de vedere ortodox în toate problemele controversate, — pentru unii ca aceștia, cu multă părere de rău le vestesc astăzi că Sfîntul Sinod al Bisericii noastre a hotărît, ca o primă măsură, ridicarea inamovibilității preoțești. Aș dori ca această hotărîre să nu fie pusă în aplicare pentru nimeni, ci fiecare să rămîna pe locul lui, dar pe locul lui de muncă. Misiunea preoțească cere muncă susținută, spirit de sacrificiu și disciplină. Ea se definește printr-o totală dăruire de sine față de comunitatea unde ești chemat să slujești un ideal atît de înalt, cum este acela al mîntuirii sufletelor și al cuceririi împărăției cerurilor. Cei interesați, profesioniștii, carieriştii sau indolenții n-au ce căuta în rîndurile preoțimii. Asemenea mod de a gîndi și întrupa slujirea preoțească îi face nevrednici să mai rămîna în cler. Și acolo unde se constată aceste regretabile stări de lucruri, conducătorii ierarhici ai eparhiilor știu acum ce să facă, în interesul suprem al Bisericii și spre binele credincioșilor.

«Eu sînt în mijlocul vostru ca cel ce slujește, căci Fiul Omului n-a venit ca să I se slujească, ci ca să slujească El și să-și dea sufletul Său pentru răscumpărarea multora» (Luca XXII, 27; Marcu X, 45). Iată sensul adevăratei preoții creștine, definită astfel de însuși Mîntuitorul nostru Iisus Hristos. Doresc ca preoții sfintelor noastre biserici să înțeleagă sublimul preoției creștine și s-o trăiască în duhul slujirii dezinteresate, al uitării de sine și al iubirii de oameni. Se cere aceasta nu numai de la preot ci și de la familia lui. Soția și copiii preotului vor trebui să fie alături de el, în toate curatele lui străduințe pentru întruparea adevăratei slujiri jertfelnice a sfintei sale misiuni. Fără răsunset în conștiințele credincioșilor vor rămîne cele mai bine studiate predici și cateheze ale preotului, dacă soția și copiii lui nu vor întări, prin exemplul vieții lor, adevărurile de credință și morală țilcuite de acesta din fața altarului. Ori unde s-ar afla, soția și copiii preotului trebuie să facă simțită prezența lor printr-un stil de afirmare propriu învățaturii noastre creștine. Ei se vor caracteriza totdeauna prin modestie și seriozitate, printr-o ținută demnă, care să fie manifestarea exterioară a unui fond lăuntric ales, adăpat de izvoarele mereu proaspete și vii ale Sfintei Evanghelii.

Cucernici Părinți, mi-ați adresat, prin glasul reprezentantului vostru, urări de bine și de sănătate, pentru împlinirea cu vrednicie a înaltelor mele răspunderi. Vă mulțumesc din adîncul inimii și, la rîndul meu, vă fac aceleași urări pentru împlinirea răspunderilor voastre preoțești, care sînt atît de multe și de grele. Mai bine de douăzeci de ani am fost preot cu voi. Cunosc, prin urmare, nu din cărți sau din povestirile altora, greutățile misiunii voastre — și pentru aceea inima mea arde de dorul ca voi să fiți conștienți de toate și să vă străduiți pentru slujirea în viață a idealului de preoție creștină întrupat de Mîntuitorul Hristos. Pe drumul acesta, vă doresc succes deplin.

Și pentru că activitatea noastră, ca Biserică organizată, se desfășoară în cuprinsul teritorial al unui Stat ai cărui conducători urmăresc bunăstarea și fericirea poporului, — în numele Cucernicilor Voastre, eu adresez pentru aceștia cele mai bune urări de izbândă în munca lor nobilă, însuflețită de un înalt patriotism. Propovăduim împreună «pacea a toată lumea» — și într-o zi ca aceasta, când moartea a fost biruită, datori sîntem să rugăm pe Bunul Dumnezeu să ferească omenirea de flagelul unui nou război.

La urările Cucernicilor Voastre și salutului ce mi-ați adresat, vă răspund cu toată însuflețirea și bucuria zilei de astăzi: «Adevărat a Inviat».

POVĂȚUIRI ȘI INDEMNURI PĂRINTEȘTI

· SPICUIRI DIN PASTORALELE DE SFINTELE PAȘTI ALE ÎNALȚILOR CHIRIARHI AI BISERICII ORTODOXE ROMÎNE

Potrivit bunei rîndueli îndătinată în Biserica noastră, arhipăstorii dreptcredincioșilor romîni au îndreptat către păstorii lor cuvinte de părintești povățuiri duhovnicești, cu prilejul Sfințelor Sărbători ale Învierii Domnului din acest an. Cuprinzînd prețioase învățături de credință și înțelepte îndemnuri de viațuire în duhul moralei creștine, pastoralele de Sfințele Paști ale Înălților Ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Romîne constituie adevărate călăuze pentru viața și activitatea suljitorilor și închinătorilor sfințelor altare ortodoxe din țara noastră.

Deși sînt legate de marele praznic al Învierii, deși țin să lămurească în primul rînd sensul profund dumnezeesc al răscumpărării neamului omenesc din robia păcatului, prin jertfa și Învierea Mîntuitorului, aceste cuvinte pastorale păstrează o actualitate permanentă prin comoara de învățături și îndrumări pe care le cuprind și aduc în sufletele celor ce ajung să le cunoască mult spor duhovnicesc.

Pentru aceea, socotim de folos să urmăm calea începută în anii trecuți, prezentînd în aceste pagini spicuiuri din Pastoralele de Paști, pe care Chiriarii Bisericii Ortodoxe Romîne le-au adresat clerului și credincioșilor ortodocși.

1. Pastorală **Prea Fericitului Patriarh JUSTINIAN** reprezintă și de această dată un grăitor exemplu de grijă arhipăstorească pentru lămurirea adevărurilor credinței noastre și pentru călăuzirea turmei dreptcredincioase pe calea împlinirii înaltelor porunci evanghelice de trăire creștină, pe calea coordonării faptelor noastre cu principiile morale care stau la baza învățăturii propovăduite de Sfînta noastră Biserică.

Primul gînd ce copleșește mințea oricărui creștin în minunata sărbătoare a Paștilor este încredințarea deplină că — mai mult decît propovăduirea Sa, mai mult decît minunile săvîrșite — moartea și învierea reprezintă dovada vie a Dumnezeirii Mîntuitorului Iisus Hristos. Acest adevăr este amintit și tîlcuit în prima parte a pastoralei Prea Fericitului Patriarh Justinian, care istorisește, după mărturia nepieritoare a Sfintei Scripturi, întîmplările cele mai presus de fire ce s-au săvîrșit în plină zi, la ceasul sfîrșitului, cînd «întunec s-a făcut peste tot pămîntul, soarele s-a întunecat, pămîntul s-a cutremurat, stîncile s-au despicat, mormintele s-au deschis, iar catapetasma templului s-a rupt în două, de sus pînă jos», — subliniind faptul că «moartea aceasta a avut atîta

supraomenesc în ea, încît sutaşul şi cei ce împreună cu el păzeau pe Iisus, văzînd că astfel şi-a dat sufletul, s-a înfricoşat şi au zis: «Cu adevărat Fiul lui Dumnezeu a fost acesta» (Matei XXVII, 54). «Şi dacă patimile şi moartea au arătat Dumnezeirea Lui, cu atît mai mult a vădit-o învierea Sa, căci numai «ca Fiu al lui Dumnezeu, Iisus Hristos a biruit moartea».

Pentru aceasta, «Invierea din morţi a Mîntuitorului nostru Iisus Hristos este izvor de viaţă şi de bucurie pentru toţi creştinii, căci el «s-a făcut început al învierii morţilor», astfel că «precum în Adam toţi mor, aşa în Hristos toţi vor învia» (I. Corinteni XV, 20 şi 22). Certitudinea pe care o aduce Invierea Domnului în orice suflet credincios, asupra înfrîngerii morţii, asupra eliberării noastre de boldul ei, este temelia întregii noastre credinţe şi a veseliei celei veşnice, pe care o încearcă de atunci cerurile şi pămîntul. «Faptul învierii — spune Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian — este izvor de învăţăminte pentru noi creştinii nu numai cu privire la viaţa ce va urma după moarte, dar şi pentru viaţa de acum. Inviind din morţi, Mîntuitorul Iisus Hristos a pus în lumină adevărul despre veşnicia vieţii, fără să umbrească prin aceasta valoarea vieţii pămînteşti a oamenilor. Mai mult încă, învăţăturile Lui despre această viaţă prind pentru noi tăria de porunci dumnezeieşti, tocmai prin faptul minunatei Sale Invieri. Se cuvine, pentru aceea, în această zi de aleasă bucurie, să ne apropiem cu inimi curate şi cugete smerite de Evanghelia Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, pentru a-i descifra marile ei înţelesuri şi a-i afla poruncile de urmat în momentul isoric pe care-l trăim acum, — căci Iisus rămîne pentru noi: «Calea. Adevărul şi Viaţa» (Ioan XIV, 6).

Una din aceste mari porunci evanghelice a fost şi rămîne «porunca cea nouă» a Mîntuitorului, aceea de a ne iubi unii pe alţii, slujind minunata năzuinţă a întregii omeniri către pace şi bună înţelegere. Atrăgînd luarea aminte a clericilor şi credincioşilor Bisericii noastre asupra semnificaţiei profunde a acestei porunci divine, — Prea Fericitul Patriarh Justinian face o judicioasă analiză a stărilor de lucruri din viaţa internaţională şi arată calea ce trebuie urmată de creştini, pentru a putea împlini învăţăturile credinţei noastre, în noianul problemelor ce se pun azi oricărei conştiinţe umane: «Văzduhul lumii nu este astăzi pe deplin limpede, dar glasul tunurilor a amuţit pretutindeni. E un fapt îmbucurător, care ar putea să însemne începutul unui veac nou pentru istoria lumii: veacul înfrăţirii tuturor popoarelor. Pentru ca veacul acesta să-şi deschidă porţile cu adevărat, nu ne stă în faţă decît un singur drum: dezarmarea». Dar — aşa cum subliniază Intîistătătorul Bisericii noastre — «înainte de a se înfăptui dezarmarea militară, era necesară dezarmarea morală».

Amintind apoi că «primii paşi pe drumul acestei dezarmări au început să fie făcuţi mai de mult» în această direcţie, că uriaşa luptă pentru pace a izbutit să cucerească sufletele a sute de milioane de oameni şi că «Biserica Ortodoxă îşi are partea ei de contribuţie în orientarea sufletească a lumii pe cărările păcii şi buneii înţelegeri între oameni şi popoare», — Prea Fericitul Patriarh Justinian subliniază deplinul ataşament al Bisericii noastre la protestul formulat de toţi oamenii de bună credinţă, împotriva războiului şi la cererea lor fermă de a se ajunge, prin măsuri treptate, la «împlinirea marelui vis al omenirii de totdeauna: dezarmarea generală». Asemenea atitudine adoptată de Bi-

serica Ortodoxă Română și recomandată fiecărui cleric și credincios ortodox reprezintă singura cale spre păstrarea idealurilor sfinte pe care le-a dăruit lumii Invierea lui Hristos.

Pastorala Prea Fericitului nostru Patriarh cuprinde și alte prețioase îndrumări părintești, pentru desăvârșirea duhovnicească a dreptcredincioșilor, precum și o caldă chemare de a lepăda lucrurile întunecului și a ne îmbrăca cu armele luminii, care sînt «milostivirile îndurării, bunătatea, smerenia, blîndețea, îndelunga răbdare... și dragostea, care este legătura desăvârșirii», pentru a putea păstra legătura cu Hristos cel înviat pentru noi, căci «cel ce rămîne în iubire, rămîne în Dumnezeu și Dumnezeu rămîne în el» (I. Ioan IV, 16).

2. **Inalt Prea Sfințitul SEBASTIAN**, Mitropolitul Moldovei și Sucevei, vorbește păstoriților săi despre marea bucurie duhovnicească pe care Sfintele Paști o revarsă în sufletele celor credincioși, lămurindu-i tilcul și îndatoririle ce ne revin tuturor, spre a ne putea împărtăși pururea de lumina și veselia acestui praznic al praznicelor. Bucuria aceasta izvorăște din faptul că «firea noastră cea stricată de păcat a fost ridicată și înnoită prin jertfa și învierea Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, așa cum spune Sf. Apostol Petru: «Binecuvîntat să fie Dumnezeu... carele după mila Sa, prin învierea lui Iisus Hristos din morți, ne-a născut pe noi din nou, spre nădejde vie» (I, Petru I, 3). Ridicată și înnoită, firea noastră a primit darul de neprețuit al credinței neștrămutate în învierea cea de obște, după mărturia Apostolului Neamurilor, care zice: «Acum Hristos a înviat din morți, fiind pîrga învierii celor adormiți» (I, Cor. XV, 20). De aceea, Invierea Domnului aduce și eliberarea noastră de frica morții, căci «moartea, pentru bunul creștin, este numai o trecere de la viața aceasta pămîntească și trecătoare, la viața cea veșnică».

Față de asemenea daruri nepieritoare — care izvorăsc toate din Invierea Mîntuitorului — este îndreptățită chemarea pe care o face Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Sebastian clericilor și credincioșilor din Arhiepiscopia Iașilor, de a împlini îndemnul Sfintei noastre Biserici: «să ne curățim simțirile și să vedem pe Hristos strălucind cu neasemănata lumină a Învierii». Și pentru această curățire a simțirilor, Inaltul Ierarh își îndeamnă păstoriții cu dragoste de părinte: «... alungați din sufletele voastre mînia, iuțimea, răutatea, defăimarea, cuvîntul de rușine din gura voastră» (Coloseni III, 2); îndepărtați poftetele rele și patimile care împiedică și abat de la calea care duce la Dumnezeu;... sufletele voastre să se împodobească cu fapte bune, plăcute lui Dumnezeu, cu virtuțile credinței, nădejzii și dragostei, cu bunătate, dreptate, adevăr, milă, ca să dovediți că sînteți și «umblați ca fii ai luminii» (Efeseni V, 8).

Arătînd apoi cît de des a fost repetată de Mîntuitorul porunca Mîntuitorului a zidirii păcii între oameni, Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Sebastian spune în pastorala sa: «Acum, cînd a răsărit primăvara dulce, cînd Hristos a înviat, cînd întreaga fire îmbracă haina de sărbătoare, de la mic la mare să vă puneți în slujba păcii, să urmăriți faptele păcii și ale întăririi dintre noi» (Romani XIV, 19). Să vă iubiți unii pe alții, «să ziceți fraților și celor ce vă urăsc pe voi». Căci numai astfel făcînd și astfel lucrînd, «Dumnezeul păcii va fi cu voi» și veți fi în stare să opriți mîinile celor ce vor să deslănțuie nenorociri și cumplite vărsări de sînge».

Pastorala Inalt Prea Sfințitului Mitropolit Sebastian se încheie cu această caldă povățuire, inspirată de cuvintele ce se rostesc de preot în dimineața Invierii lui Hristos, când își cheamă credincioșii zicînd; «Veniți de luați lumină»: «Graba cu care vă siliți a primi lumina printre cei dintîi și a o păstra aprinsă pînă ce veți ajunge la casele voastre, în mijlocul familiei pe care o iubiți, dovedește că voi... vedeți în lumina lui Hristos o călăuză și un ajutor, pentru viața voastră, pentru casele și familiile voastre. La aceasta vă îndeamnă desigur cuvîntul Mîntuitorului Iisus Hristos: «Eu sînt lumina lumii, cel ce vine după mine nu va umbla întru întuneric, ci va avea lumina vieții» (Ioan VIII, 12) ...Siliți-vă la acest «praznic al praznicelor și sărbătoare a sărbătorilor», la «Paștile lui Dumnezeu cele mîntuitoare» să arătați prin faptele voastre că această măreață sărbătoare..., pentru voi, creștinii ortodocși, este o lege morală după care vă depănați firul vieții voastre celei pămîntești...».

3. Cea dintîi pastorală către cler și credincioși a noului Mitropolit al Ardealului, **Inalt Prea Sfințitul JUSTIN**, cuprinde în prima parte o scurtă istorisire a minunatei învieri din morți a Mîntuitorului, pe care o prăznuiesc cu evlavie și cu însuflețire, în fiecare an, toți creștinii și de care se bucură și cetele îngerești, și sfinții, și Biserica și firea întregă, căci «acum toate de lumină s-au umplut, și cerul și pămîntul și cele dedesubt». Atrăgînd însă luarea aminte a păstoritorilor săi că «praznicele rînduite de Sfînta noastră Biserică nu sînt numai soroace de pomenire a toate cîte Dumnezeu Tatăl, Dumnezeu Fiul, Dumnezeu—Sfîntul Duh și, cu puterea Sfintei Treimi, cetele Sfinților au lucrat minunat cu noi», — Inaltul Arhipăstor al Ardealului arată că «ele sînt trăiri în sufletele noastre a unor fapte minunate, la săvîrșirea cărora ne-am făcut părtași și noi, prin darul lui Dumnezeu, și de rodul cărora ne învrednicim și noi, din milostivirea lui Dumnezeu»; ele sînt totodată «prilejuri de luminare a cugetelor noastre și de curățire a simțămîntelor noastre, de primenire a întregii noastre vieți și de întărire a lucrării noastre pentru a ne putea bucura fiecare din noi de binefacerile pe care Dumnezeu le revarsă din belșug asupra noastră».

Pentru a face să trăiască în inimile și cugetele fiilor săi duhovnicești măreția neasemănată a faptelor săvîrșite de Domnul Iisus Hristos pentru izbăvirea noastră, a celor ce credem și mărturisim numele Său, — Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Justin amintește că «jertfa de pe cruce, coborîrea în iad și Invierea Domnului alcătuiesc însăși taina mîntuirii noastre; pe ele se întemeiază tot așezămîntul credinței noastre creștinești; din ele izvorăște izbăvirea noastră de sub puterea celui rău: ele sînt cheazăia trainică a învierii noastre».

Tîlcuind însemnătatea fiecăruia din faptele săvîrșite de Mîntuitorul pentru astuparea prăpastiei pe care greutatea păcatului o săpase între noi și Dumnezeu, pentru ruperea pecetilor împărăției întunerecului în care erau ținuți cei lipsiți de har și pentru a ne dărui nouă cheazăia învierii, Inaltul Ierarh subliniază urmările fericite pe care le are pentru noi faptul că Hristos — Dumnezeu fiind — s-a făcut om, pentru ca noi — oameni fiind — să ne facem fii ai lui Dumnezeu: «De acum, stînd în unire cu El, viețuim în pace cu Dumnezeu; de acum, slobozindu-ne din păcat, avem pace în sufletele noastre; de acum, mergînd cu toții pe aceiași cale, trăim în pace cu toții». Intr-adevăr pacea adusă lumii de Domnul Iisus Hristos este un dar ceresc, a cărei sămînță o

constituie jertfa de pe cruce a Mîntuitorului și al cărei rod este fericirea veșnică.

«Pătrunzîndu-ne de înțelesul mării taine a Invierii lui Hristos — spune Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Justin în pastorală sa — datorie sfîntă avem să păstrăm cu statornicie darurile revărsate fără încetare de Dumnezeu asupra ființei noastre și să ne arătăm vrednici de ele prin viețuirea noastră creștinească. Dacă, prin înviere, Hristos a trecut de la moarte la viață, făcîndu-ne și pe noi părtașii vieții Lui, se cade, la rîndul nostru, să păstrăm neîntinată taina învierii noastre cu Hristos, umblînd întru înnoirea vieții, după ce ne-am ridicat din moartea păcatului la viața în har și fapte bune. «Călăuză sigură spre această înnoire a vieții găsește orice creștin în cuvîntul de părintească povățuire a Sfîntului Ioan Gură de Aur, care zice: «Cînd auzi de viața cea nouă gîndește-te că trebuie să-ți schimbi cu totul purtarea și o mare prefacere să săvîrșești în viața ta... să nu mai ascuți cu nimic de păcat...».

Pentru împlinirea prefacerii de care vorbește Sfîntul Ioan Gură de Aur — prefacere prin care creștinul se apropie de limanul vieții veșnice — Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Justin își îndeamnă, cu dragoste, păstoriții să îplinească numai fapte vrednice de numele pe care-l poartă, fapte vrednice de frumusețea învățaturii și de măreția jertfei lui Hristos: «Păstrați neîntinată credința cea adevărată și țineți cu sfințenie sărbătorile și datinile noastre străbune. Inchinați-vă neîncetat lui Dumnezeu și faceți cereri sfinților să adauge ruga lor la rugăciunile voastre. În cugetele voastre să odrăslească numai gînduri bune; printre buzele voastre să treacă numai cuvînte frumoase; mîinile voastre să săvîrșească numai fapta cea bună. Să fie unire desăvîrșită între voi; voința de înfăptuire a păcii între oameni și popoare să stăpînească sufletele voastre; iubirea unuia față de altul să fie legea vieții voastre».

4. Inalt Prea Sfințitul FIRMILIAN, Mitropolitul Olteniei, își întemeiază cuvîntul de arhipăstor îndreptat cu prilejul Invierii Domnului către slujitorii și închinătorii dreptei-credințe din eparhia sa, pe cutremurătorul tîlc al cuvintelor rostite de Luca și Cleopa — cei doi ucenici ai Domnului — care, văzînd pe Domnul Hristos după Inviere, l-au recunoscut abia cînd a frînt și a binecuvîntat pîinea: «Au nu ardea în noi inima noastră, cînd ne grăia El pe cale și cînd ne tîlcuia Scripturile?» (Luca XVI, 32).

Istorisind frămîntările ce puseseră stăpînire pe sufletele celor doi ucenici, Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Firmilian subliniază adevărurile cuprinse în sfintele învățături ale Bisericii noastre, potrivit cărora taina Invierii nu poate fi străbătută de mintea noastră», ci numai recunoscută cu inima noastră», cu această inimă care «bate cea dintîi și încetează ultima», care «poate să devină un altar, sau o capiște idolească», poate să cuprindă în ea «lumina sau întunerecul, dar niciodată amîndouă» și în care «salută năzuințele mari sau se cuibărește odineul fioros al patimilor» ucigătoare.

De aceea, este vădit că «semnul după care cunoaștem că Mîntuitorul cel înviat tronează în noi este atunci cînd inima noastră arde pentru El, pentru adevărurile Lui, pentru dragostea și urmarea Lui»; aprinderea inimii noastre după Hristos dogorește ca un foc, pe care nu-l putem stinge. În inima noastră «se adună toate tainele lui Dumnezeu, ca la o liturghie îngerească. În centrul acestor taine stă Mielul lui Dum-

nezeu, Iisus Hristos, care s-a junghiat pentru păcatele noastre. Din scaunul Lui țîșnesc fulgerele nemuririi... Către lumina din care purced — lumina Invierii lui Hristos — s-au îndreptat frunțile Apostolilor, tăria Mucenicilor, crezul Mărturisitorilor, truda Cuvioșilor, marile și nesfîrșitele mulțimi creștine. Tămîia iubirii lor, acest parfum ceresc al inimii, a umplut văzduhul lumii și a îndulcit isprăvile istoriei. Acuma știm: nu ne mai poate stăpîni îndoiala Apostolilor; nu mai putem auzi muștrarea Domnului făcută lui Toma: «Pentru că M-ai văzut, Tomo, ai crezut» (Ioan XX,29). Putem fi în rîndul fericiților pe care îi laudă Mîntuitorul: «Fericiți cei ce nu M-au văzut și au crezut» (Ioan XX, 29).

Și Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Firmilian își urmează astfel firul povățuirilor părintești, tîlcuind cuprinsul învățăturilor Bisericii noastre: «Nici un suflet nu vrea să trăiască în afară de veșnicia lui. Veșnicia, însă, fără nădejdea învierii în Hristos este înfiorătoare. Gîndiți-vă puțin la acest lucru. Gîndiți-vă în toiul sănătății voastre, că puteți muri fără de veste, că puteți cădea ca un brad trăznit. Ce facem, în asemenea cazuri, cu veșnicia noastră? Care, — pe adevărul lui Dumnezeu — există». Este știut că toți trebuie să murim, dar «moartea aceasta poate să fie veșnică, sau poate să fie numai o simplă trecere către lumină și fericire. Cea mai mare fericire este să te împărtășești de vederea feții lui Dumnezeu și să locuiești în lumina cea neînserată a strălucirii Sale. Nu poți gusta din aceste neasemănate bunuri fără credința în Invierea lui Hristos și fără părtășia ei. Cine cugetă altfel, va învia și el, fără nici o îndoială. Dar va învia pentru osîndă. Și cea mai cumplită osîndă dintre toate este înstrăinarea de Dumnezeu și de lumina Lui. Adică, întu-nericul și desnădejdea care roade sufletul ca un vierme neadormit».

Pentru a îndepărta această cutremurătoare primejdie a învierii pentru osîndă, toți cei binecredincioși trebuie să se pregătească, ascultînd povața Bisericii, care se face auzită cu tărie printr-una din slovele Paștilor: «Să ne îmbrățișăm unul cu altul, să numim frați pînă și pe cei care ne urăsc și, pentru Inviere, să iertăm toate». Această sfîntă povățuire este un îndemn pentru potolirea dușmăniei în lume, pentru împăcarea dintre oameni, pentru «păsuirea care ne trebuie» ca să ne putem urma «avîntul spre lumina lui Dumnezeu și spre topire în nemurirea Lui».

Indrumîndu-și păstoriții să se străduiască întru împlinirea acestor porunci ale Evangheliei lui Hristos, dar și ale glasului vremii noastre, Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Firmilian își încheie pastorală cu aceste cuvinte, care se cuvine să rămîna înscrise în sufletul fiecărui creștin: «Numai cu primăvara iubirii în inimi vom putea să ne înfățișăm curați la praznicul Invierii și ne vom învrednici să auzim: «Gustați și vedeți, că bun este Domnul». Numai prin credința în Invierea lui Hristos vom îndrăzni să strigăm cu Sfîntul Ioan Gură de Aur: «Unde îți este, moarte, boldul?» Și numai cu această credință a nemuririi sîntem siguri că ni se va spune: «Ferice de morții care au adormit în Domnul..., ei se vor odihni de lucrurile lor și faptele lor vor urma după ei» (Apoc. XIV, 13).».

5. Pastorală Inalt Prea Sfințitului VASILE, Mitropolitul Banatului, arată clerului și credincioșilor, în prima parte, cît de legată este Invierea Mîntuitorului de taina botezului, prin care se dobîndește iertarea de păcatul strămoșesc și se face intrarea omului în rîndurile mulțimii celor ce alcătuiesc Sfînta Biserică a lui Hristos. Cele trei cufundări în apa

botezului reprezintă îngroparea împreună cu Domnul nostru Iisus Hristos, care a stat trei zile în mormântul din grădina lui Iosif, și ieșirea la viața cea nouă în Domnul; adevărul nezdruncinat al acestei tâlcuiri, ni-l lămurește însuși Sfântul Apostol Pavel care zice: «Prin botezare, în moarte ne-am îngropat împreună cu El, ca după cum Hristos a înviat din morți, prin slava Tatălui, așa și noi să ducem o viață nouă» (Romani VI, 4).

Amintind apoi că și postul reprezintă o împreună-pățimire și o împreună-răstignire cu Hristos, în nădejdea învierii cu El, — Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Vasile spune: «Dacă ne-am unit cu Hristos prin botez, luând parte la îngroparea Lui, și ne-am pregătit pentru praznic, răstignindu-ne prin post, împreună cu El, atunci trebuie să ne silim a ne arăta vrednici părtași și Invierii Lui, prin creștineasca noastră viețuire... Să ne «socotim morți pentru păcat», ca unii deci care nu mai putem sluji poftelor și păcatelor ce nasc din ele; ci crezându-ne «vii pentru Dumnezeu», pentru închinarea și slujirea Lui, «prin Hristos Domnul nostru» să ne mărturisim credința în Dumnezeu prin fapte după voia Lui, arătată nouă prin poruncile Lui; așa cum ne sfătuește tot Sfântul Apostol Pavel, zicându-ne: «să nu mai faceți membrele voastre unelte ale nedreptății, ci vă înfățișați înaintea lui Dumnezeu ca niște înviați din morți și membrele voastre să le înfățișați înaintea lui Dumnezeu ca unelte ale cuvioșiei». Să dăm slavă lui Dumnezeu că, din «robi» ce am fost «păcatului», prin învierea din morți a lui Hristos Domnul nostru, ne-am făcut «robi ai sfințeniei».

După ce arată că «viața noastră de creștini și fii credincioși ai Sfintei noastre Biserici» se cuvine «să se oglindească și în vrednicia noastră de fii și cetățeni ai patriei noastre», Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Vasile al Banatului dă păstoriților săi înțelepte povățuiri pentru slujirea năzuinței spre pace a întregii omeniri și pentru împlinirea cu cinste a îndatoririlor gospodărești, spre binele obștesc. «Mai presus de toate — spune Inalt Prea Sfinția Sa în încheierea pastoralei — luați aminte... și purtați grija ca «păcatul să nu mai domnească peste voi» (Romani VI, 14), ca unii ce sînteți «sub har». Și dați slavă lui Dumnezeu ca după ce «ați fost robi păcatului», acum, prin pătimirea și Învierea Domnului Iisus «v-ați izbăvit de păcate și v-ați făcut robi lui Dumnezeu» (Romani VI, 22). În această stare de izbăvire prin Iisus Hristos cel înviat și prin harul ceresc prilejuit de Învierea Lui, nu uitați nici facerea de bine; ci fiți săritori unii în ajutorul altora. Căci bunul Dumnezeu vă răsplătește tuturor cu darurile sale cele bogate. El dă celor ce fac bine «în locul celor pămîntești cele cerești, în locul celor vremelnice cele veșnice, în locul celor stricăcioase cele nestricăcioase» (Din Sfînta Liturghie a Sfîntului Vasile cel Mare). Bunul Dumnezeu este Acela care «umple cămările celor milostivi de tot binele, căsătoriile lor în pace și în unire le păzește, pe prunci îi crește, tinerețele le îndreptează, bătrînețele le întărește, pe cei întristați îi mîngîie, pe cei risipiți îi adună, pe cei rătăciți îi întoarce» (Din Sfînta Liturghie a Sfîntului Vasile cel Mare)».

6. **Prea Sfințitul ANTIM**, Episcopul Buzăului, face în pastorala sa o caldă și mișcătoare evocare a patimilor, răstignirii și Invierii Domnului, subliniind prezența vie în sufletele credincioșilor a acelor fapte care au deschis tuturor calea spre mîntuire și viață veșnică. Prilejul fericit pe

care îl oferă dumnezeescul praznic al Paștilor de a reînnoi recunoștința pentru darul de mare preț pe care ni l-a făcut Mîntuitorul, ne întărește credința în propria noastră înviere, devine de neclintit nădejdea noastră că «vom învia cu trupul și cu sufletul «și că acum» moartea pentru noi este trecerea la viața cea fără de sfîrșit și poarta de intrare în Impărăția Cerurilor».

Nu trebuie să uităm însă că după ce ne-a răscumpărat din robia păcatului prin jertfa Sa, Mîntuitorul «stînd la dreapta Tatălui, ne cheamă la El, mijlocește pentru noi, ne poștește la bucuria slavei Lui și ne dă comorile veșniciei».

Pentru a răspunde acestei chemări și a ne apropia cu dragoste de El, nu avem altă cale decît aceea a împlinirii sfintelor și dumnezeieștilor Lui învățături, căutînd ca «legea vieții noastre să fie voia Lui cea sfîntă și străduindu-ne «să ne agonisim cinste și mărire prin viață, ca să ajungem a fi o piatră scumpă în Cununa Domnului și nu un spin în ea».

Ținînd seama că singura călăuză nemincinoasă întru împlinirea voii lui Dumnezeu este Sfînta Sa Biserică, — Prea Sfințitul Episcop Antim al Buzăului, îndreaptă către clerul și credincioșii din eparhia sa, acest părintesc cuvînt de povățuire: «Cu adevărat Sfînta Biserică este corabia mîntuirii noastre. Să avem față de ea și față de cei ce o cîrmuesc cu puterea și porunca Domnului nostru Iisus Hristos, aceeași credință, aceeași gîndire, aceeași dragoste și să fim cu toții un suflet și un cuget... Aproape este pieirea sufletească de cei ce se abat de la calea cea dreaptă a credinței și a viețuirii potrivit învățaturii Bisericii. Aceștia cad în schismă și erezie sau rătăcire și și agonisesc loru-și osîndă. La o stare ca aceasta ajung cei ce au mințile întunecate și sufletele pline de orbire. La început puțin oîte puțin, apoi din ce în ce mai mult, pașii rătăcirii ne afundă în întuneric și neascultare, rupînd legătura cu Biserica și cîrmuitorii ei legiuți... Supunîndu-ne întru totul și urmînd toate învățăturile Sfintei noastre Biserici, vom ști ceea ce însuși Domnul Iisus Hristos vrea și cere de la noi. Chemăm pe toți cei ce s-au despărțit de Biserică, în aceste sfinte și mari zile ale creștinătății: să apuce pe drumul pocăinței și să bată la ușa milostivirii Sfintei Biserici, spre a li se deschide, ca să aibă părășie de Sfintele Taine și de mîntuire în viața de acum și în aceea care va să fie».

Pastorala Prea Sfințitului Episcop Antim se încheie cu îndrumări pentru purtarea creștinească a păstoriților săi în mijlocul obștei în care trăiesc.

7. Și pastorala **Prea Sfințitului IOSIF, Episcopul Rîmnicului și Argeșului**, cuprinde la început o frumoasă istorisire a faptelor mai pre sus de fire săvîrșite de Domnul nostru Iisus Hristos, pentru izbăvirea noastră, — fapte a căror prăznuire o săvîrșim în fiecare an la Paști, și care «au făcut cu puțință împărășirea Evangheliei la toată zidirea, întemeierea Bisericii creștine pe pămînt și mîntuirea sufletului omenesc». Mîntuitorul îrsuși S-a asemănat pe Sine cu bobul de grîu, care pentru a rodi se supune morții; Iisus Hristos «s-a supus suferințelor cu siguranța că din aceste suferințe și din stăruința cu neîmpuștinată răbdare, din urmărirea cu tenacitate, cu deplină încredere și fără a precupeți toate jertfele, pînă chiar și moartea Sa pe cruce, va ieși învingător, iar învățătura Sa cea nouă va rodi însutit, va face din pescari apostoli, din păgîni mucenici, transformînd lumea în așa fel, încît «prin credința în Iisus Hristos toți oamenii

se vor convinge că sînt fiii lui Dumnezeu»... Astfel, Dumnezeu a făcut tot ceea ce era necesar pentru a ne da nouă putința de a dobîndi și a trăi o viață nouă și adevărată. El ne-a dat tot ceea ce nu aveam noi, lăsînd și obligîndu-ne ca cele ce stau în puterile noastre să ni le făurim singuri».

Pentru împlinirea celor ce stau în puterea noastră, spre a dobîndi mîntuirea și viața veșnică după care suspină orice suflet credincios, Prea Sfințitul Episcop Iosif dă clerului și credincioșilor povățuiri pătrunse de duhul iubirii aproapelui și de rîvna împlinirii poruncilor evanghelice, în viața cea de toate zilele. Strădania neobosită întru statornicirea păcii, a înțelegerii și a iubirii între oameni și popoare este una din poruncile de seamă lăsate de Domnul; orice contribuție adusă acestei sfinte cauze a întregii omeniri reprezintă împlinirea voinii lui Dumnezeu, care trebuie să fie suprema lege pentru creștini.

De asemenea, credincioșii creștini «sînt datori să înnoiască viața lor — cu prilejul Sfintei Învieri a Domnului nostru Iisus Hristos — cu toată puterea, grija, frumusețea, curăția și valoarea tinereții, care nu trebuie risipite în zadar; cu creșterea copiilor în deplină sănătate și întru nețarmurită dragoste de muncă și de țară; cu vrednicia aleasă pentru întremarea unui cămin fericit și îndestulat; cu pace și dragoste între ei, pentru o viață cît mai liniștită și tihnită; cu înțelegere și gingășie reciprocă pentru problemele vieții lor particulare și obștești, rămînînd întotdeauna părinți vrednici de copiii lor, frați și prieteni demni de prețuirea semenilor, bărbați și femei cu iubire de Dumnezeu, de muncă și de patrie».

8. Prea Sfințitul TEOFIL, Episcopul Romanului și Hușilor, pune în lumină adevărul că «Hristos a pus în slujba noastră și slăvita Sa Înviere», deoarece El «a înviat pentru mîntuirea noastră, pentru îndreptarea noastră». Această îndreptare a noastră se realizează prin înnoirea vieții noastre, prin strădania neîncetată de a atinge modelul de sfințenie pe care-l constituie Hristos cel înviat, prin împlinirea chemării sfinte ce avem «să nu mai trăim ca oamenii trupești și lumești, ci să ducem o viață duhovnicească curată și dreaptă, o viață înnoită și îmbunătățită». Pentru atingerea acestei năzuinți nouă «ne stă la îndemîină taina pocăinței, pe care primind-o cum se cuvine, păcătosul înviază din moartea păcatului». Din nefericire, există însă mulți creștini care au prăznuit în fiecare an Învierea lui Hristos, rămînînd înlănțuiți în păcate și fără-de-legi; în fiecare an au promis îndreptare și se găsesc totuși și astăzi în vechile obiceiuri pierzătoare de suflet. An de an au promis că nu vor mai folosi minciuna în legăturile lor cu ceilalți oameni, și totuși buzele lor, ca și sufletul lor, se înlinează cu minciună, cu clevetiri și cu ponegrirea aproapelui lor. De altele ori au promis că se vor împăca cu vrăjmașii lor, și totuși mai păstrează în inima lor aluatul de ciudă și supărare înrudit cu ura. Au promis că vor conțeni cu necumpătul la masă, vor pune capăt nesațiului în mîncare și în băutură și totuși, curînd au dat uitării stăpînirea lăcomiei de la masă. Au promis să întoarcă paguba făcută prin înșelăciune ori prin furt, și totuși nici azi n-au făcut restituirea la care sînt îndatorați cu strictețe... An de an au mințit pe Duhul Sfînt și au amăgit pe prietenii lor și pe ei însuși».

Pentru asemenea credincioși și pentru toți cîți au urechi să audă, Prea Sfințitul Episcop Teofil lămurește, după învățătura nerăstălmăcită a Sfintei noastre Biserici, că: «a trăi o viață nouă înseamnă a căuta cu hotărîre dobîndirea fericirii veșnice, înseamnă a rîvni după bucuriile

spirituale, nu după cele trupești...; a trăi o viață nouă însemnează a te năzui să promovezi dreptatea în societate, dragostea și prietenia între oameni, însemnează a te osteni pentru propășirea și fericirea obștească a semenilor tăi, pentru pacea și înțelegerea dintre popoare; a trăi o viață nouă însemnează a te strădui să fii un mădular folositor patriei tale și, pe cât e cu putință, neamului omenesc întreg».

9. **Prea Sfințitul Episcop CHESARIE al Dunării de Jos**, lămurește în pastorală sa adevărul propovăduit de Sfânta noastră Biserică Ortodoxă că «Învierea Mântuitorului Iisus Hristos este adevărata dumnezeire a Lui și semnul puterii Lui mântuitoare», deoarece — luînd asupra sa firea omenească și supunîndu-se de bună voie legilor firii omenești — «a suferit și a murit ca om, ca să ne mîntuiască din robia păcatului», iar «ca Dumnezeu..., care stăpînește peste viață și peste moarte, El a înviat», ca să ne dăruiască nouă chezașia învierii obștești. «Ca om, El nu putea să învieze; ca Dumnezeu, nu putea să moară; ca om și Dumnezeu a murit și a înviat, — moartea rămînînd ca semn al firii lui omenești, iar învierea, ca semn al firii Lui dumnezeiești».

Dar creștinul nu trebuie să uite niciodată că «de înviere nu este străină nici firea noastră», căci «alcătuirea firii omenești are ceva din izvorul Dumnezeirii»: sufletul, care este «cea mai prețioasă comoară a noastră». El este nemuritor, căci tot ce pornește din Dumnezeu nu poate muri. «Numai trupul, care este îmbrăcămintea sufletului, urmează legilor firești ale pămîntului, după cuvîntul: «pămînt ești și în pămînt te vei întoarce»...; dar și el la obșteasca înviere se va împreuna din nou cu sufletul, pentru a-și lua răsplata pentru cele ce a săvîrșit în viață».

Amintind apoi credincioșilor săi că «viața este un dar al lui Dumnezeu», Prea Sfințitul Episcop Chesarie le atrage luarea aminte că «pacea, adevărul și dreptatea sînt roade ale vieții și Dumnezeu iubește pe cei care iubesc această cale»; El nu iubește însă pe cei ce se abat de la acest drum, adică pe ațîțătorii la războaie, pe semănătorii de vrajbă și pe cei ce săvîrșesc nedreptăți asupra oamenilor», căci «Dumnezeu a făcut pe om să se bucure de viață, să fie liber, să trăiască în pace și în dragoste cu toți oamenii, pentru a spori și înfrumuseța ceea ce a lăsat Dumnezeu... Faptele noastre trebuie să ducă la cele ce zidesc pacea și fericirea în viață», după cuvîntul Scripturii care zice: «Cine iubește viața și vrea să vadă zile bune, să se depărteze de rău și să facă binele, să caute pacea și să o urmeze» (I. Petru III, 10-11).

După ce arată că «numai acolo unde se lucrează cu adevărat pentru binele omenirii, pentru pace și pentru înfrățirea dintre oameni și popoare, numai acolo se înfăptuiește voia cea sfîntă a lui Dumnezeu», — Prea Sfințitul Episcop Chesarie dă păstoriților săi părintești povățuiri de a munci cu toate puterile lor și cu toată dragostea, pentru ca țara noastră să aibă belșug și tot poporul să se bucure.

10. **Pastorală Prea Sfințitului NICOLAE, Episcopul Clujului**, înfățișază dintru început marea și negrăita bucurie pe care o revărsă în sufletele celor credincioși sărbătoarea Paștilor. Această bucurie este determinată de «mîntuirea credință că Hristos a înviat, că Hristos trăiește, că Hristos nu va mai muri niciodată și că prin El avem și noi chezașia vieții celei veșnice». Că Hristos a înviat avem mărturiile Apostolilor Săi și mironosițele care L-au văzut și mulții ucenici cărora El însuși li S-a

arătat după înviere; că Hristos trăiește «ne-o mărturisește legea Lui sfântă, care tot mai mult cucerește sufletul neamurilor pământului; ne-o dovedesc cu putere cele din urmă nouăsprezece veacuri de istorie creștină, tot mai biruitoare, în care Fiul lui Dumnezeu este lumina lumii pentru tot omul care nu vrea să umble prin întuneric».

Mai presus de toate, însă, Hristos trăiește în sufletele noastre; «îi simțim neatinsă căldura iubirii cu care s-a dat pe Sine preț de răscumpărare pentru noi toți; ne luminăm cu dumnezeiasca înțelepciune a Evangheliei Lui, ne mîngîiem cu dulceața chemărilor Lui trimise tuturor celor «osteniți și împovărați» care așteaptă odihnă; și ne silim să-I ascultăm și să-I plinim mai ales chemările la pace, la bună înțelegere, la iertare, la muncă dreaptă și la viață frățească». Fiindcă, într-adevăr, «Invierea Domnului ne cheamă la pace» și «cei ce spun că slujesc dreptatea și pacea, după Evanghelia lui Hristos, și-n același timp urzesc cu viclesug gîlceavă între popoare, sînt fățarnici și nevrednici de încrederea lumii».

Intrucît, însă, în Sfînta Scriptură se află și cuvintele: «Să nu socotiți că am venit să pun pace pe pămînt; n-am venit să pun pace, ci sabie» (Matei X, 34), —cuvinte pe care tot Mîntuitorul le-a rostit și cu care răstălmăcitorii învățaturii evanghelice pot încerca să semene rătăcirii în cugete, Prea Sfințitul Episcop Nicolae lămurește pe credincioșii săi că prin aceste cuvinte Domnul Hristos «nu îndeamnă la război împotriva omului și împotriva vieții, ci cheamă la luptă pe oameni împotriva păcatului și a răului din lume. Iar această luptă se poartă cu sabia Duhului, care este cuvîntul lui Dumnezeu, și cu virtuțile omului înnoit prin Hristos. Deci cînd Mîntuitorul zice: «N-am venit să pun pace», noi trebuie să cetim ca și cum ar fi zis: «n-am venit să împac adevărul cu minciuna, înțelepciunea cu prostia, binele cu răul, dreptatea cu puterea, omenia cu sălbăticia, nevinovățirea cu răzvrătirea, pe Dumnezeu cu Mamona, — ci am adus sabia pentru a despărți pe una din alta, ca să nu se amestece», cunoscînd că această sabie este sabia adevărului, sau sabia cuvîntului lui Dumnezeu. Este singura luptă sfîntă, este «singurul război pe care-l binecuvîntează legea Lui Hristos, pentru popoare; e singura cale binecuvîntată de Sfînta noastră Biserică, pe care purcezînd putem schimba sulile în seceri și săbiile în fiare de plug, așa cum o dorea slăvitul proroc Isaia (II, 4)».

Pentru atingerea acestei sfinte năzuinți, Prea Sfințitul Episcop al Clujului dă păstoriților săi înțelepte povățuiri părintești pentru buna lor purtare între semeni și pentru sporirea puterilor în orice muncă menită să asigure propășirea obștească .

11. Prea Sfințitul Episcop ANDREI al Aradului, vorbind în cuvîntul pastoral trimis clerului și credincioșilor din eparhia sa cu prilejul Sfintelor Paști, despre frumusețea și lumina pe care o revărsă peste lume Invierea Mîntuitorului, arată că «lumina Invierii nu poate fi privită și înțeleasă numai cu ochii trupești», ci este trebuință «de alți ochi, de ochi: lăuntrici ai credinței, ochi cerești, spre a privi lumina și viața ce răsare din mormîntul Domnului». Cu acești ochi ai credinței putem vedea «o lume mult mai bogată, mult mai frumoasă, o viață netrecătoare, fără durere, fără suspin, o viață veșnică». Prin credință, putem gusta de pe acum viața cea veșnică, după încredințarea pe care ne-a dat-o însuși Mîntuitorul: «Cel ce crede în Mine are viață veșnică» (Ioan VI, 47).

După ce lămurește ce este credința, Prea Sfințitul Andrei arată că

«a: fi greșit să credem că viața veșnică începe numai după învierea morților, deoarece «ea începe și încolțește încă în viața aceasta, pămîntească, așa cum planta încolțește în pămînt și acolo prinde rădăcini, iar floarea și rodul îl scoate afară la lumina soarelui». Cel care «sădește în suflete în chip nevăzut rădăcinile acestei vieți» este însuși Mîntuitorul și noi năzuim mereu către rodul pe care floarea crescută din asemenea rădăcini trebuie să-l dea.

Ne îndreptățește să năzuim către viața veșnică ce încolțește chiar în viața noastră de aici, făgăduința învierii pe care ne-a făcut-o Dumnezeu și pe care ne-o cheazăși Invierea lui Hristos.

Pentru aceasta sîntem datori «să cultivăm în sufletele noastre credința care ne dăruiește aripi pentru zborul neconținut spre cer; credința prin care călătorim — aici pe pămînt — spre patria cerească, credința prin care ne împărtășim încă de pe acum, în măsura potrivită firii noastre, de bunătățile făgăduite, despre care Apostolul spune că «ochiul nu le-a văzut, urechea nu le-a auzit și la inima omului nu s-a suit» (I, Cor. II, 9)».

Sîntem datori să nu uităm că — așa cum «fiecare primăvară invită florile să crească și să înfrumusețeze natura cu mirosul și culorile lor plăcute» — tot astfel «fiecare sărbătoare a Paștilor cheamă sufletele credincioșilor să se bucure de biruința vieții asupra morții, să guste din bucuria vieții veșnice, arătate prin Invierea Domnului».

Sîntem datori să ne rugăm neîncetat: «Strălucește în inimile noastre, Doamne, soarele cel adevărat al dreptății Tale, luminează mintea noastră și simțirile toate ni le păzește, ca umblînd întru lumina zilei cu bunăcuviință pe calea poruncilor Tale, să ajungem la viața veșnică, căci la tine este izvorul vieții, și să ne învrednicim a fi întru desfătarea luminii Tale celei neapropiate». (Rugăciunea a 12-a de la Utrenie).

12. Pastorală Prea Sfințitului VALERIAN, Episcopul Oradiei, este mult mai întinsă decît ale celorlalți Ierarhi și a fost împărțită în trei capitole, care s-au citit separat în ziua întâia și a doua de Paști și în Dumineca Tomii.

Primul capitol, intitulat «Purtătorule de mir și de creștinească bucurie», cuprinde o largă expunere a semnificației pe care o are drumul la mormînt al mironosițelor, în întâia zi a săptămîinii, darul de care s-a învrednicit dragostea lor către Domnul de a fi primele vestitoare ale Invierii Sale, precum și o explicație a rolului pe care îl au femeile în viața creștină, în păstrarea și sporirea evlaviei și a credinței în lume.

Cel de al doilea capitol este intitulat «Primitorii dragostei și iertării dumnezeiești» și cuprinde o sumară istorisire a arătărilor Domnului după Inviere, către ucenicii Săi. Pornind de la aceste adevărate arătări ale Mîntuitorului, Prea Sfințitul Episcop Valerian dă, în același capitol, multe lămuriri asupra vedeniilor neadevărate, cu care amăgitorii încearcă să tulbure sufletele celor lesne încrezători.

Ultimul capitol poartă titlul: «Testamentul Domnului Păcii». Aci se face o caldă chemare la sporirea strădaniilor tuturor celor ce cred și mărturisesc numele lui Hristos, întru zidirea păcii în lume, întru împlinirea testamentului lăsat de Mîntuitorul, care a dăruit lumii pacea Sa.

Povătuirile și îndemnurile părintești cuprinse în pastoralele pe care Înalții Ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române le-au îndreptat către clerul și poporul dreptcredincios cu prilejul prăznuirii din acest an a Invierii Domnului sînt adevărate îndreptare de viață. Ele ajută tuturor fiilor Bisericii noastre să sporească comoara credinții, să se întărească duhovnicește și să se poarte între semeni după pildele și poruncile dumnezeieștilor învățături evanghelice.

Ele dovedesc, totodată, că creștinismul ortodox este o religie a vieții, a păcii, a muncii și a strădaniei necurmăte pentru binele obștesc, și că nimic din ceea ce ține de înălțarea acestei vieți spre culmile fericirii umane, nu-i este potrivnic. Străini de duhul dreptei credințe nu este decît fapta sau vorba care înjosește pe om, care tinde să nimicească pacea și dreptul la fericire al oamenilor.

Fiindcă Hristos a venit ca «lumea viață să aibă»!

REDAȚIA

P A R T E A O F I C I A L A

DE LA COMISIA DE PICTURĂ BISERICESCĂ

INȘTIINȚARE

Se aduce la cunoștința pictorilor bisericești fără autorizație, precum și absolvenților institutelor de pictură, care doresc să se specializeze în pictura bisericească că, pentru a obține autorizație de pictori bisericești, sînt obligați să urmeze cursurile practice și teoretice de pictură bisericească în cadrul șantierelor de pe lângă Sfînta Patriarhie.

Aceste cursuri încep de la 17 mai 1956, cu un program de 6 luni, din care 5 luni pentru îndrumarea practică și una lună pentru îndrumarea teoretică.

Îndrumarea practică se face la șantierele de pictură organizate de Sfînta Patriarhie, iar îndrumările teoretice la Institutul Teologic Universitar din București, unde se vor ține cursuri speciale și seminarii, privind noțiuni de iconografie și pictură bisericească ortodoxă, cu specială privire asupra celei romînești.

Cererile de admitere în această școală pentru anul 1956, se primesc pînă la 12 mai 1956, în str. Antim nr. 29, București, la Comisia de Pictură Bisericească. Examenul începe în ziua de 14 mai 1956, și durează trei zile, adică în zilele de 14, 15 și 16 mai, constînd din formele următoare.

- a) Un studiu anatomic, timp de 8 ore;
- b) Un studiu de draperie, timp de 8 ore;
- c) O compoziție, timp de 8 ore.

Candidații pentru titlul de pictor bisericesc pot să fie absolvenți ai unui institut sau academii de arte plastice, secția pictură sau artă decorativă, precum și studenți în ultimul an ai acestei școli.

La cere se vor anexa următoarele acte:

1. Actul de botez din care să se constate că este creștin, membru al Bisericii Ortodoxe Romîne;

2. Actul de studii, din care să se constate că este absolvent sau student în anul ultim al unei școli superioare de arte plastice;

3. Actul de naștere;

4. Buletinul de identitate (copie);

5. Orice alte acte de studii.

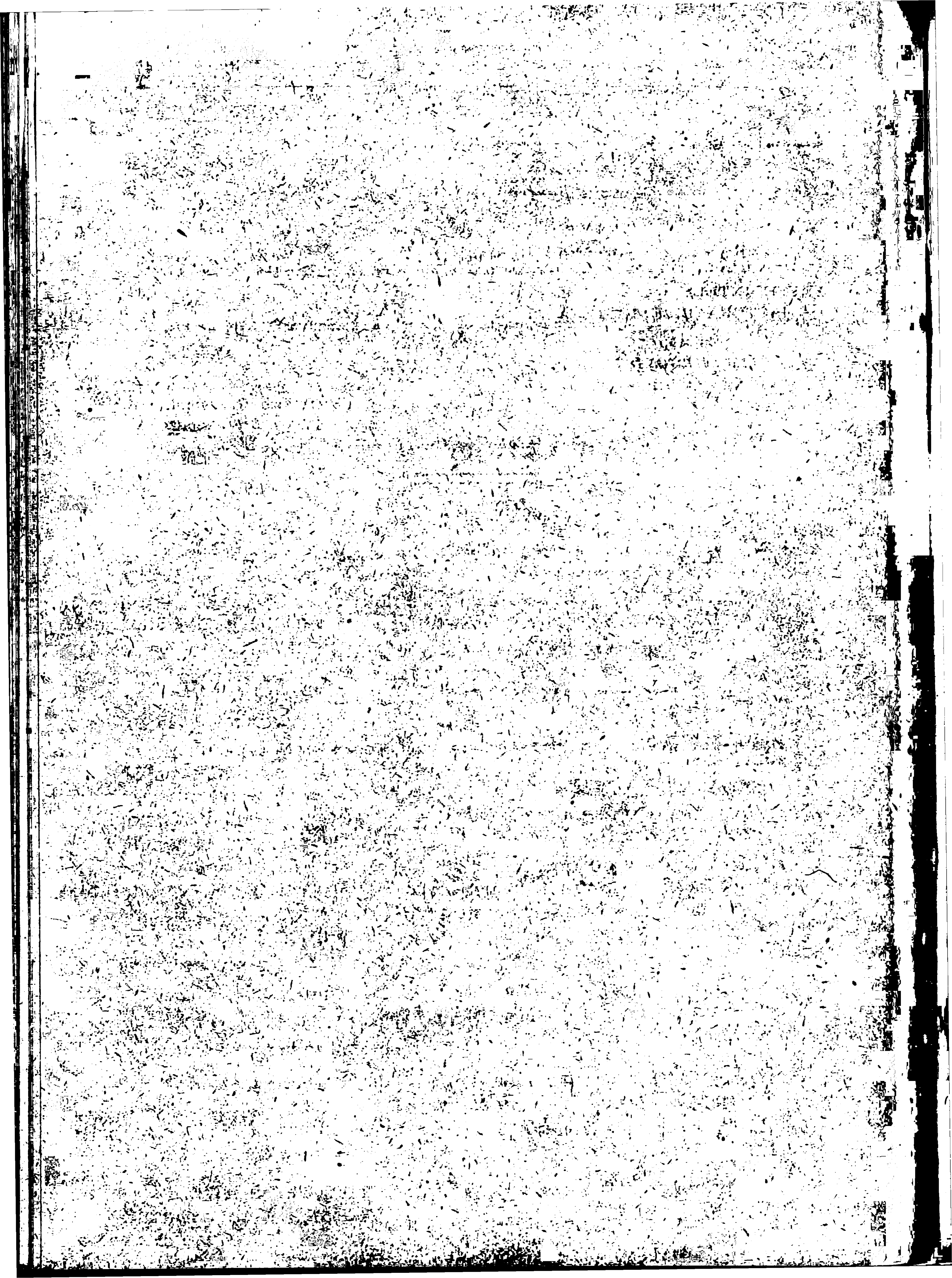
Anul acesta se vor primi 10 stagiari.

PREȘEDINTELE COMISIUNII
DE PICTURA BISERICIASCA

Episcop,

† *ANTIM TIRGOVIȘTEANUL*
VICAR PATRIARHAL

Secretarul Comisiunii,
Victor Brătulescu

A p ă r u t :

LITURGHIERUL

CUPRINZÎND:

DUMNEZEEȘTILE LITURGHII ALE SFINȚILOR
NOȘTRI PĂRIȚI: IOAN GURĂ DE AUR,
VASILE CEL MARE ȘI LITURGHIA CELOR
MAI ÎNAINTE SFINȚITE

PRECUM ȘI

RÎNDUIALA VECERNIEI, UTRENIEI ȘI DUMNEZEEȘTII
PROSCOMIDII ȘI ALTELE DE TREBUINȚĂ LA SFÎNTA
SLUJBĂ ÎN BISERICĂ

TIPĂRIT CU APROBARĂA SFÎNTULUI SINOD ȘI CU
BINECUVÎNTAREA ȘI OSÎRDIA PREA FERICITULUI

† JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÎNIEI

BUCUREȘTI
EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXA

1950

A APĂRUT:

PATROLOGIE

Manual pentru uzul studenților
INSTITUTELOR TEOLOGICE

Tipărit cu aprobarea Sfântului Sinod
și cu binecuvântarea Prea Fericitului
† JUSTINIAN
Patriarhul României

BUCUREȘTI
EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXA
1956

COSTUL REVISTEI

<u>IN ȚARĂ</u>	<u>PESTE HOTARE</u>
Pe un an . . . . . 17,50 lei	Pe un an . . . . . 35 lei
Un număr . . . . . 5 „	Un număr . . . . . 10 „
Un număr dublu . 10 „	Un număr dublu . . 20 „

In București, revista «Biserica Ortodoxă Română» se poate cumpăra de la Magazinul de obiecte bisericești al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, str. 30 decembrie nr. 9.

IN DORINȚA DE A ÎMBUNĂȚĂȚI NEÎNCETAT EXECUȚIA TEHNICĂ A TIPĂRITURILOR SALE, EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ROAGA PE P.P. C.C. PREOȚI ȘI PE TOȚI CEILALȚI ABONAȚI AI REVISTELOR SFINTEI PATRIARHII SĂ RESTITUE TIPOGRAFIEI INSTITUTULUI BIBLIC, BUCUREȘTI STR. PRINCIPATELE UNITE Nr. 60 RAION N. BALCESCU, TOATE EXEMPLARELE DIN REVISTE ȘI CĂRȚI CU DEFECT, PENTRU A LI SE TRIMITE ALTELE BUNE ÎN SCHIMB.

TIPOGRAFIA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXA PRIMEȘTE — CU ÎMPLINIREA FORMELOR LEGALE — COMENZI DE IMPRIMATE (ANUNȚURI, STATE DE SALARII, FORMULARE, CĂRȚI DE VIZITĂ, INVITAȚII ETC.) ȘI STA LA DISPOZIȚIA PAROHILOR ȘI P.P. C.C. PREOȚI PENTRU LUCRARI DE LEGATORIE DE TOT FELUL (LEGAT ÎN PINZA, PIELE, METAL, CATIFEA ETC.).

BUN DE EXPEDIȚIE

BUCUREȘTI
TIPOGRAFIA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXA
1956

179

Journal of the Romanian Orthodox Church

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMÎNE

REGULAMENTUL
DE ORGANIZARE ȘI FUNCȚIONARE
A INSTITUȚIILOR DE ÎNVĂȚĂMÎNT
ALE BISERICII ORTODOXE ROMÎNE

ANUL LXXIV

6-7

IUNIE-IULIE 1956

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXA

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMINE

APARE LUNAR / ABONAMENTUL 17,50 LEI ANUAL

COMITETUL DE REDACTIE

PREȘEDINTE:

P.F. JUSTINIAN, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

MEMBRI:

P.C. Pr. ALEXANDRU IONESCU, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor.

P.C. Pr. CONSTANTIN NONEA, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Iașilor.

P.C. Pr. TRAIAN BELAȘCU, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Sibiului.

P.C. Pr. N. NICOLAESCU, Consilier al Sfintei Arhiepiscopii a Craiovei.

P.C. Pr. N. CORNEANU, Consilier al Sf. Arhiepiscopii a Timișoarei.

REDACTOR RESPONSABIL:

P.C. Pr. I. GAGIU, Director al Administrației Patriarhale.

COLABORATORI:

Inalt Prea Sfinții Mitropoliți, Prea Sfinții Episcopi;
Profesorii Institutelor Teologice, Seminarilor Monahale și
Școlilor de cântăreți bisericești;

Prea Cucernicii Consilieri administrativi patriarhali și eparhiali;
Protopopii, preoții, candidații la titlul de magistru
și doctor în Teologie, etc.

*MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE RESTITUE.
COLABORATORII SÎNT RUGAȚI SĂ-ȘI PĂSTREZE
COPIE DUPĂ MANUSCRISELE PE CARE LE TRIMIT
REDACTIEI REVISTEI „BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ“*

MANUSCRISELE, CARTILE, COMUNICARILE OFICIALE ALE
EPARHIILOR, REVISTELE PERIODICE, ABONAMENTELE ȘI ORI
CE FEL DE CORESPONDENȚĂ PRIVITOARE LA REVISTA SE
TRIMIT PE ADRESA: EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MI-
SIUNE ORTODOXĂ,—STR. ANTEM Nr. 29, RAIONUL N. BALCESCU,
BUCUREȘTI, CU MENȚIUNEA: PENTRU «BISERICA ORTODOXĂ
ROMÂNĂ» — BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMINE

P A T R I A R H I A R O M Î N Ă
I N S T I T U T U L B I B L I C Ș I D E M I S I U N E O R T O D O X A

B I S E R I C A
O R T O D O X Ă R O M Î N Ă

:: BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMINE ::

A N U L L X X I V

Nr. 6-7

I U N I E - I U L I E 1 9 5 6

R E D A C Ț I A Ș I A D M I N I S T R A Ț I A :

BUCUREȘTI — STRADA ANTIM Nr. 29 — RAIONUL N BALCESCU

CUPRINSUL

I. ANIVERSĂRI

Sărbătorirea a opt ani de slujire patriarhicească a Prea Fericitului Patriarh Justinian. Festivitatea de la Institutul Teologic Universitar din București	479
---	-----

II. VIAȚA BISERICESCĂ

Vizita Prea Fericitului Patriarh Justinian în Moldova, de Pr. Scarlat Porcescu	490
Incheerea anului școlar 1955-1956 la instituțiile de învățămînt ale Bisericii Ortodoxe Romîne	502
Un prieten al Bisericii și poporului romîn: Mitropolitul Iacob de Malta, de Arhid. V. Anania	533
Din viața Bisericii Ortodoxe din Cehoslovacia, de Pr. Prof. M. Șesan . . .	535

III. DIN TRECUTUL BISERICII NOASTRE

Cuviosul Daniil Sihastrul, de I. D. Ștefănescu	537
Cărți rusești în Țara Romînească sub Constantin Brîncoveanu, de Prof. Damian Bogdan	543

IV. RECENZII

«Istoria bisericească universală», — Manual pentru uzul studenților institutelor teologice, vol. I, — de Diac. Asistent I. Rămureanu	558
--	-----

V. INDRUMĂRI PASTORALE

Călăuză canonică, de Pr. Victor Popescu	569
---	-----

VI. PARTEA OFICIALĂ

Modificările aliniatului 4 al articolului 48 din «Legea pentru regimul general al cultelor»	624
Decizia Ministerului Cultelor pentru aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a școlilor Bisericii Ortodoxe Romîne	625
Regulamentul de organizare și funcționare a instituțiilor de învățămînt pentru pregătirea personalului bisericesc și de recrutare a corpului didactic din Patriarhia Romînă	626
Publicație	676

A N I V E R S A R I

**SĂRBĂTORIREA A 8 ANI DE SLUJIRE
PATRIARHICEASCĂ A PREA FERICITULUI
PATRIARH JUSTINIAN**

**FESTIVITATEA DE LA INSTITUTUL TEOLOGIC UNIVERSITAR
DIN BUCUREȘTI**

Miercuri 6 iunie 1956, în paraclisul Institutului Teologic Universitar din București, a avut loc într-un cadru sărbătoresc aniversarea a opt ani de când Prea Fericitul Patriarh Justinian a luat în mână cîrma Bisericii Ortodoxe Romîne.

La această aniversare au fost de față: Înalt Prea Sfințitul Justin Mitropolitul Ardealului și Prea Sfințiții Episcopi: Teofil al Romanului și Hușilor, Valerian al Oradiei, Antim Tîrgovișteanul și Theoctist Botoșăneanul, vicari ai Patriarhiei Romîne. Au luat parte, deasemenea: P. C. Pr. Alexandru Ionescu, Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, P. C. Pr. Ioan Gagi, Directorul Administrației Patriarhale, PP. CC. Părinți Consilieri patriarhali și arhiepiscopali: Vasile Ștefan, Gh. Soare, Atanasie Preda, Zahara Bîlbîie, Stan Dimanța, Al. Petcu, Al. Zamfirescu, Marcei Mihăescu, Petre Alexandru, corpul profesoral al Institutului Teologic în frunte cu P. C. Pr. Rector Ioan Gh. Coman, funcționari superiori din Administrația Patriarhală și de la Arhiepiscopia Bucureștilor, preoți cursiști ai seriei a XXVI, de la cursurile de îndrumare misionară și studenții.

Un sobor format din Prea Sfințitul Episcop Theoctist Botoșăneanul, Pr. Prof. Vladimir Prelipceanu, Pr. Atanasie Preda, Consilier Patriarhal, Pr. C. Nițescu Protoiereu, Pr. Petre Alexandru Consilier Arhiepiscopal și diaconii Anton Uncu și Alexandru Munteanu a săvîrșit un Te-Deun. Răspunsurile au fost date de corul studenților Institutului Teologic, sub conducerea profesorului lor, Dl. Nicolae Lungu.

După oficierea slujbei, în numele principalelor sectoare de activitate ale Patriarhiei Romîne, ale Arhiepiscopiei Bucureștilor, al Institutului Teologic din București, ca și al Clerului din Capitală, a luat cuvîntul P. C. Arhidiacon Ioan Rămureanu, Asistent la Institutul Teologic din București, care a subliniat rodnicele înfăptuiri ale Prea Fericitului Patriarh Justinian în cei opt ani de fericită arhipăstorire, — spunînd următoarele:

«Sărbătorim astăzi, 6 iunie 1956, în această înălțătoare și caldă atmosferă spirituală a Institutului Teologic din București, potrivit frumoaselor tradiții cultivate în Biserica noastră, împlinirea a opt ani de patriarhat al Prea Fericitului nostru Părinte Patriarh Justinian.

Chemat acum opt ani, prin sfatul cel negrăit și necunoscut al lui Dumnezeu, Cel ce cunoaște și luminează inimile oamenilor, ca Intâistător al Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericirea Sa, învingând șovăirile, n-a ezitat să-și ia pe umeri, în vârtoarea unor prefaceri necunoscute până acum în istorie, greaua și înalta demnitate de conducător spiritual suprem al Bisericii noastre stămoșești.

Aniversarea sărbătorească de astăzi ne dă fericitul prilej să reîm prospătăm în mintea noastră a tuturor, printr-o succintă trecere în revistă, bogata activitate și realizările mai de seamă, pline de avânt creator, ale Prea Fericitului nostru Arhipăstor. Astăzi, prin perspectiva celor opt ani de păstorie rodnică, întrezărim mai bine principalele ei linii conducătoare.

Avântul creator nestăvilit al Prea Fericitului nostru Părinte Patriarh Justinian în răstimpul celor opt ani de păstorie se poate desprinde și înțelege din înalta concepție a Prea Fericirii Sale despre misiunea Bisericii creștine în lume și despre rolul păstorului de suflete în societatea contemporană.

Concepția despre Biserică și despre arhierie a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian se inspiră și pornește de-a-dreptul din vistieria nesecată a învățaturii dumnezeiești descoperită lumii de Domnul Hristos, predicată și răspîndită de Sfinții Apostoli, propovăduită, învățată și lămurită apoi de Sfinții Părinți și de marii dascăli ai Bisericii.

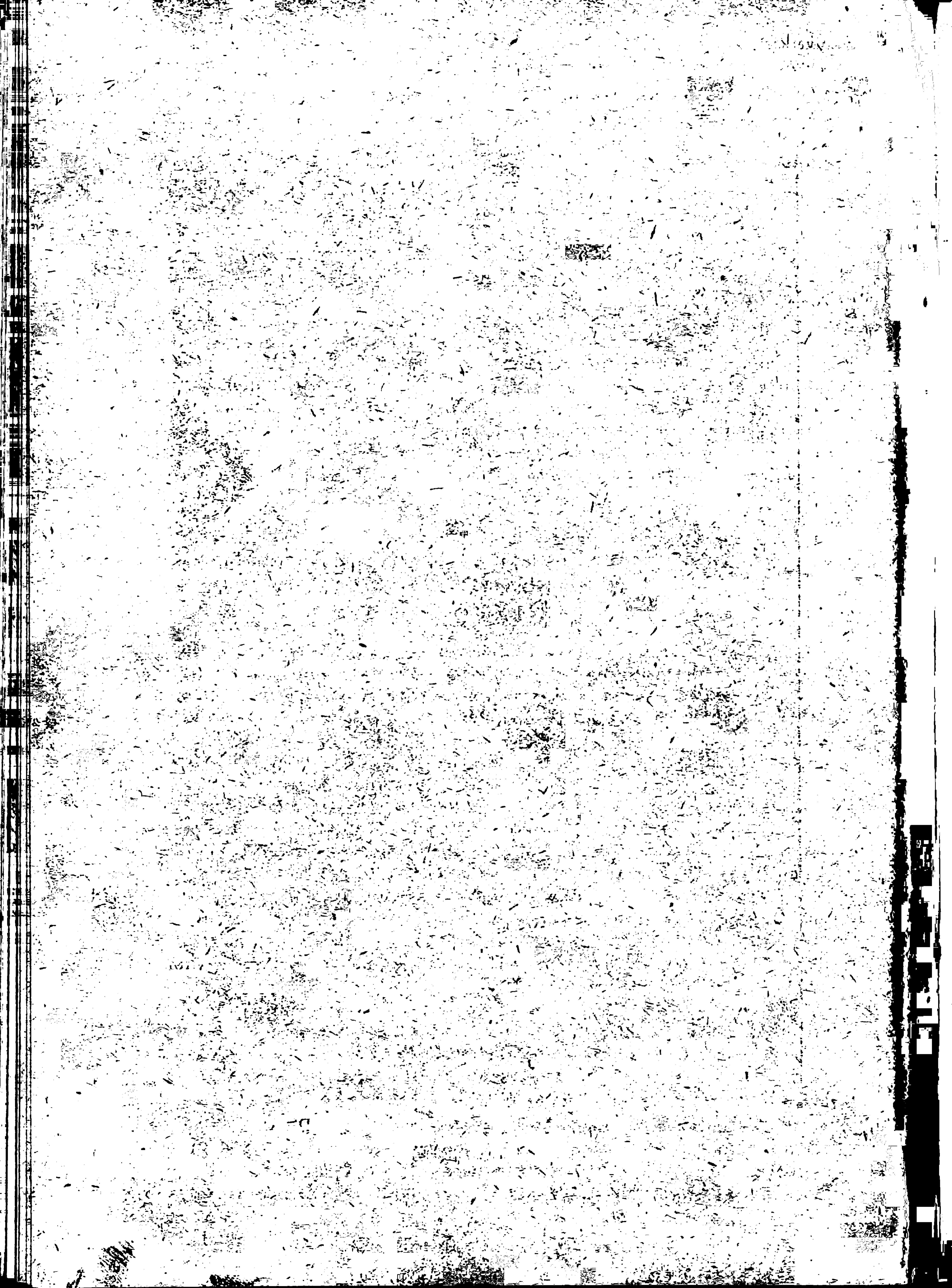
Această concepție ține seamă de cele două aspecte și condițiuni în care se dezvoltă viața umană, inextricabil legate între ele: **realitatea spirituală și realitatea materială**. Cele două aspecte ale vieții umane, începînd de la Domnul Hristos, s-au cristalizat în două ordini: Biserica, care reprezintă realitatea spirituală, și societatea, cu multiplele ei cerințe materiale. Viața e lucrul cel mai de preț după învățătura creștină, deoarece, în decursul ei, credincioșii pot lucra pentru dobîndirea mîntuirii, dacă viața noastră e dusă în iubire frățească, muncă, rugăciune și agonisire de fapte bune.

Intre cele două realități ale vieții, cea spirituală și cea materială, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a reușit să realizeze o concordanță deplină, îngemînînd și armonizînd admirabil cerințele vieții omenești cu preceptele evanghelice, potrivit nevoilor sufletești și trupești ale omului contemporan și ale societății actuale, fără să se abată sau să neglijeze un moment linia spirituală a vechii și glorioasei tradiții a Bisericii Răsăritene.

Încă de la alegerea Prea Fericirii Sale ca Patriarh al Bisericii noastre, la 24 mai 1948, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, înțelegînd printr-o intuiție clară sensul strădaniilor societății actuale, ne-a arătat că omenirea contemporană aspiră după o viață nouă, mai dreaptă și mai bună pentru toți. «Lăsați pradă tuturor rătăcirilor și tuturor suferințelor, zice Prea Fericirea Sa, omenirea strigă și cere pace, înfrățire și dragoste. Biserica trebuie să răspundă acestei strigări și să fie prezentă acolo unde se dă lupta pentru cucerirea dreptății și libertății, știut fiind că nu poate fi pace, înfrățire și fericire într-o lume cu oameni robiți, exploatați și ținuți în întuneric».

Prea Fericitul Părinte Justinian,
Patriarhul României

În ceea ce privește rostul păstorului de suflete, pe acesta ni l-a arătat Domnul Iisus Hristos. Chipul preoției este Hristos, iar prin preoție se înțeleg toate cele trei trepte ierarhice, firește, fiecare păstrând rosturi și orizonturi diferite.

În concepția Prea Fericitului Patriarh Justinian, slujitorul lui Hristos, pe orice treaptă s-ar afla el, și cu atât mai mult Arhiereul, este colaboratorul și lucrătorul lui Dumnezeu la mântuirea oamenilor, la înnoirea, îmbunătățirea, creșterea, sfințirea și progresul lor în duhul frăției, al păcii și iubirii curate, care sînt roadele revărsării și lucrării harului Sfîntului Duh în lume.

Cununa și deplinătatea celor trei trepte sacerdotale o formează slujirea arhierescă, care este cea mai grea și mai plină de răspundere înaintea lui Dumnezeu. «Mitra arhierescă, ne spune dintr-o pilduitoare experiență Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, nu este numai un semn de podoabă și de cinste, ci mai de grabă un simbol al tuturor renunțărilor, al cununii de spini a lui Hristos; pururea m-am condus în lucrarea mea arhierescă după adevărul că «apostolia înseamnă spirit de sacrificiu», înseamnă permanenta grijă de a te arăta «în toate, pildă de fapte bune» (Tit, II, 7).

Activitatea multiplă, variată și bogată în realizări a Prea Fericitului Patriarh Justinian în cei opt ani de patriarhat, pusă în serviciul Bisericii și al Patriei, se poate urmări pe două planuri: intern și interordodox.

Pe plan intern, unul dintre cele mai scumpe gînduri ale Prea Fericirii Sale, către care converg toate acțiunile sale, a fost refacerea unității religioase a poporului român și întărirea continuă a Bisericii Ortodoxe Române, prin desfășurarea unei activități orientată după necesitățile de azi ale societății, păstrînd însă legătura strînsă cu învățătura dogmatică și tradiția canonică a Bisericii Ortodoxe.

Prea Fericitul Patriarh Justinian a avut bucuria să vadă refăcută unitatea religioasă a poporului român, încă din primul an de păstorie. La 3 și 21 octombrie 1948, datorită condițiilor de libertate create de regimul de democrație populară, s-a putut surpa zidul despărțirii dintre frații de aceeași limbă, prin desfacerea unirii cu Roma, — unire pe care evenimentele au dovedit-o că n-a fost altceva decît o uneltire politică și religioasă a dușmanilor neamului nostru împotriva unității sale.

Cît de părintească și caldă a fost chemarea adresată de Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian clerului și credincioșilor greco-catolici din Transilvania, în ziua înscăunării sale ca Întîistătător al Bisericii Ortodoxe Române, la 6 iunie 1948, spre a se reintoarce la sînul iubitor de mamă al Bisericii strămoșești!

«Ce ne mai desparte? li se adrea Prea Fericirea Sa. Nimic altceva decît credincioșia pe care încă o mai acordați cu supunere Romei. Intorceți-vă această credincioșie către Biserica neamului nostru, a strămoșilor noștri și ai voștri. Lăsați să biruiască în voi, nu amăgirile Romei, ci dragostea voastră de neam și țară».

În cei opt ani de patriarhat ai Prea Fericitului Patriarh Justinian, Biserica noastră a fost în întregime reorganizată printr-o legislație bisericească unitară, aplicată pe tot cuprinsul ei. Astfel, administrația bisericească a fost organizată și adaptată la cerințele actuale ale vremii; gos-

podăria Patriarhiei Române s-a îmbogățit și, chivernisită printr-o bună rânduială, e pusă în folosul întregii noastre Biserici; învățământul teologic de toate gradele a fost reorganizat; viața monahală a fost încadrată în rosturile ei tradiționale spirituale, imprimându-i-se un ritm nou în slujire, rugăciune, muncă și trăire creștină; disciplina bisericească a fost întărită. Clerul bisericesc în întregime a fost stimulat la o activitate bisericească misionară și patriotică intensă. Prin cursurile de îndrumare misionară și socială, preotul ortodox român din cele mai îndepărtate colțuri ale țării a fost pregătit mai bine. Arsenalul misionar al preotului, în omiletică, catehetică, liturgică, cunoștințe generale, în pastorație în genere, a fost verificat, împrăștiat, înnoit și îmbogățit cu cunoștințe noi, cu noi mijloace și metode de lucru, prin lucrări și studii noi, prin tipărirea de manuale pentru toate școlile teologice, prin cărți de cântare bisericească, prin retipărirea cărților de cult, printr-un impresionant de bogat material științific teologic, publicat în revistele Sfintei Patriarhii și în revistele mitropolitane.

Acăastă rodnică activitate culturală desfășurată în timpul păstoriei Prea Fericitului Patriarh Justinian de profesorii Institutelor Teologice, de preoții și teologii Bisericii noastre, reprezintă o contribuție dintre cele mai însemnate în ogorul teologiei ortodoxe și a atins un nivel pe care nu l-a cunoscut în trecut Biserica Română. Ea este apreciată cu frumoase elogii nu numai de teologii, clericii și credincioșii Bisericii noastre, ci și de celelalte Biserici Ortodoxe surori, în frunte cu Patriarhia Ecumenică de la Constantinopol, ba chiar și de teologii și credincioșii Bisericilor neortodoxe din țară și de peste hotare.

Pe plan interortodox, ideea conducătoare a Prea Fericitului Patriarh Justinian a fost adâncirea și întărirea unității Ortodoxiei, prin strângerea legăturilor de prietenie și colaborare, în duhul frăției și iubirii, cu toate Bisericile Ortodoxe autocefale surori, și, în deosebi, cu Patriarhia Ecumenică, cu Patriarhatele Orientului, cu Patriarhiile Rusă și Bulgară.

O legătură organică unește Biserica Ortodoxă Română cu Biserica Ortodoxă universală, ecumenică.

În timpul celor opt ani de patriarhat ai Prea Fericitului Patriarh Justinian, legăturile de prietenie și colaborare cu celelalte Biserici Ortodoxe autocefale s-au reîmprospătat, reînnoit, adâncit și consolidat, constituind, după cuvântul Prea Fericirii Sale «frontul comun al Ortodoxiei de la Moscova pînă la Damasc», «frontul Ortodoxiei noastre», în care sîntem și rămînem.

Încă de la alegerea sa ca Patriarh al Bisericii noastre la 24 mai 1948, Prea Fericitul Patriarh Justinian a declarat cu privire la colaborarea cu celelalte Biserici Ortodoxe: «Voi întinde mîna iubirii și a prieteniei de frăție întru Hristos tuturor Bisericilor Ortodoxe surori întru ecumenicitate, luptînd pentru înflorirea Ortodoxiei, care zidește și întărește popoarele».

În vederea întăririi unității Ortodoxiei și cîștigării pentru Biserica și patria noastră a unor noi prietenii, sau pentru consolidarea celor existente, Prea Fericitul Patriarh Justinian a vizitat în cinci rînduri Biserica Ortodoxă Rusă, iar la 10 mai 1953, a mers la Sofia în Republica Populară Bulgaria, cu ocazia reînființării și proclamării Patriarhiei Bulgare.

La rîndul ei Biserica Ortodoxă Română a primit vizita unor Înalți Ierarhi ortodocși de peste hotare, ca Prea Fericitul Patriarh Alexandru

al III-lea al Antiohiei și a tot Orientul, care a vizitat țara noastră de două ori, în august 1951 și octombrie 1954; Prea Fericitul Chiril, Patriarhul Bulgariei, care a venit în România de asemenea de două ori, în octombrie 1954 și octombrie 1955; Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae Krutițki, care a vizitat Biserica și țara noastră în trei rînduri, în afară de trecerile sale prin România spre diferite țări din lume, precum și numeroși alți Inalți Ierarhi de la Constantinopol, din Siria, Grecia, Bulgaria, Albania, Uniunea Sovietică și Cehoslovacia.

Biserica Română a acordat prin Institutul Teologic din București unori distinși Ierarhi de peste hotare înalte titluri academice. Astfel, la 25 august 1951, s-a acordat Prea Fericitului Patriarh Alexandru al III-lea al Antiohiei și a tot Orientul, pentru meritele sale deosebite în apărarea Ortodoxiei, diploma de «**Doctor honoris causa în Teologia Ortodoxă**», iar la 4 septembrie 1954, s-a acordat Inalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae Krutițki titlul de «**Doctor în Teologie**».

La rîndul Său, Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian, datorită muncii neîntrerupte pentru întărirea și apărarea Ortodoxiei, a fost cinstit, la 27 august 1950, din partea Patriarhiei Apostolice a Antiohiei, cu cea mai înaltă distincție: «**Ordinul Sfinților Apostoli Petru și Pavel**», iar Corpul Profesoral al Academiei Teologice din Moscova i-a acordat «**Diploma de membru de onoare al Academiei din Moscova**», încă de la 28 mai 1950.

Colaborarea interortodoxă inițiată de Prea Fericitul nostru Părinte Patriarh s-a manifestat cu toată tăria și strălucirea mai ales cu prilejul mărețelor festivități care au avut loc între 9-27 octombrie 1955, la București, cînd s-a sărbătorit împlinirea a 70 de ani de la recunoașterea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Romîne și s-au făcut primele canonizări de Sfinți Romîni. La această măreață sărbătoare au luat parte reprezentanții Patriarhiei Ecumenice, reprezentanții Patriarhiei Ruse, ai Patriarhiei Bulgare în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Chiril, și ai Bisericii Greciei. Sărbătoarea Bisericii Ortodoxe Romîne s-a transformat într-o măreață sărbătoare de solidaritate și afirmare a întregii Ortodoxii. Praznicul Bisericii noastre, organizat cu atîta stăruință și iscusință de Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, s-a transformat într-o sărbătoare a inimii și a simțirii ortodoxe. Așa de mare a fost ecoul acestor festivități, încît Prea Fericitul Patriarh Ecumenic Athenagoras, răspunzînd și mulțumind la 15 decembrie 1955 Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, îi scria că reprezentanții Sfîntului Scaun Apostolic și Patriarhal Ecumenic i-au raportat «**cu sfîntă emoție**» despre strălucirea evenimentelor care au avut loc la București, cu participarea Onoratului Guvern și a tot evlaviosului popor romîn.

La rîndul său, Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Hrisostom de Filippi, conducătorul delegației Bisericii Greciei la festivitățile de la București, a scris la 16 decembrie 1955 Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian următoarele: «**Am văzut, Prea Fericite, la de Dumnezeu binecuvîntata Voastră Curte Patriarhală și în toată țara, reflexul și fulgerile dumnezeiești, care, după marele Vasilie, sînt «cu totul de nespus și de nedescris, fulgere pe care cuvîntul nu le înfățișează, auzul nu le primește, cu ochii trupești nu se văd, ci se privesc numai cu sufletul și cu mintea**».

O altă idee călăuzitoare în activitatea Prea Ferictului Părinte Patriarh Justinian din cei opt ani de patriarhat, atât pe plan intern cât și pe plan extern, a fost **lupta pentru apărarea păcii**.

Nu există năzuință mai de preț pentru întreaga omenire ca pacea, cuvînt dumnezeesc, căci pacea ne asigură liniștea noastră creatoare, munca noastră pașnică, ne asigură liniștea caselor noastre și a copiilor noștri.

Apărarea păcii dintre oameni și popoare este una dintre cele mai nobile misiuni pe care a încredințat-o Domnul Hristos fiilor Săi, păstori și păstoriți.

În vederea apărării păcii, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a desfășurat o activitate prodigioasă. Îndeplinind învățătura Mîntuitorului Hristos care a poruncit slujitorilor săi să fie în tot timpul petrecerii lor pămîntești apărătorii păcii, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian nu uită, aproape în toate pastoralele, în scrisorile irenice sau în diferite cuvîntări să rostească sau să scrie un cuvînt pentru pace. De altfel, însăși întreaga sa activitate o socotește pusă în slujba oamenilor, **pentru pace, prietenie și libertate, pentru frăție și colaborare pașnică între popoare, pentru iubire**. De aceea pe drept a fost numit «**Patriarhul Păcii**».

Vorbitorul a arătat apoi că «unii dintre neortodocși, neînțelegînd nici spiritul, nici specificul Ortodoxiei, sau din sentimente de vrăjmășie fățișă, critică și acuză Biserica Ortodoxă, numind-o Biserică statică, inertă, lipsită de viață și căldură lăuntrică, de activitate și expansiune misionară, incapabilă să-și vadă greșelile și să se reformeze. Mai spun că Biserica Răsăritului e stăpînită de un conservatorism imobil, fiind încătușată în dogmatismul, ritualismul și tradiționalismul ei prin formule stereotipe, fixe, și, ca atare, e un corp înțepenit, încremenit, vegetînd în neputință și nemișcare, amenințat mai curînd sau mai tîrziu cu dispariția. Unii dintre aceștia chiar și așteaptă cu o bucurie puțin voalată acest moment al prăbușirii și dispariției.

Bogata activitate pastorală a Prea Ferictului Părinte Patriarh Justinian în cei opt ani de patriarhat e cea mai evidentă dezmințire a calomniilor și acuzațiilor dușmănoase și răutăcioase formulate asupra Bisericii Ortodoxe, de către aceia care nu se bucură de progresul ei, de creșterea și sporirea prestigiului ei în lume.

Activitatea Prea Ferictului Părinte Justinian în cei opt ani de patriarhat e o mărturie prețioasă care grăiește de la sine de ce poate face o minte ageră, o inimă simțitoare și o voință puternică în slujba lui Dumnezeu, nu numai în sînul Bisericii noastre românești, ci și pe ogorul întregii Ortodoxii, atunci cînd inima păstorului de suflete e încălzită de dragostea lui Hristos, de dragostea credincioșilor pe care-i păstorește, și pornește cu curaj la lucru.

Iubirea curată față de Biserica noastră strămoșească, față de slujitorii și credincioșii ei, grija permanentă pentru îmbunătățirea vieții lor și apropierea lor continuă de Dumnezeu, l-au însuflețit pe Prea Fericitul nostru Părinte Patriarh. Prin iubire a reușit să refacă unitatea religioasă a fraților porniți spre vrăjmășie din uneltirile streine, cu iubire veghează neconținut la bunăstarea Sfintei noastre Biserici, prin iubire a topit răceala dintre Bisericile Ortodoxe surori, și nu uită nici de chemarea mai înaltă, care copleșește toată mintea, pe care o au toate Bisericile creștine

din lume, ca, laolaltă, să conlucreze pentru refacerea unității în iubire a Bisericii lui Dumnezeu.

Avînd un astfel de conducător spiritual, datoria noastră a tuturor și a fiecăruia în parte e să-l urmăm la lucrul Evangheliei cu încredere și iubire, ca prin conlucrarea noastră să-i ușurăm sarcina și marea răspundere pe care o are pentru noi toți înaintea lui Dumnezeu, să-l ajutăm la săvîrșirea lucrării lui Hristos în lume, «căci secerișul e mult, iar lucrători sînt puțini. Rugați, deci, pe Domnul secerișului ca să scoată lucrători la secerișul său» (Matei, IX, 37-38).

Din pragul celui de al noulea an de patriarhat pe care pornește de azi Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, — a spus vorbitorul — îi oferim și noi prinosul simțămintelor noastre de profund respect, de caldă și fiiască iubire.

În numele ostenitorilor, colaboratorilor, de la Centrul Patriarhal și de la Centrul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, în numele clerului Capitalei, în numele întregului corp profesoral, al PP. CC. Părinți cursiști, al studenților și al tuturor salariaților Institutului Teologic, urăm Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian mulți ani de patriarhat, sănătate deplină, putere de muncă și fericire, ca să conducă destinele Bisericii noastre mai departe cu puteri înnoite și sporite pe calea propășirii.

Rugăm pe Bunul Dumnezeu, sub ocrotirea căruia e viața fiecăruia dintre noi, să-i ajute să realizeze și în viitor înfăptuiri cît mai bogate spre binele Patriei noastre, al Bisericii noastre strămoșești, al slujitorilor și credincioșilor ei, și spre întărirea întregii Bisericii a Răsăritului.

Trăiască Prea Fericitul Patriarh Justinian, în pace, sănătate și îndelungare de zile!

Trăiască Biserica Ortodoxă Romîna!

După cuvîntarea P. C. Arhidiacon I. Rămureanu — care a fost ascultată cu multă atenție de toți cei prezenți — s-a săvîrșit un polihroniu.

La sfîrșitul solemnității P. C. Pr. Ioan Gh. Coman, Rectorul Institutului, a dat citire următorului text de telegramă ce s-a expediat înaltului sărbătorit:

**PREA FERICITULUI JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÎNIEI,
SCHITUL DRAGOSLAVELE**

La împlinirea celor opt ani de rodnică arhipăstorie a Prea Fericirii Voastre, adunîndu-ne în popas sărbătorec și înălțînd gîndurile noastre de pioasă rugăciune către Atotputernicul, pentru sănătate și îndelungată înziliră a Prea Fericirii Voastre, Noi, Membrii Sfîntului Sinod, colaboratorii apropiați și toată obștea ostenitorilor din Administrația Patriarhală, Arhiepiscopia Bucureștilor, Institutului Teologic și preoțimea Capitalei, Vă rugăm să primiți expresiunea sentimentelor noastre de dragoste și devotament, împreună cu cele mai adînc simțite urări ca Bunul Dumnezeu să încununeze cu tot mai mult spor strădaniile ce depuneți în fruntea Bisericii noastre și pentru propășirea Patriei.

† Mitropolit JUSTIN

† Episcop TEOFIL

† Episcop VALERIAN

† Episcop ANTIM TÎRGOVIȘTEANUL

† Episcop THEOCTIST BOTOȘĂNEANUL

Cu prilejul acestei aniversări, Prea Fericitul Patriarh Justinian a primit numeroase scrisori și telegrame de felicitări din partea unor Instiistătători ai Bisericilor Ortodoxe de peste hotare, a Inalților noștri Ierarhi, clericilor și credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române, precum și din partea unor conducători ai altor culte religioase din Republica Populară Română. În toate aceste mesagii de felicitări s-au exprimat Prea Fericitului nostru Părinte Patriarh calde urări re viață lungă și de rodnică arhipăstorire.

Iată câteva din aceste telegrame:

Telegrama trimisă de Prea Fericitul Patriarh CHIRIL al Bulgariei:

PREA FERICITULUI JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÂNIEI,
BUCUREȘTI

Prea Fericirea Voastră,

În numele Sfântului Sinod și în numele meu, Vă felicit călduros cu prilejul a opt ani de la înscăunarea Prea Fericirii Voastre ca Patriarh al României. Rog pe Marele Arhipăstor și Mîntuitor să Vă binecuvînteze și să Vă dăruiască puteri pentru o păstorire îndelungată spre ridicarea Bisericii Ortodoxe Române și fericirea Patriei Voastre.

† CHIRIL
Patriarhul Bulgariei

Sofia, 5 iunie 1956.

Caldelor și frățeștilor urări ale Instiistătătorului Bisericii Ortodoxe Bulgare, Prea Fericitul nostru Patriarh JUSTINIAN le-a răspuns prin următoarea telegramă:

PREA FERICITULUI CHIRIL,
PATRIARHUL BULGARIEI,
SOFIA

Din toată inima mulțumesc Prea Fericirii Voastre și Sfântului Sinod al Bisericii Bulgare surori pentru frățeștile felicitări exprimate cu prilejul aniversării intronizării mele și rog pe Bunul Dumnezeu să binecuvînteze lucrarea noastră comună întru propovăduirea Evangheliei lui Hristos, întărirea Ortodoxiei și înfrățirea popoarelor noastre dreptcredincioase.

† JUSTINIAN
Patriarhul României

București, 8 iunie 1956.

Telegrama trimisă de Sanctitatea Sa VASKEN I, Catolicosul suprem al tuturor armenilor:

*PREA FERICITULUI JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÂNIEI,
BUCUREȘTI*

Cu frățească bucurie Vă felicităm pentru aniversarea întronizării Prea Fericii Voastre, cu sincere urări de sănătate și mulți ani de arhipăstorire în pace, spre înflorirea sfintei Biserici strămoșești a iubitorului de Dumnezeu popor român.

*VASKEN,
Catolicos al tuturor armenilor*

Ecimiadzin, 5 iunie 1956.

Telegrama de răspuns a Prea Fericitului nostru Patriarh JUSTINIAN a avut următorul cuprins:

*SANCTITĂȚII SALE VASKEN I,
CATOLICOS SUPREM AL TUTUROR ARMENILOR
ECIMIADZIN, ARMENIA SOVIETICA*

Cu dragoste frățească mulțumesc Sanctității Voastre pentru felicitările exprimate cu prilejul aniversării întronizării mele și din inimă Vă doresc sănătate și reușită deplină în înalta misiune ce îndepliniți.

*† JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÂNIEI*

București, 8 iunie 1956.

V I A Ţ A B I S E R I C E A S C Ă

PREA FERICITUL PATRIARH JUSTINIAN A VIZITAT MINĂSTIRILE NEAMŢU, SUCEVIŢA ŞI SUCEAVA

Ziua Înălţării Domnului — hramul sfintei mînăstiri Neamţu — este pentru credincioşii din Moldova de mijloc şi nord o sărbătoare deosebită. Mulţi dintre ei vin cu prilejul acestei zile la Neamţu pentru rugăciune, pentru plecarea genunchilor înaintea icoanei făcătoare de minuni a Maicii Domnului trimisă lui Alexandru cel Bun la începutul secolului XV-lea de la Bizanţ.

Anul acesta frumuseţea şi importanţa hramului de la Neamţu au fost sporite de prezenţa Prea Fericitului Patriarh Justinian şi a Prea Sfinţiţilor Episcopi Nicolae al Clujului şi Teofil al Romanului şi Huşilor.

Conducătorul Bisericii Ortodoxe Romîne, însoţit de P. C. Arhim. Ilarion Ţonev din Tîrnova (R. P. Bulgaria), a sosit la Neamţu, miercuri 13 iunie. În seara aceleiaşi zile au sosit şi cei doi episcopi ai Bisericii Ortodoxe Romîne.

Slujba vecerniei şi a sfinţirii Litiilor a fost oficiată de P. C. Arhimandrit mitrofor Melchisedec Dimitriu, stareţul mînăstirii Neamţu, înconjurat de un impunător sobor de ieromonahi şi ierodiaconi. Răspunsurile au fost date de corul Şcoalei de Cîntăreţi şi Seminarului Teologic din sfînta mînăstire Neamţu.

A doua zi, pe la orele 9 dimineaţa, după datina de la Neamţu, înalţii ierarhi au fost îmbrăcaţi în veşminte arhieresti, în reşedinţa mitropolitană aşezată în faţa mînăstirii, apoi în sunetele armonioase ale clopotelor s-au îndreptat, însoţiţi de preoţi şi diaconi îmbrăcaţi în veşminte, spre biserica mare pentru Sfînta Liturghie. Pe o platformă construită ad-hoc în incinta mînăstirii s-a oficiat, după rînduielile tradiţionale de la Neamţu, sfinţirea apei mici, după care Prea Fericitul Părinte Patriarh, salutînd mulţimile de credincioşi cu salutarea creştinească: «Hristos s-a înălţat», a rostit următorul cuvînt de îndrumare şi de zidire sufletească:

Iubiţi credincioşi,

Urmînd credinţa puternică a moşilor şi strămoşilor noştri care s-au adunat de atîtea ori cu prilejul Înălţării Domnului, — hramul acestui vechi şi sfînt aşezămînt călugăresc, — ne-am adunat şi noi în acest dumnezeesc loc, pentru a ne ruga Bunului şi Atotmilostivului Dumnezeu.

Ce altceva ne-a adus aici decât gândul curat de a ne înălța la Dumnezeu cu inimile și sufletele noastre și de a pomeni cu prilejul acestui praznic luminos pe ctitorii acestui sfânt așezământ și a trăi împreună cu ei momente de aleasă mîngîiere duhovnicească!

Alături de noi se bucură astăzi voievozii binecredincioși ai Moldovei, în frunte cu Ștefan cel Mare și Sfînt, ctitor și împodobitor a numeroase biserici și mînăstiri, împreună cu ostenitorii de zi și de noapte, călugării, de peste veacuri, în frunte cu Paisie Velicovschi, care au îngenunchiat înaintea acestui Sfînt Altar și la icoana Maicii Domnului. Împreună cu ei, astăzi, noi aducem slavă și mulțumită lui Dumnezeu pentru toate binefacerile pe care le-a revărsat asupra poporului român binecredincios.

Noi ne-am îndreptat astăzi către acest așezământ al evlaviei străbune pentru a ne arăta credința noastră curată în Dumnezeu Mîntuitorul, pentru a ne întîlni cu El aici în ziua Înălțării Sale și a petrece cu El, ca odinioară ucenicii Săi.

Sîntem datori însă să ne întrebăm în cugetul nostru, dacă în timpul vieții noastre am ascultat de glasul Evangheliei pe care o auzim citindu-se în biserici, dacă gândurile și faptele noastre s-au împlinit după voia lui Dumnezeu .

În jurul acestui măreț și sfînt așezământ inimile noastre sînt aprinse de un fior sfînt, care aduce duhovnicească mîngîiere, care ne înalță sufletele alături de voievozi, de miile de călugări a căror duhuri sînt acum cu noi. Întîlnindu-ne unii cu alții, cercetîndu-ne în această zi sufletele, vom constata, unii dintre noi, cu mare bucurie, că chemarea Părintelui ceresc de a asculta glasul și poruncile Fiului Său a fost trăită în inimile noastre.

Dimpotrivă, unii dintre noi, cercetîndu-ne conștiința, vom încerca un sentiment de întristare, de durere, pentru că nu putem mărturisi vrednicia noastră, astăzi. Multi sînt aceia, care nu s-au condus după învățătura Sfîntei Evanghelii. Glasul ei n-a găsit ascultare în inimile unor credinciași. Rămîne dar, pentru cei care n-au avut Evanghelia ca un îndreptar al vieții lor, să-și înalțe sufletele la Dumnezeu pentru iertare, să făgăduiască astăzi că își vor petrece viața, de acum înainte, așa cum este plăcut Domnului.

Aflîndu-ne la un loc în jurul acestei sfînte mînăstiri, în fața ochilor minții noastre apare rolul important pe care acest așezământ călugăresc l-a împlinit în trecut în viața culturală a neamului nostru. Prin caligrafii ei vestiți, prin miniaturisti, pictorii, sculptorii și argintarii ei, mînăstirea Neamțu a fost o adevărată vatră de cultură bisericească.

Prin chiliile mînăstirești de aici mai sînt încă rămășițe ale vechii tipografii, în care s-au tipărit numeroase cărți de cult și de îndrumare pentru credincioșii romîni.

Între credincioșii moldoveni se vorbește în ultimul timp mai stăruiitor despre Pidalion, tipărit aici la Neamțu, de adormitul în bună credință Mitropolitul Veniamin Costache. Mulți dintre credincioși cunosc această carte de îndrumare mai cu seamă de la aceia care s-au dezbinat de Biserică, de la aceia care nu s-au supus hotărîrilor Bisericii privind îndreptarea Calendarului, de la acei credincioși care se numesc stiliști. Acești credincioși poartă cu ei această carte, o rătălmăcesc și o înțeleg așa cum le convine lor și mereu răspîndesc zvonul că Biserica prin forul ei conducător, Sfîntul Sinod, a greșit atunci cînd a îndreptat calendarul.

Iubiți credincioși,

In viața noastră creștinească, pentru a ne împăca cu Dumnezeu, pentru a ne mintui, noi sîntem datori să ascultăm cuvîntul lui Dumnezeu cuprins în Sfînta Evanghelie și în scrierile Sfinților Părinți. Din cuvîntul lui Dumnezeu învățăm să fim smeriți, să fim blînzi, să plîngem după ce săvîrșim greșeli, să însetăm și să flămînzim după dreptate, să fim curați la inimă, să arătăm sentimente de milă față de cei din jurul nostru, să trăim în relațiuni de pace și armonie cu toți semenii noștri, să ne iubim ca frații, să ascultăm de Biserică.

Să ne amintim că Domnul Hristos din dragoste față de om, (Ioan III, 16) a venit în lume să sufere, primind în cele din urmă răstignirea pe cruce. Prin exemplul vieții Sale, prin învățătura Sa, prin moartea Sa, El așează ca temelie a raporturilor dintre oameni dragostea: dragostea față de Dumnezeu, dragostea față de aproapele, dragoste unită cu ascultarea față de conducătorii Bisericii.

Pentru noi cuvîntul lui Dumnezeu, cuprins în Sfînta Evanghelie, este porunca după care trebuie să ne împlinim toate rosturile noastre omenești și creștinești și nu înțelegem să-l călcăm prin fapte de neascultare.

Învățătura Sa dumnezeiască, Mintuitorul a lăsat-o urmașilor Săi: Sfinților Apostoli, arhierilor, slujitorilor; a lăsat-o Bisericii conducătoare.

Cei cîțiva călugări, ieșiți din minăstirea aceasta și din altele, care au călcat cuvîntul Evangheliei, care n-au ascultat de conducerea bisericească așezată de Mintuitorul Hristos, care întrețin între credincioși dezbinarea și îndărătnicia, care «s-au făcut căpetenii, ostași fiind», care răspîndesc și folosesc fel de fel de zvonuri și de neadevăruri, care se abat mereu de la adevărurile de credință ale sfîntei noastre Biserici, care nesocotesc rînduielile morale ale Mintuitorului nostru, care calcă în picioare viața și pravila călugărească folosind fel de fel de practici pentru a zminti inimile credincioșilor, dovedesc tot mai mult că sînt stăpîniți de ură împotriva Bisericii, împotriva duhului comunitar-sinodal statornicit de Domnul Hristos și de Sfinții Părinți. Ei nu sînt călăuziți de ideia dragostei și a ascultării ci urmăresc vrajba și desbinarea.

Citind și răstălmăcind Pidalionul așa cum se pricep și așa cum le convine, aduc fel de fel de critici la adresa Bisericii conducătoare și otrăvesc sufletele bunilor credincioși, cu îndrăzneala, nepriceperea și îndărătnicia lor.

Este bine știut că nici o faptă nu rămîne nerăsplătită. Nici fapta bună nu-i fără roadă, nici cea rea nu rămîne nepedepsită. Dacă acești cîțiva călugări persistă în greșala lor și samănă în sufletele credincioșilor neghina discordiei și a neascultării de Biserică, dacă înfăptuiesc ceea ce nu este admis de învățătura Mintuitorului Hristos și de Sfînta Sa Biserică, vor primi după dreptate răsplata cuvenită.

Biserica însă este o mamă bună. Ea este maica noastră, a tuturor. Ea încearcă mereu «să adune pe fii ei, cum adună găina puii săi sub aripi» (Matei 23 37).

Biserica așteaptă pe acești fii rătăciți care-și cheltuiesc avuția lor în afară de căminul părintesc, în afară de duhul dragostei creștinești. Îi așteaptă așa cum părintele din Sfînta Evanghelie și-a așteptat fiul cel risipitor, care a căzut în păcatul mîndriei și al neascultării. Noi îi așteptăm cu brațele deschise, cu inima plină de dragoste părintească, noi ne rugăm mereu bunului Dumnezeu să le lumineze mintea, să reverse harul Său

asupra lor, pentru a vedea mai degrabă greșeala în care stăruiesc și a reveni cât mai neîntârziat în sânul Bisericii ca să mărim și să cîntăm «cu o gură și cu o inimă» pe Atotfăcătorul și Atotmilostivul Dumnezeu. Mare bucurie sufletească este în Biserica Mîntuitorului cînd toți fiii ei mărturisesc aceeași credință și ascultă de același păstor.

Folosesc acest prilej, în fața acestui sfînt și dumnezeesc altar, să vă îndemn stăruitor să duceți în satele Dumneavoastră chemarea noastră caldă de Părinte al Bisericii Ortodoxe Romîne către toți cei care mai stau încă în afară de aripa Bisericii. Biserica Ortodoxă, întocmai ca o mamă bună, vă îndeamnă să duceți această chemare către toți cei ce s-au rupt de ea; vă îndeamnă să folosiți toată puterea creștinească de îndrumare, sfătuire și convingere pentru a-i zmulge din rătăcirea lor, și a-i aduce neîntârziat la sânul ei. Nu uitați că tot cel ce va întoarce pe cel rătăcit va avea răsplata cea bună de la Dumnezeu, iar de la Noi va primi mulțumire și binecuvîntare. Nu este faptă mai prețioasă decît aceea de a scoate un suflet rătăcit din calea pierzării și a morții.

Repet apelul și rugămîntea către toți binecredincioșii moldoveni: să-i primiți pe toți ca pe niște frați, să-i aduceți și pe călugări și pe cei care ascultă de ei sub aripa ocrotitoare a Bisericii. Să folosiți toată puterea cuvîntului vostru, toată stăruința pentru a-i aduce în staulul Ortodoxiei. Mare bucurie va fi între noi și în ceruri dacă la anul viitor ne vom întîlni aici, în jurul acestui sfînt altar, cu cei care mai trăiesc în dezbinare stilistă.

Vă îndemn părintește să ascultați chemarea noastră; să ajutați pe acești frați ai noștri cu puterea cuvîntului vostru și cu exemplul faptei voastre, ca să revie în Biserică. Noi îi primim cu brațele deschise, nu ca pe niște vrăjmași, nu ca pe niște rătăciți, ci cu dragoste frățească și cu iertare.

Să faceți la această sfîntă minăstire un legămint sfînt; să făgăduiți înaintea Mîntuitorului Hristos, care trimite astăzi asupra noastră a tuturor binecuvîntarea și harul Său, că fiecare din voi veți aduce în mijlocul nostru cîte doi sau trei dintre credincioșii stilști, care din nefericire, nu sînt astăzi la acest mare hram împreună cu noi.

Inchinîndu-vă în fața sfîntelor icoane, să rugați pe bunul Dumnezeu să vă dea ajutorul Său și să vă lumineze mintea ca să puteți contribui la întărirea unității credinței ortodoxe moldovene. Amintiți tuturor stilștilor și celor rătăciți de la dreapta credință, că moșii și strămoșii noștri s-au rugat toți laolaltă cu o singură inimă alături de viețuitorii în nevoie ai acestei minăstiri, alături de Episcopii și Mitropoliții Moldovei, alături de Voievozii dreptcredincioși ai Moldovei, care și-au plecat totdeauna genunchii în smerenie și rugăciune înaintea acestui sfînt altar.

În jurul acestei mărețe biserici zidită de neuitatul voevod al Moldovei, Ștefan cel Mare, trebuie să fie prezenți toți credincioșii moldoveni în-suflețiți de aceleași gînduri curate, de aceeași dorință de a avea Biserica Ortodoxă Romînă încheșată într-o strînsă unitate în jurul Sfîntului Sinod. Să dispară gîndurile cele ascunse din inimă, să se risipească toate pornirile deșarte, să fie îndepărtate de la noi ura și vrajba, să se statornicească cât mai neîntârziat între noi unirea, frăția și dragostea care «nu pismuește, nu se trușește... dragostea care nici odată nu cade» (I. Cor. XIII, 4, 8).

«Harul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu Tatăl și împărtășirea Sfîntului Duh, să fie cu voi cu toți!» Amin.

După acest cuvînt de îndrumare creștinească, Prea Fericitul Patriarh Justinian a citit rugăciunea de dezlegare a greșalelor și de ajutor de la Dumnezeu pentru credincioșii care erau de față precum și pentru familiile lor.

S-a săvîrșit în continuare Sfînta Liturghie, după care păstorul Bisericii Ortodoxe Romîne și sfinții Arhieriei au fost conduși la reședința mitropolitană.

*

Cu dorința de a-l întîlni pe Inalt Prea Sfințitul Sebastian, Mitropolitul Moldovei și Sucevei, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian și cei doi Prea Sfinți Episcopi au plecat, vineri 15 iunie, spre mînăstirea Sucevița, situată în raionul Rădăuți, unde se găsea arhipăstorul Bisericii moldovene. În orașul Rădăuți, Prea Fericitul Patriarh Justinian a vizitat lucrările de la impunătoarea Catedrală din acel oraș.

În seara aceleiași zile Prea Fericitul Părinte și însoțitorii săi au sosit la mînăstirea Sucevița, unde au fost întîmpinați de P. C. Arhim. Alexandrina Colibaba, stareța mînăstirii, și de toate viețuitoarele acestui așezămînt monahal. Intrînd în biserică, s-a rostit o ectenie pentru mila, viața, pacea, sănătatea și mîntuirea conducătorilor Bisericii și ai patriei noastre și s-a cîntat un polihroniu, după care maica stareță, în numele mînăstirii, a arătat sentimentele de mulțumire pe care le au viețuitoarele primind pe Arhipăstorul Bisericii Ortodoxe Romîne și pe cei doi Prea Sfinți Episcopi.

Prea Fericitul Părinte Patriarh s-a interesat de lucrările de restaurare care s-au efectuat la acest așezămînt în cursul anilor trecuți, a apreciat valoarea artistică a acestui important monument istoric religios, ctitoria Movileștilor, apoi a dat viețuitoarelor mînăstirii sfaturi și îndrumări privind modul în care trebuie să se desfășoare viața călugărițelor în mînăstiri.

În clădirea stăreției, Prea Fericitul Patriarh și însoțitorii s-au revăzut cu I. P. S. Mitropolit Sebastian, i-au adus cuvînt cald și mîngîietor în duhul dragostei frățești în Hristos, apoi au discutat asupra diferitelor probleme ale Bisericii Moldovene.

A doua zi, sîmbătă 16 iunie, Prea Fericitul Patriarh Justinian a plecat spre Iași, Prea Sfințitul Episcop Teofil la Roman, iar Prea Sfințitul Episcop Nicolae la Cluj. La Iași, Prea Fericitul Părinte a sosit pe la orele 18. În fața reședinței mitropolitane, Inaltul Arhipăstor a fost întîmpinat de P. C. Pr. Constantin Nonea, vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Iașilor, consilierii administrativi, protopopi și preoți ieșeni și monahi slujitori la Catedrala Mitropolitană. În Catedrală, Prea Fericitul Părinte a îngenunchiat înaintea moaștelor Sfintei Parascheva și s-a închinat în fața icoanelor, fiind apoi condus de toți cei prezenți spre reședința mitropolitană.

Duminică 17 iunie, Prea Fericitul Patriarh Justinian a oficiat Sfînta Liturghie în Catedrala Mitropolitană înconjurat de P. C. Vicar C. Nonea, consilierii administrativi și de preoții și diaconii Catedralei. La sfîrșitul Sfintei Liturghii, Intîistătătorul Bisericii Ortodoxe Romîne a binecuvîntat pe credincioșii care erau în biserică, apoi a fost condus de clerul Catedralei la reședință, așa cum este datina la Mitropolia Moldovei și Sucevei. După amiază, Prea Fericitul Patriarh Justinian a plecat spre București.

*

Ziua de 24 iunie — Nașterea Sf. Ioan Botezătorul — este, în special pentru credincioșii din Bucovina, Moldova și Nordul Ardealului o zi de mare sărbătoare. În această zi ei sărbătoresc pe lângă Sfântul Ioan Botezătorul și pe Sfântul Ioan cel Nou, ale cărei sfinte moaște se găsesc, din vremea Domnitorului Alexandru cel Bun, la Suceava.

Anul acesta, în ziua de 24 iunie s-a sărbătorit și Duminica Pogorîrii Sfântului Duh. Marea sărbătoare a Sucevei și a întregii Biserici Ortodoxe Române a fost cinstită și de prezența Prea Fericitului Părinte Justinian, Patriarhul României, precum și de prezența Prea Sfințitului Episcop Teofil al Romanului și Hușilor. Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române a sosit în orașul Suceava sîmbătă 23 iunie pe la orele 18. La intrare în incinta mînăstirii, Prea Fericitul nostru Patriarh a fost întîmpinat de Prea Sfințitul Episcop Partenie Ciopron, de P. C. Vicar C. Nonea, Consilierii administrativi C. Andoni, Petre Alexa și Sc. Porcescu, inspectorul bisericesc Th. Bodnaru, protopopul V. Vasilescu, preoții din orașul Suceava și de la parohiile învecinate și de numeroși credincioși.

Prea Fericitul Patriarh Justinian, după ce a sărutat sfînta Evanghelie și Sfînta Cruce, a mers la aghiazmatarul din curtea mînăstirii unde erau așezate, ca de obicei, moaștele Sfântului Ioan cel Nou, în fața cărora și-a plecat genunchii. Intrînd în biserică, în care a fost primit după rînduiala cuvenită Înălților Arhieriei, s-a rostit obișnuita ectenie și s-a cîntat un polihroniu.

Prea Sfințitul Episcop Partenie, starețul mînăstirii, a arătat emoția și bucuria pe care o au viețuitorii din mînăstire și credincioșii din Suceava primind vizita Prea Fericitului Patriarh Justinian, care cu toate că are mari și importante preocupări a venit să officieze o sfîntă Liturghie patriarhală și la Suceava.

Răspunzînd cuvîntului de bun venit rostit de P. S. Episcop Partenie, Prea Fericitul Patriarh Justinian a amintit că dreptcredincioșii creștini din aceste părți ale Bisericii Ortodoxe Române au frumosul și îndătinatul obicei, de a se aduna la Sînziene pentru a sărbători pe Sfântul Ioan cel Nou, ocrotitorul de veacuri a celor ce aleargă cu credință la el. De aceea Prea Fericirea Sa a găsit potrivit lucru să vină să sărbătorească cu toată cinstea pe acest sfînt al Bisericii, să-și plece genunchii împreună cu credincioșii în fața moaștelor sale și să-l roage să ocrotească și să mijlocească la Dumnezeu pentru toți cei ce se închină, așa cum a ocrotit și cum a mijlocit pentru moșii și strămoșii celor de astăzi.

Cu prilejul sosirii în această parte de țară, Prea Fericitul Părinte Patriarh a adresat un cuvînt de mulțumire călugărilor conduși de Prea Sfințitul Episcop Partenie și preoților din Bucovina, care se silesc să apere și să întărească credința strămoșească, mai cu seamă acum cînd această credință este tulburată în părțile acestea de diferite grupuri religioase, care urmăresc discordia între frați. Preoții din părțile acestea au suprema îndatorire de a ține vie credința de a asigura cu orice preț unitatea turmei dreptcredincioase a Mîntuitorului Hristos. Conducătorul Bisericii a îndemnat apoi preoțimea la muncă pastorală cît mai stăruitoare, pentru a îndruma temeinic pe credincioși. «Ocrotitorul credincioșilor bucovineni și moldoveni, Sfântul Ioan cel Nou — a spus în încheiere Prea Fericirea Sa — să fie de ajutor și de întărire în munca pastorală a fiecăruia. Sfintele slujbe care vor începe în curînd să înalțe inimile la Bunul Dumnezeu de la care toți credincioșii așteaptă har și îndurare pentru Sfînta Biserică Ortodoxă și pentru patria noastră scumpă».

La orele 19,30, pe o platformă așezată lângă paraclisul din incinta mănăstirii, a început slujba vecerniei și a sfințirii litiilor, oficiată de P. S. Episcop Partenie, înconjurat de P. C. Vicar C. Nonea, consilieri administrativi și inspectorul bisericesc. Prea Fericitul Patriarh Justinian și Prea Sfințitul Episcop Teofil au asistat la slujbă. După sfințirea Litiilor, părințele O. Soroceanu a rostit o predică despre viața și moartea martirică a Sfântului Ioan cel Nou, precum și despre momentele mai importante din istoria moaștelor sfântului.

A doua zi, Sfânta Liturghie a fost oficiată tot afară, de Prea Fericitul Patriarh Justinian, înconjurat de Prea Sfințiții Episcopi Teofil și Partenie și de preoții și diaconii care au slujit la vecernie.

Cu acest prilej Prea Fericitul Patriarh Justinian a rostit următoarea predică:

Iubiți credincioși,

Ascultînd rugăciunile ce s-au înălțat, ați putut lua aminte că sfînta noastră Biserică sărbătorește azi Pogorîrea Duhului Sfînt, în chip de limbi de foc asupra Sfinților Apostoli ai Mîntuitorului Hristos. În această zi a cincizecimii, pe care credincioșii o numesc Duminica Mare sau Duminica Rusaliilor, s-a împlinit făgăduința Domnului Hristos că va trimite Sfinților Apostoli pe Mîngîietorul, Duhul Adevărului. În această zi, Sfinții Apostoli au primit darurile Duhului Sfînt.

În această zi acești oameni simpli, acești pescari de pe malurile lacului Ghenizaret au primit lumină, înțelepciune, tărie, zel și rîvnă dumnezeiască, încît au putut merge în toată lumea pentru a răspîndi dumnezeiasca învățătură a Mîntuitorului, pentru a întemeia și organiza comunități creștine pretutindeni. Cu ajutorul și Harurile Sfîntului Duh, ei au înfruntat primejdiile, au stat cu dîrzenie în fața celor protivnici, au umilit pe cei mîndri, au învățat și botezat pe cei ce îi ascultau, în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh. În această zi este întemeiată Biserica creștină prin botezarea celor 3.000 de oameni, mai apoi a altor 2.000, în urma unei cuvîntări înflăcărare pe care a rostit-o Sfîntul Apostol Petru (Faptele Apostolilor II, 41). Biserica Mîntuitorului Hristos, care la începuturile sale era ca un «mărgăritar de mare preț», ca un «grăunte de muștar», ca «un năvod», ca «un aluat», a crescut și s-a întins pînă la marginile pămîntului. Sfînta și dumnezeiasca învățătură a Mîntuitorului Hristos, regulile Sale morale, zelul și stăruința Apostolilor, jertfirea vieții lor pentru credința și Învățătorul lor erau, într-o lume de corupție și de dezordine morală, o noutate foarte bine venită.

Sărbătorind întemeierea Bisericii creștine ne amintim că din această așezare dumnezeiască am făcut parte și noi credincioșii romîni. Creștinismul nostru are origine apostolică. După tradițiile temeinice ale poporului nostru, prin părțile în care locuim noi astăzi a predicat cuvîntul Evangheliei Sfîntul Apostol Andrei. Oricine poate citi, apoi, în faptele Apostolilor că Sfîntul Apostol Pavel a întemeiat primele Biserici creștine în Peninsula Balcanică, adică acolo unde trăiau strămoșii noștri Iliri și Traci. Fiind în Troa, Sfîntul Apostol Pavel a avut o vedenie: «un bărbat macedonean (Alexandru) sta rugîndu-l și zicînd: Trece în Macedonia și ne ajută» (Fapte Ap. XVI, 9). Plecînd cu corabia din Troa, a ajuns în Samotracia, de acolo la Neapoli, apoi în Filipi, oraș în Macedonia, unde a rămas cîteva zile (Fapte Ap. XVI, 11, 12). În orașul acesta și în Macedonia trăiau mulți stră-

moși de-ai noștri. Macedoneanul Alexandru care s-a arătat în vis sfântului Pavel i-a fost de mare ajutor în Macedonia și Grecia.

Din sudul Dunării unde Biserica Mântuitorului Hristos s-a întins și s-a întărit repede, învățătura religioasă creștină a trecut și în nordul Dunării. Pe vremea împăratului Traian, care a cucerit Dacia, și după el, creștinismul era cunoscut pretutindeni. S-au descoperit în părțile acestea inscripțiuni care arată limpede că învățătura creștină era cunoscută. Au fost aduși soldați din Macedonia, Tracia și din alte părți, care stabilindu-se pe teritoriul în care trăim noi astăzi, au adus cu ei și religia Mântuitorului Hristos. Mulți misionari au răspândit nouă învățatură religioasă. Unii dintre ei și-au găsit chiar moartea martirică.

Iată dar, cum Biserica noastră are origine apostolică. Sînt aproape 2000 de ani de cînd moșii și strămoșii noștri mărturisesc credința Domnului nostru Iisus Hristos. În vreme ce vecinii noștri au fost creștinați într-un timp anumit, în vreme ce ei aniversează creștinarea lor, petreculă acum cîteva sute de ani, moșii și strămoșii noștri binecredincioși au primit religia Mântuitorului Hristos de la Sfinții Apostoli și de la urmașii lor.

Nu-i destul, însă, să ne mîndrim cu vechimea creștinismului nostru. Intr-adevăr, faptul că Biserica noastră are origine apostolică este un prilej de mîndrie, dar valoarea cea mare a creștinismului românesc rezultă din felul în care strămoșii noștri au înțeles și trăit această învățatură dumnezeiască. Credința puternică a strămoșilor noștri, evlavia și pietatea lor se pot vedea din numeroasele altare — biserici și mînăstiri — presărate pe toată suprafața teritoriului locuit de ei, începînd de la Salonic pînă în Carpații de Nord. Dărnicia creștină, setea religioasă a binecredincioșilor noștri înaintași se poate vedea și la Sfîntul Munte Athos. Nu este, aproape, mînăstire sau schit, în Sfîntul Munte, în care să nu se găsească urmele evlaviei străbune. Numele vechii Patriarhii a Tîrnovei, împrejurările istorice în care s-a încheat și în care s-a dezvoltat acest important centru bisericesc arată puternica credință a strămoșilor noștri.

Credința și evlavia înaintașilor noștri se vede și în ținutul Bucovinei, unde se găsesc multe și importante mînăstiri și biserici frumos zidite și frumos împodobite. Cercetătorii și vizitatorii din străinătate se minunează de sfintele noastre biserici, de liniile lor arhitectonice, de pictura lor artistică. Mulți au declarat că la mînăstirile Sucevița, Vatra Moldoviței, la bisericile din Voroneț și Homor, sînt cele mai frumoase picturi din lume, atît ca expresie religioasă cît și ca opere artistice. Aceste biserici și mînăstiri sînt mărgăritarele poporului nostru binecredincios.

Binecuvîntarea lui Dumnezeu, Harurile cele bogate ale Sfîntului Duh s-au revărsat cu prisosință asupra poporului nostru dreptcredincios.

Văzînd aceste biserici și aceste mînăstiri, știm că în zidurile lor, în picturile lor, în arta lor, se ascunde sfințenia ctitorilor și a strămoșilor noștri dreptcredincioși, se ascunde evlavia și credința lor puternică în Dumnezeu mililor și al îndurărilor. Aceste mărețe construcții sînt jertfe aduse lui Dumnezeu, dar sînt în același timp semnele evidente ale pietății și religiozității strămoșești.

Iubiți credincioși,

Alt semn grăitor al credinței noastre strămoșești sînt acele figuri ale neamului nostru binecredincios care au strălucit în viața noastră religioasă prin însușirile lor alese, prin pietatea lor și prin faptele lor. Sînt sfinții

Bisericii Ortodoxe Române. La Iași se găsesc moaștele Sfintei Parascheva — originară din Tracia; la București sînt moaștele Sfîntului Dimitrie originar din satul Basarabov, situat în sudul Dunării; la Argeș, moaștele sfintei Filoștea și la Rîmnicul-Vîlcii moaștele sfîntului Grigorie Decapollitul, originari din neamurile trace, din sudul Dunării.

În timpurile mai apropiate de noi găsim în istoria vieții noastre religioase numeroși sfinți, ca Daniil Sihastru, sfetnicul și duhovnicul lui Ștefan cel Mare; acest mare cuvios, prin sfaturile sale a îmbărbătat pe Ștefan Vodă, iar prin rugăciunile sale și prin genunchii plecați pe piatra sihăstriei sale, a adus ajutorul și îndrumarea lui Dumnezeu asupra Moldovei; Sfîntul Calinic de la Cernica, care a strălucit între credincioși prin pietate și cuvioșie; în Transilvania, istoria vieții bisericești zbuciumate ne amintește de sfinții Sava Brancovici, Ilie Iorest, Ioan de la Prislop, Sofronie de la Cioara, Visarion Sarai, Oprea Miclăuș și de alții, care au apărat sfînta credință ortodoxă cu prețul vieții lor împotriva presiunilor și uneltirilor celor ce făceau prozelitism și mai cu seamă împotriva persecuțiilor religioase inițiate și organizate sistematic de conducerea habsburgică.

Urmările împilărilor habsburgice se văd și astăzi în Bucovina. Direct, Habsburgii au lovit în viața Bisericii Ortodoxe prin fel de fel de măsuri de opresiune, dar indirect ei i-au dat lovituri și mai grele.

Mulți țărani din Bucovina, ca de altfel mulți țărani din Ardeal, din cauza exploatării și condițiilor grele de trai au fost nevoiți să plece în America. Ei s-au dus acolo să caute pîine, dar s-au întors, unii dintre ei, destrămați și dezorientați în ce privește credința religioasă. Neavînd, acolo, preoți ortodocși care să-i îndrumeze și să-i lumineze, au pierdut credința strămoșilor lor. Intorcîndu-se acasă, mulți dintre ei n-au mai intrat în biserică și în minăstiri, ci au început a răspîndi alte învățături de credință la frații și rudeniile lor, încît, astăzi, turma cea ortodoxă din Bucovina nu mai este unită ca în vremurile de demult, nu mai «este un Domn, o credință și un botez» (Efes. IV, 5).

În jurul acestor biserici și minăstiri bucovinene ne amintim de credința puternică a strămoșilor noștri, de legătura strînsă care a existat între ei și conducătorii lor, — preoții și arhieriei. Astăzi însă sînt credincioși care nu ascultă de Biserica conducătoare; unii s-au desprins de sfînta credință ortodoxă, s-au rupt de tradițiile, de amintirile, de comunitatea strămoșilor lor binecredincioși.

Adunîndu-ne astăzi în fața moaștelor Sfîntului Ioan cel Nou, care s-a învrednicit de harul lui Dumnezeu, avem sfînta datorie de a ne întoarce spre trecutul Bisericii Ortodoxe Române bucovinene și a citi în acest trecut de credință, de evlavie și ascultare, ca într-o carte. Noi nu trebuie să fim mai prejos, în ce privește credința noastră, de plăieșii și arcașii lui Ștefan cel Mare. Lupta noastră nu-i mai grea ca a strămoșilor noștri. Ei și-au apărat țara și credința în fața primejdiilor otomane și habsburgice; noi trebuie să ne silim să ținem turma lui Hristos strîns unită în jurul păstorilor ei. În Sfînta noastră Biserică Ortodoxă nu trebuie să fie dezbinarea, înstrăinarea, împerecherea, discordia, neorînduiala. Sînt în părțile acestea organizații și formațiuni religioase care sînt o reală primejdie nu numai pentru Biserica Ortodoxă, ci și pentru viața de ordine din patria noastră. Mulți consideră ordinea de stat ca o lucrare diavolească și în consecință nu se simt obligați la ascultare și la împlinirea îndatoririlor patriotice-cetățenești.

Avem, dar, esențiala îndatorire creștinească de a păstra unitatea în Biserica Ortodoxă, așa cum a fost în trecut. Să ne amintim de parabola Mântuitorului Hristos cu oaia cea pierdută. Dacă un păstor care găsește oaia pierdută, o aduce pe umerii săi și se bucură, cu cât mai mare este bucuria în Biserica Mântuitorului Hristos și în ceruri, atunci când este întors un rătăcit în calea sa!

Noi ne putem arăta vrednicia în fața Bisericii și a lui Dumnezeu prin munca pe care o vom desfășura pentru îndrumarea celor ce cad în păcatul mândriei și al neascultării de Biserică. Credincioșii ortodocși moldoveni trebuie să trăiască într-o strânsă unitate în credință, ca și pe vremea lui Ștefan cel Mare. Fiecare credincios ortodox să făgăduiască astăzi în fața lui Dumnezeu și a Sfântului Ioan cel Nou că va mărturisi credința în Hristos, așa cum au mărturisit-o moșii și strămoșii noștri.

Noi întindem brațele dragostei frățești, brațele păcii, tuturor celor care sînt înclinați să nu asculte de Biserică. În Biserica Ortodoxă au liniște și ordine; aici se vor putea apropia de Dumnezeu, se vor putea mîntui, mărturisind credința așa cum apare ea în Sfînta Scriptură și în Sfînta Tradiție, așa cum au mărturisit-o Sfinții Părinți ai Bisericii, înfăpuind în același timp tot ceea ce este bun și frumos pentru ei, pentru semenii lor și pentru Dumnezeu.

Să ne întîlnim anul viitor la această sfîntă minăstire, în jurul moaștelor Sfîntului Ioan cel Nou, mărturisind că Biserica Mîntuitorului Hristos este «una, sfîntă, sobornicească și apostolească»; să mărturisim această credință așa cum au mărturisit-o sutele de mii de credincioși care au trăit înaintea noastră — moșii și strămoșii noștri —, viteji plăieși ai lui Ștefan cel Mare și Sfînt.

Venirea voastră din regiuni îndepărtate este un fapt de cinstire aleasă adusă astăzi Sfîntului Ioan cel Nou; prezența voastră vorbește despre credința voastră, despre nădejdele pe care le aveți în Bunul Dumnezeu, privirile voastre însetate de cuvîntul lui Dumnezeu vădesc dragostea voastră pentru tot ceea ce este bun; prin rugăciunile voastre pornite din inimi curate voi cinstiți ca niște fii buni pe Dumnezeu. Cinstirea voastră n-ar fi deplină dacă nu făgăduiți astăzi, cu prilejul acestei mari sărbători, că veți merge în satele voastre ca niște apostoli și veți învăța, veți îndruma, veți sfătui, veți lumina pe toți frații voștri — rătăciți la diferite secte —, că sînt datori să asculte de Biserica părinților lor, să mărturisească credința în Mîntuitorul, așa cum o mărturisim noi. Mare bucurie va fi în Biserică și în ceruri, pentru întoarcerea celor rătăciți, când și ei, împreună cu voi, vor mărturisi aceiași credință și vor sta strîns uniți în jurul bisericilor și preoților lor.

Adresez acum, din acest loc, o caldă și stăruitoare chemare către toți frații noștri romîni bucovineni, rătăciți de la dreapta credință, o chemare părintească de a nu mai sta în învățăturile rătăcite (II Petru, II, 2), ci să intre în comunitatea harică a Mîntuitorului Hristos, făcîndu-se fii ai ascultării (I Petru, I, 14), pentru a fi o turmă și un păstor.

Vă binecuvîntez pe toți și rog pe Atotputernicul Dumnezeu să reverse pacea și harurile sale cele bogate peste voi și familiile voastre, peste scumpa Sa Biserică, peste patria noastră scumpă. Amin.»

Reamintind că, pentru prima dată în istoria vieții religioase a Bucovinei, Patriarhul țării s-a rugat împreună cu credincioșii, aici, la Suceava, — Prea Sfințitul Episcop Partenie, în numele Înalt Prea Sfințitului

Mitropolit Sebastian și al credincioșilor, a mulțumit cu toată recunoștința Prea Fericitului Patriarh Justinian pentru osteneala ce și-a luat-o de a veni la Suceava și îl asigură că sfaturile și îndrumările date în predică vor fi ascultate și împlinite.

După ce a binecuvîntat pe credincioșii veniți să asculte Sfînta Liturghie și după ce s-a închinat din nou Sfîntului Ioan cel Nou, Prea Fericitul Părinte Patriarh însoțit de soborul episcopilor, preoților și diaconilor, a fost condus la reședință.

Preoții și diaconii au oficiat sfințirea apei mici, apoi a urmat o tradițională masă de obște. Alături de înalții oaspeți, au mai fost prezenți la această masă și domnii: Dumitru Ioan președintele Sfatului regional Suceava, Iancu I. președintele sfatului raional Suceava, Botezatu Al. președintele Sfatului, împuternicitul Ministerului Cultelor pentru regiunea Suceava etc.

Prea Sfințitul Episcop Partenie, la sfîrșitul mesei, după ce a salutat pe reprezentanții autorităților de stat din Suceava, a închinat pentru conducătorul Bisericii Ortodoxe Romîne, Prea Fericitul Patriarh Justinian, urîndu-i viață îndelungată, sănătate, putere de muncă, energie tinerască, pentru a înscrie noi pagini de cinste în viața Bisericii Ortodoxe Romîne.

Răspunzînd caldelor urări făcute, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian și-a îndreptat gîndurile cu dragoste frățească în Hristos către Chiriarhul acestor locuri, Inalt Prea Sfințitul Sebastian, Mitropolitul Moldovei și Sucevei, care își îngrijește sănătatea într-o clinică din București, și i-a urat grabnică însănătoșire pentru a-și relua activitatea chiriarhală. Prea Fericirea Sa și-a exprimat apoi mulțumirea că în această zi de mare sărbătoare a Bisericii Ortodoxe se găsesc de față și reprezentanții autorităților de stat, cărora le dorește spor în munca lor pentru ridicarea și înflorirea acestui colț de țară, în care trăiesc mulți credincioși ortodocși. Constatînd cu mulțumire că P. S. Episcop Partenie, starețul mînăstirii Suceava, întreține în acest așezămînt cu temeinice tradiții ortodoxe, o frumoasă viață duhovnicească, Prea Fericitul Patriarh Justinian a mărturisit în continuare că este stăpînit de o puternică emoție, prilejuită de participarea atîtor credincioși la această sărbătoare, și a anunțat că în cursul anilor viitori se vor desfășura în Bucovina, conform unui program stabilit de Sfîntul Sinod, festivitățile de canonizare ale lui Daniil Sihastru și Ștefan cel Mare, precum și de generalizare a cultului Sfîntului Ioan cel Nou.

«Biserica Ortodoxă prin slujitorii ei — a spus Prea Fericirea Sa — se roagă pentru credincioși, pentru tot poporul și pentru conducătorii Republicii Populare Romîne, în care clerul și credincioșii își desfășoară activitatea lor religioasă. Acum și în viitor, Biserica și Statul vor trăi într-o armonioasă unitate. Biserica va colabora cu Statul, va sprijini planurile și acțiunile gospodărești ale Statului chiar dacă vor fi unele zvonuri tendențioase. Din îndrumările și directivele Sfîntului Sinod se desprinde limpede preocuparea Bisericii Ortodoxe Romîne de sprijinire a tuturor acțiunilor care urmăresc binele comun».

Pe la orele 17, Prea Fericitul Patriarh Justinian însoțit de Prea Sfințitul Episcop Teofil, după ce a dat diferite îndrumări privind viața religioasă din părțile de nord ale Moldovei, a aplecat spre București.

Clerul și credincioșii, la plecare cîntînd «Pre Stăpînul și Patriarhul nostru»..., i-au urat Intîistătătorului Bisericii noastre călătorie bună și l-au rugat să mai revină la Suceava.

*

Vizita Prea Fericitului Părinte Justinian, Patriarhul Romîniei, în Moldova, va rămîne în istoria vieții religioase a acestei provincii ca un fapt de mare importanță. Cele două slujbe bisericești patriarhale oficiate la Neamțu și la Suceava sînt momente alese și înălțătoare. Cuvîntările de îndrumare și de zidire rostite de conducătorul Bisericii Ortodoxe Romîne reprezintă o chemare părintească, adresată cu dragoste frățească, în duhul păcii creștine, tuturor acelor care se desprind de comunitatea sinodală bisericească, acelor care nu stau alături de frații lor dreptcredincioși, acelor care întretin prin atitudinile lor o atmosferă de neorînduială.

Pr. Sc. PORCESCU

INCHEIEREA ANULUI ȘCOLAR 1955-1956 LA INSTITUȚIILE DE ÎNVĂȚĂMINT ALE BISERICII ORTODOXE ROMINE

Din ziua în care Biserica Ortodoxă Română a izbutit să-și împlinească vechea și dreapta ei năzuință de a-și organiza singură, sub directa îndrumare și purtarea de grijă a Sfântului Sinod, școlile de care avea trebuință pentru pregătirea viitorilor slujitori ai altarelor și pentru formarea unui monahism românesc luminat, — cultura teologică ortodoxă din țara noastră a pășit pe calea unor valoroase realizări. Cu fiecare an, instituțiile de învățămînt ale Bisericii Ortodoxe Romine au dobîndit o mai mare experiență, o mai înaltă conștiință a rolului de seamă pe care îl au în viața noastră bisericească, o mai temeinică așezare gospodărească și duhovnicească. Cu fiecare an, în Institutele Teologice Universitare, în Seminariile Monahale și Teologice sporesc strădaniile cărturărești, atît din partea profesorilor, cit și din partea studenților și elevilor, care sînt încredințați că numai printr-o temeinică însușire a învățăturilor credinței noastre, printr-o cunoaștere deplină a comorilor gîndirii ortodoxe, vor putea răspunde cu cinste îndatoririlor lor de viitori slujitori ai Bisericii Romînești.

Fiecare sfîrșit de an școlar reprezintă un fericit prilej de cercetare a roadelor dobîndite de elevii și studenții școlilor noastre bisericești și de sporire a încrederii față de cei care mîine vor fi chemați să răspîndească, de la sfintele altare, lumina dreptei credințe strămoșești și să slujească cu vrednicie Mintuitorului nostru. De aceea, ca și în anii trecuți, publicăm în paginile revistei noastre scurte dări de seamă asupra încheierii anului școlar 1955-1956 la școlile Bisericii Ortodoxe Romine.

LA INSTITUTELE TEOLOGICE UNIVERSITARE

Sub conducerea și îndrumarea directă a Sfîntului Sinod, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian, Institutele Teologice au devenit acum adevărate centre de cultură teologică și de viață duhovnicească, pregătind în duhul și predaniile Bisericii noastre pe slujitorii ei de mîine. Impletind strădaniile de acumulare a cunoștințelor teologice cu trăirea zi de zi a vieții religioase, studenții Institutelor Teologice se pregătesc intens în cei patru ani de studii pentru înalta lor chemare. Prin îmbinarea teoreticului cu practica, cultivînd și întărind în sullelele lor sentimentul religios, dragostea creștină, pivotul vieții noastre religioase, absolvenții Institutelor vor deveni adevărați păstori ai turmei și devotați cetățeni ai patriei.

Pregătiți de Biserică, ei vor fi dați Bisericii pentru a lucra mîntuirea credincioșilor și a călăuzi pe păstoriți și în viața lor socială, îndemnîndu-i să fie cetățeni devotați ai statului și iubitori de patrie și popor.

La Institutul Teologic Universitar din București

Anul școlar 1955-1956 a început în condiții cu totul unice în istoria Bisericii Ortodoxe Romîne: la începutul lui octombrie 1955, cînd Institutul și-a deschis larg porțile pentru un nou an de muncă, în Biserica noastră se desăvîrșeau pregătirile pentru serbările ce aveau să se desfășoare în această lună. Biserica noastră, primind vizita Înălților Ierarhi și a delegațiilor Bisericilor surori întru Ortodoxie, se pregătea cu multă însuflețire pentru aniversarea celor 70 de ani de autocefalie, 30 de ani de patriarhat și canonizarea primilor sfinți romîni, împreună cu generalizarea cultului unor sfinți ce se prăznuiau numai în anumite centre religioase. Toate aceste evenimente au creat o atmosferă de înălțătoare trăire religioasă, din care s-au adăpat ca de la un izvor bogat atît profesorii, cît și studenții Institutului nostru. Pentru toți aceste serbări au fost un îndemn de muncă pentru anul ce începea.

Insuflețiți de dorul de a lucra mai bine și mai intens, cu toții au început un nou an, anul 1955-1956, din care înregistrăm în cele ce urmează cîteva realizări și rezultate așa cum se desprind din viața de un an a Institutului nostru.

1. *Activitatea didactică.* Cursurile Institutului au început în dimineața zilei de 3 octombrie 1955, după ce în zilele de 1-3 octombrie s-a ținut examenul de admitere. La acest examen s-au prezentat 73 candidați, dintre care au reușit 62. Examenul de admitere la cursurile de magistru în Teologie s-a ținut în ziua de 30 octombrie prezentîndu-se în fața comisiei 12 candidați, dintre care au reușit 10.

La cursurile pentru licență s-au înscris 247 studenți, iar la magisteriu 25 studenți; au frecventat pînă la finele anului 236 studenți la licență și 24 la magisteriu. La aceștia se adaugă și cei 13 studenți înscriși conf. art. 204 din Regulament, cu frecvență redusă. În total deci cursurile Institutului au fost audiate de 260 studenți. Repartizarea acestora pe anii de studii este următoarea: la licență în anul I—57, anul II—50, anul III—59, anul IV—70; iar la magisteriu în anul I—9, anul II—9 și anul III—6.

Frecvența acestor studenți a fost aproape regulată, cu unele lipsuri din cauză de boală, sau concedii medicale acordate de Rectoratul Institutului.

Studenții din toți anii au audiat cursurile predate de P. C. și D-nii Profesori, au luat parte activă la lucrările din ședințele de seminarii, iar în luna februarie 1956 s-au prezentat la colocvii, promovînd în proporție de 93% aceste examene. După încetarea cursurilor, la 15 iunie 1956, studenții s-au prezentat la examenele de sfîrșit de an, cca 90-95%, cu rezultate îmbucurătoare, ca rod al muncii depuse de corpul didactic și al strădaniilor lor personale.

Din cei 70 studenți, ce au frecventat anul IV, un număr de 34 absolvenți s-au prezentat în sesiunea iunie la examenul de licență, fiind proclamați licențiați în Teologie; restul de 36 urmează să promoveze acest examen în sesiunea din octombrie. Repartizarea celor 34 tineri licen-

țiați ai Institutului pe Eparhii este următoarea: Arhiepiscopia Bucureștilor 12 licențiați, Arhiepiscopia Iașilor 4 licențiați, Arhiepiscopia Craiovei 2 licențiați, Episcopia Rîmnicului și Argeșului 5 licențiați, Episcopia Romanului și Hușilor 5 licențiați, Episcopia Buzăului 4 licențiați și Episcopia Dunării de Jos 2 licențiați.

În sesiunea din februarie s-au mai prezentat la examenul de licență încă trei absolvenți, 2 din Arhiepiscopia Bucureștilor și 1 din Episcopia Buzăului.

În cadrul cursurilor pentru titlul de magistru în Teologie s-au prezentat și au reușit la examenul aprofundat de admisibilitate, în ziua de 12 octombrie 1955, următorii absolvenți ai acestor cursuri: Verzan Sabin (secția exegetică), Pr. Ciobanu M. (secția exegetică) și Alexa Gheorghe (secția sistematică). Tot în sesiunea de toamnă, la 2 și 3 noiembrie a avut loc și examenul pentru susținerea tezei și obținerea titlului de magistru în Teologie, la care s-au prezentat doi candidați, dintre care a reușit numai unul, P. C. Pr. Călugăr Dumitru (secția practică), din Arhiepiscopia Sibiului, fiind primul magistru în Teologie al Institutului Teologic din București.

În sesiunea iunie 1956 (20.VI.) s-au prezentat la examenul aprofundat de admisibilitate alți trei absolvenți ai cursurilor de magistru, dintre care au reușit: Popescu Adrian (secția istorică) și Pr. Popescu Teodor (secția sistematică).

Examenele de sfârșit de an la cursurile de magistru, pentru toți trei anii, au avut loc în ziua de 2 iulie 1956, la care s-a prezentat un număr mai restrâns de studenți, restul urmînd să se prezinte în sesiunea din toamnă.

Desfășurarea cursurilor și seminariilor la licență și magisteriu s-a făcut în mod normal, după programul întocmit de Institut și aprobat de Prea Fericitul Patriarh. Împlinirea cu regularitate și punctualitate a acestui program a fost asigurată de întregul corp didactic, alcătuit din 14 profesori titulari, 2 conferențieri, 1 lector, 3 asistenți, 1 conferențiar spiritual și 1 asistent spiritual adjunct. Pe lângă activitatea din cadrul orelor de curs și seminarii, acest corp didactic a desfășurat o intensă activitate educativ-duhovnicească în rîndul studenților, o valoroasă activitate cultural-teologică și o activitate social-patriotică. Ei au publicat numeroase studii, articole, recenzii și cronici în revistele tipărite de Sf. Patriarhie: Ortodoxia, Studii Teologice, Biserica Ortodoxă Română, sau alte centre eparhiale: Glasul Bisericii, Mitropolia Olteniei, Mitropolia Moldovei, ș. a. Tot ei au dat toate îndrumările și au supravegheat cu sîrguință și minuțiozitate științifică elaborarea tezelor de seminar ale studenților magistranzi, teze publicate în marea lor majoritate în revistele amintite.

În toamna anului trecut întregul corp didactic a depus toate eforturile ca lucrările pentru canonizarea primilor sfinți români și generalizarea cultului altor sfinți să fie terminate la data fixată, spre a putea fi prezentate și aprobate în ședințele Sf. Sinod.

Menționăm că în timpul anului școlar Institutul a sărbătorit la 30 ianuarie 1956 pe Sf. Trei Ierarhi, patronii Institutului Teologic din București, cuvîntul festiv fiind rostit de P. C. Pr. Conf. Al. Ciurea; la 6 iunie 1956 Institutul a participat la aniversarea celor 8 ani de Patriarhat ai Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, prin cuvîntul omagial rostit

de Păr. Diac. Asistent I. Rămureanu (a se vedea relatările pe larg făcute în revistele Sf. Patriarhii).

Pentru o cit mai bună desfășurare a învățămîntului de la cursurile de licență s-a multiplicat manualul unic de Istoria Bisericii Romîne, iar prin purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian s-au tipărit în editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, manualul de Istoria Bisericească Universală (vol. I, pînă la anul 1054) și manualul de Patrologie, fiind în curs de tipărire volumul II din manualul de Istoria Bisericească Universală.

În editura Centrului Mitropolitan al Olteniei, prin purtarea de grijă a I.P.S. Mitropolit Firmilan, s-a tipărit în traducerea romînească a domnului Prof. I. Negrescu, de la Institutul nostru, manualul de «Limba Paleo-slavă», al Prof. de Slavistică de la Universitatea «Lomonasov» din Moscova, S. D. Nikișorov. Prin traducerea și tipărirea acestei cărți s-a pus în mîna studenților și teologilor în general un bun îndreptar pentru cunoașterea vechilor noastre tipăriri religioase și a descifrării inscripțiilor vechi slavone din sîntele noastre locașuri.

Trebuie să menționăm aici că, pentru deosebita sa pregătire teologică și pentru meritele pe tărîm social-patriotic, fostul profesor titular al Catedrei de Studiul Vechiului și Noului Testament de la cursurile de magistru, Domnul Iustin Moiescu, s-a învrednicit ca la 26 februarie să fie ales, iar la 18 martie 1956 să fie instalat în scaunul marilor Ierahi Șaguna și Bălan, ca Mitropolit al Ardealului. Este o cinste deosebită ce s-a făcut Institutului nostru, și totodată o pildă și un îndemn în muncă pentru foștii săi colegi și ucenici. Catedra devenită vacantă prin urcarea în scaunul mitropolitan al Ardealului a fostului profesor Justin Moiescu, a fost suplinită din încredințarea Prea Fericitului Părinte Patriarh, de către P. C. Pr. Prof. Fecioru Dumitru.

În cursul anului ce s-a sfîrșit s-au ținut la Institut și cursuri de îndrumare misionară a preoților, frecventate de un număr de 607 preoți, repartizați în patru serii: seria a XXIII-a de la 10 ianuarie—15 februarie 1956, cu un număr de 200 preoți, seria a XXIV-a de la 17 februarie—22 martie 1956 cu 175 preoți, seria a XXV-a de la 27 martie—27 aprilie 1956 cu 156 preoți și seria a XXVI-a de la 14 mai—20 iunie cu 76 preoți. Astfel numărul slujitorilor altarelor noastre, care au venit să-și reîmprospăteze cunoștințele și să cunoască activitatea moral-socială a Bisericii, a crescut. Prima din aceste serii (seria a XXIII-a) a ținut să dovedească chiar în cadrul unei manifestări culturale cele însușite în timpul cursurilor. Manifestarea a avut loc în seara zilei de 12 februarie 1956, cu un bogat program artistic executat de P. C. Preoți sub conducerea P. C. Pr. Stamate Emanuel, de la parohia Sf. Apostoli din Tg Ocna. Conferința: «Apărarea Păcii, îndatorire misionară pentru preoțimea ortodoxă», a fost rostită de P. C. Prot. N. Popescu, responsabilul general al seriei.

În ajutorul studenților și preoților cursiști pentru pregătirea cursurilor și mai ales a lucrărilor de seminar, au stat cele 69,310 cărți, reviste și manuscrise ale bibliotecii, deschisă zilnic între orele 9-21. În cursul acestui an școlar biblioteca a achiziționat un total de 214 cărți și reviste. Din totalul existent au fost consultate în timpul anului un număr total de 23. 797 cărți și reviste, repartizate pe următoarele specialități: Teologie — 20.380 cărți și reviste, manuale unice (dactilografiate) — 2663 cereri, filosofie și pedagogie — 169 cărți și reviste, isto-

rie, geografie și drept — 240 volume, literatură beletristică 250 volume, etc. În felul acesta numărul total al cititorilor din sala de lectură, ca și al celor ce au împrumutat cărți și reviste a fost de 14.513 persoane. Toate acestea sînt o vie mărturie a dorinței de îmbogățire a cunoștințelor, de studiu adînc și temeinic din partea cititorilor.

2. *Activitatea educativ-duhovnicească.* Formarea studenților pentru misiunea de slujitori și păstori, nu s-a limitat numai la predarea și acumularea de cunoștințe teologice teoretice. Totul trebuia aplicat și în viață, după cum însuși creștinismul este o trăire, o aplicare în practică a învățăturilor evanghelice. După directivele date de Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și îndrumările speciale ale Prea Fericitului Patriarh Justinian, rostite în cadrul vizitelor făcute la Institutul nostru, vorbind în special studenților, s-a căutat să se dea o atenție deosebită și laturii practice de viață creștină, de trăire și chemare lăuntrică în formarea teologului duhovnic și păstor de suflete, fără a se neglija bine înțeles formarea sa intelectuală, teologică și cultural-socială.

Organizarea educației religioase și sociale, cu obiectivul de a forma din licențiații Institutului adevărați slujitori ai Bisericii și devotați fii ai Patriei și poporului, s-a făcut după principiile înscrise în «Regulamentul de organizare și funcționare a internatelor Institutelor teologice de grad universitar ale Bisericii Ortodoxe Române», aprobat de Sf. Sinod în anul 1954.

Ca roadele acestor strădăni să fie cît mai frumoase și deci obiectivul să fie atins, s-au alcătuit planuri semestriale de activitate educativ-duhovnicească. Intocmite de conducerea Institutului, aceste planuri de muncă au fost apoi supuse Consiliului profesoral și înaintate spre aprobare P. F. Patriarh și tuturor Chiriarhilor ce au trimis în acest an studenți la Institutul nostru. Ca și în anul trecut, și în acest an, s-au primit din partea Înalților Ierarhi cuvinte de bună apreciere a modului cum se desfășoară educația creștinească și teologică a studenților în Institutul nostru și a obiectivelor propuse spre realizare.

Obiectivele propuse în cele două planuri semestriale, care nu se schimbă în esență de la an la an, au fost pentru studenți: 1. Formarea deprinderii de a întreține cum se cuvine locașul bisericii, prin curățenia paraclisului, îngrijirea obiectelor de cult și păstrarea veșmintelor preoțești; 2. participarea studenților la sfintele slujbe din paraclis, în scopul de a aplica cunoștințele lor de liturgică, tipic și ritual, la strană și în Sf. Altar; 3. stimularea lor pentru o participare activă și integrală la serviciile din paraclis și la rugăciunea în comun; 4. stimularea și întărirea unei discipline conforme cu viața în comun și cu principiile moralei creștine; 5. supravegherea și îndrumarea studenților în munca lor de studiu, astfel ca rezultatele la colocvii și examene să fie cît mai bune; 6. spovedania și împărtășirea lor în timpurile statornicite de Biserică; 7. cultivarea și stimularea vocației preoțești.

Aceste obiective au fost în bună parte atinse, prin mijloace și metode diferite.

În primul rînd accentul s-a pus pe participarea tuturor studenților la sfintele slujbe din paraclis. Rînduiți pe ani și zile liturgice — anul I miercuri, anul II marți, anul III vineri și anul IV joi — sub îndrumarea și controlul profesorilor și spiritualilor, studenții au făcut practica de cîntare la strană, asistînd și la seminariile de omiletică și catehetică de la cursurile de îndrumare ale preoților. Sub îndrumarea directă a confe-

rențiarului de Cîntare bisericească și ritual, studenții din toți anii au participat în comun la serviciile divine din duminici și sărbători, obișnuindu-se cît mai mult cu cîntarea omofonă.

În fiecare dimineață și seară, fie în paraclis, fie într-o sală anumită, studenții au participat la rugăciunea în comun în prezența spiritualului de serviciu. După rugăciunea de dimineață s-a citit totdeauna și sinaxarul zilei, iar după rugăciunea de seară s-a rostit de către profesori, spirituali și studenții magistranzi o scurtă meditație, cu temă biblică sau cu temă din viața creștinească și în legătură cu misiunea de viitori păstori ai credincioșilor.

În conformitate cu hotărîrea Consiliului profesoral din 15 octombrie 1955, meditațiile s-au ținut regulat în zilele de :luni, marți, joi și vineri; astfel, că în cele două semestre studenții au ascultat 108 meditații, dintre care unele au fost și publicate în reviste, iar altele dactilografiate, au fost achiziționate de studenți pentru mai tîrziu.

De o deosebită importanță pentru educația studenților a fost «ora de duhovnicie», ținută regulat în fiecare miercuri, între orele 17,30—19. Personalul didactic al Institutului a tratat diferite probleme duhovnicești sau de viață creștină în cadrul acestor ore. Importanța, varietatea și modul lor de dezlegare le-a făcut să fie urmărite cu un deosebit interes de către toți studenții, conștienți de valoarea lor pentru viața din Institut și cea din mijlocul credincioșilor, unde vor merge după terminarea studiilor. În cursul anului școlar s-au ținut 32 ore de duhovnicie, acordîndu-se o atenție deosebită vieții pilduitoare a sfinților romîni canonizați în cadrul serbărilor din toamna anului trecut.

Potrivit îndrumărilor date de P. F. Patriarh Justinian, în vizitele și convorbirile avute cu studenții Institutului în anii precedenți, s-au organizat și în acest an manifestări cultural-religioase în cadrul intern.

Studenții anului IV au organizat o astfel de manifestare în ziua de 26 mai 1956, cu un bogat program artistic (vezi darea de seamă din «Glasul Bisericii», pe luna iunie 1956). La această manifestare a participat Prea Fericitul Patriarh, dînd, în cuvîntul de încheiere, îndrumări absolvenților și îndemnîndu-i ca promoția lor să poarte numele Sf. Ierarh Calinic de la Cernica, pe care să-l aibă ca pildă în chemarea lor de viitori slujitori și păstori ai credincioșilor.

Această manifestare a fost urmată de șezătoarea cultural-religioasă a studenților din anul III, în ziua de 5 iunie 1956. Pregătită sub îndrumarea directă a P. C. Prof. Pr. Petru Rezuș, îndrumător de an, șezătoarea s-a bucurat de un real succes. Programul artistic alcătuit din două părți, a încadrat frumos cuvîntul Pr. C. Runcanu, student în anul III, despre «Binefacerile Creștinismului» și cele două recitări de poezii. Studentul Gălușcă Emilian a recitat poezia «Rugăciune» de Gr. Alexandrescu, iar studentul Mardale Constantin poezia «Bunica» de St. O. Iosif. În prima parte a programului, corul studenților din anul III, condus de studentul C. Vizitiu, a executat cîteva bucăți religioase, dintre care menționăm: Cit de mărit..., de Cart; Doamne, Doamne..., de A. Uncu și Stihira gls. VIII, de N. Lungu. În partea a II-a s-au executat, de același cor, sub conducerea studentului E. Lăzărescu, diferite bucăți de muzică laică: Doina..., armonizată de N. Lungu, Marșul gloriei din opera Aida, de G. Verdi și Teiul, de Fr. Schubert.

La sfârșitul programului. P. C. Rector Ioan G. Coman a adus mulțimi studenților din anul III, îndemnând, totodată, pe cei din anii I și II să le urmeze pilda.

Studenții au participat apoi la toate manifestările Comitetului de luptă pentru Pace și A.R.L.U.S., contribuind cu un program artistic.

Pe lângă manualele unice și diferitele cărți împrumutate din bibliotecă, s-a căutat prin sfaturi și îndemnuri ca studenții să citească și cărți din literatura contemporană. Recomandarea acestora și citirea lor s-a făcut sub supravegherea personalului educativ, ca studenții să-și îmbogățească formarea lor cultural-socială.

Tot în scopul formării lor cultural-religioase și sociale, s-a intervenit la Sf. Arhiepiscopie a Bucureștilor, ca în sala de festivități să fie prezentate unele filme adecvate și cu caracter educativ. În felul acesta, prin Serviciul cinematografic al Bisericii Ortodoxe Române, studenții au vizionat, gratuit, multe filme religioase, din viața de azi a Bisericii Ortodoxe și unele filme laice. Dintre cele religioase-bisericești, menționăm: Viața și Patimile Mântuitorului, Intronizarea P. F. Patriarh Justinian, Hirotonirea P. S. Episcop Andrei Moldovanu, Cinci ani de arhipăstorie a P. F. Patriarh Justinian, Vizita delegației Bisericii Ortodoxe Bulgare în țara noastră, Alegerea I. P. S. Alexei ca Patriarh al Moscovei și al întregii Rusii, Aniversarea a 500 de ani de autocefalie a Bisericii Ortodoxe Ruse, Canonizarea sfinților români și vizita Chiriarhilor străini; iar dintre cele sociale: Republica Populară Română, Misterele din Matto-Grosso, Din Argentina în Mexic și Scanderbeg.

Un mijloc deosebit pentru educația studenților, mai ales în scopul înduhovnicirii și al trăirii vieții creștinești, a fost spovedania și împărtășirea. În cursul anului studenții s-au spovedit și împărtășit de două ori în postul Crăciunului, la început și înainte de plecarea în vacanță și de două ori în Postul Mare, în prima săptămână și înainte de vacanță. Rugăciunile premergătoare spovedaniei au fost citite în paraclis de către P. C. Pr. Rector, Prof. I. G. Coman și P. C. Pr. Al. Ciurea, iar împărtășirea s-a făcut fie în paraclis, fie la biserica Sf. Spiridon-Nou. S-a putut observa că un număr de studenți mai mare, ca în alți ani, s-au împărtășit cu Sf. Taine.

Intrucât la opera de educare și înduhovnicire a studenților trebuie să participe întregul personal didactic, și în acest an Consiliul profesoral, din 15 octombrie 1955 a ales următorii îndrumători de ani: P. C. Pr. Prof. Vladimir Prelipceanu pentru anul I, Prof. T. M. Popescu pentru anul II, P. C. Pr. Prof. Petru Rezuș pentru anul III și P. C. Prof. Diac. Orest Bucevschi, pentru anul IV. Ei au ținut ședințe de îndrumare cu anii respectivi și au colaborat cu conducerea Institutului la formarea morală și intelectuală a studenților. Pentru a strânge și mai mult legătura dintre profesori și studenți, studenții și-au ales în mod liber, ca îndrumător și duhovnic pe unul dintre profesorii și conferențiarii Institutului, în scopul de a face ucenicie, a-i cere sfatul sau îndrumarea și a se apropia sufletește de el.

Educația studenților s-a urmărit a fi realizată și prin ei înșiși. Astfel, studenții din fiecare an au fost organizați pe grupe cu câte un responsabil, având și un responsabil de an, responsabil de dormitoare, de educație fizică, A.R.L.U.S., etc. La baza acestui model de organizare a stat principiul autoconducerii și al autodisciplinării.

Prezența celor 25 de monahi (în anul I-11, în anul II-11, în anul I magisteriu-1 și în anul III magisteriu-2) și al celor 18 monahii (în anul II-7 și în anul IV-11), în rîndul studenților, a contribuit într-o largă măsură la sporirea și întărirea vieții creștinești, la înduhovnicirea studenților. Trăind mai mult după rînduielele pravilelor statornicite în mînăstiri, studenții monahi și monahii au adus un real spor duhovnicesc în viața internă a Institutului, creînd în jurul lor o atmosferă de adîncă trăire duhovnicească, trăire ce s-a revărsat cu o influență binefăcătoare și asupra celorlalți studenți. Pe lîngă activitatea obișnuită, acești studenți au desfășurat și o activitate specială, proprie preocupărilor lor duhovnicești. Această activitate a constat în participarea regulată la toate sf. slujbe, organizarea de privegheri în zilele de sărbători și a unui ciclu de conferințe duhovnicești duminicale, în total 14, după îndemnul P. F. Patriarh Justinian. Aceste conferințe, întocmite de studenții monahi, au fost totdeauna prezidate de către un profesor sau de monahi cu viață îmbunătățită. Dorința celorlalți studenți de a participa la aceste conferințe și legăturile de caldă prietenie dintre ei și studenții monahi, dovedesc cu prisosință aportul adus de monahi în educația studenților.

În scop educativ, Institutul a ținut permanentă legătură cu Chiriarii și părinții studenților, comunicîndu-le rezultatele la învățătură sau la conduită, în scopul colaborării în formarea caracterului acestora.

Conducerea Institutului a avut grija educației și îndrumarea studenților și pe timpul vacanțelor, îndemnîndu-i ca în satele și orașele unde se duc să fie modele de purtare și să dea un ajutor prețios preotului local, în activitatea lui pastorală și misionară. Verificarea acestei activități s-a făcut prin adevărurile pe care le aduceau studenții la întoarcerea din vacanțe.

Cu toate strădanile depuse, mijloacele și metodele aplicate, trebuie să înregistrăm și unele încălcări ale disciplinei și vieții de internat, abateri ce au fost sancționate de conducere cu avertismente, scăderea notei la purtare, amînarea sesiunii de examene din iunie și în două cazuri chiar cu eliminarea pe un an de zile.

3. *Activitatea gospodărească:* Desigur că activitatea didactică și cea educativă nu se puteau desfășura în bune condiții, fără a fi susținute de o bună și organizată activitate gospodărească, de întreținere a instituției și personalului. Acest lucru s-a făcut prin purtarea de grijă a P. F. Patriarh Justinian, a celorlalți Chiriarii și a Ministerului Cultelor. Prin sumele de bani, puse la dispoziția Institutului sub forma de dotații, burse și ajutoare, s-a putut organiza în bune condițiuni baza materială de întreținere a instituției.

Fiecare din cele șapte Eparhii ce au trimis studenți la Institutul nostru, a sprijinit întreținerea instituției cu o dotație anuală de lei 20.000. Eparhiile au acordat studenților, apoi, burse și semiburse, precum și ajutoare pentru transportul pe C.F.R., în vacanțe, sau completări de semiburse. La acestea se mai adaugă bursele acordate de Ministerul Cultelor, taxele achitate de preoții cursiști, de cei nouă studenți interni solvenți și de cei 51 studenți externi.

De la Eparhii s-au primit un total de 154 burse pentru studenții de la cursurile de licență, 13 burse pentru studenții de la cursurile de magisteriu și 14 semiburse. Repartizarea pe eparhii a acestor mijloace de întreținere a studenților, este următoarea: Administrația Patriarhală 5 burse licență; Arhiepiscopia Bisericii Ortodoxe Române, 29 burse licență și 3 burse

magisteriu; Arhiepiscopia Iaşilor, 38 burse licenţă şi 1 bursă magisteriu; Arhiepiscopia Craiovei, 15 burse licenţă şi 3 semiburse licenţă; Episcopia Buzăului, 23 burse, 3 semiburse licenţă şi 1 bursă magisteriu; Episcopia Râmnicului şi Argeşului, 8 burse şi 8 semiburse licenţă şi 2 burse magisteriu; Episcopia Romanului şi Huşilor, 19 burse licenţă; Episcopia Dunării de Jos, 14 burse licenţă şi 1 bursă magisteriu; Arhiepiscopia Sibiului, 3 burse magisteriu; Arhiepiscopia Timişorii, 3 burse licenţă şi 1 bursă magisteriu şi Episcopia Clujului, 1 bursă magisteriu.

Ministerul Cultelor a acordat pentru întreţinerea studenţilor un număr de 21 burse şi 1 bursă de merit, repartizată studentului Dolgu Petre din anul IV. Din sumele primite şi taxele încasate pentru întreţinerea Institutului s-a putut face cazarea în bune condiţii şi acorda o hrană zilnică substanţială (3 mese zilnic: dimineaţa, amiazi, 2-3 feluri de mâncare şi cina, 2 feluri), la cei 210 studenţi interni şi 601 preoţi de la cursurile de îndrumare. Pentru buna desfăşurare a gospodăriei s-au făcut şi următoarele investiţii: 80 paturi noi pentru dormitoarele studenţilor, 67 saltele noi pentru paturi, terminarea lucrărilor de înlocuire a caloriferului, 2 rînduri de veşminte preoţeşti pentru paraclisul Institutului, repararea şi văruirea subsolului şi a camerelor destinate Rectoratului şi administraţiei, revizuirea şi transformarea reţelei de curent electric, haine de protecţie pentru personalul tehnic şi de îngrijire, completarea rafturilor la bibliotecă, repararea dulapurilor studenţilor, repararea gardului de împrejmuire a curţii şi lărgirea curţii pentru studenţi.

Toate acestea s-au putut înlăptui prin strădania de zi de zi a conducerii şi munca stăruitoare a P. C. Pr. Ioan Antonescu, directorul internatului

O deosebită grijă pentru sănătatea studenţilor a fost depusă de Serviciul nostru medical, acordînd asistenţă medicală tuturor celor ce au cerut-o şi îndrumînd spre spitalele raionului cazurile mai grele care necesitau un tratament mai îndelungat, sau o intervenţie chirurgicală.

4. *Serbarea de sfîrşit de an*: În seara zilei de 30 iunie 1956, după terminarea examenului de licenţă, în sala de festivităţi a Institutului, la orele 19, a început, într-un cadru festiv, serbarea de sfîrşit de an.

În prezenţa corpului didactic, în frunte cu P. C. Pr. Prof. Ioan Coman, Rectorul Institutului, a studenţilor şi a tinerilor licenţiaţi, s-a desfăşurat programul artistic al serbării, ce a încadrat cuvîntul P. C. Rector şi al reprezentantului studenţilor. Într-o atmosferă de înălţătoare trăire duhovnicească, programul serbării începe cu bucata «Cerurile spun» de Davidov, executată de corul studenţilor condus de tînărul licenţiat C. Sîrbu.

După imnul religios «Doamne, Doamne», de A. Uncu, cîntat de acelaşi cor, P. C. Rector a rostit următoarele:

«Prea Cucernici Părinţi Profesori, dragi studenţi:

Cu ajutorul Bunului Dumnezeu am ajuns la sfîrşitul anului şcolar. Azi, 30 iunie, se încheie anul şcolar 1955-1956. Este o zi de popas în care se cuvine să aruncăm o privire înapoi, ca să scoatem puteri noi pentru anul ce va începe peste două luni.

Primul cuvînt ce-l adresăm se cuvine să fie cuvînt de mulţumire profundă şi caldă lui Dumnezeu, pentru sănătatea şi puterea de muncă dată atît corpului didactic, cît şi studenţilor; a fost nevoie de această în-

tărire, ca ostenele noastre să dea roade zi de zi și ceas de ceas. Numai prin pronia lui Dumnezeu și dragostea Lui nesfârșită am putut să ajungem aici.

Al doilea cuvânt de mulțumire se cuvine Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian și membrilor Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, pentru sprijinul și îndrumarea pe care ni le dau fără încetare și pentru dragostea caldă cu care ne înconjoară. Nici o dată nu s-a adevărit mai limpede ca acum, că dragostea părinților întărește temeliile caselor fiilor.

Ce a urmărit acest an școlar, ce urmăresc Institutul teologic și Biserica?... Cîștigarea de cunoștințe în domeniul științei despre Dumnezeu și al științei în general, spor în evlavie și precizarea vocației preoțești.

Cum știți, inima Institutului nostru o formează cei mici, cei tineri; pentru ei stăm noi aici, un întreg corp didactic și administrativ. Studenții noștri formează aurul prețios pe care noi ne străduim să-l șlefuiim, să-l facem mai strălucitor și mai de valoare.

S-a isprăvit cu Facultatea de Teologie abstractă și goală, în care răsunau prelegeri sonore, dar adesea lipsite de duhul evlaviei. Noi vrem să aprindem inimile. Vrem ca din credința și focul dascălului, să treacă aprinderi în inima ucenicului. Noi sîntem părinți care dăm fiilor noștri ce avem mai bun în noi; știința noastră nu are nici o valoare fără aceasta. Și aceasta voi ați priceput-o de mult, încă din primii ani. Vrem să fiți mai credincioși, mai buni, mai drepiți, mai luminați mai oameni.

Piscul speranței noastre stă în vocația preoțească, ce se descoperă în voi prin credință. Și pentru aceasta ne-am străduit chiar în scaunul de duhovnicie. În scaunul duhovniciei vrem să știm cum stați cu preoția, să vă încurajăm, să vă îndemnăm, dacă sînteți pe drumul cel bun. Vocația preoțească este cea mai mare dorință pe care Sf. Sinod, în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, vrea s-o vadă realizată în voi. Am vrea ca să fiți sinceri cu voi, încît să spuneți și să simțiți că ați crescut în acești patru ani cît n-ați fi crescut în mai mulți ani, dacă ați fi fost în altă parte.

Auspiciile sub care s-au deschis cursurile în octombrie anul trecut, au fost dintre cele mai luminoase și mai fericite. În toamna anului trecut Biserica Ortodoxă română a aniversat 70 ani de autocefalie și primele canonizări de sfinți romîni. Toți ați gustat cu bucurie din nectarul acestor serbări. Ați văzut Patriarhi și ierarhi din țări străine, care au vizitat țara și ați privit mai ales mulțimile de credincioși romîni mergînd la Cernica și în alte părți. Ați început aceste cursuri în parfumul sfințeniei; prin rugăciunile Sf. Calinic, ați inaugurat munca și strădaniile voastre. De asemenea în bucuria vizitelor de prietenie ale unor conducători de popoare din Europa și Asia, în frunte cu conducătorii U.R.S.S.

Corpul didactic al Institutului nostru a depus o activitate intensă didactică și științifică. Fiecare profesor a publicat cîteva articole în revistele Bisericii. S-au lipărit volumul I al manualului de Istorie bisericească universală, manualul de Patrologie și este în curs de tipărire al II-lea volum din manualul de Istoria bisericească universală. Unii dintre profesorii noștri sînt invitați să colaboreze la publicații ale Academiiilor de științe, străine. Adesea li se face onoarea de a fi citați cu elogii în cărți sau reviste străine de înalt nivel teologic. Unuia dintre profesorii Institutului nostru i s-a făcut excepționala cinste de a fi ridicat la rangul de Mitropolit al Ardealului, I. P. S. Mitropolit Justin Moisescu. Pentru noi — corpul didactic și ucenicii lui — a fost prilej de înaltă bucurie că

unul din dascălii noștri s-a urcat pe scaunul mitropoliților Șaguna și Bălan. Toți profesorii noștri au colaborat la perfectarea lucrărilor de canonizare a sfinților români. Le mulțumesc din inimă.

Corpul de educație, părinții spirituali, au fost la datorie, aducând contribuții substanțiale la bunul mers al Institutului și progresul vieții duhovnicești. Le mulțumesc pentru dragoste, râvnă și osteneală.

Direcția internatului, cadrele, contabilitatea, secretariatul, biblioteca și infirmeria au depus eforturi lăudabile în aceste sectoare de muncă. Le mulțumesc tuturor pentru împlinirea cu râvnă a datoriei».

După citirea datelor statistice privind numărul și frecvența studenților și a preoților cursiști, numărul bursei acordate de Eparhii și Ministerul Cultelor și a frecvenței cititorilor la bibliotecă, P. C. Pr. Rector a spus în continuare:

«Studenții au fost obiectul celei mai calde sollicitudini din partea conducerii Institutului și a corpului didactic. Ei au frecventat, în general, cursurile regulat, cu excepția celor bolnavi. Marea majoritate au elaborat lucrări de seminar, au depus râvnă la învățătură și au avut o bună purtare. Studiile publicate de unii magistranzi au fost remarcate în afară, adâncimea și interesul lor au fost luate în seamă de numeroase persoane calificate.

Disciplina a fost în general satisfăcătoare, deși ea a fost punctată uneori prin sancțiuni: amânarea sesiunii de examene din iunie, eliminarea, sau scăderea notei la purtare. Tragem nădejde ca anul viitor să putem felicita cât mai mulți disciplinați. Nouă ne trebuie disciplină; v-am tratat părintește și cu bunătate. Într-o școală ca a noastră, disciplina este un lucru de căpetenie, fără de care pregătirea preoțească este cu neputință. Nimeni nu v-a persecutat și toți v-ați bucurat de tot ce v-a trebuit. Unii ne-ați înțeles, alții mai puțin; socotim că abaterile care au avut loc au fost copilării, și că ele nu se vor mai repeta.

Studenții anilor III și IV au dat în lunile mai și iunie șezători literare foarte reușite. Mulțumesc din inimă studenților acestor ani și-i felicit călduros. Coruri ale studenților noștri au cântat la unele biserici din oraș.

În mulți dintre voi înmuguresc frumoase vocații teologice și preoțești, după cum au constatat părinții spirituali, cum am constatat și noi și domnii profesori și mai ales voi înșivă. Dorul de rugăciune și curăție sufletească crește, în pofida unor abateri care se fac; s-a constatat că progresul în rugăciune este real.

Prezența studenților monahi și monahii contribuie la înălțarea nivelului general. Pentru voi, studenții mireni, este un mare noroc că aveți colegi monahi și monahii, pe care viața și pravila lor îi obligă la un stil de comportare deosebită. Să fiți atenți la comportarea lor și să vedeți partea cea bună. Contactul dintre preoți și studenți a fost util anul acesta.

În concluzie: În general, anul școlar 1955-1956, a însemnat un progres față de anul precedent. Noi ne bucurăm și felicităm corpul didactic și studențesc pentru râvna caldă, munca neprecupețită, dragostea și lumina în toate preocupările lor.

Ca program de vacanță propunem: odihnă, apoi muncă sub toate formele, ajutând pe părinți. Citiți mult, împleniți activitatea voastră cu rugăciunea și cu bunătatea. Fiți mai buni în vara aceasta, ca în vara

trecută! Fiți mai apropiați de oameni, întrețineți-i cu o inimă mai bună și mai caldă. Aceasta este arma cea mai puternică a Bisericii noastre. Prin ea Hristos a biruit lumea. Așa să vă ajute Dumnezeu!».

După executarea bucății religioase «Stihira, glas. VIII», de N. Lungu, de către corul studenților, a luat cuvîntul tînărul absolvent al Institutului nostru, Gh. Drăgulin, rostind următorul cuvînt:

«Prea Cucernice Părinte Rector,
Prea Cucernici Părinți Profesori și Domnilor Profesori,
Iubiți colegi,

Viața de fiecare zi, cu necazurile ei mărunte sau mari și cu boabele de mătânie ale preocupărilor legate de rostul profesional al fiecăruia, te trage adesea ori în jos, automatizîndu-te, micșorîndu-ți marginile vederii către culmi și obligîndu-te să te miști oarecum numai în jurul vetrei focului tău. Cîte odată, însă, luceferi de sus se ivesc și scînteiază peste această existență.

O aniversare, un hram sau altceva de acest fel sînt totdeauna prilejuri bine venite și sînt prețuite după cuviință, deoarece ele au darul să strîngă în același loc pe toți, să facă o singură inimă din toate cîte bat sub același acoperiș, să întindă punți trainice de legătură între generații.

Acesta este un mare adevăr, mai ales acum, cînd încheierea unui nou an de muncă ne prilejuește verificarea vitalității idealului pus în toamna trecută.

Desfătarea cea mare vine de acolo că sîntem pe deplin îndreptățiți să privim meandrele anului scurs în genunea veșniciei, din vîrfurile piramidei efortului depus și a succeselor înregistrate, iar nu numai din perspectiva programatică.

În această atmosferă luminoasă se scormonesc fapte și atitudini, peste care, poate, s-a depus praful, se fixează idealuri noi; în tot cazul toți au de învățat, descifrînd viitorul prin cunoașterea trecutului.

A căuta să cuprinzi într-o singură aruncare de ochi bogata activitate desfășurată timp de un an de zile, este nu numai o mare greutate, dar și o imposibilitate, dacă nu se pornește mai întîi de la înțelegerea profilului spiritual care a generat și animat înfăptuirile noastre.

Institutul nostru poartă pecetea duhovnicească a Sfinților Trei Ierarhi. Viața acestora este asemănătoare metalelor radioactive; valoarea și vrednicia lor crește odată cu scurgerea timpului. Cu cît sînt mai de demult, cu atît sînt mai bogate în energie. Nu e ramură, nu este dimensiune a vieții, care să nu se poată potrivi urmelor vieții lor. Și tineri și bătrîni, și studenți și preoți, și dascăli și educatori au de învățat de la ei. Aceștia, ca toți Sfinții Părinți, au crezut puternic în cauza lor și prin aceasta s-au aflat în luptă cu ceea ce era omenesc și egoist, cu ceea ce era învechit. Și nu arareori au respins acest vechi, chiar din Biserică. Cu ochiul cu care au privit lumea veacului lor, ei au privit mai întîi viața și misiunea lor proprie. Aci este cheia realizărilor lor multiple, cărarea ce ne conduce pînă la piscurile unde i-a așezat procesiunea veacurilor. Și acesta, firește, nu fără puține străduinți depuse «cu timp și fără de timp».

Ideile acestor Trei Mari Dascăli ai lumii și Ierarhi sînt de actualitate și pentru vremea noastră, putînd să stea la temelie oricărei opere

mari. Așa se face că le recunoaștem și în Institutul nostru, unde ni le propoveduesc și le înfăptuiesc alături de noi Părinții și Domnii Profesori.

Munca perseverentă, cinstită, eroică a făcut din fiecare viețuitor al scolii noastre un merit al vieții, cu deplină legitimitate în fața celor iscoditori ai țărilor veșnice.

Orice student teolog și-a dat seama că nu poate să justifice această calitate fără o desfășurare în toate direcțiile, fără o acumulare a culturii de-a lungul tuturor anilor de mîgală cărturărească, lăsînd de o parte plăcerile sumbre și tot ce i-ar fi putut abate de la viața cea adevărată. Numai cu aceste schele se poate zidi cupola personalității creștine și încheierea unui an de studii ne-a oferit exemple suficiente pe această direcție.

Comuniunea așa de strînsă dintre dascăli și studenți este alt moment despre care se poate vorbi numai cu fruntea înseninată. Ea este mărturia cea mai elocventă a datoriei împlinite dintr-o parte și alta, dar nu într-alt fel decît cu dragoste, din inimă și cu bucurie, ca la Sf. Altar. Impreună ne-am bucurat de fulgii de zăpadă ai colindelor, de florile Paștelui, de marile sărbători ale Bisericii. În teologie nu numai cursurile sînt capabile să te convertescă, ci mai ales oamenii, cu făclia sufletului lor înălțat, să fie lumină lumii. Așa dar, poate prinde mirarea pe cineva, că în drumul de realizare al lui Hristos și prin Hristos a ucenicilor, se află atîtea modele de imitat dintre dascălii de aici? Este aceasta un lucru pe deplin firesc și este o noblețe sufletească, a cărui influență nu poate fi stăvilită.

În vacanța ce se prezintă să răsplătească pe lucrătorul vrednic de plata sa, plecăm cu sentimentul cu care se depărtează călătorul, ce iese în noaptea de iarnă, de la o casă de oaspeți.

Și-n această casă, purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian a fost și este mare, priveghînd asupra fiecărui ostenitor în parte, zi și noapte. Nici mulțimea grijilor de conducere a Bisericii și nici puținătatea momentelor libere nu l-au împiedicat să coboare în mijlocul nostru pentru ca, prin cuvînt de povățuire, prin prezență personală și patriarhicești binecuvîntări să aprindă în sufletele noastre făclia dragostei de preoție și apostolat social.

Institutul nostru a fost ogorul unde s-au întîlnit purtările de grijă ale Onor. Minister al Cultelor și ale tuturor membrilor Sf. Sinod, cu acelea ale Părintelui Rector al Institutului, care rodînd înzecit, ne-au produs bucuria clipelor de față.

Tot prin grija Prea Fericitului Părinte Patriarh se vor orîndui în vara aceasta, la locurile de muncă, toți cei ce nu vor mai începe în toamnă un nou an universitar, și, sfîrșind studiile teologice, se declară nevrednici și supuși servi ai sfintei noastre Biserici Ortodoxe.

Timpul care l-au petrecut la Institut a fost o desfătare, munca ușoară, iar oamenii de aici sînt vrednici a fi înconjurați de sentimentul regretului despărțirii și al depărtării. Abia acum înțelegem greutatea cu care se despărțea de marele Origen, Sf. Grigorie Taumaturgul, pe vremea studiilor sale.

Plecăm de aici deplin convinși de ajutorul lui Dumnezeu care ne va umbri și de acum înainte cu harul Său cel necunoscut oamenilor.

Sîntem promoția Sf. Ierarh Calinic de la Cernica. Plecăm cu numele sfîntului înscris, nu numai pe tabloul de absolvenți, ci și în sufletele noastre.

Și acum, în numele tuturor studenților, ca un singur glas strig din prisosința gândurilor mele: «Pre Stăpînul nostru, Patriarhul Justinian ctitorul învățămîntului de sub oblăduirea Bisericii, Doamne, îl păzește întru mulți ani!».

«Nețarmurită recunoștință tuturor ostenitorilor Institutului Teologic Universitar din București!».

Serbarea a luat sfîrșit în acordurile armonioase ale imnului religios: «Cu adevărat mare este taina creștinătății», armonizat de N. Lungu, în execuția corului studenților. (Asist. Diac. M. CHIALDA).

La Institutul Teologic Universitar din Sibiu.

În ziua de 29 iunie, sărbătoarea Sf. Apostoli Petru și Pavel, a avut loc încheierea festivă a anului academic 1955/1956, la Institutul Teologic Universitar din Sibiu. Profesorii împreună cu studenții au participat la Sfînta Liturghie săvîrșită în Catedrală de către un sobor de preoți și profesori. La sfîrșitul Sfîntei Liturghii a predicat P. C. Pr. Prof. Milan Șesan. După aceea, profesorii și studenții, împreună cu un numeros public, s-au dus în Aula Institutului, unde a avut loc festivitatea încheierii anului școlar. Serbarea a început prin executarea de către corul studenților a unui frumos imn religios, după care a luat cuvîntul P. C. Pr. Rector Sofron Vlad, care a rostit următoarea cuvîntare:

Prea Cucernice Părinte Vicar,
Domnul reprezentant al Ministerului Cultelor,
Onorată asistență,
Iubiți studenți,

Cu ajutorul lui Dumnezeu, în urma eforturilor comune depuse de toți ostenitorii în cadrul acestui Institut, am ajuns să încheiem cu bine un nou an de muncă. Este un prilej potrivit azi, ca să aruncăm o privire retrospectivă, care nu poate fi decît reconfortantă pentru noi și ne poate face să privim cu nădejdi justificate spre viitor.

Răsfoind o lucrare de licență a unui harnic student al Institutului nostru, care ne prezintă istoricul acestei instituții din ultimii 45 ani, am găsit înfățișate într-un capitol figurile luminoase ale dascălilor acestei școli, împreună cu munca lor intelectuală. Rămîi impresionat de efortul făcut de acești muncitori harnici, care s-au cheltuit pe sine zi de zi, pentru a strînge un capital frumos, intelectual și moral, pe care l-au dăruit apoi cu inimă curată pentru înzestrarea și formarea intelectuală a atîtor slujitori ai altarelor noastre strămoșești și părinți ai obștei noastre credincioase. Toți aceștia au avut conștiința curată că în această școală ei slujesc la un altar sfînt, unde au adus jertfa cea mai curată pentru propășirea Bisericii lor, a neamului și a patriei noastre scumpe.

Dintre ei, mulți au fost chemați să-și continue munca la diferite catedre universitare, pe care le-au ilustrat. Alții au fost chemați să îndeplinească roluri de cîrmuitori în Biserică, îndeplinindu-și misiunea care li s-a încredințat cu multă vrednicie, meritînd astfel toată recunoștința noastră. Alții au continuat munca lor apostolească aici, sau la alte instituții pe care le-au servit cu pricepere și cu inimă curată. Prin munca celor care au ostenit în acest Institut și a celor formați de ei la această

școală, s-a creat numele bun al acestui centru al ortodoxiei ardelene, care este Sibiul.

Aici s-au format preoții apostoli, care au păstorit și cîrmuit cu vrednicie obștea credincioasă a satelor noastre; de aici au plecat atîtea directive bune, atîtea îndrumări frumoase și curate pe calea scrisului, pentru susținerea muncii preoțimii noastre și pentru luminarea credincioșilor.

Aici s-a propovedit deopotrivă, iubirea curată de Dumnezeu și dragostea pentru aproapele; iubirea pentru Biserica strămoșească și iubirea curată pentru neam și interesele superioare ale lui. Iată linia dreaptă și fără zig-zaguri care se observă în viața acestui Institut în trecut, linie de la care el nu se abate nici azi.

Privirile celor care intră în Institutul nostru, se opresc în primul rînd asupra unui tablou ce se află lîngă rectorat, deasupra căruia arde încontinuu o candelă și care înfățișază scena evanghelică cu banul de dajdie. Dedesubtul acestui tablou se pot citi cuvintele Domnului: «Dați cele ce sînt ale cezarului, cezarului și cele ce sînt ale lui Dumnezeu, lui Dumnezeu». Pentru a folosi un cuvînt modern pot zice că aceste cuvinte formează «lozinca» noastră, nu de azi, nici de ieri, ci de cînd există acest Institut. Aceste cuvinte au trasat drumul pe care au mers înaintașii noștri, este drumul pe care merg profesorii și studenții de azi, și va rămîne drumul pe care înțelegem să-l urmăm și în viitor. Este drumul dragostei de Dumnezeu, de Biserică și de legea noastră strămoșească, este drumul dragostei de patrie și popor, în slujba căreia sîntem chemați să muncim. Este drumul cel sănătos, căci e indicat de însuși Mîntuitorul nostru și a fost bătătorit de înaintașii noștri care au muncit și s-au format în această școală.

Marele Mitropolit Nicolae Bălan, vorbind undeva despre rolul intelectualilor și deci și al preoților în mijlocul poporului, a folosit o imagine foarte sugestivă, comparînd rolul acestora cu rolul pe care-l are apa, ce se ridică din pămînt sub formă de vapori, în înălțime, unde se condensează în nori, ca de acolo apoi să se întoarcă iar sub formă de ploaie binefăcătoare, asupra pămîntului din care a purces, ca să-l fructifice și să-l facă să rodească din belșug. Asemenea apoi, noi toți am purces din mijlocul poporului și, prin educația specială și prin cultura pe care ne-am însușit-o, ne-am ridicat spre înălțimi de unde apoi să coborîm din nou iar în mijlocul poporului, ca și ploaia binefăcătoare, pentru a-i fructifica mintea și inima prin cuvîntul Evangheliei. Iată rolul vostru, iubiți studenți, rol mare și frumos! Pentru acest rol și pentru această misiune frumoasă trebuie să vă formați voi aici. Pentru această chemare trebuie să aveți mai întîi o cultură generală. Aceasta v-a dat-o școala secundară, care v-a pregătit și de unde ați venit la noi, dar această cultură generală trebuie să v-o întregiți încontinuu.

Pentru această misiune, printr-o muncă sînguincioasă, trebuie să vă cîștigați o cultură teologică necesară misiunii speciale pe care o aveți de îndeplinit. Aici, prin studiul Sfintelor Scripturi, prin rugăciune și meditație, trebuie să vă formați voi mai ales osatura ființei voastre morale. Aici trebuie să căutați și să aflați cheia cu care veți avea să deschideți sufletele credincioșilor, pentru înțelegerea dumnezeieștilor învățături. Iar voi, cei ce plecați pe teren, va trebui să studiați psihologia poporului, datinile lui, ca să puteți armoniza viața lui cu doctrina evanghelică, ca el să poată afla în cuvîntul și fapta voastră o mîngîiere pentru toate împrejurările vieții.

Așa a înțeles să îndrume tineretul care s-a pregătit în această școală, regretatul mitropolit, care timp de 35 de ani, a fost cîrmuitorul arhidiecezei noastre și ocrotitorul acestui așezămînt bisericesc.

Dumnezeu a rînduit astfel ca la cîrma Bisericii noastre să ajungă tot un profesor de Teologie, realizîndu-se astfel dorința regretatului Ierarh Nicolae Bălan, care spunea că ar dori ca pe urma lui să ajungă în scaunul mitropolitan tot un dascăl de Teologie.

Noi avem credința fermă că I.P.S. Sa se va înșirui în rîndul marilor Ierarhi de fericită pomenire, Andrei Șaguna și Nicolae Bălan, ambii foști profesori de teologie, și că această școală, sub conducerea și îndrumarea Înalt Prea Sfinției Sale Mitropolitul Justin, va merge înainte pe drumul trasat de cei doi mari înaintași.

I.P.S. Sa a declarat unor studenți, care s-au dus să-i mulțumească pentru ajutorul special acordat, că a venit la noi cu gîndul curat de a sluji cu devotament la cele două altare: la altarul Bisericii în fruntea căruia a fost pus și la altarul școlii, unde a servit și pînă acum cu toată inima, în calitatea sa de profesor. Cuvintele acestea sînt pentru noi deosebit de încurajatoare. Institutul nostru, devenit școală de pregătire a clerului pentru toate eparhiile din Ardeal și Banat, a avut bucuria să vadă că numărul studenților sporește an de an, și că-n anul școlar pe care-l încheiem, în cei patru ani de studiu, au fost înscriși în total 344 studenți. Dintre aceștia retrăgîndu-se 6 au rămas 328 studenți.

La examenele de fine de an s-au prezentat 297 studenți. Dintre aceștia au fost promovați 209. La examenele de licență din sesiunea iunie, dintre 64 absolvenți s-au prezentat 17 candidați.

Noi sîntem bucuroși să putem anunța că sîntem mulțumiți de rezultatul obținut la examene. Studenții noștri se formează tot mai mult în disciplina muncii conștiincioase și de fiecare zi, ca și în disciplina morală necesară viitorilor slujitori ai altarelor. În afară de munca pe care au depus-o la cursuri și în seminarii, studenții au organizat și în anul acesta șezători culturale cu programe artistice, concert de colinde și festivaluri artistice, atît în Institut cît și în afară de Institut.

Pentru formarea intelectuală și lărgirea cunoștințelor dobîndite la cursuri, studenților le-a stat la dispoziție Biblioteca cu cele peste 50 mii volume, sporite și în anul acesta cu un număr de peste 518 volume, cărți și reviste. Unele din acestea au fost primite de la unii donatori, cărora noi aici le aducem respectuoasele noastre mulțumiri.

Alături de cursurile studenților, s-au ținut la Institut și în anul acesta cursurile de îndrumare preoțească, la care au participat 273 preoți. Acești preoți au avut aici ocazia nu numai să-și îmbogățească cunoștințele religioase și să se lămurească în anumite probleme sociale, ci ei au avut prilejul fericit, de a se cunoaște, de a-și comunica experiențele de pe teren și mai ales de a se înfrăți în dragostea pe care trebuie să o aibă pentru Biserica strămoșească.

Profesorii Institutului, în afară de cursurile făcute studenților și preoților, au colaborat cu articole la publicațiile Sfintei Patriarhii și la reviste din alte centre eparhiale, precum și la unele reviste din Cehoslovacia. Unul dintre profesori redactează «Telegraful Român». În acest loc pomenim faptul că un studiu valoros al unui profesor al Institutului nostru a fost tradus în limba franceză și publicat în revista «Mesagero» din Paris. Alte lucrări ale unor profesori sînt acum în curs de tipărire. De asemenea trebuie să pomenim de munca pe care o depun profesorii de specialitate

pentru terminarea lucrării importante: «Biblia Comentată». Două lucrări simfonice ale profesorului nostru de muzică au fost cîntate cu mult succes de către Filarmonica din Sibiu.

Dacă Institutul nostru își poate îndeplini cu succes misiunea pe care o are, aceasta se datorează sprijinului statornic de care el s-a bucurat atît din partea Prea Fericitului Patriarh Justinian și a Înălților Ierarhi ardeleni și bănățeni, cît și din partea Onoratului Minister al Cultelor. Mulțumim cu această ocazie în mod respectuos, mai întîi I.P.S. Mitropolit Justin și Veneratului Consiliu Arhiepiscopesc, care a acordat și în anul acesta o dotație de 100.000 lei, pentru Institutul nostru. Pe lîngă această dotație I.P.S. Justin a dispus să se cumpere pentru 10 studenți săraci ai eparhiei, cîte un costum de haine. Mulțumim de asemenea I. P. S. Mitropolit Vasile al Banatului, care a dat pentru studenții din eparhia Timișoarei suma de 63.419 lei ca burse eparhiale. Mulțumim de asemenea PP. SS. episcop Andrei al Aradului, Nicolae Colan al Clujului și Valerian Zaharia al Orăzii, care au alocat pe seama studenților din eparhiile respective burse și ajutoare.

Absolvenții anului IV mulțumesc prin mine tuturor Înălților Ierarhi, care le-au acordat cîte un ajutor special în vederea excursiei de studii, proiectată la mînaștirile din Moldova.

Mulțumim în mod special Domnului Ministru al Cultelor, academicianului profesor Petre Constantinescu-Iași, pentru tot sprijinul acordat și în anul acesta Institutului nostru și rugăm pe domnul împuternicit al Ministerului Cultelor, să fie interpretul sentimentelor noastre de recunoștință față de D-l Ministru. Ministerul Cultelor a plătit și în anul acesta, ca și în trecut, din fondurile sale, personalul corpului didactic, administrativ și de serviciu, acordînd pe lîngă aceasta pe seama studenților merituoși un număr de 37 burse.

Intrucît P. S. Andrei al Aradului se găsește la împlinirea a 30 de ani de arhierie, iar P. S. Nicolaie al Clujului împlinește 20 ani de arhierie, pentru meritele pe care și le-au cîștigat acești doi ierarhi ca profesori de teologie și ca ierarhi în slujba sfintei noastre Biserici, cred că e un prilej nimerit ca profesorii și studenții să-și exprime recunoștința lor filială față de PP. SS. Lor, dorindu-le în același timp, încă mulți ani de rodnică păstorire și să le zică «Intru mulți și fericiți ani».

În anul acesta școlar, în urma hotărîrii Sfîntului Sinod, s-au produs unele schimbări în cadrele Institutului nostru, prin desființarea lectoratelor. Prin această schimbare, limba greacă și limba ebraică au fost repartizate profesorilor titulari de Studiul Noului și Vechiului Testament. În urma acestei schimbări, P. C. Prof. Nicolae Ciudin a fost transferat la Seminarul din Curtea de Argeș, iar P. C. Pr. D. Călugăr în postul de secretar al Arhiepiscopiei noastre. Acestor foști împreună lucrători ai noștri care ne-au părăsit, le exprimăm, cu acest prilej, călduroase mulțumiri pentru munca depusă la acest Institut. În urma acestor schimbări P. C. Prof. Ștefan Lupșa a fost numit duhovnic al Institutului în locul Pr. Nicodim Belea, plecat de la acest Institut.

Mulțumesc corpului profesoral pentru munca strădalnică pe care a depus-o și în acest an. De asemenea mulțumesc personalului administrativ și de serviciu pentru devotamentul cu care și-a îndeplinit munca ce le-a fost încredințată.

În încheiere, mă adresez vouă, iubiților absolvenți, care sînteți pe punctul de a părăsi Institutul nostru și vă reamintesc cuvintele frumoase

pe care le-ați scris pe tabloul vostru, care împodobeste această sală festivă și vă îndemn: nu uitați că voi «sînteți scrisoarea lui Hristos slujită de noi, scrisă nu cu cerneală ci cu Duhul lui Dumnezeu celui viu, nu pe table de piatră ci pe tablele de carne ale inimii». Fiți deci acolo unde vă veți duce o scrisoare de recomandare demnă pentru Institutul în care v-ați format și pentru părinții sufletești care, timp de 4 ani, v-au împărtășit cu dragoste din potirul inimii lor, cu ceea ce au avut mai curat și mai sfînt».

După cuvîntarea P. C. Rector, corul studenților a intonat cîntecul popular ucrainian «Clopoței», apoi absolventul an. IV, Mircea Păcuraru, în cuvinte calde și deosebit de frumoase a mulțumit corpului profesoral pentru osteneala depusă spre formarea sufletească a absolvenților Institutului. După ce corpul studenților au executat o serie de cîntece religioase și patriotice, P. C. Prot. Vicar Traian Belășcu, în numele I. P. S. Mitropolit, a rostit următoarea cuvîntare:

Prea Cucernice Părinte Rector,
Prea Cucernici Părinți Profesori,
Onorat public și iubiți studenți,

Frumoasei serbări de încheiere a anului școlar, i-a premers slujba Sfintei Liturghii din Catedrala noastră mitropolitană, unde am asistat cu toții, cu inimile pline de bucurie, mulțumind lui Dumnezeu pentru revărsarea darurilor sale bogate.

Imi revine sarcina ca să prezidez această serbare, substituind pe I.P.S. Mitropolit Justin Moiescu, care din rațiuni mai înalte bisericești se găsește încă la București.

Sărbătoarea de astăzi este sărbătoarea de închidere a anului academic de la Institutul nostru din Sibiu, este sărbătoarea de bucurie a profesorilor și a Dvs., ca studenți teologi, este încheierea unui bilanț de muncă intelectuală și de educație spirituală ce v-ați putut-o însuși în decursul anului școlar 1955/1956.

Noi am venit la această serbare ca împreună cu voi să ne bucurăm de roadele muncii voastre. Ne dăm perfect de bine seama de importanța ce o are bătrîna școală de Teologie; așa după cum a spus și studentul Mircea Păcuraru din anul IV., această școală împlinește 145 ani de existență, ani în care s-au perindat atîtea generații de tineri pentru a se pregăti la acest focar de cultură, pentru misiunea mare de propovăduitori ai învățaturii Mîntuitorului Hristos. Iubiți studenți, voi trebuie să vă simțiți mai fericiți decît generațiile care au trecut mai înainte prin această școală. Voi aveți astăzi posibilitatea să vă adăpați cu cea mai înaltă știință teologică, întrucît școala teologică a fost ridicată la treapta de Facultate, lucru de care nu s-au putut bucura generațiile din trecut, datorită vitregiei vremurilor de atunci. Voi acum puteți aprofunda cu mult mai mult și mai temeinic disciplinele teologice predate atît de bine de iluștrii voștri profesori.

Iubiți studenți, voi nu vă pregătiți numai pentru o carieră, ci pentru o chemare mai înaltă, pentru o misiune în slujba lui Hristos, de a fi mijlocitori între popor și Dumnezeu, prin aducerea jertfei pe sfintele presteoale ale Bisericii noastre. În felul acesta, vă veți face vrednici de slujba înaltă a preoției, de a servi la altarele bisericilor noastre străbune și de a

aduce lumina lui Hristos în toate căminele din satele unde veți păstori. Mă bucur din tot sufletul meu că disciplina în Institut a fost păstrată cu sfințenie. Trebuie să recunoaștem aici, fără ca să măgulim pe cineva, că dacă s-a putut menține această disciplină exemplară în Institut, cu un număr de 338 studenți, apoi se datorește cu prisosință conducerii Institutului, precum și întregului corp profesoral de la Institutul nostru, care ne-au dat un frumos exemplu de unitate și de muncă. Le mulțumesc P. C. Păr. Profesori în frunte cu Pr. Rector în numele I. P. S. nostru Mitropolit Justin și îi asigur de toată înțelegerea și toată dragostea Înalt Prea Sfinției Sale și-i mai asigur de aceiași dragoste și din partea Consiliului nostru Arhiepiscopesc

Iubiți studenți, cu ziua de astăzi voi veți părăsi Institutul nostru, plecând în vacanța de vară. Porțile Institutului pînă la toamnă se închid pentru voi, iar pentru cei care au terminat anul IV pentru un timp mai îndelungat. Ași vrea să vă rog să nu uitați, plecând în familiile voastre, că mai întîi de toate sînteți studenți în Teologie și că asupra purtării voastre lumea este mai atentă și pretinde pe bună dreptate ca în comportarea voastră de fiecare zi, cu părinții voștri, cu cei din sat și cu cei care veniți în contact, să vă deosebiți față de alții. Fac un apel călduros la cei 64 absolvenți ai anului IV și îi rog, în numele I. P. S. Mitropolit Justin, să se gîndească bine că, intrînd în viață, vor avea de întîmpinat multe greutăți, dar să nu-și uite de cuvintele Mîntuitorului care a zis: «Indrăzniți, Eu am biruit lumea». Aveți încredere în misiunea pentru care v-ați pregătit ca să propoveduiți cu căldură și dragoste sfînta învățătură a Domnului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos. Voi, cei tineri sînteți viitorul Bisericii noastre, căci viitorul nu mai stă în noi, ci în voi, iubiții mei studenți.

Cu aceste gînduri și sentimente frumoase, să plecați de la această serbare de încheiere de an și să rămîneți legați sufletește de Institutul Teologic, de profesorii voștri, de cari să vă aduceți aminte cu drag, căci ei nu v-au fost numai profesori la catedră, ci și duhovnici și părinți sufletești, care v-au cuminecat din inima lor cu tot ce au avut ei mai scump.

Voi cei care ați terminat anul IV, cu ziua de astăzi vă depărtați de acest Institut. Ne place să credem că cei mai mulți dintre voi veți primi jugul preoției și veți intra în slujba lui Hristos, căutînd să împlătiți învățătura Domnului cu viața de toate zilele, spre binele și înflorirea Bisericii noastre dreptmăritoare și spre consolidarea și înflorirea scumpei noastre Patrii, Republica Populară Romîna».

După cuvîntarea de încheiere a P. C. Vicar, a urmat împărțirea premiilor la studenții cei mai buni (*Pr. Prof. S. VLAD*).

LA SEMINARIILE MONAHALE

Rezultate tot atît de îmbucurătoare s-au înregistrat și la Seminariile Monahale, unde se pregătesc cu rîvnă mereu sporită de dragostea lor fiiască, față de sfînta noastră Biserică, elementele menite să înalțe și să lumineze întregul monahism romînesc. Sub nemijlocita îndrumare și purtare de grijă a Prea Fericitului Patriarh Justinian, — căruia i se datorește readucerea vieții noastre monahale pe calea bunelor sale tradiții — Seminariile Monahale au devenit, în cei 8 ani ce s-au scurs de la întemeierea lor, adevărate vetre de lumină pentru mînăstirile Bisericii Ortodoxe Romîne

Contribuția lor la desăvârșirea vieții călugărești, pe care au avut prilejul să o cunoască și să o prețuiască în chip deosebit atîția Inalți oaspeți de peste hotare, s-a vădit și cu prilejul încheierii acestui an școlar.

La Seminarul Monahal de la Hurezi

Anul școlar 1955—1956 s-a încheiat cu promovarea a 68 de eleve, din cele 71 de eleve care au frecventat cursurile, — trei eleve fiind declarate corigente.

Festivitatea închiderii anului școlar s-a desfășurat în ziua de 1 iulie a. c. și a fost cinstită cu prezența Prea Fericitului nostru Patriarh Justinian. De dimineață, s-a săvîrșit Sfînta Liturghie de către un sobor de preoți, în frunte cu Prea Cuviosul Ilarion, Vicarul Mitropoliei Tîrnovei (R. P. Bulgaria), — oaspete al Bisericii noastre. După amiază, a avut loc serbarea de sfîrșit de an școlar, în cadrul căreia elevele Seminarului Monahal au prezentat un bogat și frumos program artistic, alcătuit din coruri și recitări.

P. C. Maică Timoteia Nicoară, directoarea Seminarului Monahal de la Hurezi, a rostit o frumoasă cuvîntare, subliniind faptul că — potrivit învățaturii creștine — «rostul omului, după planul lui Dumnezeu din veșnicie, este de a deveni fericit» și că pentru noi «fericit este acela ce ascultă cuvîntul Domnului și-l împlinește», — după cum ne-a încredințat însuși Mîntuitorul nostru Iisus Hristos. Spre dobîndirea acestei supreme fericiri năzuiesc cele ce se străduiesc să învețe în școlile teologice, căci în aceste școli se învață ce este credința, ce este nădejdea, ce este dragostea, — cu alte cuvinte «se învață în școlile teologice arta de a urma pe Hristos, de a dobîndi puterea iubirii, de a dobîndi pe Dumnezeu», — pentru că «Dumnezeu este iubire și cel ce rămîne în iubire rămîne în Dumnezeu și Dumnezeu rămîne în el» (I Ioan IV, 8)».

«Dacă Dumnezeu este iubire și l-a făcut pe om din iubire — a spus Prea Cuvioasa Maică Timoteia Nicoară în cuvîntarea sa — atunci este evident că și în școlile noastre preocuparea esențială este iubirea, iubirea de Dumnezeu și de oameni. Mîntuitorul însuși spune că toată Legea și proorocii se cuprind în a iubi pe Dumnezeul tău din toată inima ta, din tot sufletul său, din tot cugetul tău și din toată puterea ta, iar pe aproapele tău, ca pe tine însuși. Și Sfîntul Apostol Pavel zice că toată împlinirea legii stă în împlinirea poruncii de a iubi pe aproapele ca pe tine însuși. În această poruncă se cuprinde și iubirea de Dumnezeu, deoarece Sfîntul Evanghelist Ioan spune: Dacă zice cineva «iubesc pe Dumnezeu», iar pe aproapele său el îl urăște, mincinos este, pentru că cel ce nu iubește pe fratele său pe care l-a văzut, pe Dumnezeu pe care nu l-a văzut, nu poate să-L iubească.

«Că nimeni nu poate să-și dobîndească mîntuirea fără cunoștințe temeinice despre Dumnezeu și om, se desprinde clar și din cuvintele Mîntuitorului cînd zice: «cercetați scripturile» și: «rătăciți, neștiind Scripturile». De asemenea, Sfinții Părinți spun că neștiința este începutul tuturor răutăților. După cum cel care umblă ziua nu se împiedică, tot așa cel cu mintea luminată prin cunoașterea legilor divine nu se va poticni în calea spre mîntuire».

După ce a vorbit despre foloasele învățaturii teologice pentru omul credincios și îndeosebi pentru cel ce s-a legat să slujească lui Hristos, — Prea Cuvioasa Maică Directoare a arătat cît de grele au fost în trecut

condițiile de desfășurare a procesului de învățămînt teologic și a subliniat faptul că în prezent școlile Bisericii Ortodoxe Romîne funcționează în condiții optime, datorită purtării de grijă a Prea Fericitului Patriarh și a Sfîntului Sinod. «De aceea, a spus în încheiere Maica Directoare, se cuvine să-i mulțumim din toată inima Prea Fericitului Părinte Patriarh și să rugăm pe bunul Dumnezeu să-i dea zile îndelungate, ca să se poată bucura din plin de roadele bogate pe care strădaniile Prea Fericirii Sale le-a adus sfintei noastre Biserici Ortodoxe Romîne.»

În numele celor 12 absolvenți ale Seminarului Monahal de la Hurezi, a vorbit P. C. Maică Eftimia Ciungara, care a făcut o caldă evocare a anilor petrecuți în seminar, a muncii depuse și a bogatelor cunoștințe adunate an de an, din înțelepciunea Sfintei Scripturi și din comoara de învățătură a corpului didactic, aducînd mulțumiri tuturor celor ce s-au ostenit întru luminarea acestor tinere vîrstare ale monahismului nostru.

Prea Fericitul nostru Părinte Justinian, Patriarhul Romîniei, a răspuns vorbitoarelor, rostind următoarea cuvîntare:

*Onorate autorități comunale și raionale,
Iubiți credincioși,
Prea Cucernici și Cuvioși Părinți,
Prea Cuvioase și Cuvioaselor Maici,*

Obștea monahală din sfînta mînăstire Horezu trăiește astăzi cîteva ceasuri de aleasă bucurie duhovnicească: e ziua culesului roadelor în grădina spirituală a Seminarului Monahal de aci, fericit prilej de înseminare a sufletelor, atît pentru corpul profesoral care a știut să cultive cu grijă în frageda pepinieră a acestei școli, — cît și pentru tinerele monahii și surori eleve care și-au deschis mintea și inima pentru a le îmbogăți cu noi cunoștințe și noi deprinderi pe căile virtuților creștinești.

Dar bucuria ceasurilor de acum nu este trăită numai de obștea monahală a acestei mînăstiri brîncovenesti. Alături de viețuitoarele acestui sfînt Așezămînt, bucuria zilei de astăzi a chemat aci pe reprezentanții autorităților comunale și raionale, pe preoții din împrejurimi cu familiile lor și însemnate grupuri de credincioși din satele vecine, — toți de o potrivă doritori să cunoască munca ce se desfășoară în acest Seminar Monahal pe plan intelectual și educativ și tot așa realizările de ordin artistic din atelierele meșteșugărești ale acestei sfînte mînăstiri.

Frumusețea zilei de astăzi umple de bucurie și sufletul meu și folosesc prilejul acesta pentru a mărturisi aci, deschis, că nu încerc o bucurie mai mare în viața mea de cîrmuitor al Bisericii Ortodoxe Romîne, de cît atunci cînd văd adunîndu-se laolaltă conducători ai Bisericii și conducători ai poporului, însuflețiți, unii și alții, de aceeași nobilă năzuință a călăuzirii Patriei noastre scumpe spre țărături de prosperitate materială și de strălucire culturală și spirituală. Stăpînit de bucuria pe care mi-o prilejuieste această întîlnire cu reprezentanții autorităților de stat și locale, cu preoții și credincioșii acestor ținuturi scumpe inimii mele, vă salut pe toți din adîncul sufletului și vă binecuvîntez, — asigurîndu-vă că participarea D-voastră la serbarea acestui așezămînt bisericesc ne onorează și ne obligă.

Ne onorează această participare, pentru că sîntem încredințați că vă aflați aci mînați nu de curiozitate sau de alte simțăminte deșarte, ci de gîndul curat de a cunoaște viața unei instituții bisericești care—desprinsă

oarecum de lume — este totuși pusă în slujba lumii, a societății omenești, împlinind pentru aceasta rosturi și răspunderi esențiale, fără a uita însă înalta ei menire: aceea de a pregăti suflete îngerești, pentru împărăția cerurilor. Ne onorează participarea de acum, și pentru faptul că ea continuă veghea D-Voastră asupra acestei vetre de cultură și spiritualitate, prelungind oarecum sprijinul și înțelegerea pe care le-ați arătat tot timpul Seminarului Monahal și Mănăstirii Horezu, — sprijin și înțelegere fără de care cu greu am fi putut rîndui aci cele mai bune condițiuni de muncă și preocupări intelectuale

Dar această participare ne și obligă. Nu mă gîndesc la obligațiunea elementară de a mulțumi distinșilor reprezentanți ai autorităților de stat și locale, prezenți aci. Am făcut aceasta în repetate rînduri și o repet acum în public, cu toată recunoștința, din adîncul inimii mele. Obligațiunea la care mă refer privește însă o problemă mai adîncă și ea comportă o oarecare explicație, necesară nu pentru cei cunoscători și de bună credință, ci pentru cei interesați și rău intenționați, pentru acea pleiadă de apostatați și răzvrătiți pe care îi neliniștește atmosfera de pace și reciprocă prețuire, caracteristică în deținerea raporturilor dintre Stat și Biserică la noi

Nu mă gîndesc să adîncesc acum, cu toate implicațiile ei, această problemă, mult prea vastă pentru a putea fi prezentată, oricît de sumar, în cadrul serbării școlare la care asistăm. Mă simt totuși obligat să înfățișez, tangențial, unele aspecte ale acestei probleme, care poate constitui un semn de întrebare pentru mulți — și cu atît mai mult pentru unii monahi fără orizont, pe care îi contrariază colaborarea dintre Biserică și Statul Român, un stat laic, ale cărui principii de viață și organizare izvorăsc dintr-o ideologie materialistă. Obligațiunea aceasta devine cu atît mai imperioasă pentru mine, cînd mă gîndesc la elevele care sfîrșesc cursurile seminariale în această mînăstire, avînd de aci înainte misiunea să ducă în mînăstirile lor de metanie lumina cunoștințelor dobîndite în anii de școlaritate petrecuți pe aceste bănci

Așadar, Biserica și Statul — raporturile dintre o instituție divină, întemeiată pe pămînt în scopul mîntuirii sufletești a oamenilor și o instituție umană, al cărei scop primordial este acela de a asigura oamenilor condițiuni prielnice de existență prosperă. E posibilă o colaborare între aceste două instituții? Lumea ortodoxă a răspuns afirmativ la această întrebare, chiar dacă statul este orientat exclusiv după criteriile unei ideologii materialiste.

Trăim de aproape 12 ani într-un stat democrat-popular, laic și materialist. În sistemul de gîndire care călăuzește viața culturală și economică a acestui stat, nu-și poate afla loc nici una din ideile care alcătuiesc sistemul de credință și de convingeri adînci a oricărei religii, cu atît mai mult a unei religii ortodoxe. Și totuși, în țara noastră credința religioasă este o realitate, iar Biserica Ortodoxă este o instituție perfect organizată, în spiritul autentic al Evangheliei Mîntuitorului Iisus Hristos și al tradițiilor sale canonice și liturgice. Statul democrat-popular a adoptat o poziție total neutră față de ideea religioasă și de Bisericile sau Cultele religioase organizate înlăuntrul său. El este călăuzit în această privință de ideea suverană a unui neamestec în treburile de ordin religios, garantînd fiecărui cetățean dreptul libertății de conștiință — și fiecărui Cult dreptul de a se organiza potrivit doctrinei și tradițiilor sale sfinte.

Poziția aceasta nu este numai teoretică. Între teoria și practica statului democrat popular în problema religioasă există o perfectă corespondență: fiecare cetățean al patriei noastre este liber să creadă ceea ce conștiința lui îi spune că este adevărat din punct de vedere religios, iar locașurile de rugăciune ale tuturor cultelor își au porțile larg deschise în fiecare zi, în așteptarea credincioșilor lor. Constatările acestea sînt la îndemîna oricărui, iar cei ce vor să cunoască faptele nu numai la suprafața lor, vor putea afla că Statul Român acordă anual însemnate contribuții materiale pentru susținerea cultelor religioase, plătește salarii personalului bisericesc și corpului didactic din școlile teologice, acordă burse de studii, restaurează monumente istorice, etc.

Biserica Ortodoxă nu poate să nu colaboreze cu un Stat, a cărui poziție teoretică și practică în problema religioasă este aceea pe care am încercat s-o schițez în aceste puține cuvinte. Este un adevăr de necontestat istoricește, că Biserica Ortodoxă Română s-a identificat cu toate dreptele năzuințe ale poporului nostru de -a lungul veacurilor, — atît ierarhia superioară a acestei Biserici, cît și preoțimea ei de rînd, militînd alături de cei mai buni și mai avîntați fii ai poporului pentru făurirea unor condițiuni de viață care să asigure bunăstare și fericire pentru toți. Biserica neamului nostru nu se poate abate din drumul acesta nici astăzi. Și dacă, în trecut, ea a fost «Maică a Neamului», cum a numit-o marele Eminescu, prezidînd încheierea noastră ca creștini, contribuind la făurirea limbii literare romînești prin tipărituri și copieri de manuscrise, întreținînd vie ideea unității de neam, păstrînd datinele și cultivînd muzica «dorului», — astăzi, Biserica Ortodoxă Română se face ecoul celor mai curate aspirații ale sufletului popular, predicînd pacea și bunăvoința între oameni, respectul omului în sine și dreptul lui la viață, așezarea lui pe temeliiile dreptății sociale, într-un cuvînt tot ceea ce înseamnă frumusețe morală și face viața vrednică de trăit.

Și acum, cîteva cuvinte în legătură cu viața pe care trebuie să o trăiască manahul pe acest pămînt, — problemă pe care a dezvoltat-o Maica Directoare, dar despre care nici odată nu se va vorbi prea mult. Monahismul ortodox nu este o fugă de lume, cum insinuiază anumiți interesanți sau necunoscători. El este o retragere din vîltoarele ispitelor lumii, dar nu o rupere a legăturilor cu lumea. Retragera aceasta este legată de multe renunțări și principiul care îi stă la temelie este slujirea lui Dumnezeu și slujirea aproapelui, principiu în care se cuprind «toată Legea și Proorocii», cum a spus Mîntuitorul Iisus Hristos. Pentru aceea, precum porțile Mînăstirilor, tot așa și inimile noastre, ale monahilor, sînt deschise tuturor, iar nîunca susținută care se desfășoară aci, între zidurile mînăstirilor, este pusă în slujba marei mulțimi, a aproapelui anonim, care are nevoie de dragostea noastră și de untuldelemn al faptelor noastre bune — și este pusă în slujba lui Dumnezeu, Ziditorul acestei lumi, Părintele a tot ceea ce este bun, adevărat și frumos pe acest pămînt.

Nu poți sluji lui Dumnezeu, dacă nu-L cunoști. Va trebui să ne întemeiem credința noastră religioasă pe o cunoaștere cît mai adîncă a lui Dumnezeu, în limitele totuși restrînse ale rațiunii umane. Monahul, cu deosebire, este dator să aprofundeze studiul Sfintelor Scripturi și să se ajute întru înțelegerea acestora cu luminile pe care i le pot pune la îndemîna știința și filozofia veacurilor. Pentru aceea, nimeni nu poate îmbrăca «îngerescul chip» în mînăstirile noastre, dacă nu are absolvența a șapte clase elementare și absolvența unei școli monahale de trei ani, —

cea dintii dîndu-i cunoștințele generale, care să-i facă ușoară orientarea în lume, cea de a doua îndrumîndu-l spre înțelegerea a ceea ce este călugăria, ce sînt voturile monahale și ce așteaptă Biserica și Patria de la un călugăr luminat. Seminariile Teologice Monahale și Institutele Teologice de grad Universitar sînt chemate să desăvîrșească pregătirea intelectuală și morală a călugărului, — în aceste școli superioare neputînd intra decît elementele mai bine înzestrate, elemente din rîndul cărora să se recruteze viitoarele cadre didactice și de conducere administrativă a mînăstirilor.

Mîntuitorul Iisus Hristos a spus despre Sine: «Eu sînt lumina lumii; cel ce vine după Mine nu va umbla întru întunec, ci va avea lumina vieții» (Ioan VIII, 12). Este cea mai profundă eroare să se creadă, prin urmare, că monahul nu are nevoie de lumina pe care i-o poate da învățămîntul teologic, studiul aprofundat al Sfințelor Scripturi și cunoașterea sistemelor filosofice ale marilor înțelepți din toate timpurile. Călugărul trebuie să fie un om luminat, de vreme ce lumina sufletului său va trebui să lumineze nu numai cărările vieții sale, ci și cărările vieții altora. În aceasta văd eu rostul învățămîntului teologic pentru viețuitorii mînăstirilor noastre.

Imi îndrept gîndul și cuvîntul către Cuvioasele Maici care sfîrșesc acum cursurile Seminarului Monahal. Vă felicit pentru cei cinci ani de muncă petrecuți aci, ani de școală și de atelier, de muncă intelectuală și manuală, amîndouă împletite cu rugăciunea, așa cum ne-au învățat Sfinții Părinți de demult ai Bisericii. Vă stau înaintea acum două drumuri, sînteți la o răscruce a vieții. Un drum vă poate duce spre mînăstirile voastre de metanie, altul spre Institutul Teologic de grad Universitar, unde vă sînt rezervate pentru viitorul an școlar 25-30 de locuri. Aveți libertatea să vă alegeți. E de prisos să vă spun că sînteți necesare și mînăstirilor de unde ați venit și învățămîntului teologic superior. În mînăstiri veți avea să desfășurați o activitate de luminare a surorilor voastre care n-au putut urma cursurile Seminarului Monahal; la Institutul Teologic veți continua pe înaintașele voastre, astăzi licențiate — posesoare a unui titlu academic — care le face vrednice să intre în rîndurile corpului didactic seminarial sau să li se încredințeze posturi de răspundere în conducerea mînăstirilor. Orice drum veți alege, veți face o alegere bună; iar eu, bine-cuvîntîndu-vă, rog pe bunul Dumnezeu să vă îndrepte pașii spre țărături care să vă ajute a fi folositoare și Bisericii și Patriei.

Nu pot încheia cuvîntul meu, fără să nu adresez cele mai alese felicitări și mulțumiri pentru Maica Directoare și Maicile Profesoare, care au muncit cu însuflețire la conducerea școlii și la catedrele respective, creînd aci o atmosferă duhovnicească plăcută și îmbietoare și statornicind o frumoasă colaborare cu autoritățile de stat și locale. Vă mulțumesc în numele Sfîntului Sinod și vă urez sănătate deplină și puteri sporite de muncă pentru viitorii ani școlari. Vă îndemn să aveți pururea în fața ochilor voștri spirituali pilda de jertfire a Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, care și-a dat viața pentru mîntuirea lumii. Munca la catedră este plină de răspundere și numai cel însuflețit de ideea înaltă a sacrificiului o poate duce cu vrednicie și cu spor.

Darul Domnului nostru Iisus Hristos, dragostea lui Dumnezeu Tatăl și împărtășirea Sfîntului Duh să fie cu voi cu toți, Amin

A urmat împărțirea premiilor acordate elevilor care au dovedit o rîvnă deosebită la învățătură.

Prea Fericitul Părinte Justinian, însoțit de reprezentanții autorităților locale, a vizitat apoi expoziția obiectelor de artă populară, executate de elevele Seminarului Monahal de la Hurezi.

La Seminarul Monahal de la Agapia

Serbarea de încheiere a anului școlar 1955—1956 a avut loc tot în ziua de 1 iulie 1956, în sala de festivități a mănăstirii Agapia, în prezența P. S. Episcop Teofil al Romanului și Hușilor, delegatul Prea Fericitului Patriarh Justinian, a corpului profesoral, a soborului mănăstirii, a reprezentanților autorităților locale, a elevelor și a numeroși credincioși din satele apropiate.

Un foarte bogat program cultural-artistic, alcătuit din coruri și recitări, a fost prezentat de elevele Seminarului.

În cuvîntarea rostită cu acest prilej, Prea Cuvioasa Maică Veronica Constantinescu, directoarea Seminarului, a arătat țelul pe care și-a propus să-l atingă corpul profesoral, străduindu-se ca pe temeiul regulamentelor și programelor întocmite de Sfîntul Sinod, să dea elevelor o pregătire temeinică și mai ales să formeze adevărate caractere, să formeze călugărițe însuflețite de rîvna dragostei pentru Hristos și dornice să-I slujească Lui și Sfintei Sale Biserici. Vorbind apoi despre felul în care s-a desfășurat anul școlar 1955—1956 în Seminarul Monahal de la mănăstirea Agapia și despre roadele obținute, vorbitoarea a spus: «Munca noastră a fost binecuvîntată de Dumnezeu, al Căruia ajutor l-am cerut fără încetare în rugăciunile noastre; l-am cerut, mai ales, să ne dea duhul Dragostei și al Păcii. Și acest duh am simțit că ni l-a dat, căci în Seminar nu s-a ivit în tot cursul anului nici o abatere de la disciplina monahală și școlară. Tot timpul, noi am căutat să deprindem elevele a se purta cu duhul smereniei, specific vieții monahale... Lipsa smereniei în viața monahală este pricină de multe sminteli, căci acela care nu practică smerenia, practică în schimb mîndria, care deschide larg poarta păcatelor și primejduiește mîntuirea sufletelor.

În continuarea cuvîntării sale, Prea Cuvioasa Maică Veronica Constantinescu a dat părintești îndrumări atît elevelor cît și absolventelor Seminarului, subliniind nădejdele pe care Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne și obștiile monahale din întreaga țară și le pun în aceste elemente de frunte ale monahismului, care trebuie să strălucească prin cuvioșia lor, prin credința tare, prin practicarea virtuților creștine, a poruncilor și povățuirilor evanghelice.

Prea Cuvioasa Maică Veronica Constantinescu și-a încheiat cuvîntarea aducînd smerite mulțumiri Prea Fericitului Patriarh Justinian, ctitorul și îndrumătorul permanent al Seminarului, precum și tuturor membrilor Sfîntului Sinod, prin a căror purtare de grijă a propășit învățămîntul nostru teologic.

În numele elevelor a vorbit sora Maria Alexa, absolventă a Seminarului, care a subliniat munca depusă de corpul profesoral pentru pregătirea tinerelor venite să-și închine viața slujirii lui Hristos, îndrumîndu-le pe calea binelui și a mîntuirii și învățîndu-le munca, rugăciunea și dragostea creștină. Amintind apoi că absolventele sînt conștiente de îndatoririle ce le revin în monahismul romînesc, ca unele ce trebuie să sprijine răspîndirea luminii celei adevărate, și scoțînd în evidență marea frumusețe duhovnicească a vieții călugărești, — vorbitoarea a mulțumit Prea

Fericitului Patriarh Justinian, președintele Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, care a aprins flacăra acestor vetre de cultură teologică, spre a reduce monahismul nostru pe calea statornicită de sfinții Antonie cel Mare, Teodor Studitul și Atanasie cel Mare, adică pe calea autenticei slujiri a lui Hristos.

Seria cuvântărilor a fost încheiată de Prea Sfințitul Episcop Teofil al Romanului și Hușilor, delegatul Prea Fericitului Părinte Justinian, Patriarhul României. Infățișând principiile evanghelice care stau la temelia noii orînduiri a vieții monahale ortodoxe statornicite de Sfântul nostru Sinod, Prea Sfinția Sa a felicitat corpul profesoral și pe elevele Seminarului și le-a împărtășit arhieresti binecuvântări pentru și mai sporite roade în strădaniile pe care le vor depune de acum înainte, spre slava Sfintei noastre Biserici.

S-au împărțit apoi elevelor merituoase cărți dăruite de Prea Fericitul Patriarh Justinian și de Prea Sfințitul Teofil al Romanului și Hușilor.

Festivitatea a luat sfârșit cu «Imnul Patriarhal», după care toți cei prezenți au intonat «Apărătoarei Doamne...»

LA ȘCOLILE DE CÎNTĂREȚI ȘI SEMINARIILE TEOLOGICE

În toamna anului trecut au luat ființă, prin hotărîrea nr. 8.500 a Sfântului Sinod, confirmată prin Decizia Ministerului Cultelor nr. 8292 din 1956, Seminariile Teologice, cu cinci ani de școlaritate, împărțiți în două cicluri: a) Ciclul I, cu o durată de doi ani, recrutîndu-și elevii dintre absolvenții a 7 clase elementare și pregătind cîntăreți bisericești și b) ciclul II, cu o durată de trei ani, primînd candidați dintre absolvenții ciclului I și pregătind preoți pentru parohiile de gradele II și III.

După un an de la înființare, rezultatele obținute confirmă întru totul necesitatea și foloasele transformării Școlilor de Cîntăreți în Seminarii Teologice și îngăduie să se definitiveze regulamentul și programele respective, pentru o și mai rodnică activitate în viitor. Seminariile Teologice reprezintă o înfăptuire de seamă în opera de perfecționare a învățămîntului nostru teologic, — ele asigurînd de acum înainte elementele bine pregătite atît pentru Institutelor Teologice Universitare, cît și pentru hirotonia ca preoți în parohiile de categoria II-a și a III-a. De aceea, grija Prea Fericitului Patriarh Justinian și a Sfântului Sinod se îndreaptă spre aceste școli de bază ale Bisericii Ortodoxe Române, cărora li s-au creat condiții optime de funcționare.

Aceste concluzii sînt întru totul justificate de rezultatele obținute în primul lor an de muncă, — rezultate oglindite cu prilejul încheierii anului școlar 1955—1956.

De la Curtea de Argeș.

În ziua de 29 iunie a. c., a avut loc festivitatea încheierii cursurilor la Școala de Cîntăreți și Seminarul Teologic de la Curtea de Argeș. De dimineață s-a săvîrșit Sfînta Liturghie de către un sobor de preoți, în prezența corpului profesoral, a elevilor, a numeroși părinți și oaspeți. Predica zilei a fost rostită de P. C. Arhim. Nicodim Sachelarie, care a vorbit despre îndatoririle seminariștilor în școală și în vacanță.

După terminarea serviciului religios, s-a desfășurat în sala de ședințe a Seminarului serbarea școlară, în cadrul căreia elevii au prezentat un

foarte bogat program artistic, pregătit sub îndrumarea D-lui Prof. Chiril Popescu.

A luat apoi cuvântul P.C. Pr. Prof. Nicolae Ciudin, directorul Școlii de Cîntăreți și Seminarului Teologic, care a înfățișat rezultatele obținute după un an de muncă, subliniind faptul că la examenul de diplomă pentru ciclul I au fost promovați toți cei 29 de candidați, iar la examenul de diplomă pentru Seminarul Teologic au promovat toți cei 12 elevi care au frecventat cursurile anului V.

După ce a arătat că fiecare elev trebuie să-și cerceteze conștiința, spre a răspunde în fața părinților săi, în fața profesorilor săi și în fața cîrmuitorilor Sfintei noastre Biserici, — datorită cărora a avut posibilitatea să-și lumineze mintea cu lumina cunoașterii lui Dumnezeu — dacă și-a făcut datoria sau nu, — P. C. Părinte Director a adresat tuturor elevilor o caldă chemare de a-și spori strădaniile pentru a fi vrednici de înaintașii lor și pentru a răspunde încrederii pe care Sfîntul Sinod le-a acordat-o, socotindu-i demni să primească sfînta taină a hirotoniei și să slujească la altarul Domnului.

S-au împărțit apoi premiile și distincțiile acordate unui număr de 24 elevi meritoși, evidențiați prin rîvnă deosebită la învățătură și prin purtare exemplară.

Serbarea școlară s-a încheiat printr-un cuvînt rostit de P. C. Pr. Prof. N. Ciudin, directorul Seminarului, care a adus călduroase mulțumiri Prea Fericitului Patriarh Justinian și Prea Sfințitului Episcop Iosif al Rîmnicului și Argeșului, ocrotitorii și îndrumătorii acestei școli teologice.

A urmat o masă de obște, în cadrul căreia absolventul seminarului Constantin Bădescu a rostit o frumoasă cuvîntare, subliniind hotărîrea celei dintîi serii de absolvenți ai seminariilor teologice de a sluji cu tot entuziasmul la altarele lui Hristos și de a-și închina toate puterile lor de muncă Sfintei noastre Biserici Ortodoxe.

De la Buzău

Tot în ziua de 29 iunie 1956 a avut loc serbarea de încheiere a anului școlar și la Școala de Cîntăreți și Seminarul Teologic de la Buzău.

După săvîrșirea Sfintei Liturghii în Catedrala Episcopiei, corpul profesoral, elevii, părinții elevilor și numeroși oaspeți s-au îndreptat spre sala de festivități a școlii. Prea Sfințitul Episcop Antim al Buzăului, care a cinstit cu prezența sa festivitatea, a fost întîmpinat de toți cei prezenți cu «imnul arhieresc».

A urmat un ales program cultural-artistic, alcătuit din cîntări executate de corul elevilor, dirijat de P. C. Arhid. Prof. Ștefan Pruteanu, și din recitări.

La sfîrșitul acestor frumoase manifestări artistice, a luat cuvîntul P. C. Pr. Prof. I. Constantinescu, directorul școlii, care a făcut o scurtă dare de seamă asupra muncii desfășurate în cursul anului școlar 1955—1956 și a adus respectuoase mulțumiri Prea Fericitului Patriarh Justinian și Prea Sfințitului Episcop Antim al Buzăului, pentru îndrumările date și pentru grija arătată propășirii neîncetate a instituțiilor de învățămînt ale Bisericii Ortodoxe Romîne.

Vorbind apoi despre îndatoririle ce revin preoților și cîntăreților ortodocși, directorul școlii a subliniat însuflețirea cu care corpul profesoral s-a

strădui să dea tinerilor elevi o pregătire temeinică, potrivită cu misiunea lor de slujitori ai altarelor.

Prea Sfințitul Episcop Antim, binecuvîntînd rodul ostanelilor unui an de muncă, a spus printre altele: Slujirea preoțească pentru care vă pregătiți în această școală este în adevăr o slujire grea, dar frumoasă. Toți Sfinții Părinți au apoteozat această misiune, iar Sfîntul Ioan Gură de Aur a așezat-o mai presus de slujirea îngerească. Intotdeauna credincioșii au fost foarte pretențioși față de preot, cerîndu-i să exemplifice prin însăși viața lui adevărul și frumusețea învățăturilor morale ale Bisericii noastre. Această exigență este spre folosul nostru, căci ne amintește mereu că cel chemat să fie urmaș al Sfinților Apostoli, trebuie să fie vrednic de înalta și sfînta sa menire. Credincioșii doresc ca preotul să fie bun liturghisitor, bun predicator, să poată da oricui o povață, o învățătură. Pentru a răspunde acestor îndreptățite cerințe, slujitorul Altarului trebuie să fie luminat, învățat, cu o viață curată și plină de evlavie creștină.

Arătînd apoi că — potrivit învățăturilor Bisericii — preotul are datoria să fie un cetățean devotat al statului, Prea Sfințitul Episcop Antim și-a exprimat convingerea că Școala de Cîntăreți și Seminarul Teologic de la Buzău vor dărui Bisericii preoți luminați, capabili să zidească sufletele nu numai cu cuvîntul, ci și cu fapta.

Festivitatea a luat sfîrșit prin împărțirea premiilor acordate elevilor meritoși.

De la Mînăstirea Neamțu.

Tradiționala serbare de sfîrșit de an școlar la Școala de Cîntăreți și Seminarul Teologic din mînăstirea Neamțu a avut loc în ziua praznicului Sfinților Apostoli Petru și Pavel. Slujbă religioasă a fost săvîrșită de un mare sobor de preoți, avînd în frunte pe Prea Cuviosul Arhim. Mitrofor Melchisedec Dumitriu, starețul obștei monahale. Predica zilei a fost rostită de elevul Caplat Simion din anul IV, care a scos în evidență datoria viitorilor lucrători din ogorul Domnului de a cunoaște și urma calea marilor Apostoli. De asemenea s-a săvîrșit un Te-deum, înălțîndu-se cîntări de mulțumire lui Dumnezeu, cu al cărui dar s-a putut încheia încă un an de muncă rodnică în școală.

După amiază, în sala de festivități a Seminarului Teologic s-a desfășurat serbarea de încheiere a anului școlar. Au fost de față: P. C. Pr. Consilier Scarlat Porcescu, delegatul înalt Prea Sfințitului Mitropolit Sebastian al Moldovei și Sucevei, P. C. Arhim. Melchisedec, starețul mînăstirii, corpul profesoral și elevii, părinți ai elevilor și credincioși din satele învecinate.

P. C. Arhid. Ioan Ivan, directorul școlii, a rostit o cuvîntare, înfățișînd bunele rezultate obținute în anul școlar 1955-1956, cînd din 161 elevi care au frecventat cursurile, au promovat 153 de elevi. Vorbînd apoi despre felul în care s-a desfășurat munca de-a lungul anului P. C. Sa a spus: Elevii au fost călăuziți către împlinirea cu tact și bunăvoință a îndatoririlor față de ei înșiși, față de oameni, față de patrie și mai ales față de Dumnezeu. Am căutat să aplicăm cele mai bune metode pentru formarea caracterului moral al tinerilor noștri elevi. Am stimulat sentimentul colegialității, simțul dreptății, sinceritatea, modestia, energia, hotărîrea, curajul, spiritul de inițiativă, stăpînirea de sine, încrederea în puterile proprii: ne-am strădui să ducem luptă neîncetată împotriva trăsăturilor negative, împotriva îngîmfării, deznădejdiei, etc. Incercarea de a

transforma viața interioară într-o viață duhovnicească necesită multă răbdare și timp. Orele de curs, asistența religioasă, îndrumarea duhovnicească și pastorală au avut ca scop realizarea omului nou, a viitorului slujitor al altarului.

În încheierea cuvântării sale, vorbitorul a adus calde și respectuoase mulțumiri Prea Fericitului Patriarh Justinian, pentru munca fără preget pe care o depune spre desăvârșirea continuă a organizării școlilor bisericești, precum și Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Sebastian al Moldovei și Sucevei și Prea Sfințitului Episcop Teofil al Romanului și Hușilor, pentru sprijinul acordat Seminarului Teologic de la mănăstirea Neamțu.

A luat apoi cuvântul P. C. Pr. Scarlat Porcescu, consilier al Arhiepiscopiei Iașilor, delegat al I. P. S. Mitropolit Sebastian, care a spus printre altele: Din darea de seamă prezentată aici se poate constata că activitatea în acest an a fost bogată, stăruitoare și conștiincioasă și a avut rezultate foarte bune. Este necesar să subliniem încă odată însemnătatea reorganizării Seminarilor Teologice, — făcută din inițiativa Prea Fericitului Patriarh Justinian, care s-a îngrijit și se îngrijește în chip deosebit de învățământul teologic. Prin această reorganizare, școlile noastre au posibilitatea să dea o și mai bună pregătire viitorilor slujitori ai altarelor. Pentru aceasta se cuvine să exprimăm și cu acest prilej respectoase și fiești mulțumiri Prea Fericitului Patriarh Justinian.

În numele elevilor a vorbit elevul Moroșanu Teodor din anul IV, care a exprimat mulțumiri tuturor celor ce ostenesc pentru a pune la îndemîna tinerilor care s-au simțit chemați spre slujirea lui Hristos, comora învățăturilor teologice și a deprinderii unei vieți de înaltă ținută duhovnicească.

S-a desfășurat apoi un bogat program artistic, alcătuit din coruri religioase și muzică populară, recitări și o piesă de teatru.

Serbarea s-a încheiat cu împărțirea premiilor și mențiunilor acordate elevilor merituosi și cu purtare exemplară.

De la Cluj

În prezența Prea Sfințitului Episcop Nicolae, a consilierilor eparhiali, a corpului didactic, a elevilor și a numeroși invitați, a avut loc în ziua de 29 iunie a. c., festivitatea încheierii anului școlar 1955-1956 la Școala de Cîntăreți și Seminarul Teologic din Cluj.

După săvârșirea Sfintei Liturghii, toți cei prezenți au trecut în sala de festivități, unde P. C. Pr. Ioan Zăgrean, directorul școlii, a înfățișat rezultatele obținute după un an de funcționare a Seminarului Teologic. Subliniind sprijinul și sollicitudinea de care școala s-a bucurat atât din partea conducerii bisericești, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian, și a Prea Sfințitului Episcop Nicolae al Clujului, cât și din partea Ministerului Cultelor, — vorbitorul a arătat că din 142 de elevi înscriși au promovat 128 elevi, care și-au însușit temeinic cunoștințele cerute de programul școlii.

P. C. Părinte Ioan Zăgrean și-a încheiat cuvântarea mărturisind hotărîrea fermă a corpului profesoral de a depune în viitor o muncă și mai intensă, spre a face din Școala de Cîntăreți și Seminarul Teologic din Cluj un focar de lumină creștină și de viațuire ortodoxă, în mijlocul poporului credincios din această parte a țării.

Elevul Timofte Ioan, șeful promoției ciclului I, a vorbit în numele elevilor, mulțumind tuturor celor ce au purtat de grijă școlii în care se făuresc viitori slujitori ai altarelor drepte credințe străbune.

După împărțirea premiilor, Prea Sfințitul Episcop Nicolae și-a mărturisit bucuria pe care o încearcă văzând bunele roade care au încununat strădaniile comune ale profesorilor și elevilor în acest an școlar și a îndemnat pe elevi ca în timpul vacanței să se poarte în tot locul ca niște adevărați fii ai Bisericii și ucenici ai lui Hristos.

Serbarea s-a încheiat prin cântări religioase executate de corpul elevilor, dirijat de P. C. Prof. Ioan Brie.

De la Bucovăț-Craiova

În ziua de 1 iulie a. c., a avut loc festivitatea încheierii anului școlar 1955-1956, la Școala de Cîntăreți și Seminarul Teologic din Comuna Bucovăț, satul Mofteni, regiunea Craiova. Sfînta Liturghie a fost săvîrșită de un sobor de preoți-profesori, iar răspunsurile au fost date de corul Seminarului, sub conducerea P. C. Prof. M. Brănaru.

Festivitatea a fost deschisă de P. C. Arhim. Bonifate Podoreanu, directorul școlii, care a exprimat sentimentele de adîncă recunoștință ale profesorilor și elevilor față de Prea Fericitul Patriarh Justinian, față de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Firmilian și de ceilalți membri ai Sfîntului Sinod, prin ale căror străduințe s-au organizat și funcționează școlile teologice, precum și față de guvernul țării noastre, care — prin Ministerul Cultelor — ajută la împlinirea nevoilor materiale ale instituțiilor de învățămînt ale Bisericii Ortodoxe Romîne. Infățișînd apoi rezultatele obținute după un an de muncă, vorbitorul a arătat că din 86 de elevi care au frecventat cursurile, au promovat 62 de elevi.

Elevii Școlii de Cîntăreți și Seminarului Teologic au prezentat apoi un foarte frumos program artistic. S-au cîntat coruri religioase și patriotice și s-au recitat poezii din clasicii literaturii universale.

Reprezentantul absolvenților a mulțumit profesorilor pentru dragostea părintească cu care i-au călăuzit pe căile însușirii învățăturilor de credință al Bisericii Ortodoxe și a mărturisit legămîntul celor ce părăsesc școala de a lucra cu vrednicie și cu cinste în via Domnului, ai cărui slujitori vor fi toată viața.

Delegatul I.P.S. Mitropolit Firmilian, P.P. Arhim. Laurențiu Busuioc, vicarul Mitropoliei, a adus tuturor binecuvîntarea Înaltului Arhipăstor și a dat elevilor povățuiri părintești.

Festivitatea a luat sfîrșit după împărțirea premiilor acordate elevilor silitori.

De la Caransebeș.

Serbarea de sfîrșit de an școlar de la Școala de Cîntăreți și Seminarul Teologic din Caransebeș a avut loc în ziua marelui praznic al Sfinților Apostoli Petru și Pavel. După săvîrșirea sfintei slujbe, în sala de festivități s-au adunat profesorii, elevii și părinți ai elevilor.

P. C. Pr. Zeno Munteanu, directorul școlii, a prezentat darea de seamă asupra activității în anul școlar 1955-1956 și rezultatele obținute de elevi la examenele de sfîrșit de an și de diplomă. În chip deosebit a fost evidențiată contribuția adusă în procesul de învățămînt de cercul literar care a funcționat cu regularitate în cadrul școlii, sub conducerea

competentă și entusiastă a P. C. Pr. Prof. C. Olariu. În continuare, vorbitorul a dat îndrumări elevilor și absolvenților, asupra îndatoririlor ce le revin, ca viitori slujitori ai Mântuitorului și ai sfintelor Sale altare ortodoxe.

P. C. Părinte Director și-a încheiat cuvântarea aducând calde mulțumiri Prea Fericitului Justinian, Patriarhul României, Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Vasile al Banatului, precum și D-lui Acad. Prof. P. Constantinescu-Iași, Ministrul Cultelor, pentru sprijinul neprecupețit acordat Școlii de Cântăreți și Seminarului Teologic din Caransebeș, în împlinirea misiunii sale de a pregăti elemente de valoare pentru slujirea Bisericii și păstoria drept-credincioșilor creștini.

După împărțirea premiilor acordate elevilor meritoși, festivitatea a luat sfârșit într-o atmosferă de înălțare duhovnicească.

*

Rezultatele obținute în cursul primului an de activitate, după reorganizarea statornicită de Sfântul Sinod, la instituțiile de învățământ ale Bisericii Ortodoxe Române constituie o cheazășie a propășirii culturii noastre teologice.

Pregătirile ce se fac acum din vreme, pentru viitorul an școlar, prin tipărirea unor prețioase manuale și comunicarea din vreme a programelor analitice, îndreptățesc încrederea că roade și mai bogate vor încununa strădaniile profesorilor, ale studenților și elevilor școlilor noastre, — pe care îi însuflețește dorința fierbinte de a sluji lui Hristos-Dumnezeu, spre slava Sfintei Sale Biserici Ortodoxe (A. C.)

UN PRIETEN AL BISERICII ȘI POPORULUI ROMIN: MITROPOLITUL IACOB DE MALTA

Buletinul «Ecumenical Press Service» din Geneva ne informează că Prea Fericirea Sa Athenagoras, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolei, a acordat Prea Sfințitului Episcop Iacob de Malta, reprezentantul Patriarhiei Ecumenice pe lângă Consiliul Mondial al Bisericilor, din Geneva, rangul și titlul de Mitropolit de Malta.

Cititorii revistei noastre își amintesc, desigur, cu multă simpatie, de numele și figura Înalt Prea Sfințitului Iacob care, ca membru al delegației Patriarhiei Ecumenice, ne-a vizitat țara în toamna trecută, participând la marile serbări bisericești din octombrie. Personalitate distinsă, cu o cultură temeinică, cu o remarcabilă calitate de slujitor al altarului, și cu o limpede orientare în marile probleme bisericești, Înalt Prea Sfinția Sa a fost promovată de tînăr în ierarhia superioară a Bisericii Ecumenice. E o bucurie în plus să constatăm că, după numai un an de la hirotonia sa întru Episcop, oaspetele nostru a fost cinstit cu demnitatea de mitropolit.

Ierarhului care, alături de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Athenagoras al Thyatirelor, a avut cuvinte atît de frumoase despre Biserica și poporul român, în declarațiile oficiale și în raportul prezentat Prea Fericitului Patriarh Ecumenic, revista noastră e fericită să-i ureze bogat spor duhovnicesc în sfînta misiune ce i-a fost încredințată de Dumnezeu, prin Biserica Lui.

*

Folosim acest prilej pentru a arăta cititorilor noștri că Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Iacob de Malta — chiar în ziua înălțării sale la rangul de mitropolit — a avut cuvinte de aleasă prețuire pentru Biserica Ortodoxă Romîna, pentru clerul și credincioșii ei. Astfel, din ziarul Patriarhiei Ecumenice «Apostolul Andrei», nr. 250 din 18 aprilie 1956, aflăm că în ziua de 5 aprilie a. c. — după ce a fost felicitat de adunarea teologilor din Constantinopol pentru înalta încredere și cinstire ce i s-a acordat — a răspuns întrebărilor puse de cei prezenți asupra Bisericii Ortodoxe Romîne.

Una dintre întrebări a fost pusă de P. C. Arhim. Timotei Pazaridis, care — dornic să afle adevărul și să-și lămurească acele nedumeriri izvorîte din propaganda dușmănoasă pe care ani de zile au întreținut-o anumite cercuri interesate — a ținut să știe «dacă monahii și monahiile care umplu mînaștirile Romîniei au venit în ele de bună voie și liber, sau au

fiost castrinși la aceasta», precum și motivele pentru care «credincioșii români sărutau mâinile și odăjdiile Arhierilor și aruncau flori asupra lor».

Înalt Prea Sfințitul Iacob de Malta, care în timpul șederii sale în România a vizitat numeroase mănăstiri și a stat de vorbă cu mulți călugări și călugărițe, a răspuns că «pe monahii și monahiile care au intrat în mănăstiri i-a îndemnat o putere lăuntrică, ce se numește chemare. Printre monahi și monahii — a adăugat Înalt Prea Sfințitul Iacob de Malta — sînt absolvenți de Institute universitare și de alte școli superioare oameni superiori din punct de vedere spiritual și liberi, care au intrat în monahism din religiozitate înăscută și din tendința spre acest fel de viață spirituală, cu alegere și preferință absolut liberă. Nici o puierie exterioară nu a presat nici n-a închis pe cineva în mănăstire».

Arătînd apoi că Înalt Prea Sfinția Sa nu știe «dacă aceasta religiozitate este urmarea unei vechi evlavii, sau este ceva nou», — Înaltul Ierarh a istorisit un caz văzut de el însuși: «La 23 octombrie, ziua Sfîntului Iacob, — cînd a avut loc la Mănăstirea Cernica, la 17 km. de București, solemnitatea trecerii în rîndul sfinților a Cuviosului Calinic, fost egumen al acelei Mănăstiri, — tot lungul drum era inundat de un lanț nesfîrșit de închinători, cam 30-40 de mii, de toate clasele și vîrstele, de ambele sexe. Cei mai mulți erau îmbrăcați modest; oameni din popor simpli, dar stăpîniți de o nespusă bucurie sufletească, ce radia pe fețele lor și îi mîna la această închinare. Sărutau mâinile Ierarhilor slujitori, engolpioanele, marginea veștmintelor, murmurînd cuvinte de mulțumire și de slava lui Dumnezeu, amintind întru totul imaginea femeii gîrbove, care zicea «că măcar atingîndu-mă de veștmintele lui Iisus, mă voi mîntui».

Cuvintele Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Iacob de Malta arată limpede evlavia statornică a credincioșilor Bisericii noastre și profundul lor atașament față de învățătura și Ierarhii Ortodoxiei, ai credinței străbune. De asemenea ele subliniază deplina libertate în care s-a dezvoltat monahismul românesc în anii din urmă, cînd — sub arhipăstoria Prea Fericitului Patriarh Justinian — a izbutit să realizeze adevăratul său țel: trăirea în rugăciune și muncă, slujind astfel cu rîvnă apostolică Sfînta Biserică Ortodoxă a lui Hristos.

DIN VIAȚA BISERICII ORTODOXE DIN CEHOSLOVACIA

Văduvia scaunului mitropolitan, prin demisia I. P. S. Mitropolit Elefterie, cu regrete recunoscută de Sfântul Sinod local din 15 decembrie 1955, a îndrumat întreaga activitate bisericească spre păstrarea succeselor dobândite, avîndu-se în vedere, că Mitropolia Ortodoxă cehoslovacă este cea mai înaintată organizație autocefală în direcția Europei apusene.

Străduințele Prea Sfințiților Episcopi eparhioți se îndreaptă spre adîncirea trăirii ortodoxe, iar P. S. Episcop Climent din Olomouc, locțiitorul scaunului de mitropolit, încărunit în slujba Bisericii, la 70 de ani de viață, depune o străduință dublă pentru bunul mers al întregii Biserici autocefale. De aceea, legăturile cu Bisericile Ortodoxe surori se dovedesc și mai necesare pentru ca dezvoltarea celei mai tinere Biserici autocefale să se desfășoare în mod omogen și unitar cu întreaga Biserică Ortodoxă. În cadrul acestor legături, se înregistrează și vizita I. P. S. Patriarh-catolicos Vasken Balgian al Armeniei, la 10 februarie, cu prilejul călătoriei sale spre Ierusalim.

În cadrul trăirii interne, s-au înregistrat succese mulțumitoare cu ocazia examenelor semestriale din februarie, la Facultatea de teologie ortodoxă de la Prešov, dovedind o sîrguincioasă pregătire științifică și duhovnicească a studenților. Iar pentru sprijinirea aceluiași succese, printre credincioși, revista «Glasul Ortodoxiei» a publicat în numărul 2 pe martie, un bogat material de înduhovnicire, din care cităm articolele: «Dragostea fără prefăcătorie», de prot. A. J. Novak; «Lumină din lumină», de prot. K. J. Rosak; «Mergeți și învățați toate neamurile», de prof. M. Šesan; «Unul Născut», de P. Axman; «Curățenia inimii și viața comună», de prof. D. Belu; «Bazele egoismului», de Dr. C. Bezdek; «Darul de a-și vedea păcatele», «Cuvîntul și fapta»; «Cu Domnul», de R. Iakovlevici; «Despre Biblia rusă», după Osipov A., din Jurnalul Patriarhiei de Moscova nr. 8, 1955; și informații din viața internă, etc.

Pe plan administrativ, avîndu-se în vedere pregătirile pentru alegerea din mai 1956 a succesorului scaunului mitropolitan, între 22 martie și 27 aprilie au avut loc ședințele Adunărilor Eparhiale din cele patru eparhii, Olomouc, Prešov, Mihalovice, (cu care ocazie P. S. Metodie de Trebišov a fost ales episcop eparhiot) și Praga.

În vederea marelui praznic al Sfințelor Paști, Sfântul Sinod a adresat clerului și credincioșilor o pastorală, în care — după ce se arată marea bucurie pe care o revarsă în sufletele celor credincioși această «Sărbătoare a Sărbătorilor» — se spune:

«În această măreață zi este de datoria noastră sfîntă, ca să înlăturăm germenii dușmăniei, ai ignoranței și ai neînțelegerii și să întărim pacea

cea binecuvîntată. Astăzi se salută în numele lui Hristos cunoscuți și necunoscuți, pentru ca în numele Domnului să se sălășluiască în orice suflet dragostea și pacea obștească. Astfel, în numele Său să ne străduim prin rugăciuni și fapte să întărim bunăînțelegere între oameni și popoare din lumea întreagă. Cu ocazia acestui praznic măreț al Învierii Domnului salutăm pe toți ostenitorii de la sfintele altare ale Domnului și pe toți credincioșii ortodocși, ca inimile lor să fie pline de aceeași bucurie pe care au simțit-o sfinții Săi ucenici și femeile mironosițe, când l-au zărit pe Hristos cel înviat. Această bucurie sfântă să ne lumineze calea și strădaniile noastre și să ne lege cu dragoste frățească de maica noastră, Biserica Ortodoxă.

Curățindu-ne simțirile și trupul prin rugăciuni smerite, prin dragoste frățească și prin virtuțile creștinești, cu suflet liniștit și într-un gând vom intona cîntarea de biruință: Este ziua învierii, să ne ridicăm în suflete și frate pe frate să-l îmbrățișăm. Să zicem frate și acelora care ne urăsc pe noi și cu toții să strigăm «A înviat Hristos, cu moartea pe moarte călcînd și celor din morminte viață dăruindu-le».

Pastorala este semnată de P. S. Climent, episcop de Olomouc și locțiitor al scaunului mitropolitan, P. S. Metodie, episcop de Michalovice, P. S. Dorotei, episcop de Prešov, și P. S. Ioan, episcop vicar de Zatec.

Această pastorală a fost publicată și în revista mitropolitană, nr. 3, — revistă în care se află frumoase articole de zidire sufletească, precum: «Și om s-a făcut», «Nădejdea cea nouă», «Iisus Hristos Dumnezeu-om», «Întoarcerea la Tatăl», «Cunoșterea de sine», «Calea pocăinței», «Simbolul dragostei dumnezeiești», «La crucea lui Hristos», «Biruința adevărului», «A înviat Hristos», «Fericiți cei care au crezut, deși nu au văzut», «Să învățăm ca să păstrăm».

Cu aceleași probleme, de întărire a credinței și de lămurire a necesității păcii în lume, se ocupă și revista «Odkaz sv. Cyrila a Metoda», care este ediția în limba slovacă a revistei mitropolitane, publicată de eparhia Prešov, spre a-i lămuri pe credincioși despre «Moștenirea Sf. Chiril și Metodie», arătînd că bazele creștinismului la cehoslovaci au fost cele răsăritene-ortodoxe. Această revistă apare în 12 numere pe an și cuprinsul ei este de înduhovnicire și lămurire a credincioșilor, despre toate chestiunile Bisericii Ortodoxe și a trăirii creștinești. Revista apare sub binecuvîntarea P. S. episcop Dorotei de Prešov. De reținut este rubrica specială din fiecare număr, adresată femeii creștine ortodoxe, cu variate povețe, îndrumări și lămuriri, și cu laude la adresa celor care se disting întru grija pentru bunul mers al Bisericii.

Cu probleme de teologie se ocupă noua revistă «Pravoslavnaia mysl» (Gîndirea ortodoxă), scrisă în limba rusă, care apare în 4 numere pe an, cu rezumate în limbile franceză și germană. Fiecare număr cuprinde 64 pagini și este destinat clerului și studenților în teologie.

Prof. M. ȘESAN

DIN TRECUTUL BISERICII NOASTRE

CUVIOSUL DANIL SIHASTRU

Dintre sfinții cinstiți de Biserica noastră și înscriși în calendar, un mic număr se leagă de lumea românească și mai mult, în relație cu faptul că moaștele lor, aduse la epoci diferite, sînt adăpostite pe teritoriul Țării Românești și Moldovei. Astfel, Sfînta Filofteia, ale cărei moaște se află la Argeș, din prima jumătate a veacului al XIV-lea sau poate puțin după această dată; Sfîntul Ioan cel Nou adus la Suceava în primii ani ai veacului al XV-lea și aflat în mînăstirea Sfîntului Gheorghe, zisă și a Sfîntului Ioan, din Suceava; Sfîntul Grigore Decapolitul, venerat în mînăstirea Bistriței din Oltenia, de la sfîrșitul veacului al XV-lea sau din primii ani ai veacului al XVI-lea; Sfînta Paraschiva, ale cărei moaște au fost aduse sub domnia lui Vasile Lupu și adăpostite în Trisfetitele Iașilor, și Sfîntul Dumitru Basarabov din catedrala patriarhală. De sfinți cuvioși de neam românesc a amintit, printre cei dintîi, Metropolitul Dosoftei în «Prolegarul» său, unde aflăm mențiunea limpede despre un pelerinaj îndătinat și de mare renume la mormintele lui Rafail, Partenie și Ioan de la Rîșca, aflătoare la Agapia veche în munții Neamțului, și anume, într-un ținut de veche sihăstrie. Despre aceștia din urmă, nu avem decît cîteva date, legate de o tradiție stăruitoare și de pietre funerare, despre care va fi vorba la vreme.

În cronică lui Neculce, apare o mențiune limpede și frumos scrisă, care a ajuns cunoscută și în care se vorbește despre un părinte sihastru, Daniil: «Iar Ștefan Vodă mergînd de la Cetatea Neamțului, în sus pre Moldova, au mers pe la Voroneț unde trăia un părinte sihastru pre nume Daniil. Și bătînd Ștefan Vodă în ușa sihastrului să-i descuie, au răspuns sihastrul să aștepte Ștefan Vodă afară, pînă și-o isprăvi ruga. Și după ce și-au isprăvit sihastrul ruga, l-au chemat în chilie pre Ștefan Vodă. Și s-au ispovedit Ștefan Vodă la dînsul. Și au întrebat Ștefan Vodă ce va mai face, că nu poate să se mai bată cu Turcii: închina-va țara la Turci ori ba? Iar sihastrul au zis să nu o închine, că războiul este al lui; numai, după ce va isbîndi, să facă acolo o mînăstire în numele Sfîntului Gheorghe, să fie hramul bisericii. Deci au și purces Ștefan Vodă în sus, pre la Cernăuți și pre la Hotin, și au strîns oaste, fel de fel de oameni, și au purces în gios. Iar Turcii înțelegînd că va să vie Ștefan Vodă cu oaste în gios, au lăsat și ei Cetatea Neamțului de a o mai bate și au început a fugire spre Dunărea. Și întorcîndu-se înapoi Ștefan Vodă, s-au

apucat și au făcut mănăstirea Voronețului și au pus hramul bisericii Sfântul Gheorghe»¹⁾.

Mănăstirea Voronețului se înfățișează astăzi, în nordul Moldovei, singuratică în preajma unui sat sărac de oameni nevoiași, pe malul unei ape de munte care, năvalnică de multe ori, sapă la temelia platoului pe care se înalță biserica apărată de un zid bătrîn de incintă. Munți înalți îmbrăcați în brădet și apa Moldovei, largă aci și mai totdeauna bogată, încadrează monumentul, spre răsărit și mieznoapte, și-i alcătuiesc un fond impunător și chemător de amintiri. Biserica răsare tăinuită în singurătatea și liniștea care o înconjoară, îmbrăcată, de sus pînă jos, într-un veșmînt de un albastru de smalt, ori de miniaturi, împodobit cu chipuri de îngeri, de sfinți și scene evanghelice. De la cea dintîi ochire, venind de la miezăzi, cercetătorul deosibește că biserica Sfântului Gheorghe, înălțată de Ștefan cel Mare, a primit un adaos și anume pridvorul de la apus, datorit inițiativei Metropolitului Grigore Roșca și construit către mijlocul veacului al XVI-lea, așa cum ne informează limpede inscripția pictată pe pergamentul desfășurat din mîna Metropolitului. Portretul acestuia se vede la miezăzi, la intrare, în zidul exterior. Bine păstrat, a înfruntat fără pagubă intemperii și vremea. Metropolitul este înveșmîntat într-un sacos luxos împodobit cu cruci închise în cercuri, și poartă omoforul mare. Pe cap are o cămilafcă de formă particulară și asemenea unui vâl care, legat strîns, îi acoperă părul și atîrnă pe umeri. Figura energică este încadrată de o barbă mare blondă-castanie, barba care îi atrăsese numele de Roșca, «roșcatul». La stînga Metropolitului se vede pe perete chipul «Sfântului Daniil», numit astfel de inscripția pictată în caractere albe, de o parte și de alta a capului. Daniil, înveșmîntat călugărește, poartă mantia de slujbă desfăcută larg în față și pe lături și încheiată la gît; în față atîrnă «schima». Capul, acoperit de păr alb, asemenea bărbii bogate care îi încadrează fața are multe însușiri de portret și vădește observație atentă: nu este o figură pictată întru totul pe dinafară deși firește nu poate fi vorba de observația unui model. Va fi avut la îndemîna pictorul un alt chip pictat al Sfântului, ori vreo miniatură, aceasta nu se poate hotărî. Fruntea este înaltă, chipul prelung, nasul drept, umerii obrazilor supti și ochii apropiați. Expresia liniștită și concentrată amintește «stilul» și concepția figurilor de sfinți pustnici comună picturii religioase din Moldova și epocii. Mîna stîngă se sprijină pe o cîrje, asemenea celor de care se slujesc călugării bătrîni și stareții. Cu mîna dreaptă înalță un pergament desfășurat pe care citim, în slava bisericăscă, următoarea inscripție:

«Veniți, fiii mei și ascultați-mă cu frică de Dumnezeu, care (ce) este omului....».

Nimbul circular care încadrează capul lui Daniil și însemnarea pictată, de care am pomenit, sînt dovezi precise ale faptului că la mijlocul veacului al XVI-lea, Daniil Sihastrul era trecut între sfinții Bisericii moldovenești. În ce chip a fost înscris Daniil printre aceștia și anume la ce vreme, nu avem, pînă acum, temei să hotărîm. (fig. 1).

Un al doilea monument în care apare Daniil Sihastrul, ca sfînt și cu numele de Daniil cel Nou, se păstrează în tezaurul mănăstirii Dragomirna, unde a fost adus de cîțiva ani și a fost pus la păstrare. Este

1. Ion Neculce, *Cronica*, volumul I, paginile 12-13, ediție îngrijită de Al. Procopovici, în *Clasicii Romîni Comentați*.

un «tetravanghel», scris pe pergament și legat în scoarțe de lemn îmbrăcate cu tăblii de argint aurit, sculptate și cizelate. Cartea poartă o inscripție, în slava bisericească, care încadrează subiectele sculptate pe

Fig. 1. Portretul Cuviosului Daniil; pictură murală, Mănăstirea Voroneț.

învelitori. Termenii ei sînt următorii: «Acest tetravanghel l-a făcut kir Grigore fost Metropolit și l-a dat în mînăstirea de la Voroneț unde este hramul Sfîntului Gheorghe și al părintelui Daniil cel Nou; să-i fie lui vecinică pomenire și părinților lui; și unde din tinerețe s-a trudit și a întărit mînăstirea, și aci a primit îngerescul chip în zilele bine cinstitorului Ioan Alexandru Voievod în anul 6065 (1557) luna Februarie 16».

Portretul lui Daniil, numit Sfîntul Daniil de inscripția închisă în două cartușe care-i încadrează capul, împodobește învelitoarea din spate a tetravanghelului. Sfîntul apare în picioare și văzut din față. Imbrăcat în dulama călugărească, stilizată cu grije pe poale, în cute drepte, el poartă schima împodobită cu două șiraguri de cruci mici așezate parale și mergînd de la gît pînă la capătul de jos. Pe deasupra, se vede mantia de slujbă, cutată în falduri și modelată într-un chip caracteristic argintarilor sași ai vremii, cu ajutorul unui număr mare de creștături mici paralele executate cu dalta aplicată pe fața plăcii, în această lucrare de «repoussé». În mîna dreaptă, Daniil ține o cruce sculptată și împodobită cu pietre asemenea aceloră dăruite de domnitorul Alexandru Lăpușeanu mînăstirii Slatina. Mîna stîngă se sprijină pe cîrje călugărească, simplă, de lemn nesculptat, așa cum apare și în portretul pictat și cum se vede și azi pe la mînăstiri mai ales în mîinile stareților și proestoșilor. Fața prelungă, cu umerii obrajilor supți și ochii mari deschiși, este încadrată de păr bogat în șuvițe care îi cad pe frunte, spre tîmple, și se unesc cu barba stilizată în acelaș chip și de formă ovală. Expresia figurii este mai precisă decît aceia a portretului pictat și pare mai apropiată de un model viu observat. Un nimb de argint aurit în relief, luxos împodobit cu vreji și flori, înconjoară capul; doi îngeri în sbor ating nimbul cu mîinile, simbol al binecuvîntării cerești și al încadrării lui Daniil în ceata sfinților. Două coloane răsucite fin, mărginesc portretul pe lături. La partea inferioară, a fost înfățișată podeaua, care pare alcătuită din plăci de ceramică smălțuită. Flori de bujor stilizate în chipul crinului și încadrate în vreji decorativi, formează cadrul portretului. Patru rozete mari, în relief, apar în colțuri, puncte de sprijin pentru cartea grea, cînd va fi așezat pe masă cu fața în sus (în chipul acesta se apăra de deteriorare sculptura) (fig. 2).

Executat din inițiativa și din darul Metropolitului Grigore Roșca, acum patru sute de ani, pentru mînăstirea Voronețului, tetravanghelul de care vorbim este nu numai o operă de artă de valoare, ci și o mărturie a faptului că acum patru sute de ani sihastrul Daniil era sfînt în biserica romînească a Moldovei.

*

La jumătate de ceas de mînăstirea Putnei, în sus pe apa Vicovului, află cercetătorul «chilia» Sfîntului Daniil. Lași drumul de care, și urci la stînga, destul de anevoie, pe lunecuş de piatră. Intîmpini la o înălțime de opt ori zece metri deasupra văii o terasă-pridvor săpată cu grije în stîncă, și cu vedere nespus de pitorească asupra muntelui împădurit dimpotrivă și a Vicovului care rătăcește sprinten în albia lui largă de pietriș. Pe vremuri, terasa a fost de bună seamă închisă și acoperită cu lemn; astăzi nu mai stăruie din ce a fost decît pragul, și împrejmuirea de piatră care a slujit de temelie ori de cadrul construcției dispărute. Terasa este pridvorul, pronaosul chiliei, de fapt o bisericuță rupestră

de nouă metri lungime și 3,20 m. înălțime, săpată în întregime, cu ajutorul dălții și ciocanului într-o stâncă imensă înfiptă în coasta muntelui. De plan dreptunghiular, ea este formată dintr-un naos fără sînuri, prevăzut cu o firidă mare adîncită în unghiul de nord-vest aproape de intrare. Tradiția afirmă că aci se odihnea Daniil, în ceasurile rare pe care nu le consacra rugăciunii și meditației. Absida este circulară; o firidă săpată în

Fig. 2. Portretul Cuviosului Daniil; sculptură în «repoussé» pe scoarțele tetravangelului de la Voroneț.

peretele de miazănoapte a slujit de proscomidie, iar o a doua, care se vede în peretele de miazăzi, drept diaconicon. Un «cancel», constituit din blocuri de piatră și înalt de circa trei sferturi de metru, despărțea absida de naos (tîmplă de tradiția monumentelor anterioare celei de a doua jumătăți a veacului al XV-lea). Runiată, ea nu ne îngăduie să hotărîm dacă deasupra ei s-a înălțat vreodată, construită din lemn, tîmpla purtă-

toare de icoane cu care sîntem obișnuiți. Altarul nu mai există: după toate semnele, el era format dintr-o lespede cu picior de piatră.

Nu se poate deosebi nici o urmă de decor al pereților și firește, nu s-a găsit, cel puțin în a doua jumătate a veacului al 19-lea, de cînd datează primele însemnări scrise ale cercetătorilor, nici un obiect, candelă, cruce, cărți, fragmente de veșminte, etc. Biserica rupestră, «chilia» lui Daniil se așează în rîndul monumentelor rupestre ale țării românești, printre acelea a Bistriței oltenesti, a lui Negru Vodă din munții Muscelului, Corbiide-piatră, Alunișul, etc. Lucrarea măestrită care vădește cel puțin răbdare, vreme îndelungată și plan, n-a putut fi opera unui singur om. Peștera naturală, probabil, la origină, și adăpost al unui schimnic, ea a devenit la anume vreme bisericuța care se vede și locul de retragere al unui sihastru cu ucenici sau al cîtorva schimnici. Încăperea a fost lărgită pe încetul și organizată. Construcții de lemn au fost înălțate, foarte probabil, în vecinătatea și în jurul bisericuței. Vremea și împrejurările au risipit sihaștrii și au distrus tot ceea ce era durat din lemn. Pînă și pădurea de brazi care o tănuia a fost luminată în mare parte, și nu mai stăruie astăzi decît în spatele monumentului. Un lucru a străbătut însă veacurile, amintirea vie a cuviosului Daniil Sihastrul, Sfîntul Daniil de la Voroneț, care se va fi retras spre sfîrșitul vieții în aceste locuri, sau, va fi cercetat numai și întărit cu autoritatea și sfințenia vieții sale cuibul de viață retrasă de lîngă mînăstirea-gropniță a marelui Ștefan Vodă. În amintirea și întru cinstirea lui, cete de închinători se îndreaptă pînă astăzi către chilie. Pînă de curînd aduceau daruri și li se făceau rugăciuni de călugării mînăstirii. Aceștia au purtat grije mereu de bisericuța: au așezat și au îngrijit să fie candelă aprinsă, au adus cărți de slujbă și s-au rugat după rînduială. Nu i-a îndepărtat de la datorie nici devastările inconștiente ale unor trecători și nici oboseala timpului. Daniil Sihastrul, Cuviosul Daniil, trăiește viu pentru toți și cercetează cuprinsul de rugăciune.

I. D. ȘTEFANESCU

CĂRȚI RUSEȘTI ÎN ȚARA ROMÎNEASCĂ SUB CONSTANTIN BRÎNCOVEANU

Problema legăturilor culturale dintre Țara Românească și Rusia ¹⁾ în vremea lui Constantin Brîncoveanu este strîns legată de cea a legăturilor politice ce au dăinuit între Țara Românească și Rusia în timpul amintitului domn. Și legăturile politice ale lui Constantin Brîncoveanu cu Petru cel Mare mai acum cîțiva ani au format obiectul unui studiu intitulat: *Legături între Petru cel Mare și Constantin Brîncoveanu* ²⁾, articol ce în esență alcătuiește prezentarea lucrării lui Alexandru A.C. Sturdza: *Constantin Brîncovan Prince de Valachie 1688—1714. Son Règne et son Epoque*. Tome troisième, Paris, 1915. În acelaș cadru se situează și prezentarea cunoscutei ediții ruse: *Письма и дупаги Петра великого*, publicată în același timp ³⁾.

Primele legături ale lui Constantin Brîncoveanu cu marele Petru datează din anul 1694 cînd domnul Țării Romînești urmînd linia de conduită a predecesorului și rudei sale apropiate, Șerban Cantacuzino, face propuneri de alianță ⁴⁾ *sfîntului și luminatului împărat* — așa cum obișnuia Brîncoveanu să numească pe Petru I. Aceleași propuneri domnul Țării Romînești le înnoiește trei ani mai tîrziu, căci la 16 septembrie 1697 sosește la Moscova Gheorghe Kastriotis solul lui Brîncoveanu ⁵⁾, sol ce se afla la Moscova și în anul următor, unde stabilea legături foarte prietenești cu pribeagul cărturar moldovean Nicolae Milescu ⁶⁾. Din anul 1700 ființează raportul verbal al arhimandritului grec Arsenie trimis de patriarhul Ierusalimului și de domnul Țării Romînești cu privire la intențiile Turcilor ⁷⁾, și în acelaș an sosește la Moscova greul Panaiot Rodion (Pavel Rodion) ca rezident pe lîngă țar al domnului Țării Romînești. ⁸⁾ În anul următor sosește la

1. Intregul proces al legăturilor culturale dintre romîni și ruși în trecut este bogat și documentat prezentat în lucrarea acad. P. Constantinescu-Iași: *Relațiile culturale romîno-ruse din trecut*, editura Academiei Republicii Populare Romîne, București, 1954, 228 p. + 194 figuri.

2. Publicat în revista «Studii Teologice», an. III, iulie-septembrie 1950, pp. 169-177, sub inițialele autorului: Gh. C.

3. Publicat în revista «Studii și cercetări de istorie medie», an. I, iulie-decembrie 1950, pp. 181-222, sub titlul: *Știri privitoare la istoria Țărilor Romîne în corespondența împăratului Rusiei Petru I*, sub semnătura: G. S. Ardeleanu.

4. Vezi Damian P. Bogdan, *Intre romîni și ruși. Legături și influențe din veacul XVII și pînă la 1721*, extras din «Analele Romîno-Sovietice» nr. 5 (1947), București, 1947, p. 9.

5. Vezi Gheorghe Bezviconi, *Manuscrise rusești ale Academiei R.P.R.*, București, f. a., p. 23.

6. Vezi Damian P. Bogdan, *op. cit.*, p. 9.

7. Vezi Gheorghe Bezviconi, *op. cit.*, p. 24.

8. Vezi ms rom. 5216, f. 29 r din Biblioteca Academiei R.P.R., și Gheorghe Bezviconi, *op. cit.*, p. 23.

Moscova solul lui Brîncoveanu, Petre Damian, iar țarul în același an recunoscînd serviciile aduse Rusiei de Constantin Brîncoveanu și de unchiul său Cantacuzini — Mihai și învățatul stolnic Constantin — le acordă, în caz de prigoană turcească adăpost în Ucraina⁹).

În 1702 îl aflăm la Moscova pe ceaușul spătar David Corbea, *un om prea bun, credincios și isteț* — așa cum îl caracteriza Petru I¹⁰), fiul preotului Ioan Corbea de la biserica Sfîntului Nicolae din Scheii Brașovului,¹¹) ctitorie a lui Constantin Brîncoveanu. Și în arhiva centrală a Ministerului rus de externe, astăzi: *Центральный Государственный Архив Древних Актов*¹², *фонд Древлехранялица* se află două texte din anul respectiv cari arată cuprinsul soliei lui David Corbea și a oamenilor cu care a sosit. Astfel David Corbea prezintă din partea patriarhatului de Ierusalim, a domnului Țării Românești și a fraților Cantacuzini, următorul text: *Viindu preaosfințitul părintele Dosoftei patriarhul Ierusalimului în țara Muntenescă în țirgu în București și împreunîndu-se cu domnul meu Costandin Basarab voevod și cu dumnealor amîndoi frații Cantacuzini, Costandin i învîntă multu denpreună vorbindu și sfătuirîndu pentru mîntuirea tuturor pravoslavnicilor creștini ce or juzuții de spurcatul și necredințosul tiran și păgîn turcu și iar multu obidiți de ereticii vrășmașii bisearicii răsăritului fiindu îndemnați la acest sfat de rugămîntea Grecilor și a Sîrbilor, Bulgarilor, Arnăuților, Moldovenilor, de a rumînilor Ardealului și de alți vecini ce sîntu înprejuru țării noastre*¹³).

Relația cuprinde 34 de puncte, se arată între altele că turcii sînt *nepostoianii*,¹⁴) iar sub punctul 27 se specifică că: *Ardelenii se roagă ca sfînta împărăție să scrie țesariului să le dea voie să-și facă pravoslavnic episcop în mitropolia Belgradului, care ieste făcută den mila sfintii împărății a Moskului și dentr-a domnilor muntenești. Apoi despre Biserica de la Brașov care fiindu făcută den mila împărății și dentr-a domnilor muntenești și moldovenești să scrie împăratul către țesar ca să-i dea o privileghie. Textul relației este semnat de David Corbea prin următoarele cuvinte: *Acestea toate cîte din sus s-au scris din porunca sfîntului patriiarh și dintr-a domnului meu și dintr-a amîndoi frați Cantacuzineștii am scris și am dat eu plecată slugă David Corbea ceauș spatar.**

Cel de al doilea text are următorul cuprins: *Semnăm tovarășii i celeadnicii*¹⁵) *carii au venit cu David ceaușul carii scriu în jos anume: + Matei fratele lui David ceaușul. + Costandin tovarăș dela steagul lui vel spătaru. + Mihai stegariul. + Timotei tovarăș + Nicolae cleadnic*¹⁶). + *In*¹⁷)

9. Vezi Gheorghe Bezviconi, *op. cit.*, p. 24.

10. Vezi revista «Studii și cercetări de istorie medie», I, iulie-decembrie, 1950, p. 203, nr. XXXIII.

11. Vezi Gheorghe Bezviconi, *op. cit.*, p. 24.

12. Obișnuit se citează în următoarea formă prescurtată: ЦГАДА.

13. Titlul de mai sus este cunoscut și de Alexandru A. C. Sturdza, însă într-o formă inexactă și trunchiată (vezi «Studii», an. III, iulie-septembrie 1950, p. 174).

14. Termen rus pentru: *nestatornici*.

15. Termen rus pentru: *slugile*.

16. Termen rus pentru: *slugă*.

17. Termen slav pentru: *alt*.

*Nicola, celeadnic, carii l-au lăsat la cai. Pentru aceștia toți carii scriu mai sus fac știre*¹⁸⁾ *dumneavoastră*¹⁹⁾).

În anul 1702 David Corbea aduse la Moscova scrisori din partea lui Brîncoveanu atât către țară cât și către unul dintre colaboratorii lui apropiați: contele Teodor Alex. Golovin, președintele Colegiului afacerilor externe și aceste scrisori își află răspunsul chiar în cursul anului 1702²⁰⁾. În anul următor T. A. Golovin scria țarului că Brîncoveanu ar avea neplăceri din pricina legăturilor cu Rușii.²¹⁾ Iar la 20 septembrie același an stolnicul Constantin Cantacuzino scria ceaușului Corbea, scrisoare din care aflăm și data precisă când apare cunoscuta operă a lui Sevastos Trapezunțiu Chimenitul: *Învățătura dogmatică a bisericii răsăritene*, căci iată referințele textuale ale stolnicului: *Alta vei ști că și cartea ce să tipărește aici înpro-tiva celor ce să țin pravoslavnici și sîntu adăpați de papistășie cum îmi spune părintele Antim tipograful în sfîrșitul lunii aceștia o isprăveaște și cum să va isprăvi aci cîteva încă să vor trimite sloveneaște încă mi să pare.*²²⁾ Se știe că o parte din exemplarele acestei cărți sînt dedicate țarului Petru Alexeevici, nu se știe însă data precisă a sfîrșirii tipăririi cărții și nici despre existența unei ediții slavonești — dar de acest lucru nu este sigur nici stolnicul C. Cantacuzino. Tot în anul 1703 sosesc la Moscova din partea domnului Țării Romînești trei soli și anume: Constantin Constantin²³⁾, Teodor Corbea însoțit de căpitanul Luca Ioan (Trofin)²⁴⁾ și grecul Manoil Hristofor²⁵⁾.

Scrisorile domnului Țării Romînești, Constantin Brîncoveanu către țară și către contele T. A. Golovin cit și răspunsurile acestora continuă și în anii următori, ultimele în acest sens fiind din anul 1712²⁶⁾. Țarul ca un semn al deosebitei prețuiri față de Brîncoveanu, îi trimite la 28 februarie 1705, prin David Corbea portretul său împodobit cu diamante²⁷⁾, iar Hrisant patriarhul de Ierusalim scria la 17 martie 1707, la Moscova că Brîncoveanu este *credinciosul, zelosul și sincerul rob al sfintei voastre împărății.*²⁸⁾

CĂRȚI RUSEȘTI CARE AU CIRCULAT ÎN ȚARA ROMÎNEASCĂ SUB CONSTANTIN BRÎNCOVEANU

Legăturile politice au dus zi de zi la încheierea legăturilor culturale căci prin mijlocirea solilor din Țara Romînească și din Rusia cultura rusă

18. Dau textele de mai sus după fotografiile ce se află în Biblioteca Academiei R.P.R., Secția Manuscris, Arhivă, nr. 648.

19. Textul se adresează contelui T. A. Golovin despre care e vorba mai jos.

20. Vezi Gheorghe Bezviconi, *op. cit.*, p. 24.

21. Vezi revista «Studii și cercetări de istorie medie», I, iulie-decembrie 1950, p. 200, nr. XIX.

22. Vezi fotografia scrisorii în Biblioteca Academiei R.P.R., Secția Mss., Arhivă, nr. 648.

23. Vezi Gheorghe Bezviconi, *op. cit.*, p. 24.

24. Vezi Gheorghe Bezviconi, *op. cit.*, pp. 24-25.

25. Vezi Gheorghe Bezviconi, *op. cit.*, p. 24.

26. Vezi Gheorghe Bezviconi, *op. cit.*, pp. 25-28 și Scarlat Callimachi, *Un document inedit din anul 1711 privitor la colaborarea militară romîno-rusă*, în rev. «Studii», an. III, 1950, iulie-septembrie, pp. 178-179.

27. Vezi revista «Studii și cercetări de istorie medie», I, iulie-decembrie 1950, p. 203, nota 3.

28. Vezi revista «Studii și cercetări de istorie medie», I, iulie-decembrie 1950, pp. 208-209, nr. LXV.

este adusă în Țara Românească. Și în cele ce urmează mă voi ocupa de o latură a acestei culturi, anume cărțile rusești ce s-au răspândit în Țara Românească sub Constantin Brîncoveanu.

Numeroase trebuie să fi fost tipăriturile ruse cari s-au răspândit în Țara Românească sub Constantin Brîncoveanu, dar vitregia vremurilor ²⁹⁾ a făcut ca numai o prea mică parte din ele să ajungă pînă în zilele noastre. Cele mai multe din aceste cărți au conținut religios. Cea mai veche carte rusă ce se întâlnește în Țara Românească adusă în domnia lui Constantin Brîncoveanu este *Prologul* sau *Sinaxarul*, cu 1+782+17 foi, cu dimensiunea paginii tipărite: 26,8×13,9 și 15,5 cm., avînd 29 rînduri pe pagină și o frumoasă legătură a scoarțelor de lemn acoperite cu piele, pe fața primei scoarțe fiind imprimat în aur două cuvinte: *Kniga glēma*, — *cartea numită*. Prologul s-a tipărit la Moscova în august 1685, întrucît un exemplar din Biblioteca Academiei Republicii Populare Romîne, are pe recto foilor 1—54 jos sub text următoarea însemnare: *Siiu knigu* ³⁰⁾ *am adus-o eu Paisie hagia di la Moscu ot* ³¹⁾ *Coziia mînăstire v leato* ³²⁾ *7206 (1698). Și am dat-o la sînta mînăstire Bistrița* ³³⁾ *să fie de proslavlenie imene bojia i v cesti preasfiatiii bogorodița Marii i sviath bojih ugodnikov* ³⁴⁾.

A doua carte în acest sens este *Octoihul* sau *Osmoglasnicul*, în folio, cu 3+347 foi, cu legătura scoarțelor de lemn acoperite cu piele, tipărit la Liov în 1686, întrucît un exemplar aflat în Biblioteca Academiei R.P.R. are pe recto foilor 1—54 — scris caligrafic — următoarea însemnare: + *Această sîntă carte ci să chiamă ohtoic, cumpărat-o-am eu Paisie eromonah,* ³⁵⁾ *care-i și egumen într-această vreamă am fost. Și o am dat sîntei de aici bisearici care să chiamă Govora unde iaste hramul adormirei Preacistei. Iar cine ar lua-o sau o ar jura dela această sîntă bisearică, să fie anătima și proclēt macar ce obraze de om ar fi și maica preacista să-i fie pîriș. Văleat* ³⁶⁾ *7202 (=1694) ghenar 15.*

A treia carte este *Psaltirea* fără foaia de titlu (foi lipsă și în interior) cu 10+224+29 foi, cu dimensiunea paginii tipărite: 15,6×10,6 și 11,8 cm., avînd 24 și 18 rînduri pe pagină, fără sfîrșit, cu legătura scoarțelor de lemn, acoperite cu piele, tipărită la Liov în 1687, căci un exemplar al Bibliotecii Academiei R.P.R. are pe recto foilor 1—15 următoarea însemnare: *Această sîntă psaltire iaste închinată schitulețului sîntului Grigorie Decapolit din muntele Eleonului ce iaste pe apa Bistriții de dascalul Ioasaș, leat* 7218 (1710).

A 4-a carte este *Sobornicul* sau cum însemnează o notă românească din sec. 18 *Cazanii la dumineci i praznicele de peste an, cuvinte ale Sf. Ioan Zlatoust și ale Sf. Vasilie și ale Sîntului Grigorie Bogoslav și a altor sînți* aflată pe un exemplar, din Biblioteca Academiei R.P.R., cu 1+4+746 foi, cu dimensiunea paginii tipărite: 25×16 cm., avînd 28 rînduri pe pagină, cu legătura scoarțelor de lemn acoperite cu piele, tipărit în septembrie 1700

29. Se știe că atunci cînd oștile străine năvăleau în Țările Romîne, centrul jafului lor îl alcătuiau mînăstirile și bisericile, de unde ridicau între altele și cărțile de cult religios, pe care le vindeau în diferite tîrguri, mai ales la Liov.

30. În traducere: **Această carte.**

31. În traducere: **dela.**

32. În traducere: **în anul.**

33. E vorba de Bistrița din Țara Românească.

34. În traducere: Proslăvire a numelui lui Dumnezeu și în oinștea Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu Maria și a sfinților plăcuți lui Dumnezeu.

35. În text prescurtat: **er.**

36. În traducere: **În anul.**

la Moscova, căci același exemplar poartă pe recto filei iscălitura în îmbinare a mitropolitului Teodosie din vremea lui Constantin Brîncoveanu.

A 5-a carte este *Mineiul* pe luna aprilie fără foaia de titlu, cu 1+207 foi, cu dimensiunea paginei tipărite: 25,3×13 și 15 cm., cu legătura scoarțelor de lemn acoperite cu piele, tipărit la Moscova în mai 1691 căci pe unul din exemplarele Bibliotecii Academiei R.P.R. și anume pe recto foilor 1—43 aflăm următoarea însemnare: *Siiu knigu velikii gospodinŭ sviatěišii kirŭ Adrianŭ arhiepiskopŭ Moskovskii i vseia Rosii i vsehu sēvernihŭ stran patriarhŭ dade v' Muŭianskuiiu zemle v' monastirŭ prěsviatĭia i jivonacialniia Troiți ije na rěkě Oltě zovema to Kozie v proslavlenie imene Bojĭia i v cestĭ prěsviatĭia Bogorodiți Marii i sviatĭh bojĭihŭ ugodnikovŭ mirozdaniia lěta 7202-go měsiața septemuria*, adică în românește: *Această carte marele domn preasfințitul Kir Adrian arhiepiscop al Moscovei și patriarh a toată Rusia și a tuturor părților de miazănoapte, a dat-o în țara Munteniei în mînăstirea prea sfintei și de viață începătoarei Troițe, cea de pe riul Olt numit acel loc Cozia, întru preaslăvirea numelui lui Dumnezeu și întru cinstea prea sfintei născătoare de Dumnezeu Maria și a sfinților plăcuți lui Dumnezeu în anul de la zidirea lumii 7202 (1693) luna septembrie*. În același exemplar, pe recto foilor 44—52 aflăm și cine a adus cartea căci cuprinsul notei e următorul: *Și am adus-o eu Paisie hagiia dela Mosk.*

Și în sfîrșit ultima tipăritură o reprezintă *Viețile Sfinților*, pe lunile decembrie-februarie cu 1+5+763+2 foi, cu dimensiunea paginei tipărite: 25,1×14,6 cm., cu legătura scoarțelor de lemn acoperite cu piele, imprimată la Kiev după 1690, întrucît într-un exemplar aflat în Biblioteca Academiei R.P.R. pe recto foilor 1—8 se află următoarea notă scrisă caligrafic: *Leat 7209 iulie 1 den ³⁷*). *Această sfîntă carte numită viața sfinților dăruită iaste sfintei mitropolii Țării Rumînești din București de cinstitul dumnealui Ioan Mazepa, marele hetman Ucrainiei spre vecinica dumnealui pomenire. Și s-au adus în zilele smereniei noastre mitropolitului Țării Rumînești Teodosie, carele cu mare blestem și groaznică aŭurisanie laș ca nimenea să nu îndrăznească a o înstreina dela sfînta mitropolie această*. Pe recto filei 1 este și iscălitura în îmbinare a mitropolitului Teodosie.

CĂRȚILE RUSEȘTI ALE LUI CONSTANTIN BRÎNCOVEANU

Dar pe lîngă cărțile rusești cari s-au răspîndit în țară, Constantin Brîncoveanu a achiziționat și personal o serie întregă de cărți necesare cultului religios ortodox din țară căci slujba în biserici și mînăstiri se oficia deseori în două limbi: slavă și romînă, limba slavă fiind cea rusă bisericească.

Cea mai veche dintre cărțile rusești ce s-a păstrat ca fiind procurată de Constantin Brîncoveanu este un *Liturghier-Slujebnic* în folio, cu 14 foi+144 pag.+300 pag.+2 foi, avînd 16 rînduri pe pagină, cu legătura scoarțelor de lemn acoperite cu piele, tipărit la Kiev în anul 1629, întrucît un exemplar al acestei cărți aflat în Biblioteca Academiei R.P.R. are pe recto filei 3 și pe pag. 144 pecetea lui Constantin Brîncoveanu din 1692, același exemplar are în interiorul primei coperte următoarea notă: *Siiu kniga sceata Nikodim eromonah Kozii leat 7206 (1698) avgusta 18 'dni ³⁸*).

A doua tipăritură în acest sens este un *Octoih* fără început, în folio, cu 350 foi, pe două coloane, cite 41 rînduri pe coloană, fără început, cu legă-

37. În traducere: 1-a zi.

38. În traducere: Această carte sfîntă este a lui Nicodim ieromonahul Coziei, anul 7206, august 18 zile.

tura în scoarțe de lemn acoperite cu piele, tipărit la Liov în 1639, căci un exemplar din Biblioteca Academiei R.P.R. are pe recto primei file pecetea lui Constantin Brîncoveanu.

A treia carte este un *Triod-Penticostar*, cu 6 foi+884 pagini, cu dimensiunea paginei tipărite: 25,7+13,1 și 14,1 cm. avînd 27, 28 și 38 rînduri pe pagină, cu legătura în scoarțe de lemn acoperite cu piele, tipărit la Kiev, în 1640, întrucît un exemplar din Biblioteca R.P.R. are pe recto ultimei file — 884 — pecetea lui C. Brîncoveanu.

A 4-a carte este un *Euhologhion, Molitvoslov* sau *Trebnic*, cu 7+3+336+10 foi, cu dimensiunea paginei tipărite: 17,2×12,7 cm., avînd 16 rînduri pe pagină, cu legătura în scoarțe de lemn acoperite cu piele, tipărit la Liov în 1645, căci un exemplar din Biblioteca Academiei R.P.R. are pe recto filei 2 și a ultimei file pecetea lui C. Brîncoveanu, iar în interiorul primei scoarțe se află următoarea însemnare: *Acest molitvennik iaste al bolniței de la Hurezi dat de măriia sa doamna Mariia a lui Costandin voevod, care au făcut și mînăstirea cea mare unde se prăznuiește hramul lui sviati* ³⁹⁾ *Costandin și sviati Procopie.*

A 5-a carte este *Apostolul*, cu 1+351 foi, cu dimensiunea paginei tipărite: 24,3×15,8 cm., avînd 26 rînduri pe pagină și o frumoasă legătură în scoarțe de lemn acoperite cu piele, împodobite cu aur, tipărit în februarie 1688 la Moscova, întrucît pe un exemplar din Biblioteca Academiei R.P.R. și anume pe recto foilor 1 și 201 și pe verso foii 250 se află pecetea din 1692 a lui C. Brîncoveanu.

A 6-a carte este *Psaltirea*, cu 1+2+636 foi, cu dimensiunea paginei tipărite: 25,2×12,8 și 14,8 cm. avînd 27 rînduri pe pagină și o frumoasă legătură în scoarțe de lemn acoperite cu piele, cu o vigneta în aur pe fața primei scoarțe, iar pe cotor în aur titlul: *Ceasoslovŭ i Psaltiri*, tipărită în septembrie 1689 la Moscova, căci pe un exemplar din Biblioteca Academiei R.P.R. și anume pe foile 2 și 634 se află pecetea lui C. Brîncoveanu, iar pe f. 2 și însemnarea aceluiasi: *măn. Hurezii.*

A 7-a carte este *Euhologhionul*, cu 1+4+440 foi, cu dimensiunea paginei tipărite: 25,2 și 4×13,1 și 17 cm., avînd 27 rînduri pe pagină și legătura în scoarțe de lemn acoperite cu piele, molitvelnic tipărit în decembrie 1689 la Moscova, întrucît un exemplar din Biblioteca Academiei R.P.R. ce în veacul 18 aparținea mănăstirii Bistrița are pe fila 1 pecetea lui C. Brîncoveanu.

A 8-a carte este opera celor 12 *Mineie* astfel: cel pe luna septembrie are 1+3+386 foi, cu dimensiunea paginei tipărite: 25×14,5 cm., pe octombrie: 1+375 foi, 25,3×15,2 cm., noiembrie: 1+436 foi, 25,7×13 și 14,8 cm., decembrie: 1+415 foi, 25,3×13 și 16,2 cm., ianuarie: 1+471 foi, 25,4×13,2 și 15 cm., februarie: 1+295 foi, 25,8×13 și 15,2 cm., martie: 1+248 foi, 25,7×13 și 14,5 cm., aprilie: 1+296 foi, 25,3×13 și 15 cm., mai: 1+364 foi, 25,3×12,8 și 15 cm., iunie: 1+292 foi, 25,5×13 și 15,5 cm., iulie: 1+364 foi, 25,6×13,1 și 15,1 cm., august: 1+410 foi, 25,2×12,8 și 14,7 cm., toate au cîte 27 rînduri pe pagină și sînt legate în scoarțe de lemn acoperite cu piele, cu excepția celor pe lunile februarie și aprilie cari sînt împodobite și cu aur, tipărite la Moscova începînd cu decembrie 1689 (pe lunile septembrie—noiembrie) continuînd în: noiembrie 1690 (pe luna februarie), ianuarie 1691 (pe lunile decembrie și ianuarie) mai, același an (pe lunile martie—mai) și septembrie același an (pe lunile iunie—august). Pe cele

39. In traducere: **Sfintul.**

mai multe din exemplarele Bibliotecii Academiei R.P.R. se află pecetea lui C. Brîncoveanu și cele mai multe sînt în două exemplare pentru fiecare lună ⁴⁰). Unele dintre aceste mineie poartă și indicația căror mînăstiri au fost destinate. Așa de pildă unele exemplare pe septembrie—februarie și iulie au aparținut Bistriței iar exemplarul de pe martie «al Schitului dila Hurez» — după cum ne arată notele aflate în cuprinsul exemplarelor respective.

A 9-a carte este *Octoihul*, cu 1+16+1+463 foi, cu dimensiunea paginei tipărite: 25,1×13 și 14,5 cm. avînd 27 rînduri pe pagină și legătura în piele, tipărit la Moscova în martie 1692, căci două exemplare din Biblioteca Academiei R.P.R. au pecetea lui C. Brîncoveanu, exemplarul complet o are pe foile 2 și 457, iar exemplarul incomplet — pe fila 235.

Și ultima carte este *Penticostarul*, cu 1+400 foi, cu dimensiunea paginei tipărite: 25,-×13 și 14,5 cm. avînd 27 rînduri pe pagina și legătura în scoarțe de lemn acoperite cu piele — cel destinat Bistriței (unul a fost al Hurezului), are chiar o frumoasă legătură căci pe fața primei coperte se află o vigneta ornată în aur și tot în aur este scris și titlul: *Apostolŭ* ⁴¹) de pe cotor. S-a tipărit la Moscova în februarie 1692, iar două exemplare din Biblioteca Academiei R.P.R. au pe foile 2, 398 și 399 pecetea din 1692 a lui Constantin Brîncoveanu, apoi exemplarul ce a trecut de la mînăstirea Hurez — amîndouă exemplarele au aparținut acestei mînăstiri — la mînăstirea Bistrița are scoarța din față ornată în aur.

CĂRȚI RUSEȘTI TRADUSE ÎN ROMÎNEȘTE SUB CONSTANTIN BRÎNCOVEANU

Dar cartea rusească s-a răspîndit în Țara Romînească în vremea lui Constantin Brîncoveanu nu numai sub formă de imprimat ci și sub cea de manuscris romîn tradus din limba rusă. Prima carte în acest sens și cea mai de seamă este *Patericul lavrei Pecerska din Kiev* cunoscut în literatura rusă de specialitate sub numele de *Kievo-Pecerskii Paterik*. Apariția acestei cărți la mijlocul secolului XIII, este socotită de istoricii literari sovietici ca un eveniment ce a avut nu numai importanță literară ci și o mare valoare politică, căci în această epocă de destrămare a feudalității și de ivire a jugului tătaro-mongolic, Patericul amintea cititorilor lui despre măreția din trecut a statului de la Kiev, despre marea însemnătate pentru toți rușii a mînăstirii Pecerska din Kiev. Subliniind totdeauna în expunerea lor acest din urmă fapt cît și activitatea fruntașilor mînăstirii, prin aceasta aŭtorii Patericului aduceau la cunoștința masselor largi una dintre cele mai progresive idei istorice și anume cea a unității țării ruse. Și în aceasta constă meritul incontestabil al autorilor Patericului. Simon, episcopul de Vladimir (cc. 1226) și Policarp — monșn al lavrei Pecerska din Kiev, cei doi autori ai Patericului sînt ultimii reprezentanți ai școlii istorico-hagiografice, ce a parcurs un șir întreg de etape în dezvoltarea ei. Păstrînd o dragoste adîncă față de patrie și cultură, interes pentru numeroasele și variatele fenomene ale vieții obștești Simon și Policarp au ieșit din sferele înguste ale temelor bisericești, ceiace a și trasat linia de evoluție ulterioară a operii lor și aceasta explică faptul de ce Patericul nu odată s-a redactat din nou pentru ca în veacul al XVII să fie tipărit de mai multe ori ⁴²). A. S. Pușkin era

40. Cu excepția celor pe lunile martie-iunie și august.

41. Sic.

42. Vezi A. S. Orlov, V. P. Adrianova Peretz și N. K. Gudzii, *Istoriia russkoi literaturi* (Istoria literaturii ruse), I, Moscova-Leningrad, 1941, p. 346, date re-

extaziat de farmecul simplității și al spiritului de imaginație ce caracterizează Paterikul⁴³).

Manuscrisul românesc ce se află în Biblioteca Academiei R.P.R. în fondul de manuscrise românești sub cota 2452 cu 730 foi — fără sfârșit — avînd dimensiunea paginei scrise: 16×9,3 cm., cu 19 rînduri pe pagină, adus de la Muzeul de Antichități în februarie 1903, cu legătura în scoarțe de lemn acoperite cu piele, este o traducere a Patericului rus, după prima ediție de la Kiev din 1661 și din titlul ce-l reproducem se vede adinca prelucrare la care a ajuns opera lui Simon și Policarp în sec. XVII. Iată titlul: *Paterik adecă otecinicul dela Pecerskaia carele cuprinde întru sine fiind viața sfinților a preacuvioși și de Dumnăzău purtători părinții noștri carii străluciră în peșterile. Inpărțit în trei părți și tocmit de trei svinți ot Pecerska așezîndu-l pre rînd de Nestor scriitoriul de leatopisețul Rossiei și de Simon episcopul Vladimirului și a Sujdalului și de Policarp arhimandritul ot Pecerska, cu poruncă a lui Inokentia Ghizelî arhimandritu ot Pecerska într-aceiași svîntă mare lavra Kiiouului tipărit pre limba sloveniască. Iară acuma cu ajutoriul lui Dumnăzău s-au scos pre limba Ugroulahiei drept. Iar pe recto filei 726 aflăm și pe tălmăcitorul Patericului căci nota de pe această pagină are următorul conținut: *Siiu knigu rekomuii Paterikî eje est v'nei jivoti sviatihî Pecerskih ispisah i protolkovah az nedăstoinii i mnogogrēšnii rabû Gospoda moego Iisusa Hrista Alexandru ucitel bivii togda u sviatoiu episkopii Răbniceskoi pri Ilarioně osviashtennom episkopi toia v' dni blagocistivago gospodaria zemli Ugroulahiiskoi i Planenskoii Io Kostantin Basarab Brîncoveanu voevoda v' lěto 7208. Pocia se mēsiața Septevriia 1 dn i skoncia se mēsiața Fevruariia 12 dn. Adică pe romînește: Această care numită Pateric ce are în ea viețile sfinților Pecerskăi, am scris-o și am tilcuit-o eu nevrednicul și prea păcătoșul rob al domnului meu Iisus Hristos, Alexandru fiind atunci dascăl în sfînta episcopie a Rîmnicului în vremea lui Ilarion preasfințitul episcop al acelei (episcopii), în zilele binecinstitorului domn al țării Ugroulahiei și al Plaiurilor Io Constantin Basarab Brîncoveanu voevod în anul 7208 (1699). S-a început în luna septembrie 1-a zi și s-a sfîrșit în luna februarie a 12-a zi. Același scrie și în latinește următoarele: *Hunc librus scripsi ego servus Domini Dei Alexandrus preceptor polonus ano D. 1699 mesele fe. 12. Adică în romînește: Această carte am scris-o eu robul Domnului Dumnezeu Alexandru dascăl polon, în anul Domnului 1699 luna februarie 12. Iar pe verso foi 728 și pe fila 729 aflăm, între altele, atît prețuirea Patericului de către traducător cît și numele celui care a cerut și a plătit traducerea: ...Precum mai denaintē citim și aflăm de Ptolomei Filadelful carele pohtie să facă lucru ca acela ca să fie în veaci stătător și din sflatul filioșilor lui scoase cealea cărți a leagii veache, care și pînă acuma stau adepătoare neamului omenesc. Deci precum aceale de pre limbă ovreiască pre limba lui elinească s-au tilcuit așa și acuma pravoslavnice cititor de pre limbă slovenească drept pre limbă ugroulahienească acest otăcinik cu viețile sfinților din Kievopecerska s-au tilcuit și s-au tălmăcit atuncea din sflatul filioșilor iară acuma dintru îndemnare Duhului sfînt ca și apostolul Filip spre botezul hadimbului să apropie de căruța lui așa și sfinții sa părintele Kir Kir Ioan năstav-***

produse — în parte — și în **Bolșaiia Sovetskaia Entiklopedia**, ediția II-a, tom. 20 (1953), p. 594.

43. Vezi **Bolșaiia Sovetskaia Entiklopedia** citată în nota 42.

nikul sfintei lavre sinodului Orezilor⁴⁴) să îndemnă din duh spre acest lucru a sfintei cărți aceștie... sfinții ta, cap svințit îndeletnicindu-te la citanie acestei cărți înțeleguș că poate a să înnumi nu otăcinic ce medotocinik ce să zice izvoritoare de miere deci precum mierea îndulcește gura de tot fealiu de amărăciune așa și această cartă cu viețile sfinților îndulcește nu numai gura ce și inima și sufletul de amărăciune molestației firii... Poate această carte a să înnumi ciocan de carele zice proorocul: iako mlatū biiai i sākrušaiia kameniia, adecă ca ciocanul ce bate și zdrobește pietrele, așa și această cartă care ai pus sfinții ta nevoință la dinsa, poate zdrobi inimile cititorilor îndeletniciți cu luare amintē uitindu-să spre podvigurile acelor preacuvioși ca într-o oglindă și așa pot cu viața lor a înfolosi și pre sine învățind și pre alții... Poate a să înnumi această cartă trîmbita iako trubu văzvisi glas tvoi, ca o trîmbită înalță glasul tău, trîmbită veselește inima întristaților ostași și îndeamnă pre dănsii spre războiu cu nepriiatenii domnului său așa și această zisă mai sus carte... Din nevoință și din osteneală sfinții tale cinstite noao părinte acum chiar s-au descoperit fiind mai naintē oarecînd cu praju acoperită. Și întru adevăr iară voi zice: sfinții ta ai plinit pilda cea zisă de inger către Ezdia zicîndu-i: otvāzi mi zapertaia hranilišta i izvedi mi ot tudu vētri adecă ce să zice: deschide-mi cămările ceale închise și-mi scoate de acolo vînturile, iată sfinții ta deschiseși aceale cămări, adecă viețile sfinților care era închise cu limbă străină și scoase-și den-trînsele cuvintē ca vînturi, spre răcorirea sufletelor credincioase, cu care pot a să îndemna ca și de trîmbita spre războiul vrăjmașilor a împăratului Hristos și ai noștri cei nevăzuți precum zice apostolul Pavel⁴⁵).

A doua carte este: A sfîntului părintelui nostru Andrei arhiepiscopul Kesariei Kappadokiei tălcuire la Apocalipsis a sfîntului apostolul și evanghelistul lui Hristos Ioann Bogoslovul de pe ellinie pre slovenesk diialekt scoasă și bine alcătuită de cuviosul preot Laurentie Zizaniia. Iar acum în zilele prealuminatului domn Io Costandin Basarab voevoda, cu voia și cu porunca prea Sfințitului Kir Teodosie mitropolitul Ungrovlahiei de pe slovenie pre rumînie așezată în anul de la zidirea lumii 7213, iar de la Hristos 1704. Este vorba de manuscrisul romînesc 2469 din fondul de mss romînești din Biblioteca Academiei R.P.R., cu 166 foi, avînd dimensiunea paginei scrise: 17×12 cm., cu legătura în scoarțe de carton acoperite cu piele gravată în aur — ms ce în veacul 18 era al minăstirii Hurez — după cum atestă și nota de pe verso filei 166. Acest ms are pe recto foi 6 și motivul traducerii romînești căci însemnarea de pe fila indicată arată între altele și următoarele:... pentru aceaia cuvios lucru au fost socotit sfinția sa Zaharia Kopitenskii preacuviosul arhimandrit al sfintei lavre de la Pecerska de au scos de pe ellinie pe limba slovenească apocalipsul acesta precum au fost tălcuit de acel sfînt părinte și întru cel de obște folos al bisericii, l-au dat în tipar. Carele și preasfințitul arhipăstorul nostru kir Teodosie mitropolitul Ungrovlahiei văzînd că ar fi de mare folos de s-ar scoate pre limba rumînească ca să se împărtășească și neamul nostru. Urmează apoi prefața, către cititor a ieromonahului kievean Tarasie Zemka care se încheie pe recto foi 10 unde aflăm și numele talmăcitorului, căci textul de pe această pagină sfîrșește prin ur-

44. Deci pentru minăstirea Hurez, după cum de altfel atestă și nota de pe foile 2-4: Acest otăcinik iaste al sfintei minăstiri Hurezul (începutul secolului XVIII). Pe fila 18, recto, există și iscălitura arhimandritului Ioan (ot Urez).

45. Restul lipsește în ms.

mătoarele: *Al blagocestiei tale pohtitoriu de veacinicele bunătăți ieromonah Tarasie carele au făcut această predoslovie slovenească iar de mine smeritul Damaskin episcopul Buzăului s-au scos pre rumănie. Ms este frumos legat în piele, gravat în aur pe scoarță și a aparținut în sec. 18 mănăstirii Hurez, ctitoria lui Constantin Brîncoveanu. Această carte reprezintă traducerea ediției kievlene cu același conținut, tipărită în 1625. Cartea respectivă s-a bucurat de o largă răspîndire în Tara Romînească, căci există trei copii după traducerea episcopului Damaskin, o copie e din 1705 ce formează conținutul ms-lui romînesc 3520 din Biblioteca Academiei R. P. R., — fără sfîrșit — cu 139 foi, avînd dimensiunea paginei scrise: 19, 6×13, 6 cm., cu legătura în scoarțe de lemn acoperite cu piele, avînd imprimări aurite în piele — ms rămas de la Gr. G. Tocilescu și dăruit Bibliotecii Academiei Romîne de Facultatea de Litere și Filosofie în martie 1910. A doua copie — din epoca lui Brîncoveanu — formează cuprinsul ms-ului 1323 din aceeași bibliotecă, este fără sfîrșit, cu 181 foi avînd dimensiunea paginei scrise: 17,8×10 cm., cu legătura nouă și provine din Biblioteca episcopului de Buzău Dionisie, ms fiind dăruit Bibliotecii Academiei Romîne de Ministerul Cultelor la 17 septembrie 1897. Și a treia copie este din 1794 — în ms 3721 din aceeași bibliotecă.*

A 3-a carte este manuscrisul romînesc 2513 din Biblioteca Academiei R.P.R., cu 306 foi, avînd dimensiunea paginei scrise: 16,2×10 cm., cîte 22 rînduri pe pagină — din legătura veche nu s-au mai păstrat decît lemnul scoarțelor—ms ce a fost al m-rii Bistrița. Acest ms are următorul titlu: *Paterik sau otăcinik, viețile și petreacerile sfinților sihastri și alte învățături sufletești foarte de folos scoase din proloagele ceale moskicești și di printr-alte sfinte cărți adunate*. Este un manuscris copiat în 1713, iar extrasele rusești s-au făcut din Prologul tipărit la Moscova în 1675.

CARTEA RUSEASCĂ COPIATĂ SUB CONSTANTIN BRÎNCOVEANU

În fondul manuscris slav al Bibliotecii Academiei R.P.R., sub cota 206 se află un manuscris cu 346 foi, avînd dimensiunea paginei scrise: 28×18 cm., cu legătură frumoasă în scoarțe de lemn acoperite cu piele, fața copertei prime avînd într-o ramă gravată în aur atît răstignirea lui Hristos cît și textul: Teofilakt, cu inițialele Th. M. = Theodosie mitropolit. Manuscrisul a fost descris de A. I. Iașimirski în *Slavianskii i russkii rukopisi rumînskih bibliotek* (Manuscrisele slave și ruse ale bibliotecilor romînești), tom. LXXIX din *Sbornik otdeleniia russkogo iazika i slovenosti imperatorskoi Akademii Nauk, S. Petersburg, 1905*, p. 351-352, sub Nr. 45 (286), ms provenind la Academie de la Muzeul de Antichități, de unde a fost adus în februarie 1903. Acest manuscris are pe verso filei 4 următoarea însemnare: *Această sfîntă și dumnezeiască evanghelie care cu suflarea duhului sfînt s-au tîlcuit de sfîntul și fericitul Teofilact arhiepiscopul Bulgariei, scrisu-s-au de pe izvodul cel slovenesc, ce s-au tipărit întru împărăteasca și marea cetate a Moskului, precum arată și în predosloviia acestei sfinte cărți den porunca și cu toată keltuiala prea sfîntitului Kir Teodosie mitropolitul Ugrovlahiei la anul de la facerea lumii 7211 (1703)*. Din *Voizvăstie knigi seia citateliu = Înștiințarea acestei cărți către cititor*, de pe foile 1-4 aflăm că manuscrisul din 1703 este o copie scrisă în limba rusă după cartea ce s-a tipărit la Moscova în decembrie 1698 — care la rîndul său este o retipărire a ediției din 1648. Manuscrisul 206 se prezintă foarte frumos căci pe fața copertei prime are

o gravură în aur, ms ce la sfârșitul vieții sale mitropolitul Teodosie îl dăruiește mînăstirii Cozia după cum ne atestă nota din 23 ianuarie 1708⁴⁶⁾ de pe foile 8-15.

Desigur că trebuie să fi existat mult mai multe copii românești după manuscrisele rusești, copii lucrate în vremea lui Constantin Brîncoveanu, dar vremurile au făcut ca aceste cărți să nu ajungă zilele noastre.

CARTE RUSEASCĂ TIPARITĂ ÎN ȚARĂ SUB CONSTANTIN BRÎNCOVEANU.

Bibliografia românească veche cunoaște și o tipăritură rusească imprimată în Țara Românească în vremea lui Constantin Brîncoveanu. De data aceasta este vorba de o carte profană și anume de cunoscuta gramatică a scriitorului rus Meletii Smotrițki (1578-1633) carte despre care neuitatul Mihail Lomonosov spunea că i-a deschis porțile învățaturii lui⁴⁷⁾. Gramatica lui Smotrițki este o lucrare de inovație față de gramaticile slave de pînă la el căci pe lîngă faptul că Smotrițki a prelucrat regulile de declinare ale substantivelor, adjectivelor, ale conjugării verbelor, etc., el a făcut și încercarea de a elibera limbile slave vii ce se formau și anume rusa, ucraineana și bielorusa ale popoarelor rus, ucrainian și bielorus de sub înrîurirea sintaxei rigide a limbii slave bisericești care era o limbă moartă⁴⁸⁾. Toate aceste elemente fac ca gramatica lui Smotrițki să ființeze ca manual pînă în 1755 cînd a apărut gramatica lui Lomonosov.

Gramatica lui Smotrițki purta următorul titlu: *Grammatiki slaveŋskiiia pravilnoe Sintagma potșcianiemŋ mnogogrēšnago mniha Meletiiia Smotrițskogo v'koinovii bratsva țerkovnago Vilenskago pri hramē 'Soșestvia prestāgo i 'Jivotvoriașciago Dhā nazdannomŋ... lēta ot voploșceniiia Bgaslova 1619. Praviașciu Apslskii prestol Velikiia Bojiiia Konstantinopolskiiia țerkve vselenskomu patriarșe g: otțu Timofeiu. Villenskomu je koinoviiu predstatelviușciu g: otțu Leontiiu Karpoviciu arhimandritu v'Eviiu⁴⁹⁾*. Adică pe românește: *Dreapta sintagmă a gramaticii slave, prin sîrguința prea păcătosului monah Meletie Smotrițki în chinovia frăției bisericești de la Vilna în hramul coborîrii prea sîntului și de viață jăcătorului Duh tipărită... în anul de la întruparea cuvîntului lui Dumnezeu 1619. Stăpînind scaunul apostolicesc al mării biserici a lui Dumnezeu de la Constantinopol, patriarhul ecumenic, dumnealui părintele Timotei. Ingrijind chinovia de la Vilna dumnealui părintele Leontii Karpovici arhimandrit în Eve*. Acesta este titlul ediției prime apărute la Vilna în 1619, ediția a 2-a a apărut în acelaș loc dar în 1629, iar edițiile a 3-a și a 4-a au apărut la Moscova respectiv în anii 1648 și 1721⁵⁰⁾, publi-

46. Așa dar, Teodosie mitropolitul a murit înainte de 23 ianuarie 1708, iar nu la 27 ianuarie, cum scrie N. Iorga, în **Istoria Bisericii românești și a vieții religioase a rominilor**, ediția II-a, București, 1930, p. 320.

47. Vezi în acest sens **Istoria Moskvî (Istoria Moscovei)**, tom. II, Moscova, 1953, p. 160.

48. Vezi în acest sens, A. N. Nasonov, L. P. Cerepnin și A. A. Zimin, **Ocerki istorii S.S.S.R. Period feodalizma. Koneț XV v.-nacialo XVII v.** (Studii de Istoria U.R.S.S. Perioada feudalismului. Sfârșitul secolului XV,—începutul secolului XVII), Moscova, 1955, pp. 732-733.

49. Vezi facsimilul la A. N. Nasonov, L. V. Cerepnin și A. A. Zimin, *op. cit.*, p. 734.

50. Vezi bibliografia în studiul meu, **Legăturile Țărilor Romîne cu Georgia (Antim Ivireanul)**, publicat sub inițiala C. în revista «Studii», an. IV, octombrie-decembrie 1951, p. 153 și nota 1.

cate acestea două din urmă după moartea autorului lor. Dar ediția din 1648 și probabil și cea din 1721⁵¹⁾, au în plus, față de edițiile originale ale lui Smotrițki, la început o prefață, iar la sfârșit diferite articole, având un caracter general, articole luate în mare parte din lucrările apologetice și critico-polemice ale lui Maxim Grecul⁵²⁾. Ediția din 1648 a circulat la noi după cum se poate vedea dintr-un exemplar al ei ce în 1950 l-am cercetat în Biblioteca Academiei R.P.R.⁵³⁾ exemplar ce a aparținut bibliotecii învățatului stolnic Constantin Cantacuzino, căci pe unele pagini are adnotări marginale făcute de pomenitul stolnic. De pildă: în dreptul cuvintelor: *pritiajușcim* (fila 282 verso), *stekaiușcim sia* (fila 283) și *stițaemaia* (aceiași filă) sînt scrise de stolnic respectiv următoarele cuvinte: *cîștigăm: snishodiașciuia — adunîndu-se și snishodiașciaia sia ili săvo-kupliașciat sia — ceale ce se împreună*. Aceste note dovedesc faptul că stolnicul Constantin Cantacuzino era un adînc cunoscător și al limbii slave— deci încă o latură din cultura lui multilaterală, latură asupra căreia nu s-a insistat pînă acum. Același exemplar a slujit și la învățarea gramaticii slave de către fiii amintitului stolnic, după cum se vede din însemnarea cuprinsă pe prima foaie, însemnare ce are următorul cuprins: + *Să se știe cînd au învățat dascălul Damaschin coconii dumnealui stolnicului Constantin Cantacuzino întru zilele luminatului domnului nostru Io Costandin voivod Basarab Brîncovean mai 2 dne 7204 (1696)*⁵⁴⁾. Dascălul amintit este viitorul episcop de Buzău (1702-1708)⁵⁵⁾ și apoi de Rîmnicul Vîlcii, (1708-1725)⁵⁶⁾, el a fost dascăl la școala de slovenie, — după cum vom vedea și mai jos — școală ce Constantin Brîncoveanu o zidi de iznoavă la Sfîntul Sava. Ucenic al lui Mitrofan Moldoveanul⁵⁷⁾, fost episcop de Huși (1689-1691)⁵⁸⁾ și apoi de Buzău (1681-1702)⁵⁹⁾, Damaschin era socotit «om învățat în limba latină și cea slavonă» după cum ne informează Nicolae Iorga⁶⁰⁾. Dar exemplarul din 1684 al gramaticii lui Smotrițki mai poartă încă o însemnare care ne interesează, căci pe pagina a doua găsim următoarele: + *Vasile copilul ot mitropolie au învățat la gramatică la dascălul Damaschin și am învățat pînă la*⁶¹⁾...

Ediția din 1648 a gramaticii lui Smotrițki este tocmai ediția pe care Antim Ivireanu o folosește spre a tipări în 1697 o nouă imprimare a acesteia sub titlul următor: *Grammatiki slaven' skii Sintagma nne tipomŭ izobrajennoe soizvoleniemŭ prĕsvĕtlago gospodaria vseia zemli Ugrovla-hiiskii Iō Konstantina Basaraba vovodi blgosloveniemŭ kir Teodo-*

51. Vezi studiul meu citat în nota 50 de mai sus, p. 153, nota 2.

52. Vezi studiul meu citat în nota 50 de mai sus, p. 153, nota 3.

53. Căutînd să văd din nou acest exemplar în cursul lunii ianuarie a. c., nu l-am mai putut cerceta, exemplarul fiind rătăcit printre cărțile Bibliotecii sau chiar dispărut din mijlocul cărților Bibliotecii specificate.

54. Vezi în acest sens și studiul meu, **Legăturile Țărilor Romîne cu Georgia (Antim Ivireanul)**, din rev. «Studii», an. IV, octombrie decembrie 1951, p. 153, nota 4.

55. Cronologia după N. Iorga, **Istoria Bisericii romînești și a vieții religioase a romînilor**, ediția II, 1930, p. 341.

56. Cronologia, după N. Iorga, **op. cit.**, II, p. 323.

57. Numit de contemporanii săi: **sloveanin desăvîrșit** — așa dar foarte iscusit în ale sloveniei.

58. Cronologia după N. Iorga, **op. cit.**, II, p. 348.

59. Cronologia după N. Iorga, **op. cit.**, II, p. 341.

60. N. Iorga, **Istoria literaturii romîne în secolul al XVIII-lea**, II, p. 418; **idem**, **Istoria Bisericii romînești și a vieții religioase a romînilor**, II, pp. 101, 323 și 341.

61. Restul lipsă.

siia Bjeiu. mēstiiu mitropolita toiajde zemli v'let: ot roj: Hsva: 1697, Adică în românește: *Dreapta sintagmă a gramaticii slave, înfățișată acum prin tipar, prin voia prea luminatului domn a toată țara Ungrovlahiei, Io Constantin Basarab voevod, cu binecuvîntarea prea sfințitului kir Teodosie, din mila lui Dumnezeu mitropolit al aceleiași țări. În anul de la nașterea lui Hristos 1697.* Volumul în 8° mic cu 250 foi, avînd pagina tipărită dimensiunea: 12,7×8 cm., cuprinde în foile liminare, titlul și stema țării⁶² cu versuri în limba rusă bisericească, versuri datorite lui Antim Ivireanu, ce sînt apoi urmate de o prefață schimbată în unele locuri⁶³), față de cea a ediției din 1648 a lui Smotrițki. Socotind destul de interesantă prefața prefăcută o redau în cele ce urmează mai cu seamă că în traducerea din *Bibliografia veche romînească*, s-au strecurat unele greșeli.

PREFAȚA GRAMATICII.

Iată că de pe acum și în zilele domniei voastre a încolțit sămînța streină, adică gramatica slavă: măestrie cunoscută, lucru bun și iscusit. Fiecare se minunează și se mîngîie cînd pe ogorul lui crește vre-un grăunte de altă limbă, căci vede un lucru nou și tînuit, ce mai-nainte n-a fost și nu s-a văzut. Astfel că multă mirare s-a întîmplat și neamului nostru lipsit sau de sămînța aceasta, adică de citirea slavă dreaptă sau de rodul ei adică de înțelegerea celor citite, *cînd în urma îngrijirii voastre pline de iubire a sosit vremea ca să se arate și acest fericit dar, adică limba slavă și în țara noastră*⁶⁴). Și dacă limba slavă la ai săi, sau la ai casei, adică la Slavi este preaslăvită și mărită, acolo unde ea se folosește ca a lor, cu atît mai mult la noi, cari o folosim nu ca pe a noastră, ci streină și împrumutată, ar trebui ca să fie ridicată în slavă și mărire strălucitoare spre a noastră dreaptă folosire! Căci ce este aceasta, ce pare a fi rod bun, care se ivește cu ajutorul Sfîntului Duh? Aceasta este ce este sufletul din trupul omenesc și lumina cea din soare și ce este sarea în mîncare; căci precum trupul fără suflet mort este, după cum soarele fără lumină nu luminează și precum mîncarea nu este plăcută fără sare, tot așa este și citirea sau scrierea fără gramatică îndrumătoare. Căci dacă vrea cineva să știe ființa literelor și a silabelor și cu glasul să accentueze cuvintele drept și să însemne cuvintele prin punctuație, acestea le va afla în partea întîia a gramaticii, adică la ortografie. Dacă vrea să desfacă vorbele în părțile lor întocmai, această urmă o va afla cu sprijinul părții a doua, adică a etimologiei. Dorește să alcătuiască vorbe compuse. spre aceasta trebuie să-și însușească bine orînduirea sintaxei. Dorește cineva să întocmească stihuri și aceasta și-o va însuși prin prosodia făcătoare de stihuri. La drept vorbind, ce lucruri folositoare minții a dat ea naștere fie în limba greacă, ori în cea latină, sau în orice altă limbă, aceleași le dă și în slavă, căci învață să cunoaștem în propoziții deosebiri între părțile de cuvînt ale gramaticii, și declinarea numelor și conjugarea verbelor,

62. Vezi descrierea la Nerva Hodoș și Ioan Bianu, *Bibliografia Romînească Veche*, I, p. 351.

63. Vezi cele scrise de mine în *Legăturile Țărilor Romine cu Georgia (Antim Ivireanul)* din revista «Studii», an. IV, octombrie-decembrie 1951, p. 153, nota 5.

64. Sublinierile îmi aparțin.

după temele lor și după terminațiuni, și să judecăm la eteroclite sau anormale lipsa ori prisosul sau schimbarea. Cu un cuvânt, ea învață pe cei ce se silesc cu rîvnă să o cerceteze să vorbească și să scrie bine. *De toate acestea noi eram foarte lipsiți* ⁶⁵), *căci ne lipsea gramatica îndrumătoare.*

De aceia dacă cuiva i se pare, cu atît mai mult nouă trebuie să ni se pară folositoare, de oarece în bisericile lui Dumnezeu noi ne-am obișnuit a ceti slovenește; dar necunoscînd această limbă, care ne este streină, nu a noastră, putem de multe ori să cădem în greșeli. Fiind această încercare, cu nădejdea în Dumnezeu ca cei cari am cerut, ni se va da un sfîrșit bun în fericita voastră domnie, căci vedem înrădăcinarea acestei semințe bune în țara noastră și ajutorul lui Dumnezeu la neobosita voastră silință, *cînd cu milostivire și cu iubire de Hristos în afară de alte binefaceri, ai întocmit școală întru învățarea limbii slave pentru copiii de vîrstă fragedă* ⁶⁶).

Celelalte cuvinte multe despre gramatică le-am lăsat pentru că însuși vrednicia lucrului ei o arată cît de mare este și cît de prețuită. Cădem în genunchi cu rugăciune către Dumnezeu, rugîndu-L cu sîrguință, ca să binevoiască a face ca ea să fie de folos în întrebuițarea ei... *iar prea luminăției voastre ca unul ce v-ați îngrijit de aceasta, întru răsplată pentru aceasta de la Dumnezeu... Și cădem la picioarele prea luminăției voastre cu această cărticică ce se cheamă gramatică, înfățișată acum prin tipar, după porunca voastră...*

S-a scris despre ediția romînească din 1697 a gramaticii lui Meletii Smotrițki că nu a avut o întrebuițare practică la noi ⁶⁷) dar această spusă este infirmată prin însemnările ce se află într-unul din exemplarele ce se găsește în Biblioteca Academiei R.P.R. Astfel în exemplarul ce a ajuns la 1725 în posesia lui Constantin din Obilești (după cum atestă următoarea notă în chinovar — de pe verso filei 23: + *Sîia gramatiki est' Konstantina snă Konstantin' ot Obilești, lt 7233*, adică pe romînește: + *Această gramatică este a lui Constantin fiul lui Constantin din Obilești, anul 7233 (1725) aflăm următoarele note: foile 1-3: Această sfîntă gramatiki iaste a lui Ion copilul care învață la școala domniască și învață la gramatică (inceputul secolului XVIII), fila 246: Grammatika est Pavlova i dal est mně ucitel' Damaskin ot ucilišta slavenska gsdria Kostan(tina), adică în romînește: Gramatica este a lui Pavel și mi-a dat-o dascălul Damaschin* ⁶⁸) de la școala slovenească a domnului Constantin — adică Constantin Brîncoveanu. Același exemplar poartă și numeroase traduceri în romînește a cuvintelor slavo-ruse. Așa de pildă: fila 59 verso în dreptul cuvintelor: *pětelĩ* și *usmarĩ* sînt respectiv: *cocoș* și *grădinar*; f. 60 recto: *klicĩ*, *gortanĩ*, *golotĩ*: *chiot*, *gitlej*, *ghiață*; f. 62 verso — *balii*, *větii* și *erodii*: — *strigoi*, *ritor*, *șoim*; f. 87 verso: *slamaha* — *mămăligă* (toate din secolul XVIII).

65. Sublinierea îmi aparține.

66. Sublinierea îmi aparține.

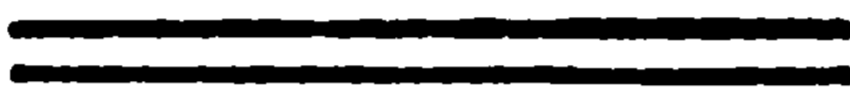
67. Vezi N. Iorga, *Istoria literaturii romine în secolul al XVIII-lea*, II, p. 12.

68. Este vorba de același personaj ajuns apoi episcop de Buzău, despre care am scris mai sus.

Din cele expuse pînă aici se vede că singura carte laică ce este cunoscută că a circulat în Țara românească sub Constantin Brîncoveanu este gramatica lui Meletii Simotrițki dar existența numai a acestei singure cărți profane în domnia lui Brîncoveanu nu poate alcătui o dovadă că lucrări cu atare conținut nu s-au răspîndit în Țara Românească, ci desigur că acestea au existat însă au dispărut în cursul vremurilor din pricină că nu se vor fi păstrat cu rigurozitatea cu care s-au păstrat cărțile bisericesti necesare cultului.

Din cele scrise mai sus se poate, credem, desprinde încheierea că în Țara Românească a vremii lui Constantin Brîncoveanu cărțile rusești au fost destul de răspîndite, circulație ce se explică și prin legăturile ce domnul Țării Românești din anii 1688-1714 le-a temeinicit cu împărăția din răsărit.

D. P. BOGDAN

R E C E N Z I I

O CONTRIBUȚIE DE SEAMĂ LA DEZVOLTAREA LITERATURII NOASTRE TEOLOGICE

ISTORIA BISERICESCĂ UNIVERSALĂ. Manual pentru uzul studenților Institutelor Teologice, vol. I (1-1054). Tipărit cu aprobarea Sfântului Sinod și cu binecuvîntarea Prea Fericitului Justinian, Patriarhul Romîniei, București (Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă), 1956, 398 pp.

Apariția primului manual de Istorie bisericească universală pentru uzul studenților Institutelor Teologice de grad universitar ale Patriarhiei Romîne reprezintă o contribuție valoroasă în dezvoltarea literaturii noastre teologice.

Prea Fericitul Patriarh Justinian, cu a cărui binecuvîntare și purtare de grijă a putut vedea lumina tiparului această lucrare, a încredințat alcătuirea ei unui colectiv format din profesorii de Istorie bisericească universală de la Institutele Teologice ale Patriarhiei Romîne și anume: Dl. Teodor M. Popescu, profesor la Institutul Teologic din București, (Perioada I-a, pînă la 324), P. C. Pr. Teodor Bodogae, profesor la Institutul Teologic din Sibiu, (Perioada modernă din vol. II), și D-l Gheorghe Gh. Stănescu din Cluj, (Perioada II-a și a III-a din vol. I).

În orînduirea materiei, autorii au urmat programa analitică a studiului de Istorie bisericească de la Institutele Teologice.

O Introducere documentată ne familiarizează mai întîi cu definiția, scopul, importanța și împărțirea Istoriei bisericești universale, precum și cu izvoarele și științele ei auxiliare.

La sfîrșitul informațiilor introductive, autorii au înzestrat manualul cu o listă bibliografică generală, necesară studiului Istoriei bisericești universale.

În ceea ce privește periodizarea materialului istoric, autorii au rămas la împărțirea socotită a fi cea mai bună și potrivită pentru cunoașterea istoriei Bisericii creștine, și anume:

I. Perioada I-a, de la apariția creștinismului pînă la 324, se ocupă cu întemeierea Bisericii și răspîndirea creștinismului în lumea antică, în deosebi în lumea greco-romană;

II. Perioada a II-a, 325-787, tratează dezvoltarea Bisericii în epoca sinoadelor ecumenice.

III. În fine, perioada a III-a, 787-1054, tratează evenimentele bisericesti din Răsărit și Apus pînă la schisma cea mare din 16 iulie 1054, adică pînă la despărțirea Bisericii Romano-Catolice de Biserica Ortodoxă a Răsăritului.

Obiectul Istoriei bisericesti este Biserica creștină, care este un așezământ dumnezeiesc și omenesc în același timp. Prin originea, doctrina, spiritul și scopul ei, Biserica, fiind întemeiată de Domnul Hristos, Fiul lui Dumnezeu, are un caracter supranatural, care se află în afara cercetării istorice. Fără să uite un moment caracterul ei supranatural, dumnezeesc, Istoria bisericească universală cercetează Biserica în latura ei omenească, căutînd să cunoască întemeierea, organizarea, creșterea și diferitele ei manifestări istorice. Scopul final al studiului Istoriei bisericesti universale este cunoașterea și înțelegerea situației actuale a creștinismului prin cunoașterea faptelor istorice în originea, evoluția, specificul și semnificația lor. «Dincolo de acestea, cum foarte bine spune D-l Prof. Teodor M. Popescu, istoria constată, fără a putea explica, dar ea nu are dreptul să conteste ceea ce nu înțelege. Negarea sau răstălmăcirea a ceea ce nu înțelege, nu este o atitudine logică, științifică» (p. 6).

În prima perioadă, autorii au dat o deosebită atenție apariției și dezvoltării creștinismului, mai întîi în lumea iudaică, apoi în lumea greco-romană.

Întemeierea creștinismului este direct legată de întruparea Domnului Hristos în lume, căci fără Hristos nici nu se poate vorbi de creștinism. Iisus Hristos, Mîntuitorul lumii, este o personalitate istorică de mărime unică. Ființa și opera Lui mîntuitoare în lume depășesc posibilitățile și mijloacele noastre omenești obișnuite de studiere și înțelegere. Totuși, Sfintele Evanghelii, primele documente istorice ale creștinismului, ne dau posibilitatea să cunoaștem bine caracterul, scopul și rezultatele misiunii lui Hristos în lume. Deși Iisus Hristos a predicat Iudeilor, învățătura sa este menită întregii omeniri. Domnul Hristos a unit strîns credința cu fapta, religia cu morala, a împăcat pe om cu Dumnezeu, a intensificat sentimentul religios și moral prin cea mai înaltă concepție descoperită lumii despre valoarea unică a omului în hotarele universului, a lărgit considerabil sensul și valoarea religiei, a lărgit orizontul ei într-un chip care face din religia creștină «cea mai înaltă potență spirituală a neamului omenesc» (Karl Sell, citat în lucrare la p. 28).

Autorii au dat dezvoltarea cuvenită activității misionare a Sfinților Apostoli, organizării Bisericii primare, persecuțiilor îndurate de creștini din partea împăraților romani pînă la Constantin cel Mare (306-337), polemicii anticreștine, ereziilor și schismelor ivite în acest timp în sînul Bisericii, învățămîntului creștin, cultului, disciplinei și vieții morale creștine (pp. 17-176).

În tot răstimpul primei perioade, deși persecutat, creștinismul a rămas o religie populară. Firește, în creștinism, au intrat încă de la început și oameni bogați și cu situație socială înaltă; majoritatea credincioșilor erau, însă, oameni simpli, din clasele de jos.

Cea mai gravă problemă socială a lumii vechi a fost sclavia. În condițiunile economice ale lumii antice, creștinismul n-a putut elimina sclavia, dar s-a silit să ușureze și amelioreze soarta sclavilor, acordîndu-le ceea ce le lipsea mai mult în lumea păgînă: calitatea, demnitatea și drepturile de oameni (p. 172). Sclavii au fost primiți și tratați de Biserică

cu înțelegere și iubire ca și toți ceilalți creștini din sânul ei. Creștinarea lor echivala cu o eliberare morală. «Și eu sînt creștin, eliberat de Hristos, și împărtășesc aceeași nădejde prin harul lui Hristos», declară sclavul Evelpist, prefectului Romei, judecat și condamnat cu filosoful Iustin (+165 sau 166. (Vezi Actul martiric al lui Iustin, IV, 3, în lucrare, p. 172).

*

Edictul de toleranță de la Mediolanum (Milan), dat la începutul anului 313 de Liciniu și Constantin cel Mare, a pus Biserica creștină într-o situație nouă. Prin acest act de toleranță, se acordă creștinilor nu numai exercitarea liberă a cultului creștin și înapoierea bunurilor bisericesti confiscate de împărații romani anteriori, ci li se asigura pe dea supra sprijinul împăraților romani și al puterii de Stat. Pentru întâia oară, Bisericii i se recunoștea oficial calitatea de instituție religioasă organizată. Din religie nepermisă și persecutată, creștinismul devine de fapt și de drept «*religio licita*» = «religie permisă» ba încă, chiar din timpul lui Constantin cel Mare, o religie favorizată. Convertirea lui Constantin cel Mare a asigurat triumful Bisericii creștine și a îndreptat istoria creștinismului pe un drum nou. E drept că nepotul său, împăratul Iulian Apostatul (361-363), s-a străduit să restaureze păgînismul, persecutînd creștinismul. Incercarea sa, însă, n-a reușit.

În perioada a doua care se întinde între anii 325-787, autorii tratează despre progresele răspîndirii creștinismului în Răsărit și Apus, dezvoltarea patriarhatelor orientale, care au cunoscut în această perioadă cea mai mare înflorire și strălucire, progresul organizației bisericesti, începutul și creșterea puterii papale, principalele controverse teologice, ereziile și schismele, sinoadele ecumenice, dezvoltarea monahismului și viața creștină sub feluritele ei aspecte.

O deosebită atenție au acordat autorii, cum era natural, cunoașterii aprofundate a celor șapte sinoade ecumenice. Aceasta este epoca cea mai glorioasă din istoria creștinismului, cînd s-au precizat, lămurit și stabilit dogmele Bisericii creștine. De aceea, pe bună dreptate, în deosebi secolele IV și V, datorită creației teologice a marilor Părinți și scriitori bisericesti, au primit denumirea de «*epoca de aur a Bisericii*». Nici o altă epocă din istoria creștinismului nu se va putea compara și nu va putea depăși vreodată în importanță epoca sinoadelor ecumenice. Meritul cel mare în formularea dogmei creștine se cuvine fără rezerve Bisericii de Răsărit, iar acesta i se recunoaște de majoritatea istoricilor și teologilor.

Autorii au tratat cu deosebită atenție sinodul I ecumenic de la Niceea (325), care a condamnat erezia lui Arie, cel ce nega divinitatea lui Iisus Hristos și consubstanțialitatea Lui cu Tatăl, apoi sinodul al II-lea ecumenic de la Constantinopol (381), care a condamnat erezia pnevmatomahilor, adică a «*dușmanilor Sfîntului Duh*».

De asemenea, autorii au scos în evidență importanța sinoadelor ecumenice, care au stabilit învățătura ortodoxă referitoare la hristologie, adică cunoașterea raportului celor două firi în persoana lui Hristos și modul conlucrării lor. Dogma hristologică s-a stabilit la sinodul III ecumenic de la Efes (431), care a condamnat nestorianismul sau dioprosopismul, la sinodul al IV-lea ecumenic din Calcedon (451), care a condamnat monofizismul și la sinodul al VI-lea din Constantinopol (680-681), care a con-

damnat monotelismul. Sinodul al V-lea ecumenic de la Constantinopo. (553) s-a întrunit pentru a pune capăt certurilor monofizite, împăratul Justinian cel Mare (527-565) și Biserica Răsăritului dorind să readucă pe monofiziți la Ortodoxie. Au fost condamnate la acest sinod «Cele trei Capitole», adică scrierile lui Teodoret de Cyr contra Sfântului Ciril al Alexandriei, epistola lui Ibas de Edesa către episcopul Maris din Andașir (Persia) și persoana și opera lui Teodor de Mopsuestia. Sinodul «**quini-sext**» sau al cinci-șaselea ecumenic, întrunit la Constantinopol în 692, numit așa pentru că este o completare a sinoadelor ecumenice V și VI este important prin opera sa canonică, dând 102 canoane pentru reglementarea cultului și a vieții morale a credincioșilor. Ultimul sinod ecumenic, al VII-lea, ținut la Niceea în 787, a condamnat pe iconomahi, adică pe cei ce se împotriveau cultului sfintelor icoane (vezi pentru toate sinoadele ecumenice, pp. 210-293).

Autorii au rezervat un capitol aparte apariției și întinderii mohamedanismului la sfârșitul secolului al VI-lea și începutul celui de al VII-lea, dându-ne tuturor posibilitatea înțelegerii juste a istoriei Bisericii creștine din această perioadă, cu deosebire a Bisericii răsăritene, care a suferit pierderi ireparabile din partea «agarenilor» fanatici (pp. 277-284). Consecințele cuceririi arabe au fost foarte grave pentru creștinii din Răsărit și, din nenorocire, ele au continuat pînă azi, încît nu se știe cînd și cum vor mai putea dobîndi vechile și venerabilele patriarhate orientale. măcar în parte, strălucirea lor de altădată.

Era bine dacă se rezerva în acest manual de Istorie bisericească universală și capitolele respective despre dezvoltarea culturală a Bisericii, în deosebi despre viața și opera Părinților și scriitorilor bisericești din această epocă, cea mai strălucită din Istoria Bisericii, așa cum au procedat autorii pentru perioada a III-a: Ele ar fi asigurat lucrării unitate, proporție și armonie, și ar fi ușurat totodată lectorului înțelegerea evenimentelor bisericești în dezvoltarea și creșterea lor organică.

Cititorii noștri vor avea, însă, posibilitatea să ia cunoștință de aceste capitole din **Manualul de Patrologie**, a cărui alcătuire a fost încredințată de către Prea Fericitul Patriarh Justinian, Pr. Prof. Rector Ioan G. Coman, unde ele vor fi tratate pe larg.

*

După încheierea epocii sinoadelor ecumenice, lupta împotriva mohamedanismului în Răsărit și întemeierea imperiului lui Carol cel Mare (768-814) în Apus, care tindea la refacerea imperiului roman universal din trecut cu ajutorul papei de la Roma, în dauna imperiului bizantin, sînt cei doi factori istorici de seamă de care au fost influențate în bună parte și evenimentele bisericești în perioada a III-a, între anii 787-1054.

Popoare noi îmbrățișează creștinismul în această epocă în Răsăritul și Apusul Europei. Prin misionarii trimiși de la Bizanț, au fost creștinate popoarele slave din sudul, centrul și răsăritul Europei, ca: bulgarii, sîrbii, moravii, cehii și rușii, iar la începutul creștinării lor chiar și ungurii (pp. 323-324; 325-334). Apusul creștin se afla sub obediența jurisdicțională a Sfântului Scaun roman. Prin misionari trimiși de Roma, au fost creștinate popoarele germanice și scandinave, ungurii, iar dintre slavi, croații, polonii, moravii și cehii, după ce aceste două popoare din urmă cunoscuseră mai întîi creștinismul de rit răsăritean (pp. 317-325).

Din secolul al IX-lea, din timpul marelui patriarh ecumenic Fotie (858-867; 877-886) și al contemporanului său pe Scaunul roman, papa Nicolae I (858-867), Biserica Ortodoxă ajunse la neînțelegere și ceartă cu Biserica Romană, pentru mai multe abateri dogmatice, cultice și disciplinare existente de mai de mult în sînul ei, unele fiind semnalate încă de la sinodul quinisext (692). Intre aceste abateri, **pretenția papilor la recunoașterea primatului juridicțional în sînul întregii Biserici și învățătura greșită a purcederii Sfîntului Duh și de la Fiul — Filioque**, dețineau locul principal și au scandalizat pe răsăriteni (pp. 349-358).

După moartea patriarhului Fotie și a papei Nicolae I, raporturile frățești dintre Biserica Răsăritului și Biserica Apusului, cu toată cearta și răceala dintre ele, s-au putut menține pînă la jumătatea sec. al XI-lea. Rivalitatea crescîndă, însă, dintre «Roma cea veche» și «Roma cea nouă», Constantinopolul, precum și raporturile politice încordate dintre Răsărit și Apus, au dus la dezbinarea bisericească din anul 1054. În ziua de 16 iulie 1054, cardinalul Humbert, conducătorul delegației romane trimisă de papa Leon al IX-lea (1049-1054) pentru tratative la Constantinopol cu împăratul Constantin al IX-lea Monomachos (1042-1055) și patriarhul ecumenic Mihail I Cerularie (1043-1058), a aruncat în timpul Sfintei Slujbe pe altarul catedralei Sfintei Sofii, fără nici o provocare din partea ortodoxă, sentința de excomunicare a Bisericii Ortodoxe a Răsăritului, a clerului și a credincioșilor ei. La rîndul său, la cîteva zile după acest fapt, în ziua de 20 iulie 1054, patriarhul Mihail Cerularie, convocînd un sinod la Constantinopol, a răspuns acestei nemaipomenite provocări și îndrăzneli a delegației romane, anatematizînd Biserica Romană și pe papa Leon al IX-lea (pp. 359-362).

Contemporanii n-au dat importanța cuvenită actului consumat în ziua memorabilă de 16 iulie 1054 și n-au înțeles nici semnificația lui, crezînd la început că face parte din seria obișnuitelor fricțiuni dintre cele două Biserici principale. Din nefericire, schisma din 16 iulie 1054 dintre Biserica Răsăritului și Biserica Apusului s-a permanentizat pînă azi, spre paguba amîndorura și spre regretul creștinilor din toate secolele de după schismă. Biserica Ortodoxă, însă, n-a încetat pînă azi să se roage «**pentru pacea a toată lumea, pentru bunăstarea sfintelor lui Dumnezeu Biserici și pentru unirea tuturor**», și așteaptă cu speranță refacerea universalismului dragostei creștine, prin bunăvoința și îndurarea lui Dumnezeu. așa cum a fost în vechea Biserică Ecumenică pînă la 1054.

În partea finală, autorii au dat atenția cuvenită culturii teologice și dezvoltării învățămîntului teologic în Răsărit și Apus. Dintre reprezentanții mai de seamă ai culturii teologice din Răsărit sînt tratați: Teodor Studitul († 11 nov. 826), Patriarhul Fotie († 2 febr. 897 sau 898), Simeon Metafrastul († începutul sec. XI), Sf. Simeon Noul Teolog († 1022), Mihail Pselloș († 1078) și alți cronicari și scriitori bizantini (pp. 370-382). Dintre apuseni sînt amintiți unii scriitori din epoca carolingiană și post-carolingiană (pp. 383-388).

Intr-o notă de lămurire pusă la sfîrșit, autorii își exprimă dorința să poată completa manualul într-o nouă ediție, cu material nou, cu noi titluri de cărți și cu hărțile necesare.

*

Păstrînd toată prețuirea pentru munca autorilor, ne îngăduim să arătăm și unele mici lipsuri și scăpări din vedere din acest manual de Istorie bisericească universală.

Astfel; în ceea ce privește lista bibliografică generală, pe lângă lucrările arătate credem că e bine să se adauge, la o nouă ediție, și lucrările (pp. 9-11):

1. V. GRUMEL, *Les Régestes des Actes du Patriarcat de Constantinople*, vol. I. *Les Actes des Patriarches*, fasc. I: 381-715; vol. II: 715-1043. Istanbul, 1932 și 1936. Fasc. III (1043-1206); Fasc. IV (1204-1310) e în pregătire.

2. FR. DÖLGER, *Regesten der Kaiserurkunden des oströmischen Reiches*, Reihe A., Abteilung I, 1. *Regesten von 565-1025*. (Corpus der griechischen Urkunden des Mittelalters und der neueren Zeit, hrsg. von den Akademien der Wissenschaften in München und Wien). München und Berlin, 1924; Reihe A, Abt. I, 2. Teil: *Regesten von 1025-1204*. München und Berlin, 1925; Reihe A, Abt. I, 3. Teil: *Regesten von 1204-1282*, München und Berlin, 1932.

3. D. S. GHINIS și G. MEXAS, *Ἑλληνικὴ Βιβλιογραφία, 1800-1863, Ἀναγραφή τῶν κατὰ χρονικὴν ταῦτην περίοδον ὅπου δὴποτε ἔλληνιστὶ ἐκδοθέντων βιβλίων καὶ ἐντύπων ἐν γένει μετὰ πίνακες τῶν ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν τῆς περιόδου ταύτης. Πραγματεία τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τόμος 11*). Τόμος πρῶτος, 1800-1839. Atena 1939, XIX + 476 pp.

Tot la lista bibliografică generală, era bine să se fi arătat, în deosebi la autorii moderni și contemporani ortodocși (pp. 14-15), nu numai numele lor, ci și lucrările lor principale.

Avem, din fericire, în timpul nostru, unele lucrări bune, datorită istoricilor greci contemporani despre vechile patriarhate ortodoxe, care meritau o mențiune. Astfel:

1. GHENADIE, Mitropolit de Heliopolis, *Istoria Patriarhiei Ecumenice*, vol. I, Atena 1953, pp. XIII + 445.

2. HRISOSTOM PAPADOPULOS, Arhiepiscopul Atenei și al întregii Elade, *Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας (62-1934)*. Alexandria 1935.

3. Idem, *Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων*, Ierusalim și Alexandria, 1910.

4. GRIGORE PAPAMIHAIL și GEORGE TRIANDAFILAKIS, *Istoria Bisericii din Antiohia*. (După notele Mitropolitului Atenei, Hrisostom Papadopoulos († 1938), Alexandria, 1951, pp. XI + 1078.

Cea mai recentă istorie a Bisericii ieșită din gândirea și munca unui istoric ortodox este aceea a Părintelui Arhimandrit B. Ștefanidis, *Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία, ἀπ' ἀρχῆς μέχρι σήμερον*, vol. I, Atena 1948, 812 pp., pe care autorii n-au avut-o, dar merita măcar să fie citată.

Pentru istoria Bizanțului merită să fie citate lucrările cele mai noi, cum este între altele lucrarea bizantinologului grec K. I. AMANTOS, *Ἱστορία τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους* t. I (395-867), Atena, 1939; t. II (807-1204), Atena, 1947, și lucrările bizantinologului francez L. BREHIER, *Le monde byzantin. Vie et mort de Byzance*. (Bibliothèque de Synthèse historique), Paris, 1947; Idem, *Les institutions de l'empire byzantin*. Paris, 1949.

De asemenea merită să fie citată lucrarea lui K. E. ZACHARIA von LINGENTHAL, *Jus Graeco-Romanum*, 7 Bände, Leipzig 1856-1884, precum și ediția lui J. și P. ZEPOS, *Jus Graeco-romanum*, 8 vol., Atena 1931.

Autorii nu s-au mulțumit să ne dea numai bibliografia generală a Istoriei bisericești universale, ci au procedat foarte bine străduindu-se să înzestreze fiecare capitol al manualului cu o **bibliografie specială sumară**, în care au trecut de preferință cele mai bune lucrări în limba franceză

și germană, iar în unele capitole și câte o scurtă mențiune bibliografică românească.

Această bibliografie parțială are de asemenea nevoie de completări. Era bine dacă în bibliografia specială se indica mai întâi la fiecare capitol și izvoarele principale istorice, nu numai literatura auxiliară a lucrărilor, studiilor și articolelor de reviste și enciclopedii.

Din literatura auxiliară, ne îngăduim să semnalăm și noi unele lucrări, spre a veni în ajutorul autorilor la întocmirea unei noi ediții a manualului, cum ne asigură ei înșiși.

Astfel, la capitolul creștinării ungarilor (p. 325), semnalăm lucrările:

1. ALBINUS FRANCISCUS GOMBOS, *Catalogus fontium historiae Hungaricae aevo ducum et regum ex stirpe Arpad descendendum ab anno Christi DCCC usque ad annum MCCI* ...editus Justiniani Cardinalis Serédi..., t. I și II, Budapestini, 1937; t. III, Budapestini, 1938.

2. GYULA MORAVCSIK, *Byzantinoturcica. I: Die byzantinische Quellen der Geschichte der Türkvolker*, Budapest, 1942.

3. Idem, *Bizánc és a magyarság* (= Bizanțul și maghiarimea). Budapest, 1943. Bogată bibliografie la pp. 109-118.

4. FRANZ DÖLGER, *Ungarn in der byzantinischen Reichspolitik*. (Ostmitteleuropäische Bibliothek, hrsg. von E. LUKINICH, nr. 42). Budapest 1942. Sonderdruck aus dem archivum Europae Centro-Orientalis VIII (1942), Heft 3-4.

Pentru creștinarea rușilor (p. 334), cea mai bună lucrare, deși învechită, rămîne istoria lui E. GOLUBINSKIJ, cu titlul: *Istoria russoj sedkvi*, t. I; 1-2, ed. I-a, Moskwa, 1880; ed. II-a, Moskwa, 1901.

Merită, de asemenea, să fie citată și consultată lucrarea lui N. de Baumgarten, *Saint Vladimir et la conversion de la Russie*, în «*Orientalia Christiana*», t. XXVII, 1, nr. 79, Roma, 1932, Iulio-Augusto.

Pentru cultura teologică în Răsărit și pentru cunoașterea scriitorilor bisericești ortodocși de după perioada postpatristică (p. 383), trebuie neapărat citită lucrarea regretatului profesor DIMITRIE BALANOS de la Facultatea de Teologie din Atena, cu titlul următor: *Δημητρίου Ζίμου Μπαλάνου. Οί βυζαντινοί ἐκκλησιαστικοί συγγραφείς ἀπὸ τοῦ 800 μέχρι τοῦ 1453*. Atena, 1951. (Vezi recenzia lucrării la G. Papa-Michail, în revista ateniană *Θεολογία*, t. 27 (1952), pp. 142-144.

Intrucît acest manual are în primul rînd în vedere pe studenții teologi romîni, socotim că era bine ca bibliografia referitoare la studiul Istoriei bisericești universale, apărută în limba romînă, să fie cu mult îmbogățită căci foarte puțini dintre studenții noștri cunosc limba germană. Pînă în prezent nu avem în romînește o lucrare bibliografică din domeniul Istoriei bisericești universale, de unde să luăm cunoștință de astfel de studii. Ne îngăduim de aceea să semnalăm unele din lucrările și studiile mai recente, care reprezintă munca generației mai tinere de teologi, istorici și cercetători romîni.

Astfel, la capitolul: **Activitatea Sfinților Apostoli** (p. 37), despre **Sf. Apostol Petru**, poate fi menționată lucrarea **Păr. Diacon Haralambie Cojocar**, «Este primatul lui Petru un privilegiu de drept divin după Noul Testament», Sibiu, 1940, bibliografia foarte bogată, pp. IX-LXXVIII.

La Capitolul: **Sfîntul Apostol Pavel** (p. 44), se poate cita lucrarea: Prof. **Justin Moiescu**, «Activitatea Sfîntului Apostol Pavel la Atena». Iași, 1946, bibliografie, pp. 221-225.

La Capitolul: **Persecuțiile** (pp. 63-64 și p. 76), să se menționeze lucrarea: VICTOR N. POPESCU, **Cauzele conflictului politic între Biserica creștină și statul roman sub împărații Severi** (pp. 193-235), vol. I, București, 1929.

La Capitolul: **Polemica păgînă împotriva creștinismului** (pp. 86-87), se pot menționa studiile:

1. Pr. Prof. IOAN G. COMAN, **Sfântul Grigorie de Nazianz despre împăratul Iulian**. Incercare asupra Discursurilor IV și V, vol. I, București, 1938. Bibliografie, pp. 161-163.

2. Diacon IOAN PULPEA, **Lupta împăratului Iulian împotriva creștinismului**, București, 1942. Bibliografie bogată, pp. 221-260.

La Capitolul: **Turburările produse de nestorianism și monofizism în sec. V și VI. Formarea Bisericilor eterodoxe** (p. 246), se poate menționa studiul:

Diacon IOAN PULPEA, **Posibilitatea întoarcerii Bisericilor monofizite la Ortodoxie. Considerațiuni istorice și dogmatice asupra poziției lor față de Ortodoxie**, în rev. «Ortodoxia», anul III (1951), nr. 4, oct-dec. pp. 586-636.

La Capitolul: **Controversele origeniste. Sinodul al cincilea ecumenic** (p. 263), să se menționeze studiul Pr. VASILE GH. SIBIESCU: **Împăratul Iustinian I și ereziile**. București, 1938, Bibliografie, pp. VII-XXXI.

Evident, în afară de acestea, mai sînt și ale lucrări și studii în limba romînă, care merită atenția noastră, dar cadrul restrîns al unei recenzii ne împiedică să facem mențiunea lor.

Referitor la cronologia evenimentelor bisericești, autorii au făcut foarte bine că au renunțat la amănunte inutile și la datele dubioase sau controversate, care ar fi încărcat manualul, dîndu-ne numai rezultatele definitive ale cercetărilor istorice.

Notăm, totuși, unele evenimente, care, în lumina unor studii mai noi, pot fi prezentate altfel, sau unele diferențe în datarea evenimentelor bisericești.

Așa, bunăoară, la p. 293, ni se spune că, după restabilirea cultului icoanelor, «s-a statornicit sărbătoarea Ortodoxiei în prima Duminică a Postului Mare (Duminica Ortodoxiei), serbată prima dată la 11 martie 843», în timp ce la pagina 352, ni se spune că «la 19 februarie 843, în Duminica întâia a Postului Mare, s-a sărbătorit noul triumf al Bisericii împotriva iconoclasmului».

Sîntem de părere să se rămînă definitiv la data de 11 martie 843, prima duminică din Postul Mare, cînd s-a sărbătorit triumful Ortodoxiei împotriva iconoclasmului, care a primit pentru întâia oară numirea de **Duminica Ortodoxiei** (vezi V. Grumel, **Les Régestes des Actes du Patriarcat de Constantinople**, t. II: 715-1043. Istanbul, 1936, pp. 416 și 425; A. A. Vasiliev, **Histoire de l'empire byzantin**. Traduit du russe par P. Brodin et A. Bourguina, t. I (324-1081). Paris, 1932, p. 378; G. Ostrogorsky, **Geschichte des byzantinischen Staates**. München, 1940, p. 152).

La pp. 330 și 333 ni se spune despre Constantin zis și «Filozoful», cunoscut mai bine sub numele de Sf. Ciril, numele său din călugărie, fratele Sfîntului Metodiu, care în 863 au făcut misiune la moravi, că, după trei ani de activitate, plecînd la Roma, «a dus cu sine relicvele părintelui apostolic Clement Romanul, descoperite la Chersones».

Intr-adevăr, după tradiție se crede că Sfîntul Clement Romanul, papă al Romei (88-97) (?), a fost exilat de împăratul Traian (98-117) la Cher-

sonezul Tauric (Crimeea), încununându-se aci cu moarte martirică. Se știe, de asemenea, că Constantin, fratele Sfântului Metodiu, înainte de a merge în misiune la moravi, a fost trimis în 860 de patriarhul Fotie și împăratul Mihail al III-lea (842-867) în misiune la cazarii din Crimeea. Cu această ocazie a găsit la Chersones niște moaște atribuite Sfântului Clement Romanul, pe care, luându-le cu sine, le-a dus mai întâi la Constantinopol, apoi, în 868, la Roma.

Cercetări istorice mai noi, dintre cele mai serioase, au stabilit că Constantin și contemporanii săi au fost victimele unei mistificări, deoarece moaștele descoperite la Chersones și atribuite părintelui apostolic Clement Romanul, sînt ale unui sfînt local numit tot Clement, căruia i s-a ridicat o biserică creștină, pe care actele martiriului său l-au confundat cu papa Clement al Romei. (Vezi: F. Dvornik, *Les légendes de Constantin et de Méthode vues de Byzance* (Byzantino-Slavica. Recueil pour l'étude de relations byzantino-slaves). Prague, 1933, pp. 191-196. Jacques Zeiller, *Les origines chrétiennes dans les provinces danubiennes de l'empire romain*. Paris, 1918, p. 410).

La p. 332, autorii ne istorisesc botezul marelui principe Vladimir al Kievului (980-1015) și creștinarea poporului rus, astfel: «La Cherson, unde s-a oficiat cununia principesei Ana cu Vladimir, acesta s-a botezat (988) împreună cu armata, a îndepărtat pe cele 600 de femei ale sale, a tăiat în bucăți statuia zeului Perun și a aruncat-o în Nipru. După întoarcerea la Kiev, mitropolitul Mihail, trimis de la Constantinopol, a creștinat populația».

Față de cele afirmate, ne îngăduim să arătăm următoarele: Marele principe Vladimir al Kievului, pentru ajutorul militar acordat bizantinilor, împotriva răscoalei din Asia Mică, condusă de Bardas Phocas, care se termină prin înfringerea răsculaților în lupta de la Chrysopolis în 988 sau la începutul lui 989, ceru în căsătorie pe porfirogeneta Ana, sora împăraților Vasile al II-lea Bulgaroctonul (976-1025) și Constantin al VIII-lea (1025-1028). Intrucît, după victorie, bizantinii refuzară să-și mai țină făgăduința dată, pentru a-i constrînge, Vladimir al Kievului atacă Chersonesul din Crimeea, pe atunci posesiune bizantină, pe care-l cuceri înainte de 27 iulie 989.

Căsătoria lui Vladimir cu porfirogeneta Ana din Bizanț s-a încheiat după această victorie, în noiembrie 989, la Chersones (vezi: Fr. Dölger, *Regesten der Kaiserurkunden des Oströmischen Reiches*. 1. Teil: Regesten von 565-1025. München und Berlin, 1924, nr. 771, 776, 777, 778, p. 99; L. Bréhier, *Le monde byzantin. Vie et mort de Byzance*. Paris, 1946, pp. 215-216).

Cît privește botezul lui Vladimir, studii mai noi ne permit să afirmăm că acesta s-a botezat nu la Chersones în 988, ci chiar la Kiev, după toată probabilitatea, în 987, la începutul tratativelor cu bizantinii, fie de vreun preot din comunitatea creștină varego-rusă existentă în acest timp la Kiev, fie de episcopul Pavel, trimis de curtea bizantină să însoțească spre Kiev, pe principele norvegian Olaf Tryggwison, prietenul lui Vladimir. (Vezi: N. de Baumgarten, *Saint Vladimir et la conversion de la Russie*, în «*Orientalia Christiana*», t. XXVII, 1, Roma, 1932, nr. 79, Iulio-Augusto, p. 68; Idem, *Olaf Tryggwison, roi de Norvège et ses relations avec Saint Vladimir de Russie*, în «*Orientalia Christiana*», t. XXIV, 1, Roma, 1931, nr. 73, Ottobri, p. 33).

Botezarea și creștinarea în masă a poporului rus s-a făcut tot la Kiev, în capitala principatului, după sosirea la Vladimir, a soției sale, porfirogeneta Ana, și a arhiepiscopului grec trimis de Bizanț, cu numele de Mihail sau Leon (numele este cu totul nesigur), în primăvara anului 990. Cu acest prilej, au fost aruncate în Nipru, la Kiev, nu la Chersones, care era un oraș creștin, întrucât făcea parte din imperiul bizantin, statuile foștilor zei păgâni ai rușilor, în frunte cu Perun, zeul lor principal. (Vezi lucrările de mai sus ale lui N. de Baumgarten. La acestea să se adauge: N. de Baumgarten, *Chronologie ecclésiastique de terres russes, du X-e au XIII siècle*, în «*Orientalia Christiana*», t. XVII (Roma, 1930), fasc. 58, Ianuario-Februario).

La p. 327, autorii, vorbind despre creștinarea bulgarilor, ne istorisesc astfel: «In sec. IX, bulgarii, care reușiseră să-și întemeieze un regat puternic, dețineau teritoriul de la Varna și gurile Dunării pînă la munții din Tesalia. Capitala regatului lor a fost așezată la Ohrida».

La aceste afirmații, ne îngăduim să arătăm următoarele: Este adevărat că bulgarii au întemeiat un regat puternic în secolul al IX-lea, dar capitala lor n-a fost Ohrida, ci mai întîi, în sec. VIII și IX, în timpul țarilor bulgari păgâni, la Plisca, în apropiere de Varna, iar din sec. IX, aceasta fu mutată la Preslavul Mare sau Pereiaslavăț, situat între Dunăre și Varna, unde rămase capitala bulgară pînă în 971. În acest an, Preslavul Mare (Preslava) fu cucerit de împăratul Bizanțului, Ioan al II-lea Tzimiskes (969-976), iar din Bulgaria Orientală, bizantinii crează ducatul sau thema Paristrion sau Paradunavon, cu capitala la Dorostolon (Silistra), provincie pe care o înglobară imperiului bizantin. Bulgaria Occidentală își păstră independența pînă în 1018, cînd și ea fu ocupată de împăratul bizantin Vasile al II-lea Bulgaroctoñul (976-1025). Între 972 și 1018, capitala Bulgariei Occidentale a peregrinat în orașele: Pernik, Strumița, Moglena, Vodena, Castoria și, în urmă, un foarte scurt timp, înainte de 1018, în Ohrida, unde se mutase și Arhiepiscopia bulgară. (Vezi: A. Sacerdoțeanu, *Indrumări în cercetări istorice*, București (1943), p. 273; Georg Ostrogorsky, *Geschichte des byzantinischen Staates*, München, 1940, pp. 208-209 și 218-221; A. A. Vasiliev, *Histoire de l'empire byzantin*. Traduit du russe par P. Brodin et A. Bourguina. Paris, 1932, pp. 420-424).

În afară de acestea, semnalăm unele diferențe în grafia unor nume proprii, pentru care ar fi bine să se adopte o formă unitară în tot manualul. Așa, de exemplu, numele propriu Illyric se prezintă sub patru forme: Illyric (pp. 325 și 395), Illiric (p. 221), Iliric (p. 351) și forma latină Illyricum (p. 261), alături de forma Iliria (p. 214). Oscilează, de asemenea, în manual, grafia numelor proprii terminate în diftongul — ea. Bunăoară, numele propriu Niceea îl întîlnim sub formele: Nicea (p. 211), Niceea (p. 357) și de cele mai multe ori Niceia. La fel oscilează și grafia altor nume proprii cu desinență asemănătoare, ca: Cezareia (p. 259) și Cezareea (p. 263); Aquilea (pp. 218 și 274) și Aquileia (pp. 255, 377) ș. a.

Hotărîrea Academiei Republicii Populare Romîne, referitoare la Noile norme ortografice ale Limbii Romîne, recomandă la grafia numelor comune sau proprii, care se termină în ea, sau la început de silabă, cînd acest diftong alternează în declinare, la substantive, sau în conjugare, la verbe, cu e, forma cu -ea, care urmează după un alt e: Coreea-Coree; ideea-idee; epopeea-epopee; creează-creez, etc. (Vezi *Mic dicționar ortografic*, București (Editura Academiei R.P.R.), București, 1953, p. 8).

Mai sînt și alte nume proprii cu grafie dublă, dintre care dăm ca exemplu: **Grigore** (p. 220) și **Grigorie** (p. 254); **Vasile** (p. 220) și **Vasilie** (p. 254); **Ambroziu**, și **Ambrozie** (pp. 220, 302, 305), etc.

Intrucît autorii ne-au dat o listă bibliografică generală și liste bibliografice speciale la fiecare capitol, în tot cuprinsul manualului, au renunțat la **aparatură critică** din subsolul textului, menținînd doar unele citări launtrice, numai atunci cînd acestea au fost absolut necesare. Aceste citări, mai ales cele referitoare la izvoare, ar trebui completate. Renunțarea la aparatul critic, deși știrbește manualului o formă științifică, îi asigură în schimb o lectură cursivă, ușoară, plăcută și atractivă.

Trecînd peste micile chestiuni pe care ne-am îngăduit să le semnalăm cu gîndul de a fi de folos harnicilor și distinșilor autori, merită să subliniem cu acest prilej că aceștia au muncit temeinic, serios, cu răbdare și rîvnă, reușind să ne dea un manual de Istorie bisericească universală, clar, nu prea întins, întru totul potrivit pentru nevoile studenților teologi și pentru oricare cleric și credincios dornic să cunoască istoria Bisericii creștine și dezvoltarea creștinismului în lume.

E meritul deosebit al autorilor, și în deosebi al **D-lui Profesor Teodor M. Popescu**, autorul principal al manualului, de a ne fi descris evenimentele bisericești cu profundă înțelegere față de misiunea și rostul Bisericii creștine în lume, cu căldură și dragoste mai ales față de vechea și venerabila Biserică a Răsăritului, leagănul creștinismului, și cu părere de rău pentru toate aspectele negative din istoria creștinismului. Dar precum raza de soare nu se pătează și nu-și micșorează strălucirea de noroiul peste care cade și-l usucă, tot așa nu se micșorează și nu se pătează sfințenia Bisericii lui Hristos, în petrecerea ei istorică în lume, de păcatele și imperfecțiunile omenești.

Lucrarea pe care am încercat s-o prezentăm cititorilor noștri, e **primul nostru manual de Istorie bisericească universală corespunzător învățămîntului teologic universitar**, gîndit și scris în limba română. Marele curs de Istorie bisericească universală al lui Euseviu Popovici în 4 volume, care a apărut inițial în limba germană, apoi în traducere românească, a rămas în urmă cu noile cercetări istorice, iar celelalte manuale pentru învățămîntul secundar, prin natura lucrurilor, erau departe de a corespunde necesităților învățămîntului superior teologic.

Noul manual de Istorie bisericească universală umple un gol de mult simțit în literatura teologică românească, era așteptat de toată preoțimea ortodoxă, iar apariția lui corespunde întru totul scopului pentru care a fost conceput și alcătuit.

Pentru munca lor, distinșii autori merită cu prisosință toate mulțumirile și elogiile noastre.

Se cuvine să arătăm totodată că fără concursul prețios și purtarea de grijă a Prea Fericitului Patriarh Justinian, care a înlesnit autorilor toate cele necesare pentru elaborare și tipărire, acest manual de Istorie bisericească universală n-ar fi putut vedea lumina tiparului.

Recomandăm călduros tuturor cititorilor noștri acest manual de Istorie bisericească universală, care nu trebuie să lipsească din biblioteca niciunui student, niciunui preot, niciunui slujitor al Bisericii. El trebuie să se afle în biblioteca oricărei parohii, a oricărei mînăstiri și Episcopii și a oricărui așezămînt de cultură teologică al Bisericii noastre. Iar cei ce se vor nevoi să-l citească, vor avea prin lectura lui satisfacții și bucurii spirituale și intelectuale care-i vor răsplăti cu prisosință pentru osteneala lor.

INDRUMĂRI PASTORALE

CĂLAUZĂ CANONICĂ

„Călăuza canonică” pe care o publicăm în paginile ce urmează, a fost alcătuită de regretatul preot profesor Victor Popescu, paroh la biserica Udricani din Capitală. Ea a fost prezentată Prea Fericitului Patriarh Justinian de P.C. Pr. Valeriu Iordăchescu, profesor de Teologie, care a cunoscut de aproape pe autorul „Călăuzei canonice” și care a primit din partea Prea Fericitului Patriarh Justinian însărcinarea de a cerceta această lucrare și de a referi asupra ei.

Din referatul prezentat de P.C. Prof. Valeriu Iordăchescu reiese că autorul „Călăuzei canonice” s-a condus, în alcătuirea ei, în cea mai mare parte, după Colecția de canoane aflată în „Pidalion” și într-o oarecare măsură și după „Canoanele Bisericii Ortodoxe” însoțite de comentarii (în 2 volume), de Dr. Nicodim Milaș, tradus în limba română de: Uroș Covincici, protoiereul sîrbesc al Aradului, și Dr. N. Popovici, profesor la Academia Teologică din Arad.

Intreaga lucrare are două părți: una în care se înșiră canoanele sinoadelor (locale sau ecumenice), și ale Sfinților Părinți, redindu-se pe scurt cuprinsul fiecărui canon, și a doua parte compusă dintr-un index alfabetic, pe probleme, cu trimiteri la canoane.

Tot din referatul P.C. Prof. Valeriu Iordăchescu reiese că „lucrarea este de o reală utilitate, și ea poate servi oricărui creștin și cu deosebire preoților din administrația și justiția bisericească, drept călăuză lesnicioasă și sigură în vastul și complicatul sistem canonic al Bisericii Ortodoxe, elaborat într-un timp atât de îndelungat și în locuri atât de diferite”.

Fără îndoială, „Călăuza canonică” de față nu are pretenția unei lucrări elaborată în mod științific, dar ea se remarcă prin caracterul său practic, constituind în același timp un motiv pentru specialiști și pentru factorii de răspundere de a întreprinde studii temeinice asupra actualității și utilității canoanelor în viața Bisericii noastre Ortodoxe și de a reconsidera pe unele din ele ca fiind depășite de timp și de condițiile noi de viață, care au survenit de la alcătuirea lor și pînă azi.

REDAȚIA

AUTORII CANOANELOR

AUTORII	LOCALITATEA	anul	Nr. can.	OBSERVAȚIUNI
Sinodul Apostolic	Ierusalim	50	85	(După cercetări mai noi canoanele apostolice au fost alcătuite în decursul secolelor III-IV ale erei creștine).
Dionisie al Alexandriei	Alexandria	260	4	
Grigore al Neocesareei	Neocesareea	262	12	
Petru al Alexandriei	Alexandria	304	15	
Sinod Ancira	Ancira	314—315	25	
• Neocesareea	Neocesareea	315	15	
Sinod I Ecumenic	Niceea	325	20	
• Gangra	Gangra	340	21	
• Antiohia	Antiohia	41	25	
• Sardiochia	Sardica	347	20	
• Laodiceea	Laodiceea	364	60	
Atanasie cel Mare		371	—	3 epistole
Amfilochie	Iconia	374	—	1 epistolă priv. la cărți admise canonice
Vasile cel Mare		378	92	
Grigore de Nazians (Teologul)		378	—	1 epistolă
Timotei al Alexandriei		381	18	
Sinod II Ecumenic	Constantinopol	381	7	
Teofil al Alexandriei		389	14	
Grigore de Nisa		394	8	
Sinodul de la Cartagina	Cartagina	38—419	141	
Chiril al Alexandriei		426	5	
Sinodul III Ecumenic	Efes	431	8	
• IV Ecumenic	Calcedon	451	30	
Ghenadie al Constant.		458	—	1 epistolă dezavuînd simonia
Sinodul V Ecumenic	Constantinopol	553	—	14 anatematizări de eretici 25 anatematizări contra origeniștilor
Ion Postitorul	•	580	35	
Sinod VI Ecum. (Trulan)	•	680	—	Au stabilit dogma dublei lucrări a celor 2 firi ale Mîntuitorului
Sinod (V-VI) Trulan	(Trula-Palat)	692	102	
Sinod VII Ecumenic	Niceea	783	22	
Tarasie al Constantino- polului		795	—	Epistola contra simoniei
Nichifor Mărturisitorul		815	37	
Sinod I-II Constantinopol		861	17	
• Sf. Sofia	Constantinopol	879	3	

CANOANELE APOSTOLICE (85)

1. Episcopul să se hirotonisească de 2 sau 3 episcopi.
2. Preotul, diaconul și cei inferiori să se hirotonisească de 1 episcop.
3. Episcopul sau preotul care aduce în altar alte daruri decât apă, vin, undelemn și tămâie să se caterisească. În biserică se poate aduce struguri și grâu nou.
4. Alte daruri decât cele arătate în canonul 3 să se trimită acasă la Episcop sau preot iar aceștia să dea și celorlalți clerici.
5. Clericii superiori care își vor lăsa soțiile pentru evlavie să se aforisească și, dacă persistă, să se caterisească.
6. Episcopul, preotul, diaconul care vor lua asupra lor lumești purtări de grijă să se caterisească.
7. Episcopul, preotul, diaconul care va serba Paștele înainte de echinoxul primăverii, cu Iudeii, să se caterisească.
8. Coliturghisitorii care nu vor să se împărtășească dar nici nu spun de ce, să se aforisească.
9. Credincioșii care intră în biserică și ies îndată, să se aforisească.
10. Cine se roagă cu cel oprit de la împărtășanie să se aforisească.
11. Clericul care se roagă cu cel caterisit să se caterisească.
12. Cine primește pe un aforisit fără carte canonică să se aforisească.
13. Dacă cel ce primește pe aforisit era deja aforisit să i se prelungească.
14. Episcopul n-are voie să-și lase eparhia și să treacă la alta, decât dacă e chemat și rugat mult de mulți episcopi.
15. Clericul care se mută de tot dintr-o parohie la alta fără voia episcopului său să fie oprit de la oficierea liturghiei.
16. Episcopul care va primi pe clericii vizați de canonul 15 să se aforisească.
17. Cel ce a fost căsătorit de două ori, ori a avut țiitoare, nu poate fi hirotonit.
18. Cel ce s-a căsătorit cu văduvă, cu divorțată, sau cu desfrînată nu poate fi hirotonit.
19. Cel ce a ținut două surori sau nepoată de soră nu poate fi cleric.
20. Clericul care se pune girant pentru afaceri bănești să se caterisească.
21. Famenul din naștere sau persecuție sau din bîntuirea oamenilor se poate face episcop, dacă în alte privințe este vrednic.
22. Cel ce s-a castrat cu voia sa, să nu se facă cleric.
23. Clericul care s-a castrat cu voia sa, să se caterisească.
24. Mireanul care s-a castrat pe sine, să se aforisească 3 ani.
25. Clericul ce s-a prins în curvie sau furt sau în călcare de jurămint, să se caterisească, dar să nu se aforisească.
26. Numai anaghoștii și psalții au voie să se însoare, după ce au intrat în cler.
27. Episcopul, preotul sau diaconul care va bate pe credincioșii sau pe necredincioșii ce ar fi făcut nedreptate să se caterisească.
28. Clericul caterisit care ar sluji liturghie, să se lepede cu totul din Biserică.
29. Cel ce cumpără cu bani hirotonia și cel ce o vinde să se caterisească și să se aforisească.
30. Episcopul care cîștigă o episcopie prin stăpînitori lumești, să se caterisească și să se aforisească.
31. Preotul care defăimînd pe episcop ar înființa biserică deosebită să se caterisească, dacă episcopul n-are nici o vină și dacă fiind rugat de 3 ori de episcop, refuză să revie.
32. Preotul sau diaconul aforisit să nu fie primit de alt episcop decât cînd al lor a murit.
33. Nici un cleric străin să nu fie primit fără carte canonică și cercetare.
34. Episcopii să recunoască drept cap al lor pe Mitropolit.
35. Episcopul care face hirotonie în eparhie străină fără voia episcopului local, să se caterisească și el și cel hirotonit.
36. Clericul care refuză a se duce la parohia (sau eparhia) pentru care a fost hirotonit, să se aforisească.
37. Sinodul să se adune de două ori pe an (a IV-a duminică după Paști și 12 oct.).
38. Episcopul să administreze bunurile bisericești, dar să nu le rășluiească sau să le dea la rude.

39. Preoții și diaconii să nu facă slujbe fără socotința episcopului.
40. Lucrurile episcopului să nu se amestece cu ale Bisericii.
41. Episcopul să stăpânească lucrurile Bisericii, dar să le administreze prin preoți și diaconi. Are și el drept la cele necesare lui.
42. Clericul superior care joacă jocuri de noroc sau e bețiv să se caterisească, dacă persistă.
43. Clericul inferior și mireanul, care joacă la noroc sau e bețiv să se aforisească.
44. Episcop, preot, diacon care persistă a lua camătă, să se caterisească.
45. Episcop, preot, diacon care se roagă cu eretici să se aforisească; dacă le-a permis a sluji, să se caterisească.
46. Episcop, preot, diacon care primește botez sau jertfă de la eretici, să se caterisească.
47. Episcop sau preot care botează pe unul deja botezat, sau refuză să boteze pe un eretic, să se caterisească.
48. Situația laicului care-și leapădă femeia sau care se însoară cu femeie divorțată.
49. Clericul care nu botează în numele Treimii, să se caterisească.
50. Clericul care nu scufundă de trei ori pe cel ce se botează, să se caterisească.
51. Clericul sau mireanul care se abține de la nuntă, carne și vin, nu pentru înfrinare, ci din scîrbă, ori să se îndrepteze ori să se caterisească.
52. Episcopul sau preotul care nu primește pe cel întors de la păcat, să se caterisească.
53. Episcopul, preotul sau diaconul care în sărbători nu mănîncă carne și nu bea vin, din soîrbă, iar nu din înfrinare, să se caterisească.
54. Clericul care mănîncă în circiumă, să se aforisească, afară de cazul cînd ar fi în călătorie și din nevoie ar trage la ospătărie.
55. Clericul care ocărăște pe episcop să se caterisească.
56. Clericul ce ocărăște pe preot sau diacon, să se aforisească.
57. Clericul sau mireanul care va batjocori pe milog, să se aforisească.
58. Episcopul sau preotul care nu învață pe popor sau pe clerici dreapta credință, să se aforisească și dacă persistă să se caterisească.
59. Episcopul sau preotul care nu dă clericilor săraci ajutor din averea Bisericii să se aforisească și dacă stăruie să se caterisească.
60. Clericul care citește în biserică cărți eretice, să se caterisească.
61. Mireanul acuzat cu dovezi de curvie sau alte păcate, să nu se hirotonisească.
62. Clericul care se leapădă de creștinism, lepădat să fie; de se leapădă de numele de cleric, să se caterisească; dar pocăindu-se să se primească în rîndul mirenilor.
63. Clericul care mănîncă carne de animal ucis sau de mortăciune, să se caterisească.
64. Clericul care ajunează simbăta (afară de a Paștilor) sau Duminica să se caterisească, iar mireanul să se aforisească.
65. Clericul sau laicul care se roagă în sinagogă să se caterisească, respectiv să se aforisească.
66. Clericul care lovește mortal să se caterisească, iar mireanul să se aforisească.
67. Cel ce siluiește o fată, să se aforisească și să nu-i fie îngăduit a lua pe alta, ci pe aceea pe care a ales-o.
68. Clericul care dă sau primește a doua hirotonie să se caterisească.
69. Clericul care nu postește postul mare, vinerea sau miercurea să se caterisească; mireanul să se aforisească.
70. Clericul care postește sau prăznuiește cu iudeii sau primește de la ei ospățurile praznicului lor să se caterisească; mireanul să se aforisească.
71. Creștinul care aduce untdelemn sau lumînări la altarul păgînilor sau al iudeilor, să se aforisească;
72. Clericul sau mireanul care ia din biserică ceară sau untdelemn, să se aforisească și să restituie incincit.
73. Vase sau cearșafuri sfințite cine ia din biserică pentru sine, să se aforisească.
74. Episcopul învinovătit de pîrși vrednici de credință să se judece în lipsă, dacă după trei chemări, nu se prezintă la judecată.
75. Martori contra episcopului să fie cel puțin doi și nu eretici.

76. Episcopul care dă episcopia moștenire la rude, să se aforisească iar hirotonia rudei e nulă.

77. Chior sau șchiop poate fi episcop.

78. Orb sau surd nu poate fi episcop.

79. Indrăcit să nu se facă cleric decît după vindecare.

80. Cel venit din păgîni sau din viață mîrșavă să nu se facă episcop îndată, fără cercare, decît dacă cumva Dumnezeu va face descoperire despre el (ca despre Pavel).

81. Episcopul sau preotul să nu se puie în ocîrmuiri publice, iar dacă nu, să se caterisească.

82. Sclavii nu se pot face clerici decît dacă fiind vrednici, vor fi liberați de stăpîni.

83. Episcopul, preotul sau diaconul care ocupă funcții în armată, să se caterisească.

84. Cel ce ocărăște, pe nedrept, pe împăratul sau pe stăpînitorul să se caterisească dacă e cleric, să se aforisească dacă e mirean.

85. Arată care sînt cărțile canonice în Vechiul și Noul Testament.

SINODUL I ECUMENIC

1. Clericul castrat cu forța de barbari sau medici rămîne sau se primește în cler, cel ce s-a castrat singur nu poate fi cleric.

2. Cel nou botezat să nu se hirotonisească decît după cercare.

3. Episcopul, preotul și diaconul să nu locuiască cu femeie străină.

4. Episcopul să se aleagă și hirotonească de toți sau de trei episcopi iar întărirea să se facă de Mitropolit (vezi Milaș, Vol. I, partea II-a).

5. Să se țină Sinod de două ori pe an: primăvara și toamna, spre a cerceta cazurile de aforisire.

6. Se consfințește Mitropolia Alexandriei peste Egipt, Libia și Pentapoli. La alegerea episcopilor hotărăște majoritatea.

7. Se recunosc onorurile cuvenite episcopiei Eliei — Ierusalimului, păstrîndu-se însă Mitropoliei Cezareei demnitatea proprie ei.

8. Arată cum să fie tratați clericii proveniți din Novațieni.

9. Hirotonia (preoților) făcută fără cercetarea păcatelor sau trecînd peste păcate opritoare, nu e valabilă.

10. Cei hirotoniți după ce se lepădaseră de Hristos și au revenit, să se caterisească.

11. Arată procedura de reprimire la dreapta credință.

12. Aceiași problemă ca la canonul 11, pentru alte categorii.

13. Cel care, reîntors la credință, n-a ajuns încă la situația de a se putea împărtăși, să se împărtășească totuși, dacă e în primejdie să moară.

14. Catehumenii care se leapădă de credință și revin să fie puși trei ani într-o treaptă inferioară catehumenilor.

15. Mutarea episcopului, preotului ori diaconului dintr-o cetate în altă cetate e interzisă.

16. Nimeni să nu primească clerici străini la biserică fără voia episcopului lor.

17. Cel ce dă cu împrumut bani cu dobîndă, să se caterisească.

18. Diaconii să nu dea împărtășania preoților, ci invers. Diaconii n-au voie să stea între preoți, fiind mai mici în grad.

19. Ereticii lui Pavel din Samosata să se boteze a doua oară, dacă vin la Biserica universală. Hirotoniile făcute înainte de botezul al doilea nu sînt valabile.

20. Dumineca și în Cinzecime rugăciunile nu se fac în genunchi ci în picicare «drepti».

SINODUL II ECUMENIC

1. Dă anatema toate ereziile.

2. Episcopii diecezelor să nu se amestece în alte dieceze.

3. Episcopul Constantinopolei să aibă cîntea după al Romei.

4. Anulează hirotonia lui Maxim Cincul și al celor hirotonisiți de el.

5. Primirea după Tomul Apusenilor, a celor ce mărturisesc Treimea.

6. Acuzatori ai episcopilor pentru chestiuni personale poate fi oricine; cei pentru probleme de credință trebuie să îndeplinească anumite condiții.

7. Rînduiala după care se primesc ereticii.

SINODUL III ECUMENIC

1. Mitropoliții trecuți de partea lui Celestin (harul nu e indispensabil) sînt caterisiți.
2. Episcopii apostatați cad din treaptă.
3. Clerici caterisiți de nestorienii se repun în drepturi.
4. Clericii care cad în erezii să se caterisească.
5. Cei caterisiți de Sinod și primiți de Nestorie, rămîn caterisiți.
6. Cei ce vor schimba cele hotărîte de Sinodul din Efes să se caterisească, aforisească.
7. Cei ce ar schimba credința hotărîtă la Niceea să se caterisească, anatema.
8. Interzice Antiohiei dreptul de a hirotoni episcopi în Cipru.

SINODUL IV ECUMENIC

1. Intărește canoanele sinoadelor precedente, (a celor trei sinoade ecumenice și ale sinoadelor particulare din: Ancira, Neocezareea, Gangra, Antiohia și Laodiceea.
2. Cine a făcut hirotonie pe bani să cadă din treaptă. Uneltitorii nehirotonisiți să fie anatema.
3. Clericul care ia moșii în arendă, sau administrează bunuri străine, să fie pedepsit bisericește. Se admite epitropisirea orfanilor sau văduvelor.
4. Mînăstire să nu se întemeieze și călugării să nu-și părăsească mînăstirea fără voia episcopului.
5. Interzice mutarea Episcopilor sau clericilor din oraș în oraș.
6. Nu se poate face hirotonie valabilă decît pe seama unei biserici.
7. Clericul sau monahul care intră în armată sau în dregătorii lumești să se anatematizeze.
8. Clericii de la aziluri, mînăstiri sau paraclise rămîn sub cîrmuirea episcopilor locali.
9. Procesele între clerici să se judece mai întîi, după raportul dintre clerici, pe Episcopul lor, de Sinodul Eparhiei, de Ierarhul diecezei sau de tronul împărătesc (iar nu de judecata lumească).
10. Interzice clericilor sub pedeapsa caterisirii a ocupa posturi la biserici din 2 orașe.
11. Săracilor să li se dea scrisori de pace, iar nu de recomandare.
12. Interzice împărțirea unei eparhii în 2 eparhii.
13. Clericii străini n-au voie să liturghisească fără recomandarea Episcopului lor.
14. Citeții și psalții n-au voie să se căsătorească cu femeie de altă credință.
15. Hirotonia diaconitei la 40 ani. Căsătoria după hirotonie, anatema.
16. Fecioara afierosită sau călugărul să nu se căsătorească, contrar anatema.
17. Parohiile rurale să nu se mute la altă eparhie, afară de cazul unei noi împărțiri politice administrative.
18. Clericii care fac conjurații contra altor clerici cad din treaptă.
19. Sinoadele eparhiale să se adune de 2 ori pe an.
20. Episcopul care primește cleric al altui episcop fără voia acestuia, să se îrlătore pînă vor intra în ordine.
21. Invinuirea clericilor fără probe nu se poate face de oameni nevrednici.
22. Clericii care ar pune stăpînire pe averea Episcopului mort să se depuie din treaptă.
23. Călugării și clericii să nu zăbovească mult la Constantinople, fără voia episcopului lor.
24. Mînăstirile făcute cu voia Episcopului să nu-și schimbe menirea.
25. Hirotonia episcopului — afară de forță majoră — să se facă în trei luni de la declararea vacanței.
26. Averea bisericii să nu se administreze de episcopi, ci de econom cleric, cu știrea episcopului.
27. Clericii răpitori de femei și complicitii lor să cadă din treaptă. Laicii să fie anatema.
28. Stabilește rangul și jurisdicția Constantinopolei (al II-lea) între cetăți.
29. Retrogradarea Episcopului la preoție interzisă în mod absolut.

30. Se îngăduie episcopilor din Egipt să nu se pronunțe în chestiunea celor două naturi ale Mîntuitorului, pînă li se va hirotoni Arhiepiscopul Alexandriei.

SINODUL TRULAN (692) V-VI ECUMENIC

1. Intărește toate hotăririle date de sinoadele anterioare.
2. Intărește canoanele tuturor Sinoadelor ecumenice sau locale precedente și pe ale celor 12 părinți bisericești.
3. Reglementează căsătoria și recăsătoria preoților sau candidaților la preoție.
4. Clericul sau mireanul care pîngărește o fecioară afierosită, caterisire. aforisire.
5. Clericii nu pot conlocui decît cu femei fără prepus, contrar vor fi caterisiți.
6. Căsătoria clericilor după hirotonie interzisă.
7. Diaconul să nu stea înaintea preotului, decît în alt oraș, cînd reprezintă pe mitropolitul său.
8. Sinoadele să se țină măcar odată pe an.
9. Clericii n-au voie să țină cîrciumă, contrar vor fi caterisiți.
10. Episcopul, preotul, diaconul să nu ia camătă sau dobîndă, iar cel ce ar face aceasta, ori să înceteze, ori să se caterisească.
11. Despre legăturile clericilor și mirenilor cu iudeii.
12. Episcopii să nu aibă soții după hirotonie.
13. Preoții și diaconii să fie căsătoriți și să nu fie împiedicați de la împreunare cu soția. Cine îi împiedică să se caterisească.
14. Vîrsta hirotoniei: preot 30 ani, diacon 25, diaconițe 40.
15. Ipodiaconul hirotonit la 20 ani. Cei hirotoniți fără respectul vîrstei, caterisire.
16. Cei 7 diaconi primi au fost puși la slujirea meselor, nu la sfintele taine.
17. Transferarea clericilor fără carte canonică oprită.
18. Clericii fugiți de frica năvălitorilor barbari să se întoarcă după trecerea primejdiei la bisericile lor, dacă nu să se aforisească.
19. Invățătura dată de cler poporului să fie după Sfinții Părinți.
20. Episcopul nu are voie să învețe în public într-o cetate care nu ține de el; iar de ar face aceasta să fie lipsit de puterea episcopescă.
21. Clericul caterisit care se pocăiește poate purta părul ca preoții.
22. Clericii hirotoniți pe bani să fie caterisiți. Asemenea și cei ce i-au hirotonit.
23. Clericul care cere bani sau altceva pentru împărtășanie să fie caterisit.
24. Clericul sau monahul care merge la alergări de cai, la teatru, sau la jocuri deșarte de la nuntă, încetare ori caterisire.
25. Prescripția de 30 ani a stăpînirii eparhiei asupra parohiilor rurale.
26. Preotul care din neștiință s-a căsătorit contra canoanelor, rămîne numai cu cinstea, iar căsătoria se desface.
27. Clericii să poarte uniforma oricînd și oriunde, sau aforisire pe una săptămînă.
28. Clericii care pun strugurii aduși la un loc cu Sf. Impărtășanie, caterisire.
29. Postul mare nu se întrerupe, cum zicea can. 48 Cartagina.
30. Clericii care se despart de voie de soții, să nu mai revie la ele.
31. Liturghie sau botez în case particulare cine face fără voia Episcopului, caterisire.
32. Clericul care ar săvîrși Sf. Taine numai cu vin să se caterisească.
33. Interzice recrutarea clericilor numai din neam de clerici.
34. Conjurația clericilor contra clericilor se pedepsește cu caterisirea.
35. Mitropolitul să nu ia lucrurile episcopului sufragan mort.
36. Stabilește ierarhia cetăților: Roma, Constantinopol, Alexandria, Antiohia. Ierusalim.
37. Episcopii fugiți de barbari administreză eparhiile lor din refugiu.
38. Impărțirea bisericească trebuie să urmeze împărțirii administrative politice
39. Arhiepiscopul Ciprului refugiat își păstrează drepturile.
40. Vîrsta minimă a călugăriei 10 ani.

41. Tratamentul pregătitor pentru cel ce vrea să devie sihastru.
42. Pustnicii care petrec prin orașe să fie trimiși la mînăstire sau în pustiu.
43. Oricine poate deveni călugăr.
44. Călugărul prins în desfrînare sau căsătorie să se pedepsească, pentru curvie.
45. Să nu se mai călugărească cea care vine gătită în mătăsuri și giuvaerice.
46. Călugărițele n-au voie să iasă singure sau să doarmă afară din mînăstire, călugării numai cu voia superiorului.
47. Nici femei în mînăstire de bărbați, nici bărbați în mînăstire de femei, n-au voie să doarmă, aforisire.
48. Femeia celui ales episcop să stea într-o mînăstire depărtată de episcop.
49. Mînăstirile să rămîie pentru totdeauna mînăstiri.
50. Jocurile de noroc interzise. Caterisirea pentru clerici — aforisire pentru mireni.
51. Reprezentațiile mimice și teatrale oprite cu totul, caterisire, aforisire.
52. În postul mare (afară de sîmbătă, duminică și Buna Vestire) să se facă liturghia mai înainte sfințită.
53. Căsătoria cu mama văduvă a unui fiu din botez este oprită, fiind pedepsită ca desfrînare.
54. Căsătoriile între rude de sînge sînt oprite, pînă la gradul al IV inclusiv.
55. Cine ajunează sîmbăta sau Duminica în postul mare (afară de sîmbăta Paștilor), caterisire, aforisire.
56. Cine mănîncă carne, ouă, lapte, sîmbăta și Duminica în postul mare caterisire, aforisire.
57. Interzis a se aduce miere și lapte la altar.
58. Creștinul care își ia singur Sf. Impărtășanie va fi aforisit o săptămînă.
59. Cine botează copii în case particulare, caterisire, aforisire.
60. Cei ce fac pe îndrăciții să fie tratați ca îndrăciți.
61. Vrajitorii și ghicitorii de orice fel, aforisiți 6 ani.
62. Cine practică obiceiuri păgînești sau se îmbracă în hainele sexului opus, sau se maschează, caterisire, aforisire.
63. Cine primește martirologii mincinoase să se dea anatema.
64. Mireanul care «învață» fără voia episcopului, aforisire 40 zile.
65. Săriturile peste foc la lună nouă interzise, caterisire — aforisire.
66. Săptămîna luminată să nu fie spectacole, ci mergere la biserică.
67. Mîncarea de sînge de animal sub orice formă oprită, caterisire, aforisire.
68. Vinderea cărților sfinte oprită, aforisire un an.
69. Nimeni dintre mireni afară de împărat nu are voie să intre în altar.
70. Femeile să nu vorbească în timpul slujbei divine.
71. Creștinii și teatrele păgînești.
72. Căsătoria cu eretic să se anuleze, dar dacă e anterioară creștinării, să se menție, chiar dacă numai un soț s-a creștinat.
73. Cine desenează crucea pe dușumele să se aforisească.
74. Agapele în biserici sau casele bisericii, interzise, aforisire.
75. Cîntarea cu răcnete în biserică oprită.
76. Cine face orice prăvălii în curtea bisericii, aforisire.
77. Purtarea bărbaților la băi.
78. Catehumenii să fie examinați joia.
79. Cine împarte semidale, (în cinstea lehuziei Maicii Domnului), caterisire, aforisire.
80. Despre frecventarea bisericii.
81. Cine modifică «Sfinte Dumnezeule» să se caterisească, aforisească.
82. Pictarea lui Hristos ca un miel interzisă.
83. Sf. Impărtășanie să nu se dea morților (de curînd).
84. Cei ce nu știu, nici martori n-au că au fost botezați, să se boteze.
85. Liberarea din robie a cuiva se atestă prin trei martori.
86. Cine este proxenet (codoș, pezevenghi), caterisire, aforisire.
87. Soțul care își părăsește soția (și invers) se canonisește.

88. Cine fără primejdie, bagă dobitoc în biserică, caterisire — aforisire.
89. Incetarea postului mare sîmbăta Paștilor la orele 24.
90. De sîmbăta la vecernie, pînă duminica la vecernie, nu îngenunchem cînd ne rugăm.
91. Cine dă și cine ia medicamente avortive se pedepsește ca ucigașii.
92. Răpitorii de femei și complicii, caterisire, anatema.
93. Căsătoria femeii făcută cînd bărbatul era dus la război și dispărut, se anulează cînd revine bărbatul.
94. Cine se jură păgînește, (pe zei), să se aforisească.
95. Rînduiala după care se primesc ereticii care revin la credință.
96. Impodobirea părului capului cu împletituri să se aforisească.
97. Cine face din catehumene locuință de familii sau locașuri publice, caterisire, aforisire.
98. Căsătoria cu logodnica unuia care trăiește, se pedepsește ca preacurvia.
99. Oprește jertfa de carne la altar, aforisire.
100. Picturile obscene, interzise sub pedeapsa aforisirii.
101. Trupul Domnului să se primească cu mîna, iar nu cu vase de aur.
102. Duhovnicul să procedeze cu mare circumspecție, ca să obție îndreptarea păcătosului.

SINODUL VII ECUMENIC

1. Intărește hotărîrile anterioare.
2. Candidatul la preoție să cunoască scriptura și canoanele.
3. Episcopul, preotul sau diaconul care a ocupat scaunul său prin stăpînitori lumești, caterisire.
4. Episcopul care pretinde bani de la subalterni să fie pedepsit.
5. Cine face dar bisericii ca să primească orice treaptă și apoi se laudă, să fie coborît la treapta cea din urmă a tainei și dacă stăruie să-și piardă treapta.
6. Să se adune Sinod odată pe an. Mitropolitul care întîrzie să adune Sinod să se pedepsească. El n-are voie să pretindă ceva de la Episcopii adunați.
7. Cel ce sfințește biserica fără moaște, să se caterisească.
8. Evrei să nu se boteze decît dacă s-au lepădat de tot de cele iudaice.
9. Cel ce ascunde scrierile contra icoanelor să se caterisească, aforisească.
10. Clericii să nu se mute la Constantinopole decît cu învoirea ambilor Episcopi, sub pedeapsa caterisirii. Cei ce se mută cu voia lor, să nu ia sarcini lumești.
11. Orice Episcop să pună econom pentru averea bisericii: dacă nu, să i se pună de mitropolit sau patriarh.
12. Averea bisericii nu se poate înstrăina nici direct, nici prin persoane interpușe, sub pedeapsa caterisirii. Instrăinarea rămîne fără tărie.
13. Caterisirea, dacă sînt clerici, și aforisirea, dacă sunt laici, pe cei care au răpit bisericii locașuri și nu le restituie.
14. Citeț să nu se tundă clerical, fără hiotesire.
15. Interzice numirea unui cleric la două biserici. (Excepție, sate).
16. Interzice clericilor haine strălucitoare și sfidătoare pentru cei săraci, precum și parfumarea.
17. Să nu se permită începerea zidirii unei biserici de către călugări dacă nu sunt mijloace de terminare.
18. Episcopul care ține femei la episcopie să se mustre, apoi să se caterisească, dacă stăruie în abatere.
19. Să nu se ia bani la primirea în preoție sau călugărie.
20. Mînăstiri amestecate să nu fie, nici mîncare nici dormire la călugări cu călugărițe.
21. Nu se primește în mînăstire călugăr strein fără știrea starețului său. Se poate numai găzdui.
22. Clericii și călugării să nu mănînce singuri cu femei, nici avînd lăutari. In caz de călătorie pot găzdui la hotel sau gazdă.

SINODUL I-II (al 9-lea local din Constantinopole 861-862)

1. Nimeni nu poate zidi minăstiri fără aprobarea episcopului, sau să fie stareț, sau să puie stareț în minăstirea făcută cu averea lui (care s-a dăruit Bisericii).
2. Nimeni să nu facă monah decît în prezența starețului care să garanteze pentru aceasta.
3. Starețul care nu caută pe călugării fugiți, ca să-i îndrepteze, să se aforisească împreună cu fugarii care nu se întorc.
4. Cine primește călugăr fugit din minăstirea sa să se aforisească împreună cu fugarul.
5. Să nu se facă monah fără cercare de trei ani, sau de cel puțin 6 luni pentru laicii cu viață curată.
6. Călugărul nu trebuie să aibă nici un fel de avere. Tot ce are e al minăstirii.
7. Episcopul n-are voie să-și facă minăstire personală cu banii episcopiei.
8. Cel ce castrează pe cineva fără motiv de boală, sau poruncește a se scopi, să se caterisească, aforisească dacă e laic.
9. Cei sfințiți n-au voie să bată pe credincioși, sau pe necredincioși, nici să poruncească a fi bătuți.
10. Clericul care ia sfintele vase sau vestminte spre profană întrebuintare să se caterisească, cel ce ia lucruri din afara altarului, să se aforisească.
11. Clericii, de la preoți în jos, care vor lua slujbe lumești pe la boieri să se caterisească, cei inferiori să se alunge din cler.
12. Clericul care liturghisește în case nesfințite, fără voia episcopului, să se caterisească.
13. Clericul, care mai înainte de judecarea episcopului de către Sinod, refuză împărtășania de la episcopul său și nu-l pomenește la liturghie sub motiv că acesta ar fi vinovat, să se caterisească; monahul și laicul să se aforisească.
14. Aceleași măsuri contra episcopului care refuză în aceleași condiții de la mitropolit.
15. Aceleași măsuri pentru mitropolit față de patriarh. Sînt scutiți toți de pe'epsă, dacă cel mare e vinovat de schizmă sau erezie.
16. Este oprit a se pune episcop într-un loc care nu e vacant, afară de cazul cînd titularul lipsește nemotivat mai mult de șase luni din eparhie.
17. Să nu se mai facă episcop din călugăr sau laic, decît trecînd prin toate treptele eclesiastice.

SINODUL DIN SF. SOFIA (al zecelea din Constantinopol).

1. Clericii pedepsiți de Papa Ioan să fie tratați ca atare și de Fotie Patriarhul și vice-versa.
2. Nici un arhieru n-are voie să se pogoare la viața monahicească; iar dacă o face, să nu se mai poată introduce la arhierie.
3. Mireanul care bate pe episcop, sau l-ar închide fără pricină, să se dea anatema.

SINODUL DIN ANCIRA (?)

1. Preoții care au jertfit idolilor sub pretextul chinurilor persecuției rămîn numai cu cinstea, dacă s-au refăcut în credință, dar nu și cu lucrarea preoțească.
2. Același lucru pentru diaconi. Episcopul e însă liber ca, apreciînd căințurile lor, să le permită și cîte ceva din lucrarea diaconească.
3. Cei ce au suferit munci, declarîndu-se mereu creștini, să nu se oprească de la împărtășanie sau de la preoție.
4. Arată șirul canonisirilor celor ce siliți, dar fără mîhnire, au jertfit la idoli.
5. Arată cum să se canonisească cei ce au jertfit cu mîhnire. Episcopul apreciînd are latitudinea să modifice prescripția canonului.
6. Arată canonisirile pentru cei ce de groaza prigoanei au jertfit.
7. Arată canonisirilor celor ce s-au dus cu mîncările lor la ospete păgînești.
8. Arată canonisiri'e recidiviștilor în jertfirea la idoli.
9. Arată canonisirile celor apostatați care s-au ridicat contra creștinilor.
10. Diaconii dacă se însoară după hirotonie nu se caterisesc, dacă au declarat pe față, înainte de căsătorie, că se vor căsători.

11. Logodnicele răpite de alții să se dea înapoi logodnicilor, chiar dacă ceilalți le-au batjocorit.
12. Cel botezat la boală să nu se hirotonească, afară de vrednicie deosebită,
13. Horepiscopii n-au voie să facă hirotonii fără voia episcopului.
14. Clericii care se îngreșează de carne și n-o mănincă vor fi caterisiți.
15. Lucrurile bisericii vândute de clerici în timpul vacanței episcopale, se vor lua înapoi de biserică.
16. Arată scara canonisirilor celor ce au păcătuit cu dobitoacele.
17. Leproșii care păcătuiesc cu dobitoace să fie pedepsiți ca cei îndrăciți.
18. Dacă episcopul nu e primit de episcopia pentru care s-a rînduit, să se întoarcă între preoți, unde a fost înainte de alegeri; dacă face turburări să se aforisească și apoi să se lepede.
19. Cei ce au făgăduit să rămână necăsătoriți și totuși s-au căsătorit, să se canonisească ca cei cu a doua nuntă.
20. Femeia adulteră 7 ani să fie oprită de la împărtășanie.
21. Femeia care curvește și își provoacă abort, zece ani să fie neîmpărtășită.
22. Ucigașul de voie, pînă la moarte să fie neîmpărtășit.
23. Ucigașul fără voie, cinci ani să fie neîmpărtășit.
24. Cei ce aduc vrăjitori să-i spele de farmece, cinci ani să fie neîmpărtășiti.
25. Cel ce a stricat pe sora nevesti-si, cînd era numai logodit, iar aceea s-a spînzurat, zece ani să fie neîmpărtășit.

SINODUL DIN NEOCESAREEA

1. Preotul care se însoară după hirotonie să se caterisească; dacă preacurvește să se aforisească de tot.
2. Femeia care se mărită cu doi frați să fie neîmpărtășită pînă la moarte.
3. Timpul opririi celor căsătoriți de mai multe ori, se scurtează dacă fac pocăință și arată credință fierbinte.
4. Cine și-a pus în gînd să se culce cu o femeie, dar n-a făcut-o, a scăpat de pcaeapsă.
5. Catehumenul care păcătuiește, se coboară din treaptă.
6. Femeia însărcinată poate să se boteze.
7. Preotul să nu mănince la nunta celor ce se recăsătoresc.
8. Mireanul a cărui soție a preacurvit, nu se poate hirotoni. Preotul în aceeași situație, e dator să divorțeze, sau dacă n-o face, va fi caterisit.
9. Preotul care după hirotonie ar mărturisi că înainte de hirotonie a păcătuit trupește, să nu mai lucreze cele sfîntite.
10. Diaconul în aceeași situație, să devie ipodiamon.
11. Vîrsta hirotoniei preotului, 30 ani.
12. Cel botezat de boală să nu se hirotonească, afară de vrednicie deosebită, sau lipsă de oameni.
13. Preoții din sate n-au voie să liturghisească, nici să împărtășească pe creștini în biserică episcopală (catedrală), decît dacă lipsește episcopul sau preoții locali.
14. Horepiscopii sînt, ca cei 70 de ucenici, fără puterea de a hirotoni.
15. Oricît de mare ar fi cetatea, trebuie să aibă numai șapte diaconi.

SINODUL DIN GANGRA (contra lui Eustațiu).

1. Cine prihănește nunta, anatema să fie.
2. Cine prihănește pe cel ce mănincă carne, anatema să fie.
3. Cine sub pretext de evlavie îndeamnă pe sclavi să-și părăsească slujba, anatema să fie.
4. Cine nu ia împărtășanie de la preot însurat, anatema să fie.
5. Cine defăimează biserică, zicînd că omul se poate ruga ori unde, anatema să fie.
6. Cine se desparte de Biserică, voină a sluji separat, fără voia episcopului, anatema să fie.
7. Ereticii după ce dau anatema toate ereziile, să se ungă cu Sf. Mir și să se anatema să fie.
8. Cel ce ia sau dă ajutoare (din rodurile Bisericii), în afară de rînduiala facerii de bine, anatema să fie.
9. Creștinii care s-au dus la cimitirile ereticilor, să se aforisească pe un
10. Călugărul care ar vorbi de rău pe cei căsătoriți, anatema să fie.

11. Cine defăimează agapele creștine, anatema să fie.
12. Cine defăimează pe cel ce poartă haine bune, anatema să fie.
13. Femeia care se îmbracă bărbătește, fără să fie nevoie, anatema să fie.
14. Femeia care își lasă bărbatul, îngreșându-se de nuntă, anatema să fie.
15. Cine nu îngrijește de copiii săi, anatema să fie.
16. Cine nu îngrijește de părinții săi, sub pretext de evlavie, anatema să fie.
17. Femeia care se tunde, anatema să fie.
18. Cine ajunează duminica din evlavie, anatema să fie.
19. Cine mănincă de fruct în zile de post, zicînd că s-a îndestulat cu postul de duminică, anatema să fie.
20. Cine defaimă locurile cu moaște de mucenici, sau liturghiile făcute acolo, anatema să fie.
21. Arată că toate cele cuprinse în cele 20 canoane precedente, le-au hotărît nu împotriva adevăraților și cucernicilor creștini, ci împotriva celor ce din mîndrie, sau din spirit de contradicție, adoptă practici contra Scripturii sau canoanelor.

SINODUL DIN ANTIOHIA

1. Cei ce nu păzesc rînduiala cea din Niceea în privința Paștilor, să fie lepădați cu totul de la Biserică.
2. Cei ce se duc la biserică, dar nu se roagă cu poporul, sau se feresc de împărtășanie, să se aforisească.
3. Clericul care-și părăsește parohia, mutîndu-se la alta, să fie oprit de la liturghie. Dacă, fiind chemat înapoi, refuză, să se caterisească. Alt episcop primindu-l așa caterisit, să fie certat de Sinod.
4. Clericul caterisit, care liturghisește, să nu mai aibă drept de recurs în privința caterisirii.
5. Clericul despărțit de biserică, dacă nu se supune la chemarea episcopului, să se caterisească.
6. Cel aforisit să nu fie primit de alții decît după încetarea aforisirii, sau după hotărîrea Sinodului.
7. Nici un străin să nu fie primit fără carte canonică.
8. Protopopii rurali n-au voie să dea carte canonică decît către episcopii vecini. Horepiscopii neprihăniți au voie.
9. Mitropolitul are întîietatea între episcopi.
10. Horepiscopii n-au voie să facă hirotonii, caterisire.
11. Clericii care s-ar duce la împărat fără știrea și scrisorile mitropolitului sau Sinodului, să se caterisească.
12. Clericul caterisit, care nesocotind instanțele competente, s-ar adresa împăratului, pierde dreptul de recurs.
13. Episcopul să nu se mute de la o eparhie la alta sau să facă hirotonii în altă eparhie, decît numai dacă ar fi chemat de mitropolitul sau de episcopii respectivi.
14. În caz de paritate de voturi la judecata unui episcop, să se cheme alți episcopi străini, ca să mărească numărul judecătorilor.
15. Sentința dată cu unanimitate, la judecarea unui episcop, rămîne definitivă.
16. Episcopul fără scaun care ar ocupa o eparhie fără rînduiala Sinodului cu mitropolitul, să se aforisească.
17. Un episcop care ar refuza să se ducă la eparhia pentru care a fost hirotonit, să se aforisească, pînă se va îndrepta.
18. Episcopul care nu se poate duce la eparhia la care a fost ales, din pricini străine de el, să aștepte hotărîrea Sinodului.
19. Hirotonia episcopului să se facă de mitropolit, cu majoritatea episcopilor țării.
20. Să se facă Siond de două ori pe an pentru judecăți.
21. Interzice de tot mutarea episcopului din eparhie.
22. Episcopul care face hirotonii, sau numește preoți în eparhie străină, să se certe de Sinod, iar hirotoniile sînt nule.
23. Episcopul n-are voie să așeze urmaș în locu-i.
24. Averele bisericii să se administreze cu judecata și stăpînirea episcopului, dar să fie cunoscută clerului pînă în amănunte.
25. Episcopul să ia numai îmbrăcăminte și mîncare din averea episcopiei. Dacă nu chivernisește veniturile cu știrea preoților și diaconilor, să se pedepsească de Sinod.

SINODUL DIN LAODICEEA

1. Cei cu a doua nuntă, dacă s-au căsătorit legiuit, după rugăciuni, să fie primiți la împărtășanie.
  2. Cei ce au păcătuit mult să se primească la împărtășanie, dacă mărturisește păcatele și s-au întors de pe calea lor.
  3. Hirotonia neofiților, interzisă.
  4. Clericii să nu ia dobânzi la banii împrumutați.
  5. Nu se cuvine să se facă hirotonii în prezența ascultătorilor (vezi Comentar Mîiaș, traducere Dr. N. Popovici).
  6. Ereticii n-au voie să intre în biserică.
  7. Ereticii după ce dau anatema toate ereziile, să se ungă cu Sf. Mir și să se primească la împărtășire.
  8. Cei veniți de la ereticii Frigi să se catehizeze.
  9. Creștinii care s-au dus la cimitirele ereticilor, să se aforisească pe un timp.
  10. Nu se cuvine ca cei ce sînt ai bisericii, să împreune cu nebăgare de seamă pe fiii lor cu ereticii, prin legătura căsătoriei.
  11. Femeile ce se numesc prezvitere, să nu se mai instituie în Biserică (vezi Com. Mîiaș).
  12. Episcopii să fie aleși de Sinod dintre cei de mult cercați.
  13. Nu se permite plebei să facă alegerile celor ce vor fi așezați în preoție.
  14. Oprește trimiterea, după obicei, a Sfintelor Taine la alte eparhii.
  15. Numai psalții pot cînta în biserică.
  16. Sîmbăta să se citească și Evanghelia.
  17. Printre psalmii cîntați să se puie și citire.
  18. Totdeauna la slujba vecerniei să se puie aceleași rugăciuni rînduite.
  19. Rînduiește mersul Liturghiei.
  20. Locurile în biserică să se ocupe după treaptă ierarhică.
  21. Ipodiaconii să nu intre în diaconicon.
  22. Ipodiaconii n-au voie să poarte orariul.
  23. Anagnoștii, sau cîntăreții, nu pot purta orariul.
  24. Nici un fel de cleric să nu intre în cîrciumă.
  25. Ipodiaconii nu au voie să dea împărtășanie.
  26. Cei nehirotoniți să nu învețe nicăiri.
  27. Nici clericii, nici mirenii să nu fie lacomi la agape.
  28. Agape să nu se facă în biserici sau în localuri consacrate Domnului.
  29. Creștinii care serbează sîmbăta, anatema să fie.
  30. Nimeni din ai Bisericii să nu facă baie cu femei.
  31. Creștinii să nu se căsătorească cu eretici, decît dacă aceștia se creștinează.
  32. Să nu se primească binecuvîntarea ereticilor.
  33. E oprit de a se ruga cu ereticii sau schismaticii.
  34. Cine se duce la mormintele mucenicilor ereticilor, anatema să fie.
  35. Cei ce renunță la Domnul Hristos și se roagă la îngeri, anatema să fie.
  36. Clericii n-au voie să fie vrăjitori, ori descîntători, ori astrologi.
  - 37 și 38. Raporturile dintre creștini și iudei.
  39. Creștinii să nu serbeze cu păgîinii.
  40. Episcopii să nu lipsească de la Sinod decît pentru forță majoră.
  41. Clerul să nu călătorească fără carte canonică.
  42. Clerul să nu călătorească fără porunca episcopului.
  43. Ipodiaconii să nu părăsească nici o clipă ușile.
  44. Femeile n-au voie să intre în altar.
  45. După 2 săptămîni din Păresimi să nu se mai primească catehumeni lo
- Botcz
46. Catehumenii să învețe credința și în joi din fiecare săptămînă să fie examinați de episcop sau preot.
  47. Cei botezați la boală să învețe pe dinafară Crezul, după ce s-au sculat de pe boală.
  48. Cei ce se botează să se ungă apoi cu Sf. Mir.
  49. Sfințirea Tainelor în Păresimi se face numai sîmbăta și duminica.
  50. Nu e permis a se mîncea de fruct (de dulce) la Joia Mare.
  51. În Păresimi numai sîmbăta și Duminica se face pomenirea mucenicilor
  52. În Păresimi nu se fac nunți și nici aniversarea nașterii.

53. Nu se cuvine ca mergând la nuntă să joace și să sară, ci să mănince cuviincios.
54. Clericii nu se cuvine să privească spectacole la nunți, sau ospețe.
55. Nici clericii, nici mireni să petreacă cu ereticii.
56. Preoții nici să intre în altar, nici să șadă în altar înainte de a intra episcopul.
57. În sate sau ținuturi să nu se facă episcopi. Cei existenți să nu facă nimic fără știrea celui din capitală.
58. Sfințirea Tainei în case să nu se facă de episcopi sau preoți.
59. Să nu se întrebuițeze în biserică decît cărți canonice.
60. Arată care sînt cărțile canonice.

SINODUL DIN SARDICA

1. Interzice episcopilor a se muta la o eparhie mai mare.
2. Dacă un episcop ar unelti să fie cerut de poporul eparhiei celei mari, nici la moarte să nu fie împărțit.
3. Suijirea unui episcop în altă eparhie, unde sînt episcopi, nu e permisă, decît dacă e chemat de aceia. Judecata episcopului să se facă de sinodul episcopilor din circumscripția respectivă; iar apel împotriva sentinței date, să se facă la patriarhul respectiv.
4. În locul episcopului caterisit să nu se puie altul, decît după ce se judecă apelul și după ce sentința a rămas definitivă.
5. Episcopul caterisit apelînd la patriarhul respectiv, acesta poate să fie judecat de episcopii din mitropolia vecină.
6. Dacă într-o mitropolie, un episcop nu se prezintă la o alegere de episcop, să fie chemat în scris de către mitropolit și dacă nu răspunde, atunci să se facă alegerea. Iar la alegerea de mitropolit să se cheme și episcopii din mitropolia vecină. Înființarea de eparhie să se facă numai dacă sînt credincioși mulți.
7. Episcopii să nu meargă la împărat pentru intervenții politice, ci numai pentru ajutor săracilor sau nedreptățiților.
8. Cererile ce le cuviincioase să fie trimise împăratului de episcop prin diaconi.
9. Cererile episcopilor către împărat să se trimită papii spre revizuire.
10. Înaintarea în treptele ierarhice să se facă în timp îndelungat.
11. Episcopul să nu lipsească de la eparhie fără forță majoră mai mult de trei săptămîni și să nu umble prin alte eparhii vorbînd de rău pe episcopul locului.
12. Chiar pentru strîngerea roadelor moșiei lor, episcopii nu pot lipsi mai mult de trei săptămîni, în care timp trebuie să se ducă la biserică în apropiere.
13. Episcopul care primește cleric aforisit, se face vinovat.
14. Orice preot sau diacon are drept de apel împotriva aforisirii pronunțată contra lui de episcop.
15. E oprit unui episcop a hirotoni ipodiamon din eparhie străină, fără voia episcopului respectiv.
16. Cele hotărîte pentru mutarea episcopilor să se aplice și la preoți și diaconi.
17. Un episcop destituit pe nedrept și fugit de primejdie, să fie găzduit în altă cetate.
18. Clericii hirotoniți de Eutihie și Museu să se primească numai la bisericile lor. (Propunerea nu s-a primit).
19. Cine va călca cele hotărîte de sinodul acesta să fie caterisit.
20. Episcopii de lîngă căile publice să cerceteze pricinile pentru care episcopul călător merge la împărat.

SINODUL DIN CARTAGINA

1. Cele ce se vor hotărî în acest sinod vor fi conform cu hotărîrile Sinodului din Niceea.
2. Hotărăște să păstreze și propoveduiască unimea Treimii.
3. Hirotoniții să se înfrîneze în toate.
4. Hirotoniții să se înfrîneze de la orice poftă, cînd se apropie de Sf. Taină.
5. Condamnă luarea de orice fel de dobînzii de către clerici și lăcomia.
6. Interzice preoților a face Sfîntul Mir, a binecuvînta făgăduința castității fecioarelor, deslegarea de păcate și sfințirea bisericilor.
7. În caz de primejdie de moarte deslegarea de păcate să se facă de preot, după ce cere aprobarea episcopului.

8. Să nu se primească piriși prihăniți contra preoților și episcopilor.
9. Episcopul sau preotul care primește la împărtășanie un aforisit vinovat, se face vinovat și el de aforisire.
10. Preotul osîndit care a liturghisit despărțit de biserică, anatema să fie.
11. Un preot osîndit de episcop e dator să încerce împăcarea cu el prin episcopii vecini. Dacă n-o face, ci se retrage de la împărtășania cu episcopul, liturghisindu cu alții să se dea anatema.
12. Episcopul să se judece de 12 episcopi, preotul de șapte (cu al lui), diaconul de trei.
13. Hirotonia episcopului să se facă de trei episcopi cu porunca mitropolitului.
14. Dacă un cleric s-ar lepăda de judecata bisericească și se adresează celei civile în vreun proces penal, să fie caterisit, iar în proces civil, chiar dacă-l câștigă, ori se lipsește de câștig, se caterisește.
15. Judecătorii, a căror sentință se reformează în apel, nu se pedepsesc decît dacă au dat hotărîrea din vrăjmășie, ori cu patimă, ori după ce au luat mită.
16. În caz cînd judecătorii sînt aleși de părți, hotărîrea lor este definitivă.
17. Fiii preoților să nu joace, nici să privească la spectacole lumești.
18. Clericii n-au voie să fie moșii în arendă, să fie procuratori, sau să-și câștige existența din lucruri necinstite.
19. Anaghoștii ajungînd la vîrsta pubertății, ori să se însoare, ori să se angajeze să rămîna celibatari.
20. Clericii să nu ia dobinzi, nici pentru bani, nici pentru lucruri date cu împrumut.
21. Vîrsta minimă pentru diaconie, 25 de ani.
22. Anaghoștii să nu se închine către popor.
23. Mauritania să aibă mitropolitul ei și să nu mai atîrne de Numidia.
24. Cei ce se hirotonesc să fie învățați de către cei care îi hirotonesc hotărîrile sinoadelor.
25. Preoții să nu boteze sau să împărtășească pe morți.
26. Să se facă în fiecare an sinod, iar mitropoliții să trimită doi sau mai mulți dintre episcopii lor.
27. Episcopul pîrit, care nu se prezintă la judecată după două chemări în scris, la intervale de cîte o lună, să se oprească de la împărtășanie, în tot cuprinsul eparhiei. Pirișul prihănit se va primi la pîră numai pentru interesul său, iar nu și pentru interese bisericești.
28. Preoții piriși se judecă de episcopul lor și de 6 episcopi vecini aleși de ei; diaconii, de al lor și trei străini aleși. Procedura sub toate raporturile este aceeaș ca la episcopi. Clerul inferior se judecă de episcopul lor.
29. Fiii clericilor să nu se căsătorească cu păgîni sau eretici.
30. Clericul n-are voie să lase moștenitori testamentari pe eterodocși, chiar de ar fi rude ale lui.
31. Episcopii din Africa să nu treacă peste mare fără voia mitropolitului respectiv.
32. Arată cărțile cano nice.
33. Clerul de la ipodiacon în sus să se înfrîneze de la soții, cînd se pregătesc pentru Sfintele Taine.
34. Episcopul care vine singur, fără hotărîrea sinodului, lucrurile bisericești și nu poate arăta apoi sinodului forța majoră care l-a determinat, să se caterisească.
35. Clericii caterisiți pentru păcate grele, nu mai pot fi reabilitați nici după săvîrșirea asupra lor a tainei pocăinții, nici a botezului din nou. (Vezi Milaș, comentar la can. 27).
36. Apel contra sentințelor bisericești peste mare să nu se facă.
37. Orice cleric aforisit să rămîna neîmpărtășit pînă la judecare, chiar dacă pretinde că pe nedrept a fost aforisit.
38. Dacă reclamantul sau pîritul se teme că în localitatea adversarului nu-și va putea dovedi cele susținute, din cauza unor violențe, să-și aleagă alt loc unde să se judece procesul.
39. Dacă oarecare clerici ar refuza să primească înaintarea în treaptă, pe care le-o face episcopul, să se caterisească.
40. Clericii trebuie să dea bisericii averea făcută în timpul clericatului, afară de cazul cînd această avere este dăruită de cineva sau moștenită.
41. Nici episcopii fără știrea preoților, nici preoții fără știrea episcopului, nu pot vinde lucrurile bisericești.

42. Clericii care acordă emanciparea fiilor lor, înainte de vreme, sînt răspunzători de păcatele lor.
43. Să nu se hirotonisească clerici decît după ce vor fi creștinat pe toți cei din casa lor.
44. Sfințirea Tainelor să se facă numai cu pîine și vin. Pîrgă să se aducă numai iapte, miere, griu și struguri.
45. Clericii, sau cei ce se înfrînează, să nu intre singuri la văduve sau fecioare.
46. Mitropolitul să nu se numească exarh al preoților, ci episcop al scaunului celui dintîi.
47. Clericii n-au voie să mănince în cîrciumi, decît dacă sînt străini de loc.
48. Sfintele Taine să se sfințească de preoți ajunați.
49. Clericii și mireni să nu ospăteze în biserică.
50. Preotul să nu dea absoluție celor ce se pocăiesc fără știrea episcopului, decît în lipsa lui și în caz de nevoie constrîngerea.
51. Fecioarele afierosite, cînd se iau de sub grija părinților, să se dea de către episcop sau preot în grija femeilor cinstite.
52. Catehumenii care nu pot da răspunsurile la botez din cauză de boală, să se boteze cînd s-or face sănătoși.
53. Actorii, mimicii, apostatuți, dacă se pocăiesc, să fie deslegați de păcate.
54. Să se citească vicțiile sfinților la sărbătorile respective.
55. Hotărăște să se întrebe episcopii din Italia, dacă copii botezați de donatiști vor putea fi hirotoniți la vreme.
56. Sfintele Taine să se sfințească numai de preoți care au ajunat.
57. Botezul și hirotonia nu se pot face de două ori asupra aceleiași persoane. Episcopii nu pot părăsi scaunul lor, în mod arbitrar și ocupa un altul.
58. Episcopul să se hirotonisească de cel puțin trei episcopi.
59. Dacă la alegerea și hirotonia unui episcop se fac obiecțiuni asupra lui, să se cerceteze de 4-5 episcopi, atît persoanele care ridică obiecțiunile, cît și candidatul și dacă se vor dovedi neîntemeiate, să se facă hirotonia.
60. În fiecare an să se întrunească episcopii și să se vestească data Paștilor, prin cei veniți la Sinod.
61. În fiecare sesiune a Sinodului să se cerceteze toate eparhiile.
62. Cei care s-ar pune episcopi peste ținuturi în mod arbitrar, să fie înlăturați.
63. Nici un episcop n-are voie să primească cleric străin fără carte canonică.
64. Mitropolia Cartaginei avea drept să și recruteze candidații la episcopat și clerici din toate episcopiile sufragane.
65. Episcopii să nu pretindă ținuturi din altă eparhie, fără voia episcopului respectiv.
66. Cei ce au fost botezați de donatiști ca copii, cînd vor fi mari pot fi primiți și hirotoniți după ce se leapădă de donatism.
67. Desființarea idolatriei și altarelor idolești.
68. Nu se pot pune martori într-un proces, nici rudele părților, nici judecătorul care a judecat mai înainte pricina.
69. Se cerea împăratului a interzice ospetele păgînești.
70. Spectacolele teatrale și alergările de cai.
71. Sentința pronunțată la sinod rămîne definitivă.
72. Se cerea împăratului ca pe creștinii veniți din actori să nu-i îndemne nimeni să-și rela ocupația.
73. Se cerea împăratului eliberarea sclavilor prin anunțarea în biserică.
74. Ekitie cel osîndit, dar activ după osîndire, să fie combătut ori unde s-ar găsi.
75. Cu donatiștii să se trateze cu blîndețe, ca să-i întoarcă.
76. Să se intervie la dregători ca să cerceteze și să consemneze în acte publice neorînduile maximianiștilor.
77. Despre primirea clericilor donatiști în clerul Bisericii ecumenice în cazul cînd se întorc la Ortodoxie.
78. Să se trimită delegați la episcopii și mireni donatiști, spre a-i îndemna la unirea cu Biserica.
79. Episcopul n-are voie să-și mute reședința la altă biserică din eparhia sa.
80. Copii despre care nu sînt mărturii serioase că sînt botezați să se boteze.
81. Data Paștilor să se arate tuturor, publicîndu-se în urma hotărîrilor sinodului anual.

82. Locuitorul de episcop să nu stea mai mult de un an, după care să se instituie episcop titular.

83. Să se ceară de la împărat să se numească defensori, care împreună cu episcopii, să apere pe săraci de asupra bogățiilor.

84. Despre episcopii care absentează de la sinoade.

85. Să se ceară mitropolitului Numidiei să îndemne în scris pe Cresconie să se prezinte la Sinod, căci altfel va fi pedepsit.

86. Se delegă mai mulți episcopi spre a liniști poporul din Iponia și a hirotoni episcop în locul lui Ekitie.

87. Clericii acuzați pot cere termen la un an spre a se desvinovăți.

88. Călugărul de la mânăstire străină de eparhie nu poate fi nici cleric, nici egumen în eparhie, dacă n-ar ecarte canonică.

89. Episcopul care va muri fără testament, sau va testa din averea sa mai mult ereticilor, fie rude, fie străini, decât Bisericii, anatema să fie.

90. Să se ceară împăratului să confirme liberările de sclavi făcute în biserică.

91. Altarele făcute de particulari fără moaște, sau fără sfințire, să se desființeze, deasemenea să se înlăture altarele ridicate în urma visurilor și descoperirilor false ale unor oameni.

92. Să se ceară de la împărați a se dărîma orice rămășițe de idoli.

93. Corespondența Sinodului s-o facă arhiepiscopul Cartaginei, în numele tuturor.

94. Hotărîrea Sinodului să fie iscălită de episcopi.

95. Dreptul de îniietate între clerici îl stabilește vechimea în hirotonie.

96. Caterisirea mai înainte de judecată este interzisă.

97. Să se dea fiecărui hirotonit carte de hirotonie, cu datele respective, ca să nu fie îndoială în privința dreptului de îniietate.

98. Despre primirea în cler.

99. Despre tratativele cu donatiștii.

100. Se cere de la împărat să se protejeze bisericile contra atacurilor donatiștilor.

101. Instrucțiunile primite de delegații trimiși la donatiști .

Se cere aplicarea legii care pune amendă de 10 lire aur asupra ereticilor care hirotonesc și asupra celor ce se hirotonesc.

102. Să se ceară aplicarea legilor care lua donatiștilor dreptul de a primi moșteniri sau donații.

103. Se cere cîrmuitorilor din alte cetăți ale Africei să stăruie pentru convertirea donatiștilor.

104. Sinoadele provinciale au să trateze pricinile particulare, rămânînd ca Sinodul general să trateze numai chestiunile generale.

105. Sentința pronunțată de judecătorii aleși de părți, nu poate fi apelată.

106. Se cere la împărăție să desemneze cinci ispravnici (executori) ai hotărîrilor bisericesti.

107. Se cere de la împărat să numească apărători pentru treburile bisericesti, delegații trimiși la curtea împăratului să aibă libertate de acțiune.

108. Delegații episcopilor aveau plenipotențe la împărat sau sinod.

109. Inființarea de eparhii nu se poate face decît de mitropolit cu sinodul provinciei respective.

110. Donatiștii reveniți la ortodoxie să fie primiți cu episcopul lor cu tot.

111. Se dă voie unui episcop să-și aleagă judecători pentru desvinovățirea lui.

112. Despre împăcarea Bisericii Romei cu cea a Alexandriei.

113. Soții despărțiți să nu se recăsătorească cu alte persoane, ci să rămînă așa sau să se împace.

114. Rugăciuni, altele decît cele întărite în Sinod, să nu se spună.

115. Cine cere să se judece de foruri civile să fie lipsit de demnitatea sa.

116. Clerul aforisit în Africa, dacă se duce și se împărtășește în Italia, să se caterisească.

117. Cine vrea să meargă la curtea împărătească să ceară carte canonică de la autoritatea bisericască respectivă.

118. Episcopul să nu fie judecător în chestiunile proprii.

119. Nimeni să nu fie silit a primi creștinismul.

120. Cine învață că Adam a fost creat muritor, anatema să fie.

121. Cine zice că botezul nu se face pentru curățirea de păcatul strămoșesc (al lui Adam), anatema să fie.

122. Harul lui Dumnezeu nu dăruiește numai iertarea păcatelor, ci dă și ajutor spre a nu mai păcătui.

123. Harul lui Dumnezeu nu acordă numai cunoștința celor ce trebuie a se înfăptui, ci ne insuflă și dragostea ca cele ce am cunoscut să fim în stare a le și face.

124. Nu putem face cele bune numai prin voința noastră, fără darul lui Dumnezeu.

125. Cine pretinde că Sfinții nu au păcate și că ei numai din smerenie zic că au, anatema să fie.

126. Cine pretinde că sfinții când zic, în rugăciunea Tatălui nostru, «și ne iartă nouă greșalele noastre», o zic numai pentru alții, anatema să fie.

127. După adevăr zic sfinții: «Și ne iartă nouă greșalele noastre».

128. Stabilește cum să se repartizeze cei întorși de la donatiști.

129. Cum să împartă episcopii circumscripțiile, atât pe cele ortodoxe, cât și pe cele convertite de la donatiști.

130. Delimitarea eparhiilor să se facă de către adunarea episcopilor. Cine o face samovalnic să fie îndepărtat.

131. Dacă un episcop nu convertește pe ereticii din eparhia sa în șase luni, locurile cu ereticii se vor da altuia.

132. Dacă hirotoniții nu convertesc pe eretici în timp de șase luni și nici după ce-i amintesc episcopii vecini, să fie excluși de la împărțășania comună.

133. Cel care minte că a convertiti pe eretici să-și piardă episcopia.

134. Clericii care sînt nemulțumiți cu hotărîrea episcopului lor, să fie judecați de episcopii vecini, de Mitropolit sau de sinodul african.

135. Înainte de vîrsta de 25 ani, călugărița nu se face decît pentru forță majoră.

136. Ca să nu stea prea mult la Sinod toți episcopii pentru judecată, s-a hotărît să rămîna de la fiecare eparhie cîte trei.

137. Cei excomunicați nu pot fi admiși ca acuzatori ai clericilor.

138. Nu se primesc ca reclamanți pentru pricină bisericască contra clericilor: acei lipsiți de drepturile civile, nici ereticii, păgînii și iudeii, dar și aceștia au dreptul să-i reclame pentru pricini civile.

139. Dacă contra unui cleric sînt mai multe acuzații, dacă prima desbătută nu e dovedită, celelalte nu se mai cercetează.

140. Martori nu pot fi cei oprîți de la pîră, nici cei din casa reclamantului, nici cei mai mici de 14 ani.

141. Afirmația episcopului că cineva i-a mărturisit vinovăția, nu se ia în seamă, dacă acuzatul tăgăduiește.

CANOANELE PĂRINȚILOR.

DIONISIE AL ALEXANDRIEI.

1. Postul Paștilor încetează cel mai devreme la miezul nopții spre Duminica Paștilor.

2. Femeile n-au voie să intre în Biserică decît dacă sînt curate.

3. Cei însurați să se separe în timpul rugăciunii.

4. Cei ce au fost ispitiți în vis să judece singuri ce au de făcut.

GRIGORIE AL NEOCESAREEI.

1. Mîncarea bucatelor de la barbari de către cei robiți, nu e păcat.

2. Curvirea fără voie cu barbarii nu e păcat mare.

3. Lăcomia, mai ales în vremea persecuțiilor, este cu totul condamnată.

4. Jefuirea fraților atrage ca pedeapsă anatema.

5. Nici lucruri găsite nu trebuie păstrate.

6. Lucrurile altuia nu se pot păstra, nici în locul celor pierdute.

7. Condamnă pe cei ce țin cu sila pe creștinii scăpați din robia barbarilor.

8. Cine s-a făcut unealtă și călăuză barbarilor să fie aforisiți.

9. Cine a năvălit în case străine și vor mărturisi, să fie supuși la rînduiala celor ce se întorc.

10. Cei ce au păstrat lucru găsit și mărturisesc, să fie primiți la rugăciune.

11. Restituirea lucrurilor străine să se facă fără recompense.
12. Arată cele 4 locuri ce ocupă cei ce se pocăiesc.

PETRU AL ALEXANDRIEI.

1. Cei căzuți din cauza chinurilor în persecuții, se mai canonisesc 40 de zile.
2. Cine s-a lepădat de Hristos numai din cauza închisorii, fără chinuri, un an să se canonisească (peste cei trei de când așteaptă iertarea).
3. Cine s-a lepădat de Hristos numai de frică, patru ani să se canonisească.
4. Apostatații care nu se căiesc, să fie blestemați ca smochinul neroditor.
5. Cei care s-au prefăcut că jertfesc înșelînd pe păgîni, se canonisesc șase luni.
6. Robii care au jertfit de sila stăpînului, să se canonisească un an.
7. Stăpînii care au silit pe robi să jertfească în locul lor, trei ani să se canonisească.
8. Cei ce s-au oferit la chinuri, dar n-au putut răbda și au căzut de formă, nu se canonisesc.
9. Cei ce s-au oferit chinurilor spre a întări pe alții, dar au căzut și se căiesc, merită să ne rugăm lui Dumnezeu pentru ei.
10. Clericii căzuți în condițiile canonului 9, nu se primesc la slujbă.
11. Cine s-a oferit chinurilor din revolta pentru slăbiciunile altora, dar neputînd suporta, au căzut, merită milă și rugăciuni.
12. Cine a plătit bani ca să scape de chinuri, sînt socotiți fără vină.
13. Cine a fugit de chinuri, părăsindu-și averea, e fără vină.
14. Cine a suferit chinuri dar nu se leapădă de credință, e mărturisitor.
15. Să nu se învinovățească cine postește miercurea și vinerea. Duminica nu se fac metanii mari.

ATANASIE CEL MARE

1. Ispitirea în vis nu este condamnată dacă este provocată de natură și nu de gînduri sau fapte iritante.
2. Cărțile canonice, cele necanonice și cele apocrife.
3. Preoții trecuți cu forța la arianism să se primească înapoi, dar conducătorii și propovăduitorii ereziei să se primească numai ca creștini.

VASILE CEL MARE.

1. Definește erezia, schizma și adunarea ilegală. Arată modalitățile primirii celor rătăciți la Biserică.
2. Provocatoarea avortului ia pedeapsa uciderii.
3. Diaconul care a curvit după hirotonie, pierde diaconia, dar se împărtășește.
4. Trigamia consecutivă se pedepsește cu 2-3 ani aforisire, doi ani neîmpărtășire.
5. Ereticii care se pocăiesc la moarte, se primesc, dacă pocăința e reală.
6. Curviile fețelor bisericesti nu se absolvă prin cununie.
7. Homosexualii, cei ce păcătuiesc cu animale, ucigașii, fermecătorii, preacurvarii și idololatrii, se pedepsesc la fel. Cei ce au păcătuit din neștiință, să fie primiți între creștini după 30 de ani de pocăință.
8. Definește omorul cu voie și pe cel fără voie.
9. Definește adulterul ca exemplu cu preacurvia.
10. Cine jură că nu va primi hirotonia, să-și țină jurămîntul.
11. Ucigașul fără voie va fi oprit 11 ani de la împărtășanie.
12. Citează canonul 17 Apostolic, care oprește hirotonia celui căsătorit de două ori.
13. Sfătuiește ca cei ce au ucis în războaie să se abțină trei ani de la împărtășire.
14. Cămătarul se poate hirotoni, dacă dă tot cîștigul săracilor și se leapădă de arghirofilie.
15. Interpretarea Psalm 8, David.
16. Lămuriri despre unul Noeman din Siria.
17. Lămuriri despre unul Vianor.

18. Călugărița desfrînată se pedepsește ca adulterina.
19. Călugărilor să li se ia angajament de castitate; călcarea este egală cu curvia.
20. Angajamentele de castitate luate afară de Biserică sînt nevalabile.
21. Expune obiceiu: femeia adulteră se alungă; bărbatul se pedepsește.
22. Cei ce au răpit femei, să le dea înapoi și să fie opriți patru ani de la împărtășire.
23. Văduvul căsătorit cu cumnată, să divorțeze și să se pocăiască apoi.
24. Văduva de 60 de ani, întreținută de Biserică, să nu se mărite, oprire.
25. Cine a siluit fecioară, patru ani oprire de la împărtășanie, dar se poate cununa cu ea.
26. Concubinajul să fie pedepsit ca și curvia, dar să se tolereze dacă e imposibilă despărțirea.
27. Preotul căsătorit nelegiuit din neștiință, divorțează și nu mai suljește.
28. Abținerea de la carne de porc este absurdă.
29. Jurămîntul ca să facă o răutate, să nu se țină.
30. Răpirea de fecioare se pedepsește cu trei ani oprire de la împărtășanie.
31. Femeia cu bărbatul dispărut, dacă se mărită înainte de a se încredința de moartea lui, devine adulteră.
32. Ciericul caterisit pentru păcate grele, să fie primit ca creștin.
33. Moartea copilului născut în călătorie, din neîngrijire se pedepsește caucidere.
34. Femeia care mărturisește adulterul, se pedepsește, dar nu se divulgă.
35. Bărbatul părăsit fără motiv de femeie nu se pedepsește.
36. Nevestele ostașilor dispăruți, măritîndu-se, au oarecare iertare.
37. Cel ce a trăit în adulter și se căsătorește cu alta, se va pedepsi numai pentru cea dintîi.
38. Fecioara care se mărită fără voia tatălui se pedepsește ca desfrînată, iar dacă pe urmă părinții se învoiesc, rămîne numai trei ani oprire.
39. Ceea ce conviețuiește cu preacurvarul, preacurvă este tot timpul acela.
40. Sclava care se mărită fără voia stăpînului, era socotită desfrînată.
41. Văduva liberă se poate căsători.
42. Cuprinde la un loc canoanele 38 și 40.
43. Omorul rămîne omor, în atac ca și în apărare.
44. Diaconeasa care a curvit cu păgîn, nu se va primi la împărtășanie șapte ani.
45. Creștinul care hulește pe Hristos, degeaba poartă numele, de creștin.
46. Cea care s-a măritat din neștiință cu unul însurat, a curvit dar se poate remărita.
47. Despre botezul unor eretici.
48. Femeia lăsată de bărbat este bine să nu se mai mărite.
49. Siuirea nu e vină pentru femeie.
50. A treia nuntă nu e legală, dar n-o osîndim public.
51. Clericii hirotoniți sau hirotesiți se pedepsesc la fel pentru cădere.
52. Mama care n-a avut grijă de făt în călătorie și acesta a murit, e ucigașe.
53. Văduva sclavă nu e vinovată tare, dacă a simulat o răpire pentru nunta a doua.
54. Pentru uciderile fără voie, a spus ce-a avut de spus.
55. Cine ucide pe tîlhari, se caterisește dacă e cleric, oprire dacă e laic.
56. Ucigașul cu voință, 20 de ani oprire.
57. Ucigașul fără voie 10 ani oprire.
58. Adulterul, 15 ani oprire.
59. Desfrînatul 7 ani oprire.
60. Cine a depus vot de feciorie și cade, 15 ani oprire.
61. Furtul mărturisit, 1 an; nemărturisit 2 ani oprire;
62. Homosexualii, pedeapsa ca pentru adulter.
63. Cel ce păcătuiește cu animale, ca pentru adulter.
64. Jurămînt cine calcă, 10 ani oprire.
65. Vrăjitor sau fermecător care mărturisește, e ca ucigașul.
66. Jefuitorul de morminte, 10 ani oprire.
67. Incestul cu soră bună, ca uciderea, se pedepsește, (20 ani).
68. Căsătoria între rude, ca pentru adulter.
69. Citețul și ipodiatonul care strică logodita un an; nelogodita destituit.
70. Hirotonitul care sărută pătimăș, oprirea liturghiei; curvia, caterisire.

71. Tăinuitorul unor păcate ca cele de sus, — ca autorul.
72. Cine se dă vrăjitorilor, ca ucigașii.
73. Apostatul nu se va împărtăși decît la moarte, dacă se va mărturisi.
74. Pentru cel ce se căiește tare, se poate reduce pedeapsa.
75. Incestul cu sora sa de pe unul din părinți, 11 ani oprire.
76. Cel ce ia pe cumnata sa, 11 ani.
77. Cel ce-și lasă soția și ia pe alta, ca pentru adulter, (7 ani).
78. Cel ce ia succesiv două surori, 7 ani.
79. Incest cu mamă vitregă, ca pentru soră, (20 ani, sau 11 ani).
80. Poligamia, (mai mult de două soții succesiv), oprire patru ani.
81. Apostatăii prin constrîngere, opt ani.
82. Călcarea jurămîntului prin silnicie șase ani; fără, șapte ani.
83. Cei ce vrăjesc sau cred în vrăji, șase ani.
84. Păcătoșii care nu arată căință sinceră, — părăsire totală.
85. Dacă nu-i poți îndrepta pe păcătoși, ferește-te să nu cazi și tu.
86. Nu orice carne, după cum nu orice vegetale se mănîncă.
87. Căsătoria după moartea soției, cu sora ei, interzisă.
88. Cine s-a făgăduit celibatar să rămîie așa.
89. Ordin horepiscopilor să fie atenți la alegerea clericilor.
90. Episcopii să nu ia bani pentru hirotonie.
91. Pledoarie pentru tradiția orală.

TIMOTEI AL ALEXANDRIEI.

1. Copil sau major, catehumen, împărtășindu-se din neștiință să se boteze.
2. Catehumen îndrăcit se poate boteza la sfîrșitul vieții.
3. Credincios îndrăcit, se împărtășește Dumineca, dacă nu hulește taina.
4. Catehumen ieșit din minte se botează dacă n-are duh necurat.
5. Cine s-a împreunat noaptea cu soția, nu se împărtășește a doua zi.
6. Catehumena nu se botează, dacă nu este curată.
7. Femeia care naște la Paști poate să nu ajuneze.
8. Femeia nu se împărtășește dacă nu este curată.
9. Ereticii nu trebuie să fie de față la aducerea jertfei.
10. Bolnavul poate mîncă în post untdelemn.
11. Clericul nu trebuie să încheie căsătorie nelegiuită.
12. Cel ce a visat, nu din poftă, se poate împărtăși.
13. Impreunarea soților oprită sîmbăta și duminica.
14. Slujbă pentru sinucigași se face numai dacă era ieșit din minți.
15. Dacă femeia e bolnavă de duh necurat, bărbatul nu ia alta.
16. Dacă cineva înghite fără voie apă, se poate împărtăși.
17. Dacă auzim cuvîntul Domnului și nu-l facem ne trebuie mustrare.
18. Păcatele se osîndesc de la vîrsta de zece ani.

GRIGORIE TEOLOGUL (NAZIANZ).

1. Numără cărțile canonice.

AMFILOCHIE

1. Cărțile canonice.

GRIGORIE DE NISA

- 1.-8. Indrumări pentru duhovnici, (opt canoane).

TEOFIL AL ALEXANDRIEI.

1. Cum să se procedeze cînd ajunul Bobotezii cade Duminica; mîncăm măsline.
- 2-10. Procedarea față de preoții care se cam dăduseră cu arienii.
11. Văduvele și săracii să fie ajutați de la Biserică.
12. Cei veniți dintre catari pot fi hirotoniți, dacă merită.
13. Sfaturi în privința unuia Maxim (căsătorit nelegiuit).
14. Sfaturi unei femei Kiradia.

CHIRIL AL ALEXANDRIEI.

- 1.-3. Demiterea abuzivă a episcopului Petru. (Vezi com. Milaș).
4. Sfaturi să se cerceteze bine cei ce vor fi hirotoniți.
5. Catehumeul greșit să se boteze, dacă e pe moarte.

GHENADIE AL CONSTANTINOPOLULUI

1. Simonia atrage după sine caterisirea clericilor și anatema laicilor.

TARASIE AL CONSTANTINOPOLULUI.

1. Argumente contra hirotoniei pe bani.

ION AJUNATORUL.

1. Chinuirea trupului poate scurta timpul neîmpărtășirii.
  2. Pofta inimii netradusă în fapt nu se pedepsește.
  3. Pentru nașterea poftii, 12 metanii.
  4. Lupta atrage ori cununi, ori pedeapsă.
  5. Epitimiile se dau pentru consimțământ la greșeli.
  6. Ispitirea în somn, o zi oprire, 49 mătăanii și Psalmul 50 de zis.
  7. Ispitirea treaz fiind, de șapte ori, ca precedentă.
  - 8.-12. Diferite păcate împotriva firii și pedepsele fixate.
  13. Preacurvia cu trei ani mîncare uscată, 250 mătăanii.
  14. Incest cu sora, trei ani, cină uscată, 500 metanii.
  15. Incest cu cumnata, doi ani mîncare uscată, 300 metanii.
  16. Incest cu soacra, ca la incestul cu cumnata.
  17. Femeia necurată să nu se atingă de cele sfinte.
  18. Homosexualitatea, trei ani cină uscată, 100 metanii.
  19. Copilul pîngărit de cineva, să nu se facă preot.
  20. Uciderea cu voie, cinci ani (fără voie trei ani) cină uscată, 300 metanii.
  21. Avort cine provoacă și cine primește cinci ani.
  22. Avortul fără voie un an.
  23. Femeia care adoarme peste copil sufocîndu-l, trei ani.
  24. Neglijența părinților de a boteza copilul, care moare, trei ani și epitimii.
  25. Călugărița care tănuște curvia sau avortul alteia, ca aceea.
  26. Lepădarea copilului la ușa bisericii, ca uciderea,
  - 27-30. Furtul, tîlhăria și jaful se pedepsește pentru fiecare din ele.
  31. Călcarea jurămîntului un an mîncare uscată, 250 metanii.
  32. Vrăjitoria mărturisită, trei ani mîncare uscată, 250 metanii.
  33. Femeia sau călugărița se pot opri de la împărtășire, dar nu de la biserică.
  34. Cine bea dintr-un vas în care a căzut ceva spurcat, șapte zile oprire.
  35. Cine a vomitat după împărtășanie, 40 zile și epitimii.
- Urmează apoi diverse incesturi și ticăloșii, și pedepsele pentru fiecare caz.

NICHIFOR MARTURISITORUL.

1. Spălarea nu vatămă sfințirea Antimisului.
2. La căsătoria a doua nu se face taina cununiei, și doi, ani oprire; a treia, cinci ani.
3. Nu se poate găzdui mult timp în pridvorul bisericii.
4. Se poate primi dania pioasă pentru sufletul unuia fără testament.
5. Buna Vestire în Joia Mare, sau Vinerea Mare, se mănîncă pește și vin.
6. Egumen preot poate hirotesi citeț și hipodiacon.
7. Cine se pocăește după 20 ani de desfriu, nu se poate face preot.
8. Copii nelegitimi se pot hirotoni.
9. Cel pe moarte se împărtășește chiar dacă a mîncat.
10. Dumineca și în cincizecime nu se fac metanii mari.
11. Se pot pomeni mai mulți oameni dintr-o prescură.
12. Sf. Potir nu se binecuvîntează la Prosomidie.
13. Nu se liturghisește fără apă caldă.

14. Călugărul care a lepădat shima poate reveni.
15. Călugărițele pot intra în altar, pentru servicii.
16. Călugării în Păresimi să nu mănince untdelemn și să nu bea vin.
17. Călugărul poate pleca din mînăstire: 1. cînd starețul e eretic; 2. cînd intră femei în mînăstire; cînd învață copii laici în mînăstire.
18. Călugării epitimisiți pot lua anafură.
19. In postul Sfinților Apostoli și al Nașterii Domnului, călugării mănîncă odată pe zi.
20. Călugărița siluită de barbari, se oprește 40 de zile dacă a fost curată; altfel trei ani.
21. Cel ce s-a făcut călugăr ca să scape de armată, se canonisește 120 de zile.
22. Călugărița să nu se împărtășească de la preot, călugăr tînăr.
23. Egumenul să nu alunge călugării din mînăstire.
24. Călugărul lepădat de shimă să nu se primească în casă.
25. In caz de boală se dă shima călugărească.
26. Ieromonahul să nu slujească fără mantie.
27. Duhovnicul poate opri de la împărtășanie, dar nu de la biserică.
28. Adulterinii, cei cu dobitoace, ucigașii, — oprire și epitimii.
29. Față de laici, duhovnicul să procedeze după chibzuiala sa.
30. Cu voia episcopului, preotul poate pune temelia unei biserici.
31. Cămătarii incorigibili nu se pot împărtăși.
32. Miercuri și vineri în săptămîna brînzei, călugării să mănince brînză.
33. Biserica nu poate primi daruri de la concubinarul incorigibil.
34. Călugărul fugit, mîncînd carne și luînd femeie, anatema și închis în mînăstire.
35. Cel ce e desfrînat, chiar numai odată, nu se hirotonisește preot.
36. Cu desfrînatul public nici să nu mînici.
37. Indatorirea femeii care își botează copilul înainte de a împlini 40 de zile.

SUPLIMENT.

1. Dumineca nu se călătorește fără nevoie. (Canon suplimentar).
- 2.-3. Interzice niște cărți apocrife.
4. Arată cum să se poarte credincioșii în săptămîna luminată.
5. Ucigașul tatălui său, 35 ani oprire.
6. Monahul și diaconul pot boteza la nevoie.

NICOLAE AL CONSTANTINOPOLULUI.

1. Monahul poate intra în altar, ca să aprindă candelile și luminările.
  2. Sîmbăta se poate face metanie mare.
  3. Postul Adormirii Maicii Domnului să se ție.
  4. Indrăcitul să nu se împărtășească.
  5. Preotul poate mînce acasă prescuri, dar goale.
  6. Călugărul poate părăsi mînăstirea contra voinții starețului pentru motive grave, dar să ia deslegare de la episcop.
  7. Legătura pusă de stareț pe un urmaș, este fără tărie.
  8. Preotul caterisit pentru vinovății, nu are alt drept decît cel de mirean.
  9. Un păcătos va fi lipsit de binecuvîntarea episcopului sau a preotului pentru rugăciune.
  10. Cei oprîți de la împărtășanie nu pot lua nici anafură.
- Canonul lui Ioan Ajunătorul este socotit prea îngăduitor.

A.

ABSTINENȚA de la femei, carne, vin, din îngrețoșare, caterisire și aforisire	Canonul	51 Ap.
ABSTINENȚA de la femei din îngrețoșare, — anatema	„	9 Gangra.
ABȚINEREA clericilor de la soțiile lor cine n-o face, dacă a făgăduit-o, caterisire	„	3, 33 Cart.
ABȚINEREA clericilor de la femei se întinde și asupra ipodiaconilor	„	4 Cart.

ABȚINEREA de la soții a bărbaților pentru rugăciune obligatorie	„	3 Dionisie
ABȚINEREA de la carne de porc e absurdă	„	28 Vasile
ACUZĂȚIILE aduse clericului cad dacă prima dezbătută nu se dovedește	„	139 Cart.
ACTORII creștinați	„	72 Cart.
ACTORII (minucii), în creștinism	„	53 Cart.
ACTOR = profesiunea de	„	51 VI.
ADMINISTRAREA lucrurilor bisericești numai pentru Biserică o are Episcopul	„	38 Ap.
ADMINISTRAREA lucrurilor bisericești se face prin preoți și diaconi	„	41 Ap.
ADULTERUL = preacurvia (definiție)	„	9 Vasile
ADULTERUL = pedeapsă de 15 ani oprire	„	58 Vasile
ADULTERINA, care mărturisește, se pedepsește dar nu se divulgă	„	34 Vasile
AFIEROSIREA FEIOARELOR oprită preotului	„	6 Cart.
AFIEROSITELE fecioare să fie păzite de curvie	„	51 Cart.
AFORISIRE = oprire de la împărtășanie		
AFORISIT cleric sau mirean să nu se primească de alt Episcop fără hotărîrea Sinodului	„	6 Antiohia
AFORISIT cleric sau mirean oprit de la împărtășanie, cine-l primește, aforisire	„	12 Ap.
AFORISIT care în altă Eparhie ascunde aforisirea, i se prelungeste	„	13 Ap.
AFORISIT cleric nu se împărtășește de Episcop, cunoscându-i judecata	„	13 Sard.
AFORISIT în Africa, cine îl împărtășește în Italia, caterisire	„	116 Cart.
AFORISIT nemulțămît să rămie neîmpărtășit pînă la judecarea din nou	„	37 Cart.
AFORISIT primirea lui de alt Episcop numai după moartea Episcopului care l-a aforisit	„	32 Apostolic
AFORISIT reprimirea lui o poate face Episcopul său, sau și altul în caz de nedreptate (tilc)	„	32 Ap.
AFORISIT rugăciune cu el cine face aforisire	„	10 Ap.
AGAPE în biserici, oprite	„	28 Laod.
	„	49 Cart.
APE — cine le defaimă din credință — anatema	„	11 Gangra
AGAPE și așternuturi moi în biserică, încetare aforisire	„	74 VI. Ecum.
AJUNARE Duminica (vezi Post) cine face — anatema	„	18 Gangra
AJUNARE sîmbăta și Duminica afară de Sîmbăta Paștelor, caterisit — pentru preot, aforisire pentru mirean	„	55 VI.
AJUNUL Bobotezii cînd cade Duminica, să se mănince măsline	„	55 VI, 64 Ap.
AJUTORAREA clericului sărac, din averea Bisericii cine n-o face (episcop sau preot) aforisit apoi caterisit	„	1 Teofil
AJUTOR săracilor să nu se acorde decît după cercetare	„	59 Ap.
ALEGEREA clericilor, (de horepiscopi să se facă cu atenție)	„	11 IV Ecum.
	„	3 VII (89 Vasile)
ALEGEREA episcopului se face de toți sau de 3 episcopi	„	4 I Ecum.
ALEGEREA episcopului de episcopi și mitropoliți să se facă	„	12 Laod.
ALEGEREA preoților și arhierilor de cler și mireni evlavioși	„	13 Laod.
ALERGARI de cai	„	24 VI.
ALTARE intrarea femeilor — oprită	„	44 Laod.
ALTARE idolești — să se ceară împăraților dărîmarea	„	67 Cart.
ALTARE intrarea călugărilor ca să aprindă candela și luminări permisă	„	1 Nicolae C.
ALTARE intrarea mirenilor oprită, afară de Domn sau Impărat	„	60 VI Ecum.
ALTARE intrarea preoților să se facă după a episcopului	„	56 Laod.
ALTARE osîndiții care ridică altare contra Bisericii și episcopului anatema	„	10 Cart.
AMESTECUL episcopului în alte eparhii, oprit	„	2 II Ecum.
AMESTECUL Antiohiei în Chipru oprit	„	8 III. Ecum.

ANAFORA a minca călugărul canonisit admis	„	18 Nichifor
ANAFORA a minca, cel oprit de la împărtășanie interzis	„	10 Nic. Const
ANATEMA = lepădare totală de la Biserică cu blestem		
ANIVERSAREA zilei de naștere în păresimi oprită	„	52 Laod.
ANTIMIS, spălare din greșeală nu-i vatămă sfințirea	„	1 Nichifor
APARAREA unui cleric condamnat de Sinod n-are nimeni voie s-o ia (cerere la împărat)	„	71 Cartagena
APEL chiar când judecători aleși sunt 12, 6, 3 interzis	„	16 Cartagena
APEL contra hotărîrii arbitrilor n-au dreptul să facă păr- țile care i-au ales	„	105 Cartagena
APEL clericii din Africa să-l facă la Episcopii megieși, iar nu peste mare	„	36 Cart.
APEL clericii să nu facă la Roma	„	134 Cart.
APEL la mitropolit contra hotărîrii samavolnice a epis- copului	„	14 Sardica
APOSTASIE (lepădare) pedeapsă: aforisire definitivă, oprire dela împărtășanie pînă la moarte	„	73 Vasile
APOSTASIE de frica barbarilor — 8 ani oprire de la împărtășanie	„	81 Vasile
APOSTASIE episcopilor — căderea din treaptă	„	2 III Ecum.
APOSTASIE mitropolitului căderea din treaptă	„	1 III Ecum.
APOSTAȚII	„	53 Cart.
	„	2, 3, 4 Pe- tru Alex.
		13 I Ecum.
		2 Ancira
		10 I Ecum.
		și 73 Vasile
ARBITRI, părțile care i-au ales, n-au dreptul de apel	„	105 Cartagena
ARBITRI să-și aleagă episcopul prihănit, dar 12	„	111 Cartagena
ARENE, a privi lupte cu fiarele în arene — caterisit, aforisit	„	51 VI Ecum.
ARENDAȘI de moșii a se face clericii, oprit caterisire 3 IV (tîlc)	„	18 Cart.
ARHIEREI, alegerea lor de cler și mireni evlavioși să se facă	„	13 Laod.
ARHIEREI, să-și lase femeile după hirotonie	„	12 VI.
ARIENII, cei ce s-au împărtășit cu ei, vezi Epistola	„	II Atanasie
ARMATA, clericii a merge la	„	7 IV Ecum.
ARMATA și clericii	„	83 Ap.
ASISTENȚA ereticilor la proaducere, oprită	„	9 Timotei
AȘTERNUTURI moi — adică paturi pe care mîncau în biserică, încetare ori aforisire	„	74 VI.
AUDIENȚA la împărat a clericului caterisit înainte de apel, pierde dreptul apel	„	12 Antioh.
AUDIENȚA clericului la împărat fără voia mitropolitului, oprită	„	11 Antioh.
AUDIENȚA la împărat a episcopului se face cu recoman- darea mitropolitului și Sinodului	„	117 Cart.
AUDIENȚA la împărat în lagăr numai pentru săraci, admisă	„	7 Sard.
AUDIENȚA la împărat interzisă de tot. Cererile să se tri- mită prin diacon	„	8 Sard.
AVEREA bisericii a se chivernisi cu știrea preoților și diaconilor (vezi lucrările bis.)	„	24 Antioh.
AVEREA bisericii a se administra de iconom cleric, ca să nu fie fără martori	„	26 IV
AVEREA bisericii a se administra și împărți prin preoți și diaconi	„	41 Ap. (tîlc)
AVEREA bisericii de se administrează de episcop singur și în folosul său, certare	„	25 Antioh
AVEREA bisericii, dreptul clericilor de a primi din ea; cine nu le dă, aforisire, apoi caterisire	„	59 Ap.
AVEREA, dreptul episcopului de a lua din ea și cît	„	41 An. 25 Ant.
AVEREA, dreptul, înstrăinarea ei, izgonire	„	12 VII

AVEREA, dreptul să se administreze de episcop dar fără rășluirea ei de episcop pentru rude	„	36Ap.
AVEREA, dreptul, separarea ei de a episcopului	„	40 Ap. 24 Ant.
AVEREA Episcopiei să se dea ajutor văduvelor, săracilor. călătorilor	„	11 Teofil
AVERI cumpărate de clerici inițial săraci, trec bisericii .	„	40 Cart.
AVERI n-au voie să aibă călugării	„	6 I-II Ecum.
AVERI moștenite sau căpătate prin donație de clerici sînt la discreția lor	„	40 Cart.
AVORT cu voie, 5 ani oprire de la împărțășire	„	21 Ion Post.
AVORT fără voie, 1 an oprire de la împărțășire	„	22 Ion Post.
AVORT cine face și cine primește, se canonisesc ca și ucigașii	„	91 VI Ecum.
AVORT cine face și ucigașii 5 ani	„	21 Ion Postit.
AVORT, cine își provoacă, ca pe ucigași	„	2 Vasile
AZILURI de săraci, clericii de la aceste aziluri să fie supuși episcopului locului	„	8 IV Ecum.
AZIME, , , ...	„	11 VI și 38 Laod.

B.

BAIE , , ...	„	11 Trulan, 77 VI și 30 Laod.
BAL mascat, traverstiri, caterisire pentru preot, aforisire pentru mirean	„	62 VI Ec. 13 Gangra.
BANI să nu ia episcopul de la clerici prin diverse silnicii	„	4 VII Ecum.
BANI cine se laudă că a dat la biserică și cere ranguri. Coborîrea din rang	„	5 VII Ecum.
BANI pentru primirea în cler sau monahism — încetare sau caterisire	„	19 VII Ecum.
BARBARISIȚII dintre creștini să cadă (uneltele barbarilor)	„	8 Gr. N. Ces
BARBAT părăsit fără motiv de femeie. nu se pedepsește	„	35 Vasile
BARBAT. femeia care se îngreșează de bărbat, anatema	„	14 Gangra.
BARBATEȘTE femeia care se îmbracă bărbătește	„	13 Gangra.
BATAIE dată de episcop prot. sau diacon, credincioșilor sau necredincioșilor, caterisire	„	27 Ap.
BATAIE dată de mireni episcopului fără vină reală, anatema	„	3 Sf. Sofia
BATAIE dată de preoți sau din ordinul lor credincioșilor. caterisire	„	9 I-II
BATJOCORIREA milogului de cleric sau mirean, aforisire	„	57 Ap.
BENCHETURI păginești să se ceară împăratului, oprire	„	69 Cart.
BETIE. clericii care cad, încetare ori caterisire	„	42 Ap.
BETIE. cler inferior sau mireni care cad, aforisire	„	43 Ap.
BINECUVINTARI de la eretici a primi, oprit	„	32 Laod.
BISERICA a găzdui în tindă, mult timp. oprit	„	3 Nichifor
BISERICA, episcop care o dobîndește prin stăpînitori lumesti, caterisire și aforisire	„	30 Ap.
BISERICA fără moaște, cine sfințește, caterisire	„	7 VII.
BISERICA nu poate primi daruri de la concubinarul incorijibil	„	33 Nichifor
BISERICA, plecarea creștinilor din biserică în timpul slujbei, aforisire	„	9 Ap.
BISERICA separată înființată, defăimind pe episcop, după 2—3 rugări caterisire	„	31 Ap. 5 Ant.
BISERICA zidită fără moaște să se dărîme	„	91 Cart.
BISERICI a ocupa două din două orașe, caterisire	„	10 IV. Ecum.
BLAGOVESTENIA (Buna Vestire) de cade în Joia Mare sau Vinerea Mare. deslég. pește, vin	„	5 Nichifor
BOGAȚI, sau scolastici din for, să treacă prin toate treptele pînă a fi episcop	„	10 Sard.

BOTEZUL a doua oară celor căzuți în erezie, obligator, altfel caterisirea	„	47 Ap. 47 Vle
BOTEZAREA a doua oară oprită, cine o face, caterisire	„	47 Ap. 57 Cart.
BOTEZUL bolnavilor care nu pot vorbi, se amână	„	52 Cart.
BOTEZUL catehumenului bolnav, fără cunoștință, admis	„	4 Timotei
BOTEZUL catehumenului împărtășit din greșeală, admis	„	1 Timotei
BOTEZUL catehumenului îndrăcit, oprit, afară de sfârșitul vieții	„	2 Timotei
BOTEZUL catehumenei la menstruații, să se amâne	„	6 Timotei
BOTEZUL, cel ce vine la, — să știe credința pe de rost	„	46 Laod.
BOTEZUL celor bănuți că n-ar fi botezați, permis (lipsă de martori)	„	84 Trulan
BOTEZUL copiilor despre botezul cărora e îndoială, din lipsă de martori, permis	„	80 Cart.
BOTEZUL ereticilor cine îl primește ca bun, — caterisire	„	46 Ap.
BOTEZUL catehumenilor anunțat după două săptămâni din păresimi, nu se mai făcea în Simbăta Mare	„	45 Laod.
BOTEZUL fără trei afundări cine îl face, caterisire	„	50 Ap.
BOTEZUL femeii îngreunate nu dispensează pe copil de botez	„	6 Neoces.
BOTEZUL adulților în casă, oprit, caterisirea — aforisire	„	59 Trulan
BOTEZUL în paraclise din casă, fără voia episcopului, caterisirea	„	31 Trulan
BOTEZUL, la nevoie, se face de oricine	„	6-7 Supl. Nichif.
BOTEZUL morților, oprit	„	25 Cart.
BOTEZUL nu în Tatăl, Fiul și Duhul Sfint, caterisirea	„	49 Ap.
BOTEZAT la boală, nu se poate face preot (excepție viața bună)	„	12 Neoces.
BOTEZAT la boală, să invete pe de rost credința	„	47 Laod.
BOTEZAT să se ungă cu Sfintul Mir	„	48 Laod.
BRINZA în săptămâna brinzii, miercuri și vineri, călugării să nu se abțină de la	„	32 Nichifor
BRINZA și ouăle oprite în Duminicile păresimilor	„	56 Trulan
BUNA-VESTIRE. în Joia sau Vinerea Mare, deslegare de pește și vin	„	5 Nichifor

C.

CADEREA din credință, fără gravă constringere, se cere nou catehumenat	„	11 I.
CAINTA din inimă, reduce cuantumul pedepsii	„	74 Vasile
CALATORIA clericilor fără cărți canonice, oprită	„	41 Laod.
CALATORIA clericilor fără porunca episcopului oprită	„	42 Laod.
CALATORIA episcopilor departe, sau peste mare, fără serisoarea mitropolitului, oprit	„	31 Cart.
CALAUZA barbarilor cine s-a făcut, aforisire	„	8 Gr. din Neoces.
CALCAREA canoanelor Sardichiei, caterisirea	„	19 Sardica
CALCAREA credinței fără nevoie, caterisirea	„	11 I. ecum.
CALDURA apei la liturghie, să nu fie clocotită (excep. forță majoră)	„	13 Nichifor
CALUGAR a fugi din mănăstire, trei cazuri permis	„	17 Nichifor
CALUGAR fugit din mănăstire, egumenul de nu-l caută și aduce aforisire	„	3 I-II
CALUGAR fugit și el și cel ce-l primește, aforisire	„	4 I-II
CALUGAR care se ridică contra celor căsătoriți anatema	„	10 Gangra
CALUGAR care a lepădat shima, să nu se primească în casă	„	24 Nichifor
CALUGAR fugit din mănăstire, se primește din nou în shimă	„	14 Nichifor
CALUGAR în postul Nașterii și al Sf. Apostoli, mănincă odată pe zi	„	19 Nichifor
CALUGAR la călugărițe și invers să nu doarmă, aforisire	„	47 Trulan

CALUGAR lepădînd călugăria, mîncînd carne și luînd femeie, anatema	„	34 Nichifor
CALUGAR oprit de la împărtășanie poate lua anafură	„	18 Nichifor
CALUGAR dormind în mînăstire de sex opus, oprit	„	20 VII. Ecum.
CALUGAR șezînd fără rost în târg, (Constantinopol) să fie alungat cu forța	„	23 IV. Ecum.
CALUGAR a se muta dintr-o mînăstire în alta, fără voia starețului, oprit	„	21 VII Ecum
CALUGAR umblind fără rost prin lume, să se elimine din mînăstire	„	4 IV. Ecum.
CALUGAR cu călugărițe, nici a vorbi secret, nici a mânca secret	„	20 VII Ecum.
CALUGARIREA de frica oastei numai pe o vreme, oprit 120 zile de la împărtășanie	„	21 Nichifor
CALUGARIREA de boală să se facă repede	„	25 Nichifor
CALUGARIREA fără garant cine o face, caterisirea	„	2 I-II
CALUGARIREA mirenilor liberă	„	43 Trulan
CALUGARIȚA în altar poate intra pentru servicii (contestat)	„	15 Nichifor
CALUGARIȚA care se desfrînează, — ca adulterina	„	18 Vasile
CALUGARIȚA să nu iasă fără voie, sau să doarmă afară din mînăstire	„	46 Trulan
CALUGARIȚA nu se împărtășește de la ieromonah tînăr	„	22 Nichifor
CALUGARIȚA tainuitoare a avortului sau preacurviei, se pedepsește ca și autoarea	„	25 Ion Pust.
CALUGARIȚA tînără, să fie păzită de curvie	„	51 Cart.
CALUGARIȚA, sau femeia, se poate opri de la împărtășanie, dar nu de la biserică	„	33 Ion Postit.
CAMATA clerici, care iau, — încetare, sau caterisire	„	41 Ap. 10 Tr.
CAMATA clerici caterisirea	„	17 I.
CAMATA să nu ia clericul	„	4 Laod.
CAMATAR se hirotonisește dacă dă cîștigul săracilor și se leapădă de arghirofilie	„	14 Vasile
CAMATAR incorigibil nu se poate împărtăși	„	31 Nichifor
CANOANE consfințite	„	2 Trulan
CANOANE întărite	„	2 Trul. 1 VII Ec. 1 IV. Ec.
CANOANE Sardichiei, cine le calcă, caterisirea	„	19 Sardica
CANOANE Sinod I întărite	„	1 Cart.
CANONICONUL lui Ion Ajunătorul să nu se respecte	„	11 Nicolae al Const.
CANONISIREA celor pocăiți se scurtează	„	74 Vasile
CANONISIRILE, clasificarea lor după părțile sufletului	„	2 Grig. de Nisa
CINTAREA în biserică s-o facă numai psaltii	„	15 Laod.
CINTAREA în instrumente și la nunți, oprită clericilor	„	53 Laod.
CINTAREA necuviincioasă și a răcnirii oprită	„	75 Trulan
CIRCIUMA sau vînzări în curtea bisericii oprit, aforisire	„	76 Trulan
CIRCIUMA, intrarea clericilor de tot felul în cîrciumă oprită	„	24 Laod.
CIRCIUMA, intrarea clericilor de tot felul, excep. străini	„	47 Cart.
CIRCIUMA, clericii care țin, încetarea sau caterisirea	„	9 Trulan
CIRCIUMA clericii care mănîncă în (excep. călăt.) aforisire	„	54 Ap.
CIRCIUMAR sau codoș a fi, oprit clericului	„	18 Cart.
CARNE trebuie a mânca, numai unele feluri	„	86 Vasile
CARNE de vînat sau de mortăciune, clericul care mănîncă, caterisire	„	63 Ap.
CARNE femei, vin, cine se abține de la ele din îngreșoare, caterisirea, aforisirea	„	51 Apost.
CARNE și vin clericul care nu mănîncă la sărbători din greață, caterisire	„	14 Ancira
CARNE de porc, abținerea de la ea e absurdă	„	28 Vasile
CARNE în altar de va primi, aforisire	„	99 Trulan
CARNE, mîncare de, — cine o defaimă, anatema	„	2 Gangra

CARTE canonică, călătorie fără carte canonică, oprită	„	41 Laod.
CARTE canonică, primirea aforisitului fără, cine o face aforisire	„	12-13 Ap.
CARTE canonică, primirea clericilor fără, — fără hotărîrea Sinod, oprit	„	33 Ap., 7 Ant, 63 Cart.
CARTE canonică la hirotonie, fără carte canonică mitropolitul Cartagenii putea primi	„	64 Cart.
CARTE canonică, preoții din sate nu puteau da creștinilor decât prin episcopii vecini	„	8 Antiohia
CARTE canonică, se va da de horepiscopi	„	8 Antiohia
CARTE de hirotonie fiecare cleric obligat a lua	„	97 Cart.
CARȚILE admise a se citi: Patimile Mucenicilor la praznicul respectiv.	„	54 Cart.
CARȚILE admise 22 Vechiul Testament și 27 Noul Testament, (și Apocalipsul)	„	32 Cart.
CARȚILE admise 22 Vechiul Testament și 26 Noul Testament.	„	62 Laod.
CARȚILE bisericesti cine le rupe, strică, vinde la băcani, aforisire	„	68 Trulan
CARȚILE apocrife, canonisite	„	Ep. III Atanas.
CARȚILE canonice admise	„	Ep. Grig. Naz.
CARȚILE canonice admise	„	Amfilochie
CARȚILE iconomahilor cine le păstrează pe furiș, caterisire	„	9 VII.
CARȚILE eretice, clericul care citește în biserică, — caterisirea	„	60 Ap.
CARȚILE în biserică, afară de cele canonisite, să nu citim	„	59 Laod.
CARȚILE îngăduite din Vechiul Testament și Noul Testament	„	85 Ap.
CARȚILE necinstitorilor de Dumnezeu cine le citește în biserică caterisire	„	60 Ap.
CARȚILE sfinte, vinderea lor, aforisire	„	68 Trulan
CASA de rugăciune, fără cele necesare, să nu se perimtă	„	17 VII
CASE cathumenale, cine locuiește cu femeii în ele, caterisire-aforisire	„	97 Trulan
CASATORIA II-a nu se binecuvîntează cu cununie, 2 ani oprire de la împărățanie	„	2 Nichifor
CASATORIA III-a nu se binecuvîntează cu cununie, 5 ani oprire de la împărățanie	„	2 Nichifor
CASATORIA cu femeie divorțată, aforisire	„	48 Ap.
CASATORIA II-a a roabei, prefăcîndu-se răpită, se iartă	„	53 Vasile
CASATORIA II-a dacă e legiuită, se iartă după post și rugăciune	„	1 Laod.
CASATORIA a treia este poligamie, 3 ani oprire de la împărățanie	„	4 Vasile
CASATORIA a treia, timpul pedepsii depinde de pocăința lor	„	3 Necces.
CASATORIA a treia nu se aprobă (nu e legală), dar nu e osîndită public	„	50 Vasile
CASATORIA clericilor superiori după hirotonie, oprit	„	26 Ap.
CASATORIA clericilor după hirotonie, caterisire	„	1 Neoces.
CASATORIA clericilor a doua, sau cu văduvă, sau după hirotonie, oprită	„	6 Trulan
CASATORIA cu cumnata, (argumente contra ei)	„	3 Trulan
CASATORIA cu 2 surori, succesiv, 7 ani oprire de la împărățanie	„	87 Vasile
CASATORIA cu 2 surori, succesiv, 7 ani oprire de la împărățanie	„	78 Vasile
CASATORIA cu eretici, oprită	„	72 Trulan,
CASATORIA unui soț credincios cu unul eretic	„	10 Laod.
CASATORIA cu femeie care a curvit mai înainte, oprită	„	72 Trulan
CASATORIA cu cumătra anulată și pedepsită cu pedeapsa pentru curvire	„	6 Vasile
CASATORIA cu logodnica altuia, ca prea curvia	„	53 Trulan
CASATORIA femeii din lipsa bărbatului neîntors de la caste, ca preacurvia	„	98 Trulan
CASATORIA femeii din lipsa bărbatului neîntors de la caste, ca preacurvia	„	36 Vasile

CASATORIA femeii din lipsa bărbatului neîntors din război	„	93 Trulan
CASATORIA femeii cu doi frați succesiv, cădere pînă la moarte	„	2 Neoces.
CASATORIA femeii care nu s-a încredințat că bărbatul plecat e mort, ca preacurvie	„	31 Vasile
CASATORIA femeii din neștiință cu bărbat fugit de la nevastă, se iartă	„	46 Vasile
CASATORIA femeii cu soț de altă religie	„	14 IV.
CASATORIA femeii supuse (la părinți, stăpîni) fără voia lor, anulată	„	42 Vasile
CASATORIA cu rudă, se anulează, 15 ani oprire	„	68 Vasile
CASATORIA cu cumnată, 11 ani	„	76 Vasile
CASATORIA cu rudă din neștiință, desfacere, rămîne cu cinstea dar nu cu lucrarea (e vorba de preot)	„	26 Trulan
CASATORIA divorțatului cu alta, oprire 7 ani	„	77 Vasile
CASATORIA legiuită a văduvii, admisă	„	41 Vasile
CASATORIA cu vară, tată și fiu cu maică și fiică sau 2 surori, 2 frați cu maică și fiică sau 2 surori, despărțire și 7 ani canon	„	54 Trulan
CASATORIA cu sora soției după moartea acesteia, interzisă	„	87 Vasile
CASATORIA monahilor sau monahiilor, desfacere și aforisire	„	16 IV.
CASATORIA oprită, dacă s-a făcut divorț și 7 ani oprire de la împărtaşanie	„	54 Trulan
CASATORIA fiilor de clerici cu eretici sau păgîni, oprită	„	29 Cart.
CASATORIA ori declarația de înfrinare, obligatorie la anagnoști la 14 ani	„	19 Cart.
CASATORIȚI cine se ridică contra lor, anatema	„	10 Gangra.
CASATORIȚI să se separe în timpul de rugăciune	„	3 Dionisie
CASTITATE călugării să dea pentru ea mărturie vederată	„	19 Vasile
CASTITATE făgăduită de femei în erezie, pot s-o calce în ortodoxie	„	20 Vasile
CASTRAT de bună voie a lui, nu se poate hirotoni	„	22 Ap. 1, I,
CASTRAT fără voia lui, n-are împiedicare la hirotonie	„	21 Ap. 1, I
CATEHISIREA n-o pot face cei nehirotoniți	„	26 Laod.
CATEHUMENII să spuie credința în fiecare Joi	„	46 Laod. 78 Trulan
CATEHUMENII care păcătuiesc, retrogradare	„	5 Neoces.
CATEHUMENII căzuți și reveniți, 3 ani retrogradare	„	14 I.
CATEHUMENII greșiți, se pot boteza dacă sînt pe moarte	„	5 Chirii Al
CATERISIREA clericului prins în curvie, furt, călcare de jurămint, să se facă, dar fără aforisire	„	25 Ap.
CATERISIREA unui preot sau diacon n-o poate face un singur episcop	„	118 Cart.
CATERISIREA sau scoaterea din scaun înainte de judecată, oprită	„	96 Cart.
CATERISIȚII liturghisind, tăiere totală de la biserică	„	28 Ap.
CATERISIȚII pentru păcate grele nu se mai pot reabilita nici chiar prin pocăință	„	35 Cart.
CATERISIȚII pocăiți au dreptul să poarte părul tuns ca clericii	„	21 Trulan
CATERISIȚII preoți făcînd rugăciune, cu caterisire	„	11 Ap.
CAZUȚI din cauza chinurilor în persecuții, canonis. încă 40 de zile (peste 3 ani)	„	1 Petru Al.
CEARA sau untdelemnul luat din biserică, aforisire	„	72 Ap.
CEARȘAFURI cine ia din biserică pentru sine, să se aforisească	„	73 Ap.
CEDAREA fetii la seducțiunea viitorului bărbat, 3 ani se oprește de la împărtaşanie	„	38 Vasile
CELIBATAR cine s-a făgăduit, să rămîie așa	„	88 Vasile
CERERILE episcopului către împărat să se facă prin mitropolit	„	9 Sardica
CETIRE pe amvon făcute de mireni	„	14 VII
CHEFURILE oprite clericilor și mirenilor	„	54 Laod.
CHEZAȘIE a se pune clericului întrebări materiale, caterisire	„	20 Ap.

CHEZAȘI să puie episcopii din Alexandria că nu vor fugi (vezi Milaș comentar)	„	30 IV.
CHINUIREA trupului poate scurta timpul neîmpărtășirii	„	1 Ion Post.
CHIOR sau șchiop poate fi episcop	„	77 Ap.
CHINURI, cine a suferit dar nu s-a lepădat de Hristos, e mărturisitor	„	14 Petru Al.
CIMITIRELE ereticilor, credincioșii să nu meargă în ele, aforisire	„	9 Laod.
CIUNTIREA de sine a clericului sau mireanului operată	„	1 I, 21, 22, 23, 24 Ap.
CLASIFICAREA canonisirilor după părțile sufletului	„	2 Gr. Nas.
CLASIFICAREA răutăților după părțile sufletului	„	1 Gr. Nas.
CLERICII care nu se abțin de la soții, dacă au făgăduit-o caterisire	„	3, 33 Cart.
CLERICI între — care trebuie să se abțin de la femei, la timpul rînduit este și hipodiaconul	„	4 Cart.
CLERICI alegerea lor	„	3 VII.
CLERICI aforisiți să nu se primească de alt episcop	„	6 Antioh.
CLERICI caterisiți pentru păcate grele se vor primi ca creștini	„	32 Vasile
CLERICI pînă la preot se pedepsesc la fel pentru vini	„	51 Vasile
CLERICI caterisiți dacă slujesc Liturghia — lepădare totală	„	28 Ap.
CLERICI căzuți, după ce s-au oferit la chinuri, nu se primesc la slujbă	„	10 Petru Al.
CLERICI condamnați de Sinod, nimeni nu are voie să le ia apărarea	„	71 Cart.
CLERICI necăsătoriți (li se reglementează situația)	„	3 Trulan
CLERICI nu pot intra singuri la văduve sau fecioare fără voia episcopului	„	45 Cart.
CLERICI care părăsesc parohia fără voia Episcopului și trec în alta, caterisire	„	15 Ap.
CLERICI străini să nu se primească fără recomandare și cercetare	„	33 Ap.
CLERICI vagabonzi în Constantinopol, să se alunge	„	23 IV
CLERICILOR trebuie să li se dea cele necesare din venitul bisericii; contravenienții se aforisesc și stăruind în păcatul acesta se aforisesc	„	59 Ap.
COBORIREA de bună voie a arhierilor în rîndul călugărilor pentru pocăință, caterisire	„	28 Sf. Sof.
COBORIREA episcopului la preoție ca pedeapsă, oprită	„	29 IV.
CODOȘLICUL oprit, caterisit, aforisit	„	86 Trulan
CODOȘI sau cîrciumari clerici, oprîți a fi	„	18 Cart.
COMPLICI la răpire de femei, aforisire și caterisire	„	92 Trulan
CONCUBINAJ la clerici și mireni, caterisire, aforisire	„	5 Trulan
CONCUBINAJUL se pedepsește ca curvia, dar se tolerează dacă nu se pot despărți	„	26 Vasile
CONCUBINARULUI să nu i se primească darurile la biserică	„	33 Nichifor
CONFISCAREA banilor lui Petru, dezavuată	„	2 Chiril
CONJURAȚIA contra clericilor, depunere din treaptă	„	34 Trulan
CONJURAȚIA contra episcopului și clericilor, caterisire	„	18 VII Ec.
CONTACTUL călugărilor cu călugărițe, oprit	„	20 VII Ec.
CONVIETUIREA cu femei în catehumenat, caterisire, aforisire	„	97 Trulan
CONVIETUIREA clericilor cu femei străine, oprită	„	3 I. Ec.
CONVIETUIREA călugărului chiar de 70 de ani cu călugăriță, oprită	„	88 Vasile
CONVIETUIREA femeii cu bărbat nelegitim — preacurvie	„	39 Vasile
COPII pîngărit de cineva, să nu se facă preot	„	19 Ion Post.
COPII mort nebotezat, 3 ani oprire de la împărtășanie pentru părinți	„	24 Ion Post.
COPII cine nu îngrijește de — anatema	„	15 Gangra
COSTUM PREOTESC (haine modeste, cucernice și umilite) cine nu poartă, oprire pe o săptămînă. (Vezi tîlcui-		

rea să nu poarte haine de mătase ori militărești, ori de mult preț)	„	27 Trulan
CREDINȚA, călcarea fără nevoie a	„	11 I Ec.
CRESCONIE să vie la Sinod, altfel pedeapsă	„	85 Cart.
CREȘTINUL care ocărăște pe Hristos, degeaba se numește creștin	„	45 Vasile
CRUCE pe pământ desemnând, aforisire	„	73 Trulan
CRUCE a înfige (temelia bisericii) poate și preotul cu voia arhierelui	„	30 Nichifor
CULIONUL să nu se ia de la călugări	„	23 Nichifor
CUMINECATURA cine o ia întâi	„	18 I.
CUMNAT — a căsătorii cu cumnat, oprit	„	23 Vasile
CUMPARAREA hirotoniei cu bani (Simonia), caterisire și aforisire	„	29 Ap.
CURSE de cai, cine merge la — lepădare — caterisire	„	24 Trulan
CURVAR public recunoscut — nici a mânca cu el	„	36 Nichifor
CURVIA, șapte ani oprire de la împărțășanie	„	59 Vasile
CURVIA nouă ani oprire de la împărțășanie	„	4 Gr. Nisa.
CURVIA clericului, — caterisire, dar nu aforisire	„	25 Ap.
CURVIA anagnostului cu logodnica, un an suspendare	„	69 Vasile
CURVIA anagnostului cu femei străine, destituire	„	69 Vasile
CURVIA bărbatului însurat, nu-l divorțează	„	21 Vasile
CURVIA călugărului, după canoane (șapte ani) oprire de la împărțășanie	„	44 Trulan
CURVIA clericului înainte de hirotonie, mărturisită după; oprire de la cele preoțești	„	9 Neo Ces.
CURVIA, clericul prins în curvie, caterisire	„	25 Ap. 70 V.
CURVIA cu avort la femeie, 10 ani oprire de la împărțășanie	„	21 Ancira
CURVIA cu călugăriță, caterisire, aforisire	„	4 Trulan
CURVIA cu cumnată, 2 ani, ajunare, câte 300 metanii	„	15 Ion Pust.
CURVIA cu cumnată, 11 ani oprire	„	76 Vasile
CURVIA cu mamă vitregă, 20 ani oprire de la împărțășanie	„	79 Vasile
CURVIA cu soacră, 2 ani ajunare, 300 metanii	„	16 Ion Post.
CURVIA cu sora, 3 ani ajunare, 500 metanii	„	14 Ion Post.
CURVIA cu sora 20 ani ajunare și 500 metanii	„	67 Vasile
CURVIA cu sora 11 ani, oprire de la împărțășanie	„	75 Vasile
CURVIA diaconiței cu elin, 7 ani oprire de la împărțășanie	„	44 Vasile
CURVIA diaconului cu elină, caterisire, dar se împărțășește	„	3 Vasile
CURVIA fețelor bisericesti nu se absolvă prin căsătorie	„	7 Vasile
CURVIA monahului sau mireanului, 2 ani ajunare, 250 metanii	„	12 Ion Post.
CURVIA monahului, 15 ani ajunare	„	60 Vasile
CURVIA preotului căsătorit, din neștiință, caterisire	„	27 Vasile.
CURVIA preotului căsătorit cu știință, lepădare totală	„	1 Neo Ces.
CURVIA soției clericului, divorț sau caterisire	„	8 Neo Ces.
CURVIA călugăriței, 7 ani oprire de la împărțășanie	„	18 Vasile
CURVIA fără voie cu barbarii, nu e păcat mare	„	2 Gr. N. Ces

D.

DANSUL și cîntatul în organe la nunți	„	53 Laod.
DARUL hirotoniei cumpărat cu bani, caterisire, aforisire	„	29 Ap. 2 IV
DARURI duse la biserică, cine le dă altuia sau le ia fără drept, anatema	„	90 Vasile
DARURI duse la biserică cine le ia tot el înapoi, anatema	„	8 Gangra
DARURI duse la sinagogă, aforisire	„	7 Gangra
DARURI duse la altar numai: vin, untdelemn, apă și tămîie	„	71 Ap.
DARURI la altar numai: vin, untdelemn, apă și tămîie	„	3 Ap.
DARURI în biserică numai: struguri și spice de grâu se admit	„	3 Ap. 44 Cart.
DARURI sărbătorești a primi de la iudei sau eretici, oprit	„	37 Laod.
DARURI — alte daruri se pot duce acasă la episcop sau preot	„	4 Apost.

DEFAIMAREA agapelor în credință, anatema	„	11 Gangra
DEFAIAREA bisericii zicînd că te poți ruga oriunde, anatema	„	5 Gangra
DEFAIMAREA bisericii slujind aiurea, anatema	„	6 Gangra
DEFAIMAREA îmbrăcăminte de mătase dar obișnuite, cine o face — anatema	„	12 Gangra
DEFAIMAREA suveranului sau guvernatorului pe nedrept; caterisire, aforisire	„	84 Ap.
DEFENSORI pentru apărarea lucrurilor bisericești să se ceară	„	107 Cart.
DEFENSORI pentru apărarea săracilor contra bogaților și slujbași nedrepti	„	83 Cart.
DELEGAȚII episcopilor trimiși la Sinod sau la împărat aveau depline puteri	„	108 Cart.
DEGRADAREA episcopului la preoție, oprită	„	29 IV
DEMITEREA episcopului după pîră este necuviință	„	3 Chiril
DEMONIZATUL nu poate fi episcop pînă la vindecare	„	79 Ap.
DEPARTAREA clericilor de femeile lor, obligatorie cînd vrea să se împărtășească	„	4 Cart.
DEPOZIȚIILE martorilor să se ia în locul ales de părți cînd se tem	„	38 Cart.
DESCINTATORI clerici a fi — este oprit	„	36 Laod.
DESEFRINAREA se pedepsește cu 7 ani oprire de la împărtășanie	„	59 Vasilie
DESLEGAREA de post a Jorii-Mari, oprită	„	50 Laod
DESLEGAREA la vin și untdelemn să nu-și dea călugării	„	16 Nichifor
DESLEGAREA păcatelor în caz de primejdie, admisă preotului cu voia arhiereului	„	7 Cart.
DESLEGAREA mireanului la voia duhovnicului	„	29 Nichifor
DESLEGAREA să se facă numai pe baza pocăinții reale și îndreptării	„	84-85 Vasile
DESLEGAREA să se facă prin pocăință, oprită preotului fără voia episcopului	„	6, 50 Cart.
DESLEGAREA păcătosului cu grija și știrea episcopului, afară de caz de moarte	„	50 Cart.
DESLEGAREA la pește și vin la Buna Vestire, dacă cade Joia Mare sau Vinerea Mare	„	5 Nichifor
DESPARTIREA de biserică și liturghisirea deosebi, după două chemări, caterisirea	„	5 Antioh.
DESPARTIȚI de împreunare cu femeea, preoții să locuiască deosebit	„	30 Trulan
DEȚINATORII localurilor episcopești și monahicești, caterisire și aforisire	„	13 VII.
DIACONUL să nu stea înaintea preotului	„	20 Laod.
DIACONUL să nu stea între preoți că e mai mic	„	18 I.
DIACONUL să fie mai puțin cinstit ca preotul, afară de reprezentii Patriarhului sau Mitropolitului	„	7 Trulan
DIACONUL care mărturisește după hirotonie curvia dinainte, oprire de la cele diaconești	„	10 Neo Ces.
DIACONUL lepădat de Hristos și întors, i se dă cinstea dar nu lucrarea	„	2 Ancira
DIACONUL într-o cetate maximum 7 pot fi	„	15 Neo Ces.
DIACONUL, primii 7 diaconi au fost la mese nu la Sf. Taină	„	16 Trulan
DIACONII însurați după hirotonie, dacă au mărturisit înainte se iartă, dacă nu, se înlătură	„	10 Ancira
DIACONII să-și păstreze femeile și după hirotonie	„	13 Trulan
DIACONEASA care curveste cu păgîinii, 7 ani oprire	„	44 Vasile
DIACONIȚE care se mărită — anatema cu bărbat cu tot	„	15 IV.
DISPUTE politice sau sofistice	„	71 Trulan
DIVERGENTA de păreri la Judecarea episcopilor — o nouă judecată la minăstirea vecină	„	14 Antiohia
DIVORTUL arhiereilor de femeile lor, obligatoriu după hirotonie	„	12 VI.
DIVORTUL chiar cînd femeea e nebună în lanț, oprit	„	15 Timotei

DIVORȚUL interzis femeii chiar cînd bărbatul curvește	„	9 Vasile
DIVORȚUL mireanului și recăsătorirea, aforisire	„	48 Ap.
DIVORȚUL, curvia femeii, admis	„	9 Vasile
DIVORȚUL din evlavie al clericilor — aforisire, iar dacă stăruie, caterisire	„	5 Ap.
DIVORȚUL clericilor pentru evlavie, admis în Africa	„	30 Trulan
DIVORȚATA fără motiv de curvie, să nu se mai mărite	„	48 Vasile
DIVULGAREA secretului mărturisirii, oprită	„	27 Nichifor
DOBINDA a se lua de clerici, oprit	„	17 I, 10 VI 4 Laod.
	„	5, 20 Cart.
DOBINDA cine ia, oprire împărtășanie	„	31 Nichifor
DOBITOC cine violează (ca curvie) 15 ani	„	63 Vasile
DOBITOC cine a păcătuit cu el (ca curvie) 15-20-25 ani	„	16 Ancira
DOBITOC cine a păcătuit fiind lepros, ca îndrăciții	„	17 Ancira
DOBITOC cine introduce în biserică, fără nevoie, caterisit — aforisit	„	88 Trulan
DOCTOR (medic)	„	11 Trulan
DOCTORII	„	11 Trulan
DOGMELE se consfințesc așa cum le-a făcut Biserica	„	1 Trulan
DOMICILIUL conjugal părăsirea de femei fără motiv absolută pe bărbat	„	35 Vasile
DONATIȘTII a se solicita pentru împăcare	„	78 Cart.
DONATIȘTII a se aduna cu sau fără voie să discute	„	99 Cart.
DONATIȘTII contra lor cere sprijin lui Honoriu	„	100 Cart.
DONATIȘTI de va hirotoni cineva, amendă cîte 10 lire aur	„	101 Cart.
DONATIȘTI episcopi întorși după legea Teodosie cad; cei înainte rămîn	„	110 Cart.
DONATIȘTI episcopi întorși cum să se angreneze între episcopi creștini	„	128-129 Cart.
DONATIȘTII n-au voie să primească legate sau alte venituri	„	102 Cart.
DONATIȘTII purtarea cu ei să fie blîndă spre a-i atrage	„	75 Cart.
DONATIȘTI să stăruie autoritățile la unirea donatiștilor cu ortodocși	„	103 Cart.
DOXOLOGIE, slavă Tatălui... împreună cu Sf. Duh	„	91, 92 Vasile
DREGATORII lumești (curatori, moșii) de vor lua clerici, caterisire	„	11 I-II 7 IV.
DREGATORII politice, clericul care primește, caterisire	„	81 Ap.
DREPTUL episcopului de a lua din averea bisericii, cît și cum?	„	41 Ap.
DREPTURILE episcopilor împiedecați de barbari, asupra scaunelor lor	„	37 Trulan
DREPTURILE Mitropolitului de a fi cap al episcopilor	„	34 Ap.
DUHOVNICI, îndrumări	„	1-8 Grig. N.
DUMINICA nu se umblă decît la nevoie	„	1 Supl. Nichifor
DUHOVNICUL poate opri de la împărtășire, dar nu de la biserică	„	27 Nichifor
DUHOVNICUL să procedeze față de laici după chibzuiala sa	„	29 Nichifor

E.

EKITIE, episcop caterisit, să se bîntuie ori unde ar fi	„	74 Cart.
EKITIE, la partizanii lui să se trimită delegați spre împăcare	„	86 Cart.
EMANCIPAREA fiilor de clerici să se acorde cu greu	„	42 Cart.
EPARHIE, episcop care o ia netrimis de sinod — lepădare	„	16 Ant.
EPARHIE, episcop care se amestecă în eparhie străină, lepădare	„	2 II.
EPARHIE, vacantă se ocupă în trei luni	„	25 IV.
EPARHIE cine o părăsește ca să ia alta din lăcomie, lepădare	„	14 Ap.
EPILEPTIC, nu se face cleric	„	79 Ap.

EPISCOP — alegerea — să se facă de toți sau de trei	„	4 I, 12 Laod.
EPISCOP, hirotonia lui să se facă de 2 sau 3 episcopi	„	1 Ap.
EPISCOP, amestecul lui în altă eparhie, oprit	„	2 II. Ecum.
EPISCOP, apostasia lui — cădere din treaptă	„	2, III Ecum.
EPISCOP, ademenind cu plată pe oameni ca să-l ceară, aforisire definitivă.	„	2 Sard.
EPISCOP, bogatul sau scolasticul din for, nu poate ajunge decât trecînd prin toate treptele	„	10 Sard.
EPISCOP, în altă eparhie, să nu învețe ținînd discursuri	„	11 Sardic.
EPISCOP, în altă eparhie, să nu învețe în public	„	20 Trulan.
EPISCOP, cine se face prin sprijinitori lumești	„	30 Ap.
EPISCOP, care vor primi clerici opriți din altă eparhie, aforisire	„	16 Ap.
EPISCOP, în sate sau tîrgușoare, să nu se facă	„	57 Laod.
EPISCOP al Constantinopolei, să aibă cinste după Roma	„	3 II.
EPISCOP izgonit de persecuții, să fie primit	„	17 Sard.
EPISCOP la moșiile lui în alte eparhii să nu stea decât trei săptămîni	„	12 Sard.
EPISCOP mergînd la împărat nechemat, să fie certat de cei din drum	„	20 Sard.
EPISCOP neprimit de popor sau în neputință de a merge, să aștepte hotărîrea Sinodului	„	18 Ant.
EPISCOP numit în locul altuia nedemis sau care n-a lipsit, 6 luni oprit	„	16 I-II Ecum.
EPISCOP oprit de Nestorie, se reabilitează	„	3 III Ecum.
EPISCOPI cei veniți de la păgîni sau din viață necurată, să nu se facă curînd	„	80 Ap. 2.I.
EPISCOP venind la Episcopat, să treacă prin toate treptele	„	17 I-II.
EPISCOP sau preot care nu va da celorlalți clerici din venitul bisericii, aforisire, apoi caterisire	„	59 Ap.
EPISCOP să nu ia bani pentru hirotonii	„	90 Vasile.
EPISCOPIE, a se înființa numai dacă e popor mult	„	6 Sard.
EPISCOPIE a se înființa fără voia Sinodului, oprit	„	109 Cart.
EPISCOPIE a se înființa răsluind alta fără voia episcopului respectiv, oprit	„	65 Cart. 8 III Ec.
EPITROPI numai la minori și la cele bisericesti, admis clericilor	„	3 IV, ec.
EPITROPI nu pot fi clericii superiori — caterisire	„	6 Ap.
EPITROPEȘTI biserici, aziluri, spitale, clericii lor să se supui episcopului local	„	8 IV ecum.
ERETICI, binecuvîntări a primi de la eretici — oprit	„	32 Laod.
ERETICI, căsătoria creștinilor cu eretici, oprită	„	10, 31 Laod.
ERETICI, condamnarea învățăturii lor	„	1 II.
ERETICI, cum să se primească ei la împărtășanie	„	7-8 Laod.
ERETICI, episcopul care va minți că i-a întors, caterisirea	„	133 Cart.
ERETICI, intrarea lor în biserică, oprită	„	6 Laod.
ERETICI, jertfa de la eretici sau botez, clericul care primește: caterisirea	„	46 Ap.
ERETICI, mergerea creștinilor la cimitire și martiriile lor, oprit	„	9, 34 Laod.
ERETICI, permisie cine le dă de a lucra cele bisericesti, caterisire	„	45 Ap.
ERETICI pocăiți, reprimirea lor cum se face	„	19 I, 7 II.
ERETICI pocăiți, se primesc la moarte dacă pocăința lor e reală	„	5 Vasile.
ERETICI, reprimirea lor pe grupe, cum se face	„	95 Trulan.
ERETICI, rugăciunea împreună cu ei, oprit, aforisire	„	33 Laod. 45 Ap.
EREZIA, definiția ei și modalitățile primirii ereticilor	„	1 Vasile

EREZIA pentru toate se dă anatema	„	1 II.
EVANGHELIA să se citească și simbăta	„	16 Laod.
EȘIREA din biserică îndată după intrare, a credincioșilor, aforisire	„	9 Ap.
EVREI, legăturile creștinilor cu ei	„	8 VII, 11 VI, 38 Laod. 11 VI și 11 Trulan.

F.

FAGADUIALA de a da din averea dobândită prin testa- ment, danie sau moștenire, dacă episcopii o calcă, caterisire	„	40 Cart.
FAMEN, cu voia lui nu se poate hirotoni, cel hirotonit asfel se caterisește	„	22 Ap.
FAMEN, clericul care se face, caterisire	„	23 Ap.
FAMEN fără voie se hirotonisește sau rămâne dacă e hirotonit	„	21 Ap. 1 I.
FAMEN, mireanul care se face, 3 ani aforisire	„	24 Ap.
FATRIA (unire pe ascuns) și conjurația (jurământ) con- tra clericilor, caterisire	„	34 Trulan.
FATRIA contra episcopului sau clericilor, caterisire	„	18 IV.
FECIOARA afierosită, care curvește, se oprește de la îm- părtașanie 14 ani	„	18 Vasile.
FECIOARA, afierosirea lor de preot, oprită	„	6 Cart.
FECIOARA afierosită să fie păzită de curvie	„	51 Cart.
FECIOARA măritată fără voia părinților	„	38 Vasile.
FECIORIA făgăduită și călcată: ca la II-a nuntă	„	19 Ancira.
FECIORIA făgăduită și călcată: 15 ani oprire	„	60 Vasile.
FEMEIE a intra în altar, oprit	„	44 Laod.
FEMEIE, abținerea celor căsătoriți de la femeie, pentru rugăciune	„	3 Dionisie
FEMEIE a cuvinta în biserică, oprit	„	70 Trulan.
FEMEIE care mărturisește adulterul se pedepsește, dar nu se divulgă	„	34 Vasile.
FEMEIE care se abține de la femeie, carne și vin din în- grețosare, caterisire, aforisire	„	51 Ap.
FEMEIE, cine se abține din îngrețosare, anatema	„	9 Gangra.
FEMEIE, conviețuire cu preacurvar este preacurvă tot timpul acela	„	39 Vasile.
FEMEIE conlocuitoare cu episcopul, preotul și diaconul, cine poate fi	„	3 Gangra.
FEMEIE, care adoarme peste copil sufocându-l, 3 ani oprire	„	23 Ion Post.
FEMEILE, conviețuirea arhierilor cu ele după hirotonie, oprit	„	12 Trulan.
FEMEIA episcopului despărțindu-se, să se ducă departe la minăstire	„	48 Trulan.
FEMEIE, îmbrăcămintea ei	„	13 Gangra.
FEMEIE, împletindu-și sau împodobindu-și părul ca să ispitească, aforisire	„	96 Trulan.
FEMEIE, împreunare cu ea a preotului și a diaconului, permisă	„	13 Trulan.
FEMEIE, infrinarea clericului de la femeie, dacă a făgă- duit, obligatorie	„	3 Cart.
FEMEIE, îngreșându-se de bărbat, anatema	„	14 Gangra.
FEMEIE la menstruație n-are voie să intre în biserică	„	17 Ion Pust.
FEMEIE locuind în episcopii, minăstiri sau unde s-a dus episcopul, certare, apoi aforisire, caterisire (pentru episcop)	„	18 VII Ec.
FEMEIE măritată din neștiință cu om însurat, curvește, dar se poate remărta	„	46 Vasile.
FEMEIE măritându-se fără a se încredința că bărbatul dispărut e mort — e adulteră	„	31 Vasile.

FEMEIE măritându-se fără a se încredința că bărbatul soldat e mort, are oarecare iertare	„	36	Vasile.
FEMEIE, precurvind, 7 ani oprire de la împărtășanie	„	20	Ancira.
FEMEIE curvind și avortând, 10 ani oprire de la împăr- tășanie	„	21	Ancira.
FEMEIE, tunzându-și părul, anatema	„	17	Gangra.
FERMECATOR cine consultă sau se face, caterisire, afo- risire	„	61	Trulan.
FIII clericilor să nu facă spectacole publice	„	17	Cart.
FOCURI la lună nouă, cine sare peste foc, aforisire	„	65	Trulan.
FURTUL celor sfinte, 3 ani oprire de la împărtășire	„	30	Ion Post.
	„	8	Grig. de Nisa.
FURT mărturisit, 1 an oprire de la împărtășanie	„	61	Vasile.
FURT, clericul prins în furt, caterisirea, dar nu aforisire	„	25	Ap.
FURT nemărturisit, 6 luni cu post, 100 metanii	„		Ion Pust.
FURT nemărturisit ci prins, 2 ani oprit de la împărtășanie	„	62	Vasile.
FURT săvârșit de clerici, caterisire	„	25	Ap. 28 Ion Post.

G.

GINDIREA asupra unei idei rele venite, 12 metanii	„	3	Ion Post.
GAZDUIREA în pridvorul bisericii, nu se poate mult timp	„	3	Nichifor.
GIR dat de preoți, caterisire	„	20	Ap.

H.

HAINELE preoțești să fie modeste, cucernice și umilite. și nu bogate sau de mătase sau militare	„	27	Trulan.
HAINES strălucite de mătase, sfidătoare pentru săraci și parfumate, oprite clericilor	„	16	VII.
HELESPONTUL, să atârne de Cipru (jurisdicție canonică)	„	39	Trulan.
HIROTESIA unui citeț care a citit la altă biserică, oprită	„	98	Cart.
HIROTONIA a doua oară asupra aceleiași persoane, cateri- sirea și pentru acel ce a dat-o și pentru cel ce a primit-o	„	68	Ap. 57 Cart.
HIROTONIA a doua oară a celor veniți de la eretici, admisă	„	68	Ap.
HIROTONIA celui a cărui femeie a preacurvit, oprită	„	8	Neo Ces.
HIROTONIA celui ce a curvit măcar odată, oprită	„	35	Nichifor.
HIROTONIA aceluia ce după botez a avut pe nepoată-sa. caterisire	„	5	Teofil.
HIROTONIA celui ce 20 de ani a trăit în desfrâu, oprită	„	7	Nichifor.
HIROTONIA celui ce fiind copil s-a stricat, oprită	„	19	Ion Post.
HIROTONIA celui ce înainte de botez a avut pe nepoată-sa, e valabilă (Panaf)	„	5	Teofil.
HIROTONIA celui ce n-a creștinat pe toți din casa lui, oprită	„	43	Cart.
HIROTONIA celui cu nunta a II-a sau cu logodnica sau concupina altuia (tîlc) oprită (vezi tîlcuirea Pidalion)	„	17	Ap.
HIROTONIA celui însurat cu 2 surori sau nepoată de soră, e nulă	„	19	Ap.
HIROTONIA celui însurat cu văduvă, divorțată, curvă, nu e valabilă	„	18	Ap.
HIROTONIA celui întors de la Pavel de Samosata, admis după botezul al doilea	„	19	I.
HIROTONIA celui necercetat, e nulă	„	9	I.
HIROTONIA celui revenit dintre Donatiști unde intrase ca copil, admisă	„	66	Cart

HIROTONIA contra canoanelor prin neștiință, caterisire	„	10 I.
HIROTONIA copiilor nelegitimi, admisă	„	8 Nichifor.
HIROTONIA diaconului, la 25 ani	„	21 Cart. 14 Trulan.
HIROTONIA diaconului de un episcop să se facă	„	2 Ap.
HIROTONIA diaconiței, la 40 de ani	„	14 Trulan.
HIROTONIA episcopului să se facă de 2 sau 3 episcopi	„	1 Ap.
HIROTONIA episcopului să se facă de toți episcopii, cu majoritate	„	19 Ant. 4 I.
HIROTONIA de episcop și mitropoliți să se facă cu majoritate	„	12 Laod.
HIROTONIA episcopului, de 3 sau mai mulți episcopi să se facă	„	13, 58 Cart.
HIROTONIA să se facă în 3 luni de la declararea vacanței	„	25 IV.
HIROTONIA făcută de episcop neînscăunat din pricina barbarilor, valabilă	„	37 Trulan.
HIROTONIA făcută de Eutihie și Museu să rămână bună	„	18 Sard.
HIROTONIA de preot sau horepiscop, caterisirea	„	10 Antioh.
HIROTONIA în afară de eparhie, caterisirea hirotonitului și Episcopului	„	35 Ap.
HIROTONIA în eparhia altuia fără voia episcopului local caterisire	„	22 Ant.
HIROTONIA în eparhie străină, caterisirea	„	13 Ant.
HIROTONIA nevîrstnicilor, anulare	„	15 Trulan.
HIROTONIA fără atîrnare de vreo biserică, nevalabilă	„	6 IV.
HIROTONIA femeilor oprită	„	11 Laod.
HIROTONIA hipodiaconului la 20 de ani	„	15 Trulan.
HIROTONIA hoțului de pedeapsa capitală, caterisirea	„	28 Ion Post.
HIROTONIA făcută în eparhie străină caterisire și episcop și cel hirotonit	„	35 Ap.
HIROTONIA în episcop a rudelor episc. (moștenitori) aforisire	„	76 Ap.
HIROTONIA în episcop a neofiților să se facă în timp și treptat	„	10 Sard.
HIROTONIA înainte de vîrsta hotărîtă de C. 14—VI caterisire	„	15 VI.
HIROTONIA laicului acuzat cu dovezi de păcate, oprită	„	61 Ap.
HIROTONIA neofiților oprită, pînă după cercare	„	3 Laod. 2 I.
HIROTONIA novațienilor întorși și vrednici, admisă	„	12 Teofil.
HIROTONIA pe bani, caterisire	„	2 IV, 22 Trulan, Tarasie
HIROTONIA preoților să se facă la 30 de ani	„	14 IV 11 Neoces.
HIROTONIA preoților să se facă de un episcop	„	2 Ap.
HIROTONIA preoților fără cercetarea păcatelor nu e valabilă	„	9 I.
HIROTONIA să se facă cu circumspecție	„	4 Chiril.
HIROTONIA să se facă nu în fața catehumenilor	„	5 Laod.
HIROTONIA să se facă pe față (vrednic este)	„	7 Teofil.
HIROTONIA slugilor (robi) fără voia stăpînului, oprită	„	82 Ap.
HIROTONIA tînărului căsătorit cu femeie divorțată (Vist) caterisirea	„	3 Teofil
HIROTONIA tinerilor din altă eparhie fără voia episcopului respectiv, nevalabilă	„	15 Sard.
HIROTONIA vîrsta la	„	14 Trulan.
HOMOSEXUALII la fel cu ucigașii, fermecătorii, preacurvari, idololatrici și cei ce se întinează cu animale	„	7 Vasile. 62 Vasile.
HOMOSEXUALII, 3 ani oprire de la împărtășanie, ajunare, 100 metanii	„	19 Ion Postit.
HOMOSEXUALII se pedepsesc cu 15 ani oprire	„	62 Vasile.
HOMOSEXUALII sau cu vite, idololatrii, preacurvarii la fel	„	7 Vasile.
HOREPISCOPII au vole a sluji în cetăți	„	14 Neoces.

HOTARIREA credinței celor din Antioha ca hotărîrea Sinod I se primește	5 II Ec.
HOTARIREA dată de judecători aleși de pîrîți rămîne definitivă	16 Cart.
HOTARIREA Sinodului se cere să fie iscălită de toți episcopii	94 Cart.
HOTARIREA Sinodului Efes cine o nesocotește, caterisire	6 III Ec.
HOTARIRILE tuturor Sinoadelor se întăresc	1 VII Ec.
HRISMA (facerea Sf. Mir), oprită preotului	6 Cart.
HOTARIRILE sinoadelor să se învețe înainte de hirotonie	24 Cart.

I.

ICONOM să aibă fiecare episcopie și mînăstire	26 IV Ec.
ICONOM la episcopii și mînăstiri de nu vrea să pună mai marele, să-i pună cu sila	11 VII Ec.
IDEE nepotrivity venind cuiva în minte nu atrage pedeapsa	2 Ion Post.
IDOLEȘTI altare să se ceară dărîmarea la Honoriu	67 Cart.
IDOLEȘTI rămășițe să se ceară dărîmarea la împărat	92 Cart.
IERARHIA CETĂȚILOR: 1) Roma, 2). Constant. 3). Alex. 4). Antioh. 5). Ierusalim	36 Trulan.
IEROMONAHUL să nu slujească fără mantie	26 Nichifor.
IEROSILIA (retrogradarea) episcopului de preoție, oprită	29 IV Ec.
IMBRACAMINTEA bună cine o defaimă, anatema	12 Gangra.
IMPĂRATUL, cine ocărăște pe împărat, caterisire, aforisire	84 Ap .
IMPARTAȘANIA, administrarea ei credincioșilor de către diaconi, oprită	25 Laod.
IMPARTAȘANIA, cine dintre coliturghisitori o refuză fără a arăta pricina, aforisire	8 Ap.
IMPARTAȘANIA diaconului s-o ia de la preot și nu invers	18 I.
IMPARTAȘANIA de la preot de mir cine se sfiește a lua, anatema	4 Gangra.
IMPARTAȘANIA fără apă, ca în Armenia, oprită — caterisire	32 VI.
IMPARTAȘANIA după mîncare, permisă la agonie	9 Nichifor.
IMPARTAȘANIA pe bani a da, caterisire	23 Trulan.
IMPARTAȘANIA trimiterea ei în altă eparhie, oprită	14 Laod.
IMPARTAȘANIA aforisitului din altă eparhie, oprită	13 Sard.
IMPARTAȘANIA apostatilor la moarte, admisă (dacă o cere)	13 I.
IMPARTAȘANIA catehumenilor oprit, admisă în caz de primejdie	5 Chiril.
IMPARTAȘANIA bolnavului de moarte e permisă, chiar dacă e mîncat	9 Nichifor.
IMPARTAȘANIA, cel oprit de la împărtășanie nu poate lua nici anafură	10 Nicolae al Const.
IMPARTAȘANIA celui aforisit vinovat, atrage aceeași pedeapsă pentru cine o dă	9 Cart.
IMPARTAȘANIA celor ce s-au împreunat noaptea, (creștinii) nu se împărtășesc a doua zi	5 Timotei.
IMPARTAȘANIA celor ce au băut apă fără voie, permisă	16 Timotei.
IMPARTAȘANIA, cine se ferește de ea din evlavie, aforisire	2 Antioh.
IMPARTAȘANIA credinciosului îndrăcit, permisă Duminica	3 Timotei.
IMPARTAȘANIA de către călugăr tînăr ce slujește la maici, oprită	22 Nichifor.
IMPARTAȘANIA femeii la menstruație să nu se facă	8 Timotei.
IMPARTAȘANIA mirenilor să se facă afară din altar	19 Laod.
IMPARTAȘANIA morșilor, oprită	25 Cart. 83 Trulan.
IMPARTAȘITII episcopi cu arienii, caterisirea	2 Teofil.
IMPARTIREA eparhiei în două eparii, de către cîrmuirea laică, oprită	12 IV
IMPLETIREA și împodobirea părului ca să tenteze, aforisire	96 Trulan

IMPREUNAREA cu femeie ori cînd, liberă, afară de ziua cu liturghie	„	13	Timotei
IMPREUNAREA preotului cu soția cine o împiedică, caterisire , , , ...	„	13	Trulan
INCESTUL cu soră bună, ca uciderea se pedepsește (20 de ani) , , , ...	„	67	Vasile, 14 Ion Postit.
INCESTUL cu soră vitregă, 11 ani oprire	„	75	Vasile
INCESTUL cu mamă vitregă, ca pentru soră	„	79	Vasile
INCEST cu cumnata, doi ani oprine, de la împărtașanie, ajun., 300 metanii	„	15	Ion Postit.
INCHINAREA către popor, oprită anagnoștilor	„	22	Cart.
INCOMPATIBILITATEA între episcop sau preot și militar.	„	83	Ap.
INCUSCRIA cu ereticii, oprită	„	31	Laod.
INDEMNAREA SLUGILOR la nesupunere, anatema	„	3	Gangra
INDRĂCIT nu se face cleric, numai după vindecare admis	„	79	Ap.
INFIINȚARE de episcopie	„	6	Sard.
INFIINȚARE de episcopie fără voia sinodului, oprit	„	109	Cart.
INFRINAREA clericilor de la soțiile lor, dacă au făgăduit-o, e datorie	„	3, 33	Cart.
INFRINAREA clericilor de la femei	„	4	Cart.
INFRINAREA celor însurați pentru rugăciune	„	3	Dionisie
INFRINAREA de la femeie din îngreșare, anatema	„	9	Gangra
INFRINAREA de la vin, carne, din greață, caterisire, aforisire	„	51	Ap.
INFRINARILE din credință, admise toate	„	21	Gangra
INGENUNCHEREA oprită în timpul vecerniei de sîmbătă și Duminica vecernie	„	90	Trulan
INGENUNCHEREA spre a se ruga Dumineca și în cincizeci, oprită	„	20	I.
INGENUNCHEREA numai pentru sărutarea icoanei, Duminica, permisă	„	10	Nichifor
INGERI cine le face biserici și îi roagă ca pe Dumnezeu, anatema	„	35	Laod.
INGHIȚIREA fără voie, a apei înainte de slujbă nu oprește împărtașania	„	16	Timotei
INLOCUIREA episcopului caterisit, să nu se facă înainte de apel la Papa (Eparh. Papei)	„	4	Sard.
INLOCUITORI de sinoade se pot trimite și preoți și diaconi (tilc)	„	26	Cart.
INSARCINARI lumești cine ia, încetare, caterisire	„	10	VII Ec.
INSARCINARI lumești cine ia dintre clerici (curatorii, moșii), caterisire	„	11	I-II Ec.
INSARCINARI lumești (ocîrmuiri) clerici, caterisire	„	81	Ap.
INSTRAINAREA averilor bisericesti, izgonire	„	12	VII Ec.
INSTRUIREA în canoane înainte de hirotonie, obligatorie	„	24	Cart.
INSURĂȚII să se separe în timpul de rugăciune	„	3	Dionisie
INSUȘIREA lucrurilor unui episcop mort, depunere	„	22	IV.
INTIETATEA CONSTANTINOPOLEI (după Roma) se consacră , , , ...	„	28	IV.
INTARIREA simbolului cred. de la Niceea	„	1	II, 1 Cart.
INTEMEIEREA unei noi biserici separate și refuzul de a veni la două chemări ale episcopului, caterisire	„	31	Ap. 5 Ant.
INTOARCEREA clericilor fugiți de barbari	„	18	Trulan
INTORS de la păcat, clericul care nu-l primește, caterisirea	„	52	Ap.
INTRAREA ereticilor în biserică, oprită	„	6	Laod.
INTRAREA și ieșirea îndată din biserică a credincioșilor aforisire , , , ...	„	9	Ap.
INTRAREA preoților în altar, să se facă după episcop	„	56	Laod.
INTRUNIREA sinodului (de două ori)	„	37	Ap., 5 I, 20 Ant.
	„	19	IV, 8 Trulan (odată) 6 VII

INVAȚAREA dreptei credințe, clericul care nu o face poporului, aforisire, apoi caterisire	„	58 Ap.
INVAȚĂTORII (catiheți) nu pot fi decît hirotoniți	„	26 Laod.
INVENTAR și separarea averii bisericii de a episcopului, cu știrea preotului și diaconului	„	24 Ant.
INVENTAR la mînăstiri	„	1 I-II Ec.
INVENTAR separat pentru lucrările episcopiei și ale bi- sericii	„	40 Ap.
INVIEREA la ce oră a fost	„	1 Dionisie
INVINUIRILE clericului cad, dacă prima desbătută nu se dovedește	„	139 Cart.
ISPRAVNICI ÎMARATEȘTI, spre a executa hotărîrea bise- ricii, să se ceară	„	106 Cart.
IUDEI, poziția creștinilor față de ei	„	11 Trulan

J.

JEFUIREA mormintelor, 10 ani oprire	„	66 Vasile
JEFUIREA mormintelor, 10 ani oprire, 1 an ajun, 100 metanii	„	29 Ion Postit.
JEFUIREA fraților atrage ca pedeapsă anatema	„	4 Grig. al Neoces.
JERTFA la altar, ce să se aducă	„	3 Ap.
JERTFA la altar, miere, unt, rachiu, vite și orice afară de rînduială, nu se admite	„	4 Ap.
JERTFIRE la idoli silit, dar cu veselie, cine aduce, 6 ani oprire de la împărtășanie	„	4 Ancira.
JERTFIRE la idoli silit, dar trist, cine aduce 2-3-4 ani oprire de la împărtășare	„	5 Ancira.
JERTFIRE la idoli amenințat, numai 5-6 ani oprire de la împărtășanie	„	6 Ancira.
JERTFIRE la idoli în răcirivă, cine aduce, 7 ani oprire de la împărtășanie	„	8 Ancira.
JERTFIRE la idoli înainte de botez, scuzat	„	12 Ancira
JERTFIRE cine s-a prefăcut că aduce, înșelînd pe păgîni. 6 luni	„	5 Petru Alex.
JOC la nuntă, oprit creștinilor	„	53 Laod.
JOC la nuntă a privi, oprit creștinilor	„	54 Laod.
JOC la noroc, încetare ori caterisire, aforisire pentru cle- ricii superiori	„	42 Ap.
JOC la noroc încetare ori caterisire-aforisire pentru hiro- tesii	„	43 Ap.
JOC la noroc caterisire, aforisire	„	50 Trulan
JUCARELNIC (actor, mimic, etc.) creștinat	„	72 Cart.
JUDECARE din nou a episcopilor, în caz de paritate de voturi la prima judecare, la Mitropolia vecină	„	14 Antioh
JUDECATA clericilor să se facă întîi la episcopul lor	„	9 IV, 36 Cart.
JUDECATA clericilor cu unanimitate rămîne definitivă	„	15 Antioh
JUDECATA clericilor întîi la instanțe lumești, oprită	„	9 IV
JUDECATA clericilor inferiori se face numai de episcopi	„	28 Cart.
JUDECATA clericilor cu episcopul lor la Sinod	„	9 IV.
JUDECATA episcopilor, de 12 episcopi să se facă	„	12 Cart.
JUDECATA episcopilor, să se acorde două termene a o lună pentru prezentare	„	27 Cart.
JUDECATA episcopilor, din nou, (revizuirea), să hotă- rască Papa	„	3 Sard.
JUDECATA celui pîrît de oameni vrednici, să se facă oricum după 3 chemări	„	74 Ap.
JUDECATA din nou a 3a- oară la voia Papii	„	5 Sard.
JUDECATA la instanțe lumești, nesocotind pe cea bise- ricească, atrage caterisirea, pagubă (penal-civil)	„	14 Cart.
JUDECATA lumească, cine cere chiar la împărat, cate- risire	„	115 Cart.

JUDECATA preoților și diaconilor se face după aceleași reguli, ca a episcopului	„	28 Cart.
JUDECATA sa proprie n-o poate face episcopul	„	118 Cart.
JUDECATORII care au judecat pe bani, prieteșug, sau vrăjmășie se pedepsesc	„	15 Cart.
JUDECATORI de la altă eparhie, a cere, este oprit	„	3 Sard.
JUDECATORII nu se pedepsesc pentru sentința dată, în caz de casare	„	15 Cart.
JURAMINT prin silnicie, 6 ani oprire	„	82 Vasile
JURAMINT, călcare — de cleric, caterisire dar nu aforisire	„	25 Ap.
JURAMINT, cine calcă, 10 ani oprire	„	64 Vasile
JURAMINT, cine calcă, 10 ani ajunare, 250 metanii	„	31 Ion Postit.
JURAMINT, cine a făcut că nu se va hirotoni, să nu se silească	„	10 Vasile
JURAMINT, cine a făcut că va face rău, să-l calce	„	29 Vasile
JURAMINT, lui Vianor că nu va mai sluji să nu se ție, dar el să se pocăiască	„	17 Vasile
JURAMINT strîmb cine face, 10 ani oprire de la împărțășanie și despăgubire	„	64 Vasile
JURAMINT strîmb de nevoie, 6 ani oprire de la împărțășanie	„	82 Vasile
JURAMINT strîmb de voie, 11 ani oprire de la împărțășanie	„	82 Vasile
JURAMINT strîmb un an, hrană uscată după 9 ceas., 250 metanii	„	31 Ion Postit.
JURAMINT elin (Zău), oprit (în tîlc oprite toate jurăm)	„	94 Trulan
JUSTIȚIA civilă, clerul care se adresează ei, nesocotind pe cea bisericească, caterisire	„	14 Cart.

L.

LACOMIA la agape, oprită	„	27 Laod.
LACOMIA la lucruri prădate sau chiar găsite și nerestituite, anatema	„	3-6, 9 Grig. Neocesareea
LACOMIA de averi, milostenie	„	6 Grig. Nisa
LACOMIA mai ales în timpul persecuției, e cu totul condamnată	„	3 Grig. Neocesareea
LAPTE și miere la jertfenie, oprite	„	57 Trulan
LEAFA cine primește de la două biserici, din două orașe, caterisire	„	10 IV.
LEPADARE de credință, vezi Apostasia	„	73 Vasile
LEPADARE de numele de cleric, sau de creștinism-lepădat să fie	„	62 Ap.
LEPADARE de femeie și luarea alteia, aforisire	„	48 Ap.
LEPADARE de credință, de frica barbarilor, aforisire pe 11 ani	„	81 Vasile
LEPADARE de credință a episcopului sau mitropolitului, căderea din treaptă	„	1 III, 2 III
LEPADAREA pruncilor la ușa bisericii, ca pe ucigașă	„	26 Ion Postit.
LEPADARE de Hristos, sau de numele de cleric, aforisire, caterisire	„	62 Ap.
LEPADARE de lege (vezi Apostasia)	„	12 I Ec.
LIBERAREA robilor să se propovăduiască în biserică. (dacă Italia face așa)	„	73 Cart.
LIBERAREA făcută în biserică, să ceară împăratului o recunoaștere	„	90 Cart.
LIBERAREA se adevărește cu 3 martori	„	85 Trulan
LIBERTATEA cugetării se proclamă (vezi legea asupra donatismului)	„	119 Cart.
LIPSA de la biserică	„	80 Trulan
LIPSA episcopului de la Sinod fără forță majoră, oprită	„	40 Laod.

LIPSA episcopului din eparhie, fără pricină grea, să fie scurtă	..	11 Sard.
LIPSA episcopului pentru adunarea rodurilor 3 săpt. cel mult	..	12 Sard.
LIPSA episcopului sau preotului de la a învăța poporul, aforisire ,apoi caterisire	..	58 Ap.
LITURGHIA cine nu asistă, — pînă la sfîrșit, aforisire	..	9 Ap.
LITURGHIA făcută de caterisit înainte de judecarea apel. pierde dreptul de apel	..	4 Antioh.
LITURGHIA fără apă caldă, nu se poate face	..	13 Nichifor
LITURGHIA în casă să nu se facă	..	58 Laod.
LITURGHIA mai înainte sfîntită, în postul mare, nu se face sîmbăta, Duminica, Buna Vestire	..	52 Trulan
LITURGHIA pe mîncate «au auzit că nu se poate»	..	56 Cart.
LITURGHIA, reguli la Liturghie	..	19 Laod.
LITURGHIA să se facă de preoți ajunați	..	48 Cart.
LITURGHISIREA în altă cetate, fără carte canonică, oprită	..	13 IV
LITURGHISIREA în casa de rugăciune, fără voia episcopului, caterisire	..	12 I-II
LOCOTENENTUL de episcop trimis spre împăcare, să nu ție scaunul	..	82 Cart.
LOCUIREA episcopului în alt loc din eparhie decît reședința, oprită	..	79 Cart.
LOCURILE unde ședeau cei pocăiți	..	12 Grig. Neocesareea
LOGODNICILE răpite și siluite, se vor da înapoi	..	11 Ancira
LOVIRE, cauzatoare de moarte, pedeapsă ca pentru ucidere	..	43 Vasile
LOVIRE cauzatoare de moarte, din partea clericului caterisire, laicii aforisire	..	66 Ap.
LUCRUL în săptămîna luminată, ...	..	4 bis. Nichifor Mrt.
LUCRURILE bisericii le administrează episcopul numai pentru biserică	..	38 Ap.
LUCRURILE bisericii se administrează prin preoți și diaconi, (vezi «averea bis.»)	..	41 Ap.
LUCRURILE episcopului să nu se răpească de clerici la moartea lui, caterisire	..	22 IV
LUCRURILE episcopului să fie deosebit arătate de ale bisericii	..	40 Ap.
LUCRURILE găsite să nu se păstreze, nici chiar în locul celor pierdute	..	5-6 Grig. Neocesareea
LUCRARI sfînte, luare de, nu se permite	..	73 Ap.
LUMINARI sau untdelemn cine duce la altarul păgînilor, aforisire	..	71 Ap.
LUMEȘTI și politicești purtări de grijă, clericii caterisiți	..	10 VII, 81 Ap.
LUMEȘTI sarcini (epitropi), etc., caterisire	..	6 Ap.
LUMEȘTI sarcini materiale (arendare de moșii etc.) caterisire, aforisire de mireni	..	3 IV
LUMEȘTI dregătorii să nu ocupe cei hirotoniți sau monahii, anatema	..	7 IV
LUPTA cu fiarele în arenă a privi, interzis, caterisire, aforisire	..	51 VI Ec.

M.

MAMA căreia în călătorie i-a murit fătul din neîngrijire e ucigașă	..	52 Vasile
MINASTIRILE existente nu-și pot schimba destinația	..	24 IV
MINASTIRILE, înființarea de, fără voia episcopului, oprită	..	4 IV

MINASTIRILE, personală a episcopului a se face cu banii episcopiei, interzis	„	7 I-II
MINASTIRILE, sau episcopie deținătorii care le fac lumești sălaşuri, caterisirea, aforisire	„	13 VII
MINASTIRILE, inventar la mânăstire, să se facă și să se țină la episcopie	„	1 I-II
MINASTIRILE nu poate fi nici cîrmuită de lumeni nici transformată în instituție lumească	„	49 Trulan
MINCAREA de untdelem în post, la voia celui bolnav	„	8-10 Timotei
MINCAREA bucatelor sale proprii la mese păgîne, pe deapsă 2 ani oprire de la împărtaşanie	„	7 Ancira
MINCAREA de dulce în post fără motiv	„	19 Gngra
MINCAREA de dulce în noaptea Paștilor, permisă după ora 12	„	89 Trulan
MINCAREA de la barbari, la nevoie nu e păcat	„	1 Grig. N. Ces.
MINCAREA de mortăciuni, caterisire, aforisire	„	63 Ap.
MINCAREA cu femei singure sau cu lăutari, oprită	„	22 VII
MINCAREA de carne cine o ocărăște din evlavie, anatema	„	2 Gangra
MINCAREA perotului la cei cu a doua nuntă, oprită	„	7 N. Ces
MINCAREA prin cîrciumi	„	54 Ap.
MINCAREA singelui animalului în orice chip caterisit, aforisit	„	67 Trulan
MARITIȘUL femeii fără a se fi încredințat că bărbatul dispărut e mort, se pedepsește ca adulter	„	31 Vasile
MARTIROLOGII false, oprite a se publica în biserică, anatema	„	63 Trulan
MARTORI la apel, judecătorul sau ruda părților să se ceară, să se oprească	„	68 Cart.
MARTORI contra clericilor, cei opriti la piră, rude, slugi, de 14 ani și cei mai mici de 14 ani, sint opriti	„	140 Cart.
MARTORI episcopului trebuie doi și nu eretici	„	75 Ap.
MARTORI ca să se adeverească ceva, trebuie 2-3	„	85 Trulan
MARTORI, împlicinații pot cere, ca să depuie în loc mai apropiat	„	38 Cart.
MARTURIA episcopului, că clericul i-a mărturisit vina, nu e valabilă dacă clericul tăgăduiește, tăgăduirea nu e defăimare	„	141 Cart.
MARTURISIREA, secretul ei nu se divulgă	„	27 Nichifor
MARTURISIREA copiilor de la 10 ani în sus se face	„	18 Timotei
MASTURBAȚII, se pedepesc, vezi	„	8-10 Ion Pos. tit.
MASCAREA este oprită, caterisirea, aforisire	„	62 VI
MATEMATICI, clericii n-au voie să fie, lepădare din biserică	„	36 Laod.
MAURITANIA să aibă Mitropolit	„	23 Cart.
MAȚOS (azimă)	„	11 Trulan
MAXIMIANIȘTII (rupți din Donatiști), să se ceară cercetarea faptelor lor	„	76 Cart.
MEDIC evreu cine va chema, caterisire, aforisire	„	11 Trulan
MEDICAMENTE cine va lua de la evrei, caterisire, aforis.	„	11 Trulan
MESE comune în biserică, încetare-aforisire	„	74 Trulan 28 Laodicea
MESE păgîne. Cine și-a mâncat bucatele la mese păgîne, 2 ani nu se împărtaşește	„	7 Ancira
MESERII rușinoase oprite clericilor	„	18 Cart.
METANIE mare DUMINICA și în cinzecime, oprit a se face	„	10 Nichifor
MIEL a se zugrăvi spre închipuirea lui Hristos, oprit	„	82 Trulan
MIERE și lapte la jertfenie, oprite	„	57 Trulan
MIJLOCITOR la simonie, se pedepsește	„	2 IV. Ec.
MILOG, cine îl batjorocește, se pedepsește	„	57 Ap.
MILOSTENIA, (danie) pentru morți, admisă	„	4 Nichifor

MIMICII (actorii) se primesc în creștinism, dacă se pocăiesc	„	53 Cart.
MIMICII, profesiunea de — interzisă	„	51 VI
MIR SFÎNT, să nu-l facă preoții	„	6 Cart.
MIR-ungere (hrismă) să se facă după botez	„	48 Laod.
MIREAN care se împărtășește singur fiind cleric de față, o săptămână se oprește de la împărtășanie	„	58 Trulan
MIREAN învățând în public cele bisericesti, aforisire 40 zile	„	64 Trulan
MIREAN a intra în altar, oprit — afară de de Domn	„	69 Trulan
MIREAN a citi pe amvon, oprit	„	14 VII
MITĂ să nu ia episcopii de la clerici	„	4 VII
MITROPOLIE se instituie în Mauritania (cauza depărtării)	„	23 Cart.
MITROPOLIA Alexandriei peste Egipt, Libia, Pentapoli. se consfințește	„	6 I Ec.
MITROPOLIT, recunoașterea lui de episcopii nației trebuie	„	34 Ap.
MITROPOLIT, predarea lui.	„	9 Antioh
MITROPOLIT, să nu ia lucrurile episcopului mort	„	35 Trulan
MITROPOLIȚI cansacrați, al Alexandriei și al Antiohiei	„	6 I Ec.
MITROPOLIȚI consacrați, al Eliei (Ierusalim)	„	7 I Ec.
MOARTEA din nîngrijire a copilului născut în călătorie. egală cu uciderea pentru mamă	„	33 Vasile
MOAȘTE (defăimarea bisericilor care au —) anatema	„	20 Gangra
MOAȘTE, biserici fără — cel ce a sfințit, caterisire	„	91 Cart.
MOAȘTE, biserici fără — cel ce a sfințit, caterisire	„	7 VII
MONAH fugit din M-rea sa nici cleric nici egumen nu poate fi în altă parte.	„	88 Cart.
MONAHII n-au voie să aibă averi	„	6 I-II
MONAHII să rămînă la metania lor, aforisire	„	4 IV
MONAHIILE să nu iasă fără voie din mînăstire	„	46 Trulan
MONAHISM, intrarea în — ispitire 3 ani (contrar, egumenul cade)	„	5 I-II
MOȘII, a arenda clericii oprit, caterisire	„	3 IV (tîlc) 18 Cart.
MOȘII a cumpăra clericii care erau săraci la hirotonie, oprit	„	40 Cart.
MOȘTENIRE, a lăsa episcopia cuiva, oprit și fără tărie	„	23 Antioh.
MOȘTENITOR la episcopie a lăsa, oprit	„	23 Antioh.
MOȘTENITOR la episcopie a hirotonit, aforisire și hirotonia nulă	„	76 Ap.
MORMINTE, jefuitor de morminte, 10 ani	„	66 Vasile
MORMINTE, jefuitor de morminte, 9 ani	„	7 Grig. Nisa
MORMINTE, spărgător (jefuitor) — mîncare uscată după al 9 ceas, 200 metanii pe zi	„	29 Ion Post.
MUCENICI, serbarea lor în păsimesi Sîmbăta și Duminica	„	51 Laod.
MUCENICII ai ereticilor, cine se duce la ei: anatema	„	34 Laod.
MUCENICIA, cine aleargă după muceniec face rău, dar se iartă	„	9-11 Petru Alex.
MUCENICIA clericii care aleargă după muceniec și apoi n-o sufăr, caterisire	„	10 Petru Alex.
MUCENICIA, cine a plătit ca să scape de muceniec, iertat	„	12 Petru Alex.
MUCENICIA, cine a fugit ca să scape de muceniec, iertat	„	13 Petru Alex.
MUCENICIA cine a suferit cu bărbăție, e mărturisitor	„	14 Petru Alex.
MUNCI sau sărăcie cine a suferit dar nu s-a lepădat, să fie în cinste	„	3 Ancira
MUTAREA călugărilor dintr-o mînăstire în alta	„	21 VII
MUTAREA clericilor din Eparhie: oprită, afară de perderea patriei	„	20 IV
MUTAREA clericilor din cauza barbarilor să înceteze odată cu cauza	„	18 VI
MUTAREA clericilor de la o biserică la alta, oprit	„	17 VI
MUTAREA clericilor dintr-un oraș într-altul, oprit	„	15-16 I. Ec.
MUTAREA episcopului la altă eparhie	„	14 Ap.
MUTAREA episcopului la altă eparhie, oprită cu totul	„	21 Antioh.

MUTAREA episcopului de la cetate mică la alta mare, oprit	..	1 Sard.
MUTAREA episcopului și a clericilor din cetate în cetate, oprită	..	5 IV Ec.
MUTAREA preotului la altă parohie fără voia episcopului, oprită	..	15 Ap.
MUTAREA preotului și a diaconului dintr-o eparhie în alta, oprită	..	16 Sard.
MUTAREA parohiilor sătești la altă eparhie, oprită (pre- scripția 30 ani)	..	25 VI
MUTAREA preotului și a diaconului fără carte canonică, oprită	..	17 Trulan
MUTILAREA de sine, pedepsită	..	23, 24 Ap. I.
MUZICA a asculta la nunți, oprit clericilor	..	54 Laod.

N.

NAVALITORII în case străine, dacă mărturisec — rin- duiala celor întorși	..	9 Grig. N. Ces.
NAZUIREA la boierii, încetare ori caterisire	..	10 VII
NECINSTIREA logodnicii de clerul inferior, 1 an oprire, pe alta străină, destituire	..	69 Vasile
NEGOȚ, în curtea bisericii, aforisire	..	76 VI
NEIMPARTĂȘIREA din smerenie evlavie, aforisire	..	2 Antioh
NEIMPARTĂȘIREA fără a arăta pricina, oprită	..	8 Ap.
NEGLIJENȚA părinților de a boteza copilul care moare, 3 ani oprire de la împărtașanie	..	24 Ion Post.
NEINGRIJIREA de copii, se pedepsește	..	15 Gangra
NEINGRIJIREA de copil născut în călătorie încît moare, socotită pentru mamă ca ucidere	..	33 Vasile
NEINGRIJIREA de părinți, se pedepsește	..	16 Gangra
NEINGRIJIREA de popor sau cler în învățături, aforisire, apoi caterisire	..	58 Ap.
NEOFIT (botezat de curînd) să nu intre în cler fără cercare îndelungă	..	2 I Ec.
NEOFIT nu poate fi episcop	..	80 Ap.
NEPOSTIREA miercuri, vineri sau Păresimi fără boală, se pedepsește	..	69 Ap.
NEPREZENTAREA episcopului la eparhie din pricină străine, așteaptă hotărîrea Sinodului	..	18 Antioh.
NEPRIMIREA pocăitului, caterisire	..	52 Ap.
NESTORIE adeptii lui, caterisire	..	7 III. Ec.
NESTORIE cei trecuți la el și Celestin, caterisire	..	4 III Ec.
NESTORIE cei pedepsiți primiți de el, rămîn pedepsiți	..	5 III Ec.
NESTORIE reabilitatea celor opriți de el, admisă	..	3 III Ec.
NESUPUNERE, cine îndeamnă pe slugi la nesupunere, anatema	..	3 Gangra
NEVESTELE ostașilor dispăruți, au oare care iertare dacă se mărită	..	36 Vasile
NOVAȚIENI, primirea lor în biserică	..	8 I Ec.
NUMIRE de cleric în eparhie străină fără voia episcopului local e nulă	..	22 Antioh.
NUMIRE de episcop după voia mulțimii, dacă cel legal nu vine	..	6 Sardich.
NUNTA a doua legiuită, se iartă după post și rugăciune	..	1 Laod.
NUNTA a treia nu e legată, dar nu se osîndește public	..	50 Vasile
NUNTA cine o prihănește, anatema	..	1 Gangra
NUNTA în păresimi, oprită	..	52 Laod.
NUNTA nelegiuită, preotul cu știință să nu facă	..	11 Timotel.

O.

OASTE, cei hirotoniți și monahii n-au voie să se ducă la oaste, cei ce nu respectă aceasta , anatema . . .	7 IV
OBICEIURILE rele să se strice	1 Sardich.
OCARIREA episcopului de către cleric, caterisire . . .	55 Ap.
OCARIREA împăratului pe nedrept, caterisire, aforisire pentru mireni	84 Ap.
OCARIREA preotului sau diaconului de cleric, aforisire . . .	56 Ap.
OCIRMUIRI publice luate de episcop sau preot, caterisire . . .	81 Ap.
OFRANDE, se pot duce la episcop sau preot acasă . . .	4 Ap.
OMORIREA copilului adormind peste el, 3 ani oprire de la împărtășanie	23 Ion Post.
OMORIREA hoților ce calcă pe mireni, aforisire 3 ani oprire de la împărtășanie	55 Vasile
OMORIRE în război, 3 ani oprire de la împărtășanie . . .	13 Vasile
OMORIREA în război este lăudată , ...	1 Atanasie
OMORIREA hoților ce calcă pe cleric, caterisire	55 Vasile
OMORIREA prin lovire de către cleric, caterisire	66 Ap.
OMORUL cu voie și fără voie (clasificare) și definiție . . .	8 Vasile
OMORUL chiar al tilharilor atrage caterisirea	55 Vasile
OMORUL cu voie, 20 ani oprire de la împărtășanie	56 Vasile
OMORUL cu voie (după Grigore Nisa) oprire 27 ani	5 Grig. Nisa
OMORUL cu voie 5 ani ajunare toată ziua și câte 300 metanii pe zi	20 Ion Post.
OMORUL fără voie, 11 ani aforisire	11 Vasile
OMORUL fără voie, s-a lăsat la aprecierea duhovnicului . . .	54 Vasile
OMORUL fără voie 9 ani oprire de la împărtășanie	6 Grig. Nisa
OMORUL fără voie 3 ani ajunare toată ziua, 300 metanii . . .	21 Ion Post.
OMORUL în atac sau în apărare tot omor	43 Vasile
ONANIA. se pedepsește	8-10 Ion Post.
ONOMASTICA, serbare — în păresimi, oprită	52 Laod.
OPRIREA clericilor de a merge la armată , ...	7 IV Ec.
ORARIU hipodionii și mai mici n-au voie a purta	22-23 Laod.
ORR sau surd nu poate fi episcop	78 Ap.
OSINDA pentru auzirea, dar neîmplinirea cuvintelor lui Dumnezeu	17 Timotei
OSPETE în biserică să nu facă nici clericii, nici mireni . . .	29 Laod. 49 Cart.
OSPETE cu însoțire sau tovărășie (cu femei), oprite	55 Laod.
OSPETE în biserici, oprite, afară de	52 Laod.
OSPETE păgînești să se ceară a se opri	69 Cart.
OUA a mînca sîmbăta sau Duminica în postul mare, caterisire, aforisire	56 Trulan

P.

PACATELE se osîndesc de la vîrsta de 10 ani, ...	18 Timotei
PACAT cu dobitoace, 15-20-25 ani sau pentru toată viața, după vîrstă	16 Ancira
PACAT cu animale, — ca pentru adulter	63 Vasile
PACAT cu leproși fiind — ca îndrăciți	17 Ancira
PACAT de moarte săvîrșit de cleric, caterisire	32 Vasile
PACAT deslegare de păcate, se face cu autorizația episcopului	50 Cart.
PACATOSUL se iartă după pocăință și întoarcere de pe calea lor	2 Laod.
PACATOSUL care nu arată căință sinceră, lepădare de bis. . .	84 Vasile
PAPEI Inochentie, scrisoare să se împace Roma cu Alexandria	112 Cart.
PAR cine împletește sau împodobește ca să tenteze	96 VI
PAR femeile care și-l tund fără motiv	17 Gngra
PAR tuns ca preoții, pot purta caterisiții pocăiți	21 Trulan

PARFUMAREA clericilor, oprită	„	16 VII Ec.
PARASIREA eparhiei de către episcop și trecerea la alta, oprită	„	14 Ap.
PARASIREA femeii legiuite și luarea alteia, 7 ani oprire de la împărțășanie	„	87 Trulan, 77 Vasile
PARASIREA minăstirii de către călugăr, când se poate face	„	17 Nichifor
PARASIREA parohiei, oprire de la Liturghie	„	3 Antiohia
PARICID cu voie, 35 ani aforisire	„	5 bis. Nichifor.
PARITATEA de voturi la judecarea episc. nouă judecată la Mitropolia vecină	„	14 Antiohia
PAROHIE, părăsire de parohie, caterisire	„	3 Antiohia
PAROHIE, părăsire de parohie, fără voia episcopului, oprire de la Liturghie	„	15 Ap.
PAROHIE, de la țară nu poate trece la altă eparhie fără de prescripție, 30 ani	„	17 IV Ec.
PAROHIE, nu se strămută, dacă a stat 30 ani fără gîlceavă în eparhie	„	25 Trulan
PARESIMI, serbarea zilei onomastice în Păresimi, oprită	„	52 Laod.
PARINȚI, cine nu-i îngrijește, anatema	„	16 Gangra
PIRA bisericască nu pot aduce decît cei neprihăniți	„	74 Ap. (tilc)
PIRA de bani sau nedreptate poate aduce oricine, chiar de altă religie	„	74 Ap. (tilc)
PIRA contra episcopului, cine o poate face și în ce caz	„	6 II Ec.
PIRA contra clericilor pentru vini bisericesti, nu se primește pînă nu se cercetează viața pîrișilor	„	21 IV Ec.
PIRA contra clericilor pentru bani sau particulară o poate face oricine	„	21 IV (tilc)
PARASIREA domiciliului conjugal de femei fără motiv, absolvă pe bărbat de legătura căsătoriei	„	35 Vasile
PIRIȘI contra clericilor nu se primesc, ceea ce se află sub prihănire.	„	137 Cart.
PIRIȘI care nu se prezintă (afară de forță majoră). aforisire	„	27 Cart.
PIRIȘI neadmiși: robi, necinstiți, ocupații rușinoase, eretici, elini, iudei	„	138 Cart.
PIRIȘI contra clericilor cu mai multe pîri, nu pot sta dacă prima cade	„	139 Cart.
PIRIȘI contra clericilor nu se admit oameni cu rea viață	„	8 Cart.
PIRISI contra episcopului, nu se primesc cei prihăniți	„	27 Cart.
PAȘTI, cine nu respectă hotărîrea de la Niceea, caterisire aforisire	„	1 Antioh.
PAȘTI, în noaptea Paștilor, după ora 12. se poate mânca carne	„	89 Trulan
PASTI, să se serbeze după echinocțiu, altfel caterisire	„	7 Ap.
PASTI, ziua de — să se anunte tuturor de sinodul anual	„	60, 81 Cart.
PATRIARHIA Constantinopolei capătă întietatea după Roma	„	28 IV Ec.
PEDEPSELE date de Roma și de Constantinopol, reciproc recunoscute	„	S. Sofia Can. 1.
PEDEPSITI de episcop, cine îi va primi se va pedepsi la fel	„	9 Cart.
PELAGIANISMUL (Adam zidit muritor), anatema	„	120 Cart.
PELAGIANISMUL păcatul strămoșesc nu se moștenește, anatema	„	121 Cart.
PELAGIANISMUL darul Domnului spre a ne feri de păcat contestat, anatema	„	122 Cart.
PELAGIANISMUL darul dă numai discernămînt iar nu putere, anatema	„	123 Cart.
PELAGIANISMUL că și fără dar s-ar putea împlini poruncile lui Dumnezeu, anatema	„	124 Cart.

PELAGIANISMUL că vorbele apost. Ioan «avem păcat» sînt din smerenie, anatema	„ 125 Cart.
PELAGIANISMUL că sfinții zic: «și ne iartă nouă» pentru alții, anatema	„ 126 Cart.
PEZEVENGHI sau cîrciumar a fi, oprit clericului	„ 18 Cart.
PEZEVENGHI meseria de pezevenghi interzisă, cateri- sire, aforisire	„ 86 Trulan
PICTURI pornografice cine face, aforisire	„ 100 Trulan
PLINGERI contra nedreptăților făcute de episcop, la Si- nod care se adună de 2 ori pe an.	„ Tîlc 37 Ap.
PLECAREA din biserică îndată după intrare, a credincio- șilor, aforisire	„ 9 Ap.
POCAIT neprimirea lui (vezi)	„ 52 Ap.
PODOABE să nu puie la tundere călugăriței	„ 45 VI
POFTIREA la femei, nu se pedepsește	„ 2 Ion Post.
POLIGAMIA succesivă (mai mult de 2), 4 ani oprire de la împărtășanie	„ 80 Vasile
POLITICEȘTI și lumești purtări de grijă, caterisirea	„ 10 VII, 81 Ap.
POLUTIA din fire n-are nici un păcat	„ Epist. 1 At.
POLUTIA din ispită diavolească fără pedeapsă	„ 12 Timotei
POLUTIA din poftă de femeie oprit împărtășanie	„ 12 Timotei
POLUTIA în vis numai din fire, nu e păcat	„ 4 Dionisie
POLUȚIA treaz, 7 zile oprire de la împărtășire psalm 50, 49 metanii	„ 7 Ion Post.
POMENIREA episcopului la liturghie cine n-o face (ex- cepție cînd e eretic public)	„ 13 I-II
POMENIREA Mitropolitului de episcop	„ 14 I-II
POMENIREA Patriarhului de Mitropolit cine n-o face (afară de eretic)	„ 15 I- II
PORC carne de — nu e oprit a minca	„ 28 Vasile
POSADNICA (țiiitoare) cine are, caterisire, aforisire	„ 5 Trulan
POST de Crăciun și Sf. Petru, miercuri și vineri, călu- gării odată pe zi mîncîcă	„ 19 Nichifor
POST deplin (ajunare) duminica sau sîmbăta afară de sîmbăta Paștilor, caterisire, aforisire	„ 64 Ap. 55 VI
	„ 18 Gangra
POST clericilor în zile de sărbători fără motive, caterisire	„ 53 Ap.
POST în păsimesi trebuie întreg	„ 50 Laod.
POST mîncarea cărnii în post fără motiv, anatema	„ 19 Gangra
POST păsimesi, miercuri și vineri cine nu-l ține întreg (afară de boală) cleric caterisire, aforisire	„ 69 Ap.
POST încetează în noaptea Paștilor la ora 12	„ 89 VI, și 1 Dionisie
POST miercuri, pentru sfatul Iudeilor pentru vînzare, vineri pentru Patimile omnului	„ 15 Petru Al.
POSTIREA	„ 70 Ap. și 29 Trulan
POTIR blagoslovenia lui la Proscomidie, oprită	„ 12 Nichifor
PRAVALIE în curtea bisericii interzis	„ 76 Trulan
PRAZNUIREA mucenicilor în păsimesi numai sîmbăta și duminica	„ 51 Laod.
PREACURVIA se pedepsește, 15 ani oprire de la împăr- tășanie	„ 58 Vasile
PREACURVIA mărturisită sau dată de gol prin sarcină nu se dă în vileag	„ 34 Vasile
PREACURVIA monahului sau mireanului 3 ani	„ 13 Ion Post.
PREACURVIA și cu dobitoace se canonisesc ca adulterul și uciderea	„ 28 Nichifor
PREDICA mai ales sărbătoarea să se facă și să fie după Sfinții Părinți	„ 19 VI
PREDICA mirenilor fără voia episcopilor aforisire	„ 33 Trulan
PREFACATORIA că sînt îndrăciți — viețuire aspră ca cei real îndrăciți	„ 60 Trulan
PREOT aforisit are dreptul să meargă la Mitropolit	„ 14 Sard.
PREOT aforisit de Nestorie să nu se supuie	„ 3 III Ec.

PREOT caterisit rămîne ca un simplu mirean	„	8 Nicolae Const.
PREOT alegerea de cler să se facă, de cler și mireni evlavioși: alegerea clerului de către plebe, oprită	„	13 Laod.
PREOT căsătorit nelegiuit din neștiință, divorț și oprire de la slujbă	„	27 Vasile
PREOT de sat, nu poate sluji în cetate de față cu Episcopul	„	13 Neo Ces.
PREOT făcîndu-se episcop prin coruperea poporului, caterisire	„	62 Cart.
PREOT însurîndu-se, caterisire	„	1 Neo Ces.
PREOT, intrarea lui în altar să se facă în urma episcopului	„	56 Laod.
PREOT lepădat de Hristos de frica chinurilor și revenit, i se dă cinstea dar nu lucrarea	„	1 Ancira
PREOT să se facă cel vrednic, nu numai cel de neam preoțesc	„	33 VI
PREOT osîndit de va proaduce, anatema	„	10-11 Cart.
PREOT să rămie însurat și după hirotonie	„	13 VI
PRESCURILE ce prisosesc la Liturghie le mănîncă credincioșii	„	8 Teofil
PREZENTAREA la împărat fără scrisori de la Episcop sau Mitropolit	„	11 Antioh.
PREZENTAREA la împărat în loc de Sinod a clericilor caterisiți	„	12 Aantioh.
PRIHANIREA bisericii și a liturghiei, anatema	„	12 Gangra
PRIHANIREA candidatului la episcopie se va cerceta de 4-5 episcopi	„	59 Cart.
PRIHANIREA nunții, anatema	„	1 Gangra
PRIMIREA aforisitului fără carte canonică cine o face, aforisire	„	12 Ap.
PRIMIREA aforisitului pe nedrept se poate face (tîlc 32 Apostolic)	„	32 Ap.
PRIMIREA clericilor fără învoirea Episcopului lor atrage aforisirea	„	16 Ap.
PRIVELIȘTI lumești (teatre, circ, etc.) cînd hulesc creștinismul oprite	„	17 Cart.
PRIVIREA spectacolelor la nunți oprită clericilor	„	54 Laod.
PROADUCEREA de alte daruri decît cele rînduite, caterisire	„	28 Trulan
PROADUCEREA, ereticii n-au voie să asiste la proaducere	„	9 Timotei
PROADUCEREA în case particulare oprită	„	58 Laod.
PROSCOMIDIREA dintr-o prescură pentru mai mulți, e admisă	„	11 Nichifor
PROTIA celor mai vechi episcopi în hirotonie o stabilește în canonul	„	95 Cart.
PROTIA episcopului Constantinopolei	„	3 II Ec.
PROXENET cine va fi, de e mirean se afurisește, de e cleric se caterisește	„	86 Trulan
PROXENET sau cîrciumar, oprit a fi clericului	„	18 Cart.
PRUNC născut pe drum și mort din neîngrijire, se consideră ca ucidere	„	33 Vasile
PSALMI, alții decît ai lui David, oprit a se citi	„	59 Laod.
PSALTIREA să nu se citească toată odată	„	17 Laod.
PURTĂRI de grijă politicești și lumești de ia clericul, se caterisește	„	10 VII
PUSTNICII care umblă fără rost în toate părțile, să se facă frați, sau să se închidă	„	42 Trulan
PUSTNIC cine vrea să se facă, să fie supus la 3 ani ascultare și 1 an cercare	„	41 VI

R.

RAPIRE de fecioare, autorii și complicii, trei ani oprire de la împărtășanie	„	30 Vasile
RAPIRE pentru căsătorie, clerici caterisirea, laici anatema	„	27 IV Ec.

RAPIRE, cine face sau complice sau consimte, caterisire aforisire	„	92 Trulan
RAPIRE, pentru stricarea lor, 4 ani oprire de la împărtășanie	„	22 Vasile
RAPIREA logodnicei sau nevestei cuiva se pedepsește ca preacurvia	„	37 Vasile
RAPIREA lucrurilor din altar sau întrebuințarea nesfinită, caterisirea	„	10 I-II
RASA călugărească la 25 ani o imbracă monahia (excep. caz grav)	„	135 Cart.
RASCULAȚI contra credinței, 10 ani oprire de la împărtășanie	„	9 Ancira
REABILITAREA prin pocăință a clericilor caterisiți pentru păcate grele, oprită (Vezi Milaș Coment. canon 27 Cart.)	„	35 Cart.
RECASAȚORA mireanului după divorț sau cu divorțată aforisire	„	48 Ap.
RECLAMANTUL poate cere ascultarea martorilor în loc mai aproape	„	38 Cart.
RECOMANDAREA clerului inferior să se facă de preot	„	89 Vasile
RECTIFICAREA de eparhie să nu se facă cu silnicie de episcop	„	130 Cart.
RECUNOAȘTEREA de către episcopi a întietății Mitrop. primat	„	34 Ap.
RECUNOAȘTEREA Simbol Niceea de către Antiohia s-a primit	„	5 II
RECURSUL la judecată să se facă către Mitropolit	„	36 Cart.
REFUZUL episcopului de a primi numirea, aforisire temporară	„	17 Antiohia
REFUZUL treptelor, rangurilor și sarcinilor, al clericilor de la diacon în jos, caterisire	„	39 Cart.
REFUZUL clericului de a se duce la parohia pentru care a fost hirotonit, aforisirea	„	36 Ap.
REFUZUL clericului unei cetăți de a primi pe noul episcop, aforisire	„	36 Ap.
REFUZUL preotului de a liturghisi cu episcopul său, când e scuzat	„	11 Cart.
RENUNȚAREA fără nevoie la femeie, carne vin	„	51 Ap.
REPRIMIREA celor lepădați de credință, procedura	„	11, 12 I
RESTITUIREA lucrurilor străine găsite să se facă fără recompensă	„	11 Grig. N. Ces.
RETRAGEREA iscăliturii pentru vrednicia celui ales este lipsă de onoare	„	13 Cart.
RETROGRADAREA episcopului la preot nu e admisă	„	29 IV, 20 Trulan
REȚINEREA forțată a creștinilor robiți scăpați de la barbari	„	7 Gr. N. Ces.
REVIZUIREA procesului cu preoții judecători trimiși anume la voia Papei	„	5 Sard.
REVIZUIREA procesului se va ordona de Papă	„	5 Sard.
REVIZUIREA procesului episcopului să se facă de alții numiți de Papă	„	3 Sard.
REVOLTAȚI contra credinței, 10 ani lipsiți de împărtășanie	„	9 Ancira
REZISTENȚA la munci cine arată, i se acordă cinste mare	„	3 Ancira
ROBII siliți de stăpîni să jertfească la idoli în locul lor 1 an canon	„	6 Petru Alex.
ROBII nu se pot face clerici decît după eliberarea lor	„	82 Ap.
RUDELOR, Episcopul să nu le dea din averea bisericii decît ca săracilor	„	38 Ap.
RUGACIUNE, în timpul de rugăciune cei căsătoriți să se separe	„	3 Dionisie
RUGACIUNI (slujbe) aceleași să se zică pe categorii	„	18 Antiohia
RUGACIUNI cu ereticii clericul care face, aforisire	„	45
RUGACIUNI cu ereticii ori cu schismaticii, oprit	„	33 Laod.

RUGACIUNI cine face cu cel caterisit — caterisire	„	11 Ap.
RUGACIUNI în biserici necreștine făcute de clerici, caterisire și aforisire	„	65 Ap.
RUGACIUNI să se zică numai cele întărite de Sinoade	„	114 Cart.
RUGACIUNI cu cel oprit de la împărțășanie, aforisire	„	10 Ap
RUGAMINTEA către împăratul să fie cercetată întâi de Mitropolit	„	9 Sard.
S.		
SALARII de la biserici din două orașe, clerici care primesc, caterisire	„	10 IV
SIMBATA creștinii care o serbează, anatema să fie	„	29 Laod.
SINGE sub orice formă cine mănâncă, caterisire, aforisire	„	67 VI
SARACI să nu li se acorde ajutoare decât după cercetare	„	11 IV
SARACII să fie ajutați de la biserică	„	11 Teofil
SARCINI lumești (epitropi etc.) clericul care primește, caterisire	„	6 Ap.
SARCINI materiale clericul care primește, aforisire	„	3 IV
SARITURI peste focuri aprinse la lună nouă, caterisire, aforisire	„	65 Trulan
SARUTAREA pătimașă a femeii de către clerici, aforisire	„	70 Vasile
SARUTAREA și pipăirea femeii cu bărbat se pedepsește	„	11 Ion Post.
SAVIRȘIREA Sf. Taine cu apă fără vin, caterisire	„	32 Trulan
SCAUN vacant de episcop, ocupat fără hotărîrea Sinodului, caterisirea	„	16 Antiohia
SCAUN vacant de episcop prin caterisire de către judecata din altă eparhie se ocupă cu hotărîrea Papei	„	4 Sard.
SCAUN vacant de mitropolit cum se ocupă	„	6 Sard.
SCHIMBAREA hainelor scumpe îndată cu rasa (la călugărițe), oprit	„	45 Trulan
SCHIMBAREA lui Sfinte Dumnezeule, Sfinte Tare... cu Cel ce te-ai răstignit, caterisire, aforisire	„	81 Trulan
ȘCHIOP sau chior poate fi episcop	„	77 Ap.
SCHIZMATICII și ereticii trebuie să se boteze	„	1 Vasile
SCINDAREA unei Mitropolii în două prin influențe politice, caterisire pentru clericul care a uneltit-o	„	12 IV
SCLAVA măritată fără voia stăpînului, ca desfrînată se pedepsește	„	40 Vasile
SCOPIREA fără motiv de boală, de către cleric sau mirean caterisire, aforisire	„	8 I-II
SCOPIT de bună voie nu se poate hirotoni; dacă e cleric, caterisire	„	22, 23 Ap. 1 I
SCOPIT cu forța de barbari sau medici la boală, rămîne sau devine cleric	„	1 I
SCOPIT fără voie n-are împiedecare de la preoție	„	21 Ap. 1, I.
SCRIPTURA datoria de a învăța după — Sf. Scriptură și Sfinții Părinți	„	19 Trulan
SCRIPTURA și canoanele să se știe de cei ce vor a se hirotonisi episcopi	„	2 VII
SCRISORI ale Sinodului le va dicta și subscrie Papa al Cartaginei	„	93 Cart.
SECHESTRAREA creștinilor scăpați din robie, condamtabilă	„	7 Gr. N. Ces.
SECRETUL mărturisirii, nu este permis a se divulga	„	28 Nichifor
SEDUCATORUL surorii logodnicei, pedeapsa: 10 ani oprire de la împărțășanie	„	25 Ancira
SEMIDALE (făină fiartă a doua zi de Nașterea Domnului pentru lehuzie) oprit a se întrebuița	„	79 Trulan
SENTINȚA dată cu unanimitate contra episcopilor rămîne definitivă	„	15 Antioh.
SENTINȚA dată de judecători aleși de părți rămîne definitivă	„	16 Cart.
SERBARE împreună cu iudeii oprită	„	37 Laod.
SERBARE împreună cu păgînii, oprită	„	39 Laod.

SERBAREA Paștilor înainte de echinocțiul de primăvară, oprită	„	7 Ap.
SERVICII bisericesti în altă eparhie episcopul face numai chemat	„	3 Sard.
SERVIToare sau țiitoare să nu aibă clericii, altfel caterisirea	„	5 VI
SFINTUL potir nu se binecuvintează la Proscomidie	„	12 Nichifor
SF. TAINE săvârșite cu apă fără vin, caterisire	„	32 Trulan
SFINȚIREA bisericilor fără moaște, caterisirea	„	7 VII Ec.
SILUIREA călugăriței de barbari (pentru ea) 40 zile oprire de la împărtașanie	„	20 Nichifor
SILUIREA fecioarei — 4 ani oprire, dar poate să se cunune cu ea	„	25 Vasile
SILUIREA femeilor nu e păcat pentru ele	„	2 Gr. N. Ces.
SILUIREA roabei de stăpin nu e vină pentru ea	„	49 Vasile
SILUIREA unei fete cine o săvârșește, să se aforisească și s-o ia	„	67 Ap.
SIMBOLUL credinței călcătorii lui	„	1 II, 6 III Ec
SIMONIE oprită	„	90 Vasile
SIMONIE dacă o practică clericul se caterisește; laicul anatema	„	1 Ghenadie
SIMONIE dezavuată de epistola lui Ghenadie al Constantinopolei	„	
SIMONIE dezavuată de epistola lui Tarasie al Constantinopolei	„	29 Ap.
SIMONIE cel ce va lua dar cu bani se pedepsește	„	29 Ap.
SIMONIE cel ce va lua treaptă prin simonie caterisirea și anatema	„	2 IV Ec.
SIMONIE și mijlocitor la simonie se pedepsește	„	
SINAGOGA clericul sau creștinul care se roagă în Sinagogă și caterisire și aforisire	„	65 Ap
SINODUL din Cartagina a durat 6 ani	„	136 Cart.
SINOD episcopii sînt datori să meargă la Sinod	„	40 Laod.
SINOD , întrunire în fiecare an să facă măcar cu reprezentanți ai episcopilor	„	26 Cart.,
SINOD odată pe an să se întrunească	„	8 VI Ec.
SINOD , 2 întruniri pe an	„	19 IV Ec.
SINOD , întrunire în fiecare an și anunțarea Paștilor	„	60 Cart
SINOD , întrunire ca preoții și diaconii să-și spuie plîngerile	„	20 Antioh.
SINOD , două întruniri pe an pentru dogme și plîngeri contra episcopilor	„	37 Ap.
SINOD , două întruniri pe an și cercetarea aforisirilor	„	5 I. Ec
SINOD la fiecare întrunire a lui se făcea cercetare în eparhii	„	61 Cart.
SINOD , întrunire odată stăpînitorul care o împiedică se aforisește	„	6 VII. Ec.
SINOD pe provincii să se facă anual	„	104 Cart.
SINOD la — să se adune toți sau cu delegați	„	84 Cart.
SINOD , ziua întrunirii lui să fie fixă: 21 august.	„	81 Cart.
SINUCIGAȘ se prohodește numai cînd își pierduse mințile	„	14 Timotei
SITUAȚIA bisericască urmează formelor politice într-o cetate înoită	„	38 Trulan
SLUJBA fără invoirea episcopului (spovedanii, aforisiri, oprit)	„	39 Ap.
SLUJBA să fie aceeași (să nu se adaoge de oricine)	„	18 Laod.
SLUJBA în case particulare fără voia Episcopului, caterisire	„	31 Trulan
SLUJBA cine a permis ereticilor, să se caterisească	„	45 Ap.
SLUJTORII bisericii nu pot fi bigami (comentarii)	„	12 Vasile
SOȚII -clericii care nu se abțin de la soțiile lor, dacă au făgăduit-o, caterisire	„	3, 33 Cart.
SOTII -arhieriei să-și lase soțiile după hirotonie	„	12 VI Ec.
SPECTACOLE (teatru, etc.) în sărbători	„	70 Cart.
SPECTACOLE cine merge la	„	24 Trulan

SPECTACOLE în săptămîna luminată, oprite	»	66 Trulan
SPECTACOLE publice fii clericilor să nu facă	»	17 Cart.
SPERJUR, de nevoie, 6 ani oprire de la împărtășanie	»	82 Vasile
SPERJUR de voie, 11 ani oprire de la împărtășanie	»	82 Vasile
SPERJUR cleric, caterisire	»	25 Ap.
SPERJUR, un an mincare uscată după ceasul al 9-lea și 250 metanii	»	31 Ion Post.
SPOVEDANIA, epitiimiile să se dea cu circumspecție	»	102 VI
SPOVEDANIA copiilor mai mici de 10 ani e fără sens	»	18 Timotei
SPOVEDANIA fără voia episcopului să nu se facă	»	39 Ap. și 6 Cart.
STAPIN care a silit pe robi să jertfească la idoli în locul său, 3 ani canon	»	7 Petru Alex.
STAREȚUL poate hirotoni anagnoști și ipodiaconi în mină- stirea sa	»	6 Nichifor
STRICAREA nevestei înainte de nuntă, 4 ani oprire de la împărtășanie	»	25 Vasile
STRUGURI cine proaduce împreună la împărtășanie, caterisire	»	28 VI
SURD sau orb nu poate fi episcop	»	78 Ap.
SUSPENDAT din scaun pînă la judecată episcop, poate lo- cui ori unde	»	17 Sard.
SUSTRAGERE de la împărtășanie cu episcopul fără pri- cină dreaptă, caterisire, anatema	»	11 Cart.
ȘCHIOP sau chior poate fi hirotonit	»	77 Ap.

T.

TAINЕ SFINTE trimiterea lor în altă eparhie oprită	»	14 Laod.
TAINUITORII curviei sau sărutatului clericilor se pedep- sesc ca și făptașii	»	71 Vasile
TILHARIA mărturisită, 40 zile; nemărturisită, 6 luni oprire de la împărtășanie	»	27 Ion Post.
TEATRU cine merge la —	»	24 Trulan
TEMELIA bisericii o poate pune și preotul cu voia episco- pului	»	30 Nichifor
TERMEN de dezvinovățire de va cere clericul să i se dea un an	»	87 Cart.
TERMEN de o lună pentru prezetarea episcopului; după două luni, aforisire	»	27 Cart.
TERMEN de pocăință pentru cei căzuți la barbari	»	1-8 Petru Alex.
TERMEN de pocăință micșorat cu chinuire de trup	»	1 Ion Post.
TESTAMENT clericii nu pot testa necredincioșilor chiar rude	»	30 Cart.
TESTAMENT episcopul în favoarea străinilor sau rudei eretice, anatema și confiscarea în folosul bisericii	»	89 Cart.
ȚIITOARE clericii să n-aibă	»	5 VI
TIMPUL pedepsei celor cu trei nunti depinde de pocăință	»	3 Neo Ces.
TRANSFERAREA CALUGARILOR dintr-o mînăstire în alta	»	21 VII
TRANSFRAREA clericilor (vezi mutarea)	»	21 Antich.
TANSFERAREA episcopului oprită cu desăvîrșire	»	3 Sard.
TRANSFERAREA episcopului de la cetate mică la alta mai mare lepădare	»	1 Sard.
TRANSFERAREA episcopului fără a fi chemat de cei din noua eparhie, caterisire	»	13 Antich.
TRANSFERAREA episcopului sub pretext că a fost chemat, lepădare totală	»	2 Sard.
TRANSFERAREA sau lipsa îndelungată a preoților, ca la episcopi	»	16 Sard.
TRAVESTIREA femeii în bărbat și invers, caterisire aforisire	»	62 VI, 13 Gan- gra

TRECEREA la eretici	„	46 Ap.
TRIGAMIA consecutivă, 2-3 ani aforisire și 2 ani neîmpărtășire	„	4 Vasile
TUNDREA părului la femei fără motiv, anatemia	„	17 Gangra
ȚIITOARE, cleric sau mirean care are — caterisire, aforisire	„	5 Trulan

U.

UCIDEREA în război (vezi omor) 3 ani abținere de la împărtășanie	„	13 Vasile
UCIDEREA cu voie 5 ani, fără voie 3 ani, ajun. 300 mătănii	„	20 Ion Post.
UCIGAȘ cu voie căzut pînă la moarte	„	22 Ancira
UCIGAȘ fără voie oprit 11 ani dela împărtășanie	„	11 Vasile
UNEALTA barbarilor cine s-a făcut, aforisire	„	8 Gr. N. Ces.
UNTDELEMN sau luminări duse la Sinagogă, aforisire	„	71 Ap.
UNTDELEMN sau ceară cine ia din biserică, aforisire	„	72 Ap.
URS, jocul cu ursul oprit, depărtare de la biserică	„	61 Trulan

V.

VACANȚA episcopală să nu dureze mai mult de trei luni	„	25 IV
VASE sfințite luate din biserică pentru sine, aforisire	„	73 Ap.
VADUVE sau fecioare. Intrarea clericilor singuri la ele, oprită	„	45 Cart.
VADUVE să fie ajutate de la biserică	„	11 Trulan
VINZAREA lucrurilor bisericii fără mare nevoie, oprită	„	34 Cart.
VINZAREA lucrurilor bisericii de episcop pentru rude oprită	„	38 Ap.
VINZAREA lucrurilor bisericii de episcop sau preoți, admisă numai cu știrea reciprocă	„	41 Cart.
VINZAREA lucrurilor bisericii de preoți sau diaconi fără episcop, nulă	„	15 Ancira
VIRSTA de la care se socotesc păcatele, 10-12 ani	„	18 Timotei
VIRSTA de hirotonie: preot 30 ani, diacon 25, diaconiță 40	„	14-15 Trulan
VIRSTA la hirotonie a diaconului, 25 ani	„	21 Cart.
VIRSTA la hirotonie a diaconiței, 40 ani	„	15 IV
VIRSTA și cercetarea la călugărie	„	40 Trulan
VENITURILE bisericii afară de hrană și îmbrăcăminte	„	25 Antioh.
VIN, carne, femeie, cine se abține de la — din îngrețoșare, caterisire, aforisire	„	51 Ap.
VINDEREA cărților sfinte sau stricarea lor, aforisire	„	68 Trulan
VINDEREA hirotoniei pe bani — caterisirea și aforisirea	„	29 Ap.
VORBA femeilor în biserică în timpul liturghiei oprită	„	70 VI
VOMITAREA după împărtășanie, 40 zile oprire, ajun și mătănii, vezi canonul Milaș	„	35 Ion Post.
VRAJITORI a fi clerici, oprit	„	36 Laod.
VRAJITORI cine este și mărturisește, 20 ani oprire de la împărtășanie	„	65 Vasile
VRAJITORI cine se dă lor, 20 de ani oprire de la împărtășanie	„	72 Vasile
VRAJITORI cine crede în ei, 6 ani oprire de la împărtășanie	„	83 Vasile
VRAJITORI cine aleargă la, 9 ani oprire de la împărtășanie	„	3 Grig. Nisa
VRAJITORI cine consultă, 5 ani oprire de la împărtășanie	„	24 Ancira
VRAJITORI cine consultă sau cine este; întii 6 ani oprire oprire de la împărtășanie, apoi îndepărtarea de la biserică	„	61 Trulan
VRAJITORI mărturisiți, 3 ani mîncare uscată pînă la ceasul al 9-lea, 150 mătănii	„	32 Ion Post.

Z.

ZIUA nașterii, oprit a se serba în păresimi	„	52 Laod.
ZUGRAVIREA mielului întruchipînd pe Hristos, oprită	„	82 Trulan

P A R T E A O F I C I A L A

**MODIFICAREA ALINIATULUI 4 AL ART. 48
DIN „LEGEA PENTRU REGIMUL GENERAL
AL CULTELOR“**

PREZIDIUL MARI ADUNĂRI NAȚIONALE

A

REPUBLICII POPULARE ROMINE

D E C R E T

Pentru modificarea aliniatului 4 al art. 48 din Decretul nr. 177/1948.

Prezidiul Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Romine decretează:

Art. 1. Aliniatul 4 al articolului 48 din Decretul nr. 177 pentru regimul general al cultelor religioase, publicat în Monitorul Oficial nr. 178 din 4 august 1948, va avea următorul cuprins:

«Școlile de orice grad pentru pregătirea deservenților cultelor se organizează și funcționează pe baza unor regulamente întocmite de organele competente ale cultelor respective și aprobate de Ministerul Cultelor».

**PREȘEDINTELE PREZIDIULUI
MARI ADUNARI NAȚIONALE**

P. GROZA

**SECRETARUL PREZIDIULUI
MARI ADUNARI NAȚIONALE**

A. Bunaciu

București, 3 februarie 1956.

Nr. 67.

**DECIZIA MINISTERULUI CULTELOR
PENTRU APROBAREA REGULAMENTULUI DE ORGA-
NIZARE ȘI FUNCȚIONARE A INSTITUȚIILOR DE INVĂ-
ȚĂMÎNT PENTRU PREGĂTIREA PERSONALULUI
BISERICESC ȘI DE RECRUTARE A CORPULUI
DIDACTIC DIN PATRIARHIA ROMÎNĂ**

MINISTERUL CULTELOR

DECIZIA Nr. 15.793

pentru aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a instituțiilor de învățămînt pentru pregătirea personalului bisericesc și de recrutare a corpului didactic din Patriarhia Romînă.

MINISTRUL CULTELOR,

Avînd în vedere referatul Direcției de Studii, Documentare și Publicații Nr. 15502 din 30 iunie 1956.

Văzînd dispozițiile art. 48, al. 4 din Decretul nr. 177/1948, pentru regimul general al cultelor religioase, precum și prevederile art. 116 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Romîne,

În temeiul art. 2 din Decretul nr. 37/1949, pentru organizarea Ministerului Cultelor,

D E C I D E

1. — Se aprobă Regulamentul de organizare și funcționare a instituțiilor de învățămînt pentru pregătirea personalului bisericesc și de recrutare a corpului didactic din Patriarhia Romînă, elaborat de Sinodul Bisericii Ortodoxe Romîne la 27 septembrie 1955 și înreg. la Ministerul Cultelor sub nr. 26841 din 20 octombrie 1955.

2. — Două exemplare din acest Regulament, vizate de Ministerul Cultelor, unul în păstrarea Sinodului Bisericii Ortodoxe Romîne, iar al doilea în păstrarea Ministerului Cultelor constituie exemplarele autentice ale Regulamentului aprobat.

3. — Direcția de Studii, Documentare și Publicații din Minister este însărcinată a aduce la îndeplinire dispozițiile Deciziei de față.

Dată azi, 3 iulie 1956.

MINISTRU,

P. CONSTANTINESCU-IAȘI

REGULAMENT DE ORGANIZAREA ȘI FUNCȚIONAREA INSTITUȚIILOR DE ÎNVĂȚĂMÎNT PENTRU PREGĂTIREA PERSONALULUI BISERICESC ȘI DE RECRUTARE A CORPULUI DIDACTIC DIN PATRIARHIA ROMINĂ

DISPOZIȚIUNI GENERALE

Art. 1. — În conformitate cu art. 115 și 116 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, Biserica Ortodoxă Română își organizează, pentru pregătirea personalului cultic, următoarele instituții de învățămînt:

- a) școli de cîntăreți bisericești și seminarii teologice;
- b) seminarii monahale;
- c) institute teologice de grad universitar.

Art. 2. — Școlile de cîntăreți bisericești și seminarii teologice vor funcționa cîte una în cuprinsul Mitropoliilor: Moldovei și Sucevei, Ardealului, Olteniei și Banatului, și două în cuprinsul Mitropoliei Ungro-Vlahiei în următoarele localități:

1. Curtea de Argeș — pentru parohiile din cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor și jumătate din Episcopia Rîmnicului și Argeșului.

2. Sfînta Mînăstire Neamțu, — pentru parohiile din Arhiepiscopia Iașilor și Episcopia Romanului și Hușilor.

3. Cluj — pentru parohiile din cuprinsul Arhiepiscopiei Sibiului, Episcopiei Clujului și jumătate din Episcopia Oradiei.

4. Craiova — pentru parohiile din cuprinsul Arhiepiscopiei Craiovei și jumătate din Episcopia Rîmnicului și Argeșului.

5. Caransebeș — pentru parohiile din cuprinsul Arhiepiscopiei Timișoarei, Episcopiei Aradului și jumătate din Episcopia Oradiei.

6. Buzău — pentru parohiile din cuprinsul Episcopiei Buzăului, Episcopiei Dunării de Jos și o parte din Arhiepiscopia Bucureștilor.

Menirea acestor școli este de a pregăti cîntăreți de strană, ajutători ai preotului în activitatea lui, candidați la preoție pentru parohiile din categoria a II-a și a III-a și candidați pentru institutele teologice de grad universitar, iar prin cursurile de îndrumare misionară ale preoților nelicențiați în Teologie, prevăzute de art. 4, să verifice, să îndrumeze și să orienteze clerul din eparhiile respective în toată activitatea lui.

Art. 3. — Pregătirea monahilor se va face în școlile de cîntăreți bisericești și seminariile teologice, iar pregătirea monahiilor în două seminarii speciale monahale, la mînăstirea Agapia și Hurezi, care vor fi mînăstiri stavropighiale.

Art. 4. — Institutele teologice de grad universitar au menirea de a pregăti candidați pentru clerul de la orașe și pentru parohiile de la sate din categoria I-a și pentru ierarhia superioară, cadre pentru corpul didactic din învățământul pentru pregătirea personalului bisericesc, specialiști și cercetători în diferite ramuri ale Teologiei, iar prin cursurile de îndrumare ale preoților licențiați în Teologie, urmate de examenele de definitivare, promovare și selecționare, prevăzute de Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române și Regulamentul de transferare a clerului, să verifice, să îndrumeze și să orienteze clerul din eparhiile respective, în toată activitatea lui.

Aceste institute teologice de grad universitar funcționează:

1. La București, pentru Arhiepiscopia Bucureștilor, Arhiepiscopia Craiovei, Episcopia Râmnicului și Argeșului, Episcopia Buzăului, Arhiepiscopia fașilor, Episcopia Romanului și Hușilor, și Episcopia Dunării de Jos.

2. La Sibiu, pentru Arhiepiscopia Sibiului, Arhiepiscopia Timișoarei, Episcopia Aradului, Episcopia Clujului și Episcopia Oradiei, sub conducerea și îndrumarea mitropoliților și episcopilor locului.

Art. 5. — Toate școlile de învățământ pentru pregătirea personalului bisericesc funcționează cu internate pentru elevi, studenți și preoți.

Art. 6. — Fiecare instituție de învățământ teologic va avea un sfânt ca patron, a cărui zi de pomenire se va sărbători în mod solemn.

Art. 7. — Pe lângă Sfântul Sinod funcționează un serviciu al învățământului pentru pregătirea personalului bisericesc.

Atribuțiunile acestui serviciu sînt: aplicarea legilor, regulamentelor și dispozițiilor în vigoare, studierea, organizarea, conducerea unitară, îndrumarea, coordonarea activității și controlului învățământului teologic.

Dreptul de îndrumare și control în ce privește învățământul, din partea organelor bisericești și al celor cerute de Legea Cultelor, se stabilește astfel:

Jurisdicția canonică, învățătura dogmatică și disciplina, precum și îndrumarea și controlul învățământului și al gestiunii școlilor și institutelor teologice, aparțin organelor Bisericii Ortodoxe Române, îndreptățite la aceasta prin Statutul de organizare și funcționare al acestei Biserici și prin Regulamentul de față.

Controlul Bisericii se exercită prin inspectori la institutele teologice, seminariile monahale, școlile de cîntăreți și seminarile teologice. Controlul Statului, prevăzut de Constituția Republicii Populare Române, se exercită prin Ministerul Cultelor, în conformitate cu dispozițiunile legii sale de organizare și ale Legii pentru regimul general al Cultelor religioase.

Art. 8. — Serviciul de învățământ pentru pregătirea personalului bisericesc de pe lângă Sfântul Sinod este condus de un consilier administrativ, ajutat de un secretar, cu funcționarii necesari.

Art. 9. — Inspectorii și ceilalți funcționari se numesc de către Președintele Sfîntului Sinod, la propunerea consilierului administrativ.

Art. 10. — Funcționarii și inspectorii din Serviciul de învățământ pentru pregătirea personalului bisericesc, la intrarea în funcțiune, vor depune legiuitul jurămînt.

PARTEA I

ȘCOLILE DE CÎNTĂREȚI BISERICEȘTI ȘI SEMINARIILE TEOLOGICE

CAPITOLUL I

Organizarea învățămîntului

Art. 11. — Școlile de cîntăreți bisericești și seminariile teologice sînt instituții de învățămînt mediu, cu durata școlarității de cinci ani: doi ani pentru școala de cîntăreți bisericești și trei ani pentru seminariile teologice.

CAPITOLUL II

Materiile de învățămînt.

Art. 12. — În școlile de cîntăreți bisericești și seminariile teologice, se predau următoarele materii:

1. Istoria Vechiului și Noului Testament.
2. Invățătura de Credință Creștină Ortodoxă.
3. Exegeza și Studiul Biblic al Vechiului și Noului Testament.
4. Istoria Bisericii Universale.
5. Istoria Bisericii Romîne.
6. Istoria R.P.R.
7. Geografia R.P.R.
8. Limba romînă.
9. Limba rusă.
10. Limba franceză.
11. Administrația și contabilitatea parohială, Constituția R.P.R. și Legiunile Bisericii Ortodoxe Romîne.
12. Tipicul și cîntarea practică.
13. Explicarea Evangheliilor și Apostolului.
14. Muzica bisericească psaltică și liniară.
15. Liturgica teoretică.
16. Noțiuni de Psihologie, Pedagogie, Filozofie creștină.
17. Omiletica și Catehetica, cu aplicațiune la apărarea doctrinei ortodoxe față de celelalte culte creștine din țară.
18. Dogmatica (dogmele Bisericii Ortodoxe).
19. Limba latină.
20. Limba greacă.
21. Indrumări misionare.
22. Dreptul bisericesc.
23. Morala creștină.
24. Pastorală.
25. Istoria antică, medie și contemporană.

Art. 13. — Materiile se grupează pe catedre, ani și ore, astfel:

CATEDRA I	I	II	III	IV	V	Total
— Istoria Biblică a Vechiului Testament .	2	—	—	—	—	2
— Istoria Biblică a Noului Testament .	2	—	—	—	—	2
— Studiul Biblic al Vechiului Testament și Exegeza	—	—	2	—	—	2
— Studiul Biblic al Noului Testament și Exegeza	—	—	—	3	—	3

	I	II	III	IV	V	Total
— Invățătura de credință ortodoxă (catehism . . . . .)	—	3	—	—	—	3
— Dogmatica și morală	—	—	—	2	2	4
— Explicarea Evangheliilor și Aspotolului după Cazanie	—	2	—	—	—	2
	4	5	2	5	2	18

CATEDRA II

— Limba română	3	2	2	2	2	11
— Istoria Universală (antică, medie și contemporană)	—	—	2	2	—	4
— Istoria României	—	2	—	—	—	2
— Geografia României	1	—	—	—	—	1
	4	4	4	4	2	18

CATEDRA III

— Muzica psaltică	4	4	1	1	1	11
— Muzica liniară	2	2	1	—	—	5
— Cîntarea practică pe cărți de cult	—	2	—	—	—	2
	6	8	2	1	1	18

CATEDRA IV

— Limba rusă	2	2	2	1	1	8
— Limba franceză	—	—	4	4	2	10
	2	2	6	5	3	18

CATEDRA V

— Limba latină	—	—	3	3	3	9
— Limba greacă	—	—	3	3	3	9
	—	—	6	6	6	18

CATEDRA VI

— Psihologia	—	—	2	—	—	2
— Filozofia și pedagogia creștină	—	—	—	—	2	2
— Istoria Bisericii Române	—	—	—	—	2	2
— Dreptul bisericesc cu Legea cultelor și Legile Bisericii Ortodoxe Române	—	—	—	2	—	2
— Istoria Bisericii Universale	—	—	—	—	2	2
— Omiletica și catihetica, cu aplicațiuni la apărarea doctrinei	—	—	—	—	3	3
— Liturgica teoretică	—	—	—	2	—	2
— Indrumări misionare cu lecturi din Sf. Scriptură	—	—	—	2	—	2
— Pastorală	—	—	—	—	1	1
	—	—	2	6	10	18

CATEDRA VII	I	II	III	IV	V	Total
— Tipic cu învățarea rugăciunilor și explicarea cultului	5	3	2	2	2	14
— Constituția R.P.R., Legea Cultelor și Legile Bisericii Ortodoxe Române, Administrația și contabilitatea parohială	—	1	—	—	—	1
— Practica liturgică	—	1	—	—	2	3
	5	5	2	2	4	18

Art. 14. — Materiile de învățămînt se vor preda potrivit programei analitice întocmită de Sf. Sinod.

CAPITOLUL III

Personalul didactic

Art. 15. — Personalul didactic al școlilor de cîntăreți bisericești și seminariilor teologice se recrutează prin numire, transferare sau încadrare în conformitate cu normele în vigoare pentru învățămîntul de Stat, de grad corespunzător, dintre doctorii, magiștrii sau licențiații în Teologie — hirotoniți diaconi sau preoți.

Numirea, transferarea sau încadrarea se face pe baza hotărîrii Sinodului mitropolitan de care aparține școala și seminarul teologic, iar hotărîrea se execută prin decizie dată de Chiriarul de care depinde școala și se comunică Ministerului Cultelor prin Serviciul învățămîntului pentru pregătirea personalului bisericesc — pentru recunoaștere.

Art. 16. — Stabilirea drepturilor și datoriilor personalului didactic se va face după criterii asemănătoare cu cele privitoare la învățămîntul public de grad corespunzător.

Art. 17. — Catedrele vacante și orele de suplinire se publică de Eparhie prin revista «Biserica Ortodoxă Română», buletinul oficial al Patriarhiei, precum și în Buletinul oficial al Eparhiei respective.

Art. 18. — Catedrele vacante rămase neocupate pot fi suplinite, pe durata anului școlar în curs, de profesorii numiți de Chiriarul locului la propunerea directorului școlii și seminarului teologic. Suplinitorii vor avea titlul de licențiați sau magiștri în teologie, cu excepția celor pentru catedra de Muzică bisericească psaltică, în cazuri bine motivate, a celor de muzică vocală precum și a celor dela catedra IV și V, care vor trebui să aibă studii de specialitate.

Art. 19. — La intrarea în funcțiune, profesorii școlilor de cîntăreți bisericești și seminariilor teologice sînt obligați să depună legiuitul jurămînt de credință.

Art. 20. — Membrii corpului didactic al școlilor de cîntăreți bisericești și seminariilor teologice au următoarele îndatoriri:

a) Să-și îndeplinească obligațiile școlare în mod regulat și conștiincios;

b) Să cunoască și să aplice întocmai Statutul de organizare al Bisericii Ortodoxe Române, legile, regulamentele, programa analitică, ordinele și instrucțiunile autorităților superioare competente;

c) Să ia parte la conferințele și consiliile profesoriale, la pregătirea serbărilor și expozițiilor școlare, precum și la solemnitățile și serbările școlare, la examene și excursii;

d) Să participe, împreună cu elevii, la serviciile religioase divine, în zilele de duminici și sărbători și să-și împlinească datoriile creștinești (spovedit și împărtășit).

e) Să conlucreze armonios cu directorul școlii și seminarului teologic și cu colegii la crearea unei atmosfere de muncă și înțelegere, pentru ridicarea nivelului cărturăresc al școlii, la stimularea aptitudinilor elevilor și la cultivarea vocațiunii lor;

f) Să aibă în afară de școală o conduită demnă;

g) Să domicilieze în localitatea unde funcționează școala.

Art. 21. — Membrii corpului didactic nu pot da ore particulare elevilor proprii, nici în cursul anului școlar, nici în vacanță.

Art. 22. — Profesorii de muzică bisericească psaltică și de muzică vocală liniară au îndatorirea să organizeze cu elevii școlii și seminarului teologic, în orele de ansamblu, un cor bisericesc și popular.

Art. 23. — Niciun membru al corpului didactic nu poate lipsi de la școală fără concediu aprobat.

Concediile se aprobă:

a) Pentru boală bine constatată;

b) Pentru boală contagioasă în familie;

c) Pentru cazuri de forță majoră;

d) Pentru îndeplinirea unei funcțiuni școlare administrative și de control;

e) Pentru odihnă, în timpul vacanței școlare, conform legilor în vigoare.

Art. 24. — Concediile pînă la 8 zile într-un an școlar se aprobă de director. Cele mai mari de 8 zile se aprobă de Chiriarhul locului cu avizul directorului școlii, comunicîndu-se Serviciului învățămîntului pentru pregătirea personalului bisericesc, spre notarea în statul personal.

Art. 25. — În privința drepturilor de salarizare, pe timpul concediului se aplică normele fixate pentru personalul didactic dela școlile similare de Stat.

Aceleași măsuri se aplică și în ce privește absențele nemotivate.

Art. 26. — Membrii corpului didactic care se remarcă prin activitate deosebită pe teren bisericesc și școlar, pot primi distincțiuni și recompense din partea Chiriarhilor respectivi. Ele se trec în statul personal și se comunică în cadru festiv la școală.

Art. 27. — Membrii corpului didactic își aranjează drepturile la pensie, conform legii de pensionare.

Art. 28. — Fiecare membru al corpului didactic dela școlile de cîntăreți bisericești și seminariile teologice are stat personal de serviciu. Ele se completează de direcțiunea școlii unde funcționează, în triplu exemplar, pe bază de acte originale și pe formulare tip ale Serviciului învățămîntului pentru pregătirea personalului bisericesc.

Un exemplar se păstrează în arhiva școlii, altul în arhiva eparhiei, iar al treilea la Serviciul învățămîntului pentru pregătirea personalului bisericesc de pe lîngă Sf. Sinod.

CAPITOLUL IV

Conducerea școlii

Art. 29. — Fiecare școală de cîntăreți bisericești și seminar teologic stă sub îndrumarea și supravegherea imediată a Chiriarhului respectiv.

Art. 30. — Conducerea școlii este încredințată unui director delegat de Chiriarhul locului dintre profesorii clerici hirotoniți ai școlii.

Delegarea lui se comunică Serviciului învățămîntului pentru pregătirea personalului bisericesc.

Art. 31. — Directorul este reprezentantul Chiriarhului și conducătorul nemijlocit al școlii. El are sub conducerea și răspunderea sa toată administrația interioară a școlii și a serviciilor ei, veghind la bunul mers al instrucțiunii și mai ales la îndrumarea și supravegherea educațiunii moral-religioase a elevilor, fiind ajutat de toți profesorii, prin ore de educație-dirigenție.

Art. 32. — Directorul reprezintă școala în fața forurilor civile și judecătorești.

Art. 33. — Directorul școlii de cîntăreți bisericești și seminariilor teologice este dator:

- a) a locui în internatul școlii (după posibilități);
- b) a aplica cu rigoare Regulamentul, programa analitică și ordinele forurilor superioare competente;
- c) a susține ordinea și armonia în școală, atît între membrii corpului didactic, cît și între elevi;
- d) a supraveghea ca personalul școlii să-și îndeplinească cu exactitate obligațiile — și în caz de abatere, a-l face atent în mod confidențial, dîndu-i instrucțiuni asupra felului cum are de îndeplinit serviciul, iar dacă nici după aceasta nu se observă îndreptarea, a aduce cazul la cunoștința Chiriarhului;
- e) a asista cît mai des la lecțiile profesorilor, punînd deosebită grijă ca lecțiile să se predea conform programei analitice;
- f) a fixa ordinea de zi, a convoca, a conduce ședințele consiliului profesoral și a aduce la îndeplinire hotărîrile lui;
- g) a aplica pedepse elevilor insubordonați și celor ce comit abateri;
- h) a elibera certificate școlare și diferite adeverințe pentru elevi;
- i) a raporta Chiriarhului respectiv și Serviciului învățămîntului pentru pregătirea personalului bisericesc dela Sfîntul Sinod despre mersul școlii în cursul anului, în toate privințele, iar la sfîrșitul anului școlar, a prezenta situația generală a școlii, arătînd numărul și numele elevilor promovați, după clase, împreună cu mediile obținute, precum și ale absolvenților cărora urmează să li se elibereze diploma de absolvire.

Art. 34. — Pentru chestiuni didactice, disciplinare și gestionare, directorul este ajutat de consiliul profesoral, de diriginții de clasă, de un spiritual și de un pedagog.

Art. 35. — Toți profesorii școlii întruniți de director în ședință constituiesc consiliul profesoral.

Președintele lui este directorul iar secretarul, unul dintre profesori.

Art. 36. — Convocarea în ședință a consiliului profesoral o face directorul, ori de cîte ori este necesar; de regulă se va întrunii odată pe lună.

Art. 37. — Cînd pe ordinea de zi sînt chestiuni privitoare la ordine, la disciplină, buget și gestiune, se convoacă și spiritualul.

Art. 38. — Datoriile consiliului profesoral sînt:

- a) a discuta chestiuni de program și de metodă și a propune mijloace de îmbunătățire a învățămîntului și a educației;
- b) a lua cunoștință de ordinele Chiriarhilor și autorităților competente care privesc școala și corpul didactic;

c) a întocmi orariul după normele pedagogice, care se va înainta Serviciului învățământului pentru pregătirea personalului bisericesc dela Sfântul Sinod, spre aprobare;

d) a numi pe diriginții de clasă și pe custozii de muzeu și a aproba angajările de aprovizionare, de lucrări și plățile lor;

e) a aproba excursiile și manifestările în public ale școlii;

f) a întocmi bugetul și gestiunea anuală a școlii;

g) a aproba darea de seamă despre mersul învățământului, despre gestiune, întocmirea de buget, etc., pe care le face directorul pentru consiliul eparhial;

h) a judeca abaterile disciplinare ale elevilor;

i) a stabili mediile trimestriale la studii, ținându-se seama de aptitudinile elevilor și de calificarea lor generală;

j) a recomanda Chiriarhilor respectivi candidați pentru institutul teologic universitar dintre absolvenții cu calificativul «Foarte bine» și «Exceptional».

Art. 39. — Hotărârile consiliului profesoral se iau cu majoritatea de voturi a celor prezenți. La voturi egale, decide votul președintelui.

Art. 40. — În lucrările de cancelarie, directorul este ajutat de un secretar cassier, care sub controlul său păstrează în bună ordine registrele, cataloagele și arhiva școlii și execută toate lucrările de birou, de un contabil și de personalul administrativ necesar. Numirea acestui personal se face de Chiriarhul respectiv, la propunerea directorului școlii.

CAPITOLUL V

Cursuri și examene

Art. 41. — În școlile de cîntăreți bisericești vor fi primiți absolvenții învățământului elementar de 7 clase, avînd 15 ani împliniți, iar în seminariile teologice absolvenții școlilor de cîntăreți bisericești și absolvenții școlilor medii și pedagogice, care au promovat examenele de diferență la școlile de cîntăreți bisericești — fără examenul de diplomă — reușiți la examenul de admitere și recomandați de Chiriarhul eparhiei unde-și au domiciliul. Vîrsta minimă pentru candidații la examenul de admitere în seminarii va fi de 17 ani.

Art. 42. — Efectivul școlilor se stabilește la începutul fiecărui an școlar pe baza comunicărilor făcute de Chiriarhii eparhiilor, care-și trimit candidații în școala respectivă, pentru seminariile teologice numărul elevilor pentru fiecare clasă, neputînd depăși procentul de 2% din numărul parohiilor fiecărei eparhii.

Art. 43. — Examenele de admitere se țin între 16 și 31 august la fiecare eparhie în fața unei comisii de profesori, prezidată de Chiriarh, avînd secretar pe consilierul administrativ de la sectorul cultural.

Pentru înscrierea la examenul de admitere în școlile de cîntăreți bisericești, candidații vor prezenta odată cu cererea următoarele acte:

a) Extractul de naștere, certificatul de botez, certificatul de studii și

b) Recomandarea oficială a parohiei sau protoieriei unde locuiește, iar după examenul de admitere, aprobarea Chiriarhului său.

Examenul de admitere va consta din:

a) Examinarea medicală;

b) Cercetarea aptitudinilor muzicale;

- c) Proba scrisă și orală la limba română și limba rusă;
 d) Proba scrisă și orală pentru constatarea cunoștințelor generale de religie, rugăciune etc.

Probele dela litera a și b sînt eliminatorii.

Media generală la examenul de admitere este de cel puțin 6 (șase).

Admiterea în seminariile teologice se face de Chiriarhul locului la recomandarea consiliului eparhial dintre absolvenții școlilor de cîntăreți bisericești și dintre cei ce au promovat examenul de diferență la școlile de cîntăreți bisericești, în ordinea mediilor generale din diplomele de absolvire, admițînd atîția candidați cîte locuri a fixat consiliul eparhial.

Art. 44. — Anul școlar durează dela 1 septembrie pînă la 30 iunie. El se împarte în trei trimestre. Primul trimestru se încheie la 1 decembrie, al doilea trimestru la 1 martie și cel de al treilea la sfîrșitul anului școlar. În cazuri bine motivate, Patriarhul, în calitate de Președinte al Sf. Sinod, poate aproba începerea anului școlar și după 1 septembrie.

Art. 45. — Vacanțele pentru elevi sînt: vacanța Crăciunului dela 22 decembrie la 7 ianuarie inclusiv, vacanța Paștelui dela Duminica Floriilor pînă la Duminica Tomii și vacanța mare dela 1 iulie la 31 august. În timpul vacanțelor, elevii nu vor lipsi dela serviciile religioase din parohiile lor, unde sînt obligați a lua parte activă, stînd permanent la dispoziția preotului, aducînd după fiecare vacanță adeverința preotului despre activitatea depusă, despre lipsurile dela biserică etc.

În cursul săptămîinii, elevii și profesorii în serii, vor urma regulat la biserică toată săptămîna, oficiînd zilnic serviciul după tipic. În acest scop, profesorii vor fi rînduiți cu săptămîna la capela școlii, iar elevii vor fi împărțiți în patru serii — fiecare serie pentru cîte o săptămîna — în așa fel ca fiecare serie să ia parte regulat la serviciul divin cîte o săptămîna pe lună, adică din patru în patru săptămîni.

Art. 46. — Cursurile se țin în toate zilele, afară de duminici și sărbători bisericești, sărbători legale, ziua patronului școlii și vacanțe.

În toate duminicile și sărbătorile bisericești, afară de vacanțe, profesorii vor sluji în sobor Vecernia și Sf. Liturghie, iar elevii vor da răspunsurile la biserică școlii, sub conducerea dirijorului. Profesorii vor explica Evanghelia și Apostolul. Elevii anului I, III și IV încetează cursurile la 10 iunie; între 10 și 28 iunie dau examene de fine de an, iar la 29 iunie are loc serbarea de închidere a anului școlar.

Elevii anului II și V încetează cursurile la 1 iunie: între 1—15 dau examene de fine de an: la 20 iunie dau examenul de diplomă elevii anului II, iar la 25 iunie elevii anului V.

Art. 47. — Promovarea elevilor dintr-un an într-altul și clasificarea lor se face de către consiliul profesoral pe baza mediei obținute prin adunarea mediilor celor trei trimestre cu media dela examenul de fine de an.

Notarea răspunsurilor și a lucrărilor scrise se face cu note dela 1—10 sau după normele aplicate în învățămîntul public, potrivit dispozițiilor Serviciului învățămîntului de pe lîngă Sfîntul Sinod.

Pentru fiecare trimestru, elevii vor avea cel puțin două note la oral și una la lucrarea scrisă.

Notele dela oral formează o medie, notele dela lucrarea scrisă, altă medie. Ele se adună și, împărțite prin doi, dau media trimestrială. Frațiunile ce trec de peste 50% se rotunjesc în favoarea elevului.

Lucrările scrise trimestriale se vor da la toate materiile de învățămînt, afară de muzică, cîntare practică și practică liturgică.

Media anuală a celor trei trimestre se rotunjește în favoarea sau defavoarea elevului, după aprecierea profesorului, avându-se în vedere efortul pe care l-a depus elevul în trimestrul III.

Indiferent de notele obținute în cursul anului școlar, toți elevii dau examene de fine de an la toate materiile de învățămînt.

Examenul de fine de an constă dintr-o probă scrisă la materiile de învățămînt, dela punctele, 2, 4, 5, 8, 9, 10, 18, 19, 20 și 23, art. 12 și, una orală pentru toate materiile de învățămînt ale tuturor catedrelor. Durata fiecărei lucrări scrise este de una oră.

Media de promovare la fiecare obiect în parte, la toate catedrele de învățămînt, este de minimum 6 (șase) rezultată din media anuală a celor trei trimestre adunată cu media dela examenul de fine de an la fiecare obiect, împărțită cu doi — fără rotunjire.

Deasemeni, media la conduită va fi de minimum 6 (șase) pentru promovare. Media anuală 5 (cinci) la conduită, atrage repetenția.

Media la conduită se dă în conferința profesorală, după recomandarea directorului, spiritualului și diriginților claselor. Ea va intra la calcularea mediei generale ca orice obiect de studiu.

Art. 48. — Elevii care nu vor obține media de promovare la cel mult două materii, vor fi declarați corigenți. Cei care nu vor obține la sfîrșitul anului școlar media 6 (șase) la purtare sau nu obțin media de promovare la mai mult de două materii sau la examenul de corigență, vor fi declarați repetenți. Nu se admite repetenția decît o singură dată în cursul primilor doi ani, repetenții neavînd dreptul să urmeze seminarul teologic, și o singură dată în cursul seminarului teologic — repetenții neavînd dreptul să urmeze institutele teologice. Examenele de corigență se țin între 25 august și 1 septembrie.

Art. 49. — În caz de boală cu durată de cel mult un trimestru, elevul va fi examinat din toate materiile care s-au predat în timpul absenței lui și nota va fi trecută în cataloage, ca și cum ar fi frecventat dacă boala se constată cu certificat din partea medicului curant vizat de medicul școlii.

Art. 50. — Examenul de diplomă începe la 20 iunie, pentru elevii din anul II și la 25 iunie pentru cei din anul V, la sediul școlii, înaintea unei comisiuni, instituită de Chiriarhul locului dintre profesorii titulari ai școlii și prezidată de Chiriarh sau de delegatul-cleric al Chiriarhului, dintre profesorii Institutului teologic din a cărui circumscripție face parte școala.

Examenul va consta din probe scrise și orale. Proba scrisă pentru absolvenții primilor doi ani va consta din trei lucrări: una din «Invățătura de credință creștină ortodoxă», alta din Limba romînă și a treia din Administrația parohială. Examenul oral va fi la următoarele materii: muzica psaltică și liniară, tipic, Invățătura de credință creștină ortodoxă, Istoria R.P.R., Limba romînă și limba rusă. Pentru absolvenții anului V proba scrisă va consta din următoarele materii: Dogmatica, Limba romînă (dizertație), Predică sau catiheză, Limba franceză, Limba greacă și Limba latină. Examenul oral va fi la Studiul biblic al Vechiului Testament și Noului Testament cu aplicarea la apărarea credinței ortodoxe, Istoria Bisericii Universale și Romîne, Limba Rusă, Limba franceză și Tipic. Pentru fiecare probă scrisă, se propun cîte 3 subiecte, din care-și alege candidatul unul pentru a cărui tratare se acordă două ore de lucru.

Art. 51. — Elevul trebuie să obțină la examenul de diplomă media generală 6 (șase) și nicio notă parțială sub 6. La examenul de diplomă se admite corigență pentru două obiecte. Corigența la diplomă se dă între 15 și 31 august, în fața unei comisiuni fixată de Patriarh, la Institutul teologic din București.

Media generală, pentru absolvenții școlii de cîntăreți bisericești și ai seminariilor teologice, se calculează adunîndu-se media dela examenul de diplomă cu mediile generale ale anilor anteriori și totalul se va împărți cu trei, pentru absolvenții școlilor de cîntăreți și cu patru pentru absolvenții seminariilor teologice.

Pentru absolvenții școlilor medii și școlilor pedagogice care depun examene de diferență la școlile de cîntăreți bisericești, media generală de absolvență se calculează adunîndu-se media dela examenul de absolvire dela școala respectivă cu mediile anilor anteriori din școală și cu mediile celor doi ani dela școala de cîntăreți bisericești obținute la examenul de diferență și se va împărți cu 6 sau 7, cum va fi cazul și se va înscrie în diploma de absolvire.

Examenele de diferență se dau pentru fiecare an în parte în sesiunile din februarie, iunie și august, neingăduindu-se într-o sesiune decît examenul de diferență pentru un singur an.

Art. 52. — Candidații respinși la examenul de diplomă au dreptul la încă două sesiuni consecutive. În caz de neprezentare sau nereușită la examenul de diplomă, candidatul obține certificatul de școlaritate, valabil numai pentru posturile de cîntăreți.

Art. 53. — Dosarul cu lucrările examenului de diplomă va fi înaintat de președintele comisiunii, Chiriarhului, spre aprobarea rezultatului, cu referat asupra celor constatate la examen.

Art. 54. — Diplomele de absolvire se eliberează pe formulare tip de direcțiunea școlii, dintr-un registru à souche, imprimat de Serviciul învățămîntului pentru pregătirea personalului bisericesc dela Sfîntul Sinod. Înainte de a se tipări, textul diplomelor va fi aprobat de Ministerul Cultelor. Ele vor fi semnate, la eliberare, de Chiriarh, de președintele comisiunii, de directorul școlii și de titularul diplomei, fiind vizate de Ministerul Cultelor.

Art. 55. — Diploma de absolvire a școlii de cîntăreți bisericești dă titularului drepturile prevăzute în Statutul și regulamentele Bisericii Ortodoxe Romîne și dreptul de a se înscrie în seminarul teologic, prin eparhia respectivă, dacă media generală din diplomă — așa cum prevede art. 51 — îi dă dreptul la un loc, față de ceilalți candidați, în limita locurilor fixate de consiliul eparhial și aprobate de Chiriarhul locului, întrucît admiterea se va face în ordinea mediilor generale din diplomele candidaților — conform art. 43 din acest regulament — și dacă a împlinit vîrsta de 17 ani. Diploma de absolvire a seminarului teologic dă titularului dreptul de a fi hirotonit preot pe seama unei parohii de categoria a III-a, dacă media din diplomă este sub 9 și la parohii de categoria a II-a dacă media generală din diplomă este peste nouă, sau de a se înscrie la examenul de admitere într-un institut teologic, pentru care are binecuvîntarea Chiriarhului său.

În fiecare eparhie va fi un registru în care se va trece numele absolvenților școlii de cîntăreți bisericești și seminariilor teologice, numărul și data diplomei eliberate, media obținută la examenul de diplomă, media generală și anul eliberării.

CAPITOLUL VI

Disciplina

A. Corpul didactic și administrativ

Art. 56. — Membrii corpului didactic și administrativ dela școlile de cîntăreți bisericești și seminariile teologice, care vor călca îndatoririle impuse de Statut, regulamente sau dispozițiunile autorităților școlare superioare, vor fi supuși la una dintre pedepsele următoare:

- a) Observație,
- b) Mustrare,
- c) Mustrarea cu avertisment,
- d) Retrogradare în funcție pentru o durată de cel mult trei luni cu reducerea corespunzătoare a salariului,
- e) Incetarea angajării.

Art. 57. — Suplinirea profesorilor suspendați și a celor excluși în cursul anului școlar, se face din oficiu pînă la executarea pedepsei sau pînă la ocuparea catedrei, cu începerea anului școlar următor.

Plata suplinitorilor se face din salariul profesorilor suspendați sau excluși.

Art. 58. — Chiriarhul poate aplica oricărui profesor și funcționar dela școala de sub jurisdicția sa pedepsele dela litera a, b, c și d. Pedepsele dela litera a și b nu se trec în statul personal. Pedepsa dela litera e se aplică de Sinodul mitropolitan la propunerea consiliului profesoral respectiv constituit în comisiune de judecată și se comunică Ministerului Cultelor, prin Serviciului învățămîntului pentru pregătirea personalului bisericesc, în vederea încetării plății salariului.

Hotărîrea Sinodului mitropolitan se comunică în scris și directorului școlii pentru trecerea în statul personal și pentru luarea măsurilor de suplinire.

Art. 59. — Membrii corpului didactic și administrativ care se vor fi făcut vinovați de grave abateri de ordin moral sau de acțiuni împotriva Bisericii Ortodoxe Romîne sau împotriva ordinii de Stat, fie în școală, fie în afară de ea, pot fi suspendați preventiv de Chiriarhul respectiv pînă la judecarea penală sau disciplinară, care se va accelera.

Art. 60. — Achitarea unui membru al corpului didactic sau a unui funcționar administrativ de către instanțele penale nu exclude judecarea lui de către instanțele bisericești pentru prejudiciile morale aduse învățămîntului teologic și Bisericii.

Art. 61. — Cei arătați în articolul precedent, dacă sînt achitați și de instanțele bisericești, revin în funcțiunea lor cu drepturile legale.

Art. 62. — Orice pedeapsă suferită de un profesor sau de un funcționar îl face impropriu pentru primirea de distincțiuni sau recompense.

Art. 63. — Pedepsele prevăzute de art. 56, lit. c și d se pot radia de Chiriarh.

Prin radiere, pedeapsa se șterge din statul personal și cel în cauză recapătă dreptul de a primi distincțiuni, recompense și a fi numit în funcțiuni școlare.

Art. 64. — Toți profesorii și funcționarii administrativi clerici ai școlilor de cîntăreți bisericești și seminariilor teologice sînt supuși, pe lîngă prevederile acestui regulament, și regulamentului de procedură al instanțelor disciplinare și de judecată ale Bisericii Ortodoxe Romîne.

B. Disciplina elevilor

Art. 65. — Dela fiecare elev al școlii de cîntăreți și seminarului teologic se cere sîrguință și purtare exemplară, cuviincioasă, în școală și în afară de școală, față de superiori, de colegi și de personalul administrativ și de îngrijire.

Art. 66. — Sînt oprite cu severitate cuvintele urîte, ofensele și înjurăturile, iar lovirile se pedepsesc cu îndoită severitate.

Art. 67. — Minciuna, fraudă, furtul și actele de imoralitate se vor pedepsi cu severitate, iar în caz de recidivă, elevii se elimină.

Hotărîrea de eliminare se aduce la cunoștința Chiriarhului spre aprobare și se comunică apoi părinților sau tutorilor.

Art. 68. — Complicele la abateri disciplinare se pedepsește ca și făptuitorul.

Art. 69. — Beția, desfrîul, fumatul și jocurile de noroc precum și introducerea de băuturi alcoolice în școală, de către elevi sau cunoscuții lor, se pedepsesc cu asprime.

Art. 70. — Dispozițiunile prezentului regulament privesc purtarea elevilor în școală și în afară de școală, precum și în timpul învoirilor și vacanțelor.

La întoarcerea din vacanță, elevii vor aduce adevărîță de bună purtare dela oficiul parohial în raza căruia locuiesc.

Art. 71. — Absențele elevilor înainte și după vacanță, se consideră abateri de la disciplina școlară și se pedepsesc ca atare.

În caz de forță majoră, ei sînt datori să anunțe direcțiunea școlii cît mai grabnic — cel mai tîrziu în 10 zile dela începerea cursurilor, altfel se consideră retrași și pierd anul.

Pentru absențe în caz de boală sau epidemii în localitate, elevul va prezenta certificatul medical și va fi acceptat numai cu avizul medicului școlii.

Art. 72. — Pentru abaterile prevăzute la art. 66—69 și 71 elevii se pedepsesc cu:

- a) Admonestarea în particular;
- b) Admonestarea în fața clasei;
- c) Admonestarea în fața tuturor elevilor școlii, vinovatul înlăturîndu-se din toate însărcinările onorifice încredințate lui de director sau profesori;
- d) Oprirea de a ieși în oraș cînd se dă voie tuturor elevilor;
- e) Afișarea vinovatului pe tabla de publicații a școlii cu arătarea vinei și pedepsei;
- f) Scăderea notei la purtare;
- g) Eliminarea din școală pînă la un an;
- h) Eliminarea definitivă din școală.

Art. 73. — În afară de eliminări, care se hotărăsc prin proces verbal motivat de consiliul profesoral și se aprobă de Chiriarh, toate celelalte pedepse se dau de director.

Pedepsele, afară de admonestarea în particular, se scriu în condica de pedepse.

Art. 74. — Se interzic pedepsele corporale și reținerea hranei.

CAPITOLUL VII

Internatul

Art. 75. — Fiecare școală de cîntăreți și seminar teologic are un internat.

Art. 76. — Pe lîngă întreținere, elevilor li se va da în internat educația cuvenită scopului pentru care se pregătesc.

Art. 77. — Toți elevii sînt interni.

Art. 78. — Indrumarea vieții de internat este de competența Chiriarhului respectiv.

Art. 79. — Internatul este condus efectiv de directorul școlii, care este răspunzător de îndeplinirea tuturor normelor legale, statutare, regulamentare și a dispozițiilor Chiriarhului sau ale Sfîntului Sinod, pentru ordinea, curățenia, disciplina și gospodăria școlii și internatului. Directorul este gestionar public, contabilul și secretarul-casier îndeplinesc operațiunile de contabilitate și casierie ale internatului. În executarea atribuțiilor sale, directorul este ajutat de un spiritual, un pedagog-infirmier, un administrator de internat, un magazioner, un medic și de personalul de îngrijire necesar.

A. Directorul

Art. 80. — Directorul trebuie să fie un adevărat părinte sufletesc al elevilor. Ține consfătuiri cu spiritualul și ceilalți colaboratori în chestiunile de educație. Veghează ca tot personalul în subordine să-și îndeplinească îndatoririle în conștiință. Stabilește obligațiile spiritualului și ale pedagogilor și le acordă concedii de cel mult 8 zile, în afară de cele legale, luînd măsuri de suplinire.

Controlează cît mai des și mai atent activitatea administratorului de internat, în răspunderea căruia stă gospodăria internatului. În cazul cînd constată nereguli financiare sau de altă natură, sesizează pe Chiriarh, prin consiliul eparhial.

Păstrează un exemplar din inventarul școlii și al internatului.

Numește personalul administrativ și personalul de îngrijire cu aprobarea Chiriarhului.

Intocmește cu ajutorul serviciului de contabilitate, bugetul și contul de gestiune și le înaintează spre aprobare, consiliului eparhial.

Art. 81. — Directorul are drepturile materiale potrivit normelor legale în vigoare.

B. Spiritualul

Art. 82. — Spiritualul este numit de Chiriarh dintre ieromonahii sau preoții distinși, cu temeinică pregătire și alese aptitudini duhovnicești, la recomandarea directorului.

Salariul spiritualului este egal cu acela al unui profesor începător, putîndu-se bucura și de alte drepturi materiale, potrivit normelor legale în vigoare.

Art. 83. — Spiritualul este cel mai apropiat colaborator al directorului, ale cărui dispozițiuni și directive le aduce la îndeplinire.

Cu elevii se va purta cu toată dragostea și înțelegerea cuvenită, fiindu-le sfătuitor și îndrumător permanent al vieții lor sufletești.

Spiritualul are grijă și răspundere de:

- practica religioasă la biserică cu elevii repartizați pe grupe;
- asistența religioasă la rugăciunile de dimineață, cele trei mese și rugăciunea de seară ale tuturor elevilor din școală;
- supravegherea împreună cu pedagogul a ordinii la masă și în dormitoare precum și controlul și îndrumarea lecturilor particulare ale elevilor;
- pregătirea elevilor pentru primirea Sfințelor Taine, mărturisirea și împărtășania;
- predarea celor șase ore de care este degravat directorul, în cazul în care are o pregătire corespunzătoare;
- întocmirea fișelor de purtare a elevilor pentru notarea la conduită, fiind ajutat de pedagogul școlii;
- ținerea legăturii cu profesorii pentru a se informa asupra conduitei și disciplinei elevilor în timpul orelor de curs;
- ținerea legăturii cu medicul școlii pentru orice măsuri privitoare la sănătatea elevilor.

C. Pedagogul-infirmer

Art. 84. — Fiecare internat are un pedagog. Pedagogul este ajutorul directorului și al spiritualului în conducerea administrativă și educativă a seminarului teologic și școlii de cîntăreți bisericești.

El va fi recrutat dintre preoții nefamiliști, cu destoinicie și cu viață aleasă, iar în lipsă, dintre absolvenții seminarului teologic. El este obligat la executarea tuturor îndatoririlor ce i se vor fixa de director, prin regulamentul interior al școlii de cîntăreți și seminarului teologic. Pedagogul se numește de director cu aprobarea Chiriarhului.

El primește salariul corespunzător postului prevăzut în buget.

D. Administratorul de internat

Art. 85. — Administratorul de internat se numește de Chiriarh, la recomandarea directorului.

El este răspunzător de averea școlii și a internatului.

Art. 86. — Administratorul de internat are următoarele îndatoriri:

- primește de la director inventarul școlii și al internatului, de care este răspunzător, îl păstrează la zi, raportînd la timp lipsurile și motivele care au cauzat aceste lipsuri;
- îngrijește de buna întreținere a localului școlii și internatului, supraveghează zilnic curățenia sălilor de clasă și igiena dormitoarelor;
- îngrijește de buna funcționare a instalațiilor de încălzit, de lumina electrică, de apă și de plata la timp a taxelor pentru ele;
- întocmește și prezintă directorului referatele de necesitate;
- procură, cu aprobarea directorului, combustibilul, materialele și alimentele necesare;
- întocmește și prezintă directorului, spre aprobare, foaia zilnică a meselor și rațiilor de nutriment;
- contrasemnează foile zilnice de nutriment;
- recomandă directorului angajarea personalului de îngrijire, pe care-l îndrumă și supraveghează permanent;
- execută orice alte însărcinări date de director;

Pe lângă salariul bugetar, administratorul de internat are dreptul la locuință în internat, dacă este posibil și se poate bucura de alte drepturi materiale potrivit normelor legale în vigoare.

E. Magazionerul

Art. 87. — Magazionerul se numește de Chiriarh, la propunerea directorului școlii.

El are următoarele atribuțiuni:

— păstrează în bună rânduială și la zi registrele și actele de magazie,
— primește în magazie materialele și alimentele procurate de administratorul de internat, le trece în registru, eliberează cuvenitele acte de primire și le păstrează în cele mai bune condițiuni, fiind responsabil în caz de stricăre;

— eliberează, cu aprobarea directorului, atât materialele cât și alimentele necesare zilnic, făcând operațiunile cuvenite de ieșire din magazie, în registre și celelalte acte:

— execută și alte atribuțiuni ce i se încredințează de director;

Toate atribuțiunile vor fi executate în conformitate cu normele legale în vigoare.

F. Medicul.

Art. 88. — Medicul școlii este și medicul internatului. El este unul din medicii din localitate, recomandat de serviciul sanitar raional. El consultă cât mai atent și mai des pe elevi. Va face, săptămânal, vizite întregii școli și se va îngriji de igiena școlii și a internatului. Conduce și supraveghează infirmeria internatului.

Tratează pe cei bolnavi mai ușor în infirmerie, iar pe cei mai grav îi îndrumază la spital.

Raportează, lunar, directorului, despre sănătatea elevilor, despre igiena școlii și a internatului.

Cel puțin de două ori pe lună, medicul va da elevilor școlii îndrumări igienice.

Intocmește fișe medicale pentru elevi și personalul de îngrijire.

Art. 89. — Medicul primește diurna respectivă prevăzută în bugetul școlii, conform normelor legale pentru medicii școlari. El nu poate da consultații elevilor în altă parte, decât în infirmerie.

El nu poate consulta și trata în infirmerie persoane străine de școală

G. Personalul de îngrijire.

Art. 90. — Personalul de îngrijire este compus din:

- a) un portar,
- b) un bucătar,
- c) un ajutor de bucătar,
- d) două spălătorese,
- e) îngrijitori după necesitate etc.

Art. 91. — Personalul de îngrijire se numește cu aprobarea Chiriarhului, de director, la recomandarea administratorului de internat.

Art. 92. — Personalul de îngrijire se poate bucura și de alte drepturi materiale, potrivit normelor legale în vigoare.

Art. 93. — Salariul personalului de îngrijire este cel fixat prin buget

H. Ordinea interioară.

Art. 94. — La intrarea în internat, în fiecare an școlar, elevul este dator să aducă cu sine rufăria necesară de corp și pat, fixată de direcția școlii.

Pentru păstrarea rufăriei se va pune la dispoziția elevilor câte un dulap.

Art. 95. — Eparhiile vor cere angajamente din partea elevilor întreținuți de ele în școală, sau a părinților lor, de a restitui sumele cheltuite cu ei în școală, în caz că nu se angajează sau nu se prezintă la posturile de cântăreți bisericești și la posturile de preoți respective, în parohia sau eparhia care i-a întreținut în școală. Elevii vor fi solvenți, semi-bursieri și bursieri, în ordinea mediilor obținute la studii.

Absolvenții școlilor de cântăreți bisericești și cei ai seminariilor teologice, pînă la împlinirea vârstei regulamentare — cei dintîi pentru examenul de admitere în seminariile teologice iar cei din urmă pînă la vârsta hirotoniei — vor îndeplini funcțiunea de cântăreți bisericești la parohii, cu sancțiunea de a-și pierde drepturile în caz de refuz.

Tranzitorii.

Anul școlar 1955-1956 — poate avea anul V la seminariile teologice și cele monahale, dacă școala respectivă va avea cel puțin 10 elevi dintre actualii absolvenți ai anului IV din ciclul II al școlilor de cântăreți bisericești — indiferent dacă în cursul școlii au fost corigenți — cu aprobarea consiliului profesoral.

Diplomele obținute de ei, le dau drepturile prevăzute în acest regulament.

Pot fi primiți în anul V și actualii absolvenți ai școlilor de cântăreți din Cluj și Caransebeș, proveniți din rîndurile absolvenților școlilor pedagogice și școlilor medii — care au dat examenul de diferență la aceste școli pentru a se înscrie la Institutul Teologic din Sibiu, unde au reușit fără loc. Diplomele obținute de aceștia la sfîrșitul anului V le dau dreptul numai de a da examen de admitere la institutele teologice.

PARTEA II-a

SEMINARIILE MONAHALE

CAPITOLUL I

Organizarea învățămîntului seminariilor monahale

Art. 96. — Seminariile monahale sînt instituții de învățămînt mediu, cu durata școlarității de cinci ani, plus un an de practică meșteșugărească.

Seminariile monahale au de scop pregătirea elevilor în vederea recrutării cadrelor mînăstirești didactice, tehnice, administrative și de conducere.

Seminariile monahale sînt școli cu viață și disciplină mînăstirească.

CAPITOLUL II

Materiile de învățămînt.

Art. 97. — În seminariile monahale se predau materiile de învățămînt prevăzute pentru școlile de cîntăreți bisericești și seminariile teologice, iar anul VI numai secția meșteșugului ales, cu activitate de 8 (opt) ore pe zi în atelierul respectiv, pentru însușirea cunoștințelor și practicii necesare, adăugîndu-se și anul VII pentru cei amînați.

Art. 98. — Materiile se grupează pe catedre, clase și ore, ca și la școlile de cîntăreți bisericești și seminariile teologice.

Art. 99. — Materiile se vor preda potrivit programei analitice întocmită de Sfîntul Sinod pentru școlile de cîntăreți bisericești și seminariile teologice.

Pentru anul de practică:

a) absolvenții monahi de la seminariile teologice care și-au ales meșteșugurile: ceramică, pictură, tîmplărie și sculptură, vor lucra în atelierele Institutului Biblic și de Misiune din Mînăstirea Plumbuita și Curtea de Argeș, cu aceleași obligațiuni și retribuțiuni pe care le au elevii din ultimul an al școlilor profesionale. Ei se întrețin din sumele ce primesc prin statele de plată, ca elevi, pentru lucrările lor.

b) elevele seminariilor monahale din mînăstirile Agapia și Hurezi își fac anul de practică în atelierele seminariilor la secțiile:

1. covoare naționale, covoare orientale și portrete în covor.
2. pictură și artă decorativă,
3. ceramică, și
4. broderie artistică și bisericească.

Elevele se vor repartiza, după aptitudini, la una din aceste secții meșteșugărești și vor urma în comun cursurile de artă decorativă, cu aceleași obligațiuni și retribuțiuni pe care le au elevii în ultimul an de practică.

Elevele se întrețin în internatul școlii, din sumele ce primesc prin statele de plată, ca ucenice, pentru lucrările lor.

c) maestrele și maeștrii acestor ateliere se numesc de Sfîntul Sinod în fiecare an școlar, după recomandarea seminarului și sînt retribuite cu salarii de maestru tehnician, din lucrările executate de ei și elevii în subordine. Achitarea salariilor maestrelor, maeștrilor, elevilor și elevilor practicanți se face lunar, în raport cu producția fiecărei secții.

d) Atelierul seminarului, cu toate secțiile lui, funcționează sub conducerea și răspunderea directoarei sau a directorului școlii unde este atelierul.

Art. 100. — Personalul didactic al seminariilor monahale se recrutează în aceleași condițiuni ca la școlile de cîntăreți bisericești și seminariile teologice, dintre monahi și monahii.

La intrarea în funcțiune, profesorii seminariilor monahale sînt obligați a depune legiuitul jurămînt în fața directorului.

Art. 101. — Catedrele vacante și orele vacante se publică în Buletinul Oficial al Patriarhiei: «Biserica Ortodoxă Romîna».

Art. 102. — Suplinitorii se numesc de către Președintele Sfîntului Sinod, la propunerea directorului școlii, pe durata anului în curs. Suplinitorii vor avea cel puțin titlul de licențiați în Teologie.

Art. 103. — Stabilirea drepturilor și datoriilor corpului didactic de la seminariile monahale se va face după criterii asemănătoare cu cele privitoare la învățământul public de grad corespunzător.

Profesorii seminariilor monahale vor fi călugări și vor locui în mânăstire, supunându-se în totul pravilelor mânăstirești.

Personalul didactic necălugărit va locui în afara mânăstirii.

Atît profesorii cît și personalul administrativ și de serviciu din cinul monahal, vor depune la casieria seminarului cota din salariu, în schimbul căreia primesc întreținerea cu hrană, încălzit, spălat precum și locuință. Restul salariului și-l rețin pentru trebuințe personale.

Art. 104. — Titularizarea personalului didactic al seminariilor monahale se face după aceleași norme prevăzute pentru personalul didactic al școlilor de cîntăreți bisericești și seminariilor teologice.

Art. 105. — Membrii corpului didactic al seminariilor monahale au aceleași îndatoriri și drepturi ca și cei ai școlilor de cîntăreți bisericești și seminariilor teologice.

CAPITOLUL III

Conducerea seminariilor monahale.

Art. 106. — Seminariile monahale stau sub îndrumarea și supravegherea Sfîntului Sinod, care-și exercită aceste atribuțiuni prin Serviciul învățământului pentru pregătirea personalului bisericesc.

Art. 107. — Seminariile monahale își au sediile în mânăstiri, dar conducerea lor este separată de conducerea mânăstirii.

Art. 108. — Conducerea fiecărui seminar este încredințată unei directoare călugăriță, cu viață aleasă și cu titluri universitare, numită prin decizie de Președintele Sfîntului Sinod, dintre profesoarele seminarului, sau dintre alte monahii cu aceleași titluri și drepturi.

Numirea lor se comunică în prealabil Ministerului Cultelor prin Serviciul învățământului pentru pregătirea personalului bisericesc.

Art. 109. — Directoarea este reprezentanta Patriarhului și conducătoarea nemijlocită a școlii. Are sub conducerea și răspunderea sa toată administrația interioară a școlii și a serviciilor ei, veghind la bunul mers al instrucțiunii și mai ales la îndrumarea educației moral-religioasă a elevelor fiind ajutată de toate profesoarele seminarului.

Art. 110. — Directoarea reprezintă școala în fața forurilor civile și judecătorești.

Art. 111. — Directoarea seminarului monahal este datoare:

- a) a locui în internatul școlii;
- b) a aplica cu rigoare Regulamentul, programa analitică și ordinele forurilor superioare competente;
- c) a ține ordine și armonie în școală, atît între membrii corpului didactic cît și între eleve;
- d) a supraveghea ca personalul școlii să-și îndeplinească cu exactitate obligațiile și în caz de abatere a-l face atent în mod confidențial asupra felului cum are de îndeplinit serviciul, iar dacă nici după aceasta nu se observă o îndreptare, va aduce cazul la cunoștință Președintelui Sfîntului Sinod;
- e) a asista cît mai des la lecțiile profesorilor, purtînd deosebită grijă ca lecție să se predea conform programei analitice;

f) a fixa ordinea de zi, a convoca, a conduce ședințele consiliului profesoral și a aduce la îndeplinire hotărârile lui;

g) a aplica pedepse elevelor insubordonate și celor ce comit delict;e;

h) a elibera certificate școlare și diferite atestate pentru eleve;

i) a purta grijă de formalitățile de salarizare ale personalului didactic și administrativ, de întocmirea și executarea bugetului seminarului, în conformitate cu dispozițiunile legale în vigoare;

j) A raporta Președintelui Sfântului Sinod despre mersul școlii în cursul anului, în toate privințele, iar la sfârșitul anului școlar a prezenta situația generală a școlii, arătând numărul și numele elevelor promovate, pe clase, împreună cu mediile obținute, precum și ale absolventelor cărora urmează să li se elibere diploma de absolvire.

Art. 112. — Directoarea este degrevată de o parte din obligațiunile ce le are în calitate de profesoară. Orele devenite disponibile prin degrevarea directoarei nu intră în compunerea altor catedre, ci rămân spre a servi ca ore complimentare pe lângă alte catedre, sau ca ore suplimentare. Dacă însărcinarea ca directoare încetează, ele se reintegrează catedrei căreia aparțineau.

Directoarea nu poate avea ore suplimentare.

Art. 113. — Pentru chestiunile didactice, disciplinare, buget și gestiune, directoarea este ajutată de consiliul profesoral și de o pedagogă-spirituală.

Art. 114. — Profesoarele școlii, întrunite de directoare în ședință, constituesc consiliul profesoral. Președintele consiliului este directoarea; iar secretar una din profesoare.

Art. 115. — Convocarea în ședință a consiliului profesoral o face directoarea, ori de câte ori este necesar.

De regulă, consiliul profesoral se va întruni lunar.

Art. 116. — Când sînt în discuție și chestiuni privitoare la ordine, disciplină, buget sau gestiune, se convoacă și spirituala pedagogă.

Art. 117. — Atribuțiunile consiliului profesoral sînt:

a) a discuta chestiuni de program și de metodă, a propune mijloace de îmbunătățire a învățămîntului și educațiunii și a stimula activitatea elevelor pentru organizarea de expoziții și muzee;

b) a lua cunoștință de ordinele Președintelui Sfântului Sinod și ale autorităților școlare competente, care privesc școala și corpul didactic;

c) a întocmi orariul după norme pedagogice, ce se va înainta spre aprobare Serviciului învățămîntului pentru pregătirea personalului bisericesc;

d) a designa, din sînul corpului didactic diriginții de clasă și pe custozii de muzee;

e) a aproba excursiile școlii;

f) a întocmi bugetul și gestiunea anuală a școlii;

g) a aproba darea de seamă asupra mersului învățămîntului, asupra gestiunii, întocmirii de buget etc., pe care le face directoarea către Administrația Patriarhală;

h) a judeca abaterile disciplinare ale elevelor conform Regulamentului interior al seminarului;

i) a stabili mediile trimestriale la studii și de promovare, ținîndu-se seamă de aptitudinile elevelor și de calificarea lor generală;

j) a recomanda Chiriarhilor pe candidatele pentru institutul teologic dintre absolventele care au reușit cu media «foarte bine» și «exceptional».

Art. 118. — Deciziunile consiliului profesoral se iau cu majoritatea de voturi a celor prezenți. La voturi egale, cuvântul președintelui decide.

Art. 119. — În lucrările de cancelarie, directoarea este ajutată de un secretar casier, care, sub controlul său, păstrează în bună ordine registrele, cataloagele și arhiva școlii și execută toate lucrările de birou — de un contabil și de personalul administrativ necesar.

Întreg personalul administrativ este numit, la recomandarea directoarei, de Președintele Sfântului Sinod.

CAPITOLUL IV

Cursuri și examene.

Art. 120. — În seminariile monahale sînt permise călugărițele și surorile de mînaștire care au la bază învățămîntul elementar de 7 ani și absolvența școlii monahale, cu vîrsta între 18-30 ani și care au reușit la examenul de admitere.

Dispensa de vîrstă sub 18 ani nu se acordă, ci numai pentru vîrsta depășită de 30 ani — de la caz la caz.

Art. 121. — Efectivul seminariilor monahale se stabilește anual de Patriarh pentru fiecare seminar.

Art. 122. — Examenul de admitere se ține între 16 și 31 august, la fiecare seminar, în fața unei comisiuni numite de Președintele Sfântului Sinod, la propunerea directoarei, cu candidați recrutați de o comisie specială, instituită de Președintele Sfântului Sinod. Pentru înscrierea la examenul de admitere, candidații vor prezenta — odată cu cererea — următoarele acte: extractul de naștere, certificatul de botez, certificatul de studii, recomandarea specială cu bursa de la Chiriarhul locului.

Examenul va consta din:

- a) examinarea medicală;
- b) cercetarea aptitudinilor muzicale;
- c) proba scrisă și orală la limba romînă și limba rusă;
- d) proba orală pentru cunoștințele generale la religie.

Probele de la litera a și b sînt eliminatorii. Media generală la examenul de admitere este de cel puțin 6 (șase), rezultată din media de la muzică și media generală a notelor de la litera c și d care nu vor fi sub 6, împărțită la 2.

Admiterea în anul III al seminariilor monahale se face de Președintele Sfântului Sinod la propunerea consiliului profesoral dintre elevele care au promovat și luat diploma primilor doi ani în ordinea mediilor generale din diplomele de absolvire — admitînd atîtea candidate cîte locuri s-au fixat în anul III.

Art. 123. — Candidatele reușite la examenul de admitere se declară eleve ale seminarului monahal și sînt permise în internat, în mod provizoriu, pînă la aprobarea rezultatelor examenului, de către Președintele Sfântului Sinod.

Art. 124. — Anul școlar începe la 1 septembrie și durează pînă la 30 iunie. El se împarte în trei trimestre: primul trimestru se încheie la 1 decembrie, al doilea la 1 martie și al treilea la sfîrșitul anului. În cazuri bine motivate, Patriarhul, în calitate de Președinte al Sfântului Sinod, poate aproba începerea anului școlar și după 1 septembrie.

Art. 125. — Vacanțele pentru elevi sînt: vacanța Crăciunului, de la 22 decembrie pînă la 7 ianuarie inclusiv, vacanța Paștilor, de la Florii pînă la Duminica Tomei, și vacanța de vară.

În timpul vacanțelor de Crăciun și de Paști, elevii seminariilor monahale pot rămîne în internat, îndeplinind ascultările ce li se vor încredința, în ateliere, etc. În vacanța de vară vor fi programați pe rînd (în trei serii) cîte 25 zile — fără ca atelierele să sufere.

Art. 126. — Cursurile se țin în toate zilele, afară de duminici și sărbători bisericești, sărbători legale, ziua patronului școlii și de vacanță.

Elevele claselor I, III și IV încetează cursurile la 10 iunie, între 10 și 28 iunie dau examen de fine de an, iar la 29 iunie are loc serbarea de fine de an.

Elevele claselor II și V încetează cursurile la 1 iunie; între 5-15 iunie dau examenul de fine de an, iar la 20 iunie dau examen de diplomă absolvenții anului II, și la 25 iunie absolvenții anului V.

Art. 127. — Promovarea elevilor dintr-o clasă într-alta și clasificarea lor se face de către consiliul profesoral, ca și la școlile de cîntăreți bisericești și seminariile teologice (art. 47-49 inclusiv).

Art. 128. — Examenele de diplomă pentru anii II și V au loc la sediul seminarului, înaintea unei comisiuni instituită de Prea Fericitul Patriarh, dintre profesorii titulari ai seminarului, prezidată de directoarea seminarului, fie de un profesor cleric, de la institutele teologice de grad universitar.

Examenul constă din aceleași probe scrise și orale ca la școlile de cîntăreți bisericești și seminariile teologice.

Art. 129. — Pentru a fi admisă, absolventa seminarului trebuie să obțină la examenul de diplomă, cel puțin media generală 6 (șase) și nici o notă parțială sub 5 (cinci). La examenul de diplomă se admite corigență numai la două materii. Corigența la diplomă se dă în toamnă, la centrul din București (art. 51).

Art. 130. — Candidații respinși la examenul de diplomă au dreptul la încă două sesiuni consecutive. În acest timp ei vor fi folosiți în atelierele în care fac practică absolvenții.

Art. 131. — Președintele comisiunii va înainta dosarul cu lucrările examenului de absolvire, spre aprobare, Patriarhului.

Lucrările, după ce vor fi aprobate, se vor restitui seminarului monahal spre a fi păstrate în arhiva școlii.

Art. 132. — Diplomele de absolvire se eliberează de direcțiunea seminarului monahal pe formulare tip dintr-un registru à souche, imprimat de Serviciul învățămîntului pentru pregătirea personalului bisericesc. Ele vor fi semnate de Patriarh, de președintele comisiei, de directorul seminarului și de titularul diplomei, fiind vizate și de Ministerul Cultelor. Înainte de a se tipări, textul diplomelor va fi aprobat de Ministerul Cultelor. Diplomele de absolvire vor cuprinde și meseria învățată de elevii monahi cît și de elevele monahii, cu media obținută la examenul de calificare, după absolvirea anului de practică în atelierele Patriarhiei, destinate absolvenților pentru practică în specialitatea ce și-au ales-o singuri. Media generală de la examenul de diplomă se adună cu nota examenului de calificare și se împarte la doi, dînd media generală a diplomei de absolvire a seminarului teologic pentru monahi și seminariilor monahale pentru monahii, care astfel se eliberează absolventului (ei). Aceste măsuri nu se

administrativ și toate elevele duc o viață de obște și trăiesc în disciplină monahală, potrivit condițiilor vieții de școală.

Art. 149. — Scopul internatului este să asigure elevelor trăirea vieții de obște și practica disciplinelor monahale precum și întreținerea lor.

Fondul pentru întreținerea internatului se realizează din veniturile atelierelor seminarului, din subvențiile de la Patriarhie și de la Eparhii.

A. Directoarea.

Art. 150. — Internatul este condus efectiv de directoarea seminarului, care este răspunzătoare de formarea elevelor, precum și de întreaga gospodărie a acestui așezământ.

Art. 151. — În conducerea duhovnicească a internatului, directoarea este ajutată de un sfat duhovnicesc compus din profesoare, spirituala-pedagogă precum și de stareța mînăstirii în care funcționează seminarul, iar în conducerea sanitară și gospodărească de un medic și o infirmieră, o intendentă, o magazioneră și personalul de îngrijire necesar.

Art. 152. — Profesoarele călugărițe intră de drept în sfatul duhovnicesc. Ele sînt mame sufletești ale elevelor care devin ucenicele profesoarelor călugărițe. Ele le vor împărți, le vor lua în ascultare și vor purta grijă de buna stare sufletească și trupească a ucenicilor lor.

B. Spirituala-pedagogă.

Art. 153. — Spirituala-pedagogă este numită la recomandarea directoarei, de Patriarh, dintre monahiile cu studii academice cu temeinică pregătire și aleasă iscusință duhovnicească, iar în caz de lipsă, dintre monahiile cu viață îmbunătățită, absolvente de seminar monahal.

Art. 154. — Spirituala-pedagogă are următoarele îndatoriri:

a) Să conlucreze cu directoarea și să ajute ca toate dispozițiunile luate de sfatul duhovnicesc să fie îndeplinite pentru bunul mers al internatului.

b) Să îndemne ca un părinte sufletesc pe eleve, fiindu-le îndrumătoare și stînd în permanentă legătură cu viața lor sufletească.

c) Să fie chezașă buneii armonii între eleve și autoritatea școlii.

d) Să asiste pe eleve la rugăciunile zilnice și în sărbători, în capela seminarului. Supraveghează ordinea la masă și în dormitoare.

e) Să pregătească pe eleve pentru spovedanie și împărtășanie.

f) Să fie în curent cu scrierile și literatura teologică, iar predica să fie nu numai a vorbelor, ci mai ales a faptelor.

g) Să stea în legătură cu medicul internatului și cu profesoarele.

Art. 155. — Salariul spiritualei-pedagogă este cel prevăzut în buget.

C. Infirmiera.

Art. 156. — Fiecare internat are o infirmieră.

Ea va fi recrutată dintre călugărițele licențiate în Teologie, sau, în lipsă, dintre absolventele seminarului monahal, care se disting prin evlavie, destoinicie și viață aleasă. Ea este obligată la executarea tuturor îndatoririlor ce i se vor fixa de directoare prin Regulamentul interior al internatului.

Infirmiera se numește de directoare, cu aprobarea Patriarhului. Ea primește salariul corespunzător postului prevăzut în buget.

D. Medicul.

Art. 157. — Medicul școlii este și medicul internatului.

Art. 158. — El are următoarele atribuțiuni: vizitează cât mai atent și mai des pe eleve, îngrijește de igiena școlii și a internatului. Conduce și supraveghează infirmeria internatului. Tratează pe cele bolnave mai ușor, în infirmerie, iar pe cele mai grave le îndrumază la spital.

Raportează lunar, directoarei, despre sănătatea elevelor, despre igiena școlii și a internatului.

Intocmește fișe medicale pentru eleve și personalul de serviciu.

E. Administratoarea de internat.

Art. 159. — Administratoarea se numește de Patriarh, la recomandarea directoarei, dintre călugărițe. Ea are următoarele atribuțiuni:

— primește de la directoare inventarul seminarului și al internatului, de care este răspunzătoare și îl păstrează la zi, raportînd la timp lipsurile și motivele care au cauzat aceste lipsuri;

— îngrijește de buna întreținere a localului seminarului și internatului, supraveghează zilnic curățenia sălilor de clasă, igiena dormitoarelor și a sălilor atelierelor;

— îngrijește de buna funcționare a instalațiilor de încălzit, de lumina electrică și apă și de plata la timp a taxelor pentru ele;

— întocmește și prezintă directoarei referatele de necesitate;

— procură — cu aprobarea directoarei, combustibilul, alimentele necesare și rațiile de nutriment;

— contrasemnează foile zilnice de nutriment;

— recomandă directoarei angajarea personalului de îngrijire pe care-l îndrumază și supraveghează permanent.

F. Magazionera.

Art. 160. — Magazionera se numește dintre călugărițe, de Patriarh, la propunerea directoarei. Ea are următoarele atribuțiuni:

— păstrează în bună rînduială și la zi registrele și actele de magazie pentru alimente, materii prime pentru ateliere, materiale fabricate sau confecționate în ateliere, etc;

— primește în magazie materialele și alimentele procurate de administratoarea de internat, produsele atelierelor, etc., le trece în registru, eliberînd cuvenitele acte de primire și le păstrează în cele mai bune condițiuni, fiind responsabilă în caz de stricare;

— eliberează, cu aprobarea directoarei, atît materialele și produsele atelierelor, cît și alimentele necesare zilnic, făcînd operațiunile cuvenite de ieșire din magazie, în registre și în celelalte acte;

— execută orice alte operațiuni ce i se încredințează de directoare.

Magazionera primește salariul înscris în buget. Ea locuiește în internat și are întreținerea, conform normelor legale în vigoare.

G. Personalul de îngrijire.

Art. 161. — Personalul de îngrijire se compune din:

1. Un mecanic (portar),
2. O bucătăreasă,
3. O ajutoare bucătăreasă,

4. Două spălătorese,
5. Ingrijitoare după trebuință.

Art. 162. — Personalul de îngrijire se numește, la recomandarea administratorului de internat, de directoare, cu aprobarea Patriarhului.

Art. 163. — Personalul de îngrijire are toată întreținerea de la internat, conform normelor legale în vigoare.

H. Ordinea în interior.

Art. 164. — Pentru organizarea vieții interioare din internat, directoarea seminarului monahal întocmește un regulament, față de care elevele admise în școală vor da de la început făgăduință de supunere.

PARTEA III-A

INSTITUTELE TEOLOGICE DE GRAD UNIVERSITAR.

CAPITOLUL I

Organizarea învățămîntului.

Art. 165. — Institutele Teologice de grad Universitar conferă, pentru studenți, titlul de licențiat în Teologie, iar pentru cler diplome pentru absolvirea examenelor de definitivare, promovare și selecționare.

Institutul Teologic de grad Universitar din București conferă și titlurile de magistru și de doctor în Teologie. Aceste titluri se decern numai persoanelor de religie creștină ortodoxă.

Institutele Teologice pot primi, cu aprobarea Patriarhului, și studenți de alte confesiuni, eliberându-li-se, la sfârșitul cursurilor, certificate de absolvire.

Cursurile pentru obținerea titlului de licențiat sînt organizate pe patru ani de studii, iar cele pentru titlul de magistru pe o durată de încă trei ani de studii, în condițiunile prevăzute la art. 246-266 din prezentul regulament.

După o pregătire de trei ani de la obținerea titlului de magistru, se poate obține titlul de doctor în Teologie, în condițiunile prevăzute la art. 267-273 din prezentul regulament.

Cursurile și examenele pentru obținerea certificatului de definitivare, promovare și selecționare pentru cler, au durată și programa analitică stabilită prin Regulamentul pentru numirea și transferarea clericului în parohii sau de Sfîntul Sinod.

CAPITOLUL II

Materiile de învățămînt.

Art. 166. — Materiile de învățămînt la institutele teologice de grad universitar sînt următoarele:

A. Secția Biblică.

1. Studiul Vechiului Testament (Introducere în cărțile Vechiului Testament cu Exegeza cărților respective, Arheologia biblică și Limba ebraică).
2. Studiul Noului Testament (Introducerea în cărțile Noului Testament cu Exegeza cărților respective, Ermineutica biblică și limba greacă).

B. Secția istorică.

3. Istoria bisericească universală, Patrologia și Limba latină.
4. Istoria Bisericii Române cu noțiuni despre arta și literatura Bisericii Ortodoxe Române.

C. Secția sistematică.

5. Teologia fundamentală și Istoria religiilor, cu limba franceză.
6. Teologia dogmatică, simbolică și Indrumări misionare.
7. Morala creștină.

D. Secția practică.

8. Catehetica, cu noțiuni de Pedagogie și Omiletică.
9. Liturgica, Pastorală și Tipicul, cu noțiuni de Artă creștină.
10. Drept bisericesc și administrație.
11. Cântare bisericească și ritual.
12. Limba rusă și slavonă cu noțiuni de literatură teologică slavo-rusă.

Art. 167. — Aceste materii se grupează în următoarele catedre, conferințe, lectorate și asistențe:

A. Catedre.

1. Studiul Vechiului Testament (Introducere în cărțile Vechiului Testament, Exegeza cărților respective, Arheologia Biblică și Limba ebraică).
2. Studiul Noului Testament (Introducere în cărțile Noului Testament, Exegeza cărților respective, Ermineutica biblică și Limba greacă).
3. Istoria bisericească universală, Patrologia și Limba latină.
4. Istoria Bisericii Române cu noțiuni despre arta și literatura Bisericii Ortodoxe Române.
5. Teologia Fundamentală; Istoria religiilor și Limba franceză.
6. Teologia dogmatică, simbolică și Indrumări misionare.
7. Morala creștină.
8. Omiletica și Catehetica, cu noțiuni de Pedagogie.
9. Liturgica, Pastorală și Tipicul, cu noțiuni de Artă creștină.
10. Drept bisericesc și administrație.

B. Conferințe.

Cântare bisericească și ritual.

C. Lectorate.

Un lectorat de Limbile rusă și slavonă, cu noțiuni de literatură teologică slavo-rusă.

D. Patru Asistențe repartizate astfel:

1. O asistență la Secția Biblică, pentru cursurile de licență.
  2. O asistență la Secția Istorică, pentru cursurile de licență.
  3. O asistență la Secția Sistematică, pentru cursurile de magisteriu.
  4. O asistență la Secția Practică, pentru cursurile de magisteriu.
- Spiritualul II pentru practica liturgică.

Art. 168. — Materiile catedrelor, conferințelor, lectoratelor și asistențelor se repartizează astfel pe cei patru ani de studii pentru licență:

Anul I licență
(30 ore pe săptămână)

1. Studiul Vechiului Testament (Introducerea, Exegeza, Arheologia și Limba ebraică)	6 ore
2. Studiul Noului Testament (Introducerea, Ermineutica, Exegeza și Limba greacă)	6 ore
3. Istoria bisericească universală și Patrologia	5 ore
Limba latină și franceză	3 ore
4. Istoria Bisericii Române cu noțiuni despre arta și literatura Bisericii Ortodoxe Române	5 ore
Lectorat: Limbile rusă și slavonă	2 ore
5. Catihetica cu noțiuni de Pedagogie și Omiletică	1 oră
6. Cântare bisericească și ritual	2 ore
Total	30 ore

Anul II licență
(30 ore pe săptămână)

1. Studiul Vechiului Testament (Introducerea, Exegeza, Arheologia și Limba ebraică)	6 ore
2. Studiul Noului Testament (Introducerea, Exegeza, Ermineutica și Limba greacă)	6 ore
3. Istoria bisericească universală și Patrologia	3 ore
cu Limba Latină	2 ore
4. Istoria Bisericii Române cu noțiuni despre Arta și literatura Bisericii Ortodoxe Române	3 ore
Lectorat: limba rusă și limba slavonă	2 ore
5. Teologia fundamentală și Istoria religiilor cu Limba franceza	5 ore
6. Omiletica și Catihetica cu noțiuni de Pedagogie	1 oră
7. Cântare bisericească și ritual	2 ore
Total	30 ore

Anul III licență
(30 ore pe săptămână)

1. Teologia fundamentală și Istoria religiilor cu limba franceză	6 ore
2. Teologia dogmatică și simbolică	4 ore
Limba greacă	2 ore
3. Morala creștină	4 ore
4. Omiletica și catihetica, cu noțiuni de Pedagogie	3 ore
5. Liturgica, Pastorală și Tipicul cu noțiuni de Artă creștină	3 ore
6. Drept bisericesc și administrație	4 ore
Limba latină	1 oră
7. Cântare bisericească și ritual	2 ore
8. Limba slavonă — tipărituri române	1 oră
Total	30 ore

Anul IV licență
(30 ore pe săptămână)

1. Teologia dogmatică și simbolică	4 ore
Indrumări misionare	2 ore
2. Morala creștină	4 ore
Limba latină	1 oră
3. Omiletica și Catihetica, cu noțiuni de Pedagogie	3 ore
4. Liturgica, Pastorală și Tipicul cu noțiuni de artă creștină	5 ore
Limba greacă	1 oră
5. Drept bisericesc și administrație	4 ore
Limba franceză	2 ore
6. Cântare bisericească și ritual	2 ore
7. Limba slavonă — tipărituri și documente românești	2 ore
Total	30 ore

Acest program săptămânal se întregește cu pregătirea duhovnicească, ce cade în sarcina spiritualilor, conform prevederilor din art. 200, 201 și 284 din prezentul Regulament.

Art. 169. — În cursul celor patru ani de studii, studenții sînt obligați a face cîte o lucrare de seminar admisă, pentru fiecare catedră și conferință. Notările lucrărilor de seminar se vor înscrie în caietul de studii.

În caietele de studii se vor înscrie numai catedrele, conferințele și lectoratele prevăzute mai sus pentru fiecare an de studiu cu denumirea respectivă, la fiecare din acestea avînd a primi o singură notă la examenul anual. Pentru pregătirea lucrărilor și studiilor, studenții sînt ajutați de asistenți și lectori, în orele fixate pentru studiu în bibliotecă.

Art. 170. — Institutul teologic de grad universitar din București întrucît conferă și titlul de magistru în Teologie, pe lîngă catedrele, conferințele, lectoratele și asistențele specificate mai sus, mai are încă următoarele cinci catedre: Studiul Biblic al Vechiului și Noului Testament, Patrologia, Bizantinologia, Istoria religiilor, Teologia dogmatică, fundamentală și simbolică și conferința Istoria artelor creștine, repartizate astfel pe cei trei ani de studiu:

	Anul	I	II	III
1. Teologia Biblică	1 catedră	2+1	2+1	1+2 ore
2. Teologia Istorică	2 „	4+2	4+2	2+2 ore
3. Teologia sistematică	2 „	4+2	4+2	2+2 ore
4. Teologia practică	1 conferință	2+1	2+1	1+2 ore
Total		18	18	14 ore

În cadrul acestor cinci catedre și conferințe, se va face aprofundarea științifică a întregii Teologii, lămurindu-se cît mai temeinic toate problemele controversate și întărindu-se convingerile ortodoxe, de către grupele profesorilor, conferențiarilor, lectorilor, asistenților, din cele patru secții ale Teologiei.

Art. 171. — Pregătirea studenților se face prin cursuri și lucrări de seminar.

Cursurile trebuie să orienteze pe studenți în materia, metoda și bibliografia fiecărei discipline, să-i ajute la asimilarea cunoștințelor fundamen-

tale, la însușirea deprinderilor necesare unui viitor cleric și la formarea conștiinței de propovăduitor al Evangheliei, în serviciul societății.

Lucrările de seminar urmăresc același scop ca și prelegerile, însă pe calea contribuției directe a studenților. Aceste lucrări se stabilesc de profesori și conferențieri. Numărul orelor de seminar, pentru fiecare catedră sau conferință trebuie să fie de cel puțin una pe săptămână.

Art. 172. — Orariul cursurilor și lucrărilor de seminar pentru studenți și magiștri, se întocmește la începutul fiecărui an școlar, de către consiliul profesoral, după luarea avizului profesorilor, conferențierilor și lectorilor.

Art. 173. — Pentru toate materiile de învățămînt, institutele teologice de grad universitar vor întocmi programe analitice minimale, care sînt obligatorii și unice pentru toate catedrele de aceeași specialitate.

Aceste programe se aprobă de către Sfîntul Sinod, pe baza propunerilor comune, făcute de cele două institute teologice de grad universitar.

Art. 174. — Cînd nevoia va cere, numărul și structura catedrelor, conferințelor și celorlalte posturi didactice, numărul materiilor precum și programele analitice pot fi modificate de Sfîntul Sinod, din proprie inițiativă sau la propunerea consiliilor profesorale ale institutelor.

Art. 175. — Profesorii, conferențierii și lectorii sînt datori să predea efectiv fiecărei serii de studenți materia întregă, cuprinsă în programa analitică.

Profesorii, conferențierii și lectorii sînt obligați să-și redacteze singuri sau în colaborare și să prezinte Sfîntului Sinod, pentru aprobare și multiplicare, cursurile în manuscris, cuprinzînd materialul de învățămînt prevăzut în programa analitică, spre a fi puse la îndemîna studenților.

Profesorii, conferențierii și lectorii care nu-și vor îndeplini această obligație în termen de trei ani dela numire, vor fi socotiți demisionați din învățămînt.

CAPITOLUL III

Personalul didactic

Art. 176. — Personalul didactic al institutelor teologice de grad universitar este compus din profesori, conferențieri, lectori și asistenți.

Art. 177. — Membrii corpului didactic profesoral ai institutelor teologice de grad universitar trebuie să fie clerici hirotoniți.

Stabilirea drepturilor și datoriilor corpului didactic de la institutele teologice de grad universitar se va face după criterii asemănătoare cu cele privitoare la învățămîntul public de grad corespunzător.

A. Recrutarea corpului didactic profesoral și ajutător.

Art. 178. — Profesorii, conferențierii, lectorii și asistenții institutelor teologice de grad universitar se recrutează prin numire, transferare sau încadrare dintre doctorii în Teologie, de religie creștină ortodoxă, specializați în disciplinele respective.

În lipsa candidaților cu titlu de doctor în teologie obținut după normele prezentului Regulament, pot fi recrutați și dintre magiștri în teologie, sau doctori în Teologie cu titlul obținut înainte de 1950, specializați în disciplinele posturilor didactice vacante.

Conferința de cîntare bisericească și ritual poate fi ocupată numai de candidați cu pregătire teologică și cu studii superioare de muzică.

Asupra modalității ocupării posturilor vacante, hotărăște Președintele Sfântului Sinod, după ce a cerut și avizul consiliului profesoral al institutului teologic respectiv sau propunerile sinoadelor mitropolitane din raza institutului teologic — în ședință comună.

Posturile vacante se publică în revista «Biserica Ortodoxă Română», buletinul oficial al Patriarhiei, invitându-se candidații să depună în termen actele și lucrările doveditoare ale pregătirii lor.

Termenul pentru înaintarea actelor în vederea ocupării posturilor vacante este de 30 zile de la publicare. Actele cerute prin textul publicării vacanței trebuie depuse la Serviciul Studii și Invățămînt de pe lângă Administrația Patriarhală, însoțite de un număr de 5 exemplare din lucrările de specialitate ale candidaților publicate aparte sau în reviste.

Art. 179. — În cazul cînd se hotărăște ocuparea posturilor vacante prin transferare, pot fi transferați la cerere, de la un institut teologic de grad universitar la altul, la aceeași catedră, conferință, lectorat sau asistență, membrii corpului didactic titulari.

Art. 180. — În caz de neocupare a postului vacant prin transferare, se procedează la ocuparea lui prin încadrare sau numire.

Art. 181. — Pot fi încadrați ca profesori, conferențieri, lectori sau asistenți titulari, candidații care au pregătirea cerută de prezentul Regulament și care au mai funcționat ca titulari în atari posturi, pe baza recomandării consiliului profesoral al institutului respectiv.

Art. 182. — Cînd postul vacant se ocupă prin numire, poate candida oricine este doctor și magistrul în teologie cu activitate științifică de cel puțin cinci ani, în disciplina pentru care candidează, cunoscută din lucrările publicate într-un număr de cel puțin 500 pagini pentru profesori și conferențieri și cel puțin 300 pagini pentru lectori și asistenți.

Actele și lucrările candidaților respectivi se trimit de către Serviciul Studii și Invățămînt la institutul teologic la care este postul vacant, pentru verificare și avizare. Cercetarea actelor și lucrărilor se face de către o comisiune instituită de Patriarh ca Președinte al Sfântului Sinod, la propunerea Mitropolitului de care ține institutul, compusă din:

- Mitropolitul locului sau delegatul său, membru al Sfântului Sinod.
- Rectorul Institutului;
- Doi profesori titulari de specialități înrudite cu catedra, conferința, lectoratul sau asistența vacantă și
- Un profesor titular de specialitatea respectivă de la alt institut teologic de grad universitar din țară.

Art. 183. Comisia înaintează prin Rectorat dosarul concursului, Președintelui Sinodului Mitropolitan, care convoacă pe membrii sinoadelor mitropoliților și episcopilor, din raza de activitate a institutului teologic de grad universitar respectiv pentru a proceda la examinarea canonică a candidatului propus, și-l recomandă pentru numire Președintelui Sfântului Sinod.

Președintele Sfântului Sinod poate refuza, motivat, numirea candidatului recomandat. În cazul respingerii numirii propuse, Președintele Sfântului Sinod va cere aceleiași comisiuni să propună un alt candidat care deasemenea va trebui să fie supus cercetării canonice a sinodului mitropoliților și episcopilor din raza de activitate a institutului teologic.

Art. 184. — Dacă nu s-a prezentat nici un candidat sau dacă nici unul dintre candidații prezentați la concurs n-a întrunit condițiunile de numire, postul poate fi suplinit fie de un profesor, conferențiar, lector sau

asistent de specialitate apropiată, fie de persoane din afara cadrelor didactice, cu serioasă activitate științifică în specialitatea posturilor vacante. Numirea suplinitorilor se face de către Sinodul mitropolitelor și episcopilor din raza de activitate a institutului respectiv la propunerea consiliului profesoral, și se comunică Președintelui Sfântului Sinod spre confirmare.

Art. 185. — Postul vacant se va publica din nou pentru ocupare înainte de începerea anului școlar următor.

Art. 186. — Toți cei numiți în corpul didactic profesoral sau ajutor al institutelor teologice de grad universitar, se vor angaja în scris, că în curs de cel mult un an dela numire, vor intra în cler. Dacă în acest termen n-au primit hirotonia, sînt socotiți demisionați din învățămînt.

Art. 187. — Numirea, încadrarea sau transferarea membrilor corpului didactic la institutele teologice de grad universitar se face prin Decizie de către Președintele Sfântului Sinod.

B. Funcțiunile, drepturile și datoriile membrilor corpului didactic

Art. 188. — Profesorii, conferențiarii și personalul didactic ajutor al institutelor teologice au atît îndatorirea de a instrui pe studenți în disciplinele specialității lor și de a contribui prin toate manifestările lor, la formarea conștiinței de slujitori ai Evangheliei și de devotați cetățeni ai patriei, cît și pe aceea de a asigura progresul științei și culturii teologice.

Art. 189. — Pe lîngă aceste îndatoriri ca profesori și cercetători, toți membrii corpului didactic al institutelor teologice de grad universitar au și îndatorirea de a contribui la îndrumarea misionară și socială a clerului, prin prelegeri, conferințe și publicații.

În acest scop ei vor edita, lunar, revista «Studii Teologice» sub conducerea unui comitet de redacție, alcătuit din profesorii institutelor teologice, secretar de redacție al revistei fiind, de drept, consilierul administrativ al Învățămîntului pentru pregătirea personalului bisericesc de pe lîngă Sfîntul Sinod.

Revista «Studii Teologice» va fi trimisă tuturor preoților din țară, pentru îndrumarea și pregătirea lor teologică și în vederea examenelor prevăzute de Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Romîne.

Art. 190. — În ceea ce privește celelalte datorii și drepturi ale membrilor corpului didactic profesoral și ajutor dela institutele teologice de grad universitar, se vor orienta după prevederile din legile pentru organizarea Învățămîntului public superior.

CAPITOLUL IV

Conducerea Institutului

Art. 191. — Institutele teologice de grad universitar sînt conduse de către un rector și un prorector. Rectorul și prorectorul sînt numiți pe o perioadă de trei ani de către Sfîntul Sinod, pe baza recomandării Chiriarhilor din circumscripția institutului teologic respectiv, dintre arhieriei sau dintre profesorii clerici titulari și pot fi numiți în continuare pe mai multe perioade.

Art. 192. — Rectorul are conducerea generală a întregului institut. El reprezintă instituția față de autoritățile bisericești și față de autoritățile de

Stat, asigură ordinea înăuntrul ei, supraveghează și controlează aplicarea legilor, Statutului, Regulamentelor și dispozițiilor superioare, precum și activitatea personalului didactic, administrativ, tehnic și de îngrijire al institutului.

El intervine, pe baza avizului consiliului profesoral, pentru ocuparea posturilor didactice vacante și propune Chiriarhului numirea și revocarea personalului administrativ, tehnic și de îngrijire.

Art. 193. — Rectorul este ajutat în activitatea lui de un prorector și de spiritualul institutului. Atribuțiile prorectorului se vor fixa prin decizie patriarhală, care va fi recunoscută și de Ministerul Cultelor.

Art. 194. — Rectorul și prorectorul vor primi drepturile legale, care se vor calcula în funcție de sarcinile ce îndeplinesc.

Art. 195. — În îndeplinirea atribuțiilor sale, rectorul este ajutat, pe lângă prorector și spiritual, și de: consiliul profesoral, juriul și comisiunea de disciplină, personalul educativ și de ordine, personalul administrativ, personalul tehnic și de îngrijire.

Art. 196. — Consiliul profesoral este alcătuit din toți profesorii și conferențiarii titulari ai institutului. Consiliul profesoral este prezidat de rector, care-l convoacă lunar sau ori de câte ori se simte nevoia, sau la cererea a o treime din membrii săi.

În atribuția consiliului profesoral intră întocmirea programelor de învățământ, a orarilor de cursuri, a proiectelor de regulament, a măsurilor privitoare la disciplina și educația studenților și funcționarilor administrativi, a înzestrării bibliotecii, precum și avize cu privire la ocuparea posturilor didactice vacante.

Art. 197. — Prezența la ședințele consiliului profesoral este obligatorie. Hotărârile consiliului profesoral se iau cu majoritatea voturilor membrilor. Votul se exprimă pe față și este obligatoriu, abținerea nefiind admisă. În caz de paritate, decide votul președintelui.

Art. 198. — Când nevoia va cere, la ședințele consiliului profesoral pot lua parte, cu vot consultativ, și profesorii și conferențiarii suplینitori, lectorii și asistenții precum și directorul administrativ al internatului, spiritualul, conducătorul bibliotecii și medicul. Secretar al consiliului profesoral este de drept primul secretar al institutului.

Hotărârile consiliului se redactează și se semnează în ședință.

Art. 199. — Juriul de disciplină pentru abaterile corpului didactic și educativ se compune din patru profesori aleși la începutul fiecărui an universitar, de către consiliul profesoral.

Juriul lucrează sub președinția rectorului. Hotărârile juriului se iau cu majoritate de voturi. În caz de paritate, votul președintelui este hotărâtor.

Juriul poate propune următoarele pedepse:

- a) Avertisment și dojană duhovnicească;
- b) Suspendarea, cu sau fără pierderea salariului, dela o lună pînă la șase luni;
- c) Îndepărtarea din învățământ.

Hotărârile juriului se supun spre aprobare Chiriarhului locului.

Îndepărtarea din învățământ se execută după aprobarea ei de către Patriarh. Abaterile dela disciplina bisericească se trimit și în judecata Consistoriului eparhial.

Inițiativa trimiterii în judecata juriului o are rectorul, iar inițiativa trimiterii în judecata Consistoriului eparhial o are Chiriarhul locului, la propunerea juriului institutului teologic respectiv.

Comisiunea de disciplină pentru personalul administrativ, tehnic și de îngrijire se compune din:

- a) Rectorul institutului;
- b) Doi profesori aleși din consiliul profesoral la începutul fiecărui an universitar și
- c) Doi funcționari administrativi aleși de către colectivul funcționarilor institutului respectiv, la începutul fiecărui an universitar.

Pedepsele propuse de către comisia de disciplină pentru personalul administrativ sînt cele prevăzute de normele legale în vigoare pentru salariații publici. Propunerile comisiei sînt supuse aprobării Chiriarhului locului. Pentru abateri de la disciplina bisericească, personalul administrativ clerical poate fi trimis de către Chiriarhul locului, în judecata Consistoriului eparhial.

Art. 200. — Personalul educativ și de ordine este alcătuit din doi spiritali cu studii superioare și cu însușiri pentru formarea și îndrumarea spirituală a studenților. Ei sînt numiți de Chiriarhul respectiv la propunerea rectorului institutului. Ei trebuie să locuiască în internatul institutului și au drepturile materiale, unul ale unui conferențiar și altul ale unui asistent. Ei sînt în același timp deservenții paraclisului institutului ca ajutători ai profesorului de Liturgică și Tipic.

Art. 201. — Programul de activitate al spiritalilor este elaborat de rector, în colaborare cu aceștia, cu conferențiarul de cîntare bisericească și profesorul de Liturgică și Tipic, după indicațiile și cu aprobarea Chiriarhului.

Art. 202. — Personalul administrativ se compune din funcționarii secretariatului, contabilității, bibliotecii și internatului.

Secretariatul este condus de un prim secretar care răspunde de executarea tuturor lucrărilor de cancelarie (corespondență, arhivă etc.). El este ajutat de personalul administrativ bugetar.

În sarcinile contabilului și casierului intră atît lucrările de contabilitate și casierie ale institutului, cît și ale internatului.

Biblioteca este condusă de un șef bibliotecar, ajutat de personalul prevăzut în buget pentru funcționarea ei, respectîndu-se dispozițiunile prevăzute în art. 193—195 din Regulamentul pentru determinarea atribuțiilor Patriarhului și de funcționarea organelor deliberative, administrative și executive din Patriarhia Română.

Directorul administrativ al internatului este colaboratorul rectorului în conducerea gospodăriei internatului și în comisiunile prevăzute de acest regulament, la capitolul despre internate.

Atribuțiunile personalului administrativ se fixează de rectorul institutului.

Recrutarea personalului administrativ se face conform normelor generale în vigoare și dispozițiilor din Regulamentul de față. Ei vor fi de preferință clerici.

Numirea și revocarea personalului administrativ se face de Chiriarh, la recomandarea rectorului, pe baza avizului consiliului eparhial.

Art. 203. — Fiecare institut teologic de grad universitar are un oficiu medical, condus de un medic, pentru supravegherea și îngrijirea sănătății studenților, a preoților cursiști și a personalului institutului.

El este ajutat de un infirmier calificat.

Medicul va fi salariat în conformitate cu dispozițiunile legale în vigoare.

Programul de activitate al medicului va fi supus spre aprobare rectorului institutului.

CAPITOLUL V

Cursuri pentru licență. Inscrisere, frecvență și disciplină.

A. Inscriserea

Art. 204. — Inscriserile la institutele teologice de grad universitar pentru cursurile de licență, se fac la începutul anului școlar.

În anul I de licență se pot înscrie absolvenții cu diplomă ai seminariilor teologice și absolventele cu diplomă ale seminariilor monahale, cu recomandarea Chiriarhului respectiv, care o va da numai după examinarea amănunțită a aptitudinilor religioase ale fiecărui candidat și cu avizul consiliilor profesoriale.

Nu pot fi înscriși decât studenții de religie creștină ortodoxă care sînt recomandați de Chiriarh, în limita numărului de locuri fixate anual de consiliile eparhiale din eparhiile respective.

Sînt admise și studente mirence, care au absolvit seminariile monahale.

Absolvenții institutelor și facultăților de grad universitar cu recomandarea Chiriarhului pot fi admiși să frecventeze cursurile de licență la institutele teologice pentru a-și da toate examenele de echivalență la obiectele de învățămînt din Regulamentul de față, în cel puțin doi și în cel mult patru ani de la înscriere, dacă reușesc la examenul de admitere.

Art. 205. — Absolvenții școlilor secundare sau ai celor similare din străinătate, sînt înscriși numai dacă au obținut echivalarea certificatelor sau diplomelor din țară, sau au studii echivalente celor din țară, după ce au urmat seminariile teologice în aceleași condițiuni cu absolvenții școlilor medii.

Cetățenii străini ortodocși sau de altă confesiune care posedă diplome sau certificate similare străine, pot fi înscriși fără echivalarea acestora, pe baza aprobării Președintelui Sfîntului Sinod, cînd sînt trimiși de Bisericele lor pentru studii.

Art. 206. — Cererea de înscriere se adresează rectorului și se prezintă la secretariat însoțită de următoarele acte:

- a) actele legale de școlaritate prevăzute la art. 204 și 205.
- b) actul de cetățenie,
- c) extractul de naștere,
- d) certificatul de botez și
- e) recomandarea oficială a Chiriarhului eparhiei.

Art. 207. — Rectorul examinează actele și aprobă înscrierea în institut, numai după ce candidații au trecut examenul de admitere. Acest examen constă din:

1. vizita medicală (eliminatorie)
2. muzica psaltică și liniară (eliminatorie)
3. lucrare scrisă la limba română, limba greacă și limba latină.
4. o lucrare scrisă la cunoștințe religioase,
5. probe orale din:
  - a) dogmatică,

- b) limba rusă,
- c) limba franceză.

Cei ce vor obține media generală cel puțin 6 (șase) și la nicio probă scrisă sau orală nota sub 5 (cinci) vor fi admiși în ordinea mediei pentru locurile stabilite de către fiecare consiliu eparhial prin proces-verbal înaintat institutului teologic.

Art. 208. — Studentul admis la institut primește dela secretariat o carte de student, un caiet de studii imprimat, prevăzute cu semnăturile rectorului și secretarului precum și cu sigiliul institutului. El va fi semnat și de titularul său și va purta fotografia acestuia, lipită și sigilată cu sigiliul institutului.

Studentul este obligat să prezinte caietul de studii cu ocaziunea reînscrierilor, examenelor, etc., precum și ori de câte ori i se cere de personalul didactic sau administrativ al institutului.

Caietul de studii și cartea de student sînt personale; sub nici un motiv ele nu pot fi împrumutate.

Art. 209. — Caietul de studii va cuprinde filele necesare, cu formularele și rubricile următoare:

a) pentru notarea numelui și pronumelui studentului, locul și data nașterii, numele, pronumele și profesia părinților, domiciliul actual al acestora sau al său propriu, dacă este emancipat, numărul, data și originea actului său de studii.

Numele studentului este cel din extractul de naștere, schimbări de nume neputîndu-se face decît prin procedura prevăzută de lege;

b) pentru vizele anuale de înscriere și reînsciere;

c) pentru materiile de studii din fiecare an, avînd spațiile necesare pentru semnăturile de frecvență din partea profesorilor, conferențiarilor, lectorilor, precum și pentru înscrierea notelor obținute la examen;

d) file pentru constatarea frecvenței la biserică.

Filele pentru constatarea frecvenței la biserică și la cursuri vor purta deasupra numele titularului caietului de cursuri.

Art. 210. — Orice caiet de cursuri care va fi dovedit că cuprinde indicațiuni inexacte, va fi retras. Această măsură este independentă de măsurile disciplinare împotriva celui vinovat.

Art. 211. — Studenții vor păstra caietele de studii pe tot timpul școlarității lor. Ele se restituie secretariatului, în caz de retragere din institut și de exmatriculare, precum și la depunerea examenului de licență.

Art. 212. — Cînd studentul și-a pierdut caietul de studii, el încunoștințează despre acest lucru rectoratul. Rectorul va putea elibera un duplicat, după ce studentul va face dovada publicării legale a pierderii. Se va percepe pentru duplicat o taxă specială.

Art. 213. — La înscrierea în institut, fiecare student primește de la secretariat un exemplar din Regulamentul institutului.

Art. 214. — Odată cu înscrierea, se va forma un dosar special pentru fiecare student, în care se vor păstra actele depuse de la înscrierea sa și pînă la terminarea studiilor, transferarea în alt institut teologic de grad universitar, exmatricularea sau retragerea studentului.

Fiecărui student i se va face, la admiterea în institut, o fișă sanitară și o fișă de situația materială, care urmează să fie completată și ținută la curent de secretariat, cu concursul comitetelor de studenți.

Art. 215. — În cancelaria institutului se țin registre matricole în care se vor trece, pe file deosebite pentru fiecare student: numele și pronumele,

locul și data nașterii, naționalitatea, religia, diplomele și titlurile ce posedă în momentul înscrierii, examenele depuse în fiecare an de studii, cu rezultatul în cifre și litere și numărul procesului verbal din condicile de examene de licență.

Se vor păstra, de asemenea, la secretariat, registre pentru cataloagele examenelor anuale și condici pentru examenele de licență, după care se întocmesc situațiile studenților în registrul matricol.

CertIFICATELE și comunicările necesare studenților pentru aranjarea situației militare, pentru transferarea la altă instituție, etc., se vor întemeia pe registrul matricol.

Art. 216. — Studenții sînt datori să se înscrie la începutul fiecărui an școlar, fie că promovează în anul de studii următor, fie că repetă. Nu se admite mai mult de o repetare a aceluiași an și nici o întârziere la studii care depășește jumătatea anilor obligatorii pentru obținerea normală a licenței, afară de cazuri de forță majoră.

Studenții fiecărui an care nu și-au trecut toate examenele în sesiunile de vară și de toamnă, se reînscriu în același an de studii și sînt obligați la toate taxele. Aceștia repetă toate cursurile, toate lucrările de seminar și toate examenele.

Absolvenții anului IV, cărora nu le-a mai rămas decît a susține examenul de licență, se vor reînscrie fără a fi obligați la vreun fel de taxe de școlaritate.

Art. 217. — Studenții pentru cursurile de licență pot cere transferarea de la un institut teologic de grad universitar la altul, numai la începutul anului școlar, în termen normal de înscriere. Ei sînt obligați să prezinte recomandarea în scris a Chiriarhului, precum și copie de pe foaia matricolă cu situația anilor de studiu, la care au depus toate examenele anuale.

Nu se admite transferarea studenților de la alt institut teologic de grad universitar care nu au complet promovate examenele anilor frecvențați. Nu se pot transfera, de asemenea, cei care au de susținut numai examenul de licență.

B. Frecvența.

Art. 218. — Studenții sînt obligați să frecventeze regulat studiile și lucrările de seminar, în conformitate cu programul și orariul institutului. Controlul este făcut de membrii corpului didactic, după cataloagele anuale, ce li se vor pune la dispoziție de către secretariat.

Frecvența la serviciul divin și practica bisericească se fac în paraclisul internatului, atît de studenți cît și de profesori.

Semnătura pentru frecvență la biserică se dă de către spirituali, fiecare fiind răspunzător de studenții din grupul său.

Studenții sînt obligați de asemenea să participe la ansamblurile corale, la toate manifestările culturale, religioase, sportive, etc., organizate de institutul respectiv.

Art. 219. — Anul școlar începe la 1 septembrie și se termină la 30 iunie.

Cursuri, lucrări de seminar și examene nu se țin în zilele de duminică, la 14, 26 și 27 octombrie, la 8 și 21 noiembrie, la 6 decembrie, de la 23 decembrie inclusiv pînă la 7 ianuarie inclusiv, la 30 ianuarie, la 2 februarie, la 25 martie, de la Florii pînă la Duminica Tomii, la 23 aprilie, la 21 mai, la Înălțarea Domnului, la praznicul Sfintei Treimi (a doua zi

după Duminica Rusaliilor) și la 29 iunie, precum și în sărbătorile legale ale Republicii Populare Române.

În vacanța studenții vor ajuta pe preoții lor parohi la serviciile religioase, catehizare, etc., aducând adevăruri de această activitate.

Art. 220. — În cazuri de forță majoră, rectorul institutului va putea acorda studenților concediu pînă la o lună, în cursul unui an școlar, iar în caz de boală numai cu avizul medicului, comunicînd aceasta profesorilor care predau cursurile la anul de studii respectiv.

C. Disciplina.

Art. 221. — Studenții institutelor teologice de grad universitar sînt datori să aibă în instituție și în afară de ea o purtare și o atitudine demnă, plină de cuviință și de duh creștin.

Art. 222. — În caz de abatere de la regulile de bună cuviință, de la măsurile de ordine ale instituției și ale Statului, precum și de la ținuta etică, civică și academică impusă unui student în Teologie, vinovatului i se va aplica una din pedepsele indicate mai jos:

a) mustrarea confidențială de către spiritual. îndrumătorul de an (dirigintele) sau rector.

b) mustrarea înaintea colegilor de an sau a tuturor studenților, de către spiritual (spirituali) sau de către rector, cu consemnarea în internat sau îndeplinirea ascultărilor rînduite pentru îndreptarea sa;

c) avertismentul scris din partea rectorului, cu scăderea notei la purtare;

d) pierderea bursei sau semibursei pe un semestru sau pe un an școlar;

e) eliminarea din institut, cu pierderea uneia sau mai multor sesiuni de examene și a bursei sau semibursei și cu eventuală canonisire la una din mînistirile rînduite de Chiriarh.

f) eliminarea pentru totdeauna din institut, atunci cînd gravitatea vinei descoperă un temperament sau un caracter iremediabil, impropriu pentru chemarea și demnitatea preoțească.

Art. 223. — Pedepsele de la literele a și b din articolul precedent se aplică de către spiritual sau rectorul institutului. Pentru aplicarea celorlalte pedepse, vinovatul va fi deferit judecării comisiei de disciplină, formată din trei profesori aleși din sînul consiliului.

Pedepsele de la literele c și d se aplică de rector, pe baza hotărîrii comisiei de disciplină. Pentru pedepsele de la literele e și f se va lua și avizul consiliului profesoral. Executarea acestor sancțiuni se va face numai cu aprobarea Chiriarhului locului. Ele se comunică Serviciului învățămîntului pentru pregătirea personalului bisericesc.

Pedepsele disciplinare aplicate studenților sînt independente de cele penale pronunțate de justiție, pentru culpe de drept comun.

Art. 224. — Inchiderea institutului, pentru orice motive, nu se poate face decît de către Sfîntul Sinod, la propunerea consiliului profesoral și a Chiriarhului respectiv.

CAPITOLUL VI

Examene și diplome.

Art. 225. — Pentru examenele la materiile din fiecare an de studii sînt două sesiuni: una în cursul lunii iunie, iar cealaltă între 15 august și

1 septembrie, după ce studenții au mai fost examinați după primul semestru (februarie).

Examenele de licență se vor ține în trei sesiuni: în iunie, octombrie și februarie.

Art. 226. — Inscrierea la examene se face în termenul fixat de rectorat pe un formular tip, însoțit de caietul de studii, cu semnăturile de frecvență de la toți profesorii, conferențiarii și lectorii anului respectiv, precum și de la spiritualul institutului și de recipisa pentru plata taxei de examene.

A. Examenele din materiile anuale pentru cursurile de licență.

Art. 227. — Examenele pentru materiile anilor de studii se susțin înaintea fiecărui profesor și conferențiar, în zilele și orele fixate de examinator și anume la institutul unde studentul a frecventat cursurile aceluia an de studii.

Membrii corpului didactic ajutător, care au fost autorizați să predea o parte din curs, vor examina numai cu avizul profesorului sau conferențiarului respectiv.

Examinatorii vor primi de la secretariat, în ziua examenului, cataloage de studenții care au îndeplinit condițiunile de înscriere la examen. Examinatorii nu au dreptul de a înscrie alți studenți în cataloage.

Art. 228. — Răspunsurile studenților la examene se apreciază cu note refracționate, de la 1—10.

Examinatorii vor trece toate notele în cataloagele primite de la secretariat, iar în caietele de studii ale studenților numai notele de admitere la examen. În termen de trei zile după terminarea examenelor, examinatorii vor depune cataloagele la secretariat.

Art. 229. — Nota minimă de promovare la examenul pentru fiecare materie, este 6 (șase). Studenții vor fi declarați respinși la materiile pentru care n-au obținut cel puțin această notă, avînd dreptul de a se prezenta în sesiunea următoare.

Art. 230. — Promovarea tuturor examenelor la disciplinele din programul anual, dă dreptul la înscriere în anul superior următor.

Art. 231. — Studenții care nu au trecut în curs de doi ani consecutivi toate examenele unui an de studiu, sînt exmatriculați, afară de cazuri de forță majoră (boală, serviciu militar, etc.), care vor fi apreciate de către consiliul profesoral și aprobate de Chiriarh.

B. Examenele de licență.

Art. 232. — Studenții care au promovat toate examenele celor 4 ani de cursuri sînt absolvenți ai institutului teologic de grad universitar și au dreptul să se prezinte la examenul pentru licență.

Acest examen se poate da cel mult de două ori și trebuie susținut în cel mult doi ani de la promovarea ultimului an de studiu, în afară de cazurile de forță majoră.

Art. 233. — Examenul pentru obținerea titlului de licențiat constă dintr-o teză și din probe orale. Subiectul tezei este cel ales de absolvent, din disciplinele prevăzute în programa institutului, și va fi supus spre aprobare profesorului sau conferențiarului de specialitate. Aprobarea se dă pe un formular tip, prezentat de student. Mai înainte de aceasta, secretarul va controla în condicile de evidență și va referi, pe același formular, dacă subiectul a mai fost aprobat în ultimii 4 ani pentru tezele de licență.

Nu se admit subiecte tratate de alți candidați în ultimii 4 ani. Formularul cu avizul favorabil va fi prezentat apoi rectorului, spre aprobare, iar secretariatul va înscrie subiectul ales într-o condică specială.

Art. 234. — Cu avizul profesorului respectiv și cu aprobarea rectorului, studenții din anul IV își pot alege subiectul pentru teza de licență.

Art. 235. — Un subiect aprobat și nesusținut timp de doi ani după absolvență, se anulează.

Art. 236. — Extinderea proiectului de teză de licență va fi de cel puțin 80 pagini manuscris, format caiet.

Teza va fi lucrată cu metodă științifică și cu onestitate. Candidatul va nota la bibliografie declarația că: «Afară de lucrările menționate în lista bibliografică, n-a mai folosit altele, că lucrarea nu este plagiată, ci-i aparține în întregime».

Constatarea lipsei de onestitate științifică atrage înlăturarea absolventului, pentru totdeauna, de la examenul de licență. Dacă această constatare se va face după decernarea titlului, consiliul profesoral va sesiza Sfântul Sinod pentru anularea titlului și pentru trimiterea vinovatului în judecata bisericească.

Art. 237. — La sfârșitul lucrării, autorul va anexa o scurtă autobiografie (curriculum vitae).

Art. 238. — Proiectul de teză va fi depus la secretariat, împreună cu formularul tip de aprobare a subiectului. În termen de cel mult cinci zile, rectorul va dispune trimiterea lucrării însoțită de o adresă, profesorului sau conferențiarului de specialitate, spre cercetare și referire. În lipsa profesorului sau conferențiarului de specialitate, rectorul poate delega cu cercetarea proiectului pe un alt profesor sau conferențiar, de o specialitate înrudită cu a profesorului care a aprobat subiectul.

Art. 239. — Referatul profesorului, cu observațiunile și aprecierile asupra tuturor aspectelor principale ale tezei, va fi depus la secretariat în termen de cel mult două săptămâni, pentru ca rectorul să fixeze data pentru susținerea ei, dacă aprecierile sînt satisfăcătoare și lucrarea bună de tipărit.

Art. 240. — După aprobarea de către rector a referatului pentru susținerea tezei, candidatul va fi supus unui examen oral constînd din:

- a) O examinare din Studiul Noului Testament (secțiunea exegetică);
- b) O examinare teologică-dogmatică (secțiunea sistematică);
- c) O examinare din Teologia practică (predică, cateheză, practică liturgică și drept canonic);
- d) O examinare din Istoria Bisericii Romîne și Universale.

Subiectul va fi susținut de candidat într-un colocviu, în fața comisiei, cu ocazia examenului secției careia aparține lucrarea.

Art. 241. — Examenele de licență sînt publice. Ele se susțin în fața unei comisii formate dintr-un profesor de Studiul Noului Testament, un profesor de Dogmatică, un profesor de specialitatea lucrării de diplomă, un profesor de la catedra de Teologie practică (Catehetică, Predică sau Liturgică), și un profesor de la secția istorică.

Comisia este prezidată de Chiriarhul eparhiei care l-a trimis la institut pe candidat, sau de profesorul care a aprobat subiectul, delegat de Chiriarhul care lipsește.

Comisiunea examinează numai cu majoritatea membrilor săi, din care referentul tezei nu poate să lipsească.

Art. 242. — Notarea răspunsurilor la proba orală se face de președinte și de fiecare profesor examinator, în acord cu președintele, cu cifre de la 1—10, iar totalul lor împărțit la numărul probelor orale dă media generală a examenului de licență —, care se adună cu mediile generale ale celor patru ani de studii și se împarte la cinci. Rezultatul constituie media generală care se înscrie în diploma de licență în Teologie.

Ea se exprimă și prin calitative: suficient (6-7,50), bine (7,51-8,50), foarte bine (8,51-9,50), și excepțional (9,51-10). Absolventul care la examenul de licență nu a obținut notarea de mai sus, va fi amânat pentru a doua și ultima sesiune.

Chiriarhul sau rectorul va proclama licențiați în Teologie pe absolvenții care au obținut una din aceste notări și calitative, după ce ei au depus mai întâi următorul jurământ: «Înainte de a mi se conferi titlul de licențiat în Teologie, eu (numele și pronumele candidatului) jur înaintea Atotștiutorului și Atotputernicului Dumnezeu, că în toată viața mea voi păzi și voi propovădui fără schimbare învățătura Sfintei noastre Biserici creștine Ortodoxe de Răsărit, așa cum ni s-a dat de Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos, cum s-a propovăduit și s-a predat de Sfinții Apostoli și Sfinții Părinți ai Bisericii noastre, așa cum se păstrează de Sfânta Biserică și mi s-a predat de către profesorii mei în Institutul Teologic de grad Universitar din . . . . .»

Jur că toată viața mea voi păstra și voi apăra bunul nume al acestei înalte instituții de cultură teologică. Amin!».

Foaia de jurământ va fi semnată de rector, de candidat și de preotul care l-a asistat.

Art. 243. Comisiunea de examinare va încheia la sfârșitul examenului de diplomă un proces-verbal în două exemplare asupra rezultatului, dintre care unul va fi înaintat Sfântului Sinod.

Art. 244. — Cel proclamat licențiat va primi din partea Institutului diploma de licențiat în Teologie, care va fi semnată de Președintele Sfântului Sinod, de Chiriarhul respectiv, de rector și de titularul diplomei, fiind vizată și de Ministerul Cultelor.

În diplomă se va trece subiectul tezei de licență, calificativul obținut și data examenului.

Art. 245. — Diplomele eliberate conferă posesorilor lor drepturile prevăzute de legile țării și de Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române.

CAPITOLUL VII

Cursuri pentru titlul de magistru.

Art. 246. — Cursurile pentru dobândirea titlului de magistru în Teologie, organizate pe o durată de trei ani, conform cu programa analitică aprobată de Sfântul Sinod, urmăresc specializarea într-una din cele patru ramuri ale Teologiei (biblică, istorică, sistematică și practică), prevăzute la art. 170, sau chiar într-una din subdiviziunile acestora.

Ele pot fi completate cu materii auxiliare din alte ramuri, indicate prin afinitățile și contribuția lor la aprofundarea anumitor discipline ale Teologiei.

La aceste cursuri pot fi înscriși numai candidații care posedă titlul de licențiat în Teologie cu calificativul foarte bine sau excepțional, reco-

mandați de Chiriarhul locului. Pentru fiecare an vor fi 10 locuri (cîte două locuri pentru secția biblică și istorică și cîte trei locuri pentru secțiile sistematică și practică). Ei vor fi supuși unui examen de admitere.

Art. 247. — Cererile de înscriere la examenul de admitere pentru cursurile de magistru se vor înainta la rectoratul Institutului Teologic de grad Universitar din București, de la 1-20 septembrie. Examenul se va ține între 25—30 septembrie și va consta din următoarele probe pentru toate ramurile Teologiei:

a) Limbile sacre neotestamentare și patristice: greaca și latina. Pentru candidații la specializarea în Teologia Biblică, se cere în plus limba ebraică (scris și oral);

b) Limba rusă și altă limbă modernă (oral);

c) Teologia comparată (oral).

Candidații reușiți vor fi înscriși după aceleași norme ca și la cursurile de licență și vor primi caiete de studii întocmite după modelul caietelor pentru cursurile de licență.

Vor fi declarați reușiți cei care au obținut cel puțin media generală 8 (opt).

Comisiunea examinatoare va fi instituită de consiliul profesoral din sinul său și va fi prezidată de Patriarh sau de delegatul său.

Art. 248. — Programa cursurilor și a lucrărilor pentru obținerea titlului de magistru se desfășoară sub conducerea profesorilor titulari și conferențiarilor.

Art. 249. — Candidații la titlul de magistru sînt obligați a frecventa pe lîngă cursurile și seminariile secției respective și cursurile și seminariile celorlalte secții prevăzute în programa fixată de consiliul profesoral și aprobată de Patriarh, întocmind lucrările de seminar indicate de profesorii respectivi, avînd a presta anual examenele de promovare la fiecare din materiile audiate în aceleași sesiuni cu studenții, după ce au fost examinați după primul semestru (februarie).

Nota de lucrări și cea de promovare pentru fiecare materie în parte va fi de cel puțin 6 (șase).

În afara obligațiilor de program, ei sînt obligați a asista, la cursurile cu studenții de la licență, pe profesorii disciplinelor în care se specializează.

Art. 250. — Subiectele lucrărilor de seminar pot fi propuse și de candidat și aprobate de profesor, două anual la specialitatea principală și una anual la una din materiile secției respective. Candidații vor face proba în aceste lucrări că sînt orientați în problemele de specialitate, că și-au însușit metoda științifică de cercetare și tratare a materiei, precum și că aduc prin lucrarea lor o contribuție personală.

Lucrările de seminar se susțin în public și se notează.

Cele considerate insuficiente de către profesor vor fi înapoiate candidaților spre completare sau refacere.

Profesorul va înscrie în caietul de studii al candidatului titlul lucrărilor de seminar, făcînd mențiunea că a fost admisă și notînd ziua în care a fost susținută. Lucrările anului I admise vor fi depuse de profesor la biblioteca institutului, spre a fi păstrate după ce au fost notate în caietul de studii, iar cele ale anilor II și III vor fi publicate în revista «Studii Teologice» sau în alte reviste bisericești. În caz de nepublicare, candidatul nu poate fi primit la examenul de fine de an.

Art. 251. — Licențiații institutelor teologice de grad universitar din țară, care după obținerea titlului de licență au făcut studii teologice în străinătate de cel puțin șase semestre, sînt scutiți de frecvența celor trei ani de cursuri pentru titlul de magistru.

Aceștia sînt obligați însă să prezinte lucrările de seminar susținute în străinătate, însoțite de referatele profesorilor la care le-au susținut. Vor fi socotite suficiente numai cele admise de profesorii ramurii de specialitate la care s-a înscris la institutele teologice din țară.

Art. 252. — Candidaților admiși la cursurile pentru magistru, care nu s-au prezentat la aceste cursuri timp de doi ani consecutiv de la prestarea examenului de admitere, li se anulează acest examen.

Ei se pot prezenta din nou la acest examen, tot cu recomandarea Chiriarhului locului.

Examenul oral de admisibilitate.

Art. 253. — După terminarea lucrărilor și examenelor celor trei ani de frecvență, candidatul poate face cerere scrisă rectoratului spre a i se fixa data examenului oral aprofundat de admisibilitate pentru magistru.

Odată cu cererea se va înainta caietul de studii prin care se va dovedi că a trecut toate examenele, a făcut lucrările de seminar în specialitate și le-a publicat pe cele din anii II și III.

Art. 254. — La propunerea rectorului, Sfîntul Sinod instituie comisia pentru examenul de admisibilitate, dintre profesorii de specialitate de la cele două institute teologice. Din această comisie face parte de drept și profesorul de specialitatea secției respective, sub a cărui îndrumare a lucrat candidatul în cadrul cursurilor pentru titlul de magistru.

Comisia este prezidată de Prea Fericitul Patriarh sau de către un delegat al Prea Fericirii Sale, membru al Sfîntului Sinod. Examenul este public. Candidatul va fi supus unei examinări aprofundate asupra materiilor audiate din grupa respectivă de specializare, în timpul celor trei ani de cursuri, spre a se constata gradul de orientare asupra materiei, izvoarelor și bibliografiei, precum și siguranța cunoștințelor.

Art. 255. — Media de apreciere se exprimă în note de la 1—10, cu sau fără fracții, de fiecare membru al comisiunii, la fiecare materie de învățămînt, făcînd mediile generale pe obiecte de învățămînt din care se va calcula media generală a examenului.

Rezultatul examenului se trece în procesul verbal și se înscrie în con-dica specială pentru aceste examene, și va fi semnat de toți membrii comisiei. Media de admitere la acest examen este de cel puțin 6 (șase), rezultată din mediile generale ale celor trei ani de studii adunate cu media generală de la examenul de admisibilitate și împărțită la 4.

Cel declarat admis la examenul oral este absolvent al cursurilor de magistru în Teologie.

Art. 256. — Candidatul care n-a depus examenul oral pentru titlul de magistru în curs de doi ani după terminarea lucrărilor de seminar se consideră retras.

Examenul special pentru titlul de magistru.

Art. 257. — În timpul celor trei ani, pentru titlul de magistru, candidatul este obligat să pregătească o lucrare științifică de cel puțin 150 pagini coală scrisă la mașină, tratînd un subiect aprobat de profesorul

sub a cărui conducere lucrează, ales dintr-una din disciplinele grupei de specializare.

După trecerea examenului oral de admisibilitate, candidatul poate depune la rectorat lucrarea pregătită în vederea susținerii ei la examenul pentru obținerea titlului de magistru în Teologie.

Art. 258. — Rectorul va trimite lucrarea spre cercetare la doi profesori de specialitate de la Institutul Teologic din Sibiu și altor doi profesori de specialitate de la Institutul Teologic din București. Profesorul, din materia căruia a fost luat subiectul, este referent principal. Ceilalți vor fi delegați de rectorii respectivi dintre profesorii cu specialitatea cea mai înrudită cu aceea din domeniul căreia aparține subiectul lucrării.

Art. 259. — Timpul de cercetare a proiectului de teză de către profesorii referenți nu va putea trece de trei luni, socotite din ziua înaintării lui de către rector, pentru cercetare.

Art. 260. — Lucrarea și referatele celor patru profesori se vor depune la secretariat și vor fi trimise candidatului spre a lua cunoștință de ele și a se conforma indicațiilor din referat. După refacerea manuscrisului însoțit de referatele celor 4 profesori, vor fi trimise referentului principal pentru a face recomandarea (prefața) lucrării pentru tipărire, fie în revista «Studii Teologice», fie aparte; autorul este obligat a o imprima, înaintînd rectoratului 50 de exemplare din care unul se va trimite Prea Fericitului Patriarh, trei Sfîntului Sinod, cîte două fiecărui Institut Teologic și cîte unul fiecărui membru referent din comisiunea examinatoare.

Institutul Teologic din București va trimite cîte un exemplar fiecărei școli ortodoxe de învățămînt teologic superior din străinătate și fiecărui seminar teologic și monahal din țară.

Tipărirea se va face pe formatul 8°.

Art. 261. — Dispozițiunile privitoare la metoda de lucru, la declarațiunea în legătură cu onestitatea științifică și cu anexarea autobiografiei (curriculum vitae) candidatului, prevăzute pentru tezele de licență, se aplică integral și lucrărilor pentru titlul de magistru.

Art. 262. — Examenul pentru susținerea lucrării se poate depune în două sesiuni: octombrie și martie, în fața unei comisiuni de examinare instituită după normele de la art. 254, plus cei doi referenți principali ai celor două institute teologice, în cazul cînd nu fac parte din comisiune.

În caz de forță majoră, unul din membri va putea fi înlocuit cu alt profesor, iar Patriarhul cu un membru al Sfîntului Sinod, sau cu rectorul.

Examenul de admitere a lucrării de magistru este public.

Art. 263. — Examenul constă din susținerea orală a tratatului științific, prezentat ca lucrare de magistru, candidatul fiind dator să răspundă la toate chestiunile și obiecțiunile pe care le face comisiunea în legătură cu lucrarea și cu izvoarele folosite la alcătuirea ei.

Art. 264. — Aprecierea răspunsurilor se face cu aceleași note și calificative ca și la examenul de licență, media generală se adună cu media generală de la examenul de admisibilitate și se va împărți cu doi. Rezultatul constituie media generală a examenului special pentru titlul de magistru și se trece în diplomă. Candidatul admis va fi proclamat magistru în Teologie în specialitatea ramurii respective, după ce va depune, în prezența comisiunii, cu deosebită solemnitate, jurămîntul prevăzut la art. 242 pentru proclamarea licențiaților.

Art. 265. — Candidatul admis va primi, din partea Institutului Teologic de grad Universitar din București, diploma de magistru în Teologie

care va fi semnată de Președintele Sfântului Sinod, de președintele comisiunii, de rectorul și de titularul diplomei, fiind vizată de Ministerul Cultelor.

În textul diplomei se va menționa ramura în care este specializat titularul ei, subiectul lucrării și data susținerii.

Art. 266. — Candidatul respins la susținerea lucrării pentru titlul de magistru nu se va putea prezenta din nou decît după un an.

CAPITOLUL VIII

Obținerea titlului de doctor.

Art. 267. — Titlul de doctor în Teologie se conferă candidaților magiștri în Teologie, care vor fi obținut diplomele de magistru cu notarea «excepțional» -sau «foarte bine», și vor fi lucrat timp de 3 ani sub îndrumarea unui profesor al unui institut teologic de grad universitar și a unui Chiriarh, tipărind anual un studiu original de valoare științifică recunoscută ca excepțională, de cel puțin 150 pagini, controlate conform art. 270.

Cererile de înscriere la doctorat se vor înainta la rectoratul Institutului Teologic din București, care le va supune spre aprobare Sfântului Sinod. În cererea de înscriere, candidatul va arăta specialitatea în care vrea să lucreze, profesorul și Chiriarhul care și-a dat asentimentul să-l îndrumeze.

Art. 268. — Pentru a fi admiși, la pregătirea doctoratului, candidații vor fi supuși unui examen oral și scris, constînd din:

- a) Literatura patristică a specialității, cu limbile clasice elină și latină;
- b) Limba rusă;
- c) Una dintre limbile moderne: franceza, germana sau engleza.

Examenul de admitere se dă în fața unei comisiuni numită de Patriarh, dintre profesorii de specialitate dela cele două institute teologice și va fi prezidată de Patriarh sau de un membru al Sfântului Sinod, ca delegat al Patriarhului.

Media generală de admitere va fi de cel puțin opt.

Art. 269. — Candidații reușiți la examenul de admitere vor fi repartizați profesorilor de specialitate indicați de candidat și aprobați de Sfântul Sinod pentru pregătirea studiului ce va constitui lucrarea de doctorat.

În timpul pregătirii tezei de doctorat, candidații vor lucra la Centrul Eparhial sub ascultarea Chiriarhului respectiv ce și-au ales pentru îndrumare. Ei vor conduce sau lucra la Buletinul Centrului Mitropolitan respectiv, biblioteca eparhială, etc.

Art. 270. — La sfîrșitul celor trei ani, lucrările de doctorat vor fi depuse la rectorat, însoțite de autobiografie și de declarația de onestitate științifică.

Rectorul va supune consiliului profesoral lucrările tipărite cu referatul profesorului respectiv și recomandarea Chiriarhului despre activitatea candidatului în eparhie în timp de trei ani. Lucrările vor fi ținute la dispoziția aceluiași consiliu timp de trei luni, pentru eventuale verificări.

După trecerea acestui timp, cu avizul favorabil al consiliului profesoral, rectorul le va înainta Președintelui Sfântului Sinod, cu propuneri pentru numirea comisiunii examinatoare și pentru fixarea datei examenului.

Art. 271. — Lucrările de doctorat se susțin public, oricînd, în cursul anului școlar, în fața unei comisiuni care va fi instituită după normele prevăzute la art. 262 și care va lucra după normele art. 263-264 și 266.

Diploma de doctorat în Teologie, întocmită conform art. 278, se eli-

berează de către Sfântul Sinod în cadrul unei solemnități speciale.

Art. 272. — Sfântul Sinod poate aproba decernarea titlului de doctor în Teologie și acelor persoane de religie ortodoxă, care, deși nu îndeplinesc condițiunile prevăzute în prezentul Regulament, au totuși merite deosebite în Biserică, cu lucrări originale tipărite, de mare valoare științifică, recunoscute de cler și de Sfântul Sinod. În astfel de cazuri, Sfântul Sinod se va pronunța în baza referatelor profesorilor de specialitate dela cele două institute și însușite de consiliile profesionale ale institutelor teologice de grad universitar din București și Sibiu.

Pentru merite deosebite și în aceleași condițiuni se acordă titlul de doctor «honoris causa» înaltelor fețe bisericești ortodoxe din străinătate.

CAPITOLUL IX

Echivalarea titlurilor universitare străine.

Art. 273. — Diplomele și titlurile de licență obținute în institute, facultăți și academii teologice universitare ortodoxe din străinătate, sînt valabile numai dacă au fost echivalate de Institutul Teologic de grad Universitar din București, căruia i-au fost repartizate diplomele de către Sfântul Sinod.

Cercetarea actelor, diplomelor și lucrărilor din această categorie se face de către o comisie de profesori și conferențieri, delegată de consiliul profesoral al Institutului Teologic de grad Universitar din București.

Diplomele de licență obținute de la instituțiile menționate în aliniatul precedent se echivalează în urma unui examen special, care să dă la Institutul Teologic de grad Universitar din București.

În acest scop, titularul diplomei de licență străină este obligat să depună la rectoratul Institutului Teologic de grad Universitar din București:

a) actele de studii la o școală de învățămînt mediu, din care să se constate că era absolvent cu act legal, al unei școli medii echivalente cu școlile medii a căror absolvire dă dreptul de înscriere în institutele teologice de grad universitar din țară. Dacă diploma de absolvire a școlii de învățămînt mediu a fost obținută în străinătate, ea va trebui mai întîi echivalată conform legii;

b) caietul de studii, absolutoriul sau actul în care sînt trecute cursurile urmate și examenele promovate la instituția teologică universitară străină.

Art. 274. — Se pot echivala și recunoaște numai diplomele emise de institutele teologice din străinătate de confesiune creștină ortodoxă.

Cererea de recunoaștere se adresează Sfîntului Sinod, care o trimite spre cercetare Institutului Teologic de grad Universitar din București.

Art. 275. — Diplomele de magistru și cele de doctor obținute la o instituție teologică universitară din străinătate, de confesiune creștină ortodoxă, sînt echivalate după aprecierea consiliului profesoral cu sau fără examene suplimentare.

Art. 276. — În urma aprobării date de consiliul profesoral, referatului favorabil prezentat de comisie, pe baza actelor de școlaritate enumerate în articolele precedente, candidatul, licențiatul, magistrul sau doctorul în teologie din străinătate, va fi supus unei examinări orale constînd din:

a) Teologia comparată;

b) Lucrările în baza cărora a obținut titlul respectiv.

Dacă rezultatul examenului este satisfăcător, diplomele vor fi recunoscute ca echivalente cu diplomele ce se conferă de institutele teologice de grad universitar din țară și vor fi vizate de Președintele Sfântului Sinod.

Art. 277. — Cu privire la diplomele de licență obținute de creștinii ortodocși în străinătate, la facultățile de teologie romano-catolice sau protestante, cu 4 ani de cursuri și cu caracter universitar recunoscut, se aplică următoarele norme:

a) titularul diplomei de licență va frecventa, la un institut teologic de grad universitar din țară, cel puțin un an școlar, cursurile materiilor de diferență, precum și al materiilor în care se cuprind deosebirile doctrinare și practice dintre Biserica creștină ortodoxă și respectiva confesiune neortodoxă.

Aceste materii vor fi indicate la fiecare caz în parte de către consiliul profesoral al Institutului Teologic de grad Universitar;

b) după admiterea la examenul de diferență posesorul diplomei străine va depune examenul pentru susținerea tezei de licență, în condițiunile înscrise în acest regulament. Teza de licență poate fi aceeași în baza căreia a obținut titlul de licențiat la facultatea străină neortodoxă, dacă profesorul de specialitate avizează favorabil.

Art. 278. — Pentru echivalarea diplomelor de magistru și de doctor în Teologie, obținute de creștinii ortodocși la facultățile de Teologie neortodoxe din străinătate, se va proceda astfel:

a) Când candidatul este licențiat în Teologie de la o facultate de Teologie ortodoxă sau de la un institut teologic de grad universitar din țară, el va fi supus examenului oral de admisibilitate și examenului de susținere a lucrării pentru titlul de magistru, prevăzut la art. 257-266, în cazul când posedă acest titlu, fie examenelor prevăzute la articolele 267, 268, 270 și 272. în cazul când posedă titlul de doctor.

Examinarea se face pentru specialitatea ce și-a ales. Lucrarea de magistru sau de doctor poate fi aceeași pe baza căreia a obținut titlurile respective în străinătate, dacă are avizul favorabil al profesorului de specialitate.

b) Când candidatul nu este licențiat de la o facultate de Teologie ortodoxă, ci de la o facultate de altă confesiune creștină, el va trebui să obțină mai întâi diploma de licență la un institut teologic de grad universitar din țară, în condițiunile prevăzute în prezentul Regulament și numai după aceea va putea cere echivalarea titlului de magistru sau de doctor în Teologie, în condițiunile prevăzute la litera a) a acestui articol.

CAPITOLUL X

Internatul

Art. 279. — Fiecare institut teologic de grad universitar are internatul său, care face parte integrantă din institut și stă sub supravegherea Chiriarhului eparhiei și sub conducerea consiliului eparhial.

Art. 280. — Menirea internatelor este atât adăpostirea și întreținerea studenților și a preoților cursiști, cât și asigurarea condițiunilor necesare pentru completarea pregătirii studenților și preoților cursiști prin practici bisericesti și exerciții spirituale.

Studentii care urmează cursurile pentru licență și pentru titlul de magistru sînt bursieri, semibursieri și solvenți. Ei sînt obligați să locuiască în internat.

Art. 281. — Conducerea și administrarea internatului sînt încredințate directorului administrativ al internatului. El este arhieru sau preot și va fi numit de Chiriarhul locului. Directorul locuiește în internat, dacă sînt posibilități.

Art. 282. — Directorul administrativ al internatului este organ de colaborare al rectorului.

El este ajutat de personalul administrativ, tehnic și de îngrijire, corespunzător nevoilor locale, gospodăriei și vieții de internat. El este șeful direct al acestui personal.

Art. 283. — Directorul administrativ este gestionarul internatului.

Art. 284. — Programa vieții de internat a studenților și a preoților cursiști, în legătură cu ordinea, practica bisericească și exercițiile spirituale, va fi elaborată de rector cu ajutorul spiritualilor și directorului administrativ al internatului. Ea va fi supusă spre aprobare Chiriarhului locului.

CAPITOLUL XI

Taxe studențești

Art. 285. — Taxele la care sînt supuși toți studenții institutelor teologice de grad universitar sînt de două categorii:

a) Taxe în legătură cu școlaritatea (de înscriere, de bibliotecă, de seminarii, de examene, de diplomă, de echivalări, de imprimate, etc.). Ele se stabilesc prin analogie cu taxele din institutele universitare ce țin de Ministerul Învățămîntului Public, de către consiliul profesoral și sînt aprobate de Chiriarhul locului;

b) Taxe pentru întreținere în internat (hrană, încălzit, iluminat, spălat, baie, uzaj și mobilier). Aceste taxe se fixează la începutul fiecărui an de consiliul eparhial, pe baza referatului directorului administrativ al internatului, în raport cu condițiunile locale ale vieții și condițiunile speciale ale fiecărui institut. Ele vor fi aprobate de Chiriarhul locului.

Bursele și semibursele pentru întreținerea în internat, vor fi suportate de fiecare eparhie, pentru studenții pe care i-a recomandat, potrivit art. 206, lit. e din prezentul Regulament.

În cazuri excepționale și cu aprobarea Chiriarhului locului, se pot admite și solvenți care-și achită toate taxele.

Incasarea și întrebuințarea acestor taxe se face pe cale de buget în raport cu nevoile institutului și internatului și în conformitate cu normele legale.

Art. 286. — Institutul și internatul au buget și gestiune comună. Anul bugetar este anul financiar al Statului. Bugetul se întocmește de către rectorul Institutului și de către directorul administrativ al internatului și se supune aprobării consiliului eparhial.

Controlul executării bugetului se face de organele contabile legale. Verificarea conturilor de gestiune și descărcarea de gestiune se face de către Adunarea Eparhială.

Art. 287. — Amînările și eșalonările în rate ale taxelor privitoare la școlaritate se fixează și se aprobă de rector. Asupra scutirii totale sau parțiale, avizează o comisiune specială formată din rectorul institutului,

directorul internatului, doi profesori aleși în fiecare an de consiliul profesoral. Scutirile se aprobă de către consiliul eparhial dacă au fost prevăzute în buget la articolul «scutiri».

Art. 288. — Sînt scutiți de taxe de școlaritate numai studenții cărora li se acordă acest privilegiu prin legi speciale.

Studenții care repetă anul nu se pot bucura de reducerea taxelor de școlaritate.

Art. 289. — Toți studenții regulat înscrși sînt obligați să depună în termenele indicate, taxele respective de școlaritate fixate. Bursele și semibursele de internat vor fi depuse de eparhii la cererea rectoratului.

Neachitarea la timp a taxelor de școlaritate poate atrage eliminarea de la cursuri, lucrări sau examene și din internat.

CAPITOLUL XII

Dispozițiuni finale și tranzitorii

Art. 290. — Orice fel de înscrieri sau examene de admitere în școlile de învățămînt teologic și orice fel de cursuri în aceste școli fără respectarea acestui Regulament sînt nule și nu conferă niciun drept celui în cauză.

Art. 291. — Titlurile acordate de către școlile și instituțiunile pentru pregătirea personalului bisericesc pot fi anulate pentru următoarele abateri:

- a) abateri grave de la dreapta credință;
- b) lipsă de onestitate științifică în elaborarea lucrărilor pe baza cărora s-au obținut titlurile respective.
- c) fapte pedepsite de către Justiția Statului cu anularea titlurilor respective.

Anularea se face de către Sfîntul Sinod, cu avizul consiliilor profesorale ale școlilor și instituțiilor ce au conferit aceste titluri.

Art. 292. — Patrimoniul fostelor facultăți de teologie, academii teologice și seminarii teologice (localuri, fonduri, inventar, biblioteci, muzee, etc.) rămîn în proprietatea eparhiei respective care le va repartiza după necesități instituțiilor de învățămînt teologic.

Art. 293. — Intregul patrimoniu al fostului Seminar Central din București, al fostelor Facultăți Teologice din București și Suceava și al fostului internat teologic din București rămîne în proprietatea Institutului Teologic din București.

Art. 294. — Institutul teologic de grad universitar care nu are în total pentru cei patru ani de studii cel puțin 60 de studenți, care să frecventeze regulat cursurile, se desființează. În cazul acesta, studenții se repartizează din oficiu la celălalt institut iar patrimoniul institutului desființat rămîne în păstrarea eparhiei respective.

Art. 295. — Aplicarea acestui Regulament se face în cadrul prevăzut de Legea pentru regimul general al cultelor din R.P.R. și de Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Romîne.

Toate numirile de personal de orice fel, făcute la instituțiile de învățămînt ale Bisericii Ortodoxe Romîne, ca și atribuțiunile cu care sînt investite persoanele angajate, trebuie să aibă recunoașterea prealabilă a Ministerului Cultelor.

Deasemenea, toate schimbările de programe analitice, recunoașterea de diplome și acordări de titluri vor avea avizul prealabil al Ministerului Cultelor.

Prezentul Regulament, modificat, intră în vigoare pe data de 1 octombrie 1955.

Votat de Sfântul Sinod în ședința din 27 septembrie 1955.

PUBLICAȚIE

Administrația Patriarhală (Serviciul Studii și Invățămînt) București, str. Antim nr. 29, publică vacante, pentru ocuparea prin chemare sau concurs: a) catedra de Studiul Biblic al Vechiului și Noului Testament și b) conferința de Istoria Artelor Creștine de la Institutul Teologic de grad Universitar din București.

Cererile candidaților, însoțite de memoriul de activitate, de actele și de publicațiile de specialitate cerute de dispozițiunile art. 179—182 din Regulamentul Școlilor de Invățămînt Teologic, se primesc în termen de 30 zile de la apariția prezentei publicații.

Orice lămuriri suplimentare se pot obține de la serviciul Studii și Invățămînt.

COSTUL REVISTEI

<u>IN ȚARA</u>		<u>PESTE HOTARE</u>	
Pe un an	17,50 lei	Pe un an	35 lei
Un număr	5 „	Un număr	19 „
Un număr dublu	10 „	Un număr dublu	20 „

In București, revista «Biserica Ortodoxă Română» se poate cumpăra de la Magazinul de obiecte bisericești al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, str. 30 decembrie nr. 9.

IN DORINȚA DE A ÎMBUNĂȚĂȚI NEÎNCETAT EXECUȚIA TEHNICĂ A TIPĂRIȚURILOR SALE, EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ROAGĂ PE P.P. C.C. PREGOȚI ȘI PE TOȚI CEILALȚI ABONAȚI AI REVISTELOR SFINTEI PATRIARHII SĂ RESTITUE TIPOGRAFIEI INSTITUTULUI BIBLIC, BUCUREȘTI STR. PRINCIPATELE UNITE Nr. 60 RAION N. BALCESCU, TOATE EXEMPLARELE DIN REVISTE ȘI CARȚI CU DEFECT, PENTRU A LI SE TRIMITE ALTELE BUNE ÎN SCHIMB.

TIPOGRAFIA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXĂ PRIMEȘTE — CU ÎMPLINIREA FORMELOR LEGALE — COMENZI DE ÎMPRIMATE (ANUNȚURI, STATE DE SALARIU, FORMULARE, CARȚI DE VIZITA, INVITAȚII ETC.) ȘI STA LA DISPOZIȚIA PAROHILOR ȘI P.P. C.C. PREGOȚI PENTRU LUCRĂRI DE LEGATORIE DE TOT FELUL (LEGAT ÎN PINZA, PIELE, METAL, CATIFEA ETC.).

UN DE EXPEDITE

BUCUREȘTI
TIPOGRAFIA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXA
1956

117)

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMÎNE

240 DE ANI
DE LA MOARTEA DE MUCENIC
A LUI ANTIM IVIREANUL

ANUL LXXIV

8-9

AUGUST-SEPTEMBRIE 1956

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXA

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMINE

APARE LUNAR / ABONAMENTUL 17,50 LEI ANUAL

COMITETUL DE REDACȚIE

PREȘEDINTE:

P.F. JUSTINIAN, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

MEMBRI:

P.C. Pr. ALEXANDRU IONESCU, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor.

P.C. Pr. CONSTANTIN NONEA, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Iașilor.

P.C. Pr. Traian BELAȘCU, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Sibiului.

P.C. Pr. N. NICOLAESCU, Consilier al Sfintei Arhiepiscopii a Craiovei.

P.C. Pr. CORNEANU, Consilier al Sf. Arhiepiscopii a Timișoarei.

REDACTOR-RESPONSABIL:

P.C. Pr. I. GAGIU, Director al Administrației Patriarhale.

COLABORATORI:

Inalt Prea Sfinții Mitropoliți, Prea Sfinții Episcopi;
Profesorii Institutelor Teologice, Seminariilor Monahale și
școlilor de cântăreți bisericești;

Prea Cucernicii Consilieri administrativi patriarhali și eparhiali;
Protopopi, preoții, candidații la titlul de magistru
și doctor în teologie, etc.

*MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE RESTITUE.
COLABORATORII SÎNT RUGAȚI SĂ ȘI PĂSTREZE
COPIE DUPĂ MANUSCRISELE PE CARE LE TRIMIT
REDACȚIEI REVISTEI „BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ”*

MANUSCRISELE, CARȚILE, COMUNICARILE OFICIALE ALE
EPARHIILOR, REVISTELE PERIODICE, ABONAMENTELE ȘI ORI
CE FEL DE CORESPONDENȚA PRIVITOARE LA REVISTA SE
TRIMIT PE ADRESA: EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MI-
SIUNE ORODOXA,—STR. ANTIM Nr. 29, RAIONUL N. BALCESCU,
BUCUREȘTI, CU MENȚIUNEA: PENTRU «BISERICA ORTODOXA
ROMÎNA» — BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMINE.

P A T R I A R H I A R O M I N Ă
I N S T I T U T U L B I B L I C Ș I D E M I S I U N E O R T O D O X A

B I S E R I C A
O R T O D O X Ă R O M I N Ă

:: BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMINE ::

A N U L L X X I V

Nr. 8-9

AUGUST-SEPTEMBRIE 1956

R E D A C Ț I A Ș I A D M I N I S T R A Ț I A :

BUCUREȘTI — STRADA ANTIM Nr. 29 — RAIONUL N BALCESCU

CUPRINSUL

COMEMORĂRI

240 de ani de la moartea de mucenic a lui Antim Ivireanul	679
I. Viața lui Antim Ivireanul, de DAMIAN P. BOGDAN	679
II. Strădanii în slujba Bisericii Românești	689
1. Antim Ivireanul tipograf, de Pr. NICULAE ȘERBANESCU	690
2. Antim Ivireanul miniaturist și sculptor, de Prof. VICTOR BRATULESCU	766
3. Antim Ivireanul predicator și orator, de Pr. Conf. AL. I. CIUREA	775
4. Antim Ivireanul ctitor de locașuri sfinte, de Prof. VICTOR BRATULESCU	817
III. Luptător pentru Ortodoxie, de Diac. I. RAMUREANU	831
IV. Antim Ivireanul, apostol și mucenic al dreptei credințe, de Prof. TEODOR M. POPESCU	853

VIATA BISERICIASCA

Alegerea și înscăunarea noului Mitropolit al Bisericii Autocefale din Cehoslovacia	864
--	-----

PARTEA OFICIALĂ

† Mitropolitul Sebastian al Moldovei și Sucevei	866
---	-----

C O M E M O R A R I

---

240 DE ANI DE LA MOARTEA DE MUCENIC A LUI ANTIM IVIREANUL

VIAȚA LUI ANTIM IVIREANUL ¹⁾

Copilăria și tinerețea lui Antim Ivireanul, a unuia dintre cei mai vrednici Ierarhi ai Bisericii românești, care a păstorit sub domnia Țării Românești: Constantin Brâncoveanu, Ștefan Cantacuzino și Nicolae Mavrocordat, este prea puțin cunoscută. Se știe numai că a fost fiul unui Ioan și al unei Marii ²⁾, că este originar din Iviria numele clasic al Georgiei — după cum singur Antim Ivireanul a arătat în toate tipăriturile sale în limba greacă cât și în cărțile ce a imprimat în limba română, unde semnează *Ivireanul*. Iar din testamentul ce l-a făcut la 24 Aprilie 1713 ³⁾ se desprinde și faptul că numele său laic a fost Andrei. Încă din vârstă fragedă a căzut rob la turci — cum ne arată învățatul florentin Anton Del Chiaro ⁴⁾ fost în slujba domnilor Constantin Brâncoveanu și Ștefan Cantacuzino.

Deprinde, poate încă din adolescență, meșteșugul tiparului, în care cu un talent înăscut ajunge la desăvârșire, devenind astfel om cu stare și cunoscut.

În Țara Românească, domnul Constantin Brâncoveanu temeinicise o tipografie la București, pentru care avea nevoie de un meșter iscusit care să-i

---

1. Cele ce urmează reprezintă o dezvoltare a capitolului cu titlul: «Bibliografia», din următoarele mele lucrări: *Legăturile țărilor române cu Georgia (Antim Ivireanul)*, publicat sub inițiala C în *Studii IV*, octombrie—decembrie 1951, p. 131-160 și *Despre Antim Ivireanul*, publicat sub pseudonimul D. Teodor în *Studii Teologice* seria II-a, anul VII, 1955, nr. 3-4, p. 236-263.

2. N. Iorga în *Istoria literaturii românești în secolul al XVIII-lea*. I, p. 418, nota 1 arată că după un manuscris citat de I. D. Petrescu în *Mitropoliile Țării* ar rezulta că Antim Ivireanul s-a născut din părinți de neam bun, fiu al unor pibegi de dincolo de Azov. Dar această știre nu este de crezut și Iorga își pune întrebarea: «dacă e luată dintr-un izvor autentic» căci Antim Ivireanul ori de câte ori își scria numele arată că este din Iviria, Ivirean.

3. Vezi ms. rom. 3342, fila 1 din Biblioteca Academiei Republicii Populare Române.

4. *Istoria delle Moderne Rivoluzione della Valachia, Con la deserizione del paese, natura, costumi riti e religione degli abitanti*, composta da Anton-Maria Del Chiaro, fiorentino, in Venezia, MDCCXVIII, ediția N. Iorga, București, 1914, p. 51.

lucreze gravurile și desenele tipăriturilor, — meșteșug în care Antim Ivireanul avea un talent admirabil, după cum ne spune Anton del Chiaro⁵⁾. Căutînd un astfel de meșter desăvîrșit, Constantin Brîncoveanu îl găsește pe Antim Ivireanul probabil la Constantinopol, — unde acesta din urmă stăpînea pe deplin atît limba greacă clasică cît și greaca vulgară și tot acolo devenise și călugăr — și astfel îl poștește să vie în Țara Romînească. Si aceste fapte ale stării și chemării lui Antim Ivireanul de către domnul Constantin Brîncoveanu — se desprind atît din prefața ce i-o dedică discipolul său Mihail Iștvanovici⁶⁾ — în molitvelnicul ce l-a tipărit la Rîmnîncul Vîlcii în anul 1706 cît și din apărarea lui Antim Ivireanul, scrisă la 13 ianuarie 1712. Iată textual cele spuse de Mihail Iștvanovici: «Aice în țara noastră nu ca acel eghiptenescū farao ci cel blîndū asemenea lui Davidū, prealumina-tulū nostru stăpînū și domnū Ioanū Costandinū B. B. voevod aflîndu-te și vîzîndu-te pre iubirea ta de Dumnezeu și cercetîndu-ți ascuțita minte, te-au aflat vrednicū și iscusit.. întru vederoasă și apucătoare de mînă lucruri, carele vîzîndu-le și cu minte pricepîndu-le minunatul acesta domn au zisū (și poate zice): au doară vom afla om ca acesta i proci⁷⁾. Tot așa în apărarea din ianuarie 1712, Antim Ivireanul scrie următoarele: aici în țară n-am venit de voea mea, nici de vre-o sărăcie sau lipsă.

Venind în Țara Romînească, unde este sprijinit de un ieromonah Macarie și de Mitropolitul Teodosie — după cum se desprinde din testamentul ce l-am amintit mai sus — Antim Ivireanul începe să învețe limba romînă, ajungînd la o deplină însușire a acesteia, — fapt atestat de lucrările ce le-a scris în romînește.

7) În țară, Antim Ivireanul muncește întîi ca meșter la tipografia domnească din București, unde în luna octombrie a anului 1691 tipărește în grecește Pareneticele împăratului bizantin Vasile I Macedoneanul (868-886) — iscălit modest: Antim ieromonah.

Și în București îl vom afla muncind ca tipograf pînă prin anul 1694, cînd reușește să i se înființeze o tipografie proprie la mînăstirea Snagov.

La Snagov, obținînd și egumenia mînăstirii, lucrează pînă în anul 1701, cînd revine la tipografia din București, unde activează pînă-n primăvara anului 1705.

Numit la 16 martie 1705 episcop al Rîmnîcului, el ia în seama sa și privegherea tipografiei episcopale, unde se imprimă o serie întregă de cărți.

Murind la 27 ianuarie 1708 bătrînul mitropolit Teodosie, cunoscut și prin rîvna sa de înzestrător al mînăstirilor din Țara Romînească cu cărți de ritual — aduse cele mai multe din Rusia⁸⁾, acesta testa prin diată ca Antim Ivireanul să-i urmeze în scaunul mitropolitan.

Iată cum descrie Radu Greceanu, mare logofăt, cronicarul lui Constantin Brîncoveanu, solemnitatea alegerii și înscăunării Ivireanului: A doua zi după moartea mitropolitului Teodosie «ce a fost Mitropolit țării 40 de ani, s-a făcut slujba pogribaniei»⁹⁾ la care iau parte patriarhii de Alexandria și de

5. Anton Del Chiaro, op. și ediția cit., p. 202.

6. Formă slavă ce înseamnă: fiul lui Iștfan, Iștfan fiind forma maghiară pentru cea romînă Ștefan.

7. Expresie slavă: Și celelalte.

8. Vezi studiile mele: Răspîndirea cărții religioase ruse, în Oltenia, publicat sub pseudonimul T. Damian în revista «Mitropolia Olteniei» nr. 3-4 anul VII (1955), cît și Cărți rusești în Țara Romînească sub Constantin Brîncoveanu, din «Biserica Ortodoxă Romînă» nr. 6-7, iunie-iulie 1956.

9. Termen slav pentru înmormîntare.

Ierusalim. «După aceia deci s-au suit Domnul în casele vlădicești și împreună cu sfinții Patriarși și Arhierei și cu toată boierimea, după ce deci Măria Sa Vodă în casă au intrat cu cei mai de sus pomeniți, au început a vorovi pentru alegere de vlădică ca să se puie pentru ca să păstorească turma lui Hristos cea pravoslavnică; fiind dar cu diata răposatului părinte mitropolit Kir Teodosie ales ca să rămie în urma lui păstoriu sfinția sa părintele Rîm-

MITROPOLITUL ANTIM IVIREANUL

(După un tablou în ulei, aflat în Palatul Patriarhiei Române din București)

niceanul Kir Antim, care acea diată înaintea tuturor scoțându-se de s-au cetit, așa cu un cuvânt toți au zis către Măria Sa atît părinții patriarși cît și alți arhierei și boieri că: precum bătrînul păstoriu răposatul părinte au hotărit și au ales pe acel pomenit episcop Rîmnicean, el să fie arhiereu și vlădică iar nu altul. Și așa văzînd Măria Sa că toți așa află și găsesc să fie, l-au chemat acolo în casa cea vlădicească și i-au dat cîrja. După aceia au venit la curte Măria Sa și gătind pe Gligorașco cîhodariul l-au trimis cu

cărți la biserica cea mare la Patriarșia Țarigradului, ca după orînduiala bisericască să-i trimită ecdosis¹⁰⁾ și metathesis¹¹⁾ ca să poată fi arhieru vlădică». Ciohodarul Gligorașco pleacă la Constantinopol și se întoarce la 19 februarie 1708¹²⁾ avînd carte de la «patriarhul exarh» ca «părintele proin Odrian¹³⁾ Kir Climent» «să-i facă metathesis» «de la episcopia Rîmnic la vlădicia țării», ceia ce s-a făcut la 21 februarie». La 22 februarie, în prima duminică a postului mare, liturghia o slujește în mitropolie patriarhul de Alexandria, cînd Constantin Brîncoveanu trimite pe Ștefan Cantacuzino, mare postelnic, cu «carîta cea frumoasă domnească și cu alaiu frumos la sfînta mitropolie de l-au proscalisit¹⁴⁾ (pe Antim Ivireanul) să vie la curte. Pe carele aducîndu-l pre scara cea mare pen divan, s-au împreunat cu Măriia Sa Vodă sărutîndu-i Măriia Sa mîna și făcîndu-i frumoasă orație de păstoria ce i s-au dat i proci. După aceia șezînd puțin la voroavă în casă-i și bînd vutcă¹⁵⁾ și sinharisindu-l au mers toți boiarii de i-au sărutat mîna. Și așa iar mai șus pomenitul vel postelnic au mers cu Sfinția Sa de l-au dus iar la sfînta mitropolie»¹⁶⁾.

«Bărbat de cinste și evlavios și împodobit cu virtuțile ce se potrivesc cu vrednicia arhierască» așa cum îl caracterizează patriarhul ecumenic Chiprian,¹⁷⁾ Antim Ivireanul este așezat în scaunul mitropolitan al Țării Romînești.

Ființează și discursul pe care Antim Ivireanul l-a rostit la înscăunare, cuvîntare în care lăudînd țara care-l chemase și îl înălțase, încredințează că-și va face datoria fără cruțare și fără teamă¹⁸⁾.

Aprig sprijinitor al creștinătății — fusese doar rob la turci, iar patria sa îndurase și îndura neconținut nenorociri din partea păgînilor islamiți — iar prin aceasta și admirator al celui care în vremea de atunci întruchipa năzuințele creștinătății orientale, — țarul Petru cel Mare, Antim este pe cale ca în pragul anului 1712 să-și piardă scaunul mitropolitan din pricina politicii oscilatorii a domnului țării, Constantin Brîncoveanu, care era cînd cu turcii, cînd cu rușii, deși oamenii lui erau în neconținută ființă la curtea lui Petru I.¹⁹⁾ Astfel din apărarea scrisă la 1712 a lui Antim Ivireanu aflăm că în ziua de duminică 13 ianuarie anul 1712 «la vreamă de chindie»²⁰⁾ Mitro-

10. Termen grecesc pentru înscăunare.

11. Termen grecesc pentru transferare.

12. Inscăunarea ecumenică este dată înainte de 10 februarie 1708, căci la 10 februarie același an Chiprian patriarhul ecumenic răspundea lui Hrisant Notaras patriarh al Ierusalimului că a întărit numirea lui Antim Ivireanul ca mitropolit al Ungrovlahiei. Textul scrisorii la N. Iorga, **Documente grecești privitoare la istoria Romînilor—DG, Hurmuzaki, XIV, 1, p. 629, nota 1.**

13. Adică: fost al Adrianopolului.

14. Termen grecesc pentru: chemat.

15. Rus.: vodka. Deci această băutură națională rusească era în mare cinste, în acea vreme, în Țara Romînească.

16. Vezi Radu vel logofăt Grecianu, **Viața lui Constantin Brîncoveanu**, ediția Ștefan D. Grecianu, București, 1906, p. 181-182.

17. Vezi scrisoarea respectivului patriarh la N. Iorga, **DG, Hurmuzaki, XIV, 1, p. 402.**

18. Vezi N. Iorga, **Istoria literaturii romînești în secolul al XVIII-lea, —ILR, I, p. 422, nota 3, unde însă trimiterea nu corespunde.**

19. Vezi Prof. Damian R. Bogdan, **Intre Romîni și Ruși. Legături și influențe din veacul XVII și pînă la 1721**, extras din **Analele Romîno-Sovietice**, 1947, nr. 5, p. 9, idem, **Cărți rusești în Țara Romînească sub Constantin Brîncoveanu**, în **Biserica Ortodoxă Romînă**, nr. 6-7. iunie-iulie 1956.

20. Termen turcesc pentru timp, corespunde: pela orele patru p. m.

fan de Nisa, duhovnicul lui Constantin Brîncoveanu, se înfățișează la Mitropolitul Antim spre a-i comunica că domnul îi cere demisia «pentru niște lucruri ce le-au adus întâmplările vremii de s-au făcut», care s-ar fi produs «cu învățătura și îndemînarea» mitropolitului Țării Romînești, adică legăturile lui Antim Ivireanul cu Rușii din anul 1711 și trecerea spătarului Toma Cantacuzino la Ruși—tot din îndemnul lui Antim. Domnul, spune Antim, a fost la aceasta «îndemnat de niște obraze mari besearicești în frunte cu de zavistii și de răutate»—adică fețele înalte bisericesti grecești în frunte cu duhovnicul domnesc ce-i va urma în scaunul lui Antim cum și parte din boieri—cei care erau cu Turcii. Domnul Constantin Brîncoveanu îi cerea lui Antim ori să facă «paretisis de bună voea mea și să-mi las scaunul să es, au să mă scoață Măriia Sa cu sila și să scrie la Țarigrad să mă caterisească». Ascultînd acuzația ce i se aduce, Antim alcătuieste alocuția sa formată din 12 puncte, cu care marți seara, adică la 15 ianuarie 1712, se înfățișează la curte unde vorbind «în taină» cu domnul îi spune că se retrage din vlădicie de bună voie și îi lasă punctele pomenite ca «să se afle la cei de pre urmă spre aducerea aminte și să cunoască fieștecine și nevinovăția noastră». În introducerea acestui text, pe care Antim îl numește scrisoare, mitropolitul se adresează lui Constantin Brîncoveanu prin următoarele cuvinte: «să o citești cînd vei avea îndelete... și ceale scrise să le socotești toate cu amăruntul, cu judecată dreaptă că le vei afla adevărate și scoate din inima Măriei Tale ghimpul că nu sunt (știe Domnul) precum mă socotești Măriia Ta și precum mă vorbesc de rău²¹) împotrivnicii mei. Și am nădejde pre Dumnezeu că se va descoperi dreptatea mea fără de zăbavă... Știu că vrăjmașii mei cuvînt fără de leage au aruncat asupra mea²¹) înaintea făcătorului meu de bine, carele ești Măriia Ta». Urmează apoi contextul scrisorii în care Antim să jură că n-a viclenit împotriva domnului Țării și nici n-a avut vre-un gînd rău asupra lui, iar «cei ce au grăit rău către Măriia Ta asupra nevinovatului fără de leage, în trufie și în defăimare» să fie afurisiți. Dar chiar dacă «în besearică» — în timpul predicii sau «afară în taină sau de față înaintea Măriei Tale au și pre după dos am grăit vre-un cuvînt carele să nu fie fost pre plăcerea Măriei Tale, l-am grăit din datorie²¹) ca un păstoriu sufletesc, iar nu cu viclesug, să te vatăm au trupeaște au sufleteaște». Antim înfățișează apoi întreaga-i viață petrecută în Țara Romînească în care spune următoarele: «Eu aici în țară n-am venit de voea mea, nici de vre-o sărăcie sau lipsă, nici mînăstirea Sneagovului nu o am luat-o cu de-a sila; iară ce am lucrat în 7 ani ce am fost acolo nu atîta din venitul casei cît din sudorile feței mele, lucrurile acealea mărturisesc la toți și măcar că Măriia Ta nu pohtiai să es de acolo, iar cine au fost pricinuitoarii eșirei mele vor da seama înaintea lui Dumnezeu, iar încailea am eșit cu cinste și nimenea nu mi-au luat seama, căci se vedea că am făcut și am adaos iar n-am stricat iar nici datorie am lăsat». Nici prin gînd nu i-a trecut să devină arhiereu la episcopia Rîmnicului, însă fiind chemat, s-a supus Domnului și a «șezut și acolo trei ani fără două luni», iar ce a lucrat și acolo «nu atîta din veniturile casei cît iară din osteneala și sudoarea feței mele» o știu toți. Din fruntea episcopiei Rîmnic a plecat fără a-și exprima o atare dorință căci era «odihnit cu atîta și-mi ajungea din destul necazurile ce petreceam», iar cînd a plecat, plecarea a fost cu cinste. Tot așa «mitropolia n-am luat-o cu sila, nici cu mite nici cu rugăciuni» ci Dumnezeu i-a dat-o luminînd într-aceasta pe domn și

21. Cuvintele subliniate sînt în original în limba greacă.

fiind în fruntea mitropoliei «am pus osteneli peste osteneli întru toate și am trudit din zi, din noapte» lucrînd «cu mîinile» și cu «limba». Cunoaște foarte bine pe cei care-l pîrăsc domnului fiind «unii de aicea și alții dintr-altă parte» căci «răutatea și zavistia din lume nici au lipsit, nici va lipsi pentru căci iaste omul pornit din tinereașile lui spre ceale viclene și nu se părăsește a nu zavistui binele și cinstea altuia. Și pentru aceea știu că se nevoesc mulți ca să strice cu vorbele lor ceale otrăvicioase bunele tale moarvuri ²¹⁾ și silesc cu vicleșug ca să te îndemne pre Măriia ta să faci ceale ce n-ai făcut în tinereașe spre sufleteasca vătămare și spre clevetirea oamenilor». Dacă ar discuta fățiș cu dușmanii lui în fața lui Constantin Brîncoveanu cît «și înaintea a mult norod» le-ar birui lesne defăimările fără «să grăiesc pre nimeni de rău nici să pîrăsc» cum nu se cuvine s-o facă un arhieru. Pomeneste de cele 24 puncte care sunt «între celealalte mozavirii și vînzări» ce-i fac dușmanii — puncte ce prigonitorii lui spun că le-a ar fi scris împotriva Domnului și arată că punctele pomenite le-a citit duhovnicului domnesc trimis la el, de față fiind și mitropolitul de Adrianopol. A vrut ca să le citească lui Constantin Brîncoveanu încă de atunci de cînd a pornit acuzarea împotriva-i și să-i ceară îngăduința de a afurisi de față «pre cei ce le scornesc», dar nu l-au lăsat unii din prieteni. Dacă domnul dorește să le citească i le poate trimite căci în ele va vedea «ce cînste îmi fac mie fiii mei cei sufletești și ce vorbesc pentru mine». Demisie nu poate da căci ar călca porunca și făgăduiala ce a primit și a dat lui Dumnezeu cînd s-a hirotonisit căci «Dumnezeu nu glumiaște» ci se va retrage pentru ca Brîncoveanu să nu scotească că-i stă împotriva. Însă cere domnului ca să facă «o socoteală dreaptă și cu frica lui Dumnezeu.. judecă Măriia Ta ca un domn creștin de iaste cu cale și de se cuvine să fiu lipsit, acuma la bătrîneășele mele atît de turma ce mi s-a încredințat de Dumnezeu» cît «și de munca și osteneala tinereașelor mele». Recunoaște că Mitropolia are datorii dar el știe că a îngrijit de dînsa ca de o casă proprie «iar nu ca un năimit și carele junghie și strică». Dar «pre aceste vremi... cine nu iaste dator din cîți ne fiarbem într-această ticăloasă de țară? Că întîiu și pre Măriia Ta te auz totdeauna zicînd cum că iaste datoare țara cu două sute și mai multe de pungi. Oare acea datorie Măriia Ta o faci, au întîmplările vremii? Adevărat întîmplările vremii». I se mai aduce și vina «cum că sunt strein și nu s-au convenit să fiu eu mitropolit. In Hristos sîntem toți una și apoi n-am fost numai eu episcop și mitropolit strein în Țara Romînească ci au fost și alții mulți precum se vād în condice și precum se politicaște în toată besearica, precum au stătut și domni de țeară și streini ca și în toată lumea, că Dumnezeu au făcut lumea slobodă pentru toți». Antim încheie arătînd că lumea cîrtește numai dacă se strămută o față bisericască de la «o besearică de ceale proaste», sau de la o mînăstire «pentru carele nu iaste hotar bisericesc», dar cu atît «mai vîrtos să se strămute capul besearicii a vreunei eparhii» în speșă Antim — dar să «fie după cum pohtești și Dumnezeuul păcei să fie cu Măriia Ta» ²²⁾.

Ca răspuns la această apărare, care cuprinde pagini din cele mai mișcătoare din cîte ne-a lăsat trecutul romînesc și se ridică la mare înălțime de demnitate sigură ²³⁾, Constantin Brîncoveanu îngăduie lui Antim Ivireanul ca după un răstimp de 15 zile să vie cu o apărare suplimentară. Antim însă nu mai așteaptă răgazul domnesc ci duminică 3 februarie a aceluiași an 1712, redactează noua apărare, care însă nu mai are întinderea celei dintîi,

22. Citațiile din apărarea lui Antim Ivireanul sînt după Antim Ivireanul, *Didahiile*, ediția prof. Const. Erbiceanu, Bucureștit, 1888, p. 97-103.

23. Cum o caracterizează N. Iorga în *op. cit.*, I, p. 425

ci este destul de scurtă, sau cum o numește autorul ei «puținică a mea cucernică scrisoare». Scurtimea textului este datorită poate și faptului că în răstimp se găsiseră și trei—d.n. cele șapte—pungi de galbeni, ce i le puneau în seamă prigonitorii lui Antim că le-ar fi irosit. Antim trimite noua sa apărare tot prin Mitrofan duhovnicul lui Brîncoveanu, rugînd pe domn a «ține cumpăna judecării drept și a nu lăsa să-ți spurce unii și alții auzurile cu vorbele lor ceale otrăvicioase». Crede că după ce Brîncoveanu va citi... acealea 12 capete ce am scris într-acea foiță ce ți-am dat te vei răzgîndi²⁴⁾ și vei lăsa pre Irod, pre carele te îndeamnă să faci aceasta ca pre un mincinos, că nu știe a cînta aliluia și nu vei intra în păcat cu mine și în clevetirea a toatei lumi». Însă văzînd că domnul se străduiește să încheie cele pornite împotriva sa «mă rog Măriei Tale să-ți faci milă de bătrînețele mele și de neputințele ce am și precum te-au luminat Dumnezeu de ai aflat chivirnisseala acelor trei pungi precum mi-au zis Nisis, să afli și celorlalte patru și să-mi iai zapisele de la datornici, să mi le dai în mîna mea». Iar după aceasta Antim declară că-și va prezenta demisia aceasta «ca să ia sfîrșit scandalile, carele vei fi socotind Măriia Ta că doară să trag despre mine și așa vei fi și Măriia Ta fără păcat și eu mulțămît și odihnit». Altfel dacă va fi calerisit cum s-a întîmplat «acum» cu patriarhul de Alexandria, aceasta nu va fi caterisire «ci batjocură besearicii lui Dumnezeu și sfintelor taine». Domnul să nu-l lese ca să iasă «obidit și cu lacrămile pe obraz, că va fi păcat», și «precum nu te pripești la ceale politicești a face răsplătire, pentru cinstea domniei, așa nu te pripi la ceale besearicești pentru cinstea lui Dumnezeu că răul a face iaste lesne, iar a se desface iaste cu nevoie». Și către încheiere atrage atenția lui Brîncoveanu ca să «mai ia seama»²⁵⁾ la ceace urmează a face cu Antim.

Aceste două apărări ale lui Antim exprimate printr-un raționament limpede, prin citarea de argumente sigure, prin tonul sincer care cucerește inima, prin energia expresiei și prin mîndria omului conștient de dreptatea și de calitățile sale superioare²⁶⁾ au muiat și copleșit inima lui Constantin Brîncoveanu care convingîndu-se că nu se poate lipsi de sfaturile înțeleptului Ivirean îl lasă în scaun.

Mazilirea domnului Țării Romînești Ștefan Cantacuzino și venirea ca domn a lui Nicolae Mavrocordat — omul turcilor — aduc zile grele pentru mitropolitul Antim Ivireanul. Caută din nou să temeinicească legături cu creștinii, care erau acum germanii intrați în război cu turcii. Credința lui Antim era împărtășită și de o mare parte din boierimea țării, căci Grigorie Băleanu, un Golescu, Brăiloi: Barbu și călugărul. Obedenii, Bengeștii și Bujoreni erau părtașii mitropolitului Țării Romînești — cum ne spune cronicarul dușman lui — Radu Popescu²⁷⁾. Iar cronicarul grec al vremii, Mitrofan Grigoras, arată pe larg că boierii Țării Romînești îl urau pe Nicolae Mavrocordat «atît pentru neconținutele dări și încasări de bani cît și din pricină că pune pe cei cu mari boerii în boerii mai mici și dimpotrivă»²⁸⁾, iar după ce a spînzurat pe marele spătar și pe Radu Dudescu și a rupt legăturile de pace cu căpeteniile Ungariei, ura boerilor țării s-a întețit și mai mult.

24. Cuvintele subliniate sînt în original în limba greacă.

25. Vezi textul în *Didahiile*, citate mai sus, ediția Erbiceanu, p. 104-106

26. Cum le caracterizează Sextil Pușcariu în *Istoria Literaturii romîne epoca veche*, ediția a doua, Sibiu, 1930, p. 154.

27. Vezi textul croniceii lui Radu Popescu în *Magazin istoric pentru Dacia*, IV, (1847), p. 48 și urm.

28. Vezi cronica lui Mitrofan Grigoras la D. Russo, *Studii istorice greco-romîne*, II, p. 441-442.

Mavrocordat după ce se stabilește în București la 30 ianuarie 1716, este silit ca peste câteva luni să-l părăsească, luînd cu el pe mitropolit și pe cîțiva dintre boieri. Dar pe drum Antim îl părăsește pe domn, motivînd că nu poate lăsa turma fără păstor, motivare ce după cum arată Nicolae Iorga²⁹⁾ era îndreptățită, căci după străvechea datină Mitropolitul avea puterea și răspunderea politică în lipsa domnului, iar strîngerea mai multor boieri în jurul său făcea iarăși parte din datoriile acestuia, căci numai cu un sfat de boieri, Vlădica era îndrituit să cîrmuiască³⁰⁾. Iar cronicarul Mitrofan Grigoras susține chiar că Antim i-ar fi spus lui Mavrocordat să-și continue singur drumul, deoarece de acum înainte nu mai e nimic comun între el, domnul și Țara Romînească³¹⁾. S-ar putea ca și boala să-l fi silit pe Antim să se înapoieze în capitală, căci Anton Del Chiaro scrie că la procesiunea înmormîntării doamnei Porfirie, soția lui Nicolae Mavrocordat, care a răposat la 18 mai 1716, mitropolitul n-a putut lua parte, fiind împiedicat de podagră și numai cînd procesiunea a ajuns la mitropolie, Antim a pronunțat orațiunea funebră³²⁾.

Din cele scrise mai sus se vede că în jurul mitropolitului Antim Ivireanul se țeseau o serie întregă de intrigi și de acest lucru se plînge și Antim în scrisoarea pe care la 24 martie 1716 o adresează lui Hrisant Notaras, în care-i scrie textual următoarele: «Fiind zile rele, neconținute bănuielile și trimiterea (scrisorilor) nesigură, am fost siliți și fără voie să tăcem atîta vreme cu Fericirea Voastră de Dumnezeu cinstită, să nu dăm pricină de petrecere celor ce ne urmăresc cu răutatea ca să petreacă și să-și miște cu înșelăciune limba împotriva noastră³³⁾.

CATERISIREA ȘI MOARTEA. Ostoindu-se un răstimp conflictul dintre Germani și Turci, Nicolae Mavrocordat se întoarce la București, unde în august 1716 execută pe marele vornic Pătrașco Brezoianu, despre care Mitrofan Grigoras scrie că fusese ales domn de către Antim (după cum se știe³⁴⁾). Așa dar, ura lui Mavrocordat se întetise și prin acest svon — alegerea ca domn de către mitropolit a lui Pătrașco Brezoianu — astfel că trimise să fie chemat la Curte mitropolitul. Acesta la început nu vrea să dea curs chemării lui Mavrocordat, dar pînă la urmă fu silit a se supune hotărîrii³⁵⁾ omului turcilor. Cînd intră la curte în rădvan — ca de obicei — ca să se întâlnească cu domnul, soldații turci i-au oprit rădvanul, l-au dat jos pe mitropolit și smulgîndu-i barba și părul din cap și tîrîndu-l pe jos l-au închis într-o căsuță a curții³⁶⁾ sub o pază riguroasă³⁷⁾.

Cerîndu-i demisia, Antim refuză s-o dea și atunci Mavrocordat solicită patriarhului ecumenic Eremia al III-lea caterisirea mitropolitului Țării Romînești³⁸⁾. Eremia al III-lea se grăbește ca de îndată să trimită gramata cerută.

29 Vezi N. Iorga, *Istoria Bisericii Românești*, ediția a II-a, 1930, p. 55.

30. *Ibidem*.

31. Vezi textul croniceii la D. Russo, *op. cit.*, II, p. 443.

32. Anton Del Chiaro, *op. și ediția cit.*, p. 79.

33. Vezi textul scrisorii la N. Iorga, *Documente grecești privitoare la istoria Romînilor*, în *Hurmuzaki*, XIV, III, p. 122.

34. Vezi textul croniceii la D. Russo, *op. cit.*, II, p. 443.

35. Vezi Anton Del Chiaro, *op. și ed. cit.*, p. 198.

36. Vezi Mitrofan Grigoras, la D. Russo, *op. cit.*, II, p. 443.

37. Vezi Anton Del Chiaro, *op. și ediția cit.*, p. 198.

38. Vezi în acest sens scrisoarea din 20 septembrie a lui Spandonis, Mare Retor al Bisericii celei Mari la N. Iorga, *DG.*, în *Hurmuzaki*, XIV, 2, p. 796.

Storia della Valachia

I S T O R I A

D E L L E

MODERNE RIVOLUZIONI

D E L L A

V A L A C H I A

Con la Descrizione del Paese, Natura, Costumi,
Riti, e Religione degli Abitanti;

*Annessavi la Tavola Topografica di quella
Provincia, dove si vede ciò, che è restato
nella Valachia agli Austriaci nel
Congresso di Passarowitz:*

COMPOSTA DA ANTONMARIA DEL CHIARO
FIORENTINO.

IN VENEZIA, MDCCXVII.

Per Antonio Bortoli.

A spese dell'Autore.

*Con Licenza de Superiori, e Privilegio dell'Excellentiss. Senato,
e dono della Sacros. di N. S. Papa Clemente III.*

Poarta cărții lui Anton-Maria Del Chiaro:
Istoria delle moderne rivoluzioni della Valachia»,
tipărită la Veneția in anul 1718.

diede quello di Andrea, poichè così appellavasi al secolo. Fugli letta, e intimata la Sentenza di Carcere perpetuo nel Monistero del Monte Sinai. Posto di notte tempo in un carro, fu consegnato alla custodia di alcuni Turchi, i quali giunti in Gallipoli, presso al fiume *Dulcia*, che passa per Adrinopoli, trucidarono il miserabile Arcivescovo, e le di lui membra furono gettate nel detto fiume.

Ecco il fine infelice di quel Arcivescovo, delle di cui Politiche procedure *multi multa dicunt*; ed io non voglio dirne altro, giacchè i *Giudizj di Dio* debbon da noi adorarsi, anzichè interpretarsi. Era egli dotato di sì rari talenti, che sapeva mirabilmente imitare qualsivisa sorta di manufatture, specialmente in genere d'intagli, disegni, e ricami. Ridusse in ottima forma la Stamperia, a cui (oltre a' Caratteri Greci, ed Illirici) vi aggiunse ancora gli Arabici, sicchè in questa ultima Lingua vedonsi stampate le Messe di San Giovan Grisostomo; di San Basilio, e di San Gregorio; siccome ancora gli Evangelj, ed altre Opere spettanti all' uso Ecclesiastico. Fece da Fondamenti edificare in Bucaresti un sumptuoso Monistero, con bellissima Chiesa in onore di tutti i Santi dotandola di preziosi Paramenti Sagri per le Funzioni Pontificali, che per sua sciagura non potè adoprare nella Consagrato della nuova Chiesa; in cui sperava di dover esser sepolto. L'atroce caso del trucidato Arcivescovo (giacchè

Textul din Del Chiaro, in care se vorbeşte despre
uciderea și talentele Mitropolitului
Antim Ivireanul.

Gramata patriarhului ecumenic declara pe Antim **criminal și vrăjitor** deci nu acuza că Antim voise să detroneze pe omul Porții și se unise cu creștinii dușmani acesteia. Prin cartea respectivă, lui Antim i se luă chiar demnitatea de călugăr și i se dădu numele său de mirean Andrei. La curtea lui Mavrocordat s-a trecut apoi la executarea caterisirii: lui Antim i s-a ridicat potcapul de pe cap și i s-a pus o tichie roșie, i s-a citit și pus în vedere sentința de închisoare pe viață, proclamată de Poartă și anume în străvechea mînăstire de pe muntele Sinai, Sfînta Ecaterina³⁹). În zorii zilei — după îndeplinirea caterisirii și citirii sentinței de închisoare și exil, Antim fu urcat într-un car și încredințat pazei unor turci, care ajungînd la Galipoli, aproape de rîul Dulcia ce trece prin Adrianopol⁴⁰), rîu identificat cu Tungria un afluent al Mariței, ce se varsă în golful Enos din Tracia⁴¹), l-au măcelărit, pe marele ierarh, iar membrele sale le-au aruncat în rîu⁴²), execuția fădu-se din porunca lui Nicolae Mavrocordat⁴³). Această **fioroasă măcelărire**, cum o caracterizează Anton Del Chiaro, s-a produs la începutul lunii septembrie a anului 1716, căci la 12 septembrie același an Dimitrie Iuliano, capuchehaia Țării Romînești, scrie patriarhului Hrisant Notaras că „sunt mulți trădători» (față de Nicolae Mavrocordat) că acesta a venit pînă la Giurgiu, de unde luînd oaste turcească s-a întors la București, unde «a cunoscut și pe fericitul Vlădica cum că este uneltitor și a găsit scrisori și învoeli către germani și îndată l-a scos și l-a pus sub pază și a poruncit de s-a trimis de aici caterisirea lui ca să facă acolo alt mitropolit. Uite acesta e acel bun prieten al tău dar și-a găsit plata răutății lui⁴⁴). Așa dar Grecii, unelte docile în mîinile turcilor, deși în cele mai înalte demnități ale Bisericii creștine, se bucurau de omorîrea vrednicului Ivirean, astfel că starea autorității ecleziastice ortodoxe supreme era pe atunci într-o totală decadentă morală. Așa se explică și rîndurile din scrisoarea cu data 20 septembrie 1716 pe care Spandonis, **Mare retor al Bisericii Celei Mari**, o adresa patriarhului Hrisant Notaras, în care text — relatînd complotul împotriva lui Nicolae Mavrocordat — adăoga următoarele: «Și prinși fiind asupra faptului apostată și uneltitorii, s-au osîndit și vornicul a fost tăiat, iar al Ungrovlahiei a fost scos din mitropolie și după porunca împărătească, vădit fiind ca apostat și uneltitor, a cărui caterisire s-a trimis de aici acum cîteva zile, după raportul și cererea prea înălțatului domn»⁴⁵). Tot așa la 29 septembrie 1716 grecul Mitrofan de Nisa, fostul duhovnic al lui Constantin Brîncoveanu, și la pîrile căruia făcea aluzie Antim în apărarea sa din ianuarie 1712 — urmaș în scaunul Ivireanului și a cărui administrație vlădicească **nu s-a însemnat prin nimic**⁴⁶) scrie lui Hrisant Notaras că «deoarece cel de odinioară al Ungrovlahiei Antim n-a păzit rînduiala cuvenită arhierilor, ci s-a apucat ca și în lucrurile politice

39. Vezi Anton Del Chiaro, op. și ediția cit., p. 202 și N. Iorga, **ILR**, I, p. 56.

40. Vezi Anton Del Chiaro, op. și ed. cit., p. 202.

41. Identificarea la D. Russo, op. cit. II, p. 454, nota 4.

42. Vezi Anton Del Chiaro, op. și ediția cit., p. 202.

43. După cum ne spune pomelnicul mitropolitului Țării Romînești, început la 1668 și publicat de Timotei Cipariu în **Acte și fragmente**, Blaj, 1855, p. 226.

44. Vezi textul la N. Iorga **DG**, în **Hurmuzaki**, XIV, II, p. 794. Sublinierea însă îmi aparține.

45. Textul scrisorii la N. Iorga **DG**, în **Hurmuzaki**, XIV, II, p. 796. Sublinierea însă îmi aparține.

46. Cum o spune atît de plastic N. Iorga în **Istoria literaturii romînești**, I, p. 435, nota 6, luînd știrea din cronica oficială a lui Radu Popescu — din **Magazin istoric pentru Dacia**, IV, p. 51 — sublinierea însă îmi aparține.

să se amestece și s-a întâmplat ceia ce poate cumva prietenii tăi ți-o fi vestit pe larg ⁴⁷⁾ de aceea acela fiind caterisit de către **Marea Biserică**» a fost ales de el ⁴⁸⁾. Românii au crezut în veracitatea știrii comunicată de Poarta otomană că Antim a fost dus în exil la mînăstirea Sfînta Ecaterina de pe muntele arab Sinai ⁴⁹⁾ — dar vicleșugul turcesc și aici a fost demascat căci din capul locului turcii hotărîseră după voia și cererea devotatului lor Nicolae Mavrocordat, ca Antim să fie omorît. Inșă spre a nu produce turburare în țară nu s-a vestit hotărîrea luată și tot pentru a preîntîmpina turburări, omorîrea unuia dintre cei mai de seamă vlădici ai Țării Romînești s-a produs departe, în afara hotarelor Țării Romînești.

Cît de adînc s-a întristat țara de omorîrea lui Antim ne-o spune învățatul florentin Anton Del Chiaro prin următoarele cuvinte: «Fioroasa măcelărire a arhiepiscopului (pe care fiecare îl credea în exil) puse toată Valahia într-o groaznică consternare» ⁵⁰⁾. Tot așa Vanderbech, fostul medic al lui Constantin Brîncoveanu, scrie că Nicolae Mavrocordat «nu s-a îngrozit a-și mînji mîinile sacrilege cu sîngele» mitropolitului prigonit de dînsul ⁵¹⁾.

Iar în capitala țării noastre se păstra încă și la mijlocul veacului trecut răsunetul acestui fioros omor, căci Ulysse de Marsillac, călătorind în epoca respectivă prin Țara Romînească, scrie că pe locul pe care se afla așezat palatul regal a fost casa Colfescului care fiind mehendar ⁵²⁾ al mitropolitului Antim l-ar fi înecat acoperind pentru totdeauna de blestem neamul lui» ⁵³⁾.

DAMIAN P. BOGDAN

STRĂDANII ÎN SLUJBA BISERICII ROMÎNEȘTI

Vrednică de aducere aminte și de laudă este toată osteneala pe care Antim Ivireanul și-a dat-o, din clipa venirii sale pe pămîntul Țării Romînești și pînă la moarte, pentru înflorirea Bisericii Ortodoxe Romîne și pentru buna sporire duhovnicească a turmei sale. Inzestrat cu minunate daruri artistice, cunoscător al meșteșugului tipografic, sculptor, caligraf și miniaturist, predicator și cuvîntător bisericesc, Antim a pus toate cunoștințele și toată pricepera sa în slujba bisericii și a poporului care primiseră cu dragoste pe pribeagul pornit din părțile Iviriei.

Cărțile pe care le-a tipărit, manuscrisele pe care le-a copiat, împodobindu-le cu meîntrecutele miniaturi, didahiile, pe care, cu înflăcărare apostolică, le-a rostit în Mitropolia din București, precum și ctitoria pe care a lăsat-o în cetatea de scaun, să-i poarte numele peste veacuri, — sînt mărturii grațioase ale rîvnei cheltuite de marele Ivirean, întru slava Bisericii noastre. Cît va fi sub soare poporul român, el își va aduce aminte cu dragoste și cu venerație de vrednicul ierarh, care a așezat o piatră trainică la temelia culturii sale naționale și a luptat pînă la jertfă pentru libertatea sa.

47. Sublinierea îmi aparține.

48. Textul scrisorii la N. Iorga, DG., în Hurmuzaki, XIV, III, p. 124.

49. Vezi mai jos în text cele spuse de Anton Del Chiaro.

50. Anton Del Chiaro, op. și ediția cit., p. 202.

51. Vezi Timotei Cipariu, op. cit., p. 226, cronica lui Radu Popescu din Magazin istoric pentru Dacia, IV, p. 51 și N. Iorga, ILR, I, p. 56.

52. Termen turc pentru: șef de escortă.

53. Vezi știrea la N. Iorga, Istoria Romînilor prin călători, ediția a II-a, III, (1929), p. 347.

I. ANTIM IVIREANUL TIPOGRAF

S-a zis, și pe drept cuvânt, că vremea lui Brîncoveanu reprezintă «culmea cea mai înaltă a culturii vechi românești în Muntenia»⁵⁴). Acest voevod era «om cu carte» și cu gust pentru tot ceea ce este frumos și, precum se știe, «s-a făcut» domn al Țării Românești în toamna anului 1688 (9 noiembrie)⁵⁵). Ajuns la conducerea țării, el a continuat, mai ales, «mișcarea culturală» începută sub domnia unchiului său, Șerban Cantacuzino (1678-1688)⁵⁶). Și nu numai că a continuat-o, dar, prin mijloacele materiale de care dispunea, a reușit să o ridice la o «excepțională strălucire». Susținător convins al acestei mișcări, el face din Curtea sa un loc, unde se încrucișau influențe din apus și din răsăritul ortodox. Lîngă Voevod se întîlnesc oameni de cultură ca medicul Iacob Pylarino⁵⁷), George Maiota,⁵⁸) grec cu studii făcute la Roma și Veneția, Ioan Avramie, predicator al Curții⁵⁹), Anton Maria del Chiaro, secretar pentru limbile occidentale⁶⁰) și alții, ca reprezentanți ai culturii apusene; precum și Dositei Patriarhul Ierusalimului și nepotul său Hrisant Notara⁶¹), Gherasim Palada Patriarhul Alexandriei⁶²), Athanasie IV Dabbas Patriarhul Antiohiei⁶³), Sevastos Trapezuntiul Kimenitul dascălul⁶⁴) Ioan Cariofil⁶⁵), Ioan Comnen⁶⁶), Mitrofan Grigoraș din Dodona⁶⁷), Galaction Vidalis⁶⁸) și mulți alți ierarhi ortodocși⁶⁹), care reprezentau influențele orientale, grecești.

54. N. Cartoian, *Istoria literaturii romine vechi*, III, București 1945, p. 205; V. și: N. Iorga, *Istoria literaturii românești*, II, de la 1688 la 1780, ed. II, București 1928, p. 44-45, Diaconul Niculae M. Popescu, *Viața și faptele Domnului Țării Românești Costandin Vodă Brîncoveanu*, București 1914., p. 18; Constantin C. Giurescu, *Istoria Romînilor*, III, 1. ed. II, București 1944, p. 169 și III, 2, București 1946, pag. 897; D. Murărașu, *Istoria literaturii romine*, ed. III, București, f. a., p.72 sq.

55. Anii domniei, ap. C. C. Giurescu, *Istoria Romînilor*, București (Cugetarea) 1943, p. 519.

56. *Ibidem*.

57. N. Iorga, *op. cit.*, p. 45; N. Cartoian, *op. cit.*, p. 206.

58. N. Cartoian, *ibidem*.

59. D. Russo, *Studii istorice greco-romine*, II, p. 451-454; D. V. Economides, Ioan Avramie, în *Bis. Ort. Rom.*, an. LXII (1944), p. 141-159; N. Cartoian, *op. cit.*, p. 206

60. N. Iorga, *op. cit.*, p. 46-47; N. Cartoian, *ibidem*.

61. V. mai jos cărți tipărite de acești doi ierarhi cu Antim

62. Dim. C. Ionescu, *Relațiile Țărilor romine cu Patriarhia de Alexandria*, București 1935, p. 26-33.

63. N. Iorga, *op. cit.*, p. 52; Dan Simonescu și Emil Muracade, *Tipar românesc pentru arabi în secolul al XVIII-lea*, București 1939, p. 2-5.

64. N. Iorga, *op. cit.*, p. 53; N. Cartoian, *op. cit.*, p. 208-209.

65. D. Russo, *op. cit.*, p. 183-191; N. Iorga, *op. cit.*, p. 55.

66. N. Iorga, *op. cit.*, p. 55-56; N. Cartoian, *op. cit.*, p. 209,

67. N. Iorga, *op. cit.*, p. 56-57.

68. N. Iorga, *op. cit.*, p. 57; Același, *Istoria Romînilor*, vol. IV (monarhii), București 1938, p. 439.

69. Intre acești ierarhi amintim pe: Mitropolitii Atanasie al Dristrei, Auxentie de Sofia, Clement de Adrianopol, Maxim de Hierapolis, Neofit de Sevastia, Mitrofan de Nisa, Macarie de Varna, Dionisie de Tîrnova ș. a. V. pentru ei: N. Iorga, *Istoria literaturii românești*, II, p. 52-53; Același, *Istoria Romînilor*, VI, p. 448; Același, *Istoria Bisericii românești și a vieții religioase a romînilor*, vol. II, ed. II, București 1932, p. 15-18; Același, *Constantin-Vodă Brîncoveanu. Viața și domnia lui*, Vălenii de Munte, 1914, p. 192-193; același, *Activitatea culturală a lui Constantin Vodă Brîncoveanu și scopurile Academiei Romine*, în *Analele Academiei Romine*, ser II, ist. tom. XXXVII (1914-1915), p. 166.

În afară de aceasta nu trebuie trecut cu vederea nici faptul că, spre acest timp, slavonismul «intrase în agonie»⁷⁰⁾ și că pe ruinele lui se ridică grecismul, susținut de învățații și ierarhii ortodocși, aci amintiți. Cultura grecească însemna, în împrejurările din acel timp, întărirea ortodoxiei în viața poporului nostru. Pentru aceasta «blagocestivul» Constantin Brîncoveanu a purces la reorganizarea școalei grecești din București, întemeiată de înaintașul său în chiliile mînăstirii Sf. Sava. La conducerea ei a adus pe însuși directorul școalei grecești din Constantinopol, Sevastos T. Kimenitul, cel ce-și desăvîrșise studiile în universitățile din Italia.

Dintr-un hrisov al lui Brîncoveanu cu data: 1 septembrie 1707, reiese că învățămîntului ce se preda în această școală avea mai întîi un caracter filozofic, — predîndu-se logica, retorica, psihologia și metafizica —; apoi filologic-istoric, — citindu-se și interpretîndu-se texte din Sofocle, Plutarch, Tucidide, Demosthenes, și alții —; științific, — ascultîndu-se cursuri de astronomie, fizică, matematică, etc. — și în sfîrșit religios, căci prevedea între materiile de învățămînt: Sf. Evanghelii, Faptele Apostolilor, Cuvîntările Sf. Grigorie Teologul și altele⁷¹⁾.

În afară de această școală superioară, Brîncoveanu a menținut și școala de slovenie de la Sfîntul Gheorghe Vechi din București, unde se formau diecii, care, pe deoparte, scriau hrisoavele, destul de rare acum, în limba slavă; iar pe de altă, tîlmăceau pe cele vechi pentru nevoile divanului domnesc⁷²⁾.

O altă școală ființa, în vremea Brîncoveanului, tot în București, la mînăstirea Coltea, ctitoria lui Mihai Cantacuzino⁷³⁾.

Pe lîngă toate acestea, trebuie să amintim că acest Voevod a căutat să dea celor patru fii ai săi, uciși cu el la Țarigrad, o aleasă cultură. Pentru ei adusesse la Curte vestiti dascăli, din numărul cărora făcea parte și Gheorghe Maiota, «al limbii elinești și latinești dascăl»⁷⁴⁾. Unii din copii voevodului, cum se va vedea, au rostit la marile sărbători ale Bisericii noastre cuvîntări, păstrate, în parte, pînă astăzi.

Cam în această vreme, cînd Brîncoveanu se străduia să ridice cît mai sus îndeletnicirile cărturărești din țara noastră, ortodoxia, în general, iar cea romînească în special, are de făcut față unei noi ofensive romano-catolice. Se știe că în penultima decadă a secolului XVII trupele imperiale pătrund în Ardeal și, prin pacea de la Karlowitz (1699), această provincie romînească ajunge sub stăpînirea austriacilor. Noua situație este folosită de Curia papală, care, cu ajutorul Habsburgilor, reușește să unească cu Roma o parte din ortodocșii transilvăneni⁷⁵⁾.

70. N. Iorga, *Istoria literaturii românești*, II, p. 44; Acelaș, *Istoria Romînilor*, VI, p. 437; N. Cartoian, *op. cit.*, p. 208; P. P. Panaitescu, «Perioada slavonă» la romîni și ruperea de cultura apusului, în *Interpretări romînești. Studii de istorie economică și socială*, București, 1947, p. 25-26; D. Murărașu, *op. cit.*, p. 73.

71. N. Iorga, *Istoria literaturii românești*, II, p. 45; N. Cartoian, *op. cit.*, p. 209; C. C. Giurescu, *Istoria romînilor*, III, 1, p. 179-183; D. Murărașu, *ibidem*; A. D. Xenopol, *Istoria romînilor*, Vol. VIII, București (1929), p. 240.

72. N. Iorga, *Istoria Literaturii românești*, II, p. 44; C. C. Giurescu, *Istoria romînilor*, III, 1, p. 183.

73. C. C. Giurescu, *ibidem*. Pentru această școală, să se vadă: I. I. Ionescu, Școala de la Coltea, în *Bis. Ort. Rom.*, an. LVI (1938), nr. 11-12, p. 816-822.

74. Ioan Bianu și Nerva Hodoș, *Bibliografia Romînească Veche, 1508-1830*, tom. I, (1508-1716) (BRV), București 1903, p. 478 (titlul cărții de sub nr. 155); N. Iorga, *Istoria literaturii românești*, II, p. 54.

75. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 372-376.

După aceasta misionarii papali încearcă să-și întindă influența și peste munți, în Țara Românească. Pe cât se pare aici au prins în mrejele propagandei lor pe Episcopul de Râmnic Ilarion (1693-1705), care, apoi, a plătit cu scaunul episcopal înclinarea sa către romano-catolicism (martie 1705)⁷⁶).

În același timp, papistașii căutau să cîștige suflete și printre ortodocșii de sub stăpînirea otomană⁷⁷).

Deasemenea trebuie să amintim că în această vreme încă nu se stinseră cu totul — în ortodoxie — tulburările pricinuite de învățătura calvină din Mărturisirea de credință, pusă pe seama Patriarhului Ecumenic Chiril Lucaris († 1638). Unul din marii învățați ai acestui timp, Ioan Cariofil († 22 decembrie 1692), — care, cum se știe, a petrecut mult timp la București —, a fost chiar învinuit de Dositei Patriarhul Ierusalimului de idei dogmatice «luthero-calvinice» și la disputa dintre ei au luat parte, pînă la urmă, și Constantin Brîncoveanu și Mitropolitul Antim Ivireanul⁷⁸).

Pînă către începutul secolului al XVIII-lea, mare parte din sfintele slujbe din bisericile noastre se făceau în graiuri străine, neînțelese, uneori, nici de slujitori. Deabia se dăduseră, în ordine, «pre rumînie»: Cazan'a, Sf. Evanghelie și Apostolul⁷⁹). Acum — sub influența grecizantă de la Curte — se încerca grecizarea cultului, în paguba slavonismului. Dar nici această nouă formă n-a prins, căci marea majoritate a credincioșilor nu înțelegeau nici această limbă. Ea dorea slujbă în graiul său, ceea ce va începe să capete, cum se va vedea, în această binecuvîntată domnie.

Bieții slujitori însă, nu numai că nu înțelegeau limba în care trebuiau să slujească, dar erau și tare înapoiați, în ceea ce privește cunoștințele lor într-ale credinței ortodoxe. Se plînge însuși Mitropolitul Antim de acest lucru în anul 1710⁸⁰).

Am înșirat toate aceste fapte din domnia Brîncoveanului, căci ele ne vor lăsa să înțelegem mai ușor rostul unor tipărituri eșite de sub teascurile tipografice ale talentatului Antim. Pentru nevoile școalelor, el, în înțelegere desigur, cu Domnul, pune să se imprime cărți de filosofie, știință și literatură profană; pentru feciorji Voevodului cărți de povățuiri; pentru biserici cărți de slujbă; pentru stăvilirea propagandei eterodoxe cărți de doctrină ortodoxă și de combatere a celor rătăciți; pentru cler și credincioși cărți de învățătură și de zidire sufletească; pentru apărarea cinstirii sfinților, panegirice și «aco-

76. V. Condica Sfîntă a Mitropoliei Ungro-Vlahiei, ed. Ghenadie Enăceanu, București 1886, p. 95; Șt. Dinulescu, *Viața și activitatea Mitropolitului Țerei Romînesci. Antim Ivireanul (1708-1710)*, 1886, p. 22; I. Bădulescu, *Mitropolitul Ungro-Vlahiei Antim Ivireanul (1709-1716)*. București 1893, p. 12; (Athanasie Mironescu). *Istoria Eparhiei Râmnicului-Noul Severin*, București 1906, p. 84; N. Dobrescu, *Antim Ivireanul Mitropolitul Ungro-Vlahiei*, București (Biblioteca Steaua), 1910, p. 17.

77. Cf. Euseviu Popovici. *Istoria bisericească universală și Statistica bisericească*, traducere de Mitropolitul Athanasie Mironescu, vol. IV, ed. II, București 1928, p. 295 sq.

78. Vezi: N. Chițescu. *O dispută dogmatică din veacul XVII la care au luat parte Dositei al Ierusalimului, Constantin Brîncoveanu și Antim Ivireanul*, București 1945, passim; N. Iorga, *Istoria romînilor*, VI, p. 438.

79. Cf. Ioan Bianu, *Despre introducerea limbii romînești în Biserica romînilor* (Discurse de recepțiune la Academia Romîna), București 1904, p. 19-20; N. Cartoian, 213 ș. u.

80. Vezi: (Damian P. Bogdan), *Legăturile Țărilor Romîne cu Georgia (Antim Ivireanul)*, în *Studii* (Revistă de Istorie și Filosofie), an. IV (1951), nr. 4, p. 143; D. Teodor (=Damian P. Bogdan), *Despre Antim Ivireanul*, în *Revista Studii Teologice*, an. VII, (1955) nr. 3-4, p. 247.

lutii»; pentru Voevozi «îndemnuri creștine-politice»; iar pentru dezvoltarea gustului de citit în popor «vestitul roman fantastic al lui Alexandru cel Mare, Alexandria»⁸¹).

Reiese de aci că, în vremea de care ne ocupăm, se stabilise în Țara Românească un cuprinzător plan, în ceea ce privește activitatea tipografică. Pentru îndeplinirea lui nu exista însă în țară, în primii ani ai domniei lui Brîncoveanu, decât o tiparniță, în București, întemeiată cu zece ani mai înainte, la 1678, de Mitropolitul Varlaam (1672-1679; † 1702). Nu se știe lămurit cum va fi fost organizată această tiparniță la începutul oblăduirii Brîncoveanului. Se poate bănui însă că el nu era tocmai mulțumit de aceasta și de aceea a căutat să aducă în fruntea ei un om priceput. Și este probabil ca în vremea când Voevodul era în căutarea acestui om, vreunul din ierarhii sau oamenii de cultură din Orient, aflați la Curtea sa, să-i fi întors privirile către mult talentatul Antim Ivireanul, om muncitor și plin de bunătăți sufletești, care, în acel timp, petrecea, se pare în Constantinopol⁸²), unde reușise să-și facă oarecare stare⁸³). Vodă Brîncoveanu nu va fi stat mult pe gânduri, ci l-a chemat în țară⁸⁴).

S-a susținut de unii că Antim a venit în București prin anul 1690⁸⁵), însă această dată nu are nici un temei documentar. De asemenea nici afirmațiile că el a venit la noi «din copilărie»⁸⁶) și că ar fi «rătăcit prin Moldova»⁸⁷) nu se pot susține cu nimic.

Folosind știrile ce ne stau la îndemână, putem afirma că venirea lui Antim în țara noastră a avut loc între 9 noiembrie 1688, când Brîncoveanu este făcut Domn, și luna octombrie 1691, când Antim se întâlnește pentru prima dată la București.

Sosit în țară, el a început să învețe limba română, ajungând, destul de repede, la o bună folosire a ei. Aici l-a cunoscut desigur Del Chiaro, secre-

81. După informația dată de Del Chiaro, v. infra, nr. 51.

82. Episcopul Meichisedec, *Notițe biografice despre Mitropolitul Ungro-Vlației Antim Ivireanul*, în *Predice făcute la praznice mari de Antim Ivireanul*, ed. I, Bianu, București 1886, p. V; I. Eădulescu, op. cit., p. 7; (Athanasie Mironescu), *Istoricul Eparhiei Rîmnicului-Noul Severin*, p. 86; Sextil Pușcariu, *Istoria literaturii române. Epoca veche*, vol. I, Sibiu 1921, p. 128, și ed. II, Sibiu 1930, p. 150; Acad. P. Constantinescu-Iași, *Relațiile culturale româno-ruse din trecut*, București 1954, p. 176.

83. Cf. punctul 2 din «*Scrisoarea ce au scris Vlădica Antim către Măriia Sa Costandin Vodă Basarab la leat 7220 (1712) în luna Ghenarie 13*», unde el spune: «Eu aici în țară n-am venit de voea mea, nici de vre-o sărăcie sau lipsă...», v. *Predice...*, ed. I, Bianu, p. XXIV.

84. Vezi nota precedentă.

85. Episcopul Melchisedec, op. cit., p. V; I. Bădulescu, op. cit., p. 7; Dr. I. Cornoi, *Antim Ivireanul, Din didahiile ținute în Mitropolia din București*, (cu *Notițe biografice de...*, ed. II, București 1908, p. 3; A. Papadopol — Calimach, *Un episod din istoria tipografiei în România*, București 1896, p. 6; Dr. I. G. Sbierea, *Mișcări culturale și literare la românii din stînga Dunării în răstimpul de la 1504-1714*, 1897, p. 146; G. Adamescu, *Istoria literaturii române*, București, f. a., p. 125; A. D. Xenopol, *Istoria românilor din Dacia traină*, vol. VIII, (domnia lui C. Brîncoveanu), ed. III, îngrijită de I. Vlădescu, București (1929), p. 243; Sextil Pușcariu, op. cit., ed. I, p. 128; și ed. II, p. 150. N. Iorga crede că Antim a venit în țara noastră «prin anul 1680» (Vezi: *Despre Antim Ivireanul*, în *Bis. Ort. Rom.*, a. LV (1937), p. 614).

86. *Condica Sfintă*, p. 100.

87. (Athanasie Mironescu), op. cit., p. 86.

tarul lui Brîncoveanu, care, mai apoi, a scris despre el că era «înzestrat cu talente rare» și că «a ridicat la perfecțiune arta tipografică»⁸⁸).

Judecînd după cărțile date la lumină de Antim, putem spune că meșteșugul tipografic era ocupația sa preferată. În afară de aceasta, el era însă și un caligraf neîntrecut, un xilograf iscusit, un desenator de talent și, după unii, chiar un zugrav cu gust⁸⁹).

Se naște întrebarea: unde a învățat Antim meșteșugul tipografic?

După unii el a deprins această nobilă artă în țara noastră, fiind, la Buzău, uceșnic al Episcopului Mitrofan (10 Iunie 1691-1702)⁹⁰). Acest lucru nu poate fi adevărat însă, deoarece Mitrofan ajunge la Buzău în iunie 1691, cînd, sigur, Antim lucra la tipografia din București prima sa carte cunoscută pînă acum, pe care o dă la lumină în luna octombrie a aceluiași an⁹¹).

S-ar putea ca Antim să fi învățat acest meșteșug la tipografia din București, cum crede istoricul Niculae Dobrescu⁹²), unde între anii 1687-1693⁹³) se întâlnește, într-adevăr, lucrînd Mitrofan, fost episcop de Huși și mai apoi de Buzău.

Mai aproape de adevăr mi se pare însă părerea, după care, Antim a început să lucreze într-o tipografie din afară de hotarele țării noastre. Unde?.. Nu se poate ști din lipsă de izvoare.

În această nobilă artă, el ajunge la o «perfecțiune desăvîrșită». Pe urma ei își va fi făcut bună starea, la care face, desigur, aluzie în punctul al doilea al cunoscutei sale apărări din 13 ianuarie 1712⁹⁴). La obiecția că aceași bună stare Antim și-ar fi putut-o aduna pe urma celorlalte inclinații ale sale amintite mai sus⁹⁵) s-ar putea răspunde că acestea — cel puțin în acea vreme — nu ar fi putut aduce vreun profit deosebit decît în strînsă legătură cu meșteșugul tipografic.

Cei ce l-au cunoscut mai înainte pe Antim, i-au apreciat poate toate aceste talente, care, la un loc, făceau din el un desăvîrșit tipograf și așa l-au prezentat, probabil, Brîncoveanului. Acesta avea nevoie mai ales de un

88. Anton Maria Del Chiaro, *Istoria delle moderne Rivoluzione della Valachia*, Veneția 1718, p. 220; Cf. și ediția lui N. Iorga, București 1914, p. 202; precum și traducerea romînească a lui S. Crist.—Cristian, *Revoluțiile Valahiei de Anton Maria Del Chiaro Fiorentino*, Iași 1929, p. 142. (Textul lui Del Chiaro este acesta: «**ERA EGLI DOTATO DI SI RARI TALENTI, che sapeva mirabilmente imitare qualsisia sorta di manifatture, specialmente in genere d'intagli, disegni e ricamf. RIDUSSE IN OTTIMA FORMA LA STAMPERIA...**»).

89. Tradiția îi atribuie zugrăvirea paraclisului Episcopiei din Rîmnic. Vezi: *Condica Sfintă*, p. 116; Emile Picot, *Notice biographique et bibliographique sur l'imprimeur Anthime d'Ivir, Métropolitain de Valachie*, în *Nouveaux mélanges Orientaux. Mémoires, textes et traductions*, publiés par les professeurs de l'école spéciale des langues orientales vivantes, Paris 1886, p. 520; I. Bădulescu, *op. cit.*, p. 16; N. Iorga, *Istoria literaturii românești*, II, p. 465; (Athanasie Mironescu), *op. cit.*, p. 93.

90. N. Iorga, *Istoria literaturii românești*, II, p. 465 («Se pare că fostul rob (Antim)... învață meșteșugul tipografic de la Mitrofan în Buzău, căci nu vedem unde aiurea ar fi putut să-l deprindă»); (Athanasie Mironescu), *op. cit.*, p. 86 (Antim va fi fost «încredințat poate Episcopului Mitrofan al Buzăului, de la care va fi învățat meșteșugul tipograficesc»).

91. Să se vadă: BRV, I, p. 324-5; și infra, p. 701, nr. 1.

92. N. Dobrescu, *Antim Ivireanul*, p. 11.

93. Să se vadă: BRV, I, p. 291, (tipărește Biblia între anii 1687-1688) și p. 321. (tipărește Mărgăritarele Sfintului Ioan Gură de Aur în anul 1691).

94. V. supra, nota 83.

95. V. supra.

bun tipograf, căci poate, pe Mitrofan îl sorocise pentru vreo episcopie, lucru ce a și făcut pînă la urmă. În locul lui, deci, trebuia să aducă un meșter deja format, care să poată face față nevoilor mereu crescînde ale «domneștei» tipografii.

Firește că acestea sînt simple presupuneri, și deocamdată problema locului unde Antim a învățat meșteșugul tipografiei rămîne încă deschisă.

Înainte de a arăta ce a făcut Antim în țara noastră ca tipograf, se cade să spunem că el în afară de limba maternă — cea georgiană — a învățat, nu se poate spune unde și cu ce prilej, limba turcească și arabă. Mai apoi el deprinde atît «limba grecească clasică, cît și cea greacă populară», iar la noi, cum am mai spus, limba romînească și chiar pe cea slavonă⁹⁶). Această poliglotie i-a fost de mult folos în activitatea sa de tipograf, căci i-a dat putința să tîlmăcească texte dintr-un grai în altul și să imprime, în țara noastră, cărți în mai toate aceste limbi.

În una din prefețele sale, Antim vorbește despre «zelul înnăscut al iubirii de învățătură», care-l «îndatoresce... să fie întotdeauna cu îngrijire și nelenevos la aflarea vreunei osteneli serioase pentru răspîndirea cunoștinței cei iubitoare de învățătură»⁹⁷). Și într-adevăr în toată viața sa talentatul mitropolit s-a arătat plin de zel pentru învățătură, culegînd din slovele ce-i veneau la tipar — ca o harnică albină — tot ceea ce-i era de folos pentru mintea sa dornică de noi și noi cunoștințe.

Prefețele unora din cărțile tipărite și prefațate de Antim și mai ales didahiile sale ne lasă să înțelegem că el pentru vremea în care a trăit, poseda destul de multe și felurite cunoștințe din ramul teologic, literar, istoric, al istoriei naturalei, etc. Dintr-o lucrare a sa, cuprinzînd «Chipurile Vechiului și Noului Testament, adică obrazyele oamenilor celor vestiți ce se află în Sfînta Scriptură...», caligrafiată de el însuși în anul 1709 reiese că era un adînc cunoscător atît al Cărții sfinte, cît și al scriitorilor bisericești și profani, ale căror lucrări circulau în acel timp. Cînd vorbește despre copiii lui Adam, el își întărește afirmațiile cu citate din «scriitorii profani ai clasicității», cum sînt «istoricii» Filon din Alexandria, Strabo și Iosif Flaviu⁹⁸).

În sfîrșit amintim că lucrările sorocite «învățăturii preoților» ne arată că ierarhul nostru cunoștea bine atît sfintele canoane cît și curata doctrină ortodoxă.

Pe lîngă acestea, Antim a fost și un bun cunoscător al artei «armenești și georgiene», precum se poate constata din podoabele făcute de el pentru înfrumusețarea cărților ce a tipărit.

Aceste felurite cunoștințe i-au fost iarăși de mare folos în activitatea sa tipografică și au făcut din el unul din aleșii cărturari ai trecutului nostru.

96. Episcopul Melchisedec, *op. cit.*, p. VII; (Athanasie Mironescu), *op. cit.*, p. 88; N. Dobrescu, *op. cit.*, p. 9-10; Acad. P. Constantinesc-Iași, *op. cit.*, p. 176; (D. P. Bogdan) în revista *Studii*, an. IV, nr. 4, p. 132.

97. Este vorba de prefața la *Paralelele* lui Plutarch, tipărite la București în anul 1704 (v. BRV. I, p. 460-461); N. Dobrescu, *op. cit.*, p. 49.

98. Șt. Berechet, *Un manuscris de zugrăveală al Mitropolitului Antim*, în *Comisiunea Monumentelor Istorice, Secția din Basarabia, Anuar II* (Chișinău 1928), p. 132-135; Același, *Încă un manuscris al lui Antim Ivireanul (1709)*, în *Documente slave de prin Arhivele ruse, culese și traduse de...*, București 1920, p. 24. V. și N. A. Gheorghiu, *Mitropolitul Antim Ivireanul și cărțile populare*, în *Bis. Ort. Rom.*, an. LVII (1939), p. 325.

Sosit în Țara Românească, Antim a fost așezat să lucreze în tipografia «domnească» de la Mitropolia din București, condusă, în acel timp, cum am mai arătat, de fostul Episcop de Huși, Mitrofan. Amintim iarăși că această tipografie «cu toate meșterșugurile câte au trebuit» a fost «ridicată» de Mitropolitul Țării Românești Varlaam, (dec. 1672 — aprilie 1679), în anul 1678⁹⁹). Din câte cunoaștem, pînă în octombrie 1691, cînd e pomenit pentru prima dată Antim, au esit de sub teascurile acestei tiparnițe opt cărți, între care și monumentală Biblia din anul 1688¹⁰⁰). Dintre lucrările de aici, care, poate, au avut și oarecare rol de conducător știm, în ordine, pe: Chyriac ermonah typarnicul în anii 1680 și 1682¹⁰¹); ieromonahul Damaschin Gherbest, typarnicul în 13 noiembrie 1683¹⁰²) și Mitrofan, fost Episcop de Huși în anii 1687¹⁰³) și 1691¹⁰⁴). Cu acesta din urmă a lucrat desigur și Antim și cînd Mitrofan a trecut episcop la Buzău, el i-a luat locul la conducerea tipografiei.

Vreme multă n-a rămas însă Antim la tiparnița bucureșteană, căci în anul 1694¹⁰⁵), din ce pricini nu se știe, el s-a retras la Mînăstirea Snagov și acolo curînd a întemeiat o nouă tipografie. Aici «în liniștea și în singurătatea mînăstirii de pe insulă, departe de sgomotul și viforul orașului și al lumii», Antim «desfășoară» o spornică muncă de tipograf, dînd la lumină un număr însemnat de cărți¹⁰⁶).

Prin anul 1700, cînd Brîncoveanu a dorit să ajute cu cărți de slujbă pe ortodocșii din părțile de răsărit ale Imperiului Turcesc, priceputul întru toate, Antim i-a stat într-ajutor, săpînd singur litera arabă¹⁰⁷), și făcînd la tipografia din Snagov o secție pentru imprimarea de cărți în această limbă. Un an mai tîrziu el și dă la lumină o Liturghie greco-arabă.

După câte se cunosc, cu plecarea lui Antim din București, tipografia de aici și-a redus simțitor activitatea. Pentru aceasta, începînd de prin anul 1701, el, fără voia sa și chiar a Domnitorului¹⁰⁸), a fost silit să-și petreacă parte din timp în Capitală, înviorînd mult lucrul tipografic. Aceasta nu l-a făcut

99. BRV., I, p. 220, (Prefața lucrării **Cheia Înțeleșului**, tipărită la București, în anul 1678).

100. V. pentru aceste cărți: BRV, I, pp. 217, 230, 246, 258, 281, 297, 298, și 315.

101. V. *ibidem*, pp. 237, 251.

102. V. *ibidem*, p. 261. Vezi mai pe larg despre el: A. Lapedatu, **Damaschin, episcopul și dascălul**, București 1906 și N. Iorga, **Istoria Bisericii românești**, II, p. 99-104.

103. BRV, I, p. 291.

104. *Ibidem*, p. 321.

105. Nicolae I. Șerbănescu, **Istoria Mînăstirii Snagov**, București (Institutul de Istorie Națională) 1944, p. 66.

106. *Ibidem*, p. 67, n. 7; vezi și N. Iorga, **Despre Antim Ivireanul**, în **Bis. Ort. Rom.**, an. LV (1937), p. 614.

107. BRV, I, p. 430 și 432 (Cuvîntul către cititori, scris de Patriarhul Athanasie al Antiohiei, în **Liturghia greco-arabă**, tipărită la Snagov în anul 1701); (Athanasie Mironescu), op. cit., p. 88; Diaconul Niculae M. Popescu, op. cit., p. 21; N. Cartoian, op. cit., p. 212; Dan Simionescu și Emil Muracade, **Tipar românesc pentru arabi în secolul al XVIII-lea**, pp. 2 și 14.

108. În punctul al doilea al **Apărării** din 13 ianuarie 1712, Antim scrie: ...«nici mînăstirea Snagovului; o am luat-o cu de-a sila, ear ce am lucrat acolo.. lucrurile acelea mărturisesc la toți ȘI MACAR CĂ MARIA TA NU POHTEAI SĂ ES DE ACOLO, ear cine au fost pricinuitoarii eșirii mele, vor da seama înaintea lui Dumnezeu..» (Predice făcute pe la praznice mari, ed. I. Bianu, p. XXIV); N. Dobrescu, **Antim Ivireanul**, p. 16.

însă să renunțe la egumenia Snagovului, întâlnindu-se regulat, în această slujbă, pînă în anul 1704¹⁰⁹).

Oarecare timp și una și alta din aceste tipografii au dat la lumină cărți, însă de prin anul 1702 cea de la Snagov își încetează lucrul, pentru ca trei ani mai apoi să se desființeze cu totul. La aceasta a contribuit, desigur, trecerea lui Antim — în martie 1705 — la Rîmnic, unde fusese ales episcop.

Tipografia arăbească dela Snagov, precum se știe, a fost dată de Brîncoveanu patriarhului Antiohiei Athanasie al IV-lea, Dabbas¹¹⁰) care a dus-o și a instalat-o tocmai în orașul Alep, tipărind apoi mai multe cărți.

Sectiile greacă și romînă ale tiparniței snagovene au fost luate de Antim la Rîmnic¹¹¹). În acest oraș el a înființat cea dintîi tipografie, care, cu mici întreruperi, a funcționat, pe lîngă scaunul episcopal de aici, pînă aproape de vremea noastră¹¹²). Reținem faptul că în multe din tipăriturile de la Rîmnic, din timpul lui Antim, întîlnim nu numai litera dar și parte din podoabele unora din cărțile imprimate la Snagov.

În acest oraș de la poalele munților rămîne ierarhul nostru pînă la începutul anului 1708. Timp de aproape trei ani el pe lîngă ocupațiile episcopale, a veghiat și la desfășurarea unei rodnice activități tipografice.

S-a văzut mai sus că la 28 ianuarie 1708 Antim a fost făcut Mitropolit al Țării Romînești. Pe acea vreme Mitropolitul încă mai petrecea parte din timp la Tîrgoviște, vechea Capitală a țării. Aici a zăbovit deci cîtiva ani și Antim. În acest oraș a întemeiat el o tipografie, reînviind astfel vremea lui Radu Paisie (1535-1545) și a lui Matei Basarab (1632-1654), cînd din acest oraș, plecau în țară cărți scoase de meșteri iscusiti. Noua tipografie își începe lucrul, cred, în cele dintîi luni ale anului 1709, putînd astfel da la lumină prima sa carte în luna August a aceluiași an¹¹³). Ea desfășoară rodnică activitate pînă în anul 1714, cînd, parte din literă este mutată la București. Insuși Antim la 24 iulie acest an, scria lui Hrisant Patriarhul Ierusalimului despre această mutare și despre unele stricăciuni pricinuite pe drum literelor¹¹⁴). Poate că această strămutare s-a făcut din pricină că Antim se va fi stabilit definitiv la București și astfel nu mai putea supraveghea personal lucrul tipografic, cum făcuse pînă atunci. Iată deci că după o întrerupere de zece ani, orașul București are din nou o tipografie.

Se știe că în anul 1713 Antim a început să zidească în București mînăstirea Tuturor Sfinților, pe care a terminat-o doi ani mai tîrziu, adică în anul 1715¹¹⁵). Printr-un «hrisov arhieresc», adăogat, la 20 iulie 1715, de însuși Antim, Așezămîntului — testament al ctitoriei sale, el hotărăște: «Să se ție (în mînăstire) două tipografii, una grecească și alta romînească, pentru folosul obștei și pentru agoniseala casei»¹¹⁶).

109. Niculae I. Șerbănescu, op. cit., p. 112.

110. (Athanasie Mironescu), *Istoricul Eparhiei Rîmnicului*, p. 88; N. Cartoian, *Istoria literaturii romîne vechi*, III, p. 212; Dan Simonescu și Emil Muracade, op. cit., p. 2-3; Niculae I. Șerbănescu, op. cit., p. 68.

111. (Athanasie Mironescu), op. cit., p. 91; Niculae I. Șerbănescu, *ibidem*.

112. (Athanasie Mironescu), op. cit., p. 91-92; N. Cartoian, op. cit., p. 219.

113. BRV, I. 480

114. Hurmuzaki — Iorga, *Documente...*, XIV, 3, p. 115, nr. LXXII (Scrisoare din 24 Iulie 1714); N. Iorga, *Mitropolitul Antim Ivireanu în luptă cu Ierusalimul pentru drepturile Bisericii sale*, în *Bis. Ort. Rom.*, an. LII (1934), p. 724.

115. N. Iorga, *Inscripții din bisericile Romîniei*, I, București, 1905, p. 281; Dorica Voinescu, *Biserica Antim*, în revista *Boabe de Grîu*, an. IV (1933), p. 539-541).

116. I. Bădulescu, *Mitropolitul Ungro-Vlahiei Antim Ivireanul*, p. 69 (notă); v.

Semnalăm că, chiar în anul 1713 când Antim și-a întocmit Așezămîntul, aci amintit, a prevăzut prin cel de al 17-lea punct, următoarele, cu privire la această tipografie: «Cînd vor lucra tipografiile au cea grecească au cea rumînească, au cu bani străini, au cu banii casei să aibă a lua tipograful, carele va fi, împreună cu feciorii lui cîți va avea de lucru, de coală plata lui taleri 3, și să ia și 10 cărți cu hîrtia stăpînească și feciorii cîte o carte; însă plata coalei să fie taleri 6; ci pre jumătate să ia tipografii simbria lor și pre jumătate să rămîie pe seama casei; și de s-ar strica ceva de ale tipografiei, să fie datoare casa să le dreagă, iar nefiind la mijloc nici lucru străin, nici al casei; și va vrea tipograful cu cheltuiala lui să tipărească vreo carte, să aibă voie cu știrea egumenului și a episcopilor să tipărească și din cîți bani va lua de pe acea carte, să aibă datorie să dea bisericii al patrulea ban¹¹⁷).

Și, la scurt timp după ce mînăstirea Tuturor Sfinților a fost terminată, s-a înființat și tipografia, de care vorbesc Așezămintele de mai sus. Dorința ctitorului devenea realitate. O nouă tipografie începea să lucreze în Țara Romînească prin purtarea de grijă a aceluiași om, care de un pătrar de veac trudea pe un astfel de cîmp de activitate.

Din cîte cunoaștem azi, această tiparniță n-a avut parte de o viață lungă. Sfîrșitul tragic al ctitorului ei și mai apoi stricarea Așezămîntelor lui, privitoare la mînăstire, i-au împuținat zilele, desființînd-o. De sub teascurile ei de abia a apucat să iasă o singură carte, al cărei lucru fusese început de însuși Antim¹¹⁸).

Se poate ca tipografia de aici, cu toate ale ei, să fi fost trecută la cealaltă tiparniță din București, care în același timp lucra la mitropolie.

Mitropolitul Antim a întemeiat tipografia chiar și în afara hotarelor Țării Romînești. Astfel înainte de anul 1709, poate, la cererea regelui Wakhthang al VI-lea al Georgiei, el a stăruit pe lîngă Brîncoveanu și a obținut fundarea unei tiparnițe în orașul Tbilisi. Pentru organizarea ei, a trimis acolo pe Mihai Iștvanovic, unul din cei mai buni ucenici ai săi, care a reușit să imprime aci mai multe cărți în limba georgiană¹¹⁹).

Deasemenea prin anul 1713, cînd Hrisant Patriarhul Ierusalimului vroia să întemeieze o tipografie în Constantinopol, Antim îi făgăduiește procurarea literei de care se va simți nevoie¹²⁰). Și pentru acest oraș, deci, de unde poate fusese chemat la noi, el, «meșterul tuturor artelor», e gata să facă orice sacrificiu, numai să se poată întemeia o tiparniță, adică un mijloc de răspîndire a cărții, a luminii.

și punctul 17 din Testament; (Ghenadie Craioveanu (Enăceanu), Testamentul Mitropolitului Antim Ivireanul, în Bis Ort. Rom., an. IX (1885), p. 216; Condica Sfîntă, p. XIII); precum și: Episcopul Melchisedec, Notițe biografice despre Mitropolitul Ungro-Vlahiei, Antim Ivireanul, p. XV; N. Iorga, Istoria literaturii românești, II, p. 472; același, Istoria Bisericii Romînești, II, p. 54; N. Cartoian, op. cit., p. 221; Dorica Voinescu, op. cit., 541.

117. Academia R. P. R., Ms. rom., nr. 3342, f. 20; Ghenadie Craioveanu (Enăceanu), Testamentul Mitropolitului Antim Ivireanul, p. 216; Condica Sfîntă, p. XIII; I. Bădulescu, op. cit., p. 55.

118. V. infra, nr. 64; v. și N. Iorga, Istoria Bisericii Romînești, II, p. 56-57; (D. P. Bogdan), în Revista Studii, an. IV (1951), nr. 4, p. 140 și în Revista Studii Teologice, an. VII (1955), p. 244-5.

119. N. Cartoian, op. cit., p. 212; (D.P. Bogdan), op. cit., p. 157 și 259-260.

120. Hurmuzaki-Iorga, Documente... XIV, 3, p. 106-107, nr. LXVI (act din 21 ianuarie 1713); p. 112, nr. LXX (act din 6 aprilie 1713); p. 115, nr. LXXII (act din 24 iulie 1714); N. Iorga, Mitropolitul Antim Ivireanul în luptă cu Ierusalimul pentru drepturile Bisericii sale, p. 723-724).

Mitropolitul Antim n-a creiat numai tipografii, ci s-a îngrijit și de ducerea mai departe a acestui meșteșug. În același Așezământ pentru mînăstirea sa, amintit mai sus, el zice: «Las cu blestem și aceasta: să aibă datorie tipograful să învețe meșteșugul tipografiei unul după altul, pentru ca să nu piară acest meșteșug din țară, nici să se părăsească lucrul cărților, pentru folosul țării și pentru ajutorul casei»¹²¹).

Prins de această grijă, el, la București, Snagov, Rîmnic și Tîrgoviște a format, desigur, mulți ucenici. Del Chiaro spune că, în vremea cînd Antim era mitropolit, meșterii de la tipografie erau romîni, învățați de persoane, care, «la rîndul lor au fost instruite de Antim»¹²²). Din această mulțime de ucenici n-au ajuns însă pînă la noi decît numele celor de mai jos:

Mihail Istvanovici se întîlnește lucrînd lîngă Antim la Snagov, începînd din anul 1696, sau poate și mai de vreme. Insușindu-și temeinic meșteșugul, în anul 1699, Constantin Brîncoveanu îl trimite în Ardeal unde, lucrînd la tipografia din Bălgrad (Alba Iulia), dă la iveală un Chiriadromion și o Bucoavna. La 1706, cu rangul de ipodiacon, se află iarăși lîngă dascălul său la Rîmnic. Aici ajută la imprimarea mai multor cărți. După cîțiva ani e trimis de Antim în Georgia, unde înființează prima tipografie a acestei țări, în orașul Tbilisi, de sub teascurile căreia, în anul 1709, iese o Evanghelie. Acestea i-au urmat și alte cărți. În anul 1712 el e trimis de regele Wakhthang la Moscova și de acolo în Olanda, «pentru o mai bună pregătire» și pentru ca să cumpere literă pentru nevoile tiparniței.

Aici nu zîbovește mult, ci se întoarce la Tbilisi, unde în anul 1713 dă la lumină o carte în cinstea Maicii Domnului¹²³). Alte știri despre el nu mai avem.

Gheorghe Radovici a fost ucenic al lui Antim tot la Snagov, fiind amintit în prefața unei cărți tipărită în anul 1700. După aceasta nu se mai știe nimic despre el pînă în anul 1710, cînd îl găsim lucrînd la Tîrgoviște. În acest oraș se întîlnește pînă în anul 1714, desfășurînd o bogată activitate tipografică¹²⁴).

Ce se va fi întîmplat cu el după această dată nu se poate ști, din lipsă de izvoare.

Ieromonahul Dionisie Floru care se întîlnește, lucrînd la tipografia din București, prin anii 1715-1716, se socotește încă a fi unul din ucenicii marelui Mitropolit¹²⁵).

121. V. supra, nota 117.

122. Del Chiaro, op. cit., p. 47; Cf. și ed. N. Iorga, p. 51, precum și traducerea romînească a lui S. Cris-Cristian, p. 26. Del Chiaro zice așa, vorbind despre tipografia din Țara Romînească: «Gli stampatori sono Valachi di nazione, ammaestrati da persone che furono in cio instruiti dal mentovato Arcivescovo» (Antim).

123. Hurmuzaki-Iorga, Documente..., XIV, 3. p. 106, 112; N. Iorga, Istoria literaturii românești, II, p. 79, 467; Același, Activitatea culturală a lui Constantin Vodă Brîncoveanu, p. 168; Același, Mitropolitul Antim în luptă cu Ierusalimul..., p. 724; Același, Despre Antim Ivireanul, p. 613; Același, Istoria Romînilor, VI, p. 429; I. Bădulescu, op. cit., p. 102; Sextil Pușcariu, Istoria literaturii romîne, p. 129 (și ed. II, p. 151-152); N. Cartoian, op. cit., p. 210-211; D. Murărașu, op. cit., p. 74; Acad. P. Constantinescu-Iași, Relațiile culturale romîno-ruse din trecut, p. 180; (D. P. Bogdan), în revista Studii, p. 139 și 158-160; și în revista Studii Teologice, p. 241-244 și 259-260.

124. N. Iorga, Istoria literaturii românești, II, p. 466-467; (D. P. Bogdan), op. cit., p. 140 și respectiv 244.

125. N. Iorga, Istoria literaturii românești, II, p. 467-468; N. Dobrescu, Antim Ivireanul..., p. 47; (D. P. Bogdan), ibidem.

Aceștia trei sînt ucenicii tipografi ai lui Antim, despre care se poate spune ceva. Ceilalți destul de mulți, credem, au rămas necunoscuți.

Prin toate cele de mai sus, Antim a reușit să «încetățenească în țara noastră meșteșugul tiparului»¹²⁶). Timp de peste un pătrar de veac el a trudit cu voioșie pe ogorul acestei nobile arte. A lucrat cu brațele și cu mintea și a reușit să îmbogățească vechea noastră literatură cu cîteva zeci de cărți de cuprins felurit și mărimi diferite.

Cu aceste lucrări el se socotea — și pe drept cuvînt — că vine în ajutorul aproapelui, căci în prefața *Eortologhionului* tipărit la Snagov în anul 1701, scria unele ca acestea: «...Deci eu, fiindcă nu am și altă putere spre ajutorul aproapelui de cît ocupațiunea tipografiei, n-am lipsit și nu voi lipsi vreodată ca să folosesc, după putința mea, pe frații în Hristos ai mei, tipărind deosebite cărți de suflet folositoare și mîntuitoare»¹²⁷).

Această dragoste față de aproapele, pe care-l dorea lumina cu mintea și îmbunătățit cu sufletul, l-a îndemnat neconținut la munca tipografică. În prefața aceleiași cărți el scria: «...atunci realizăm o astfel de iubire (față de aproapele), cînd ne îndemnăm și ne ajutăm între noi la cele bune și de folos și la cele trupești, dar mai ales la cele sufletești și mîntuitoare, fiecare după putința lui și după capacitatea lui»¹²⁸).

Prin cărțile ce tipărea, el urmărea luminarea minții cititorilor «prin adăparea lor cu învățăturile credinței creștine»¹²⁹).

Amintim că parte din cărți se împărțeau în dar și că a unora cheltuielă s-a acoperit de însuși Antim «din sudoarea frunții mele»¹³⁰).

Nu trebuie trecut cu vederea faptul că pentru ierarhul nostru «slăvitul meșteșug al tipografiei» era privit ca un lucru sfînt, pus în slujba patriei și a Bisericii. Pentru aceasta nu se cădea ca el să fie folosit «împotriva besericii și legei». Acest lucru îl cerea el și ucenicilor săi și pentru aceasta în *Așezămîntul mînăstirii Tuturor Sfinților* (Antim) înscrisa aceste îndemnuri pentru tipografi: «...să nu îndrăznească tipograful să tipărească vre-o carte împotriva besericii și a legei noastre, măcar de i-ar da pe coală cîte 100 de galbeni de aur; iar de va călca porunca să fie al anatemei; și de se va înțelege că a făcut una ca aceasta, să se dea știre Domnului să-l pedepsească, cum va ști mai rău»¹³¹).

Cu astfel de gînduri se înțelege că Vlădica Antim lucra cu adevărat pentru zidirea sufletească a aproapelui său.

Înainte de a arăta ce cărți a tipărit ierarhul nostru, se cade să amintim că multe din acestea sînt lucrate în condițiuni tehnice excelente, unele din ele, putînd sta alături de cele mai alese lucrări ale vremii, eșite din imprimăriile apuse. Litera este citeață, rîndurile bine rînduite și cerneala, pretutindeni, de un singur ton. Pe lîngă acestea, aproape toate au titlurile încadrate în chenare frumos lucrate de însăși mîna iscusită a lui Antim; iar în cuprins

126. N. Dobrescu, *op. cit.*, p. 45.

127. V. pentru prefața *Eortologhionului*, BRV, I, p. 418; N. Dobrescu, *op. cit.*, p. 48; D. Murărașu, *Istoria literaturii romîne*, p. 73.

128. În aceeași prefață a *Eortologhionului*, pentru care vezi nota precedentă și N. Dobrescu, *op. cit.*, p. 49.

129. N. Dobrescu, *op. cit.*, p. 48.

130. N. Dobrescu, *ibidem*.

131. V. *supra*, nota 117; precum și N. Dobrescu, *op. cit.*, p. 50.

din loc în loc — la început sau sfârșit de capitol — frontispicii și podoabe finale, lucrate cu gust.

Cîteva chipuri de sfinți, din aceste cărți, ar putea sluji de modele chiar celor mai buni zugravi din vremea noastră.

In cele ce urmează vom înșira cărțile tipărite în tipografiile conduse sau întemeiate de Antim. Pentru mai multă ușurință, le vom așeza în ordine cronologică, începînd, deci, cu cele eșite mai întîi din tipografia dela București.

I. Cărți imprimare în tipografia din București

① Βασιλείου Μακεδόνοϛ Αὐτοκράτοροϛ Ῥωμαίων, ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΠΑΡΑΙ-
NETIKA ῬΕΗΚΟΝΓΑ ῬΕΕΙ... (Ale lui Vasile Macedoneanul Impăratul
Grecilor, ȘASEZECI ȘI ȘASE CAPITOLE INDEMNĂTOARE către fiul
său Leon Înțeleptul și Impărat tot al Grecilor, avînd acest acrostih: Va-
silie întru Hristos regele Grecilor către scumpul său fiu și co-rege Leon.
Care prin hotărîrea Prea Luminatului, Prea Înălțatului și Prea Puterni-
cului stăpîn și domn a Toată Țara Romînească, Domnului Domn Ioan
Constantin Basarab Voevod, acum întîi au fost traduse, prin perifrază, în
limba grecească modernă de către ieromonahul Hrisant Notara Peloponi-
sianul și arhimandritul Prea Sfîntului și domnescului Mormînt. și s-au
tipărit cu cheltuiala și tot din porunca Înălțimei sale și cu îndreptarea
tot a pomenitului Hrisant, în vestitul oraș al Țării Romînești București,
în anul mîntuirii 1691, în luna octombrie, de către Antim Ieromonahul).

Este o cărticică în 4° (19,5×14). Are la început 4 foi nenumerotate și apoi urmează 96 pagini. Pe poarta din față se află titlul încadrat în linii simple. Pe verso acestei foi este stema Țării Romînești, mărginită de un chenar mai bogat. În jurul stemei initialele Domnitorului Constantin Brîncoveanu, iar sub ea patru versuri semnate de Ierom. Hrisant și adresate Domnului. Pe foile următoare se găsesc: versuri închinare împăratului Vasile Macedon și fiului său Leon Filosoful, cuprinsul cărții și la urmă cîteva versete din Eclezias și extrase din memoriile lui Olimpiodor Monahul.

Pe prima pagină încep cele 66 capitole îndemnătoare, scrise pe două coloane (stînga: text elen; dreapta: text grecesc modern). Tiparul cu cerneală neagră, iar textul încadrat cu linii. Coloana are cîte 25 de rînduri¹³²).

Menționăm că titlul acestei cărți este prima mărturie scrisă a prezenței lui Antim în țara noastră.

Inclin să cred că Vodă Brîncoveanu, negăsind, poate, vreme să alcătuiască îndemnuri către fiii săi, cum făcuse mai înainte Neagoe Basarab, a cerut lui Antim să tipărească pe cele de față, pe care apoi le va fi folosit în educarea feciorilor săi.

Biblioteca Academiei R.P.R., are patru exemplare din această carte.

② După trecere de aproape un an, Antim dă la lumină: ῬΑΚΟΑΟΥΘΙΑΙ
ΤΗΣ ΤΕ ῬΟΣΙΑΣ ΜΗΤΡΟΣ ῬΜΩΝ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΚΑΙ
ΤΟΥ ῬΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ῬΜΩΝ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΔΕΚΑΠΟΛΙΤΟΥ...
(SLUJBELE CUVIOASEI MAICII NOASTRE PARASCHEVA CEA NOUA
ȘI A CUVIOSULUI PĂRINTELUI NOSTRU GRIGORIE DECAPOLITUL,
precum și a sărbătorilor premergătoare Intrării în Biserică a Prea Sfintei
Născătoare de Dumnezeu, căci cade în aceeași zi cu sărbătoarea sfîntului. Ti-
părite din porunca și cu cheltuiala Prea Luminatului, Prea renumitului și

132. Acad. R. P. R., C. V. 93; BRV, I p. 324-326; N. Iorga, Istoria literaturii românești, II, p. 466; Același, Constantin Vodă Brîncoveanu, p. 174; (D. P. Bogdan), în Studii, IV, 4, p. 135 și Studii Teologice, VII, p. 240.

Prea creștinului Ioan Constantin Basarab Voevod în toată Țara Românească, ca să se serbeze strălucit amintirea lor în fiecare an în această de Dumnezeu iubită domnie a Ungro-Vlahiei. In Bucureștii Ungro-Vlahiei, 1692, în luna iunie. De prea smeritul între ieromonahi Antim Ivireanul).

Această carte în 4° (20×14) are 4 foi nepaginate, 116 pagini și la sfârșit încă două foi albe. Pe scoarța din față se află titlul scris cu negru și încadrat în chenar de podoabe tipografice simple. Pe verso titlului este stema Țării Românești, marginită de chenar simplu.

Pe foaia următoare începe prefața închinată lui Erincoveanu și semnată de Șerban al doilea logofăt (Greceanu). În ea se arată că aceste slujbe s-au dat la lumină, deoarecece ambii sfinți își au sfintele moaște în țara noastră și pentru că minăstirile și bisericile, cărora li se va împărți această carte «să serbeze și să slăvească amintirile pomeniților sfinți cu mai mare îngrijire și evlavie».

Între paginile 1—36 se află slujba Sfintei Parascheva; iar între paginile 37—69 a Sfântului Grigorie Decapolitul. La pagina 71 începe «Viața și minunea Sfântului Părintelui nostru Grigorie Decapolitul» care ține până la pagina 116. Pe o pagină sînt 27 de rînduri. Tiparul cu o singură cerneală. Cîteva podoabe tipografice și o finală, plăcut lucrată, împodobesc textul.

De remarcat că acum Antim adaugă lângă numele său și pe cel al patriei sale «Iviria».

În Biblioteca Academiei R. P. R., se găsesc trei exemplare din această carte ¹³³).

3. După un alt an, Antim «pre micul între ieromonahi» tipărește — în 1693 — o minunată Evanghelie greco-română, al cărei titlu este următorul:

ΘΕΙΟΝ ΚΑΙ ΙΕΡΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ... Sfînta și d(u)mnezăiască Evanghelie elinească și rumânească, acumă întîiu alcătuită într-amăndoao limbile și, după greceasca al bisericii orânduială așezată, cu a bl(a)gocitivului, Prea luminatului și a Mare cuvîntatului Domn și oblăduitoriu a toată Ungro-Vlahia, Ioan Constandin Băsărab Voevod, poruncă și cheltuială, spre cea de opște a pravoslavnicilor folosință, îndireptînd cărna pravoslaviei Prea Sfințitul Mitropolit Kyr Teodosie: în anul mîntuirii 1693. Și s-au tipărit întru Sf(i)nta Mitropolie a Ungro-Vlahii.

Această minunată carte în fol. (33×23) cuprinde, la început, 5 foi nenumărate și apoi 372 pagini «cu paginația îndoită, adică cu cifre grecești și cirilice». Titlul este o gravură în lemn de toată frumusețea. Textul titlului, în două culori, e cules pe două coloane (grecește și românește), despărțite, între ele, printr-un stîlpușor ornat cu frunze de stejar și sus cu capiteliu. Gravura e împărțită în mai multe «compartimente», avînd, sus, în mijloc, pe Mîntuitorul binecuvîntînd; în cele patru colțuri pe Sfinții Evangheliști, iar jos, în mijloc, pe Sfinții Impărați Constantin și Elena. Între aceste chipuri, făcînd cadrul chenarului se află desenuri, reprezentînd flori larg deschise și în majoritate plecate în jos ¹³⁴).

133. Acad. R. P. R., C. V. 94; BRV, I, p. 326-327; A. Papadopoulos-Vretos, *Νεοελληνική Φιλολογία...* I, Atena 1854, p. 42, nr. 120; Emile Picot, *Notice biographique et bibliographique sur l'imprimeur Anthime d'Ivir (=Anthime)*, p. 529, nr. 1; I. Bădulescu, *Mitropolitul Antim Ivireanul*, p. 103-104; Dr. I. G. Sbierea, *Mișcări culturale și literare la romîni*, p. 146; Dr. I. Cornoi, *Din Didahiile... lui Antim Ivireanul*, p. 5; N. Iorga, *Istoria Bisericii Românești II*, p. 11; (D. P. Bogdan), *ibidem*, *Slujba Sf. Grigorie Decapolitul este facerea Mitropolitului Matei al Mirelor, cum a dovedit D. Russo*. (V. Studii istorice greco-romane, I, p. 163, nota 1).

134. Pentru influențele ce au dus la desenarea acestor flori, v. N. Iorga, «Arginturile» lui Constantin Brincoveanu, în *Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice*, an. VII (1914), p. 105-107.

ΘΕΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ,   ΟΜΗΤΕΙΑ
 ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

Επιμελέσθαι τὴν ἀποστολικήν
 διακίαν, ἡ δὲ τὸ ἑκκλησιαστικὴν
 διακίαν ἐπιμελέσθαι ἐπιμελί-
 νου, ἡ δὲ ἀποστολικήν, ἐκκλησιαστικὴν
 ἀποστολικήν, ἐκκλησιαστικὴν ἀποστολικήν
 ἀποστολικήν ἐκκλησιαστικὴν ἀποστολικήν
 ἀποστολικήν ἐκκλησιαστικὴν ἀποστολικήν
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
 πατριάρχου βουλγαρίας, ὁμοῦ
 πᾶσι ἐκκλησιαστικοῖς, ὁμοῦ τὸ
 ἑκκλησιαστικὸν καὶ ἀποστολικόν.
 Πᾶσι ἐκκλησιαστικοῖς ὁμοῦ τὸ
 ἑκκλησιαστικὸν καὶ ἀποστολικόν.
ΘΕΟΔΩΣΙΟΥ,
 Βουλγαρίας ἀρχιεπίσκοπου.
 Ἐπιμελέσθαι τὴν ἀποστολικήν
 διακίαν, ἡ δὲ τὸ ἑκκλησιαστικόν.

Επιμελέσθαι τὴν ἀποστολικήν
 διακίαν, ἡ δὲ τὸ ἑκκλησιαστικόν
 διακίαν ἐπιμελέσθαι ἐπιμελί-
 νου, ἡ δὲ ἀποστολικήν, ἐκκλησιαστικὴν
 ἀποστολικήν, ἐκκλησιαστικὴν ἀποστολικήν
 ἀποστολικήν ἐκκλησιαστικὴν ἀποστολικήν
 ἀποστολικήν ἐκκλησιαστικὴν ἀποστολικήν
ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
 πατριάρχου βουλγαρίας, ὁμοῦ
 πᾶσι ἐκκλησιαστικοῖς, ὁμοῦ τὸ
 ἑκκλησιαστικὸν καὶ ἀποστολικόν.
 Πᾶσι ἐκκλησιαστικοῖς ὁμοῦ τὸ
 ἑκκλησιαστικὸν καὶ ἀποστολικόν.
ΘΕΟΔΩΣΙΟΥ
 Βουλγαρίας ἀρχιεπίσκοπου.
 Ἐπιμελέσθαι τὴν ἀποστολικήν
 διακίαν, ἡ δὲ τὸ ἑκκλησιαστικόν.

este
J. Min
si la cartea
in l. grece
N = 497

Poarta Evangheliei greco-romine tipărită la București în anul 1693.

Pe verso paginei de titlu se află stema Țării Românești, bogat lucrată, de aceeași mînă și cu același model de flori caracteristice. Doi îngeri, în lături, țin, cu cîte o mînă, buzduganul și spada. Stema este încadrată de cuvintele: „Ἐλέω Θεοῦ Ἰωάννης Κωνσταντῖνος Μπασαράμπας Βοεβόδας Ἀρμέντης καὶ Ἡγεμῶν πάσης Οὐγκρο-Βλαχίας” = (Cu mila lui Dumnezeu Ioan Constantin Basarab Voevod și Stăpînitör a toată Țara Romînească». Sub stemă se află opt «stihuri politicești», semnate de «Șerban II Logofăt» (Greceanu) și închinare lui Brîncoveanu. Stema și stihurile sînt încadrate în chenar de mici podoabe tipografice.

Pe următoarele trei foi se află, în grecește și romînește, un Cuvînt către «cei ce s-or întîmpla a citi» în această carte. Aici, mai întii, se aseamănă cele patru Evanghelii celor patru rîuri din Paradis și apoi se vorbește despre însemnătatea Sfintei Evanghelii, sprijinindu-se pe scrierile unor Sfinți Părinți. Mai departe arată că Brîncoveanu, deși prins «în multe și unele după altele ale politicii griji», totuși «a pus înainté tuturor acest sfînt lucru» și a tipărit Evanghelia de față, hotărînd să se «dé la pravoslavnici în dar». Incheind, îndeamnă pe cititori să se «îndeletnicească» în casele lor cu «cetania» acestei sfînte cărți¹³⁵).

Urmează Viața Sfîntului Evanghelist Ioan după Sofronie și imediat «A acestuia Evanghelist viața dintr-ale lui Dorothei m(u)cenicul, episcopul Tyrionului».

Pe ultima față a foi a cincea se află o gravură în lemn, reprezentînd pe Sfîntul Evanghelist Ioan (tînăr).

Între pag. 1-44 se găsește textul Evangheliei Sfîntului Ioan, avînd la început o frumoasă vigneta, cu medalion în mijloc, în care se află icoana Invierii Domnului. Pe pag. 45 se arată, mai întii cu roșu, cum merg Sf. Evanghelii în săptămîinile de peste an și apoi mai jos s-a trecut viața Sf. Evanghelist Matei după Sofronie. Pe pagina următoare e chipul Sfîntului Matei, gravură în lemn.

Cuprînsul Evangheliei sale începe la pag. 47 sub un frontispiciu înflorit, cu Emmanuel în medalion, și se termină pe pag. 118.

Tot pe această pagină (118) și pe următoarea sînt tipărite două vieți ale Sfîntului Evanghelist Luca: după Sofronie și după Dorothei al Tirului. La pagina 120 se află chipul acestui sfînt Evanghelist, iarăși gravură în lemn.

Sub un frontispiciu înflorat, avînd trei medalioane cu Iisus Hristos, Maica Domnului și Sfîntul Ioan Botezătorul, aflat pe pagina 121, începe Evanghelia Sfîntului Luca. Ea ține pînă la pagina 171. De aici și pînă la pagina 188 se află Evanghelia amestecate. Între paginile 189—213 sînt așezate Evangheliile din timpul Triodului.

Pe pagina 214 se află două vieți ale Sf. Evanghelist Marcu după aceiași, iar pe pagina 215 chipul său. Pe pagina următoare, sub frontispiciu în al cărui medalion este Emmanuel, se începe textul Evangheliei sale, care ține pînă la pag. 280.

Pe paginile 280—289 se află Evangheliile Invierii; de aici și pînă la pag. 360 Minologhion-ul și apoi pînă la pag. 370 Evangheliile la diferite trebuinți.

Pe pag. 370 se găsește un Cuvînt către cititor al Ierom. Atanasie Moldoveanu, care, «după a sa putere», a făcut «amînduror limbilor îndereptare», cerînd iertare de se va «nemerî nescare greșală». Căci «ființa oomenescă, ca o purtătoare de trup și a greșiré iaste pré lesne lunecătoare».

Pe ultima pagină, a 371, se află iarăși un Cuvînt către cititori, scris de Antim de la Iviria, care a tipărit această carte și prin care și el cere iertare pentru greșalele «neștiinții și a nesocotélii» sale. Verso-ul acestei foi e alb.

Tiparul e în două culori: roșu și negru și pe două coloane (stînga: text grecesc; dreapta: text romînesc). Într-o coloană sînt cîte 48 rînduri. În cuprîns se află multe litere începătoare ornate și podoabe frumos lucrate.

Scopul tipăririi acestei Evanghelii este arătat în titlu: «spre cea de opște a pravoslavnicilor folosință»; iar darea ei în două limbi o justifică Șerban Greceanu, în prefață, așa: «Luau-în învățătură vrédnicile némuri ale creștinilor, precum au fost Evanghelia în limba a tuturor némurilor să o scrie și să o tipărească după asemănare limbii elenești; ca, de s-ar întîmpla ceva greșală sau îndoire la Evanghelia care iaste tîlmăcită în limbiile lor, să se deslege îndoire și să se îndrepteze greșala de pre cé elinescă, precum și Noul Testament s-au scris de Apostoli în limba elinescă».

Cu alte cuvinte cei ce vor să vadă dacă textul romînesc redă fidel cuprînsul Sfintei Evanghelii, pot face aceasta, comparîndu-l cu textul grecesc de alături. Acest

135. Această prefață a fost compusă de Ștefan Grecianu în luna septembrie din anul 1693 (v. BRV, I, p. 334).

lucru este în măsură să le alunge îndoiala că limba noastră n-ar fi în stare — din pricina sărăciei ei — să exprime toate adevărurile evanghelice¹³⁶).

În fondul de cărți vechi al Bibliotecii Academiei R.P.R., se află nouă exemplare din această frumoasă tipăritură¹³⁷).

④ În anul următor — 1694 — Antim dă la lumină prima sa carte în limba noii sale patrii, tipărind:

PSALTIREA, a proorocului și împăratului D(a)v(i)d, cu m(o)l(i)tve la toate catizmele și cu pashalii de 50 de ani, după orînduirea grecească și la săvîrșit exapsalm, acum întii tipărită pe limba rumînească cu porunca și toată cheltuiala a Prea luminatului și înălțatului Domn și oblăduitoriu a toată Țara Rumînească Ioan Costandin B. B. Voevod, purtînd cîrma pravoslaviei Prea Sfințitul Mitropolit Kyr Teodosie. Tipăritu-s-au în tipografia domnească în Sf(î)nta Mitropolie în București în anul de la zidirea lumii 7202, iară de la mîntuire 1694.

Această carte în 4° (19,5×14,5), are 4 foi nenumerotate la început și 271 pagini. Titlul e tipărit cu negru și încadrat în chenar simplu de podoabe tipografice. Pe verso-ul foii de titlu se află stema țării și opt versuri politice închinete lui Constantin Brîncoveanu de «smeritul întru ieromonahi Antim Ivireanul».

După aceasta, pe foaia următoare, începe scrisoarea de dedicație, pe care «Antim Ivirénul tipograful» o adresează Voevodului, lăudîndu-i zelul ce are întru tipărirea cărților sfinte. Pe alte două pagini nenumerotate se află: «Orînduială cum să cade a încépe a citi Psaltiré», care se încheie cu cuvintele: «Incet și cu minte și cu socotélă și nu te grăbi ca și cu minté să înțelegi céle ce citești».

Pe ultima pagină a acestor foi de început se află chipul lui David, gravură în lemn din anul 1694¹³⁸). Are împrejur inscripția; «Mănilé méle au făcut organe și dégetele méle au încheiat Psaltiré».

Între paginile 1—216 se află cele 20 de catisme, cuprinzînd cei 150 psalmi.

La pag. 217 este încă un psalm cu însemnarea: «Acest psalm de însuși David iaste scris și afară de numărul celor 150 de psalmi, cînd singur s-au bătut cu Goliat».

Pe paginile 218—223 se află cele trei Cîntări ale lui Moisi, urmate de: Cîntarea Annei muma lui Samuil (p. 223—224); Rugăciunea proorocului Avacum (p. 224—226); Cîntarea proorocului Isaia (p. 226—227); Rugăciunea lui Iona proorocul (p. 228); Cîntarea celor trei coconi (p. 228—231); Cîntarea celor trei sfinți coconi (p. 231—33); Cîntarea Născătoarei de Dumnezeu (p. 234—235); și altele, molitve creștinești (p. 236—8); Pashalia după orînduiala grecească pe 50 de ani începători de la «l(ea)t. 1694» și pînă la «l(ea)t 1745» (p. 240—262 și în sfîrșit, Orînduiala lui Exapsalm (p. 263—271).

Textul, scris cu cerneală neagră și cu litera Bibliei lui Șerban, e mărginit de linii. Are cîte 29 rînduri pe pagină. În cuprîns se întîlnesc cîteva litere ornate și cîteva podoabe¹³⁹).

136. Vezi N. Iorga, *Istoria literaturii românești*, II, p. 83; N. Dobrescu, *Antim Ivireanul*, p. 59-60.

137. Acad. R. P. R., C. V. 95; BRV, I, p. 328-335; Bas. Popp, *Disertație despre tipografiile românești*, Sibiu 1838, p. 65; Emile Picot, *Anthime*, p. 530; St. Dinulescu, *Viața și activitatea mitropolitului Țerei Românești Antim Ivireanul*, (1708-1716), p. 70; Ghenadie Episcopul Rîmniceului, *Evangheliile, Studii istorico literare*, București 1895, p. 25-49; Dr. I. G. Sbierea, *op. cit.*, p. 146; M. Gaster, *Chrestomatie romînă*, I, Leipzig și București 1891, p. 307-311; I. Bădulescu, *op. cit.*, p. 105-107 (Athanasie Mironescu), *Istoricul Eparhiei Rîmniceului*, pag. 87; N. Iorga, *Istoria literaturii Românești*, II, p. 83; Același, *Istoria Bisericii Românești*, II, p. 11; Acad. P. Constantinescu-Iași, *op. cit.*, p. 177; (D. P. Bogdan), *ibidem*.

✓ 138. Această gravură cu David se mai întîlnește în *Antologhionul și Psaltirea* tipărite la Snagov în anii 1697 și 1700.

139. Acad. R. P. R., C. V. 96; BRV, I, p. 335-337; Emile Picot, *Anthime*, p. 531; St. Dinulescu, *Mitropolitul Antim*, p. 70; I. Bădulescu, *Antim Ivireanul*, p. 107-108; N. Iorga, *Istoria literaturii românești*, II, p. 83; Același *Istoria Romînilor*, VI, p. 437; (D. P. Bogdan), *op. cit.*, p. 136 și respectiv 240.

Cu această carte Antim începe împlinirea gândului său de a da sfintele slujbe pe limba românească. Ea nu este destinată numai preoților, ci și pravoslavnicilor creștini, ca să poată învăța carte după ea, așa cum de altfel «s-a practicat în tot trecutul nostru». Acest lucru îl arată însuși Antim în prefață, când spune că Psaltirea de față avea «să se împartă în har... pentru mai mult folosul și înțelesul celor ce vor citi».

Biblioteca Academiei R.P.R., are cinci exemplare din această Psaltire.

II. Cărți tipărite în tipografia de la Mănăstirea Snagov.

S-a arătat mai sus că în anul 1694 Antim se mută la mănăstirea Snagov¹⁴⁰), unde întemeiază o tiparniță nouă, din care ucenicul său Mihai Iș-

Chipul Proorocului David din Psaltirea românească tipărită la București în anul 1694. (Reprodus și în Antologhionul grecesc și în Psaltirea grecească, tipărite la Snagov în anii 1697 și 1700).

două foi cuprind prefața aceluiași Mihai, dedicată tot Voevodului, în care prefața el arată că această carte e «părgă și roadă noao a meșteșugului tipografiei» și că Dumnezeu a pus acest dar (al meșteșugului tipografic) în el «cu lucrare sfinții sale și cu purtare de grije a cinstului meu părinte și înduratului dascăl, a lui Antim Ivirénul».

Pe verso foi a patra se află chipul Sf. Impărați Constantin și Elena, încadrat în chenar și dedesubtul lui 12 versuri.

vanovici dă la lumină—în două limbi — la 6 februarie 1696, următoarea carte:

ORÂNDUIALA SLUJBEI ÎN 21 A LUI MAI LA ZIOA SF(I)NȚILOR SLĂVIȚI ȘI DE ASEMENIA CŪ AP(O)STOLII MARI ÎNP(Ă)R(A)ȚI C O N S T A N T I N ȘI ELENA, acum întâiu osebi tipărită slovenește cu voia Prea luminatului și înălțatului Domn a toată Țara Rumânească Ioan Constandin B. Basarab Voevod. În vremea păstoriei Prea Sf(i)titului Kyr Teodosie Mitropolitul țării și Exarh Laturilor. La anul de la H(ri)sto)s 1696, februarie 6, în Sneagov.

Această cărticică în 40 (19,5×14), are la început patru foi nenumerotate și apoi 42 pagini. Titlul, tipărit cu cerneală roșie și neagră, e încadrat în chenar de podoabe tipografice. Pe verso titlului se află stema țării și opt versuri politice, alcătuite de Mihai (Ișvanovici) și închinat lui Brîncoveanu. Următoarele

¹⁴⁰. Pentru această mănăstire, v. Niculae I. Șerbănescu, *Istoria Mănăstirii Snagov, București 1944.*

Pe pag. 1 următoarele cuvinte fac introducerea în materie: «Luna lui mai în 21. Pomenirea Sfinților slăviți și marii blagocestivi de Dumnezeu încununăți Inpărți și tocmai Apctolilor Constantin și Elena». Aceasta ține pînă la pag. 31, și cuprinde rînduiala Vecerniei, Utreniei și Sfintei Liturghii.

Pe pag. 32 se află iarăși chipul Sf. Impărați cu alte 10 versuri de desubt.

Pe pag. 33—42 e tipărit: «Cinstitul paraclis către Sfinții și de asemenea cu Apostolii de Dumnezeu încununăți Inp(ă)r(a)ți Constandin și Elena», cuprinzînd în el și un canon de rugăciune către Sfinții Impărați.

Rugăciunile sînt în limba slavă, iar prefața, versurile de sub stemă și icoane, tipicul, paremiile, apostolul, Evanghelia și sinaxarul sînt în romînește. Textul e tipărit cu două culori și cu cîte 24 de rînduri pe pagină. În cuprins sînt vignete simple din podoabe tipografice. La sfîrșitul paraclisului se găsește o însemnare, în care se arată, că el nu se află în «izvoadele grecești» ci «s-au făcut slovenește... să să cînte la ziua sfinților, unde va fi hramul, sau și aiuré la alte biserici, cînd va fi voia eclisiarhului sau paraclis sau la pavecernițe».

Această primă carte scoasă din noua tipografie de la mînăstirea Sragov era un bine meritat omagiu adus lui Brîncoveanu, purtătorului numelui Sfințului Constantin. În același timp, cred, ea era sortită să întărească în popor cinstirea sfinților, în care unii, influențați mai ales de calvinism, nu credeau.

Trei exemplare din această carte se găsesc azi în Biblioteca Academiei R.P.R.¹⁴¹).

⑥ La mai puțin de un an Antim tipărește, în grecește, tot la Snagov un frumos:

✓ ANTOΛOΓION... (ANTOLOGHION al întregului serviciu de peste an, cel mai bogat dintre Antologhioanele cunoscute acum, căci cuprinde nu numai serviciile religioase din Antologhioanele cunoscute, dar și Psaltirea întreagă, cu Octoihul, Ceaslovul și Penticostarul; încă și de suflet mîngîitorul Triod și, într-un cuvînt, întregul serviciu de peste an. S-a tipărit în renumita și vestita Ungro-Vlahie, în timpul strălucitei domnii a Prea evlaviosului, Prea slăvitului și Prea puternicului stăpînitor și Domn al întregii Ungro-Vlahii, Domnul Domn Ioan Constantin Basarab Voevod, ținînd cîrja Prea Sfințitei Mitropolii a Ungro-Vlahiei Prea Sfințitul și de Dumnezeu păzitul Mitropolit Domnul Domn Teodosie. Cu osîrdia și cu cheltuiala Prea piosului întru ieromonahi și părinți sufletești Domnul Galaction Vidali, din strălucita insulă Tinos și mai înainte egumenul marei mînăstiri a Lavrei Sfințului Munte Athos și cu îndreptarea învățatului Domn Panaiot din Sinope. În Sfînta Mînăstire a Intrării în biserică de la Snagov de către Ieromonahul Antim din Iviria. In anul mîntuirii 1697, luna ianuarie).

Această voluminoasă carte în 4° (20,5×14,5) cuprinde cinci foi nenumerate și 2070+40 pagini: Titlul este încadrat de chenar negru din flori de compoziție tipografică. Pe verso titlului se află stema țării și 10 versuri întru lauda lui Brîncoveanu, încadrate. Pe foaia următoare e, mai întîi, o epigramă la carte din 12 versuri; apoi începe o scrisoare de dedicație către Domn, semnată de Galaction Vidalis și la urmă o înștiințare către ctitori.

Pe fața celei de a cincea foi se află pinaxul cărții, iar pe spatele ei o gravură în lemn, reprezentînd pe David (ca în Psaltirea din 1694).

Cuprinsul cărții este următorul: Psaltirea (p. 1—58) Ohtoihul (p. 59—130), Ceaslovul (p. 131—151), Penticostarul (p. 152—251), Triodul (p. 253—539); După glas (?) (p. 540—563); Antologhionul (pag. 564-1054); Slujbele care se cîntă, după rînduială, la unul sau mai mulți sfinți (p. 1055—1085); Stihiri podobnice în cinstea

141. Acad. R. P. R., C. V. 102; BRV, I, p. 341-342; D. Iarcu, *Bibliografia cronologica romîna sau Catalog general de cărțile romîne 1550-1873*, București 1873, p. 7; Dr. I. G. Sbierea, *Mișcări culturale*, p. 146; Dr. I. Cornoi, op. cit., p. 5; N. Dobrescu, op. cit., p. 56; (D. P. Bogdan), *ibidem*.

Născătoarei de Dumnezeu (p. 1086—1216); Apostolii și Evangheliile Sf. Maslu (p. 1217— ș. u.), Cele trei sfinte Liturghii, ș. a.

Textul e tipărit pe două coloane și în cea mai mare parte cu două culori. În fiecare coloană completă sînt cîte 50 de rînduri. Ornamentația cărții este foarte simplă.

La sfîrșit se află următoarea însemnare: «S-a tipărit în anul mîntuirii 1697 în luna ianuarie de ieromonahul Antim, din Iviria».

În Biblioteca Academiei R.P.R., se află patru exemplare din această cuprînzătoare carte ¹⁴²).

În același an Antim tipărește, în romînește, la Snagov:

7 SF(I)NTA ȘI D(U)MNEZEIASCA EVANGHELIE cu voia Prea luminatului și înălțatului D(o)mn și oblăduitoriu a toată Țara Romînească Io Constandin B. Voevod și cu porunca purtătorului pravoslaviei Prea Sfîntitul Kyr Teodosie Mitropolitul a toatei Țări Rumînești și Exarh Plaiurilor: Acum a doa oră typărită și diortosită mai cu multă nevoiță. În sf(i)nta mînăstire în Sneagov la anul de la spseniia lumii 1697; de smeritul întru ermonahi Antim Ivireanul.

Frontispiciu din *Evanghelia* tipărită la Snagov în anul 1697.

Cartea de față în fol. (28,5×20) are trei foi liminare + 180 numerotate. Titlul e încadrat în chenar format, sus, dintr-o vigneta, avînd în medaliaoane pe Iisus Hristos, Maica Domnului și Sf. Ioan Botezătorul; jos dintr-un briu cu flori specifice lucrului xilografic al lui Antim; iar în stînga și dreapta laturi alcătuite din linii și podoabe tipografice. Pe verso foi de titlu se află stema țării, sub care sînt 10 versuri politice dedicate lui Brîncoveanu.

Pe f. 2 se află două vieți ale Sf. Evanghelist Ioan după Sofronie și Dorothei; iar pe a treia o însemnare, arătînd că la textul Sf. Evangheliilor nu s-au mai pus «zacealele», ca pînă acum, ci «capetele».

Menționăm că exemplarul văzut la Biblioteca Academiei R. P. R. a aparținut mînăstirii Turbați de lângă lacul Snagov, precum reiese din următoarea însemnare autografă a lui Antim: «Această sf(i)ntă Evangheliie o a dat de pomană la mi(nă)stirea de călugăriți la Trurbați (sic) smeritul întru ermonahi Antim Ivireanul typograf, în zilele blagocestivului D(o)mn Ioan Constandin B. B. Voevod I(ea)t, 7206 (=1698), ianuarie 21 dni. Anthimos ieromonahos»

142. Acad. R. P. R., C. V. 106; BRV, I, p. 347-349; A. Papadopoulos-Vretos, *Νεοελληνική φιλολογία*, I, p. 44-45; Emile Picot, *Anthime*, p. 532-533; St. Dinulescu, op. cit., p. 70; C. Erbiceanu, *Antologiu peste tot anul*, tipărit în respectata mînăstire Snagov de Antim ieromonahul din Ivir, în *Bis. Ort. Rom.*, an XVII (1893-1894), p. 418-427; I. Bădulescu, op. cit., p. 109-110; N. Iorga, *Istoria literaturii românești*, II, p. 81, Același, *Istoria Bisericii Românești*, II, p. 11; Același, *Constantin Vodă Brîncoveanu*, p. 176; (D. P. Bogdan), *ibidem*.

Cuprinsul este la fel cu cel al **Evangeliei** imprimată la București în anul 1693. Textul, cu două culori și pe două coloane de câte 35 rînduri fiecare, este mărginit de linii simple. ✓

Parte din podoabe și chipurile celor patru evangheliști sînt aceleași din **Evangelia greco-romînă** de la 1693. ✓

Pe fol. 180 v. se află următoarea însemnare:

«...cei ce vă veți întîmpla a citi, bucurați-vă în Domnul și vă rugați pentru mine și ce greșală veți afla îndreptați cu Duhul blîndéțelor, nepuindu-ne în ponos, că precum iaste cu neputință omului a nu păcătui, într-acestaș chip și typografului a rămîné fără de greșală.

Typăritu-s-au în anul de la spăsenia lumii 1697 de smeritul între ermonahi Antim Ivirénul».

Și ceva mai jos versurile:

«Precum cei străini doresc moșia să-ș vază
«Cînd sînt într-altă țară de nu pot să șază
«Și ca cei ce-s pre mare bătuti de furtună
«Și roagă pre Dumnezeu de liniște bună
«Așa și tipograful de-a cărții sfîrșire
«Laudă ne-ncetată dă și mulțemire»¹⁴³).

Cartea de față e tipărită cu scopul de a face înțeles cuvîntul Domnului de cei ce veneau la biserică. Ea întărește și mai mult obiceiul ce se formase deja ca la sfintele slujbe **Evangelia** și **Apostolul** să se citească în romînește.

În fondul de cărți vechi al Bibliotecii Academiei R. P. R., se află 6 exemplare din această carte¹⁴⁴).

⑧ Tot în același an apărea de sub teascurile tiparniței de la Snagov următoarea carte grecească a lui Ioan Cariofil:

ἘΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ ΠΕΡΙ ΤΙΝΩΝ ἈΠΟΡΙΩΝ ΚΑΙ ΛΥΣΕΩΝ...
(MANUAL DESPRE CITEVA NEDUMERIRI ȘI SOLUȚIUNI sau despre cercetarea și confirmarea cîtorva dogme necesare ale Bisericii, compus de prea înțeleptul și învățatul profesor Domnul Ioan Karyophylles mare logofăt al Marei Biserici a lui Hristos după cererea prea nobilului și învățatului arhon Domnul Constantin Cantacuzino și dedicat Prea înălțatului și evlaviosului principe Domnului Domn Ioan Constantin Basarab Voevod a toată Țara Rumînească, năstorind Prea Sfințitul și de Dumnezeu alesul Mitropolit D. D. Tecdosie. S-a tipărit în cinstita mînăstire Snagov, în anul de la Hristos 1697).

Această tipăritură în 4° are patru foi nenumerate și 46 foi numerotate. Titlul cu negru, neîncadrat. Pe verso stema țării cu legenda în grecește. Pe următoarele două foi este prefața semnată de «smeritul între iermonahi Antim Ivireanul typograful», în care se arată că autorul, aflîndu-se în București, a fost rugat de stolnicul Constantin Cantacuzino să scrie această carte. Mai tîrziu ea, ajungînd în mîna lui Antim, el a dat-o lui Sevastos Kimenitul de a mai revăzut-o și apoi a tipărit-o.

După această prefață, adresată lui Brîncoveanu, urmează o înștiințare către cititori.

Intrarea în materie se face prin următoarele:

«Probleme ale prea nobilului și prea învățatului arhon Domnul Constantin Cantacuzino.. la care a răspuns prea înțeleptul între dascăli Ioan Karyophylles și

143. Aceste versuri au fost reproduse, cu caractere georgiene, de Mihai Ișvanovici în **Liturghia ce a tipărit la Tbilisi** în anul 1710, (v. BRV, I, p. 484).

144. Acad. R. P. R., C. V. 103; BRV., I, p. 343-344; Bas. Popp, **Disertație**, p. 69; Emile Picot, **Anthime**, p. 533-534; St. Dinulescu, op. cit., p. 70; I. Bădulescu, op. cit., p. 111-112; Ghenadie Enăceanu, **Evangeliiile**, p. 53-67; Dr. I. G. Sbierea, op. cit., p. 146; N. Iorga, **Istoria literaturii românești**, II, p. 83; Același, **Istoria Bisericii Românești**, II, p. 13; N. Dobrescu, op. cit. p. 60; (D. P. Bogdan), **ibidem**.

mare logofăt al tronului ecumenic aflându-se la București». Acestea cuprind opt întrebări și opt răspunsuri și se întind pe ff. 1-26.

Pe f. 27 se încep:

«Alte întrebări și răspunsuri folositoare fiecărui credincios, explicate de același prea învățat între dascăli, mare logofăt al Mării Biserici, Domnul Ioan Karyophylles, petrecînd în București către același prea nobil și învățat arhon Domnul Domn Constantin Cantacuzino». Aici sînt 16 întrebări și tot atîtea răspunsuri (ff. 27-46).

Tiparul este cu o culoare și pe o pagină întreagă sînt cîte 29 de rînduri.

Se știe că Ioan Karyophylles a fost acuzat de unii că are idei «lutero-calvinice». Probabil că Stolnicul Constantin Cantacuzino i-a pus întrebări, în legătură cu credința sa, și el atunci răspunde prin acest manual. Cartea este tipărită și cu scopul de a combate învățăturile greșite ale calvinilor.

În Biblioteca Academiei R. P. R. se găsesc trei exemplare din această carte ¹⁴⁵⁾.

9. O altă carte grecească tipărită de Antim în acest an la Snagov este:

ΑΟΓΟΣ ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΘΕΟΣΤΕΠΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΑ ΚΑΙ ΊΣΑΠΟΣΤΟΛΟΝ ΜΕΓΑΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΝ... (CUVINT PANEGIRIC DESPRE IMPĂRATUL INCUNUNAT DE DUMNEZEU ȘI ASEMENEA CU APOSTOLII MARELE CONSTANTIN, rostit în Pre Sfînta lui Biserică, în Prea Sfînta Mitropolie a Ungro-Vlahiei și dedicat Prea înălțatului și serenisimului Domn și stăpînitor a toată Țara Romînească D. D. Ioan Constantin Basarab Voevod. Tipărit în Sfînta mînăstire a Intrării în Biserică din Snagov, pe cînd ținea cîrma Prea Sfîntei Mitropolii a Ungro-Vlahiei Prea Sfîntitul și de Dumnezeu păzitul Mitropolit D. D. Teodosie, de ieromonahul Antim Ivireanul în anul mîntuirii 1697).

Este o cărțuție în 4° și are 10 foi. Prefata, închinată lui Brîncoveanu, este semnată de preotul Gheorghe Maiota autorul panegiricului ¹⁴⁶⁾.

10. Șirul tipăriturilor de la Snagov din anul 1697 se încheie cu următoarea carte slavonească:

ГΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΣΛΑΒΟΝΙΚΗ ΠΡΑΚΤΗΛΗΘΕ ΓΥΝΤΑΓΜΑ... (DREAPTA ALCĂTUIRE A GRAMATICII SLAVONEȘTI, dată acum la tipar cu voia Prea luminatului Domn a toată Țara Romînească Io Constantin Basarab Voevod cu binecuvîntarea Preaosfîntitului Kyr Teodosie, cu mila lui Dumnezeu. Mitropolitul aceleiași țări. În anul de la nașterea lui Hristos 1697).

Cartea aceasta este lucrarea scriitorului rus Meletie Smotricki. Formatul său e în 8° (15,5×10,3) și are 4 foi liminare și alte 246 foi paginate. Cele patru foi de la început cuprind: titlul, stema țării, șase versuri în limba slavă și o prefață semnată de «smeritul întru ieromonahi Antim tipograful».

Din această prefață, dedicată lui Brîncoveanu, se vede că gramatica s-a tipărit cu scopul de a arăta: «cetirea adevărată slavonească... și înțelegerea celor citite» și «de a deprinde pe cei ce se silesc cu rîvnă să o învețe și să o vorbească și să scrie bine. De toate acestea noi eram foarte lipsiți, căci ne lipsea gramatica conducătoare».

145. Acad. R. P. R., C. V. 107; BRV, I. p. 349-350; A. Papadopoulos-Vretos, op. cit., p. 44; Emile Picot, *Anthime*, p. 534; St. Dinulescu, *Mitropolitul Antim*, p. 70; I. Bădulescu, *Antim Ivireanul*, p. 112-113; Dr. I. Cornoi, op. cit., p. 6; N. Iorga, *Istoria literaturii romînești*, II, p. 51. Pentru Ioan Cariofil autorul acestei cărți, să se vadă: D. Russo, *Studii istorice greco-romîne*, I, p. 183-191 (mai ales, pp. 188-189).

146. Acad. R. P. R., C. V. 108; BRV, I. p. 350-351; A. Papadopoulos-Vretos, op. cit., p. 45; Emile Picot, *Anthime*, p. 534-535; I. Bădulescu, op. cit., p. 113-114; N. Dobrescu, *Antim Ivireanul*, p. 68.

De aceia «dacă cuiva (i se pare), cu atit mai mult nouă trebuie să ni se pară a fi folositoare, deoarece în bisericile dumnezești noi ne-am obișnuit a citi slavonește, dar, necunoscînd această limbă, care ne este străină, nu a noastră, puteam de multe ori să cădem în greșeli». Această gramatică încă va fi de folos și pentru școala ce Brîncoveanu a întemeiat întru «învățarea limbii slavonești pentru copiii de vîrstă fragedă».

Tiparul este cu cerneală neagră. Pe fiecare pagină sînt cîte 23 de rînduri.

În Biblioteca Academiei R. P. R. se găsesc trei exemplare din această gramatică¹⁴⁷).

În anul următor, 1698, cel mai bun ucenic al lui Antim, Mihai Iștvanovici a fost trimis de Brîncoveanu în Ardeal, pentru imprimarea unor cărți de care se simțea nevoie acolo. Aceasta a făcut, poate, c'a, în cursul acestui an, la Snagov să nu mai apară nimic. Șirul tipăriturilor de aici e reluat în februarie 1699, cînd Antim Ivireanul dă la lumină, în limba grecească, următoarea carte:

(11) ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΟΜΟΛΟΓΙΑ... ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΗ ἘΚΘΕΣΙΣ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΜΕΓΙΣΤΩΝ ἈΠΕΤΩΝ... (MĂRTURISIREA ORTODOXĂ a credinței Bisericii Sobornicești și Apostolică a răsăritului și Expunerea introductivă despre cele trei virtuți: credința, nădejdea și dragostea. Tipărită din îndemnul și cu cheltuiala Prea evlaviosului, Prea strălucitului și Prea luminatului stăpînitor și Domn a toată Țara Romînească D. D. Ioan Constantin Basarab Voevod Brîncoveanu, pentru folosul creștinilor ortodocși; păstorind în Prea Sfînta Mitropolie a Ungro-Vlahiei, Prea sfințitul și de Dumnezeu alesul Mitropolit D. D. Teodosie. În respectata mînăstire a Intrării în Biserică a Născătoarei de Dumnezeu, ce se zice a Snagovului. În anul 1699, luna februarie de cel mai mic între ieromonahi Antim Ivireanul).

11 v 24
f. v

Partea II-a: Expunere introductivă despre cele trei virtuți: credința, nădejdea și dragostea, dată la lumină de Prea Invățatul ieromonah Domnul Visarion Macri din Ianina. Tipărită din îndemnul... (la fel ca sus).

Formatul cărții este în fol. (34,5×22); are 7 foi nepaginate, 86 pagini nume. rotate, trei foi fără număr. Partea doua constă din o foaie+256 pagini și 10 foi nenumerate. Titlurile celor două cărți sînt cu o culoare și încadrate în chenare în parte lucrate de Antim în peniță. Pe verso ambelor titluri se află stema țării, bogat lucrată, între inițialele Domnului, precum și cîte 10 versuri închinare tot lui de vastos Kimenitul, Ioan Comnen, elevii Academiei Domnești din București și elevii

Pe foile următoare se află: mai multe epigrame către Domn semnate de: Sevastos Kimenitul, Ioan Comnen, elevii Academiei Domnești din București și elevii celor două școale din Ianina. Urmează două scrisori ale lui Dositei Patriarhul Ierusalimului din ianuarie și februarie 1699. În ele acest învățat ierarh apără ortodoxia curată a lui Chiril Lucaris și se ridică hotărît atît contra protestanților cît și contra iezuiților care acuzau pe Chiril de calvinism.

Vorbind de cuprins, vom arăta că Mărturisirea de credință cu cele trei părți ale sale se întinde pe paginile 1-86. În paginile nenumerate ce urmează se află «pinaxul» acestei prime părți a cărții de față.

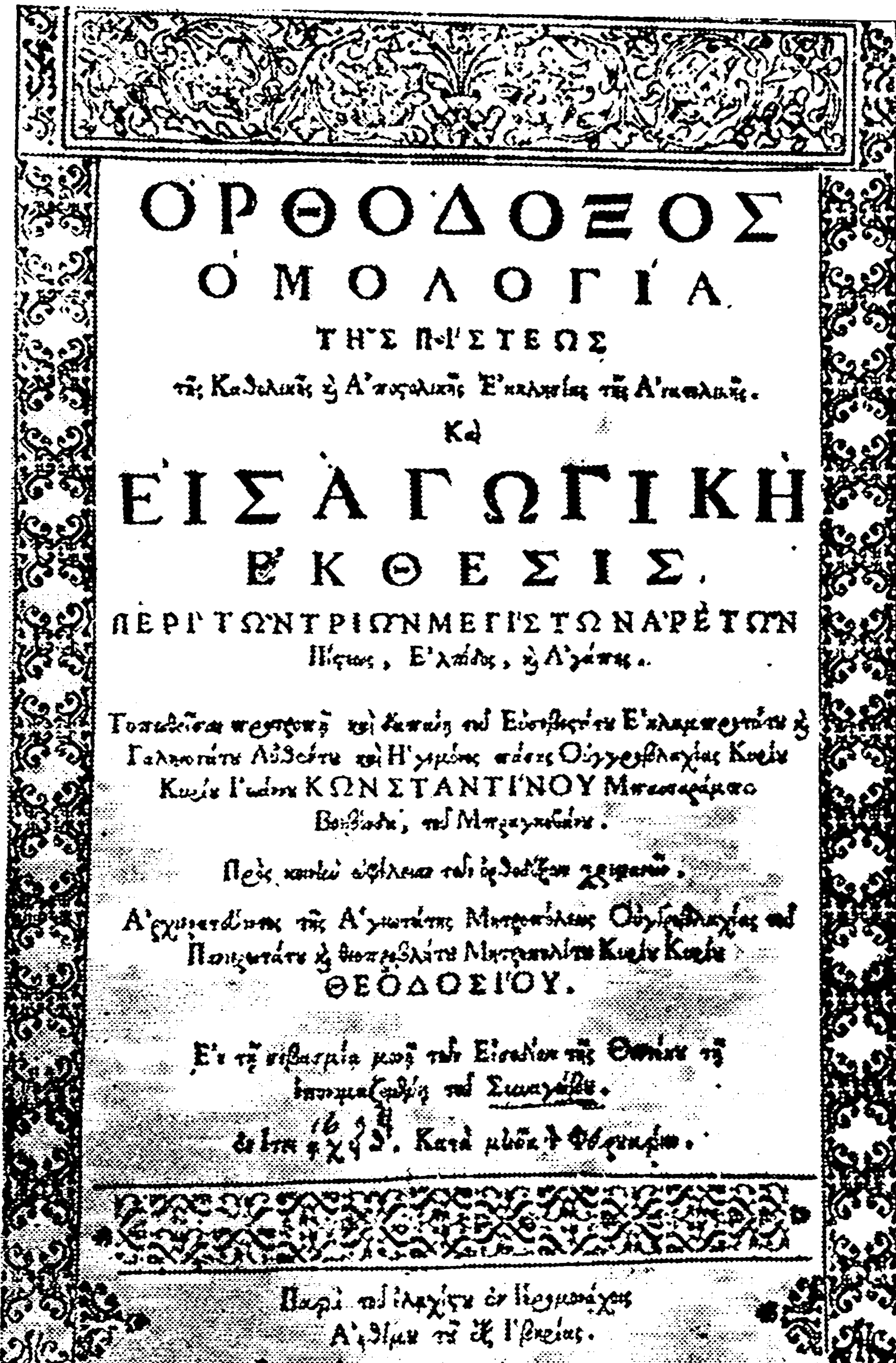
După foaia de titlu și stema celei de a doua părți a cărții începe Expunerea introductivă despre cele trei mari virtuți: credința (p. 1-143); nădejdea (p. 144-170); și dragostea (p. 171-251). Urmează apoi lucrarea despre icoane a Sf. Ioan Damaschin (p. 252-256), la sfîrșitul căreia se află următoarea însemnare: «S-a tipărit în

147. Acad. R. P. R., C. V. 109; BRV, I, p. 351-354; N. Dobrescu, op. cit p. 58; Acad. P. Constantinescu-Iași, Relațiile culturale romîno-ruse din trecut, p. 177; (D. P. Bogdan), în Revista Studii IV, 4, p. 136 și 153-154; și în Revista Studii Teologice, VII.

✓ Țara Românească în respectata Minăstire a Intrării (în Biserică) la Snagov cu cheltuiala Prea strălucitului... Domn și stăpînitor a toată Țara Românească D. D. Ioan Constantin Basarab Voevod, de cel mai mic între ieromonahi Antim Ivireanul prin îngrijirea și corectarea Domnului Panaghiot din Sinope din Pontul Euxin. In anul mîntuirii 1699 luna februarie».

După însemnarea aceasta, s-a așezat indicele părții a doua, care cuprinde opt foi și jumătate și la urmă de tot errata.

Poarta Mărturisirei Ortodoxe tipărită la Snagov în anul 1699.

tipărește la Snagov o nouă carte românească, al cărei titlu este:

CARTE SAU LUMINĂ cu dreapte dovediri din dogmele Besearicii Răsăritului asupra dejghinării Papistașilor, descoperită și așezată de prea învățatul ieromonah Maxim Peloponniseanul. Acum întâiu tipărită pre limba

✓ Partea întâia e scrisă în greaca vulgară, iar a doua în cea clasică.

Tiparul este cu o singură culoare. Textul e așezat pe două coloane de câte 39 rînduri fiecare și încadrat de linii simple. Trimiterile sînt pe margine.

In carte se întilnesc unele podoabe, frumos lucrate.

Din prefetele lui Dositei al Ierusalimului reiese că această carte, elegant tipărită, s-a dat la lumină spre a face cunoscută în lumea ortodoxă învățătura adevărată a Bisericii de Răsărit. Căci cunoscînd-o va putea să se apere contra propagandei romano-catolice, acum în activă ofensivă. Totodată ea era sortită să arate tuturor că învățătura ortodoxă nu trebuie confundată cu cea calvină, cum încercau iezuiții să prezinte lucrurile, slujindu-se pentru aceasta de Mărturisirea de credință pusă pe seama lui Chiril Lucaris.

La fondul de cărți vechi al Bibliotecii Academiei R.P.R. se găsesc cinci exemplare din această frumos tipărită carte¹⁴⁸).

12) Trei luni mai târziu, în aprilie 1699, Antim

148. Acad. R. P. R., C. V. 117; BRV, I, p. 378-389; A. Papadopoulos-Vretos, *Νεοελληνική φιλολογία* . . . I, p. 46; Emile Picot, *Anthime*, p. 535-36; St. Dinulescu, *Mitropolitul Antim*, p. 70; I. Bădulescu, *Antim Ivireanul*, p. 114-116; N. Dobrescu, op. cit., p. 69; N. Iorga, *Istoria literaturii românești*, II, p. 50; Același *Istoria Românilor*, VI, p. 445; Preotul Niculae M. Popescu, *Istoria Mărturisirii Ortodoxe*, în *Ὁρθόδοξος Ομολογία*. București 1942, p. XXXIII-XXXV, și planșa VIII, (D. P. Bogdan), op. cit., p. 136 și 240.

rumînească, cu porunca și toată cheltuiala a Prea luminatului și înălțatului Domn și oblăduitoriu a toată Țara Rumînească Ioan Constantin B. E. Voevod purtînd cîrma pravoslaviei Prea Sfințitul Mitropolit Kyr Teodosie. Și s-au tipărit în Tipografia Domnească în Sf(î)nta Mînăstire Sneagov, la anul mîntuirii lumii 1699, în luna aprilie, de smeritul întru ieromonahi Antim Ivireanul, pentru ca să se dea în dar pravoslavnicilor.

Această tipăritură este tîlmăcirea unei cărți, compusă în grecește de Maxim Peloponniseanul, în care acesta combătea principalele învățături romano-catolice. Originalul grecesc se tipărise la București în anul 1690¹⁴⁹).

Formatul cărții de față este în 4° (21×14,5), avînd patru foi nenumerate și 108 numerotate. Titlul e tipărit cu o singură culoare și încadrat în chenar de po-doabe tipografice. Pe verso acestei foi se află stema țării și opt versuri politice, închinat lui Brîncoveanu.

Pe foaia următoare începe un Cuvînt adresat «celor ce s-ar întîmpla a citi» în această carte, în care cuvînt autorul se plînge de defăimările pe care romano-catolicii le-au făcut și le fac Bisericii ortodoxe, aducînd «mărturii necunoscute scornite din capul lor, pun înainte epistolii ascunse, află visuri și descoperiri muieresti, aduc istorii băsnuitoare, pilde nefăcute și neuzite și scripturi ereticești» și hulind «pe patriarși și pre bogoslovii Bisericii Răsăritului».

Pe foaia 1 r. se face intrarea în materie cu următoarele cuvinte: «Carte făcută de pré învățatul ieromonah Maxim Peloponisiul, ucenicul pré vestitului Kyr Meletie Pigă, Papă și Patriarh al Alexandriei».

«Pentru noao aflare de a fi Papa al Rîmului începătoriu și cap tuturor. Pentru purcêderé Sfîntului Duh. Pentru azime. Pentru mutaré, adecă schimbare ființii tainelor. Pentru focul curățitoriu, ce-i zic Purgatoriu. Și pentru luata bucurie a dreptilor, adecăte de ș-au luat făgăduința deplin». Partea cea dintîi ține pînă la pag. 72 și are 35 capitole. Primul e intitulat: «Cum că tulburata stăpînire a Papei, iaste pricina dejghinării besearicilor», iar al 35-lea are următorul titlu: «Răspuns la cuvîntul ce zic, cum că Besereca Răsăritului pentru că nu să pleacă Papei s-au dat de la Dumnezeu să se tirănească».

Mai departe cartea tratează despre purcedarea Sfîntului Duh (f. 72-74), despre azimă, în două părți (f. 83-89), despre schimbarea, adică prefacerea ființei tainelor (f. 89-96), dspre cel de curățenie foc (f. 96-105), despre îndreptarea sfinților, adică de ș-au luat făgăduința (f. 105).

Pe verso acestei file se află 6 versuri, care preamăresc sfîrșitul cărții, iar pe ff. 106-108 este tabla cuprinsului ei.

Textul e tipărit cu negru și încadrat cu linii, iar litera este cea a Bibliei de la 1688. Capitolele încep cu litere ornate. În cuprins se întîlnesc vignete măestrit lucrate. Pe o pagină sînt cîte 30 de rînduri.

Scopul imprimării acestei cărți e arătat în prefață unde se spune că ea era destinată «pentru învățatura și întărirea tuturor pravoslavnicilor». Acest lucru era cu atît mai necesar acum, cînd peste munți romano-catolicii reușiseră să rupă unitatea sufletească a romînilor, unind o parte din ortodocși cu Roma. Pentru a feri pe credincioși de propaganda papistașă, s-a tipărit cartea de față scrisă pe înțelesul tuturor și dată în dar, pentru ca astfel, să poată fi mai la îndemîna oricui.

În biblioteca Academiei R. P. R., se află 7 exemplare din cartea de față¹⁵⁰).

13) În cea dintîi lună a anului 1700, sub supravegherea lui Antim, ucenicul său Gheorghe Radovici dă la lumină următoarea carte în limba romînă:

149. Vezi BRV, I, p. 297-298 și Ioan Bianu și Dan Simonescu, *Bibliografia Romînească Veche*, IV, București 1944, p. 207.

150. Acad. R. P. R., C. V., 114; BRV, I, p. 370-372; Bas Popp, *Disertație*, p. 69; Emile Picot, *Anthime*, p. 536; Dr. I. G. Sbierea, *Mișcări culturale*, p. 146; M. Gaster, *Chrestomatie romînă*, I, p. 328-332; I. Bădulescu, *op. cit.*, p. 116-117; N. Iorga, *Istoria literaturii românești*, II, p. 466; Același, *Constantin Vodă Brîncoveanu*, p.

Fond.
112 51

INVĂȚĂTURI CRESTINEȘTI foarte de folos acum întâi scoase de pre limba grecească pre limba rumînească. Și s-au tipărit spre folosul cel de obște. In zilele Prea luminatului Domn Io Constandin Basarab Voevod cu bl(a)goslovenia Prea Sfințitului Mitropolit Kyr Teodosie în anul mîntuirii 1700, Ghenarie, în Sneagov, de Gheorghie Radovici.

Această cărticică în 8° mic (14,5×9,5) are 14+203 pagini. Este tipărită cu caracterele Bibliei lui Ștefan. Titlul este cu o culoare și încadrat de linii. Pe verso foi de titlu se află stema țării și 6 versuri, închinare lui C. Brîncoveanu.

Intre pag. 3-7 se află o prefață semnată de Gheorghie Radovici și dedicată tot Voevodului. Aci el arată că a alergat «ca cerbul setos către pré cuviosul întru ieromonahi, egumenul sfintei mînăstiri a Văvedeniei Bogorodiții a Sneagovului duhovnicul Kyr Antim de la Iviria» și a învățat «cu multă osteneală și osirdie de la Sfinția sa, meștersugul typografii». Mai departe spune că această carte folositoare de suflet s-a tradus în romînește de «Prea Cuviosul întru Ieromonahi Kyr Filothei S(ve)tagorețul» și el a tipărit-o, fiind prima sa carte și de aceia o închină Domnului.

Pe pag. 8-9 se află: Predoslovia către cititori, în care arată că învățăturile ce le pune înainte se pot înțelege «fără osteneală» de oricine. Ii îndeamnă s-o citească; de nu pot toată într-o zi cel puțin cite un capitol «mai nainte pînă ce nu încep grijile;... de nu vă vor fi lăsînd lucrurile a citi dimineața, puteți și către séră mai nainte pînă nu mergeți spre pat». Cititul să fie făcut «cu socotință, ca să puteți înțelege bine (cartea).

La pag. 10-13 s-au trecut: Capetele cite se află într-aciastă cărticică, printre care: pentru credință, pentru care sfîrșit s-au zidit omul, pentru moarte, pentru muncă, pentru rai, pentru păcat, pentru pocăință, pentru milostenie, pentru vrășmași, pentru sminteală, pentru răbdare, pentru dragostea cea către vrăjmaș, pentru afurisanie, pentru rugăciune, ș. a.

La pag. 1 se încep: «**Invățături creștinești folositoare de suflet fietecărui creștin**», care cuprind toate cele 203 pagini.

Cartea e tipărită cu o singură cerneală. Textul e încadrat de linii. N-are po-doabe, Pe pagină sînt cite 21 rînduri.

Din cuprinsul predoslovei către cititori reiese că această carte s-a tipărit spre a fi pusă în mîna credincioșilor, ca să o citească, pentru ca, pe deoparte, să cunoască adevărata credință și să nu alunece spre învățături deșarte; iar pe de alta pentru folosul lor sufletesc, «pentru spăsenia lor»¹⁵¹).

In Biblioteca Academiei R. P. R. se află cinci exemplare din această carte.

După o jumătate de an, Antim dă la lumină, în romînește:

14. FLOAREA DARURILOR. Carte foarte frumoasă și de folos fiește-cărui creștin, carele va vrea să se înpodobească pre sine cu bunătăți, de pre grece scoase pre rumînie, în zilele Prea luminatului Domn Ioan Constandin Basarab Voevod cu bl(a)goslovenia Pré Sf(i)nțitului Mitropolitului Kyr Teodosie cu îndemnarea și cu cheltuiala dumnealui Costandin Pah. Sarachin sin Gheorghie dohtorul Kriteanul. Și s-au tipărit în sf(î)nta mînăstire în Sneagov, vă leato 7208 (=1700), msța iu(nie). De smeritul ieromonah Antim Ivireanul.

174; Același, *Istoria Romînilor*, VI, p. 444; N. Dobrescu, *Antim Ivireanul*, p. 54-55; (D. P. Bogdan), în *Revista Studii*, IV, 4, p. 136 și în *Revista Studii Teologice*, VII, p. 240.

151. Acad. R. P. R., C. V. 118; BRV., I, p. 390-393; Bas. Popp, *Disertație..*, p. 69; Emile Picot *Anthime*, p. 536; St. Dinulescu, *Mitropolitul Antim*, p. 70; M. Gaster, *Chrestomatie romînă*, I, p. 336-339; N. Iorga, *Istoria literaturii românești*, II, p. 50; Același, *Istoria Bisericii Romînești*, II, 14; Același, *Constantin Vodă Brîncoveanu*, p. 176; Același, *Istoria Romînilor*, VI, p. 444-445; N. Dobrescu, *op. cit.*, p. 52-53. Cartea acesta s-a retipărit la Viena în anul 1785 și la Iași în anul 1823 (v. BRV, II nr. 491 și vol. III, nr. 1172).

Această carte, al cărei cuprins se aseamăra cu al *Invățăturilor creștinești*, e un volumaș în 8° mic (13×9,5), avînd 6 foi liminare + 82 foi numerotate. Caracterele de tipar sînt tot cele ale Bibliei din 1688. Titlul, cu o singură culoare, e încadrat de linii. Pe verso sînt stema țării și 6 versuri politice.

Pe foaia următoare e o prefată, dedicată lui Brîncoveanu, fiind semnată de Constantin Pah. Sarachin sin Gheorghe dohtor Criteanul, cu a cărui cheltuială s-a tipărit cartea. Spre sfîrșit el arată că această cărticică a adus-o de la Sf. Munte și a dat-o ierom. Filotei Sfetagorețul de a tîlmăcit-o din grecește, iar el acum o tipărește «pentru ca să fie bine primită de lăcuiitorii acestuiași loc».

Urmează predoslovia «făcătorului cărții» către cititor și apoi «capetele aceștii cărți».

Pe ff. 1-82 se află textul cărții, împărțit în 35 capitole. Cuprinsul e scris în «antiteză», astfel: «Pentru dragoste — păcatul pîsmei; Pentru bucurie — păcatul întristării; Pentru pace — păcatul miniei; Pentru milostenie — păcatul nemilostivirii; Pentru îndurare — păcatul scumpetii; Pentru înțelepție — păcatul nebuniei; Pentru dreptate — păcatul nedreptății; Pentru adevăr — păcatul minciunii; Pentru darul ajunării — păcatul nesațului; Pentru feciorie — păcatul curviei; pentru măsurare ș. a.

Tiparul e cu o culoare. Literele începătoare ale capitolelor sînt mai mari; iar în cuprins se întîlnesc și cîteva podoabe. Are cîte 21 rînduri pe pagină.

Dorind a scri această cărticică, autorul a cules din cărți ca dintr-o «livadă mare și frumos înflorită... vîrfurile erbilor și florilor celor mai frumoase, pentru ca să facă o cunună».

Ca și la precedentă, scopul dării la tipar a acestei cărți este de a familiariza pe credincioși cu învățătura Bisericii Ortodoxe, spre a-i face să reziste curenților eterodoxe: calvine și mai ales romano-catolice.

Această carte s-a mai retipărit la Brașov în anii 1807 și 1808, la Sibiu în 1814 și București în 1864. In Biblioteca Academiei R. P. R. se găsesc două exemplare din această cuprinzătoare carte ¹⁵²).

15. Cam în același timp Antim scoate de sub teascurile tiparniței snagovene următoarea carte grecească:

ψΑΑΘΠΙΟΝ ΤΟΥ ΠΡΟΦΗΤΟΥ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΑΒΙΔ...(PSALTERIA PROOROCULUI ȘI IMPĂRATULUI DAVID, avînd la sfîrșitul ei adaus cei șase psalmi și apodipnul mic, întîia oară din nou tipărită în acest format prin porunca și cheltuiala Prea bine credinciosului și Prea înălțatului Domn și stăpînitor a toată Țara Romînească D. D. Ioan Constantin Basarab Voevod, pe cînd păstorea în Ungro Vlahia Prea Sfințitul și de Dumnezeu alesul Mitropolit D. D. Teodosie, spre obșteasca întrebunțare a Bisericilor lui Hristos și spre folosul ortodocșilor. In sfînta mînăstire a Intrării în Biserică a Născătoarei de Dumnezeu a Snagovului în anul 1700, în luna iunie, de ieromonahul Antim din Ivir).

Formatul cărții e în fol. (31×21.5) cu 2 foi nepaginate și 79 foi numerotate. Titlul, tipărit cu negru, e încadrat într-un chenar de flori lucrate în peniță. Pe verso e stema țării, în același model de chenar. Sub stemă se află 10 versuri pentru David proorocul.

Pe foaia a doua se găsesc alte stihuri pentru dumnezeescul David (15 versuri), încadrate cu același model de chenar. Pe verso acestei foi se găsește o gravură, re-

152. Acad. R. P. R., C. V. 119; BRV, I, p. 393-395; Bas. Popp, *Disertație*, p. 68; Emile Picot, *Anthime*, p. 537; St. Dinulescu op. cit., p. 71; M. Gaster op. cit., p. 340-343; I. Bădulescu, op. cit., p. 119-120; N. Iorga, *Istoria Bisericii Românești*, II, p. 14; Același, *Istoria Romînilor*, VI, p. 445; N. Cartoian, *Istoria literaturii romîne vechi*, III, p. 208; Același, *Fiore di virtu în literatura romînească*, în *Anal. Acad. Rom.*; seria III, lit., tom. IV (1928), mem. 2.; precum și Același, *Cărțile populare în literatura romînească*, I, București 1929, p. 194-208; N. Dobrescu, op. cit., p. 53-54; N. A. Gheorghiu, *Mitropolitul Antim Ivireanul și cărțile populare*, p. 826; (D. I. Bogdan), *ibidem*.

prezentînd pe David. E încadrat în chenar la fel cu cele de pînă acum. Sub chipul lui David sînt alte două versuri închinare tot lui.

Cuprinsul este rînduit așa: cele 20 de catisme (f. 1-68), Psalmul lui David cînd s-a luptat cu Goliat (f. 68), Cîntarea lui Moisi și celelalte.. (69-73), Rugăciuni creștinești: de dimineață și la culcare (f. 74-77) și după cinarea cea mică (f. 77-79).

Textul e tipărit cu o culoare. Toate paginile sînt încadrate de același model de chenar. Pe o pagină sînt cîte 39 de rînduri. Din loc în loc se întîlnesc podoabe frumoase. Atît chipul lui David cît și parte din podoabe se mai întîlnesc și în alte cărți tipărite de Antim.

Scopul pentru care s-a imprimat această Psaltire se arată chiar în titlu, spunîndu-se că ea s-a dat la lumină «spre obșteasca întrebuițare a Bisericilor lui Hristos și spre folosul ortodocșilor».

În Biblioteca Academiei R. P. R., se găsesc patru exemplare din această Psaltire¹⁵³).

16) La începutul anului 1701 Antim tipărește la Snagov următoarea carte greco-arabă pentru nevoile religioase ale compatrioților săi de departe:

TREI SFINTE LITURGHII, cu diferite alte rugăciuni trebuincioase pentru slujba ortodoxă, tipărite acum pentru întîia oară grecește și arăbește după cererea și cu îngrijirea Prea Sfințitului Părinte Kyr Athanasie iost Patriarh al Antiohiei cu cheltuiala Domnului Țării Romînești Domnul Ioan Constantin Basarab Voevod, — Teodosie fiind Arhiepiscop al acelei țări. În minăstirea Sfintei Maici a Domnului, numită Snagov, în anul de la Hristos 1701 cu îngrijirea călugărului Antim georgian de neam.

Cartea este în fol. cu 14 foi liminare. și 253 pagini numerotate. E tipărită cu negru și roșu pe două coloane (stînga grecește; dreapta arăbește). Într-o coloană sînt 17 rînduri. În text are trei gravuri, reprezentînd pe Sfinții Vasile cel Mare, Ioan Gură de Aur și Grigorie Dialogul. Titlul e încadrat de chenar din podoabe tipografice întîlnite și în altă parte.

Pe verso titlului se află stema Țării Romînești și 6 distihuri, dedicate lui Brîncoveanu și semnate de doctorul Ioan Comnen.

Urmează apoi două prefețe: una către Voevod și alta către cititori, alcătuite de Patriarhul Athanasie. Aci el arată greutatea ce întîmpină preoții din țara sa din pricina lipsei cărților de slujbă și apoi face cunoscut bunăvoința lui Constantin Brîncovanu de a le veni în ajutor, tipărind cartea de față.

În a doua prefață laudă zeul lui Antim care a săpat literele arabe.

La sfîrșit se află următoarea însemnare:

«S-a tipărit această prea folositoare de suflet Sfintă Liturghie acum pentru întîia dată în limba eleno arabă.. de Antim ieromonahul din Iviria. Prin corectarea numai a uneia din limbi, a celei grecești de Ignatie ieromonahul Fityanu din Haldeca. În sfînta minăstire a Intrării în Biserică a Născătoarei de Dumnezeu, Snagov. În anul mîntuirii 1701, în luna ianuarie».

Scopul imprimării acestei cărți era de a veni în ajutorul ortodocșilor din ținutul Arabiei, cărora le lipseau cărțile de slujbă. Prin aceste cărți ei se întăreau și mai mult în credința ortodoxă, respingînd pe cea papistașă, ai cărei misionari ajunseseră pînă acolo.

În Biblioteca Academiei R. P. R. se găsesc patru exemplare din această carte¹⁵⁴).

153. Acad. R. P. R., C. V. 122; BRV, I, p. 409-411; A. Papadopoulos-Vretos, *op. cit.*, p. 47; Emile Picot, *Anthime*, p. 536; I. Bădulescu, *op. cit.*, 118-119); N. Iorga, *Istoria literaturii românești*, II, p. 81; N. Dobrescu, *op. cit.*, p. 67.

154. Acad. R. P. R., C. V. 130; BRV, I, p. 423-433; Emile Picot, *Anthime*, p. 537-539; St. Dinulescu, *op. cit.* p. 71; A. Papadopol-Calimach, *Un episod din istoria tipografiei în România*, București 1896, p. 6-10; I. Bădulescu, *Antim Ivireanul*, p. 120-121; N. Iorga, *Istoria literaturii românești*, II, p. 81; N. Dobrescu, *op. cit.*, p. 72-74; (D. P. Bogdan), în *Revista Studii*, IV, 4, p. 137 și în *Revista Studii Teologice*, VII, p. 241.

①7) La jumătatea anului 1701 Antim dă la iveală cartea lui Sevastos Kimentul, care are titlul acesta:

ἘΟΡΤΟΛΟΓΙΟΝ... (EORTOLOGHION, în care se tratează unele probleme: despre siguranța cronologiei, despre toate sărbătorile și teoriile lor, despre Sfintele Paști, despre unele cancanne bisericești, despre Minologhiul cel mai scurt, lucrat de prea înțeleptul dascăl al Academiei din București, Domnul Sevastos Kimentul, și închinat Prea strălucitului și Prea înălțatului Domn și stăpînitor a toată Țara Romînească, D. D. Ioan Constantin Basarab Voevod, pe vremea cînd păstorea Prea Sfințitul Mitropolit al aceleiași Țări Romînești D. D. Teodosie; și acum întîi tipărit de Antim ieromonahul tipograful din Iviria și corectat de Prea învățatul între ieromonahi Ignatie Fityianu în mînăstirea Snagovului, 1701, în luna iunie).

În 4° (21×15) cu 27+332 pagini. Titlul e încadrat în chenar de flori și tipărit într-o culoare. Pe verso foii de titlu sînt stema țării și cîteva versuri închinete lui Brîncoveanu și semnate de Dr. Ioan Comnen.

Pe paginile 3-5 se află scrisoarea dedicată Voevodului și alcătuită de Antim Ivireanul, în care spune, între altele, că el își arată iubirea față de aproapele prin tipărirea de cărți.

Pe pag. 6-14 se întinde o prefață a lui Sevastos Kimentul către cititori; pe pag. 15 sînt trei epigrame ale autorului asupra operei sale; pe pag. 16-18 o elegie a Dr. Ioan Comnen, iar pe pag. 19-27 pinaxul cărții.

Cuprinsul este împărțit în trei părți, tratînd următoarele probleme: Despre chipul găsirii și îndreptățirii tuturor sărbătorilor întregului an de Sevastos Kimentul (p. I-II) și Despre îndreptățirea celor ce se pot socoti și căuta cu privire la Paști, încă și despre (îndreptățirea și căutarea) ciclurilor, temeliilor, ale indicaționului, ale anului bisect și ale altor asemenea (p. III). Mai apoi are tabele cu: Canonicul Sf. Paști, Canonicul pentru găsirea în ce zi a săptămîinii începe fiecare lună; Canonic al găsirii lunii în ce zodie din fiecare zi se găsește, Sinaxarul, Indice alfabetic de materie, errata ș. a.

Cartea este tipărită cu o culoare, avînd pe o față cîte 27 de rînduri. Are și cîteva podoabe frumos lucrate.

Tipărirea de față cred că era destinată și școlarilor de la Academia din București, unde se predau lecții de astronomie. Acest lucru reiese și din următoarele cuvinte scrise de Antim în prefață: «De aceea, fiindcă am găsit și această carte... pe care citind-o și cunoscînd, după judecata mea, că este prea mult de trebuință și folositoare oricărui ortodox și mai ales celor bisericești și sfințiți, apoi și iubitorilor de învățatură și studiosi și îndeobște fiecărui învățat..., am voit s-o tipăresc și pe aceasta spre folosul... celor ce vor citi-o». În aceste cuvinte se vede limpede scopul pentru care Antim a purces la tipărirea ei.

La Biblioteca Academiei R. P. R. se găsesc 10 exemplare din această carte ¹⁵⁵⁾.

①8) În sfîrșit tot în acest an — 1701 — Antim tipărește la Snagov următoarea carte grecească:

ΠΡΟΣΚΥΝΗΤΑΡΙΟΝ ΤΟΥ ἉΓΙΟΥ ὉΡΟΥΣ ΤΟΥ ἉΘΩΝΟΣ... (PROSCHINITARUL SFINTULUI MUNTE AL ATHONULUI scris și tipărit pe vremea Prea evlaviosului, Prea strălucitului și Prea înălțatului Domn a toată Țara Romînească D. D. Ioan Constantin Basarab Voevod, dedicat Prea Sfințitului Mitropolit al Ungro Vlahiei Domnul Teodosie cu îngrijirea și cheltuiala Prea cinstitului Doctor Domnul Ioan Comnen spre a se da în

155. Acad. R. P. R. C. V. 126; BRV, I, p. 416-419; A. Papadopoulos-Vretos, *Νεοελληνική Φιλολογία...* I, p. 48; Emile Picot *Anthime*, p. 539; I. Bădulescu, *op. cit.* p. 121-122; N. Iorga, *Istoria literaturii românești*, II p. 54, 82; Același, *Constantin Vodă Brîncoveanu*, p. 176-177; Același, *Istoria Romînilor*, VI, p. 447; N. Dobrescu, *Antim Ivireanul*, p. 69-70;

dar credincioșilor pentru mîntuirea sufletului său. In teascurile lui Antim Ivireanul, în mînăstirea Snagovului, 1701).

Această «cärticică» in 8° (15,5×10) are 150 pagini. Titlul e cu o singură culoare. Pe verso foii de titlu se află stema țării, avînd în jur inițialele Domnului.

Pe pag. 3-6 se află un cuvînt dedicat Mitropolitului Teodosie de doctorul Ioan Comnen, purtînd data: mai 1701.

Pe pag. 7 se află 10 versuri către cititorul iubitor de liniște, iar pe pag. 8 o xilografie, reprezentînd icoana «Deisis».

Pe pag. 9-23; este un «(Cuvînt) către Prea evlavioșii pelerini și iubitorii de închinare ai sfintelor și cinstitelor locuri» scris de același doctor Ioan Comnen, autorul cărții.

După o stampă a Sf. Munte (p. 24), începe descrierea mînăstirilor atonite în această ordine: Marea Lavră (p. 25-36), Sf. Ana (p. 37-42), Vatoped (p. 43-70), Hilandar (p. 71-73), Iviron (p. 74-82), Dionisiu (p. 83-93), Pantocrator (p. 94-98), Cutlumuș (p. 99-100), Protaton (p. 101-104), Simon Petra (p. 104-108), Zograf (p. 109-112), Dochiarion (p. 113-119), Sf. Pavel (p. 119-122), Xenofon (p. 123-125), Sf. Grigorie (p. 126), Caracalos (p. 127-129), Esfigmenu (p. 129-130), Filotei (p. 131-132), Rossicon (p. 132-133), Castamunitu (p. 133-134), Stavronikita (p. 134-136). Urmează apoi: o descriere a Sf. Munte de Porfirie al Niceei (p. 137-143). Catalog al mînăstirilor atonite (p. 144), doctorie folositoare de suflet (p. 146) ș. a.

La sfîrșit însemnarea: Prin osteneala și corectarea lui Ignatie Fytian ieromonahul».

Scopul tipăririi acestei cărți este arătat de Dr. Ioan Comnen în cuvîntul închinat mitropolitului Teodosie, unde zice așa: «Pentru mine două au fost pricinile, care m-au îndemnat să o scriu. Intii fiindcă și pentru sfințitele și cinstitele locuri de închinăciune din Sfînta Cetate a lui Dumnezeu, Ierusalimul și pentru cele din Muntele de Dumnezeu umblat al Sinaiului am găsit adesea osebite proschinitarii; pentru Sf. Munte însă n-am găsit nici unul nicăieri. Nu că nu ar fi scris și despre el bărbați înțelepți scrieri mai iscusite și mai cuprinzătoare, dar poate timpul, care nimicește toate, le-a prăpădit, împreună cu alte lucruri de preț sau le-a ascuns.

In al doilea rînd îndemnul și cererea unor prieteni la aceasta: să nu mai fie și acest munte cu nume sfînt al Athonului nepărtaș la o asemenea învrednicire».

Cartea e tipărită cu o culoare, avînd cîte 20 rînduri pe pagină.

Acest Proschinitar s-a mai tipărit în anii 1745 și 1857. S-a tradus și în romînește și s-a tipărit la București în anul 1856.

In Biblioteca Academiei R. P. R. se găsesc trei exemplare din această descriere a Sf. Munte ¹⁵⁶).

III. Cărți tipărite iarăși la București

S-a arătat mai sus că în anul 1701 Antim, deși era egumen la Snagov, a început din nou să poarte grijă de tiparnița de la București. Chiar în acest an el a scos de sub teascurile acestei imprimerii mai multe cărți astfel:

(19) ΛΟΓΟΣ ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΉΣΑΠΟΣΤΟΛΟΝ ΜΕΓΑΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΝ... (CUVINT PANEGIRIC LA CEL INTOCMAI CU APOSTOLII MARELE CONSTANTIN compus de Ștefan Brîncoveanu și cu evlavie afierosit Prea blîndului său părinte și Domn a toată Țara Romînească D. D. Constantin Brîncoveanu Basarab și pronunțat de Radu, frațele blîndeței sale. S-a tipărit în București 1701, de Antim ieromonahul din Iviria).

156. Acad. R. P. R. C. V. 129; BRV, I, p. 422-423; și vol. IV, p. 213-215; A. Papadopoulos-Vretos, op. cit., p. 48; Emile Picot, Anthime, p. 540 St. Dinulescu, op. cit., p. 71; I. Bădulescu, Antim Ivireanul, p. 123; N. Iorga, Istoria literaturii românești II, p. 82; Același, Istoria Bisericii Românești, II, p. 12; (D. P. Bogdan), ibidem.

Este o cărticică scrisă în grecește în 8° mic (14,5×10) cu 14 foi nepaginate. Titlul e cu negru. Pe foaia a doua se află scrisoarea de dedicație către Voevod, semnată de fiul său Ștefan.

Pe pagina din naintea începutului Cuvîntării se află o gravură în lemn, reprezentînd pe Sf. Constantin stînd în jeț. În partea dreaptă a gravurii e făcut Țarigradul. Sub această gravură se află patru versuri de dedicație, din care două în grecește și două în latinește (tipografia avea deci și caractere latine).

Textul cuvîntării tine pînă la f. 13. v. E scris cu negru și fără podoabe. Are cîte 20 de rînduri pe pagină.

Cuvîntarea aceasta e încă un mijloc de a întări cinstirea Sfinților printre credincioși și de aceia poate s-a și tipărit.

În Biblioteca Academiei R. P. R. se află doar un exemplar din acest panegiric¹⁵⁷).

(20) grecește și an și cu același scop, Antim tipărește, tot în grecește, o cuvîntare a lui Ștefan fiul Brîncoveanului, avînd titlul:

ΑΟΓΟΣ ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΡΩΤΟΜΑΡΤΥΡΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΝ... (CUVÎNT PANEGIRIC LA ÎNTÎIUL MUCENIC AL LUI HRISTOS ȘTEFAN compus de Ștefan fiul Prea blîndului și iubitorului de Hristos Domn a toată Țara Romînească D. D. Ioan Constantin Basarab și dedicat cu umilință de el aceluși neînvins luptător și strateg al martirilor. S-a tipărit în București, 1701, de ieromonahul Antim Ivireanul).

Formatul cărții e în 8° (14×10), avînd o filă + 31 pagini. Titlul e cu o singură culoare.

Pe pag. 1-3 se află prefața semnată de autor și închinată Sf. Arhidiacon Ștefan, patronul său.

Cuvîntarea cuprinde p. 4-31. Textul e tipărit cu o culoare și cu literă citeață. Pe unele pagini se întîlnesc vignete simple din podoabe tipografice. O pagină are cîte 18 rînduri.

În Biblioteca Academiei R. P. R. se găsește un singur exemplar din această carte¹⁵⁸).

Εἶπα τὴν ἀρετὴν ὁδὸν ἀδδην. δέχνησο τὸν δα.
Κωνσταντίνε λόγον μείνασων χαρίτων.

Versio ad litteram

Chipul Sfîntului Constantin cel Mare din cartea lui Ștefan Brîncoveanu: «Cuvînt panegiric..», tipărită la București în anul 1701.

157. Acad. R. P. R., C. V. 127; BRV, I, p. 419-421; A. Papadopoulos-Vretos, op. cit., p. 49; Emile Picot, *Anthime*, p. 540; C. Erbiceanu, *Patru cuvinte bisericesti compuse grecește de Ștefan fiul lui Constantin Brîncoveanu*, traduse de..., București 1891; I. Bădulescu, op. cit., p. 123-124; (D. P. Bogdan), *ibidem*.

158. Acad. R. P. R., C. V. 128; BRV, I, p. 421-422; A. Papadopoulos-Vretos, op. cit., p. 49; Emile Picot, *Anthime*, p. 541; C. Erbiceanu, *Patru cuvinte..*, p. 17;

21. În anul 1702 Antim tipărește, în grecește, la București încă o carte în legătură cu cinstirea sfinților, căutînd desigur și prin ea să întărească această învățătură a Bisericii noastre printre credincioși. Titul cărții este următorul:

ἘΚΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΗΣ ὉΣΙΑΣ ΜΗΤΡΟΣ ἩΜΩΝ ΜΑΤΡΩΝΗΣ ΤΗΣ ΧΙΟΠΟΛΙΤΙΔΟΣ... (SLUJBA CUVIOASEI MAICII NOASTRE MATRONA HIOPOLITA, tipărită pe timpul domniei Prea evlaviosului, Prea strălucitului și Prea luminatului D. D. Ioan Constantin Basarab Voevod a toată Țara Românească, păstorind Prea Sfințitul și de Dumnezeu alesul Mitropolit D. D. Teodosie, cu cheltuiala prea învățatului Domn Pantoleon Kalliarchos, achestor din Hio, de către ieromonahul Antim Ivireanul. În anii mîntuirii 1701, în luna martie).

Acest volumaș în 4° (19,5×14,5) are trei foi liminare și 10 numerotate. Titlul e încadrat de un chenar din mici podoabe tipografice. Pe verso foii de titlu e stema țării, mărginită de un frumos chenar cu flori. Dedesubt sînt patru distihuri la stemă, în grecește.

Pe f. 2-3 se află o prefață semnată de Pantoleon Kalliarchos achestor din Hios și adresată «prea nobililor și prea străluciților conducători».

Pe f. 1 numerotată începe slujba așa: «Luna lu(i) octombrie 20 (zile), Slujba Sfintei Matrona Hiopolita». Ea ține pînă la f. 10.

Textul e tipărit cu o culoare, avînd cîte 27 rînduri pe pagină. În carte se întîlnesc și cîteva podoabe, cunoscute și din alte tipăriri ale lui Antim.

În fondul de cărți vechi al Bibliotecii Academiei R. P. R. se găsesc două exemplare din această carte ¹⁵⁹).

22. Cam în același timp, Antim dă o nouă ediție, în grecește din:

ΛΟΓΟΣ ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΡΩΤΟΜΑΡΤΥΡΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΝ... (CUVÎNT PANEGIRIC LA ÎNȚIUL MUCENICAL LUI HRISTOS ȘTEFAN..., ed. II, București 1702).

Această ediție e tot de format mic în 8° și are 20 foi nenumerotate. Se deosebește de prima prin punerea trimerelor la margine, nu în text cum fusese în ediția din 1701 ¹⁶⁰).

23. ΛΟΓΟΣ ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ἹΣΑΠΟΣΤΟΛΟΝ ΜΕΓΑΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΝ... (CUVÎNT PANEGIRIC LA CEL ÎNȚOCMAI CU APOSTOLII MARELE CONSTANTIN, compus de Ștefan Brîncoveanu..., ed. II, București 1702).

Această a doua ediție a cărțuliei de față e la fel cu cea din anul 1701, avînd schimbat numai anul de apariție: 1702 ¹⁶¹).

I. Bădulescu, op. cit., p. 124-125; (D. P. Bogdan), *ibidem* În *Bibliografia Românească Veche*, tomul IV, p. 28, se arată că în acest an — 1701 — s-a mai tipărit la București de Serafim al Pisidiei: Proschinitarul Ierusalimului și a toată Palestina. Această carte era în limbile grecească și turcească, însă numai cu litere grecești. Din ea nu se cunoaște, pînă acuma, nici un exemplar.

159. Acad. R. P. R., C. V. 134; BRV, I, p. 440-441 și vol. IV, p. 217; Emile Picot, *Anthime*, p. 541; I. Bădulescu, *Antim Ivireanul*, p. 125; (D. P. Bogdan), *ibidem*.

160. BRV, I, p. 441 și vol. IV, p. 217.

161. Acad. R. P. R., C. V. 135 A.; BRV, IV, p. 28, nr. 36.

(24) Șirul cărților greco-arabe început de Antim la Snagov, e continuat acum la București, tipărindu-se în acest an — 1702¹⁶²) — un:

CEASLOV, adică rugăciuni canonice cu celelalte slujbe pentru tot anul, tipărit pentru întâia oară grecește și arăbește după cererea și cu îngrijirea Prea Sfințitului Părinte Athanasie, fost Patriarh al Antiohiei, cu cheltuiala Prea slăvitului și Prea strălucitului Domn stăpânitor al întregii țări a Ungro-Vlahiei D. D. Ioan Constantin Basarab Voevod; Prea Fericitul Părintele Mitropolit Kyr Teodosie, fiind Arhiepiscop al acestei țări. În București, oraș în Țara Românească, în anul de la Hristos 1702, de ieromonahul Antim georgian de neam.

Formatul cărții e în 4° (20×17) și are 11 foi nenumerotate + 732 pagini și o foaie la sfârșit. Titlul e cu două culori, încadrat într-un chenar de podoabe tipografice. Pe verso titlului este stema Țării Românești într-un chenar cu flori.

Pe f. 2 se află 12 versuri către Brincoveanu, semnate de doctorele Ioan Comnen.

Pe f. 2 v. pînă la 6 e scrisoarea lui Athanasie al Antiohiei către Brincoveanu, mulțumindu-i pentru acest dar de cărți făcut celor din țara sa. Pe ff. 6-11 se află o altă scrisoare a lui Athanasie către preoții ortodocși arabi, prin care, printre alte povățuiri, îi îndeamnă să se roage pentru Voevod.

După acestea începe textul Ceaslovului. Pînă la pag. 133 el este numai în limba arabă și tipărit în două culori. Pe pag. 134-135 e text grecesc și arab, pe pag. 139-168 iarăși numai arab. Paginile 169-638 cuprind Minologhionul și Troparele de peste an (Triod, Penticostar, etc.), tipărite pe două coloane (grecește și arăbește). Restul de pagini — 638-732 — au numai text arab.

Cartea se încheie cu următoarea însemnare a lui Antim, prin care cere iertare pentru greșelile ce se vor găsi în text: «**Venerabili frați, care veți citi această carte binecuvîntată, vă rog eu care am tipărit acestea să-mi iertați toate greșelile și nepotrivelile, pe care le voi fi făcut, fiindcă limba arăbească mi-e străină și fiindcă sînt. ca om. păcătos și supus greșelii, căci desăvîrșit este numai Dumnezeu... Tipărit în București, în Țara Românească de ieromonahul Antim, georgian din naștere, în anul de la Hristos 1702, în luna hozivan (iunie)**».

Traducerea Ceaslovului în arăbește s'a făcut de Patriarhul Eftimie de Hammui, pe când era episcop de Alep.

Textul e imprimat în două culori și cu unele podoabe cunoscute din altă parte.

Scopul pentru care s-a tipărit este ca el să se dea în dar bisericilor din Arabia care duceau lipsă de cărți de slujbă. Era și un mijloc de a întări pravoslavia printre credincioși.

În Biblioteca Academiei R. P. R. se găsesc două exemplare din acest Ceaslov¹⁶³).

(25) Poate că Biblia de la 1688 era greu de procurat pentru mulți, fiind o carte mare. Pentru a nu-i lipsi și pe aceștia de cuvîntul Domnului, Antim, în anul 1703, a tipărit în romînește, la București, pentru prima dată în Țara Românească:

NOUL TESTAMENT acum întîi tipărit într-acesta chip pre limba rumînească cu porunca și cu toată cheltuiala Prea luminatului și înălțatului, iubitorului de H(risto)s Domn și oblăduitoriu a toată Țara Românească, Io

162. În BRV, I, p. 441, s-a trecut, sub nr. 136, cartea grecească a Patriarhului Hrisant al Ierusalimului numită: Περὶ Ἱερουσόλης λόγος ἑγκωμιαστικὸς .. (Cuvînt de laudă despre preoție..), care s-ar fi tipărit la București în anul 1702. Cartea aceasta însă nu s-a imprimat acum, ci tocmai în anul 1728 (v. BRV, IV, p. 234-235, nr. 198).

163. Acad. R. P. R., C. V. 137; BRV, I, p. 442-447; Emile Picot, *Anthime*, p. 541; I. Bădulescu, *Antim Ivireanul*, p. 125-126; N. Iorga, *Isotria literaturii românești*, II, p. 81; N. Dobrescu, *op. cit.*, p. 74-75; (D. P. Bogdan), *ibidem*.

Constadin B. Basarab Voevod. Cu blagoslovenia Prea Sfințitului Mitropolit și Exarh Plaiurilor Kyr Teodosie. Și s-au tipărit în tipografia domnească, în orașul Bucureștilor la anul mîntuirii 1703. De smeritul întru ieromonahi Antim Ivireanul.

Această carte, care s.a împărțit în dar, era un volum în 4° (23,5×12), avînd două foi nenumerotate + 209 numerotate. Titlul e încadrat de un chenar din podoabe tipografice. Pe verso titlului e stema țării, mărginită de un frumos chenar cu flori; dedesubtul ei sînt 10 versuri dedicate lui Brîncoveanu.

Stema Țării Românești din Noul Testament românesc, tipărit la București în anul 1703.

Pe f. 2 se află prefața lui Antim Ivireanul, adresată Domnului în care vorbește mai ales de însemnătatea și folosul Sf. Evanghelii.

Pe ff. 1-93 este textul Evangheliilor, avînd fiecare, pe pagina de început, cîte un frontispiciu cu Mîntuitorul în medalion. Pe ff. 94-121 se află Faptele Apostolilor; pe ff. 121-195 epistolele; iar pe ff. 195-209 Apocalipsa. Textul, încadrat de linii, e tipărit cu negru și cu caracterele Bibliei din 1688. Pe o pagină întregă sînt cîte 34 rînduri.

La fondul de cărți vechi al Bibliotecii Academiei R. P. R. se găsesc șase exemplare din această sfîntă lucrare. ¹⁶⁴⁾

¹⁶⁴ Acad. R. P. R., C. V. 139; BRV, I, p. 448-450; A. Papadopoulos-Vretos, op. cit., p. 50; D. Iarcu, Bibliografia chronologica romina, p. 7; Emile Picot, Anthime, p. 547; M. Gaster, op cit., p. 347-350; I. Bădulescu, op. cit., p. 130-131; N. Dobrescu, Antim Ivireanul, p. 51-52; (D. P. Bogdan), ibidem.

26. Pentru lămurirea drepte credințe, mai ales împotriva romano-catolicilor, Antim a tipărit, în luna septembrie (1703) o carte, în limba greacă, compusă de Sevastos Trapezuntiul Kimenitul, avînd următorul titlu:

ΔΟΓΜΑΤΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ... (INVĂȚĂTURĂ DOGMATICĂ a Prea Sfintei Biserici răsăritene și universale, cuprinzînd, mai ales trei probleme: **Intîia: Cînd se prefac sfințele în trupul și sîngele lui Hristos; A doua: Că Născătoarea de Dumnezeu a fost supusă păcatului strămoșesc; și a treia: Că părțile nu se prefac în trupul și sîngele lui Hristos**, compusă de prea învățatul profesor Domnul Sevastos Trapezuntiul Kimenitul și închinată Prea Sfințitului Stăpîn D. D. Dositei, Patriarhul Sfintei Cetăți a Ierusalimului și a toată Palestina, pe cînd domnea Prea înălțatul Domnitor D. D. Ioan Constantin Basarab Voevod a toată Țara Romînească. Și acum întîi tipărită cu cheltuiala Prea nobilului și Prea învățatului arhon Domnul Gheorghe Castriotul Postelnicul, spre a se da în dar Ortodocșilor. In Bucureștii Țării Romînești, în anul de la nașterea Domnului 1703, luna septembrie, de ieromonahul Antim Ivireanul).

Formatul cărții e în 4° (20×14); are 7 foi liminare, 400 pagini și o foaie la sfîrșit. Titlul, cu negru, e încadrat în chenar de podoabe simple tipografice. Pe verso foi de titlu se află stema țării și 8 versuri, dedicate lui Brîncoveanu, Pe ff. 2-5 este o prefață, închinată lui Dositei al Ierusalimului scrisă, în septembrie 1703, la București, de Postelnicul Gheorghe Castriotul, cel cu a cărui cheltuială se tipărise cartea ¹⁶⁵).

Pe ff. 6-7 se află tabla de materii a cărții.

Problemele principale despre care tratează această lucrare sînt arătate lămurit în titlu. Ele cuprind toate cele 400 de pagini. La sfîrșitul cărții se află următoarea însemnare: «S-a tipărit în Bucureștii Ungro-Vlahiei, cu cheltuiala Prea nobilului și prea învățatului arhon, Domnul Gheorghe Castriotul Postelnicul, de cel mai mic între ieromonahi Antim Ivireanul. Prin îngrijirea și corectarea prea învățatului Domn Ioan Efesanul. In anul mîntuirii 1703, luna septembrie».

Textul e imprimat cu cerneală neagră, cu literă citeață și în cîte 27 rînduri pe o pagină întreagă.

Biblioteca Academiei R. P. R., posedă trei exemplare din această carte ¹⁶⁶).

27. La cererea lui Auxentie, fost Mitropolit al Sofiei și pentru a veni în ajutorul arhierilor, Antim tipărește, în decembrie 1703, următoarea carte, în limba greacă:

ἘΡΜΗΝΕΙΑ ΚΑΙ ἈΚΟΛΟΥΘΙΑ ΕΙΣ ἘΓΚΑΙΝΙΑ ΝΑΟΥ... (EXPLICAREA ȘI SLUJBA LA SFINȚIREA BISERICII, afierosită Prea Sfințitului și Prea dumnezeiescului Stăpîn D. D. Gavriil, Patriarh ecumenic; pe cînd domnea Prea înălțatul Domnitor D. D. Ioan Constantin Basarab Voevod a toată Țara Romînească. Și acum dată la tipar cu cheltuiala Prea Sfințitului Mitropolit, fost al Sofiei D. D. Auxentie, spre a se împărți în dar arhierilor. In Bucureștii Ungro Vlahiei, în anul mîntuirii 1703, în luna decembrie, de ieromonahul Antim Ivireanul).

165. In unele exemplare dedicația către Patriarhul Dositei al Ierusalimului este înlocuită cu alta către țarul Petre Alexievici al Rusiei. In aceste exemplare numele lui Brîncoveanu și al orașului București dispar. (v. BRV, I, p. 451)..

166. Acad. R. P. R., C. V. 140; BRV, I, p. 450—451; A. Papadopoulos-Vretos, op. cit., p. 50-51; Emile Picot, *Anthime*, p. 545-546; I. Băduiescu, op. cit., p. 127-129; N. Iorga, *Istoria literaturii românești*, II, p. 54; Același, *Istoria Bisericii românești*, II, p. 12; N. Dănescu, op. cit., p. 70; (D. P. Bogdan), *ibidem*.

Formatul cărții e în 4° (21×15,5). Are 5 foi liminare și 25 foi numerotate. Titlul este cu două culori și mărginit cu chenar din podobe tipografice. Pe verso foi de titlu se află stema țării și sub ea 4 distihuri.

Pe f. 2—4 este un cuvânt — dedicație către Patriarhul Ecumenic, Gavriil, alcătuit de fostul Mitropolit Auxentie al Sofiei; iar pe f. 5: Explicarea semnelor ce însoțesc slujba sfințirii bisericii.

Pe f. 1—2 se află Explicarea și slujba sfințirii bisericii. Pe verso foi a doua numerotate este o gravură în lemn, reprezentând pe Iisus Hristos, Maica Domnului și Sf. Ioan Botezătorul (Deisis). Sub ea sînt trei versuri.

Pe f. 3—25 se află rînduiala Slujbei sfințirii bisericii cu toate explicațiile de tipic necesare.

La sfîrșit, p. f. 25, se găsește următoarea însemnare: «S-a tipărit în Bucureștii Ungro-Vlahiei, în anul mîntuirii 1703, prin grija și cu cheltuiala Prea Sfințitului Mitropolit, mai înainte al Sofiei, D. D. Auxentie, cu sîrguința și îndreptarea Prea învățatului Domn Ioan din Efes».

Textul este tipărit cu două culori și încadrat de linii. Pe o pagină întregă sînt cîte 26 rînduri.

In Biblioteca Academiei R.P.R., se află trei exemplare din această carte ¹⁶⁷).

28. Tot în acest an — 1703 — Antim tipărește, în limba greacă, un alt Cuvînt panegiric al lui Ștefan, fiul Brîncoveanului, intitulat așa:

ΛΟΓΟΣ ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ἘΝΔΟΞΟΝ ΜΕΤΑΣΤΑΣΙΝ ΤΗΣ ἈΕΙΠΑΡΘΕΝΟΥ ΘΕΟΜΗΤΡΟΣ... (CUVINT PANEGIRIC LA PREA SLĂVITA ADORMIRE A PURUREA FECIOAREI MAICA LUI DUMNEZEU compus de Ștefan, fiul Prea blîndului și Prea evlaviosului Domn a toată Țara Romînească, D. D. Ioan Constantin Basarab și cu umilință închinat blîndei și iubitoarei de Hristos mame, Doamna Doamna Maria Doamna, ca dovadă de respect filial, rostit de Radu fratele său. In București, de ieromonahul Antim Ivireanul, 1703).

Cartea de față e un volumaș în 8° mic (13,7×9,5) cu 16 foi nenumerotate. Titlul e tipărit cu cerneală neagră. Pe foaia următoare se află prefața, prin care Ștefan Brîncoveanu închină mamei sale, Doamna Maria, această «cărțică», rodul minții sale.

Cuvîntarea cuprinde 12 foi. Tiparul e cu o culoare și pe fiecare pagină sînt cîte 18 rînduri.

Biblioteca Academiei R.P.R., posedă un exemplar din acest panegiric ¹⁶⁸).

29. In același an — 1703 — ieromonahul Antim Ivireanul tipărește la București un:

CEASLOV SLAVO-ROMÎN, București, 1703.

Titlul complet al acestei cărți nu se cunoaște, deoarece singurului exemplar, găsit, pînă acum, îi lipsesc mai multe foi de la început.

Ceaslovul acesta în 4° (15,5×10) trebuie să se fi compus din 8 pagini liminare+720 pagini+4 pagini nenumerotate la sfîrșit. Anul tipăririi — 1703 — reiese din datele pashaliei, aflată în carte (v. p. 689).

Pe cele trei pagini liminare, păstrate la acest exemplar, este tipărită tabla de materii a cărții.

Cuprinsul Ceaslovului este rînduit așa:

167. Acad. R.P.R., C. V. 141; BRV, I, p. 451-452; A. Papadopoulos-Vretos, op. cit., p. 52; Emile Picot, *Anthime*, p. 546; I. Bădulescu, *Antim Ivireanul*, p. 129-130; N. Iorga, *Istoria literaturii românești*, II, p. 53; Același, *Constantin Vodă Brîncoveanu*, p. 176; Același, *Istoria Romînilor* VI, p. 448; (D. P. Bogdan), *ibidem*.

168. Acad. R. P. R., C. V. 142; BRV, I, p. 452-453; A. Papadopoulos-Vretos, op. cit., p. 50; Emile Picot, *Anthime*, p. 544; C. Erbiceanu, *Patru cuvinte...*, p. 19; I. Bădulescu, op. cit., p. 126-127.

sub. C. înainte
21944
N° 270

Polunoșnița (Miezo-noptica) (p. 3—32); Polunoșnița simbetiei (p. 33—47); Polunoșnița Duminicii (p. 48—50); Utrenia (p. 51—110), Ceasurile (p. 110—182), Vecernia (p. 183—199), Pavecernița Mare (p. 199—241), Pavecernița mică (p. 241—251), Sinaxarul (p. 252—449), Troparele și Condacele Triodului (p. 449—464), ale Pentecostarului (465—474), Troparele Invierii (p. 474—484), Bogorodnicele (p. 487—511), Slujba cîntării Acatistului (p. 513—553), Canon de umilință (p. 555—569), Canonul Precistei (p. 570—587), Canonul îngerului păzitor (p. 587—605), Slujba Precestaniei (p. 607—657), Canonul tuturor sfinților (p. 658—668), Rînduiala exapsalmului (p. 669—688), Pashalia (p. 689—720).

Pe ultimile foi nenumerotate se află următoarele: «Pentru sfintele posturi și pentru zilele ce să postesc peste tot anul și pentru zilele ce-s slobode a să minca dulce».

Pină la pag. 511 rugăciunile sînt în limba slavonă, iar rînduialile de tipic în romînește. De aici înainte totul este numai în romînește.

Tiparul este cu două culori: roșu și negru. Pe o pagină sînt cîte 21 rînduri. În text se găsesc trei gravuri în lemn: «Deisis» (pe ultima foaie liminară și pe pagina 554), Buna Vestire (p. 512) și Emmanuel în potir (Sf. Impărtășanie) (p. 606). Celelate podoabe ale cărții sînt destul de simple și fără valoare artistică.

În Biblioteca Academiei R.P.R., se află un singur exemplar, căruia, cum am arătat, îi lipsește începutul¹⁶⁹).

30 Spre a veni în ajutorul credincioșilor, care doreau să audă în limba lor, că să înțeleagă, unele rugăciuni mai des folosite, Antim, în anul 1703, a scos din Ceaslovul slavo-romîn de mai sus mai multe rugăciuni, pe care le-a tîlmăcit în romînește și apoi, împreună cu Acatistul Maicii Domnului le-a tipărit cu următorul titlu:

ACATISTUL și cu alte rugăciuni de folos acum într-această chip tipărit în zilele Prea luminatului și înălțatului Domn Ioan Constantin Basarab Voevod, cu bl(a)goslovenia Prea Sfințitului Mitropolit Kyr Teodosie, în oraș în București la anul 1703, de smeritul ieromonah Antim Ivireanul.

Formatul cărții e în 8° și are 88 foi. Titlul, în două culori, e încadrat într-un chenar simplu. Pe verso foi de titlu se găsește o xilografie, reprezentînd Buna Vestire.

În afară de Acatistul Maicii Domnului, cartea de față mai cuprinde următoarele: Canon de umilință către Domnul nostru I(isu)s H(risto)s. Canon de rugăciune către Pré Sf(i)nta Născătoare de D(u)mnezeu, Canon de rugăciune către îngerul păzitorul vieții omului, Slujba Precestaniei, Canon de rugăciune ce se cîntă cătră puterile cerești și cătră toți sf(i)ntii, Rînduiala exapsalmului, Cinul de séra și Crezul.

Textul e tipărit cu două culori. Cartea este un extras din Ceaslovul slavo-romîn din anul 1703, însă cu «paginație diferită». Gravurile și vignetele sînt luate tot din acest Ceaslov¹⁷⁰).

31 În anul 1704 Antim tipărește, în limba greacă, altă cuvîntare a lui Radu Brîncoveanu, care poartă următorul titlu:

ΛΟΓΙΑΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟ ΚΟΣΜΟΣΩΤΗΡΙΟΝ ΠΑΘΟΣ ΤΟΥ ΘΕΑΝΘΡΩΠΟΥ ΛΟΓΟΥ... (CUVINTARE LA PATIMA CEA DE LUME MINUITOARE A DUMNEZEU-OMULUI CUVINTUL pronunțat și afierosit Prea Fericitului și Prea Înțeleptului stăpîn D. D. Dositei Patriarh Sfintei Cetăți Ierusalimului și a toată Palestina de Radu fiul Prea blîndului și

169. Acad. R. P. R., C. V. 143; BRV, I, p. 454; și vol. IV, p. 218; Emile Picot, *Anthime*, p. 545; I. Bădulescu, op. cit., p. 127; (D. P. Bogdan), *ibidem*.

170. BRV, IV, p. 28, nr. 37 (Aci se arată că. Ceaslovul din care s-a tras această carte este din anul «1713», ceea ce nu-i adevărat, căci Ceaslovul s-a tipărit în anul 1703, cum, de altfel, se poate vedea chiar din acest volum al Bibliografiei Romînești Vechi, pag. 218). Pentru cartea de față, v. și (D. P. Bogdan), *ibidem*.

iubitorului de Hristos Domn a toată Țara Românească D. D. Ioan Constantin Basarab. In București, de ieromonahul Antim Ivireanul, 1704).

Acest volumaș in 8° mic (13,5×10) are 16 foi. Titlul e tipărit cu negru și fără nici o podoabă.

Pe f. 2 se află un Cuvînt de dedicație către Dositei Patriarhul Ierusalimului.

Textul cuvîntării e imprimat cu o singură culoare și pe o pagină sînt cîte 18 rînduri. Paragrafele încep cu o literă mai mare.

In Biblioteca Academiei R.P.R., se află un singur exemplar din această cărțuție ¹⁷¹⁾.

32) Pentru nevoile școlii de la Sf. Sava, desigur, unde erau prevăzute între materiile de învățămînt și lucrări de ale lui Plutarch, Antim, în anul 1704, tipărește în limba greacă:

Τῶν Πλουτάρχου Χαιρονέως, ἙΛΛΗΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΡΟΜΑΪΚΩΝ ΠΑΡΑΛΛΗΛΩΝ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ἈΚΡΙΒΕΣΤΑΤΗ ΕΙΣ ἈΠΛΗΝ ΔΙΑΛΕΚΤΟΝ... (Traducere foarte exactă în limba obișnuită a PARALELELOR GRECEȘTI ȘI ROMANE de Plutarch Cheroneul, (făcută) de Prea strălucitul învățat și între învățați prea învățat D. D. Constantin fiul Prea luminatului și iubitorului de Hristos Domn a toată Țara Românească, D. D. Constantin Basarab Brîncoveanu. In București, de către ieromonahul Antim Ivireanul, 1704).

Formatul cărții e in 8° mic (15,5×10,5). Are 3 foi liminare și 82 pagini. Titlul e scris cu negru.

Pe f. 2—3 se află prefața scrisă de Antim Ivireanul. Aici el arată că fiul cel mare al lui Constantin Brîncoveanu, chemat tot Constantin, a tradus în limba greacă obiciunită această carte și la stăruința sa repetată a dat-o la tipar. In ultima parte a acestui cuvînt de început, el laudă pe traducător și fericeste pe tată și pe Gheorghe Maiota dascălul său, pentru buna îndrumare ce i-au dat.

Cuprinsul propriu zis al cărții începe printr-un «proimion» (p. 1), după care se înșiră 40 de paralele (p. 2—82), avînd fiecare la început literă deosebită, prin mărime, de cea din text.

Tiparul este cu o singură cerneală. Pe o față sînt 20 de rînduri.

In Biblioteca Academiei R.P.R., se găsesc două exemplare din această carte ¹⁷²⁾.

33) In anul următor — 1705 —, înainte de a se muta la Rîmnic, Antim mîntuie de tipărit, în grecește, la București, cu cheltuiala ieromonahului Ignatie, egumenul mînăstirii Nucet și cu îngrijirea și corectura lui Mitrofan Gregoras din Dodona o carte, țintind la întărirea cinstirii sfinților în mijlocul credincioșilor, cu următorul titlu:

ἈΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΟΥ ἘΝ ἈΓΙΟΥΣ ΠΑΤΡΟΣ ἩΜΩΝ ΒΗΣΣΑΡΙΩΝΟΣ ἈΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΛΑΡΙΣΣΗΣ ΤΟΥ ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΟΥ... (SLUJBA CELUI INTRU SFINȚI PĂRINTELUI NOSTRU VISARION ARHI-EPISCOPUL LARISEI FĂCĂTORUL DE MINUNI, din nou tipărită în timpul Domniei Prea evlaviosului și Prea strălucitului Domnitor a toată Țara Românească, D. D. Ioan Constantin Basarab, de către iubitorul de Dumnezeu, Episcop al Rîmnicului Domnul Antim cu cheltuiala Prea Cuviosului între ieromonahi Domnul Ignatie, egumenul sfintei mînăstiri Nucet. Cu îngri-

171. Acad. R. P. R., C. V. 145; BRV, I, p. 457-460; și voi. IV, p. 219; C. Erbiceanu, Patru cuvinte..., p. 29; (D. P. Bogdan), în Revista Studii IV, 4, p. 138 și în Revista Studii Teologice, VII, p. 241.

172. Acad. R. P. R., C. V. 146; BRV, I, p. 460-462; Emile Picot, Anthimo, p. 547; St. Dinulescu, op. cit., p. 72; I. Bădulescu, op. cit., p. 131-132; N. Dobrescu, op. cit., p. 72; (D. P. Bogdan), ibidem.

jirea și cu corectura lui Mitrofan Gregoras din Dodona In București 1705, aprilie 2).

Volușașul acesta în 4° are 4 foi fără număr la început și 26 cu număr. Titlul e tipărit cu roșu și negru. Pe verso foii de titlu se află stema țării și 6 versuri grecești. Pe foile următoare se găsește prefața, semnată de Ignatie egumenul minăstirii Nucet.

Pe foile numcrotate se află slujba Sfântului Visarion, căreia, la sfârșit, i s-a adăugat un cuvânt de laudă pentru sfânt.

Mai târziu această cărticică s-a retipărit la București în anul 1759, și mai apoi la Viena în anul 1797¹⁷³).

IV. Cărți tipărite la Rîmnic.

Se știe că în martie 1705, episcopul Rîmnicului Ilarion a fost scos din scaun, fiind mai ales acuzat de simpatie față de catolicism¹⁷⁴). În locul său a fost ales Antim, starețul de la Snagov, iar în locul acestuia a fost trimis Episcopul Ilarion¹⁷⁵). Venind la Rîmnic, Antim aduce cu sine și tipografia grecească și românească de la Snagov, întemeind astfel pentru prima dată, în acest oraș, o tipografie.

Intrucît se pare că aici misionarii papali se bucurau de oarecare simpatie și întrucît chiar Episcopul Ilarion fusese scos din scaun tot pentru un asemenea lucru, ortodoxul convins, care era Antim Ivireanul, a socotit de bine ca prima carte scoasă de noua sa tipografie să fie o carte de doctrină ortodoxă și de combatere a învățăturilor romano-catolice.

Această carte, în limba greacă, a apărut în septembrie 1705 și are următorul titlu:

34. ΤΟΜΟΣ ΧΑΡΑΣ... (TOMUL BUCURIEI, în care se cuprind epistolele lui Fotie Prea Sfințitul Patriarh al Constantinopolului; — Sfântul și Ecumenicul Sinod al VIII-lea; unele însemnări la acest Sinod; — cele împotrivoare la primatul Papei Romei ale lui Nicola Doctorului filosof; — Cuvîntul lui Meletie al Alexandriei asupra primatului Papei; — Dialogul ieromonimonului monah asupra altui oarecare monah, contra Latinilor. S-a tipărit în episcopia Rîmnicului pe cînd era Domn Prea evlaviosul, Prea strălucitul și Prea înălțatul Domn și stăpînitor a toată Țara Romînească D. D. Ioan Constantin Basarab Voevod, cu cheltuiala și cu îngrijirea Prea Fericitului și Prea Sfințitului Patriarh al Ierusalimului și a toată Palestina D. D. Dositei, de către Prea iubitorul de Dumnezeu și Prea învățatul episcop al Rîmnicului Domnul Antim Ivireanul. In anul 1705, în luna Septembrie).

173. BRV, I, p. 463 și vol. IV, p. 219; A. Papadopoulos-Vretos, op. cit., p. 53; Emile Picot, *Anthime*, p. 548; Dr. I. Cornoi, op. cit., p. 7; I. Bădulescu, op. cit., p. 133; N. Iorga, *Istoria Bisericii românești*, II p. 11; (D. P. Bogdan), *ibidem*.

174. În actul de scoatere a lui Ilarion dela Episcopie se spune: «Fiindcă Ilarion, fostul Episcop al Rîmnicului a căzut în mai multe culpe, din ordinul Prea Înălțatului și Prea blîndului Domn... D. D. Ioan Constantin Brîncoveanu s-a întrunit» sobor la București «și prezentîndu-se în adunarea aceasta Ilarion... s-au pus de față culpele lui și s-au demonstrat, pre care și el cu gura lui le-a mărturisit. INTȚI: EL A CONSIMȚIT ȘI ADORATORII PAPII AU CONSTRUIT BISERCA CHIAȚ IN ORAȘUL RÎMNIC. AL DOILEA: LA MORMINTELE ORTODOCȘILOR. CARE SE AFLA IN SFÎNTA BISERICĂ A EPISCOPIEI. A CONSIMȚIT ȘI ADORATORII PAPEI AU ÎNGROPAT CADAVRE DE PAPISTAȘI, ADICĂ TRÛPURI DE ERETICI ȘI SCHISMATICI...» (v. *Condica Sfîntă...*, p. 95).

175. v. Niculae I. Șerbănescu, *Istoria Minăstirii Snagov*, p. 113.

Handwritten notes in the right margin: $\eta \nu$, Joan, and si la l. gr.

Lucrarea de față, imprimată cu cheltuiala lui Dositei al Ierusalimului, este în fol. (30×22) și are 18 foi+134+640 pagini. Titlul e tipărit cu negru. Pe verso foi de titlu se află stema țării și câteva versuri închinare lui Constantin Brîncoveanu de Mitrofan Gregoras din Dodona¹⁷⁶).

Pe f. 1-13 este o lungă prefață a lui Dositei al Ierusalimului scrisă în luna mai la Constantinopol. Aici el se plinge de samavolnicile pe care romano-catolicii le fac ortodocșilor în toate părțile (pomenește și Ardealul). Spre sfârșit amintește pe unii ortodocși care au combătut învățăturile papistașe.

Pe foliile 14-18 se află tabla de materii a cărții.

Cuprinsul acestei excelente tipărituri e rînduit astfel:

Epistola Patriarhului Fotie al Constantinopolului (p. 1-33), Actele Sfîntului și Ecumenicului Sinod al VIII-lea (p. 33-124); ale înțeleptului Nicolae Kerameus filosoful și doctorul din Ianina cele împotrivoare la primatul Papei (p. 1-609), Dialogul ieromimonului monah asupra altui oarecare monah, contra Latinilor p. 610-633) și errata (p. 634-640).

Textul e tipărit cu cerneală neagră și cu cîte 40 de rînduri pe o pagină. Cartea este imprimată în condițiuni tehnice excelente.

În Biblioteca Academiei R.P.R. se găsesc 12 exemplare din cartea de față¹⁷⁷).

În același an, 1705, Antim, spre a veni în ajutorul bisericilor ce vor fi simțit poate, lipsa cărților de slujbă de peste an, dă la lumină, în românește, un prea frumos:

35) ANTOLOGHION ADECĂ FLOAREA CUVINTELOR care cuprinde în sine toată slujba ce i se cuvine lui a Sfintei Biserici preste tot anul, acum întîiu într-acesta chip tipărit și așezat după cel grecesc. În zilele Prea luminatului și Prea înălțatului Domn și oblăduitoriu a toată Țara Romînească Ioan Constandin B. Basarab Voevod cu osîrdia și cu toată cheltuiala Prea cinstului de bun și mare neam a lui Mihai Cantacuzino V(e)l Spătar, spre cea de obște a besearicilor lui H(risto)s trebuință și al pravoslavnicilor folos. Cu bl(a)g(o)s(lo)venia Prea Sf(in)țitului Mitropolit Kyr Teodosie. În Sf(î)nta episcopie a Rîmnicului. La anul de la zidirea lumii 7213 (= 1705). Prin osteneala iubitorului de D(u)mnezeu Kyr Antim Ivireanul Episcopul Rîmnicului.

Acest volum, tipărit «spre cea de obște a Besearicii lui Hristos trebuință și al pravoslavnicilor folos» este în fol. (31,5×21,5). Are 406 foi. Titlul e încadrat într-un frumos chenar, care, în partea de sus, are, în medalioane pe Iisus Hristos, Maica Domnului și Ioan Botezătorul; în partea de jos latura chenarului cuprinde, în medalion, stema Cantacuzinilor (vultur bicefal încoronat) și inițialele MX, KT. (ale lui Mihai Cantacuzino cel ce plătișe tiparul cărți). Pe verso foi de titlu se află stema țării, încadrată într-un chenar lucrat în peniță. Alături de stemă sînt literele inițiale ale lui Constantin Brîncoveanu.

Frontispiciul chenarului de la titlu se repetă și pe prima foaie. Sub el s-a pus începutul Antologhionului, plecînd din ziua de 1 septembrie, începutul anului bisericesc. Cuprinsul său se întinde peste toate cele 406 de file.

Pe ultima foaie se găsește următoarea însemnare: «Slavă, cinste și închinăciune celui în Troiță unuia Dumnezeu, care ne-au ajutat după început de am ajuns și sfîrșitul.

«Iară cei ce vă veți întimpla a citi, bucurați-vă în Domnul și vă rugați pentru mine și ce greșală veți afla, îndreptați cu duhul blîndețelor, nepuindu-mi în ponos, că precum iaste cu neputință omului a nu păcătui într-acestași chip și tipografului a rămîni fără de greșală.

176. În unele exemplare aceste versuri sînt semnate de «Studentii Academiei din București».

177. Acad. R. P. R., C. V. 149; BRV, I, p. 463-466; A. Papadopoulos-Vretos, op. cit., p. 52; Emile Picot, Anthime, p. 548-549; I. Bădulescu, op. cit., p. 133-135; N. Iorga, Istoria literaturii românești, II, p. 48, 82; Același, Istoria Romînilor, VI, p. 446; N. Dobrescu, op. cit., p. 71; (D. P. Bogdan), ibidem.

«Typăritu-s-au în anul de la spăsenia lumii 1705.

«Prin osteneala iubitoriului de Dumnezeu Kyr Antim Ivirénul Episcopul Rîmnicului».

Tiparul este în două culori și pe două coloane, avînd fiecare coloană cîte 40 de rînduri.

Biblioteca Academiei R.P.R. are șapte exemplare din această bine tipărită carte ¹⁷⁸⁾.

(36) S-a văzut mai sus că în anul 1700 Gheorghe Radovici a tipărit la Snagov o carte, cuprinzînd Invățăture creștinești ¹⁷⁹⁾. În prefața ei, el spune că dascălul său, Antim Ivireanul, în mînăstire era și duhovnic. În această calitate, el își va fi dat seama de cîte greutăți întîmpină un duhovnic în administrarea corectă a tainei sfintei spovedanii. Pe temeiul experienței ce va fi cîștigat și pentru a veni în ajutorul duhovnicilor, Antim, în anul 1705, alcătuieste în limba romînă și tipărește cu cheltuiala fostului mare Paharnic Șerban Cantacuzino, următoarea carte:

INVĂȚĂTURĂ PRE SCURT PENTRU TAINA POCAINȚII, acum în tr-acesta chip tocmită și tipărită. În zilele Prea luminatului Domn Io Constantin B. B. Voevod. Cu cheltuiala cinstiului de bun neam a lui Șerban Cantacuzino biv vel paharnic și cu bl(a)goslovénia Prea Sf(i)ntitului Mitropolit Kyr Teodosie. De iubitoriul de D(u)mnezeu Kyr Antim Episcopul Rîmnicului. La anul de la H(risto)s 1705.

Această cărticică în 8° mic (14,5×10) are 25 de foi (4 fără număr și 21 numerotate, însă nu regulat, existînd și unele foi nenumerotate) în trei caete de cîte 8 foi fiecare. La fine are o foaie singură. Ttlul, scris simplu, e tipărit cu o singură culoare: neagră.

Pe verso foi de titlu se află o gravură în lemn, reprezentînd icoana zisă «Deisis», avînd sub ea stihul:

«Mărturisi-mă-voi Ție Doamne cu toată inima mea».

Cuprinsul său se împarte în următoarele capitole:

Pentru pocăință în scurt și învățăture de folos (f. 2—6); pentru pocăință ce lucru iaste și cu ce mijloc să cîștigă și cum să să facă. Partea cea dentii (f. 6—11); Pentru ispovedanie (f. 11 v—14 v.); Pentru facerea canonisirii (f. 14 v—15 v).

A doao parte: în ce chip să cade să fie duhovnicul și cum să ispoveduiască și să îndrepteze pre oameni (f. 15 v—18); Ce să cade a întreba duhovnicul pre cel ce să ispoveduiască și cum să înceapă (f. 18—25).

Tiparul e cu o singură culoare, iar pe o pagină sînt cîte 18 rînduri.

Cartea din Biblioteca Academiei R.P.R., a fost cîndva a ieromonahului Ghermano de la Putna, care, la 4 iulie 1787, o dă finului și nepotului său, ierodiaconul Gherasim de la Roman.

În Biblioteca Academiei R.P.R., se află un singur exemplar din această carte ¹⁸⁰⁾.

178. Acad. R. P. R., C. V. 147; BRV, I, p. 462; și vol. IV, p. 219; M. Gaster, Chrestomatie romînă, I, p. 357-359; N. Iorga, Istoria literaturii românești, II, p. 85; Același, Istoria Romînilor, VI, p. 446; N. Dobrescu, op. cit., p. 56; (D. P. Bogdan), ibidem.

179. Vezi: BRV, I, p. 391, unde se dă prefața acestei cărți, în care Gh. Radovici scrie între altele: «Ce dar alergînd ca cerbul setos cătră pré cuviosul întru ieromonahi, egumenul sfintei mînăstiri a Văvedeniei Bogorodiții a Snégovului, duhovnicul Kyr Anthim de la Iviria, am învățat cu multă ostenelă și osîrdie de la Sfinția Sa, meșterșugul typografii».

180. Acad. R. P. R., C. V. 149 A.; Ilie Corfus, Contributii la Bibliografia Romînească Veche, în Revista Istorică Romînă, vol. XV (1945), pag. 498-499; (D. P. Bogdan), în Revista Studii, IV, 4, p. 138 și în Revista Studii Teologice, VII, p. 241;

(37) In lucrarea sa: «Evangheliile. Studii istorico-literare»¹⁸¹⁾ Episcopul Ghenadie Enăceanu al Rîmnicului descrie¹⁸²⁾ o

✓ EVANGHELIE tipărită la Rîmnic în anul 1705.

Tiparul și ornamentațiile ei sînt la fel cu cele ale Octoihului tipărit în acest oraș cu un an mai tîrziu¹⁸³⁾. Această sfîntă carte ar fi avînd 406 pagini. Pe ultima, după cuvintele de iertare, ar fi avînd scris așa:

«Typaritu-s-au în anul de la spăsenia lumii 1705.

«Prin osteneala iubitorului de Dumnezeu Kyr Antim Ivireanu Episcopul Rîmnicului»¹⁸⁴⁾.

Incepînd din anul 1706 tipăriturile de la Rîmnic se fac de ucenicul lui Antim, Mihai Iștvanovici, însă sub supravegherea sa, cum mărturisesc unele prefețe ale acestor cărți. Șirul lor începe cu:

(38) ADUNAREA SLUJBEI A ADORMIREI NĂSCĂTOAREI DE D(U)MNEZEU CU PARACLISUL CEL DE OBȘTE și cu Canoanele osmoglasnicului ce se cîntă sîmbetele, acum întîi într-acesta chip tipărită și așezată în zilele Prea luminatului D(o)mn Ioan Constandin B. B. Voevod: Cu bl(a)goslovenia iubitorului de D(u)mnezeu Kyr Antim Ivireanu Ep(i)scopul Rîmnicului. Cu toată cheltuiala și osîrdia Prea Cuviosului Kyr Ioan Arhimandritul sf(i)ntei mînăstiri Hurezi. De Mihai Iștvanovici ipo-diaconul typograful. In Rîmnic, la anul de la H(risto)s 1706.

Cartea de față în 8° (20×15,5) are 114 pagini. Titlul e tipărit cu două culori și închis într-un chenar simplu de compoziție tipografică. Pe verso foi de titlul se găsește o gravură în lemn, reprezentînd pe: Μ(ΗΤΗ)Ρ Θ(Ε)Ω̅Σ ΗΓΑΓΩ̅Σ. Sub această icoană se află, în limba romînă troparul de la slujba Litiei: «Născătoare de Dumnezeu, Fecioară, bucură-te, ceea ce ești plină de dar Domnul este cu tine...».

Cu pag. 3 începe Slujba Adormirii Maicii Domnului alcătuită din: Vecernia mică (p. 3—4), Paraclisul Maicii Domnului (p. 5—13), Vecernia mare (p. 14—21), Utrenia (p. 22—39), Liturghia (p. 39—40), Rînduiala polieleului (p. 41—44), Canoanele sîmbetelor (p. 45—113), așezate pe glasuri.

Textul e tipărit cu două culori și cu cîte 26 rînduri pe pagină.

Tipicul, paremiile, apostolul, Evanghelia și sinaxarul sînt în limba romînă. Celelalte cîntări sînt în limba slavonă.

In cuprins se găsesc cîteva frontispicii și podoabe finale foarte frumos lucrate.

In Biblioteca Academiei R.P.R., se află 6 exemplare din această carte, tipărită în condițiuni tehnice multumitoare¹⁸⁵⁾.

181. Ghenadie Episcopul Rîmnicului—Noul Severin, *Evangheliile. Studii istorico-literare*, București 1895.

182. Pe pag. 71-78.

183. Vezi BRV, I, p. 467-468, nr. 151.

184. BRV, IV, p. 31-32; I. Bădulescu, *Antim Ivireanu*, p. 135; (D. P. Bogdan), *ibidem*. I. Bădulescu arată că a văzut din această carte, în bibliotecă lui C. Erbiceanu, ultimele patru foi. Pe cea din urmă se afla cuvîntul, prin care Antim cerea iertare pentru greșelile de tipar, ce s-ar afla în carte. Acest cuvînt este întru totul la fel cu cel din *Antologhionul*, tipărit, tot în acest an (1705), la Rîmnic (v. *supra*, nr. 35). In afară de aceasta, *Evanghelia* de față ar fi avut 406 file, ceea ce nu se întîlnește la nici una din *Evangheliile* tipărite în acel timp și cunoscute pînă acum. Și aci iarăși coincidentă, căci și *Antologhionul* în cauză are tot 406 foi. Se naște întrebarea: Nu vor fi fiind acele foi—văzute poate și de Ghenadie Enăceanu—din *Antologhionul* imprimat la Rîmnic în anul 1705? Și atunci aci nu am avea aface cu două cărți deosebite, ci cu una singură: *Antologhionul*. O *Evanghelie* tipărită în acest an (1705) n-ar exista deci.

185. Acad. R. P. R.; C. V. 150; BRV, I, p. 467 și vol. IV, p. 219; Emile Picot, *Antime*, p. 549; I. Bădulescu, *op. cit.*, p. 135; N. Iorga, *Istoria literaturii romînești*,

(39) În același an—1706—ipodiaconul Mihai Iștvanovici tipărește, în limba română, pentru nevoile bisericilor românești și ale clericilor, un frumos:

EVHOLOGHION ADECĂ M(O)L(I)TV(E)NIC acum întâi într-acesta chip tipărit și așezat, după rînduiala celui grecesc, întru al 18 an a Înălțatei d(o)mniei a Prea luminatului oblăduitoriu a toată Țara Rumînească Ioan Costandin B. B. Voevod, fiind Mitropolit țării Kyr Teodosie. Prin osteneala și toată cheltuiala iubitorului de D(u)mnezeu Kyr Antim Ivireanul Episcopul Rîmnicului. De Mihai Iștvanovici ipodiaconul tipograful. In Rîmnic, la anul de la H(risto)s 1706.

Acest Molitfelnic, tradus din grecește în românește de Antim, e în 4° (20×14) și are 7 foi+454 pagini. Titlul, tipărit cu două culori, e încadrat într-un chenar de compoziție tipografică. Pe verso titlului sînt stema Țării Romînești și 10 versuri politice (6 deasupra și 4 dedesubt) închinat lui Brîncoveanu.

Pe f. 2 se află următorul text din I Cor. XIV, 6, 19, privitor la limba slujbelor în biserică:

«Iară acum fraților, de voi veni cătră voi cu limbi grăind, ce voi folosi voao, de nu voi grăi voao au întru descoperire, au întru înțelegere, au întru pro(o)r(o)cie, au întru învățătură»..

«In besearecă voesc cinci cuvinte a grăi cu înțeles ca și pe alții să-i învăț, decît zece mii de cuvinte în limbă străină».

Și după aceasta, în același loc, urmează:

«Mărturie cum că nu iaste oprit a sluji Liturghie fieștece pravoslavnic în limba sa.

«Intrebăciune canonică a Sf(î)ntului Patriarh Kyr Marco al Alexandriei și răspuns spre aceastea al Sf(î)ntului Patriarh al Antiohiei, Kyr Theodor Valsamon.

Intrebăciunea 35.

Iaste cu putință a sluji sf(î)nta Liturghie siriianii și arménii și alte limbi pravoslavnice pre limba lor, au să să nevoiască să slujească (tot) pre limba elinească;

Răspuns:

Marele ap(o)stol Pavel, scriînd cătră Romani la cap. I, stih. 29 zice: Au numai al jidovilor iaste D(u)mnezeu și nu și al limbilor; ba și al limbilor. Deci carii sînt pravoslavnici în toate, de nu vor ști limba elinească, să slujească în limba lor, avînd tîlmăcite sf(i)nte rugăciuni asemenea celor elinești».

Pe f. 3—5 este prefața închinată lui Antim Ivireanul episcopul Rîmnicului și semnată de Mihai Iștvanovici. Aici se amintește, între altele, că Antim a fost rob și că a fost chemat de Brîncoveanu în țară. Se face o frumoasă comparație între Antim și biblicul Iosif, cel vîndut de frații săi și ajuns și el rob în Egipt. Mai departe prefața vorbește despre activitatea tipografică a lui Antim.

Pe f. 5—7 este trecută scara cărții.

Cuprinsul obișnuit al Molitfelnicului se află pe paginile 1—448.

Pe p. 451 se află următoarea notiță: «Cade-să a ști, că în M(o)litvenicul acesta pentru toate tainele și trebile ce să cuvin a le isprăvi preotul s-au pus, iară slujba la pricestaniia bolnavului noi n-am pus, precum vedem că să află în M(o)litvenicile slovenești, căci că în izvódele grecești nu să află această rîndueală făcută osebi, nici urmează a să face vreo slujbă la acest lucru, ce numai după ce merge preotul acolo unde va fi bolnavul întâi trebuie să-l ispoveduiască cum să cade și apoi să-l pricestuiască cu d(u)mnezeștile taini zicînd bolnavul de va ști carte:

«Crez, D(oa)mne și mărturisesc că Tu ești adevărat H(risto)s Fiiul lui D(u)mnezeu celui viu»... (tot pînă la sfîrșit).

Iară neispoveduit să nu îndrăznească preotul a-l cumineca, că vor cădea amîndoi în osîndă».

Pe pag. 452 se găsesc 11 rînduri ce cuprind obicinuita cerere de iertare pentru greșelile de tipar.

La pag. 453 se află această însemnare, privitoare la textul grecesc după care s-a făcut traducerea:

«Insă să știi și? acasta: că de vei cerceta prea amăruntul rînduialele și tilmăcirea acestui M(o)litvenic și de vei potrivi cu niscare isvoade slovenești, veri de unde ar fi tipărite și nu se va potrivi, să nu te pripești îndată a defăima, căci noi am urmat (M(o)l(i)tvenicului grecesc, carele l-au tipărit Niculae Glychi la anul de la Hs. 1691. Și după cit ne-au fost puțința și întru înțeles și întru rînduiale am așezat: pre alocurea și adaosu în tilmăcire pentru scurtarea limbii rumînești, așijderea și la rînduiale pentru prostimea preoților și pentru mai lesnele lor. Iară cele ce nu s-au pus nicidecum s-au lăsat unele pentru că sînt arhieresti, iară altele pentru că nu le slujesc pre acēste locuri».

Textul e tipărit cu două culori și cu cîte 26 rînduri pe pagină. In cuprins se află și trei gravuri (Iisus Hristos, Sf. Ioan Gură de Aur și Sf. Vasile cel Mare). In afară de acestea cartea mai este înfrumusețată și cu alte frontispicii și podoabe finale.

Cheltuiala tiparului a suportat-o Antim Ivireanul.

In Biblioteca Academiei R.P.R., se găsesc cinci exemplare din acest Molitfelnic¹⁸⁶).

(40) Continuînd șirul cărților de slujbă, de care, de sigur, se simțea nevoie în țară, tipografia lui Antim de la Rîmnic, scoate în anul 1706, «pentru cea de obște a Bisericii lui Hristos trebuință și al pravoslavnicilor folos» și cu cheltuiala vel spătarului Mihai Cantacuzino un Octoih slavo-romîn, al cărui titlu complet e următorul:

OCTOIHOS ADECĂ OSMOGLASNIC, care are în sine toată slujba ce să cuvine a Văscr(e)nelor, împreună și o săptămînă cu toate ale ei rînduiale. Acum întîiu într-acesta chip așezat și tipărit, în zilele Prea lumînatului și înălțatului Domn și oblăduitoriu a toată Țara Romînească Ioan Constantin B(rîncovanu) Basarab Voevod. Cu osîrdia și cu cheltuiala prea cinstuitului de bun și mare neam a lui Mihai Cantacuzino V(e)l Spătar, spre cea de obște a Besearcilor lui H(risto)s trebuință și al pravoslavnicilor folos. Cu bl(a)g(o)s(lo)venia Prea Sfințitului Mitropolit Kyr Teodosie. In sf(î)nta Ep(i)scopie a Rîmnicului la anul de la zidirea lumii 7214 (=1706) de Mihai Iștvanovici Ipodiaconul typograful.

Formatul cărții este în fol. (31×20), avînd două foi nenumerotate și 84 foi+1 foaie nenumerotată la sfîrșit. Titlul e încadrat într-un chenar la fel cu cel al Antologhionului din anul 1705¹⁸⁷). Pe verso titlului se află stema țării și 6 distihuri închinete lui Constantin Brîncoveanu și semnate de «Mihai Iștvanovici Ipodiaconul Typograful».

Pe f. 2, se găsește chipul Sf. Ioan Damaschin, sub care se află 14 versuri în romînește.

Cuprinsul este rînduit astfel:

Octoihul propriu zis (f. 1—51); Slujba zilelor de peste săptămînă (f. 52—82), Inceputul svetealnelor, a văscresnelor și samoglasnicele stihire după Evangheliile celor 11 văscresne (f. 82—84).

Pe fila nepaginată de la urmă se află o gravură în lemn, reprezentînd «Duminea tuturor sfinților», lucrată de Ivan Bacov în anul 1678¹⁸⁸). De desubt are o invocare către Dumnezeu, în romînește.

186. Acad. R. P. R., C. V. 150 A.; BRV, I, p. 541-543; și vol. IV, p. 220; Bas. Popp, *Disertatie...*, p. 72; D. Iarcu, *Bibliografia chronologica romîna*, p. 7; St. Dinulescu, *Mitropolitul Antim Ivireanul*, p. 72; Emile Picot, *Anthime*, p. 549; Dr. I. Cornoi, *op. cit.*, p. 7; N. Dobrescu, *Antim Ivireanul*, p. 60-61; Dimitrie Bejan, *Edițiile romînești ale Molitvenicului*, București: 1937, p. 4; (D. P. Bogdan), în *Revista Studii*, IV, 4, p. 138 și în *Revista Studii Teologice*, VII, p. 241.

187. Vezi supra, nr. 35.

188. Această xilografie se întilnește mai întii în cartea «Cheia Înțeleșului»,

Textul este tipărit pe două coloane și în două culori. Fiecare coloană are cite 40 de rînduri. Indicațiile tipiconale sînt în limba romînă, iar cîntările în cea slavonă. Cuprinsul este înfrumusețat cu frontispicii, vignete, podoabe finale și litere ornate, cu gust lucrate.

În fondul de cărți vechi al Bibliotecii Academiei R.P.R., se găsesc 8 exemplare din acest Octoih¹⁸⁹⁾.

(41) Tot în anul 1706 ipodiaconul Miahî Iștvanovici, sub supravegherea lui Antim, mai tipărește, în limba greacă, lucrarea lui Gheorghe Maiota, purtînd titlul:

ΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΩΤΗΡΙΩΣ ΠΑΘΟΣ ΤΟΥ ΘΕΑΝΘΡΩΠΙΟΥ
ΛΟΓΟΣ... (CUVINT LA PATIMA CEA MINTUITOARE A DUMNEZEU-
OMULUI, CUVINTUL, iar la aceasta s-a adaus textul acestei patimi din cei
patru Evangheliști, numai patru, adică ce se numește adunat din cei patru,

Frontispiciu din **Evanghelia** tipărită la Snagov în anul 1697.

al dascălului Sfintei Evanghelii a Marei Biserici Gheorghe Maiota, profesor de limba elenă și latină al prea străluciților fii ai Prea luminațului Domnitor al Țării Romînești D. D Ioan Constantin Basarab Brîncoveanu, tipărit în Episcopia Rîmnicului de Mihai Iștvanovici Ipodiaconul, în anul mîntuirii 1706).

Volumașul în 16° (15×9.5) are 51 foi. Tiparul cu negru. Pe o pagină sînt 18 rînduri. Trimiterile din tex sînt pe margine. De la f. 28 înainte «versetele sînt notate prin litere majuscule roșii, în paranteze».

Verso foi de titlu este alb. Pe f. 2-3 se află prefața lui Gheorghe Maiota, închinată lui Dositei al Ierusalimului. Pe verso foi a patra se găsește o gravură în lemn, foarte fin lucrată și reprezentînd o scenă din «Drumul Crucii». Sînt cinci versuri în grecește și o mică podoabă din caractere tipografice. Exemplarul văzut la Academie are multe lipsuri¹⁹⁰⁾.

tipărită la București în anul 1678 de Mitropolitul Țării Romînești Varlaam. (v. **BRV**, I, p. 221).

189. Acad. R. P. R., C. V. 151; **BRV**, I, p. 467-468 și vol. IV, p. 220; (D. P. Bogdan), în *Revista Studii*, IV, 4, p. 139 și în *Revista Studii Teologice*, VII, p. 242.

190. Acad. R. P. R., C. V. 152 (cu lipsuri); **BRV**, I, p. 468-469 și vol. IV, p. 221; A. Papadopoulos-Vretos, *Νεοελληνική Φιλολογία*, I, p. 54; Emile Picot, *Anthime*, p. 549-550; I. Bădulescu, *Antim Ivireanul*, p. 135-136; Dr. I. Cornoî *op. cit.*, p. 7; N. Dobrescu, *op. cit.*, p. 68; (D. P. Bogdan), *ibidem*.

42) In același an vede lumina la Rîmnic și următoarea «cärtică» în limba greacă:

ΛΟΓΟΣ ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΉΝ ΉΡΑΡΧΑΙΣ ΘΑΥΜΑ-
ΤΟΥΡΓΟΝ ΜΕΓΑΝ ΝΙΚΟΑΑΟΝ.. (CUVINT PANEGIRIC LA CEI INTRU
IERARHI FĂCĂTOR DE MINUNI, MARELE NICOLAE, rostit întru veci-
nica amintire a lui Preda Brîncoveanu de Radu, fiul Domnitorului Țării
Romînești D. D. Ioan Constantin Basarab Brîncoveanu și tipărit în Prea
Sfînta Episcopie a Rîmnicului de către Mihai Iștvanovici ipodiaconul, în
anul 1706).

Este o carte mică în 16°, avînd 23 de foi. Pe o pagină sînt cîte 18 rînduri. Tiparul este cu o singură cerneală de culoare neagră. Textul cuvîntării este pre-
cedat, de o prefață, semnată, poate, de Radu Brîncoveanu. In exemplarul cercetat
lipsește începutul și foile 4-5.

Filele 6-23 cuprind cuvîntarea. La sfîrșit se află o podoabă frumos lucrată.
Trimiterile sînt pe margine

In Biblioteca Academiei R.P.R., se găsește din această carte un singur exem-
plar cu defecte ¹⁹¹⁾

43) Probabil în anul 1707 ¹⁹²⁾ tipografia de la Rîmnic a dat de sub teas-
curile sale traducerea romînească a cuvîntării lui Gheorghe Maiota la Pa-
tima Domnului ¹⁹³⁾, avînd acum următorul titlu:

CUVINT LA MINTUITOAREA PATIMĂ A DOMNULUI NOSTRU
I(ISU)S H(RISTO)S făcut de propovăduitorul Sf(i)ntei Ev(an)g(he)lii
al Besearicii cei mari Kyr Gheorghie Maiota, al limbii ellinești și latinești
dașcăl al prea luminaților fii ai blagocestivului Domn al Ungro-Vlahiei Io
Constantin B. B. Voevod. Typărit de Mihai Iștvanovici ipodiaconul tipog-
raful.

Volumaș în 16° cu 44 foi numerotate. Titlul tipărit cu o culoare. Pe f. 2—5 se
află prefața, semnată de Gheorghie Maiota «propoveduitorul Evangheliei» și dedi-
cată Mitropolitului Teodosie.

Pe f. 6 v. se află o gravură în lemn, reprezentînd o scenă din drumul crucii și
avînd dedesupt patru versuri.

Pe ff. 7—32 se găsește textul cuvîntării despre Patima Domnului, iar pe ff.
33—44 s-a pus un alt cuvînt la Patima Domnului «iară al aceluiași».

Textul e tipărit numai cu negru și cu cîte 17 rînduri pe o pagină. Litera este
frumoasă și citeată.

In Biblioteca Academiei R.P.R., se află un singur exemplar din această
carte ¹⁹⁴⁾.

V. Cărți tipărite la Tîrgoviște.

S-a arătat mai sus că la sfîrșitul lunei ianuarie din anul 1708 Antim Ivi-
reanu, cu voia tuturor, a fost ales Mitropolit al Țării Romînești. Nici în a-
ceastă calitate el nu a dat «uitării meșteșugul atît de drag lui, prin care se
ridicase pe treptele cele mai înalte ale ierarhiei bisericești», ci întemeiază
o tipografie în noua sa reședință, străvechiul oraș Tîrgoviște.

191. Acad. R. P. R., C. V. 153; BRV, I, p. 469 și vol. IV, p. 221; A. Papadopoulos-Vretos, *ibidem*; Emiie Picot, *ibidem*; N. Dobrescu, *ibidem*; (D. P. Bogdan), în Revista Studii IV, 4, p. 140 și în Revista Studii Teologice, VII, p. 242.

192. In titlul cărții nu este trecut anul tipăririi. In BRV, I, p. 478 s-a pus
anul 1707, însă cu semnul întrebării.

193. Vezi. *supra*, nr. 41.

194. Acad. R. P. R., C. V. 155; BRV, I, p. 478-479; (D. P. Bogdan), *ibidem*,

Ca episcop și acum ca mitropolit, Antim va fi înțeles greutățile, ce întâmpinau slujitorii bisericești în facerea slujbelor de peste an din lipsă de cărți. Pentru aceasta, în noua sa situație, a găsit de bine ca să le pună la îndemână «cu cheltuiala și cu tiparul său» o carte cuprinzătoare a tot felul de slujbe. Această carte grecească, sortită, deci, a fi și spre folosul altor biserici ortodoxe, a văzut lumina în luna August 1709¹⁹⁵⁾ și are următorul titlu:

④44 ΒΙΒΛΟΣ ΉΝΙΑΥΣΙΟΣ ΤΗΝ ἉΓΙΑΣΑΝ ἘΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΝ ἘΚΟΛΟΥΘΙΑΝ... (CARTE DE PESTE TOT ANUL, CUPRINZIND FĂRĂ LIPSĂ, TOT SERVICIUL BISERICESC, tipărită și închinată Prea Sfințitului, Prea învățatului și Prea înțeleptului Arhiepiscop al Constantinopolei, Roma Nouă și Patriarh Ecumenic, D. D. Atanasie În timpul Prea evlaviosului, Prea strălucitului și Prea luminatului Domnitor D. D. Ioan Constantin Basarab Voevod Brîncoveanu, oblăduitor a toată Țara Românească, de Prea Sfințitul și iubitorul de Dumnezeu Mitropolit al Ungro Vlahiei D. D. Antim Ivireanul cu cheltuiala și cu tiparul său. Corectată cu îngrijire de Presviterul Mitrofan Gregoras din Dodona în anul 1709, în luna august, în preasfințita Mitropolie a Țirgoviștei din Țara Românească).

Aastă voluminoasă carte, închinată Patriarhului Ecumenic, Atanasie e în fol. (25,5×18,5), avînd 4 foi liminare+973 pagini+1 filă albă+588 pag.+36 pag. Titlul este tipărit cu două culori și încadrat într-un chenar cu flori, lucrate în peniță. Laturile de sus și de jos ale chenarului sînt mai late și au cîte un medalion în care se află Iisus Hristos (sus) și Maica Domnului (jos). Pe verso foi de titlu se găsește stema țării, sub care sînt 10 versuri, dedicate lui C. Brîncoveanu. Atît stema cît și versurile sînt cuprinse într-un chenar, lucrat cu gust.

Pe f. 2 se află 30 de versuri dedicate Voevodului și semnate de Mitrofan Gregoras, cel ce a corectat cartea. Pe f. 2 v.-3 v. se găsește o scrisoare a lui Antim Mitropolitul Ungro Vlahiei, prin care închină această primă tipăritură de la Țirgoviște, Patriarhului Ecumenic Atanasie.

La f. 3 v. se face arătare de ordinea «în care sînt așezate slujbele în această carte»: iar pe a patra filă liminară s-a trecut tabla de materii a cărții.

Cuprinsul este astfel rînduit:

Psaltirea (p. 1—50), Ceaslovul (p. 51—92), Octoihul sau Paraclitichi (p. 93—384), Exapostilarile (p. 385—387), Evangheliile Utreniei p. 388—391), Paraclisul Maicii Domnului (p. 391—395), Antologhionul (p. 396—919), Slujbe ce se cîntă, după

195. În BRV. IV, p. 34, nr. 43 s-a trecut un «Evhologhion. (Ed. I, Țirgoviște 1708-1712)». Se arată aci că din această carte se cunoaște doar un exemplar, căruia însă îi lipsește foaia de titlu. Intrucît cuprinsul său se deosebește de cel al Molitfelnicului tipărit la Țirgoviște în anul 1713 (descriș în BRV, I, p. 551, nr. 164, 1), precum și de al altor Molitfelnice tipărite între anii 1681-1706, editorii acestui volum din Bibliografia Românească Veche au admis că Molitfelnicul de față ar fi fost tipărit la Țirgoviște între anii 1708-1712.

Exemplarul cunoscut a făcut parte din vechea bibliotecă a bisericii Domnița Bălașa din București. (Să se vadă: Emil Virtosu și Ion Virtosu, Așezămintele Brîncovenesti. O sută de ani de la înființare 1838-1938, București 1938, p. 258, nr. 3).

N-am trecut acest Molitfelnic între cărțile imprimare în vremea lui Antim la Țirgoviște, cum este în vol. IV. din Bibliografia Românească Veche, deoarece pe una din filele sale (p. 308) se află o însemnare, care zice așa: «Acest sfînt Molitfelnicu este al bisericii ot Potlogi și este cumpărat de LOGOFĂTUL CEL MARE COSTANDIN BRÎNCOVEN» (Emil Virtosu și Ion Virtosu, ibidem). Din această însemnare reiese că Brîncoveanu a făcut dania de față bisericii din Pot'ogi, pe care o zidise în 1683, (vezi: Virgiliu N. Drăghiceanu, În amintirea lui Constantin Brîncoveanu 1714-1914. Lăcașurile Voevodului și viața lui. Ochire arheologică și istorică, București 1914, p. 73), înainte de anii 1688, cînd el ajunsese domn. Deci Molitfelnicul în cauză trebuie să fi fost tipărit înainte de această dată, și pentru aceasta l-am scos din șirul cărților tipărite la Țirgoviște în vremea mitropolitului Antim.

rînduială, la unul sau la mai mulți sfinți, însă la un apostol, la un profet, la doi sau la mai mulți profeți, la un martir, la doi sau la mai mulți martiri, la un ierarh, la doi sau la mai mulți ierarhi, la un sfințit martir, la doi sau la mai mulți sfințiți martiri, la un cuvios martir, la doi sau la mai mulți cuvioși martiri, la o femeie martiră, la două sau la mai multe femei martire, la o sfință femeie ș. a. (pag. 920-958). Slujba Sf. Parascheva cea Nouă (p. 959-967). Otpusturi la sărbătorile Maicii Domnului (p. 968-973); apoi cu numerotație nouă:

Triodul (p. 1-389) și Penticostarul (p. 391-588). Și iarăși cu numerotație nouă: Rînduiala Sf. Impărtășanii (p. 1-9), Liturghia Sf. Ioan Gură de Aur (p. 10-16) a Sf. Vasile cel Mare (p. 17-25) a Celor mai înainte sfințite (p. 26-30), Slujba aghiazmei mici (p. 31-36) și în sfîrșit: Rugăciuni la binecuvîntarea colivei, sălciei, brînzei, ouălelor, cărnii, fructelor, strugurilor și cele trei rugăciuni de iertare.

Tiparul este cu două culori, iar textul e așezat pe două coloane, avînd fiecare cîte 52 de rînduri. În carte se află doar cîteva podoabe destul de simplu lucrate¹⁹⁶).

Cuprinsul cărții — în care s-au trecut aproape toate slujbele dintr-un an — ne face să credem, repetăm, că Mitropolitul Antim a tipărit-o pentru a împlini lipsa ce, probabil, simțeau preoții de pe la bisericile din țara noastră și poate și din alte părți ale Ortodoxiei, neavînd cărți cu slujbele de peste an. El a strîns aceste slujbe laolaltă, înlesnindu-i astfel și din punct de vedere material. Căci este de crezut că singură cartea de față va fi costat mai puțin decît toate celelalte cărți ce o compun, dacă cineva ar fi încercat să și le procure pe fiecare în parte (în cazul cînd ele se găseau).

În fondul de cărți vechi al Bibliotecii Academiei R.P.R., se găsesc patru exemplare din această voluminoasă carte¹⁹⁷).

(45) În luna mai din anul 1710, se tipărește, în limba greacă, la Tîrgoviște, cu cheltuiala lui Athanasie Mitropolitul Dristrei și cu corectura lui Mitrofan Gregoras, cunoscuta lucrare de dogmatică:

✓ ΠΑΝΟΠΛΙΑ ΔΟΓΜΑΤΗΚΗ ἈΛΕΞΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΟΥ ΚΟΜΝΗΝΟΥ... (PANOPLIA DOGMATICĂ a împăratului Alexie Comnen, cuprinzînd în scurt scrierile fericitorilor și de Dumnezeu purtătorilor părinți, puse în ordine și în armonie cugetată de monahul Eftimie Zigaben, spre răsturnarea și sfărîmarea dogmelor greșite și a învățăturilor ereziarhilor celor fără de Dumnezeu, a celor rău înfuriați contra sfintei teologii; închinată, pe timpul Prea piosului, Prea înțeleptului și de Dumnezeu încoronatului Domn și oblăduitor a toată Țara Romînească D. D. Ioan Constantin Basarab Voevod Brîncoveanu, Prea strălucitului și Prea înțeleptului fiului său D. D. Ștefan Voevod Brîncoveanu de Prea Sfințitul și Prea Invățatul Mitropolit al Dristrei D. D. Athanasie cu a cărui cheltuială s-a tipărit acum întii la

196. În BRV, IV, p. 35, nr. 44 s-a trecut un Octoih romînesc, tipărit la București în anul 1709. Acest lucru nu pare verosimil, deoarece în titlul acestei cărți reprodus în întregime, în locul aci citat, se arată că Octoihul a început «a să tipări» de popa Stoica Iacovici typograful cu cheltuiala Mitropolitului Daniil, «în zilele răposatului IO NICOLAE VOEVOD, iară sfîrșitul au luat la punerea Prea Înălțatei d(o)mnii a fiului Mării Sale, a Prea luminatului nostru D(o)mn și oblăduitoriu a toată Țara Romînească, Io COSTANDIN NICOLAE VOEVOD». Și acești voievozi au domnit între anii 1719-1730 și 1730; 1731-1733. Datele de față arată că Octoihul trebuie să se fi tipărit cu cel puțin două decenii mai tîrziu, decît arată editorul volumului citat din Bibliografia Romînească Veche. De altfel acest lucru este arătat și de anul de la facerea lumii, trecut în titlul cărții: 7240 (=1731-32), unde, anul de la Hristos însă s-a însemnat, evident, greșit: 1709.

197. Acad. R. P. R., C. V. 157; BRV, I, p. 480-481; Bas. Popp, Disertație p. 62; Emile Picot, Anthime, p. 550-551; I. Bădulescu, op. cit., p. 136-137; Dr. I. Cornoi, ibidem; N. Iorga, Istoria literaturii românești, II, p. 81; (D. P. Bogdan) în Revista Studii IV, 4, p. 138 și în Revista Studii Teologice, VII, p. 247.

17 = 2475
17 = 2475

Prea Sfințitul, Prea învățatul și de Dumnezeu alesul Mitropolit al Ungro-Vlahiei D. D. Antim Ivireanul. Prin îngrijirea și corectarea ieromonahului Mitrofan Gregoras din Dodona, în Prea Sfânta Mitropolie cea din Tîrgoviștea, Țării Românești, în anul de la Nașterea Domnului 1710, în luna mai).

Formatul cărții este în fol. (28,5×19,5) cu 6 foi liminare și 188 numerotate. Titlul e tipărit cu negru și închis într-un frumos chenar cu flori, întilnit și la alte cărți ale lui Antim. Pe verso titlului se află stema țării, sub care sînt 6 versuri închinare lui Brîncoveanu și semnate de Antonie profesor al școlii din Constantinopol. Pagina are același chenar ca și fața cu titlul.

Pe filele 2-3 se găsește un Cuvînt, prin care Atanasie Mitropolitul Dristrei închină cartea lui Ștefan fiul Brîncoveanului, iar pe fila următoare se află diferite epigrame adresate lui Ștefan Brîncoveanu și Atanasie al Dristrei și cărții de față, semnate fiind de același profesor Antonie, ș. a.

Pe f. 5-6 s-a tipărit un prolog pentru carte al lui Alexie Comnen, autorul ei, precum și tabla de materii.

Cuprinsul propriu zis este împărțit în 27 de titluri. Primul din ele vorbește despre consubstanțialitatea persoanelor Sfintei Treimi, dovedind că este un singur Dumnezeu. În celelalte se tratează despre: bogomili, aftartodocheți, apolinariști, nestorieni, monofiziți ș. a.

S-au trecut aci și scrisorile Patriarhului Fotie împotriva lui Filioque; precum și Cartea Sfîntului Atanasie cel Mare contra Arienilor. Mai apoi s-au tipărit părți din Sfinții părinți, prin care se combat monoteliții, iconoclaștii, pavlicienii ș. a. După acestea s-a pus «Paratitul Patriarhului Fotie» din scrisoarea către Mihail țarul Bulgariei, despre cele șapte sinoade ecumenice. Cartea se încheie cu o însemnare în versuri a lui Mitrofan Gregoras, privitoare la această lucrare, pe care el o corectase.

Tiparul este cu două culori, iar textul pe două coloane. Fiecare coloană întregă are cîte 54 de rînduri. Litera este frumoasă și citeafă.

Cartea s-a tipărit cu scopul de a lămuri pe credincioși, cu privire la unele eresuri vechi, care sub o formă nouă circulau în vremea de atunci. Ea tinde deci la ferirea pravoslavnicilor de rătăcirii, în ceea ce privește credința lor.

În Biblioteca Academiei R.P.R. se află din această carte șapte exemplare¹⁹⁸⁾.

④6) Trei luni mai tîrziu, în septembrie 1710, Mitropolitul Antim tipărește la Tîrgoviște în grecește, slujba Sfintei Ecaterina și odată cu ea Proschinatarul Sfîntului Munte Sinai. Titlul este următorul:

BIBAION PEPIEXON THN 'AKOLOYΘIAN THΣ 'ΑΓΙΑΣ ΑΙΚΑ-
TEPINHΣ, TO TE ΠΡΟΣΚΥΝΗΤΑΡΙΟΝ ΤΟΥ 'ΑΓΙΟΥ 'ΟΡΟΥΣ ΣΙΝΑ...
(CARTE CUPRINZIND SLUJBA SFINTEI ECATERINA ȘI PROSCHI-
NITARIUL SFINTULUI MUNTE SINAI, cu a celor din prejur și a toate
cele din el și despre el, cum și rînduiala slujbei mînăstirei și a celor din
ea ce au fost pînă acum Arhiepiscopi și un engomiu la Sfîntul Munte Sinai
și despre Arabi. Tipărit pe timpul Domnului Ioan Constantin Basarab
Voevod, oblăduitor a toată Țara Romînească de către Prea Sfințitul și
Prea învățatul Mitropolit Antim Ivireanul, în Mitropolia din Tîrgoviște,
prin grija și corectarea Prea Cuviosului între ieromonahi Mitrofan Gre-
goras din Dodona. În anul 1710, în luna lui septembrie).

Volumul de față în 4° (18×13) are la început patru foi fără număr+45 foi, din care sînt paginate numai primele patru foi. Titlul e tipărit cu o culoare și în-

198. Acad. R. P. R., C. V. 160; BRV, I, p. 482-483 și vol. IV, p. 222; Emile Picot, *Anthime*, p. 552; I Bădulescu, *op. cit.*, p. 137-138; Dr. I. Cornoi, *ibidem*; N. Iorga, *Istoria literaturii românești*, II, p. 82; Același, *Constantin Vodă Brîncoveanu*, p. 178; N. Dobrescu, *op. cit.*, p. 71;

cadrat de un chenar cu ornamentație de compoziție tipografică. Pe verso foi de titlu se află stema țării și sub ea 8 versuri dedicate lui Brîncoveanu de Mitrofan Gregoras, corectorul cărții. Pagina are pe margine chenarul de la titlu. Pe f. 2-3 se găsește un Cuvînt de laudă către Mitropolitul Antim, semnat de ieromonahul Nichifor Marthalis Glichis din Handachia Cretei și «Catigumen» al mînăstirii Rîmnic. Pe verso foi a treia sînt mai întîi 10 versuri închinat lui Antim de către Mitrofan Gregoras și apoi se începe un cuvînt către cititori scris de același ieromonah Nichifor Marthalis.

După toate acestea, cuprinse în foile liminare, începe Slujba Sfintei Ecaterina, care se întinde pe 21 de foi. În loc de Sinaxar s-a trecut aci viața sfintei, scrisă pe larg. Restul filelor pînă la sfîrșitul cărții sînt ocupate de textul Proschinitariului Sfîntului Munte Sinai.

Tiparul slujbei este cu două culori, iar al Proschinitariului cu una. Pe o pagină sînt cîte 37 de rînduri. În carte se întîlnesc cîteva frontispicii și vignete frumoase.

În Biblioteca Academiei R.P.R. se află un singur exemplar din această carte grecească¹⁹⁹).

✓ Cartea de față s-a retipărit în anul 1727 la Veneția.

④7. Peste alte trei luni tipografia din Tîrgoviște dă la lumină, la 8 noiembrie 1710, — în romînește — cartea Mitropolitului Antim, purtînd următorul titlu:

INVĂȚĂTURĂ BESERECEASCĂ la ceale mai trebuincioase și mai de folos pentru învățatura preoților; acum într-acesta chip tipărită în Sf(î)nta Mitropolie în Tîrgoviște. La anul de la H(risto)s 1710. Să se dea în dar preoților.

Cartea este un volumaș în 8° (13×9,5) cu 45 foi nenumerotate. Titlul e tipărit cu o singură culoare și încadrat în chenar din podoabe tipografice simple. Pe verso titlului se află icoana zisă «Deisis». Pe f. 2-6 se află un Cuvînt al lui Antim către preoți, în care plînge, mai ales de neînvățatura lor de carte, zicînd: «.. întru cealelalte scîrbe ce am de ră rănesc la inimă iaste aceasta cea mai grea de mă întristez și mă mîhnesc mai mult, că văz între preoții mei atîta prostie, atîta neînvățatură și atîta nedumireală, cît cunosc că nu puteți face vreunu ajutoriu sau vreunu folos ticăloasei turme». Mai departe arată că dorind a le veni în ajutor, din pricina acelei «multe prostii și neștiinți la sfînta carte», el alcătuiește această «mică cărticică», o tipărește și o dă în dar preoților.

Fila următoare e ocupată cu tabla de materii a cărții.

După cum arată însuși Antim, în prefață, cuprinsul acestei cărticele se împarte în trei părți așa:

«În partea cea dintîi s-au pus foarte pe scurt oarecarele din ceale mai trebuincioase și mai de folos ale sfintei biserici și ale sfintelor taini, carele sînteți datori să le știți și să le păziți nu numai voi, ce și bieții creștini prin mijlocul vostru.

«În parté a doao s-au pus învățatură asupra ispovidaniei, ca să știe fieștecare duhovnic cum să cade să îndrepteze și cu ce mijloc trebuie să ispoveduiască pre cei ce vor veni la dînsul.

«În parté a treia s-au pus învățaturi pentru cîte lucruri s-au putut afla pînă întru acest cîas, carele să fac cu necuviință și fără de cale și trebuie ca de acum înainte să nu să mai facă».

La rîndul lor aceste trei părți cuprind următoarele, rînduite în 14 capitole: despre Sfînta Cruce, Rugăciunea Domnească, Mărturisirea credinței, Céle șapte taine ale besearicii, Ceale 9 porunci mari ale besearicii, zece porunci ale lui Dumnezeu, Darurile Duhului Sfînt, Céle trei bunătăți mari ale bogosloviei, Patru bunătăți ale sufletului, Patru bunătăți ale trupului, Șapte păcate de moarte, Céle 12

199. Acad. R. P. R., C. V. 159; BRV, I, p. 481-482 și vol. IV, p. 222-223; A. Papadopoulos-Vretos, op. cit., p. 55; Emile Picot, Arthime, p. 551-552; N. Iorga, Istoria Bisericii Românești, II, p. 12; N. Dobrescu, op. cit., p. 70; (D. P. Bogdan), ibidem (cu arătarea că aci este vorba de Sfîntul Munte Athos, și nu de Muntele Sinai, cum este în realitate).

roduri ale milosteniei, Invățătura pentru ispovedanie și alte învățături trebuincioase.

La sfârșit, pe ultima foaie, se află următoarea însemnare:

«Tipărită în Sfânta Mitropolie în Tîrgoviște la anul de la zidirea lumii 7219, noembrie 8. De Gheorghie Radovici».

Pînă la începutul părții întîia textul e tipărit cu o culoare, de aici începe cu roșu și negru. Pe o pagină sînt cîte 17 rînduri.

Scopul compunerii și tipăririi acestei «cărțicele» e arătat, precum s-a văzut, de însuși Mitropolitul Antim în prefață. Cartea este un mic catehism, cuprinzînd pe scurt ceiace s-ar cădea să cunoască neapărat un credincios din învățătura Bisericii sale.

În Biblioteca Academiei R. P. R., se ală două exemplare din această lucrare a Mitropolitului Antim²⁰⁰).

Această carte, mult folositoare oricărui creștin, s-a retipărit în anul 1741 la București în tipografia școlii Văcăreștilor²⁰¹).

48. Tot în acest an—1710—se tipărește la Tîrgoviște — în romînește, sub supravegherea lui Antim, însă cu «osteneala și diortoseala» ucenicului său Gheorghie Radovici, o nouă ediție a Psaltirei:

PSALTIREA PRO(O)R(O)CULUI ȘI IMPĂRATULUI DAVID acum într-aceasta chip tipărită rumînește în zilele Prea luminatului Domn Ioan Costandin Basarab Voevod, fiind Mitropolit Țării Kyr Antim Ivireanul. În Sf(î)nta Mitropolie în Tîrgoviște. La anul de la zidirea lumii 7218 (=1710).

Această carte în 4° cuprinde 29 caete a cîte 8 foi fiecare. Titlul este tipărit cu negru și încadrat de chenar făcut din caractere tipografice. Pe verso titlului se află o gravură în lemn, reprezentînd pe David, stînd în jet cu lira în mînă.

Pe fila următoare încep imediat cele 20 de catisme, care se întind peste 415 pagini. Cîntarea lui Moisi și celelalte cîntări și rugăciuni, cunoscute din alte Psaltiri din acel timp, se află pe pag. 416-418. După cîntarea lui Zaharia, tatăl Sf. Ioan Botezătorul se găsește următoarea însemnare: «Typăritu-s-au această Psaltire cu osteneala și diortoseala lui Gheorghie Radovici».

După această însemnare, pe pag. 459-462, se află: «Polieleu ce se cîntă la toate praznicile cele împărătești și la sfinții cei mari. Inadins am pus acești doi psalmi slovenește, pentru darea îndămîna cîntării». Urmează textul slav al psalmilor 134 și 135

Tiparul este cu o singură culoare. Pe o pagină sînt 17 rînduri. Litera este citeață și frumoasă

Biblioteca Academiei R. P. R., nu are cartea aceasta în original, ci numai o copie fotografică, scoasă după exemplarul Psaltirii de față, aflat în Biblioteca Vladimir Ilici Lenin din Moscova²⁰²).

200. Acad. R.P.R., C. V. 158; BRV, I, p. 481 și 548-550; Emile Picot, *Anthime*, p. 553; C. Erbiceanu, *Invățătura bisericească a Vlădicăi Antim*. Cartea păstorului către preoți, în *Bis. Ort. Rom.*, an. XVI (1892-1893), p. 769-785 și an. XVII (1893-1894), p. 129-146 și 225-242. I. Bădulescu, *op. cit.*, p. 139; N. Iorga, *Istoria literaturii românești*, II, p. 473; N. Dobrescu, *op. cit.*, p. 55-56; (D. . Bogdan), în *Revista Studii*, IV, 4, p. 143 și în *Revista Studii Teologice*, VII, 247.

201. Vezi: BRV, I, p. 481.

202. Acad. R.P.R., C. V. 161 B. (Copie fotografică); BRV, IV, p. 37-38; (D.P. Bogdan), în *Revista Studii*, IV, 4, p. 140 și în *Revista Studii Teologice*, VII, p. 244. Amintim că în acest an (1710), la 26 decembrie, Mitropolitul Antim se plîngea Patriarhului Ecumenic Atanasie contra lui Hrisant al Ierusalimului, acuzîndu-l că se amestecă prea mult în conducerea Bisericii Țării Romînești (v. Hurmuzaki-Iorga, *Documente...*, XIV, 3, p. 79-82, nr. XLIX; C. Erbiceanu, *Un document de la Mitropolitul Ungro-Vlahiei Antim Ivireanul*, în *Bis. Ort. Rom.*, an. XV (1891-1892), p. 60-64; I. Bădulescu, *op. cit.*, p. 23-27 (notă); N. Iorga, *Mitropolitul Antim Ivireanul în luptă cu Ierusalimul.*, p. 721-725 și *Același, Despre Antim Ivireanul*, p. 618-622).

În anul 1711, poate, din pricina grelelor întâmplări pentru țară²⁰³), nu s-a putut tipări, pe cât se știe pînă acum, nici o carte în tiparnița Mitropolitului Antim. Șirul tipăriturilor se reia un an mai târziu — 1712 — cînd el «cu a sa cheltuială» dă la lumină «spre înțelegerea de obște» a credincioșilor romîni, ce nu mai înțelegeau graiul străin un:

49) OCTOIH, acum întii tîlmăcit pre limba rumînească, spre înțelegerea de obște și tipărit întru al 24 de ani a Înălțatei Domnii a Prea luminatului oblăduitoriu a toată Țara Rumînească, Ioan Constandin B. Basarab Voevod, cu toată chieltuiala, Prea Sf(i)ntitului Mitropolit al Ungro-Vlahiei Kyr Antim Ivireanul. In Sf(i)nta Mitropolie a Tîrgoviștii, la anul de la H(risto)s 1712. De Gheorghie Radovici.

Volumul în 4° (20×13) cuprinde patru foi fără număr și 464 pagini. Titlul e tipărit cu două culori și încadrat de un chenar din podoabe tipografice. Pe verso foi de titlu este stema țării și șase versuri dedesubtul ei.

Pe f. 2 se află un Cuvînt către preoții din Eparhia Sfintei Mitropolii a Ungro-Vlahiei, scris de Gheorghie Radovici tipograful, în care se arată mai ales, grija ce le poartă Mitropolitul Antim.

Pe f. 3 se găsește scara cărții, iar pe f. 4 o gravură în lemn, reprezentînd pe Sfintul Ioan Damaschin.

Pe pag. 1-463 se află cuprinsul obișnuit al Octoihului (Slujbele de peste săptămînă ale celor opt glasuri).

La pag. 463 este următoarea însemnare:

«Slavă, cinste și închinăciune celui în Troiță unuia Dumnezeu, care ne-au ajutat după început de am ajuns și sfîrșitul.

«Iară cei ce vă veți întimpla a citi, bucurați-vă în Domnul și mă rog veri ce greșală veți afla, îndreptați cu duhul blîndețelor, neputîndu-ne în ponos, că precum iaste cu neputință omului de a nu păcătui, într-acestaș chip și typografului a rămîne fără de greșală.

«Typăritu-s-au în anul de la facerea lumii 7221. Prin osîrdia și osteneala lui Gheorghie Radovici».

După această însemnare se găsește o scurtă errată.

Tipărit cu două culori și cu cîte 26 de rînduri pe pagină. În cuprins are mai multe vignete și podoabe finale.

Scopul cu care s-a tipărit această carte este arătat de Gheorghie Radovici, cînd în cuvîntul său scrie: «Sfinția Sa (Antim) ca un bun păstoriu și neadormit, carele nu incetează a osteni în toate zilele, cu lucrul, cu cuvîntul și cu învățătura pentru mîntuire cé de obște a oilor lui celor cuvîntătoare și se nevoiaște și în zi și în noapte pentru ca să facă ciata lui cé preoțescă să fie inpodobită cu de tot felul de bunătate și iscusenie, cunoscînd folosul cel sufletesc, care voi cucernicii preoți și ceialalți creștini puteți să luați dintr-aciastă carte, întru caré să află atîte cunoștințe ale Bogosloviei și tainele céle mai înalte ale dréptei credinței noastre, n-au cruțat chieltuiala ce după obicinuită, lăudata și vitejasca lui osîrdie și dragoste părintescă, au dat-o în typariu, pentru ca să poată și ciata besericiască și copiii creștinilor cari să nevoiascu la învățătura Scripturii, să o cîștige pré lesne și să o citescă nu numai în școale și în casele sale, ce și în sfintele beserici, spre lauda Pré slăvitului Dumnezeu, dintru a căruia dar iau credincioșii lumina cunoștinței și a înțelepciunii».

În Biblioteca Academiei R. P. R., se află trei exemplare din această carte romînească²⁰⁴).

203. Este vorba de războiul ruso-turc, încheiat prin pacea de la Stănilești din anul 1711, pentru care, v. C. C. Giurescu, *Istoria Romînilor*, III, 1, p. 176-178.

204. Acad. R.P.R., C. V. 162; BRV, I, p. 485-486 și vol. IV, p. 222; Bas. Popp, *Disertație...*, p. 61; St. Dinulescu, *Mitropolitul Antim*, p. 72; Emile Picot, *Antim*, p. 553; C. Erbiceanu, *Cel întii Octoih imprimat în Valahia în romînește, în Bis. Ort. Rom.*, an. XVI (1892-1893), p. 800-804; I. Bădulescu, *Antim Ivireanul*, p. 139-140; N. Iorga, *Istoria Bisericii Romînești*, II, p. 100-101; N. Dobrescu, *op. cit.*, p. 62; (D. P. Bogdan).

50 Tot în acest an — 1712 — se tipărește la Tîrgoviște, în romînește, cu cheltuiala lui Manul Apostol și cu scopul de a îndemna pe creștini să se roage lui Dumnezeu «în toate zilele săptămîinii pentru folosul sufletelor lor» o «cärticică» de:

RUGĂCIUNI ÎN TOATE ZILELE SĂPTĂMÎNII, tîlmăcite de pe grece și tipărite acum într-acestaș chip spre folosul creștinilor, cu toată cheltuiala jupînului Manului Apostoli. În Mitropolia Tîrgoviște la anul 1720. Să se dea creștinilor în dar.

Volumul în 8° mic (13,5×9) are 26 foi. Titlul este tipărit cu negru și încadrat în chenar de podoabe tipografice. Pe verso foi de titlu se află icoana zisă «Deisis».

Pe f. 2 se găsește un cuvînt al lui Manul Apostoli, adresat «celor drépti în credință creștini». Pe f. 3 încep «Rugăciuni în toate diminețile cînd să scoală creștinul din somn», rînduite pe zilele săptămîinii: de Duminică și pînă Sîmbătă (f. 3-23).

Pe f. 23-25 se află «Rugăciuni de toate zilele către Născătoarea de Dumnezeu», iar pe ultima filă s-a trecut «Rugăciune mai nainte de ispovedanie».

Cärticica de față se încheie cu cuvintele:

«Sfîrșit și lui Dumnezeu mărire».

«Typărită de Gheorghie Radovici».

Textul este cu o singură culoare, și cu cîte 17 rînduri pe pagină.

Biblioteca Academiei R. P. R., are un singur exemplar din această carte²⁰⁵).

51. În anul 1713 Mitropolitul Antim ar fi tipărit la Tîrgoviște, în romînește, pentru cititul în popor, romanul cu întîmplările fantastice ale lui Alexandru Macedon, cunoscut sub numele de:

ALEXANDRIA, (Tîrgoviște 1713?)

Din această carte nu s-a găsit pînă acum nici un exemplar. Existența ei este atestată de cunoscuta lucrare a lui Del Chiaro²⁰⁶).

52. Pentru a împlini nevoia din ce în ce mai simțită a slujitorilor și credincioșilor romîni de a înțelege ceea ce se citește în biserică, Mitropolitul Antim a tradus și a dat la tipar, cu a sa cheltuială, în anul 1713, prima Liturghie romînească din Țara Romînească, al cărei titlu este:

D(U)MNEZEEȘTILE ȘI SF(I)NTELE LITURGHII, a celor dintru sf(i)nți Părinților noștri a lui Ioan Zlataust, a lui Vasilie cel Mare și a Prejdesștenii, acum întii tipărite întru al 25 de ani a înălțatei Domnii a Prea luminatului oblăduitoriu a toată Țara Rumînească Ioan Constandin B. Basarab Voevod cu toată cheltuiala Prea Sf(i)nțitului Mitropolit al

205. Acad R.P.R. C. V. 162 A.; Dan Simonescu, Contributii la Bibliografia Romînească Veche, în Studii și Cercetări de Bibliologie, an. I (1955). p. 248, n. 2.

206. Din această carte nu s-a găsit pînă acum nici un exemplar. Apariția ei însă este confirmată de Del Chiaro, prin următoarele cuvinte: «ALIXANDRIE, o sia Storia di Alessandro il Macedone, stampata in lingua valaca; ma detta Storia è veramente curiosa per le molte favole che in essa vedonsi frammischiare» (v. ed. Veneția 1718, p. 44 și ed. N. Iorga, București 1914, p. 52). Pentru această carte să se vadă și: BRV. I, p. 486-487; N. Dobrescu, Antim Ivireanul, p. 55; N. Cartoian, Istoria literaturii romîne vechi, III, p. 208, unde arată că s-a tipărit la Snagov, ceea ce nu-i adevărat, căci tipografia de aici nu mai lucra de mai bine de un deceniu. Același, Alexandria în literatura romînească, București 1910; Același, Alexandria în literatura romînească. Noui contribuții, București 1922; Același, Cărțile populare în literatura romînească, I, p. 213-231; N. A. Gheorghiu, Mitropolitul Antim Ivireanul și cărțile populare, p. 326.

Ungro-Vlahiei Kyr Antim Ivireanul. In Sf(î)nta Mitropolie a Tîrgoviştei. La anul de la H(risto)s 1713. De Gheorghie Radovici.

Volumul în 4° (20×14) are două foi fără număr și 210 pagini. Titlul este tipărit cu două culori și încadrat într-un chenar făcut din podoabe tipografice. Pe verso foii de titlu se află stema țării, însoțită de 6 stihuri politice.

Pe f. 2 este trecută tabla de materii a cărții.

Pe pag. 1-11 se află «Rînduiala diaconiei: cum să cade a sluji diaconul cu preotul la Vecernia cea Mare, la Utrenie și la Liturghie, tocmită de Sf(i)ntul și al lumii Patriarh Kyr Filotei».

Pe pag. 12-45 este rînduiala Vecerniei și Utreniei, iar pe pag. 46-64 proscomidia «care să face așa în biserica cea mare și la S(in)tagora».

Urmează apoi cele trei Liturghii: a Sf. Ioan Gură de Aur (p. 66-117), a Sf. Vasilie cel Mare (p. 119-170), precedată fiind de: Invățătură cînd se face Liturghia S. Vasilie (p. 118); Invățătură pentru Liturghia Celor mai înainte sfințite (p. 170-177) și în sfîrșit, Liturghia Sf. Grigorie Dialogul (p. 179-199). După acestea se află: Otpusturi la praznice și peste săptămîină (pag. 199-203), Ecfonisurile canonului Sf. Paști (p. 203-204), Rugăciuni la binecuvîntarea colivei, sălciei, cărnurilor și strugurilor (pag. 205-208), Ectenia pentru morți (p. 209-210).

Textul e tipărit cu două culori și cu cîte 26 rînduri pe pagină. In cuprins se află cîteva gravuri în lemn, reprezentînd pe cei trei sfinți părinți autori ai Sfințelor Liturgii și icoana zisă «Deisis». In afară de acestea se află și unele frontispicii și podoabe finale destul de frumoase.

In Biblioteca Academiei R. P. R., se află două exemplare din această Sfîntă Liturghie 207.

53) In acest an — 1713 — tipografia din Tîrgoviște dă la lumină o altă carte romînească, tradusă de Antim, desigur, pentru nevoile școalelor din București, «al politiei și al norodului». Ea s-a tipărit cu cheltuiala aceluiași Manul al lui Apostol, prin osteneala lui Gheorghie Radovici și are următorul titlu:

✓ **PILDE FILOSOFEȘTI de pe limba grecească tîlmăcite rumîneaste care cu cucerie s-au închinat Prea luminatului oblăduitoriu Țării Romînești Ioan Costandin Basarab Voevod, fiind Mitropolit Kyr Antim Ivireanul de Kyr Manul al lui Apostoli cu a căruia cheltuială acum întii s-au tipărit în Tîrgoviște, la leat 7221 (=1713).**

Volumaș în 8° mic (14×9.5) cu 6+108 foi fără paginație.

Pe f. 2-6 se află două prefețe semnate de Manul a lui Apostoli: una dedicată lui Constantin Brîncoveanu și alta către cititori. Restul cărții este ocupat de: «Pilde filosofești de pe limba cea proastă grecească tîlmăcite rumîneaste».

La sfîrșitul lor e următoarea însemnare:

«Și s-au tipărit această cărțuție la leat 7221, prin osteneala lui Gheorghie Radovici».

Textul e tipărit cu cerneală neagră și cu cîte 17 rînduri pe pagină. Fiecare pildă începe cu o literă mai mare.

207. Acad. R.P.R., C.V. 164; BRV, I, p. 487; Bas. Popp, Disertație..., p. 61; D. Iarcu, op. cit., p. 7; St. Dinulescu, op. cit., p. 72; Emile Picot, Anthime, p. 553; N. Iorga, Istoria literaturii românești, II, p. 85 și 469; N. Dobrescu, op. cit., p. 63; (D. P. Bogdan), în Revista Studii, IV, 4, p. 140 și în Revista Studii Teologice, VII, p. 244.

In Biblioteca Academiei R. P. R., se află două exemplare din această carte ²⁰⁸).

Această «cărțuție» s-a retipărit în anul 1783²⁰⁹).

✓ **54** In același an — 1713 — la Tîrgoviște cu cheltuiala tot a lui Manul al lui Apostoli s-a tipărit și originalul grecesc al acestor pilde filosofesti, avînd următorul titlu:

ΓΝΩΜΙΚΑ ΠΑΛΑΙΩΝ ΤΙΝΩΝ ΦΙΛΟΣΟΦΩΝ... (MAXIME ALE UNOR VECHI FILOSOFI, traduse din italienește în limba noastră aplă și cu umilință închinată Prea piosului și Prea înălțatului Domn și oblăduitor a toată Țara Romînească D. D. Constantin Basarab Voevod pe cînd păstorea Prea Sfințitul Mitropolit Domnul Antim Ivireanul, de Kyr Manul al lui Apostoli și cu a căruia cheltuială din nou s-au tipărit în Tîrgoviște, în anul de la Hristos 1713).

Volumaș în 8° mic (13,5×9,5) cu 4+54 foi nenumerotate. Titlul e tipărit cu negru și încadrat cu linii. Pe verso foi de titlu se află stema țării cu inițialele lui Const. Brîncoveanu. Nu are versuri la stemă.

Pe f. 2-4 sînt două prefețe ale lui Manul Apostoli: una către Voevod și alta către cititori.

Pe fila 5 încep maximele care cuprind toată cartea.

Tiparul e cu o culoare, iar pe o pagină sînt cîte 27 de rînduri. Litera este cîteață. Cîteva podoabe finale împodobesc plăcut cartea.

Traducerea din italienește în limba aplă fusese făcută de predicatorul Curții lui Brîncoveanu, Ioan Avramie.

O nouă ediție a acestei cărți a apărut la Veneția în anul 1780.

In Biblioteca Academiei R. P. R., se găsesc trei exemplare din această carte ²¹⁰).

55 Tot în anul 1713 Antim mai dă pentru nevoile bisericilor din țară încă o carte de slujbă în limbile slavonă, romîna și greacă:

✓ CATAVASIER... (Tîrgoviște) 1713.

Volum în 8° (14×9) cu 17 caete a cîte 8 foi fiecare. Titlul întreg nu i se cunoaște, deoarece în singurul exemplar din această carte, găsit pînă acum, lipsește prima foaie.

Pe f. 2 se află o prefață închinată de Gheorghie Radovici Mitropolitului Antim Ivireanul, în care arată că a dat la tipar această carte «pentru ca cei ce

208. Acad. R.P.R., C. V. 165; BRV, I, p. 487-489. Aceste pilde fuseseră traduse din franțuzește în italiană de Del Chiaro; din italiană în greaca modernă de Ioan Avramie și de aci în limba romînească de Antim Ivireanul, care le-a și tipărit. (Vezi: Del Chiaro, op. cit., p. 44; și ed. N. Iorga, p. 52, precum și traducerea romînească a lui S. Cris.-Cristian, p. 27). Pentru această cărticică să se vadă încă: Bas. Popp, *Disertație...*, p. 61; D. Iarcu, op. cit., p. 9; Emile Picot, *Anthime*, p. 554; M. Gaster, *Chrestomatie romîna...*, vol. II, p. 4-8; D. Russo, *Studii Istorice Greco-Romîne*, II, p. 452-453; D. V. Economides, *Ioan Avramie*, p. 151-154; N. Iorga, *Istoria literaturii românești*, II, p. 469; Același, *Istoria Bisericii Românești*, II, p. 14; N. Cartoian, *Istoria literaturii romîne vechi*, III, p. 208, unde iarăși, fără temei, arată că lucrarea s-a tipărit la Snagov; (D. P. Bogdan), în *Revista Studii IV*, 4, p. 151-152 și în *Revista Studii Teologice*, VII, p. 254.

209. Cartea s-a mai tipărit în romînește în anii 1783 (fără a se arăta locul), în același an (1783), la Rimnic; în anul 1808 la Brașov, în anul 1814 la Sibiu și în anul 1864 la București. (Să se vadă: D. V. Economides, op. cit., p. 152).

210. Acad. R.P.R., C. V. 166; BRV, I, p. 489-492 și vol. IV, p. 223; Emile Picot, *Anthime*, p. 553; I. Bădulescu, op. cit., p. 140-141; (D. P. Bogdan), *ibidem*. Pentru alte ediții ale acestei versiuni grecești, v. D. V. Economides, op. cit., p. 152.

vor să cinte, să nu cinte cintece curvești și drăcești, ci să cinte catavasiile și canoanele și irmoasele acestea ce cuprinde această cârtică».

Pe f. 3 se află troparul Nașterii în limba slavonă și o gravură în lemn, reprezentând pe Hristos arhiereu și purtând data 1713.

Cuprinde Catavasii la Nașterea Domnului, Intîmpinarea Domnului, Bobotează, Florii, Paști, Înălțare, Catavasiile Născătoarei de Dumnezeu, Podobiile glasurilor, Sinaxarul, Rînduiala Utreniei, a Sf. Liturghii, ș. a.

Pină aici indicațiile tipiconale sînt în limba română, iar cîntările în limba slavonă.

După aceasta, cuprinsul se repetă, însă acum cîntările sînt în limba grecească, scrisă cu litere chirilice, iar tipicul tot în romînește.

Tiparul este cu o singură culoare. Pe o pagină sînt cîte 17 rînduri. Are și cîteva gravuri și ornamente cu caracter tipografic.

În Biblioteca Academiei R. P. R., se află un exemplar din acest Catavasier, avînd foaia de titlu lipsă ²¹¹).

✓ **56** Cam în același timp, Gheorghie Radovici tipărește în a doua ediție, cu cheltuiala Mitropolitului Antim, un Molitfelnic romînesc, al cărui titlu complet este următorul:

EYXOΛOΓION ADECĂ M(O)L(I)TV(E)NIC acum a doa oră typărit după rînduiala celui grecesc întru al 25 de ani a Înălțatei Domnii a Prea luminatului oblădutoriu a toată Țara Rumânească Ioan Constanttin B. Basarab. Voevod. Cu toată cheltuiala Prea Sf(i)ntitului Mitropolit al Ungro Vlaheiei Kyr Antim Ivireanul. În Sf(î)nta Mitropolie a Țîrgoviștii, la anul de la H(risto)s 1713. (De Gheorghie Radovici).

Volum în 4° (18,5×13,5) cu 4 foi liminare + 496 pagini. Titlul, cu două culori, e încadrat într-un chenar simplu din podoabe tipografice. Pe verso este stema țării însoțită de 6 versuri.

Pe f. 2 se află citatele, întîlnite la Molitfelnicul din anul 1706, privitoare la folosul limbii naționale în slujba bisericească.

Pe f. 3-4 se găsește scara cărții.

Pe pag. 1-495 se află cuprinsul obișnuit al Molitfelnicului.

Pe pag. 496 se găsesc două notițe, în care se arată că în această ediție a Molitfelnicului nu s-a pus «slujba la precestanii bolnavului» și că ediția de față s-a tradus după Evhologhionul grecesc tipărit de Nicolae Glychi în anul 1691. (Și aceste notițe se află în Molitfelnicul tipărit la Rîmnic în anul 1706).

Tiparul este cu două culori și pe o singură pagină sînt cîte 26 rînduri. Litera este citeață, iar cuprinsul este înfrumusețat cu cîteva podoabe, lucrate cu gust.

În Biblioteca Academiei R. P. R., se găsește un exemplar din acest Molitfelnic ²¹²).

✓ **57** Pentru că observase că unii preoți nu țineau seama de învățăturile date în anul 1710, Antim patru ani mai tîrziu, în anul 1714 alcătuieste și tipărește la Țîrgoviște în romînește următorul volumaș:

CAPETE DE PORUNCĂ la toată ceata bisericească pentru ca să păzească fieștecarele din preoți și din diaconi deplin și cu cinste datoriu hotărului său. Acuma întii typărite în zilele Prea înălțatului Domn și oblădutoriu a toată Țara Rumînească Ion Ștefan C(antacuzino) Voevod. În

211. Acad. R.P.R., C. V. 163 A.; BRV, IV, p. 40 nr. 48.

212. Acad. R.P.R., C. V. 164 A.; BRV, I, p. 551 și vol. IV, p. 41. N. Iorga, Scrisori și inscripții ardelenne și maramureșene, II, București 1906, p. 8; N. Dobrescu, Antim Ivireanul, p. 63; A. Sacerdoțeanu, Inscriptii și însemnări din Costești-Vilcea, în Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice, an. XXVIII (1935), p. 10; Dimitrie Bejan, Edițiile romînești ale Molitfelnicului, p. 4; (D. P. Bogdan), în Revista Studii, IV, 4, p. 152 și în Revista Studii Teologice, VII, p. 255.

Sf(î)nta Mitropolie în Țirgoviște la leat 7222 (= 1714) de Gheorghie Radovici.

Această cărțuție în 16° mic (15×10) are cu totul 17 foi fără numerotație. Titlul, tipărit cu o culoare, e mărginit de un chenar de podoabe tipografice simple.

Pe f. 2-3 se află Cuvîntul Mitropolitului Antim către preoții și diaconii din Țara Romînească, prin care-i îndeamnă să se roage pentru Voevodul Ștefan Cantacuzino, care a dat hrisov pentru scutirea lor de dări. După acest Cuvînt încep imediat cele 12 capete de poruncă, cerînd preoților: să cerceteze bisericile (1), să facă sārindare pentru Domn drept mulțumire pentru binefacerile primite de la el (2), să facă două Liturghii pe an pentru Voevodul Ștefan Cantacuzino: la 27 decembrie și la 2 august, căci acesta «le-a făcut mare facere de bine» (3), cum să se primească mireanul în stepena preoției (4), să nu se amestece preotul în lucruri mirenești (5), cine intră în cler cu «mite și făgăduieli» va fi pus la bir (6), preoții să nu umble pe la cîrciumi (7), să se orînduiască preoți numai în satele unde se simte nevoie (8), preotul să nu facă negoț cu vin la casa lui (9), să nu-și lase enoria și să se mute în alta (10), să citească cu «socotința acea cărțuție de învățatură bisericească, ce s-au tipărit la leatul de la H(risto)s 1710 și s-au dat atuncé tuturor în dar și să îplinească și cu fapta aceale ce scriu într-însa» (11). Următoarele capitole din acest volumaș tratează despre: Mijlocirile cu carele potu să rămîie diețile temeinicice și nestrămutate (6 miloace); Izvodul dieții (model de diată); Mijlocirile cu carele potu să rămîie foțele zéstrelor temeinicice și nestrămutate (3 mijloace); Izvodul foței zestrilor. Apoi urmează trei porunci despre cununia celor fugiți, despre căsătoriile dintre țigani și rumîni și despre preoția rumînilor eliberați din rumînie.

Tiparul este cu o culoare, iar pe pagină sînt cîte 20 de rînduri. In cuprins sînt cîteva podoabe tipografice simple.

In Biblioteca Academiei R.P.R., se află trei exemplare din această carte a Mitropolitului Antim ²¹³).

✓ (58) Tot în anul 1714 Gheorghie Radovici tipărește la Țirgoviște, cu binecuvîntarea Mitropolitului Antim, un Ceaslov slavo-romîn, al cărui titlu complet e următorul:

CEASLOV ce are în sine slujba de zi și de noapte, după rînduiala Sf(i)nteii besearici, acum într-acesta chip tipărit în zilele Prea luminatului Domn Io Ștefan Cantacuzino Voevod. Cu bl(a)goslovenia Prea Sf(i)nti-tului Mitropolit Kyr Antim Ivireanul. In Sf(i)nta Mitropolie în Țirgoviște, la anul 7222. De Gheorghie Radovici.

Volum în 4° (13×9), alcătuit din caete cu cîte 8 foi fiecare. Pe o pagină sînt cîte 17 rînduri. Titlul, cu o culoare, e încadrat într-un chenar simplu. Pe verso foi de titlu se află o xilografie, reprezentînd icoana zisă «Deisis».

Cuprinde: Rînduiala Vecerniei, a «Utrăniei», Casurile, Blajeniile, Obedenița, Pavcernițele, Polunoșnițele, Tropare, Ceasurile Pastelor, Paraclisul Maicii Domnului, Sinaxarul s. a.

Tipărit cu o culoare. In afară de gravura cu icoana «Deisis» se mai află o xilografie cu Maica Domnului stînd în jeț cu Pruncul în brațe și în spatele jețului Arhanghelii.

Textul este în două limbi: Cîntările, psalmii ș. a. în slavonește, iar indicațiile de tipic, paraclisul și sinaxarul în romînește.

In Biblioteca Academiei R. P.R., se află un exemplar defectuos, avînd lipsuri și amestecat la legat ²¹⁴).

213. Acad. R.P.R., C. V. 168; BRV, I, p. 492-493; Emile Picot, *Anthime*, p. 554; I. Bădulescu, *Antim Ivireanul*, p. 141-143. (Confundă cuprinsul acestei cărți cu al celei intitulată *Invățături bisericești*, tipărită în anul 1710); N. Dobrescu, op. cit., p. 56; (D. P. Bogdan). în *Revista Studii*, IV, 4, p. 143-144 și în *Revista Studii Teologice*, VII, p. 247-248.

214. Acad. R.P.R., C. V. 169 A.; BRV, IV, p. 42.

59) Continuînd darea la lumină a cărților de slujbă, Mitropolitul Antim pune pe ucenicul său, Gheorghie Radovici să tipărească, în același an — 1714 — la Tîrgoviște, în romînește, un Catavasier, cu următorul titlu:

CATAVASIER cu alte trebuincioase cîntări ce se cîntă preste tot anul, acum întii tîlmăcit pre limba rumînească și tipărit la întiiul an al Înălțatei de D(u)mnezeu domnii a Prea luminatului oblăduitoriu a toată Țara Rumînească Ioan Ștefan Cantacuzino Voevod. Cu bl(ago)s(lo)venia Prea Sf(i)ntitului Mitropolit al Ungro-Vlahiei Kyr Antim Ivireanul, prin usîr-diia și nevoița smeritului întru ieromonahi Filothei. In sf(i)nta Mitropolie a Tîrgoviștii, la anul dela H(risto)s 1714, avgust, de Gheorghie Radovici.

Volum în 8°, avînd 2 foi liminare + 138 foi fără număr. Titlul tipărit cu două culori: roșu și negru. Textul paginilor e încadrat în chenare simple cu caracter tipografic. Pe o față sînt cîte 19 rinduri.

Pe verso titlului se află o însemnare, arătînd că în carte se cuprind următoarele:

Catavasiile toate de preste tot anul cu hvalitele, cu troparele și cu condacele. Slavele și troparele și condacele la sărbătorile cele mari. Rînduiala cîntărilor cîte trebuesc la Utrenie; Cîntările cîte să cîntă la cîte treale Liturghiile și cu alte răspunsuri. Polieleul cu Psalmii izbrani și cu pripealele la toate praznicile;

Cîntările ceale veselitoare, irmosele care se cîntă la anaforă și la masă.

Podobiile toate ale tuturor glasurilor, Paraclisul Prăcestei și Prévelicul, Pas-halia de acum pînă în 29 de ani.

După această arătare a cuprinsului se află prefața către «pavoslavnicul norod al Țării Rumînești», semnată de ierom. Filotei ot Mitropolie», cu a cărui «usirdie și nevoiță» s-a tipărit cartea de față. El îi îndeamnă pe toți să se bucure că acum au cărți pe limba și înțelesul lor²¹⁵).

60) Șirul cărților de slujbă continuă și în anul următor — 1715 — cînd Mitropolitul Antim, cu a sa cheltuială, dă la tipar în a sa tîlmăcire romînească un:

CEASOSLOY acum întii tîlmăcit în limba rumînească și închinat Prea creștinului și Prea înălțatului D(o)mn și oblăduitoriu a toată Țara Rumînească Io Ștefan Cantacuzino Voevod de Prea Sf(i)ntitul Mitropolit al Ungro Vlahiei Kyr Antim Ivireanul cu a căruia cheltuială s-au tipărit în Sf(i)nta Mitropolie din Scaunul Tîrgoviștei la anul 7223 (= 1715). (De Gheorghie Radovici).

Volum în 4° (18,5×13,5), avînd 4 foi liminare + 531 pagini. Titlul, tipărit cu două culori, e încadrat în chenar, care în partea de sus are frontispiciu frumos lucrat. Pe verso foi de titlu se află stema Țării Romînești cu inițialele Voevodului Ștefan Cantacuzino, căruia îi sînt închinat și cele opt versuri de sub stemă.

Pe f. 2-3 se află un cuvînt — dedicație, către Ștefan Cantacuzino iscălit de «Smeritul Mitropolit al Ungro-Vlahiei Antim».

Pe f. 4, se găsește tabla de materii a cărții. De aci aflăm că pe cele 531 pagini ale Ceaslovului se înșiruiesc următoarele:

Molitve de mulțumire după scularea din somn, Polunoșnița de peste toate zilele, Polunoșnița simbetei, Polunoșnița duminicii, Slujba utrenii, Cîntări troicnice, Cîntările lui Moisi, Svetilnele pe opt glasuri, Svetilnele săptămîinii, Hvalitele după rînduiala lor Ceasurile I, II, III, Obednița, Slujba mai înainte de masă și după masă, Slujba Înălțării Panaghiei, Ceasul al noulea, Slujba vecerniei, Rugăciunea mesii, Pavecernițele mică și mare, Sinaxarul, Troparele și Condacele

215. BRV. IV, p. 41-42; Bas. Popp, *Disertație...*, p. 62; (D. P. Bogdan), în *Revista Studii*, IV, 4, p. 140 și în *Revista Studii Teologice*, VII, p. 244. Tot în anul 1714 se tipărește și *Hrisovul lui Ștefan Cantacuzino pentru scutirea preoților de dăjdi*, amintit de mai multe ori de Antim în «Capetele de poruncă». Pentru acest hrisov să se vadă: BRV, I, p. 492 și vol. IV, p. 42.

Triodului și Penticostarului, În sfânta și marea Duminică a Paștilor, Troparele învierii împreună cu b(o)gorodicinele, Troparele învierii (binecuvântările), Slujba acatistului, Canon de umilință către Domnul nostru Is. Hs., Rînduiala paraclisului, Canon de rugăciune către ingerul păzitor al vieții omului, Slujba sfintei Cumincături, Pashalie pe 40 de ani, începîndu-se de la 1715 pînă la 1754 și Invățatură pentru sfintele posturi.

Tipărit cu două culori și cu cîte 26 de rînduri pe pagină. În text se găsesc cîteva frontispicii și podoabe finale, întîlnite și în alte cărți tipărite de Antim.

În Biblioteca Academiei R. P. R., se află trei exemplare din această carte ²¹⁶).

✓ (61) Alături de Ceaslov, Antim ar fi pus să se tipărească în limba romînă, pentru nevoile bisericilor din Țara Romînească, la Tîrgoviște, în acest an și un:

CATAVASIER... (Tîrgoviște 1715).

Formatul acestei cărți este în 4° (15×12) nenumărotat.

Din această carte nu se cunoaște nici un exemplar complet. Cel din Biblioteca Academiei R. P. R., n-are început și nici sfîrșit,

În catalogul cărților vechi de la Academie e trecut ca fiind tipărit în acest an (1715). La fel este socotit și de editorii volumului al IV-lea, din Bibliografia Romînească Veche (pag. 43, nr. 53).

Tipărit cu două culori, avînd textul încadrat în chenare simple de compoziție tipografică. Pe o pagină complectă sînt cîte 19 rînduri. Literile începătoare ale cîntărilor sînt deosebite de rest,

Exemplarul cercetat, avînd lipsă primele coale, începe de la Catavasiile Floriilor. În afară de acestea mai cuprinde: Canonul Paștilor, Catavasiile Înălțării, Adormirii și Sfintei Cruci, Tropare la sfinți și la praznice, Rînduiala Utreniei, Rînduiala Sf. Lturghi, Irmoase, Podobii, Psalmii izbrani, ce se cîntă după polieleu, Vecernia, Paraclisul Precistei, Pashalia începînd din anul 1715, ș. a.

În Biblioteca Academiei R. P. R., se află un exemplar din această carte cu defecte și lipsuri ²¹⁷).

62. În martie același an (1715) Antim tipărește tot la Tîrgoviște, în limba greacă, următoarea carte a lui Hrisant Patriarhul Ierusalimului:

ΧΡΥΣΑΝΤΟΥ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΤΩΝ ἹΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ, ΠΕΡΙ ΤΩΝ ὈΦΦΙΚΙΩΝ ΚΑΗΡΙΚΑΤΩΝ ΚΑΙ ἈΡΧΟΝΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ἈΓΙΑΣ ἘΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ ΑΥΤΩΝ... (A lui Hrisant Prea Fericitul Patriarh al Ierusalimului, DESPRE OFICIILE, CLERICII ȘI DREGĂTORIILE SFINTEI BISERICI A LUI HRISTOS ȘI INSEMNAREA LOR; despre împărțirea și ordinea veche și prezentă și despre alte oarecari foarte trebuincioase clericilor inferiori și arhierieilor și despre cele prin excelență cinci prea sfințite tronuri patriarhale și despre mitropoliile supuse lor după hotărîre sinodală, cu episcopiiile supuse lor; despre Arhiepiscopii autocefali și despre tronurile supuse

216. Acad. R.P.R., C. V. 170; BRV, I. p. 495-497; Bas. Popp, *Disertație...*, p. 62; Emile Picot, *Anthime*, p. 556; St. Dinulescu, *op. cit.*, p. 73; I. Bădulescu, *op. cit.*, p. 144; M. Gaster, *Chrestomatie...*, II, p. 15-17; N. Dobrescu, *Antim Ivireanul*, p. 63; (D. P. Bogdan), în *Revista Studii*, IV, 4, p. 152 și în *Revista Studii Teologice*, VII, p. 255.

217. Acad. R.P.R., C. V. 171 A.; BRV, IV, p. 43, nr. 53. (Se arată aci că această carte s-a tipărit la Rimnic. Acest lucru cred că nu are teme, deoarece tipografia de acolo nu mai lucra încă din anul 1706-1707. Dacă litera *Catavasierului* se aseamănă cu cea a tiparniței de la Rimnic, aceasta se poate explica prin faptul că Antim, mutîndu-se de aici la Tîrgoviște, a luat cu el, cum a făcut și în alte ocazii, parte din literă. De altfel, tipăriturile lui, indiferent unde au apărut și cînd, au multe lucruri comune, atît ca podoabe, cît și ca literă).

lor. Adunate din diferite cărți despre ceremonii și din cele aflate pe ici pe colo scrise și mai ales din studierea amănunțită a lucrurilor făcută într-o călătorie a sa; iar pe timpul Prea credinciosului, Prea strălucitului și Prea înălțatului Domn a toată Țara Românească D. D. Ioan Ștefan Voevod Cantacuzino tipărită de Prea Sfințitul Mitropolit al Ungro-Vlahiei Kyr Antim Ivireanul, — împreună cu Manualele despre cele șapte taine ale lui Gavriil al Filadelfiei și Iov păcătosul, cu o omilie divină a lui Ghenadie Patriarhul Constantinopolei despre trupul mistic al Domnului, care pecetluște cu bine sfârșitul, tipărite prin îngrijirea și corectarea smeritului ieromonah Mitrofan din Dodona, la Tîrgoviște în Prea Sfînta Mitropolie a Ungro-Vlahiei, în anul de la nașterea Domnului 1715, luna martie).

Volumul în fol. (31,5×21,5) cu 7 foi de liminare+144 pagini. Titlul, scris cu negru, e încadrat într-un chenar. Pe verso stema țării cu inițialele domnești și versuri închinat lui Ștefan Cantacuzino de ieromonahul Mitrofan Gregoras.

Pe f. 2-6 se află «pinaxul» cărții.

Pe pag. 1-65 este tipărită cartea despre oficii, clerici și dregătorii bisericesti, iar pe pag. 66-81 se tratează despre scaunele patriarhale din Constantinople, Alexandria, Antiohia, Moscova și Arhiepiscopia Ohridei. Pe pag. 82-84 se află capitolul: «Că n-au fost supuse Valahia și Moldova celui al Ahridei», iar pe pag. 84 se vorbește despre arhiepiscopia Ciprului; pe pag. 85-87 despre Iviria de sus și de jos și pe pag. 88-90 despre Arhiepiscopia de Peci.

Urmează apoi Manualul despre cele 7 Taine a lui Gavriil al Filadelfiei (p. 91-135), lucrarea lui Ghenadie Scolarul despre prefacerea sfintelor, (pag. 136-143) și pe ultima pagină errata.

Se încheie cu însemnarea: «Supraveghetorul tipăririi cărții de față, Gheorghie Radovici».

Tipărită cu o culoare și cu câte 44 de rânduri pe pagină. Litera foarte frumoasă și citeață.

✓ S-a retipărit la Veneția în anul 1778.

In Biblioteca Academiei R.P.R., se află 6 exemplare din această frumos tipărită carte²¹⁸).

VI. Cărți tipărite din nou la București.

Tot în acest an — 1715 — Antim Ivireanul dă la iveală în București, unde mutase tipografia de la Tîrgoviște, o carte grecească cu cuprins deosebit de al celor tipărite pînă acum, care poartă următorul titlu:

✓ (63) ΝΟΥΘΕΣΙΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΠΟΛΙΤΙΚΑΙ... (SFĂTUIRI CREȘTINE POLITICE către Prea credinciosul și Prea înălțatul Domn și stăpînitor a toată Țara Românească Domnul Domn Ioan Ștefan Cantacuzino Voevod de Prea Sfințitul și alesul de Dumnezeu Mitropolit, Domnul Antim Ivireanul de curînd tipărite cu cîteva rugăciuni folositoare sufletului pentru toată săptămîna, în Prea Sfînta Mitropolie în București, în anul mîntuirii 1715).

Voiumaș în 4° mic (19,5×13,5), cu 33 pagini + 1 filă albă. Titlul, tipărit cu negru, este încadrat în chenar de compoziție tipografică. Pe verso foii de titlu se află stema Țării Românești, sub care sînt cinci distihuri, închinat Voevodului Ștefan Cantacuzino.

Pe pag. 3-4 se află prefața cărții scrisă de Antim și dedicată Domnului. Aici el arată că a adunat «din sentențele vechilor dascăli înțelepți pe cele mai

218. Acad. R.P.R., C. V. 173; BRV, I, p. 499-500 și vol. IV, p. 224; Bas. Popp, *Disertație...*, p. 62; Emile Picot, *Anthime*, p. 555; I. Bădulescu, *op. cit.*, p. 143; (D. P. Bogdan), în *Revista Studii*, IV, 4, p. 138 și în *Revista Studii Teologice*, VII, p. 241.

frumoase și mai potrivite» maxime, pe care i le pune înainte pentru ca «să-și înfrumusețeze moravurile cu înțelepciune și cu o purtare vrednică de un Domn».

Pe pag. 5-18 se află prima serie de maxime către Domn, iar pe pag. 19-26 «Alte stihuri politice» (în două rînduri); pe pag. 27-36 Rugăciuni de ajutorință către prea bunul Dumnezeu și către Pururea Fecioara și Stăpîna, zise în fiecare zi din săptămîna. Pe pag. 36-37 s-au pus rugăciuni către îngerul păzitor, iar pe ultima pagină alte stihuri.

Cartea este scrisă în versuri, afară de rugăciunile zilelor. Limba e cea greacă populară. Tiparul este cu o culoare. Unele din maxime sînt scrise pe două coloane. Litera este citeață. Cartea s-a tipărit de ieromonahul Dionisie Floru.

In Biblioteca Academiei R.P.R. se află patru exemplare din această carte²¹⁹).

VII. Cărți tipărite în tipografia de la Mînăstirea Antim.

In sfîrșit în luna august 1716, cînd Mitropolitul Antim era în dizgrația lui Nicolae Mavrocordat, a văzut lumina zilei în tiparnița înființată la mînăstirea Tuturor Sfinților (Antim) lucrarea lui Alexandru Mavrocordat Exaporitul, intitulată:

64. ἹΣΤΟΡΙΑ ἹΕΡΑ ἩΤΟΙ ΤΑ ἹΟΥΔΑΙΚΑ... (ISTORIA SFINTĂ ADICĂ IUDAICĂ scrisă pe scurt de Prea evlaviosul, Prea strălucitul și Prea înălțatul Domn D. D. Alexandru Mavrocordat, Marele Logofăt al Marei Biserici a lui Hristos și Exaporit al puternicii Impărății a Otomanilor. Și prin cheltuiala Prea evlaviosului și Prea înălțatului Domn și Stăpînitor a toată Țara Romînească D. D. Ioan Nicolae Voevod Prea înțeleptul său fiu, de curînd tipărită în cinstita mînăstire a Tuturor Sfinților, pe cînd era Arhiereu Prea Sfințitul și de Dumnezeu alesul Mitropolit Domnul Antim Ivireanul, spre a se împărți în dar credincioșilor spre mîntuirea lor sufletească. Prin îngrijirea și corectarea Prea învățatului Domn Ioan Postelnicu. In București, în anul de la întruparea Domnului 1716, în luna lui august, de cel mai mic întru ieromonahi Dionisie Floru).

Volum în fol. mic cu 16 file fără număr și 384 pagini, iar la urmă iarăși 15 foi nepaginate. Titlul este tipărit cu negru fără chenar. Pe verso titlului se află stema Țării Romînești și 12 versuri închinat lui Nicolae Mavrocordat Voevod, de Ioan Postelnicul, cel ce corectase cartea.

Pe f. 2-3 se găsește prefața, prin care Nicolae Mavrocordat închină această carte, scrisă de tatăl său, «Prea Sfintei și Celei de o Ființă Treimi, celui unul și singur Dumnezeu». Pe f. 3-4 se află cîteva epigrame ale lui Ierotei Mitropolitul Dristrei (Ioan Comnen); iar pe celelalte foi o scrisoare a unui Iacob Arghiu către Alexandru Mavrocordat și la urmă arătarea scopului cărții.

Pe pag. 1-384 se găsește Prescurtarea istoriei iudaice în cinci cărți. Pe 14 din cele 15 foi nepaginate de la sfîrșit este indicele alfabetic al cărții, iar pe ultima filă errata.

219. Acad. R.P.R., C. V. 172; BRV, I, p. 498-499 și vol. IV, p. 224; Emile Picot, *Anthime*, p. 556; C. Erbiceanu, *Macsimele și sentențele lui Antim Ivireanul*, în *Revista Bis. Ort. Rom.*, an. XIV (1890-1891), p. 333-335: (trasă apoi în filadă aparte). Același publică mai apoi această «operă» a lui Antim ca «necunoscută» cu titlul: «Ceva despre Antim Ivireanul» în *Bis. Ort. Rom.*, an. XXX (1906-1907), p. 1201-1214 și 1346-1354; I. Bădulescu, op. cit., p. 144-146; N. Iorga, *Istoria literaturii românești*, II, p. 82; N. Dobrescu, op. cit., p. 72; N. Cartoian, *Istoria literaturii romîne vechi*, III, p. 228; (D. P. Bogdan), în *Revista Studii*, IV, 4, p. 144 și în *Revista Studii Teologice*, VII, p. 248. Tot în acest an (1715) apare la București, în grecește, cu cheltuiala Patriarhului Hrisant al Ierusalimului — dîndu-se în dar — cartea lui Dositei al Ierusalimului, intitulată: *Istoria Patriarhilor Ierusalimului*. Corector al acestei cărți a fost Mitrofan Gregoras, iar supraveghetor al tiparului preotul Stoica Iacovici. Neamintindu-se în titlu nimic despre Antim, n-am trecut-o între lucrările sale. Pentru ea să se vadă: BRV, I, p. 501-508.

Tiparul este cu negru.

În fondul de cărți vechi al Bibliotecii Academiei R.P.R., se găsesc cinci exemplare din cartea de față ²²⁰).

*

Din cele de mai sus reiese că în cei aproape 26 de ani cât vrednicul Mitropolit Antim Ivireanul se întâlnește, documentar, viețuind în țara noastră, a tipărit sau a supravegheat îndeaproape imprimarea a 64 de cărți de diferite mărimi. Dintre acestea 38 cărți sînt lucrate de el. Celelalte, sub atenta sa purtare de grijă, s-au tipărit, numeric astfel: 7 cărți de Mihai Iștvanovici ipodiaconul ²²¹), 12 cărți de Gheorghie Radovici, ucenicii săi — și alte două cărți de ieromonahul Dionisie Floru, probabil tot ucenic al ierarhului nostru. Una din cărți, apărută în anul 1716 ²²²), a fost începută de Antim și terminată de ierom. Dionisie Floru. În sfîrșit, menționăm că pentru patru din cărți nu putem spune precis de cine au fost lucrate, deoarece dintr-una nu s-a găsit încă pînă acum nici un exemplar ²²³) iar alte trei au lipsă foile de titlu ²²⁴).

După locul de apariție aceste cărți se împart așa: la București s-au tipărit în trei rînduri (1691-1694); 1701-1705 și 1715-1716) 20 dintre ele; la mînăstirea Snagov, între anii 1696-1701, 14 cărți; la Rîmnic între anii 1705-1707, 10 cărți; la Tîrgoviște, în timpul de la 1709 pînă la 1715, 19 cărți și în sfîrșit în tipografia din mînăstirea Tuturor Sfinților din București, una în anul 1716, cîtva timp înainte de uciderea Mitropolitului Antim.

S-a văzut mai sus că nevoile vremii lui Brîncoveanu cereau imprimarea de cărți în mai multe limbi. Mitropolitul Antim răspunde acestor nevoi și în timpul activității sale tipărește 30 de cărți în limba greacă; 24 cărți în limba romînă, o carte în limba slavonă, 8 cărți în cîte două limbi, din care 5 slavo-romîne, 2 greco-arabe și una greco-romînă; și în sfîrșit o carte în trei limbi: grecește, slavonește și romînește.

Din titlurile celor 64 de cărți reiese că 17 din ele s-au tipărit în forma dată de Antim, pentru prima oară, iar alte 8 s-au retipărit chiar în vremea sa.

Deși toate aceste cărți au văzut lumina zilei datorită muncii și purtării de grijă a Mitropolitului Antim, totuși nu trebuie trecut cu vederea faptul că parte din ele au o legătură mai strînsă cu ierarhul nostru, astfel: patru din ele sînt propriile sale lucrări ²²⁵), zece au prefețe sau scrisori de dedicație scrise de el, pentru cinci a compus versuri, la alte șase a adăugat la

220. Acad. R.P.R., C. V. 176; BRV, I, p. 509-512 și vol. IV, p. 224; Emile Picot, *Anthime*, p. 559; I. Bădulescu, *op. cit.*, p. 147-148; N. Iorga, *Istoria Bisericii Românești*, II, p. 59; (D. P. Bogdan), în *Revista Studii*, IV, 4, p. 140 și în *Revista Studii Teologice*, VII, p. 244-245.

21. Acesta în anul 1699 a mai tipărit la Bălgrad, în Ardeal, un *Kiriadromion* (v. BRV, I, p. 372-375) și o *Bucoavnă* (v. BRV, IV, p. 209); iar între anii 1709-1712 mai multe cărți în limba georgiană la Tbilisi, unde fusese trimis de Antim (v. D. P. Bogdan), în *Revista Studii*, IV, 4, p. 158-160; să se vadă și infra.

222. Este vorba de: *Istoria Sfintă sau Iudaică*, v. supra, nr. 64.

223. *Alexandria*, amintită, cum am văzut, de *Del Chiaro*.

224. Acestea sînt *Ceaslovul slavo-romîn* (București 1703), *Catavasier slavo-greco-romîn* (Tîrgoviște 1713) și *Catavasier romînesc* (Tîrgoviște 1715).

225. a). *Invățătură pre scurt pentru taina pocăinții*, b). *Invățătura bisericească*, c). *Capete de poruncă* și d). *Sfătuiri creștine politice*.

ИСТОРИЯ

Царь Румынскій, Деявъ Адекъскі
Православннѣи Крещеніи.

Изъ речеи иъ своднѣхъ дръжанинъ царя
 Свѣдѣннѣхъ дръжанинъ, шнъ а тероушнѣхъ
 Стрѣтнѣхъ коати, шнъ а леу Катннѣхъ
 ннъ маи марнъ Трага, шнъ а днѣннѣхъ Свѣрнѣхъ.
 Дѣтнѣхъ ата днѣннѣхъ, с. днѣннѣхъ латнѣхъ
 Свѣрннѣхъ, шнъ а пѣтѣ а фнѣхъ тѣхъ ата
 Свѣрнѣхъ, Карннѣхъ латнѣхъ тѣхъ Свѣрннѣхъ.
 Алнѣхъ днѣннѣхъ оутѣрнѣхъ прѣтѣ слѣтнѣхъ,
 шнъ прѣ ата тѣрнѣхъ, шнъ прѣ ата Мннѣхъ.
 а фнѣхъ шнъ тнѣхъ латнѣхъ Мнѣннѣхъ, латнѣхъ
 шнъ латнѣхъ Свѣрннѣхъ, Сатнѣ прѣ лѣ
 Подѣлѣ тѣхъ лѣ тѣхъ прѣ ата слѣтнѣхъ, ацнѣхъ
 Сатнѣхъ прѣ днѣннѣхъ: шнъ ата оутѣрнѣхъ
 тѣхъ лѣ днѣхъ, а вннѣ тѣхъ прѣ ата днѣннѣхъ,
 шнъ ата Свѣрннѣхъ днѣннѣхъ прѣ ата прѣ ата днѣннѣхъ
 и чѣстѣхъ кнѣрѣхъ лѣстѣхъ лѣннѣхъ маѣ

Inceputul «Istoriei Țării Ruminești» prescrisă de Mitropolitul Antim Ivireanul (Acad. R.P.R., ms. rom. nr. 180, f. 7 r)

urmă câte un cuvânt, prin care cere iertare pentru eventuale greșeli de tipar, iar șase sînt tîlmăcite de el din limba greacă ²²⁶).

In sfîrșit, mai menționăm că șase din cărți au fost imprimate cu chel-tuiala lui Antim, cinci cu blagoslovenia sa și zece s-au dat în dar citito-rilor ²²⁷).

Manuscrisele lui Antim Ivireanul.

In legătură cu bogata activitate tipografică de mai sus, trebuie amîn-tite și cîteva MANUSCRISE rămase de la acest vrednic ierarh. Acestea ne încredințează pe deplin că Antim a fost și un foarte bun caligraf și, pe deasupra, și un talentat miniaturist. Este probabil ca din pana lui să fi eșit mai multe asemenea lucrări, însă din pricina vitregiei timpurilor, ele să se fi pierdut. Cele ce au ajuns pînă la noi, sînt următoarele:

1. IZVODUL ODOARELOR SFINTEI MITROPOLII, întocmit de An-tim în anii 1695-1696.

Acest manuscris, in folio, se păstrează acum în Biblioteca Academiei R.P.R. — Fondul de manuscrise romînești — sub cota nr. 671. Este scris cu literă chiri-lică de aceeași mină. La început însă o pagină în limba greacă, și la sfîrșit una în limba romînă sînt scrisul altor persoane.

El legat în piele, avînd imprimat, prin presaj, pe marginea fiecărei scoarțe cîte un chenar de flori. Pe coperta din față este lipită o etichetă pe care stă scri. «Nr. 44. De la leat 1773—1794. Catastih cu multe însemnări care este numai ca antichita». In realitate manuscrisul cuprinde «Condica Mitropoliei Ungro-Vlahie din timpul lui Constantin Brincoveanu zisă și Condica lui Antim, în care sînt tre-cute odoarale, cărțile și documentele moșilor Mitropoliei din Tîrgoviște cît și din București».

Manuscrisul conține cinci foi albe la început, plus 155 foi paginate mecanic.

Cuprinsul său este astfel rînduit:

Odăjdiile arhieresti (mitre, sacose, cîrji, engolpioane, cruci, stihare, mahrame de cîrji, patrahile, briie, omofoare, bedernițe, trichere, Evangheli și.a.) (fol. 1-4).

Veșmintele preoțești și diaconești (fol. 7-12).

Fete de masă de prestol, procovețe, poiasuri, dvernițe, poale de iconostas, poale de tetrapod, etc. (fol. 13-16).

Argintării (cruci, potire, discuri, lingurițe, zvéde, anafornițe, cădelnițe, cățui, candelă, cupe, năstrape, ibrice, icoane, și.a.) fol. 18-21)†

Fileie 22-105 sînt albe.

Pe fol. 106-107 se afiă: «Catastih de hrisoave, de cărți, de zapise, de toate moșiile Sf(i)nteii Mitropolii de la Tîrgoviște și de la București, iunie 23 dni, It. 7203 (= 1695)»; iar pe f. 117 v. pînă la f. 128 se găsesc «Hrisoave i cărți ale Mitropoliei ot București» pentru moșii, sate, munți și vii.

226. a). Molitfelnicul, b). Octoihul, c). Pilde filosofești, d). Catavașierul e). Ceaslovul și f). Liturghia.

227. In afară de aceste 64 cărți, numele Mitropolitului Antim se mai leagă și de următoarele lucrări, date la lumină în afară de hotarele țării noastre: Psal-tire arabă (Alep 1706); Evanghelie arabă (Alep 1706); Evanghelie arabă (Alep 1708); Evanghelie georgiană (Tbilisi 1709); Liturghie (Tbilisi 1710); Penticostar (cred, mai degrabă: Octoih = Paraclitiki = Baraklîtikon), (Alep 1711) și altele. (Să se vadă: BRV, I, p. 469-493 și 543; vol. IV, pp. 32, 33 și 38; Dan Simonescu și Emil Muracade, Tipar romînesc pentru arabi în secolul al XVIII-lea, passim; (D. P. Bogdan), în Revista Studii, IV, 4, p. 158-160. V. și infra.

La f. 128 v încep a se trece în izvod: «Cărți i zapise pentru moși de danii cine ce au dat de poména la Mitropolie»; iar la fol. 135 v.: «Cărți i zapise ale Schitului ot Gherghița». Apoi din nou «Zapise ale Mitropoliei ot Tîrgoviște» (fol. 136 v), precum și zapise pentru rumîni (f. 137-138), pentru vii (f. 138-140) și pentru țigani (f. 140-142).

La fol. 144 se află: «Cărțile domnești, zapise pentru moșia Bălcești ce să chiamă Subești ot Sud Elh(ov), care o au închinat Barbul Vat. Brat(ă)sanul de poména la Sf(i)nta Mitropolie, apr(ilie) 15 dni l(ea)t 7204 (= 1696)», ș.a.

Scrisul din această lucrare e foarte ordonat și citeț. Manuscrisul a făcut parte din Biblioteca Profesorului de Teologie Constantin Erbiceanu, și acesta în anul 1894 l-a dăruit Academiei²²⁸).

2. Alt manuscris eșit din pana mult talentatului Mitropolit este:

«ISTORIA ȚĂRII RUMINEȘTI DE CIND AU DESCĂLECAT PRAVOSLAVNICII CREȘTINI», care după Nicolae Iorga, «cuprinde corpul brîncovenesc neoficial de cronici muntene»²²⁹).

Și această lucrare a Mitropolitului Antim se păstrează azi tot la fondul de manuscrise romînești al Bibliotecii Academiei R.P.R., sub cota 180. Manuscrisul în 4° este caligrafiat într-o «frumoasă scrisoare cursivă chirilică, legat solid în piele (și) cu urme de ornamentări aurite»²³⁰. Constă din cinci foi nenumerotate la început, 219 foi scrise + 12 foi nescrise la urmă. A făcut mai înainte parte din colecția lui Mihail Kogălniceanu, editorul Cronicelor Romîniei²³¹). Textul e scris cu 2 culori: «Titlurile, inițialele, rezumatele pe margine, cîte odată numele domnilor, datele și titlurile domnilor Țării Romînești» sînt cu roșu, restul cu negru. Pe alocurea cuprinsul are completări posterioare, făcute cu o cerneală mai mult brună decît roșie».

Cuprinde la început «Cronica Cantacuzinească atribuită lui Ludescu», care merge de la domnia legendarului Radu Negru și pînă la moartea lui Radu Mihnea (1626). De la Alexandru Iliăș (1627-1629) textul este copiat după cronica lui Radu Popescu. La sfîrșit domnia lui Constantin Brîncoveanu este redată pe larg, autorul căutînd s-o prezinte sub toate aspectele.

Pe fol. 236 se află o însemnare tîrzie, prin care se redă o rețetă pentru vopsirea în negru a unei bucăți de lemn (baston).

Scrisul se aseamănă cu cel din Izvodul odoarelor Sfîntei Mitropolii, descris mai sus, ducînd astfel la concluzia că amîndouă au ieșit din aceeași mină²³²).

3. O altă lucrare — rămasă în manuscris — a Mitropolitului Antim, amintită mai sus, este cea cunoscută sub titlul: CHIPURILE VECHIULUI ȘI NOULUI TESTAMENT, adică obrazele oamenilor celor vestiți ce se află în Sfînta Scriptură, în Biblie și în Evanghelie și adunarea pre scurt a istoriilor celor ce s-au făcut pe vremea lor, adevărind a fieștecăruia viața și faptele atîta a celor ce au viețuit cu viață bună cît și a celor ce

228. Acad. R.P.R., Ms. rom. nr. 671; I. Bianu și R. Caracaș, *Catalogul manuscrisurilor romînești*, II, București 1913, p. 426; (D. P. Bogdan), în *Revista Studii*, IV, 4, p. 141. Să se vadă și N. Georgescu-Tistu, *Bibliografia literară romînă*, București 1932, p. 120-121.

229. N. Iorga, *Istoria literaturii românești*, II, p. 465, n. 6.

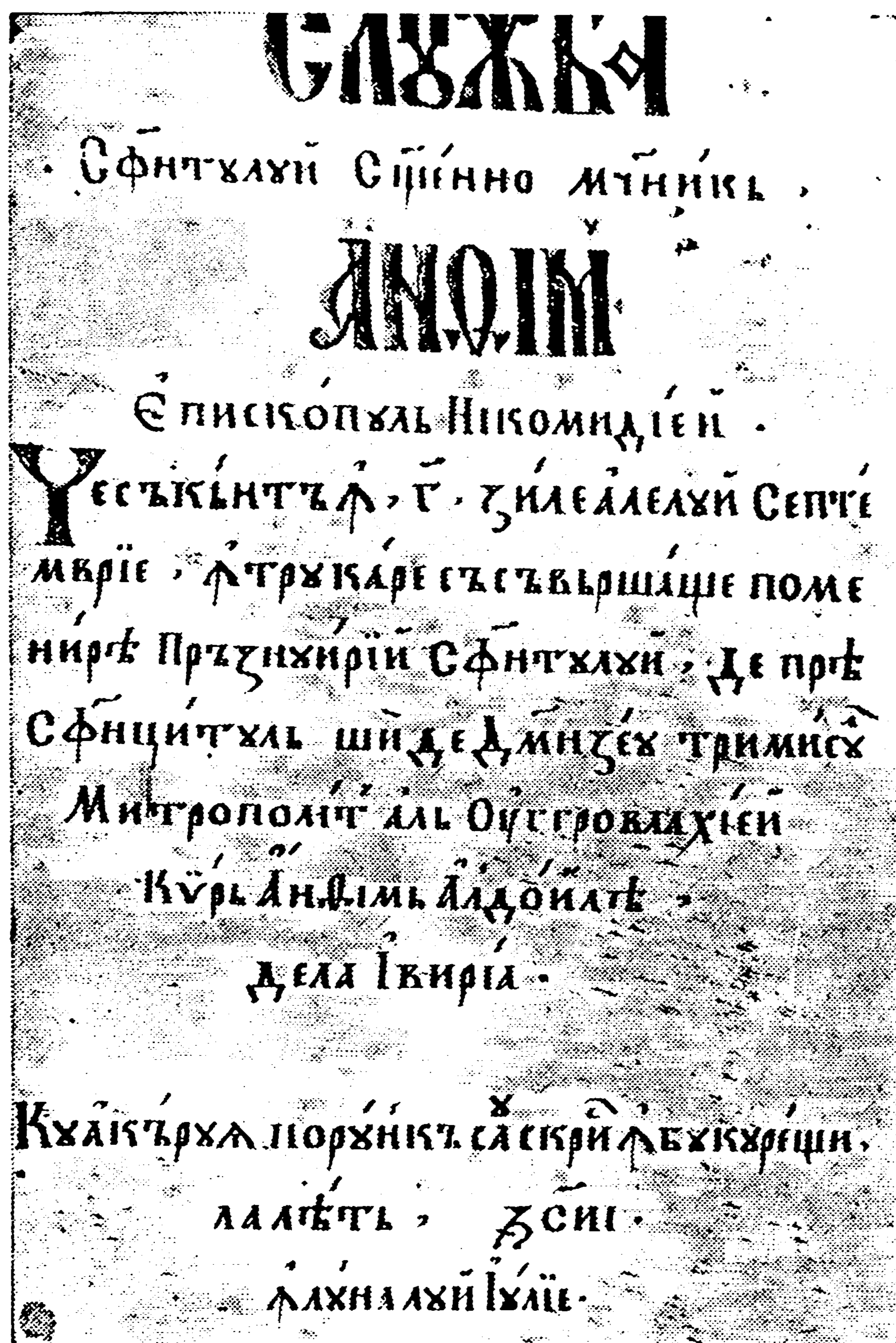
230. I. Bianu, *Catalogul manuscrisurilor romînești*, I, București 1907, p. 414.

231. (D. P. Bogdan), în *Revista Studii*, IV, 4, p. 142.

232. I. Bianu, op. cit., p. 414-417; N. Iorga, *Cronicile Muntene. Intîiul memoriu: Cronicile din secolul al XVII-lea*, București 1899, pp. 5, 6, 17 și 18.

au viețuit cu viață necuvioasă, începînd de la Adam și pogorînd pînă la Hristos...»²³³). Descrierea acestui manuscris se va face în capitolul închinat activității lui Antim ca zugrav, miniaturist și sculptor.

4. Alt manuscris rămas de la Antim cuprinde parte din DIDAHILE, pe care el le-a ținut în Mitropolia din București. Prezentarea pe larg a acestuia se va face mai jos cînd se va vorbi despre Mitropolitul Antim ca predicator²³⁴).

Titlul Slujbei Sfintului mucenic Antim, episcopul Nicomidiei, scrisă în București în anul 1710. (Acad. R.P.R., ms. 406, f. 1 r.).

Textul e copiat în două limbi: însemnările de tipic, paremiile, sinaxarul, Apostolul și Evanghelia sînt în limba romînă, iar cîntările în cea slavă.

233. St. Berechet, *Încă un manuscris al lui Antim Ivireanul (1709)*, în *Neamul Romînesc literar*, an. 1910, p. 217 și urm.; retipărit în: *Documente slave de prin arhivele ruse*, București 1920, p. 17-26; și *Un manuscris de zugrăveală al Mitropolitului Antim*, în *Comisiunea Monumentelor Istorice*, secția din Basarabia, *Anuar II* (1928), p. 125-135; N. Iorga, *Istoria literaturii românești*, II, p. 466; N. A. Gheorghiu, *Mitropolitul Antim Ivireanul și cărțile populare*, p. 325-326; (D. P. Bogdan), în *Revista Studii*, IV, 4, p. 142-143 și în *Revista Studii Teologice*, VII, p. 426-427.

234. Vezi *infra*.

5. În anul 1710 mult talentatul Vlădică a copiat slujba Sf. Mucenic Antim, patronul său, însă din motive pe care nu le știm, ea nu s-a dat la tipar.

Manuscrisul poartă următorul titlu: «SLUJBA SF(I)NTULUI SVEȘTENNO M(U)C(E)NIC ANTIMU EPISCOPUL NICOMIDIEI ce se cîntă în trei zile ale lui septemvrie întru care să săvîrșaste pomenirea prăznuirii Sf(i)ntului, de Pré Sf(i)ntitulu și de D(u)mn(e)zeu trimisul Mitropolit al Ungro-Vlahiei Kyru Antimu al doilea de la Iviria, cu a căruia poruncă s-a scris în București la leatu 7218 (=1710) în luna lui iulie».

El este caligrafiat cu două culori: roșu și negru. Parte din titlu și literile începătoare ale cîntărilor sînt aurite.

Scrierea textului este foarte frumoasă și cu grijă așternută pe hîrtie.

Manuscrisul se păstrează acum în Biblioteca Academiei R.P.R. sub cota nr. 406. Formatul său este în folio mic, avînd 29 foi (27 scrise și două albe). Textul este înfrumusețat cu inițiale și «cîteva însemnări și flori în aur». Este legat în piele, iar pe fiecare din scoarțe are imprimat, prin presaj, podoabe aurite. Pe coperta din față, în mijlocul chenarului înflorit cu bogate motive orientale se află Maica Domnului, stînd în jeț cu Pruncul pe braț. În spatele jețului sînt Arhanghelii Mihail și Gavriil. În colțurile chenarului sînt cei patru Evangheliști. Pe coperta din spate se află pe margine același bogat chenar, avînd în mijloc o rozetă și în colțuri raze ²³⁵).

6. Între manuscrisele rămase de la Antim, trebuie trecut și cel legat de ctitoria sa din București, care a fost scris la 24 aprilie 1713 și care este cel mai frumos din toate cîte au fost amintite aci. El se intitulează așa: «INVĂȚĂTURI PENTRU AȘEZĂMINTUL CINSTITEI MINASTIRI A TUTUROR SFINȚILOR, adecă cape-te 32 întru carele să cuprind toată chiverniseala mînăstirii și rînduiala milelor ce s-au hotărît să se facă pe an la săraci și, la lipsiți din venitul casei. Acum într-acestași chip așezat în zilele Prea lumina-tului și înălțatului Domn Io Constandin B. Basarab Voevod, de noi smeritul Mitropolit al Ungro-Vlahiei ctitorul, la leat 7221 (=1713), aprilie 24, în care an s-au început zidire biséricii».

Și acest manuscris se păstrează acum tot în Biblioteca Academiei R.P.R. sub cota nr. 3342. E legat în piele și are pe scoarța de la început podoabe georgiene lucrate în aur, care podoabe încadrează chipul regelui profet David. Acesta e făcut stînd în jeț și scriind cu pana în Psaltirea ce ține pe genunchi. Pe două scaune la stînga și la dreapta se observă călimarea și harfa. Pe coperta din spate se află iarăși un chenar, care are în mijloc o rozetă mare și în colțuri raze deschise spre centru. Toate acestea sînt aurite.

Manuscrisul este paginat mecanic și are trei foi albe+36 foi+8 foi albe la sfîrșit nenumerotate.

235. Acad. R.P.R., Ms. rom. nr. 406; I. Bianu și R. Caracaș, Catalogul manuscrisurilor romînești, II, p. 84; N. Iorga, Istoria literaturii romînești, II, p. 473; (D. P. Bogdan), în Revista Studii, IV, 4, p. 151.

И НА ЛХИ СЕПГЕМВРІЕ П Г. ЗИЛЕ. ПОМЕ
НИРЪ СФНТХЛХИ СЩЕННО МІНИКЪ ДНВІ.
ЕПКОПХАЛ НИКОМИДІЕН. АА ВЕТЕРНІА ТЪ
МАРЕ. ЗИЧЕМЪ. БЛЖЕНЪ МХЖЪ. АНГІФО
НХАЛ ТЪЛДЪТЪИ. АА ГДИВОУБА. ЗИЧЕМЪ.
СТІХРИ. Б. ШІКЪНТЪМЪ ПОДОБНИЧЕ
СФНТХЛХИ. ГЛАСЪ. А.
Прехвалный мѣниці.

ГОМХАРЕ БЛЖЕННЕ СЪТЪРКАЕННИ СВОЕА
КРОКЕ. СЩЕННХЮ ТВОЮ. И БЖТКЕН
АНХЮ ОДЕЖАХ ОУАГНИМ. ЕСИ. СЪ СІ
ЛЫНО БЛГОУЕСТНО ВЪ СІАХ. И СЪ СЛАКЪ ВЪ
СЛАКЪ ПРЕШЕЛЪ ЕСИ. И ННЪ МОЛІСА. ДАРО
КАТИ

Inceputul Slujbei Sfintului mucenic Antim, scrisă în anul 1710 (f. 2 r).

Pe parte din fețele celor 3 foi de la început, cineva, în veacul trecut, a așternut versuri în strofe de câte patru rinduri.

Titlul este scris cu două culori și încadrat în câte două linii paralele.

Pe verso foi de titlu se află stema Mitropolitului Antim, desenată în peniță, astfel: Intr-un scut cu fondul roșu și cu marginile în negru se găsește un melc. Acesta stă pe un câmp verde cu casa în fața scutului și în poziție ridicată. Are coarnele îndreptate în sus și între ele este făcută o stea cu șase colțuri. Din laturile de sus ale scutului pornesc un baston — în stînga — și o cîrjă — în dreapta. Scutul este «timbrat» cu o mitră arhierescă, deasupra căreia se vede o pălărie cu marginile mari. De sub pălărie pleacă două șnururi pe dreapta și pe stînga scutului, care șnururi se termină cu câte un ciucure. Lîngă stemă se află literile: **A**(ntim) **I**(vireanul) **M**(itropolitul) **U**(ngro-Vlahiei).

Toate acestea sînt cuprinse într-un cerc cu margini colorate verde și apoi încadrate de câte două linii negre. În afara cercului este un chenar de formă pătrată, care în cele patru colțuri are pe fond roșu, deseneuri florale foarte frumoase și bine lucrate, iar la jumătatea fiecărei laturi trandafiri roșii cu flori și boboci. Sub acest chenar sînt scrise următoarele versuri:

«Toată suflarea, zice Proorocul
«Cînte pre Domnul peste tot locul.
«Și melcul încă coarne înalță
«Ca să-I lăudăm, pre toți ne-nvață».

Pe foile următoare, a cincea și a șasea, se află cuprinsul manuscrisului, constînd din două rinduri de «capete». Pe verso ultimei file (a șasea) e desenată în peniță și încadrată în ramă pătrată biserica mînăstirii Tuturor Sfinților (Antim). Ea are două turle. Deasupra bisericii se observă un glob cu cruce și, ceva mai sus de el doi îngeri, care în câte o mîna au crengi verzi, iar cu celelalte susțin o coroană de frunze colorată tot verde.

În partea superioară a desenului, pe nori, e făcut Mintuitorul cu privirea îndreptată spre biserică.

În capătul foi următoare (a șaptea), se află o frumoasă vigneta cu flori desenate foarte fin, pe fond roșu, verde și galben. Numai decît sub ea începe, cu o literă, cu gust ornată, predoslovia lucrării. Aceasta se întinde și pe fila 8-a și are la sfîrșit o podoabă finală în formă de triunghi isoscel cu vîrfurile în jos, avînd drept bază un bust de înger cu aripile desfăcute.

Pe foaia nouă, iarăși sub un frontispiciu cu flori artistic lucrate pe fond colorat cu trei culori începe: «Așezămîntul tuturor lucrurilor și a rînduialilor ce va smerenia noastră să să facă neconținut și neschimbat în toți anii la biserica noastră din București ce am zidit în slava lui D(u)mn(e)zeu și întru cinstea tuturor sfinților». Acest așezămînt este alcătuit din 32 capitole, care încep cu o literă mai mare și al căror cuprins va fi arătat mai pe larg cînd se va vorbi despre ctitoria lui Antim Ivireanul. El se termină pe fol. 31, avînd la sfîrșit o podoabă finală frumos lucrată. În compoziția desenului acestei podoabe intră diferite flori și un bust de înger, lucrate pe fond colorat.

În josul acestei pagini, spre stînga, se găsește semnătura proprie a lui Antim, scrisă cu cerneală mai deschisă decît cea obișnuită în text.

Pe fol. 32, tot sub un frontispiciu la fel de frumos lucrat, Mitropolitul Antim a făcut următorul adaos — în 8 părți — la așezămîntul de mai sus: «Aici așezăm afară din cele 32 de capete oarecari învățături trebuincioase de folosul și cinstea mînăstirii, carele vom să se fie și acestea asemenea ca și capetele și să le săvîrșească de-apururea în dreptate și în adevăr egumenul, carele va fi după vreme, în grea și nedeslegată afurisanie».

În sfîrșit, pe fol. 35, el a desenat iarăși o vigneta și mai bogat împodobită și apoi încă a adăugat:

«Cap osebit carele smerenia noastră acum l-am așezat la leat 7224 (=1716), martie 15 și voim să să păzască neștrămutat în vîci în grea și nedăslăgată afurisanie».

După el, nouă foi albe îcheie acest splendid manuscris²³⁶).

236. Acad. R.P.R. Ms. rom. nr. 3342; (D. P. Bogdan), *ibidem*, p. 154-156.

† ВЪЦЪТЪУРИ

Петрхашъ зъмѣтъ Иогнѣей Мънъсиръ
Атхѣрѣ Сѣциасѣ.

АДЕКЪ,

Кашеѣ, Ав. Петрхикареле сѣкопри тоаиъ в
Кивенисѣла Мънъсирѣи, ширѣхилъ Миѣ
ло тесахогѣрѣ сѣсефакъ преанъ ла сѣрашма

лиѣицъ, анъ веничѣа Касей,

Акъ атратесѣашъ кипашъ заѣ,

Азиеле прѣлхминатхилъ, ширѣхилъ
домнъ. Ісѣ Косѣлаи, в. Касаракъ воекодъ.

Аеной Смеритѣ Ми Трополийъ Оугровлахіей
ан. вимъ Івирѣнхъ Книгорхалъ.

Алаѣѣ, зѣка. Априѣѣ, къ.
Акарѣ сѣрѣиъ Зидирѣ Кескритѣи.

Titlul Așezământului Mitropolitului Antim întocmit și scris de el pentru ctitoria sa din București. (Biblioteca Acad. R.P.R., ms. rom., nr. 3342, f. 4, r.).

Acestea sînt manuscrisele rămase de la Mitropolitul Antim și pe care, cu excepția celui de la Kiev, le-am putut cerceta direct. Unii autori trec între manuscrisele acestui ierarh și câteva acte scrise de el în vremea cînd era stareț la mînăstirea Snagov²³⁷), precum și alte cinci copii de pe unele cărți de zidire sufletească, care circulau în vremea sa²³⁸). În Biblioteca Academiei R. P. R. nu am putut da peste acestea din urmă²³⁹) — dacă într-adevăr au existat, — și nici cei ce le pun pe seama lui Antim nu arată unde se găsesc sau unde s-au găsit ele.

Contribuția lui Antim Ivireanul la generalizarea folosirii limbii romîne în biserică

Spre a putea înțelege mai ușor contribuția Mitropolitului Antim la folosirea pe o scară mai largă a limbii romîne în slujbele bisericești, trebuie să ne întoarcem cu gîndul înapoi cu cîțiva ani înainte de venirea lui în țară. Și anume în anul 1680 cînd Mitropolitul Teodosie († 27 ian. 1708), căruia i s-a atribuit, cred, un prea mare rol în vechea noastră cultură, tipărind la București Liturghia, scria în prefață că a dat pe romînește numai tipicul, căci «...Liturghia toată a o prepune pe limba noastră și a o muta, nice am vrutū, nice am cutezat; dreptū mărturisescū pentru multe alte pricini ce m-au împinsū, săvai că și pentru scurtī limba noastră ce iaste; o amū făcut și pentru lipsa dascălilorū (cumu am zisū), ce nu sântu întru ticălos rodulū nostru și pentru neînțelégere năroadelor, tainile ce sântū și ce însemnează și pentru neobiciaiul beserecii noastre, ce pînă astăzi n-au ținut»²⁴⁰). Prin urmare Mitropolitul Teodosie, printre alte pricini pentru care n-a cutezat să dea toată slujba pe romînește, arătate în citatul de

237. Acestea sînt: a). O măsoariște a moșiei Răpoaea din anul 1696; b). Un act de schimb dintre «egumenul Antim ot Snagov» și Filotei Gruianul, din 11 ianuarie 1698; c). Un act de danie făcut mînăstirii Snagov la 6 decembrie 1698, de un «vlădică»; d). Un alt act de danie hărăzit mînăstirii Snagov la 6 mai 1702 și e). Un act de moșie dat mînăstirii Snagov de Ignatie Gruianul la 23 mai 1703. (Vezi: C. Erbiceanu, *Descrierea manuscriselor Mitropolitului Antim Ivireanul*, în *Bis. Ort. Rom.*, an. XI (1887-1888), p. 1019-1030; *Didahii...*, ed. 1888, p. XV; (Athanasie Mironescu), *Istoricul Eparhiei Rîmnicului*, p. 89-90). Un alt manuscris al acestui vrednic ierarh, cuprinzînd învățătura creștinească, ne încredințează Episcopul Melchisedec, se păstra în mînăstirea Agapia din Moldova. (Să se vadă: *Noțițe biografice despre Mitropolitul Ungro-Vlahiei Antim Ivireanul*, în *Predice...*, ed. I. Bianu, p. VI).

238. Titlurile acestora sînt următoarele: 1). *A păcătoșilor spăsenie*, 2). *Mintuirea păcătoșilor*, 3). *Minunile Precistei*, 4). *De o călugăriță ce o au aflat în pustia Iordanului*, și 5). *Pateric sau Viețile schimnicilor*. (Să se vadă: *Didahiile ținute în Mitropolia din București de Antim Ivireanul...*, ed. C. Erbiceanu, p. VI-XII; I. Bădulescu, *Antim Ivireanul*, p. 163-170; Dr. I. Cornoiu, *op. cit.*, p. 5).

239. În fondul de manuscrise romînești al Bibliotecii Academiei R.P.R. se păstrează câteva manuscrise cu titlul: *Mintuirea păcătoșilor* (nr. 2147, 2463 și 2517), copiate în timpul Mitropolitului Antim, însă ele n-au ieșit din pana sa, ci a unui Iosif monahul de la Hurezi, a unui ierodiacon Cosma de la Neamț și a unui Vlad grămăticul. Alt manuscris cu acest titlu și tot din acea vreme (nr. 1351), are lipsuri la început și la sfîrșit, așa că nu i se poate cunoaște scriitorul. Prin urmare atribuirea unor asemenea manuscrise talentatului ierarh nu are nici un temei documentar. Pentru această nedreaptă atribuire, să se vadă și: N. Iorga, *Istoria literaturii românești*, II, p. 473 și (D. P. Bogdan), în *Revista Studii Teologice*, VII, p. 255.

240. Să se vadă: *BRV*, I, p. 234.

Гоагъ схларѣ • зиге Прѣсвѣ •
 Къице предѣмнѣ • пестрѣчогѣ доикѣ •
 Ши Местноа Рѣкъ • Колрне Рѣалѣцѣ •
 Касчѣ Лѣхѣмѣ • прѣчогѣ небацѣ •

Stema Mitropolitului Antim Ivireanul din Așezământul întocmit și scris de el în anul 1713, pentru ctitoria sa din București (f. 4, v.).

față, trecea și pe aceea, după care limba română e «scurtă», adică săracă și în neputință de a încăpea toate adâncimile dogmatice ale ortodoxiei.

În afară de aceasta se spunea că tîlmăcirea cărților de slujbă în românește era greu de făcut, deoarece cuvintele «trebuiau astfel alese și orînduite, încît să aibă ritmul cerut de necesitățile melodice ale muzicii bisericești²⁴¹). Deci și aceasta ar fi îngreuiat darea pe românește a cîntărilor din cărțile de slujbă.

ПРЕДОСЛОВІЕ

ИҢИ ОУҢИ АХИ КРА НХ ГАҢТЕ АҢГ КРА ДИ ПРІИ
 МИТЪ АНІИ НТЪ АХИ ДМНХЪ . КА ФА
 ТЕРИЛЕ ДЕ БИ НЕ МОУ ФАК А СЪ РАТИ .
 ШИЛА СФНГЕА КЕОКРИТЪ . ШИ ПЕТРХ АҢАСТА
 ВЕДЕМ А СФНГЕА ЕВАНГЕ . КХМ КЪ ДМНХЪ НО
 СТРХ ІС ХС . ПРЕ АЦІИ НХ ФАТЕ МОЦРЕНЪ ТЕ
 РЕЦІИ САЛЕ А ПЪРЪЦІИ . ФЪРЪНХ МАЙ ПРЕ А
 ТЕА ТЕА ФЪКХІТЪ ФАТЕРЪ ДЕ КИ НЕ А ПЪРХ АҢАСТА
 АХМЕ . А ДЕКЪ ПРЕЦІИ ТЕА МИАХИ ПРЕЦІИ СЪРХ
 А СЪХІТЪХРАТЪ ПРЕЦІИ ФАКМИШИ . А АДУПІА ПРЕЦІИ
 СІНО . А ПЪРЪЦІА ПРЕЦІИ ГОЛІИ . А МЪГІАТЪ ПРІ
 ИИ

Inceputul Predoslaviei Așezămintului minăstirii Antim, întocmit și scris de Mitropolitul Antim Ivireanul, ctitorul ei (f. 7 r.).

deja se făcuse, căci de mai mult timp, se auzeau la Sfînta Liturghie, în graiul poporului, Apostolul, Evanghelia și Cazania. De curînd se dăduseră «pre rumînie» rînduîelile de tipic din unele cărți de slujbă.

Mitropolitul Antim nu se oprește însă aici. Mai întîi el caută să întărească încrederea cititorilor romîni în limba lor proprie. Vrea să arate că și această limbă este capabilă să cuprindă în graiul său, adevăruri evanghelice. Pentru aceasta chiar în anul 1693, el tipărește la București minu-

Acestor greutăți încearcă să le facă față Mitropolitul Antim. Reamintim că el cunoștea bine limba greacă, atît cea cultă cît și cea comună, iar la noi învață romînește și slavo-nește. Pe deasupra avea și o cultură destul de înaintată pentru vremea de acum două veacuri și jumătate. Avea deci tot ceea ce-i trebuia ca să porceadă la ruperea de trecut, în ceea ce privește slujba în biserici pe limba romînească. Pe lîngă aceasta, el însuși se va fi convins că nici preoții și nici «norodul» nu mai înțelegeau limbile slavonă și greacă, în care făceau obișnuit sfintele slujbe.

Acest om care gustase amărăciunile robiei, dorea ca poporul care-l primise cu atîta căldură să nu mai fie rob, în cele sufletești, unor concepții depășite de vreme. El îl dorea descătusat; dorea ca, pentru folosul lui sufletesc, să înțeleagă ceea ce se slujește în biserică; dorea slujba în limba romînească. Menționăm iarăși că un început

241. N. Cartoian, *Istoria literaturii romine vechi*, III, p. 223.

nata Evangelie greco-română, punînd pe două coloane textul sfînt. În asemenea situație oricine se putea numai decît convinge, că o coloană cuprinde exact același lucru ca și cealaltă, însă în grai diferit.

Iată deci că Mitropolitul Antim ridică limba romînească «la cîntea de a fi pusă alături de limba în care fusese scrisă Evanghelia în original»²⁴²).

După ce a dat oricui această putință de verificare, ierarhul nostru a început să tipărească în grai nou romînesc părți din Sfînta Scriptură —, ea însăși în întregime tălmăcită în limba noastră în anul 1688 — care se foloseau la sfintele slujbe. Așa a dat la lumină, în anul 1694, Psaltirea, iar trei ani mai tîrziu, în anul 1697, Evanghelia de la Snagov.

Spre a arăta că limba romînească este proprie și pentru cîntări psaltice, Mitropolitul Antim, în anul 1703, tipărește la București un Ceaslov slavo-romîn, în care mai bine de 200 pagini, pe care se găsesc și părți ce trebuie cîntate, sînt în romînește. În același an dă la lumină, în grai romînesc Acatistul Maicii Domnului, în care, cel puțin, condacul: A p ă r ă t o a r e Doamnă... trebuia să fie cîntat.

După acest început, Mitropolitul Antim, în a doua parte a activității sale, — adică după anul 1705 — pășește și mai hotărît la «naționalizarea serviciului divin». La aceasta i-au fost îndemn și cuvintele din epistola I Corinteni: XIV, 19 care zic: «In besearcă v-esc cinci cuvinte a grăi cu

înțales ca și pe alții să-i învăț, decît zéce mii de cuvinte în limbă străină», precum și răspunsul lui Teodor Valsamon la întrebarea Patriarhului Marco al Alexandriei, cu privire la limba în care poate fi slujită Sfînta Liturghie. Acest răspuns și textul de mai sus, precum s-a văzut, au fost puse în primele două pagini a două din cărțile tipărite de el²⁴³). Cu convingerea

ЯШЪЗЪМЪНТЪЛЪ ТУТУРОУ

ЛЪ КРИЛО · ШИ АРЪДЪ АЛЕСЪ · ТЕВА СМЕРЕНІА
НО АСЪРЪ СЪ СЕФАКЪ НЕ КОУГЕНІЧЪ ШИНЕ СКИ
БА · АГОЦЪ АНІИ · ЛА БЕСЪРИКАНО АСЪРЪ ДИ КЪ КЪ
РЕЩЪ · ТЕА ЗИДЪ А СЛАКАЛЪ ДМЪНЪ · ШИ
А ПРХІТІЕ ТЪ ІХЪ ХРО СФІЦЛО ·

КАПЪ · Я ·

ПЕТРХЪ КИХФІЕ МЪНЪ СЪ ИРІЕ СЪ ИХЪ ·

ІА СЪ СФЪТЪ БЕСЪРИКЪ · ТЕА ЗИДЪ А
СЛАКАЛЪ ДМЪНЪ · ШИ А ПРХЪ ІХЪ СЪ ШИ
НО АСЪ ИРІЕ ТЪ ХЪ ХРО СФІЦЛО · ФІИ ДЪ
ГО ДЪ СЪ ГЕНІ КЪ АСЪ МЪ КЪ ТЕЛО МЪ ТЪ · СЪ А ДЪ

Inceputul Așezămîntului pentru m-rea Tuturor Sfinților, întocmit și scris de Mitropolitul Antim Ivireanul, ctitorul ei. (f. 9 r.).

242. N. Dobrescu, Antim Ivireanul, p. 59.

243. Cele două Molitfelnice, tipărite la Rîmnic (1706), și la Tîrgoviște (1713). Să se vadă supra, nr. 39 și 56.

fermă în adevărul exprimat de aceste cuvinte, Mitropolitul Antim se îndreaptă cu hotărîre spre romînzarea limbii slujbelor bisericești și nimic nu l-a mai putut întoarce din calea sa.

După anul 1705, el dă pe romînește multe din cărțile de temelie ale slujbelor sfinte. Inceputul l-a făcut cu Molitfelnicul din anul 1706, pe care-l tipărește la Rîmnic pe cheltuiala sa. Aici, pe lângă cuprinsul obișnuit al acestei cărți, adaugă și alte rugăciuni des folosite de preoți la unele slujbe din biserică. Acest molitfelnic, scris în graiul înțeles de slujitori și credincioși, trebuie să fi fost mult căutat și aceasta va fi făcut ca el în cîțiva ani să nu se mai găsească. Spre a veni în ajutorul celor ce-l cereau încă, Mitropolitul Antim îl scoate într-o nouă ediție romînească la Tîrgoviște, în anul 1713.

Prin cartea de față, ierarhul nostru venise mult în ajutorul preoților. De acum se întoarce cu gîndul și către cîntăreții de strană. Pentru ei tipărește, tot pe cheltuiala sa, la Tîrgoviște, în anul 1712, un Octoih, cartea de temeii a stranei pentru slujbele de duminică și de peste săptămînă. Acest Octoih, cel dintîi tipărit în limba romînă, era sorocit să fie nu numai carte de strană, ci și carte de școală²⁴⁴).

În anul 1713 Antim tipărește «pentru întîiași dată Liturghia în romînește». Se pune astfel la îndemîna preoților, cartea, care neconținut stă pe sfînta masă alături de Sfînta Evanghelie. În următorii doi ani el scoate de cîte două ori în romînește: Ceaslovul și Catavasierul, spre a se putea citi din ele, în grai înțeles de toți atît la strană, cît și prin «casele credincioșilor».

Acestea sînt cărțile de slujbă în limba romînească date la lumină de Mitropolitul Antim. Dacă moartea martirică nu i-ar fi curmat firul vieții, încă în putere, el poate ar fi tîlmăcit în limba noastră și Mineele și Triodul și Penticostarul, completînd astfel șirul cărților de slujbă. Soarta însă a voit altfel!..

Deși Mitropolitul Antim nu a fost lăsat să-și ducă la capăt planul tipografic, ce-și va fi propus, totuși prin cărțile sale de slujbă în romînește, «datina străină a primit o lovitură de moarte»²⁴⁵).

În Țara Romînească el deschide drumul tîlmăcirii cărților de slujbă în graiul național. Cei ce-l urmează pe acest drum îndeplinesc planul început de el. Unele din cărțile de slujbă date la lumină de Antim, cum este cazul Octoihului (1712) și Liturghiei (1713) de pildă sînt aproape neschimbate pînă astăzi în ceea ce privește limba. Căci talentatul ierarh prin cărțile romînești ce a dat la lumină, a pus temelie «vechii noastre limbi bisericești». Cărțile tipărite înainte de el în romînește ne pun în față o limbă greoaie, atît în ceea ce privește unele cuvinte, cît și în construcția frazei. Tîlmăcitorii acestor cărți, de multe ori, se mulțumiseră a reda întocmai, cu cuvinte romînești însă, fraze slavone sau grecești și de aceea limba lor nu are cursivitate.

Dimpotrivă, în scrisul lui Antim «limba romînească începe a avea cîrgerea ei naturală», căci el o dezbracă de topica frazei străine, «în care o încătușaseră» cîrturarii de mai înainte. În cărțile ierarhului nostru se întîlnește «o limbă naturală romînească, cu o frază cîrgătoare și cu material

244. Cf. N. Iorga, *Istoria Bisericii Romînești*, II, p. 100; N. Dobrescu, *op. cit.*, p. 62.

245. N. Iorga, *ibidem*.

lingvistic întrebuințat și priceput de toți»²⁴⁶). Aceasta a făcut ca limba cărților lui să prindă, ajungând de multe ori model pentru cei ce au urmat după el. Adeseori în cărțile de slujbă bisericească, ce s-au tipărit de la Antim încoace, se întâlnește, cu aproape nesimțite schimbări, limba din tâlmăcirile sale²⁴⁷).

Chiar și azi, după trecere de două veacuri și jumătate, limba unora din cărțile bisericilor noastre se apropie foarte mult de limba eșită de sub pana vrednicului Mitropolit. Spre a face vădit acest lucru, vom pune pe două coloane texte din diferite cărți de slujbă tipărite în românește de Antim, și din cărțile cu același conținut aflate azi în folosința altarelor și strănilor bisericilor noastre. Vom începe cu:

PSALMUL I

(«Psaltirea», Tîrgoviște 1710).

(«Psaltirea», București 1943).

«Fericit bărbatul, carele n-au mers în sfatul necredincioșilor și în calea păcătoșilor n-au stătut și pe scaunul pierzătorilor n-au șazut. Ci în legea Domnului voia lui și în legea lui va cugeta zioa și noaptea. Și va fi ca un pom răsărit lângă izvoarele apelor.»²⁴⁸).

«Ferice de omul, care nu se ia după sfatul necredincioșilor, și pe calea păcătoșilor n-a umblat și în adunarea hulitorilor n-a șezut. Ci legea Domnului e dorirea lui și la legea lui cugetă ziua și noaptea. Acela în toate cite face are spor și-i ca un pom sădit pe malul unor ape.»²⁴⁹).

TROPARUL NĂSCĂTOAREI DE DUMNEZEU, CE SE CINTĂ DUMINICA LA UTRENIE ÎNAINTE DE DOXOLOGIA MARE

(«Octoih», Tîrgoviște 1712).

(«Catavasier», ed. VI, Cernica 1926).

«Prea bl(a)goslovită ești de D(u)mnezeu Născătoare Fecioară că prin Cel ce s-au întrupat din tine, iadul s-au robit, Adam s-au chemat, blestemul s-au pierdut, Eva s-au slobozit, moartea s-au omorît și noi am înviat. Pentru aceasta cîntînd strigăm: Bine ești cuvîntat H(ristoa)se D(u)mn(e)zeul nostru Cel ce bine ai voit așa, mărire Ție»²⁵⁰).

Prea bine cuvîntată ești Născătoare de Dumnezeu Fecioară, că prin Cel ce s-a întrupat din tine, iadul s-a robit, Adam s-a chemat, blestemul s-a pierdut, Eva s-a mîntuit, moartea s-a omorît și noi am înviat. Pentru aceasta cîntînd strigăm: Binecuvîntat ești Hristoa-se Dumnezeule, Cel ce bine ai voit așa, slavă Ție»²⁵¹).

246. Episcopul Melchisedec, *Notițe biografice despre Mitropolitul Ungro-Vlahiei Antim Ivireanul*, p. IX; și I. Bădulescu, *Antim Ivireanul*, p. 103. În una din lucrările sale, N. Iorga vorbind despre limba cărților românești, tipărite, desigur, de Antim în vremea lui Constantin Brîncoveanu, scrie: «O comparație cu părțile din Scriptură eșite mai înainte... ar dovedi, cred, pentru fiecare parte, cea mai atentă revizie după originale, cu observarea mai de aproape a timpurilor verbale, înlesnirea legăturilor prin înlăturarea particulelor arhaice mai greoaie, înlocuirea prin termeni curenți a cuvintelor obsolete — o precizare mai deplină, o mai perfectă mlădiere, o ținere în curent cu schimbările petrecute în limba vorbită». (Să se vadă: N. Iorga, *Activitatea culturală a lui Constantin Vodă Brîncoveanu*, p. 166).

247. Cf. C. Erbiceanu, *Cel dintii Octoih imprimat în Valahia în românește*, p. 802-803.

248. Acad. R.P.R., C. V. 161 B. (copie fotografică).

249. *Psaltirea Proorocului și Impăratului David*, tâlmăcită de Patriarhul Nicodim, București 1943, p. 29.

250. *Octoih*, Tîrgoviște 1712, p. 48.

251. *Catavasier*, ed. VI, Cernica 1926, p. 32.

**PRIMA STIHIRĂ DE LA VECERNIA
GLASULUI INTII**

(«Octoih», Tîrgoviște 1712).

(«Ceaslov», București 1945).

«Rugăciunile noastre cele de séra, priméște-le, Sf(i)nte D(oa)mne și ne dă noao ertare păcatelor, că tu Insuț(i) eșt(i) Cel ce ai arătat în lume învia-rea»²⁵²).

«Rugăciunie noastre cele de seara, priméște-le, Sfinte Doamne și ne dă nouă iertare păcatelor, că Tu Insuți ești Cela ce ai arătat în lume Invierea»²⁵³).

**TROPARUL INVIERII GLASULUI
AL TREILEA**

(«Octoih», Tîrgoviște 1712).

(«Ceaslov», București 1945)

«Să se veseléscă cele cerești și să să bucure cele pămîntești, că au făcut biruință cu brațul său D(o)mnul; călcat-au cu mórte pre mórte, începătoriu morților s-au făcut; din pîntecele iadului ne-au izbăvit pre noi și au dat lumii mare milă»²⁵⁴).

«Să se veselească cele cerești și să se bucure cele pămîntești că a făcut biruință cu brațul său Domnul, călcat-a cu moartea pre moarte, începătorul invierii morților s-a făcut, din pîntecele iadului ne-a izbăvit pe noi și a dat lumii mare milă»²⁵⁵).

**RUGĂCIUNEA DINAINTE DE
HERUVIC**

(«Liturghie», Tîrgoviște 1713).

(«Liturghie», București 1950).

«Nimenea din cei ce să légă cu poftete și cu dezmiérdările trupești, nu iaiste vrédnic să vie sau să să apropie sau să slujească. Impărate aș mării, că a sluji Ție (lucru) mare și înfricoșat iaste tocma(i) și putérilor cerești. Dară încă și pentru iubiré Ta de oameni cé negrăitá și nemăsurată, nemutat și neschimbat té-i făcut om și arhieru té-i numit noao și né-i dat noao lucrare de sf(i)nțenie a slujbei aceștia și a jărtvei cei fără sínge, ca stăpînul tuturor..»²⁵⁶).

«Nimenea din cei legați cu poftete cu desfătări trupești nu este vrednic să vie sau să se apropie sau să slujească Ție, Impărate al mării (slavei); că a sluji Ție, Impărate al mării (slavei), este lucru mare și înfricoșat și pentru puterile cerești. Dar pentru iubirea Ta de oameni cea negrăitá și nemăsurată, nemutat și neschimbat te-ai făcut om și arhieru te-ai numit nouă, dîndu-ne lucrarea de sfințenie a slujbei acesteia și a jertfei celei fără de sínge ca un stîpîn al tuturor..»²⁵⁷).

CREZUL

(«Liturghie», Tîrgoviște 1713).

(«Invățătura de credință creștină Ortodoxă». București 1952).

«Crez întru unul D(u)mnezeu Tatăl a tot țitorul, făcătorul ceriului și al pămîntului, văzutelor tuturor și nevăzute-
lor.

«Cred întru unul Dumnezeu, Tatăl a tot țitorul, făcătorul cerului și al pămîntului, văzutelor tuturor și nevăzute-
lor.

«Și întru unul D(o)mnul I(isu)s H(risto)s, Fiul lui D(u)mnezeu unul născut carele din Tatăl s-au născut mai înainte de toți vécii; lumină din lumină, D(u)mnezeu adevărat din D(u)mnezeu

«Și întru unul Domn Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu, unul născut, carele din Tatăl s-a născut mai înainte de toți vecii. Lumină din lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, nă-

252. Octoih, Tîrgoviște 1712, p. 1.

253. Catavasier, ed. VI, Cernic 1926, p. 9.

254. Octoih, Tîrgoviște 1712, p. 69.

255. Ceaslov, București 1945, p. 207.

256. Liturghie, Tîrgoviște 1713, p. 82.

257. Liturghie, București 1950, p. 117.

adevărat, născut iară nu făcut căla ce iaste de o ființă cu Tatăl, prin carele toate s-au făcut..

«Și întru D(u)hul Sf(î)nt D(o)mnul de viață făcătoriul, carele din Tatăl iase, căla ce împreună cu Tatăl și cu Fiiul iaste închinat și slăvit, carele au grăit prin prooroci..

«Aștept înviare morților.

«Și viața vécului ce va să fie, amin»²⁵⁸).

scut nu făcut, cel ce este de o ființă cu Tatăl, prin carele toate s-au făcut..

«Și întru Duhul Sfînt, Domnul de viață făcătoriul, carele din Tatăl purcede, cela ce împreună cu Tatăl și cu Fiul este închinat și mărit carele a grăit prin prooroci..

«Aștept învierea morților.

«Și viața veacului ce va să fie, Amin»²⁵⁹).

RUGĂCIUNEA INTRĂRII LA VOHODUL CEL MIC DE LA LITURGHIA SF. VASILE CEL MARE.

(«Liturghie», Tîrgoviște 1713).

«Stăpîne D(oa)mne D(u)mnezeul nostru, cela ce ai pus în ceruri cătele și oștile îngerilor și ale arhanghelilor spre slujba măririi Tale, fă împreună cu intrarea noastră să fie intrarea Sf(i)ntilor îngerilor, care slujesc împreună cu noi și împreună măresc bunătatea Ta...»²⁶⁰).

(«Liturghie», București 1950).

«Stăpîne Doamne Dumnezeul nostru, cea ce ai așezat în ceruri cătele și oștile îngerilor și ale arhanghelilor spre slujba măririi (slavei) Tale, fă ca împreună cu intrarea noastră să fie și intrarea sfinților îngerilor, care slujesc împreună cu noi și împreună măresc (slăvesc) bunătatea Ta...»²⁶¹).

RUGĂCIUNEA «DUMNEZEUL DUHURILOR» DE LA PARASTAS.

(«Liturghie», Tîrgoviște 1713).

«D(u)mnézeul d(u)hurilor și a tot trupul, carele ai călcat moartea și pre diavolul ai surpat și ai dăruit viață lumii Tale, însuți D(oa)mne odihnește sufletul răposatului robului Tău (cutare) în loc luminat, în loc cu verdéță, în loc de odihnă, de unde au fugit durere întristare și suspinare...»²⁶²).

(«Panihida sau Parastas, ed. V, București 1938).

«Dumnezeul duhurilor și a tot trupul, carele ai călcat moartea și pre diavolul l-ai surpat și ai dăruit viață lumii Tale, însuți Doamne odihnește și sufletele adormiților robilor Tăi (cutare) în loc luminat în loc cu verdeață, în loc de odihnă, de unde a fugit durerea, întristarea și suspinarea...»²⁶³).

TATĂL NOSTRU

(«Ceasoslov», Tîrgoviște 1715).

«Tatăl nostru, carele ești în ceruri, sfințească-se numele Tău, vie împărăția Ta, fie voia Ta, precum în cer și pe pămînt. Piinea noastră, cea de pururea dă-ne-o noao astăzi. Și ne iartă noao greșalele noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri. Și nu ne duce pre noi în ispite, ci ne izbăvește de cel rău»²⁶⁴).

(«Ceaslov», București 1946).

«Tatăl nostru, carele ești în ceruri, sfințească-se numele Tău, vie împărăția Ta, fie voia Ta, precum în cer și pe pămînt. Piinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi Și ne iartă nouă greșalele noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri. Și nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăvește de cel rău»²⁶⁵).

258. Liturghie, Tîrgoviște 1713, p. 90-91.

259. Invățătura de credință creștină-ortodoxă, București 1952, p. 44.

260. Liturghie, Tîrgoviște 1713, p. 123-124.

261. Liturghie, București 1950, p. 166.

262. Liturghie, Tîrgoviște 1713, p. 209.

263. Panihida sau parastasul împreună cu litia mică..., ed. II, București 1938, p. 9.

264. Ceasoslov, Tîrgoviște 1715, p. 1.

265. Ceaslov, București 1945, p. 2.

TROPARUL FLORIILOR

(«Catavasier», Tirgoviște 1715).

«Invierea cé de obște mai nainte de patima ta incredințindu-o, pre Lazăr din morți l-ai sculat H(risto)ase D(u)mnezeule. Pentru aciasta și noi ca coconi sémnele biruinții purtind; Ție biruitorului morții strigăm: Osana întru cei de sus, bine ești cuvintat cel ce vii întru numele D(o)mnului»²⁶⁶).

(«Triod», ediția IV, București 1930).

«Invierea, cea de obște mai înainte de patima Ta, incredințindu-o, pre Lazăr din morți l-ai sculat Hristoase Dumnezeule. Pentru aceasta și noi ca pruncii sémnele biruinții purtind ție biruitorului morții strigăm: Osana celui dintru înălțime, bine ești cuvintat cel ce vii întru numele Domnului»²⁶⁷).

STAREA INTIA DE LA PROHOD.

(«Catavasier», Tirgoviște 1715).

«Viața în mormint, pusu-te-ai H(ri)stoase) și oștile céle ingerești s-au înspăimintat, plecăciunea ta proslăvind-o»²⁶⁸).

(«Triod», ed. IV, București 1930).

«In mormint viața pus ai fost, Hristoase, și s-au spăimintat oștirile ingerești, plecăciunea ta cea multă preaslăvind»²⁶⁹).

TROPARUL SF. PAȘTI.

(«Catavasier», Tirgoviște 1715).

«H(ri)sto)s au înviat din morți, cu moartea pre moarte călcind și celor din morminturi viața dăruindu-le»²⁷⁰).

(«Penticostar», ed. V., București 1936).

«Hristos a înviat din morți cu moartea pre moarte călcind și celor din morminturi vieața dăruindu-le»²⁷¹).

Din comparația acestor texte, reiese că în majoritatea cazurilor deosebiri de limbă, după trecere de două veacuri și jumătate, sînt foarte mici. Și aceasta pentru că, pe deoparte, Mitropolitul Antim a prins sensul corect al limbii noastre, iar, pe de alta, pentru că nu s-a lăsat robit de construcția frazei limbilor străine din care tîlmăcea. În afară de aceasta el nu s-a lăsat prins în mrejiile unor arhaisme, eșite sau pe cale de a eși din vorbirea poporului. Trăind în mijlocul acestuia, el a știut care-i felul său de vorbire, care-i puterea sa de înțelegere și care-s gusturile sale, în ceea ce privește graiul. Niciodată nu s-a îndepărtat de vorbirea celor ce-l primiseră cu atîta căldură. A luat de la popor și a dat poporului. Și secretul dăinuirii limbii lui peste veacuri, acesta este: a trăit lîngă popor, a simțit cu poporul, a vorbit și a scris în graiul poporului.

Pr. NICULAE ȘERBANESCU

2. ANTIM IVIREANUL MINIATURIST ȘI SCULPTOR.

Vorbind despre marile calități artistice ale lui Antim Ivireanul, Prof. N. Iorga scria acum 55 de ani cele ce urmează:

«Pe lîngă meșteșugul tipografiei, Antim era și un caligraf neîntrecut. El este și xilograf și desenator. Se pare că era și pictor, căci tradiția îi atribuie zugrăvirea capelei din Rîmnic unde a fost Episcop.

266. Catavasier, Tirgoviște 1715, f. 2 r. (numerotația cu creionul, căci dintru început n-a fost paginat).

267. Triodul adică Trei Cîntări, ed. IV, București 1930, p. 537.

268. Catavasier, Tirgoviște 1715, f. 4 r.

269. Triodul adică Trei cîntări, ed. IV, p. 650.

270. Catavasier, Tirgoviște 1715, f. 4 v.

271. Penticostarul, ed. V, București 1936, p. 3.

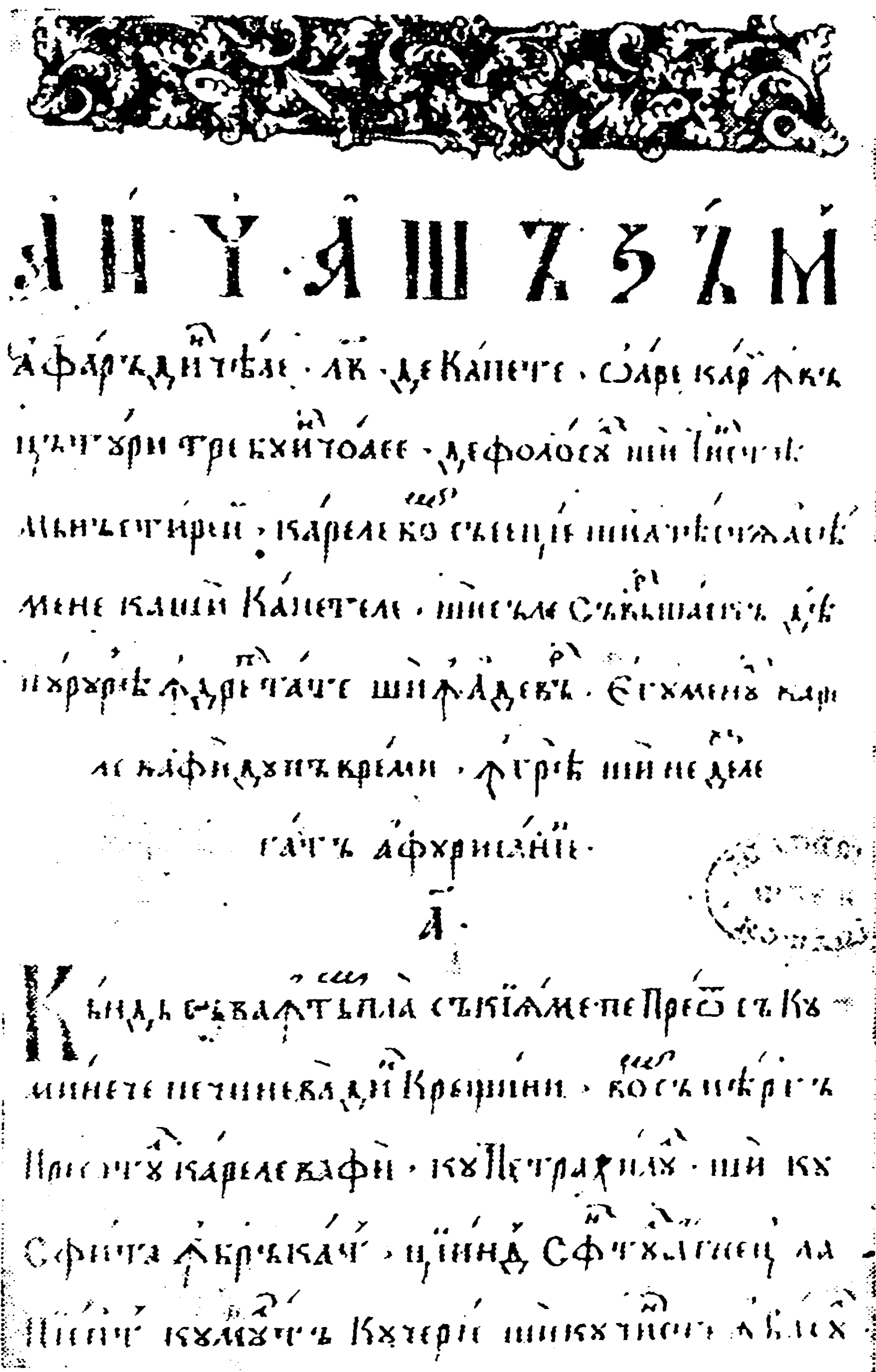
272. N. Iorga, Istoria literaturii romine, I, București 1901, p. 149; D. Voinescu, op. cit., p. 539.

Cred că tradiția cu zugrăvirea capelei (desigur paraclisul actual al Episcopiei din Rîmnic) nu s-ar putea susține decît într-un singur caz și anume dacă s-ar admite că înaintea acestui paraclis ar fi existat un altul mai vechi, a cărui pictură să o fi lucrat Antim Ivireanul, deoarece actualul paraclis «din temelia lui iaste zidit și cu totă zugrăveala împodobit din bun gîndul și cu toată cheltuiala cinstitului și de Dumnezeu iubitorului Părintelui Kyr Grigorie Episcop... leat 7259» (1750-1751)²⁷³. O înscricție zugrăvită pe peretele de apus al paraclisului arată că zugrăveala acestui paraclis s-a terminat la 22 august 1754 (7262) iar o altă înscricție ne dă și numele zugravului care se numește tot Grigorie și data de 1753, deci în cursul lucrului.

Datele de mai sus, suficiente pentru a dovedi că un paraclis care ar fi fost zugrăvit la începutul secolului al XVIII-lea cînd Antim era episcopul Rîmnicului și care ar fi fost înlăturat după mai puțin de 50 de ani de un alt episcop, reprezintă un fapt greu de crezut.

Un alt argument care duce la înlăturarea ipotezei că Antim, printre multiplele lui îndeletniciri, ar fi practicat și pe aceea de zugrav bisericesc este faptul că însăși ctitoria sa biserica mînăstirii Antim a fost zugrăvită de zugravul Preda care face parte dintre meșterii zugravi ai lui Constantin Brîncoveanu, precum se va arăta în capitolul închinat ctitoriei marelui ierarh.

Dacă nu avem dovezi asupra vreunei zugrăveli executate de Antim, cum credea Nicolae Iorga întemeindu-se numai pe o tradiție păstrată de călugări — în schimb s-au păstrat pînă în zilele noastre lucrări care vădesc marele talent artistic al vrednicului ierarh, manifestat în neîntrecute miniaturi, desene și sculpturi. Există — după cum s-a arătat mai sus — cîteva manuscrise care arată că Antim s-a preocupat totuși de meșteșugul

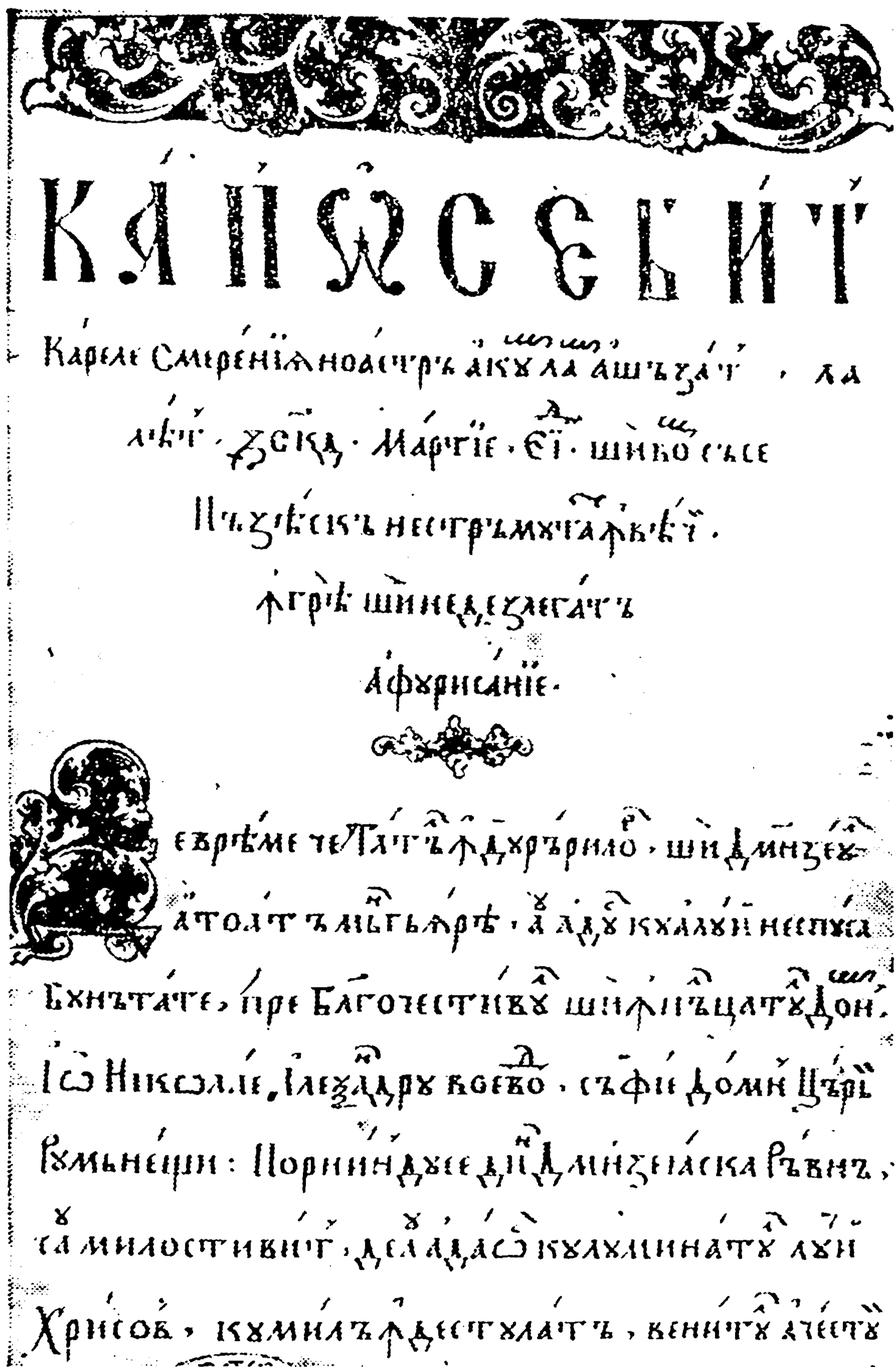
Frontispiciul și începutul adaoselor întocmite și scrise de Mitropolitul Antim Ivireanul la cele 32 de Capete ale Așezămîntului ctitoriei sale din București (f. 32 r.).

273. N. Iorga, *Inscricții*.

zugrăvirii întocmind îndrumări și modele de chipuri de sfinți pentru zugrăvi. Această ilustrare și caligrafiere a manuscriselor intră în alt capitol și anume în acela al miniaturilor și al caligrafiilor, în care Antim este maestru și vrednic urmaș al ierarhilor și al clericilor din vremile anterioare lui.

Un prețios manuscris de felul acesta este acela care se păstra pînă în 1941 în secția manuscriselor de pe lîngă Academia Spirituală din Kiev.

Frontispiciul și începutul unui «Сар осебит», întocmit și scris de Antim Ivireanul pentru citoria sa, la 15 martie 1716 (f. 35 r.).

Prima pagină încadrată într-un chenar cu ornament floral cuprinde în partea de sus stema țării, avînd medalionul din mijloc vulturul cu aripile desfăcute, purtînd crucea în cioc, iar de o parte și de alta soarele și luna. Medalionul este înconjurat de un ornament floral, care amintește motivul din chenarul marginal și care se desface în două din partea de jos, marcată printr-un bust de înger cu aripile desfăcute și de alta doi îngeri care țin buzduganul și sabia. În partea de sus a medalionului, o tulpină stili-

Deoarece publicațiile în care se face vorbire despre acest manuscris sînt astăzi foarte rare și unele chiar inaccesibile, ne luăm îngăduința de a da unele amănunte care nu pot fi socotite de prisos astăzi cînd se adună într-un tot activitatea culturală așa de bogată, a acestui deschizător de drumuri, întemeietor al curentului de literatură religioasă de la începutul secolului al XVIII-lea și unul din marii ierarhi ai Bisericii noastre²⁷⁴).

Manuscrisul, frumos caligrafiat, este alcătuit din 21 de file și cuprinde genealogia pînă la Iisus Hristos a tuturor personagiilor din Vechiul Testament din care coboară Iisus. La text și înlăuntrul acestui text se adaugă 515 chipuri lucrate în medalion și trei schițe lucrate în culori. Manuscrisul a fost dăruit de Mitropolitul Antim Ivireanul Domnului țării din acea vreme, Constantin Brîncoveanu, în Tîrgoviște, în ziua de 1 iulie 1709.

274. Comisia Monumentelor Istorice, Secția Basarabia. Anuar II (1928), p. 125 și urm.

Podobă finală și semnătura proprie a Mitropolitului Antim la sfârșitul celor 32 de capete ale Așezământului m-rii Tuturor Sfinților, ctitoria sa (f. 31 v)

zată, din care se desfac două ramuri cu frunze stilizate ce se arcuiesc spre interior și prind sabia și buzduganul, ținute de cei doi îngeri, încheie ornamentul medalionului. Deasupra, în golul dintre cele două ramuri și străjuite de sabie și buzdugan, apare coroana domnească punctată cu pietre prețioase și surmontată de o cruce.

În dreptul îngerilor apar două stele care împart în două zone această porțiune superioară și cuprinde inițialele:

Iw K	Б Б К
Δ Δ	Ц Р

adică: «Io Constantin Brîncoveanu Basarab Voevod, Domn Țării Românești».

Dedesubt, în duct de tipar, următoarele versuri:

«Făcut-ă Domnul Dumnezeu toate din neființă,
 Și în ființă le-au adus, cu multă biruință.
 Și după aceea au zidit, luînd pămînt și tină,
 Pre omul cel dintîi Adam fără cuvînt de vină,
 După asemănarea sa, făcu închipuire,
 Suflînd asupra feții lui și duh de viețuire.
 Adăogînd din coasta lui, face cu socotînță
 Pre Eva dîndu-i ajutoriu, spre bună lăcuință.
 Și dintr-aceștia amîndoi, mulți oameni se născură
 Precum să vede luminat, de-a rîndul în Scriptură,
 Oameni aleși și minunați, vestiți în fapte bune,
 Trăind în blagocestie, precum Scriptura scrie,
 Și de la aceștia de la toți luă asemănare,
 Și iubitorul de Hs. întru credință tare,
 Prea luminatul Constantin, din viță basarabă,
 Care la sine adună florile bunătății
 Și cu credință defaimă căile strîmbătății».

Pagina următoare închisă cu un chenar împodobit cu motive vegetale, în care sînt amestecate și motive din domeniul zoomorfic are cuprinsul următor:

«Chipurile Vechiului și Noului Testament adecă obrazele oamenilor celor vestiți ce se află în Sfînta Scriptură în Biblie, și în Evanghelie și adunare pre scurt istoriilor celor ce s-au făcut pe vremea lor, adevărînd a fieșticăruia viață și faptele, atît a celor ce au viețuit cu viață bună, cît și acelor ce au viețuit cu viață necuvioasă, începînd de la Adam și coborînd pînă la Hs. Acum întîi într-acest chip alcătuită și așezată prin multa nevoiță și osteneala Prea Sfințitului Mitropolit al Ungro-Vlahiei, Kyr Antim Ivireanul și închinat cu cucerie spre semn de dragoste adevărată Prea luminatului și Înălțatului marelui Domn și oblăduitoriu a toată Țara Romînească Io Constantin Brîncoveanu Basarab Voevod. Dat în vestitul oraș al Țirgoviștei, la anul de la zidirea lumii 7217 ms. iuli 1».

Urmează prefața din care se desprinde gîndul autorului de a dărui voevodului țării, lui Constantin Brîncoveanu acest manuscris, cuprinzînd rodoslavia (genealogia) de la Adam pînă la Iisus.. «în care se cuprind obraze mari și minunați prooroci, drepti și împărați...».

Poarta manuscrisului «Chipurile Vechiului și Noului Testament», întocmit și caligrafiat de Antim Ivireanul

În continuare se vorbește despre înaintașii lui Brîncoveanu, «Prea luminatul neam al Băsărăbeștilor» de la care a moștenit acele rare însușiri, luînd «dela unul cucernicia, de la altul blîndețele, de la altul îndelungă răbdarea și nerăutatea, de la altul milostivirea și iubirea de săraci...» Și ca un creștin adevărat de la Iisus «smeria cea fără de margini».

Autograful care încheie prefața, superb caligrafiat și înflorat are acest cuprins:

«Smeritul Mitropolit al Ungro-Vlahiei Anthim».

Urmează apoi «Povestire pre scurt pentru zidirea lui Adam», cu care începe genealogia pentru care Antim a folosit Sfînta Scriptura pe care o cunoștea foarte bine, precum și pe istoricii profani Strabo, Filon, Iosif pe care-i citează și-i comentează fără a fi de acord cu ei în toate.

Pentru documentare dăm în cele ce urmează un fragment din povestirea menționată:

«Iară după aceia la al 15 ani al vieții lui, au născut Adam pre Cain și la 30 de ani au născut pe Avel. Iară la 230 de ani ai vieții lui au născut pe Sit. Să zice pentru Adam, cum să fie născut 30 de feciori și 30 de feate, afară din Cain și din Avel, precum istoricul Filon zice: nașterea întâia și a patra și va să zică aceasta că patru nașteri de la Adam s-au făcut. Au născut pre Cain, o naștere, pre Halmana, a doua naștere; pe Avel, a treia naștere; pe Delvora, a patra naștere. Aceste nașteri aci să socotesc dă laturi și au fost toată viața lui Adam ani 930: Facerea, capitolul I și IV.

Cade-se a ști și aceiasta că legea cea firească au ținut de la început lui Adam pînă la Moisi ani 3682 și de la Moisi s-au început legea cea scrisă.

Pre Sit carele l-au născut Adam la 230 de ani ai vieții lui, Moisi nu pune la număr cei 100 de ani ce au plîns Adam și Eva pre Avel, dintru care Sit se trage neamul fiilor lui Dumnezeu: și au trăit Sit ani 912. Pre acest Sit zic cum că l-au trimis Adam cînd au bolnăvit să meargă în rai să-i aducă din lemnul vieții, dară nu i s-au dat voie ci numai i-au dat îngerul lemnul de finic și cînd s-au întors înapoi, au găsit pre Adam mort. Și au sădit lemnul acela la mormîntul lui Adam despre cap carele s-au făcut copaci mare. Și după aceia zic istoriile, să-i fie pus Solomon la lucru curților lui ce au făcut, pre carele zic să se fie răstignit și Hs. (Iară eu nu o țin să fie aceasta adevărată).

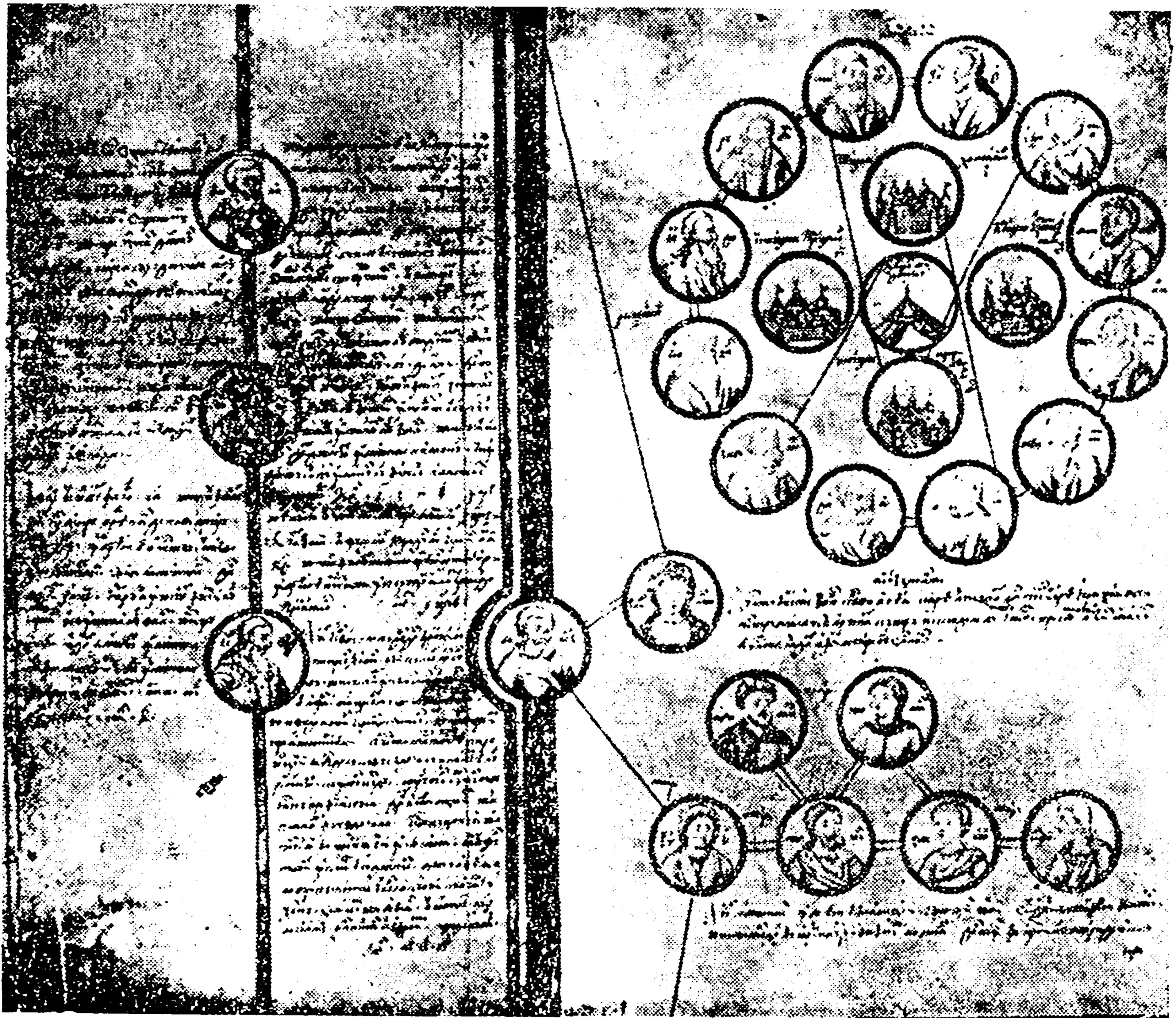
«Zice Stravon istoricul că după ce au murit Avel, Adam s-au făgăduit lui Dumnezeu ca să nu se mai împreune cu muiearea lui. Iară Dumnezeu prin mijlocul îngerului i-au stricat făgăduiala pentru ca să se nască Fiul lui Dumnezeu din seminția lui. Iar Iosip. istoricul zice că după ce s-a omorît Avel și au fugit Cain își aducea aminte de odrăslirea (adică nașterea) fiilor și se sfărîma foarte tare de dorul și de dragostea ce avea către dînșii, care socoteală a odrăslirei au numit-o Stravon odrăslire pruncilor lui Dumnezeu. Că la facere au zis Dumnezeu: «Creșteți și vă înmulțiți» așa zice Filon istoricul»

Istoricul acestui manuscris — descoperit în 1912 la Kiev de Ștefan Berechet și comunicat Prof. N. Iorga, care la rîndul său a rugat Academia și în acel an și în 1914 să ia măsuri pentru copierea lui în culori, lucru ce nu s-a făcut — se poate reconstitui din însemnările rusești și romînești pe care le cuprinde:

Insemnarea în traducere din rusește:

«Genealogia Mîntuitorului lumii în portretele patriarhilor. Cartea neamului lui Iisus Hristos. Din hîrțile lui Antonie, Arhiepiscopul Chișinăului. Trimis la Muzeul Academiei Spirituale din Kiev de către secretarul Consistoriului Spiritual din Chișinău, Lev Ștefanovici Rodchievici, prin Lev Mateevci, 9 noembrie 1884».

O notă scrisă romînește deandratelea, pe dosul legăturii din față are cuprinsul acesta: «această carte să numește Neamurile de la Adam și cumpărătura ei este 150 lei, care au cumpărat-o tatăl meu de la Dumitrașco

Pagină din manuscrisul «Chipurile Vechiului și Noului Testament»

Săcară, Vornicul de Poartă și la sfîrșitul vieții lui mi-au dat-o mie și este draptă a me și cene și-ar face vreun blestem să o fure să fie blestemat de Domnul Hs. și de Maica Prea Curata Precesta să nu-i agiute și de cei 12 apostoli și de toți sfințai mucenici și de Tatăl nevăzut și neiertat să fie acela om pînă în veacul veacului de apoi, 1788, iulie 8».

O notă care stă în legătură cu păstrarea manuscrisului în familia Săcară are cuprinsul acesta:

«Această sfîntă carte este drept a me, rămasă clironomie de la măică-me fiica Vornicului Dimitrie Săcară, pe care dînd-o să o citească un dvoreanin Tufescu, ce grabnic muri au rămas în cărțile lui. Apecunu (epitropul) au scris-o în averea mortului și măcar că mult m-am jeluț însă

în sfârșit am hotărât spre a-mi păsi (păzi) așa odorul scumpu și ce nu se poate găsi nicăiere și la mezzato la anu 1850 împreună cu vreo câteva cărți a răposatului Tufescu, măcar că acele cărți mie nu-mi trebuia, le-am cumpărat drept doao sute ruble racoznești (?) argint. Dvoreaninu gubernischî secretar Mihail Vadarevu». Trecerea manuscrisului din Țara Românească se va fi făcut prin mijlocirea vornicului Dumitrașcu Săcară, care l-a lăsat moștenire în 1788 fiului său Iosif (probabil) de la care ajunge în mîna nepotului său Mihail Vadarevu în 1850, pentru ca apoi să se afle printre cărțile Arhiepiscopului de Chișinău Antonie Socotov, de unde prin mijlocirea Consistoriului duhovnicesc să ajungă la Academia spirituală din Kiev.

Greșala făcută în 1912 și în 1914 de conducerea Academiei Române de a nu fi dat urmare dorinței învățatului Profesor N. Iorga, să se copieze în culori acest manuscris așa de prețios, o plătim astăzi scump, fiindcă alături de alte odoare de preț este foarte probabil ca și acest neprețuit manuscris să fi căzut pradă războiului din urmă cînd Kievul a fost bombardat și cînd se va fi pierdut pentru totdeauna.

Avînd în vedere scopul pentru care fusese alcătuit manuscrisul cuprinzînd rodoslovia, Antim, autorul acestuia și al miniaturilor cuprinse într-înșul împodobite cele 21 de file cu o artă desăvîrșită, păstrînd și un echilibru în distribuția împodobirilor.

În adevăr fila care cuprinde dedicația către Constantin Brîncoveanu este un model de punere în pagină: un chenar marginal împodobit cu un ornament floral, care se repetă și în jurul medalionului central aflat în partea de sus a filei, limitează această filă și determină cadrul în care fixează attributele domnești ale Voevodului Țării Românești. Toate aceste elemente sînt distribuite judicios pe fața filei într-o armonie desăvîrșită, așa fel încît să nu apară nimic prea încărcat și de prisos.

Fila următoare cuprinzînd titlul lucrării este împodobită cu un chenar la care, pe lîngă elementul floral, apar și unele elemente zoomorfice pentru a da variație, însă a nu concura fila principală, adică aceea cu dedicație, iscusința artistului a găsit mijlocul cel mai potrivit și anume a lăsat-o numai cu chenarul marginal fără nici o altă împodobire în cîmpul paginei.

În povestirea pre scurt pentru zidirea lui Adam, Antim a știut să presare chipurile «în care se cuprind obraze mari și minunați prooroci, drepti împărați» chipuri desenate cu finețea celui mai iscusit meșter în condei și în culori așa de vii și proaspete aplicate pe faldurile costumelor»²⁷⁵).

Constatăm cu acest prilej că forma de medalioane a chipurilor din această rodoslovie amintind medalioanele de pe coloanele din naos și chipurile de pe coloanele din pronaosul bisericii din Mînăstirea Snagov, ne îndeamnă a face apropiere între manuscrisul menționat și pictura coloanelor amintite.

Calitățile de caligraf și miniaturist ale lui Antim Ivireanul se pot vedea de altfel și din manuscrisele descrise mai sus, în capitolul închinat manuscriselor marelui cărturar: minunatul «izvod al odoarelor Sfintei Mitropolii din București», corpul brîncovenesc al cronicii neoficiale muntene și alocuția (slujba) Sfîntului Antim.

În Biblioteca Academiei R. P. R. se păstrează documentul de întemeiere al Mînăstirii Antim ilustrat de mîna ctitorului acestei Mînăstiri și cuprinzînd un tablou votiv al acestei ctitorii.

Prof. VICTOR BRĂTULESCU

3. ANTIM IVIREANUL PREDICATOR ȘI ORATOR

Personalitate multilaterală, înzestrată de harul lui Dumnezeu ca și de anevoioasele sale silințe personale cu atâtea aptitudini, daruri și talente eminente, vrednicul de pomenire Antim mitropolitul este tot odată marele luminător, prin predica sa românească, a strălucitei epoci de cultură și artă, pusă din ce în ce mai mult în proprii forme naționale, a lui Constantin Brîncoveanu.

Antim Ivireanul poate fi comparat cu un râu care alimentează, răco-rește, fertilizează și dă aproape tot ce trebuie pământurilor pe care le străbate. Intreagă cîmpia epocii acesteia, de la sfîrșitul secolului al XVII-lea și începutul celui de al XVIII-lea, se resimte din plin de migală, truda și măiestria mîinilor sale de artist, în sensul larg și extins al cuvîntului, de istețimea, generozitatea și rîvna minții și sufletului său luminat și dezinteresat, ca și de cuvîntul său înaripat prin care îmbogățește, întărește și cheamă la o existență superioară pe compatrioții săi, fără deosebire de clasă sau rang, pe toți credincioșii ce-i are sub conducerea sa.

Iscălitura Mitropolitului Antim Ivireanul, pe manuscrisul dăruit domnitorului Constantin Brîncoveanu, în 1709

Cine ar putea vorbi de vremea Brîncoveanului Voevod, și în ce chip ar putea vorbi, dacă l-ar da la o parte și ar face abstracție de firul ei roșu, de personalitatea centrală și dominantă a lui Antim Ivireanul, care prin predicile sale vrea să-i dea aproape tot ce-i lipsește și care totodată îi fixează sensul și conținutul, intensitatea și valoarea, idealul și înfăptuirea?

Trăitor într-o vreme de adîncă și nemiloasă exploatare otomană, care a frînat aspru și îndelung avîntul poporului nostru, spre cucerirea culturii și a bunei stări, viețuitor într-o țară în care pînă și limba oficială din Biserică și cancelariile statului nu era încă limba vie a păstoriților săi, ci una moartă, pe care «prostimea» (masa poporului), nu o înțelegea și nu se putea îmbunătăți prin ea, el se ridică și vrea să culturalizeze, să întărească în credință și să moralizeze țara și poporul, care-l ridică la cea mai înaltă dregătorie bisericească, din Valahia-Mare.

Desigur, aceste trei nobile țeluri ce-l însuflețesc și ni se par a fi esențiale puncte ale eforturilor constante ale vieții sale, mitropolitul Antim le săvîrșește, sau încearcă să le înfăptuiască, prin toate mijloacele și formele îmbrăcate de bogata sa activitate, dar cu osebire prin predica sa, care este o propoveduire a cuvîntului dumnezeesc, de o ținută, de o substanță și de o factură nouă, față de ceceace acest gen al retoricii avusese la noi, pînă la el.

Fără îndoială, cu toată lipsa de indicații scrise, trebuie să admitem totuși, că s-a mai predicat și pînă la el, în Biserica romînilor. S-a predicat desigur în decursul veacurilor într-un mod sporadic, timid și lipsit de artă retorică de unii preoți, ce-i drept puțini la număr și neștiuți, care trebuie să fi adresat enoriașilor lor, măcar din cînd în cînd, scurte cuvînte

de învățătură, de apărare a credinței împotriva celor ce o atacau, sau de sfătuire duhovnicească, în forme simple, ca graiul de toate zilele. Ni se pare însă absurd să credem, că pînă la cazanii nu s-au adresat credincioșilor din veacurile vechi, de către păstorii lor sufletești — fiindcă nu avem temeuri scrise — nici un fel de cuvînt de învățătură, oricît de neînvățați ar fi fost ei și oricît de slab și de rar le va fi fost cuvîntul, cînd în alte țări ortodoxe înflorise așa de frumos predica și cînd aceasta circula, sub formă de manuscrise și tipărituri, accesibile cel puțin unora dintre ei sau unor călugări învățați de prin mînaștirile noastre, necontestatele vetre de lumină ale poporului nostru.

S-a predicat apoi de ierarhii străini veniți după ajutoare sau cu alte ocazii prin țările noastre, în grecește sau slavonește și de predicatorii oficiali de la curțile unora dintre voevozii noștri de mai tîrziu.

S-a predicat, în fine, fiindcă ne raportăm la Antim, sub forma cazaniilor, dar acestea, încheiate cu mult înainte, aveau un caracter general și întrucîtva inactual, ele putînd fi ascultate de tot felul de oameni, din tot felul de locuri și din tot felul de timpuri. Cazania era stereotipă (aceiași predică la aceiași sărbătoare ani de-a-rîndul), ea nu mergea în pas cu viața, era mai mult o citanie decît o rostire însuflețită și devenise aproape un fel de rit legat de Sf. Liturghie, ce-i drept minunată ca limbă și ca explicare a pericopelor evanghelice, dar lipsită într-o măsură de practicile și arta care s-o facă atrăgătoare, vibrantă, și s-o lege prin viață de viață, să trezească interes deosebit și să corespundă cerințelor duhovnicești ale unui anumit timp.

Ne închinăm cu respect în fața cazaniilor, care au întreținut veacuri de-a-rîndul, pînă în zilele noastre, evlavia credincioșilor noștri drept-măritori și considerăm de suflet folositor ca din cînd în cînd să se deschidă paginile lor picurate de ceara lumînărilor, să se citească în biserici din ele, cuvîntul bătrînesc, spre a sorbi din slove vechi, puteri noi și a ne aduce cu toții aminte de marele lor rost în viața religioasă a poporului nostru. Aceasta nu ne împiedecă însă a recunoaște predicii rostul, importanța și valoarea sa.

Prin mitropolitul Antim Ivireanul se trece de la cazania fixată definitiv în cărți, la predica vie, însuflețită de patosul vorbitorului, circumscrisă și raportată la sufletele și nevoile credincioșilor din timpul, din țara și din Biserica sa, cu care el înțelege să alcătuiască o singură entitate spirituală și pe care el vrea să-i lumineze, să le miște inima și să le înduplece voia, în împlinirea binelui moral personal și al celui obștesc.

Predica lui Antim Ivireanul este o predică elaborată cu efort și grijă; este o predică meditată, frămîntată, trăită; este o predică compusă și așezată pe hîrtie, nu este improvizată la momentul respectiv și stenografiată de alții. Cu un cuvînt ea este alcătuită cu chibzuință și artă, după toate regulile omileticii, și în acest sens Ivireanul este un începător și un precursor al predicii românești moderne.

Ea este alcătuită pe dimensiunile, trebuințele și specificul sufletesc al societății pe care o conduce din punct de vedere duhovnicesc și pe care dorește, din toată inima, să o modeleze după principiile și marele trăiri creștinești. El nu predică numai ca să predice, ci predică pe realități și pentru realități. Pentru aceea el nu trece cu vederea mizeriile, suferințele și necazurile comunității religioase căreia îi adresează cuvîntul.

«Mitropolitul Antim a înțeles acest mare adevăr și de pe înălțimea amvonului, el a știut să găsească cuvinte mișcătoare de mîngîiere, care răsunau adînc în suflete, alinînd necazurile unui neam întreg, ca de pildă acele discrete aluzii la lăcomia nesățioasă a turcilor, care nu mai conțineau cu biruri și angarale»²⁷⁶).

De aceea, predicile lui constituie o prețioasă sursă de informație asupra obiceiurilor, datinelor, moravurilor, stărilor de lucruri spirituale și materiale și chiar asupra unor evenimente istorice contemporane — aspect asupra căruia au insistat îndelung toți istoricii noștri literari, reproducînd și comentînd întinse pasagii din scrisul său.

Pe de altă parte, predicînd în limba romînă, deci în graiul întregului popor, el împinge această limbă un pas mai departe către dobîndirea și stăpînirea drepturilor ei legitime și firești, în fața celei slavone, care nu fusese decît o haină de împrumut, necesară pînă la o vreme, către naționalizarea totală a slujbelor bisericești și în special a Liturghiei — din care în fond face parte și predica — și care cu excepția Apostolului și Evangheliei, încă se oficia în limba lui Metodie și Chiril.

El dovedește, prin aceasta, în fața păturilor ridicate de la noi, dar care aveau o cultură eteroglotă, că graiul romînesc este capabil să exteriorizeze gîndurile cele mai subtile, simțirile cele mai delicate și că el este în stare să urce cu vocabularul și formele sale, cu morfologia și sintaxa sa, piscurile cele mai înalte ale stilisticii, oratoriei și artei adevărate. De aceea, istoria literaturii romîne cinstește în chip ales, predicile mitropolitului Antim Ivireanul, pe care le cataloghează drept monumente lingvistice de mare însemnătate națională, ca unele ce i-au consacrat definitiv meritele, în galeria bărbaților nemuritori ai acestui popor. Toate tratatele acestei discipline de la cele mai vechi și pînă la cele mai recente, de la cele mai scurte pînă la cele mai întinse, fără nici măcar o singură excepție, îi consacră pagini întregi de analiză a gîndului său exteriorizat în forme artistice, de studiu și zăbovire asupra limbii, stilului, figurilor de cuvînt și calităților sale literare și oratorice.

Dacă în istoria literaturii romînești, vrednicul și ilustrul nostru ierarh și-a cîștigat pe baza predicilor sale, în mod statornic și unanim recunoscut un loc de meritată onoare, lucrările ce s-au ocupat pînă acum de evoluția predicii la romîni, îl amintesc ce-i drept, dar foarte sumar și în treacăt fără a stăruii mai îndelung și mai amplu asupra meritelor sale de necontestat orator bisericesc²⁷⁷) și fără a exemplifica cu texte talentul și strădania sa, întru propovăduirea cuvîntului dumnezeesc.

276. N. Cartoian, *Istoria Literaturii Romîne Vechi*, vol. III, p. 225.

277. C. Erbiceanu, *Predica în biserică la romîni*, în *Bis. Ort. Rom.*, XII (1888-1889), pp. 593-602, vorbește de temeiurile scripturistice, patristice și logice ale obligativității predicii, așa cum ele reies din îndemnurile adresate clerului de ierarhii din trecut, citîndu-l și pe Antim.

Diaconul Dr. Gheorghe Comșa, *Istoria predicii la Romîni*, București 1921, îi consacră doar cîteva pagini (76-83), nu cunoaște toate edițiile predicilor lui Antim Ivireanul, apoi folosind editia Erbiceanu (1888) precum și vol. II al lui Melchisedec (1889), rezumă cîteva predici, nu pe cele mai de seamă, și nu face nici un fel de încheiere sintetică asupra valorii lor obiective.

George Aramă, *Elemente de Omiletică specială sau povățuiri și îndemnuri speciale pentru alcătuirea diferitelor genuri și specii de cuvîntări bisericești, precedate de noțiuni despre istoria elocutenței bisericești din vechime și pînă astăzi..*, tipărită de Arhimandritul I. Scriban, București 1930, desi reproduce predici întregi din diferiți autori, unii destul de mărunți și neînsemnați, se mulțumește să amin-

Lucrarea predicatorială esențială și propriu zisă a mitropolitului Antim se cuprinde în așa numitele sale Didahii, adică învățături. Studiindu-le pe acestea va trebui să renunțăm, deci, a ne ocupa aici, de celelalte opere ale sale, scrise în grecește sau românește, în versuri sau în proză, adresate voevodului²⁷⁸), sau preoților²⁷⁹), de care de altfel să amintim la activitatea lui tipografică, deoarece acestea nu au un caracter de autentică oratorie bisericească, deși sînt mai mult sau mai puțin originale.

Ceea ce este foarte regretabil și ce ni se pare ciudat este că Didahiile lui Antim n-au fost tipărite nici de dînsul, nici de vreunul din ucenicii săi tipografi și nici într-un timp mai apropiat vieții sale, ci mult mai tîrziu, mai precis peste 170 de ani de la moartea sa mucenicească. Este regretabil, căci astfel, Didahiile au rămas fără influență²⁸⁰) mai largă asupra contemporanilor și urmașilor, ele limitîndu-se ca efecte morale, doar asupra celor ce au putut să le audieze, chiar din gura alcătuitorului și rostitorului lor.

tească foarte scurt, în două locuri, despre Antim Ivireanul. Așa, la p. 38, zice: «Și Romîni din Regatul vechi se pot mîndri cu un Antim Ivireanul, care ca un Massillon al Francezilor, este și el la noi, predicatorul inimii». Iar la p. 79, aflăm: «Predicile postului mare (în care a excelat mai cu seamă Massillon la Francezi, Ilie Miniat la Greci, Antim Ivireanul la Romîni) sînt de regulă cuvîntări dogmatice și morale». Ambele constatări ale fostului profesor de Omiletică de la Seminarul «Veniamin Costachi» din Iași, le găsim juste și întemeiate.

Ilarie Teodorescu, *Omiletica*, București 1923, vorbind de activitatea predicatorială la romîni, scrie și despre Antim cîteva rînduri (p. 45-46).

Manual unic de Omiletică (Biblioteca Institutului Teologic din București, în fascicule dactilografiate), datorit P.C. Pr. Prof. Grigore Cristescu, la p. 120, ocupîndu-se de Antim, arată că: «a fost unul din cei mai mari predicatori ai Bisericii noastre. El a tîlmăcit din limba greacă «Floarea Darurilor», «Carte sau lumini», «Învățături creștine» și a alcătuit predici de o vădită originalitate. A publicat peste 40 de lucrări. Dar predicile și sedelnile lui au văzut lumina zilei după moartea lui, la sfîrșitul secolului al XIX-lea (1886, 1888, 1889, 1915). Ele merită să fie reeditate. Tot Antim a publicat panegiricele Brîncovenilor la 1701, 1702, 1703». Mai sînt și alte lucrări de Omiletică, ce ar putea fi citate, dar acestea ocupîndu-se într-un singur capitol de istoria predicii la romîni, nu pot întreprinde acolo o analiză mai extinsă asupra operii de cuvîntător bisericesc a lui Antim.

O apreciere mai amplă a Didahiilor lui Antim o găsim la Ștefan Dinulescu, *Viața și activitatea Mitropolitului țării românești Antim Ivireanul (1708-1716)*, deși cuprinde numai elogii, după care reproduce două predici (la Sf. Petru și Pavel, și Despre pocăință, pp. 682-691), după ediția Bianu, apărută în acel an.

De asemenea, în I. Bădulescu, *Mitropolitul Ungro-Vlahiei Antim Ivireanul (1708-1716)*, pp. 148-163, și N. Dobrescu, *Antim Ivireanul Mitropolitul Ungro-Vlahiei*, pp. 86-103.

Acestea nu sînt însă tratate de Omiletică sau de istoria predicii, ci monografiile asupra vieții și activității.

Singurul studiu redactat de un preot, deci de cineva care a făcut predici și în același timp care a predicat, este cel al Pr. Dr. Chiriac-Dimancea, *Antim Ivireanul ca predicator bisericesc*. Publicat în «Luminătorul», an. LX (1927), nr. 7, (1 aprilie), pp. 51-64, dar acesta este tribut ar în cea mai mare măsură istoriilor literaturii romîne în special Haneș) și nu vede ceea ce ar trebui să vadă un predicator bisericesc.

278. Vezi C. Erbiceanu, *Maximile și Sentințele lui Antim Ivireanul*; BRV, I, p. 498-499; D. Russo, *Studii istorice greco-romîne*, t. II, p. 533; I. Bădulescu, *op. cit.*, p. 144-145 și *Biserica Ortodoxă Română*, an. XXX, p. 1201.

279. a). *Învățătură bisericească*, și b). *Capete de poruncă la toată ciata bisericească*, vezi *supra*.

280. N. Iorga, *Istoria literaturii românești*, p. 479.

Cei păgubiți sînt Biserica romînească și credincioșii acesteia, care prin rarismile²⁸¹⁾ manuscrise, în care Didahiile au circulat, în care s-au păstrat și ajuns pînă la noi, nu le-au putut avea la îndemînă spre întărirea lor duhovnicească.

Este ciudat că Antim, care tipărise panegiricile copiilor lui Brîncoveanu, Ștefan²⁸²⁾ și Radu²⁸³⁾, în grecește, și care avea la îndemînă posibilități tipografice destul de întinse, să nu fi găsit vreme, sau să nu fi găsit că este necesar să-și publice această valoroasă lucrare, fruct copt al meditațiilor și strînsurii sale de harnică albină.

Problema rămîne încă deschisă. Poate sfîrșitul vieții sale, cu totul neașteptat, i-a curmat intenția ce o va fi avut²⁸⁴⁾ de a fi dat la tipar Didahiile, după ce le-ar fi mai perfecționat și înmulțit numărul.

A. Edițiile Didahiilor. Epoca de tipărire a Didahiilor lui Antim Ivireanul se întinde între 1886 și 1915, deci vreme de 29 de ani.

În cei 170 de ani de la moartea sa pînă la prima ediție (1886), ca și de la ultima (1915), pînă în zilele noastre, ele nu au fost tipărite sau reeditate deloc, deși lucrul acesta ar fi necesar și astăzi, pentru multe rațiuni și considerente.

În spațiul de timp indicat (1886-1915) Didahiile s-au imprimat, în condițiuni diferite, după cum urmează:

1. De profesorul IOAN BIANU, bibliotecar al fostei Academii Romîne, sub titlul: «Predice făcute pe la praznice mari de Antim Ivireanul Mitropolitul Ungrovlahiei (1709-1716)», Tipografia Cărților Bisericești, București, 1886. (Pp. XXXII+218).

Manuscrisul după care s-au publicat pînă acum, pentru prima dată, a fost găsit de episcopul Melchisedec în anul 1871, în biblioteca episcopului de Buzău, Dionisie Romano, printre alte cărți și manuscrise ale acestuia

El fusese copiat și aparținuse arhimandritului Grigore Deleanul, care-l transcrise la 27 iulie 1871, după un alt manuscris²⁸⁵⁾.

Melchisedec a prezentat acest manuscris Academiei Romîne la 18 martie 1886, fiind inventariat sub nr. 524²⁸⁶⁾, propunînd totodată să fie publicat pe cheltuielile Statului, ceea ce ministrul Instrucțiunii și Cultelor de atunci încuviințează și astfel predicile lui Antim vîd, pentru prima dată, lumina tiparului.

Volumul este însoțit de o prefață a profesorului Bianu (pp. III-IV) și de «notițe biografice», despre Antim, scrise de episcopul Melchisedec (pp. V-XXII).

Din prefața lui Bianu spicuim că manuscrisul de mai sus avea unele corecturi și ștersături pe care el le-a însemnat în text, că textul a fost redat cu fidelitate, cu excepția punctuației și încheie astfel: «Predicile lui Antim sînt unul din cele mai prețioase monumente în literatura noastră, bisericească, nu numai pentru că ele sînt singurele în felul lor, căci de la nici un alt prelat romînesc din trecut nu

281. *Ibidem*, nota 4. La Academia R.P.R. nu sînt decît trei manuscrise cu Didahiile lui Antim (524, 525 și 549).

282. Pentru Sf. Constantin, Sf. Arhidiacon Ștefan și Adormirea Maicii Domnului, toate în grecește, vezi supra.

283. La «Fatima cea lumii mîntuitoare», vezi supra.

284. Florentina Birdan, *Mitropolitul Țării Romînești, Antim Ivireanul. Viața și opera sa*. Teză de licență la Facultatea de Litere din Cluj, 1945. Exemplar dactilografiat aflat în Biblioteca Palatului Patriarhal din București, p. 41.

285. Este o dovadă că aceste manuscrise circulau, aveau căutare și erau încă apreciate, la peste un secol și jumătate, de la moartea autorului lor.

286. Ion Bianu și R. Caracș, *Catalogul manuscriptelor romînești*, vol. II, pp. 268-270. Cartojan dă greșit numărul acestui manuscris: 549 în loc de 524 (*Ist. Lit. Rom.*, III, p. 228). La fel N. Chiriac-Dimancea, *op. cit.*, p. 52.

avem o lucrare de acest fel, dar și pentru valoarea lor reală, pentru căldura elocinței care adeseori minunează și pentru frumusețea, bogăția și câte odată chiar eleganța limbii în care sînt scrise»

Din biografia lui Antim scrisă de Melchisedec reținem doar un singur lucru, anume acela, că el a văzut la mănăstirea Agapia un manuscris, din tinerețea lui Antim, cu o «ortografie bizară» și «greșeli de pronunție»²⁸⁷), ceea ce dovedește încă odată că era străin de neamul nostru și că se străduia din răspuțeri să învețe limba românească, pe care a ajuns să o stăpînească uimitor de bine mai tîrziu.

Înainte de Didahiile figurează în volum cele două scrisori de apărare ale lui Antim adresate lui Constantin Brîncoveanu la 13 ianuarie și 3 februarie 1712, despre care s-a vorbit pe larg la începutul acestui studiu.

Volumul cuprinde în cele 216 pagini ale sale un număr de 29 predici, din care 27 la diferite sărbători, praznice împărătești și duminici, una pe care a ținut-o la alegerea sa în scaunul de mitropolit, așezată la începutul volumului și alta, cea din urmă despre pocăință, nelegată deci de vreo dată fixă.

În editarea predicilor, Bianu a grupat la un loc²⁸⁸), pe cele destinate aceleiași sărbători, astfel: trei la Preobrajnia (Schimbarea la față) a Domnului, două la Uspenia (Adormirea) Maicii Domnului, două la Sf. Dumitru, două la Sf. Niculae, două la Nașterea Domnului, două la Duminica lăsatului de brînză, cinci la Duminica Floriilor, două la Sf. Constantin și Elena.

2. De profesorul CONSTANTIN ERBICEANU, cu titlul: «Didahiile ținute în Mitropolia din București de Antim Ivireanul Mitropolitul Ungro-Vlahiei 1709-1716, publicate după manuscrisul original cu cheltuiala Ministerului Cultelor și al Instrucțiunii Publice și corectate de...». București Tipografia Cărților Bisericești, 1888. (Pp. LX+246).

Ce întîmplare face ca, numai la doi ani de la apariția pentru prima dată a Didahiilor, să se tipărească ele din nou? În prefața cu care însoțește ediția sa (pp. III-IV), Erbiceanu, ne încunoștințează că cea a lui Bianu a fost făcută după o copie, care la rîndul ei, nu era decît tot o copie; că din această cauză s-au introdus unele modificări în ceea ce privește «ordinea Didahiilor, cit și mici schimbări în fraze și cuvinte», și că el a descoperit, în vara anului 1887, în biblioteca mănăstirii Căldărușani: «însuși originalul Didahiilor, așa cum ele au eșit din pana învățatului mitropolit Ivireanul». Aducînd la cunoștința aceluiași ministru al Cultelor și Instrucțiunii, ca și episcopului Melchisedec descoperirea sa, se hotărăște să fie tipărită și această ediție, în condițiunile celei anterioare.

Descrierea manuscrisului original al Didahiilor, Erbiceanu o face într-un studiu special, ce urmează prefeței (pp. VI-VII), după care înfățișează alte manuscrise ale lui Antim (pp. VII-XVII). El afirmă: **Eu în imprimare m-am ținut întotdeauna de scrisoarea lui Antim**²⁸⁹), deși lucrul acesta i s-a contestat, cum vom vedea îndată. Urmează aceleași «notițe biografice», despre Antim, ale lui Melchisedec²⁹⁰), publicate, de altfel, după ediția anterioară a lui Bianu, fără nici o schimbare, și câteva autografe ale lui Antim, spre convingere asupra autenticității originalului.

Cuprinsul volumului îl formează, de data aceasta, un număr de 36²⁹¹) de «cazani, cuvinte de învățătură, învățătură, predoslovie la cuvîntul de învățătură»²⁹²), la diferite sărbători, duminici, sau ocaziuni speciale, așezate în ordinea cronologică a anului începînd cu august, probabil în felul în care ele s-au succedat și au fost ținute. Față de ediția anterioară, el are cinci predici în plus și anume: trei la înmormîntare, una la parastas și una despre spovedanie, deci este

287. Ediția Bianu, p. VI.

288. N. Cartoian, op. cit., vol. III, p. 228, dă o parte numai din predicile, cu aceeași temă, puse la un loc.

289. Ediția Erbiceanu, p. VII.

290. Pp. XVIII-XXXV.

291. Sub nr. 18 sînt trecute două predici (la Sf. Constantin și Elena și la Nașterea Domnului), pp. 124-130.

292. După cum vedem, Didahiile sînt intitulate mult mai variat de autorul lor, decît în ediția Bianu, unde toate sînt: «Cuvînt la...».

mai bogat. Diferența de șapte predici, dintre ediția Bianu și cea a lui Erbiceanu se explică prin aceea că, în prima nu au fost numerotate și cele două apărări ale mitropolitului așezate la începutul volumului, fără număr de ordine. Volumul editat de Erbiceanu are la sfârșit o erată.

Manuscrisul, după care a lucrat Erbiceanu — cum el însuși o afirmă — adică originalul Didahiilor lui Antim se păstrează la Academia Republicii Populare Române, fiind inventariat sub nr. 549²⁹³).

Acestei ediții i s-au făcut două obiecțiuni: Prima de către I. Bianu care, semnalând apariția acestei tipărituri, s-a ridicat foarte justificat de altfel, împotriva aceluia: «corectate de Constantin Erbiceanu»²⁹⁴), de pe copertă, care nu-și avea nici o explicație.

A doua obiecțiune, mai gravă, a fost făcută de Petre V. Haneș, care acuză pe C. Erbiceanu de a nu se fi ținut de original, decât în ceea ce privește ordinea Didahiilor: «în realitate ea (adică ediția 1888 N. N.) a reprodus textul celei de la 1886, fiindcă micile deosebiri de limbă dintre original și ediția din 1886 sînt păstrate și aici». Și Haneș dovedește de fapt acest lucru, cu două exemple așezate pe trei coloane²⁹⁵), cu toate că el însuși va utiliza, tot ediția din 1888, a lui Erbiceanu, cum vom vedea în cele ce urmează și de care s-au folosit și alții²⁹⁶), considerîndu-o ca mai bună.

Constatarea că Erbiceanu nu s-a ținut de originalul descoperit de el o face și N. A. Gheorghiu, într-un studiu închinat lui Antim cu privire la influența cărților de literatură populară, asupra operei sale predicatoriale²⁹⁷).

Prin urmare și această ediție are scăderile sale iremediabile. Nu s-a contestat de nimeni însă că Erbiceanu a descoperit originalul autograf al lui Antim, dar a fost atacat asupra modalității de imprimare.

3. De episcopul Romanului MELCHISEDEC, sub titlul: «Didahiile Mitropolitului Ungro-Vlahiei Antim Ivireanul 1709-1716, făcute pentru toate Duminicile începînd de la Duminica Fariseului și pentru toate sărbătorile anuale mari și mici. Publicate după manuscriptul original cu cheltuiala Ministerului Cultelor și al Instrucțiunii Publice și cu o prefață despre autenticitatea manuscriptului original și despre talentul predicatorial al Mitropolitului Antim Ivireanul de P. S. S... vol. II, București, Tipografia Cărților Bisericești 1889». (Pp. XXXII+537+V).

293. Ioan Bianu și R. Caracaș, op. cit., vol. II, p. 300. Manuscrisul are următoarele caracteristici: format 4°, foi 204, însemnarea: «De obște a Sf. Mînăstiri Căldărușani».

294. Bianu zice: «După acest manuscris original s-a grăbit Dl. Erbiceanu a face noua edițiune a Predicelor lui Antim; graba este foarte legitimă și foarte laudabilă. Un lucru însă ne-a îngrijorat cînd am aruncat ochii pe titlul atît de lung al volumului: se zice că Didahiile lui Antim sînt publicate după manuscriptul original.. și CORECTATE de.. etc., acest nenorocit «corectate» nu știm deocamdată ce reprezintă; întrucît și cum corectat s-a reprodus originalul autograf al autorului. După publicarea Cuventelor den bătrîni și a altor cărți, în care s-au arătat.. nu mai este permis a corecta, căci se știe că cu acest cuvînt multe pagube s-au făcut în literatura noastră...». Vezi recenzia lui I. Bianu în *Revista Nouă*, an. I (1888) p. 200.

295. Antim Ivireanu, *Predici*. Cu o prefață și indice de cuvinte de Petru V. Haneș, București (Minerva, 1915), p. XXIX. Primul exemplu este textul: «puterea lui cea mare și nespusă», identic în edițiile din 1886 și 1888 (p. 9), dar deosebit de manuscriptul original, descoperit de Erbiceanu la Căldărușani, unde găsim: «puterea lui cea nespusă» (fila 9).

Al doilea exemplu este: «cu ce bucurie și cu ce veselie» (1888, p. 10; 1886, p. 9) la fel în ambele, dar deosebit în original, unde aflăm: «Cu ce bucurie și veselie» (fila 9. verso). După cum vedem, nu sînt deosebiri de înțeles.

296. N. Iorga, *Ist. Lit. Rom.*, vol. II, p. 468, n. 2; p. 469, n. 5; p. 470, n. 1; p. 471, n. 2 și 3; p. 472, n. 1, etc. N. Cartoian. Sextil Pușcariu, Gh. Călinescu ș.a. nu indică ediția folosită. Cartoian care se pronunță împotriva volumului 2, dă vestita comparație cu Sara (?!).

297. N. A. Gheorghiu, *Mitropolitul Antim Ivireanu și cărțile populare*. La p. 323, n. 2, citim: «Sînt nevoit să citez după manuscriptul original al predicilor, de-

Manuscrisul editat de Melchisedec a fost găsit de Iosif arhidiaconul său, la un vânzător de cărți ambulant din București²⁹⁸); el se păstrează la Academia R.P.R., fondul de manuscrise românești, sub nr. 525²⁹⁹), și a format obiectul unei comunicări, la Academia Română, la 30 martie 1888³⁰⁰), comunicare reprodusă aidoma, ca prefață, la volumul de față.

Cuprinsul celui de al doilea volum al Didahiilor este incomparabil mai bogat decât al primului volum editat de Bianu sau Erbiceanu. El conține 116 predici la toate duminicile și sărbătorile de peste an, ba unele chiar la sărbători de mai mică importanță³⁰¹) așa cum nu cuprind nici cărțile de predici din zilele noastre.

Melchisedec se trudește cu argumente «intrinsece și extrinsece»³⁰²), să dovedească paternitatea mitropolitului Antim, dar în ciuda strădaniilor, probele sale «nu sînt convingătoare», căci la fiecare se poate răspunde ceva. Lucrul acesta l-a relevat, pentru prima dată Petre V. Haneș³⁰³), apoi N. Cartoian și D. Murărașu,³⁰⁴) fără însă ca vre unul dintre ei să se ocupe de analiza argumentelor aduse și de temeinicia lor. Monograma lui Antim din manuscrisul 525, reprodusă de Melchisedec în prefață³⁰⁵) este aproape la fel, dar în nici un caz identică cu cea din manuscrisul 549, reprodusă de Erbiceanu între facsimilele ediției sale³⁰⁶).

Prezența unor Didahii ale lui Antim, atât în volumul întâi (Bianu și Erbiceanu), cât și în cel de al doilea (Melchisedec), fie în întregime fie rezumate³⁰⁷), nu pare deloc să întărească, pentru noi, susținerea editorului lor, că manuscrisul volumului din 1889, este opera predicatorului nostru, ci poate mai curînd să fie a unei alte persoane bisericesti, ierarh sau preot³⁰⁸), care a adunat un număr consi-

oarece ediția lui C. Erbiceanu (1888) și a d-lui prof. P. V. Haneș (1915), deși pretind că sînt făcute după acest manuscris, reproduc textul ediției lui I. Bianu (1886), cu omisiunile și greșelile din copia editată de acesta din urmă».

298. Vezi prefața lui Melchisedec, p. III.

299. Ioan Bianu și R. Caracaș, op. cit., vol. II, pp. 270-273. El a aparținut preotului Fl(or) P(opa).

300. *Analele Academiei Române, Memoriile Secției Istorice*. Seria II, t. X (1887-1888), București 1889, pp. 1-27. Aici este dată numai comunicarea nu și vol. II din Didahii cum o afirmă unii.

301. De exemplu la fiecare zi din săptămîna cea dintîi a Postului Mare (6 predici); Sîmbăta Invierii lui Lazăr, miercuri a patra săptămîna după Paști, la înjumătățirea praznicului: la Sf. Simeon Stîlnicul (1 septembrie); Sf. Ioan Zlataust (13 noiembrie); Sf. Apostol Filip (14 noiembrie); Sf. Ecaterina (25 noiembrie); Sf. Sava (5 decembrie); Sf. Spiridon (12 decembrie); Sf. Eftimie (ghenar 20); Sf. Atanasie (2 mai); Sf. Ioan Bogoslovul (8 mai), etc.

302. Vezi prefața, pp. IV-X și *Analele Acad. Rom., Mem. Sect. Ist.*, tom. X, pp. 2-7.

303. P. V. Haneș, *Antim Ivireanu*, p. XXX: «Argumentele însă pe care le aduce, ca să probeze că în adevăr Antim e autorul predicilor, nu sînt destul de convingătoare și de aceea publicăm numai predicile de față, cu privire la cari nu există îndoială».

304. Cartoian. *Ist. Lit. Rom.*, III, p. 228: «...dar argumentele aduse pentru paternitatea lui Antim, nu sînt convingătoare». Vezi și D. Murărașu, *Istoria literaturii române*, București (1940), p. 86.

305. *Didahiile*, vol. II, București 1889, p. V.

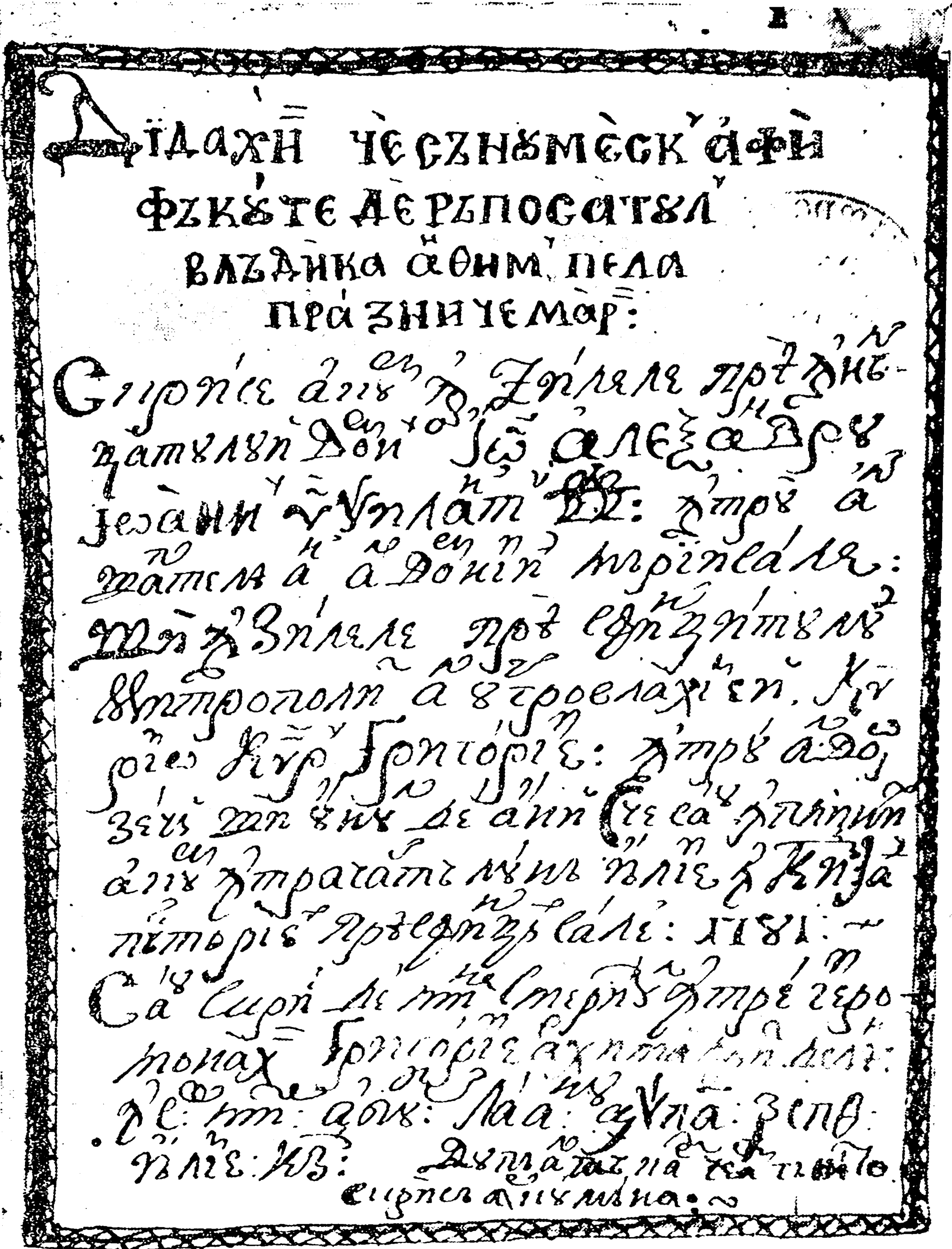
306. Ediția Erbiceanu, p. XXXVII.

307. Melchisedec însuși (pp. VII-VIII) ni le arată care sînt acestea: cea de la Intrarea în Biserică (21 noiembrie) este întocmai cu cea din vol. I; cele de la Nașterea Domnului, Bobotează, Sfintii Apostoli Petru și Pavel și Adormirea Maicii Domnului sînt prescurtări sau rezumate.

308. Poate acesta este chiar Popa Flor, un mare copist și miniaturist din secolul XVIII (vezi nota 299 și prefața autorului lor (vol. II, p. 1), unde citim: «care această carte cu multă osteneală a mea am făcut-o. ostenindu-mă mult pînă o am așezat-o pe limba noastră, adunînd după multe părți și din multe învățături ale sfinților luminători ai lumii dascăli, am făcut și eu aceasta, încă scriindu-o și cu a mea mîna, scoțînd și făcînd tilcul evangheliilor...», etc. In orice caz lucrarea lui I. Barnea, *Un miniaturist român din sec. XVIII: Popa Flor*, București 1939) (Extras din rev. *Biserica Ortodoxă Română*, nr. 11-12 1948, nu pomenește acest manuscris printre operele preotului Flor, care a scris și împodobit, printre multe altele și

derabil de predici, din autorii pe care i-a putut întilni, spre a le avea la dispoziție și a le folosi în diferite împrejurări.

De altfel, însuși Melchisedec recunoaște diferențele din volumul întâi și cel de al doilea, atunci când zice: «Tomul I al Didahiilor lui Antim cuprinde predicile

Poarta din față a Didahiilor lui Antim Ivireanul dintr-un manuscris romînesc din anul 1781 (Acad. R.P.R., ms. rom. nr. 524, f. 1 r.).

rostite de el în capitala țării, la solemnitățile religioase, în zile de sărbători mari, înaintea Domnitorului, a boierilor, cu un cuvînt înaintea societății culte și a popo-

două exemplare din: «Tilcul Evangheliilor», a lui Teofilact al Bulgariei, Academia R.P.R., Msse. nr. 2592 și 2958 (Barnea, op. cit., pp. 11 și 13).

rului din capitală. De aceea Didahiile acestea se deosebesc și prin întinderea lor și prin arta oratorică, superioară celor din Tomul II de asemenea și prin un ton mai autoritar. Didahiile din Tomul II, destinate pentru citire prin toate bisericile țării, se deosebesc de cele din Tomul I, prin scurtime, simplitate și blindețea tonului».

Se mai pot găsi și alte argumente contra paternității lui Antim.

Data fiind această situație, cu toate că multă vreme s-a vorbit de două volume³⁰⁹) de Didahii, este cazul să ne mulțumim numai cu unul asupra căruia nu s-au formulat însă, pînă în prezent, nici un fel de îndoieli.

4. și 5. De DR. I. CORNOI, cu titlul: «Antim Ivireanul. Din Didahiile ținute la Mitropolia din București. Notițe biografice de...». București, Editura librăriei Socec, 1895. In colecția: «Autori romîni vechi și contemporani. Edițiune școlară aprobată de Ministerul Instrucțiunii Publice și al Cultelor». Format mic. (Pp. 227).

Tot Dr. I. Cornoi, care este fostul profesor de Noul Testament, de la Facultatea de Teologie din Bucurști (+1914),³¹⁰), mai tipărește o ediție a Didahiilor, cu 13 ani mai tîrziu, adică în 1908. Intre aceste două ediții tipărite de el, nu există nici cea mai mică deosebire, din toate punctele de vedere (titlu, editură, prefață, număr de pagini, ordinea Didahiilor, etc.) de aceea le vom examina împreună. Repetarea aceleiași tipărituri dovedește că Didahiile aveau căutare.

Ambele imprimări au la început (pp. 3-8) o scurtă biografie a mitropolitului Antim ce se sfîrșește cu indicarea lucrărilor lui tipărite — 48 — și a celor netipărite — 4 —. Nu au tablă de materii, așa că orientarea este întrucîtva dificilă.

Cu unele îndreptări ortografice și numeroase notițe explicative asupra termenilor mai puțin uzitați³¹¹), ediția aceasta reproduce, mai întîi, un număr de zece Didahii³¹²), din ediția Erbiceanu, și în continuare altele 23 din volumul II a lui Melchisedec³¹³), luate pe sărite, însă în ordinea volumelor respective. Cum vedem, edițiile lui Cornoi sînt o spicuire de 23 Didahii din cele două anterioare lui (1888 și 1889).

6. De N. IORGA, sub titlul: «Predicile ținute la Mitropolia din București de Mitropolitul Antim Ivireanul (1709-1716). Ediție nouă. Vălenii de Munte, Editura Tipografiei «Neamul Romînesc, 1911). In «Biblioteca Parohială—1». Format mic. (Pp. IV+86).

309. Dr. I. G. Sbiera, *Mișcări culturale și literare la Romîni...*, pp. 66-67; Ediția Erbiceanu a Didahiilor, p. V; I. Bădulescu, *op. cit.*, pp. 148-149 și 157-163; N. Dobrescu, *Antim Ivireanul*, p. 86; Gh. Comșa, *Istoria predicii*, pp. 77 și 79; Ilarie Teodorescu, *Omiletica*, pp. 45-46; Gh. Cardaș, *Pagini de istorie literară romînească. Scriitori vechi*. Voi. I, Biblioteca Semănătorul, nr. 178-183. Arad 1927, p. 242; N. Dobrescu, *Istoria Pisericii Romîne* (cl. VII seminar), ed. II, București 1923, p. 148; N. Chiriac-Dimancea, *op. cit.*, p. 51; I. Lupaș, *Istoria Bisericii Ortodoxe Romîne*, ed. III, București 1930, p. 66; N. Iorga, *Istoria Bisericii Romînești*, vol. II, ed. II, p. 57, zice: «Didahiile au fost tipărite întîi de Melchisedec, 1886, apoi de C. Erbiceanu, 1888». Cum vedem, dă greșit numele editorului din 1886 și nu pomeneste de volumul II. Se îndoia de acesta? Așa se pare, căci în *Ist. Lit. Rom.*, II, p. 474 îl trece sub tăcere, ceea ce va face de altfel și la ediția Didahiilor tipărite de el, în 1911.

310. Vezi *Studii Teologice*, III, București (1932), nr. 2, pp. 10, 11, 17.

311. Ediția Cornoiu, 1908, pp. 11, 12, 14, 15, 16, 17, 20, 24, 26, 27, 28, 29, 31, 39, 42, 44, 45, 48, 54, 57, 63, 69, etc.

312. Acestea sînt cele sub numerele: 3, 4, 5, 7, (fără număr), 9, 12, 18 (bis), 20, 22 și 32.

313. Acestea (n-au număr de ordine deoarece n-au nici în ediția Melchisedec) sînt: Duminica Vameșului și a Fariseului, a Lăsatului sec de carne, miercuri în săptămîna cea dintîi a Sfîntului Post la Vecernie, a doua Săptămîna din Post, a Floriilor, la Paști, la Duminica Slăbănogului, la a Samarinencii, a 8, 12, 15, 16 de la Matei, a 4, 6, 9, 13, 15 de la Luca, la Sf. Dumitru, Sf. Atanasie (greșit Sf. Anastasie) și Chiril și la aducerea moaștelor Sf. Ioan Zlataust.

În prefață amintește că Didahiile au fost tipărite de două ori, apoi dă titlul ediției «definitive», care este cea a lui Erbiceanu ((1888) și nu face nici un fel de mențiune asupra volumului al doilea (Melchisedec, 1889), ceea ce înseamnă că avea rezerve, nemărturisite însă.

După câteva foarte sumare date biografice ale Mitropolitului Antim adaugă: «Predicile sale se pot număra între cele mai însemnate monumente ale limbii românești la începutul veacului al XVIII-lea»³¹⁴). Apoi arată «serviciul clerului românesc», pe care vrea să-l facă, «dând o nouă ediție, pe înțelesul oricui în ortografia de azi»³¹⁵). Volumul nu are tablă de materii. El nu cuprinde decât primele zece didahii³¹⁶), din cele 36 editate de Erbiceanu după original, pe care N. Iorga le-a crezut mai reușite și mai expresive, deci este o ediție incompletă cu scop de popularizare. Ea are la subsol și unele explicații de termeni slavi sau arhaici³¹⁷) ce nu se găsesc în ediția pe care a folosit-o, aceea fiind total lipsită de note subliniare. N. Iorga nu a mai continuat în «Biblioteca Parohială», din care a dat primul număr și nici în altă parte, cu reeditarea restului didahiilor, probabil fiindcă la patru ani, după aceasta, a apărut cea care urmează.

7. În fine, de PETRE V. HANEȘ, cu titlul: «Antim Ivireanu, Predici. Cu o prefață și indice de cuvinte de...». București, Minerva 1915, (Pp. LIII+2 facsimile+256).

În prefață P. V. Haneș tratează o serie de probleme în legătură cu epoca lui Antim (pp. V-XXX) ca: «C. Brîncoveanu și Antim, Curtea lui Brîncoveanu locul de întâlnire al diplomației Rolul lui Brîncoveanu ca informator al turcilor, Brîncoveanu nu era cu turcii, Bogăția lui Brîncoveanu, Sprijinitor al culturii, Mișcarea de apărare a Ortodoxismului, Aducerea lui Ivireanu în țară, Mitropolitul Antim ca om, Testamentul lui, Mitropolitul Antim ca om politic, Mitropolitul Antim ca orator religios, Obiceiul predicilor, Predicile lui Ivireanu, Mitropolitul Antim ca moralist, Predicile ca izvor de informații, Lămuriri la ediția de față, Ordinea bucăților și alte predici atribuite lui Antim Ivireanul, lucruri pe care Haneș le-a reprodus din și în alte publicații³¹⁸).

De aici, reținem că, ediția de față a Didahiilor a luat «ca punct de plecare ediția de la 1888, cu următoarele modificări: peste tot cătră, Hristos, pre, preste, să(reflexivul), în loc de «cătref», «Christos», «pe», «peste», «se» fiindcă așa e în original»³¹⁹).

În ceea ce privește ordinea Didahiilor, spre deosebire de ediția Bianu (1886) care grupează la un loc pe cele de la aceeași duminică sau sărbătoare, și de cea a lui Erbiceanu (1888) care, respectînd originalul, urmează ordinea cronologică a duminicilor și sărbătorilor, P. V. Haneș vine cu unele modificări. El împarte Didahiile în predici, pe care le așează la început, în ordinea ediției din 1888 și cuvîntări funebre³²⁰), care urmează primelor și lasă, pentru sfîrșit, bucățile care nu sînt discursuri religioase. Deci, în ciuda unor mici schimbări și în pofida obiecțiunilor pe care le-a făcut ediției din 1888, de care ne-am ocupat, Haneș, după spusele sale, rămîne totuși cu reeditarea sa, tribut ar în cea mai mare măsură ediției lui Erbiceanu.

Cu toate acestea, ediția lui Haneș, în afară că dă întocmai anumiți termeni ai originalului, pe care îi actualizase Erbiceanu, mai are meritul de a ne repro-

314. Prefața, p. III.

315. *Ibidem*.

316. I. La alegerea ca mitropolit; II. La Preobrajanie (Schimbarea la Față); III. La Adormirea Maicii Domnului; IV. La Duminica Vameșului; V. La Stratenia (Intîmpinarea Domnului); VI. La Duminica lăsatului sec de brînză; VII. La Vovedenia Bogorodiței (Intrarea în Biserică); VIII. La Sf. Nicolae; IX. La Sf. Apostoli Petru și Pavel, și X. La Bogoiavlenie (Bobotează).

317. Vezi pp. 2, 4, 5, 6, 7, 8, 14, 35, 51, 66, 68, 69, 72, 73, 77 și 82.

318. Petre V. Haneș, *O vreme de înflorire a predicii religioase în literatura romînă*. În volumul: «Lui C. Meissner omagiu...», Iași 1913, pp. 279-288; *Idem*, *Studii și cercetări*, București, Cartea Romînească (1928), pp. 131-157.

319. Petre V. Haneș, *Antim Ivireanu*, p. XXIX.

320. *Ibidem*, p. XXIX-XXX.

duce câteva prefete³²¹) ale unor ediții anterioare, păreri ale unor autori³²²) despre Didahiile lui Antim, notițe explicative în josul paginelor³²³), titluri rezumative ale ideilor în cuprinsul predicilor³²⁴), un indice de cuvinte și forme³²⁵), precum și o tablă de materii analitică³²⁶) la sfârșit, care poate fi de folos predicatorului ce caută în opera lui Antim o anumită problemă. Toate aceste însușiri, lăsând la o parte unele scăderi³²⁷), fac totuși din lucrarea lui P. V. Haneș cea mai bună și mai completă ediție, din câte am avut pînă acum. Pentru aceea și noi ne vom folosi de ea, în studiul de față, cum tot de ea s-a folosit și un meritos articol recent³²⁸).

Este cazul să menționăm, tot aici, că unele predici izolate ale mitropolitului Antim au fost publicate în diferite reviste bisericești³²⁹) sau în antologii de retorică românească³³⁰), ceea ce arată încă odată importanța operei oratorice a ierarhului nostru.

Înceind acest paragraf închinat tipăririi Didahiilor lui Antim Ivireanul, găsim potrivit să ne exprimăm părerea că ar fi foarte indicat, acum cu prilejul împlinirii a 240 de ani de la moartea lui de mucenic al Bisericii și poporului nostru, să se editeze, în condiții științifice și tehnice, potrivite cu vremea noastră, nemuritoarea sa operă predicatorială, după manuscrisul 549 al Academiei R. P. R., a cărui autenticitate și autografie a rămas necontestată, pînă astăzi. Lucrul acesta, ni se pare cu atît mai necesar, cu cît de aproape o jumătate de veac (41 de ani) ele nu au mai fost tipărite, iar edițiile anterioare lui 1915, fiecare cu deficiențele ei, se găsesc din ce în ce mai rar.

B. Data și locul ținerii didahiilor. Este relativ ușor să ajungem la o concluzie în această privință.

Prima cuvîntare cu care începe manuscrisul 549, adică acel ce este considerat pînă acum drept un autograf al Mitropolitului Antim, poartă drept titlu: «Aceasta o am zis cînd m-am făcut mitropolit»³³¹), deci ea este la începutul activității sale în această treaptă.

321. Prefața lui Bianu la ed. 1886, p. XXXI-XXXII; Prefața lui Erbiceanu (1888), pp. XXXIII-XXXV; și studiul lui Melchisedec despre Antim, paginile XXXVI-XLV.

322. Ovid Densușianu, *Despre predicile lui Antim* (curs litografiat de *Ist. Lit. Rom.*, I, 589-594), pp. XLVI-XLIX, și N. Iorga, *Despre predicile lui Antim Ivireanul* (*Ist. Lit. Rom.*, sec. XVIII, I, 430-433), pp. L-LIII.

323. Vezi pp. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 11, 13, 15, 18, 19, 24, 26, 28, 29, 35, 37, etc.

324. Vezi pp. 9, 11, 12, 13, 17, 18, 21, 24, 25, 26, 28, 29, 30, 31, 32, etc.

325. Pp. 246-250.

326. Pp. 251-256.

327. Erata de la p. 245 nu-i completă. Mai sînt și alte greșeli grave neobservate. Vezi și nota 297 mai sus.

328. Mitu Grosu, *Arta scriitoricească a lui Antim Ivireanul*, în *Revista Universității «C. I. Parhon»*, Seria Științelor Sociale — Filologie — nr. 2-3/1955, pp. 59-72.

329. *Revista «Candela»*, an. V (1886), *Cuvînt la ziua Sfinților Apostoli Petru și Pavel*, pp. 682-686 și *Cuvînt pentru pocăință*, pp. 686-691, cu mențiunea «va urma».

330. Gheorghe Adamescu, *Elocuența Română*, București, Alcalay, f. an. pp. 27-38, unde găsim cuvîntarea lui Antim: «Aceasta o am zis, cînd m-am făcut mitropolit». Dintre autorii bisericești romîni, nu găsim aici decît pe Antim Ivireanul și Veniamin Costachi (*Cuvînt pentru pace și înfrățire*), pp. 39-45; Vasile V. Haneș, *Antologia oratorilor romîni*, București, Socec, f. an. pp. 9-14, dă același discurs. Important este că acesta începe cu Antim, ca primul orator român.

331. Compară cu: «această Didahie au făcut-o răposatul Vlădica Antim, cînd s-au așezat Mitropolit Ungro-Vlahiei». (Msc. 524, ediția Bianu). Din aceasta se poate vedea care este copia și care originalul autograf.

În cuprinsul manuscrisului menționat, mai exact pe la mijlocul lui³³²), găsim cele două întâmpinări ale lui Antim, către Constantin Brîncoveanu, prin care cel dintâi se justifica de învinuirile ce i se aduseseră și care poartă data de 1712 (prima 13 ianuarie, a doua 3 februarie).

Nouă didahii au fost ținute în fața domnului³³³). Știm aceasta, fiindcă ele sfârșesc cu îndemnuri sau urări la adresa conducătorului țării. Ba uneori îi pomenește, în mod direct, chiar numele cu formula de legitimitate «Io Constantin Voevod». O singură didahie are, în cuprinsul ei data de 1710, când, a fost rostită³³⁴).

Toate aceste elemente concordante ne atestă că predicile au fost ținute, de Antim Ivireanul în timpul cât a condus Biserica Ungro-Vlahiei, ca mitropolit (1708-1716) și că cele mai multe au fost rostite în timpul lui Constantin Brîncoveanu (1688-1714).

În ceea ce privește locul, acesta este cu siguranță actuala Catedrală patriarhală. Totuși dacă ținem seama de unele referințe ale lui Del Chiaro³³⁵), din care se constată că Brîncoveanu locuia 6-7 luni pe an, la Tîrgoviște, spre nemulțumirea boierilor și negustorilor, se poate presupune că unele se vor fi rostit și acolo mai ales cele pentru ziua onomastică a domnului.

C. Autorul Didahiilor, din Didahiile sale. Cel ce citește cu atenție predicile lui Antim Ivireanul, își dă ușor seama că persoana acestui arhi-păstor de frunte al Bisericii noastre, a fost împodobită cu multe și reale calități sufletești. Om de aleasă trăire religioasă și om de cultură, cunoscător profund al Sfintei Scripturi și a Sfinților Părinți, înzestrat cu un deosebit simț artistic, el are o bogată dotație nativă și una însușită prin ostenele personale, care toate la un loc îi furnizează posibilitățile morale și materiale, de a fi un mare predicator, după cuvîntul Sfintei Scripturi că: «din prisosința inimii grăiește gura» (Mat. XII, 34).

Din calitățile, cele mai de seamă, pe care le putem susține cu texte, sînt cele ce urmează:

Modestia și smerenia. El repetă și accentuează fără încetare: «vorbele mele cele neritoricite»³³⁶); «mîntea mea turburată de norul neștiinței»³³⁷); «nevrednicia și neștiința învățaturii mele»³³⁸); «mă rog cu multă

332. Ediția Erbiceanu, pp. 97-106. El respectă ordinea din manuscrisul 549. Haneș le dă la sfîrșit (pp. 236-243) din motive de împărțire pe genuri de cuvîntări.

333. Acestea sînt: Adormirea Maicii Domnului, p. 15; Petru și Pavel, p. 58; Constantin și Elena, p. 85; alt Constantin și Elena, p. 124; Nașterea Domnului, p. 124; Nașterea Domnului, p. 131; Sfîntul Nicolae, p. 145; Sf. Dimitrie, p. 158; la 8 noiembrie, p. 168; la Nașterea Domnului, p. 191. (Pagina arată locul de unde se poate deduce că domnul era de față, după ediția Haneș). În unele din acestea i se adresează direct cu urări și chiar sfaturi, în altele vorbește la persoana a treia singular.

334. Antim Ivireanul, *Predici*. Ediția Haneș, p. 90: «Așa și nouă creștinilor nu o sută de ani, ci 1710 de ani ni-au propoveduit prin mijlocul lui Noe celui ade-vărat, Iisus Hristos...».

335. Del Chiaro op. cit., p. 10. Haneș, *Antim Ivireanul*, p. XXI, zice că: «Predicile se rosteau numai la București și numai în cele șase luni cît sta aici, fiindcă dinaintea Paștilor pînă în octombrie Brîncoveanu sta la Tîrgoviște». Interpretînd în felul acesta, nu putem înțelege cum a fost de față la unele predicile, care sînt tocmai în acest interval de timp. Vezi nota 333.

336. Antim Ivireanul, *Predici*. Ediția Haneș, p. 9.

337. *Ibidem*.

338. *Ibidem*.

umilință să-mi deslege gîngăvia limbii și să-mi lumineze mintea»³³⁹); «știindu-mi sărăcia bunătăților și slăbiciunea învățaturii»³⁴⁰); «ce putere are izvorul meu să adape o grădină sufletească ca aceasta?»³⁴¹); «sărac de fapte bune»³⁴²); «puține cuvinte nu cu obrăznicie, ci cu multă cucerie, nu vorbe ritoricești și alcătuite, ci cu cuvinte smerite și prostative, nu după cum să cuvine ci după puțință»³⁴³); «om mic și smerit, păstor mic... mai mic și mai netrebnic de cît toți... Dumnezeu n-au căutat la micșorarea și netrebnicia mea, nu s-au uitat la sărăcia și streinătatea mea, n-au socotit prostia și neștiința mea... și au acoperit de către oameni toate spurcăciunile și fără de legile mele care sînt mai multe decît perii capului meu și de cît nisipul mării, și m-au înălțat, nevrednic fiind, la această stăpîină și mare vrednicie a arhieriei»³⁴⁴); «cunoscîndu-mă pe mine mai păcătos și mai nevrednic decît toți oamenii pămîntului»³⁴⁵).

Poate cineva ar obiecta că acestea sînt mijloace pentru «captatio benevolentiae», căci o bună parte din ele le găsim la începutul predicilor. Cum se explică repetarea lor aproape curentă și mai ales cele două din urmă, pe care le aflăm în cuvîntul său de la înscăunare și mai ales în apărările adresate lui Brîncoveanu?

Antim prețuia smerenia în chip deosebit și în vorbirea și în trăirea sa, căci el o așează alături de virtuțile teologice ca importantă, numindu-o «blagoslovită smerenie»³⁴⁶), «sfîrșitul, legătura și pecetea tuturor bunătăților; căci de ar face neștine toate bunătățile lumii și smerenie să nu aibă toate-s pierdute, toate-s stricate, toate-s nimica»³⁴⁷) și atribuindu-i rolul de păstrătoare a celorlalte însușiri duhovnicești ale sufletului creștin.

O înaltă idee despre preoție. Aceasta o vedem într-o predică, de la «Soborul Sfinților Ingeri» (8 noiembrie), unde îi închină mai multe pagini³⁴⁸) extrem de interesante, pagini influențate, într-o oarecare măsură, de scrierile Sfîntului Efrem Sirul și ale lui Hrisostom asupra preoției. Spicui: «însă aceștia — preoții — pe care lumea-i socotește mici și proști, nu sînt mici; ci sînt a unei vrednicii și a unei măririi că pot zice pentru dînșii prin rostul apostolului, cum că pentru aceștia nu este vrednică lumea»³⁴⁹).

Citează apoi, tot în această ordine de idei, două exemple din viața împăratului Constantin cel Mare. Primul: aducîndu-i-se la cunoștință că un preot este desfrînat, împăratul fără să cerceteze a zis: «de ași vedea cu ochii mei preot să facă păcatul, l-ași acoperi cu cabanița³⁵⁰) mea»³⁵¹). Al doilea: tot aceluiași împărat dîndu-i-se niște scrisori de acuzare, împotriva unor episcopi și preoți, după ce le-a pus pe foc fără a le

339. *Ibidem*, p. 23.

340. *Ibidem*, p. 35.

341. *Ibidem*.

342. *Ibidem*, p. 79.

343. *Ibidem*.

344. *Ibidem*, p. 233.

345. *Ibidem*, p. 238.

346. *Ibidem*, p. 138.

347. *Ibidem*, p. 43.

348. *Ibidem*, pp. 160-167.

349. *Ibidem*, p. 160.

350. Mantie domnească. Sultanul o da la urcarea pe tron a domnilor romîni pînă în 1832. Cuvînt turcesc.

351. *Eidția Haneș*, p. 165.

citi a exclamat: «să nu dea Dumnezeu să judec eu vreodată pe preoții lui Dumnezeu»³⁵²).

Apărînd pe unii preoți care se fac vinovați de păcate, Antim zice: «N-ați citit în Sfînta Scriptură ce s-au întîmplat lui Noe, cînd au băut și s-au îmbătat? S-au desbrăcat de tot în casa sa și dormea, și au văzut fiiu-său Ham goliciunea lui și în loc de a-l acoperi ca pre un tată, au eșit afară și l-au grăit de rău către frații lui; iar aceia ca niște înțelepți și cucernici, au mers de au acoperit goliciunea tatălui lor fără de a-și întoarce fețele lor să-l vadă. Și dintru aceasta ce au urmat? Și să trezi (zice Scriptura) Noe din vin și cunoscă cîte-i făcu lui feciorul lui cel mai tînăr și zice: blestemat Ham feciorul, slugă va fi fraților lui; și de vreme ce mi-au făcut aceasta Ham și m-au grăit de rău în lume, să fie blestemat și el și copiii lui și averile lui... Atîta au zis bătrînul Noe și pînă astăzi și în veci va fi pururea blestemat neamul lui Ham. Și aceasta socotiți, feții mei iubiți, că să va întîmpla și la cei ce obidesc pre unul din acești mici»³⁵³).

Insistă apoi, în cuvinte calde și cu exemple scripturistice și din istoria bisericească, asupra demnității preoției, arătîndu-i măreția și importanța, căci ea: «desleagă legăturile păcatelor vindecă ranele, îi curățește de tina păcatului, îi mîntuește din mîinile diavolului, îi împrietenește cu Dumnezeu, îi face de petrec cu îngerii»³⁵⁴), și «acum dar aceea ce în ceriu nu pot face toate cetele sfinților vedeți cum o săvîrșește pe pămînt, unul din acești mici...»³⁵⁵). Apoi, în altă parte arată rolul supraomenesc al preotului la Sfînta Euharistie³⁵⁶).

S-ar părea, din cele de mai sus, că Antim este îngăduitor și acoperă pe preoții ce se fac vinovați de diferite scăderi morale. Dar el îi apără aici, în fața credincioșilor, fiindcă în fond apără preoția, ca instituție și misiune sfîntă și pentru că aici trata tema celor două categorii de mici «săracii și preoții»; în cărțile de învățătură și în «capetele de poruncă», ce le trimite clericilor este însă tot așa de aspru și cu lipsa lor de cultură, ca și cu viața unora dintre ei, depărtată de trăirea creștinească. Vom da un singur exemplu de și multe altele ne stau la îndemînă. «Pînă aici — zice el — sînt cuvintele lui Zlataust, care le-am scris așa elinește precum au fost, pentru mai multă încredințare și pentru ca să înțeleagă fieștecine, de vreme ce nu sînt foarte grele, nici prea înfășurate. Acum, dar de vreme ce trebuie să fie preotul așa de iscusit, cu mult mai mult trebuie să fie arhierul, cu cît iaste și la vrednicie mai înaltă. Să știți dar Preasfințiților tainiei a Preasfintei Troițe, vrednicia cea mare ce luați și precum v-ați cinstit mai mult decît îngerii și aveți atîta putere pe pămînt, într-acestași chip să vă fie și viața și petrecania îngerească. Și nu faceți alte grozavii de care și mirenii să rușinează a vă videa; pentru că oare cu ruvință iaste preoții să cînte cîntece și să joace în horă și să se joace în cărți fără de rușine, și altele asemenea jocuri necuvioase? O! nebunie și blăstămăție a voastră! Pentru ce defăimați, becisnicilor, vrednicia cea mai aleasă decît a îngerilor ce ați luat? Ce să facă mirenii, cînd vă văd pe voi făcînd lu-

352. Ibidem.

353. Ibidem, p. 167. Bănuim că această predică, rostită în fața lui Brincoveanu a făcut-o la puțin timp după conflictul din 1712.

354. Ibidem, p. 162.

355. Ibidem, p. 163.

356. Ibidem.

cruri ca acestea? Ce osebire este de la dînșii pînă la voi! Plîngeți, fraților, acuma pînă cînd aveți vreme de mult preț și nu o petreceți în deșărt, grijindu-vă de sufleteasca spăsenie și nu de patima cea dulce trupească, feriți-vă de toate cele mai sus...»³⁵⁷).

Nădărdum că, textele aduse aici sînt destul de elocvente asupra felului cum ierarhul nostru privea preoția. Nu putea scrie astfel de pagini decît un suflet neprihănit și adînc pătruns de sfințenia și de sublimul rost al preoției.

Conștiința răspunderii de păstor și intermediar. Datoria de a învăța. Găsim în Didahiile sale expresii ca acestea: «Pentru aceia eu nevrednicul și mult păcătosul robul tău³⁵⁸), fiindu-le tată sufletesc, rînduit de Fiiul tău, prin mijlocul meu se roagă cu toții...»³⁵⁹), sau «am venit aici ca să vă cercetăm sufletește, de vreme ce m-au rînduit Dumnezeu, ca pre un nevrednic, să vă fiu păstor și părinte sufletesc și învățător...»³⁶⁰).

Textul cel mai puternic, însă, în ceea ce privește conștiința răspunderii sale de păstor este acesta: «Și nimeni să nu socotească din voi și să zică în inima lui: «dar ce treabă are Vlădica cu noi, nu-și caută de Vlădicia lui, ci să amestecă într-ale noastre?» De n-ați știut pînă acum și de n-au fost nimeni să vă învețe, iată că acum veți ști că am treabă cu toți oamenii cîți sînt în Țara Romînească, de la mic pînă la mare, și pînă la un copil de țîță, afară din păgîni și din cei ce nu sînt de o lege cu noi. Căci în seama mea va dat stăpînul Hristos să vă pasc sufletește, ca pre niște oi cuvîntătoare, și de gîtul meu spînzură sufletele voastre, și de la mine va să ceară pre toți, iar nu de la alții, pînă cînd vă voi fi păstor. Ci vă caut în scurte cuvinte, să mă ascultați, de veți fi creștini și de vă țineți ai lui Hristos; că precum nu pot fi oile fără de păstor, așa nici norodul fără de arhieru și orice va păsa cuiva la cele sufletești, alerge la mine ca la un părinte, că-l voi vindeca cu ajutorul lui Hristos»³⁶¹).

Altădată zice: «Dar putea-voi crede eu, iubii mei, cum că aici între turma mea cea cuvîntătoare, să fie oi ca acestea rătăcite?»³⁶²). Sau în cuvîntul ținut la înscăunare: «... să vă fiu păstoriu părinte sufletesc, rugătoriu către Dumnezeu pentru buna sănătatea și spăsenia dumneavoastră și a cinstitelor dumneavoastră case; purtătoriu de grijă la cele ce ar fi spre folosul mîntuinții și să vă fiu de mîngîiere la scîrbele robiei cei vavilonești a lumii aceștia, ca Ieremia norodului lui Dumnezeu și ca Iosif al unsprezecelea fecior al patriarhului Iacov, Egiptenilor; și dimpreună cu dumneavoastră să pățimesc la toate cîte va aduce ceasul și vremea; pentru care lucru am datorie să priveghez cu osîrdie și fără de lene, ziua și noaptea și în tot ceasul, pentru folosul și spăsenia tuturor de obște, învățîndu-vă și îndreptîndu-vă cu frica lui Dumnezeu pe calea cea dreaptă. Și dumneavoastră încă aveți datorie cele ce veți cunoaște, că vă învăț fără de fățarie și fără de vicleșug... și să vă supuneți ascultării, că acea ascultare ce o faceți mie, o faceți lui Hristos...»³⁶³).

357. C. Erbiceanu, *Descrierea manuscriselor Mitropolitului Antim Ivireanul*, p. 1024.

358. Se adresează Sfintei Fecioare.

359. Ediția Haneș, p. 14.

360. *Ibidem*, p. 16.

361. *Ibidem*, pp. 21-22. Parțial, Călinescu, *op. cit.*, p. 18; Iorga, *op. cit.*, p. 477.

362. *Ibidem*, p. 108.

363. *Ibidem*, p. 234. Sublinierile din texte sînt ale noastre.

Aceste cuvinte rostite la alegerea sa ca mitropolit n-au fost numai un program de lucru, numai vorbe spuse frumos, ci însuși dreptarul de conduită al întregii sale vieți și activități, precum și a sfârșitului său, identic cu cel al voevodului în fața căruia a spus aceste memorabile cuvinte.

Datoria sa de păstor și învățător nu o limita numai la credincioșii din clasele de jos, ci el avea în vedere și pe cele de sus, în frunte chiar cu domnul. Iată câteva cuvinte în care îi servește o lecție destul de expresivă și concludentă chiar acestuia, într-o predică de Sfântul Constantin, la care voevodul era de față: «Pentru aceia să nu socotească împărații și stăpînitorii pămîntului cum că i-au pus Dumnezeu să șază pe scaun frumos, numai spre vederea înaintea ochilor omenești, înpodobiți cu veșminte scumpe, cu cununa în cap și cu schiptrul cel de aur în mîină, că numai singură dreptatea este de-i face cinstiți la norod. Pentru aceia zicea și înțeleptul Isiod, cum că împărații pentru două lucruri s-au rînduit de oameni să fie stăpînitori: unul, pentru ca să le facă dreptate; și alta, ca să ridice strîmbătățile de la mijloc; pentru aceea proorocul David, ca din gura norodului zicea: «Dumnezeule, judecata dă-o împăratului și dreptatea fiului împăratului»; căci cînd într-o politie strălucește dreptatea, sînt cei supuși și pururea norociți; că zicea un filozof: «anul cel bun nu-l face atîta mulțumirea rodurilor, cît îl face dreptatea stăpînitorului»; și altul fu întrebat: care cuvînt este mai bun, pentru ca să trăiască omul mai bine și mulțămît? Au răspuns: «acela carele păzește dreptatea la toți»³⁶⁴).

Pe boieri îi sfătuiește în nenumărate rînduri la cinste, omenie, bună înțelegere, la lipsă de zavistie și ură. Vom vedea, în altă parte, câteva texte din acestea.

Vorbind cîndva la Sfântul Ierarh Nicolae despre păstorul cel bun în prezența lui Brîncoveanu, după ce explică cuvintele apostolului Pavel cu privire la condițiile pe care trebuie să le îplinească episcopul (Timotei, III, 2-5) Antim zice: «Drept aceea nu eu ci socoteala cea dreaptă află cum că păstoriului i să cuvine să aibă trei lucruri: una credința curată, a doua înțelepciune întregă și a treia să aibă toiag în mîină. Cu credința cea curată să caute și să pohtească pururea binele și folosul oilor lui, nu numai celor sănătoase și zdravene ci și oilor bolnave și sdruncinate; cu înțelepciunea să păstorească pre oameni, dînd învățătură fieștecăruia după vîrsta și rînduiala lui, că precum sînt boale de multe feluri și nu să pot vindeca tot cu un fel de doftorii, așa nici, cu un fel de învățătură nu să pot odihni, nici să pot îndrepta toate firele omenești, ci unii cu un fel, alții cu altfel, că altă învățătură trebuie bărbatului și alta tînarului, altă povățuire trebuie bogatului și alta săracului, altă mîngîiere trebuie celui vesel și alta celui trist, altă vindecare celui sănătos și alta celui bolnav, altă înfrumusețare trebuie stăpînului și alta slugii, altă îndemnare trebuie celui îndrăzneț și alta celui fricos; altă îmbunare trebuie celui blind și alta celui mînios, altă vorbă trebuie celui învățat și alta celui neînvățat; și în scurte cuvinte pre fieștecarele după vîrsta sa și după rînduiala sa, precum am și mai zis, trebuie să-l odihnească cu învățătura, cu toiagul ce ține în mîină, adică stăpînirea și cu darul Duhului Sfînt, să pedepsească atîta pre oi, cît și pre lupii cei de gînd și pre fiarele cele sălbaticе ce vin asupra oilor; pentru căci adevărat că dece rămîn oile nepedepsite, de atîta cad

364. Ibidem, pp. 82-83.

în mai multe și nenumărate patimi; așisderea și lupii, când nu văd toiag în mîna păstorului, răpesc oile fără de nici o frică și le mănîncă...»³⁶⁵).

Prin aceste considerațiuni asupra adevăratului păstor, desăvîrșite și ca fond și ca frumusețe stilistică și care merită să fie puse la loc de cinste, în oricare pastorală, Antim se dovedește păstorul plin de zel apostolic, cunoscîndu-și toate îndatoririle sale, în care crede cu sinceritate adevărată.

Vorbînd, în continuare, de sănătatea oilor de care păstorul trebuie să fie pururea îngrijat, Antim ne face un tablou rustic însă de toată frumusețea și care merită să fie reținut: «... iar de va fi vreuna din oi beteagă, trebuie și fără de voia ei să o lege și să o puie jos (trîntească) să-i taie carnea cea putredă să o lepede și să-i puie căzută³⁶⁶) doftorie, neuitîndu-să nimeni la svîrliturile picioarelor ei cu care poate să-i mijlocească și vătămarea, au la obraz, au la mîna, au la picioare; și așa cu această faptă bună și cu această mijlocire va avea păstoriul cel bun despărțire de năimiți, pentru căci năimiții nu pasc oile pentru ca să le folosească, ci numai pentru plata ce apucă de la ele, și cînd vede pre lup venind de departe, adică pre diavolul, ei lasă oile și fug, pentru căci sînt năimiți și nu poartă grija pentru ei; ci să ferească Dumnezeu și să mîntuiască toate turmele de păstor ca aceștia, ca și de moartea ciumii»³⁶⁷).

Socotim că textele prezentate pe care le-am lăsat intenționat să ne vorbească mai mult prin ele înșile, decît prin aprecierile noastre și să fie suficiente spre a ne convinge asupra felului cum înțelegea mitropolitul Antim să-și păstorească turma sa duhovnicească, asupra convingerilor, conștiințiozității, intențiilor sale curate, precum și asupra chemării și vocației sale de ales păstor duhovnicesc.

El este un împlinitor al cuvintelor Apostolului Neamurilor, către păstorii cei buni: «Vestește cuvîntul, stăruiește cu timp și fără timp, muștră, ceartă, îndeamnă, cu toată îndelunga răbdare și dînd neconținut învățătură» (II Tim. IV, 2) și al Sfîntului Ioan Gură de Aur: «Aceasta este mie preoție, de a învăța și a bine vesti» (Omilia a XXIII către Romani).

Tot din aceste texte ne putem face o idee clară asupra limitelor propovăduirii Sale. Nu este greu de dedus ce fel de predică va face el, sau mai precis ce fel de predică va ieși dintr-o astfel de conștiință preoțească.

Cunoașterea Sfintei Scripturi. Mitropolitul Antim Ivireanul, după cum constatăm din Didahiile sale, a fost un mare și adînc cunoscător al izvo-
rului celui mai de seamă al credinței creștine. Citatele din Sfînta Scriptură abundă în toate predicile. Cea mai neînsemnată afirmație, ca și adevărurile cele mai de seamă, teologumenele personale, ca și orice problemă sau idee ce-l frămîntă sînt sprijinite, întărite, lămurite și înfățișate pe baza textelor sfinte. Citatele de care face uz nu sînt de preferință numai din Noul Testament, după cum procedează unii predicatori moderni, ci din toată Scriptura, atît a Vechiului cît și a Noului Așezămînt. Ai impresia că vorbește cu Biblia în mîna, așa de des se referă la ea. El avea însă Scriptura în mintea și în inima sa, fiindcă ea constituia, cu siguranță, obiectul unor lecturi și al unor meditații zilnice. Pentru aceea, el poate cita așa de ușor și mai ales pentru aceea poate asocia texte și pilde scripturistice, în jurul ideilor pe care le propune în predicile sale, cu atîta îndemînare. De la cartea Facerii și pînă la Apocalipsă, de la cartea Judecătorilor și pînă

365. *Ibidem*, pp. 142, 143.

366. Cuvenită.

367. *Ibidem*, pp. 143-144.

la Epistolele Pauline și ale celorlalți apostoli, de la profeții mari și mici și pînă la Evangheliile și Faptele Apostolilor, toate sînt citate în Didahiile sale, dîndu-le acestora un pronunțat caracter exegetic.

Citatele le pune în ghilimele. La unele indică numai autorul și capitolul (acestea sînt cele mai numeroase) la altele numai autorul, iar la cele mai puține și autorul și capitolul și versetul³⁶⁸); ceea ce înseamnă că citația o făcea din memorie. Cînd i se pare necesar urmărește un text la Sinoptici³⁶⁹), alteori la aceștia și la Ioan³⁷⁰).

Se înțelege de la sine că un predicator care era familiarizat cu Sfînta Scriptură în așa măsură, încît să poată reproduce pe dinafară pasajii întregi, avea ce spune păstoriților săi.

Cultura generală și teologică a lui Antim. Citindu-i Didahiile, întîlnim elemente ce ne conving că autorul lor era la curent cu unele date mai de seamă ale culturii vremii. Se înțelege că noi ne referim aici numai la ceea ce a putut intra în materialul Didahiilor, lăsîndu-le la o parte pe cele ce le putem intui din alte izvoare.

Așa, de pildă, el citează o întîmplare din viața împăratului Artaxerxe³⁷¹), alta din a lui «Tumcuin împăratul Kitaiului»³⁷²) și alta din a lui Alexandru cel Mare³⁷³).

Vorbește de un filozof, care zice: «Să ne cunoaștem pre sine»³⁷⁴), citează cuvinte și întîmplări ale unor filozofi³⁷⁵), căroră nu le dă numele, sau din zisele Dascălilor Bisericii³⁷⁶), și amintește de pasărea «finix»³⁷⁷). De asemenea amintește de «învîrtejirea împrejurul lui, cu un umblet neconținut» a soarelui³⁷⁸) și de petele acestui astru, aflate: «prin mijlocul ochianurilor de astronomii cei de pe urmă, lucru necunoscut de cei vechi»³⁷⁹).

Iată cum explică mitropolitul Antim cutremurul: Pentru cutremur spun filozofii Elinilor, cum să fie făcînd din amestecarea stihilor, zicînd unii într-un chip, alții într-alt chip, fieștecare după puterea sa scoțînd însă de la mijloc pre Dumnezeu carele este pricina cea dintîi³⁸⁰). Ci noi acum de această dată vom lăsa într-o parte cele ce au zis Anaxagora, Aristotel, Dimocrit și Anaxament, și vom crede mai vîrtos pe dumnezeescul filozof, pre David, carele zice (psalm 103): «Cela ce caută pre pămînt și-l face de să cutremură, și întorcîndu-și fața să vor turbura»³⁸¹).

În afară de filozofia greacă veche, Didahiile ne oferă destule indicații că Antim Ivireanul cunoștea Istoria Bisericească a lui Eusebiu din Ce-

368. Vezi: Filipeni III, 20, p. 66; Isaia XIX, 13, p. 67; Matei IV, 4, p. 67; și altele. O pagină plină de citate scripturistice este p. 154.

369. Ediția Haneș, p. 172.

370. Ibidem, p. 199.

371. Ibidem, p. 3.

372. Ibidem, p. 84. Pentru istoria Chinei vezi D. Russo, *Studii Istorice*, vol. I, București 1939, p. 338.

373. Ibidem. După Alexandria; vezi și Mitu Grosu, *op. cit.*, p. 67.

374. Ibidem, p. 100. Aluzie la Socrate: γνώθη σεαυτον.

375. Ibidem, pp. 82, 157.

376. Ibidem, p. 87.

377. Ibidem, p. 222.

378. Ibidem, p. 201.

379. Ibidem, p. 53.

380. Aluzie la Aristot.

381. Ediția Haneș, pp. 170-171.

zarea, ca și Viața lui Constantin, scrisă de același, folosindu-le probabil în grecește, și din care reproduce unele cuvinte ale împăratului, sau unele aprecieri ale părintelui istoriei bisericești, asupra lui Constantin, cel Mare³⁸²).

De asemeni, tot în legătură cu bagajul său de cunoștințe istorice, găsim o întâmplare din vremea lui «Tiverie Chesarul»³⁸³), o pildă din viața «Eudoxiei împărăteasa lui Arcadie»³⁸⁴), și o neîndoielnică probă că citise viața Sfântului Antonie scrisă de Sfântul Atanasie cel Mare³⁸⁵).

Didahiile ne asigură, totodată, că mitropolitul nostru cunoștea foarte bine limba greacă pe care chiar o vorbea. În această ordine de idei, avem folosirea unor termeni grecești³⁸⁶), pe care îi explică auditoriului său și mai ales cele două întâmpinări către Brîncoveanu, care deși scrise în românește conțin totuși numeroase expresii și fraze culte și pretențioase, în grecește³⁸⁷).

Acestea sînt, în general, indicațiile Didahiilor cu privire la cultura generală sau clasică a autorului lor.

În ceea ce privește legăturile lui cu Sfinții Părinți, acestea le vom urmări într-un alt paragraf al lucrării de față.

Aptitudinile și cultura lui teologică le putem sesiza în citeva texte ce caută să lămurească, pe înțelesul tuturor, lumina Taborului, să explice într-un mod simbolico-mistic numele de «Mariam» și în definițiile pe care le dă unor virtuți.

Iată cum explică el Schimbarea la față a Domnului, într-o predică la această sărbătoare: «Și nu numai lumina aceasta strălucia în obrazul lui Hristos, ci și o frumusețe oarecare și podoabă nespusă să arăta întru dînsul, atîta cît, de s-ar aduna într-un loc toată frumusețea și toată podoaba, și cea pămîntească și cea cerească, nici într-un chip n-ar putea ca să se veselească ochii și inimile celor ce ar privi spre dînsa, precum a veselit lumina aceia ochii ucenicilor lui Hristos»³⁸⁸).

Explicarea simbolico-mistică a numelui Sfintei Fecioare este aceasta: «Întru care nume Mariam, după a mea proastă socoteală, înțelegem cum că cuprinde în sine trei lucruri una pentru că fiind numele acesta de trei silabe, adică de trei înjugări, să înțelegem cum că au născut o față a Sfintei Troițe, pre Fiul și Cuvîntul lui Dumnezeu; a doua că are fieștecare înjugare cîte două slove, și să înțelege cele două firi ale lui Hristos, adică cea dumnezească și cea omenească; a treia, că sunt 6 slove de toate într-acest nume, cu care înțelegem cele 6 taine mari și preste fire, adică: blagoveștenia, nașterea, botezul, moartea pre cruce, învierea și

382. *Ibidem*, pp. 81, 82, 83. La p. 82, aflăm: «Voi în Beserică, iar eu afară de Beserecă sunt pus de Dumnezeu Episcop». La p. 83 arată, după Eusebiu, de ce lumea l-a numit mare.

383. *Ibidem*, p. 156.

384. *Ibidem*, p. 166.

385. *Ibidem*, p. 164.

386. «*Nomthetis*, adică puitor de lege»; «*Zilotis*, adică întăritor acestei legi», p. 3; «*Periergos*, adică prepuitor», p. 10; «*Idiomata*, adică alcătuiți», p. 56.

387. Vezi editia Erbiceanu, pp. 97-106. Haneș a scos din text toate aceste expresii grecești, lăsîndu-le numai pe cele românești ale mitropolitului. Cîteva exemple: „μὲ γλωσσολογῶν” = mă vorbesc de rău; „ὅτι ἐγὼ ἐν ἀκακίᾳ μου ἐπέουθην, σοὶ δὲ κύριε ἐλάισόν με”. = căci eu în nerăutatea mea m-am purtat, iar tu Doamne, iartă-mă, ș.a. Traducerea este a lui Antim.

388. *Editia Haneș*, pp. 2-3.

înălțarea la cer. Deci cu blagoveștenia s-au descoperit taina cea mai nainte de toți vecii ascunsă; cu nașterea s-au împăcat ceriul cu pământul, adică Dumnezeu cu omul; cu botezul ne-am îmbrăcat cu haina nestricăciunii; cu moartea ni s-au dat viața; cu învierea ni s-a dat bucuria și cu înălțarea la cer, șederea de-a dreapta lui Dumnezeu-Tatăl. Așisderea și în cuvintele cele de bucurie ce i-au zis îngerul: «Bucură-te ceea ce ești plină de dar, Domnul e cu tine», iar înțelegem numele prea sfintei Troiță; că în cuvîntul ce zice: «bucură-te», se înțelege Fiiul, că el este bucuria lumii; în cuvîntul ce zice: «plină de dar», se înțelege Duhul Sfînt, prin carele să dau toate darurile ;și cuvîntul cel ce zice: «Domnul e cu tine», să înțelege Tatăl, că el este Domnul a toate văzutelor și nevăzutelor»³⁸⁹).

Semnătura Mitropolitului Antim Ivireanul.

Definițiile formulate pentru unele virtuți sînt adesea personale, altele scripturistice. Așa, nădejdea o definește: «o îndrăzneală adevărată către Dumnezeu, dată în inima omului din dumnezeiasca strălucire, ca să nu să desnădăjduiască niciodată de darul lui Dumnezeu, ci să fie incredințat cum că va lua prin pocăință iertăciune păcatelor și verice³⁹⁰) altă cerere sau trecătoare sau veșnică»³⁹¹).

Dragostea este înfățișată ca: «o unire a mulți într-una și cale către Dumnezeu și vîrf tuturor bunătăților»³⁹²). Iar credința, în sensul Sfîntului Pavel, dar cu alte cuvinte: «ființa celor nădăjduite și lucrurilor celor ce nu să văd dovediri»³⁹³).

Tot despre cele trei virtuți teologice, Antim, folosindu-se de o frumoasă și populară comparație, dar nu întru totul justă, se exprimă astfel: «Precum un om casnic, vrînd ca să samene grîu curat în holda lui, pune multă nevoință de-l cerne și-l curăță de neghină și de altele, așa și sfînții părinții noștri au pus multă nevoință de au cernut cu ciurul chibzuielii toată Sfînta Scriptură și au ales ca niște grîu curat, din toate bunătățile cîte ar putea fi, aceste trei bunătăți mari: credința, nădejdea și dragostea și le-au semănat în holda sfintei beserici, adecă: în adunarea și în inima celor credincioși...»³⁹⁴).

Cultura și aptitudinile lui teologice sînt dublate de o vie și bogată imaginație, pe care socotim că o putem întrevedea, în chip mai limpede în rîndurile ce urmează: «Inșă Dumnezeu, carele numai cu un cuvînt au fă-

389. *Ibidem*, pp. 11-12. P. V. Haneș, *Istoria Literaturii Romînești*, ed. III-a, București, fără an, p. 73.

390. Orice.

391. *Ibidem*, p. 17.

392. *Ibidem*.

393. *Ibidem*, p. 18.

394. *Ibidem*, pp. 16-17.

cut și au zidit toate lucrurile cele văzute și nevăzute, poate, cu adevărat, cu cea desăvârșită a lui prea puternic să facă stele mai luminoase decât acestea ce strălucesc pre cer; și lună mai iscusită decât aceasta ce ne povățuește noaptea; și soare mai strălucitor și mai luminat decât acesta care stinge cu lumina lui toate celelalte lumini; și ceruri mai mari și mai largi în rotocolime; și păsări mai cu dulci glasuri; și flori mai cu multe mirosoari, și copaci mai nalți și mai roditori, și vânturi mai sănătoase și văzduhuri mai de folos; și hiare mai multe la număr și de mai multe feluri; și mai multe lumi decât aceasta ce locuim poate să zidească, în mărime și în meșteșug mai minunate»³⁹⁵).

Alte calități ale autorului Didahiilor. Tot din citirea predicilor intuim la mitropolitul Antim și alte însușiri sufletești, care-l ajută la compunerea Didahiilor și-i dau o sfântă îndrăzneală în rostirea lor.

El este un spirit pătrunzător, atât în analiza faptelor cât și a lucrurilor din firea înconjurătoare, pe care știe să le prezinte cu farmec și să le valorifice și aplice la realitățile pe care le combate sau le recomandă și le încurajează în oratoria sa pusă integral în serviciul Bisericii Mântuitorului Hristos.

Foarte ingenioasă și subtilă ni se pare comparația lui Petru cu soarele și a lui Pavel cu luna³⁹⁶). Cităm din aceasta numai două exemple, de la fiecare câte unul:

Primul: «Are soarele și altă a sa lucrare, că trece prin crăpăturile ușilor și prin găurile pereților, și cele mai dinlăuntru ale caseilor le iscodește și le luminează; și de la Petru n-au lipsit această putere, de vreme ce, după cum zice Ieremia la 17 capete: «Adîncă este inima decât foarte, și om este și cine-l cunoaște pre el». Însă aceasta o au iscodit-o și au atins cu razele lui, precum se vede adevărat la Anania și Samsira, a căroră minciunosii cuget cu moarte fără de veste i-au certat; au iscodit cele ascunse ale inimii lui Simon vrăjitorul și i-au descoperit vicleșugul cel ascuns al inimii sale...»³⁹⁷).

Al doilea: «Intre celelalte idiomata, adică alcătuirii ce are luna, are și aceasta, cînd este plină, să scoală asupra-i cîinii ca niște vrăjmași cu luptă, și nu încetează a o lătra, neputînd suferi lumina ei și cu toate acestea ea fiind curată și nevincvată, luminează și călătorește călătoria ei fără de zăticneală; cîți cîini sălbatici s-au sculat turbați asupra lui Pavel lătrînd: au lătrat asupra lui Pavel tot Efesul (Fapte 19), pentru că învăța de față cum că acei (idoli), ce să fac de mîini, nu-s Dumnezei (Fapte 3.); au lătrat asupra-i la Iconia cînd s-au pornit limbile... să ucidă cu pietre pre Pavel; fost-au lătrat de Elima vrăjitorul, carele din strălucirile lumii noastre ce-i de taină, lui Pavel, au rămas orb (Fapte 23)... Cine dar să nu mărturisească că Pavel au strălucit între limbi³⁹⁸) ca luna plină în zilele ei?»³⁹⁹).

395. Ibidem, p. 12.

396. Ibidem, pp. 52-58.

397. Ibidem, p. 53.

398. Neamuri.

399. Ibidem, pp. 56-57. Gh. Călinescu, *Istoria lit. Rom.*, amintește de acest text la p. 18.

El se arată a fi un om cinstit și lipsit de dorința de a parveni: «Mitropolia n-am luat-o cu sila, nici cu mite, nici cu rugăciuni»⁴⁰⁰); destoinic și muncitor: «am pus osteneli peste osteneli întru toate, și am trudit din zi din noapte să înmulțesc talantul Domnului, pentru ca să nu mă număr în rîndul leneșei slugi, și am silit după putința mea, și după prăasta ajungerea minții mele, de am lucrat în via Domnului...»⁴⁰¹); iubitor pînă la jertfă al credincioșilor săi: «carele are datoria pînă la vărsarea singelui să nu-și părăsească turma»⁴⁰²); lipsit de viclenie și clevetire: «că mie nu mi se cuvine, ca unui arhieru, să grăiesc pe nimeni de rău, nici să pîrăsc»⁴⁰³); demn și curajos chiar în strîmtorare: «Și cum că poți Măria Ta (adresîndu-se lui Brîncoveanu N. N.) să faci ce vei vrea după pohta Măriei Tale, este lucru adevărat, iar eu încă zic să fac după pohta lui Hristos»⁴⁰⁴).

Acesta este ierarhul smerit și modest, cu o înaltă idee despre preoție, cu o clară conștiință asupra răspunderii de păstor și învățător, cu o mare cunoaștere și aprofundare a Sfintei Scripturi, cu o cultură generală și teologică apreciabilă, cu imaginație vie și bogată și cu alte însemnate calități, care la începutul veacului al XVIII-lea urcîndu-se în amvonul mitropoliei din București, ține o predică epocală pentru predica romînească și pentru toți cei ce l-au ascultat, aceasta devenind un bun cultural neprețuit al poporului nostru.

D. Izvoarele Didahiilor. Autori ai istoriei literaturii romîne ca N. Iorga⁴⁰⁵), Sextil Pușcariu⁴⁰⁶), N. Cartoian⁴⁰⁷), academician Gh. Călinescu⁴⁰⁸), și alți istoriografi⁴⁰⁹), fac cu toții afirmația, mai mult sau mai puțin categorică, că Antim Ivireanul a fost influențat în Didahiile sale, de unul din marii «luceferi ai predicii ortodoxe»⁴¹⁰) și anume de Ilie Miniaticu.

400. *Ibidem*, p. 238.

401. *Ibidem*.

402. *Ibidem*, p. 240.

403. *Ibidem*, p. 239.

404. *Ibidem*, p. 241.

405. *Ist. Lit. Rom.*, II, ed. II-a, p. 476: «Acești predicatori ca și Antim.. aveau ca model înaintea ochilor pe acel Demostene al Grecilor... care a fost Ilie Miniaticu».

406. *Ist. Lit. Rom. Epoca Veche*, p. 151: «Predicile sale sînt în cea mai mare parte traduse și compilate din operele marilor predicatori ortodocși; mai ales îi servește de model vestitul predicator al comunității grecești din Veneția, Ilie Miniaticu».

407. *Ist. Lit. Rom.*, III, p. 226: «Vor mai fi desigur și altele, poate chiar de la contemporanul său Ilie Miniaticu». După cum vedem, ceva mai temperat.

408. *Ist. Lit. Rom.*, p. 16: «Cazaniile lui pot fi compilații și în unele puncte chiar traduceri, modelul de căpetenie fiind Ilie Miniaticu, Venetul (ale cărui predici fură tipărite și în romînește la București în 1742)».

409. Gh. Cardaș, *Pagini de istorie literară romînească*, vol. I, p. 243: «Partea pur teologică care este tradusă sau compilată după diferiți predicatori creștini ortodocși dintre care menționăm pe vestitul venețian Ilie Miniaticu»; N. Dobrescu, *Antim Ivireanul*, p. 87: «...căci în multe locuri se resimte în predicile lui Antim influența lui Ilie Miniaticu»; Florentina Bîrdan, *op. cit.*, p. 1, aceeași afirmație. Pr. D. Iliescu, *Viața și opera lui Ilie Miniaticu, episcopul Cernicăi și Calavritei, 1699-1714*. București 1936, p. 134: «Antim a folosit și predicile lui Ilie Miniaticu, tipărite în limba grecească». Vezi același, p. 15, afirmații și mai categorice. Și mulți alții.

410. Expresia aparține Arhimandritului Iuliu Scriban, profesor de Omiletică la fosta Facultate de Teologie a Universității din Iași (1927-1941), care a scris,

Cu toate că nici unul din aceștia nu au dovedit-o, de altfel, nici n-au încercat-o, susținerea lor a făcut carieră strălucită în toate istoriile literaturii noastre, ca și în majoritatea scrierilor ce s-au ocupat de Antim Ivireanul, devenind un lucru admis în chip general.

Susținerea le mai sus, mi se pare întru totul gratuită și nejustificată. Mai întâi fiindcă Ilie Miniati a fost contemporan cu Antim Ivireanul, el vițuind, după cum este îndeobște admis, între 1669 și 1714⁴¹¹). În al doilea rând pentru că autorul Didahiilor românești n-a putut cunoaște Didahiile lui Ilie Miniati, deoarece acestea s-au publicat într-o primă ediție greacă la Leipzig în 1718⁴¹²), deci la patru ani de la trecerea în cele veșnice a strălucitului lor autor, și la doi ani după a lui Antim.

În românește s-au imprimat, pentru prima dată, în 1742⁴¹³), de către mitropolitul Neofit. Deci mitropolitul Antim nu a putut să folosească nici una din aceste tipărituri. Că el va fi auzit de vestitul predicator al Veneției și al multor altor locuri pe unde a colindat, aceasta s-ar putea presupune⁴¹⁴), dar a admite o influență certă și stabilă, ni se pare absurd, căci nu avem pe ce o întemeia.

După părerea noastră nu este nici un fel de legătură între Ilie Miniati și Antim Ivireanul, de cît că Antim poate fi comparat cu Miniati, sub raportul oratoriei bisericești, căci ceea ce primul a fost pentru timpul și locurile în care a vestit cuvîntul lui Dumnezeu, a fost cel de al doilea în Țara Românească. Antim Ivireanul este un Ilie Miniati al romînilor, prin faima, puterea și epocala sa predică, după cum poate fi comparat și cu alți mari predicatori din Apus (Bourdaluou, Massilion, etc.).

Este cazul să menționăm aici că singurul dintre autorii romîni, și anume episcopul Melchisedec⁴¹⁵), s-a străduit să dovedească totuși dependența lui Antim de Ilie Miniati. Iată ce zice Melchisedec: «Talentosul și marele orator al bisericii Ortodoxe de răsărit, Ilie Miniati, contimporanul lui Antim, a fost foarte stimat și iubit de acest din urmă (pe ce se întemeia? N. N.) și predicile aceluia ținute în deosebite locuri și ocaziuni și date tiparului în limba greacă, au servit lui Antim de modeluri în arta ritoricească. De la dînsul Antim a împrumutat forma esteroară a predicilor sale, figurile oratorice, asemănările, istorioarele și basmele întrebuintate spre înlesnirea înțelesului și a memoriei ascultăto-

sub acest titlu, un studiu asupra lui Ilie Miniati, în «Păstorul Creștin Ortodox» (Oltenița), nr. 24-27/1935 și 29-32/1936.

411. *Dictionnaire de Théologie Catholique*, t. X, 2 (Messe Mystique), col. 1769-1770; Arhim. I. Scriban, art. cit., nr. 24-25/1935, p. 2; D. Ilescu, op. cit., pp. 27-32; C(onstantin) E(rbiceanu), *Viața și scrierile marelui predicator al Bisericii Ortodoxe Ilie Miniati*, în «Biserica Ortodoxă Română», nr. 9/1892, pp. 711-715; M. Jugie, *Theologia dogmatica Christianorum dividendum*, t. I, Paris 1926, p. 601.

412. D. Ilescu, op. cit., p. 35. Cîteva predici numai și anume: «Due prediche sacre e quattro orazioni ritrovate sole delle molte già fatte anche in lingua italiana dai fu' Monsignor Elia Mignati», au fost publicate în 1717 la Venetia, deci tot după moartea amîndorora. Cf. S. Salaville, *Miniatis ou Mèniatès Elie*, în *Dict. de Théol. Cath.*, t. X, 2, col. 1771.

413. BRV, II, pp. 57-60. Această primă ediție a fost urmată de altele cinci și anume: G. Săulescu, Iași 1837; Pr. C. Moșescu, Brăila 1863; Sf. Sinod, București 1897; Pr. D. Ilescu, București 1944 și Pr. D. Fecioru, București 1945.

414. Prin predicatorul curții lui Brîncoveanu Ioan Avramie, fost paroh în 1699 al comunității grecești din Venetia, cf. D. Russo, *Studii Istrice*, II, p. 451.

415. *Didahiile Mitropolitului Ungro-Vlahiei, Antim Ivireanul*, vol. II, București 1889, pp. XXIII-XXIV.

rilor; ba găsim chiar și fragmente întregi împrumutate mai ad-literam de la Ilie Miniati; așa d. e. Didahia lui Antim de la Duminica 2-a a lui Matei (t. II,) la tema «Veniți după mine și vă voi face vînători de oameni», este o prescurtare din cuvîntul lui Ilie Miniati, la aceeași Duminică și la aceeași temă. Didahia de la Duminica a 3-a a postului mare (tom. 2), la tema: «Ce va folosi omul, de ar dobîndi lumea toată și-și va pierde sufletul» este iarăși o prescurtare și prefacere a cuvîntului lui Ilie Miniati la aceeași temă și zi, ș. a...»⁴¹⁶).

Ce avem de răspuns la aceasta?

1. Mai întîi, Melchisedec afirmă influența lui Ilie Miniati într-un mod foarte extins (forma exterioară, figurile oratorice, asemănările, istorioarele și basmele etc. cf. supra) asupra lui Antim, pentru a o dovedi cu prea puțin: numai cu două exemple.

2. În al doilea rînd, nu citează nici o predică, figură, asemănare, etc. din vol. I de Didahii (ed. Bianu, Erbiceanu, căci celelalte încă nu apăruseră, cînd scrie el acestea) deci acesta este scos din cauză, ci ambele predici considerate de el ca înrîurite de Miniati sînt din volumul II de Didahii, adică acel căruia critica nu-i recunoaște pînă acum, paternitatea lui Antim.

3. În al treilea rînd, cercetînd cele două exemple ale lui Melchisedec, ele nu sînt deloc concludente. Într-adevăr, atît predica lui Ilie Miniati, cît și cea din ediția Melchisedec (1889) la duminica a doua de la Matei, au asemănător un singur pasaj, privitor la simbolismul cifrei 12 a apostolilor, care este dat foarte pe larg în Miniati și numai în rezumat în celălalt, restul predicii neavînd nimic comun⁴¹⁷).

Asemănarea, care este incontestabilă, dovedește după noi, folosirea unui izvor comun, atît de Ilie Miniati, cît și de autorul volumului II de Didahii.

Dar, dacă totuși dependența unui text de celălalt ar fi certă, în mod absolut, am avea de aface atunci aici cu cea mai concretă dovadă că autorul vol. II de Didahii, nu este în nici un caz mitropolitul Antim⁴¹⁸), care n-a putut cunoaște predicile tipărite ale lui Ilie Miniati, și că Didahiile pe care Melchisedec le pune pe seama lui Antim sînt posterioare anului 1742, sau în cel mai fericit caz, anului 1718, cînd au apărut ele respectiv în romînește sau grecește.

Cît privește cel de al doilea exemplu al lui Melchisedec privitor la predica de la Duminica a treia din Postul cel Mare⁴¹⁹), care ar fi după acesta «o prescurtare și o prefacere», după Ilie Miniati, noi citindu-le cu atenție pe amîndouă, n-am putut afla, în ciuda eforturilor depuse, nici cea mai mică asemănare, decît doar aceia că ambele tratează același subiect (grija de suflet), dar într-un mod cu totul diferit și ca formă și ca fond, și ca material utilizat și ca mijloace de convingere.

416. *Ibidem*.

417. Compară, Ilie Miniati, *Didahii și Predici*, traduse de Pr. D. Fecioru (care este cea mai bună ediție), pp. 424-425 cu *Didahiile lui Antim*, ed. Melchisedec (vol. II, 1889), pp. 159-160.

418. Vezi mai sus la prezentarea ediției Melchisedec. La aceasta mai adăugăm că grafia manuscrisului 525 (ed. Melchisedec) este total deosebită de aceea a lui 549 (autograf, ed. Erbiceanu), după cum personal ne-am putut convinge la Academia R.P.R.

419. Ediția Melchisedec, pp. 51-56, și ediția Fecioru, pp. 48-65.

Socotim că, prin aceasta mitul influenței lui Ilie Miniat asupra lui Antim Ivireanul a luat sfârșit, fără posibilitate de revenire.

Cu aceasta n-am rezolvat încă problema izvoarelor predicii lui Antim, care a avut totuși resursele sale în afară de cele ale Sfintei Scripturi, de care ne-am ocupat, în afară de calitățile sale personale, pe care le-am trecut în revistă și în afară de ceea ce a văzut la societatea contemporană. sie-și cărora le vom oferi o tratare osebită.

Lăsînd la o parte o altă ipoteză a lui Nicolae Iorga, că Antim a elaborat cuvîntările sale bisericești, «după modelul didahiilor lui Hrisant Notaras»⁴²⁰), dar pe care nu o argumentează deloc, ne vom adresa textului însuși al mitropolitului nostru, care ne va lămuri mai bine și mai sigur.

Didahiile lui Antim cuprind, în afară de citate din Sfînta Scriptură și de datele pe care i le furniza «țara creștină»⁴²¹), în care și-a desfășurat activitatea, o mulțime de pasagii din Sfinții Părinți, pe care-i citează cu probitate, punîndu-i între ghilimele și arătînd, de multe ori, și locul de unde le-a luat. El face apel deci cum singur o mărturisește, la «Dumnezeștii dascăli»⁴²²), sau la «țilcuiorii Sfintei Evanghelii»⁴²³), aceștia constituind, în afară de Scriptură, argumentele sale de autoritate. Care sînt Sfinții Părinți citați?

În primul rînd Capadocienii, în frunte cu Ioan Gură de Aur, pe care-l numește: «Sf. Ioan Zlataust», «cel cu rostul de aur», «marele Zlataust», «cel cu limba și cu inima de aur», dovadă că-l prețuia deosebit; acesta este citat de nouă ori⁴²⁴).

Sfîntul Vasile cel Mare este citat de patru ori⁴²⁵), iar Sfîntul Grigore «Bogoslovul», de trei ori⁴²⁶).

De asemeni, sînt reproduse pasagii din Efrem Sirul de două ori⁴²⁷), din Sinesie o singură dată⁴²⁸), din «Dionisie Ariopaghitul»⁴²⁹), din Sfîntul Ioan Damaschinul de două ori⁴³⁰), și din Sfîntul Teofilact al Bulgariei de șase ori⁴³¹) Aceștia sînt Sfinții Părinți la care face apel predica mitropolitului Antim.

Dar, el se folosește totodată, și de cărțile de slujbă⁴³²), de Acatistul

420. *Istoria Bisericii Romînești*, vol. II, ed. II-a, p. 57; Petre V. Haneș, *O vreme de înflorire a predicii...*, p. 281.

421. *Ediția Haneș*, p. 57.

422. *Ibidem*, p. 147.

423. *Ibidem*, p. 152.

424. Iată locurile, după ediția Haneș: p. 31 de două ori; p. 54 «după țilcul psalmului 48»; p. 81; p. 107; p. 157; p. 167 («la al 17-lea cap vorba ce face la Evanghelia lui Matei»); p. 168 și 221.

425. «Zice Sfîntul Vasile la cartea cea dintii, la al doilea cuvînt ce voro-vește pentru post», p. 97; apoi pp. 194, 208 și 220.

426. «La a doua carte, la începerea postului», p. 31; apoi 97 și 217.

427. «La cuvîntul ce face pentru ascultare», p. 149; «La cuvîntul cel dintii ce face pentru preoție», p. 161.

428. *Ediția Haneș*, p. 144.

429. *Ibidem*, p. 224: «la cuvîntul ce face asupra morții».

430. *Ibidem*, p. 64: «la un tropariu al canonului de la înălțarea cinstitei cruci, la a patra piasnă»; și p. 65: «la a patra carte a bogosloviei lui».

431. *Ibidem*, p. 104: «dumnezeescul Theofilact»; p. 107: «sfîntul Theofilact»; p. 148, de două ori; pp. 152-153 și p. 199.

432. *Ibidem*, p. 73: «precum adeverează Poeticul la un tropar de astăzi, de la a opta pesnă» (Schimbarea la Față).

Maicii Domnului⁴³³), pe care-l va fi citit în biserică, de multe ori, precum și de cărțile de literatură populară ca: Fiziologul, Alexandria etc., despre care vom vorbi, când vom reproduce textele respective.

Acestea sînt izvoarele absolut certe cărora le este tributar ierarhul nostru, în predica sa, afară de Biblie, de zestrea sa sufletească și de moravurile țării și locuitorilor, ei, pe care le laudă sau combate.

E. Didahiile ca izvor de informație. Predica mitropolitului Antim ne oferă destule locuri, din care putem scoate informații prețioase, atît cu privire la țara și societatea în care a trăit și pe care a căutat să le modeleze, cît și la starea sufletească a creștinilor de sub conducerea sa duhovnicească.

Aspecte sociale. În vremea arhipăstoriei lui Antim, Țara Românească se găsea sub apăsătorul jug al tiraniei și exploatării turcești. Țara era sărăcită de atîtea biruri și corvezi, boierimea era lipsită de unitate și învrăjbită, iar țărani duceau tot greul robiei. Antim care spera în izbăvirea din această nenorocită situație, prin predicile sale raută să întrețină nădejdea, să mîngăie și să indemne la unitate. Cum însă nu putea lupta lățiș împotriva turcilor, de aceea se mulțumește doar cu aluzii dese și destul de transparente la adresa acestora.

Pe turci îi numește «*lupii cei văzuți și nevăzuți*»⁴³⁴), și «*vrăjmașii cei văzuți și nevăzuți*»⁴³⁵).

Starea nenorocită a țării o zugrăvește astfel:

— «...fiind incunjurați și îngrădiți între hotarele celor streini de feliu, și împresurați de atîtea nevoi și scîrbe, ce vin totdeauna neîncetat *de la cei ce stăpînesc pămîntul acesta*»⁴³⁶);

— «... să vă liu de mîngiere la scîrbele *robiei cei vavilonești* a lumii aceștia»⁴³⁷);

— «...să ne mintuiască de *scîrbele și de nevoile ce ne-au împresurat*»⁴³⁸);

— «...*necazurile ce ne vin de la cei din afară, jașurile, robiile, dările cele greie și nesuferite...*»⁴³⁹);

— «*Toți pătinesc, toți sunt în scîrbe, toți suspină sub jugul cel greu al nevoiei*»⁴⁴⁰).

Pentru aceia el se roagă ca:

— «Mina cea tare și puternică și brațul cel înalt al prea înălțatului Dumnezeu, să supuie pe toți *vrăjmașii cei văzuți și nevăzuți* podnojie picioarelor Măriei Sale»⁴⁴¹);

433. *Ibidem*, p. 10: «...Intru care cu anevoie să suie gîndurile omenești, și adîncimea darurilor ei, carele nu să pot vedea lesne nici cu ochii îngerești»; p. 138, stilul foarte apropiat; și p. 243: «și vei lăsa pe Irod (pre carele te îndeamnă să faci aceasta) ca pre un mincinos că nu știe a cînta aliluia»).

434. *Ibidem*, p. 15.

435. *Ibidem*, p. 145.

436. *Ibidem*, p. 233.

437. *Ibidem*, p. 234.

438. *Ibidem*, p. 139.

439. *Ibidem*, p. 153.

440. *Ibidem*, p. 155.

441. *Ibidem*, p. 235.

—...Să surpe și pre toți *vărămașii cei văzuți și cei nevăzuți ai prea luminatului, înalțatului și iubitului de Hristos Domnului nostru Io Constantin Voevod*»⁴⁴²).

El mîngîie și încurajează:

— «Dumnezeu este tată de obște al tuturor, pe toți ne iubește ca pre niște fii adevărați ai lui, și nu poate răbda milostivirea lui cea iubitoare de oameni să ne aflăm pururea *în ticăloșii și în nevoi*, ci numai așteaptă rugăciunea noastră...»⁴⁴³).

Starea materială a tuturor este rea:

— «...pre aceste vremi aș pohti să știu, *cine nu este dator din cîți fierbem într-această ticăloasă de țară?*»⁴⁴⁴).

Exploatarea și zavistia boerilor nu este menajată:

—«Și cînd mergem să ne ispoveduim, nu spunem duhovnicului că *mîncăm carnea și munca fratelui nostru creștinului, și bem singele și sudoarea feții lui*, cu lăcomiile și cu nesațul ce avem; ci spunem cum că am mîncat la masa domnului Miercurea și Vinerea pește, și în post raci și untdelemn și am băut vin. Nu spunem că ținem balaurul cel cu 6 capete, *zavistia* incuibată în inimile noastre de ne roade totdeauna ficații, ca rugină pre fier și ca cariul pre lemn, ci zicem că n-am făcut nimănui nici un rău. Nu spunem *strîmbătățile* ce facem totdeauna, *clevetirile*, voile veghete, fățăriile, mozaviriile, *vînzările și pîrile...*»⁴⁴⁵);

— «...iar noi ne pizmuim, ne zavistuim, ne pohtim rău unul altuia și mijlocim în tot chipul să ne *păgubim unul pe altul, nu numai de avere ci mai virtos de cinste...*»⁴⁴⁶);

—«... aveți obicei de vă *pîriți unul pe altul ca să vă sărăciți*, care lucru îl face singur diavolul, că el este vrăjmaș neamului omenesc... și cine are obiceiul de pîrăște pe fratele său creștin, pentru ca să-l păgubească și să-l sărăcească să se lase de acest lucru»⁴⁴⁷);

Impotriva *pîrii*, care a făcut adevărate ravagii în Țara Romînească, ca de altfel și în Moldova sub stăpînirea turcească, patriotul ierarh, nu se mulțumește numai să o descrie în toate culorile ei cele mai acuzate, și să șfătuiască, ci el înțelege să ia măsuri energice, care să ducă la înșănătoșirea delatorilor:

— «Și care preot este acela de te ispoveduiește și te lasă pre tine cele ce pîri, de te cumineci? *Acela adevărat nu este preot, ci este Iuda și vînzătorul lui Hristos*; și nu să va ierta nici popei, nici aceluia...»⁴⁴⁸);

— «Și iată că vă poruncesc și vouă, preoților, cine ar veni la voi să se ispoveduiască și va avea *acel păcat al pîrii*, de să va apuca acel om înaintea voastră cu cheazăse bună, cum că nu va mai pîri pe nimeni în viața lui, voi să-i faceți iertăciune, dîndu-i și canon, apoi să să și cuminece; iar de nu va vrea să să *părăsască să-l lipsiți nu numai de ia sfînta taină, ci și de la beserică, pentru căci stă împotriva lui Dumnezeu și să aseamănă cu diavolul*»⁴⁴⁹).

442. Ibidem, p. 191.

443. Ibidem, p. 154.

444. Ibidem, p. 241.

445. Ibidem, pp. 91-92.

446. Ibidem, p. 76.

447. Ibidem, pp. 98, 67, 182.

448. Ibidem, p. 49.

449. Ibidem, p. 99.

Antim Ivireanul nu trece sub tăcere, în Didahiile sale, nici inegalitățile sociale, arătând că din punct de vedere moral și creștin cinstea și atenția nu se cuvin numai celor avuți și numai celor din dregătoriile înalte. Iată un pasagiu demn de arhipăstorul nostru și ca fond și ca formă: «Nu să cuvine cinstea și lauda numai oamenilor celor mari și bogați că sunt vrednici acestui dar și cei mici și smeriți; că măcar că cei mari strălucesc cu hainele cele de mult preț și cei mici n-au cu ce să-și acopere trupul, cei mari să odihnesc pe așternuturi moi și frumoase, și cei mici să culcă pe pământul gol și pe paie, aceia însoțiți cu mulțime de slugi, iar aceștia lipsiți, pustii și de ajutor și de prieteni; aceia între răsfățări și între bogății și aceștia între primejdii și întristăciuni. Inșă cu toate aceste măriri despărțite, nu să cuvine celor mici mai puținică cinste și dragoste, decât aceea că să cuvine celor mari și bogați, nici este cu dreptate celor mari să li se închine lumea și pre cei mici să-i batjocorească; de aceia să se teamă și pre aceștia să-i obidească, de aceia să se rușineze și pre aceștia să-i înfrunteze; pentru căci măcar că cei mari cu sila și cu puterea răsplătesc sudalmele, iar cei mici au sprijinitori în ceriu, de pedepsesc pre cei ce-i obidesc»⁴⁵⁰).

Acestea sînt în general aspectele sociale ale predicii mitropolitului nostru. Din ele ne-am putut da seama că ierarhul cuvîntător sesizase just, toate lipsurile societății din care făcea parte și că a încercat prin toate mijloacele de care dispunea, să le remedieze. De aceea, predica lui, care se face ecoul acestor stări de lucruri, este o predică vie, realistă și legată de viață. Citind-o ai impresia că într-adevăr Muntenia își găsise în Antim păstorul sufletesc de care avea atîta nevoie, în această vreme.

Aspecte morale ale păstoriților săi. În viața duhovnicească a păstoriților săi, Antim găsește o serie de practici condamnabile, de atitudini necreștinești și deprinderi fățarnice, pe care nu vrea în nici un chip să le tolereze. El face, cu mult talent, tabloul acestora, combătîndu-le cu toată vigoarea și indignarea sa. Iată citeva exemple:

—«...Că ce neam înjură ca noi de lege, de cruce, de cuminicătură, de morți, de comindare, de lumîinare, de suflet, de mormînt, de colivă, de prescuri, de ispovedanie, de botez, de cununie, și de toate iainele sîntei beserici? Și ne ocărîm și ne batjocorim înșine legea. Cine din păgîni face aceasta? Sau cine-și măscărește legea ca noi?... Noi dacă auzim că cineva că înjură... în loc de a-l certa și de a-l înfrunța, ca pre un om fără de socoteală, nouă ne pare bine și ridem. Dă sunt acestea lucruri creștinești, zică cine are Dumnezeu»⁴⁵¹»).

Injurăturile romînilor din acea vreme uimiseră chiar pe unii dintre străinii ce au stat mai mult la noi, cum ar fi Del Chiaro, care confirmă, întru totul, spusele mitropolitului nostru⁴⁵²) și se indignează el însuși.

Mitropolitul Antim demască apoi, cu toată puterea falsitatea celor din clasele de sus din care unii au cite doi duhovnici: «unui la țară și altul la oraș: ia cel de la țară ca la un om prost, spune păcatele ce le socotește ei că sunt mai mari, iar la cel de la oraș spune păcatele ce socotește că sunt mai mici, neguțătorînd și meșteșugînd taina ispovedaniei... Și la acea

450. *Ibidem*, p. 159.

451. *Ibidem*, pp. 19-20; Iorga, *Ist. Lit. Rom.*, II, p. 476; Călinescu, *op. cit.*, p. 17; Cartoian, *Ist. Lit. Rom.*, III, p. 226.

mincinoasă ispovedanie ce facem cercăm să aflăm duhovnic, om prost, pentru ca să să teamă de noi și să-i fie rușine de faptele noastre, și ce vom zice noi, așa să fie, socotind în ce chip se tinguiesc în zilele cele de post, dinsul, vom înșela și pre Dumnezeu; dar Dumnezeu nu să înșală, ci ne înșelăm noi înșine spre pieirea noastră sufletească»⁴⁵³).

Iată cit de bine a prins, din punct de vedere psihologic, pe insul din clasele înalte căruia nu-i convine postul: «...Mă rușinez a spune de posomorirea celor mîncăcioși, în ce chip se tinguiesc în zilele celor de post, căscă adese, să culcă puțin și iar să scoală, dorm în silă și silesc să treacă zilele și să nu le priceapă, să îngreuiază asupra soarelui, căci zăbovește a inopia, numesc zilele postului mai mari decit celelalte; să fac cum că au durere de stomah și amețeli de cap, și stricăciune obiceiului, carele nu sunt semne ale postului, ci ale nesațului; cu nepohtă se duc la masă, răpștesc asupra verzelor, injură legumile zicînd (că) în zadar s-au adus în lume; să fac și cunoscători de țiri, iubitori de mîncări, beau apă fără de răsuflare, ca și cînd ar fi luat de la doștori vreo băătură, mîngîindu-și pohtalor, unii cu bragă, alții cu liverji⁴⁵⁴), alții cu mied»⁴⁵⁵).

Alte păcate, ca lipsa de respect față de cei mai mari și mai în vîrstă, frecventarea circiumelor, ținuta rea din casa Domnului și altele, Antim, ca un adevărat tată cu grijă față de educația copiilor săi, nu le tolerează și nu le trece sub tăcere; «...pre părinții noștri îi ocărîm și-i batem, pre bătrîni îi necinstim, pre boieri și pre domni îi blestemăm, pre arhieriei nu-i ținem într-o nimic, pre călugări îi clevetim, pre preoți îi ocărîm, besericile le ținem ca niște grajduri; și cînd mergem la dinșele, în loc de a asculta slujbele și a ne ruga lui Dumnezeu să ne ierte păcatele, iar noi vorbim și ridem, și facem cu ochiul unul altuia, mai rău decît pe la circiumi. Săr-

452. **Revoluțiile Valahiei**, p. 17: «De multe ori am remarcat curiosul spectacol cum băieți între 7-8 ani, călări, conduceau grupe de cai la adăpat, iar dacă vreun cal se abătea din grup, băiatul îl striga rechemîndu-l cu injurături triviale; iar dacă nu izbutea, începea să plîngă continuînd totuși pomelnicul de injurături obscene, fără să cunoască înțelesul lor. În popor părinții însăși deprind copiii cu injurături și se delectează cînd aceștia descurcă primele silabe din expresii triviale, măgulindu-se chiar cînd combină noi injurături. În timpul celor șapte ani de ședere în Valahia n-am avut ocazia să aud ca cineva să fi fost pedepsit pentru injurături, fie de către instanțele judiciare sau de cele bisericesti». Din nefericire, mi se pare că situația și astăzi, după două veacuri și mai bine, de cînd s-au scris acestea, este aceeași!... În cartea lui Del Chiaro găsim și alte multe informații cu privire la viața religioasă a poporului român, din acea vreme. Așa că-și fac cruce cînd trec pe lângă biserică și că țin riguros posturile chiar în caz de boală (p. 17); masa de la palatul domnesc cînd ia parte și preotul (p. 22); că «în unele biserici se slujește în limba valahă și la surprinderea mea, față de unii boieri, mi s-a răspuns că această inovație a fost introdusă în timpul din urmă, căci preoții cei tineri nu cunosc altă limbă decît valaha și susțin că asistenții înțeleg mai bine slujba în limba țării, decît în cea slavonă sau grecească, cu totul străine de ei. Acesta e și motivul pentru care mitropolitul Valahiei s-a hotărît a tipări cărți în limba țării» (p. 51). Desigur este vorba aici de Antim. Apoi, despre posturile valahilor (pp. 55-57); ceremoniile bisericesti din Valahia (pp. 59-67); că una din acuzațiile aduse lui Brîncoveanu de turci, este că locuia 6-7 luni la Tîrgoviște (p. 111). Ceea ce mă surprinde este că Del Chiaro, deși îl cunoștea pe Antim și-i aducea atîtea laude (p. 142), nu vorbește nicăieri de felul predicii lui.

453. **Ediția Haneș**, p. 91; **Cartoian**, op. cit., p. 227; **S. Pușcariu**, op. cit., p. 152.

454. **Liverj** = must de fructe.

455. O băătură făcută din miere. **Ibidem**, p. 98; **N. Iorga**, **Ist. Lit. Rom**, t. II, p. 478; **Călinescu**, op. cit., p. 17.

bătorile și praznicele nu le ținem ca un nimic ci atunci jacem cele mai rele, de bucurăm pre dracul, și atuncea vindem și cumpărăm; și în scurte vorbe ne-am abătut cu toții din calea dreptății și împreună ne-am netrebuit...»⁴⁵⁶).

El vestejește, deasemeni, unele atacuri comtemporane împotriva cărții sante: «iar acum creștinii noștri atita stau împotriva lui Dumnezeu, cit îl fac și mincinos; și Sfinta Scriptură, zic, că sunt basne⁴⁵⁷) și aflări ome-neșii»⁴⁵⁸).

Stigmatizează lipsa de considerație pentru preoți⁴⁵⁹), precum și pe acei părinți ce nu vor ca, măcar unul din copiii lor, să intre în cler: «cine să află acum pe aceste vremi, sau din cei bogați, sau din cei săraci, măcar de ar avea o sută de feciori, să închine unul lui Dumnezeu?»⁴⁶⁰).

Ambiguitatea vieții religioase, iarăși nu o lasă neînfruntată: «...nu ca unii dintre noi ce fac jafuri și fac câte sunt mai rele pre pământ, apoi să duce cu gând ca acela ce dă vreunui popă să-i facă sărindar, ca să i se ierte păcatul și el tot cu totul stă în tina răutății. Nu așa ticăloșii de noi nu așa! că Dumnezeu nu să înșală»⁴⁶¹).

Răutatea în comportarea cu semenii este înfierată în cuvinte și expresii meșteșugit alese «Ci ținem în piepturile noastre minia hiarelor celor sălbatice și pohta izbîndirii, limba aspidei, gura șerpilor cu care toată ziua clevetim, batjocorim, ocărîm, înjurăm și ne pohtim unul altuia răul și paguba»⁴⁶²).

Remarcăm că în apostrofarea și condamnarea tuturor acestor racile sociale și individuale, mitropolitul Antim se include și pe dinsul, vorbind la persoana întia plural de cele mai multe ori și mult mai puțin la persoana a doua singular sau plural. Prin acest tact personal, el nu-și îndepărtează ascultătorii, pe care-i critică cu atita severitate, ci le pune, în mod apropiat, problema refacerii lor morale.

Alte informații. Sint vrednice de relevat câteva obiceiuri, datini și situații, caracteristice pentru epoca lui Brincoveanu, ce și-au găsit ecoul în predica lui Antim Ivireanul.

Mitropolitul nostru descrie o datină ce avea loc la începutul postului mare, mai exact în Duminica lăsatului de brinză, dar nu se mulțumește numai cu înfățișarea ei, ci o și analizează, arătînd ceea ce este lăudabil și ceea ce este reprobabil.

«Am înțeles — zice el — cum că este obicei de vă adunați deszară în divan și faceți puțină orație, înaintea Domnului și după aceea cereți iertăciune; și măcar că nu mi s-au întîmplai pînă acum să văz cu ochii, iar foarte mi-a plăcut și am fericit obiceiul acesta, că este lucru cuvios a cere iertăciune de la stăpînii și mai marii noștri, nu numai într-această zi ce vom să intrăm în zilele sfîntului post ci pot zice căci să cuvine să cerem iertăciune în toate zilele, că precum greșim înaintea lui Dumnezeu

456. Ediția Haneș, pp. 20 și 77.

457. Basme.

458. Ibidem, p. 48.

459. Ibidem, p. 160.

460. Ibidem, p. 38.

461. Ibidem, pp. 32-33.

462. Ibidem, p. 181.

în tot ceasul așa greșim deapururea și înaintea mai marilor noștri, cu cuvântul și cu fapta, cu voie și fără voie, prin știință și prin neștiință, de față și pe-n ascuns; iar apoi luind seama cu tot denadinsul s'îrșitul acestui lucru, foarte mă întristez că obiceiul este frumos la vedere și rău la pricepere; că nici iertăciunea ce cereți de la stăpîni nu este curată, nici aceea ce luați unul de la altul, că este plină de pismă și de zavistie și plină de răutate, că nu este cu gînd curat »⁴⁶³).

Să nu uităm că, această predică a ținut-o în lăta boierilor divaniți, care trebuiau, în aceeași seară, să se întrunească în fața domnului. Mitropolitul Antim Ivireanul nu caută la fața oamenilor cînd spune ceea ce gîndește, echivalent aici, ca și în multe alte locuri, cu adevărul. O spune răspicat, o spune la persoana a doua și aceasta putea să supere.

Din două didahii ambele la Duminica Floriilor, înțelegem că era obiceiul, ca primele trei zile din săptămîna patimilor, să se postească sever, împărtășirea avînd loc în joia mare, lucru pe care mitropolitul îl încurajează dînd și cuvenitele sfaturi și îndrumări⁴⁶⁴).

Vorbînd de binefacerile preotului în viața creștinului, el aruncă o săgeată împotriva obiceiului celor mari, care nu «sărută cu evlavie», mîna blagoslovitoare a păstorilor lor⁴⁶⁵).

În fine, tot aici este bine să redăm un pasagiu privitor la cîteva aspecte ale medicinei contemporane: «...cuvintele acestea seamănă ierburilor celor amare și oșeroase, iar apoi au lucrare puternică, a trage veninul și flegmele și să curețe trupul de toate răutățile și să mijlocească sănătatea...»⁴⁶⁶).

F. Caracteristicile predicii lui Antim Ivireanul. Cuvîntările bisericesti ale mitropoliului Antim sînt de două feluri:

1. *Predici la duminici, sărbători* sau teme speciale nelegate de vreun praznic, în număr de 28; și

2. *Predici ocazionale, sau pareneze* în număr de 5, din care 4 funebre și una la alegerea sa ca mitropolit. Intrucît unele caracteristici generale ale operii oratorice a acestui ilustru ierarh le-am înfățișat mai sus, rămîne acum să ne ocupăm de unele aspecte și trăsături speciale. Am precizat raporturile dintre lucrarea sa predicatorială și cazanii și am găsit că ea este mai apropiată de predica zilelor noastre, decît de acele tilcuiuri.

Obiectul Didahiilor și genul lor. Materia predicii lui Antim Ivireanul o formează adevărurile dogmatice și morale, care ocupă primul loc, apoi cuvintele de laudă și cinstire adresate Mîntuitorului, Maicii Domnului, Sfinților Ingeri, Sfinților (Nicolae, Constantin și Elena etc.). Explicarea cultului divin nu este reprezentată decît printr-o singură predică închinată unei sfinte Taine și anume ispovedaniei, cum o numește el. Cuvîntările la împrejurări de natură extraordinară, vesele sau triste, sînt cele menționate mai sus.

La mitropolitul Antim întîlnim toate genurile de predici. Avem și predica propriu zisă sau predica sintetică, și omilia, sau predica analitică, și

463. *Ibidem*, pp. 33-34.

464. *Ibidem*, pp. 86 și 198.

465. *Ibidem*, p. 163.

466. *Ibidem*, p. 174.

pareneza ca și panegiricul. Să luăm la rind fiecare parte componentă a predicii și să vedem ce note esențiale capătă la el.

Textul. Un număr de 16 predici ⁴⁶⁷⁾ au în fruntea lor cite un text, care nu face parte, în mod riguros din pericopa evanghelică a duminicii sau praznicului respectiv, și nici nu este el întotdeauna obiectul temei. La unele texte indică locul (capitolul și versetul), alteleori nu. Uneori îi servește doar ca să intre în subiect ⁴⁶⁸⁾, alteleori îl repetă de mai multe ori în desfășurarea predicii el servind, «îie ca un început de subcapitol, fie ca pretext pentru includerea unor noi argumente și explicații» ⁴⁶⁹⁾. Deci, textul inițial are la predicatorul nostru diferite funcțiuni și nu numai una singură, aceea de a fixa obiectul vorbirei.

Modul de adresare. Nici una din predicile de care ne ocupăm nu are tipărit la început un mod de adresare către ascultători; aceasta nu înseamnă că el n-a pronunțat nici unul. Din cuprinsul predicator, însă, ne dăm seama și de acest lucru. El se îndrepta cu vorbirea, către credincioșii ce-l ascultau, cu următoarele: «*Blagosloviților creștini*» ⁴⁷⁰⁾, «*Iubiții mei*» ⁴⁷¹⁾, «*Înțelepția-voastră*» ⁴⁷²⁾, «*Iubiții mei ascultători*» ⁴⁷³⁾, «*Feții mei*» ⁴⁷⁴⁾, «*Feții mei iubiți*» ⁴⁷⁵⁾, și «*Înțelepția-voastră feții mei*» ⁴⁷⁶⁾, deci formule decente și destul de apropiate și părintești, care trădau interesul afectuos al tatălui, către copiii săi duhovnicești. Folosirea acestora, din când în când, în cursul desfășurării cuvântului, însemna o stimulare a atenției ascultătorilor.

Introducerea. Cele mai multe din exordiile mitropolitului Antim sînt scurte; ele însă introduc bine în subiect și reușesc să obțină atenția ascultătorilor. Uneori pornește de la idei și realități din viața înconjurătoare ⁴⁷⁷⁾, alteleori de la anumite principii sau maxime ⁴⁷⁸⁾; în cazurile cele mai frecvente spune cîteva scurte cuvinte în legătură cu sărbătoarea și apoi își arată neputința personală de a vorbi în mod adecvat și convenabil de un astfel de subiect. Alteleori pornește direct de la datoria lui ca păstor, de a învăța. Iată un exemplu de o astfel de introducere: «*Pohta cea mare și dragostea cea curată, sau mai virtos să zic datoria cea părintească ce am către înțelepția voastră, mă îndeamnă pururea ca să nu lenevesc a vă cerceta, după puțință, cu învățăturile cele sufletuști; că după aceasta mă voi cunoaște cu adevărat că vă sunt părinte sufletesc și păstoriu, cînd voi pohti cinstea, folosul și spăsenia sufletelor voastre; și dumr-avoastră iarăși după aceasta vă veți arăta, cum sunteți adevărați fii sufletuști și*

467. Acestea sînt: 3 la Schimbarea la Față, pp. 1, 69, 146; 3 la Florii, pp. 111, 178, 192; 2 la Nașterea Domnului, pp. 124, 184; Constantin și Elena, p. 79; Obrezania lui Hristos, p. 132; Adormirea Maicii Domnului, p. 134; Sf. Nicolae, p. 140; Sf. Dumitru, p. 150; 8 noiembrie, p. 159; 26 octombrie, p. 169; și despre pocăință, p. 200.

468. Vezi la Duminica Floriilor, p. 111.

469. La Sfîntul Nicolae, p. 140; Mitu Grosu, op. cit., p. 60.

470. Ediția Haneș, pp. 59, 66.

471. Ibidem, p. 77.

472. Ibidem, p. 86.

473. Ibidem, p. 86; fără mei, p. 217.

474. Ibidem, p. 157.

475. Ibidem, p. 167.

476. Ibidem, p. 202.

477. Ibidem, p. 93.

478. Ibidem, p. 79.

turmă aleasă și sfântă când veți primi cu dragoste cele ce vă învăț, și după putință fieștecările din voi le va ținea și le va face»⁴⁷⁹).

Iată un exemplu de introducere foarte redusă, ca întindere, la Duminica lăsatului de brînză: «Astăzi n-am a spune alt nimic înaintea dragostei voastre, ca să vă ospătez sușletește, fără numai puține cuvinte de învățătură, pre care mă rog să le ascultați toți cu dragoste, neuitindu-vă atîta la neputința și neștiința învățăturilor mele, cit la pohta și dragostea ce am deapururza către înțelepția-voastră și măcar că nu este cu putință să vă folosiți dintr-însele, iar ajutorînd Dumnezeu, nici de tot fără folos nu veți rămînea»⁴⁸⁰).

Are însă și introduceri ex-abrupto după cum în unele cazuri are introduceri pompoase⁴⁸¹).

La sfîrșitul introducerii anunță tema. Sînt și cazuri cînd nu anunță decît că va rosti un cuvînt de învățătură în legătura cu ziua respectivă. Ceea ce nu lipsește aproape niciodată este apelul la atenție și ascultare, de exemplu «ci ascultați cu dragoste, de pohtiți, și vă folosiți»⁴⁸²). Rareori la sărbători mai de seamă, indemnul la atenție este precedat de o foarte scurtă invocare către Dumnezeu, Sfînta Fecioară, sau Sfîntii pentru care vorbește. El folosește rugăciunea sau invocarea mai frecvent la sfîrșitul predicilor și acolo, ea este incomparabil mai dezvoltată, decît la început⁴⁸³).

Tratarea. Predica mitropolitului Antim este o predică de idei, ea pune probleme, pe care le rezolvă, în special cu ajutorul Sfîntei Scripturi, apoi întărește concluziile la care ajunge cu citate din Sfîntii Părinți, care însă în comparație cu primele, sînt mult mai puțin numeroase. În general, tratarea lui nu are subîmpărțiri; totuși avem și unele din acestea. Așa la Bogoiavlenie (Bobotează) predica este împărțită de cele cinci întrebări, căroro le răspunde⁴⁸⁴), și care sînt precedate de un apel pompos la atenție.

În tratarea temelor sale el nu se mulțumește cu explicații simple și de supraiață ci caută sensul adînc al lucrurilor și faptelor. O ilustrare a acestei constatări, o găsim la o predică de la Siretenia Domnului (Intîmpinare): «Se supune poruncii cela ce numai cu poruncă au făcut toate, cele văzute și nevăzute; să smerește cela ce de carele să cutremură toată zidirea; primește ca un milostiv dă să pune în brațele dreptului Simeon cela ce este numai însuși drept, ducă plocon la beserică două paseri, cela ce au făcut cu un cuvînt toate paserile în văzduh; duce plocon două turturzele, ca să arate cele două voi a dumnezeirii și a omenirii; duce o pereche de turturele curate, ca să facă pereche curată lui Dumnezeu pre omul, ca să facă amîndouă una, ca să imprune cele vechi cu cele nouă, cele cerești cu cele pămîntești, cele de jos cu cele de sus, duce plocon lucru curat, cela ce este numai însuși curat, ca să arate că s-a născut din maică curată și să arate și curățenia besericii și a credinței; duce acele două pa-

479. *Ibidem*, p. 86.

480. *Ibidem*, p. 28.

481. *Ibidem*, p. 51.

482. *Ibidem*, p. 160.

483. Invocație finală la Sfînta Fecioară, p. 14; La fel la Dumnezeu, p. 32; La Sfîntii Petru și Pavel, p. 58; La Sfîntul Dumitru, p. 177.

484. *Ibidem*, pp. 63-68.

seri ca să facă preoții jertfă, arătînd cu această jertfă ceea ce era să să facă pre sine Tatălui pentru noi ⁴⁸⁵).

Predica sa, cum am remarcat-o și cu alt prilej, se adresează tuturor credincioșilor, de orice rang sau categorie socială: «...iar în cartea besericii este să să afle negreșit scriși toți, și cei tineri și cei bătrîni, bogați și săraci, arhieriei și preoți, boieri și stăpînitori și toți ciți mărturisesc dreapta credință, pentru că cine nu va afla scris într-acea carte, nu să va învrednici împărăției cerurilor ⁴⁸⁶).

Pentru aceea, vorbind despre pocăință, el arată că ea este necesară și celor «bisericești, adică diaconii, preoții, călugării, arhieriei» ⁴⁸⁷). Tot pentru cler spune în alt loc acestea: «Drept aceia să cade omului celui suflătesc, adică celui besericesc, să fie mai cu omenie decît mireanul, pentru ca să ia pildă și învățătură fieștecine de la el, văzînd faptele lui cele bune» ⁴⁸⁸).

Cuvintele de învățătură adresate Domnului le-am văzut în cele de mai sus; de asemeni, în bună parte și cele adresate boerilor și credincioșilor de rînd. Ocupîndu-se și de cler, el încheie cu aceasta, toate categoriile.

Predica lui Antim Ivireanul are și o notă de decență, evitînd lucrurile nepotrivite cu Biserica și cu atmosfera morală, specifică predicii. Iată un exemplu: «...iar pentru dragostea cea pătimitoare și rea nu vom zice nimic, pentru că fieștecare înțelept și temător de Dumnezeu o cunoaște că nu este bună, și ipentdu aceea lipsească vorba ei de la mijloc, ca să nu ne spurcăm auzul» ⁴⁸⁹).

În unele cazuri, găsim în cuprinsul Didahiilor interesante teologume personale. Una din acestea i-o prilejuește textul lui Ioan «faceți și voi milostenie din mamonul nedreptății», pe care Antim îl explică în sensul că milostenia din jafuri atrage și mai mare osîndă. Într-un singur caz o astfel de milostenie — după el — poate fi meritorie, numai atunci cînd ea este însoțită de căință, de lacrimi și de hotărîrea de a curma cu cele rele, după exemplul vameșului Zaheu ⁴⁹⁰).

Predica ierarhului nostru este o predică vie și prin aceea că adesea, întorcîndu-se brusc către ascultători le pune întrebări directe la care fiecare trebuie să-și răspundă lui însuși, recunoscîndu-și astfel lipsurile. «Spuneți-mi rogu-vă, că eu poate că-mi voi fi eșit din fire, care voie a lui Hristos facem? Sau care poruncă ținem?» ⁴⁹¹). Sau în altă parte întrebări mai multe și mai precise: «Că ce folos este trupul să fie deșert de bucate, iar sufletul a-l umplea de păcate? Ce folos este a fi galben și ofilit de post iar de pismă și uriciune a fi aprins? Ce folos este a nu bea vin și a fi beat de veninul miniei? Ce folos este a nu mînca carne și cu hulele a rumpe carnea fraților noștri? Ce folos este a ne conteni de cele ce sunt uneori slobod, și a face acelea ce nu sunt niciodată cu vrcun mijloc slobod?» ⁴⁹²).

485. *Ibidem*, p. 25.

486. *Ibidem*, p. 194.

487. *Ibidem*, p. 95.

488. *Ibidem*, p. 129.

489. *Ibidem*, p. 18.

490. *Ibidem*, p. 32.

491. *Ibidem*, p. 21.

492. *Ibidem*, p. 33.

Alte întrebări puse în pragul săptămîinii mari la Duminica Floriilor: «Cine este creștinul acela carele într-acestea sfințe zile și-au plătit datoria? Cine este acel drept în credință și îmbunătățit? Carele să fie postit și sufletește și trupește? Să să și pocait de păcatele lui? Să fie alergat ca umilință adevărată la milostivirea lui Dumnezeu și să ceară iertăciune? Care este sluga cea credincioasă și înțeleaptă?»⁴⁹³).

Deci predica ierarhului nostru nu plutește în generalități ci adevăratele expuse vrea să le transpună, cu necesitate, în viața de toate zilele a tuturor. În acest sens, vom da aici o aplicare, cu totul concretă, cu toate că ea este însoțită și de unele amenințări, ceea ce este totodată o dovadă a caracterului autoritar al predicilor lui Antim, pe care el le vrea generatoare de neîntirziată ordine în viața creștinilor. «Și vă poruncesc tuturor citi sinteți cu meșterșug⁴⁹⁴) și cu neșugătorii, veri de ce breslă, ca de acum înainte Duminicile și Sărbătorile celor mari, ce se numesc domnești, și a le Maicii Precistii; Și a unora din Sfinții cei numiți, să vă închideți prăvăliile și nici să vindeți, nici să cumpărați, nu numai de la creștini, ci nici de la turci, nici de la alții, nici să lucrați; și precum zic, să faceți; că ne făcînd să știți bine că că voi pedepsi bisericește cu pravila și pre dreptate, neșugăndu-vă nici o năpaste; și încă pre cari să vor arăta semeți și tari de cap și nu să vor supune dreptății și poruncii bisericești, îi vom pedepsi cu domnia»⁴⁹⁵). Acest text constituie o dovadă că repaosul duminical nu era respectat și că mitropolitul se silea, căutînd să suplinească carența autorității civile, să facă ordine și în această direcție.

Autorul se folosește de concludente pilde biblice, pe care le aplică imediat și cu farmec la necesitățile sufletesti, pe care le are în vedere: «Cînd au mers prietenii lui Iov să-l vază în nevoia cea mare ce i s-au întimplat, zice Sfînta Scriptură, cum că au stătut 7 zile numai uitîndu-se la el, fără de a-i grăi un cuvînt măcar; și aceasta să cuvine să facă și sufletele cele creștinești într-o aceeași săptămîină; (săptămîna mare N. N.) de iubesc pre Fiul lui Dumnezeu, să se uite la el, să tacă și să să minuneze, să gîndească pentru a cui dragoste pătîmește un Dumnezeu fără de păcate, și dimpreună să simtă durerea pentru durerile lui și să se întristeze pentru întristarea lui și dimpreună să pătîmească cu dînsul, cu gîndul și cu inima»⁴⁹⁶).

Mai avem și alte exemple de aplicare, ce merită să fie scoase la lumină și subliniate: «Acum dar o poruncă folositoare ca aceasta și mîntuitoare este cineva din noi să o păzească? Noi toată ziua, și la rugăciuni, și la împreunări și la vorbe, și la fieștecăre lucru al nostru, chemăm pe Dumnezeu și-l numim Domn; și de-l numim Domn și stăpin unde ne este supunerea ce arătăm ca niște slugi la Domnul nostru? Sluga face voia Domnului său, dar noi care voie facem acestui Domn al nostru? Care din poruncile lui păzim? Care dragoste avem către dînsul și ce cinste-i facem?»⁴⁹⁷).

Se folosește descori de antiteză și contrast, pentru a da frumusețe literară și totodată adincime tabloului pe care ni-l înfățișează. Iată un e-

493. *Ibidem*, p. 194.

494. Formă care amintește pe ungurescul mesterseg.

495. *Ibidem*, p. 21.

496. *Ibidem*, p. 200. O altă pildă biblică, p. 203.

497. *Ibidem*, p. 150. Vezi, de asemeni, la pp. 14 și 26.

xemplu, pe lângă altele întâlnite până acum: «Zice Sfânta Fecioară către Simeon: primește, cinstite și jericite bătrine, pre acest prunc, carele a sărăcit de voia lui, a căruia bogăție nu se poate spune; primește pre acest prunc, carele este mai vechi decât toți vechii; primește pre acest prunc ce vezi, pre carele nici îngurii nu-l pot vedea; cuprinde-l cu brațele tale, pre carele nu-l poate cuprinde toată lumea; adevărat mic este de vîrstă iar anii nu i să știu; mic este dar preste toate maririle mai mare; mic este la vedere, iar este mare la pricepere; în beserică este acum împreună cu noi, iar în cer șade în scaunul slavei sale și în care de keruvimi; în chipul slugii să vede, iar este stăpîn preste toată.»⁴⁹⁸).

Știe să parafrazeze, cu meșteșug anumite texte intrale în cultul Bisericii, cum ar fi rugăciunea: «Acum slobozește»⁴⁹⁹).

Vrednice de atenție sînt și comparațiile ce le folosește. Una din acestea este următoarea: «Și cînd ieșim de la beserică, să nu ieșim dășărți, ci să facem cum face ariciul, că după ce merge la vie, întii să satură el de siruguri, și apoi scutură vița de cad broboarele jos și să tăvălește pre dinsele de să înfig (broboanele) în ghimpii lui și duce și puilor așa să ducem și noi jîștecine pre la casele noastre copiilor și celor ce n-au mers la beserică din cuvintele ce am auzit din Sfînta Evanghelie și dintr-alte cărți, ca să-i hrănim și pre dinșii cu hrana cea suflelească»⁵⁰⁰). Comparația aceasta nu este originală. Ea a fost luată direct sau indirect din «Fiziolog», după cum a semnalat-o Demostene Russo⁵⁰¹).

Cunoașterea Fiziologului, deci a unei cărți ce a avut o foarte largă răspîndire în evul-mediu, este încă o dovadă de cultura întinsă a mitropolitului predicator. Poate tot de aici a luat și exemplul cu pasărea «finix»⁵⁰²). Comparația cu ariciul, dacă nu este așa de fericită ca imagine ce cheamă în închipuirea ascultătorilor, este în tot cazul foarte concludentă și potrivită, pentru rezultatul la care vrea să ajungă vorbitorul.

S-a reproșat lui Antim Ivireanul, de către N. A. Gheorghiu, folosirea unei expresii: «*au spart*» sau «*au rupt zapisul păcatelor noastre*», aplicată la Mîntuitorul, la Sfînta Fecioară, sau chiar la preoți, ce ar fi luată dintr-o altă carte de legende populare: «Adam și Eva». Formula aceasta foarte concretă, aparține însă Noului Testament (Coloseni, II, 14), cum dealtfel o știe cel ce face imputarea⁵⁰³), și ea este definitiv intrată în cărțile noastre bisericesti, unde o întîlnim foarte des repetată, din cauza expresivității ei.

O altă comparație, foarte mult prețuită de istoria literaturii romine, este aceea cu hreanul, prin care el înierează conservatismul rău înțeles și se pronunță pentru progres: «*Ci de aceasta voi zice și eu că este așa precum ziceți voi, că viernile ce zace la rădăcina hreanului, de-i va zice cineva să iasă de acolo să meargă la alte rădăcini mai bune, și el zice:*

498. *Ibidem*, pp. 25-26.

499. *Ibidem*, p. 27.

500. *Ibidem*, p. 68. Folosit și în vol. II, ed. Melchisedec (1889), p. 19; Mitu Grosu, op. cit., p. 67 și toate istoriile literaturii romine.

501. D. Russo, *Studii și Critice*. București 1910, p. 24, nota 1. Vezi N. Cartoian, *Cărțile populare în literatura rominească*, vol. I, p. 193; și N. A. Gheorghiu, *Mitropolitul Antim și cărțile populare*, p. 322.

502. *Ediția Haneș*, p. 222.

503. N. A. Gheorghiu, op. cit., pp. 322-323. Antim folosește de trei ori această expresie.

că mai dulce decât hreanul nu este. că acolo s-a născut și întru aceea s-a pomenit; așa și voi pomenindu-vă într-aceste fapte și lucruri și ne fiind ciriova să învețe cu adevărat vă par amară acum vorbele mele, ne fiind obișnuiți cu dinsele...»⁵⁰⁴).

Comparații de asemeni demne de reținut, ca expresivitate populară, sînt și acestea: «...suntem porniți cu toții spre răutăți, ca o roată cînd dă devale și nu se poate opri»⁵⁰⁵); «...umblăm ca niște cai sirepi, fără zăbală și fără de rușine, pînă vom cădea în vreo prăpastie și vom pieri»⁵⁰⁶); «că precum nu sunt dulci bucatele fără de sare, așa nici postul fără de rugăciuni»⁵⁰⁷) și multe altele.

Comparația cea mai des citată de toți cei ce s-au ocupat de Didahiile lui Antim Ivireanul este aceea cu Sara, care se găsește însă în volumul II (Melchisedec 1889)⁵⁰⁸). Ea este reprodusă chiar de unii din cei ce se îndoiesc de paternitatea volumului respectiv, dovadă că au luat-o după altzineva⁵⁰⁹).

Alte comparații le semnalăm numai: «Să scoată din trupurile noastre acestea de carne, inimile cele de piatră»⁵¹⁰); «trebuie să facem mintea noastră muntele Tavorului»⁵¹¹); Invățătura Domnului este «undită a cuvintelor»⁵¹²); trupul celui mort este «ca o haină veche și stricată»⁵¹³) și altele.

Ca frumusețe de stil, în afară de cele prezentate pînă aici, mai putem menționa pasagiul în care arată rolul soarelui față de planeta noastră⁵¹⁴), cel despre smerenie care are o aleasă închegare⁵¹⁵), tabloul mării înfuriate⁵¹⁶), al ospățului sufletesc⁵¹⁷), cel despre rolul săptămîinii patimilor «ca o zeciuală a anului»⁵¹⁸), care este deosebit de convingător și sincer, înfățișarea postului pe cele cinci simțuri ale omului, pentru a înlocui ramurile de finic și de măslin⁵¹⁹) și multe altele.

Mi se pare însă prea mișcător, pentru a-l aminti numai, pasagiul privitor la suflet, rostit într-o Duminică a Floriilor, și a nu-l reda aici: «...unde ți-ai pus păcăiosul?, sufletul tău cel iscusit, cel frumos, cel minunat, cel vrednic? Unde ți-ai îngropat partea cea mai aleasă a sinelui tău, zidirea cea mai iscusită a dumnezeestii puteri, soția⁵²⁰), cea iubită a îngerilor? Unde este frumusețea aceea a închipuirii cei dumnezeesti? Unde este podoba darului celui dumnezeesc? Unde este slava, unde sunt fru-

504. Ediția Haneș, p. 100.

505. Ibidem, p. 20.

506. Ibidem.

507. Ibidem, p. 31.

508. Ediția Melchisedec, p. 67.

509. N. Cartoian, Ist. Lit. Rom., III, p. 227; N. Iorga, Ist. Lit. Rom., II, p. 478.

510. Ediția Haneș, p. 9.

511. Ibidem, p. 175.

512. Ibidem, pp. 175, 184.

513. Ibidem.

514. Ibidem, p. 69, vezi și p. 200.

515. Ibidem, p. 119.

516. Ibidem, p. 152.

517. Ibidem, p. 184.

518. Ibidem, p. 193.

519. Ibidem, pp. 199-200.

520. Tovarășa.

museșile lui cele minunate și carele îl arată mai lumniat decât soarele? Așa fără de socoteală ai lăsat să le piardă păcatul și să le vînture ca țărna vîntul? Dar cum nu te milostivești asupra-ți? Cum nu-ți plîngi nenorocirea? Plînge pentru tiria beserica, plîng dreptii, plînge ingerul păzitorul sufletului tău, pentru căci vede adevărat perzarea ta, și tu nu verși o lacrimă, tu nu te întristezi, nu vii în căință, o șiiule care ești mort, Lazăre, îngropatule în groapa nesimțirii, ieși afară, vino îndată în sinea-ți, vezi-ți ticăloșia ta, lasă acel obicei rău al păcatului carele te-a omorît și te-a despărțit de Dumnezeu...»⁵²¹).

Cine s-ar putea îndoi că aceste cuvinte rostite de Antim Ivireanul în amvonul mitropoliei din București nu vor fi impresionat profund și nu vor fi dat loc la procese de conștiință și la hotăriri de îndreptare pe căile Domnului? Pasagii din acestea impresionante și bine încheiate se mai pot afla destule în Didahiile ierarhului nostru. Prin ele predicatorul a voit să trezească din somnolență și amorțire duhovnicească pe credincioșii săi, să-i ridice la lumină, să-i îndrăgostească de neprihănire și să-i scutească de nevoi și de necazuri, căci toate acestea, după concepția înflăcăratului nostru predicator sînt datorite neascultării lui Hristos⁵²²).

Incheierea. Concluzia predicii ierarhului nostru este naturală, simplă și apropiată de sufletele ascultătorilor. Dacă în cursul tratării el s-a ridicat cu putere și a criticat cu severitate păcatele, obiceiurile rele, sau practicile protivnice spiritului credinței, apoi în încheiere el face pace cu sufletele pe care le-a hărțuit spre binele lor, coborînd asupra lor, prin invocarea persoanelor divine, sau prin cuvinte cu tonul scăzut, pacea, tihna și speranța de mai bine. Vom da două exemple de încheiere, pentru ilustrarea celor de mai sus:

1. «*Ci să lăsăm năravurile cele rele și obiceiurile necuviincioase, ca doar s-ar milostivi Dumnezeu asupra noastră să ne ierte și să ne chivernisească cu mila lui cea bogată; căruia mă rog să tipărească și să pecetluiască în inimile voastre acestea cîte v-am vorbit, ca să nu le uitați și după puțină deapururea să le faceți; și precum înțelepțește pre cei orbi și pre cei sfărîmați îi îndreptează, așa să ne înțelepțească și pre noi și să ne îndrepteze pre caica cea dreaptă a mîntuinții, ca deapururea să mărim și să proslăvim numele lui cel sînt și prea sînt, Amin»⁵²³).*

2. «*Așa, Stăpîne Hristoase, te rugăm noi ticăloșii, și nevrednicii robii tăi, cari ne-ai răscumpărat cu prea scump sîngele tău, din mîinile vrăjmașului celui viclean, să te milostivești pentru mulțimea îndurărilor tale, să luminezi ochii sufletelor noastre cei întunecați, cu lumina cunoștinței tale și să aprinzi în inimile noastre cele împietrite văpaia dragostii tale și să ne învrednicești cu darul tău să te ascultăm și să facem cu pohtă cîte ne poruncuști, și să te iubim din tot sufletul, aici într-această viață ticăloasă și plină de scîrbe, iar în cea viitoare să ne învrednicești măririi și luminei slavei dumnezeirii tale, ca deapururea să te mărim, împreună*

521. *Ibidem*, p. 108.

522. *Ibidem*, pp. 49, 77 și 157.

523. *Ibidem*, p. 23.

cu o-l fără de început părintele tău și cu prea sfințul și bunul și de viață începătorul tău duh, în veci nesfârșiți, Amin»⁵²⁴).

În ceea ce privește durata Didahiilor, ca timp de susținere în fața credincioșilor, putem spune că ele au putut ține de la 10 minute, până la o jumătate de oră,⁵²⁵), aceasta, desigur, în funcție de importanța sărbătorii, de pregătirea și dispoziția predicatorului, precum și de alte motive.

Predicile ocazionale. Între acestea se numără cele trei cuvinte «de învățătură la pogrebania omului prestăvit», unul la parastas și unul la înscăunarea lui Antim ca mitropolit. Cele două întimpinări scrise, adresate lui Brincoveanu, nu le putem considera operă retorică propriu zisă, întrucât ele n-au fost rostite. Au însă o legătură cu oratoria, sub raportul argumentației, și al informațiilor ce ni le furnizează asupra culturii ierarhului nostru și a comparării stilului cu cel din Didahii.

Primul cuvânt la îngropare vorbește despre suferințele lui Iov, despre cele trei nașteri ale omului, considerând moartea ca ultima naștere către viața adevărată și sfârșește cu iertarea, pe care trebuie s-o dea toți celui repauzat⁵²⁶). În el se lasă loc liber pentru punerea numelui celui decedat, așa că nu putem ști dacă a fost rostit efectiv.

Al doilea cuvânt «*la prestăvirea omului*» explică moartea din punct de vedere creștin cu citate din Sfânta Scriptură și «Grigorie Bogoslovul», și are aproape același sfârșit ca primul cu același loc gol pentru complectarea numelui⁵²⁷).

Al treilea cuvânt este mai lung și mai îngrijit. El a fost pronunțat la moartea unei doamne, pe care noi o bănuim a fi domnița Pulheria, decedată «*vineri înaintea Duminicii Rusaliilor*», după cum relatează Del Chiaro⁵²⁸). În mormântarea aceasta s-a făcut cu fast, căci la ea au luat parte: «*arhieriei, cuvioși ieromonahi, preoți și cinstiți boieri*»⁵²⁹). Necrologul acesta începe cu: «*Nu plîngeți că n-au murit, ci doarme. Cuvîntul de la parastas se pare a fi fost ținut în legătură cu aceeași doamnă. Miezul lui îl constituie pilda lui David, care se plîngea și se tînguia atît timp cît fiul său era bolnav, dar s-a liniștit și s-a veselit, după ce acesta a murit.*

Importantă este și cuvîntarea pe care o ține, la înscăunare, în fața lui Constantin Brincoveanu și a boerilor. Pornind de la textul: «*Veniți după mine și eu voi face pre voi vînători de oameni*»⁵³⁰), și după ce afirmă că doctori buni sînt acei care însănătoșesc pe oameni fără să-i facă să sufere, arată că Mîntuitorul Hristos este un astfel de doctor sufleteșc. În continuare se ocupă de chemarea și rostul proorocilor Vechiului Testament, ca apoi să ajungă la apostoli care chemați fiind: «*au mers după dînsul, ca lierul după piatra magnetului și ca părul după chihribarul cel curat*»⁵³¹). Ajungînd la sine, își arată toată smerenia și leul cum înțelege

524. *Ibidem*, p. 78.

525. Cea mai mică este cea de la Obrezania lui Hristos, pp. 132-134; cele mai mari la Bogoiavlenie, pp. 59-68, și la 8 noiembrie, pp. 159-168.

526. *Ibidem*, pp. 213-215.

527. *Ibidem*, pp. 216-218.

528. Del Chiaro, *op. cit.*, p. 45.

529. *Ediția Haneș*, p. 222.

530. Nu-i indică locul (Mat. V, 19).

531. *Ediția Haneș*, p. 232. Iarăși o valoroasă cuvîntare ce arată cunoștințele lui.

să păstorească turma ce i se încredințează, lucruri de care am făcut uz în ceie ce preced, și sîrșește cu urări la adresa asistenței. Discursul acesta este foarte interesant, din punct de vedere al conștiinței de păstor, pe care o trădează la cel ce l-a rostit.

Acestea sînt genurile de predică, în tiparele cărora a luat loc zelul, elocința și talentul mitropolitului Antim, pentru predicarea cuvintului Mintuitorului Hristos.

G. Limba Didahiilor. Este de-a-dreptul surprinzător cum un străin ca mitropolitul Antim, care nu știe romînește atunci cînd vine la noi, a ajuns să posede, într-un grad așa de înalt și de profund totodată, limba poporului căruia i-a închinat toate zilele vieții sale, ba și viața însăși — limbă în care el ajunge să se exprime cu atita limpezime, logică, cursivitate și frumusețe. Desigur, acest lucru i-a cerut îndelungă zăbavă, neîntreruptă strădanie și grea osteneală. Poate și acestui fapt i se datorește punerea pe hirtie a Didahiilor și deci ajungerea lor pînă la noi, autorul lor nedorind să se lase la voia improvizării, în fața societății pretențioase, căreia îi vorbea.

În tot cazul, Antim Ivireanul «a ajuns să vorbească și să scrie o limbă, poate cea mai frumoasă dintre a tuturor cîrturarilor epocii»⁵³²), cum remarcă scriitorul Mihail Sadoveanu, el însuși un mare maestru în mînuirea graiului romînesc. Pentru aceea, tot Mihail Sadoveanu, se întrebă: «cîți dintre uitimii noștri prozatori și poeți au ținut în mînă Didahiile lui Antim Ivireanu»⁵³³), ceea ce este încă o dovadă a deosebitei prețuiri ce i se acordă mitropolitului epocii brîncovenești.

Intr-adevăr, fraza lui Antim este cînd plină, bogată, larg desfășurată, ca pentru a epuiza în descriere, toate nuanțele, tonalitățile și liniile principale și secundare ale unui tablou, cînd alcăuită din propoziții scurte, rapide și sacadate ca pentru realizarea unui instantaneu. Și una și alta sînt folosite cu artă, la locul care trebuie, la timpul care trebuie și pentru efectele pe care le așteaptă.

Antim Ivireanul vorbește limpede, pe înțelesul tuturor și fără multe ocoluri în a spune lucrurilor pe adevăratul lor nume. Limba lui are frumusețe naturală și frumusețe căutată, însă cu gust, cu bun simț, cu prudență și decență. El nu se lansează în tirade obscure și în exagerări rituoase. Pentru aceea nu găsim la dînsul pasagii neînțelese sau construcții frazeologice inutile.

Frumosul, pe care-l caută vorbirea lui, căci el este incontestabil, nu numai un căutător al formelor exacte ci și al celor estetice, este subordinat adevărurilor pe care le predică și mai ales sensurilor morale corespunzătoare locului, situației sale de arhipăstor și celei a sufletelor păstoriiților, care trebuie să se înfrumusețeze fără încetare.

Stilul său înflorat, nu este înzorzonat cu orice fel de podoabe, ci numai cu acelea pe care simțul lui artistic le găsește potrivite și necesare. Comparația, contrastul, dilema, alegoria, metafora le folosește, cum am

532. Mihail Sadoveanu, *Limba povestirilor istorice*. Comunicare făcută la Academia R.P.R. *Contemporanul*, nr. 6/436 din 11 februarie 1955, p. 3.

533. Idem, *Despre limba literară* (I). Comunicare prezentată la sesiunea secțiunii de știință a limbii, literatură și artă a Academiei R.P.R. *Contemporanul*, nr. 5 (435) din 4 februarie 1953, p. 3.

putut vedea unele în cele de mai sus, cu naturaletă și pentru a da și mai multă strălucire învățaturii veșnice, al cărui vremelnic vestitor este.

Gruparea cuvintelor duce de multe ori la înfățișări aforistice, unele chiar involuntare: «...câți bătrâni, al căror le este sîngele rece și albiciunea zăpezii o țin în barbă»⁵³⁴), «nu pot să mă întind unde nu ajung, nu pot să vorbesc cele ce nu știu»⁵³⁵), «...că răul a face este lesne, iar a să desface este cu nevoie»⁵³⁶), puțin ajutoriu va putea lua un bogat de la un sărac și puțină laudă va auzi un cinstit de la un neînvățat»⁵³⁷) și altele.

Adeșea, limba Ivireanului seamănă cu a cronicarilor epocii. Asemănarea, atît ca topică cit și ca lexic, cu fraza lui Ion Niculce, este izbitoră⁵³⁸).

El încearcă să împămîntenească, în afară de cîteva grecisme, pe care le-am văzut, și pe care le explică, și unele forme lexicale foarte puțin curențe, ca: dojenicios, a oști, alsăuri firești, a imbezna, a se netrebui, a jărtfui, rușalele, neștine, umejoasă, mintuință, vărgubește, spăsenie, scandală, etc., care dau un colorit arhaic vorbirii sale.

În orice caz, limba romînească, prin frămîntarea Didahiilor Mitropolitului Antim, este supusă la noi probe, din care ea iese biruitoare și mai încrezătoare în cucerirea locului firesc ce-i revine. Ea ar fi cîștigat însă, incomparabil mai mult, dacă Didahiile nu s-ar fi tipărit așa de tîrziu, mai ales că acestea au fost scrise «în dialectul cel mai vechi romînesc uzitat pînă atunci în toate provinciile: Transilvania, Moldova și România», după cum ne încredințează T. Cipariu⁵³⁹).

Pentru ilustrarea cugetării teologice a ierarhului nostru, a limbii pe care o ridică la înălțimile suave ale lirismului, precum și a mănoaselor sale posibilități oratorice, toate la un loc, vom reda aici, drept încheiere a prezentului paragraf, un pasagiu dintr-un panegiric închinat Măicii Domnului, pentru care el avea o neșarmurită venerație: «Aleasă este cu adevărat ca soarele, pentru că este încununată cu toate razele darurilor dumnezești și strălucește mai virtos întru celelalte lumini ale cerului; aleasă și frumoasă ca luna, pentru că lumina sfințeniei stinge celelalte stele; și pentru marea și minunata strălucire, de toate șiragurile stelelor celor de taină se cinstește ca o împărăteasă aleasă este ca revărsatul zorilor pentru că ea a gonit noaptea și toată întunecimea păcatului și au adus în lume ziua cea purtătoare de viață; aleasă este că este izvor, care cu curgerile cereștilor bunătăți adapă sfința biserică și tot sufletul creștinesc; aleasă este, că este chiparos, carele cu nălțime covîrșește cerurile, și pentru mirosul cel din fire s-au arătat departe de toată stricăciunea; aleasă este, că este crin, că măcar de au și născut între mărăcinii

534. Ediția Haneș, p. 209.

535. Ibidem, p. 24.

536. Ibidem, p. 243.

537. Ibidem, p. 35.

538. Mitu Grosu, op. cit., p. 70. Victor Eftimiu, într-un sonet pe care îl închină, zice, în legătură cu graiul lui Antim:

«Menindu-l spre amvonul înălțării,
Cuvîntului ce fremăta-n mulțime
I-ai dăruit balsam și propețime
Ș-ai întrecut pe cronicarii țării».

(Viața Romînească, nr. 4/1954, p. 5)

539. T. Cipariu, Principii de limbă, Blaj 1866, p. 275, apud Șt. Dinulescu, op. cit., p. 681.

nenorocirii cei de obști, iar nu și-au pierdut niciodată podoaba albiciunii; aleasă este, că este nor, care n-au ispitit nici o greime a păcatului; mai aleasă este, pentru că este fecioară mai înainte de naștere, fecioară în naștere, fecioară și după naștere; și este o adîncime nepricepută a bunătaților și o icoană isuflețită a frumuseților celor cerești. Este o grădină încuiată, din care au eșit floarea cea nevestejită; și o fîntînă pectului, din care au curs izvorul vieții, Iristos»⁵⁴⁰).

*

Conștient, la superlativ de rostul cuvintului rostit, sub forma predicii, însuflețit de o curată, înălăcărută și sfîntă pasiune pentru propășirea morală a sufletelor încredințate și dotat cu un deosebit talent stilistic și oratoric, mitropolitul Antim Ivireanul, punîndu-le pe toate acestea, în serviciul birului de obște, scrie unul din cele mai glorioase capitole ale tinerii predici rominești.

El este ,cu siguranță, unul din cei mai mari, mai distinși și mai «puternici» oratori⁵⁴¹), ai Bisericii Ortodoxe Romine și ai Patriei noastre pe care a dorit să le vadă mai puternice și mai strălucitoare.

Prin Didahiile sale de o mare înălțime și intensitate morală și ancorate puternic în realitățile zilei, ascultătorii săi, ca și cei ce l-au citit în manuscrise au avut puțința nu numai de a se înălța duhovnicește, ci și de a respira, în vârtejul unei politici înfeudate turcilor, o atmosferă ideală de dreptate, de respectarea omului de către om, de bună conviețuire și de înlăturare a asupririi.

El s-a făcut astfel util colectivității, pe care a slujit-o cu părintească rîvnă, ca un adevărat «*oraci al sufletelor*», și de aceea numele lui va fi întotdeauna pomenit cu cinste, cu admirație și cu dragoste de toată suflarea rominească, pentru tot ce el a dat unui popor obidit, călcat în picioare și năpăstuit, iar opera lui va dăinui, atît cît și poporul căruia i-a închinat-o, cu semnele neîndoelnice ale nevestejirii.

Pr. Conf. AL. I. CIUREA

MITROPOLITUL ANTIM CTITOR DE LACAȘURI SFINTE

S-au împlinit anul trecut 240 de ani de cînd în marginea Bucureștilor, în mahalaua popei Ivașcu, pe malul drept al Dîmboviței, care curgea pe aproape, Mitropolitul cărturar Antim Ivireanul, meșter tipograf și priceput în artele religioase, termina de zidit și de împodobit cu picturi frumoase și bogate sculpturi în piatră și în lemn, Mînăstirea care avea să-i veșnicească amintirea și să-i poarte numele.

Intrarea în mînăstire este străjuită de o clopotniță puternică, transformată de-a lungul vremii și care se lega altădată cu chiliile înconjurătoare, fiind zidită odată cu biserica și terminată ca și aceasta în 1715. În preajma anului 1860, punîndu-se la cale reparații și renovări la mînăstirea Antim, se repară și clopotnița. Dar în 1863, din pricina inundației întimplite

⁵⁴⁰. Ediția Haneș, pp. 12-13. Textul acesta a fost mult reprodus și comentat. Academicianul Gh. Călinescu, op. cit., p. 18, zice că Ivireanul face aici «*elogiul în stil franciscan al fecioarei*». În Biserica Ortodoxă, Sfînta Fecioară s-a bucurat întotdeauna de o devoțiune cu totul specială, nu numai la anumite ordine călugărești din Apus. Ce este Acatistul, dacă nu un glorios imn la adresa Sfintei, lucruri pe care nu le au apusenii. Vezi și Mitu Grosu, op. cit., p. 61.

⁵⁴¹. D. Teleor, *Figuri mari, București, Minerva, 1915, p. 22.*

la 31 martie acel an, cind apele Dimboviței eșind din matcă, au intrat în chiii și în biserica mare, s-au început alte reparații. În 1867 s-au făcut reparații și la clopotniță, adăogindu-i-se, la etajul superior unele balconașe.

Biserica Mare a fost zidită între anii 1713-1715, în locul unei biserici de lemn, ctitoria lui Staicu Paharnicul Merișanul, în mahalaua numită pe acea vreme a popei Ivașcu.

Hramul bisericii este Dumineca Tuturor Sfinților.

Din testamentul ctitorului se vede că în ziua de 5 februarie, cind se prăznuște Sf. Agata, Mitropolitul Antim a avut o viziune în care i s-a arătat că trebuie să ridice, în locul bisericii de lemn a lui Staicu paharnicul, mînăstirea pe care o vedem astăzi⁵⁴²).

Inscripția grecească, în versuri, săpată în piatră și așezată deasupra ușii de intrare are cuprinsul acesta, în traducere românească:

«Biserica aceasta cu hramul Toți Sfinții,
«S-a făcut cu vrerea lui Dumnezeu a fi a tuturorora.
«Sub Ștefan cel ce poartă numele de Cantacuzino,
«Stăpîn strălucit al Țării Romînești vestite,
«De către arhipăstorul Antim Ungro-Valahul
«Cel din Ivir, cum se vede din temelie,
«Ca închinători față de Domnul Dumnezeilor.
«Ca David fii și față de biserica sfinților
«În anul mîntuirii 1715».

Arhitectura. Biserica a fost clădită după planurile mitropolitului Antim și amintește bisericile brîncovenești, de la începutul secolului al XVIII-lea, alcătuint un tip deosebit între aceste biserici.

Planul are forma de trellă, biserica fiind alcătuită din părți cunoscute: altar, naos și pronaos, la care se adăogă pridvorul marcat prin cele douăsprezece coloane de piatră sculptată în spiritul vremii și anume în stil brîncovenesc.

Pronaosul se desparte de pridvor printr-un zid în mijlocul căruia se deschide o intrare impunătoare prin cadrul de piatră sculptată care mărginește ușa de lemn, sculptată — după tradiție — de însuși Mitropolitul Antim, deasupra căreia se află pisania în limba greacă.

De naos se desparte prin patru coloane de piatră ale căror baze și capitele amintesc pe cele din pridvor. Aceste patru coloane, împreună cu zidul dinspre apus și cu cele două ziduri laterale, dinspre miază-zi și miază-noapte, formează un patruleter regulat, pe care se sprijină turla înaltă, a cărei greutate se reazimă pe cele patru arcuri de cărămidă ce se descarcă pe ziduri și pe coloane, legîndu-se de naos în partea superioară printr-o boltă cilindrică.

Naosul prezintă două ziduri laterale paralele, care se arcuesc în afara și alcătuesc sinii bisericii. Aceste ziduri se apropie din nou cînd revin la altar, în dreptul punctelor de unde au început arcuirea în afară.

Părțile arcuite se înalță vertical pînă deasupra ferestrelor, de unde încep a se aduna spre interior în forma unor bolți speciale, numite jumătăți de calotă. Aceste două jumătăți de calotă se termină cu două arcuri puternice ale căror capete se sprijină pe zidurile laterale în punctele de întîlnire, de care am vorbit mai sus, și împreună cu alte două arcuri transversale, cu care se întîlnesc și formează așa numiții pandantivi, dau

542. D. Voinescu, în *Boabe de griu*, IV (1933). p. 540.

Biserica mînăstirii Antim din București desenată de ctitorul ei în Așezămîntul ce i-a întocmit și scris în anul 1713, (f. 6, v.).

în alară forma unui pătrat, numit patul turlei, pe care se sprijină turla Pantocratorului.

Altarul este alcătuit din a treia și ultima parte a treilei, ale cărei ziduri se înalță vertical, apoi se adună în partea superioară, dând naștere unei bolți cilindrice, care se termină spre răsărit printr-o calotă foarte puțin adincită. În acest fel, acoperișul bisericii împlinește un vechi principiu de construcție bizantină, acela ca edificiul să fie învelit cu materialul din care este construit.

Numai după ce s-a realizat un asemenea acoperiș urmează învelișul de deasupra, din material ușor: olane, țiglă, șindrilă sau tablă, care fiecare în parte cere o pantă deosebită.

Cercetătorul bisericii poate observa în interior linia arhitecturală sigură, eleganța arcurilor, a bolților cilindrice și a calotelor, sveltețea turelilor și proporțiile perfect realizate ale părților din care este alcătuită biserica.

Toate acestea sînt marcate prin decorațiuni sculpturale.

Sculptura în piatră. Vizitatorul minăstirii Antim face cunoștință în primul rînd cu o intrare modestă pe sub bolta scundă a clopotniței de la poartă; dar după ce a intrat în curte îi iese în cale biserica elegantă, de proporții armonice și marcată printr-un pridvor a cărei parte superioară se sprijină pe cele 12 coloane de piatră sculptată, dintre care două de formă prismatică, fără ornamente la bază și cu capitele de ștuc, sînt aplicate în zidul dinspre pronaos.

Baza coloanelor, de forma unei prisme cu baza un pătrat, avînd pe trei fețe cîte o sculptură în relief, de formă pătrată, înfățișînd o floare stilizată, floarea soarelui, caracteristică epocii brîncovenesti.

Pe partea dinspre interior este sculptată în relief, dar în același plan, o floare cu două tulpini ce ies dintr-un ghiveci. Numai cele două coloane din colțurile din față au, în relief pe toate fețele, floarea de care a fost vorba la început.

Către partea superioară, cele patru fețe se întîlnesc cu patru planuri înclinate spre centru, care se unesc printr-un cerc sculptat în forma unei tulpini de plante.

În cele patru colțuri apar patru minuși ca de amforă, din mijlocul căreia răsare fusul coloanei.

Baza se rezimă pe un postament de piatră profilat spre exterior.

Fusul coloanei este simplu și prea subțire în raport cu baza și capitelul, ceea ce ne face să bănuim că în decursul vremii să fi fost supus unei operații de subțiere. Nu se poate explica altfel subțierea lui, și nici lipsa lui de decorație, în comparație cu coloanele de la pridvorașele chi-liilor din curte. Fusul va fi avînd cel puțin grosimea celor din pronaos, care se prezintă mai pline.

Capitelele, bogat împodobite cu ornamente vegetale, rezumă în mic ununa copacilor, — străvechi elemente care au inspirat primele coloane de temple, la care s-a închinat omenirea în epoca copilăriei sale.

Stilul lor este în general stilul brîncovenesc, derivat la rîndul său din stilul bizantin, la care s-a adăugat elemente orientale, dar și elemente neo-clasice și din renașterea italiană.

Coloatele din pronaos amintesc pe cele din pridvor, cu deosebirea că au fusul mai gros, iar florile de pe cele patru fețe ale bazei au forma rotundă.

Cadrelor de piatră ale ferestrelor și ușii principale înfățișează două laturi verticale și două orizontale împodobite cu sculptură în relief, care se înalță dintr-un panou de formă dreptunghiulară la capătul de jos al fiecăruia dintre laturi.

Cadrul ușii este ceva mai complex, prin aceea că deasupra acesteia apare pisania sculptată, în relief, în litere ornamentale, iar partea de sus a cadrului iese în evidență prin aceea că este mai în relief și depășește în lungime cu puțin cadrul fixat, dând impresia unui acoperiș ocrotitor al cadrului în sine, cum și aceea de maiestate intrării. Cadrul acesta este de forma unui dreptunghi înscris în peretele dintre pridvor și pronaos. Doi drugi în relief și o ramă în adâncime formează tocul de piatră al ușii. În fiecare colț de la bază și pe ambele fețe apare sculptat în relief, motivul vegetal pe care îl vom întâlni și în restul sculpturii în piatră. De o parte și de alta, cum și deasupra acestui cadru, trei benzi de piatră sculptată, cu aceleași motive vegetale, îl închid. În mijloc, deasupra ușii, într-un medalion sculptat, apare un melc și o stea, deoparte și de alta cărora se ridică două یرunze stilizate, legate printr-un inel în partea de jos. După unele interpretări, melcii și scoicile simbolizau mormintele din care, la judecata de apoi, trebuiau să iasă cei îngropați într-însele. După altele, melcul mai închipuie pe călugărul care trebuie să stea de veghe la intrarea în biserică a unei mănăstiri. Steaua era simbolul fericirii de care cei drepi se vor bucura în lumea viitoare⁵⁴³). Un cărturar ca Mitropolitul Antim care folosește și în predicile sale interpretarea simbolică a dieritelor teme, va fi inspirat și aceste teme, dacă nu le va fi lucrat chiar el.

Deasupra acestui cadru apare pisania sculptată în relief în limba greacă, în versuri, într-o placă de piatră săpată în adâncime pentru a-i da forma de ramă, care este marcată prin drugi subțiri și șențulețe. Și în jurul acestei pisanii, continuă cadrul de piatră, sculptat în motive vegetale.

Deasupra de tot și mai mult în relief, sculptată, o bandă de piatră închide cadrul, dându-i expresie.

Elemente zoomorfice în sculptură în piatră apar discret și în locuri mai puțin vizibile și anume:

Sub cele patru arcuri de sub turla Pantocratorului, cele patru simboluri ale Evangheliștilor, la care se mai adaugă un grifon și o pajură din pronaos, cum și leul și vulturul care se repetă în colțurile de deasupra cașului.

Toate aceste motive sînt inspirate din sculptura epocii lui Șerban Cantacuzino, după modelele de la biserică Colței, din București, de la bisericuța Mănăstirii Sinaia și de la biserică Mănăstirea din R. Sărat.

Două cadre de piatră sculptate în adâncime cu un ornament vegetal împodobesc, în altar, proscomidia și diaconiconul.

Baptisteriul. În latura de nord a pronaosului, în unghiul format de peretele naosului în peretele lateral al pronaosului, se află un bloc de pia-

543. Revista **Biserica Ortodoxă Română**, IX (1885), p. 228.

tră scobit și sculptat în relief, în felul capitelor care serveau odinioara pentru așezarea cazanului pentru botez, după care apa cu Sfințitul Mir era aruncată în blocul acesta scobit pentru a se scurge în puțul anume făcut, în adânc și în afara zidurilor. El amintește vechiul «*Ciborium*» din primele veacuri ale creștinismului, de proporții mult mai mari, fiindcă era vorba de botezul persoanelor mature și numeroase la acea vreme.

O asemenea cristeiță de piatră întâlnim la biserica veche din Rucăr.

În același timp cred că de aici se va fi inspirat Episcopul Iosif făcând la Biserica din Valea Danului, ctitorie a sa și a egumenului Meletie, din 1802, un baptisteriu de piatră⁵⁴⁴).

Rozetele. Din distanță în distanță și anume în registrul de sus al paramentului, biserica mare este împodobită cu rozete de piatră sculptate à jour. Marginea rozetei este un inel alcătuit dintr-o tulpină vegetală, amintind inelele din partea superioară a bazelor coloanelor, iar conturul este tot un inel, mult mai mic, din care se desfac opt tulpini cu frunze, prin care se leagă cele două inele între ele. Sînt în total opt rozete și anume: 2 la pronaos; 4 la naos și 2 la altar. Ele au o veche obârșie, urcînd la noi pînă la 1386, căci se găsesc la minăstirea Cozia a lui Mircea, unde pictura în naos și altar, cum și pridvorul adăogat, s-a lucrat la 1706, cînd Mitropolitul Antim era episcop al Rîmnicului.

De aici se va fi inspirat și Antim, dar dintr-o tradiție care a continuat, evoluînd într-un sens, în epoca lui Radu cel Mare și al lui Neagoe Basarab, (sfîrșitul secolului XV și începutul secolului al XVI-lea și în sens mai autohton în epoca lui Matei Basarab și a urmașilor săi, în secolul al XVII-lea.

Sculptura în lemn. E din mai multe epoci și anume din epoca lui Antim și din anii 1860 și 1861.

Ușile de intrare în două canate, sînt sculptate, după tradiție, de însuși Mitropolitul Antim, sau cel puțin după un desen făcut sau inspirat de el. Fiecare canat se împarte în trei zone încadrate într-o ramă sculptată floral, avînd ca motiv principal un lujer de plantă în formă șerpuitoare, încărcat de frunze și flori. Două benzi orizontale sculptate la același nivel și tot cu elemente vegetale și capete de șerpi, desparte cele trei panouri sculptate mai în relief decît restul ușii. Fiecare panou are un motiv central o floare care este floarea soarelui, în jurul căreia evoluiază ornamente vegetale, coarde, frunze și flori. Ea amintește în mic floarea soarelui de pe baza coloanelor de piatră și în mare, același motiv pe care îl întâlnim și în cele patru candelor de argint din fața altarului.

Minăstirea Antim, metoc al Minăstirii de Argeș. După moartea năpraznică a ctitorului ei, Minăstirea Antim trece prin mari greutăți pînă în anul 1797, cînd ajunge metocul Minăstirii Curtea de Argeș.

Cu un an înainte, în 1796, Episcopul Iosif ceruse și Domnitorul aprobase înființarea unui seminar, dar cursurile nu s-au început și problema a rămas deschisă pînă în 1834, cînd Domnitorul Alexandru Dimitrie Ghica, în înțelegere cu Mitropolitul și cu Episcopul Ilarion, hotărăsc înființarea seminarului ale cărui cursuri încep la 2 februarie 1836.

În 1840, cîteva încăperi din fundul incintei adăpostesc Arhivele Statului⁵⁴⁵).

544. Victor Brătulescu, *Inscripții de biserici. Biserica din Rucăr*, în *Revista Studii Teologice*, VI (1953), p. 152.

545. D. Voinescu, în *Boabe de grîu*, IV, p. 549.

Episcopul Iosif s-a îngrijit de aproape de reparațiile și buna întreținere a minăstirii, al cărui al doilea ctitor a putut fi numit. Pentru aceste motive a fost înmormântat în pronaosul bisericii în fața coloanei a doua dinspre miază-zi.

Reparațiile din 1863-1867 au îndepărtat pietrele mormintale, între cari și pe cea a Episcopului Iosif, a cărei amintire ne-o păstrează însă inscripție în versuri zugrăvită pe coloana menționată, în cuprinderea următoare:

«Deși sunt neînsuflăcitul,
 «Stîlp de piatră întăritul
 «Omule și de la mine
 «Poți afla, de-i vrea vr-un bine
 «Eu am trei frați potrivii
 «Toți deodată aici înșiși
 — «De o parte și de alta
 «Doi în stînga, unu-n dreapta
 «Caută la noi și vezi
 «Ca să te încredințezi
 «Ca și pietrele unite
 «Pentru folos potrivite
 «Cîtu de multă greutate
 «Lesne poate să o poarte
 «Chir Antim Mitropolitul
 «Ivireanul mult vestitul
 «Aicea ne-au așezat

«Și cu ziduri ne-au legat
 «Să ținem acest lăcaș
 «Al sfinților toți sălaş
 «De dinsul dinții zidită
 «Iar pe urmă prenoită
 «De chir Iosif întiiul
 «Episcopul Argeșul
 «Carele se odihnește
 «Drept mine aci trupește
 «Dîndu-și obștescul sfîrșit
 «După ce au viețuit
 «O viață lăudată
 «Vrednică de mare plată
 «Și cu cinste omenească
 «Și de slava cea cerească
 «Întru a lui pomenire,
 De la Domnul răsplătire».

Un alt Episcop al Argeșului, Ilarion, prietenul și sfătuitorul lui Tudor Vladimirescu, își doarme somnul de veci, în afara bisericii, în latura de miază-zi a naosului, sub umbra crucii simple de marmoră albă și sub lespedeza din aceeași marmoră.

Inscripția care îl amintește are cuprinsul de mai jos.

În cîmpul stemei arhieresti săpată în relief, în grosimea pietrei;

«Ilarion Episcop al Argeșului răposat la 8 ianuarie anul 1846 în vîrstă de 67 ani».

În cîmpul pietrei, inscripția continuă în versuri:

«Aicea trupu-i se odihnește
 «Iar în virtute-i duhu-i trăește,
 «Căci mult'a obștii vrea țericire
 «Dobîndi vecinică pomenire».

Vechea pictură a bisericii Mînăstirii Antim. Din testamentul Mitropolitului Antim, se vede numele meșterului care a lucrat pictura bisericii Antim. El este Preda, pe care îl cunoaștem din inscripțiile bisericilor brîncovenesti, sau a celor pictate în această vreme, între care însemnăm următoarele:

1. Paraclisul Mînăstirii Hurezi, pe care l-a pictat alături de Marin zugravul la 1696-7⁵⁴⁷).

546. Revista **Biserica Ortodoxă Romînă**, IX (1885).

547. N. Iorga, **Inscripții**, I, p. 184.

2. Bolnița Minăstirii Hurezi, pictată împreună cu Nicola zugravul, în 1699⁵⁴⁸), precum arată inscripția zugrăvită în pronaos.

3. Biserica mare a Minăstirii Cozia, pictată în 1704-5 împreună cu fii săi Ianachi, Sima și Mihail⁵⁴⁹).

4. Biserica Minăstirii Sărăcinești, zugrăvită în 1718 împreună cu Teodosie și Gheorghe⁵⁴⁹).

Cunoscându-l pe cînd era episcop la Rîmnic, Mitropolitul Antim I-a adus pe Preda la București, să-i zugrăvească biserica minăstirii sale.

Pictura dintre 1860-63 și cea din 1950 a bisericii mari. În altarul bisericii mari, ca de altminteri și în celelalte despărțituri ale acesteia, pictorul Petre Alessandrescu de la 1860-63 n-a ținut seamă nici de vechea pictură a meșterului Preda — ceea ce a fost o mare greșală, căci ne-a lipsit de încă un document prețios al picturii din epoca brincovenească, — nici de arhitectura bisericii și nici de regulele iconografice, — zugrăvind subiecte necorespunzătoare în spații destinate altor teme decît cele zugrăvite de el.

Altarul. Pe bolțile altarului este zugrăvită *Maica Domnului tronînd, avînd de o parte și de alta, spre timplă, pe David și Solomon*

În registrul superior, sub aceste bolți sînt zugrăvite trei subiecte dintre care numai ultimul de pe zidul de sud, corespunde Erminiei și anume: *Jertfa lui Abel*.

În ordinea așezării lor, cele trei teme sunt următoarele, începînd cu prima de pe zidul de nord: 1) *Adam și Eva în rai*, de o parte și de alta a pomului din care șarpele îndeamnă pe Eva să guste fructul oprit. Tema aceasta se zugrăvește numai în pridvor.

2. *Deisis* (Iisus Hristos între Maica Domnului și Sfîntul Ioan Botezătorul). Subiectul este zugrăvit în mijloc, pe zidul de răsărit al altarului, locul lui fiind de obicei în naos.

3. *Jertfa lui Abel*, pe zidul de sud, corespunde Erminiei și amintește prima jertfă a Vechiului Testament.

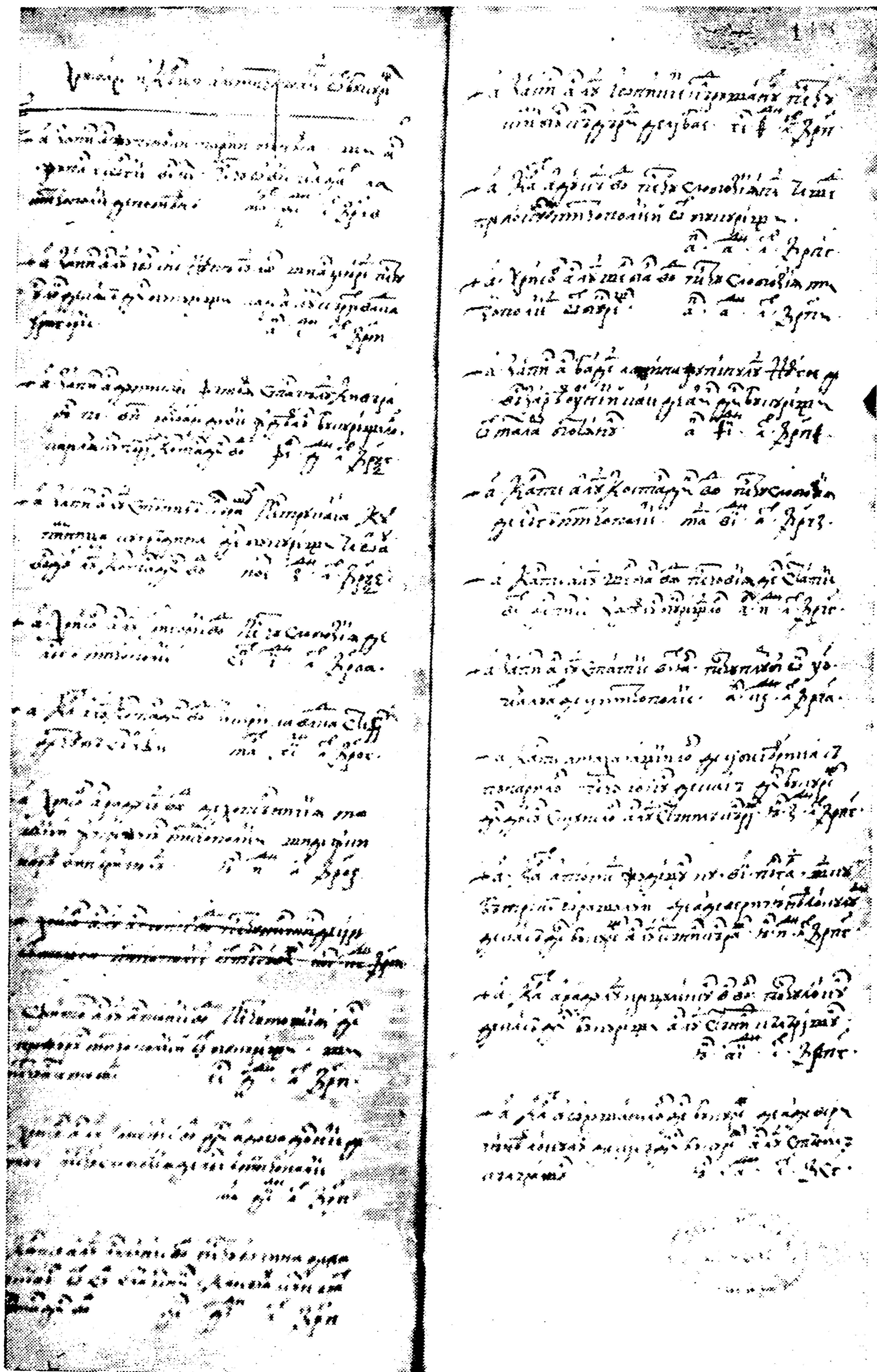
În registrul inferior, începînd de la proscomidie, unde este zugrăvit Iisus în potir, pe pereții altarului sînt zugrăviți patru ierarhi.

Timpla. În locul timplii lucrată în piatră cioplită, aruncată astăzi în galeriile muzeului de la Biserica Stavropoleos, înnoitorii de la 1860 au așezat o timplă de lemn a fraților Babicu, întru multe asemănătoare timplii de la biserica Sfîntul Gheorghe din Pitești, datorită aceluiași greșit duh de înnoire și de înlăturare a tradiției seculare care a bîntuit atunci și în acest sector al artei religioase.

S-a păstrat rînduiala așezării icoanelor în registre, dar s-au adăugat subiecte noi în ce privește temele centrale, care sînt inspirate de-a dreptul din pictura apuseană. Așa se întîmplă cu icoana centrală, din registrul praznicilor, care înfățișează *Cina cea de taină*, copiată după celebra compoziție a lui Leonardo da Vinci. *Coborîrea Sfîntului Duh*, din registrul apostolilor, ca și *Sf. Treime*, din rîndul proorocilor, poartă pecetea picturilor apusene, pe care le copiază foarte fidel. Icoanele împărătești sînt de aceeași factură apuseană ca și cele din registrele superioare ale timplii.

548. *Ibidem*, p. 175.

549. *Ibidem*.

O pagină din «Izvodul» zestrei Sfintei Mitropolii, scris de Antim Ivireanul în anul 1695, (Acad. R. P. R., ms. rom. nr. 671, f. 118 r.), pe care sînt trecute parte din hrisoave.

Deci și pictura aceasta, a timplei și aceea a altarului este de factură apuseană și datează din 1860-1863.

Naosul. Pictura naosului prezintă două aspecte deosebite, ca și aceea a pronaosului.

1. Primul aspect ni-l înfățișează turia Pantocratorului, care încearcă întoarcerea la vechea tehnică — pictura în frescă — și respectarea erminiei (canonul zugravilor), în ce privește distribuția iconografică a acestei porțiuni; ea este realizată în 1950 de pictorul Costin Petrescu.

2. Al doilea aspect ni-l dă pictura de la 1860-63 care păstrează drumul ei, neținând seama de regulile iconografice, și urmărind numai efectul pe care îl dau compozițiile aplicate pe panouri mari, independente una de alta și nelegate în chip logic, după normele vechei iconografii.

Pe bolta de sus a turlei Pantocratorului, apare Iisus ca atotstăpînitor, potrivit tradiției iconografice, susținut de prooroci și apostoli, după care urmează liturghia îngerească, iar în cele patru colțuri (pandantivi) cei patru evangheliști, însoțiți de simbolurile lor, sculptate în piatră încă de la ridicarea bisericii, în 1713-1715).

Aceasta este pictura din 1950.

Pe bolta cilindrică, din spre Pronaos, este zugrăvită Sfânta Treime, flancată pe perețele de nord de tema: *Rugăciunea din grădina Ghetsimani*, iar pe cel de sud, de tema *Iisus predicînd mulțimilor*. Spre altar, pe zidul de nord pe care se sprijină arcul de susținere al turlei Pantocratorului, este zugrăvit un diacon citind Evanghelia, lângă amvonul sculptat în lemn, care servește la citirea Evangheliei. Pe zidul din față, adică la sud, este zugrăvit arhanghelul Mihail, în atitudinea cunoscută din pictura apuseană: aceea de pornire asupra celui păcătos, căruia i trebuie să-i ia sufletul.

Pe jumătate de calotă, din latura de nord, sus, este zugrăvită *Invierea Mintuitorului*, iar dedesubtul ei, *Ducerea crucii*; pe cea de sud, sus: *Nașterea lui Iisus*, dedesubt pilda: «*Lăsați copiii să vie la mine*». În registrul de jos sînt zugrăviți doi sfinți pe latura de nord și anume: *un sfînt ostaș*, apoi *Sf. Dimitrie*, iar pe cea de sud: *Sf. Gheorghe* și *Sf. Procopie*.

Pronaosul. Turla pronaosului, rezidită de Comisia Monumentelor Istorice în anii 1943-1945, ca și aceea a Pantocratorului din naos, a fost zugrăvită, ținînd seama de regulile Erminiei de meșterul Costin Petrescu, în 1950.

În calotă este zugrăvită Maica Domnului; în cilindrul turlei, în registrul superior, proorocii; în registrul inferior *Nașterea Maicii Domnului*, *Intrarea în biserică*, *Buna Vestire* și *Nașterea lui Iisus*.

Restul picturii, începînd cu pandantivii, în care sînt zugrăviți doi regi ai Israelului și doi prooroci și anume: *David* și *Solomon*, *Daniel* și *Aron*, se datorează aceluiași Petre Alexandrescu de la 1860-63.

Aceiași distribuție arbitrară a picturii face ca în acest spațiu să apară unele subiecte cu totul necorespunzătoare.

Începînd de la latura de nord, în panoul de sus este zugrăvită tema: *Ingerul vestește preotului Zaharia*, *Nașterea Sf. Ioan Botezătorul*, iar dedesubt, *Punerea în mormînt a Mintuitorului*.

Pe zidul de est, deasupra coloanelor de susținere, sus este zugrăvit subiectul *Jertfa lui Avraam*, iar dedesubt: *Intrarea în Ierusalim*.

Pe zidul de vest în partea de sus, zidul a fost spart pentru a face loc acelei ferestre rotunde, lucrate la 1861 de Ioahan Unghi.

Dedesubt este zugrăvit subiectul: *Coborîrea de pe cruce*.

Pe pereții verticali ai celor patru laturi, pe viriul cărora se sprijină arcurile de susținere, sînt zugrăvite, în rîndul scenelor din registrul al doilea de sus, subiectele: *Rugăciunea lui Iisus în grădină*, *Ispitirea lui Iisus de diavol*, în latura de est; cite un înger, în latura de sud și cea de vest.

Dedesubt, spre sud de ușa de intrare, chipul lui Neagoe Vodă, iar spre nord, chipul lui Antim Mitropolitul.

Cred că nu din greșală, cum s-a susținut, a apărut chipul lui Neagoe, în loc de cel al lui Ștefan Cantacuzino, contemporanul lui Antim, căruia acesta i-a închinat niște sfaturi, ci mai de grabă sub imboldul episcopului Climent de la Argeș, sub care s-a repictat biserica lui Antim, apare chipul lui Neagoe, ca unul care era ctitorul minăstirii de Argeș, al cărui metoc era acum Minăstirea Antim.

Pridvorul. Pictura pridvorului a fost refăcută tot de pictorul Costin Petrescu în 1950.

Pe bolta din mijloc este zugăvit Iisus Emanuil înconjurat de cele patru simboluri ale evangheliștilor, avînd de-a stînga, pe arcul de sud, chipul lui Ioan Botezătorul, iar de-a dreapta, pe arcul de nord, chipul Maicii Domnului.

În spațiile de deasupra coloanelor, s-a zugrăvit: *crearea lumii*. Începînd de la latura sudică, unde apare *Adam între viețuitoarele create înainte de el*, pe latura de vest, *Ispitirea Evei*, *Șarpele*, *greșala lui Adam*, și *Isgonirea din rai*, iar pe latura de nord *Eva torcînd iar Adam cu sapa la spinare*, venind de la cîmp.

Paraclisul. Sfirșitul fără de vreme al Mitropolitului Antim a lăsat paraclisul neisprăvit. Un vistiernic de mai tîrziu, Matei Ruset, împreună cu soția sa Stanca și fiica lor Zoița, a isprăvit paraclisul.

În 1812, paraclisul se preînnoiește, pentru ca mai apoi, la 1860, să fie repictat în ulei de pictorul G. Tattarescu, de la care ne-a rămas tîmpla paraclisului și chipurile ctitoricești de deasupra ușii de intrare.

La 1812, episcopul Iosif al Argeșului mărise paraclisul, astupînd vechea intrare, și deschizînd alta mai spre apus, unde va fi fost o încăpere sau o chilie care s-a adăugit la paraclisul astfel mărit.

Cu vremea paraclisul a început iarăși a se ruina în așa măsură, încît în 1950 s-a simțit nevoia reparației zidăriei și refacerii picturii, terminîndu-se lucrul la 15 martie 1951, după cum arată pisania zugrăvită deasupra intrării.

Din vechile zugrăveli de la început, adică din secolul al XVIII-lea, se mai păstrează cîteva fragmente decorative pe arcurile zidurilor de nord și sud ale naosului, iar cele de la 1860 ale lui Gh. Tattarescu, chipurile ctitorilor, însoțite de inscripția și tîmpla ale cărei icoane sînt pictate tot de Tattarescu.

Chipurile ctitoricești păstrate în paraclis sînt următoarele:

«*Climent, episcop Argeș*», «*Matei Ruset biv vistiernic*», «*jupînzasa duminică Stanca*» și fiica lor «*Zoița*».

Inscripția care însoțește tabloul ctitoricesc are cuprinsul de mai jos, așa cum e scris pe perete:

«*Acest paraclis s-a început de răpos(atul) mitropolit Antim și s-a isprăvit de răpos(atul) boier Matei Ruset însă mai scurt și mai strîmt. Iar*

ripos(atul) episcop Iosif Arghișu l-a mărit și-mpodobit cu toate cele trebuincioasele la an 1812 Mar. 23».

Acum iar din nou s-a reparat precum se vede în zilele Prea Sfințitului episcop D. Climent la anul 1860⁵⁵⁰).

Văzind starea în care ajunsese acest lăcaș de închinăciune, Prea Fericitul Patriarh Justinian a luat măsuri pentru reparația lui, a pus de l-a pictat redându-i strălucirea lui de la început, poate chiar mai mult, date fiind proporțiile de astăzi ale acestei clădiri și coloritul dulce al picturii.

Documentul care vorbește de această înnoire este inscripția zugrăvită în rînduri lungi, deasupra intrării, înăuntrul paraclisului și are cuprinsul acesta:

Acest Sf. Paraclis, întru care se prăznuiesc hramurile sfinților Atanasie cel Mare, Haralambie și Visarion, s-a zidit din vechime și s-a preînnoit de mai multe ori în curgerea timpului. Iar acum s-a zugrăvit din nou pe zid verde, cu îndemnul și stăruința înalt Prea Sfințitului Justinian, Patriarhul României, Părintele nostru cel iubitor de înfrumusețarea sfințelor noastre biserici și de întărirea mîntuitoarei credințe creștine ortodoxe. Lucrat-a mina meșterului Dimitrie Dumitru Nicolaide, din București, cu ucenicii săi, 15 Martie 1951».

Pentru a se putea stabili, prin comparație, ce reprezintă pictura tradițională, strîns legată de arhitectura bisericilor noastre, dam mai jos planul iconografic al paraclisului rectitorit de Prea Fericitul Patriarh Justinian, a cărui desfășurare este arătată în schițele ce ilustrează aceste rînduri.

Pomelnicul zugrăvit la proscomidie este încă un document, pe care îl dăm aici în întregime:

Pomelnicul P. F. Patriarh Justinian

VII

*Justinian arhiereul
Ovidiu
Silvia
Ion — Petru*

MORȚI

*Marin
Elena
Lucreția ierîța
Sabin*

Pomelnicul vechilor ctitori al acestui sînt lăcaș

*Antim Mitropolitul
Iosif Arhiereul
Climent Arhiereul
Marei Ruset cu neamul*

In glaful ferestrei urmează pomelnicul zugravilor:

*«Pomeneste,
Doamne, pe robul Tău Dimitrie
zograful care a zugrăvit acest
sf. paraclis și pe ajutoarele sale
Soțian Protos.
Constantin
Gheorghe*

zugravi».

550. Cu mici diferențe de lectură, inscripția a fost publicată de Pr. N. M. Popescu, **Paraclisul Minăstirei Antim**, în **Glasul Bisericii**, X (1951), p. 74, după care am luat unele date privind trecutul paraclisului.

Pentru ușurința cercetărilor, am întocmit un plan de distribuție iconografică, cu arătarea tuturor subiectelor pictate în acest paraclis, redat folosinței lui firești, așa cum l-a dorit dintru început primul lui ctitor.

Decorația exterioară a incintei. În latura de miază-zi și în rînd cu chiliile, se află intrarea în paraclis, care este însemnată de două coloane rotunde, cu baze și capiteluri sculptate, pe care se rezimă capetele unui polilob alcătuit din patru bucăți arcuite în sensuri diferite.

Ușorii sînt de piatră sculptată și sînt legați prin pragul de sus, format dintr-o piatră simplă, care odinioară va fi fost destinată pentru vreo inscripție. Inscripția nu a fost scrisă și piatra a rămas simplă.

Deasupra acestei pietre simple și amintind pe cel de la biserica mare, o friză de piatră sculptată iese în relief, dînd un caracter deosebit și acestei intrări.

Motivul vegetal, care este sculptat pe această friză, amintește, într-o bună măsură, motivul vegetal de deasupra bazei coloanelor, în partea inferioară a fusului.

Fusul este marcat printr-un șanț circular în partea de jos, și se subțiază spre vîrf, unde se observă un inel subțire, în relief, urmat de un inel mai gros, tot în relief, deasupra căruia, după un șanț subțire, urmează capitelul.

Capitelul prezintă două motive ornamentale, vegetale:

Primul e frunza de stejar așa fel dispusă în patru părți, încît corespunde cu cele patru colțuri ale suprafeței pătrate, iar al doilea este petala ilorii de lalea întoarsă. Deasupra acestei frunze se întilnesc două volute vegetale mai dezvoltate, asemănătoare cu alte două mai puțin dezvoltate de deasupra frunzelor de stejar, de care am vorbit. Și unele și altele amintesc elemente ale stilului clasic grecesc.

Coloanele acestei intrări se repetă în altă formă încă de patru ori în pridvoarele ce dau în chiliile din latura aceasta, din cea de răsărit și din aceasta de miază-noapte.

Deosebirea dintre această intrare și cele patru arătate constă în aceea că fiecare din coloanele pridvoarelor sprijinește două arcuri alăturate și sînt sculptate în torsadă, fiecare în sens invers decît coloana vecină.

Arcurile, simple, în număr de cîte trei legate prin coarde de lemn, dau un aspect variat șirului de chilii și sînt încadrate simetric de cîte două ferestre de o parte și de alta.

Exact în axul altarului se deschide o intrare marcată printr-un mare arc rotund, executat în adîncimea zidului. Acest arc este însoțit de un briu în relief și de două șențulețe care dau adîncime cadrului. Era intrarea spre grajdurile Mînăstirii care păstra, pînă prin 1938 și inelele cu belciugele de care erau legați caii mînăstirești, în zidul înconjurător spre nord, adică dincolo de incintă.

Pe sub streășina acoperișului de olane un rînd de cărămizi în relief, un briu în relief realizat din cărămizi rotunjite, așezate pe cant, apoi un rînd de cărămizi tot pe cant, însă cu scobitura în afară, alcătuiesc elementul decorativ al acestei părți superioare.

Către ieșirea din incintă, spre clopotniță, în secolul al XIX, s-au mărit chiliile, lărgindu-se spre curte și ieșindu-se astfel din linia normală a clădirilor, schimbînd într-o măsură vechea înfățișare a acestei laturi.

Decorațiile exterioare, în ștuc, ale părții superioare a zidurilor, arată epoca în care aceste împodobiri au avut loc.

Refacerea acoperișului de olane, rostuirea și restaurarea zidurilor incintei, în cărămidă aparentă, s-a făcut prin grija Comisiunii Monumentelor Istorice în mai mulți ani, începând de prin 1935.

La decorația exterioară a incintei s-ar mai putea adăuga, în afară de cele arătate mai sus, decorația cadrelor de piatră a ferestrelor paraclisului, înfățișând două tulpini de plante, cu frunze și flori, care pornesc de la mijlocul laturii de jos, evoluează în dreapta și stînga, urcă în sus și se unesc dînd un fel de buchet. Golurile liniei sinuoase a tulpinei sînt umplute cu frunze și flori stilizate.

O piatră dreptunghiulară perforată, avînd ca motiv trei flori pe o tulpină verticală, decorează fațada paraclisului dinspre curte, în timp ce o altă piatră de formă pătrată, avînd în mijloc o rozetă circulară perforată, împodobește fața dinspre curte. Motivul acestei rozete este tot o floare în formă de ω , pornind dintr-un inel central și mergînd spre inelul exterior în forma unei cruci, cu brațele egale, în care se văd iarăși și motive florale.

Un ornament circular de forma unei flori sculptate în piatră prezintă patru prelungiri în dreapta și stînga, între care se deschide cîte o frunză ca de acant, împodobește arcul unei chilii⁵⁵¹).

Alte ctitorii proprii se pare că nu a mai avut mitropolitul Antim Ivireanul, dar sub ocîrmuirea lui ca episcop al eparhiei Rîmnîcului Noului Severin, s-au restaurat, s-au rezidit și s-au repictat cîteva lăcașuri de închinăciune de mare însemnătate, la care desigur că își va fi spus cuvîntul său autorizat în materie de artă arhitecturală și mai ales în cea picturală.

Pisania de la intrarea în biserica cea mare a mînăstirii Cozia îl arată pe Antim ca «ostenitoriu» în anul 1706-1707⁵⁵²), cînd această biserică a fost restaurată cu cheltuiala paharnicului Șerban Cantacuzino.

Se afirmă că sub supravegherea lui Antim «se prelăcu și se zidi din temelie Mînăstirea Surpatele»⁵⁵³) ceea ce nu ni se pare verosimil fiindcă ispravnicul acestei lucrări a fost «chir Ioan arhimandritul de Hurezi», precum arată pisania bisericii, ctitorie a Buzeștilor, rezidită și împodobită de Doamna Marica Brîncoveanu, soția Domnului martir Constantin Brîncoveanu⁵⁵⁴). E posibil să fi avut și aici de spus un cuvînt mitropolitul Antim, dar rolul pe care îl avusese la Cozia era trecut aici asupra vrednicului stareț Ioan Arhimandritul, adus de Brîncoveanu de la Mînăstirea din Cîmpulung și pus la Hurezi unde a stărețit timp de 30 de ani, pînă la sfîrșitul vieții sale, către anii 1722.

Acelaș rol mai redus îl va fi avut Antim și la Govora, a cărei reînnoire se datorește, cum arată toate inscripțiile, ieromonahului Paisie⁵⁵⁶).

Din rîndurile de mai sus se desprinde activitatea fără pereche în această epocă a marelui mitropolit cărturar Antim Ivireanul, iscusit meșter în arta tipografică, miniaturist de frunte, inspirator și îndrumător în

551. M. Ghika Budești, *op. cit.*, pl. CCXCI.

552. N. Iorga, *op. cit.*, p. 175.

553. D. Voinescu, *l. c.*, p. 539.

554. N. Iorga, *op. cit.*, p. 183.

555. *Ibidem*, pp. 148-181.

arta sculpturii în lemn și în piatră și în arta arhitecturală. Ctitorul minștirii ce-i poartă numele, de dincolo de marginile acestei lumi, din lumea de sus în care se află, privește la opera de artă săvârșită de el și se bucură de realizările multiple și tot mai bogate pe care atelierele de produse artistice inițiate și sprijinite în zilele noastre de Prea Fericitul Patriarh Justinian, le dă lumii ortodoxe din țară și de dincolo de granițele acestei țări, legînd peste veacuri verigele unui lanț de înfăptuiri artistice vrednice de acești ctitori.

Prof. VICTOR BRATULESCU.

LUPTATOR PENTRU ORTODOXIE

În timpul lungii domnii a lui Constantin Brîncoveanu, sub care a activat Antim Ivireanul, Țara Românească se afla prinsă, ca într-un clește uriaș, în jocul diplomatic al marilor puteri europene, îndeosebi al celor înconjurătoare, ale căror interese politice și religioase contradictorii se încrucișau și se ciocneau pe teritoriul ei.

Sub conducerea țarului Petru cel Mare, Rusia devenise o mare putere europeană, și către ea se îndreptau speranțele întregii lumi creștine din Orient, crunt apăsată, umilită și jefuită de turci, spre a li eliberată. Rusia dorea în primul rînd să elibereze țările ortodoxe din Balcani. De altă parte, Austria catolică dorea și ea înaintarea spre Balcani și Constantinopol, și odată cu aceasta venea de la sine infiltrarea și întărirea catolicismului în țările răsăritene ale Europei, ale căror popoare îmbrățișaseră de la începutul existenței lor credința ortodoxă a Răsăritului. Franța Catolică, aflată în alianță cu imperiul turc împotriva Casei de Austria, năzuia spre ocuparea așezămintelor istorice ale Sfîntului Mormînt, în dauna ortodocșilor, care le dețineau de veacuri, și făcea pentru aceasta presiuni repetate asupra Înaltei Porți Otomane.

Războaie necurmăte se încinseră între ruși și turci pe de o parte, între austriaci și turci pe de alta. Tătarii și polonii se amestecau în aceste războaie, iar suedezii în luptă cu rușii, complicau și mai mult situația Țării Românești și a popoarelor ortodoxe aflate sub turci.

Prin victoriile armatelor împăratului Leopold I al Germaniei asupra turcilor, Transilvania trecuse de la 9 mai 1688 sub stăpînirea Casei de Habsburg, — trecere confirmată prin pacea de la Carlovitz, încheiată în 1699.

Biserica Romano-Catolică dorind slăbirea puterii protestanților, luterani și calvini, pe teritoriul Austriei, se folosi de noua înaintare politică a imperialilor spre Răsărit. La sfîrșitul secolului al XVII-lea, propaganda catolică obține, cu ajutorul iezuiților, rezultate neașteptate în Transilvania. Prinși în mreșile acestei iscusite propagande, o parte dintre rominii din Transilvania fură ademeniți, prin stăruințele cardinalului Leopold Collo-nitz, Arhiepiscop de Strigonium (Esztergom) și primat al Ungariei, și prin făgăduielile iezuiților, să se unească cu Roma.

Unirea încheiată cu Roma la 7 octombrie — 1698 și perfectată la 14 septembrie 1700 făcu în Țara Românească o impresie profundă, atît în cercurile politice și bisericești, cît și în popor. Intreaga opinie publică de dincoace de Carpați, de la evlaviosul voevod Constantin Brîncoveanu, de la Mitropoliții și boierii țării și pînă la poporul drept credincios, cu toții sim-

țiră zguduirea și pericolul pătrunderii catolice în treburile Ortodoxiei românești și căutarea să-i facă față prin toate mijloacele, sau să-i limiteze efectele pe cât posibil.

Ctitoriile lui Brîncoveanu din Sudul Ardealului aveau în vedere în primul rînd acest scop: *apărarea Ortodoxiei acolo unde ea se simțea mai amenințată.*

1. *Atmosfera de apărare a Ortodoxiei din Țările Române în care s-a dezvoltat spiritul mitropolitului Antim Ivireanul.*

În secolul al XVII-lea, începu în Muntenia și Moldova o *mișcare de apărare a ortodoxismului*, mai întii împotriva calvinismului, care prinsese rădăcini peste munți în Transilvania, apoi, către sfîrșitul secolului, și împotriva catolicismului. Patriarhi și Înalți Ierarhi de la Constantinopol, Alexandria, Antiohia și Ierusalim se adunau în Țara Românească la curtea lui Brîncoveanu, «strălucită curte de Patriarhi, Mitropoliți și Episcopi»⁵⁵⁶), atrași de bogăția și dărnicia acestui cucernic domn.

Mișcarea aceasta de apărare a Ortodoxiei se făcea în primul rînd prin tipăriți grecești în Țările Române, căci grecii ortodocși aflați sub dominația musulmanilor, nu aveau nici mijloacele necesare, nici îngăduința stăpînitorilor pentru tipărirea cărților. Ea a înlesnit și drumul lui Antim Ivireanul și lămurește în mare măsură formația lui sufletească. Patrimoniul Ortodox, atît de rîvnit de propaganda Apusului, catolică și protestantă, trebuia apărat cu orice preț.

Lupta de apărare a Ortodoxiei a început în Țările Române mai întii față de calvini. Se știe că în martie 1629 apărură la Geneva, mai întii în limba latină, o «*Mărturisire de Credință*» cu conținut calvin cu titlul: *Orientalis Confessio christianae fidei*, apoi, în 1633, și în limba greacă, cu titlul: *Ἀνατολική Ὁμολογία τῆς Χριστιανικῆς πίστεως*, pusă pe numele vestitului Patriarh Ecumenic Chiril Lukaris. Prin «*Mărturisirea credinței ortodoxe a Bisericii sobornicești și apostolice a Răsăritului*», alcătuită de Mitropolitul Petru Movilă al Kievului și aprobată de sinodul de la Iași, întrunit între 15 septembrie — 27 octombrie 1642, s-a dat răspunsul convenit propagandei calvine printre ortodocși. Cărțile de combatere a calvinismului nu încetară să apară în țările noastre și după aceasta. Astfel, la 1690, s-a tipărit la București, în luna septembrie, cu cheltuiala voevodului Constantin Brîncoveanu, de către chir Mitrofan, fost episcop al Hușilor, prin îngrijirea și corectarea prea învățatului notar al Mării Biserici, Mihail Macri din Ianina, lucrarea învățatului teolog Meletie Sirigul, cu titlul: «*A fericitului Meletie Sirigul, protosinghelul Marii Biserici din Constantinopol: Întîmpinare la principiile catolice și la chestiunile lui Chiril Lukaris. Și manualul lui Kir Dositei Patriarhul Ierusalimului împotriva rătăcirii calvine*»⁵⁵⁷).

În Ortodoxie, disputa asupra calvinismului încă nu se stinse. Teologul constantinopolitan Ioan Caryophyllis, acuzat de luterano-calvinism fusese

556. Petre V. Haneș, *Studii și Cercetări*, p. 141.

557. BRV, I, pp. 298-315; E. Legrand, *Bibliographie hellénique ou description raisonnée des ouvrages publiés par des Grecs au dix-septième siècle*, t. II, Paris 1894, p. 458; C. Erbiceanu, *Seriarea lui Meletie Sirigul contra Calvinilor și a lui Ciril Lucaris, compusă prin ordinul Sinodului ținut la Iași în 1642*, în rev. *Bis. Ort. Rom.*, an. XVIII (1894-1895), pp. 6-27.

condannat printr-un «TOMOS» dat de un sinod ținut în Constantinopol la 1691, convocat de Patriarhul ecumenic Calinic al II-lea la cererea Patriarhului Dositei al II-lea Notara al Ierusalimului, care se prezintă ca judecător de instrucție și procuror în această afacere. Caryophyllis era învinuit în deosebi pentru faptul că respingea termenul μετασίσ — transsubstantiatio, — împrumutat de ortodocși începînd cu Patriarhul Ghenadie Scholarios, primul Patriarh ecumenic sub turci, de la romano-catolici, și menținea termeni ortodocși folosiți de Sf. Părinți și vechea Biserică ecumenică de μεταβολή, μεταποίησις, μεταστοιχίωσις, μεταρρύθμισις = «prefacere» în explicarea tainei Sfintei Cuminecări⁵⁵⁸).

Dositei Patriarhul Ierusalimului nu se mulțumi numai cu atît. Venind în Moldova, el tipări la Iași în 1694 cu ajutorul tipografului moldovean cunosător al limbii grecești Dimitrie Pădure, un «Manual împotriva lui Ioan Caryophyllis» — Ἐγχειρίδιον κατὰ Ἰωάννου τοῦ Καρυοφύλλου⁵⁵⁹).

Între timp, Caryophyllis părăsi Constantinopolul și ajunse în 1692 în Țara Românească, unde găsi bună primire și o dreaptă apărare la Voievodul Constantin Brîncoveanu și la iscusitul și vrednicul său tipograf, Antim Ivireanul, Mitropolitul de mai tîrziu al Ungrovlahiei. Cu ajutorul domnului muntean, tipări Antim la Snagov în 1697, în grecește, un «Manual despre cîteva nedumeriri și dezlegări sau despre cercetarea și confirmarea unor dogme necesare ale Bisericii» — Ἐγχειρίδιον περὶ τινῶν ἀποριῶν καὶ λύσεων, ἢ περὶ ἐξετάσεως καὶ ἐπιβεβαιώσεως ἀναγκαίων τινῶν τῆς Ἐκκλησίας δογμάτων, în care teologul Ioan Charyophyllis este apărat de acuzația de erezie «luterano-calvinsită» pe care i-o aduceau constantinopolitanii⁵⁶⁰).

Lupta de apărare a credinței ortodoxe față de catolicism n-a încetat nici odată după schisma cea mare din 16 iulie 1054, în Biserica Răsăritului. La Locurile Sfinte, la Ierusalim, la Alexandria, la Antiohia și Damasc, și chiar în scaunul ecumenic al Bisericii de Răsărit, Ortodoxia era puternic asaltată de atacurile îndrăznețe și viclene ale propagandei catolice. Atragearea la unirea cu Roma, a unei părți dintre rominii ortodocși din Transilvania contribuî în bună parte ca lupta de apărare a Ortodoxiei față de catolicismul invadator să se facă la sfîrșitul secolului al XVII-lea și începutul celui de al XVIII-lea, în țările Romine, în Muntenia și Moldova. Ierarhi de seamă din Răsărit, teologi învățați și eleniști rafinați, veniră în țările românești să tipărească lucrări valoroase pentru apărarea credinței și combaterea rătăcirilor dogmatice ale Bisericii Latine.

Încă de la 1690, se tipări în tipografia domnească din București, cu cheltuiala lui Constantin Brîncoveanu, spre a fi împărțit gratuit credincioșilor ortodocși cunosători de grecește un «Manual contra schismei papistărilor», Ἐγχειρίδιον κατὰ τοῦ σχίσματος τῶν παπιστῶν. Manualul e opera învățatului ieromonah Maxim Poloponesianul, elevul renumitului papă și Patri-

558. N. Chițescu, O dispută dogmatică din veacul XVII, la care au luat parte Dositei al Ierusalimului, Constantin Brîncoveanu și Antim Ivireanu, București 1945, pp. 3-12. (Extras din rev. Bis. Ort. Rom., an. LXIII (1945), nr. 7-8, iulie-august); D. Russo, Ioan Cariofil, în Studii Istorice Greco-Romine, t. I, pp. 183-191; Martin Jugie, Le mot transsubstantiation chez les Grecs après 1629, în «Echos d'Orient», 10-e année (1907), nr. 63, mars, pp. 66-75.

559. BRV, I, pp. 337-338; Emile Legrand, Bibliographie hellénique, t. III, Paris 1895, pp. 30-37.

560. BRV, I, pp. 349-350; vezi supra.

arh al Alexandriei, Meletie Pigas, și cuprinde, după cum ne înformează cel de al doilea titlu: Despre inovația primatului papal, despre purcederea Sfântului Duh, despre azime, despre prefacere, adică despre transubstanțierea tainelor, despre focul purgatorului și despre deslătarea dreptilor, adică dacă aceștia au primit fericirea ⁵⁶¹).

Pentru a se combate năzuințele propagandei catolice și calvine, se tipări la Buzău, la 1691, «*Pravoslavnică Mărturisire*» a Mitropolitului Petru Movilă, în traducerea românească a lui Radu Greceanul ⁵⁶²). Această lucrare fu tipărită apoi în grecește în 1699, la Snagov, de tipograful Antim Ivireanul, sub titlul: «*Mărturisirea credinței ortodoxe a Bisericii universale și apostolice a Răsăritului și Expunerea introductivă despre cele trei mari virtuți, a Credinței, Nădejdei și Dragostei*», după cum s-a arătat în capitolul închinat activității tipografice a lui Antim Ivireanul ⁵⁶³).

În această carte, Sevastos Trapezuntul Chimenitul, profesor de științe al școlii domnești din București alcătui câteva silhure grecești de o frumoasă inspirație, adresate voevodului Constantin Brîncoveanu, cu acest conținut:

«*Se fălea mult sprinceana occidentală, mai înainte, cu toată înțelepciunea și cu tiparul că edă cărți orientale; pentru amîndouă acestea au răsărit acum harul creștinilor și aicea, și în învățături și în tipografii, — prin osîrdia și cheltuiala minei tale celei mărinimoase și inspirate de Dumnezeu, Domnitorule cel mai perfect între credincioși, Constantine prea mare, prea lumnate Basarab, cel mai bun între domnitorii orașelor țării Ungrovlahiei. Să trăiești în ani nenumărați, o Ptolomee posterior, demn de cununile cerești*» ⁵⁶⁴).

Același Dimitrie Pădure, care a tipărit la Iași, în 1694, «*Manualul*» Patriarhului Dositei al Ierusalimului «*împotriva lui Ioan Caryophyllis*», tipărit în același an, la Iași, în grecește, și lucrarea diaconului Ioan Eugenicos, cu titlul: «*Cuvînt de combatere a nelegiuitei și mincinoasei hotărîri compuse în Florența la sinodul cel ținut de Latini*», corectată și împărțită pe capitole de Dositei Patriarhul Ierusalimului ⁵⁶⁵).

Tot Dimitrie Pădure a tipărit la Iași între 1692-1694, cu cheltuiala Sfîntului Mormînt, «*Tomul împăcării*» — Τόμος καταλλαγῆς care conține scrierile unor teologi ai Bisericii din Răsărit ⁵⁶⁶).

În 1698, Dionisie monahul tipărea cu ajutorul profesorului grec Ieremia Cacavela în Iașul Moldovlahiei, cu cheltuiala Sfîntului Mormînt, «*Tomul iubirii împotriva Latinilor*» — Τόμος ἀγάπης κατά Λατίνων. Lucrarea cuprinde 25 de scrieri din diferite timpuri contra latinilor, reeritoare mai cu seamă la combaterea primatului papal, a purcederii Sfîntului Duh și de la Fiul — Filioque—, a epiclesei și la alte inovații dogmatice latine ⁵⁶⁷).

Antim Ivireanul nu era străin de această strădanie pentru apărarea Ortodoxiei. După cum s-a arătat în cuprinsul acestei reviste, el însuși tipărise

561. BRV, I, pp. 297-298 și 538; vezi supra.

562. BRV, I, pp. 321-324.

563. Vezi supra.

564. BRV, I, p. 380.

565. BRV, I, p. 338.

566. Ibidem, pp. 338-339; E. Legrand, *Bibliographie hellénique*, t. III, pp. 28-29.

567. BRV, I, pp. 339-340; E. Legrand, *Bibliographie hellénique*, t. III, pp. 54-59.

la Snagov, în 1699, în limba română, cu cheltuiala lui Constantin Brîncoveanu, ca să se dea pravoslavnicilor, «*această carte vrednică de papa ereticul*» —, cum spune o însemnare din ea în stihuri, — care poartă titlul: «*Carte sau Lumină cu dreapte dovediri din dogmele Besearicii Răsăritului asupra dejghinării papistașilor, descoperită și așezată de prea învățatul ieromonah Maxim Peloponniseanul*⁵⁶⁸), asemănătoare după cuprins cu lucrarea publicată în grecește în tipografia domnească din București la 1690, cu titlul: «*Manuai contra schismei papistașilor*». În prefața lucrării, se atrăgea atenția creștinilor ortodocși că «*Latinii, și ale Scripturii și ale Părinților și încă și ale Sfintelor soboară învățături, le strămută și le izoretesc, uneori tilcuindu-le rău alteori rumpîndu-le și împleticindu-le de neorinduiala lor. Iar cînd nu pot cu întorsuri ca acestia să-și plinească înnoirile lor, împreună pre cea deșartă înțelepciune a veacului acestuia, sau mai bine să-i zicem înțelepciunea cea înșelătoare, o împreună cu blagosloviia. Aduc măririi necunoscute, scornite din capul lor, pun innainte epistoli ascunse, află visuri și descoperiri muerști, aduc istorii băsnuitoare, pilde nefăcute și ne-auzite, și scripturi ereticești. Apoi văzînd cum că nici cu unele ca acestia toate nu isprăvesc nimica, ocărăsc, batjocoresc, bleastemă, hulesc și altele fără rușine și fără omănie fac împotriva noastră*⁵⁶⁹).

Tot pentru apărarea dreptei credințe, Antim a tipărit și lucrarea lui Sevastos Trapezuntul Chimenitul, intitulată: «*învățătura dogmatică a prea sîntei Biserici răsăritene și universale*», în care se dezbate diferite probleme teologice, dogmatice și liturgice⁵⁷⁰).

Ajungînd Episcop la Rîmnic, Antim se străduie și mai mult pentru apărarea Ortodoxiei cu ajutorul tiparului. Aci tipăre el una din cele mai frumoase și importante tipărituri ale sale care se poate compara cu cele mai reușite din tipăriturile Apusului din vremea aceea cu titlul «*Tomul Bucuriei*» — *Τόμος χαρᾶς*, care cuprinde diferite scrieri împotriva Latinilor⁵⁷¹). Unul din ucenicii lui Antim Ivireanul, tipograful Gheorghe Radovici, tipăre în anul 1710 la Tirgoviște, lucrarea «*Panoplia dogmatică*» care urmărea același scop de combatere a ereticilor⁵⁷²).

Numeroase alte cărți de afirmare a învățaturii ortodoxe au fost tipărite, fie de Antim, fie de ucenicii săi, în grecește, pentru a putea fi folosite în întreaga creștinătate de răsărit. Această bogată activitate tipografică desfășurată în Țara Românească mai ales ne impresionează pînă azi și e o cinste deosebită pentru Mitropolitul Antim Ivireanul și pentru Biserica românească.

2. Mitropolitul Antim Ivireanul apărător al Romînilor ortodocși din Transilvania

Mitropolitul Antim Ivireanu s-a îngrijit de aproape și de romîni ortodocși din Transilvania. Pe cînd Antim era numai simplu tipograf, voevodul Constantin Brîncoveanu aflînd de frămîntările care se produsese în Transilvania, unde romîni erau îndemnați la unirea cu Roma prin uneltirile și amăgirile iezuiților, le trimite la Bălgrad pe Mihai Iștvanovici tipograful,

568. Vezi supra.

569. BRV, I, p. 371.

570. Vezi supra.

571. Vezi supra.

572. Vezi supra.

originar din Transilvania, spre a le veni într-ajutor prin tipărituri de cărți ortodoxe.

Astfel, în 1699, Mihai Iștvanovici tipări la Bălgrad mai întâi o «*Bucoav-nă*» pentru copii, — care, între altele, cuprindea și Simbolul credinței, cele zece porunci și explicarea ortodoxă a celor șapte taine⁵⁷³) — precum și un «*Chiriacodromion*» — (Carte de predici pentru Duminicile de peste an) pentru a-i feri pe ortodocși de alunecarea de la credință. În prefața Chiriacodromionului, Mihail Iștvanovici asigura pe românii ortodocși din Transilvania că domnul Constantin Brîncoveanu este «*patronașul adevărat al Sfintei Mitropolii de aici din Ardeal*». Iar în alt loc, lămurea pe cititori că el a îndreptat multe locuri, însă nu cu socoteala de a face «*strămutare împotriva Sfintei Scripturi, au în rînduiala dogmelor ce ține și poruncește Pravoslavnică Besearică a Răsăritului, au arătindu-se mai iscusii în știință decît cei dintii...*»⁵⁷⁴).

După unirea unora dintre românii din Ardeal cu Roma, veștile despre prigonirile românilor rămași ortodocși de către agenții Curții din Viena în slujba catolicismului, se răspîndiră repede în Țara Românească. Într-o scrisoare datată din 5 iulie 1701, Constantin Brîncoveanu, scriind Brașovenilor, le spune că a simțit o bucurie adîncă, pentru faptul că ei «*nu s-au lunecat cu firea, ce și-au păzit cinstea legii sale... curata lege cea pravoslavnică, carea de la părinții și moșii voștri o aveți*». Dar alții au alunecat de la dreapta credință și l-au amărit mulți, «*cum este dumnealui piscupul de aci din Ardeal*», care trecuse la unirea cu Roma. Cucernicul voevod muntean asigura pe credincioșii ortodocși ai Brașovului «*că Dumnezeu unora ca acestora, care ocărăsc și nîu cinstesc legea întru care s-au pomenit și înaintea lui Dumnezeu s-au jăgăduit, cu degrab le va răsplăti, că de multe ori aciasta am văzut că cel ce-și lasă legea sa și poștește alta, iau plată de la direptul judecător Dumnezeu*». Totodată Brîncoveanu îi mai asigura că-i va apăra și ajuta, scriindu-le: «*Și noi iarăși cu ceia ce va fi de pre partea noastră a vă va păzi și a vă ajuta, cu ceia ce să va putea nu vom lipsi*»⁵⁷⁵).

După cum reiese dintr-o scrisoare trimisă brașovenilor, la 3 august 1708 de Mitropolitul Antim Ivireanu, preoții și gocimanii bisericii Scheilor Brașovului, spre a-și putea păstra legea ortodoxă, se înfățișară în 1701 la București și deteră o declarație în scris la Mitropolia Ungrovlahiei că vreau să atîrne în «*ceale sufletești*» de Mitropolitul Teodosie al Țării Românești și de urmașii lui⁵⁷⁶).

Intr-adevăr, pentru respectarea acestei rîndueli, luată de brașoveni de bună voe, la cîteva luni după alegerea sa ca Mitropolit al Ungrovlahiei Antim Ivireanul scrisese la 3 August 1708 năstavnichilor, gocimanilor și juraților de la Sfînta biserică a Scheilor Brașovului, amintindu-le că se apropie cursul unui an întreg de cînd «*cu scrisoarea Smereniei noastre v-am fost arătat, îndemnînd pre unul măcar din popii de aci ca să vie să se arate înaintea noastră, pentru luarea blagosloviei și primirea învățăturii în ceale su-*

573. BRV, I, pp. 369-370.

574. Ibidem, I, pp. 372-375 și 538, aci se citează p. 376.

575. Vezi fragmentele citate din scrisoarea lui Constantin Brîncoveanu din 5 iulie 1701, către Brașoveni, la: Sterie Stinghe, **Documente privitoare la trecutul Românilor din Șcheiu**, t. I, Brașov 1901, pp. 15-16, doc. VIII; vezi și Silviu Dragomir, **Istoria desrobirii religioase a românilor din Ardeal**, în sec. XVIII, vol. I, Sibiu 1920, p. 63.

576. Sterie Stinghe, *op. cit.*, t. I, p. 42, doc. XVII. Același lucru și la p. 44, doc. XVIII, din 2 dec. 1709.

fleștești duple datoriia ce să află aici legați la scaunul exarhiei și mitropoliei noastre a Ungro-Vlahiei, încă de la 1701»⁵⁷⁷).

Cu tot îndemnul Mitropolitului, brașovenii, însă, n-au venit, sau mai sigur, n-au putut să vină. De aceea, într-o altă scrisoare din 2 decembrie 1709, Antim Ivireanul le vestește că după moartea Mitropolitului Teodosie a fost ridicat el în locul Sfinției Sale. Totodată le cere ca în fiecare an câte unul sau doi din preoții de acolo să vină la București, după legătura ce au făcut, mai virtos la anul 1701, «ca să vă învățăm cele ce să cuvîin»⁵⁷⁸).

Antim Ivireanul s-a îngrijit foarte de aproape de brașoveni. Într-o scrisoare cu data din 9 decembrie 1709, el îi anunța că le-a trimis om să asiste la alegerea unui nou gociman, în locul celui răposat⁵⁷⁹). Preoții brașoveni, însă, pentru motive pe care nu le cunoaștem, încă nu veniseră la București, așa cum le ceruse cu insistență Mitropolitul Antim Ivireanul. Probabil că aceștia s-au explicat în vreun fel față de Mitropolit — poate prin vreun trimis — căci la 20 octombrie 1710, Antim le scrie din nou, vestindu-le «că-i iartă pentru zăbava ce au făcut de n-au venit nimeni din voi după legătura ce aveți, spre cercetarea noastră»⁵⁸⁰).

Peste trei ani, aflăm dintr-o scrisoare a lui Antim Ivireanul cu data din 15 februarie 1713 adresată către preoții, gocimani și alți clerici de la biserica Șcheilor Brașovului că credincioșii brașoveni i-au trimis două scrisori pentru unele chestiuni pe care Mitropolitul nu ni le spune. El le vestește totodată, că pe cei doi bărbați trimiși, un diacon și un grămătic, i-a hirotonit pe amîndoi, adică pe diacon preot, iar pe grămătic diacon. Mai aflăm din această scrisoare că românii uniți, în frunte cu Vlădica Atanasie Anghel și romano-catolicii făceau mare supărare brașovenilor, de aceea ei cerură sfatul și ajutorul lui Antim. Iar Antim Ivireanul le răspunde așa:

«Iar pentru supărarea ce aveți de către Vlădica de aci (Atanasie Anghel îi silea să treacă la unirea cu Roma), și de către toți ceilalți papistași, să mai fie îngăduială, că peste puțințele zile vă vom trimite altă scrisoare întru care pe larg vă vom scrie pentru toate lucrurile ce veți face, și vă vom trimite și cartea aceea, ce am pus de a face, cu care să vă puteți apăra»⁵⁸¹).

Nu cunoaștem pînă azi ce fel de carte a pus să facă Mitropolitul Antim Ivireanul spre a fi trimisă brașovenilor pentru apărarea credinței ortodoxe față de romano-catolici și de uniți.

Cunoaștem, însă, pe diaconul trimis la București, spre a fi hirotonit preot, care se numea Ion sin (fiul) popei Pătru Cărăușu. Într-adevăr, o știre din anul 1713, păstrată într-un manuscris al preotului Radu Tempea († 1742) de la biserica Șcheilor din Brașov, ne face cunoscut că la 26 ianuarie 1713 s-a pristăvit popa Radu Tempea, altul decît autorul manuscrisului, după care «rînduiră orășenii pe diaconul Ion sin popei Pătru Cărăușu să fie preot, și s-au preotit la București»⁵⁸²).

577. Sterie Stinghe, op. cit., t. I, p. 42, doc. XVII.

578. Ibidem, pp. 43-44, doc. XVIII.

579. Ibidem, pp. 46-47, doc. XIX.

580. Ibidem, pp. 48, doc. XX.

581. Ibidem, t. I, pp. 49-50, doc. XXI. Scrisoarea aceasta a fost publicată și de Gherasim Timuș, *Acte relative la istoria Bisericii Romine*, în rev. *Bis. Ort. Rom.*, an. XI (1887-1888), p. 1034.

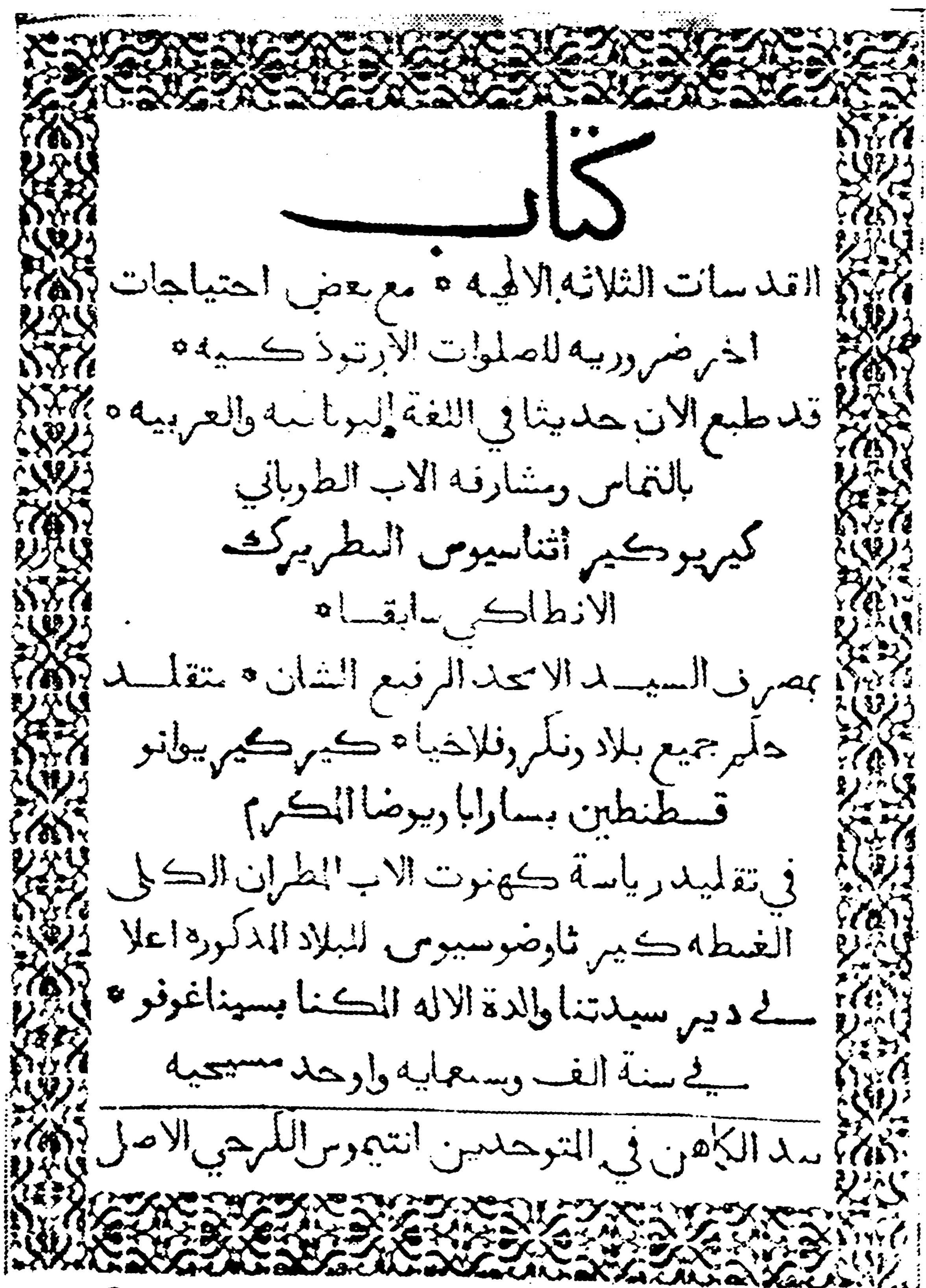
582. Sterie Stinghe, *Istoria bisericii Șcheilor Brașovului. Manuscript de la Radu Tempea, Brașov 1899*, p. 44.

La 17 mai 1713, Mitropolitul Antim scrise din nou brașovenilor anunțându-le că pe cei doi grămăticii trimiși de ei, probabil cei amintiți în scrisoarea din 15 februarie acelaș an, sau poate și alții, i-a hirotonit fără zăbavă, pe unul diacon, iar pe altul preot, căruia i-a dat și blagoslovenie de duhovnicie. El îi vestește totodată că le-a trimis și sfânt mir, și-i asigură că ceea ce le va mai lipsi, «*ori mir, ori alte trebi ce ați avea să avem știre, și vă vom face după pohta voastră*»⁵⁸³).

Catolicii din Transilvania continuau actele de provocare împotriva ortodocșilor, mai ales pe chestiuni dogmatice. De aceea brașovenii cerură Mitropolitului Antim din București «*niște cărțuții*», pentru apărarea Ortodoxiei, probabil identice cu cartea pusă de Antim să fie făcută pentru brașoveni, despre care ne informează el în scrisoarea amintită mai sus, cu data din 13 februarie acelaș an.

«*Pentru niște cărțuții, ce pohtiți să vă trimitem, le scrie Antim în continuare. În scrisoarea din 17 mai 1713, pentru supărarea ce aveți de papistași, n-am putut să le isprăvim, ci va mai fi îngăduială pînă ce va trece praznicul Sfîntului Constantin (la București, se sărbătorea cu mare fast, fiind ziua onomastică a voevodului Constantin Brîncoveanu), și după aceea vom sta cu tot dinadinsul de vom isprăvi și vă vom trimite*»⁵⁸⁴). Fără îndoială că corespondența Mitropolitului Antim Ivireanul cu brașovenii a continuat și după 1713, însă pînă în prezent noi nu mai avem alte mărturii.

Brașovenii într-adevăr au rămas statornici în credința ortodoxă a Răsăritului. Într-o scrisoare nedată adresată de brașoveni împăratului Carol al VI-lea la Viena, desigur între anii 1711-1713, ni se arată că ortodocșii din Brașov dădeau contribuția cuvenită (ploconul) Vlădichii Atanasie, «*iar darul, adică hirotonia au luat de la Vlădica din Țara Muntenească, căci că*

Poarta Liturghiei greco-arabe tipărită la Snagov în anul 1701.

583. Sterie Stinghe, *Documente privitoare la trecutul Romînilor din Scheiu*, t. I, p. 51, doc. XXII.

584. *Ibidem*, scrisoarea e publicată și de Gherasim Timuș, *Acte relative la istoria Bisericii Romîne*, în *Bis. Ort. Rom.*, an. XI (1887-1888), p. 1033.

pînă nu se numise Vlădica Atanasie, tot în Țara Muntenască se hirotonea și Vlădicii». De aceea ei roagă pe împărat să-i lase în pace și liniștiți cu Sfînta Biserică și cu ierarhia ce au avut mai înainte. «Căci și noi, spun semnatarii scrisorii, astfel de oameni romîni, cari locuim aci totdeauna, am fost cu dreptate și ascultători de domni ca niște robi, și toate poruncile și dajdiile care ne vin le dăm, și alte porunci le ascultăm toate, ca să putem și noi trăi în pace cu bisericile și cu preoții noștri într-această lege veache grecească, de care lege nu suntem bucuroși să ne depărtăm cu capul deodată, mai bucuroși suntem a muri, decît cît de puțin să ne schimbăm din lege»⁵⁸⁵).

3. Antim Ivireanul și legăturile sale cu credincioșii din Patriarhia Antiohiei.

Purtarea de grijă a lui Antim Ivireanul pentru păstrarea și întărirea credinței ortodoxe nu s-a limitat numai la credincioșii romîni, ci ea s-a întins pînă departe la credincioșii arabi și greci ai sărăcitei Patriarhii a Antiohiei.

În martie 1700, Patriarhul Antiohiei Atanasie al III-lea Dabbas, cunoscînd marea dărnicie a voevodului Țării Romînești, Constantin Brîncoveanu, la curtea căruia fusese predicator, sosi la București, unde rămase patru ani, pînă în 1704⁵⁸⁶). Aci văzu el, după cum ne spune în prefața grecească a *Liturghierului greco-arab* tipărit la Snagov de Antim Ivireanul în 1701, o țară împodobită și înfrumusețată «cu atîtea sînte și cu adevărat împărătești biserici și mînăstiri, și cu alte multe prețioase și mărețe clădiri și zidiri spre folosul și binefacerea locuitorilor și mai ales cu frontisîirii (seminarii) și școale pentru felurite științe și studii, spun de școale grecești, slavonești și pămîntene. Iar pe deasupra, pentru aceste limbi s-a făcut și tipografie»⁵⁸⁷). Faima dărnicii și evlaviei lui Constantin Brîncoveanu se duse pînă departe în Răsărit. «De aceea, ne spune Patriarhul Atanasie Dabbas, și noi, de la marginile pămîntului și din părțile cetății lui Dumnezeu a Antiohiei, auzind de virtuțile tale (ale lui Constantin Brîncoveanu) de Dumnezeu lunate, am alergat și am venit cu toată graba în acest jericit oraș, ca să vedem și să învățăm în faptă acealea ce am auzit fiind departe, astfel după cum în vechime împărăteasa din miazăzi a venit de la margini să vadă înțelepciunea lui Solomon»⁵⁸⁸).

Ajungînd în București, Patriarhul Atanasie Dabbas încunoștință pe domnul muntean că preoții Siriei în multe locuri sînt lipsiți și săraci și n-au nici cele necesare pentru trai. Ei nu pot săvîrși nici Sfînta Liturghie după rînduială, deoarece cărțile arabice în manuscrise reclamă mulți bani pentru cumpărare. Auzind aceasta, cucernicul voevod Constantin Brîncoveanu, din dragoste pentru credința ortodoxă, puse pe priceputul său tipograf Antim Ivireanul să tipărească în 1701 *Liturghierul grecesc și arăbesc*, pentru a fi împărțit în dar preoților arabi și greci din Siria. Corector numai al textului grecesc al *Liturghierului* a fost ieromonahul Fityanu (pentru «Fiteanu») din Caldeea.

585. Gherasim Timuș, *Acte relative la Istoria Bisericii Romîne*, pp. 1031 și 1032.

586. Atanasie Dabbas, *Istoria Patriarhilor de Antiohia*. Text grecesc publicat și tradus de Pr. Vasile Radu și Ciril Karalevsky, în rev. *Bis. Ort. Rom.*, XLVIII, nr. 9, sept., pp. 851-853, prefața traducătorilor.

587. *BRV*, I, p. 426, text grec. Traducerea ne aparține.

588. *Ibidem*.

În prefața grecească adresată preoților și credincioșilor arabi ai Patriarhiei din Antiohia, Patriarhul Atanasie Dabbas ne vorbește astfel despre această tipărire a Liturghierului greco-arab: Iar Constantin Brîncoveanu, «primind cererea noastră cea după Dumnezeu, a ordonat tipografului abil ce se află pe lângă înălțimea sa, prea cuviosul între ieromonahi, chir Antim Ivireanul, dîndu-i cu abundență și cele de cheltuială, ca să sape cu îngrijire litere arabice, și, făcînd nouă halcografie arabică, să tipărească serviciul Sfintei Liturghii în amîndouă limbile, elenă și arabică»⁵⁸⁹).

În 1702, tipări ieromonahul Antim Ivireanul la Snagov și un «*Ceaslov grecesc și arăbesc*» (*Orologiu*) pentru folosința aceluiași preoți și credincioși ai Patriarhiei apostolice a Antiohiei. Sînt interesante cuvintele prin care Antim tipograful își cere iertare de la credincioșii de limba arabă pentru greșelile sale de tipar puse în arăbește la p. 732 a acestei cărți.

«*Venerabili frați, cari veți citi această carte binecuvîntată, li se adresează Antim, vă rog și vă conjur, eu care am tipărit acestea, să-mi iertați toate greșelile și nepotrivirile pe care le voi fi făcut, fiindcă limba arăbească mi-e streină și fiindcă sînt, ca om, păcătos și supus greșelii, căci perfect e numai Dumnezeu.*

«*Primiți dar bună-voința mea și scuzele mele, cum a primit Domnul nostru cei doi bani ai văduvei. Dacă Dumnezeu ne va îngădui să tipărim altă carte, ne vom sili a pune mai multă grijă și veghere, după cum ne va ajuta Domnul a căruia slavă să fie în veci. Iertarea și mila să fie în veci cu voi, Amin*»⁵⁹⁰).

Dărnicia lui Constantin Brîncoveanu pentru credincioșii siro-arabi a mers atît de departe, încît, la plecarea Patriarhului Atanasie Dabbas în 1704 din Țara Romînească, evlaviosul voevod îi dăruie și tipografia arabă de la Snagov cu litere săpate de Antim Ivireanul, pe care o transportă în orașul Alep din Siria. Pînă la această dată, creștinii ortodocși de limba arabă n-au avut altă tipografie arăbească. Patriarhul Atanasie Dabbas în lucrarea sa «*Istoria Patriarhilor de Antiohia*», compusă la București în grecește, în 1702, și dedicată domnului muntean Constantin Brîncoveanu, ne spune că pînă la această dată «*existau numai manuscrise, iar o tipografie arabă pentru tipărirea cărților bisericești nu fusese niciodată la ortodocși*»⁵⁹¹).

În tipografia arabă din Alep, Patriarhul Atanasie Dabbas a continuat tipărirea altor cărți de slujbă bisericească pentru conașionalii săi pînă la 1724. Din teascurile ei, ieși, în 1706, *Psaltirea arabă*, avînd pe verso (dosul

589. BRV, I, p. 432; E. Legrand-L Petit-H. Pernot, *Bibliographie hellénique... au dix-huitième siècle*, t. I, p. 8. O informație despre tipărirea arabă a Liturghierului ne dă Patriarhul Atanasie Dabbas și în *Istoria Patriarhilor de Antiohia*, în rev. *Bis. Ort. Rom.*, an. XLIX, nr. 2-3. febr.-mart., p. 160.

590. BRV, I, p. 447.

591. Manuscrisul lucrării Patriarhului Atanasie Dabbas se află în timpul de față la fosta bibliotecă imperială din Viena, sub nr. 71. Lucrarea a fost tradusă în limba romînă de Pr. Vasile Radu și Ciril Karalevsky, în rev. *Bis. Ort. Rom.* an. XLVIII, nr. 9, sept., pp. 851-864; nr. 10, oct., pp. 961-972; nr. 11, noiembrie, pp. 1039-1050; nr. 12, dec., pp. 1136-1150; an. XLIX, nr. 1, pp. 15-32; nr. 2-3, febr.-mart., p. 140-160. Aci am citat din anul XLIX, (1931), nr. 2-3, febr., mart., p. 160. Pentru tiparul romînesc la arabi să se vadă și studiile: Al. Papadopol-Calimach, op. cit., p. 144; Dan Simonescu și Emil Muracade, op. cit., pp. 2-3; Niculae I. Șerbănescu, op. cit., pp. 67-69; vezi și Pr. Vasile Radu, *Mînăstirea Sfintul Spiridon și Patriarhul Silvestru al Antiohiei*, în *Revista Istorică Romînă*, vol. III, pp. 11-31.

titlului) stema domnească a Țării Românești înconjurată de literele începătoare ale numelui lui Brîncoveanu în grecește.

În introducerea amintitei sale lucrări, Istoria Patriarhilor de Antiohia, Patriarhul Atanasie Dabbas, aducînd mulțumiri și laude lui Constantin Brîncoveanu, pentru cărțile tipărite spre folosul creștinilor siro-arabi, ne spune că «*poporul sărac din Orient și poporul Arabiei și clerul sfînt*» îl binecuvîntează și-l fericește. Căci el, fiind luminat de Dumnezeu și îndemnat de propria sa bunăvoință, n-a pregetat să facă «*milă și cinste acestui scaun (al Antiohiei) prin milostivirea Sa primită de Dumnezeu și prin caracterele noi arabe de obște folositoare*», ca prin ele să cinstească pe Dumnezeu și Domnul tuturor lucrurilor. El nu contenește să-i aducă laude peste laude, spunîndu-i: «*Iar noi, pentru o astfel de mare binefacere ce-i vom da în schimb? sau ce mulțumire îi vom aduce duple vrednicie? noi săracii, celui care a primit o asemenea bogăție de sus, noi smeriții, celui din strămoși prea înălțat; noi robiții, celui întru toate liber; noi cei neînvoțați și neinspirăți celui de Dumnezeu înțelept și de muze îngrijitor dintre domni?*»⁵⁹²).

După moartea Patriarhului Atanasie Dabbas al Antiohiei, întîmplată în 1724, tipografia brîncovenească de la Alep a fost mutată în parte la mînăstirea Balamand, iar altă parte, mai tîrziu, la mînăstirea Sf. Ioan din Saeg, în Sudul Libanului, unde, reînnoită și reorganizată, publică și azi cărți bisericești și școlare⁵⁹³).

Ucenicul lui Antim Ivireanul, Mihail Iștavovici, în prefața *Molitvenicului* tipărit la Rîmnicul Vălcii în 1706, își laudă pe părintele și învățătorul său în arta tiparului, nu numai pentru tipăriturile lui în limba romînă și greacă, ci și pentru cele din limba arabă, prin astfel, de cuvinte: «*Precum acel înțelept Iosif au umplut eghipteneștile jîtne de hrana vieții trupești, așa și iubirea ta de Dumnezeu ai umplut sfintele și dumnezeieștile besearici ale țării noastre de hrana vieții sufletești. Și ce zic numai ale țării noastre? de nu și pre aiurea, cînd și pre cei pravoslavnici Arapi, cu a acestuiași luminat domn cheltuială (cu a lui Constantin Brîncoveanu), i-ai făcut părtași bucuriei acestui slăvit meșteșug al tipografiei, tipărindu-le și în limba lor cărți, cărui bucurii nice odinioară nu s-au învrednicit neamul lor a vedea despre pravoslavie*»⁵⁹⁴).

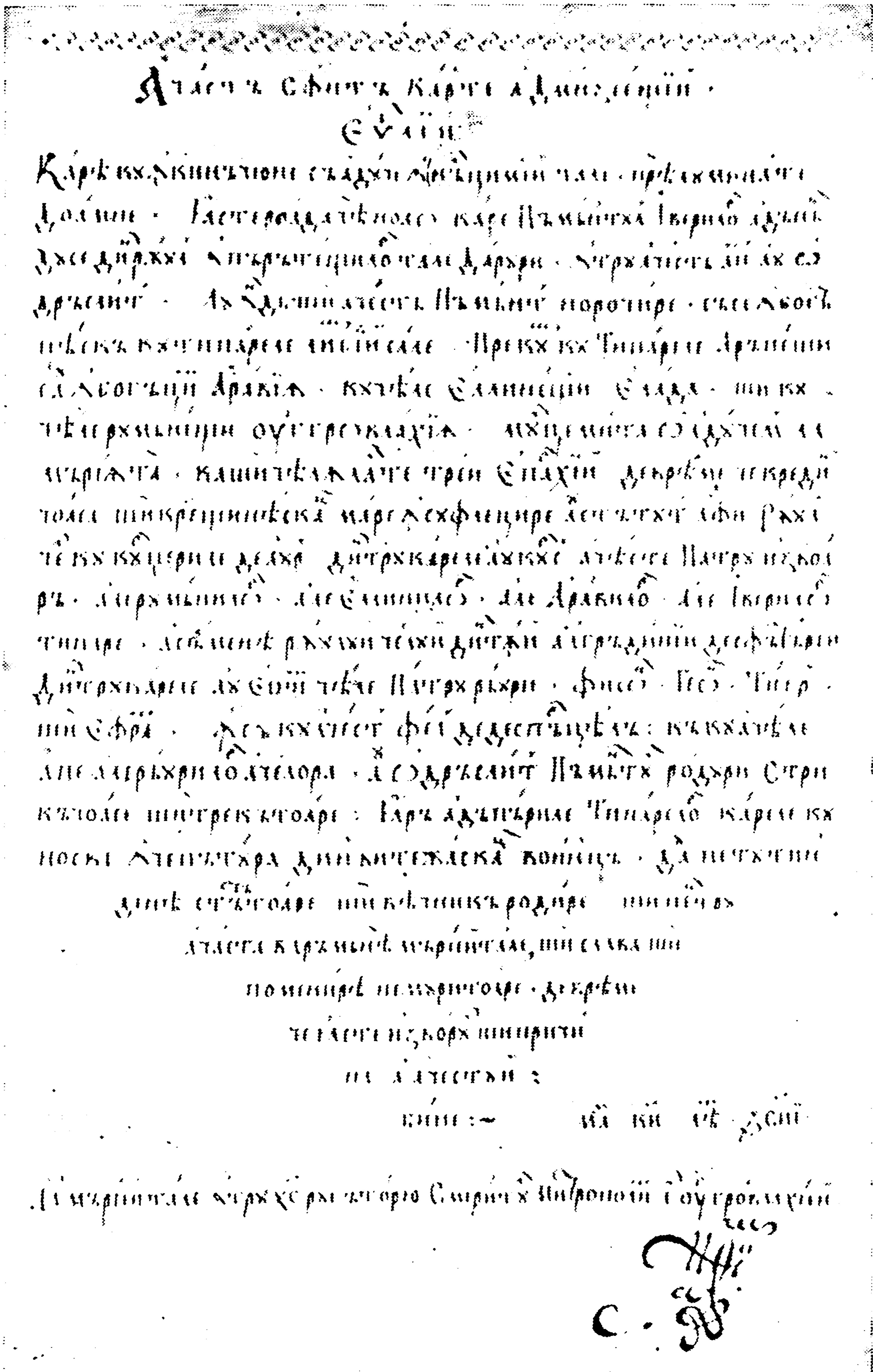
Gîndul de a ajuta pe creștinii apăsați de «*scîrbele robiei cei vavilonești*», adică «*turcești*», cum se exprimă Antim Ivireanul, în cuvîntarea sa de alegere ca Mitropolit al Țării Românești, l-a avut el în tot timpul vieții sale, ca tipograf, ca Episcop la Rîmnice, ca Mitropolit la București.

În lucrarea sa în versuri grecești cu titlul «*Sfătuiri creștine politice*» sau «*Sfaturi politice creștinești*» adresată după moartea tragică a lui Constantin Brîncoveanu, voevodului Ioan Ștefan Cantacuzino, Antim îndeamnă pe noul domn să ajute și pe creștinii streini căzuți în robie, prin astfel de cuvinte: «*Cu deosebire economisește pe cei săraci și străini, ca să laude pretutindenea noblețea neamului tău, auzindu-se în tot locul numele tău bun, blind și iubitor de străini și să alerge de departe spre tine, căci se pîrjolesc, nenorociții, în locurile păgînești, de multe dări, de greutate și de ostenele.*

592. Vezi trad. în *Bis. Ort. Rom.*, XLVIII, nr. 9. sept., pp. 860-862.

593. N. Cartoian. *Istoria literaturii romîne vechi*, III, p. 212.

594. *BRV*, I, p. 542.

Insemnare manuscrisă și semnătura Mitropolitului Antim, așternute pe o pagină dintr-o Evanghelie georgiană, tipărită la Tbilisi în anul 1709, prin care el închină această carte lui Brincoveanu.

veza-i cum se pedepesc și ca (jii) fără părinte, fie-ți milă de ei, fii către ei blînd, îndurat, ca pentru copiii tăi... Din cuvintele lui Hristos așară nu ieși...⁵⁹⁵).

4. Ajutorul dat de mitropolitul Antim Ivireanul credincioșilor ortodocși din Georgia, patria sa natală.

Antim Ivireanul n-a uitat să vină și în ajutorul conaționalilor săi din Georgia sau Iviria, pentru ca și ei să-și poată păstra curată credința ortodoxă.

Faima despre activitatea desfășurată de tipografiile din Țara Românească pentru apărarea Ortodoxiei, sub ocrotirea evlaviosului domn Constantin Brîncoveanu, ajunse pînă departe în Răsărit la IVIRII sau GEORGIENII din munții Caucazului. Antim Ivireanul n-a încetat legăturile cu cei dragi ai săi, care trăiau din greu. Cînd se ivi prilejul fie primind el știri, fie scriindu-i Antim chiar Vahtang, cîrmuitorul Georgiei între anii 1703-1709, iar mai tîrziu regele Georgiei sub numele de Vahtang al VI-lea, supranumit «Legiuitorul», că Iviria dorește întemeierea unei tipografii, Antim stăruie pe lîngă Constantin Brîncoveanu să ajute pe georgieni. În acest scop, trimise Antim în Georgia pe ipodiatonul Mihail Ișvanovici, cel mai vechi și priceput ucenic al său, însoțit de o echipă de lucrători tipografi din Țara Românească.

Mihail Ișvanovici, cel ce-și zicea ucenicul «cînstului meu părinte și înduratul dascăl, al lui Antim Ivireanul»⁵⁹⁶), plecă din țară și ajunse în Georgia, în 1709, unde temeinici la Tbilisi (Tiflis), prima tipografie georgiană, a cărei conducere i se încredință lui.

Prin munca spornică a tipografului Mihail Ungrovlahul, fiul lui Ștefan, și a ucenicilor lui, ieși din teascurile tipografiei din Tbilisi în 1709, prima tipăritură georgiană, o «*Evangelie*» în folio mic, cu 313 pagini. Pe fața următoare se află cuvintele de iertare ale tipografului Mihail Ungrovlahul către georgieni, pe care le redăm după traducerea franceză făcută din limba georgiană de A. M. Dirr, elev al Școlii de limbi orientale din Paris, care are cuprinsul următor:

«Să se bucure toți cititorii.

«Mai întii, pricina acestui lucru curios. Cu ajutorul lui Dumnezeu, am temeinicit o tipografie în țara voastră. Binecuvîntat fie vestitul și lumina-tul cîrmuitor al Georgiei, prințul și stăpînul Vahtang.

«Voi, locuitori ai Georgiei, temători de Dumnezeu și bineplăcuți, iață lucrul despre care vreau să vă vorbesc: *Am acum litere și alte lucruri trebuitoare unei tipografii în număr din destul. Administratorul și conducătorul ei sînt eu, slujitorul vostru. Noi am tipărit, mai întii de toate cartea sfin-tă, Evangelia. Cu smerenie, vă rog pe toți, mari și mici, nu-mi luați în rîs, de veți găsi în ea greșeli de cuvinte sau de litere. Căci eu am fost strein în această țară și nu cunoașteam limba voastră. Si cei ce sînt ucenicii mei*

595. Antim Ivireanul, **Sfaturi politice creștinești către prea piosul și prea înălțatul Domn și Egemon a toată Ungro-Vlahia, Ioan Ștefan Cantacuzino Voevod**, traduse din grecește de C. Erbiceanu, București 1715, în rev. **Bis. Ort. Rom.**, an. XXX (1906-1907), p. 1208. Vezi și prima traducere făcută de C. Erbiceanu lucrării Mitropolitului Antim, București 1890, p. 9.

596. **BRV**, I, p. 342.

au fost de asemenea necunoscători în acest lucru. Și eu nu văzusem Georgia, ca și ucenicii mei. Vă rog să mă iertați ca să vi se ierte într-o zi. Căci El a zis: iertați și vi se va ierta. Din partea smeritului tipograful al acesteia, slujitorul vostru, care lucrează din toată inima, Mihail Ungrovlahul, fiul lui Ștefan»⁵⁹⁷).

Unele din exemplarele acestei Evanghelii georgiene au ajuns în Țara Românească în mina Mitropolitului Antim, trimise de Mihail Iștvanovici sau chiar de Vahtang însuși. Două din aceste exemplare legate frumos au fost dăruite domnului Constantin Brîncoveanu cu următoarea dedicație autografa scrisă de Mitropolitul Antim Ivireanul, la 21 mai 1710, pe a patra pagină:

«Aciastă Sfântă Carte a dumnezeestii Evanghelii,

«Care cu închinăciune se aduce înălțimii tale prea luminate Doamne, iaste roada cea noao care pământul iverilor, adăpîndu-să din riui împărăteștilor tale daruri, întru acest an, au odrăslit, luîndu-și acest pământ norocire să se îmbogățească cu tiparele limbii sale, precum cu tiparele arăpești s-au îmbogățit Aravia, cu ceale elinești, Elada și cu ceale românești Ungrovlahia — mulțămîta o aduce la Măria Ta ca și ceialalte trei eparhii»⁵⁹⁸). El compară fapta lui Brîncoveanu, tipăriturile făcute în cele patru limbi, cu un rîu din care au curs patru izvoare: «tiparnița românească, cea elină, cea aravă și cea iverică», riu pe care el îl aseamănă cu cel din Rai din care au pornit cele patru riuri biblice: Fison, Gheon, Tigr și Eufrat. Însemnarea autografa se termină astfel: «Iar adăpările tiparelor, carele cunoscă începătura din vitejeasca-ți voință dau pretutindenea stătătoare și vecinică rodire»⁵⁹⁹).

În anul următor, 1710, Mihail Iștvanovici reuși să tipărească la Tbilisi un *Liturghier georgian*. La sfîrșitul cărții el a pus o însemnare din partea sa, în limba georgiană, cu acest cuprins: «S-a tipărit la Tbilisi de mina tipografului ungrovlah Mihail Ștefane-șvili (= fiul lui Ștefan), în anul de la Hristos 1710»⁶⁰⁰).

Se crede că Mihail Iștvanovici, ucenicul lui Antim Ivireanul, a îngrijit și publicarea *Apostolului* în limba georgiană. Tot el va fi tipărit în 1712 poemul: «Omul în pielea Tigrului» opera poetului georgian Șota Rustaveli, precum și traducerea «Despre creații», făcută din limba persană cu comentarii de regele Vahtang al VI-lea⁶⁰¹).

Legăturile dintre ucenicul său din Georgia și Antim Ivireanul au continuat fără întrerupere. La 21 ianuarie 1713, într-o scrisoare adresată Patriarhului Ierusalimului Hrisant Notara, Mitropolitul Antim Ivireanul, între altele, îi amintește și despre ucenicul său Mihail Iștvanovici, care, părăsind Georgia, pornise în călătorie prin Rusia către Olanda⁶⁰²). Într-o altă scrisoare adresată de Mitropolitul Antim Ivireanul către Patriarhul Ierusalimului Hrisant Notara datată la 6 aprilie 1713, ni se dau informații mai precise despre călătoria lui Mihail Iștvanovici, Mitropolitul Ungrovlah-

597. BRV, I, p. 544.

598. Ibidem, pp. 543-544.

599. Ibidem, p. 544.

600. Ibidem, pp. 483-484.

601. (D. P. Bogdan), *Despre Antim Ivireanul*, în *Studii Teologice*, VII, nr. 3-4, martie-aprilie, p. 244.

602. Hurmuzaki-Iorga, *Documente...*, t. XIV, 3, p. 107, doc. LXVI.

hiei ştia acum că ucenicul său plecase de un an din Georgia, ajunsese la Moscova, apoi la Stolîţa, şi de acolo se pregătea să plece în Olanda pentru desăvîrşirea sa în meşteşugul tipăritului şi preînnoirea tiparului.

«Elevul nostru Mihail (Iştvanovici), scrie Antim, are astăzi un an de cînd a ieşit din Ivir (1712), şi, după cum am auzit, a trecut foarte greoi calea pînă la Stolîţa... De aceea, pentru dorinţa de o mai mare învăţătură, s-a dus în Olanda, dar nu ştim cît timp va sta în acele locuri»⁶⁰³).

Se pare că ucenicul lui Antim Ivireanul n-a rămas prea mult timp în Olanda, căci în 1713, Mihail Iştvanovici tipări în Georgia cu «tipar grecesc din Olanda» cartea ce cuprinde *laudele Fecioarei Maria*⁶⁰⁴).

Se vede din acestea că precum Mitropolitul Antim Ivireanul se identificase cu aspiraţiile poporului român, peste care păstorea, tot aşa se identificase şi ucenicul său ungrovlahul Minail Iştvanovici cu aspiraţiile poporului georgian.

5. Legăturile mitropolitului Antim Ivireanul cu Patriarhia Ecumenică şi cu Patriarhia Apostolică a Ierusalimului.

În timpul lui Antim Ivireanul, doi mari Patriarhi de Ierusalim, Dositei al II-lea Notara şi nepotul său Hrisant Notara urmăreau prin activitatea lor teologică şi pastorală ridicarea Scaunului patriarhal al Ierusalimului în sinul Ortodoxiei, mai presus chiar decît autoritatea Scaunului ecumenic din Constantinopol, sprijinindu-se în deosebi pe averile şi stăpînirea bisericilor închinaie din Ţara Romînească şi Moldova.

Patriarhul Dositei al Ierusalimului a fost o personalitate remarcabilă a timpului său, un diplomat fin, preţuit mult de ţarul Petru cel Mare al Rusiei, un elenist rafinat, care socotea indispensabilă cunoştinţa limbii greceşti pentru susţinerea şi apărarea Ortodoxiei.

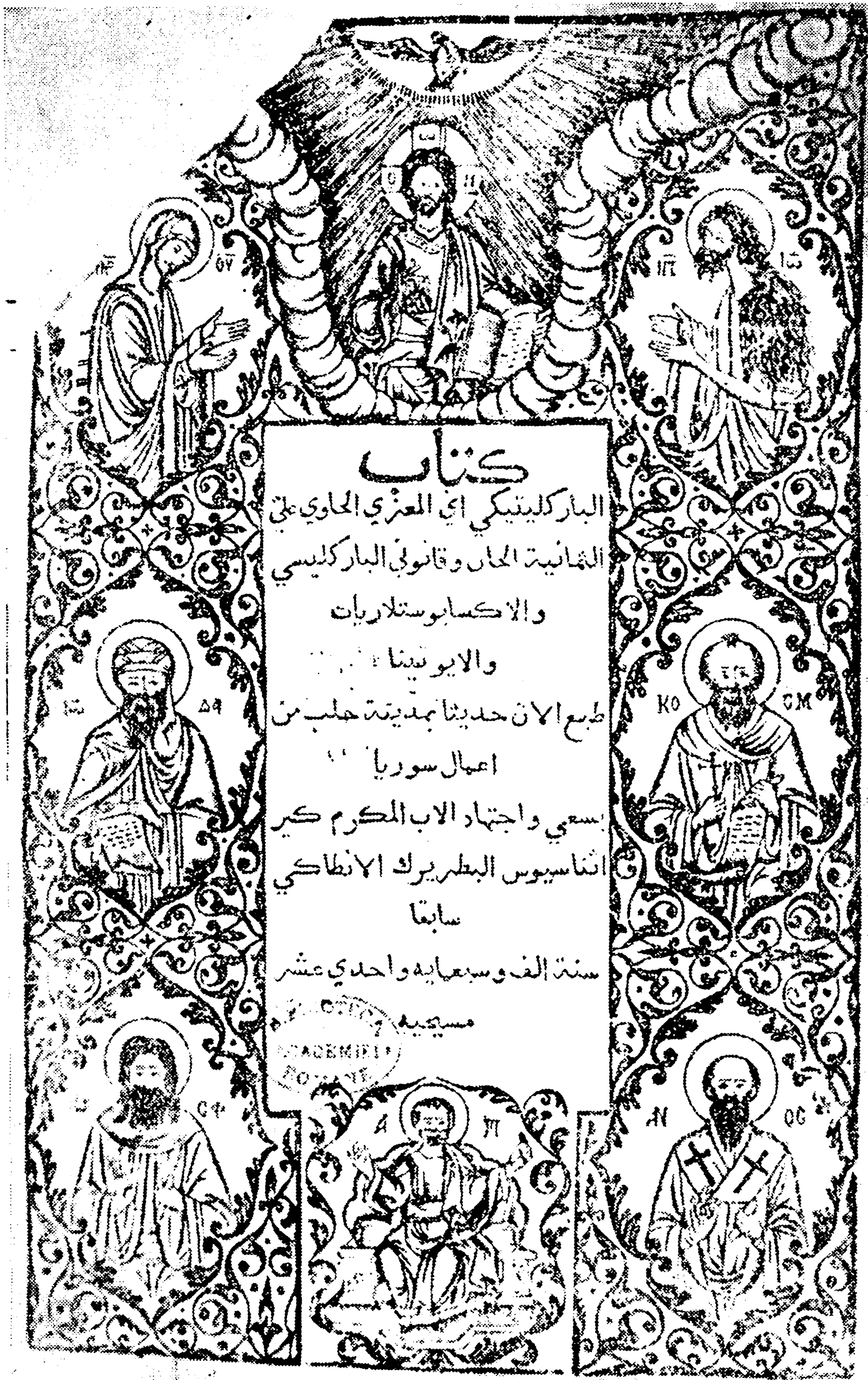
Zelul său pentru apărarea Ortodoxiei sub haina ei grecească, era aşa de mare, deoarece sub această formă s-a făcut creştinismul mai întîi cunoscut lumii, că el scrise fără înconjur ţarului Petru cel Mare: «*Limba greacă este adevărata interpretă a raţiunii şi înţelepciunii sufleteşti: numai graţie ei pricepem deplin sensul ce-l închid în sine cărţile sînte, Noul şi Vechiul Testament, care, în ce priveşte pe cel din urmă, atît textul ebraic, cît şi celelalte traduceri nu ne dau putinţa să-l pricepem deplin, ci numai Septuaginta ne dă această posibilitate... În limba latină sînt multe erese şi fără-delegi, şi cărţile latine sînt pline de lunecuş şi de ispite*»⁶⁰⁵).

Urmaşul lui Dositei, nepotul şi elenistul rafinat Hrisant Notara, veni imediat după alegerea sa ca Patriarh al Ierusalimului în Ţara Romînească, unde sosi la 12 iunie 1709. Aci, luă mai întîi parte la sfinţirea bisericii Sf. Gheorghe-Nou, în ziua de Sînpetru, 29 iunie 1707, apoi se ocupă de reor-

603. Ibidem, doc. LXX. Scrisoarea o găsim în limba română mai întîi la C. Erbiceanu, *Material pentru complectarea Istoriei bisericeşti şi naţionale. Documente inedite*, în *Bis. Ort. Rom.*, XV (1891-1892), p. 391.

604. N. Iorga, *Istoria literaturii romîneşti*, t. II, ed. II-a, p. 383; D. O. Bogdan, art. cit., în rev. cit., p. 244.

605. Ivan Matcenko, *Доситеи Патриархъ Іеру алимскіи и его время* (= *Dositei Patriarhul Ierusalimului şi vremea lui*), extras din *Душеполезныя Чтенія*, Moscova 1878, pp. 113-114. Această scrisoare o cităm după traducerea lui P. P. Panaitescu, *Patriarhul Dositei al Ierusalimului şi Mitropolitul Dosoftei al Moldovei*, art. în *Bis. Ort. Rom.*, LXIV, nr. 1-3, p. 99.

Poarta Pentecostarului (?) arăbesc, tipărit la Alep în anul 1711.

ganizarea Școalei grecești zisă și «Academie», înființată de Constantin Brincoveanu la Sf. Sava⁶⁰⁶).

În decembrie 1708, Hrisant sluji de sărbătoarea Nașterii Domnului în biserica Sf. Gheorghe Nou din București, înconjurat de patru arhierei străini⁶⁰⁷).

Patriarhul Hrisant Notara a slujit împreună cu Patriarhul Gherasim Palladas al Alexandriei, la înmormântarea Mitropolitului Teodosie al Ungrovlahiei († 27 ianuarie 1708). Fiind ales, în locul lui Teodosie, Antim Ivireanul, până atunci episcop la Rîmnic, cei doi Patriarhi răsăriteni făcură instalarea lui Antim Ivireanul ca Mitropolit al țării cu toată pompa cuvenită în Duminica Ortodoxiei, 22 februarie 1708, de față aflându-se Constantin Brincoveanu și înaltele fețe conducătoare ale țării⁶⁰⁸).

Chemat de interesele scaunului său, Patriarhul Hrisant plecă la Ierusalim și reveni în Țările Române în 1711, în ajunul războiului ruso-turc, cu misiunea din partea Sublimei Porți pentru o nouă încercare de împăcare cu rușii⁶⁰⁹). Înainte de această plecare, Mitropolitul Ungrovlahiei Antim Ivireanul intră în conflict cu Patriarhul Hrisant Notara al Ierusalimului. Fricina acestui conflict o aflăm într-o scrisoare a Mitropolitului Antim Ivireanul, adresată la 26 decembrie 1710, Patriarhului ecumenic Atanasie al V-lea (1709-1711).

Aghiotafiții care slujeau și administrau bisericile închinare Sfântului Mormint din Țările Române primiseră indicația din partea Patriarhului Hrisant să se considere și să se manifeste legați direct de Sfântul Mormint, încălcând drepturile Patriarhiei Ecumenice, fără a pomeni la Sfintele Slujbe nici chiar pe Arhiereul locului. Patriarhul Ierusalimului privea minăstirile închinare nu ca pe niște izvoare de venituri, ci ca pe niște proprietăți ale sale⁶¹⁰).

Din scrisoarea trimisă la Patriarhia Ecumenică, aflăm că Mitropolitul Antim Ivireanul ceruse lămuriri Patriarhului ecumenic Atanasie al V-lea asupra amestecului necanonic al Patriarhului Hrisant al Ierusalimului în treburile interne ale Bisericii românești, mai întâi prin marce paharnic al Țării Românești. Prea Fericitul Patriarh Atanasie al V-lea i-a răspuns că-i dă voie să conducă turma încredințată lui, ținând seama de «*Canoanele strămoșilor și legile dumnezeiești*»⁶¹¹). În urma răspunsului Patriarhului ecumenic, după cum ne informează aceeași scrisoare, Antim se arată mul-

606. Radu vel Logofăt Grecianu, *Viața lui Constantin Vodă Brincoveanu*, editată de Ștefan D. Grecianu. București 1906, pp. 169, 171-175. Vezi și scrisoarea lui Brincoveanu către Hrisant în Emile Legrand, *Epistolaire grec*, în *Bibliothèque grecque vulgaire*, t. IV, Paris 1888, pp. 21-24.

607. Radu vel Logofăt, *op. cit.*, p. 180.

608. *Ibidem*, pp. 181-182.

609. I. Neculcea, *Letopisețul Țării Moldovei*, ediție îngrijită de Iorgu Iordan, București 1955, p. 279; N. Iorga, *Acte și fragmente cu privire la istoria Românilor, adunate din depozitele de manuscrise ale Apusului*, t. I, București 1895, p. 313; N. Iorga, *Istoria Bisericii Românești*, p. 50.

610. N. Iorga, *Noi contribuții la istoria Bisericii noastre. I. Mitropolitul Antim Ivireanul în luptă cu Ierusalimul pentru drepturile Bisericii Sale*, București, 1934, p. 3; *Idem. Byzance après Byzance. Continuation de l'Histoire de la vie byzantine*. București 1935, p. 4.

611. Hurmuzaki-Iorga, *Documente...*, XIV, p. 79, nr. XLIX. Scrisoarea a fost publicată în traducere românească mai întâi de C. Erbiceanu, *Material pentru completarea Istoriei bisericești și naționale*, în *Bis. Ort. Rom.*, XV, pp. 60-64; compară și Hurmuzaki-Iorga, *Documente...*, XIV, 1, p. 434, nr. CCCLIX, regist. De asemenea N. Iorga, *Despre Antim Ivireanul*, pp. 619-623.

țumit și împăcat cu «patriarhiceștile porunci», căci «ar fi de ris, spune Antim Patriarhului ecumenic, și împotriva legii și a canoanelor, a se spune că, după obicei, stăpânește al Ierusalimului, fiind pomenit la ectenia: «Intii pomeneste Doamne..., în eparhie streină. Încă și mai de ris ar fi a se spune că în Ungrovlahia se află minăstiri supuse (Patriarhului) Ierusalimului sau altui Patriarh, afară de minăstirile stavropighiale ale Prea Sfinției Voastre, căci n-au fost vreodată, nici nu vor fi în Ungrovlahia minăstiri supuse vreunuia dintre Patriarhii eparhiilor streine, ci toate acestea sînt sub a noastră cîrmuire, în care, și cînd săvirșim jertfa cea fără de singe, stăm numai noi pe Sfîntul Scaun, nu și al Ierusalimului»⁶¹²).

Antim Ivireanul apără cu îndirjire și tărie ca Mitropolit al Ungrovlahiei drepturile Bisericii Romine asupra minăstirilor închinat Sfîntului Mormint și în oricare altă parte din Răsăritul ortodox. Mitropolitul Antim aduce în sprijin canoanele sfintelor sinoade și hotăririle Sfinților Părinți ai Bisericii, «iar canoanele Sfintelor sinoade au mai mare preț decît legile... Cum nu se teme, zice Antim, ca Patriarh sufletesc al Ierusalimului, știind prea bine anatemele unor Părinți ca aceștia? Dar de unde face el ale sale minăstirile ce se află în eparhia noastră și (introduce) cu o uriașă sărîtură, nelegala lui pomenire, folosindu-se de a celui al Alexandriei, și al Antiohiei? Și cum i-au dat lui ctitorii minăstirilor din Ungrovlahia ceea ce nu pot eu»⁶¹³). Este posibil, zice Antim în continuare, ca domnii mai vechi, necunoscînd canoanele și anatemele, îndemnați de evlavie «să fi dat cuiva astfel de scrisori dar ei nu desfac de datoria pomenirii în ele a episcopilor locului; Căci a milui e obiceiul domnilor, dar a fura cele sfinte sub pretextul milii e cu totul fără-de-lege». Apoi, chiar dacă domnii cei vechi ar fi rînduit așa din neștiință, legile dumnezeesti ne spun «că lucrurile rău așezate și întocmite, nici legea, nici timpul, nici obiceiul, nu le întărește, și iarăși, cele dintru început hotărîte, orice ar veni asupra lor, nu-și pierde puterea»⁶¹⁴).

Sprjinit de autoritatea Sfintelor canoane, Mitropolitul Antim arată Patriarhului ecumenic că minăstirile afierosite odată lui Dumnezeu și nu dumnezeesti Biserici a Sfîntului Mormint, nu pot fi afierosite altcuiva a doua oară. «Căci nu e Dumnezeu Biserica Sfîntului Mormint, ci Biserica afierosită lui Dumnezeu și numai lui Dumnezeu, ca și celelalte Biserici. De unde dar are Fericirea Sa dreptul de a se pomeni în minăstirile ce nu-i sînt supuse?

«Nu te temi Prea Fericirea Ta, îi spune în continuare Mitropolitul Antim Patriarhului ecumenic, că Patriarhul Ierusalimului se va folosi de minăstirile stavropighiale închinat Scaunului ecumenic și va stăpîni pe Mitropoliți? Căci n-a răpit stăpînirea la una sau două sau trei minăstiri, ci la mai mult de două zeci din eparhia noastră. Pe lingă aceasta, înlăturînd cu totul pomenirea noastră și din bisericile de sate dăruite lui de domni spre pomenire, în care sînt preoții noștri mireni, a poruncit să fie pomenit numai el. Și, pe scurt, noi ne-am ferit, nepomenind numele său la ectenia: «Intii pomeneste, Doamne... Deci, dacă Prea Fericirea Ta nu consimte la înlăturarea unei astfel de cinstiri, atunci să i se cedeze acestuia (adică Pa-

612. Hurmuzaki-Iorga, *Documente...*, XIV, 3, p. 79, nr. XLIX, traducerea noastră.

613. Hurmuzaki-Iorga, *Documente...*, t. XIV, 3, p. 80, nr. XLIX.

614. *Ibidem*, p. 11.

triarhului de Ierusalim) *dreptul de pomenire ca să avem numai un singur patriarh, pe el, iar nu doi*».

Apoi, în încheiere, Mitropolitul Antim spune Patriarhului ecumenic: *«Iar de nu vrei să faci aceasta, fiind lucru nelegiuit, protivnic canoanelor și neîngăduit, nici noi nu putem să-i dăm drepturile noastre, chiar înger dumnezeesc din cer de ne-ar porunci, păzind mai cu tărie hotăririle Țericiților Părinți, Sfintele canoane și legile dumnezești, decît porunca îngerului* ⁶¹⁵).

Nu cunoaștem hotărîrea ultimă a Patriarhului ecumenic Atanasie al V-lea referitoare la amestecul necanonice al Patriarhului Hrisant al Ierusalimului în afacerile interne ale Mitropoliei Ungrovlahiei, dar e sigur că Patriarhia Ecumenică a dat câștig de cauză Mitropolitului Antim Ivireanul. Se vede aceasta și din supărarea Patriarhului Hrisant pe Mitropolitul Ungrovlahiei, pe care o păstră un timp de aproape doi ani.

Cel care a înlăturat răceala și supărarea a fost Mitropolitul Antim Ivireanul. La 1 septembrie 1712, el scrisese Patriarhului Ierusalimului prin preacinstitul boier vestiar Grigorașcu, dorind ca aceasta să-i fie *«dezlegarea îndelungatei tăceri*» ⁶¹⁶). Dintr-o altă scrisoare trimisă Patriarhului Hrisant al Ierusalimului la 15 noiembrie 1712, aflăm că Mitropolitul Antim primi răspuns din partea Patriarhului de Ierusalim prin vestiarul Grigorașcu, fapt care a bucurat mult pe Antim, cum scrie el însuși Patriarhului ierusalimitean, *«pentru părinteasca iubire și prietenie ce o arăți față de noi, așezîndu-ne din nou, cu dragoste și bunăvoință, în vechea Ta intimitate*» ⁶¹⁷).

Se vede, însă, că Hrisant încă nu-și potolise mînia sa grecească, deoarece Antim Ivireanul îi scrie următoarele: *«Numai că, odată cu bucuria (scrisoarea) mi-a adus și tristețe nu puțină, văzînd că unele parapone și vechi bănueli, despre care Fericirea Voastră spunea că le-a aruncat în abisul uitării, iarăși se ridică din abis și reînnoesc amintirea cu sunet; și ne mirăm cum stă astfel lucrul, știînd sigur, (cum nu scapă nici Fericirii Voastre) că pentru acelea am dat și în scris și prin viu grai îndestulătoare îndreptări către aceia care dintru început ni le-au adus*» ⁶¹⁸).

Mitropolitul Antim e gata să dea Patriarhului Hrisant și alte justificații, scriindu-i, în continuare, astfel: *«Dar, deoarece (cum se vede), n-a rămas Fericirea Voastră lămurită, e de nevoie să-i aducem aminte și alte îndreptări, pentru arătarea mai deplină și întărirea multei noastre nevinovății, care, slavă Domnului, nu ne lipsesc, căci avem mărturisitor cu noi adevărul. Ci, pentrucă ne poruncește părinteasca-ți iubire să nu mai scriem nimic pentru această afacere, să tăcem toate deocamdată, pentru ascultare și evlavie; și atîta numai rugăm pe iubitoarea-ți bunătate, să nu aibă impo-*

615. *Ibidem*, pp. 81-82. Traducerea ne aparține. C. Erbiceanu greșește cînd afirmă că această scrisoare a fost trimisă de Antim Ivireanul lui Dositei Patriarhul Ierusalimului. Vezi C. Erbiceanu, *Documente inedite...*, p. 60. Precum se știe, Patriarhul Dositei al Ierusalimului murise între 6 și 7 februarie 1707, la Constantinopol, iar scrisoarea lui Antim e din 26 decembrie 1710, în timpul păstoriei Patriarhului Hrisant al Ierusalimului (1707-1731).

616. Hurmuzaki-Iorga, *Documente...*, XIV, 3, p. 100, nr. LXII; C. Erbiceanu, *Documente inedite...*, pp. 386-387.

617. *Ibidem*, p. 105, nr. LXV; C. Erbiceanu, *ibidem*, p. 388.

618. Hurmuzaki-Iorga, *ibidem*; C. Erbiceanu, *ibidem*; N. Iorga, *Mitropolitul Antim în luptă cu Ierusalimul pentru drepturile Bisericii sale*, p. 3.

triva noastră nici o supărare, pentru ce s-a întâmplat mai înainte, căci noi n-am vrut, nici n-am pricinuit paguba Sfântului Mormînt, căci deloc nu ne-am pus înaintea ochilor un astfel de lucru [ără cale]»⁶¹⁹).

După acest schimb de corespondență, supărarea și minia Patriarhului Hrisant Notara se pare că s-a potolit. Patriarhul Ierusalimului avea mari necazuri din partea latinilor, care, sprijiniți de Franța, doreau să ocupe în folosul lor Locurile Sfinte. Dintr-o scrisoare adresată Patriarhului Hrisant, la 21 ianuarie 1713, aflăm că Mitropolitul Antim Ivireanul, după trimiterea felicitărilor cuvenite de sărbătoarea Nașterii Domnului și începutul Anului Nou, se solidarizează cu Patriarhul Ierusalimului în ceea ce privește necazurile și supărările ce i le face «*dușmănia neîmpăcată a Apusenilor (= a Romano-Catolicilor), și mult ne-am îngreuiat, zice Antim, văzînd cum în cele de față incurcături au ieșit oameni răi și înșelători, ca să adauge încă la durerea rănilor noastre. Dar Domnul iubește judecata și nu va părăsi pe cei cucernici ai săi; iar aceia (Romano-Catolicii), ca niște nebuni și tulburători — ὡς παράφρονες καὶ φιλοτάραχοι — vor fi goniți și se vor întoarce înapoi smeriți și rușinați*»⁶²⁰).

Tot în această scrisoare, Mitropolitul Antim Ivireanul îl înștiințează pe Patriarhul Hrisant că a scris papei Chir Gheorghe, care se află la seara domnesc», să dea, dacă i se pare potrivit, douăzeci din cărțile noastre, — nu știm de ce anume cărți e vorba — «*să se împartă la bisericile Sfintei Cetăți pentru sufleteasca noastră mîntuire*»⁶²¹).

În ceea ce privește tiparul rinduit să-l dăruiască la «noua tipografie» a lui Hrisant, — e vorba de înființarea unei tipografii grecești în Constantinopol — Mitropolitul Antim îi scrie că deocamdată îi e cu neputință să-și îndeplinească făgăduința, pentru faptul că ceea ce i-a rămas din tipar e cu totul stricat. — Dar, dacă ucenicul său Mihail (Iștvanovici) va merge acolo (în Olanda), el va împlini toate cele făgăduite⁶²²).

Dintr-o altă scrisoare a Mitropolitului Antim către Patriarhul Hrisant, cu data din 6 aprilie 1713, aflăm că Patriarhul ierusalimitean găsisse un meșter tipograf pentru tipografia sa din Constantinopol, «*și ne bucurăm, zice Antim, că este priceput și cu mintea și cu mîinile; căci un astfel de om cere și arta și locul*»⁶²³).

Mitropolitul Antim, mare artist în tehnica tiparului, e gata să ajute pe acest tipograf cu experiența sa, ca să se desăvîrșească. De aceea, în continuare, scrie Patriarhului Hrisant: «De-ar da Dumnezeu să vie aci (la București), nu vom lipsi din dragoste pentru Fericirea Voastră, să-i lămurim, ceea ce nu a cîștigat, spre ușurarea artei. Și, deși i se pare că-î priceput, văzînd în practică adevărul învățaturii, va mai lăsa din părerea

619. Hurmuzaki-Iorga, *Documente...*, XIV, 3, p. 106, nr. LXV; C. Erbiceanu, *Documente inedite*, pp. 388-389. Scrisoarea e reprodusă în traducere românească și la I. Bădulescu, *Mitropolitul Ungro-Vlahiei Antim Ivireanul*, pp. 88-89.

620. Hurmuzaki-Iorga, *Documente...*, XIV, 3, pp. 106-107, nr. LXVI. Traducerea scrisorii a fost publicată mai întîi de C. Erbiceanu, *Documente inedite*, p. 390; N. Iorga, *Mitropolitul Antim în luptă cu Ierusalimul pentru drepturile Bisericii sale*, p. 5.

621. Hurmuzaki-Iorga, *Documente...*, XIV, 3, p. 107; C. Erbiceanu, *Documente inedite*, p. 390.

622. Hurmuzaki-Iorga, *ibidem*, p. 107; C. Erbiceanu, *ibidem*, p. 390.

623. Hurmuzaki-Iorga, *ibidem*, p. 112, nr. LXX; C. Erbiceanu, *ibidem*, p. 391.

sa despre sine, și cel încet la limbă va deveni ușor la limbă, iute în cuvânt spre mulțumire»⁶²⁴).

La 24 iulie 1714, Antim înștiințează pe Hrisant Patriarhul Ierusalimului că i-a terminat de tipărit cartea ce i-o lăsase. Nu știm despre ce carte e vorba, dar e probabil să fie «*Istoria Patriarhilor din Ierusalim*» în 12 cărți, în grecește, tipărită la București, în 1715. E sigur că tipărirea unei astfel de lucrări a început de mai înainte, cu un an sau chiar cu doi. Mitropolitul Antim, îi scrie că lucrarea «s-a tipărit mai cu zăbavă de cum speram, nu din neîngrijirea tipografilor, ci din lipsa multor litere, căci mai mult de cinci zeci de oca s-au turnat a doua oară, fiindcă s-au pierdut pe drum întâia dată din neluarea aminte a oamenilor Fericirii Sale, când au transportat ei (tipografia) de la Tirgoviște la București»⁶²⁵). Mitropolitul Antim asigură pe Hrisant al Ierusalimului că «cele ce s-au tipărit, le-a dat pe toate Episcopului de Betleem. Pe deasupra, în puține zile, îi va da întreg și fără lipsă tot tiparul, să-l păzească.

Tot din această scrisoare, mai aillăm că Antim Ivireanul a primit din partea Patriarhului ierusalimitean «cincizeci de ocale de metal» pe care acesta i le dăruise «pentru clopotele Bisericii noastre». Iar pentru clopotul pe care Fericirea Sa îl vestește, Antim îl asigură că va îngriji cu stăruință «să fie făcut cu toată priceperea». Lucrul, însă, va întârzia, pentru că vara-i scurtă și nu are decit un meșter, care nu va reuși să facă la timp lucrarea comandată⁶²⁶).

Dintr-o altă scrisoare a lui Antim către Patriarhul Hrisant, din 9 august 1714, aillăm că acesta-i poruncise ca din cărțile tipărite să nu iasă deocamdată nici una afară. Antim Ivireanul s-a intristat de aceasta, pentru că, neavînd în această privință știre de mai înainte, a dat voe dascălului chir Mițofan, «care ne-a supărat cu multele lui rugăciuni, cum spune el Patriarhului Hrisant, să ia, cum am scris, douăzeci și patru de cărți, pentru osteneala lui», din care una/a dăruit-o voevodului Constantin Brîncoveanu. El roagă pe Patriarh să aibă de la părinteasca lui iubire «iertare binevoitoare», pentru că «a întins mîna către un lucru strein»⁶²⁷).

După acestea, în corespondența dintre Mitropolitul Antim Ivireanul și Patriarhul Hrisant al Ierusalimului, urmează o pauză îndelungată.

În martie 1715, Patriarhul Hrisant Notara al Ierusalimului întărea printr-o gramată așezămîntul minăstirii Tuturor Sfinților, zidită în București, de Mitropolitul Antim Ivireanul (azi: biserica Antim)⁶²⁸).

Peste un an, la 24 martie 1716, Mitropolitul Antim scrie iarăși Patriarhului Hrisant al Ierusalimului, lămurindu-i și cauza tăcerii sale. «*Fiind zilele rele, scrie Antim, neconținute bănuelile și trimiterea nesigură, am fost siliți fără voe să tăcem atît timp cu Prea Fericirea Voastră cea de Dumnezeu cinstită, ca să nu dăm pricină celor răi să iscodească și să-și miște limba împotriva noastră*»⁶²⁹). Trecînd însă, cu ajutorul lui Dumne-

624. *Ibidem*. Traducerea textului grec ne aparține.

625. Hurmuzaki-Iorga, *Documente...*, XIV, 3, p. 115, nr. LXXII; C. Erbiceanu, *Documente inedite*, pp. 392-393; N. Iorga, *Mitropolitul Antim în luptă cu Ierusalimul pentru drepturile Bisericii sale*, p. 6.

626. Hurmuzaki-Iorga, *Documente...*, XIV, 3, p. 115; C. Erbiceanu, *Documente inedite*, p. 393.

627. Hurmuzaki-Iorga, *Documente...*, XIV, 3, p. 116, nr. LXXIII.

628. Hurmuzaki-Iorga, *Documente...*, XIV, 1, pp. 660-662, nr. DCXXXV.

629. Hurmuzaki-Iorga, *Documente...*, XIV, 3, p. 122, nr. LXXVIII.

zeu, iarna și ploile grijilor și supărărilor, el face prin aceasta «ruperea tăcerii». Totodată, își exprimă bucuria, așind că Patriarhul Hrisant se va învrednici să vie în Țara Românească»⁶³⁰).

E sigur că schimbul de corespondență dintre Mitropolitul Antim și Patriarhul Hrisant a continuat și după această dată, dar noi nu avem pînă în prezent aceste mărturii.

Diac. Asistent I. RĂMUREANU

ANTIM IVIREANUL APOSTOL ȘI MUCENIC AL DREPTEI CREDINȚE

Mitropolitul Antim al Țării Românești a înscris unul din cele mai mari nume în istoria Bisericii și a neamului nostru. Cu drept cuvînt este vrednic de toată cinstea și lauda acest prea ales ierarh, care a înfrumusețat chipul neamului românesc ca prea puțini, iar în felul său, ca nimeni altul. Este de aceea o caldă datorie de pietate și de recunoștință să-l aducem în amintirea neamului și a Bisericii ortodoxe, să coborîm figura lui din lumea celor drepți, între noi cei de azi, să-l privim în perspectiva timpului trecut — în curînd un sfert de mileniu, — să-l prețuim spre învățătura și cu folosul, cu care se apropie și se privesc oamenii de seamă, a căror viață și lucrare s-a contopit pentru totdeauna cu destinele neamului și ale Bisericii Ortodoxe Romîne.

Georgianul Antim a fost un scump dar duhovnicesc făcut țării noastre de purtarea de grijă a bunului Dumnezeu, care a îndreptat pașii acestui om minunat spre pămîntul Țării Românești, la vremea și cu voia binecredinciosului și înțeleptului voievod Constantin Brîncoveanu. Viața lui cunoscută s-a desfășurat ca o binecuvîntare pentru noi la sinul neamului românesc. Antim aducea cu sine daruri și puteri sufletești, cu a căror spornică rodire a răsplătit prisositor buna primire și cinstirea de care s-a bucurat aici.

A fost un suflet rar și a devenit un bun român, acest străin, și fericit a fost gîndul celui care l-a chemat spre pămîntul și spre sufletul nostru. Aici s-a împlinit chemarea lui, aici era locul potrivit misiunii lui. Identificîndu-se cu neamul nostru, s-a asimilat cu el, ca o dăruire firească și necesară lui și nouă. Cu binemeritată cinste a devenit deci acest peștin unul din marii noștri ierarhi pămînteni și vrednic de respectul și de dragostea neamului românesc va fi el totdeauna.

Antim a apărut între noi ca un «prea smerit întru monahi» meșter tipograf și a rămas toată viața mare aducător de lumină, de învățătură, de hrană pentru sufletul românesc. Meșteșugul tiparului a fost darul lui cel mai însemnat și cel mai folositor pentru noi. Antim nu era numai profesionist al teascului; era un apostol al cuvîntului binefăcător. El era nu doar un prea priceput meseriaș, ci un zelos misionar. Tiparul nu era pentru el pîinea sa cît pîinea altora. El tipărea anume pentru a ajuta pe frații întru Hristos «cu cărți de suflet folositoare și mintuitoare». Tipografia era pentru el lucru sînt, pus în serviciul țării și al Bisericii. Înalta lui idee despre misiunea tiparului o arată dorința lui ca «slăvitul mește-

630. *Ibidem.*

șug al tipografiei să nu fie întrebuințat împotriva Bisericii și legii, ci pentru folosul țării». El tipărea «spre cea de obște folosință»⁶³¹).

«Prea smeritul întru monahi» propovăduia deci pe calea tiparului, învăța, slătuia, muștra, îndrepta, întărea duhovnicește pe cititorii săi. Dincolo de nevoile vieții lui modeste de călugăr, el împlinea, tipărind, nevoile sufletești ale neamului românesc. Antim punea în aceasta dragoste, bună-tate și pasiunea de bine. La lumina și la sufletul cărților tipărite el adăuga sufletul său de binevoitor și râvnitor spre edificarea și îmbunătățirea cititorilor săi — și au fost multe cărțile și mulți cititorii lui, de aproape și de departe.

Tipărind și răspîndind cărți folositoare de suflet, Antim nu se mulțumea deci să trimită scrisul altora, ci încălzea și folosea pe cititori și cu înțelepciunea, cu evlavia și cu dorirea sa de bine. Cărțile lui nu erau marfă, erau daruri. Din teascul de la Snagov, de la Rîmnic, de la Tîrgoviște sau de la București, ca simplu monah, episcop sau mitropolit, el dăruia pe calea luminoasă a cărții ceea ce era mai bun în sufletul altora și al său însuși. Insulețit pentru lucrul său, devotat, dezinteresat și generos, Antim a făcut din «slăvitul meșteșug al tipografiei» o mare chemare și o nobilă pasiune, pe care a cinstit-o după valoarea ei spirituală ca pe un serviciu făcut oamenilor din datorie mintuitoare de suflet. Tipărind într-una, dăruind și luminînd, smeritul Antim cel din Iviria săvirșea în adevăr faptă de apostol, mintuitoare și pentru sufletul lui și pentru sufletele altora.

Meșteșugul lui dovedește nu numai mare pricepere tehnică, ci și mare înțelepciune, înțelegere a prețului și a interesului duhovnicesc al celor tipărite, un simț al alegerii și al prezentării cuvîntului scris, al necesităților sufletești ale vremii. Este surprinzătoare bogăția și variația de conținut a tipăriturilor lui: Noul Testament, Psaltirea, numeroase cărți de slujbă bisericească, eortologhii, antologii, cărți de doctrină, de învățătură, de pietate — Mărturisirea Ortodoxă, Panoplia dogmatică, istorie sacră, gramatică, prochinare, cuvîntări bisericești, panegirice, cărți de învățătură specială pentru preoți sau de folos creștinescului norod, slătuiri creștinopolitice, cărți de știință sau de înțelepciune, pilde filozofice și maxime din vechea filozofie greacă, Parabolele lui Plutarh, Dezlegare de nedumeriri, cărți mari de interes teologic, ca Tomul Bucuriei, a patriarhului Dositei, sau de interes special, ca Syntagmation a patriarhului Hrysant; bogăție de gând și de sfat, de știință și de evlavie, care dovedesc o excepțională înțelegere a rostului spiritual al tiparului, al binefacerilor lui. Cărțile tipărite de Antim formează o bibliotecă de cuprins diferit, pentru toată trebuința și învățătura folositoare de suflet. Cu evlavia lui au tipărit și ucenicii lui.

Misionar al cărții, Antim a făcut din fiecare carte un purtător de bun gând al său. Tipograful se transformă în părinte, învățător și sfetnic al tuturor și trimite cartea ca de la inima sa. La începutul sau la sfîrșitul cărții, el găsește mai totdeauna loc și prilej să adauge cuvinte potrivite, trebuitoare cititorilor. De n-ar fi fost decît un asemenea tipograf, smeritul Antim merita pentru totdeauna lauda și recunoștința neamului românesc. Mai multe din cărțile lui erau «acum întii» tîlmăcite, alcătuite sau tipărite în limba românească. Antim a adus astfel o mare și prețioasă contribuție la

631. N. Dobrescu, **Viața și faptele lui Antim Ivireanul, mitropolitul Ungro-Vlahiei.**

istoria noastră culturală, la luminarea, la înduhovnicirea și la zidirea sufletului românesc. El este unul din ctitorii culturii noastre.

Și nu numai neamul nostru a câștigat din munca de zi și de noapte, de fiecare an, a lui Antim Ivireanul, din sudorile frunții și de la mintea lui. Creștinii de limba greacă, arabă, slavonă și de limba lui georgiană au primit dar de mult preț sufletească în cărțile tipărite în aceste limbi — mai toate limbile ortodoxe. Este știut că este mare în această privință meritul binecredinciosului și darnicului voievod Constantin Brîncoveanu, dar fără un om ca Antim Ivireanul nu se putea gândi filantropia culturală princiară a domnitorului Țării Românești spre toate laturile creștine ortodoxe. Pînă oriunde a ajuns o carte tipărită de Antim, s-a dus bunul nume al neamului românesc, al credinței și al dărniceii lui. Antim era în aceasta un martor străin de neamul nostru, dar cu atît mai vrednic de crezare într-o faptă ca facerea de bine pentru ca lauda noastră să nu fie laudă de sine.

Au prisosit în sufletul lui darurile și bunurile alese — un buchet făcut din toate talentele, o simfonie de inspirații și de melodii. Antim n-a îngropat nici un talant pe toți i-a înmulțit. El a fost iscusit caligraf și desenator, pictor, xilograf, gravor; se pricepea bine la planuri de construcții și la măsurătoare și planuri de teren. Antim a fost «singurul Vlădică de mai multe ori artist»⁶³²).

Antim a fost mai ales un talentat predicator, poate cel mai talentat dintre ierarhii noștri. Și doar nu arta cuvîntului este de prețuit în vorbirea lui, ci sufletul celui care vorbește. Nici una din laturile manifestării lui Antim n-a descoperit mai bine frumusețea lui sufletească, decît didahiile lui: Credință puternică, evlavie adîncă, înțelepciune, grijă de păstor și de părinte sufletească, smerenie, bunătate, demnitate, gînd înalt și inimă caldă, conștiința datoriilor de ierarh stimulată de vederea păcatelor din jurul lui, dornic să se mîntuiască neamul românesc și el însuși.

Din darurile sale, firești și dobîndite, Antim n-a făcut cîștigul și lauda sa: le-a făcut pe toate cîștig și laudă lui Dumnezeu, Bisericii și neamului românesc. În toate actele sale, el a pus rîvnă, dragoste, devotament, umilință și bună credință, plăcerea de a servi și bucuria de a face binele. Muncitor fără preget, a cărui frunte «a asudat» toată viața, ca în anii smeritei lui ucenicii, el a trăit pentru folosul altora. Antim a fost nu numai un propovăduitor al faptei bune, ci și săvîrșitor al ei în tot chipul, dăruind și suflet și cărți și bani. Emulul lui Constantin Brîncoveanu, fără să aibă bogăția lui, a fost un milostiv și mare filantrop — de cuvînt și de faptă. «Nici un lucru — zicea el — nu este atîta de bine primit înaintea lui Dumnezeu, ca facerile de bine ce se fac la săraci». «Domnul nostru Iisus Hristos face moșteni ai împărăției Sale pre cei ce au făcut faceri de bine în această lume adică pre cei ce au miluit pre cei săraci, au săturat pre cei flămînzi, au adăpat pre cei setoși, au îmbrăcat pre cei goi, au mîngîiat pre cei străini și au căutat pre cei bolnavi și închiși». Testamentul lui este pilduitor în această privință. Mînăstirea care-i poartă numele, închinată Tuturor Sfinților, cu toate cele legate de ea, caracterizează sufletește pe Antim ca pe un ierarh de mare noblețe creștină.

Virtuți de sînt împodobesc chipul prea alesului păstor al Ungro-Vlahiei. Au venit la noi mulți străini, unii au poposit cu anii, alții au și păstorit; unii au avut calități sufletești și au gîndit binele neamului nostru,

dar nici unul n-a avut inima mare și bună a Ivireanului Antim, atitudinea lui îndatoritoare și edificatoare, n-a pus ca el la suflet și binele și răul patriei adoptive, n-a pus datoriile sale de conștiință mai presus de toate interesele și dorințele sale personale. Au fost în neamul nostru Vlădici vrednici, învățați, rivnitori, binefăcători și alții, dar mulțimea de dăruri a lui Antim n-au avut-o încă. El s-a dăruit pre sine cu totul și cu toate ale sale neamului românesc. Acest devotament benevol și prisositor dă o valoare deosebită, excepțională figurii și faptei georgianului românizat, care a păstorit pe scaunul Țării Românești.

El s-a simțit totdeauna dator acestei țări care l-a primit și l-a cinstit și a ținut nu numai să se achite conștiincios de datoria sa de recunoștință, ci și să îndatoreze sie-și țara. A făcut aceasta cu prisosință și cu distincție, cu acea discreție, mărinimie și bună cuviință, care consacră calitățile sufletești cu titlul de mari virtuți creștine.

Antim Ivireanul avea în adevăr însușirile și simțul marilor ierarhi creștini. El a primit și a îndeplinit misiunea sa de arhipăstor cu tot sufletul său, ca pe o misiune către suflete ce trebuiesc mântuite, privind sufletul omenesc la justa sa valoare spirituală, și gândind anume la mântuirea lui ca la datoria sa de sine înțeleasă, mai presus de toate datoriile, de piedicile și de greutatea ce puteau fi. În cuvinte calde, sincere și simple, el întoarce pe oameni la sufletul lor, ca la bunul lor cel neprețuit, care e dar dumnezeesc și are frumusețe de chip dumnezeesc:

«Unde ți-ai pus, păcătosule, sufletul cel iscusit, cel frumos, cel minunat, cel vrednic? Unde ți-ai îngropat partea cea mai aleasă a sinelui tău? Zidirea cea mai iscusită a dumnezeestii puteri, soția cea iubită a îngerilor? Unde este frumusețea închipuirii celei dumnezeesti? Unde este podoaba darului celui dumnezeesc? Unde este slava? Unde sînt frumusețile lui cele minunate, carele îl arată mai luminat decît soarele? Așa fără de socoteală ai lăsat să-l piardă păcatul și să-l vînture ca țărîna vîntul? Dar cum nu te milostivești asupra-ți? Cum nu-ți plîngi nenorocirea? Plînge pentru tine Biserica, plîng dreptii, plînge îngerul pázitorul sufletului tău, pentru că vede aevea pierzarea ta; și tu nu verși o lacrimă? Și tu nu te întristezi? Nu vii în căință, o, fiule, care ești mort?»⁶³³).

Asemenea accente nu vin din retorică; vin dintr-un suflet de păstor grijuliu, frămîntat de îndreptarea și de mîntuirea credincioșilor; vin din cugetul și inima lui de părinte care poartă răspunderea înaintea lui Dumnezeu. Acest simț al răspunderii l-a avut Antim într-un grad înalt. Sînt admirabile în afecțiunea și energia lor morală, cuvintele adresate păstoriiilor. Presupunînd că cineva ar găsi cuvînt de împotrîvire sfaturilor lui — și aceasta se pare că s-a întîmplat — zicînd: «Dar ce treabă are Vlădica cu noi, nu-și caută de vlădicia lui, ci se amestecă într-ale noastre?» — ierarhul răspunde cu conștiința și cu autoritatea sa morală care dezarmează toate pretextele:

«De n-ați știut pînă acum și de n-a fost nimeni să vă învețe, iată că de acum veți ști că am treabă cu toți oamenii, cîți sînt în Țara Românească de la mic pînă la mare și pînă la un copil de țîță, afară din păgîni și din ceia ce nu sînt de o lege cu noi. Căci în seama mea v-au dat stăpînul Iristos să vă pasc sufletește, ca pre niște oi cuvîntătoare și de gîtul meu spînzură sufletele voastre și de la mine va să vă ceară pre toți,

iar nu de la alții, pînă cînd voi fi păstor... Precum nu pot oile făr' de păstor, așa nici norodul făr' de arhieru și orice va păsa cuiva la cele sufletești alerge la mine ca la un părinte, că-l voi vindeca cu ajutorul lui Hristos. Încă și poate să zică fieștecine din voi gîndul său: dar noi avem nevoi grele asupra noastră și nu putem să facem acestea ce ne zici, ci eu încă zic că este așa și crez. Nîmai la greul acela sînt și eu părtaș și într-acel jug ce trageți voi, trag și eu». Realist și idealist totodată, plin de ideea slujirii sale, ierarhul stă sigur de sine, de datoria și de dreptul său în fața oamenilor, și nu există cuvînt și chip de a-l abate de la gîndul și locul chemării sale.

Smerenia și demnitatea sînt unite deopotrivă în cuvintele lui și modestia nu-l oprește de a fi vigilant și energic. Înălțimea scaunului nu-l face nici vanitos, nici temător de cădere, nici satisfăcut și mîndru sau indiferent de păcatele, de truda, sau de necazurile din jurul său.

Puțini ierarhi au pus la inimă ca el buna înfățișare sufletească a preoților și credincioșilor. Este interesant că Antim nu s-a mulțumit să cenzureze păcate omenești generale sau probabile. El a coborît privirea la realitățile locului și ale timpului, a cunoscut scăderile oamenilor care-l înconjurau și a biciuit cu îndreptățită indignare păcatele noastre: dorința de bun trai a boierilor, nesocotirea poruncilor Bisericii sub diferite pretexte și acel obicei urît și dureros, propriu ca puținora poporului nostru, care este batjocorirea și profanarea celor sfinte în înjurături blasfematoare pentru urechile lui de străin, de ierarh, de creștin.

Pentru îndreptarea și mîntuirea poporului românesc, ierarhul a biruit sfiala firii sale și rezerva sa de om străin și a strigat ca un profet să audă toți — domn, boieri, cler și credincioși — păcatele noastre și îndreptarea lor. El se simțea cu atît mai liber să facă aceasta, cu cît se știa chemat, curat și vrednic, ridicat prin merit și gata să răspundă oricînd și oricui de faptele sale. Exagerînd cu umilință, Antim se socotește pe sine mai păcătos și mai nevrednic decît toți oamenii, «plin de toate spurcăciunile și fără-de-legile care sînt mai multe decît perii capului și decît nisipul mării», — dar pe acestea — zice el în duh creștin autentic — «le-a acoperit Dumnezeu de către oameni și m-a trimis la dumneavoastră să vă fiu păstor, părinte sufletesc, rugător către Dumnezeu, purtător de grijă la cele ce ar fi spre folosul mîntuinței și să vă fiu de mîngîiere la scîrbele robiei vavilonești a lumii acesteia și dimpreună cu dumneavoastră să pătimesc la toate cîte va aduce ceasul și vremea... pentru folosul și spăsenia tuturor de obște, învățîndu-vă și îndreptîndu-vă cu frica lui Dumnezeu pe calea cea dreaptă». Cuvintele acestea s-au adevărit prin faptele vieții lui Antim. El vorbea sincer și conștient, cu glasul datoriei și al cugetului său de păstor, «trimis» de Dumnezeu ca să slujească neamului românesc. Nu pentru el ca Antim, ca om învățat și vrednic, credincios și osîrditor, cere el cinstea ascultării, ci pentru trimisul și slujitorul lui Hristos. El învață «fără fățarie și fără vicleșug», «pentru folosul cel sufletesc»; cere de aceea să se supună ascultării lui «că acea ascultare ce o faceți mie, o faceți lui Hristos⁶³⁴).

Vibrează în asemenea cuvinte o inimă devotată slujirii sale și celor cărora slujește, inima unui păstor însuflețit și treaz, muncit de grija «felo-

634. *Ibidem*, pp. 94-95.

sului sufletesc» al păstoriților, al binelui lor. Acestea nu erau spuse de formă, ca după carte, ci erau gândul și sentimentul intim al ierarhului, care s-a dovedit cu fapta consecvent cuvintelor sale păstorești.

Mitropolitul Antim s-a devotat în adevăr cu toată ființa și puterile sale, cu bucuriile și cu durerile sale binelui nostru sufletesc, n-a căutat pentru sine partea cea ușoară și plăcută, nu și-a cruțat nici puteri, nici liniște, nici scaun pentru ceea ce a socotit el a fi binele neamului românesc și creștinesc. Cu cugetul curat și împăcat, Antim nu și-a creat privilegii și imunități, a stat drept în fața stărilor timpului, din datoria sa de ierarh trimis de Dumnezeu românilor, ca să le fie «păstor și părinte sufletesc».

Virtuțile și dragostea lui pentru neamul nostru au fost încercate cu proba focului. Legat suiește de acest neam, Antim Ivireanul a împărtășit cu el grijile, emoțiile, nădejdiile și primejdiile locului și vremii.

Păstoria lui a coincis cu un moment istoric din cele mai importante în viața neamului românesc, aflat atunci la o încrucișare de drumuri. Epoca lui Constantin Brîncoveanu reprezintă în unele privințe culmea atinsă pînă atunci de neamul nostru. Prin sfîrșitul lui nefericit, se cobora de pe această culme într-o epocă grea și tristă pentru noi. Interese străine se ciocneau pe teritoriul și în sufletul neamului românesc. În dorința lor de a servi țara, cum socoteau și puteau mai bine, și voievodul și mitropolitul au suferit și au plătit cu viața lor răpusă de aceiași sabie turcească pentru mai-binele neamului nostru creștin.

Incepea decăderea puterii turcești. Biruințele asupra ei la Viena, Seghedin, Mohaci și Zenta (1683-1697) și tratatul de la Carlovitz (1699) ridicau puterea imperială austriacă. În Rusia domnea marele țar Petru. Schimbarea era importantă și poate hotărîtoare pentru romîni. Așezarea lor între patru țări mari și puternice, de credințe deosebite — trei imperii: otoman, austriac și rus, și regatul Poloniei — le crea o situație politică și religioasă serioasă. Interesele și sentimentele neamului nostru mergeau nu fără unele rezerve cu creștinii; obligațiile politice îl țineau însă legat încă de turci. Slăbirea acestora și amenințarea lor dinspre răsăritul și apusul nostru făceau să se întrezărească posibilitatea scăpării de servitutea turcească, cu ajutorul creștinilor. Dar vremea nu era încă plinită. Petru cel mare a pierdut războiul cu turcii și cu aceasta și Dimitrie Cantemir pierdea iluziile și tronul. Brîncoveanu era deci obligat la prudență. În așteptare, era numit de Leopold I, «principe al sfîntului imperiu» german. Intrigi dușmănoase, țesute pe urzeala evenimentelor politice, l-au dus pe eșafod cu toți feciorii săi (15 august 1714). Sentimentul național și creștin era greu lovit, dar și stimulat, de martiriul domnului Țării Romînești.

Mitropolitul Antim era stăpînit de acest sentiment, împreună cu o întreagă partidă boierească și de fapt cu tot poporul, dornic să scape mai curînd de apăsarea și stoarcerea țării lui creștine de către «păgîni». Trăit în Orientul ortodox, el cunoștea prea bine situația nefericită a tuturor creștinilor stăpîniți de turci. Înălțurarea domnilor pămînteni prin uciderea de către turci a urmașului lui Constantin Brîncoveanu, Ștefan Cantacuzino și a tatălui acestuia, învățatul stolnic Constantin, înălțurare care aducea pe tronul țării pe fanarioți, plecate slugi și instrumente creștine ale intereselor și lăcomiei turcești (1716), a mîhnit și a îngrijorat mult pe mitropolit și l-a costat chiar viața.

Se încercaseră împotriva lui intrigi sub Brîncoveanu. Un grec doritor de scaun românesc agita acuzații ce nu s-au putut dovedi. Domnitorul a avut înțelepciunea să nu-și sacrifice mitropolitul. Acum însă, sub domnul fanariot, când mina turcească apăsa mai tare și mai abuziv, ierarhul patriot, iubitor al neamului românesc și al legii creștine, adevărindu-și cuvintele și sentimentele, a plătit cu capul dragostea de țară și credință. Ceea ce face mai dureros faptul, e că autor moral al pierderii lui s-a făcut cel care trebuia să-l înțeleagă și ocrotească. Nicolae Mavrocordat a trimis pîră la Constantinopole, patriarhul s-a făcut complice la o condamnare nedreaptă, care trebuia să aducă descalificarea și osînda marelui mitropolit de la București, pe măsura căruia se pare că nu era nimeni atunci în ierarhia Patriarhiei.

Caterisit pentru închipuite vini care cădeau ca o grindină de acuzații mincinoase asupra unui om nevinovat: meșteșuguri satanicești, magie și pîrtășie la multe alte crime — scelerat, strigoi și seducător, revoltat și conspirator contra puternicei împărății, firește turcești, a fost oprit de la orice legătură și cinstire, scos din cinul monahal și osîndit la surghiun la o margine a lumii creștine, în mînăstirea de la Muntele Sinai. Garda turcească ce l-a luat din țară i-a scurtat drumul și viața, ucigîndu-l și aruncîndu-l într-un rîu. Unind ca toți ortodocșii într-un gînd și o simțire patrie și legea, Antim murea pentru amîndouă, ca mucenic a două credințe și steaguri care făceau de fapt unul și pentru el și pentru noi.

De ce era sensibil la interese politice sufletul delicat al acestui prea smerit între monahi ierarh, om al lui Dumnezeu și al datorii sale duhovnicești? Pentru că aceste interese erau și religioase — ale neamului românesc și ale creștinătății ortodoxe întregi. O mișcare religioasă națională generală se întindea de la noi pînă în Herțegovina, la sirbi, condusă de patriarhul Arsenie Cernoievici († 1689). Păstorul sta alături de turmă, așa cum avea obiceiul să zică. Cînd domnul fanariot, la venirea armatei austriace în țară, a fugit și a luat și pe mitropolit cu sine, acesta n-a putut gîndi și răbda despărțirea de scaun și de credincioși și s-a întors la ei pregătit «să-și pună sufletul pentru oi ca păstorul cel bun». Mitropolitul era chiar dator în lipsa domnitorului fugar să poarte grijă de trebile țării, împreună cu sfatul boierilor. Antim nu se putea sustrage nici acestei îndatoriri. Revenind la scaunul și locul său, el presta țării și Bisericii servicii datorite legal și canonic. Antim era deci în dreptul și în oficiul său, dar aceasta nu i s-a iertat. Un domn venețic, puterea turcească, un patriarh slab, vinovat de moarte, au sacrificat pe marele, vrednicul și sfîntul ierarh, credincios pînă la sînge lui Hristos și datorii sale de mitropolit al Țării Românești. Dar toate slujeau cinstirii lui. Pe scaunul martirului s-a ridicat un grec — din neamul domnului fanariot — acuzatorul lui față de Brîncoveanu, care pîndea momentul acesta și l-a adus. El nu avea nici una din marile calități ale Ivireanului, era un om al noii stări de lucruri, intrigant, răutăcios, vanitos și interesat pentru sine.

Antim Ivireanul și-a dăruit viața ca oîrandă adusă și neamului românesc și credinței creștine. La insinuarea unora că e străin, cînd a trebuit să se apere înaintea lui Constantin Brîncoveanu, Antim a răspuns cu conștiința unității sulețești a neamului creștin ortodox — că «în Hristos toți

sîntem una», că și alții au fost străini și că «Dumnezeu au făcut lumea slobodă pentru toți».

Ceva din sufletul vechilor creștini vorbește în aceste cuvinte de mare ierarh, care știa cu psalmistul, cu martirii Bisericii și cu Sfântul Vasile cel Mare că tot pămîntul este al Domnului. De fapt, străin a fost nu el, ci cel care a pofțit locul lui și a venit după el. Cîtă deosebire între intrigantul șters, răutăcios și uitat, care i-a urmat, și el, vrednicul de pomenirea și cinstitirea noastră!

Mitropolitul Antim a servit și apărat aici Ortodoxia și pentru noi și pentru alții — buni și răi — chiar pentru cei care l-au hulit și l-au pierdut: Prin cărțile ce a tipărit și a răspîndit, prin dragostea și grija lui pentru toți creștinii ortodocși, prin lupta lui pentru păstrarea credinței ortodoxe împotriva stăruitoare propagande iezuite, care se făcea atunci pe urma armatelor austriace biruitoare asupra turcilor.

Această latură a situației și a acțiunii lui Antim merită o deosebită luare aminte și prețuire din partea noastră. Întărirea puterii imperiale creștine a dat propagandei romano-catolice spre răsărit un puternic avînt, lărgindu-i terenul și oferindu-i sprijinul politic. Pericolul și urmările lui nu erau părute, ci reale: erau prezente și dovedite prin unirea din Transilvania din chiar acea vreme (1697-1701). Cardinalul Collonici, autorul ei moral, arunca priviri și cuvinte sfidătoare pînă la București, insultînd pe prea cinstitul mitropolit Teodosie ca pe un «așa zis arhiepiscop», iar trădătorul și nevolnicul sperjur Atanasie cel răspopit de iezuiți la Viena mai avea și nerușinarea să declare de dragul celor ce l-au năimit că mitropolitul și «Craiul Țării Muntenestești» sînt «șișmatici» și «eretici»⁶³⁵).

Sufletul lui Antim și sufletul românesc se frămînta astfel între două sentimente opuse: bucuria înrîngerii turcilor era umbrită de grija și de înrîstarea întinderii prozelitismului papistaș prin iezuiți, la romîni. Stăpînirea austriacă se voia consolidată prin slăbirea Ortodoxiei și a sentimentului românesc național, întreținut de legea strămoșească, în care Antim și neamul nostru erau uniți cu toți ortodocșii, în primul rînd cu frații de neam din Transilvania. Străin de alte interese decît cel al drepte credințe romîne și creștine, Antim nu avea nici măcar slăbiciunea diplomatică a unor voievozi.

Domnitori din cei cu mai multă dragoste pentru Biserica Ortodoxă, îngăduiseră așezarea și chiar favorizaseră organizarea credinței romano-catolice în Principatele Romîne. Avantajați de vecinătatea Poloniei, de care depindeau catolicii din Moldova, și de prezența franciscanilor aci, de apropierea Austriei și de pătrunderea ei în Ardeal, de legăturile vicarilor papali din Bulgaria cu omodocșii lor de la noi — se știe că în imperiul otoman romano-catolicismul era protejat de Franța prin tratate de prietenie și alianță cu Turcii — el se insinua cu insistența și îndrăzneala cunoscută în țările noastre, trimițînd aici emisari, tipăriind catehisme de dogmă latină în limba romînă, întinzînd spre noi, în cîntece de sirenă, mreje în care trebuia să cadă neamul românesc, căruia în Ardeal calvinismul îi făcuse trai de nesuferit⁶³⁶).

635. N. Iorga, *Istoria Bisericii Romînești*, vol. II, p. 35.

636. Despre propaganda romano-catolică, vezi N. Iorga, *op. cit.*, vol. I, pp. 409-422.

Apropierea politică încercată între Șerban Cantacuzino și Constantin Brîncoveanu cu împăratul Leopold — în tratative erau folosiți agenți romano-catolici — mărea pentru iezuiți perspectivele succesului lor la ortodocși. Orice împrejurare iavorabilă — și îndeosebi starea de strîmtorare politică și socială a poporului nostru — încuraja și ajuta propaganda romano-catolică. Prestigiul ce aduceau puterii austriace succesele răsunătoare contra turcilor folosea deasemenea intereselor confesionale ale Romei. Era desigur imposibil de cîștigat masa poporului, dar nu era greu de impresionat și de cîștigat aventurieri, candidați la tron, la onoruri sau la foloase lumești, care puteau ajunge la conducerea Țărilor Romîne. Nu dăduse domnitorul fugit Grigore I Ghica fiului său născut la Viena numele împăratului Leopold, de dragul gloriosului August? ⁶³⁷).

Incurajați de înaintarea oștilor imperiale, romano-catolicii îndrăzneau să ceară numirea unui vicar în Țara Romînească, ba chiar alegerea marilor dregători ai țării dintre cei de credința lor. Era o anticipare asupra catolicizării noastre la adăpostul armelor imperiale intrate de cîteva ori în țara noastră, iar după pacea de la Passarovitz stăpînind 21 de ani Banatul și Oltenia (1718-1739). Nu e deci de mirat că chiar de numele lui Șerban Cantacuzino și al lui Constantin Brîncoveanu, ortodocși fermi în credința lor și criticați uneori de iezuiți, dar curtenitori cu romano-catolicii din interese politice, se legau unele iluzii catolice. Papa Clement XI puna de pildă speranțe în Brîncoveanu pentru servirea intereselor sale confesionale în Țara Romînească ⁶³⁸).

La ruși chiar, pînă la sfîrșitul secolului al XVII-lea, pericolul propagandei romano-catolice era prezent prin puterea și acțiunea polono-lituană. Un iezuit, Mihail Iacovevici, aspirase la scaunul patriarhal al Moscovei ⁶³⁹), iar un prinț polon Vladislav, fiul regelui Sigismund III, visase tronul de țar al Rusiei ⁶⁴⁰). Asemenea dorințe nu s-au putut realiza, dar uniaticismul sta ca o plagă în coastele Rusiei pravoslavnice pe teritoriul polono-lituan. Petru cel Mare, cu vederile-i occidentale, a întărit considerabil statul rus, dar a slăbit Biserica. Iezuiții găsiseră mijlocul să se apropie de persoana lui, și țarul găsea plăcere și laude pentru spectacolele de teatru ce știau să dea uceniciei lui Ignațiu de Loyola, întru desfătarea lui ⁶⁴¹).

Pericolului romano-catolic îi făcea față la noi și la sirbi acțiunea patriarhului de Ierusalim Dositei, care a stat aici cu anii. Cărțile tipărite la noi, opoziția lui la unirea din Ardeal, toată activitatea lui aici tindea la stăvilirea propagandei iezuite și la apărarea Ortodoxiei amenințate de Roma și de Viena cu puteri și cu mijloace unite.

Antim Ivireanul a fost martor și părtaș la lupta împotriva prozelitismului romano-catolic. Între cărțile tipărite de el, sînt deosebit de importante prin volumul și scopul lor cele de combatere a erorilor și tendințelor romano-catolice. «Manualul despre unele nedumeriri și deslegări sau despre cercetarea și confirmarea unor dogme necesare ale bisericii» (Snagov 1697)

637. *Ibidem*, p. 414.

638. *Același*, vol. I, p. 416; vol. II, pp. 9-10, 49.

639. *Ibidem*, voi. I, p. 411.

640. N. Bonwetsch, *Kirchengeschichte Russlands im Abriss* (Wissenschaft und Bildung, 190), Leipzig 1923, p. 51. Sigismund III Vasa a domnit între 1587-1632, Vladislav VII între 1632-1648.

641. N. Iorga, *op. cit.*, vol. II, p. 51.

apărea în anul primei uniri în Ardeal, a lui Teofil. Peste doi ani, când presiunea era mai mare asupra urmașului lui, Atanasie, Antim tipărea «Carte sau lumină cu dreapte dovediri din dogmele biseiaricii răsăritului asupra dejghinării papistasilor» (de prea învățatul ieromonah Maxim Peloponniseanul), acum întâi tipărită pe limba românească». În același an (1699) apărea Mărturisirea de credință ortodoxă. La 1703, Antim publica Invățătura dogmatică a Prea Sfinței Biserici Răsăritene și catolice⁶⁴²) a prea învățatului profesor Sevastos Trapezuntiul Kymenitis, cu o dedicație către patriarhul Dositei, iar în unele exemplare către țarul Petru cel Mare. Ca episcop de Rîmnic, Antim a tipărit acolo la 1705, o mare carte a patriarhului Dositei, Tomul Bucuriei (în limba greacă). Ca mitropolit de București tipărea Panoplia dogmatică a lui Eftimie Zigaden (Tîrgoviște 1710), ediție care s-a bucurat de cinstea de a fi reprodusă de Migne (Patrologia graeca, 130). Mitropolitul Antim a fost astfel activ și valoros colaborator al învățatului și zelosului patriarh de Ierusalim, acestui campion al Ortodoxiei în tot Orientul și autor al unei mărturisiri de credință ortodoxă (Pavăza Ortodoxiei, 1672).

Între meritele și titlurile lui Antim Ivireanul la cinstirea noastră și a Bisericii Ortodoxe întregi, acesta nu este cel mai mic. Este de admirat acest cruciat al Ortodoxiei, pe care pașii cunoscuți și necunoscuți ai vieții lui îl poartă din țara lui prin Orient pînă la noi și care păstrînd atecunoașă și neștearsă amintire și dragoste primei sale patrii, iubește și servește pe cea de a doua, poartă în sufletul său de pelerin valorile și darurile Ortodoxiei, își împarte inima cu ortodocșii de pretutindeni, vrea luminarea, ridicarea și liberarea tuturor, le trimite tuturor gîndul, munca și dragostea sa și moare mucenicește pentru Țara Românească și pentru credința creștină, unificate în legea cea dreaptă a Răsăritului.

În sufletul marelui ierarh, cele două sentimente erau în adevăr nedespărțite și făceau unul singur, ca în inima noastră, a romînilor. Dacă el a iubit, a servit și a cinstit neamul nostru, a făcut-o nu doar pentru adăpostul și pîinea ce găsea aici — mărturisese că n-a venit de sărăcie — ci inspirat de marea idee ortodoxă, atât de agitată în vremea lui și bîntuită de vinturi din toate părțile, pentru care găsea la noi un ostrov de rezim, un port de refugiu, un loc de apărare și de întărire a ei.

Antim Ivireanul s-a romînit de dragul legii noastre creștine; prin ea s-a identificat el cu neamul romînesc, prin ea l-a înțeles și l-a iubit, pentru ea a primit și slujiri și cinste și ponoase și scaun de ierarh și moarte de mucenic. Prin ea s-a făcut numele lui mare și cunoscut în toată lumea ortodoxă. Vizionar al libertății creștine ortodoxe, purtător al steagului comun, rivnitor și jertfelnic, Antim a dus o viață de apostol și a murit o moarte de mucenic.

Urmînd pe drumul pătimirii marelui voievod martir, protectorul și stimulatorul lui, Antim a împlinit măsura jertfelor cerute neamului și Bisericii noastre, într-un moment de cumpănă istorică. Uniți în lucru lor pentru binele comun al neamului romînesc și al legii ortodoxe — ideală pereche de voievod și mitropolit — ei s-au urmat și întîlnit în moarte mucenicească, punînd împreună pe fruntea neamului nostru și a Bisericii Ortodoxe — voievodul romîn și ierarhul ivirean, cununa de cel mai mare preț și de cea mai mare cinste ce poate fi: nimbul sfințeniei.

642. În înțelesul vechi, de ortodoxă.

Dăruiț și jertfit Țării Românești și legii creștine, el binemerită deopotrivă elogiul sacru al neamului și al Bisericii. Gîndul acesta nu vine de acum; el vine de mult, din glasul inimii și al conștiinței românești. Acum aproape o jumătate de secol îl exprima profesorul Nicolae Dobrescu, bun cunoscător și admirator al marelui ierarh, scriind că dacă Biserica noastră va pune între sfinți vreodată pre unii din martirii neamului nostru, să nu se uite că locul de frunte s-ar cuveni lui Antim Ivireanul⁶⁴³).

Acest gînd, timpul nu l-a slăbit, ci l-a întărit. Vremea lui se plinește. Biserica noastră a pornit pe binecuvîntata cale a consacrării celor aleși de Domnul din sînul ei. Fruntași între cei vrednici, lui Antim i se cuvine cu prisosință picasa noastră recunoștință. Trupul lui odihnește unde nu știm, dar sufletul lui este întreg aici între noi, la Snagov, la Rîmnic, la Tirgoviște, în «renumitul oraș al Ungro-Vlahiei» București, cum zicea el, și în tot pămîntul românesc: în cărți, în predici, în ctitorii, în opere de artă; în fapte bune, în amintirea și în admirația noastră evlavioasă.

Lui Antim i se cuvine nu numai datorita recunoștință și cinstire românească, ci și recunoașterea și prețuirea Ortodoxiei întregi. I se cuvine a celor care l-au cunoscut și nu l-au cunoscut, a celor care l-au iubit sau nu l-au iubit, a celor de aproape și de departe, a tuturor cu a noastră împreună. I se cuvine cu atît mai mult, cu cît marele și vrednicul ierarh, ostentor și luptător al dreptei credințe, a îndurat năpastă, osîndă și pătîmire nedreaptă, nu pentru păcatele sau pentru interesele sale omenești, ci întru îndeplinirea datoriilor lui de bun păstor de turmă, care, după cuvîntul Evangheliei și al său, și-a pus sufletul pentru oi.

Pentru nedreptatea ce i s'a făcut, pentru durerea ce i s-a adus, voind să-și facă datoria între cei la care s-a știut trimis de Dumnezeu, pentru frumusețea gîndurilor și a vieții lui, pentru virtuțile și darurile lui, pentru truda și rîvna lui toată, se cuvine «prea smeritului» și învățatului vlădică Antim, «cea pînă la pămînt plecată închinăciune», pe care i-o aducea cu respectuoasă dragoste fiiască bunul lui ucenic întru meșteșugul tipografiei, ipodiaconul Mihai Ișivanovici.

În ziua în care Biserica Ortodoxă Romînă va roști numele lui pentru cinstirea cea mai mare decît toate și va face din chipul lui icoană, glasuri vor răspunde în multe limbi, de la Ierusalim, de la Damasc, de la Alexandria, de la Petersburg și de la Tiflis, de pretutîndeni unde s-au cunoscut meritele și numele lui, împreună cu al prea cinstiților și binecredincioșilor noștri voievozi, boieri, vlădici, preoți și credincioși, păstoriți și luminați de apostolul și martirul Antim Ivireanul: Vrednic este!

Vrednic, nu de la noi nevrednicii, ci de la Dumnezeu, al cărui bun și credincios slujitor a fost, ai cărui talanți i-a înmulțit, al cărui lucru l-a săvîrșit și de la care a nădăjduit că va «lua plata deplin, că iaste volnic pe al său».

Prof. TEODOR M. POPESCU

V I A Ţ A B I S E R I C E A S C A

ALEGEREA ŞI INSCĂUNAREA NOULUI MITROPOLIT AL BISERICII ORTODOXE AUTOCEFALE DIN CEHOSLOVACIA

Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian a primit de curînd următoarea scrisoare, prin care Intîistătătorul Bisericii Ortodoxe Romîne este încunoştiinţat că Biserica soră din Cehoslovacia şi-a dobîndit un nou cîrmuitor, în persoana Inalt Prea Sfinţitului Mitropolit Ioan:

**MITROPOLITUL DE PRAGA
ŞI A TOATA CEHOSLOVACIA**

Prea Fericirea Voastră,

Prea Fericitul Elefterie, Mitropolitul de Praga şi a toată Cehoslovacia şi-a înaintat demisia, la 30.XI.1955 — din cauza sănătăţii sale — din funcţia pe care a ocupat-o în Biserica pravoslavnică.

În ziua de 17 mai 1956, am fost ales, din partea Bisericii noastre Ortodoxe, conducător al Bisericii Ortodoxe din Cehoslovacia.

Duminică 20 mai 1956, de hramul Catedralei Sfinţilor Kiril şi Metodie din Praga, am fost intronizat în calitate de Mitropolit de Praga şi a toată Cehoslovacia.

Urmînd pe marele Apostol Pavel: «Stăruiţi în iubirea de fraţi» (Evrei XIII, 1), trimit sărutare frăţească Prea Fericirii Voastre şi Vă rog ca să mă pomeniţi în rugăciunile Prea Fericirii Voastre.

Domnul Dumnezeu care prin mila Sa ne ajută să muncim şi să propoveduim cuvîntul dreptăţii, ne-a trimis la lucrarea arhipăstorească să propoveduim cuvîntul lui Dumnezeu, să ne binecuvinteze în linişte.

Cu salutare frăţească în Hristos,

† IOAN
MITROPOLITUL DE PRAGA
ŞI A TOATA CEHOSLOVACIA

La această scrisoare plină de dragoste în Hristos, — Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a trimis următorul răspuns:

PATRIARHIA ROMINA

Cabinetul Patriarhal

Inalt Prea Sfinția Voastră,
Iubite Frate întru Hristos ,

Cu bucurie am luat cunoștință, din scrisoarea frățească ce mi-ați trimis, de alegerea și întronizarea Inalt Prea Sfinției Voastre ca Intiistătător al Bisericii Autocefale surori a Cehoslovaciei, Mitropolit al Prăgăi și a toată Cehoslovacia.

La începutul acestei înalte slujiri, cu dragoste frățească Vă urăm să reușiți a duce Biserica Ortodoxă Cehoslovacă la o înflorire deplină și a îndruma clerul și poporul dreptcredincios cehoslovac spre realizări fericite din punctul de vedere al trăirii Evangheliei Mîntuitorului Hristos.

Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne și Noi personal prețuim legăturile frățești dintre Bisericile noastre surori și am urmărit totdeauna cu interes și bucurie dezvoltarea și cîștigurile duhovnicești ale Bisericii Ortodoxe a Cehoslovaciei, menite să sporească prestigiul și autoritatea întregii Ortodoxii.

Dorim din toată inima să ne învrednicească Dumnezeu și de bucuria de a ne cunoaște față către față, cu vre un prilej fericit pentru Bisericile noastre, în viitor.

Incredințîndu-Vă că Vă vom pomeni cu dragoste în rugăciunile noastre către Domnul, pentru îndelunga înziliră a Inalt Prea Sfinției Voastre și pentru conducerea clerului și credincioșilor Bisericii Ortodoxe a Cehoslovaciei în liniște și cu bunăsporire întru toate, Vă îmbrățișăm cu îmbrățișare frățească întru Hristos.

† JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMINIEI

P A R T E A O F I C I A L A

† MITROPOLITUL SEBASTIAN RUSAN

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române anunță că în ziua de 15 septembrie 1956 a încetat din viață Mitropolitul Sebastian Rusan al Moldovei și Sucevei.

Ierarh vrednic și iubit de păstoriții săi, Mitropolitul Sebastian Rusan și-a dăruit întreaga viață Bisericii Ortodoxe Române, pe care a slujit-o cu dragoste și devotament o jumătate de veac, ca preot de țară, protopop, episcop al Maramureșului, Arhiepiscop al Sucevei și apoi Mitropolit al Moldovei și Sucevei.

Insuflețit de un patriotism înflăcărat, ilustrul dispărut a sprijinit din toate puterile, de-a lungul vieții sale, năzuințele de libertate și dreptate ale poporului, în mijlocul căruia și-a desfășurat activitatea sa evanghelică. După eliberarea României, el a înțeles să ajute poporul nostru în lupta lui sfântă pentru asigurarea libertății și independenței statului și pentru făurirea unei vieți noi de dreptate, de muncă și de propășire obștească.

Cu aceeași râvnă cu care a slujit altarul credinței străbune, Mitropolitul Sebastian al Moldovei și Sucevei a slujit și marea cauză a zidirii păcii în lumea întreagă. Deseori, cuvântul lui înflăcărat de dragoste față de oameni și de zel întru împlinirea poruncii lăsate tuturor creștinilor de Hristos-Domnul Păcii, a răsunat la Congresele Internaționale ale luptătorilor pentru apărarea păcii, aducându-le binecuvântarea și sprijinul Bisericii Ortodoxe Române în strădaniile lor sfinte pentru îndepărtarea războaielor și urii din viața popoarelor,

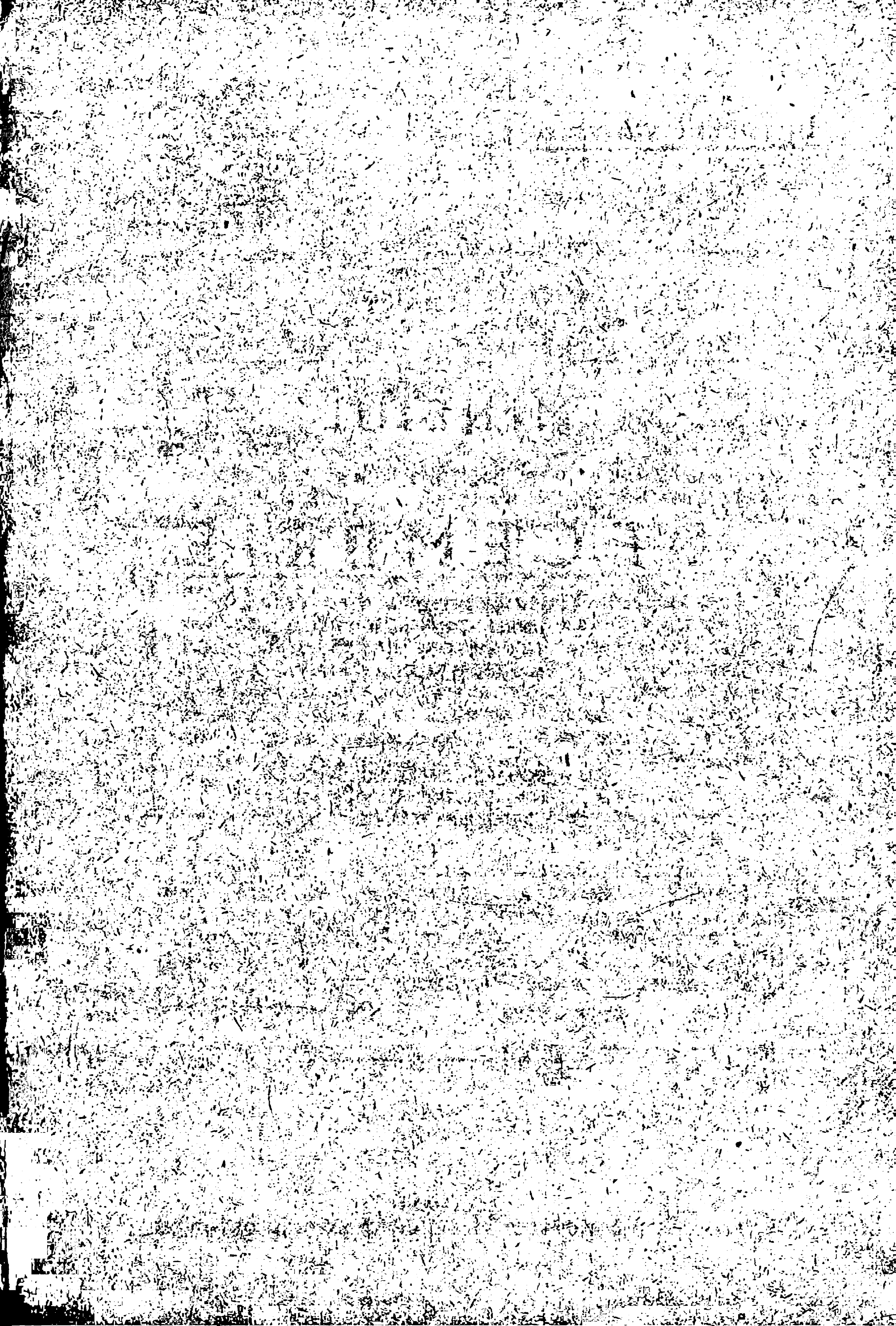
Biserica Ortodoxă Română pierde în Mitropolitul Sebastian Rusan, al Moldovei și Sucevei pe unul din cei mai iubiți Ierarhi ai ei, căruia îi va păstra o veșnică amintire.

Dumnezeu să-l odihnească în rîndurile dreptilor Săi!

PREȘEDINTELE SFINTULUI SINOD

† JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÂNIEI

Secretarul Sfântului Sinod
† Episcop ANTIM TÎRGOVIȘTEANUL
Vicar Patriarhal

In curînd va apare

MINEIUL
Lunii
DECEMBRIE

TIPĂRIT ÎN ZILELE PĂSTORIEI
PREA FERICITULUI
JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÂNIEI

CU APROBAREA SFÎNTULUI SINOD
AL SFINTEI BISERICI AUTOCEFALE
ORTODOXE ROMÎNE

BUCUREȘTI
EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXA
1956

COSTUL REVISTELOR

<u>IN ȚARA</u>	<u>PESTE HOTARE</u>
Pe un an . . . . . 17,50 lei	Pe un an . . . . . 35 lei
Un număr . . . . . 5 „	Un număr . . . . . 10 „
Un număr dublu . 10 „	Un număr dublu . 20 „

In București, revista «Biserica Ortodoxă Română» se poate cumpăra de la Magazinul de obiecte bisericești al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, str. 30 decembrie nr. 9.

IN DORINȚA DE A ÎMBUNĂȚĂȚI NEINCETAT EXECUȚIA TEHNICĂ A TIPĂRITURILOR SALE, EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ROAGĂ PE P.P. C.C. PREOȚI ȘI PE TOȚI CEILALȚI ABONAȚI AI REVISTELOR SFINTEI PATRIARHII SĂ RESTITUE TIPOGRAFIEI INSTITUTULUI BIBLIC, BUCUREȘTI STR. PRINCIPATELE UNITE Nr. 60 RAIONUL N. BALCESCU, TOATE EXEMPLARELE DIN REVISTE ȘI CĂRȚI CU DEFECT, PENTRU A LI SE TRIMITE ALTELE BUNE IN SCHIMB.

TIPOGRAFIA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXA PRIMEȘTE — CU ÎMPLINIREA FORMELOR LEGALE — COMENZI DE IMPRIMARE (ANUNȚURI, STATE DE SALARII, FORMULARE, CĂRȚI DE VIZITA, INVITAȚII ETC.) ȘI STA LA DISPOZIȚIA PAROHILOR ȘI P.P. C.C. PREOȚI PENTRU LUCRĂRI DE LEGATORIE DE TOT FELUL (LEGAT IN PINZA, PIELE, METAL, CATIFEA ETC.).

BUCUREȘTI
TIPOGRAFIA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXA
1956

1956

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMÎNE

FUNERALIILE
MITROPOLITULUI SEBASTIAN RUSAN
AL MOLDOVEI ȘI SUCEVEI

ANUL LXXIV

10-11

OCTOMBRIE-NOIEMBRIE 1956

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXA

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMINE

APARE LUNAR / ABONAMENTUL 17,50 LEI ANUAL

COMITETUL DE REDACȚIE

PREȘEDINTE:

P.F. JUSTINIAN, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

MEMBRI:

P.C. Pr. ALEXANDRU IONESCU, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor.

P.C. Pr. CONSTANTIN NONEA, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Iașilor.

P.C. Pr. Traian BELAȘCU, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Sibiului.

P.C. Pr. N. NICOLAESCU, Consilier al Sfintei Arhiepiscopii a Craiovei.

P.C. Pr. CORNEANU, Consilier al Sf. Arhiepiscopii a Timișoarei.

REDACTOR RESPONSABIL:

P.C. Pr. I. GAGIU, Director al Administrației Patriarhale.

COLABORATORI:

Inalt Prea Sfințiții Mitropoliți, Prea Sfințiții Episcopi;
Profesorii Institutelor Teologice, Seminariilor Monahale și
școlilor de cîntăreți bisericești;

Prea Cucernicii Consilieri administrativi patriarhali și eparhiali;
Protopopi, preoții, candidații la titlul de magistru
și doctor în teologie, etc.

*MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE RESTITUE.
COLABORATORII SÎNT RUGAȚI SĂ-ȘI PĂSTREZE
COPIE DUPĂ MANUSCRISELE PE CARE LE TRIMIT
REDACTIEI REVISTEI „BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ“*

MANUSCRISELE, CARTILE, COMUNICARILE OFICIALE ALE
EPARHIILOR, REVISTELE PERIODICE, ABONAMENTELE ȘI ORI
CE FEL DE CORESPONDENȚA PRIVITOARE LA REVISTA SE
TRIMIT PE ADRESA: EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MI-
SIUNE ORODOXA,—STR. ANTIM Nr. 29, RAIONUL N. BALCESCU,
BUCUREȘTI, CU MENȚIUNEA: PENTRU «BISERICA ORTODOXA
ROMÎNĂ» — BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMINE.

P A T R I A R H I A R O M I N Ă
I N S T I T U T U L B I B L I C Ş I D E M I S I U N E O R T O D O X A

B I S E R I C A
O R T O D O X Ă R O M I N Ă

:: BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMINE ::

A N U L L X X I V

Nr. 10-11

OCTOMBRIE-NOIEMBRIE 1956

R E D A C Ţ I A Ş I A D M I N I S T R A Ţ I A :
BUCUREŞTI — STRADA ANTIM Nr. 29 — RAIONUL N BALCESCU

CUPRINSUL

† Mitropolitul Sebastian Rusan al Moldovei și Sucevei 871

I. VIAȚA BISERICESCOA

Marile festivități religioase de la Timișoara, de Prot. Dr. Gh. Cotoșman . . . 812

Viața Sfântului Iosif cel Nou, mitropolitul Timișoarei și a toată Țara Banatului, de Pr. Grigore Popescu 929

Prăznuirea Sfintei Parascheva 938

Festivitățile de la catedrala patriarhală pentru prăznuirea Sfântului Mucenic Dimitrie și a Sfântului Cuviosului Dimitrie Basarabov, de Pr. Nicolae Șerbănescu 946

Deschiderea noului an școlar la Instituțiile de învățămînt ale Bisericii Ortodoxe Române, de Pr Conf. Al. I. Ciurea, Pr. Prof. S. Vlad 967

II. ANIVERSARI

Opt ani de la Reîntregirea Bisericii Ortodoxe Române, Redacția 993

Episcopatul ortodox și cel greco-catolic față de problemele religioase și naționale ale poporului român, de-a lungul celor 250 ani de la «unirea» cu Roma, de † Teofil, Episcop al Romanului și Hușilor 1001

Preotul ortodox—slujitor al lui Hristos și al poporului în duh evanghelic de Prot. Traian Belacu 1013

Refacerea unității religioase a românilor ardeleni o poruncă a istoriei, de Pr. Sabin Truția 1017

«Unirea cu Roma» înșelăciune și silnicie pentru românii din Ardeal, de Pr. Nicolae Șerbănescu 1038

Samuil Micul Clain—150 ani de la moartea sa, de Pr. Prof. G. Moiescu . . 1057

L'turghia și unitatea religioasă a poporului român, de Pr. Prof. D. Stăniloae 1078

Datoriile preoțimii în lucrarea de consolidare a Reîntregirii Bisericii Ortodoxe Române și mijloace pentru împlinirea lor, de Pr. Prof. Ene Branște . . 1080

† MITROPOLITUL SEBASTIAN RUSAN AL MOLDOVEI ȘI SUCEVEI

Sâmbata 15 septembrie 1956, la orele 22,40, a doua zi de înălțarea Sfintei Cruci, a adormit întru Domnul, în camera sa din reședința metropolitană din Iași, după o grea suferință, Înalt Prea Sfințitul Sebastian Rusan, Arhiepiscop al Iașilor și Mitropolit al Moldovei și Sucevei. Peste câteva zile, la 22 septembrie a. c., trebuia să împlinească 72 de ani.

Din «adeverirea» semnată de Prof. Dr. L. Ballif rezultă că I. P. S. Mitropolit Sebastian a suferit de *congestie cerebrală cu hemiplegie dreaptă*, iar cauza morții sale a fost *bronco-pneumonia*.

NOTE BIOGRAFICE

Adormitul întru Domnul Mitropolit Sebastian s-a născut la 22 septembrie 1884 în comuna Secășel, raionul Tîrnava-Mică. Parinții sai, piugari, au dat copilului Sebașitan, ca și celorlalți șase copii, cele dintii îndrumări și cele dintii sfaturi părintești. Școala primară și liceul le-a urmat la Blaj. Cu deosebire mama sa dorea ca fiul ei Sebastian să ajungă slujitor al Bisericii Mîntuitorului Hristos. Indemnurile mamei sale și, firește, vocația sa religioasă l-au dus ca student la Academia teologică din Sibiu.

După terminarea studiilor teologice, în 1907 a fost hirotonit preot pe seama parohiei Crăciunești, situată în Munții Apuseni. În această parohie, tînărul preot Sebastian Rusan a construit împreună cu credincioșii pe care-i păstorea o biserică și a refăcut o școală confesională.

În 1912 trece ca preot în parohia Vulcan din Valea Jiului, unde păstorește pînă în 1929. În Vulcan a fost președinte la mai multe societăți culturale, a inițiat și condus construirea unei biserici și a contribuit la ridicarea unui local de școală. După intrarea Romîniei în război contra puterilor centrale, preotul Sebastian Rusan este arestat împreună cu alți preoți și trimis la închisoarea din Sopron. Eliberat, a fost trimis ca preot militar pe frontul italian, apoi în Bucovina.

De la parohia Vulcan, în 1929, trece pînă în 1931, ca administrator protopopesc la Hațeg, apoi ca paroh la Ocna Sibiului. În 1933 primește parohia și oficiul protopopesc de la Odorhei. Acolo construiește o monumentală catedrală și o frumoasă casă parohială. În urma evenimentelor din vara anului 1940, este încadrat ca preot în parohia Vistea de Jos, raionul Făgăraș, unde păstorește pînă în aprilie 1945, cînd trece ca paroh și protopop la Satu-Mare. În orașul Satu-Mare repară și reînnoiește biserica distrusă de război și conduce un cămin de orfani. La 1 noiembrie

1946 i se încredințează misiunea de locotenent de episcop al eparhiei Maramureșului, iar în 21 noiembrie 1947 este ales ca episcop al acelei Eparhii. În 1948 este rinduit ca Arhipăstor al Sucevei, iar în februarie 1950 ca Arhiepiscop al Iașilor și Mitropolit al Moldovei și Sucevei, unde a păstorit pînă la sfîrșitul vieții sale.

În istoria Bisericii Moldovene, numele Mitropolitului Sebastian va fi mereu amintit cînd se va vorbi de restaurarea vechii Catedrale și a altor monumente religioase istorice, de înfrumusețarea și modernizarea reședinței mitropolitane, de construirea casei de odihnă de la Bălțătești a clericilor și salariaților de la centrul eparhial, precum și de alte importante înfăptuiri bisericesti.

Ca delegat al Sîmțului Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne, a fost, în 1950 și în 1952, la Moscova pentru a lua parte la constăturile interortodoxe privind unele probleme bisericesti și unele probleme ale păcii; în 1954, la Damasc, în Siria, pentru a participa la serbările organizate în cinstea Prea Fericitului Patriarh Alexandru al III-lea al Antiohiei. Ca delegat al partizanilor păcii din R. P. R. a luat parte la Congresele Mondiale pentru Apărarea Păcii de la Varșovia în 1950 și Helsinki în 1955.

Prezidiul Marii Adunări Naționale, în 1953, a conferit Mitropolitului Sebastian, pentru merite deosebite în acțiunea pentru apărarea și întărirea păcii, Ordinul Steaua Republicii Populare Romîne, cl. II-a, iar în 1954, cu prilejul împlinirii a 70 de ani, același Ordin clasa I-a.

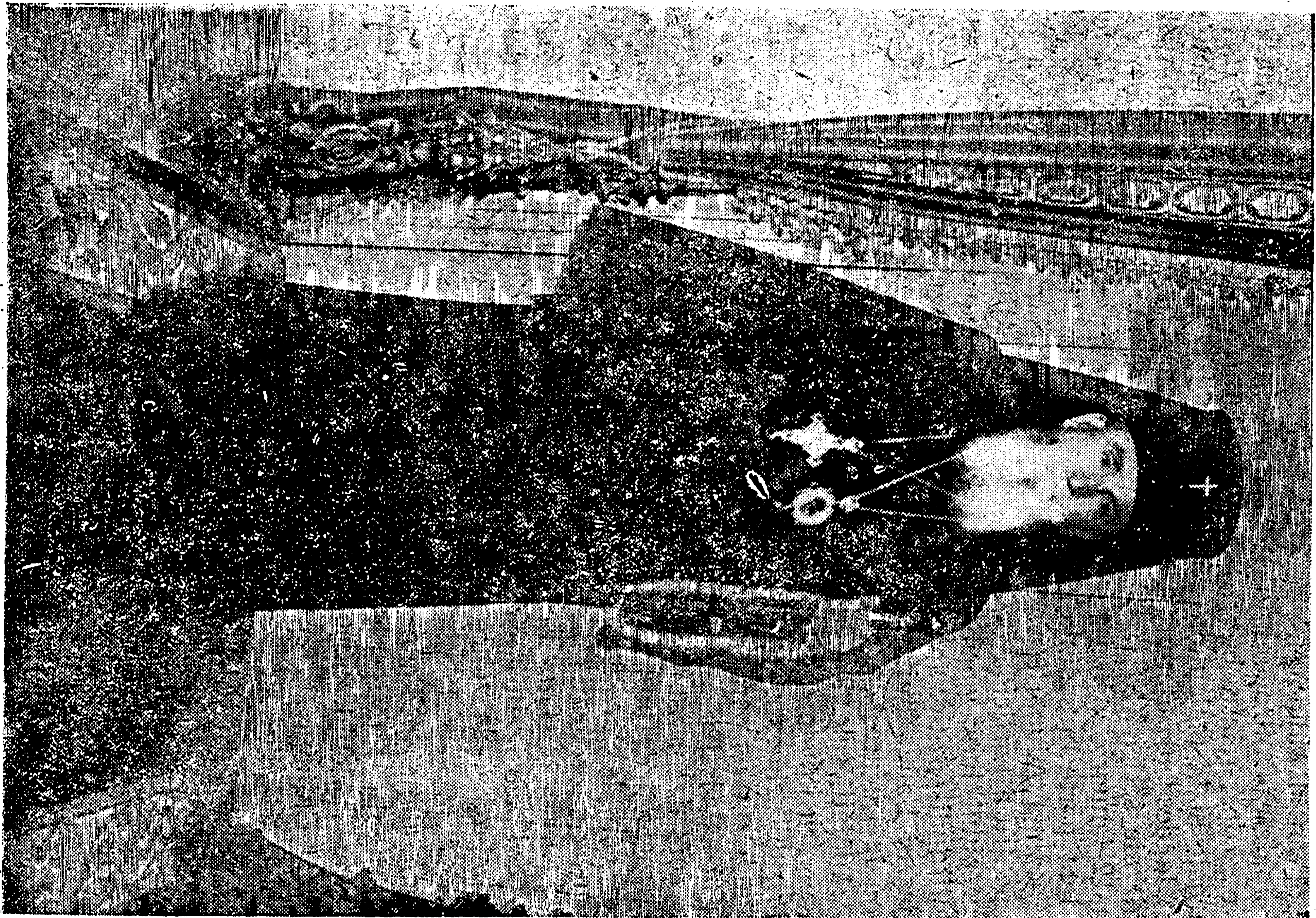
Înainte de a împlini 70 de ani, la 22 septembrie 1954, și după opt ani de activitate chiriarhală, a publicat într-un volum intitulat «Osteneli Chiriarhale», pastoralele precum și unele din cuvîntările și predicile sale rostite la diferite ocaziuni.

BOALA MITROPOLITULUI SEBASTIAN

Regretatul Mitropolit Sebastian, după propriile sale mărturisiri, n-a fost bolnav niciodată. Viața sa a fost mișcare și neastîmpăr. Totdeauna a fost sănătos. În noiembrie 1955, însă, după o activitate chiriarhală mai intensă ca de obicei, în urma unei răceli, s-a îmbolnăvit de otită, — stare care a determinat întreruperea activității sale în Eparhie.

În urma tratamentului medical prescris și aplicat cu multă grijă de profesorii medici ieșeni, sănătatea Mitropolitului Sebastian s-a îmbunătățit îngăduindu-i să-și reia îndatoririle sale mitropolitane. Primea audiențe, rezolva chestiuni curente eparhiale, prezida ședințele permanenței consiliului eparhial, oficia Sfînta Liturghie în Catedrala Mitropolitană, adeseori rostea predici la sfîrșitul sfintelor slujbe, însă, era tot mai abătut, mai îngîndurat și mai îngrijorat.

Va rămîne în amintirea colaboratorilor săi apropiați, ca un moment deosebit de impresionant, ședința din 31 decembrie 1955 a permanenței Consiliului Eparhial. În ziua aceea, Înaltul păstor, acum chemat la Domnul, a amintit de strădaniile și de înfăptuirile sale la centrul mitropolitan și din Eparhie. A vorbit atunci despre colaborarea și sprijinul ce l-a avut de la sfetnicii săi, despre evlavia, tradițiile și rînduielile bisericesti ale moldovenilor, despre hărnicia, cinstea și voința lor de a păstra ceea ce au primit de la moșii și strămoșii lor. Tot în ziua aceea a vorbit despre lucrările ce-i păreau necesare în viitor la Mitropolia Moldovei și Sucevei, între care cea mai importantă, după părerea sa, era construirea turnului central de la catedrala mitropolitană așa cum a fost în planul

† Mitropolitul Sebastian.

inițial. Poate cu presentimentul sfârșitului său apropiat, adăuga că restaurarea catedralei așa cum a gândit și dorit marele ei ctitor, Mitropolitul Veniamin Costachi, este îndatorirea esențială a celor ce vor sta în scaunul mitropolitan al Moldovei.

Sănătatea Mitropolitului Sebastian în cursul lunilor ianuarie-martie a. c., a fost relativ bună. Și-a îndeplinit, ca de obicei, îndatoririle sale chiriarhale și în mai multe rânduri a fost la București. La 10 ianuarie a asistat la deschiderea cursurilor de îndrumări misionare de la Institutul teologic ale seriei XXIII, ca delegat al Prea Fericitului Patriarh Justinian; la 12 ianuarie a luat parte la lucrările Sfântului Sinod; la 12 februarie a luat parte la ședința Consiliului Național Bisericesc; la 26 februarie la ședința Adunării Naționale Bisericești; iar la 18 martie a fost la Sibiu pentru a participa la instalarea I. P. S. Mitropolit Justin.

Inceputul lunii aprilie aduce în starea sănătății sale o schimbare. Mai întâi indispoziție, apoi semne vădită de oboseală și de slăbiciune. Medicii ieșeni l-au sfătuit să-și întrerupă activitatea. La 16 aprilie pleacă din nou la București, pentru a consulta și medici specialiști de acolo asupra sănătății sale. Revenind la reședință stătea tot mai retras în camera sa, pentru liniște și odihnă. Deși a fost sfătuit să-și întrerupă complet îndatoririle, primea pe colaboratorii săi dar tot mai rar. Nu mai făcea nici plimbările pe care în mod obișnuit le făcea în fiecare seară pe aleile din jurul catedralei. Mergea, însă, regulat în duminici și sărbători la biserică, pentru a asista sau oficia Sfânta Liturghie. A asistat în fiecare seară, începând de luni 30 aprilie până vineri 4 mai, în catedrală, la Dniile pe care le considera ca momente liturgice deosebit de importante în ce privește educația religioasă a credincioșilor. Ultima Sfântă Liturghie pe care a oficiat-o în catedrală a fost cea din noaptea Invierii. Tot atunci credincioșii din Iași au ascultat pentru ultima oară cuvintele sale de îndrumare și de zidire duhovnicească și au primit binecuvântarea sa arhierescă.

După sfatul medicilor, și-a întrerupt complet activitatea și s-a retras la Sfânta Mănăstire Sucevița, pentru odihnă și reconfortare. La 15 iunie, Prea Fericitul Patriarh Justinian, însoțit de Prea Sfinții Episcopi Nicolae al Clujului și Teofil al Romanului, l-au vizitat la Sucevița, l-au dus cuvânt de mângâiere și duhul dragostei creștine și l-au sfătuit să se ducă la București, spre a se interna într-o clinică, ceea ce a și făcut imediat, lăsând rezolvarea problemelor eparhiale curente în seama permanenței consiliului eparhial, iar rezolvarea problemelor canonice în seama Prea Sfințitului Episcop Teofil al Romanului și Hușilor, sufragantul Mitropoliei Moldovei și Sucevei.

La București a fost internat în clinica acad. prof. Dr. N. Lupu de la Spitalul Colentina, unde a fost îngrijit cu toată atenția. Pe la începutul lunii iulie a avut o congestie cerebrală cu hemiplegie dreaptă. Starea sa devenea, astfel, foarte îngrijorătoare și orice tratament medical era inoperant. În stare gravă, pe la 20 august, regretatul Mitropolit Sebastian a ieșit din clinica în care fusese îngrijit și a fost dus în apartamentul rezervat Mitropolitului Moldovei și Sucevei din palatul patriarhal. Apăsător de suferință și de slăbiciune a chemat pe Ialt Prea Sfințitul Mitropolit Efrēm, în fața căruia, așa cum sînt datinele și rînduiriile bisericești, s-a mărturisit și de la care a primit, în frica lui Dumnezeu, cu nădejdea vie-

ții celei veșnice, sfintele, dumnezeieștile, curatele, cinstitele, înfricoșatele și de viață făcătoarele lui Hristos Taine, după care cu pace a mulțumit Domnului.

OBȘTESCUL SFIRȘIT AL MITROPOLITULUI SEBASTIAN

Semnele sfârșitului său apropiat erau în ultimele zile ale lui august tot mai evidente. Pentru cele de pe urmă ale sale, Mitropolitul Sebastian a cerut, cu glasul său stins, să fie readus la Iași, în orașul în care a sfătuit, a îndrumat, a predicat și a împărtășit binecuvântări arhieresti. Dorința sa cea din urmă i-a fost îndeplinită de prieteni, admiratorii și colaboratorii săi. În noaptea de joi spre vineri, 31 august, înaltul păstor al Moldovei ortodoxe sosește la Iași cu un automotor special, însoțit de P. C. Vicar Nonea, de d. Ioan Zamfirescu, secretar eparhial, și de fiica sa, d-na Aurora Bratosin. Sleit de putere, istovit de durere, cu ochii înlăcrămați la revederea orașului său, a maiestoasei Catedrale în care veghează ocrotitoarea credincioșilor moldoveni, Sfânta Parascheva, «risipitoare de multe furtuni», «leacul durerii», «hrană duhovnicească», înduioșat și înlăcrimat la revederea copiilor și a colaboratorilor săi, regretatul Mitropolit a fost așezat în camera sa de lângă Paraclis.

A fost vizitat rînd pe rînd de profesorii medici ieșeni L. Ballif, I. Enescu, Gh. Tudoran, N. Costinescu și I. Iancu, care au făcut diferite recomandări și au prescris tratamentele cerute de starea extrem de gravă a bolnavului. Lîngă patul său a stat, aproape permanent, tînărul medic Pavel Ap'etroaiei. Ieromonahii și ierodiaconii de la catedrala mitropolitană au oficiat luni 3, miercuri 5 și vineri 7 septembrie Taina Sfîntului Maslu cerînd de la Dumnezeu milelor și al îndurărilor grabnica cercetare, izbăvire de durerea cea amară și iertarea păcatelor, — precum și sfîrșit creștinesc, fără de patimă, cu pace...

Procesul de devitalizare a organismului a determinat o broncopneumonie care a grăbit obștescul sfîrșit al Mitropolitului Sebastian. Sîmbătă 15 septembrie, în zorii zilei, a intrat în comă. Inima sa, perfect sănătoasă, a oprit moartea pînă la orele 22,40, cînd, după ultima suflare, a intrat în liniștea și viața cea fără de sfîrșit. La capul său pîlpîia lumina, simbil al seninătății și al curăției neprihănite.

Incetarea din viață a Mitropolitului Sebastian a fost comunicată imediat, telefonic, Prea Fericitului Patriarh Justinian și d-lui Acad. Prof. P. Constantinescu-Iași, Ministrul Cultelor.

Corpul neînsuflețit al Mitropolitului a fost îmbălsămat, apoi păzindu-se toate rînduelile cu privire la pogribania arhierilor, a fost îmbrăcat cu odăjdiile arhieresti, în mîinile așezate pe piept i s-a pus Sfînta Evanghelie, s-a făcut tămierea spre milostivirea lui Dumnezeu față de cel adormit, apoi a fost așezat pe un catafalc provizoriu, în paraclisul din reședința mitropolitană. Arhim. Partenie Bușcu, exarh al mînăstirilor, arhim. Ioanichie Grădinaru, mare eclesiarh și ceilalți slujitori de la Catedrală au citit fără încetare lîngă catafalc din sfînta Evanghelie, Apostol și din Psaltire.

Permanența Consiliului eparhial, sub președinția P. C. Vicar Constantin Nonea, a hotărît ca înmormîntarea să se facă joi 20 septembrie. A doua zi dîmineața au fost vestiți și poftiți pentru a conduce la locul de odihnă veșnică toți membrii Sfîntului Sinod, reprezentanții autorităților

din Iași, membrii Adunării eparhiale, stareții și starețele minăstirilor din cuprinsul Sf. Arhiepiscopii a Iașilor, protopopii, preoții și credincioșii. În toată Eparhia s-au tras, după dispozițiile centrului eparhial, în fiecare zi, de câte trei ori clopotele, pînă joi, ziua înmormîntării, cînd în toate bisericile și minăstirile s-a oficiat slujba parastasului.

Vestea despre 'sfirșitul Mitropolitului Sebastian s-a răspîndit duminică dimineața în tot orașul. Grupuri, grupuri de credincioși din oraș și din împrejurimile Iașului veneau spre Catedrală pentru a aduce ultima salutare fiiască păstorului și părintelui adormit întru Domnul.

După amiază, la orele 17, corpul Mitropolitului a fost așezat în sicriu și depus în Catedrala Mitropolitană. Serviciul religios a fost oficiat de P. C. Vicare C. Nonea și de mai mulți ieromonahi, preoți de mir și diaconi. O mare mulțime de credincioși, unii cu ochii umeziți de lacrimi, au luat parte la această ceremonie. În fiecare zi, pînă la înmormîntare, clerul catedralei și preoții din oraș au oficiat Sf. Liturghie și slujbele de pomenire ale sufletului bun al Mitropolitului Sebastian. Preoții din orașul Iași purtînd epitrahile și culioane într-o ordine desăvîrșită, au vegheat, rînd pe rînd, în jurul catafalcului. Luni 17 septembrie dimineața a sosit de la Roman Prea Sfințitul Episcop Teofil care împreună cu permanența Consiliului eparhial au fixat programul funerariilor ce aveau să se desfășoare Joi 20 septembrie, la orele 12. Seara, Prea Sfințitul Teofil și un sobor de preoți și diaconi au oficiat un serviciu religios pentru odihna veșnică a adormitului întru Domnul.

În timpul celor trei zile și trei nopți, cît corpul neînsuflețit al Mitropolitului Sebastian a stat în Catedrala Mitropolitană, credincioșii de toate vîrstele și de toate stările sociale din Iași au trecut în procesiune pentru a se închina cu pietate în fața rămășițelor pămîntești ale arhierului, al cărui glas răsunase de atîtea ori în Catedrală.

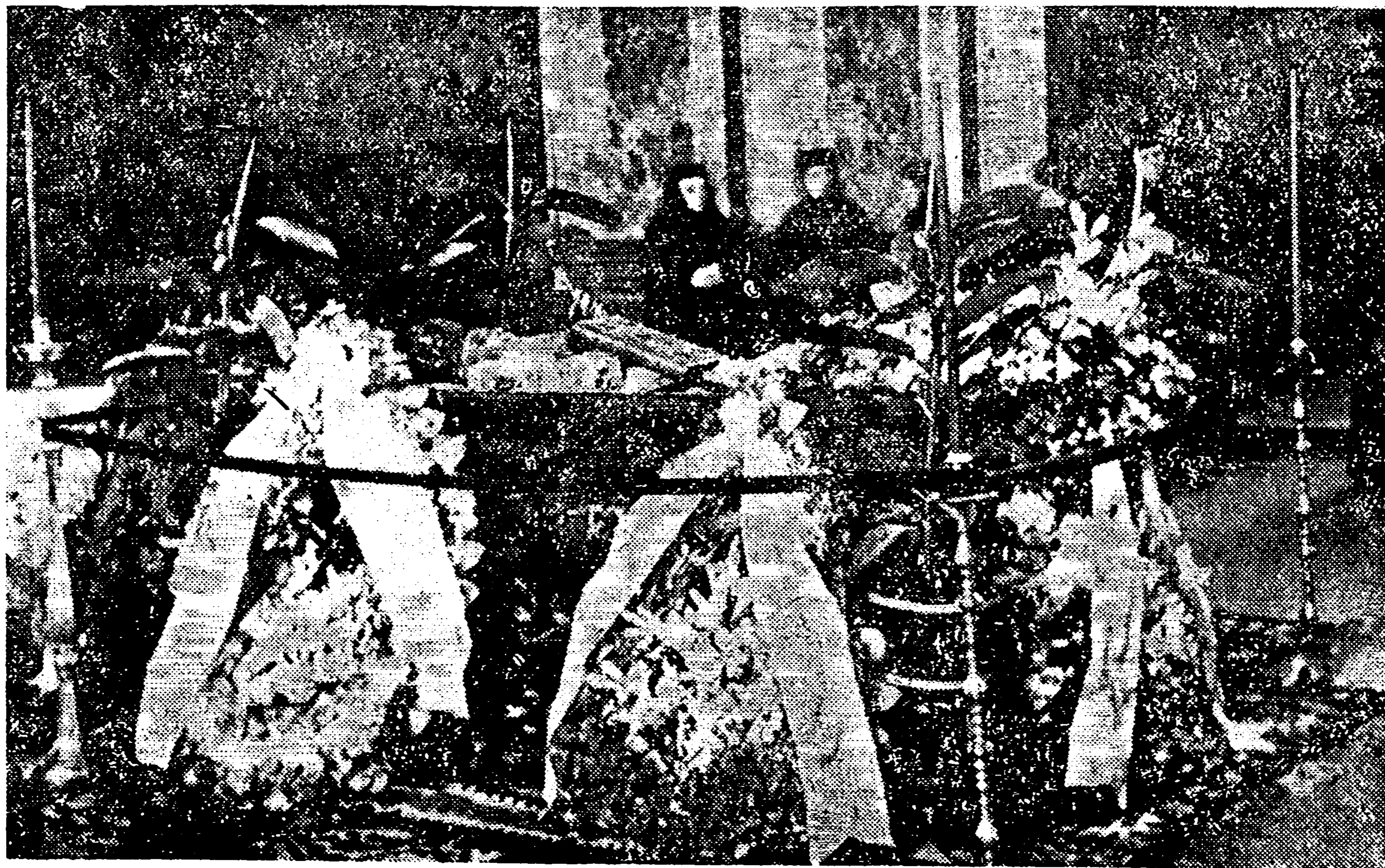
Odată cu sărutarea cea de pe urmă, credincioșii rugau pe Bunul Dumnezeu să așeze în ceata celor dreți sufletul Arhipăstorului lor.

FUNERALIILE MITROPOLITULUI SEBASTIAN

Joi 20 septembrie, încă de pe la orele opt, foarte mulți credincioși se îndreptau spre Mitropolie pentru a omagia prin prezența lor pe Mitropolitul Sebastian, al cărui corp neînsuflețit trebuia să fie dat pămîntului peste cîteva ore. În catedrală se făceau ultimele pregătiri pentru pioasa ceremonie care avea să înceapă în curînd. Protopopii din eparhie, stareții și preoții din Iași străjuiesc, rînduiți în ordine simetrică, lîngă coloanele interioare ale Catedralei, începînd de la ușa de intrare și pînă în dreptul catafalcului.

Catafalcul pe care stătea sicriul era acum împodobit de jur împrejur cu flori, plante decorative, jerbe și coroane, expresii ale sentimentelor de dragoste și de adînc regret. Se disting cele depuse de Prea Fericitul Patriarh Justinian și de Sfințul Sinod, de Dl. Ministru al Cultelor, de familia Dr. Petru Groza «Pentru iubitul lor prieten», de Centrul Eparhial Iași, de Comitetul Național de Luptă pentru Apărarea Păcii, de familia defunctului, de P. S. Episcop Teofil al Romanului și Hușilor, de salariații de la Cancelaria Mitropolitană, de Protopopiatele Iași, Gura Humorului, Vatra Dornei, Tg. Frumos, de Minăstirile Neamțu și Văratec, de clerul Catedralei, de ansamblul coral al Catedralei, de Seminarul teologic, etc.

În aceeași zi, cu acceleratul de dimineață, au sosit la gara Iași Prea Fericitul Patriarh Justinian, cu membrii Sfântului Sinod, și Dl. Acad. Prof. P. Constantinescu-Iași, Ministrul Cultelor, pentru a asista la funerațiile Mitropolitului Sebastian. Au fost întâmpinați la coborîrea din vagon, la orele 9, de P. C. Vicar C. Nonea și de un grup de preoți din Iași. În fața Catedralei Mitropolitane Întîistătătorul Bisericii Ortodoxe Române și ceilalți membri ai Sfântului Sinod au fost întâmpinați de consilierii administrativi ai Arhiepiscopiei și de protopopii din Iași. În timp ce mem-

Mitropolitul Sebastian, pe catafalca, în catedrala mitropolitană.

brii Sfântului Sinod și Prea Fericitul Justinian se înclinau în fața adormitului în Domnul Mitropolit Sebastian și se îndreptau spre locurile rezervate, corul catedralei cânta axionul «Rai de taină ești...» În partea stîngă a catafalcului au luat loc membrii familiei — fii, fiice, frați, nepoți.

Serviciul religios a început cu Sfînta Liturghie oficiată de Înalt Prea Sfințitul Firmilian, Mitropolitul Oleniei, împreună cu Prea Sfințitul Teofil, Episcopul Romanului și Hușilor, Prea Sfințitul Episcop Theoctist, Vicar Patriarhal, asistați de un impunător sobor de stareți, preoți de mir și diaconi. După ectenia cererilor cu osîrdie, s-a rostit ectenia *pentru odihna sufletului adormitului robului lui Dumnezeu Sebastian Mitropolitul*, și rugăciunea la Dumnezeu duhurilor *ca să așeze sufletul său în loc luminat, în loc de verdeață, în loc de odihnă, de unde a fugit durerea, întristarea și suspinul*. Rugăciunile și răspunsurile armonioase ale corului au umezit ochii celor prezenți.

Pe la orele 12 a intrat în Catedrala mitropolitană dl. acad. prof. P. Constantinescu Iași, Ministrul Cultelor, însoțit de d-nii Directori I. Onțanu și Mircea Neicov și de împuternicitul pentru regiunea Iași, d-l D. Andronic. Odată cu d-l Ministru, au mai sosit d-nii C. Nistor, Președin-

tele Sfatului Regional Iași, și Vasile Gheorghe, Vicepreședintele Sfatului Popular al orașului Iași.

Terminându-se Sfânta Liturghie, a început slujba propriu zisă a înmormintării. Miercuri seara, în cadrul unui serviciu religios oficiat de stareți și călugări, s-au citit și cântat cele mai importante momente ale înmormintării călugărilor. Împlinind o dorință a adormitului Mitropolit Sebastian, de când era în viață, i s-a citit și cântat slujba înmormintării preoților de mir. Au oficiat Prea Fericitul Patriarh Justinian, împreună cu Inalt Prea Sfințiii Mitropoliți Justin al Ardealului și Firmilian al Oltenei, cu Prea Sfințiii Episcopi Antim al Buzăului, Teofil al Romanului, Chesarie al Dunării de jos, Nicolae al Clujului, Valerian al Orădiei, Antim și Theoctist, Vicari Patriarhali. După datinele credincioșilor moldoveni, marele eclesiarh al Catedralei a împărțit soborului de slujitori luminări aprinse, împodobite cu prosoape.

În afară de persoanele amintite mai înainte au mai luat parte la serviciul religios al înmormintării: d-l Colonel I. Stancovschi, din partea familiei Dr. Petru Groza, prof. I. Creangă, rectorul universității «Al. Cuza» din Iași, acad. prof. V. Rîșcanu, acad. prof. Iuliu Nițulescu, prof. dr. Gh. Tudoranu, prof. univ. M. Răvăruț, prof. Achim Stoia, prof. C. Doroftei, directorul Filarmoniceii Iași, Preot Gaspar Bachmeier, din partea cultului romano-catolic, prim rabin S. Gutman, din partea cultului mozaic, preot I. Gagiu, directorul Administrației Patriarhale, preot D. Petrea, Vicarul Episcopiei Romanului și Hușilor, preot T. Bogoiu, vicarul Episcopiei Buzăului, Arhim. Ioan Dinu, starețul Mănăstirii Simbăta de Sus, preot Vasile Ștefan, consilier administrativ patriarhal, preot St. Dimancea, Consilier Administrativ al Arhiepiscopiei Bucureștilor, preoții D. Videanu și C. Popa, consilieri ai Episcopiei Romanului, membrii Adunării Eparhiale, salariații de la Centrul Eparhial etc.

Soborul arhierilor a înălțat rugăciuni la Dumnezeu pentru fratele lor, Sebastian Mitropolitul; diaconii au rostit ecteniile de pomenire, s-au citit după rînduială Apostolii, Evangheliile și dezlegările de greșelile cele de voie și cele fără de voie, după care credincioșii de față își uneau glasurile cu ale slujitorilor rostind: «Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească cu dreptii».

După otpustul serviciului înmormintării și rugăciunea de încheiere, a luat cuvîntul Prea Fericitul Patriarh Justinian, care în numele Sfîntului Sinod a rostit următoarea cuvîntare:

*Indurerată familie,
Intristați clerici și creștini,*

Peste inima bătrînii Moldove s-au abatut undele întristării și ale tînguiri, căci inima MITROPOLIȚULUI SEBASTIAN, Părintele suferitor al acestor ținuturi, a încetat să mai bată. S-a stins viața unui om de largă și generoasă omenie, — frate bun și părinte duios pentru toți aceia care l-au cunoscut și s-au apropiat de el la vremuri de restriște sau răvășiri spiriutale; pleacă dintre noi preotul din Crăciuneștii munților Apuseni și din frunțașă parohie Vulcan, puternic centru miner din bazinul carbonifer al Jiului; se strămută în împărăția de lumină a unei alte lumi protoiereul de Hațeg, Odorhei și Sătmar, Episcopul Maramureșului, Arhiepiscopul Sucevei și Mitropolitul Moldovei. Pentru aceea, întristarea și

tinguirea care a cuprins acum inima bătrinei Moldove — cea din urma vatră familiară a MITROPOLITULUI SEBASTIAN — își abate undele și peste inimile celorlalte ținuturi românești, pe unde a trecut cândva: tânăr, voinic și vijelios ca pîraele de munte, feciorul lui Nicolae și Măriei Rusan, — și boaba curată a unor sfielnice lacrimi picură din mii și mii de ochi, în aceste clipe dureroase ale despărțirii de el pentru totdeauna.

Înțelepciunea veacurilor ne îndeamnă să ne plecăm fruntea în fața morții, căci nici un pămîntean nu și-a putut prelungi viața dincolo de hotarele ei; iar învățătura creștină poruncește să nu ne întristăm de cei a-

Cortegiul funebru înconjurînd biserica mitropolitană.

dormiți, ca cei ce n-au nădejde, căci Dumnezeu, pe cei adormiți întru Iisus, îi va aduce împreună cu El (I Tesaloniceni IV, 13-14). Și totuși în fața morții MITROPOLITULUI SEBASTIAN, nici înțelepciunea veacurilor, nici învățătura creștină, nu pot alunga din sufletele noastre întristarea și nedumerirea. Era viguros și jalnic, brad verde sub omătul vîrstei, neclintit în bătaia vînturilor, stîncă de cremene sub fulgerele cerului, braț tare și inimă dîrză, om rar care sorbise viața din izvoarele mereu limpezi și proaspete ale unui neam de țărani, obișnuiți cu munca pentru pîine și lupta pentru dreptate. Nimeni nu și-ar fi putut închipui, că moartea va cuteza să-i bată la ușă atît de devreme. Pînă de curînd, el a străbătut satele și țirgurile moldovene, liturghisind și propoveduind cu rîvnă tine-

rească. N-a știut niciodată ce înseamnă boala, nu s-a lăsat prins de ademirile trîndăviei, n-ă cunoscut îndoiala și ezitarea. Prezența sa fizică inspira totdeauna simțămîntul increderii și neastîmpărul omului de acțiune. Toate acestea pînă ieri. În fața ochilor noștri încremeniți de durere, stă acum, doborît de furtuna neașteptată și necruțătoare a boalei, gata pentru strămutare în lumea celor adormiți, bunul și neobositul Părinte MITROPOLIT SEBASTIAN. Vrerile Domnului rămîn nepătrunse de mintea noastră și învăluite în taină.

Au trecut șase ani, de cînd ardeleanul SEBASTIAN RUSAN a fost chemat să păstorească blîndul și evlaviosul popor moldovean. Urcînd în jețul arhieresc al Moldovei, Înalt Prea Sfinția Sa aduce aci truda unei vieți întregi închinată slujirii lui Dumnezeu și consumată pentru mai binele semenilor săi. Dintru începuturile lucrării sale mitropolitane, s-a legat să continue glorioasa tradiție a vlădicilor de la Suceava și Iași, a marilor figuri din trecutul bisericesc a acestui colț de țară. Nu i-a fost dat să-și vadă toate visurile împlinite și să ducă la bun sfîrșit opera începută de înaintașii săi; dar, în scurtul răstimp cît s-a aflat în fruntea treburilor ortodoxiei moldovene, MITROPOLITUL SEBASTIAN a zidit lespezi noi la vechile altare ieșene și a adus înviorări în activitatea pastorală misionară a clerului.

Ca mitropolit, Înalt Prea Sfințitul SEBASTIAN n-a desmințit întru nimic pe tînărul preot din Crăciunești munților Apuseni, care preînnoie biserica satului, ridicase local de școală pentru luminarea poporului și promovase instituții economice pentru dezrobirea țărănimii. El n-a desmințit nici pe preotul de la Vulcan, constructorul din temelie a unei biserici mărețe ca o catedrală și creatorul celor mai bune raporturi de prietenie cu slujitorii celorlalte culte religioase de acolo, romano-catolici sau reformați. Inzestrat cu spirit gospodăresc, cu un ascuțit simț al realităților și încărcat cu bogata experiență a însăcinărilor administrative proto-popești, Chiriarhul Moldovei pune în slujba Mitropoliei toate aceste urări, încălzit de rîvna și tenacitatea în muncă a moșilor cei dintîi colaboratori ai săi în ostenele începuturilor preoțești. Și astăzi, Iașii cunosc restaurarea vechii Catedrale monument istoric cu hramul «Sfîntul Gheorghe»; sint restaurate casele ridicate de Mitropolitul Veniamin Costachi în spatele Catedralei; Palatului Mitropolitan i se fac îmbunătățiri înăuntru și pe dinafară, iar în cuprinsul Eparhiei: la Hirău, la Botoșani și Dorohoi, la Sucevița, Vatra Moldoviței și Putna, la Baia, Piatra Neamț și Mînăstirea Neamț — se restaurează monumente istorice bisericești.

Nici problemele de ordin cultural-misionar n-au rămas străine preocupărilor arhinăstorești ale MITROPOLITULUI SEBASTIAN. Școala de Cîntărești Bisericești și Seminarul Teologic de la Mînăstirea Neamț; corpul profesoral și elevii acestor două așezăminte de cultură ale clerului moldovean au aflat în Arhiepiscopul Iașilor pe părintele care i-a iubit, i-a ajutat și i-a înțeles, — inima sa generoasă împlinind acolo toate lipsurile și topind la focul dragostei toate adversitățile. Iar cît privește pe studenții în Teologie, care și-au făcut pregătirea cărturărească în Institutul Teologic din Capitala Țării, MITROPOLITUL SEBASTIAN s-a aărut acestora cu largă afețiune părintească, cercetîndu-i la locul lor de muncă, îndrumîndu-i pentru înțelegerea adevăratului sens al slujirii preoțești și purtînd pe umerii Eparhiei sale toată povara materială a întreținerii lor. Studentul sărac de odinioară, care își clădise viața pe lip-

suri și suferințe, care cunoscuse joamea, strîmtoarea și umilințele, s-a străduit să asigure studenților săi climatul cel mai potrivit pentru formarea lor spirituală, scutindu-i de grija zilei de mîine și asigurîndu-le rosturi în cîmpul vieții bisericești din Eparhie. Întîlnirile Înalt Prea Sfinției Sale cu studenții și profesorii Institutului Teologic Universitar din București erau așteptate cu drag — și de unii și de alții — căci MITROPOLITUL SEBASTIAN știa să fie duios și apropiat sufletește de toți, înșeninînd inimile și descrețînd frunțile tuturor.

Lupta pentru apărarea păcii a găsit în MITROPOLITUL SEBASTIAN un militant de frunte. Înalt Prea Sfinția Sa a fost prezent în primele rînduri ale acestei mișcări mondiale, mînat de năvala unui temperament care nu se putea lăsa plecat în fața primediei ca omenirea întreagă să fie aruncată în prăpastia neștiinței. Dar năvala temperamentului era dublată în ființa sa de convingeri adînci de ordin religios și moral, fapt care tîlmăcește deplin proporțiile și consecvența acțiunii sale în acest domeniu. «Orice conducător religios trebuie să ia apărarea ființei și vieții omului, căci omul este factorul esențial în orice concepție religioasă. Viața omului e scumpă oricui și fără ea lumea ar fi un înșiorător pustiu» (Osteneli Chiriarhale, pag. 187). Așa s-a exprimat cîndva MITROPOLITUL SEBASTIAN, — sol prețuit și respectat al Bisericii noastre strămoșești și al Țării, la multe din Congresele Mondiale ale lupătorilor pentru apărarea păcii și la consfătuirile interconfeșionale organizate în alte țări ortodoxe. El a fost purtătorul de cuvînt al vrerilor și năzuințelor noastre la Moscova și Varșovia, la Damasc și Helsinki, în misiuni pe care a știut să le onoreze cu tactul, prudența și bogata sa experiență din viață. În toată această dăruire entuziastă a ființei sale pe altarul unei idei așa de scumpă ori cărei inimi omenești, adormitul de astăzi n-a cunoscut nici o clipă de odihnă, din tinerețile activității lui publice. A cunoscut bine, din istoria sbuciumatei sale provincii de naștere — Ardealul pătimirii seculare—, ce înseamnă ura de neam, unde poate duce naționalismul șovin și ura de rasă, ce urmări nefericite aduce cu sine războiul pentru multimele truditore de pretutindeni.

Avîntarea Înalt Prea Sfinției Sale în acțiunea pentru apărarea păcii, din ultimii ani, își va fi aflat și aci unul din izvoarele ei cele mai curate.

În rezolvarea lucrărilor Sfîntului Sinod — forul suprem de conducere al Bisericii noastre Ortodoxe — MITROPOLITUL SEBASTIAN a adus totdeauna experiențele îndelungatei sale activități preoțești, punînd pricepere și inimă în toate problemele ce i-au fost încredințate spre studiu. Arzătoarea sa credință religioasă, o credință clădită mai mult pe instinct și sensibilitate, decît pe fundamentele rațiunii — și cunoașterea adîncă a realităților vieții bisericești din țara noastră, au făcut ca Arhiepiscopul Moldovei să poată sluji Biserica neamului său, în toate forurile ei de conducere centrală, cu competență și sfîntă pasiune. Sinodalilor noștri le va rămîne de-a-pururea vie în amintire figura Mitropolitului de Iași, sfătos ca un bunic, impetuos cînd era nevoie — semănător de armonie în diversitatea temperamentelor. minte trează și suflet duios, totdeauna atent în problemele privind preoțimea de mir, din sinul căreia se ridicase pe culmile ierarhiei superioare bisericești.

L-am cunoscut bine pe MITROPOLITUL SEBASTIAN. Pronia divină și vrerea norodului dreptcredincios din țara noastră l-au hărăzit Epis-

cop al Maramureșului, odata cu alegerea smereniei mele ca Mitropolit al Moldovei — și mi-a fost dat, câțiva ani mai târziu, după chemarea mea ca Patriarh al României, să-l înscăuniez în vrednicia de Arhiepiscop al Iașilor și Mitropolit al Moldovei și Sucevei. La București sau la Iași, întâlnirile noastre au fost totdeauna prietenești și fructuoase, consumate în jocul dragostei frățești pentru Patrie și al grijii comune pentru slava sfintei noastre Biserici. Nu voi putea să uit niciodată: seninătatea și duioșia sufletului său deschis, căldura inimii sale, privirea vulturoască a ochilor săi strălucitori, noblețea și înalta omenie a firii sale întregi.

Despărțirea de Inalt Prea Sfinția Sa ne îndurerează pe toți deopotrivă și suspinurile înăbușite ale familiei lui ne zdrobesc inima. O singură alinare putem afla sfinșierilor noastre sufletești din aceste clipe: gândul că cel plecat dintre noi a fost o personalitate de frunte a Bisericii și a Neamului nostru, iar înfăptuirile de care este legat numele său îi vor păstra peste veacuri amintirea.

Dumnezeu să-l primească în locașurile celor aleși și să-i facă parte de odihnă cu dreptii cei din veac adormiți. Amin.

În numele Consiliului Arhiepiscopal Iași, P. C. Vicar C. Nonea, a evocat figura și înfăptuirile adormitului Mitropolit, rostind următoarea cuvântare:

Prea Fericite Părinte Patriarh,
Domnule Ministru,
Inalt Prea Sfințiți Părinți Mitropoliți,
Prea Sfințiți Părinți Episcopi,
Prea Cucernici și Cuvioși Părinți,
Indurerată Familie,
Intristată Asistență,

«Omul nu este stăpîn pe duhul său de viață, ca să-l poată opri; la fel nu este stăpîn pe ziua morții și în această luptă nu încap amînare». (Eccl. VIII, 8).

Pentru clerul și credincioșii din cuprinsul Arhiepiscopiei Iașilor, luna septembrie era așteptată cu bucurie, nu atât pentru frumusețile și belșugul acestui anotimp de toamnă, cit mai ales pentru datina de a sărbători, cu hovanicește, aniversarea zilei de naștere a Părintelui sufletesc al Arhiepiscopiei Iașilor, a Inalt Prea Sfințitul Sebastian Mitropolitul Moldovei și Sucevei.

La 22 septembrie se adunau în jurul scaunului mitropolitan preoți și credincioși de pe largul cuprins al eparhiei ca să felicite pe blîndul Chiriarh, în semn de dragoste aleasă pe care i-o arătau și ca recunoștință pentru binecuvîntările cu care dînsul îi însoțea pe calea mîntuirii sufletești și a unei corecte și calde îndrumări pe drumul propășirii scumpei noastre patrii Republica Populară Romînă.

De data aceasta, însă, s-au adunat preoții, călugări și credincioșii, în preajma aceleiași date aniversale, cuprinși nu de duhul bucuriei unei sărbătoriri, ci cerniți de durerea morții Inalt Prea Sfințitului Mitropolit Sebastian. O boală grea și neiertătoare l-a țintuit pe patul suferințelor pe vrednicul nostru Chiriarh vreme de trei luni, zmulgîndu-l acum pentru totdeauna din mijlocul fiilor lui sufletești.

Tristețea clerului și credincioșilor moldoveni este îndreptățită, căci glasul sonor al Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Sebastian cu care răspindea învățătura Evangheliei, cu un așa de frumos și ales veștmînt li-

Cortegiul funebru, îndreptîndu-se spre vechea biserică mitropolitană.

terar scos din vistieria curată a graiului popular, acum a amuțit. Ochii lui albaștri, senini ca azurul cerului, nu mai subjugă, cu privirea lor blindă, ci și-au închis pleoapele pentru a adînci sensul somnului de veci. Trupul lui dîrz și falnic, stă acum ca fulgerat de trăznetul neîndurat al

morții întins în coșciugul cu care călătoresc din această viață toți muritorii, fruntea lui senina sub care s-au frământat gânduri misionare de a pastra testamentul păcii între credincioșii săi și între popoare, așa cum l-a lăsat Mântuitorul Hristos Sfinților Apostoli și urmașilor săi, acopere acum un creier istovit de durerile fizice. Dreapta lui arhierescă cu care a împărțit harul și binecuvântarea tuturor celor însetați de mintură, acum stă inertă ca trîntă de oboseală unei trudnice munci. Inima lui atât de caldă și înțelegătoare pentru necazurile ce învăluiesc viața omenească, din care ieșise acel răsunător principiu de bunătate arhierescă: «*nu puteți voi greși cît poate erta inima mea*», acum a încetat să mai bată.

Dragostea lui paternă pentru membrii familiei sale, pilduitoare pentru un tată, care și-a crescut toți copiii săi sub zodia unei amare văduvii, nu mai poate acoperi, sub scutul ei protector pe odraslele lui educate cu grijă de mamă. Rîvna sa pentru misiunea de îndrumare creștină și-a închis porțile, hotărnicind în istoria Bisericii moldovene o etapă de frământări sufletești cu rodul unor realizări durabile.

Toate mădularele unui corp omenesc, investit cu puterea harului arhieresc, nu mai sînt acum decît mărturii documentare, care scot în relief contrastele dintre viață și moarte. În fața acestui trup fără suflare, blindul Chiriarh al Moldovei parcă ne invită să înțelegem adevăratul sens al vieții și al înțelepciunii.

Sfînta Scriptură spune că «*cununa înțelepciunii este temerea de Domnul, care odrăsește pace și sănătate nevătămată; dar și celelalte sînt daruri de la Dumnezeu, care revarsă slavă peste cei ce-L iubesc pe dînsul*». (Înțelept. Iis. Sirah, 1, 17).

În adevăr, apostolul creștin în administrarea harului sacerdotal cere folosirea unei înțelepciuni izvorîtă numai din temerea de Dumnezeu. Cine se teme de Dumnezeu este înzestrat și cu darul iubirii de oameni, acel spirit cunoscut sub numele de *omenie*. Dacă privim în urmă, peste o jumătate de veac și încercăm să mergem pe căile misionare deschise și străbătute de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Sebastian, pretutindeni vom găsi rodul înțelepciunii și al iubirii de oameni. Cu aceste virtuți el a frământat sufletele credincioșilor pe care i-a păstorit, le-a legat de altarul Bisericii și le-a inflăcărat un cald patriotism atotcuprinzător.

Preotul Sebastian Rusan și-a început pastorația într-un sat de moși, resfirat pe culmile pleșuve ale munților Apuseni.

În decembrie 1907 el intră în satul Crăciunești, într-o biserică de lemn veche prin ale cărei birne șuiera crivățul.

Sărac preotul Rusan, săraci și enoriașii lui. Bogăția lor era numai temerea de Dumnezeu și nădejdea unor vremuri mai bune, lipsite de obidă și împilare sub care îi ținea regimul habsburgic. În tovărășia unui episcop neștiutor de carte, care-și însemna socotelile pe un toiag, preotul Rusan a început și terminat construirea unei noi biserițe, în care el și enoriașii săi au găsit alinare și îndemn pentru o viață mai bună. Munca sa a fost apreciată de blindul Mitropolit al Ardealului Ioan Meșianu, care drept recompensă l-a promovat la parohia Vulcan, o parohie de mineri de pe Valea Jiului. E drept că Vulcanul era o parohie cu popor numeros dar enoriașii lui își petreceau viața sub pămînt, scoțînd cărbunele și minereul aducător de ciștiguri pentru alții nu pentru ei.

Cu același dar al înțelepciunii și al iubirii de oameni, vrednicul preot Sebastian Rusan a zidit, cu ajutorul neprecupețit al minerilor, o falnică biserică, ce constituie și astăzi o operă arhitectonică pentru întreaga regiune.

Numeroși credincioși au condus la locul de veci pe mitropolitul Sebastian.

Timp de șaptesprezece ani de zile, preotul Sebastian Rusan a fost nu numai duhovnicul minerilor, dar și susținătorul și împreună luptătorul pentru revendicările lor legitime. Fiul de țăran din Beșinăul Ardealului

se găsea înfrăţit cu clasa muncitoare, căutînd să le îndrumeze familiile, să le uşureze traiul, să le ţină trează conştiinţa drepturilor lor răşluite.

De la Vulcan, preotul Rusan trece la parohia Ocna Sibiului, unde îşi pierde soţia, rămînînd împovărat cu mulţi copii, cărora a trebuit să le arate, în văduvie, duiosia de mamă. Incercat de mari greutăţi, dînsul nu s-a lăsat doborît, ci, dimpotrivă, a stat cu fruntea suş în faţa tuturor protivniciilor. Vigoarea şi hărnicia dezinteresată l-au promovat ca protopop la Odorhei, unde l-a găsit sîrtecarea Ardealului de către fasciști. Silit să-şi ia toiagul pribegiei, preotul Rusan se refugiază în parohia Viştea de Jos, purund cu sine sărăcia şi puzderia de necazuri, iără să piardă nădejdea în cîştigarea dreptăţii siluite. După eliberarea Ardealului şi întregirea lui în 1945, preotul Rusan este ales protopop de Satul Mare. De la 1 noiembrie 1946 el a fost delegat de Sfîntul Sinod cu Locotenenţa de Episcop la Sighet, fiind ales şi instalat apoi Episcop titular al Maramureşului la 28 decembrie 1947. După un an, la 18 septembrie 1948, ajunge Arhiepiscop al Sucevei, iar la 25 martie 1950 se urcă pe scaunul chiriarhal de la Iaşi, ca Mitropolit al Moldovei şi Sucevei.

Ascensiunea pe scara ierarhiei bisericeşti s-a datorat unei munci încordate şi persistentă, visînd ca un iscusit cîrmaci printre valurile de greutaţi. Din largă sa pastoraţie prin diferite parohii, preotul Sebastian Rusan a căpătat o bogată experienţă, cu care el putea cerne binele de rău, prinziînd cu o uşurinţă uimitoare miezul tuturor problemelor ce reclamau o justă rezolvare.

Ajuns la cîrma Mitropoliei Moldovei şi Sucevei la o vîrstă cînd simţămîntul mîndriei nu mai găsea loc să prindă rădăcină într-o inimă plină de iubire şi omenie, Inalt Prea Sfîntitul Mitropolit Sebastian şi-a mistuit fiinţa pe cîmpul misionar. Din proor de primăvară şi pînă în toamnă tîrziu el cerceta cele mai răsleţite sate din eparhie, îndrumînd pe preoţi cum să-şi organizeze pastoraţia ca ei să fie *«lumina lumii şi sarea pămîntului»*.

Arhipăstoria lui la Iaşi a coincis cu transformarea structurală a vieţii noastre sociale de stat, la care transformare a contribuit, cu toată sinceritatea, prin îndrumarea preoţilor şi credincioşilor, ca ei să fie loiali cetăţeni ai statului nostru democrat popular, făcîndu-se indispensabili în opera de înnoire a patriei noastre Republica Populară Romîna.

Investit cu încredere din partea conducătorilor patriei şi a Sfîntului Sinod, Inalt Prea Sfîntitul Mitropolit Sebastian a dus soia păci şi a ortodoxiei romîneşti peste graniţele ţării, reprezentînd Biserica Ortodoxă Romîna la diferite congrese şi conveniri internaţionale, cum au fost cele de la Moscova, Varşovia, Damasc şi Helsinchi, sporînd prin ostenele sale prestigiul scaunului mitropolitan de la Iaşi. Pentru meritele sale excepţionale, Guvernul ţării l-a decorat, cu prilejul împlinirii a 70 de ani de vîrstă, cu ordinul cl. I al Stelei Republicii Populare Romîne.

Dar sufletul Inalt Prea Sfîntitului Mitropolit Sebastian nu a fost absorbit numai de problemele misionare, interne şi externe, ci a fost preocupat şi de problemele gospodăreşti ale Arhiepiscopiei.

Dacă cercetăm în jurul scaunului mitropolitan, vom găsi biserica catedrală veche, restaurată din iniţiativa şi strădania sa. Această catedrală, care era condamnată demolării din pricina avariilor grave suferite în timpul celui de al doilea război mondial, îl poate socoti ca salvatorul şi ctitorul ei. De aceea, lîngă altarul ei îşi va odihni somnul de veci, cel care i-a dat dăinuire ca monument istoric al bătrînului Iaşi. Curtea Catedra-

lei a fost împrejmuită cu zid în partea de sud vest, cancelariile și palatul rezidențial a fost înzestrat cu calorifer lucrare ce se află în curs de executare și pentru biserica catedrală.

Tot în curs de executare se află și instalația de încălzire a bisericii Trei Ierarhi, ca astfel pictura murală să nu mai sufere stricăciuni.

Prin strădania lui, și cu ajutorul Ministerului de Culte, se restaurează frumoasele monumente de artă religioasă ca bisericile de la Mănăstirile Neamț, Slatina, Sucevița, Vatra Moldoviței, Homor, Arborea, Frumoasa, Hlincea, apoi bisericile Sf. Teodori și Sf. Atanasie din Iași, Ruginoașă, Sf. Ioan Domnesc din P. Neamț și multe alte locașuri de închinăciune.

Luând exemplul de la Prea Fericitul Justinian, Patriarhul României, care a ctitorit o casă pentru îngrijirea sănătății preoților și familiilor lor, din cuprinsul Mitropoliei Ungro-Vlahiei, la Tecirghiol, — Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Sebastian a ridicat o casă de odihnă și sănătate la băile Bălțătești pentru preoții din Arhiepiscopia Iașilor.

Din nefericire nu s-a putut bucura nici de îmbunătățirile aduse reședinței mitropolitane, nici de casa de odihnă de la Bălțătești, pe care nădăjduia s-o inaugureze în toamna aceasta.

Pentru viața monahală a arătat mare înțelegere, ca și pentru învățămîntul seminarial, căroră le-a netezit calea prosperării printr-o bună organizare.

Calea apostolatului social, inițiat în Moldova de antecesorul său la scaun, Prea Fericitul Patriarh Justinian, a fost adîncită și lărgită printr-o colaborare sinceră și armonioasă cu toți factorii de răspundere ai patriei noastre scumpe.

Acum, ostenit de povara răspunderii și de suferințele fizice cu care boala l-a năpăstuit, Inalt Prea Sfințitul nostru Mitropolit Sebastian își ia rămas bun de la viața pămîntească și lasă rodul ostanelilor sale pe ogorul Bisericii Moldovene, cu conștiința împăcată că și-a împlinit misiunea deplin pentru Biserică și și-a făcut datoria către patrie.

De pe catafalcul străjuit de preoții săi și înconjurat de dragostea credincioșilor parcă se aude glasul lui în șoaptă, povățuindu-ne cu siatul Apostolului Pavel: *«cele ce ați învățat și ați luat și ați auzit și ați văzut la mine, acestea să le faceți și Dumnezeuul păcii va fi cu voi»* (Filipeni, IV, 9).

Iar noi, smeriți, ne înclinăm în fața rămășițelor lui pămîntești și ascultînd ecoul gîndurilor creștine ce-au răsunat sub cupolele acestei mărețe catedrale, răspundem cu sufletele cernite:

Fiți incredințat, Inalt Prea Sfințite Stăpîne și bunul nostru părinte sufletesc, că dragosea și înțelepciunea cu care ne-ați condus și binecuvîntat nu au fost risipite în zadar, ci numele Inalt Prea Sfinției Voastre va fi slăvit, așa cum știu moldovenii să cinștească memoria marilor lor chiriarihi. Amin!

Către amiază curtea catedralei era neîncăpătoare pentru mulțimea de credincioși veniți să vadă pentru ultima oară pe păstorul adormit. Prin bunăvoința Secției Culturale a orașului Iași a fost instalată în Catedrală o stație de radioamplificare încît mulțimea de credincioși a putut asculta, afară, serviciul religios și cuvîntările.

După ce s-a cîntat «Veșnica pomenire» și s-au împlinit toate rîndu-
ielile înmormîntării, s-a format cortegiul funerar pentru a conduce la
locul de odihnă veșnică trupul fără grai și fără suflare al Mitropolitului
Sebastian.

Un călugăr, după datina înrădăcinată la Mitropolia Moldovei, des-
chidea drumul prin mulțime, bătînd toaca; alți călugări în mantii, purtau
sfeșnicile și prapurii; alt călugăr ducea tava cu pausul și candela a-
prinsă; un preot de mir ținea perna cu decorațiile: Ordinul Sfinților A-
postoli Petru și Pavel al Patriarhiei din Antiohia, Steaua Republicii
Populare Romîne, clasa II, Steaua Republicii Populare Romîne cl. I; un
diacon cu stihar ducea cîrja și un arhimandrit, potcapul și camilașca.

Peste patruzeci de călugărițe din minăstirile moldovene duceau co-
roanele și jerbele de flori, după care s-a încolonat corul catedralei cîn-
tînd Sfinte Dumnezeule, apoi soborul în odăjdii: diaconii, preoții, arhie-
reii și alți diaconi în jurul Prea Fericitului Patriarh Justinian; un grup
de douăsprezece călugărițe îmbrăcate în mantii călugărești, două cîte
două, tîmiiuau cu cățuile. Sicriul cu rămășițele pămîntești ale adormitului
era purtat de șase ieromonahi în odăjdii îndoliate; de o parte și de alta
a sicriului patru călugări purtau ripidele.

Imediat, în urma sicriului, petreceau spre mormînt pe fostul arhi-
păstor al Mitropoliei Moldovei, membrii familiei, reprezentanții autori-
tăților locale, membri ai adunării eparhiale, protopopi, preoți, călugări și
credincioși.

Cortegiul a înconjurat catedrala mitropolitană cu opriri pentru ec-
tenii de pomenire în dreptul absidelor și altarului, apoi s-a îndreptat spre
catedrala veche, lîngă care era săpat mormîntul. Clopotele Mitropoliei și
al celor peste patruzeci de biserici din oraș, într-o impresionantă sim-
fonie, prohodeau pe mitropolitul adormit întru fericire veșnică.

INMORMINTAREA

Mormîntul cavou a fost săpat lîngă absida dintre miază-noapte a
Catedralei celei vechi, pe care regretatul Mitropolit Sebastian a restau-
rat-o în timpul arhipăstoririi sale. Locul tusesese ales, între florile care îm-
podobesc această toamnă, nu departe de banca pe care se odihnea adesea
după truda ceasurilor de muncă.

După ce s-a oficiat un trisaghiu și s-au împlinit toate rîndu-
ielile de la înmormîntarea arhierilor, sicriul a fost coborît în locașul
său de veci. Prea Fericitul Patriarh Justinian a făcut rînduita pecetluire
pînă la învierea cea de obște, în timp ce toți cei de față, cu sufletele îndu-
rerate și ochii înlăcrimați, rosteau în șoaptă: *Dumnezeu să-l ierte.*

Clopotul cel mare de la Mitropolie vestea în dangăt rar, solemn și
puternic, ca să se audă pînă departe, sfîrșitul procesiunii de doliu din
20 septembrie 1956 și încheierea unui capitol din istoria bisericească a
Moldovei și Sucevei: Arhipăstoria Mitropolitului Sebastian Rusan.

Pr. C. NONEA

Pr. S. PORCESCU

SCRISORI ȘI TELEGRAME DE CONDOLEANȚE PRIMATE LA PATRIARHIA ROMÂNĂ

Încetarea din viață a Mitropolitului Moldovei și Sucevei a îndurerat deopotrivă și pe ierarhii și credincioșii Bisericilor Ortodoxe surori, precum și pe alți cîrmuitori de culte religioase, care cunoscuseră marile calități ale ilustrului dispărut. De aceea, numeroase au fost scrisorile și telegramele de condoleanțe primite la Patriarhia Română din partea unor înalte personalități religioase din țară și de peste hotare. Reproducem mai jos cîteva dintre aceste mărturii ale participării conducătorilor unor Biserici Ortodoxe, Eterodoxe și Culte religioase la durerea Bisericii noastre.

Scrisoarea Prea Fericitului Patriarh ALEXANDRU al III-lea al Antiohiei și Întregului Orient:

PATRIARHATUL GREC ORTODOX AL ANTIOHIEI
ȘI A TOT ORIENTUL

Damasc-Siria

*Înalt Prea Fericitii Sale,
Înalt Prea Fericitului JUSTINIAN,
Patriarhul Bisericii Romîne,*

BUCUREȘTI

Am aflat cu mîhnire știrea că moartea a zmulș din viață figura eminentă a I.P.S. Sale, vrednicul Mitropolit al Moldovei și Sucevei, regretatul SEBASTIAN RUSAN, pe care l-am cunoscut și bine prețuit.

Vă rog să primiți condoleanțele noastre dintr-o inimă sinceră.

Al Înalt Prea Fericitii Voastre frate iubitor întru Hristos,

† ALEXANDRU al III-lea

PATRIARHUL ANTIOHIEI ȘI AL ÎNTREGULUI ORIENT

Damasc, 12 oct. 1956.

Telegrama Sanctității Sale ALEXEI, Patriarhul Moscovei și a toată Rusia:

TELEGRAMĂ

Prea Fericitului JUSTINIAN

BUCUREȘTI

Am primit vestea încetării din viață a Mitropolitului Sebastian și exprim Prea Fericitii Voastre sincerele mele condoleanțe, rugîndu-mă pentru odihna sufletului lui.

† ALEXEI

PATRIARHUL MOSCOVEI ȘI A TOATĂ RUSIA

Telegrama Prea Fericitului CHIRIL, Patriarhul Bulgariei:

TELEGRAMĂ

*Prea Fericitului JUSTINIAN
Patriarhul României*

BUCUREȘTI

Cu ocazia fericitei adormiri a Inalt Prea Sfințitului Sebastian, Mitropolitul Moldovei, în numele meu și în numele Sfântului Sinod, exprim Vouă și Sfântului Sinod al Bisericii Române, sincere condoleanțe pentru marea pierdere.

Sîrguitor rugăm pe Atotbunul Dumnezeu să odihnească sufletul vrednicului Ierarh în corturile dreptilor.

Veșnica lui pomenire.

† CHIRIL
PATRIARHUL BULGARIEI

Telegrama Inalt Prea Sfințitului NICOLAE, Mitropolitul Crutișelor și Colomnei:

TELEGRAMĂ

Prea Fericitului Patriarh JUSTINIAN

BUCUREȘTI

Rog pe Sanctitatea Voastră să primească profundele mele condoleanțe cu prilejul încetării din viață a fratelui nostru Mitropolitul Sebastian. Domnul Dumnezeu să odihnească sufletul lui în vecii vecilor.

Mitropolitul NICOLAE

Telegrama Inalt Prea Sfințitului SOFRONIE, Mitropolitul Tîrnovei:

TELEGRAMĂ

*Prea Fericitului JUSTINIAN
Patriarhul României*

BUCUREȘTI

Cu mare și profundă emoție am luat cunoștință de trista știre a morții Inalt Prea Sfinției Sale Sebastian, Mitropolitul Moldovei și Sucevei.

Exprim Prea Fericirii Voastre și Sfântului Sinod sincerele mele condoleanțe pentru această grea pierdere a Bisericii Ortodoxe Române surori.

† SOFRONIE
MITROPOLITUL TIRNOVEI

Telegrama Înalt Prea Sfințitului PITIRIM, Mitropolitul Minscului și Bielorussiei:

T E L E G R A M Ă

*Prea Fericirii Sale JUSTINIAN
Patriarhul României*

BUCUREȘTI

Cu prilejul încetării din viață a Mitropolitului Sebastian, mare personalitate bisericească și socială a Bisericii Române, exprimăm adâncă noastră durere și condoleanțe sincere.

Să-l așeze Domnul în locașurile dreptilor.

† PITIRIM

MITROPOLITUL MINSCULUI ȘI AL BIELORUSIEI

Telegrama conducerii Arhiepiscopiei Romano-Catolice din București:

T E L E G R A M Ă

*Înalt Prea Fericitului Patriarh al
Bisericii Ortodoxe Române JUSTINIAN*

BUCUREȘTI

Profund mîhnit la vestea decesului Înalt Prea Sfinției Sale Sebastian Rusan, Mitropolit al Sucevei și Moldovei, Vă rugăm să primiți cele mai sincere condoleanțe din partea Arhiepiscopiei Romano-Catolice din București.

VICAR GENERAL

Canonic TRAIAN IOVANELI

PROVICAR GENERAL,

MONSENIOR PETRU PLESCA

Telegrama D-lui Muftiu Mehmed Iacub, șeful cultului musulman din Republica Populară Română:

T E L E G R A M Ă

*Înalt Prea Sfințitului Patriarh JUSTINIAN,
Președintele Sf. Sinod al Bisericii
Ortodoxe Române.*

BUCUREȘTI

Am aflat cu adîncă durere de vestea încetării din viață a marelui Ierarh al Bisericii Ortodoxe Române, Mitropolitul Sebastian Rusan al Moldovei și Sucevei, credincios slujitor al Altarului Bisericii străbune și vajnic luptător pentru cauza sfîntă a păcii, cunoscînd că prin moartea lui, Biserica

Ortodoxă Română a pierdut pe unul din cei mai vrednici și iubiți ierarhi ai ei.

Vă transmitem în numele clerului și credincioșilor musulmani cele mai sincere condoleanțe și Vă asigurăm de frățescă dragoste.

ȘEFUL CULTULUI MUSULMAN DIN R.P.R.,
IAKUB MEHMED

Scrisoarea Eminenței Sale Dr. Kiss Alexa, Episcopul Bisericii Unitariene din Republica Populară Română:

EPISCOPIA UNITARIANA

CLUJ

Str. Kossuth nr. 9

Nr. 170 1956

Prea Fericirea Voastră,

Cu adîncă dîrere am aflat, numai în zilele trecute, vestea încețării din viață a Inalt Prea Sfințitului Mitropolit Sebastian al Moldovei și Sucevei.

Personalitatea aleasă a celui dispărut, înaltele calități sufletești și prietenia sinceră care a existat între noi, mă îndeamnă ca să exprim pe această cale atît Prea Fericirii Voastre, cît și prin Prea Fericirea Voastră tuturor conducătorilor Bisericii Ortodoxe Romîne, condoleanțele mele personale cît și ale Bisericii Unitariene din R.P.R.

Rog pe Prea Fericirea Voastră să primească expresiunea deosebitei mele considerațiuni,

Dr. KISS ALEXA
EPISCOP UNITARIAN

Cluj, 1956 octombrie 11.

Telegrama conducerii cultului creștin baptist din Republica Populară Română:

TELEGRAMĂ

Patriarhia Ortodoxă Romînă

BUCUREȘTI

Cu multă și adîncă mîhnire sufletească, cultul nostru a luat cunoștință de pierderea fiului Bisericii Dumneavoastră, Sebastian Rusan, care a trecut la cele veșnice. Pentru noi rămîn neuitate strădaniile lui de slujitor al Evanghliei în relațiile interconfesionale și lupta neprecupețită în slujba păcii.

SECRETAR AL CULTULUI CREȘTIN BAPTIST,
BALGRADEANU

V I A Ţ A B I S E R I C E A S C A

MARILE FESTIVITĂŢI RELIGIOASE DE LA TIMIŞOARA

PROCLAMAREA SOLEMNĂ A CANONIZĂRII ŞI INSTITUIREA CULTULUI SFINTULUI IERARH IOSIF II CEL NOU DE LA PARTOŞ

Toamna anului 1956 a fost rînduită de pronia divină să reverse asupra Bisericii bănăţene şi asupra credincioşilor ei belşugul unor roade duhovniceşti de veacuri aşteptate. Cu începuturi de organizaţie superioară bisericească şi minăstirească mai vechi decît ale celorlalte provincii sau Ţări romîneşti nord-dunărene, Biserica romînească a Banatului, din cauza fatalităţilor istorice, abia în pragul timpurilor noi îşi ridică iarăşi cu demnitate fruntea din ţărîna umilinţei la care a fost condamnată de vremelnicii ei stăpînitari şi asupritari politici.

Reînvierea din 1865 a străvechiului scaun episcopal de la Caransebeş a marcat numai începutul marilor înnoiri şi restaurări. Unirea cea mare şi întregirea politică a naţiunii romîne aveau să aducă şi în ordinea bisericească o restitutio in integrum.

Restaurarea parţială din 1939, prin înfiinţarea episcopiei Timişoarei, nu putea satisface aşteptările bănăţenilor, în conştiinţa cărora fremăta tainic dar puternic, vocea celor 30.000 ţărani, muncitori, meseriaşi şi intelectuali romîni ortodocşi, adunaţi pe «Cîmpul Libertăţii» de la Lugoj la 15/27 iunie 1848, la chemarea tribunului Eftimie Murgu. Postulatul religios al Adunării, concretizat în memorabilele cuvinte: «alegerea pe cale sinodală a obişnuitului mitropolit romînesc de la Timişoara»¹⁾ a constituit pentru urmaşi un testament sfînt, a cărui împlinire nu putea întîrzia prea mult.

Înainte de a se încheia secolul aşteptărilor, antica episcopie-mitropolie a Morisenei, mutată în secolul al XII-lea în dacica cetate a Timişoarei²⁾, avea să renască din cenuşă, ca pasărea Phönix. Ctitoria voevozilor romîni Glad şi Optum, din epoca lui Arpad şi a regelui Ştefan cel

---

1. Teodor V. Păcăţian, *Cartea de Aur*, I, ed. II, Sibiu, 1904, p. 344-343; Silviu Dragorir, *Studii şi documente privitoare la Revoluţia romînilor din Transilvania în anii 1848-49*, V. Cluj, 1946, p. 385; G. Bogdan-Duică, *Eftimie Murgu*, Bucureşti 1937.

2. Domaschin Udra, *Arătare despre minăstirile din Mitropolia Timişorii şi a toată Ţara Banatului*, Caransebeş 1699, mss. cf. Dr. Gh. Cotoşman, *Viaţa Sfîntului Iosif cel Nou, Mitropolitul Timişorii şi a toată Ţara Banatului 1650-1656. La tricentenarul morţii sale*, Timişoara 1956, p. 22-24.

Sfânt al ungarilor, — Episcopia Timișului³), care după anul 1020, fu ridicată la rang de Mitropolie⁴), avea să sucombe după o zbuciumată dar strălucită existență milenară, sub loviturile nemiloase ale habsburgilor romano-catolici.

Infruntînd persecuțiile unor regi «apostolici», rezistînd prigoanelor, apăsărilor și împilărilor brutale ale feudalilor maghiari, mitropoliții Mu-reșului: Constantin, mort la 1286 și înmormîntat în mînăstirea de la Partoș, și Teodosie, mort și înmormîntat la 1365 în catedrala episcopală a mînăstirii de la Lipova⁵), urmașii fericitului Ursu al «avaritienilor» — daco-romanilor — de la anul 787, — precum și mitropoliții de Timișoara Ilăriion de la anul 1400, Daniil (1405-1428), Nifon (1453), Iosif I (1526-1550), au lăsat urmașilor lor Ion (1553), Antonie (1562), Teodor (1594), Neofit (1606-1612) și Sofronie (1650), din epoca turcească⁶) o moștenire scumpă, îmbogățită prin faptele și virtuțile unor mari și vrednici ierarhi, printre care strălucește ca o stea viața sfîntă a mitropolitului Iosif II (1650-1656), pe care evlavia poporului l-a ridicat în rîndul sfinților.

Cu staro-vlahul Gheorghe, mitropolit al Timișoarei și Lipovei, mort și înmormîntat în catedrala romîno-sîrbească din Timișoara la anul 1757⁷), se așează piatra funerară deasupra înaltei și sfîntei instituții, care de-a lungul unui mileniu a ținut aprinsă făclia spiritualității creștine în sufletul dăco-romanilor din antîca Dacie Malvensis, numită de strămoșii noștri Țara Banatului Timișan.

La plinirea vremii însă, pecetea care au ținut ferecată în mormînt istorica Mitropolie a Morisenei și Timișorii s-au rupt. Cu voia Celui ce conduce toate și cu deplina înțelegere a conducătorilor țării, în anul mîntuirii 1947, piatra funerară s-a prăvălit, lăsînd să se înalțe iarăși în lumină scaunul istoric al Mitropoliei Timișorii, pe care-l cinstiseră atîția mari și sfinți Vlădici, care în vremile de restriște și de grea încercare, de-a lungul a peste o mie de ani, n-au șovăit să-și sacrifice chiar și viața pentru eliberarea și mîntuirea strămoșilor noștri, de sub jugul păgînilor asupritori.

Restaurarea scaunului mitropolitan a fost precedată de mari și întîite eforturi, spre a pregăti cu demnitate terenul în vederea împlinirii visului strămoșesc. Scaunul restaurat nu mai putea fi așezat între ruinele anticea catedrale episcopale, cu baptisteriul roman, din urbs Morisena⁸), smulsă cu forța din mîna călugărilor romîni de generalul trădător Cenad și uzurpată de episcopul latin Gerard de Sagredo, cu concursul regelui Ștefan cel Sfînt⁹).

3. Moravcsik Gyula, *Bizánc es a magyarság*, Budapesta, 1953, p. 57; Gyóni Mátyás, *A keleti egyház jelentkezése a Temes vidékén szent Istvan kiraban*, în *Magyar Nyelv*, XLII (1946) nr. 1-5, p. 43.

4. Damaschin Udrea, *op. cit.*, p. 4.

5. *Ibid.*, p. 3.

6. Damaschin Udrea și Ieromonaca Ion, *Pomaelricu alu Metropoliți și Episcopi din Scamnele Severinului la Vodîța și Meedia și din Temisvara și tot Pașallucul și toată Țara Banatului.. Caransebeș*, 1696, mss., p. 4-7.

7. Slobodan Kostici, *Grobovi Episkopa i gradjana Temišvarskih u pravoslavnom srpskom hramu u Temišvaru 1757-1878*, Timișoara, 1938, p. 3-4.

8. Cf. *Archaeologiai közlemények*, VIII, új folyam, VI kötet, Temesvár MDCCCLXXI; Gh. Cotoșman, *Comuna și bisericile din Giridava-Morisena-Cenad, Timișoara*, 1935, p. 452-55.

9. Emericus Szentpétery, *Scriptores rerum Hungaricarum tempore ducum*

Basilica romană cu baptisteriul de la Morisena-Cenad durată în sec. III-IV-lea, din cărămizi romane, purtând sigiliul Leg (iunei) XIII Gem(ina)¹⁰) rămîne piatra unghiulară a creștinismului nostru românesc și mărturie nedeșmințită, pentru toate timpurile, despre vechimea organizației bisericești și minăstirești la rominii nord-dunăreni.

Scaunul «obișnuitului mitropolit românesc al Timișorii» urma să fie așezat în Timișoara, care încă din secolul al XII-lea a luat locul periferice cetăți a Morisenei, capitala provinciei, în care au rezidat nu numai guvernatorii din epoca romană și principii naționali independenți ai Banatului, Glad și Optum, ci și stăpîntorii «barbari», începînd cu Biciul lui Dumnezeu, Atila († 453) al hunilor și Baian († 602) al avarilor¹¹). La Timișoara catedrala din cetate, în care au slujit, au predicat Evanghelia și au binecuvîntat poporul dreptcredincios înaintașii și urmașii sfîntului Mitropolit Iosif II, a fost prefăcută în ruine în anii 1715-1716, în timpul luptelor dintre turci și imperiali. Iar impunătoarea catedrală din oraș, din cartierul Palanca Mare, numit azi Vlașca Mala din Fabrică — a căzut și ea pradă flăcărilor puternicului incendiu din anul 1738¹²) pus la cale de imperiali, ca răzbunare împotriva valahilor, care au încercat sub conducerea episcopului Maxim de la Caransebeș, cu

Sfîntul Ierarh Iosif cel Nou de la Partoș

concurșul mitropolitului Nicolae din Timișoara și al multor preoți și protopopi în frunte cu cronicarul Rusalin Vancea, să scuture tiranicescul și nesuferitul lor jug.

regumque stirpis arpadianae gestarum, vol. II, Budapestini, MCMXXXVIII, la cap. X **Legenda Sancti Gerardi Episcopi**, Praefatus est, textum recensuit, annotationibus instruxit Emericus Madzsar, p. 461-506.

10. **Archaeologiai közlemények**, I. cit.; Dr. Juhász Kálman, **A csanadi püspökség története**, Makó, 1930, p. 30, 63; cf. Jacques Zeiller, **Les origines chrétiennes dans les provinces danubiennes de l'empire romain**, Paris, 1918, p. 202.

11. Dr. Szalay József és Dr. Baróti Lajos, **A magyar nemzet története**, I, Budapest, 1896, p. 77-84, 96-98, 145, 149-150; Dr. Borovszky Samu, **Temes vérmege Budapest**, 1910, p. 233.

12. Dr. Berkeszi István, **Temesvár szabad király város kis monographiaja Temesvár**, 1900, p. 48; Dr. Nicolae Ilieșu, **Timișoara**, 1943, p. 53-58.

Catedrala ortodoxă sîrbă de azi, ridicată, probabil pe ruinele străvechii catedrale romînești din cetate, de ortodocșii romîni și sîrbi sub păs-torirea ultimului mitropolit român «neunit» Gheorghe al Timișorii, a ră-mas după despărțirea ierarhică de la 1865 în posesiunea coreligionarilor noștri sîrbi. Celelalte biserici romînești din Timișoara, cea din Fabrică, cea din Maierle Vechi sau Elisabetin și cea din Iosefin, deși impunătoare și de toată frumusețea, au fost socotite necorespunzătoare pentru o ca-tedrală metropolitană.

Se impunea deci să se ridice, în inima Timișoarei, în cartierul Ceta-te, o biserică nouă, care, sub toate raporturile, să corespundă menirii ei sfinte, de a fi mamă a tuturor bisericilor din Banat și a servi drept cate-drală viitorului Mitropolit al Banatului.

Pe terenul destinat în acest scop de spiritul prevăzător al neuitatu-lui Emanoil Ungureanu și al colaboratorilor lui din Timișoara, la 20 de-cembrie 1936 s-a pus piatra fundamentală la Sionul Banatului, care avea să întreacă în monumentalitate și strălucire tot ceea ce a conceput și rea-lizat pînă azi geniul arhitectonic bănățean¹³).

Acum zece ani, cu prilejul sfințirii ei, săvîrșită prin rugăciunile pa-triarhului de fericită pomenire Nicodim și ale întregului sobor de epis-copi în frunte cu neuitatul mitropolit Nicolae al Ardealului și cu Prea Sfințitul episcop Vasile al Timișoarei, bănățenii au văzut cum începe să se împlinească visul lor de veacuri.

Desăvîrșirea n-a întîrziat. La numai un an de la sfințirea Catedralei, s-a urcat în scaunul restaurat al «obișnuiților mitropoliți romîni ai Timi-șorii», înalt Prea Sfinția Sa Arhiepiscopul și Mitropolitul Dr. Vasile Lă-zărescu.

În fața acestor negrăite binefaceri, revărsate de Providență asupra dreptcredincioșilor bănățeni, aceștia își ridică ochiul inimii spre cer și zic împreună cu Psalmistul: «Multe ai făcut Tu, Doamne, Dumnezeuul meu! Cine se va asemăna Ție în minuni și în purtare de grijă pentru noi? Am vrea să spunem și să vestim acestea, dar ele sînt mai presus de orice număr» (Ps.; 39, 7-8).

Stropită cu sîngele atîtor vlădici bătațeni: episcopul Sofronie al Li-povei, decapitat de turci la 1552, episcopul Marcu al Caransebeșului, otrăvit de calvini la 1588, mitropolitul Teodor al Timișoarei, jupuit de viu, la Becicherecul Mare, de turci, în răscoala romînilor de la 1594, episco-pul Doțian al Caransebeșului, decapitat de turci în aceeași răscoală, e-piscopul Maxim al Caransebeșului, otrăvit de imperiali în răscoala romî-nilor bănățeni de la 1738, — apărută cu suferințele de nedescris ale mi-tropoliților Timișoarei Daniil (1405-1428), Nifon (1429-1453), Vasile I (1688), Vasile II (1690-1694) și Ioanichie (1713-1727), ale episcopilor Ghe-rasie I (1509-1526) și Gherasie II (1695-1708) ai Caransebeșului, Iosif al Meediei (1603-1618) și Alexie (1691) al Becicherecului¹⁴), — sfînta Mi-tropolie a Banatului este menită să rămînă etern cetatea cea nebiruită a sufletului dreptcredincioșilor din Țara Banatului.

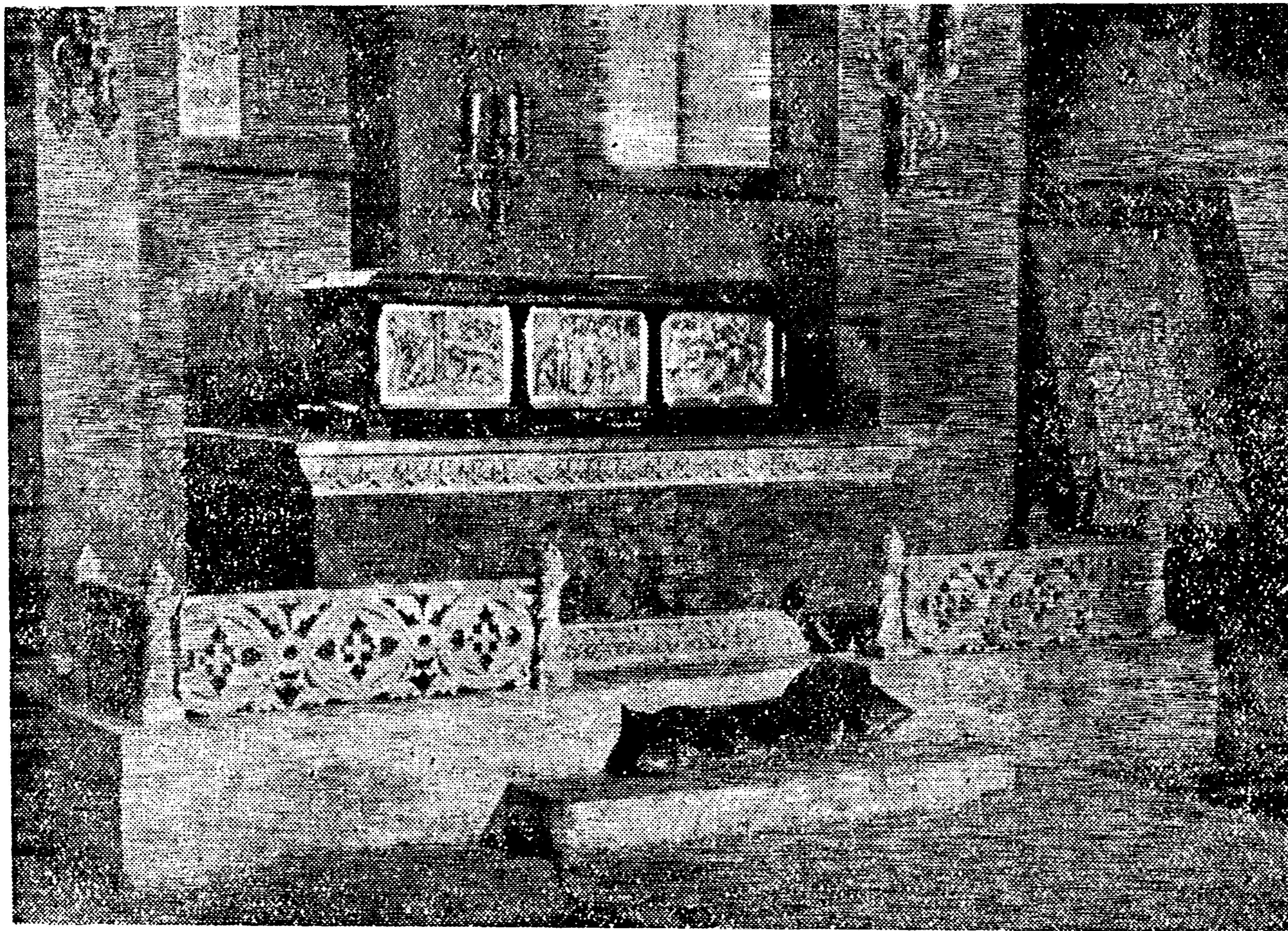
La 6 octombrie al acestui an se împlineau zece ani de la sfințirea Catedralei noastre mitropolitane din Timișoara. Cea de a zece aniversare avea să aducă catedralei și, prin ea, restauratei noastre Mitropolii

13. Cf. Gh. Cotoșman. *Bănățenii și Episcopia Timișorii*, Caransebeș, 1938. p. 26-anexe.

14. Vezi Pomelnicu cit., p. 3-14.

și dreptcredincioșilor români din Banat, cea mai aleasă podoabă și cea mai scumpă comoară: moaștele Sfântului Iosif II cel Nou, mitropolitul Timișoarei și a toată Țara Banatului, de la a cărui moarte s-au împlinit, la Sînta Măria Mare din acest an, trei sute de ani.

Readucerea în Cetatea de Scaun a Sfântului Mitropolit Iosif este o veche dorință a bănățenilor, care au văzut în Sfântul înmormîntat în vechea minăstire de pe Partoș, pe patronul, ocrotitorul și îngerul lor păzitor. La răscruci, în timpuri de primejdie și de băjenie, strămoșii noștri își îndreptau fața și sufletul spre mormîntul de la Partoș, ca spre o oază mîntuitoare. Simțeau că prin rugăciunile Sfântului Iosif cel Nou vrerile

Racla Sfântului Iosif cel Nou, așezată în Catedrala Mitropolitană de la Timișoara

lor spre mai bine se împlinesc, bolnavii se tămăduiesc, credința se întărește, iar nădejdea lor în revărsarea zorilor mîntuirii și a scuturării jugului stăpînirilor străine prinde a se împlini.

Testamentul strămoșilor noștri trebuia adus la îndeplinire în întregime, în spiritul și litera lui.

A fost dat tot generației noastre să vadă împlinindu-se și această prevedere duhovnicească din testamentul străbunilor noștri.

CANONIZAREA SFINTULUI IERARH IOSIF CEL NOU

Fenomenul religios al cinstirii și venerării sfinților naționali nu este un fenomen izolat. El este deopotrivă propriu tuturor celorlalte provincii și regiuni românești și neromânești și este generalizat în toate țările or-

todoxe din răsăritul și sud-estul Europei: la ruși, bulgari, sârbi¹⁵), greci¹⁶), etc.

Se știe că în timp ce Biserica ortodoxă a acestor popoare cu multe veacuri mai înainte a canonizat și a trecut în rîndul sfinților naționali pe cei mai aleși din fiii ei — care au excelat prin credința și virtuțile lor, iar unii și-au sacrificat pînă și viața pentru neamul și legea lor —, Biserica noastră românească singură a rămas în urmă în această privință¹⁷). Și nu pentru că n-am fi avut și noi asemenea exemplare rare de ființe excepționale. Neamul și pămîntul românesc au odrăslit destui eroi ai credinței, incomparabile modele de virtuți creștine, strălucite figuri, care și-au închinat în întregime viața Bisericii și idealurilor ei sfinte.

La inițiativa Prea Fericitului Patriarh Justinian, Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe române, în ședința de la 28 februarie 1950, luînd în deliberare această deosebit de importantă problemă, atîta timp nedezlegată, a hotărît generalizarea pe întreaga noastră Biserică a cultului unor sfinți care s-au bucurat pînă acum de cinstire locală. De asemenea, Sfîntul Sinod a hotărît să se acorde cinstire locală unor mucenici, mărturisitori ai drepte credințe și cuvioși romîni, printre care Mitropolitul Sava Brancovici, Ieromonahul Visarion Sarai, Mitropolitul Ilie Iorest, Ieromonahul Sofronie din Cioara, țăranul Nicolae Oprea din Săliște, Calinic cel sfînt de la Cernica și Rîmnice, Ioan de la Rîșca și Cuviosul Iosif cel Nou de la Partoș.

Se știe de asemenea că în toamna anului trecut, între 7 și 29 octombrie, în cadrul unor impunătoare serbări religioase, s-a executat întocmai hotărîrea din 1950 a Sfîntului Sinod, excepție făcînd partea privitoare la Cuviosul Ioan de la Rîșca și la Cuviosul Iosif cel Nou de la Partoș. Canonizarea acestuia din urmă avea să fie proclamată solemn după un an, cînd se împlineau trei secole de la moartea lui.

Consiliul Sfîntei Arhiepiscopii a Timișoarei și Caransebeșului, sub directă îndrumare și supraveghere a Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop și Mitropolit Vasile, avînd aprobarea Sfîntului Sinod (cu nr. 413/1956 din 6 martie, nr. 4499/1955 din 28 mai 1955), au pregătit din vreme toate cele de trebuință în vederea îndeplinirii, cu fastul cuvenit și cu respectarea rînduvelilor canonice și rituale, a marelui act de proclamare solemnă a canonizării Sfîntului Mitropolit Iosif cel Nou de la Partoș.

Astfel, au fost confecționate racla și icoana sfîntului, a fost întocmit Acatistul, a fost scrisă Slujba, a fost alcătuit Pomelnicul și a fost scrisă și tipărită, în două broșuri, Viața Sfîntului Iosif cel Nou.

După ce Sfîntul Sinod în ședința din 26 septembrie 1956 a aprobat: 1. Rînduiala canonizării, — 2. Rînduiala sfințirii raclei, — 3. Slujba Sfîntului Iosif cel Nou de la Partoș. — 4. Viața Sfîntului Ierarh Iosif cel Nou de la Partoș, și 5. Rugăciunea solemnă de canonizare, (actul nr. 8299/1955), Consiliul Arhiepiscopal al Timișoarei a întocmit programul solemnității.

15. Dr. Rad. M. Gruici, *Pravoslavna srpska crkva*, Beograd, 1921, p. 93-94, 96

16. Hrisostom Papadopoulos, *ΟΙ Νεοσύρτες* Atena 1922, ed. III-a, Atena 1934; L. Petit, *Bibliographie des acolythes grecques*, Bruxelles 1921; apud Pr. Prof. Ene Braniște, *Unitate și varietate în cultul liturgic al Bisericilor Ortodoxe Autocefale*, în *Studii Teologice*, nr. 7-8, Seria II-a, septembrie-octombrie, anul VII/1955, p. 429.

17. Prof. Teodor M. Popescu, *Insemnătatea canonizării Sfinților romîni*, în *Biserica Ortodoxă Română*, nr. 5-6, an. 1953, p. 493-502; Pr. Ene Braniște, *revista cit.*, p. 430-431.

țiilor și a făcut invitațiile de rigoare la aceste solemnități, stabilite pentru zilele de 6, 7 și 8 octombrie 1956.

Dezgroparea osemintelor. Solemnitățile propriu-zise ale proclamării canonizării Sfântului Ierarh Iosif II cel Nou au fost precedate, cu o lună mai înainte, de actul deshumării și transportării osemintelor de la Partoș la Timișoara.

Lucrarea de deshumare a fost executată cu respectarea prescripțiilor cuprinse în «Rânduiala canonizării Sfântului Ierarh Iosif cel Nou», alcătuită de Comisiunea Sfântului Sinod.

Despre lucrările efectuate joi, 6 septembrie a. c., la mormîntul Sfântului Iosif de la Partoș, potrivit dispozițiilor Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Vasile, s-a redactat următorul proces-verbal:

«Astăzi, 6 septembrie, anul una mie nouă sute cincizeci și șase, în biserica sfintei mînăstiri a Partoșului, mărturie fiind cinstitele fețe bisericești: protopop Dr. Marcu Bănescu, consilier arhiepiscopesc, protosinzel Ieronim Balintoni, exarchul mînăstirilor bănățene, preotul Porfir Crisciu, protopop al tractului Ciacova, preoful Tiberiu Mărgineanțu, administratorul Bisericii catedrale din Timișoara, ieromonahul Timotei Eftimie, starețul mînăstirii «Izvorul Miron» de la Romînești, ieromonahul Nectarie Pintilie, preotul Partoșului, ieromonah Teodosie Solomonea, starețul sfintei mînăstiri Săraca, preotul Gheorghe Rămneanțu, parohul Dentei, preotul Ion B. Mureșianu, parohul Banlocului, preotul Gheorghe Milovan, parohul Obadului, preoful Ioan Stoicu, parohul Petromanului și diaconii catedralei: Ioan Botău și Ioan Gaspar, dr. Vasile Dărăbanțu, episcopul catedral, Aurel Ciobanu, cantor catedral, Emil Bertalanffi, fotograf, Pavel Datcu, zidar, Teodor Sanciu, șofer și mulțime de credincioși din Partoș.

În urmarea înaltului ordin al Înalt Prea Sfinției Sale Dr. Vasile Lăzărescu, Mitropolit al Banatului, am purces la cele pregătitoare pentru dezgroparea osemintelor Sfântului Iosif al II-lea cel Nou, odinioară Mitropolit al Timișorii și a toată Țara Banatului, pristăvit și înmormîntat în acest sfînt lăcaș și ridicat la cinstirea altarelor prin votul Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne din 28 februarie 1950.

La ceasurile 10 din zi, prin preoții de față s-a săvîrșit în sobor înălțătoare slujbă de mulțumire pentru harul și binecuvîntarea revărsată peste acest dumnezeesc lăcaș și s-au rostit rugăciuni de cerere pentru binecuvîntare și ajutor în această prea evlavioasă lucrare, niciodată cunoscută pînă acum în trecutul vieții religioase a Banatului.

Mormîntul zidit deasupra gropniței, la intrare în sfînta mînăstire, lung de 240 cm., lat de 135 cm., și înalt de 95 cm., înfățișa amănunțit în raportul din 31 mai 1955, prilejuit de cele dintîi săpături făcute aici în zilele de 25, 30 și 31 mai 1955, în fața Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Dr. Vasile Lăzărescu și păstrat în arhiva Sfintei Mitropolii, a fost desfăcut, lucrările fiind începute de prea cuvioșia sa protosinzelul Ieronim Balintoni, exarh al mînăstirilor bănățene, ajutat de ieromonahii, preoții și diaconii de față. Partea de către altar a feței superioare a mormîntului, privit din ușa sfintei mînăstiri, a fost ridicată din cărămizi, lucrate de mînă, fără semne și legate între ele prin mortar obișnuit de var și nisip, fel în care a fost lucrată întreaga lui zidire, iar partea stîngă o alcătuieste o lespede de piatră gălbuie fărâmicioasă, roasă de vreme, lungă de 116 cm.,

lafă de 50 cm. și groasă de 10 cm., acoperită cu lencuială și straturi de var. Credem că în corpul ei a fost săpată inscripția, citită, cu un veac în urmă, de preotul istoric Nicolae Tincu-Velia și însemnată în «Istoria sa bisericească politico-națională», la pagina 185. Scurtimea vremii n-a îngăduit o cercetare mai amănunțită. La nivelul podelei s-a ajuns la pământ amestecat cu bucăți de cărămidă de altă factură, lipsite și ele de semne, poate rămășițele unei zidării de suprafață, mai vechi.

Lucrările au continuat într-o liniște plină de pietate. Țărîna acoperitoare de moaște sfinte a fost așezată în încăperea sfintei minăstiri. De sub primul strat, a apărut briul de cărămizi cu semnul crucii, cumpăna formată din brațul orizontal și alte semne în relief, așa cum au fost găsite în săpăturile făcute în anul trecut în dosul mormîntului și descrise în raportul amintit, briu în grosime de două cărămizi și care însemna gropnița, lungă de 175 cm. și lată 80 cm. Săparea, continuată cu smerenie de prea cūvioșia sa protosincelul Ieronim Balintoni, a scos la iveală câteva bucăți de oscioare.

La cașurile 2 ale zilei, cuprins de emoția ce stăpînea puternic pe cei de față, a descoperit, la adîncime de 57 cm. de la nivelul podelei, în pământ neumblat, brațele încrucișate, parcă într-o neîntreruptă rugăciune, ale aceluia care, chip al bunătății și sulerinței, ostenitor în rugă fierbine și în duh de viață înălțător, după cum mărturisește și troparul scris pe icoana cu chipul Sfîntului, dăruită în 1782 de prota Ion Suboni al Jebelului, a săvîrșit, în trăirea pămîntească și în cea nemuritoare după pristăvire, vindecări minunate și fără număr. Mireasma sfînțeniei și prospețimea moaștelor, a ridicat sufletele ce au încercat simțăminte de evlavie necunoscute vreodată. Am trăit momente de o măreție cu neputință de uitat. Sub stăpînirea acestor clipe de intraripare duhovnicească, sfintele moaște, pline de strălucire, primesc mîngîierea luminei după veacuri de odihnire în așezarea țărînei din fața sfîntului altar, spre care îi era îndreptată prea cinstita față.

La nivelul moaștelor s-au găsit rămășița unui piron de fier, lung de 11 cm. măcinat de vreme, cu urme din lemnul sicriului, din care nu s-a mai păstrat nimic, iar în regiunea pieptului, un rest de metal oxidat, cu urme de decor, lung de 3 cm. și lat de 5 mm. probabil brațul unei cruci.

Osemintele ce nu au fost clintite, pe deplin păstrate, pînă în cele mai mici amănunțimi și arătînd o ființă de statură potrivită, în lungime de 165 cm., au fost acoperite cu giulgiu curat, rămîinînd aici în rugăciune și priveghere, cinstiții ieromonahi.

Desăvîrșit este Domnul între sfînții Săi.

Partoș, 6 septembrie 1956»

SLUJEELE RELIGIOASE DE LA MINASTIREA PARTOȘ DIN SEPTEMBRIE 1956. Seara, la orele 18, cei patru ieromonahi au oficiat în biserica veche, după rînduiala minăstiresacă, slujba privegherii, adică ceasul al IX-lea, Vecernia mică, Pavecernița mică, Privegherea, Vecernia mare, Litia și Utrenia cu ceasul I. Toată noaptea au ars la mormîntul Sfîntului o candelă și un sfeșnic cu luminări de ceară curată, iar cūvioșii călugări, pe rînd, au privegheat și s-au rugat continuu.

În dimineața zilei de vineri, 7 septembrie, după slujba ceasurilor III și VI s-a oficiat, de același sobor, Sfînta Liturghie, în prezența unei mari

mulțimi de credincioși din Partoș și din comunele învecinate: Gaiul Mic, Denta, Deta, Banloc, Soca, Opațița, Tolvadia, etc.

După masă a sosit la Partoș, venind de la Timișoara, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Vasile, care a asistat la slujba de priveghere, oficiată în preajma mormîntului de aceeași cuvioși monahi, care tot timpul au străjuit, în cîntări și rugăciuni, la mormînt. După terminarea serviciului religios, I. P. S. Sa a veghiat toată noaptea, alături de călugări, preoți și credincioși, preamărînd în cîntări de laudă și rugăciuni pe marele și Sfîntul său înaintaș din scaunul mitropolitan al Timișoarei.

În zorii zilei de sîmbătă, 8 septembrie 1956, s-a oficiat slujba ceasurilor III și VI, după datina mînăstirească.

La orele 8,30 Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Vasile, înconjurat de un sobor de clerici, a oficiat Sfînta Liturghie în biserica veche mînăstirească, în fața mormîntului proaspăt deschis, unde se aflau moaștele sfîntului Iosif cel Nou. În același timp, în biserica mare de alături — ctitorită de judele Timișoarei Marcu Mițiu între anii 1750-1753 — a oficiat Sfînta Liturghie ieromonahul Nectarie Pintilie, starețul mînăstirii și administratorul parohiei Partoș.

După terminarea Sfintei Liturghii, I. P. S. Mitropolit Vasile, ajutat de Prea Cuviosul Protos. Ieronim Balintoni, înveșmîntați în toate odăjdiile, au început să scoată, cu toată pietatea, sfintele oseminte binemiro-sitoare din mormînt și să le așeze, în aceeași poziție, în racla provizorie, în timp ce băteau neîncetat clopotele mînăstirii, iar preoții și cîntăreții cîntau «binecuvîntările morților», după tipicul întocmit de Comisia sinodală.

După ce și ultimul oscior a fost scos din mormînt și așezat în sicriu, deasupra sfintelor oseminte s-a așternut un giulgiu alb și un strat gros de vată, apoi s-a pus capacul sicriului, închis provizoriu pînă la Timișoara. Patru călugări au luat pe brațe racla și au făcut ocolirea sfintei mînăstiri, cîntîndu-se troparul sfîntului și «Sfinte Dumnezeule».

Transportarea raclei de la Partoș la Timișoara s-a făcut cu un autocamion, drapat în întregime cu pînză de culoare violetă, ca și racla. Pe un pedestal, acoperit cu covoare, a fost așezată racla, iar deasupra a fost fixat baldachinul Catedralei mitropolitane. De-a lungul celor 56 km., prin toate satele străbătute, Sfîntul Ierarh a fost obiectul unei cinstiri deosebite din partea clerului și credincioșilor. La Timișoara racla cu osemintele Sfîntului Iosif a fost purtată în procesiune de la marginile orașului pînă la Catedrala metropolitană, unde după obișnuita întreită ocolire a bisericii — a fost așezată în sfîntul altar. Preoții și diaconii din Timișoara și din comunele învecinate au străjuit în altar, ziua și noaptea, cîte șase ore, cetînd din Psaltire și Evanghelie. Pînă în ziua cea mare a proclamării canonizării Sfîntului Ierarh Iosif cel Nou o candelă și două lumini au ars continuu deasupra raclei Sfîntului.

PROCLAMAREA SOLEMNĂ A CANONIZĂRII SFINTULUI IERARH IOSIF CEL NOU.

PRIVEGHEREA DE VINERI SEARA. Vineri la orele 18 a început în Catedrala Mitropolitană din Timișoara privegherea după rînduiala mînăstirească. Monumentala catedrală era plină de credincioși veniți să se închine Sfîntului Iosif și să ia parte la înălțătoarele serbări prilejuite de canonizarea lui.

În seara și noaptea aceea, la reședința mitropolitană au început să sosească înalții oaspeți invitați la marea sărbătoare a Mitropoliei Banatului. I. P. S. Mitropolit dr. Iustin Moisescu al Ardealului, P. S. Episcop Nicolae Colan al Clujului și P. S. Valerian Zaharia, Episcopul Oradiei.

SPALAREA ȘI UNGEREA OSEMINTELOR CU SFANTUL MIR. Sîmbătă dimineața, 6 octombrie 1956, la ora 7,30 a început Sfînta Liturghie, oficiată de I. P. S. Arhiepiscop și Mitropolit Vasile, înconjurat de un mare sobor de protoșopi și preoți slujitori.

La priceasnă, P. C. Vicar Dr. Gh. Cotoșman, a rostit din amvon următoarele cuvinte din viața Sfîntului Ierarh Iosif cel Nou:

Inalt Prea Sfînte Stăpîne,
Iubiți credincioși,

«Fără dă margini este puterea Ta, Doamne, năpătrunse căile Tale și mare este mila și îndurarea dă oameni. Osana Ție, Doamne».

Cu aceste cuvinte își începe cronicarul vremii, fericitul Nichifor, egumenul sfîntei mînăstiri Partoș din Țara Banatului, însemnările sale despre «Minunile adică arătările și tămăduirile cele minunate, săvîrșite în viața lui dă sfîntul Iosif cel Nou, care au fost mitropolit alu Timișorului și s-au murit în așt(ă) sfîntă mînăstire a Partoșului cu hram sfînt(în)ți(1) arh(angheli) Mihail și Gavril și s-au îngropat tot în astă sfîntă mînăstire la sf. Măria Mare ani 1656. Iară la mormîntul lui arătări și tămăduiri s-au săvîrșit pînă în zilele noastre și le-am scris prăcum le-am aflat în sămnate și dăla bătrîni auzite. Eu smiritul egumenul Nichifor alu sf. mînăstirea Partoșului. În anu 1748».

Importanța deosebită a acestor însemnări despre minunile Sfîntului Iosif cel Nou rezidă în faptul că ele se sprijină pe mărturii istorice, vechi de crezare, și în primul rînd pe mărturia marelui dascăl al Școlii Gramaticesci din cetatea Caransebeșului din secolul al XVII-lea, Damaschin Udrea, diacul sau secretarul sfîntului mitropolit Iosif.

Dascălul Damaschin, cel mai vechi cronicar cunoscut al Banatului, printre alte scrieri de mare valoare istorică nă-a lăsat și «Viața Sfîntului Iosif cel Nou mitropolitul Timișorului și a toată Țara Banatului», pe care a eternizat-o pe paginile unui Minei grecesc de la mînăstirea Partoșului, unde a stărețit Nichifor, probabil învățăcel al marelui dascăl. Culegînd știri și mărturii din gura unor bătrîni, martori oculari ai arătărilor, semnelor și minunilor săvîrșite de Domnul la mormîntul sfîntului Iosif, și stînd de vorbă chiar cu bolnavii vindecați în chip miraculos acolo, mărturisirea egumenului Nichifor este adevărată și are darul să ne încredințeze că toate veștile și mărturiile despre vindecarea multor bolnavi pînă în zilele noastre, la mormîntul sfîntului Iosif, sînt perfect adevărate.

Spre a cunoaște în linii mari viața minunată a mitropolitului Iosif cel Nou, de la a cărui moarte s-au împlinit 300 de ani, și în același timp a cunoaște motivele pentru care strămoșii noștri au pus pe capul acestui mitropolit cununa cea nevestejită a sfîntilor și l-au cinstit și venerat de trei veacuri ca pe un sfînt făcător de minuni, numindu-l Sfîntul Iosif cel Nou, — voi da citire însemnărilor egumenului Nichifor, așa cum au fost scrise ele, în graiul bănățean, în graiul vorbit de fericirii noștri strămoși de acum 200-300 de ani.

«Sfântul Iosif au venit metropolit alu Timișori(i) în anu 1650, d(upă) D(omnul) I(isus) X(ristos) la sf. Ilie, în vremea pașei Fasli, carele au fost bun prieten alu creștini, că și el au fost creștin mai întîiu, iară du-aia s-au turcit ș-au ajuns pașă în Timișoara prăstă tot Bănatul. El au primit pră mitropolitu Iosif cu mare alai cînd au ajuns, și au făcut parade mare, că vestea lu nou Metropolit au ajuns naintea lui, că este om cu inimă curată, cu știință mare și cucernic și că la mînăstirea dăla Sfetağora, unde au fost, au tămăduit pră inulți betegi, că are dar dăla Dumnezeu d-a tămădui și arătări multe au avut și proorocie au făcut. Iară dacă (a) ajuns la Dunăre cu caleașca, s-au fost însoțit dă diacu lui, Domaschin Udrea, ș-acesta cînd a fost să treacă pră podu îmblător dăla Pălanca, că s-or temut cai(i) să să sue pră pod, o coborît și i-o loat de zăbele, dară cai(i) nu or vrut nici cum să să sue, numa au trămurat toți și s-au făcut numa spume și cocîșu au început să sudue și să pomenească dă năcuratu; ș-atunci s-au coborît sf(întul) Metropolit dîn caleașcă și a dojanit cu vorbe blînde pră cocîșu prîntu suduite și lu diacu i-au lua zăbelele din mînă; și au grăit două trei vorbe blînde cătră cai și cai(i) s-au făcut miei(i) și s-au suit singuri pră pod și au stat blînzi pînă podu au ajuns la maku Pălanci(i); și toți cîți au văzut s-au minunat și-au ingenunchiat în fața sf. Metropolitului și -au sărutat poalele sutani(i), că au cunoscut că alesu lu Dumnezeu este, că și dobitoacele i să supun și-l ascultă.

Iară cînd au fost s-ajungă la Vrsăt, au fost în fapt dă s(e)ară și s-au pornit o vijolie dă s-au întunecat pămîntu dă tăt, dă nu s-o mai văzut nici aegetu, și s-a pornit o ploaie dă rupere dă nouri, cum nu s-o mai pominit și cocîși(i) amîndoi au pierdut drumu ș-au rătăcit cu caleașca ș-au mărștrum tare lung, ș-ar fi fost să ajungă la întîniu noptat la Vrșăț, ș-au mărșcalz dă multe ceasuri și n-au mai dat de Vrșăț. Iară Sf. Metropolit cu aia lui au așipit toată vremea somn bun. Iară cînd s-au potolit vijolia ș-au început să să răzbune și să mijască dă ziuă, atunci au zărit un sat înaintea lor. Și cînd au tunat în sat s-au pominit cu o ceată dă călăreti turci că le așine calea. Și cînd au oprit caleașca, sf. Mitropolitu ș-au scos capul dă supt țolul caleșci(i), ș-atunci s-au apropiat călărețul din frunce și au întrăbat pră turcește, că «cine este marzele popă ghîaur, care merge la Timișoara». Și la astă întrăbare s-au speriat toți, dară sf. Metropolitu au răspuns că el este ala. Iară atunci aga Ismail, că el au fost, s-au coborît dă pră cal și cu vorbe blînde au ruga pră sf. Metropolitu în numele lui Alah și alu Iisus să se întoarcă cu caleașca la Vrsăț, că întînia cadînă îi dă trei zile în chinurile faceri(i) și i s-au arătat în vis ingeru ei creștin și i-au spus că, pînă nu va trece caleașca popi(i) celui mare, care merge la Timișoara, prin fața porți(i) haremu-iui, nu-i va da Alah ușurare. Și ingeru i-au mai vestit că în zori să meargă aga să-l aștepte pră sf. Metropolit în Sama și să-l întoarcă prin Vrșăț. Și iată că arătarea s-au împlinit, că nu au trecut caleașca prin Vrșăț, numa au eșit pră drum lăturalnic la Sama. Și l-au rugat frumos pră sf. Metropolitu să să întoarcă, că-i dă cît cere.

Iară sf. Metropolit au poroncît cocîșilor să întoarcă, ș-au spus Agăi că nu pentru bunuri lumesti să întoarce, ci pentru a împlini voința Domnului din Ceriuri să întoarce. Și au pornit cătră Vrșăț napoi. Iară prota Haralambie ali Pălanca, carele au mers și el soț dă drum, au zis cătră Sf. Metropolitu că «oare e bine să asculte dă rugăciunea unui păgîn și să-i facă voia lui?» Iară Sf. Metropolit l-au dojanit prîntu aste vorbe, ș-au

spus că «Dumnezeu unul este în sf. Treime prăstră toți și nime a cunoaște căile Lui nu s-au învrednicit, numa ascultare a-i da dator este fiecă om; prin gura oricărui ar vorbi Domnul». Iară după aceea sf. Metropolitu nu au mai rostit nici un cuvânt, numa s-au cufundat în rugăciune. Iară când au trecut pră dinauntea haremului caleașca, cadina s-a ușurat pră loc; ș-au născut un prunc. Iară aga Ismail au fugit după caleașcă și au oprit caleașca și au sărutat dreapta Sf. Mitropolitu și au plîns ca un copil. Iară ăst prunc născut din tată turc și mamă creștină, fata chinăzului din Vărădia, după moartea lui tata-so în încăerarea dăla Panciova, s-au întors cu mumă-sa la Vărădia și s-au creștinat ș-au mers apoi la școală la Sebeș. Iară d-acolo au mers la sf. Mînăstire Vărădia și s-au călugărit și-au luat numele dă Gerasie. Iară d-acolo au mers la Metropolia Ungro-Vlahiei și la sf. mînăstire a Sloboziei. Iară d-acolo au fost trâmisi după tare scurtă vreme la Metropolia Ardealului la Bălgărad, pentru ca să fie întărit ca Episcop alu Caransăbeș și Vrșăț. Și au venit la Cransăbeș vlădică și au fost apărătoriul vajnic alu credinței și alu sf. Biserici și au fost al mai dăstotnic vlădică drepcredincios din vremurile alea, apărătoriul și luptătoriul și orînduitoriul sf. Biserici ș-alui vlădicia Săbeșului în ale mai grele vremi. Nime a cunoaște căile Domnului nu s-au învrednicit, numa datori sîntem ascultare a da poruncilor Lui prin oricine ar veni, Amin.

Iară când s-au apropiat Sf. Metropolitu dă Timișoara, chiar la vadu Timișului, l-au întimpinat 50 dă călăreți turci, trâmisi dă pașa Fasli alu Timișoara, carele au auzit dăspre minunea săvîrșită la Vrșăț, și el au fost tot copil dă creștin, dăla marea lu Dalmația și s-au turcit în robie, dară bun cu creștini(i) tot au rămas. Și când au ajuns la Timișoara, mare alaiu și mare parade au așteptat pră sf. Metropolitu și mulțime fără număr din toate părțile pašalicului și a Țării(i) Bănătuului și chiar dă dăparte dăla Buda și dă prăstă Dunărea ungurească.

Iară când s-au gătat paradea și sf. Metropolit au plecat cătră casa lui, când au trecut pră ulița argintarilor, chiar nainte d-a răsuci pră calea Biserici(i) vechi, feciori(i) lu Iovan Capră au scos pră targă pră tata lor, carele au fost ologit dă 20 ani. Și l-au pus în calea sf. Metropolit. Iară sf. Metropolit s-au oprit lîngă el, au pus mîna pră capu lui și ologu s-au sculat și au umblat, și lumea s-au minunat și s-au închinat ș-au căzut în genunchi și au sărutat poala sfîntului Metropolit și turci(i) s-au închinat lui.

Iară în anul ce-o vinit, plecînd pașa Fasli, în locul lui au venit pașa Korișant, carele au fost om nîngăduitor și rău la sîmlet, c-au fost și beteag de ficat, s-au purtat rău cu rațele ș-au fost om hăpsîn și lacom, ș-a vrut să astringă averi, dară sf. Metropolit au vorbit cu el blînd și i-au dat daruri dă aur și argint și l-au înduplecat și nu s-au legat dă bisericele din Timișoara. Iară în anu 1652 la sf. apostoli Pătru și Pavel, carele au fost hramul sf. biserici vlădicești a vechi dă lemn din măidanul Răduților, și sf. Metropolit au mers să slujească, iară dă la Pălanca Cîrnă au început să iasă fum și foc mare s-au arătat cu vîlvătăi pînă la cer și vînt mare s-au pornit ș-au adus focu cătră Palanca mare și vîntu au adus scînteii prăstă cetate și s-au aprins și dugheanile jidovilor dă supt zidu Iosimi, iară d-acolo focu s-o întins cătră casele topcilor ș-au început să ardă dă la apus cetatea, ș-au ars din trei părți Pălăncile și pîrjolu au ajuns și la oboruș vaidei și d-acolo la casa pașei, iară în jos măido la besereca unde-o slujit sf. Metropolit Iosif. Iară lumea prăstă tot au fugit țipînd. Ș-au ars căși

și oameni și muieri și copi(i) au murit arși. Iară atunci sf. Metropolit au eșit în odăjdi( ) din sf. beserecă și s-au întors cu fața la foc și au privit prăpădul, pră care vîntul l-au adus acuş cătră sf. beserecă, și s-au uitat la lumea ce-au năbunit dă spaimă ș-au căzut El în genunchi pră treptele biserici(i) și-au atins țărina cu fruntea ș-au stat așa și s-au rugat. Iară dăla miazăzi nouri negri s-au văzut atunci nălțindu-se și fulgeru au tunat cu grozăvie, iară într-o nimica dă ceas s-au pornit ploaie cum nu s-au mai pominit, d-au curs apele ca potop ș-au înecat focul ș-au stins tăciuni(i) ș-au spălat toate urmele prăpădului. Iară cînd au fost aproape dă chin-die s-au luminat ceriu iară ș-au ieșit 7 curcubeie unu prăstă altu, iară sf. Metropolitu atunci s-au sculat din genunchi și odăjdiile lui au fost uscate, n-atinse nici de un strop de ploaie și așa s-au dus acasă și s-au închis în chilia lui și trei zile nu au ieșit, nu l-au văzut nime. Iară după aceea cînd au eșit și s-au arătat la lume au avut simnul sfinței cruci ars pră dosul palmei dăla mîna stîngă, numa sămnul nu a fost roșu, numa au fost ca aurul curat ș-au luminat la umbră. Și ăsta sămn l-au avut pînă l-au pus în mormînt.

Iară dă ziua dă hram, adică la sf. Arhanghel Mihail și Gavril, igumenul sf. mînăstiri Partoș l-au chemat să vină la Partoș, ca să slujească, că multă lună are să se adune și lumea dornică este tare d-a-l vedea la față pră sf. Metropolit cel făcător de minuni. Iară sf. Metropolit au făgăduit că va merge. Și cu trei zile nainte au pornit pră picioare din Timișoara, ș-au avut însoțitori pră fratele Arion, carele au fost îngrijitoriul lui și pră diacul Domaschin (Udrea), dară pră drum s-au înșirat toate satele după ei ș-au ajuns la sf. mînăstire cu un alai dă prăstă o mie dă oameni, dă întîni s-au spăriat cei din Partoș, c-au crezut că vine vră armadie str(ă)ină, dară cînd s-au apropiat ș-au văzut pră sf. Metropolit în frunte venind, au eșit înainte ș-au căzut în genunchi și i-au sărutat hainele. Iară din dăpărtări mari au adus la sf. mînăstire betegi și schilozi, dă i-au așezat la intrarea beserici(i). Și cînd au trecut sf. Metropolit prîntă ei a doa zi să înceapă slujba, ei dă pră jos, au dă pră tîrgi, au întins mîinile către El, milogindu-să. Iară sf. Metropolit au grăit cătră ei: «Nu-mi cereți mie tămăduire, ci credeți Tămăduitorului dă oameni, Domnului nostru Iisus Hristos rugați-vă Lui și vă veți tămădui». Și el s-a oprit în mijlocul lor ș-au îngenuchiat și s-au rugat. Iară cînd s-au sculat ș-au intrat în beserică, 11 ologi și betegi s-au ridicat în picioare sănătoși ș-au tunat după el în beserică, lăudînd pră Domnul. Asta au fost la sf. Arhangheli Mihail și Gavril anul 1652.

Iară în anul 1653 la sf. Paști ș-au lăsat sf. Metropolit Scaunu din Timișoara și s-au așezat în sf. Mînăstirea Partoșului și au trăit în posturi și rugăciuni, vreme de trei ani, pînă la anu 1656, la sf. Adormirea Maici(i) Domnului, cînd a murit.

Iară în acești trei ani au vinit din mari dăpărtări betegi la el, și mulți s-au vindecat. Iară el, Luni, înainte de Sîntă Măria Mare, au chemat la el pră egumenu Nițon alu sf. mînăstire. si i-au spus că ceasul să apropie prîntu dăslégarea dă viața asta. Și au lăsat (cu) limbă dă moarte dăspră toate cum să să împartă și cum să să orinduiască. Și mormîntu i-au fost dă mai nainte gătat în fața altarului s(fintei) beserici celei noi, pră care el au zidit-o din piatră, lingă beserca veche dă lemn. Și au chemat pră toți frați(i) și au loat iertare dăla toți; iară după aia s-au împărtășit cu s(fintele) taine și, la apusul soarelui, ș-au dat sufletul, oco-

lit dă toți frați(i) din minăstire și dă multă lume astrînsă în minăstire la veseta morți(i) lui. Iară în clipa cînd au părăsit sufletul lui astă lume pămîntească, clopotele noi din sf. beserică cea nouă au început să bată sîngure, că nici țipenie dă om nu au fost în beserecă, și au ssonit vreme de un ceas, fără să atingă nime pălămarele. Iară lumea s-au minunat tare și s-au închinat și-au cunoscut că cu adevărat om sfînt au fost Metroplitu.

Iară în ziua dă Sfîntă Măria Mare, adecă la Adormirea Maici(i) Domnului, au venit episcopu Ioanichie alu Caransăbeș, episcopu Isachie alu Vrșăț, episcopu Moisă alu Lipova și cu 12 proți și 21 dă popi i-au făcut progribania și l-au așezat în mormînt în sf(înta) beserică cea nouă, cea zidită dă el în aști trei ani, cît au stat în sf. minăstire a Partoșului.

Iară după ce l-au așezat în mormînt și au vrut meșteri(i) să așază lespedeă prăstă gura mormîntului, în zadar s-au opintit toți șasă, că nu au putu nici să urnească din loc lespedeă. Și s-au mirat tare că din avlie pînă aci ei au adus-o ușor. Iară dacă au văzut că nu o pot urni, au mai chemat patru oameni să le ajute, dară nici așa nu au putut-o urni. Iară atunci meșterul Lungu pietrarul, carele au săpat slovele pră lespede și-au adus aminte că au spus o vorbă urită în fața Mitropolitului, cînd au venit să vadă cum cioplește florile și slovele dă pră lespede. Și atunci au ingenunciat în fața mormîntului și s-au rugat și și-au cerut tertare dăla Metropolit pentru acele vorbe necugetate. Iară după aia au pus mîinile pră lespede și ei șasă au pus-o ușor prăstă mormînt, și-au întărit-o».

În acest chip — după cum mărturisește egumenul Nichifor — și-a încheiat viața pămîntească slăvitul mitropolit al Timișoarei Iosif II, pe fruntea căruia, încă fiind viu, strămoșii noștri au așezat aureola sfinților și cununa cea nevestejită a măririi celei veșnice.

Pentru viața lui minunată, închinată în întregime slujirii lui Dumnezeu și ajutorării aproapelui, pentru virtuțile lui fără seamăn, pentru semnele și minunile săvîrșite de Domnul prin puterea rugăciunii lui, mitropolitul Iosif II a fost considerat drept un teofor și un taumaturg — un purtător de Dumnezeu și un Sfînt făcător de minuni, sub numele de Sfîntul Iosif cel Nou.

Prin moarte el a trecut la viață, ca să se plinească cuvintele Domnului Iisus: «Cel ce crede în Mine, de va și muri, viu va fi». Deși de 300 de ani a trecut în lumea dreptilor, sfîntul Mitropolit Iosif II cel Nou este azi mai viu ca oricînd. Lumina vieții lui sfînte va lumina peste veacuri căile credinței, care duc la izvorul vieții — Hristos.

Preaslăvind pe Domnul Dumnezeuul părinților noștri, care ni l-a trimis, în timpuri grele, să conducă pe strămoșii noștri la limanul mîntuirii și al fericirii, îi strigăm din adîncul inimii:

Bucură-te, prea fericite Iosife, podoaba Ierarhilor Țării Banatului,
Bucură-te stîlpul cel neclintit al Mitropoliei Timișoarei,
Bucură-te, lauda Partoșului,
Bucură-te sfînte Părinte Iosife, făcătorule de minuni, Amin.

La sfîrșitul sf. Liturghii I. P. S. Sa Mitropolitul Vasile împreună cu toți preoții coliturghisitori, cu diaconii cu lumini aprinse și cu cădelnițe, s-au îndreptat spre pridvorul catedralei, unde, pe un catafalce improvizat, a fost așezat înainte de începerea Sfîntei Liturghii, sicriul cu osemintele sfînte. Aici, potrivit tipicului stabilit de Comisia sinodală, s-a o-

lucrat cel din urmă parastas pentru Mitropolitul Iosif II al Timișoarei, pentru părinții lui, Ioan și Ecaterina și pentru suspomeniții lui colaboratori. La «Veșnica pomenire» s-a pomenit numai numele mitropolitului Iosif II al Timișoarei și a toată Țara Banatului.

După aceasta, sicriul cu osemintele a fost adus și așezat în pronaos, alături de racla definitivă, în care urmau să fie așezate pentru vecie osemintele Sfântului Iosif cel Nou.

Adevărată lucrare de artă, această raclă este opera sculptorului Grigorie Dumitrescu de la Sfânta Arhiepiscopie a Bucureștilor. Pe capac este sculptat, în lemn de lămii, chipul sfântului Ierarh Iosif cel Nou, mort, învestmîntat în toate odăjdiile arhieresti, purtînd mitra pe cap, în mîna dreaptă avînd cirja, iar în stînga mătăniile. Pe spațiul liber de deasupra capului este sculptat, în lemn de tisă, un serafim, încadrat în ghirlandele de crini și frunze, care se continuă în jurul chipului Sfântului. Spațiul liber din partea de jos, de sub picioare, de asemeni este sculptat cu aceleași motive florale ornamentale.

Pe marginile capacului este sculptată, în lemn de păr, o friză cu ornamente vegetale bizantine. Fața capacului, unde este chipul Sfântului, este acoperită cu cristal, fixat cu o baghetă de oțel argintat.

Socul, cu motive florale și geometrice în stil bizantin, este sculptat în lemn de palisandru. Pe el sînt fixate 8 colonete, sculptate în același lemn, cu fusul canelat, partea superioară subțindu-se, cu capitele corintice. Colonetele împart cele patru laturi ale raclei în 8 panouri, reprezentînd tot atîtea scene, sculptate în relief, în lemn de lămii, din viața Sfântului Ierarh Iosif cel Nou. Panourile sînt fixate de raclă cu baghete de oțel argintat.

Înainte de a proceda la spălarea sfintelor oseminte, I. P. S. Mitropolit Vasile a sfințit racla după tipicul stabilit de Sfîntul Sinod. După ps. 111: «Fericit bărbatul carele se teme de Domnul», I. P. S. Sa a citit următoarea rugăciune:

«Dumnezeule al Dumnezeilor și Domnul Domnilor, făcătorule și ziditorul a toată făptura cea văzută și cea nevăzută, care lui Moisi, robul Tău, ai poruncit ca, după chipul ce i s-a arătat lui în munte să facă din lemne neputrîde sicriul și să-l îmbrace cu aur curat, în care, spre mărturie neamului ce va să fie, să se păstreze năstrapa cea de aur, ce avea întru sine mana cea cerească și tablele legii cele cu degetul Tău cel dumnezeiesc scrise, carele, toate fiind chipul acestor de acum, s-au plinit întru întruparea Fiului Tău a Domnului nostru Iisus Hristos, cînd trupul Lui, cel cu lucrarea Sfîntului Duh, din Preacurata Fecioară zămislit și însușlețit de plinirea a toată dumnezeirea l-ai umplut. Pre Tine, cu smerenie Te rugăm Atotîitorule, Dumnezeule, Părintele Domnului nostru Iisus Hristos, dintre carele toată patria în cer și pe pămînt se numește, ca sicriul acesta ce s-au făcut spre păstrarea moaștelor Sfinților Tăi, pentru rugăciunile și mijlocirea acelorăși Sfinți ai Tăi, cu blagoslovenia Ta cerească să-l binecuvîntezi și să-l sfințești, ca pre toți cei ce vor păzi întru aceste sfintele moaște și pre aceștea cu cinste le vor cinsti și pre Sfîntul Iosif vor chema cu rugăciunile și mijlocirea lui, de toate strîmtorările ce vin de la cei potrivnici să-i slobozești, și de nevoile și relele ce vin asupra lor, să-i izbăvești cu puterea Ta, să depărtezi de la dînșii toate amenințările, pornurile și năvălirile vrăjmașilor celor văzuți și nevăzuți. Fiă lor, ziditorule, din spre fața vrăjmașului și păzește-i pre ei nevătămăți de toate fer-

mecătoriile, momelele și izvodirile cele rele ale oamănilor celor răi și vicleni, iar pre lăcașul, minăstirea și țara în care moaștele Sfântului Tău Iosif în chivotul acesta cu cinste vor fi păzite, izbăvește-le, apără-le și fără stricăciune păzește-le de vătămarea fulgerului, de reaua întocmiră a văzduhurilor, de piatră, de ciumă, de cutremur, de foc, de sabie, de venirea asupra a altor răamuri și de războiul cel dintre noi, și de toată rana aducătoare de moarte, de fiarele cele rele, de jivinele cele otrăvitoare, de feluriții viermi cei tiritori și de toată reaua întâmplare. Și le fii lor ajutor, apărare și acoperămînt, izbăvindu-i pre ei de tot răul, și le dăruiește lor, intru blagoslovenia Ta, bună întocmirea văzduhurilor, înmulțirea roadelor pămîntului, vremi pașnice și toată îmbelșugarea, pentru rugăciunile Preacuratei Maicii Tale și ale tuturor Sfinților Tăi, intru care ești lăudat și slăvit împreună cu Unul Născut Fiul Tău și cu Prea Sfântul și Bunul și de viață Făcătorul Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor».

Apoi I. P. S. Sa a stropit de trei ori racla cu aghiazmă zicînd:

«Se sfințește racla aceasta cu darul Prea Sfântului Duh, prin stropirea apei acesteia sfințite, în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, Amin».

Deschizînd racla provizorie cu osemintele Sf. Iosif, I. P. S. Sa a luat cu grijă pînza albă și vata care acopereau sfintele oseminte, și a procedat apoi, cu toată pietatea, la spălarea lor, într-o albie mare, nouă, cu vin curat și untdelemn. După spălare, fiecare os a fost șters cu bucăți de pînză nouă, albă și nefolosită și așezat în aceeași poziție în racla adevărată, rostind rugăciunea: «Lăudați pe Dumnezeu întru sfinții Lui, lăudați pre El întru țaria puterii Lui. Lăuda-se-vor cuvioșii întru slavă și se vor bucura întru așternuturile sale.

Încă în timpul parastasului au sosit la Catedrală, asistînd și la spălarea și ungerea sfințelor oseminte: I. P. S. Iustin, mitropolitul Ardealului, Prea Sfințitii Episcopi Nicolae al Clujului, Valerian al Oradiei și Andrei al Aradului. A fost de față și P. C Prot. Ștefan Tomici, Vicarul Episcopiei Ortodoxe Sîrbe din Timișoara.

La orele 10, I. P. S. Mitropolit Vasile, potrivit programului, a plecat la gară intru întîmpinarea Prea Fericitului Patriarh Justinian și a membrilor Sfântului Sinod ce-l însoțesc. Inveșmîntat în toate odăjdiile arhieresti I. P. S. Mitropolit Iustin a continuat cu toată pietatea lucrarea de spălare a sfințelor oseminte și ștergerea lor cu prosoape curate. După ce sfintele moaște au fost așezate în racla sfințită, pe care I. P. S. Sa a așezat capacul, au început să se tragă clopotele catedralei. Patru călugări, cu epitrahile și feloane, au ridicat racla cu moaștele și în procesiune au dus-o spre altar, urmați de I. P. S. Sa Mitropolitul Iustin; intrînd prin ușile împărătești în altar, au ocolit Sfîntul Prăstol, de la sud la nord, de trei ori. Ieșind apoi afară din altar, au așezat racla în mijlocul bisericii sub policandrul cel mic pe un soclu provizoriu, încadrat de patru sfeșnice mari cu lumini aprinse. Acum I. P. S. Mitropolit Iustin ridică capacul raclei și stropește moaștele cu apă mică sfințită, în timp ce corul cîntă troparul «Mîntuiește Doamne poporul Tău» și le unge cu untdelemn sfințit, stropindu-le apoi cu aghiazmă mare. După aceasta, I. P. S. Sa unge moaștele cu Sfîntul și Marele Mir, apoi le înfășoară în pînză nouă albă și le acoperă peste tot cu o stofă de mătase violetă cu ornamentații auriate.

Slujba s-a încheiat cu ectenia întreită și cu otpustul de la sfințirea apei mici.

Cei patru călugări au rămas să străjuiască racla Sfântului în timp ce credincioșii se închinau adinc și sărutau cu evlavie racla Sfântului.

INTIMPINAREA P. F. PATRIARH JUSTINIAN ȘI A MEMBRILOR SFINTULUI SINOD. La orele 10,30 cu acceleratul de București au sosit la Timișoara înalții oaspeți ai Mitropoliei Banatului: Prea Fericitul Patriarh Justinian al României, I. P. S. Firmilian, Mitropolitul Olteniei, PP. SS. Episcopi Iosif al Rîmnicului și Argeșului, Andrei, episcopul românilor ortodocși din cele două Americi, Teofil al Romanului și Hușilor, Antim Tîrgovișteanu și Theoctist Botoșăneanu, vicari patriarhali, însoțiți de P.P. C. C. Preoți iconomi stavrofori: Alexandru Ionescu, vicarul Arhiepiscopiei Bucureștilor, Ioan Gagiu, directorul Administrației Patriarhale, dr. Ioan Coman, rectorul Institutului Teologic de grad universitar din București, dr. Gheorghe Soare, Vasile Ștefan, Atanasie Preda și Zaharia Bilbîie, consilieri patriarhali, Zaharia Mîntulescu, inspector general bisericesc, Anton Uncu, protodiaconul Catedralei patriarhale și Arhid. Evghenie Dascălu de la Sf. Patriarhie, de domnul Alexandru Suci, consilierul și însoțitorul P. S. Episcop Andrei al Americii.

La gară înalții oaspeți au fost întâmpinați de: I. P. S. Mitropolit Vasile al Banatului, Prea Sfințitii Episcopi Andrei al Aradului, Nicolae al Clujului, Valerian al Oradiei, împreună cu un impunător sobor de consilieri arhiepiscopocși, protopopi, preoți și diaconi. După ce înalții ierarhi se îmbrățișează frățeste, distinșii oaspeți au fost conduși la reședința mitropolitană.

ȘEDINȚA SFINTULUI SINOD. La orele 12,30 membrii Sfântului Sinod și oaspeții trec în biroul I. P. S. Mitropolit Vasile. Prea Fericitul Patriarh Justinian este invitat la ședința Sfântului Sinod printr-o delegație formată din Inalt Prea Sfințitii Mitropoliți Iustin al Ardealului, Firmilian al Olteniei și Vasile al Banatului. După ce s-a cîntat rugăciunea de invocare a Duhului Sfînt, ședința Sfântului Sinod pentru proclamarea canonizării Sfântului Ierarh Iosif II cel Nou a fost deschisă de Prea Fericitul Patriarh Justinian, care a rostit următoarea cuvîntare :

Prea Sfințit Sinod,

Biserica Ortodoxă, ca instituție divină întemeiată de Mintuitorul Hristos, este sfîntă prin origina ei, prin scopul și prin mijloacele de care se folosește pentru asigurarea mîntuirii credincioșilor ei.

Este sfîntă prin origină, pentru că la temelia ei stă însuși Domnul și Mintuitorul nostru Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, întemeietorul ei, care rămîne în ea pînă la sfîrșitul veacurilor, după cum El însuși a spus: «...Și iată eu sînt cu voi pînă la sfîrșitul veacurilor», (Matei, XXVIII, 20) și care — prin asistența Sfîntului Duh — o ajută să-și îndeplinească misiunea ei. Este sfîntă prin scopul pe care-l urmărește — mîntuirea credincioșilor — și prin mijloacele pe care întemeietorul i le-a pus la îndemînă — sfîntele taine, prin care ea sfințește pe toți cei ce s-au botezat în numele Domnului nostru Iisus Hristos —, păstrează neștirbită credința în El și viețuiesc după poruncile Lui.

Izvorul de sfințenie al Bisericii nu a încetat niciodată, nu se împuținează și nu are sfârșit. Pentru aceea, începînd din primele timpuri și pînă astăzi, neîntrerupt, Biserica a ridicat din sînul ei sfinți, care s-au bucurat de o cinstire deosebită din partea credincioșilor.

După învățătura Bisericii Ortodoxe, sfinții — adică persoanele care prin credința și iubirea lor desăvîrșită au înfăptuit asemănarea cu Dumnezeu și au atras asupra lor un har deosebit — nu au rupt prin moarte legătura cu membrii vii ai Bisericii, cu care formează împreună, trupul tainic al Domnului, ci au rămas mai departe în strînsă legătură cu ei.

De aceea, noi cei de pe pămînt ne îndreptăm neîncetat, cu rugăciuni, către sfinți, cerîndu-le să fie mijlocitori pentru noi, pe lângă Dumnezeu, ca unii care s-au făcut părtași fericirii nespuse a unirii spirituale cu Dumnezeu; iar sfinții, la rîndul lor, mijlocesc pentru noi cei de pe pămînt — prin rugăciuni — mila și ajutorul lui Dumnezeu.

Cel dintîi cult al sfinților în Biserica creștină a fost acela al martirilor, ca cei ce au împlinit voia lui Dumnezeu și au mărturisit eroic adevărul Sfintei Evanghelii.

Cinstind virtuțile lor, noi preamărim pe însuși Dumnezeu, care i-a învrednicit de trăirea sublimă a virtuților, de păstrarea neclintită a credinței și de răbdare în suferință, pînă la moarte eroică.

Alături de cultul sfinților martiri dintru început, Biserica cea luptătoare a cinstit și pe aceia dintre ei, care au dat netăgăduit exemplu de eroism în mărturisirea credinței și a calității lor de creștini, suferind chinuri groaznice și închisori, fără a ajunge — însă — pînă la jertfirea vieții, adică fără a fi suferit moarte de martir. Aceștia sînt mărturisitorii, care pentru tăria credinței lor, pentru răbdarea în suferințe și pentru curățenia vieții lor, au fost cinstiți asemenea martirilor, pilda vieții lor constituind un model tot așa de viu pentru întărirea în virtute și mîngîierea în suferințe a celor de pe pămînt.

Năzuința oamenilor după desăvîrșire a îndemnat pe mulți creștini pioși, încă din timpurile cele mai vechi ale Bisericii, să se retragă în pustii și în munți și acolo, departe de ispitele pămîntești, să-și consacre întreaga lor viață lui Dumnezeu, slujindu-i neîncetat, prin rugăciuni și fapte de pietate.

Aceștia sînt cuvioșii, pe care Sf. Ioan Damaschinul ne îndeamnă să-i cinstim ca și pe mucenicii Domnului.

Intre sfinți, din primele veacuri, erau cinstiți și ierarhii, în timpul vieții pentru calitatea lor de ierarhi, iar după moarte, pentru curățenia vieții lor.

Biserica fiind sfîntă prin însăși sfințenia Intemeietorului ei, izvorul ei de sfințenie nu este legat nici de loc, nici de timp. În orice loc și în orice timp, din sînul Bisericii creștine s-au ridicat și se vor ridica exemplare, care — înălțîndu-se pînă la desăvîrșire, în trăirea virtuților creștine — s-au bucurat și se vor bucura de darul sfințeniei. Biserica ortodoxă are sfinți pe care îi prăznuiește întreaga creștinătate ortodoxă, dar și sfinți pe care îi cinsteste fiecare popor, fiind ieșiți din sînul lui, ca o pîrgă a credinței și evlaviei acestuia.

Dacă unele Biserici ale popoarelor creștinate mai tîrziu au luat hotărîri și au rînduit în ceata sfinților — martiri, mărturisitori, cuvioși și ierarhi — pe acei care — din sînul poporului respectiv — s-au învrednicit de sfințenie, sînt și Biserici, ale căror popoare, deși au fost creștinate de

la începutul formării lor, au întârziat, totuși, să dea o recunoaștere oficială sfinților ridicați de Dumnezeu din sânul lor.

In această situație se găsea și Biserica Ortodoxă Română, datorită împrejurărilor istorice prin care a trecut neamul nostru.

Poporul român se numără între acele popoare ale lumii care s-au încredințat să primească credința mintuitoare în Domnul nostru Iisus Hristos, chiar de la sfinții apostoli și învățăceii lor; atât românii de dincoace de Dunăre, numiți Dacoromani, cât și cei de dincolo, din peninsula balcanică, numiți Macedoromâni sau Aromâni, Istroromâni, sau Meglenoromâni, toți coborâtori din marea familie a neamurilor trace — Ceto-Dacii.

Dintre toate regiunile locuite de români din nordul Dunării, Țara Banatului păstrează cele mai multe mărturii despre autenticitatea, vechimea și trăirea noastră neîntreruptă pe acest pământ, udat cu lacrimile și sudoarea și frământat cu brațele strămoșilor noștri, timp de două mii de ani.

In Țara Banatului se păstrează cele mai multe și mai vechi mărturii despre aceasta, atât în privința vieții materiale și obștești, cât și în cele sufletești și bisericești din cele mai vechi timpuri, începând cu secolul al III-lea și al IV-lea.

Istoricii mărturisesc că înainte de venirea ungarilor pe aceste meleaguri, la anul 896, populația creștină de pe pământul Banatului a avut episcopi proprii, care stau sub jurisdicția Patriarhiei Ecumenice de la Constantinopol și — o scurtă perioadă — sub jurisdicția Arhiepiscopiei autoceșale din Justiniana Prima. Se crede chiar, că episcopul Ursu al locuitorilor din Avaria — cum se numea Dacia Traiană — pe timpul avarilor, este cel dintâi episcop cu nume românesc, care a luat parte la Sinodul VII ecumenic. Iar acest episcop, pare să fi avut reședința în aceeași cetate a Morisenei — sau Mureșanei.

După anul 1020, episcopul român din Morisena este ridicat la rangul de mitropolit; iar despre mănăstirile ortodoxe ridicate de-a lungul Mureșului și Timișului de principii și de juzii sau cnezii români, istoricii unguri scriu că cele mai multe au fost luate în stăpânire de călugării papistași romano-catolici maghiari cu puterea regilor maghiari.

In biserica de piatră, zidită mai târziu, în cripta de sub altarul mănăstirii Partoș, a fost înmormântat cel dintâi mitropolit al Morisenei, cunoscut sub numele de Constantin, la 1286, și al doilea ierarh român cunoscut pe nume, după episcopul Ursu.

In timpul acestui mitropolit, reședința mitropolitană se crede a fi fost mutată în celatea Timișoarei, între anii 1172-1175.

Cel dintâi mitropolit care poartă în titlul său numele Timișoarei, este Ilarion, mort și înmormântat în Timișoara, la anul 1400, după cum ne arată pomelnicul mitropoliților Timișorii și a toată Țara Banatului.

Urmașii acestuia: Daniil, Nișon, Iosif I, Ion, Antonie, Teodor, Neofit și Soșronie întregesc șirul ierarhilor mitropoliți ai Timișorii, pînă la anul 1650, cînd urmează în scaun Mitropolitul Iosif al II-lea, cunoscut pentru faptele, virtuțile și minunile săvîrșite de el, sub numele de Sfîntul Iosif cel Nou de la Partoș, a cărui proslăvire ne-a adunat astăzi, la trei sute de ani de la trecerea lui la cele veșnice.

Cultul sfîntului Iosif cel Nou de la Partoș, a fost așezat de însuși poporul dreptcredincios din aceste părți, care, prin imne și cîntări de laudă, a preamărit și preamărește pînă în zilele noastre faptele și minunile

săvârșite de el în viață și după moarte. Și cu toate că în anul 1777 împăratul de la Viena desființează mănăstirea Partoș, mormîntul Sfîntului Iosif a rămas mai departe păzit de credința și cinstit de evlavia poporului drept credincios din aceste părți, constituind cea mai scumpă comoară a țării, Banatului.

Sfîntul Iosif Cel Nou este originar din Damația, de pe malul Adriaticii, dintr-o familie din neamul și sîngele Valahilor noștri, din rîndul căroro ieșise cu trei veacuri mai înainte Cuviosul Nicodim cel sfințit, ctitorul Voditei și Tismanei, și cu un veac și jumătate mai tîrziu, Andrei Șaguna, restauratorul mitropoliei Ardealului.

De tînar, cu viață fără prihană, acesta ia sborul spre înălțimile sfințite ale muntelui Athos. Este primit mai întîi în mănăstirea Pantocrator și rînd pe rînd se nevoiește în mănăstirile: Hilandar și Vatoped, urcînd odată cu treptele cinului monahicesc și treptele sfințeniei și învrednicindu-se, în timpul privegherilor și rugăciunilor adînci, de arătări cerești, iar în fața celor ce-l înconjurau, devenind înger în trup și făcător de minuni.

Sfîntul Iosif a simțit vibrațiile puternice ale sufletului românesc, care s-a risipit, s-a dăruiat, cu ce a avut mai de preț, pentru a întreține în Sfîntul Munte al Atonului, vie flacăra Ortodoxiei și a menține viața monahicească pe culmile desăvîrșirii morale.

Inzestrarea lui cu darurile sfințeniei a fost pentru neamul românesc ca un răspuns al cerului la darurile fără număr, în bani, icoane, cruci, cărți și alte obiecte sfințite, în zidiri din temelie, restaurări și inzestrări de biserici și mănăstiri, făcute de dărnicia acestui popor celor douăzeci de mănăstiri mari, 12 schituri și sutelor de chilii singuratice din acest centru al Ortodoxiei.

Iar întoarcerea lui pe pămîntul românesc, ca mitropolit al Banatului, a fost rînduită de Dumnezeu ca o răspiătire și o împărtășire a acestui neam din potirul plin de roade duhovnicești ce au crescut în muntele cel sfînt.

Chemat la scaunul mitropolitan al Timișoarei, pentru viața și renumele său de sfinț, după cum scriu istoricii: «Vreme de trei ani a orînduit fără hodină toate năcazurile cu episcopii și preoții... A deschis iară bisericile, le-a înnoit și a zidit altele. Și a fost părinte la toți săracii și la toți bolnavii».

Sfîntul Iosif cel Nou, ostenindu-se ca un viteaz în războiul cel nevăzut, s-a arătat biruitor în vîltoarea luptelor cu răutățile vremii și ale împilatorilor otomani. De aceea, mîna Domnului a fost asupra lui în toată vremea și l-a ridicat mărturie tare și pavază neînfrîcată a dreptei credințe, strălucind prin faceri de bine și prin dragoste nemărginită față de toți oamenii.

Pentru aceea și Dumnezeu, încă mai înainte de mutarea lui la veșnicele lăcașuri, l-a învrednicit de darul cel mai presus de jire al minunilor și împletindu-i cunună de biruință în cîruri, l-a adăugat în ceata sfinților și a dreptilor care din veac au bineplăcut Lui.

Drept aceea, văzînd viața și petrecerea acestui nevoitor al Domnului, Sfîntul Sinod al Bisericii noastre, în ședința sa din 28 februarie 1950, a găsit cu dreptate să fie ridicat la cinstirea cuvenită, să fie numărat cu sfinții și să se cinstească cu toată cuviința, în cuprinsul mitropoliei Banatului, cu numele de Sfîntul ierarh Iosif cel Nou de la Partoș, cu zi de prăznuire la 15 ale lunii septembrie, iar în ședințele ce au avut loc în anii

următori, în comisiunile instituite de Sfântul Sinod, s-au întocmit după toată cuviința și potrivit rînduielilor canonice ale Sfîntei noastre Biserici Ortodoxe: Viața, slujba, sinaxarul și rînduiala canonizării Sî. Iosif cel Nou, a cărui proclamare solemnă Sfîntul nostru Sinod o face astăzi.

Sînt prezente în aceste momente solemne și se bucură cu noi de această sărbătoare — sufletele tuturor înaintașilor lui în scaunul mitropoliei Banatului: Ilarion, Daniil, Nișon, Iosif I, Ion, Antonie, Teodor, Neofit și Sofronie; ale voevozilor romîni din cele două principate, care dealungul a cinci veacuri au înzestrat cu bogate daruri așezămintele din Sfîntul Munte, precum și ale tuturor celor ce au viețuit împreună cu dînsul și au cunoscut semnele de sfințenie, cu care l-a înzestrat Dumnezeu pe Sfîntul Iosif încă din timpul trăirii sale pe pămînt.

Se bucură de această prăznuire, tot sufletul romînesc, din părțile Banatului, că a binecuvîntat Domnul credința și evlavia cu care a înconjurat întotdeauna cinstirea sfîntului ierarh Iosif cel Nou.

Dînd slavă lui Dumnezeu care a încrednicit de cununa sfințeniei pe sfîntul și alesul ierarh Iosif, iar pe noi de a pune această cunună pe fruntea lui în chip sărbătoreasc, îngăduiți-mi să împărtășesc în această zi mulțumirile mele iubiților mei colaboratori: membrii Sfîntului Sinod, sfințitorilor și consilierilor mei, profesorilor Institutelor Teologice și tuturor celor ce s-au ostenit prin studii, cercetări și organizare, în pregătirea acestor înalte sollemnități ale Bisericii Ortodoxe Romîne.

Cu toții să ne rugăm Sfîntului Ierarh să ocrotească Biserica noastră Ortodoxă, țara aceasta întru care se cinstește numele lui, mijlocind către bunul Dumnezeu să întărească credința cea dreaptă, să oprească întăriările eresurilor, să înmulțească dragostea, să stingă ura, să înlăture războaiele și să întemeieze desăvîrșit pacea a toată lumea. Amin!

Declar deschisă ședința Sfîntului Sinod și rog pe I. P. S. Vasile Lăzărescu, Mitropolitul Banatului, să citească proiectul Tomosului de canonizare a Sfîntului Ierarh Iosif cel Nou de la Partoș.

După cuvîntarea Prea Fericitului Patriarh, în timp ce corul a cîntat troparul Sfîntului Ierarh Iosif cel Nou, PP. CC. Vicari dr. Gh. Cotoșman și dr. Gh. Lițiu au adus, prezentînd Sfîntului Sinod, icoana Sfîntului Ierarh Iosif cel Nou de la Partoș, executată de pictorul prof. A. Damian.

I. P. S. Mitropolit Vasile a citit următorul Tomos de canonizare a Sfîntului Ierarh Iosif cel Nou:

JUSTINIAN

din mila lui Dumnezeu Patriarh al Romîniei, Locțiitor al Cezareei Capadociei, Mitropolit al Ungro-Vlahiei și Arhiepiscop al Bucureștilor.

Prea iubitului cler și dreptcredincioșilor creștini din cuprinsul Mitropoliei Banatului, har și milă de la Dumnezeu, Părintele nostru din Ceruri, iar de la noi patriarhicească binecuvîntare.

«Mărturisească-se Ție, Doamne, toate lucrurile Tale și cuvioșii Tăi să Te binecuvînteze. Slava împărăției Tale vor spune și vor grăi puterea Ta» (Ps. 144, 10-1), prin care s-a întărit brațul credincioșilor Tăi împotriva celor ce s-au ridicat asupra lor.

Cu dragoste răgrăită și de minte necuprinsă, a călăuzit Domnul spre limanul mîntuirii pe cei ce au nădăjduit întru El

Oricâte vijornite s-au ridicat asupra celor ce-și reazemă nădejdea în Cei Atotputernic, nu i-au putut abate de la credința lor. Iar străjuitori și călăuzitori ai lor pe căile Domnului, s-au arătat sfinții din veac plăcuți Lui Rîvna lor nu s-a istovit și cununa biruinții lor nu se vestejește pururea. Ca într-o platoșă s-au șerecat și cu nebiruite arme s-au încins, căci «nu va lăsa Domnul toiagul păcătoșilor peste soarta dreptilor» (Ps. 124, 3).

Multe și minunate lucruri a făcut Domnul prin sfinții Săi și în vremea revărsării nelegiuirilor otomani asupra popoarelor creștinești. El a întors cumpăna puterii lor spre cădere și ca un pîrjol inecat de ape multe s-a stins pustiirea pe care au făcut-o.

Iar în vremea aceea a surpării săpînirii creștinești din părțile Banatului, Domnul n-a lăsat fără mîngîiere și întărire nici pe binecredincioșii creștini bănățeni; ci din Sfetagora l-a hărăzit cîrmuitor duhovnicesc pe vlădica Iosif, cel ce din pruncie își închinase viața Domnului.

Înfruntînd cu puterea credinței sale, primejdiile și ostenele de tot felul ale viețuirii în lepădarea de sine și de lume, alesul între cuvioși, părintele nostru Iosif, a crescut duhovnicește în muntele cei sfînt al Domnului și a rodit bogat în fapte minunate, deopotrivă la Sfîntul Munte al Atosului ca și pe pămîntul Banatului, unde a păstorit între anii 1650 și 1653 din scaunul vlădicesc al Mitropoliei Timișorii, iar moaștele lui se află la sfînta minăstire din Partoș-Banat, în care s-a și săvîrșit din viață, la anul Domnului 1656.

Ostenindu-se ca un viteaz în războiul cel nevăzut s-a arătat biruitor și în vîltoarea luptelor cu răutățile vremii și ale împilatorilor otomani. Mina Domnului a fost cu el în toată vremea și l-a ridicat mărturie tare și pavază neînfrîntă dreptei credințe, strălucind prin faceri de bine, prin săvîrșirea de minuni și prin neabătută dragoste față de toți oamenii, chiar și față de cei fărădelege.

Ruga lui sfîntă chema pe toți la Domnul; faptele lui minunau și pe nelegiuiri, iar cu puterea Domnului a întărit pe dreptcredincioșii creștini din Banat, spre biruință asupra vrăjmașilor lor.

Pomênirea acestui cuvios Părinte de către dreptcredincioșii din Banat s-a făcut cu toată cinstea între sfinți, iar mireasma sfințeniei întru care a adormit acum trei sute de ani, a răzbătut prin vreme pînă la noi.

Căutînd la viața și petrecerea acestui ales nevoitor al Domnului și asemuindu-l cu «un pom răsădit lîngă izvoarele apelor care își dă rodul la vremea sa și ale cărui frunze nu se vestejesc» (Ps. 1, 3), Sfîntul Sinod al Bisericii noastre, la 28 ale lunii februarie 1950, a găsit că este cu dreptate să fie ridicat la cinstirea covenită și să fie așezat în ceata sfinților, părintele nostru ierarh Iosif al Timișorii.

Drept aceea, făcîndu-se după rînduială, amănunțite și temeinice cercetări asupra vieții și petrecerii cuviosului nostru părinte Iosif și stabilindu-se, fără putință de împotrivire, că acest sfînt bărbat a strălucit ca un adevărat vas ales al Domnului, prin credință curată și statornică și printr-o viețuire fără prihană, la care s-a ridicat prin urmarea neabătută a pravilelor vieții călugărești în partea cea mai mare a zilelor sale, precum și că a lăsat în urma lui mireasma sfințeniei pentru viața sa curată și pentru minunile ce le-a săvîrșit, — chemînd puterea Celui Prea Înalt în ajutorul nostru,

HOTARIM împreună cu Duhul Sfânt, ca de acum înainte, părintele nostru Iosif să se numere cu sfinții și să se cinstească cu toată cuviința în rîndul Sfinților Ierarhi, în cuprinsul Mitropoliei Banatului, cu numele de Sfîntul Ierarh Iosif cel Nou de la Partoș.

Drept zi de prăznuire a Sfîntului Ierarh Iosif cel Nou, așezăm ziua de 15 septembrie și orînduim ca numele lui să fie trecut în Sinaxar și în calendarul bisericesc, la ziua arătată.

De asemenea orînduim ca viața, slujba și icoana sfîntului, care au fost întocmite și aprobate din vreme de către Sfîntul Sinod, să se tipărească aparte și să fie primite cu toată evlavia de către dreptcredincioșii creștini.

Încă mai hotărîm și aceea, ca sfintele lui oseminte să fie aduse din sfînta mînăstire Partoș și așezate în catedrala mitropolitană din Timișoara, iar icoana Sfîntului Iosif cel Nou să fie așezată împreună cu icoanele celorlalți sfinți la locul cuvenit în bisericile ce se vor zugrăvi de acum înainte în cuprinsul Mitropoliei Banatului.

Și ca evlavia sfintelor locașuri de închinare să fie sporită și prin chemarea și lucrarea noului Sfînt, rînduim ca bisericile care ar voi, să-și poată lua hramul Sf. Iosif cel Nou, și totodată, ca la hramul de acum al bisericii mînăstirii Partoș și al catedralei mitropolitane din Timișoara, să se adauge și acela al Sf. Iosif cel Nou.

Pentru deplina statornicire a celor pe care le-am orînduit în chip sinodal și canonic, am întocmi și cu semnăurile noastre întărim actul de față, ca TOMOS DE CANONIZARE, adică de așezare în rîndul sfinților, a părintelui nostru Ierarh Iosif cel Nou de la Partoș; și spre slava lui Dumnezeu, facem aceasta cunoscut credincioșilor și păstorilor Bisericii Ortodoxe Romîne.

Iar pentru plinirea sărbătorească a sfîntei lucrări de care ne-am încrednicit, încredințăm un sobor arhieresc ca împreună cu Noi să săvîrșească după toată rînduiala proclamarea solemnă a canonizării Sfîntului Ierarh Iosif cel Nou de la Partoș, în ziua de Duminică 7 octombrie 1956, în catedrala mitropolitană din Timișoara.

Dat în Timișoara, la anul mîntuirii 1956, luna octombrie, ziua șasea

**JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÂNIEI**

† JUSTIN
Mitropolitul Ardealului
† IOSIF
Episcopul Rîmnicului
și Argeșului
† NICOLAE
Episcopul Clujului

† FIRMILIAN
Mitropolitul Olteniei
† TEOFIL
Episcopul Romanului
și Hușilor
† VALERIAN
Episcopul Oradiei

† VASILE
Mitropolitul Banatului
† ANDREI
Episcopul Aradului
† ANDREI
Episcopul romînilor
din cele două Americi

Episcop † ANTIM TÎRGOVIȘTEANUL, Vicar Patriarhal,
Episcop † THEOCTIST BOTOȘĂNEANUL Vicar Patriarhal,

În timp ce înalții Ierarhi prezenți au semnat istoricul document sinodal, s-a cîntat troparul și condacul Sf. Ierarh Iosif cel Nou armonizate de P. C. protodiacon Anton Uncu.

Prea Fericitul Patriarh Justinian a anunțat apoi închiderea ședinței Sfîntului Sinod.

PRIVEGHEREA DE SAMBATA SEARA. La orele 18 s-a săvârșit în catedrală slujba Privegherii, după rînduiala obișnuită la minăstiri, de P. S. Sa Episcopul Valerian al Oradiei, înconjurat de un impunător sobor de preoți și diaconi.

În tronul arhieresc se afla I. P. S. Mitropolit Vasile, avînd alături pe P. S. Andrei, Episcopul romînilor din cele două Americi, cu consilierul său d. Alex. Suci, și P. S. Episcop Theoctist, vicar patriarhal. Răspunsurile au fost date de corul catedral, condus de prof. dr. Nicolae Ūrsu.

La sfîrșitul Doxologiei, cînd se cînta «Sfinte Dumnezeule», s-a făcut înconjurarea catedralei cu racla cu sfintele moaște, în sunetul clopotelor tuturor bisericilor din Mitropolia Banatului. După ocolire, întreg convoiul a intrat în catedrală, iar racla cu sfintele moaște a fost așezată în același loc, pe pedestalul din amvon, sub policandru Slujba Privegherii s-a încheiat cu condacul «Apărătoarei Doamne» de la Acalistul Bănănevestiri, cîntat de slujitorii și cîntăreții catedralei.

SFANTA LITURGHIE ARHIEREASCA DE CANONIZARE. Duminică dimineața s-a săvârșit îndătinata slujbă a Ceasurilor III și VI, după rînduiala minăstirească.

La ora 9, s-a format la catedrala mitropolitană un impozant cortegiu de protopopi, preoți și diaconi, îmbrăcați în ornate strălucitoare de toate culorile, și mii de credincioși, care s-au îndreptat spre reședința mitropolitană, pentru a aduce pe membrii Sfîntului Sinod la catedrală.

La ora 9,15 impozantul cortegiu a ajuns la reședința mitropolitană, unde așteptau, îmbrăcați cu toate odăjdiile arhieresti, Înalt Prea Sfînțitii Mitropoliți Iustin al Ardealului, Firmilian al Olteniei și Vasile al Banatului, Prea Sfînțitii Episcopi Iosif al Rîmnicului și Argeșului, Andrei al Aradului, Andrei al celor două Americi, Nicolae al Clujului, Teofil al Romanului și Hușilor și Valerian al Oradiei.

Prea Fericitul Justinian, Patriarhul Romîniei, ieșind la urmă din reședință îmbrăcat cu mantia și camilalcă și purtînd cirja patriarhală, a binecuvîntat pe credincioși și întregul cortegiu s-a îndreptat spre catedrală.

La ora 9,30 cortegiul intră în Catedrală, în sunetele clopotelor tuturor bisericilor ortodoxe din Timișoara. Înălții Ierarhi împreună cu soborul preoților slujitori, se rînduiesc în naos, în fața raclei Sfîntului, unde veghează, cu lumini aprinse în mîini, Prea Sfînțitii Episcopi Antim și Theoctist, vicari patriarhali.

Prea Fericitul Patriarh Justinian, pe solee, face rugăciunile de închinare, și după ce sărută Sfintele icoane împărătești, binecuvîntează poporul.

Incepe apoi săvîrșirea Sfintei Liturghii. După Vohodul cel mic, Prea Fericitul Patriarh Justinian a cetit Tomosul de canonizare a Sfîntului Iosif cel Nou. Preoții și credincioșii au ascultat cu atenție cuprinsul acestui important act istoric sinodal. În timp ce strana și corul au cîntat tropareie și condacele duminicii și ale Sfîntului Ierarh Iosif cel Nou de la Partoș, Înălții Ierarhi s-au închinat în fața raclei, sărutînd Sfînta Cruce de pe sfintele moaște, apoi Prea Sfînțitii Episcopi Teofil al Romanului și Valerian al Oradiei au scos icoana Sf. Iosif din altar și au așezat-o pe un pedestal anume făcut în fața icoanei împărătești a Maicii Domnului. Prea Fericitul Patriarh Justinian a sfînțit icoana după rînduiala tipiconală, stropind-o cu aghiasmă.

În timp ce se cânta troparul Sfântului racla cu sfintele moaște este purtată în altar de Înalt Prea Sfințitii Mitropoliți Iustin, Firmilian și Vasile și de Prea Sfințitul Episcop Iosif, unde, cu ceremonialului obișnuit este așezată în Scaunul cel de sus.

În timp ce se cântă troparul Sfântului, racla cu sfintele moaște este ca împreună slujitori ai Sfântului Arhiepiscop Iosif. Se continuă apoi slujba Sfintei Liturghii în mod obișnuit.

La Priceasnă, Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop și mitropolit Vasile al Banatului, urcând treptele tronului arhieresc, a rostit Panegiricul Sfântului Iosif cel Nou.

*Prea Fericirea Voastră,
Înalt Prea Sfințiti și Prea Sfințiti Frați,
Iubiți fii sufletești,*

Mult iscusita vremii slovă, în tălmăcirea dată și nu de noi, ci de alții, ne spune că în partea aceasta de pământ, cunoscută în documente ca Țara Banatului, a existat organizație bisericească superioară de rit grecesc încă din suta a opta d. Hrs. cu nume de ierarhi cunoscute. În special se afirmă acest adevăr despre o localitate Timiș din acest colț de țară, ai cărei ierarh să fi fost, pînă la un timp, căpetenia ierarhiei noastre bisericești din acele vremuri.

Iar un document românesc din ultimul deceniu al veacului al 17-lea, deci contemporan cronicilor noastre, alcătuit la poruncă vlădicească, făcînd istoricul mînăstirilor din Banat, pe baza informațiilor la îndemînd în acea vreme, arată că cea mai veche mînăstire ortodoxă românească a luat ființă aci între anii 1010-1015.

Un pomelnic scris de aceeași mîna, în același domeniu și din același ordin, amintește ca pe cel mai vechi mitropolit al Timișorii, cunoscut în vremea aceea, pe mitropolitul Constantin, mort la 1286 și înmormîntat în biserica mînăstirii Partoșului.

Din veacul al 13-lea începînd și pînă la ocuparea Banatului de către austrieci, și chiar după aceea, din fiecare veac ne sînt cunoscute nume de mitropoliți ai Timișoarei, cu doi, trei, și chiar patru sufragani. Ocupația austriacă, pe lîngă alte impilări, a știut să ia măsuri ca populația băștinașă, refractară față de tentativele unației, să nu-și mai aibe nici ierarhia ei superioară, în jurul căreia să se grupeze — în lipsa altor conducători de un neam cu ea — pentru a-și pretinde, cu toată autoritatea, dreptul la o viață liberă, religioasă și culturală.

Conștiința vechei organizații mitropolitane a provinciei noastre n-a putut fi, însă, izgonită din suflete de nici o impilare.

Așa se explică de ce, în atmosfera de libertate de la mijlocul veacului trecut, între revendicările ce și poporul nostru bănățean a ținut să și le afirme, loc de frunte ocupă aceea de a-și avea el iarăși «obișnuitul său mitropolit».

Timp de aproape o sută de ani n-a fost prilej cu care obștea credincioșilor bănățeni să nu-și fi pretins recunoașterea dreptului său de a-și avea iarăși, străvechea sa formă de organizație bisericească superioară.

În vederea obținerii acestui drept, cu strămoșească evlavie și dărnicie, ea s-a străduit să înalțe, pentru mult așteptata sa mitropolie, marea Sion, de la a cărei strălucită și neuitată zi de tîrnosire s-au împlinit chiar 10 ani.

Cuvine-se ca la această zi aniversară să ne aducem aminte cu mulțumire de marea și bogata milostivire a Părintelui ceresc față de noi, că ne-a învrednicit să ne facem părtași marilor împliniri ale așteptărilor înaintașilor noștri și, întru smerită plecare a genunchilor noștri, să-l aducem laudă și rugăciuni, de mulțumire, cu hotărâta făgăduință, că ne vom strădui a ne arăta, de aci încolo, tot mai vrednici de binecuvântarea Sa, prin credința și viața noastră.

Mulțumind cu creștinească smerenie Cerului pentru toate binefacerile ce le-a revărsat asupra noastră, nu vom uita nici pe ctitorii și binefăcătorii, mai mari și mai mici ai sfintei noastre biserici, rugînd pe Tatăl milostivirilor să le răsplătească tuturor cu darurile Sale de binecuvîntare.

Întîi pomenim aci onoratul și îndreptătorul guvernul, care acum 10 ani, în frunte cu Dl. Președinte Dr. Petru Groza, cu binevoioare înțelegeri și largă munificență a ajutat la terminarea și înzestrirea catedralei noastre, pentru care am dori să-l asigurăm de toată recunoștința și leala noastră colaborare.

Mulțumim cu smerite metanii Prea Fericitului Părintelui nostru Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, și Sfîntului Sinod al Bisericii noastre, pentru că a încuviințat ca acest creștinesc praznic aniversar al catedralei noastre să fie înălțat și împodobit cu sfintele ceremonii și slujbe pentru proclamarea canonizării sfîntului Iosif cel Nou, fost mitropolit al Timișoarei și a toată Țara Banatului, de la a cărui moarte s-au împlinit, la Sîntă Mărie Mare a acestui an, 300 de ani.

Și iată cum cu vrerea celui de Sus, a Părintelui luminilor, și prin Pronia Sa cea a toate făptuitorilor, cu hotărîrea și binecuvîntarea Sfîntului Sinod azi, după zece ani, catedrala noastră e rînduită să primească între zidurile ei osemintele, după trei sute de ani nestrîcate, ale marelui mitropolit de sîntă amintire, ale Sfîntului Iosif cel Nou, mitropolitul Timișoarei.

Prea Fericite Părinte,
Înalt Prea Sfințitor și Prea Sfințitor Voastre,
Iubiți și suferințoi,

Pe plan ecumenic canonizarea unui sfînt al Bisericii române însemnează că sînta noastră Biserică e integrată în marea Biserică a Răsăritului ortodox, în care lucrează viu, după făgăduința Mîntuitorului, Duhul cel Sfînt, ce avea să asiste pe Sfinții Apostoli și pe urmașii lor, întru împlinirea întregii lor misiuni: de a învăța, a săvîrși cele sfinte și a păstori pe credincioși. Biserica noastră, canonizînd sfinți, se dovedește parte constitutivă vie a ortodoxiei ecumenice, în care atmosfera de curăție a credinței și de duhovnicească trăire și înfăptuire a idealului creștin creează în toate vremurile figuri reprezentative, înălțate pe culmile de vrednicie creștinească ale sfințeniei. Fii ai poporului nostru, ajungînd să fie ridicați la cinstirea altarelor, se adaugă cetei sfinților, adăpați la izvorul vieții și trecuți prin ușa raiului, înavușind tezaurul de sfințenie al Ortodoxiei și gătindu-ne și nouă calea spre cer, celor ce ne închinăm lor și ne sîrguim să-i cinstim după vrednicie.

Pe plan de duhovnicie românească, canonizarea unui mitropolit al Bisericii bănățene dă mărturie, că în organismul vieții creștine romi-

neșt, e viu lucrător același duh al credinței și evlaviei creștine a strămoșilor noștri, ortodocși din leagăn, pe tot cuprinsul creștinesc al țării. Iar Biserica noastră, urmărind scopul ei și împlinindu-și matema ei misiune, prin fiii și ierarhii ei intrați în ceata sfinților, se menține, mereu și fără încetare, pe culmile vrednicei ei de veacuri.

Pe plan interconfesional, Biserica noastră Ortodoxă a Răsăritului, prin sfinții răsăriți din ogorul vieții ei duhovnicești, se prezintă în fața lumii creștine ca una ce poartă asupra sa semnele adevăratei Biserici a lui Hristos, cea una, sfântă, sobornicească și apostolică. Semne ce și le revendică și alte confesiuni, abătute de multă vreme de la adevărul creștin nealterat al primelor opt veacuri creștine. Confesiuni care încearcă să ascundă mulțimea abaterilor lor, în dosul mulțimei de sfinți ce au canonizat.

Prea Fericite,
Inalt Prea Sfinților și Prea Sfinților Voastre,
Iubiți fii sufletești,

Încercînd să înșirăm pe sfîntul Iosif cel Nou în ceata sfinților romîni, cu toată smerenia ne-am îngăduit să credem că aducerea sfîntelor lui oseminte în Catedrala noastră mitropolitană și așezarea lor spre cinstitie de către creștinii bănățeni, tocmai la împlinirea a zece ani de la înnoșirea acestui sînt locaș, nu este o coincidență întimplătoare. Bunul Dumnezeu, care a ajutat poporul nostru dreptcredincios din Banat, să ridice, din dărnicia sa și cu ajutorul acordat cu multă sollicitudine de Conducătorii Țării noastre, învrednicindu-ne să adăogăm azi la podoaba materială a catedralei noastre podoaba neveștejită a sfințeniei unuia din întii-stătătorii din trecut ai Mitropoliei noastre, cu existență milenară, ne prilejuiește nouă tuturor, slujitorilor și credincioșilor Bisericii bănățene, luarea de îndemnuri și hotărîri pentru sporirea credinței și adincirea vieții noastre creștinești, după pilda Sîntului, mereu prezent între noi cu duhul, cu darul de nestricăciune și făcător de minuni al cinstitelor sale moaște, ca și cu frumusețea sfințeniei sale cerești. Această prezență sfîntă, cu darul de a spori credința și virtutea noastră, va fi și o mărturie a vechimei Mitropoliei noastre, restaurată acum zece ani, o solire către ceruri, ocrotitoare a permanenței ei pe aceste meleaguri pentru sfințirea și mintuirea celor ce, cu credință și cucernicie, se adună între sfințitele ei ziduri și în preajma raclei lui izvoritoare de daruri.

Și dacă încercăm să deslușim, cu creștinească reculegere și cu smerenia ce ne-o impune marea act ce se săvîrșește sub ochii noștri, semnele vremii de acum trei sute de ani, cred că nu greșim privind chiar în săși venirea la acea vreme a sfinului părintelui nostru Iosif să păstorească pe romîni ortodocși din Banat, așlași sub stăpînire păgînă și amenințați cu desjiințarea ca neam și lege, ca un semn de sus al unei deosebite purtări de grijă a Tatălui ceresc față de poporul romîn și creștin din Banat. Unde primejdia și strîmtorarea e mai mare, acolo ajutorul Celui de Sus e mai aproape și mai puternic lucrător; Bunul Dumnezeu cunoscînd starea de destrămare ce amenința, sub apăsarea păgînă, unitatea obștei creștine rominești din această parte a pămîntului romînesc și dănuirea singurei lui ocrotitoare, Biserica sa din străvechi, a ales, de la marginile cele mai dinspre scăpătat ale romînismului, pe cel mai de seamă dintre fiii acestui mult încercat popor romînesc, ca să-l trimită acolo unde se cerea

mai multa oarbație și pricepere mai multă credința și viața sântă, mai multă înțelepciune și iubire de neam. Tatăl Ceresc, păstrînd nevătămată sănătatea și vigoarea organismului trupesc și duhovnicesc al nației noastre, a făcut ca, de la marginea dinspre Mare a romînismului, un morlac, sau romîn de la mare, să fie trimis ca să suplinescă insuficiența părții de la nord de Dunăre, ca ființa neamului să fie scutită de orice amenințare și sfînta lui Biserică să nu pătîmească în lipsa unui conducător destoinic. Ca și cum într-un organism viu, sănătos, un organ, prin vicariere, suplinește insuficiența, sau deficiența celuilalt de aceeași natură și cu aceleași rosturi.

Iar cel ales, venind la locul chemării sale, n-a dezmințit alegerea stăpînului său. În vîrstă de optzeci de ani, ajutat în purtarea bătrînețelor de vigoarea spiritului său și de darul de Sus, de care n-a fost lipsit și cu care a lucrat împreună în toată viața, sfîntul Iosif, ajuns în fruntea Mitropoliei bănățene, face, cu tinerească putere de muncă, slujba apostolului, întruchipînd în lucrarea sa de ierarh chipul Mariei și al Martei într-o persoană. Trăind ca sfinții și pildă făcîndu-se tuturor. Cu cuvîntul învîșînd, cu exemplul atrăgînd, cu dreapta binecuvîntînd, cu rugăciunea minuni săvîrșind, cu blîndețea pe toți cucerind, cu sfințenia aureolînd Biserica sa, neamul său, persoana sa. Pe urmele activității lui răsăreau ca din pămînt biserici noi, cu turlele străjuite de cruci, îndreptate spre cer. Bolnavii se vindecau prin rugăciunea lui, ologii se îndreptau și umblau prin punerea mîinilor lui. Chiar năvala de ape și urgia focului dau înapoi și se potolesc în fața rugăciunilor lui. Și toate aceste semne sporeau credința, înarușeau și adînceau viața creștină a păstorișilor. Iar primejdiei ei, îl ia locul înfrățirea și închegarea rîndurilor în fața împilării, prețuirea și, pe alocuri, admirația chiar din partea păgînilor.

Cu vrednicie viețuind astfel lui Dumnezeu și Sfîntei Sale Biserici, și săvîrșirea lui din această viață a fost împodobită cu minunate semne, care nu s-au uitat nici pînă azi.

Iar mormîntul lui s-a făcut, timp de trei sute de ani, cînstit loc de pelerinaj pentru toți creștinii, chiar și de alte nații. Izvor de vindecări nesecat pentru toată boala și toată neputința din popor.

Adunarea noastră de azi, pentru începutul cînstirii lui ca Sfînt, este și ea un semn al nepătrunsei iconomii a lui Dumnezeu cu noi. Ea se arată ca un atare semn în sinul Bisericii noastre, ca o binecuvîntare pentru curăția ortodoxiei ei, rămasă neumbrită de nici o abatere de la credință, de nici o dezbinare schismatică. Ci dîmpotrivă ea arătîndu-se grijulie întru păstrarea spiritului ecumenic și prin fiii ei, conducători de oști, apărătoare împotriva păgînismului năvălitor. Larga ei dărnicie s-a risipit sub forma de ajutor și milostenii pretutîndeni unde frați creștini în lipsuri și suferințe și biserici surori îndurerate adăstau aceste oștînde de milostivire. Ea n-a lipsit nici din rîndul acelora, ai căror fii au adăugat și ei ceva la îmbogățirea teologiei și a artei creștine, prin lucrările sau creațiile lor artistice.

Ceea ce s-a dovedit a fi Sfînta noastră Biserică în chip de instituție, a fost Sfîntul Iosif ca întruchipare de Ierarh. Împodobindu-se cu armele cu care Mintuitorul a cucerit lumea și o ține, în orbita planului Său de mîntuire: cu puterea și cu căldura cuvîntului, cu dăruirea de sine, cu smerenia, cu sărăcia, cu sfințenia vieții sale, el a înfruntat semeș.a asupritorului pilda rea ce o dădea acesta credinciosului popor, prin iubirea de

argint, prin dezvățul moral și prin lipsa de iubire față de semenii, îndepărtând din calea mântuirii fiilor săi sufletești obstacolele mântuirii lor. Ca un adevărat «purtător de Dumnezeu» s-a arătat pe sine turmei sale, silindu-se să sădească și să păstreze în sufletele lor ceea ce este veșnic și netrecător în sfânta noastră Biserică și în sufletul omului, prin obirșia lui de la Dumnezeu.

Iată de ce cinstirea lui de azi se dovedește indirect o cinstire a lui Hristos Domnul și tot ceea ce a statornicit El în Sfânta Sa Biserică pentru noi. În sluga care a întruchipat idealul pus înainte de stăpînul său cinstim pe Stăpînul iubitor de oameni.

Pentru aceasta, ca unul ce mă văd nevrednic urmaș al Sfântului Ierarh Iosif în scaunul de mitropolit al Banatului, înveștmîntat de el în aureola sfințeniei sale, mulțumind Prea Fericirii Voastre și Sfîntului Sinod al Bisericii noastre că a prilejuit Bisericii bănățene acest praznic pentru începutul cinstirii Sfîntului nostru înaintaș, izvor de întărire în credința și viața creștină, Vă rog cu toată smerenia și venerația ca:

Plecînd genunchii inimilor noastre întru smerenie, cu neputincioase grațuri să aducem laudă și mărire bunului și milostivului Dumnezeu, că a învrednicit poporul nostru dreptcredincios încă din leagănul obirșiei sale, să-l dăruiască din sinul său Sfîntei Sale Biserici, încă din tinerețile sale spre slujirea cu credință, cu rîvnă sfințită și cu curată duhovincească viețuire, pe prea sfîntul părintele nostru Iosif. Și cînd Maica noastră Biserică înalță la cinstea altarelor sfîntă viețuirea sa, cea împodobită cu lumina minunilor sale, cu evlavie și aleasă venerație să ne îndreptăm spre el și să ne rugăm ca să ne ajute cu mijlocirea sa, ca să fim și noi plînituri ai voiei prea sfînte a Tatălui, cîm a fost el, următori ai cuvîntului și pîldei de viață ce ne-a lăsat Fiul, întrupat în Domnul nostru Iisus Hristos, așa cum s-a arătat el și, cu inimile larg deschise, umilite și înțelegătoare, să primim revărsarea întrînsele a harului Sfîntului Duh, și ie sfințirea și mîntuirea noastră, așa cum ne povățuiește el. Și stăruitor să-l rugăm: Ca unul care cu glasul tău ai potolit spumegarea năvalnică a valurilor de apă, roagă pe milostivul Dumnezeu să potolească năvala patimilor și ispitelor ce ne copleșesc. Cea ce cu roua rugăciunilor tale ai stins văpaia focului ce amenința să mistuie cetatea ostenețelor tale duhovnicești, mijlocește cu solirile tale la Hristos Domnul, să stingă cu puterea sa focul, dezbinării și neunirii dintre frați și părinți. Să reverse peste noi binecuvîntarea darurilor Sale, ca să se trezească din nou și să se întărească în sufletele noastre credința tare a strămoșilor și părinților noștri în El și în cuvîntul Lui. Să înceteze din viața noastră de creștini seceta iubirii de Dumnezeu și de frați, ca să ne îmbogățim în fapte după voia Tatălui și să ne dovedim împreună-lucrători ai harului Duhului Sfînt, cel mijlocit de Fiul pentru noi.

Cu osîrde ne rugăm ție și te cinstim. Cu inimi smerite, cu cuvinte de laudă ne cucerim ție, ca unuia care ai viețuit după chipul cel îngeresc, ai întrupat și apărât fecioria. Erou al sărăciei de bună voie și al postirii te-ai cunoscut. Chip al curăției și al gîndului smerit te-ai arătat. Ctitor de sfînte locașuri, semănător de fapte bune ai fost. Darul vindecărilor ai risipit către toți cei ce ți-au cerut ajutorul tău. Pentru aceasta ne plecăm ție genunchii spre rugăciune și te cinstim, ca pe cel ce, cu strălucirea vieții și a minunilor tale, ai înăuțit visteria vieții duhovnicești a Bisericii tale. Din locașul luminii celei neapuse a Cerului privește spre noi și

ne ocrotește cu mijlocirea ta. Ca acoperiți fiind cu harul cel mijlocit de tine, cei ce te cinstesc dună vrednicie, să se facă părtași darului de mîntuire al lui Hristos Domnul.

Cu crestinească reculegere și evlavie ne apropiem și de cinstita ta raclă, sărutînd cu duhovnicească înfiorare sfințele tale oseminte și dîr nou lăudăm pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfîntul Duh, unul în trei Ipostasuri Dumnezeu, pentru că a învrednicit Sfînta noastră Biserică că te aibă pe tine rășier între păstori, podoba ierarhilor, Iosife. Și cuvîntăm dintru adîncul inimii. Slavă Tie Dumnezeului nostru, Cel minunat întru Sfinții Săi, în vecii vecilor. Amin.

Indată după rugăciunea amvonului, înainte de «Fie numele Domnului». Înalt Prea Sfințitii Mitropoliți Iustin, Firmilian și Vasile și P. S. Episcop Iosif iau racla de pe scaunul de sus, o scot din altar prin ușile împărătești, diaconii cădînd înainte, și o așează din nou pe pedestalul de pe amvon, în timp ce corul cîntă «Sfinte Ierarhe Iosife, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi». În urma raclei iese din altar Prea Fericitul Patriarh Justinian urmat de ceilalți înalți ierarhi și de soborul preoților slujitori. Oprindu-se în fața raclei, Prea Fericitul Patriarh a rostit Rugăciunea către sfînt — în timp ce toți cei de față au îngenunchiat:

«Cu umilintă și evlavie ne plecăm astăzi genunchii înaintea slavei Marelui Dumnezeu Cel ce te-a mărit pre tine, Prea Sfinte Părintele nostru Iosif, și prinos de slavă și de mulțumită Îi aducem, pentru că te-a dăruit nouă fierbinte rugător și puternic ocrotitor în ceruri.

Că tu ca un izbăvitor ai fost trimis de sus dreptmăritorilor creștini din laturile Banatului, la vreme de strîmtorare; și ca un bun păstor și părinte, cu dragoste și înțelepciune i-ai păstorit pe dinșii, chip de smerenie, de înfrinare și de curăție făcîndu-te tuturor cu nevoințele tale pustnicești, cu postul, cu priveșherea și cu rugăciunea. Pentru aceasta, încă mai-nainte de mutarea ta la veșnicele locașuri, te-ai învrednicit de darul cel mai presus de fire al minunilor, cununa biruntei s-a împletit fie în ceruri și la cetele sfinților și ale drepților celor ce de la începutul veacului au bineplăcut lui Dumnezeu te-ai adăogat, iară nouă pe pămînt ai binevoit a ne lăsa cinstitele tale moaste, ca pe un izvor de daruri și tămăduiri celor ce aleargă la tine cu credință.

Drept aceea, și noi acum, cu bucurie și cu dragoste te lăudăm pe tine, Sfinte Ierarhe, și începătură a cinstirii tale celei de obște făcînd, cu evlavie sărutăm sfințele tale moaste și cu smerenie ne rugăm fie: Ocrotește Biserica ta, țara aceasta și pe toți cei ce cu credință și cu dragoste chiamă în'r-aiutor numele tău cel sfînt. Și ca cel ce stai înaintea feței Ziditorului tuturor, îndrăznire avînd către Dînsul, ajută-ne cu mijlocirile tale și roagă-L, Părinte Sfinte, milostiv să fie nouă, iertare de gresale să ne dăruiască și de toată reaua întîmplare să ne izbăvească. Credința cea dreaptă să o întărească, întăritările eresurilor să le strice cu puterea Prea Sfîntului Său Duh, dragostea să o înmulțească, ura să o stingă, războaiele să le înlătre și pacea a toată lumea desăvîrșit să o întemeieze.

Și așa, virtuților tale urmînd, Prea Sfinte, neîncetat să sporim în credință, în dragostea către Dumnezeu și către aproapele (oameni) și în toată fapta cea bună, ca să ajungem toți la limanul cel mult dorit al mîntuirii. Și lăudînd, pînă la sfîrșitul veacului, pururea cinstită pomenirea

ta, cu inimi curate să strigăm: Slavă Ție, Dumnezeu, Cel mare și minunat întru Sfinți, în vecii vecilor, Amin».

La otpustul Sfintei Liturghii, Prea Fericitul Patriarh a pomenit întru întâiași dată și numele noului Sfânt, Iosif cel Nou de la Partoș, Mitropolitul Timișoarei și a toată Țara Banatului.

Solemnitățile canonizării Sfântului Ierarh Iosif cel Nou s-au încheiat prin săvirșirea unui Polihroniu, pentru sănătatea și îndelunga înziliră, a Prea Fericitului Justinian, Patriarhul României, a Inalt Prea Sfinților Mitropoliți Iustin, Firmilian și Vasile, a Prea Sfinților Episcopi Iosif, Andrei, Andrei, Nicolae, Teofil, Valerian, Antim și Theoctist și a conducătorilor Statului nostru.

În sunetele imnului patriarhal Înălții Ierarhi, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian, au fost conduși de același impunător cortegiu, la reședința mitropolitană.

MASA FRATEASCA. La orele 14 Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Vasile și Consiliul nostru arhiepiscopesc au oferit o masă în cinstea înalților oaspeți.

În timpul mesei, Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Vasile, exprimând bucuria clerului și credincioșilor din Mitropolia Banatului de a avea în mijlocul lor pe Prea Fericitul Justinian, Patriarhul României și pe aproape toți membrii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, a mulțumit Prea Fericitului Patriarh pentru că a prilejuit Banatului aceste înălțătoare solemnități.

Cuvîntarea Inalt Prea Sfințitului Mitropolit Vasile a fost aplaudată de cei prezenți, care au intonat imnul patriarhal.

Luînd apoi cuvîntul Prea Fericitul Patriarh Justinian, a mulțumit I. P. S. Mitropolit Vasile pentru alesele sentimente de dragoste și recunoștință exprimate, spunînd între altele:

«Cu sufletele înălțate am participat, împreună cu Inalt Prea Sfințiile și Prea Sfințiile Voastre la una din cele mai mari sărbători ale Mitropoliei bănățene. Credincioșii Banatului, păstoriți cu înțelepciune de Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Vasile Lăzărescu, au trăit în anii din urmă mai multe evenimente de epocală însemnătate: reînălțarea episcopiei Timișoarei, ridicarea și înfrumusețarea Catedralei Banatului — un monument de seamă al întregii Biserici Ortodoxe Române — și sfințirea ei, precum și reînălțarea Mitropoliei Banatului.

Unul din marii ctitori ai catedralei, Dl. Dr. Petru Groza, președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale, lipsește din mijlocul nostru, găsindu-se pe patul suferinței. Ne-am rugat Atotputernicului pentru grabnica lui însănătoșire. Domnul Dr. Petru Groza, împreună cu guvernul cîrmuit de domnia sa, au contribuit la ridicarea acestei mărețe catedrale»

Arătînd apoi că dorința bănățenilor de a avea o Mitropolie în orașul Timișoara, unde Sfântul Iosif cel Nou a păstorit ca Mitropolit al Țării Banatului, s-a realizat și că Sfîntul Sinod, în ședința de la 28 februarie 1950, a luat hotărîrea de a ridica la cinstea altarelor și a proclama ca sfînt național pe mitropolitul Iosif cel Nou al Timișoarei, ale cărui sfînte oseminte s-au odihnit pînă acum de curînd în vechea mînăstire a Partoșului, — Prea Fericitul Patriarh Justinian a spus:

«Proclamarea solemnă a canonizării Sf. Iosif cel Nou de la Partoș s-a săvârșit astăzi de Noi în catedrala orașului Timișoara.

Moldova, Muntenia și Ardealul au trăit anul trecut asemenea evenimente de înălțare spirituală, cu prilejul generalizării cultului unor sfinți cu moaște la noi în țară și a proclamării solemne a unor sfinți valahi, bineplăcuți lui Dumnezeu.

Anul acesta a venit rîndul Banatului, care are bucuria de a vedea trecut în rîndul dreptilor lui Dumnezeu pe Sfîntul Iosif cel Nou de la Partoș, arhipăstorul cu viață curată al străbunilor lor».

Adresîndu-se Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Vasile, Prea Fericirea Sa a spus că I. P. S. Mitropolit al Bisericii bănățene se poate socoti unul din pușinii ierarhi căruia Dumnezeu i-a hărăzit fericirea ca, în timpul scurt de cînd păstorește, să dăruiască Banatului său nu numai o Mitropolie și o Catedrală măreață, ci prin aducerea sfințelor moaște ale mitropolitului Iosif cel Nou de la Partoș, să facă să domnească în eparhia Înalt Prea Sfinției Sale un înalt și puternic duh religios.

În continuare Prea Fericirea Sa a spus: «Înalt Prea Sfinția Ta ai putut vedea de cîtă dragoste și prețuire te bucuri împreună cu credincioșii din Țara Banatului, din partea Ierarhilor Bisericii noastre și a Sfîntului Sinod. În acest moment solemn îți urez în numele meu și al membrilor Sfîntului Sinod prezenți aici, să păstorești în această Mitropolie mulți ani cu sănătate, cu vrednicie și cu bogate roade duhovnicești pentru binele neamului și al Bisericii noastre românești».

Prea Fericitul Patriarh Justinian a salutat apoi prezența la marea sărbătoare a Mitropoliei Banatului a Prea Sfinției Sale Andrei Molăovanu. Episcopul romînilor din cele două Americi, și a d-lui Alexandru Suci, consilier eparhial în orașul Chicago și redactor al revistei eparhiale «Credința», aflați într-o vizită frățască în țara mamă. Prea Sfinția Sa și consilierul Prea Sfinției Sale au fost invitați să ia parte la aceste mari serbări din Banat, spre a cunoaște și mai bine evlavia și tăria credinței fraților lor de pe aceste meleaguri.

În încheiere Prea Fericitul Patriarh a toastat în sănătatea Conducătorilor Republicii Populare Romîne, — datorită cărora Banatul a putut trăi atîtea înfrățiri mărețe, — în cinstea fraților din America, care au venit să-și vadă frații din România, în cinstea Înălților Ierarhi, membri ai Sfîntului Sinod, și în cinstea tuturor oaspeților, a preoților și dreptcredincioșilor romîni din Banat, urîndu-le mult spor întru împlinirea tuturor năzuințelor, pentru binele Patriei și pentru întărirea păcii în lume.

Masa s-a desfășurat într-o atmosferă de frățască dragoste.

Seara, Înalt Prea Sfinții Mitropoliți Iustin al Ardealului și Vasile al Banatului și Prea Sfinții Episcopi Andrei al Aradului, Nicolae al Clujului și Valerian al Oradiei, însoțiți de Vicarii și Consilierii eparhiali, au condus la gară pe Prea Fericitul Patriarh Justinian și pe ceilalți înalți oaspeți care veniseră de la București.

SLUBA DE DUMINICA SEARA. Duminică seara la orele 18 în Catedrala mitropolitană, P. S. Episcop Valerian al Oradiei, înconjurat de un sobor de preoți, a săvârșit slujba Privegherii după rînduiala obișnuită, punîndu-se slujba zilei din Octoih cu a Sfîntului Ierarh Iosif cel Nou aprobată de Sfîntul Sinod.

După citirea Sfintei Evanghelii s-a făcut miruirea credincioșilor, care au trecut pe dinaintea raclii, închinându-se și sărutînd-o cu evlavie, iar după Doxologie, în timp ce se cînta «Sfinte Dumnezeule» racla a fost ridicată și scoasă de patru călugări în procesiune, făcîndu-se înconjurarea de trei ori a Catedralei, în aceeași ordine ca și în ajunul canonizării. Numeroși credincioși, cu lumini aprinse în mîini, însoțeau smeriți impozantul cortegiu, în timp ce corul cînta neconținut Troparul și Condacul Sfîntului Ierarh Iosif cel Nou. După intrarea în Catedrală, racla a fost așezată pe același soclu de pe amvon fiind străjuită mai departe, pe rînd, de patru stareți, pînă dimineața.

LITURGHIA ARIHIEREASCA DE LUNI 8 OCTOMBRIE, 1956. Luni dimineață la ora 9,30 s-a oficiat Sfînta Liturghie de către Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Vasile și Prea Sfințitul Episcop Valerian al Oradiei, înconjurați de un mare sobor de preoți. La Voholul mic, după intrarea cu Sfînta Evnghelie, în timp ce strana cînta Troparul și Condacul Sfîntului Ierarh Iosif cel Nou, cei patru stareți au luat racla cu sfintele moaște, au dus-o în sfîntul altar prin ușile împărătești și după ce au ocolit Sfînta Masă au scos-o apoi tot prin ușile împărătești, în procesiune, cu întreg soborul slujitorilor, și au dus-o în pronaos, așezînd-o în partea dreaptă pe soclul de beton și marmoră artistic executat, între cei doi pilaștri unde racla va rămîne pentru totdeauna.

După aceasta Înălții Ierarhi și soborul preoților s-au reîntors în altar, continuînd slujba Sfintei Liturghii.

La Priceasnă, P. C. Vicar Gh. Cotoșman a citit cea de a doua parte a însemnărilor egumenului cronicar Nichifor despre minunile săvîrșite la mormîntul Sfîntului Ierarh Iosif de la mînăstirea Partoș.

Înalt Prea Sfințite Părinte Mitropolit,
Prea Sfințite Părinte Episcop,
Iubiți credincioși,

În cadrul Sfintei Liturghii de alaltăieri, v-am făcut cunoscut viața minunată a sfîntului Ierarh Iosif II cel Nou, așa cum a fost ea descrisă de către cronicarii vremii, de diacul sau secretarul său Damaschin Udrea, dascăl mare la Școala gramaticescă din mînăstirea Caranbeseșului, și de smeritul Nichifor, egumenul mînăstirii Partoș.

Din relatările acestor cronicari bănățeni, s-a putut forma convingerea că Mitropolitul Iosif II al Timișoarei — prin asceză, prin totală lepădare de sine, prin fapte de milostenie, prin minuni și prin vindecarea atîtor bolnavi — atîngînd culmile virtuți și ale sfințeniei, s-a învrednicit, chiar din partea contemporanilor, creștini și mahomedani-turci, a fi socotit sfînt, făcător de minuni.

În cele ce urmează voi reproduce, în continuare, din aceiași cronicari, întîmplările minunate, semnele și minunile săvîrșite la mormîntul sfînt din mînăstirea Partoșului, în care, pînă luna trecută (8 septembrie) au zăcut, de trei sute de ani, sfintele oseminte ale aceluia ce a fost Sfîntul Iosif II cel Nou, Mitropolitul Timișoarei și a toată Țara Banatului.

«Iară toate astea eu le-am aflat însămnate pră un Mineiu grecesc alu sș(in)tei mînăstiri, dă mîna Diacului lu sș. Metropolit carele s-au chemat Damaschin Udrea. Iară dă aci înanite oi pāvăstui pră scurt minu-

nile dăspră care am mai aflat că s-au săvirșit la mormîntul lui, unele în-sămnate am aflat în scrisuri au pră sfintele cărți ale minăstiri(i), altele din gura unor bătrîni, care le-au știut.

Iară în anu 1658 la sf. Ap(ostoli) Petru și Pavel au venit la minăstire Ianăș Muică cu ȧata lui, carea, dinrt-un beteșug ce-au avut nainte cu doi ani, au rămas surdă și mută. Ei au venit cu doă zile mai nainte, și au ajuns osteniți dă drum dăla Ramna, și călugări(i) i-au omenit cu mîncare și hodină. Iară ȧata au fost trecută dă 15 ani, au fost nămăritată și-au fost tare frumoașă, numa au avut smintă și au avut ș-o leacă dă smintea la cap dă pră urma beteșugului, și nu au prea vrut ȧeciori(i) să vină în casă la ea. Au fost singuri copil alu Ianăș și el au fost om cu avere în Ramna. Iară în sara dinainte dă sărbătoare, stareșul la vecernie au împăr:ășit-o, și toată noaptea ȧata au rămas în beserică, ingenunchiată pră mormîntul lui sf. Iosif. Iară înspră ziuă ȧata au ațipit pră mormînt. Iar cînd au venit în zori călugări(i) la Utrenie au aflat-o adormită pră lespede mormîntului. Iară cînd au trezit-o din somn, ea s-au uitat la ei și-au întrăbat mirată că unde să află. Ș-atunci i-au răspuns stareșul și ea au vorbit cu el și-au văzut că i-au venit graiul și auzul, și-au adus laudă lu Dumnezeu și lu sf. Iosif. Iară tatăl ei au ȧăcut daruri bogate la sf. minăstire.

Iară în anu 1672 la Stricenie, chinezu Ilie Micuș dîn Ciacova și-au adus pră ȧata lui Anca, dă 18 ani, care a fost beteagă dă pleană. Și beteșugul au apucat-o chiar înainte de începerea sf(intei) leturgh(i)ei. Ș-atunci au dus-o și-au așezat-o pră lespede dă mormînt alu sf. Iosif. Iară acolo ea pră loc s-au mulcomit, nu au mai ȧăcut spume la gură și nu s-au mai zbatut. Iară cînd au început sf. leturgh(ee) ea s-au sculat citavă și au ingenunchiat pră mormînt, și așa au stat cît au ținut sf. leturgh(i)e. Iară după aia sănătoasă au eșit din beserică. Iară tată-so au ȧăcut danie frumoașă sf. minăstiri.

Iar la anu 1685 la sf. Măria Mică adecă la Nașterea Maici(i) Domnului, neguțătoriul Pavel Grecu dîn Timișoara, s-au vindecat la mormîntul lu sf. Iosif, dă cea mai grozavă boală, care să chema lepră.

Iară în anu 1692 s-au vindecat doi ologi, Ilie Daia și Gheorghe Avidei dîn Caransăbăș.

Iară în anu 1703 s-au vindecat la mormîntu lu sf. Iosif 12 betegi de ciumă.

In anu 1705 nainte de Sinmicoară 25 de aidamaci s(i)rbi, blăstămați dă Dumnezeu și dă oameni, după ce-or aprins mai multe căși în Partoș și-au omorît 2 oameni și-au prădăluit o mulțime dă căși și-au batjocorit muierile, că măido toți oameni(i) au fost duși să ȧăcă șanțu cetăți(i) la Ciacova, apoi s-au dus la sf. Minăstire și dacă nu au vrut călugăr(i) să deschidă poarta, au adus paie și-au aprins poarta și-au tunat și-au omorît 5 călugări. Iară stareșu cu alți patru ȧrați și cu 18 ȧecioare dîn sat care-au ȧugit în minăstire, ca să nu ȧie pingărite dă acei aidamaci ațurisiți dă Dumnezeu, au intrat și s-au încuiat în sf. beserecă. Car aidamaci(i) au adus securi și-au spart ușile și-au tunat în beserecă rînjind la ȧecioare. Și ele s-au st(r)îns ghem lîngă altar, lîngă mormîntul lu sf. Iosif, și-au stat speriate ca mielusei(i) de jertșă. Iară căpetenia aidamacilor s-au dus la ele și rîzînd au scuipat pre lespede dă mormînt și aialalți 9 care au venit cu el s-au grăbit și ei s-apuce pră ȧete. Dară în clipita aia i-au ȧulgerat pră toți ca un trăznet, dă s-au ologit dă mini și dă picioare, d-au

căzut jos și nici vorbi nu au mai putut, numa au mugit ca vitele. Iară văzînd aialalți că ăștia nu mai vin, au venit după ei. Iară cînd i-au văzut așa, s-au îngrozit și-au luat-o la fugă care încotro. Iară pră cei loviți dă blestem, călugări(i) i-au scos din beserecă și au vrut să-i așeze în pături ca să-i grijească, dar oameni(i) din sat, care or fost minioși prîntu faptele lor cele diavolești, i-au smuls din mîinile călugărilor și i-au căsăpit cu topoarele pră toți.

Iară în anu 1700 la Sîmcilie, adecă la sf. marele proroc Ilie, au venit la sf. mînăstire doi turci, aducînd pră o targă pră un alt turc, și au cerut să-i sloboadă în sf. mînăstire. Iară fratele Todor, carele au fost la poartă, i-au întreat că ce ureau și cine sint. Iară cel dinlîi dintră ei au răspuns că au adus pră aga Mustafa dăla Ciacova, carele este beteng dă 6 luni dă ologeală, că nu-și poate mișca dă fel nici mîinile nici picioarele și au încercat toate leacurile și nu i-au ajutat la nimic. Ș-acuma au cerut să-l ducă a mormîntu lu sf. ghiaur din Partoș. Iară fratele Todor le-au spus că sf. Iosif este un sf(înt) creștin, nu păgîn, și n-au ce căuta cu beteagu lor la sf. mînăstire. Dară venind stareșu Vasile, au poruncit să-l ducă pră beteag la mormîntul lu sf. Iosif, zicînd că «Dumnezeu unul este și voința lui noi nu o putem judeca». Iară ei l-au dus pră agă în sf. beserecă și l-au așezat pră lepedea dă mormînt și stareșul s-a îmbrăcat în odăjdi(i) și-au început sujba. Iară în clipita aia aga s-au sculat în picioare și-au privit la altariu, apoi și-au întors fața către lumea ce-au umplut besereca, și-apoi cu lacrimi în ochi au ingenunchiat și-au sărutat lepedea mormîntului și-au stat așa cît au ținut sf. leturgh(i)e. Iară cînd s-au gatat sf. leturgh(i)e au mărș la stareș și au pus în mîna lui 2 pungi grele cu galbini și-au sărutat mîna stareșului, apoi au eșit din beserecă și s-au dus sănătos acasă.

Iară au mai fost ș-alte tămăduiri multe și mai mărunte, pră care nu le-am mai înșiruit aici, dară le-am scris numa pră cele mai minunate, pentru ca cei care vor ceti să cunoască cea fără dă margini putere a Domnului, carele pră cei aleși îi acoperă cu darurile Sale cele minunate și răsmlătește pentru faptele și cugetul lor cel curat, în veci(i) vecilor, Amin.

Osana Ție, Doamne! »

Așa își încheie, la anul 1748, egumenul Nichifor de la Partoș, însemnările despre minunile săvîrșite la mormîntul sfînt de la mînăstirea de acolo. De atunci și pînă în zilele noastre minunile, și semnele și vindecarea de bolnavi la mormîntul Sfîntului Iosif cel Nou sint fără de număr. La Partoș și în comunele Banatului încă trăiesc destule persoane bărbați și femei, tineri și bătrîni, romîni și de alte naționalități, asupra cărora s-au făcut minuni prin mijlocirea Sfîntului Ierarh Iosif cel Nou. Ana Nina Bolog, Ruja Vasa Radosav, Volumia I. Blev și Ionuț Beleuț din Partoș sint numai cîteva nume care dau mărturie că mormîntul de la Partoș de 300 de ani a fost și a rămas un izvor de daruri și de vindecări minunate, o adevărată Vitezdă tămăduitoare.

Mormîntul de la Partoș a ținut în sufletul dreptcredincioșilor romîni din Banat vie amintirea Mitropolitului Iosif II cel Nou, făcător de minuni. Facția amintirii, a cinstirii și a cultului acestui Sfînt Mitropolit a trecut de la o generație la alta, și din generație în generație a ajuns vie și strălucitoare, pînă în zilele noastre.

Așa se explică faptul că după 300 de ani Sfântul Mitropolit Iosif este și pentru noi tot atât de viu ca și pentru fericiții noștri strămoși. La anul 1656, trecînd în lumea dreptilor, Sfântul Mitropolit Iosif II ne-a lăsat un testament sfînt. Marile serbări din aceste trei zile din urmă, desfășurate sub ochii noștri, sînt cea mai puternică dovadă că, noi, strănepoții celor ce acum 300 de ani au primit aici, în cetatea Timișoarei, pe Sfântul Mitropolit Iosif venind de la sîntul munte Athos —, ne-am silit să ne facem și noi datoria de creștini și de romîni.

Sfîntul Apostol Pavel scrie Tesalonicienilor: «Duhul să nu-l stingeți» (I, Tes. 5, 19) și prin ei și prin strămoșii noștri sud-dunăreni din mijlocul cărora s-a ridicat și sfîntul mitropolit Iosif, ne adresează și nouă același înalt îndemn.

Noi, strănepoții fericiților noștri strămoși, nu numai că n-am stins duhul credinței, binevestite de marele și sfîntul Mitropolit Iosif II, ci l-am și întărit și binevestit și altora.

Aducerea moaștelor Sfîntului Mitropolit Iosif în cetatea lui de Scaun, în această catedrală măreață, în care am înnoit scaunul «obișnuitului Mitropolit românesc de la Timișoara», constituie o luminoasă mărturie a creșterii și întăririi duhului credinței noastre strămoșești și o creștere și o întărire a cultului Sfîntului Iosif cel Nou.

Dacă strămoșii noștri ne-au lăsat un testament, pe care noi, strănepoții, l-am executat cu cinste, — noi cei de azi lăsam copiilor și nepoților și strănepoților noștri o comoară scumpă: Moaștele Sfîntului Iosif cel Nou, Mitropolitul Timișoarei și a toată Țara Banatului.

Din cetatea lui de scaun, Sfîntul Iosif rămîne Păstorul cel Mare, Părintele, ocrotitorul și îndrumătorul pe calea credinței și a virtuților străbune al tuturor dreptcredincioșilor romîni din Țara Banatului.

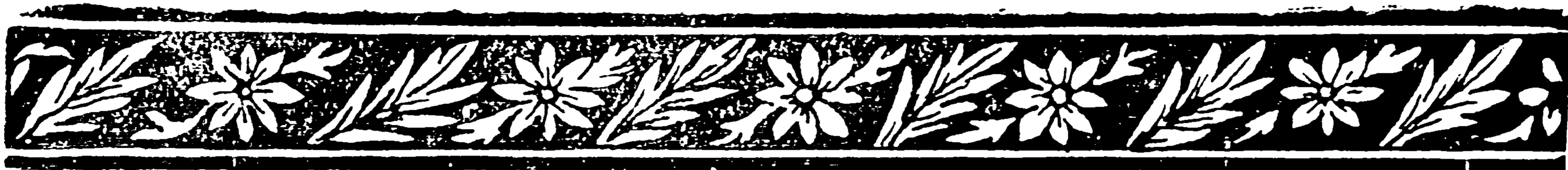
Prea slăvind pe Domnul care ni l-a trimis în timpuri grele, închinîndu-ne smeriți în fața sfîntelor lui moaște, să zicem din adîncul inimii: Sfînte Mitropolite Iosife, fii ocrotitorul și îngerul păzitor al copiilor, al nepoților și al strănepoților noștri din veac și pînă-n veac, și le îndreptează pașii vieții pe căile fericirii, ale iubirii de Dumnezeu și cinstitii aproapelui, în vecii vecilor, Amin.

După rugăciunea amvonului, icoana Sfîntului Iosif cel Nou, sfințită de Prea Fericitul Patriarh la Sfînta Liturghie solemnă de Duminică, 7 octombrie, și așezată în fața icoanei împărătești a Maicii Domnului, a fost adusă cu procesiune în pronaos și așezată lîngă racla Sfîntului Ierarh Iosif, în timp ce corul catedral cînta «Sfîntă Ierarhie Iosife, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi». Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Vasile în genunchi a cetit Rugăciunea solemnă către Sfîntul Ierarh Iosif cel Nou.

La otpust, I. P. S. Mitropolit Vasile a pomenit după Sfinții Trei Ierarhi, Vasile, Grigorie și Ioan, și pe Sfîntul Ierarh Iosif cel Nou, Mitropolitul Timișoarei și a toată Țara Banatului.

Cu stingerea ultimelor acorduri ale imnului arhieresc s-au încheiat marile festivități ale proclamării solemne a canonizării Sfîntului Iosif cel Nou, care vor rămîne neșterse în amintirea credincioșilor bănăteni.

Prot. Dr. GH. COTOȘMAN

VIAȚA SFINTULUI IOSIF CEL NOU, MITROPOLITUL TIMIȘOAREI ȘI A TOATĂ ȚARA BANATULUI

Acest sfânt ierarh Iosif cel Nou *), unul din părinții cei mari întru bunătăți și plecați la smerenie adâncă, este mai cunoscut după numele dat de bănățeni: «Sfântul de la Partoș». Ii spun astfel pentru că acolo i s-au odihnit pînă de curînd sfintele moaște.

Comuna Partoș se află la o depărtare de 6 km. spre soare-apune de gara Banloc. Odinioară, în aceste părți se întindeau pădurile bătrîne de fag și stejar, cu poieni și luminișuri minunate pentru statorniciri sihăstrești. Poate că și acest lucru a îndemnat în veacul al XII-lea pe șase cneji romîni să înființeze aci o sfîntă mînăstire pentru folosința lor sufletească și slujirea cine știe cărui pustnic. Mînăstirea Partoș a fost întemeiată la anul 1186 de șase cneji romîni «olahali»-1).

La sfîrșitul secolului al XV-lea, despotul Ioan Brancovici († 1502), a zidit, lîngă bisericuța lor de lemn, o altă biserică, închinată Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil. În cursul vremii, luminișurile din jurul mînăstirii s-au mărit și mai mult. Case omenești s-au bulucit lîngă ea, ca niște oi în strunga unui păstor vrednic și au întemeiat satul ce și-a luat numele de la ea. La mînăstirea Partoș a fost «încă din timpuri vechi o școală în care învățătorii veniți din Principate învățau pe tinerii care se preparau pentru chemarea preoțească ori învățătorească. Școala aceasta a întemeiat-o romînul Georgiul Laiu, jude primar din cercul Ceacovei» 2).

În anul 1771 mînăstirea avea șase călugări. În urma decretului dat de împărăteasa Maria Tereza la 16 ianuarie 1777, mînăstirea Partoș a fost desființată. «Călugării împreună cu o parte din averea mobilă, odoare și cărți bisericești, au trecut la 10 noiembrie 1778 la mînăstirea Sîngeorge, iar cîțiva la Volovița» 3). Odată cu ea au fost desființate și alte mînăstiri ca de pildă cea de la Baziaș de la Srediște, Șemlac și altele.

---

*) Sfîntului Iosif de la Partoș i se spune «cel Nou» pentru că a mai fost un mitropolit al Banatului cu același nume înainte sa. Acela a păstorit înainte de stăpînirea turcească în Banat, adică între anii 1526—1550 și a fost înmormîntat tot în mînăstirea Partoș. Firul mitropoliților bănățeni de la Iosif I a fost continuat de: Ion 1553, Antonie 1562, Teodor 1594, Neofit 1606—1612, Sofronie 1650, Iosif II, 1650—1653.

1. Prot. Dr. Gh. Cotoșman: **Sfîntul Iosif cel Nou, Mitropolitul Timișoarei și a toată Țara Banatului**, în «Revista Mitropoliei Banatului», ian.-martie 1956, p. 72.

2. N. Tincu-Velea: **Istoria Bisericească politico-națională a Romînilor peste totu**, Sibiu 1865, p. 198.

3. N. Tincu-Velea, *op. cit.*, p. 185.

Cugete oricine și la tristețea vieții trăită de românii bănățeni: mai întâi robia turcească dintre anii 1552-1716 și apoi asuprirea habsburgică dintre anii 1716-1918.

Mînăstirea Partoș s-a desființat. Biserica ei însă a rămas împreună cu mormîntul Sfîntului Iosif cel Nou, să le fie sprijin și ocrotire. Frații bănățeni i-au păstrat numele cel vechi de mînăstire, așa cum a fost.

Privirile celui ce intră astăzi în comuna Partoș se opresc, vrînd-nevrînd, asupra bisericii parohiale cu turnul ei înalt, cu ceasornic după sistem arhitectonic medieval, zidit de-asupra pronaosului (partea de la intrare) și asupra turnulețului de de-asupra naosului (partea de la mijloc). Biserica aceasta, zidită între anii 1750-1753 este socotită drept «unul din cele mai importante monumente de după ocupația turcească din Banat». Este zidită mai în față, spre drum, și are hramul Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil, ca și vechea mînăstire.

În fund, lîngă altarul acestei biserici mărețe, se află biserica mînăstirii de odinioară, zidită de despotul Ioan Brancovici la sfîrșitul veacului al XV-lea, cum am arătat, fără turlă, cu temelia îngropată pînă la suprafața pămîntului, ca o casă bătrînească. Are o lungime de 9 metri. Stîlpi puternici de lemn de stejar sprijină streșina largă. O privești cu nesaț ca pe o smerită bătrînă retrasă în căsuța ei mai în fundul curții, lăsînd loc la față, mai în văzul lumii, fiicei sale dragi. Și te minunezi cum a izbutit să biruiască în curgerea veacurilor toate schimbările, stăpînirile, greutățile, nevoile și necazurile, ținînd sus sufletul fiilor ei bănățeni și flacăra credinței dreptmăritoare a neamului nostru. Biserița aceasta ocrotită de aceeași Sfinți Arhangheli Mihail și Gavriil, are taina ei, comorile ei, trecutul ei frumos și măreț, plin de mireasmă duhovnicească.

În sînul ei se află mormîntul fericitului întru pomenire Iosif cel Nou, mitropolitul Timișoarei. Lumea vine de la mari depărtări și îngenunchiază pe lespeda de piatră în smerite rugăciuni ce sînt bine primite de Dumnezeu, prin mijlocirea slăvitului ierarh; bolnavii iau tămăduiri; sufletele răcorite în șiroaiele de lacrimi ce cad pe piatra mormîntului lui dobîndesc alinare; cererile cele de folos sînt împlinite fără zăbavă.

O icoană portativă făcută în anul 1782 în stil bizantin de «Ierei Ștefan Bogoslovici iconopiseț» și dăruită de «Ioan Subon din Jebel mînăstirii Partoș», așezată deasupra lespedei mormîntului, înfățișează chipul marelui ierarh în mărime naturală. Sus în partea stîngă a icoanei, Maica Domnului cu dumnezeescul Prunc în brațe; jos în stînga, o masă acoperită cu o țesătură albă, curată; deasupra, o Sfîntă Evanghelie cu scoarțele roșii și alte cîteva cărți cu coperte verzi. Lîngă ele, o sfîntă cruce aurită. În partea dreaptă a icoanei, chipul Sfîntului Iosif cel Nou, uscățiv la față, ochi mari pătrunzători, sprîncene arcuite, barbă bogată ce cade-n fuior. Sfîntul are capul plecat spre dreapta, cu privirile ațintite spre chipul Maicii Domnului, din stînga. Este îmbrăcat în veșminte arhieresti cu mitra pe cap, înconjurat de aureola sfințeniei, cu engolpion atîrnînd de la grumaz pe piet, și bederniță. În mîna dreaptă ține cîrja arhierască sprijinită oblic spre stînga, pe pămînt.

Deasupra capului este scris numele sfîntului Iosif Novi, adică cel Nou, iar dedesubt, o inscripție care cuprinde un tropar, un imn de laudă, în cinstea lui:

«Din tinerețea ta te-ai consacrat în întregime lui Dumnezeu, în rugăciuni și osteneli și în posturi, fiind chipul bunătății; de aceea Dum-

nezeu, văzînd voia ta cea bună, te rînduiește ca arhieru și păstor al bisericii Sale. Cu aceasta și după moarte cinstitul tău trup s-a păstrat întreg și nestricat. Sfinte Iosife, roagă-te lui Hristos Dumnezeu ca să dea iertare celor ce cu credință și cu dragoste săvîrșesc sfînta pomenire a ta»⁴).

Candele cu lumini molcome și icoane dăruite în cursul vremii de oameni credincioși, cu scurte inscripții ce le arată numele, străjuiesc în jurul mormîntului sau aninate în vechii pereți. Aci te simți într-o altă lume, a sfințeniei, a iubirii de oameni, lumea de dincolo... Orice grijă lumească n-are loc aci.

Ca și oarecînd Moisi la rug (Eșire III, 5) simți că te afli într-un loc sfînt. Din clipă în clipă aștepti să vezi pe slăvitul ierarh ieșind din mormînt sau venind adeva din cine știe ce colț tainic al sfintei biserici spre a binecuvînta mulțimea...

Sfîntul Ierarh Iosif cel Nou, mitropolitul Timișoarei și a toată Țara Banatului s-a născut în cetatea Ragusa din Dalmația (astăzi Dubrovnik, unul din porturile cele mai însemnate de la Marea Adriatică), cetate de negustori iscusii, cu legături comerciale în cetățile de la Mările Adriatică și Mediterană. Ragusa are un trecut istoric însemnat, fiind și o republică înfloritoare, ca Genova și Veneția. Deosebit de însemnat este că raguzanii aveau în Timișoara și Lipova depozite de mărfuri și vaduri pentru desfacerea acestora. Acest lucru se explică și prin aceea că mulți raguzani erau morlaci sau maurovlahi, adică romîni de neam, cum a fost și Sfîntul Iosif cel Nou.

Istoria arată că prin morlaci, maurovlahi sau vlahii negri, se înțeleg romîni din partea nord-vestică a Peninsulei Balcanice, adică din Dalmația, veniți acolo în secolul al XI-lea din «patria străromînă», adică de dincolo de Dunăre. Numele acestea le-au fost date de cronicarii bizantini spre a-i deosebi de vlahii, adică de romîni din Tesalia și Epir.

Deci, sfîntul a fost o mlădiță a neamului nostru romînesc. Chemările de sus i-au îndreptat pașii din tinerețe spre Sfîntul Munte al Atonului cel cu multe mînăstiri și cuvioși părinți îmbunătățiți prin smerenie adîncă, rugăciuni, posturi și privegheri, năzuind cu rîvnă în cărări de mîntuire. Aci a îmbrăcat și Iosif cinstitul chip îngeresc al tagmei monahicești. Împlinind cu sîrguință ascultările cele date lui de părinții duhovnicești, și-a cîștigat nu numai dragostea lor, ci și darul lui Dumnezeu, fiind învrednicit cu săvîrșirea minunilor, cu proorocia și înaintevederea. Afară de aceasta a sporit și cu învățătura cărții, cu adîncirea Sfintei Scripturi în liniștea chiliilor mînăstirilor atonite, unde și-a împlinit ascultările pînă la vîrsta de 82 ani.

Sfîntul Iosif a petrecut acest timp în mînăstirile Pantocrator, Xeropotam, Vatoped, în vestita lavră a Sfîntului Atanasie Atonitul și mai ales în mînăstirea Cutlumuș, marea lavră a Țării Romînești, ctitorită din nou și bogat dăruită de Neagoe Vodă Basarab (1512-1521) căruia, pentru dărniciile sale, Gavriil Protul, marele stareț al mînăstirilor din Sfîntul Munte, i-a dat numele de «Noul Solomon».

Pentru rîvna lui către Dumnezeu, priceperea deosebită de chivernisitor și înțelepciunea lui de păstor duhovnicesc, cuvioșii părinți din Cutlumuș l-au ales egumen.

4. Dr. Victor Vlăduceanu: **Minăstiri Bănățene**, Timișoara 1947, p. 34.

Astfel a sporit sfântul an de an, împodobindu-se cu înțelepciunea, cu cinstea, cu puterea săvârșirii minunilor, cu darul lui Dumnezeu. Toate acestea, știute de toți cuvioșii părinți sfetagoreți, n-au rămas necunoscute nici părintelui Patriarh a toată lumea din Constantinopol, că în anul mîntuirii 1650 l-au hirotonit întru arhiereu și, cerînd învoirea sultanului Mahomed al IV-lea (1649-1687), l-a trimis păstor sufletesc al romînilor ortodocși din pașalîcul Timișoarei, adică mitropolit al Timișoarei și a toată Țara Banatului.

Sfântul Iosif cel Nou aducea cu dînsul nu numai gramata, adică împuternicirea patriarhicească de a fi mitropolit aci, ci și porunca sultanului către pașa Fasli din Timișoara. Pentru aceasta a fost bine primit chiar de turci și cu mare cinste. Pașa Fasli aflase și de o minune săvîrșită de noul ierarh la Virșeț. Se mai adauga și faptul că în copilăria lui pașa fusese creștin, născut din părinți creștini tot din părțile Dalmației, dar fiind luat în robie de turci, trecuse la legea lor și ajunsese pașă, adică mare general, lucru care nu-l împiedeca să fie bun cu creștinii de sub oblăduirea lui. Amintirile copilăriei nu se șterg cu ușurință. Fasli nu uitase că și el a fost creștin...

Mulțime nespusă de lume din toate părțile Banatului și chiar mai de departe, din ținuturile ungurene și de la Buda și din alte laturi, ofițeri și ostași turci cu pașa Fasli în frunte, au ieșit întru întîmpinarea ierarhului.

Erau de față între alții, episcopul Antimie de la Caransebeș (1638-1651) și Sofronie al Lipovei (1650-1651) cu clericii din sinodia lor și alți preoți din sate și orașe.

Inscăunarea noului mitropolit s-a făcut cu deosebită bucurie, cu cîntări și cuvîntări și urări de lungă și rodnică păstorie. Sfântul Iosif, cu statura lui înaltă, cu cei 82 de ani din fuiorul din barbă, cu ochii lui vii plini de bunătate, avea chip de prooroc... Toți îl priveau fericiți.

Bucuria a fost și mai mare cînd i-au ascultat cuvîntul de mulțumire pentru asemenea primire, către frații și fiii lui sufletești — romîni bănațeni, creștini ortodocși —, grăit în romînește; iar către turcii păgîni, grăit în turcește. Și se mirau foarte și unii și alții pentru învățătura și darul bătrînului de a cîștiga sufletele.

Astfel și-a început păstoria într-un ceas bun, cu binecuvîntări de la Dumnezeu și cinstire de la oameni, mitropolitul Iosif cel Nou al Timișoarei și a toată Țara Banatului.

Prin înțelepciunea și bunătatea lui, prin grăirea lui în limba turcească cu stăpînitorii de atunci ai Banatului, le-a cîștigat bunăvoința. Și cînd după plecarea lui Fasli a venit un alt pașă anume Korisant, om rău la inimă și vrăjmaș creștinilor, mitropolitul Iosif l-a îmbunat, îmblînzindu-i răutatea cu daruri. Avea dreptate Matei Vodă Basarab, domnul Țării Romînești, cînd spunea: «Turcului să-i arăți cu o mîină sabia și cu alta punga cu bani». Mitropolitul Iosif folosea punga cu bani, dar și sabia duhului. Și pașa Korisant se lăsa îmblînzit, mai ales că știa și de trecerea de care ierarhul se bucura înaintea sultanului...

Duh de viață nouă a fost în Banat în cei trei ani de vîlădicie a bătrînului mitropolit (1650-1653). S-au ridicat biserici noi, s-au reparat cele vechi; s-au înnoit sufletele credincioșilor prin rugăciuni înălțate în liniște, fără teama asupririlor turcești; în duminici și sărbători mulțimea cerceta mînăstirile, întărindu-și inimile și credința în Dumnezeu.

Bătrînul mitropolit nu pregeta, cu toată vîrsta lui înaintată și oste-neala drumurilor; cerceta satele, le sfințea preoți slujitori din tinerii cei ce învățau în școala de teologie înființată de el lângă scaunul păstoresc din Timișoara, mîngîia lumea în cuvinte înțelepte, povățuia cu timp și fără timp, se ruga împreună cu poporul, le tămăduia bolnavii...

Iar la Sfintele Paști din anul 1653, dorind el a fi puțin mai liniștit și ajuns fiind și de slăbiciunea bătrînețelor, a lăsat grija cîrmuirii arhi-episcopiei sale episcopului Moise de la Lipova (1651-1664), și ca mulți din marii ierarhi ai Bisericii, s-a retras în sfînta mînăstire de la Partoș, unde a mai trăit trei ani, adică pînă la praznicul Adormirii Maicii Domnului din 1656, cînd s-a mutat cu pace către Domnul.

O veche însemnare dintr-o carte de slujbă sîrbo-slavonă, aflată în mînăstirea Sîngeorz, amintește aceasta în cuvintele: «Această carte este proprietatea mitropolitului Iosif al Timișorii, 1655». «Care de bună voie a părăsit episcopia, retrăgîndu-se în mînăstirea Partoș, unde a trăit cîțiva ani și apoi s-a reîntors la veșnica odihnă, unde dorm sfinții».

Vestea trecerii la cele veșnice a bunului păstor a cuprins sufletele tuturor credincioșilor de mîhnire. La căpătîiul lui a venit lume după lume să-i sărute dreapta în cel din urmă ceas. Episcopii Ioanichie al Caransebeșului, Isaachie al Vîrșețului și Moise al Lipovei, împreună cu 12 protopopi și 21 preoți au slujit prohodul în lacrimile mulțimii și l-au coborît în mormîntul cu lepedea de piatră ce și-l făcuse în biserica sfintei mînăstiri a Partoșului încă în viață fiind.

Aceasta a fost pămînteasca petrecere a slăvitului ierarh Iosif cel Nou, mitropolitul Timișoarei și a toată Țara Banatului, sfîntul de la Partoș.

Se cuvine acum să arătăm și cîteva din minunile săvîrșite de acest ales și plăcut slujitor al Domnului, unele săvîrșite în viață fiind, altele după mutarea lui către cele veșnice⁵).

În anul 1650, pornind cu rădvanul de la Constantinopol spre arhi-episcopia lui din Banat, a ajuns la Dunăre, la Palanca, unde trebuia să treacă fluviul pe un pod plutitor, dar caii, cînd au văzut apa, n-au mai vrut să miște rădvanul din loc. Toate încercările omului care-i mîna și ale diaconului Damaschin, însoțitorul ierarhului, au fost zadarnice. Caii săreau în ham, tremurau de spaimă, dar pas înainte nu făceau. Sfîntul a coborît din rădvan, «a luat din mîinile diacului zăbalele cailor, le-a grăit dobitoacelor cîteva cuvinte blînde de îmbărbătare și caii s-au făcut dintr-odată ca mieii și au coborît pe podul bătut de valuri, stînd nemișcați pînă cînd podul a ajuns la malul stîng al Dunării...». Și cei ce au văzut toate acestea au cunoscut că sfîntul mitropolit este un ales al Domnului, pe care și dobitoacele îl ascultă și, îngenunchind înaintea lui, i-au sărutat poala sutanei.

Între Dunăre și Vîrșeț a început un zăpor de ploaie cu fulgere și tunete, încît au rătăcit drumul. În zorii zilei s-au trezit în marginea satului Sama. O ceată de călăreți turci le aținea calea. Și oprind rădvanul, aga Ismail s-a rugat de sfîntul să se întoarcă la Vîrșeț să se roage pentru cadîna lui, care se chinuiește de zece zile și nu poate să nască. I-a mai spus că ea este creștină, că în noaptea aceea i s-a arătat îngerul

5. Minunile Sfîntului Iosif cel Nou au fost culese de «smeritul Nichifor, egumenul de la mîsătirea Partoșului, la anul 1748, din însemnările lăsate de contemporani și martori oculari și în primul rînd de Damaschin Udrea, învățăcelul și colaboratorul intim al sfîntului ierarh...» (Prot. Dr. Gh. Cotoșman, op. cit., p. 74).

Dumnezeului ei și a povățuit-o să-l cheme pe preotul cel mare care merge la Timișoara, spunându-i și locul unde-l va întâlni. Pentru aceasta se află aci, așteptându-i sosirea. Protopopul din Palanca fiind în rădvan cu sfântul, îl povățuia să nu dea ascultare unui păgîn.

«Nu, fiule, i-a răspuns sfântul. Dumnezeu este Unul în Treime pentru toți și nimeni nu s-a învrednicit a cunoaște căile Sale». Acestea zicînd, a poruncit să se întoarcă rădvanul. Cînd au ajuns la poarta lui Ismail, cadîna creștină s-a ușurat de durerile ei și a născut pruncul.

Aga Ismail a alergat la rădvan și a sărutat mîna sfîntului mitropolit, plîngînd ca un copil.

Și trecînd anii, s-au adevărit și cuvintele sfîntului, că «nimeni nu cunoaște căile Domnului». Copilul a fost botezat de maică-sa în legea ei; a învățat carte la școala din Sebeș și călugărindu-se în mînăstirea Vărădia din Banat, s-a numit Gherase; de aici a trecut în Țara Romînească la mînăstirea Slobozia; apoi în Ardeal, la Mitropolia din Bălgrad (Alba Iulia). Acolo a fost învrednicit cu darul arhieriei și trimis ca episcop al Caransebeșului și Vîrșețului. El s-a arătat un mare apărător al credinței și Bisericii strămoșești în acele vremuri de grele încercări.

După serbarea înscăunării ca mitropolit, Sfîntul Iosif s-a întors cu alaiul convenit la casa Mitropoliei. Și trecînd pe ulița Argintarilor, s-a oprit în dreptul unui olog anume Iovan Capră. Acesta fusese adus de feciorii lui pe targă și pus în calea sfîntului mitropolit, și s-au rugat de dînsul să-l tămăduiască pe bătrîn, că de 20 de ani pătimeste în neputința ologelii. Sfîntul a pus mîna pe capul lui și l-a binecuvîntat. Iovan s-a ridicat sănătos de pe targă și s-a întors acasă, împreună cu feciorii lui; iar cei de față au slăvit pe Dumnezeu, cel ce a dăruit o astfel de putere alesului Său. S-au închinat sărutîndu-i mîna, lucru pe care l-au făcut chiar și turcii din mulțime.

În ziua praznicului Sfinților Apostoli Petru și Pavel din anul 1652, sfîntul slujea Sfînta Liturghie în vechea biserică de lemn din maidanul Răduților, împreună cu soborul preoților săi. În acest timp s-a aprins cetatea. Forcul ardea cu vîlvătăi, întezit fiind și de un vînt mare. Prăpădul s-a întins pînă aproape de biserică. Mulțimea alerga în toate părțile ca înnebunită de o astfel de nenorocire.

Sfîntul s-a oprit din slujbă și ieșind în fața bisericii, a îngenunchiat pe trepte, așa cum era îmbrăcat în sfintele odăjdii, cu fruntea pe pămînt, rugîndu-se pentru potolirea focului.

Și, mare minune! Deodată au început a se ridica pe cer nori negri, cu fulgere năpraznice și tunete înfricoșătoare și s-a pornit potop de ploaie, că ai fi zis că s-au rupt zăgazurile cerului, și s-a stins focul. Sfîntul a rămas așa pînă la vremea cînd da soarele în chindie, cînd s-a potolit ploaia și s-a luminat cerul, arătîndu-se șapte curcubeie.

Și ridicîndu-se cei de față au văzut că odăjdiile de pe dînsul erau uscate, neatînse de nici un strop de apă.

A intrat din nou în sfîntul altar și a continuat slujba. Astfel Dumnezeu a bineprimit rugăciunea plăcutului Său, milostivindu-se pentru stingerea focului.

De praznicul Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil din același an, Sfîntul Iosif mitropolitul a venit la mînăstirea Partoș, fiind hramul bisericii.

A venit pe jos, cu toate că era atît de bătrîn, însoțit de fratele Arion, slujitorul său, și de diaconul Damaschin. Și după dînsul, lumea din sat... Ai fi zis că este o oaste, o gloată nespasă, care năpădește mînăstirea: unii cu bolnavi pe targă, alții cu tot felul de neputințe și boale, năzuiau spre Partoș, așteptînd să ia tămăduire prin rugăciunile sfîntului ierarh.

Iar a doua zi, cînd acesta a venit la biserică, toți bolnavii și nepuțincioșii, ologii și șchiopii și toți cei cuprinși de tot felul de boale îl așteptau de o parte și de alta la intrarea dumnezeescului locaș și s-au rugat de dînsul să-i tămăduiască.

«Nu-mi cereți mie tămăduire, le-a zis sfîntul ierarh, ci cereți Tămăduitorului de oameni, Domnului nostru Iisus Hristos; rugați-vă Lui și vă veți tămădui».

Acestea grăind s-a oprit în mijlocul lor și îngenunchind a început a se ruga. Cînd s-a ridicat să intre în biserică, odată cu dînsul s-au ridicat și 11 din cei ologi și bolnavi: s-au sculat sănătoși deplin și au mers după dînsul în biserică, lăudînd pe Dumnezeu.

Este vrednic de amintit și faptul că în ceasul în care sfîntul și-a dat obștescul sfîrșit, la Adormirea Maicii Domnului din anul 1656, clopotele bisericii au sunat singure, fără să fi fost cineva în biserică sau să le fi atins cu mîna. Mult s-a minunat lumea de aceasta și a slăvit pe Dumnezeu, cunoscînd că om sfînt a fost mitropolitul Iosif cel Nou.

Iar după ce l-au așezat în mormînt, șase oameni au dus lespeda de piatră cu multă ușurință din curtea bisericii; dar de pus deasupra, n-au putut. Au mai chemat încă patru și tot n-au izbutit. Parcă era o piatră de moară.

Și tot sucindu-se pe lîngă dînsa, meșterul Lungu pietrarul și-a adus aminte că spusese o vorbă urită în fața mitropolitului cînd săpa slovele într-însa.

A îngenunchiat și s-a rugat sfîntului să-l ierte pentru necuviința săvîrșită. Incercînd apoi din nou, au izbutit să așeze piatra deasupra mormîntului cu multă ușurință.

Toate aceste minuni arătate mai sus s-au aflat însemnate într-un minei grecesc al sfintei mînăstiri Partoș, de către diaconul Damaschin, ucenicul sfîntului, care a fost de față la săvîrșirea lor și le-a văzut cu ochii lui.

S-au săvîrșit însă și alte minuni la mormîntul sfîntului, după mutarea lui din cele de aici. Din aceste cade-se să amintim și noi măcar cîteva:

În ajunul sărbătorii Sfinților Apostoli Petru și Pavel din anul 1658, a venit la mînăstirea Partoș Ianăș Enuică din Ramna cu fiica sa, care era surdă și mută. Seara la Vecernie, starețul a cuminecat-o cu Sfintele Taine. Peste noapte a stat la mormîntul sfîntului, rugîndu-se. Cînd au venit a doua zi cuvioșii călugări la slujba Utreniei, fata dormea pe lespeda mormîntului și trezindu-se, a întrebat mirată că unde se află? Era sănătoasă. Auzea și grăia. Și toți au dat laudă lui Dumnezeu și alesului Său sfîntul mitropolit Iosif cel Nou, prin mijlocirea căruia își dobîndise tămăduirea.

Tot astfel a fost în anul 1672 cu Anca, fiica lui Ilie Micuș din Ceacova, bolnavă de epilepsie. «Boala a apucat-o chiar înainte de începerea Sfintei Liturghii»; dar cum s-a apropiat de mormîntul sfîntului, s-a potolit. Nu se mai zbătea, nu mai făcea spume la gură. Cînd s-a început

Sfânta Liturghie s-a sculat de jos și a îngenunchiat pe lespedeza mormîntului și a stat așa pînă la sfîrșitul slujbei, «după care a ieșit sănătoasă din biserică».

La 8 septembrie anul 1685, adică de praznicul Nașterii Maicii Domnului sau Sîntă Măria Mică cum i se mai spune, neguțătorul Pavel Grecen din Timișoara «s-a vindecat la mormîntul Sfîntului Iosif de lepră».

«In anul 1692 s-au vindecat la mormîntul sfîntului doi ologi din Caransebeș: Ilie Daia și Gheorghe Avidei». In anul 1703 s-au tămăduit alți 12 bolnavi de ciumă.

Inainte de praznicul Sfîntului Nicolae din anul 1705, comuna Partoș a fost prădată de mai mulți tîlhari; au dat foc caselor; au batjocorit femeile. Bărbații erau la lucru în cetatea Ceacova. Au spart și porțile mînăstirii și au ucis cinci călugări. Starețul s-a încuiat în biserică împreună cu patru frați. Tot aci s-au ascuns și 18 fete din sat, ca să nu fie batjocorite de tîlhari. Aceștia au sfărîmat ușile bisericii, au scuipat peste mormîntul sfîntului și au vrut să pună mîna pe fete. In clipa aceea, ca fulgerați de un trăsnet, tîlharii au ologit cu toții și au căzut la pămînt neputînd nici vorbi. Mugeau ca vitele. Cuviosul stareț și cei patru frați i-au scos afară din sfîntul locaș, în curtea bisericii, voind să-i îngrijească, răsplătind răul cu binele. In ceasul acela au venit însă oamenii din sat de la lucrul lor și fiind nespuse de mîniați pentru fără-de-legile săvîrșite, i-au smuls din mîinile monahilor și i-au ucis pe toți cu topoarele. Astfel și-au luat osînda cei ce îndrăzniseră să pîngărească mormîntul sfîntului scuipînd peste dînsul.

La 20 iulie, adică de praznicul Sfîntului Ilie, din anul 1709, turcii au adus pe targă la mînăstirea Partoș pe aga Mustafa, care se chinuia de șase luni neputînd mișca nici mîinile, nici picioarele. Cum fratele Teodor portarul nu-i lăsa să intre, spunîndu-le că Sfîntul Iosif Mitropolitul a fost creștin și ei n-au ce căuta la mormîntul lui, a venit părintele Vasile, starețul mînăstirii și l-a dus în biserică așezîndu-l pe lespedeza mormîntului sfîntului. Și îmbrăcîndu-se în sfintele odăjdii, a dat binecuvîntare să se înceapă slujba. In clipa aceea, aga Mustafa «s-a ridicat singur în picioare, a privit spre altar, apoi s-a întors spre lumea din biserică..., a îngenunchiat cu lacrimi și a sărutat lespedeza mormîntului. După sfîrșitul slujbei s-a dus sănătos la ale sale».

Astfel de minuni și tămăduiri s-au săvîrșit la mormîntul Sfîntului Iosif cel Nou, mitropolitul Timișoarei și a toată Țara Banatului prin care Dumnezeu proslăvindu-se, «minunate au făcut voile Sale».

Amintim aici și faptul că în vara anului 1955, la 25 și 31 mai, de față fiind și Inalt Prea Sfințitul Vasile al III-lea, Mitropolitul Timișoarei și Banatului, «s-au făcut săpături în curtea și înlăuntrul bisericii vechi mînăstirești de la Partoș, în care se odihnește Sfîntul Iosif.

S-au aflat mai multe schelete, fără îndoială ale mitropoliților Timișoarei și probabil ale egumenilor mînăstirii». Cînd lucrătorii s-au apropiat de moaștele sfîntului, deodată a țîșnit de acolo un miros îmbătător de miresme, care a umplut toată biserică, fiind simțit și de mulțimea credincioșilor, adunați în curtea mînăstirii, care au strigat cu bucurie: «Cu adevărat, mitropolitul nostru Iosif sfînt a fost»⁶).

6. Prot. Dr. Gh. Cotoșman, op. cit., p. 79.

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a săvârșit un act de dreptate așezându-l cu cinstire în soborul sfinților români cu prilejul împlinirii a trei sute de ani de la mutarea lui către Domnul. Bănățenii l-au socotit întotdeauna sfântul lor iubit, mijlocitorul lor către Dumnezeu, dătătorul de tămăduire. Pentru aceasta n-a fost trecut în pomelnicul întocmit în anul 1696 de Damaschin Udra și de învățatul ieromonah de la mănăstirea Sfântul Gheorghe din Caransebeș, zicînd că «pe prea fericitul sfântul Iosif cel Nou nu din uitare sau neștiință nu l-am pus în pomelnic, ci fiindcă nu se cuvine a ne ruga noi pentru sfînt...»⁷⁾.

Prăznuind pomenirea acestui slăvit și sfînt ierarh al neamului românesc, strigăm din adîncul sufletelor noastre:

«Sfinte Iosife, roagă-te lui Hristos Dumnezeu să ne dea iertare celor ce cu credință și cu dragoste săvîrșesc sfînta pomenire a ta».

Pr. GRIGORE N. POPESCU

---

7. Prot. Dr. Gh. Cotoșman, op. cit., p. 75.

PRĂZNUIREA SFINTEI PARASCHEVA

VIZITA PREA FERICITULUI PATRIARH JUSTINIAN
A P. S. EPISCOP ANDREI MOLDOVANU AL AMERICII
ȘI A P. S. EPISCOP POLICARP MORUȘCA, LA IAȘI

După cum se știe, anul trecut, la 14 octombrie, potrivit hotărîrilor Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne, s-a proclamat la Iași extinderea în toată Ortodoxia a cultului Sfintei Parascheva, ale cărei moaște se găsesc în Catedrala Mitropolitană. Anul acesta, cu prilejul prăznuirii de la 14 octombrie, clerul și credincioșii ieșeni s-au bucurat de prezența Prea Fericitului Justinian, Patriarhul Romîniei, a Prea Sfințitului Andrei, Episcopul romînilor din cele două Americi și Canada, — însoțit de dl. Alexandru Suciu, Consilierul Prea Sfinției Sale — și a Prea Sfințitului Episcop Policarp Morușca.

Prea Fericitul Patriarh Justinian — împreună cu însoțitorii săi, între care P.C. Protos. Ilarion Țonev de la Tîrnova — a sosit la Iași sîmbătă 13 octombrie. În fața reședinței mitropolitane, Intîistătătorul Bisericii Ortodoxe Romîne a fost întîmpinat de Prea Sfințitul Teofil, Episcopul Romanului și Hușilor, P.C. Vicar C. Nonea, Consilierii Administrativi și funcționarii superiori de la Cancelaria Mitropolitană, protopopii din Eparhie, stareții și starețele de la mînaștirile și schiturile din cuprinsul Sfintei Arhiepiscopii, preoții din orașul Iași, călugări, călugărițe din mînaștirile Moldovei și mulți credincioși din orașul Iași și din împrejurimi.

Prea Fericitul Patriarh Justinian s-a îndreptat spre moaștele Sfintei Parascheva, care erau așezate pe un catafalc, sub un baldachin, în fața Catedralei Mitropolitane. În timp ce Intîistătătorul Bisericii noastre și ceilalți Inalți oaspeți s-au închinat înaintea sfintelor moaște, ieromonahii și ierodiaconii au înălțat rugăciuni lîngă racla cu moaștele Sfintei Parascheva pentru credincioșii din Iași și din alte părți ale Moldovei, veniți ca de obicei în această zi de sărbătoare să-și plece genunchii înaintea sfintei lor ocrotitoare.

Prea Sfințitul Andrei Episcopul romînilor din America și însoțitorii săi au vizitat în cursul zilei principalele monumente istorice religioase ale Iașului: bisericile Sfinții Trei Ierarhi, Sfîntul Nicolae Domnesc, Golia, Sfîntul Sava, apoi Palatul Culturii și alte așezăminte istorice-culturale din Iași.

În aceeași zi, după amiază, a avut loc o consfătuire a protopopilor și stareților din eparhie, prezidată de Prea Fericitul Patriarh Justinian, la care au luat parte și PP.SS. Episcopi Andrei al Americii și Policarp Morușca. În cadrul acestei conferințe, Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române a dat îndrumări asupra activității preoților, protopopilor, călugărilor și stareților.

Arătând că în cuprinsul Arhiepiscopiei Iașilor nu se aplică, încă, peste tot, hotărârile Sf. Sinod privind cântarea omofonă în biserici, acțiunea de catehizare a credincioșilor și funcționarea școlilor monahale din mănăstiri, — Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a subliniat că, în alte eparhii, credincioșii cunosc cântarea Sfintei Liturghii, cântările de la cununie, înmormântare, botez, etc. Ei sînt legați cu toată ființa de cultul religios. În multe mănăstiri din alte eparhii, viețuitorii cunosc cântările bisericești și le cântă în comun. Au lucrat stăruitor în direcția aceasta Centrele Eparhiale, protopopii și stareții. Chiar în Catedrala Patriarhală și în multe biserici din București credincioșii cântă în comun cântările Sfintei Liturghii.

Prin cântarea în comun în biserici se urmărește apropierea și legarea credincioșilor noștri de viața religioasă, participarea lor activă la desfășurarea cultului dumnezeesc. Numai atitudinea receptivă a credinciosului, de multe ori pasivă, nu aduce rezultate bune. Sectanții combat cultul ortodox și toate ierurgiile, dar dacă păstorul ortodox îi va lega pe credincioși de biserică printr-o participare activă, făcîndu-i să colaboreze la desfășurarea cultului, cu greu vor putea fi smulși de la Biserica strămoșească.

Prin cuprinsul cântărilor religioase ortodoxe precum și prin frumusețea muzicii bisericești, credincioșii noștri vor fi întotdeauna superiori sectanților. Experiența aceasta s-a făcut în mai multe parohii din cuprinsul Patriarhiei Române. Cei care urmăreau numai de formă pe sectanți i-au părăsit și au revenit în Biserica Ortodoxă. Tineretul sectar a trecut alături de tineretul ortodox. Chiar sectanții mai în vîrstă s-au întors în Biserică.

Ar fi foarte bine dacă s-ar aplica măsurile Sf. Sinod și în parohiile din cuprinsul Arhiepiscopiei Iașilor, în care sînt sectanți și stiliști. Dacă și în aceste parohii vor fi folosite metodele și procedeele care au fost experimentate în alte părți, sigur că se va ajunge la readucerea rătăciților în Biserică. Hotărîtor în această acțiune va fi exemplul păstorului ortodox. De aceea, evlavia și pietatea trebuie să împodobească sufletele călugărilor și preoților.

Odată cu introducerea cântării omofone în biserică și cu săvîrșirea serviciilor religioase după regulile tipiconale se vor aplica măsurile Sfîntului Sinod privind catehizarea. În fiecare duminică, după Sfînta Liturghie, se vor ține catehezele, folosindu-se Cartea de Invățătură Ortodoxă. Devotîunea și conștiinciozitatea preotului în această direcție va aduce instruirea credincioșilor și firește va asigura unitatea turmei lui Hristos.

Ocupîndu-se de problema stilismului, Prea Fericitul Patriarh Justinian a arătat că apariția și dezvoltarea dezbinării stiliste se datorește deficiențelor pe care unii preoți le-au avut în ce privește activitatea lor pastorală. Stilismul este, în special pentru Biserica din Moldova, o pată. Această dezbinare s-a fixat mai cu seamă acolo unde exista ignoranță în ce privește problemele de credință și dezinteresare din partea păstorilor de suflete. Călugării și conducătorii stiliști batjocoresc Biserica Ortodoxă, afirmînd că acei credincioși și preoți care se luminează învățînd carte se desprind de Ortodoxie. Preoții ortodocși au deci îndatorirea de a munci cu stăru-

ință pentru a ridica această ocară adusă Bisericii Moldovene. Este necesar, deci, ca activitatea misionară a preoților să fie mai stăruitoare și mai hotărâtă. Protopopii, întorcându-se în protopopiatele lor, au îndatorirea de a ajuta și supraveghea activitatea pastorală a preoților pentru readucerea neîntârziată a sectanților și stiliștilor la sînul Bisericii strămoșești.

În continuare, Prea Fericitul Patriarh Justinian a dat îndrumări privind funcționarea școlilor monahale din mînăstiri, prin care se urmărește luminarea călugărilor și călugărițelor.

Consfătuirea s-a încheiat cu lămuririle date de Prea Fericitul Patriarh Justinian în legătură cu diferitele chestiuni ridicate de participanți, privind viața religioasă din cuprinsul Arhiepiscopiei Iașilor.

*

În aceeași seară s-a oficiat în Catedrala Mitropolitană Vecernia cu sfințirea artoselor și Privegherea, de către un impunător sobor de preoți și diaconi, la care au luat parte Prea Fericitul Patriarh Justinian, Prea Sfințiii Andrei și Policarp, precum și foarte mulți credincioși.

A doua zi, 14 octombrie, Sfînta Liturghie a început pe la orele 10 a.m. Soborul de preoți și diaconi, au venit după datină la reședința mitropolitană pentru îmbrăcarea sfințiilor Arhieriei în odăjdii și pentru conducerea lor în catedrală. La intrarea în majestoasa catedrală, corul a cântat: «Pe Stăpînul și Patriarhul nostru, Doamne, îl păzește întru mulți ani».

La sfîrșitul Sfîntei Liturghii, Prea Fericitul Patriarh Justinian a rostit următoarea predică:

*Prea Sfințiii Părinți Episcopi,
Cinstiți Părinți
și drept credincioși creștini,*

Sînt mai bine de trei sute de ani de cînd Țara Moldovei s-a învrednicit să primească în sînul ei, după strămutări numeroase și triste peregrinări, trupul feciorelnic al Sfîntei Vineri, Prea Cuvioasa Maica noastră Parascheva, cea din Epiivatul Traciei. Evlaviosul Voevod și Domn Vasile Lupu a dobîndit pentru țara sa acest trup binecuvîntat, înzestrat cu darul neputrezirii, și cu alai bisericesc și domnesc l-a așezat la Iași, în anul mîntuirii 1641, luna lui octombrie în 14 zile. De atunci și pînă astăzi — și tot așa din neam în neam, cît va fi lumea, — lîngă racia în care odihnesc sfințele moaște ale acestei fecioare, au îngenunchiat ierarhi și credincioși, domni și domnițe, curteni și cărturari, muncitori și plugari, cerînd revărsarea îndurării lui Dumnezeu peste ei, prin mijlocirile sale bineplăcute cerului. Minați de aceeași sfință simfîre, ne aflăm astăzi aici și noi, bucurîndu-ne duhovnicește împreună cu toți iubitorii de prăznuire și cîntînd:

*«Bucură-te mîngîierea oamenilor,
«Bucură-te alinarea de suferință,
«Bucură-te nădejdea noastră cea tare,
«Bucură-te întărirea credincioșilor!»*

În anii apropiați care au trecut, Prea Cuvioasa noastră Maică Parascheva, a cunoscut de ziua praznicului ei, o cinstire deosebită — prilejuită de prezența printre noi a unor oaspeți de seamă trimiși ai Bisericilor

Ortodoxe surori—Bulgară, Greacă și Rusă. De atunci, s-a lăsat pe tot întinsul țării noastre — și chiar dincolo de hotarele ei — cultul acestei sfinite, «neprețuit mărgăritar al vistieriei noastre și floare neveștejită a Bisericii lui Hristos». Pentru prăznuirea de acum, ținând seama și de împrejurarea că Mitropolitul acestor locuri, Inalt Prea Sfințitul Sebastian a trecut de curînd la cele veșnice, — am socotit de bine să ne aflăm la Iași, eu, P. S. Episcop Policarp Morușca, P. S. Episcop Andrei Moldovanu al Romînilor din cele două Americi, și toți cei din jurul meu, bucurîndu-ne alături de voi lângă racla Sfintei Vineri, ocrotitoarea Moldovei, «leacul durerilor, mina vîndecării, casa ocrotirii și raza mîngîierii» noastre, a tuturor.

Cuvioase Maici,
Cinstiți Părinți,
Iubiți credincioși,

Cinstirea sfinților este un simțămînt cu rădăcini adînc înfipte în orice inimă ortodoxă. Evlavia populară trăiește simțămîntul acesta cu tărie neabătută, dincolo de temeiturile lui dogmatice, din încredințarea că viața de triumf a Bisericii creștine în această lume n-ar fi cu puțință fără jertfa lor și fără mesajul transmis de ei viitorului. Sfinții sînt dovada vie a dumnezeirii creștinismului, coloanele de granit pe care se sprijină întreg edificiul Bisericii. Cînd sînt apostoli sau mucenici, ierarhi sau cuvioși, trăitori în vîltoarele lumii sau în pustietatea deșerturilor, sfinții toți sînt pildele cele mai alese ale lumii creștine, mîndria noastră, chezășia biruinții noastre în lupta cu răul din această lume, izvorul și temelia entuziasmului nostru pentru înfăptuirea binelui.

Privind înapoi, spre vremurile de început ale creștinismului, inima ne este cucerită de rîvna și neînfricarea sfinților apostoli intru predicarea Evangheliei Mîntuitorului; jertfa mucenicilor ne încălzește, pilda sacrificiului lor pentru triumful adevărului creștin ne pătrunde toată ființa de admirație; marii ierarhi și dascăli, cei cari au condus Biserica în vremuri de prigoană sau de tulburări lăuntrice, pricinuite de eretici și schismatici, personalitățile ilustre care au determinat încheierea sistemului ei dogmatic și moral, liturgic și canonic, își au deasemenea locul lor de prețuire și evlavie în sufletul nostru; și nu mai puțin bat la ușa conștiințelor noastre sfinții cuvioși — anahoreți și schimnicii pustiurilor —, care au intrupat în această viață înaltele idealuri din Predica de pe munte a Mîntuitorului: smerenia spiritului și curățenia inimii.

Prea Cuvioasa noastră Maică Parascheva a intrat în ceata acestora, părăsind de tînră lumea și îmbrățișînd de bună voie o viață de lipsuri «în liniște și singurătate, îmbrăcîndu-se cu rugăciunea, încingîndu-se cu postul și acoperîndu-se cu privegherea», — mai întîi în mînăstirile din Hieraclea Pontului, iar mai pe urmă pe pămîntul Țării Sfinte, acolo unde viețuise cîndva Sfîntul Ioan Botezătorul și Mîntuitorul Iisus Hristos.

Retragerea din lume a Sfintei Parascheva nu s-a făcut la întîmplare și nu poate fi socotită ca o fugă din fața greutăților vieții. Hotărîrea de a realiza cu sine idealul îngerescului chip în această lume s-a întărit în sufletul acestei fecioare pe îndelete, după mature chibzuințe, și sub conducerea de nezdruncinat a luminilor rațiunii. Va trebui să descifrăm în gestul acestei retrageri din lume nu numai glasul unei chemări, privind sim-

firea cu totul aleasă a unei inimi iubitoare și generoase — dar și imperativul unei rațiuni luminoase, care nu se putea împăca cu stările sociale din acel timp, o rațiune protestatară față de nedreapta așezare socială a unor lumi în care mulțimile anonime nu cunoșteau decât munca și suferința, boalele și mizeria de tot felul. Pentru aceea, înainte de a părăsi lumea, Sfânta Parascheva își împarte toată averea săracilor, se expropriază conștient și voluntar de toate bunurile sale pentru compatrioții săi din Egipt, și numai după ce este incredințată că a putut dărui acestora un strop de mângâiere și de fericire, își pierde urma în singurătatea deșerturilor.

Una din cele mai alese podoabe ale personalității religioase a Sfintei Vineri, buna și îndurătoarea noastră Maică Parascheva, este dăruirea sa generoasă pentru mai binele semenilor săi. Pentru aceea, imnograful acatistului său o laudă cu aceste cuvinte:

«Bucură-te a bătrînilor sprijinitoare,
 «Bucură-te a săracilor miluitoare,
 «Bucură-te chipul bunătăților,
 «Bucură-te cortul îndestulării,
 «Bucură-te de ploi mănoase aducătoare,
 «Bucură-te de roduri bune îmbelșugătoare,
 «Bucură-te a plugarilor înveselitoare...»

Dar dacă ne-am opri aici înțelegerea noastră, privind personalitatea religioasă a Sfintei Parascheva, ar fi nu numai unilaterală, ci și eronată. Ca la toți sfinții din ceata ei — ceata cuvioșilor — se impune conștiinței noastre și o altă mai aleasă podoabă acestei personalități, care ne aduce aminte de cuvintele Mântuitorului: «Ce ar folosi omul de ar dobîndi toată lumea, iar sufletul și l-ar pierde? Sau ce va da omul schimb pentru sufletul său?» (Marcu VIII, 36-37).

Această idee este cuprinsă în Troparul Sfintei, cînd cîntăm: «Lucrînd, ai învățat să nu se uite la trup, căci este trecător, ci să poarte grijă de suflet, de lucrul cel nemuritor». Este ideea întietății spiritului, esențialul pentru deținerea creștinismului însuși în ceea ce privește problema ierarhiei valorilor.

Privită în felul acesta, viața omului trebuie să se desfășoare neîntrerupt pe cărările ce duc spre dobîndirea vieții de veci. În noi trebuie să sălășluiască gîndul eternității, conștiința că viața nu sfîrșește la marginea gropii și că dincolo de zare, ne așteaptă o viață tot așa de reală ca aceea pe care ne este dat s-o trăim aci pe pămînt, printre semenii noștri buni sau răi. Mă și întreb, de altfel, ce sens poate avea viața noastră de acum, dacă tot ceea ce ne însușește astăzi va pieri mîine cu desăvîrșire, topindu-se odată cu mîna de fărină din care sîntem alcătuiți?» De ce inima omului se leagă atît de mult de lume, de ce se aprinde de o iubire atît de tare și de statornică, dacă omul este muritor și moartea are să sfîșie toată viața lui launtrică, întreaga viață a cugetului său? Asta ar însemna că omul este o glumă a firii». (Nicolae Krutișki, Cuvîntări bisericesti, vol. I, pag. 111).

Pentru dobîndirea nemuririi în fericire, va trebui să împlinim în această viață poruncile Domnului. Ele sînt multe, dar Mîntuitorul însuși le-a cuprins pe toate în această formulă simplă: Iubește pe Dumnezeu,

și iubeste pe aproapele tău (cf. Luca X, 27). Sfânta Parascheva a împlinit întru totul poruncile Domnului, înălțându-se la El, pe aripile nevăzute ale iubirii aproapelui. Pilda vieții ei, strălucitoare ca puține altele în calendarul Sfintei noastre Biserici Ortodoxe de Răsărit luminează de peste șapte veacuri, generație de generație, pe toți cei însetați de dorul desăvârșirii și al nemuririi. Sălăștuind la Epivat sau Tirnova, la Belgrad sau Tarigrad — și de acolo în Iași Moldovei, prin simpla prezență a sfințelor ei moaște, Prea Cuvioasa noastră Maica Parascheva a îndrumat viața suflătoare a multor oameni, inspirând gândurile lor și dându-le curaj de înfrățire pentru cele mai curate idealuri.

Cuvioase Maici,
Cinstiți Părinți,
Iubiți Credincioși,

Nu ne putem închipui Moldova, fără prezența obladuitoare la Iași a Sfintei Parascheva. Numele său este atât de mult legat de aceste plaiuri, iar cultul său este așa de puternic înrădăcinat în mănăstirile, schiturile și bisericile moldovene, încât Moldova, fără prezența aci a marelui sale protector de la Epivat, ar fi lipsită de strălucire, înlocuind ca o zi de vară în care n-ar mai răsări soarele.

Privesc spre voi binecredincioși creștini ai scumpei noastre Moldove, și mi se înfioară de sfântă emoție ființa întreagă, văzind evlavia de care sînteți cuprinși într-o zi ca aceasta, când se prăznuiește amintirea bunei și miostivei voastre protectoare. Rămîneți tari în legătura voastră nevăzută cu acest suflet mare, în fața căruia vă limpeziți gândurile, vă curățiți simțirile, și vă încordați vederile pentru săvîrșirea binelui. Sfînta Prea Cuvioasa noastră Maica Parascheva nu va conțeni să asculte rugăciunile voastre curate pentru dăruirea cu sănătate, buna întocnire a văzduhurilor îmbelsugarea roadelor pămîntului, pace pe pămînt și între oameni bunăvoire. Bucurați-vă și iarăși zic: Bucurați-vă, știind că astăzi, din îndepărtate țări ortodoxe și din toată țara noastră se îndreaptă spre racla sfîntă de la Iași rugăciunile fierbinți a mii și mii de inimi credincioase, pentru care Sfînta Parascheva este o maică bună și îndurătoare, «mare folositoare sufletelor și a trupurilor de rane vindecătoare». Povestită va fi prelutindeni evlavia cu care prăznuiți astăzi pomenirea ocrotitoare voastre. Păstrați mereu aprinsă făclia acestei evlavii și străduiți-vă s-o treceți vie și luminoasă celor care vin după voi. Căci «nespusă este munguirea noastră privind-o cu noi petrecînd, că un dar al lui Dumnezeu ce s-a trimis pămîntului acestuia. De ce boale am fost cuprinși și nu ne-am vindecat; în care scîrbe ne-am aflat și nu ne-a bucurat; de cîte ori am fost lipsiți, prigoniți și în necazuri și nu ne-a ajutat, întru totul plinind cuvîntul Mîntuitorului din Evanghelia Sa».

Sfîntă Prea Cuvioasă Maică Parascheva, roagă-te lui Hristos-Dumnezeu pentru noi. Amin!

A luat apoi cuvîntul Prea Sfințitul Episcop Andrei al Romînilor Ortodocși din cele două Americi adresîndu-se credincioșilor moldoveni, cărora le-a adus salutul frățesc al preoților și credincioșilor de peste ocean care păstrează cu sfințenie legătura cu Maica lor, Sfînta Biserică Ortodoxă de aici din Romînia. Arătînd că a venit să ia dar din dar, lumină din

lumină, de la Biserica Mamă, spre a o duce credincioșilor români din America, -- Prea Sfinția Sa a spus că a poposit în Iașul istoric și cultural, unde au avut loc atâtea evenimente scumpe neamului și Bisericii Române, pentru a se închina înaintea moaștelor Sfintei Cuvioasei Maicii noastre Parascheva, care acum este cinstită în toată lumea Ortodoxă.

Prea Sfințitul Episcop Andrei a adăugat că se simte legat de Moldova prin faptul că poartă numele Moldovanu și prin faptul că a fost călugărit la Sfânta Minăstire Neamțu, lavra călugărișmului moldovean.

Incheind cuvântul său, P. S. Episcop Andrei a amintit că acum șase ani, cind a venit pentru prima dată la Iași a găsit pe de curind adormitul în Domnul Mitropolitul Sebastian, care l-a primit cu dragoste frățescă în Hristos.

Prea Sfinția Sa a făcut un portret al regretatului Mitropolit care lupta cea bună s-a luptat, credința a păzit, și a rugat pe Bunul Dumnezeu să așeze sufletul adormitului cu dreptii.

După ce Prea Fericitul Patriarh Justinian și Prea Sfinții Episcopi au fost conduși de soborul slujitorilor, al protopopilor și stareților la reședința mitropolitană, a urmat o agapă la care au luat parte înalții oaspeți și Domnii: Acad. Prof. V. Rîșcanu, Prof. P. Jitaru, din partea Universității Al. I. Cuza-Iași, Prof. Mihai Răvăruț din partea Institutului agro-tehnic-Iași, Prof. Vlad Butureanu, P. C. Pr. Bachmaier din partea cultului romano-catolic, C. Sasu, Președintele Tribunalului Regional-Iași, P. Mocanu, Directorul Băncii de Stat-Iași și alții.

Toastînd pentru înalții oaspeți, P. C. Vicar Constantin Nonea a amintit că acum unsprezece ani după cel de al doilea război mondial, cind întreaga Moldovă era lovită de urmările războiului: foamete, boli, ruine și tot felul de necazuri, cel care a ajutat la alinarea durerilor a fost Vicarul de atunci al Mitropoliei Moldovei, Patriarhul de astăzi al Romîniei, Prea Fericitul Părinte Justinian. Deși, încă din 1948 a plecat la București, fiind ales Patriarh, Prea Fericirea Sa a avut privirile mereu ațintite spre Iași. De aceea, în numele Adunării Eparhiale și al Centrului Eparhial, P. C. Vicar C. Nonea, a adus prinos de recunoștință Prea Fericitului Patriarh Justinian pentru că a oficiat Sfînta Liturghie la Iași și a rostit cuvînt de mîngiere și de îndrumare pentru preoții și credincioșii moldoveni.

Au mai toastat P. C. Consilier Petru Alexa și dl. Andrei Cojocaru, membru în Adunarea Eparhială.

Seara Prea Fericitul Patriarh Justinian, înconjurat de Prea Sfinții Episcopi Andrei și Policarp și de mai mulți preoți și diaconi, a oficiat serviciul religios de readucere în catedrală a raclei cu moaștele Sfintei Parascheva.

După citirea acatistului Sfintei Parașcheva, P. C. Consilier O. Andone a rostit o predică asupră vieții și podoabelor sufletești ale Sfintei.

A doua zi, Prea Fericitul Patriarh Justinian și Prea Sfinții Episcopi Andrei și Policarp au binevoit să scrie în cartea de vizitațiuni a Mitropoliei următoarele:

14 octombrie 1956

«Cu prilejul marelui sărbători — Prăznuirea Prea Cuvioasei Maicii Parascheva — am oficiat sfintele slujbe împreună cu Prea Sf. Episcop Policarp Morușca, cu Prea Sf. Episcop Andrei Moldovanu al Românilor din cele două Americi și cu un mare sobor de preoți și diaconi.

Au luat parte ca oaspeți de peste hotarele țării noastre Păr. Protosinghel Ilarion de la Mitropolia Țîrnovei și dl. Alexandru Suci, consilier al Episcopiei românilor din America.

Au fost de față zeci de mii de credincioși moldoveni, călugărițe, călugări, preoți, protopopi, stareți și autoritățile locale.

JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÂNIEI

+ POLICARP

+ ANDREI MOLDOVANU
AL CELOR DOUĂ AMERICI

Pe la orele 10, distinșii oaspeți ai Bisericii moldovene au plecat spre București.

FESTIVITĂȚILE DE LA CATEDRALA PATRIARHALĂ PENTRU PRĂZNUIREA SFINTULUI MUCENIC DIMI- TRIE ȘI A SFINTULUI CUVIOSULUI DIMITRIE BASARABOV

În vara acestui an s-au împlinit 182 de ani de când drept credinciosul *Hagi Dimitrie*, cu binecuvîntarea mitropolitului Grigorie al Țării Românești, a adus și așezat în biserica mitropoliei din București moaștele sfîntului Dimitrie Basarabov. De 182 de ani aceste cinstite moaște s-au păstrat în Catedrală, Sfîntul fiind socotit de credincioși ocrotitorul orașului București. An de an mulțime mare de pravoslavnici creștini au îngenunchiat cu evlavie lângă racla cu moaștele sfîntului, rugîndu-l să ducă rugăciunile lor către milostivul Dumnezeu.

Precum se știe, în toamna trecută cultul sfîntului Dimitrie Basarabov a fost generalizat pe tot cuprinsul țării noastre, dîndu se astfel puțin-ță tuturor dreptcredincioșilor romini să-i cinstească, cu toată cuviința, ziua de prăznuire.

După datină, și în acest an slujbele pentru cinstirea moaștelor Sfîntului Dimitrie Basarabov au început de joi 25 octombrie. În după amiaza zilei, la orele 16, în sunetul clopotelor, racla cu moaștele sfîntului a fost ridicată de la locul său din biserică și purtată, în procesiune, în jurul Sfîntei Patriarhii, pînă la baldachinul așezat în apropierea intrării principale a reședinței patriarhale. Înaintea procesiunii, se purtau prapore, ripide, cruci, toaca, felinare și sfeșnice; urmau apoi patru diaconi cu cădelnițe, după care venea racla cu sfintele moaște purtată de patru cuvioși arhimandriți. În urmă pășea soborul slujitorilor în frunte cu Prea Sfîntitul Episcop Theoctist Botoșăneanu, Vicar Patriarhal și apoi mulțimea de credincioși venită să se închine sfintelor moaște. După ce racla a fost așezată sub baldachin, credincioșii prezenți unul cîte unul au început să sărute sfintele moaște.

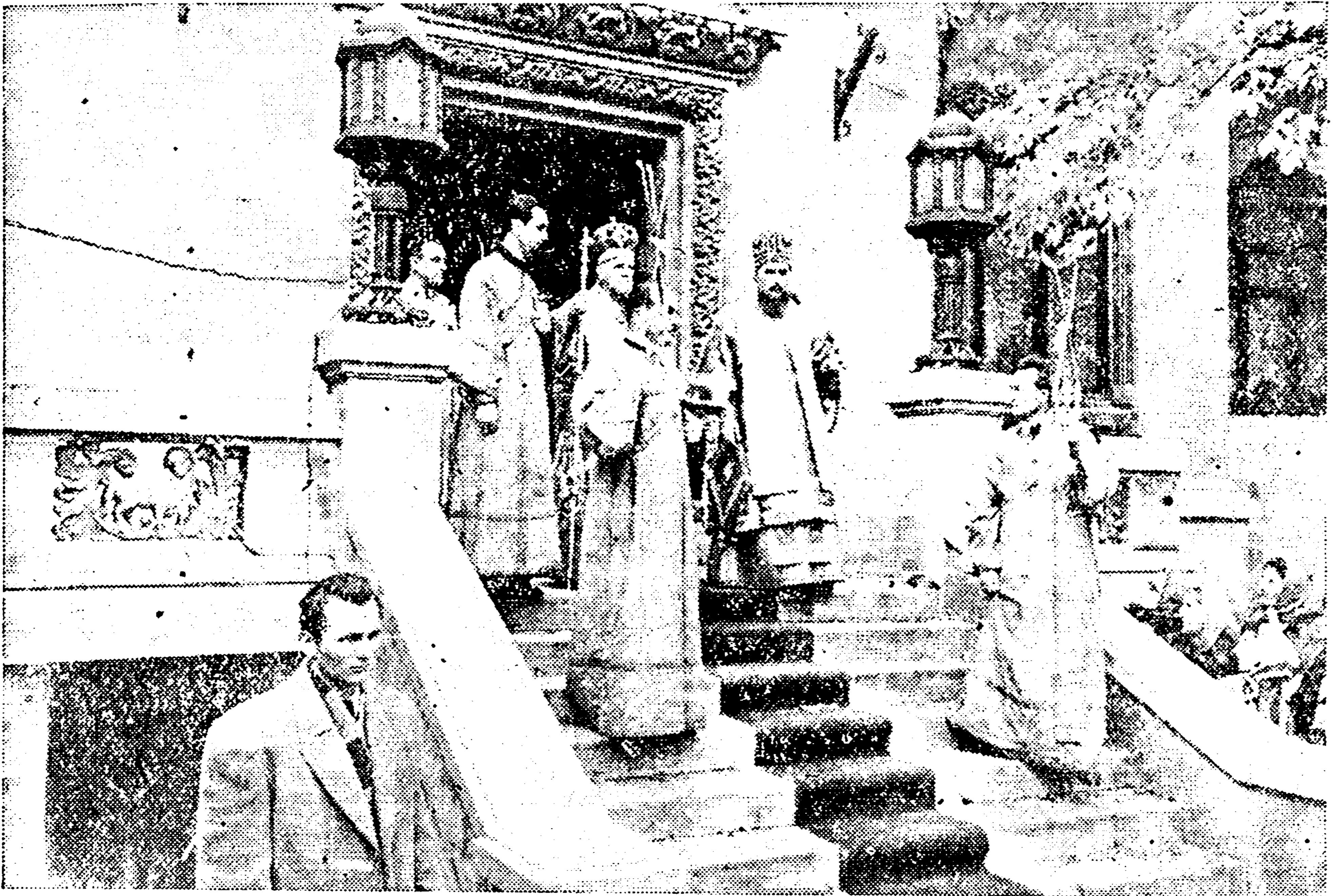
La orele 17 a început în biserică slujba privegherii, săvîrșită de Prea Sfîntitul Episcop Theoctist Botoșăneanu, înconjurat de un mare sobor de arhimandriți și diaconi.

După sfîntirea artoselor, Prea Sfîntia Sa a rostit un cuvînt de părintească povățuire către cei de față, cărora le-a amintit cîteva fapte minunate din viața Sfîntului Marelui Mucenic Dimitrie izvoritorul de mir. În încheierea cuvîntului Prea Sfîntiei Sale, P. S. Theoctist a spus: «Să plecăm de la acest praznic cu hotărîrea de a sădi în sufletele noastre dragostea, dreptatea și adevărul. Să plecăm de aici cu o picătură de sfînt mir tămăduitor de suflete de la icoana sfîntului mucenic Dimitrie, pe care să-l rugăm să ne ajute a-i cinsti ziua cu pace și sănătate, în veci, Amin».

În tot timpul slujbei privegherii, mulțime de credincioși, treceau să se închine moaștelor sfințului Dimitrie Basarabov. Pelerinajul acestora s-a sîrșit către orele 23, cînd racla a fost dusă în biserică, unde a rămas peste noapte.

A doua zi, vineri 26 octombrie 1956, la ora 6,30 dimineața, sfintele moaște, cu ritualul obicinuit, au fost iarăși așezate sub baldachin. Chiar la această oră destul de timpurie, curtea Sfintei Patriarhii era aproape plină de credincioși dornici să se închine sfințului Dimitrie Basarabov.

La ora 9. în sunetele clopotului cel mare al Sfintei Patriarhii, au pornit în procesiune de la Palatul patriarhal spre catedrală, Înalții Ierarhi și clericii slujitori. Procesiunea se deschidea cu crucea cea mare a Sfintei

Cortegiul înalților ierarhi pornind de la palatul patriarhal către catedrală.

Patriarhii purtată de un arhimandrit în epitrahil și felon, după care veneau doi diaconi, avînd în mîini cite o ripidă. Urmau apoi șase preoți învestmintați pentru slujbă și doi diaconi. După aceștia veneau P. P. S. S. Episcopi Andrei Moldovan al Romînilor Ortodocși din cele două Americi și din Canada și Antim Tîrgovișteanu, Vicar Patriarhal și iarăși doi diaconi.

Pășea apoi Prea Fericitul Părintele nostru Justinian Patriarhul Romîniei, îmbrăcat în sfintele odăjdii.

În urma Prea Fericii Sale mergeau P. C. Pr. Alexandru Ionescu, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor și P. C. Pr. Ioan Gagiu, Directorul Administrației Patriarhale.

După aceștia veneau Eminentă Sa Episcopul Dr. Christian Julius Skat Hoffmeyer conducătorul delegaților Bisericii daneze, care se aflau în țara noastră, ca oaspeți ai Bisericii Ortodoxe Romîne, și Prea Sfinți-

tul Episcop Theoctist Botoșăneanu; Vicarul Patriarhiei Române, urmași de Protopresbiterul danez Alf Wilhelm Johansen și pastorii: Svend Borregaard, Mogens Wilhelm Zeuthen și Paul Hansen, membri în delegația bisericească daneză.

În urmă veneau Profesorii de la Institutul Teologic din București, Consilieri patriarhali și mitropolitani și protoiereii Capitalei.

În acordurile imnului patriarhal, Înălții Ierarhi au intrat în biserică, fiind primiți după rînduială, cu Sfînta Cruce. Membrii delegației daneze, însoțiți de Prea Sfințitul Episcop Theoctist, au luat loc în strada dreaptă, iar Profesorii Institutului Teologic în cea stîngă.

Sfînta Liturghie a fost săvîrșită de Prea Fericitul Patriarh Justinian și de P. P. S. S. Episcopi Andrei și Antim, înconjurați de un sobor de șase preoți — din rîndul cărora făceau parte și Ieromonahul grec Apostolos Dimelis și Arhimandritul bulgar Ilarion Tonev, — și opt diaconi.

Răspunsurile au fost date de Corala Sfîntei Patriarhii, condusă de d. profesor Nicolae Lungu.

După apolis, Prea Fericitul Patriarh Justinian a rostit următoarea cuvîntare:

*Prea Sfințiți Părinți Episcopi,
Iubiți oaspeți ai Bisericii noastre,
Prea Cucernici și Cuvioși Părinți,
Iubiții mei jii duhovnicești,*

Cu inimile smerite și cu sufletele pline de aleasă bucurie, ne-am adunat astăzi în această de Dumnezeu păzită Catedrală a Patriarhiei noastre, să aducem mulțumiri Domnului că ne-a încrednicit să fim iarăși părtași la sărbătorile cele înălțătoare și scumpe nouă ale Sfinților: Dimitrie, marele mucenic izvoritor de mir și Dimitrie cel Nou din Basarabou — făcătorul de minuni. Pentru dragostea lor nețarmurită față de Dumnezeu, ei s-au împărtășit de lumina cea neînserată și, prin rugăciunile și pilda vieții lor, ei au luminat peste veacuri viața creștină a înaintașilor noștri. Afiți Sfințul Mucenic Dimitrie cel din Tesalonic, care era de neam înrudit cu noi, cit și Sfințul Dimitrie cel Nou din Basarabou, care se trăgea din valahii răspîndiți odinioară pe întinsul Peninsulei Balcanice, sînt dovezi grăitoare ale evlaviei și credinței curate ce s-a sălășluit din străvechi timpuri în sufletele străbunilor noștri

Vorbind despre strămoșii neamului românesc, — adică despre getodaci — încă de acum două mii de ani, istoricii au înregistrat deosebita lor religiozitate. Scriitorul și geograful grec Strabo, cel din Amasia Capadociei, a scris chiar pe vremea Mîntuitorului: «Este un lucru de care nimeni nu se poate îndoii și care răsare din toată istoria geților: rîvna religioasă a fost de cînd lumea caracterul precumpănit al firii lor». La cîteva zeci de ani mai tîrziu, istoricul roman Tacit spunea despre daci: «Ei cred că sufletele morților se întorc iarăși pe pămînt, iar dacă nu se mai întorc, ele totuși nu pier, ci trec într-o lume mai bună».

Cu asemenea sfîntă zestre sufletească, părinții neamului nostru au primit, chiar în primul vîrac creștin, credința cea nouă și mîntuitoare, din predania marelui apostol al neamurilor Pavel și din propoveduirea Sfințului apostol Andrei.

P. F. Patriarh Justinian în timpul oficierei Sfintei Liturghii.

Creștinismul nostru s-a zidit, așa dar, pe temelia trainică a unor virtuți străbune, pe care le-am păstrat cu sfințenie și le vom păstra de-a pururea.

Așa se explică faptul minunat că românii au păzit cu scumpătate credința curată cu care s-au născut încă de la închegarea lor ca neam și că viața lor religioasă nu a putut fi turburată nici de furtunile ereziilor, nici de vitregia vremurilor. Prețuind mai presus de orice credința primită de la Apostoli și de la Părinții cei dreptslăvitori, și neîngăduind nimănui să le-o strice sau să le-o răpească, părinții noștri au înțeles să nu se războiască impunând credința lor celor cu care au fost hărăziți să se întâlnească și să viețuască laolaltă.

Este adevărat însă că neamurile de alt sînge și de alt grai, care au trăit alături de noi și ne-au cunoscut credința noastră creștinească, au lăsat fără să fie siliți vechile lor credințe păgânești și au mărturisit pe Dumnezeu cel adevărat, închinîndu-l-se Lui și intrînd de bună voie în marea Biserică a lui Hristos. Așa s-a întîmplat cu slavii din vechime, cu sîrbii, cu bulgarii, cu ungurii. Dar străbunii noștri nu au impus niciunuiu din aceste neamuri credința lor; ei le-au descoperit numai frumusețile și adevărurile ei, le-au dovedit prin viața lor curată înălțimea morală neasemănată a învățaturii și trăirii creștine, lăsîndu-i să-și aleagă singur calea spre mîntuire.

Intr-acest chip am ajuns să ne închinăm la același altar al dreptei credințe neamuri felurite înfrățindu-ne prin Hristos și prin Biserica Lui; am ajuns să proslăvim laolaltă, mucenici și sfinți ridicați din rîndurile dijeritelor popoare la înalta treaptă de aleși ai lui Dumnezeu, să le cerem ajutor și rugăciuni de mijlocire pe lângă Părintele nostru cel ceresc. Căci, în Ortodoxia noastră, cultul sfinților constituie un mijloc prețios de înfrățire, de păstrarea unității credinței, de întărire a vieții duhovnicești.

Biserica Ortodoxă — împlinind cuvîntul Sfîntului Apostol Pavel, care zice: «Aduceți-vă aminte de mai marii voștri, care v-au grăit cuvîntul lui Dumnezeu, pentru ca, privind la sfîrșitul vieții lor, să le urmați credința» (Evrei, XIII, 7) — a rînduit cinstirea sfinților, pentru că ei, prin credința și prin frumusețea duhovnicească a vieții lor, sunt pilde nepieritoare de împlinire a poruncilor lui Hristos. Apoi, așa cum s-a arătat anul trecut, în Enciclica Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, noi «cinstim pe sfinți pentru că ei, ca niște frați desăvîrșiți ai noștri, au cunoscut încercările și nevoile vieții pămîntești și, aflîndu-se acum în apropierea lui Dumnezeu, se roagă pentru noi, ca mai îmbelșugat să ne dăruiască harul Său, spre a fi biruitori împotriva ispitelor și în toate nevoințele duhovnicești». Prin cinstirea pe care o dăm sfinților, sau moaștelor lor și icoanelor lor, noi cinstim în primul rînd pe Dumnezeu, căci așa cum spune și fericitul Ieronim, «noi nu adorăm moaștele sfinților ca să slujim mai mult făpturii decît Creatorului, ci noi cinstim moaștele mucenicilor ca să adorăm dumnezeeste pe Acela ai cărui mucenici sînt ei; noi cinstim pe slugi, pentru ca cinstirea să treacă la Stăpînul lor», împlinind astfel porunca Mîntuitorului, care a zis: «Cel ce vă primește pe voi, pe Mine Mă primește, iar cel ce Mă primește pe Mine, primește pe Cel ce M-a trimis pe Mine» (Matei, X, 40).

Iată, deci, că noi nu ne rugăm sfinților pentru ca ei, cu puterea lor, să ne ajute; ci ne rugăm lor — după rînduiala Părinților Sinodului al VII-lea ecumenic — «cerîndu-le mijlocirea, pentru că ei pot să ne facă

pe noi plăcuți Impăratului tuturor, lui Dumnezeu», în fața Căruia au dobândit, prin credința și faptele lor, mare și multă cinste, ca niște fii buni și vrednici ai Săi. Insuși Sfântul Vasile cel Mare adevăratește aceasta, spunând: «Pe Sfinții Apostoli și Mucenici îi chem ca mijlocitori înaintea lui Dumnezeu, ca prin ei, adică prin solirile lor, să-mi fie milostiv iubitorul de oameni Dumnezeu și să-Mi dăruiască iertare de păcate». Iar Sfântul Ioan Gură de Aur mărturisește că «rugăciunile sfinților au putere foarte mare», dacă sînt urmate de căință și de îndreptarea noastră.

În acest fel, cultul sfinților rînduit și trăit în Biserica Ortodoxă este în esență tot cultul lui Dumnezeu; cinstirea sfinților înseamnă cinstirea lui Dumnezeu, iar rugăciunile îndreptate către sfinți sînt adresate lui Dumnezeu — Celui în Treime slăvit de întreaga creștinătate. Sărbătorind pe Sfinți, noi îi rugăm — cum spune Sfântul Efrem Sirul — să mijlocească la Dumnezeu «pentru noi cei slabi și păcătoși, ca să se pogoare asupra noastră harul lui Hristos și să lumineze întunecatele noastre inimi spre a iubi pe Dumnezeu».

Nu trebuie să uităm însă niciodată că chezașia mîntuirii noastre rămîne împlinirea poruncii evanghelice de a iubi pe Dumnezeu și pe semenii noștri. Știind că «Dumnezeu este iubire» (I. Ioan, IV, 8) și că însuși Mîntuitorul a spus: «Întru aceasta vor cunoaște toți că sînteți ucenicii Mei, de veți avea dragoste întru voi» (Ioan XIII, 15), noi sîntem datori «să ne iubim unul pe altul, căci dragostea de la Dumnezeu este și cel ce iubește din Dumnezeu este născut și cunoaște pe Dumnezeu», după cum ne încredințează Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan (I Ioan, IV, 7). Pentru aceea pururea pe sfinți îi rugăm să ceară lui Dumnezeu să reverse în sufletele noastre duhul cel de viață dătător al dragostei.

Dar bucuria duhovnicească a sărbătorilor închinare sfinților este sporită pentru noi romîni de faptul că Dumnezeu a învrednicit neamul nostru ca și din el să se nască bărbați vrednici, care au cîștigat prin viața lor curată, ori prin mucenicia lor, cununa cea nevestejită și harul cel luminos al sfințeniei. Pe lîngă sfinții ridicați dintre străbunii primelor veacuri și cinstiți de multă vreme pretutindeni în Biserica Ortodoxă, și în vremurile mai apropiate s-au găsit fii ai poporului nostru care și-au dăruit întreaga lor viață lui Hristos, dobîndind sfințenie din sfințenia Lui, și ajungînd în ceata celor aleși și bineplăcuți lui Dumnezeu. Cum vă amintiți cu toți, acum un an, s-au săvîrșit canonizările solemne ale sfinților romîni: Calinic de la Cernica, Iorest, Sava, Visarion, Sofronie și Oprea din Săliștea Sibiului, iar la începutul acestei luni a avut loc la Timișoara canonizarea Sfîntului Iosif de la Partoș. Împreună cu cetele sfinților mucenici, mărturisitori și cuvioși ai Bisericii Ortodoxe, ei își unesc rugăciunile lor pentru noi toți, pentru dobîndirea milostiviilor lui Dumnezeu și pentru ca să crească și să rodească în inimile noastre sămînța cea bună a dragostei, frăției și a păcii.

Rugăciuni pentru împlinirea aceluiași sfînte năzuințe îndreaptă astăzi pentru noi către Cel Atotputernic, și Sfîntul Marele Mucenic Dimitrie, izvorătorul de mir, «păstorul cel mare al Tesalonicului, izbăvitorul întru primejdii cel prea ales și păzitorul a toată Biserica»; celui ce «în priveliște bărbătește a pătimit ca un tare diamant și, împuns fiind în coașta ceanestricăcioasă, a primit de la Dumnezeu lucrarea de minuni, dînd tuturor tămăduiri din destul». Biserica noastră i-a adus astăzi cîntări de laudă,

rugându-l să fie mereu «păzitor și folositor și apărător» al cetății noastre sufletești.

Și tot cu cîntări de laudă vom încunună la slujba vecerniei de azi și la slujbele de mîine, pe ocrotitorul orașului nostru București, pe Sfîntul Cuviosul Dimitrie cel Nou Basarabov, ale cărui sîinte moaște sălășluiesc de aproape două veacuri în acest sînt și dumnezeesc locaș. Căci el, «glasul Evangheliei ascultînd, lumea a părăsit și bogăția și slava întru nimic le-a socotit», învățîndu-ne pe toți «să iubim pe Dumnezeu ca să aflăm har ceresc și fără de sfîrșit. Să nu cinstim nimic mai mult decît dragostea lui Dumnezeu, ca întru slava Sa cînd va veni să aflăm odihnă sufletelor noastre împreună cu toți sfinții».

Pentru aceste binecuvîntate pricini noi ne rugăm și mulțumim și Sfîntului Dimitrie cel din Tesalonic și celui din Basarabov și odată cu ei tuturor sfinților, împreună și Prea Curatei Maicii Domnului, pentru că ne-au prilejuit astăzi atîtea desfătări sufletești și cu osîrdie le cerem să ne poarte de-a pururi în rugăciunile lor către bunul Dumnezeu.

Dar tot pe acești sfinți ocrotitori și solitori ai noștri către Dumnezeu în aceste sîinte zile, îi rugăm să ducă mulțumirile noastre înaintea Tatălui ceresc pentru bucuria duhovnicească pe care ne-a hărăzit-o de a avea printre noi în aceste slăvite sărbători oaspeți și prieteni dragi ai Bisericii noastre.

Se află aici, în mijlocul nostru, Prea Sfințitul Episcop Andrei Moldovan, ierarhul canonic rînduit al Episcopiei Ortodoxe a rominilor din cele două Americi și Canada. Ierarh înțelept și plin de rîvnă apostolică întru propovăduirea dreptei credințe. Prea Sfinția Sa este veriga trainică ce unește pe frații noștri de sînge pe care soarta i-a rînduit să viețuiască de parte de vatra străbună, cu pămîntul românesc și cu Biserica părinților lor. Prea Sfințitul Andrei se ușiă într-o scurtă vizită în țara mamă, pe care sîntem încredințați că niciunul dintre frații noștri de peste ocean n-a uitat-o și n-o va uita vreodată. Prea Sfinția Sa este însoțit de Dl. Alexandru Suci, consilier al Episcopiei, un vrednic român și un bun creștin, care și-a dăruit toată priceperea și toată puterea de muncă nobilului scop al propășirii vieții religioase a rominilor ortodocși din America, dovedindu-se un răostenit colaborator al Prea Sfințitului Episcop Andrei. Cu dragoste în Hristos ne bucurăm că se găsesc astăzi în mijlocul nostru și îi îmbrățișăm ca pe solii unor frați de care nici depărtarea și nici anii nu vor putea să ne despartă vreodată.

Se află, de asemenea între noi o delegație a Bisericii luterane din Danemarca, în frunte cu Eminența Sa Episcopul Julius Hoffmeyer însoțit de patru distinși pastori. Veniți de cîteva zile printre noi, acești aleși reprezentanți ai Bisericii daneze au avut și vor mai avea încă prilejul să ne cunoască mai de aproape, să vadă evlavia și credința curată a poporului nostru, să studieze dezvoltarea și organizarea Bisericii noastre. Vor putea să se bucure de bunele legături pe care noi le-am statornicit în țara noastră cu toate celelalte culte creștine, pe temeiul dragostei noastre comune față de Mintuitorul Hristos.

Incredințați că deosebiri de neam și diferențele confesionale nu pot nimici unitatea dragostei noastre către același Hristos-Dumnezeu, noi ne-am întins frățeste mîinile, ne-am dăruit inimile, pentru a merge, pe căi în parte diferite, spre același unic și sînt țel: triumful dragostei și al păcii la care ne-a chemat Domnul.

Sîntem încredințați că iubiții noștri oaspeți din Danemarca, văzînd toate acestea, vor trece peste tot ce ne desparte și, pe temeiul de stîncă a învățăturii lui Hristos, vom zidi împreună iubirea, pacea și prietenia care trebuie să domnească pururea între creștini și între toți oamenii de pe pămînt.

P. S. Episcop Andrei Moldovanu în timpul oficerii Sfintei Liturghii.

Pentru împlinirea acestor năzuințe sfinte și bine plăcute lui Dumnezeu, să rugăm pe Sfîntul Mucenic Dimitrie, «nemuritoarea odraslă a Cetății Tesalonicului», și pe Sfîntul Dimitrie Basarabov, «luminătorul cel strălucit al Valahiei», se ceară de la Hristos har și lumină, ca să călăuzească pașii noștri pe drumurile cele netede și drepte ale păzirii poruncilor Sale dumnezești, ale înfrățirii evanghelice și ale unirii în credință, pentru ca «toți să fim una» (Ioan, XVII, 21) și împreună să preamărim pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfîntul Duh — Dumnezeu cel în Treime slăvit. Amin.

A răspuns Eminența Sa Episcopul Dr. Christian Julius Skat Hoffmeyer, care a spus următoarele:

*Prea Fericirea Voastră,
Prea Sfințiți Episcopi, Membri ai
Sfântului Sinod,
Prea Cucernici Părinți și
Iubiți credincioși,*

Plin de gratitudine pentru acest moment de înălțare sufletească, pe care l-am simțit la slujba voastră religioasă de azi, îmi permit să vă spun câteva cuvinte.

În toate școlile din Danemarca, copiii învață câte ceva despre România, cu privire la clima, geografia, istoria și religia ei. Noi, danezii care sîntem aici, am învățat și citit mult mai mult despre România și despre Biserica Ortodoxă Română. Și acum prin generozitatea Prea Fericitului Vostru Patriarh și a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, care ne-au invitat să venim aici, noi am putut să ne convingem singuri și mai mult despre realitățile din țara și Biserica Voastră. Noi sîntem plini de gratitudine că ne aflăm aici, nu ca turiști, ci ca prieteni ai Bisericii și popoului român. Aceasta însemnează că fiind aici, noi nu numai că am auzit și văzut, dar am și simțit. Noi am simțit spiritul Bisericii Ortodoxe Române. Și predica Prea Fericitului Patriarh Justinian de azi ne-a ajutat foarte mult să înțelegem și mai bine aceasta. Dar eu îndrăznesc să spun că în zilele de cînd sîntem aici, în țara voastră, și am vizitat multe părți din ea, noi am văzut că Biserica voastră este ceea ce trebuie să fie o Biserică, adică o Biserică deschisă.

Ne-am convins că Biserica voastră este deschisă către cer și prin această deschizătură primește de sus har, binecuvîntare, iubire și înțelepciune.

Am simțit aceasta astăzi, cînd am luat parte la sînta voastră Liturghie și mai ales atunci cînd, în timpul Sfintei Jertfe, am simțit că de sus se coboară în Biserica Voastră harul sfinților al lui Dumnezeu.

Dar noi am văzut și am simțit că Biserica Voastră este de asemenea deschisă către oameni. Este deschisă pentru oamenii din neamul vostru și cu generozitate, și pentru cei din alte națiuni, pentru reprezentanți ai altor națiuni, așa cum sîntem noi.

Noi credem că Biserica Voastră, prin această deschidere, prin care primește la sînul ei pe toți, va face lucrarea lui Dumnezeu pentru înfrățirea dintre oameni, pentru iubirea dintre oameni, pentru pacea dintre oameni.

Dar să-mi fie permis să spun că o astfel de inimă deschisă și demnă de un ierarh al unei Biserici creștine, am găsit în Prea Fericitul Patriarh Justinian, care ne-a primit cu atîta dragoste și cu atîta bunăvoință.

A luat apoi cuvîntul Prea Sfințitul Andrei Moldovan, Episcopul Românilor ortodocși din cele două Americi și Canada, care a spus printre altele:

*Prea Fericite Părinte Patriarh,
Iubiți credincioși,*

De 3-4 săptămâni pășesc iar pe pământul acesta al României, după ce cu câțiva ani în urmă tot aici am fost hirotonisit Episcop al Românilor din America. Mă simt plin de dragoste că sint din nou printre voi. Mă bucur că ne vedem sănătoși.

Cu binecuvîntarea Prea Fericitului Patriarh Justinian, vin după șase ani la voi, ca să fiu iar în Ierusalimul acesta al Ortodoxiei noastre românești.

Am venit aici cu toată dragostea să iau lumină din lumină, dar din dar, bucurie din bucurie și să împărtășesc din înțelepciunea Sfântului Sinod.

Am văzut în Biserica noastră spor mult față de ceea ce văzusem acum șase ani. Și nu numai în Biserică dar și acolo unde poporul a muncit. Lauda se cuvine vouă, celor de aici.

Pământul de aici e udat cu sîngele a mii și sute de mii de fii ai patriei. Pământul acesta rămîne locul sfințit de acești eroi, care l-au apărat, apărîndu-și țara și legea bisericească.

Fie binecuvîntați acei eroi; să fie lăcuiitori în lăcașurile lui Dumnezeu!

Să fie binecuvîntați acei ce lucrează pentru popor și pentru Evanghelia lui Iisus Hristos, clerici și popor din București, ceata Ortodoxiei noastre!

Eu duc de aici cu mine harul împărtășirii cu tezaurul de sfințenie al Bisericii mame. Voi pleca de aici cu multă recunoștință față de Prea Fericitul Patriarh Justinian și față de cei ce mi-au arătat dragoste.

Din acest loc, fac călduroasă invitație pentru Prea Fericitul Patriarh Justinian ca, însoțit de preoți și mireni, să vină pe pământul Americii, spre a ne vizita și pe noi acolo, binecuvîntîndu-ne lucrul.

Să trăiască poporul romin de aici și din America și să trăiască Biserica românească în veci. Amin.

După ce s-a săvîrșit un scurt polihroniu Înălții Ierarhi și distinșii oaspeți au ieșit din catedrală, îndreptîndu-se spre racla cu moaștele Sfîntului Dimitrie Basarabov, în timp ce corul cînta, în grecește, imnul arhieresc. Prea Fericitul Patriarh Justinian s-a închinat și a sărutat sîntele moaște, apoi — urcînd treptele palatului patriarhal — a binecuvîntat mulțimea credincioșilor aflați în fața catedralei, rostind următoarele cuvinte:

Iubiți credincioși,

Pe toți cei ce ați venit să vă închinați la moaștele Sfîntului Dimitrie Basarabov, Vă binecuvîntez, și vă urez din toată inima ca rugăciunile voastre, făcute cu evlavie înaintea lui, să fie ascultate de bunul Dumnezeu.

Cu noi azi s-a rugat Eminența Sa Episcopul Julius Hoffmeyer, care este conducătorul delegației bisericii luterane din Danemarca, și care vă împărtășește binecuvîntările sale.

S-a rugat împreună cu noi Prea Sfințitul Episcop Andrei al Românilor din America și Canada. Prea Sfinția Sa păstorește peste o sută de mii

de români aflați în cele două Americi și Canada și azi împreună cu noi a slujit la altarul sfinței noastre Biserici, rugându-ne împreună Sfântului Marelui Mucenic Dimitrie izvorătorul de mir și Sfântului Dimitrie Basarabov, ale cărui sfințe moaște sînt azi aci, înaintea noastră.

Mulțumindu-vă pentru dragostea ce aveți față de sfința Biserică, Vă binecuvîntez și vă doresc ca bunul Dumnezeu să vă dea sănătate, pace, liniște, viață fericită cu ani mulți atît vouă cît și familiilor voastre. Amin.

Binecuvîntînd din nou pe credincioși, Prea Fericitul Patriarh, Înălții oaspeți și soborul slujitorilor a intrat în palat.

La orele 14, a avut loc în sala cea mare a palatului patriarhal o masă oferită de Prea Fericitul Patriarh în cinstea oaspeților, la care au luat parte: membrii delegației Bisericii daneze, Dl. Academician Profesor P. Constantinescu-Iași, Ministru al Cultelor, P. S. Episcop Andrei, Prea Sfinții Episcopi Antim și Theoctist, Vicari Patriarhali, Dl. I. Bărbulescu, director general în Ministerul Cultelor, domnii D. Dogaru și I. Onțanu, directori în Ministerul Cultelor, consilieri patriarhali și mitropolitani, profesori ai Institutului Teologic din București, funcționari superiori de la Administrația Patriarhală și Sfînta Arhiepiscopie a Bucureștilor. În timpul mesei, a toastat dl. Acad. Prof. P. Constantinescu-Iași, Ministru al Cultelor, care și-a arătat bucuria ce simte, salutînd în țara noastră pe membrii delegației bisericii daneze. Întîlnirea lor cu reprezentanții Bisericii Ortodoxe Romîne reprezintă o contribuție de seamă la temeiia păcii. Astfel de întîlniri duc la raporturi de prietenie, coexistența și colaborare. D-sa a vorbit apoi despre libertatea cultelor din țara noastră, unde fiecare își păstrează rolul, rostul și specificul său. În încheiere, D-sa a subliniat faptul că vizita delegației bisericii daneze în țara noastră întărește și mai mult principiul mare al păcii între popoare.

Răspunzînd, Eminența Sa Episcopul Dr. Christian Julius Skat Hoffmeyer a mulțumit D-lui Ministru al Cultelor pentru cuvintele adresate membrilor delegației bisericii daneze și și-a exprimat convingerea că dacă dorința unor astfel de întîlniri între reprezentanții a două popoare pleacă din inimi și suflete, atunci aceștia, sigur, se vor înțelege unii cu alții: «Dacă noi vom ține seama că sîntem creaturi ale aceluiași Dumnezeu, atunci noi ne vom putea înțelege, uni și lucra împreună, — a declarat Eminența Sa, care și-a încheiat cuvîntarea cu următoarele: «Așa dar, noi putem trăi unul lîngă altul, putem să coexistăm, să ne strîngem mîna, să fim prieteni, să ducem viață împreună și să ne iubim. Vă mulțumesc, Domnule Ministru, că ne-ați vorbit din inimă și vă asigurăm că noi vă iubim țara și Vă dorim numai bucurie și prosperitate în viitor».

Masa s-a desfășurat într-o atmosferă de prietenie și dragoste creștină.

În aceeași zi, la orele 17, a început slujba privegherii pentru praznicul Sf. Dimitrie Basarabov de a doua zi. Slujba a fost săvîrșită de Prea Sfințitul Episcop Theoctist Botoșăneanu și de un sobor de preoți și diaconi.

La sfîrșit, Prea Sfințitul Episcop Theoctist a rostit următorul cuvînt de pîrintească povățuire către cei prezenți:

Delegația Bisericii din Danemarca ascultînd Sf. Liturghie,

Iubiți credincioși,

Cei care ați fost azi dimineață la Liturghie, ați putut asculta cuvântul de învățătură al Prea Fericitului Patriarh Justinian, în care a arătat marea bogăție duhovnicească cu care Dumnezeu a înzestrat țara noastră, bogăție cu care noi azi, sufletește, ne lăudăm. A amintit Prea Fericea Sa, că din toate sfintele moaște ale sfinților aflați la noi, cele mai aproape de noi sînt ale Sfîntului Dimitrie Basarabov. Dar, iubiți creștini, bogăția aceasta duhovnicească e nesfîrșită, cinstită și binefăcătoare, pentru noi toți cei ce ne-am învrednicit să ne plecăm genunchii lingă aceste sfinte moaște.

Iubiți creștini, Sfîntul Dimitrie Basarabov, este pentru orice creștin pildă de trăire în duhul Evangheliei lui Hristos. Am avut prilejul să merg împreună cu Prea Fericitul Patriarh Justinian în Bulgaria și cu această ocazie am poposit și la peștera unde s-a nevoit Sfîntul Dimitrie Basarabov. Peștera lui se află aproape de noi, la 20 km. spre răsărit de Rusciuc, în satul Basarabov, pe valea râului Lom. În aceste locuri a trăit Sfîntul Dimitrie Basarabov. A mers pe albia râului Lom, care la secetă seacă și în peștera unei stînci tari și înalte și-a dus traiul pe acest pămînt. Ca să ajungi la peșteră, trebuie să urci de jos, din malul râului, mai multe trepte făcute din piatră de credincioșii satului. Acolo dai de bisericuța făcută de el în stîncă, mult mai mică decît cea existentă azi pe acest loc. În acea bisericuță, el s-a rugat lui Dumnezeu pentru lume și pentru cei care-i cereau ajutorul.

În această bisericuță am intrat toți cei ce-l însoțeam pe Prea Fericitul Patriarh Justinian și ne-am închinat și am aprins lumînări; apoi un sihastru ne-a povestit viața Sfîntului Dimitrie Basarabov. În semn de așucere aminte Prea Fericitul Patriarh Justinian a trimis în dar, atît bisericii din peșteră cît și celei din satul Basarabov, cîte un rînd de veștmente preoțești, sfinte vase și alte obiecte pentru sfintele slujbe.

Iată un crîmpei din viața Sfîntului Dimitrie Basarabov, care a unit cele două popoare de la Dunăre. Sfîntul Dimitrie Basarabov este deci simbol al legăturii noastre frățești, al legăturii noastre de credință. El e cinstit și de noi și de credincioșii orodocși bulgari. El a înfrățit neamurile noastre întru aceeași credință. El și azi ne apropie și ne leagă sufletește. Acolo ne-am simțit ca acasă și ne-am închinat Sfîntului, cu aceeași evlavie cu care ne închinăm în această sfîntă biserică în care se păstrează sfintele lui moaște.

Anul trecut a fost aici slujbă mare, cu prilejul prăznuirii Sfîntului Dimitrie Basarabov; au venit reprezentanții Bisericilor Ortodoxe de peste hotare, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Chiril al Bulgariei și s-au rugat Sfîntului și i-au sărutat sfintele moaște. A fost prilej de înălțare sufletească și de legătură strînsă între Bisericile Ortodoxe.

Iată, iubiți creștini, v-am amintit toate acestea, pe scurt, în acest moment de reculegere pentru sărbătoarea Sfîntului Dimitrie Basarabov, făcătorul de minuni.

Să mulțumim bunului Dumnezeu, pentru harul dat Bisericii Ortodoxe Române, pentru binefacerile cu care El ne-a împodobit pe noi și biserică lui.

Cuviosul Dimitrie Basarabov, acest nevoitor al lui Iisus Hristos, este o pildă de înfrățire și de dragoste între popoarele romîn și bulgar. Se cu-

vine ca și noi să luăm pildă din viața lui, iubindu-ne aproapele. Dragostea să umple sufletele noastre, căci dragostea e cea mai mare poruncă din Lege. Dragostea, deci, să străjuiască sufletele noastre și să ne însușească în toate zilele vieții noastre. Să slujim pe aproapele ca pe noi înșine. Să ne rugăm pentru aproapele nostru și să-l iubim ca pe noi.

Numai așa vom putea îndrăzni să pășim și să ne apropiem de sfintele moaște ale Sfântului Dimitrie Basarabov și să-i cerem ajutor și mijlocire către Dumnezeu, cu harul căruia să ne împodobim sufletele noastre, în veci, Amin».

Slujba privegherii s-a terminat la orele 22, când racla cu sfintele moaște a fost iarăși dusă în catedrală.

In ziua de sîmbătă 27 octombrie — ziua praznicului Sfântului Dimitrie Basarabov — după ce sfintele moaște au fost din nou ridicate din biserică și așezate sub baldachin, fiind puse astfel iarăși la îndemina credincioșilor, veniți să li se închine, slujba a fost săvîrșită în catedrala patriarhală de către P. S. Episcop Antim Tirgovișteanu, vicar patriarhal, înconjurat de un sobor de slujitori.

La sînta slujbă a luat parte Prea Fericitul Părinte Justinian, Patriarhul Romîniei, însoțit de consilieri patriarhali și mitropolițani și de protoiereii capitalei. La vremea predicei a vorbit P. C. Arhim. Benedict Ghiuș, rostind următorul panegiric în cinstea Sfântului Dimitrie Basarabov:

„Prea Cuvioase Părinte Dimitrie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi” (Din Paraclisul Sfântului).

Iubiți ascultători,

Minunate sînt rinduelile lui Dumnezeu față de Sfinții Lui.

Iată știm din cartea sfîntă, că pentru sfințirea oamenilor și pentru împlinirea numărului sfinților ține Dumnezeu lumea în liință (Apoc. VI, 11 și I Tes. IV, 3). Dar nu toți sfinții sînt cunoscuți. Există și au existat totdeauna în lume un număr neînchipuit de mare de sfinți ascunși de ochii oamenilor, pe care numai singur Dumnezeu îi știe.

Acum trei mii de ani, pe vremea regelui Ahab, cînd tot poporul evreu se închina lui Baal la desnădăjduirea profetului Ilie care se plîngea că fiii lui Israel au dărîmat altarele Domnului, pe profeții Lui i-au trecut prin sabie, iar pe el l-au izgonit din țară, marele prooroc spre uimirea lui, primește de la Dumnezeu acest răspuns: «Mergi și te întoarce din calea ta... că am în Israel șapte mii de bărbați care nu și-au plecat genunchii lui Baal și a căror gură nu l-a sărutat» (III Imp. XIX, 18).

Cei șapte mii de bărbați erau sfinții cei necunoscuți din vremea Sfîntului Ilie. Și din mila lui Dumnezeu așa-i întotdeauna. Fiecare veac își are zestrea lui de sfinți necunoscuți.

Negreșit, necunoscuți ar rămîne ei pe totdeauna pentru noi, dacă, la moartea lor, Dumnezeu nu ne-ar da un semn după care să-i descoperim măcar pe cei mai aleși dintre ei. Pentru că, așa cum stea de stea se deosebește în strălucire și sfinții cei ascunși ai lui Dumnezeu nu se află nici ei toți la aceeași treaptă de sfințenie. Sînt unii dintre ei în adevăr care în ciuda neamului și a îndeletnicirii lor foarte de rînd, prin bogația neînchi-

puită a sufletului lor, prin bucuria vieții lor simplă și curată în Dumnezeu, prin dragostea lor atotcuprinzătoare de pocăință de smerite fapte bune și mai ales de tăinuită și înlăcrimată rugăciune pentru toți și pentru toate, într-un chip pe care nu-l cunoaștem, unii din sfinții aceștia ascunși, urcă darul lui Dumnezeu din putere în putere, pînă la culmi de sfințenie atît de înalte că, după moartea lor, Dumnezeu le învrednicește trupurile cu darul neputrezirii în bună mireasmă și cu puteri de minuni făcătoare. E una din cele mai înalte cununi de sfințenie de care nu toți sfinții se învrednicesc. E, de bună seamă, și o răsplătire pentru sfințenia lor tăinuită, dar, totodată, e și pregătirea lor pentru o lucrare nouă. Cu adevărat, în chip dumnezeesc se împlinește întru ei spusa psalmistului: «Nu vei lăsa Doamne, ca sfîntul Tău să vadă putrezirea» (Ps. XI, 10).

Dar lucrurile nu se opresc aici. Printr-o meșteșugire sau alta a economiei lui Dumnezeu într-o bună zi oamenii descopăr aceste sfinte moaște și așa cum aflăm din Scriptură că Dumnezeu a lucrat cu moaștele proorocului Elisei înviind un mort numai cît s-a atins mortul de moaștele proorocului (IV Imp. XIII, 21), tot așa lucrează Dumnezeu și prin moaștele acestor sfinți, semne minunate. Și din clipa aceea înțelegem că sfîntului Său ascuns Dumnezeu i-a rinduit în lume o misiune nouă. Cu adevărat alesul lui Dumnezeu, necunoscut și fără istorie atît cît a trăit pe pămînt, iată își făurește acum după moarte, adevărata lui istorie.

Cu mulți sfinți cunoscuți nouă astăzi se adevăresc aceste lucruri. Dar poate nicăieri toate acestea nu se adevăresc mai strălucit decît cu Sfîntul Dimitrie Basarabov, sfîntul a cărui prăznuire o sărbătorim astăzi. De ce să ne mai mirăm? E un mare sfînt ascuns al lui Dumnezeu Prea Cuviosul Părintele nostru Dimitrie Basarabov, cel acum cu sufletul în rai sălășluit și care a purtat trupul de moaște aflate astăzi în racia Sfintei noastre Patriarhii. Darul neputrezirii trupului său în bună mireasmă și puterile minunate ce izvorăsc neconținut din el, această înaltă cunună de sfințenie cu care l-a cinstit Dumnezeu, sînt pentru noi cea mai bună cheazășie. E ca și cînd la moartea acestui sfînt ascuns al Său, smerit păstor de vite în satul Basarabov, Dumnezeu i-ar fi zis: «Nu te teme, Dimitrie, de acum vei fi păstor de oameni». Și iată-l astăzi păstorind cu adevărat nevăzut și în tăcere un popor întreg din însăși Biserica Patriarhiei romînești. Ce nebanuită întorsătură, în adevăr! Dar așa, înaltă Dumnezeu pe sfinții Săi care au ajuns abisuri de umilință...

În fața unei vieți de sfînt cu atît de uimitoare desfășurări fie-ne îngăduit să ne întrebăm: Ce lucrare nouă i-a rinduit oare Dumnezeu în lume, după moarte, cuviosului Dimitrie și sfintelor lui moaște? După cîte știm noi astăzi din viața sfîntului, putem oare să ne dăm seama de lucrarea aceasta? Iată ce vom încerca să deslușim în cuvîntul nostru de acum.

Iubiți ascultători,

Fiind vorba de un sfînt ascuns al lui Dumnezeu, e de la sine înțeles că din viața sfîntului Dimitrie nu știm prea multe lucruri. Cele cîteva știri despre el iată-le:

Știm că a trăit pe vremea împăraților romîno-bulgari ai veacului al XIII-lea. Știm că era din satul Basarabov, astăzi în Bulgaria și că era păstorul vitelor din satul lui. Multă vreme și-a păstrat sfințenia ascunsă sub haina aceasta de simplu păstor la vitele satului. Într-un tîrziu s-a

făcuf călugăr la schitul ce se afla într-o peșteră nu departe de satul Barsarabov. Și aici și-a purtat viața lui sfântă tot în ascultare de păstor la vite. Cît a trait, prin nimic nu s-a vădit tainuța înălțime a îmbrățișării inimii lui cu Dulcele Hristos-Dumnezeu, decît doar prin nepotolita lui bucurie și bunătate și pentru oameni și pentru dobitoace, așa încît nimeni din cei din jur nu și-au putut da seama de sfîntul ascuns în mijlocul lor. Înălțimea vieții lui de taină, ostenele, lacrimile lui, mila lui gingașă, văpaia rugăciunii lui atotcuprînzătoare, numai Dumnezeu cel ce vede în ascuns, le știe. A murit în peșteră pe lespeda de piatră pe care dormea totdeauna în mijlocul vitelor și în ziua morții lui din rînduială dumnezească, după ce și-a dat sfîrșitul, peretele peșterii s-a prăvălit și așa a fost

P. F. Patriarh Justinian binecuvîntînd pe credincioși de pe treptele palatului patriarhal.

înmormîntat, îmbrățișat în scobitura dintre două lespezi de piatră. Peste trupul lui mort, Dumnezeu a dat însă binecuvîntarea neputrezirii în bună mireasmă.

A trecut vreme multă. Apele rîului Lom au mîncat mereu malul dinspre schit și într-o bună zi cele două pietre cu moaștele sfîntului au căzut în valuri; însă de multe ori la locul acela juca peste unde o flacără de lumină.

Știm că a fost descoperit de oameni, arătîndu-se sfîntul în vis unei copile bolnave de duh necurat, căreia zicîndu-i: «de mă vor scoate părinții tăi din apă, eu te voi tămădui», i-a arătat și locul. L-au găsit întreg și iluminat și l-au pus în bisericuța satului și din clipa aceea prin moaștele plăcutului Său, Dumnezeu a lucrat nenumărate semne.

Nu știm care Domn al Țării Romînești a încercat odată să aducă moaștele sfîntului Dimitrie la biserica lui din București, dar neizbutind,

a ridicat cu cheltuala sa în Basarabov, peste moaștele sfântului, o prea frumoasă biserică,

Intre anii 1769-1774 s-a pornit război între ruși și turci. Ajungând generalul Petru Salticov cu armatele rusești în satul Basarabov și, gîndind să pună la adăpost moaștele sfântului de prăpădul războiului, a voit să le trimită în Rusia. A căzut atunci Hagi Dimitrie un creștin din București cu rugăminte la generalul, cerîndu-i să dăruiască sîntele moaște Țării Romînești, ca o mîngiere pentru toate nenorocirile pe care le-a pătimit din pricina războiului și pravoslavnicul general le-a dăruiat atunci romînilor.

Drept aceea, tot în aceste zile, întîmpinate cu mare alai, moaștele sfântului Dimitrie au ajuns în București și s-au așezat în Biserica cea mare a Sfintei Mitropolii, unde și astăzi se află, mitropolit al țării fiind pe acea vreme Prea Sfîntul Kir Grigorie.

Dar știrea cea mai însemnată este mărturia experienței creștinilor care ne spune că de atunci și pînă astăzi mult ajutor și mare folos cîștigă toți cei ce cad și cu credință se roagă către sfîntul.

În scurt, cum vedeți, sfîntul nostru Dimitrie Basarabov e cu adevărat un sfînt ascuns al lui Dumnezeu cunoscut adică de oameni numai după moartea lui, și nicidecum în zilele vieții lui pămîntești.

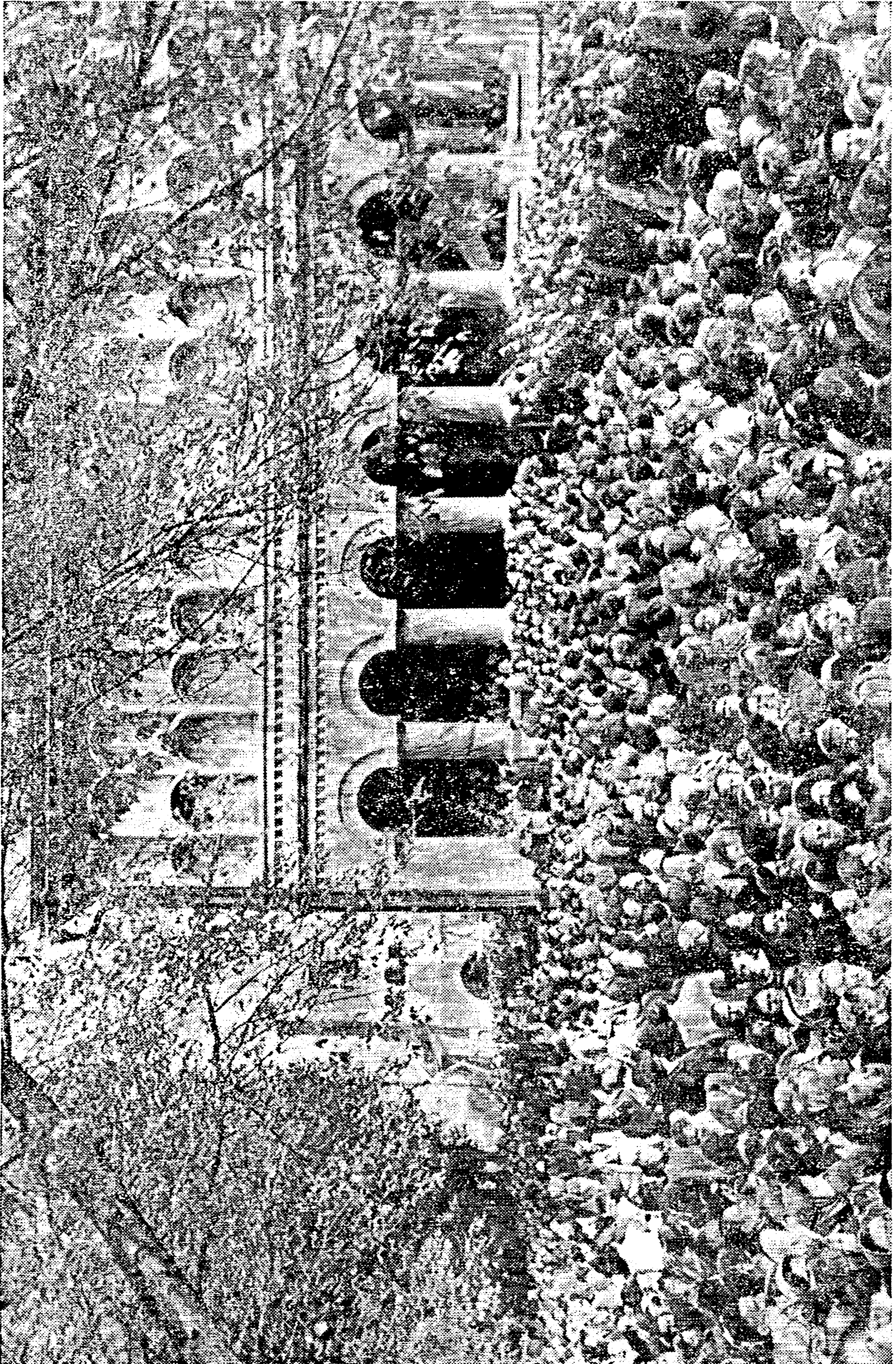
Cu toată dreptatea se pune, așa dar, întrebarea: Ce misiune i-a rînduit oare Dumnezeu după moarte, sfîntului Dimitrie și moaștelor lui în lume?

Există, frați creștini, în viața sfîntului Dimitrie o întîmplare ciudată, singura întîmplare de altfel din viața lui, pe care o cunoaștem mai de aproape, o întîmplare care zugrăvește de minune tot sufletul sfîntului Dimitrie Basarabov și care ne ajută să înțelegem întrucîtva și misiunea pe care i-a încredințat-o Dumnezeu în lume.

Întîmplarea o cunoașteți: Era, pe vremea cînd sfîntul Dimitrie păstora la vitele satului Basarabov. Într-o zi, pe cînd umbla prin iarba înaltă în urma vitelor, din grabă sau din nevedere, cu călcîiul piciorului său greu, încălțat în opincă, a striviț de odată toți puii golași dintr-un cuib de păsărică. Și-a dat seama de aceasta auzind un piuit scurt și înfiorat. Ce-a descoperit în iarbă l-a îngrozit și s-a simțit vinovat în inima lui ca de mii de morți. Din ziua aceea și-a hotărît un canon strașnic: Piciorul vinovat n-a mai fost încălțat, nici vară nici iarnă, întru ispășirea cruntului omor. Nici izbiturile și rănile din timpul verii, nici gheața și gerul iernii, nici rîsul oamenilor, nu l-au clintit de neîmplînzita ispășire. Și Sfîntul Dimitrie s-a pedepsit așa trei ani de zile...

Vă întreb: E cu putință să nu vedem ce lumină adîncă aruncă acest fapt asupra întregii ființe a sfîntului Dimitrie și a rostului lui în lume? Nu-i o simplă întîmplare că din toată viața lui, numai pățania aceasta a rămas în amintirea oamenilor.

Da, fraților, un sfînt ascuns adînc simțitor la durerea oricărei viețuitoare, fie păsărică, fie vită, fie mai ales ființă omenească, așa a fost sfîntul Dimitrie, cît a trăit în lume și așa l-a proslăvit Dumnezeu să fie și după moarte. Ceea ce află dată a fost la Sfîntul Dimitrie poate numai o pornire a gingășiei sufletului lui, pătășia aceasta adevărată a lui la suferință, la nevoia, la nenorocirea altora, a devenit acum după proslăvirea lui, ascultarea pe care Dumnezeu i-a dat-o față de ceilalți oameni,

Mulțimea credincioșilor adunați la catedrala patriarhală, ascultînd Sfintele Slujbe.

s'ujirea lui deosebită între ceilalți aleși ai lui Dumnezeu, vocea și bucuria ființei lui de sfânt.

Negreșit, prezența între noi a moaștelor oricărui sfânt ne umple de bucurie, pentru că, din moment ce fiecare creștin dintre noi e un mădular din Trupul lui Hristos, apoi moaștele sfinților cum să nu fie ele, cu atât mai mult, așa cum zice Apostolul: «Carne din carnea lui Hristos și os din oasele Lui» (Eles. V, 30). Atingându-ne de ele, e ca și cum ne-am atinge de însuși Trupul Mântuitorului Hristos și atunci cum să ne mai mirăm că la atingerea sfințelor moaște adesea simțim izvorînd din ele puteri de vindecare așa cum simțeau și cei din Evanghelie la atingerea de Trupul Domnului (Luca VI, 19)? Însăși puterea Mântuitorului Hristos e cea care lucrează prin ele.

Și, de vreme ce lucrul acesta așa se întâmplă cu moaștele oricărui sfânt, cum nu va fi așa cu moaștele sfântului Dimitrie Basarabov, sfântul acesta ascuns și minunat al cărui trup Dumnezeu l-a proslăvit și l-a așezat dinadins în mijlocul nostru, ca să ne fie nouă model de sfânt cu viață ascunsă, neștiută de oameni, părinte ocrotitor, sprijin și apărător al nostru, cu multă trecere și îndrăzneală înaintea lui Dumnezeu și, totodată, un cât mai de aproape pătaș, împreună simțitor și solidar cu noi la toate cererile, la toate durerile, la toate nevoile noastre?

Înțelegem acum de ce Biserica îl cinstește cu chemări ca acestea: «Tu, cela ce ești rugător fierbinte și iolositor al nostru, fîntină curgătoare de vindecări și izvor de minuni, cu osîrdie strigăm către tine, părinte Dimitrie: Vino degrab și ne izbăvește pe noi din nevoi, ca unul ce ești milostiv și grabnic ascultător» (Din Paraclisul Sfântului).

Iubiți ascultători,

Trei lucruri trebuie să fie totdeauna limpezi pentru noi, ori de câte ori ne rugăm sfântului Dimitrie Basarabov:

1. — Să nu uităm niciodată, în primul rînd, că sufletul Sfântului Dimitrie sălășluște deapururi în desfătările cerești ale vederii lui Dumnezeu față către față, proslăvindu-se neconținut de Ia Mântuitorul Hristos, ca toți sfinții din ceruri, cu darul suprafiresc de a cunoaște pe toți cei ce-l cheamă în rugăciune, în orice loc s-ar afla, așa cum și profeții de odinioară primiseră de la Dumnezeu darul de a cunoaște lămurit tainele viitorului cu mii de ani înainte și așa aude și cunoaște sfântul Dimitrie cererile noastre ori de câte ori îl chemăm în ajutor.

2. — Să nu uităm iarăși niciodată că în moaștele trupului sfinților sălășluște o putere mai mare decît sufletul lor și anume puterea Duhului Sfânt și iată de ce moaștele Sfântului Dimitrie sînt pentru noi, totodată și ca o neprețuită icoană care ne pune în legătură cu sufletul sfântului din cer, moaștele acestea sînt și ca un jertfelnic preacurat, care face bineprimite rugăciunile ce înălțăm înaintea lor, dar, în același timp, aceste moaște sînt și un izvor de lucrări dumnezeiești, de vreme ce de multe ori, prin ele ne arată Dumnezeu răspunsul său la rugăciunile pe care sfântul Dimitrie le face în cer pentru noi, întocmai așa cum odinioară a lucrat Dumnezeu și prin moaștele proorocului Său, Elisei.

3. — Dar nu mai puțin nu trebuie să uităm, iubiți ascultători, mai ales într-o zi ca aceasta de astăzi, că timp de aproape două sute de ani

de când moaștele sfântului nostru se găsesc în Catedrala aceasta slăvită a Țării, sântului Dimitrie cel Nou cu preacinstitele lui moaște, o clipă n-a conștientat a sta de veghe cu nevăzuta lui oblađuire peste sufletul dreptcredincios al poporului românesc, minguind, ajuund, tamaduid și imbrăvătuid, la orice primejdie, la orice boala, la orice nevoie, prin exemplul lui de simț cu viața ascunsă, prin îndrăzneala și trecerea nemcumpuită și de attea ori dovedită a rugăciunilor lui înaintea lui Dumnezeu, prin contopirea și partășia lui din toata inima la suferințele noastre. E destul să amintim ca cei care au fost mai aproape de moaștele sântului Dimitrie în tot timpul acestor aproape două sute de ani, au fost și sînt și astazi martori la lucrările lui Dumnezeu, care mereu se fac printr-insul.

În fața unor astfel de fapte, putem noi să nu mulțumim lui Dumnezeu pentru darul acestor sînte moaște? Putem noi să nu cinstim pe sîntul Dimitrie pentru ocrotirea lui; putem noi să nu avem încredere în el, cel todeauna atît de aproape împreună păriaș cu noi la toate durerile și la toate nevoile noastre?

Cu încredere să ne deschidem dară sufletele în această mare zi de prăznuire și din inima sa aducem sîntului nostru Dimitrie prinos de laudă și de mulțumire, zicîndu-i unele ca acestea:

Bucură-te, nestricăciune cu măreție de vis,
 Bucură-te cel în viețile sfinților scris.
 Bucură-te mlădiță din Biserica vie,
 Bucură-te aluat de cerească împărăție
 Bucură-te iubire aplecată spre noi,
 Bucură-te izvorul minunilor noi.
 Bucură-te văpaie dornică să ne îndrume,
 Bucură-te revărsare de har peste lume,
 Bucură-te gingășie de suflet sfiit,
 Bucura-te asprime de canon neclintit.
 Bucura-te cel în prundișul apelor ascuns,
 Bucură-te că în tine lucrează Cel nepătruns
 Bucură-te că-ți sărutăm miinile subțiri,
 Bucură-te comoară de drepte ocrotiri
 Bucura-te lîridă ascuitătoare de plingeri
 Bucură-te că-npreuna cu cei ce te roagă singeri.
 Bucura-te alinul inimii obidite,
 Bucură-te voroava gurilor amuțite.
 Bucura-te pomeneire ce urgia gonești,
 Bucura-te stîlpare a mirăurii creștinești.
 Bucura-te îndătinata strajă a țării,
 Bucură-te pavază a imbrăbătării.
 Bucura-te slavită comoară de oase,
 Bucură-te raclă cu revărsări luminoase.

Bucură-te Dimitrie, făcătorule de minuni, Cuvioase, pentru folosul cel de obște ce ni-l dai tuturor, ori de cîte ori te chemăm în ajutor și întru slava lui Hristos milostivului nostru Dumnezeu Cel de-apururi binecuvîntat în vecii vecilor, Amin.

La sfîrșitul sînte slujbe, cu obișnuitul cortegiu, Prea Fericitul Patriarh Justinian a fost condus la reședință.

Înainte de a urca scările palatului, Prea Fericirea Sa s-a închinat înaintea raclei cu moaștele Sfântului Dimitrie Basarabov, sărutându-le, apoi a binecuvîntat pe credincioșii aflați în piața catedralei.

După amiază, s-a săvîrșit slujba vecerniei, iar seara tîrziu racla cu sfintele moaște a fost readusă în biserică.

Duminică 28 octombrie 1956, la orele 7 dimineața, s-a început slujba utreniei de duminică, iar la ora 8,30, racla cu sfintele moaște a fost ridicată din biserică și dusă iarăși sub baldachin, în timp ce slujitorii și credincioșii ce-i urmau cîntau troparul sfîntului: «Întru tine Părinte»...

Sfînta Liturghie a fost săvîrșita de Prea Sfîntul Episcop Antim Tîrgovișteanu înconjurat de un sobor de șase preoți și trei diaconi.

La ora 10,30 Prea Fericitul Patriarh Justinian a venit în biserică, fiind însoțit de Cînsilieri patriarhali și mitropolitani și Protoierei din Capitală.

Preșica zilei a fost roștită de P. C. Prof. Pr. Liviu Stan de la Institutul Teologic, care a vorbit despre minunea vindecării fiiceii lui Iair.

La sfîrșitul Sfîntei Liturghii, Prea Fericitul Patriarh Justinian a fost condus cu același îndătinat cortegiu în Palat, după ce la baldachinul din curte a sărutat moaștele sfîntului Dimitrie Basarabov și de pe scări a binecuvîntat mulțimea credincioșilor din curte.

În seara aceleiași zile, la sfîrșitul vecerniei a început să tragă clopotul cel mare și slujitorii și credincioșii, ce umpleau biserică, au plecat spre baldachinul, unde era sicriul cu moaștele Sfîntului Dimitrie Basarabov. Aici, după rînduita închinăciune, un grup de șase preoți în sfite și epitrahile, au ridicat racla, plecînd în procesiune în jurul bisericii. Înainte se purtau prapore, felinare, ripide, cruci, sfeșnice și toaca în care se lătea. Urmău diaconii cu cădelnițe și doi preoți, iarăși în sfite și epitrahile, racla sfîntului și apoi din nou un grup de preoți. În urmă de tot mergeau, încolonați credincioșii, cari, laolaltă cu slujitorii, cîntau troparul sfîntului.

După obișnuitele opriri cu rostirea ecteniilor cuvenite, în dangătele clopotului, procesiunea a intrat în biserică, unde preoții au așezat sicriul cu sfintele moaște la locul lor.

S-a slujit apoi pentru credincioșii prezenți Acatistul Sfîntului Dimitrie Basarabov, rugîndu-l să mijlocească la milostivul Dumnezeu, pentru sănătatea, bunul spor și împlinirea dorințelor lor.

Astfel s-au desfășurat în acest an, slujbele pentru cinstirea Sfîntului Marelui Mucenic Dimitrie și a Sfîntului Dimitrie Basarabov.

Preotul NICULAE ȘERBANESCU

DESCHIDEREA NOULUI AN ȘCOLAR LA INSTITUȚIILE DE ÎNVĂȚĂMÎNT ALE BISERICII ORTODOXE ROMINE

Deschiderea noului an școlar la toate instituțiile de învățămînt ale Bisericii Ortodoxe Romîne a avut loc în primele zile ale lunii octombrie 1956. Festivitățile organizate cu acest prilej au scos în evidență condițiile optime asigurate școlilor noastre teologice, în urma aplicării noului regulament de organizare și funcționare a instituțiilor de învățămînt ale Bisericii Ortodoxe. Rezultat al experienței acumulate în anii ce s-au scurs de la readucerea școlilor teologice sub purtarea de grijă și sub îndrumarea conducerii bisericești, și pînă azi, — noul regulament asigură dezvoltarea acestor așezăminte de cultură teologică.

Incepîndu-și activitatea pentru noul an școlar sub asemenea auspicii, școlile noastre teologice vor putea dobîndi noi succese în îndeplinirea îndatoririi de cinste ce le revine: formarea unui cler luminat, a unor slujitori ai sfintelor altare înflăcărați de rîvna slujirii lui Hristos și capabili să-și conducă turma spre mîntuirea după care însetează orice credincios.

LA INSTITUTELE UNIVERSITARE DIN BUCUREȘTI

În vederea începerii activității didactice, la Institutul Teologic de grad Universitar din București s-au făcut din vreme unele îmbunătățiri, asigurîndu-se astfel cele mai bune condiții materiale și spirituale pentru corpul didactic și pentru studenți. Trebuie amintit în deosebi acele îmbunătățiri aduse localului Institutului și posibilităților sale de cazare, precum și unele schimbări în ceea ce privește personalul didactic și educativ.

Infăptuiri gospodărești. Printre cele mai de seamă realizări de acest fel, sînt următoarele: s-a mărit curtea de recreație a studenților, făcîndu-se garduri noi și așezîndu-se 12 bănci.

S-au introdus gaze naturale la infirmerie, la bibliotecă, la bucătărie și spălătorie, la o parte din locuințele personalului administrativ și de îngrijire, cu perspectiva de a fi alimentată, cu același fel de combustibil, și instalația de încălzire centrală a Institutului.

Totodată s-a achiziționat o nouă mașină de gătit la bucătărie, în valoare de 7.000 lei; s-au reparat în mod radical și s-au vopsit 150 paturi de fier; s-au cumpărat 150 saltele noi; s-au parchetat mai multe încăperi; s-a spoit și vopsit sala mașinilor, precum și întreg coridorul de la subsol; s-au pus geamuri mate la toate sălile de curs către stradă; s-a făcut o amănunțită curățenie a întregului local, etc.

Toate aceste noi înfăptuiri și îmbunătățiri se datoresc în special râvnei deosebite, muncii fără preget și simțului gospodăresc al P.C. Pr. Ioan Antonescu, Directorul internatului.

Aceste lucruri desigur că nu ar fi fost posibile, fără sprijinul material al II. PP. SS. și PP. SS. Chiriarhi ai eparhiilor care-și trimit studenții la Institutul nostru.

Mișcare în personalul didactic și educativ. Odată cu începutul noului an școlar 1956-1957, potrivit dispozițiilor Sfântului Sinod și Prea Fericitului Patriarh Justinian, s-au produs unele schimbări sau noi angajări, în ceea ce privește personalul însărcinat cu instrucția și educația studenților teologi. Astfel, la catedra de Bizantinologie de la magisteriu, înființată anul precedent, a fost încadrat dl. profesor **Al. Elian**; la cea de Vechiul și Noul Testament, tot de la magisteriu, devenită vacantă prin alegerea titularului ei ca Mitropolit al Ardealului, a fost numit ca suplinitor **P.C. Arhidiacon Vintilă Popescu**, iar în locul de asistent al P.C. Sale a fost rechemat dl. **Chiril Popescu**, care a funcționat anul precedent, ca profesor de muzică la Seminarul Teologic de la Curtea de Argeș.

Totodată, P. C. ieromonah dr. **Vasile-Virgil Ciobanu** a fost însărcinat, pentru anul în curs, să facă studenților unele prelegeri de medicină-pastorală, precum și să se ocupe cu unele atribuțiuni de natură educativ-duhovnicească, avînd o jumătate de normă ca spiritual.

Deschiderea festivă a cursurilor Institutului. În această atmosferă încurajatoare a avut loc în ziua de 8 octombrie a.c. deschiderea sărbătorească a cursurilor. La orele 11 s-a oficiat în paraclisul Institutului, de către un sobor de preoți și diaconi în frunte cu P.C. Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, tradiționalul Te-Deum, în prezența Corpului Didactic de toate gradele, a personalului administrativ și a studenților mireni, monahi și monahii.

La orele 12 întreaga asistență a trecut în sala de festivități a Institutului, frumos ornată pentru acest sărbătorească prilej, în așteptarea Prea Fericirii Sale Justinian, Patriarhul României și a Prea Sfințiilor Chiriarhi însoțitori.

După intonarea imnului patriarhal de către studenții Institutului, sub conducerea d-lui profesor Nicolae Lungu, au luat loc în prezidiul serbării: Prea Fericitul Patriarh Justinian, Prea Sfințitul Iosif, Episcopul Rîmnicului și Argeșului, Prea Sfințitul Andrei Moldovan, Episcopul românilor ortodocși din cele două Americi, Prea Sfințitul Teofil, Episcopul Romanului și Hușilor, Prea Sfinții Episcopi Antim Tîrgovișteanu și Theoctist Botoșăneanu, Vicari Patriarhali, și P.C. Pr. Prof. Ioan G. Coman, Rectorul Institutului.

În sală, dintre oaspeții de peste hotare mai erau prezenți: P. C. Arhimandrit Ilarion Draganov-Tonev, vicarul Mitropoliei din Tîrnova (R.P. Bulgaria), care se află în țara noastră într-o călătorie de studii asupra vieții monahale, și dl. Alexandru Suciu, Consilier referent al Episcopiei Ortodoxe Romîne din cele două Americi, care însoțește pe Prea Sfințitul Episcop Andrei; apoi P. C. Pr. Profesor onorar Nicolae M. Popescu, P. C. Pr. Constantin Nonea, Vicarul Mitropoliei Molodvei și Sucevei, P.C. Pr. Scarlat Porcescu, Consilier referent la aceeași Mitropolie, corpul didactic și personalul administrativ al Institutului, studenți, invitați și unii din părinții studenților.

Festivitatea deschiderii cursurilor a început cu executarea de către studenți a bucății: **Deschideți mari a cerului porți**», de Gluck. După aceasta a urmat cuvântul festiv și raportul de activitate pentru anul universitar 1955-1956, precum și situația noilor înscriși în anul ce a început, al P.C. Prof. Ioan Gh. Coman, Rectorul acestui așezământ de cultură teologică.

P.C. Sa a spus următoarele: .

Institutul nostru Teologic inaugurează astăzi în mod festiv cursurile anului universitar 1956/1957, primind și îmbrățișând cu dragoste toate aceste flori tinere și îmbujorate ale țării și ale Bisericii. Tuturor acestor flori venite de pe toate plaiurile noastre, Institutul le zice: «Bine ați venit în casa noastră, care de azi înainte e și a voastră! Impodobiți-o cu frumusețea minții și a inimii voastre, luminați-o cu luminile rodite în voi de Duhul Sfânt și faceți din ea casă de ospăț duhovnicesc mai dulce ca mierea!».

Inceput de studii! Inceput de viață nouă în care dorința de a cunoaște sfințește tinerețea și o încălzește pînă la entuziasm pentru piscurile minunate ale științei. Setea de a ști e proprie omului și nimic n-o poate stinge, pentru că nimic nu poate înfrînge rîvna spiritului nostru după adevăr. Sufletele tinere simt nevoia găsirii adevărului și a ancorării în el. A unui adevăr pentru care se cheltuiește nesfîrșit zbucium. Și nu e adevăr mai liniștitor și mai definitiv ca Dumnezeu. Căci El este «Calea, adevărul și viața». Dacă studiile universitare în general înnobilează pe om prin perspectivele largi ale însușirii culturii și rafinării spiritului, studiile teologice îndrumază mințile și inimile tinere spre Sinaiul Adevărului suprem spre care stau ațintite milioane de ochi spre a gusta din revărsarea Epifaniei lui Dumnezeu. Teologia e un ochian spre realități nepieritoare și bucurii negrăite de care nu e dat oricui să se desfete. După cuvîntul Sfîntului Grigorie de Nazianz, teologia nu poate fi studiată de oricine, ci numai de acei a căror viață e curată și înaltă ca lumina, pentru că numai o viață de lumină se poate apropia de Lumina cea neapusă care e Dumnezeu. Dacă știința lucrurilor materiale și limitate e lumină, ce strălucire neapropiată înseamnă cunoașterea lui Dumnezeu, a luminii necreate, absolute? La această cunoaștere nu se ajunge dintr-odată, ci în timp, pe îndelete și cu eforturi din ce în ce mai mari. Cunoașterea lui Dumnezeu, cît e cu putință firii noastre, presupune însușirea prealabilă a cunoașterii omenești, naturale. Adevărata cunoaștere teologică nu se opune cunoașterii naturale și nici adevărata cunoaștere naturală nu se opune cunoașterii teologice. Cunoașterea teologică implică pe cea naturală și anume în sensul că eforturile rațiunii nealterate aduc contribuții substanțiale la cunoașterea lui Dumnezeu pe calea firii. Este ceea ce evul mediu apusean a exprimat în limba lui prin cuvintele «Intelligo ut credam», «Înțeleg ca să cred». Teologia mînuiește mai ales adevărurile descoperite de Dumnezeu. De aceea ea nu este o știință pentru sine, o știință de dragul științei, ci o știință care ne arată drumul și limanul mîntuirii; o știință care ne învață să facem din viața de aici o tindă a împărăției cerurilor, și s-o așteptăm pe cealaltă ca pe un rai al desfătării cu, și în Dumnezeu.

În această perspectivă nu se poate concepe o viață mai frumoasă ca viața studentului în Teologie. Această viață petrecută în sălile de curs și de seminarii, în Biserică, în bibliotecă, în preajma sau în intimitatea profesorilor, a spiritualilor, a colegilor în discuții înalte sau rugăciuni,

în meditații personale sau conversații, în sfinte slujbe sau vizite la biserici sau monumente istorice, este organizată și condusă de Biserică pentru a i se imprima și garanta duhul autentic creștin. Mîna binecuvîntătoare și ocrotitoare a Bisericii apără și întărește creșterea fiilor ei în grădina Teologiei. De la începutul creștinismului, școlile de Teologie au aparținut Bisericii, fiindcă Biserica, trupul tainic al Domnului nostru Iisus Hristos, este izvorul magisteriului creștin sub toate formele. Această reîntoarcere a Teologiei noastre românești la stilul și atmosfera epocii apostolice și epocii patristice constituie meritul Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Romine în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian, cărora ținem să le mulțumim cu recunoștință pentru fericita reintegrare a teologiei românești în rosturile ei.

Institutul nostru depune eforturi stăruitoare ca știința Teologiei să fie împletită cu credința caldă, cu evlavia curată, cu rugăciunea deasă, cu pravila autentic ortodoxă, cu toate nădejdlile obștei noastre pentru mîntuire. Dar Teologia trebuie să fie încărcată și încununată mai ales cu dragostea de Dumnezeu și de oameni. Teologia ortodoxă e prin excelență o teologie a dragostei, adică o teologie a iconomiei nesfîrșitei iubiri a lui Dumnezeu față de oameni. Teologul în care nu se aprinde iubirea mistuitoare de oameni și de Dumnezeu, e o aramă sunătoare, e un cavou sinistru în care răsună fals cuvinte sfinte fără conținut sfînt. Un asemenea teolog, care vorbește despre Dumnezeu fără să creadă în El, fără să meargă la sf. biserică și fără să se împărtășească cu Trupul și Sângele Domnului, e o jalnică sinteză de ipocrizie și sminteală. Adevăratul teolog e o simfonie a cunoașterii, a sfințeniei și a dragostei. Studenții teologi vor arăta că ei sînt teologi numai dacă vor face ca din sămînța învățaturii primite aci să răsară și să înflorească în ei sfințenia și dragostea. Studenții teologi sînt mugurii din care vor ieși preoții de mîine. Voim ca acești preoți viitori să fie comori de sfințenie și bunătate.

Corpul nostru didactic și educativ e la datorie și sperăm ca anul acesta să avem roade mai bogate și mai curate ca în anii precedenți. Munca didactică și științifică și rivna duhovnicească a profesorilor noștri au fost mai intense și mai sporite în anul școlar ce a trecut. Sîntem hotărîți să întărim eforturile și vigilența noastră, să îndreptăm greșelile pe care le-am făcut. să împlinim lipsurile, să ne ajutăm mai efectiv unii pe alții și să călăuzim cu mai multă grijă și dragoste pe studenții noștri. Numărul nostru a sporit anul acesta prin încadrarea d-lui Alexandru Elian ca profesor de Bizantinologie la cursurile de magisteriu, a P.C. Diac. Vintilă Popescu la catedra «Studiul Vechiului și Noului Testament» de la cursurile de magisteriu și a d-lui Chiril Popescu ca asistent.

Cursurile Institutului nostru se deschid sub semnul caldei evlavii manifestată de poporul dreptcredincios din Banat cu prilejul canonizării Sfîntului Iosif cel Nou de la Partoș. Incepute în toamna anului trecut, canonizările de sfinți romîni au o importanță deosebită pentru viața religioasă a poporului nostru și ele exprimă un înalt coeficient de religiozitate romînească în ansamblul Ortodoxiei ecumenice. Din îndemnul Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, seria licențiaților noștri din anul școlar încheiat în iunie 1956, poartă numele «Seria Sfîntului Ierarh Calinic de la Cernica». Sfinții romîni, pilde de bunătate, curăție, dragoste și jertfă, sînt exemple vii pentru studenții noștri și izvor de îndemn continuu de a merge pe calea bătută de ei. Un popor care a putut da sfinți, e în

măsură să dea și preoți și anume preoți de nivel înalt, vrednici de sfinții pe care îi cinstesc. Studenții noștri trebuie să privească neconținut la acești luceferi ai evlaviei strămoșești care au duțat scară între pământul țării și împărăția cerurilor. Un alt eveniment este vizita P.S. Andrei Moldovanu, Episcopul românilor din cele două Americi, însoțit de dl. Consilier Alexandru Suciu. Mulțumim călduros P.S. Andrei și d-lui Suciu pentru cinstea și bucuria pe care ne-o fac cercetându-ne în casa noastră.

Cursurile Institutului nostru se deschid la începutul Lunii Prieteniei Româno-Sovietice, prietenie roditoare sub toate aspectele și care este temelia unei evoluții fericite a raporturilor noastre cu marea țară vecină de la Răsărit și garanția păcii binefăcătoare. Această prietenie se dezvoltă îmbucurător nu numai între cele două țări ci și între Bisericele Ortodoxe ale acestor țări. Vizitele înaltelor fețe bisericești care se fac de o parte și de alta, schimbul de publicații și scrisori irenice între Patriarhia Română și Patriarhia Rusă și trimiterea de către Biserica noastră a doi studenți monahi, în septembrie anul curent, la Academia Duhovnicească de la Moscova, pentru a-și continua studiile acolo, sînt semne elocvente ale unei prietenii calde și unități frățești și duhovnicești deosebite pe care le vrem și le dorim adîncite la maximum. În această atmosferă de prietenie între țările și Bisericele celor două popoare, studenții noștri vor putea înțelege mai bine purtarea și sensul Ortodoxiei. Ortodoxia e o prietenie neasemuită, prietenie care dă în dragoste, o dragoste dumnezeiască în care se topește orice neînțelegere și deosebire. Studenții noștri să înscrie în inimile lor aceste cuvinte ale Sfîntului Ioan Gură de Aur despre prietenie: «Spuneți-mi vreo plăcere, îngăduită sau neîngăduită, fie ea mai dulce ca mierea, care să întreacă fericirea unei adevărate prietenii! De gustarea mierei te saturezi de la o vreme, dar de a prieteniei, niciodată; fiindcă iubirea care sporește nu dezgustă niciodată. Da, adevăratul prieten are în ochii noștri un preț mai mare decît viața trupească însăși. La mulți le pare viața fără preț după moartea prietenului. Alături de prieten poți trăi chiar în exil; fără prieten însă mulți nu trăiesc bucuros nici în patria lor» (Om. II la scris. I către Tesal., trad. de Pr. Gh. Perva, Arad).

Cursurile Institutului nostru se deschid, de asemenea, sub semnul biruinței crescînde a duhului păcii în lume. Țara noastră și Biserica noastră au dat și dau o contribuție remarcabilă pentru înțelegerea și pacea între oameni și popoare. Studenții noștri știu nu numai de la profesorii lor și din cărți, dar chiar din propria lor experiență, că pacea este unul din cele mai mari bunuri ale lumii și că fără ea, toate celelalte nu valorează nimic. Neobositul luptător pentru pace care este Prea Fericitul Patriarh Justinian să vă fie pildă neîncetată.

Procesul de învățămînt pe anul școlar 1955-1956 s-a desfășurat potrivit planului de învățămînt stabilit în prealabil. Acest proces a produs o asimilare mai temeinică și mai adîncă a cunoștințelor ca în anii precedenți. Profesorii și studenții au depus mai multă rîvnă ca altădată, iar rezultatele au fost mai fericite. Examenul de admitere în anul I magisteriu prezidat de însuși Prea Fericitul Patriarh Justinian a confirmat acest lucru. Sperăm că în anul școlar care începe, învățămîntul nostru să tragă brazde mai adînci, iar roadele să fie mai bogate și de calitate mai multă.

Paralel cu procesul de învățămînt, cel mai adesea împletindu-se cu acesta, s-a desfășurat procesul pentru identificarea și promovarea vocației preoțești la studenții noștri. Conducerea Institutului, domnii și părinții

profesori, spiritualii și duhovnicii noștri au depus eforturi continui pentru a descoperi, întări și dirija vocațiile mijinde. A fost o muncă încordată în care educația academică și creștină s-a situat pe primul plan. Munca noastră s-a realizat, dar nădejile noastre nu s-au împlinit sută în sută. Disciplina lasă uneori de dorit la inși izolați. Dar ne străduim să eliminăm lipsurile și să creăm o atmosferă de familie în care ordinea și respectarea obligațiilor să decurgă în chip firesc, din conștiința datoriei și duhul bună-tății. Vrem ca studenții noștri să înțeleagă că nu pot fi preoți și adevărați creștini dacă încă de pe acum ei nu se integrează lucrării de sfințenie și dragoste care se desfășoară în Institutul nostru, adică lucrării de asemănare cu Dumnezeu.

Situația școlară pe anul trecut a fost următoarea: înscriși la cursurile celor patru ani pentru licență: anul I, 58; anul II, 49; anul III, 59; anul IV, 71; total: 237 studenți la licență; la magisteriu: anul I, 9; anul II, 8; anul III, 6; total: 23 candidați la magisteriu; deci în total 260 studenți. La cursurile de îndrumare cu preoții au urmat patru serii: seria 23 (10 ian.—15 febr. 1956) = 200 preoți; seria 24 (17 febr.—22 martie 1956) = 175 preoți; seria 25. (24 martie—27 aprilie 1956) = 75 preoți; deci în total 606 preoți. La 2 noiembrie 1956 a depus examenul pentru susținerea lucrărilor și obținerea titlului de magistru în Teologie, un candidat. Au depus examenul oral de admisibilitate la magisteriu, la 20 iunie 1956, 2 candidați. În anul școlar pe care îl începem avem aproximativ un total de 250 studenți pentru cursurile de licență și magisteriu repartizați astfel: licență: anul I, 45; anul II, 67; anul III, 50; anul IV, 61; la magisteriu: anul I, 13; anul II, 6; anul III, 8.

Institutul a avut pe anul școlar 1955/1956: 167 burse de la eparhii, 14 semi-burse de la Minister. Mulțumim din adâncul inimii eparhiilor și Ministerului Cultelor pentru sprijinul material pe care ni l-au acordat.

Un număr dintre studenții noștri s-a distins la învățătură în cursul anului școlar 1955/1956. Pentru aceasta ei au fost propuși să fie premiați. Au fost oferite de Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian cărți de premii în valoare de 3507 lei, pentru care îi mulțumim cu recunoștință, Prea Fericirea Sa arătând și de data aceasta dragostea părintească din totdeauna față de copiii săi de la Institutul Teologic din București. Institutul nostru felicită public pe acești studenți și le urează spor la învățătură și la fapta cea bună.

Mulțumim din inimă Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian pentru grija și dragostea cu care înconjoară Institutul nostru; mulțumim de asemenea celorlalți membri ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române pentru toată sollicitudinea arătată școlii noastre. Mulțumim Domnului Ministru al Cultelor, acad. prof. Petre Constantinescu-Iași, pentru tot sprijinul și înțelegerea pe care le arată învățămîntului nostru. Mulțumim tuturor oaspeților pentru cinstea și bucuria de a ne fi călcat pragul casei, și-i rugăm să-și aducă aminte de noi în gândurile lor cele bune!».

În continuare, corul Institutului a cântat «Rugăciunea» de I. Popescu-Pasărea, și armonizată de Arhidiaconul Anton Uncu, după care studentul Mardale Constantin din anul IV a rostit în numele studenților, următorul cuvânt:

Prea Fericite Părinte Patriarh,
 Prea Sfințiți Părinți Episcopi,
 Prea Cucernice Părinte Rector,
 Prea Cucernici Părinți și Domnilor Profesori,
 Onorați oaspeți și iubiți colegi,

Ne aflăm la festivitatea începutului noului an universitar, prilej de bucurie, de îmbărbătare și de avânt. După o vacanță de 3 luni, iarăși ne-am regăsit cu Prea Cucernicii Părinți și Domnii Profesori, dascălii noștri iubiți, care neconținut se jertfesc ca să ne pregătească pentru cea mai nobilă și cea mai înaltă servire, sfânta servire a preoției.

Am venit să ne pregătim aici pentru o muncă grea și de mare răspundere, aceea de a sluji împărăția lui Dumnezeu pe pământ, împărăția iubirii și a păcii; dar pentru aceasta ne așteaptă iarăși o muncă încordată, muncă disciplinată de zi cu zi, împletită cu rugăciunea către Bunul Dumnezeu, pentru a binecuvînta și a întări eforturile noastre, de a sădi în suflete sămînța cea bună a iubirii față de El și a dragostei față de om. Am găsit Institutul nostru drag mai primitiv, îmbrăcat în haina de sărbătoare, curat, îngrijit; biblioteca, paraclisul, sălile de studiu, toate arată grija mai-marilor noștri, care se străduiesc să ne asigure condiții optime pentru studiu și pentru creșterea noastră duhovnicească. În toate se vede grija părintească a Prea Fericitului Părintelui nostru Patriarh Justinian, a Prea Sfințiților Episcopi, a D-lui Ministru al Cultelor, cărora le sîntem cu toții profund recunoscători.

Mulțumim cu adîncă recunoștință, în primul rînd, Prea Fericitului nostru Părinte Justinian, Patriarhul Romîniei, care neconținut sprijină și îndrumază bunul mers al Institutului. Mulțumim respectuos Prea Sfințiților Episcopi, care ne-au dat binecuvîntarea chiriarhală și ne întretin la învățătură.

Recunoscători de asemenea sîntem față de Dl. Ministru al Cultelor, care a sprijinit întotdeauna strădaniile noastre de a deveni buni slujitori ai altarelor și buni cetățeni ai patriei.

Mulțumim totodată Prea Cucernicului Părinte Rector și colaboratorilor Prea Cucerniciei Sale la conducerea Institutului, cari s-au străduit din răsuputeri, pentru a ne asigura condiții prielnice studiului.

Noi studenții ne legăm să răspundem tuturor chemărilor mai-marilor noștri, să muncim disciplinat, să avem o purtare demnă de studenți teologi, să ascultăm și să respectăm pe Părinții și Domnii Profesori, pe Părinții spirituali, să fie în internat ordine și armonie, să împletim studiul cu rugăciunea, după exemplul Sf. Vasile cel Mare, Sf. Grigorie Teologul și Sf. Ioan Gură de Aur, patronii Institutului nostru. Rugăm pe Bunul Dumnezeu să ne lumineze mințile și să ne călăuzească pașii, spre a deveni vrednici și osîrduitori slujitori ai Mîntuitorului Hristos și loiali cetățeni ai Patriei noastre scumpe, Republica Populară Romîună».

Incheindu-se cuvîntul studenților, corul a executat bucata: «Pînă cînd, Doamne?», de Bortneanschi după care a urmat premiarea și menționarea studenților ce s-au distins în chip deosebit la studii și purtare, în anul universitar precedent.

S-a remarcat, în chip deosebit cu acest prilej, grija părintească a Prea Fericitului Patriarh Justinian, care a donat pentru cei 42 de studenți pre-

miați și evidențiați, cărți în valoare de 3507 lei. În pachetele distribuite personal de Prea Fericirea Sa, se găseau cărți foarte utile și de valoare ca: Noul Testament, Molitfelnicul, Aghiazmatarul, Cartea de Invățătură Ortodoxă, Legislația Bisericii Ortodoxe Române, Pentru pacea a toată lumea, opera Prea Fericirii Sale, Insemnări din Bulgaria de Dr. Ovidiu Marina, și diferite numere din revistele Patriarhiei Române.

Pentru o și mai multă încurajare a acestor tineri străduitori pe calea misiunii preoțești, însemnăm numele celor premiați și evidențiați, pentru anul universitar 1955/1956:

ANUL IV

PREMIUL I: Bistriceanu Gheorghe, cu media generală 10 la studii și excepțional la purtare; *Bucescu Dragoș*, 10 la studii și excepțional la purtare; *Drăsculin Gheorghe*, 10 la studii și excepțional la purtare.

PREMIUL II: Monahia Ciucanu Eustohia, media 9,89 la studii și excepțional la purtare.

PREMIUL III: Monahia Văleanu Justiniana, media 9,72 la studii și excepțional la purtare; *Izvoranu Stelian*, 9,72 la studii și foarte bine la purtare; *Roșu Alexandru*, 9,72 la studii și foarte bine la purtare; *Tăcutu Gheorghe*, 9,72 la studii și foarte bine la purtare.

MENTIUNI: Monahia Apostol Victoria, media generală 9,71 la studii și excepțional la purtare; *Monahia Dumbrovă Lucia*, 9,57 la studii și excepțional la purtare; *Monahia Roman Anatolia*, 9,57 la studii și excepțional la purtare; *Dolgu-Ursuleanu Petre*, 9,57 la studii și foarte bine la purtare.

ANUL III

PREMIUL I: Bucescu Florin, media generală 10 la studii și excepțional la purtare; *Mardale Constantin*, media 10 la studii și excepțional la purtare.

PREMIUL II: Sevici Traian, media 9,75 la studii și excepțional la purtare.

PREMIUL III: Ierodiacon Hritcu Adrian, media 9,63 la studii și excepțional la purtare; *Vîlcu Candiano*, media 9,63 la studii și excepțional la purtare; *Ierodiacon Zainea Pimen*, media 9,63 la studii și excepțional la purtare.

MENTIUNI: Beian Alexandru, media 9,50 la studii și excepțional la purtare; *Ierodiacon Bucur Sebastian*, media 9,50 la studii și foarte bine la purtare; *Boca Ioan*, media 9,39 la studii și excepțional la purtare; *Găluscă Emilian*, media 9,38 la studii și excepțional la purtare; *Ionăscu Stelian*, media 9,38 la studii și excepțional la purtare; *Nitulescu Valeriu*, media 9,38 și foarte bine la purtare; *Toader P. Mihai*, media 9,25 la studii și excepțional la purtare.

ANUL II

PREMIUL I: Monahia Poiană Eufrosia, media generală 9,37 la studii și excepțional la purtare.

PREMIUL II: Davițoiu Nicolae, 9,15 la studii, excepțional la purtare.

PREMIUL III: Monahia Nită Nazaria, 9,00 la studii și excepțional la purtare; Ștefănescu Constantin, 9,00 la studii și excepțional la purtare.

MENTIUN!: Ariniș Ioan, 8,75 la studii și excepțional la purtare; Palade Dumitru, 8,63 la studii și excepțional la purtare; Monahia Sirbu Eufrosina, 8,63 la studii și excepțional la purtare; Bria Vasile, 8,50 la studii și excepțional la purtare; Monahia Negraru Cecilia, 8,50 la studii și excepțional la purtare; Bulată Gheorghe, 8,50 la studii și excepțional la purtare.

ANUL I

PREMIUL I: Ierodiacon Apetrei Partenie media 8,57 la studii și excepțional la purtare; Ierodiacon Gheorghiescu Chesarie, 8,57 la studii și excepțional la purtare (trimis pentru studii la Academia duhovnicească din Moscova); Popescu Gh. Dumitru, 8,57 la studii și excepțional la purtare.

PREMIUL II: Toc C. Vasile, 8,29 la studii și foarte bine la purtare.

PREMIUL III: Paven Justin, 8,14 la studii și excepțional la purtare; Fr. Pandele Petre, 8,14 la studii și foarte bine la purtare; Mihalache Vioarei, 8,14 la studii și foarte bine la purtare.

Terminându-se cu împărtirea premiilor, corul a intonat: «*Taina Creștinătății*: de I. Popescu-Pasărea, armonizată de d-l Prof. Nicolae Lungu, după care Prea Sfințitul Patriarh *Justinian*, a adresat următorul cuvânt de îndemn ostenitorilor Institutului, profesori și studenți:

*Prea Sfințiți Membri ai Sîntului Sinod,
Prea Cucernice Părinte Rector,
Prea Cucernici Părinți Profesori,
Iubiți oasneți,
Dragi studenți,*

Redeschidem astăzi, pentru un nou an de muncă și de cercetări în vastul domeniu al Științei Sacre, porțile acestui Asezămint de cultură teologică și de educație religioasă în spiritul creștinismului ortodox, — prilej de bucurie aleasă pentru tinerimea noastră studioasă, moment solemn de reflexiuni adînci pentru corpul profesoral, zi de încredere ne-strămutată în biruința unui ideal pentru Conducerea supremă a Bisericii noastre strămoșești Binecuvîntăm din toată inima acest încenut de an universitar — și facem cele mai bune urări de izbîndă în munca scumnilor noștri studenți și distinsilor lor profesori, celor dîntii dorindu-le stăpînire de sine pentru susținerea unor eforturi pilduitoare în procesul de asimilarea cunoștințelor ce vor fi predate aci, — iar pe cei din urmă asigurîndu-i de toată înțeleșerea și sprijinul nostru întru îndeplinirea înaltei lor misiuni de dascăli și educatori.

O piatră de hotar a fost așezată pe drumul învățămîntului teologic din țara noastră, cu aproape un deceniu în urmă, cînd Biserica Ortodoxă, reintrînd în drepturile ei legitime, a putut prezida reorganizarea instituțiilor sale culturale, orientîndu-le preocupările științifice și educa-

ve în funcție de experiențele trecutului, de nevoile prezentului și de răspunderile ei pentru viitor.

Între așezămintele culturale ale Bisericii, Institutelor Teologice de grad universitar ocupă locul de frunte. Ele au o îndoită menire: întâia, să promoveze știința teologică, să adâncească și să sporească conținutul disciplinelor sacre; a doua, să făurească suflete noi, să dăltuiască conștiințe creștine, să nască personalități integrale, caractere tari — luminate de știință și încălzite de jocul entuziasmului religios —, gata să se dăruiască fără rezerve pentru slujirea lui Hristos și a Bisericii Sale în această lume.

Nu aceasta a fost orientarea vechiului învățământ teologic din țara noastră. Deslipit de Biserică și integrat în sistemul mai larg al învățământului public universitar, învățământul teologic din trecut n-a excelențat în promovarea disciplinelor sacre, nu le-a adâncit și nu le-a sporit conținutul, — și a fost absent de la îndatorirea de a pregăti suflete entuziaște pentru sacerdotul creștin. Creația teologică din trecut, uneori de o înaltă erudicie, se caracterizează prin nescolirea problemelor ridicate de viața religioasă a timpului, n-a dezbătut și n-a dat soluții în preocupările vremii. I-a lipsit apoi — acestei creații — nota specific națională, pe alocuri chiar nota specific ortodoxă, ca o consecință a dominației spiritului apusean asupra întregii culturi românești în primele patru decenii ale veacului în care ne aflăm.

Un astfel de învățământ teologic nu ne-a putut da o preoție jertfelnică, pe măsura trecutului îndepărtat al Bisericii noastre și așa cum ne-ar fi îndreptățit să nădăjduim aleele virtuți religioase ale poporului nostru. Un învățământ rigid, anecat asupra unor probleme care n-aveau nici o contingență cu marile întrebări ale sufletului omenesc și care nu puneau în fața tineretului studios nimic din ceea ce constituie sublimul preoției creștine, ne-a dat o preoție fără duh misionar, distanțată spiritual de multimele credincioase, complăcându-se în izolări aristocratice față de acestea.

Astăzi, în Institutelor noastre teologice este dominant un climat nou, potrivit atât studiului disciplinelor sacre, cât și unei orientări pastoral-misionare a viitorilor slujitori ai Bisericii. Nu se mai face aci numai teologie nu se mai irosesc energii tinerești în cercetări și studii, care să stăteze pe omul de știință teologică în afara torentului de viață religioasă a vremii. Studiul Teologiei urmărește acum să descopere comori noi în tezaurul tradițional al Bisericii, să aile dezlegări de adâncime în problemele care irămintă contemporaneitatea, să trezească interes și pasiune pentru slujirea preoțască, să însușe în conștiințele slujitorilor de mine ai Bisericii spiritul dăruirii de sine, trăirea acestei înalte misiuni în duhul unei adevărate slujiri a Mîntuitorului Hristos.

Spun aceste lucruri, mai ales pentru voi, dragi studenți. Institutul în care ați intrat are un corp profesoral select. De mai mulți ani, prin truda, capacitatea și simțul răspunderii acestui corp profesoral, Biserica noastră a sporit substanțial patrimoniul literaturii teologice de stil ortodox, iar între zidurile acestui Așezământ de cultură pulsează o viață religioasă cum nu i-a fost dat să cunoască generației anterioare vouă. Pentru aceea, este bine să știți dintru început ce veți găsi aici și ce așteaptă de la voi Conducerea de astăzi a Bisericii noastre.

Sinteți la vîrsta cînd se înfăptuiește încheierea unei adevărate personalități umane. Anii de studii pe care îi veți petrece aci sînt hotărîtori pentru orientarea și formarea voastră ca oameni. Vrem să știm că ați intrat pe porțile Institutului nostru mînați de dorul luminării minții — dor legitim și general omenesc la vîrsta voastră; dar alături de el, vrem să știm că v-a adus aici o sîntă chemare, aceea de a vă modela ființa întregă în vederea slujirii lui Dumnezeu cu aleasă vrednicie printre oameni —, dorința sîntă a îmbrățișării preoției lui Hristos, care este neconceput fără simțămîntul iubirii de oameni și al dăruirii de sine pentru mai binele lor. Noi prețuim pe oamenii dornici să se instruiască, mai ales dacă sînt tineri, dar studentul în Teologie vine aici pentru ceva mai mult. El nu va urmări niciodată să adune cunoștințe numai din dorința de a rezolva înalte controverse de gîndire și fără sens pentru rostul lui de mîine în ogorul Bisericii. Studentul în Teologie își va spori orizontul cunoștințelor de orice natură pentru ca din bogăția lui să poată făuri neconținut instrumente de luptă care să-i asigure permanente biruințe în misiunea lui. Iar misiunea preotului creștin în lume este sîntă, pentru că își are obîrșia în Mintuitorul Iisus Hristos și se definește în chip esențial prin ideea de sublim și de sacrificiu, pe care El le-a întrupat desăvîrșit în ființa Sa divino-umană. Dacă nu simțiți în voi arzînd de pe acum acest foc sacru al iubirii de Dumnezeu și al iubirii de oameni, toată teologia voastră rămîne zudarnică — și dr. și mai bine să vă căutați rosturi de viață în altă parte. Biserica are nevoie de oameni cu vocație. Cei stăpîniți de alte gînduri, interesați și ambițioși, aventurierii și carieriștii cu orice preț, n-au ce căuta între zidurile acestui Institut. Pietre de poticnire astăzi pentru colegii lor, aceștia vor fi mîine elemente dizolvante pentru Biserică, dacă vor avea cutezanța să se rinduiască printre slujitorii ei.

Incepem noul nostru an universitar cu cîteva schimbări și primeniri în cadrele corpului didactic al acestui Institut. Astfel, am încredințat suplinirea catedrei de Studiul Biblic al Vechiului și Noului Testament — cursuri pentru magisteriu — Părintelui Profesor Vintilă Popescu, — și am rechemat la vechea sa asistență de muzică bisericească pe d-l Chiril Popescu. Este de prisos să v-ii prezint, căci ei sînt bine cunoscuți tuturor, iar noi avem nădejdea că vor ști să fie la înălțimea răspunzărilor cu care au fost onorați.

Schimbările cele mai de seamă la care vreau să mă refer privesc înființarea unei noi catedre, cea de Bizantinologie — și inițierea unor cursuri practice de Medicină Generală, cunoștințe atît de necesare preotului în activitatea lui pastorală. Catedra de Bizantinologie a fost încredințată Domnului Profesor Al. Elian, care a predat mulți ani această disciplină academică la Facultatea de Filozofie și Litere a Universității din București. Pentru cursurile practice de Medicină Generală am chemat pe Părintele Ieromonah Ciobanu, Doctor în Teologie și în Medicină, cunoscut prin studiile sale de «medicină pastorală» și prin frumoasa sa activitate desfășurată în acest domeniu la Sibiu și în alte vechi centre de învățămînt teologic. Incredințat că prin aceste schimbări deschidem perspective mai largi în orientarea culturală, teoretică și practică, a studenților noștri, adresez noilor profesori — în numele Sîntului Sinod și al Dumneavoastră al tuturor — un cald salut de «bun venit» și le doresc deplin succes în munca nobile la care au fost chemați.

Un curs de Bizantinologie constituia de mult o mare lipsă a învățămîntului nostru teologic, ca Biserica Ortodoxă, — căci Bizanțul a fost mîndria lumii creștine vreme de un mileniu, apărînd creștinismul împotriva ereziilor, și tot el «prin fuziunea literaturii și a filozofiei grecești cu tradiții literare latine, cu creștinismul și cu literatura vechiului Orient, devenise farul celei mai strălucitoare civilizații, care a luminat evul mediu european între veacurile al V-lea și al XI-lea», cum se exprimă unul din învățații noștri din trecut (N. Cartoian).

Intre fruntariile Imperiului Bizantin s-au aflat cîndva: Macedonia, Tracia, Illyria și Dacia, provincii în care s-a făcut plămădirea poporului românesc, iar toată formațiunea noastră ulterioară pe plan spiritual s-a desăvîrșit prin alipirea la zona de cultură bizantino-slavă. Cursul de Bizantinologie va lămuri, prin urmare, o serie întreagă de probleme de ordin istoric, religios și literar-artistic, strîns legate de Biserica Ortodoxă și de istoria neamului nostru, — fapt pentru care socotim deplin îndreptățită înființarea acestei catedre la un Institut de învățămînt teologic ortodox.

Cît privește cursul practic de Medicină Generală cu aplicațiuni la activitatea pastorală a viitorilor noștri preoți, necesitatea înființării lui este deasupra ori cărei justificări, căci la căpătîiul bolnavului, în lumea satelor, adeseori, cel dintîi chemat este preotul. Ca mijlocitor între om și Dumnezeu, el primește atunci mărturisirea celui aflat în suferință și-l mîngie în durere prin împărtășirea cu Sfintele Taine. Cine poate spune că preotul și-a încheiat cu aceasta, întru totul, misiunea lui față de cel bolnav, de casa în care se află? Împărtășirii cu Sfintele Taine, el va trebui atunci să-i adauge: sfătuirii de igienă, semnalarea gravității boalei, a necesității unei internări sau operații; dar toate acestea cer pricepere și cunoștințe de specialitate și pe care nu le poți stăpîni fără studii adecvate.

Ca preot de țară, am trecut personal prin asemenea situații și nu aflu în toată viața mea amintiri mai semnificative decît acelea legate de salvarea vieții multora din parohienii mei, care drept recunoștință — îmi așezaseră chipul alături de icoanele sînte din casele lor. Cursul practic de Medicină Generală pe care îl inițiem anul acesta are menirea să pună pe studenții noștri în posesia unui mînunchi de cunoștințe din domeniul vast al medicinei preventive și terapeutice, de care să se ajute în activitatea lor pastorală, fiind în felul acesta și buni preoți ai lui Dumnezeu și factori de progres pentru sănătatea poporului.

N-ași putea încheia această cuvîntare inaugurală, fără a nu vă împărtăși din cupa bucuriilor duhovnicești pe care le-am trăit în aceste ultime zile, la Timișoara. Am sosit de acolo chiar în această dimineață. Înaintea ochilor ne sînt încă prezente miile de credincioși care au participat la festivitățile religioase din capitala Banatului, prilejuite de proclamarea solemnă a canonizării Sfîntului Iosif de la Partoș, valah de la mare, smerit călugăr aghiorit și mitropolit bănățean, care — înfruntînd urgia puterii otomane — a dat un nou și puternic avînt dreptei credințe pe plaiurile arhipăstorite de el.

Deschidem cursurile noastre universitare sub semnul acestei îndălțări a sufletului românesc pe culmile sfințeniei. Boabele curate ale Evangheliei Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, semănate pe pămîntul străvechi al Patriei noastre de Sfinții Apostoli Pavel și Andrei și de ucenicii lor, au rodit bogat pe pămîntul Valahiei și au dat cetelor de sfinți ai Ortodoxiei.

șiei, martiri, cuvioși și ierarhi de mare prestigiu. Învațămîntul nostru teologic se va inspira neîncetat din pilda vieții lor și va năzui pururea să cultive virtuțile, pe care ei le-au întrupat, în sufletele tinerilor studiosi pe care îi pregătește pentru apostolatul de mîine.

Pe drumul acestor înalte străduințe, vă doresc un an bun, plin de bogate și alesă roduri duhovnicești.

Așa să vă ajute Dumnezeu!

După caldele și părintești sfaturi și îndemnuri ale Prea Fericitului Patriarh Justinian, corul studenților a executat «Cîntecul tineretului pentru pace», de Buniv.

La sfîrșitul festivității, Întîistătătorul Bisericii Ortodoxe Romîne și Prea Sfințiii Chiriarhi care au participat la serbare s-au întreținut îndelung cu membrii Corpului didactic.

Pr. Conf. AL. I. CIUREA

DIN SIBIU

Deschiderea festivă a anului academic 1956/1957 la Institutul Teologic Universitar din Sibiu a avut loc în ziua de 4 octombrie a.c. După ce în capela Institutului s-a săvîrșit de către un sobor de preoți un Te-Deum, la care a participat I.P.S. Mitropolit Justin, înconjurat de Consilierii Arhiepiscopiei, profesorii și studenții Institutului și oaspeți din oraș, s-a desfășurat în aula Institutului festivitatea deschiderii cursurilor. Corul studenților, sub conducerea P.C. Pr. Prof. Gh. Șoima, a cîntat «Cerurile spun», iar P.C. Pr. Prof. S. Vlad, Rectorul Institutului a rostit următoarea cuvîntare:

Inalt Prea Sfințite Stăpîne,
Domnule Imputernicit al Ministerului Cultelor,
Prea Cucernici Părinți Consilieri,
Prea Cucernici Părinți Profesori,
Onorați oaspeți,
Iubiți studenți,

Cu ajutorul lui Dumnezeu începem un nou an de muncă. Bucuria noastră este deplină văzînd adunați în această aulă pe studenții vechi care au trudit aci ani de zile, venind acum din nou să-și continue munca cu puteri înnoite și sporite. Acestora se adaugă un contingent nou de studenți, care vin să-și adape sufletul din știința dumnezeiască. Imi îndrept cuvîntul meu mai ales către studenții noi, îndemnîndu-i ca ei, prin sîrguință și bună purtare să se arate vrednici de algeerea ce li s-a făcut, din mulțimea celor care solicitau primirea la Institutul nostru.

Voi, iubiți studenți, ați intrat într-o instituție cu caracter special, unde veți învăța lucruri deosebite de cele învățate pînă acum, pregătindu-vă nu pentru a exercita o meserie, ci pentru o înaltă chemare, o chemare dintre cele mai sublime.

Frumoasă este chemarea unui doctor, care lucrează pentru a reda sănătatea corpului, dar nu este cu nimic mai prejos chemarea unui preot, care trebuie să lucreze pentru tămăduirea sufletului, care formează partea superioară a ființei noastre.

Frumoasă e cariera de inginer și chemarea pe care o are inginerul de a prelucra materiale, de a ridica clădiri mărețe, de a arunca punți peste prapăstii, dar nu mai puțin măreață este chemarea preotului care e pus să prelucreze sufletele, să zidească în ele temple pentru Dumnezeu și Duhul Sfânt și să arunce punți de legătură peste abisul pe care-l sapă între oameni ura, precum și neînțelegerile dintre ei.

Frumoasă este chemarea profesorului și a dascălului, care propovăduiește știința omenească, pentru a da cetățeni luminați și folositori patriei; dar nu e cu nimic mai prejos chemarea preotului, care e pus să învețe pe oameni știința dumnezeiască, prin care să-i înalțe pînă la demnitatea de fii ai lui Dumnezeu și să realizeze aici pe pămînt, în marginile posibilității, împărăția lui Dumnezeu, așa cum ne rugăm fiecare dintre noi cînd rostim «Tatăl nostru».

Măreția misiunii noastre depinde de concepția pe care ne-o facem fiecare despre această misiune. Unii Sfinți Părinți au avut o concepție așa de sublimă despre chemarea preoțească, încît cu toate talentele cu care i-a înzestrat Dumnezeu, cu toată știința pe care au agonisit-o de la dascăli renumiți, s-au cutremurat în fața acestei chemări înalte a preoțimii, cum a fost cazul Sfîntului Ioan Gură de Aur, care a fugit cînd era vorba să fie hirotonit preot, căci i se părea că nu este destul de pregătit pentru înalta chemare de slujitor al lui Dumnezeu.

Intrînd în această școală, voi vă pregătiți deci pentru o chemare, care nu e de mai puțină importanță decît alte chemări.

Voi trebuie să citiți și să adînciți mai întîi Scripturile Sfinte, adică Biblia, care ea însăși e o întregă bibliotecă. Din ea veți desprinde să cunoașteți concepția măreață despre Dumnezeu, care stă la cîrma lumii și conduce destinele popoarelor, ca și ale indivizilor. Concepția aceasta vă va da vouă tărie, siguranță și putere de muncă și vă va face să fiți optimiști, vă va insufla elan, încît chiar și atunci cînd în luptă cu patimile și adversitățile ați cădea biruiți, ea vă va da putere să vă ridicați, să vă redresați, știind că sus aveți un Tată care nu vrea moartea păcătosului, ci îndreptarea lui; că El se bucură de îndreptarea fiecărui om, cum s-a bucurat tatăl din parabola fiului rătăcitor, de întoarcerea fiului său, sau cum se bucură păstorul de aflarea unei oi rătăcite.

Voi veți învăța să cunoașteți pe Fiul lui Dumnezeu și învățăturile Lui sublimе. El se va adresa vouă, cum s-a adresat odinioară Apostolilor, și vă va întreba: «Dar voi cine ziceți că sînt?», și voi va trebui să mărturisiți ca și Apostolii de altădată și să ziceți: «Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu celui viu» (Matei XVI, 15-16). Voi va trebui să mărturisiți și să ziceți: Tu ești «calea, adevărul și viața». «Tu ești lumina» (Ioan XIV, 6; 8, 12). Această mărturisire trebuie să devină pentru voi concepția care să vă călăuzească pașii vieții.

Voi va trebui să umblați pe calea Domnului care este nerătăcitoare; va trebui să trăiți în adevărul Lui, care e mîntuitor; în viața indicată de El, care este cea adevărată; să vă luminați cu lumina Lui, care e neînșelătoare, care încălzește sufletele, le fructifică și le face să rodească îmbelșugat.

Din Scriptură veți învăța să vă formați o concepție superioară despre om, pe care Dumnezeu l-a creat ca să fie stăpîn, iar nu rob al pămîntului. Pentru el a creat Dumnezeu pămîntul și toate frumusețile lui. De dragul omului s-a întrupat Fiul lui Dumnezeu și s-a sălășluit printre oameni ca

să-i mîntuiască, să-i călăuzească și să-i apropie de Tatăl lor Ceresc de la care s-au îndepărtat. Din Evanghelie veți învăța să priviți în fiecare om pe un fiu al lui Dumnezeu și un frate al vostru, pe care să-l tratați ca atare.

Concepția superioară despre Dumnezeu Creatorul dar și Tatăl nostru, concepția despre Hristos Fiul lui Dumnezeu și călăuză vieții noastre, concepția superioară despre om, merit să fie un fiu al lui Dumnezeu, trebuie să devină concepția voastră de viață. Aceste concepții vor crea în voi pe omul cel nou. Omul călăuzit de aceste principii va primi o siguranță, o tărie, încît el oriunde apare e sigur de sine, știe ce vrea și lucrează cu fermitate. Cel ce și-a însușit o astfel de concepție, nu va fi ca o trestie care se îndoiește încotro suflă vîntul, sau ca o sfîrlează pe care o învîrte orice adiere de vînt, ci va trăi și va acționa conform acestei concepții superioare despre viață. Această concepție îi va fi paznicul gîndurilor sale, controlul cuvintelor și izvorul nesecat al acțiunilor sale.

Concepția aceasta superioară veți ajunge să v-o însușiți studiind știința dumnezeiască și ea vă va ajuta să vă întăriți puterile sufletești și trupești, pentru a putea lupta cu succes împotriva patimilor. Ea vă va ajuta să renașteți sufletește și să deveniți oameni noi așa cum o cere și Scriptura și cum o pretind și vremurile pe care le trăim.

Voi veți învăța în această școală că harul care se coboară de sus este o putere divină, care a lucrat în sufletele tuturor oamenilor mari ai Bisericii. El i-a transformat, i-a fortificat și i-a dinamizat și i-a făcut capabili de lucruri mari. Harul le-a întărit voința pentru fapte mari și frumoase, le-a deschis mintea pentru primirea adevărului, le-a îndreptat și le-a susținut pașii pe calea virtuții dîndu-le un nou stil de viață superioară. Astfel marele Apostol al Neamurilor putea spune: «Prin harul lui Dumnezeu sînt ceea ce sînt și harul Lui care este în mine, nu a fost în zadar» (I Cor. XV, 10). Harul acesta a făcut din pescari simpli Apostoli îndrăzneți și dintr-un fariseu prigonitor al lui Hristos și al celor ce credeau în El, pe cel mai mare Apostol al Domnului. Harul acesta a făcut din filozofi și militari, martiri și sfinți, iar din avocați și oratori distinși, Sfinți Părinți. Același har va putea face și din voi mărturisitori ai lui Hristos și propovăduitori destoinici ai Lui.

După cum soarele cu căldura și lumina lui face să încolțească semințele și acoperă pămîntul cu un covor de flori dintre cele mai variate, umple pomii cu roadele cele mai gustoase, tot astfel fructifică harul lui Dumnezeu solul sufletului omenesc. El trezește în noi conștiința la o nouă viață, face să încolțească pornirile cele bune și le întărește, asigură triumful binelui asupra răului și sfințește viața. El vă va ajuta și pe voi ca în misiunea pentru care vă pregătiți să puteți deveni «lumină lumii și sarea pămîntului», «cetate zidită pe înălțimi» (Matei V, 13-15), spre care credincioșii să privească cu încredere și legitimă nădejde.

Studiați deci cu sîrguință știința dumnezeiască. Stați în contact permanent cu Dumnezeu prin rugăciune și meditație, că El vă va ajuta și nu vă va lipsi de harul Său bogat, care pe cei slabi îi întărește și pe cei neputincioși îi înzdrăveneste, cum zice Sfîntul Apostol Pavel. El vă va ajuta ca după patru ani de muncă sîrguincioasă, voi să deveniți niște slujitori vrednici ai Bisericii și ai Patriei noastre scumpe, Republica Populară Romîna.

Iubiți studenți,

Exprim cu această ocazie bucuria deplină a Corpului profesoral, ca și a studențimii, de a avea pe I.P.S. Mitropolit Justin în mijlocul nostru, în aceste momente solemne ale deschiderii noului an. I.P.S. Sa, cu un alt prilej, a făcut o mărturisire spunând că venit în Ardeal ca să slujească la cele două altare, la altarul Bisericii și altarul școlii. Prin această mărturisire, I.P.S. Sa înțelege să continue tradiția inaugurată de marele său înaintaș, Mitropolitul Nicolae, care a arătat tot timpul păstoririi sale de 35 ani, cea mai mare solitudine și a purtat o deosebită grijă pentru acest Institut, pentru profesorii și studenții lui. Mulțumim I.P.S. Sale ca și Prea Venerabilului Consiliu Arhiepiscopesc, pentru ajutorul bănesc acordat Institutului nostru și în anul acesta, din care s-au putut acorda burse studenților merituoși, pentru primul trimestru al acestui an.

Mulțumim de asemenea tuturor celorlalți înalți Ierarhi din Banat și Ardeal, pentru toată grija ce o poartă Institutului nostru, și pentru ajutoarele bănești acordate încă din vară, ca burse pentru studenții merituoși.

O mulțumire specială aducem D-lui academician Prof. P. Constantinescu-Iași, Ministrul Cultelor, pentru tot sprijinul pe care l-a împărtășit Institutului nostru și pentru ajutoarele bănești acordate din partea Ministerului Cultelor. Rugăm pe dl. împuternicit al Ministerului Cultelor să se facă interpretul sentimentelor noastre de gratitudine, pe care le purtăm D-lui Ministru.

De încheiere, am bucuria să anunț că la Institutul nostru a fost numit în calitate de duhovnic II, ieromonahul Irineu Crăciunaș, magistrand, care și-a făcut studiile teologice în acest Institut. Noi legăm cele mai bune nădejdi de activitatea cuvioșiei sale, îl salutăm în mijlocul nostru și-i dorim spor în noua activitate pe care și-o începe.

Cu aceasta, declar anul academic 1956/1957 deschis.

După cuvîntarea P.C. Părinte Rector, corul studenților teologi a executat bucățile corale: «Clopoștii», «Pe pămînt pace», «Mama» și «Imnul F.M.T.D.».

A luat apoi cuvîntul I.P.S. Mitropolit Justin, care adresîndu-se profesorilor și studenților, a spus următoarele:

*Prea Cucernice Părinte Rector,
Domnule Reprezentant al Ministerului Cultelor,
Prea Cucernici Părinți Profesori*

De cîte ori pătrund în acest străvechi așezămint de cultură Teologică și românească, simt în jurul meu umbrele revăzute ale celor mai străluciți ierarhi pe care i-a avut Biserica Ortodoxă din Ardeal: Andrei Saguna și Nicolae Bălan.

Cel dintîi, desfășurîndu-și activitatea de arhipăstor într-o vreme cînd Ardealul gema sub jugul Habsburgilor, numai datorită abilității lui a putut să dea Bisericii ardeleno o organizație sănătoasă, de care a beneficiat și școala noastră teologică, asigurîndu-i-se frumoase posibilități de propășire.

Celălalt, dezvoltîndu-și activitatea sa bisericească și românească într-o epocă de aparentă independență a statului nostru față de celelalte

Această cântare îngerască, iubiții mei, rezumă opera săvârșită de Mintuitorul în lume și, în același timp, opera căreia voi vă pregătiți să-i slujiți. Pentru aceea a venit Hristos în lume, pentru ca lumea să cunoască pe Dumnezeu cel adevărat și să-l slăvească, pentru a aduce pacea cerească pe pământ, pentru a împăca pământul cu cerul și pentru a statornici buna înțelegere între oameni. Toți cei ce vor săvârși această lucrare dumnezeiască, vor putea deveni ceea ce Domnul nostru Iisus Hristos este: fii ai lui Dumnezeu. De aceea în una din fericiri se arată că FACĂTORII DE PACE sînt fericiiți, fiindcă ei se vor chema fii ai lui Dumnezeu (Matei V, 9).

Dragi studenți,

Pentru a putea deveni slujitori ai adevăratului Dumnezeu, aveți în această școală toate condițiile necesare. Aveți un corp profesoral select. Într-o formă sau alta, cei mai mulți din profesorii voștri au fost ucenici ai marelui dascăl, ierarhul cărturar Mitropolitul Nicolae Bălan. Unii mi-au fost colegi. Cu toții îmi sînt prieteni. Cunosc bine știința lor de carte și râvnă lor sîntă de a vă împărtăși tot ceea ce au mai bun în ei.

Ascultați-le îndemnul, sorbiți-le învățătura, urmați-le pilda.

Cu acest gând împărtășesc arhierescă binecuvîntare învățătorilor și învățăcelilor, profesorilor și studenților, rugînd pe bunul Dumnezeu să dea tuturor sporire în truda voastră, pentru a vă arăta vîrstare de preț sîntei noastre Biserici ardelene și scumpei noastre patrii, Republica Populară Romîna.

Cuvintele calde ale Înaltului Ierarh au fost primite cu inima deschisă de profesorii, studenții și publicul asistent, care le-a răsplătit cu aplauze prelungite. La plecarea Înaltului Ierarh din sală, corul a întonat cântarea arhierescă «Pe Stăpînul și Arhierul nostru».

Pr. Prof. S. VLAD

LA SEMINARIILE MONAHALE

DE LA MINĂSTIREA AGAPIA

Festivitatea deschiderii noului an școlar la Seminarul Monahal «Cuvioasa Parascheva» din mînăstirea Agapia, a avut loc în ziua de 30 septembrie a.c. și a fost cinstită cu prezența Prea Fericitului Justinian Patriarhul Romîniei. După sfințirea apei și după săvîrșirea Sfîntei Liturghii, în sala de festivități a Seminarului s-a desfășurat un frumos program cultural-artistic, prezentat de elevele Seminarului.

P.C. Maică Veronica Constantinescu, directoarea Seminarului, a rostit o cuvîntare, în care a subliniat importanța deosebită a școlilor teologice — care funcționează acum sub îndrumarea și purtarea de grijă a Bisericii — pentru creșterea și formarea slujitorilor de mîine ai Altarului dreptei credințe strămoșești și celor care au datoria să păstreze vie flacăra unui monahism luminat și conștient de răspunderile sale. «Inceperea unui nou an școlar — a spus printre altele Prea Cuvioasa Maică Directoare — prezintă pentru tinerele noastre eleve perspectivele descoperirii unei comori, din care urmează să-și culeagă bogățiile celor mai frumoase cunoștințe. Pentru a ajunge însă să te poți bucura de valoarea acestor

cunoștințe, se impune ca acest tineret studios să viețuiască în curăție și dragoste sfântă, căci numai așa se poate ajunge «la măsura Aceluia care este Hristos, Capul nostru» (Efeseni IV, 14-15). Hristos este dragoste și nu poți ajunge la El decît întărind neconținut în sufletul tău această virtute sfântă».

După ce a înfățișat înalta valoare morală a învățăturilor creștine, atrăgînd luarea aminte asupra oricărui închinător și slujitor al lui Hristos de a se cîrmui în viață după aceste sfinte învățături, Maica Directoare a spus: «Dacă noi învățăm că Iisus Hristos a adus mîngîiere în sufletele celor necăjiți; dacă noi învățăm că Hristos este idealul către care trebuie să ajungem; dacă noi învățăm că Hristos a fost smerit pînă a primi batjocuri și biciuiri; dacă noi învățăm că Hristos a iubit neamul omenesc cu iubire sfântă, care a mers pînă la Jertfa Sa pe Cruce; dacă noi învățăm că Hristos a iubit cu aceeași dragoste pe vameși și pe păcătoși, iertînd toate celor ce se pocăiesc și se îndreaptă; dacă noi învățăm toate acestea, dar ele rămîn numai simple cunoștințe îngrămădite în mintea noastră și nu ajung să miște inima noastră și s-o facă să ardă de dorința de a le împlini prin fapte, — atunci zadarnică este străduința noastră, zadarnică este șederea noastră în aceste așezăminte care poartă pecetea iubirii și slujirii lui Hristos».

În continuare, Maica Directoare Veronica Constantinescu a amintit tîlcul adînc al pildei semănătorului, arătînd că dorința profesorilor și elevilor Seminarului Monahal de la mînăstirea Agapia este ca toate semințele învățăturilor sfinte să cadă în pămînt bun și să dea roadă însutit. «Inceperea unui an școlar cere muncă și stăruință, atît din partea corpului profesoral cît și a elevilor, căci cu fiecare an școlar noi încercăm să urcăm o treaptă către desăvîrșire și acest progres nu se poate realiza decît atunci cînd în mijlocul nostru este dragoste, smerenie, răbdare și pace», — a spus Prea Cuvioasa Maică Directoare, care și-a încheiat cuvîntarea aducînd Prea Fericitului Patriarh Justinian prinosul recunoștinței și smerite mulțumiri pentru părinteasca purtare de grijă arătată permanent școlilor Bisericii Ortodoxe Romîne.

În numele elevilor Seminarului Monahal de la mînăstirea Agapia a vorbit sora Maria Toderuț, care a arătat bucuria tuturor de a avea în mijlocul lor pe Prea Fericitul Patriarh Justinian, ctitorul noului nostru învățămînt teologic. Aducînd apoi exemple din viața și învățăturile Sfinților Părinți, vorbitorul a subliniat importanța studierii temeinice a Sfintei Scripturi, îndatorirea elevilor de a se apropia de aceste dumnezeiești învățături cu inimi curate și de a trăi toată viața lor după îndemnul și călăuzirea celor învățate, muncind cu mereu sporită rîvnă pentru înălțarea lor duhovnicească, prin cultivarea virtuților, prin slujirea marelui ideal omenesc: pacea, pe care însuși Hristos Dumnezeu a statornicit-o drept condiție a viețuirii creștine. După ce a îndemnat pe colegele sale să nu precupețească nici o strădanie pentru a-și însuși frumoasele învățături ale credinței noastre străbune, sora Maria Toderuț a vorbit despre importanța muncii în viața monahală, despre datoria oricărui fiu al Bisericii lui Hristos de a împlini porunca divină a muncii, care reprezintă pentru om o binecuvîntare.

Reprezentanta elevilor și-a încheiat cuvîntarea aducînd respectuoase mulțumiri Prea Fericitului Patriarh Justinian, pentru grija de părinte cu care îndrumază activitatea școlilor Bisericii Ortodoxe Romîne, Ministeru-

lui Cultelor pentru sprijinul acordat și corpului profesoral, în frunte cu Prea Cuvioasa Maică Directoare Veronica Constantinescu, pentru dragostea și râvna cu care înțeleg să semene în mințile tinerelor eleve ale Seminarului Monahal, sămînța cea bună a învățăturilor sfinte și a bunelor deprinderi.

La sfîrșitul festivității, Prea Fericitul Patriarh Justinian a rostit o caldă cuvîntare, dînd profesoarelor și elevelor înțelepte povățuiri părințești și mărturisindu-și încredințarea că roade bogate și folositoare pentru sfînta noastră Biserică vor încununa strădaniile ce se vor depune dealungul noului an școlar, în acest așezămînt de cultură teologică.

Corul elevelor Seminarului a intonat apoi «Apărătoarei Doamne» și Imnul Patriarhal.

DE LA MÎNĂSTIREA HUREZI

Deschiderea cursurilor Seminarului Monahal de la mînăstirea Hurezi pentru anul școlar 1956-1957 a fost sărbătorită în ziua de 1 octombrie a.c. printr-o frumoasă manifestare cultural-religioasă, la care au luat parte Prea Sfințitul Iosif, Episcopul Rîmnicului și Argeșului, delegatul Prea Fericitului Patriarh Justinian.

După săvîrșirea serviciului divin, Prea Sfințitul Episcop Iosif, împreună cu profesoarele și elevele Seminarului s-au îndreptat spre sala de festivități a școlii, unde s-a oficiat un Te-Deum. A urmat apoi un program artistic-cultural, alcătuit din recitări și coruri executate de elevele Seminarului Monahal.

Prea Cuvioasa Maică Timoteia Nicoară, directoarea Seminarului, a rostit o cuvîntare, arătînd dragostea cu care conducerea Bisericii Ortodoxe Romîne se îngrijește de cultivarea și creșterea duhovnicească a tinerelor vlăstare care și-au închinat viața slujirii lui Hristos. Adresîndu-se elevelor, Prea Cuvioasa Maică Directoare le-a spus: «Aici aveți din partea Prea Fericitului Patriarh Justinian, a Inalt Prea Sfințitului Mitropolit, a Prea Sfințiților Episcopi și a mînăstirilor voastre asigurate toate condițiile necesare pentru învățătură, fără să vă preocupe vreuna din grijile zilei de mîine. Sînteți datoare să răspundeți acestor daruri de preț ce vi se fac, prin bunăvoință, răbdare, stăruință în muncă și dragoste jertfelnică, — după cuvîntul Sfîntului Apostol Iacob, care zice: «Să iubim nu cu cuvîntul, ci cu fapta». Stăruind pe această cale, veți împlini cuvîntul Sfîntului Maxim Mărturisitorul: «Mintea, unindu-se cu Dumnezeu și petrecînd în El, prin rugăciune și dragoste, se face înțeleaptă, bună, puternică, iubitoare de oameni, milostivă, îndelung răbdătoare și, simplu vorbind, poartă în sine aproape toate însușirile dumnezeiești». Acesta este răspunsul pe care voi, prin faptele voastre, trebuie să-l dați celor ce se îngrijesc de educația voastră».

În încheierea cuvîntării sale, Prea Cuvioasa Maică Directoare a mulțumit Prea Sfințitului Episcop Iosif pentru bunăvoința cu care a venit să participe la festivitatea deschiderii cursurilor Seminarului Monahal de la Hurezi, rugînd pe Prea Sfinția Sa să ducă Prea Fericitului Patriarh Justinian mărturia celor mai smerite și mai vii mulțumiri aduse de profesoarele și elevele Seminarului, pentru grija de părinte pe care în tot timpul o arată școlilor Sfintei noastre Biserici.

La sfârșitul programului artistic-cultural, Prea Sfințitul Episcop Iosif al Râmnicului și Argeșului a rostit un cuvânt de părintească povățuire pentru corpul profesoral și pentru elevele Seminarului. Amintind cuvântul Psalmistului: «În tot pământul a ieșit vestirea lor și la marginile lumii, graziurile lor», — Prea Sfinția Sa a spus: «Așa am auzit cîntîndu-se azi înge-rește, în biserica lui Constantin Brîncoveanu, înainte de citirea Aposto-lului, care chema pe toți credincioșii sub copacul umbros al lui Iisus Hris-tos. Așa mă rog lui Dumnezeu și vă urez tuturor ca nu numai prin gra-ziurile voastre să lăudați pe Dumnezeu, ci mai cu seamă prin pilda vieții voastre, ne cărările pe unde veți umbla să duceți pînă la marginile lumii cuvîntul lui Dumnezeu». Prea Sfințitul Episcop Iosif a vorbit apoi despre datoria profesoarelor de a crește pe tînerele vlăstare ce le sînt încredințate, după poruncile Sfintei noastre Biserici Ortodoxe, spörînd în mîntea lor co-moara învățăturilor creștine, iar în sufletele lor dragostea pentru Hris-tos și rîvna de a-I urma și de a-I sluji Lui. Adresîndu-se elevelor, Prea Sfinția Sa le-a spus: «Ați părăsit mînaștirile voastre și ați venit, maicilor și surorilor, în această frumoasă mînaștire, zidită pe temelii trainice. Ați venit aici să vă însușiți cunoștințe cît mai bogate și să deprindeți o viață curată, de vrednice slujitoare ale lui Hristos. Folosiți-vă din plin de tot timpul pe care-l veți petrece aici și căutați să nu rămîna nimic nelămurit în mîntea și în inima voastră. În orice nevoie sufletească sau trupească, îndreptați-vă cu încredere către profesoarele voastre și ele vă vor sta în-tr-ajutor zi și noapte, vă vor da răspuns la întrebările și nedumeririle voa-stre și vă vor deprinde să trăiți pururea în legătură cu Acela care este Izvorul înțelepciunii, cu Mîntuitorul nostru Iisus Hristos».

Prea Sfințitul Episcop Iosif al Râmnicului și Argeșului și-a încheiat cuvîntarea dînd întregului sobor părintești povățuiri duhovnicești și aducîndu-le tuturor binecuvîntarea Prea Fericitului Patriarh Justinian, pentru ca noul an de muncă sîrguincioasă în această vatră de cultură teologică să fie încununat de Bunul Dumnezeu cu multă roadă.

A urmat o masă de obște, la care au luat parte profesoarele și elevele Seminarului Monahal de la Sfînta Mînaștire Hurezi.

LA ȘCOLILE DE CÎNTĂREȚI ȘI SEMINARIILE TEOLOGICE DE LA CURTEA DE ARGEȘ

În ziua de 1 octombrie 1956 a avut loc festivitatea deschiderii cursu-rilor pentru noul an școlar, la Școala de cîntăreți și Seminarul Teologic de la Sfînta Mînaștire Curtea de Argeș. După săvîrșirea Sfintei Liturghii și sfințirea apei de către P.S. Arhiepiscopul Pavel Șerpe, starețul mînaștirii, înconjurat de un sobor de preoți, — toți cei prezenți au trecut în sala de festivități a școlii, unde s-a desfășurat o frumoasă serbare școlară. Elevii, sub conducerea d-lui Prof. Chiril Popescu, au prezentat un bogat program cultural-artistic.

P.C. Pr. Prof. Nicolae Ciudin, directorul școlii, a rostit o cuvîntare, sub-liniind datoriile ce revin elevilor unui așezămînt de cultură teologică și în-demnîndu-i să nu precupețească nici o strădanie în împlinirea acestor înalte îndatoriri.

În numele elevilor Școlii de cîntăreți și Seminarului Teologic a vorbit elevul Negroi Ștefan din anul V, care a adus respectuoase mulțumiri Prea Fericitului Părinte Justinian, Patriarhul Romîniei, pentru grija pe care

o poartă tuturor școlilor bisericești și pentru îndrumările înțelepte pe care neîncetat le dă celor ce ostenesc în această școală, spre a crește viitorii slujitori ai altarelor drepte credințe străbune. După ce a exprimat recunoștința purtată de elevi Prea Sfințitului Episcop Iosif al Râmnicului și Argeșului, vorbitorul a mulțumit P.S. Arhiereu Pavel Șerpe, starețul mînăstirii Curtea de Argeș, P.C. Pr. Dr. N. Ciudin, directorul școlii, și corpului profesoral, pentru dragostea părintească pe care o arată în toate împrejurările față de ucenicii lor duhovnicești.

Prea Sfințitul Arhiereu Pavel Șerpe, starețul mînăstirii, a adus cuvînt de laudă pentru programul artistic prezentat de elevi și a binecuvîntat munca profesorilor și elevilor în noul an școlar. Amintind apoi succesele dobîndite în ultimii doi ani de Școala de cîntăreți și Seminarul Teologic de la Curtea de Argeș, Prea Sfinția Sa a spus: «Datorită permanentei îndrumări și purtării de grijă a Prea Fericitului Patriarh Justinian, ctitorul acestei instituții de învățămînt bisericesc, s-au obținut frumoase rezultate, care constituie un titlu de glorie pentru școală; acest titlu de glorie obligă pe profesori și pe elevi să muncească de acum înainte cu și mai multă rîvnă, pentru continua propășire a școlii lor». Prea Sfințitul Arhiereu Pavel Șerpe și-a încheiat cuvîntarea binecuvîntînd strădaniile profesorilor și elevilor și urîndu-le spor la muncă în noul an școlar.

DE LA BUZĂU

Tot în ziua de 1 octombrie a.c. a avut loc festivitatea deschiderii noului an școlar și la Școala de cîntăreți și Seminarul Teologic de la Buzău. De dimineață, în catedrala Sfintei Episcopii s-a oficiat Sfînta Liturghie, la care a luat parte P.S. Episcop Antim al Buzăului, înconjurat de consilierii eparhiali, profesorii și elevii școlii.

La sfîrșitul slujbei a luat cuvîntul P.C. Pr. Ioan Constantinescu, directorul Școlii de cîntăreți și Seminarului Teologic, care a subliniat îndatoririle ce revin elevilor unei școli bisericești, care pregătește viitori slujitori ai altarelor, viitori păstori de suflete. «Tinerii care intră în această școală — a spus P.C. Sa — nu trebuie să fie înzestrați numai cu anumite cunoștințe, ci trebuie să aibă în primul rînd chemarea specială de a sluji lui Hristos, vocațiunea servirii preoțești. Adică să aibă o credință vie, o evlavie deosebită și o dragoste profundă pentru Biserică și credința creștină. Aceste înclinațiuni vor găsi un mediu prielnic în școala noastră și pe aceste temelii trainice vor zidi profesorii noștri o serie de cunoștințe, de deprinderi, menite să formeze pe adevăratul slujitor al lui Hristos».

P.C. Părinte Director și-a încheiat cuvîntarea dînd elevilor îndemnul părintesc de a munci fără preget, pentru îmbogățirea continuă a minții lor cu învățăturile sfinte ale credinței și să se ostenească neîncetat pentru sporirea lor duhovnicească, spre a se dovedi vrednici de misiunea de mare cinste și răspundere care-i așteaptă în ogorul Bisericii Ortodoxe Române.

Prea Sfințitul Episcop Antim al Buzăului a adus profesorilor și elevilor arhierescă binecuvîntare și le-a dat prețioase îndrumări. Adresîndu-se elevilor, Prea Sfinția Sa le-a amintit că au datoria sfîntă de a da toată atenția și ascultarea sfaturilor și învățăturilor pe care le vor primi de la dascălii lor, de a-și da însuși o bogată cultură teologică și de a-și forma o concepție de viață strict ortodoxă, ferindu-se și ferind și pe alții de orice duh de răz-

vrătire, de orice curent sectar, de orice abatere de la credința cea adevărată a Bisericii noastre strămoșești.

În încheiere, P.S. Episcop Antim a adus calde mulțumiri Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian și întregului Sfânt Sinod, pentru grija deosebită pe care o acordă școlilor de învățământ teologic, și d-lui acad. Prof. P. Constantinescu-Iași, Ministrul Cultelor, pentru lărga solitudine arătată și pentru sprijinul dat instituțiilor de învățământ ale Bisericii Ortodoxe Române.

După terminarea festivității de deschidere a noului an școlar elevii au trecut în clase, unde au început cursurile.

DE LA MÎNĂSTIREA NEAMȚU

Festivitatea deschiderii cursurilor Școlii de cântăreți și Seminarului Teologic de la mănăstirea Neamțu, care s-a desfășurat în ziua de 1 octombrie 1956, a fost cinstită cu prezența Prea Fericitului Părinte Justinian, Patriarhul României. Întâistătorul Bisericii noastre a fost întâmpinat de P.C. Pr. Scarlat Porcescu, consilier al Arhiepiscopiei Iașilor, P.C. Arhidiacon Prof. Ioan Ivan, directorul școlii, Prea Cuviosul Arhimandrit Melchisedec Dimitriu, starețul mănăstirii Neamțu, și de corpul profesoral. Elevii școlii au intonat Imnul Patriarhal.

După săvârșirea unui Te-Deum, P.C. Pr. Scarlat Porcescu, în numele Centrului Mitropolitan a salutat prezența Prea Fericitului Patriarh Justinian la această sărbătoare a Seminarului Teologic de la mănăstirea Neamțu, subliniind dragostea cu care Prea Fericirea Sa vine în mijlocul clerului și credincioșilor moldoveni, pe care i-a păstorit ca Arhiepiscop Vicar și apoi ca Mitropolit al Moldovei.

A luat apoi cuvântul P.C. Arhidiacon Ioan Ivan, care a evocat figura adormitului întru Domnul Mitropolit Sebastian al Moldovei și Sucevei, arătând grija părintească pe care a purtat-o profesorilor și elevilor acestei școli. Inteaga asistență a păstrat un minut de tăcere în memoria răposatului ierarh.

În continuarea cuvântării sale, P.C. Director a subliniat condițiile optime în care se desfășoară în prezent activitatea în așezămintele de cultură ale Bisericii Ortodoxe Române, scoțind în evidență contribuția de seamă pe care a avut-o Prea Fericitul Patriarh Justinian la organizarea și îndrumarea învățământului teologic. Vorbitorul a asigurat pe Întâistătorul Bisericii noastre că profesorii și elevii Școlii de cântăreți și Seminarului Teologic de la mănăstirea Neamțu, conștienți de încrederea ce li s-a acordat, nu vor precupeți nici o strădanie pentru a obține cele mai bogate roade, în munca de formare a unor slujitori ai Altarului, luminați și înflăcărați de râvna slujirii lui Hristos și a poporului, în mijlocul căruia își vor desfășura misiunea lor sfântă.

Corul elevilor a prezentat apoi un scurt program artistic, alcătuit din cântări religioase și cîntece populare.

Prea Fericitul Patriarh Justinian a amintit elevilor pildele adînc grăitoare de slujire sfîntă a Altarului ortodox și de iubire nețărmurită față de țară și popor, pe care le găsesc în trecutul Bisericii moldovene și al mănăstirii Neamțu. Vorbind despre rolul pe care l-a avut mănăstirea Neamțu în dezvoltarea culturii noastre teologice, Prea Fericirea Sa a evocat truda călugărilor nemțeni, care au tălmăcit în grai românesc attea

cărți bisericești, care sînt și astăzi pildă de limbă curat romînească, pentru toți cei ce lucrează la îmbunătățirea traducerii cărților de ritual. Acești vrednici înaintași au cunoscut bine graiul vorbit de popor, l-au folosit, dintru început, cu stîngăcie, dar cu mereu mai multă măiestrie, pînă au ajuns să dea acele minunate tâlcuiri, pe care însuși marele nostru scriitor Mihail Sadoveanu — de altfel un statornic prieten și cercetător al acestei așezări seculare — le-a fost în ale sale «Legende sfînte». Prin strădaniile lor cărturărești călugării de la mînăstirea Neamțu și din alte așezări monahale au fost începătorii limbii noastre literare, căci — așa cum a arătat Mihail Sadoveanu, într-o comunicare făcută anul trecut la Academia Republicii Populare Romîne —, «alcătuirile lor nesigure au fost ca picături de izvor, din care s-au adunat în curgerea anilor șuvoiul literaturii de creație». În această străveche vatră de cultură, în această cetate a Ortodoxiei moldovene activitatea elevilor unui Seminar Teologic trebuie să fie mereu luminată de exemplele nepieritoare ale înaintașilor.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian și-a încheiat cuvîntarea dînd elevilor prețioase îndrumări și povățuindu-i părintește să se pregătească temeinic, să-și formeze conștiința în duhul slujirii ortodoxe, spre a putea deveni păstori adevărați ai turmei lui Hristos și fii vrednici ai poporului și ai patriei noastre.

Festivitatea s-a încheiat cu intonarea Imnului Patriarhal, de corul elevilor Seminarului și de toți cei prezenți.

DE LA CLUJ

Deschiderea cursurilor Școlii de cîntăreți și Seminarului Teologic din Cluj a avut loc în ziua de 1 octombrie 1956, într-un cadru festiv. După săvîrșirea sfintei slujbe, oficiată de un sobor de preoți profesori ai școlii, întreaga asistență s-a îndreptat spre sala de festivități, unde P.C. Pr. I. Zăgrean, directorul școlii, a rostit o scurtă cuvîntare, arătînd că — prin purtarea de grijă a Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne, în frunte cu Prea Fericitul Părinte Justinian, Patriarhul Romîniei, — școlile noastre bisericești s-au organizat pe principii sănătoase, au fost îndrumate cu înțelepciune și s-au dezvoltat an de an, ajungînd să dea rezultate frumoase și să îndreptățească încrederea ce li s-a acordat. În continuare, vorbitorul a arătat sprijinul pe care-l acordă eparhiile și Ministerul Cultelor școlilor teologice, aducîndu-le mulțumiri în numele profesorilor și elevilor.

După ce a vorbit despre îndatoririle elevilor de a răspunde grijii părintești ce li se arată, prin sporirea strădaniilor lor la învățătură, prin întărirea continuă a disciplinei și prin deprinderea unei vieți cu adevărat creștine, P.C. Arhid. Prof. I. Zăgrean a mulțumit Prea Sfințitului Episcop Nicolae al Clujului și Consiliului Eparhial pentru ajutorul moral și material pe care neîncetat îl acordă Școlii de cîntăreți și Seminarului Teologic al Mitropoliei Ardealului.

În numele Prea Sfințitului Episcop Nicolae — care lipsea din localitate — a luat cuvîntul P.C. Prot. Sabin Truția, Vicarul Episcopiei Clujului, care a adus profesorilor și elevilor binecuvîntarea Înaltului Ierarh și le-a urat spor la muncă, în noul an școlar.

Deschiderea festivă a cursurilor s-a încheiat cu rugăciunea «Cu noi este Dumnezeu», cîntată de toți elevii.

DE LA MOFLENI-CRAIOVA

La Școala de cîntăreți și Seminarul Teologic de la Mofleni-Craiova, festivitatea deschiderii cursurilor a început prin săvîrșirea Sfintei Liturghii, la care au participat: P.C. Arhim. L. Busuioc, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Craiovei, delegat al Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Firmilian al Olteniei, P.C. Pr. I. Ionescu, consilier eparhial, P.C. Arhim. Bonifatie Podoreanu, directorul școlii, corpul profesoral, elevii și părinți ai elevilor. După sfințirea apei și oficierea unui Te-Deum, P.C. Arhim. Bonifatie Podoreanu a rostit o cuvîntare ocazională, evidențind grija permanentă arătată de Prea Fericitul Patriarh Justinian și de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Firmilian Școlii de cîntăreți și Seminarului Teologic de la Mofleni, precum și succesele care au încununat activitatea de pînă acum a acestui așezămînt de cultură creștină. După ce a subliniat faptul că aceste succese nu ar fi fost înregistrate dacă Școala nu s-ar fi bucurat de asemenea înțeleaptă îndrumare și neprecupețit sprijin, vorbitorul a adus smerite mulțumiri Intîistătorului Bisericii Ortodoxe Romîne și Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Firmilian.

Adresîndu-se apoi elevilor, P.C. Părinte Director i-a sfătuit părintește să nu zăbovească întru îndeplinirea exemplară a îndatoririlor școlare, atît în ce privește învățătura și disciplina, cît și în ce privește deprinderea sfințelor slujbe ale Bisericii Ortodoxe, la altarele căreia vor fi chemați să preamărească pe Hristos.

A luat apoi cuvîntul P.C. Arhim. L. Busuioc, Vicarul Arhiepiscopiei Craiovei, care a spus printre altele: «Vă aduc înalta binecuvîntare a Înalt Prea Sfințitului nostru Arhipăstor, care urmărește zi de zi și ceas de ceas viața acestei școli. Toate izbîndirile de aici — construcția localului, succesul la învățatură al elevilor, rîvna corpului didactic și administrativ — umplu de bucurie inima Înaltului nostru Părinte Mitropolit. E bine să știți că dintre toate restaurările sau zidirile din nou, peste care ochiul Înalt Prea Sfinției Sale veghează neobosit, către nici una atenția sa nu se îndreaptă cu un interes mai viu și o dragoste mai caldă, ca spre această școală. Aci se zidesc și se înalță ziduri, dar pentru Înalt Prea Sfințitul Firmilian aici se zidesc sufletele viitorilor slujitori ai altarelor, aici se zideste viitorul Bisericii, căci Biserica rezidă în preoție. De aceea grija Înalt Prea Sfinției Sale este atît de mare pentru această școală. Mulțumit de rezultatele dobîndite în anii trecuți, Înalt Prea Sfinția Sa se așteaptă ca anul acesta să aveți roade și mai bogate, să realizați și mai mult din cîte se cer, să depășiți cu mult măsura obișnuită».

După ce a dat elevilor și îndemnuri la muncă și la ordine exemplară, P.C. Arhim. L. Busuioc a declarat deschise cursurile Școlii de cîntăreți și Seminarului Teologic de la Mofleni, pentru anul școlar 1956-1957.

DE LA CARANSEBEȘ

Festivitatea de deschidere a noului an școlar la Școala de Cîntăreți și Seminarul Teologic de la Caransebeș a avut loc în ziua de 1 octombrie 1956.

După săvîrșirea sfințirii apei, P.C. Pr. Dr. Zeno Munteanu, directorul școlii, a rostit cuvîntarea de deschidere, arătînd frumusețea și greutatea misiunii preoțești. Cu frumoase pilde din tratatul «Despre preoție» al Sfin-

tului Ioan Gură de Aur, vorbitorul a înfățișat calitățile ce se cer unui slujitor al Altarului și a îndemnat pe elevi să se străduiască întru dobândirea acestor însușiri, fără de care slujirea preoțească nu poate fi împlinită.

În încheierea cuvântării sale, P.C. Părinte Director a adus respectuoase mulțumiri Prea Fericitului Părinte Justinian, Patriarhul României, Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Vasile al Banatului, și Ministerului Cultelor, pentru sprijinul acordat școlii P.C. Sa și-a mărturisit convingerea că — bucurându-se de asemenea înaltă purtare de grijă — profesorii și elevii nu vor precupeți nici o strădanie pentru a dăruii mâine Bisericii slujitori înflăcărați de iubirea către Hristos, iar patriei cetățeni loiali și vrednici.

P.C. Pr. Dr. Iacob Crețu, consilier al Arhiepiscopiei Timișoarei, a adus tuturor binecuvântarea Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Vasile al Banatului și le-a urat spor la muncă.

A urmat apoi un frumos program artistic alcătuit din cântări executate de corul Școlii de cântăreți și Seminarului Teologic.

Condițiile optime în care și-au deschis cursurile în noul an școlar toate instituțiile de învățămînt ale Bisericii Ortodoxe Române îndreptătesc încredințarea că roadele ce vor încununa noul an de muncă vor fi mai bogate, pentru binele Bisericii noastre și pentru propășirea duhovnicească a dreptcredincioșilor ei fii.

A N I V E R S Ă R I

OPT ANI DE LA REINTREGIREA BISERICII ORTODOXE ROMINE

Cu fiecare an trecut de la revenirea fraților noștri uniți la sinul Bisericii strămoșești, crește bucuria noastră de a ști că s-a înăreptat cu aceasta un mare rău și o nedreptate făcută poporului român. Zisa «unire» de la 1700 a stat ca un ghimpe otrăvit în coastele neamului nostru și ne-a durut și ne-a întristat timp de două secole și jumătate, prin dezbinarea sufletească a poporului român, dator și dornic totdeauna să-și păstreze neschimbată «legea strămoșească» una, pe cea a dreptei credințe de Răsărit.

«Unirea» ne amintea pe de o parte nefericirea noastră din trecut: Eu ținea prezent în ochii și în sufletul nostru actul de silnicie, prin care s-a smuls poporului robii o nouă supunere: supunerea la «legea» stăpînului asupritor. Unirea era astfel semnul unei servituți, stigmatul robiei poporului român, sub o domnie străină de limba, de credința și de năzuințele lui. Pe de altă parte, unirea menținea între români deosebirea și urăta iscată atunci, în interesul celor care îi dorzau desbinași și răvășiși, pentru slăbirea și mai ușoara lor stăpînire. Unirea a fost umilire și violență făcută națiunii noastre subjugate și robite în țara ei, a fost amăgire și plecarea sub atotputernicia unor noi stăpîni politici și bisericesti, — a fost o rană deschisă în sufletul nostru pînă în anii de acum.

Istoria ei este astăzi bine cunoscută, falsitatea ei a fost demascată și nu mai poate fi român de bună credință, care să nu recunoască viclenia, minciuna și ipocrizia prin care s-a reușit ruperea unității sufletești a neamului românesc, nu pentru binele lui, cum i s-a spus, ci pentru al celor care îl țineau și îl voiau împilat, fără cele mai elementare drepturi.

Unirea a fost opera geniului rău al asupritorilor poporului român ardelen. Poporul sta de veacuri tare sufletește în credința sa, conștient și mîndru de legea românească. Incercaseră întii stăpînitorii să-l abată cu sila de la ea la calvinism și n-au reușit. A venit însă domn nou și silă nouă, cu împăratul cel catolic, mincinos și nestatornic de la Viena, și apăsarea asupra neamului nostru de iobagi fără drepturi a crescut și mai mult. La domnia prinților transilvani s-a adăugat domnia împăratului, dornic să slăbească și pe prinți și pe supușii lor, dintre care românii erau cei mai numeroși. Dar românii erau de alt neam și de altă lege, și neamul și legea

ii deosebeau de stăpînitari și îi legau sufletește de frații lor din țările române. Pentru a fi mășorafi și slăbiți, românii trebuiau rupți și dezbrinați. Aceasta nu se putea face decît prin schimbarea legii strămoșești, pentru că ea era legătura și puterea sufletască.

Impăratul a interesat la doborînda și la cîștigul său Roma papală și a găsit momeala și agenții scopului său perfid în iezuiți. Aceștia au aruncat mreaja năimirii asupra bietului popor român de iobagi exploatat pînă la lacrimi și sînge, i-au făgăduit ușurare de nevoi, drepturi și favoruri, ca ale celor de legea lor, și cu asigurarea că își va putea păstra neschimbata credința, la care poporul ținea mai mult decît la toate bunurile pămîntești, precum și «privileghiurile» făgăduite pentru unire, cu prețul tuturor suferințelor, a primit să recunoască doar drept căpetenie bisericească pe papa cu condiția nevătămării de nici un fel a legii strămoșești. «Iară de n-ar sta pe loc legea, nici aceași pecete să n-aibă nici o țarie asupra noastră»...

Dar agenții iezuiți cei nărăviți în multe rele, ai împăratului și ai papii, au stricat legea românească, falsificînd actul unirii, scris de ei în limba latină, prin introducerea de condițiuni necunoscute și neprimite de romîni. Mitropolitul Atanasie a fost rehirotonit, retrogradat și subordonat strict unui prelat și-unui «teolog» catolic, iar clerul și credincioșii ortodocși lăsați fără conducere bisericească, fără păstor.

La protestul și opoziția prinților și a dietei transilvane împotriva unirii, împăratul a cedat, lăsînd pe romîni să treacă — pentru a primi drepturi — la orice altă confesiune privilegiată, ceea ce arăta nulitatea unirii; urgia s-a abătut însă asupra celor ce și-au păstrat legea.

Unirea de la 1700 a fost astfel un moment de cinism, de șiretenie și de rea credință iezuită și imperială, spre paguba și umilirea de două sute cincizeci de ani a poporului român. Pentru oarecare bine adus unora din cei care au primit-o, unirea a adus neamului nostru sbucium, silă sporită, prigoană și mucenicie. «Privileghiurile» promise au fost puține și scump piătite, stropite cu sînge românesc ortodox. Dieta și domnii continuau să trateze pe romîni ca pe iobagi și nu voiau schimbarea stării lor. Cînd episcopul unit, bunul Inochentie Micu, a cerut în dietă drepturi pentru neamul său, domnii s-au pornit furioși pe urlat împotriva obrăzniciei valahilor, care așteptau drepturi pentru care nu erau născuți, neșăcînd parte din «Unirea celor trei națiuni» ce aveau nevoie de ei ca robi. Drepturi în schimbul unirii făgăduise românilor împăratul, nu dieta. Dieta avea alte interese decît împăratul și se dovedea mai tare decît el în țara transilvană. Românii sufereau între împărat și dietă, așteptînd împlinirea nărilor făgăduințe. Dar unirea pe baza pe iluzie din partea celor care o primiseră și pe amăgire din partea celor care o impuseră: Cum putea să aducă «fericirea pămîntească și cerească» a romînilor un act care era făcut nu pentru binele lor, ci pentru servirea intereselor celor doi stăpîni complici la nămirea și la umilirea poporului român?

Urmarea cea mare și adevărată, dureros simțită de poporul nostru, au fost deci suferințele noi și grele îndurate de cei rămași credincioși legii strămoșești. Impăratul de la Viena a trimis asupra lor oaste cu generali și tunuri, Roma a dublat fanatismul și ura agenților ei, sfințele locașuri românești — minăstirile toate — au fost distruse, case arse, preoți și credincioși arestați, sărăciți, bătuți și duși pentru totdeauna în temnițe și morminte. Legăturile bisericești cu românii din Principate erau rupte și

oprite. Unirea trebuia să ridice zid și prăpastie între frați. Ea era, cum bine a zis un cronicar, «cu viclășug plăsmuită lege nouă papicească, deghinare iar nu unire, învederat samn înșelător ce în Transilvania nu s-au aflat».

Când s-a vorbit totuși, pentru iertarea păcatelor unirii, despre așa zisele foloase aduse de ea neamului nostru, — s-au întors ochii de la piețele în care erau batjocoriți și torturați, de dragul unirii, românii neuniți, de la temnițe, de la minăstirile distruse, de la văduve și orfani, de la durerile și pătămirea alților mucenici ai legii strămoșești. Folloasele unui număr de români uniți, care au putut studia în școli catolice, pentru a deveni propagandiștii unirii, ridicarea unora în vreunele locuri mai de cinste, câteva școli făcute să întărească pentru totdeauna actul nefericit de la 1700, cultivând dezbinarea noastră, închipuirea că prin ascultare de Roma uniții s-ar fi înălțat la mare cinste, nu pot face nicidecum uitate năpasta și durerile pe care le-a adus neamului nostru uniația și multa pierdere de dragoste, de liniște și de vieți sacrificate interesului asupritorilor și al unui mic număr de beneficiari ai unirii. «Privileghiurile» nu pot sta în cumpănă cu întristarea și paguba de două sute cincizeci de ani a neamului românesc.

*

Două veacuri și jumătate, din vremea lui Constantin Brincoveanu și pînă astăzi, unitatea sufletească a poporului nostru a fost ruptă, și aceasta s-a manifestat mai ales după unirea națională din 1918. Vaticanul, temîndu-se că ar pierde prada rominească și dorind să cîștige prin uniți tot poporul român, întreținea și accentua dezbinarea confesională, sectarismul, spiritul de ură, de vrajbă, de deșăimare, orgoliul specific Romei față de ortodocși, creia o atmosferă de neîncredere, și de dispreț față de Biserica Ortodoxă, invoca în favoarea uniației latinitatea noastră, cîștiga teren și mijloace pentru nămirăa poporului românesc întreg și-și întărise considerabil poziția strategică în țara noastră prin încheierea unui concordat și trimiterea unui nunțiu amabador

O schimbare se produsese în sentimentul și atitudinea fraților români uniți cu Roma, și tendința de a se catoliciza era evidentă. De unde la început frații uniți se știau, se voiau și se lăudau a fi ortodocși în credință, cult și viață bisericească, în anii din urmă concordatul îi asimila cu Biserica romano-catolică și era în curs procesul de latinizare în dogmă (Filioque), cult, pietate, artă bisericească și viață a clerului Bisericii unite. Se adoptau forme și practici liturgice străine Ortodoxiei (binația), se adoptase celibatul clerului, episcopii și preoții luau înfățișarea celor catolici — și nu doar înfățișarea, ci și sentimentele lor față de Biserica Ortodoxă, pe care o criticau cu patimă, fiind mai catolici decît Papa. Vaticanul tindea în chip voit și evident la catolicizarea uniților, pe care voia să-i rupă și depărteze cu totul de trupul și de sufletul neamului și de duhul legii strămoșești, făcîndu-i totodată misionarii unirii în mijlocul poporului nostru.

Alipiți și îndatorați Bisericii papale, îndeosebi prin pregătirea clerului în școlile catolice, unde erau primiți cu mari înlesniri de studiu și cu atenții excepționale și măgulitoare, frații uniți priveau pe ortodocși cu mîndria și cu disprețul învățate în școlile de la Roma și de aiurea.

Deși erau români ca noi, iar credincioșii uniți credeau și trăiau de totdeauna în legea românească ortodoxă, deși erau părtași cu noi la legea strămoșească și la trecutul bisericesc comun dinainte de unire, ei ajunseseră să vadă în Ortodoxie o credință și o viață inferioară, ba unii chiar un pericol de «grecizare» sau «slavizare» a neamului nostru.

Monseniorii și reverendissimi clerici care răsățau și stricau la Roma pe uniți cu dragostea și cu fățărnicia, îi umpleau de admirație și de evlavie pentru «Sfântul Părinte» și de dispreț pentru Biserica Ortodoxă, care trebuia adusă prin ei la «staulul» roman, pentru gloria lor și pentru izbăvirea ei de toate mizeriile. Clerul unit trebuia să continue opera funestă a mitropolitului sperjur Ațanasie: să fie agentul catolicizării poporului românesc, apostolul convertirii noastre la Biserica papală.

Unirea se transformase într-o poziție și o luptă confesională între frați, pe care nu-i deosebea și despărțea decât ascultarea unora de un cap bisericesc străin de ei și de noi, de nevoile și de bucuriile noastre. Când s-a făcut unirea, s-a pretextat că Biserica Ortodoxă Română este subordonată unui patriarh de alt neam și supus unei stăpîniri necreștine, care nu poate cinști și ajuta poporul nostru. Biserica Ortodoxă Română este azi autocefală și întregită, are rang de cea mai mare cinstei este națională și nu depinde de nici un cap străin, păstrînd cu celelalte Biserici legătura credinței, a dragostei, a canoanelor și a cultului, așa cum a fost totdeauna înainte de schismă.

Nimic nu lipsește Bisericii noastre pentru a fi Biserica adevărată: nici organizație și conducere, nici har și credință, nici succesiune apostolică, nici mijloace de lucru și de mîntuire, nimic din ceea ce face o Biserică constituită canonic. S-a insinuat însă că Biserica noastră Ortodoxă nu are nici succesiune apostolică, nici har, pentru că... nu ține de Biserica romană. Asemenea teorie neserioasă, bună pentru oameni neștiutori, era menită să zdruncine încrederea credincioșilor uniți în Biserica noastră de lege strămoșească, pentru a-i întoarce cu totul spre Roma. Dar nici un teolog romano-catolic cu mintea întreagă n-a spus și n-ar putea spune că Biserica Ortodoxă este lipsită de succesiune apostolică, de ierarhie canonică, de putere harică, sfințitoare și mîntuitoare.

Poporul nostru a avut totdeauna și are și acum Biserica sa adevărată și deplină. El nu are nici nevoia nici interesul, nici datoria de a-și lăsa Biserica și legea pentru nici una alta. El s-a născut și a trăit în această Biserică și lege românească de dreaptă credință și închinare și nu poate lua alta. Această lege îi este trebuitoare ca o condiție de viață. Ea a fost țaria, lumina și mîngîierea poporului nostru, ea a unit neamul întreg, împărțit în țări deosebite. Această legătură și unitate de credință a turburat-o unirea și a vrut s-o rupă o Biserică străină de noi și protionică nouă, care a dus și vrea să mențină dezbinarea și vrajba confesională între noi.

*

Răul a fost mare, dar plinirea vremii îndreptării lui a venit. Glasul strămoșilor, glasul conștiinței naționale și porunca veacului nostru cer reîntregirea suflutească a poporului. Să dispară deci cu totul pricina vrajbei dintre noi, români de o singură lege: cea strămoșească. Să ne bucurăm toți din toată inima de îndreptarea răului ce a fost. Să fim mulțumitori

celor care — de amîndouă părțile — au făcut posibilă revenirea fraților foști uniți la sînul Bisericii noastre străbune. Să întărim lucrul săvîrșit și să facem aceasta toți, cu convingere și cu bucurie, ca pe un serviciu adus poporului și legii noastre părintești. Nu ne trebuie credință străină și stăpînire bisericească străină. Avem și vrem credința și libertatea noastră. Respectăm alte Biserici, îngăduim toate credințele și nu facem rău și silă nimănui, dar apărăm cu toate puterile și drepturile noastre legea creștină a străbunilor noștri.

Legea stramoșească nu este un lucru de schimb sau de împrumut. O credință nu se improvizează și nu se impune. Însăși stricarea unirii de la 1700 în zilele noastre dovedește aceasta. De cînd se știe poporul românesc, el a fost de credința creștină a Răsăritului, nu de alta. În această credință și pentru ea, el a ținut piept turcilor și celor care au poștit țara și schimbarea legii și nu s-a dat bătut în credința sa nimănui și niciodată. Această credință s-a identificat cu sufletul, cu drepturile și cu aspirațiile noastre naționale. Am luptat pentru ea și uneori am suferit. După ce Mitropolitul Atanasie și-a trădat legea ca un năimit, au murit pentru ea ca niște mucenici voevodul Constantin Brîncoveanu și Mitropolitul Antim Iovoreanul. Pentru un ierarh căzut, doi erau în loc, în cartea de aur a neamului!...

Dreapta noastră credință de Răsărit n-a adus nici o vătămare sufletului românesc, cum au adus alte credințe altor popoare. S-au umplut de sînge creștin vărsat în războaie confesionale țări din Apus, de mult lăudate legi deosebite de a noastră. S-au sfișiat religios, s-au rupt, s-au înverșunat în fanatism confesional și se combat pînă azi popoare învrajbite bisericește de credințe diferite. A noastră a fost una și ne-a unit, iar unindu-ne ne-a întărit religios și național, făcînd din țară și din Biserică o singură casă: casa părintească a neamului românesc.

Cu dragostea ei de neam, la ce nevoie n-a fost alături de poporul nostru, Biserică lui Ortodoxă? Ce durere n-a alinat? În ce suferință și necaz nu l-a mîngîiat? În ce grijă și tristețe l-a uitat și l-a lăsat singur? În ce primejdie l-a oropsit? La ce rîu l-a expus sau l-a îndemnat? Ce năpastă sau osîndă a adus asupra lui? Imperechiat-a și învrajbit-a ea neamul românesc vreodată? Aruncat-a ea asupra lui anateme, blesteme și interdicte? Asuprit-a ea vreodată pe credincioșii săi pentru interesele unui stăpîn cu coroane împărătești? Smintit-a ea vreodată pe fiii săi, poporul, cu scandalul unei vieți păgîne și rușinoase a conducătorilor ei? Cerut-a sau luat-a ea banul sînjîț cu sudoarea credincioșilor, ca să întrețină cu el luxul și desfrîul vreunei curți de ierarh tăvălit în spurcăciune morală? Trimis-a ea asupra poporului credincios neîndurați încasatori de taxe și venituri stoarse pentru huzurul nobilimii bisericești? Osîndit-a ea vinovați sau nevinovați la moarte? Ridicat-a ea spînzurători și aprins-a ea ruguri? Și-a pătat ea, Biserică Ortodoxă, mîinile cu sînge? Inchis-a ea gura oamenilor de știință cu amenințări sau osînde pentru părerile și cercetările lor? Rupt-a ea pămînt din trupul țării ca să-l facă sie-și stat și domnie lumească? Impiedecat-a ea poporul nostru de a se uni într-o singură țară? Făcut-a ea vreodată un rău poporului românesc, sau refuzat-a să-i facă vre-un bine?

Da, știm că se vrea stăpînire peste poporul nostru o mare și mîndră Biserică străină, așa cum s-a vrut stăpînire peste românii uniți la 1700. Pofta de a ne fi tuturor stăpînire a crescut de atunci și merge crescînd.

Dar ce a avut și ce are comun cu noi, cu legea noastră disprețuită, cu nevoile și cu suferințele noastre neștiute, altă Biserică decît a noastră? Ce bine a făcut vreodată acestui popor oropsit, strîmtorat și de turci și de regii catolici: ce ajutor i-a dat? Ce sprijin, ce cuvînt de mîngîiere, ce bucurie a adus sau putea aduce necazurilor și durerilor noastre? Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul luptau contra puhoiului de turci cu brațul lor și al poporului lor. Vitejia lor era cunoscută și lăudată, dar ajutor nu le-a timis niciodată Biserica cea mare și puternică din Apus. Ștefan cel Mare a trebuit, viciorios, să cadă la învoială grea cu turcii; Mihai, în culmea gloriei, să cadă ucis mișelește.

Unde și cînd, în ce chip și în ce măsură deci, a ajutat, a mîngîiat, a ridicat din nevoie pe poporul nostru Biserica străină ce vrea să-i fie stăpînă? Unde și cînd a luptat alături de noi sau pentru noi? Ce a făcut pentru drepturile și nevoile noastre? Ce a făcut măcar, cum trebuia, pentru fericirea romînilor uniți? Ce sprijin a primit la Roma îndureratul episcop Inochentie Micu, care și-a dus păsul — bruscat la Cluj și la Viena — ca să-i fie ascultat măcar la Roma maternă? Aspră și usturătoare pentru lauda de sine și a unirii și a Bisericii papale durerea nemîngîiată a acestui ierarh supus papii, nefericit ambasador al valahilor năpăstuiți, care în loc de ajutor găsea neînțelegere, muștrare, obidă și murea ca în exil înlăturat din scaun și departe de poporul său năpăstuit.

Brîncoveanu ridica minăstiri și biserici în Ardeal, dăruia moșii, trimetea ajutoare și cărți fraților de sînge și de credință. Munți și păduri se ridicau între unii și alții, dar dragostea de frați a trecut peste ei totdeauna, iar atunci cînd cărările lor erau închise sau pázite, ea a găsit poteci necunoscute și a ajuns de la romîni la romîni, peste granițe și peste porunci și paznici împărătești. Ierarhi și călugări, oameni de carte și de bine au poposit de peste munți în Țara Romînească și în Moldova, s-au bucurat de bună primire, de cinste și de sprijin, ne-au dăruit inima lor și s-au ostenit cu rîvnă și cu bunătate pentru ridicarea noastră.

Sfîntul Părinte de la Roma a trimis aici iscoade, agenți, cuceritori, asupritori. N-a trimis pe nimeni niciodată, măcar în Ardeal, ca să deslege lanțuri, să descuie tennițe, să șteargă lacrimile și sudorile iobagilor valahi. Un părinte nu se poartă așa; deci nu ne era părinte. Ca să atragă pe romîni la sine, el n-a venit la ei, nici nu i-a chemat pe ei la sine: A trimis slugile sale iezuite, însoțite de jandarmii împăratului, ca să năimească oameni necăjiți, care în strîmtorarea lor cea mare și în cinstea lor credeau că asemenea «domni» mari își vor ține cuvîntul. Ca să-i țină totuși legați de sine, Roma a «boierit» pe cîțiva romîni, și-a creiat instrumente de propagandă, a trîmbițat cu iscusință puterile sale și a lăsat așteptat mereu în viitor ceea ce n-a făcut în trecut. Episcopi plecați slugarnic spre Roma și aroganți în țară, aveau misiunea de a ține și spori cu orice preț pe supușii Sfîntului Părinte. Biserica Ortodoxa era ponegrită și prigonită, împotriva adevărului și a dragostei creștine. În timpul dintre cele două războaie mondiale, noi agenți și noi mijloace de prozelitism erau puse în lucru, titlurile și meritele Bisericii papale erau exaltate, îndrăzneala creștea, o nouă și mare «unire» era pregătită cu abilitate pentru mai curînd sau mai tîrziu, datorită sprijinului pe care papalitatea îl găsise la conducători de atunci ai țării.

Poporul romîn a înțeles însă că aceasta nu trebuie să se întimple. El înțelesese de mult că nici «unirea» de la 1700 nu-și mai avea nici un

rost. De aceea, în ziua în care nimic nu l-a mai împiedecat să-și scuture cătușele unei robii spirituale seculare, preoțimea și credincioșii uniți au adus Bisericii Ortodoxe și poporului bucuria întoarcerii lor la casa părintească, la sînul de mamă adevărată, de la care se îndepărtaseră disperăți de împlare și nevoi nefericirii lor înanități de acum două sute cincizeci de ani.

Cu această revenire a fraților uniți la frații cei mulți, rana se vindeca, liniștea se restabilea. Se înlătura dintre noi pricina dezoinării și a urajbei, ne regăseam ca frați de aceeași lege, la același altar al părinților, la aceeași liturghie, în aceeași mărturisire și evlavie.

Legea strămoșească nu poate fi obiect de tranzacție sau de trafic, pentru nimic pe lume. Ea este patrimoniu comun al poporului întreg, pentru totdeauna. Ea face parte din suflul și din viața noastră și nu are nimeni drept nici s-o ceară, nici s-o dea. Credința noastră strămoșească este temelie veștii noastre sufletești, este puterea și mințuirea noastră. Credința și suflul nostru fac mai mult decît un blid de linte împărțitească sau papală. O unire ca aceea, făcută de nevoie, cu amăgire și cu învrăjbierea poporului românesc, nu putea dăinui și nu ne putea lega.

Unirea nu privește doar pe cei care au făcut-o; ea privește întregul nostru popor românesc. Ea nu este o chestiune particulară sau regională: este un fapt care interesează și angajează toată suflarea românească. Și poporul român n-a voit și nu mai vrea «unirea» cu Roma, care aminteașe și timpuri de suferință și de neputință. Unirea era un jug, și poporul, împreună cu cea mai mare parte a preoțimii foste unite, l-a scuturat. Li se cuvine cinstea, dragostea și recunoștința noastră.

Unitatea sufletească trebuie vieții și destinului poporului. Revenirea fraților uniți — preoți și credincioși — la Biserica matcă este interesul și jupta neamului, nu interesul unui om, unui guvern, sau unui regim. Cei care ar crede altfel, ar strîmbea un lucru drept în sine și evident ca lumina soarelui. Uniificarea noastră sufletească ne trebuie tuturor ca națiune, ca urmași ai acelorași strămoși drept credincioși, care s-au închinat în legea Bisericii de Răsărit. Este trist că a trebuit să treacă treizeci de ani chiar după unirea noastră națională, pînă ce să se înțeleagă datoria și să se creeze condițiile refacerii unității noastre sufletești; dar era acum ceasul ei cel din urmă. Să ne socotim fericiți că l-am trăit și să-l facem tolos și bucurie poporului nostru.

Națiunea română nu mai este azi nici subjugată, nici în starea grea a iobăgiei. Este stăpîna în țara sa, pe pămîntul străbun ce se afla altdată sub trei domnii. «Unirea», adică semnul slăbiciunii și nevoilor noastre de acum două secole și jumătate, trebuia să înceteze, odată cu eliberarea poporului întreg. Reunirea ortodoxă era dreptul și nevoia noastră. Impotriva acestui drept și a acestei stări de fapt — de fapt istoric ireversibil — nu poate fi cuvînt, îndoială, șovăială, sau iluzie. Dacă s-ar mai găsi între noi romini zăbavnici a înțelege aceasta, va fi greșala și desamăgirea lor că lucrurile se întîmplă în istorie altfel decît ar vrea cîțiva întirziați, nedumeriți sau înstrăinați de ceea ce trebuie să fie — mai presus de interesele altora — destinul și voia poporului românesc.

Nu sentimentul și părerea altora, ci sentimentul nostru de romini se socotește într-un act de importanță și de frumusețea revenirii la Biserica Ortodoxă a rominilor foști uniți. Cînd stăpîinii de la 1700 au impus uni-

rea, n-au tratat cu poporul român, ci un un ierarh slab și nevolnic, care la rindu-i a cerut protopopilor s-o primească, și au primit-o doar unii. Situația s-a schimbat azi cu totul și preoșimea era liberă și datorare să repare greșala — iertată azi de noi toți — a părinților lor de la 1700.

Revenirea de la 1948 este una din cele mai mari biruințe și bucurii ale sufletului românesc. Ea trebuie văzută și înțeleasă în tîlcul și rostul ei istoric, ca un fapt de conștiință națională și de curaj, pentru care nu se ia avizul bocitoarelor. Faptul trebuie păstrat, întărit și făcut izbîndă neamului românesc pentru totdeauna. Un fapt ca reîntregirea sufletului a poporului era o poruncă istorică în viața lui. El s-a împlinit la timpul și cu rostul lui mare și de neînălțurat.

Este datoria noastră, a tuturor românilor, să-l primim cu înțelegerea aceasta și să-l facem purtător de toate roadele bune pentru noi și pentru urmașii noștri toți. Pecețile de la 1700 s-au rupt, pentru că erau silnice și nedrepte; cele de la 1948 trebuie să rămîină tari și neatînse. Ele nu poartă semnul unei mîini împărătești schimbătoare, ci semnul mîinilor poporului român suveran și ale degetului lui Dumnezeu celui drept și atotputernic.

REDACTIA

EPISCOPATUL ORTODOX ȘI CEL GRECO-CATOLIC FAȚĂ DE PROBLEMELE RELIGIOASE ȘI NAȚIONALE ALE POPORULUI ROMIN, DE-A LUNGUL CELOR 250 ANI DE LA „UNIREA“ CU ROMA

Obștea rominească din Transilvania — ca și întreaga obște rominească de pe toate plaiurile noastre «pină la marginile neamului» — a răzbit în zările istoriei cu o singură ipostază religioasă: cea ortodoxă.

Cu reazimul credinței dreptmăritoare în inimă, poporul romin din Ardealul pătimirilor și-a despiciat drum prin împotrivirile istorice, sub bolta Bisericii strămoșești aflându-și mângâierea la vremuri de cercare și cu ea bucurându-se la sorocul izbîndirilor.

Svicnirile lui clocotitoare spre luminișurile slobozeniei și spre plinirile dreptății sociale au primit întotdeauna binecuvîntarea Bisericii străbune, îndemnul ei statornic, sprijinul ei tare și ruga ei fierbinte.

Veac după veac, trăind sub călciiul de fier al unor stăpîniri feudale și sub povarnicul jug al apăsărilor iobage, ca o «națiune tolerată» norodul romin transilvan și-a sorbit puterea de rezistență și nădejdea izbăvirii, din iezerul curat al credinței sale dreptslăvitoare, care l-a învățat continuu că, după Vinerea Patimilor amarnice, urmează cu certitudine Duminica Invierii, a biruinței și a slobozeniei.

De la Altarul «legii rominești», el a învățat că Dumnezeu l-a făcut pe om slobod și că dreptul noroadelor la libertate este sfînt și biruința lor e binecuvîntată și cheazășuită de Dumnezeu.

Prin credința ortodoxă — concrescută deodată cu ființa lui etnică — obiditul popor romin ardelean s-a simțit indisolubil legat cu frații lui de peste Carpați, care se închinau la fel cu el, slăveau pe Dumnezeu la fel cu el, se rugau pentru împlinirile dreptății la fel cu el, luptau pentru destinele istorice ale neamului la fel cu el. Unitatea de suflet, unitatea de conștiință, unitatea de ideal, i-a dat-o credința strămoșească, *una* în toate laturile rominești și pe de-asupra vremelnicele hotare protivnice din vremea de atunci.

Unitatea aceasta de credință, de cuget, de inimă, de simțire și de aspirații naționale — încheată de Biserica strămoșească, singura ocrotitoare a sufletului neamului în epoca tulbure de atunci, și hrănită cu Duhul Cel Sfînt — a constituit armătura de diamant a norodului romin transilvan, care l-a apărat de toate ispitele, vrăjmășiile și «hicleniile» stăpînirilor împotrivoare ale veacului aceluia.

Impotriva acestei unități de conștiință religioasă și națională au pornit atacurile furibunde ale dușmanilor neamului nostru, bine știind aceștia

că izbutind să o spargă, vor putea stăpîni mai ușor «obstinentul norod valah», după strategia tuturor tiraniilor: «divide et impera».

Curtea catolică de la Viena a Habsburgilor, prin agenții ei, și Vaticanul prin iezuiții lui, au izbutit să facă această spărtură odioasă, condamnată de istorie și urgisită de întregul norod românesc

«*O meteahnă străină a voit ca rominii să se desbine în două*» — spune marele român și protopop unit Petru Maior, caracterizînd «Unirea» cu Roma de la 1700.

Intr-adevăr, actul desbinător de frați de la 1700 — această «meteahnă străină» de sufletul poporului român — a fost izvodit din minciună, înșelăciune și viclenie pe de o parte și din naivitate, credulitate, crimă de les-națiune, sperjur și apostazie, pe de altă parte.

Minciuna, înșelăciunea și viclenia au fost armele folosite abil de oamenii prea-catolicului Impărat de la Viena și de minuitorii rezervelor mentale — iezuiții Romei vaticane, arborînd în fața unor preoți iobagi făgăduieli luminoase ca o nădejde, pe care știau că n-o să le respecte nici odată — și istoria a dovedit că nu le-a respectat nicicînd.

Naivitate și credulitate au vădit cei 38 de preoți și protopopi, care au putut nădăidui că asemenea făgăduieli vor prinde viață și le vor ogoi mulțimea pătimirilor lor, cînd ele veneau de la prigonitorii credinței lor și de la asupritorii poporului lor.

Speriur, apostazie și crimă de les-națiune a comis Mitropolitul Athanasie Anghel, care — după jurămîntul depus la hirotonie (22 ianuarie 1698) în fața Patriarhului Dosoftei al Ierusalimului și a Venerabilului Teodosie Veștemeanul, Mitropolitul Ungro-Vlahiei și după legămîntul de credință cu care s-a juruit de a păstra întreagă și neîntinată învățătura Bisericii Dreptmăritoare a Răsăritului — s-a lăsat atras în cursa intereselor politice ale Curții din Viena și în lațul tendinței de dominație a Vaticanului, contribuind hotărîtor la izvodirea «marei schisme românești» din Ardeal, care avea să dureze 250 de ani și să sfișie atîta vreme inima neamului său.

Titlul nobilitar pe care l-a primit Athanasie Anghel pentru desbinarea norodului său. l-a plătit scump, fiind nevoit curînd să bea din potirul amar al unor umiliri negrăite și puțin așteptate. La 20 martie 1701 fiind chemat la Viena, a fost obligat de «nobilii» săi protectori să se lepede formal de credința străbună, să cadă în sperjur și apostazie, să facă legămînt de obediență către arhiepiscopul catolic de Estergom, iar apoi — ca o cunună a tuturor înjosirilor — să-și plece capul pentru o nouă hirotonie a sa în diacon, preot și episcop. Și astfel din mitropolit al tuturor românilor din Ardeal, în frăție de credință cu toți fiii neamului său din Țările Române de peste Carpați, s-a trezit un umil episcop al unei foarte neînsemnate turme de credincioși și în supunere unei stăpîniri ecleziastice și politice străine de sufletul poporului român și vrăjmașe aspirațiilor lui naționale.

Așa dar, întiiul ierarh greco-catolic, începătorul episcopatului «unit», Athanasie Anghel, a fost un apostat, un sperjur, autorul unei oribile crime de les-națiune, condamnată de istorie și de întreaga suflare românească.

Orientarea religioasă și națională a episcopului «unit» Athanasie Anghel — și în bună parte a tuturor succesorilor săi — a fost determinată de două elemente, egal de centrifugale față de aspirațiile și năzuințele

poporului român transilvan: a) supunerea în cele ale credinței unei autorități din afara vetrei de trăire românească, Roma papală, care i-a impus în reședință prezența pentru multă vreme a unui teolog iezuit; b) ruperea legăturilor firești cu Principatele Române și, în consecință, ieșirea din vadul destinelor și aspirațiilor comune ale neamului întreg din toate laturile românești.

Obediența față de scaunul Romei vaticane a dat naștere nefastului spirit ultramontan de intoleranță religioasă, de ură contesională și de sectarism papal, spirit care a generat atâtea tulburări, neînțelegeri și lupte fratricide între fiii neamului nostru din Ardeal. Iar înstrăinarea de frații, de peste Carpați și de tezaurul tradițiilor, datinilor și cugetului obștei românești din Principate, a determinat slăbirea forțelor de rezistență ale neorodului transilvan față de atentatele desnaționalizatoare ale stăpînirii feudalo-habsburgice, care și așa îl considera doar ca o «națiune tolerată» în imperiul ei polinațional.

Scopurile politice urmărite de Curtea din Viena, prin actul «unirii» de la 1700 rezultă cu evidență din documentele vremii. Astfel contele Hatsfeld, consilier intim, recunoștea într-un raport al său: *«trebuie să mărturisesc, că eu privesc «unirea» mai mult ca o chestiune politică de cît religioasă. Privită din unghiul de vedere al politicii, e de dorit ca românii să se creadă a fi uniți, deoarece prin aceasta se îndeamnă a adera mai mult la stăpînii țării lor decît unei puteri străine».*

E limpede că «puterea străină» la care se face aluzie, este Țara Românească de peste munți, de care îi voia ruși pentru totdeauna pe românii din Ardeal: Tot în vremea aceea, cancelaria ardeleană spunea că «unirea» are un îndoit scop» unul teologic, de a aduce pe români în sinul Bisericii catolice, și unul politic, de «a tăia legăturile ce le întreține acest popor cu țări străine, prin mijlocirea desunirii». Și aici, prin «țări străine» se înțelege obștea românească din Principate, iar prin «desunire» — ortodoxia de dincoace și de dincolo de Carpați. La 15 decembrie 1713, — într-o scrisoare adresată clerului unit, — Cardinalul Primat al Curții din Viena se exprima și mai explicit în această privință. El îi îndemna pe preoții români uniți *«să fie cu luare aminte, spre a nu cădea pradă lupilor răpitori din Țara Românească».*

Iar întrucît dănuirea unirii era legată în mod exclusiv de poziția episcopului unit, — căci clerul unit voia ca «legea noastră, slujba Bisericii, liturghia și posturile să stea pe loc» — întreaga atenție trebuia îndreptată spre acesta, — și agenții imperiali, ca și iezuiții Vaticanului, au avut «bună» grijă de el. De aceea spune iezuitul Kapi: *«toată unirea e legată de persoana episcopului, care îi servește drept temelie».*

Intr-adevăr de-a-lungul a 250 de ani, Vaticanul a vădit o atenție excepțională întru alegerea ierarhilor uniți, chezășia cea mai sigură că nu-i va scăpa din mînă obștea greco-catolică. Istoria a dovedit însă, că vrerea neorodului, care e și vrerea lui Dumnezeu, e mai puternică decît silnicia și volnica împotrivire a omului, chiar cînd acesta stă pe așa zisul «scaun al lui Petru».

Procesul de «purificare» de la Viena a lui Athanasie, — spre a-și dovedi «stăruința, sinceritatea și tăria» față de unire, prin ruperea legăturilor cu Voevodul Țării Românești și cu Mitropolitul Ungro-Vlahiei, prin abjurarea credinței strămoșești și prin acceptarea unei noi hirotonii din partea primatului Kollonits, asistat de episcopii catolici din Győr și Nyitra,

— a avut un ecou dureros în obștea românească din Ardeal și de peste munți.

Cronicarul Bisericii Române din Brașov spune că Athanasie, la Viena, «cu voia lui a lepădat și a călcat pravoslavnică lege răsăriteană, întru care botezat și hirotonit fusese cu jurământ, de aceea întâi l-au hirotonit diacon, apoi pater, apoi vlădică papistaș». A fost «cel mai înjositor act public săvârșit pînă atunci de vre un vlădică românesc» — avea să spună istoricul Nicolae Iorga. Și deasemenea vrednicul și neclintitul în credința legii românești, Pater Ianoș din Sibiu, îl certa pe apostatul Athanasie în chipul acesta: «Adu-ți aminte, de ai citit sinaxarul sfinților, cile bogății, cîte cinste li se făgăduia și (totuși) sta pînă la vărsare de sînge. *Adu-ți aminte ce ai făgăduit în mijlocul mitropoliei Bucureștilor și socotește însuși ce-ți va veni de la (cei) patru patriarhi și de la toate Bisericile... că de la toate îți vor veni blăstăm și afurisanie... nu te întări ca să iai slavă lumească! Nu socotești izbînda vrăjmașilor?... Păcatelor străine nu te fă partaș!... că și peste o sută de ani tot Sfinția Ta vei fi ocărit... Că mirenii nici unul nu poștește (unirea), măcar de-i va țarcălui Împăratul. Și apoi socotește că mai mulți-s mirenii decît popii... că de va fi poruncă a Înălției sale să slujim cu trupurile, lut ne vom jace supt tălpile Înălției Sale. Iară legea, au cea avem, au bună nimic nu vom nașca nici avem a primi mai mult,— pînă nu va fi cu voia și a tuturor mirenilor, nu numai a popilor, Iar de primești Sfinția Ta și popii, numai voi să fiți, iar noi nu vom fi!» (uniți).*

Aspre cuvinte de duhovnicească muștrare i-au fost trimise lui Athanasie și din partea Mitropolitului Teodosie al Ungro-Vlahiei: «Să știi că timpul vieții acesteia scurt este, și după moarte vei ajunge în iad, împreună cu toți aceia, cu care te-ai despărțit de comunitatea credincioșilor, călcîndu-ți jurământul. Ai fost amăgit, fără îndoială, de măririle lumesti, de aceea ai mai primit o sfințire, călcînd în picioare Sfînta noastră Maică Biserică a Răsăritului. Ai crezut, poate, că prin îndoita sfințire a ta, vei ajunge la cinste mai mare și cinstea aceasta a orbit ochii inimii tale, să nu vezi, că sfințirea cea de a doua n-a fost sfințire, ci o comedie, și prin aceasta ai luat asupra ta cătușile de foc ale iadului și ai pornit pe căile întunericului, părăsind lumina adevărului».

Iar Patriarhul ecumenic Calinic, definind Ortodoxia de care s-a lepădat Athanasie, spre a se supune pretinsului cap văzut al Bisericii și «Vicar al lui Hristos». — papa de la Roma, spunea: «Pre Hristos, cunoscînd Păstor și Cap, Incepător și Săvîrșitor Bisericii Noastre și nu pre altcineva om din lume, numai glasul Lui ascultăm, pre Dînsul singur îl urmăm și o singură credință avem, nedespărțită, veche și nouă. Că unul este Hristos, erî și azi. Insuși este și în veci, și una singură este credința Sa, nici vechindu-se, nici despărțindu-se, ci pururea crescînd și întinerind cu dumnezeescul Său har. Iar în afară de noi, cîți alții iubesc și poștească mai nouă, aibă-le ei-și».

Păstoria lui Athanasie — pe a cărui conștiință apăsa povara afuriseniei și oprobiului neamului său — a fost foarte turbure. Ii era dat mereu să audă din partea norodului cuvinte ca acestea: «că acela piere și trupește și sufleteste, care poftind cînta acestii lumi urăste credința părinților săi». Obligat de stăpîinii săi de la Viena și de la Roma să actioneze împotriva și alături de dusmanii poporului său, să suporte «sugestiile fără replică ale teologului iezuit», să fie alungat de pe scaun și scos din Bălgrad de iureșul obștei Ortodoxe — cum s-a întimplat în 1707 cînd norodul

l-a așezat episcop în catedrala voivodală a lui Mihai Viteazu pe Ion Tirca — și să-și recîștige locul din mâini vrăjmașe neamului său, toate acestea l-au făcut să guste încă în viață chinul de iad al trădării sale. Iar sfîrșitul (la 19 august 1713) i-a fost ca și viața, — nedemn și înjositor. Căci spune cronicarul vremii că la căpătîiul vlădiciei nu a fost nici un român în ceasul cel din urmă și că «a trecut din această lume cu mare greime»; ochii i-au fost închiși de călugării iezuiți, iar la mormîntul său, tot iezuiții, și numai ei, au rostit două cuvîntări — una în *latinește* cealaltă în *ungurește*, «drept simbol al umilinții la care fu redusă Biserica Romînească» și legea strămoșească.

Sfîrșitul lui Athanasie — ca și începutul și desfășurarea vieții lui în toga uniației, — a indicat pentru succesorii săi linia comportamentului lor față de problemele religioase și naționale ale poporului român. Vasalitatea față de seniorul de pe zisa Cathedra Petri de la Roma și necesitatea de a apela mereu la sprijinul stăpînirii străine din cursul vremii, spre a se putea menține — împotriva vrerii norodului — în fruntea unei Biserici neîmbrățișate de masele de credincioși care rămîneau fideli «legii romînești», — a situat episcopatul greco-catolic pe poziții neconvergente cu vrerile, cu aspirațiile și cu destinele istorice ale poporului român.

Secolul al XVIII-lea mai ales, cel de al XIX-lea adeseori și chiar veacul nostru și epoca noastră depun mărturie pentru aceasta.

În luptele religioase, sociale și politice din veacul al XVIII-lea, lupte pentru credință, pentru slobozenie și pentru dreptate socială, episcopatul greco-catolic — singurul existent la românii transilvani după desființarea Mitropoliei Ortodoxe a Bălgradului — s-a manifestat, cu excepția neînfricatului Inocențiu Micu-Klain — dureros de mășter față de sbuciumul poporului român. În toate singerările norodului, în toate tragerile lui pe roată, în toate întemnițările lui, s-a simțit mereu duhul vrăjmaș al episcopului greco-catolic, care împingea cătanele împăratului împotriva celor ce-și revendicau dreptul de a trăi slobozi în credința lor străbună și slobozi pe pămîntul strămoșilor lor.

Episcopul Ion Tirca — hirotonit în Moldova — a trebuit să-și poarte amarul în pribegie, pentru vina de a fi fost așezat de popor la Bălgrad în cîntoria Mitropolitană a Voievodului unificator de neam, Mihai. Iar poporul a trebuit să singereze în fața cătanelor cu care Athanasie se întorcea la Bălgrad din refugiul său de la Sibiu.

Răscoala călugărului Visarion Sarai, care a mișcat norodul de la Dobra pînă la Sibiu, a fost înăbusită cu prigoană, iar Visarion a fost aruncat în temnițele de la Viena (1744).

Insurgența ieromonahului Sofronie din Cioara a luat o amploare atît de mare, pe a 1760, încît poporul — care știa cine ațîță cătanele împărătești împotriva lui — amenința că va dărîma cetatea Blajului, spre a scăpa Ardealul «*de iobdgie și de unire*».

Iar cum în acea vreme, adevăratele fortărete ale credinței strămoșești și ale sufletului romînesc erau minăstirile din Ardeal, prin călugării cărora erau purtate jalbele poporului pînă la Pravoslavnica Rusie, — împotriva acestora «s-a desfășurat furia sălbatecă a Habsburgilor și a agenților Vaticanului, pentru a le distruge cu desăvîrșire. Rolul acesta l-a luat asupra sa generalul N. A. Buccow, care în vara anului 1761 a dat ordinul neronian ca toate minăstirile noastre să fie șterse de pe fata pămîntului, celor de lemn dîndu-li-se foc, cele de piatră avînd să fie dărîmate cu tu

nurile, iar cei ce s-ar împotrivi acestor măsuri să fie spânzurați ori decapitați. Foc și prăpăd a căzut atunci peste sfintele lăcașuri, înghebate cu trudă și cu jertfe de strămoșii noștri. Jale amară s-a coborât în sufletul obiditului nostru popor, văzînd cum îi ard altarele la care s-a hrănit mult prigonita noastră credință și de la care a primit singura mîngîiere ce-i mai rămăsese pe lumea aceasta. Bieții călugări, rămași fără adăpostire, s-au împrăștiat în toate părțile, cei mai mulți luînd drumul cunoscut spre mînăstirile din Principatele Romîne. Cărți Bisericești, documente ale trecutului nostru, odoare, odăjdii și tot ce se găsea în cuprinsul mînăstirilor, au căzut pradă focului mistuitor, *la lumina lugubră a căruia se putea zări fața plină de o inconștientă satisfacție a episcopului unit de la Blaj, care a fost părtaș la toată neomenoasa prigoană îndrepată împotriva fraților săi de acelaș sînge».*

Mînăstirea de la Sîmbăta de Sus-Făgăraș, ctitorie a marelui domn al Țării Romînești, Constantin Brîncoveanu, — «care și-a pecetluit cu moarte de martir neînduplecata sa credință ortodoxă, — a scăpat ca prin minune de furia distrugătoare a generalului Buccow. Dar la vreo 20 de ani mai tîrziu, în urma cererilor insistente ale episcopului unit Grigorie Maior din Blaj, a ajuns-o aceeași soartă amară căreia îi căzuseră pradă toate mînăstirile» Ardealului.

Aceste fapte dovedesc cruda fidelitate a episcopilor uniți față de jurămîntul la care — la fel cu episcopii romano-catolici — sînt supuși la hirotonie, acela «de a combate, persecuta și chiar arde pe rug, recte a ucide, pe credincioșii altor religii». Numai că acest jurămînt îndreptat împotriva neamului tău, capătă o semnificație pe care cerul o blestemă, oamenii o afurisesc, iar «iadul se rușinează».

Replica norodului credincios la aceste blasfematoare jurăminte a fost de o înălțime morală și de o curăție spirituală de apoteoză: «Acest cojoc pe care-l am pe mine — mărturisea, cu vocație de mucenic un bătrîn țaran de lîngă Sibiu — e al meu acum; dar dacă ar vrea să mi-l ea crăiasa, i-l dau. Cu aceste slabe mîni și picioare și cu trupul meu am lucrat zi și noapte ca să plătesc porția. Ele sînt ale crăiesei și de ar vrea să mi le ea, n-am ce face. Dar nu am decît un suflet pe care-l păstrez pentru Dumnezeu din cer și nici o putere omenească nu-l poate despărți de legea strămoșească». Și că acestea nu erau doar vorbe goale, au dovedit-o miile de mucenici care au pierit prin temnițele împărătești, ca Nicolae Oprea din Săliște mort în închisoarea din Kuffstein după 35 ani de chinuri și suferințe, sau ca Tănase Tudoran din Năsăud tras pe roată de generalul Buccow, etc.

Țăranii aceștia, care știau muri martiric pentru slobozenia credinței lor, pretindeau de la episcopii lor să fie «cu sîngele și cu inima romînă», cum au spus despre vlădica ortodox al Sibiului, Vasile Moga la 1810, cînd l-au ales. Voiau acești țărani simpli, ca inima episcopului să bată la fel cu a lor, în acelaș ritm cu a lor, cu acciași simțire ca a lor, pentru aceleași aspirații religioase și naționale ca a lor. Ei compromisuri cu credința lor în Dumnezeu și cu idealurile ce-și așteptau plinirile nu înțelegeau să facă și pretindeau ca nici conducătorii lor religioși să nu facă.

La 1798 marele dascăl al neamului, Petru Maior — dîndu-și seama că unirea «nu a adus nici un bine, ci ea s-a făcut numai spre «stricarea poporului romînesc» — a inițiat convocarea unui congres național al clerului unit și ortodox, care «să aducă iarăși la statul cel dintii, cele acum rău strămutate». Mare a fost bucuria clerului și norodului cînd au aflat

această veste bună a regăsirii tuturor în vatra credinței străbune. Dar bucuria le-a fost de scurtă durată, căci episcopatul unit, cu ajutorul stăpînirii politice vrăjmașe poporului român, a izbutit să interzică ținerea acestui congres.

Este lesne de imaginat de aceea, ce prăbușire morală s-a petrecut în sufletul poporului cînd — în entuziasmul Adunării Naționale de pe Cîmpia Libertății din Blaj în 1848 — 40.000 de țărani au cerut refacerea unității religioase a Ardealului, unitate care ar fi adus după sine consolidarea frontului românesc de luptă pentru realizarea năzuințelor naționale ale întregului popor — dar episcopii greco-catolici au fost împotriva săvîrșirii acestei liturghii solemne a înfrățirii tuturor romînilor în credința și legea strămoșească. Mai mult, episcopatul unit — speriat de această perspectivă și de certarea Sfîntului Scaun — a dat alarma contra refacerii unității sufletești a poporului. Istoria a înregistrat circulara lui Ioan Lemeny din 14 iunie 1848, prin care formulînd imprecății la adresa Marii Adunări Naționale de pe Cîmpia Libertății și la tot ceea ce a reprezentat aceasta ca îngemînare de cuget românesc — a poruncit clerului să îndemne norodul «să stea în unirea credinței... că mai bine voim să ascultăm de Romanul (Papa Romei), decît de Țărigrădeanul (Patriarhul Ecumenic). Și istoria a înregistrat deasemenea «plingerea» episcopului Vasile Erdely din Oradia la Conferința episcopatului romano-catolic din Strigoniu (august 1850), prin care se văita că «multe sate din Ardeal au părăsit unirea», deoarece «la Adunarea Națională de la Blaj, 40.000 de romîni au decretat, sub conducerea lui Șaguna, să smulgă din unire pe toți greco-catolicii și să-i unească în «schismă» sub un singur mitropolit».

A fost spulberat astfel un mare moment psihologic pentru reînchegarea frontului unic sufleteșc al poporului român transilvan.

Cumpăna dreaptă a veacurilor a mai rezervat însă poporului român ardelean încă o împrejurare istorică excepțională, pentru tămăduirea unei răni învechite, pentru refacerea unității sufletești a neamului, pentru ruperea pecetilor «marei schisme romînești» din Transilvania.

În 1918 zecile de mii de romîni veniți la Alba Iulia pentru proclamarea unirii politice a Ardealului cu patria mamă purtau pancarte prin care cereau să se proclame și unitatea religioasă, după care au însetat toți mosii și strămoșii lor. În Bălgradul lui Mihai Viteazul, «în Bălgradul dezrobirii politice, imensele valuri populare vibrau cu instinctul lor suveran și de dorința sfîntă a desrobirii religioase pe care o așteptau proclamată prin graiul fruntașilor îndrumători». Această proclamare nu s-a produs, spre marea durere a tuturor. Și ea nu s-a produs, pentru că episcopatul unit — pe o linie de tragică consecvență centrifugală față de aspirațiile firești ale poporului român — a făcut totul ca ea să nu se producă. Cu ochii atinți mereu spre Roma Papală, acest episcopat greco-catolic a dovedit încă odată, în mod solemn, că el nu mai are ochi și pentru năzuințele clocotitoare ale neamului său. Atașați de o autoritate eclesiastică de dincolo de hotarele sufletului românesc, episcopii uniți au privat norodul pe care-l păstoreau de un devotament pe care i-l datorau în întregime. Și acest lucru, obștea greco-catolică — ca și întreaga suflare romînească — nu l-a putut uita! Și avea să vină ceasul, cînd trebuia să dovedească prin fapte, că nu l-a uitat.

Această orientare constantă spre Roma papală — străină și ostilă preocupărilor religioase ale poporului valah — a început cu Athanasie

și a fost mereu adâncită, cu vre-o două-trei excepții, de toți succesorii acestuia. Unii dintre aceștia — ca renegatul Ioan Patachi, fost candidat la episcopia latină din Alba Iulia — proveneau chiar din sânul Bisericii Romano-Catolice. Activitatea lor, în spiritul celui mai acerb ultramontanism, era deci de înțeles. Numai că acțiunile lor catolicizante s-au lovit de rezistența hotărâtă a norodului credincios. Incercările obstinente — de-a lungul a două veacuri și jumătate — de a introduce doctrina catolică în tezaurul de credință al legii strămoșești, a însumat un capitol enorm de strădanie, care a fost depus într-o bancă sortită mereu falimentului. Teologii români crescuți de «Propaganda Fide» nu au reprezentat altceva în sânul obștei credincioase, decît glasuri în pustiu, căci nimeni nu se găsea să-i asculte. Ei au constituit doar gremiul din jurul scaunelor episcopoești sau ochii Vaticanului pe lângă ierarhii respectivi, dar fără priză în popor. Căci zice Petru Maior, că strădaniile lor «de a schimba tocmelele românilor și ale face latinești» au fost zadarnice. «Românii sînt de lege grecească, și cu acea tocmeală se făcură uniți ca la nici un obicei de al papistașilor, nimeni să nu-i silească: nici alții, nici vlădica». Și tot Petru Maior adaugă: «O, de ar fi păzit Dumnezeu neamul românesc de astfelu de învățați și teologi care numai cu autenția, cu țiful și cu vilfa ce au în haine și în locul lăcașului său, vreau să biruie pe toți; de spun (ei) ceva de la Roma, (trebuie) să taci, să inlemnești, să caști gura. Iară de arăți din Sfintii Părinți, din Soboare și din Istoria cea veche a Besearicii asupra părerilor lor îndată ești schismatic și mai rău decît ereticii».

Aceste considerații ale protopopului unit Petru Maior arată, fără echivoc, cum priveau clerul și poporul activitatea catolicizantă, dirijată de episcopii uniți, prin «speranțele» teologiei adăpate pe malul Tibrului cu doctrina expansionistă a Vaticanului.

Scumpătatea cu care poporul își apăra sufletul este și mai limpede exprimată de învățatul Gheorghe Șincai. «Rumînii se nevoiau să țină credința, care de la început o au primit și pe care Besearica sfintelor soboare a toată lumea o au învățat... și petreceau întru credința și învățătura creștină pe care moșii și strămoșii lor au avut-o dintru început».

Efectele zelului ultramontan a episcopatului unit au fost diametral opuse celor scontate de acesta. Inimile cinstite și devotate norodului credincios au pus diagnosticul just rivnei excesive ale acestuia pentru plinirile prea grabnice ale intereselor Romei Papale. Iată ce spune în această privință acelaș mare român. Gheorghe Șincai: deși «mă tem de limbile cele clevetitoare și de creerii cei goli, carii lesne ar putea scorni despre mine ce nici gîndesc cînd scriu acestea... O întrebare totuși îndrăsnesc a face, carea este aceasta: dintre (cei) doi arhieriei romînesci din Ardeal, adică Ion Bob și Vasile Moga — carii și astăzi în ziua de Sîntămăria Mare, din anul 1811, trăiesc — carele s-ar putea zice, cel adevărat următoriu al sîntului Teofil? Carele ca arhiepiscop al Besearicii din Ardeal... au șezut în soborul cel dintiul a toată lumea și dintiul de la Nicheea..., la anul 325?»

Răspunsul care era pe buzele lui Șincai și în sufletul poporului român, era unul singur: Vasile Moga, despre care — cum am mai arătat — obstea credincioasă din ambele strane știa că e «episcop cu singele și cu inima romînă», așa cum știa despre Ion Bob, că duhul lui hălăduiește departe de duhul nației, undeva prin jurul scaunului papal de la Roma.

Cutezătoarea încercare a episcopului unit, Inocențiu Micu-Klajn de a ieși din «robia egipteană» a Vaticanului și din păienjenișul de minciuni al Curții din Viena, s-a soldat cu surghiunul acestuia la Roma, unde a trebuit să moară, departe de poporul lui pe care l-a iubit. Este de reținut însă replica lui pe care a dat-o groșilor unguri și magnașilor imperiali, când aceștia au subliniat «sub gravis» — ceea ce nu era un secret pentru nimeni — că adică «clerul și poporul român nu sînt uniți din inimă»: «eu și clerul meu m-am unit sub condiția de a dobîndi acele beneficii și foloase de care se bucură romano-catolicii; în caz contrar clerul stă la îndoială; și dacă nu ni se dau, sîntem gata să ne facem și turci!»

Sacrificiul lui Inocențiu Micu Klajn are doar semnificația unei atitudinii care proclamă adevăratul suflet al norodului față de unire. Consecințe n-a avut, căci episcopatul unit a rămas dureros de consecvent, în rîvna lui de slujitor al cauzei latine în mijlocul obștei credincioase.

Nici încercarea timidă a episcopului Ioan Vancea de a cere autonomia Bisericii unite, spre a ieși de sub jurisdicția Mitropoliei catolice de Estergom, n-a avut urmări. Căci așa cum arăta Samuil Micu — «iezuiții (care mișunau în jurul reședințelor episcopoești), prin meșteșugirea lor... cugetă ca să stăpînească peste cler și peste rumîni». Și dacă peste «rumîni» n-au izbutit să stăpînească, apoi sigur este că au reușit acest lucru «peste» episcopi și peste parte din clerul înalt. Catolicizarea Bisericii Unite a avut succes doar în sinul forurilor conducătoare ale ei. Acest succes parțial și de suprafață, fără rădăcini în adîncul credinței poporului, a dat însă aripi Romei papale care a încercat, spre sfîrșitul veacului al XIX să contopească Biserica unită în autonomia Bisericii Romano-catolice.

Răspunsul poporului credincios a fost însă prompt și de o vehemență care a determinat Roma să-și amine pe mai tîrziu proiectele. «Să strigăm în lumea largă — spunea în 1889 un reprezentant al norodului unit — că îndată ce contopirea noastră în autonomia Bisericii catolice ar fi un fapt împlinit, toți uniții vom trece fără pregăt în sinul Bisericii Ortodoxe Romîne. Urmărind interese mai mult particulare decît obștești, s-au rupt antecesorii noștri din sinul Bisericii surori — romînă din jire, romînă din sînge, romînă din limbă». Roma, însă nu a renunțat la planurile ei de a «înghiți» Biserica unită și de a o întrupa în marea organizație mondială a catolicismului, pe care naționalitatea nu-l interesează. Astfel, în 1912, Vaticanul a înființat — la cererea șoviniștilor groși unguri — episcopia maghiară catolică de Hajdudorog, în care urma să fie cuprinse și peste 100 de comune romînești din nordul Ardealului. S-a arătat deci limpede, că pe Vatican nu-l interesa «dacă supușii lui sînt unguri sau romîni de-naționalizați»; lui îi trebuia catolici și nimic mai mult. Pentru cei care n-au înțeles însă pînă atunci scopurile Romei și ale Habsburgilor, acum au înțeles — cum scria în Tribuna un conducător unit — că numai «interesul Romei și interesul Habsburgilor au dat naștere la schisma din sinul poporului român».

Acțiunile catolicizante ale episcopatului unit nu au încetat nici după 1918. Dimpotrivă ele au continuat și mai susținut, cu toate lecțiile pe care istoria i le-a servit. Spre a cîștiga intelectualitatea unită pentru aspirațiile Vaticanului a fost creată «Asociația Generală a Romînilor Uniți» (AGRU) și «Asociația Studenților Romîni Uniți» (ASTRU), ambele acordînd tot felul de înlesniri de studii la institutele catolice din țară și străinătate și mai ales la institutele latine din Roma.

Mai mult, însăși ideea încheerii unei convenții concordatate între Vatican și Statul Român «a fost pusă în circulație încă din 1919, chiar de către episcopatul Bisericii greco-catolice». Cu tot absurdul acestei atitudini, adevărul sumbru acesta este. Iar când în 1929 acest concordat a fost ratificat, episcopatul unit nu a avut nimic de spus împotriva prevederilor art. II din această convenție, prin care bruma de independență ce se părea că ar avea-o Biserica unită, era definitiv pierdută, «Biserica greco-catolică devenind un simplu rit al Bisericii romano-catolice», înteutată integral scopurilor expansioniste ale Vaticanului.

Pururea străin de drumul destinelor religioase și naționale ale poporului credincios pe care îl păstorea, episcopatul unit a rămas străin de năzuințele lui și la sorocul plinirii vremii, când — în condițiile de libertate făurite de cîrmuirea noastră democrat populară — clerul și obștea credincioasă și-a proclamat, la 21 octombrie 1948, revenirea sărbătorească la vatra legii strămoșești, de unde cu inima, cu credința, cu sufletul și cu conștiința nu se îndepărtaseră niciodată.

Poporul transilvan și-a refăcut unitatea religioasă, a desființat schisma românească și a prăznuit întâia liturghie a armoniei sufletelor, după 250 de ani de «artificială dezbinare» — cum considera profesorul Nicolae Iorga «unirea» de la 1700.

Episcopatul greco-catolic a rămas pe pozițiile lui Athanasie Anghel, cel poreclit de popor «Sathanasie». Aceste poziții însă, după cum știm, poartă amprentele întinate ale apostaziei, ale sperjurului și ale crimei de les-națiune. Este surprinzător cum nu poate înțelege acest episcopat, că locul lui este lângă popor, căci așa cum s-a spus cu dreptate: «*nu poporul este făcut pentru episcopi, ci episcopii pentru popor*». Dar Biserica străbună — ca și întreaga Ortodoxie — e Biserica apostolului, care și-a culcat capul pe pieptul Mîntuitorului, Biserica dragostei, a «dragostei care nu cade nici odată». În numele dragostei Mîntuitorului, ea îi primește și îi răsplătește cu egală bunătate și pe cei ce se întorc în ceasul al unsprezecelea, ca și pe cei dintîi. Fie, Doamne, fie!

Episcopatul Ortodox — de-alungul celor două veacuri și jumătate de pătîmîri ale sfîșiatului suflet al poporului român transilvan — a fost, atît în problemele religioase, cît și în cele naționale, așa cum l-a definit poporul însuși: «romîn din fire, romîn din sînge, romîn din limbă».

Sub îndrumarea unui asemenea episcopat, «Biserica Ortodoxă și-a dat contribuția ei însemnată ca sufletul neamului să se constituie unul și același de la o margine etnică pînă la cealaltă. Impărtășindu-i aceeași învățătură, săvîrșind aceeași sfîntă slujbă în acelaș dulce grai românesc și dînd aceleași îndrumări simțirii romînești» ca și Biserica din cealaltă latură a Carpaților, în ciuda nedreptelor granițe, această Biserică «a înfăptuit unitatea sufletească a neamului nostru... a înfăptuit marele front al sufletelor», pentru împlinirile marelui ideal al tuturor romînilor, — îmbrățișarea între hotărele aceleeași scumpe patrii.

Ierarhii Bisericii Ardelene — de-alungul a 250 de ani de suferințe ale poporului — s-au «identificat fără șovăire cu idealul nostru național și au folosit fiecare prilej pentru a ține în inima obștei romînești credința tare în dreptatea lui și trează nădejdea în împlinirea lui». Ei au învățat

nereu norodul, în ceasurile grelelor încercări împotrivoare: «Nu vă temeți de cei ce pot ucide trupurile voastre, dar sufletele nu» (Matei 10, 28). Căci «mai înainte și mai presus de orice, un popor trăiește prin sufletul său... Tot ne-au luat dușmanii și asupritorii noștri: avutul, libertatea, viața. Sufletul însă ni l-au dat strămoșii. Și prin el au biruit ei — și vom birui și noi» la plinirea vremii. «Un popor trăiește din afirmarea drepturilor sale imprescriptibile. Un popor nu poate trăi din renunțări și abdicări. Cu cât împrejurările s-ar arăta mai maștere, din mijlocul lor să strigăm cu toată puterea: nu renunțăm și nu vom renunța nici odată la drepturile noastre, la moștenirea noastră strămoșească!»

Înțelegându-și menirea în sinul norodului, episcopatul Ortodox și-o preciza în chipul acesta: «Rostul nostru pe lume nu este acela de a mulțumi măruntele interese personale, ci de a trăi exclusiv pentru aspirațiile neamului și de a pune la contribuție toate puterile noastre pentru îndeplinirea lor totală... Inima fiecăruia din noi e inima neamului. Ea trebuie să bată la fel cu a lui. Nu ne este îngăduit să o închinăm decît în slujba sfîntă a idealului nostru celui mare, într-o solidaritate impunătoare și răz-bătătoare». Iar norodului îi propovăduia: «Un popor care-i gata să facă orice jertă pentru afirmarea dreptului său la viață și pentru îndeplinirea dreptelor sale năzuințe, nu poate fi oprit și abătut din calea destinului său... Libertatea nu este un privilegiu al unora dintre nații, al celor mai mari, ci este un drept al tuturor, un dar hărăzit de Dumnezeu fiecărui neam, mic sau mare și în ardoarea cu care și-l cere fiecare se simte forța dinamică a unei puteri ce-și are originea la Dumnezeu».

Ortodoxia a fost «nu numai puterea prin care s-a format sufletul poporului nostru și s-a menținut unitatea lui» peste vremelnice hotare nedrepte, ci a fost și scutul de ocrotire al lui pînă l-a văzut urcînd «pe culmile biruitoare ale Taborului, prăznuindu-și desrobirea așteptată veacuri de-a rîndul».

În crugul veacurilor care s-au scurs, noi vedem figurile nimbate de luminile credinței străbune și aspirațiilor naționale ale unor ierarhi ardeleni, pe care norodul i-a așezat în pantheonul recunoștinței romînești pentru marile lor pliniri: îi vedem pe Ioan Prislopeanu, Sava Brancovici, Ilie Iorest, Ion Tîrca, Vasile Moga, Andrei Șaguna, Ioan Mețianu, Roman Ciorogaru, Nicolae Bălan și alții, trecuți în Carea Vieții și în inimile poporului credincios.

Din pilduirea vieții lor, a luptei și jertfelor lor, iau îndemn să rog pe Bunul Dumnezeu să-mi stea într-ajutor spre a-i face dreptar vieții mele, ca să trăiesc ca ei, să lupt ca ei și să biruiesc ca ei, întru apărarea unității refăcute a sufletului neamului meu, acestui ideal închinîndu-i toate gîndurile mele, toate avînturile, toate strădaniile, tot devotamentul și toată viața mea.

† TEOFIL

Episcop al Romanului și Hușilor

BIBLIOGRAFIE

Prof. Silviu Dragomir, *Istoria dezrobirii religioase a romînilor din Ardeal, în secolul al XVIII-lea*, vol. I, Sibiu 1920.

Ștefan Meteș: *Istoria Bisericii Romînești din Transilvania*, Sibiu 1935.

- Ștefan Meteș: **Minăstirile din Transilvania și Ungaria**, Sibiu 1936.
- I. Lupaș: **Istorie Bisericească**, București 1933.
- I. Lupaș: **Zur Geschichte der Rumänen**, Sibiu 1943.
- N. Iorga: **Istoria Bisericii Românești**, vol. I-II, București 1929-1932.
- Schisma Românească sau «Unirea cu Roma»**, Sibiu 1921.
- Eusebiu Popovici: **Istoria Bisericească Universală**, vol. IV, București 1928.
- Nicolae Bălan, Arhiepiscop și Mitropolit: **Mintuiește, Doamne, Poporul Tău**, Sibiu 1945, și **Biserica și Viața**, Sibiu 1947.
- Omagiul Inalt Prea Sfințitului Doctor Nicolae Bălan Mitropolitul Ardealului**, Sibiu 1940 (la 20 ani de arhipăstorire).
- Omagiul I.P.S. Doctor Nicolae Bălan Mitropolitul Ardealului**, (la 50 de ani de activitate bisericească), Sibiu 1956.
-
-

PREOTUL ORTODOX — SLUJITOR AL LUI HRISTOS ȘI AL POPORULUI ÎN DUH EVANGHELIC

Biserica fiind «trupul lui Hristos», format din multe feluri de «mădulare», — preotul ortodox este unul din mădularele cele mai însemnate ale Bisericii. Toată viața spirituală a credincioșilor este condiționată de activitatea preotului. Preotul este acela prin lucrarea căruia Hristos își revarsă harurile Sale peste credincioși.

El este acela prin care credincioșii își înalță rugăciunile către Dumnezeu. În lucrarea preotului se întâlnesc, deci, Hristos cu credincioșii, harul divin cu dorințele lor. Astfel, preotul este săvârșitorul Sfințelor Taine, prin care se revarșă harul dumnezeesc în sufletele lor. De aici, și prețuirea pe care i-o acordă credincioșii și dorința lor fierbinte de-a nu fi lipsiți de preot. Dar nu numai ca liturghisitor preotul ortodox are un rol central în viața Bisericii și a credincioșilor, ci și ca învățător al dreptei credințe și conducător religios.

Preotul ortodox are datoria de a învăța pe credincioși doctrina Bisericii și de a-i călăuzi pe cărările mântuirii. La el aleargă credincioșii, ca să aștepte dezlegare în problemele credinței și ale vieții lor duhovnicești. El trebuie să fie lumina lui Hristos, care luminează mersul în dobândirea mântuirii. El este părintele care ocrotește și îndrumă viața spirituală a fiilor săi duhovnicești.

De aici nu rezultă că preotul conduce pe credincioși cum vrea el. Dimpotrivă, el e cu atât mai bun preot cu cât se leapădă de sine și stă în slujba Bisericii, în slujba credincioșilor. El e un «mădular» al Bisericii care nu stă deasupra Bisericii, ci în Biserică și viază în duhul Bisericii, lucrând pentru binele și propășirea Bisericii. Tot preotul care se abate de la acest duh de slujire, căutând să se pună pe sine mai presus decât Biserica, abătându-se de la învățătura și rânduiala Bisericii, îndepărtându-se de credința credincioșilor, este căzut din rânduiala preoției și înlăturat în chip firesc din Biserică. De aici rezultă grija permanentă a preotului de-a păstra neștirbită învățătura și predania Bisericii și a fi în strinsă legătură cu credincioșii. Căci în aceasta constă puterea preoției: în fidelitatea față de dreapta credință și de credincioși. Numai în felul acesta preotul își poate îndeplini cu adevărat misiunea de slujitor al lui Hristos și al poporului în duh evanghelic — și glasul lui este urmat de credincioși. Altfel, el este socotit ca un păstor nevrednic, ca un amăgitor și învățător fals.

În această perspectivă înțelegem de ce protopopii care au semnat actul dezbinării de la 1698 au ținut să precizeze în mod cât se poate de lim-

pede, că ei se unesc, dar cu condiția expresă ca «toată legea să stea pe loc», și învățătura și slujbele, și calendarul, și posturile, și toate datinele cealalte. Ei știau că credincioșii țin la legea și slujbele Bisericii Ortodoxe. De aceea și după împlinirea dezbinării, învățătura și slujbele au rămas aceleași. În bisericile greco-catolice se făceau aceleași slujbe și după aceleași cărți, tipărite la București sau la Rîmnic, ca și în bisericile ortodoxe. Chiar și după ce s-au tipărit cărți de slujbe la Blaj: pînă în a doua jumătate a veacului al XIX-lea, acestea erau reeditate pe textul cărților ortodoxe tipărite în Țara Românească. În felul acesta, preoțimea a putut păstra «legea» neschimbată, slujind mai departe după predania Bisericii Ortodoxe și după vrerea credincioșilor. Tradiția aceasta ortodoxă a avut o putere așa de mare, încît preoțimea n-a dat curs îndrumărilor inovatoare, venite de la anumite personalități clericale catolicizante, care țineau să introducă în cultul Bisericii Greco-Catolice forme cultice din Apus, străine de sufletul credincioșilor. Ea a rămas credincioasă vechilor forme de cult și de pietate populară.

Menținerea acestei tradiții în sinul preoțimii greco-catolice a format puntea de legătură dintre preoțimea aceasta și preoțimea Bisericii Ortodoxe. Nimic nu era mai firesc ca din conștiința unității de credință și cult, să izvorască și o strînsă colaborare între preoții greco-catolici și cei ortodocși. Colaborarea nu numai în probleme culturale, ci și în exercitarea însăși a misiunii preoțești. Această colaborare se arăta în slujirea împreună la maslu, înmormintări, slujbe obștești, în suplinirea unuia de către celălalt, cînd lipsea din parohie, uneori în slujirea în aceeași biserică. A sluji împreună un preot greco-catolic cu unul ortodox nu era un lucru extraordinar, ci un fapt moral bazat pe identitatea tradiției cultice și pe dorința credincioșilor.

Preoțimea greco-catolică, astăzi revenită la Ortodoxie, de multe ori — în decursul celor 250 ani de separație în cele religioase — a primit îndrumări ca să introducă inovații catolice în ritul Bisericii lor, însă aceste îndemnuri n-au dat rezultate pozitive; preoțimea a rămas neclintită păzitoare a cultului și datinelor din Biserica moșilor și strămoșilor noștri. E destul să amintim pe marii învățători ai Blajului: Samuil Micu, Petru Maior și Gheorghe Șincai, care la timpul lor s-au ridicat prin cuvînt și prin scris împotriva inovațiilor de catolicizare, apărînd cu dirzenie frumosul cult al bisericii strămoșești.

Acești trei cărturari cînd susțineau că toată «legea să rămînă pe loc», au făcut-o bazați pe dorința credincioșilor de a rămîne cu toată legea de la 1698, neschimbată nici o iotă. Mai tîrziu, cînd și alți clerici din fosta Biserica Greco-Catolică, au încercat să introducă astfel de inovații în cult, s-au lovit de spiritul neînduplecat al lui Ion Micu Moldovan și al altora, cari susțineau cu aceeași bogăție de argumente ca nimic să nu fie schimbat din frumusețile ritului răsăritean, pe care și Biserica unită cu Roma l-a adoptat intru toate la 1700, prin hotărîrea celor 38 protopopi de la Alba Iulia.

Dacă cele patru puncte de credință impuse celor 38 protopopi au fost socotite ca zid despărțitor între preoțimea ortodoxă și cea greco-catolică și mai ales primatul papal, — apoi preoțimea greco-catolică niciodată nu și-a lăsat legea românească, datinile ei și tradițiile poporului nostru. Pe bună dreptate putem afirma că această preoțime conștientă de misiunea sa, tot timpul în cei 250 ani a fost alături de poporul român, slujind în

duh evanghelic interesele lui sfinte, — alături de preoțimea Bisericii Ortodoxe ardelen.

La toate frământările din trecut ale poporului nostru din Ardeal preoțimea greco-catolică, astăzi revenită în sinul Bisericii Ortodoxe, a luat parte cu același elan și hotărîre ca și cea ortodoxă, la toate acțiunile de apărare a revendicărilor și drepturilor sfinte ale poporului român, fără a sîi pe gînduri că se va supăra Vaticanul și Curtea de la Viena.

Pe fiecare zi ce se scurge, ne dăm tot mai bine seama cît a fost de păgubitoare această separație în ale credinței, între frați de același sînge: ne certam și de cele mai multe ori nu știam pentru ce. Această separație între preoțime și credincioșii noștri din Ardeal, era susținută din partea unor puteri străine de poporul nostru, care se bucurau cînd vedeau neînțelegeri între romîni, certîndu-se pe lucruri mici, că unii serveau cu «duh» și «miluiește», iar ceilalți cu «spirit» și «îndură-te», știindu-se că aceste cuvinte își au același înțeles în slujbele cultului divin.

Uneltirile Habsburgilor și ale Romei papale din trecut, au făcut cu puțință separația romînilor din Transilvania din punct de vedere religios în două strane, — dar din punct de vedere al unității poporului nostru din Ardeal, nu le-a reușit. În decursul celor 250 ani, nu s-a putut observa nici un gol privitor la unitatea poporului român, care în toate acțiunile lui mari — privind independența națională, politică și socială — a rămas unitar. O astfel de dovadă o constituie faptul că însăși preoțimea greco-catolică, cu toate că depindea de Roma ca ascultare în cele religioase, totuși nici odată nu s-a îndepărtat de sufletul preoțimii ortodoxe, păstrînd unitatea romînească cu sfințenie.

Primii ani de pastorație i-am început în parohia Alțina, pe Valea Hir-tibaciului, — unde am păstorit 24 de ani neînterupti. Parohia era mixtă, avînd și credincioși ortodocși. În timpul celor 24 de ani de pastorație, am constatat cu mare bucurie, din matricolele parohiei greco-catolice, cum cei doi preoți din acea comună, în decursul primului război mondial și după aceea, săvîrseau slujbele împreună, de cîte ori era exprimată dorința credincioșilor. Preotul ortodox Ioan Petrișor și cel greco-catolic Nicolae Birsan se înțelegeau în toate problemele, colaborînd armonios: credincioșii îi priveau cu multă dragoste. Acest lucru îl spuneau credincioșii din Alțina, atît cei ortodocși cît și cei greco-catolici. Acești credincioși îmi dădeau și mie sfatul, ca preot tînăr, să fac la fel, cum au făcut cei doi preoți antecesorii mie. N-am stat mult pe gînduri și am primit și eu sfatul lor, socotindu-l plin de înțelepciune și pe cît mi-a fost posibil l-am și urmat.

Terminîndu-se primul război, preotul greco-catolic de atunci Nicolae Birsan a încetat din viață; parohia rămăsese vacantă 14 ani de zile. În acest timp preotul ortodox Ioan Petrișor suplinea în cea mai mare parte toate trebuințele sufletești și ale credincioșilor greco-catolici din Alțina ca: Boteze, cununii, înmormîntări și alte slujbe. Toate le-am văzut scrise în matricolele parohiei greco-catolice, iar la rubrica «Preot», de cele mai multe ori era semnat preotul ortodox Ioan Petrișor.

De aici se poate vedea că credincioșii greco-catolici din parohia Alțina, din lipsă de preot al lor, au apelat cu toată încrederea la serviciile preotului ortodox, nepunîndu-și nici o dată întrebarea dacã aceste servicii n-ar fi tot atît de bine primite la Dumnezeu ca și ale preotului greco-catolic.

Astăzi, când prin actul de unificare de la 21 octombrie 1948, s-a desăvârșit și unitatea sufletească a preoțimii și poporului dreptcredincios din Transilvania, cu vrerea Domnului, ne găsim iarăși la un loc, în Biserica străbună. Se cade să fim mai apropiați sufletește unii față de alții, iăsînd la o parte tot ce poate forma ambiția și alte vanități omenești. Pentru dragostea lui Hristos și a Sfintei Sale Biserici, să ne apropiem cu suflet cald și deschis la unicul Altar al Bisericii lui Hristos. Biserica Ortodoxă ne oferă aceleași sfinte Taine, același har și aceleași posibilități de mîntuire.

Se cuvine, dar, să înlăturăm toate șoaptele rele ale dușmanilor unității noastre, ale celor ce vor să tragă foloase din dezbinare, și să păzim ca pe o comoară de mult preț unitatea noastră bisericască.

Această unitate este după voia lui Dumnezeu. Fie ca, prin darul lui Dumnezeu și prin voința noastră a tuturor, «să ne iubim unii pe alții și-ntr-un gînd să mărturisim» aceeași credință strămoșească din neam în neam.

Prot. TRAIAN BELAȘCU
Vicarul Arhiepiscopiei Sibiului

REFACEREA UNITĂȚII RELIGIOASE A ROMINILOR ARDELENI O PORUNCĂ A ISTORIEI

Oricare cercetător al istoriei, privind faptele prin prisma adevărului pur, va recunoaște că revenirea rominilor greco-catolici din Ardeal la leagănul credinții strămoșești ortodoxe — eveniment întâmplat la 1-3 octombrie 1948 — nu este altceva decât repararea actului uizit din viclenii și înscris în analele mult sbuciumatei noastre istorii în anii 1698-1700.

Bărbați cu multă competență în această problemă, a căror personalitate și valoare scriitoricească e recunoscută nu numai la noi acasă, ci chiar în străinătate, ca istoricul Gheorghe Șincai, Petru Maior, Samuil Micu, Simion Bărnuțiu, Treboniu Laurian, Papiu Ilarian, Densușanu, erudiții canonici Timotei Cipariu, Ion Micu Moldovanu și Augustin Bunea, — toți aceștia aparținând Bisericii «unite» —, apoi savanții Bogdan Petriceicu Hașdeu, Nicolae Iorga, eruditul istoriograf E. Hurmuzaki și alții, în scrierile lor de incontestabilă valoare istorică și documentară, au arătat în amănunțime istoricul unirii unei părți a rominilor din Ardeal cu Biserica Romei. Aceia care doresc să cunoască adevărul, — n-au decât să cerceteze paginile istoriei și se vor lămuri.

Intenția scriitorului acestor rinduri este doar să reîmprospăteze în gândul și inima cititorilor adevărul cuprins în vechiul dicton «divide et impera» și, în aceeași vreme, să arate celor sceptici și cu anumite păreri — să nu zic «convingeri» — eronate, că unirea cu Biserica Romei papale a fost pusă la cale din considerații pur străine și de credință, dar și de interesele neamului nostru.

În documentarea acestei afirmații — confirmată «quantum satis», adecă în plină măsură, prin evenimentele desfășurate în curs de decenii și secole chiar — voi lua ca mărturie numai cuvântul oamenilor competenți, aparținători Bisericii «unite» care — inspirați și călăuziți de sentimente lipsite de orice interese meschine — nu au lunecat pe panta sectarismului stupid. Asta, pentru simplul motiv, ca nu cumva să fiu acuzat de prozelitism. De altminteri, această acuzație n-ar putea avea loc, dat fiind că pînă în toamna anului 1948 am făcut și eu parte din clerul unit cu Roma papală.

Se știe cum — prin abdicarea principelui Mihail Apafy II — în anul 1696, Transilvania a ajuns în stăpînirea lui Leopold I, împărat al Austriei și rege «apostolic» al Ungariei.

Statornicia stăpînirii în Transilvania, guvernul imperial din Viena o vedea posibilă numai în cazul întăririi partidei catolice, ajunsă aproape în agonie în cursul stăpînirii principilor protestanți. Casa domnitoare din Habsburg, catolică, era pe deplin convinsă că își va putea ajunge scopul

numai prin atragerea la catolicism a poporului român, care — deși nu se bucura de aceleași privilegii — prepondera numeric față de naționalitățile conlocuitoare.

Partidul protestanților, din care făceau parte reprezentanții confesiunilor luterană, calvină și unitariană, prinzind firul intențiilor guvernului, încearcă să le zădărnicească. Atunci apăru pe scenă cardinalul Leopold Kollonits, arhiepiscop al Strigoniului și primat al Ungariei, prieten intim al împăratului absolutist Leopold I și slugă credincioasă a familiei imperiale de Habsburg, care reușise prin abilitatea lui, secondată de lingușitori, să atragă la catolicism un număr de peste 200 comune ortodoxe din eparhia Muncaciului. Cine ar fi putut să se împotrivescă voinței acestui mare și fanatic prelat catolic, care, pe lângă puterea ce-o avea ca arhiepiscop, cardinal și om de încredere necondiționată a curții imperiale, mai era și nespus de abil și inzestrat cu o scripitoare inteligentă?! Nu e de mirat deci, că încercările de unire a românilor ortodocși din Ardeal cu Biserica Romei, începute pe timpul mitropolitului Teofil, la 1697-1698, au reușit sub urmașul acestuia Mitropolitul Atanasie Anghel, la 1698-1700.

Fără îndoială, la această reușită a contribuit și situația deplorabilă a poporului românesc din Ardeal, care era considerat ca «nație tolerată» și care s-a lăsat — în parte — ademenit de promisiunile unor drepturi și privilegii. Dar în primul rând, reușita se atribuie tendinței și presiunii asidue a politicii austriace, de-a asigura cu orice mijloace — chiar prin puterea armelor — întărirea elementului catolic. Călugării iezuiți au depus multă străduință pentru unire. Prin uneltirile lor au reușit în scurtă vreme să înlăture piedicile ce le stăteau în cale.

Interesele catolicismului cereau reducerea Mitropoliei române din Ardeal la rangul de Episcopie și atașarea ei la Arhiepiscopatul Strigoniului, fapt care s-a și întâmplat. Prin aceasta, autonomia Bisericii Ortodoxe din Transilvania a fost lichidată. Se știe, de asemenea, că pentru a fi ajutat «întru toate», i s-a dat lui Athanasie un «teolog» — «Theologus qui velut causarum auditor». În realitate acest teolog — călugăr iezuit — i s-a pus episcopului Atanasie în coaste, pentru a-l spiona și stăpîni, fiindcă Arhiepiscopul Strigoniului și primatul Ungariei, cardinalul Kollonits, nu avea de loc încredere în episcopul «sufragane», care era acuzat mereu că ducă o politică de «duplicitate».

Adevărul este, că fostul Arhiepiscop și Mitropolit al Ardealului, redus la rangul de Episcop și căzut în mrejele catolicismului, nu mai putea da înapoi. G. Șincai, vorbind despre mitropolitul Atanasie (Tom. II pag. 136), spune: «Și mergînd la Viena, de la cardinalul Kollonits, cu mare cinste s-au primit și i-au aruncat un lanț de aur în grumaz. Aceasta i-a fost toată mergerea înainte, că tocmai precum lucră dracul, de caută voia omului, pînă ce îl aduce în păcat, apoi îl poartă pe unde vrea, așa au făcut și cu Vlădicul, pînă cînd l-au apucat în cursă. pentru că papistașii cu toată sîiala îl cinsteau pînă atunci, iar după aceia i-au luat toată ocîrmuirea din mîna și este lîngă dînsul un iezuit pururea, fără de a cărui știre și voie nici o carte nu poate scrie cuiva. Bucuros s-ar lăsa de-o unire ca aceasta, dar nu-l lasă». Și Simeon Bărnăușiu spune: «Sub înalta protecțiune a acestui Strigoniu fabricau iezuiții diplome false, scoteau rescripte de la Curte și hule de la Roma, pentru noua subprigonire a Bisericii române, sub titlul de episcopat al Făgărașului. Numai simplitatea preoților români apăra demnitatea mitropoliei românilor de n-a apus cu totul, că nu

iuară întru nimic atari bule și rescripte și continuară și după uniunea aceasta, ca și înainte de ea, a cînta în toate bisericile romine tot ca mai înainte...» Iar Papiu Ilarian, la rîndul său, arată că «îndată la începutul uniunii vedem în sinoadele noastre pe patrele reptore al iezuiților prezidînd în locul superintendentului reformat și pe alt iezuit îl vedem neîncetat în coastele episcopului nostru, priveghîndu-l ca pe un făcător de rele. Acum, spuneți-mi, ce diferență este între superintendentele de Tofeo și între iezuitul Baranyi? Care din doi a fost mai bun pentru romini? Îndată după unire, episcopul catolic din Alba Iulia încalcă peste arhiepiscopul nostru și îl face vicar, îl înfruntă, îl dojenește»... (Papiu Ilarian, Tom. II, pag. 323).

Istoricul N. Densușanu, în scrierea sa intitulată «Revoluțiunea lui Horea», spune: «Romînii din Transilvania, după lungi și grele suferințe, dorind în fine să scape de mizeriile unei servituți insuportabile, cum și de persecuțiunile religioase ale calvinilor, se hotărîră să-și schimbe religiu-nea și în modul acesta să ajungă la o stare politică mai fericită».

Seduși prin diferitele promisiuni ale iezuiților Gavril Hevenesy și Paul Baranyi, îndemnați de Curtea imperială din Viena, mitropolitul Atanasie și protopopii romini din Transilvania se hotărîsc în anul 1698 a se uni cu Biserica Romei, crezînd că în modul acesta religiu-nea romină va ajunge să fie religiu-nea legală în Transilvania, iar clerul și poporul romin se va putea bucura de toate libertățile și drepturile de care se bucură aderenții Bisericii Catolice. În această speranță și numai din aceste motive singure se făcu unirea cu Biserica Romei, unire care primi o formă reală prin manifestul din 7 octombrie 1698, dat în minăstirea Sfintei Treimi din Alba Iulia, prin care mitropolitul Atanasie și 38 protopopi romini din Transilvania declară solemn că se unesc cu Biserica Romei, voin- d — după cum spuneau ei — să trăiască cu aceleași privilegii, cu care trăiesc membrii și preoții Bisericii Catolice.

Dar unirea din 1698 fu un pas greșit al rominilor de peste Carpați. Prin actul de la 1698, mitropolitul Atanasie și clerul din Transilvania sacrificară întregitatea Bisericii romine pentru o simplă speranță a unor drepturi politice și civile, drepturi care mai curînd sau mai tîrziu se puteau cîștiga și pe altă cale. Și în faptă unirea cu Biserica Romei nu schimbă de loc pozițiunea socială și politică a rominilor din Transilvania. Biserica romină rămase și de aci înainte numai Biserică tolerată; națiunea romină o națiune fără drepturi politice; preoții uniți, iobagi ai nobililor, fără privilegii și fără venituri; poporul, fără reprezentanți în camera Transilvaniei; oficiile țării, distribuite numai la aderenții celor patru religii, a religiunii catolice, calvine, luterane și unitare și fără nici o considerațiune la religiu-nea romină unită; iar poporul romin care nu voi să treacă la unire, ajunsese lipsit de biserică, lipsit de episcopi și persecutat în toate modurile și pe toate căile de guvernul din Transilvania și de guvernul central din Viena, așa că unirea cu Biserica Romei, care se făcuse din simple motive politice, nu adusesse deloc rezultatele pe care le sperase mitropolitul Atanasie și clerul romin de la 1698. Deziluziunea era mare!

Vorbînd despre diplomele leopoldine, Treboniu Laurian spune: «Pe lingă toate aceste decrete și mandate imperiale, guvernul și ordinele transilvane știură așa de bine să întoarcă lucrurile, ca romini să rămîie tot în starea de apăsați și de despoiați de drepturile cetățene. După decretele imperiale trebuia ca între cele patru religii primite: catolică, luterană

caivina, și ariană (unitariană) să fie o egalitate perfectă, persoanele să se bucură tot de aceleași scutiri și libertăți, laicii să aibă tot aceleași drepturi, după starea lor de nobili, liberi și iobagi. Românii se numără acum între catolici și trebuia, atât în respectul bisericesc cât și cel politic, să se împărtășească de toate beneficiile, la care au drept catolicii, de la dregătoriile cele mai mari până la cele mai mici. Catolicii dobândiră mult prin unirea rominilor, căci își înmulțiră numărul în comparațiune cu celelalte «secte», (confesiuni) așa încît le întrecea pe toate...» («Magazin istoric...», pag. 326-327).

Copleșit de sbuciumări, Atanasie moare în ziua de 19 august 1713. Se știe că la înmormintarea episcopului s-au rostit cuvîntări numai din partea călugărilor iezuiți, una în limba latină și alta în limba maghiară.

Cronica evenimentelor desfășurate pe ecranul vieții poporului nostru oropsit din «Dacia Felix» a înregistrat multe imagini triste, care dovedesc în chip limpede că actul unirii de la 1698-1700 a fost o biruință ieftină a politicii abile dusă de camarila casei domnitoare de Habsburg.

După doi ani de «sedis vacanță» în care interval de timp eparhia a fost condusă exclusiv de către călugărul iezuit Gáspár Ujház, la propunerea și insistența statului catolic, în scaunul vacant de episcop al eparhiei Albei Iulia a fost numit din partea regelui și mai apoi confirmat din partea pontifului roman preotul romano-catolic Ioan Giurgiu, nobil de Patak, — de aici numele de Ioan Pataki.

Crescut și educat în școlile iezuite din Cluj, Sabaria-Szombathely și Viena, la propunerea și recomandarea abatelui iezuit Hevenesi, Arhiepiscopul primat al Strigoniului îl trimise la colegiul germano-ungar din Roma. Luîndu-și titlul de doctor în teologie, se hirotoni preot după ritul latin și funcționează ca misionar în «Țara Făgărașului».

Despre preotul «renegat» Pataki, ridicat la rangul de «baron», care părăsise ritul bisericii strămoșești pentru «blidul de linte» — cum își vinduse Esau din vechime dreptul de «întii născut» — în afară de cazul răpirii bisericii din Făgăraș, ctitoria darnicului Voievod Constantin Brîncoveanu în 1697, istoria n-a încrestat ceva deosebit și vrednic de reținut. Aita doar, că era fire despotică nespuse de ambițios și ahtiat după mitra vlădicească.

Alegerea lui în scaunul vacant de episcop s-a făcut în mod fraudulos, împotriva voinței sinodului. Firește a fost ajutat de statul catolic, în frunte cu vice-cancelarul Kászoni și de abilitatea diplomatică a călugărilor iezuiți.

În realitate sedis vacanța după moartea episcopului Atanasie a dăinuit nu doi ani — cum arată unii istoriografi — ci opt ani, fiindcă numirea episcopului Pataki făcută de împăratul Carol IV în 23 decembrie 1715, a fost aprobată din partea pontifului roman prin bulla papală «Rationi congruit» numai la 18 mai 1721 cînd s-a mutat și reședința episcopiei unite de la Alba Iulia la Făgăraș. Abia cu această ocazie s-a săvîrșit instalarea oficială a noului episcop.

În ziua de 29 octombrie 1727, aflîndu-se la Minăstirea Simbăta de Jos, zidită de voievodul Brîncoveanu, episcopul Pataki muri pe neașteptate, în vîrstă de abia 46 ani. Moartea lui n-a impresionat pe nimeni.

După alți cinci ani de sedis vacanță, în care interval de timp Biserica unită a ajuns iarăși sub conducerea directă a călugărilor iezuiți, la 28 septembrie 1732 a fost instalat în scaunul episcopal Inochentie Micu Klein,

care strămută reședința de la Făgăraș la Blaj. Străduințele puse de acest mare arhieru pentru drepturile juste ale poporului greu impilat, sînt ogrundite chiar de însuși canonicul unit Dr. Augustin Bunea, în biografia închinată vrednicului Ierarh, — în care spune: «Episcopul Klein încercase toate mijloacele de a dobîndi de la cercurile hotărîtoare drepturile care se cuveneau Bisericii și națiunii sale. Se provocase la legea dumnezeiască, dar în zadar, la umanitate, la dreptul firii, la diplome, dar toate în zadar»...

După 35 de ani de la unire, protopopul Nicoară Beianul se tînguia cu amar episcopului Inochentie: «Tare mă tem că nu vom avea alt folos din uniunea aceasta care am făcut, ci vom rămîne numai cu ura dintre frați și cu muștrarea cugetului»...

Iar cîtiva ani mai tîrziu, un alt protopop predica în Catedrala din Blaj că rominii au fost înșelați cu unirea. (Papiu Ilarian, Tom. II, pg. 325).

E foarte semnificativă și mult grăitoare descrierea situației după 46 de ani de la actul unirii, cuprinsă în «Promemoria» episcopului Inochentie Micu, unde, între altele, spune «Iată unde a ajuns demnitatea episcopescă! Iată soarta noastră mizerabilă, ne mai pomenită poate nicăiri în Europa!

Unde erau deci privilegiile promise uniților prin lingșiri iezuite?

Desigur, pentru ei nu era de-ajuns să îi «unit». În fanatismul lor, pretindeau ruperea oricăror legături cu obiceiurile legii strămoșești ortodoxe și să te faci catolic după toată rînduiala.

Sfîrșitul tragic al Episcopului mucenic Inochentie, cu inimă caldă și cu dragoste nefățărîtă față de poporul oropsit, se cunoaște. Iezuiții, între care a crescut și a căror intrigării le cunoștea, în unire cu magnății care îl dușmăneau cu înverșunare, i-au dat lovitura. Ultimul capitol al vieții sale mult sbuciumate, Inochentie Micu Klein, delăturat din scaunul de episcop, și-l incheie în surghiun, la Roma. Ce crudă ironie!...

Desigur, lupta dusă cu dîrzenie pentru drepturile poporului i-au făcut mulți dușmani. Aceștia l-au ponegrit la Curtea din Viena, prezentîndu-l ca pe un «valah fanatic», și răzvrătit, care a lucrat împotriva unirii.

Citat în fața comisiei «aulice» și aruncîndu-i-se în fața acuzele ce i se aduceau, episcopul Inochentie dîndu-și perfect seama că nu mai putea să se reîntoarcă în Ardeal, socoti de bine să fugă la Roma (9 decembrie 1744), unde se aștepta să găsească înțelegerea și Sprijinul Sfîntului Scaun. Dar după discuții și pertractări cu privire la reîntoarcerea lui în țară, care au durat șapte ani, fără rezultat favorabil, în ziua de 7 mai 1751, Inochentie Micu demisionă. Cu inima chinuită de dorul după meleagurile Ardealului drag episcopul mucenic muri în cetatea Vaticanului la 23 septembrie 1768 și fu înmormîntat sobru, în biserica Madonna del Pascolo.

«După eșirea episcopului Klein din Ardeal — spune Timotei Cipariu (Acte și Fragmente, pg.103) — în popor se auzeau așa cuvinte cum că Klein pentru aceea a ieșit din țară, pentru că a văzut că unirea nu e bună și i-a părut rău că a unit atîta mulțime de suflete, din care cauză se întorceau la neunire».

«Iar în Transilvania s-au produs turburări grave religioase, care sînt izvorul împărțirii romînilor din Transilvania în două biserici una unită, alta neunită» (Dr. Augustin Bunea, Din Istoria Romînilor: Episcopul Ioan Inochentie Klein. Șem. iub. 1900).

După renunțarea lui Inochentie Micu, din cei trei candidați pentru scaunul episcopal — Petru Pavel Aron, Grigorie Maior și Silvestru Ca-

liani — împărăteasa Maria Tereza îl numi pe Petru Aron, la 28 februarie 1752. Încă pe vremea cînd era vicar apostolic (1747-1751) se răspîndise zvonul că ar fi un temperament morocănos și că îi plăcea să țeasă intrigării. Se presupune că ar fi conlucrat și el, în mare măsură la înlăturarea episcopului Inochentie, care se bucura de multă popularitate. Alții spun că era un om cucernic și că ducea o viață de ascet. Cert este, că mișcările și răsvrătirile în masă împotriva unirii s-au desfășurat în timpul cît demnitatea de episcop o deținea Petru Pavel Aron.

Despre consecințele și anumitele avantaje spirituale și materiale care au rezultat din unirea cu Biserica Romei s-a scris și s-a vorbit mult în trecut. Dar chiar dacă ar fi existat într-o măsură oarecare aceste pretinse avantaje, la ce au folosit, dacă în sufletul fărâmițat al poporului nostru s-a deschis rana dureroasă a urei și luptelor mai mult sau mai puțin înverșunate, care au dăinuit aproape două veacuri și jumătate?!

«Primul rod al unirii cu papistașii a fost împărțirea romînilor în două tabere. Uniții au luptat în tabăra imperialilor, sub numirea de «lobonți», iar cei neuniți au fost de partea lui Rákocy, sub numirea de «curuți». Și frații se ucideau unii pe alții ca fiarele carnivore» (Gh. Barițiu, Ist. Tr., pg. 226).

«Fii nefericiți! Cine vă va apăra, dacă părinții voștri dau mina cu străinii în contra voastră?!» (S. Bărnuțiu).

Istoricii au arătat pe larg — unii chiar cu lux de amănunte — multe neajunsuri pricinuite de divizarea poporului romînesc din Ardeal în două confesiuni.

În urma mișcărilor din primăvara anului 1756 — pe_nite împotriva prozelitismului făcut de catolici — care au cuprins ca o viivătaie toate colțurile Ardealului, țăranul mucenic Oprea Miclăuș din Săliște, plecat cu jalbă la Viena, popa Moise Măcinic din Sibiel și popa Ioaneș din Galeș, și-au slirșit viața de mucenici în temnița grea a fortăreței din Kufstein, și aruncați în închisori. Și de la acest tratament n-au fost cruțate nici feze de preoți și sute de țărani — eroi fără nume — au fost crunt bătute mele.

Animatorul acestor mișcări, călugărul Sofronie, care conducea acțiunea împotriva unirii fu arestat și dus la închisoarea din Bobilna. Scăpat din închisoare cu ajutorul țăranilor, luă drumul Zarandului. Este de asemenea cunoscut cazul petrecut la 21 ianuarie 1760 cu femeile eroine din comuna Colun, de pe Valea Oltului, care au fost dezbrăcate de haine și bătute crunt în piața Sibiului. (Silviu Dragomir, «Istoria desrobirii religioase a romînilor din Ardeal», vol. II., pg., 145).

Astfel de scene s-au petrecut în multe părți, în acele vremuri de teroare.

Generalul Buccow, trimis de regina și împărăteasa Maria Tereza, a potolit cu glasul tunurilor și cu spinzurătorile ridicate la marginea drumurilor mișcarea împotriva unirii. Minăstirile și multe biserici au fost distruse. În urma armatei lui Buccow, au rămas numai ruine, jale și prăpăd. Pe bună dreptate se spune că adevăratul întemeietor al Bisericii unite din Ardeal a fost călăul Buccow, cel mai strașnic general al curții imperiale de Habsburg.

În fața teroarei, agitațiile s-au mulcomit. Fără-ndoială, la această liniștire a spiritelor a contribuit și împrejurarea că, pentru a nu se da prilej

unei noi răsmerițe, curtea imperială din Viena a lăsat mai domol acțiunea de catolicizare și presiune împotriva Bisericii ortodoxe.

Urmașul episcopului Petru Pavel Aron, Atanașie Rednic, (1765-1772) după însemnările făcute de Samuil Micu Klein, care i-a fost contemporan — era un păzitor intransigent al rînduielilor Bisericii răsăritului.

După moartea lui Atanașiu Rednic, scaunul episcopesc îl ocupă Grigorie Maior. Intocmai ca și înaintașul său, a fost un păzitor al ritualului ortodox și n-a admis ca în Simbolul Credinții să se intercaleze adosul «și de la Fiul». În urma conflictului ivit între guvern și episcop, pe motivul înlăturării călugărului iezuit care, pe vremea predecesorilor săi, avea cuvînt hotărîtor în treburile Bisericii unite, la anul 1782 popularul Grigorie Maior a fost nevoit să-și dea demisia.

Îi urmă Ioan Bob (1782-1830). Meritul de netăgăduit al episcopului Bob este că a luptat și s-a străduit mult pentru drepturile politice și naționale ale rominilor. În scopul acesta a înaintat la Curtea din Viena mai multe memorii. Cel mai însemnat dintre acestea este «Supplex libellus Valachorum» din 1791.

A urmat Ioan Lemeni (1833-1850). Acesta, împreună cu Vasile Moga, episcopul ortodox din Sibiu, a înaintat în anul 1842 un memoriu în cauza drepturilor religioase și politice ale rominilor din Ardeal. Tot în acel an a înaintat curții imperiale din Viena vestitul protest al «Capitlului» din Blaj în contra proiectului de lege, care aduce unele prejudicii administrației bisericești și școlilor din Blaj.

În 3/15 mai 1848 a prezidat, împreună cu Mitropolitul Andrei Șaguna, adunarea națională de pe Cimpia Libertății din Blaj. Această adunare l-a pus în fruntea deputăției care avea să meargă la dieta din Cluj.

După uciderea lui Lamberg (20 septembrie 1848) episcopul Lemeni, aflîndu-se la dieta din Pesta, vru să se întoarcă la Blaj. Nu putu străbate însă decît pînă la Cluj, unde fu nevoit să rămînă pe tot timpul revoluției. Prin decretul din 9 noiembrie 1848, generalul Puhner îl suspendă, confiscîndu-i și veniturile domeniului episcopal. Constrins de guvernatorul Wohlgemuth să-și dea demisia, Lemeni plecă în ziua de 10 aprilie 1850 la Viena unde a rămas pînă la moartea sa, întimplată la 29 martie 1861. (Dr. Augustin Bunea, Șem. Iub. Ed. 1900).

În scaunul devenit vacant prin demisia episcopului Lemeni, a urmat Alexandru Șterca Suluț. (1851-1867).

În urma multelor pertractări cu scaunul Apostolic al Romei, dieceza unită a Făgărașului, cu reședința în Blaj, a fost scoasă de sub jurisdicția mitropolitană a arhiepiscopului primat din Strigoniu, fiind ridicată la demnitatea de Arhiepiscopie și Mitropolie, cu titlul: Mitropolia romină unită de Alba Iulia și Făgăraș, atașîndu-i-se ca sufragane dieceza greco-catolică a Oradiei și alte două atunci înființate, Gherla și Lugoj. Prin reactivarea mitropoliei, episcopul Alexandru Șterca Suluț deveni Arhiepiscop și Mitropolit. A murit în 1867.

Ioan Vancea de «Buteasa» — urmașul lui Alexandru Șterca Suluț în scaunul de arhiepiscop și Mitropolit al Mitropoliei romine unite de Alba Iulia și Făgăraș, cu sediul în Blaj (1868-1892) — a schimbat radical tactica înțeleaptă a predecesorilor săi, care au lupta din răsputeri pentru păstrarea ritului și obiceiurilor străbune ale cultului ortodox și care au năzuit să trăiască în cele mai bune raporturi cu frații lor ortodocși. Noul Mitro-

polit, ridicat de scaunul Apostolic al Romei la rangul de «Conte Roman» — alt blid de linte! — căuta să introducă în Biserica unită anumite reforme și inovații, prin care se urmărea o cit mai mare apropiere de Biserica Romano-Catolică. În acest fel se deschidea rana care, în cursul deceniilor, se cicatrizase. Mitropolitul Ioan Vancea și unii dintre sfetnicii săi uitau condițiile stipulate în «manifestul» dat la 7 octombrie 1698, în care se spunea clar:

«Însă în acest chip ne unim și ne mărturisim a fi mădulările Sfintei catolicești Biserici a Romei, cum; pe noi și rămășițele noastre din obiceiul Bisericii noastre a răsăritului să nu ne clătească, ci de toate ceremoniile, sărbătorile, posturile, precum pînă acuma, așa și de-acum înainte să fim slobozi a le ținea. Iar de nu ne vor lăsa pe noi și rămășițele noastre într-această așezare, peceteile și iscăliturile noastre, care am dat, să n-aibă nici o tărie. Care lucru l-am întărit cu pecetea mitropoliei noastre pentru mai mare mărturie».

Dar să lăsăm ca despre felul de-a fi al mitropolitului Ioan Vancea de Buteasa să vorbească contemporanii săi, aparținători Bisericii unite.

N. Densușianu, în scrierea sa intitulată «Independența bisericească a Mitropoliei Romine de Alba Iulia», spune: «Starea într-adevăr tristă, în care a lăsat răposatul Vancea mitropolia romină de Alba Iulia și cu deosebire încercările sale periculoase de a introduce în Biserica romină credința catolică și întreg sistemul de guvernare catolică, au turburat adînc conștiința religioasă a poporului romin și pacea bisericilor din această Mitropolie».

În urma acestor încercări nefericite, poporul romin din mitropolia Aibei Iuliei se află astăzi în pericol de a fi rupt pentru totdeauna din sinul Bisericii sale naționale rominești și rupt din corpul națiunii romine. Rominii greco-catolici se află astăzi — și aceștia o spunem cu adîncă durere sufletească — pe drumul acelor romini din Ungaria și Transilvania care în secolele trecute, seduși de propaganda Franciscanilor și Dominicanilor, trecură la catolicism, iar de la catolicism trecură la calvinism; și astfel se rupseră pentru vecinicie din corpul națiunii romine.

«Ceea ce făcu mitropolitul Vancea în 1872 și 1882 întrece de o mie de ori ceea ce a făcut episcopul Atanasie la 1698. Sinoadele Mitropolitului Atanasie nu primiseră nici o dogmă catolică, nu cedase pontificelui roman nici un drept de legislațiune și administrațiune în biserica de Alba Iulia. Însă Conciliile mitropolitului Vancea primiră toate dogmele catolice, toată credința catolică, declară pe papa de suprem cap ierarhic, cu puteri absolute și infailibile în mitropolia de Alba Iulia. Episcopul Atanasie fusese silit de grelele împrejurări de atunci și el făcuse o unire cu Roma în sens național. Mitropolitul Vancea, însă, fără să fie constrîns de evenimente politice, ori de altă natură, făcu o unire exclusiv în sens catolic și în contra voinții poporului romin. Astfel că, din punct de vedere al catolicismului, unirea cea adevărată cu Biserica Romei nu o făcu episcopul Atanasie, ci o făcu Mitropolitul Vancea. Ceea ce nu putură să cîștige misionarii catolici în timp de 200 de ani de la episcopii, de la protopopii, de la popii și de la poporul rominesc, cîștigară într-o singură zi, într-o singură ședință, de la Mitropolitul Vancea».

«Ne aflăm așa dar în fața unei lovituri de stat în biserica din Alba Iulia. Ne aflăm în fața unor sinoade ilegale, ținute în contra canoanelor

Bisericii orientale și în contra uzului vechiu ce a existat în Biserica noastră pînă la Mitropolitul Vancea, în fața unor acte prin care se rupse cu totul mitropolia Albei Iulia din Biserica răsăritului și se desființă din fundament vechea independență a acestei sfinte Biserici ce o avea pînă ieri pe terenul bisericesc, nu din grația pontificilor, ci pe baza unei serii de instituțiuni vechi naționale-bisericești, pe care le putem urmări pînă în cele mai depărtate timpuri ale evului mediu, independență care a fost apărată cu o rezoluțiune demnă și bărbătească, atît în timpurile nefericite ale națiunii noastre, cînd papii de la Roma ațîțau pe regii Ungariei cu rebel de exterminare asupra popcrului nostru, cit și în timpul persecuțiunilor calvinești din Transilvania».

În legătură cu sinoadele prezidate de Mitropolitul Ioan Vancea, la care se referea N. Densușianu, canonicul Ion Micu Moldovanu, Vicarul Mitropoliei, («Acte Sinodale», pg. 191), spune;

«O frică generală domnește de mai mult inimile uniților, că la firul vieții Bisericii acesteia rod viermii ucigători. Această frică crescă din zi în zi și se mări din an în an, așa cît sinodul de la 1868 s-a cugetat dator a lua măsuri de urgență spre salvarea Bisericii.

«Așezămintele Bisericii noastre se alteraseră prin dispuneri și ordinațiuni anticanonice; afară de aceea, absolutismul se lăția într-însa din ce în ce mai mult. Sinodul voia să pună o stavilă acestora. Ce folos însă, că Conciliile din 1872 și 1882 s-au pus pe altă bază. După parerea mea, Biserica greco-catolică în calea ordinii este formal contopită azi în Biserica curat romano-catolică. În credință nu mai este nici o deosebire, ci numai ritul mai sustă. Dar și acesta se va schimba pe nesimțite, cum s-au schimbat și altele, și cum au abandonat «Pravila», așa vor parasi și ritul. De n-ar fi teamă de popor, poate s-ar fi și făcut. Cu vremea vor ajunge greco-catolicii și în congresul catolicilor. Și astăzi sint reprezentanți ai acestei direcțiuni. Posturile însemnate și de încredere vor fi ocupate exclusiv cu elemente ultra-catolice, iar de drepturile naționale vor abdica total. Creșterea clerului unit în seminare pur catolice și străine și cu spirit de propagandă papistă este un mare pericol pentru neamul românesc».

Să ascultăm și glasul altor istorici romini... «De cîtiva ani se propun cîteva doctrine, precum e doctrina despre infailibilitatea papei și despre pîtestatea lui absolută de a formula și impune dogme noi, care nu se cuprind în Simbolul Credinții adoptate de Biserica noastră, care și pînă acum a produs cele mai mari îngrijiri și neodihne spiritelor, cît se înfioară de un asemenea absolutism incarnat. Aceste doctrine și altele asemenea acestora, mai virtos de 18 ani încoace, au început a roade cumplit la rădăcinile confesiunii greco-catolice și a o periclita. Rominii uniți n-au nimic de împărțit cu romano-catolicii» (G. Barițiu).

Avea multă dreptate eruditul Petru Maior, autorul «Procanonului», cînd spunea: «Și acum se află unii și prin părțile noastre, care învățînd la Roma teologia, socotesc că numai acelea sint adevărate care le-au auzit la Roma și doar singele și l-ar vărsa pentru monarhia papei. O! de ar fi apărat Dumnezeu neamul românesc de acest fel de oameni învățați și teologi, care numai cu autenția, cu tiful și cu vilfa ce au în haine vreau să învingă pe toți. De spun ceva de la Roma, să taci, să înlemnești, să caști gura. De arăți din sfinții părinți, din soboare și din istoria cea veche a Bisericii, asupra poveștilor lor, îndată ești schismatic și mai rău decît ereticii. Tre-

buie înaintea acestora toți să plece capetele, să-i chemi «Rabi», «domnule», «Măria ta» și alte titluri ce se împotrivesc cinului călugăresc. Și în acestea lucrînd li se pare că atunci țin mai tare canoanele bisericești și aduc slujbă lui Dumnezeu. O, vremi! O, obiceiuri!

Papei nu-i trebuia romîni, i-a trebuit numai catolici, ca să-i supună sie-și și ori cui».

Dar inovațiile doctrinare impuse clerului unit de mitropolitul Vancea au rămas literă moartă. Dispozițiunile date preoțimii din pastorație sub «gravis» — ceea ce înseamnă «sanțiuni grave» — nu au fost puse în practică. Doar ici-colo, cite un preot slugarnic, cu aspirații la vre-un scaun de «protopop», sau vîsînd alte distincții, a încercat să aplice anumite inovații în cult. În cele mai multe cazuri însă poporul a reacționat. În cărțile rituale, reeditate în tipografia diecezană, înființată de Mitropolitul Vancea, nu s-a făcut nici o modificare esențială față de textul cărților vechi. Cuvîntul «duh» a fost înlocuit cu «spirit», iar termenul «sobornicească biserică» a fost înlocuit cu, «catolicească biserică», pentru simplul motiv că suna a «latinește». Tot astfel a fost schimbat cuvîntul «milă» cu «îndurare». Mitropolitul Vancea voia cu orice preț să se facă distincție între cultul greco-catolic și cel ortodox. Așa numitul «Filioque» nu s-a rostit în nici o biserică unită și nici n-a fost menționat în cărțile rituale. Excepție de la această regulă generală a făcut numai cartea de rugăciuni «Mîngierea Creștinului», editată la Oradea în jurul anului 1900 — pe cont propriu — de protopopul unit Ioan Genț. Incolo, totul a rămas neschimbat. Vorba canonicului Ion Micu Moldovanu, zis «Moldovănuț»: «Ar fi făcut-o, dar le era teamă de popor».

Preoții ortodocși și uniți au continuat să concelebreze la înmormîntări, sieștării, masluri, etc. împotriva dispozițiilor cuprinse în hotărîrile «Conciliilor Provinciale» din 1872 și 1882.

Poporul credincios de la sate și nici chiar cel de la orașe n-a luat cunoștință de «infaibilitatea» și «supremația» papei și nici nu și-a însușit inovațiile străine de învățătură și datinile legii strămoșești ortodoxe. Cuvîntul «papistaș», era pentru masele largi ale poporului un fel de... «dă-l incolo»!

Mitropolitul Victor Mihalyi de Apșa (1894-1918) succesorul lui Ioan Vancea e caracterizat de contemporanii săi ca un om cu fire blajină și înzestrat cu o cultură aleasă.

În memorabila conferință episcopescă ținută la Blaj în ziua de 23 iunie 1897 și prezidată de Mitropolitul Mihalyi, s-a hotărît ca provincia mitropolitană de Alba Iulia și Făgăraș să nu trimită deputați la congresul autonom al Bisericii catolice latine ungare, ci să ceară de la regele apostolic aprobarea ținerii unui congres compus numai din romîni greco-catolici, care să organizeze autonomia Bisericii unite, separat de a Bisericii catolice din Ungaria.

Prin această hotărîre s-au reparat într-o citva aberațiile săvîrșite pe vremea mitropolitului Vancea. Se vorbea «illo tempore» că această hotărîre s-a adus în urma inisistenței canonicului Ion Micu Moldovanu, vicarul mitropoliei și membru al Academiei Romîne, secondat de însuși mitropolitul Mihalyi și de alți canonici «cu scaun la cap».

Primul război mondial, declanșat în toamna anului 1914, prin mizeriile, suferințele comune și neajunsurile lui, a apropiat mult sufletele romîni-

lor din Ardeal. Cazuri de prozelitism și neînțelegeri mai pronunțate între frații ortodocși și uniți nu s-au înregistrat decît ici-colo. S-au înregistrat însă multe cazuri impresionante. cînd spre exemplu, în lipsa preotului ortodox sau unit din comuna cutare — internat la Sopron, Veperd și alte localități — trebuințele duhovnicești ale credincioșilor din acea parohie le săvîrșea preotul din comuna cea mai apropiată, indiferent că era unit sau ortodox. Încă o dovadă în plus, că poporul de la sate n-a făcut nicicînd deosebire între «uniți» și «neuniți».

Copiii din parohiile unite, botezați de preoți ortodocși, erau înregistrați în matricola parohiei respective și în registrul de stare civilă ca «greco-catolici». Și invers, copiii din parohiile ortodoxe botezați de preoți uniți, figurau în registre ca «ortodocși». Tot așa se proceda și la cununii.

Și astfel de cazuri au fost nenumărat de multe. N-a existat însă nici măcar un singur caz ca «uniții» să înmormînteze, să cunune și să boteze copiii la romano-catolici.

Constituia asta o tragedie, un neajuns, sau o flagrantă încălcare a canoanelor?

Nici decît! Dimpotrivă, era cea mai puternică dovadă că poporul nostru a rămas, pe lîngă toate vicisitudinile vremurilor, una în credință. Așa ne-a vrut Dumnezeuul părinților noștri!

O! dacă problema unificării noastre sufletești ar fi fost lăsată în grija preoțimii și a poporului drept credincios de la sate, ar fi fost rezlovată de mult!

Cînd bunului mitropolit de pie memorie, Dr. Vasile Suciu de la Blaj, — om cu o vastă cultură și mare cărturar i se aducea la cunoștință din partea «insinuatorilor» astfel de lucruri «nemaipomenite», marele arhiereu suridea în barbă și le răspundea «ilustrisimilor», «reverendisimilor» și «clarisimilor» canonici referenți:

— Ei și?! Doar n-o să-i botez și să-i îngrop eu!

Sînt cunoscute multe cazuri, cînd preoții ortodocși au servit chiar Sfînta Liturghie în biserici unite. Și invers. Acest obicei l-a practicat și scriitorul acestor rînduri.

În primii ani de preoție am slujit după toată rînduiala tipiconală o Sfîntă Liturghie în Biserica ortodoxă din orașelul Vașcău, unde unchiul soției mele, Adrian Popovici Dessianu, funcționa ca protopop ortodox. Și lumea a rămas foarte încîntată. Era zi de praznic.

Tot în anii cînd eram preot tînr mi s-a întimplat un caz foarte semnificativ. Fusesem invitat cu soția la o nuntă. Și cum «nașa» se îmbolnăvise subit, din care pricină nu putea să se prezinte nici «nașul», la stăruința nuntașilor, am acceptat «nășia». Cununia a săvîrșit-o un preot ortodox, fiindcă mirii erau ortodocși.

Nu după multă vreme m-am pomenit citat la mitropolie «ad audiendum verbum».

Mă primi în audiență același mitropolit, senin și loial, ca întotdeauna.

Relatîndu-i cele petrecute, m-a privit cu multă bunăvoință, spunîndu-mi:

— Du-te frule acasă în pace și ai grijă de turmă.

Canonicul referent — cam sărac cu «spiritul» — era încîntat, închipuindu-și că mitropolitul mi-a tras o «săpuneală» pe care am s-o țîn minte

cite zile voi trăi. În privința aceasta canonicul nu s-a înșelat de loc. Atitudinea demnă a mitropolitului Vasile Suciș n-am s-o uit niciodată!...

Mulți se întrebau — și se mai întrebă și astăzi —: De ce nu s-a făcut unificarea suiletească a rominilor din Ardeal imediat după războiul care s-a încheiat cu întregirea hotarelor? În acele zile de însuilețire și de mare bucurie, unirea Bisericilor surori ar fi reușit fără doar și poate.

Această afirmație e foarte indoelnică. Părerea mea și a multora este că unificarea n-ar fi reușit, pentru simplul motiv că arhieriei uniți n-ar fi renunțat, în ruptul capului, la prerogativele lor de «prinți» ai Bisericii romane.

Terorizată de sisteme «inchizitoriale», preoțimea unită n-ar fi îndrăznit să acționeze. Iar poporul, cu preoții în «pasivitate», ce putea să facă?

Se vorbea mult despre un «congres» al preoților. Dar din înalte dispozițiuni acest congres a fost aminat mereu, «sine die». Este adevărat că în organle oficiale ale eparhiilor unite și ortodoxe au apărut citeva articole cu indemn reciproc pentru unirea Bisericilor surori, dar la treabă — cum spune rominul — n-au pornit nici unii, nici alții. Toată frământarea pe această temă s-a dovedit a fi un foc alimentat cu paie. Mitropolitul Alexandru Nicolaescu, urmașul marelui mitropolit Vasile Suciș de la Blaj, făcuse declarația că «întii de toate e catolic și numai în locul al doilea e romin».

Or, în fața unor atari declarații, cine mai putea să continue discuțiile?

Situația neprielnică unificării Bisericilor surori s-a accentuat în urma Concordatului încheiat între Statul Romin și Scaunul Apostolic al Romei papale în anul 1927.

Prin acest «Concordat» s-a creat cultului catolic o situație privilegiată, permițind papalității un amestec direct în treburile interne ale țării. Se aduce totodată și o gravă știrbire suveranității Statului Romin, dîndu-i pontificelui roman dreptul de amestec direct în problema numirii episcopilor pentru diecezele catolice din Romînia, precum și în materie de administrare a bunurilor aparținătoare cultului catolic și aflătoare pe teritoriul Romîniei.

Firește, privilegiile obținute prin Concordat de Biserica catolică au prilejuit nemulțumiri și supărări pe deplin îndreptățite ierarhiei Bisericii Ortodoxe. Supărarea a crescut și mai mult, cînd conducerea Bisericii unite a revenit la dispozițiile Conciliilor Provinciale din 1872 și 1882, care priveau anumite inovații cultice, introduse — fără reușita de a fi puse în practică — pe timpul mitropolitului Ioan Vancea.

Discuțiile între uniți și ortodocși au degenerat în reproșuri și înțepături reciproce. În ziarul «Unirea», organul oficial al mitropoliei unite — al cărui colaboator a fost și subsemnatul un lung șir de ani — cițiva «clarissimi» zeflemiseau anumite «atitudini» ale Bisericii Ortodoxe. La rîndul lor, justificîndu-și procedura cu dictonul «armis arma opponenda», ripostau și Prea Cucernicii de la Sibiu, în «Telegraful Romin», — organ oficial al Mitropoliei ortodoxe — plătindu-le celor din Blaj cu aceeași monedă.

În această atmosferă penibilă pentru toți oamenii de bine, și care celor cu inimi mai sensibile le storcea adeseori lacrimi amare — al doilea război mondial, dezlăntuit de nebunia hitleristă și cel mai teribil din cite au fost

înregistrate în analele istoriei universale, bătea la ușa. Și, în curînd, își arăta colții hidoși și pe meleagurile mult incercatei noastre patrii.

În al doilea an al cumplitelui război, Mitropolia din Blaj, prin ordinul circular nr. 1673, a fixat ca temă de disertație pentru sinoadele preoțești subiectul: «*Comunicarea în cele sacre cu cei de alte confeșiuni prezintă un real pericol pentru credință*». (Aluzie la concelebrarea preoților uniți și ortodocși). În acest ordin circular se mai spunea: «*Minerînd din cazuri concrete aduse la cunoștința Prea Veneratului Ordinariat Arhiepiscopesc, ținem să atragem atențiunea Veneratului Cler al provinciei Mitropolitane, că nu e permis la nici-o întîmplare împărtășirea în cele sacre cu persoane acatolice, oprind-o aceasta dreptul natural și cel Dumnezeuesc*». «*Reinoim în privința aceasta dispozițiunile Concilului Provincial I din 1872, titlul 2: Snodul demîndă întreg clerului și poporului credincios, să se abțină în cele sfinte de la orice comuniune cu acatolicii, amăsurat Sfintelor Canoane. Am ținut să inculcăm din nou toate acestea Veneratului Cler, sub pedeapsa urmărilor canonice la caz de neobservare*».

Am amintit această dispoziție dată prin ordin circular de Mitropolia Blajului, pentru ca să se cunoască în lumina adevărului preocupările principale ale simandicoaselor fețe de la centrul mitropolitan greco-catolic, în frunte cu Administratorul Apostolic.

...Lumea era cuprinsă în vilvătaia celui mai groaznic cataclism. Corbi cu ciocul de metal împinzeau cerul umplînd văzduhul cu croncănit lugubru. Ploi de foc se revărsau din înălțimi și, în răzbufniturile adînci, pămîntul se cutremua, icnînd din temelii. În urma armatelor hitleriste și avioanelor de bombardament americane, sate și orașe rămîneau în ruină. Pretutîndeni, în lungul și latul pămîntului, era jale, prăpăd și suferință. Oropsitul popor romin, căzut jertfă nebuniei hitleriste, își plîngea feciorii dragi căzuți pe străine meleaguri. Și din umbra acestui tabiou apocaliptic, slugile inconștiente ale papalității alimentau ura și dușmănia între frați, prin dispozițiuni stupide și lipsite de sens! Curat vorba: «*Casa arde și baba se piaptănă*»!

Dar, în sfîrșit, după ani de groaznice zbuciumări, Berlinul căzu. Armatele hitleriste capitulară și, prin această capitulare, războiul luă sfîrșit. Lumea căuta să lecuiască și să vindece rănile adînci pricinuite de războiul nefast care îngrozise lumea. Pe orizont se iviseră zorii vieții noi, cu suflu de libertate...

Romîni ardeleni începură să se ocupe iarăși de gîndul unificării Bisericii surori.

Reproduc în cele de mai jos cuvîntarea roștită de fostul episcop Iuliu Hossu în catedrala unită din Cluj, la 25 ianuarie 1945, și publicată în ziarul «*Viața Creștină*» nr. 33-34, din 26 ianuarie 1947:

«*Hristos Domnul a venit în lumea aceasta să facă toate una, să adune popoarele din toate părțile lumii și să le așeze în împărăția Sa, a celor luminați cu Sfîntul Botez și împărtășiți cu Trupul și Sângele Lui. Acesta i-a fost gîndul și dorința în întreaga viață, aceasta i-a fost cererea către Tatăl Cereșc în clipa pășirii spre patimile înfricoșate: «ca toți să fie una, precum și noi una sîntem» (Ioan, 17, 11).*

Această unire o cere de două ori în rugăciunea de foc, ca să rămînă dovada vădită a misiunii Sale: «ca să creadă lumea că Tu m-ai trimis» (Ioan 17, 21).

Toți sîntem chemați la această unire: să mărturisim alături de Hristos, pentru Hristos, în unitatea credinții și a iubirii. Toți să fim stâlpi ai adevărului, împreună lucrători în viața lui Hristos. Cine lucrează pentru mine, lucrează în sufletul rugăciunii Domnului și tot cel ce dezbină și învrăjbește, ori pune piedică în calea unirii, lucrează împotriva lui Hristos.

Nu poate fi, prea iubiți frați, icoană mai dureroasă și întristătoare decît icoana dezbinării creștinilor. E dureroasă icoana sutelor de milioane unde n-a pătruns lumina Evangheliei, dar neasemănat mai dureroasă este înfățișarea Bisericilor dezbinare. Dezbinarea este slăbirea dovezii misiunii lui Hristos în lume. Ni se cutremură toată ființa gîndindu-ne la glasul de rugăciune al lui Iisus pentru unitatea celor ce cred în numele Lui și la icoana creștinătății dezbinare.

Au doară s-a împărțit Hristos? ne întrebăm și noi cu Sfîntul Apostol Pavel. Hristos nu este decît în unitatea Bisericii Sale. Așa a dorit-o. Așa a voit-o. Așa a poruncit-o în testamentul Său. Așa a văzut-o: Una sfînta și neprihănită Mireasă a Sa.

În fața tristului spectacol de dezbinare, purtînd în sufletul creștinesc setea arzătoare a unității Bisericii, ori purtînd în suflet testamentul reunității, a pornit și această săptămîină de rugăciune, în care toți creștinii iără deosebire de confesiune se roagă pentru plinirea gîndului Mintuitorului: «ca toți să fie una»...

Să ne rugăm să se ridice marea sminteală din lume: dezbinarea creștinătății. Să lucrăm din răputeri cu toate mijloacele ce ne stau la îndemînă pentru restabilirea unității Bisericii lui Hristos. Să lucrăm mai ales la adîncirea vieții creștinești în suflete, căci aceasta va aduce unitatea. Nu discuțiuni filozofice și teologice măiestrite și bine ticluite vor aduce unitatea, ci viața creștinească trăită în iubirea și sufletul lui Hristos. Aceasta va fi semnul că sîntem ucenicii lui Hristos dacă vom avea dragoste între noi și vom înlătura zidul de despărțire, ca toți să fim și să trăim ca frații în Hristos și în Biserica Sa. Amin».

În același număr al ziarului «Viața Creștină» s-a publicat o parte din cuvîntarea P. S. Nicolae Colan, Episcopul român ortodox al Clujului, Vadului și Feleacului, ținută la Teatrul Național în ziua de 10 martie 1946 despre «Ortodoxia în actualitate», fiind de față și fostul episcop greco-catolic al Clujului Iuliu Hossu și mulțime multă din clerul și credincioșii ambelor Biserici românești.

P. S. Episcop Nicolae și-a exprimat bucuria că după anii de urgie și întunecare abătuți asupra nației romine din nordul Ardealului pe urma dictatului nefast de la Viena, Dumnezeu s-a întors cu milostivire și a ascultat rugile noastre și ne-a dăruit iarăși libertatea, prin jertfa armatei sovietice și romine.

«Această bucurie se mărește — a spus P. S. Sa — în urma faptului că putem saluta în mijlocul nostru prezența iubitului în Hristos Frate Iuliu, căruia acum zece ani, din priejul agapei de instalare a nevredniciei mele ca episcop al acestei de Dumnezeu păzite eparhii a Clujului, Vadului și Feleacului, i-am spus așa» «Eu ți-s irate, tu-mi ești frate, în noi doi un suflet bate». Aceste cuvinte nu le-am tăgăduit niciodată în vremea acestor ani, nici cu vorba, nici cu fapta».

În conitnuare, P. S. Sa a arătat că Biserica Ortodoxă a fost totdeauna alături de popor, pentru că este din popor și slujește poporul. Ortodoxia

nu înseamnă numai biserici, după o anumită formă, icoane, luminări, tămii, slujbe, etc., ci înseamnă credința lui Iisus Hristos trăită în fiecare clipă.

În încheiere a spus: «Am vorbit despre Ortodoxie în Biserica noastră strămoșească și la neamul nostru. Mulți se vor întreba cum stă lucrul cu Biserica soră? Iată cum!

Avem cu toții același Dumnezeu, unul în fire, dar întreit în Fețe. Ne închinăm și unii și alții aceluiași Domn, Iisus Hristos, și încă în aceeași formă de cult, numai că unii ne închinăm în spirit, iar alții în duh. Unii cerșim de la Dumnezeu îndurare, iar alții milă. Însă peste toate acestea noi punem în practică cea ce rostim de fiecare dată la Liturghie și într-o Biserică și într-alta: «Să ne iubim unii pe alții, ca într-un gând să mărturisim».

Ziarul «Viața Creștină» a publicat în acest număr festiv și alte articole, semnate de Gala Galaction, — ortodox, Ion Agirbiceanu — canonic unit și alții. «Unirea» de la Blaj, «Telegraful Român» de la Sibiu și în alte publicații ale ambelor Biserici.

În majoritatea lor însă — să nu zic în «totalitatea» lor — cuvântările «ocasionale» pe care le rosteau unii și alții și articolele publicate în ziare erau un fel de «apă dulce». Toți cuvântau și scriau frumos — unii chiar cu anumite înflorituri de stil — despre unire, despre dragostea frățească, despre pace, etc., dar toți se fereau să iasă cu cărțile pe față. Latura practică a problemei — care de altminteri îi preocupa pe toți într-un sens sau altul — nu o ridicau nici unii, nici alții. Greco-catolicii ar fi dorit o unire a Bisericii ortodoxe cu Biserica Romei. Iar ortodocșii ar fi dorit o unire în sens tocmai contrar. Se bătea «apa în piuă» și se imblăteau paie goale, învirtindu-se și unii și alții ca motanul din poveste în jurul blidului cu orez fierbinte.

Și toți care aveau la inimă unirea celor două Biserici surori, se temeau că lucrurile vor degenera iarăși în reproșuri reciproce și înțepături, sau că toate năzuințele de unire vor rămâne baltă, cum s-a întâmplat de atâtea ori în trecutul plin de zbuciumări.

Dar, în sfârșit, s-au ivit și zorile luminoase ale zilei mult așteptate. La 15 mai 1948, cu prilejul serbărilor de la Blaj, marele mitropolit de veșnică pomenire Nicolae Bălan al Ardealului a rostit pe «Cîmpia Libertății» cuvîntarea, pe care pentru frumusețea și profunzimea ei, o redau în întregime, după «Telegraful Român» din 30 mai 1948.

«Se implinesc azi o sută de ani de cînd pe această Cîmpie a Libertății cele patruzeci de mii de romîni, ca trimiși ai întregii națiuni romînești din Ardeal, fremătau de o viață nouă ce răsărea în conștiința lor, cum răsărea în conștiința tuturor popoarelor europene.

O nație robită multe sute de ani politicește și economicește, o nație împotriva căreia se încercaseră toate mijloacele de nimicire, un popor căruia i se contestase dreptul firesc de a se socoti o națiune și se căutase a i se stinge cu totul conștiința națională, se ridică acum ca un singur om, trezit la conștiința unității sale, a destinului său propriu, a drepturilor sale de viață, cerînd să fie lăsată să hotărască ea însăși de existența și forma politică a existenței sale. Dacă în Apusul Europei mișcarea de eliberare a anului 1848 însemna aproape numai o mișcare de eliberare socială, lipsind opresiunea unei nații întregi, prin feudalii altor nații, în Răsăritul Europei ea primea și caracterul unei mișcări de trezire și de eliberare națională.

Un șir întreg de popoare oprite pînă atunci să-și trăiască destinul și să-și valorifice puterile lor speciale în mod autonom, un șir întreg de popoare ținute sub tutela apăsătoare a altora, izbucnea acum la lumina istoriei. Așa s-au petrecut lucrurile și în Ardeal. De aceea, la noi mișcarea anului 1848 și-a găsit expresia cea mai adevărată în cîntarea lui Andrei Mureșanu: «Deșteaptă-te Romine». Iar marele discurs al lui Simion Bărnuțiu, care a fost reprezentativ pentru aspirațiunile poporului român din acel timp, dezvoltă aproape numai tema dreptului nației noastre de a-și conduce în mod liber și independent destinele sale.

Pe baza discursului programatic al lui Bărnuțiu, Adunarea Națională de pe Cîmpia Libertății a formulat o moțiune în 16 puncte cu adevărat revoluționare pentru vremea de atunci, prin care poporul român cerea pe toate tărîmurile egalitate deplină cu celelalte națiuni din împărăția austriacă. Moțiunea nu proclama independența absolută a națiunii romine, cum ceruse cu îndrăsneală Bărnuțiu, nici unirea cu frații din Balcani pînă la Tisa, ci accepta rămînerea în cadrul împărăției austriece, dar pretindea cea mai largă libertate și deplină egalitate cu celelalte națiuni; mai pretindea ștergerea iobăgiei, abolirea dijmei, desființarea cenzurei și a oricărei opreliști a cuvîntului vorbit, scris și tipărit, libertate personală, deputați proprii în dieta țării, gardă națională, tribunale proprii, școli rominești pînă la universitate, dotarea clerului român, reînființarea Mitropoliei, etc.

Dacă privim azi în urmă, vedem că hotărîrile Adunării Naționale de la Blaj n-au fost produsul unei însuflețiri trecătoare, ci ele au avut rădăcini adînci în convingerile și aspirațiunile nestrămutate ale poporului român din Ardeal. Așa se explică de ce lupta pornită atunci nu s-a mai oprit nici o clipă, ci a continuat condusă de Mitropolitul Șaguna pînă aproape de moartea lui și pe urmă pînă la îndeplinirea deplină a tuturor dorințelor exprimate atunci.

Lupta aceasta neostenită a schimbat atîtea în viața poporului român în Ardeal, încît azi ni se pare că n-au trecut de la acel început de luptă numai 100 de ani, ci multe sute.

Astfel poporul român din Ardeal și-a cîștigat libertatea națională și nu numai în cadrul unei împărății străine, ci într-un stat propriu, în unire cu frații săi de pretutindeni. De sigur aceasta nu ne dezleagă pe noi de orice grijă în legătură cu libertatea națională, ci trebuie să stăm treji la orice amenințări ale ei. Cu poporul maghiar azi avem raporturi de bună vecinătate, cu respectul libertății reciproce.

Iobăgia s-a șters. Ultimul pas în direcția aceasta s-a făcut sub regimul actual. Azi nimeni nu mai e rob pe pămîntul altuia și nimeni nu mai exploatează munca altuia. Azi avem școli rominești de toate gradele pînă la universitate, pentru crearea unei culturi proprii și pentru exploatarea bogățiilor pămîntului nostru. S-ar părea că întreg visul celor de la 1848 s-a îndeplinit și noi nu mai trăim în umbră și în chip, ci în realitatea coborîtă întregă printre noi.

Și totuși, iubiți frați, mai este o parte din visul înaintașilor noștri neîndeplinită încă. Mai lipsește unirii noastre naționale ceva, ca să fie deplină. Mai avem de realizat unitatea noastră bisericească, în Biserica strămoșilor noștri dinainte de 1700, în Biserica și în credința de totdeauna a neamului nostru, în credința neștirbită a lui Hristos Domnul și a Bisericii vechi.

Habsburgii au rupt nația noastră din Ardeal în două, ca să ne slăbească și să ne poată mai ușor stăpîni. Azi ei nu mai au putere asupra noastră, deci nu ne mai pot împiedeca de a ne readuce iarăși toți la un loc.

Ca urmaș al vechilor mitropoliți ai Bălgradului, care aveau sub oblăduirea lor toată nația romînească din Ardeal, îndrept, acum ca și altă dată, către voi, cei pe care interesele străine v-au amăgit, despărțindu-vă de maica voastră cea bună, de Biserica Ortodoxă, o chemare caldă de Părinte să vă întoarceți acasă.

Aceea va fi ziua pe care a făcut-o Domnul să ne bucurăm și să ne veselim într-însa. Aceea va fi ziua celei mai mari biruințe naționale. Va fi ziua învierii naționale, în care ne vom îmbrățișa și ne vom zice cu toții: Fraților! Veniți că noi vă așteptăm cu brațele deschise. În extaz de fericire va sălta sufletul neamului întreg, strîns din nou în jurul altarului Bisericii strămoșești, ne vor binecuvînta strămoșii pentru împlinirea unui vis al lor și ne vor mulțumi urmașii pentru moștenirea neștirbită ce le vom lăsa în păstrare.

Rupeți pecetea cu care v-au încătușat străinii. Veniți acasă și faceți deplină unitatea și solidaritatea sufletească a neamului.

Bunul Dumnezeu să bine cuvînteze cu izbîndă această chemare eșită din sufletul Neamului și să-și reverse darul Său peste această adunare».

În același număr al «Telegrafului Român» de la Sibiu a apărut articolul redacției, sub titlul «Apelul I. P. S. nostru Mitropolit Nicolae adresat credincioșilor greco-catolici», în care se spunea:

«Apelul adresat de I. P. S. nostru mitropolit Nicolae credincioșilor greco-catolici, cu prilejul serbărilor centenare de la Blaj, a avut un puternic ecou în sufletul poporului român ardelen, adunat cu zecile de mii pe Cîmpia Libertății pentru a comemora acel moment de mare însuflețire, 15 mai 1848, cînd 40.000 de romîni ardeleni s-au înfrățit în lupta lor comună pentru libertate și o viață mai bună. La 100 de ani de la acea memorabilă Adunare și la aproape 250 de ani de la regretabila ruptură sufletească survenită în viața poporului român ardelen, aruncînd o privire în urmă, ne îngrozim de cîtă înveninare și cîtă pagubă sub toate raporturile a produs acea rupere de la dreapta credință, operată cu viclean gînd politic de către habsburgii în rîndurile romînilor ardeleni.

Chemarea pe care I. P. S. Mitropolit Nicolae le-a făcut-o acum credincioșilor greco-catolici nu e ceva nou, ci înaltul nostru Ierarh a făcut în multe rînduri, în mod solemn, de la tribuna Senatului, în fața țării întregi. Iar mergînd de data aceasta pe Cîmpia Libertății de la Blaj, ne așteptăm să o auzim din nou din gura care a rostit-o cu atîta căldură consecvent și pînă acum. Eram convinși că Ierarhul nostru nu va merge la Blaj numai ca să amintească ceea ce s-a făcut înainte cu o sută de ani, ci va pune degetul pe rana încă nevindecată din sufletul nației noastre: unația. A spus ceea ce trebuia să spună. Altfel nu avea rost să facă act de prezență pe Cîmpia Libertății.

Chemarea însoțită ca totdeauna de gîndul cel bun al dragostei frățești, a avut un deosebit ecou și în presa romînească; mari cotidiene de atunci i-au închinat substanțiale articole de fond și comentarii largi, care vădesc în chip hotărît însemnătatea și oportunitatea ei.

«Asemenea îndemnuri au mai venit în trecut din partea clerului ortodox — constata un mare cotidian — dar acum chestiunea devine iarăși de actualitate».

«Drept și puternic a răsunat glasul Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae Bălan! Puțini vor fi aceia care nu-l vor asculta și nu-i vor împlini calda chemare», spunea alt ziar.

Iar d-l M. Sevastos, într-un foarte frumos articol, intitulat «Apelul I. P. S. Mitropolit Nicolae Bălan», spunea că «nu se poate ca aceste cuvinte ale I. P. S. Nicolae să nu fi pătruns în sufletul fiecărui creștin. Nu se poate ca acest apel să nu găsească ecoul dorit în toate inimile Românilor. Și noi credem și nădăjduim că ceea ce n-a fost cu puțință până acum oamenilor, va fi cu puțință lui Dumnezeu, împlinindu-se astfel cea mai mare dorință a credincioșilor ortodocși ardeleni».

Iar în articolul intitulat «După serbările de la Blaj», P. C. Diac. Prof. Emilian Vasilescu în încheiere spunea:

«Prin urmare, românii își dădeau seama atunci, cum își dau seama și acum, că spărtura sufletească produsă la 1700 în viața poporului român ardelean nu era în fond altceva decât o manevră politică pentru dominare, după vechiul principiu «divide et impera». Habsburgii nu s-au dat înapoi de la folosirea celor sfinte pentru a rupe în două și slăbi națiunea română din Ardeal. Căci dacă poporul a rămas până acum în vechile sale tradiții, neștiind nici azi mare lucru în ce privește unirea cu Roma, apoi nu mai puține au fost și sint amărăciunile acestui popor de pe urma nefericitului act de trădare religioasă și națională de la 1700.

De aceea, apelul I. P. S. Mitropolit Nicolae se află pe linia de cugetare și simțire a conducătorilor revoluționari de la 1848 și a zecilor de mii de țărani români, care alergaseră la chemarea vlădicilor lor, incredințați că aceștia le doresc numai binele și bucurindu-se că la nevoile mari ale națiunii conducătorii bisericești sint alături de popor. Și este întru totul acest apel pe linia marilor năzuințe actuale ale poporului românesc, de uni-re, de înfrățire și colaborare a întregului popor, pe care nimeni nu mai are interesul să-l dezbină și să-l învrăjbească.

Dee Domnul ca acest apel cinstit, părintesc, creștinesc, să-și aibă răsunetul și roadele mult dorite».

În acelaș an, Concordatul încheiat cu Vaticanul în 1927 a fost denunțat, ca orice convenție diplomatică perimată.

Evenimentele se precipitau.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, în magistrala cuvintare rostită cu prilejul primirii insignelor patriarhale — 24 mai 1948 — spunea:

«Către clerul greco-catolic, singura nădejde a cesaro-papismului noilor imperialiști în țara noastră, și către românii greco-catolici îmi îndrept părinteasca grijă însoțită de o caldă rugămintă:

Nu vă mai lăsați amăgiți. Fiți vrednici români ca și înaintașii voștri, care au păstrat cu viața lor tezaurul comun neamului românesc, «toată legea și credința ortodoxă din liturghiile și slujbele Bisericii Ortodoxe» și care au murit cu nădejdea eliberării din jugul umilitor al tiraniei, când acest tezaur va înlesni revenirea voastră într-o singură Biserică, într-o singură credință, temelie nezdruincată a neamului și Patriei.

Ce ne mai desparte? Nimic altceva, decît credincioşia pe care o mai acordăm cu supunere Romei! Intoarceţi-vă această credincioşie către Biserica neamului nostru, a strămoşilor noştri şi ai voştri. Lăsaţi să biruiască în voi, nu amăgirile Romei, ci dragostea voastră de neam şi ţară. Lăsaţi ca să-şi ia, nu numai răsplata cerească, ci şi răsplata neamului, frumuseţea morală a suferinţei şi statorniciei înaintaşilor voştri în păstrarea «legii dreptei credinţe», ce dau cîntare comună stranelor bisericilor noastre. Înaintaşii noştri şi ai voştri au semănat cu lacrimi şi umilinţe sămînţa mintuitoare a Evangheliei lui Iristos, pentru ca noi toţi la un loc astăzi să secerăm cu bucurie roadele binecuvîntate ale libertăţii religioase şi naţionale.

Energiile pe care le-am cheltuit cu toţii pînă acum în lupta defensivă pentru salvarea fiinţei religioase şi naţionale a neamului nostru, să le întrebuiţăm de azi înainte sub scutul părintesc al Statului Român, al Republicii Populare Romîne, numai pentru asigurarea progresului religios, moral, cultural şi economic al iubitei noastre naţiuni, al iubitei noastre patrii, cum şi pentru consolidarea suveranităţii, libertăţii şi independenţei naţionale a Statului nostru democrat.

Cele mai largi perspective ni se deschid pentru activitatea noastră în viitor, cînd nu vom mai munci izolaţi, părăsiţi şi prizonişi ca în trecut, ci vom fi închegaţi într'o Biserică puternică naţională, care să cuprindă în sinul ei tot clerul şi tot poporul român din scumpa noastră patrie.

Odată cu inima plină de părintească dragoste vă întind şi mina mea frăţească, chemîndu-vă cu cuvintele nemuritoare ale poetului:

«Hai să dăm mină cu mină cei cu inima romînă!»

Se putea oare ca preoţimea romînă să răspundă cu nepăsare şi să rămînă rece la chemarea glasului de trîmbiţă care a răsunit pe Cîmpia Libertăţii de la Blaj? Şi s-ar fi putut oare ca această preoţime să refuze mina întinsă cu părintească dragoste din partea Intiului Stărilor în Scaunul Patriarhicesc al neamului nostru? Un atare gest ar fi putut face numai aceia în sufletul cărora sentimentul naţional şi dragostea faţă de popor erau complet atrofiate.

Era clipa supremă, înscrisă cu litere de foc în destinul Bisericii şi al neamului.

Căci cine ştie, dacă s-ar mai fi putut ivi vre-odată prilejul prielnic şi fericit care să dărime peretele vrajbei dintre fraţii de aceeaşi obirşie, aceeaşi limbă şi aceeaşi credinţă strămoşască!

Ce ne mai putea ţine pe loc? Cele cîteva puncte dogmatice? «Filioque» «Purgatorul», «Indulgenţa», «Azima», şi «Primatul Papal?».

Dar acestea n-au intrat niciodată în conştiinţa maselor largi ale poporului dreptcredincios de la sate şi nici chiar a majorităţii preoţilor uniţi.

Dogma privitoare la «Purgator» e lămurită clar în Evanghelia de la Matei, Capitolul 25, versetele 30, 34, 41, 46 şi în alte texte evanghelice, care dovedesc adevărul tezei ortodoxe. De altminteri purgatorul n-a fost nicicînd punct despărţitor între uniţi şi ortodocşi. Problema au rezolvat-o admirabil sutele de preoţi ortodocşi şi uniţi, care au concelebrat în cursul lung al deceniilor

«Indulgenţele papale» le-a combătut şi condamnat chiar preotul romano-catolic Martin Luther, prin cele 95 de teze afişate pe uşa bisericii din Wittenberg.

«Azima» nu a fost cunoscută nicicând în Biserica «unită». Slujba Liturghiei se făcea cu «prescură», întocmai ca la ortodocși și cum a rămas moștenire din bătrâni.

La drept vorbind, singurul punct despărțitor între credincioși și uniți era «primatul papal». Or, acest «primat» nu avea și nu are niciun temel legal. Papa a fost și este un Episcop și Patriarh ca oricare altul și fără nici un drept de suveranitate față de ceilalți.

Pe motivul că ar fi urmașul Sfântului Apostol Petru, papa se consideră pe sine ca «vicar» — locțiitor al lui Hristos. Această teză este cu totul greșită. Iisus Hristos, fiind complexitatea tuturor perfecțiunilor, este și «omniprezent», adică de față în tot locul și, ca atare, nu are nevoie de locțiitor. «Iată eu cu voi sint în toate zilele pînă la sfîrșitul veacurilor» (Matei, 28, 20).

De altminteri e greșită și teza că Apostolul Petru ar fi avut prioritate față de ceilalți Apostoli și că singur el ar fi avut încredințarea de a conduce Biserica. Adevărul este, că Petru se lepădase de trei ori, prin jurămintă chiar, că nu-l cunoaște pe Hristos. De aceea, după Înviere, arătîndu-se ucenicilor săi pe malul mării Ghenesaretului, Iisus îi adresă lui Petru întrebarea:

— Simone al lui Iona, mă iubești tu mai mult decît aceștia? — aluzie la cuvintele lui Petru din ajunul Patimilor: «Doamne, chiar de s-ar sminti toți întru tine, eu niciodată nu mă voi sminti!»

Și a răspuns Petru: — Da, Doamne, tu știi că te iubesc.

Zis-a lui: Paște mieluseii mei.

Și l-a întrebat pe el a doua oară: Simone al lui Iona, mă iubești tu pe mine?

Răspuns-a Petru: Da, Doamne, tu știi că te iubesc.

Zis-a lui: Paște cile mele.

Și l-a întrebat pe el iarăși: Simone, fiul lui Iona, mă iubești tu pe mine?

Și Petru s-a intristat, pentru că l-a întrebat a treia oară și i-a răspuns: Doamne, tu toate le știi, tu știi că te iubesc!

Iisus i-a zis lui: Paște oiile mele.

În fața întrebărilor, era firesc să-l întrebe de trei ori «mă iubești tu?» Și la răspunsul afirmativ: «Da, Doamne, Tu știi că te iubesc!», — Petru obținu iertarea, fiind reșezat prin această iertare în rîndul celorlalți Apostoli. Dar atît și nimic mai mult.

Teza falsă a primatului papal e lămurită clar în «Procanonul» eruditului protopop unit Petru Maior.

Deși profesorii Academiei Teologice unite, cu studii făcute la Roma, Innsbruck, Viena și alte centre catolice, ascundau probele contrare primatului papal, totuși o mare parte din preoțimea «unită» cunoștea adevărul, așa că, în realitate, nimic nu i mai putea opri de a se întoarce în sinul Bisericii strămoșești ortodoxe.

Comentariile pe chestia unificării se țineau lanț. Se vorbea chiar, că acțiunea de unificare a celor două Biserici surori o conduce un Monsenior canonic, prelat papal. Se mai știa, că episcopii uniți refuză categoric orice discuții. Acest lucru era de prevăzut. În orgoliul lor nu-și dădeau seama că stau pe un pedestal foarte șubred, care putea să se prăbușească în orice clipă.

Rezistența episcopilor o alimentau canonicii și profesorii Academiiilor Teologice. Iși puneau mari nădejdi în poporul de la sate, care forma, propriu zis, masa credincioșilor. Dar această nădejde era un vis înșelător, o iluzie.

Purtindu-și mereu capul prin nori — cum spune zicătoarea — nu cunoșteau cituși de puțin gândurile poporului de la sate, care e nemulțumit doar atunci când este împiedecat în exercitarea obiceiurilor moștenite de bairini. Prin unirea de la 1700, legea a stat pe loc. Cu toate încercările de inovații — impuse de anumite dispozițiuni — în cursul celor aproape două veacuri și jumătate nu s-a schimbat nimic din vechile obiceiuri la care poporul ținea cu sfințenie.

Episcopii și cei din anturajul lor uitau că poporul e strâns legat de preot. Absolutismul și sistemul inchizitorial, practicat și în Biserică era lichidat. Ca urmare, episcopii aveau să se sufocă în propriul lor orgoliu.

În ziua de 1 octombrie 1948 un grup de 38 preoți și protopopi uniți înțărăsc în ședința care a avut loc în sala festivă a Liceului Gheorghe Barițiu din Cluj, revenirea rominilor greco-catolici din Transilvania în sinul Bisericii strămoșești ortodoxe. Delegații clerului au prezentat cu acest prilej adevărul unui număr de peste cinci sute de preoți, protopopi canonici și câțiva profesori ai Institutelor Teologice unite.

Actul unificării, dorit de veacuri, reușise.

A doua zi, delegații preoțimii au luat drumul spre București.

Adevărat că această delegație nu avea în fruntea ei un episcop, ca pe vremea lui Atanasie, dar asta nu prezenta importanță. Episcop s-a găsit în scurtă vreme, în persoana smeritului și cucernicului preot revenit Teofil Herineanu, adevărându-se și prin aceasta cuvântul veșnicului adevăr: «Pogori-voi pe cei puternici de pe scaune și îi voi înălța pe cei smeriți».

Cele ce s-au deslășurat în continuare, sînt lucruri cunoscute.

Unificarea sufletească a rominilor din Ardeal, dorită de toți oameni cinștiți, deveni un fapt împlinit, o realitate.

Iar astăzi, după trecerea alor opt ani de la actul mareț al unificării pe încintătoarele plaiuri ardelenne e pace și bună înțelegere.

Că ici-colo, mai perzistă unele frământări, provocate de mărunte și meschine veletăți omenești — și ațîțate de cei care, stăpîniți de duhul veșnicei negațiuni, nu pot să-și găsească «odihnă», — acestea sînt cazuri sporadice și nu prezintă mare importanță.

Oameni nemulțumiți au existat întotdeauna și vor exista cît va fi lumea. Dar aceste nemulțumiri nu au putut și nu vor putea opri nicicînd cursul normal al evenimentelor și al evoluției vremilor.

Cum cerbul din munți, cînd e însetat, e dornic să-și stîmpere setea în unda izvorului cu apă cristalină, așa sufletul poporului nostru, frînt vrevelnic prin intriga alimentată de vitregia vremurilor, e dornic și însetat după apă vie, pe care nu o poate da decît izvorul cu apă dulce și lină a credinței strămoșești ortodoxe, din care s-a adăpat din moși-strămoși, de la zămislirea creștinismului pe meleagurile de dincoace și de dincolo de Carpați, întreg neamul românesc!

Dragostea de frate, care ne unește acum pe toți, Dumnezeuul părinților noștri o va binecuvînta cu roduri îmbelșugate și cu pace!

Prot. SABIN TRUȚIA
Vicarul Episcopiei Clujului

„UNIREA CU ROMA“, INȘELĂCIUNE ȘI SILNICIE PENTRU ROMINII DIN ARDEAL

Se știe că în urma tratatului de la *Viena* din 28 iunie 1686 dintre Împăratul *Leopold I* al Austriei (1655-1705) și *Mihail Apafiș*, Principele Transilvaniei (1661-1690) trupele imperiale încep să pătrundă în Ardeal. Apoi, printr-un alt aranjament, încheiat la *Blaj*, în ziua de 27 octombrie 1697, se ceda către «imperiali 12 cetăți importante» de peste munți, și totodată se cerea ardelenilor «furnizarea de provizii» și achitarea unei însemnate sume de bani. În anul următor un nou tratat, semnat la 9 mai 1688, supunea țara de dincolo de Carpați împăratului *Leopold I*¹). După trecere de aproape zece ani de la aceasta, înfringerea turcilor la *Zenta* (1697) și pacea de la *Karlowitz* (1699) trăiniciră pentru multă vreme stăpînirea Vienii peste Ungaria și Transilvania²).

Înainte de a înșira cele întîmplate în Ardeal, din punct de vedere religios după ce stăpînirea turcească a fost înlocuită de cea austriacă, trebuie amintit că situația politică, socială și religioasă a rominilor de aici era din cele mai grele. Precum se știe, în conformitate cu acea faimoasă «*Unio trium nationum*», încheiată la *Capilna* în septembrie 1437 între nobili (unguri), sași și secui³) și potrivit diferitelor «*Constituții*» formulate în cursul timpului⁴), rominii nu formau, în Ardeal, o națiune în înțeles juridic. Nu aveau drepturi politice și «nici reprezentanți în dietă și în guvern»⁵). Ei, cei mai numeroși în țara de peste munți, erau socotiți tolerați în această parte de loc, numai din «bunul plac al principelui și al proprietarilor de domenii»⁶). Țăranii munceau aproape numai pentru stăpînii de pămînt, fiind, totodată, împovărați de dări grele.

Nici din punct de vedere religios, situația rominilor din Ardeal nu era mai bună. Religia lor, cea ortodoxă, nu se număra între cele zise «*recepte*»⁷), adică legal recunoscute. Ea rămînea, ca și aderenții săi, în afara

1. C. C. Giurescu, *Istoria Romînilor*, III, 1, ed. II, București 1944, p. 363.

2. Teodor M. Popescu, *Uniația în lumina adevărului istoric, în Ortodoxia*, an. I (1949), nr. 4, p. 33.

3. Dr. Ștefan Pascu, *Istoria Transilvaniei*, Blaj 1944, p. 86; *Istoria R.P.R.*, București 1952, p. 115 sq.

4. Vezi C. C. Giurescu, op. cit., p. 373; Ștefan Lupșa, *Biserica ardeleană și «Unirea» în anii 1697-1701*, în *Biserica Ortodoxă Romînă*, LXVI (1948), p. 468.

5. C. C. Giurescu, op. cit., p. 367.

6. În «*Approbatæ Constitutiones*», adunate în anul 1653, p. I, 1, art. 3, și p. III, 3, art. 2 se spune: «Romînii să fie ținuți în robie deplină (mera et perpetua servitute), ei fiind în țară numai tolerați și anume numai pînă le va plăcea principilor și pămîntenilor țării (usque ad beneplacitum Principium et Regnicolarum), plătindu-le acestora toate dările obișnuite și făcîndu-le robota». (V. St. Lupșa, op. cit., p. 468; C. C. Giurescu, op. cit., p. 373.

7. Confesiunile recepte din Ardeal erau: romano-catolicismul, luteranismul,

legilor «tolerată numai și supusă bunului plac al principelui și al proprietarului»⁸). Clericii ortodocși erau lipsiți de drepturi și scutiri, fiind puși — ca și țărani — la dări și munci umilitoare.

În veacul al XVII-lea principii calvini atotputernici în Ardeal și diețele lor supuseseră pe mitropolitul din Alba Iulia superintendentului calvin. Ierarhul ortodox era obligat să semneze la numire din ce în ce mai multe condiții. Parte din acestea priveau «ascultarea de superintendentul calvin; parte sarcina de a plăti dare principelui și parte obligația de a modifica, pe placul calvinilor, slujbele și obiceiurile bisericesti române»⁹). În afară de acestea, calvini, spre a știrbi din autoritatea Mitropolitului, dăduseră putere mare «adunării anuale a protopopilor», ceea ce nu se obicinuia în Ortodoxie. Apoi, în ultimele două decenii ale veacului al XVII-lea, populația română din Ardeal — săteni și preoți — fusese pusă la dări speciale, pentru împlinirea cheltuelilor necesitate de purtarea războiului dintre anii 1683-1699.

Astfel se prezenta — în linii mari — situația românilor de peste munți la pătrunderea imperialilor în Ardeal. Ajunși aici aceștia au căutat să-și întărească stăpînirea. Pentru aceasta, ei trebuiau să ciștige în țară «înriurire precumpănitoare față de protestanți». Trebuiau deci să întărească elementul catolic, care, în anii dominației calvine, fusese aproape desființat. Curtea din Viena, în fruntea căreia se găsea un împărat, educat în tinerețe pentru a deveni cleric¹⁰), știa că, orice credincios romano-catolic e un susținător al politicii sale, al statului său. De aceea privirile lor se îndreptară către români, care — deși erau simpli iolcrați «fără calitate de națiune recunoscută și de religie receptă, fără drepturi politice și sociale, fără reprezentanți în dietă»¹¹) — erau însă cei mai numeroși în Ardeal și de aceea prietenia lor reprezenta «valoare neprețuită» pentru oricare din cele două partide: catolic și protestant. Ciștigați pentru catolicism, ei aveau să consolideze stăpînirea vieneză peste mnuți. Acest *interes politic* al Curții habsburgice a fost unul din factorii care au dus la actul zis al unirii din anul 1698.

Alături de el, trebuie socotit, ca un alt factor al acestei uniri «*utilitarismul clerului românesc*». Acesta era supus iobăgiei laolaltă cu țărani. Era lipsit de drepturi și scutiri. Plătea dări, care în ultimii ani ajungeseră foarte ridicate. Dorința unora dintre ei de a scăpa de aceste greutăți și de a se bucura de aceleași drepturi și avantagii materiale ca și preoții confesiunilor «recepte», i-a făcut, cel puțin de formă, să primească unirea cu Roma¹²).

Așa s-a ajuns la actul unirii, care a rupt în două unitatea sufletească a românilor ardeleni. Pentru aceasta, Curtea din Viena s-a folosit, pe deo parte de propaganda iezuită, iar, pe de alta, de promisiuni legate de îmbunătățirea soartei ortodocșilor din Ardeal.

calvinismul și unitarismul (antitrinitarismul).

8. Șt. Lupșa, *op. cit.*, p. 469.

9. *Ibidem.*

10. Teodor V. Păcățian, *Istoriografi vechi, Istoriografi noi. Studiu critic în chestia vechei metropolii ortodoxe române*, Sibiu 1904, p. 161.

11. Teodor M. Popescu, *op. cit.*, p. 33-34, v. și C. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 367, 373, 393-4.

12. Cf. Silviu Dragomir, *Istoria dezrobirei religioase a românilor din Ardeal în secolul XVIII*, I, Sibiu, 1920, p. 4-6; Șt. Lupșa, *op. cit.*, p. 473.

Se știe, de asemenea, că încercările de a uni pe romini cu Roma s-au început încă din vremea mitropolitului *Varlaam* al Ardealului (1685-1692¹³). În anul 1688, un arhimandrit *Isaia* din mănăstirea Sf. Pavel din Athos vestea la Moscova că în Ardeal «mulți oameni bine credincioși de legea grecească... au început a fi siluiți în credință de papistași» și că ei au «mare supărare din pricina acestei siluiri...căci sub jugul turcesc aveau greutăți numai în dări, dar în credință nu le venea silă»¹⁴).

Spre o mai sigură izbândă și totodată, servindu-și propriile sale interese, Impăratul Leopold, la 23 august 1692, începe seria promisiunilor, vestind printr-un decret că acei preoți romini care «vreau să scape de toate greutățile, să nu mai plătească adică datoria de iobagi către domnii de pământ și să culeagă în schimb dijma de la credincioșii lor, n-au decît să treacă prin unire la Biserica apuseană, de care se ține și *Măria Sa*, stăpînul cel nou al țării»¹⁵).

În același an moare Mitropolitul *Varlaam*, și-i urmează în scaun *Teofil* (1692-1697). Sub acesta propaganda iezuită pentru unire se intensifică. Dacă în încercările de a atrage pe romini la romano-catolicism, care se mai făcuseră în trecut, se căutase a se face schimbări substanțiale în credința și în cultul ortodox, — de data aceasta iezuiții s-au arătat mai prudenți. Ei n-au mai cerut schimbări în formele exterioare ale slujbelor ortodoxe, ci au lăsat totul ca și mai înainte; chiar și calendarul¹⁶). Învățăturile dogmatice papistașe deci nu izbeau pe credincioși. Nu se schimba nici felul de viață al preoților. Timp îndelungat numele papei nu s-a pomenit în biserici și nici Crezul nu s-a rostit cu adaosul «filioque»¹⁷). Aceasta a ușurat mult drumul spre izbândă al iezuiților. Credinciosul de rînd n-a făcut și nici nu face încă deosebire între ritul ortodox și cel unit. El e convins că se roagă lui Dumnezeu așa cum a apucat din moși strămoși. De aceea, dacă n-ar fi fost la mijloc interese personale ale conducerii bisericii unite, reîntregirea Bisericii Ortodoxe din Ardeal, sfîșiată la 1698, s-ar fi făcut de mult, căci credincioșii de rînd niciodată nu s-au socotit ruși de trupul Bisericii ortodoxe, în care trăiseră strămoșii lor și în care voiau să trăiască și ei.

Decretul imperial din 23 august 1692 a fost în măsură să trezească oarecare interes în rîndurile preoțimii ortodoxe oropsite. Amintind «la cîte umilinți era supus un biet preot român»; amintind că «în locul veniturilor de care se bucura pastorul sas ori maghiar, el avea drept doar, după ultimele măsuri luate prin 1688, la o claie de grîu și una de ovăz, un caș de Simpietru, sau doi potori în schimb, la o zi de coasă și una de secere pe an, afară de cei doisprezece bani ai botezului și tot atîta pentru cununie»,

13. Ștefan Meteș, *Istoria Bisericii și a vieții religioase a Românilor din Transilvania și Ungaria*, I, ed. II, Sibiu 1935, p. 319.

14. *Ibidem*, p. 320-321.

15. Pentru acest decret să se vadă: N. Nilles, *Symbolae ad illustrandum historiam Ecclesiae orientalis in terris coronae S. Stephani, Oeniponte—Innsbruck*, 1885, p. 162; N. Iorga, *Histoire des Roumains de Transylvanie et de Hongrie*, II, Bucarest, 1916, p. 11; același, *Istoria Bisericii Românești*, ed. II, vol. I, București 1929, p. 422; I. Ursu, *Un manifest românesc tipărit cu litere latine al Impăratului Leopold I, din anul 1701*, în *Anal. Acad. Rom.*, ser. II, ist. t. XXXIV, (1911-12), p. 1052; Șt. Meteș, *op. cit.* p. 322.

16. Vezi, N. Iorga, *Istoria Bisericii Românești*, I, p. 424-5; I. Ursu, *op. cit.*, p. 1055; C. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 374.

17. Vezi, Preot Dr. Leon Pădureanu, *Adevărul asupra «Unirii» religioase de la 1700*, în *Ortodoxi*, 7 (1949), nr. 4, p. 74.

se va înțelege ușor «cit de ademenitoare era ispita ce se întindea bieților oameni sătui de răzazuri, cari n-aveau măcar în sufletul lor întunecat convingerea de adevăr, simțul de înaltă chemare, care întăresc pentru o luptă cit de grea»¹⁸).

Cunoscind toate acestea și socotind că «între tutela calvină, care nu aducea clerului și poporului român nici un folos și cea catolică legată de o serie de avantagii, e de preferat aceasta din urmă»¹⁹), Mitropolitul Teofil, în anul 1697, ar fi intrat în legătură cu iezuitul *Paul Barányi*, care-l îndemna «să prindă cu amindouă miinile un prilej care nu se va mai întoarce»²⁰). În luna februarie din acest an, el ar fi adunat un sinod la Alba Iulia, în care s-ar fi «hotărît unirea cu Biserica Romano-Catolică». Actele acestui Sinod ar fi fost prezentate primatului ungar, *Leopold Kollonics* tocmai la 21 martie 1697, deși unii semnatori le-ar fi scris deabia la 10 iunie același an²¹). Acest lucru face ca «izvoarele iezuite», privitoare la sinodul de față să fie «foarte suspecte»²²). Dacă ele sînt plăsmite de iezuiți, cum în general se crede, totuși cele puse în gura mitropolitului Teofil, în timpul pretinselor dezbateri, despre suferințele ortodocșilor din partea calvinilor, sînt din păcate, fapte adevărate²³).

Chiar dacă aceste acte nu sînt autentice și chiar dacă sinodul din februarie 1697 n-a avut loc, totuși din cele ce se știu acum, nu mai este nici o îndoială că Mitropolitul Teofil a dus tratative pentru unirea cu iezuiții²⁴). Indemn spre aceasta îi venea, precum observă istoricul Șt. Meteș, mai ales «din dorința de trai mai bun, mai potrivit cu demnitatea unui mitropolit și al sfetnicilor săi protopopi, lacomi și ei după bunurile acestei vieți trecătoare»²⁵).

Legăturile Mitropolitului Teofil cu iezuiții sînt numai o etapă «în firul tratativelor», care au dus la desăvirșirea unirii. El poate ar fi făcut mai mult, dacă nu-l surprindea moartea, în cea de a doua parte a anului 1697. Se crede însă că înainte de aceasta, în «conștiinți reduse și tainice», el a «familiarizat cu ideia unirii pe intimitii săi protopopi și preoți»²⁶).

18. N. Iorga, *Istoria Bisericii Românești*, I, p. 422.

19. C. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 374.

20. N. Iorga, *Sate și preoți în Ardeal*, București 1902, p. 173; Același, *Istoria Bisericii Românești*, I, p. 423.

21. Dezbaterile acestui presupus sinod, ap. N. Nilles, *op. cit.*, p. 164-174; Gheorghe Șincai din Șinca, *Chronica Romînilor și a mai multor neamuri*, ed. II, tom. III (1614-1739), București 1886, p. 281-283; *Magazin istoric pentru Dacia*, III, București 1846, p. 267-275; Să se vadă și: N. Popea, *Vechia Metropolia ortodosa romana a Transilvaniei*, Sibiu 1870 p. 87-88; N. Iorga, *Istoria Bisericii Românești*, I, p. 424-426; același, *Histoire des Roumains de Transylvanie*, II, p. 17-20; Șt. Meteș, *op. cit.*, p. 323 sq.

22. Dr. George Popovici, *Uniunea Romînilor din Transilvania cu biserica romano-catolică sub împăratul Leopold I*, Lugoj 1901, p. 42 sq; Silviu Dragomir, *op. cit.*, p. 7; Șt. Meteș, *op. cit.*, p. 328.

23. Vezi, Șt. Meteș, *op. cit.*, p. 326.

24. Acest lucru este arătat de însuși Mitropolitul Atanasie și confirmat de un «protocol luat de cancelaria ardeleană în 8 aprilie 1698» (Vezi, Silviu Dragomir, *op. cit.*, p. 7).

25. Șt. Meteș, *op. cit.*, p. 328. Unii afirmă că Teofil a făcut pasul spre unire, deoarece era să fie scos din scaun «pentru beție și călcarea postului» (N. Iorga, *Sate și preoți*, p. 174, n. 1).

26. Șt. Meteș, *op. cit.*, p. 329.

Murind, lasă Biserica românească «la răspîntia alor două drumuri, dintre care unul ducea drept înainte, spre ținta veche, iar celălalt, necunoscut și neumblat, spre o lume plină cu iluzii deșerte»²⁷).

Precum se știe în locul lui Teofil a fost ales mitropolit al Ardaelului *Atanasie-Anghel* (sfințit 22 ian. 1698-1713), de numele căruia este legată sfișierea suilească a românilor ardeleni, prin actul unirii cu Roma. Sînt cunoscute împrejurările în care s-a ales și «examinarea amănunțită» ce i s-a făcut la București, precum și legămîntul ce și-a luat înaintea Patriarhului Dositei al Ierusalimului și a lui Teodosie Mitropolitul Ungro-Vlahiei de a păstra neștirbită dreapta credință ortodoxă.

După o ședere de șapte luni în capitala Țării Românești, Atanasie s-a întors acasă sfințit «episcop» pentru ortodocșii ardeleni. Ajuns la Bălgrad, el uită jurămîntul ce făcuse dincoace de munți și începe a călca pe drumul croit de Teofil.

La puțină vreme după aceasta, Impăratul Leopold, desigur la cererea iezuiților propagandiști ai unirii, adresa la 14 aprilie 1698, guvernului din Ardeal următorul rescript regal:

«Acei preoți romîni de ritul grecesc care ar declara că vor păzi ritul grecesc și VOR RECUNOAȘTE PE PONTIFICELE ROMAN, ACEIA SE VOR BUCURA DE PRIVILEGIILE PREOȚILOR CATOLICI; iar, aceia care socotesc, că nu pot face numita mărturisire sau se vor uni cu una dintre celelalte religiuni recepte, ori vor rămînea în statul religiunii, în care se află acum: se vor bucura de privilegiile religiunii, pentru care se vor declara sau vor fi considerați în statul și dreptul religiunii, în care trăiesc acum»²⁸).

Această invitație, garantată de cuvîntul împărătesc, nu a convenit probabil cardinalului Kollonics²⁹), deoarece ea cerea numai recunoașterea «pontificelui roman», și de aceia, poate, la 2 iunie 1698 el adresează un manifest către «preoții romîni de ritul grecesc de prin Ungaria, Transilvania și părțile unite cu dînsa», prin care, după ce face amintire, de diplomele împăratului Leopold din 23 august 1697 și 14 aprilie 1698 și de privilegiile acordate prin ele celor ce se vor uni cu romano-catolicii, adaugă: «Noi înțelegînd această rezoluțiune grațioasă a Maiestății Sale... am socotit a fi datoria și grija noastră cea păstorească.. să vă oferim favoarea noastră și protecțiunea specială în toate, vouă celor ce vă întoarceți și celor ce vă veți întoarce la unirea cu biserica romano-catolică. Și vom face aceasta cu atît mai virtos, cu cît voi veți fi mai fierbinți în mărturisirea și ținerea zisei uniri, învățînd, mărturisînd și crezînd în particular și în public toate cele ce învață. mărturisește și crede... biserica romano-catolică, mai ales acele patru puncte, în care se părea că ați fost desbinați pînă acum, adică: 1. că pontifcele roman este capul universal al

27. Silviu Dragomir, *op. cit.*, p. 8.

28. N. Nilles, *op. cit.*, p. 195; N. Popea, *op. cit.*, p. 98-99; G. Șincai, *Cronica*, p. 285; N. Iorga, *Istoria Bisericii Românești*, II, p. 22; același, *Histoire des Roumains de Transylvanie*, II, p. 21-22; Silviu Dragomir, *op. cit.*, p. 9; Șt. Lupșa, *op. cit.*, p. 479.

29. Iată titlul complet al Cardinalului: «Leopold presviter Cardinal al Sfintei Biserici Romane cu titlul Sf. Ieronim al Iliricilor de Collonici, arhiepiscop al Strigoniului, despan suprem și perpetuu al locului și comitatului aceluiași, primat al regatului Ungariei, legat născut, secretar și cancelar suprem, prior al ordinului Sf. Ioan Ierosolimitanul, comendator al Egrei, Mailbergului, consilier intim actual al Maiestății imperiale regale» (V. N. Popea, *op. cit.*, p. 99).

întregei biserici din lume; 2. că piinea azimă este destulă materie pentru luarea cinei Domnului sau a tainei euharistiei; 3. că afară de cer, scaunul fericiților și de iad, prinsoarea condamnaților, mai este un al treilea loc, în care se țin și se curățesc sufletele morților cele încă întinate (de păcat); 4. că Spiritul Sfânt, a treia persoană în Trinitate porcede de la Tatăl și de la Fiul».

Mai departe Cardinalul asigură pe cei ce vor face aceasta că «vor putea spera și de la Dumnezeu, dătătorul tuturor bunătăților hărăzirea grației sale în această lume și binecuvântarea mai bogată în cele temporale, iar în viitor fericirea veșnică». Odată cu aceasta se vor bucura de «favoarea specială a augustisimului împărat» atât ei, cât și «bisericele și cele ce se țin de dinsele», beneficiind «de scutirea și libertatea, de care se bucură... bisericile, persoanele și locurile bisericesti de rital latin».

În sfârșit Kollonics amenință cu pedepse aspre pe cei ce, în vreun fel oarecare, vor împiedeca pe clericii ortodocși să îmbrățișeze unirea cu Roma, asigurând, totodată, pe aceștia din urmă cu protecția sa și a împăratului³⁰).

În urma acestor acte solemne, Atanasie îngăduie să circule printre protopopi, a căror putere era destul de mare, o listă «cu menirea de a culege iscălituri de aderență în favorul unirii»³¹. Această listă a fost semnată de 38 protopopi. Pe temeiul adeziunii lor, s-a redactat la 7 octombrie 1698, — cu colaborarea iezuiților — următorul manifest pentru unire:

«Noi mai în gios scriș(i) Vl(ă)d(i)ca, protopopii și popii besearicilor ruminești dăm în șt(i)re tuturor căroră să cuvine mai vîrtos Țărăi Ardealului.

«† Cercînd schimbarea acestei lumi înșelătoare și nestarea și neperiirea sufleteilor căruia în măsură mai mare trebuie a fi decît toate den bun(ă) voia noastră ne unim cu beserica Romei cé catolicească și ne mărturisim a fi mădulăr le ceștii bisericii sfîntă catolicească a Romei prin ceast(ă) carte de mărturie a noastră și cu acéle privileghiomuri vom să trăim, cu carele trăesc mădulările și popii aceștii bisericii sfînte, precum Înălția Sa Împăratul și Coronatul Craiul nostru în milostenia decretumului Înălțai Sale ne face părtași, care milă a Nălții Sale, nevrînd a o lepăda cum să cade credincioșilor Înălții Sale aciastă care de mărturie și Nălții Sale și Țarai Ardélului o dăm înainte. Pentru care mai mare tăriă, dăm și pecețile și scrisorile mănilor noastre.. S-au dat la Beograd, în anii Domnului 1698; în 7 zile a lui octombrie».

După aceasta textul, fiind scris mai des și cu mai multe litere pe rînd, continuă așa:

«+ Însă într-acesta chip ne unim și ne mărturisim a fi mădulăr.li sfîntei catolicești bisericii a Romei: Cum pre noi și rămășițele noastre din obiceiul besericii noastre a Răsăritului să nu ne clătescă, ci toate țărmoniile, sărbătorile, posturile cum păn(ă) acum, așa și decum nainte să fim slobozi a le ținea după călindariul vechiu, și pre cîstitul Vl(ă)d(i)ca nostru Atanasie nime păn' în moarté Sfinții Sale să n-aihă putere a-l clăii din scaunul Sfinții Sale. Ci tocma de i s-ar timpla moarte să stea în voia soborului pre cine ar alége să fie Vl(ă)d(i)că, pre care Sfinția Sa Papa

30. N. Popea, op. cit., p. 99-101; G. Șincai, *Cronica*, p. 286-288; Silviu Dragomir, op. cit., p. 10; Șt. Lupșa, op. cit., p. 479-480.

31. Silviu Dragomir, *ibidem*; C. C. Giurescu, op. cit., p. 375.

și Înălțatul Împărat să-l întărească și Patriiarhul de suptu biruința Înălții Sale să-l hirotonască și în obicéiul și dregătoriilor Protopopilor carii sânt și vor fi nici într-u(n) jél de lucru nime să nu s(ă) méstece. Ci să s(ă) fie cum și pân'acum. Iar de nu ne vor lăsa pre noi și pre rămășițele noastre într-aceast(ă) așezare, pecețile și iscăliturile noastre, care am dat să n-aibă nici o țării. Care lucru l-am întărit cu pecetě Mitropolii noastre, pentru mai mare mărturisire».

Urmează, în colțul din dreapta, pecetea Mitropoliei din Bălgrad³²⁾ și, pe pagina doua, semnăturile a 11 protopopi (rominește și latinește) precum și următorul postscript:

«Și așe ne unim aceș(i) ce scrie mai sus, cum toată legé noastră, slujba bisericii, letur (și cărinduriul nostru³³⁾ ghia și posturil(e) să sté pre loc iară să n-ar sta pre loc, acéle, nici aceste peceți sa n-aibă nici o țării asupra noastră. Și Vl(ă)d(i)ca nostru Atanasie să fie în pace (?) și nime să nu-l hărbuteluiască»³⁴⁾.

Examinând cu atenție acest manifest pentru unire, se constată că el este semnat numai de clerici. Nici un reprezentant al țărănimii ardelenene nu și-a pus semnătura pe el. Atanasie însuși evită să-l iscălească, iar pecetea mitropoliei din Bălgrad este aplicată într-un loc nepotrivit. În afară de aceasta, el nu emană de la un sinod al Bisericii rominești ardelenene, singurul în drept să dea acte în numele ortodoxiei de peste munți, ci de la o seamă de clerici dornici de o mai lesnicioasă viețuire.

Din cuprinsul manifestului, se mai vede că semnatarii lui au acceptat unirea numai pe temeiul decretului impérial din 14 aprilie 1698 și cu condiția ca «din obicéiul besércii noastre a Răsăritului să nu ne clătéască». Nu se amintește nimic deci despre primirea celor «patru puncte florentine» din apelul Cardinalului Leopold Kollonics din 2 iunie 1698.

Acest lucru însă nu convenea iezuiților. De aceea ei nu s-au dat la o parte să falsifice actul. Au ticluit, ca din partea protopopilor, un alt manifest în latinește, «prin care îi legau de toate învățăturile catolicești și înlăturau toate rezervele lor». În versiunea latinească a cererii de unire, care trebuia trimisă la Viena și la dieta ardeleană «iezuiții au înlăturat rezervele protopopilor» și au scris că semnatarii manifestului se unesc cu Biserica Romei, «primind, mărturisind și crezind toate cele ce primește,

32. Pecetea, aplicată în colțul de jos din dreapta al primei pagini a manifestului, are în mijloc icoana celor trei ingeri de la stejarul din Mamvri, simbolul Sfintei Treimi — hramul Mitropoliei din Bălgrad — și pe margine legenda scrisă cu litere chirilice: «† Aceasta iaste pecetia Mitrópoliei Bălgradului».

33. Fragment de text adăugat pe marginea din dreapta, după ce s-a scris, începînd de aici, cuvîntul *liturghia*, care trecea pe rîndul următor.

34. N. Nilles, *op. cit.*, p. 208-11; N. Densușianu, *Independența bisericească a Mitropoliei romîne de Alba-Iulia*, Brașov 1893; p. 19-21. A. Bunea, *Șematismul veneratului cler al arhidecezei mitropolitane greco-catolice romîne de Alba Iulia și Făgăraș*, Blaj 1900, p. 16; I. Crișan, *Programa Institutului pedagogic-teologic din Sibiu pe anul 1887-8*, Sibiu 1888, p. 39; I. Ursu, *op. cit.*, p. 1056; I. Lupșă, *Documente istorice transilvane*, vol. I, (1599-1699), Cluj 1940, p. 464-467; Șt. Lupșă, *op. cit.*, p. 480-481; Pr. Dr. Leon Pădureanu, *op. cit.*, p. 60-61. Să se observe că primul cuvînt din al doilea alineat a fost citit «judécînd», nu «cercînd», cum este în original.

mărturisește și crede ea, în deosebi acele patru puncte în privința cărora nu se părea că ne deosebim pînă acum»³⁵).

Cum se știe, această versiune latinească, despre care istoricul unit N. Densușianu, spunea că este o «*traducțiune din cele mai mișelesc și criminale*» și o «*falsificarea a unui document public, a unui tractat politico-bisericesc, pentru a supune pe poporul român catolicilor și a desființa Biserica română de Alba Iulia...*»³⁶), a fost trimisă Curții din Viena și acolo a fost aprobată de Împărat. Iată deci că la temelia unirii cu Roma, stă un act ticluit, falsificat³⁷).

Urmarea manifestului celor 38 de protopopi a fost «*diploma solemnă a unirii*» dată de Împăratul Leopold la 16 februarie 1699. În această «*primă diplomă leopoldină*», Împăratul după ce arată că el, ca «*rege apostolic*» trebuie să apere libertățile și drepturile Bisericii Catolice, adaugă: «*Dar fiindcă ni s-a făcut cunoscut cu toată siguranța că neamul Românilor, Grecilor și Rușienilor, care pînă acum a fost întinat cu schisma, luînd lumină dumnezeiască, în diversele părți ale regatelor noastre al Ungariei, Croației și Slavoniei, precum și în Transilvania și în părțile anexate ei, începe a reveni la unire și la sînul sfîntei Biserici romane și a admite, mărturisește și crede tot ce admite, mărturisește și crede Sfînta Maică Biserica Romano-Catolică și mai ales acele patru puncte, în care se deosebesc pînă acum: 1. că pontificele Romei este capul întregii Biserici creștine; 2. că azima este suficientă materie pentru cina Domnului sau taina Sf. Euharistii; 3. că altară de cer, scaunul fericitilor și de iad, locul celor condamnați mai este un al treilea loc în care se țin și se curăță suielele cele încă întinate de păcat; 4. că Duhul Sfînt, a treia persoană din Treime, purcede de la Tatăl și de la Fiul. Noi deci, voind a răspunde misiunii îndemnătoare de rege apostolic declarăm, în puterea autorității noastre regale, că bisericile, persoanele bisericesti și bunurile uniților de ritul grecesc din numitele regate ale Ungariei, Croației și Sloveniei, precum și din Transilvania și din părțile anexate ei, să se bucure de acum înainte de aceeași scutire bisericască, de care se bucură și se folosesc de fapt, bisericile, persoanele bisericesti și bunurile credincioșilor de rit latin, pe temelie sfintelor canoane și a învoirii stăpînilor pămîntesti.*

«Și în respectul acesta, poruncim aspru și tare, sub amenințarea miniei noastre regale, ca după publicarea prezentei, nimeni de orice stare, autoritate, demnitate, prerogativă și putere ar fi să nu îndrăznească a se opune pe față sau în ascuns, sub vreun pretext sau sub pretenția uzului și obiceiului dinaintea unirii, acestei scutiri bisericesti a uniților de rit grecesc; nici să îndrăznească a trata ca iobagi pe preoții uniți cu Biserica Romei sau a-i sili la clacă, munci și dări țărănești, nici măcar sub titlul de onorării, sau a-i prinde, sau, cu atît mai puțin, a-i persecuta pentru numita unire: sau a-i scoate din locul, din beneficiul sau din paronia lor (căci va fi) sub aceeași pedeapsă bisericască și civilă și chiar regală de va fi nevoie, cu care se pedepsesc, după lege, cei ce calcă scutirea bisericască a credincioșilor de ritul latin».

35. Preotul Nicolae M. Popescu, *Intoarcerea acasă, în Biserica Ortodoxă Română*, LXVI (1948), p. 408; Șt. Lupșa, *op. cit.*, p. 428, V. și I. Ursu, *op. cit.*, p. 1056.

36. N. Densușianu, *Independența bisericască*, p. 28; Șt. Lupșa, *op. cit.*, p. 483.

37. Șt. Meteș socotește că «*întregul manifest a fost falsificat de Baranyi, nu numai traducerea lui latină*». (V. Șt. Lupșa, *ibidem*, n. 2).

Mai departe, împăratul cere autorităților din Transilvania să apere pe uniți «contra oricărui călcători ai acestui privilegiu»; să publice diploma de față în cât mai multe locuri «ca să poată ajunge la cunoștința tuturor celor ce se cuvine»; să denunțe grabnic pe cei ce s-ar împotrivi dispozițiilor de față, pentru ca să poată «vindeca cât mai timpuriu și cât mai aspru un rău atât de vădit» și să primească cu încredere orice copie de pe această diplomă «subscrisă cu mîna vreunei persoane cu autoritate bisericească sau a vreunui notar public»³⁸).

Și prin diploma de față, deci, Împăratul se arată destul de mărinimos cu cei ce aveau să primească unirea cu Biserica latină, promițându-le scutiri și apărându-i de orice fel de prigoniri. Toate acestea însă au rămas în mare parte nemplinite, deoarece guvernul ardelean era pornit împotriva unirii, căci prin ea îi scăpau din mînă o seamă de clerici supuși la dări ca iobagii. El mergea atât de departe, încît cerea chiar reducerea numărului preoților și totodată și «o serioasă cercetare printre toți rominii din Ardeal, ca să întrebe, încă odată pe fiecare om, că la care din cele patru confesiuni vrea să se atașeze»³⁹).

Nu se știe ce soartă a avut prima doleanță a guvernului ardelean, adică reducerea numărului preoților, — dar investigația făcută de guvern în rîndurile populației ortodoxe din Ardeal, a arătat că aceasta vrea să-și țină legea ei străbună⁴⁰).

Prima diplomă leopoldină însă n-a avut numai neajunsul de a nu putea fi integral aplicată, mai ales în părțile ce acordau privilegiile uniților, ci ea, deși era «de fapt decretul de înființare a bisericii romine unite», nu apare ca un «pact bilateral între reprezentanții Bisericii romine și ai celei romane, ci ca rezultatul unui decret unilateral al stăpînirii⁴¹». Unirea se decreta astfel de la Viena și nu pornea din voința liber consimțită a rominilor ortodocși ardeleni.

În tot acest timp de frămîntări Anastasie, care nu iscălise manifestul, «naviga între Viena catolică și Bucureștiul ortodox». Spre a-l sili să iasă din această «atitudine» dubioasă, iezuiții au făcut să fie chemat la Viena, pentru a-și lămuri situația. Aci el a sosit către începutul anului 1701 și, după ce a fost cercetat și «purificat», în ziua de 20 martie 1701, a semnat un act, prin care-și afirmă «stăruința, sinceritatea și tăria» față de unire⁴²).

La cinci zile după această «primeneală sufletească», mitropolitul Atanasie a fost hirotonisit episcop unit al Rominilor din Ardeal — lucru nemaipomenit — de către cardinalul Kollonics și alți doi episcopi catolici. Cîteva zile mai înainte, Împăratul îi dăduse titlul de consilier și-i hărăzise un lanț de aur cu chipul său⁴³). Totodată el a fost supus primatului ungar și i s-a dat, pe lîngă sine, la Bălgrad, un «teolog», nu atât să-l sfătuiască, ci mai de grabă «să-l supravegheze și să-l conducă, astfel ca

38. G. Șincai, *Cronica*, p. 293-296; N. Popea, *op. cit.*, p. 101-104; I. Lupșa, *Documente istorice transilvane*, p. 471-474; Șt. Lupșa, *op. cit.*, p. 488-489.

39. Silviu Dragomir, *op. cit.*, p. 23.

40. Vezi infra, p. 1049.

41. Șt. Lupșa, *op. cit.*, p. 490.

42. Silviu Dragomir, *op. cit.*, p. 27; C. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 375.

43. G. Șincai, *Cronica*, p. 311-312; N. Popea, *op. cit.*, p. 112-113; Silviu Dragomir, *op. cit.* p. 28.

să nu lase valahului decît onorurile, iar puterea să o rezerve pentru sine, spre folosul catolicismului»⁴⁴).

Socotind actul unirii desăvîrșit, Impăratul Leopold a dat la 19 martie 1701, o nouă diplomă, prin care, în primele două puncte reînnoia Bisericii unite din Ardeal, slujitorilor și bunurilor ei, scutirile celei catolice, iar în punctul al treilea, prevedea că *țărani și locuitorii romîni, ce se vor uni cu Biserica romano-catolică nu vor mai fi socotiți, ca pînă acum, tolerați, ci «or fi numărați între membrii Statului catolic și astfel între șaf-tările țării, îndreptățiți la legile și beneficiile patriei... ca și ceilalți fii ai ei»*. Cînd însă vorbește, în același loc, despre unele înlesniri economice acordate uniților, cuprinde numai pe preoții uniți, pe care-i scutește «de iobăgie», de slujbă, de cinste către domnii de pămînt și «alte multe târlă-turi, greutăți și adăuri»⁴⁵). Nici un cuvînt privitor la scutirea de iobăgie sau la vreo înlesnire hărăzită păturei țărănești, despre a cărei emanci-pare, în caz de unire cu papistașii, vorbea punctul al treilea din diplomă, aci amintit⁴⁶). Țărani care formau majoritatea populației țării rămîneau astfel și de acum înainte tot «în jugul iobăgiei», cu toate asigurările date prin această diplomă împărătească

Diploma de față reprezintă «cel mai important act, la care se reduc drepturile Bisericii unite»⁴⁷). Pentru aceasta, în tot veacul al XVIII-lea, în timpul marilor frămîntări religioase și sociale din Ardeal, se va face neconținut apel la ea, însă fără rezultatul dorit, deoarece guvernul și sta-turile de peste munți, nu o luau în seamă «sub cuvînt că ea n-a căpătat niciodată valoarea de drept, cele trei «națiuni», protestînd împotriva-i, cu prilejul publicării ei, în dieta din Alba Iulia la 15 iunie 1703»⁴⁸).

Deci și de astădată promisiunile făcute romînilor, ce-și părăseau cre-dința străbună, rămîn simple promisiuni.

Și după ce Atanasie a fost sîntit din nou, după ce a făcut jurămîn-tul de credință față de noii săi stăpîni, după ce a semnat acel «injositor» act de supunere a Bisericii sale către cea romano-catolică; după ce i s-a sorocit «teologul» și a fost împodobit cu lanțul de aur cu chipul împăra-tului, — către începutul lunii mai din anul 1701 a plecat spre casă. În ziua de 25 iunie același an, cu tot protestul unora dintre ortodocși, a fost in-stalat în Biserica lui Mihai Viteazul din Alba Iulia⁴⁹). Și cînd era să se termine «parada» instalării lui Atanasie, «căt-re sară, dat-au Dumnezeu acel vînt, cît au risipit coperișele de la toate grajdurile minăstirei, de au rămas șute. Aceasta au arătat văduvia minăstirii, iară cu sunetul surlelor și al trîmbițelor și al tobelor, au arătat cuvîntul lui David (Psalm. 9, 7), care zile: *Perit-au pomeniré lor cu sunet și Dumnezeu petrece în veci*»⁵⁰)

44. I. Ursu, *op. cit.*, p. 1060.

45. Silviu Dragomir, *op. cit.*, p. 28.

46. Șt. Lupșa, *Biserica ardeleană și «Unirea» în anii 1697-1701, în Bis. Ort. Rom.*, LXVII (1949), p. 47.

47. Silviu Dragomir, *Ibidem*.

48. Silviu Dragomir, *op. cit.*, p. 73; C. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 376.

49. Preotul Nicolae M. Popescu, *op. cit.*, p. 612.

50. Sterie Sttinghe, *Istotria besericei Schéilor Brașovului*, Brașov 1899, p. 27; Silviu Dragomir, *op. cit.*, p. 36.

Instalarea lui Atanasie, ca episcop unit în Alba Iulia, încheie și definitivează actul unirii, căci de abia de acum se poate vorbi «de unirea rominilor din Transilvania cu Biserica latină»⁵¹).

În urma acestui fapt, pierzându-se orice speranță de întoarcere a lui Atanasie din drumul pe care apucase, patriarhul ecumenic *Calinic*, împreună cu Dositei Patriarhul Ierusalimului și *Teodosie* mitropolitul Țării Românești, îl afuriseșc, numindu-l «Satanasie» și scriind-i că după moarte va «ajunge în iad, împreună cu toți aceia cu care te-ai despărțit de comunitatea credincioșilor, călcându-ți jurământul»⁵²).

Este, deci, limpede pentru orice om de bună credință și cu judecată sănătoasă că actul unirii cu Roma, a fost, mai ales, rezultatul dorinței unei părți din preoțimea ardeleană după un trai mai lesnicios, mai omenos. Ea a zvorit dintr-un interes curat *material*. Insuși Atanasie era acuzat de iezuitul *Kapi* că înclină spre unire «de nădejdea unui câștig vremelnic»⁵³); iar despre preoții romini uniți se spunea că nu zelul religios ori îndoiala «ce ar fi simțit-o că, credința lor nu este cea adevărată, ci scutirea de dări și contribuții»⁵⁴), i-a îndemnat să facă acest pas.

Protopopul *Avram* din Alba Iulia și un tipograf *Nicolae* ne informează că Atanasie a scris, în secret, lui Constantin Brincoveanu, asigurându-l că actul unirii este numai ceva de «formă», încheiat «cu scopul de a mîntui pe popi de greaua sarcină a dărilor»⁵⁵). Iar mai aproape de timpul nostru, istoricul *E. Hurmuzaki*, vorbind despre cauzele care au dus la unirea din 1698, zice: «Dorința de îmbunătățiri materiale, iar nu temeinica convingere religioasă, câștigul lumesc, iar nu transformarea sufletească, considerațiuni egoiste, iar nu abnegațiunea morală au dictat actul de unire și au avut drept urmare înființarea unei Biserici, care, avînd în vedere numai interese materiale, ar trebui să se surpe îndată ce n-ar mai corespunde cu aceasta, ca fiind lipsită de orice rațiune internă»⁵⁶).

Nu este nici o exagerare în afirmația că acest act a fost «rezultatul unei silnicii economice, o încercare de ușurare a iobăgiei»⁵⁷) care, precum se știe, apăsă din greu atît asupra populației românești de peste munți, cît și asupra clerului său. Cei ce s-au unit cu Roma n-au părăsit Ortodoxia cu convingerea că trec la o credință mai bună, ci ademeniți de promisiuni ispititoare. Și aceste promisiuni se făceau mai ales pentru preoți căci Curtea vieneză socotea că prin ei va câștiga, cu timpul și poporul⁵⁸). Pentru aceasta, dintru început, ea s-a mulțumit doar cu adeziunea unora dintre clerici. Unirea a fost deci numai opera acestora și nu a întregului cler⁵⁹) și nici a poporului român de peste munți⁶⁰).

51. Silviu Dragomir, *ibidem*.

52. Silviu Dragomir, *op. cit.*, p. 31, C. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 376.

53. Vezi, N. Nilles, *op. cit.*, p. 266; Silviu Dragomir, *op. cit.*, p. 5.

54. Silviu Dragomir, *op. cit.*, p. 6.

55. Silviu Dragomir, *op. cit.*, p. 26 și 65: Șt. Meteș, *Relațiile bisericii românești ortodoxe din Ardeal cu Principatele Române în veacul al XVIII-lea*, Sibiu 1928, p. 7; Șt. Lupșa, *op. cit.*, p. 550 și 561.

56. Eud. de Hurmuzaki, *Fragmente din istoria Românilor*, II, București 1900, p. 70-71.

57. Șt. Lupșa, *op. cit.*, p. 476

58. Cf. Silviu Dragomir, *op. cit.*, p. 22 și 37

59. Iezuiții, ticluind unele acte, pretind că la sinodul ținut de Atanasie la Bălgrad în ziua de 14 septembrie 1700, «întregul cler românesc ardelean ar fi vrut unirea cu Roma» (V. Bis. Ort. Rom., LXVI (1948), p. 409 și an. LXVII (1949), p. 57.

60. Cf. Silviu Dragomir, *op. cit.*, p. 36-37.

O confirmare a acestui fapt aduc cele două «inchiziții» făcute de dieta ardeleană printre românii ortodocși ardeleni în cursul anului 1699. Cu acest prilej, unanimitatea sătenilor și mare parte din preoții ortodocși de pe întreg cuprinsul Ardealului s-au «rostit respicat pentru credința ortodoxă»⁶¹). Cunoscind rezultatul acestor «investigațiuni» iezuitul *Petru Bod* conchidea că ele au dovedit, «in chip neîndoeinc, că *Romînii vreau să rămî-nă la legea lor* iar dacă ar fi constrinși să încheie unire cu una din religiile recepte, mai bucuros s-ar uni cu protestanții, de care au fost legați și pînă acum»⁶²).

Acest rezultat defavorabil unirii cu Roma se datora desigur faptului că, la cercetarea făcută, românii s-au rostit împotriva ei, deoarece constataseră că speranțele lor într-o viață mai puțin împovăraătoare, în caz de unire, au fost înșelate. Se știe că Impăratul Leopold, de mai multe ori, promisese unele privilegii pentru ortodocșii ce se vor uni cu Roma, dar acest lucru nu convenea «staturilor ardelenesti». De aceea, ele încă de la 23 noiembrie 1698, într-una din ședințele dietei ținută la Alba Iulia, rugau pe Impărat «să nu împărtășească acelei națiuni (romîne) mai mare libertate decît a avut pînă acum, deoarece aceasta ar servi spre batjocura, spre înrîstarea și în prejudiciul celor trei națiuni». Și mai departe adăugau: «Iar pînă-l vom consulta pe M. Sa și-i vom obține rezoluția, *preoții romini să contribuie ca pînă acum, chiar dacă și-au schimbat religia, ba încă și proprietarilor lor să le dea ca pînă acum obicinuitul onorar, așa am decis unanım*»⁶³).

Iată dar că promisiunea împărătească rămînea neimplinită, căci preoții romini, chiar cei ce-și vinduseră credința pentru o viață mai bună, aveau să dea și după aceasta «obicinuitul onorar proprietarilor lor». Aceasta i-a făcut desigur ca la prima «investigație» ordonată de guvernul ardelean în iarna anului 1698-1699, mulți dintre ei să se pronunțe pentru ortodoxie. Speriat de rezultat, Impăratul Leopold dă prima diplomă leopoldiană, prin care, cum s-a văzut, iarăși promitea privilegii Bisericii unite și clericilor ei. Dar dieta ardeleană, cu care poate Curtea Vieneză era înțeleasă, și de astă dată pune piedici întru îndeplinirea împărăteștilor făgăduinți. La 29 martie 1699, ea îndeamnă pe Atanasie să anunțe preoților uniți că scutirile prevăzute în diplomă nu se aplică «rudelor și străinilor din casa preotului»; că de acele scutiri poate beneficia numai unul sau doi preoți în raport cu întinderea satului; că scutirea nu se aplică «intravilanului locuit de paroh, decît dacă e al Bisericii sau dacă o acordă proprietarul lui», și, în sfîrșit, că scutirea se aplică pămîntului lucrat de paroh «numai dacă e al lui sau al bisericii»⁶⁴).

La atît doar reducea dieta scutirile hărăzite preoților uniți prin diploma împăratului Leopold din 16 februarie 1699.

Cîteva luni mai tîrziu guvernul ardelean își justifică atitudinea față de privilegiile acordate clericilor uniți cu Roma, scriind, la 14 iulie 1699, împăratului, printre altele, și următoarele: «Schimbarea de religione impusă poporul român e departe de a fi spre vreun folos religiunii catolice, deoarece acel popor nu are nici o religie, ci e pătruns numai de supersti-

61. Vezi Silviu Dragomir, *op. cit.*, p. 15-19; Șt. Lupșa, *op. cit.*, p. 484-488 și 556-558

62. După: Silviu Dragomir, *op. cit.*, p. 23-24.

63. Silviu Dragomir, *op. cit.*, p. 14; Șt. Lupșa, *op. cit.*, p. 484 și 548.

64. Șt. Lupșa, *op. cit.*, p. 489 și 552.

țiuni și dealtminteri e barbar și gata pentru ori și ce faptă rea. Ea țintește deci numai răsturnarea legilor transilvane și trecerea sarcinilor suportate de preoți pe umerii celorlalți contribuabili, provocând și o agitațiune a principilor învecinați, care sînt de legea grecească. Privind lucrurile în lumină mai deplină *nu s-au făcut din romîni catolici veritabili, ori adevărați uniți, nici prieteni și aderenți ai catolicismului*, ci numai oameni eliberați de dări și iobăgie și dispuși la luptă contra stăpînilor de pămînt. Asemenea inovațiuni și încercări nu pot să fie de folos nici pentru tron, nici pentru o țară, în care zelul religios totdeauna a fost moderat și potolit, parte prin politica înaltă a Statului, parte prin uniunea legată cu jurămînt a națiunilor și religiunilor. Numai mulțumită unei asemenea moderațiuni, țara aceasta care e inconjurată de mulți dușmani, plină de deosebite religiuni, limbi și rase și cîrmuită de principii de confesiuni foarte deosebite, a putut să-și păstreze ființa și neatîrnarea în ciuda timpurilor furtunoase, prin care a trecut»⁶⁵).

Iată dar că națiunei romine nu numai că nu i se dau drepturile promise prin acte solemne, dar i se pun în seamă și fapte, de care nici decum nu poate fi făcută răspunzătoare.

În urma acestora Împăratul, spre a se arăta consecvent cu cele legițerate mai înainte, cerea guvernului ardelean, la 26 august 1699, să nu mai facă greutăți romînilor ce se vor uni cu Biserica latină, ci să-i lase liberi să se alătore oricăreia dintre cele patru religii recepte⁶⁶). Ca să se vadă cîtă sinceritate era în această dispoziție, trebuie amintit că în aceiași zi chiar, Împăratul Leopold trimitea generalului *Rabutin*, comandantul oștilor din Ardeal, un «rescript» secret, prin care i se porunca să sprijine din răsputeri unirea romînilor numai cu catolicii⁶⁷). Nimic deci despre apărarea libertății de a se uni și cu vreuna din celelalte confesiuni recepte, și mai ales nimic despre apărarea drepturilor și privilegiilor hărăzite de el însuși ortodocșilor ce se vor uni cu Biserica Romei.

Nici de astă dată guvernul ardelean n-a dat urmare poruncii imperiale de a se asigura romînilor uniți scutirile acordate de Leopold în 14 aprilie 1698 și în 16 februarie 1699, căci în ședința dietei de la 23 septembrie 1699 s-a rostit iarăși pentru reducerea numărului preoților uniți, pentru ca în cazul cînd ar fi nevoiți să le recunoască drepturile făgăduite de Împărat să nu fie paguba prea mare pentru impozitele Statului. Totodată dieta hotărî că preoții uniți se vor bucura «de imunitate deplină numai în ceea ce privește pămînturile ce se țin de biserică. Pentru alte pămînturi folosite au să de... atit zeciuală, cit și birurile obișnuite și să poarte și celelalte sarcini»⁶⁸). Nici după ce și-au părăsit credința străbună, deci, nu au putut scăpa definitiv de greutățile economice cum desigur, vor fi sperat în momentul cînd și-au dat adeziunea pentru unire.

Din cele de mai sus s-ar părea că împotrivirea la îndeplinirea drepturilor acordate clericilor uniți de Împărat ar fi pornit numai de la dieta și guvernul ardelean. Dar se pare că n-a fost așa, căci în timpul șederii sale la Viena, cînd se tocmea cu cardinalul Kollonics asupra prețului unirii cu biserica latină, Atanasie a cerut, între altele, ca «el și clerul său să fie

65. Silviu Dragomir, *op. cit.*, p. 19-20; Șt. Lupșa, *op. cit.*, p. 552.

66. Silviu Dragomir, *ibidem*, p. 20; Șt. Lupșa, *ibidem*, p. 552-553.

67. Silviu Dragomir, *ibidem*, Șt. Meteș *Relațiile bisericii ortodoxe din Ardeal cu Principatele Romîne*, p. 11, Șt. Lupșa, *op. cit.*, p. 553.

68. Silviu Dragomir, *op. cit.*, p. 21-22; Șt. Lupșa, *op. cit.*, p. 554.

scutit de dijme»⁶⁹). Cardinalul i-a admis aceasta, însă «numai pentru pământurile eparhiale și parohiale». Pentru cele personale, clericii uniți aveau să suporte aceleași dări ca și mai înainte⁷⁰).

Prin urmare privilegiile acordate prin diplomele imperiale, în care nu se face nici o deosebire între proprietatea bisericii și cea personală a clericilor, se recunoșteau acestora din urmă numai pe jumătate de însuși Kollonics, — unul din principalii luptători pentru unirea lor cu Roma.

Aflindu-se în Ardeal de cele ce se petreceau cu Atanasie la Viena, dieta a căutat din nou să facă greutăți celor ce se uneau⁷¹). La această Impăratul răspundea cu cea de a doua diplomă leopoldina, în care, cum s-a arătat, punctul al treilea era în așa fel redactat încît «laicii uniți, adică poporul, să nu caute nimic precis»⁷²). Dar și așa, această diplomă, cu toate cerințele rominilor, n-a putut fi niciodată aplicată, deoarece în vara anului 1703 «în dieta din Aiba Iulie, cele trei națiuni protestase solemn împotriva ei»; de aceia, ea «nu obținu niciodată valoarea de drept»⁷³). Și Curtea vieneză n-a mai intervenit, căci văzînd «slăbiciunea conducătorilor romîni, nu se mai simțea nici îndatorată și nici necesită de a-și împlini făgăduințele sale»⁷⁴). Prin urmare «Vlădica, protopopii și preoții, cari s-au unit, au încercat, la cel dintîi pas, deziluzia omului, care și-a vîndut credința scumpă, pe un preț bagatel»⁷⁵).

Niciunul din actele de temelie ale unirii cu Roma — așa dar — n-a putut fi aplicat întru totul. Căci, spre marele nenoroc al rominilor, «ceea ce promitea sau acorda Impăratul de la Viena reducea sau nesocotea guvernatorul și dieta Transilvaniei»⁷⁶). Așa că toate scutițele hărăzite prin diplome și rescripte, rămîneau simple promisiuni.

Aceasta a făcut ca împotriva actului unirii să se ridice proteste atît din partea ortodocșilor, care nu voiau să-și părăsească religia străbună, cît și din partea uniților care-și vedeau speranțele înșelate. Protestele acestea, ca și cele ale dietei transilvane, arătate în parte mai sus, falsurile strecurate în manifeste, afurisanile ierarhilor ortodocși și refuzul marei majorități a rominilor de a se uni, micșorează foarte mult valoarea unirii din anul 1698.

Chiar în timpul cînd Atanasie era la Viena pentru «purificare» încep să se ridice voci contra unirii. Un negustor romîn din Sibiu *Pater Ianoș*, lăsat de Atanasie să-l informeze despre cele ce se petrec în Ardeal, în lipsa sa, aflînd că ierarhul său umblă să-și schimbe credința, îi scria la 13/24 martie 1701, cerîndu-i să nu-și ascunză faptele «de noi, cești proști», căci «de cunoscătorul inimilor, Dumnezeu, nu le vei putea ascunde» și îndemnîndu-l, totodată, «să nu se amestece». În același timp îl sfătuia să nu alerge după cele materiale, scriîndu-i plin de indignare: «Adu-ți aminte, de ai citit sinaxarul sfinților, cite bogății, cîtă cinste li se făgăduia și sta pînă în vărsare de singe. Adu-ți aminte ce ai făgăduit în mijlocul mitropoliei Bucureștilor și socotește însuși ce-ți va veni de la patru patriarhi

69. Vezi, *Bis. Ort. Rom*, LXVII, (1949), p. 39.

70. *Ibidem*, p. 40.

71. *V. Ibidem*, p. 41.

72. *Ibidem*.

73. *Silviu Dragomir, op. cit.*, p. 73.

74. *Ibidem*.

75. *Ibidem*, p. 74.

76. Vezi *Teodor M. Popescu, op. cit.*, p. 43.

și de la toate bisericile, ce-s deschise de legea grecească în lume: ca de la toate îți vor veni blăstăm și alurisanie. Și să nu socotești, că vei trăi ani mulți, de vei îndrăzni a rupe vre-o pecete a legăturii. Adu-ți aminte, că cu greu este a cădea în mina viului Dumnezeu. Nu te întări, ca să iai slavă lumească! Nu socotești izbînda vrăjmașilor? În scurt, adu-ți aminte patimile sfinților și te indetulește. *Lesne este a strica, ci nevoie și greu este a drege în urmă».*

«De porțeste cinste, stai înărmat și vei vedea, că o vei dobîndi de la Dumnezeu. Cinstea omenească este scurtă și cu grijă și mai ales, că a Sfinției Tale va să fie cu ponos de toată lumea. Păcatelor străine nu fi părtaș. Nu căuta începutul, ci să cauți ce-i va fi săvîrșitul, și nu peste 20 sau 30 de ani, ci și peste 100 tot Sfinția Ta vei fi ocărit... *Las că mireni niciunul nu porțeste, măcar dă-i va tărcaului Impăratul! Și apoi socotește că mai mulți-s mireni decît popi».*

Incheind îi arată că, cu orice primejdie din partea Impăratului, el niciodată nu se va uni. Dacă însă va ieși poruncă de la împărat «să slujim cu trupurile, lut ne vom face supt talpele și supt brunța Înălții sale. *Iară legea, au rea avem, au bună nimica nu vom mișca, nici avem a primi mai mult, — pînă nu va fi cu voia și a tuturor mirenilor, nu numai a popilor. Iar de primește Sfinția Ta și popii numai voi să fiți; iar noi nu vom fi»⁷⁷⁾.*

Protestele sale n-au putut întoarce pe Atanasie din calea pe care porțise, dar ele au încurajat și pe alții să se ridice împotriva actului încheiat de el peste capul poporului ortodox din Ardeal. Chiar în ziua de 25 iunie 1701, cînd Atanasie era instalat în Biserica lui Mihai Viteazului din Alba Iulia, ortodocși veniți din Brașov, din Țara Birsei, din Făgăraș și din alte părți ale Ardealului au ridicat cuvînt de protest contra unirii, din care pricina «împingîndu-i de spate, i-au scos din minăstire»⁷⁸⁾. Totuși ei nu s-au lăsat și la ușa bisericii minăstirii strigau «sus și tare», în romînește, că Atanasie «s-a lepădat de ortodoxie și s-a dat în legea catolică, lăsîndu-se să fie sfințit din nou, la Viena, diacon, preot și arhieru catolic, faptă nemaiauzită; cu toate că fusese mai înainte sfințit arhieru ortodox de mitropolitul romîn de la București»⁷⁹⁾; și că ei «nu pot suferi instalarea unui episcop unit cu catolicii, în biserica zidită de Voevozii din Țara Romînească»⁸⁰⁾.

Două zile mai apoi, la 27 iunie 1701, brașovenii înaintează protonotarului I. Sárosi un protest energic contra unirii, declarînd «că vor purta și de acum înainte toate sarcinile ce li se vor impune, îndepărțînd așa dară de la sine ademenitoarele privilegii promise în schimb pentru lepădarea credinței». Refuză unirea cu papistașii și mărturisesc că «vor ține tare... legea cea grecească... pînă vor fi, cum au ținut și părinții lor»⁸¹⁾. Astfel de proteste s-au ridicat din mai multe părți ale Transilvaniei, condamnînd unirea și cerînd a trăi «după obiceiul pravilei grecești și romî-

77. Al. Lapedatu, *Pater Ianoș*, în *Prinos lui D. A. Sturdza*, București, 1903, p. 203 sq.; Dr. I. Lupaș, *Istoria bisericească a Romînilor ardeleni*, Sibiu 1918, p. 111-113; Silviu Dragomir, *op. cit.*, p. 30-31; C. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 376.

78. Sterie Stînghe, *Istoria beserecei Schéilor Brașovului*, p. 27.

79. Preotul Nicolae M. Popescu, *În Alba Iulia, odinioară (1698) și acum (1948)*, în *Bis. Ort. Rom. LXVI (1948)*, p. 613.

80. Silviu Dragomir, *op. cit.*, p. 36,

81. *Ibidem*, p. 38,

nești, cu toate tocmelele Bisericii, neadăogînd și nescăzînd nimic»⁸²). În aceste vremuri destul de tulburi, în care «tot mai mulți preoți afirmau că ei nu au înțeles unirea, că nu au primit-o și nici nu vor primi-o în sensul în care se execută»⁸³), un nobil român *Gavril Nagszegi*, care se da drept reprezentant al ortodocșilor față de guvern și stat, protestează de mai multe ori împotriva samavolniciilor ce se făceau celor rămași în dreapta credință. La 25 septembrie 1701, el s-a pronunțat contra luării celor două biserici din Alba Iulia de către uniți, însă cîrînd, după aceasta, e închis pentru mai multă vreme.

Mișcarea sa stirnește mare vîlvă în Ardeal și de aceea, Împăratul e nevoit să dea, la 12 decembrie 1701, o nouă diplomă, care în realitate este «un adevărat decret de toleranță». Tipărit în două limbi — latină și română — cu litere latine, el lasă deplină libertate locuitorilor să rămîină ortodocși sau să treacă la vreuna din cele patru religii recepte⁸⁴).

În închisoare, unde rămîne pînă la 20 septembrie 1706, Gavril Nagszegi redactează alte două memorii de protest, în care arată că unirea va pricinui în Ardeal revoltă, că preoții n-au înțeles cele patru puncte și că nemulțumirea va crește, cum s-a și întîmplat. Vorbînd despre Atanasie, el zice «că nu ar fi avut voie să se unească în numele tuturor rominilor, ci numai în al celor cari au fost de față»; că «într-o bună zi se va refugia la un patron al legii sale, probabil la voevozii din țările romînești, de la care va cere ajutor, spre a-și reabilita biserica». În sfîrșit, el spune că principala cauză pentru unire «o formează magnații din Ardeal și preoții romîni. Cei dinții nu au voit de loc să dea ascultare plîngerilor repetite ale preoțimii romînești, iar aceasta era peste măsură însărcinată cu dările. Dar chiar pe lîngă acestea, unii domni mai impuneau preoților să plătească contribuții mari: Atunci s-au ivit sfătuitoari, cari le spuneau că dacă se vor uni, și ei se vor bucura de aceeași libertate, ca și preoții catolici, dar vor putea totuși să rămîină în legea lor. De cele patru puncte încă nu se amintise nimic, dar chiar de le-au amintit, ele au fost interpretate nelămurit și cu totul altfel. Preoții nu le-au înțeles, ci numai acum știu ce urmări produc. De aceea să nu creadă papa ori altcineva că preoții romîni s-au unit din dragoste cu Biserica catolică, ci numai constrînși de gravaminele amintite mai sus. Unirea aceasta nu poate fi statornică, ci mai virtos, va cășuna pagube Maiestății Sale, iar pentru catolici va fi de mare primejdie»⁸⁵).

În timpul cînd Gavril Nagszegi petrecea în închisoare, în Ardeal, *Francisc Rákóczy II*, ajutat de Franța și Polonia se ridică, în 1703, împotriva Casei de Habsburg. Mișcarea lui durează pînă la 1 mai 1711, cînd se sfîrșește prin pacea de la *Sălmar*⁸⁶). Lui i se alătură romîni ortodocși, în speranța că vor putea scăpa de asuprirea catolică. Din rîndul acestor romîni face parte și preotul *Ioan Tirca*. Cînd Rákóczy a ocupat Bălgradul — în anul 1707—, el, sub numele de Iov, a fost instalat episcop ortodox în locul lui Atanasie, primejduind astfel «întreaga operă a unirii». Șederea

82. *Ibidem*, p. 40.

83. *Ibidem*, p. 41.

84. I. Ursu, Un manifest românesc tipărit cu litere latine, al împăratului Leopold I din anul 1701, p. 1049-1063; Silviu Dragomir, *op. cit.*, p. 57-58; C. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 377.

85. Silviu Dragomir, *op. cit.*, p. 54; Dr. I. Lupaș, *Istoria bisericească a romînilor ardeleni*, p. 114-115.

86. C. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 394.

sa la Bălgrad a fost de scurtă durată, dar la un moment dat, a reușit chiar să desființeze unirea. Căci el și partizanii săi au izbutit să înduplece nu numai pe protopopi de a renunța la unire, ci și pe episcopul Atanasie. *Din iunie, când se va fi ținut sinodul, și pînă în noembrie 1711, încetă deci de a exista unirea rominilor din Transilvania*⁸⁷). Intervenția grabnică a iezuiților a făcut pe bietul episcop Atanasie să «depună o nouă mărturisire de credință în favorul unirii»⁸⁸).

Peste doi ani de la petrecerea acestui fapt, «cu mare greime» Atanasie a trecut din această lume în ziua de 19 august 1713, lăsînd Biserica ortodoxă din Ardeal sfișiată în două. Și din acest moment se deschide pentru rominii ardeleni «un lanț neîntrerupt de lupte politice și religioase».

Desliințarea unirii din anul 1711 face pe iezuiți să fie mai vigilenți. Pentru reușita operei lor, ei nu se dau la o parte chiar de la constrîngeri. Istoria Ardealului din veacul al XVIII-lea e scrisă, în cea mai mare parte, cu sîngele și cu suferința rominilor ortodocși, care cu prețul vieții lor, au apărat dreapta credință. Din diferite locuri ale Transilvaniei s-au ridicat preoți sau simpli țărani care îndemnau la păstrarea religiei străbune. Mulți din ei au fost prinși, bătuți și apoi aruncați în temnițele din țară sau de la Viena, unde unii și-au încheiat zilele. Dintre aceștia amintim doar pe preotul *Ioan Piuaru din Sadu*, cel ce ani în șir a luptat pentru ortodoxie, suferind temniță și chiar batjocură din partea episcopului unit, care a pus de i-a tăiat pletele, de unde numele de «popa Tunsu»; popa *Manea din Poiana*, cel ce a fost purtat, iarna, desculț pînă la Blaj, degerindu-i picioarele; preotul *Cosma din Deal*, cel ce a stat încarcerat vreme îndelungată în temnița din Alba Iulia; popa *Ioaneș din Găleş*, cel care fiind condamnat pe viață pentru apărarea dreptei credințe, și-a sfîrșit zilele în temnița din Kufstein; popa *Măcinic din Sibiel*, cel ce a pătimit ca un mucenic prin temnițele din Viena și mulți alții, ale căror nume și suferinți ar umple numeroase pagini de carte⁸⁹).

Către jumătatea veacului, uniația iarăși s-a găsit în pericol de desființare, din pricina propagandei inflăcărute pentru ortodoxie desfășurată în Ardeal de călugării *Visarion Sarai* și *Sofronie* de la *Cioara* și țăranul *Nicolae Oprea* din Săliște, așezați în toamna trecută în rîndul sfinților⁹⁰) Actele vremii chiar arată că în Consiliul de Stat din Viena se vorbea în acest timp, de «eșuarea unirii»⁹¹).

Acestea toate au făcut ca mulți dintre clericii uniți — din acea vreme — să se întoarcă în sinul Bisericii Ortodoxe, cum este cazul protopo-

87. N. Iorga, *Două scrisori ale lui Atanase Anghel*, București 1932, p. 2; Silviu Dragomir, *op. cit.*, p. 76.

88. Silviu Dragomir, *op. cit.*, p. 76.

89. Silviu Dragomir, *op. cit.*, *passim.*; I. Lupaș, *Părinții și bunicii scriitorului ardelen Ioan Piuaru-Molnar*, în *Studii, conferințe și comunicări istorice*, I, București 1929, p. 269-279; același, *Contribuțiuni documentare la istoria satelor transilvane*, în *Studii, conferințe și comunicări istorice*, IV, Sibiu 1943, p. 230 și 239 sq.; C. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 377.

90. Silviu Dragomir, *op. cit.*, p. 137 sq.; Teodor V. Păcațian, *Contribuțiuni la istoria rominiilor ardeleni în sec. XVIII*, în *Anuarul Institutului de Istorie națională din Cluj*, III (1924-25), p. 161 sq.; C. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 377-379.

91. C. C. Giurescu, *ibidem*, p. 379.

pului *Nicolae Pop din Balomir*⁹²⁾ și al altor preoți și diaconi amintiți în izvoarele istorice din acel timp⁹³⁾.

În vremea rezistenței ortodoxe, Curtea vieneză a uitat de privilegiile acordate uniților prin diplomele și rescriptele imperiale, ce stăteau la temelia actului de la 1698. Acest lucru reiese mai ales din lupta dusă de episcopul unit *Ioan Inocenție Klein* (1728-1744; † 23 sept. 1768) pentru aplicarea privilegiilor acordate națiunii romine din Ardeal prin cele două diplome leopoldine. Cu cuvinte de loc, el cerea pentru clerul său «acele beneficii și îoloase de care se bucură clerul catolic»⁹⁴⁾. Văzînd că strădaniile sale nu sînt luate în seamă, el exclama odată în auzul conducătorilor catolici din Ardeal: «*Uniții văd că le-a mers mai bine pînă au fost schismatici, decît le merge acuma, căci atunci aflau totdeauna scut atît la voevozii romîni, cît și în Moscova și cu sprijinul lor, tot mai erau băgați în seamă la curtea regească și în principat, ori pe altă cale erau ajutați. Iar dacă se întimpla să nu li se facă ceva după dorință, aceasta cel puțin nu era o injurie pentru ei, deoarece știau bine, că după drept nu li se cuvine*»⁹⁵⁾. Revolta lui împotriva nedreptăților pricinuite națiunii sale a mers atît de departe încît la sinodul din 25 iunie 1744 a pus alternativa că dacă nu i se va face dreptate, atunci *să se renunțe la unire*⁹⁶⁾. Prin urmare, unirea era din nou în primejdie. Pentru a se evita aceasta, iezuiții fac ca episcopul Ioan Inocenție Klein să fie chemat la Viena și de acolo la Roma, de unde nu s-a mai întors⁹⁷⁾.

O singură concluzie se impune, în urma celei mai nepărtinitoare cercetări a faptelor și documentelor istorice: rominii — mai ales clericii, care făcuseră unirea — au fost înșelați în speranțele lor. Unirea cu Roma nu le-a adus nici o credință mai bună, — căci de ar fi fost, nu ar fi încercat să se lepede de ea însuși episcopul Atanasie —, și nici ușurarea de birurile cu care erau împovărați înainte de anul 1698. În schimb, ea a rupt unitatea sufletească a rominilor ardeleni, împărțindu-i în două tabere, care s-au învrăjbit vreme îndelungată. Aceasta pe deoparte le-a slăbit puterea de rezistență în fața presiunilor politice ale stăpînirii străine; iar pe de altă parte a îngreuiat situația celor rămași în dreapta credință.

Totodată unirea a adus desființarea pentru o vreme a mitropoliei ortodoxe din Ardeal, lăsînd fără conducător marea majoritate a rominilor de peste munți. Protestele ortodocșilor «au umplut închisorile pînă la

92. Silviu Dragomir, *op. cit.*, p. 197.

93. Vezi Alex. Lepădatu, *Doi cărturari brașoveni din sec. XVIII și cîteva documente împotriva unirii*, București 1915, p. 21-29.

94. Iată cum descrie el situația clerului unit: «*Preoții uniți nu se bucură de scutiunile clerului catolic, căci funcționarii Statului și domnii de pămînt îi prind, îi judecă și îi pedepsesc, iar pe soțiile și copiii lor îi aruncă în temniți. Ei sînt siliți să plătească dijme pînă și preoților luterani și calvini, sare nu capătă gratuit și trebuie să solvească și ei vamă de pod și de piață. Astfel clerul a fost silit să-și cîștige pîinea cea de toate zilele, nu din păstorirea sufletelor, ci din lucrarea pămîntului, care trebuie să o facă cu mîinile și sudorile sale, întocmai ca orice alt țaran*» (Silviu Dragomir, *op. cit.*, p. 131).

95. Silviu Dragomir, *op. cit.*, p. 134; C. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 397.

96. Silviu Dragomir, *op. cit.*, p. 135; C. C. Giurescu, *ibidem*, p. 398.

97. Silviu Dragomir, *op. cit.*, p. 136; C. C. Giurescu, *ibidem*. Pentru toată lupta și activitatea acestui episcop, să se vadă: Dr. Augustin Bunea, *Episcopul Ioan Inocențiu Klein (1728-1751)*, Blaj 1900.

Kufstein cu români ortodocși; preoți și mireni, închiși unii pe viață»⁹⁸); în timp ce bisericile și minăstirile lor au fost arse sau distruse cu tunul de generalul Bucow. Stăpînirea vieneză, care dintru început lăsa ortodocșilor libertate să adere sau nu la unire, acum îi aducea la aceasta cu forța. Promisiunile unei vieți mai bune, care ispitise în anul 1698 pe unii din clerici, încetul cu încetul, au rămas literă moartă. Ele serviseră Curții vieneze pentru consolidarea stăpînirii ei în Ardeal. Acum cînd aceasta era asigurată, socotea de prisos împlinirea lor.

Unirea cu Roma s-a dovedit pînă la urmă un act de «violență și asuprire religioasă a poporului român», o «încătușare sufletească» și șămînță de «învrăjbire, sporirea nedreptăților și a suferințelor neamului românesc».

Iată de ce reîntregirea Bisericii ortodoxe din Ardeal de acum opt ani a umplut de bucurie sufletele noastre, căci prin ea se pune capăt unei stări nefirești din viața poporului român ardelean.

Preotul NICULAE ȘERBĂNESCU

98. Vezi *Ortodoxia*, an. I (1949), nr. 4, p. 44.

SAMUIL MICU CLAIN

150 ANI DE LA MOARTEA SA

Anul acesta, în ziua de 13 mai, s-au împlinit 150 ani de când s-a stins din viață ieromonahul blăjean Samuil Micu Clain, unul din străluciții osfr-duitori ai istoriografeiei și teologiei noastre românești, care în același timp a fost și cel mai destoinic membru al triadei marilor cărturari întemeietori ai școlii istorice și filologice ardelene de la sfârșitul veacului XVIII.

Dar pomenirea lui Samuil Micu Clain este nu numai o faptă de evlavie și de dreptate, ci și o dovadă de prețuire din partea ortodoxiei românești, pe care el, ca dascăl și teolog, n-a defăimat-o, n-a disprețuit-o și n-a cutezat s-o umilească, ba dimpotrivă, s-a simțit legat de ea, s-a adăpat din izvoarele ei curate, a slujit-o cu îndrăzneală, a cinstit-o deschis prin pana lui de cărturar luminat, sîrguindu-se chiar s-o ajute uneori cu sfatul și îndemnul cel bun. De aceea, ieromonahul Samuil Micu Clain va rămîne, în istoria Bisericii și a teologiei românești, un chip de om ales, de luptător cinstit, cu firea blîndă, cu voința neînduplecată și cu credința nezguduită de amăgiri deșarte. Putem spune că el a fost o podoabă a Bisericii ardelene prin cărturărie și hărnicie.

Deși crescut în școala de la Blaj, avînd un adevărat cult pentru limba purificată și pentru ortografia care lăsa să se întrevadă obîrșia noastră romană, totuși cînd un tînar e îndrumat de mic spre a fi slujitor al Bisericii, cînd el a îmbrăcat din frageda copilărie haina cinului călugăresc, mergînd zi și noapte la slujbe, făcînd mătării și ascultări aspre, postind și rugîndu-se neîncetat, cînd i-au stat la îndemîină dascăli buni și înțelegători strunindu-i deprinderile și călăuzindu-l la învățătură în țară și peste hotare, în chip firesc are dreptul să fie necruțător în judecarea lui, cunoscînd că nu și-a irosit viața în lucruri zadarnice.

Dar despre viața cea adevărată a teologului Samuil Clain nu se poate vorbi încă deplin; starea izvoarelor ne împiedică de la aceasta. Literatura noastră se mărginește azi doar la unele date și fapte scoase la iveală de oameni care l-au cercetat și judecat mai mult după lucrările lui de filologie sau de istorie națională și bisericească.¹⁾ Este drept că din ele putem

1. Dintre scrierile și cercetările privitoare la viața și activitatea lui Samuil Micu Clain, cităm: I. Micu Moldovanu, **Documente pentru biografia lui Samuil Klein**, în *Archivu pentru filologia și istoria*, de Tim. Cipariu. Blaj 1870, pp. 675-679, 715-720, 736-739; **Din viața și activitatea lui Samuil Micu**, în rev. *Transilvania*, VII (1874), nr. 21; Ioan C. Bianu, **Viața și actitvitatea lui Maniu Samuil Micu, alias Clain de Sad**, în *Analile S^ocietății Academice Romîne*, tom. IX (1876), pp. 79-109; Z. Pîclișanu, **Samuel Klein concurent la Episcopia unită a Orăzii Mari**, în rev. *Cultura Creștină*, an. VIII (Blaj 1919), pp. 194-197; Ioan Modrișan-Z. Pîclișanu, **Cum a apărut Biblia lui Clain**, ibidem, pp. 96-102; Dr. Iacob Radu, **Doi luceferi rătăcitori:**

culege destule mărturii prețioase în laturea care privește strădania sa teologică, însă icoana întregă a credinței sale neabătute de la calea cea dreaptă și mai ales lupta sa neostoită împotriva acelor care făcuseră din uniație un zid despărțitor între frații de un neam și o lege, nu se poate zugrăvi încă deplin. Pentru a întregi aceste știri și ca să putem rosti cu o judecată limpede și nepărtinitoare, vor trebui cercetate în amănunțime și date la lumină lucrările lui teologice rămase în cele 44 de manuscrise foste la Oradea²⁾ și păstrate azi în biblioteca filialei Academiei R.P.R. din Cluj. Avem încredințarea că abia atunci va reieși cu prisosință, ceea ce se știe mai puțin acum, că toată strădania de cărturar și teolog a ieromonahului Samuil Clain a fost închinată spre binele poporului obidit, din care făcea și el parte, și tot dorul sufletului său de român și de creștin era să spargă și să înlăture dușmăniile, neînțelegerile și patimile stîrnite între frați de uniația de la 1700.

Fecior de protopop, Maniu Micu s-a născut în septembrie 1745, în satul Sad din ținutul Sibiului³⁾. I s-a zis Clain (Klein) după titlul de baron, dobîndit de la regele Ungariei, de către unchiul său după tată Ioan-Inochentie, episcopul Făgărașului (1728-51, † 1768), marele luptător și mucenic pentru drepturile românilor ardeleni⁴⁾. Într-un loc el vorbește și de «protopopul Maniu Neagoe de la Broșteni, moșul său despre mumă», al cărui nume de botez bănuim că l-a moștenit⁵⁾.

Mîntuind învățăturile începătoare la școala de pe lîngă biserica de piatră, clădită în Sad de unchiul său Inochentie, tînărul Maniu este dus la Blaj, în școala de preoție înființată atunci de episcopul Pavel Aron (1752-1764), avînd rector pe Atanasie Rednic, iar dascăli pe Grigorie Maior și pe călugărul Isaia din Sîncel, care studiasse la Kiev și tîlmăcise din slavonește în romînește «Vedeniile Sfîntului Grigorie»⁶⁾.

La 14 octombrie 1762, sfîrșind cursurile seminarului, Maniu Micu îmbracă rasa călugărească în mînăstirea Buna Vestire din Blaj, primind numele de Samuil⁷⁾.

G. Șincai și S. Micu Klein, în *An. Acad. Rom. lit.* 3, tom. II (1924), pp. 167-288; Z. Pîclișanu, *Contribuții la biografia lui Samuil Micu Klein*, în *Libertatea*, II (Cluj 1934), pp. 232-234; idem, *Un vechi proces literar. Relațiile lui Ioan Bob cu Samuil Klein și Gh. Șincai*, în *An. Acad. Rom.*, ist. 3, tom. XVI (1934), și în *Revista Fundațiilor*, II (1935), nr. 7, pp. 221-255. De asemenea aflăm știri prețioase despre el la N. Iorga, *Istoria literaturii romîne în secolul al XVIII-lea*, vol. II, București 1901, pp. 162-192; George Pascu, *Istoria literaturii romîne din secolul XVIII*, tom. III, Iași 1927, pp. 105-145; Ovid Densușianu, *Literatura romînă modernă*, ed. IV, București 1943, pp. 31-38.

2. O bună și amănunțită descriere a manuscriselor lui Samuil Micu Clain, în număr de 44, aproape toate autografe, cuprinzînd 33 de lucrări, a publicat Dr. Iacob Radu, *Manuscrisele Bibliotecii Episcopiei greco-catolice romîne din Oradia Mare*, în *An. Acad. Rom.*, ist. 3, tom. I (1923), pp. 261-308.

3. N. Iorga, *op. cit.*, p. 162.

4. I. Bianu, *op. cit.*, p. 80.

5. Cf. *Istoria Bisericii rominilor*, în Gh. Șincai, III, p. 396.

6. T. Cipariu, *Acte și fragmente*, Blaj 1855, p. 107. Imprejurările în care a fost adus la Blaj, sînt adresate de el mai tîrziu, spunînd: «și eu doi ani am fost (în această școală), că scrisese vlădicul Clain de la Roma că bucuros ar avea, deaca vreunul din nepoții lui și anume, au frate-meu cel mai mare, au eu, s-ar face călugăr. Deci vlădicul Aaron, înțelegînd aceasta, m-au luat în seminarium și nu numai mîncare, ci și haine îmi făcea și toată lipsa-mi pîinea... și pururea mă îndemna la viața călugărească».

7. T. Cipariu, *op. cit.*, p. 110. Odată cu Clain au mai intrat în cinul călugăresc alți patru tineri seminarisți și anume: Ioan-Iosafat Devoi din Deva, Auxentie-Ambrosie Sadi din Sad, Ioan-Ioachim Pop și Constantin-Onisim Chinceși.

După moartea lui Pavel Aron fiind ales episcop al Blajului Atanasie Rednic (1764-1772), acesta îl numi pe Samuil Clain rector al Seminarului eparhial și ocîrmuitor al mînăstirii Buna Vestire⁸), iar în toamna anului 1765 l-a orînduit eclesiarh al catedralei din Blaj și «consistorial episcopesc», cu titlul de «prea cinstit»⁹). În anul 1766 el lăsă slujba de rector al Seminarului și intră în obștea călugărilor din mînăstirea Sfînta Treime¹⁰).

Pe acea vreme, împărăteasa Austriei, Maria Tereza, ca să-i atragă pe romîni de partea sa, hărăzi în Colegiul teologic întemeiat de Petru Pazmany la Viena, două locuri pentru doi preoți de mir din eparia Făgărașului. Faptul acesta era un prilej bine venit pentru setosul de învățături înalte, Samuil Clain, care ceru, împreună cu un prieten al său, Ștefan Pop, să fie primit în acest Colegiu. Aici a studiat el șase ani, terminînd cursul Teologiei și al Filozofiei în anul 1772¹¹).

Învățătura agonisită de Micu în acest răstimp, terrenele cunoștințe dobîndite de la dascăli pricepuți n-au fost de prisos, ci i-au îngăduit să înceapă încă de pe atunci acea rodnică lucrare care-l va ține încordat pînă la sfîrșitul vieții în ogorul filologiei, al istoriei și teologiei¹²).

Întorcîndu-se în țară, în toamna anului 1772, Samuil Clain este rînduit profesor de matematică și etică la școlile din Blaj¹³). Dar în același an, în ziua de 2 mai, episcopul Atanasie Rednic își dăduse obștescul sfîrșit. În locul lui fu ales Grigore Maior (1772-1782, † 1785), care se arată foarte binevoitor cu fostul lui școlar, ajuns acum profesor. Drept aceea îl luă cu sine la Viena, în călătoria de înfățișare înaintea împărătesei. Cu acest prilej a fost și el de față, împreună cu alți doi călugări blăjeni, Ignatie Darabant și Silvestru Caliani, la sinodul episcopilor uniți din Ungaria, întrunit atunci de Maria Tereza, ca să hotărască «împușinarea sărbătorilor»¹⁴).

Din Viena Samuil Clain se înapoie la Blaj odată cu episcopul Grigorie Maior în primăvara anului 1773, cînd își reluu slujba lui «de profesor de filozofie, de Scriptură și de teologie dogmatică»¹⁵), pe care o ținu pînă în 1779, cînd plecă din nou la Viena, la Seminarul greco-catolic Sf. Barbara¹⁶), unde a stat patru ani: în anul întîi ca duhov-

8. *Ibidem*, p. 115.

9. *Ibidem*, p. 120.

10. *Ibidem*, p. 122. În locul său a fost «rînduit prefect preste mînăstire și seminarul diecezan al Bunei-Vestiri», Iosafat Devai.

11. *Ibidem*, p. 122. Ei făgăduiră mai întîi, înaintea arhiepiscopului de Viena, Cristofor Migatti, că vor îndeplini orice slujbă bisericească li s-ar încredința, fie chiar și de preoți de mir.

12. Astfel în anul 1768 el începu să traducă în romînește din scrierile Sfințului Vasilie cel Mare, în 1769 din Sf. Dorotei, iar în 1770 copiază Cronica Țării Romînești, scrisă de Bălăceanu, după un manuscris al familiei (cf. N. Iorga, *op. cit.*, p. 166).

13. T. Cipariu, *Acte și fragmente*, pp. 124-125.

14. *Ibidem*, p. 127. Vorbînd despre acest sinod, în Istoria sa bisericească, Samuil Micu arată că atunci «au fost multă price pentru simbolul Sf. Atanasie», deoarece episcopul de Muncaci Andrei Bacinschi îl tipărise fără adaosul «filioque». Drept aceea s-a hotărît «să nu se pună în credeu: «și de la Fiul», ci să rămie cum au fost. Această așezare s-au întărit și prin decretul împărătesc».

15. George Pascu, *op. cit.*, p. 118.

16. Acest seminar fusese înființat atunci de împărăteasa Maria Tereza pentru «50 de clerici de legea grecească, ca acolo, în dar să se hrănească, să se învețe

nic¹⁷), în anul următor, 1780, ca «ephimeriu», în anul 1781 ca «praefectus», adică director de studii¹⁸), iar în anul 1782, fără slujbă, fiind bolnav¹⁹). În Viena, Micu lucră «cu mare încordare», ziua și noaptea», în ramura istoriei, cercetînd bogatele arhive și biblioteci, precum și în ramura filologiei, întocmind o Gramatică, pe care o tipări aici, în anul 1780, împreună cu prietenul său Gh. Șincai, sub titlul: **Elemente linguae daco-romanae**, și care este cea dintîi gramatică a limbii noastre românești²⁰). Pe lîngă ea urma să tipărească și un Dialog despre originea romînilor, dar pentru care nu dobîndi învoirea cenzurii. Cu un an înainte el dăduse la lumină, în tipografia lui Josef Kurtzböck din Viena, o lucrare vrednică de laudă și anume: **Carte de rogacioni pentru evlaviea homului chrestin**, care spre uimirea tuturor era tipărită cu litere latine²¹).

În afară de aceste lucrări, ieromonahul Samuil Clain nu-și uită nici vechile lui preocupări în laturea teologică. Drept aceea, după tipărirea Gramaticii, scoase în 1781, tot de sub teascurile tiparniței lui J. Kurtzböck, **Disertatio canonica de matrimonius juxta disciplinam graecae-orientalis Ecclesiae**²²), iar în anul următor, 1782: **Disertatio de jejuniis graecae orientalis Ecclesiae**²³. Aceste lucrări i-au cîștigat o mare faimă nu numai între romîni, ci și în lumea învățaților străini. În vara anului 1782, episcopul Grigorie Maior a fost nevoit să se retragă din scaun, iar la 12 august 1782 se făcu o nouă alegere, la care Ignatie Darabant, vicarul Episcopiei Făgărașului dobîndi 63 voturi, Iacob Aron, rectorul Seminarului din Viena 57 voturi și protopopul Ioan Bob 37 voturi²⁴). Samuil Clain, care dobîndise un vot, a stăruit mult să fie numit Aron sau Darabant, lăudîndu-i pe amîndoi la curtea din Viena. Dar Ștefan Szaltsvai, pe atunci preot la Seminarul Sf. Barbara, a susținut prin oamenii săi pe Ioan Bob, care a și fost confirmat episcop, la 21 octombrie 1782, de către împăratul Iosif II.

Negreșit, Ioan Bob nu-i putea ierta lui Samuil Clain faptul că uneltise la Viena împotriva numirii sale în scaunul de episcop al Blajului, amănunt pe care nu va uita să-l amintească și în autobiografia sa²⁵), scrisă în anul 1803. Astfel, la cîteva zile după înscăunarea sa la Blaj (11 iulie 1784), episcopul Ioan Bob primește denunțul croatului Ioasafat Bastasici «abas de Crisio et vicarius generalis», prin care îl înștiința că

și toate cele de lipsă spre chivernisirea vieții să aibă, spre a se procopsi acolo în științele teologhicești». Între acești clerici se hotărîse ca dintre romîni ardeleni să fie nouă inși (cf. T. Cipariu, *op. cit.*, p. 130).

17. Cf. Z. Pîclișanu, **Samuel Klein concurent la Episcopia unită a Orășii Mari**, în rev. **Cultura Creștină**, VIII (1919), p. 195.

18. Cu acest titlu iscălește el **Dissertatio de matrimonio**, tipărită la Viena în 1781.

19. **Dissertatio de Jejuniis**, tipărită la Viena în 1782, este iscălită fără titlu.

20. Cf. I. Bianu-N. Hodoș, **Bibliografia romînească veche**, II, București 1910, nr. 430, p. 251. Tot atunci Samuil Micu avea gata manuscrisul lucrării: **De origine daco-romanorum**, cf. T. Cipariu, **Arhivu pentru fil. și ist.**, p. 564.

21. **Ibidem**, nr. 418, p. 229. La sfîrșitul cărții se află normele urmate pentru scrierea cu litere latine.

22. **Ibidem**, nr. 447, p. 272.

23. **Ibidem**, nr. 451, p. 274. Această lucrare s-a tipărit și în traducere romînească, la Buda, în anul 1828, însă fără numele autorului și al traducătorului (cf. I. Bianu, **Viața lui Samuil Micu**, în **Anal. Soc. Acad.**, IX (1876), p. 99, n. 4).

24. T. Cipariu, **Acte și fragmente**, p. 29.

25. **Ibidem**, pp. 29-30.

Samuil Clain are de gînd să părăsească Biserica unită, spre a reveni la Ortodoxie, și că în acest scop ar fi scris mitropolitului sîrb din Carloviț, rugîndu-l să-l primească în eparhia sa.

Nu cunoaștem ce a făcut episcopul Ioan Bob în urma unei asemenea știri; poate că va fi cercat să afle amănunte prin oamenii săi de încredere. Fapt meîndoielnic este că el a ținut tănuit acest denunț timp de 13 ani, folosindu-l doar în clipa cînd ajunsese la încredințarea că-i va putea da o grea lovitură harnicului călugăr.

Firește că, în asemenea împrejurări, legăturile dintre modestul cărturar și ambițiosul episcop nu puteau fi bune. De aceea, în anul următor 1785, Samuil Clain mai face o încercare de a părăsi Blajul, adresîndu-se de-a dreptul guvernului ardelean și cerînd să fie numit paroh la Sibiu, sub cuvînt că acest oraș, cu clima lui dulce, ar fi prielnică sănătății sale șubrede. Guvernul trimise, la 23 august, cererea lui Clain episcopului Ioan Bob, care însă nu a vrut să-i împlinească dorința, ci a păstrat hîrtia, făcînd mai tîrziu și din ea un argument foarte josnic împotriva autorului ei. Neputînd părăsi nici acum Blajul, Clain căută să petreacă mai puțin timp în acest orașel²⁷).

Cît a stat la Blaj, legăturile lui Samuil Clain cu Ioan Bob au fost tot mai încordate. Dovadă este conceptul unei scrisori, fără dată, alcătuită de Clain în urma unei amenințări făcute de Bob pentru faptul că nu poartă barbă. «Ne ameninți, scrie Clain, că nu purtăm barbă și astfel călcăm ritul Bisericii orientale. Nici un canon și nici o poruncă nu ne obligă la aceasta. Portul bărbii este un simplu obicei, pe care nerespectîndu-l, nu călcăm ritul bisericesc. Acela îl calci P.S. Ta, spre scandalul și al uniților și al neuniților... Pe noi ne împiedici să înghițim țînțarul și P.S. Ta înghiți cămila»²⁸).

Începînd din anul 1790, certurile dintre Ioan Bob și Samuil Clain sînt neconținute și tot mai înverșunate, ele putînd fi urmărite în amănunțime. Astfel, se știe că încă din 1783, Samuil Clain începuse marea lucrare a vieții sale, traducerea Bibliei. Indemnul la aceasta i-a venit de la vechiul și statornicul său prieten Ignatie Darabant. Traducerea era gata în 1785, drept care la 16 octombrie el ceru de la Stat un împrumut de 4000 florini ca s-o poată tipări²⁹). Curtea din Viena îi răspunse însă

26. Textul denunțului a fost publicat de Z. Pîclișanu, **Contribuții la biografia lui Samuil Micu Klein**, în revista **Libertate**, II (1934), p. 233. Un extras în T. Cipariu, **Arhivul pentru fil. și ist.**, p. 718. În el se spune: «Mă doare căci am auzit de mult «fide digna», că părintele Samuil Clain a scris o epistolă mitropolitului de acum al neuniților, în care se recomandă și se roagă ca acela să-l primească între clerul său și că are de gînd a părăsi unirea» (cf. I. Bianu, **op. cit.**, p. 90.). Tot în 1784 Clain ceruse să fie dispensat de călugărie. La 19 iunie 1784, Kalnoki, egumenul mînăstirii Sf. Treime din Blaj, propusese lui Ioan Bob ca să i se împlinească dorința, lucru pe care însă episcopul n-a vrut să-l îngăduie.

27. Cf. Z. Pîclișanu, **Un vechi proces literar**, în **Revista Fundațiilor**, II (1935), nr. 7, p. 96. Astfel în 1788 îl găsim la Alba Iulia, prin 1789 a locuit timp mai îndelungat la Sibiu, în 1790 se afla la Oradea, la prietenul său episcopul Ignatie Darabant; vara anului 1790 o petrece la vărul său Efreim Clain, care era «zugrav vestit»; în toamna anului 1791 era la Miercurea Sibiului. În sfîrșit, după repetatele stăruințe din 1799, 1801 și 1804, Samuil Clain izbutește să părăsească pentru totdeauna Blajul, fiind numit revizor al cărților romînești ce se tipăreau în tipografia Universității din Buda.

28. **Ibidem**, p. 97.

29. Ioan Modrigan, **Cum a apărut Biblia lui Clain**, în rev. **Cultura Creștină**, an. VIII (1919), pp. 97-98.

că mai întâi să înainteze Biblia spre a putea fi cenzurată, lucru pe care Clain îl și făcu la 9 mai 1786. Cum traducerea aceasta privea pe românii din Ardeal și Ungaria, ea fu trimisă, la 24 mai 1786, Consiliului locumtenențial maghiar, cu îndrumarea să fie încredințată spre cenzurare atît unui episcop unit, cît și mitropolitului ortodox din Carloviț. În adevăr, Consiliul o trimise mai întâi episcopului de la Oradea, Moise Dragoș, care la 17 noiembrie 1786 dă un răspuns nefavorabil, arătînd că, ce e drept, cartea o află de folos, dar e rău scrisă și neînțeleasă în multe locuri. Afară de asta nici nu e o traducere de pe Septuaginta, cum susține traducătorul, ci mai mult o copie de pe o ediție românească mai veche. Îi aduce lui Clain chiar învinuirea că a vîrît în ea lucruri noi, lăsînd afară altele, care fac să nu semene nici cu Biblia veche românească, nici cu cea rusească, cu atît mai puțin cu Vulgata. Ca atare Moise Dragoș este de părere să fie înapoiată traducătorului, ca s-o scrie din nou, mai limpede și apoi să fie supusă iarăși spre cenzurare unei comisii de oameni învățați din toate eparhiile³⁰).

La începutul anului 1787, manuscrisul Bibliei este trimis apoi și mitropolitului sîrbesc din Carloviț, Putnik, care fără să se ostenească de a citi, răspunde la 21 ianuarie că traducerea lui Clain este o lucrare slabă, fiind alte tălmăciri românești cu mult mai bune. Totuși, dacă Curtea din Viena are de gînd să tipărească o Biblie în limba romînă, atunci el poate să trimită una, care să poată fi retipărită.

Urmarea a fost că Samuil Clain a primit manuscrisul Bibliei, fără nici o hotărîre deplină. În fața acestor lucruri, prin 1787 el se gîndi s-o tipărească pe cheltuiala sa. Scoase atunci o foaie de probă pe care o trimise prietenilor, cu rugămîntea de a subscrie abonamente printre preoții din Ardeal, Ungaria și Bucovina, arătînd că prețul cărții va fi de 10 sau cel mult 12 florini. Cum abonamente s-au scris puține, iar tipografia de la Blaj nu voia să lucreze decît cu bani gata, Clain găsi cu cale s-o ofere spre tipărire episcopului ortodox de la Sibiu, Gherasim Adamovici. Acesta trimise preoților «liste de subscripție» și după ce cheltuielile de tipar fură asigurate, la 2 decembrie 1790 ceru autorizația guvernului ca s-o poată tipări la Sibiu, arătînd că în Transilvania sînt foarte rare Bibliile, iar preoții sînt mult înapoiți, neavînd din ce se cultiva și predica poporului și aproape niciodată ei nu citesc din Biblie, pentru că nu o au³¹).

Din partea guvernului i se răspunse, la 13 decembrie 1790, că înainte de a se putea lua o hotărîre, să se trimită un exemplar din Biblia ce voiește să tipărească.

Ne putem lesne închipui ce s-a petrecut în sufletul lui Ioan Bob cînd a aflat că o lucrare de o însemnătate atît de covîrșitoare a fost pusă la îndemîna unui episcop ortodox de către un călugăr al său. De aceea, chiar a doua zi, 14 decembrie 1790, Ioan Bob trimite guvernului o lungă plîngere împotriva lui Samuil Clain, «călugăr bazilitan», crescut pe cheltuiala clerului unit la Viena, care după întoarcerea sa la Blaj a fost scutit de multe sarcini, numai ca să aibă răgazul necesar pentru traducerea Bibliei. Acum însă el a uitat de toate acestea, și nerăbdător și dornic de bani, își face Biblia de vînzare și lăsîndu-se prins în laț de neuniți, le-o oferă

30. *Ibidem*, p. 98.

31. *Ibidem*, p. 99; cf. Z. Pîclișanu, *op. cit.*, p. 97.

acum ca s-o tipărească ei. Ca atare, episcopul Bob cere guvernului să confiște prețioasa traducere și să i-o trimită lui, ca s-o tipărească la Blaj, iar din veniturile pe care le va realiza tipografia, îi va da și traducătorului o «discretam remunerationem». Samuil Clain însă, aflînd despre toate acestea, n-a dat manuscrisul din mîna, așa că guvernul nu a avut ce să confiște, mulțumindu-se doar să răspundă lui Bob, la 23 decembrie 1790, că s-a cerut Biblia lui Gherasim Adamovici și îndată ce va sosi se vor lua măsurile convenite³²).

La 24 septembrie 1781 episcopul Ioan Bob convocă la Blaj «soborul de obște» al preoților, ca să depună jurămîntul de credință noului împărat Leopold II. Cu acest prilej, la stăruințele sinodului, Samuil Clain a fost înduplecat să vîndă tipografiei blăjene traducerea Bibliei, pentru suma de 600 florini. Episcopul Bob a zăbovit însă un an de zile pînă să pună sub tipar traducerea lui Clain, fiindcă a ținut să fie «cercată și revăzută cu de-amănuntul din fir în păr» chiar de el însuș, precum și de alți «bărbați învățați», ca să-i micșoreze astfel meritul, să-l umilească și să-i poată zmulge o prefață elogioasă. În sfîrșit Biblia a fost pusă sub tipar la 1 noiembrie 1793³³), iar tipărirea ei a ținut pînă la 15 noiembrie 1795³⁴).

Cu toate acestea Samuil Clain nu s-a putut împăca de fel cu episcopul Ioan Bob, căci în timp ce acesta încerca neconținut să vîre în Biserica unită înnoiri latine, Clain susținea cu însuflețire vechile datini și rînduiri ale Bisericii răsăritene. În afară de aceasta, chiar în cursul tipării Bibliei s-au ivit pricini noi de neînțelegeri, care au înăsprit și mai mult legăturile dintre ei. Cum el era un traducător foarte harnic, — la 9 noiembrie 1794 avea gata 12 traduceri — iar tipografia de la Blaj era ocupată cu tipărirea Bibliei, s-a gîndit să-și tipărească în altă parte unul din manuscrisele sale, *Teologia moralicească*. În acest scop, în mai 1794, el ceru de-a dreptul învoirea Consiliului locumtenențial al Ungariei ca să-i îngăduie tipărirea acestei cărți. Consiliul trimise manuscrisul guvernului ardelean, care la 12 iunie 1794 îl încredință lui Ioan Bob să-l cenzureze, întrucît avea cuprins teologic. Dar spre marea sa uimire, Bob văzu că lucrarea era închinată lui Ignatie Darabant, episcopul Oradiei (1788 — † 1805), iar dedicația din fruntea manuscrisului era scrisă în termeni pe care ambițiosul vlădică de la Blaj îi socotea nu numai o sfidare, ci și o jignitoare umilire a sa³⁵). Firește, episcopul Bob nu putea

32. Cf. Ioan Modrigan, *op. cit.*, pp. 99-100.

33. La 1 noiembrie 1792, episcopul Ioan Bob scrie guvernului, că deoarece străvechea ediție a Bibliei tipărită la București în 1688 pe de o parte e plină de solecismi, de cuvinte nepotrivite și cu multe scăderi, iar pe de alta cărțile s-au ros prin folosire și s-au nimicit prin schimbările timpului, a hotărît împlinirea acestor lipsuri printr-o tălmăcire nouă. Drept aceea face cunoscută guvernului această hotărîre a sa, cu rugămîntea ca «dacă ar avea de cuget a dispune» ceva în această privință, să i se arate din vreme, spre a putea tipări Biblia cît mai curînd. La 8 noiembrie 1792 guvernul răspunde că tipărirea Bibliei se lasă pe răspunderea episcopului, însă ar fi bine să ia înțelegere și cu ceilalți episcopi uniți din Ungaria, spre a-și arăta și ei părerile (cf. T. Cipariu, *Archivu p. fil. și ist.*, p. 676).

34. Cf. I. Bianu-N. Hodoș, *op. cit.*, nr. 595, pp. 380-382. Lucrarea, în folio, are 10 ff. + 894 + 246 pp. și este tipărită pe două coloane, cu litere de trei mărimi. Prefața «cătrecetitori» este semnată de «ieromonahul Samuil Clain din minăstirea Sfintei Troite de la Blaj».

35. Dedicția a fost tipărită de I. M. Moldovanu în *Archiv pentru fil. și ist.*, pp. 676-678. Plîngîndu-se de asupririle pe care le îndura, Samuil Clain spune:

rămîne nepăsător în fața acestei defăimări. De aceea, aprins de mînie, la 28 iunie el ceru consistoriului să-și dea părerea, nu asupra cuprinsului cărții, ci numai cu privire la dedicația amintită, punînd întrebarea dacă s-ar putea tipări și ieșind la lumină n-ar pricinui «neîncredere, scandal sau schismă?». Consistoriul răspunse la 15 iulie 1794 că este de părere «ca dedicațiunea nicidecum să nu se tipărească, pe de o parte fiindcă ea cuprinde în sine unele neadevăruri», iar pe de alta pentru că ar putea da prilej «la neîncredere și schismă»³⁶).

Fiind în Blaj, Clain a aflat, fără îndoială, de raportul defavorabil al Consistoriului și ca să înlătore orice necaz, ceru să i se înapoieze manuscrisul, plîngîndu-se totodată și guvernului despre toate acestea.

Înștiințat de uneltirile lui Bob, la 19 septembrie 1794 guvernul scrie din nou episcopului, cerîndu-i să trimită răspunsul convenit cel mai tîrziu pînă la 30 octombrie. În urma acestei poftiri și temîndu-se că Samuil Clain va intra în legătură cu altcineva spre a-și tipări **Teologhia moralicească**, Bob răspunse, la 15 octombrie 1794, că fiind ocupat cu revizuirea Bibliei, n-a putut cerceta manuscrisul trimis. Cu toate acestea, dacă lucrarea părintelui Clain, care este «o traducere în romînește a Teologiei morale de Venceslav Schanza», și «se va găsi potrivită și minții celor mai puțini culți», sau «se va putea potrivi cu puține schimbări și împrumuturi», atunci «chiar dacă ar fi intervenit vreo tranzacție, va preferi să se plece înaintea lipsurilor acestei diecese, decît a se tîrgui în oficine străine»³⁷).

În adevăr, Clain izbutise să-și asigure tipărirea **Teologhiei moralicești** la altă tipografie. Faptul acesta l-a silit pe Bob să fie mai îngăduitor, stăruind pe lîngă el să cedeze cartea tipografiei din Blaj, să renunțe la dedicația osîndită de consistoriu și să scrie în locul ei un «Cuvînt înainte» în favoarea lui, urmînd ca în schimb să primească, ca drept de autor pentru traducerea Bibliei, pe lîngă cei 600 florini și un număr de exemplare tipărite³⁸).

În urma acestei înțelegeri, manuscrisul **Teologhiei moralicești** trecu în păstrarea lui Gherman Peterlachi, directorul tipografiei Seminarului din Blaj, dar care nu se grăbi să-l pună în lucru. Se pare că Samuil Clain era încă bănuț că ar putea reveni asupra făgăduielii date de a-și tipări cartea la Blaj. Aceasta reiese din scrisoarea trimisă de el episcopului Ioan Bob, la 12 ianuarie 1796, în care se plînge că cerîndu-i lui Gherman manuscrisul, ca să-l răsfoaiscă «pentru a-i mai face vreo însemnare» precum și un «indicem literalem materiarum», i s-a spus că această carte nu poate să iasă din casă afară, ca să n-o dea «unde va să se tipărească». Hîrțuielile acestea l-au lovit atît de crunt pe sărmanul călugăr, încît el se plînge că «i-au slăbit mîna a lucra», iar «inima i-au mîhnit-o» și atîta «tremur» au băgat în mîinile sale, încît nici nu poate să mai scrie. În încheiere se roagă să caute la «amărăciunea inimii sale,

«Unde este părintele nostru Ignatie? ingerul cel de la Dumnezeu dat nouă apărător, folositorul cel fierbinte și ajutorul cel grabnic, căruia i se făcea milă de nevoile noastre și-l durea de asuprelile noastre ce ni se întimp'ă...».

36. *Ibidem*, pp. 678-679.

37. *Ibidem*, p. 676.

38. George Pascu, *Istoria literaturii romine în secolul XVIII*, vol. III, p. 124; cf. T. Cipariu, *op. cit.*, p. 700, scrisoarea lui Samuil Clain către episcopul Bob, din 12 ianuarie 1796: «precum ne-au fost așezămîntul cu Bibliile, ca să mi să dea acum măcar jumătate dintr-insela, că de banii, care mai sînt, fiindcă se zice că nu sînt, nici eu nu sîlesc».

socotind că el își bate capul ziua și noaptea și lucrează pentru folosul de obște.

Urmarea acestei scrisori a fost că Samuil Clain primi două exemplare din Biblia tipărită la Blaj, din care unul l-a dus prietenului și ocrotitorului său Ignatie Darabant, iar pe celălalt l-a trimis episcopului de Muncaci, Andrei Bacinski (1772-1809).

În sfârșit, în cursul anului 1796, *Teologhia Moralicească* a ieșit de sub tipar, în două volume, avînd un «cuvînt înainte» scris de «ieromonahul Samuil Clain»³⁹), în care arată cum Ioan Bob «de la începutul păstoriei sale cei arhieresti, meîncetat, ziua și noaptea cugetă cum se poate mai bine face ca toți și fiecarele să poată cunoaște legea lui Dumnezeu și să-și ție creștineasca datorie, de care la judecata cea de pe urmă se va întreba».

Zbuciumul și neajunsurile îndurate de Samuil Clain, din partea episcopului Ioan Bob cu tipărirea *Teologhiei Moralicești*, se pare că n-au fost de-ajuns. De aceea ele se vor repeta și cu o altă lucrare. Astfel, încă de la 24 iulie 1794, Bob primise din partea guvernului, spre cercetare, un alt manuscris în trei tomuri; al lui Samuil Clain și anume: *Istoria bisericească pe scurt, pentru folosul iubitorilor de învățătură*, prelucrată după Claude Fleury⁴⁰ș, și pe care el o avea gata încă din anul 1790⁴¹). Spre marea lui uluire, episcopul Bob văzu că această carte era dedicată mitropolitului ortodox din Carloviț, pe care Samuil Clain îl lăuda «copiosissimis laudum argumentis»⁴¹). Așa dar, dedicația confirma întru totul întru totul denunțul lui Bastasici din 1784, ca Samuil dorea să revină la Ortodoxie. Totuși, atîta timp cît a durat tipărirea Bibliei și a *Teologhiei Moralicești*, episcopul Bob nu i-a dat nici o urmare. Ocupat cu corecturile celor două lucrări, se pare că nici Clain n-a mai stăruit la guvern pentru grăbirea răspunsului. Însă la sfârșitul anului 1796, cînd se termină de tipărit și *Teologhia Moralicească*, Clain se gîndi să reia chestiunea tipării *Istoriei bisericești*, fiindcă la 17 februarie 1797, vedem că episcopul Bob îi cere, în scris, să-i arate de ce autori s-a folosit la traducerea sau întocmirea istoriei, precum și ordinea și împărțirea materiei. Aceste lămuriri erau trebuitoare «spre cruțarea timpului, spre ușurarea osteneții și spre ajutorarea și îndreptarea cenzurei»⁴²).

Clain răspunde fără zăbavă, la 1 martie, în latinește, arătînd că «a tălmăcit în romînește *Istoria bisericească* scrisă de Claude Fleury». Dar fiindcă această lucrare este prea mare, s-a gîndit să facă un extras, iar ordinea chestiunilor a întocmit-o după norma lui L. Berti, în *Compendiul de istorie bisericească*. Autorii principali din care a alcătuit «acest opuscul» sînt Părinții și scriitorii bisericești răsăriteni și anume: Eusebiu de

39. I. Bianu-N. Hodoș, op. cit., nr. 600, pp. 385-386. La 2 noiembrie 1797, episcopul Ioan Bob înștiințează guvernul că s-a tipărit *Teologhia Moralicească*, însă fără dedicația către Ignatie Darabant deoarece lucrarea fiind doar o traducere, iar nu o scriere originală, n-ar face cinste episcopului căruia i-a fost dedicată.

40. Este vrednic de luare aminte faptul că în adresa guvernului din 24 iulie 1794, cu care se trimite episcopului Ioan Bob «spre cenzurare» acest manuscris se spune că este compus de «preotul neunit Samuil Klein» (cf. T. Cipariu, *Arhiv p. fil. și ist.*, p. 715).

41. Cf. Dr. Iacob Rađu, *Manuscriptele din biblioteca Episcopiei unite din Oradia-Mare*, în *An. Acad. Rom., ist.* 3, tom. I (1923), p. 274.

42. *Ibidem*, p. 715.

Caesaria, Sozomen, Evagrius, Teodoret, Nichifor, Teofan, Actele sinoadelor și alții⁴³).

Toate aceste prețioase lămuriri îl interesau prea puțin pe Bob, căci ceea ce-l rodea pe el era iarăși prefața lui Clain, închinată unui mitropolit ortodox. De aceea, la 3 mai, el trimite Capitlului său manuscrisul Istoriei bisericești, volumul întâi, însoțit de o scrisoare, în care spune că autorul cărții, «fără să se gândească cîtuși de puțin, dacă poate să se bucure în public de lăudata bunăvoință a arhiepiscopului din Carloviț și dacă se poate sprijini peste măsură pe părerea aceluiași, de aceea, chiar în prefață, după ce îngărmădește foarte multe motive de laudă a prealăudatului arhiepiscop, adaugă rugămîntea ca el să primească ca ostenele sale să fie închinat prea nobilei persoane a arhiepiscopului și să-l cinstească cu favoarea sa». În încheiere cere Capitlului «să-și arate părerile lor în comun cît mai repede»⁴⁴).

La 19 iulie 1797 membrii capitlului din Blaj răspund că tomul întâi al Istoriei bisericești, scrisă de Clain, nu se poate tipări «ba chiar dacă ar vedea lumina zilei, nu cu mic scandal va fi»⁴⁵).

Avînd în mînă aceste mărturii, episcopul Bob comunică guvernului, la 30 noiembrie 1797, că Istoria bisericească a lui Samuil Clain a fost respinsă de Capitlu «fiindcă se arată în mai multe puncte conformă cu religia ortodoxă a arhiepiscopului de Carloviț, de a cărui favoare acest autor vroia să se bucure și cuprinde în sine «zgura neunirii», adică este ortodoxă⁴⁶). În atari împrejurări Istoria bisericească a lui Clain nu s-a putut tipări și a rămas pînă azi în manuscris, în trei tomuri⁴⁷).

Toate prigonirile de pînă acum ale episcopului Ioan Bob împotriva învățatului călugăr Samuil Clain chiar dacă l-au amărît peste fire, n-au izbutit însă să-l abată din drumul său. Însă cea mai grea încurcătură, cu care avu de luptat a fost învinuirea că vrea să revină la Ortodoxie și să ajungă episcop la Sibiu. Astfel, încă de la 30 mai 1796 guvernul scrie lui Bob, că i s-a făcut cunoscut că «basilitul» din Blaj Samuil Clain, după moartea episcopului «neuniților», Gherasim Adamovici (†13 aprilie 1796), ar fi umblat să treacă la «neunire» și să fie ales episcop ortodox. Ca atare cere lui Bob să interzică lui Clain orice neînțelegere cu «popii neuniți»⁴⁸).

Episcopul Ioan Bob văzu acum că i se dă cel mai bun prilej ca să se poată răzbuna pe Samuil Clain, fiindcă îndrăznise să-i fie protivnic la alegere, iar după aceea cutezase să închine cărțile sale altor vlădici. De aceea socoti că a sosit vremea să-l înlătore și pe el din preajma sa, precum îl înlăturase odinioară și pe Gh. Șincai. Deocamdată, timp de un an și jumătate Bob nu luă nici o măsură împotriva lui Clain, ci abia la 29 noiembrie 1797 el înaintează guvernului un memoriu, sau mai bine zis

43. *Ibidem*, p. 715.

44. *Ibidem*, pp. 715-716; cf. George Pascu, *op. cit.*, p. 127. Vol. II-III au fost date spre cenzurare lui Ladislau Nemeș, directorul școlilor greco-catolice, și Eliseu Novac, profesor de filozofie.

45. T. Cipariu, *op. cit.*, p. 716.

46. Cf. George Pascu, *op. cit.*, p. 127. La 20 decembrie 1797, Ladislau Nemeș și Eliseu Novac raportează episcopului Ioan Bob că au citit partea II-a a Istoriei bisericești scrisă de Clain și cuprinsă în două tomuri, arătînd greșelile ce au găsit, însă nu-și spun părerea dacă e bună sau nu de tipar (cf. T. Cipariu, *op. cit.*, pagina 716).

47. Vezi Dr. Iacob Radu, *op. cit.*, p. 274, nr. 71-73.

48. I. M. Moldovanu, *op. cit.*, p. 717.

un act de învinuire, întocmit cu multă ură și răutate împotriva învățatului călugăr.

În acest memoriu zavistiosul episcop caută să ponegrească în fel și chip pe Samuil Clain înaintea guvernului. Astfel spune că fiind trimis de Atanasie Rednic în institutul Pazmany din Viena, acolo a citit cu mult zel cărțile pline de eresuri ale grecilor, adică ortodoxe, și adăpîndu-se din greșelile lor, a fost ademenit de învățăturile lui Fotie, pe care apoi, întorcîndu-se la Blaj «din pricina nestăpînirii gurii», le propaga printre călugării mînăstirii Sf. Troiță. Apoi, după plecarea sa de la Viena, în 1783, nesuferind disciplina monahală din Blaj, a vrut să fie primit în clerul eparhiei ortodoxe din Carloviț. Însă fiindcă de acolo nu i s-a dat nici un răspuns în anul 1784, găsi de cuviință că trebuie să-și schimbe viața și să renunțe la călugărie. Nedîndu-i-se dezlegare, în 1785 a cerut guvernului să fie făcut paroh în Sibiu, sub cuvînt că aerul este mai sănătos.

«Aceasta însă, spune Bob mai departe, a fost pretext înșelător, ceea ce se vede din faptele de mai tîrziu, pentru că neîmplinindu-i-se dorința de a căpăta parohia amintită, călătorea foarte des la Sibiu și prin ținuturile locuite de ortodocși, unde întîrzia foarte mult și în timpul acesta umbla ca să cîștige inimile neuniților și voturi de episcop». După moartea episcopului ortodox Gherasim Adamovici, îndată plecă la Sibiu ca să agite în ascuns chestiunea alegerii. De asemenea, în drum către Oradea, unde a călătorit în vara aceluși an, oprindu-se la Turda «a găsit de cuviință să meargă la biserica ortodoxă, să facă slujbă la neuniți, și tot acolo, după zvonul că țintește Episcopia neuniților, a fost primit să fie cuvîntare de propovedanie. În sfîrșit, «stricat de învățătura lui Fotie, a îndrăznit să dedice arhiepiscopului din Carloviț niște Elemente de Istorie bisericească, nu mult deosebite de învățătura lui Fotie (adică ortodoxe) și să-i ceară favoarea, ca în acest chip ostenele lui, sprijinite de părerea și autoritatea zisului arhiepiscop și privite sub numele lui, să fie lăudate de neuniți și autorul lor (adică Samuil Clain) să se poată bucura de favoarea neuniților... iar pacea publică și liniștea să fie primejduite sub ochiul religiei». În încheiere Bob arată că îi este «tare teamă», ca nu cumva Clain, ispitit de speranța de a căpăta episcopia neuniților și împins de legătura rudelor sale, să nu facă defecțiune pe față de la biserica greco-catolică și să nască turburare în popor». De aceea, «pentru nimicirea scandalului», roagă să se ceară Curții Imperiale, ca Samuil Clain «să fie despărțit de tovărășia neuniților» și în taină să fie dus la mînăstirea din Muncaci, unde să fie ținut închis «pentru pocăirea lui»⁴¹).

Dar toată uneltirea lui Bob, făcută cu gîndul de a scăpa de Clain, nu izbuti, fiindcă guvernul a arătat mai multă înțelegere, decît era de așteptat. Astfel la 27 ianuarie 1798 îi răspunde lui Bob, — amintindu-i de blîndețea creștină — că este de părere să nu i se mai îngăduie lui Clain de a părăsi Blajul, ci să trăiască liniștit în mînăstire, «avînd îndeletniciri religioase și literare».

Episcopul Bob nu se mulțumi însă numai cu această măsură a guvernului. În dorul lui de răzbunare, el hotărî ca Samuil Clain să fie tras la răspundere și în fața Capitlului călugărilor basilieni ai mînăstirii Sf. Treime din Blaj. În urma acestui fapt, Clain întocmi o strălucită «apologie» pentru dezvinovățirea sa și pe care o dădu Capitlului la 20 mai 1798,

49. Ibidem, pp. 717-718.

arătînd că pricina mîergerii sale la Sibiu a fost căutarea sănătății. Este adevărat că a vorbit cu «neuniții» după moartea lui Gherasim Adamovici, sfătuindu-i să se ferească de a mai alege episcop străin. Nu tăgăduiește că «poporul pentru ostenele sale, învățătura și predicile pe care le-a auzit» adeseori de la el «îl are în mare dragoste». Numai datorită ostenelelor sale «atît de mult s-au îmblînzit neuniții că pe uniți nu-i mai urmăresc, ca înainte, cu ură de moarte, ci trăiesc ca frați, și între uniți și neuniți deosebirea este foarte mică». Toate acestea, spune el, «nu sînt semne că vreau să trec la neunire, la care, dacă aș vrea, aș putea ține pe calea instrucției de șase săptămîni, după poruncile crăiești». Dacă s-a întîlnit cu neuniții din cînd în cînd și a vorbit cu ei, «pricina a fost iubirea de oameni și porunca Mîntuitorului Hristos». În încheiere, Samuil Clain își destăinuiește toată durerea sufletului său că a îmbătrînit «în slujba bisericii lui Dumnezeu» muncind neconținut pentru «cultura neamului nostru», iar acum, fără să se țină seama de meritele lui mari, de osteneala lui îndelungată și că este «albit de bătrînețe», se vede nu numai chemat în fața Capitlului «ca un acuzat de o crimă foarte gravă», ci și silit să stea «pururea acasă ca un arestat». De aceea, spre a nimici orice bănuială că ar vrea să treacă la Ortodoxie, cere învoirea de a trece la ritul Bisericii latine, în care dorește să-și petreacă «restul zilelor vieții, în liniște și în scutire de orice însărcinare bisericească... Și atunci neuniții nu mă vor mai alege episcop, fiind eu de ritul Bisericii latine. Iar dacă acest lucru nu se poate face, fiindu-mi cunoscută acum nevinovăția, să fiu declarat liber, ca așa să pot ieși la aer curat, spre grijirea sănătății»⁵⁰).

Ca dovadă despre nevinovăția sa, Clain alătură pe lîngă această «apologie», un «atestatum», din partea Consistoriului ortodox de la Sibiu, scris în romînește, la 22 aprilie 1798, prin care se arată că niciodată «clerul neuniților» n-au dat la guvern vreo cerere ca să-l poștească pe Samuil Clain să fie «Vlădică» ortodox, «nici acest fel de cuget au arătat, ce mai vîrtos în toate prilejurile uneltirilor laolaltă s-au dovedit rîvnitorii de legea sa și hulitor de împerecherile între neamul nostru în rîndul legii», și nici nu știe să fi făcut el «vreo turburare cît de mică»⁵¹).

În urma acestor dovezi, Capitlul din Blaj înfățișează la 13 iulie 1798, episcopului Ioan Bob «apologia» lui Samuil Clain împreună cu atestatul dat de Consistoriul ortodox din Sibiu, cerîndu-i să hotărască «ce este de făcut cu acest frate care cere învoirea de a trece la ritul latin»⁵²).

Episcopul Bob, văzînd lipsa de curaj a Capitlului, răspunde prin scrisoarea lui din 16 iulie 1798, că dacă Samuil Clain vrea să treacă la ritul latin, prin aceasta «nu poate spăla pata ce în realitate a fost înfierat prin voința și încercarea lui de a reveni la Ortodoxie». Cel mai bun lucru ar fi dacă prin schimbarea totală a purtării, ar spăla crima de schismă, de care s-a făcut vinovat. Deocîmdată cere Capitlului să-și dea părerea asupra acestei învinuiri de schismă adusă lui Clain⁵³).

La 21 august 1798 Capitlul răspunde că n-a băgat de seamă să se fi lipit de Samuil Clain «zgura schizmei», pentru că atunci era în intere-

50. Textul latin al «apologiei» a fost publicat de I. M. Moldovanu, în *Arhivul p. fil. și ist.*, pp. 719-720, 736-737. Traducerea romînească apud George Pascu, *op. cit.*, pp. 133-139.

51. *Arhivul p. fil. și ist.*, p. 737.

52. *Ibidem*, p. 737.

53. *Ibidem*, pp. 737-738.

sul lor să-l dea pe față și să ceară îndepărtarea lui din mânăstire. Nu tănuiesc însă că el nutrește și unele păreri personale, care în nici un chip nu pot sluji pentru lămurirea poporului. Ca atare este de părere să nu se îngăduie lui Clain trecerea la ritul latin»⁵⁴).

O săptămână mai târziu, adică la 28 august 1798, Samuil Clain se hotărî să trimită episcopului Bob o scrisoare, rugându-l să comunice și guvernului nevinovăția sa. Dacă însă va fi judecat de catolic, ceea ce nici vrea, nici recunoaște, nici mărturisește și nici socotește, să facă cu el ceea ce prevăd poruncile crăiești. Stăruie însă din nou să i se îngăduie de a trece la ritul latin, iar dacă episcopul nu-i dă voie, atunci această chestiune să fi trimisă locului în drept⁵⁵).

În toate aceste frământări și necazuri Samuil Clain n-a conținut truda sa cărturărească. Astfel, la 15 martie 1799 el sfârși tomul IV din **Istoria bisericească**⁵⁶), iar la 15 iunie același an, tomul V⁵⁷). După ce scăpă apoi de neplăcutele încurcături în care-l vîrîse dușmănia și răutatea episcopului Ioan Bob, el se așternu cu mult zel pe studii istorice și literare. Cîtva timp se îndeletnici cu istoria Munteniei și Moldovei. În martie 1802 ajunsese cu istoria Țării Românești la anul 1720, iar cea a Moldovei la anul 1600, și în acest scop întreținea legături cu istoricul german Johann Christian Engel⁵⁸).

Încă de pe la 1799 episcopul Ignatie Darabant stăruia ca pentru cărțile românești, ce urmau să se tipărească în tipografia Universității din Buda, să fie numit un cenzor român și se gîndea ca locul să fie ocupat de învățatul Samuil Clain⁵⁹). Numirea aceasta a întîrziat apoi pînă la sfîrșitul anului 1804⁶⁰). Între timp însă apărură la Buda în anul 1799, traducerea făcută de Clain în 1791, după Martin Baumeister, **Loghica, adecă partea cea cuvîntătoare a filosofiei**⁶¹). În anul 1800 se tipări la Sibiu, în tipografia lui Barth, o altă traducere după M. Baumeister și anume **Legile firei, itica și politica sau filosofia cea lucrătoare în patru părți împărțită**⁶²), iar în anul 1801 ieși de sub teascurile tiparniței lui Martin Hochmeister, cu litere latine, **Acatist sau carte cu multe rugatsuni pentru evlavia fieste quarui creștin**, avînd o prefață foarte interesantă, fiindcă cuprinde chestiuni privitoare la reforma limbii⁶³).

54. *Ibidem*, p. 738.

55. *Ibidem*, pp. 738-739.

56. I. Bianu, *op. cit.*, p. 93.

57. Dr. Iacob Radu, *op. cit.*, p. 274.

58. Cf. J. Ch. Engel, *Geschichte der Moldau und Walachei*, I, Halle 1804, pp. 26, 91, 94. În anul 1803 Clain, împreună cu un cleric din Blaj, a tradus în latinește pentru Engel cronica lui Miron Costin (*ibidem*, p. 68).

59. Giorge Pascu, *op. cit.*, p. 140.

60. La 10 februarie 1800, canonicul Ioan Corneli, directorul școalelor naționale românești din Bihor scria lui Clain despre intențiile lui Ignatie Darabant, însă la 25 februarie același an, Clain răspundea lui Corneli, din Blaj, că «despre plecarea mea la Buda nu știu nimic și aștept și eu să aflu ceva» (cf. Dr. Iacob Radu, **Doi luceferi rătăcitori**, în *An. Acad. Rom.*, lit. 2, tom. II (1925), pp. 175, 205-207). Deși deocamdată nu s-a putut face nimic, stăruințele au continuat, iar la 31 iulie 1804 Gh. Șincal înștiință din Buda pe Corneli la Oradea, că pentru postul de cenzor și corector la tipografia din Buda trebuie să fie unul numit din cei trei candidați, care erau: Samuil Clain, N. Vitez și Ioan Corneli (cf. *ibidem*, pp. 230-232).

61. Bianu-Hodoș, **Bibliografia românească veche**, II, nr. 622, p. 416.

62. *Ibidem*, nr. 625, p. 417.

63. *Ibidem*, nr. 633, pp. 425-429. În scrisoarea sa către Ioan Corneli, din 25 februarie 1800, Clain spune că se tipărește la Sibiu **Jus naturae și Librum precatorium** «cu litere latine», care nu este alta decît **Acatistul**.

Tot în anii 1801-1802 Clain tipărește la Blaj, în tipografia Seminarului, marea lui lucrare «Theologia dogmatică și moralicească, despre taine preste tot, după învățătura bunilor credincioși dascăli întocmită, cu mărturii din Sfânta Scriptură, Sf. Părinți și din tradiția Bisericii întărită spre învățătura clerului celui tânăr așezată»⁶⁴).

Așa dar, în anul 1804 ne mai putând îndura prigonirile atât din partea episcopului Ioan Bob, cât și a călugărilor basilieni, care nu puteau suferi în mijlocul lor un om așa de învățat, Samuil Clain se hotărî să părăsească Blajul. Se spune că atunci când fu să se despartă de acest loc mult iubit de el, s-a suit pe amvonul bisericii catedrale spre a-și lua rămas bun de la lăcașul unde slujise atîția ani și de la credincioșii care-i ascultau predicile cu nesățiu. Cuvîntul și l-a început spunînd: «Niciodată n-am cugetat că din piatră voi scoate apă», dar se întoarse spre perete, ca să-și ascundă lacrimile care-i curgeau șiroaie⁶⁵).

Ajuns «țenзор și revizor cărților romînești la crăiasca tipografie a Universității din Peșta», cel dintîi gînd al său a fost să-și pună sub tipar unele lucrări, pe care le avea pregătite în manuscris mai de mult. Astfel, la 14 iulie 1805 începu tipărirea unui Calendar romînesc pe anul 1806⁶⁶), care era gata la sfîrșitul lumii august 1805 și cuprindea, ca adaus, primele 40 pagini din cartea sa Scurtă cunoștință a Istoriei romînilor⁶⁷). La 14 martie 1806 Clain trimitea prietenului său Ioan Corneli Prospectul Dicționarului latin-romîn-german-ungar⁶⁸).

64. Bianu-Hodoș, op. cit., nr. 634-640, 648, pp. 429-430, 434. Intreaga lucrare cuprinde peste 1350 pagini și în afară de o introducere generală «despre taine preste tot», (10+102 pp.), fiecare taină este tipărită aparte: taina botezului (6+109 pp.), a mirului (13+30 pp.), a pocăinței (30+287 pp.), a maslului (6+41 pp.), a preoției (13+104 pp.), a căsătoriei (14+260 pp.), și a euharistiei (24+448 pp.), aceasta din urmă fiind tipărită în anul 1802.

65. Cf. T. Cipariu, Arhivu p. fil. și ist., p. 739.

66. Cf. Bianu-Hodoș, op. cit., nr. 691, pp. 475-476; vezi scrisoarea lui Clain către Corneli din 14 iulie 1805, Dr. Iacob Radu, op. cit., pp. 214-215.

67. Cf. scrisoarea lui Clain către Corneli, din 30 august 1805 (ibidem, p. 217). Este o prescurtare a lucrării sale, Istoria lucrărilor și întâmplărilor romînilor scrisă la Blaj în anul 1801 și rămasă în manuscris (Dr. Iacob Radu, Manuscriptele..., p. 273). După ce s-a tipărit întîi ca adaus la Calendarele pe anii 1806 și 1807, a apărut ca volum aparte, sub titlul: Istoria, lucrurile și întâmplările romînilor prescurt așezată și din multe vechi și noi scriitori culeasă și scrisă de Samuil Clain (Buda 1806). Fiind cea dintîi istorie tipărită de un romîn, Clain s-a simțit dator să arate în prefață necesitatea cunoașterii istoriei romînilor spunînd: «Urit lucru iaste romînului să nu știe începutul său, să nu știe neamul său, pre mai marii săi și istoria neamului său.. și se cuvine aceasta omului cuvîntătoriu, care are minte, că istoria iaste dascălul tuturor lucrărilor și la celor bisericești și a celor politicești, că ea nu numa cu cuvinte ci și cu pilde adeverează cele ce învață (cf. Bianu-Hodoș, op. cit., nr. 695, pp. 479-480).

68. Ibidem, pp. 222-223. Acest dicționar precum și cel romîn-latin-ungar-german, Clain spune că le-a întocmit cu mare și migăloasă osteneală și cu multe privegheri. Manuscrisul fusese terminat la Blaj încă de la 10 martie 1801 (cf. Dr. Iacob Radu, Manuscriptele din biblioteca episcopiei Unite din Oraria Mare, p. 276). Intr-o scrisoare către Ioan Corneli, din 30 iunie 1806, mărturisește că a scris acest dicționar însemnat numai de dragostea pentru cultura și învățătura neamului și pentru ca să înlesnească romînilor învățarea limbilor streine iar streinilor să învețe limba noastră, făcînd totodată și neamului romînesc cinstea de a avea un dicționar «de care nici o nație nu e lipsită decît a noastră și cea țigănească» (Dr. Iacob Radu, Doi Luceferi, pp. 212-213). Acest dicționar el l-a întocmit, pentru limbile germană și ungară, cu ajutorul, învățaților Halitzki și Virago.

În septembrie 1805 Samuil Clain primea la Buda o călduroasă scrisoare din partea parohului Gheorghe Angyal din Zlatna, care îl asigura că «dacă se vor tipări Propovedaniile, le vor cumpăra toți preoții din Ardeal, învățați și neînvățați, uniți și neuniți... cât ar ști că sînt Cazaniile lui Clain»⁶⁹. De bună seamă că nu era vorba de o nouă ediție a cărții **Propovedanie sau învățături la îngropăciunea oamenilor morți**, tipărită la Blaj în anul 1784⁷⁰), ci de acele **Cuvîntări bisericești, sau Predice**, rămase în manuscris, și pentru care la 20 februarie 1805 Samuil Clain cerea sprijinul lui Ioan Corneli, să le poată tipări⁷¹).

La 31 octombrie 1805 muri Ignatie Darabant, episcopul Oradiei, în care Clain pusese mari nădejdi de sprijin, deși nu totdeauna așa le văzu împlinite. Dar ceasul morții se apropia și pentru pribeagul cărturar ardelean, Samuil Clain de la Sad, tocmai acum cînd găsisese liniștea trebuitoare spre a-și tipări lucrările care adăstau de ani și ani în manuscris. În ziua de 13 mai 1806 el își dădu pe neașteptate obștescul sfîrșit, în vîrstă de 61 ani, pe brațele bunului și vechiului său prieten Gh. Șincai, care era atunci corector la tipografia Universității din Buda, unde Clain avea slujba de cenzor.

Trupul său a fost îngropat în ziua de 15 mai, 1806, în biserica sîrbilor catolici din Ratzvaros⁷²).

*

Activitatea lui Samuil Clain în ogorul literaturii romînești, care pe vremea lui era abia în față și cu totul înapoiată, se dovedește astăzi atît de întinsă și de încordată încît nu se poate să nu iște prețuirea oricui va cunoaște lucrările sale cele mari și multe, rămase în manuscris. Iar dacă ținem seama și de greutățile cu care a avut de luptat împreună cu frații săi Gh. Șincai și Petru Maior, precum și de neliniștea și prigonirile îndurate mai toată viața sa, vom înțelege cîtă dreptate avea D. Tichindeal, cînd la 1814 scria în prefața la *Fabulele tipărite la Buda*: «A trebuit să fie extraordinar, căci altmîntrelea, ca om simplu trebuia să dispereze, trebuia să se lase de lucru, văzîndu-se în fața unor piedici atît de mari, pe care avea să le învîngă, văzîndu-se în urmă și persecutat chiar de ai săi... căci nimica nu e omului mai cu jale, decît cînd pătimeste cineva de la ai săi și de la neamul său»⁷³).

Samuil Clain în afară de rasa călugărească și de treapta de ieromonah și dascăl, n-a purtat pe umerii săi sarcina nici unei dregătorii bisericești;

69. Dr. Iacob Radu, *Ibidem*, pp. 223-224. În ce privește tipărirea dicționarului, acest zelos român spunea că «să n-aibă tipografia nici o frică că nu se vor vinde.. Cu unguri, cu nemți, cu toți or cumpăra.. Călindariul acolo tipărit, abia apucă să-l capăt ca să cetesc într-însul».

70. Bianu-Hodoș, *op. cit.*, nr. 472, pp. 287-288. Precum se arată în prefață, cartea cuprindea și «două cuvinte foarte frumoase și de suflet folositoare» ale Sf. Vasilie cel Mare și Chiril al Alexandriei, din care preoții puteau să se ajute mult pentru întocmirea «învățăturii la morți».

71. Dr. Iacob Radu, *ibidem*, p. 209.

72. Cf. I. Bianu, *op. cit.*, p. 96; cf. N. Iorga, *op. cit.*, pp. 176-177. Despre chipul și înfățișarea lui Samuil Clain ne spune I. M. Moldovanu că era «om uscățiv, negricios, de statură peste cea mijlocie, cu fruntea mare, piept lat, șolduri înguste, vioi la fire și cu ținuta impunătoare» (*Arhivul p. fil. și ist.*, p. 739).

73. Bianu-Hodoș, *op. cit.*, tom. III.

dar ceea ce l-a îndemnat și i-a dat putere să sufere atâtea amărăciuni și necazuri, lucrînd ziua și noaptea, era iubirea nației sale pe care căuta s-o ajute în tot chipul. Aprins și necruțător în cercetarea adevărului istoric, el n-a defăimat miciodată Biserica Ortodoxă, ci dimpotrivă s-a arătat dușman deschis al celor ce făcuseră din uniație un zid despărțitor între frații de același neam și aceeași lege. Disprețuind vîltoarele politice, el se închidea smerit în sufletul lui blînd și iertător chiar față de protivnicii și dușmanii săi. Mîhnit de lipsa de înțelegere a celor care țineau în mîină oîrma Bisericii de la Blaj, el a turnat în slova cărților sale toată durerea care-l împovăra, mărturisindu-și nădejdiile curate a unor zile mai bune. Bătrînesc în vorbă, domol la fire și creștin în faptă, Samuil Clain a rămas cu rădăcinile prinse adînci în tradiția noastră romînească și ortodoxă.

Ca și Gheorghe Șincai, Samuil Clain știa că cele patru puncte dogmatice, în care s-au unit o parte din romîni ardeleni la 1698 cu Biserica romano-catolică și prin care se deosebeau acum de ortodoxi, «necum neînvățați dar nici cărturarii le înțeleg, ci numai pleve vorbesc». El, ca și unchiul său episcopul Inochentie Clain, ca și Petru Maior și ca toți cărturarii blăjeni de la sfîrșitul veacului XVIII, cunoștea tot răul pricinuit de uniație, adică despărțirea nației romînești din Transilvania în două tabere, de multe ori dușmane. Din această pricină mult și-a frămîntat mîntea, mult s-a nevoit el singur, nefiind ajutat de nimeni, ca să reunească trupul nației sale, greu lovit prin aceea nenorocită despărțire⁷⁴). El nutrea gîndul lui Tinchindeal care spunea: «Să fim noi, toți romînii una să ne iubim ca frații; nu e aici grec sau latin, unit sau neunit... una trebuie să fie nația romînească»⁷⁵); și «Voi, romînilor, pentru care scriu... nu vă despărțiți între voi înșivă pentru declinarea legilor nălucite»⁷⁶).

*

Strădania cărturărească, în ogorul teologiei romînești, desfășurată de Samuil Clain în răstimp de 38 de ani, a fost dintre cele mai rodnice și mai vrednice de laudă. El a îmbogățit literatura noastră bisericească cu o seamă de lucrări și traduceri, dintre care numai oîteva au văzut lumina tiparului, iar cea mai mare parte au rămas în manuscris pîmă astăzi.

Dar ceea ce surprinde, în toată îndeletnicirea lui de tîlmăcitor harnic și priceput, este năzuința neconținută către izvoarele ortodoxe. Astfel, din marele număr de opere traduse de el în romînește, toate sînt numai ale părinților și scriitorilor bisericești din răsărit.

Samuil Clain a început să scrie foarte de timpuriu, iar lucrările sale teologice au precedat pe cele de istorie și filologie. Încă din 1768, oînd avea vîrsta doar de 23 ani, el «a pus pe romînie» scrierea Sf. Vasilie cel Mare. «Rînduialele celor ce pustnicește sau singuri, sau împreună de obște petrec»⁷⁷). Peste un an, adică în 1769 «Monahul Samuil Clain»

74. Cf. I. Bianu, *op. cit.*, p. 98.

75. Precuvîntare la ed. a II-a a *Fabulelor*, București 1838, p. XIII.

76. D. Tinchindeal, *Fabule*, p. 259.

77. Cf. Iacob Radu, *Manuscriptele din biblioteca Episcopiei unite din Oradia-Mare*, în *An. Ac. Rom.*, ist. 3, I (1923), nr. 14, p. 266; cf. nr. 223-224, pp. 297-8. La sfîrșitul ns. nr. 14 se află următoarea însemnare: «Acestea s-au pus pe romînie de mine cel mai mic Samoil Clain ieromonah de la Ardeal în anul 1768; iar acum 1780 a doua oară s-au scris». Ms nr. 224 cuprinde la sfîrșit această arătare: «Aceste s-au tîlmăcit pre limba romînească de mine păcătosul ieromonah Samoil Clain de

tălmăci în românește «**Învățăături foarte de mare folos omului cucernic**» ale Sf. Dorotei⁷⁸). În 1780, pe când se afla la Viena, ca «epimerius», la seminarul greco-catolic Sf. Barbara, a tălmăcit din latinește o bună și folositoare carte de învățătură pentru primirea sfintei taine a pocăinței și anume **Indreptarea păcătosului**, scrisă de Segneri sub titlul: **Instructio poenitentis**⁷⁹). După ce în anul 1781 tipări la Viena, **Dissertatio de matrimonio**, a tradus-o și în românește sub titlul **Despre căsătorie** și care în 1782 fusese admisă pentru tipar⁸⁰).

Tot pe atunci a scris sau a tradus în românește și cealaltă disertație canonică, tipărită la Viena în 1782 sub titlul: **De jejuniis**⁸¹). Una din cele mai interesante lucrări pentru terminologia teologică folosită și care a fost scrisă înainte de 2 aprilie 1782, este intitulată: **Puneri din prolegomenele Sf. Scripturi și descoperirea cea dumnezeiască**⁸²), tratând despre inspirația divină a Vechiului Testament.

Pentru îndreptarea vieții monahale, Samuil Clain întocmi, curând după 1784, scrierea: **De datoriile cinurilor călugărești**⁸³). Poate cu același gând bun a tălmăcit el apoi viețile unor pustnici ca «Sf. Pavel Tiveul, carele au fost întâi pustnic», a Sf. Dorotei «scrisă de Paladie episcopul Nicopolei, care însuși au văzut» și a Sf. Dositei, culegând câteva «**învățăături și pilde de multe feluri pentru ucenicii lor**»⁸⁴).

În anul 1796 harnicul traducător a dat în graiul românesc mai multe cuvântări ale Sf. Grigorie de Nazians, Anastasie Sinaitul, Andrei Criteanul, Efrem Sirul, Ioan Damaschin și Epifanie episcopul Ch'prului⁸⁵). Peste doi ani, aflându-se în mănăstirea de la Alba Iulia, Samuil Clain «a tălmăcit pre românie» **21 Cuvinte sau Omilii ale Sf. Vasilie cel Mare**⁸⁶). Apoi, între anii 1787-1792 «întoarse pre limba românească» alte trei mari volume ale operii Sf. Ioan Gură de Aur, **Omilii sau cuvinte în evanghelia Sf. Ioan**⁸⁷).

Sad din țara Ardealului din șcaunul Sibiului și acum îndreptate a treia oară, s-au scris în Blaj, în mănăstirea Sfintei Troiță 1804 iunie 17».

78. Ibidem, nr. 186, p. 293: «Acum întâi pe românie întoarse de monahul Samoil Clain. Anul Domnului 1769».

79. Ibidem, nr. 19 b, p. 267: «acum scrisă și culeasă și întru acest chip așezată și rinduită pentru folosul creștinilor cum să cade să-și mărtuisească preotului păcatele». Cu nevoința și osteneala părintelui ieromonah Samoil Olain de la Sad. **Scrisă în Beciu (Viena), anul de la mântuirea lumii 1780.**

80. Ibidem, nr. 21, p. 267.

81. Ibidem, nr. 123, p. 284: «Carte pentru posturile Bisericii grecești a Răsăritului».

82. Ibidem, nr. 115 și 173, pp. 282, 291.

83. Ibidem, nr. 116, pp. 282-3. Cuprinsul acestei scrieri este arătat de Clain astfel: «Mai înainte de ce voi spune datoriile călugărilor, pentru mai luminată înțelegere, puțințeala voi grăi de începutul vieții călugărești, de cinurile ei și de mărturisirea ei și apoi de datoria fiește cărui cin și de altele ale călugărilor».

84. Ibidem, nr. 117, p. 283.

85. Ibidem, nr. 227, pp. 298-9; cf. și nr. 162, f. 289, cuprinzând cuvântarea Sf. Grigorie Teologul despre fuga în Pont și care are la sfârșit însemnarea: «1794 mai 1, în mănăstirea Blajului, de Samoil Olain ieromonahul tălmăcită».

86. Ibidem, nr. 163 a, pp. 289-290: «Acelui dintru sfinți părintelui nostru Vasile cel Mare, arhiepiscopul de la Cesarea cea din Capadochia, Cuvinte, acum întâi tălmăcite pre românie de Samoil cel Mic de la Sad în anul 1788, în ziua dintii a lui Noiembrie. S-au început a să scrie în Bălgrad, în mănăstire» Ms. în 4 cuprine 597 pp.

87. Cf. Ioan C. Băianu, op. cit., p. 100, n. 11; «A celui întru sfinți părintelui

După aceste «Cuvinte», în anul 1788 tălmăci «acum întâi pe limba românească», Catehezele Sf. Chiril al Ierusalimului⁸⁸).

Iarna anului 1789 Clain o petrece în Oradia Mare, la prietenul și ocrotitorul său episcopul Ignatie Darabant, unde traduse **Canoanele Sfințelor Săboară**, după ediția lui Beveregius și pe care le-a scris a doua oară «mai îndreptat» la Blaj în 1798, sub titlul: «**Canoanele Săboarelor** a toată lumea și a celor nameajnice și ale sfinților Părinți, celea primite în Biserica Răsăritului»⁸⁹).

În toamna anului 1790, întorcându-se la Blaj, Clain termină de scris «**Istoria Bisericească pe scurt pentru folosul iubitorilor de învățătură**»⁹⁰). Peste nouă ani, apoi, sfârși de prelucrat și tradus, în cinci mari volume, **Istoria bisericească** a abatelui Claude Fleury⁹¹), la care lucra încă din anul 1787⁹²).

Printre cărțile de zidire sufletească, tălmăcite în românește de Clain, este și **Urmarea lui Hristos** a lui Toma de Kempis⁹³, săvârșită în anul 1803 traducerea aceasta s-a tipărit după moartea lui Clain, la Blaj, în 1812⁹⁴).

Renumele de mare cuvântător pe care îl avea Samuil Clain între români din Ardeal, l-a îndemnat, prin anul 1805, adică după statornicirea lui la Buda, să tipărească o carte de **Cuvântări bisericești sau Predice**⁹⁵) întocmite de el. Murind însă peste un an, nu și-a putut împlini acest gând, iar lucrarea a rămas în manuscris pînă azi.

Încă din anul 1803, cînd se afla la Blaj, Clain sfârșise de tălmăcit în românește o seamă de **Învățături aschiticești** ale marilor pustnici și cuvioși⁹⁶). În 1804 el tălmăci într-un volum aparte și cunoscutele In-

---

nostru Ioan Gură de Aur arhiepiscopul Tarigradului, **Omili sau Cuvinte în Evangelia Sfintului Ioan**, întoarse pre limba românească de Samuil Clain de la Sadu în anul de la Hs. 1787». Vol. I, 440 pp.; vol. II, 629 pp.; vol. III, 666 pp. La sfîrșitul vol. II e scris: «în 1791», iar la sfîrșitul vol. III: «Blaj, iulie 30, an. 1792».

88. Dr. Iacob Radu, op. cit., nr. 58, f. 272: «**A celui întru sfinți părintelui nostru Chiril arhiepiscopul Ierusalimului Catihises sau învățături către cei ce vin la botez, tălmăcite acum întâi pe limba românească de ieromonahul Samoil Clain de la Sad în anul 1788**». Ms. cuprinde 600 pp.

89. Ibidem, nr. 56, p. 271; cf. George Pascu, *Istoria Lit. rom. sec. XVIII*, 3, p. 109.

90. Dr. Iacob Radu, op. cit., nr. 71-3, p. 274.

91. Ibidem, nr. 74-77, p. 274;

92. Cf. George Pascu, op. cit., p. 110.

93. Dr. Iacob Radu, op. cit., nr. 59, p. 272: «**A Tomel de la Kempis, De urmarea lui Hristos, cărțe patru foarte de folos sufletului cucernic, acum întâi tălmăcite pre limba românească de Samuil Clain de la Sad ieromonahul din minăstirea Sfinta Troița de la Blajiu**». Volumul autograf, în 4°, de 526 pp., are la sfîrșit următoarea însemnare: «Scris-am eu întru monasi zmerit Samoil Clain de la Sad ieromonah din minăstirea din Blaj 1803». Despre traducerea în românește a acestei cărți, cf. Econ. D. Furtună *De imitatione Christi în românește*, Dorohoi 1928.

94. Cf. Bianu-Hodoș, op. cit., III, p. 62.

95. Dr. Iacob Radu, op. cit., nr. 66, pp. 272-3.

96. Ibidem, nr. 55, p. 271: «**Acelor întru sfinți cuvioșilor părinților noștri Pahomie, Efram, Sirul de la Scară, aba Isaie, aba Amon, Teodor Studit și aba Maxim, învățături aschiticești și acele acum întâi tălmăcite pe limba românească de părintele Samoil Clain de la Sad ieromonahul din minăstirea Sfintei Troițe din Blajiu**». La sfîrșit se află însemnarea: «1803. Această carte s-au tălmăcit și s-au scris de mine păcătosul Samoil Clain...». Cartea are un adaus de 24 pp. intitulat «**Din cartea bătrînilor**» și altul de 24 pp.: «**Sententiile preafericitului părintelui nostru și sfințitului mucenic Nil**».

vătători aschiticești ale Sf. Vasilie cel Mare⁹⁷). Tot din Sf. Vasilie cel Mare a tălmăcit el 22 omilii, sub titlul: **Cuvinte către norod zise**, pe care în anul 1805 le copia a doua oară⁹⁸). O traducere mai veche, amintită încă din 1787, este scrierea Sf. Vasilie cel Mare, **Hotărâri scurte cu întrebări și cu răspunsuri**, pe care Clain a îndreptat-o și a scris-o a treia oară la Blaj, în 1804⁹⁹), adică în anul plecării sale la Buda.

Dintre scrierile și traducerile lui Samuil Clain rămase în manuscris, dar care nu cuprind arătarea anului când a fost lucrate, amintim: **Istoria împărecherii întră Biserica Răsăritului și a Apusului**¹⁰⁰); **Tratatul Sf. Ioan Hrisostom, De preoție**¹⁰¹); **Introducere în prorocii mici și în unele din cărțile Noului Testament**, «de Sf. Părinți Chiril Alexandrinul, Ioan Gură de Aur, Vasilie cel Mare și Ioan Damaschinul»¹⁰²); **Imn sau cântare la îngroparea Domnului nostru Iisus Hristos**¹⁰³); **Istorie adevărată de Lucian Samosateanul**¹⁰⁴); **Carte despre descoperirea dumnezeiască**, alcătuită de Clain și amintită de el între scrierile sale¹⁰⁵); **Istoria bisericească a Episcopiei românești din Ardeal**, care formează tom. IV al lucrării lui Samuil Clain, de mari proporții, intitulată **Istoria, lucrurile și întâmplările românilor**, rămasă în manuscris¹⁰⁶). În afară de **Omiliile Sfântului Ioan Hrisostom la Evanghelia după Ioan**¹⁰⁷ ni s-a mai păstrat doar un fragment al traducerii făcută de Clain din **Tilcuirea Sf. Ioan Hristos la Evanghelia după Matei**¹⁰⁸).

Din studiile scripturistice ale lui Samuil Clain, ni s-au păstrat două manuscrise, unul intitulat **Despre Sfânta Scriptură**¹⁰⁹), iar altul: **Istoria Noului Testament**¹¹⁰). La acestea se adaugă poemul religios: **In Sfânta**

97. *Ibidem*, nr. 220, p. 297, volumul IV, în 4°, de 330 pp. cuprinde 80 reguli morale ale Sf. Vasilie cel Mare. Are un **Cuvînt înainte** scris de Clain, iar la sfîrșit însemnarea: «1804 die 1-am augusti. Acestea din mine iromonahul Samoil Clain sînt tălmăcite și scrise».

98. *Ibidem*, nr. 221, p. 297.

99. *Ibidem*, nr. 224, p. 298. Volumul III, 4°, de 364 pp., are la sfîrșit această însemnare: «Aceste s-au tălmăcit pre limba romînească de mine păcătosul ieromonahul Samoil Clain de Sad din țara Ardealului din scaunul Sibiului și acum îndreptate a treia oară s-au scris în Blaj, în minăstirea Sfintei Troiță, 1804, iunie 17».

100. *Ibidem*, nr. 78, p. 275: «care s-au făcut pe vremea lui Mihail Celularie patriarhul Țarigradului și Săborului de la Florenția acum întii romînește scrisă». **Lucrarea aceasta este menționată între scrierile lui Clain încă din anul 1782.**

101. *Ibidem*, nr. 179, p. 292.

102. *Ibidem*, nr. 23, p. 268.

103. *Ibidem*, nr. 46, p. 270.

104. *Ibidem*, nr. 47, p. 270.

105. *Ibidem*, nr. 47, pp. 271-2; of. T. Clapariu, *Archiv p. fil. și ist.*, p. 276.

106. Dr. Iacob Radu, *op. cit.*, nr. 67-70, pp. 273-4, vol. în 4°, de 253+158+286 pp. Principiul de la care pornește Samuil Clain în această scriere este că românii de dincolo de Carpați neavînd stăpînituri politice proprii, locul lor a fost ținut de vlădici, care corespund domnitorilor noștri. El face biografiile atât a celor dinainte, cît și a celor de după uniație. În deosebi sînt prețioase știrile pe care le dă despre Inochentie Clain, unchiul său, vajnicul apărător al drepturilor romînești. Povestirea se oprește la episcopul Grigorie Maior. Ea ni s-a păstrat și într-o formă prescurtată, dar cu unele interesante amintiri personale, formă publicată de T. Clapariu, sub titlul **Istorie eclesiastică**, în **Acte și fragmente**, pp. 79-144.

107. *Vezi supra*, nota 87.

108. Dr. Iacob Radu, *op. cit.*, nr. 155, p. 288.

109. *Ibidem*, nr. 158, p. 288.

110. *Ibidem*, nr. 159, p. 288.

110. *Ibidem*, nr. 179, p. 288.

și Marea Sîmbătă, scris de Clain în versuri neregulate, privind patimile, moartea și învierea Mîntuitorului Hristos ¹¹¹).

Marele număr de traduceri patristice și ascetice, făcute de Samuil Clain, l-au îndemnat să purcedă la o lucrare uriașă, menită, poate, ca să cuprindă, în ordine cronologică traducerea românească a tuturor operelor părinților și scriitorilor bisericești. Inceputul ei este: **Viața și scrierile Sfinților: Părinți: Clemente Romanul, Erma, apostolul Barnaba, Ignatie de Antiohia și Policarp din Smirna** ¹¹²).

Dintre manuscrisele pierdute ale lui Samuil Clain sînt amintite, încă din 1787, următoarele scrieri și traduceri: **Despre Sfînta Troiță; Pravoslavnică Credința a Sf. Ioan Damaschin; Istoria lui Varlam și Ioasaf; La păstor de Sf. Ioan Climac; Invățături aschiticești ale Sfîntului Diadoh episcopul; Practica Consistorială și Dissertatio de statu et politia religiosorum et monahorum orientalis ecclesiae** ¹¹³).

*

De încheiere adăogăm că spiritul în care sînt scrise, în deobște, lucrările lui Samuil Clain este acela al unui om luminat, care vede pe deasupra hotarelor vremii și al deosebirilor confesionale, interesele permanente, nevoile și aspirațiile poporului său. De aceea, el e mîndru de obîrșia neamului românesc, îl doare durerile lui, îl chinuie necazurile lui, iar umilința de veacuri îl revoltă pînă în adîncul inimii. Din răscolirea trecutului caută necontenit să desprindă mărturii ce pot sluji drept reazim gîndurilor de viitor. El soarbe cu nesățiu învățătura cea curată din izvoarele Ortodoxiei, ca să-și poată făuri platoșa dreptei credințe. Pentru cei ce își părăsesc poporul și legea «ca să li se zică magnați», pentru vlădici, ca Ioan Bob, care se dau cu tot sufletul uniației, căutînd s-o apropie de catolicism, pentru fanaticii ritului și confesiunii «care și în canoane și în odăjdiile bisericești și în altele latinizesc» ¹¹⁴), are cuvinte de aspră mustrare. Pentru el, ca și pentru Gh. Șincai și Petru Maior, uniația trebuia să fie doar un mijloc și nu un scop, un prilej de civilizație și de redobîndire a drepturilor pierdute, iar nu o prăpastie între frați și o unealtă de dezbinare și de ură ¹¹⁵).

Dar ideile pentru care a luptat Samuil Clain timp de aproape 40 de ani, cu o stăruință fără margini, n-au rămas zadarnice. Printr-o răbdare vrednică de laudă și printr-o muncă înverșunată, el a izbutit să spulbere toată țesătura de neadevăruri și defăimări iscodite de către vrăjmașii săi, pentru că vrea să părăsească uniația și să revină la sînul Bisericii Mame.

111. *Ibidem*, nr. 124, p. 284.

112. *Ibidem*, nr. 225, p. 298. Manuscrisul autograf în 4°, are 119 pp. și cuprinde cîte o scurtă notiță despre viața lor, apoi parte textuală, parte numai în extras, traducerea operilor lor. La acest volum mai sînt prinse două predici scrise de mîna lui Clain, una la **Duminica Florilor**, iar alta despre porunca șaptea: **Nu fura**.

113. Cf. Gîrge Pascu, *Op. cit.*, pp. 114-5.

114. T. Cipariu, *Acte și framente*, p. 124.

115. Cf. N. Iorga, *op. cit.*, p. 194.

Astăzi însă dreptatea ortodoxiei ardeleni a învins pe deplin. Adevărul istoric a înfrînt chiar și pe aceia care deși-l vedeau, nu voiau totuși să-l recunoască. Iar confundarea uniației cu «religia strămoșilor» a rămas de mult una din cele mai mari erezii istorice ce s-au emis și susținut vreodată.

Drept aceea, acum cînd pomenim împlinirea a 150 de ani de la moartea acestui luminat călugăr și cărturar, se cuvine să punem pe lespede sa de mormînt una din acele trainice cununi, care nu pot și nu trebuie să lipsească — a dreptății și a adevărului.

Pr. Prof. GHEORGHE I. MOISESCU

LITURGHIA ȘI UNITATEA RELIGIOASĂ A POPORULUI ROMIN

Creștinismul a fost în viața poporului nostru un însemnat factor de unitate. Despărțiți de vitregiile celor trecute vremi prin graniți politice și împrăștiați printre alte neamuri, noi am rămas în tot timpul un popor unitar nu numai prin limbă, ci și prin viața religioasă, care și ea a contribuit la păstrarea aceluiași grai între toți românii.

Acest rol nu și l-a putut îndeplini creștinismul în viața poporului nostru decât pentru că a fost el însuși același la toți românii, pentru că el însuși s-a simțit ca o unitate în cuprinsul poporului român. Românii s-au simțit una în creștinism și deci una și între ei, pentru că și-au trăit creștinismul însuși ca o unitate proprie lor, și așa s-a simțit și creștinismul românesc însuși, ca o unitate proprie în cadrul poporului român. Prin aceasta s-a realizat o înfrățire deplină, o osmoză între creștinismul pe care poporul român l-a trăit unitar ca pe o unitate pentru el, și între poporul însuși.

Infrățirea aceasta, s-a realizat în Transilvania datorită unor împrejurări cu totul deosebite. Starea de asuprire în care a fost ținut poporul român de către stăpînirile feudale străine, a făcut ca acest popor să nu aibă o clasă boerească sau burgheză, căci toți cei ce voiau să se ridice la o treaptă socială superioară, trebuiau să iasă din componența poporului român și din cuprinsul Bisericii lui. Astfel Biserica românească a rămas, datorită acestor împrejurări, în Transilvania, în mod exclusiv o Biserică a unui popor de iobagi, sau în orice caz de țărani umili, împărtășind soarta lui de asuprire și de umilire.

Biserica moșilor și strămoșilor noștri, creștinismul lor, s-a îmbrățișat astfel în Ardeal cu poporul, purtându-și împreună jalea și povara. Ea a fost astfel prin excelență o Biserică a poporului. Poporul român, avîndu-și în Biserica lui singura mîngîietoare și susținătoare, s-a atașat ei, nemai fiind în stare să o părăsească pentru nici o altă credință. Pentru că orice altă credință i se înfățișa în toate cazurile ca o credință ce era și a unei nobilimi exploatare, care voia să o impună și poporului român nu pentru că purta grijă de mîntuirea lui, ci pentru a-și consolida și mai mult puterea lumească. Biserica, la rîndul ei, trăind lîngă sufletul poporului, a dobîndit o înțelegere caldă și o iubire nemărginită pentru comorile lui sufletești, dar și-a însușit și durerea și aspirațiile celor obișnuiți și împovărați. Și întrucît poporul reprezintă adevărata sursă creatoare de valori artistice-etnice, Biserica ardeleană a primit din strînsa comuniune cu el, un cuprins și o înfățișare de pitoresc duh românesc. Iar întrucît poporul reprezintă pătura celor nedreptățiți și împovărați, ea și-a

păstrat proaspătă acea trăsătură socială, de umană simpatie și de hotărâtă voință de ajutorare a celor exploatați, voință care e atât de intim legată de ființa creștinismului Evangheliei și care a făcut astfel din Biserica poporului român din Ardeal un fel de premergătoare a vremilor de azi, categoric opuse distanțelor, nedreptăților și inegalităților sociale.

Nicolae Iorga cu intuiția lui de vizionar, a surprins atât caracterul pitoresc național, cât și pe cel uman-social, sau popular al Bisericii românești din Ardeal, când a numit-o Biserică de sate și preoți. Ea n-a fost o Biserică de prelați strălucind de vestminte luxoase și geloși pe titlaturi pretențioase, ci o Biserică de părinți ai satelor, îmbrăcați în cămașă albă de in, peste care se revărsau pletele și barba de obicei cărunte. Când apăreau în ușa altarului cu crucea ridicată de mâinile lor bătătorite de muncă și în odăjdiile înflorite cu motive de artă populară românească, îmbrăcate peste albul nedeplin acoperite ale cămășii de in, poporul vedea pe Tatăl ceresc sau pe Iisus Hristos, dacă era mai tinăr, dar pe un Tată ceresc sau pe Iisus Hristos familiar, coborât în mijlocul lui, înțelegându-i necazurile și obida și exprimând prin cruce o suferință a poporului și al Lui, dar și o nădejde într-o biruință care va veni și adeseori o chemare la luptă pentru dreptate și libertate. Preotul acesta a dat o autoritate de lucru sacru modestei îmbrăcămînți țărănești, precum potirul de lemn și ștergarele frumos înflorite, așezate pe la icoane, făceau să se coboare o lumină cerească peste toate uneltele și motivele de artă ale poporului. Prin Biserică se sfințeau, se transfigurau toate ale poporului. Toate căpătau un prestigiu, o strălucire, care îl făcea să fie mîndru de ele, să-și ia o revanșă pentru umilirile ce le îndura de la o stăpînire lumească și de la niște grofi îmbrăcați în vestminte luxoase, care-l tratau cu un dispreț orgolios. Biserica aurea viața poporului cu o frumusețe mai presus de fire, prin faptul că, la rîndul ei era plină de produsele creației populare românești. Arta poporului, devenise artă sacră a Bisericii, ca să se întoarcă în popor cu nimbul acestei sacralități.

Bisericiuțele de lemn cu uși sculptate cu motive românești și răsunînd de troparele înduioșate de modulațiile doinei moastre, în care poporul își mărturisea lui Dumnezeu nu niște simțiri de spiritualitate abstractă, ci durerile concrete ale vieții lui de toate zilele, erau așa de apropiate de căsuțele țărănești, care deveneau și ele cu lucrurile modeste din ele, cu povestirile despre Dumnezeu care umblă pe pămînt și cu doinele din ele, așa de asemănătoare cu bisericuțele. În smeritele încăperi țărănești de birne, cu lumină puțină, cu liniște, mirosind a busuioc și cu pereții acoperiți de jur împrejur de icoane, avînd pe masă la loc de cinste ceaslovul și psaltirea, cobora toată lumina cerului. Și astfel iobagii biciuiți și batjocoriți la curtea și la lucrul grofului, se simțeau în căsuțele lor petrecînd cu îngerii și cu sfinții și mîndri că și-au păstrat credința adevărată a Domnului Hristos și nu și-au pierdut sufletul, abătîndu-se de la ea, ca grofii pe care îi privea de la înălțimea unora ce stau în adevăr și sînt copiii preferați ai Tatălui ceresc.

La unitatea poporului român prin Biserică au contribuit desigur și Episcopii. Aceștia erau punctul de convergență, de legătură între sate și preoți. Scaunul lor era vîrfurile de unde se îmbrățișa și se strîngea obștea satelor într-o unitate. Ierarhii aceștia au avut chiar, în Ardeal, un rol mai însemnat poate ca oriunde în Biserica creștină, fiind nu numai căpetenii bisericesti, ci conducătorii supremi exclusivi ai poporului în toate privin-

tele. Dar erau conducători ai unei Biserici populare, ei înșiși fiind niște bătrâni atît de simpli după vorbă, după port și totuși atît de respectați, atît de impunători prin înțelepciunea și seriozitatea lor creștină.

Vlădicii romîni, în tradiția Ardealului, n-au fost numai propovăduitorii și supraveghetorii dreptei credințe, deși m-au neglijat-o nici pe aceasta cît de puțin, apărînd-o cu grele jertfe. Ei au fost însă și ocîrmuitorii poporului în aspirațiile lui după dreptate și libertate și în eforturile lui după un trai mai omenesc. Datoria aceasta au socotit-o nu contrară rolului lor de păstori duhovnicești, ci decurgînd din Evanghelia dreptății și a mîntuirii fiecărui om care crede. Ei au fost luptători neînfricați pentru drepturile poporului, în fața nobilimii exploatoare. Hirotoniți de Dumnezeu, ei au fost totodată reprezentanții unui popor ce nu voia să moară, ci viață să aibă și mai mult să aibă. Ei au fost conducătorii poporului în înțelesul eminent al cuvîntului. Erau conducători, nu prin privilegii și prin fast, ci prin răspunderea pentru întreg poporul ce o simțeau apăsînd pe umerii lor, și în virtutea faptului că erau exponenții totali ai poporului și poporul le acorda o nemărginită cinste și ascultare. Au fost conducători nu în sensul unor prinți ai Bisericii, stăpînitari de feude întinse și pricepuți mai mult la călărie și la război împotriva vasalilor iobagi, cînd aceștia se depărtau de la credința lor și de la datoria de a-și plăti dijmele, ci în sensul unor păstori cu bărbi albite de mila poporului și de răspunderea ce apăsa pe umerii lor. Au fost conducătorii poporului, întrucît au adunat în sufletul lor toate durerile, toate aspirațiunile, și toată capacitatea de mucenicie pentru poporul păstorit. Ilie Iorest, Sava Brancovici, Inocențiu Micu-Clein, au fost culmile de nădejde, au fost înălțările supreme ale poporului, care au înfruntat protivniciile unor nedrepte orînduiri, ca tot atîtea stînci de cremene și de lumină, pe care încrucișările de fulgere și tunete, printre îngrămădirile de nori negri, n-au făcuet decît să le arate și mai masive și mai grandioase.

Dar forța principală prin care Biserica poporului romîn s-a manifestat ca una și a contribuit în cea mai mare măsură la unitatea acestui popor, a fost identitatea slujbelor bisericesti, avînd ca centru Liturghia. Aceiași Liturghie, aceleași slujbe, săvîrșite în toate satele romînești — și în Ardeal numai în șatele romînești — au păstrat aceste sate într-o unitate spirituală între ele și cu romînii de peste Carpați. Liturghia și slujbele răsăritene au rămas trăsătura bisericească de unire între toți romînii, chiar cînd între romînii ardeleni s-a produs o separație din punct de vedere administrativ-bisericesc. Se poate vorbi de o permanentă și neîntreruptă unitate religioasă liturgică a poporului romîn. Întreg poporul romîn a rămas înlăuntru aceleiași vieți liturgice răsăritene. Despărțirea bisericească administrativă n-a izbutit să taie această unitate religioasă liturgică și cu atît mai puțin a reușit să facă aceasta cele cîteva puncte de doctrină diferențială. Acestea au rămas știute doar de cîteva teologi, sau în orice caz n-au străbătut din planul teoretic și de suprafață în viața religioasă practică și adîncă a poporului. Intuiția poporului, cu simțul lui neînșelător, a surprins adevărul că în Liturghie e concentrată legea lui creștină. El a simțit că Liturghia și cultul bisericesc e însăși doctrina în rugăciune, în cîntare și în practica creștină. De aceea la 1700 cînd cei 38 de protopopi au semnat actul de unire cu Roma, ei l-au golit pe de altă parte de orice conținut practic, cînd au pus condiția ca «toată

legea și sărbătorile și posturile să stea pe loc». Exprimiind conștiința poporului, ei au cerut să le rămână esențialul. Căci inima nu-i lăsa să-și părăsească cu adevărat legea lor creștină. Și iezuiții au simțit și ei că aceasta era esențialul, care zădărnicește practic unirea cu Roma, **căci** în traducerea latină, confecționată de ei, au omis oastă condiție, fără știrea protopopilor care n-au semnat această versiune latină. Liturghia era legea lor veche, legea de pînă atunci a întregului popor român, și această lege, ei nu înțelegeau să o părăsească, ci să o păstreze în solidaritate cu toți românii. Și așa s-a întîmplat pînă la 1948.

Toți românii s-au îmbrăcat în tot trecutul, deci și în cei 250 de ani de despărțire administrativ bisericească, în aceleași zile în haine de sărbătoare, au mers în aceleași zile la Biserică, și-au spus în aceeași noapte «Hristos a înviat», ciocnind ouă roșii, au postit în aceleași săptămîni, în același fel răsăritean. Și-au stropit casele și holdele cu apă sfințită în același fel, și-au dus morții la groapă cu aceleași tropare și cu aceleași rugăciuni duiioase, au pregătit aceleași pomeni și parastase pentru ei, și-au prins în aceleași zile la porți mărăcini înfloriți și au venit în aceeași zi de Florii cu mugurii de salcie de la Biserică. Toate le-au făcut la fel și împreună.

Liturghia, sărbătorile, posturile, purtînd pecetea credinței răsăritene, avînd drept conținut învățătura veche și meschimbata a Sfinților Părinți, e creștinismul propovăduit și practicat la nivelul trebuințelor poporului, e creștinismul cîntat și trăit de popor, e creștinismul care a pătruns toată ființa poporului, i-a modelat viața, i-a dat un ritm și a așezat-o într-un orizont spiritual, a luminat-o cu o semnificație. Ea e legea spirituală a existenței întregului popor român. În această lege au rămas și românii ajunși după 1700 în dependența administrativă de Roma. Și datorită acestei unități religioase, salvată prin Liturghie, întregirea administrativ-bisericească de la 1948, n-a întîmpinat în popor nici o greutate, nefăcînd altceva, decît să consfințească și formal o realitate existentă.

S-a spus că Liturghia și cultul bisericesc nu stau într-o legătură organică cu credința și deci poporul român unit la 1700 cu Roma, păstrînd aceeași Liturghie cu ceilalți romîni, n-a mai păstrat și aceeași credință. S-a afirmat că credința e sufletul, iar Liturghia și slujbele sînt o simplă haină, un simplu rit de suprafață, fără nici o legătură interioară cu credința. Nimic mai greșit. Cultul, după învățătura nu numai a Bisericii ortodoxe, ci chiar și a celei catolice, nu e ca la protestanți numai exteriorizarea unor sentimente religioase subiective, fără nici o prezență a divinului în formele cultului. Și chiar dacă ar fi numai atît, tot ar exista o legătură organică între credința din suflet și exteriorizarea ei în cult, căci sufletul în elanul lui de sinceritate pe care-l trăește mai ales în religie, manifestă în cult ceea ce se cuprinde înlăuntrul lui. Dar în concepția ambelor Biserici cultul constituie partea externă prin care se revarsă Harul dumnezeesc și darurile cerești în sufletele credincioșilor. Astfel Liturghia e partea externă pentru taina și jertfa sfintei euharistii, rînduiala botezului și a mirului, partea externă pentru mașterea omului din Dumnezeu și pentru primirea darurilor Sfîntului Duh și așa mai departe. Dar în concepția aceluiași Biserici, partea externă a tainelor, trebuie să exprime corect credința cea dreaptă pentru ca tainele să se săvîrșească valid. Și intrucît nici chiar din partea catolică nu s-a contestat validitatea tainelor săvîrșite de ierarhia unită prin Liturghia și

slujbele răsăritene, urmează ca această Liturghie și aceste slujbe, chiar după părerea apusenilor, sînt expresia credinței celei drepte¹). Poporul unit cu Roma, rămas prin Liturghia și slujbele răsăritene în comunitatea credinței celei drepte cu toți frații lor romîni, prin această Liturghie și prin aceste slujbe, și-a exprimat credința cea dreaptă. Și credința efectivă pentru însușirea mîntuirii e cea prin care se primesc harurile și darurile dumnezeiești, deci cea exprimată prin Liturghie și celelalte slujbe. Cealaltă credință, cea exprimată și discutată teoretic între teologi, dacă e expresia organică a credinței mărturisită de Biserică și de credincioși la săvîrșirea tainelor, e vrednică de laudă, dar nu are eficiența obiectivă și practică în viața religioasă a poporului și în mîntuirea lui. Dacă se abate însă de la credința exprimată liturgic, să ni se permită să observăm că acei puțini care persistă în ea, sînt în starea tristă a unor hibridi spirituali, caracterizați prin duplicitate, inconsecvență și sfîșiere lăuntrică, potrivit-li-se perfect îndemnul: «ori te poartă cum ți-e vorba, ori vorbește cum ți-e portul». Remarca aceasta, la adresa acestei stări hibride, aparține chiar unui teolog catolic Korolevschi, în studiul «L'Uniatisme», din revista — Irénikon (1927)²).

Poporul nu s-a preocupat de acele puncte de doctrină care se deosebeau de credința lui mărturisită și trăită liturgic. Am putea spune că dacă vîrfurile unor ramuri s-a clătinat, sub suflarea unor vînturi străine, între învățătura mărturisită liturgic de întreg poporul și unele idei calvine într-o scurtă vreme, sau unele învățături catolice în vremea mai îndelungată a unui sfert de mileniu, trunchiul stejarului romînesc a rămas totdeauna neclătinat, cu rădăcinile adînc înfipite în Liturghia și în slujbele drepte credințe răsăritene, în legea lui care, precum a fost una și aceeași pînă la 1700, «a stat pe loc» prin voința lui și după 1700.

Dar dacă Liturghia, cu sărbătorile și cu slujbele răsăritene, a rămas sursa și factorul unității religioase a poporului romîn, să vedem în ce sens a modelat și zidit ea, această viață religioasă unitară. Căci ea a avut această forță de modelare în gradul cel mai înalt datorită marelui ei elasticități, în cîntări și în stilul obiectelor liturgice, care i-a îngăduit să se apropie cît se poate de mult de conținutul creației populare și să se împletească cu ea, absorbind-o în sine și redînd-o vieții de toate zilele a poporului înveșmîntată într-un văl sacru.

Ar fi multe de spus despre însușirile Liturghiei răsăritene, care și-a pus pectia peste viața religioasă a poporului romîn. Aci ne oprim numai

1. Insuși papa Pius IX, puțin înainte de Conciliul din Vatiican, a proclamat principiul egalității absolute a celor două rituri (la anul 1867).

2. Și mai grele cuvinte are el la adresa uniatismului și a tendinței lui de a introduce neconținut elemente de rit latin în Liturghia și slujbele răsăritene, considerînd sistemul acesta ca piedeca principală în calea apropierii celor două Biserici: ortodoxă și catolică, aceasta dînd ortodocșilor motiv să spună că Roma e nesinceră cînd declară că vrea o împăcare între cele două Biserici, cu păstrarea fiecăreia în specificul cultului ei, cum nesincer s-a dovedit cînd a dat aceste asigurări la 1596 și 1700 rutenilor și romînilor ce s-au unit cu Roma. Ortodocșii privind ce fac uniții sînt în drept să spună: Roma urmărește latinizarea Bisericii din Răsărit, chiar dacă declară contrariul.

De aceea Korolevschi spune: «Abbatre l'uniatisme théologique, disciplinaire, liturgique, ascétique, ce produit qui ne ni oriental ni occidental, mais un compromis bâtard entre l'une et l'autre, s'est hâter la fin... de la separation que nous deplorons tous» (p. 27).

la două din trăsăturile spiritualității ei: la puterea ei de **transfigurare** a întregii vieți și la spiritul de **comuniune** care iradiază din ea, însușiri de altfel indisolubil unite.

Încă în puterea ei de a absorbi în sine elementele vieții concrete a poporului spre a le sfinți, avem unele din mijloacele prin care ea a operat transfigurarea acestei vieți. Cântarea bisericească primind în sine accentele cântecului popular, a dat acestuia o frumusețe și o puritate sacră, iar ștergarele și creștăturile în lemn, care împodobeau lăcașurile bisericesti își capătă în uzul lor de toate zilele tainice semnificații, dând vieții reliefuri adânci.

Cuvintele limbii românești folosite, în diferite combinații, în Liturghie, au căpătat un înveliș de sfințenie și în uzul de toate zile, ferindu-le de folosirea în sudalme și ocare. Limba vorbită însăși s-a intercalat cu zone sacre și prin aceasta poporul a fost ajutat să se ridice la o vorbire plină de cuviință. Și aceasta este o mare misiune a creștinismului: să pună o pecetie de cuviință și de spirit creștin peste cuvintele, purtările și lucrurile vieții concrete. Iar această înniurire, desigur că nu o poate exercita în aceiași măsură o Liturghie care, prin limba ei străină de popor, se ține mai izolată de viața lui. Prefacerea prescurei, însemnată cu chistornicul încreștit cu frumoase motive de artă românească, în trupul Domnului, repercurta ca un val de sfințenie peste pâinea cea de toate zilele din care prescura se lua ca o frunte. Pâinea devenea astfel sfântă în viața poporului și era un sacrilegiu a o începe fără a o însemna cu semnul crucii, sau a o călca în picioare și a o ocări.

Prin sfințirea pâinii și a vinului, simbolurile zidirii văzute, sursele esențiale ale vieții trupesti, în trupul și sângele lui Hristos, Biserica nu se ferește să tămăduiască potențial însăși făptura concretă prin hrana ei obișnuită, cum se ferește o altă Biserică, prin folosirea azimei. «Butucul viei, zice Sf. Irineu, înfipt în pământ, aduce la vremea sa roadă și grăuntele de grâu, îngropat în pământ și putrezit, se înmulțește, înviind prin suflarea lui Dumnezeu, iar apoi, amîndouă prin înțelepciunea lui Dumnezeu, cresc spre folosul omului, și, primind în ele cuvîntul lui Dumnezeu, se prefac în Sfînta împărtășanie care este trupul și sângele lui Hristos. Și astfel trupurile noastre, hrănite prin aceasta, după îngroparea și risipirea lor în pământ se vor scula la vremea lor», pentru că pâinea și vinul cu care s-a hrănit s-au făcut oarecum părtașe de mesticăciunea dumnezeieștii împărtășanii.

În rugăciunea de după prefacere din Liturghia Sf. Vasile cel Mare, preotul se roagă pentru ca binefacerea ei să se reverse peste lumea întreagă, pentru miluirea poporului ce stă înaintea și cel care nu e de față, pentru creșterea pruncilor, călăuzirea tinerilor, întărirea bătrînilor, mîngîierea celor descurajați, unirea celor desbinați, întoarcerea la Sfînta Biserică a celor rătăciți, pentru însoțirea celor din călătorii, pentru ajutorarea văduvelor, apărarea sărmanilor, tămăduirea bolnavilor, pentru izbăvirea tuturor din năcaz, nevoi și rea întîmplare, pentru cei ce ne iubesc și pentru cei ce ne urăsc. Creștinul a învățat să se gîndească la toți și pe toți să-i îmbrățișeze cu dragoste în rugăciunile lui. Liturghia, vecernia, utrenia, sînt împletite neconținut cu lauda zidirii, cu adevărate imne ale creației luate din psalmi, a acelei zidiri a cărei importanță se descoperă deplin în întruparea Fiului lui Dumnezeu, care se unește pe vecie cu trupul omenesc și prin el cu toată creațiunea. Sf. Chiril din Ie-

rusalim descrie în următoarele cuvinte Liturghia din timpul său, care se prelungește, cu puține modificări, în Liturghiile răsăritene pînă azi: «După aceea ne gîndim la cer, la pămînt, la mare, la soare și la lună, la stele și la toată zidirea, la făpturile cuvîntătoare și necuvîntătoare, cele văzute și nevăzute, la îngeri, la arhangheli, la puteri, la domnii, la începătorii, la stăpîniri, la tromuri, la heruvinii cei cu ochi mulți și repetăm cu reculegere cuvintele lui David: — slăviți cu mine pe Domnul» — (Cateh. Mistag, 5-6). Toată făptura e chemată să ia parte la lauda lui Dumnezeu, într-un fel de Liturghie cosmică, precum în viziunea Sf. Ioan din Apocalipsă toată făptura din cer și de pe pămînt grăește: «Celui ce șade pe scaun și Mielului, fie binecuvîntarea, cinstea, mărirea și puterea, în vechii vecilor» (Apoc. 5, 13). Indemnul acesta îl dă și preotul la utrenie prin cuvintele: «toată suflarea să laude pe Domnul», sau în graiul mai naiv dar mai plastic al unui Liturghier din părțile bihorene din veacul 17: «toată dihania să laude pe Domnul». Dar cine mărește pe Domnul, se umple el însuși de mărire, cum spun Sfinții Părinți.

De aceea toate laudele creațiunii, reprezintă în slujbele bisericești numai o introducere la ideea centrală că însași această creațiune e sfințită prin întruparea Domnului, prin prefacerea elementelor în trupul și sîngele Domnului și se va împărtăși și în veacul viitor de aceeași nestricăciune și mărire pe care trupul Domnului a îmbrăcat-o prin înviere și înălțare. Așa de pildă, una din Liturghiile răsăritene spune nemijlocit înaintea sfințirii darurilor euharistice: «cu adevărat cerul și pămîntul sînt pline de sfînta Ta slavă, prin arătarea Domnului nostru, a Dumnezeului, și a Mîntuitorului Iisus Hristos» (Liturg. Sf. Marcu). Căci «prin patimile Fiului Tău, Unul născut, toate făpturile s-au înoit, iar omul a devenit din nou nemuritor, îmbrăcat în strae pe care nimeni nu i le mai poate fura» (Liturghia Armeană). În aceeași Liturghie se spune mai departe: «căci El a voit să-și facă lăcaș printre noi ca făptură trupească, pe care a căpătat-o din Fecioara și ca un Dumnezeu ziditor a ridicat o nouă zidire, prefăcînd pămîntul în cer». Iar în Liturghia Sf. Ioan Gură de Aur se cîntă înainte de sfințirea darurilor: «Plin este cerul și pămîntul de mărirea Ta». Iar după împărtășire, zice preotul cădelnițind: «înălță-Te peste ceruri Dumnezeule și peste tot pămîntul să strălucească slava Ta». Omul și firea întregă sînt transfigurate prin taina sfintei împărtășanii, prin lumina ce țîșnește din trupul Domnului prezent în ea. Țăranul român se deprindea la Liturghie să vadă lumea cu alți ochi, învăța să o vadă poleită în albul strălucirii dumnezeiești, plină de taina prezenței divine, a luminii taborice. Peste toate strălucea lumina sărbătorii. De aceea și el se îmbrăca în strae albe, curate, ca să fie solidar cu lumina dumnezeiească răspîndită peste fire, ca să închipue prin ele nestricăciunea veștmîntului care nu i se va mai fura. O haină murdară în ziua Liturghiei, producea o disonanță cu albul general al sărbătorii în care se investmînta totul, însemna o pată urîță ce jignea privirea și sufletul. Lumea se îmbrăca într-o frumusețe minunată, mai bine zis își descoperea frumusețea intrinsecă. Devenea o mare Biserică, talmăcită atît de gingaș de popor în «Miorița». Țăranul nu se mai simțea iobagul disprețuit, aruncat într-o lume dușmană, ci copilul împodobit al lui Dumnezeu, mișcîndu-se în casa minunat de frumoasă a Tatălui ceresc, înfrățit cu plaiul, cu cîmpul, cu codrul, împletindu-și cîntecul cu trilurile păsărilor. Purtările și înjurăturile aspre ale grofului, ale unei stăpîniri haine, nu reprezentau pentru

el ordinea firească, ci o abatere grosolană și păcătoasă de la armonia universului, o dezordine pe care Dumnezeu nu va întârzia să o pedepsească și să o facă să înceteze.

Dar în această transfigurare a tuturor prin Liturghie, își găsește expresia cea mai largă și mai adâncă, spiritul de comuniune, de sobornicitate, sau de catolicitate. Țăranul român s-a simțit, intrând în locașul Bisericii, împrejmuit de îngeri, de arhangheli, de heruvimi și serafimi, de toți sfinții. El simțea că întâmpină pe Împăratul nevăzut, înconjurat de cetele nevăzute. Chiar în căsuța lui, când preotul făcea sfeștanie, intrau toți sfinții în frunte cu Maica Domnului și tuturor se adresa: «Rugați-vă pentru noi toți sfinții». Înconjurat nevăzut de toți îngerii și de toți sfinții și împreună cu ei, iar văzut înconjurat de tot satul și împreună cu el adunat în Biserică, el se ruga pentru ajutorul, pentru scăparea de boală, de necaz, a fiecărui om din sat. Liturghia răsăriteană nu e o rugăciune singuratică, o misă privată a preotului, ci rugăciunea comună, frățească, și jertfa frățească a satului românesc întreg, identificat cu parohia. Preotul da numai îndemnul la rugăciunea comună pentru o trebuință sau alta, cunoscută de toți: «Domnului să ne rugăm», iar comunitatea răspundea cu un singur glas: «Doamne, miluește». S-a spus că eul Liturghiei e — noi — e comunitatea. Peste fiecare în necazul lui cade ploaia binefăcătoare a rugăciunii și dragostei obștești și fiecare își adaugă glasul său la glasul rugăciunii obștești pentru fiecare. Omul încetează de a fi singur în Liturghia răsăriteană, cum se întâmplă în confesiunile apusene. El simte căldura rugăciunii tuturor, revărsată peste el, el se simte participantă din totul și binefacerea dumnezeiască se revărsă peste el ca participantă a totului. Căldura comuniunii o simte în sângele pe care îl beau toți din același potir. Credinciosul trăește un mare elan de înfrățire, de iubire, în Liturghia răsăriteană; nu-și provoacă o stare de însingurare ca în cultul confesiunilor apusene. Aceasta o face la alte slujbe și mai ales la rugăciunea de acasă. Dar nici atunci nu uită de datoria de a se ruga pentru alții. Între căsuțe se împletesc firele nevăzute ale rugăciunilor unora pentru alții. În Liturghia noastră răsăriteană trăește spiritul îndemnului Sf. Apostol Pavel: «Aduceți-vă aminte de cei robiți, ca și când ați fi robiți împreună cu ei, aduceți-vă aminte de cei chinuiți, întrucât sînteți un trup cu ei» (Evr. 13, 3). «Rugați-vă pentru toți sfinții» (Efes. 6, 18). Toți sîntem un trup tainic în Hristos. Iată taina rugăciunii comune, a rugăciunii fiecăruia pentru toți și a tuturor pentru fiecare. Nu poți fi tu fericit, în vreme ce fratele tău e în suferință. Nu poate fi mîna prosperă în vreme ce piciorul suferă. Poți cădea singur, dar nu te poți mîntui singur, ci numai prin rugăciunea Bisericii, a comunității, a spus nu teolog răsăritean. Mai mult chiar, cel ce vrea să fie singur, cade fără îndoială, sau a și căzut. Asupra fiecăruia apasă răspunderea rugăciunii pentru frații săi, dar și binefacerea rugăciunii fraților săi pentru el. Rugăciunea aceasta obștească se face însă nu numai pentru persoane singulare, ci chiar pentru toată lumea, pentru bună starea și mai ales pentru pacea ei. Din obișnuința aceasta de a se ruga pentru toți, a deprins țăranul român blîndețea și spiritul de pace față de toți, nu numai față de cei din neamul său și de legea sa, ci și față de cei de alt neam și de altă lege. Căci și pe ei îi vede ca pe oameni, ca făpturi ale lui Dumnezeu, mai ales pe cei mulți, încercați și ei de necazuri, de boale, de apăsări. Cine nu cunoaște

atâtea prietenii duioase între oamenii din poporul român și ungar de pildă?

Dar rugăciunea de obște a Liturghiei, ca și celelalte slujbe, nu e numai pentru vii, ci și pentru morți. Moartea nu desființează pe cei plecați, nici legătura celor vii cu ei. Tabloul părțicelilor de la proscomidie e chipul Bisericii care cuprinde și pe cei vii și pe cei morți, avînd ca centru pe Hristos, ca rugătoare de-a dreapta Lui pe Maica Domnului și ca rugători de-a stînga toți îngerii și sfinții. Hristos nu-i scapă de sub mila și puterea Lui nici pe cei morți, chiar păcătoși de-ar fi. Și stînd sub solitudinea Domnului, ei stau și sub rugăciunile Bisericii, ale comunității. Și în Liturghia răsăriteană în care respiră sufletul întregului popor român, nu sînt ținuți sub această grijă numai cei din purgator. Liturghia răsăriteană și slujba de înmormîntare răsăriteană nu știe de purgator, precum nu știe nici de filioque și de alte învățături mai noi ale Apusului. În Liturghia răsăriteană se scot părțicele pentru toți cei adormiți «întru credința și nădejdea învierii», cu orice păcate s-ar fi dus de pe pămînt, deci pentru toți cei din iad cu excepția celor ce s-au rupt de Biserică prin necredință. Și Biserica se roagă cu tot poporul ca «orice greșală au săvîrșit ei cu cuvîntul, sau cu gîndul, sau cu lucrul, să le-o ierte Dumnezeu». Biserica și poporul român, crescut în această Liturghie, nu renunță la rugăciunea pentru cei din iad, nu se resemnează să-i considere definitiv și iremediabil osîndiți. Astfel rugăciunea și milostenia pentru morți sînt, în concepția ce străbate slujbele ortodoxe, de o absolută însemnătate și valoare. Ele singure pot scăpa sau ușura pe cei din iad. Și îi pot de fapt scăpa și ușura. Trupul tainic al Domnului, comunitatea de iubire în Hristos, prin rugăciunea ce o mișcă în ea Duhul Sfînt cu suspire negrăite, își revarsă puterea izbăvitoare și alinătoare peste sufletele celor chinuți în iad. În apus se socotește că aceștia nu mai pot fi ajutați. Li se poate da un ajutor numai celor din purgator, adică numai celor ce s-au curățit cît au fost pe pămînt, de păcatele grele, rămînînd doar cu cele ușoare. Iar ajutorul efectiv nu li-l dă nici acelora rugăciunea de obște a poporului drept credincios, sau rugăciunile individuale, ci indulgența papală. Însă și această indulgență are o valoare relativă, căci cei din purgator ies și fără ea de acolo în mod sigur, chiar dacă ceva mai tîrziu. Aceasta a creat în catolicism o slăbire a rugăciunilor pentru morți, ca în protestantism și în sectele neo-protestante să înceteze cu totul. Poporul român a rămas în întregimea lui în credința și practica absolutei importanțe a rugăciunilor pentru morți. Căci acest spirit iradiază din slujbele la care participă.

Comunitatea largă, iubitoare, cu toți cei vii, cu toți cei morți înseamnă suflet deschis, inimă bătînd de un palpitant interes, de o mare răspundere și recunoștință pentru toți. Lucrurile mari și în primul rînd desăvîrșirea și mîntuirea nu se pot înfăptui de însul singuratec și nu pot fi așteptate să fie îndeplinite pentru toți de cine știe ce persoană cu grad ierarhic, fie el cît de înalt, ci ele se înfăptuiesc prin efortul comun, prin opera comună a dragostei. Căci unde e lucrarea comună a dragostei, acolo e și Duhul Sfînt, însutînd și înmiînd puterile. Și acolo totul se poate înfăptui: chiar și iadul se poate birui în Hristos, pentru a elibera pe frații morți cu mari păcate, dar morți în credință.

Satul românesc, deși s-a rugat uneori în două biserițe, s-a rugat cu cuvintele aceleiași Liturghii și a cântat aceleiași tropare. Dar unitatea nu s-a redus la atîta. Ci cei din partea care se rugau într-una din biserițe, rugîndu-se pentru părinții, frații, rudeniile și cunoscuții lor, cuprindeau inevitabil în rugăciunea lor și pe mulți din cealaltă bisericuță. Căci aceleiași familii își aveau membrii împărțiți în amîndouă biserițele și niciunii din ei nu se rugau pentru ceilalți cu conștiința că se roagă pentru niște eretici sau schismatici, căci nu se rugau pentru întoarcerea lor la credința cea adevărată, ci pentru ajutorarea lor în orice nevoie și necaz și pentru mîntuirea lor. Deci se rugau ca pentru niște frați de aceiași credință. Împărțirea lor în două biserițe, era un artificiu neluat în serios de conștiința poporului, era o despărțire de suprafață, formală, dar nu mai puțin pricinuitoare adeseori de certuri, de împerecheri, care slăbeau puterea și buna înțelegere în lucrurile de obște care trebuiau îmfăptuite. Acestui artificiu, socotit de popor ca un pur capriciu între preoți, i s-a pus capăt în anul 1948. Nimenea dintre romîni, dacă judecă drept, obiectiv și cu dragoste pentru poporul său, cu interesul ca să-l vadă puternic prin unitate, nu poate avea un interes să reînvie acest artificiu. Să ascultăm cu toții porunca de la Facere: «Ceea ce Dumnezeu a împreunat, omul să nu despartă». Să nu luptăm să fărîmițăm unitatea religioasă atît de solid și de adînc zidită a poporului român.

Pr. Prof. D. STANILOAE

DATORIILE PREOTIMII IN LUCRAREA DE CONSOLIDARE A REINTREGIRII BISERICII ORTODOXE ROMINE ȘI MIJLOACE PENTRU IMPLINIREA LOR

În curînd se vor împlini opt ani de la marele act al reîntregirii Bisericii noastre strămoșești din Ardeal, reîntregire realizată în octombrie 1948 prin voința clerului și a credincioșilor fostei Biserici greco-catolice de a se reîntoarce la vatra părintească a Bisericii ortodoxe, de care fuseseră despărțiți prin vicieșug și silnicie, cu două veacuri și jumătate mai înainte. După acest istoric act, conducerea Bisericii ortodoxe romine și-a făcut din consolidarea reîntregirii noastre bisericești una dintre preocupările sale de căpetenie. Unificarea religioasă, formală, de ordin administrativ, proclamată acum opt ani în urmă, se cerea întărită, lărgită și adîncită, prin unificarea sufletească, prin stabilirea unei atmosfere de sinceră și desăvîrșită apropiere a inimilor, de cunoaștere și iubire reciproca, de pace, conlucrare și frățească armonie, în toate domeniile de activitate a fraților celor două «străni», dezbinată pînă mai ieri, prin așa zisa «Unire» religioasă cu Roma catolică, încheiată între anii 1698-1700.

Fără îndoială, datorită muncii neprecupețite, înțelepciunii și patriotismului clerului și credincioșilor Bisericii ardelenice — atît cei reveniți cît și cei vechi-ortodocși — s-a realizat destul de mult în această privință în scurtul răstimp de opt ani care s-a scurs de la desființarea Uniației: în acest timp ne-am cunoscut mai bine unii pe alții, s-a spart poșgheța de ghiță a neînțelegerilor și a părutelor deosebiri care ne despărțeau artificial, am văzut că sîntem frați și că, în fond, nimic serios nu ne desparte; iar la suflarea caldă a iubirii frățești s-au sfărîmat prejudecați și păreri greșite, care existau atît de o parte cît și de alta, s-au topit resentimente, s-au întins punți de apropiere și de legătură între inimi pe degeaba învrăjbite, s-au spulberat zizanii și zvonuri tendențioase și dușmănoase despre subrezienia revenirii, s-au înlăturat neîncredere, șovăeli și atitudini de echivoc ale unora față de importanța marelui act săvîrșit în octombrie 1948, s-au căutat și s-au experimentat mijloace potrivite pentru surparea peretelui vrăjbei despărțitoare de frați, s-au cernut și s-au dat de o parte răuvoitorii, împotrivorii și adversarii reîntregirii, pentru a să-i putem cunoaște.

Toluși, spărturiile produse în unitatea religioasă și sufletească a poporului romîn din Ardeal timp de aproape un sfert de veac despărțiri nu sînt cu desăvîrșire umplute pretutindeni în scurtul răstimp de opt ani cît s-a scurs de la reîntregirea Bisericii noastre.

Aceasta necesită o deosebită atenție din partea factorilor de răspundere ai Bisericii noastre și îi obiigă să facă din consolidarea unificării

noastre religioase unul dintre obiectivele și țelurile de căpetenie ale activității noastre la ora actuală. De aceea, în cele ce urmează, vom încerca să trasăm, în mod succint, datoriile preoțimii ortodoxe în legătură cu consolidarea reîntregirii bisericesti și să ne enumerăm, într-o ordine cât mai sistematică, o serie de mijloace și metode menite să ducă la îndeplinirea cu succes a acestor datorii, mijloace și metode dintre care multe au fost deja experimentate cu folos în acești opt ani din urmă de unii dintre preoții noștri din Ardeal.

Este aproape inutil să mai stăruim asupra rolului de căpetenie al preotului în viața religioasă a credincioșilor noștri. În Ortodoxie nu se poate concepe trăire religioasă fără preot, după cum nu se poate închipui turmă fără păstor. Preotul este un factor indispensabil al parohiei, adică al obștei religioase pe care o păstorește. El este părintele, conducătorul în cele religioase, sfințitorul, povățuitorul și luminătorul enoriașilor lui. Mersu și nivelul vieții religioase-morale din parohie atarnă de personalitatea preotului, de pregătirea și capacitatea sa, de rîvna și de înțelepciunea sa, de iubirea sa pentru turmă, de direcția pe care i-o imprimă felul lui de a fi și de a lucra. El este ochiul, sufletul și cîrmaciul corabiei sufletești a credincioșilor săi, pe care o poate sfărîma de stînci prin nepriceperea sa de vislaș, sau — dimpotrivă — o poate duce cu bine la limanul cel lin al mîntuirii, atunci cînd știe să o conducă bine. Din mîinile lui se va cere la judecata cea din urmă sufletele păstoriților săi; căci, dacă preotul este încununat cu neasemuită cinste, e împovărat și cu covârșitoare răspundere: răspundere nu numai în fața lui Dumnezeu, în numele și cu puterea Căruia el lucrează, ci și în fața oamenilor, dintre care el e ales și pentru care este rînduit. Căci dacă slujba lui e cerească, lucrarea lui se deslășoară pe pămînt și între oameni, pentru a-i desăvîrși, a-i sfinți și a-i mîntui.

Dar izbînda misiunii și a strădaniilor preoțești este legată de rezolvarea cu succes a problemelor mari, de ordin nu numai sufletesc și spiritual, ci și material, cultural sau social, care frămîntă nu numai o parohie izolată, ci întreaga obște sau familie religioasă din care facem parte, în anumite momente de răscruce ale istoriei. De felul cum știe fiecare preot să rezolve în parohia lui aceste probleme de moment, atarnă rezolvarea generală și integrală a acestora pe întreaga Biserică, și invers. Iată de ce întreaga preoțime a Bisericii ortodoxe romine este îndatorată să pună umărul și să contribuie la soluționarea problemelor vitale ale Bisericii noastre, dintre care una de frunte este astăzi aceea a consolidării unificării religioase.

Fără îndoială, această unificare a fost dorită și făcută cu voia și consimțămîntul masei largi ale credincioșilor noștri; dar pentru aceasta a trebuit inițiativa și conlucrarea clerului, care a rămas totdeauna alături de popor și a mers în fruntea lui la toate inițiativele bune și ori de cîte ori a fost vorba de împlinirea vrerilor și a aspirațiilor lui. De aceea, și în acest moment de seamă al istoriei noastre religioase și naționale, preotul ortodox trebuie să rămînă și să se dovedească ceea ce a fost și în trecut, adică îndrumătorul și înainte-mergătorul credincioșilor lui nu numai în cele sufletești și religioase, ci și sîtuitorul și ajutorul acestora întru împlinirea dreptelor lor năzuințe pe plan social și patriotic. Iar una din aceste năzuințe ale poporului rominesc din Ardeal în momentul de față

este sudarea unității lui sufletești, care nu e posibilă fără o deplină unificare pe plan religios.

1. Care este, deci *prima datorie* a preoțimii ardeleni când e vorba de perfectarea unității noastre religioase? — Este, credem, una de ordin cultural: *să se documenteze și să cunoască, temeinic și amănunțit, atât istoricul Unirii religioase cu Roma cât și al anulării ei din 1948*. E nevoie să se cunoască bine originea Unirii din 1700, împrejurările istorice și politice care au dus la încheierea ei, motivele și scopurile urmărite de făuritorii ei din ambele părți, evoluția și urmările ei nefaste pentru poporul românesc din Ardeal, șubrezenia și inutilitatea ei, metodele necreștine întrebuintate de cei interesați la menținerea ei, și așa mai departe. De ce e nevoie să cunoaștem toate acestea? — Pentru că partizanii Uniației o prezintă într-o lumină favorabilă, exagerându-i importanța și preținsele foloase pentru români, dar mai ales denaturând și falsificând istoria ei, prin falsificarea documentelor și a izvoarelor, începând cu actul de unire însuși ¹). Dar istoricii noștri imparțiali au scris istoria adevărată, obiectivă și nepărtinitoare, a Unirii religioase de la 1700, prezentând-o în adevărata ei lumină și demonstrând cu destule argumente și dovezi, inutilitatea și rolul nefast al acestui regretabil act istoric în viața poporului român din Ardeal. S-a scris, începând mai ales din 1918, o bogată literatură asupra acestei chestiuni, publicându-se documente și izvoare încă necunoscute. Amintim, de ex., lucrările de acest gen ale marilor noștri istorici și cărturari, ca Silviu Dragomir ²), N. Iorga ³), Pr. Gh. Ciuhandu ⁴), Prof. I. Lupaș ⁵), Dr. St. Lupaș ⁶) și mai ales studiile din nr. 4 al revistei *Ortodoxia* pe anul 1949, cu titlul general «Adevărul asupra unirii religioase de la 1700» ⁷). Cine citește mai ales monumentală carte a profesorului Silviu Dragomir, *Istoria dezrobirii religioase a Românilor din Ardeal în sec. XVIII*, cine cunoaște cum s-a făcut Unirea religioasă cu Roma, ce mare dezamăgire și pacoste a însemnat ea pentru populația românească din Ardeal, metodele și mijloacele brutale și neomenoase întrebuintate de susținătorii ei pentru zdrobirea rezistenței, imensul șir de lacrimi, suferințe, umiliri și victime pe care ea le-a cășunat îndeosebi celor rămași credincioși legii străbune, acela nu se poate să nu condamne Unirea și să nu recunoască justetea istorică, importanța și foloasele actului memorabil al desființării acestei Uniri în 1948.

2. Cunoscând bine cele de mai sus, preoțimea are în al doilea rînd datoria să le popularizeze adică să le facă cunoscute și credincioșilor noștri, care încă nu cunosc aceste lucruri și mai ales intelectualilor care se intere-

1. Vezi de ex.: G. Fireza, *Unirea de la 1700 și cum s-au învrăjbit iarăși Români?*, ed. II-a, Lugoj 1921.

2. *Istoria dezrobirii religioase a Românilor din Ardeal în sec. XVIII*, 2 vol., Sibiu 1920, 1930.

3. *Istoria Bisericii românești și a vieții religioase a Românilor*, ed. II-a, 2 vol., Buc. 1929, 1932.

4. *Dezbinarea religioasă a Românilor ardeleni*, Arad 1927; *Români ortodocși și Unitii români..*, Arad 1922; *Papism și Ortodoxism în Ardeal sau porfira și cununa de spini*, p. a.

5. *Contribuții la istoria Românilor ardeleni 1780-1792*, Buc. 1915; *Istoria bisericească a Românilor ardeleni*, Sibiu 1918; *Contribuțiuni documentare la istoria satelor transilvane*, Sibiu 1944.

6. *Biserica ardeleană și «Unirea» în anii 1697-1701*, studiu în rev. *Bis. Ort. Rom.*, an. 1948 nr. 9-10, 11-12 și an. 1949 nr. 1-2.

7. Vezi acolo îndeosebi: Prof. T. M. Popescu, *Uniația în lumina adevărului istoric* și Pr. Dr. L. Pădureanu, *Adevărul asupra «Unirii» religioase de la 1700*.

sează de asemenea probleme. Când și cum o putem face, aceasta e o chestiune de timp și de loc: prin predici, cuvântări și conferințe publice la prilejuri festive, cum ar fi de ex. la aniversarea anuală a Reîntregirii (21 octombrie), în convorbiri și discuții individuale sau în grupuri, prin punerea lucrărilor istorice de feul celor de mai sus la îndemina doritorilor, prin combaterea afirmațiilor false și a expunerilor denaturate ale istoricului Unirii, etc.

Următoarele lucruri trebuie să se reținute și subliniate în această privință, pentru ca să lămurim și să convingem pe cei necunoscători sau induși în eroare:

a) Nedreptatea și inutilitatea Unirii religioase cu Roma din 1700, care a fost făcută nu din motive religioase ci materiale și politice și nu de bună voie, ci prin amăgire și constringere și fără să fi adus macar beneficiile de ordin politic și material care au fost sperate de romini și promise de patronii catolici și austriaci ai Unirii;

b) Urmările nenorocite ale Unirii pentru românii din Ardeal, adică sfîșierea unității sufletești (religioase și naționale) a poporului român din Ardeal, anularea independenței lui religioase, izolarea lui politică și sufletească de restul rominilor de peste munți, pentru a face imposibilă organizarea lui într-un stat unitar, nenumăratele lacrimi, suferințe și prigoane dezlănțuite împotriva rominilor neuniți, și altele;

c) Justețea, importanța și foloasele reîntregirii Bisericii străbune din 1948, pe plan religios și patriotic, adică:

— realizarea ei firească, fără zguduiri, violențe, silnicii și fără victime;

— refacerea unității religioase și sufletești a poporului nostru;

— salvarea de la catolicizarea lentă, treptată și perzistentă, a unei părți a credincioșilor noștri din Ardeal, prin mijlocirea ierarhiei fostei Biserici greco-catolice;

— întărirea capacității și a forțelor noastre unite de acțiune în folosul Bisericii și al Patriei;

— Viabilitatea și durabilitatea actului din oct. 1948: fiind o expresie spontană a vrerilor poporului și un act săvîrșit de el de bună voie, reîntregirea nu mai poate fi anulată, mai ales pentru motivul de mai jos.

3. Căci un lucru pe care se cuvine să-l accentuăm cu deosebită stăruință și pe care este util să-l popularizăm în predicile, convorbirile și discuțiile noastre cu credincioșii, mai ales în parohiile mixte, cînd vorbim despre unificarea religioasă, este marele adevăr că *nu există de fapt nici o deosebire de ordin religios între frații celor două strane*. E perfect știut de toată lumea că, în ciuda eforturilor de catolicizare făcute de Roma prin mijlocirea ierarhiei și a teologilor catolicizanți ai fostei Biserici greco-catolice din Ardeal, preoții și credincioșii acestei Biserici și-au păstrat neschimbată «legea strămoșească», adică credința ortodoxă, datinile și orînduiriile de cult, pe care le avuseseră dinainte de Unire.

Dintre cele patru puncte de doctrină, pe care catolicii le-au impus rominilor la 1700 drept condiție a Unirii și pe care de altfel Uniții nu le-au acceptat nici odată — adică recunoașterea primatului papal, Filioque, purgatoriul și împărțășirea cu azimă — nu s-a putut impune decît recunoașterea primatului papal, sub forma pomenirii Papei la sfintele slujbe, dar și aceasta s-a făcut destul de tardiv (abia în ultimele două ediții ale Li-

turghierului Uniților, tipărite la Blaj în 1905 și 1931), avînd valoare mai mult pentru cler decît pentru popor, căci — în afară de cîțiva teologi și clerici uniți, crescuți și educați în duhul catolicizant al «Propagandei» de la Roma — marea majoritate a clerului și a credincioșilor fostei Biserici greco-catolice nu aveau nici în clin nici în mîncă cu Suveranul Pontif. *Filioque* — adică pretenția că Sfîntul Duh ar purcede și de la Fiul — nu s-a putut introduce niciodată în rostirea Crezului nici măcar în catedrala mitropoliei Uniților de la Blaj; în povestea focului curățitor dintre rai și iad n-a crezut nimeni dintre foștii Uniți, iar Sfînta Impărtășanie (Cuminecare) s-a făcut todeauna și peste tot la ei cu pîine dospită, ca la ortodocși, iar nu cu azimă și oblate, ca la catolici.

Trebuie deci subliniat că avem toți, reveniți și vechi-ortodocși, aceeași credință, același cult, același calendar cu aceleași sărbători, aceeași organizație bisericească, aceeași limbă întrebuințată în serviciul religios. De catolici ne desparte totul și nu ne apropie nimic. N-avem comun cu ei nici naționalitatea, nici credința, nici cultul, nici organizația, nici limba întrebuințată în biserici, nici datinile, sărbătorile și obiceiurile religioase. Pe cînd, dimpotrivă, între noi, vechi-ortodocși și reveniți, totul e comun, sîntem în toate una. Părutele deosebiri dintre noi le-au născocit și le întrețin cei ce au interesul să ne țină învrăjbiți, căci ele de fapt nu există sau nu trebuiesc luate în considerație. Se dă de cître unii mare însemnătate faptului că, în unele, părți reveniții întrebuințează încă la sfintele slujbe anumii termeni de origină latină, în locul altora, mai vechi, de origine slavonă, cu care sîntem obișnuiți, ca de ex.: «Doamne, *îndură-te spre noi*», în loc de «Doamne, *miluește*», «Sfîntul *Spirit*» în loc de «Sfîntul *Duh*» sau «*catolică* Biserică», în loc de «*sobornicească* Biserică» (la Credeu sau Simbolul credinței). Aceștia și alți termeni de acest fel sînt singurele rezultate pozitive ale eforturilor de latinizare forțată a limbii noastre bisericești, depuse de catolici, în speranța de a ne depărta de Ortodoxia românească și a ne apropia sufletește de Roma; ele sînt de altfel tardive (nu sînt introduse în cărțile de cult ale Uniților decît de la 1865 încoa) ⁸⁾ și nici nu și-au făcut efectul peste tot. Sigur că idealul este să avem toți aceeași limbă de cult, așa cum am avut pînă acum aproape o sută de ani în urmă. Dar puținele deosebiri de această natură vor dispărea cu timpul, iar pînă atunci nu avem nici un motiv serios să ne certăm pentru că unii spun «Doamne, *miluește*» și «Sfîntul *Duh*», iar alții «Doamne, *îndură-te spre noi*» și «Sfîntul *Spirit*», după cum nu trebuie să ne certăm rominii din diferitele părți ale țării din pricina deosebirilor dialectale în vocabularul nebisericesc. Căci de fapt vorbim toți aceeași limbă, spunem același lucru, doar în cuvinte de origine diferită. E o simplă deosebire de formă, de mod de exprimare. Zică deci mai departe fiecare cum vrea, căci Dumnezeu, Care înțelege toate limbile, primește și rugăciunea unora și pe a altora. Condamnabil este numai abuzul sau întrebuințarea ostentativă a termenilor latinizanți, adică rostirea lor *cu intenția* precisă de a marca și a întreține ideia de deosebire între reveniți și vechii-ortodocși.

4. *In viața de toate zilele*, unitatea de credință și de cult dintre credincioșii celor două foste strane trebuie mereu popularizată și valorificată practic pe teren, chiar *prin atitudinea și purtarea noastră*. În tot ceea ce

8. Vezi Pr. Prof. Sp. Cîndea, **Limba veche liturgică și inovațiile introduse în ea de fosta Biserică Unită**, în rev. Studii Teologice, an. 1952, nr. 9-10.

facem și vorbim, în relațiile reciproce dintre clericii și credincioșii celor două străni, să accentuăm și să promovăm totdeauna nu ceea ce ne-ar mai putea despărți, ci ceea ce ne apropie, ceea ce ne e comun, ceea ce ne unește. Toate să se întemeieze pe legătura de nezdruccinat a dragostei creștine și frățești, care — după cuvântul sfântului apostol Pavel — pe toate le îndură pe toate le crede, pe toate le nădăjduiește, pe toate le rabdă (I Cor. XIII, 7). Să acționăm așa fel ca să nu mai zgândărim patimi, ambiții și resentimente, ci să înlăturăm tot ce ne-a despărțit în trecut, să ștergem din suflete orice urmă și amintire a dezbinării care ne-a făcut atîta rău; să punem în loc pacea, armonia și dragostea, pentru ca unitatea noastră în Dumnezeu să fie totală, deplină, desăvîrșită, să nu mai fie «noi» și «voi», să nu mai existe două «străni», ci toți să fim una în cuget, în simțire, în voință și faptă, sau precum spune sfântul apostol Pavel, «să păzim unitatea Duhului în legătura păcii», pentru ca să avem «un Domn, o credință, un botez» (Efes. IV, 3, 5).

5. *Intensificarea acțiunii de consolidare a reîntrăgirii bisericesti*, în toate domeniile de activitate pastorală și socială, este deci pentru noi una dintre datoriile de căpetenie ale ceasului de față. Cum o putem face?

— a) Prin variate mijloace și metode, care trebuie să țintească mai întâi de toate la *cunoașterea și apropierea reciprocă a fraților celor două străni*, despărțiți pînă mai ieri. Să continuăm de ex. strădaniile întru spulberarea prejudecăților și a ideilor false ce ar mai putea dăinui la unii despre ceilalți. Unii dintre frații reveniți trebuie să lapede, de ex., ultimile reminiscențe ale spiritului întreținut de conducerea fostei Biserici unite, ca de ex. atitudinea de ignorare și desconsiderare față de Biserica ortodoxă română, socotită inferioară față de Biserica romano-catolică atît ca organizare și prestigiu, cît și ca nivel de viață religioasă, morală și culturală, ignorîndu-se marile ei merite pe tărîm patriotic și cultural în viața poporului nostru. Unii ca aceștia au datoria morală elementară de a-și da osteneala să ne cunoască mai bine înainte de a ne disprețui. Și aceasta o pot face prin studiul atent și obiectiv al istoriei noastre bisericesti și naționale, prin lectura revistelor noastre teologice care se trimit de la centru tuturor parohiilor, prin participarea benevolă, sinceră și activă la cursurile de îndrumare ținute pe lîngă Institutele noastre teologice și la conferințele preoțești raionale, prin convorbiri și discuții sincere și deschise cu vechii-ortodocși, prin corespondență cu teologii și reprezentanții de seamă ai vieții noastre bisericesti, etc. Cei ce nu se cunosc nu se iubesc, deoarece iubirea vine prin cunoaștere; cunoscîndu-ne mai bine unii pe alții, vom ajunge să ne înțelegem și să ne iubim mai mult.

Să nu cruțăm nici un efort în *lupta pentru înlăturarea ultimelor rămășițe ale dezbinării dintre frați* și pentru deplina împăciuire a spiritelor. Legăturile frățești dintre preoții reveniți și vechi-ortodocși se cer strinse cît mai mult, mai ales în parohiile mixte, pentru ca ei cei dintîi să fie pentru credincioșii lor pilde vii de trăire a dragostei creștine⁹). Căci, precum spune Mîntuitorul, «după aceasta vă vor cunoaște toți că sînteți ucenicii mei, de veți avea dragoste între voi» (Ioan XIII, 35). Stringerea legăturilor și apropierea sufletească se poate face prin cunoașterea reciprocă,

9. Vezi exemple concrete în acest sens, citate de Pr. Prof. N. Mladin, *Rolul preoțimii în reîntregirea bisericască*, în rev. Bis. Ort. Rom., an. 1953, nr. 9-10, p. 86.

prin împreună-slujire la aceleași sînte altare sau la aceleași servicii bisericești, prin timpul petrecut la cursurile de îndrumare și la conferințele preoțești raionale, care trebuiesc considerate și folosite și ca prilejuri de înfrățire între preoți, prin vizite personale și familiare reciproce, prin schimb de cărți și de experiențe pastorale, etc.

b) *In domeniul organizației și al administrației bisericești, nu trebuie să facem nici un fel de distincție între reveniți și vechii-ortodocși. Mai ales în parohiile mixte, toți membrii acestor parohii trebuiesc tratați la fel, cu aceeași dragoste, cu egală atenție și considerație, fără preferințe și discriminări. Acolo unde parohiile sînt împărțite pe sectoare, împărțirea nu trebuie să corespundă cu vechea delimitare geografică sau numerică dintre fostele parohii ortodoxe și greco-catolice, ci trebuie făcută așa fel ca unul și același sector să cuprindă și vechi-ortodocși și reveniți. În alcătuirea organelor reprezentative ale parohiei (consiliul parohial, epitropia și comitetele parohiale) să intre de asemenea membri din ambele strane, dîndu-li-se astfel posibilitatea de a conlucra frățeste pe tărîm administrativ-gospodăresc și social-cultural sau economic în cadrul fiecărei parohii.*

c) *Dar atențiunea noastră trebuie îndreptată cu deosebire asupra cultului, în vederea realizării și menținerii unei depline unișorimități în săvîșirea serviciilor divine.*

Este îndeobște știută și recunoscută marea importanță a cultului, a formelor și a ceremoniilor religioase, ca factor de unitate și de coeziune religioasă și sufletească între credincioșii unei religii sau confesiuni. Unitate religioasă, sentimentul și conștiința apartenenței la aceeași obște religioasă (religie, confesiune, cult sau asociație religioasă) se trăiește și se manifestă mai întii de toate și în chipul cel mai vizibil prin participarea la cultul respectiv, adică prin frecventarea aceluiași locaș de cult, prin practica rea și păzirea aceluiași forme și ceremonii religioase. Și această constatare este valabilă cu deosebire pentru Ortodoxie.

Cultul Bisericii noastre constituie într-adevăr nu numai zestrea cea mai de preț a creștinătății ortodoxe, ci și titlul ei de glorie și totodată stindardul sau semnul unității ei, în jurul căruia s-au strîns și s-au grupat în trecut toți cei ce au simțit, au gîndit și au trăit după dreptarul credinței celei pravoslavnice. Popoarele ortodoxe au intuit și au trăit Ortodoxia prin cultul ei, prin participarea la slujbele, orînduiri și tradițiile ei de cult, care constituiesc pentru marea majoritate a credincioșilor noștri, cea dintîi și cea mai de seamă formă de manifestare a vieții lor religioase. Pentru credincioșii noștri, *Ortodoxia*, adică dreapta credință sau «lege» stămoșască înseamnă de fapt: botezul pruncilor în apa sfințită din cristelniță, cununile puse pe capetele mirilor în biserică, îngenuncherea cucernică sub epitrahilul duhovnicului pentru spovedanie sau în fața icoanelor pentru smerită rugă, «Paștele» primit cu frică și cutremur la marea sărbătoare a Invierii, aghiazma de la Bobotează, grija mamelor pentru îndeplinirea soroacelor tradiționale de pomenire a morților, participarea la slujbele impresionante din săptămîna sfîntă a Patimilor culminînd cu Prohodul Domnului nostru Iisus Hristos, etc.¹⁰).

Așa se și explică profundul atașament al maselor populare de credincioși față de cultul Bisericii noastre. Am văzut cum, datorită în primul

10. Vezi studiul nostru **Cultul Ortodox ca mijloc de întărire a dreptei credințe, a dragostei, a păcii și a buneîntelegeri între oameni**, în rev. *Studii Teologice*, an. 1953, nr. 9-10, p. 632-635.

rind cultului ortodox, pe care foștii Uniți l-au păstrat neschimbat, catolicizarea lor n-a fost posibilă, cu toate încercările în acest sens făcute de papalitate timp de un sfert de mileniu. Formele de exprimare ale cultului nostru, așa de frumoase, de instructive și de impresionante, au alcătuit un fel de citadelă nebiruită, de care s-au izbit zadărnice valurile furioase ale asalturilor catolicizante; ele au făcut pe foștii Uniți să se simtă mai departe cu inima tot lângă frații ortodocși, iar nu lângă catolici și să realizeze atât de ușor și de integral revenirea administrativă la staulul Bisericii străbune. Dacă ei și-ar fi pierdut sau schimbat cultul, legătura care îi ținea strinși de frații lor s-ar fi slăbit și rupt, făcând posibilă catolicizarea și desnaționalizarea lor, iar în acest caz reîntregirea Bisericii străbune ar fi devenit mult mai anevoioasă, dacă nu chiar cu totul imposibilă.

Iată deci pentru ce avem obligația de a cultiva mai departe această neprețuită comoară a credinței noastre cu aceeași scumpătate și grijă cu care au păstrat-o și înaintașii noștri. Dar pentru ca el să-și păstreze valoarea de adevărat mijloc de legătură și de unitate sufletească între toți credincioșii noștri, cultul nostru trebuie să-și păstreze unitatea. Nu ne putem unifica deplin în domeniul religios și deci pe plan mai larg sufletește, pînă cînd nu vom ajunge să realizăm o perfectă uniformizare a tipicului și o desăvîrșită uniformitate în modul de săvîrșire a tuturor serviciilor divine. Ori aceasta nu e cu puțință fără înlăturarea acelor mici particularități locale, regionale sau personale, care diferențiază modul de a sluji de la slujitor la slujitor, de la parohie la parohie sau de la o regiune la alta.

E adevărat că, privit în general sau în liniile lui mari și esențiale, cultul Bisericii ardelenice a păstrat unitatea cu celelalte parohii ortodoxe de peste munți. Dar în amănuntele lui secundare și periferice, el a fost supus presiunii unor încercări de influențe și infiltrații străine, venite fie din partea altor Biserici ortodoxe (rusă și sîrbă), fie chiar din partea celorlalte confesiuni existente pe pămîntul Ardealului (catolicism și protestantism). Influențele acestea, care au lăsat oarecare urme atât în cultul fostei Biserici greco-catolice cît și în al celei vechi-ortodoxe din Ardeal, imprumută cultului Bisericii romînești din Ardeal o pecete și un stil propriu, în comparație cu al celei din eparhiile de peste munți, rămas mai fidel față de tipicul constantinopolitan și cel atonit și totodată mult mai uniform.

Idealul uniformizării impune înlăturarea treptată a tuturor acestor urme de influențe lăaturalnice, precum și a tendințelor inovatoare sau centrifugale, care tind la slăbirea unității cultului și la desfigurarea caracterului său original. Pentru exemplificare, amintim astfel cîteva din ele, care reprezintă urme ale culturii teologice căpătate de unii dintre clerici reveniți, în școlile catolicizante de la Blaj sau de la Roma:

— Valoarea sfințitoare atribuită cuvîntelor rostite de Mîntuitorul la Cina cea de taină («Luați, mîncăți...» și: «Beți dintr-aceasta toți...»), în prefacerea Sfintelor Daruri la Liturghie;

— Concepția că și miridele de pe sfîntul disc se prefac în Sfîntul Trup, ca și Sf. Agneț¹¹);

— Practicarea împărtășirii frecvente, fără pregătirea adecvată (fără spovedanie);

11. Vezi Pr. Prof. Sp. Cîndea, *Agnețul și miridele în cadrul Sfintei Liturghii*, art. în rev. *Studii Teologice*, an. 1953, nr. 7-8, p. 482 și urm.

— Cinstirea unor Sfinți care nu figurează în calendarul ortodox, ca de ex. Sf. Anton de Padova, (sau cultul Inimii lui Iisus ¹²);

— Săvârșirea mai multor Liturghii într-o zi la același altar sau de același preot (binația Liturghiei) ¹³);

— Desconsiderarea posturilor orînduite de Pravila ortodoxă și înlocuirea lor cu postul de Marți;

— Săvârșirea botezului prin turnare sau stropire, ca la catolici;

— Aminarea împărtășirii copiilor cu mult după bolez, conform modei catolice;

— Tendința de prescurtare a unor sfinte slujbe (ca Utrenia) și nerespectarea regulilor și rinduelilor Tipicului bisericesc;

— Preferința pentru anumiți termeni de rezonanță latină în vocabularul liturgic, ca de ex. *Vergură*, în loc de *Fecioară*, *Vesperă* în loc de *Vecernie Mărire* în loc de *Slavă*, etc.

Toate aceste infiltrații neortodoxe trebuiesc înlăturate încetul cu încetul, cu tact și cu prudență, acolo unde au pătruns în practica preoțească sau în pietatea populară, fără a brusca sau a jigni evlavia și simțimintele religioase sincere ale credincioșilor noștri care le practică, fără să-și dea seama de obirșia lor. În locul acestora putem cultiva și promova altele, din tezaurul — atât de bogat și de variat — al formelor de manifestare a cultului nostru, care se cer reînviolate sau intensificate, ca de ex.: oficierea acatistelor, a paracliselor și a canoanelor de rugăciune din Ceaslov, a slujbelor de seară ca Privigherea și Litiă, a sfeștaniilor prin case la anumite date din cursul anului bisericesc, a maslului și a diferitelor ierurgii menite să promoveze, să intensifice și să adâncească viața religioasă și evlavia autentic ortodoxă a credincioșilor noștri.

Mai ales cultul Sfinților catolici poate fi foarte bine înlocuit prin popularizarea cultului Sfinților români (îndeosebi a celor ardeleni) de curînd canonizați de Sfîntul Sinod al Bisericii noastre: sfinții ierarhi Iorest și Sava (Brancovici), mitropoliții Ardealului din secolul XVII (cu zi de pomenire la 24 aprilie, cuvioșii mărturisitori Visarion (Sarai) și Sofronie (de la Cioara) dimpreună cu mucenicul Oprea (Miclăuș) mari luptători pentru apărarea Ortodoxiei ardeleni în sec. XVIII (cu zi de pomenire la 21 octombrie), sfîntul ierarh Iosif cel Nou de la Partoș, mitropolitul Banatului din sec. XVII (cu zi de pomenire la 16 septembrie), și ceilalți. Toți aceștia au luptat și au suferit pentru Biserica și legea noastră strămoșească. sînt Sfinți ridicați din sinul neamului nostru, se roagă în cer pentru noi și duc faima și meritele Ortodoxiei românești în tot cuprinsul creștinătății ortodoxe. Ei reprezintă pentru viața noastră religioasă și patriotică mult mai mult decît alți Sfinți streini, iar din cinstirea lor evlavia noastră are de cîștigat mult mai mult decît din cinstirea sfinților catolici, cu care credincioșii noștri n-au nimic comun. Popularizarea venerării lor se poate face prin zugrăvirea și instalarea icoanelor cu chipurile lor în biserici și în case, prin sărbătorirea cu fastul cuvenit a zilelor lor de pomenire anuală, prin punerea bisericilor și a caselor noastre sub hranul și ocrotirea lor, prin răspîndirea cărților cu viața și slujbele lor, care vor

12. Vezi și Pr. Prof. P. Rezuș, **Practici romano-catolice de cult folosite ca mijloace de prozelitism**, în rev. Ortodoxia, an. 1954, nr. 1, p. 64 și urm.

13. Vezi Pr. Prof. P. Vintilescu, **Binația Liturghiei**, art. în rev. Studii Teologice, an. 1950, nr. 3-6, p. 125 și urm.

fi în curînd tipărite de Sfîntul Sinod și trimise tuturor eparhiilor din Țară, etc.

Un mijloc sigur pentru a sesiza și a lua măsuri împotriva diferențelor de tipic și de practică liturgică este mai ales conlîtughisirea sau slujirea în sobor a mai multor preoți vechi-ortodocși și reveniți laolaltă, fie la Sfînta Liturghie, fie la alte servicii bisericești, ca de ex. masluri, cununii și înmormîntări, sfeștanii sau procesiuni, etc.¹⁴), precum și slujirea prin rotație, sau alternativ, a preoților din aceeași parohie sau localitate, la biserici diferite. Toate acestea au fost experimentate deja cu mult succes și au darul de a întări unitatea nu numai între preoții conslujitori ci și între credincioșii participanți la sfintele slujbe.

Însfîrșit, putem promova unitatea cultului nostru și spori puterea lui de atracție și de înrîurire asupra sufletelor credincioșilor, prin săvîrșirea atență, conștiincioasă, corectă, cu pătrundere și evlavie, a sfintelor slujbe, prin înzestrarea și împodobirea bisericilor cu icoane, preșuri și covoare, cu odoa-re, veșminte și cărți de slujbă — operă la care trebuie să cointeresăm direct ce în ce mai mult pe toți enoriașii noștri —, prin înlocuirea cărților de cult tipărite la Blaj de la 1865 înapoi (acolo unde ele mai sînt încă folosite), prin respectarea și executarea întocmai a rînduieiilor de slujbă, prin cultivarea cîntării obștești a credincioșilor în biserici, a căreia importanță unificatoare, edificatoare și catehetică a fost îndeajuns subliniată¹⁵) și așa mai departe.

6. Nu este lipsită de importanță, în problema care ne preocupă, nici *comportarea noastră, ca preoți și ca cetățeni, în parohie*. Trebuie să recunoaștem că, de multe ori, atitudinea de neîncredere și de rezervă a unor dintre credincioși față de preoții lor se datorește, în mare parte, incapacității sau relelor exemple date în trecut de unii din înaintașii noștri la conducerea turnei. Trebuie să ne purtăm în așa fel încît să cîștigăm încrederea, respectul și dragostea enoriașilor noștri și să stringem cît mai mult legăturile sufletești cu ei. Ceea ce nu e posibil decît atunci cînd preotul are o purtare ireproșabilă din punct de vedere moral, cînd știe să-și mențină prestigiul și autoritatea, cînd își face conștiincios și integral datoria și slujba sa de preot, satisfăcînd cu bunăvoință și dezinteres materialele nevoile religioase ale păstoriiților săi, predicînd și învățînd cu vorba, cu sfatul și cu exemplul propriei vieți, activînd pentru moralizarea și purificarea vieții religioase a păstoriiților, etc. În toată purtarea noastră față de enoriași se cuvine să primeze și să se facă simțită dragostea sinceră și dezinteresată, care zidește și unește, păstrînd cu toții cele mai frățești și corecte raporturi și tratîndu-i pe toți cu egală atenție, grijă și considerație.

Cu un cuvînt, preoții romîni de orice fel sînt datorii să se străduiască a fi totdeauna la înălțimea marelor misiuni, constituind pilde vii de buni creștini și cetățeni. Căci toate acestea contribuiesc nu numai la sporul prestigiului clerului nostru, ci și la cîștigarea încrederii desăvîrșite a enoriașilor și deci implicit la stringerea legăturilor dintre păstori și turmă, care este condiția indispensabilă și cheazăia cimentării unității noastre religioase și suieștești.

14. Vezi exemple și cazuri concrete, citate la Pr. Prof. N. Mladin, art. cit.,

15. Vezi mai ales Pr. P. Vintilescu, *Cîntarea poporului în biserică, în lumina Liturghierului*, în rev. Bis. Ort. Rom., an. 1945, nr. 9, p. 865-866.

i. Pe plan administrativ, menținerea neîntreruptă a legăturii cu protoieria și cu centrul eparhial constituie una dintre îndatoririle fundamentale ale oricărui preot disciplinat și conștiincios și totodată o condiție fără de care nu putem asigura succesul cauzei despre care ne este vorba. Noi preoții sintem lucrătorii din prima linie de activitate a Bisericii din care facem parte. Dar succesul unei idei și al unei cauze este condiționat și garantat nu numai de vrednicia și capacitatea personală a celor ce luptă pentru ea, ci și de legătura strinsă sau de unitatea dintre ei, care se menține prin respectarea dispozițiilor celor ce ne conduc. Tot așa, nici noi preoții nu putem lucra dispartat sau fără legătură între noi. În locurile noastre de muncă și de răspundere noi nu lucrăm de altfel în numele nostru personal, ci din încredințarea episcopului nostru, care este comandantul nostru și care reprezintă unitatea Bisericii, menținând legătura dintre toți slujitorii ei. Stînd la cîrmă eparhiei sale, episcopul vede, ca de pe o înălțime, mai bine și mai departe decît noi, valurile și furtunile care amenință corabia Bisericii și limanurile spre care trebuie să o îndrepte. El este acela care, cu ajutorul colaboratorilor de la centrul eparhial, alcătuiește planul de activitate pe întreaga eparhie, în funcție de realitățile și de cerințele vieții religioase din eparhie, îndrumînd și coordonînd activitatea noastră, armonizînd nevoile și interesele locale ale diferitelor parohii cu cele generale ale eparhiei și ale Bisericii întregi și indicîndu-ne căile cele mai potrivite pentru împlinirea lor.

De aceea sintem datori cu supunere, dragoste și respect față de episcopul eparhiei noastre și față de Sfîntul Sinod, forul suprem de conducere al Bisericii Ortodoxe Romîne, în frunte cu Intîi-Stătătorul ei, Prea Fericitul Părinte Justinian, Patriarhul Romîniei. Iar hotărîrile, îndrumările și dispozițiunile acestora, venite prin centrul eparhial și apoi prin protoierie, trebuiesc îndeplinite sau aplicate la timp, conștiincios și integral, căci ele se dau spre binele și folosul Bisericii întregi și al nostru al fiecăruia. Trebuiesc achitate la timp contribuțiunile bănești față de centrul eparhial, mitropolitan sau patriarhal, ca de ex. abonamentele la revistele și tipăriturile bisericesti, căci din ele se susține întreaga noastră Biserică și se satisfac nevoile ei materiale cele mai urgente și mai presante. Ca niște luptători conștiincioși și disciplinați, să răspundem cu bunăvoință și grabă la toate apelurile și chemările venite de la centru, participînd cu drag și în chip activ la cursurile de îndrumare menite să ridice nivelul pregătirii noastre profesionale, la conferințele preoțești menite să strîngă rîndurile noastre și să sporească eficiența lucrării noastre pastorale, precum și la adunările și consfăturile interconfesionale inițiate de conducerea Bisericii sau a Statului. Să informăm, în sfîrșit, la timp, cinstit și obiectiv, organele administrative superioare asupra situației, a nevoilor și lipsurilor locale ale parohiilor noastre, lucru necesar pentru luarea de măsuri adecvate.

Menținînd astfel legătura cu organele administrative superioare, strîngem implicit legătura cu întreaga Biserică din care facem parte și contribuim la consolidarea unității ei pe plan organizatoric și administrativ, înțărînd astfel și unitatea ei sufletească și făcînd din ea un monolit care lucrează unitar în toate elementele ei componente și în toate domeniile ei de activitate. Cine nu face așa, se înstrăinează și se izolează de trupul cel mare al Bisericii căreia aparține, se rupe din unitatea ei, slăbindu-i puterea de rezistență și se pierde ca un luptător rătăcit sau rămîne mlădiță uscată și moartă, în care seva de viață a butucului viței nu mai circulă. Ca și Hristos, Intemeietorul, Mîntuitorul și Capul nevăzut al Bisericii noastre, ea vă spune deci

«Rămâneți întru mine și eu întru voi. Căci fără de mine nu puteți face nimic...» (Ioan XV, 4).

8. *Pe plan cetățenesc și patriotic*, consolidarea unității bisericești cere *colaborarea noastră activă, sinceră și neprăcupețită, cu organele locale ale puterii de Stat*, la toate acțiunile nobile de folos obștesc, care țintesc la progresul și înflorirea Patriei, ca de ex. lucrarea de alfabetizare și de luminare a poporului, de ridicare a nivelului stării lui culturale, materiale, economice și sanitare, lupta pentru apărarea păcii interne și externe și pentru stabilirea unor raporturi frățești de armonie, conlucrare și bună înțelegere între toate cultele și confesiunile existente pe pământul Patriei și între toate popoarele ei conlocuitoare. Sintem îndatorați la această colaborare cu regimul de democrație populară care conduce astăzi destinele Patriei noastre, nu numai în calitatea de cetățeni ai ei, ci și ca preoți și membri ai Bisericii noastre strămoșești, a căreia reîntregire acest regim a înlesnit-o, creindu-i condițiile politice și sociale fără de care n-ar fi fost posibilă.

9. Toate cele înșirate pînă acum reprezintă latura pozitivă a îndatoririlor și a muncii noastre; adică mijloacele, metodele și căile prin care putem contribui la consolidarea unității sufletești a Bisericii noastre, cultivînd și promovînd tot ceea ce ar putea să o înlesnească, să o favorizeze și să o desăvîrșească. Dar există și un aspect negativ al activității noastre în acest scop, și anume acele măsuri care sînt necesare pentru înlăturarea prădicilor care mai stau încă în calea înlăturării depline a reîntregirii bisericești, frînînd sau încetinînd progresul ei.

Dreptul sfînt de apărare ne obligă să fim vigilenți, să identificăm și să demascăm pe toți aceia care, la adăpostul largei libertăți religioase din țara noastră, de care ei abuzează, sapă la temelii unității sufletești a poporului nostru și la dezbinarea Bisericii strămoșești, răspîndind zvonuri false, tendențioase și ofensatoare la adresa Bisericii noastre, ca de ex. afirmația absurdă că slujbele săvîrșite de clerul ortodox n-ar avea valabilitate, deoarece în Biserica Ortodoxă n-ar exista succesiunea apostolică a Harului. Aceștia rălăcesc pe la altare streine, îndemnînd pe credincioșii nereveniți, la rezistență pasivă, insultîndu-le speranța zadarnică a reînființării fostei Biserici greco-catolice sau îndemnîndu-i să treacă la catolicism. Unii ca aceștia lucrează, cu sau fără știință, la dezbinarea noastră, la fărâmițarea și la slăbirea puterii noastre de rezistență împotriva uneltirilor vrăjmașe Bisericii și Patriei. De urit nu îi putem urî, căci în sufletul adevăratului creștin ortodox nu poate încăpea ura, care e de la diavolul. Avem pentru ei doar compătimire și durere de inimă pentru lipsa lor de înțelegere și de patriotism, pentru că n-au înțeles care le este chemarea și unde le este locul.

Ne rugăm pentru ei ca Dumnezeu să le lumineze mințile și inimile și să nu încetăm de a-i chema cu dragoste să revină acolo de unde au plecat, adică alături de noi.

Cu un cuvînt, să stăm neclintiți de veghe la intrările și ieșirile turmei noastre duhovnicești, pe care Dumnezeu și Biserica ne-au încredințat-o spre păstorie, pentru ca «niciunul dintre dinșii să nu se piardă» (Ioan XVII, 12), ci să-i ducem pe toți la mîntuire.

Iată, în cîteva linii sumare, un program de lucru, în cadrul activității noastre pastorale de fiecare zi, menit să sprijine, să întărească, să adincească și să desăvîrșească actul istoric al reîntregirii noastre bisericești din oct. 1948. N-avem pretenția că am fi epuizat aci toate metodele, căile sau procedeele posibile, care pot fi folosite spre împlinirea acestui nobil scop.

Se pot găsi, de sigur, și altele, potrivite locului, timpului sau situațiilor și împrejurărilor speciale din fiecare parohie.

Esențial de reținut este că trebuie să facem din desăvîșirea unității noastre bisericești și sufletesti datoria noastră de căpetenie în ceasul de față și una dintre preocupările de frunte al activității noastre pastorale. Cine absentează de la împlinirea acestei datorii, acela dintre noi care privește cu indiferență, nepăsare sau pasivitate această problemă existențială pentru viitorul și destinele Bisericii noastre și al Ortodoxiei întregi, acela e un dezertor de la o elementară datorie religioasă și patriotică.

Să punem deci în locul cel mai de cinste al inimilor noastre această datorie și să lucrăm pentru împlinirea ei, din toate puterile noastre, cu toată rîvna și priceperea noastră, dar mai ales cu convingerea că punem astfel o puternică piatră de temelie la zidirea viitorului Bisericii strămoșești și al Patriei. Ne obligă la aceasta nu numai calitatea noastră spirituală de păstori cu răspundere ai turmei dreptcredincioase ci și datoria cetățenească de fi credincioși și leali ai Patriei, care se cere întărită prin unitatea desăvîșită dintre frați, iar nu prin dezbinarea și învrăjbirea lor.

Preotul ENE BRANIȘTE
Profesor la Inst. Teologic din București

COSTUL REVISTELOR

IN ȚARA

Pe un an . . . . . 17,50 lei
Un număr . . . . . 5 „
Un număr dublu . 10 „

PESTE HOTARE

Pe un an . . . . . 35 lei
Un număr . . . . . 10 „
Un număr dublu . 20 „

In București, revista «Biserica Ortodoxă Română» se poate cumpăra de la Magazinul de obiecte bisericești al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, str. 30 decembrie nr. 9.

IN DORINȚA DE A ÎMBUNĂȚĂȚI NEÎNCETAT EXECUȚIA TEHNICĂ A TIPĂRITURILOR SALE, EDITURA ÎNSTITUTULUI BIBLIC ROAGĂ PE P.P. C.C. PREOȚI ȘI PE TOȚI CEILALȚI ABONAȚI AI REVISTELOR SFINTEI PATRIARHII SĂ RESTITUE TIPOGRAFIEI INSTITUTULUI BIBLIC, BUCUREȘTI STR. PRINCIPATELE UNITE Nr. 60 RAIONUL N. BĂLCESCU, TOATE EXEMPLARELE DIN REVISTE ȘI CĂRȚI CU DEFECT, PENTRU A LI SE TRIMITE ALTELE BUNE ÎN SCHIMB.

TIPOGRAFIA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXA PRIMEȘTE — CU ÎMPLINIREA FORMELOR LEGALE — COMENZI DE ÎMPRIMARE (ANUNȚURI, STATE DE SALARII, FORMULARE, CĂRȚI DE VIZITA, INVITAȚII ETC.) ȘI STĂ LA DISPOZIȚIA PAROHILOR ȘI P.P. C.C. PREOȚI PENTRU LUCRĂRI DE LEGATORIE DE TOT FELUL (LEGAT ÎN PINZA, PIELE, METAL, CATIFEA ETC.).

BUCUREȘTI
TIPOGRAFIA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXA
1956

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMÎNE

VIZITA DELEGAȚIEI
BISERICII LUTERANE DIN DANEMARCA

ANUL LXXIV

12

DECEMBRIE 1956

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXA

BISERICA ORTODOXĂ ROMINĂ

BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMINE
APARE LUNAR / ABONAMENTUL 17,50 LEI ANUAL

COMITETUL DE REDACȚIE

PREȘEDINTE:

P.F. JUSTINIAN, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

MEMBRI:

P.C. Pr. ALEXANDRU IONESCU, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor.

P.C. Pr. CONSTANTIN NONEA, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Iașilor.

P.C. Pr. Traian BELAȘCU, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Sibiului.

P.C. Pr. N. NICOLAESCU, Consilier al Sfintei Arhiepiscopii a Craiovei.

P.C. Pr. GH. COTOȘMAN, Vicar al Sf. Arhiepiscopii a Timișoarei.

REDACTOR RESPONSABIL:

P.C. Pr. I. GAGIU, Director al Administrației Patriarhale

COLABORATORI:

Inalt Prea Sfințiții Mitropoliți, Prea Sfințiții Episcopi;
Profesorii Institutelor Teologice, Seminariilor Monahale și
școlilor de cîntăreți bisericești;

Prea Cucernicii Consilieri administrativi patriarhali și eparhiali;
Protopopi, preoții, candidații la titlul de magistru
și doctor în teologie, etc.

*MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE RESTITUE.
COLABORATORII SÎNT RUGAȚI SĂ-ȘI PĂSTREZE
COPIE DUPĂ MANUSCRISELE PE CARE LE TRIMIT
REDACȚIEI REVISTEI „BISERICA ORTODOXĂ ROMINĂ“*

MANUSCRISELE, CARȚILE, COMUNICARILE OFICIALE ALE
EPARHIILOR, REVISTELE PERIODICE, ABONAMENTELE ȘI ORI
CE FEL DE CORESPONDENȚA PRIVITOARE LA REVISTA SE
TRIMIT PE ADRESA: EDITURA INSTITUTULUI BIBLICO ȘI DE MI-
SIUNE ORODOXĂ,—STR. ANTIM Nr. 29, RAIONUL N. BALCESCU,
BUCUREȘTI, CU MENȚIUNEA: PENTRU «BISERICA ORTODOXĂ
ROMINĂ» — BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMINE.

P A T R I A R H I A R O M I N Ă
I N S T I T U T U L B I B L I C Ș I D E M I S I U N E O R T O D O X A

B I S E R I C A
O R T O D O X Ă R O M I N Ă

:: B U L E T I N U L O F I C I A L A L P A T R I A R H I E I R O M I N E ::

A N U L L X X I V

Nr. 12

D E C E M B R I E 1 9 5 6

R E D A C Ț I A Ș I A D M I N I S T R A Ț I A :
B U C U R E Ș T I — S T R A D A A N T I M N r . 2 9 — R A I O N U L N B A L C E S C U

CUPRINSUL

PASTORALE, SCRISORI IRENICE, MESAGII

Pastorala adresată clerului și credincioșilor de Prea Fericitul Patriarh Justinian, cu prilejul Sfintelor Sărbători ale Nașterii Domnului, 1956 . . .	1103
Scrisoarea irenică trimisă de Prea Fericitul Patriarh Justinian cu prilejul Sfintelor Sărbători ale Nașterii Domnului, 1956	1107
Sărbătorirea Prea Fericitului Alexandru al III-lea, Patriarhul Antiohiei și al întregului Orient, cu prilejul împlinirii a 25 de ani de păstorie patriarhicească	1109

VIATA BISERICIASCĂ

Vizita Prea Fericitului Patriarh Vichentie și a altor reprezentanți ai Bisericii Ortodoxe Sîrbe la Patriarhia Romîna	1111
Vizita delegației Bisericii Luterane din Danemarca în țara noastră	1116
Un an de la serbările Bisericii Ortodoxe Romîne din octombrie 1955	1139
Un preot ortodox din India, oaspete al Bisericii noastre	1141
Vizita unui episcop al Bisericii Anglicane la Patriarhia Romîna	1143
Sărbătorirea Academicianului Profesor Ștefan Țancov, de Prof. N. Chițescu	1145
Scrisoarea adresată Prea Fericitului Patriarh Justinian de P.C Prot. Acad. Prof. Ștefan Țancov	1158
Din viața Bisericilor de peste hotare, de Pr. Olimp N. Căciulă	1161

EVOCĂRI

Cu prilejul prăznirii Nașterii Domnului: Peștera de la Betleem	1169
--	------

IN APĂRAREA PĂCII

Lucrările Congresului al VIII-lea al partidului creștin-democrat din Germania	1183
---	------

INDRUMĂRI PASTORALE

Pentru propășirea patriei	1185
-------------------------------------	------

PARTEA OFICIALĂ

Lucrările Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne	1187
Instrucțiuni igienico-sanitare cu privire la însămînțări	1190

PASTORALE, SCRISORI IRENICE, MESAGII

PASTORALA ADRESATĂ CLERULUI ȘI CREDINCIOȘILOR DE PREA FERICITUL PATRIARH JUSTINIAN CU PRILEJUL SFINTELOR SĂRBĂTORI ALE NAȘTERII DOMNULUI, 1956

Cu prilejul Sfințelor Sărbători ale Nașterii Domnului din acest an, Prea Fericitul nostru Părinte Justinian, Patriarhul României, a îndreptat către cler și credincioși următorul cuvânt pastoral de părintească povățuire și de dreaptă învățătură creștinească:

„Nu vă temeți! Căci iată, vă vestesc bucurie mare, care va fi pentru tot poporul”.
(Luca II, 10).

Iubiții mei fii duhovnicești,

Bunul Dumnezeu ne-a învrednicit să ajungem iarăși la sărbătoarea cea mare a Nașterii Domnului și să ne întâlnim iarăși laolaltă, lângă sfintele altare ale Bisericii noastre dreptmăritoare, — unde și-au plecat genunchii de-a lungul veacurilor străbunii și părinții noștri și unde se vor închina mâine copiii noștri.

Bătrâni cu pletele albite de ninsoarea anilor, bărbați și femei în floarea vârstei, tineri cu bunăcuviință, copii neștiutori și curați la suflele ca îngerii — toți ne aducem aminte în fiecare an de peștera tainică a Betleemului, cu același sfânt fior, cu aceeași dorință nestăvilită de a aduce cu smerenie dumnezeescului Prunc Iisus, prinosul inimilor noastre luminate de credința în El și de dragostea pentru Biserica întemeiată de El.

Simțim astăzi, cu toții «bucuria mare», care se revarsă peste tot neamul omenesc: În peștera sfântă a Betleemului «răsărit-a lumii Lumina cunoștinței» și s-a înălțat peste tot pământul «Soarele dreptății»; în ieslea cea săracă a sălășluit Cel ce era din veac «Domn al păcii» și «Părinte al veacului ce va să fie» (Isaia, IX, 15); în fînul ieslei a stat culcat Cel ce este «Pacea noastră, El care a făcut din două lumi una, adică a surpat peretele cel din mijloc al despărțiturii, vrăjmășia...» (Efeseni, II, 14).

Bucuria nașterii Domnului este, într-adevăr, nemărginită, pentru că ea este mărturia celei mai mari și alese iubiri a lui Dumnezeu față de om

și chezașia readucerii noastre la vrednicia de fii ai lui Dumnezeu, de la care ne depărtase păcatul neascultării primilor oameni. Graiul Sfințelor Scripturi adeverește că Hristos, Fiul lui Dumnezeu, s-a întrupat și a luat firea omenească pentru ca noi «să ne facem părtași firii Dumnezeiești», (II, Petru, I, 4) căci tuturor «celor ce L-au primit și cred în numele Lui, le-a dat putere să se facă fiii lui Dumnezeu» (Ioan, I, 12). Pentru aceea, Sfânta noastră Biserică vestește și acum întruparea Fiului lui Dumnezeu prin cîntări de bucurie ca acestea: «Hristos se naște, slăviți-L; Hristos din ceruri, întîmpinați-L; Hristos pe pămînt, înălțați-vă; cîntați Domnului tot pămîntul și cu veselie lăudați-L, popoare, că s-a preaslăvit» (Catavasii, cînt I), iar pe întinsul țării noastre, pe la casele iubiților noștri credincioși de la sate și orașe, colindă și astăzi, ca și altădată, vestitorii marelui sărbătorii, cîntînd cu glasuri ingerești:

O, ce veste minunată
Din Betleem ni s-arată;
Astăzi s-a născut
Cel fără-de-nceput
Cum au spus proorocii...».

Iubiții mei fii sufletești,

Păcatul neascultării și căderea primilor oameni din slava în care fuseseră așezați, nu puteau fi înlăturate de nici unul din fiii oamenilor. «Chipul și slava lui Dumnezeu» (I Corinteni, XI, 7) nu puteau fi redobîndute de om cu puterile lui. Numai singur Dumnezeu putea să-l scoată pe om din prăpastia pierzării în care-l aruncase păcatul; numai singur Dumnezeu putea să-l scoată din blestemul și din osînda morții, dîndu-i iarăși cununa vieții veșnice. De aceea, Fiul lui Dumnezeu «a coborît la noi din dragoste pentru oameni, a luat trup omenesc, l-a dat morții în schimb pentru noi, aducîndu-l jertfă Tatălui» și «a îmbrăcat pe toți muritorii în nemurire, prin făgăduința învierii» (Sf. Atanasie cel Mare, Cuvînt despre întruparea Domnului, cap. 7-8).

Hristos a redat omului chipul lui Dumnezeu, pentru ca omul să-l poată cunoaște din nou pe Creatorul său și să se reîntoarcă în demnitatea de fiu al lui Dumnezeu și de moștenitor al împărăției Sale.

«Sărbătoarea de astăzi — zice Sf. Grigorie de Nazians — prăznuiește venirea lui Dumnezeu la oameni, pentru ca noi... să ne întoarcem la El, pentru ca, după ce am lepădat pe omul cel vechi, să îmbrăcăm pe cel nou... Am avut părtașia la chipul dumnezeesc, dar nu l-am păzit; Hristos se face părtaș trupului meu, pentru ca să-mi redea chipul dumnezeesc și să-mi aduca nemurire trupului» (Cuvînt la Arătarea sau la Nașterea Domnului).

Iar Sfîntul Ioan Gură de Aur ne incredințează că, prin întruparea Fiului «Dumnezeu a venit pe pămînt și omul s-a suit la cer» (Cuvîntul II la Nașterea Domnului).

Nașterea Domnului ne arată, deci, în chip minunat, marea dragoste a lui Dumnezeu față de oameni, pe care nu i-a lăsat robi păcatului și morții, ci prin întruparea și jertfa Fiului Său, i-a izbăvit. Dar Nașterea lui Hristos mai dovedește totodată și multa prețuire pe care Bunul Dumnezeu o dă făpturii Sale omului, în mijlocul firii zidite de «Făcătorul cerului și al pămîntului». Redobîndindu-și prin Iisus chipul lui Dumnezeu, omul a redo-

bîndit și cea mai înaltă demnitate din cîte s-au dat făpturilor, devenind fiu al lui Dumnezeu și cîștigînd puțința de a ajunge, prin credința și prin faptele sale, pînă la sfințenie, care este una din marile însușiri ale lui Dumnezeu.

Dacă Dumnezeu a iubit pe om atît de mult, încît chiar pe Fiul Său L-a trimis să ia trup omenesc, să sufere chinuri și moarte, pentru mîntuirea omului, — înseamnă că omul este cu adevărat «floarea creațiunii», «mărgăritarul» cel mai prețios, mai scump decît toate valorile lumii. Intr-adevăr, mare este demnitatea la care a fost ridicat omul, prin Nașterea Mîntuitorului, prin împăcarea cu Dumnezeu și prin readucerea lui la vrednicia cea dintîi, de făptură zidită după chipul și asemănarea Cîzătorului.

De aceea, același Sfînt Ioan Gură de Aur, vorbind despre Nașterea Domnului, zice: «Fiu al lui Dumnezeu fiind, Iisus Hristos a devenit fiu al omului, ca să facă fii ai lui Dumnezeu pe fiii oamenilor», (Omilia XI, 1), iar Marele Apostol al Neamurilor, slăvitul Pavel, arătîndu-ne legătura dintre Intruparea lui Hristos și dumnezeieștile roade adus de ea pentru neamul omenesc ne spune: «Voi toți sînteți trupul lui Hristos, iar înțecare în parte, mădularile aceluiași trup». (I Corinteni XII, 27).

Iubiții mei fii duhovnicești,

Vrednicia de fii ai lui Dumnezeu, de mădulari ale trupului lui Hristos, la care au fost ridicați oamenii, trebuie păstrată de fiecare dintre noi cu mare grijă, ca un dar de mare preț. De aceea, Sfînta noastră Biserică Ortodoxă nu încetează a-și povățui pe fiii săi să împlinească dumnezeieștile porunci ale Mîntuitorului și să păzească neîntinată demnitatea cu care a fost încununat omul, prin iertșa Domnului Iisus Hristos. Ea ne amintește mereu cuvîntul Apostolului, care ne îndeamnă:

«Umblați cu vrednicie, după chemarea cu care ați fost chemați, cu toată smerenia și blîndețea, cu îndelungă răbdare, îngăduindu-vă unii pe alții în iubire și silindu-vă să păziți unirea duhului, întru legătura păcii» (Efeseni, IV, 1-3). Pururea ne atrage luarea aminte asupra poruncilor Sfîntei Scripturi: «Stați tari în slobozenia cu care ne-a dăruit Hristos și nu vă prindeți iarăși în jugul robiei» (Galateni V, 1) și «pe cit stă în puterea voastră, trăiți în bună pace cu toți oamenii» (Romani XII, 18).

Tîlcuind aceste sfînte învățături după predania Bisericii noastre străbune, se desprinde limpede datoria sfîntă a fiecăruia dintre noi, de a păzi și întări credința cea adevărată, de a cultiva în sufletele noastre virtuțile creștine, de a ne strădui să viețuim după pilda Mîntuitorului, de a apăra libertatea noastră și a semenilor noștri și de a pune la temelie legăturilor dintre oameni, dreptatea, dragostea, înțelegerea și pacea. Răpirea libertății și disprețuirea năzuințelor sfînte în care trebuie să trăiască oamenii, reprezintă o atingere adusă demnității omului, o ridicare năsăbuită împotriva legilor lui Dumnezeu, al cărui chip a fost restaurat în om de Hristos. Asemenea fapte mai sînt, din păcate, săvîrșite și astăzi în unele părți ale lumii, căci se mai fac și în zilele noastre încercări de înrobirea popoarelor, folosindu-se puterea diavolească a armelor. Dar asemenea blestemate încercări se prăbușesc în pulbere, căci omenirea întregă se ridică împotriva celor ce calcă în picioare drepturile și demnitatea oamenilor, iar Dumnezeu osîndește cu grea osîndă pe acești făcători de rele, spunîndu-le lămurit:

«Cel ce duce în robie, el însuși va fi rob și cel ce ucide cu sabia, el însuși trebuie să fie ucis cu sabia» (*Apocalips XIII, 10*).

Este datoria noastră a tuturor să apărăm cu toate puterile noastre «pacea și bunăvoirea între oameni». (Luca II, 14) aduse lumii la Nașterea lui Hristos, pentru că «acolo unde cu adevărat se află pacea, nu poate lipsi nici o virtute», pentru că «pacea naște pe fiii lui Dumnezeu» (Sf. Leon cel Mare, Cuvîntarea VI despre Nașterea Domnului).

Pentru aceasta, iubiții mei, în această zi de mare și dumnezeesc praznic, cînd «Fecioara pre Cel mai presus de ființă naște», cu dragoste de părinte vă îndemn prin cuvintele Sfîntului Apostol Pavel: «Imbrăcați-vă ca aleși ai lui Dumnezeu, sfinți și prea iubiți, cu milostivirile îndurării, cu bunăritate, cu smerenie, cu blîndețe, cu îndelungă răbdare, îngăduiți-vă unul pe altul și iertînd unul altuia, dacă are cineva vreo plîngere împotriva cuiva; după cum și Hristos v-a iertat vouă, așînderea iertați și voi. Dar peste toate acestea, imbrăcați-vă întru dragoste, care este legătura desăvîrșirii. Și pacea lui Hristos, întru care ați fost chemați, ca să fiți un singur trup, să stăpînească în inimile voastre». (Coloseni III, 12-15).

Dorindu-vă tuturor să petreceți în pace, cu sănătate, cu depline mulțumiri Sfintele Sărbători ale Nașterii Domnului și Anul Nou, rămîn al vostru pururea fierbinte rugător către Hristos, Domnul și Mîntuitorul nostru.

† JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMINIEI

S C R I S O A R E A I R E N I C Ă
TRIMISĂ DE PREA FERICITUL PATRIARH JUSTINIAN
CU PRILEJUL SFINTELOR SĂRBĂTORI
ALE NAȘTERII DOMNULUI 1956

După datina păstrată de veacuri în Biserica Ortodoxă, Prea Fericitul Justinian, Patriarhul României, a trimis tuturor Patriarhilor Bisericilor Ortodoxe Autocefale din lume următoarea scrisoare irenică, de frățești urări cu prilejul sfințelor sărbători ale Nașterii Domnului din acest an:

Prea Fericită Voastră,
Prea Iubite Frate întru Hristos,

Indemnați de frățeasca dragoste care unește pe toți slujitorii aceluiași Părinte-Dumnezeu și improspătînd în suflet «bucuria cea mare», adusă păstorilor din Bethleem acum aproape două mii de ani, — venim să Vă felicităm, de Fraznicul Nașterii Mîntuitorului Nostru Iisus Hristos, cu solia, cea pururi nouă, vestită de cele îngerești: «Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace, între oameni bunăvoire!» (Luca II, 14).

Gînduri înalte și simțiri pioase pun din nou stăpînire pe ființa noastră în aceste zile, cînd cugetăm mai cu dinadinsul la «taina cea din veac ascunsă» a întrupării Fiului lui Dumnezeu, pe care Sfintele Scripturi și scrierile Sfinților Părinți ai creștinătății ne-o luminează și ne-o tîlmăcesc în graiuri inspirate.

Fiul lui Dumnezeu s-a întrupat și a luat firea omenească pentru ca noi «să ne facem părtași firii dumnezeiești (II Petru I, 4). Căci tuturor «celor ce l-au primit și cred în numele Lui, le-a dat putere să se facă fiii lui Dumnezeu» (Ioan, I, 12).

«Chipul și slava lui Dumnezeu» (I, Cor. XI, 7) nu puteau fi redobîndite de om cu puterile lui. De aceea, Fiul lui Dumnezeu «a coborît la noi din dragoste pentru oameni, a luat trup omenesc, l-a dat morții în schimb pentru noi, aducîndu-l jertfă Tatălui și a îmbrăcat pe toți muritorii în nemurire, prin jăgăduința învierii» (Sf. Athanasie cel Mare. Cuvînt despre întruparea Domnului, cap. 7-8).

«Dumnezeu a venit pe pămînt și omul s-a suit la cer» (Cuvîntul II la Nașterea Domnului);

«Fiu al lui Dumnezeu fiind, Iisus Hristos a devenit fiu al omului, ca să facă fii ai lui Dumnezeu pe fiii oamenilor» (Omilia XI, 1) ne încredințează Sfîntul Ioan Gură de Aur.

«Astfel venind El a binevestit pacea vouă celor de departe și celor de aproape, pentru că prin El și unii și alții avem intrare la Tatăl, printr-un singur Duh» (Efeș II, 17-18).

Aceste tâlcuiri ale tainei întrupării Domnului nasc în noi dorința fierbințe de a reinnoi hotărîrea și eforturile noastre pentru a face pe toți credincioșii Bisericilor noastre și prin ei omenirea întreagă să beneficieze cât mai deplin de binefacerile venirii Fiului lui Dumnezeu pe pământ, de împăcarea cu Dumnezeu-Tatăl, săvîrșită de El, de izbăvirea din blestem și din moarte, de dobîndirea vieții celei veșnice.

Este de nejustificat pentru conștiința noastră de conducători ai unor comunități mari și numeroase de creștini, ca să bintuie încă atât de nestăvilit duhul dezbinărilor și al urii în lume.

Ce justificare mai poate avea lumea creștină pentru lipsa ei de unitate și conlucrare frățească, de vreme ce sînt 1900 de ani de cînd Apostolul Neamurilor scria Efeșenilor: «Drept aceea, vă rog să vă purtați în chip vrednic, de chemarea voastră, cu toată smerenia și blîndețea și îndelunga răbdare, îngăduindu-vă unul pe altul din dragoste și silindu-vă să păstrați unirea duhului prin legătura păcii» (Efeș. IV, 1-3).

Socotim, dar, că datoria noastră, a conducătorilor suflatești, este să desfășurăm o activitate mai stăruitoare și mai bine chibzuită, pentru a face să dispară dintre oameni pricinile neînțelegerilor, dezbinărilor și urii și să semănăm în locul lor buna înțelegere, unirea și dragostea frățească.

Fără laudă deșartă ne îngăduim să amintim că Biserica Ortodoxă Română a făcut și nu încetează a face încercări sincere și incununate de succes, pentru a stabili legături strînse atît cu Bisericile ortodoxe, cît și cu celelalte Biserici și Confeșiuni, după cuvîntul sfîntului Apostol Pavel: «Pe cît stă în puterea voastră, trăiți în bună pace cu toți oamenii» (Rom. XII, 18).

Prin stringerea legăturilor dintre Bisericile noastre surori și prin dezvoltarea acestor legături cu celelalte Biserici eterodoxe, putem determina și promova apropierea și conlucrarea între toate popoarele lumii, în scopul dezarmării tuturor pornirilor dușmănoase, acțiunilor războinice și încercărilor de inrobire a semenilor noștri, realizînd «pacea pe pământ și buna voie între oameni».

Cu aceste gînduri și simțiri, trimitem Prea Fericirii Voastre îmbrățișare frățească întru prăznuirea Nașterii Domnului iar pentru anul ce începe, rugăm pe Hristos-Domnul Păcii să reverse asupra Prea Fericirii Voastre, asupra ierarhiilor, preoților și credincioșilor Sfîntei Biserici pe care o păstoriți, harul și milele sale cele bogate, ca să puteți spori tot mai mult în lucrarea de propovăduire a dumnezeștilor Sale învățături, pentru întărirea Sfîntei credințe ortodoxe și pentru pacea și înfrățirea tuturor oamenilor și popoarelor de pe pământ.

Incredințîndu-ne rugăciunilor ce înălțați în aceste sînte zile de praznice dumnezești, rămînem al Prea Fericirii Voastre frate iubitor și împreună siujitor în Domnul Nostru Iisus Hristos.

† JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMINIEI

SĂRBĂTORIREA PREA FERICITULUI ALEXANDRU AL III-LEA, PATRIARHUL ANTIOHIEI ȘI AL INTRE- GULUI ORIENT, CU PRILEJUL IMPLINIRII A 25 DE ANI DE PĂSTORIRE PATRIARHICEASCĂ

Prea Fericitul Alexandru al III-lea Patriarhul Antiohiei și al întregului Orient este, cu drept cuvânt, unul dintre cei mai încărcați cu daruri cerești întistătători ai Ortodoxiei Creștine. Bărbat de cultură aleasă, ierarh cu spirit viu și energie inepuizabilă, orator distins, conducător înțelept și cu autoritate unanim recunoscută, Prea Fericirea Sa a fost rînduit de Pronie să pastorească Biserica Antiohiei, întemeiată de Sfinții Apostoli Petru și Pavel și să aibă în grija sa pe creștinii din tot Orientul, pînă în India

În cursul îndeplinirii acestei înalte chemări, Prea Fericitul Patriarh Alexandru III i-a fost hărăzit să se bucure de împlinirea a cincizeci de ani de episcopat, — eveniment sărbătorit în iulie 1954 — și a douăzeci și cinci de ani de patriarhat. Despre această fericită aniversare, pe care Biserica Antiohiei a sărbătorit-o la 11 noiembrie a. c., Prea Fericitul Patriarh Alexandru al III-lea a înștiințat pe Prea Fericitul nostru Părinte Patriarh Justinian prin următoarea scrisoare:

PATRIARHHIA GRECO-ORTODOXA A ANTIOHIEI
ȘI A TOT ORIENTUL
Damasc-Siria

*Prea Fericirii Sale,
Prea Iubitului nostru coliturghisitor și
Frate în Domnul Nostru Iisus Hristos,
Prea Fericitului Justinian, Patriarhul României*

București

Prea Iubite și Prea Fericite Frate,

Acum doi ani am înălțat rugăciuni de mulțumire Bunului Dumnezeu al milostivirii și al mîngîierii pentru că a dăruit cu dărnicie smereniei Noastre harul dumnezeesc de a ajunge cel de al cincizecilea an de episcopat. Cu acel prilej și în urma unei hotărîri unanime a Sfîntului Sinod al Eparhiei Noastre, s-a sărbătorit la Damasc un jubileu de aur episcopal, la care au luat parte autoritățile locale, capii și delegații Bisericilor Autocefale Ortodoxe, printre care și ai Sfintei Voastre Biserici, împreună cu o mulțime de preoți și credincioși ai Bisericii noastre.

Acum, iarăși, Providența a binevoit, prin nespusa sa îndurare, să ne facă să ajungem la o altă etapă a vieții Noastre religioase: la împlinirea a douăzeci și cinci de ani de la urcarea Noastră în scaunul patriarhal al Antiohiei. Acest tron glorios, dar în același timp plin de spini, a fost ocupat de mari doctori, mindri teologi, renumiți martiri și străluciți predicatori și oratori, care l-au ilustrat prin activitățile lor științifice și pastorale .

Binecuvîntat fie numele lui Dumnezeu din cerul prea înalt; laudă, slavă și cinste Domnului nostru, care, în mijlocul încercărilor de tot felul, a binevoit să ne cinstească încă, prin bunătatea Sa nemăsurată, cu acest dar neprețuit și plin de mîngîiere pentru smerenia noastră .

Pentru sărbătorirea jubileului Nostru de argint va fi oficiată în Catedrala Patriarhală a Maicii Domnului din Damasc duminică 11 noiembrie 1956, o liturghie solemnă, în timpul căreia ne vom prosterna cu pietate în fața Dumnezeirii atât de milostivă, în semn de adîncă recunoștință pentru bunăvoința părintească față de smerita Noastră persoană,

Mă îndrept, de aceea, către Frația Voastră Prea iubită, pentru a Vă ruga să binevoiți a Vă uni rugăciunile cu ale Noastre, în acea zi istorică a vieții Noastre clericale, pentru ca Atotputernicul să binevoiască să-mi dăruiască atîtea zile cît va voi și să mă păzească «în pace, cinstit, sănătos, drept îndreptînd cuvîntul adevărului Său», spre slava Prea Sfintului Său nume și pentru binele Sfintei Biserici, a cărei navă m-a rînduit pe smerenia mea să o conduc.

Inchei cu o îmbrățișare frățească și cu urarea ca harul lui Dumnezeu să fie pururea și pe vecie cu Noi și în mijlocul nostru.

Al Vostru Frate în Domnul nostru Iisus Hristos.

† *ALEXANDRU al III-lea*
PATRIARHUL ANTIOHIEI ȘI AL
INTREGULUI ORIENT

Damasc, 8 octombrie 1956

Prea Fericitul Patriarh Justinian a felicitat pe Venerabilul sărbătorit prin următoarea telegramă:

TELEGRAMA

Prea Fericitului Patriarh ALEXANDRU III
DAMASC-SIRIA

Din toată inima Vă felicităm pentru jubileul Vostru Patriarhal de argint și împreună cu Voi mulțumim lui Dumnezeu pentru darurile cu care V-a împodobit, rugîndu-L să reverse din belșug harul Său divin asupra persoanei Voastre prea iubite și asupra Sfintei Biserici Apostolice a Antiohiei.

† *JUSTINIAN*
PATRIARHUL ROMINIEI

București, 9 noiembrie 1956.

Amintim cu acest prilej că Prea Fericitul Patriarh Alexandru al III-lea al Antiohiei și al întregului Orient a fost oaspetele Prea Fericitului Patriarh Justinian și al Bisericii Ortodoxe Române în 1951 și în 1954. Prea Fericirea Sa este acum în vîrstă de 88 ani.

V I A Ţ A B I S E R I C E A S C A

VIZITA PREA FERICITULUI PATRIARH VICHENTIE ŞI A ALTOR REPREZENTANŢI AI BISERICII ORTODOXE SIRBE, LA PATRIARHIA ROMINĂ

În dimineaţa zilei de 30 octombrie 1956, Prea Fericitul Patriarh Vichentie al Bisericii Ortodoxe Sirbe — care se reîntorcea din călătoria făcută în Uniunea Sovietică — a poposit în Capitala ţării noastre şi a fost pentru o zi oaspetele Prea Fericitului Patriarh Justinian. Întâistătorul Bisericii Ortodoxe Sirbe a fost însoţit de următoarele persoane:

1. — Înalt Prea Sfinţitul Nectarie, Mitropolit al Dabro-Bosniei (cu reşedinţa în Saraievo).
2. — Prea Sfinţitul Valerian, Episcop al Sumadiei (cu reşedinţa în Kracuevaţ).
3. — Prea Sfinţitul Hrisostom, Episcop al Branicovei (cu reşedinţa în Pojarevaţ).
4. — Prea Sfinţitul Visarion, Episcop al Banatului (cu reşedinţa în Virşeţ).
5. — Domnul Miloe Dilparici, secretarul Comisiei Cultelor de pe lângă Vecea Republicilor Federative Populare din Jugoslavia.
6. — Prea Cucernicul Protoiereu Milan Smilianici, Preşedintele Asociaţiei Cierului din Jugoslavia.
7. — Prea Cucernicul Protoiereu Peter Capicici, din Republica Muntenegru.
8. — Prea Cucernicul Protoiereu Tihomie Popovici paroh în oraşul Lescovaţ, R. P. Sirbă.
9. — Prea Cucernicul Preot Nestor Poposki din oraşul Scoplie, R. P. Macedoneană.
10. — Prea Cucernicul Protodiacon George Junici, Şeful de Cabinet al S. Sale Vichentie, Patriarhul Serbiei.
11. — Domnul Dr. Ioviţa Nenadici, medicul delegaţiei.
12. — Prea Cucernicul Protoiereu Vitalie Tarasiev, Parohul bisericii ruseşti din Belgrad — Metocul Patriarhiei Moscovei la Belgrad.

Prin bunăvoința Ministerului Afacerilor Externe și a Ministerului Cultelor, Prea Fericirea Sa Patriarhul Justinian a fost vestit că delegația Bisericii Ortodoxe Sîrbe va trece, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Vichentie, la înapoierea de la Moscova, prin țara noastră.

Vestea a fost primită cu multă bucurie de Prea Fericitul Patriarh Justinian. În gara Iași, Vicarul și Consilierii Mitropoliei Moldovei și Sucevei au ieșit în întâmpinarea Înălților oaspeți, cărora le-au făcut urări de bun venit pe pământul țării noastre. La București, în Gara de Nord, P. S. Episcop Dr. Antim Nica Tîrgovișteanu, Vicar Patriarhal, Domnul Director I. Onțanu, din Ministerul Cultelor, P. C. Pr. Vicar Alexandru Ionescu și P. C. Pr.

Delegația Bisericii Ortodoxe Sîrbe în fața palatului patriarhal.

N. Cazacu, secretarul Cabineului Patriarhal, au ieșit în întâmpinarea Prea Fericitului Patriarh Vichentie și a celorlalți reprezentanți ai Bisericii Ortodoxe Sîrbe, cărora le-au adus la cunoștință bucuria cu care Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian le oferă ospitalitate pentru puținul timp pe care-l vor petrece în București.

Prea Fericitul Patriarh Vichentie, împreună cu însoțitorii Prea Fericirii Sale, au acceptat cu bucurie ospitalitatea frățească oferită de Prea Fericirea Sa Patriarhul Justinian.

Înălții oaspeți au fost conduși de la gară la palatul patriarhal, unde în sunete de clopote și cîntări de bucurie, au fost primiți de Prea Fericitul Patriarh Justinian, înconjurat de vicarii, consilierii patriarhali și cei ai Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Întilnirea a fost caldă și frățească, recunoscându-se și de o parte și de alta, cu vădită emoție, că ea era lucrarea Providenței.

După schimburile trărești de cuvinte de bună întilnire, Prea Fericitul Patriarh Justinian a invitat pe înalții oaspeți să se simtă ca acasă și să binevoiască a vizita câteva minăstiri, biserici, așezăminte și ateliere de lucru ale Patriarhiei Romine.

Fiind conduși chiar de Prea Fericitul Patriarh Justinian, distinșii oaspeți au vizitat minăstirea Antim, cu toate instituțiile așezate în cuprinsul ei. Cancelariile Administrației Patriarhale, Atelierele Institutului Biblic de sfinte vase de cult, obiecte bisericești, odăjdii și haine preoțești, etc. După a-

Vizita delegației Bisericii Ortodoxe Sîrbe la biserica «Parcul Domeniilor».

ceea, au mers de au vizitat șantierul de la biserica metoc minăstiresc «Schitul Maicilor», unde s-au ridicat frumoasele clădiri, care vor adăposti atelierele de lucrări, alesături și broderii artistice bisericești și de artă rominească.

Au vizitat apoi minăstirea Plumbuita, restaurată, cu ateliere de tâmplărie artistică, icoane, vopsitorie de stofe preoțești, etc., după aceea biserica monumentală «Parcul Domeniilor» din Capitală, în curs de împodobire cu ornamente de marmoră și piatră, artistic lucrate, și în sfîrșit biserica Sfîntul Spiridon, paraclis patriarhal.

Masa de prinz, servită în palatul patriarhal, a fost onorată și cu participarea Domnului Ministru al Cultelor; Academician Profesor P. Constantinescu-Iași, care a ținut să mărturisească bucuria Ministerului Cultelor și a

Guvernului Republicii Noastre pentru această frățească vizită a Intîistătorului Bisericii Ortodoxe Sîrbe.

După amiază au avut loc schimburi de impresii și păreri asupra problemelor care interesează Bisericile Ortodoxe surori din întreaga lume. Prea Fericitul Patriarh Vichentie și-a exprimat regretul că împrejurările nu i-au îngăduit să participe nici la serbările de anul trecut ale Bisericii Ortodoxe Romine, pentru aniversarea a 70 de ani de autocefalie și canonizarea mai multor sfinți romîni și nici la serbările din 6-7 octombrie, anul acesta, pentru canonizarea Sfîntului Iosif cel Nou de la Partoș. Anul trecut, Prea Fericirea Sa a trebuit să meargă într-o vizită programată în Grecia, iar anul acesta a răspuns invitației frățești a Sanctității Sale Patriarhului Alexei al Moscovei și a toată Rusia, pentru o vizită care a durat de la 3 octombrie pînă la data aceasta. Conversațiile s-au încheiat cu dorința și ūrarea caldă din ambele părți de a se stabili cit mai curînd un schimb de vizite frățești, între Intîistătorii Bisericilor surori Sîrbă și Romînă.

Apoi Prea Fericitul Patriarh Justinian a oferit Prea Fericitului Patriarh Vichentie și însoțitorilor săi cîteva daruri: evanghelii frumos legate în metal și email, cruci și alte obiecte bisericești, precum și cărți religioase și teologice, între care Liturghierul nou tipărit.

După masa de seară, Prea Fericitul Patriarh Justinian, însoțit de Prea Sfințitii Episcopi Vicari, Consilierii Patriarhali și Arhiepiscopali, au condus la gară pe înalții oaspeți. În salonul oficial al Gării de Nord, au venit, ca să ureze drum bun distinșilor călători, Domnul Director General I. Bărbulescu și Domnul Director I. Onțanu, din partea Ministerului Cultelor, precum și Domnul Ambasador al R. P. Federative Jugoslavia la București, însoțit de colaboratorii apropiați de la Ambasadă.

La despărțire, cînd trenul s-a pus în mișcare, s-au reînnoit ūrările de apropiată revedere, oaspeții mărturisind deopotrivă impresia bună cu care pleacă din țara noastră și regretul că timpul petrecerii împreună a fost prea scurt.

A doua zi, la Timișoara, oaspeții sîrbi au fost întîmpinați de Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Vasile Lăzărescu al Banatului — înconjurat de Consilierii mitropolitani — și de Vicarul Ștefan Tomici al Episcopiei Sîrbe din Timișoara.

*

După sosirea în patrie, Prea Fericitul Patriarh Vichentie a trimis Prea Fericitului Patriarh Justinian următoarea telegramă:

PATRIARHUL SERBIEI

Prea Fericirea Voastră,

Priîn voia lui Dumnezeu și mulțumită dragostei frățești a Prea Fericirii Voastre am avut cînslea și satisfacția, ca la înapoierea noastră din Uniunea Sovietică, să fim în mod neprevăzut oaspeții Prea Fericirii Voastre.

În timpul scurt pe care l-am petrecut la Prea Fericirea Voastră ne-am împărtășit nu numai de dragosta frățească a Prea Fericirii Voastre, dar am avut prilejul să cunoaștem în persoana Prea Fericirii Voastre pe ierarhul neobosit și conducătorul Bisericii Ortodoxe Romine surori.

Exprimindu-ne bucuria de a fi avut prilejul de a cunoaște personal pe Prea Fericirea Voastră și de a vedea străduințele ce depuneți întru propășirea Bisericii Ortodoxe Române surori, rugăm pe Prea Fericirea Voastră că în numele nostru, în numele Sfântului Sinod al arhierilor și în numele tuturor membrilor delegației Bisericii Ortodoxe Sârbe, să binevoiți a primi calde, frățești noastre mulțumiri pentru tot ce ați făcut față de noi, personal și față de toți ceilalți membri ai delegației

Rugînd pe Domnul Dumnezeu ca întîlnirea noastră neprevăzută să fie începutul unor legături tot mai strînse între Bisericile noastre surori, dorim Prea Fericirii Voastre sănătate și viață lungă spre propășirea clerului și credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române și rămînem al Prea Fericirii Voastre devotat frate întru Hristos și împreună slujitor.

PATRIARHUL SERBIEI

† VICHENTIE

Belgrad, 15 noiembrie 1956.

VIZITA DELEGAȚIEI BISERICII LUTERANE DIN DANEMARCA ÎN ȚARA NOASTRĂ

La invitația Prea Fericitului Patriarh Justinian, a sosit la București o delegație de cinci clerici luterani din Danemarca, cu scopul de a cunoaște felul cum este organizată și cum își deslășoară activitatea Biserica Ortodoxă Română, precum și unitățile ei religioase, arătând un interes deosebit față de monahism, dat fiind faptul că Biserica Luterană nu are o asemenea instituție.

Delegația, condusă de Episcopul Doctor Christian Julius Skat Hofmeyr al Diocezei Aarhus, a fost compusă din: Protopresbiterul Alf Wilhelm Johansen; Pastor Svend Borregaard; Pastor Mogens Wilhelm Zeuthen; Pastor Paul Hansen.

Este bine de știut că unele din Bisericile protestante și-au manifestat încă de multă vreme dorința de a cunoaște Ortodoxia și chiar de a studia căile de apropiere. Iar în ultimele decenii, în lumea protestantă s-a făcut tot mai simțită această tendință, printr-o preocupare intensă de a-și statornici și ea o formă cultică, după cultul creștin primar, păstrat în Liturghia ortodoxă. De aceea, în componența delegației daneze au fost rânduți dintre acei clerici care au mai cunoscut diferite aspecte ale Ortodoxiei. Astfel: Alf Johansen, în scopul de a cunoaște Biserica ortodoxă și în deosebi slujbele ei pline de fast, a vizitat Patriarhia Moscovei și Biserica Ortodoxă din Republica Populară Federativă Jugoslavia, de unde a rămas cu cunoștințe temeinice și cu impresii frumoase despre serviciul religios ortodox; Svend Borregaard, din Copenhaga, a studiat în chip deosebit Liturghia Ortodoxă și este o autoritate pentru luteranii din Danemarca în materie de liturgică; Mogens Zeuthen este delegatul Bisericii luterane pe lângă Consiliul Mondial al Bisericilor, care-și are sediul la Geneva, în vederea stringerii legăturilor dintre Bisericile creștine; Paul Hansen, care ne vizitează țara pentru a treia oară, a ținut foarte multe conferințe în Danemarca despre impresiile culese în cele două călătorii anterioare făcute în Republica Populară Română, dovedind o cunoaștere profundă despre viața de rugăciune și de muncă din minăstirile noastre.

La sosire, în ziua de 17 octombrie 1956 orele 15,30, la aeroportul Băneasa, oaspeții au fost întâmpinați de Prea Sfințitul Episcop Theoctist Botoșăneanu, Vicar Patriarhal, Dl. Saghin reprezentantul Ministerului Cultelor, P. C. Prof. Diacon Orest Bucevschi, etc., care au urat oaspeților bun sosii, în numele Prea Fericitului Patriarh Justinian și în numele d-lui Ministru al Cultelor, Academician Prof. P. Constantinescu-Iași. La primire au mai fost de față reprezentanții comunităților luterane din București.

Oaspeții au fost conduși la Palatul Patriarhal, unde au fost găzduiți pe tot timpul șederii în țara noastră.

Joi 18 oct. a. c., la orele 10,30 dim., delegația a fost primită de Prea Fericitul Patriarh Justinian, în Cabinetul său de Consilierii Patriarhali și Mitropolitani, rectorul Institutului Teologic și alți colaboratori ai Prea Fericitului nostru Patriarh.

Prea Fericitul Patriarh Justinian și-a exprimat bucuria de a primi, ca oaspeți ai Bisericii noastre Ortodoxe, o atât de impunătoare delegație a Bisericii Luterane din Danemarca, convins fiind că această vizită va contribui

Delegația Bisericii Luterane din Danemarca, îndreptându-se către catedrala Sfintei Patriarhii

la o mai deplină cunoaștere reciprocă și, prin aceasta, la apropierea Bisericilor și popoarelor noastre, pentru întărirea prieteniei și păcii în lume. În numele Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericirea Sa le-a urat ca zilele ce le vor petrece în țara noastră să fie rodnice și a asigurat pe distinșii oaspeți că ierarhii, clerul și credincioșii ortodocși doresc din toată inima ca delegația să se simtă bine în mijlocul nostru.

Eminența Sa Episcopul Hoffmeyer, după ce a prezentat pe membrii delegației, a mulțumit din adâncul inimii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și în mod deosebit Prea Fericitului Patriarh Justinian, pentru că li s-a dat posibilitatea să cunoască Biserica și țara noastră și, ca slujitor al aceluiași Dumnezeu — Domnul Iisus Hristos și-a exprimat convingerea că prin cunoașterea reciprocă dintre biserici și popoare se va ajunge la înțelegere, prietenie, colaborare și pace.

În aceeași zi membrii delegației au făcut o vizită la Ambasada Danemarcei, iar la ora 13 delegația a fost primită de Domnul Acad. Prof. P. Constantinescu-Iași, Ministrul Cultelor.

Vineri 19 oct. a. c. solii Bisericii daneze, însoțiți de Prea Sfințitul Episcop Theoctist Botoșăneanu și de preotul Prof. Vintilă Popescu, au plecat cu trenul spre Episcopia Romanului. La sosirea în gara orașului Roman, au fost întâmpinați de P. C. Vicar D. Petrea, P. C. Consilier Scarlat Porcescu de Iași, P. C. Inspector Grigore Balaban, Protopop I. V. Pascu, D. Andronic și D. Marchidan, împuterniciți ai Ministerului Cultelor, care i-au condus la reședința episcopală, unde au fost întâmpinați de Prea Sfințitul Teofil, Episcopul Romanului și Hușilor, consilieri administrativi, secretarul eparhial, preoții din oraș, salariații de la centrul eparhial și mai mulți credincioși. Erau de față de asemenea și reprezentanți ai autorităților locale.

P. S. Episcop Teofil a rostit un cuvânt de bun venit, spunând printre altele: «În numele meu, al centrului eparhial, al preoților și credincioșilor, vă rog să primiți salutul nostru de grațitudine și mulțumire pentru că ați venit în mijlocul nostru.

Nu cunosc sentimentele care v-au adus la noi. Cred însă că v-a determinat la aceasta constatarea dureroasă că noi creștinii sîntem prea mult împărțiți în biserici, curente, confesiuni istorice și mai noi.

Nu mă îndoiesc că sînteți pătrunși de dorința care ne stăpînește și pe noi că duhul lui Hristos trebuie să se așeze între noi pentru a ne cunoaște și a ne iubi unii pe alții cu căldura frățescă. Răsună în conștiința noastră a tuturor rugăciunea din urmă a lui Iisus înălțată pentru Apostoli, ucenici și urmașii lor: «Toți să fie una... să ne iubim unii pe alții».

Conștiința noastră după ultimele războaie mondiale ne îndeamnă să ne cunoaștem mai mult, să ne prețuim mai mult, pentru a pune temeliele unei păci durabile și drepte.

Primiind cu plăcere vizita ce ne-o faceți, sînt convins că ne vom apropia tot mai mult unii de alții, ne vom cunoaște, vom clădi pacea și armonia în lume. Vă facem rugămintea sinceră și frățescă să fim alături unii de alții ca să dovedim că între noi trăiește Hristos. Știindu-vă însușiți de aceste gânduri de apropiere, de armonie frățescă, vă întîmpinăm cu cuvintele psalmistului: «O, cit e de bine și de frumos a fi frații împreună».

Vă mulțumesc anticipat pentru că veți uni rugăciunile voastre cu ale noastre către Bunul Dumnezeu, pentru a aduce bunăstare, pace și fericire în toată lumea.

Stăpînit de aceste gânduri și sentimente vă îmbrățișez cu dragoste frățescă în Iisus Hristos și vă zic: «Bine ați venit».

Eminența Sa Episcopul Skat Hoffmeyer a mulțumit Prea Sfințitului Episcop Teofil pentru cuvintele adresate și a spus, printre altele:

«Noi am fost fericiți cînd am primit invitația Sfîntului Sinod și a Prea Fericitului Patriarh Justinian de a vizita țara D-voastră.

Venim din partea de nord-vest a Europei, din regiunile țărilor scandinave, și acolo este o mare și sinceră simpatie pentru țara voastră și pentru popoarele din sud-estul Europei.

Cunoaștem că țara Dumneavoastră, credincioșii creștini de aici, ați fost slînca de care s-au izbit de-a lungul veacurilor popoarele păgîne și am admirat cum ați apărat credința creștină.

N-am venit între voi să criticăm Biserica voastră, sau modul în care înțelegeți să-l cinstiți pe Hristos. În toate părțile sînt deosebiri și modalități specifice de a înțelege și trăi viața religioasă, dar cînd venim în altă țară, la alți credincioși creștini, vedem că la bază este aceeași credință, același Hristos. Amintesc cuvîntul Apostolului Pavel: «Noi toți, în Hristos, avem pacea» și simt aceasta cînt sînt aici. Noi toți predicăm pe Hristos ca singurul Mîntuitor al lumii.

Am fost foarte bine primiți de Prea Fericitul Patriarh Justinian și cu nerăbdare am așteptat să vedem minunata voastră țară.

Eminența Sa Episcopul Skat Hoffmeyer, conducătorul delegației în timpul serviciului divin în catedrala patriarhală

În numele delegației vă mulțumesc, P. S. Episcop Teofil, pentru primirea ce ne-ați făcut-o».

În numele autorităților locale oaspeții au fost salutați de D-l A. Ganea, care și-a exprimat convingerea că vizita aceasta va contribui la apropiere, cunoaștere și pace.

După ce s-au făcut prezentările oaspeții au vizitat catedrala episcopală, birourile, gospodăria episcopiei și unele chilii călugărești.

A urmat o masă frățească, oferită de P. S. Episcop Teofil în cinstea distinșilor oaspeți.

De la Roman, oaspeții, însoțiți și de Prea Sfințitul Episcop Teofil al Romanului și Hușilor și de P. C. Consilier Scarlat Porcescu, de la Mitropolia Moldovei, s-au îndreptat cu mașinile spre Mînăstirea Neamț, unde au ajuns la orele 18, fiind întâmpinați de către Prea Cuviosul Arhimandrit Melchise-

dec, starețul Mănăstirii, înconjurat de călugării, profesorii și elevii seminarului. Apoi în sunetele armonioase ale clopotelor mănăstirii, oaspeții și însoțitorii au fost conduși în biserica mare din incinta mănăstirii, pentru a asista la serviciul religios de seară, după care Prea Sfințitul Episcop Teoctist Botoșeneanu a prezentat soborului mănăstirii și elevilor Seminarului, pe membrii delegației Bisericii daneze, spunând printre altele:

«Biserica Ortodoxă are cinstea de să fie vizitată de prea distinșii reprezentanți ai Bisericii luterane din Danemarca, avînd în frunte pe unul dintre conducătorii acestei Biserici, Domnul Episcop Christian Iulius Skat Hoffmeyer al diocesei Aarhus.

Ca oaspeți ai Prea Fericitului Patriarh Justinian, ei au venit în patria noastră cu scopul de a cunoaște mai de aproape și de a vedea la fața locului activitatea Bisericii noastre. Ei poposesc pe plaiurile noastre ca soli ai unei Biserici creștine și vin în numele aceluiași Domn Iisus Hristos, căruia și noi îi slujim după puterile și dragostea noastră față de El, *Mintuitorul nostru al tuturor*. De aceea, venirea lor în mijlocul nostru ne dă prilej de bucurie și de nădejdi sfinte pentru o mai adîncă cunoaștere și prețuire reciprocă și pentru o mai strînsă legătură în duh și adevăr. Iar noi îi primim ca pe niște frați și prieteni drag împărtășindu-le din prisosul inimii noastre și din strădania noastră pentru Biserică și Patrie, tot ceea ce avem noi mai frumos și mai de preț. Trebuie să mulțumim Domnului și să fim recunoscători Sfîntului Sinod că Biserica noastră prin activitatea ei este în atenția altor confesiuni creștine; să fim bucuroși că solii acestor confesiuni vin la noi dîndu-ne astfel prilej să le arătăm înfăptuirile și preocupările noastre, comorile noastre de artă bisericească și națională și sfintele noastre așezăminte monahale, în care se nevoiesc mii de călugări și călugărițe. Cînd distinșii noștri oaspeți veniți din Danemarca și-au exprimat dorința de a cunoaște cîteva din așezările noastre călugărești, Prea Fericitul Patriarh Justinian a socotit că nu poate fi trecută cu vederea această lavră a monahismului moldovean, această vatră de credință și de lumină, cu un trecut așa de rodnic pentru poporul nostru. Aici se păstrează vie și sfînta cuvioasă figură a cărturarului și ascetului Paisie Velicicovski, care a ridicat și a răspîndit faima acestei mănăstiri în toată lumea ortodoxă, prin activitatea sa cărturarească și nevoița monahilor săi nemțeni.

Prezența distinșilor noștri oaspeți în mijlocul frățiilor voastre să cîntărmăciți ca încă o manifestare a dragostei părintești pentru obștea de aici, din partea Prea Fericitului Patriarh Justinian. Acest lucru trebuie să însemne pentru prea cuvioșii voastre un imbold către o viață de cucernicie mai înaltă, un îndemn către o viață pilduitoare în credință, rugăciune, muncă și disciplină. Să fiți pilde de urmat pentru credincioșii din părțile acestea și pentru mulțimea vizitatorilor acestui sfînt locaș. Așa veți împlini dorința Sfîntului Sinod, care vrea să vadă toate mănăstirile sporind neîncetat în hărnicie, conștiinciozitate și aleasă nevoiță călugărească, sîrguindu-se tot mai mult întru aplicarea regulamentului și a hotărîrilor sale, menite să asigure înflorirea vieții monahale romînești»

A luat apoi cuvîntul P. C. Arhimandrit Melchisedec Dimitriu, care a salutat pe distinșii oaspeți în numele obștei monahale, al profesorilor și elevilor Seminarului Teologic de la Mănăstirea Neamțu. În continuarea cuvîntării sale, P. C. Arhim. Melchisedec a dat lămuriri asupra vechimii așezării

monahale de la Neamțu, scoțind în lumină activitatea cărturărească desfășurată aci de-a lungul veacurilor.

Eminența Sa Dl. Episcop Skat Hoffmeyer, răspunzând cuvintelor de salut și urărilor de bun venit făcute delegației daneze, a precizat că cele văzute în minăstirea Neamțu l-au încredințat despre marea importanță pe care o are monahismul în viața creștină.

A început apoi slujba vecerniei, cu sfințirea litiilor, săvârșită de starețul minăstirii, înconjurat de un sobor de ieromonahi și ierodiaconi. Membrii delegației daneze au urmărit cu interes slujba și au cerut informații asupra principalelor momente ale vecerniei. La ecteniile de la vecernie și litie a fost pomenit și numele episcopului Skat Hoffmeyer, fapt care a produs o deosebită impresie asupra delegației.

A doua zi — 20 octombrie 1956 — oaspeții au vizitat bisericile minăstirii, muzeul și biblioteca, interesându-se în chip deosebit de Biblia germană, care — după tradiție — ar fi aparținut lui Martin Luther. Membrii delegației s-au interesat apoi de văstele lucrări de restaurare ce se desfășoară la minăstirea Neamț, dându-li-se lămuriri asupra lucrărilor tehnice, asupra proiectelor și asupra fondurilor puse la diposiție de către Ministerul Cultelor.

Vizitarea Seminarului teologic din această minăstire a constituit un prilej de o rară bucurie pentru oaspeții noștri. Întâmpinați de către P. C. Arhidiacon Ioan Ivan, directorul Seminarului, de profesori și de elevi în sala festivă a seminarului, ei au luat loc la tribuna împodobită cu covoare românești și flori, pentru a lua parte la serbarea dată în cinstea lor de către elevii seminarului.

În cuvântul de salut, P. C. Arhidiacon Ioan Ivan a informat pe oaspeți că învățământul teologic a fost reorganizat după 1948 de Sfântul Sinod, datorită condițiilor de libertate religioasă statornicită la noi. Potrivit învățăturilor Sfintelor Scripturi și rînduielilor canonice ale Bisericii, în școlile teologice elevii sînt pregătiți spre a deveni vrednici preoți ai altarelor ortodoxe și buni cetățeni ai patriei noastre. În seminarul de la Neamțu se face și pregătirea culturală dar și cea duhovnicească a tinerilor elevi. Arătînd că la începutul acestui an seminarul a avut cînsia de a primi vizita Prea Fericitului Patriarh Justinian și a Acad. Mihail Sadoveanu, vorbitorul a spus: Pentru profesori și elevi vizita de astăzi este un moment solemn, care va rămîne mereu în amintirea lor. Toți vor considera această vizită ca o lucrare a proriei dumnezeiești pentru întărirea păcii și a legăturilor dintre popoare.

În numele corpului profesoral și al elevilor, P. C. Sa a rugat pe oaspeți să transmită elevilor și profesorilor de la școlile teologice din Danemarca salutări cordiale și prietenești: «Grația Domini Christi cum omnibus».

Corul seminarului, condus de P. C. Arhim. Victor Ojog, profesor, a intonat cîteva cîntări religioase și populare, care au fost ascultate cu atenție de oaspeți.

La sfîrșitul serbării, Eminența Sa Domnul Episcop Skat Hoffmeyer a spus: «Vă mulțumim din inimă pentru primirea ce ne-ați făcut și pentru ceea ce am auzit și văzut, căci pe noi ne interesează să știm cum se studiază teologia la Dvs. În țările noastre, fără îndoială, teologia se studiază diferit. Eu sînt încredințat că studiul teologiei este foarte necesar pentru Biserică, pentru toți credincioșii și chiar pentru societate».

Au luat apoi cuvîntul pastorul *Paul Hansen*, care a mulțumit pentru manifestarea la care a luat parte și a precizat că școlile teologice din țara sa urmăresc, ca și aici, formarea bunilor creștini și a bunilor cetățeni.

Și în semn de unire frățească, oaspeții au cîntat Psalmul 36, a cărui melodie a impresionat adînc toată asistența.

După ce au vizitat paraclisul, sălile de cursuri, dormitoare, biblioteca și tipografia Centrului mitropolitan Iași, unde li s-a oferit cîte o carte de rugăciune și cîte un calendar, oaspeții au scris în cartea de însemnări a vizitatorilor, următoarele: «Niciodată nu vom uita cele ce am văzut, cele ce am auzit și cele ce am simțit aici. Pe deasupra tuturor, prietenie în Hristos. Vă mulțumim și ne vom aduce aminte de voi».

Intr-o atmosferă de sinceră prietenie și cu cuvinte de mulțumire pentru conducerea minăstirii și seminarului, distinșii oaspeți au plecat spre minăstirea Agapia, unde au fost primiți de P. C. Maică Veronica Constantinescu, stareța minăstirii și directoarea seminarului monahal, împreună cu tot soborul. În sunetele clopotelor și în acordurile mișcătoare ale imnurilor cîntate de soborul maicilor, distinșii oaspeți au fost conduși în biserica mare, unde — după săvîrșirea unui Polihroniu — P. C. Maică Veronica Constantinescu a rostit următoarea cuvîntare:

«Fie-mi îngăduit să adresez conducătorului Bisericii Creștine Luterane din Danemarca, din partea monahilor, surorilor și preoților slujitori din această sfîntă minăstire cu numele Agapia, din partea elevilor și profesoarelor seminarului monahal ce funcționează în acest așezămint, precum și din partea smereniei mele, în calitate de stareță a acestei minăstiri și directoare a seminarului monahal — salutul de pace, însoțit de mărturisirea sentimentelor noastre de iubire sfîntă în numele lui Hristos— Domnul nostru al tuturor.

Sînt numai șase luni de cînd am avut bucuria de a primi vizita ministrului de externe al Danemarcei, D-l Albert Wrigt, și a tinerei sale Doamne, vizită ce ne-a dat ocazia de a face cunoștință — prin acești reprezentanți ai poporului danez, cu însuși poporul. Păstrăm cele mai frumoase amintiri despre oaspeții noștri de acum șase luni, și ne bucurăm nespus de mult că vizita lor a fost urmată de a reprezentanților Bisericii Luterane din Danemarca, înțelegînd prin aceasta semnul apropierii inimilor noastre în numele lui Hristos, Domnul Păcii și al dragostei sfinte. Se cuvine laudă și mulțumire lui Hristos Domnul nostru pentru binecuvîntarea ce a revărsat-o și fără de care nu ar fi fost posibilă această vizită atît de prețuită de noi.

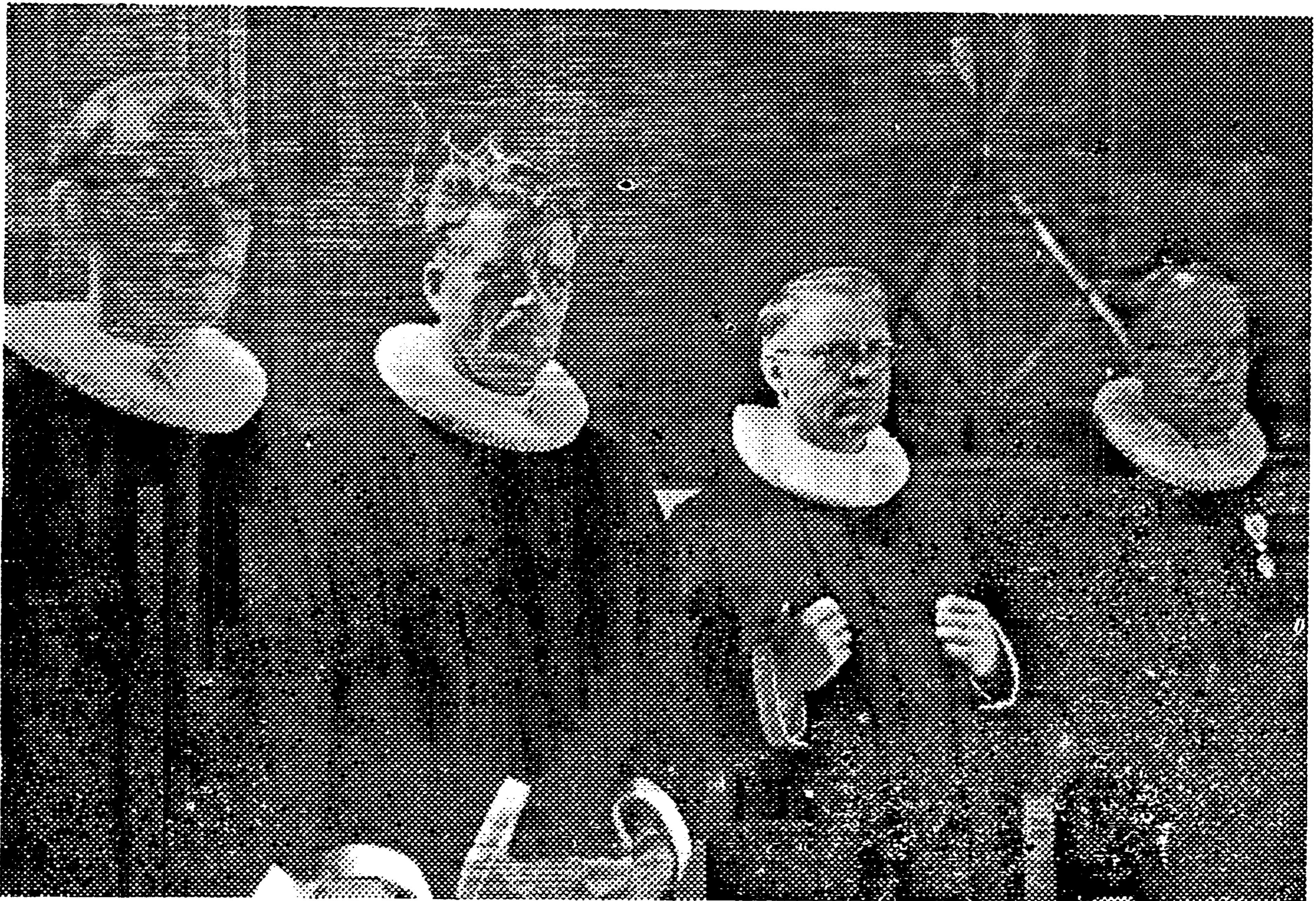
Noi nu avem putința să mărturisim prin cuvinte această mare bucurie, dar nădăjduim că în timpul cît veți rămîne la noi, în rugăciunile ce le vom face împreună, Bunul Dumnezeu vă va descoperi acest lucru, pentru ca la plecarea Dumneavoastră din mijlocul nostru să puteți fi cuprinși de sentimente sfinte care să se cimenteze în inimile noastre ale tuturor, spre a ne aminti unii de alții în rugăciunile pe care zilnic le vom înălța către Hristos, Domnul nostru, ca El să aducă pentru credincioșii poporului nostru și ai poporului danez, doriri arzătoare de pace și dragoste.

Facem această mărturisire în cele dintii clipe ale sosirii Dumneavoastră la noi, pentru că dorim ca această vizită de început să fie urmată de altele, căci numai cunoscîndu-ne ne putem aprecia, respecta și iubi, și dacă și noi și Dumneavoastră sîntem ai lui Hristos, Domnul iubirii, atunci trebuie să dorim și să împlinim acest lucru.

Dumnezeu să binecuvînteze dorința noastră sinceră și curată, ca să ajungem a ne prezenta în fața sfîntă a Lui cu aducerea la îndeplinire a acestor gînduri. Mai dorim ca Dumneavoastră să binevoîți a fi largi în binecuvîntările asupra noastră, pentru care nu vom uita a vă pomeni în rugăciunile noastre.

Salutăm sosirea dîstinselor Dumneavoastră persoane cu bucurie mare, cu iubire sfîntă și urări de «bun venit».

Vădit mișcat de frumoasa primire făcută de soborul minăstirii Agapia, Emînența Sa Episcopul Skat Hoffmeyer a mulțumit tuturor, asigurîndu-i că va păstra pururea vie în suflet icoana minăstirilor Bisericii Ortodoxe Romîne.

Membrii delegației Bisericii Luterane din Danemarca în timpul serviciului divin în catedrala patriarhală

Slujba vecerniei cu sfințirea litiilor a fost oficiată de P. S. Episcop Teofil înconjurat de duhovnicii și diaconii din minăstire. Dornici să cunoască mai temeinic orînduirile noastre liturgice, oaspeții au rămas în biserică pînă la psalmii Utreniei.

A doua zi, la Sfînta Liturghie, săvîrșită de Prea Sfințitul Episcop Theoctist Botoșăneanu, au luat parte toți membrii delegației Bisericii Luterane din Danemarca. La sfîrșitul sfintei slujbe, s-a oficiat un Te-Deum, după care P. S. Episcop Teofil al Romanului și Hușilor a rostit o cuvîntare, subliniînd importanța actului istoric de reîntregire a Bisericii Ortodoxe din Ardeal, de la a cărei realizare se împlineau, în acea zi, opt ani.

«S-a oficiat un Te-Deum, s-a înălțat o rugăciune la Talăl ceresc — a spus Prea Sfinția Sa, — pentru că astăzi se împlinesc opt ani de la revenirea credincioșilor ardeleni foști greco-caotlici la sinul Bisericii Ortodoxe Romîne. Ei au mărturisit în fața lui Dumnezeu și a Sf. Sinod al Bise-

ricii Ortodoxe Române că înțeleg să revie din dezbinare, că sînt hotărîți să vină lîngă frații lor, creștinii ortodocși romîni. Ei au revenit la vatra credinței străbune. După 250 de ani a încetat o ruptură dureroasă pentru credincioșii romîni.

În Evanghelia care s-a citit astăzi este vorba despre vindecarea unui îndrăcit. Cu ocazia unei minuni asemănătoare, fariseii cîrtind spuneau că Domnul Hristos scoate demonii cu ajutorul mai marelui demonilor. Cunos-cînd gîndurile lor, Iisus le zise: «Orice împărăție, care se dezbină întru sine, se pustiește și orice cetate sau casă care se dezbină întru sine nu va mai dăinui». (Matei XII, 24). O astfel de dezbinare păgubitoare pentru Biserica Ortodoxă Romînă și pentru neamul nostru a luat sfîrșit acum opt ani. Dăm slavă și mulțumită lui Dumnezeu că s-a închis o rană așa de dureroasă a Bisericii neamului nostru.

Dezbinări mai mici sînt și acum în Biserica Ortodoxă Romînă, chiar aici în Moldova. Sînt cițiva stilști care s-au despărțit de noi pe chestiunea calendarului. Să ne rugăm lui Dumnezeu să vie ziua cînd va fi o «turmă și un păstor». Creștinii care se dezbină nu plac lui Dumnezeu. Sfîntul Apostol Pavel scriind corintenilor le spune: «Cu lapte v-am hrănit, nu cu bucate,... fiindcă sînteți tot trupești. Cîtă vreme este între voi pizmă și ceartă și dezbinări, nu sînteți voi oare oamenii trupului și nu umblați voi ca toți cei de rînd, cînd zice unul: Eu sînt al lui Pavel, iar altul: eu sînt al lui Apolo, nu sînteți trupești?» (I Cor. III, 2-5). Cu alte cuvinte, Sfîntul Pavel le spune că nu le poate da învățături mai grele, ci îi hrănește cu lapte fiindcă sînt un fel de copii, sînt lumești, îi stăpînește duhul lumii acesteia și îi îndeamnă pentru numele Domnului nostru Iisus Hristos ca «toți să grăți la fel și să nu fie dezbinări în sînul vostru și să fiți cu totul uniți în același cuget și în aceeași înțelegere» (I Cor. I, 10).

Noi ortodocșii sîntem uniți într-un gînd și într-o simțire. Să ne rugăm pentru întoarcerea celor dezbinați. Domnul Hristos, joi, înainte de patima Sa, rugîndu-se, își arată dorința cea mai esențială: «Dar nu numai pentru aceștia Mă rog, ci și pentru cei ce vor crede întru Mine, după cuvîntul lor. Ca toți să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine și Eu întru Tîne...» (Ioan XVII, 20-21).

Domnul Hristos dorește ca toți credincioșii să fie desăvîrșiți. Dacă toți vor fi una, Biserica lui Hristos se va răspîndi mai repede peste tot, deoarece învățătura Sa este mîntuitoare. Dacă un ochi de-al nostru rîde cînd vede că sînt creștini mulți, celălalt plînge fiindcă, după 20 de veacuri, între creștini sînt multe dezbinări. Este așa pentru că prea s-au învrăjbit creștinii între ei, nu pentru motive de credință, ci din cauze pur omenești. De exemplu în cele două războaie mondiale și mai înainte creștinii au cîntat «Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace» dar s-au măcălărit între ei.

Avem îndatorirea de a ne gîndi cu toată atenția la unirea tuturor creștinilor. Unirea îi place Domnului Hristos. Să ne rugăm să asculte rugăciunea noastră ca toți creștinii să fie una.

Să rugăm pe Fiul lui Dumnezeu ca cei ce nu sînt creștini să se mire de dragostea creștinilor așa cum se mirau în primele veacuri. «Cit de mult se iubesc creștinii între ei» spuneau păgînii.

Să slăvim pe Dumnezeu pentru că Prea Fericitul Patriarh Justinian ține legătura cu toți creștinii. Are voința și hotărîrea de a ajunge la legături de dragoste cu toți credincioșii creștini de pe pămînt. Avem între noi

o delegație a Bisericii Luterane daneze, poftită de Prea Fericitul Patriarh Justinian cu scopul de a statornici legături de armonie și dragoste frățească între toți creștinii. Acest mic grăunte de muștar să crească, ca toți să fim una înaintea Domnului Hristos. Dacă credem că va fi unire între creștini, se vor topi toate pasiunile omenești și va fi unire.

Sînt răni dureroase în viața creștinismului, dar nădăjduim că mila lui Dumnezeu va aduce încetarea vrajbei. Dumnezeu să binecuvînteze dorințele noastre de unire, de înfrățire și de apropiere între noi. Să se împlinească rugăciunea Domnului Hristos, care răsună ca un testament: «Vreau ca toți să fie una».

Intrucît sîntem slabi și fără putere să rugăm pe Dumnezeu să ne ajute ca să ne putem mîntui. Să dea putere tot mai multă Prea Fericitului Patriarh Justinian pentru a contribui la apropierea confesiunilor. Dacă între confesiunile creștine vor fi legături statornicite de dragoste, va fi și pace trainică și viață tihnită.

Bunul Dumnezeu să reverse Harul Său asupra gândurilor și strădaniilor noastre.

Masa de prînz s-a servit în sala de mese a seminarului și s-a desfășurat într-o atmosferă de frățească dragoste în Hristos. La sfîrșitul mesei, Prea Sfințitul Episcop Theoctist a făcut o expunere asupra monahismului,

insistînd asupra evoluției lui în țara noastră. Iată cuprinsul acestei documentate expuneri pe care oaspeții și toți cei prezenți au ascultat-o cu viu interes:

«Socot că nu mai este nevoie să subliniez bucuria care ne-a umplut sufletele la întîlnirea cu distinși delegați ai Bisericii luterane din Danemarca. Nu știm ca vreo delegație bisericească din Danemarca, așa de reprezentativă, să fi vizitat vreodată Biserica și Patria noastră. Avem deci prilejul rar ca pentru prima oară să primim o astfel de delegație, venită

Conducătorul delegației daneze, Skat Hoffmeyer, și P.S. Episcop Theoctist, Vicar patriarhal, la mînăstirea Agapia.

din partea unei Biserici creștine, cu organizare și tradiții luterane, dar cu vădită și sinceră dorință de a cunoaște Ortodoxia și, în deosebi, felul în care își desfășoară activitatea Biserica noastră strămoșească. Intotdeauna — precum s-a mai spus cu mult adevăr — *o cunoaștere reciprocă a realităților aduce instituțiilor respective încredere, armonie, înțelegere, prietenie și prețuire reciprocă, chiar și atunci când există deosebiri etnice ori religioase.*

Trebuie să mărturisim deschis că ne-a impresionat dorința oaspeților noștri de a cunoaște frumusețile patriei noastre și comorile credinței Bisericii Ortodoxe Române, cu toate problemele și formele ei de manifestare. Am auzit cu toții din cuvântul rostit aseară în biserică de D-1 Episcop, cu cită bucurie mărturisea dorul de a veni la noi, mai ales că eminenții săi însoțitori nu sînt străini de Ortodoxie. Unul dintre ei cunoaște bine liturgia bizantină; altul, în dorința de a se informa asupra slujbelor ortodoxe, a vizitat Patriarhia Moscovei; al treilea activează la Geneva în Consiliul Mondial al Bisericilor, ca reprezentant al Bisericii Protestante, în vederea statornicirii unor legături între confesiunile creștine și, în sfîrșit, al pătrulea a fost încă de două ori în țara noastră, pe care a îndrăgit-o atît de mult, făcînd-o cunoscută în Danemarca multor credincioși, participanți la conferințele sale. Iată deci că ei nu sînt străini de noi și de Biserica Ortodoxă, ci sînt, așa cum ni se înfățișează, prieteni și frați buni. Este, așa dar, firească și îndreptățită dorința delegației daneze de a-și adînci aceste informații și de a cunoaște la fața locului mai multe minăstiri, despre care au auzit multe lucruri frumoase. Pentru documentarea lor, voi încerca să înfățișez cîteva aspecte ale monahismului, legătura strînsă cu trecutul popoului nostru și felul în care minăstirile își îndeplinesc astăzi menirea lor sub părinteasca purtare de grijă a Sfîntului Sinod, în cadrul Regulamentului pentru organizarea și funcționarea vieții monahale. Cu atît mai pozitiv socotim să facem această expunere, cu cit ne găsim într-o minăstire în care funcționează unul din seminariile noastre monahale pentru maici, cu organizare pilduitoare.

Monahismul își are începuturile în primele secole de închezare și de răspîndire a creștinismului. Sulețul omului credincios însetează necontenit după depășirea de sine, după desăvîrșire, după chipul îngeresc. El își dorește fericirea sa și pe a semenilor săi, prin permanenta lui năzuire spre acea stare de bineplăcut lui Dumnezeu, spre care năzuiește cu toată ființa. Credincioșii care au însetat după dobîndirea acestei stări au găsit temeieri puternice de sprijin în urcușurile lor cele duhovnicești, chiar în viața și învățătura Mîntuitorului Hristos. Ei au văzut în viața Sa plină de modestie și «fără de păcat», în mila Sa plină de duioșie față de oamenii timpului Său, pe care i-a slujit, mîngiindu-i și tămăduindu-i cu dragoste de părinte și de frate, în «ascultarea Sa pînă la jertfă», lucrînd «nu după voia Sa, ci a Părintelui Său» cel ceresc, — au văzut în toate aceste dumnezeiești manifestări, cel mai prețios îndreptar duhovnicesc.

Viața trupească neîntinată a celui mai iubit dintre Apostolii Domnului, Sfîntul Evanghelist Ioan, asprimea vieții pustnicești a Sfîntului proroc Ioan, Botezătorul Domnului, truditorea muncă manuală a Sfîntului Apostol Pavel, propovăduită atît de convingător de acest «lucrător de corturi din Tars», au fost tot atîtea îndemnuri vii pentru toți cei care doreau să prisosească și să depășească «calea de aur», în rivna lor slîntă de a «urma pe Domnul».

Din dorul acesta dumnezeesc, foarte mulți creștini îmbunătățiți se depărtau de lume, retrăgându-se prin locuri mai liniștite, renunțau la viața de familie și la bunurile materiale și puneau început «noii viețuiri singuratică», sîrguindu-se în muncă și rugăciune neîncetată și supunindu-se cîrmuirii duhovnicești a unuia mai iscusit în nevointă pustnicească. Leagănul din care a odrăslit acest fel de viață înaltă a fost Orientul mijlociu decurînd în creștinat, unde marii începători ai vieții monahale ca: Paul de Teba, Antonie, Pahomie, Atanasie, Macarie, Ilarion, etc., încă din secolul al III-lea au început să închege și să statornicească reguli și forme de viață monahală, obligatorii pentru toți.

Pirghiile, pe care s-a sprijinit dintru început monahismul, au fost sfaturile evanghelice sau voturile monahale: *castitatea, sărăcia de bună voie și ascuțirea necondiționată*. Fără a urî lumea, prin aceste voturi monahale monahii luptă împotriva celor trei mari păcate ale lumii, adică «pofta trupului, pofta ochilor și trufia vieții». Ei nu se mărgineau numai la îndeplinirea literei, numai la o viață pur formală, ci căutau neîncetat să practice virtuțile creștine în legătură cu *iubirea de aproapele*, strălucind prin fapte de ajutorare, de primire de străini și de asistență creștină sub toate formele. Pentru aceasta, ei trebuiau să muncească, trebuiau să-și agonisească hrana pentru ei și pentru alții, spre a nu fi povară nimănui și a arăta lumii *că munca nu-l înjosește pe om, ci îl înalță*.

Cel care a întocmit în toate amănuntele și definitiv, *edificiul spiritului* al monahismului a fost Sfântul Vasile cel Mare, în două din operele sale: *Regule Mari și Regule Mici*. Acestea au constituit îndreptarul organizării instituției monahale atât în Răsărit, cât și în Apus și după acestea se conduce astăzi întreg monahismul ortodox. Cu organizarea dată de Sfântul Vasile cel Mare, monahismul s-a dezvoltat în toată lumea creștină, impunându-și cu vremea deosebiri de vederi ale Bisericii din Răsărit și din Apus.

În Răsărit, unde Biserica s-a organizat pe principiul sinodalității, preocupîndu-se de păstrarea credinței celei adevărate, — monahismul s-a dezvoltat după aceste vederi mari ale Bisericii. În Apus însă, unde Biserica a manifestat înclinări de stăpînire lumească, de amestec în politica statelor, punînd mai presus duhul lumesc decît cel spiritual, era firesc ca și monahismul să aibă o orientare lumească, alta decît în Răsărit. Acesta a ajuns să slujească în primul rînd tendințele de suprație ale Papalității, să apere înnoirile apusene, organizîndu-se pe alte baze, străine chiar și de duhul evanghelic.

Alta a fost situația în Biserica Ortodoxă. Aici monahismul a jucat un mare și hotărîtor rol. S-a avîntat în lupta pentru păstrarea neștirbită a credinței, combătînd ereziile și schismele ce se iveau în Biserică, combătînd abuzurile împăraților sau ale stăpînitorilor și apărînd drepturile celor fără de apărare, uneori chiar cu sacrificiul vieții multor monahi. Cele mai proeminente figuri din epoca patristică, care au ridicat gîndirea și cultura creștină pînă la culmile cele mai înalte, au crescut și s-au format în climatul de evlavie și muncă din minăstirile Răsăritului ortodox.

Una din mlădițele monahismului răsăritean a crescut, s-a dezvoltat și a adus roade bogate pe pămîntul patriei noastre. Existența lui aici datează de cînd strămoșii nostri au cunoscut învățătura și închinarea Mîntuitorului Hristos. Minăstirile, — *adevărate vetre de evlavie străbună* —, se găsesc presărate peste tot: în cîmpie, în munți și răsfirate pe dealuri.

Documentele istorice ne arată că în secolul XIV existau în țara noastră călugări de mare valoare cărturărească și duhovnicească. În timp ce în Apus, papalitatea, cu toată puterea ei spectaculoasă, subjugă gândirea și știința vremii, folosind ordinele monahale pentru atingerea unor scopuri cu totul lumesti politice, ori de câștiguri materiale pe căile cele mai neîngăduite, cu prețul scoboririi credinței, la noi călugării apărau drepturile țăranilor, erau apostoli ai culturii și se jertfeau pentru menținerea unității și integrității Ortodoxiei.

În mănăstirile și schiturile noastre, călugării scriau și multiplicau cărți de ritual, lucrări de zidire sufletească și de povățuire pentru viața cea de toate zilele. Aci înflorea caligrafia, miniaturistica și alte ramuri de artă bisericească, menite să ridice starea culturală a poporului nostru. Biserica Ortodoxă Română și țara noastră au avut în monahismul românesc o puternică pirghie de luminare a poporului român, de răspîndire a ideilor de dreptate socială, de afirmare a valorilor noastre naționale, de iubire a patriei și de dragoste între oameni. Paginile istoriei au însemnat la loc de cinste multe figuri de monahi care au luptat vitejește pentru apărarea drepturilor poporului român, alături de alți cinstiți călugări care s-au dovedit a fi pilde de viață duhovnicească, de sfințenie și de jertfelnicie pentru Hristos.

Din secolul al XIV-lea ne-a rămas figura Cuviosului Părinte Nicodim cel Sfințit de la Tismana, care a reorganizat monahismul românesc după stilul monahal atonit. Ucenicii săi au răspîndit noul duh de viață monahală în toată Biserica noastră românească. Unii dintre ei au ajuns și prin locurile unde ne găsim noi acum. Către sfîrșitul aceluiași secol, trăiește în aspră nevointă monahală, dar cu inima arzîndă de dragul țării sale, Sihastrul Daniil de la mănăstirea Putna, sfetnic și îndrumător al voevodului Ștefan cel Mare și Sfint. Iar mai tîrziu, în secolul XVI, răsar o pleiadă de călugări cărturari de slavonie: Macarie, Iftimie și Azarie.

Pildă de patriotism și de jertfelnicie întîlnim, în secolul al XVIII-lea, la călugării Sofronie și Visarion, care au apărat în Ardeal credința strămoșească și unitatea neamului nostru împotriva silniciilor provocate de Papalitate și de împărații habsburgici. Pentru vredniciile lor, aceștia sînt trecuți astăzi în rîndul sfinților în calendarul ortodox. În a doua jumătate a acestui secol, monahismul din Moldova este dominat de chipul îmbunătățit al lui Paisie Velicicovski. Rînduiriile așezate de el în mănăstirea Neamțu se răspîndesc repede în toate sfintele așezări monahale de la noi, trecînd apoi granițele țării noastre. Iar manuscrisele sale și ale școlii de la Neamțu s-au răspîndit nu numai în Biserică, ci și în lumea aleasă a timpului său, care dorea să aibă fragmente din operele sfinților părinți, traduse de Paisie.

N-aș putea să nu amintesc de luminoasele chipuri de ierarhi din Țara Românească ori din Moldova ca: Teofil, Ștefan, Antim Ivireanul, Grigore Dascălul, Varlaam, Dosoftei și Veniamin Costachi, cari au avut roluri importante în promovarea culturii noastre naționale, în dezvoltarea literaturii și în formarea limbii române. E știut că toți aceștia și-au avut oăirșia lor spirituală în mănăstirile de la noi. Dar șirul lor e nesfîrșit. Talentele lor, munca și dragostea de țară au așternut-o, cu migală și cu artă, în slovele manuscriselor, în icoanele zugrăvite sau sculptate de ei și în diferite obiecte sfintite, ferecate măestrit în metale prețioase. Acestea toate ei le-au pecetluit cu credința fermă în viitorul luminos al poporului nos-

tru, viilor de libertate și de dreptate. Năzuințele Bisericii s-au împletit rodnic cu cele ale poporului.

Este firesc, deci, ca și în zilele noastre, când poporul nostru își construiește o viață de lumină libertate și dreptate socială, Biserica noastră să fie alături de aceste năzuințe sfinte și să sprijine grabnica lor împlinire. În lumina libertăților religioase consfințite de Constituția patriei noastre, ea își desfășoară activitatea ei, bucurându-se de prețiosul sprijin al statului nostru. Iar slujitorii ei, preoții și monahii, lucrează cu râvnă și zel apostolic, călăuziți de dragostea față de Biserică, de dragostea față de patrie și față de poporul nostru dreptcredincios.

Ne-am îngăduit, cu bunăvoința D-voastră, să evocăm trecutul glorios al înaintașilor noștri, pentru a se vedea limpede că ceea ce se înfăptuiește astăzi în sfintele noastre minăstiri se clădește pe aceleași idealuri din întregul Răsărit. În concepția noastră, nu s-a putut încetățeni un monahism desprins de realitățile înconjurătoare, ori încremenit în niște forme care i-au însuflețit pe marii întemeietori și organizatori ai vieții monahale rigide, ci monahismul bazat pe muncă, pe o viață morală pilduitoare și pus în slujba aproapelui.

Minăstirile noastre funcționează în baza unui Regulament întocmit de Sfântul Sinod, care orînduiește întreaga viață duhovnicească, culturală și gospodărească din minăstirile și schiturile din cuprinsul Patriarhiei Române. Către idealul suprem, *desăvîrșirea*, duc aceleași căi evanghelice arătate de sfinții părinți: sărăcia, fecioria și ascultarea deplină. Pentru ca urcușul, anevoios și uneori presărat cu piedici ce pot răni sufletul monahului, să fie cât mai ferit de primejdii, Regulamentul a statornicit o seamă de mijloace, care trebuie să ajute practica celor trei sfaturi evanghelice.

Izvorit din vechile rînduieli ale Sfântului Vasile cel Mare, Regulamentul așează ca îndatoriri de căpetenie pentru toți viețuitorii minăstirilor: viața de obște, săvîrșirea zilnică a Sf. Liturghii, învățămîntul și munca manuală. Maxima «ora et labora» caracterizează întreaga viață monahală, oglindindu-se în toate obștiile noastre monahale, unde viața de rugăciune și nevoință se împletește cu viața de muncă fără preget. Este limpede că cei ce-și aleg, după vrerea lor, calea monahală, nu pot propăși duhovnicește numai cu viața ascetică, sau numai punînd prea mare preț pe preocupările lor pentru viața economică. De aceea, Sfântul Sinod a urmărit cu multă luare aminte întocmirea unui program zilnic, obligatoriu în toate minăstirile, program care asigură împlinirea armonioasă a rugăciunii cu munca, împrumutînd una alteia sprijinul care le dă valoarea și trăinicia lor pentru mîntuire.

Numai în felul acesta au fost posibile realizările concrete din viața minăstirilor noastre, sprijinite și îndrumate neconținut pe calea participării la viața poporului nostru.

Paralel cu ridicarea nivelului cultural din țara noastră — ca urmare a înlesnirilor create de stat pentru toți fiii patriei noastre — învățămîntul elementar a devenit obligatoriu pentru primirea în minăstire. Pentru intrarea în monahism, orice candidat trebuie să mai aibă absolvența școlii monahale de trei ani și calificarea într-o îndeletnicire practică. Asemenea școli funcționează în toate minăstirile mai mari, cu profesori dintre monahii cu pregătire corespunzătoare. Programă analitică a acestor școli cuprinde: Studiul Sfintei Scripturi, Istoria Bisericii, Catehism și Indrumări

în viața monahală, muzică bisericească, administrație mănăstirească și diferite îndeletniciri practice, după specificul fiecărei mănăstiri.

- Atât cultivarea însușirilor intelectuale ale elevilor, cât și a celor practice, formează una din grijiile de căpetenie ale eparhiilor. Din aceste mănăstiri, din aceste pepiniere duhovnicești, cei inzestrați în mod deosebit se aleg și se trimit la seminariile teologice monahale, unde capătă o pregătire teologică temeinică, deprinzând îndemnarea de a predica, de a catehiza și de a folosi izvoarele creștine clasice și contemporane, prin învățarea limbilor clasice, a limbei ruse și franceze.

Pe lângă pregătirea intelectuală, în seminariile monahale se pune mare preț pe aplicațiunile practice. Dacă în școlile monahale talentele de abia se întrezăresc, aici acestora li se crează condițiuni optime de dezvoltare, având la îndemână profesori specialiști și ateliere de: sculptură, pictură, țesături și broderie artistică, ceramică, etc. După terminarea seminarului și după trecerea examenului practic, absolvenții trec la examenul de diplomă și sînt totodată proclamați maștri în meșteșugul ce și l-au ales.

Dintre aceștia, cei care au absolvit anii de seminar în mod strălucit pot să se înscrie la Institutele teologice de grad universitar, desăvîrșindu-și studiile teologice pînă la obținerea titlului academic de magistru sau doctor în teologie; alții se întorc la mănăstirile lor, unde activează ca profesori, maștri și chiar conducători ai obștiilor respective. Toate aceste vlăstare ale monahismului, crescute, formate și modelate cu multe jertfe materiale din vistieria Bisericii, prin grija Sfîntului Sinod și în deosebi a Prea Fericitului Patriarh Justinian, se dovedesc în cea mai mare parte a fi ascultători, disciplinați, harnici și rîvnitori în misiunile ce li s-au încredințat. Astăzi îi găsim în toate mănăstirile slujind, predicînd, lucrînd cot la cot cu frații lor din obște, în ateliere sau pe cîmp, rînduînd ședințe duhovnicești și alcătuiînd studii pentru revistele bisericești. Am putea spune că n-a rămas nici o mănăstire fără un astfel de făclier de duhovnicie și hărnicie, nici un așezămînt în care să nu se simtă suflul cel nou de viață, imprimat așezămîntelor noastre monahale de noile legiuiri bisericești.

În fiecare mănăstire munca este așa fel organizată că nimeni — nici chiar bătrîni — nu pot rămîne fără lucru. Ca într-un stup, personalul este rînduit după priceperea și puterea sa, la tot felul de ascultări, îndeplinite cu hărnicie, dragoste și entuziasm. Cu materialul procurat de către stat, cooperativele mănăstirești execută tot felul de covoare și cusături naționale, pentru cerințele de la noi și din străinătate. Măiestria cu care sînt executate covoarele și cusăturile românești de către călugărițe a fost apreciată unanim de toți cei ce vizitează mănăstirile. Produsele artistice ale mănăstirilor noastre, care redau minunat talentul și priceperea neîntrecută a poporului nostru, au ajuns uneori departe peste hotare, la expoziții și tîrguri internaționale, unde au fost apreciate elogios de specialiști în materie.

Iată, prea iubiți frați, felul în care monahismul nostru năzuiește, pe calea împlinirilor sale duhovnicești, să slujească lui Hristos și Bisericii întemeiată de El și să fie în același timp folositor patriei. În condițiunile de libertate religioasă asigurate în patria noastră, mănăstirile au devenit vetre ale credinței ortodoxe, în care arde cu putere flacăra învățăturii Mîntuitorului, flacăra iubirii de aproapele și a dragostei de patrie.

Arătînd această latură de lucrare bisericească, nu ne gîndim să subapreciem lucrarea și rolul vreunei Biserici, care nu are instituția mona-

hismului, cum ar fi Biserica luterană, căreia îi slujiți, — ci ne-a călăuzit dragostea frățească de a vă face cunoscute toate acestea, cu convingerea că slujind Domnului, avem datoria să slujim și semenilor noștri. Suija aceasta se face în diferite forme. Imaginea muntelui, spre piscul căruia trebuie să ne străduim să ajungem, ne stă pururea în fața minții noastre. Idealul vieții noastre este muntele nostru strălucitor, Mîntuitorul Iisus Hristos, unde se poate ajunge pe diferite laturi, spre a ne împărtăși din învățătura și Harul Său. Una din căile ce duc la El este cea monahală, care, fără îndoială că nu-i fără primejdii, mai ales pornind pe ea fără îndrumare —, dar care își are frumusețile ei nebănuite pentru cel ce merge pe ea cu toată hotărîrea și statornicia. Pe calea aceasta năzuim noi să ajungem, prin neîncetată rugăciune și muncă și cu ajutorul Domnului, la vârful muntelui cel duhovnicesc, la Stăpînul și Mîntuitorul nostru ai tuturor, Iisus Hristos.

După amiază, în sala de festivități a seminarului a avut loc o serbare în cinstea oaspeților. S-au intonat mai întîi cîteva imnuri, apoi eleva Toderuț Maria a citit o conferință despre «Reîntregirea Bisericii Ortodoxe din octombrie 1948». A urmat un frumos program de coruri religioase și cîteva recitări. La sfîrșitul programului artistic, P. C. Maica directoare și stareță Veronica Constantinescu a făcut o scurtă dare de seamă asupra minăstirii Agapia, asupra seminarului monahal pe care îl conduce și asupra duhului în care se desfășoară activitatea călugărească și didactică. Făcînd un scurt istoric al așezării monahale de la Agapia, vorbitoarea a arătat că, în forma actuală, minăstirea are drept ctitor pe Hatmanul Gavriil, fratele lui Vasile Lupu. Pînă în 1803, a fost minăstire de călugări, iar de atunci, prin hotărîrea Mitropolitului Veniamin Costachi, a funcționat ca minăstire de maici. Biserica este pictată în interior de Nicolae Grigorescu. Viața călugărească se desfășoară după regulile monahale ale Sfîntului Vasile ce Mare. Astăzi stă în atenția directă a Prea Fericitului Patriarh Justinian. Atît în minăstire, cît și în seminar, călugărițele au preocupări culturale, trăiesc în atmosferă de duhovnicie și împletesc armonic munca cu rugăciunea. Existența tuturor viețuitoarelor se cîștigă prin muncă. Ele sînt organizate într-o cooperativă meșteșugărească.

Eminența Sa Domnul Episcop Skat Hoffmeyer a mulțumit tuturor pentru dragostea cu care a fost primită delegația Bisericii luterane din Danemarca și pentru prețioasele lămuriri date. «Starea noastră sufletească — a spus Eminența Sa — observările și constatările noastre pot fi rezumate astfel:

Înainte de a sosi aici, știam ceva din istoria poporului român. Știam că a avut o istorie de glorie, dar și de necazuri și suferințe. Astăzi, în urma cuvîntărilor rostite de frații mei, Episcopii Teofii și Theoctist, de maica stareță și de elevii de la seminar și în urma acestei serbări pot spune că am cunoscut și înțeles istoria voastră.

Înainte de a veni aici, am avut slabă idee despre sufletul poporului român. Astăzi am simțit sufletul poporului vostru, am simțit această uriașă forță prin care ați biruit toate necazurile din istoria voastră.

Noi am văzut și am simțit cum sufletul nostru și istoria voastră sînt legate de Biserică. La fel este și la noi în țară. Cînd intrăm într-o biserică de la noi simțim legătura dintre Biserică și popor. Este pentru noi o mare

bucurie să trăim și aici aceleași simțăminte și vă încredințăm că acum vă înțelegem mai bine.

De aceea, în numele delegației daneze, a Bisericii daneze, a poporului danez, vă doresc un viitor creștin prosper și strălucit».

Seria cuvântărilor a fost încheiată de pastorul Paul Hansen, care a vorbit despre calitățile poporului nostru și despre frumusețile patriei noastre, asigurând pe toți cei prezenți că va căuta să facă cunoscute în Danemarca toate cunoștințele bogate pe care le-a cules cu prilejul acestei călătorii.

A doua zi, 22 octombrie, oaspeții au vizitat seminarul, atelierile mănăstirii și muzeul. În paraclis, oaspeții au putut vedea pictura nouă executată de maica stareță Veronica Constantinescu. În fața unui grup de eleve, care a întâmpinat pe distinșii oaspeți cu cântări religioase, membrii delegației au cântat un cîntec popular danez: «Cine nu cântă cu fața deschisă nu este danez», o melodie religioasă: «Intotdeauna vei merge bine dacă te rogi Tatălui ceresc» și un cînt patriotic danez, care are următoarele cuvinte:

«Luptă pentru toți pe care-i iubești,
«Mori dacă este necesar,
«Atunci viața nu este grea,
«Moartea, de asemenea, nu este grea.

În cele din urmă oaspeții au vizitat din nou biserica mare cu hramul Sfinții Arhangeli Mihail și Gavriil, unde au primit de la maica stareță informații asupra picturii executate de N. Grigorescu.

În altar, Prea Sfințitul Episcop Theoctist le-a dat prețioase explicații liturgice asupra tuturor obiectelor de cult.

La masa de prînz, Dl. D. Andronic a salutat pe oaspeți din partea Ministerului Cultelor. După ce a amintit că în regiunile în care se găsesc acum au trăit mari scriitori romini ca V. Alecsandri, M. Eminescu, Ioan Creangă — Andersen-ul țării noastre —, Al. Vlahuță, Calistrat Hogaș și M. Sadoveanu, vorbitorul și-a exprimat convingerea că vizita delegațiilor Bisericii daneze va contribui negreșit la apropierea Bisericilor și a popoarelor, la înțelegere, armonie și pace.

În numele delegației Bisericii daneze au vorbit protopastorul Alf Iohansen și pastorul Svend Borregaard, care au subliniat bucuria cu care au luat cunoștință de viața cu adevărat creștină a poporului nostru și au înmînat obștei monahale de la Agapia câteva daruri simbolice. Prea cuvioasa maică stareță Veronica Constantinescu a mulțumit pentru bunele sentimente de prietenie arătate soborului și pentru darurile primite.

Înainte de a părăsi mînăstirea Agapia, Eminența Sa Dl. Episcop Skat Hoffmeyer a scris în condica de vizitațiuni următoarele;

«Delegația Bisericii daneze vizitînd Biserica Ortodoxă Română nicio dată nu va uita aceste zile trăite în Agapia, zile pline de frumusețe și bucurie. Noi am văzut aici o minunată unire a lucrului și a rugăciunii și am simțit unitatea Domnului Iisus Hristos, unitatea noastră cu voi în El. Nu vă vom uita, ci ne vom aduce aminte de voi într-o amintire plăcută și în rugăciunile noastre.

Dumnezeu să vă binecuvînteze pe toți.

Ai voștri cinci prieteni danezi».

La plecare, oaspeții și însoțitorii au fost salutați de maica stareță, de profesoarele și elevele seminarului monahal. Rugăciunile cîntate de ansamblul coral al seminarului și sunetele melodioase ale clopotelor Agapiei au însoțit pe oaspeți la plecarea din minăstire. Sosiți la Roman, la orele 16,50, oaspeții și însoțitorii lor au luat trenul spre București, unde au ajuns în aceeași zi, la orele 22,30.

Ziua următoare a fost folosită de oaspeți pentru a vizita diferite instituții și întreprinderi industriale din Capitală. O impresie deosebită le-a făcut fabrica de confecții Gh. Gheorghiu-Dej, unde au vizitat vastele săli de lucru, în care muncesc cu hărnicie la diferite mașini, mii de muncitori și muncitoare și unde s-au informat asupra condițiilor de muncă, admirînd în chip deosebit grija pentru sănătatea muncitorilor. Au vizitat deasemenea marea sală a clubului, biblioteca, sala de mese a cantinei, bucătăria, policlinica, precum și căminul de copii. La plecare au avut cuvinte de laudă față de conducerea fabricii pentru felul cum îngrijește de sănătatea lucrătorilor și în special de creșterea copiilor.

În aceeași zi oaspeții au făcut o vizită la Institutul Român pentru relațiile culturale cu străinătatea, la Expoziția Satului, unde au admirat stilul caselor românești și la muzeul de artă al R. P. R., unde au putut admira tezaurul restituit țării noastre de guvernul U. R. S. S.

Cu prilejul vizitei făcute la minăstirea Antim, oaspeții au examinat cu viu interes arhitectura, sculptura și pictura minăstirii și a paraclisului, unde Prea Sfințitul Episcop Antim Țirgovișteanu, starețul minăstirii, a expus rolul marelui mitropolit Antim Ivireanu în promovarea culturii noastre, iar la șantierul Schitul Maicilor, unde va funcționa un atelier al Institutului Biblic cu maici specializate în arta broderiilor artistice, în vederea confecționării de ornate arhieresti, oaspeții și-au întărit convingerea că în republica noastră libertatea religioasă reprezintă o realitate vie. Seara au putut vedea în sala mare a Palatului Patriarhal o serie de filme documentare, reprezentînd aspecte din viața noastră bisericească.

Miercuri 24 octombrie a. c., oaspeții — însoțiți de Prea Sfințitul Episcop Theoctist Botoșăneanu — s-au îndreptat către minăstirea Ghighiu, unde au avut prilejul să vadă noi construcții și refaceri de chilii și de ateliere minăstirești, lămurindu-li-se că o parte din fostele chilii ale minăstirii au fost bombardate în timpul războiului de aviația anglo-americană, sau incendiate de germanii fasciști, care își fixaseră un cartier chiar lângă minăstire. Cu ajutorul Arhiepiscopiei Bucureștilor și cu înlesnirea procurării materialelor de bază de către Ministerul Cultelor, minăstirea se reface într-o formă care va constitui o operă de artă pentru Biserica noastră.

Pentru a cunoaște cîteva din vechile monumente arhitectonice românești, solii Bisericii Daneze au vizitat apoi Mitropolia, biserica Stelea, Falatul, biserica Domnească și Minăstirea Dealul de la Țirgoviște, unde au primit lămuriri ample despre importanța acestui monument care se restaurează în prezent prin purtarea de grijă a Prea Fericitului Patriarh Justinian.

Pentru a-și putea da seama de felul cum Biserica noastră Ortodoxă organizează confecționarea hainelor și veșmintelor preoțești și pentru a vedea cum funcționează cooperativele meșteșugărești din minăstiri, în ziua de 25 octombrie a. c., delegația daneză a vizitat minăstirea Țigănești, unde au fost întîmpinați de întregul sobor al minăstirii și salutați de P. C.

Pr. Constantin Toma. Aci oaspeții au cercetat cu luare aminte funcționarea atelierelor mecanice ale Institutului Biblic, în care lucrează călugărițe cu înaltă calificare, admirînd mult măestria cu care se obțin modele diferite pentru veșmintele preoțești.

După amiază, în prezența Prea Fericitului Patriarh Justinian, Corala Sf. Patriarhii, sub conducerea maestrului N. Lungu, — a dat în sala palatului patriarhal un concert de colinde în cinstea distinșilor oaspeți, care au avut astfel prilejul să cunoască aceste creații ale poporului nostru dreptcredincios și să admire iscusința și armonia compozițiilor.

Impresii de neuitat asupra oaspeților a produs evlavia cu care credincioșii bucureșteni au participat la slujbele oficiate la catedrala Sf. Patriarhii, cu prilejul prăznuirii Sfîntului Mucenic Dimitrie și Sfîntului Dimitrie Basarabov, — prăznuire asupra căreia revista noastră a publicat o amplă dare de seamă în numărul trecut.

În timpul vizitei oaspeții au fost în permanentă legătură cu reprezentanții Bisericii Luterane din țara noastră. Astfel, în după-amiaza zilei de 26 octombrie a. c. întreaga delegație a participat la serviciul religios de la Biserica Evanghelică din Capitală, iar în dimineața zilei de 27 octombrie a. c., oaspeții danezi însoțiți de P. S. Episcop Theoctist Botoșăneanu și P. C. Prof. Vintilă Popescu, au plecat cu mașinile spre Sibiu pentru a participa a doua zi la slujba de la Catedrala Episcopiei Luterane.

În drum, ei au putut admira frumoasele priveliști ale țării noastre, poposind cîteva ceasuri la Sinaia, unde au vizitat mînăstirea, bisericile, muzeul, biblioteca, casele de odihnă ale salariaților bisericești, precum și castelul Peleş. În chip deosebit au admirat trumusețile de pe valea Prahovei, văzute de la cota 1.400 și și-au mărturisit admirația pentru posibilitățile lesnicioase ale muncitorilor și salariaților de a petrece concediile de odihnă în această regiune.

La biserica Neagră din orașul Stalin, oaspeții au fost întîmpinați la orele 14 de pastorul bisericii și de credincioși; după o scurtă vizită a bisericii, au fost poștiți la casa parohială, unde li s-a servit prinzul. Cu acest prilej a rostit o cuvîntare parohul bisericii luterane, care a adus mulțumiri Prea Fericitului Patriarh Justinian pentru înlesnirea făcută fraților de credință din Danemarca de a vizita comunitatea luterană din țara noastră.

Seara, la orele 20, delegația a fost primită de Înalt Prea Sfințitul Mitropolitul Justin la reședința mitropolitană, înconjurat de Prea Sfințiii Episcopi Nicolae al Clujului, Valerian al Oradiei, Andrei al Americii și Policarp, precum și de consilieri, profesori, etc.

I. P. S. Justin și-a exprimat satisfacția de a avea ca oaspeți pe reprezentanții Bisericii din Danemarca, urîndu-le în numele tuturor «bun venit». Răspunzînd urărilor, Eminența Sa Episcopul Hoffmeyer a arătat că a așteptat cu o mare bucurie vizitarea acestui oraș și este recunoscător Prea Fericitului Patriarh Justinian și Sfîntului Sinod că i-au rezervat și această bucurie de a vedea, la fața locului, pe conducătorii Bisericii Luterane din Republica Populară Romînă.

La această primire au mai fost de față Episcop Dr. Fr. Müller din Sibiu și G. Argay din Cluj, care au participat și la masa oficială dată în cinstea oaspeților de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Justin.

Duminecă, 28 octombrie 1956, delegația Bisericii Luterane Daneze a participat la slujba religioasă din catedrala evanghelică luterană din Si-

biu, unde Eminența Sa Episcopul Hoffmeyer a rostit predica zilei, în limba germană. La orele 11, terminându-se solemnitatea la biserica catedrală luterană, o parte din delegație — în frunte cu Eminența Sa episcopul Hoffmeyer — a participat la liturghia din catedrala mitropolitană din Sibiu, unde oficia Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Justin, împreună cu Ierarhii mai sus amintiți.

La sfârșitul slujbei, I. P. S. Justin a adresat un cald salut delegației daneze, la care a răspuns Eminența Sa Episcopul Hoffmeyer.

După amiază, oaspeții au participat la serviciul religios de la o biserică de la marginea Sibiului, iar seara au luat parte la festivitatea artistică dată de studenții Institutului Teologic din Sibiu.

Atît la prînz cît și la cină, membrii delegației Bisericii Daneze au fost oaspeții Eminenței Sale Episcopului Fr. Müller. Cu acest prilej s-au rostit cuvîntări și s-au evidențiat bunele raporturi ce există între cultele din țara noastră.

A doua zi, luni 29 octombrie a. c., oaspeții — însoțiți de Prea Sfințiii Episcopi Andrei al Americii și Valerian al Oradiei — au plecat cu mașinile spre Rîmnicul Vilcii. După un scurt popas la mînăstirea Cozia, distinșii oaspeți au ajuns la Episcopia Rîmnicului și Argeșului, unde au fost primiți cu un cald cuvînt de bun venit de către P. C. Vicar Arhimandrit Ghermano Dineață, deoarece Prea Sfințitul Episcop Iosif lipsea de la reședință.

În numele delegației Bisericii daneze a răspuns Eminența Sa Episcopul Skat Hoffmeyer, care a mulțumit pentru prietenia și dragostea ce li s-a arătat pretutindeni în țara noastră și a subliniat impresia deosebiă pe care le-a făcut-o tuturor oaspeților prețuirea și grija pe care poporul o poartă acelor monumente de artă ce reprezintă urme glorioase ale istoriei sale.

De asemenea, pastorul Paul Hansen a rostit cîteva cuvinte, evocînd impresii din primele sale două călătorii în Republica Populară Romînă și mărturisind admirația sa profundă pentru Biserica Ortodoxă Romînă, pentru ierarhii, clerul și credincioșii ei.

Un cuvînt cald, plin de dragoste pentru țara și Biserica mamă, a rostit și Prea Sfințitul Episcop Andrei al Americii, care a mărturisit că pururea gîndurile duioase ale romînilor de peste ocean se îndreaptă spre pămîntul și spre altarele strămoșești.

După amiază oaspeții au plecat spre mînăstirea Hurezi, unde au ajuns la orele 19, fiind întîmpinați de către P. C. Maică Mihaela Ghișoiu, stareța mînăstirii, P. C. Maică Timoteia Nicoară, directoarea seminarului monahal «Sf. Filofteia» împreună cu soborul maicilor, profesoarelor și elevilor seminarului. În dangă de clopote și în cîntări de slăvire a lui Dumnezeu, oaspeții au fost conduși în biserică, unde s-a oficiat privegherea, după care P. C. Maica Stareță Mihaela Ghișoiu a rostit o scurtă cuvîntare, urînd înalților oaspeți bun venit în vechea ctitorie a voevodului Constantin Brîncoveanu. După ce a făcut un scurt istoric al acestei vechi așezări mînăstirești, vorbitoarea a spus:

«Astăzi se adăpostesc în această mînăstire un număr de peste 200 de viețuitoare. O parte din ele formează obștea mînăstirii, care se îndeletnicesc cu rugăciunea și muncă, străduindu-se să păstreze rînduielile primite de la Sfinții Părinți, în care sînt cuprinse sfintele nevoințe ale desăvîr-

șirii în Hristos. În afară de obștea minăstirii, în acest sfânt lăcaș se găsește, prin grija Prea Fericitului nostru Părinte Patriarh Justinian, seminarul monahal Sfânta Muceniță Filofteia».

Arătând apoi cum funcționează Seminarul monahal și subliniind bunele rezultate obținute, P. C. Maică Stareță a spus:

«În deslășurarea activității noastre, ne bucurăm de sprijinul neprețuit al înaltelor autorități bisericești și în special al Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, precum și de permanenta ocrotire a autorităților de Stat, care apreciază în mod deosebit strădania noastră pentru valorificarea artei populare românești».

În încheierea cuvântării sale, P. C. Maică Stareță a arătat bucuria cu care soborul călugărilor de la Hurezi constată că — sub înțeleapta păstorie a Prea Fericitului Patriarh Justinian se întăresc neconținut legăturile dintre Biserica Ortodoxă Română și celelalte biserici creștine din lumea întreagă.

Eminența Sa Dl. Episcop Skat Hoffmeyer a răspuns cuvântului de bun venit, mulțumind întregului sobor pentru frumoasa primire făcută solilor unei Biserici creștine dintr-o țară îndepărtată.

Corul Seminarului monahal, condus de P. C. Pr. Profesor Ioan Pușoiu, a executat un frumos program, constând din podobii, imnuri religioase, rugăciuni și colinde, pe care oaspeții le-au ascultat cu vădită plăcere.

În ziua de 30 octombrie a. c. oaspeții au participat la Sfânta Liturghie, au vizitat interiorul minăstirii, atelierile de covoare și localul seminarului. Cu ocazia vizitării expoziției de lucrări manuale, li s-a înmănat oaspeților câte un dar ca semn de prețuire din partea minăstirii și seminarului monahal, spre a duce, departe peste țări, o mărturie a preocupărilor monahiilor noastre. Înainte de plecare, distinșii oaspeți au dăruit maicilor câteva albume, reprezentând catedrala din Aarhus, unde slujește Eminența Sa Domnul Episcop Skat Hoffmeyer, vederi din Danemarca și celelalte țări nordice, precum și fotografiile de biserici din Danemarca.

La plecarea din minăstre a luat cuvântul pastorul Paul Hansen, care — în numele întregii delegații — a mulțumit obștei minăstirii și seminarului și a adus cuvinte de recunoștință Prea Fericitului Patriarh Justinian, pentru fericirea de a se fi găsit iarăși în această cetate a frumuseții, a ordinii, a luminei și a trăirii în Iisus Hristos.

La orele 11 oaspeții s-au îndreptat către minăstirea Curtea de Argeș. Trecând prin Rîmnicul Vlcea au vizitat biserica Sf. Gheorghe și casa parohială rectitorite de Prea Fericitul Patriarh Justinian în vremea când a slujit ca preot al acelei parohii.

La amiază oaspeții, au ajuns în orașul Curtea de Argeș, oprindu-se la biserica Domnească, străvechi monument istoric, unde au cercetat mormintul în care se poate vedea și acum, sub apărătoarea de sticlă chipul ctitorului Negru Vodă și au admirat fresca bisericii, inscripțiile și urmele de ceramică descoperite cu prilejul restaurării Bisericii.

La minăstirea Curtea de Argeș au fost întâmpinați de Prea Sfințitul Pavel Șerpe starețul minăstirii, de P. C. Preot Dr. N. Ciudin, directorul Seminarului teologic, înconjuțați de personalul minăstirii, de profesorii și elevii seminarului. Prea Sfințitul Pavel, după ce le-a urat bun venit, le-a dat ample lămuriri asupra istoricului și importanței arhitectonice a acestui monument de artă din țara noastră. Au admirat îndelung interio-

rul și, mai ales, exteriorul bisericii, examinând felul cum a fost sculptată și împodobită piatra, așezată în plăci din temelie pînă în virful turleilor, exprimîndu-și părerea că nu au mai văzut o biserică atît de frumoasă. După ce au vizitat și paraclisul, unde au poposit la sicriul cu moaștele Sf. Mucenițe Filofteia primind lămuririle trebuitoare, distinșii oaspeți au vizitat sălile de clasă ale seminarului, reședința chiriarhală și sala Meșterului Manole.

La masa, care a decurs într-o atmosferă de dragoste creștinească și de mulțumire pentru tot ceea ce au văzut, Eminentă Sa Dl. Episcop Hoffmeyer a rostit un cuvînt de mulțumire către Prea Fericitul Patriarh și Sf. Sinod, pentru posibilitatea ce li s-a dat unor reprezentanți ai Bisericii daneze de a face o călătorie atît de instructivă și de frumoasă.

Prea Sfințitul Pavel a mulțumit oaspeților pentru această vizită, încredințîndu-i că Biserica Ortodoxă Romînă străjuiește la păstrarea credinței strămoșești a poporului romîn și a monumentelor lui de artă, și le-a dăruit apoi albume cu fotografii ale minăstirii.

Purtînd în inimă imaginile de neuitat ale minăstirii, oaspeții au părăsit acest așezămint, îndreptîndu-se spre București.

Miercuri 31 octombrie 1956, orele 13, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, înconjurat de Prea Sfinții Episcopi Vicari, Consilierii de la Patriarhie și Arhiepiscopie, Rectorul Institutului Teologic, etc., a primit delegația daneză pentru a-și lua rămas bun. În cuvinte emoționante, Eminentă Sa Episcopul Hoffmeyer a mulțumit Prea Fericitului Patriarh Justinian și Sfințului Sinod, pentru privilegiul de care s-a bucurat delegația daneză, vizitînd minăstiri, biserici, orașe, etc., și dobîndind cele mai prețioase cunoștințe și cele mai frumoase impresii. După ce a mulțumit de asemenea pentru dragostea pe care a găsit-o la toți slujitorii Bisericii Ortodoxe Romine și pentru darurile prețioase pe care le-a primit Eminentă Sa și-a exprimat convingerea că această vizită va întări prietenia și colaborarea dintre cele două Biserici și popoare.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a arătat oaspeților că apropierea, colaborarea și frățietatea între slujitorii Bisericilor și mai ales apropierea dintre popoare în vederea instaurării unei păci durabile în lume, este o preocupare de căpetenie a Sfințului Sinod și a tuturor slujitorilor și credincioșilor Bisericii noastre. Prea Fericirea Sa a mărturisit bucuria că oaspeții au avut prilej să constate direct lucrarea rodnică a Bisericii noastre, colaborarea între culte în țara noastră, precum și sprijinul de care se bucură cultele în Republica noastră Populară.

Exprimîndu-și nădejdea că asemenea vizite vor avea loc și mai departe între Bisericile și țările noastre, Prea Fericitul Patriarh Justinian a urat drum bun oaspeților.

Membrii delegației au fost conduși la aeroportul Băneasa de Prea Sfințitul Episcop Theoctist Botoșăneanu, P. C. Pr. Ioan Găgiu, Dl. Saghin din Ministerul Cultelor și Prof. V. Popescu.

Luîndu-și un cald rămas bun, ei au părăsit țara noastră, îndreptîndu-se spre Sofia, unde fuseseră invitați de Prea Fericitul Chiril, Patriarhul Bulgariei.

După reîntoarcerea în patrie, Eminentă Sa Dl. Episcop Skat Hoffmeyer a trimis Prea Fericitului Patriarh Justinian următoarea scrisoare, în care își arată recunoștința pentru ospitalitatea frățescă și impresiile culese în timpul vizitelor făcute în țara noastră.

Aarhus Bispegaard.

*Prea Fericite Patriarh Justinian,
Scump, Venerbil Prieten,*

Desigur, e greu de găsit cuvinte spre a vă mulțumi pentru săptămânile de neuitat petrecute în România. Cu ajutorul lui Dumnezeu, am avut marele noroc să văd multe țări și să învăț a cunoaște multe națiuni; dar vizita făcută țării și poporului Dvs. a fost cu adevărat o experiență unică.

La poporul Dvs. există atât de multe lucruri pe care să le admiri și să le iubești! Acesta este cel mai încântător popor pe care l-am lăntilnit vreodată. Și, atât cât am putut să-mi dau seama, există o religiozitate atât de mare și atât de adâncă, încât ea nu poate decât să încălzească o inimă nordică.

Ca un vechi om al Bisericii, eu am fost desigur, cel mai interesat să cunosc câte ceva din viața unei confesiuni «străine». Dar am fost însumi surprins că am învățat realmente să iubesc sfânta Dvs. Liturghie atât de mult încât ea îmi va lipsi în anii care vin. Și am fost adânc mișcat că numele meu era atât de des pomenit în bisericile Dvs.

Apoi, fără îndoială, viața din minăstirile Dvs. este deasupra tuturor așteptărilor: acă unire a muncii cu rugăciunea, însoțită de o bucurie adâncă. Niciodată nu voi uita profundele impresii pricinuite de această viață.

Și, fără îndoială, ospitalitatea și generozitatea Prea Fericirii Voastre formează un capitol cu totul aparte. Am avut de petrecut câteva zile la Copenhaga, mai înainte de a mă îndrepta spre Aarhus. Astfel, am deschis geamănanele în prezența nu numai a soției mele, ci și a fiilor și fiicele mele din Copenhaga (sora ei geamănă locuiește în Scoția). Ași fi vrut ca Sanctitatea Voastră să vedeți ochii și fețele lor! Toate cele cinci familii vor da mărturie în viitor despre vizita mea în România și despre generozitatea Prea Fericirii Voastre. Cât de mult au admirat doamnele (inclusiv nurorile mele) minunatele haine, covoare, etc.

Cât despre cărți: mi se pare o alegere grea. Mi-ar face plăcere să încerc a citi cuvântările Sanctității Voastre, însă cred că am avut dreptate în a alege cartea Doctorului Ovidiu Marina despre Bulgaria. Soția mea e foarte amatoare de fotografii, și aceasta e o carte foarte încântătoare.

Și acum, o scrisoare trebuie să aibă un sfârșit, dar recunoștința mea nu va avea sfârșit, nici pitețenia mea față de Prea Fericirea Voastră, nici iubirea mea față de Biserica Dvs., și nici rugăciunea mea pentru Sanctitatea Voastră și pentru Biserica pe care o păstoriți. Dumnezeu să binecuvinteze pe Sanctitatea Voastră, iar Duhul Sfânt să vă călăuzească păstoria. Simt că Dumnezeu vă va răsplăti pentru bunătatea Prea Fericirii Voastre față de noi, cei cinci danezi.

A Prea Fericirii Voastre totdeauna prieten sincer,

SKAT HOFFMEYER

LA UN AN DE LA SERBĂRILE BISERICII ORTODOXE ROMINE, DIN OCTOMBRIE 1955

Sînt încă vii în amintirea noastră mărețele serbări ale Bisericii Ortodoxe Romine din octombrie 1955, închinare celei de a șaptezecua aniversare a autocefaliei, generalizării cultului unor sfinți, ale căror moaște odihnesc pe pămîntul Patriei noastre, și proclamării cultului unor sfinți romini.

Bucuria noastră este sporită și mai mult de mărturiile ce ne vin de peste hotare și care ne încredințează că această amintire a serbărilor este tot atît de vie și în sufletele reprezentanților Bisericilor surori care au participat la acele serbări.

Publicăm mai jos scrisoarea primită din partea Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Iacob de Malta, reprezentantul Sanctității Sale Patriarhului Ecumenic Athenagoras al Constantinopolei, aflat cu reședința la Geneva.

Geneva, 20 septembrie 1956

PATRIARHIA ECUMENICA
Biroul Relațiilor
Consiliul Mondial al Bisericilor

Prea Fericite,

Se împlinește un an, de cînd — cu voia și ajutorul lui Dumnezeu — am avut șericirea să primesc prea nobila invitație a Prea Fericirii Voastre și să viu în frumoasa Voastră țară.

Cunostința mea cu Prea Fericirea Voastră Venerabilă și cu Sfînta Biserică Ortodoxă Romîna va rămîne în inima mea ca o amintire frumoasă și iubită.

Mișcat de această amintire, ca și de cele ce mi-a spus acum cîteva zile la Atena preotul sirian ortodox Kora Philipos din India, care vizitase pe Prea Fericirea Voastră, Vă scriu ca să Vă spun cît de mult îmi este dor de Prea Fericirea Voastră Venerabilă, de Biserica și de țara Voastră.

În curînd va veni ca bursier al Bisericii Voastre tîndrul Arhimandrit Apostolos Dimelis. Este un cleric colavios și respectuos. Cred că cu viața și purtarea lui prelească întregă își va atrage bunăvoința patriarhală și afecțiunea Prea Fericirii Voastre. Vă rog să-l primiți ca pe un fiu și să urmăriți studiile lui cu dragoste severă căci el trebuie să devină o adevărată legătură între cele două Patriarhii ale noastre.

In curs de o lună va veni ca ministru plenipotențiar al Greciei în țara Voastră eminentul diplomat Dl. Antonios Pumburas, în prezent reprezentant al Greciei la Secțiunile din Geneva ale Organizației Națiunilor Unite.

Binevoiți a-l înconjura cu rugăciunile și binecuvântările Prea Fericirii Voastre. Este fiu credincios al Bisericii.

Dacă vă interesează situația de la Constantinopole, am de spus aceasta: că bisericile noastre sînt încă minate. Nu s-a dat nici o centimă pentru reconstruirea lor. Atmosfera este grea și apăsătoare. Cei care pot să plece, pleacă. Dar trebuie să mulțumim lui Dumnezeu. Nu ni s-a hărăzit numai a crede în Hristos, ci și a suferi pentru El. Fie numele Domnului binecuvîntat.

Primiți, Prea Fericite, expresia celei mai adînci dragoste, care este în Hristos Iisus, și rugați-vă pentru binecuvîntarea de către Dumnezeu a smeritei mele lucrări aici.

Al Prea Fericirii Voastre

Prea mic frate în Hristos și cu totul devotat.

† *Mitropolitul IACOB DE MALTA*

Prea Fericitul Patriarh Justinian a răspuns Înalt Prea Sfînțitului Mitropolit Iacob de Malta, asigurîndu-l că Biserica noastră nutrește aceeași dorință de întărire a legăturilor cu toate Bisericile Ortodoxe din lume.

Pr. N. CAZĂCU

UN PREOT ORTODOX DIN INDIA, OASPETE AL BISERICII NOASTRE

Printre oaspeții Bisericii noastre din cursul anului 1956, se cuvine să menționăm și pe Secretarul General al Arhiepiscopiei Ortodoxe din India de miază-zi, Prea Cuviosul Preot Kora Philipos. Venit în Europa cu prilejul sesiunii Consiliului Mondial al Bisericilor din luna august, la Matrahaza în R. P. Ungară, Părintele Kora a ținut să viziteze și țara noastră, spre a prezenta Prea Fericitului Patriarh Justinian omagiul Catholicosului Moran Mar Baselios, din Kottayam, Travancore — India de Sud, precum și a cunoaște câteva din realitățile religioase din Republica Populară Română.

Cititorii noștri își amintesc că Prea Fericitul Patriarh Justinian, la rugămintea profesorului indian Muhammad Habib, care a vizitat țara noastră în mai, anul trecut, a trimis un mesaj frățesc creștinilor din India, exprimându-le dorința de a stabili legături mai strânse în viitor, pentru o mai bună cunoaștere reciprocă și colaborare în scopul promovării în toate părțile globului pămintesc a principiilor Evangheliei Mântuitorului Hristos, de pace și înfrățire între oameni și popoare.

Preotul indian a fost recomandat cu căldură Prea Fericirii Sale Patriarhului Justinian de către Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Iacob de Malta, reprezentantul Sanctității Sale Patriarhului Ecumenic Athenagoras al Constantinopolei, care, în octombrie trecut, fiind numai episcop atunci, a participat la serbările Bisericii Romine, închinată aniversării autocetăliei și canonizării unor sfinți romini.

I. P. S. Mitropolit Iacob de Malta a adăugat în scrisoarea sa: «Este vorba despre un cleric respectabil și evlavios, pe care rog pe Prea Fericirea Voastră să-l primească părintește și să-l întărească cu binecuvântarea sa în slujba lui față de Biserica de care aparține și față de care își împlinește serviciile sale...»

Preotul Kora Philipos a sosit în București, duminică 19 august 1956, fiind întâmpinat în Gara de Nord de către Cuviosul Andrei Scrima și Secretarul Pr. N. Cazacu, delegați de Prea Fericitul Patriarh Justinian în acest scop, precum și de un delegat al Institutului Român pentru relațiile culturale cu străinătatea. Noul venit a fost condus la reședința patriarhală, unde a fost oaspetele Prea Fericitului Patriarh tot timpul șederii în țara noastră. Chiar în ziua sosirii, a fost primit de Prea Fericitul Patriarh Justinian, care l-a invitat să participe la slujbele Sfintei Liturghii în Catedrala Patriarhală. Oaspetele a fost deosebit de impresionat de slujba religioasă și atmosfera de evlavie din biserică.

În cele aproape două săptămâni cât a stat în țara noastră, părintele Kora a vizitat minăstirile din jurul Bucureștilor și chiar altele mai depărtate, cum a fost Sinaia, Curtea de Argeș și Hurezi.

La plecare, Prea Fericitul Patriarh i-a încredințat grija de a preda Catholicosului Moran Mar Baslios din India unele daruri frățești, conștind din evanghelii, cruci, sfinte vase și alte obiecte de cult, precum și stofă pentru odăjdii și haine preoțești, toate produse ale Atelierelor Patriarhiei Române.

Intr-o scrisoare frățească, Prea Fericitul Patriarh Justinian a explicat Prea Fericirii Sale Catholicosului din India, că aceste daruri sînt semnul dragostei evanghelice a Bisericii Ortodoxe Române față de Comunitatea creștină întemeiată în India de Sfîntul Apostol Toma.

Din țara noastră, Părintele Kora Philipos a mers la Sofia, apoi la Belgrad, iar de acolo la Athena, ultima etapă în Europa, în drumul spre India. Din Belgrad, P. C. Sa a adresat Prea Fericitului Patriarh Justinian următoarea scrisoare de mulțumire:

Prea Fericirea Voastră,

Ajungînd la Sofia am fost primit foarte amabil de către P. F. Sa Patriarhul Chiril și de către cei din jurul său care mi-au acordat o găzduire minunată. Am sosit din nou la Belgrad Sîmbătă și miine plec spre Athena. Nădăduiesc să fiu în India către 15 ale acestei luni.

Am telegrafiat Sanctității Sale Caholicosului cu privire la darurile expediate, care urmează să ajungă la Aeroportul Cochin spre sfîrșitul acestei săptămîni.

Delegația Bisericii Greciei, care face o vizită Bisericii Jugoslave, a sosit aici marțea trecută și am avut plăcerea să particip la primirea lor.

Am trimis D-lui Lukose invitația Prea Fericirii Voastre. A fost foarte fericit să o primească și rămîne adînc recunoscător Prea Fericirii Voastre. Nu știe încă data exactă a viitoarei sale veniri în România, dar înaintea sosirii acolo va lua neapărat legătură cu Prea Fericirea Voastră. Este cu adevărat nerăbdător să se bucure de onoarea de a fi oaspetele Prea Fericirii Voastre.

Îngăduiți-mi, Prea Fericirea Voastră, să mărturisesc și aici cît de recunoscător sînt pentru toate cele ce ați făcut pentru mine în timpul șederii mele la Patriarhie. Nu am cunoscut niciodată mai înainte o atît de minunată și generoasă ospitalitate. M-am simțit atît de fericit stînd acolo, întrucît Prea Fericirea Voastră a fost prea bună arătîndu-mi atîta dragoste părintească și atîta amabilitate. Nu sînt cuvinte în stare să exprime cît de îndatorat sînt față de Prea Fericirea Voastră și sînt sigur că nu va fi cu putință să mă răscumpăr vreodată. Darurile pe care ni le-ați făcut sînt nespuse de generoase și ele vor strînge cu adevărat legăturile de prietenie între cele două Biserici ale noastre.

Cerînd încă odată binecuvîntarea Prea Fericirii Voastre, rămîn cu dragoste și respect,

Al Prea Fericirii Voastre iubitor fiu,

K. PHILIPOS

Belgrad, 5.IX.56.

VIZITA UNUI EPISCOP AL BISERICII ANGLICANE LA PATRIARHIA ROMINĂ

Marți, 4 decembrie 1956, Prea Fericitul Patriarh Justinian a primit vizita Eminenței Sale Episcopului anglican Thomas de Gibraltar.

Se știe că Episcopul de Gibraltar are sub jurisdicția sa comunitățile anglicane din sudul Europei, inclusiv cele din țara noastră. Afară de biserica anglicană din București, comunitatea anglicană din țara noastră cuprindea un număr de membri la Constanța și Ploești.

Cel de al doilea război mondial a întrerupt contactul Episcopului de Gibraltar cu bisericile și comunitățile anglicane din țara noastră. Vizita noului Episcop Thomas a fost cu caracter de prezentare și reluarea vechilor legături și s-a deslășurat într-o atmosferă frățească.

Cu acest prilej Episcopul anglican a vorbit Prea Fericitului nostru Patriarh despre Congresul de la Lambeth, care urmează să fie convocat în anul 1958. (Acest congres se întrunește din zece în zece ani și participă la el Episcopii anglicani din toată lumea).

Prea Fericitul Patriarh Justinian a răspuns vizitatorului că a fost informat oficial de convocarea în 1958 a acestui Congres de către Sanctitatea Sa Patriarhul Ecumenic Athenagoras al Constantinopolei și a arătat că are cunoștință că va fi supusă aprecierii episcopilor anglicani chestiunea raporturilor Bisericii Anglicane cu Biserica Ortodoxă de Răsărit. A fost informat de asemenea de dorința Arhiepiscopului de Canterbury ca discuțiunile dogmatice, care au început îndată după Congresul de la Lambeth din anul 1930 între reprezentanți ai Bisericii Ortodoxe și ai Bisericii Anglicane, să continue și în anul viitor pentru ca să poată supune Congresului rezultatul acestor discuții.

În continuare Prea Fericitul Patriarh a precizat că Bisericile Ortodoxe sînt în curs de consultare frățească între ele, cu privire la propunerile Bisericii Anglicane în legătură Congresul de la Lambeth și hotărîrea lor, va fi comunicată la vreme.

Pînă atunci, Prea Fericitul Sa a ținut să asigure pe oaspetele anglican că în ce privește Biserica Ortodoxă Romină ea se menține pe aceeași poziție pe care și-a precizat-o cu prilejul discuțiunilor dogmatice dintre delegația Bisericii Anglicane și delegația Bisericii Ortodoxe Romine, din anul 1935. Prea Fericitul nostru Patriarh a amintit că în anul 1936, deci

la un an după discuțiunile dogmatice dintre delegațiile romină și anglicană, Patriarhul României de atunci, Dr. Miron Cristea, a dat o dovadă deplină despre dorința sinceră a Bisericii Ortodoxe Române de apropiere și colaborare cu Biserica anglicană, prin vizita pe care personal a făcut-o Arhiepiscopului de Canterbury la Londra. «Inițiativa revine, deci, Bisericii Anglicane, acum», — a încheiat Prea Fericitul Patriarh Justinian.

La despărțire, Prea Fericitul Patriarh a înminat distinsului vizitator revistele Patriarhiei Române, pe care acesta le-a primit cu deosebită mulțumire.

Pr. N. CAZACU

SĂRBĂTORIREA PROFESORULUI ȘTEFAN ȚANCOV

Profesorul Ștefan Stancev Țancov al cărui nume nu e necunoscut niciunui teolog din Biserica Ortodoxă Română, a împlinit în luna iulie trecut 75 de ani¹).

Cu acest prilej Teologia și Biserica Ortodoxă Bulgară l-au sărbătorit; iar această sărbătoare a luat proporții neobișnuite, dar întru totul îndrepățite dacă ținem seama de personalitatea marelui Profesor bulgar.

La sărbătorirea Înalt Prea Cucerniciei Sale au luat parte nu numai generațiile de ucenici teologi, cărora le-a împărtășit lumina cu o intensitate puțin obișnuită, ci și Biserica, prin Sfântul Sinod, — ai cărui membri, în mare parte sînt foști studenți ai sărbătoritului —, în frunte cu Întîistătorul ei, Prea Fericitul Patriarh Chiril, mare cărturar și el.

Profesorul Ștefan Țancov face parte din pleiada marilor magiștri ai Bisericii Ortodoxe, care, în prima parte a veacului nostru, i-au dat o strălucire neobișnuită: Istorici și Patrologi ca Hrisostom Papadopoulos, Mitropolitul Primat al Greciei și Dimitrie Balanos (fost ministru și președintele Academiei țării sale) și alții; canoniști ca Alivizatos, Boroianu și alții; dogmatiști ca Bulgacov, Svetlov, Andrușos, Diovuniotis, Mihălcescu, etc., etc.

Nu e de mirare nici amploarea, pe care a luat-o sărbătorirea Profesorului Ștefan Țancov într-o Biserică ai cărei credincioși sînt îndeobște cunoscuți ca fiind foarte sobri: Explicația o dă faptul că la Bulgari există un cult al muncii și al valorii personale.

Sărbătoritul a avut o carieră deosebit de strălucită. A funcționat ca Profesor din 1922 pînă în prezent la Facultatea și apoi Academia Teologică din Sofia, la catedra de Drept Bisericesc (cu completarea: organizarea și conducerea Bisericii Ortodoxe Bulgare și Sociologie creștină), și a fost cinstit cu sarcinile de Decan al Facultății de Teologie de pe lîngă Universitatea din Sofia în timpul anilor școlari 1922-1924 și 1938-1939 și de Rector al Universității de Stat din Sofia în anul școlar 1941.

Misiunea profesorală e deosebit de grea; în tradiția autentică a Bisericii Ortodoxe, didascalii ei au fost totdeauna obiectul unei atenții și cinstiri

---

1. S-a născut la 4 iulie 1881, în orașul Gorna-Oreahovița. A absolvit Școala Teologică din Samocov în anul 1899. A urmat cursurile Facultății de Teologie din Cernăuți și ale Facultății de Drept a Universității din Zürich (1915-1918), care l-au proclamat doctor. A fost apoi încununat cu doctoratul «honoris causa» de Universitatea din Atena (1936), de Universitatea din Oxford (1937), de Universitatea din Berlin (1940), de Academia Teologică din Sofia (1953) și de Facultatea de Teologie din Budapesta (1955). (Datele le deținem de la Părintele Iufu de la Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne).

deosebite. (Se cunoaste, de pildă, conflictul dintre profesorii Coridaleu — Mitropolitul de mai târziu — și Cariofil de o parte și vestitul Patriarh Dositei, autorul Mărturisirii care-i poartă numele — de alta, în urma căruia acesta a trebuit să atenuieze dacă nu să anihileze accețiunea curată a cuvîntului «transsubstantiere — μετασώσις —, în însăși aceasă Mărturisire). Școalele teologice sînt creierul Bisericii, sînt modestele ei laboratoare, unde se debate și se decantează așa zicînd, adevărul, prinzîndu-l în formule care se pun apoi în circulație, etichetîndu-se ca bune, după cum se categorisește o eroare ca primejdioasă pentru viața duhovnicească a creștinului.

Ele au pregătit soluția problemelor bisericești, investite fiind, ulterior, cu autoritatea sinodală:

- Mitropolitul Primat al Greciei și fostul profesor universitar, Hrisostomos Papadopoulos, a rezumat astfel această operă a școalelor teologice:

«În vremurile moderne școalele de Teologie, întemeiate mai întii în Rusia și mai apoi în alte țări ortodoxe au fost centrul culturii și dezvoltării științei teologice. De obicei, autoritățile bisericești supuneau asociațiilor profesorilor teologi studierea chestiunilor teologice și bisericești în general. Aceasta se mai face și azi». (Din cuvîntul de întîmpinare a Congresului Profesorilor de Teologie ortodoxă, în «Procès-Verbaux du premier congrès de Théologie Orthodoxe», Atena, 1939, p. 89-90).

Rolul școalelor este multiplu: Ele fac să iradieze știința teologică, să se purifice evlavia de practicile superstițioase, să se înțeleagă mai bine cuprinsul credinței și al rugăciunilor, într-un cuvînt, să se lumineze calea veștii creștine, s-o limpezească și s-o întărească.

Două sînt limbile care trebuiesc vorbite dela înălțimea unei catedre universitare, care vrea să merite pe deplin acest nume: Una este limba adevărurilor senine și imparțiale ale științei și metodei; cealaltă este limba unor solicitări dezinteresate, în stare să înalțe peste patimi și contingente omenești. Profesorul nu trebuie să aibă înclinare pentru «micile abilități care fac adesea, țesătura vieților celor mai cinstite...» Trebuie să se socotească crainicul Adevărului care mîngîie uneori și supără de cele mai multe ori...

În Teologie știința începe printr-un act de credință; aici știința fără conștiință e socotită ca o minare a sufletului, ca o amăgire totală de sine și a celorlalți. Căci școala teologică e școala care ține seama de mersul dur al realităților pămîntești, fără ca acestea s-o înduplece să nege vreodată realitatea valorilor care le transcend; e școala în care oamenii pășesc spre împlinirea destinului lor suprafiresc, convinși pînă în ultima lor fibră că sînt prevăzuți cu puteri suficiente pentru a transforma totul, începînd cu ei înșiși. Iar bucuriile și satisfacțiile unui dascăl rămîn puține și modeste pe plan extensiv; mari și nelimitate pe plan intensiv.

Mai mult decît oricare dintre confrății săi, Profesorul teolog știe că ceea ce propoveduiește dela înălțimea catedrei nu vine, în ultima instanță, dela el, ci sînt chemări de sus și că oricît de mult s-ar identifica cu menirea lui, el rămîne tot «slujitor netrebnic», judecat după puterea lui. Dar idealul căruia-i slujește este înalt și năzuințele lui sînt sfinte. El știe că oricît de mică ar fi contribuția lui la înaintarea științei în specialitatea lui, nici un efort nu e prea mare pentru a o îndeplini și în același timp nici o vibrație a energiei sale sufletești nu e pierdută în zadar. Arheologii ne

descriu acele imense monumente care acopăr cîmpia Babilonului ca fiind coline zidite din cărămizi de cițiva centimentri lungime, numai...

Pe de altă parte Profesorul de Teologie mijlocește una dintre principalele misiuni ale Bisericii: învățătura. Și are ca suprem model pe însuși Invățătorul lumii creștine, pe care lumea îl chema «Rabi» și care învața ca nimeni altul, fiindcă învața ca Stăpinul însuși, pe cînd toți ceilalți învața ceea ce primesc de la El, în Biserica cea adevărată.

În fiecare clipă el zice împreună cu Clement al Alexandriei că nu face decît să pregătească pe ucenic pentru primirea vieții veșnice prin adevărul descoperit.

Această știință superioară o dăruiește Cuvîntul Bisericii descoperindu-i-se ca Invățător: «Nu e rostul meu, zice Pedagogul să le învăț pe toate acestea. Avem nevoie de Invățător pentru lămurirea acelor sfinte cuvinte. Către El trebuie să mergem. Și acum e vremea să le învăț pe calea Pedagogiei, iar voi să ascultați de Invățător. O! Odraslele crescute în această fericită Pedagogie! Să desăvîrșim frumosul chip al Bisericii și, ca niște prunci, să alergăm spre maica cea bună și de vom fi ascultători ai Cuvîntului, să slăvim fericita economie divină prin care este educat omul, sfințit ca un prunc al lui Dumnezeu, și e prețuit ca cetățean al cerurilor... Cuvîntul creiază, învața și îndrumază spre toate, ca un pedagog...» (Pedagogul, III, XII), în Biserica Sa.

Profesorul teolog trebuie să aibă darul comunicativității pentru că lucrează în Biserică și pentru ea; nu face știință pentru știință, ci pentru Biserică, pentru credincioși și pentru rîvnitori. Dacă orice cărturar e mîndru de menirea lui și trebuie să fie așa, pentru că aceasta asigură conștiința misiunii lui, Profesorul teolog trebuie să ajungă la diafania, transparența, pentru cei cu care vine în contact, a principiilor pe care le difuzează. El este un mărturisitor al adevărului. Și dacă de viața lui nu depind decît ai săi, de activitatea lui depind însă toți ucenicii săi.

Răspunderea lui poate fi nebănuită. Trebuie să umble pe piscuri ozonate, însoțite, dar și bătute de vînturi aspre și nu pe văile vieții, comode dar și pline de miasmele nesănătoase, de multe ori...

Piscurile te fac vizibil; îți dau puțința de a da mărturie divinului prin uman, pentru ca să înalți pe acesta spre ideal. (Strămoșii noștri durau poteci și drumuri nu pe culmile muntelui, ca să nu fie văzuți de neprieteni, ci înconjurau cu ele muntele ca și cu un briu pe dedesubtul priporului).

Profesorul teolog mai dă și o mărturie, angajîndu-se el însuși prin cele ce învața pe ceilalți. Aceasta implică o fidelitate față de ceilalți semenii, față de sine, față de izvorul adevărului, Dumnezeu. Și el atestează acest adevăr susținut, prin angajarea sa, prin garantarea lui cu propria-i viață; cel ce-l tăgăduiește după ce l-a mărturisit, se reneagă pe sine, se trădează pe sine.

Înjugînd zilele cu nopțile Profesorul «se închină» pe sine Adevărului, pentru ca astfel să poată închina și pe alții. Și astfel, după modelul Mîntuitorului, el consacră pe ucenici prin propria-i consacrare. Puterea lui vine de la conștiința că stă în adevăr, că iubește adevărul și că duce pe alții la adevăr, că trăiește în lumină și că a devenit el însuși un iradiator al luminilor care vin de sus, pogorîndu-se dela Părintele luminilor...

În sfîrșit dacă e adevărat ceea ce a spus un celebru literat și anume, că nu poți fi poet mare decît cînd ți-ai însușit un ideal mare, un mare ar-

list decît însuflețit de o mare credință și iubire, un bun scriitor, decît cu o logică strînsă și un orator elocvent decît cu pasiunea binelui și a libertății, e tot atît de adevărat că nu poți fi un adevărat Profesor teolog decît cînd ești pătruns pînă în ultima fibră a ființii tale de convingerea că adevărul Bisericii în care înveți este Adevărul absolut, fiindcă își are obirșia în Dumnezeu.

Aceste însușiri ale unui adevărat Dascăl de Teologie și-au aflat, în diferite grade, întruparea în Pr. Prof. Ștefan Țancov; iar expresia lor este opera sa. De aceea se poate afirma fără exagerare că Părintele Profesor Ștefan Țancov este o mîndrie a Bisericii sale; este unul dintre pușinii aleși despre care se poate spune: «Opera eorum sequuntur illos».

Sărbătorirea sa de către Biserica Ortodoxă Bulgară, atît de sobră în toate manifestările ei, cu un fast cu totul neobișnuit, cu numere de reviste închinat acestor festivități, cu fotografia sărbătoritului, etc., etc., arată caracterul acesta deosebit. Insuși Sfîntul Sinod — ai cărui membri, așa cum am spus, sînt în mare majoritate ucenici ai Părintelui Profesor Țancov —, a participat: o scrisoare din partea Sfîntului Sinod, semnată de căpetenia Bisericii Bulgare, Prea Fericitul Patriarh Chiril, a elogiât activitatea multilaterală a celui sărbătorit, arătînd că numele lui e cunoscut și cinstit dincolo de granițele Orodoxiei, de multă vreme încă. (Și ce este mai firesc ca un ierarh mare cărturar, să elogieze pe un alt mare cărturar, podoabă a Bisericii pe care o păstorește?) ^{1 bis}).

Activitatea Părintelui Profesor Ștefan Țancov a fost prețuită ca fiind cu totul excepțională, de altfel, și de lumea din afara sferei Teologiei. Această prețuire înaltă și-a aflat incununarea în alegerea înalt Prea Cucerniceii Sale ca membru corespondent al Academiei Bulgare de Științe, încă din 1921 iar din anul 1931 ca membru activ al acestei înalte instituții culturale a țării sale.

Activitatea Părintelui Profesor Ștefan Țancov este multiplă și rodnică. Noi vom face amintire aici numai de trei laturi ale ei: canonică, dogmatică și de unire a Bisericii.

Ca profesor specialist în Dreptul Canonic, Părintele Ștefan Țancov a atins probleme multiple cuprinzînd partea cea mai actuală a aceste discipline ²).

Organizarea și modul de conducere al Bisericii Ortodoxe, potrivit vechilor rînduiri canonice din epoca ecumenicității Bisericii au interesat totdeauna și pe eterodocși, care au văzut în ele pecetia tradiționalului, a Creștinismului străvechi. De aceea înalt Prea Cucernicia Sa s-a văzut adeseori nevoit să le publice într-o limbă mai accesibilă străinilor decît cea

1 bis. Amintim că și în trecut Biserica Bulgară l-a cinstit în chip deosebit: din 1920 este «Protopresbiter», iar din 1926 pînă în prezent este întîistătătorul catedralei patriarhale «Sf. Alexandru Newski» din Sofia.

2. Iată principalele lucrări de Drept Canonic și administrativ-bisericesc: «Dreptul bisericesc»; «Organizarea și conducerea Bisericii Ortodoxe Bulgare»; «Dreptul de căsătorie bulgar»; «Statul și Biserica»; «Biserica». Apoi «Este Exarhul cap al Bisericii Bulgare?», studiu canonic, publicat în «Ziarul Bisericesc», 1911, nr. 1, 6, 8, 10-12 și 19-23. «Biserica Ortodoxă Bulgară de la eliberare pînă azi», în «Anuarul Facultății de Teologie», tom. XVI, din 1938-1939, pp. 1-372; «Dreptul și Biserica», în «Anuarul Facultății de Teologie», tom. I (1923-1924), pp. 65-106; «Statul și Biserica», în «Anuarul Facultății de Teologie», anul VIII, 1930-1931, pp. 307-340, etc., etc... (Notăm aici că informațiile noastre în ce privește notele bibliografice au același izvor indicat în nota nr. 1).

maternă a sa. Și astfel au apărut, rînd pe rînd, o seamă de studii de o însemnătate deosebită în nemțește, unele fiind traduse și în alte limbi: «Starea Bisericii Ortodoxe Bulgare», la Zürich, în 1918; «Prefacerea Bisericii Ortodoxe Bulgare», la Halle, 1920; «Națiune, Stat, Lume și Biserică în Răsăritul Ortodox», etc.³).

O atențiune deosebită a arătat Părintele Profesor Ștefan Țancov Bisericii Ortodoxe Române, unde a avut totdeauna prietenii de o viață. Această atenție s-a vădit și în preocupările sale de Drept Canonic și Administrativ; ca rod al ei trebuie socotit studiul aprofundat, închinat în Anuarul Facultății din Sofia organizării ei⁴).

Dar înalt Prea Cucernicia Sa a abordat cu același succes domeniul Teologiei Dogmatice (așa după cum dogmatiști de talia lui Mihălcescu au abordat cu mare succes domenii ca acela al Istoriei Religiei, Exegezei, etc.). Și în privința adaosului de preocupări la acelea pe care le dau studiile proprii specialității să ne fie îngăduit să amintim aici ce spunea un savant și mare literat din veacul trecut, al unei țări streine: «Despărțimintele creierului, ocupate de o muncă lasă niște locuri goale, care sînt umplute în chip folositor de o altă muncă. Există un cuvînt frumos despre un rabin bătrîn din veacul întii: Era învinuit că face să dea pe deasupra vasul Legii, punînd în el prea multe precepte: «Intr-un butoi plin de nuci; răspunse el, se mai pot vărsa și mai multe măsuri de ulei de susan».

În «această febră glorioasă», care e apanagiul marilor creatori, Părintele Profesor Țancov a reușit să realizeze opere care l-au făcut mai cunoscut în lumea teologică eterodoxă decît chiar domeniul proprii specialității. Acesta este cazul acelei capodopere strălucitoare, de Teologie Dogmatică, intitulată «Creștinismul Ortodox al Răsăritului, ființa sa, înfățișarea sa prezentă», apărută la Berlin în 1928 și tradusă după aceea și în limba engleză și în limba cehă⁵).

Ea era un răspuns direct dat cărților de mare circulație în lumea eterodoxă ca unele scrieri romano-catolice, ori protestante — dintre care amintim numai Simbolice ca aceea a lui Gass, a lui Kattenbusch —, ori sinteze celebre ca «Das Wesen des Christentums» a profesorului Adolf Harnack. În aceste publicații Biserica Ortodoxă era înfățișată ca o instituție sclerozată, anchilozată, redusă de împrejurările istorice, neprielnice, ca și de temperamentul pur contemplativ al credincioșilor ei, la o sărăcie de gîndire moral-religioasă și materială și la o inerție vecină cu moartea. Simbolică lui Andrușos era necunoscută eterodocșilor, în bună parte, ca și aceea a lui Mihălcescu, (ed. I-a), nefiind scrise într-o limbă de circulație universală; cea a lui Mațew era unilaterală; altele aveau un caracter ascuțit, polemic, ca studiile lui Sturza ori ale lui Vl. Guéttée; pe cînd monografiile lui Homiacov care au făcut atîta vilvă în lumea eterodoxă, nu priveau decît ființa Bisericii.

3. Iată titurile lor în original: «Die Verfassung der Bulgarischen Orthodoxen Kirche» (Zürich, 1918); «Die Verwandlung der Bulgarischen Orthodoxen Kirche» (Halle, 1920, pp. XXII, 288); «Nation, Staat, Welt und Kirche in Orthodoxen Osten», în «Anuarul Facultății de Teologie din Sofia, tomul al XIV-lea din 1936-1937; Cap. I este tradus în limba engleză, cu titlul «Nation and Church», în col «Church and community». Londra, 1937, pp. 128-168.

4. El este intitulat «Organizarea Bisericii Ortodoxe Române», și a fost publicat în «Anuarul Facultății de Teologie din Sofia», t. III din 1925-1926, pp. 295-348.

5. «Das Orthodoxe Christentum des Ostens—Sein Wesen und seine gegenwärtige Gestalt» (Berlin, 1928), 148 pp.

Prilejul acestei lucrări, care este o punere la punct și un răspuns dat celor de altă credință, l-au oferit chiar ei: Profesorul Țancov fusese invitat de Universitatea din Berlin să țină o serie de conferințe asupra Bisericii Ortodoxe din Răsărit; cele șase prelegeri ținute astfel pe temeiul unei documentări grecești și mai ales rusești, bine pusă la punct în momentul apariției, redau și accentuau, aceea ce constituie trăsăturile caracteristice ale Bisericii noastre; însoțite de note subliniare și bibliografice, care dublează textul, ele au format un volum dens, sobru, dar de o mare înălțime de gândire, de o nuanțare subtilă și de o precizie dogmatică și simbolică, cu o notă personală, atât de originală, încît nici după apariția «Ortodoxiei» lui Bulgacov n-a pierdut din interesul și actualitatea lui. Ea reprezintă liniile mari ale Teologiei rusești de astăzi, văzută prin prizma concepției religioase, personale, a Părintelui Profesor Ștefan Țancov. Și astfel în locul unei Biserici lipsită de gândire și redusă la un ritualism sec și demodat a apărut splendoarea unei Biserici ioanice, avînd în centrul ei Intruparea Fiului lui Dumnezeu, care îndumnezește pe om și-i dă putința să contemple slava Sa, slava Celui Unul născut din Tatăl între mulți frați după Har, copii ai lui Dumnezeu, sortiți să crească pînă la statura bărbatului desăvîrșit, avînd ca supremă descoperire iubirea, supremă datorie, jertfa, supremă năzuință, mîntuirea. Biserica a luat naștere din plinătatea vieții Sfintei Treimi, revărsată la Rusalii asupra creaturii; iar slujbele ei sînt actualizări și empirie a veșnicilor lucrări ale energiilor celor veșnice dumnezești. Este o Biserică pascală, avînd în Inviere taina bucuriei și puterii ei de negrăit. Este o Biserică în care predomină spiritualul și deci libertatea — după cuvîntul Domnului din Evanghelia Sfîntului Ioan, cap. VIII, 32: «Veți cunoaște adevărul și adevărul vă va face slobozi» —, în acel «vinculum caritatis», și care cere fiilor ei «in necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus caritas».

Lucrarea, încadrată între o parte introductivă (unde discută poziția și notele caracteristice ale Bisericii Ortodoxe în ansamblul celorlalte și izvoarele ei), și o Încheiere («Privire retrospectivă și perspective», unde arată locul și legăturile acestei Biserici cu celelalte și misiunea ei pe pămînt), cuprinde încă patru părți centrale; «Credo», în care expune sensul principalelor dogme ale Bisericii Ortodoxe; «Biserica», în care arată însemnătatea ei centrală în concepția și viața creștinilor ortodocși; ființa ei, ca organism și dualitate divino-umană, ca Trup al lui Hristos, capul ei nevăzut, formată fiind din oameni sfinți și păcătoși, din vii și răposați, și din îngeri; stîlp și temelie a adevărului, purtînd cele patru atribute și avînd comunitarismul drept caracteristică generală într-un sistem ierarhic în care întreaga Biserică ia parte la întreaga viață; «Cultul», în care se arată însemnătatea lui esențială pentru creștinismul ortodox, semnificația lui simbolică-realistă și realist-simbolică, cultul și arta în această Biserică, Tainele, Liturghiile, cinstirea Sfinților, rugăciunile pentru răposați, etc. Ultimul capitol vorbește despre «activitate» și «evlavie», arătînd felurite concepții despre evlavie în Biserica noastră, care însă are două virtuți la temelie: smerenia și iubirea. Se descrie locul și însemnătatea călugăriei, legătura Bisericii cu Statul și Națiunile lui conlocuitoare.

Lucrarea aceasta este cea care a făcut celebru pe autorul ei și, împreună cu altele, amintite, mai ales cu cele inspirate de Mitropoliții Platon și Filaret, mireanul Homiacov și ucenicul său, Soloviev, și cu cele ale con-

timporanilor, au reușit să schimbe cu totul concepția eterodocșilor despre Biserica Ortodoxă.

Studii asupra Bisericii noastre ca acelea publicate în colecțiile «Una Sancta» (condusă de Heiler) și «Unam Sanctam» (condusă de Congar și alții), cele publicate de grupările revistelor unioniste, sau de viața spirituală ca «Irénikon», «Vie Spirituelle», etc., pot fi considerate ca manifestări ale acestei noi concepții eterodoxe despre ea.

Nu putem să nu amintim cu deosebită bucurie și mândrie că Teologia românească s-a bucurat de o atenție deosebită din partea Părintelui Profesor Ștefan Țancov și din punct de vedere dogmatic. Vom aminti două momente ale acestei atenții. Cel dintâi îl formează conferința neuitată, ținută la 14 mai 1943, în amfiteatrul Facultății de Teologie, cu subiectul «Probleme și îndatoriri actuale ale Teologiei și Bisericii Ortodoxe»⁶). Punctul de plecare al acestei conferințe a fost, fără îndoială, nedumerirea pe care a produs-o participanților la Congresul panortodox al Profesorilor, ținut la Atena, între 29 noiembrie — 6 decembrie, 1936, nepotrivirea atitudinilor în ce privește autoritatea izvoarelor credinței ortodoxe, adică Sînta Scriptură și Sfînta Tradiție.

Problema aceasta forma subiectul principal, care trebuia să se discute de aceeași teologie la următorul congres pan-ortodox, care trebuia să se țină la București în 1939 (și care din pricina evenimentelor, n-a mai avut loc)⁷).

În această conferință extrem de interesantă, Părintele Profesor Țancov și-a împărtășit părerile sale asupra citorva dintre problemele la care trebuie să reflecteze Teologia Ortodoxă. Acest fapt a devenit necesar mai ales în urma înriuririi din ce în ce mai puternice pe care o are Biserica noastră asupra celor din Apus, manifestată cu deosebilre în mișcarea ecumenistă și care dovedește dorința vie a altor Biserici de a se apropia de a noastră. Această năzuință este explicabilă prin schimbarea aprecierilor eterodocșilor asupra Bisericii noastre și printr-un spor de interes pentru ea, evidente în opere ca aceea a lui E. Henfeld, (romano-catolic, care cere îmbinarea activismului Bisericii sale cu contemplația ioanică a Bisericii noastre), sau ca aceea a lui Heiler (protestant, fost romano-catolic, care își exprimă admirația față de bogăția, profunzimea, sfințenia și frumusețea Bisericii din Răsărit). De aceea ne revine datoria de a scoate în relief și de a valorifica tezaurul păstrat cu credincioșie de Biserica noastră Ortodoxă. Unele puncte ale acestei moșteniri scumpe stau pe planul întâi, impuse de realitățile de azi; printre cele mai actuale este tradiția. Biserica noastră este tradițională prin excelență. Ea n-a adăugat tradiții noi ca Biserica Romano-catolică, nici n-a prescurtat-o esențial ca Bisericele Protestante. Dar problema tradiției, zicea vorbitorul în conferința amintită, nu e rezolvată într-un chip care să fie primit de toți. Ea pune unele întrebări care par elementare, dar la care nu toți teologii răspund la fel: Care este această Tradiție? Unde o găsim? Care sînt caracterele ei netăgăduite? Răspunzînd la aceste întrebări, Părintele Profesor Țancov pro-

6. Conferința a fost ținută în limba germană cu titlul: «Aktuelle Probleme und Aufgaben der Orthodoxen Theologie und Kirche»; v. rezumatul cu același titlu (București, 1943), 8 pp.

7. Vezi Procès-Verbaux du premier Congrès de Théologie Orthodoxe à Athènes», 29 novembre—6 décembre 1936, publié par les soins du Président Prof. Hamilcar S. Alivisatos (Athènes, 1939), pp. 456, 466.

pune să se facă o deosebire între «dumnezeiasca Tradiție (dată ca Revelație și Cuvînt al lui Dumnezeu) și care stă alături de Sfînta Scriptură, între Tradiția Apostolică și Post-apostolică, cu o însemnătate mai mică și între Tradiția bisericească obișnuită, condiționată și supusă schimbării. Semnele după care se recunoaște adevărata Tradiție dumnezeiască sînt date de Sf. Vicențiu de Lerini: Primim ca Tradiție ceea ce s-a crezut pretutindeni, pururea și de toată creștinătatea, adică ceea ce e cuprins în hotărîrile dogmatice ale sinoadelor ecumenice».

După ce arată că Mărturisirile de credință n-au caracter simbolic, autorul arată că sarcina Teologiei Ortodoxe este de a înlătura elementele eterodoxe care s-au infiltrat în decursul vremii în Tradiția bisericească.

Apoi Înalt Prea Cucernicia Sa propune deviza revenirii la Sfinții Părinți, care să stea la temelie viitoarei sinteze dogmatice, constructivă, în așa fel, însă, încît Tradiția să nu însemneze lanțuri la picioare, ci aripi eliberatoare.

Dar fără Biserică, coloana și temelie adevărului (I Timotei, III, 13), nu există Tradiție: Problema uneia o ridică pe a celeilalte.

Biserica noastră se află în centrul lumii creștine, deoarece Biserica Protestantă s-a abătut spre stînga, iar cea Romano-catolică spre dreapta. Astăzi, cînd toată Creștinătatea suspină după adevărata, unica, sfînta, soborniceasca și apostolica Biserică, Teologia noastră și problemele ridicate de ecclesiologie sînt în atenția tuturor Confesiunilor creștine (începînd de la Hamiacov). Problema unirii Bisericii, zice autorul, ridică pe a ceea a unității Bisericii, deoarece noi recunoaștem Botezul ne-ortodocșilor, socotim și pe bolnavi și pe nebuni ca membri ai ei, dar, în același timp repudiem Confesiuni întregi...

După aceasta Înalt Prea Cucernicia Sa dezvoltă ideea «sobornicității» Bisericii, pe care o va relua în alt studiu, publicat tot în țara noastră, pe care-l vom înfățișa aici.

Autorul continuă cu afirmația că «autoritatea supremă este numai Biserica întreagă. Aici nu poate fi vorba de o *pars pro toto*, ci numai de *pars in toto*. Numai Biserica întreagă constituie plenitudinea (Pliroma). Numai «Biserica este stîlpul și întărirea adevărului». Concepția expusă, a universalității Bisericii, este cea veche creștină și ea a fost întărită și prin practica de totdeauna a Bisericii, nu numai a celor dinții veacuri... Aceeași concepție este împărtășită și de majoritatea teologilor ortodocși din zilele noastre... Chiar și în Teologia romano-catolică, care nu admite firește o altă interpretare a catolicității, se găsesc învățați obiectivi (ca Reinhold von Walter), care arată o adîncă înțelegere pentru acest sens al ecumenicității, plecînd de la concepția ortodoxă despre Biserică».

Pornind dela acest simț și înțelegere pentru sobornicitate, Biserica ne dă temelie și putere pentru realizări și fapte față de problemele arzătoare care se ridică în epoca noastră. Conferențiarul analizează prin această prizmă diferite probleme ale momentului istoric, sfîrșind cu convingerea că Biserica și Teologia românească va avea un rol de seamă în rezolvarea lor, mulțumită bunei organizări de la noi și bunei pregătiri a Bisericii pentru misiunea ei.

Prețuirea și simpatia marelui teolog bulgar pentru Biserica și Teologia noastră s-a manifestat și în alte momente.

Vom mai aminti numai unul: Cu prilejul tipăririi unui volum omagial închinat Mitropolitului Nicolae Bălan al Ardealului, la douăzeci de

ani de arhipăstorire, Înalt Prea Cucernicia Sa a participat la omagierea vrednicului Ierarh cu un studiu despre «sobornicitatea» Bisericii — unul dintre cele mai adânci care s-au scris pînă azi asupra acestei probleme subtile. Aici autorul accentuează aspectul patristic, neglijat atît de teologia romano-catolică și de cea protestantă, cît și de cea ortodoxă, — cu excepția unei părți a celei rusești, care redă sensul adevărat prin cuvîntul «sobornosti». Se arată că sobornicitatea privită sub aspectul ei intensiv și lăuntric însemnează «omnilateralitate», «ubiquitate», adică: în fiecare parte sau element al Bisericii să se afle de față ceea ce se află ca propriu, în total, și tot și toate să fie legate în comunitate frățească.

Conform acestei însușiri, «sobornosti», în viața Bisericii e necesară ierarhia, dar și ceilalți membri sînt în stare și chemați la o colaborare activă și responsabilă — fiecare în locul și după puterile sale. Iată rezumatul mai pe larg al acestui studiu extrem de interesant: «În vremurile de azi se manifestă din ce în ce mai mult tendința spre o mare comuniune și unitate creștină și ea a impus așa numitul curent ecumenic, care postulează, o refacere a unității originare a creștinismului.

În realitate cuvîntul «ecumenic» nu definește corect țelurile curentului, care poartă acest nume, căci tendința acestuia este nu spre ecumenicitate ci spre «sobornicitate».

Ce se înțelege însă mai deaproape prin sobornicitatea Bisericii, expresie pe care o folosesc toate Confesiunile creștine?

Sobornicitatea aceasta a fost înțeleasă diferit de confesiuni și de teologi, dar nu este definită autentic și deplin nici de Ortodoxie, nici de Romano-catolici. Romano-catolicii o definesc extensiv (spațial și temporal), extern, ca universalitate; tot așa și unii Protestanți. De asemenea și în Ortodoxie se folosește în mod curent, în aceeași accepțiune.

În Biserica primară găsim însă clar, definitiv, un alt sens al sobornicității, sensul ei real, după care ea însemnează o însușire a Bisericii, care se confundă cu însăși ființa acesteia.

Și iată cum: Sobornicitatea are un sens intensiv, cuprinzînd și exprimînd comuniunea «frățească în Domnul» a tuturor creștinilor legați și întăriți în această comuniune prin puterea dragostei și prin «hristocentrism»: — participare a tuturor la Trupul Tainic al lui Hristos, care este Biserica. Toată această comuniune lăuntrică (calitativă), care izvorăște și se întemeiază pe dragoste, este «o plinire a dragostei» ca principiu operant și divin și cosmic, care ne face pe noi părți organice și inseparabile ale Bisericii. Dar pe lîngă plinirea dragostei, sobornicitatea Bisericii mai este și plinirea adevărului și a vieții.

Din virtuțile sau puterile ei lăuntrice, sobornicitatea impune și vieții externe o formă corespunzătoare ca expresie concretă a acestora.

Dar adevărul este în dragoste și anume în dragostea care-i face pe creștini să se unească în comuniunea hristocentrică a iubirii, care este Biserica. Și iată forma văzută a Bisericii, ca un al doilea aspect al sobornicității.

Tot ceea ce se înțelege prin sobornicitatea Bisericii se exprimă în chipul cel mai deplin prin Sfînta Euharistie: În ea se concentrează și se manifestă împreună puterea lăuntrică a dragostei, a adevărului și a grației divine, prin Hristos, precum și puterea externă și expansională, stăpînind timpul și extensiunea, în chip absolut.

Din aceasta se vede și mai bine și se lămurește sensul sobornicității, care constă în «Hristocentricitatea» Bisericii. Hristos, capul ei, este plinirea ei cea atotstătătoare, atot schimbătoare și unificatoare în Duh, Har, «Dragoste și Adevăr».

Astfel, Biserica, în special prin Euharistie, este o teofanie reală, căci Hristos este în fiecare parte a Bisericii, în fiecare creștin, unul și unificatorul. În Euharistie este cuprinsă Biserica întreagă, coprezentă în fiecare și în toți membri ei.

Puterile, care lucrează în Biserică, sînt dragostea și adevărul încredințat dragostei. A fi părtaș acestora două, a duce o viață în dragoste și în adevăr, însemnează a fi sobornicesc și aceasta însemnează a nu trăi viața singuratică, ci în sfînta comuniune a sobornicității Bisericii.

Slavii au numit sobornicitatea «sobornosti», definind prin acest cuvînt, sensul real și integral al ei, spre deosebire de «universal» și «ecumenic», care nu definesc decît parțial ceea ce se cuprinde în noțiunea sobornicității.

Sobornicitatea este revelarea în empirie a unei puteri transemperice. Ea se realizează cosmic printr-o putere dumnezească hristo-centrică și rămîne mereu în devenire eshatologică spre plinirea maximă. Sobornicitatea (catolicitatea) a fost trăită în chipul cel mai curat în Biserica primară și tinde să crească spre o nouă realizare împlinitoare, cum arată mișcarea ecumenică prin care se exprimă această tendință⁸).

La această operă, cunoscută în parte și eterodocșilor și care a adus o prețuire și un prestigiu deosebit nu numai Părintelui Profesor Ștefan Țancov, și Bisericii sale, ci Bisericii Ortodoxe de pretutindeni, s-a adăugat și înrîurirea puternicei sale iradierii personale, datorită convingerilor sale, fermității lor și rivnei sale, manifestată printr-o muncă neobosită pentru o neconținută aprofundare a tainelor Teologiei pravoslavnice, pentru o organizare cît mai desăvîrșită a Bisericii Ortodoxe, dar și pentru o străbateră cît mai departe a principiilor creștine.

Cu aceasta am pășit pe al treilea domeniu al activității Înalt Prea Cucerniciei Sale, adică acela al apropierii Bisericilor; ei a constituit una dintre năzuințele sfînte ale vieții Părintelui Profesor Ștefan Țancov. Vorbind la o masă colegială Profesorilor de la Institutul Teologic de grad universitar din București Înalt Prea Cucernicia Sa zicea: Dunărea nu ne-a despărțit niciodată ci ne-a unit totdeauna. Și e firesc să fie așa, cînd cele două Biserici ale noastre au un Domn, o credință, un Botez. De ce dar să nu lucrăm în strînsă colaborare, să nu ne întărim reciproc, să nu ne bucurăm unii de bucuriile celorlalți și să nu ne mîngîiem unii pe alții la vreme de întristare?

Dezastrele, care au fost pentru omenire ultimele războaie mondiale, au sîngerat adînc inimile care cugetă la destinul lumii noastre creștine. Soluția la care au ajuns a fost unirea tuturor creștinilor de pe suprafața pămîntului și propoveduirea pentru răspîndirea principiilor creștine, pentru pace. Și așa s-a ajuns la ideea unei apropieri a Bisericilor mai întîi pe teren practic (la Conferința de la Stockholm, din 1925), și apoi pe cel

8. Vezi rezumatul de la sfîrșitul studiului Profesorului Țancov, *Die Katholizität der Kirche*, în vol. «Omăgiu Înalt Prea Sfînției Sale Dr. Nicolae Bălan, Mitropolitul Ardealului, la douăzeci de ani de arhipăstorire» (Sibiu, 1940), pp. 793-804.

al credinței, (la Lausanne, 1927, la Edimburg, 1938, la Amsterdam, 1947)...

Profesorul Wilfred Monod, unul dintre luptătorii protestanți cei mai neobosiți pentru «ecumenism», a caracterizat astfel mesajul unei conferințe unionite; spunind printre altele: «În simțirea cumplită a responsabilităților sale față de generația noastră tragică și sublimă, conferința a voit să se continue într-un organism special, un «Comitet de continuare», foarte modest în aparență, dar care reprezintă o nădejde îndrăzneată, căci el va trebui, puțin câte puțin, să comunice neamului omenesc sentimentul binecuvîntat că treburile planetei sînt ținute în observație, în numele lui Iisus Hristos, de niște oameni ai lui Dumnezeu, supraveghetorii sau «episcopii» globului, mandatarii Bisericii ecumenice ca să slujească cu metodă interesele Impărăției dumnezeiești de aci în jos.

Ce vis! sau — mai curînd, ce credință! O, Iisuse Hristoase, Căpetenia unică a creștinătății, Călăuza și Inspiratorul viitoarei Federații religioase a tuturor Bisericilor, Tu, care te-ai cufundat în întunecimile noastre, cu făclia în mînă, ca să aprinzi acolo focul Răscumpărării totale, făcândă care încălzește, curăță și consumă — învață-ne să aprindem și noi!»⁹⁾.

Iar în altă parte scria, în timpul celui de al doilea război mondial, — de pe patul de suferință: «După cum un boa constrictor, înfășurat în jurul victimii sale înăbușite, o îneacă în salivă... ca s-o înghită mai ușor, tot astfel «Războiul total» leagă strîns planeta cu nodurile sale... Războiul actual, a doua încercare de război universal, depășește cu mult în dezastre pe cel de mai înainte; o a treia «repetiție» «științifică» a dramei pe plan mondial, ar produce niște efecte și mai remarcabile în arta de a distruge lucrurile și de a face să piară în masă oamenii... Efortul distrugător al națiunilor mobilizate țintește de acum înainte la maximum; deci viitoarea sforțare salvatoare a Bisericilor, asociate, federate..., ca să combată plaga, va năzui și ea spre absolut»¹⁰⁾.

Participarea la această cruciadă de salvare a omenirii, prin rugăciune și predică — fără să jertfească nimic din «comoara Ortodoxiei» —, a însuflețit multe inimi nobile; a Părintelui Profesor Ștefan Țancov a fost dintre ele; activitatea lui, cunoscută bine dincolo de granițele Ortodoxiei, îl indicau cu precădere la rolul de mandatar al ei¹¹⁾.

Ar fi temerar să se bănuiască măcar că în cîteva pagini se poate rezuma creația unei vieți excepțional înzestrată; ea poate fi înțeleasă mai aproape de realitate de cei care s-au înfruptat din dăruirile ei zi de zi, an de an.

9. Wilfred Monod, *L'Esprit et les résultats de la Conférence de Stockholm*, conferință ținută la adunarea religioasă de la templul «Oratoire» din Paris, organizată de Federația Protestantă, în noiembrie 1925; publicată în vol. profesorului Henri Monnier, *Vers l'Union des Eglises; la conférence Universelle de Stockholm* (Paris, 1925), pp. 81-82.

10. Wilfred Monod, «Quand même» le vrai nom de la Divinité chrétienne, (Geneva, 1943), p. 7-8.

11. A colaborat cu numeroase articole la următoarele reviste: În chestiuni teologice, (în special privind problemele ridicate de mișcarea ecumenică), în revistele: «Duhovnaia cultura» (Cultura duhovnicească); «Pregler», (revistă), «Tärhoven Vestnik» (Ziarul Bisericesc); «Internationale Kirchliche Zeitschrift» (Berna); «Una

Cuviincios lucru ni se pare și a arăta că Părintele Profesor Ștefan Țancov a fost prețuit cum se cuvine în Biserica și țara sa, unde Sanctitatea Sa, Patriarhul Chiril a adunat pe întii stătătorii întregii Biserici Bulgare la sărbătorirea marelui ei teolog. De aceea să ne fie îngăduit să accentuăm și faptul că Biserica Bulgară cu Sfântul Sinod în frunte cu Prea Fericirea Sa, a transformat sărbătorirea marelui ei dascăl într-o sărbătoare a întregii Biserici care cinstește pe dascăl, dar se cinstește și pe sine, arătând că e dreaptă, că e generoasă și că știe să răsplătească o viață de jertfă, înzestrată de sus cu puteri excepționale, și arătând generațiilor viitoare de teologi modelul rar al unei munci înalt pilduitoare.

Teologia și Biserica Ortodoxă de pretutindeni participă la această sărbătoare ca la propriu-i prilej de mare bucurie duhovnicească. Mai întâi pentru că noi, creștinii ortodocși de pretutindeni, formăm un singur Trup, cu un singur Cap nevăzut, în care circulă aceeași viață dumnezească prin Sfintele Taine, sub oblăduirea aceleiaș Ierarhii. Toți sîntem părtași la același adevăr de iubire și cu toții ne rugăm la Sfînta Liturghie într-un glas: Să ne iubim unul pe altul, ca într-un gând să mărturisim pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfîntul Duh! Cu toții trăim dar în împărtășirea sfîntă a sobornicătății. În al doilea rînd, fiindcă de numele Părintelui Profesor Ștefan Țancov sînt legate multe clipe de bucurie aleasă pentru Teologia ortodoxă și rominească: legăturile sale neîtrerupte cu Biserica noastră și cu unii dintre Profesorii teologi, personal, sau prin corespondență, dragostea cu care ne vizitează ori de cîte ori are prilejul, interesul deosebit pe care-l arată stărilor din Biserica noastră și colaborarea la unele publicații ale noastre, legături pe care le-a făcut și prin unii dintre ucenicii Înalt Prea Cucerniciei Sale, pe care i-a trimis la studii la Institutele de învățămînt teologic de la noi, etc., etc., iată tot atîtea verigi ale unei legături trainice care durează în viață, în moarte și dincolo de ea...

De aceea să ne fie îngăduit să exprimăm aici bucuria de a participa și noi, teologii ortodocși romini, cu o deosebită satisfacție, la sărbătorirea Părintelui Profesor Ștefan Țancov. L-am văzut de curînd cu toții, la întoarcerea dintr-o țară vecină, de unde revenea cu laurii unei noi încununări. Ii dorim încă mulți-mulți ani de rodnică activitate, spre slava sfîntei noastre Biserici Ortodoxe!

*

Iar acelora dintre noi, care, privind cu melancolie la numărul patriarhal de ani ai Magistrului, ar fi înclinați să vadă în această sărbătorire un apogeu într-un crepuscul al vieții, le replicăm redînd aici o întâmplare anecdotică a unui alt moment festiv, de acum mai bine de un veac: Adresîndu-se unor absolvenți de liceu, după bacalaureat, un membru al Institutului Franței le spune: «Culmea vieții vă acopere declinul ei; din aceste două pante voi (cei tineri) nu cunoașteți decît una, aceea a urcușului; ea e veselă, e frumoasă, e parfumată ca primăvara. Dar nu vă e dat, ca nicuă (celor bătrîni), să contemplați pe cealaltă, cu aspectele ei melancolice, cu soarele palid care o luminează și cu malul înghețat care o sfîrșește...»

Sancta», (Stuttgart); «Oekumenisches Jahrbuch» (Zürich-Leipzig); «The Student World» (Geneva); apoi în colecțiile: «Réunion chrétienne» (Paris, 1933); «Die Kirche und das Staatsproblem in der Gegenwart» (Berlin 1935), «Die Stockholmer Weltkirchenkonferenz», (Berlin, 1926), etc., etc.

Un alt membru al Institutului i-a replicat: «Nu, soarele nu e niciodat palid, cîteodată e numai voalat... Pentru că trăim avem oare dreptul de a spune că florile sînt mai puțin frumoase și primăverile mai puțin răscolite?»

— Nu, această sărbătoare consacrată a unei munci eroice, titanice, de zi de zi, de clipă de clipă a unei dăruiri neștiute de nimeni, în biroul de lucru, care închide în sine tainele atîtor jertfiri de sine și renunțări, atîtor clipe de rugăciune, atîtor clipe de meditație, de istovire, dar și de bucurii de negrăit, ale unei existențe împlinite, realizate în fața lui Dumnezeu și a oamenilor..., această sărbătoare nu e un crepuscul și un apăs, ci o auroră și un răsărit de soare!

«Fericit bărbatul care nu umblă în statul celor fără de lege și în calea păcătoșilor nu umblă și în adunarea hulitorilor nu șade. Ci îndeletnicirea lui e Legea Domnului și în Legea Lui el caută cu mintea zi și noapte. El este ca un pom sădit lîngă pîraie de apă, care rodul său îl dă la vremea sa și frunzișul său nu se ofilește și de orice se apucă izbutește». (Ps. I).

Fericită e Biserica, care știe să ajute, să promoveze, să răsplătească și să cinstească osîrdia rîvnitorilor și ostenitorilor în ogorul ei!¹²).

Prof. N. CHIȚESCU,

---

12. Despre participarea reprezentanților altor confesiuni la omagierea și sărbătorirea Părintelui Profesor Țancov ne mărginim să pomenim în treacăt, aici, amintind numai pe aceea, mai recentă, din colecția germană «Oekumenische Profile-Gestalten der Einen Kirche in aller Welt», caietul II/1, în care teologul H. L. HENRIOD a publicat articolul omagial *Stephan Zankov, ein Vorkämpfer der Oekumene, in die orthodoxen Welt*, (pp. 10-16).

**SCRISOAREA ADRESATĂ PREA FERICITULUI
PATRIARH JUSTINIAN DE P.C. PROT.
DR. ACAD. ȘTEFAN ȚANCOV**

Cu prilejul sărbătoririi P. C. Protopresbiter Acad. Prof. Ștefan Țancov, pentru împlinirea vârstei de 75 de ani și a 50 de ani de activitate în slujba Bisericii Ortodoxe, Prea Fericitul Patriarh Justinian a adresat distinsului sărbătorit o caldă felicitare, atât în numele Bisericii Ortodoxe Române, cât și al Prea Fericirii Sale personal.

Mișcat de această înaltă atenție, P. C. Prot. Acad. Prof. Ștefan Țancov a răspuns prin următoarea scrisoare:

Prea Fericirea Voastră,

Sînt adînc mișcat de Înalta Voastră bunăvoință de a mă felicita în numele Vostru, în numele Sfîntului Sinod prezidat de Prea Fericirea Voastră și al colegiului profesoral, cu ocazia împlinirii vârstei mele de 75 ani și pentru modesta mea activitate bisericască și științifică de 50 ani, precum sînt tot așa de mișcat de părinteștile urări și binecuvîntarea pentru o slujire folositoare, în sănătate și vigoare, a Sfîntei Biserici Ortodoxe și a științei teologice.

Vă rog să primiți fiasca mea mulțumire din toată inima pentru această atenție arhipăstorească atât de binevoitoare față de smerenia mea.

Șocotesc ca o plăcută datorie a mea, Prea Fericite, să Vă încredințez că prețuiesc adînc această atenție și bunăvoință arhipăstorească și caldă a Voastră și a Sfîntului Sinod, prezidat de Prea Fericirea Voastră față de smerenia mea și mă bucură din toată inima, deoarece în ea văd sensul luminos al legăturilor istorice adînci, pline de iubire și dătătoare de viață, care prin dumnezeescul har unesc și încălzesc raporturile reciproce frățești dintre cele două Biserici Ortodoxe Naționale — surori sfînte — romînă și bulgară și dintre cele două popoare evlavioase ale noastre.

Aceste sfînte legături ale comuniunii frățești au fost și rămîn suportul și inspirația smereniei mele pentru o astfel de comuniune și pentru colaborarea cu Sfînta Biserică Ortodoxă Romînă și cu luminații ei arhipăstorești și slujitori.

Intotdeauna cu bucurie și recunoștință îmi amintesc și arăt cu ce dragoste părintească am fost primit și înconjurat atât de către înaintașii Prea Fericirii Voastre — Prea Fericii, adormiți Patriarhi Miron și Nicodim — cât și de către Prea Fericirea Voastră, precum și de către alți arhipăstorești, fețe bisericesti și de către colegii mei profesori de la înaltele institu-

ființi teologice din București și Sibiu, cu ocazia întâlnirilor și comunicărilor noastre de serviciu și profesionale.

Știu, ca delegat al Bisericii Ortodoxe Bulgare pe lângă Biserica Ortodoxă Română, cu rugămintea pentru acordarea Sîntului Mir Bisericii noastre Ortodoxe Bulgare, cu ce zel Sfînta Biserică Română, nu numai că a răspuns cu dragoste frățească la nevoia și rugămintea Bisericii mele Bulgare pentru Sf. Mir, dar — ceea ce este și mai important și de remarcat — Sfînta Biserică Română, încă înaintea ridicării nenorocitei schisme de deasupra Bisericii Bulgare, cea dintîi a intrat în deplină comuniune cu Biserica Ortodoxă Bulgară și a făcut de cîteva ori demersuri stăruitoare pentru înlăturarea formală a acestei schisme triste.

Dar și astăzi comuniunea celor două Biserici surori este la fel de apropiată și cordială, atît în sfîntele sentimente reciproce de abundentă dragoste, cît și în inițiativele și acțiunile evlavioase pentru slava lui Dumnezeu, pentru înflorirea evlaviei și făcerii de bine între popoarele noastre ortodoxe, precum și pentru pace și bună stare în lume.

Acestor sfînte legături istorice de curată dragoste pentru cele două Sfînte Biserici ale noastre și eu, personal, Prea Fericite, le datoresc marea cinste și bucuria de a fi fost invitat să fiu prelegeri la Facultatea de Teologie din București și la Academia Teologică din Sibiu, să fiu oaspetele lor și să leg, încă de acum cîteva decenii, relații colegiale, cordiale și frățești cu profesorii de la amintitele două înalte instituțiuni teologice romine. Și sînt pe deplin încredințat că, în urma binecuvîntării binevoitoare date de către Prea Fericirea Voastră și de către Prea Fericirea Sa Patriarhul Chiril pentru o colaborare activă între Institutele teologice ale Sfîntelor Biserici Romine și Academia Teologică Bulgară, aceste legături și relații frățești între cele două Biserici ale noastre surori, cu îndrumările și ajutorul puterii bisericești diriguitoare, vor contribui încă și mai mult la o dezvoltare dătătoare de viață și prosperitate a popoarelor noastre dreptcredincioase.

Pătruns și însușit de aceste legături și relațiuni istorice frățești între cele două Sfînte Biserici surori-vecine, eu cu modestie, dar cu credință și sîrguință, m-am străduit, Prea Fericite, să studiez fidel și viața și dezvoltarea Bisericii Romine și să arăt și altora, ca să le fie exemplu, părțile ei bune și luminoase în evlavie, organizare, facere de bine și progres general.

Astfel, prin anul 1926, eu am scris și am publicat modesta mea lucrare: «Organizarea Bisericii Ortodoxe Romine». Iar plăcuta mea posibilitate de a lua parte la vizitarea Sf. Patriarhii Romine de către Biserica noastră Ortodoxă Bulgară în cursul anilor 1954 și 1955 și de a mă bucura de ospitalitatea părintească a Prea Fericirii Voastre, a sfinților Voștri ierarhi și fețe bisericești, ca și a prea iubiților mei colegi de la Institutele Voastre Teologice, mi-au dat posibilitatea din nou de a studia buna organizare contemporană și viața Sfîntei Biserici Romine. Și cred că în curînd va ieși de sub tipar noul meu studiu despre organizarea contemporană și viața Sfîntei Biserici Romine.

Prea Fericite, mult stimat Arhipăstor, mi-am permis în prezenta scrisoare fiască de mulțumire să subliniez unele fapte, din care să se justifice afirmația mea, că binevoitoarele felicitări arhipăstorești și urările de bine ale Prea Fericirii Voastre față de smerenia mea m-au mișcat în adevăr adînc și m-au bucurat din toată inima, deoarece le-am simțit, cu

inima și cu sufletul, că vin de la un Prim Ierarh, Arhipăstori și frați ai Sfintei mele Biserici mame, amîndouă unite de multe secole, iar astăzi încă și mai viu și mai pline de iubire.

Voi fi, Prea Fericite, nespus de mulțumitor Domnului Dumnezeu și fericit în viața și modesta mea activitate, cînd, potrivit credinței și nădejdi mele și cu rugăciunile Voastre părintești, voi continua, cu osîrdie să lucrez pentru comuniunea plină de dragoste și activă și pentru înflorirea celor două Biserici Ortodoxe surori dragi mie — romîna și bulgară — și pentru succesul și prosperitatea popoarelor noastre ortodoxe, frățești și evlavioase

Cu caldă rugăciune către Domnul Atotmilostivul, din inimă mă rog pentru deplină sănătate și tot succesul în activitatea arhipăstorească a Prea Fericirii Voastre, pentru propășirea înfloritoare a Sfintei Biserici Ortodoxe Romîne surori, pentru o comuniune sîntă de dragoste frățească și colaborare a celor două Biserici Ortodoxe surori, pentru o ascensiune luminoasă a Sfintei noastre Biserici Ecumenice și pentru slava Domnului Dumnezeu și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos — întru mulți și mulți ani!

Fiește rog pe Prea Fericirea Voastră să aibă bunăvoința de a transmite Înalt Prea Sfinților și Prea Sfințiilor Arhipăstori cordiala mea mulțumire și pentru felicitările și urările de bine pe care au binevoit să mi le trimită, precum și plecăciunea mea și adîncă stimă și sincerele mele urări de bine.

De asemenea, Vă mai rog să binevoiți a transmite și celorlalți cuceritori părinți, ca și mult stimaților și dragilor mei colegi de la Institutele teologice ale Prea Fericirii Voastre, mulțumirea mea caldă pentru felicitările lor cordiale și sincerele mele salutări și urări de bine.

Cu adîncă plecăciune respectuoasă, sărutînd sfințita dreaptă a Prea Fericirii Voastre și rugîndu-Vă fiește pentru binecuvîntarea Voastră sfințitoare și pentru părinteasca Voastră grijă de a mă pomeni în sfințele rugăciuni ale Prea Fericirii Voastre, rămîn și în viitor al Prea Fericirii Voastre devotat fiu duhovnicesc și slujitor.

Acad. Prof. Protopresbiter Dr. ȘTEFAN ȚANCOV

Sofia, 15 august 1956.

ȘTIRI DE PESTE HOTARE

Biserica Greacă:

Vizita I. P. S. Arhiepiscop Dorotei în Jugoslavia. Intre 3 și 19 septembrie 1956 I. P. S. Arhiepiscop al Atenei și a toată Grecia, însoțit de o delegație a Bisericii Greciei, a vizitat Jugoslavia ca oaspe al P. F. Patriarh Vichentie al Bisericii Ortodoxe din Jugoslavia, întorcînd astfel vizita pe care acesta a făcut-o în Grecia cu citva timp mai înainte.

Întîmpinat cu toată dragosea și prețuirea, I. P. S. Arhiepiscop Dorotei a vizitat mai multe localități din Jugoslavia și a purtat discuțiuni cu P. F. Patriarh Vichentie atît asupra chestiunilor care privesc raporturile dintre cele două Biserici, greacă și jugoslavă, cît și asupra chestiunilor mari și arzătoare ale Ortodoxiei întregi. La sfîrșitul discuțiunilor s-a dat publicității următorul comunicat:

«Delegația Bisericii Greciei, în frunte cu I. P. S. Arhiepiscop al Atene și al toată Grecia, D. Dorotei, a vizitat oficial, în urma invitației P. F. Patriarh al Sîrbilor, Vichentie, Biserica Ortodoxă a Serbiei, rămînînd în Jugoslavia de la 3 pînă la 19 septembrie 1956. În timpul șederii sale în Jugoslavia, delegația Bisericii Greciei a vizitat pe Excelența Sa Președintele Jugoslaviei, D. Josip Broz Tito, instituții bisericești și de stat și minăstiri istorice.

«Întîistătătorii celor două Biserici surori au găsit prilejul să discute cu privire la viața lăuntrică a Bisericilor lor și să schimbe păreri asupra unor chestiuni de natură generală, care interesează Ortodoxia. În timpul acestor discuțiuni, care s-au purtat în duh de cordialitate și sinceritate, s-a constatat deplin acord de vederi ca și de dragoste față de toate Bisericile Ortodoxe, în parte. Întîistătătorii celor două Biserici sînt convinși că asemenea întîlniri, care conduc la o strîngere și mai mare a legăturilor ce dăinuiesc între Bisericile Ortodoxe, în parte, au contribuit în cazul de față să realizeze o astfel de strîngere de legături și între cele două popoare prietene și aliate, al Jugoslaviei și Greciei».

După întoarcerea din Jugoslavia I. P. S. Arhiepiscop Dorotei a făcut presei din Grecia următoarele declarații:

«Dorusc să accentuez că impresiile mele din călătoria pe care am făcut-o în Jugoslavia sînt excepționale. Solicitudinea și prețuirea arătată din belșug față de delegația bisericească greacă, au fost fără precedent. Am întîlnit pretutindeni simțăminte ortodoxe și filoelenism manifestat în tot felul. Am străbătut aproape toată bogata și roditoare țară, vizitînd monumente istorice, biserici, minăstiri, locuri de închinare, localități arheologice și însemnate centre industriale. Este evident ritmul puternic al

progrăsului și al echipamentului tehnic al țării. Am săvârșit o slujbă de pomenire pentru eroul eliberării noastre Rigas Fereos, în citadela în care și-a găsit moartea eroică și o slujbă de pomenire pentru morții noștri la Pirot, la care au luat parte în chip solemn și autoritățile jugoslave.

«Mareșalul Tito ne-a arătat o bunăvoință cu totul deosebită și foarte plină de prețuire. Luându-și rămas bun de la noi, a grăit următoarele cuvinte: «Vă rog să transmiteți multele mele salutări poporului grec».

«Sintem convinși că prietenia celor două popoare ale noastre este de netulburat, sprijinindu-se pe simțăminte reciproce de dragoste și de prețuire, iar raporturile dintre noi și Biserica sîrbă au devenit mai mult decât frățești».

Instalarea P. S. Episcop Timotei al Arcadiei (Creta). Duminică 23 septembrie 1956 s-a făcut instalarea P. S. Episcop Timotei al Arcadiei cu toată solemnitatea cuvenită. După citirea gramalei Sinodului Eparhial al Cretei, P. S. Timotei luind cuvîntul a rosit cuvîntul de instalare, în care a făcut considerații deosebit de importante cu privire la însemnătatea vredniciei episcopale, scoțînd în evidență problemele multiple care se pun Bisericii în ziua de astăzi și care cer o lămurire a poziției ei față de curentele ideologice și sociale de astăzi și a chemat pe toți la o strînsă colaborare spre binele și fericirea turmei celei cuvîntătoare.

P. S. Episcop Timotei s-a născut în localitatea Gavalomurion din ținutul Candia (Creta) în 1915. După terminarea studiilor secundare a urmat Facultatea de Teologie din Atena, iar în 1942 a fost hirotonit diacon la Candia, unde a desfășurat o activitate foarte vie, dînd naștere unei mișcări de înnoire religioasă, care apoi s-a întins în toată Creta. A întemeiat internate pentru elevi și a organizat ajutorarea celor lipsiți. În 1950 a plecat la studii în Franța, după care întorcîndu-se în țară a slujit ca subdirector și spiritual al Internatului Teologic al Asociației «Slujirea Apostolică» din Atena. A funcționat și ca paroh al bisericii Chrysospileotissa» din Atena, unde s-a distins ca vorbitor de frunte. Pentru lupta pe care a dus-o în favoarea Sfîntului Mormînt, a fost distins de patriarhul Timotei al Ierusalimului cu decorația «Sfîntului Mormînt». Este un bun scriitor și în afară de o seamă de cărți pe care le-a publicat, a colaborat la mai multe reviste și ziare din Grecia.

Deschiderea sesiunii anuale a Sf. Sinod al Bisericii Greciei. În ziua de 17 octombrie 1956 s-a deschis la Atena cea de a 102-a sesiune anuală a Sf. Sinod al Bisericii Greciei. I. P. S. Arhiepiscop Dorotei luînd cuvîntul a arătat că deși timpul scurt de cînd se găsește în fruntea Bisericii Greciei nu i-a îngăduit să realizeze prea multe lucruri din programul de activitate schițat cu ocazia alegerii sale ca Arhiepiscop, totuși chiar în acest scurt interval de timp Sf. Sinod a lucrat intens, căutînd să facă față tuturor problemelor bisericesti arzătoare de la ordinea zilei.

I. P. S. Arhiepiscop Dorotei a subliniat eforturile ce s-au depus pentru înlăturarea perspectivei sumbre a încetării salarizării clerului de mir, obținînd promulgarea legii pentru modificarea unor articole din legea nr. 536/1945, cu privire la salarizarea clerului. Dar nici prin aceasta situația clerului de mir nu se îmbunătățește prea mult, căci ceea ce se dă acum clerului nu este salariu, ci o plată mizerabilă despre care s-au convins toți cei ce au votat această lege. «Situația aceasta — a adăugat înaltul Ierarh — nu este cu putință să mai dăinuiască. Este nevoie urgentă ca Biserica

și Statul să conlucreze în spirit de absolută înțelegere pentru găsirea fondurilor necesare de la Biserică și de la Stat, pentru lămurirea definitivă a problemei unei salarizări corespunzătoare a clerului de mir».

O altă problemă pe care Sf. Sinod a lămurit-o cu mult succes a fost aceea a schimbului de diplomați între Grecia și Vatican. Biserica Greciei, prin ierarhia ei, s-a opus cu toată puterea la înfăptuirea acestui schimb, iar lupta Bisericii a găsit înțelegere deplină la Guvernul grec, care, în cele din urmă a respins cu desăvârșire propunerea cu privire la acest schimb de diplomați.

Mai departe I. P. S. Arhiepiscop Dorotei a arătat că Sf. Sinod trebuie să ia măsurile cele mai urgente și cele mai eficace împotriva acțiunilor propagandistice și prozelitistice ale diferitelor Biserici și secte în Grecia, care într-un chip cu totul ilegal și în același timp potrivnic Evangheliei, exploatează sărăcia și ignoranța unor nevinovați, sau a unora ce par indiferenți din punct de vedere religios, înșelându-i și atrăgându-i la ei, în timp ce clevesc venerabila Biserică Ortodoxă. «După cum Biserica noastră nu face propagandă și prozelitism în defavoarea altor Biserici creștine — a zis I. P. S. Arhiepiscop Dorotei — tot așa ea formulează cererea îndreptățită, ca nici acelea să nu mai facă prozelitismul pe care-l fac în paguba Bisericii Ortodoxe». Înaltul ierarh a arătat că cererea aceasta a formulat-o Biserica Greciei și înaintea Consiliului Mondial al Bisericilor și că regretă că se vede pus în situația să-și revizuiască poziția față de cei ce nu voiesc să arate înțelegerea cuvenită. «Pentru că este cu totul adevărată — a spus I. P. S. Arhiepiscop Dorotei — afirmația recentă a organului oficial al Bisericii Anglicane din America «Biserica Vie», care zice: «Ortodoxia nu crede în prozelitism și niciodată nu trimite misionari în alte țări creștine și nici clericii și laicii ortodocși nu depun eforturi sistematice pentru a obține treceri de la protestantismul american la Ortodoxie. Faptul că în țări ca Grecia niște creștini evanghelici se străduiesc să zmulgă credincioși ortodocși de la Biserica lor națională, apare ortodoxului cu totul de necrezut și un păcat bisericesc de neiertat». Într-adevăr acesta este adevărul, de pe urma căruia este timpul să tragă concluziile cuvenite agenții protestanți de diferite nuanțe din Grecia și Bisericile și sectele care-i trimit și-i subvenționează pe ei și lucrarea lor necreștină și care ar trebui mai degrabă să-i trimită «să învețe neamurile» (adică pe cei ce încă nu sînt creștini).

Înaltul ierarh a amintit apoi despre vizita făcută în Jugoslavia, arătînd că «vizita aceasta a contribuit la stringerea și mai mare a legăturilor frățești care există între cele două Biserici, greacă și sîrbă, și între cele două popoare vecine aliate: al Greciei și al Jugoslaviei».

Ministrul Cultelor, care a luat parte la ședința de deschidere a celei de a 102-a sesiuni a Sf. Sinod al Bisericii Greciei, a subliniat cu cuvinte pline de căldură strînsa legătură ce există între popor, Guvern și Biserică și a elogiat cu mult entuziasm rolul istoric al Bisericii Greciei în mijlocul poporului grec, accentuînd în același timp și răspunderile care stau pe umerii Bisericii cu privire la timpurile de față.

În cele din urmă I. P. S. Mitropolit Ambrozie al Fthiotidei, luînd cuvîntul în numele membrilor Sf. Sinod al Bisericii Greciei a încredințat pe președintele Sf. Sinod că toți ierarhii Bisericii Greciei vor fi în toată clipa alături de Întîistătătorul Bisericii lor și cu toată rîvna vor conlucra pentru bunul mers al Bisericii.

Comisiunile sinodale ale Sf. Sinod al Bisericii Greciei. În sinul Sf. Sinod al Bisericii Greciei s-au alcătuit următoarele comisiuni sinodale, care îmbrățișează toate problemele vitale ale Bisericii Greciei: 1. Comisiunea O. D. E. P. (Organul de administrare a averii bisericești); 2. Comisiunea T. A. K. E. (Casa de Asigurare a Clerului grec); 3. Comisiunea pentru Asociația «Slujirea Apostolică»; 4. Comisiunea pentru hirotonii; 5. Comisiunea pentru refugiați; 6. Comisiunea pentru revista «Ekklesia»; 7. Comisiunea pentru cărțile didactice; 8. Comisiunea de inspecție a învățămîntului religios; 9. Comisiunea învățămîntului religios; 10. Comisiunea pentru mînăstiri; 11. Comisiunea pentru căsătorii; 12. Comisiunea pentru muzica bisericească; 13. Comisiunea pentru cheltuielile biroului sinodal; 14. Tribunalul sinodal de gradul I; 15. Tribunalul sinodal de gradul II; 16. Comisiunea pentru Consiliul Mondial al Bisericilor; 17. Comisiunea pentru legăturile cu Bisericile străine; 18. Comisiunea pentru legăturile cu Bisericile omodoxe; 19. Comisiunea pentru chestiunile dogmatice; 20. Comisiunea pentru chestiunile administrative; 21. Comisiunea pentru chestiunile canonice; 22. Comisiunea pentru problemele Prosinodului; 23. Comisiunea pentru combaterea analfabetismului și 24. Comisiunea pentru rezolvarea dosarelor de serviciu.

Cinci dintre aceste comisiuni au ca președinte pe I. P. S. Arhiepiscop Dorotei. Celelalte, alți membri ai Sf. Sinod. Din unele comisiuni fac parte și unii profesori de la Facultatea de Teologie din Atena, ca: d-nii H. Alivizatos, P. Brațiotis, V. Ioannidis, P. Trempeias și I. Karmiris.

Modificarea legii de salarizare a clerului. Ca urmare a strădaniilor I. P. S. Arhiepiscop Dorotei pentru ridicarea clerului Bisericii Greciei din toate punctele de vedere, ca să poată corespunde din ce în ce mai bine îndatoririlor pe care le impun timpurile de față, la 6 octombrie 1956 a fost promulgată o nouă lege de salarizare a clerului din Biserica Greciei, care modifică legea anterioară de salarizare nr. 536 din 1945.

După cum se știe, clerul Bisericii din Grecia nu este salarizat de Stat. Biserica Greacă a depus întotdeauna cele mai nobile eforturi ca din veniturile proprietăților ei și din taxele de cult să servească nu numai salarii personalului clerical, ci totodată să întrețină și o școală de școli, orfelină, gerontocomii, etc., desfășurînd în felul acesta o frumoasă operă samaritană în mijlocul societății. Este drept că salariile care se plăteau clerului de mir de către Cassiera generală a Bisericii erau cu totul necorespunzătoare necesităților moderne ale unui preot cult. Din cauza aceasta clerul grec de mir nu prea atrăgea pe tinerii universitari, care preferau să devină profesori decît să se facă preoți.

Problema recrutării unui cler de mir corespunzător misiunii lui în mijlocul sec. XX-lea este, de cîteva decenii o problemă actuală în Biserica Greciei. Abia în timpul din urmă se pare că problema aceasta este îndrumată către o deslegare echitabilă, iar eforturile I. P. S. Arhiepiscop Dorotei sînt tocmai de a asigura clerului de mir o salarizare convenabilă și potrivită necesităților unui intelectual în vremurile de față.

Actuala lege, în art. 1 prevede veniturile care urmează să constituie fondul de salarii al personalului clerical. Acestea constau din contribuțiile credincioșilor, care sînt împărțiți în trei categorii, potrivit localităților în care viețuiesc și pe clase, potrivit situației materiale a fiecăruia. Contribuțiile sînt socotite pe familii de credincioși.

Prima categorie, care cuprinde capitala Greciei, Atena (inclusiv periferiile și Pireul) și Salonicul, cuprinde trei clase. Contribuția cl. I-a din această categorie este de 300 drahme anual; a cl. II-a este de 150 drahme, iar a cl. III-a de 60 drahme anual.

A doua categorie cuprinde orașele cu populație peste 25.000 locuitori. Contribuția cl. I-a din această categorie este de 120 drahme anual, a cl. II-a de 60 drahme anual și a cl. III-a de 20 drahme anual.

Categoria a treia cuprinde localitățile cu populație între 1000 și 25.000 locuitori. Contribuția cl. I-a din această categorie este de 80 drahme anual, a cl. II-a de 40 drahme și a cl. III-a de 20 drahme anual. Nu sînt supuși contribuțiilor prevăzute de această lege locuitorii lipsiți de posibilități materiale și nici locuitorii satelor cu mai puțin de 1000 locuitori.

Alcătuirea tablourilor celor ce urmează să verse această contribuție cade în resortul Consiliului bisericesc al fiecărei enorii, la care participă și un funcționar financiar, al percepției locale. Secretar al acestui Consiliu este un funcționar comunal. La ședințele Consiliului parohul nu ia parte. În cazul cînd din diferite pricini Consiliul acesta nu poate să treacă pe cineva într-una din clasele amintite, trecerea aceasta se face de către inspectorul financiar respectiv, conducătorul secției polițienești a locului, sau șefului prevederilor sociale. Trecerea într-una din clasele acestea se face ținîndu-se seamă de orice element care ar putea dovedi starea materială a celui ce urmează să fie trecut în listele de contribuabili.

În celelalte articole, legea specifică modul cum va intra în funcțiune plata contribuției bisericești, penalitățile la care se expun Consiliile bisericești în cazul cînd nu procedează în conformitate cu legea, ca și membrii acelor Consilii care în chip intenționat nu ar voi să ia parte la ședințe; apoi arată felul cum urmează să fie încasate aceste contribuții, menționînd că: «Odată ce listele contribuabililor au devenit definitive, ele se înaintează percepțiilor fiscale și devin contribuții care se încasează la fel cu toate celelalte contribuții ale cetățenilor, potrivit codului de legi cu privire la încasarea veniturilor publice de către casierile publice, prin inspectorii de încasare a veniturilor publice, prin organele de încasări ale primăriilor, de către încasatorii veniturilor agricole, ca și de alte organe de mai jos, care se bucură de un procent de 8% asupra sumelor încasate».

Tot legea aceasta sporește așa zisul timbru clerical care se pune pe cererile de dispensă de căsătorii sau pe cererile de desfacerea căsătoriilor religioase, la dublu de ce a fost pînă mai înainte.

Legea aceasta prevede apoi înființarea pe lîngă Sf. Sinod al Bisericii Greciei a unui birou care să urmărească și să supravegheze aplicarea acestei legi. În fruntea biroului se va găsi un arhiereu, numit de Sf. Sinod. Organizarea biroului acestuia se va face însă printr-o lege specială, la propunerea Ministerului, după ce se va lua în prealabil și părerea Sfîntului Sinod.

O dispută asupra unei chestiuni care nu mai este de actualitate. Revistele teologice romano-catolice au scris mult și continuă încă să mai scrie asupra marelui eveniment, petrecut în toamna anului 1948 în Biserica Ortodoxă Romînă, prin revenirea spontană și liberă a fraților noștri din Transilvania smulși prin silnicie de Biserica romano-catolică la 1698, la sinul Bisericii mame.

Ca să lămurească opinia bisericească greacă asupra adevărului pe care cercurile unite din Grecia caută să-l denatureze continuu, slujind cu aceasta nu numai pe patronul lor de la Roma, ci și cercurile reacționare din lumea întreagă, P. C. Protoiereu C. Moraitakis, care se găsește în prezent la Beyrut, a scris la sfârșitul lunii mai 1956 în coloanele revistei de la Atena «Ekklesia» un articol documentat sub titlul «Uniația în România». Revista săptăminală catolică de la Atena «Katholiki» într-un articol din numărul pe 8 iunie 1956 caută să combată cu ton ironic adevărul înfățișat de P. C. Protoiereu Moraitakis, care, trăind ani îndelungați în țara noastră, ca superior al comunității bisericești grecești din București și ca unul care s-a interesat îndeaproape de viața noastră religioasă și bisericească cunoaște lucrurile în ceea ce privește fosta Biserică greco-catolică din țara noastră tot atât de bine ca și noi. Faptul acesta și această tendință vădită de denaturare a adevărului a determinat pe P. C. Protoiereu Moraitakis să răspundă articolului menționat din «Katholiki» printr-un alt articol publicat în nr. din 15 octombrie al revistei ateniene «Ekklesia», intitulat «Uniții din România» (răspuns datorat).

În acest articol P. C. Sa face o scurtă incursiune istorică, arătând suferințele poporului român ortodox din Transilvania, datorate în primul rând tendințelor de expansiune ale papalității și ale habsburgilor și subliniază că aceste suferințe au dat poporului român din Transilvania un număr de martiri, dintre care unii au fost de curind trecuți în catalogul sfinților de către Biserica Ortodoxă Română. Părintele Protoiereu Moraitakis arată în continuare caracterul acțiunii catolice din 1700, care a fost o acțiune forțată, o recunoaștere pur formată a autorității papale cu condiția expresă ca nimic din ceea ce era în Biserică să nu se schimbe. Biserica romano-catolică a falsificat în decursul timpului și aici adevărul, căutând să arate că venirea sub autoritatea ei a românilor uniți din Transilvania a fost un act deliberat și voluntar. Față de această stare de lucruri «Revenirea în sinul Ortodoxiei a fiilor ei care timp de 250 ani nu au încetat să-și aducă aminte și să-și arate dorul după Maica lor, a fost un lucru de dreptate dumnezească, de care pe bună dreptate s-a bucurat și s-a umplut de entuziasm Biserica Română și împreună cu ea întreaga Ortodoxie».

P. C. Protoiereu C. Moraitakis își încheie articolul său cu următoarele cuvinte: «Noi nu spunem neadevăruri și nici nu denaturăm adevărul prin sofisme. Sprijinindu-ne numai pe fapte și acte istorice de nezdruccinat am făcut cunoscut opiniei publice ortodoxe un fapt de o însemnătate istorică imensă, care a trecut aproape neobservat și fără multe comentarii în presa grecească. Exprimându-ne încă odată bucuria noastră, facem cunoscut că aceasta va fi și mai mare, dacă și alți frați ai noștri de același singe, înșelați, vor reveni la sinul Sfintei lor Maice, Biserica Ortodoxă, care singură a păstrat deplină și nefalsificată învățătura Mîntuitorului nostru și care respectînd personalitatea omenească și conștiința omenească nu a făcut niciodată uz de sisteme anticreștine și de măsuri inchizitoriale, pentru vinarea sufletelor obijduite sau neajutorate».

Biserica Armeană :

Alegerea și instalarea patriarhului catolicos al Ciliciei. Scaunul de patriarh catolicos al Ciliciei, rămas vacant încă din anul 1952 în urma încetării din viață a patriarhului catolicos Harekin, a fost completat prin alegerea, la 20 februarie și intronizarea la 2 septembrie 1956 a patriarhului catolicos Zareh I.

P. F. Zareh I. Payaslian s-a născut în februarie 1915 în localitatea Mara din Cilicia. A urmat cursurile seminarului armean din Antelja (Liban) și a fost hirotonit preot în 1935. În 1936 a plecat la Bruxelles, unde timp de 3 ani a urmat cursurile Institutului de Istorie a popoarelor din Răsărit. Înapoiat în Cilicia a activat intens pe tărîm bisericesc și în 1947 a fost hirotonit episcop al Alepului, rămînînd în această demnitate pînă la 20 februarie 1956, cînd a fost ales patriarh catolicos al Ciliciei.

Este util să arătăm cu această ocazie și situația Bisericii Armene, care nu este îndeajuns de bine cunoscută la noi.

Ca și Biserica Ortodoxă, Biserica Armeană are patru scaune patriarhale istorice: a) al Ecimiazinului (Uniunea Sovietică); b) al Ciliciei (Liban); c) al Consantinopolului și d) al Ierusalimului. Patriarhii din Ecimiazin și Cilicia poartă titlul onorific de catolicos și semn distinctiv inelul pe degetul mijlociu, în timp ce toți ceilalți ierarhi armeni poartă inelul pe degetul cel mic.

Patriarhul catolicos de la Ecimiazin este socotit autoritatea supremă în Biserica Armeană, cu toate că autoritatea aceasta nu se aseamănă nici pe departe cu autoritatea papei de la Roma, față de episcopatul romano-catolic, ci este mai mult o întietate de cinste, după modelul ortodox. Pe aceeași treaptă cu patriarhul catolicos de la Ecimiazin, semnînd deopotrivă cu cerneală roșie și intitulîndu-se deopotrivă «catolicos al tuturor armenilor» este și patriarhul catolicos al Ciliciei. Este o curiozitate care nu are motivare istorică precisă, dar care indubitabil își găsește origina în zbuciumata istorie a poporului armean.

Catolicosul de la Ecimiazin păstorește în Armenia superioară, care se găsește în Uniunea Sovietică. Sediul patriarhiei este minăstirea Ecimiazin din munții Caucaz, în apropiere de capitala republicii Armene, Erivan. Minăstirea Ecimiazin, cu aspect de citadelă medievală, este înconjurată de ziduri puternice și cuprinde între zidurile ei clădiri mărețe, o biserică impunătoare, mai multe paraclise, o tipografie, un muzeu foarte bogat, iar începînd cu anul 1864 și un seminar, în care este pregătit clerul Bisericii armene.

De patriarhul catolicos al Ecimiazinului aparțin: 1. Cinci episcopii și arhiepiscopii armene din Uniunea Sovietică; 2. Arhiepiscopia Europei occidentale, cu sediul la Paris; 3. Arhiepiscopia Romîniei și Bulgariei cu sediul la București; 4. Arhiepiscopia Persiei răsăritene, cu sediul la Is-pahan; 5. Arhiepiscopia celeilalte părți din Persia, cu sediul la Teheran; 6. Arhiepiscopia Azerbaidjeanului, cu sediul la Taurida; 7. Arhiepiscopia Egiptului și Sudanului, cu sediul la Cairo; 8. Arhiepiscopia Greciei, cu sediul la Atena; 9. Arhiepiscopia Statelor Unite ale Americii și Canadei, cu sediul la New-York; 10. Episcopia Californiei, cu sediul la Fsesno și 11. Arhiepiscopia Americii de Sud, cu sediul la Buenos Aires.

Patirarhul catolicos al Ciliciei a avut sediul pînă în 1930 în Cilicia (Sis). După aceasta sediul patriarhiei s-a mutat în minăstirea armeană de la Antelia, la cîtiva kilometri de Beyrut. Catolicosul Ciliciei este ales de un colegiu electoral alcătuit din 50 persoane, dintre care 1/3 sînt clerici și 2/3 mireni. Spre deosebire de patriarhii armeni de la Constantinopol și Ierusalim, care cu toate că nu intră în sfera de dependență juridicțională a Ecimiazinului, sînt totuși hirotoniți de catolicosul de la Ecimiazin, patriarhul catolicos al Ciliciei este hirotonit de episcopii suragani din raza juridicțională a tronului său.

Jurisdicția canonică a catolicosului Ciliciei se întinde asupra armenilor din Liban, Siria și Cipru, care sînt grupați în patru eparhii: 1. a Beyrutului; 2. a Damascului; 3. a Alepului și 4. a Leükosiei.

Pr. OL. N. C.

E V O C Ă R I

CU PRILEJUL NAȘTERII DOMNULUI

PEȘTERA DE LA BETLEEM

Slujba Nașterii Domnului, oficiată la miezul nopții în noaptea Crăciunului la Betleem, este una din cele mai importante din ciclul sărbătorilor ce se succed în calendarul Locurilor Sfinte. Ceremoniile acestea care au loc în lăcașurile ridicate chiar pe incinta unde istoricește s-au săvârșit evenimentele sărbătorite de pietatea creștină de-a lungul veacurilor, au acolo o prospețime ce te înviorează, făcându-te parcă părtaș faptelor petrecute cu aproape două milenii în urmă.

Obârșie a regilor din casa lui David, Betleemul este deseori menționat în cărțile Vechiului Testament și a avut o istorie vitregă, încă pînă în timpurile moderne. Pomenit în Facerea, Numerii, Rut, Regii, importanța sa este legată de profețiile mesianice, căci Mintuitorul trebuia să se nască din neamul lui David și deci în Betleemul Iudeei.

Astfel prorocul Miheia spune: «Și tu Betleeme Efrate, mic ești între miile lui Iuda, din tine va ieși povățuitorul peste Israil, iar obârșia lui dintru început este, din zilele veacului. Pentru aceasta îi va lăsa pînă în vremea cînd ceea ce trebuie să nască, va naște. Atunci rămășița fraților săi se va întoarce la fiii lui Israil. El va fi bărbătos și va paște poporul prin puterea Domnului, întru slava numelui Domnului Dumnezeuului său și toți vor fi fără de grijă, iar el va fi mare pînă la marginea pămîntului». (V. 1-3).

De asemenea, în Cartea Regilor se precizează că «David era feciorul unui efratean din Betleemul lui Iuda, anume Iesei, care avea opt feciori. Acest om în zilele lui Saul ajunsese la bătrînețe și era cel mai bătrîn între oameni».

Și mai departe: «Zis-a Domnul către Samuil: Pînă cînd vei tinji tu pentru Saul, pe care l-am lepădat, ca să nu mai fie rege peste Israil? Umple cornul tău cu mir și du-te, că te trimit la Iesei Betleemiteanul, căci dintre fiii lui mi-am ales rege.

Și a făcut Samuil așa, cum îi-a spus Domnul. Și cînd a sosit el la Betleem, bătrînii poporului i-au ieșit cu tremur întru întîmpinare și au zis: «Cu pace e venirea ta, văzătorule?»

David a zis către Ionatan:... De va întreba tatăl tău de mine; tu să spui: David a cerut de la mine să se ducă în cetatea sa Betleem, pentru că acolo se face jertfă anuală tot neamului său». (I Regi, XVI, 1, 4 12).

Se vede deci că teologia ebraică și poporul evreu însuși aștepta ca Mesia să fie din Casa lui David și să fie originar din Betleemul Iudeei. Localitatea mai este scena frumoasei întîlniri dintre Rut moabiteanca și Booz, în a cărei țarină aceasta s-a dus să culeagă spice pentru soacra sa Noemina. Cum Rut era văduvă, Booz a cerut Bătrînilor cetății îngăduința de a o lua de soție, ceea ce aceștia au acceptat, urîndu-i:

«Să facă Domnul, pe femeia care intră în casa ta, ca pe Rahila și ca pe Lea, care amîndouă au ridicat casa lui Israil. Să cîștigi avere în Efrata și numele tău să fie slăvit în Betleem.

...Și a luat Booz pe Rut și ea s-a făcut soția lui Și intrînd el la ea, Domnul i-a dat și sarcină și a născut un fiu.. Și a luat Noemina pe copilul acesta și l-a purtat în brațele sale și i-a fost mancă. Iar vecinele i-au pus nume și au zis: «Noeminei i s-a născut fiu și i s-a pus numele lui Obed». Acesta-i părintele lui Iesai, tatăl lui David» (Rut, IV, 11, 17).

Dintre toate sanctuarele Palestinei, fără îndoială că biserica din Betleem are cea mai veche tradiție, confirmată atît de istoricii profani, cît și de unii scriitori și părinți ai Bisericii. Din secolul al doilea avem două relatări interesante, una a Sfîntului Justin Martirul, care menționează peștera în care s-au adăpostit părinții Domnului¹⁾. Origen, în relatările sale de călătorie în Palestina, pomenește și de sanctuarul de la Betleem. Eusebiu din Cezareea, scrie în istoria sa: «Azi locuitorii confirmă tradiții primite de la înaintașii lor și îți arată peștera în care s-a născut Domnul».

Afară de relatările ce ne sînt cunoscute din Evangheliile, Nașterea Domnului este simplu, dar mișcător, redată de Protoevanghelia lui Iacob, din care reproducem un pasaj, remarcabil atît prin frumusețea lui literară, cît și prin tonul pios și sincer cu care povestește sfîntul eveniment, serbat de toată lumea creștină, al Nașterii Mîntuitorului și uciderea de către Irod a celor 14 mii de prunci. Amănuntele din această evangheliie apocrifă, dezvoltă relatările laconice din Evangheliile canonice ale Sfîntilor Matei și Luca, asupra împrejurărilor în care Sfînta Fecioară Maria a devenit vasul de mult preț, care a zămislit, fără de păcat, pe Fiul lui Dumnezeu, satisfăcînd astfel o firească curiozitate omenească, dornică să ridice, cît de puțin chiar, vîlul tainelor celor mai presus de fire. Iată, ce ne spune, în traducerea P. C. Pr. Dr. Olimp Căciulă, cu privire la vizita la Betleem a Sf. Maria și a lui Iosif, Sfîntul Apostol Iacob cel Mic. presupusul autor al acestei lucrări, care după afirmația specialiștilor s-ar datorea însă unui creștin provenit dintre iudeii care au trăit în primele decenii ale secolului al II-lea, în mediul creștin din Asia Mică sau Egipt:

1. Sfîntul Justin relatează următoarele în scrierea sa: «Dialogul cu iudeul Trifon»: Căci împăratul acesta Irod, atunci cînd au venit la ei magii din Arabia și i-au zis, că «după steaua care s-a arătat pe cer, au cunoscut să s-a născut un împărat în țara voastră, și au venit să ne închinăm Lui», a căutat să afle de la bătrîinii poporului vostru, unde s-a născut, bătrîinii au spus că la Betleem, căci este scris de profet: «Și tu, Betleeme, pămîntul lui Iuda, întru nimic nu ești mai mic între conducătorii lui Iuda; căci din tine va veni un conducător, care va paște poporul Meu». Deci, magii din Arabia au venit la Betleem și închinîndu-se Copilului și aducîndu-I daruri: aur, smirnă și tămîie, după ce s-au închinat Copilului în Betleem, printr-o descoperire li s-a poruncit să nu mai revină la Irod. Și fiindcă Iosif, cel care era logodit cu Maria, se gîndea mai întîi să îndepărteze pe logodnica lui, Maria, socotind că ea fusese însărcinată din unire bărbătească, adică din desfrinare, printr-o viziune i s-a poruncit să nu-și îndepărteze femeia, căci ingerul care i s-a arătat lui i-a spus că ceea ce are în pîntece este de la Duhul Sfînt. Deci, temîndu-se, n-a îndepărtat-o, ci dimpotrivă, deoarece în Iudeea era recensămint, cel dintîi atunci sub Quiriniu, a plecat de la Nazaret unde era, ca să se înscrie. Căci el era de neam din tribul lui Iuda, care locuia pămîntul acela. Astfel i s-a poruncit ca dimpreună cu Maria să pornească în Egipt și să fie acolo, dimpreună cu Copilul, pînă ce li se va descoperi din nou să se întoarcă în Iudeea. Deci, născîndu-se atunci Copilul în Betleem, deoarece Iosif nu avea unde să poposească în satul acela, a poposit într-o peșteră apropiată de sat. Și atunci, pe cînd ei erau acolo, Maria a născut pe Hristos și L-a așezat în iesle, unde L-au găsit magii care au venit din Arabia».

Și mai departe: «Deoarece magii din Arabia n-au mai venit la Irod, așa cum le-a cerut să facă și conform cu cele poruncite lor, s-au dus în țara lor pe o altă cale, iar Iosif împreună cu Maria și cu Copilul au plecat în Egipt, așa cum li s-a descoperit lor. Irod necunoscînd pe Copilul, la care magii veniseră să se închine, a poruncit ca să fie uciși pur și simplu toți copiii din Betleem» («Izvoarele Ortodoxiei», trad. de Pr. Dr. Olimp N. Căciulă, pp. 180-181).

«A venit poruncă de la împăratul August ca să se înscrie toți cei ce erau din Betleemul Iudeei. Deci Iosif a zis: «Voi căuta să înscriu pe feciorii mei. Dar cu copila aceasta ce voi face? Cum o voi înscrie? Soția mea? Mi-e rușine să spun aceasta. S-o înscriu ca fiica mea? Dar toți fiii lui Israel știu că nu-mi este fiică. **Insăși ziua aceasta a Domnului mă va învăța să fac ceea ce vrea Domnul**». Și a înșăuat asina și a urcat-o pe Maria pe asină; un fiu al lui trăgea de căpăstru, iar Iosif venea pe urmă. Și s-au apropiat astfel de Betleem, ca la vreo trei mile. Iar Iosif, întorcându-se, a văzut-o încruntată și și-a zis întru sine: «Poate că o supără Pruncul care este în ea». Și, după cîtva timp iarăși s-a întors Iosif și a văzut-o rîzînd, și i-a zis: «Maria, ce se întimplă cu tine, că văd fața ta cînd rîzitoare, cînd încruntată?». Și Maria i-a zis lui Iosif: «Pentru că văd cu ochii mei două popoare: unul plîngînd și lovindu-și pieptul, și altul bucurîndu-se și veselindu-se: Cînd au ajuns la jumătatea drumului Maria a zis lui astfel: «Dă-mă jos de pe asină, căci ceea ce este în mine mă silește să iasă». Și Iosif a coborît-o de pe asină și i-a zis: «Unde te voi duce acum, ca să te ascund de privirile oamenilor, în clipa aceasta, căci locul e pustiu?».

Și a aflat în apropiere o peșteră și a dus-o acolo și a așezat lîngă peșteră pe fiii lui și ieșind de acolo s-a dus să caute o moașe în ținutul Betleemului.

Și eu Iosif, umblam, dar parcă nu umblam. Și am privit în văzduh și am văzut văzduhul înmărmurit. Mi-am ridicat ochii către înălțimea cerului și am văzut cerul stînd pe loc și păsările cerului nemișcate. **Intorcîndu-și ochii pe pămînt** am văzut un vas mare de frămîntat pîinea și lucrători stînd lîngă el, cu mîinile în acel vas. Și cei ce frămîntau pîinea, nu frămîntau, iar cei ce luau din ea nu duceau la cuptor, și cei ce duceau la gura lor nu duceau, ci fețele tuturor priveau cu toatele în sus. Și am văzut oi care alergau, oprite din mers, iar **păstorul ridica** mîna cu toiagul să le lovească și mîna lui se oprise în sus. Și m-am uitat la apa izvorului care trecea printre stînoi, și am văzut gurile berbecilor aproape de apă, dar nu beau, căci cu toții își întrerupseseră într-o clipă lucrarea lor.

Și am văzut o femeie coborînd dintr-un loc muntos și mi-a zis: «Omule, unde te duci?» Și i-am zis: «Caut o moașe evreică». Dar ea m-a întrebat: «Spune-mi, ești din Israel?». Și i-am răspuns: «Da». Atunci ea m-a întrebat: «Dar cine este cea care naște în peșteră?» Și eu i-am răspuns: «Cea care este încredințată mie». Și m-a întrebat din nou: «Nu este soția ta?» Atunci eu i-am zis: «Maria este cea crescută în templul Domnului și am primit-o ca femeie; dar nu este soția mea, ci a zămislit de la Duhul Sfînt». Și moașa a zis: «Este adevărat lucrul acesta?» La care Iosif a răspuns: «Vino și vezi». Și moașa s-a dus cu el. Deci, au ajuns la locul peșterii și iată, un nor luminos umbrea peșterea. Și moașa a grăit: «Sufletul meu s-a mărit astăzi, că ochii mei au văzut minuni, că s-a născut mîntuirea lui Israel». Și îndată norul s-a ridicat din peșteră, și în peșteră s-a arătat lumină mare, încît ochii nu o puteau suporta. Și, puțin cîte puțin, lumina aceasta s-a retras, pînă ce s-a arătat Pruncul și a început să primească sîn de la Maica Lui, Maria. Iar moașa, strigînd, a zis: «Mare este pentru mine ziua aceasta, că am văzut această priveliște minunată». Ieșind din peșteră, moașa a întilnit pe Salomeea și i-a zis: «Salomeea, Salomeea, am să-ți povestesc o priveliște cu totul ciudată: o Fecioară a născut, ceea ce este cu totul potrivit legilor firii». Dar Salomeea a zis: «Pe Dumnezeu meu cel viu, dacă nu voi pune degetul ca să mă încredințez de aceasta, nu voi crede că o fecioară a fost în stare să nască».

O călătorie de la Ierusalim la Betleem în 1767 este astfel descrisă de abatele Mariti (*Voyages dans l'isle de Chypre, la Syrie et la Palestine, avec l'histoire générale de Levant*, Neuwied, 1791):

«Locuitorii Palestinei stau mereu cu mîna pe arme din motive religioase. Anul acesta, 1767, a fost mai sîngeros decît alții. O multime de arabi mahomedani, întăriți cu greci schismatici, declaraseră război catolicilor din Betleem și din împrejurimi. Apoape că nu era zi în care să nu fie cîte o ciocnire și să se verse sînge de o parte și de alta.

Nimeni nu mai riscă să iasă din Ierusalim, căci în caz de ciocnire, ar trebui să iei parte la harță. S-ar putea, totuși, ca măcar cu prilejul Paștelui să se încheie un armistițiu între cele două tabere, de teamă că pelerinii adunați la Ierusalim, profitînd de sciziunea dintre ei, să nu-i ia prin surprindere și să-i nimicească și pe unii și pe alții.

Mi-am înșăuat deci un cal bun și am plecat singur din Ierusalim, în dimineața zilei de 22 aprilie 1767.

Traversez la început cîmpii aride și cu adevărat înspăimîntătoare prin vederea munților pietroși, care le înconjoară. Cu încetul însă, scena se înveselește. Privesc, nu fără admirație, ogoare—bine cultivate, cu holde de orz, grîu, dealurile înconjurătoare acoperite cu vii, măslini și smochini. Pe fiecare ogor este construit un fel de adăpost în formă de turn, unde se refugiază cultivatorul, ca să scape de atacul țîlharilor. Aceste adăposturi mai sîrvesc și la păstrarea uneltelor necesare muncilor

Am parcurs drumul fără vreun incident neplăcut, timp de două ore jumătate și la Betleem am tras la părinții Ordinului Locurilor Sfinte, către care eram recomandat».

Astăzi, dacă certurile n-au încetat cu totul, în orice caz nu mai au loc lupte între mari grupări înarmate, ci cel mult rixuri între călugării greci și catolici ce păzesc anumite căi de acces către peșteră, sau diferite altare, a căror descriere vom face-o mai jos

Șoseaua asfaltată iese din Ierusalim trecînd printre două monumentale edificii, al «Asociației Creștine a Tinerilor» unul, din piatră cenușie, cu turnul său din care se desfășoară o minunată priveliște a munților Iudeei, a văii Iordanului și Mării Moarte Celălalt, este marele hotel «Regele David», construit din piatră și marmoră roșiatică.

Traversezi o vastă livadă de măslini, (Nichiforia), proprietatea Patriarhiei Ortodoxe a Ierusalimului, lăsînd gara căii ferate la stînga și urcînd o pantă ușoară, spre mînăstirea greacă a Sfîntului Ilie. La poalele colinei, se află «fîntina magilor», în apa căreia tradiția spune că magii au văzut din nou steaua pe care o pierduseră un timp. Tot aici, s-ar fi odihnit și Sfînta Fecioară în drumul spre Betleem.

De la mînăstirea Sfîntului Ilie pornesc în fiecare an procesiunile făcute spre Betleem în ajunul Crăciunului, de credincioșii ortodocși, în frunte cu patriarhul Ierusalimului, însoțit de înaltul cler, arhiepiscopi și mitropoliți ai scaunelor istorice, monahale și schivnici de la mînăstirile din pustia Iordanului și a Mării Moarte, ca Sf. Sava, Sf. Gheorghe Hozevitul, Sarandarion, Sf. Gherasim.

De pe terasele acestei mînăstiri privirea ți se desfată cu priveliștea munților Moab, peste care se lasă, după amiaza, în acest anotimp, o ușoară ceață albăstruie, ce se ridică de pe oglinda mată a Mării Moarte, întinsă la poale. Pe o coastă a colinelor dinspre răsărit se văd cartierele mărginașe ale Betleemului, iar ceva mai departe, pe creastă, satul Beit Jala, cu mînăstirea catolică Cremisan. Refăcută în timpul regatului Ierusalimului, pe la 1160, clădirea mînăstirii Sfîntul Ilie, este în stare mediocră în zilele noastre, ca mai toate lăcașurile ortodoxe din Palestina, unele ajunse chiar în stare de ruină și nereparate dinaintea primului război mondial.

Valea abruptă din spatele mînăstirii coboară spre Marea Moartă și la oarecare distanță spre sud este locul unde Irod și-a construit un palat—fortăreață (Herodium) și unde se crede că își are mormîntul.

Șoseaua continuă spre Betleem, avînd mereu pe partea stîngă peisajul Mării Moarte, cu întreaga depresiune de aproape 400 m. sub nivelul Mării Mediterane. (Altitudinea Ierusalimului și Betleemului este de cca. 800 m. față de nivelul Mării Mediterane). Depășim așezămîntul ordinului Sf. Ioan din Malta, de la Tantur și ajungem la mormîntul Rașelei, format dintr-o construcție lunguiață cu o cupolă de moschee, din piatră albă. Înăuntru sînt două încăperi, în una se află un cenotaf sub care este mormîntul, iar în cealaltă, cu o nișă îndreptată spre Meca, se roagă mahomedanii în trecere pe acolo.

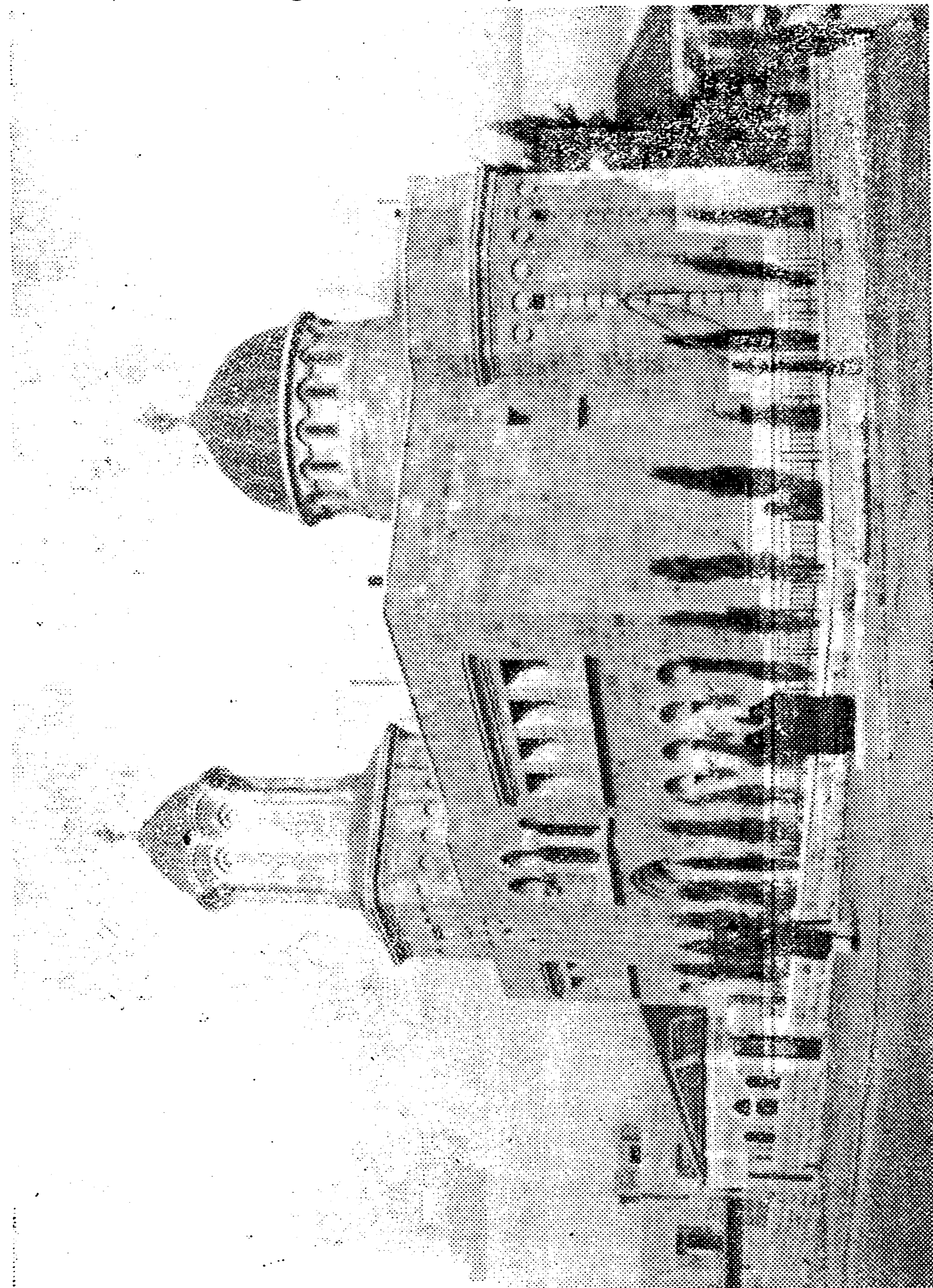
După Cartea Facerii, (XXXV, 17-20), Rașela a murit pe aceste meleaguri, pe cînd îi năștea lui Iacob pe cel de al 12-lea fiu, pe Veniamin. «Și pe cînd se chinuia Rahila în durerile nașterii, moașa i-a zis: «Nu te teme, că și acesta va fi băiat. Iar cînd Rahila își dădea sufletul, căci a murit, a pus copilului numele Ben-Oni, adică fiul durerii mele, iar tatăl lui l-a numit Veniamin.

Iar dacă a murit, Rahila a fost îngropată lingă calea ce duce la Efrata, sau la Betleem; Iacov a ridicat un stîlp de piatră pe mormîntul ei și acest stîlp, pe mormîntul Rahilei, este pînă în ziua de astăzi».

În drum, înainte de a intra în suburbiile Betleemului, pelerinul se oprește la puțul lui David, de unde tradiția spune că i s-a adus apă lui David, pe cînd era în luptă cu filistenii: «Și fiindu-i sete lui David, a zis: «Cine mă va adăpa cu apă din fîntina Betleemului, cea de la poartă»? (II, Regi, XXIV, 15).

Intrăm în Betleem. Strada îngustă, întortochiată, urcă printre clădiri vechi, de piatră, cu ferestre zăbrelete și acoperișuri în terasă. Ici și colo câte o clădire modernă a vreunui localnic care a făcut avere în emigrație transoceanică.

După Ierusalim, Betleemul este unul din cele mai vechi orașe ale Palestinei. De altfel, în această regiune a lumii orașele au o istorie multimilenară, afară de

Căminul românesc de la Ierusalim, proprietatea Patriarhiei Române.

Betleem fiind Ierusalimul, Damascul, Nazaretul, Tirul, Sidonul, Antiohia. Interesul istoric care îl prezintă Betleemul pentru multe din evenimentele biblice de seamă, unele citate mai sus, este considerabil depășit prin importanța sa evanghelică.

În ebraică, numele orașului (Bet Lekhem) înseamnă «Casa pâinii» și se leagă probabil de fertilitatea ogoarelor în terasă și a câtorva șesuri înconjurate de munți, udate în anotimpul ploilor de apele abundente ce se scurg din vilcele. Nu-

mele străvechi de Efrata se trage deasemenea dintr-o rădăcină semitică care înseamnă mănos, fertil. Primăvara, se găsește pe văi grîul sălbatec primitiv, din care se trage grîul produs de agricultură.

Istoriceste, orașul a avut o existență zbuciumată, uneori tragică și sîngeroasă, în decursul celor aproape patru milenii de viață. Menționat, cum am văzut mai sus, în Cartea Facerii, cu ocazia morții Rașelei, întimplată pe la anul 1730 înainte de Hristos, Betleemul este mereu citat în cărțile Vechiului Testament în legătură cu evenimente de mare însemnătate politică și religioasă din viața poporului evreu. În veacul al XIV în Hr. aci se desfășoară povесirea întîlnirii dintre Rut și Booz, apoi căsătoria lor, care stă la origina neamului lui David și deci a lui Iosif și a Mariei. Chemarea lui David pe tronul lui Iuda și Israel, în cel de al XI-lea secol, are loc de asemenea la Betleem, pe cîmpiile din jurul căruia viitorul rege păștea oile tatălui său. Tot aci avea să înfrunte pe Goliath, uriașul din armata filistenilor.

Pe la 975, Roboam, fiul lui Solomon, făcu la Betleem o cetate întărită: «Roboam a locuit în Ierusalim și a zidit cetăți de apărare în Iuda. El a construit și Betleem și Etam și Tekoa». (II Cronici, XI, 5-6)

Constantin cel Mare a ridicat deasupra peșterii Nașterii, o frumoasă biserică, la anul 330, căci localitatea devenise celebră în toată lumea creștină. Origen o menționează la 248. Chiar cuceritorii romani au fost sezisați de renumele orașelului și al peștenii sale.

Crîncenul persecutor al creștinilor, care a fost împăratul Adrian, a pus să se ridice deasupra peșterii un mic templu păgîn, la anul 135, dedicat zeului fenician Adonis, care era adorat la Biblos, în Siria. Legenda mitologică spune că atunci cînd zeul a murit mușcat de un mistreț, zeița Venus l-a transformat într-o frumoasă și firavă anemonă, floarea vîntului de primăvară, care zmăltuiește colinele Palestinei în luna martie.

Împăratul Justinian, în veacul al VI-lea, restaurînd toate bisericile de la Locurile Sfinte, odată cu ridicarea mărețului locaș Sfînta Sofia din Constantinopol, a reparat și biserica din Betleem, înfrumusețînd-o cu mozaicuri care dăinuesc și astăzi.

Localitatea a înflorit apoi timp de cinci secole, perioadă în care s-au înmulțit mînaștirile și bisericile, vizitate de mulțimea pelerinilor ce veneau din Europa creștină.

Arabii au dărîmat orașul și forturile sale, cruțînd doar Biserica Nașterii, cînd armatele cruciaților avansau din Siria spre Ierusalim, la 1099. După înfrîngerea regatului creștin al Ierusalimului, francii au reconstruit orașelul, bisericile, zidînd și o fortăreață.

Invazii devastatoare a mai suferit Betleemul la 1244 și 1489, după care ordinele călugărești și monahii greci au căutat să dreagă, ce se mai putea, cu bruma de ajutoare primite dintr-o Europă sfîșiată de războaiele dintre casele domnitoare.

Ultimele trei secole din istoria localității sînt ilustrate de luptele fratricide dintre băștinașii Betleemului, descendenți ai francilor creștini, după tradiții și înfățișare, și triburile de beduini arabi s-au infiltrat pe pămînturile localnicilor și în cartierele mărginașe ale tîrgului, Aici se țineau iarmaroacele nomazilor din deșertul Mării Moarte și fosta Idumee, regiunile muntoase din nordul peninsulei Sinai și al golfului Akaba de la Marea Roșie. Aceste conflicte sîngeroase n-au fost curmate decît în anul 1836, de pașa Egiptului, Ibrahim, care a dărîmat cartierul intrușilor mahomedani, izgonindu-i spre sud. De atunci populația creștină s-a dezvoltat în mod pașnic, ajungînd în ultimele decenii la peste 10.000 de suflete.

Tot pentru Betleem a izbucnit cu acuitate conflictul politic și diplomatic cunoscut sub numele de «conflictul Locurilor Sfinte», un aspect important al «chestiunii Orientului», al cărui centru a fost imperiul otoman și care a agitat lumea de acum un secol.

În 1850, cearta dintre călugării greci și catolici pentru păstrarea cheii de la Biserica Nașterii, a fost însușită de Franța și Rusia. Ambele puteri făceau presiuni asupra «Sublimei Porți», prima sprijînînd revendicările catolice, precum și dreptul de a fixa pe locul ieslei din peșteră o stea de aur iar cea de a doua, Rusia pravoslavnică, pe călugării greci care cereau respectarea unui «status quo».

Această dispută a fost una din cauzele, (nu cea mai importantă), a izbucnirii războiului Crimeei, căci Poarta a consimțit, după multe ezitări și tergiversări, ca latinii să fixeze steaua care este și astăzi și poartă inscripția: «*Hic de virgine Maria Iesus Christus natus est*». O altă stea poartă numele principelui Moldovei Alexandru Mavrocordat.

Betleemitenii sînt buni agricultori, horticultori, vieri și crescători de vite. Artizanatul este în floare, mai ales broderiile artistice ale femeilor. Bărbații pe lîngă că sînt și buni negustori, lucrează mobile din lemn de măsline, încrustate cu sîdef, mici obiecte, ca mărgelile, brățări, cruciulițe, cutii și mătănii, pe care le exportă și nu este închinător la Locurile Sfinte, să nu ia cu el aceste prețioase amintiri, pentru a le oferi ca daruri din țara Mîntuitorului, locașurilor de cult și celor de acasă.

Dintre cultele mai importante, poziții dominante ocupă în primul rînd Biserica Ortodoxă, care stăpînește Biserica Nașterii și grotă, sau peștera în care s-a născut Mîntuitorul, aflată sub transept, precum și o mînăstire cu multe încăperi, construite în latura din dreapta a bisericii.

Capela romînească de pe malul Iordanului.

Patriarhia Ortodoxă mai are două biserici parohiale cu hramul Sfînta Elena și Sfîntul Gheorghe și întreține două școli, una de băieți și alta de fete. Episcopul Betleemului are rang imediat după patriarh.

Biserica romano-catolică, pe lîngă dreptul de acces și de a sluji liturghia în peșteră, mai are, pe latura stîngă a bisericii constantiniene, o mînăstire franciscană, cu ospătărie pentru pelerinii lor, o școală de băieți și un seminar inferior.

Lipită de altarul bisericii ortodoxe este biserica catolică, mai nouă, cu hramul Sfîntei Ecaterina.

Se mai află în Betleem și alte instituții catolice, ca Orfelinatul și Școala Surorilor Sfîntului Iosif, o mînăstire a carmelitelor franceze, cu biserică nouă și o școală de meserii și cămin pentru băieți, condusă de frați din ordinul salesienilor. «*Les soeurs de charité*» îngrijesc de un spital, iar «*Les frères des écoles chrétiennes*» întretin o școală primară.

Patriarhatul armean are de asemenea o mare și foarte veche mînăstire, chiar în piața din fața bisericii. Diferite culte protestante au biserici și întretin aziluri sau case de odihnă.

Edificiul, cu toate că a suferit de-a lungul secolelor păstrează totuși arhitectura lui primitivă, fiind cel mai vechi locaș de închinare al Bisericii din primul mileniu. Pe cînd Biserica Sfîntului Mormînt a fost dărîmată de mai multe

ori și reconstruită, acest străvechi edificiu din Betleem al creștinătății din toate timpurile a fost respectat chiar de năvălitorii barbari și păgâni. El s-a impus respectului necredincioșilor mai mult parcă decât celor ce se numeau creștini, căci în cel de al doilea mileniu, pînă în zilele noastre chiar, se mai varsă încă sînge pe lespezile Sfintului Locaș, din cauza luptei între frați. Ori cîte reparații a suferit însă, biserica își conservă forma ei dintru început. Biserica Betleemului, sau biserica Sfintei Maria, este după aprecierea unanimă a arheologilor, biserica construită de Sf. Constantin, un exemplar tipic al stilului creștin din cel de al patrulea veac, în jurul căreia s-au alipit ca o ciorchină construcțiile ulterioare. Este probabil însă că Justinian, i-a adus unele îmbunătățiri și înfrumusețări

Autenticitatea peșterii de sub partea de naos dintre sîni bisericii este incontestabilă, întru cît printre primii scriitori creștini, care dau știri importante despre ea și fac chiar descrieri amănunțite, sînt Sfîntul Justin Martirul și Filozoful, din prima jumătate a veacului al doilea și Fericitul Ieronim, la începutul secolului al V-lea. Printre evenimentele importante din trecutul bisericii, se menționează încoronarea ca rege al Ierusalimului lui Baldovin I de Flandra, în ziua de Crăciun a anului 1101. În cel de al XII-lea secol, împăratul bizantin Manoil Comnenul a restaurat și el clădirea, înfrumusețînd interioarele cu icoane din mozaic și învelind acoperișul cu plumb. Plumbul a fost apoi luat de turci în secolul al XVII-lea, ca să facă ghiulele, iar mozaicurile s-au determinat și ele cu timpul. Biserica are forma clasică a crucii grecești, (după cum se vede în planul alăturat). Înăuntru se pătrunde printr-o ușă scundă, încadrată de trei monoliți de circa 70 cm. lungime. În decursul timpului, cele trei portaluri monumentale au fost zidite, se zice, pentru că arabii mahomedani intrau și se adăposteau în biserică, ducînd cu ei asinii și cămilele cu care călătoreau. Din cele trei intrări, deci, două sînt complet zidite, iar prin cea din mijloc se intră aproape pe brînci, pătrunzînd într-o tindă-nartex, de 16×4 m. Acest nartex constituise atrium-ul constantinian, astăzi împărțit în trei încăperi. La dreapta, este o ușă care dă în incinta mînăstirii armenesti, iar pe ușa din față se pătrunde în interiorul bisericii propriu zise. Ca primă impresie te izbește încăperea vastă și simplă a naosului, cu dimensiunile de 20×16 m. Pe de o parte și de alta a naosului sînt cele două rînduri de colonade, cîte 10 pe fiecare rînd, așezate pe lespezi pătrate de piatră. Coloanele sînt din marmoră porfirică, cu vine albe, terminate cu capiteli corintice, în frunză de acantă. Înălțimea lor de la soclu este de 6, 20 m. Arhitrava care se sprijină pe șirul de coloane susține un perete de 10, 40 m. pe care se sprijină birnele plafonului de lemn, altă dată frumos decorat cu ornamente de aur.

Pe acești pereți laterali de deasupra coloanelor au mai rămas fragmente din mozaicurile cu care împăratul Manoil Comnenul a împodobit biserica. Peretele nordic, din stînga, are mozaicuri care reprezintă plante stilizate cu contururi grotești, probabil de influență persană. Alte mozaicuri reprezintă interioarele bisericilor din Antiohia și Sardica (Sofia), cu incipții grecești, ce redau fragmente din canoanele stabilite cu ocazia sinoadelor ținute în aceste localități, în anii 341 și 347. Peretele din dreapta al naosului este acoperit cu mozaicuri ce înfățișează pe Iosif și pe Fecioara Maria, pe Ioachim și Ana și pe ascendenții lui Iosif. Deasupra acestor figuri se află arcade și altare, partea ascunsă de draperii stilizate, iar în partea superioară a pereților se văd mozaicuri ce reprezintă cele șapte canoane ale sinodului al doilea ecumenic de la Constantinopol, din anul 381.

De ambele părți ale celor două șiruri de coloane sînt aripile, cu plafoanele mai joase decât ale naosului central. Naosul se lărgeste pe de lături cu două abside adăogate după părerea arheologilor moderni, în timpul împăratului Justinian.

Această parte a naosului este despărțită de abside prin doi pereți zidiți ulterior. Partea centrală din fața catapetesmei aparține Bisericii Ortodoxe.

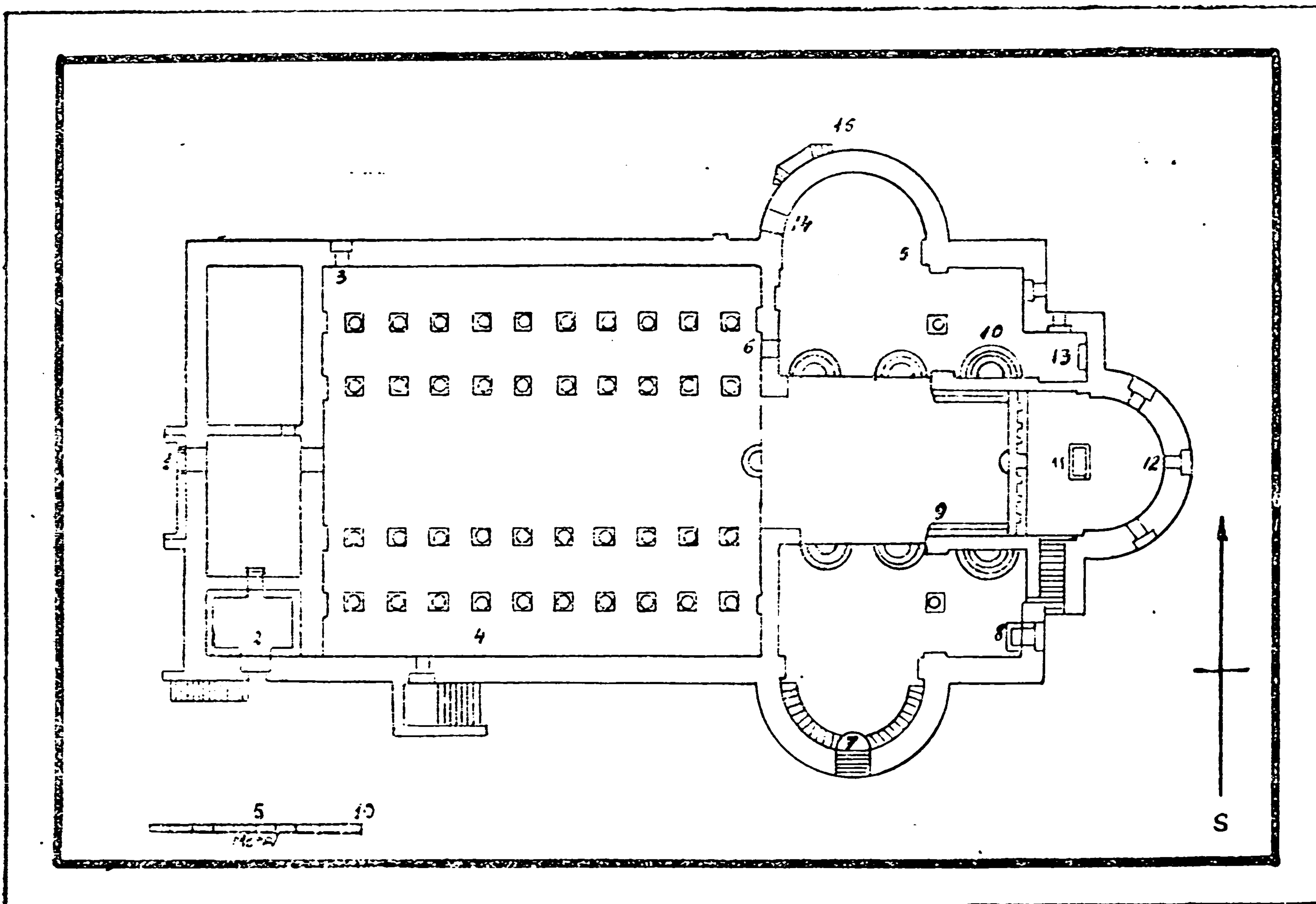
Catapeteasma este ornamentată cu bogate sculpturi de frunze și flori aurite, care încadrează icoane vechi. Și această parte a naosului are mozaicuri ce reprezintă scene din viața Mîntuitorului. În absida nordică se află mozaicul cel mai bine conservat, care arată pe Mîntuitorul după Inviere, chemînd pe Sfîntul Apostol Toma să-I cerceteze semnul cuielor. Mozaicul din absida dreaptă, dinspre sud, înfățișează intrarea Domnului în Ierusalim și un fragment din Înălțarea la Ce-

ruri de pe Muntele Măslinilor, la care asistă Sfânta Fecioară Maria, înconjurată de Apostoli²⁾.

Culoarea mozaicurilor este vie, în albastru, roșu aprins, auriu și verde, iar imaginile sînt toate pe un singur plan, neținîndu-se seama de perspectivă. Chipurile Sfinților Apostoli nu sînt înconjurate de nimbul luminos, apărut în iconografie mai tîrziu.

De-a lungul pereților absidelor stau înșirate strănile, cu tronul patriarhului și a arhiepiscopului Betleemului.

Sub această porțiune a naosului, de la șirul coloanelor și pînă la altar se află peștera, sau Capela Nașterii, în care se coboară pe două scări circulare, ce pornesc de la extremitățile catapetesmei. Catolicii coboară în grotă din biserica alăturată a Sfintei Ecaterina, pe o altă scară, care conduce în peșteră printr-o galerie, așa cum se poate vedea din schița alăturată.

Biserica Nașterii (planul).

1. Intrarea în biserică. 2. Intrarea în minăstirea armenescă. 3. Intrarea în minăstirea catolică. 4. Puț. 5. Altar al bis. armenesti. 6. Intrarea ortodoxilor și armenilor în absida nordică. 7. Intrarea în minăstirea grecească. 8. Altar al bis. ortodoxe. 9. Strana patriarhului ortodox. 10. Scara ce coboară în Peștera Nașterii. 11. Sf. Masă din altarul bis. ortodoxe. 12. Scaunul arhiepiscopului (sintron). 13. Altarul bis. armenesti. 14. Intrare în bis. catolică Sf. Ecaterina. 15. Scara catolicilor spre Peșteră.

Peștera este lungă de 13 m., lată de 4 m. și înaltă de 3,25 m., avînd pereții acoperiți cu marmoră albă, peste care atîrnă stoffe de brocardă. Sub altar, în dreptul Sfintei Mese, se află absida Nașterii, marcată de steaua de argint, steaua

2. Joseph Strzygowski, în lucrarea sa «L'ancien art chrétien de Syrie», Paris, E. de Boccard, 1936, distinge trei motive de decorație în aceste edificii ale Orientului creștin și anume: motivele geometrice, zoomorifice și vegetale, ultimele împărțite și ele în trei categorii, motive cu frunze de viță de vie, de rodii și de fructe de pin. Această inspirație a venit în regiunile Orientului mediteranian, pe străvechile drumuri ale caravelor, din Persia, India și China.

Betleemului, de care am pomenit mai sus, cu inscripția în latinește: «Aici s-a născut Iisus Hristos din Fecioara Maria».

Această stea din Nișa Nașterii, care de mai multe ori a fost furată, a cauzat în trecut certurile, scandalurile, bătăile și chiar vărsările de sânge, despre care am amintit, între unii clerici și credincioși ai diferitelor confesiuni ortodoxe, latine (catolice), armene, siriene, copte, abisiniene, etc., care, înainte de 1914 se prelungeau pînă la palatul sultanilor din Constantinopol. Aceste confesiuni își disputau dreptul de a înlocui fiecare din ele această stea, și sultanul lua bani grei de la fiecare, confecționa el steaua la argintarul lui din Istambul și autoritățile betleemite ne puneau un făurar, de religie mahomedană, s-o fixeze în scobitura de piatră a peșterii. Odată, nu cu mult înainte izbucnirii primului război mondial, a dispărut un cui, care prindea unul din colțurile stelei. Toți voiau să-l înlocuiască și fiecare susținea că are drepturi mai mari la întietate. Scandalul ajunsese într-adevăr intolerabil și n-a fost curmat decît tot printr-un act de autoritate al turcilor, care au pus ei de s-a bătut «cuiul gîlcevei».

Ca închinător venit de departe, adus de gânduri pioase și purtînd în suflet taina Nașterii și Intrupării Domnului nostru, cînd ajungi acolo și dai cu ochii de mulțimea care se amenință și se îmbrînțește, fanatică în credința ei, e drept, dar atît de departe de spiritul predaniei «Domnului Păcii», predanie pentru care s-au jertfit zeci de mii de martiri ai credinții, — te cuprinde o mare și amară dezamăgire și tristețe. Vezi polițiști în uniformă, făcînd cu paloșul rînduială stînd de pază zi și noapte, ca să nu se încaiere creștinii care cîntă la slujbele lor în cor, «Slavă lui Dumnezeu din ceruri și pe pămînt pace, între oameni bună voire», cuvintele oștilor îngerești ce răsuna în slava cerului, deasupra peșterii și peste cîmpul păstorilor care se odihneau noaptea la foc lîngă turmele lor, acum 1956 de ani.

Deasupra stelei ard 15 candelă, dintre care șase sînt ale grecilor ortodocși, cinci ale armenilor gregoriani și patru ale latinilor catolici. Dacă mai cobori trei trepte, dai de o altă scobitură a stîncii în care se află ieslea, unde Fecioara a așezat Pruncul. Ieslea actuală este făcută din marmoră albă și are un prunc de ceară, înfățișînd pe Iisus Nou-Născut și alte candelă sînt atîrnate de-asupra ei. Ieslea veche, din lemn, se zice că a fost luată acum 1200 de ani și dusă la Roma, unde poate fi văzută astăzi în biserica Sancta Maria Maggiore. Alături de iesle se află un alt altar, închinat adorării Pruncului de magii veniți cu daruri. O frumoasă și veche pictură reprezentînd scena Nașterii, a pictorului Schmaltz, este atîrnată de-asupra acestui altar.

Pereții grotei sînt acoperiți cu pînză de linoleum, ca să împiedice pe închinători de a ciocăni bucăți de stîncă pentru a le lua ca amintire a vizitei lor la Betleem. În fundul peșterii, într-o gaură a stîncii, a izvorît apă.

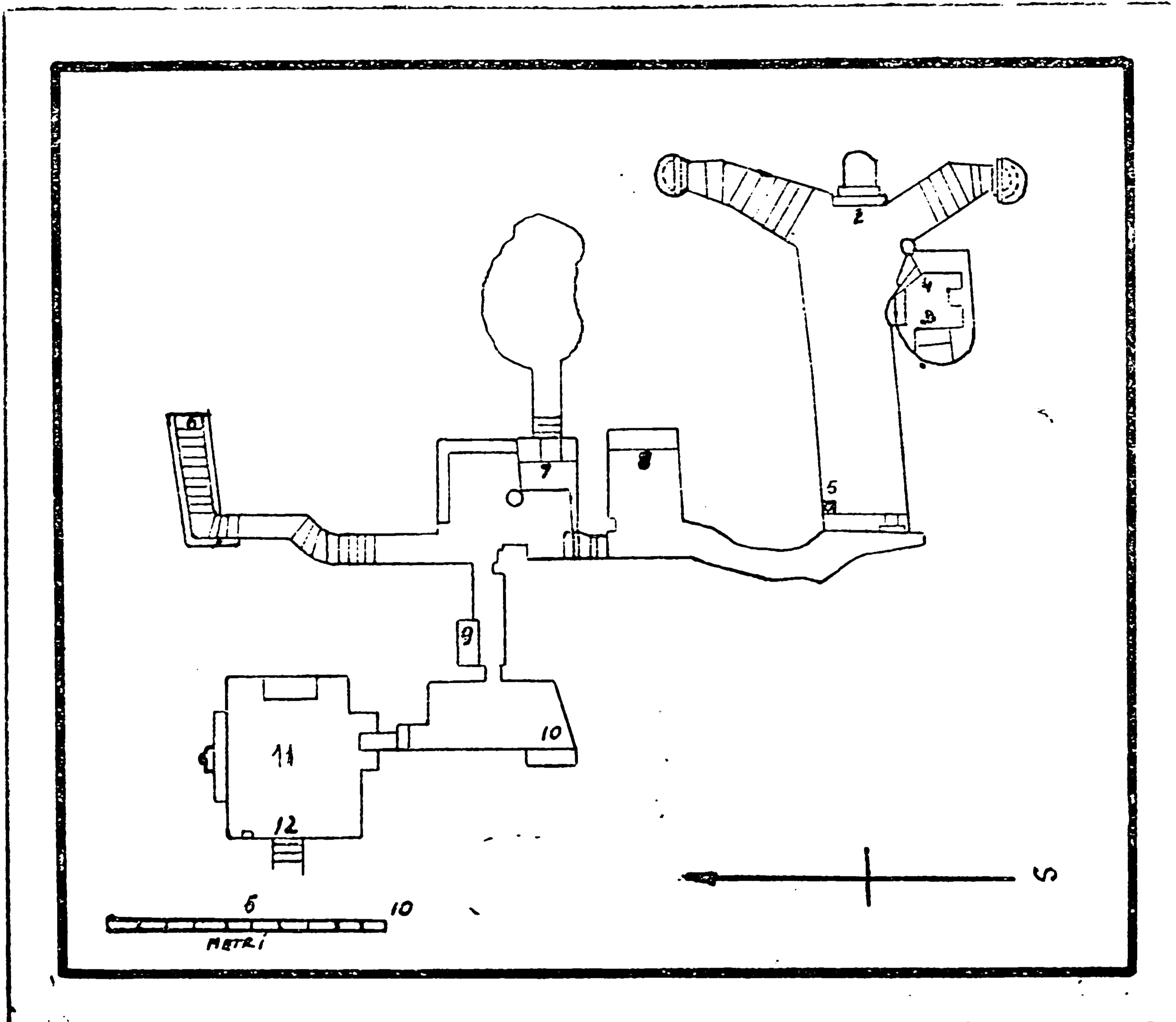
Coborînd în peșteră pe scara din partea dreaptă, dinspre sud, după vizitarea interiorului, ieși pe scara din stînga, care dă în absida nordică, în care se află și altarul confesiunii armenesti. Dacă apuci însă pe gangul îngust din fundul peșterii, dai într-o altă încăpere de 3×4 m. în care este capela catolică închinată visului pe care l-a avut Iosif, cînd îngerul Domnului i s-a arătat și i-a poruncit să ia Pruncul și pe muma Lui și să plece în Egipt, tocmai la Matarieh, lîngă oaza Heliopolis, din apropierea orașului Cairo. De aici, cîteva trepte urcă într-o altă capelă, tot de aceleași dimensiuni minuscule, închinată pruncilor nevinovați care, în mare număr, au fost ascunși de părinții lor, dar fiind găsiți de călăii lui Irod au fost asasinați din porunca sîngerosului tiran. Printr-un gang de circa 4 m. lungime, dai într-o încăpere în care se află mormîntul marelui învățat al Bisericii, Fericitul Ieronim, mort la anul 420, care a trăit într-o peșteră alăturată de cea a Nașterii, între anii 386-420, timp în care a tradus în limba latină Biblia, după textul Septuagintei, confruntat cu textul ebraic. Această traducere este cunoscută sub numele de Vulgata, și formează împreună cu unele corectări, textul oficial al Sfintei Scripturi, pentru Biserica romano-catolică.

Ieșind pe scara catolicilor, intrăm în interiorul frumoasei biserici latine a Sfintei Ecaterina, construită în 1881, prin strădania și cu fondurile adunate de călugării franciscani. Din mînăstirea franciscană, dai într-o grădină cu măslini și smochini, numită «grădina Sfîntului Ieronim».

Prin spatele mînăstirii grecești, un drum duce la «peștera laptelui», în care s-a adăpostit odată Sfînta Familie, cînd, spune o tradiție, Fecioara, alăptînd Pruncul, o picătură de lapte a căzut pe piatră și a înălbit toată stîncă. Intr-adevăr,

peștera este săpată într-o rocă albă, de cretă, Pe o potecă din spatele «grotei laptelui», se merge spre capela catolică cu hramul Sfintului Iosif și drumul continuă mai departe către satul arăbesc, Beid Bahur en Nasara, ai cărui locuitori sînt creștini ortodocși.

În mijlocul satului se află o cisternă cu apă din care tradiția spune că a gustat Fecioara. Ostenită și însetată, ea a cerut de băut cîtorva localnici, dar aceștia rîi la suflet, n-au vrut să-i dea. Fecioara se uita în puț cu tristețe, cînd privirea i se luminează deodată, căci apa urca spre suprafață, ca să poată bea Maria. Nu departe este peștera păstorilor și un ogor cultivat cu cereale, denumit «cîmpul lui Booz». Drumul urcă cîteva sute de metri și ajunge la o livadă de măslini bătrîni, împrejmuită cu zid de piatră: este locul unde a fost imașul oilor,

Peștera și staulul.

1. Scara ortodocșilor. 2. Locul Nașterii. 3. Altarul magilor. 4. Ieslea. 5. Puț. 6. Scară de coborîre din bis. catolicilor. 7. Capela pruncilor, 8. Capela apariției îngerului. 9. Mormînt. 10. Mormîntul Fericitului Ieronim. 11. Capela Fericitului Ieronim. 12. Ieșire zidită.

sau cîmpul păstorilor, care au auzit în Noaptea Nașterii corul puterilor cerești. În mijlocul grădinii se află o altă peșteră, transformată în capelă în epoca bizantină, mai văzîndu-se pe pereți urme de pictură, de mozaicuri și fragmente de coloane. Alături de peșteră sînt urmele unei biserici de pe vremea cruciaților. Către sfîrșitul veacului al IV-lea și începutul celui de al V-lea, Paula, ucenica Fericitului Ieronim, arăta călătorilor în acest loc, ruinele turnului Migdal Eder sau «Turnul Păstorilor», despre care proorocul Miheia spunea, profetînd întoarcerea poporului evreu din robia Babilonului, (IV, 8): «Iară, tu, turnul turmei, eclina fiicei Sionului, către tine se va întoarce împărăția cea de odinioară, stăpînirea fiicei Ierusalimului».

Intorși la Biserica Nașterii, să ne ostenim a urca în clopotniță, de unde privirea se întinde peste împrejurimi, năpădindu-ne sufletul cu evocarea atitor

locuri scumpe, pomenite de Sfânta Scriptură, aproape de inima creștinului și de simțirea lui, care se înduioșează nu numai la suferințele umanității de astăzi, dar și la cele ale generațiilor duse pe aripile veacurilor, care au lăsat celor de acum tot focul credinței lor și adevărurile eterne ce le-au fost revelate. De aci, din clopotnița bisericii, privirea zboră peste pustia Tekoa ce coboară spre ceața Mării Moarte, spre minăstirea celebră a Sfântului Sava cel Sfințit, leagăn de martiri și grădină în care au înflorit atîția sfinți și cuvioși, de-a lungul veacurilor. Ochii se opresc pe colina în forma de con cu vârful retezat, asemeni unui vulcan, colină pe care se află ruinele palatului lui Irod și unde se crede că-i este mormîntul.

Numele lui Irod este blestemat nu numai de popoarele creștine, ba chiar pe vremea lui a stîrnit ură și hulă în poporul evreu, peste care a domnit³⁾. Sînt explicabile însă sentimentele evreilor, contra idumeilor, popor semit de amestecătură, stabilit la sudul Mării Moarte, în peninsula Sinai și infiltrat în veacul al VI-lea înainte de Hristos, pe timpul captivității babilonice, în munții Iudeei, spre Hebron, pînă la apropierea Betleemului.

Motivele acestei uri înverșunate sînt istorice și religioase. Astfel, la plecarea din Egipt și în drumul poporului evreu prin Sinai spre țara Canaanului, edomiții i-au oprit de a străbate pămînturile lor. Regele Saul s-a luptat cu ei, de asemenea David și Solomon. Cu timpul au fost bătuți și obligați să plătească tribut regilor Ierusalimului. Iuda Macabeul i-a împins din nou spre sud, iar Ioan Hircan i-a supus cu sabia și i-a convertit la iudaism. Li se spunea edomiților, «oamenii cei cu părul roșu», de culoarea linteii, și din neamul lor se trăgea Irod. Cartea Facerii, (XXV, 24-30) povestește astfel aceste întîmplări de care se leagă numele edomiților și resentimentul iudeilor față de ei: «Și a venit Rebecă vremea să nască. Și iată, erau în pîntecele ei doi gemeni. Și cel dintîi care a ieșit era roș și peste tot părșos, ca o pelcică și i-a pus numele Isav. După aceea a ieșit fratele acestuia, ținîndu-se cu mîna de călcîiul lui Isav; și i s-a pus numele Iacov. Isaac era însă de 60 de ani, cînd i s-au născut aceștia din Rebeca. Copiii aceștia au crescut și a ajuns Isav om iscusit la vîntătoare, trăind pe cîmpii; iar Iacov era om liniștit, trăind în corturi. Isaac iubea pe Isav, pentrucă-i plăcea vînatul acestuia; iar Rebeca iubea pe Iacov. Odată însă a fiert Iacov linte, iar Isav a venit ostenit de pe cîmp. Și a zis Isav către Iacov: «Dă-mi să mînc din această fiertură roșie, că sînt fîmînd». De aceea Isav s-a mai numit și edom».

Cînd Isaac era să moară, Iacov i-a obținut binecuvîntarea prin înșelăciune, sau cum numim azi, prin substituire de persoană, dîndu-se drept Isav. Isaac l-a binecuvîntat pe Iacov, spunîndu-i: «Să-ți dea ție Dumnezeu din roua cerului și din grăsimea pămîntului, pline multă și vin, să-ți slujească popoarele și căpeteniile să se închine înaintea ta. Să fii stăpîn peste frații tăi și feciorii mamei tale să se închine ție; cel ce te va blestema să fie blestemat și binecuvîntat să fie cel ce te va binecuvînta!» Venind însă Isav și cerînd și el binecuvîntarea la care avea dreptul ca întîi născut, Isaac i-a spus: «A venit fratele tău cu înșelăciune și a luat binecuvîntarea ta» Și cum Isaac tăcea, Isav și-a ridicat glasul și a început a plînge. Atunci răspunzînd Isaac, tatăl lui, a zis către el: «Iată, locuința ta va fi un pămînt mînos și cerul îți va trimite roua sa. Cu sabia ta vei trăi și vei fi supus fratelui tău. Va veni însă vremea cînd te vei ridica și vei sfărîma jugul lui de pe grumazul tău. **De aceea ura Isav pe Iacov, pentru binecuvîntarea cu care-l binecuvîntase tatăl său.**

După ieșirea din Egipt, edomiții nu au îngăduit lui Moise, să străbată țara, «în tranzit», spre Canaan. «Din Cadeș a trimis Moise soli la regele Edomului ca să-i spună: «Așa zice fratele tău Israil: Tu știi toate greutățile ce am îndurat.. îngăduște-ne să trecem prin țara ta, că nu ne vom abate pe la ogoare și pe vii, nici apă nu vom bea din fîntînile tale; ci vom trece pe drumul împărătesc, ne

3. Dinastia idumeilor a venit la tron în anul 39, în Hr., cu Irod cel Mare. Dintre fiii acestuia, care au scăpat cu viață, de urgia tătului lor însetat de sînge, au domnit: Arhelau, din anul 4 în Hr., pînă în anul 6 d. Hr., ca etnarh peste Iudeia, Samaria și Idumeia; Irod Filip, asociat la domnie cu tatăl său, în ultimii ani; Irod Antipa, din anul 4 în Hr. pînă la 39 d. Hr.; apoi Irod Agripa I, fiul lui Irod Filip, între anii 37-48, și ultimul, Irod Agripa II, fiul lui Agripa I. între anii 52-68, asistînd și participînd, în tabăra romanilor, la distrugerea Ierusalimului, de către Titus, în anul 70.

abătându-ne nici la dreapta, nici la stînga, pînă vom ieși din hotarele tale. Edom însă i-a răspuns: «Să nu treci pe la mine»; iar de nu vei asculta, voi ieși cu război înaintea ta. Deci nu s-a învoit Edom să dea voie lui Israil să treacă prin hotarele lui și Israil s-a depărtat de la el.» (Num. XX, 14-21).

Reconstruirea templului din Ierusalim și împodobirea lui, nu l-a făcut pe Irod mai iubit de popor, căruia i-a omorît preoții și pe toți urmașii d.nastiei legitime a Hașmoneilor. Istoricul evreu de limba greacă, Iosif Flavius, în cartea sa «Antichități iudaice», ne dă amănunte interesante asupra crimelor și fărâdelegile lui Un istoric a spus despre Irod, pe care grecii l-au supranumit «Cel Mare», că «s-a strecurat la tron ca o vulpe, a domnit ca un tigru și a murit ca un ciine». (J. Klausner, *Jesus of Nazareth*, London 1929, p. 146). După ce și-a ucis trei fii, soacra, socrul, soția, cumnații, pe marii preoți, comandanți de oaste, etc., uciderea celor 14.000 de prunci la Betleem și în toată țara, au fost aproape fapte obișnuite⁴).

Cîteva zile înainte de moarte, Irod cel Mare a pus să se aresteze cîte un membru din fiecare familie mai cu vază, dînd poruncă sorei sale Salomeea (alta, nu fiica Irodiadei) și soțului acesteia Alexas, ca atunci cînd el va închide ochii deținuții să fie uciși, pentru ca jalea să fie generală, și ca nu cumva dispariția lui fizică să fie prilej de bucurie pentru popor, în loc de scîrbă și lacrimi. Abia și-a dat obștescul sfîrșit, și o delegație de iudei a și plecat la Roma, ca să se plîngă împăratului August. Vorbînd despre Irod, delegația spunea lui August: «Irod a săvîrșit atîtea acte de tiranie, încît ar fi putut isprăvi cu totul neamul evreesc și a născocit cu mintea lui atîtea obiceiuri noi, contrarii spiritului evreilor; apoi a ucis atîția oameni, cu o cruzime ne mai întîlnită în istorie.

Mai rău era de cei care mai rămîneau în viață, căci nu numai că îi persecuta, dar îi și amenința cu confiscarea averii. Cetățile care se află în apropierea țării lui Israel, au fost împodobite de el și înfrumusețate neconținut pe cheltuiala supușilor săi spoliați. A redus poporul la o mizerie neagră, deși l-a găsit, cu unele excepții, în condiții de bogăție. Confisca proprietatea familiilor înstărite, pe care le condamnă la moarte sub cel mai ușor pretext și pe cei pe care îi lăsa cu zile, îi despoia de tot ce aveau. Nu numai că dările erau luate de la toți locuitorii, în fiecare an, și execuțiile erau fără milă, dar era imposibil să scapi fără să-i dai și plocane, nu numai lui, dar și slugilor, prietenilor și ofițerilor lui, care erau însărcinați să facă executările de biruri. Nu era cu puțință nici să vorbești de coruperea nevestelor și fecioarelor, după ce săvîrșea blestemățiile, la beție și fără martori, căci cei loviți trebuiau mai curînd să tacă, ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic, decît să se mai facă de ocară, în mod public. Astfel Irod s-a

4. Despre uciderea nevinovaților prunci, tot protoevanghelia Sfintului Iacob cel Mic ne povestește următoarele: «Cînd Irod a cunoscut că a fost înșelat de către magi, mîniindu-se a trimis ucigași, spunîndu-le: «Pe toți pruncii de doi ani și mai mici să-i uciideți». Iar Maria, auzind că pruncii sînt omorîți, umplîndu-se de teamă, a luat Pruncul, l-a înfășat și l-a așezat în ieslea vitelor. Tot astfel Elisabeta auzind că Ioan este căutat, luîndu-l, s-a dus cu el la munte și cerceta jur-împrejur, unde ar putea să-l ascundă. Și pe acolo nu era nici un loc potrivit pentru aceasta. Și Elisabeta, suspinînd, a zis cu glas puternic: «Muntele lui Dumnezeu, primește o mamă cu copilul ei». Și îndată muntele s-a despîcat și a primit-o». Și acolo lumina ilumina neîncetat, căci îngerul Domnului era cu el și-i păzea.

Irod îl căuta pe Ioan și a trimis slujitori de-ai lui la Zaharia, spunîndu-i: «Unde ai ascuns pe fiul tău? Dar Zaharia le-a răspuns, zicîndu-le: Eu sînt slujitor al lui Dumnezeu, și mă găsesc în templul Domnului, de aceea nu știu unde este fiul meu». Slujitorii s-au dus și au vestit lui Irod toate acestea. Dar Irod umplîndu-se de minie, a zis: «Fiul lui este Acela care va deveni Domn în Israel». Și a trimis din nou la el, zicîndu-i: «Spune adevărat, unde este fiul tău? Doar știi că viața ta este în puterea mea». Dar Zaharia a răspuns: «De vei vărsa sînge'e meu, mărturie voi fi înaintea lui Dumnezeu. Căci duhul meu îl va primi Stăpînul». Și Zaharia a fost ucis în zorii zilei, iar fiii lui Israel n-au știut că a fost omorît.

Și mai departe: «Și eu, Iacov, care am scris istoria aceasta în Ierusalim, în timpul răzvrătirii, care a avut loc cînd a murit Irod, m-am dus în pustiu, pînă ce s-a liniștit răzvrătirea în Ierusalim», slăvînd pe Stăpînul Dumnezeu, care mi-a dat darul și înțelepciunea de a scrie istoria aceasta» (Protoevanghelia lui Iacov, trad. de Pr. Dr. Olimp Căciulă, în rev. «Glasul Bisericii», 1954, pp. 630 sq.).

purtat față de evrei cu o cruzime de parcă o fiară s-ar fi năpustit peste umanitate să o governeze. Cu toate că evreii au mai suferit și înainte multe neazuri și opresiuni, ei n-au cunoscut în toată istoria lor, o năpastă mai mare, decât au suferit de pe urma lui Irod». Iosif Flavius, *Antichități iudaice*, XVII, 11-12).

Poporul român nu-l are nici el în mare cinste pe Irod. Este concludent să amintim de felul cum acest satrap este descris în colindele noastre, în «Irozii», ca să vedem că imaginea sa nu-i de loc deformată. Marele ierarh, care a fost Antim Ivireanul, mitropolitul martir al Țării Românești, îi atribuie lui Irod porniri diavolești, scriind domnului său Constantin Brîncoveanu. Mitropolitul Antim spunea: «După ce vei citi acele 12 capete ce am scris într-acea foiță ce ți-am dat, te vei răzgîndi și vei lăsa pe Irod pre carele te îndeamnă să faci aceasta, ca pre un mincinos, că nu știe a cânta Aleluia și nu vei intra în păcat cu mine și în clevețirea a toatei lumii».

*

Aceste gânduri trezesc închinătorului, care privește împrejurimile Betleemului din clopotnița Sfintei Mînăstiri, lectura evenimentelor petrecute în epoca îndepărtată de acum două milenii.

Stelele lucesc. Spre miezul nopții clopotele bat vestirea lor și ca o inovație a epocii noastre de mare tehnică și de civilizație dusă la un grad la care nici nu se visa măcar acum un secol, pilniile-microfoane ale stațiilor de radio-recepție, prind dulcele lor dangăt și-l poartă pe calea undelor văzduhului, peste mări și continente. Oamenii le ascultă și gândul lor zboară nu numai cu două milenii în urmă, dar și la ziua de mîine, la «pacea și bunăvoirea dintre oameni», la credința lor în ea, atît de hulită de unii și totuși mai vie și mai caldă ca oricînd.

Un fecior anonim al poporului nostru, de prin părțile Albei, a compus cîndva un colind care răsună, în această noapte sfîntă, din gura copiilor, iar bătrîni! îl ascultă cu frunțile plecate:

«Co'lo înspre Răsărit,
Mi-este un pom înflorit.
Iar sub pom cine dormea?
Chiar Drăguțul Dumnezeu.
Nime-n lume nu-L vedea
Numai neagra rîndunea.
Dumnezeu S-a deșteptat,
Mîna stîngă a scuturat,
Trei inele i-au picat,
Rînduneaua le-a luat
Și le-a dus în depărtare
Să le-așeze pe hotare:
Unu-n țara Nilului,
Altu-ntr-a Iordanului,
Unu-n Țara Romînească,
Așezare strămoșească».

AL. ADRIAN BOTEZ

I N A P Ă R A R E A P Ă C I I

LUCRĂRILE CONGRESULUI AL VIII-LEA AL PARTIDULUI CREȘTIN DEMOCRAT DIN GERMANIA

Intre 12-15 septembrie a. c., în Weimar — orașul în care au trăit marii poeți germani: Goethe și Schiller — a avut loc Congresul al VIII-lea al Partidului Democrat Creștin (Uniunea Democrat Creștină — C. D. U.), partid ce face parte din Frontul Național Democrat German și care este, prin urmare, partid de guvernământ în Republica Democrată Germană.

Lucrările Congresului s-au desfășurat sub lozinca: «Creștini Democrați! Intreaga noastră putere pentru înțelegere, pentru dezarmare și coexistență, premize pentru pacea și fericirea tuturor popoarelor».

La lucrările Congresului au luat parte peste 1100 delegați din Republica Democrată Germană și o mulțime de invitați din această țară și din afara hotarelor ei.

Astfel au luat parte la lucrările acestui Congres: P. S. Episcop Mihail de Smolensk însoțit de Protoiereii Marcovici și Romanovici din U. R. S. S.; Rev. Evans Stanley și rev. Charles din Anglia; Dr. Prof. James Endicott din Canada, Preotul Andrea Gagero din Italia, preotul Flojhar din Cehoslovacia, preoții Bi En și Ai din Vietnam, episcopul luteran Dr. Vetö și episcopul reformat Dr. Peter din Ungaria, preotul prof. dr. Zywezynski din Polonia, pastorul van Daalen din Olanda; un pastor protestant, un preot catolic — Li, un profesor baptist Dr. Cheng și un profesor anglican Dr. Chiang din Republica Populară Chineză.

Din țara noastră au luat parte preotul Alexandru Ionescu — Vicarul Mitropoliei Ungro-Vlahiei din București, și pastorul Alfred Herman — Vicarul Episcopiei Luterane, din Sibiu.

De asemenea au mai luat parte din Franța o delegație de tineri creștini progresiști, din Austria profesorul Brandweiner, din Germania Occidentală ziaristi creștini, etc.

Participarea unui așa mare număr de delegați, veniți din diferite țări ale lumii, constituie o dovadă că lucrările Congresului s-au desfășurat sub semnul adâncirii și întăririi luptei pentru apărarea păcii și a unei mai strinse și rodnice colaborări între oameni și popoare.

Lupta forțelor păcii împotriva forțelor unui nou război, lupta pentru păstrarea și întărirea păcii în lume, — în Europa și în Germania — a fost, deci, punctul de plecare al desfășurării lucrărilor acestui Congres.

În fața Congresului au fost susținute două referate, unul de către D-l Dr. Otto Nuschke, președintele Uniunii Democrat Creștine și vice-președinte al Consiliului de Miniștri în R. D. G., și al doilea de către Dl. Gerald Götting, secretarul general al Uniunii Creștine Democratice.

Pe temeiul acestor referate s-au purtat discuțiile și propunerile în cele patru zile ale Congresului.

Vorbitorii, ca și participanții la Congres, și-au exprimat convingerea lor că prin întărirea Republicii Democratice Germane se construiește temelia trainică a unei Germanii unice și democratice.

În ce privește situația cultelor religioase din Republica Democrată Germană, ea este reglementată prin art. 43 din Constituția Republicii Democratice Germane, care prevede egalitatea în fața legilor a tuturor comunităților religioase.

Contrar constituțiilor altor țări occidentale, dreptul comunităților creștine de a lua poziție față de chestiunile vitale din punctul lor de vedere, este înscris în constituția R. D. G.

Conform principiilor separării Bisericilor de școală, învățămîntul religios este o lucrare a comunităților creștine.

Guvernul Republicii Democratice Germane subvenționează o mulțime de comunități religioase (creștine, protestante, catolice, ortodoxe, etc.).

În mai puțin de șase ani, Guvernul R. D. G. a cheltuit peste 118.000.000 mărci pentru nevoile comunităților religioase, în afară de faptul că Statul dă sume mari pentru reconstrucția clădirilor bisericesti dărmate din pricina războiului, pentru învățămîntul teologic, pentru diferite misiuni.

Ca un exemplu de felul cum s-au desfășurat lucrările Congresului, cum și a convingerilor participanților, redăm în cele ce urmează câteva cuvinte rostite de Dr. Otto Nuschke, președintele C. D.-ului.

«Vă rog să priviți la marele cerc al oaspeților noștri creștini veniți din toată lumea. Uniunea noastră creștină, partidul nostru, stă astăzi în cîmpul vizionar al întregii lumi. Vocea noastră va fi auzită, hotărîrile noastre sînt mai mult ca oricînd speranța oamenilor străduitori de pace, în diferite țări ale pămîntului. Noi purtăm astăzi nu numai o răspundere total germană, ci și o răspundere europeană. Despre aceasta totdeauna să fim conștienți! În prima linie însă rămînem în serviciul poporului nostru german, al cărui viitor luminos, al cărui mers spre mai bine și a cărui dezvoltare pașnică trebuie să rămîna înăuntru și în afară simburele și steaua muncii noastre».

ASISTENT

INDRUMĂRI PASTORALE

PENTRU PROPĂȘIREA PATRIEI

Potrivit sfințelor învățături ale Bisericii noastre, clerul și credincioșii ortodocși nutresc în sufletele lor o puternică dragoste față de patria și de poporul din care fac parte. Porunca evanghelică a iubirii semenilor își află cea dinții împlinire în iubirea fraților de un neam și de o credință; ea nu poate tinde la țelul ei cel mai înalt, la iubirea întregului neam omenesc — care constituie cheazășia iubirii lui Dumnezeu, — dacă nu se manifestă în primul rînd pe planul comunității naționale, pe planul statului în care viețuiești. Cuvîntul Sfințelor Scripturi este lămurit și fără putință de răstălmăcire: nu poate iubi pe Dumnezeu cel ce nu iubeste pe semenii săi. Tot astfel, nu poate iubi pe toți semenii săi cel ce nu iubeste poporul său. În această privință, învățătura și tradiția Bisericii Ortodoxe a păstrat cu sîntenie înțelesul curat al dumnezeestilor porunci lăsate de Mîntuitorul și n-a încetat să cultive în sufletele fiilor săi dragostea fierbinte și curată față de patrie și popor.

Din aceste simțăminte sînte a izvorit și hotărîrea ierarhilor, clerului și credincioșilor Bisericii Ortodoxe Romîne de a sprijini toate acțiunile menite să asigure propășirea vrednicului nostru popor și înflorirea continuă a Patriei. Înviștătătorul Bisericii noastre, Prea Fericitul Patriarh Justinian, a arătat în repetate rînduri, că Biserica Ortodoxă Romînă nu poate nutri alte gînduri și alte nădejdi, decît acelea pe care le nutrește poporul în miștocul căruia își desfășoară lucrarea ei mîntuitoare și că ea nu poate avea alt drum decît drumul pe care merge poporul nostru. «Mărturisim — a spus Prea Fericirea Sa cu prilejul unei consfătuiri a conducătorilor și reprezentanților cultelor religioase din Republica Populară Romînă — că slujitorii Bisericii noastre sînt tot așa de buni patrioți și tot atît de puternic legați cu toată ființa și inima lor, de patrie și de popor, precum sînt legați prin misiunea și dragostea desăvirșită față de credința lor, de Biserica și Dumnezeu pe care-L sluiesc». Aceste două principii — al iubirii și sluirii cu egală rîvnă și a Bisericii, dar și a patriei — călăuzesc întreaga activitate a clerului și credincioșilor noștri.

Anii care s-au scurs de cînd poporul nostru — devenit liber și stăpîn în țara sa — muncește cu avînt pentru a-și făuri o viață mai bună — au arătat limpede tuturor, că slujitorii și închinătorii altarelor ortodoxe au adus contribuția lor neprecuțată în toate acțiunile de interes obștesc. Nimic din ceea ce ajută la propășirea patriei n-a rămas străin de preocupă-

rile fiilor Bisericii Ortodoxe Române, care au desfășurat o rodnică activitate patriotică. Incoronarea acestei acțiuni o constituie fermitatea cu care Biserica noastră prin ierarhii, clericii și credincioșii ei — a pășit în rindurile uriașei mișcări a apărătorilor păcii, incredințată că luptând pentru pace ea împlinește testamentul Domnului Hristos și, totodată, apără munca pașnică și viața poporului nostru și a tuturor popoarelor din lume. Un nou prilej de afirmare a patriotismului fiilor Bisericii Ortodoxe Române îl constituie acțiunea ce se desfășoară în prezent în satele și orașele țării noastre, în vederea alegerilor de deputați în Marea Adunare Națională, care vor avea loc la 3 februarie 1957. Poporul întreg participă la alegerea reprezentanților săi în forul suprem al puterii de stat, pentru că el știe că de vrednicia și de cinstea viitorilor deputați depinde în mare măsură mersul său înainte, spre bună stare obștească, spre viață pașnică și fericită. Pe acest drum s-au și făcut pași uriași: s-au înălțat și se înalță fabrici și uzine, se zidesc școli și așezăminte de cultură; se ridică spitale, clinici, dispensare, maternități, pentru apărarea sănătății poporului, țara într-o măsură este cuprinsă de avântul muncii constructive și poporul vrea să ducă la împlinire năzuința lui sfântă de făurire a noii vieți de dreptate socială.

Dovada acestei voințe de nezdruccinat a poporului nostru o constituie și faptul că în zeci și sute de adunări populare, au fost propuși candidați în alegerile de la 3 februarie 1957, cei mai prețuiți cetățeni aparținând tuturor categoriilor sociale: muncitori și plugari, cășturari, oameni ai artei și ai științei, ostași, femei și tineret. Trebuie subliniat faptul că între acești vrednici fii ai poporului nostru, cărora li s-a acordat cinstea și încrederea de a fi propuși candidați în alegerile de deputați pentru Marea Adunare Națională, se află și credincioși și slujtori ai Bisericii Ortodoxe Române. Cu adevărat se poate afirma, că acum candidații Frontului Democrației Populare sînt exponenții solidarității și unirii poporului — fără deosebire de naționalitate și religie — în munca pentru propășirea Patriei; ei sînt harnici făuritori ai vieții noi și luptători dîrzi pentru apărarea păcii, libertății și independenței Patriei noastre.

De aceea, acum cînd poporul nostru își alege reprezentanții în forul suprem al puterii de Stat, cînd el își asigură drumul său de viitor, socotind acest mare eveniment drept o zi de sărbătoare, — clerul și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române au datoria să împărtășească marea bucurie pe care o trăiește poporul nostru și să participe cu însuflețire la actul prin care întregul popor își alege pe conducătorii vieții publice ai statului nostru democratic popular. Ei trebuie să-și facă datoria de cetățeni față de patrie și popor, cu aceeași rîvnă cu care își fac datoria către altarele lor și către Dumnezeu.

Clericii noștri trebuie să fie și de astă dată exemple vii de patriotism în fața fiilor lor duhovnicești, alături de care trebuie să dea votul candidaților Frontului Democrației Populare, care sînt candidații păcii și ai vieții noi pe care și-o zidește poporul nostru.

Numai așa vom arăta prin fapte că noi, cei ce mărturisim pe Hristos în dreapta credință a Răsăritului, mergem cu poporul pe căile binecuvîntate de Dumnezeu, incredințați că «înfrățirea tuturor celor ce muncesc cu bratele și cu mintea și strîngerea lor cu dragoste și devotament în jurul cîrmuitorilor statului, constituie temelia trainică pe care se înalță noua noastră patrie, ca o cetate a muncii și a păcii.

PARTEA OFICIALĂ

LUCRĂRILE SFINTULUI SINOD AL BISERICII ORTO- DOXE ROMINE INTRUNIT IN CEA DE A DOUA SESIUNE EXTRAORDINARĂ DIN 1956

SPICUIRI DIN SUMARUL ȘEDINȚEI DIN 18 SEPTEMBRIE 1956

La orele 9,30 s-a săvârșit slujba Doxologiei în paraclisul Sfintei Patriarhii, la care au luat parte II. PP. SS. și PP. SS. membri ai Sfântului Sinod, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian.

La orele 10 dimineața, membrii Sfântului Sinod trec în sala de ședințe din Palatul Patriarhal.

La ședință a luat parte și D. acad. Prof. P. Constantinescu-Iași, Ministrul Cultelor, însoțit de Dl. I. Bărbulescu, Directorul General al Ministerului Cultelor.

P.S. Episcop Antim Tîrgovișteanu, Secretarul Sfântului Sinod, a citit apelul nominal și au fost prezenți: Prea Fericitul Patriarh Justinian, II. PP. SS. Mitropoliți Justin al Ardealului, Firmilian al Olteniei și Vasile al Banatului; PP. SS. Episcopi Iosif al Rîmnicului și Argeșului, Teofil al Romanului și Hușilor, Antim al Buzăului, Andrei al Aradului, Chesarie al Dunării de Jos, Nicolae al Clujului și Valerian al Oradiei și PP. SS. Episcopi, Vicari Patriarhali Antim Tîrgovișteanu și Theoctist Botoșăneanu. Au fost de asemenea prezenți la ședință, ca invitați: P.C. Pr. Traian Belășcu. Vicar Arhiepiscopesc, P. C. Pr. Sabin Truția, Vicar episcopesc, P. C. Arhim. Dr. Paul Augustin, Vicar episcopesc, P. C. Protopop Carol Pop și Dl. Prof. Dr. Coriolan Tătaru.

Prea Fericitul Președinte roagă pe Dl. Ministru al Cultelor să dea citire Deciziei de deschidere a celei de a doua sesiuni extraordinare a Sfântului Sinod pe anul 1956.

Se citește Decizia ministerială nr. 21.770/1956 de deschidere a sesiunii extraordinare a Sfântului Sinod din 18 septembrie 1956.

Prea Fericitul Președinte arată scopul convocării actualei sesiuni a Sfântului Sinod.

Înainte de a se intra în ordinea de zi, Prea Fericitul Patriarh Justinian aduce la cunoștința Sfântului Sinod încetarea din viață a I.P.S. Sebastian, Mitropolitul Moldovei și Sucevei, în seara zilei de 15 septembrie a.c.

Subliniind marea pierdere a Bisericii noastre și dînd expresie durerii produse în sînul Sfântului Sinod, Prea Fericirea Sa roagă pe cei prezenți să păstreze un minut de reculegere.

Membrii Sfântului Sinod se ridică în picioare și rostesc creștinescul «Dumnezeu să-l ierte».

În continuare, Prea Fericitul Patriarh Justinian arată că pentru o mai ușoară examinare a problemei înscrise pe ordinea de zi, este necesar să se instituie Comisiuni speciale care să facă propuneri în vederea deliberării Sfântului Sinod Plenar.

Sfântul Sinod acceptă propunerea de mai sus și hotărăște a se forma următoarele Comisiuni sinodale speciale:

I. — COMISIA PENTRU EXAMINAREA MASURILOR IN LEGATURA
CU PERSONALUL CENTRELOR EPARHIALE:

Președinte: I.P.S. Mitropolit Justin al Ardealului.

Membri: P.S. Episcop Nicolae al Clujului.

Raportor: P.S. Episcop Valerian al Oradiei.

Asistent: P.C. Vicar Traian Belășcu.

II. — COMISIA PENTRU MASURI DE ORGANIZARE:

Președinte: I.P.S. Mitropolit Vasile al Banatului.

Membri: P.S. Episcop Iosif al Râmnicului și Argeșului; P.S. Episcop Andrei al Aradului.

Raportor: P.S. Episcop Teofil al Romanului și Hușilor.

Asistent: P.C. Vicar Sabin Truția.

III. — COMISIA PENTRU IMBUNATAȚIREA STARII MATERIALE A
CLERULUI:

Președinte: Prea Fericitul Patriarh Justinian.

Membri: P.S. Episcop Chesarie al Dunării de Jos.

Raportor: P.S. Episcop Antim Tîrgovișteanu, Vicar Patriarhal.

Asistenți: P.C. Protopop Carol Pop; Dl. Prof. Dr. Coriolan Tătaru.

IV. — COMISIUNEA PENTRU ACȚIUNEA MISSIONARA:

Președinte: I.P.S. Mitropolit Firmilian al Olteniei.

Membri: P.S. Episcop Theoctist Botoșăneanu, Vicar Patriarhal.

Raportor: P.S. Episcop Antim al Buzăului.

Asistent: P.C. Vicar Paul Augustin.

Prea Fericitul Președinte repartizează lucrările la Comisiunile nou instituite, după care suspendă ședința pînă la orele 17, în care timp membrii Comisiunilor să-și poată întocmi referatele.

*

Ședința se redeschise la orele 17. Prea Fericitul Președinte dă cuvîntul P.S. Episcop Valerian al Oradiei, raportorul Comisiei I-a, care citește referatul asupra măsurilor privind «Personalul Centrelor Eparhiale».

În urma discuțiilor la care ia parte majoritatea membrilor prezenți, Sfîntul Sinod hotărăște:

a) Se ia act de schimbările produse în virfurile din Administrațiile Eparhiale de la Sibiu, Cluj și Oradea, menționate în referatul Comisiunii, personal care nu corespunde întru totul pentru locurile pe care le-a deținut, cu recomandarea de a se lua măsuri, în continuare, pentru cazurile similare.

b) Se ia act de modul cum au fost soluționate doleanțele unor clerici reveniți din Eparhiile Sibiu, Cluj și Oradea, arătate în referatul Comisiunii.

În ce privește propunerea făcută de Comisiune ca Institutul Teologic din Sibiu să aibă dreptul de a conferi titlurile de Magistru și Doctor în Teologie, Sfîntul Sinod hotărăște ca această problemă să fie dezbătută în cadrul sesiunii ordinare a Sfîntului Sinod.

P.S. Episcop Teofil, raportorul Comisiunii a II-a, citește referatul Comisiunii, cu privire la unele măsuri de organizare a vieții religioase din Transilvania.

Sfîntul Sinod, în urma discuțiilor ce au avut loc, aprobă întru totul propunerile Comisiunii.

P.S. Episcop Antim Tîrgovişteanu, Vicar Patriarhal, raportorul Comisiunii a III-a, citeşte referatul privitor la măsurile pentru îmbunătăţirea stării materiale a clerului.

Sfîntul Sinod, în urma discuţiunilor la care iau parte toţi membrii prezenţi, hotărăşte următoarele:

Subvenţionarea parohiilor din Ardeal pentru completarea întregirii salariilor preoţilor din parohiile sărace, se va face din Fondul Central Misionar al Bisericii Ortodoxe Romîne, ce se va institui în cadrul Administraţiei Patrarhale şi cu sprijinul Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă al Patriarhiei Romîne.

Sfîntul Sinod a stabilit mijloacele din care va fi alimentat acest fond şi a hotărit că distribuirea ajutoarelor, privind completările de salarii, se va face de Consiliul Naţional Bisericesc la fiecare început de an financiar, iar celelalte sume de către permanenţa Consiliului Naţional Bisericesc.

P.S. Episcop Antim al Buzăului, raportorul Comisiei a IV-a, citeşte referatul privind «Acţiunea misionară».

În urma dezbaterilor ce au avut loc, Sfîntul Sinod a aprobat întru totul propunerile Comisiunii.

Terminîndu-se deliberările în legătură cu ordinea de zi, Prea Fericitul Patriarh Justinian mulţumeşte II. PP. SS. şi PP. SS. membri ai Sfîntului Sinod pentru modul cum s-au rezolvat problemele dezbătute şi asigură Chiriarii din Ardeal că se vor bucura şi pe viitor de aceeaşi caldă înţelgere din partea acestui înalt for bisericesc.

Prea Fericirea Sa exprimă, de asemenea, mulţumiri Domnului Ministru, acad. Prof. P. Constantinescu-Iaşi şi conducerii Statului pentru sprijinul acordat Bisericii noastre în soluţionarea problemelor ei.

La comunicări, Prea Fericirea Sa anunţă că slujba înmormîntării Mitropolitului Sebastian al Moldovei şi Sucevei va avea loc la Iaşi, joi 20 septembrie, la care s-a stabilit să participe — împreună cu Prea Fericirea Sa — II. PP. SS. Mitropoliţi Justin al Ardealului şi Firmilian al Olteniei şi PP. SS. Episcopi care doresc să ia parte.

În continuare, Prea Fericirea Sa aduce la cunoştinţa Sfîntului Sinod că solemnităţile pentru canonizarea Sfîntului Ierarh Iosif cel Nou de la Partoş, s-a stabilit să aibă loc la Timişoara, în zilele de 6-8 octombrie a.c., cu participarea tuturor membrilor Sfîntului Sinod, conform rînduielilor aprobate de Sfîntul Sinod în şedinţele anterioare.

Toţi membrii Sfîntului Sinod sînt invitaţi a participa la şedinţa solemnă pentru proclamarea canonizării, ce va avea loc sîmbătă 6 octombrie 1956, precum şi la slujba canonizării în ziua de duminică 7 octombrie a.c.

Sfîntul Sinod ia act de comunicările de mai sus.

După aceasta Prea Fericitul Patriarh Justinian roagă pe Dl. Ministru al Cultelor să dea citire Deciziei pentru închiderea acestei şedinţe extraordinare a Sfîntului Sinod.

Dl. Ion Onţanu, Director în Ministerul Cultelor, citeşte Decizia Ministerială nr. 21.930/1956, prin care se declară închisă cea de a doua sesiune extraordinară a Sfîntului Sinod din anul 1956.

Şedinţa se ridică la orele 12.

PREŞEDINTE,
† JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMINIEI

Secretar,
† ANTIM TIRGOVIŞTEANU
Episcop, Vicar Patriarhal

INSTRUCȚIUNI IGIENICO-SANITARE CU PRIVIRE LA INMORMINTĂRI

În «Colecția de hotărâri și dispoziții ale Consiliului de Miniștri al Republicii Populare Române» nr. 49, din 23 septembrie 1955, s-au publicat «Instrucțiunile privind stabilirea normelor sanitaro-antiepideactice și sancționarea contravențiilor săvârșite la aceste norme», emise de Ministerul Sănătății și aprobate prin Hotărârea Consiliului de Miniștri cu nr. 1884 din 6 septembrie 1955.

Intrucât dispozițiunile acestor instrucțiuni, de sub capitolul II secțiunea VI, care cuprind norme igienico-sanitare privind înhumarea, deshumarea și transportul cadavrelor umane, interesează în mod deosebit și pe deservenții bisericilor noastre, socotim necesar să le publicăm mai jos în extras, cu recomandarea de a fi cercetate cu atenția cuvenită importanței lor și respectate întocmai.

SECȚIA VI-a.

Norme igienico-sanitare privind înhumarea, deshumarea și transportul cadavrelor umane.

Art. 240. — În caz de deces, cel obligat conform legii, va face declarația de moarte la comitetul executiv al sfatului popular de la locul unde s-a produs decesul.

Art. 241. — Declarația de moarte se face în baza unui certificat constatator al morții, întocmit și semnat de către medicul circumscripției sanitare a locului unde s-a produs decesul. Medicul de circumscripție va elibera certificatul, după ce a constatat personal moartea sau dacă decesul a fost confirmat printr-un certificat eliberat de medicul curant al defunctului sau de spitalul sau sanatoriul în care a avut loc decesul.

În comunele în care nu există medic de circumscripție, certificatul constatator al morții se eliberează de către oficianul sanitar sau, în lipsa acestuia, de un alt organ mediu sanitar din acele comune.

În caz de nerespectare a dispozițiilor prezentului articol, se sancționează:

— personalul medico-sanitar răspunzător din circumscripția sanitară, cu amendă de la 50-250 lei.

Art. 242. — Este interzis comitetelor executive ale sfaturilor populare a executa înregistrarea morții și a elibera certificatul de deces, fără prezentarea certificatului constatator al morții eliberat de una dintre persoanele arătate la art. 241.

În caz de nerespectare a dispozițiilor prezentului articol, se sancționează:

— salariații răspunzători din sfatul popular local (starea civilă), cu amendă de la 50-250 lei.

Art. 243. — Înhumarea cadavrului se face numai în baza adeverinței constatatoare a înregistrării morții, eliberată de comitetul executiv al sfatului popular pe baza înregistrării morții.

Adeverința se depune în momentul înmormintării la cimitirul unde aceasta are loc.

În caz de nerespectare a dispozițiilor prezentului articol, se sancționează:

— organul de conducere sau salariații răspunzători din administrația cimitirului sau, în lipsa administrației cimitirului, salariații răspunzători din sfatul popular local, cu amendă de la 50-250 lei.

Art. 244. — Administrația cimitirului sau, în lipsa acesteia, salariații răspunzători din sfatul popular local, nu vor permite înhumarea cadavrelor decât numai după 48 ore de la deces, iar în cazurile de deces prin bolile contagioase prevăzute la articolul 247 sau dacă s-a făcut autopsia cadavrului, chiar înainte de acest termen, dar nu mai devreme de 12 ore de la deces.

Cadavrele nu pot fi ținute la domiciliu după apariția semnelor manifeste de descompunere și, în nici un caz, mai mult de 72 ore de la deces, dacă organele judiciare nu dispun altfel.

În caz de nerespectare a dispozițiilor prezentului articol, se sancționează după caz:

— organul de conducere al administrației cimitirului, cu amendă de la 50-500 lei, sau

— salariații răspunzători din administrația cimitirului sau, în lipsa administrației cimitirului, salariații răspunzători din sfatul popular local, cu amendă de la 25-250 lei, iar

— persoanele particulare cu amendă de la 25-150 lei.

Art. 245. — În localitățile unde există capele mortuare, cadavrele pot fi transportate și depuse în aceste capele după 12 ore de la deces și numai dacă moartea a fost constatată potrivit dispozițiilor articolului 241.

În caz de nerespectare a dispozițiilor prezentului articol, se sancționează după caz:

— organul de conducere al administrației cimitirului, cu amendă de la 50-500 lei, sau

— salariații răspunzători din administrația cimitirului sau, în lipsa administrației cimitirului, salariații răspunzători din sfatul popular local, cu amendă de la 25-250 lei.

Art. 246. — Îmbălsămarea se poate face numai după 12 ore de la data decesului, dar fără a se depăși 24 ore de la deces, de către medicii oficiali, precum și de ajutoarele lor calificate, în prezența medicului oficial sau a medicului constator al morții.

Îmbălsămarea cadavrelor, în cazurile menționate prin dispozițiile prezentelor instrucțiuni, este obligatorie pentru personalul medico-sanitar oficial, ori de câte ori este solicitat a o face. Acest personal, după efectuarea îmbălsămării va elibera certificatul de îmbălsămare, în care se va arăta: numărul și data actului de constatare a morții, denumirea autorității sanitare care l-a emis, natura și cantitatea substanțelor injectate. Certificatul de îmbălsămare va fi semnat de medicul care a efectuat îmbălsămarea sau a asistat la această operație.

Îmbălsămarea nu este obligatorie în cazurile când depunerea la capelă se face iarna, iar înhumarea are loc în cel mult 24 ore de la depunerea în capelă, nedepășindu-se în nici un caz 72 de ore de la deces.

În caz de nerespectare a dispozițiilor prezentului articol, se sancționează după caz:

— personalul medical, cu amendă de la 50-500 lei, sau

— personalul sanitar mediu, cu amendă de la 25-250 lei.

Art. 247. — În cazurile de deces prin: holeră, ciumă, variolă, tifos exantematic, febră recurentă, difterie, meningită cerebro-spinală, poliomielită, lepră, cărbune, morvă, dizenterie, scarlatină, febră tifoidă, febră paratifoidă sau hepatită epidemică, imediat după constatarea decesului și a cauzei sale, cadavrele trebuie învelite fără a fi spălate și îmbrăcate, într-o pânză cu o soluție desinfectantă (soluție de sublimat 1‰ sau soluție de crezol 5% sau alte asemenea) după care în timpul cel mai scurt posibil, vor fi depuse într-un sicriu rezistent, al cărui fund va fi protejat contra pătrunderii lichidelor, printr-un strat de materii absorbante (turbă, rumeguș uscat, clorură de calciu sau alte asemenea) în grosime de 5-10 cm.

Sicriul va fi închis imediat, iar capacul va fi ținut și sigilat.

Cadavrele decedaților prin boli contagioase nu pot fi îmbălsămate și nici depuse în capelă.

În cazurile de deces prin boli contagioase în spitale, operațiile de desinfecție și de așezare a cadavrelor în sicriu, se fac de către personalul anume însă-

cinat cu aceste operații. În cazul cînd decesele prin boli contagioase au avut loc în afară de spital, operațiile de dezinfectare și de ținuire a sicriului se fac de către personalul calificat desemnat de către centrul sanitar și antiepidemic al raionului, pe teritoriul căruia s-a produs decesul, iar dacă centrul sanitar și antiepidemic raional se află la o depărtare mai mare de 20 km. de locul unde s-a produs decesul, operațiile de mai sus se vor face de către personalul autorizat de circumscripția sanitară pe teritoriul căreia s-a produs decesul.

În camera mortuară a decedaților prin boli contagioase nu au acces decît membrii familiei, acestea fiind singurele persoane ce pot participa la înhumare.

Încăperea în care locuia cel decedat, obiectele din acea încăpere și vehiculul cu care a fost transportat decedatul, vor fi dezinfectate prin grija și după instrucțiunile centrului sanitar și antiepidemic raional sau ale medicului de circumscripție, în conformitate cu prevederile alineatului 5 al prezentului articol.

În caz de nerespectare a dispozițiilor prezentului articol, se sancționează după caz:

— organul de conducere sau salariații răspunzători din administrația cimitirului sau, în lipsa administrației cimitirului salariații răspunzători din sfatul popular local, cu amendă de la 50-500 lei, sau

— personalul medico-sanitar al sanepidului, spitalelor, circumscripțiilor sanitare sau altor unități sanitare, cu amendă de la 50-500 lei, iar

— persoanele particulare, cu amendă de la 25-150 lei.

Art. 248. — Cadavrele pot fi înhumate de membrii familiei decedatului sau, în lipsă, de celelalte persoane care au obligația, potrivit legii, să facă declarație de deces.

Dacă nici una din persoanele prevăzute în prezentul articol, sau chiar altele afară de ele, nu efectuează înhumarea, cadavrele vor fi înhumate prin grija comitetului executiv al sfatului popular. Acesta poate ceda cadavrele către un institut medico-farmaceutic, dacă institutul este de acord a-l primi.

În caz de nerespectare a dispozițiilor prezentului articol, se sancționează:

— salariații răspunzători din sfatul popular respectiv, cu amendă de la 50-500 lei.

Art. 249. — Transportul cadavrelor nu este permis decît în baza adeverinței de înregistrare a morții, eliberată de comitetul executiv al sfatului popular pe teritoriul căruia s-a produs decesul și a autorizației de transport mortuar eliberată în conformitate cu dispozițiile art. 251.

În caz de nerespectare a dispozițiilor prezentului articol, se sancționează după caz:

— salariații răspunzători din întreprinderi, instituții sau organizații obștești care efectuează transportul, cu amendă de la 25-250 lei, iar

— persoanele particulare, cu amendă de la 25-150 lei.

Art. 250. — Transportul cadavrului de la locul unde s-a produs decesul pînă la cimitirul sau crematoriul din localitate, se face în sicriu; în timpul transportului sicriul va fi acoperit și nu se va descoperi decît în capelă sau înainte de înhumare; sicriile cadavrelor decedaților prin boli contagioase nu se deschid sub nici un motiv.

Intr-un sicriu nu se poate depune decît corpul unei singure persoane sau cel mult al mamei cu copilul ei, în vîrstă de maximum 3 ani.

În caz de nerespectare a dispozițiilor prezentului articol, se sancționează:

— persoanele particulare, cu amendă de la 25-150 lei.

Art. 251. — Transportul cadavrelor în afara localității unde s-a produs decesul, se face numai cu autorizația centrului sanitar și antiepidemic raional, dacă transportul se face în interiorul raionului; dacă transportul se face de la un raion la altul în aceeași regiune sau de la o regiune la alta, autorizația transportului o dă centrul sanitar și antiepidemic regional pe teritoriul căruia s-a produs decesul.

Autorizația de transport a cadavrelor eliberată de centrul sanitar antiepidemic, trebuie să cuprindă: numele și pronumele decedatului, ultimul domiciliu, locul și data decesului, cauza morții, numărul actului de deces și al actului de

îmbălsămare (dacă a fost îmbălsămat), condiții speciale și modul în care se face transportul.

Transportul se face într-un sicriu bine închis, căptușit pe dinăuntru cu tablă sau carton gudronat, bine lipit la încheieturi și cu un strat gros de 3 cm. de cîlți sau vată îmbibată în soluție concentrată de acid fenic.

Transportul cadavrelor celor ce au decedat din cauza uneia dintre bolile contagioase prevăzute la art. 247, nu este permis decît în cadrul localității unde s-a produs decesul.

Transportul cadavrelor la distanțe mai mari de 50 km., se va face numai prin mijloace rapide (autovehicule, cale ferată, avion, etc.).

În caz de nerespectare a dispozițiilor prezentului articol, se sancționează după caz:

— medicii răspunzători de eliberarea autorizației de transport din centrul sanitar și antiepidemic, cu amendă de la 50-500 lei, iar

— persoanele particulare, cu amendă de la 25-150 lei.

Art. 252. — Îmbălsămarea cadavrelor care se transportă de la un raion la altul sau de la o regiune la altă regiune, este obligatorie.

În caz de nerespectare a dispoziției prezentului articol, se sancționează:

— personalul medical răspunzător de îmbălsămarea cadavrelor, cu amendă de la 50-500 lei, sau

— persona'lul sanitar mediu răspunzător de îmbălsămarea cadavrelor, cu amendă de la 25-250 lei, iar

— persoanele particulare, cu amendă de la 25-150 lei.

Art. 253. — Pentru transportul cadavrelor la o distanță mai mare de 100 km. sau în afara granițelor țării, se va ține seamă în afară de dispozițiile de la art. 251 și de dispozițiile ce urmează:

— sicriul se va căptuși la interior cu tablă galvanizată iar capacul va fi bine închis și sigilat. Dacă transportul se face în interiorul granițelor țării, sicriul poate fi căptușit numai cu carton gudronat, cu încuviințarea centrului sanitar și anti-epidemic regional;

— după închidere și sigilare, sicriul se va așeza într-o ladă de ambalaj bine încheiată;

— autorizația de transport se va elibera numai după ce cadavrul a fost îmbălsămat potrivit dispozițiilor din prezenta secțiune;

— la transportul în străinătate, sicriul va fi sigilat de centrul sanitar și antiepidemic precum și de organele vamale și de control ale frontierei;

— autorizația de transport pentru străinătate va cuprinde mențiunile de la articolul 251. Această autorizație trebuie să fie tradusă în limba rusă și franceză.

În caz de nerespectare a dispozițiilor prezentului articol, se sancționează după caz:

— salariații răspunzători din centrele sanitaro-antiepidemice teritoriale, din transporturi și de la unitățile vamale, cu amendă de la 50-500 lei, iar

— persoanele particulare, cu amendă de la 25-150 lei.

Art. 254. — Cadavrele aflate în curs de transport, fără autorizație, trebuie reținute de orice autoritate sanitară locală, precum și de orice organ al comitetului executiv al sfatului popular, urmînd a fi înhumate la cimitirul cel mai apropiat, în baza adevărîței constatatoare a înregistrării morții.

În caz de nerespectare a dispozițiilor prezentului articol, se sancționează:

— salariații răspunzători din sfatul popular local și din unitatea sanitară locală, cu amendă de la 50-250 lei.

Art. 255. — Cadavrele pot fi deshumate fără autorizație, după 7 ani de la data înhumării lor.

Art. 256. — Ele pot fi deshumate și după 2 ani de la data înhumării însă numai cu autorizația centrului sanitar și antiepidemic regional, dacă se împlinesc următoarele condiții:

a) deshumările să se facă în lunile noiembrie-martie inclusiv;

b) cadavrul deshumat să fie așezat, în cazul că este reînhumat în alt cimitir, într-un sicriu închis, căptușit la interior cu tablă, iar sicriul să fie așezat într-o ladă de lemn;

c) transportul cadavrelor, în cazul că el urmează să fie reînhumat în alt cimitir, să se facă cu mijloace rapide de transport.

În caz de nerespectare a dispozițiilor prezentului articol, se sancționează după caz:

— administratorul, salariații răspunzători din administrația cimitirului sau sălarilații răspunzători din sfatul popular local, cu amendă de la 50-500 lei, iar
— persoanele particulare, cu amendă de la 25-150 lei.

Art. 257. — În afară de cazurile prevăzute la art. 256, deshumarea se mai poate face la ordinul organelor procuraturii, potrivit dispozițiilor legale, precum și atunci când s-a hotărât închiderea și desființarea cimitirului.

Art. 258. — Intotdeauna după deshumarea cadavrelor, groapa va fi din nou astupată.

În caz de nerespectare a dispoziției prezentului articol, se sancționează după caz:

— organul de conducere al administrației cimitirului sau salariații răspunzători din administrația cimitirului sau salariații răspunzători din sfatul popular local, cu amendă de la 50-250 lei.

Art. 259. — Înhumările se pot face numai în cimitirele autorizate de organele sanitaro-antiepide-mice teritoriale.

Sînt interzise înhumările în alte locuri, ori în biserici, în temple, spitale și în general în orice edificiu public.

Terenurile ce servesc pentru cimitire sînt date în folosință prin decizia comitetului executiv al sfatului popular orășenesc sau a comitetului executiv al sfatului popular raional după cum ele se găsesc în orașe sau la sate.

Pentru înființarea cimitirelor, se vor îndeplini următoarele condițiuni:

a) distanța de la cimitir la cartierele locuite trebuie să fie mai mare de 150 m., ținîndu-se seama și de extinderea probabilă pe care ar putea să o ia în viitor așezarea omenească respectivă;

b) cimitirul să se găsească la cel puțin 100 m. de puțuri, izvoare și râuri care servesc pentru alimentarea cu apă potabilă;

c) terenul pe care este situat cimitirul să se găsească, pe cît posibil, pe un loc ridicat și să nu fie supus inundațiilor, alunecărilor și surpărilor;

d) cimitirul să se găsească la un loc ușor accesibil, care să fie totdeauna uscat, afinat și să poată asigura o aerație suficientă și o uscare rapidă, în care scop se vor evita terenurile cu argilă;

e) apele subterane de pe terenul ce urmează a fi destinat cimitirelor, trebuie să fie la o adîncime mai mare de 2 m. de suprafața solului. În lipsa unor terenuri care să îndeplinească această condiție, se va face drenarea terenului.

În caz de nerespectare a dispozițiilor prezentului articol, se sancționează după caz:

— organul de conducere al sfatului popular respectiv, cu amendă de la 100—1.000 lei, sau

— organul de conducere al administrației cimitirului sau salariații răspunzători din sfatul popular respectiv, cu amendă de la 50—500 lei, iar

— persoanele particulare, cu amendă de la 25—150 lei.

Art. 260. — Cimitirele vor fi împrejmuite cu un gard sau cu un șanț adînc de cel puțin 1 m. Pămîntul rezultat de la săpare va fi depus pe marginea din spre cimitir, sub formă de val de pămînt și plantat cu gard viu.

În caz de nerespectare a dispozițiilor prezentului articol, se sancționează după caz:

— organul de conducere al administrației cimitirului, salariații răspunzători din sfatul popular local, dacă cimitirul nu are administrator, cu amendă de la 25—250 lei.

Art. 261. — Suprafața cimitirelor se va stabili în raport cu numărul de locuitori ai localității respective, socotindu-se 1,20 m.p. pentru un locuitor. Din suprafața fiecărui cimitir, cel puțin 20% va trebui să servească pentru aleile, cărările, plantațiile precum și pentru terenurile pe care sînt așezate capela mortuară, localul administrației și alte asemenea. În suprafața ce trebuie plantată nu sînt incluse plantațiile de pe morminte. La facerea plantațiilor se va ține seama de posibilitățile unei bune aerisiri și a unei suficiente expuneri la soare a solului.

Amenajarea cimitirelor se va face ținînd seama de normativele C.S.A.C., pentru proiectarea spațiilor libere plantate în orașe.

Aleile, cărările și mormintele din cimitir trebuie păstrate în stare de curățenie.

În caz de nerespectare a dispozițiilor prezentului articol, se sancționează după caz:

— organul de conducere al sfatului popular respectiv, cu amendă de la 100—1.000 lei, sau

— salariații răspunzători din sfatul popular respectiv, cu amendă de la 50—500 lei, sau

— organul de conducere al administrației cimitirului și salariații răspunzători din administrația cimitirului, cu amendă de la 50—250 lei.

Art. 262. — Înhumarea se va face în gropi obișnuite, în gropi zidite, în cavouri și numai în cazuri excepționale în gropi comune.

Art. 263. — Suprafața obișnuită a unui mormînt pentru un adult trebuie să fie de 2/1 m. iar pentru un copil sub 7 ani, de 1/0,50 m.

Intervalele dintre morminte trebuie să fie pe latura lungă de 1 m. aproximativ, iar la capete de 0,5 m. Adîncimea mormîntului trebuie să fie de 2 m. Stratul de pămînt de deasupra sicriului trebuie să fie de cel puțin 0,50 m.

Art. 264. — Se admit morminte comune numai în cazuri cu totul excepționale și cu autorizația organelor sanitaro-antiepidevice teritoriale, respectîndu-se următoarele norme:

a) distanța între sicrie să fie de cel puțin 0,50 m.;

b) la înhumarea pe două rînduri, rîndul superior să fie la o distanță de cel puțin 0,50 m. de rîndul inferior;

c) sicriile rîndului superior să fie așezate deasupra intervalelor dintre sicriile rîndului inferior;

d) adîncimea mormintelor comune la înhumarea pe două rînduri să fie de cel puțin 2,5 m., iar fundul gropii comune să fie cu cel puțin 0,5 m. mai sus de nivelul apelor subterane.

Art. 265. — Administrația cimitirului va ține evidența înhumărilor într-un registru care va cuprinde cel puțin următoarele date:

a) numele, pronumele, vîrsta, precum și ultimul domiciliu al decedatului;

b) numărul actului de deces și organul care l-a eliberat;

c) data înhumării;

d) identificarea locului unde se găsește mormîntul.

Art. 266. — În caz de nerespectare a dispozițiilor privitoare prevăzute în articolele 262—265 inclusiv, se sancționează după caz:

— organul de conducere al administrației cimitirului, sau salariații răspunzători ai administrației cimitirului — respectiv salariații răspunzători din sfatul popular local dacă cimitirul nu are administrator — cu amendă de la 25—250 lei.

Art. 267. — Înființarea de noi cimitire sau mărirea celor existente, se face numai cu autorizația organelor sanitaro-antiepidevice locale.

Pentru obținerea autorizației este necesar a se depune un plan al localității unde se găsește terenul ce va servi pentru cimitir, precum și un plan de situație al acestui teren la scara de 1:500, în care se vor arăta locuințele aflate pe o rază de 150 m. și se va indica natura solului și nivelul apelor subterane.

Art. 268. — Orice cimitir care nu mai corespunde cerințelor legale de funcționare (lipsă de spațiu, contraindicații sanitare ale terenului, etc.) va fi închis,

cu condiția ca să existe un alt cimitir corespunzător cerințelor legale și în care să se poată continua de îndată înhumările.

Art. 269. — În caz de nerespectare a dispozițiilor prevăzute în articolele 267 și 268, se sancționează după caz:

— organul de conducere al sfatului popular local, cu amendă de la 100—500 lei, sau

— salariații răspunzători din sfatul popular local, cu amendă de la 50—250 lei.

Art. 270. — Desființarea unui cimitir nu se poate face decât după 20 de ani de la ultima înhumare ce a avut loc înainte de închidere, dacă cimitirul se află pe un teren uscat, sau după 30 de ani de la o asemenea înhumare, dacă cimitirul se află pe un teren umed.

Art. 271. — După expirarea termenelor prevăzute la art. 270, comitetul executiv al sfatului popular va aduce la cunoștință locuitorilor, prin afișări, hotărîrea de desființare a cimitirului, iar locuitorii vor putea să procedeze la deshumarea osemintelor morților, aflate în cimitirul desființat, pentru a le strămuta în alt cimitir.

Osemintele neridicate de locuitori în răstimp de un an de la data afișării, se vor transporta și depune la un alt cimitir din localitate, de către sfatul popular local.

Art. 272. — Desființarea cimitirelor și folosirea terenurilor în alt scop se poate face numai după strămutarea tuturor osemintelor.

Art. 273. — Desființarea parțială sau totală a cimitirelor închise sau a celor în funcțiune, înainte de termenul prevăzut la articolul 270, se poate face numai cu aprobarea Ministerului Sănătății. Această aprobare va stabili și măsurile sanitare necesare.

În cazul în care desființarea cimitirului a fost aprobată, aceasta se va aduce la cunoștința locuitorilor în modul prevăzut la articolul 271 iar locuitorii vor putea proceda la deshumarea și transportarea cadavrelor și osemintelor în alt cimitir.

Art. 274. — În caz de nerespectare a dispozițiilor prevăzute în articolele 270—273 inclusiv, se sancționează:

— organul de conducere al sfatului popular local, cu amendă de la 100—1.000 lei.

